Digitized by Google

D. O. ROBERTI MARANTÆ VENVSINI,

SPECVLVM AVREVM, ET LVMEN aduocatorum Praxis Ciuilis,

Nouiſſime recognitum, Additionibuſque locupletatum,

PER MAGNIFICVM V. I. D. D. PETRVM FOLLERIVM à Sancto Seuerino, Parthenopęum.

NOVIS ADNOTATIONIBVS D. LVDOVICI ALPHERII Cortonenſis, hac noſtra æditione auctum.

ADDITIS ETIAM PER EVNDEM VLTRA diſtinctiones vigeſimas, duabus alijs nouis diſtinctionibus.

ACCESSERVNT, ET INSVPER DECEM DISPVTATIONES quæſtionum legalium eodem D. ROBERTO MARANTA Auctore, ſummarijs, quoque & Indice Illuſtratæ.

REPETITIO Præterea in l. Is poteſt, ff. de acquir hered.

NVNC VERO' RECENS EIVSDEM AVCTORIS SINGVLARIA iuriſque notabilia, partim per alphabetum digeſta, & partim non;

Cum declarationibus ad varias Leges, & §§. hactenus nondum impreſſa.

CVM PRIVILEGIO.

BIBL. DOM. PROF. ROM. IHS

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

VENETIIS. Apud Petrum Mariam Bertanum. M DCV.

Dom. Prof. Rom.

Digitized by Google

B. H. E. E.

Digitized by Google

NICOLAO ANTONIO GICZARELLO

IVRISCONSVLTO ERVDITISSIMO,

atque in Supremo huius Regni Prætorio Senatori, ac Aulæ Decano Meritiſſimo.

ANDREAS PEREGRINVS BIBLIOPOLA

Neapolitanus perpetuam fœlicitatem.

QVAM ſupinè, ac malè, meo quidem Iudicio, ſibi illi conſulunt; Quinimò toto, vt aiunt, errant cœlo, præclariſsimè Nicolae Antoni; qui cùm in lucem aliquem, aut ſui, aut alieni ingenij partum ædere velint, media luce quaſi accenſa lucerna Regem, vel Principem, cui illum dicant, omnibus uiribus perquirant. Idque non ab re, pleno affirmant ore, quando fit, ut ipſorum Regum, atque Principum authoritate, eorum ſcripta ab inuidorum morſibus defenderentur: quaſi armorum potius præſtatione, atque auxilio, illa, & non eleganti ingenio, acerrimoq; iudicio indigeant. Hanc profectò ſententiam ipſe ſemper deteſtans, pro comperto, abſolutoq; prorſus habùi, eiuſmodi tutelam doctis potius, atque emunctę naris viris eſſe deferendam, Quam ob rem meam hanc opinionem firmiter amplectens: Dum aurea quædam Singularia, Iuriſque notabilia illius eximij Doctoris Roberti Marantæ ſenioris, nepotum diligentia adinuenta fuiſ-

Digitized by Google

ſent; Cùmque ij memoriæ tanti viri conſulentes, mihi potiſsimum, qui & conſilia eiuſdem authoris excudenda curaui; hæc quoq; ſingularia Iurisq; notabilia, unà cùm ciuili ipſiuſmet praxi typis excudenda dediſſent: non Regi, non Principi, non Duci, nec alij ſtrenuo in armis uiro ea ex architepys deſcripta, atque in vnum cum ipſa praxi volumen redacta, emendata, ac perpolita in lucem æditurus dicare volui, ſed prudenter tuo præclaro nomini dedico, ac repreſento. Tu verò potiſsimum a me conſultò electus, nam, & ſi generis ſplendor, ac proauorum nobilitas, qui in antiquiſsima, & florentiſſima Ciuitate Tarenti, olim Romani Imperij æmula, ſub Regibus Aragoneis floruere, te Illuſtrem redant: Tui tamen ingenij perſpicacisſimi, fœcunditatem, ac dexteritatem, propriamque animi, & morum nobilitatem omnes Docti admirantur. Suſcipe, amabo te, hilari, qua ſoles, humanitate quicquid hoc eſt meæ bibliothecæ, non quò rem tantillam tantæ uirtuti conuenire arbitrer, aut hoc eſſe denique putem, quod tuis erga me meritis debeatur; verum cùm prodire nollet in publicum liber ſine patrocinio; tuum præcipuè ſibi nomen ex quo tutior foret, inſcripſit, Deinceps autem plura, melioraque forſitan accipies, modo hunc primum, quaſi guſtum non aſperneris. Vale.

Neapolis Idibus Ianuarij. M DCI.

Digitized by Google

FRANCISCI BALISTERII SICVLI ZANCLAEI DE AVCTORE, AD LECTOREM.

Rari eſt ingenij exemplum, ſi iura Solonis.
Quis doceat quondam tradita Cecropidis.
Sic, Lacedemonij ſi quis pia ſcripta Lycurgi
Exoluat, populis quæ dedit ille ſuis.
Siue decem tabulis quotquot ſunt Latinis.
Addita, quæ genio ſunt celebranda pari.
Ex hoc præcipue rutilant hęc lumina grandis
Ingenii, hic radios fixit ubique ſuos.
Vnus & Auctor hic eſt magno cui docta iuuentus.
Deberet grates corde referre pias.
Qui dum tanta uirum facunda ſcripta recenſet
Ad Praxim Leges ore fauente parat.
In ſumma (vt fatear) nemo eſt, qui iura prehendat.
Ni celeri greſſu hæc limina docta petat.
Ex hoc nanque forę reſeruare eſt obice clauſas.
Nodoſo, hunc ue legens iure peritus erit.

INNOCENTII LVCII MONTELLANI CARMEN.

Quam tibi tyrones fateor debere Maranta
Verſatosque diu iuris in arte ſenes.
Illos dum tenebras illuſtras, hosque labori.
Dum parcunt, Speculo dum cumulata uident.
Et tibi terrarum domini populosque regendus.
Munere pro tanto pręmia digna ferant.
Hoc tu cauſarum cenſores ducis ad altum
Iuſtitiæ culmen ſanctęque iure doces.

Digitized by Google

INDEX LOCVPLETES, ET FIDELIS in tractatum ROBERTI MARANTAE, Venuſ.

Auctore Ioanne Baptiſta Ziletto, Veneto.

ABatis maior eſt poteſtas in monachum regularem, quam Epiſcopi in clericum ſecularem, in 6. parte, uerſ. appel. num. 335. 529.
Ablatiuus abſolutus, importat conditionem, in 6. parte, uerſi. citatio, nu. 57 circa med. 314
Abolitio criminis facit accuſatorem euitare omnem pœnam, & qualiter & a quo concredatur, & quis ſit abolitionis effectus, in 6. parte, uerſic. inquiſitio numero. 83. folio 281
Abſens, qui nullibi reperitur, nec habet certam domum poteſt per proclama citari, in 6. parte, uerſ. citatio nu. 101 219.
abſens quando uult pati miſſionem in poſſeſſionem debent eius cōſanguinei per publicum proclama citari, ibi. nu. 107 332
abſolutio ſimpliciter conceſſa a pluribus excommunicationibus, ab omnes refertur in 5. parte, 6. diſt. 7 153
abſolutione a iuramento, conceſſa, per iudicem eccleſiaſticam poteſt iudex laicus de eius nullitate cognoſcere, in 3. parte 11. di. nu. 68 204
abſoluere non poteſt delegatus ab obſeruatione iudicii, ante litē conteſtatam, nec facere præceptum diffinitiuum, in 4. parte, nu. 29 107
abſolui poteſt excōicatus, appellatione pendēte, in 6. par. uer. appellatio, n. 191 508.
abſolutus de aliquo crimine, non poteſt amplius accuſari, an ſi ſententia abſolutoria lata eſſet ab obſeruatione iudicii, 6. parte, uerſi. inquiſito. nu. 52 227
abſolutus per tranſactionem, quando poſſit iterum accuſari ibi. 55 227
abſolutus in foro animæ poteſt iterum accuſari in foro terreſtri, ibi nu. 88 284.
abſolutoria fertur ab obſeruatione iudicii, etiam in cauſa appellationis, qñ iudex cauſæ principalis protulit ſententiam ſuper ꝓceſſu inualido, in 5. parte. nu. 51. 259
abſolutoria fertur ab obſeruatione iudicii qñ actor lite conteſtata ſe abſentat, & non proſequitur cauſam, ibi. n. 52 259.
abſolutoria ab obſeruatione iudicij fertur ēt qñ actor ſemiplene probauit, & propter eius abſentiam non poteſt ſibi iuramentum ſupplectorium deferri, ibi. nu. 53 259.
abſolutoria ab obſeruatione iudicii, diffinitiua, dicitur, quando reus ſoluit debitum pendente iudicio, ibi. nu. 54 259.
abſolutoria ab obſeruatione iudicii, quod ſit interlocutoria, in 6. parte, uerſic. ſententia. nu. 33 459.
accidens quid ſit, in 2. parte, nu. 30 9
accidentalia iudiciorum & contractum, quæ dicantur in 2. parte. nu. 30 10.
accidentalia poſſunt tolli per partes, ibidem, num. 45 12
accuſatio criminalis ad pœnam oritur cōmiſſo homicidio, in 4. par. 1. diſt. nu. 7 45
accuſationis loco fama ſuccedit iudice procedente per inquiſitionem, 2. par. n. 2 5
accuſator agens mere criminaliter, non poteſt æſtimare iniuriam, ſed hoc pertinet iudici in 4. par. 1. diſt. nu. 11. 46
accuſator non admittitur in Regno, niſi ſuā uel ſuorum iniuriam proſequatur, in 3. pa. 6. diſt. nu. 59. 60. f. 95. & in 6. par. uer. inquiſitio. nu. 56 278
accuſator colludens ſeu pręuaricās cum accuſator, qualiter puniatur, & qñ præſumatur colluſio, in 6. par. uer. inquiſitio. n. 87 247
accuſator conſanguineus pro iniuria conſanguinei vſq. ad quē gradū admittatur, in d. uer. inquiſitio, nu. 62. f. 267. & nu. 72 281
accuſator non comparens vel deſiſtens ante uel poſt litem conteſtatam, qualiter puniatur, ibi. nu. 80 283.
accuſator ſi abſentat, qualiter iudex procedere debeat, ibi. nu. 81 283.
accuſator deſiſtere poteſt ante quam reus cōpareat, ubi non uertitur, intereſſe fiſci, ibidem nu. 82 283.
accuſator ad inſtantiam rei tenetur declarare diem cōmiſſi criminis in libello, in 6. parte, uer. libellus, nu. 14. 337
accuſatore ſuperueniente an & quando ceſſet inquiſitio, in 6. parte. uer. inquiſitio, n. 275

cum

eum pluribus ſeq.

accuſatore ſuper ueniente, nõ tollitur inquiſitio, qñ ex forma ſtatutorum iudex poteſt indiſtinctè inquirere, ibi.nu.39 fol.eo.

accuſatore remittente iniurã pendente accuſatione, an poſſit iudex procedere ſtante indultu principis præcedente ibi.nu.56. 65

accuſatore mortuo iudex pro ſequitur ex officio contra accuſatum, ibi.nu.180. 298

accuſatus an, & quãdo poſſit re accuſare ſuũ accuſatorem in 4.par.6.diſt.n.58. 132

accuſatus nõ põt reaccuſare ſuũ accuſatorem de aliquo crimine, etiã maiore, nec filios, nec parentes nec fratres pẽdente prima accuſatione, & hoc eſt indictũ in regno per ritus magne curiæ, per quos ſunt cor rectæ multæ leges iuris communis, & etiam conſti. Regni ibi.nu.62. 130

accuſatus de ſola iniuria pro crimine homicidij, an poſſit iterũ accuſari de homicidio ad pænã legis Cor. Et quid in alijs delictis in 6 par.uer.inquiſitio.n.90.& 91. 289

accuſatus ab uno, an & quando pendente accuſatione, uel finita poſſit ab alio de eodẽ crimine accuſari, ibi.nu.94.95. 286

accuſatus & punitus coram iudice eccleſiaſtico, põt iterum accuſari, & punire in iudicio ſeculari, & econtra, quãdo delictum eſt tale, de quo poteſt cognoſcere & punire iudex eccleſiaſticus, ibi.nu.97 287

accuſatus de crimine, qui fuit cõtumax, põt iterũ de eodẽ crimine accuſari, & opponere nõ pt ꝙ alias fuit accuſat ibi.n.98 eo.

accuſatus de crimine, non expreſſa qualitate, quæ crimen grauabat, an poſſit iterum accuſari cum illa qualitate, ut grauis puniatur, ibidem nu.100. 75

Reliqua uide infra in litera T, in uerſic. Tranſigentibus.

accuſare poteſt conſanguineus pro iniuria facta conſanguineo, criminaliter tantum, non autem ciuiliter ad æſtimationem, niſi ſolus pater & maritus, in 6.parte, uer.inquiſitio.nu.60. 278

accuſari quis ſæpius non poteſt de eodem crimine. Fallit in pluribus caſib.ibi.n.49. 276

accuſari põt abſoluens, a tertio, qui ſuam uel ſuorũ iniuriam proſequitur, & accuſationẽ ab alio inſtitutam ignorat, ib.n.54. 272

accuſari an poſſit ab alio, qui tranſegit de crimine, cum uno accuſatore, ibi.num.55.56.& 57. 277.278

accuſari quis põt de crimine, de quo per uiam exceptionis cognitum fuit. Idem ſi primo fuit cognitum per uiam denuntiationis euangelicæ, ibi.nu.85.86 284

accuſari poteſt de crimine, q fuit abſolutus a ſacerdote in foro pænitẽtiæ, ib.nu.87. 184

accuſari quis nõ põt pluris de eodem crimine ab eodẽ, ſed a tertio ſic, quando nõ fuit ſufficienter punitus, alias à tertio minime, ibi.nu.91.93.& 94. 285.286

acta iudicij fieri non poſſunt in die feriato in 4.parte 19.diſt.nu.81 232

Fallit in multis caſibus, de quib.ibi.nu.83 cum ſeq. f 167 & in 6.parte uerſ.actorum editio, nu.39.cum plur. ſeq. 370.381

acta facta in curiis nundinarum in die feriato ad honorem Dei, an ualeat, in d.19.diſt. nu.87.cum plu.ſeq.uſq.ad fi. 233.234

acta quæ pereant, inſtantia perempta in 5 parte, nu.59. 260

acta facta in una inſtantia, an fidem faciam in al a, Eo an publicaris poſſint coram iudice ſecundæ inſtantiæ, ibi.nu.56. 161

acta non publica in prima inſtantia, non faciunt fidem in ſecunda, ibi.nu.eo. 261

acta non ſolum ordinaria, ſed etiã probatoria, in cauſa criminali per lapſam inſtantię pereunt, ibi.nu.57. 229

acta quæ pereant finita inſtantię aliter, quam per lapſum temporis, ibi.nu 62. 161

acta omnia, quæ fiunt a citatione uſque ad litis conteſtationem incluſiuæ, in princip.iudici fieri dicitur, in 6 parte, uer.inquiſitio, nu.2. 268

acta iudicij uoluntarii, ueniunt actorũ appellat.in 6.par.uer.actorũ editio.nu.5. 417

acta iudicii & acta litis ſiue cauſæque dicant. in 5.parte nu 55 260

acta geſta, & monumenta, qualiter inter ſe differant, ibi.nu.15. 434

acta iudicii ad hoc ut publicam fidẽ faciant quæ requirantur, ibi.nu.16. 435

acta iudicii fieri debent parte præſente uel citata, & abſenti per contumaciam, alias non probant, nec alteri parti præiudicant in caſu in quo ſumus in contradictorio iudicio ibidem. 435

acta iudicii ad alterius partis inſtan[...] ...iam debent fieri, alias nõ ualeat ibi.nu. [...].7. 435

acta iudicii corã iudici uel eo m[...] ...ndante fieri debeant, ut faciãt fidem, ib[...] ...nu.18. 435

acta per notariũ deputatũ ſcri[...] ...oi debent, nec poſ-

poſſunt per alium proſequi,ibi.n.21.f. 145
Acta iudicii ſcribi debent per notariũ à rege creatum,uel p duos ſcriptores priuatos de iure cõi,& qd ſeruet in regno,ibi.n.22. eo.
acta ſcripta per priuatum in loco, ubi priuatus actorum magiſter eſſe conſueuit,an faciant publicam fidem,& an iſte communis error ius faciat,ibi nu.24.26. 436
acta reciproca ſcripta ꝯ priuatũ, per alteram partẽ impugnari non pñt,ibi.num. & eod.
acta iudicii in ſcriptis celebrari debent, alias non ualent,niſi in caſibus breuioribus,ibi. nu.29. 437
acta iudicii an per teſtes probari poſſint, numero 30. 438
acta coram iudice,non requirunt teſtes,ſed ſic coram arbitrio,ibi.nu.31. eod.
acta ante publicationem,publicam fidem nõ habent,ibi.nu.33. eod.
acta non publicata æquiparantur imbreuiaturæ notarii,ibi.nu.35. eod.
acta uoluntariæ iuriſdictionis die feriato exerceri,poſſunt,ibi.nu.39. eod.
acta pia,& requirentia celeritatem, fieri non poſſunt die feriato,ibi.nu.41. 439
acta de die,& non de nocte fieri debent,maxime ſententia Quid autem,ſi conſuetudo eſſet in contrarium,ibi.nu 50. eo.
acta iudicij locum,menſem diem, & annum, in quo celebrãtur,cõtinere debẽt,alias non ualent,in d.uer. actorum editio nu.51.eod.
acta omnia regulariter ſunt edenda, alias põt appellari,& non ædem præſumitur in dolo, ibi.nu.53. eod.
acta non tenetur edere notarius ſine ſalario, ibi.nu.59 440
acta debent edi cuicunque prætendenti intereſſe,etiamſi non ſint ad eius inſtantiam celebrata ſecus inſtrumentam,ibi nu.61.eod.
acta ſumptibus petentis edi debent,fallit in libello,ibi.nu.63. eod.
acta originalia non debent edi parti nec iudici appellationis,ſed ſolum copia, ſed pæna falſi,nu.64. eo.
acta edi debent cum die,& conſule,loco & tẽpore ibi nu.65.
acta ſemel edita poſſunt millies peti,ut iterum edantur ſecus in inſtrõ,quia regulariter nõ editur niſi ſemel ibi.nu.66. eod.
acta uoluntariæ iuriſdictionis,& reſpicientia litis ordinationẽ,poſſunt in omni loco expediri,etiam non ſolito in 6.par.uerſi.ſententia,nu.86.87. 478
acta debent fieri in illa die,& hora, ad qua facta eſt citatio,alias ſi fiunt ante uel poſt terminum,non ualent, niſi citatur ſit contumax,ibi.nu.89. eod.
actorum appellatione,quæ ſcripturæ ueniãt. Et quid requiratur,in 9. parte uer.actorum editio,nu.1. 434
actorum genus triplex reperitur,ibi.n.14-434
actorum editio eſt ſpecies defenſionis,ibidem nu.54. 439
actorum editio per notariũ iudice mandante fieri debet,& non aliter,ibi.nu.55. eo.
actis deperdictis,& aliis de nouo confectis, ſi prima poſtea reperiantur quibus potius debet fides adhiberi, & ſecundum quæ debet iudicari,ibi.nu.52. eod.
actus uitiatur ex ordinis peruerſione in proæ. nu.5.cum plu.ſeq. 2
actus quando dicatur factus in figura iudicii, in 2 par.nu.27. 9
actus qui ſine aliqua ſolennitate expediri poterat non uitiatur,ſi illa ſolennitas,& inutilis interuenit in 4.par.6.diſt.n.210 186
actus oẽs uoluntariæ iuriſdicionis pñt expediri die feriato ad honorem Dei. Secus,ſi contentioſæ in 4.par.16.diſt.n.86. 233
actus expediri poteſt ſine citatione,quando periculum eſt in mora,in 6.par.uerſi.citatio, nu.15. 309
actus celebratus ultima die termini,parte non citata,ualet ſi terminus ſtatutus eſt ab homine. Secus,ſi à lege ibi.nu.18. eo.
actus,qui in conſequentiam tangit præiudiciũ alicuius,& non principaliter,eo non citato fieri poteſt ibi nu.30. 311
actus põt expediri contra eum,q doloſe latitat ne poſſit citari eo nõ citato,ibi.nu.36.eod.
actus expediri poteſt aduerſario non citatio, quando certum eſt ei nullam defenſionem competere,ibi.nu.37. eod.
actus omnes iudiciarii expediri poſſunt in feriis meſſium, & uindemiarum in 6 parte, uerſi.actorum editio.nu.49. 439
actus quando dicantur celebratus in ſcriptus in 6.parte.uer.appellatio nu.136. 498
actum noſtrum inanem efficiunt, quæ ſine legitimo initio gerimus in proæ. in 4. 2
actus dẽt principaliter agere criminaliter petẽdo reum puniri,& incidenter per iudicis officiũ rei reſtõnẽ petere,ut procedat libellus, qñ ſimul ex codẽ delicto ciuiliter,& crimi-

nali-

Digitized by Google

INDEX.

naliter agi ut in 4.par.d.nu.28 50
Actor reconuentus, an poſſit renunciare ſuæ conuentioni ad impediendam reconuẽtionem in 4.par.6.diſt.nu.55 131
actor in perempta inſtantia debet in expenſis condemnari in 5.p.nu.59 260
Actor ſi ſemiplene probauit quo caſu ſibi deferendum eſt iurm ſuppletorium,& pp abſentiam non põt deferri, reus abſoluitur ab obſeruatione iudicij,nu.6. 339
actor qui porrexit libellũ, & litem non proſequitur, reo inſtante poteſt per edictum citari in 6.par.uer.citatio.nu.87. 320
actor contumax qualiter puniatur in 6. par. uer.contumacia.nu.37 354
Actor nõ iuras de calumnia cadit ab actione reus uero uolens iurare, hr̃ pro confeſſo, in 6.par.uer.iuramentum calumniæ,n.6 378
actor ſequitur forum rei in cauſa reſtitutionis. Fallit in clerico, & eccleſia,in 6.par.uer.appellatio.nu.113 494
actoris aduocatus prius,& poſtea rei debet proponere,& allegare & ſimili oĩa acta actoris debet præcedere acta rei in proœ.nu.15 2
actoris ſumptibus belli copia dari debet in 6. par.uer.actorum æditio nu.62 440
actore non reſpondente reconuentioni denegatur audientia ſuper ſua conuentione in 4.par.6. diſt.nu.9 119
actio ex delicto oritur ciuiliter ad intereſſe,& criminaliter ad pœnam in 4.par.1.diſt.nu. 4.& 7 44.45
actio legis aquiliæ non datur ex culpa leuiſſima obmittendo.nu.4.p.1.diſt. nu.90 68
actio criminalis ciuili præiudicat ratione maioratis in 4.par.20 diſt.nu 5. 239
Reliqua uide infra in litera H, in uer.homicidio,& in litera L.in uer.iniuriarum.
actio perſonalis quæ dicatur. Quę realis, & q̃ miſta in 4.par.3.diſt.nu.1. 77
actio pignoratio ad dicat realis uel perſonalis, & in quo differat ab hypothecaria; & quæ dicatur directa,& quæ cõtraria.ib.n.60 84
actio in factum põt dari,ẽt ad recuperandam poſſeſſionem in 4 par.7.d.nu.43 143
actio ad exhibendum ſummatiæ expeditur in 4.par.6 d.nu.180 182
actio familię erciſcundæ impeditur, per exceptionem, quod agens non eſt hæres in 4.p. 20.d.nu.9 239
actio cõi diuidundo impeditur per exceptionem, quod res non eſt cõis,ib.nu.10 140
actio inepta in libello expreſſa, uitia libellum in 6.par.uer.ſententia.nu.66 453
actioni hypothecariæ cõtra tertium poſſeſſorem præſcribitur per 10.annos ſecus ubi agitur condictione ex l.fi.C.de acqu.poſſ.in 4.par.7.diſt.nu 60 140
actionem neq.exceptionem non naſci ea compromiſſi ſententia, & qñ emulgata tacite, uel expreſſe dicatur, & quid in arbitratore in 6 par.uer.appellatio n.262 519
actiones in rem ſcriptæ,an dicantur miſtæ in 4.par.3.diſt.nu.2 77
actiones præiudiciales, quæ dicantur abſolutæ & quæ reſpectiuæ in 4.par.20.diſt.nu. 1.2. & per totum. 238
adam,& qualiter quomodo contrauenit pręcepta Dei.in 3.par.nu.135 40
a tempore adæ uſque ad tempus noſtrum nouem fuerunt leges ibi.nu.1 15
a dę tempore ius naturale primæuum inuentũ. ibi.nu.4. 16
adminiſtrator loci pij cõdemnatus, qui appellat compellitur ad reddendum rationes appellatione pendente in 6.par.uer.appellatio num.198 508
aduerſari citatio fieri non debet, qui ſi pręſens eſſet, non poſſet actum impedire in 6. par. uer.citatio nu.9 307
aduerſarij incerti, in agnoſcenda bonorũ poſſeſſione carboniana uel uentris nomine debent citari per proclama, ib.nu.110 322
aduocatus actoris debet prius imponere, & allegare quam aduocatus rei, in proœ. num. 11 2
aduocatus dari poteſt pupillis,& miſerabilib. perſonis ex officio iudicis,& ſimiliter furioſis in 6.par.uer.inquiſitio.nu.192 299
aduocatus opponens exceptionem dilatoriã, poſt litem conteſtatã, quæ ante opponi debebat, ad unam libram auri punitur in 6. par.uer.exceptio nu.11 356
aduocatus nec procurator rñdentis poſitionibus adeſſe non debent, qñ illis reſpondetur in 5.par.uer.poſitio nu.15 390
aduocatus poteſt intereſſe examinatione ruſtici, uel idiotæ ne propter ſuam ſimplicitatem decipiatur, ib.nu.16 eod.
aduocatus nõ poteſt eſſe iudex in eadem cauſa ſed in alia ſic in 6 par uer app.n.42 498
aduocati & procuratores calũnioſi poſſunt p iudicem inquiri, & intercidi, ne poſtulent in 6.par.uer inq.nu.181 293

Affe-

poſſunt per alium proſequi,ibi.n.21.f. 145
Acta iudicii ſcribi debent per notariū à rege creatum,uel p duos ſcriptores priuatos de iure cōi,& qd ſeruet in regno,ibi.n.22. eo.
acta ſcripta per priuatum in loco, ubi priuatus actorum magiſter eſſe conſueuit,an faciant publicam fidem,& an iſte communis error ius faciat,ibi nu.14.26. 436
acta reciproca ſcripta ꝑ priuatū, per alteram partē impugnari non pñt,ibi.num. & eod.
acta iudicii in ſcriptis celebrari debent, alias non ualent,niſi in caſibus breuioribus,ibi. nu.29. 437
acta iudicii an per teſtes probari poſſint, numero 30. 438
acta coram iudice,non requirunt teſtes,ſed ſic coram arbitrio,ibi.nu.31. eod.
acta ante publicationem,publicam fidem nō habent,ibi.nu.33. eod.
acta non publicata æquiparantur imbreuiaturæ notarii,ibi.nu.35. eod.
acta uoluntariæ iuriſdictionis die feriato exerceri,poſſunt,ibi. nu.39. eod.
acta pia,& requirentia celeritatem, fieri non poſſunt die feriato,ibi.nu. 41. 439
acta de die,& non de nocte fieri debent,maxime ſententia Quid autem,ſi conſuetudo eſſet in contrarium,ibi.nu 50. eo.
acta iudicij locum,menſem diem, & annum, in quo celebrātur,cōtinere debēt,alias non ualent,in d.uer. actorum editio nu.51.eod.
acta omnia regulariter ſunt edenda, alias pōt appellari,& non ædem præſumitur in dolo, ibi.nu.53. eod.
acta non tenetur edere notarius ſine ſalario, ibi.nu.59 440
acta debent edi cuicunque prætendenti intereſſe,etiamſi non ſint ad eius inſtantiam celebrata ſecus inſtrumentam,ibi nu.61.eod.
acta ſumptibus petentis edi debent,fallit in libello, ibi.nu.63. eod.
acta originalia non debent edi parti nec iudici appellationis,ſed ſolum copia, ſed pœna falſi,nu.64. eo.
acta edi debent cum die,& conſule,loco & tempore ibi nu.65.
acta ſemel edita poſſunt millies peti,ut iterum edantur ſecus in inſtro,quia regulariter nō editur niſi ſemel ibi.nu.66. eod.
acta uoluntariæ iuriſdictionis,& reſpicientia litis ordinationē,poſſunt in omni loco expediri,etiam in non ſolito in 6.par.uerſi.ſententia,nu.86.87.
acta debent fieri in illa die,& hora, ad qua facta eſt citatio,alias ſi fiunt ante uel poſt terminum,non ualent, niſi citatur ſit contumax, ibi.nu.89. eod.
actorum appellatione,quæ ſcripturæ ueniāt. Et quid requiratur,in 9. parte uer.actorum editio,nu.1. 432
actorum genus triplex reperitur,ibi.n.14 434
actorum editio eſt ſpecies defenſionis,ibidem nu.54. 439
actorum editio per notariū iudice mandante fieri debet,& non aliter,ibi.nu.55. eo.
actis deperditis,& aliis de nouo confectis, ſi prima poſtea reperiantur quibus potius debet fides adhiberi, & ſecundum quæ debet iudicari,ibi.nu.52. eod.
actus uitiatur ex ordinis peruerſione in proœ. nu. 5.cum plu.ſeq. 2
actus quando dicatur factus in figura iudicii, in 2 par.nu.27. 9
actus qui ſine aliqua ſolennitate expediri poterat non uitiatur,ſi illa ſolennitas,& inutilis interuenit in 4 par.6.diſt.n.210 186
actus oēs uoluntariæ iuriſdicionis pñt expediri die feriato ad honorem Dei. Secus,ſi contentioſæ in 4.par.16.diſt.n.86. 233
actus expediri poteſt ſine citatione,quando periculum eſt in mora,in 6.par.uerſi.citatio, nu.15. 309
actus celebratus ultima die termini,parte non citata,ualet ſi terminus ſtatutus eſt ab homine. Secus,ſi à lege ibi.nu.18. eo.
actus,qui in conſequentiam tangit præiudiciū alicuius,& non principaliter,eo non citato fieri poteſt ibi nu.30. 311
actus pt expediri contra eum,q doloſe latitat ne poſſit citari eo nō citato,ibi.nu.36.eod.
actus expediri poteſt aduerſario non citatio, quando certum eſt ei nullam defenſionem competere,ibi.nu.37. eod.
actus omnes iudiciarii expediri poſſunt in feriis meſſium, & uindemiarum in 6 parte, uerſi.actorum editio.nu.49. 439
actus quando dicantur celebratus in ſcriptus in 6.parte.uer.appellatio nu.136. 498
actum noſtrum inanem efficiunt, quæ ſine legitimo initio gerimus in proœ. in 4. 2
actus dēt principaliter agere criminaliter petēdo reum puniri,& incidenter per iudicis officiū rei reſtōnē petere,ut procedat libellus, qñ ſimul ex eodē delicto ciuiliter,& criminali-

naliter agit in 4.par.d.nu.28 50

Actor reconuentus, an poſſit renunciare ſuæ conuentioni ad impediendam reconuētionem in 4.par.6.diſt.nu.5 131

actor in perempta inſtantia debet in expenſis condemnari in 5.p.nu.59 260

Actor ſi ſemiplene probauit quo caſu ſibi deferendum eſt iuram ſuppletorium, & pp abſentiam non pōt deferri, reus abſoluitur ab obſeruatione iudicij, nu.6. 339

actor qui porrexit libellū, & litem non proſequitur, reo inſtante poteſt per edictum citari in 6.par.uer.citatio.nu.87. 320

actor contumax qualiter puniatur in 6.par.uer.contumacia.nu.37 354

Actor nō iurās de calumnia cadit ab actione reus uero uolens iurare, hr̄ pro confeſſo, in 6.par.uer.iuramentum calumniæ,n.6 378

actor ſequitur forum rei in cauſa reſtitutionis. Fallit in clerico, & eccleſia, in 6.par.uer.appellatio.nu.113 494

actoris aduocatus prius, & poſtea rei, debet proponere, & allegare & ſimili oīa acta actoris debet præcedere acta rei in proœ.nu.14 2

actoris ſumptibus belli copia dari debet in 6. par.uer.actorum æditio nu.61 440

actore non reſpondente reconuentioni denegatur audientia ſuper ſua conuentione in 4.par.6. diſt.nu.9 119

actio ex delicto oritur ciuiliter ad intereſſe, & criminaliter ad pœnam in 4.par.1.diſt.nu. 4.& 7 44.45

actio legis aquiliæ non datur ex culpa leuiſſima obmittendo.nu.4.p.1.diſt.nu.90 68

actio criminalis ciuili præiudicat ratione maioratis in 4.par.10 diſt.nu 5. 239

Reliqua uide infra in litera H, in uer.homicidio, & in litera L. in uer.iniuriarum.

actio perſonalis quæ dicatur. Quę realis, & q̄ miſta in 4.par.3.diſt.nu.1. 77

actio pignoratio ad dicat realis uel perſonalis, & in quo differat ab hypothecaria, & quæ dicatur directa, & quæ cōtraria.ib.n.60 84

actio in factum pōt dari, ēt ad recuperandam poſſeſſionem in 4 par.7.d.nu.43 143

actio ad exhibendum ſummatiæ expeditur in 4.par.6 d.nu.180 182

actio familię erciſcundæ impeditur, per exceptionem, quod agens non eſt hæres in 4.p. 10.d.nu.9 239

actio cōi diuidundo impeditur per exceptionem, quod res non eſt cōis, ib.nu.10 240

actio inepta in libello expreſſa, uitia libellum in 6.par.uer.ſententia.nu.66 453

actioni hypothecariæ cōtra tertium poſſeſſorem præſcribitur per 10. annos ſecus ubi agitur condictione ex l.fi.C.de acqu.poſſ.in 4.par.7.diſt.nu.60 140

actionem neq. exceptionem non naſci ea compromiſſi ſententia, & qñ emulgata tacite, uel expreſſe dicatur, & quid in arbitratore in 6 par.uer.appellatio n.262 519

actiones in rem ſcriptæ, an dicantur miſtæ in 4.par.3.diſt.nu.2 77

actiones præiudiciales, quæ dicantur abſolutæ & quæ reſpectiuæ in 4.par.20.diſt.nu. 1.2. & per totum 238

adam, & qualiter quomodo contrauenit pręcepta Dei.in 3.par.nu.133 40

a tempore adæ uſque ad tempus noſtrum nouem fuerunt leges ibi.nu.1 15

adę tempore ius naturale primæuum inuentū. ibi.nu.4. 16

adminiſtrator loci pij cōdemnatus, qui appellat compellitur ad reddendum rationes appellatione pendente in 6.par.uer.appellatio num.198. 508

aduerſari citatio fieri non debet, qui ſi pręſens eſſet, non poſſet actum impedire in 6. par. uer.citatio nu.9 307

aduerſarij incerti, in agnoſcenda bonorū poſſeſſione carboniana uel uentris nomine debent citari per proclama, ib.nu.110 322

aduocatus actoris debet prius imponere, & allegare quam aduocatus rei, in proœ. num. 11 2

aduocatus dari poteſt pupillis, & miſerabilib. perſonis ex officio iudicis, & ſimiliter furioſis in 6.par.uer.inquiſitio.nu.192 299

aduocatus opponens exceptionem dilatoriā, poſt litem conteſtatā, quæ ante opponi debebat, ad unam libram auri punitur in 6. par.uer.exceptio nu.11 356

aduocatus nec procurator rn̄dentis poſitionibus adeſſe non debent qñ illis reſpondetur in 5. par.uer.poſitio nu.15 390

aduocatus poteſt intereſſe examinatione ruſtici, uel idiotæ ne propter ſuam ſimplicitatem decipiatur, ib.nu.16 eod.

aduocatus nō poteſt eſſe iudex in eadem cauſa ſed in alia ſic in 6 par uer app.n.42 498

aduocati & procuratores calūnioſi poſſunt p iudicem inquiri, & interdici, ne poſtulent in 6.par.uer inq.nu.181 293

Aſſe-

Affectus hodie generali conſuetudine non punitur, niſi ſequatur effectus in 4.par.1.diſt. nu.70 58

Agens ad ſucceſſionē, & fundans ſe, qd fil ius ſuperuixit patri, hoc probare dēt, alias ſuccumbit, in proœ.nu.15.in fi. 2

Agens in petitione hæreditatis, non habet neceſſe probare dominum, in 4.pa.3.diſt.nume.58 84

Agens petitione hereditatis, obtinet in expēſis, ſi reus in fine cauſæ opponat de ti. in 6. par. uer. irrogatio.nu.2 346

Agens ex teſtamento ut hæres, & ſuccumbēs propter teſtamentum inualidum, poteſt in cauſa appellationis agere ab inteſtato, in 6.par.uer. appellatio.n.63 540

Agens redhibitoria poteſt poteſtari de uitiis non apparentib.in 4 par.1.diſt.n.36 45

Agens rei uendicatione, qualiter probet dominium, in 4.par.3.diſt.nu.48 83

Agens ad debitum poteſt condemnari ad reſtitutionem pignoris, licet hoc non ſit petitum, in 6.par.uer.ſententia, n.83 463

Agens uia ordinaria in iudicio, non poteſt recurrere ad executionem, in 6.par.uer. inſtrumentorum productio, nu.31 416

Agens ex una cauſa, & probās de alia, obtinet in regno, in 4.par.9.diſt.nu.17 155

Agens ſpoliatus non tenentur aduerſario ſuo reſpondere, niſi prius reſtituatur, in 4.par. 6.diſt.nu.42 128

Agens interdicto quorum bonorum, quid debet narrare, & probare, in 4.par.7.diſti.4. & 5. 137

Agens interdicto retinendæ, tenetur appetitionem rei declarare modum turbationis in 4.par.9.diſt.nu.47 159

agens hypothecaria quid habet neceſſe probare, in 4 par.3.diſt.nu.59 84

Agens hypothecaria petitorio, & non poſſeſſorio agere dicitur, in 6.par.uer. appellat. nu.319 528

agens ſine actione poteſt ex officio iudicis repelli, in 6.pa.uer.inq.nu.199 299

agens ſine actione, ſi obtinet ſententiam pro ſe, an ualeat ſnīa.in 6.par.uer. ſententia.n. 68 464

agens actione perſonali, quid in libello pbare, & deducere habeat. & quid agēs actione reali ter in 4.par.3.diſt.nu.47. 83

[a]gens iniuriarum actione. ſi concludi iniuriātē cōdēnari ad ſatisfactionē iniuriæ ſiue honoris, an dicatur iudicium ciuile, uel criminale in 4 par.1.diſt.nu.17 147

agens, iniuriarum actione, iniuriarū æſtimare pōt, & in calce libelli addere, quod ſi iudex non puniuerit ſufficienter reum, reſeruat ſibi petere, & ſatisfactionem, & talis libellus procedit, ibi.nu.25 49

agens actione iniuriarum, non poteſt æſtimare iniuriam, quā non fuit ipſe offenſus, ſed eius conſanguineus, unde ſolum criminaliter agere poteſt, in 6.par.uer.inqu.num.60 & 65. 278.& ſeq.

agens pro iniuria illata ſuo cōſanguineo, qualiter libellū cōcipere debeat, ib.n.66 280

agi poteſt ex delicto ciuiliter, & criminaliter ſ.ad intereſſe, & ad pænam, in 4.par.1.diſt. nu.4. 44

agi an poſſit ex eodē delicto criminaliter, ex quo prius actum fuit ciuiliter, & ecōtra. in 6.par.uer.inquiſ.nu.9. 45.& nu.89 183

agi an poſſint criminaliter ex delicto cōmiſſo per culpam ſine dolo, in 4.par.1.diſ.nu.76. cum plu. ſeq. 59

agi poteſt hodie in regno de crimine ciuiliter uel miſtim, etiam per ſimplicem poſtam & ſine libello, dummodo apponatur ſolennitas, l.libellorum. ff.de accu.ib.n.95 69

alapam dans officiali, mortis pæna punitur, in 4.parte, 1 diſt.nu.71 58

alienatio rei eccleſiæ ſine ſolennitate, ualet, quando in fauorem eccleſiæ, in 4. par.16. diſt.nu.48 227

alimentorum cauſa, dicitur ſummaria, in 4. par.6.diſt.nu.1.68 182

allegationes iuris, an debeant edi, par. in 6.p. uer.actorum edit.nu.58 440

allegans contraria, non auditur, in 4.par. 20. diſt.nu. 1.& 2. 217

amicitia modica non ſufficit ad recuſandum iud.in 6.par.uer.appel.nu 43. 488

ancilla uendita ſub pacto, ne proſtituatur, alias ſit libera, emptore pactum non obſeruante, poteſt iudex inquirere, & illam exhiberi facere, ut ad libertatem perueniat in 6. par.uer.inq.nu.131 194

angaria an, & qn poſſit quis per iudicē in perſona, uel in bonis, pro ſeruitio pub.in 6. par.uer.executio, nu.25 cum ſeq. 547

animus commiſſi criminis, in libello apponi debet in 6.par.uer.libellus, nu.11 337

antiquiores clerici, & doctores primum locū habere debent, in proœ.nu.8. 2

Apoſtolica lex tempore gratiæ inuenta, in 3. parte, nu. 29 f. 20
Apoſtolica lex, q̃ dicatur, ibi. n. 32. & 33. f. 21.
Apoſtolica lex eſt hodie in obſeruantia, & legi ciuili præfertur in deciſionibus cauſarum ibi. nu. 71. 27
Apoſtolicis qualiter fuit conceſſa poteſtas per Chriſtum, in 3. par. nu. 31 21
apoſtoli expenſis appellantis dari debent in 6. parte, uerſ. appel. nu 224 513
apoſtoli unde dicantur, ibi. nu. 226 eod.
apoſtoli an ſint petendi in extraiudiciali appellatione ibi. nu. 227 eo.
apoſtoli peti debent per appellantem infra 30. dies, & q̃n incipiant currere & hoc de iure communi. Secus, per conſt. Regni, ibi. n. 219. cum quatuor ſeq. 512
apoſtoli hodie ſufficit, q̃ petantur infra 30. dies. Nec eſt neceſſe, quod petantur inſtanter, & inſtantiſſime, ſed dicit ſimpliciter, & ſemel, ibi. num. 418 539
apoſtolorum recipiendorum gratia, poteſt iudex ſtatuere breuiorem terminum de iure canonico infra quem ſi non petantur, appellatio deſerta remanet, ibi. nu. 223 513
apoſtolorum plures ſunt ſpecies, in materia appellationis. ibi. nu. 225 eo.
appellatio quid ſit, & quid prouocatio, in 6. parte, uerſ. appell. nu. 1. 2. & 6 483
appellatio, quid proprie dicatur. ibi nu. 5 eo.
appellatio friuola, ſeu fruſtratoria, uel temeraria, quæ dicatur, ibi. nu. 24 531
appellatio reducit cauſam ad illum ſtatum in quo erat cauſa principalis poſt litem conteſt. in 4. par. 6. diſt. nu. 25 116
appellatio qualiter fiat. ibi. nume. 117. 129. f. 72. & 475
appellatio nomen appellantis, & appellati cõtinentiaque ſententiæ, à qua appellatur cõtinere debet. ibi nu. 150 467
appellatio facta non expreſſo noĩe iudicis ad quem, licet. q. ſimpliciter dicat, appello ad iudicẽ competentẽ, ualet, ibi. n. 181 498
appellatio per appellantem coram iudice a quo præſentari debet infra dies decem, ſi eius copia haberi põt alias poteſt interponi coram perſonis, uel corã iudice ad quẽ, & ibi ponet practicam, ibi. nu. 133 eod.
appellatio põt præſentare iudici etiam non ſedenti pro tribunali, & in omni loco, imo ſoli actorum magiſtri. ibi. nu. 133 eo.
appellatio fit etiam per uerba ſubmitto me protectioni talis iudicis, ibi. nu. 125 498
appellatio a diffinitiua, poteſt uiua uoce incontinenti fieri, ex interuallo uero non niſi in ſcriptis, ibi. nu. 146 eo.
appellatio, q̃n dicatur fieri in continenti, & quando ex interuallo. ibi nu. 137 499
appellatio an ſcriptis qualiter, & q̃n dicatur, fieri, & an ſufficiat cõ parere in iudicio, & notario dicere, ſcribe qualiter ego appello a tali ſententia ex tali cauſa. ibi. n. 139. 500
appellatio uiua uoce, quæ incontinenti fit debet fieri iudice præſente, & pro tribunali ſedente, alias non ualet, ibi. nu. 140 eod.
appel. ſemper põt fieri in cauſis breuiorib. uiua uoce, ẽt ex interuallo. ibi. n. 143 500
appellatio a diffinitiua, ex nouis actis poteſt iuſtificari. ibi. nu. 161 504
appellatio a diffinitiua, cauſas grauaminis cõtinere debet in omnibus caſibus in quib. appellatio eſt prohibita a lege, vel ab homine, ibi. nu. 155 503
appellatio a ſententia lata in cauſa conuẽtionis, non impedit iudiciũ procedere in cauſa reconuentionis, de qua tam cito liquere non potuit, in 4. parte, 6. nu. 11 119
appellatio extraiudicialis, in quibus differat a iudiciali in d. 4. par. 6. diſt. nu. 27 123
appellatio extraiudicialis an requirat expreſſionem cauſæ grauaminis, in 6. parte, uerſ. appel. n. 157 504
appellatio extraiudicialis, quæ fit in cauſa beneficiali, habet uim citationis, & eſt mirabilis effectus, ibi. nu. 179 509
appellatio qualibet, eſt cõis utriuſque partis, intantum, q̃ licet appellatur non poſſit per ſe appellare, põt tamen appellationi aduerſarii inhærere, ibi. nu. 282 524
appellatio admiſſa a iudice cum clauſula, ſi & inquantum, an habeatur pro admiſſa, non admiſſa. ibi. nu. 211 510
appellatio hodie infra decem dies fieri debet ſiue fiat a diffinitiua, ſiue ab interlocutoria, & a quocunque grauamine, & actu, ẽt extraiudiciali, ſed de iure digeſtorum breuius tempus utile in principio. ibi. n. 213 511
appellatio poſt etiam poſt decem dies fieri põt quando ſententia grauemen ſucceſſurum continet, ib. nu. 216 eod.
appellatio præſentari poteſt etiam die feriato ad honorem Dei. ibi. nu. 217 511
appellatio noĩe alieno ſine mãdato facta, ratificari debet per dominum infra decẽ dies, a die

die ſciæ alias non ualet ibi.nu.218 eod.
Appellatio eſt defenſio, quæ datur oppreſſus contra iniuriam iudicis,& omnibus eſt permiſſa,ib.nu.247 518
Appellatio pōt fieri ab arbitris iuris,ad quem appellatur in nu.273.cum ſeq. 522
Appellatio fit e minori iudice,ad maiorē,non ecōtra in 6.par.verſ.appellat.nu.3 483
Appellatio a grauamine illato, & inferendo fieri poteſt,ibi.nu.4 eod.
Appellatio a diffinitiua,ſuſpendit iuriſd. iudicis a quo.Idē pēdēte decendio dato ad appellandū,ib.n.271 & n.173. f.505.& 506
Appellatio uiua uoce facta,cum reſeruatione appellandi in ſcriptis,& appellat in ſcriptis q̄ proſequēda fit.n.145.& ſeq.f.501. & ſeq.
Appellatio non ligat manus iudicis,in oībus caſibus,in quibus appellare non licet, ibid. nu.183 507
Appellatio a poſſeſſorio, non tradat executionem,ibi.nu.284 eo.
appellatio a decreto affirmatiuo,non impedit executionē,ibi.n.185.f.eo.& n.322 528
appellatio iudicis, in ſindicatu, non impedit executionem,ibi.nu.15 479
appellatio non eſt permiſſa, a pronuncia de exequendo,ibi.nu.260 519
appellatio licet tertio fieri non poſſit, pōt tamen de nullitate dici,& ſuccumbens ſuper iſta nullitate,pōt iterum appellare, tanquā a nouo grauamine,ibi.nu.283 524
appellatio eſt regulariter permiſſa ab omnib. iudicibus nec facit iudici iniuriam,qui appellat.ibi.nu.247 518
appellatio non permittitur a ſententia præfecti pretorio,ibi.n.256 519
appellatio ad ſuperiorem valet, obmiſſo medio ſi non opponitur,ibi.nu.373 534
Idem qñ extat conſuetudo,ib.nu.374 eod.
Idem,quando medius eſt inhabilis uel ſuſpectus,ibi.nu.375 eod.
appellatio debet fieri ad ſuperiorem proximū non autem ad diſtantem obmiſſo medio, ibi.nu.368 533
appellatio per ſcholarem pōt fieri ad principem,obmiſſo medio,& ab omni grauamine appellare poteſt,ibi n.372 334
Appellatio fit ad Papam a ſuis arbitro electorum in caſu ſuſpitionis,uel quando epi litigat cum ſuo ſubdito,ibi.nu.376 eo.
appellatio ad iniuſto decreto decurionum fit ad Capitaneum ciuitatis,ibi.nu.395 536
appellatio fit ad Epm a iudicē laico pronunciante ſe competentem in cauſa ſpirituali, ibi.nu.398 eod.
appellatio ab interlocutoria deuoluit cauſam principalē corā iudice appellationis, qñ p nunciando bene appellatum, interlocutoriā retractauerit in 4.par.9.diſt.n.26 123
appellatio ab interlocutoria lata in poſſeſſorio,de iure ciuili,pōt fieri , ſed a diffinitiua non appellatur,& quæſit rō in 6.par.uerſ. appellatio nu.305.cum trib.ſeq 526
appellatio ab interlocutoria , ſemp in ſcriptis fieri debet in diuer. appellatio.n.138 500
appellatio ab interlocutoria habente uim diffinitiuę.fit ſicut a diffinitiua uiua uoce ī cōtinenti,& ſine expreſſione cauſæ grauaminis,ibi.nu.151 502
appellatio ab interlocutoria continere debet cauſa grauaminis in ſpecie nominatas, & non in genere nec per relationem ad proceſſum & coram iudice a quo omnes cauſæ exprimi debent etiam ſi notoriæ ſicut in d.6 par.uer.appellatio nu.153 eo.
appellatio ab interlocutoria, valet ſine cauſa grauaminis,quando dicta in mero iure cōſiſtit, in d.uerſ.appellatio.n.156 504
appellatio ab interlocutoria iuſtificatur ex eiſdem cauſis antiquis, ſed a diffinitiua ēt ex nouis.ibi.nu.159 eod.
appellatio ab interlocutoria contra contumacem,pōt ex nouis cauſis,& ex nouis probationibus iuſtificari,ibi.nu.168 605
appellatio ab interlocutoria non ſuſpēdit manus iudicis ante inhibitionem,& poteſt pcedere uſque ad diffinitiuam, parte non citata ibi.nu 207 509
appellatio ab interlocutoria impedit proceſſum ad ulteriora,quando iudex a quo,detulit appellatione,ibi.nu.209 510
appellatio ab interlocutoria, ſuſpendit executionem,quando ſententia continet grauamen irreparabile,ibi.nu.212 eod.
appellatio ab interlocutoria non eſt permiſſa de iure.ciu. Secus de iure cā.ibi n.303.5 26
appellatio ab omni interlocutoria eſt permiſſa in omnibus caſibus , in quibus non eſt permiſſum appellare a diffinitiua, & quæ ſit ratio,ibi.nu.366 533
appellatio ab interlocutoria,efficitur deſerta, eo ipſo q non admittit,& appellans nō appellat iterū rō admiſſione,ibi.n 421 539
appellatio ab interlocutoria, q fit fienda in

ſcriptis

i in 6. parte uer.ſententia n.18. 435
io in factis notoriis nõ ĩpedit execu-
in 6.par.uer.appellatio nu.186. 507
o in factis notoriis non admittit niſi
itur cauſa rõnabilis, ibi nu.293. 526
io a iure prohibita non ſuſpendit eff
ſnĩæ niſi appellans aliquam iuſtam
am allegaret, ibi.nu.185. 507
tio non admittitur in crimine falſæ
etæ, ibi.nu. 294 526
tio io crimine ruptus uirginis, non ad-
titur, ibi.nu.295. eod.
atio non admittitur latroni inſigni, &
noſo, uel alicuius factionis auctor. ibid.
.296. eo.
latio nõ admittitur iu crimine læſæ ma
tatis, ibi nu.297. eod.
llatio in crimine ſimoniæ, non admitti-
r, ibi. nu.298. eod.
ellatio non eſt permiſſa condemnato de
æreſi, ibi nu.299. eod.
ellatio in cã poſſeſſorii fieri non poteſt ad
effectum retardandæ executionis, & hoc de
iure ciuili. Secus de iure canonico, ibi nu.
306. cum trib. ſeq. 527
pellatio in poſſeſſorio, ualet, & ſuſpendit e-
xecutionem, quando eius grauamen nõ po
teſt reparari in petitorio. Idem quo ad fru-
ctus, & expenſas, & intereſſe, quia impedit
executionem, ib. nu.109. eo.
appellatio in poſſeſſorio, ualet, quãdo aliquis
iniuſtè, & ſine cã priuatur poſſeſſione. Idẽ
quãdo eſt magni præiudicii, ut quia eſt dif-
ficilis probatio in petitorio & tunc ſuſpen
dit executionem, ibi. nu. 511. eod.
appellatio in poſſeſſorio ualet, qñ miſſus in
poſſeſſionẽ lucratur fructus, ibi n.300. eo.
appellatio fieri nõ poteſt ab actu, quem quis ſe
mel approbauit, ibi.nu.317 528
appellatio non admittitur in caſibus requiren
tibus celeritatem, ibi.nu. 330 529
appellatio friuola eſt ab omni actu prohibita
& qui friuole appellat, poteſt ut contumax
excommunicari, & alias pœnas patitur, de
quibus plene ibi.nu 345. 530
appellatio generalis ab oĩ grauamine quo ad
poſſet alicui irrogari, nõ ualet, ib. 354. 53
appellatio non permittitur ab actu ſecundum
leges fact. ib. nu.356. eod.
appellatio non eſt permiſſa a decreto, quis
fuit habitus pro cõfeſſo, ex eo q. noluit ſe
examinari principaliter, ibi nu 358. eo.
appellatio in cã feudali, an dicatur deſerta ob
non perſecutionẽ infra quinquaginta dies,
ſecũdum conſt. Regni in 3.par.nu.89. 30
appellatio quando pronunciatur deſerta, cita
tio partis non requiritur in d. uer. appella-
tio nu.203 509
appellatio an dicatur deſerta per lapſum anni
primi, & ſic primi fatalis, ut poſſit iudex sẽ
tentiam exequi an uero debeat expectare
ſecundum annum, ibi.nu.231 514
appellatio deſerta efficitur ẽt elapſo termino
breuiato ſtatuto per iudicem ad proſequen
dum ibi.nu.235 515
appellattio deſerta per decurſa fatalia, nec im-
petratione reparari poteſt ibi nu.239. 517
appellatio cenſetur deſerta eo ipſo, ꝙ appellãs
litigat coram iudice a quo uidelicet, quãdo
facit actum incomparabilem cum appella-
tione, ibi.nu.242 518
appellatio in dubio debet pronunciari, quod
non ſit deſerta, ibi.nu.408. 537
appellatio deſerta efficitur ob nõ ꝓſecutionẽ
infra legitima tempora, ibi.nu.410 538
appellatio efficitur deſerta ſi appellans non
præſentat proceſſum iudici ad quem, infra
quinquaginta dies. Verum in ſacro cõſilio
eſt ſtylus ex eiſdem actis, etiam poſt quin-
quaginta dies. ibi.nu.411 eo.
appellatio in cauſis beneficialibus, nõ efficitur
deſerta lapſu termini dati a iudice nec ut q̃
eſt deſerta, quod iudicem, ibi.nu.415. eo.
appellatio non efficitur deſerta p lapsũ quin-
quaginta dierum, quãdo appellans ſuam fe
cit diligentiam, & per iudicem ſtetit, ſed ceſ
ſante impedimento deſeritur, ſi non ſolici-
tat, ibi nu.409 539
appellatio an, & qñ efficiatur deſerta ob nõ pe
titionem apoſtolorum, ibi.n.416 538
appellatio deſerta efficitur, appellante non cõ-
parente in die ſtatuto per iudicem ad reci-
piendum apoſtolos, ẽt ſi iudex non uenerit
ad locum, ibi.num.420 539
appellatio cenſetur deſerta eo ipſo ꝙ appellãs
aliquid contra aduerſarium innouat, ut qa
ipſum ſpoliat, ibi. nu.421 eo.
appellatio effic. deſerta eo ipſo ꝙ appellans
accipit terminũ ad ſoluẽdũ ib. nu 422. eod.
appellans accipit terminum ad ſoluendũ, ibi.
nu.423. eod.
appellationis interponendæ tempus decẽ die-
rum prorogare non poſſunt partes neque iu
dex ibi.nu.241 5 7.

Appel-

Appellationis cauſa incipit ab apertura proceſſus, vnde in ea non requiritur libellus, nec litis conteſtatio. ibi. nu. 245 518
appellationi põt tacite, & expreſſe renũciari ẽt infra decem dies, & per dictam renunciationem non põt quis ulterius appellare, ꝙ probat per plura exempla. ibi. n. 341. 530
appellationi renunciare uidetur is qui poſt eã interpoſitam litigat coram iudice a quo, ibi. nu. 342. eo.
appellationi renunciare non poteſt, nolente, appellatio, ibi. nu. 344. eod.
appellationem deſertam fore quis iudex pronunciet, ibi. nu. 419. 539
appellatione deſerta, quæ practica ſeruatur in Regno circa literas obtinendas, & decretum pro executione, nu. 202. 509
appellatione deſerta põt petit reſtõ in integrũ infra quadriennium per illas perſonas, quibus datur reſtitutio, ibi. nu. 413. 538
appellatione deſerta fit executio, ac ſi unquam eſſet appellatum, ibi. nu. 199. 508
appellationẽ eſſe deſertã põt iudex ꝓnũciari ex officio abſq. exceptione, ibi. n. 409. 537
appellationem prohibentes leges omnes ſunt odioſæ, & reſtringendæ, ibi. nu. 367. 533
appellationem tenetur iudex admittere, alias punitur, ibi. 399. 536
appellationem pendente iudex non innouat contra appellantem ſed ſic contra tertium nam pendente appellatione unius ex reus debẽdi põt alius conuenit, ibi. n. 174. 506
appellatione pendente põt iudex compellere litigantem ad cauendũ, ibi. n. 147. eo.
appellatione pẽdẽte põt patronus, qui appellãtẽ ꝑſentaui i beneficio, alium ꝑſentare & iudex a quo, illũ admittit, ibi. nu. 167. eo.
appellatione pendente capi poteſt debitor de fuga ſuſpectus, ibi. nu. 177. eo.
appellatione pẽdente a ſententia excõicationis poteſt iudex a quo innouare & hoc qñ lata eſt ſententia. Secus ſi quis appellata futuro grauamine quia excõicatio poſtea lata eſt ipſo iure nulla. ibi. nu. 178. eo.
appellatione manifeſte friuola, & fruſtratoria cõtra leges ĩterpoſita, põt iudex innouare, & ꝓcedere ad executionẽ, ibi. n. 182. 507
appellatione pendente poteſt iudex ſequeſtrare fructus, ibi nu. 188. eo.
appellatione pendente poteſt nihilominus carceratus detineri, ibi. nu. 189. eo.
appellatione pẽdente poteſt iudex excommunicatum abſoluere, ibi. nu 191. 508
appellatione pendente poteſt iudex innouare pro appellante, ibi. nu. 192. eod.
appellatione pendente poteſt iudex beneficium ſequeſtrare, ibi. nu. 193. eo.
appellatione pendente iudex attentata ꝑ appellantem poteſt reparare, ibi nu. 194. eo.
appellatione pendente põt iudex ponere ſubſtitutum in beneficium in contumaciã beneficiati reſidere nolentis, ibi. nu. 195. eo.
appellatione pendente poteſt iudex attentare oĩa illa quæ tendunt in faciliorem exitum cauſæ appellationis, ibi. nu. 196. eo.
appellatione pendente poteſt fieri taxatio expenſarum, ibi. nu. 197. eo.
appellatione pẽdẽte pt̃ adminiſtrator loci pij cõpelli ad reddẽdum rõnes, ibi. n. 189. eo.
appellatione pendente fit executio, ac ſi nunquam eſſet appellatum, ibi. nu. 199. eo.
appellatione pendente poteſt iudex a quo, ſtatutere terminum appellanti ad proſequẽdum & qualem terminum, & ad quid poſſit illam ſtatuere, ibi. nu. 205. 509
appellatione pendente poteſt iudex examinare teſtes ſenes, & ualetudinarios, ad perpetuam rei memoriam. ibi. nu. 206. eod.
appellationum tempora inducta per conſtit. Regni. ſ. quinquaginta dierum, an ſeruentur, quando appellatur ab interlocutoria, ibi. nu. 229. ubi tenet quod non. 514
appellationum tempora breuiari poſſunt per iudicem a quo, & per iudicem ad quem. ibi. nu. 205. 509
appellationum tempora in proſequendo, quæ ſint & quid ſeruetur de iure cõi, & quid per conſtitutionem regni, ibi. nu. 218. 513
appellationum tempora inducta per conſtitutionem Regni non procedunt in curia eccleſiaſtica, ibi. nu. 229. 514
appellationum tempora an poſſint de conſenſu partium prorogari, ibi. nu. 236 515
appellationum tempora, an ſuſpendantur per compromiſſum, ibi. nu. 242 518
appellationum tempora elapſa, faciunt in totum perire ius partis, ibi. nu. 238. 516
appellationum tempora quandoque prorogari petuntur & quandoque reparari, & qualiter differat iſta duo uerba, ibi. nu. 239. 517
appellari an poſſit a ſubdelegato ad principẽ delegantem, omiſſo ſubdelegante, numer. 388. 536
appellari an, & qñ poſſit a ſententia lata in pol-

poſſeſſorio in 4. parte 9. diſt. n. 43 159
ppellatur ad iudicem eccleſiaſticum, quando iudex laicus ſimul cum clerico renunciat, d. uer. appell. nu. 392 536
ppellari poteſt a diffinitiua ſententia, etiam ſi ſit iuſte lata in 5 parte uer. appellatio numero 159 504
ppellari poteſt a ſnīa, per quā pronunciatur appellationē eſſe deſertam, ibi. n. 201 508
ppellari debet infra decem dies, etiam a ſententiis, quæ non tranſeunt in rē iudicatam vt deuoluatur cā ad ſuperiorem alias ſolū habet locum quærela, ibi. nu. 213 511
ppellare debet infra decem dies is, qui deſcribitur in libello collectarum alias ſuam perdit immunitatem, & tenetur ſoluere, ibid. num. 325 529
ppellari debet iure digeſtorum, & C. in cā propria infra biduum, in aliena intra triduum ibi. nu. 214 511
ppellari poteſt ab oibus iudicibus, nec iniuriam facit iudici appellans, ibi. n. 246. 518
ppellari poteſt a ſnīa iudicis prorogati uel dati de conſenſu partium, ibi. nu. 256. eo.
ppellari an poſſit a ſententia arbitri, & quid in arbitratore, ibid. nu. 270. cum pluribus ſeq. 522
ppellatur hodie in regno ab arbitris iuris inter coniunctos electis ad iudicem loci, ibi. nu. [illegible] eo.
ppellari poteſt ad Papam ab omnib. ſententiis manifeſtam iniquitatem continentib. ſupremorum iudicum, ibi. nu. 276 523
ppellari poteſt a uicariis ſupremorum iudicum, quamuis ab ipſis principalibus appellari nequeat, ibi. nu. 277 eod.
ppellari poteſt non ſolum ab actibus iudicialibus, ſed ēt extraiudicialibus factis tā a iudice quam a parte. ibi. nu. 288.
ppellari poteſt tertio, qñ per tertiam ſnīam infertur nouum grauamen, ib. nu. 524. eo. AA. Item poteſt tertio de nullitate dici, & ſi ſuccumbit in nullitate poteſt iterum appellare. ib. nu. 183 eod.
ppellari poteſt a ſententia ſequeſtri ibi. numero 307 527
ppellatur a poſſeſſorio de iure canonico numero 306 eod.
ppellari an poſſit in poſſeſſorio, quādo magnum eſt præiudicium, ut quia eſt difficilis probationis in petitorio, & tunc ſuſpendit executionem, ibi. nu. 302. 526
appellari poteſt a poſſeſſorio miſto, ibidem nu. 314 528
appellari poteſt a ſententia dolo iudicis ſuper poſſeſſorio, ibi. nu. 315 eod.
appellari poteſt, quando de poſſeſſorio tractatur per uiam contractus, & non per momētaneum iudicium, ibi. nu. 316 eod.
appellari poteſt a correctione per clericum ſecularem, ibi. nu. 333 529
appellari poteſt a iudice habente poteſtatem iudicandi ſecundum eius arbitrium, ibidē nu. 364 533
appellatur a quocunque principe a Papam obmiſſo medio, de iure canonico, ſed de iure ciuili non appellatur ad principem obmiſſo medio, ibi. nu 369 eo.
appellatur ad legatum Papæ, & ēt ad Patriarcham omiſſo medio, ibi. nu. 371 534
appellatur ad ſuperiorem obmiſſo medio, qñ medius eſt inhabilis, uel ſuſpectus, ibidem nu. 374 eod.
appellari hodie poteſt in regno a quocunque iudice, ad regem uel ad magnam curiā Vicariæ obmiſſo medio, ibi. nu. 377 eo.
appellari poteſt a Principē, obmiſſo medio a ſubdelegato principis, quando ſubdelegatus nihil ſibi reſeruauit alias ſecus, ibid. nu. 378 eo.
appellari poteſt obmiſſo medio, qñ ꝓximus ſuperior eſt impeditus, uel cum inferior, a quo appellat, iudicauit, i. n. 479 535
appellari poteſt a vicario principis, ad ipſum principem, ibi. nu. 383 eo.
appellari poteſt delegato epiſcopi, ad uicariū ſuum, ibi. nu. 385 eo.
appellatur ad delegantem a ſententia delegati, & non ad alium ſuperiorem, ibi. nu. 386 f. eo. Quid autem de ſubdelegato, ibi. numero 387 eod.
Appellatur ad Papam, obmiſſo medio uacante imperio. ibi. n. 388 556
appellatur ad decuriones ciuitatis, quando abeſt iudex appellationis, ib. nu. 389 eo.
appellatur ad delegantem laicum, quando cauſam commiſit epiſcopo, non autem ad Papam, ibi. nu. 391 eod.
appellari pōt ad magnā curiā vicariæ ab oib. ſnīis oīum iudicum ordinariorum Regni, & etiam a delegato regis, ibi. nu. 398. eo.
appellari poteſt a vicario ad ēpm, in his, quæ ſunt ſibi ſpecialiter conceſſa, non de iure communi in 4. par. 5. diſt. nu. 16 104

Appel-

Appellari pōt ab immoderata taxatione expenſarū in 6 par. uerſ executio. nu. 22. 547
appellari non poteſt a uicario generali, ad epiſcopum. Secus a uicario foraneo, & rurali in 4. par. 5. diſt. nu. 19. f 105. & in ver. appellatio. in 6. par. nu. 380 535
appellari non poteſt ad papam a ſubdelegato quando ſubdelegans aliquid ſibi reſeruauit, ſed dēt appellari ad proximum ſubdelegantem. Et hoc procedit, ſi excipiatur, alias ſecus, in 6. par. uer. appel. nu 370. 533
appellari non poteſt ad delegantem, qui ob ſuam ſuſpicionē delegauit, ib. n. 387. 535
appellari non poteſt a ſententia principis nō recognoſcentis ſuperiorē, ibi. n. 248 518
appellari non poteſt a ſententia præfecti prætorio, ibi. nu. 250 519
appellari non poteſt a ſententia ſacri concilii, ibi nu. 251 eo.
appellari nō pōt a ſenatoribus, ib. n. 253 eo.
appellari non poteſt a ſententia *Ducis Venetiarum*, ibi. nu. 254 eo.
appellari non poteſt ab epiſcopo prorogato, ibi. nu. 255 eo.
appellari non poteſt a iudicio ſortis, ibi. numero 257 eo.
appellari non poteſt a mero executore, ibid. nu. 259 eo.
appellari non poteſt hodie ab arbitris ſententia. ibi. nu. 270 522
Quod limita, ibi. nu. 261. & 274
Appellari non pōt iudice, qui reuocauit grauamē, q fuerat cōminatus, ibi. n. 275. 523
appellari nō pōt tertio ſuper eiſdem, q in duplici appellatione ſuccūbuit, ib. n 280. 524
appellare non poteſt verus contumax, ibid. nu. 284 eo.
Appellare non poteſt notorius criminoſus ib. nu. 286 eod.
appellare non poteſt contumax peremptoriē citatus ad audiendam ſententiam, ibi. nu. 286 eod.
appellare non poteſt coniunctus, & ſpōte cōfeſſus. Secus ſi ſit conuictus, ſed non cōfeſſus, vel confeſſus, non tamen ſponte, ſed formidine tormentorum, ibi. n. 292 525
appellare non poteſt condemnatus pro debito publico ſeu fiſcali, niſi quando fiſcus tracta. de lucro, ibi. nu. 300 526
appellare non poteſt officialis pro male geſtis a ſuo iudice condemnatus, ib. n. 301. e.
appellare non poteſt officialis in ſindicatu condemnatus. ibi. nu. 302 eod.
appellari non pōt ab interlocutoria de iure ciuili. Secus de iure canonico, ibi. n. 303. eo.
appellari non poteſt in cauſa, ubi de decima agitur, ibi. nu. 304 eod.
appellari non poteſt a iudice retardante cauſam expedire, ſed ſolum datur recurſus p uiam querelæ. ibi. nu. 116 495
appellari non poteſt, quando creditor hypothecaria agit, & qualiter, ibi. nu. 318 528
appellari q non poſſit a ſententia lata in ſaluiano interdicto, ibi. nu. 320 eo.
appellari non poteſt a decreto aſſiſtentię. Idē in oīb decretis affirmatiuis, ad effectum retardandæ executionis, ſed pōt de nullitate dici, & quæ ſint iſta decreta, ibi. n. 321. eo.
appellari non poteſt a pronuncia de aperiendo teſtamento, vel demittendo ſcriptū hæredem in poſſeſſionem, ib. nu. 322 eod.
appellari non poteſt a ſententia lata in interdicto quorum bonorum, ibi. nu 323 eo.
appellari non pōt a nominatione publici muneris vtilitate priuati Secus ſi eſt publicā ēt vtilitate, q a pōt appellari, ib. nu. 324. eo.
appellari nō poteſt in cauſis minimis, & breuioribus, & præſertim in Regno in cauſis duarum unciarum, ib nu. 319 529
appellari non poteſt a ſententia excommunicationis, uel interdicti, ib. nu. 351 531
appellari non poteſt a ſententia abſolutoria lata in cauſa criminali ex mero officio, uel ad denunciam, ibi. nu. 328 529
appellari non poteſt a ſententia torturæ, in caſu quo conſtat per unum teſtem de vſu, & publicam formam, ibi. nu. 329 eod.
appellatione non poteſt a condēnatione ſup actione ad exhibendum, ib. nu. 331 eo.
appellari non pōt qñ cauſa deciſa eſt per iuramentem delatū, uel relatum, ib. n. 331. eo.
appellari non poteſt, a correctione Abbatis, per clericum regularem, ib. nu. 33 eo.
appellari non pōt, qñ cā cōmiſta eſt per principē appellatione remota, & qualiter hoc procedat, ibi. nu. 336 cum quatuor ſeq. eo.
appellari non pōt a iuſo in litem de iure ciuili. Secus, de iure canonico, ibi. nu. 350 531
appellari non pōt a ſnīa nulla, ib nu. 352. 532
appellari non pōt a mandato, quod quis ī ſua eccleſia reſideat, ibi. nu. 355 eo.
aupellari non poteſt a iudice iuris diſpoſitionem exequente, niſi cauſa rationalib. exequatur, ibi. nu. 345 530

Appel-

Appellari non poteſt à breuitate termini, ad pbandum in caſu feudali ibi.n.337 532
appellare non poteſt conuictus de furto manifeſto,ibi.nu.359 eo.
appellare non põt de crimine punitus ultima pena,q a confeſſus eſt delictũ,ib.nu.360.e.
appellari non poteſt a mandato facto,ut quis declaret an ſcriptura ſit ſua ib.n.361 533
appel.non poteſt a reuocatione delegationis cauſæ,ibi.362 eo.
appel.non poteſt ab eo,cui eſt cõmiſſa cã, ſecundum eius conſciam. Et quid ſi cã cõmittatur arbitrio alicuius,ibi.nu.363 eo.
appellari non poteſt ea omni actu a lege in pteſtare iudicis commiſſo,& non in neceſſitate ibi.nu.364 eo.
appellari non põt à vicario ad eum, qui eum dedit uicarium,ſed ad ſuperiorem ipſius dãtis.ibi.380 535
appellari non poteſt ab executione, niſi modus exequendi excedatur in 6.par.ver. executio,nu.55 550
appellans in caſu prohibitio, deuoluit cauſã iudici ad quem vt ſi uidet grauamen,poſſit illud corrigere non tamen ligat iudicem ſi quo in 6.par.uer.appe.118 495
appellans apoſtolos inſtanter petere dẽt, alias non ualet appellatio,ſed hodie ĩ Regno nõ requiritur inſtanter,ibi.nu.131 498
appellans ad unũ iudicẽ permittitur uariari & appellari ad alium, infra 10. dies, & prima appellatio reuocata cenſetur,ib.n.146.502
appellans procedere non põt teſtes ſuper eiſdẽ articulis,ſed ſolum ſuper nouis dependentibus a ueteribus,& ſolum ſup re in cã principati deductæ,non aũt ſup alia,ib.161.504
appellans eadem rem ex noua cauſa, proſequi poteſt,ib.nu.162 eo.
appellans ab interlocutoria non eſt ulterius citandus ad actus quos facit iudex procedens ad ſententiam ante,quam ſibi inhibeatur. ibi.nu.171 500
appellans ab interlocutoria nouas probationes producere põt ſuper cã antiqua expreſſa in appellatione probationem in facto requirente.ibi.nu.164 eo.
appellans ab interlocutoria, poteſt ſe iuſtificare ex noua cauſa,quæ ſibi de nouo ſuperuenit,ibi.nu.165 eod.
appellans ab interlocutoria nouas cãs coram iudice appellationis deducere poteſt, qñ ad illas per iudicem a quo, non fuit admiſſus ibidem,nu.166 eod.
appellans a diffinitiua, poteſt in eadẽ appellatione deducere grauamen ſibi illatũ p iter locutoriã,ẽt ex nouis cãs, ibi.nu.197 eo.
appellans ab interlocutoria continente grauamen irreparabile,poteſt iuſtificari ex nouis probationibus,ib,nu.169 eo.
appellans ab interlocutoria habente uim diffinitiuæ, poteſt peracta noua iuſtificare, ibi. nu.170 eod.
appellans, infra 10. dies apoſtolos petere dẽt de iure communi Secus, per conſtitutionẽ regni,ibi.nu.219 512
appellans impeditus proſequi,an debeat proteſtari de impedimento, ut reſtituatur ſibi tempus,ibi.nu.230 514
appellans temere & friuole,iniuriam iudici facere dicitur Secus ſi iuſte,ibi.nu.348. 531
appellans,q nihil pduxit in cã principali,non auditur,niſi refectis expenſis.ibi.353. 522
appellans impeditus a iudice qui uoluit infra terminum literas expedire poteſt appellationem proſequi,ultra terminum decurſũ, ibi.nu.414 558
appellans quos actus implere dẽt, ut appellatio non efficiatur deſerta,ibi.nu.417. 539
appellatus an cãm appellationis pſequi poſſit ſi appellans non pſequit & infra quod tps, in 6 par.uer.appe.nu.244 518
arbitramentum,eſt quædam tranſactio in 4. par.14.diſt.nu.3 215
arbitria redacta ſunt ad inſtar iudiciorum,in 6.par.uer.confeſſio,nu.31 397
arbiter,qui ut arbitrator procedere poterat ſi cepit procedere,ut arbiter,& poſtea inordinare proceſſit, an proceſſus ualeat,in 4.parte 9.diſt.nu.205 186
arbiter,& arbitrator,quomodo differant, in 4 par.14.diſt.nu.2.3 215
arbiter iuris qui dicatur,ibi. eo.
arbiter põt ſibi eligere locũ honeſtũ, ubi curiam regat,in 9.par.uer.ſententia,n.80.465
arbiter ſniam ſuam nõ exequitur,ſed iudex ordinarius,in 6.par.uer.executio.nu.5 545
arbitri iuris ſententia appellatur in 6.p. uerſi. appellatio,nu 272 522
arbitri qñ plures ſunt,non põt unus ſine alio procedere,in 4.par.in 5.diſt nu.31 107
arbitri iuris,an habeant ordinariam uel delegatam poteſtatem, & ad quem appellatur ab illis.in 4.par.6.diſt.nu.22 12
arbitri pñt eligi p iudicẽ,qñ partes sũt diſcor

Appellari pōt ab immoderata taxatione expenſarũ in 6 par.uerſ.executio.nu.22.547

appellari non poteſt a uicario generali,ad epiſcopum. Secus a uicario foraneo, & rurali in 4.par.5.diſt.nu.19.f 105.& in ver.appellatio.in 6.par.nu.380 535

appellari non poteſt ad papam a ſubdelegato quando ſubdelegans aliquid ſibi reſeruauit,ſed dēt appellari ad proximum ſubdelegantem. Et hoc procedit, ſi excipiatur,alias ſecus,in 6.par.uer.appel.nu 370. 533

appellari non poteſt ad delegantem, qui ob ſuam ſuſpicionē delegauit,ib.n.387. 535

appellari non poteſt a ſententia principis nō recognoſcentis ſuperiorē,ibi.n.248 518

appellari nō poteſt a ſententia præfecti prætorio,ibi.nu.250 519

appellari non poteſt a ſententia ſacri concilii, ibi nu.251 eo.

appellari nō pōt a ſenatoribus,ib.n.253 eo.

appellari non poteſt a ſententia *Ducis Venetiarum*,ibi.nu.254 eo.

appellari non poteſt ab epiſcopo prorogato, ibi nu.255 eo.

appellari non poteſt a iudicio ſortis, ibi. numero 257 eo.

appellari non poteſt a mero executore, ibid. nu.259 eo.

appellari non poteſt hodie ab arbitris ſententia,ibi.nu.270 522

Quod limita,ibi.nu.261.& 274

Appellari non pōt iudice, qui reuocauit grauamē, q̄ fuerat cōminatus,ibi.n.275.523

appellari nō pōt tertio ſuper eiſdem,q in duplici appellatione ſuccūbuit,ib.n 280.524

appellare non poteſt verus contumax, ibid. nu.284 eo.

Appellare non poteſt notorie criminoſus ib. nu.286 eod.

appellare non poteſt contumax peremptoriē citatus ad audiendam ſententiam,ibi. nu. 286 eod.

appellare non poteſt coniunctus,& ſpōte cōfeſſus.Secus ſi ſit conuictus,ſed non cōfeſſus,vel confeſſus, non tamen ſponte, ſed formidine tormentorum,ibi.n.292 525

appellare non poteſt condemnatus pro debito publico ſeu fiſcali,niſi quando fiſcus tractat de lucro,ibi.nu.300 526

appellare non poteſt officialis pro male geſtis a ſuo iudice condemnatus,ib.n.301.e.

appellare non poteſt officialis in ſindicatu condemnatus.ibi.nu.302 eod.

appellari non pōt ab interlocutoria de iure ciuili. Secus de iure canonico,ibi.n.303. eo.

appellari non poteſt in cauſa, ubi de decima agitur,ibi.nu.304 eod.

appellari non poteſt a iudice retardante cauſam expedire, ſed ſolum datur recurſus p uiam querelæ.ibi.nu.116 495

appellari non poteſt,quando creditor hypothecaria agit,& qualiter,ibi.nu.318 528

appellari q̄ non poſſit a ſententia lata in ſaluiano interdicto,ibi.nu.320 eo.

appellari non poteſt a decreto aſſiſtentię. Idē in oīb decretis affirmatiuis,ad effectum retardandæ executionis,ſed pōt de nullitate dici,& quæ ſint iſta decreta,ibi.n.321. eo.

appellari non poteſt a pronuncia de aperiendo teſtamento,vel demittendo ſcriptū hæredem in poſſeſſionem,ib.nu.322 eod.

appellari non poteſt a ſententia lata in interdicto quorum bonorum,ibi.nu 323 eo.

appellari non pōt a nominatione publici muneris vtilitate priuati Secus ſi eſt publicā & vtilitate,q a pōt appellari,ib.nu.324.eo.

appellari nō poteſt in cauſis minimis, & breuioribus,& præſertim in Regno in cauſis duarum unciarum,ib nu.329 529

appellari non poteſt a ſententia excommunicationis,uel interdicti,ib.nu.351 531

appellari non poteſt a ſententia abſolutoria lata in cauſa criminali ex mero officio,uel ad denunciam,ibi.nu.328 529

appellari non poteſt a ſententia torturæ,in caſu quo conſtat per unum teſtem de vſu, & publicam formam,ibi.nu.329 eod.

appellatione non poteſt a condēnatione ſup actione ad exhibendum,ib.nu.331 eo.

appellari non pōt qn̄ cauſa deciſa eſt per iuramentem delatū,uel relatum,ib.n.331. eo.

appellari non poteſt, a correctione Abbatis, per clericum regularem,ib.nu.33 eo.

appellari non pōt,qn̄ cā cōmiſſa eſt per principē appellatione remota, & qualiter hoc procedat,ibi.nu.336.cum quatuor ſeq.eo.

appellari non pōt a iuſſo in litem de iure ciuili. Secus,de iure canonico,ibi.nu.350 531

appellari non pōt a ſnīa nulla,ib nu.352.532

appellari non pōt a mandato,quod quis ī ſua eccleſia reſideat,ibi.nu.355 eo.

appellari non poteſt a iudice iuris diſpoſitionem exequente, niſi cauſa rationalib.exequatur,ibi.nu.345 530

Appel-

Appellari non poteſt à breuitate termini, ad ꝓbandum in caſu feudali ibi.n.337 532
appllare non poteſt conuictus de furto manifeſto, ibi.nu.359 eo.
appellare non pōt de crimine punitus ultima pęna, q̄a confeſſus eſt delictũ, ib.nu.360.e.
appellari non poteſt a mandato facto, ut quis declaret an ſcriptura ſit ſua ib.n.361 533
appel.non poteſt a reuocatione delegationis cauſæ, ibi.362 eo.
appel.non poteſt ab eo, cui eſt cōmiſſa cā, ſecundum eius conſciam. Et quid ſi cā cōmittatur arbitrio alicuius, ibi.nu.363 eo.
appellari non poteſt ea omni actu a lege in ꝓteſtate iudicis commiſſo, & non in neceſſitate ibi.nu.364 eo.
appellari non pōt à vicario ad eum, qui eum dedit uicarium, ſed ad ſuperiorem ipſius dātis.ibi.380 535
appellari non poteſt ab executione, niſi modus exequendi excedatur in 6.par.ver. executio, nu.55 550
appellans in caſu prohibitio, deuoluit cauſā iudici ad quem vt ſi uidet grauamen, poſſit illud corrigere non tamen ligat iudicem ſi quo in 6.par.uer.appe.118 495
appellans apoſtolos inſtanter petere dēt, alias non ualet appellatio, ſed hodie ī Regno nō requiritur inſtanter, ibi.nu.131 498
appellans ad unũ iudicē permittitur uariari & appellari ad alium, infra 10. dies, & prima appellatio reuocata cenſetur, ib.n.146.501
appellans procedere non pōt teſtes ſuper eiſdē articulis, ſed ſolum ſuper nouis dependentibus a ueteribus, & ſolum ſup re in cā principati deductæ, non aũt ſup alia, ib.161.504
appellans eadem rem ex noua cauſa, proſequi poteſt, ib.nu.162 eo.
appellans ab interlocutoria non eſt ulterius citandus ad actus quos facit iudex procedens ad ſententiam ante, quam ſibi inhibeatur. ibi.nu.171 500
appellans ab interlocutoria nouas probationes producere pōt ſuper cā antiqua expreſſa in appellatione probationem in facto requirente. ibi.nu.164 eo.
appellans ab interlocutoria, poteſt ſe iuſtificare ex noua cauſa, quæ ſibi de nouo ſuperuenit, ibi.nu.165 eod.
appellans ab interlocutoria nouas cās coram iudice appellationis deducere poteſt, qñ ad illas per iudicem a quo, non fuit admiſſus ibidem, nu.166 eod.
appellans a diffinitiua, poteſt in eadē appellatione deducere grauamen ſibi illatũ ꝑ interlocutoriā, ēt ex nouis cās, ibi.nu.197 eo.
appellans ab interlocutoria continente grauamen irreparabile, poteſt iuſtificari ex nouis probationibus, ib.nu.169 eo.
appellans ab interlocutoria habente uim diffinitiuæ, poteſt peracta noua iuſtificare, ibi. nu.170 eod.
appellans, infra 10. dies apoſtolos petere dēt de iure communi Secus, per conſtitutionē regni, ibi.nu.219 512
appellans impeditus proſequi, an debeat proteſtari de impedimento, ut reſtituatur ſibi tempus, ibi.nu.230 514
appellans temere & friuole, iniuriam iudici facere dicitur Secus ſi iuſte, ibi.nu.348. 531
appellans, q̄ nihil ꝓduxit in cā principali, non auditur, niſi refectis expenſis, ibi.353. 522
appellans impeditus a iudice qui uoluit infra terminum literas expedire poteſt appellationem proſequi, ultra terminum decurſũ, ibi.nu.414 558
appellans quos actus implere dēt, ut appellatio non efficiatur deſerta, ibi.nu.417. 539
appellatus an cām appellationis ꝓſequi poſſit ſi appellans non ꝓſequit̃ & intra quod tps, in 6 par.uer.appe.nu.244 518
arbitramentum, eſt quædam tranſactio in 4. par.14.diſt.nu.3 215
arbitria redacta ſunt ad inſtar iudiciorum, in 6.par.uer.confeſſio, nu.31 397
arbiter, qui ut arbitrator procedere poterat ſi cepit procedere, ut arbiter, & poſtea inordinare proceſſit, an proceſſus ualeat, in 4.parte 9.diſt.nu.205 186
arbiter, & arbitrator, quomodo differant, in 4 par.14.diſt.nu.2.3 215
arbiter iuris qui dicatur, ibi. eo.
arbiter pōt ſibi eligere locũ honeſtũ, ubi curiam regat, in 9.par.uer.ſententia, n.80.465
arbiter ſniam ſuam nō exequitur, ſed iudex ordinarius, in 6.par.uer.executio.nu.5 545
arbitri iuris ſententia appellatur in 6.p. uerſi. appellatio, nu 272 522
arbitri qñ plures ſunt, non pōt unus ſine alio procedere, in 4.par.in 5.diſt nu.31 107
arbitri iuris, an habeant ordinariam uel delegatam poteſtatem, & ad quem appellatur ab illis.in 4.par.6.diſt.nu.22 12
arbitri pñt eligi p iudicē, qñ partes sũt diſcor

 des

des,in par.6.verſ.cōpromiſſum nu.12 381
Arbitri electi ſecūdm regiā prag. dicunť arbitri iuris,& qualiter ab eis appelleť, & ad quem in ea.par.ver.appellatio.nu.273 522
arbitri eliguntur,quādo epūs cum ſubdito ſuo litigat,& ab eis papam appellatur. Idē qñ appellatur ab arbitriis electus ſup recuſatione ſuſpecti,ib.nu.3.6 534
arbitrum ſententiæ hodie in regno reuideri poſſunt per iudicem loci, uia reclamationis,ibi.nu.274 523
arbitrorū ſnīa,an & qñ ſit emologabilis,&an producat actionem,& an ab ea appelletur. Et quid in arbitratore,vel arbitro iuris, & de intellectu, l.cum antea, C de arb. ibid. nu.262.& 271 522.& 519
arbitrorum tres dicuntur eſſe ſpecies. Et qui ſunt,in 4.par.14 diſt.nu.2 215
arbitrarios & non arbitrii ſnīa ſubiacent reductioni ad arbitrium boni uiri,in 6.par.ver. appellatio,nu.167 521
arbitraria pœna punitur homicidium, culpa commiſſum,in 4.par.1.diſt.nu 77 61
Reliqua uide infra in litera P,in uer. pœna arbitraria.
archidiaconus abſente epō,uicarius eſt epī ipſo iure,in eo.par.5.diſt.nu 7. 103
aromatarius miſcens farinā fabarum in cera pōt puniri per iudicem eccleſiaſticum, in eo.par.11.diſt.nu.50 201
argumentum emphyteoſi ad feudum, ualet, & econtra,in 3.par.nu.87 29
argumentum a contrario ſenſu, non ſumitur in uſib.feudo,ibi.nu.91 30
argumentum a contrario ſenſu coniectura & ſubauditus intellectus dicitur,ibi n.92.eo.
argūm ſumiť a cōtrario ſēſu in ſtatuto diſponēte ſup caſu nō puiſo a iure cōi,ib.n.113.36
argumentum de perſonis ad res,& econtra,validum eſt,in 4.par.1.diſt.nu.24 49
argumentum de pacto ad ſtatutum an ualeat, in eo.par.10.diſt.nu.88.93 133 & ſeq.
articulus de proprietate admittat, qñ poſſeſſorio recuperādę,agiť,i e.p.7.di.n.26 140
articulus poſitio & capitula quid ſint,& qualiter ſe differant in 6.par.ver.poſitio num. 1.2.3 389.& ſeq.
articulus repulſæ dicitur impertinens in articulis principalibus,& ideo non debet admitti niſi ex ſola cauſa inimicitiæ.i 6.par. uerſ.repulſæ,nu.8 445
articuli præſentari poſſunt, & die, quo curia non regitur,dūmodo non ſit dies feriatus, & ſoli magiſtro actorum ſine iudice præſētati poſſunt, & an eorum copia parti dari debeat,in 6.par.ver.poſitio,nu.20 390
articuli poſitiones fiunt in eodem termino in cauſis ſummariis,ibi.nu.5 389
Reliqua vide infra in litera C.in verſ.copia et in lrā D,in ver.delegatus in litera P. in uer. poſitio,& in litera R.in ver.repulſa.
articulans non cenſetur fateri, quod narrat in articulis.Secus in poſitionibus,in 6.parte,ver. poſitio,nu.7 390
aſſaſſinus clericus,ipſo iure cenſetur degradatus,& punitur per iudicem laicum in quarta par.11.q.nu.76 105
aſſiſtentia contra tertiū poſſeſſorem petit condictione ex l.fi.C.de acq.poſ. & peti pōt uſque ad 30.annos.Secus qñ agitur hypothecaria in eo.par 7.diſt.nu.60 146
aſſiſtentia uigore inſtrī,quādo & qualiter petatur,& quæ actio cenſeatur intentata,&qui ſit,eius effectus in 6.parte,uerſi. inſtrorum productio,nu.30.31 421
atteſtationes non publicatæ, etiam ſemiplene non probant,in eo.par.uerſi. actorum editio,nu.34 416
atteſtationes teſtium ante publicationem edi non debent parti,ibi.nu.56 418
attentata reuocātur per uiam quærelę,in caſu quo non ligant manus iudicis per appellationem,in eo.par.uer.appe nu 117 495
attentata pendente appellatione iudicialiter reuocantur,qua in extraiudiciali, ibidem, nu.401 537
attentata ut reuocentur,dēt apqellatio eſſe intimata iudici & parti,nā attentata ab ignorantib.appel.non reuocantur, & reuocatio parte citata fieri debet,ibi.nu.403 eo.
attentata duplici uia reuocantur. nu.407. eo.
attentatorum reuocatio,petitur vſque ad concluſionem in cauſa ibi.nu 406 eo.
attentatorum reuocationem petens non repellitur per exceptionem excōicationis,nec p exceptionem proprietatis,ib.nu 404 eo.
attentans appellatione pendēte,tenetur ad fructuum reſtitutionem,ibi.nu.406 eo.
authen.require infra,in litera C.in uerſi. Correctio.
auctor laudatus,quis dicatur, & ad quem effectum ſibilis denunciatur,in 6 par.uerſi. auctoris laudatio,nu.1 339
auctor quando. & quo tempore litis laudari debet.

debet ibi.nu.5. 341

Auctor quã eſt laudatus in iudicio, & datus terminus ad denunciandum, an interim debeat in cauſa ſuperſedere, ibi.nu.8 eod.

Auctor laudatus nõ poteſt ex ſua perſona declinare forum, ibi.nu.10 342

Auctor laudatus an teneat ſubminiſtrare expenſas pẽdẽte iudicio ante rem.euictam, ibi.nu 14 eo.

Auctori laudato qualiter fiat denũciatio, ibi. nu.12 eo.

Auctorem auctoris ſui an quis poſſit laudare, & an teneatur ſibi de euictione ſine ceſſione ibi.nu.9 141

BAnnum hodie æquiparatur pænæ relegationis, & hoc procedit, ubi bona nõ publicantur, in 4.par.1.d.n.7 175

Bannum, ſententia interlocutoria dicatur, in 6.par.uer.ſententia, nu.30 458

Bannum, & multa æquiparantur, ibidem nu. 32 459

Banna quæ faciunt officiales in principio ſui officij, an ſint ſufficiẽtia, ut iudex inquirere poſſit, in caſibus a iure non permiſſis, in 6. par.uer.inquiſitio, nu.31 273

Bãna facta ab officialibus ſub torturæ pæna, an ualeant, in 6.par.uer.tortura, nu.3 447
Reliqua.uide infra in litera P.in uer.pæna banni.

Baro in terra de mani Regis põt exercere iuriſdictionis inter ſuos ſubditos ſine licẽtia officialis illius loci. Secus ĩ terra baronis, in 6.par.uer.citatio.nu.41 312

Baro non poteſt exigere, iuramentum fidelitatis a uaſallis, ſine mãdato, uel literis, Regis alias priuatur feudo, in eo.p.uer. iuramentum, nu.42 429

Barones omnes habent iuriſdictionem in Baronia ſua, in .. p.5.diſt.nu.11 104

Barones Regni habent iuriſdictionẽ a Rege, ſeruatã cum priuilegio primarum & ſecundarum cauſarum, & ideo reuocãt prorogationes factas per eorum uaſallos in alios iudices, in eo.par.11.diſt.nu.23 212

Barones indebite angariant uaſallos ſine ſalario tam in perſonam, quã in bonis, in 6.pa. uer.executio, nu.27 548

Beneficium uide infra, in litera P, ĩ uer. poſſeſſorium, & litera T, in uer tit.

Blaſphemare dicitur, q iurat per uiſcera Chriſti, uel per alia membra, in eo.pa.uerſ.iuramentum, nu.54 430

Bona uacantia applicatur fiſco, ſed contradictor comparẽs auditur, & datur ſibi copia inquiſitionis ſeu defenſionis, in eod.parte, uer.inquiſitio, nu.15 271

Bona tutoris non poſſunt capi pro condemnatione pupilli, niſi pro expenſis, in 6 par. uer.executio, nu.38 549

Bona minus damnoſa, an in executione capi debent, ibi.nu.11 545

Bona uxoris capi non poſſunt pro debito uiri, & econtra. Fallit, quãdo mulier tam, ſit ad ſecunda uota, non reddita ratione, quia poſſunt bona ſecundi uiri capi pro debito tutelari uxoris, ibi.nu.53 550

Bonorum poſſeſſio carboniana uel ventris nomine, quando agnoſcenda eſt, aduerſarij incerti per proclama citari debent, in 6. parte uer citatio.nu.110 312

Boues aratorij & alia inſtrumẽta ad agriculturã deputata non pñt per executione ſententiæ cap.in eo.p.uer executionẽ, nu.315 48

Breues cauſæ, ſeu modicæ ſummæ, sũt ſummariæ, in 4.par.9.diſt. nu.188 184

CAlculatorij ſententia, ferre poſſunt parte non citata, in 6.parte, uerſicul.cit.t ibid. nu.24 311

Calumniator etiam nemine accuſante poteſt ex officio iudicis inquiri, & punire per iudicem, in eo.parte, uerſic.inquiſitio, numero 157 296

Calumniæ iuramentũ: Require infra litera L. uer.iuramentum calumniæ.

Cãpana, quot ſigna importet, & quid importet uim citationis, & quod in die ueneri ſancti, in qua non pulſantur cãpanæ an poſſit citari uniuerſitas ad ſonum tabellæ, in eo.p. uer.citatio.111.112.113.& 114 322

canonica lex. de hac uide infra, in litera L, in uer.lex cano.

canonicum ius. Requirit infra in litera I, in uer.ius canonicum.

canonicum eſt, quod regula, inde ius canonicum quaſi regulatum, in 3.pa.nu 75 17

canon. præfertur dicto ſanctorum & Theologorũ in deciſionibus cauſarum. Fallit, ubi dictum alicuius ſancti munitum eſſet auctoritate noui uel ueteris teſtamenti, ibid. nu 77.& 78 eod.

canonicus primo creatus, præfertur alijs, in proœ.nu.9 2

capitalis cauſa dici põt anſpecta aptitudine pænæ, in 4.par.1.d.in num.52.f.54.& in 2. diſt.

diſt. ibi.nu.51 eod.
Citatio in ciuilibus ualet ſine cōmiſſione ex generali conſuetudine.ibi.nu.52 314
Citatio realis capturā perſonæ importat ibid. num.58 315
Citatio realis fieri poteſt etiam in ciuilibus, quando debitor eſt ſuſpectus de fuga ibid. nu.59 eod.
Citatio realis ſine iudicis commiſſione fieri non poteſt ibi.nu.61 eod.
Citatio uerbalis quæ dicatur,& quæ cōtinere debeat,ibi.nu.63 eo.
Citatio tertium diem & locum comparēdi cōtinere debet. Fallit in delegato citante,ibi. nu.64
Citatio ſine certo die an,& quādo ualeat ibi. nu 65 316
Citatio an debeat cōtinere horā in qua quid comparere tenetur,ibi.nu.66 eod.
citatio an,& quando ualeat ſine cauſa,& cauſam continere debeat, ibi nu.69 317
citatio ad audiendam intentionem curiæ,nō ualet ibi.70 138
citatio ad reſpōdēdū petitioni porrigēdæ, an ualeat,& quid ſi petitio non porrigatur in illo die citationis,ibi.nu.71 eod.
citatio an,& quando continere debeat uerbū peremptoriæ,ibi.n.72 eo.
citatio per literas ut ualeat, quid continere debeat,ibi nu.73 eo.
Citatio de neceſſitate non requirit ſcripturam regulariter. Fallit in ſeptē caſibus,in qbus non ualet ſine ſcriptura.ib.nu. 74 eo.
citatio extra prouinciā ſine ſcriptis facta non ualet,ib nu.80 319
citatio ad domū,& nō perſonaliter ſine ſcriptis nón ualet ibi.nu.81 eod.
citatio per editum qualiter fiat, & in quibus fieri poteſt ib.n.82.cum plu ſeq. eod.
citatio fit per edictum illius,qui degit in loco qui propter guerras uel inimicitias,uel alio modo non eſt ſecutus,ibi.nu.85 320
citatio qñ fieri non poteſt quia citandus ſtat in domo ſua clauſus, & non patitſe uideri, ne citari poſſit,tunc poteſt affigi edictū in ianuas domus ſuæ, & perinde habetur ac ſi perſonaliter citatus eſſet,ibi.nu. 86 eod.
citatio per edictum ſecundum conſtitutionē regni.ibi.nu.88 eod.
citatio fit p edictum qñ actus fiendus habet contradictores incertos,ibi.n.89 eo.
citatio in caſibus, in quibus lex permittit fieri per proclama,in illis etiam poteſt fieri per edictum,ib.nu.95 321
Citatio per edictum,quanto tpe ſtare debeat affixa in loco, ubi affigitur,ibi.nu.96 eo.
citatio per proclama,quæ dicatur,& in qb.caſibus fieri pōt,ibi.n.97.cum plu.ſeq. eo.
citatio fit p proclama, qñ faciendum eſt inuētarium,per hæredem.ib.nu.98 eo.
citatio per proclama contra certam perſonā, inquo loco fieri debeat,ibi.nu.100 eod.
citatio fit per proclama,quando teſtamētum eſt publicandum,ib.n.190 322
citatio per proclama uel edictum ſemper poteſt fieri quando aduerſarij ſunt incerti,ib. nu.110 eod.
citatio per campanam ſeu tubam qñ locum habeat,ib nu.111 eod.
citatio fit per campanam,quando eundum eſt ad bellum,& quæ ſigna importet ſonu cāpanæ,ibi.nu.114 323
citatio tñ res agitur inter duos litigātes, non debet fieri motu proprio iudicis,ſed ad inſtantiam partis,ib.nu.115 eod.
citatio,ut quis compareat die Lunæ, Martis, & Mercurii,an ſit una uel plures, ibid nu. 117 eod.
citatio generalis ad coram cauſam,ut quis cōpareat ſingulis diebus,& horis uſq. ad ſententiam an ualeat,ibi.n.118 eo.
citatio facta die feriato,non ualet. ēt ſi fieret ut cōpareat die non feriato,ib.n.119 324
citatio an ualeat quando dies termini cadit in diē feriatum,& an teneatur citatus tunc comparere in die ſequenti uel præcedenti, ib nu.120 eod.
citatio die feriata ualet,pro tali cauſa,quę die feriata expediri poteſt,ibi.nu.121 eo.
citatio poteſt fieri p principem in die feriata ad honorem Dei,ibi.nu.122 eod.
citatio in quo loco per nuncium fieri debeat, & an poſſit fieri domi, & in qua domo, & quid in apotheca uel in porticu, ſeu ſtabulo,ib.nu.124.125 eo.
citatio ut ualeat, quid ſeruare debeat nūcius, quādo cōmiſſa eſt, ut fiat perſonaliter, uel in domo. ibi.nu.126 325
citatio an fieri poſſit in eccl.ib.nu.129 326
citatio ubi fieri debeat, quando citandus domū certam non habet, ib nu.130 eod.
citatio quę cadit in die feriata, ualet in regno, citatus debet comparere die ſequenti ibid. nu.131 eod.

Citatio

par.nu.31 & 32 10
Cauſa finalis uniuſcuiuſq.actor,eſt principale hominis intentum,actum illis facientis, ib.nu.35 eod.
cauſa quæ ſit finalis in contractibus, & quæ in legatis,ib.nu.36 eod.
cauſa finalis,dicitur proprie cauſa, nõ autem aliæ cauſæ,& eſt cauſa omnium cauſarum ib.nu.36 eo.
cauſa finalis iudicii poteſt dici ipſa iuſtitia, ib.nu.37 eod.
cauſa finalis alicuius actus põt tolli per partes,ib.nu.46 12
cauſa finalis cõſideratur in ſnĩa, & quæ dicatur,in 6. par.verſ.ſententia nu.122 469
cauſa formalis,quæ dicatur in ſecunda parte, nu 22.25.& 26 8
cauſa formalis in ſententia cõſideratur, & poteſt tripliciter conſiderari in 6.par.uer.ſententia,nu.70 464
cauſa formalis conſideratur in ſentẽtia, reſpectu litigantium,& hoc multis reſpectibus, ib.nu.104 467
cauſa formalis in ſententia principaliter cõſideratur multipliciter,ibi.nu.115.116.117. 118.119.120.&121 468
cauſæ formalis iudiciali partes renũciare poſſunt in ſecunda par.nu.39 11
cauſa in iudicio deducta,eſt materia ipſius iudicii in eodem par.nu.10. & 14 6.&7
cauſa in iudicio deducta, dicitur a caſu, ſed cauſa qñ ponitur pro ratione alicuius rei dicitur a chaos,ibi.nu.17.f.8.& in 5. par. nu.68 262
cauſa ſi eſt commiſſa per ſuperiorem deciden da infra tres menſes,an illis elapſis dicatur perempta inſtantia,in eo.par.nu.26 254
cauſa ceptam coram ordinario,non poteſt inferior a principe ad ſe aduocare in 4.parte. 16 diſt nu.60 229
cauſæ quot cõſiderentur in iudicio in ſecunda par.nu.15 8
cauſa materialis quæ dicatur in eodem parte, num.6 eod.
cauſa materialis in ſnĩa cõſideratur,& quę ſit in 6.par.uer.ſententia nu.58 462
cauſa meri,& miſti imperii,an poſſit delegari in 4 par.5.diſt.nu.67 113
cauſa mihi imperij non comprehẽdit a pragmatica, ꝙ omnis cauſa compromittatur in 6.par.uer.compromiſſum.nu.32 383
cauſæ miſtæ quę dicãtur,& an regia pragmatica diſponẽs,ꝙ in cauſis ciuilib.uel miſtis ꝓcedatur ſine figura iudicii,habeat locum, vbi pęna applicatur fiſco,& parti in quarta par.2.diſt.nu.94 68
cauſa materialis,quæ dicatur tam in iudiciis, quam in alijs actibus in prima par.n.29 9
cauſa ordinaria, an poſſit fieri ſummaria con ſenſu partium in 4.par.9.diſt.n.113 187
cauſa parua uel magna dicitur, ſecundum perſonarum conditionem in 6.par. uer. iuramentum ſuppletorium,nu.8 425
cauſa ordinario ſpectans,ſi eſt alteri delegata per principem cenſetur ordinarius priuatus iuriſdictione ſuper illa cã & aduocata per principem in tantum, ꝙ etiam ſi moriatur delegatus,non reuertitur cauſa ad ordinarium in 4.par.16.diſt.nu.60 229
cauſa quælibet ſufficiens an remouendum ꝓcuratorem,uel arbitrum,ſufficit ad remouendum iudicem in 6.par.uerſicu.appellatio.nu.73 489
cauſa reſtitutionis in integrum pendẽte,nihil eſt innouandum,ib.nu.108 494
cauſæ ſpirituales reperiuntur ciuiles,& criminales,& quæ dicatur in 4.par.13.diſt.nu.4. & 5 213.& ſeq.
cauſæ ſpiritualibus annexæ quæ dicantur,ib. nu.8 214
cauſa ſubſtantialis quæ ſit in 2.par.nu.27 9
cauſa ſummaria quot modis dici põt in quarta par.9.diſt.nu.2 152
cauſa ſummaria non requirit concluſionem, ib.nu.23 156
cauſa principalis quando eſt ſummaria oẽs eius articuli ſunt ſummarii,ib.n.40 158
cauſa ſummaria ab ordinaria quomodo cognoſcatur,ibi.nu.42 eod.
cauſa ſummaria eſt omnis cauſa eccleſiaſtica, ut agitur de electione, præbenda, ſeu alio beneficio eccleſiaſtico.quod quando procedat,ibi.nu.42 eo.
cauſa poſſeſſorii dicitur ſummaria,& qñ hoc intelligatur, & an in ea requirantur plenè probationes, & aliæ ſolennitates in quarta dar.6.diſt.nu.46.f.123.& in d.9.diſt.nu.43. 158
cauſa ſummaria an & qñ requirat plenas, & qñ ſemiplenas probationes,ibi.nu.49.126
cauſa,quę in curia mercatorum uentilatur,dicitur ſummariæ,ib.nu.48 eo.
cauſa uſurarum,eſt ſummaria in curia eccleſiaſtica.in d.9.diſt.nu.267 182

Cauſa alimentorum dicitur ſummaria, ibidē nu.168 eo.
Cauſa omnis contra confeſſum, eſt ſummaria, ibi.nu.169 eo.
cauſa contra religioſos, eſt ſummaria, ibi.nu. 170 eo.
cauſa eſt ſummaria, quæ de monachatu agitur. ibi.nu.171 eo.
cauſa matrimonialis, eſt ſummaria, ibid nu. 172 eo.
cauſa reſtitutionis dotis, ſummaria dicitur ib. nu.173 eo.
cauſa ſummaria dicitur, quando ad decimas agitur ibi.174 eod.
cauſa omnis executiua, eſt ſummaria, ibi.nu. 175 eod.
cauſa dicitur ſummaria, quando præſentatur inſtrumenta ſecundum formam ritus magnæ curiæ in regno ibi.n.176 eod.
cauſa omnis, quæ contra abſentem agitur, ſūmaria dicitur, ibi.nu.177 183
cauſa dicitur ſummaria, qñ tertius uenit ad īpediendam executionem, ibi.nu.178 eo.
cauſa dicitur ſummaria ubi agitur ad exhibēdum, ib.nu.180 eod.
cauſa dicitur ſummaria, quando agitur contra tributorum debitores, ibi.nu.181 eo.
cauſa ſummaria dr̄ qñ agitur contra gabellarios indebite exigentes, ibi.n.182 eo.
cauſa ex ſummaria, qñ mittitur in poſſeſſionem ex primo decreto, ibi.nu.183 eo.
cauſa dicitur ſummaria, qñ legatarius petit ſatiſdationem ab hære.ibi.nu.184 eod.
cauſa dicitur ſummaria, quando agitur actio ex teſtamento præponatur actioni præiudiciali, ib.nu.185 eo.
cauſa dicitur ſummaria, quando examinantur teſtes ad perpetuam rei memoriam, ibidem nu.186 eod.
cauſa naufragorum, ſummaria dr̄, & expeditur leuato uelo, & in ea poteſt iudex ex officio procedere, ib.nu.187 184
cauſa ſummaria dicitur, vbicunque de ſalario ſeu mercede laboris agitur, ibi.n.197 eo.
cauſa eſt ſummaria, quando agitur de probādo impedimento ad obtinendam ſecundā dilationem, ib.n.198 185
cauſa dr̄ ſummaria, quando agitur de leuibus delictis, & criminibus, ibi.nu.199 eo.
cauſa ſummariæ expeditur, ubi agitur de crimine læſæ maieſtatis, ibi.nu. 00 eod.
cauſa ſummaria dicitur, quando agitur de dādo tutore curatore pupillo per iudicem, ib. nu.201 eo.
Cauſa ſummaria, ſi fuit per partes agitata uia ordinaria an uideat̄ receſſum eē ab illa ſūmaria de conſenſu partium, ib.n.203 eo.
cauſam ſummariæ committere poteſt ſolus princeps. & non inferior, ib.nu.3 152
cauſam committi ſummariæ ſupplicans, & pr͞iceps dicat: audiat talis, & iuſtitiam facit, an ſummariæ impetraſſe videatur, ibi.n.4. eo.
cauſæ breues ſeu modicæ ſummæ, ſunt ſūmariæ ibi.n.189.f.184. & dicantur breues, modicæ, & magnæ, ibi. eo.
cauſæ pauperum, & miſerabilium perſonarū ſunt ſummariæ, & expediuntur de plano, & ſine ſportularum ſolutione, & miſerabiles perſonæ trahunt aduerſarios ſuos corā imperatore, & laicos coram iudice eccleſiaſtico, ib.n.193 eo.
cauſæ ex quib. iudex ut ſuſpectus recuſatur, in 6. par.ver.appellatio.num.26.27. vſque ad nu.74 487
cauſæ uoluntariæ iuriſdictionis in omni loco etiam in itinere deambulando expediri poſſunt, in 6.par.uer.ſententia, nu.86 466
cauſa in qua agitur de vita, & militia, æquiparatur feudali, & ſuper ea non compromittitur ſecundum pragmaticam in 6.par.uerſi. compromiſſum, nu.23 383
cauſa tutelæ compromitti non poteſt, etiam ſtante pragmatica, quod cauſę omnes compromittuntur, ibi.nu.30 eo.
cautela libellantis, ut in eodē libello poſſit petere æſtimationem, & ſatisfactionem iniuriæ in 4.par.1.diſt.nu.12 49.
cautela pro iudice, ut ſemper in dilationib. faciat ſcribi in actis, præſentib. ambabus partibus, & non contradicentib. & nihil dicētibus, ut dilatio quæ dari non debebat valeat quando data eſt utraque parte præſente, & non contradicente in 6. parte uer. dilatio, nu.12 386
cautela quo modo poterit reſpondere debitor a quo petitur pecunia mutuata, quando nō poteſt probare reſtitutionem in eodem parte uer. confeſſio. nu.28 395
cedenti bonis, ſunt ueſtes relinquendæ in eodē parte, uer. executio, nu.29 548
ceremoniæ dicuntur, ſacrificia Iudæorum in 3.par.nu.63 26
Chriſtus dicitur rex regum, & Dominus dominantium, in eodem par.nu.31 21

Chriſtus

Chriſtus,fuit lux & ueritas,qui omnia uelamina ueteris teſtamẽti illuſtrauit,ib.n.48 25
Chriſtus,dicitur ueritas,ibi.nu.64 25
Chriſto adueniẽte in mundo,ceſſauit lex prophetica,ibi.nu.65
Citatio,eſt iuris,naturalis,nec poteſt etiã per principem obmitti in 6.parte,uerſi.citatio num.3. 307
Citatio non requiritur in exigẽdis tributis,datiis,& collectis ſeu functionibus fiſcalibus ibi.nu.6 eo.
citatio,iudiciarii ordinis eſt funda mentum, & ab ea iudicium incipit,nu.1 306
citatio per edictum,an poſſit fieri per delegatum in 4.par.5.diſt.nu.57 111
citatio obmiſſa reddit actum ipſo iure nullũ, in eodem par.16.diſt.nu.10 220
citatio in ſingulis actis iudiciariis fieri debet in 6.par.uer.citatio.nu.4 307
citatio aduerſarii fieri non debet,qui ſi pñs eſſet,non poſſet actum impedire,nu.5. eo.
citatio in omnib.actibus qui expediũtur per iudicem ante citationem partis, in cauſa principali non requiritur,ibi.n.7 308
citatio partis non requiritur in concedenda uenia uocandi parentes, uel patronos in ius,ibi.nu.8 eo.
citatio partis, an requiratur in productione inſtrumenti,ibi.nu.9 eod.
citatio partis non requiritur in ſententia principis ſeu imperatoris,uel ſacri conſilii,ibi. nu.10 eo.
citatio non requiritur in proceſſu faciendo contra debitorem ſuſpectum de fuga,ibid nu.14 309
citatio non requiritur, ubi periculum eſt in mora,ibi.nu.15 eod.
citatio non requiritur in ſentẽtia lata pro abſente in cauſa criminali,& ubi proceditur ſine figura iudicii.ibi.nu.16.17 eod.
citatio partis non requiritur in actu, qui fit ultima die termini,ib.nu.18 eod.
citatio partis non requiritur in probatione, quæ ſoli iudici concludit,ibi.nu.20 310
citatio non requiritur in actu expediendo,ſecundam conſcientiam,ibi.nu.21 eod.
citatio hæredis uel alterius non requiritur, quando datum eſt arbitrium poteſtas executori teſtamenti diſtribuendi ad pias cauſas ſeu eligendi pauperes,in tali electione, ib.nu.22 eo.
citatio partis nec præſentia requiritur in examinatione agrimens foris miſſi per iudicẽ ad menſurandum,ib.nu.23 eod.
Citatio partis non requiritur in iuramẽto deferẽdo,ſuper taxatione uel liquidatione rerum ablatarum ſecundum formam l.ſi quãdo.C.unde ſexta,ib.nu.25 311
citatio partis non requiritur,quando examinantur teſtes de damno ſeu furto in ſiluis paſſo,ib.nu.26 eo.
citatio partis non requiritur,qñ in domo mulier honeſta examinatur.ib 27 eo.
citatio partis non riquiritur in examinatione teſtis,cuius dicto neceſſario ſtandum eſt. ib.nu.28 eo.
citatio partis non requiritur in examinatione teſtis de cuius morte uel receſſu timetur ibi.nu.29 eod.
citatio eius de cuius præiudicio principaliter non agitur ſed per conſequentiam,non requiritur,ib.nu.30.31 eod.
citatio non requiritur,quando iudex uult alicui prodigo adminiſtrationem interdicere ibi.nu.31 eod.
citatio fideiuſſoris non requiritur in ferenda ſententia contra principalem,ib.nu.32.eo.
citatio partis non requiritur in taxatione expenſarum contra cõtumacem,ib.n.34.eo.
citatio alicuius non requiritur in dando tutore ſine inquiſitione,ib.nu.35 eo.
citatio eius qui latitat, ne citetur, nõ requiritur,ib.nu.36 eod.
citatio non requiritur,ubi certum eſt aduerſario nullam competere defenſionem, ibidẽ nu.37 eo.
citatio tertii poſſeſſoris nõ requirit in captura facienda uigore pacti de capiẽdo cum æſtimatione præcarii,ib.nu.38 312
citatio a quo iudice fieri poſſit,ib.nu.39 eo.
citatio an poſſit fieri per iudicem extra ſuum territorem ib.nu.40 eod.
citatio per quem debeat fieri.ib.nu.42 eod.
citatio poteſt per iudicẽ committi priuato,ac etiam famulo ſuo,imo etiam ipſi principali litiganti,& quid ſeruetur in regno,ibidẽ nu.44.45 313
citatio in ſcriptis non committitur in regno niſi hñtis publicum officium,ib.n.46 eo.
citatio fieri poteſt etiam per actorum magiſtrum habentem iudicis commiſſionẽ,ibi. nu.47 eo.
citatio tria extrema requirit,ſ. cõmiſſionem iudicis,nuncii executionem,& relationem

ib.nu.51 eo.
citatio in ciuilibus ualet ſine commiſſione ex generali conſuetudine,ibi.nu.52 34
citatio realis capturā perſonæ importat,ibid. nu.58 315
Citatio realis fieri poteſt etiam in ciuilibus, quando debitor eſt ſuſpectus de fuga,ibid. nu.59 eo.
citatio realis ſine iudicis commiſſione fieri nō poteſt ibi.nu.61 eod.
citatio uerbalis quæ dicatur,& quæ continere debeat,ib.nu.63 eo.
citatio certum diem, & locum comparendi continere debet. Fallit in delegato citante, ibi.nu.64
citatio ſine certo die an,& quādo ualeat.ibid. nu.65 316
citatio an debeat continere horam,in qua q d comparere tenetur,ib.nu.66 eo.
citatio an, & quādo ualeat ſine cā, & cauſam continere debeat,ib nu.69 317
citatio ad audiendam intentionem curiæ nō ualet,ib.nu 70 318
citatio ad rñdendum petitioni porrigēdæ,an ualeat,& quid ſi petitio non porrigatur in illo die citationis,ibi.nu.71 eo.
citatio an,& quando continere debeat uerbū peremptoriæ,ib.nu.72 eo.
citatio per literas ut ualeat,quid continere debeat.ib.nu.63 eo.
citatio de neceſſitate non requirit ſcripturam regulariter. Fallit in ſeptē caſibus,in quib. non ualet ſine captura,ibi.nu.74 eo.
citatio extra prouinciam ſine ſcriptis facta, non ualet,ib.nu.80 319
citatio ad domū,& non perſonaliter ſine ſcriptis,non ualet ib.nu.81 eod.
citatio per edictum qualiter fiat, & in quibus fieri poteſt ib.nu.82.cum plu.ſeq. eo.
citatio fit per edictum illius,qui degit in loco q propter guerras uel inimicitias, uel alio modo non eſt ſecurus,ib.nu.85 320
citatio qñ fieri non poteſt, quia citandus ſtat in domo ſua clauſus,& nō patitur ſe uideri ne citari poſſit,tūc poteſt affigi edictum in ianuas domo ſuæ,& perinde habetur, ac ſi perſonaliter citatus eſſet,ib.nu.86 eo.
citatio per edictum ſecundum conſtitutionē regni.ib.nu.88 eo.
citatio fit per edictum qñ actus fiendus habet contradictores incertos.ib.nu.89. eo.
citatio in caſibus,in quibus lex permittit fieri per proclama,in illis etiam poteſt fieri per edictum,ib.nu.95 321
citatio per edictum,quanto tpe ſtare debeat affixa in loco,ubi affigitur,ib.nu.96 eo.
citatio p proclama,quę dicatur,& quibus caſibus fieri pōt,ib.nu.97.cum plu.ſeq. eo.
citatio fit per proclama,qñ faciēdum eſt in inuentarium per hæredem,ib.nu.98 eo.
citatio per proclama contra certam perſonā, in quo loco fieri debeat,ibi.nu. 100 eod.
citatio fit per proclama,quando teſtamētum eſt publicandum.ib.nu.109 322
citatio per proclama uel edictum ſemper poteſt fieri quando aduerſarii ſunt incerti,ib. nu.210 eod.
citatio per campanam ſeu tubam quando locum habeat.ib.111 eo.
citatio fit per campanam,quando eundum eſt ab bellum,& quę ſigna importet ſonus campanæ.ib.nu.113.114 323
citatio,qñ res agitur inter duos litigantes nō debet fieri motu proprio iudicis,ſed ad inſtantiam partis,ib.nu.151 eod.
citatio,ut quis compareat die Lunæ Martis, & Mercurii, an ſit una uel plures ibid. nu. 117 eod.
citatio generalis ad totam cauſam,ut quis cōpareat ſingulis diebus,& horis uſq.ad ſentētiam an ualeat.ib nu.118 eod.
citatio facta die feriato,non ualet,etiā ſi fieret ut cōpareat die non feriato,ib n.119 324
citatio an ualeat quando dies terminis cadit in diē feriatum,& an teneatur citatus tunc comparere in die ſequenti uel præcedenti, ib.nu.120 eod.
citatio die feriata ualet pro tali cauſa,quę die feriata expediri poteſt,ib.nu.121 eo.
citatio poteſt fieri per principē in die feriata ad honorem Dei,ib nu.123 eo.
citatio in quo loco per nuncium fieri debet, & an poſſit fieri in domi,& ī qua domo,& quid in apotheca uel in portica, ſeu ſtabulo,ib.nu.124.125 eod.
citatio ut ualeat,quid ſeruare debeat nuncius, qñ commiſſa eſt ut fiat perſonaliter,uel in domo,ib.nu.126 325
citatio an fieri poſſit in eccl ib.nu.129 326
citatio ubi fieri debeat,quando ciuis dominū certam non habet.ib.nu.130 eod.
citatio quæ cadit in die feriata,ualet in regno, citatur debet comparere die ſequenti.ibid. num.131 eod.

Citatio

Citatio non requirat eius qui appellauit ab interlocutoria.unde iudex a quo poteſt procedere uſque ad ſententiam diffinitiuã incluſiue,eo aliter non citato in 6.par.uer.appellatio,nu.172 503

citatio partis non requiritur,quando appellatio pronunciatur deſerta,ib.nu.103 508

citatio requiritur in executione ſententię per appellantem deſertæ in 6.parte,uerſi. exec. nu.16 546

citatio non requiritur ſuper executione fiẽda ſuper eadem re ſuper qua lata fuit ſnĩa niſi fiat appellatione deſerta,ib.nu.17 eo.

citatio requiritur in executione,qua fit cõtra condemnati ſucceſſorem, ſeu iudicem in officio ſucceſſorem.ib.nu.18 eod.

citatio partis in taxatione expenſarum requiritur,ibi.nu.21 547

citatio an debeat præcedere libellum in ſexta parte,uer.libellus.nu.25

citationis relatio poteſt fieri per nuncium ſoli notario actorum,abſque præſentia iudicis,in eo.parte,uerſi.citatio,nu.57 314

citationum tres reperiuntur eſſe ſpecies,in eodem parte,uer.citatio nu.50 313

citatur per edictum,qui perſonaliter non reperitur,nec habet certam domum in eodẽ parte uer citatio nu.83 319

citatur per edictum,qui doloſe latitat,& impedit ne citatio uerbalis uel per literas poſſit ad ſe peruenire,ibi.nu.84 320

citari debet unuſquiſque prætendens intereſſe in iudicio,alias non ualet actus qui fit ſine citatione,ib.nu.2 307

citari uel certiatori an debeat,qui præſens eſt in iudicio,ib.nu.11 308

citari debet in ſcriptis perſona illuſtris,& clariſſima,ib.nu.76 210

citari debet pars,quando producuntur inſtrumenta uel ſcripturæ in iudicio alias non probant in 6.parte,uerſ.inſtrumentorum productio.nu.35 421

citatus ob unam cauſam, qui comparuit, an teneatur reſpondere pro alia in eodẽ parte,uer.citatio,nu.13 309

citatus qui ſtatim aſcendit equum, & receſſit uel dixit nolle comparere, non eſt ulterius citandus,ib.nu.19 310

citatur coram iudice incompetẽti de iure cõi non tenetur comparere. Secus ſi cõpetens erat de iure communi, ſed poterã ex priuilegio declinari,ib.nu.39 312

Citatus quantum tempus habeat ad comparẽdũ,& quid ſeruetur in regno,ib.nu.67. 317

citatus in domo, mulctatur in regno, ſi non comparet.ibi.nu.128 328

citatus in quo loco teneat cõparere, & quot requirantur, ut locus ſit habilis ad comparendum,& arctet citatum. ib.nu.131.eod.

citatus ad maius tribunal, excuſatur in curia minori in ſexta parte uerſic. contumacia, nu.4. 329

ciuis derelinquens patriam ſuam periclitantem eius perdit priuilegia in 3. parte, n.42 23

ciuilis lex qualiter hodie ſeruetur. & in quib. conſiſtat in tertia parte,nu. 68 26

ciuiles leges in decretis inſertæ,nõ debent ſeruari ut canones,ib.nu.38 22

Reliqua infra in litera L,in uerſ.ciuilis lex.

clariſſima perſona, uide ſupra in ea.litera,C. uer. citari.

clauſula appellatione remota, ſolus princeps utitur in ſcriptis,non autẽ delegatus principis in ſexta parte, uerſic. appellatio. numero 336 329

clauſula appellatione remota, nihil operatur in præiudicium tertij, ib.nu.339 330

clauſulæ appellatione remota, qui ſint effectua,quia operentur,ibi.nu.338 eod.

clauſula compromiſſi,quod procedat de iure & de facto, quid importet in quarta parte, 14.diſt.nu.6. 215

clauſula,& proteſtatur de expenſis quid importet in libello in ſexta parte, uerſi libellus nu.18 337

clauſula,fiat ut petitur,in reſcripto poſita,qd importet in quarta parte,nona diſt.numero 6. 153

clauſula non ſe adſtringens. quid operetur in ſexta parte,uer.libellus.nu.17 337

clauſula omni melior, modo, &c.quid operetur in libello,ibi.nu.16 eod.

clauſula, peto mihi ius,& iuſtitiam miniſtraret,quid operetur in libello,ibidem numero 15 eo.

clauſula poſita per principẽ in reſcripto,ſcilicet, audita talis,& iuſtitiam faciat, quid importet in quarta parte,nona diſtinct.numero 4 151

clauſula, quod ſi nõ omnes &c.appoſita in reſcripto quid importet, in quarta parte, in 16 diſt.nu 5 219

clauſula, rato manẽte pacto,quid oportet in compromiſſis in ſexta parte uerſi appella-

tio

tio,nu.263 520

Clauſula,ſaluo iure impertinẽtiũ,quid operetur in 6.par.uer.poſitio.nu.25 391

Clauſula ſi & inquãtum, quid operetur in 6. par.uer.appellatio,nu.211 510

Clauſula,ſine figura iudicii,q d importet in 4. par.9.diſ.n.8.nu.9.ubi ponitur intellectus iurium municipalem regni 153

Clauſula,ſola facti ueritate in ſpecta,quid importet in 4.par.9.diſ.n.32.cum pl.ſeq. 157

Clauſula ſola facti ueritate ĩſpecta intelligitur de tali ueritate,cui ius patrocinatur,ib.nu.39 158

Clauſula, ſummariæ, ſimpliciter, & de plano ſine ſtrepitu, & figura iudicii quid importet,ibi.nu.8 153

Clauſula incerta in medio unius capituli,ãt, quam oratio ſit completa,refertur ad illud tantum capitulũ,non ad alia ſeparata in 3. par.nu.110 34

Clauſula in medio poſita,non refertur ad omnia capitula,qñ poteſt aſſignari ratio,quare non referatur,ib.nu.112 f.eo.

Clauſus in domo,qui perſonaliter hr̃i nõ põt, citatur per edictum,ianuæ domus ſuæ affixum in 6.par.uer.citatio,nu 85 320

Clericus reconueniri poteſt corã iudice laico in 4.par.6.diſt.nu.53 131

Clericus ſuccumbens coram indice laico,põt per eum condemnari ad expenſas,ibid.nu.54.f.eo.& 8.diſt.nu.5 140

Clericus inuentus de nocte in proſtibulo uel alio crimine capi poteſt per familiam iudicis ſecularis,& duci ad epiſcopum 4.par.8. diſt.nu.4 148

Clericus tã in ciuili,quã in criminali, & iã in actione reali,quam perſonali,debet cõueniri corã eccleſiaſtico iudice,& trahẽs ipſum coram iudice laico,a ſuo iure cadit, coram quo etiam ſponte conueniri non poteſt in eodem,par.11.diſt.nu.2 192

Clericus qñ eſt debitor ſimul cum laico, ambo conueniantur corã epiſcopo. Fallit quãdo cauſa eſt diuidua,ib.nu.21 196

Clericus delinquẽs ſimul cum laicis,operatur ut etiam laici mittãtur ad iudicem eccleſiaſticum,ibi.nu.21 eo.

Clericus citatur coram iudice laico,ſi ſua putauerit intereſſe,ib.nu.61 203

Clericus ſequeſter electus per iudicem laicum poteſt per eum compelli,ut ſequeſtrum reſtitua ib nu.62

Clericus nõ incidens in habitu,tõſura,captus per familiã iudicis laici,nõ remittit̃ ad epiſcopum,& illum percutiens,non eſt excõicatus,ibid.nu.69.70 194

clericus degradatus poteſt puniri per iudicem ſecularem,ib.nu.76 205

Qualiter autem fiat degradatio uide,ib.eo.

Clericus degradatus uerbaliter adhuc retinet priuilegiũ clericale,donec actualiter degradetur, ib.nu.72 eod.

Clericus degradatus,an celebrando conficiat corpus dñi nr̃i Ieſu Chriſti,ib.nu.1.73.eo.

Clericus pro quibus criminibus poſſit deponi uel degradato,ib.nu.72 204

Clericus rõne feudi,quod tenet a laico, ſortit̃ forum iudicis ſecularis. Idem quãdo eſt auctor laudatus,ibi.nu.78 205

Clericus puniri poteſt iudicem ſecularẽ de aſſaſſinio,ibi.nu.76 eod.

Clericus non poteſt cõſentire in iuriſdictionẽ alterius epi;ubicũque cõſenſu ſui epi tacite põt prorogare.ſ.contrahendo, uel delinquendo in 4.par.12.d.nu.24 212

Clericus beneficiatus abſens,& nõ reſidẽs citatur p tria edicta affixa inualuit ſuæ eccleſiæ,& poſtea expectatur per ſex mẽſes,ſi nõ uenit ad reſidendum,perdit beneficium in 6.par.uer.citatio.nu.91 320

clericus contra clericum coniunctum nõ põt petere compromiſſum ſcd̃m pragmaticã regiam in 6.p.uer.cõpromiſſum,n.18 383

Clericus falſum depones corã iudice laico,nõ poteſt per eũ puniri,& quid econtra,an laicus per iudicẽ eccleſiaſticũ in 6.par.uer.accuſatio incidens, nu.3. 441

Clericus etiam de mãdato ſui epiſcopi non poteſt puniri neque torqueri per iudicem laicum,ib.nu.4 443

Clericus regularis non poteſt appellare a corretione Abbatis,in ſexta par.uer.appellatio nu.333 529

clericus ſecularis appellat correctione,ibi.nu.334 eo.

Clericus nõ poteſt pro debito perſonaliter capi. in eo.par.uer.executio.nu.76 550

Clerici cõiugati an gaudeant priuilegio fori. in 4.par 11.diſt.nu.5 192

clerici qualiter degradantur,ib.nu.72 195

clerici actiue gaudẽt inſtitutus laicorum in 6. par.uer.compromiſſum,nu.27 383

clericorum appellatione,quo ad forũ qui ueniant in 4.par.11.diſt.nu.3 191

Cleri-

INDEX.

Clericorum famuli,& ſeruientes, coram iudice eccleſiaſtico contraueniri debent, ſed an actor illos trahens coram laico cadat a cauſa ibid.nu.4 eod.
coadiutor,qui dari ſolet in inquiſitionibus an ſit de ſubſtantia,& quem effectum datur in 6.par.uer.inquiſitio.nu.104 288
Cognati non ſuccedunt de iure Lombardo in 3.par.nu.127 37
collectas ſoluere tenetur exēptus, qui deſcribi patitur in libro ſoluentium collecta,ſi infra decem dies non appellat in 6.par.ver.appellatio,nu.325 529
collegia in quibus ſunt clerici,& laici , curam qua iudice conueniantur in quarta par.11.diſt.nu.23 196
collegia non pia reſtituuntur, excepto collegio ſcholarium in ſexta parte uer. appellatio,nu.90 491
colluſio inter accuſatorem & accuſatum,non facit ceſſare inquiſitionem in 9.parte,uerſ. inquiſitio.n.45 276
colluſio qualiter probetur,ibid.nu.45,in fi.& nu.51.53 277
committens calumniam etiam in cauſa ciuili poteſt criminaliter accuſari,finita cauſa in 6.par.uer.iuramentum cal.nu.13 379
commune ius,quo tempore inuentum ſit in 3.par.nu 3 16
communia oīa erant tēpore legis naturalis & leges neque conſtitutiones erant,ſed homines naturaliter uiuebant.ibi.nu.7 eo.
compaternitas,eſt iuſta cauſa recuſationis iudicis in 6.par.uer.appellatio.nu.71 489
compenſatio locum habet,ubi debitum eſt liquidum,non aliter. Item ceſſat,ibi debetur ſpecies in 4.par.6.diſt nu.2 117
compenſatio locum habet,ubi eſt debitum naturaliter tantum,ibi.nu.2. eod.
compenſatio fit de a liquido ad illiquidum, quando per confeſſionem facta eſt liquidatio,ibi.nu.3 118
cōpenſatio ad ſimilitudinem aliquam habeat cum reconuentione,ib.nu.4 eod.
cōpenſatio an impediat executionem ſententiæ in 6.par.uer.executio,n.64 551
cōpromiſſum,an fieri poſſit de cauſis ſpiritualib.in 4.par.13.diſt.nu.21 214
compromiſſum poteſt fieri per procuratorem ſine ſpeciali mandato ſtante ſtatuto , quod cauſæ compromittantur. Idem in tutorem in 4.parte,14.diſt.nu.4. 215
compromiſſum an poſſit fieri per prælatum de rebus eccleſiæ,& tranſeat ad ſucceſſorē ibi.nu.5 eod.
compromiſſum nunquam ualet, niſi ex die, quo arbitri illud acceptauerūt,ib.nu.7.216
compromiſſum fit hodie in regno inter cōiunctos ſanguine uel affinitate, vſque ad quartum gradum cōputandum ſcđm ius ciuile.in 6.par.uer.compromiſſum,nu.1 380
cōpromiſſum quod fit inter affines ex forma ſtatuti,habet locum etiam inter maritū, & uxorem,& inter ſponſum, & ſponſam, ibi.nu.2.3 eod.
compromiſſum etiam ſi millies expirat , millies renouari debet quando a ſtatuto inducitur.Et quid ſeruetur in regno, & in ultra bis fiat ib.nu.4 eod.
compromiſſum ſecundum pragmaticam an fiat inter conſanguineos ſpurios,ib.n.5.ee. & nu.20.21 381
cōpromiſſum durat ēt poſt tp̄s pragmaticę, quando expirauit, quia pars petit nimis lōgam dilationem,ib.nu.6 eod.
compromiſſum fit ſecundum pragmaticam Regiam,etiam quando auctor laudatur,et coniunctus,licet principalis litigator coniunctus licet ſit,ib.nu.7 eod.
compromiſſum ſecundum Regiam pragmaticā pōt fieri per tutorem,& per procuratorē etiam ſub ſpeciali mandato,ib.nu.8 eo.
compromiſſum ſecundum Regiam pragmaticam pōt fieri etiam inter minores, & etiā per filium familias qui non poſſet ſe obligare ſine conſenſu patris ex forma ſtatuti, & etiam per mulierem ſine mundualdo.ib. nu.9.10.12 eo.
compromiſſum fit per ſolum iudicem eligentem arbitros diſcordantibus partibus. ibi. nu.12 eod.
compromiſſum ſecundum pragmaticam Regiam ſit altera parte illud petente , ſed non aliter,ibi.nu.13 eod.
compromiſſum ſecundum Regiam pragmaticam, ſit ſolum in cauſis ciuilibus,uel miſtis non aūt in criminalibus,ibi.n.14 eo.
compromiſſum ex Regiæ pragmaticę forma non fit,quādo affinitas eſt diſſoluta p mortem.ibi.nu.15 eo.
cōpromiſſum p̄dictum ceſſat inter priuignū & nouercam mortuo patre,ib.n.16 382
cōpromiſſum fieri nō pōt altera parte inuita habēte exceptionē litis finitæ, ſecus impedita.

dicatem litis ingreſſum uel hřet ſcripturã iuratam,ib.nu.17.18.& 19. eod.
Cõpromiſſum an fieri debeat ſi ſpurius petit compromiſſum contra alium ſpuriũ ſibi coniunctum. ib.nu.21. eo.
compromiſſum non fit in cauſa feudali, etiã inter coniunctos,ib.nu.22. 383
compromiſſum non fit in cauſa, in qua agitur de uita.& militia,ibi.nu.23 eo.
compromiſſum quod fieret cũ cedente coniuncto,non fit conceſſionario non cõiuncto,ibi.nu.24 eo.
compromiſſum ſecundum Regiam pragmaticam non fit inter conſanguineos legitimatos,ibi.nu.25 eod.
compromiſſum ſecundũ pragm. Regiã,non poteſt peti,contra clericum in coniũctum ſed ſic a clerico contra laicũ ibi.nu.25. eo.
compromiſſum ſecundum Regiam pragm. petere non poteſt clericus contra clericum coniunctum ibi.nu.28 eod.
compromiſſum ſecundum Regiam pragm. non fit de articulo iuris,niſi quando eſſet probabiliter dubius,ibi.nu.29 eo.
compromiſſum non fit in cauſa dandi tutelã ibi.nu.30 eod.
compromiſſum non petitum in cauſa principali, non poteſt peti in cauſa appellationis,ibi. nu.31 eod.
compromiſſum non fit in cauſis miſti imperii,ibi.nu.22 eod.
compromiſſum ſecundum Regiam pragm. fit inter affines coniunctos per legitimum matrimonium.Secus,ſi per ſimplicem fornicationem,ibi.nu.33 eo.
compromiſſum non fit ſecundum pragmaticam,quando altera tantum ex partib. læderetur,ibi.nu.34 eo.
compromiſſum factum cum ſtipulatione, & pœna,non indiget emologatione,& q̃d ſi eſt appoſita clauſula,rato manẽte pacto uel iuramento,& quid in arbitratore,& an producat actionem in 6.par.uerſi. appellatio.nu.262.& 268 519
cõpromiſſum bene clauſulatũ, prout hodie fit a notariis in regno,uiget niſi laudũ manifeſtã cõtineat iniquitatẽ,ib.n.269 522
compromiſſum ſi læditur, poteſt intentare remedium l. 2. C. de reſcin uend.etiam ſi arbitrantũ emologaſſet in quarta par. 14.di.nu. 8 216
concluſio nõ requiritur in cauſis ſummariis, in eodem parte 9.diſt.nu.13. 156
concluſio in ordinariis, an ſit de ſubſtãtia p̃ceſſus,in d.9.diſt.nu.24.eo.& in 6.part. in ver.concluſio num.9. 449
concluſio in cauſa qualiter fiat de iure cõi, & qualiter ſecundum iura municipalia regni Siciliæ,& quid importet in eodẽ par.uerſicu.concluſio nu.1. eod.
concluſio in cauſa, an ſit de ſubſtantia iudicii,ib.nu.9. eod.
concluſione facta in cauſa poteſt allegari in iure,ib.nu.2. eo.
concluſione facta in cauſa,defertur iuramentum ſuppletorium,ibi.nu.4. eod.
concluſione facta in cauſa poteſt peti reſtitutio in integrum,ib.nu.3. eod.
concluſione facta in cauſa admittitur probatio per confeſſionem, & per rei euidentiã & loci aſpectum,ib.n.5.& 6. eod.
concluſione facta in cauſa, poteſt fieri interrogatio ad inſtantiam partis ſummariis, ibi.nu.7. eod.
cõcluſione facta in cauſa admittitur probatio ad defenſionẽ rei in criminalibus, ibidem,nu.8. eo.
condẽnatio pœnalis facta per diffinitiuã ſnĩã durat ꝑpetuo. Secus,ſi per interlocutoriã, quæ durat durante officio iudicis interloquentis in 6.parte,uer.ſententia nu.9 456
condemnatio expenſarum an dicatur interlocutoria,vel diffinitiua,ib.n.36 459
condemnatio expenſarum interlocutoria obmiſſa poteſt per iudicem addi quãdocunque uſque ad diffinitiuam. Secus ſi eſt obmiſſa ad diffinitiuã, quia non põt niſi eadem die addi.ib.nu.38. 460
condemnatus per ſentẽtiam diffinitiuam in aliquo crimine, efficit infamis ĩ ſexta parte,ver.ſententia,num.4. 454
condemnatus de crimine ſimonia,nõ appellat in eo.parte,ver.appellatio. n.298 526
condemnatus pro debito publico,ſeu fiſcali, non appellat, niſi quando fiſcus tractat de lucro ib.n.200. eod.
condemnatus de male geſtis in officio a proprio iudice non appellat, ib.nu.301 eod.
Item nec officialis in ſindicatu condẽnatus, ib.nu.302. eo.
condemnatus ſuper actione ad exhibendum non appellat,ib.nu.331. 526
condictio triticaria,datur etiã ad poſſeſſionẽ & eſt remedium recuperãdæ & q̃n locum ha-

habeat in 4.parte 7.diſt.nu.39 142
Condictio incerti,ad recuperandam poſſeſſionem dari poteſt,ib nu.40 eo.
Condictio indebiti,datur etiam ad poſſeſſionem recuperandam,ibi.nu.41 eo.
Condictio ex l.ſi me & Titium.ff.ſi cer.pet. habet locum pro recuperanda poſſeſſione, ibi.nu.44 eod.
condictio ex l.ſi coloni.C de agric.& cenſ. datur ad recuperandū poſſeſſionē,& quę requirantur,ut competat,ibi.nu.45 145
condictio ex l. auctoritatem.C.unde ui.eſt remediū poſſeſſorium recuperandæ,& quando habeat locum,ibi.nu 47 eo.
Item condictio ex l.meminerint,Co.unde ui. ib.nu.48 eod.
Item condictio ex l.ſi quis conductionis,C. locati,ib.nu.49 eod.
Item,condictio ex l.inuaſor,C.unde ui,ibi. num.50 eo.
Item condictio ex l.ſi quis in tantam,C unde ui.ibi.nu 51 eod.
Item condictio ex l. conductore.Co.locati,& l.non ab re.C.unde ui,ib.nu.52 144
condictio ex l.cum a te.ff.de ui,& ui arm. eſt remedium poſſeſſorium recuperando,ibi, nu.54 eo.
Itē,condō ex l.ſi.C.unde ui.ibi.nu.54 eod.
condictio ex l.ſi C.de acq poſſ.eſt remedium rececuperandæ,& quando habeat locum,& quæ utilitas reſultat ex ea,ibi.nu.59 145
condictio ex c.ſæpe de reſtit.ſpol.eſt remediū recuperandæ,ibi.nu.55 144
condictio ex c. frequens,de reſt.ſpol.lib.6.eſt remedium recuperandæ,ibi.nu.59 eo.
condictio ex canone reintegranda.3.q.1.eſt remedium recuperādæ,& eſt plenius cæteris,& quando locum habeat,ib.nu.58 148
confeſſio extraiudicialis parte abſente facta, facit plenam probationem in curia mercatorum,de æquitate canonica,in 3 parte.9. diſt.nu.49 160
confeſſio extraiudicialis parte abſente, ſemiplene probat, ſed parte præſente, plene, in 6.parte,uerſicu.confeſſio,nu.2.& 13 392 & ſeq.
confeſio extraiudicialis in criminalibus facit indicium ad torturam,ib.nu.3 eo.
confeſſio extraiudicialis in aliquibus caſibus plene probat,nu.2 eod.
confeſſio extraiudicialis geminata,plene probat,ib nu.15 393
confeſſio extraiudicialis parte abſente facta ad exonerationem conſcientiæ,facit plene probationem.ibi.nu.16 eod.
confeſſio extraiudicialis emanans ſuper eod. quod dependet ex mera uoluntate cōfitentis, ualet.ibi nu 17 294
confeſſio inter genera probationem numeratur,ibi nu.1 392
confeſſio facta coram iudice incompetenti,facit iudicium coram competenti,in 6.par uer.inq.nu.13 271
confeſſio inquiſiti, an uitidet ineptam inqu. ibi.nu.208 301
confeſſio in tortura,ratificari dēt extra tormēta,cum breui termino ad producēdum defenſiones 6.par.uer.tortura.n.15 448
confeſſio facta in poſitionibus reuocari non poteſt,niſi de errore doceatur, & quando, & qualiter hoc procedat,in 6.par.uer. poſitio. nu.6.8.& 9 389
confeſſio facta parte præſente,in quam pluribus caſibus nō facit plenam probationem in 6.par uer.confeſſio.num.4.cum pluribus. ſequentibus f.392
confeſſio per uerba diſpoſitiua,uel nūciatiua non probat,niſi ſit iurata,ib.n.4 f.eo.
confeſſio probata per teſtes contra inſtrumētum inſcriptis non nocet,ibi.n.5 f.co.
confeſſio ſine cauſa nō plene probat, niſi fiat ad liberandum,ibi.nu.6 fol 393
confeſſio prælati non nocet eccleſiæ, niſi aſſiſtentia interueniſſe probetur,ibi.nu.7 eo.
confeſſio inter perſonas prohibitas,eſt ſuſpecta,& non probat,ibi.nu.8 eod.
confeſſio ex cauſa mutui, non probat infra biennium,ib.nu.9 eod.
confeſſio calore iracundiæ facta, non nocet, niſi detur perſeuerantia,ibi nu 10 eo.
confeſſio parte abſente probata per unum teſtem,nullam facit probationem, ibid.nu. 13 eo.
confeſſio probari dēt per duos teſtes,de eadē confeſſione deponentes,ib.nu.14 eo.
confeſſio abſente parte acceptata per aliquē nomine abſentis,plene probat.ibid.nume. 18 394
confeſſio parte abſente facta uale de iure canonico,ibi.nu.19 eod.
confeſſio facta in apocha parte abſente,ualet ibi.nu.20 eod.
confeſſio iudicialis hēt uim ſententię,& ſuperat oē genus probationis infringendo , cēt

proba-

probationes factus, per teſtes, vel inſtra in fauorem contentis, nec reducitur ad concordiã eam dictis teſtium, ibi.nu.21 .f.eo.
Confeſſio iudicialis tollit omnẽ præſumptionem iuris, & de iure, ibi.nu.22 eo.
Confeſſio poſt concluſionem in cauſa, plene probat, ibi.nu.23 eod.
confesſio facta ſuper proceſſu inualido, ſufficiens eſt condemnandum, ib.nu.24 eo.
confeſſio ſe referrens ad inſtrumentum inualidium ap probet, ibi.nu 25 eod.
confeſſio qualificatam, & quando poſſit pro parte acceptari, & pro parte repudiari, ibi. num 27 eo.
confeſſio aliquando fit ſimpliciter, aliquando conditionaliter, ibi.
confeſſio, ut iudicialis dicatur, an neceſſario coram iudice pro tribunali ſedente fieri debeat, ibi.nu.30 395
confeſſio coram arbitrio, uel arbitratore recepta, an dicatur iudicialis, uel extra iudicialis, & an coram iudice fidem faciat, & qualiter, ib.nu.31 eo.
confeſſio dubia interpretatur in fauorem confitentis, ibi.nu.32 396
confeſſio etiam in die feriato poteſt in iudicio recipi, in 6.par.uerſ.actorum editio.nume.44 439
confeſſio coram iudice incompetenti non inducit prorogationem in 4.parte 11.diſtin. nu.13 210
confeſſio occidiſſe aliquem ad ſui defenſionẽ non probando non punitur, in 6 p.ver. confeſſio. nu.29 395
confeſſus occidiſſe hominem nõ habetur ſtatim pro iuridico, niſi primo mittatur ad locum ad inquirendum, an ibi fuerit homo occiſus, in 6. par. ver. inq.nu.18 271
confeſſus vt quis habebatur ob non reſponſionem poſitionibus debet in ultima citatione inſeri totus tenor articulorum, in 6.par. ver.cõtumacia.n.10.11.& 12.f.330.& ſeq. & in ver.appellatio.num.158 532
confeſſus, & conuictus non appellat, quid autem ſi eſt confeſſus tantum, in d.uer.appel. nu.192 515
confeſſus in ciuili habetur pro condemnato. Secus in criminali, in 6.par.uer.confeſſio. nu.26 394
confeſſi cauſa, dicitur ſummaria, in 4.parte 9. diſt.nu.169 182
congregationibus pijs datur reſtitutio in integrũ, in 6.p.uerſ.appellatio, nu.90 498
coniunctus agens pro iniuria coniuncti non debet mentionare iniuriam propriam, ſed dicere debet quod agit pro iniuria coniuncti, ratione intereſſe ſanguinis, in 6 p.uerſ. inq.nu 66 280
coniunctus vltra ſextum gradum, valens agere pro iniuria coniuncti non admittitur, ibi.nu 72 281
Reliqua vide ſupra, in litera A, in uer.accuſatos, & accuſare, & in ea, litera C, in.ver.cõpromiſſum, & infra in ver.conſanguineus
conſanguineus accuſare põt de iniuria cõſanguinei criminaliter tantum, non autem ciuiliter, niſi ſolus pater, & maritus, in 6.par. uer.inq.nu.60.& 65 288
conſanguineus vſque ad quem gradũ admittatur ad accuſandum, & proſequendũ ſuorum iniuriam, ibi. nu.62 279
conſanguineus uel affinis alterius partis reijcitur a iudicando, in 6.parte, uerſ.appellat. nu.19 487
conſcientia quando eſt onerata in cõmiſſione cauſæ, põt actus ille expediri parte, non citata, in 6 par uer.citatio, nu.21 310
conſilium quando habendum eſt a iuriſperito, debet iudex firmare punctũ ſeu caſum in præſentia utriuſq; partis, & illius datur copia partibus, in 6 par.ver.appellatio, nu. 8.& 9. 484
conſilia qñ fiunt, dignior, & antiquior primã uocem habere debet.in proœ.nu.7. 2
conſuetudo an iudici poſſit contra ius gentiũ uel diuinum, in 3.par.nu 46. f.23. & in 4. par.16.d.nu.89 3[illegible]3
conſuetudo contra Regni conſtitutiones eſt reprobata, in d.3.par.nu.96 30
conſuetudo dicitur lex municipij. & oẽs de ciuitate illam ſeruare tenentur.ib.n.11 35
conſuetudo generalis, non indiget probatione, ibi nu.129 37
cõſuetudo eſt notoria obſeruantiã tpis.cuius non extat memoria in contrariũ, & habet uim legis, & priuilegij.ibi.nu.126 37
conſuetudo notoria eſt, quæ liquet ex inſpectione plurium inſtrumentorum, & ſufficit eam tantum allegare, ibi.nu.129 eod.
conſuetudo nulla eſt fortior, & melior, quam iuri communi conformis, ib.nu.130 eo.
conſuetudo dubia interpretari debet ſecundũ ius comune, non autem ſecũdum ius municipale, ib.nu.130 eod.

Con-

Conſuetudo multum attenditur in pœnis irrogandis, in 4.par.2. diſt. nu.10 75
Conſuetudo uel ſtatutum, an poſſit tollere ius gentium. uel diuinum, in d.4.parte.16.diſ. nu.89 233
Conſuetudo an poſſit inducere, quod ualeant acta facta in die feriato ad honorem Dei. Et quid in curijs nundinarum, in 4.p.16.d. nu.90.cum plu.ſeq. eod.
Conſuetudo inducere poteſt, ut appellatur ad ſuperiorem obmiſſo medio, in 6.par.uerſi. appel.nu.374 534
Conſuetudines feudorum præferuntur iuri cõmuni, in cauſis feudalibus, qñ cõſuetudo, & uſus feudorum ſunt rationabiles, & quando eſt expreſſe deciſum per uſus feudorũ, in 3.par.nu.90.& 91 30
Conſules Romani quando creati, & quare ſic dicantur, in 3.par.nu.21 39
contractus poteſt quandoque celebrari cum perſona incerta, in c.par.nu.5 16
contractus mulieris in regno Siciliæ contrahentis nomine proprio, non ualet ſine mũdualdo, in 3.par.nu.124.fo.36.& in 4.par. 16.diſt.nu.38 225
contraria allegans, non auditur, in 4.par.20. diſt.nu.4 239
contrarietas ſemper eſt euitanda, in 3.parte, nu.12 34
controuerſia quæ dicatur, & in quo differat cauſa, in 5.par.nu.68 262
controuerſia per ſententia imponitur finis, ad quem iura feſtinant in 2.par.nu.33 10
contumacia qualiter, & quando accuſatur in Regno, & quando circundatur citatio, in 6.par.uer.citatio.nu.68 317
contumacia quotuplex ſit, in 6.par.uerſi.contumacia, ib.nu.8 330
contumacia actoris, qualiter puniatur, ibid. nu.38 354
contumaciæ pęna in uno tareno, uel auguſtali, iuxta Regni cõſuetudinẽ, intellig. ẽ cõtra uerũ contumacẽ, & non contra fictũ domi citatum in 6.par.uer.app.nu.189 525
contumax condemnari poteſt ad expenſas ſine alia citatione, in 6.parte.uerſicu.citatio nu.34 311
contumax in ciuili qui tranſit, euitat pœnam contumaciæ Secus in criminali, in 6.parte uer.inq.nu.79 283
cõtumax in cauſa criminali põt iterũ, & pluries de eodẽ crimine accuſari.ib.n.98 287
contumax pro eadem cauſa in duobus iudicijs poteſt bis puniri, ib.nu.98 eo.
contumax in regno, condemnatus ad tertiam partem mobilium, in 6.par.uer.citatio, nu. 67.& 68 317.& ſeq.
contumax qui fuit citatus in domo, mulctat̃, ſecundum obſeruantiam Regni Siciliæ, ib. nu.128 326
contumax, ut quis dici poſſit, quæ requirant̃, & quid ſeruetur in Regno, in 6.p.uerſ.contumacia, nu.1 329
contumax reputari non poteſt aduerſa ualetudine ſua, uel ſuorum conſanguineorũ impeditus, ib.nu.2.& 3 eo.
contumax citatur ad maius tribunal, excuſatur, ib nu.4 eo.
contumax excuſatur propter paupertatem, ibi.nu.5 eo.
contumax, unde dicatur, ibi.n.7 330
contumax quas pęnas patiatur, ibi.n.9. cum ſeq. eo.
contumax põt mulctari. Quid autem in ficto contumace, & quid ſeruetur in Regno, ibi. nu.9.fo.eo.& in uer.citatio.nu.128 326
cõtumax patitur miſſionem in poſſeſſionem ex primo decreto. Eſt ãt in electione actoris, ſi uult potius terminum ad probãdum in cõtumaciam, quam primum decretum in 6.uer.contumacia, nu.10 330
contumax non patitur aliquem actum cõtra ſe niſi altera parte inſtante, ib.nu.15 331
contumax non auditur, niſi refectis expenſis, ib.nu.16 eo.
contumax poteſt perſonaliter capi, & carcerari, ib.nu.18 eod.
contumax uerus non appel. ib.nu.19 eo.
contumax in nõ reſpondendo poſitionibus, uel in nolẽdo iurare de calumnia, habetur pro confeſſo, ib.nu.20 eo.
contumax põt excommunicari, ib.nu.21 eo.
contumax petens reuocari primũ decretum, tenetur ſatiſdare, etiam ſi poſſideat immobilia, ibi.nu.22 333
contumax in nõ cõparendo iudici perdit beneficium iuratoriæ cautionis, ib.n.23 eo.
contumax uaſallus qui citatus dixit, nolo uenire ſtatim perdit feudum, ib.nu.24 eo.
contumax in cauſa criminali, qua pœna afficiatur, ib.n.25 eo.
contumax non allegat litis pendentiam, ibi. nu.26 eo
contumax qui recuperat tenutã cõceſſum e

primo decreto, non poteſt ulterius declinare forum dato, ꝙ alias haberet declinatoriam exceptionem, ibi. nu. 27 eod.

Cõtumax ad torturam exponi poteſt. Et quõ & quando, & ad quid nu. 29 eo.

Contumax habetur pro præſente, in ſui preiudicium, ibi. nu. 30 eo.

Contumax patitur ſequeſtrum fructuum, ibi. nu. 31 eo.

Contumax nolens reſpondere coram iudice, habetur pro negante, uel confitente, ſcd͂m ꝙ eſt ei maius præiudicium, ib. n. 32 eo.

Contumax poteſt ex pignorari, ib. nu. 33. eo.

Contumax, quando habetur pro confeſſo efficitur etiam infamis, & teſtificari nõ poteſt ibi. nu. 34 eod.

Contumax excõicatus perſeuerans in contumacia per annum, efficitur ſuſpectus de heref. uerum ſi pro hæreſis crimine fuit citatus, & poſtea excõicatus quia contumax elapſo anno habetur pro coniuncto, & ut hæreticus puniri poteſt, ibi. nu. 35 324

Contumax pro delicto pro quo nõ põt for iudicari, quam penam patiatur, ib. nu. 35. eo.

Contumax is demum punitur aliquid dari, uel fieri. Secus, ſi citetur, ſi ſua putauerit interesse, ib. nu. 38 eo.

Contumax uerus perdit beneficium appellandi, & ſupplicandi, in 6. par. uer. appellat. nu. 287 524

Contumax uerus quis dicatur, & quis fictus, ibi. nu. 285. & 288 eod.

Contumax peremptoriæ citatus ad ſententiã audiendum non auditur appellans, ibi. nu. 286 eo.

Contumax uerus non allegat litis pendentiã nec poteſt ſupplicare, ib. nu 587 eod.

Contumax uerus appellata condemnatione, expenſarum. Quid autem a taxatione, ibi. nu. 291 525

Contumax cenſetur ẽt is, qui temere, ſeu friuola appel. & poteſt excõicari, & patitur pœnã pecuniariam, ibi. nu. 345 531

Contumaci a iudice denegatur audientia, nõ ſolũ in cã illa, in qua eſt contumax, ſed ẽt in alia, in 6. par. uer. contum. n. 17 332

Contumaces non poſſunt conſtitui extiti ciuitatis ad inſtantiam creditorum, in 4. parte, 16. diſt. nu. 61 229

Conuenticulæ licitæ & illicitæ eſſe pñt, & qualiter puniũtur & in dubio ſemper preſumũtur illicitæ, in 6. par. uer. in q. nu. 130 293

Conuentus uolens laudare auctorem ſui an debeat audiri, & an poſſit agere contra ipſum de euictione, in 6. parte, uerſus auctoris laudatio, nu. 9. 341

Conuictus, & ſponte confeſſus non appellat. Secus ſi ſit conuictus, ſed non confeſſus uel confeſſus, non tñ, ſponte ſed formidine tormentum, in 6 par. uer. appel. nu. 2 525

Conuictus de furto manifeſto, appellare non poteſt, ibi. no. 359 532

Copia primæ petitioni datur reo ſumptibus actoris in regno, in 4. par. 9. diſt. nu. 15. 155 & in 6. par. uer. libellus, nu. 3 335

Copia repertorum nõ datur inquiſitio hodie in regno, ſed tm̃ capitulorum. qđ procedit in foro ſeculari. Secus ĩ eccleſiaſtico, q̃a dat̃ ſcd͂m ius canonicũ, in 6. par. uer. inq. nu. 8. 9. & 10. & ibi ponit intellectus ad c regni. quod incipit, ſubiungendo. 269

Copia articulorum parti dari debet, non autẽ interrogatoriorum, in 6. parte, uerſ. poſitio nu. 19 190

Copia inſtruméti collationati poteſt relinqui in actis retento originali, in 6. par. uer. inſtrumentorum productio, nu. 36 422

Copia inſtrumenti non effectualiter præſentari in actis, an poſſit peti. & qualiter, in d. uerſi. actorum editio. nu. 3 455

Copia arreſtationum dari non debet ante publicationem, ibi. nu. 56 eo.

Copia interrogatoriorum parti dari non debet. ibi. nu. 57. eod.

Copia allegationum iuris an debeat dari par. ibi. n. 58 eo.

Copia libelli, ſumptibus actoris dari debet, ibi. nu. 63 eod.

Copia lr̃arũ iudicis in q̃b. ſcribitur caſus trãſmittendus iuſperito pro conſilio petenti dari debet, nõ autem nominis iudicis, ſe iurisperit. in 6. par. ver. appel. nu. 9 484

Correctio auth. ſed nouo iure C. de cuſtodia reorũ, & auth. ſed hodie. C. de off. diue. iud. per titũ Regni in 6 par. uer. inſtr̃m productio, n. 20 21. 22. & 23. Diſpoſitio cuius ritus limitat̃, ut ib. n. 4. cum ſeq. f. 399. & ſeq.

Creditor agere poteſt aſſiſtentia cõtra tertiũ poſſeſſore uigore precarii. uſque ad 30. an. in 3. parte 7. diſt. nu. 16 149

Creditor poſterior poteſt citari facere anteriores per proclama quando rem hypothecatã uendere uult, & quid tali citatio operetur, in 6. parte, uer. citatio, nu. 104 322

Creditor

Creditor qui elegit uiam urbanius agēdi in iudicio, non poteſt ulterius extra iudicium via executiua agere, in 6. par. verſi. inſtrumētorum productio. nu. 31 441
Crimen commiſſum per ſolam culpam ſine dolo an puniatur. in 4. par. diſt. nu. 86. cum plurib. ſeq 67
Crimen, quod committitur non principaliter ad iniuriā alicuius, ſed ꝓ libidine, ſi cōmittat ſine dolo, nulla pęna puniť, ib. n. 78 61
Crimen poculi amatorij, uel ut mulier faciat abortium, licet ſola culpa cōmiſſum, punitur pęna mortis, ibi. nu. 79 eod.
Crimen publicum in regno hodie nō differt a priuato quoad accuſationem, in 6. pa. uer. inquiſitio, nu. 59 278
Crimen commiſſum contra eccleſias & eccleſiaſticas perſonas dicitur publicum & quilibet poteſt accuſare, & iudex poteſt ex officio inquirere, ibi. nu. 63 280
Crimen de quo cognoſcitur per uiam exceptionis non punitur pęna ordinaria, ſed extra ordinaria, ibi. nu. 85 284
Crimen dicitur, oīs operatio mala, quæ pōt in hoc ſeculo puniri, ibi. nu. 118 292
Crimen commiſſum per conſpirationem, poteſt inquiri ex officio, & qua pęna puniať, ibi. nu. 128 263
Crimen uſurarum, eſt publicū, & poteſt in regno iudex ex officio inquirere cōtra uſurarios, & ēt quælibet de populo admittitur ad accuſandum de tali crimine, ib. n. 126 eo.
Crimen lenocinij, eſt maius adulterio, ib. nu. 169 297
Crimē falſæ monetæ, pōt per iudicem inquiri & puniri ad vltimum ſupplicium & publicationem bonorum, ibi. n. 185 298
Crimen ſacrilegij & plagij poteſt per iudicem inquiri ex officio, ibi. nu. 199 299
Crimen læſæ maieſt. in iudicio deductū, expeditur ſummariæ, in 4. p. diſt. nu. 200 188
Crimina leuia diſcutiuntur de plano, ibi. nu. 199 eo.
Criminalis pęna an locū habeat, ubi hēt locū legis aquiliꝫ act. in 4. par diſt. nu. 60 68
Criminalis actio ciuili præiudicat, rōne maioritatis in eo. par. 20. diſt nu. 5 239
Criminoſus capi pōt ſine citatione precedēte in 6. par. uer. citatio, nu. 14 309
Culpa lata non ęquiparatur dolo in criminalibus, in 4. par. diſt nu 76 59
Culpa leuis an facit delictum puniri, ibid. nu. 67
Culpa in faciendo, differt, à culpa in committendo. ibi. nu. 87 eod.
Culpa leuiſſima an criminaliter puniatur, ibi. nu. 89 eo.
Culpæ quando ſimpliciter fit mentio de leui intelligitur, ibi. nu. 88. eo.
Cumulatio duarum actionum, quæ electione tolluntur, admittitur, quando ſunt talis naturæ, quia una ſubordinatur ad aliam, in 4 par. 1. diſt. nu 29 50
Cumulatio iud. cii ciuilis, & criminalis, nō pt fieri æq. ie principaliter, ſed acceſſorie ſic. Fallit, ubi quis uenit damnandus ad mortē & in dubio ſaluatur libellus, ibi. nu. 30 51
Curator ad litem pupillo qualiter dari debeat ut iudicium ualeat in 4. par. 16. diſt. nu. 56. 228
Curatorem dat iudex eccleſiaſticus minori laico litiganti coram ſe, in eo. par. 11. diſt. nu. 13 194
Curatorem ad litem dat iudex laicus clerico minori litiganti coram ſe, ibi. nu. 64 203
Cuſtos carceris punitur ad mortē, ſi ex ſua lata culpa carceratus aufugit, uel fugam arripuit, in 4. par. 1. diſt. n. 81 61
Cuſtos carceris & cuſtos arcis æquiparantur, ibid. nu. 81 eod.
Damnandus aliqua pęna, ſi tamen paſſus fuit aliquid in corpus, habet iuſtā cauſam, ut pęna mitigetur, & facit ad quæſtio quam uideas in 6. par. uerſ. inquiſitio. 100. 101 288
Damnatus per uiam inquiſitionis, non puniť pœna ordinaria lege inducta, ſed mitiori & arbitraria, niſi cōſtet de crimine per confeſſionem in 4. par. 10. diſt. nu. 6 189
Dānatus de raptu uirginis appellare ratio poteſt in 6. par. uer. appellatio, n. 295 526
Damnatus ad mortem ueſtes non auferuntur in eo. par. uer. executio, nu 30 548
Damnum paſſus in aliquo loco remoto, pōt ibi examinare teſtes ſuper dicto damno, ſine aliqua uocatione partis, & talis examinatio ualet, in 6 par. uer. citatio, n. 39 297
Datio termini, eſt actus iudiciarius, in 6. par. inſtrumentorum productio, nu. 43 412
Datio inſolutū in aliqua pte, plus debito, facta in totū uitiať Fallit in tenuta uigore pacti executiui data, & qn̄ actione reali agitur in eo. par. ver. executio, nu. 20 547
Debitor laicus ſimul cū clerico, non conuenit

coram epiſcopo, quando cauſa eſt diuidua, in 4 par.11.diſt.nu.24 196

Debitor fugitiu' capi pōt ēt die feriato ad honorem Dei, in eo par.10.diſt nu.92.f.234. & in 6.par.ver.actorum.editio.nu.43. 439

debitor ſoluens pendente iudicio, abſoluitur ab obſeruatione iudicii, in 5.p.n.54 259

debitor non ſoluens in termino inſtrumenti cui fuit per creditorem prorogatus terminus poſt accuſationem, & minimè ſoluit in tempore prorogato, & iterum accuſatur tenetur bis ſoluere pænam in 6.par.uerſi.inquiſitio.nu.99 287

debitor ſoluens uſuras, videtur ſibi eruere oculos, ibi.nu.124 592

debitor, ſi ex pacto in inſtrumento appoſito capi poteſt ad inſtantiam creditoris ex ſola inſtrumenti oſtenſione facta iudicij, iudex uigore dicti inſtrumenti poteſt facere capi debitorem ſine alia citatione præcedente, in eo par.uer.citatio.nu.11 308

debitor de fuga ſuſpectus, capi non poteſt ſine citatione præcedente, in d.uerſi.citatio, nu.14 309

debitor ſuſpectus de fuga capi poteſt pendēte appellatione in eo.parte, uer. appellatio, nu.277 506

debitor in die vergens ad inopiam tenetur ſatiſdare, idem, ſi impetrat moratoriā, in eo.par.uer.ſatiſd.nu.22.23 352

debitor qui non poteſt probare ſolutionem mutui in ſecreto ſoluti, qualiter reſpondere debeat poſitionibus, in quibus creditor intendit, uelle mutuum ſibi reſtitui, eo.pa.uerſ.confeſſio, nu.28 395

debitor publicus conuictus non appellat, in eo par.uer.appellatio.nu.300 526

debitor non habens bona ſufficientia, carceratur, in eo.par.uer.executio.n.9 545

debitor fiſcalis ſine alia excuſſione bonorum, perſonaliter capitur.ibi.nu.12 546

debitores principales in conueniendis fideiuſſoribus & tertiis poſſeſſoribus, debet prius excuti & conueniri in proœ.nu.16 2

decalogus, quid ſignificet, in ſecunda parte, nu.10 6

decimas non ſoluentur, compelluntur officio iudicis ad ſoluendum etiam nemini petente, in 6.par.uer.inquiſitio, nu.196 299

decimarum cauſa, eſt ſummaria, in 4.parte, 9.diſt.nu.174 182

decipiens mulierem cum promiſſione pecuniæ, & ſub tali promiſſione, vel datione, ipſam adulterat, punitur pœna ſtatuti loquētis de adulterante in uitam mulierem, in 6.par.uer.inqui.n.167 296

decretorum liber an connumeretur inter leges canonicas, & ſic autenticus, & a quo ſit conditus, in 3.par.nu.34 21

decretorum liber habet quatuor ſpecies authoritatem, & an omnes ſint authenticæ, ibid.nu.35 22

decretorum liber quo tpe compillatus, & quo tempore liber decretalium, ibi.n.39 eo.

decretum iniuſtum contra ius litigatoris, eſt ipſo iure nullū. Quod ſecus eſt in ſnīa, in 4.par. 16 diſt.nu.75 232

decretum primum & ſecundum, quid ſit, & q̄ ius tribuant ambo, quando interponantur, & infra quod tempus, & in quibus cauſis in 6.par.uer.cōtumacia, nu.12 330

decretum ſuper alienatione rerum minoris, die feriato interponi non poteſt, in eo.par.uer.actorum edit, nu.42 439

decretum primum præambulum eſt ad ſecundum in eo.par.uer.publicatio, nu.2 441

decretum an habeat uim diffinitiuæ uel interlocutoriæ, in eo par.ver.ſnīa, n.29 408

decreti primi miſſi, ſummariæ expeditur, in 4.par.9.diſt.nu.193 183

decuriones ciuitatum adiri pñt, qñ officialis aliquam iniuſtitiam facit. Itē appellationis in 6.par.uer.appellatio, n.289 556

decuriones ciuitatis ſi faciunt aliquod decretum iniuſtum, appellatur ad capitaneum ciuitatis, ibi.nu.395 eod.

defenſio inducta de iure naturali, nō pōt tolli per principem. Secus in ea, quæ eſt inducta de iure poſitiuo, prout eſt appellatio in 6.par.uer.appellatio, nu.340 530

delegatus cauſam poteſt ex mero arbitrio illa ad ſe reuocare in 6.par.uer.appellatio, nu.361 533

delegatus iudex quis dicatur, & quomodo cognoſcatur ab ordinario, & in quibus differant ad inuicem, in 4.par.5.diſt.nu.4. cum plur.ſeq. 103

delegatus a quibus conſtitui poteſt, ibi.num.23 106

delegatus alienam iuriſdictionem habere dicitur, ibi.nu.25 eod.

delegatus regulariter ſubdelegare non poteſt ſed fallit in delegato principali, ibi.nume.25.26 eo.

Dele-

Delegatus nõ põt abſoluere ab obſeruatione iudicij ante litem conteſtatam, nec facere præceptum diffinitiuum, ib. nu. 29 107
Delegatus qui non eſt vere delegatus, ſi facit proceſſum cõtumaciæ diffinitiuum, nõ valet. Secus in ordinario, ib. nu. 47 110
Delegatus non poteſt reuocare ſniam ſecundi decreti, ſed ſic ordinarius, ib. n. 41 109
Delegatus an poſſit indiſtincte vt ſuſpectus recuſare & quid de ordinario, ib. nu. 42 eo.
Delegatus vt ſuſpectus recuſatus, an poſſit cauſam alteri committere, & quid in ordinario ib. nu. 43 eo.
Delegatus in delegãdo an poſſit ſniam ſibi reſeruare, & ſic ordinarius, ib. nu. 44 eo.
Delegatus an & quãdo poſſit ſuam ſniam exequi, ib. nu. 45 110
Delegatus nõ poteſt minuere nec augere tempus, quod datur iudicatus, ib. n. 46 eo.
Delegatus nõ venit appellatione magiſtratus, ſed tantum ordinarius, ib. nu. 49 eod.
Delegatus Papæ, poteſt ſubdelegare cãm ſuo nõ ſubdito etiam ſuo ſuperiori, dummodo ſit in dignitate conſtitutus. Secus eſt in ordinario, ib. nu. 50 eo.
Delegatus qui nulliter pronunciauit, non põt iterum pronunciare. Secus eſt in ordinario ib. nu. 51 111
Delegatus poteſt etiam interlocutoriam reuocare. Fallit, quando ſenior iudicem pronunciauit, ib. nu. 52. 53 eod.
Delegatus nõ ſubdelegat et vnum articulum iuriſdictionalẽ, niſi ſit ad vniuerſitatẽ cauſarum. Secus in ordinario, ib. nu. 54 eod.
Delegatus ad vniuerſitatem cauſarũ, non poteſt vniuerſam ſuam delegationem ſubdelegare, ib. n. 55 eo.
Delegatus ad vniuerſitatem cauſarum, quis dicatur, ib. nu. 56 eo.
Delegato non poteſt citare per edicta niſi ſit deleg. principis, nu. 57 eo.
Delegatus inferioris a principe, nõ põt aliquẽ perſonaliter capere, in d. 5. diſt. nu. 38 eo.
Deleg. citare debet cum inſerto tenore ſuæ delegationes, ib. nu. 39 112
Delegatus etiam a principe, non poteſt ſubdelegare cum poteſtate ſubdelegãdi, niſi hoc faciat ſciente & patiẽte ordinario. Secus eſt in ordinario, ib. nu. 63 eo.
Delegatus nõ poteſt ſententiam ſuam dubiã interpretari in ordinario, ſecus ibid. num. 64 113
Delegatus qui non poteſt exequi, non poteſt ſibi taxationem expenſarum reſeruare, ib. num. 65 eo.
Delegatus an, & quando cognoſcat de cauſis meri & miſti imperij, ib. nu. 66 eod.
Delegatus principis, ſubdelegat etiam cauſas meri & miſti imperij, ib. nu. 68 eo.
Delegatus principis non ſubdelegat, quando induſtria perſonæ eſt electa, nec quando ea ſunt delegata, q̃ principi reſeruata ſunt, ib. nu. 69 eo.
Delegatus Papæ demandare non poteſt poteſta[te] abſoluendi nec præiudicãdi nec prouidendi eccleſijs de prælatis. Secus eſt in ordinario, ib. nu. 72 114
Delegatus nõ poteſt inſtituere p̃ſitatum in eccleſia patronata, ib. nu. 73 eo.
Delegatus an poſſit mulctare, ib. nu. 74 eo.
Delegatus non dicitur is cui cõmiſſa eſt cauſa in qua alias erat ordinarius, ſed in cauſa illa remanet ordinarius, & ſolum ſua iuriſdictio excitata dicitur, ib. nu 77
Delegatus ſi procedat ante p̃ſentationem reſcripti delegatorij, pceſſus eſt nullus parte opponente in 4 par. 16. d. nu. 8 220
Delegatus ſi eſt impetratus per literas ſurreptitias, proceſſus eſt nullus idem, ſi non ſeruat formam reſcripti delegatorij, ib. n. 73. 231
Delegatus debet copiã ſui reſcripti in citatione inſerere, alias citatio nõ valet, in 6 par. uer. citatio, n. 75 319
Delegatus cui commiſſa eſt teſtium receptio nõ poteſt illorum atteſtationes publicare, in 6. par. uer. publicatio. nu. 6 442
Delegatus ad vniuerſitatem cauſarum debet ferre ſententiam in loco tribunali delegantis. Secus in delegato ad vnam cãm quia poteſt ſibi eligere locum, quem vult etiam in camera ſua, in 6. pa. uer. ſententia num. 72. & 73 465
Delegatus ad unam cãm, poteſt in quolibet locum, etiam extra iuriſdictionem delegantis p̃cedere, ſine aſſenſu domini illius loci, ſecus ordinarius, ib. nu. 75 eod.
Delegatus ad petitionem vnius partis, poteſt per alteram recuſari, ſed non per eam, quæ ipſum impetrauit, in 6. par. uer. appellatio, nu. 53. 75 488
Delegatus a delegãte ſuſpecto ſi præſentauit non appellatur ad delegantem, ſed ad ſuperiorẽ delegantis ib. n. 375. 188. 534 & ſeq.
Delegati iuriſdictio ut impediat ſit coarctua-

tio plurium ſummarum diuerſis actionib. in eodem libello cumulatarum. Secus in ordinario in 4.par 5.diſt nu.37.38 108
Delegati iuriſdictio expirat per mortem delegantis re integra & qn̄ dicatur res integra. Secus in ordinario,ib.nu.61 112
Delegati iuriſdictio nō ſuſpenditur,per excōicationis delegantis. Secus eſt in uicario, ſi excommunicetur epiſcopus,ib.nu.75.114
Delegati iuriſdictio prorogari non pōt in 4. par.6.diſt.nu.29 123
Delegati ſententia non poteſt per ipſum delegatum executioni mādari,in 6.pa.uer. executio,nu.4 545
Delegato mortuo cauſa non reuertitur ad ordinarium,ſed ad principem delegantem,in 4.par.16.diſt.nu.59 229
Delegati ſi plures ſunt,non pōt vnus ſine alio procedere,alias proceſſus eſt nullus. Secus in ordinarij. Fallit ubi in reſcripto eſſet clauſula, quod ſi non omnes &c. Item fallit in delegato ad vniuerſitatē cauſarum,in 4.p. 5.diſt.nu.31 107
Delegati quando plures ſunt, uno mortuo, omnium iuriſdictio expirat. Secus in ordinarijs,in 5.d.nu.35 10
Delegati plures cum clauſula, vt oēs vel unus procedere poſſit,ille dēt finire,alias alij nulliter procedunt in 4.p.16.diſt.nu.6 220
Delegata iuriſdictio,dr̄ odioſa ordinaria vero fauorabilis in eo par.5.diſt.nu.30 107
Delegata iuriſdictio derogat ordinariæ, ideo reſtringenda,ib.nu.38 108
Delegata iuriſdictio non tranſit ad capitulū ſede uacante,in d.5.diſt.nu.72 114
Delegati iuriſdictio non cohæret territorio,in 6.par.uer.ſententia,nu.77 465
Delegata iuriſdictio poteſt prorogari de loco ad locum ib.nu.76 eo.
Delegata cauſa principali,cenſetur etiam delegata cauſa acceſſoria & connexa in 4.part. 16.diſt.nu.31 224
Delegata cauſa per ſuperiorē cenſetur auocata ab ordinario in 4.p.16 diſt.nu.58 229
Delegati poſſunt cauſæ mere & miſti imperij de iure canonico,in eo.par.5.d.nu.67.113
Delictum principaliter cōmiſſum ad iniuriā alterius minus punitur,in eo.par.d.ſt.nu. 87 61
Delictum mali exempli cōmiſſum lata culpa, non punitur pæna mortis.ibi nu.79 eo.
Delictum leui culpa commiſſum,an puniatur ibi.nu.86 67
Delictum ſi eſt tale,de quo poſſit ex officio inquiri,iudex pōt inquirere,non obſtante q offenſus egerit ciuiliter ad vindictam,in 6. par.ver.inquiſitio.nu.96 286
Delinquens minus punitur de iure canonico, quando agitur per uiam inquiſitionis,in 4. par.1 diſt.nu.56 52
Delinquens contra legis prohibitionem pœna arbitraria puniri debet,quando lex non ſtatuit etiam pænam certam in 6.par.uerſ.inquiſitio,nu.121 292
Delinquentes quādo plus ſunt, quorum unus eſt clericus,oēs pñt declinare forum iudicis ſecularis,& hoc qn̄ conueniunt,ut ſinguli. Secus ſi ut uniuerſi,quia tn̄ maior pars attenditur,in 4.par.11.d.nu.22.23 196
Denunciatio euangelica operat,ut quis poſſit recuperare illud,ad quod nulla ſibi competebat actio de iure ciuili,in 6.pa.uer.denunciatio,nu.5 302
Denunciatio criminis a uiro probo facta ſufficiens eſt iudiciū ad inquirendū de infamia denunciati,qua tamen de crimine inquiritur,in 4.par.uer.inquiſitio,nu.20 271
Denunciatio quotuplex ſit,in 6.par.uer.denūciatio,nu1 302
Denunciatio in quo differat ab accuſatione, ibi.nu.20 eo.
Denunciatio iudicialis priuata,quæ dicatur, ibi.nu.3 eo.
Denūciatio Euangelica,quæ & undedicatur, ibi.nu.4 eod.
Denunciatio euangelica,quando locū habent ib.nu.5 eod.
Denunciatio canonica quæ dicitur, & quādo habeat locum,ib.nu.7 303
Denunciatio auctore laudato qualiter fiat,in 5.par.uer.auctoris laudatio,n.12 342
Deus creaturam bla... omnia ad ordinē gubernanda præcepit,in proœ.... 1
Deus creauit hominem ad ſui imaginem, in 3. par.nu.2 16
Deus quando creauit primum hominem, dedit ſibi legem præceptiuam.ib.nu.33.40
Dictio,uidelicet,eſt declaratiua & reſtrictiua præcedentium,ibi.par.nu.195 33
Dictio prout,eſt limitatiua & relatiua; ibidē nu.122 3
Dictum ſocij criminis,non eſt ſufficiens ad inquirendum fama nō præcedente,in 6. part. uer.inquiſitio,nu.23 271

Di-

Dicto unius ſtatur de uoluntate partium, in 6. par. uer. actorum editio, nu. 28 — 437

Dictum alicuius ſancti auctoritati ueteris uel noui teſtamenti conforme, in deciſionibus cauſarum iuri canonico præfertur, niſi papa diſponeret ad limitationem iuriſdiuini, in 3. par. nu. 78 — 28

Dicta ſanctorum patrum pñt allegari ad deciſionem cauſarum ceſſante diſpoſitione ſummi Pontificis, nu. 36 — 22

Dictis Innocentij ſuper decretalibus non ſunt uelut gloſæ, ib. nu. 37 — eod.

Dies commiſſi criminis, an debeat poni in libello accuſatorio, in 4. par. 16. diſt. n. 65 f. 230. & in 6. par. uer. libellos, nu. 14 — 337

Die feriata quæ acta fieri poſſunt. in 4. pa. 16. diſt. nu. 84 — 233

Die feriato omnes actus uolũtariæ iuriſdictionis fieri poſſunt, in d. 16. diſt. n. 86 — eo.

Differentia quæ ſit inter iudicium uniuerſale & generale, in 4. par. 5. diſt. nu. 2 — 102

Differentia inter remedium, l. ſi coloni, C. de agri. & cenſitis, & interdictum, vnde ui, in 4. par. 7. diſt. nu. 45 — 143

Differentia interpoſitionem, & libellum, in 6. par. ver. poſitio, nu. 3 — 389

Differentia quæ ſit inter lamentationem quærelam, quærimonium, & quæſtionem in 6. par. uer. app. nu 121 — 496

Diffinitio genus & differentia habere debet, alias non ualet, in 2. par. nu 6.10 — 6

Dignior & maioris dignitatis in conſilio primam uocem habere debet, in proœ. n. 8 — 2

Dignior & maior cenſetur primo nominatus in 3. par. nu. 117 — 35

Dignius præfertur minus digno & minus nobilis, ib. nu. 118 — 36

Dignus conſideratur in cauſa efficiente, ibi. n. 119 — eo.

Dilatio quomodo & quando detur, in 6. part. uer. dilatio, nu. 1 — 385

Dilatio omnis eſt peremptoria, & non datur niſi ſemel in cauſa ciuili, nec poteſt prorogari, ſed in cauſa criminali poteſt pluries dari, ibi. nu. 2. eo. & nu. 4 — 386

Dilatio defenſoria in criminalib. poteſt dari etiam poſt concluſum in cauſa, ib. n. 3. eo.

Dilatio noua datur quando ſuperuenerunt nouæ probationes & ſtatur iuro petentis dilationem, quod ſibi de nouo ſuperuenerunt probationes ib. nu. 6 — eod.

Dilatio noua datur, quando cauſa examinat in conſiſtorio principis, ib. nu. 7 — eo.

Dilatio noua datur, quando litigans impeditur facto aduerſarij, ibi n. 8 — eod.

Dilatio noua datur, quando additur aliquid de nouo in libello, ibi nu. 9 — eod.

Dilatio noua datur, quando actio cumulatur ibi. nu. 10 — eod.

Dilatio noua peti poteſt, quando in iudicio emergit noua exceptio, uel aliud incident, ibi nu. 11 — eo.

Dilatio quæ dari non dẽt, & datur, altera parte pñte & non cõtradicente, ualet, & de utriuſque uoluntate dari cenſetur, unde cautela eſt, ut altera pars contradicat, ib. n. 12 — eo.

Dilatio data abſenti non currit, niſi a die quo fuit intimata, ibi nu. 14 — eo.

Dilatio quæ datur in cauſis, quanta eſſe debeat, ib. nu. 15 — 387

Dilatio probatoria ſemper eſt cõis utriuſque partis, & eſt continua, & non utilis, niſi qñ feriæ abſorberent totam uel maiorem partem, ib. nu. 18 — eod.

Dilatio data ad probandum, & probatum hñdũ, quid operatur, & qñ detur dilatio examinari faciendum, ibi nu. 19. 20 — eod.

Dilatio eſt actus ſuſpenſiuus, & dilatione pendente conquieſcit iudicis officium in 6. pa. uer. appe. n. 128 — 497

Dilatio finitur finita cauſa dilationis, ibi. nu. 145 — 501

Dilationem legalem põt iudex breuiare & prorogare in 6. par. uer. dilatio, nu. 16 — 387

Dilationem breuiorem recipiens, contradicere & proteſtari dẽt, alias ſi præiudicat. Sed ſi proteſtatur, prodeſt ut poſſit aliam obtinere, ibi. nu. 17 — eod.

Dilatione nulla data valent probationes receptæ ibi. nu 11 — 286

Dilatione pendente iudicium factum eſt ipſo iure nullum, in 4. par. 16. diſt. n. 68 — 221

Dilatione plures dari poſſunt, ubi eſt iuſtum impedimentum in prima in 6. par. uer dilatio. nu. 5 — 386

Dilationes ſunt breuiandæ in quantum fieri poteſt in cauſis ſummarijs, in 4. par. 9. diſt. nu. 21 — 155

Diſcuſſio cauſæ, differt ab ipſa cauſa in 1. pa. nu. 11 — 7

Diſpoſitio l. eos, C. de mõ mulctam hodie nõ eſt in uſu, in 4. par. 5. diſt. nu. 74 — 114

Diſpoſitio, l. 1. C. qui accuſ. non poſ. eſt hodie correcta in regno per cõſt. ſi ciuiliter agens

in 4.par.6.diſt.nu.58 152
Diſpoſitio l. Imperatores, ff. de app. eſt hodie correcta in regno in 6.par.uer. appellatio, nu. 377 534
Diſpoſitum in materia non cenſetur diſpoſitum in materiato, & non uenit appellatione alterius, nec contra in 2. par. nu. 18. 8
Diuinum iudicium, quod erit in fine ſeculi in prima par.nu.3 4
Diuinum ius, require infra in litera I, in verſi. ius diuinum.
Diuortium eſt permiſſum hodie inter Iudęos ſecūdū legem Moſaicam in 3.p n.58 25
Doctor ille præfertur alijs, qui fuit prius doctor creatus, in proœ.nu.9 1
Doctor non carceratur pro debito in 6. parte uer. executio nu.56 550
Dolus requiritur in delictis, ut puniatur in 4. par.1.diſt.nu.76 59
Domeſticus, uide infra in litera F, in uerſi. familiaris.
Dominiū qualiter probet in rei uēdicatione, & quid ſi agat petitio, hereditatis uel actione hypothecaria in 4 par.diſt.3.nu.48 83
Domino an præiudicet reus qui illum nō nominauit, ſed noluit litem defendere, & ſuccubuit uel contumax fuit in 6.par.uerſ. nominatio, nu.4 345
Donatio in qua incerta eſt perſona donatarij, ſed euentu futuro uenit certificanda, tenet in ſecunda parte, nu.5 5
Donatio a iudice accepta, reddit illum ſuſpectum in 6. parte uerſic. appellatio, numero 62 489
Dotis cauſa ubi agitur ad reſtitutionem, eſt ſummaria in quarta parte, nona diſt. num. 61 182
Deuteronomio dato reo ad denunciandum auctori, an debeat ſuperſederi in cauſa in 6.par.uer. auctor laudatus nu.8 341
Ducis Venetiarum ſententia inappellabilis in eodem par.uer.appellatio, nu.254 519
ECcleſia non ſe impedit de animabus Iudæorum, quia iam damnatæ ſunt in 3. par.nu.57 25
Eccleſia reſtituitur in integrū, tam in contractibus quam in iudicijs, & qualiter, in ſexta par. uer. appellatio, nu.88 490
Eccleſia reſtituitur contra aliam eccleſiā, ib.
Eccleſia reſtituitur etiā aduerſus præſcriptionem 40. annorum, ib.
Eccleſia reſtituitur aduerſum omnem lapſum temporis, ib.
Eccleſiæ non ſunt ſubiecti Iudæi, quod ſpiritualia in 3.par.nu.59 26
Edictum quanto tempore in loco affixū ſtare debeat, quando citatio fit per edictum in 6.par.uer.citatio,nu.96 311
emancipatio fieri poteſt ſine alio iudice corā notario, & ualet, ex quo notarius dicitur iudex chartularius, & a fortiori ualet, ubi eſt facta coram iudice Regio ad cōtractus, prout fit in regno in quarta parte 18. diſtin. nu.4 237
emancipationi ſi renunciet filius non ſubintrat patriam poteſtatem ibi.nu.5 ib.
emologatio an, & quando habeat locum in ſententia arbitri, & quid in arbitratore in 6. par.uer.appellatio,nu. 261. cum plurib. ſeq. 519
emptio, & uenditio habet cauſam ſubſtantialem & quæ dicatur in 2. par.nu.17 9
epiſcopus æquiparatur Duci, Comiti, uel Baroni in 4. par. 5. diſt. nu. 23 104
epiſcopum uolens electum in beneficio cōfirmare, edictum in ualuis eccleſiæ exponere debet contra ſua intereſſe putantes in ſex. par.uer. citatio, nu.92 310
epiſcopus expulſus per proclama in aliena diœceſi pōt expulſiores citare, & cōtra eos, & eorum fautores procedere in uer. ſententia,nu.82 466
epiſcopus poteſt in quolibet loco ſuæ diœceſis, curiam regere, & citare in d. uer. ſententia,nu.78 465
epiſcopus ſi litigat cum ſuo ſubdito, eligūtur arbitri, a quorum ſnīa appelletur ad Papā in 6. par.uer.appell.nu.376 334
epiſcopus ciuitatis adiri poteſt, ſi iudex iniuſtitiam facit, ib.nu.290 536
Ab epiſcopo progato non appellatur, ib.nu. 255 519
error communis in notario putatiuo an faciat ius in 6.par.uerſi. actorum editio, nu. 15 414
euangelica denunciatio, Require ſupra in litera D. in uerſi. denunciatio Euangelica
euangelica lex uide infra, in litera L, in uerſi. lex Euangelica.
euictio importat, ut uenditor teneatur ad intereſſe in 2. par. nu.44 12
euictio p hypothecaria operatur, ut emptor agat ad intereſſe, & ſine denūciatione in 6. par. uer. auctoris laudatio, nu.4 340

Exceptio ſpolij oppoſita, dẽt probari infra ter minũ dierum qui ndecim, & quid operatur eius oppoſito in 4. par. 16. diſt. nu. 5. 209
Exceptio nullitatis ſniæ uel proceſſus ex defe ctu iudicis cauſata, ſemper põt opponi, etiã ſtante ſtatuto, q contra ſententiam nulla opponatur exceptio, in 4. parte 16. diſt. nu me. 7 220
exceptio falſi procuratoris, opponi põt ante, & poſt ſententiam ad annullãdum iudiciũ, ibi. nu. 10 221
exceptio declinatoria debet eſſe prima, quæ opponi debet ante alias exceptiones in 4. par. 12. d. nu. 12 210
exceptio, quod ſine actione agitur, impedit p ceſſum in 4. p. 20. diſt. nu. 15 240
exceptio legitimationis perſonæ impedit pro ceſſum ad ulteriora, ib. nu. 16 eod.
exceptio contra perſonam iudicis, impedit pro ceſſum, ib. nu. 17 eo.
exceptio legitimationis perſonæ poteſt ante omnia opponi, etiam in ſummarijs in 6. p. uer. exceptio, nu. 55 338. & ſeq.
exceptio male agis, quia ante die magis oppo ni poteſt ante, & poſt litem conteſtatam & quid importet, ib. nu. 6 356
exceptio intentionis, & facti, dilatoria dicitur & ante litem conteſtatam opponi, ibid. nu me. 7 eod.
exceptio hoſtica, quæ dicatur, & quando locũ habeat, ib. nu. 19 358
exceptio recuſationis iudicis, ante litem con teſtatam opponi dẽt, & ante oẽs dilatorias exceptiones. Fallit, quando de nouo ſuper uenit, quia poteſt in quacunque parte iudi cij opponi, etiam poſt concluſionem, in 6. part. ver. appell. nu. 25 486
exceptio oppoſita renunciata cenſetur ab eo, qui poſt recuſationem litigat coram iudi ce recuſata ib. nu 75 390
exceptio requirens altiorem indaginem, quæ incontinenti probari non poteſt, non impe dit executionem ſententiæ in 6. pa. uerſ. e xecutio, nu. 63 351
exceptio dilatoria opponi poteſt poſt litem conteſtatam, quando facto aduerſarij ſuper uenit, in 6. p. uer. excep. nu. 9 356
exceptio dilatoria, quæ reddit proceſſum re tro nullum, opponi poteſt etiam poſt litẽ conteſtatam, ib. nu. 10 eo.
exceptiones dilatoriæ tripliciter conſideran tur, ib. nu. 1 355
exceptiones dilatoriæ opponi debent ante li tem conteſtatam, ib. nu. 8 356
exceptiones omnes dilatoriæ, & declinatoriæ poſſunt opponi in nouo iudicio, qñ cũ de nouo incipitur poſt peremptionem inſtan tiæ ac ſi nunquam fuiſſet iudicium intenta tum in 6. par. nu. 61 261
exceptionem opponens poſt litem conteſtatã quæ ante opponi debebat, punitur ad unã libram auri, ſi eſt aduocatus in d. uer. exce ptio, num. 11 516
exceptiones peremptoriæ quæ, & quare ita di cantur, ib. nu. 12 317
exceptiones perẽptoriæ qñ requirunt altiorẽ indaginem, reſeruantur ad merita, & quid operetur iſta reſeruatio, ib. n. 14. 15. 16 eo.
exceptiones peremptoriæ uſque ad quod tem pus opponi poſſunt, & quid ſeruetur in re gno, ib. nu. 14 eo.
exceptio litis pendentiæ, non impedit ſenten tiæ executionem in 6. par. uerſic. executio, num. 59 550
exceptiones litis finitæ, quandoque ſunt decli natoriæ, & quandoque peremptoriæ, in 6. par. ver. exceptiones, nu. 13 57
exceptiones litis finitæ infra quãtum tempus probari debeant, ib. nu. 16 eod.
exceptiones quæ opponi poſſunt, poſt ſniam ib. nu 18 358
exceptiones q̃ ſint, q̃ impediũt proceſſum ad ulteriora in 4. par. 20 diſ. per totum 238
exceptio excommunicationis. Require infra in uerſi. excommunicationis exceptio.
excommunicatio ſuperueniens poſt manda tum non inhabilitat ipſum mandatum, & tenent acta ſi non opponatur in 4. par. 16. diſt. nu. 41 226
excõicatio ab homine diffinitiue, pro pœna delicti irrogari non põt, ſed ſolum ob con tumaciam, in 6. par. uer. ſententia, n. 41. 160
excommunicationis exceptio, impedit pro ceſſum, & infra octo dies probari debet in 4. par. 20. diſt. nu. 4 240
excommunicationis exceptio, eſt anomala, & in quacunque parte iudicij poteſt opponi, & incontinenti probari debet, in 6. pa. uer. exceptio, nu. 5 336
excommunicationis exceptio non obſtat pe tenti reuocationem attentatorum in 6. pa. uer. appellatio. nu. 404 537
excõicationis ſentẽtia die feriato ferri poteſt in 6. par. uer. actorum editio, nu. 47 419

Excommunicationis ſententia nunquam tranſit in rem iudicatam, in 6. part. uer. ſententia, nu. 151 — 471

excommunicatus laicus perſeuerans in excõmunicatione, poteſt puniri per epiſcopum in 4. par. 1. diſt. nu. 25 — 196

excommunicatus perſeuerans in contumacia per annum efficitur ſuſpectus de hæreſi. in 6. par. uer. contumacia, nu. 35 — 334

excõicatus beneficij fructibus, & diſtributionibus quotidianis priuari debet, etiam ſi appellat. in 6. par. uerſi. appellatio. numero 179. An autem appellatio abeſt communicatione aliquid operetur, ibid. numer. 180. cum plu. ſeq. — 506

excommunicatus appellare poteſt a declinatoria iudicis, ib. — eod.

excommunicatus abſolui poteſt appellatione pendente, ib. nu. 191 — 508

excommunicati iudicis ſententia eſt nulla, in 6. par. uerſ. ſententia eſt, nu. 99 — 467

excommunicari poteſt laicus ab ipſomet prælato cuius bona occupauit, in 4. p. 1. diſt. num. 26 — 196

excommunicari poteſt friuole appellans, & etiam alias pœnas patitur, in 6. pa. uer. appe. nu. 345 — 530

excuſatio principalis fieri debet tñ q conueniat fideiuſſor, uel tertius poſſeſſor. in proœ. nu. 16. f. 2. & in 4. par. 20. d. nu. 11 — 240

executio quando fit, ordo iuris ſeruari debet in proœ. nu. 12 — 3

ex proceſſu, in quo non eſt lata ſententia non poteſt deueniri, ad effectum executionis, in 2. par. nu. 34 — 10

executio fit cum ſatiſdatione pendẽte ſupplicatione in 6 par. uer. appel. nu. 16 — 486

executio an qñ ſuſpendatur per reſtõnem in integrum, in uer. executio, nu. 58 — 550

executio ut contra petentẽ malitioſe reſtitutionem in integrum, ibi. — eo.

executio fit appellatione pendente, ac ſi nunquam eſſet appellatum in 6. par. uer. appell. nu. 199 — 508

executio ſñiæ fit, poſtquam tranſiuit in rem iudicatam Et fit per iudicem, qui eam tulit ſi eſt ordinarius. Secus, ſi eſt delegatus, & dũmodo ſit ualida ſecus, ſi eſt nulla, quia non meretur executionem, in 6. par. uer. executio, nu 113. 415 — 544. & ſeq.

executio ſententiæ arbitri nõ fit per ipſum arbitrium, ſed per iudicẽ ordinarium, etiam ſi ſit arbiter iuris, ib. num. 5 — 545

executio ſententiæ a qua fuit appellatum, per quem iudicem fiat, ib. nu. 5 — eod.

executio ſententiæ quo ordine fiat, & quid ſit peruertatur ordo, l. a d. Pio, §. in uenditione ff. de re iud. an ualeat, ib. nu. 8. 9. 10 — eo.

executio ſententiæ altero de duobus modis fieri petitur ib. nu. 8 — eo.

executio ſententiæ fieri debet ſecundum ſtatuta loci, ubi fit, ib. nu. 10 — eo.

executio quando fit, an & quando bona minus damnoſa capi debeant, ib. nu. 11 — eo.

executio quãdo fit pro debito fiſcalis poteſt capi perſona, ſine alia excuſſione bonorũ ib. num. 12 — 546

executio qñ fit in actione hypothecaria, non ſeruatur ordo, §. in uend. ib. nu. 13 — eo.

executio, quando fit auctoritate, ſententiæ interlocutoriæ, non ſeruetur ordo, d. §. in uenditione, ib. nu. 14 — eo.

executio fienda cõtra pupillum, primo in nominib. debitorum fieri debet, ib. nu. 15 — eo.

executio ſententiæ quando fit, an & quando requiratur partis citatio, nu. 16. 17. 18 — eo.

executio ſententiæ in ciuilibus qualiter fiat, ib. nu. 19 — eo.

executio qñ fit, ſi fiat adiudicatio fieri dẽt pro menſura debiti, alias ſi fiat plus debito, uitiatur in totum. Fallit in tenuta, quæ dat ui gore pacti executioi. Item fallit quando agitur actione reali, ib. nu. 20 — 547

executio ſententiæ quando fit poteſt nuncius incipere a captura perſonæ, ut iudicet bona in quibus uolt exequi, ib. nu. 23 — eo.

executio in criminalib. contra damnatum ad mortẽ, uel ad membri mutilationem, qualiter fiat, & quid poſſit facere iudex in aſtringendo executorem ſeu carnificem, uel capiẽdo equum, vel aliud animal alienum pro executione iuſtitiæ, ib. 25. 26 — eo.

executio non poteſt fieri in lecto ueſtibus, & ſupellectilibus domus, niſi quando alia bona non extant, ib. nu. 28 — 548

executio non poteſt fieri in bobus aratorijs, & inſtrumentis agricolturæ, & quid ſi debitor aliud non habeat, ib. nu. 31 — eod.

executio ſententiæ non poteſt fieri cõtra tertium non nominatum, in iudicio, ibidem, numero — eo.

executio inſtrumentopõt fieri contra tertium poſſeſſorẽ non citatum, & negociañ [illegible] dato, qñ continet precarium, & pactum de capien-

capiendo,ib.nu.33 eo.
Executio pro debito vel delicto patris,nõ poteſt fieri in peculio profectitio filij,nec pro delicto filij in peculio aduentitio, nec etiã in caſtrenſi. An Autem pro delicto patris poſſit capi uſus fructus aduentitiorum,ib. nu.34.35.36.37 eo.
executio pro condemnatione pupilli, non fit bonis tutoris,niſi pro expenſis,ib.n.38 549
executio expenſarum litis factæ cũ procuratore, an & quando fiat contra procuratorem vel dominum,ib.nu.40 eod.
executio nõ fit in bonis monaſterii pro debito monachi, niſi ſint bona q̃ſita monaſterio per mediũ ipſius monachi,ib.n.43 eo.
executio fieri non poteſt in ſtipendiis, neq. in armis militum neque etiam doctorum,ib. nu.45 eo.
executio fit in libris ſcholarium, niſi quando non habent alia bona,ib.nu.46 eo.
executio in fructibus beneficii pro debito clerici non poteſt fieri niſi non habeat alia bona,ib.nu.49.50 550
executio pro debito uaſſali defuncti, an fiat in fructibus feudi contra ſucceſſorem,ibi. nu.50 eo.
executio an fieri poſſit in uiis publicis,& theatris,& alijs ſimilibus pro uniuerſitatis debito,ib.nu.51 eo.
executio nõ fit ĩ bonis mariti pro debito vxoris,& uel ecõtra,ib.n.52.f.eo. Fallit,quãdo uxor tutrix mortuo primo uiro tranſit ad alium non reddita ratione, quia fit executio in bonis ſecundi uiri pro debito tutelæ,ib.nu 53 eo.
executio ſententiæ uſque ad triginta annos peti poteſt,ib.nu.54 eo.
executio in perſonam non fit cõtra perſonas priuilegiatas,ib.nu.56 eo.
executio impeditur per exceptionem nullitatis niſi coram inferiori iudice opponatur ib.nu.57 eo.
An autem impeditatur per exceptionem litis pendentiæ,ib.nu.59 eo.
executio an criminalibus ſuſpẽditur ob excellentiam delinquentis in arte ſua,& quando delictum eſt atrox, quid quando carcerẽ habuit pro delicto,ib.nu.60 eo.
executio nõ impeditur per exceptionẽ requi- [illegible] 551
executio [illegible] per denunciatio- nem euangelicam,uel per exceptionem cõpenſationem cõpenſationis,ib.nu.64 eo.
executio fieri poteſt cõtra latronẽ indignem etiam die feriata in ſexta parte,uerſ.actorũ editio,nu.38 438
executio fit contra tutorẽ pro expẽſis, quãdo iniuſte pro pupillo litigauit in eodem parte,uer.executio,nu.38 549
executor teſtamenti cui datum eſt arbitrium diſtribuendi, & eligendi pauperes poteſt id facere,ſine citatione hæredum, uel alterius in eodem par.uer.citatio,nu.32 310
executor poteſt quis per iudicem conſtitu.in ſuam cauſa,ib.nu.45 313
executori ad capienda bona fiſco de lata uel ad exigẽdas pecunias fiſcales, nõ creditur ſine literis,ib.nu.27 319
exequi ſententiam ſuam nõ poteſt iudex prorogatus in 4.par.12.diſ.nu.16 211
exemplum ſcripturæ in actis regiſtrare, non facit fidem niſi ſit collationatum parte præſente uel citata in ſexta parte,uer. actorum editio.nu.4 433
exititi ciuitatis, citati ad inſtantiam creditorũ non tenentur cõparere, & ideo nõ ualet proceſſus factus contra eos in contumaciã in 4.par,10 diſt.nu.61 229
expenſarum condemnationem non tenetur iudex facere, niſi ſint petitæ per patrem in 6.par uer.libellus,nu.18 337
expenſarum cõdemnationem patitur uictor, quãdoq. in eo.p.uer.interrogatio,n.2 346
Reliqua vide ſupra in litera C, in ver. condemnatio expenſarum.
expenſarũ taxatio uide infra, in litera T, in uer.taxatio expenſarum.
expenſis funerales ſi quis fecit ſcholari mortuo,poteſt pro illis retinere libros, ſex.par. uer.executio,nu.47 549
experti miſſ. per iudicem ad menſurandũ,uel ad aliquem differẽtiam,per aſpectum loci, poſſunt referre ſine citatione partis,licet in totum electione requiratur citatio partis, in eodem par.uer.citatio,nu.23 310
extraordinariũ iudiciũ quod dicatur, & quot modis in 4.par.9.diſ. per totum. 152
FAbricantes falſam monetã puniendi ſunt in ultimo ſupplicio, ſine appellandi,in ſexta parte, uerſiculo appellatio numero 294 526
Fac [illegible] incomparabilem appellatione, appellatione renunciat in eodẽ parte, uerſ. appel.

appellatio.nu.424 539
Falſa moneta uide ſupra in ea.litera F,in ver. fabricantes.
falſum teſtē uel ſcripturā producēs in iudicio pōt īterrogari an uelit uti,& poſtea accuſator,& punitur in amiſſione cauſæ, & ēt de falſo ad quem nūt effectū fiat dicta interrogatio,& qualiter debent fieri tūſio in uerſ. inſtrumentorum productio,nu.38 426
falſificantes ceram,& alia utenſilia quæ vēdūt pñt puniri ēt per iudicem eccleſiaſticū temporaliter 4.par.11.diſt.nu.28 197
falſus procurator quis dicatur in eodem parte 16 diſt.nu.21 221
falſus teſtis qui pecuniam accipit,idem ſcelus committit,quod commiſit Iudas uēdendo Chriſtum in 3 par.nu.66 26
fama loco accuſationis ſuccedit iudice pcedēte per inquiſitionem in 2.par.nu.5 5
fama inquiſitionē præcedere debet alias non ualet inquiſitio in ſexta parte uerſi.inquiſitio nu.19 cum plu.ſequentibus, uſque ad num.31 271
fama niſi habuerit originem ad honeſtis perſonis,& fide dignis,nihil operatur ibidem num.21 272
familia recuſat ut ſuſpecta ex ſuſpicione ſui dñi,in 6.par.uer.appel.nu.30 487
familiaris uel domeſticus qs dicatur,& quę familiaritas ſufficiat ad recuſandum iudicem in 6.par.uer.appel.nu.28 eo.
famuli,& ſeruiētes clericorū gaudent priuilegio fori,ſicut ipſi clerici,quia coram iudice eccleſiaſtico conueniri debent in 4 par. 11.d.nu.4 192
fatale primum,& ſecundum quod dicatur, & unde dicatur in ſexta parte,uer.appellatio, nu.232 515
feriæ inductæ ad honorem Dei, quæ ſeruatur in iudiciis q̄ fuit,& qui actus celebrari poſſunt in illis diebus in quarta parte 16 diſt. num.82 233
feriato die ad honorem Dei, poteſt notarius facere inſtrumenta. Item poſſunt fieri oēs actus uolūtariæ iuriſdictionis in d.11.diſt. num.86 eod.
feriæ ad honorem Dei,an per conſuetudinem tolli poſſunt,ita quod acta facta in illis diebus ualeant,prout fit in curiis nūdinarum, num.87 eod.
feriæ inductæ ad honorem Dei,an poſſint tolli per ſtatutum,ib.nu.94 234
feriæ inductæ ad honorem hominum,& feriæ meſſium,& uindemiarum,non ſeruātur in regno,& quæ hodie ſeruentur in 4.par.a 6. diſt.nu.85 233
feriatis diebus iudicium factum eſt nullū, in d.16.diſt.nu.82 232
feudalis cauſa per ius canonicū potius,quam per ius ciuile decidi debet,in 3.parte,num. 88 29
feudalis cauſa laici cognoſcitur p iudicem eccleſiaſticum,quando feudum tenetur ab eccleſia. Item econtra,quando feudum tenet a laico,ſortitur forum iudicis ſecularis in 4.par.11.diſt.nu.7 193
feudalis cauſa compromitti non pōt.ēt inter cōiunctos.Idem,ubi agit de uita,& militia, in 6.p.uer.compromiſſum n.21.23 383
feudales cauſæ per quæ iura decidantur in regno Siciliæ,in 3.par.nu.85 29
feudorum ius,dicitur ius ciuile,& conſuetudinarium,& fuit cōditum ab Oberto de Horto iuriſconſulto Mediolanenſi.in 3. parte, nu.83.84 eod.
feudorū iura,& uſus præferuntur iuri cōi dūmodo ſint rōnabiles,alias ſecus.Item,quādo caſus expreſſæ deciditur per uſus feudorum,alias non ſumitur in eis argumentum a contrario ſenſu.ib.nu.91.92 30
feudorum vſum ſeruatur etiam in feudis eccleſiaſticis,ib.nu.93 eo.
feudatarius citatur,qui dixit venire,perdit feudum in 6.par.ver.cont.nu.14 333
feudatario mortuo an poſſit fieri executio in fructibus ſucceſſoris in feudo,in 6.par.ver. executio,nu.50 550
fideiuſſor de iudicato ſoluendo patitur executionem ex eodem proceſſu fabricato cōtra principalem,in 6.parte,verſic.citatio,num. 52 311
fideiuſſor de præſentādo ſtatim incidit in pœnam,cum reus fuerit requiſitus abſque requiſitione ipſius fideiuſſoris,in 6.par.verſ. ſatiſd.nu.5 350
fideiuſſor de præſentando non tenetur iurare in ciuilibus,nec ipſe,nec principalis,ib nume.6 eo.
fideiuſſor de iudicato ſoluendo corā ordinario,tenetur ſoluere iudicatum per ſuum delegatum,ib.nu.12 351
fideiuſſor de non offendendo,non tenetur ad pœnam,ad quam fuit condemnatus principali,qui ob eius contumaciam habitus fuit

pro

pro confeſſo.ibi.nu.14 352
Fideiuſſor de expenſis in caſu ſuccũbẽtiæ,nõ tenetur ad expenſas ad quas fuit,actor cõdemnatus perempta inſtantia ib.nu.17 eo.
fideiuſſore non obligatur,niſi primo obligetur principalis,ib.nu.26 353
fideiuſſoris citatio non requiritur in ſententia ferenda contra principalẽ in ſexta parte,ver.citatio.nu.32. 311
fideiuſſores de præſentando,duo ad minus recipi debẽt pro quolibet accuſato, qui non ſint clerici,neque filiusfamilias, ſe obligantes inſolidum quæ fideiuſſio omnino per ſolum actorum magiſtrum accipiatur, & ſi eſt dies feriata,qualiter accipiatur in eodem parte.ver.ſatiſdatio.n.7 350
fideiuſſores in criminalibus pro quarta pœna in regno recipi debeant,ib.nu.8. eo.
fideiuſſoribus an, & quando ſit relaxandus reus in criminalibus,ib.nu.10 351
fideiubere an,& quando poteſt unus inquiſitus pro alio, quæ appellatur fideiuſſio uicaria,& quid ſeruetur in regno in ſexta parte,uer.ſatiſdatio,nu.9 350
fideiubere pro proximo in periculo conſtituto,quis poteſt, non obſtante iuramẽto per ipſum de nõ fideiubendo præſtito in ſexta parte,uer iuramentum,nu.50 430
fideiuſſionem de iudicato ſoluendo quis præſtare teneatur in ſexta parte,uerſi. ſatiſdatio,nu.11 351
fideiuſſionis materia,uide infra in littera S, in uerſic.ſatiſdatio.
figura iudicij,quæ ſit in ſecunda parte numero 16 9
filius prius torquetur, quando de eodem crimine pater, & filius ſunt in criminali in 1.num.14 2.
filius prius mortuus præſumitur, quando pater & filius,uel mater,& filius in eodẽ conflictu,bello aut matri moriuntur,ibid.numero 15 eo.
filiusfamilias agens,vel conuentus in iudicio ſine conſenſus patris,facit iudiciũ eſſe nullum,& poteſt opponi,tam ante,quam poſt ſententiam in quarta parte 16.diſtinc.numero 30. 224
filiusfamilias poteſt eſſe in iudicio tanquam procurator alterius,ib.nu.35 225
filiusfamilias litigare poteſt ſuper ſpirituali negocio,ib.nu.36 eod.
filiusfamilias,poteſt eſſe in iudicio,quãdo iudicium tendit ad eius fauorem, quia ualet étiam ſi ſit minor,ibi.nu.31 227
filiusfamilias ſi cõuentus eſt in iudicio criminali, etiam cum conſenſu patris non ualet iudicium quãdo eſt minor,ib.nu.79 232
filius renuncians emãcipationi non intrat patriam ptãtem in 4.parte 8.diſt.nu.5 57
filius iniurians patri,uel matri, poteſt ex iudicis officio inquiri,& puniri in 6.par. uerſ. inquiſitio,nu.165 296
filiusfamilias ẽt ſine conſenſu patris poteſt ſe compromittere ex forma Regię pragmaticæ in 6.par.uer.compromiſſum,n.10 381
filio cõdemnato nõ fit executio in peculio aduentitio, ẽt ſuper proprietate quæ eſt tota filij in 6.par.uer. executio,nu.35 549
filij naturales tãtum non excludũtur p filias legitimas & naturales a ſucceſſione patris de iure Lõgobardo in 3.parte,nu.117 37
finem imponere litibus iura multum feſtinãt in ſecunda par.nu.33 10
finali cauſæ iudicij renunciari poteſt ibidem nume.46 12.
fiſcus quãdo tractat de lucro cõdẽnatus pro debito publico ſeu fiſcali,nõ appellat ĩ ſexta parte uer appelatio,nu.30. 526
forma actus quæ dicatur in ſecunda parte,numero 25.26. 8
formalia actum, q̃ reſpiciunt fauorẽ publicũ nõ poſſunt renunciari, neque tolli per partes in 2.par.nu.38.39.cum plu.ſeq. 10
formalibus neque ſubſtãtialib. nõ poſſũt partes in contractibus & ultimis volũtatibus renunciare,ut actus ualeat,ib.42. 11
foriudicatio,quãdo habeat locum,& pro quibus delictis in ſexta parte,uer. contumacia num.36. 334
frater proprio nomine non agit ciuiliter pro iniuria fratris,ſed criminaliter ſic in 6 par. uer.inquiſitio,nu.61.65 279
fructus ſequeſtrari poſſunt pendente appellatione in 6.par.uer.appellatio,nu.188 607
fructus beneficij eccleſiaſtici, pro debito clerici capi non pñt, niſi qñ alia bona non habet in 6.parte uerſ.executio,nu.44 549
fructus feudi pro debito capi nõ poſſunt,niſi in ſubſidium,ibi.nu.49 550
furtum an dicatur hodie crimen priuatũ, ex quo eſt alterata pœna per capitula regni in 6 par.uer.inquiſitio,nu.205 390
fur manifeſtus condemnatus de furto, nõ poteſt appellari in 6.parte,uerſic. appellatio num.

numero 359 532
Furioſus iudex eſſe non poteſt, in 6. par. verſi. ſententia, nu. 98 467
Fuſtigatus pœna, an dicatur capitalis, & in quibus ſeruetur. in 4. parte, 2. diſtin. nume. 15. 6 74
Gabellæ qñ exiguntur, ſiue collectæ, vel tributa fiſcalia, nullus iuris ordo ſeruatur. Idem quando agitur contra gabellarios, indebite opprimentes, in 3. parte, 9. diſ. nu. 181. 182 183
Gentium ius, quid ſit, & quid introduxit, in 3. par. nu. 8 26
Gratianus auctor libri decretorum, fuit monachus, & magiſter ſacræ Theologiæ, in 3. par. nu. 34 21
Groſſis iudicib. non ſunt cauſæ ſubtiles committendæ in 6. par. uerſ appel. nu. 67 489
Habens ſcripturam iuratam non tenetur ad compromiſſum, ſecundum pragmaticam in 6. par. uer. compromiſſum nume. 19 382
Hereditatis petitio, an ſit actio mere realis uel perſonalis, in rem ſcripta, in 4. parte, 3. diſt. nu. 61 85
Hæreditatis petitio non datur ei, qui quandoque poſſeſſionem habuit, & cecidit ad ea, in 4. par. 7. diſt. nu. 6 137
Hæreditatis petitio intentate præiudicat alijs actionibus, & facit illas quieſcere, in 4 par. 20. diſt. nu. 6 239
Hæres adiens hæreditatem, cenſetur quaſi cõtrahere cum debitoribus, & creditorib. hæreditarijs. in 4. par. 5. diſt. nu. 62 85
Hæres ſi fecit inuentarium, & creditores dñt plus eſſe in bonis quã ſit in eo cõſcriptum, iudex inſtãtib. creditorib. inquirit, & accipit ꝓbationes de domo hæredis ſeruis torquendo in 6. par. uerſ. in q n. 145 295
Hæres compellitur ex iudicis officio ad ſepeliendum defunctum, quo negligente poteſt iudex uendere res hæreditarias pro ſepultura, ibi. nu. 198 299
Hæres antequam adeat hæreditatem, poteſt citare facere creditores, p proclama, ut compareant ad oſtendendum inſtrumenta debiti, in 6. par. ver. citatio. nu. 108 322
Hæres ſatiſdare tenetur de ſoluendo legato, in diem, uel ſub conditionem, in 6. parte, uerſ. ſatiſdatio. nu. 24 353
Hæredes duo, quorum alter eſt clericus, & alter laicus, ambo conueniri debent coram epiſcopo, etiam ſi plures ſint laici, quam clerici in 4. par. 1. diſt. nu. 21 196
Hypothecaria agens qui neceſſe probare habeat, in 4. par. 1. diſt. nu. 59 54
Hypothecaria actio contra tertium poſſeſſorem impeditur per exceptionem excuſſionis, ubi non eſt precarij conſtitutum, in 3. par. 20. diſt. nu. 11 240
Homo triplex caput habere dicitur, in 4. par. 2 diſt. nu. 1 73
Homo cum factus ſit ad inſtar diuinæ imaginis non debet pro delicto pœna in facie bullari & cicatricibus deformari, ibi. nu. 9. 75
Homicidium per culpam commiſſum, pœna arbitraria punitur, & dicitur crimẽ extraordinarium, punitur exemplum in eo, qui excedit modum temperandi iuſtum calorem in 4 par. 1. diſt. nu. 77 61
Homicidio commiſſo oritur criminalis accuſatio ad pœnam ac etiam actio in factum ad intereſſe, ibi. nu. 7 45
Honor magis eſt ſedere a dextris, quam a ſiniſtris, in proœ. nu. 10 2
Hora, in qua quis comparere tenetur, an requiratur in citatione, in 6. parte, uerſic. citatio. nu. 66 316
Hoſpitalibus pijs datur reſtitutio in integrũ, in 6. par. uerſ. appel. nu. 90 491
Iacobus de Beluiſo, fuit uir magnæ auctoritatis in materia feudorum, & octo uicib. legit librum feudorum, & ideo multum ſibi creditur, in 3. par. nu. 84 26
Idiota, uel ruſticus reſpondent poſitionib. preſente ſuo aduocato, vel procuratore, in 6. par. uerſ. poſit. nu. 16 390
Ignoranti ſententiam contra ſe latam nõ currunt 10. dies ſtatuti ad appellandum in 6. parte, ver. appel. nu. 215 511
Imperium totius mundi fuit in populo R. acquiſitum ui armorum in 3. par. nu. 25 20
Imperium unde habuit originem, ibi. eod.
Imperium fuit tranſlatũ de populo R. in principẽ, qui dictus eſt Rex Romanorũ. Et an idẽ populus poſſit imperium auocare, & dictum imperium fuit, cõfirmatum p Chrm in Euang. & ibi & nu. 26. 27 eod.
Imperio vacante appellatur ad Papã obmiſſo medio in 6. par. uer. appell. nu. 388 536
Imperator primus in orbe fuit. Octauianus. Aliqui dicunt, quod fuit Iulius Cæſar. ſed primus Imperator Chriſtianus fuit Conſtãtinus, in 3. par. nu. 16 17

Impe-

Imperator per Papã deponi põt,ib.nu.26 20
Imperator eſt dominus mundi, & in legibus cõdendis æquiparatur Deo,ib.nu. 119 36
imperator dr̃ diuina grã cõſtitutus,ib.120 e.
imperator in cauſa propria iudex eſſe non debet,ſed debet illam delegare,in 6.par. uer. appell.nu.33 487
imperatoris poteſtas a Deo procedit in d. 3. par.nu.50 11
imperatoris ſententia an fieri poſſit ſine citatione in 6.par uer. citatio.n.10 308
imperatoris regnano in libello criminali apponi debet,in 6.par.uer.lib.nu.12 337
impedimenti probandi cauſa dicitur ſummaria,quia ut plurimũ probatur per iuramentum,in 4.par.9.diſt.nu.198 185
impeditus,vide infra in verſi. inſtantia
impubes iudex eſſe non poteſt,in 6.par. uerſi. ſententia,nu.98 467
incertitudo perſonæ, quæ tamen eſt certa per rerum naturam,nõ uitiat actum in 2. par. nu.4.5 5
indebiti condictio, vide ſupra in litera C, in uerſ.condictio indebiti.
indicia non dñt ea, quæ ſunt capta ex proceſſu informatiuo, niſi fuerint repetita parte citata,in 6.parte,ver.inq.nu.8.in fi. 169
indicia purgata ſunt mo ex tortura non confitente,in 6.parte,uerſ.tortura,nu.16 448
indictionis obmiſſio uitiat inſtrm.in 6. verſi. inſtrumentorum productio.nu 41 421
indictionis obmiſſio,an uitiet libellum criminaliter in 6 par. uer.libellus,nu.12 337
infirmitas ſliorũ cõſanguineorũ excuſat a cõtumacia,in 6.p.uer.contumacia,nu.2 329
informatio capta per teſtes inhabiles in caſibus in quibus teſtes,non requirebantur ualet in 4.par.9.diſt.nu.209 186
ingrediens poſſeſſionem decreto iniuſto, punitur de ui turbatiua,in 4.par.16.diſt. numero 76 212
inhibitio ſuperioris legitime interpoſita cum cauſæ cognitione,& parte citata ligat manus iudicis,alias ſecus, & non ligat quãdo appellatio eſt iniuſta,& friuola,in 6 parte, uer.appel.nu.207 509
inhibitio iudicis cõtra ius facta,nõ inducit nullitatem actus poſtea geſti,ib.nu.208 520
inhibitio an,& quãdo poſſit fieri iudici laico, per iudicem eccleſiaſticum in 4. parte,13. diſt.nu.55 201
initium habere oportet ea quæ gerimus,alias actum inanem efficiunt,in proœ nu.4 2
inimicitia eſt iuſta cauſa ſuſpicionis iudicis, in 6.par.uer.appel.nu.35 487
inimicitia ad recuſandum iudicem, cauſatur ex lite, quam quis habet cum eodem iudice,tanquam priuato,ib.nu.47 488
inimicus de iure canonico repellitur ab accuſando. Secus de iure ciuili,in 6.par. uerſic. inq.nu.53 277
inimicus meus dicitur, qui copulat parentelam,uel amicitiam cum inimico meo in 6. par.uerſ.appell.nu.37 487
inimicus cenſetur etiam is, qui non vult aliquem admittere ad oſculum pacis, maxime in eccleſia.ib.nu.48 488
inimicus cenſetur,qui non ſalutat, ib.nume. 50 eod.
inimicus reconciliatus redditur ſuſpectus in iudicando,& a teſtimonio repellitur, ibid. nu.64 489
iniuria facta uni omnibus eius cõſanguineus facta cenſetur, & quamuis paſſus iniuriam remittat poſſunt tamẽ alii accuſare. Quod intellige criminaliter tantum, non autem ciuiliter,niſi ſit pater,uel maritus,in 6. parte,uer.inq.nu.58.60 278
iniuria quæ fit diuinæ religioni uel patriæ, propria appellari põt,& quilibet poteſt eã proſequi tanquam propriam,ib.nu.63 280
iniuria filij põt remitti per patrẽ adeo, quod filius agere nõ põt ulterius,nec eius frater poſt remiſſionẽ patris. Fallit quãdo pater eſt uilis perſona,uel quãdo iniuriã a perſona coniuncta facta eſſet,ib.nu.67.71 ec.
iniuria atrox,& enormis,quæ dicatur, & quæ leuis,ib.nu 75 282
iniuria fuit remiſſa in foro animæ, poteſt animo hõminus iniuriator accuſari per remittentem,ib.nu.88 284
iniuria illata clerico eſt crimen publicum, & quilibet poteſt accuſare,& iudex ex officio inquirit,ib.nu.141 294
iniuria facta clerico,dicitur facta Deo,ib.nu. 143 eod.
iniuriarum actionem non poteſt quis agere contra homicidam,ſed homicida accuſare cogitur,ib nu.91 285
iniuriarum actione non poteſt agere conſanguineus offenſi pendẽte accuſatione facta per ipſam offenſum,ib.nu 95 186
iniuriarum actione põt agi ciuiliter & criminaliter,& quando in 4.par.1.diſt nu.4 44

Iniuriarum æſtimatio qualiter fiat, & quid ſecundum conſt. Regni, ib. nu. 11 — 46

Iniuriarũ actione quãdo agitur, pars æſtimat, & iudex taxat, mediante iuro agent, & cui debeant pœna applicari, ib. nu. 10 — 45

Iniuriarũ actione proceditur in regno per libellum, uel per quærelam. Et quæ ſit drĩa inter iſtos procedendi modo, ib. nu. 11 — 46

Iniuriarum iudiciũ, vbi petitur ſatiſdatio iniuriæ, dicitur criminale, ib. nu. 19 — 47

Iniuriarũ actione an teneatur opponẽs crimina contra teſtes, ſi illa non probat. Et quid ſi proteſtatur, quod non animo iniuriandi in 6. par. uer. repulſa, nu. 15 — 446

Iniuſtitia non inuenitur in legibus iuriſconſultorum in tertia parte, nu. 121 — 36

Innocentij dicta ſuper decreta non ſunt auth. nec habent uim legis, ſed ſunt uelut gloſæ in eodem parte nu. 37 — 22

Inops & male ueſtitus æquiparatur carcerato in 6. par. uer. contumacia, nu. 6 — 329

inquiſitio quando fit, fama loco accuſatoris ſuccedit in ſecunda parte, nu. 3 — 5

inquiſitio generalis quando fit reus eſt certus ſaltem per rerum naturam, ibi. nu. 5 — eo.

inquiſitio quando fit de crimine mitior pœna irrogatur de iure canonico, nam imponit pœna extraordinaria in quarta parte prima diſt. nu. 36 — 51

inquiſitio non poteſt fieri per iudicẽ pro delicto culpa commiſſo abſque dolo, niſi ſit lata culpa in eodem parte 1. diſt. nu. 91 — 68

inquiſitio, uel accuſatio præcedere debet, vt quis de aliquo crimine puniatur, in 6 part. verſ. inq. nu. 5. 6 — 268

inquiſitio prohibetur, niſi in caſib. a iure expreſſis, quod intelligẽ de ſpeciali inquiſitione. Secus in generali, ib. nu. 6 — 269

inquiſitio gñalis, quæ dicatur, quõ, & qualiter fiat, & ad quam effectum, ib. nu. 7. 8 — eod.

inquiſitio generalis præcedere debet, antequã conueniatur uniuerſitas ad pœnam damni clandeſtine, ib. nu. 11 — 270

inquiſitio ſpãlis contra certam perſonam qualiter, & quot modis fiat, ib nu. 12 — eo.

inquiſitio fieri debet per eccleſiaſticum iudicem de idoneitate perſonæ eligendæ, uel ordinandæ, nec non de uita, & moribus clericorum, quando prælatus uiſitat eccleſiã, ib. nu. 13. 14 — 271

inquiſitio, ut ualeat, quod requirantur, ib. nu. 16. cum plur. ſeq. — eo.

inquiſitio ſpecialis non procedit, niſi primo conſtet delictum eſſe commiſſum, & qualiter conſtare debeat, & quam diligentiam debet facere iudex, ib. nu. 17 — eo.

inquiſitio non poteſt fieri niſi præcedat fama publica, & uehemens, quæ ex actis apparere debet a maleuolis orta eſſe, ibi. numero 18. 19 — eo.

inquiſitio formatur extantibus iudiciis, ſine fama, ib. nu. 22 — 272

inquiſitio formata de mandato principis, ualet fama non præcedente, ib. nu. 25 — eo.

inquiſitio formata non præcedente infamia, valet quando fit per aliquem probum virũ ib. nu. 26 — eo.

inquiſitio non præcedente infamia formata, ualet, exiſtente inquiſito præſente, & non contradicente, ib. nu. 27 — eo.

inquiſitio fit contra officialem in ſindicatu, non præcedente fama, ib. nu. 28 — eo.

inquiſitio generalis formatur fama non præcedente, ib. nu. 9 — 273

inquiſitio ſpecialis, quam præceſſit inquiſitio generalis ualet, ſine alia famæ probatione, ib. nu. 30 — eo.

inquiſitio nonne puniendum, ſed ad corrigendum pro animæ ſalute, fama non præcedẽte fama, ualet, ib. nu. 32 — eo.

inquiſitio ex neceſſitate officij formata, non præcedente fama ualet, ib. nu 33 — 274

inquiſitio delicti non commiſſi dolo uel lata culpa, ſed per leuem non leuiſſimam culpã, non ualet, ib. nu. 34 — eo.

inquiſitio locum, & tẽpus commiſſi criminis continere debet, ib. nu. 35 — eo.

inquiſitio ſine ſolennitatibus, l. libellorũ ff. de accuſ. ualet quando inquiritur de crimine commiſſo contra diuinam maieſtatem, & crimine læſæ maieſtatis, ib. nu. 36 — eo.

inquiſitio omnes delicti ſpeciales circunſtantias cõtinere debet cum loco, & tempore, nec ſufficit dicere, quod eſt ſolitus furari, blaſphemare, & ſimilia facere, ib n. 37 — eo.

inquiſitio ante, quam fiat, debet iudex citare offenſum, ſi vult comparere, ad accuſandũ alias ſuperueniente accuſatore ceſſat inq. ib. nu. 38 — 275

inquiſitio vigore ſtatuti facta nõ tollitur per ſuperuenientem cauſatorem, & remedium ordinarium dicitur, ibi. 39 — eod.

inquiſitio in quibus caſib. permittatur de iure communi, & per capitula Regni. ibidẽ numero

num. 40 eo.
Inquiſitio non ceſſat, inquiſitio affectãte, vel procurante ab aliquo accuſari coram alio iudice vt impediatur inquiſitio. ibid. num. 41 eod.
Item quando offenſus prius interrogatus dixit quando nolebat accuſare, ibidem, nu. 42 276
Inquiſitio non impeditur per ſuperuenientẽ accuſatorem quando ex parte rei nihil fuit oppoſitum, ib. nu. 43 eo.
Inquiſitio non ſuperſedit, quando accuſans prius denunciat iudici, ut procedat ad inquirendum contra aliquem, quem poſtea accuſ. ibi. nu. 44 eod.
Item quando iudex uideret accuſationem ẽt ſuſpectam de colluſione, ibidem nume. 45 eod.
Inquiſitio non tollitur, ſi accuſator fuit cauſa promouendi inquiſitionem, ibid. num. 76 eod.
Inquiſitio de iure canonico ſemper eſt remedium ordinarium, & non tollitur per ſuperuenientem accuſatorem, ibi. nu. 48 eod.
Inquiſitio non poteſt de crimine, de quo alias quis fuit accuſatus, uel inquiſitus, & legitime abſolutus ibi. nu. 49 eod.
Inquiſitio non prohibetur, quando ſententia abſolutoria lata eſt per colluſionem, & prçuaricationem, ibi. nu. 50 eod.
Item, quãdo prius lata fuit abſolutoria ab obſeruatione iudicij, ibi. nu. 52 eo.
Item, quando quis accuſaretur ab alio tertio, ibi. nu. 53 eod.
Item, quando cauſa criminalis eſſet deciſa per tranſactionem, ib. n. 55 eo.
Inquiſitio uel accuſatio fieri poteſt de crimine de quo per uiam exceptionis cognitum fuit ib. nu. 85 294
Inquiſitio fieri poteſt de crimine, de quo primo cognitum fuit per uiam denunciationis Euangelicæ, ibi. nu. 86 eod.
Inquiſitio fieri poteſt de crimine, de quo alias fuit actum ciuiliter, ibi. nu. 96 286
Inquiſitio ab incompetenti iudice facta, non ualet, ibi. nu. 102 288
inquiſitio quando fit per iudicem, ſolet dari coadiutor, & an hoc ſit de ſubſtantia, & ad quem effectum datur. ib. nu. 104 eod.
Inquiſitio regulariter non fit in ciuilibus ad commodum priuatorum. Fallit in multis caſibus, ib. nu. 105 289
Inquiſitio poteſt fieri in crimine uſurarum, ẽt ad commodum priuati, ib. nu. 106 eo.
Inquiſitio in quib. caſibus fieri poteſt ex officio ſine accuſatore, ib. n. 126. 107. vſque ad fi. ubi ponuntur 64. caſus. 293
Inquiſitio poteſt fieri ex officio iudicis de oĩ crimine, quod cõmittitur per conſpirationem ſeu conuenticulam, ib. nu. 128 eod.
Inquiſitio ſit ex officio iudicis de blaſphemia Dei, & quilibet accuſare poteſt, ibi. nu. 144. 295
Inquiſitio generalis non eſt ſufficiens deueniẽdi ad ſpecialem niſi in caſibus, in quib. ſpecialiter inquiri poteſt, & non ſit niſi ſemel in anno, ib. nu. 174 297
Inquiſitio procedit, ex officio iudicis de crimine læſæ maieſtatis perpetrato contra perſonam principis uel ſuorum collateralium ibi. nu. 175 eod.
Inquiſitio permittitur contra ſocios criminis in caſibus, in quibus permiſſa eſt de ſocij interrogatio, ib. nu. 178 eod.
inquiſitio generalis contra oẽs malefactores poteſt fieri per iudicem ad purgandã prouinciam malis hominib. ib. nu. 180 299
inquiſitio an fieri poſſit ex officio iudicis in crimine priuato puta furto, uel iniuria, & quid ſeruetur in regno, ib. nu. 204 300
inquiſitio poteſt fieri de omni crimine, de iure canonico, ib. n. 206 eod.
inquiſitio criminis, expenſis fiſci debet, ibidẽ nu. 207 eod.
inquiſitio inepta an ualidetur per confeſſionem ib. n. 208 301
inquiſitionis cauſa, an dicat ciuilis uel criminalis in 4. par. 2. diſt. nu. 35 51
Reliqua uide infra, in ver. iudex inquirit.
inquiſiti, an & quando poſſint ſimul fideiubere, & quid ſi ſeruetur in regno in 6. par. uer. ſatiſdatio, nu. 9 350
inſtantia perempta poteſt iudex ferre abſolutoriam ab obſeruatione iudicij, & actorem condemnare in expenſis in 4. part. 16. diſt. nu. 40 225
inſtantia cauſæ quæ dicatur in 5. par. num. 2. 252
inſtantia quando in cauſis currere incipiat, ibi. nu. 3 eo.
inſtantia quando incipiat currere in cauſis, in quibus lis non conteſtatur, ibi. nu. 4 eo.
inſtantia cauſarum, quanto tempore durat, ib. nu. 5 252

Inſtan-

Inſtantia currit, & petit etiam, ubi proceditur per inquiſit. ib. nu. 6 eo.
In cauſis ciuilibus ubi proceditur per officiũ iudicis nolem, currit, & petit inſtantia, ibi. nu. 7 eod.
Inſtantia petit in cauſis executiuis, & inſtrumentalibus in quibus parata eſt executio, ibi. nu. 8 eo.
Inſtantia currit etiam coram iudice delegato, ib. nu. 9 eod.
Inſtantia petit coram arbitrio, cui non eſt tẽpus præfixum, ib. nu. 10 eo.
Inſtantiam coram arbitratore non currit, neque perdit. ib. nu. 11 eod.
Inſtantia cœpta cum defuncto, non tranſit ad heredem. ib. nu. 12 eo.
Inſtantia cœpta cum defuncto laico, non trãſit in clericum hæredem, ib. nu. 13 eo.
Inſtantia nunquam perit de iure canonico, qđ in foro eccleſiæ ſeruatur, ib. nu. 14 eo.
Inſtantia in conſiſtorio principis nunquã perit, & quid ſeruetur in ſacro conſ. Nea. ibi. nu. 15 eo.
Inſtantia non perit triennio, quando iudex habet liberum arbitrium in procedendo, & ſententiando, ib. n. 16 253
Inſtantia per ſtatutum, & per reſcriptum principis breuiari poteſt, ib. nu. 16 eod.
Inſtantia breuiata, ſi petatur dilatio vltra metas inſtantię, an poſt illam peremptam poſſit ſententia ferri, ib. nu. 18 eod.
Inſtantia a principe prorogari poteſt, ibi. nu. 19 eo.
Inſtantia in cauſis eccleſiarum nunquam perit, etiam ſi ventilentur coram iudice laico, ib. nu. 1 254
Inſtantia breuiori triennali tempore in reſcripto delegatorio præfixa, poteſt conſenſu partium prorogari, in d. 5 parte. n. 26 eo.
Inſtantia breuiari poteſt per inferiorẽ a principe delegantem cauſam decidendã infra breue tempus, & quid importet talis breuiatio, ib. nu. 27 eod.
Inſtantia durat ultra terminum mortuo iudice prope finem triennij. ib. nu. 28 eod.
Inſtantia nunquam perit in emergentibus ante litem conteſtatam, ib. nu. 9 eo.
Inſtantia non currit litigatori facto aduerſarij impedito, ib. nu. 30 255
Inſtantia an curat impedito facto iudicis, uel tertij, ib. nu. 31 eo.
Inſtantia quando per principem reſtituitur, dicitur inſufflatio, ſed an tunc debeat refici expenſæ, ib. nu. 32 eod.
Inſtantia inſufflata per principem nulla expẽſarum facta mentione põt per partẽ opponi quod expenſæ reficiantur, ib. nu. 33. 256
Inſtantia lapſa facta iudicia, ipſo iure reſtituta cenſetur, neque neceſſe eſt adire. Regem, vel ſacrum conſilium pro inſufflatione, ib. nu 34 eo.
Inſtantia perẽpta reſtituitur, abſque refectione expẽſarum illis perſonis, quibus reſtõ in integrum de iure conceditur, ib. n. 35 eo.
Inſtantia non perit triennio quando lis pendente litigator effectus eſt familiaris illius officialis, coram quo lis agitur, nam ſucceſſor expectari debet, ib. n. 37 eo.
Inſtantia non currit, in cauſa in qua eſt princeps conſultandus, quia reſponſio principis expectari debet, ib. nu. 38 eo.
Inſtantia non currit durante inhibitione ſuperioris, uel epiſcopi, ib. nu 39 eod.
Inſtantia non currit impedito agete, iuris impedimento, ib. nu. 40 257
Inſtantia an currit proceſſus ſtat pęnes conſultorem, ibi nu. 41 eod.
Inſtantia in cauſa feudali durat per annũ, ibi. nu. 42 eo.
Inſtantia cauſæ clerici deuolutæ ad iudicem laicum propter impedimentum epiſcopi, quanto tempore durat, ib. nu. 43 eod.
Inſtantia perempta, poſſunt innouari omnia acta de conſenſu partium repetendo, ibid. nu. 45 eod.
Inſtantia perempta reſtaurari poteſt altero de quatuor modis, ib nu. 46 eo.
Inſtantia perempta non perit cauſa, neque ius partis, ſed actor poteſt cauſam de nouo incipere, & nouam inſtantiam fabricare, relictis expenſis in cauſa ciuili. Secus in criminali, ib. nu. 47 eod.
Inſtantia euaneſcit tam per lapſum temporis, quam per abſolutoriam ab obſeruatione iudicij, ib nu. 49 256
Inſtantia perẽpta, quæ acta pereat, & quid in criminalibus, ib. nu. 55. 57 259
Inſtantia perempta poteſt ferri ſententia, ſi ex proceſſu apparet confeſſio rei, ibi. num. 58. 59 260
Inſtantia perempta ſi cauſa incipiatur de nouo, poſſunt opponi omnes exceptiones dilatoriæ, & declinatoriæ, ac ſi nunquam iudicium fuiſſet intentatum, ib. nu. 61 261

Inſtan-

Inſtantia perempta per abſolutoriam ab obſeruatione iudicij ab omnia acta pereant, ib.nu.62 eo.
Inſtantia cauſæ principalis uel appellationis, an ſuſpendatur per cōpromiſſum in 6.par. uer.appellatio,nu.237 516
inſtantia cauſæ appellationis,maioris eſt præiudicij,quam cauſæ principalis,ibid.num. 238 eod.
inſtantiæ tempus poteſt per partes breuiari in 5.par.nu.22 254
inſtantiæ tempus per compromiſſum non poteſt prorogari,ib.nu.24 eo.
inſtantiæ prorogatio non firmatur,etiam iuramento,ib.nu.25 eo.
inſtitorem alicui apothecæ præpoſitū ualens reuocare,edictum ante illam apothecā publicæ proponere debet, ut nemo cū illo cōtrahat in 6.par.uer.citatio,nu.90 326
inſtrumentum quando preſentatur ſecundum formam ritus, cauta dicitur ſummaria in 4 par.9.diſtin.nu.176 182
inſtrumentum quando præſentatur ſecundū formam ritus,nō requiritur citatio partis in præambulo faciendo in 6.parte,uer.citatio,nu.9 308
inſtrumētum ſcd̄m formā ritus qualiter præſentetur, & q̄ pœna ſoluatur p debitorē, & q̄ per creditorē. Et qn̄ euitetur dicta pœna in 6.par.uer.inſtr̄i productio,nu.2 416
inſtrumentum poteſt præſentari altero de tribus modis,eod.
inſtrumentum ſcd̄m formā ritus poteſt præſētari ēt contra mulierem & in iſto caſu carceratur mulier pro debito,ib.nu.10 420
inſtr̄m vt præſentari poſſit ſecundum formā ritus iuramentum,& pœnam continere debet,& liquidum debet eſſe,ibi.nu.21 eo.
inſtrumentum ſecundum formam ritus poſt viginti annos præſentari non poteſt, ib.n. 23 eo.
inſtrumentum ſecundum formam ritus præſentari non poteſt contra hæredem debitoris, ſed creditoris hæres illud præſentet, ib. nu.24 eo.
inſtrumentum continens debitum ualoris,vltra vnciam, præſentatur ſecundum formā ritus,ib.nu.25 eod.
item,quod creditor non ſit præuentus, ibid. nu.26 eo.
inſtrumentum ſecundum formam ritus,non poteſt præſentari per procuratorem,ibid. nu.27 eo.
inſtrumentum ſcd̄m formā ritus non præſentatur contra debitores, qui contraxit p procuratorem,& non iurauit ipſe debitor, ſed procurator,quia iuramētum debet præſtari de facie ad faciem,ib.nu.18 421
inſtr̄m ſuper aſſiſtentia impetranda quando & qualiter præſentet,ib.nu.30 eo.
inſtr̄m ut fidem facit,in mēbrana charta ſcribi debet. Secus in ſcriptura priuata,& quæ continere debeat,ib.nu.32 eod.
inſtrumentum falſum producere, ſimpliciter rn̄dere debet,ſi uult eo uti,ib.nu.38 422
inſtrumentum ut fidem faciat locum celebrati contractus uel inſtrumenti continere debet,ib.nu 39 eod.
inſtrumentū carens ſigno notarij in eo apponi conſuetudo,non ualet,ib.nu.40 eo.
inſtrumentum regulariter non debet edi niſi ſemel. Fallit,qn̄ continet, id quod depēdet ex ſola uoluntate unius, quia tunc millies edi poteſt,in 6.par.uer.actorum editio,nu. 65 440
inſtrumēti copia collationata poteſt in actis relinqui retento originali,& in uer.actorū editio,nu.3 433
inſtrumēti producti in iudicio ueritas inquiritur per iudicem,in 6.par.uerſ.inquiſitio, nu.189 299
inſtrumenti executio non poteſt fieri contra tertium nō nominatum in inſtr̄m,nec etiā actiue non nominatus illam petit in ſexta par.uerſ.executio,nu.32 548
inſtrumenti executio poteſt fieri cōtra tertiū poſſeſſorem citatum,& negocio non liquidato,quando cōtinet precarium, & pactū de capiendo,ib.nu.33 eo.
inſtrumento præſentato ſecundum formam ritus,ſi debitor eſt contumax poteſt de perſona c.in 6.par.uer.inſtrumētorum productio,nu.29 421
inſtrumenta uſque ad quod tempus produci poſſunt in iudicio,ib.nu.47 423
inſtrumenta duo ſi reperiūtur in eadem charta preſumitur prius illud quod precedit in ordine ſcripturæ,in 3 par.nu.107 53
inſtrumenta & ſcripturæ productæ in iudicio an dicantur eſſe de actis,in 6.par.uer.actorum editio,nu.3 433
inſtrumentorū appellatione uenit omnis ſcriptura inſtruens cauſam in eodem par. uer. inſtrumentorum productio,nu.1 416

Intellectus ad gl.in ver.ſecundum inſt.de obl. in prin.in 6 par. uer.ſententia,num.67.68. cum ſeq. 464
Intellectus ad gl.in §.in ſumma,verſ.extraordinaria,inſt.de iniu.4. par. prima diſtinct. nu.63 56
Intellectus ad l.ſi idem cum eodem,§. quod ſi mutuæ,ff.de iur.om.iud.in eo. part.6.diſt. nu.33 124
intellectus ad l.ſi locus.ff.de iud.in 6. p.verſi. ſententia,nu.72.73 465
intellectus ad l.& poſt edictū,§. fi. ff. de iu.in 6.par.uerſ.appellatio,nu.286 514
intellectus ad l. ſi ſocietatem, §. arbitrorū,ff. pro ſocio,in 6.par.uerſ. appellatio, nume. 271 522
intellectus ad l.nec enim,ff.ſol.mat. in 3.par. nu.109 34
intellectus ad l.iniuriarum æſtimatio,ff.de iniur.& ad l.conſtitutionib §.1. ff.eo.ti.in 4. par.1.diſt.nu.10 45
intellectus ad l. prætor, §. 1 ff. de iniu. in 6. par.uer.inquiſitio.nu.90 284
intellectus ad ſecularij,§.ſunt quædā,ff. de extraordin.in 4.par.diſt.1 nu.64 56
intellectus ad l.lex iulia.§ hodie.ff.ad l. iul.repet.in 6 par.1.diſt.nu.66 57
intellectus ad l.1.ff.de fur.balne.& l.1.§.expilatores,in fi.ff.de effracto,ib. nu.67 eo.
intellectus ad l.qui aliena.§.fi.ff. de acq. hær. in 6.par.uer.appellatio,nu.150 502
intellectus ad l.cum in vna.& tutor. ff. de ap. ib.nu.224 328
intellectus ad l.2.C.de his qui latro,in 4. par. 1.diſt nu.60 56
intellectus ad l hæreditatis,C de her.pet.in 4. par.3.nu.63 85
intellectus ad l.2.C.de off. eius, qui vi. alter. ger.in 4 par.5.diſt.nu.21 105
intellectus ad l.1.in fi. C.qui pro ſua iur ibid. nu 28 107
intellectu ad l.cum antea, C. de arb. in 6.par. uerſ appellatio,nu.125 496
intellectus ad l.ſi quis libellos,C.de app. ibid. nu.145 501
intellectus ad l.& in maiorib. C. de appellat. ib nu.327 319
intellectus ueteris cōſtitutionis regni,qui incipit,puritatem in 3 part.nu.107 108. 109. cum ſeq. 33
intellectus capituli regni ad hoc,quod noſtrorum,&c.in 4.par.2.diſt.nu.95.60 169
intellectus capituli regni,quod incipit, ſubiungēdo in 6.par.uer.inq nu.8 9 269
intellectus regiæ pragmaticæ, diſponentij, quod in cauſis miſtis procedatur ſine figura iudicij in 4.par.1.diſt.nu 94 81
intellectus ad inquiſitionis, in prin.de accuſ. ibi.nu.62 56
intellectus ad c. cum debet,de conſang.& aff. in 3.par.nu.82 28
intellectus ad c.diſpendia,§ reus, de reſc. li.6. in 4.par.6.diſt.nu.5 118
intellectus ad c.cum tu.de uſur. in 6.par. uer. inquiſ.125 293
intellectus ad c.frequens, de reſt.ſpol.lib.6.in 4.par.7 diſt.nu.57 144
interdictum quorū bonorū,reperitur utile, & directū & hēt ſimilitudinem cū petitione hæreditatis,& qn̄ locum habeat,in 4.part. 7.diſt.nu.2.3.4.5 6.7.8 137
interdictum,quorum bonorum in aliquo eſt melius qua hǣditatis petitio,ib.nu.9 138
interdictum quorum legatorium, eſt poſſeſſorum adipiſcendæ,& quando habet locū, ib nu.10 eo.
interdictum Saluianū,eſt poſſeſſorium adipiſcendæ, & quando & contra quos locum habeat,ib.nu.11 eo.
interdictum retinēdæ, datur ēt pro iuribus incorporalibus,ib.nu.27 140
interdictum,unde ui, qn̄ habeat locum, & q̄ requirantur in eo.,ib.n.29.& in ſeq eo 141
interdictum,unde ui.datur uiolenter expulſo de poſſeſſione rei immobilis,ib
interdictum unde vi.competit pro iuribus incorporalibus,& annuis præſtationibus,ib. nu.30 eo.
interdictū unde ui an detur ei, qui ſuſpicatur poſſe repelli,ib.nu.31 eo.
interdictum,unde vi. datur ſolum intra annū utilem,ib,nu.32 eo.
interdictum,unde vi. cōpetit deiecto poſſidēti tempore ſpolij,ib nu,33 eo.
interdictū,unde ui.nō datur contra ſingularē ſucceſſorē,ſed cōtra uniuerſalem ſic,& dat hæredi,& non poſſidenti,ib.nu.36 eod.
interdictum unde vi datur ſpoliatio, qui vere poſſidebat tempore ſpolij ſecus, ſi tantū detinebat,ib.nu.38 142
interlocutoria per quā finitur officiū iudicis habet uim diffinitiuæ,in 6.par.uer.ſententia,nu.43 460
interlocutoria,quæ diffinit unū articulū ſubſtan-

ſtantialem cauſæ principalis, uim diffinitiuæ habere dicitur. ib. nu. 44 eo.
Interlocutoria continens aliquid dari uel fieri uim diffinitiuę habet, ib. nu. 45 eo.
Reliqua uide infra, in litera S, in ver. ſententia interlocutoria.
interrogatio poteſt fieri poſt concluſum in cauſa ad inſtantiam partis in ſummariis, in 6. par. uer. concluſio in cau. nu. 7 449
interrogationi reſpondere non tenetur is, qui per aliquam exceptionem poteſt iudicium euitare in 6. par. uer. interrogatio, n. 4 347
interrogationi reſpondere non tenetur reus, qui interrogatur de iuribus ipſius rei nec etiam ſi interrogatur de negocio principali, ib. nu. 5. 6 eod.
interrogationi criminoſæ ſeu continenti turpitudinem, an & qñ teneatur reſpondere, ib. nu. 7. 9 eod.
interrogationi, an agens rei vendicatione ſit dominus non tenetur conuentus reſpondere ib. nu. 13 348
interrogationes an & quando & qualiter fiat in iudicis, ib. nu. 1. 2. 3 346
interrogationes in iudicijs fiunt officio iudicis, tam antequam poſt litis conteſtatienē, & conuictus de mendacia, priuatur poſſeſſione, ib. nu. 3 347
interrogare an & quando poſſit iudex principalem uel teſtes etiam ad inſtātiam partis, poſt cōcluſum in cauſa, & quid in ſummarijs in 4. parte 6. diſt. nu. 28. 30 31. f. 156. & in 6. par. uer. inquiſitio, nu. 184 298
interrogari non poſſunt creditores uel legatarii ad hæredis inſtātiam, an hæreditas ſit ſoluendo. Sed ſit ex iudicis officio in 6. par. uer. interrogatio, nu. 12 348
interrogans nō fatetur, ſed ponens ſic & ppea poſt litem conteſt. fieri debent poſitiones, & non interrogationes, ib. nu. 6 347
interrogatus de crimine, pp quod remouetur a beneficio tenetur reſpondere, ib. n. 8 eo.
interrogatus cum iuramento an commiſerit delictum negans & mendacium dicent periurus non dicitur, ib. nu. 9 348
interrogatus ſuper eo, quod alias fuit iuro deciſum reſpondere nō tenetur, ib. n. 10 eo.
interrogatus de facto alieno in facto proprio non tenetur reſpondere in criminalibus. Quid autem in ciuilibus, ib. nu. 11 eo.
interrogatus de propoſito ſuo in mente retento, reſpondere non debet, ib. nu. 14 eo.
interrogatus de impertinentibus ad cauſam non tenetur reſpondere, ib. nu. 15 eo.
interrogatus an poſſideat bona uel mala fide, non tenetur reſpondere, ib. nu. 16 eo.
interrogatus de eo quod in iure conſiſtit, non tenetur reſpondere, ib. nu. 17 eo.
interrogatus an velit uti inſtrumento producto, quod eſt ſuſpectum de falſo ſimpliciter rñdere debet, & poteſt petere terminum ad deliberandum in 6. par. uer. inſtrumentorū productio, nu. 38 422
interrogatoria fiunt teſtib. ad detegendū falſitatem, & dñr eſſe de actis, ſuper quib. ſi teſtes non fuerunt interrogati debent iterum interrogari, etiam poſt publicationem, in 6. par. verſ. interrogatio nu. 18. 19 3 8
interrogatorio quō & quando præſententur in 6. par ver. interrogatoriorū, nu. 1 415
interrogatoria teſtibus ad quem effectū fiant & an debeat dari terminus ad illa producēdum. Et quid ſi iudex obmiſit teſtes ſuper illis interrogare, ib. nu 24 eo.
interrogatoriū copia parti dari non debet, ib. nu. 3. eo & in uer. & in interrog n. 20 348
inuentarium quando faciendum eſt per hæredem ſit citati per proclama, in 6. par. ver. citatio, nu. 98 321
inuentario confecto per hæredem, ſi creditores dicunt plus eſſe in bonis, poteſt iudex ex officio inquirere, in 6. par. ver. inquiſi. nume. 145 295
iudæus iurans ſuper cōtractu inualido, an cōfirmet cōtractū cū iuro, in 3. pa. n. 50 24
iudæus non cōpellitur ad obſeruantiam iuri in compromiſſo appoſiti. ib. n. 52 eo.
iudæus per legem ſuam iurans, per Chriſtianū iudicem ad iuramenti ad obſeruantiam cōpellitur & contraueniens puniri poteſt de periurio, ib. nu 53 eod.
iudęus non pōt iurare per euangelia, neq per Chriſtum, & iurans con pellitur ad obſeruātiam iuramenti, ib. nu. 54. 55 25
iudæus blaſphemia Chriſti dr, ib. nu. 55 eo.
iudæi ſeruant etiam hodie legem Moſaicam, & ſecundum eam uiuũt, & illa deficiente ſeruant ius commune, etiam in deciſionib. cauſarum, ib. nu. 49. cum pl. ſeq. 24
iudæi iurāt ſuper lege Moyſi, & ſuper Chriſti præceptis, ib. nu. 50 eod.
iudę quoad ſpiritualia non ſunt ſubiecti eccleſię, ib. nu. 59 26
iudæi an gaudeant immunitatibus Chriſtianorum,

norum,ib.91 eod.
Iudæi ſunt extra eccleſiã ideo iudex eccleſiaſticus non ſe impedit de eis ẽt in cauſis ſpiritualibus,in 4.par.11.nu.69 214
iudæorum compromiſſorum,mandatur executioni,ſine alia emologatione ĩ ſexta parte,uerſic.appellatio,nu.265 521
iudæorum animam non curat eccleſia, quia iam damnata eſt, in tertia par.nu.57 25
iudęorum ſacrificia, appellatur ceremoniæ, ib.nu.62 26
iudæis licet facere actus ſecundum eorum ritus,qui in cõtemptum fidei Chriſtianæ nõ tẽdunt, alias Chriſtianorum immunitates pendunt,ib.nu.60 eo.
iudicium inſtitui conuenit, ut a diuinus operationibus non diſformetur in procœ.n.21
iudicium eſt lapis ſingularis totius legalis doctrinæ,& ideo ſummo ordine regi, debet, ib.nu.21 3
iudiciũ quot modis ſumitur in iure in 5. parte,nu.1.cum trib. ſeq. 5
iudicium finale huius ſeculi erit in ualle Ioſaphat ubi Chrs aſcendat ad cœlos,ib.n.3 4
iudicium fit actoris rei,& iudicis expeditione ib.nu.4 eo.
iudicium, quid ſit, & quot modis diffiniatur in ſecunda parte,nu.19.21 5.& ſeq.
iudicium ſine actore qñq. eſſe ſolet, & ſine accuſatore,& quandoque ſine reo,ib.n.2.3 5
iudicium eſt inueſtigatio, quã facit iudex ſecundum iuris ordinem per uarios modos ad ueritatem eliciendam,& elicitam cuſtodiendam,ib.nu.9 6
iudicium eſt cauſa, in iure reddendo neceſſario poſita cum perſonarum interpoſitione ib.nu.10 eo.
iudicium,eſt nomẽ generalius,quam cauſam ibidem.
iudicium,eſt diſcuſſio cauſæ,quæ iuridice coram iudice fit,ib.nu.11 4
iudicium iuſtitiæ eſt miniſtratio,quæ fit a iudice in cauſa coram eo poſita, ibidem,nu.12 13.14 eod.
iudicium conſtat ex conſideratione ſeptẽ cauſarum,ib.nu.15 8
iudicium an poſſit fieri de uolũtate partium, obmiſſis formalibus,& ſubſtantialibus iudiciorum,ib.n.38.39 cum plu.ſeq. 10
iudicium cęptum coram uno iudice, põt corã alio trãſportari & ualet iudicium,exceptio ne litis pendẽtiæ nõ oppoſita,ib.n.45 12
iudicium unde fuit proditum,& qualiter habuit originem in 3. par.num.1 15
iudicium cognitum fuit ẽt tpe ueteris teſtamenti,& tpe noui teſtamenti,uſque in hodiernum diem,ibi.nu.134.135 40
iudicium inuentum fuit ne quis ſibi ius propriam auctoritatẽ diceret,ibi.n.136 eo.
iudicium aliud ciuile aliud criminale, aliud miſtum in 4. par.1.diſ.n.10 43
iudicium an ciuile, uel criminale dicatur, qñ agens iniuriarum actione concludit,iniuriantem condemnari ad ſatisfationem iniuriæ ſiue honoris,ib.nu.7 45
iudicium ciuile,& criminale poteſt ęque principaliter cumulari,quando delictum eſt tale in quo quis venit ad mortem principaliter condemnandus,ib.n.29 50
iudicium miſtum quod dicatur, ibidem,nume.92 68
iudicium aliud capitale,in 4.parte 2.diſt.numero 1 73
iudicium capitale actu, & aptitudine conſideratur,ibi.nu 4 74
iudiciũ capitale, aliud perſonale, & aliud reale,& aliud miſtum in 4.parte,3.diſt.n.1 77
iudicium aliud vniuerſale, aliud generale, & aliud particulare in 4.par.4.diſt.nu.1 87
iudicium aliud ordinarium,& aliud delegatũ in 4.par.5.diſt.nu.1 102
iudicium aliud conuentionale,& aliud reconuentionale in 4.par.6.diſt.nu.1 127
iudicium aliud petitorium & aliud poſſeſſorium in 4.par.7.diſt.nu.1 136
iudicium poſſeſſorium,triplex eſt,& quod dicatur,ibi.nu.2 137
iudicium aliud competens, aliud nõ cõpetẽs in 4.par.7.diſt.nu.8 148
iudicium aliud ordinarium, & aliis ſummarium in 4.par 9.diſt.nu.1 152
iudicium aliud ordinarium,& aliud extraordinarium in 4.par.10.diſt nu.1 173
iudicium extraordinarium dicitur,ubicunq. non eſt prodita actio ad aliquid exequẽdũ ſeu ꝑtor ex ꝑtãte ſua illud exequit, n.2.eo.
iudiciũ eſt extra ordinarium qñ gñaliter ſuper cauſa imploratur iudicis officiũ in locum deficientis actionis,ib.nu.3 eo.
iudicium dr̃ extraordinarium,ubi agitur per viã inqſitionis ſine accuſatore, & pceſſus inqſitionis extraordinarius dr̃, ib.n 5.eo.
iudicium dicitur extraordinariũ in Regno, quando præſentatur inſtrumentum ſecundum

dum formam ritus,ib.nu.7 190
Iudicium omne criminale extraordinariũ dicitur,ib.nu.8 eod.
iudicium aliud ſeculare & aliud eccleſiaſticũ in 4.parte 11.diſt.1 191
iudicium aliud ordinarium, & aliud protogatum,in 4.par.2.diſt.nu.1 207
iudicium aliud temporale, & aliud ſpirituale in eo.parte 13.diſt.nu.1 211
iudicium aliud iuriſdictionale, & aliud arbitrarium in eo.par.14.diſt.nu. 215
iudicium aliud delegatum,& aliud ſubdelegatum,in eo par.15.diſt nu.1 216
iudicium aliud validũ,& aliud inualidum,ſeu nullum,in eo.par.16.diſt.nu.1 218
iudicium quot modis poteſt dici nullũ,ibi.n.2.3.cum ſeq.uſque in fi. eo.
iudicium quãdo ex defectu iudicis ſit inualidum,ibi.nu.3 eod.
iudiciũ dicitur nullum & ſententia,quãdo iudex procedit ad prolationem ſententiæ cũ magna celeritate,ſine per cũctatione pceſſus,& ſine cauſæ cognitione,ib.nu.162 21
iudiciũ geſtum cum procuratore excõicato, an valeat,ib.nu.22.cum plu.ſeq. 222
iudicium agitatum ſine conſenſu partis cum filiofamilias,tendens in eius fauorem ualet etiam ſi ſit minor,ib.nu.51 227
iudicium agitatum contra mortuum,eſt ipſo iure nullũ,licet per viuum defendatur, ibi.nu.72 231
iudicium nullum dicitur, quando factũ eſt p delegatum impetratum per literas ſurreptitias vel quando delegatus non ſeruauit formam reſcripti delegatorii,ib.nu.73 eo.
iudicium agitatum tẽpore uel die feriato,nullum eſt,ib nu.81 232
iudiciũ aliud ſimplex,& aliud duplex, & quæ dicatur iudicia duplicia,& qs fungat̃ partibus actoris in illis in 4.par.17 diſt.n.1 235
iudicium aliud neceſſariũ,aliud voluntariũ & contenſioſum,in 4.par.17.diſt.n 1 178
iudicium aliud principale, aliud appellationis in par.19 diſt.nu.1 eo.
iudicium aliud præiudiciale & aliud non præiudiciale,in eo.par.20.diſt.n.1 238
iudicium,lis, cauſa, & inſtantia, in quo differant,in 5.par nu.1 151
iudicium quoad ſui ordinẽ tres partes habet & dicitur cœptum,quando eſt facta litis cõteſtatio in 6.par.in prin.nu.1 368
iudicium quæ membra ſeu acta in ſui 1. parte contineat,ib.nu.3 eod.
iudicium fabricator altero de quinq. modis ſcilicet per actionem, per accuſationem, p inquiſitionem, per denunciationem, & per officium iudicis,ibi.nu 4 eo.
iudiciũ appellatione uenit etiam ſententia, in 1.par.nu.5 4
iudicia formalia materialia,ſubſtãtialia,& naturalia,quæ dicantur in 2 par.nu.15 8
iudicia præiudicialia,ſeu pducíales actiones. Quæ dicantur abſolutę,& quæ reſpectiuę, in 4 par.20.diſt.n.1.2.cum ſeq. 238
iudicia oĩa præiudicialia in regno hodie ſunt ſublata per cõſtitutiones regni. Quod qualiter procedat uide ibi.nu 17.18 240
iudex dicitur,quaſi ius dicẽs, & iudiciũ dicit̃ quaſi iuriſdictio in 1.par.nu.13 7
iudex eccleſiaſticus cognoſcit cõtra laicũ de tentatorem alicuius rei eccleſiæ vel clerici Item, pro legatis p ijs contra laicum in 4. parte 11.diſt nu.6 192
iudex eccleſiaſticus cognoſcit contra laicũ tenentem feudum ad eccleſia.ibi.nu.7 193
iudex eccleſiaſticus cognoſcit de cauſis ſpũalibus,etiam contra laicos,ib.nu.8 eo.
iudex eccleſiaſticus cognoſcit de cauſis miſerabilium perſonarum etiam laicorum,ibidem nu 9 eo.
iudex eccleſiaſticus punit laicum de blaſphemia Dei,ib.nu.10 eod.
iudex eccleſiaſticus cognoſcit inter laicos qñ iudex ſecularis negligit iuſtitiam facere, ibi.nu.11 184
iudex eccleſiaſticus cognoſcit quando laicus detinet alienum debitum cum peccato ibidem nu.12 eo.
iudex eccleſiaſticus dat curatorẽ, litis minori laico litiganti coram ſe,ib.nu.13 eo.
iudex eccleſiaſticus cognoſcit inter laicos rõne iuramẽti. Item lite pẽdente, corã iudice laico poteſt adiri eccleſiaſticus, ut moueat ipſum quod cauſam expediat ib.nu.14 195
iudex eccleſiaſticus cognoſcit de pace fracta ibi.nu.15 eo.
iudex eccleſiaſticus reſtituit eccleſiam quæ cõtraxit cum laico etiam de nullitate contractus eccleſiæ contra laicum ib.nu.16 eo.
iudex eccleſiaſticus cognoſcit de validitate iuramenti,an liget uel non,ib nu.17 eo.
iudex eccleſiaſticus aditur, vbi petri reductio a compromiſſo facto in laicum & clericũ ibi nu.18. eod.

Iudex eccleſiaſticus compellit laicũ executorem teſtamẽti adiunctum cum clerico, ibi. nu.19. 196
Iudex eccleſiaſticus poteſt punire laicum perſeuerãtem in excommunicatione, ibidem numero 25 eod.
Iudex eccleſiaſticus procedit contra ſpoliantem eccleſiam vel prælatum, ibi.nu.26. eo.
Iudex eccleſiaſticus habet iuriſdictionem in laicos in omnibus concernentibus animam, ibi.nu.27 197
Iudex eccleſiaſticus punire põt aromatarium laicum miſcentem farinam in cera, & illũ vendentem, & ſimiliter omnes uendentes vtenſilia, & illa falſificante, ib.nu.28 eo.
Iudex eccleſiaſticus poteſt excommunicare teſtes laicos nolẽtes deponere coram iudice ſeculari, ib.nu.54 202
Iudex eccleſiaſticus inhibere poteſt iudici ſeculari ne procedat ſuper incidenti ſpirituali, ibidem, nu.55 eo.
Iudex eccleſiaſticus compellit laicum litigantem in foro ſuo ad obſeruantiam iuris canonici, ib.nu.56. eo.
Iudex eccleſiaſticus cognoſcat in regno de cã ſuſpicionis iudicis ſecularis, ib.nu.57 eo.
Iudex eccleſiaſticus ſequeſtrat corpus mortuũ uſurarii, dos nec hæres caueat de reſtituendis vſuris, ib.nu.58 eo.
Iudex eccleſiaſticus eſt iuſta cã ſibi viſa p̃t adiuuare Canones addẽdo nouam pœnam, licet nõ poſſit totaliter contra Canones ſtatuere, in 6.par.ver.inquiſitio.nu.212 291
Iudex eccleſiaſticus debet & põt pœnam illam irrogare quæ magis timetur cuius timoris ratione cenſendum eſt delinquentem ceſſaturum a delinquendo, ib.nu.115 eo.
Iudex eccleſiaſticus inquirere poteſt de quolibet matrimonii impedimento, ad faciẽdũ ipſum ſeparari, nu.135 294
Iudex eccleſiaſticus inquirit contra tenentes bona quæ debent diſtribui pauperibus vel ad pias cauſas, ib.nu.154 295
Iudex eccleſiaſticus, quam ſecularis poteſt inquirere ex officio in omnibus cauſis piis & concernentibus animam, ib.nu.135 294
Iudex eccleſiaſticus poteſt breuiorem terminũ ſtatuere parti ad petẽdã, & recipiendum apoſtolos, quam tradatur de iure cõi quo elapſo ſententia tranſitiorem iudicatam in 6 parte, uer.inquiſitio, nu.184 298
Iudex inquirere poteſt ad denũciam officiali non præcedente fa ma, in 6. par. ver. inq tio, nu.24 272
Iudex inquirere poteſt contra uſurarium, in caſu quem vide, ib.nu.106 289
Iudex an hodie in regno poſſit inquirere contra vſurarium, ib.nu.110 290
Iudex ex officio poteſt inquirere de omni delicto per conſpirationem, ib.nu.128 293
Iudex in cauſis miſerabilium perſonarum ex officio procedit, ib.nu.132 294
Iudex poteſt procedere in his, quę notoriæ ſibi liquent ex actis, etiam parte non petente, ib.nu.134 eo.
Iudex ex officio poteſt inquirere de iuribus principis, ib.nu.137 eo.
Iudex poteſt ex officio ſuo procedere, in applicanda pecunia ſua fiſco, ib.nu.138 eo.
iudex poteſt ex officio inquirere ad maius ſcãdalum vitandum, ib.nu.139 eo.
iudex poteſt generaliter inquirere contra oẽs malefactores, in prouincia vel ciuitate, quã regit, vt ipſam malis purget omnibus pro publica quiete, ib.nu.140 eo.
iudex ex officio inquirit de omni crimine & iniuria commiſſa contra eccleſias & eccleſiaſticas perſonas, & de omni crimine in eccleſia commiſſo ib.nu.141 eo.
iudex inquirit in cauſa naufragii, & in oĩbus cauſis ab eo dependentibus & contra ſurripiẽtes bona naufragorum, & inquiſitio talis fit leuato uelo, ib.nu.145 295
iudex inquirit in cauſa ſuſpecti tutoris, & inuentum ſuſpectum ab officio remouet, ib. nu.147 eo.
iudex inquirit contra producentem in iudicio & põt ipſum ex ſola ſuſpicione punire niſi probet illam eſſe ueram, ib.nu.148 eo.
iudex põt incidenter inquirere contra teſtes deponẽtes falſum vel vacillãtes in iudicio, & p̃t illos ex officio punire, ib.nu.150 eo.
iudex de quolibet delicto cõmiſſo cor ã ſe incidentes inquirere poteſt, ibi.n.151 eo.
iudex poteſt inquirere de iuribus eccleſiæ, & eccleſiaſtico beneficio, ib nu.152 eo.
iudex per inquiſitionem procedere põt in caſibus in quibus accuſator excuſatur a præſumpta calumnia, ib.nu.153 eo.
iudex ex officio inquirit de probitate uitę, de idoneitate & moribus alicuius eligẽdi promouendi, uel ordinandi, ib.nu.155 296
iudex inq rit de oĩ crimine, vbi ĩteruenit accuſator, q colludit ſeu p̃uaricat, ib.n.156. eo.

Iudex inquirit contra calumniatorem, etiam nemine accuſante. ib.nu. 157 eod.

Iudex inquirit, quando incidenter de crimine cognouit ib.nu. 158 eo.

Iudex ex officio inquirit de iniuria facta ſcholari, quod eſt ſpeciale in priuato crimine, ib.nu 159 eod.

Iudex qñ inquirat delicto commiſſo in officio per ſuum officialem, ib.nu.160 eo.

Iudex inquirit contra facientem iniuriã ſuis officialibus, uel famulis, crimine eſt notorium, ib. nu. 161 eo.

Iudex inquirit de omni notario crimine, ibi. nu. 162 eod.

Iudex ſpecialiter inquirit de omni crimine, ſuper quo primo generalis inquiſitio præceſſit, ib.nu.163 eod.

Iudex inquirit de inimicitijs & guerris, quę vigent in ciuitati inter particulares ciues, ex quibus poteſt turbari reſpublica, & deueniri ad arma, ib nu.164 eod.

Iudex poteſt cogere ſubditos ad faciendũ pacem ibid. eo.

Iudex inquirit contra filiũ, qui impias manus in parẽtes iniecit, uel ipſos, cõtumelia affecit, ib.nu.165 eod.

Iudex inquirit contra carceris cuſtodiam precio corruptum, ib.nu.166 eod.

Iudex inquirit cõtra lenones, qui nitũtur mulieres ad luxuriam allicere, ib.nu.167 eo.

iudex inquirit de crimine lenocii ſine accuſatore, quod crimen reputatur maius adulterio, ib.nu. 297.168 eo.

iudex an poſſit ex officio procedere in crimine aduerſarii ſine accuſatore, ib.n.170 eo.

iudex inquirit contra quemcunque, qui fuerit inuẽtus in flagranti crimine, ib.n.171 eo.

iudex in regno inquirit contra omnes homines malę uitæ, ib.nu.172 eo.

iudex ueniẽs in ciuitate uel prouincia, edictũ facere poteſt, quod omnes ſentientes ſe offenſus cõpareant ad querelandum, & teſtes deponendum, ib.nu 173 eod.

iudex inquirit etiã de crimine læſæ maieſtatis perpetrato contra perſonam principis, uel ſuorum collateralium, ib.nu.175 eo.

iudex ex officio inquirit cõtra famoſos latrones, ib.nu.176 eo.

iudex inquirit contra inobedientes, & turbantes ſuam iuriſdictionem, & contra rebelles & contumaces ad pœnas legitimas, & multas imponendas, ib.nu.177 eod.

Iudex ordinarius ſententia in loco ſolito ferre debet. Secus eſt in delaxato, in 6.pa.uer. ſententia, nu.71.72 483

iudex delegatus ad unã cauſam an poſsit procedere ſententiare in loco extra iuriſdictione delegantis, ib.nu.75 485

Reliqua de iudice delegato uide ſupra, in litera D, in uer. delegatus.

iudex habẽs limitatã iuriſdictionẽ acceſſoriẽ & incidenter de cauſa diuerſa ſpecie cognoſcere poteſt, in 4.par.6.diſt.n.34 115

iudex competens quis dicatur, & quis incompetens. Et ex quibus cauſis cognoſcatur, in 4.par.8.diſt.nu.2 148

iudex in cõpetẽs reſpectu cauſæ principalis, põt eſſe cõpetens quo ad acceſſoria, q ad expenſas poteſt condemnare, ib.n.35 eo.

iudex nõ habet neceſſe pronunciare ſuper incidente, in cauſis ſummarijs, ſed põt illud decidere una cum principali, in 4.parte, 9. diſt.nu.26 156

iudex & quando interrogare poſſit principalẽ uel teſtes, ẽt ad inſtantiã partis poſt cõcluſum in cauſa ordinariis, & quid in ſummarijs ib nu.28.30.31 eo.

iudex ferre poteſt ſententiam diffinitiuã ſtãdo ubi ſola ueritate facti inſpecta proceditur. ib.num.35 157

iudex ſecularis in quibus caſibus poteſt ſuam iuriſdictionem exercere contra clericos, in 4 par.11, diſt nu 59 202

iudex laicus cõdemnat clericum in expenſis, quando litigauit coram eo contra laicum, & ſuccubuit, ib.nu.60 203

iudex laicus ſe intromittit contra clericũ ſpoliantem laicũ ſua poſſeſſione ib.nu.63. eo.

iudex laicũ compellit creditorem laicũ ad remittendum iuramẽtum turpiter receptum in debitore ib.nu 66 204

iudex laicus cognoſcit de cauſa ſpirituali inter iudæos, ib.nu.67 eo.

iudex laicus non põt etiam de mãdato epiſcopi torquere uel uerberare clericum, ibi.nu. 74.f.205.& in 6.par.uerũ.accuſatio, numero 4 443

iudex laicus pp impedimentum epiſcopi non põt eſt cognoſcere de cauſa clerici corã eo conuenti, in 5.par.nu.44 217

iudex prorogatus non põt ſententiã ſuã exequi, in 4.par.12.diſt.nu 19 211

iudex quilibet tã ordinarius, quam delegatus põt de reſtõne in integrum. cognoſcere, &

illam concedere, in 3. par. nu. 36 256
Iudex poſt peremptam inſtãtiam, poteſt abſoluere reum obſeruatione iudicij, & actorem condẽnare in expenſis, licet non poſſit ferre ſententiam abſolutoriam uel condemnatoriam in cauſa principali, ib. n. 49 258
Iudex etiam poſt perempta inſtantiam poteſt ferre ſententiam contra cõfeſſum ex ui notarii, ib. nu. 60 261
Iudex qualiter procedere debeat, quando accuſator ſe abſentat in 6. pa. uerſi. inquiſitio num. 81 283
Iudex quando vult examinare in teſtẽ aliquã honeſtam mulierem, poteſt mittere ad eius domum, pro ea examinanda parte nõ citata in 6. part. ver. citatio, nu. 27 311
iudex poteſt interdicere adminiſtrationem alicui prodigo ſine alicuius citatione, ibidem num. 31 eo.
Iudex qui tulit ſententiam interlocutoriam, a qua ſuccũbẽs appellauit, põt uſq. ad diffinitiuam procedere ſine citatione partis, antequam ſibi inhibeatur, nu. 33 eo.
Iudex in damno tutore alicui pupillo uel furioſo ſine inquiſitione poteſt decretũ ſuũ interponere, ſine alicuius citatione, ibidem num. 35 eod.
Iudex an poſſit citare ſuum ſubditum exñtem extra territorium ſuum, ib. n. 40 312
Iudex iuriſdictione exercere põt in alieno territorio inter ſubditos ſuos cum licẽtia dñi illius territorii, & non aliter, & procedit in terris baronis. Secus in terra demanii regis quia poteſt ſine licentia, ib. nu. 41 eo.
Iudex poteſt eligere vnum priuatũ, cui cõmittat citat onẽ, etiam ſi non ſit, publicus, nuncius & ſit famulus ſuus, vel alterius partis, & ualet citatio, ib. nu. 44 313
Iudex poteſt dare licẽtiam parti, ꝙ capiat poſſeſſionem aduerſarij cõſtituendo eum executorem in cauſa propria ib. nu. 45 eod.
Iudex pro tribunali ſedens poteſt monere ſeu citare partem, ut tali die coram ſe compareat, ib. nu. 48 eo.
iudex inquirit contra ſocios criminis in caſibus in quibus licita eſt interrogatio de ſociis, in uer. inquiſitio, n. 178 297
iudex ex forma obſtitutionem regni inquirit de homicidijs ex dãnis clãdeſtinis, ubi nullus accuſator apparet, ib. nu. 175 298
iudex proſequitur ex officio cõtra accuſatum accuſatore mortuo, ib. nu. 189 eo.
iudex inquirit ex officio ſuper neceſſitate ciuitatis & ciuium ſubditorum, & compellit dños ad uẽdendum frumentũ & annonas tempore cariſtiæ, ib. nu. 181 eo.
iudex ex officio inquirit contra aduocatos & procuratores calumnioſos, & eis poteſt interdicere ne poſtulent, ib. n. 182 eod.
iudex inquirit de defenſionibus rei in criminalibus, ex ſuo officio, etiam ſi reus ſe non defendat & ad hoc tenetur ipſe iudex, ibid. nu. 183 eod.
iudex inquirit de facto etiã teſtes producendo in omnib. caſib. in quibus procedere poteſt ad diffinitiuã ſniam contra abſentem, ſiue ſimul b. ſiue in criminalibus, ib. n. 184 eo.
iudex hodie in regno poteſt ſupplere in facto pro reo abſente, & probationes producere, nec pro hoc redarguitur ut ſuſpecto, etiam in ciuilibus, ib. n. 184 eod.
iudex inquirit de crimine falſæ monetæ etiã nemine accuſante, ib. nu. 185 286
iudex inquirit de crimine hæreſis ad inſtar criminis læſæ maieſtatis, ib. nu. 187 eod.
iudex inquirit in caſibus ciuilibus partes interrogando, quando æquum ſibi uidetur, ib. nu. 188 299
iudex inquirit de ueritate inſtrumenti producti in iudicio, ib. nu 189 eod.
iudex inquirit & interrogat de conditione teſtium, & de eorum inimicitijs, & alijs circũſtantijs, ib. nu. 160 eod.
iudex inquirit ad denũciam officialis ad hoc deputati, ib. nu. 191 eo.
iudex inquirit ex officio in dando aduocato pupillis, & alijs miſerabilibus perſonis ib. nu. 192 eod.
iudex inquirit de conceptu & contumacia procuratoris, negotia abſentis miniſtrãtis, ib. nu. 193 eod.
iudex inquirit ex officio contra procuratorẽ ut de mandato doceat, ib. 194 eod.
iudex inquirit de crimine ſacrilegij & palagij, ib. nu. 195 eod.
iudex ex officio inquirit contra non ſoluẽtes decimas, & illos compellit ad ſoluẽdum et nomine petente, ib. nu. 196 eod.
iudex inquirit de idoneitate tutoris, ibidẽ nume. 197 eod.
iudex inquirit ad faciendum ſepelire defunctũ ib. nu. 198 eod.
iudex inquirit contra agentẽ ſine actione, & cui non competitur agendi, & poteſt ipſum

ex officio repellere a limine iudicij ibid. num. 199 eod.
Iudex habens literas arbitrales, ex officio procedit in criminibus capitalibus, et in cauſis miſerabilium perſonarum ib. nu. 200 300
iudex inquirit contra frequentatores tabernarum, & homines deambulantes per plateas bene veſtiti, ſine arte, quos ad galeas ad tẽpus condemnare debet, & alios, de quibus, ibi. nu. 202 eo.
iudex an poſſit inquirere ex officio in crimine priuato, ib. nu. 104 eo.
iudex ſecularis poteſt inquirere de omni crimine de iure canonico, ib. nu. 206 eod.
iudex an poſſit ſine ſcriptis pronunciare de conſenſu partium, in 2. par. nu. 41 11
iudex qui accepta pecunia peruertit iuſtitiam iniuſtam ſententiam proferendo, dicitur Chriſtum vendere, in 3. par. nu. 6 26
iudex arbitratur pœnam ſecundum qualitatem perſonæ loci, & dignitatis, quando pœna iuris petitur quis punire, in 4. p. 1. diſtin. nu. 16 47
iudex in pœnis arbitrarijs pro criminibus, an & quã poſſit imponere pœnam mortis naturalis, ib. nu. 59. & 60. cum pl. ſeq. 55
iudex quãdo in arbitrariis debeat mitiorem pœnam eligere, ib. nu. 69 57
iudici hodie omnis pœna eſt arbitraria et am a iure determinata, ib. nu. 82 62
iudex non puniens exercentem priuatum carcerem punitur pœna criminis læſæ maieſtatis, ibi. nu. 8 61
iudex per inquiſitionem non procedit pro delicto culpa commiſſo, niſi dolus uel lata culpa interueniat, ib. nu. 91 68
iudex ordinarius quis dicatur, & quis dellegatus & in quibus differant, in 4. part. 5. diſt. num. 2 201
Iudex uolens ferre ſententiam ſi citauit aliquem ut ueniat ad audiendum ſuam intentionem, an hæc dicatur ſufficiens cauſa in citatione, & talis citatio ualeat, in 6. parte uerſi. citatio. nu. 70 318
iudex, quando mouenda eſt aliqualis contra aliquem abſentem, qui nuſquam reperitur, nec habet certam domum, poteſt eum citare, per proclama, ib. nu. 100 321
iudex uidens inſtantiam perire poteſt, ex ſuo officio ad ſententiam citare, ibidem, nu. 106 323
idex denegare poteſt audientiam cõtumaci non ſolum in illa cauſa in qua eſt contumax, uerum etiam in omni alia, in 6. part. uerſi. contumacia, nu. 17 332
iudex mandare põt colonis, & inquilinis cõtumacia, quod ei non reſpondeant de penſionibus, & mandare poteſt, quod nullum vadat ad colendum eius agros, ib. nu. 28 335
iudex propter contumaciam ſequeſtrare poteſt fructus rei petitæ, ib. nu. 31 eo.
iudex contra contumacem poteſt procedere ad capienda pignora, ib. nu. 33 eod.
iudex ubicunque æquitas ſuggerit põt regulariter partem interrogare ad inſtantiam alterius partis, in 6. par. interroga. nume. 3. Quod limita, ut ibi. 4. 5. vſque in fi. 347
iudex ſi ſine cauſa daret breuiorem dilationem, litigans debet contradicere, & proteſtari, ne cenſeatur renunciare iuri ſuo, in 6. par. ver. dilatio. nu. 17 387
iudex in cauſis ſummarijs vnum, & eundem terminum ad ponendum, & articulandum dare poteſt in 6. par. uerſi. poſit. nu. 5 389
iudex poteſt imponere pœnam litiganti uti veritatem dicat, & illam exigere, ibid. numero 18 390
iudex qui obmiſit interrogare teſtes ſuper interrogatorijs a parte productis, an inualidet examen in 6. par. verſi. interrogatoriorum productio, nu. 4 415
iudex ſi commiſit alicui teſtium receptionẽ, & examinationem, an ipſe idem delegatus poſſit eos publicare, in 6 part. uerſic. publicatio, nu. 6 442
iudex habens aliunde plenas probationes, peccat mortaliter torquendo reum in 6. p. verſ. tortura, nu. 11 448
iudex cautus clam interponat decretum de torquendo reum, ne detur materia appellandi, ib. nu. 14 eod.
iudex poſtquam pronũciauit, non poteſt ſententiam diffinitiuam circa principale negocium corrigere, nec aliquid illi addere, vel diminuere, in 6. parte, verſi. ſententia, nu. 21 457
iudex ferens ſententiam, pro tribunali ſedere debet, ib. nu. 55 462
iudex per ſe ſententiam legere debet, & non per alium, niſi perſona illuſtris, vel epiſcopus, ib nu 49. 56 461
iudex poteſt petentem debitum condemnare ad reſtitutionem pignoris, etiam non petiti, ibi. nu. 63 463

Iudex

Iudex ex officio poteſt repellere agentem ſine actione, ibi. nu. 68 — 464
Iudex appellationis poteſt in domo ſua, & loco honeſto iuſtitiam regere, & ſententiam ferre, ibi. nu. 81 — 465
Iudex non tenetur ſeruare lodum maiorum in actis reſpicientibus litis ordinationem ibi. nu 87 — 466
Iudex pronuncians Titium condemnandum an cenſeatur condemnare, ibidem, numero 125 — 469
Iudex ſi miſit ad conſilium ſapientis proceſſum, & ſapiens ſcribit Titium eſſe cōdemnandum, &cæt. & iudex dicat, pronuncio, prout in tali conſilio continetur, an uideatur Titium condemnaſſe, ibidem, numero 126 — eo.
Iudex ſi dicat, condemno, ſi eſt probatum, an ualeat ſententia, ibidem, numero 127. eodem
Iudex ex quibus cauſis recuſatur ut ſuſpectus in 6. par. uer. appellatio, num. 16. 27. uſque ad nu. 74 — 487
Iudex recuſatur ratione magnæ familiaritatis. ibi. nu. 27 — eod.
Iudex conſanguineus, uel affinis alterius partis, recuſatur, ibi. nu 29 — eo.
Iudex æqualiter coniunctus utrique parti ut ſuſpectus recuſari non poteſt, ibid. numero 30 — eod.
Iudex in cauſa propria quis eſſe non poteſt, ib. nu. 32 — eo.
Iudex in cauſa propria Imperator uel rex eſſe non debet, ſed debet illam delegare, ibi. nume. 33 — eod.
Iudex conſanguineus inimici mei, recuſatur, ibi. nu. 36 — eod.
iudex commenſalis alterius partis, uel inimici alterius partis repellitur, ibidem, numero 38 — eod.
iudex alterius partis conterraneus, an recuſari poſſit, ibi. nu 39 — eod.
iudex ſubditus aduerſarii, repellitur a iudicando, ibi. nu. 40 — eod.
iudex ſubditus inimici mei, etiam mecum non contendentis recuſatur, ibidem, nume. 41 — 448
iudex cui pars in aure ſecrete, alloquitur, ab altera parte poteſt recuſari. ib. nu. 44 — eo.
iudex, qui animoſe, & iniuſte ſeu extraiudicialiter contra aliquem procedit, recuſari poteſt, ib. nu. 45 — eod.
iudex habens cauſam conſimilem cauſæ, quã habet iudicare, a iudicando remouetur, ibi. num. 46 — eod.
iudex qui in una cauſa fuit conſultus, & notũ ſuum pro una parte propalauit, ſuper ea remouetur a iudicando, ib. nu. 52 — eo.
iudex petitus ab una parte, poteſt per alteram recuſari, ib. nu. 53 — eod.
iudex nõ poteſt recuſari in cauſa, in qua eius filius, uel conſanguineos ſeu commenſalis fuit aduocatus ib. nu. 55 — eod.
iudex quis eſſe non poteſt in cauſa eius, quæ alias fuit familiaris ſuus, ib. n. 58 — 484
iudex non poteſt eſſe ſocius in cauſa ſocij, ibi. num. 59 — eo.
iudex qui ſe imperrari procurauit, ut ſuſpectus recuſatur, ib. nu. 60 — eod.
iudex a quo eſt appellatum, redditur ſuſpectus appellanti, ibi. nu. 61 — eo.
iudex qui ab altera partium donatione accepit, ut ſuſpectus remouetur, ib. nu. 62 — eod.
iudex a quo ſurrogatus iudex in cã appellationis, in illa ſuſpectus redditur, ib. nu. 63 — eo.
iudex repellitur in cã quæ ipſius commodũ, uel incommodum ſpectat. ib. nu. 65 — eo.
iudex pretio, uel prece corruptus, a iudicando remouetur. ibi. nu. 66 — eod.
iudex nimis ſeuerus, uel crudeli, a iudicando repellitur, ibi. nu. 68 — eo.
iudex indiſcretus põt recuſari. ib. nu. 69 — eo.
iudex qui iniquus eſſe conſueuit, recuſari poteſt, ibi. nu. 70 — eod.
iudex alterius partis compater, repellitur in iudicando, ibi. nu 71 — eod.
iudex qui nõ vult audire aduocatum in cauſa in quamuis clara, poteſt recuſari, ut ſuſpectus, ibi. nu. 72 — eo.
iudex quis adeundus, ſit in cauſa reductionis, ibi. num. 126 — 497
iudex a quo non obſtante appellatione a ſententia excommunicationis poteſt denunciare, & publicare excommunicatum, ut ab omnibus euitetur. ib. nu. 178 — 506
iudex quando timetur de dilapidatione fructuum, poteſt etiam pendente appellatione fructus ſequeſtrare ibi. nu. 188 — 507
iudex poteſt appellatione pendente pro appellante innouare, ib. nu. 192 — 508
iudex appellatione pendente poteſt beneficiũ ſequeſtrare. ibi. nu 193 — eo.
iudex pendente appellatione attẽtata per appellationem põt reparare, ib. nu. 194 — eo.

Iudex pōt pendente appellatione, ponere ſubſtitutum in beneficio in contumaciam beneficiati reſidere nolentes,ib.nu.195 eo.
Iudex appellatione pendente poteſt attentare omnia illa,quæ tendunt in faciliorem exit, cauſæ appellationis,ib.nu.196 eo.
Iudex quis pronunciet appellationem deſertā eſſe,ib.nu.200 eo.
Iudex tenetur deferre appellationi ex iuſta cā interpoſitæ,alias ponitur, & qua pœna puniatur.ib.nu.210 510
Iudex ſi non admiſit appellationē ſimpliciter ſed cum clauſula ſi, & inquātū an habeatur pro admiſſa,vel non ib.nu.211. eod.
Iudex a quo,elapſo termino appellandū, non poteſt ſententiam a ſe latam exequi,niſi prima parte citata,ib.nu.134 595
Iudex appellationibus non pōt qui meū,&miſtum imperium non habet,ib.nu 396.536
Iudex a quo , tenetur omnem appellationem admittere,alias punitur de iure ciuili, & canonico,ibi.nu.369 eo.
Iudex a quo,nihil pōt innouare in cauſa pendente appellatione,vel decendio dato ad appellandum,& innouata reuocantur per medium attentatorum.ib.n.400 537
Iudex in dubio pronunciare debet appellationem non eſſe deſertam,ibi.n.401 eo.
Iudex ex offō abſq; exceptione appellationē eſſe deſertā pronunciare pōt,ib.n.409 eo.
Iudex a quo,uel iudex ad quem,pronunciabit appellationem eſſe deſertam,ib.nu. eod.
Iudex a quo non poteſt breuiare terminum iuris in beneficialibus cauſis circa appellationem,niſi utraque parte,violente,ib.nu.415 538
Iudex ordinarius exequitur ſentētiam,a ſe delegat,in 6 par.uer.executio.n.4 545
Iudex appellationis mandat executionē ſententiam appellationis,ib.nu.6 eod.
Iudex in executione ſententiæ interlocutoriæ non ſeruat ord l.a diuo Pio, §. in uenditione,ff.de re iud.ib.nu.14 546
Iudex in modicis cauſis poteſt ſine libello,& ſine aliquo iuris ordine compellere quem ad ſoluendum,ib.nu.24 547
Iudex pro iuſtitia exequenda poteſt aſinum ſeu curtum alicuius mediante mercede capere ut cum eo malefactor ad ſupplicium ducatur,ib.nu.26 eo.
Iudex monitio habet uim peremptorii,& trinæ citationis,in 6.parte,uerſic. citatio numero 49 515
Iudici permiſſum eſt propter delicti frequentiā pœnas ordinarias augere, & illas exacerbare,& nouas pœnas adere,in 6. par.ver. inquiſitio,nu.114 291
Iudici non creditur de fama,niſi ex actis appareat probata,ib.nu.10 272
Iudice procedente pro inquiſitionem,fama loco accuſationis ſuccedit,in 2.par.nu.3 5
Iuramentum teſtibus poteſt remitti per partes in 2.par.nu.39 11
Iuramentum Iudæi confirmat contractum ꝑ ipſum celebratum,qui alias erat inualidus, in 3.par.nu.51 24
Iuramentum ſuper contractu inualida, de iure ciuili non ualet,ib.nu.56 25
Iuramētum ſuppletorium deferri nō dēt poſt concluſum in cauſa ad inſtantiam partis, niſi ante petitum fuerit,ſed ſic ex iudicis officio,in 4.parte 9.diſt.nu.29. 257. & in 6. parte,uer.iuramentum,nu.5 378
Iuramentum ſuppletorium non defertur ex vna teſtis non aſſignante cauſam ſcientiæ, licet non ſit interrogatus,in 6.par. uerſ. teſtium productio,nu.14 400
Iuramentum ſuppletorium quot,& quę requirantur,vt deferatur in 6. parte,uer.iuramentum,nu.4.uſq.ad nu.10 425
Iuramentum ſuppletorium non defertur hęredi,ibi.n.4 eo.
Iuramentum ſuppletorium non defertur perſonguiti, & ſuſpectę de periurio,ib.n.6.eo.
Iuramentum ſuppletorium non defertur in cā ardua,& criminali,ib.nu.7 eo.
Iuramentum non defertur in ſupplementum quando ſemiplena probatio eſt eliſa ꝑ probationes contrarias,ib.nu.9 eo.
Iuramentum quotuplex ſit,ib.nu.1 eod.
Iuramentum neceſſarium,alias ſuppletorium quod dicatur,ib.nu.2 eod.
Iuramentum litis deciſorium, quod dicatur, & qualiter deferatur, & an contra tale iuramentum admittatur probatio,ib.nu.12 426
iuramentum quod defertur in iudicio alicui aduerſario,vt principaliori, & legaliori veritatis appellatur,ibi.nu.24 eo.
iuramentum quod defertur teſtibus,veritatis appellatur,ib.nu.25 427
iuramentum in litem , quotuplex ſit & quando,& qualiter deferatur,ib.nu.27 eo.
iuramentum purgationis quod dicatur,&quādo deferatur.ibi.nu.28 eo.

Iura-

Iuramentum pro enormitate criminis, ſecũdum l. ſi quando, C. vnde ui, qualiter deferatur, ibi. nu. 30 eod.
Iuramentum damnum paſſi an & quando faciat plenam fidem, ibi. nu. 31 eo.
iuramentum promiſſorium, quod dicatur, & an inducat obligationem, ibi. n. 34 428
iuramentum an firmet pactum nudum, ibid. nu. 35 eo.
iuramentum aſſertorium, quod dicatur, & qs ſit eius affectus, ibi. nu. 36 eo.
iuramentum confirmatorium, quod dicatur, & quis ſit eius affectus, ibi. nu. 37 eo.
iuramentum fidelitatis quod dicatur, ibi. nu. 38 429
iuramentum fidelitatis, quid contineat, ibid. nu. 39 eo.
iuramentum fidelitatis a quo, & cui præſtetur ib. nu. 40 eo.
iuramentum fidelitatis præſtatur per tutorẽ, vel curatorem, & procur. ibi. nu. 41 eo.
iuramentum ligij, quod ſit, & in quo differat a iuramento fidelitatis, ibi. nu. 43 eo.
iuramento temerarium uel calore iracundiæ factum an ſeruandum ſit, ibi. nu. 45 eod.
iuramentum illicitum, quod dicatur, & quot modis dici poteſt, ibi. nu. 47 eo.
iuramentum in male promiſſis non eſt ſeruãdum, ibi. nu. 51 430
iuramentũ an præſtari poſſit per procuratorẽ habentem ſpeciale mandatum, ib. n. 56. eo.
iuramentum turpiter receptum compellitur creditor remittere per iudicem, in 4. parte, 11. diſt. nu. 66 204
iuramentum per minorem ſuper contractu pſtitum, impedit reſtitutionem in integrum in 6. par. ver. appe. nu. 103 495
iuramentum in cõpromiſſo appoſitum, quid operetur, ib. nu. 264 510
iuramentum calumniæ poteſt tacite obmitti de conſenſu partium, non autem expreſſe, & quando præſtari debeat, in 6 parte, uerſ. iuramentum calumniæ, nu. 2 378
iuramentum calumniæ exigitur per iudicem in quacunque par. iudicij etiam poſt cõcluſum in cauſa, & ſuper qualibet exceptione iuratur. ibi. nu. 3 eo.
iuramentum calumniæ an præſtetur in cauſa criminali, ib. nu. 4 eo.
Iuramentum calumniæ ſi negat ſubire actor, uel reus, qualiter puniatur. ibi. nu. 6 eod.
iuramentum calumniæ in quo differat a iuramento malitiæ, & veritatis, ibi. nu. 7 eo.
Iuramentum calumniæ an teneatur ſubire pcurator, & qualiter iurabit, ibi. nu. 8 eo.
iuramentum calumniæ præſtatur in cauſa appellationis, ibi. nu. 9 eod.
iuramentum calumniæ quid comprehendat, ib. nu. 10. 11 eod.
iuramentum calũniæ hodie uno obulo nõ æſtimatum, & litigãtes potius iurãt de calũnia cõmittenda quam uitanda ibi. n. 11 eo.
iuramentum calumniæ excuſata tacita, & præſumpta calumnia, non autem ab euidente, ibi. nu. 12 eo.
iuramentum calumniæ, credulitatis appellatur, & non ueritatis, in 6. par. uer. iuramentum, nu. 26 427
iuratur de calumnia facta litis conteſtatione tam per actorem, quam per reum, in 6. par. uer. iuramentum calumniæ, nu. 1 378
in his quæ emergunt ante litem conteſtatam in qualibet exceptione iuratur de calumnia ibi. nu. 5 eo.
iurans non ludere, uel non exire domum, vel aliud ſimile, an teneatur ad obſeruantiam, in 6. par. uer. iuramentum, nu. 46 429
iurans delictum committere non tenetur ad obſeruantiam iuramenti, ib. nu. 48 eo.
iurans non ferre teſtimonium, nõ obſtante iuramento poteſt examinari, ib. n. 49 eod.
iurans non fideiubere, uel ducere uxorem, in caſu, quo nouerat caſtitatẽ, an teneatur ad obſeruantiam, ibi. nu. 50. 52 430
iurans adimplere aliquid turpe, ibi. n. 53 eo.
iurans per uiſcera Chriſti, uel alia membra, blaſphemare dicitur, ibi. nu. 54 eo.
iurans per Dæmones, uel aliam creaturam, an teneatur ad obſeruantiam, ib. nu. 55 eo.
iuriſdictio delegati prorogari non poteſt, nec poteſt delegatus cognoſcere, niſi inter perſonas contentas in reſcripto delegatorio, in 4. par. 5. diſt. nu. 34 108
Reliqua vide ſupra in lra D, ĩ uer. delegatus.
iuriſdictio originaliter radicata eſt in principe, & ab eo deſcendunt iudices, ſicut riuuli a fonte ſuo, in d. 5. diſt. nu. 3 103
iuriſdictio Vicarij extinguitur morte epiſcopi ibi. nu. 62 112
iuriſdictio excitata dicitur, quando ſuperior cõmittit cauſam ordinario, quæ ſpectabat ad ſuam iuriſdictionem, ibi. nu. 77 114
iuriſdictio iudicis illam de iure ſpeciali habentis prorogari non poteſt, in 4. parte, 1. diſt.

diſt.nu.10 210
Iuriſdictio per cõtumaciam non prorogatur ib.num.16 211
Iuriſdictio limitata ad certam ſpeciem cauſarum non poteſt prorogari,ib.nu.18 eod.
Iuriſdictio à Deo conceſſa, prout eſt poteſtas excommunicandi uel abſoluendi, prorogari non poteſt ib.nu.23 213
Reliqua uide infra in litera P,in uer. prorogatio.
Iuriſdictio uolũtaria quæ dicatur,& quæ contentioſa in 4.par.18.diſt.nu.1.cum ſeq.per totum. 37
Iuriſdictionis appellatione intelligitur de ordinaria,& non delegata in 4.p.20.diſt.nu. 36 105
Iuriſdictione ordinaria conceſſa,id cõceſſum cenſetur, ſine quo illa explicari non poteſt in 3.parte,6.diſ.num.35 125
Iuriſconſulti,qui appellabantur in 3.par. nu. 17 20
iuriſconſulti fuerũt pagani,ſed Vlpianus fuit poſt Chriſtum,ib.nu.18 eod.
ius,Iurium nouem ſunt ſpecies introductæ a creatione ſeculi in tribus temporibus in 3. par.nu. 1 15
ius naturale eſt duplex.ſ.commune,& rõnis, & quare ita dicatur,& fuit inuentum tẽpore Adæ in d.3.par.nu.2.3 16
ius naturale ſecundarium rationis eſt,idquod ius primæuum,& quo ſit inuentum tempore,ib.nu.5 eod.
ius naturale eſt immutabile,& ſuper fuit,& eſt hodie in uſu,ib. nu.40 22
ius naturale ſecũdarium,an hodie obſeruetur ib.nu.41 eo.
ius gentium,quid eſt, & quid introduxit,ibid. nu.8 16
ius gentium eſt immutabile, & princeps non poteſt ſtatuere cauſa ipſum,ſed ex poteſt ipſum limitare,& contra illud diſpenſare,ib. nu.44 23
ius poſitiuum ſeu humanum quod dicatur in d.3.par.nu.72 27
ius diuinum põt per principẽ diſtingui, & limitari,licet non in totum tolli,ib.n.72.eo.
ius diuinum poteſt per Papam limitari,ibidẽ num.79 28
ius diuinum an ſit ius ab alijs iuribus ſeparatum,ib.nu.80 eo.
ius diuinum comprehendit ſub ſe ius naturale,& gentium,ib.nu.81 eo.
ius canonicum,quod dicatur,& quare fuit introductum,in quibus uoluminibus conſiſtit,ib.nu.33 21
ius canonicum,ius quaſi regulatum dicitur, ib.nu.75 27
ius canonicũ ſeruatur in utroq; foro in cauſis miſerabilium perſonarum,ib. nu.76 eo.
ius canonicum vno reſpectu ciuile appellari poteſt,ib.nu.82 28
ius canonicum appellat vſuras crimine,& cõmittens vſuras crimen committere dicitur in 6.parte,verſi.inq.nu.117 292
ius Feudorum eſt ius conſuetudinariũ,& numeratur cum iure ciuili,in 3.p.83 29
ius Feudorum qualiter ſit hodie in obſeruantia,ib.nu.85 eo.
ius Feudorum ſeruatur in eccleſiaſticis feudis ibi.nu.93 30
ius Longobardum aggregatur iuri ciuili,& a quibus fuit conditum,ib.nu.94 eod.
ius Longobardum an hodie ſeruetur in Regno,& an præferatur iuri Rom.ib.nu.95. & 96.cum pl.ſeq. eo.
ius Longobardum non eſt lex neque ratio, ideo receſſit ab aula,ib.nu.97 31
ius Longobardum,ius,eſt aſinum,ib.nu.99. 1.12 eod.
ius Longobardum, excludit cognatos,& etiã matrem a ſucceſſionibus, non tñ excludit filios naturales per filias fæminas,quamuis legitimas.ib.nu.127 7
ius Longobardum nõ eſt euitãdum,niſi in loco vbi obſeruatur ſecundum loci conſuetudinem,ib.nu.98 31
ius municipale alicuius loci in loco ubi uiget ius commune appellari poteſt.ib.n.106.33
ius Romanum dignus eſt iure Longobardo, ib.nu.118.119 36
ius Francorum qualiter probatur quod ſit in vſu.ib.nu.128 37
ius Frãcorum,eſt ſpeciale,& onerofum,& contra ius commune,& per allegantem probari debet,ib.nu.131 39
iura,odio habent,ut lites ex litibus oriantur, in 2.p.nu.53 10
iuſtitia eſt finalis iudicii cauſa,in 2.part.num. 37 eod.
iuſtitia poteſt miniſtrari per iudicem qñdoq; abſque propoſitione cauſæ,ib.n.14 7
iuſtitiam dicitur priuatus proximo facere, ſibi ius ſuum reddendo,ib.n.13 eod.
iuſtinianus imperator,q. fuit dominus totius mun-

mundi, ius Romanum condidit, & compilauit, in 3. par. nu. 119 — 36

LAicus admittitur, in teſtimonium contra clericum, quando ciuiliter de crimine agitur in 4. par. 1. d. nu. 46 — 43

Laicus debitor ſimul cum clerico non conuenitur, coram epiſcopo quádo cauſa, eſt diuidua, in 4. par. 11. diſt. nu. 24 — 196

Laicus litigans in foro eccleſiaſtico falſum deponere ius canonicum, ib. nu. 16 — 102

Laicus examinatus qui coram iudicem eccleſiaſtico falſum depoſuit, per iudicem eccleſiaſticum, & ſecularem puniri poteſt in 6. p. uer. falſitas teſtium, nu. 5 — 443

Laici inquiſiti ſimul cum clerico, iudice ſeculari, omnes debent remitti ad iudicem eccleſiaſticũ, in 6. p. uer. appel. nu. 394 — 536

Latro inſignis poteſt mitti ad furcas, etiam die feriato ad honorem Dei, in 6. par. uerſi. actorum editio, nu. 38 — 438

Latro inſignis, & famoſus ſeditioſus, uel alicuius factionis auctor, non auditur appellans in 6. par. uer. appel. nu. 196 — 526

Laudari in auctorem quando quis debeat, in 6. par. uer. auctor, nu. 5 — 541

Legatum unius equi factum Titio, & alterius Mæuio, operatur ut Titius primo nominatus eligat unum de duobus, in proœ. num. 17 — 3

Legatum factum perſonæ incertæ, quæ ex aliquo futuro euentu uenit certificanda, ualet in 2. par. num. 4 — 5

Legatarius dẽt capere legatum de manu hæredis, alias ſi cadit propria auctoritate cum uitio ut quia poſſeſſio non ei cauſas, cadit a iure ſuo in 4 par. 6. diſt. nu. 10 — 138

legatarius quando petit ſatiſdationem ab hærede cauſa dicitur ſummaria, in 4. parte, 9. diſt. nu. 184 — 183

legitimatio perſonarum ſemper requiritur in cauſis etiam ſummarijs, in 4. parte, 9. diſt. num. 38 — 158

legitima cauſa nõ eſt ſummaria, ſed alimentorum ſic, in 5. par. 9 d. nu. 168 — 182

lenones ciuitatum, deuaſtatores dicuntur, & poſſunt per iudicẽ requiri, & de ciuitate expelli in 6. par. uer. inq. nu. 167 — 296

lex Moſaica prophetica, & ciuilis, quo tẽpore proditæ ſint, in 3. par. nu. 9. 12 — 17

lex Moſai[illegible]dio uocabulo appellatur lex decalogi, & in quibus conſiſtit, ib. nu 10 — eo.

lex Moſaica continet præcepta, moralia, & myſtica, ib. nu. 13 — eo.

lex Moſaica, & prophetica hodie ſeruatur, & legari poteſt ad deciſionem cauſarum, ibi. num. 13 — eo.

lex Moſaica an ſit hodie in obſeruantia inter Chriſtianos, ib. nu. 47 — 23

lex Moſaica ſeruatur etiam hodie inter Iudæos & eſt lis ſpeciale inter eos, qua deficiẽte ſeruatus ius commune, ibid. nu. 49. cum pl ſeq. — 24

lex Moſaica quoad matrimonia inter Iudæos ſeruatur, ib. num. 58 — 25

lex Moſaica quo ad circuncisionem, ſeruetur inter Iudæos, ib nu. 62 — 26

lex prophetica, quæ dicatur, in 3 par. numero 12 — 17

lex prophetica an ſit hodie in uſu, ibid. num. 64 — 26

lex euangelica, lex apoſtolica, & quæ dicantur ib. nu. 29. 31 — 20

lex euangelica continet ius diuinum, & naturale immutabile & ſeruetur inter Chriſtianos, & lex uitæ appellatur. ib n. 49 — eo.

lex euangelica in multis currexit legem Moſaicam, ib. nu. 70 — 27

lex Apoſtolica, de hac lege, require ſupra, in litera A, in uer. Apoſtolica lex.

lex canonica, quæ dicatur, & quare fuit introducta, & in quibus uoluminibus cõſiſtat, ib. nu. 33 — 21

lex canonica ſeruatur inter Chriſtianos, & ſi in aliquo contradicit legi ciuili, utraq. lex ſeruari debeat, ib. nu. 73. 75 — 27

lex canonica ſeruatur in utroque foro in cauſis miſerabilium perſonarum. ib. n. 76 — eo.

lex canonica præfertur dicto cuiuslibet sãcti, & dicto Theologorum in deciſionib. cauſarum. Secus quod ad ſolam interpretationem diuinæ ſcripturæ. Fallit, quando dictũ ſancti eſſet munitũ auctoritate noui vel veteris teſtamenti. ib. nu. 77. 78 — eod.

lex 12. tabularum, qualiter fuit introducta, & de eius hiſtoria, ib. nu. 10 — 18

lex ciuilis a regibus originem habuit, ibi. nume. 14 — 17

lex ciuilis qualiter hodie ſeruetur, & in quib. conſiſtat, ib. nu. 68 — 26

lex ciuilis canoni non obuians, per canones approbata, cenſetur, ib. nu. 74 — 27

leges ciuiles quot annis ante aduentum Chriſti fuerint, ſed poſt aduentum confirmatæ fuerint, ib nu. 28. 29 — 20

Leges

Leges ciuiles in decretis inſertæ, non debent ſeruari,ut canones,ibi.nu.38 22
Leges ciuiles quis primus dedit,ib. nu.17 18
Lex fiebat congregato populo R. ad interrogationem conſulis,ibi.nu.21 19
Lex naturalis eſt immutabilis, & ſemper fuit in uſu,& eſt hodie,ibi.nu.40.& 41 22
Lex Longobarda eſt inualida, & uulgaris appellatur,ib.nu.100.101 31
Lex quãuis dura & iniuſta ſit, & ſine ratione, tamen ſeruanda eſt,ib.nu.102 32
Lex transfertur cum traslatione Regni, niſi nouus regnator eam confirmet,ibid. num. 104 eod.
Leges nonæ fuerunt a tempore Adę, uſque ad tempus noſtrum in 3.par.nu.1 15
Leges qualiter fuerunt introductæ in hoc ſeculo.ibi.11.cum ſeq.per totum 17
Leges neque conſtõnes non erant legis naturalis tempore,ſed omnia erant cõia, & homines naturaliter uiuebant,ibi.nu.7 16
Leges quomodo conceſſæ fuerunt Romanis ab Athenienſibus,ib.nu.20 18
Leges condere,ſpectata ad ſolũ principe poſt translatum imperium,ib.25.& 29 20
Leges omnes de mundo,aut ſunt diuinæ, aut humanę poſitiuæ,ibi.nu.80 28
Leges omnes an hodie ſint in uſu,ibid. num. 41 22
Legis imperatorum cenſetur procedere ab ipſo Deo,ib nu.120. 36
Leges iuſconſultorum factæ fuerunt cum tanta iuſtitia ut in eis iniuſtitia conſiderari nõ poſſit,ib nu.121 eo.
Leges prohibentes appellationem ſunt odioſæ,in 6.par.ver.appel.num.367 513
Legum correctio non præſumitur,niſi expreſſæ appareat in 6.parte,uer.inq. numero 84 284
Legibus regiis uſque ad quod tẽpus, uixerũt eſt reus in 3.par.n.18 18
Libellus in actione iniurarum quomodo procedat ciuiliter,vel criminaliter,in 4. parte, 1.diſt.nu.6 44
Libellus in quo pro æſtimatione iniuriæ, & delicti,ſatiſdatio in pecunia petitur,non tenet.ib.nu.29 50
Libellus in actione iniuriarũ ubi petitur ſatiſfactio delicti,& æſtimatio iniuriæ cumulatiuę nõ procedit. Fallit qñ in libello fieret proteſtatio quod agens contentatur altera tm̃ ſi ſufficienter eius puniatur,ibi.n.25.49
Libellus qualiter formetur de duobus reis debenti,ibi.n.23 eo
Libellus ut procedat quando ſimul ex eodem delicto ciuiliter agitur, debet actor principaliter,agere criminaliter. petendo reũ puniri,& incidenter per iudicis officium reſtitutionem petere.ibi.nu.28 eo.
Libellus in quo petitur quem puniri, & fieri rei reſtitutionem,valet,& ſaluatur, ibidem nu.30 51
Libellus in quo agitur ciuiliter de crimine,an & quando locum, & tempus continere debeat,ibi.nu.38 52
Libellus quomodo formetur,in iudicio miſto ibi.nu.93 68
Libellus an hodie continere debeat locum,& tempus in cauſis miſtis ſtante regi-pragmatica,quod in cauſis miſtis procedatur ſine figura iudicij,ibi.nu.94.95 eod.
Libellus non requiritur hodie in Regno, ubi agitur de crimine ciuiliter,uel miſtim. Sed ſufficit talis,qualis petitio dummodo contineat locum & tempus,ib.n 96 69
Libellus qualiter formari debeat in crimine iniuriarũ ſup iniuriæ æſtimatione,uel agendo ciuiliter de aliquo crimine,ib nu. eo.
libellus non requiritur,ubi proceditur ſine figura iudicij,ſed requiritur talis qualis petitio,quæ eſt de iure naturali,& obmitti non poteſt,in 4.par.9.diſt.nu.12.13 154
libellus generalis, & incertus admittatur,ubi proceditur ſine figura iudicij. ib.nu.13.eo.
libellus ineptus procedit, vbi proceditur ſine figura iudicij,ib.nu.14 eo.
libellus procedit in Regno,et ſi petatur ſolum cogi,& cõpelli.Idem ſi agatur ex una cauſa & probetur de alia,ibi.nu.16.17 155
libellus in regno non requiritur in ciuilibus imo cauſa poteſt incipere ab articulis, ibi. nu.18 eod.
libellus an requiratur in cauſis ſpiritualibus, in 4. par.13 diſt.nu.9 214
libellus ineptus in criminali cã, reddit iudiciũ nullum in 4 par.16.diſt.nu.62 230
libellus criminalis continens indeterminatus locum ualet, & in probationibus ſuppleri poteſt,ibi.nu 63 eo.
libellus continens non nomen accuſati,uel occiſi,an procedat,ibi.nu.94 eod.
libellus criminalis an diem cõmiſſi criminis continere debeat,& an teneat accuſator illũ ad inſtantia rei declarare,ib.nu.95 eo.

&

& in 6.par.verſi libellus,nu.11 337
Libellus iniuriarum ciuiliter fieri non poteſt ad æſtimationem iniuriæ, quando coniunctus agit pro iniuria coniuncti. Item non debet agi pro iniuria propria, ſed pro interesse ſanguini,in 6.parte,verſ.inq.nu.60.65 66 1 8.& ſeq.
libellus iudici,& parti offerri debebat,in 6.par.uer.libellus,nu.1 335
libellus in clarus eſſe debet ut poſſit reus deliberare,an uelit cedere,uel contendere,ib.n.2 eo.
libellus ut procedat quid continere debeat, ibi.nu.4.5 eod.
libellus criminalis quid continere debeat, ut ualeat,ib.nu.6 336
libellus an poſſit præſentari die feriato ad honorem Dei,ib.nu.19.337.in 6. par. in uerſ. appel.nu.317 511
libellus præſentari poteſt etiam die feriato ad honorem Dei quando periculum eſt in mora,uel res eſt tempore peritura in d. uerſ. libellus,nu.21 338
libellus quantumcunque generalis, & obſcurus,admittitur in cauſis ſummariis,niſi tãta ſi obſcuritas,ex qua reus non poſſet deliberare,ib.nu.24 eo.
libellus in quo actio inepta exprimitur an uitietur in 6.par.uer.ſententia,nu.69 464
libellus nec litis conteſtatio non requiritur in Regno,in appellationis cauſa cum incipiat a proceſſus apertura,in 6.par. uerſ. appe.n.245 518
libelli porrectio non eſt de proceſſu iudicij,in 6.par.uer.libellus,nu.20 338
libelli oblatio citationem præcedere debet.ib.nu.15 eo.
libelli copia ſumptibus actoris dari debet in 6.par.uer. actorum editio,nu.63 440
liber decretorum a quo fuit conditus,& an ſit auth.in 3.par.nu.34 21
liber Decretorum quatuor habet ſpecies auctoritatem,& an omnes ſint authenticæ,ib.nu.35 22
liber Decretorum tempore Papæ Alexandri tertij compilatus fuit], ſub anno Domini M.cl.ſed liber Decretalium ſub anno M.222.ibi.nu.39 eo.
liber Feudorum cõpilatus fuit ab Oberto de Orto I.C.Mediolanenſi &an dicatur authẽticus in 3.par.nu.84 29
libri ſcholarium retineri poſſunt pro expenſis funeralibus,in 6.par.uerſi. executio. nu.47 549
libri ſcholarium capi non poſſunt pro executione,niſi quando non habent alia bona, ibi.nu.46 eod.
ligius quis dicatur,in 6.par.uerſi.iuramentũ, nu.44 429
limitatio ad l.non eo minus,C.de procur.in 6 par.uer.ſententia,n.106 467
limitatio ad l & in maioribus,C. de appella.in 6 par.uerſ.appel.nu 349 531
limitatio ad gl.in l.1.§ fi.ff.a quibus appella. non lice.nu.346 531
lis in quo differat ad inſtantiam,& quæ dicatur lis,& quando incipiat dici lis.in 5. par. nu.63.64.65 261
litis pendentia non inducitur per citationem factam petitioni porrigendæ,in 6.par. uer. citatio,nu.71 138
litis conteſtatio non requiritur in cauſis ciuilibus in Regno ſed actus ille, qui immediate ſequitur,habet uim litis conteſt.in 4.parte,9.diſt.nu.20.155.& in 6.par.uer. litis cõteſtatio,nu.1 375
litis conteſt.dicitur lapis angularis, iudicij, & non poteſt obmitti de iure cõi, in 6.parte, uerſi.litis conteſtatio,nu.1 eod.
litis conteſtatio quid ſit,ibi.nu.3. eo.
litis conteſtatio qualiter,& per quæ uerba fiat ibi.nu.5 376
litis conteſtatio non inducitur, per exceptionem peremptoriam oppoſitam,ib.n.6. eo.
litis conteſtatio ſit etiam per verbum, ignoro.ibi.nu.7 eo.
litis conteſtatio non poteſt fieri in iudicio abſente actore,ibi.nu.8 eod.
litis conteſtatio inducitur per reſponſionem factam poſitionibus,in cauſis ſummariis, quando non præceſſit libellus,in 7.par.uer. pobtio.nu.3 389
litis conteſtationis,qui ſint effectus,in d.uerſ. ius conteſtatio.nu.15 377
litis conteſtationem an impediat proteſtatio, quando non animo litem conteſtandi qs reſpondet,ib.nu.16 eod.
litem conteſtari quis poteſt præciſæ compelli, nu.9 376
litigans qñ impeditur facto aduerſarii, datur noua dilatio,in 8.p.uer.dilat.nu.8 386
litigans coram iudice a quo,poſt appellationẽ interpoſitam appellationi renunciari videtur,in 6.par.uer.appel.nu.342 530

Litiga-

Litigator qui poſt litem conteſtatam ſe abſẽtauit, & non hẽt domum vel neminem reliquit in domo, per publicum proclama citari poteſt in ſexta parte uerſi. citatio, num. 99 321
litigatorio impedio facto aduerſarii non currit inſtantia, in 5. par. nu. 30 215
litigioſi uitium non inducitur, quando ſuper re aliqua agitur criminaliter, in 4. par. 1. di. nu. 91 68
locus, & tempus commiſſi criminis in libello requiritur in 4. par. 1. diſt. nu. 14 46
locus, & tempus commiſſi criminis an requiratur in cauſis miſtis ſtante Regia pragmatica, quod in illis procedatur, ſine figura iudicis, ibi. nu. 94 68
locus, & tempus ſpolii requiritur in libello, in quo intentatur interdictum, unde ſexta in 4. par. 7. diſt. nu. 34 141
locus, & tempus commiſſi criminis in inquiſitione contineri debet, in 6. par. uerſ. inquiſitio, nu. 35 274
locus an, & quando in citatione inſeri debeat in 6 par. uer. citatio, nu. 68 317
locus qui dicatur de iure deputatus ad ſententiam proferendam, & curiam regendam p iudices tam ordinarios quam delegatos, in 6. par. uerſi. ſententia, n 71. 78. cum plu. ſeq. 464
locis piis datur reſtitutio in integrum in 6. parte, verſi. appellatio nu. 90 491
locum tenens. Require infra, litera V, in ver. Vicegerens.
ludens, & ludere uidens, & mutuãs pecuniam ludenti, & docens ludentem æquiparatur, & omnes pena inducta contra ludentes puniuntur, & idem in iurante non ludere in 6. parte, uer. iuramentum, nu. 46 429
MAgiſtratus appellatione non uenit delegatus, ſed tantum ordinarius in 3. par. 5. diſt. nu. 49 110
Maioribus patet in integrũ reſtitutio ex clauſula generali, ſi qua mihi ex iuſta cauſa eſſe uidebitur in 6. par. uerſi. appellatio. nu. 82 490
Maioribus læſis vltra dimidiam iuſti precii datur reſtitutio in integrum, ibi. nu. 83. eo.
Malum maius non reperitur, quam ſit uſura, in 6. par. ver. inquiſitio. nu. 120 292
Mandatum geminatum de eodem alicui factum nihil ualet ſecundum, ſed tantum primum, in 6. par. ver. appellatio, n. 147 502
Maritus agens, ut procurator uxoris, eſt nullũ haberet mandatum, facit iudicium eſſe nullum licet ut legitimus adminiſtrator agere potuiſſet in 4. par. 16 diſt. nu. 29 124
Maritus pro iniuria uxoris poteſt accuſare criminaliter, & ciuiliter, in 6 par. uer. inquiſitio. nu. 60 278
Materia obligata, an cenſeatur obligatũ materiatum, & an ſtatutum, uel depoſitum in materia, cenſetur etiam diſpoſitum in materiato, & an vnum veniat appellatione alterius, & econtra, in 2. par. nu. 18. 19 8
Materia & materiatum, qualiter differãt, ibi. nu. 18. 19. 20 eod.
Materia reductionis, quotidiana eſt in 6. par. uer. appellatio. nu. 123 496
Matrimonia Iudæorum ſecũdum legem Moſaicam contrahuntur in 3. par. nu. 58 25
Matrimonia ante, quam contrahantur citari debent cõtradictores per publicum proclama infra certum terminum alias clandeſtina dicuntur, in 6. par. uerſi. citatio nu. 102 322
Matrimonialis cauſa, eſt ſummaria in 4. part. 9. diſt. nu. 172 182
Mens diſponentis attenditur, ubi de ea cõſtat non odio uerborum, in 3. par. nu. 109 34
Menſis commiſſi criminis in libello criminali accuſatorio apponi debet in 6. par. uerſi. libellus, nu. 13 357
Mercatorum in curia omnes cauſæ ſunt ſummariæ, quia in eis proceditur ex mera æquitate in 4. par. 9. diſt. nu. 47 160
Militia ſola non probat beneficium reſtitutionis in integrum, ſed occupatio in militiæ expeditione, in 6. par. uer. appell. n. 99. 49.
Minæ iudicis inducunt iuſtam cãm ipſum recuſandi, in 6. par. uer appellat. n. 49 488
Minor laicus litigans coram ẽpo recepit curatorem ab eo, & econtra minor clericus litigans corã iudice laico recipit ab eo curatorem, in 4. par. 11. diſt. nu. 13 194
Minor in iudicio criminali eſſe non poteſt in 4 par. 16. diſt. nu. 80 232
Minor qñ adiuit hæreditatem, & poſtea per in integrũ reſtõnem uult ſe abſtinere, & repudiare, tunc citandi ſunt oẽs creditores incerti per proclama, cum termino trium menſium in 6 par. uer. citatio. nu. 103 322
Minor ætas de iure cõi dr̃ uſque ad 15. annos & ætas 25. annorum, legitima dr̃, in 6. par. uer. appellatio, nu. 80 490

Minori litiganti per procuratorē a ſeipſo cōſtitutum, cū iuſo, nō datur beneficiū reſtitutionis integrum, ibi.nu.104 493
Reliqua uide infra, in uerſi. ſimiliter.
Miſerabiles perſonæ trahūt immediate aduerſarios ſuos coram Imperatore, & laicos corā iudice eccleſiaſtico, & earū cauſæ de plano expediri debent, in 4.par.9.di.n.194.184
Item procedit in eis iudex ex officio, in 6. par.uer.inquiſit.nu 32 273
Miſſio in poſſeſſionem, qñ facienda eſt cōtra abſentem indefenſum, debent requiri eius conſanguinei, & amici per proclama, in 6. par.uer.citat.nu.107 322
Miſtum iudicium, quod dicatur, in 4. par.1. diſt.nu.92 68
Myſtica præcepta, quæ dicantur, in 3.par.nu. 61 17
Moderari, verbum importat diminutionem pœnæ, in 4.par.1 diſt.nu.58 57
Monetam falſam faciens, quæ non expēditur in regno Siciliæ, quæ pæna puniatur, in 4. par.2.nu.3 74
monitio iudicis hēt ulm perēptorii, & trinæ citationis, in 6.par.uerſ.citat.nu.49 313
mortuus filius prius præſumitur, qñ pr, & filius, uel mater, & filius, in codē conflictu, bello, aut mari moriuntur, in proœ.n.15.2
mortuo delegato cauſa non reuertitur ad ordinarium, ſed ad principem delegantē in 4. par.16.diſt.nu.59 229
moyſes habuit ſacerdotiū à Deo una cum lege, & ab ipſo fuit per Chriſtum translatū in Petrum, in 3.par.nu.70 27
multa per quos iudices irrogari poſſit, & an per delegatum, in 4.par.5.diſt.nu.74 114
multa hodie irrogatur ad arbitrium iudicis, vnde diſpoſitio, l.eos, C. de modo mulcta, non ſeruatur, ibi.nu. eod.
multa irrogatur ſecundum diuitias, & pauper tatem, & ob paupertatem remittitur, in 6. parte, uerſ.ſentētia, nu.31.32 459
mulier uiuens iure Romano in Siciliæ regno ſine mundualdo teſtari poteſt, in 3. parte, nu.125 37
mulier, quæ per ſtatutum non poteſt contrahere ſine conſenſu pro inquorum, intelligitur quando contrahit nomine proprio ſecus, ſi alieno, ibi.nu. 124 36
mulier teſtificari poteſt contra clericum, quādo ciuiliter de crimine agitur, in 4.par. 1. diſt.nu.41 53
Mulier qñ facit contractum ſibi utilem, non requiritur conſenſus propinquorum, in 4. parte.16.diſt.39 225
mulier quæ decipitſub auri pmiſſione, inuita dr, & qui decipit mulierem cum promiſſione pecuniæ, & ſub tali pmiſſione, uel datione ipſam adulterat, punitur pœna ſtatuti loquentis de adulterante inuitam mulierem, in 6.par.uerſ.inquiſit.nu.167 297
mulier honeſta ī domo examinatur ſine citatione partis, in 6.par.uerſ.citat.nu.27 311
mulier poteſt compromittere, ſine mūdualdo ſecundū Regiam pragmaticam, in 6. par. uer.compromiſſum, nu.11 381
mulier carceratur pro debito, qñ inſtrm ſecūdum formam ritus præſentatur, in 6.parte uerſ.inſtrumentorū productio, nu.20 420
mulier iudex eſſe non poteſt, in 6. parte, uerſ. ſententia, nu.98 467
mulier, ſiue maior, ſiue minor, reſtituitur in integrum in regno, etiam ſi ueniat, ut auctrix laudata, & nō datur ultra bis, & dicatur primum, & ſecundum beneficium in 6.parte, uerſ.appe.nu.101 493
mulier litigans per procuratorē cum iuſo an reſtituatur in integrum, ibi.nu. 06 eo.
mulier, & minor pñt infra quadriennium cōtinuum petere reſtitutionem in integrū, aduerſus tpis lapſum l. dierū, in appellatione conſtitutorum, ibi.nu.414 538
mundualdus non requiritur in muliere cōtrahente noīe alieno, in 3.par.nu 114 36
mūdualdus datur in regno mulierib. tantum uiuentib. iure Longobardo, ibi.n.125 37
mundualdus requiritur in teſtō mulierū uiuētium iure Longobardo, ib.nu.325 eo.
mundualdus dari pōt mulieri etiā a iudice deambulante in 4.par.9.diſt.nu.102 185
mundualdus non requiritur, quando mulier facit contractum ſibi utilem, in 4. par.16. diſt.nu.49 217
mutus iudex eſſe non poteſt in 6 parte, uerſ. ſententia, nu.98 457
Naturale ius ſecundariū, rōnis, quo fit inuentum tempore, in 3.par.nu. 5 16
Naturalis quæ ſit cauſa, & an illi rem unciari poſſit, in 1.par.nu.29 9
Naturalis contractum iudiciorum, & aliorū actuum, quæ dicantur, ibi.nu. 29 eo.
Naturalia poſſunt in cōtractibus tolli, de uoluntate partium, ibi nu.44 12
Naufragorū cauſa, dr ſummaria, & expeditur

leuato

leuato velo, & pōt in ea index pcedere ex officio, in 6. parte, uer. inquiſit. n. 146 295
Negans cum iuſo ſe commiſiſſe delictū licet mendaciū dicat, nō tñ periturus dicitur in 6. par. uer. interrogatio, nu. 9 548
Negociorum quod dicatur, & in quo differat a cauſa, & controuerſia, in 5. p. nu. 68 271
Nemo uiam elegiſſe uidetur, per quam actus & uoluntas ſua, impugnetur in 6. parte, 9. diſt. nu. 107 116
Nomen rei quando receptū dicatur inter reos in 4. parte, 6. diſt. nu. 59 135
Nomen iuris periti ad quem mittitur pro cōſilio non debet edi partibus, in 6. par. uerſ. appell. nu. 9 484
nomina teſtium non tenetur quis edere parti ante publicationem, in 6. parte, uer. actorū edit. nu. 9 440
nominatus primo cenſetur maior, & dignior in 3. parte. nu. 117 35
nominatio dñi in iudicio, qñ fieri debeat, & quid operetur, & in quo differt a laudatione actoris, & an habeat locū in poſſeſſorio, & qd ſi reus nolit noīare, ſuccubuit, an ſiu dicet dño ī 6. p. uer. noīatio, p tot. n. 1. 344
notarius unus comitatus, poteſt facere contractum in alio comitatus, uolente domino illius comitatus, in 3. parte, nu. 104 32
notarius in die feriato inſtrumentum facere poteſt. in 4. parte, 16. diſt. nu. 86 233
notarius iudex chartularius dicitur, & exercet acta uoluntariæ iuriſdictionis, in 4. p. 18. di. nu. 3 237
notarius putatiuus ex errore cōmuni, an acta publica facere potes, in 6 par. uerſ. actorū editio. nu. 28 437
notarius acta edere non tenetur, ſine ſalario, ibi. nu. 59 440
notarium crimine omne, poteſt per iudicem inquiri ex officio, & puniri, in 6. parte, uer. inquiſit. nu. 140. ſeq. 294
notorium dicitur, quod per decē teſtes probatur, ibi. nu. 203 300
notorium non releuat ab onere proponendi, licet releuat ab onere probandi, in 6. parte uer. appel. nu. 15 502
nullitas iudicii ex quib. cauſis cōſideretur, in 4. parte, 16 diſt. per totum, nu. 1 218
nullitas ſententiæ uſque ad 30. annos poteſt proponi, & allegari in 6. parte, uer. ſenten- tia, nu. 154 471
nullitas ſententiæ epiſcopi, poteſt reduci coram eius uicario, & econtra, in 6 parte, uer. appe. nu. 382 555
nuncius ad citandū poteſt eligi per iudicem, & famulus ſuus, uel alterius partis. Imo & ipſm litigātem eligere poteſt, ut citet aduerſarium, in 6. parte, uer. citatio. num. 44 316
nuncius nō poteſt ſine ſcriptura capere perſonam neque bona, ibi. nu. 78 319
nūcius quando aliquē domi citauit, in relatione clare dicere dēt, quod cum perq̄ſiuit in ciuitate, & nō inuenit unde cū domi citauit alias non ualet relat. ibi. num. 127 325
nuncio priuato electo per iudicem non creditur ſine literis, ibi. nu. 46 315
nūcio dicendi ſe citaſſe, quomodo, & quando credatur, ibi. nu 51 314
nuncio ſeu executori ad capienda bona fiſco delata, uel ad exigendas pecunias fiſcales non creditur ſine literis, ibi. n. 77 319
nuncio ſpecialiter electo non creditur, ſine literis ibi. nu. 79. & ſupra, nu 47 eo.
nuncii curiarum, uiles perſonæ eſſe ſolent, & ſolent portare al qua ſigna per quæ cognoſcentur, ibi nu. 41. 45 312
nuncii relatio ex actis apparere debet anteq̄ actus in contumaciam fiat, alias actus eſt nullus, ibi. nu. 5 314
Reliqua uide infra, in litera R, in uerſ. relatio nuncii.
OBertus de Orto fuit iuris conſultus Mediolanenſis. & ipſe librum Feudorum compilauit in 3. parte, nu. 84 29
Obligatio anti dotalis inuēta eſt de iure naturali, in 3. parte, nu. 4 16
Obligatio pænes acta curiæ recipi debet corā iudice uel iudice mandāte, alias recepta extra locū iudicii, nō ualet nec hēt executionem paratā unde inuenitur cōtra notarios actorū, qui alio modo recipiunt, in 6. parte. uer. actorum edit. nu. 9 435
Obligatio pænes acta curiæ poteſt recipi etiā abſente creditore, ibi. nu. 20 eod.
Obligatio gñalis nō cludit ueſtes, lectū, & ſupellectilia. ī 6. par. uer. exec. n. 28. 30 548
Obligata ſylua, non cenſetur obligata nauis poſtea facta ex lignis illius ſiluæ, quia obligatio materiæ, non ſe extendit ad materiarum, in 2. par. nu. 18. 19 9
Obſeruantia generalis, & conſuetudo, non indiget probatione, ſed ſufficit eā allegare in 3. par. nu 102 32
Occidēs aliquē tenetur ad expenſis medicina-

Minori litiganti per procuratorẽ a ſeipſo cõſtitutum, cũ iuro, nõ datur beneficiũ reſtitutionis integrum, ibi.nu.104 493

Reliqua uide infra, in uerſi. ſimiliter.

Miſerabiles perſonæ trahũt immediate aduerſarios ſuos coram Imperatore, & laicos corā iudice eccleſiaſtico, & earũ cauſæ de plano expediri debent, in 4.par.9.di.n.194.184

Item procedit in eis iudex ex officio, in 6. par.uer.inquiſit.nu 32 273

Miſſio in poſſeſſionem, qñ facienda eſt cõtra abſentem indefenſum, debent requiri eius conſanguinei, & amici per proclama, in 6. par.uer.citat.nu.107 322

Miſtum iudicium, quod dicatur, in 4. par.1. diſt.nu.92 68

Myſtica præcepta, quæ dicantur, in 3.par.nu. 61 17

Moderari, verbum importat diminutionem pœnæ, in 4.par.1 diſt.nu.58 57

Monetam falſam faciens, quæ non expeditur in regno Siciliæ, qua pæna puniatur, in 4. par.2.nu.3 74

monitio iudicis hẽt uim peremptorii, & trinæ citationis, in 6.par.uerſ.citat.nu.49 313

mortuus filius prius præſumitur, qñ pr̃, & filius, uel mater, & filius, in eodẽ conflictu, bello, aut mari moriuntur, in proce.n.15.2

mortuo delegato cauſa non reuertitur ad ordinarium, ſed ad principem delegantẽ in 4. par.16.diſt.nu.59 229

moyſes habuit ſacerdotiũ à Deo una cum lege, & ab ipſo fuit per Chriſtum tranſlatũ in Petrum, in 3.par.nu.70 27

multa per quos iudices irrogari poſſit, & an per delegatum, in 4.par.3.diſt.nu.74 114

multa hodie irrogatur ad arbitrium iudicis, vnde diſpoſitio, l.eos, C. de modo mulctæ, non ſeruatur, ibi.nu. eod.

multa irrogatur ſecundum diuitias, & paupertatem, & ob paupertatem remittitur, in 6. parte, uerſ.ſentẽtia, nu.31.32 459

mulier uiuens iure Romano in Siciliæ regno ſine mundualdo teſtari poteſt, in 3. parte, nu.125 37

mulier, quæ per ſtatutum non poteſt contrahere ſine conſenſu pro in quorum, intelligitur quando contrahit nomine proprio ſecus, ſi alieno, ibi.nu.124 36

mulier teſtificari poteſt contra clericum, quãdo ciuiliter de crimine agitur, in 4.par.1. diſt.nu.41 53

Mulier qñ facit contractum ſibi utilem, non requiritur conſenſus propinquorum, in 4. parte.16.diſt.39 225

mulier quæ decipitur ſub auri ꝓmiſſione, inuita dr̃, & qui decipit mulierem cum promiſſione pecuniæ, & ſub tali ꝓmiſſione, uel datione ipſam adulterat, punitur pœna ſtatuti loquentis de adulterante inuitam mulierem, in 6.par.uerſ.inquiſit.nu.167 297

mulier honeſta ĩ domo examinatur ſine citatione partis, in 6.par.uerſ.citat.nu.27 311

mulier poteſt compromittere, ſine mũdualdo ſecundũ Regiam pragmaticam, in 6. par. uer.compromiſſum, nu.11 381

mulier carceratur pro debito, qñ inſtrm̃ ſecundum formam ritus præſentatur, in 6.parte uerſ.inſtrumentorũ productio, nu.20 420

mulier iudex eſſe non poteſt, in 6. parte, uerſ. ſententia, nu.98 467

mulier, ſiue maior, ſiue minor, reſtituitur in integrum in regno, etiam ſi ueniat, ut auctrix laudata, & nõ datur ultra bis, & dicat primum, & ſecundum beneficium in 6.parte, uerſ.appe.nu.101 493

mulier litigans per procuratorẽ cum iuſo an reſtituatur in integrum, ibi.nu. 06 eo.

mulier, & minor pñt infra quadriennium cõtinuum petere reſtitutionem in integrũ, aduerſus tpis lapſum l. dierũ, in appellatione conſtitutorum, ibi.nu.414 538

mundualdus non requiritur in muliere cõtrahente nõie alieno, in 3.par.nu 124 36

mũdualdus datur in regno mulierib. tantum uiuentib. iure Longobardo, ibi.n.125 37

mundualdus requiritur in teſtõ mulierũ uiuẽtium iure Longobardo, ib.nu.125 eo.

mundualdus dari põt mulieri ẽt a iudice deambulante in 4.par.9.diſt.nu.102 185

mundualdus non requiritur, quando mulier facit contractum ſibi utilem, in 4. par.16. diſt.nu.49 217

mutus iudex eſſe non poteſt in 6.parte, uerſ. ſententia, nu.98 457

NAturale ius ſecundariũ, rõnis, quo ſit inuentum tempore, in 3.par.nu.5 16

Naturalis quæ ſit cauſa, & an illi rem unciari poſſit, in 2.par.nu.29 9

Naturalis contractum iudiciorum, & aliorũ actuum, quæ dicantur, ibi.nu.29 eo.

Naturalia poſſunt in cõtractibus tolli, de uoluntate partium, ibi no.44 12

Naufragorũ cauſa, dr̃ ſummaria, & expeditur

leuato velo, & pōt in ea iudex pcedere ex officio, in 6. parte, uer. inquiſit. n. 146 295
Negans cum iuſo ſe commiſiſſe delictū licet mendacium dicat, nō tñ periturus dicitur in 6. par. uer. interrogatio, nu. 9 548
Negociorum quod dicatur, & in quo differat a cauſa, & controuerſia, in 5. p. nu. 68 272
Nemo uiam elegiſſe uidetur, per quam actus & uoluntas ſua, impugnetur in 6. parte, 9. diſt. nu. 107 1 6
Nomen rei quando receptū dicatur inter reos in 4. parte, 6. diſt. nu. 59 133
Nomen iuris periti ad quem mittitur pro cōſilio non debet edi partibus, in 6. par. uerſ. appell. nu. 9 484
nomina teſtium non tenetur quis edere parti ante publicationem, in 6. parte, uer. actorū edit. nu. 9 440
nominatus primo cenſetur maior, & dignior in 3. parte. nu. 117 35
nominatio dñi in iudicio, qñ fieri debeat, & quid operetur, & in quo differt a laudatione actoris, & an habeat locū in poſſeſſorio, & qd ſi reus nolit noīare, ſuccubuit, an ꝑiudicet dño ī 6. p. uer. noīatio, p tot. n. 1. 344
notarius unus comitatus, poteſt facere contractum in alio comitatus, uolente domino illius comitatus, in 3. parte, nu. 104 32
notarius in die feriato inſtrumentum facere poteſt. in 4. parte, 16. diſt. nu. 86 233
notarius iudex chartularius dicitur, & exercet acta uoluntariæ iuriſdictionis, in 4. p. 18. di. nu. 3 237
notarius putatiuus ex errore cōmuni, an acta publica facere potes, in 6 par. uerſ. actorū editio. nu. 26 437
notarius acta edere non tenetur, ſine ſalario, ibi. nu. 59 440
notarium crimine omne, poteſt per iudicem inquiri ex officio, & puniri, in 6. parte, uer. inquiſit. nu. 140. ſeq. 294
notorium dicitur, quod per decē teſtes probatur, ibi. nu. 203 300
notorium non releuat ab onere proponendi, licet releuat ab onere probandi, in 6. parte uer. appel. nu. 15 502
nullitas iudicii ex quib. cauſis cōſideretur, in 4. parte, 16 diſt per totum, nu. 1 218
nullitas ſententiæ uſque ad 30. annos poteſt proponi, & allegari in 6. parte, uer. ſenten. tia, nu. 154 471
nullitas ſententiæ epiſcopi, poteſt reduci coram eius uicario, & econtra, in 6 parte, uer. appe. nu. 182 555
nuncius ad citandū poteſt eligi per iudicem, et famulus ſuus, uel alterius partis. Imo ut ipm litigātem eligere poteſt, ut citet aduerſarium, in 6. parte, uer. citatio. num. 44 316
nuncius nō poteſt ſine ſcriptis capere perſonam neque bona, ibi. nu. 78 319
nūcius quando aliquē domi citauit, in relatione clare dicere dēt, quod cum perqſiuit in ciuitate, & nō inuenit unde cū domi citauit alias non ualet relat. ibi. num. 117 325
nuncio priuato electo per iudicem non creditur ſine literis, ibi. nu. 46 315
nūcio dicendi ſe citaſſe, quomodo, & quando credatur, ibi. nu 51 314
nuncio ſeu executori ad capienda bona fiſco delata, uel ad exigendas pecunias fiſcales non creditur ſine literis, ibi. n. 77 319
nuncio ſpecialiter electo non creditur, ſine literis ibi. nu. 79. & ſupra, nu 47 eo.
nuncii curiarum, uiles perſonæ eſſe ſolent, & ſolent portare aliqua ſigna per quæ cognoſcantur, ibi nu. 41. 43 312
nuncii relatio ex actis apparere debet anteq̃ actus in contumaciam fiat, alias actus eſt nullus, ibi. nu. 5 314
Reliqua uide infra, in litera R, in uerſ. relatio nuncii.
OBertus de Orto fuit iuris conſultus Mediolanenſis. & ipſe librum Feudorum compilauit in 3. parte, nu. 84 29
Obligatio antidotalis inuēta eſt de iure naturali, in 3. parte, nu. 4 16
Obligatio pænes acta curiæ recipi debet corā iudice uel iudice mandāte, alias recepta extra locū iudicii, ñ ualet nec hēt executionem paratā unde inuenitur cōtra notarios actorū, qui alio modo recipiūt, in 6. parte. uer. actorum edi. nu. 9 435
Obligatio pænes acta curiæ poteſt recipi ei ā abſente creditore, ibi. nu. 20 eod.
Obligatio gñalis nō cludit ueſtes, lectū, & ſupellectilia. ī 6. par. uer. exec. n. 28. 30 548
Obligata ſylua, non cenſetur obligata nauis poſtea facta ex lignis illius ſiluę, quia obligatio materiæ, non ſe extendit ad materiatum, in 2. par. nu. 18. 19 9
Obſeruantia generalis, & conſuetudo, non indiget probatione, ſed ſufficit eā allegare in 3. par. nu 102 32
Occidēs aliquē tenetur ad expenſis medicinarum

rum & intereſſe operarum, æſtimando opera tẽporis, quo potuiſſet uiuere, in quarta par. 1. diſt. nu. 7 45
Offenſus citari debet ad accuſandũ, ante quã iudex inquirat in 6. parte, uerſic. inquiſitio. nu. 38 275
Offẽſus qui iudici dixit nolle accuſare, demũ inquiſitione formata uult, non auditur ibi. nu 42 276
officiales proprio iudice condẽnatus de male geſti in officio non appellat. in 6. par. uerſ. appellatio. ibi. nu. 301 526
officialis in ſindicatu condemnatus non põt appellare, ibi. nu. 301 eo.
officialis ciuitatis, ſi facit aliquam iniuſtitiã poteſt adiri epiſcopus, uel decuriones, ut ꝓuideant ibi. nu. 390 637
opinio illa in dubio eſt ſeruanda, quæ fauet publicæ utilitati in ſexta par. uer. inquiſitio. nu 122 292
opponentes crimina teſtibus, & non probãtes qua pœna puniantur in regno, in ſexta par. uer. repulſa, nu. 5 445
oppreſſus oẽs ſiue a parte, ſiue a dño, ſiue ab alia potentiori, põt implorare offm̃ iudicis ut releuentur, & hæc dr̃ denunciatio iudicialis, in 6. par. uer. denunciatio. n 3 302
ordinarius. Require ſupra, in litera D, in uer. delegatus.
ordo ſicut ſeruatus fuit a Deo in creatione mũditia ẽt oĩa inferiora ſuo ordine gubernantur, & etiam iudicia proœ. nu. 1. 2 1
ordo modus eſt agendi ſine quo nihil recte agitur, ibi. nu. 3 eod.
ordo peruerſus uel obmiſſus, annullat actum) ibi. nu. 5 2
ordo ſeruãdus eſt ĩ uerbis, in natura in reformationibus, in cõſiliis, & ĩ oĩbus geſtis, ibi. nu. 6 cum ſeq. per totum uſque ad fi. eo.
ordo ſeruat in iudiciis, ut prius expediantur acta actoris, & deinde acta rei, ibi. nu. 1 eo.
ordo in ſententiis, & decretis exequendis, ſeruari debet, ibi. nu. 12 eod.
ordo uerborum in legatis, & diſpoſitionibus ſeruatur, ibi. nu. 17 eod.
ordo ex iuris præſumptione in debitorum ſolutione ſeruatur, ibi. nu. 20 3
ordo reſcripti, dicitur forma, in ſecunda par. num. 24 8
ordo ſcripturæ ſeruari debet, & prior in ordine, præſumitur prior in tempore, in tertia parte, nu. 107 33
Ordo ſcripturę inducit regulam, & ordinẽ intellectus, ibi. nu. 108 34
ordo ſcripturæ non attenditur, ubicunq. mẽs diſponentis eſt certa, ibi. nu. 110 eo.
ordo ſcripturæ non inſpicitur. ubi conſtat de ordine intellectus, ibi. nu. 114 35
ordo ſcripturæ perturbans ordinem neceſſitatis, nõ attenditur, ſed ad neceſſitatem reducitur, ibi. nu. 116 eo.
ordo exẽpli gratia poſitus, pro doctrina, formã non inducit, ſeruari debet, ibi. n. 113. 34
ordo iudiciarius non requiritur in ſententia interlocutoria, ſicut in diffinitiua, in ſexta par. uer. ſententia, nu. 20 457
ordo l. a diuo Pio, §. in uẽditione, ff. de re iu. Pactione pſonali ſolũ ſeruatur. Secus ĩ hypotecaria, in 6. par. uer. exec. n. 13 546
origo lectum ĩ hoc ſeculo, & origo iudicii, qualiter ſe habuit, in 3. par. n. 1. & ſeq. 16
PActus, quod uẽditor non teneatur de euĩctione, ualet, & tenetur tunc ad precij reſtitutionem in 2. par. nu. 44. 12
Pactum nudum producit actionẽ de æquitate canonica. Idem in curia mercatorum, in quarta par. 9. diſt. nu 48. 160
Pactum in venditione ancillæ, ne proſtituatur operatur, vt iudex ex officio poſſit inquirere, & ducere eam ad libertatem, in 6. par. ver. inquiſitio. nu. 131 294
Pactum de capiendo debitorem, vel eius bona operatur vt poſſit fieri captura, ſine alia partis citatione, & poteſt impetrari familia à iudice etiam contra tertium poſſeſſorem, in ſexta par. ver. citatio. nu. 11 308
Pactum nudum an firmetur iuramento, in 6. par. ver. iuramentum, nu. 35 428
Papa poteſt ius diuinum limitare in tertia par. nu. 79 28
Papa eſt iudex appellationis omniũ principũ non recognoſcentiũ ſuperiorẽ quãdo eorũ ſententię manifeſtã iniquitatẽ continet, in 6. par. ver. appellatio, nu. 276 514
Papa eſt iudex appellationis vacante imperio ibi nu. 388 536
Paria ſunt ſcire, & ſcire dr̃, in 3. pa. n. 203. 32
Partes an facere poſſunt, quod iudex ſine ſcriptis pronunciet, in 2. par. nu. 41 11
Pater magis cruciatur de tortura filij, quã propria, & ideo a filio tormenta incipi debent in proœ. nu. 14. 1
Pater ꝓ iniuria filij põt accuſare ciuiliter & criminaliter. Secus in alio cõſanguineo, quia ſolum

ſolum criminaliter poteſt,in 6.par.uerſi. inquiſitio.nu.65 280.& ſeq.
pater poteſt remittere iniuriam factam filio, eo inuito, nec alii fratres iniuriari accuſari poſſunt tanquam coniuncti,ibi.67 eo.
pater uilis non poteſt iniuriam factam filio remittere,ibi.nu.68 eod.
pater uilis non poteſt filio pupillariter ſubſtituere,ibi.n.69 eo.
pater dilapidatur, priuatur adminiſtratione bonorum filii,& tunc filius agere poteſt cõtra patrem ibi.nu.70 281
pater inuito filio iniuriam illatam a coniuncta perſona filio,non poteſt remittere, ibi. nu.71 eo.
patria ſua vnicuique charior eſt, in 3. parte, nu.43 23
pauperes litigantes in iudicio, non tenentur ſoluere ſportulas,in quarta par.9.diſt.n.69 184
pauper excuſator contumacia,in 6.par. uerſi. contumacia,nu 5 329
pax debet fieri inter ciues inimicos, quando ex hoc turbatur quies reip. & iudex poteſt ipſos compellere ad concordiam ex officio in 6.parte,uer.inquiſitio.n.164 296
peculium caſtrenſe filium condemnati,nõ datur executioni,in 6.par.uer.exec.n.56. 349
pœna in actione iniuriarum,cui applicetur, ĩ 4 parte,1 diſt.nu.10 45
pœna iniuriarum æſtimatur per iudicẽ,quando per quærelam agitur,ibi.n.11 46
pœna iniuriarum in ruſtico uerberantem litem eſt pœna manus,ib.nu.16 47
pœna duplici non debet quis pro eodem delicto puniri Fallit quando una pœna nõ fuit ſufficienter irrogata in 6.par. uerſ. inquiſitio.nu.92 285
pœna irrogata pro aliquo crimine per iudicẽ eccleſiaſticum an poſſit iterum irrogari a iudice ſeculari pro eodem,& econtra, in d. 1.diſt.nu.20.fol.46.& in d. uer. inquiſitio, nu.97 287
pœna priuationis officii non facit cauſam criminalem,ſed ciuilem. Fallit,ubi iſta ſola pœna imponeretur per ſtatutum,in dicta 1.diſti.n.32 51
pœna quando applicatur fiſco ex contractu illicito cauſa dicitur ciuilis. Secus,ſi ex delicto ibi.nu.39 52
pœna pecuniaria delicti a lege introducta, an parti uel fiſco applicetur,ibi.nu.40
pœna principali attenditur ubi poteſt procurator. In eruenire,ibi.nu.54 55
pœna arbitraria an & quando poſſit per iudicem extendi uſque ad mortem, incluſiue, ibi.nu.59 cum plu.ſeq. eod.
pœna acerrima,pro pœna mortis accipitur, ibid.nu.91 56
pœna capitalis accipitur altero de trib.modis & in dubio accipitur pro minori,ibid.nu.63 eo.
pœna mortis in arbitriis nunquam imponitur in delictis attentis,& non conſumatis, ibid.nu.65 eo.
pœna mortis nunquam imponitur,ubi lex loquitur ꝑ uerbum,moderari,ib.nu.68 57
pœna mortis irrogatur danti alapam officiali,ibi.nu.71 58
pœna iniuriarum,eſt arbitraria iudici,ibi nu. 72 eod.
pœna illa debet imponi,quæ ſolita eſt ſecundum conſuetudinem,ib.nu.73 eo.
pœna omnis a iure determinata eſt hodie arbitraria iudici,quia poteſt illam augere & minuere ex cauſa ib.nu.82 62
pœna ordinaria minuitur propter ſenectutem iuuentutem,furorem,uel ebrietatem,uel iuſtum calorem ſeu excellentiam hominis, ibidem.nu.83 eo.
pœna perpetui carceris, uel abſciſionis membri,an capitalis dicatur,in 4.par.8.diſt nu. 2 74
pœna fuſtigationis an capitalis dicatur,ibid. nu.5.6 eod.
pœna capitalis,non eſt relegatio,ib.nu.6 eo.
pœna banni,ubi bona non publicantur,æquiparatur pœnæ relegationis,ib.nu.7 75
pœna ſtigmatis in facie hominis,eſt a iure ꝓhibita,& ſtatutum illam imponens,non ualet.ib.nu.8 eod.
pœna banni ex conſuetudine hodie non irrogatur ſimul cum fuſtigatione pro furto,ib. nu.10 eo.
pœna extraordinaria ſeu arbitraria irrogatur ubi a lege uel ſtatuto non eſt impoſita certa & determinata pœna in 4.par.10.diſt.n. 5 189
pœna colludentis ſeu præuaricantis in accuſatione,quæ fit in 6.parte,uerſi. inquiſitio, nu.77 282
pœna criminalis irrogatur, ꝓ ſatisfactione reipublicæ,ibi.nu.96 286
pœna duplici poteſt puniri is, qui fuit bis cõtu

max in duobus iudiciis pro eadem cã. Idẽ in debitore, cui bis fuit accuſatum inſtrumentum pro eodem debito, ibi. n. 99. 287
Pœna reiteranda ei, qui non fuit ſufficienter ꝑ crimine punitus, qualiter irrogari dẽat, & quid ſi primo fuit punitus corporaliter, & ſecunda pęna eſt ẽt corporalis, & quid ſi veniret pœna mortis, ibi. nu. 100. 101 288
pœna mortis an & quando ex cauſa mitigari debeat, quia quis fuit aliter caſtigatus ĩ corpus, vel die carceratus pro eodem crimine, ibi. nu. 101 eod.
pœna criminalis an poſſit irrogari uſurario per epiſcopum, ibi. nu. 110. 111 290
pœna poteſt exacerbari, ut alii accipiant exẽplum. ibi. nu. 113 291
pæna exacerbatur propter delicti frequentiã, ibi. nu. 114 eod.
pœna illa debet irrogari, quæ magis timetur. ibi. nu. 115 eod.
pæna pecuniaria poteſt irrogari per iudicem eccleſiaſticum, debet tamen poſtea illã erogare in fabricam eccleſiæ, ibi. nu. 116 eo.
pęna arbitraria puniri debet, qui uenit contra præceptum legis, ibi. nu. 121 292
pęna quæ ſit contra cõmittentes conuenticulam, ſeu conſpirationem, ibi. nu. 129 293
pęna falſæ monetæ eſt ultimũ ſupplicium, cũ public. tione bonorum, ibi. nu. 189 298
pęna hęretic., eſt combuſtionis & publicationis bonorum, ibi. nu. 187 eo.
pęna inſtrumenti præſentati ſcdm formã ritus eſt redacta tarenos tres pro qualibet vncia ſecundum communem obſeruantiam, & quando exigetur, in 6. par. ver. inſtrumẽtorum productio, nũ. 2 46
pęna contumaciæ in vno tareno vel auguſtali iuxta regni conſuetudinem, intelligitur contra verũ contumacẽ, & non cõtra fictũ domi citatũ, in 6 par. ver. appell n. 489. 525
pęna mortis poteſt per iudicem permutari alicui in pęnam, ut ſit ꝑpetuus carnifex, & cẽſetur ſeruus pęna, in 6. par. uer. executio, nu. 25 547
pęna mortis pro crimine non debet irrogari hoĩ valde diſciplinato & perito in aliqua arte, uel ſcientia. Idẽ, qñ a die commiſſi delicti eſſet lapſum longum tempus. Idem, qñ criminoſus ſtetiſſet magno tpe carceratus pro illo crimine, & hoc procedunt ẽt in pęna mutilationis membri, ibi. nu. 60 550
pęnam non poteſt iudex ponere in ſententia. in caſu quo ſr ĩæ non paretur, ibi. n. 62. eo.
pęna ambæ quando tendunt ad un dicta, vna non tollitur per alteram, quæ non fuit ſufficienter irrogata, in 4. parte, 1. diſt. num. 20. 48
periurus non dicitur qui negat cum iuro ſe cõmiſiſſe delictum, licet mendacium dicat, in 6. par. ver. interrogatio, nu. 9 548
periurus non eſt principalis qui depoſuit falſum cum iuramento, ſed ſolum Deum hẽt vltorem iudex tamen poteſt ſibi facere pręceptum pęnale, ut dicat veritatem, in 6. par. uer. poſitio nu. 17 390
perſona illuſtris, & clariſſima in ſcriptis citari debet, in 6. par. uer. citatio. nu. 76 316
perſonam neque bona non poteſt nuncius ſine ſcript s capere, ibi. nu. 78 eod.
perſonæ uili & ſuſpectæ de periurio, non defertur iuramentum ſuppletorum, in 6. parte, ver. iuramentum in 6 425
petitio hæreditatis, an ſit actio mere realis, vel perſonalis in rem ſcripta, in quarta par. 3. diſt. nu. 1 85
petitio hæreditatis nõ datur ei, q quandoque fuit in poſſeſſione, & ab ea decidit, ĩ quarta parte, 7. diſt. nu. 5 137
petitio hæreditatis nõ ſolum datur ad uniuerſam ſed etiam ad rem particularem, in d. 7. diſt. nu. 8 138
petitio hæreditatis intentata, præiudicat aliis actionibus, & facit illas quieſcere, 4 par. 10 diſt. nu. 10 140
petitio reſtitutionis aduerſus ſententiam principis non impedit executionem, in 6 parte uer. appellatio, nu. 109 494
petitio reſtitutionis in integrum, impedit executionem ſententiæ, niſi malitioſe petatur in 6. par. uer. executio, nu. 58 550
petenti reuocationem attentatorum, non põt opponi proprietatis exceptio, in 6. par. uer. appellatio, nu. 405 537
petitorum iudicium, quod dicatur, & ꝙ poſſeſſorium, in quarta parte 7. diſt. num. 1. 2 135
piis locis datur reſtitutio in integrum, in 6. par. uer. appellatio, nu. 90 491
pignoratitia actio an realis uel perſonalis dicatur, in 4. par. 3. diſt. n. 60
plebiſcitum quod dicatur, & quando fuit introductum, in 3. par nu. 22 19
poſitio articulus, & capitulũ q d ſint, & qualiter inter ſe differant, in 6. par. ver. poſitio, nu.

num.1.2.3.6 389
Poſitio in quo differat a libello,ibi.nu.5 eo.
Poſitio obſcura,ſiue articulos obſcurus decla rari poſſunt poſt terminum uſque ad con cluſionem in cauſa,ibi.nu.12 390
Poſitioni criminoſæ,ſiue cõtinenti turpitudinem an & quando ſit reſpondendum.in 6. parte, uer.interrogationes,nu.7. 347
Poſitioni de facto alieno in criminalib.non debet reſponderi,ibi.nu.11 348
Poſitioni iuris non eſt reſpondendum, ibid. nu.171 eod.
Poſitionem faciens, cenſetur fateri,quod ponit,Secus ſi interrogabat,& ibi nu.6 347 & uer. poſitio.num.6 389
Poſitiones faciens, fateri uidetur incipiendo a negatiua,in d.ver.poſitio,nu.9 390
Poſitiones infra terminũ datũ ad probãdum debent fieri non autem poſt.ibi.nu.10 eo.
Poſitiones fieri debent poſitiue, non autem interrogatiuæ,& q̃ ſit ratio,ibi.nu 13 eo.
Poſitiones ſi ſunt admiſſæ ſaluo iure impedimẽti q̃d operentur iſta uerba,ib.n.23.391
Poſitionũ ſiue articulorũ copia, datur parti, non autem interrogatoriũ,ibi.nu.11 eo.
Poſitionibus reſponſio poteſt fieri uerbum credit, & iſto caſu eſt ueritatis expreſſium, ibi.nu.14 390
Poſitionib.& articulus poſt terminũ ꝑductis pars reſpondere non tenetur,ibi.n.11 eo.
Poſitionib.quando reſpondetur non debet eſſe præſens aduocato, nec procurator reſpõdentis. Fallit quando reſpondens eſſet ruſticus,uel idiota,ibi.nu.15.16 eod.
Poſition b.reſpondere nolens,an poſſit petere terminum ad deliberandum,ibi.n.22 391
Poſitionib.nolens reſpondere hr̃ pro cõfeſſo, & qualiter hoc practicetur, & q̃d ſeruetur in Regno,i 6 par.ver.appell.nu.358 352
poſſeſſio non tranſit ad hæredem, niſi apprehendatur fallit tamen q̃n defunctus poſſidebat per colonum, in 4.p 7.diſt.n.3 137
poſſeſſio antiquorum nõ prodeſt agẽti poſſeſſorio retinendæ,quando ab ea cecidit facto ſuo ex propria alienatione,ibi.nu.25 140
poſſeſſio alienata per eum qui alieno noĩe poſſidet,põt per dominum recuperari con ductione ex l.ſi.C.de acq.poſ.ibi.n.56 115
poſſeſſionem ingrediens auctoritate decreti iniuſti punitur de ui turbatiua, in 4.par. 16.diſt.nu.76 232
poſſeſſorem recuperandæ datur ei, qui moleſtatur extra iudicium,Secus,ſi in iudicio,in 7.diſt.nu.17 159
poſſeſſorium iudicium triplex eſt,& quod dicatur in d.7.diſt.nu.2 137
poſſeſſorium adipiſcendæ, q̃n habeat locum & quid requiratur ibi. nu 4.5 eo.
poſſeſſorium adipiſcendę non datur hęredi q quandoque habuit poſſeſſionẽ, & ab ea cecidit ibi. nu.5 eo.
poſſeſſorium adipiſcendæ eſt etiam remediũ. fin.C.de edict.diu.Adr.tol.ibi.n.12 158 138
poſſeſſorium adipiſcendæ etiam dicitur quãdo beneficiatus implorat iudicis officiũ, vt mittatur in poſſeſſionẽ beneficij nouiter acquiſiti.ibi.nu.13 eo.
poſſeſſorium retinẽdæ quod dicatur, & quando locum habeat,ibi.nu.14 eo.
poſſeſſorium retinendæ,nõ datur contra deiectũ turbantem ſuũ deiectorũ, ibi n.18.eo.
poſſeſſorium retinendæ datur,etiam pro iuribus in corporalibus,ibi.nu.27 140
poſſeſſorium recuperandæ ꝙ dicatur, & quãdo habeat locum, ibi. nu.28.cum plurib. ſequentibus. eod.
poſſeſſorium benefici, quando dicatur cã ſpiritualis, & an poſſit talis qõ corã iudice laico ventilari in 4.par.12.diſt.nu.5 213
poſſeſſorio retinendæ duobus litigãtibus,ille obtinet qui de antiquori poſſeſſione probat etiam ſi aduerſarius probare de titulo uerũ debẽt articula, re, quod habens titulũ poſſidet clam reſpectu ſuæ poſſeſſionis, n.19. in 4. par.7.diſt. 139
poſſeſſoria remedia recuperandæ,multa ſunt, ibi.nu.28 cum plu.ſeq.
poſſeſſoria duo recuperandæ ſunt nouiter inducta in regno unũ per conſtõnẽ,circa uiolẽtiã, & alius p tria capitula regni, & q̃n hæc habeant locum, ibi.nu.61 146
poſſeſſoria remedia an dicãtur ita priuilegiata cõtra tertios non ſpoliãtes ſicut cõtra ipſos ſpoliatores,in 4 par.6.diſt.nu.44 128
poſſeſſoria cauſa quælibet eſt ſummaria,ibi. nu 46 129
poſſidens immobilia, nõ tenetur ſatiſdare q̃a ceſſat præſumptio fugæ,in 6.par.ver.ſatiſdatio. nu.3 349
pragmatica regia, incipiens, diſpendia, q̃d in cã is ciuilib. vel miſtis ꝓcedẽ ſine figura iudicij,an locũ hẽat, q̃n pęna venit ꝓ par. fiſco & ꝓ parte parti applicãda & an tollat, ſolẽnitatẽ libellorũ, in 4 par.1.diſt.94 68

praćtica regni circa tẽpus comparitionis ob citationem,in 6.par.uer.citatio,n.67 317

præceptum,quod tibi nõ uis fieri alteri ne feceris,eſt natura Moſaica,Euangelica,& Apoſtolica confirmatum,in 3.par.nu.6 16

præceptum de ſoluendo,an ſit ſententia inter locutoria,uel diffinitiua,in 6.par.uer.ſentẽtia.nu.27 457

præceptum,quod ſit in confeſſum,an dicatur ſententia,uel non.ibi.nu.28 458

prælatus an poſſit compromittere de reb. eccleſiæ.in 4.par.14.diſt.num.5 215

prælatus uiſitans eccleſiam de uita & morib. clericorum inquirere debet. in 6.p.uer.inquiſit.nu.14 271

prælatus licet de iure poſſit eſſe iudex in cauſa ſuæ eccleſiæ,poteſt tñ ut ſuſpectus recuſari,in 6.par.uer.appell.nu.51 488

præiudicialia omnia sũt hodie in regno ſublata per conſtitutiones regni,ꝗ qualiter procedat in 4.par.20.diſ.nu.18 240

præſens in iudicio,an debeat aliter citari, uel certiorari,in 6.par.uer.citatio,nu.12 308

præſumptio eſt,quod quælibet occidens, uel dicens uerba iniurioſa habeat animũ offendedi in 6.par.uer.confeſſio.nu.17 394

præſumitur prius mortuus pater, uel mater, quam filius,inſpecto ordine naturæ. Fallit, quando filius eſſet, impubes mortuus, in proœ nu.15 2

præſumitur pro decreto ſeu ſententia iudicis maioris, Secus in iudice inferiori, & pedaneo in 6.par.uer.iuramentum,nu.3 428

præſumitur bonus is,qui per triẽniũ perſeuerauit in bonis morib.in 6.par.uer.repulſa, nu.3.in fi. 444

prætores,quãdo electi a Romanis,& quis dicatur prætor urbanus, & quis peregrinus in 3.par.nu.24 19

præuentio non impeditur per citationẽ factã petitioni porrigendæ,in 6.par.uer.citatio nu.71.in fi. 318

præuentio facta per debitorẽ facit non poſſet contra eum ꝑſentari ſecundum formam ritus.& qualiter fieri debeat,in 6.par.uer.inſtrumentorum productio,nu.26 320

primus in eligendo rem legatam primo nominatus eſſe debet in proœ.nu.171.& in 2. par.nu.108 34

primo nominatus,cẽſetur maior dignior.in 3 par.nu.117 35

princeps poteſt ex cã diſtinguere, & limitare ius gentium non aũt in totum tollere. Idẽ in iure diui.in 5 pa.nu.45.23.nu.72 25

Princeps ſolus utitur in reſcriptis clauſula appellatione remota, non autem delegatus principis, nec operatur in præiudicium, in 6.par.uer.appell.nu.337 530

princeps habet omnem iuriſdictionẽ originaliter radicatam in ſe,& ab eo dependẽt omnes iudices ſicut riuuli a fonte,in 4.part.5. diſt.nu.3 105

princeps ſolus, & non inferior cauſam ſummariæ committere poteſt,in 4.part.9.diſt. nu.3 152

princeps non cenſetur cauſam ſummariẽ cõmittere,niſi expreſſe dicat,ibi.n.5 eo.

princeps ſi facit alicui indultum de delictis ꝑteritis,quod intelligitur parte offenſa concordata,& offenſus accuſat & ea pendente remittit, an iudex poſſit proſequi ex officio,in 6.pa.uer.inquiſitio nu.56 278

princeps citare poteſt die feriata ad honorem Dei in 6.par.uer.citatio.nu.122 324

princeps ſine cauſa iurigentium detrahere non poteſt,in 6.par.uerſi.actorum editio, num.23 436

princeps poteſt eſſe iudex in cauſa propria q̃ habet cum ſuo ſubdito. Secus, ſi cum non ſubdito,in 6 par.uer.appel.nu.34 487

princeps poteſt appellationem tollere,ibidem nu 340 530

A principe non appellatur,ibi.nu.248 518

principis delegatus etiam cauſas meri, & mixti imperii ſubdelegat. in 4.parte,diſtin.5. num 68 113

principalis debet fieri excuſſio, ante q̃ conueniatur fideiuſſor,uel tertius poſſeſſor.in 4. par.20.diſt.nu.11 210

priuilegiatus nõ utiẽ priuilegio ſuo cõtra pariter priuilegiatum,in 4.par.16 d.n.411 28

probatio quæ ſoli iudici concludit, poteſt recipi etiam parte non citata,in 6.par.uer.citatio.nu.20 310

probatio per confeſſionẽ admittitur etiã poſt concluſum in cauſa. item poſt terminum datum ad probandum,& probatum habendum,in 6.par.uer.confeſſio,nu.23 375

probatio dubia interpretatur contra p'oducentem,ibi.nu.31 396

probatio an admittatur contra iuſm litis deciſorium,in 6.pa.uerſi.iuſm,nu.23 426

probatio per rei euidẽtiã, & loci aſpectum admittitur poſt cõcluſionem in cã,in 6.part. uer.

uer. concluſio in cauſa, num. 6 449
Probatio ad defenſionem rei admittitur in criminalibus, concluſione facta in cauſa in d. 6. par. uer. dilatio, nu. 3
probatione receptæ ſine dilatione, ualent. ibi. num. 13 eo.
probationes ſunt de iure diuino, in 4. part. 9. diſt. nu. 10 153
probationes quñ requirantur plene, & quando ſemiplene in cauſis ſummariis, ibidem, nume. 46 159
probationes receptę, in proceſſ. inquiſitionis non pereũt ſuperueniente accuſatore, ſed remanent in ſuo robore in 6. par. uer. inquiſitio. nu. 47 276
proceſſus eſt nullus, quñ plures ſunt delegatus, & unus ſine alio procedit, niſi in reſcripto ad poſita ſit clauſula, & ſi nõ oẽs, &c. fallit etiam in delegato ad uniuerſitatem cauſarum in 4. par. 5. diſt. nu. 31 107
proceſſus contumaciæ punitus, factus a delegato non uere delegato, non ualet. Secus in ordinario, ibi. nu. 40 109
proceſſus ualet licet iudex cauſam reconuẽtionis, pari paſſu nõ expediat, ſeu maleſacit, et debet appellari in 4. par. 6. d. nu. 14 140
proceſſus inordinatus factus ab eo, qui prius ordinarie procedere incepit an ualeat, in 4. p. 9. diſt. nu. 103 185
proceſſus factus a iudice recuſato, eſt ipſo iure nullus in 4. par. 16. diſt. nu. 4 219
proceſſus factus per aliquos ex pluribus iudicib. datis, cũ clauſula, ꝙ ſi non omnes, &c. anteq̃ eis conſtaret de impedimento collectæ eſt nullus. ibi. nu. 5 eod.
proceſſus in contumaciã factus ante nũcii relationem, eſt ipſo iure nullus, ib. nu. 9 220
proceſſus factus cõtra exititios ciuitatis ad inſtãtiam creditorum in contumaciã non ualet. ib. num. 61 229
proceſſus fabricatus ſup inepto libello in criminalibus eſt nullus. ibi. nu. 62 eo.
proceſſus factus contra eum, qui arripuit iter ad Papam, eſt nullus, ib. nu. 69 eod.
proceſſus factus die feriato ad honorem Dei, etiam de conſenſu partium, non ualet, ibi. num. 83 233
proceſſus factus die feriato ad honorẽ Dei, ualet quãdo iudicis iuriſdõ erat ipe pertura in 6. par. uer. actorum editio, nu. 45 449
proceſſus poteſt fieri die feriato ad honorem Dei in curia principalis. ib. nu. 46 eod.
Idem in cauſis carceratorum, ib. n. 480 ec.
proceſſus impeditꝰ p exceptionẽ, ꝙ ſine actione agitur, in 4. p. 10. diſt. nu. 15 240
proceſſus factus corã incompetenti iud. ec., an fidem faciat corã competenti, & quid de cõfeſſione, in 6. par. uer. inq. nu. 103 288
proceſſus eſt nullus, ſi petitur iuramentũ calũniæ, & non præſtatur in 6. par. uer. iuramentum calumniæ, nu. 2 378
proceſſus ſi eſt repertus, & nouus fabricatus, & poſtea primus eſt repertus ſcdm quem debeat ſententia ferri, in 6. pa. uer. actorum editio, nu. 52 439
proceſſus criminalis qualiter, & quo ordine dẽt à iure fabricari ut poſſit ad torturã deuenire, in 6. par. uer. tortura, nu. 10 447
procurator nõ admittitur in criminalibus, ẽt in crimine iniuriarũ, & quando, & qualiter hoc procedat, in 4. part. 1. diſt. nu. 51. cum plu. ſeq. 54
procurator in crimine iniuriarũ admittitur, quñ ciuiliter agitur ad æſtimationẽ iniuriæ. Secus ſi criminaliter, ibi. nu. 53 eo.
procurator põt interuenire in criminalib. ubi irrogatur pœna pecuniaria, non obſtante, ꝙ ſi non habet in ære, luat in corpus, ibid. num. 54 55
procurator interuenire poteſt pro muliere coniugem, in cauſa criminali litigante, ibidem num. 55 eod.
Item pro uniuerſitate, ibi.
procurator põt litigare ꝓ pluribus perſonis quando criminali iudicio cõtra eas ſimul agitur, ib. nu. 56 eod.
procurator admittitur ex parte accuſatoris ꝓſequentis ſuam, uel ſuorum iniuriam, ibid. num. 57 eo.
procurator admittitur in criminalib. ad defenſionem reis abſentis ab inſtruendum iudicem allegando cauſas abſentiæ, & probandum innocentiam rei, ibi. nu. 58 eod.
procurator non poteſt compromittere, neque tranſigere, ſine ſpeciali mãdato, in 4. p. 14. diſt. num 4 215
procurator falſus, uel ſubſtitutus a non habẽte poteſtatem facit iudiciũ cum eo agitatum, eſſe nullum in 4 par. 16. diſt. nu. 19 222
procurator habens poteſtatem ſubſtituendi, non poteſt ſubſtituere ante litem conteſtatam, niſi hoc expreſſe in mãdato datur. ibi. num. 28 222
procurator qui litẽ conteſtatus iuit in cauſa ipſa

ipſe ſingulis actis citari debet, alia ſi citat' dñs, non ualent acta, niſi procurator eſſet impeditus, ib.nu.53 218
Procurator adminiſtrãs negocia abſentia, poteſt per iudicem remoueri ob ſuum contẽptum, & contumaciam, in 6. par. uer. inqu. nu.195 299
procurator cõpelli poteſt per iudicem ex officio, ut de mandato doceat. ib.nu.194 eo.
procurator qualiter inter de calũnia, in 6. par. iuramentum calumniæ, nu.8 379
procurator agens cũ mandato dubio, tenetur ſatiſdare de rato, in 6. part. uerſic. exceptio. num.3 355
procurator compromittere poteſt ſecundum Regiam pragmaticam, licet nõ habeat ſpeciale mandatum, in 6. par. uer. compromiſſum, nu.8 381
procurator litigantis mortui poteſt cõdemnari, in 6. par. uer. ſententia. nu.108 468
procurator prælati, uel rectoris eccleſiæ, quamuis litis effectus ſit dominus, eius mandatũ extinguitur, qñcumque per mortem prelati uel rectoris. ibi. nu.109 eo.
procurator an, & qñ patiatur executionem ex penſurum in bonis ſuis, & quid in procuratore in rem ſuam, in 6. par. uerſic. executio. num.40 549
prodigo poteſt interdici adminiſtratio per iudicem ſine alicuius citatione. in 6. par. uer. citatio. nu 31 311
producens falſam ſcripturã, vel ſuſpectã, uel falſos teſtes, põt inquiri ex officio iudicis puniri. in 6. par. uer. inq. nu.148 295
producens teſtem pro ſe, non põt illum reprobare, ẽt alia cauſa, in 6. par. uerſi. repulſa teſtium. nu.10 445
producens teſtem poteſt illum repulſare ex ſuperuenienti cauſa. ib. nu.11 446
producens teſtem poteſt illum quo ad eius dicta repulſare, ib. nu.12 eo.
prohibitus uendere frumentum extra territorium non poterit uendere farinam, in 2. pa. num.20 8
prorogatio iuriſdictionis, fit per ſubmiſſionẽ & per communem conſenſum, in 4. par. 6. diſ. nu.23 122
prorogatio iuriſdictionis, fit per ſubmiſſionẽ & quædam neceſſaria. ib. nu 30 124
prorogatio in iure multipliciter accipitur, in 4. par. 12. diſt. nu.2 207
prorogatio iuriſdictionis põt fieri de perſona ad perſonam, de re ad rem de tempore a tẽpus, & de loco ad locum, ib. nu.3 eod.
prorogatio iuriſdictionis tacite, & expreſſe põt fieri. ib. nu. 1 210
prorogatio iuriſdictionis inducitur per exceptionẽ dilatoriam appoſitam, non aũt per petitionẽ copiæ libelli, neque per cõfeſſionem. ib. nu.12 eo.
prorogatio tacita non poteſt fieri in cauſa criminali, nec etiam expreſſa. ib. nu.14 eo.
prorogatio de loco ad locum tacite fieri non poteſt, ſed expreſſe ſic, ib. nu.15 211
prorogatio per reconuentionem duplici modo inducitur. ibi. nu.17 eo.
prorogatio iuriſdictionis nunquam fit per cõtumacem. ibi. nu 6 eod.
prorogatio an, & quãdo impediat, ut per errorem. ibi. nu.21 eo.
prorogationis non poteſt fieri cauſa appellationis, & quæ ſit ratio. ibi. nu.22 212
prorogari non poteſt iuriſdictio iudicis habeatis illam de iure ſpeciali nu.10 210
prorogari non poteſt iuriſdictio delegati, in 4. par. 6. diſ. nu.19 123
prorogari non põt iuriſdictio a Deo cõceſſa, prout eſt poteſtas excommunicãdi, uel abſoluendi, nec per clericum iuriſdictio alterius epiſcopi, ſine conſenſu ſui epiſcopi, in 4. par. 12. diſ nu.23 212
prorogari an poſſit iuriſdictio alterius iudicis per laicos ſubditos Baron. ib. ſine conſenſu ſui ipſorum Baronum, ib. nu.25 eod.
prorogatur iudex non poteſt ſententiã ſuam exequi ib. nu.19 211
prorogare tempus, & ſuſpẽdere, qualiter differant in 6. par. uer. appel. nu.140 517
proteſtatio, qñ non animo conteſtandi litem quis intẽdet, an impediat litem conteſtari, in 6. par. uer. litis conteſtatio, nu.16 377
proteſtatio cõtra teſtes an, & quando ſit neceſſaria, ut conceditur repulſa & quid operatur. in 6. par. uer. repulſa. nu 2 444
proteſtatio cõtra teſtes, quandoque proteſtanti nocere ſolet. ibi. nu.4 445
proteſtatio quam facit uolens repulſare teſtes ſcilicet quod non animo iniuriandi, an releuet ipſum. ib. nu.13 446
proteſtatio, facta de actu, cuius nihil operatur euentus, nihil ualet in 6. par. uer. appell. nu. 149 502
proteſtatio, an requiratur, q̃ fiat per appellantem impeditum proſequ. ibi. nu. 230 524

pro-

Pronocatio, quid ſit & in quo differat ab appellatione, ibi.nu.26 483
publica diffamatio inquirēdi de illo crimine, quæ ſit generatura ſcandalum, niſi fiat inquiſitio debet ipſam inquiſitionem præcedere in 6.parte, uerſ.in o.nu.19 271
publicatio, & concluſio, an ſit de ſubſtantia proceſſus ſeu iudicii, in 2.parte, nu.28. 9
publicatio non requiritur in cauſis ſummariis & an I cauſis ordinariis, dicatur de ſubſtantia cauſa, vel de iuſtitia in 4.par.9.diſt. num.22 155
publicatio proceſſus, quare, & qualiter fiat, & quis ſit effectus eius, & an ſit de ordine iudicii in 6.part.verſ.publicatio nu.1 441
publicatio proceſſus, fit ipſo iure in regno, eo ipſo, quod labitur terminus probatorius, ibi.num.3 eod.
publicatio obmiſſa uel facta die feriato, non uitiat proceſſum, ibi.nu.4 eod.
publicatio facta de uoluntate partium, non ualidat depoſitiones teſtium, non rite examinatorum, ibi.nu.5 442
publicatio non requiritur quando teſtes utraque parte præſente ſunt examinati, ſed ſolū quando in ſecreto, ibi.nu.7 eod.
publicatio ſolum poteſt fieri in atteſtationib. unius partis quando citius expeditę fuerūt & poſtea alterius, ibi.nu.8 eo.
punitus de crimine pœna legitima, quia confeſſus eſt delictum non appellat in 6.parte, uerſ.appellatio nu.360 532
pupillus, & uidua, dicuntur miſerabiles perſonæ quando ſunt pauperes, alias ſecus in 4.parte.9.diſt.nu.99 184
pupillus litigans in iudicio ſine tutore, facit iudiciū ipſo iure nullum & qn̄ non habet tutorem eius conſanguinei citari debēt. fallit, quando ſententia lata eſſet in fauorē pupilli, quia ualet ſine tutore, ſi pupillus, eſt maior infante, in 4.par.18.d.nu.43 226
pupillus in actibus concernentib. eius fauorē habet legitimam perſonam, ibi.n.45 eo.
pupillus quando petit uult miſſionem poſſeſſionem ex primo decreto, citari debēt eius conſanguinei per proclama in 6.par.uerſ. citatio nu 106 322
pupillo qualiter dari debeat curator ad litem, vt valeat iudicium. Et quid de infante, q̄ nō poteſt illum petere, in d.16.diſt.nu.43.226
purgatio canonica, quæ dicetur, & quæ vulgaris, in 6.parte, uerſ.iuramentum, n.29. 427

Querela intentari poteſt contra ſententias, quæ non tranſeunt in rem iudicatam, quando ab eis infra decem dies non eſt appellatum, in 6.parte, uer. appellatio.nu.115 495
Quærela quid ſit, & in quo differat ab appellatione, & quando habeat locum, & quod modis accipiatur, in 6.par.uerſ. appellatio.nu.114 eo.
Quærela intentatur eodem iudice, ſicut ſupplicatio, ibi.nu.114 eod.
Quærela eſt neceſſaria in reuocatione attentatorum, caſu, quo manus iudicis non fuerūt ligatæ per appellat. ibi.nu.117 eo.
Quærela competit, quando iudex tardat cauſam expedire. ibi.nu.119 eod.
Quærela, & terminus, quas habeat ſignificationes, ibi.nu.120 496
Quærela, quæſtio, quærimonia, & lamētatio, qualiter inter ſe differant, ibi.nu.121 eo.
Quæſtio tutelæ an cadat in compromiſſum in 6.par.uerſ.compromiſſum.nu.30 383
Quod tibi non uis fieri, alteri ne feceris, in 3. parte.nu.6 16

Raptus uirginis, condemnatus de raptu uirginis non poteſt appellare in 6. par. ver.appellatio.nu.295 526
Ratio teſtis ſaluat, & deſtruit eius dictum in 6 par.uer.teſtium productio.nu.10 399
Ratio teſtis, a dicto diuerſa eſſe, debet, alias non probat, ibi.nu.11 eo.
Reclamatio, quid ſit, & quando locū habeat, in 6.par.uerſ.appellatio.nu.11 485
Reconuentio, quando ſit, debent prius fieri actoris & poſtea rei, in proœ.nu.11 2
Reconuentio ante litis conteſt. fieri debet, uel in continenti, poſt alias pari paſſu cum cōuentione nō ambulat, in 4.par.6.di.n.5.118
Reconuentio pari paſſu ambulat cōuētione, & ſi proceſſus ſimultaneus, ſed debet prius reus actori rēdere, & poſtea econtra, & ſi actor non reſpondet recōuentioni, minime proceditur ſuper conuentione, ibi.n.7 119
Reconuentio an fiat coram delegato, ibi.nu. 13.29 120.& 123
Reconuentio an coram arbitrio locum hēat, ibi.nu.21 121
Reconuentio an fiat coram iudice prorogato ibi.nu.23 122.
Reconuentio an fiat coram iudice appellatio ibi.nu.24 eod.
Reconuentio an locum habeat corā iudicib.

parti.

particularibus, ad certa negocia, vel perſonas deputatis, ibi nu. 28 123
Reconuentio an fiat coram iudice, cauſarum certæ ſpeciei, diuerſæ, ibi. nu. 31 124
Reconuentio, an fieri poſſit, quando iudicis officium imploratur, ibi nu. 36 126
Reconuentio an fiat, ubi cauſa reconuẽtionis requirit celeritatem, ibi nu. 36 eod.
Reconuentio non fit, vbi per uiam extra iudicialis iuriſdictionis proceditur, quod facit pro capitulis regni, ibi. nu. 37 eod.
Reconuentio an locum habeat in cauſis ſummariis, ib. nu. 38 127
Reconuentio an fiat in cauſis executiuis, ibi. nu. 39 eo.
Reconuentio non fit, ubi præſentatur inſtrumentum ſecundum formam ritus, nec quã do creditor petit familiam ut ingrediatur vigore pacti executiui, ibi nu. 60 133
Reconuentio an, & quando locum habeat in cauſa poſſeſſorii, ib. nu. 41. cũ pl. ſeq. 129
Reconuẽtio an fiat de poſſeſſorio, ubi agitur de petitorio, ibi. nu. 49 130
Reconuentio fit contra clericum coram iudice laico, ibi. nu 53 131
Reconuentio an, & quando locum habeat, in cauſis criminalibus, ibi. n. 56. cum plu. ſeq. fol. 123
Reconuentio non fit in criminalib. coram iudice incompetenti reſpectu reconuenti, ibi. nu. 60 133
Reconuentio hodie in regno in criminalibus nõ procedit per ritus magnæ curiæ, p quos ſunt correctæ multæ leges iuris cõis, & conſti. ſi ciuiliter agens, &c. ibi. nu. 62 eo.
Reconuentio an habeat locum, ubi per inqſitionem proceditur, ibi. nu. 63 eod.
Reconuentio de cã ciuili, an fiat per accuſatũ criminaliter, & econtra, ibi. nu. 64 eo.
Reconuentionis cauſa debet vna, & eadẽ ſententia terminari, niſi primo liqueret de vna cauſa, quia poteſt unam tantum diffinire iudex, & procedere in alia, etiam ſi appelletur, ibi nu. 10
Reconuentionis cauſam ſi iudex non expedit pari paſſu, ualet proceſſus, ſed male facit, & debet appellari, ib. nu. 12 120
Reconuentus an poſſit renunciare ſuæ conuẽtioni, ad impediendam ſuam reconuentionem, ibi. nu. 55 131
Recuſatio iudicis ſuſpecti, quando locum habet, & ex quibus cauſis poteſt iudicis ſuſpicio allegari, in 6. par. uer. appell. nu. 14. cum plu. ſeq. 486
Recuſationi renunciare uidetur is, qui poſt eã obiectam litigat corã iudice recuſato, Idẽ in appellante. ibi. nu. 75 490
Recuſari non poteſt iudex per eum, qui illũ impetrauit, ibi. nu. 76 eod.
Reductio petitur ad iudicem eccleſiaſticum, compromiſſo facto in clericum, & laicum, ibi. nu. 303 536
Reductio ad arbitrium boni uiri, an impediat executionem, & in quo differt ab appellat. ibi. nu. 122 496
Reductio uſque ad triginta annos peti poteſt ib. nu. 124 eod.
Reductio coram quo iudice petatur, ibid. nu. 126 497
Reductio an peti poſſit contra laudum ſuper compromiſſo iurato, & an ſaltem ſit neceſſaria a iuramento abſolutio, ib. nu. 127. eo.
Reductio habet locum ſolum in ſententia arbitratoris, non arbitri, ib. nu. 267 521
Reductio ante ſententiam renunciari non poteſt. Secus in appel. ib. nu. 343 530
Reformatio in conſilio fieri debet præcedente propoſita conſulatione, & is, qui eſt dignior, & maioris auctoritatis, primam uocem habet in prou. 73 1
Regulæ ſtandum eſt, donec limitatio probet in 3. par. nu. 116 35
Relatio nuncii ex actis apparere debet, ante q̃ actus in contumaciam fiat, alias actus eſt nullus in 6. par. uer. citatio. nu. 54 314
Relatio nuncii, eſt actus ſubſtantialis, & die feriato fieri non poteſt, ib. nu. 55 eod.
Relatio nuncii, poteſt fieri ſoli actorum magiſtro, ibi. nu. 57 eo.
Relatio nuncii debet eſſe clara, ſ. ut deferat ſe perquiſiuiſſe citatum, & non inueniſſe, ibi. nu. 127 325
Relatio, quid ſit, & quo modis accipiatur, in 6. par. uer. appellat. nu. 78 483
Relatio, eſt actus ſuſpenſiuus, ſicut appellatio. & ea pendente, nihil poteſt innouari. ibid. nu. 10 485
Relatio, non eſt pœna capitalis, in 4. parte, 2. diſtin. nu. 6 74
Religio erga Deum, parentes, & patriã, eſt omni iure confirmata. in 3. par. nu. 41 22
Remedium extraordinariũ ſupplicationis admittit, ubi ceſſat remediũ ordinariũ appellationis, in 6. par. uerſ. appel. nu. 13 485

Re-

Remittens iniuriam in foro conſciæ, pōt agere ad emendationē damni in foro contentioſo in 6.par.uer.inquiſito,nu.88 184
Renuntiare an poſſint partes formalib. & ſubſtātialib.iudiciorū,ita quod iudiciū ualeat in 2.par.nu.38.39 cum plu.ſeq. 10
Renūtiare videtur appellationi,ſeu recuſationi is qui poſt eā interpoſitam litigat corā iudice recuſato,in 6.par.uer.appellatio,numer.75 490
Renunciari poteſt accidentalibus contractuū & ualet pactum ſuper eis in 2.p.nu.45 12
Renunciari poteſt cauſæ finali iudicii,ibi.numero 16 eo.
Reparatio appellationis,qd ſignificet,& quid prorogatio,in 6.par.uer.appell.239 517
repulſa teſtiū nō admittitur in cauſis ſummariis,in quibus ſufficit ſemiplena probatio in 6.par.uer.repulſa.nu 19 446
Repulſa teſtium,qualiter,& quando petatur, & quis terminus detur ad eam, & quid de repulſa repulſę,ibi.nu.1 444
Repulſa teſtiū,fit contra perſonas uel contra dicta,& ut cōcedatur ad alterū de trib.requiritur,& maxime proteſtatio.ibi.nu.12 eo.
Repulſa contra teſtes debet crimina in ſpecie continere, nec ſufficit probare in genere, quod quis ſit criminoſus,ibi.nu.3 eod.
Repulſa teſtiū qn̄ fit,pōt altera pars facere articulos cōprobatorios,& probando, quod teſtes per triennium fuerunt probi uiri,præcis præſumitur.ibi.nu.3,circa me. eo.
Repulſa teſtium,dicitur odioſa,ib.n.7.f.545 & in uerſ.dilatio,nu.21 388
Repulſa teſtium, an poſſit ſimul fieri in primis capitulis cauſæ principalis,in d.uer.repulſa,nu.8 445
Repulſa non fit contra ſcripturam,ſed ſolum contra teſtes,ibi.nu.9 eod.
Repulſa an, & quando admittatur in cauſa appellationis.ibi.nu.13 446
Repulſa an admittatur in cauſa attentato um ibi.nu 14 eod.
Repulſa non permittitur in teſtib. per producentem approbatis,ibi.nu.16 eod.
Repulſa non conceditur in crimine læſæ maieſtatis,ibi.nu.17 eo.
Repulſa non admittitur in cauſa blaſphemiæ Dei,ibi.nu.18 eo.
Repulſam petēs,& nō ꝓbans,ſaltē ſemiplene punitur ad decem tarenos. Idem, ſi producit articulos impertinentes,ibi.nu.5 445
Repulſam opponens,& nō probans, cōtra teſtes,an teneatur iniuriam actione,ibidem, num.16 446
Repulſare nō pōt teſtem is,qui cū pro ſe produxit,ēt in alia cauſa & ēt ſi agatur inter alias perſonas. Fallit,qn̄ poſt productionem naſceretur noua cauſa repudiandi. Item fallit ſi uellet repulſare dicta teſtis,& non perſonam,ibi.nu.10.11.12 445.& ſeq.
Res iudicata q̄d ſit,& q̄d importēt illa uerba in 6.par.ver.ſententia.nu.128 459
Reſcriptū,refertur ad ſupplicata,& ex forma ſupplicationis declaratur intellectus priuilegii conceſſi in 4.par.9.diſt.nu.6 153
Reſponſa prudentum,quæ dicantur, in tertia par.num.27 19
Reſtitutio in integrum,datur per iudicem eccleſiaſticum eccleſiæ,quę cum laico contraxit,in 4 par.11.diſt.nu.16 195
Reſtitutio in integrum,quando concedenda eſt aduerſus editionē hæreditatis,citari debent creditores per proclama,in 6.par.uer.citatio.nu.102 322
Reſtitutio in integrum,datur etiam poſt concluſum in cauſa,in 6.parte, uer. concluſio, num 3 449
Reſtitutio in integrū,quid ſit, & quis ſit eius effectus in 6.par.uerſi. appellatio, numero 77 490
Reſtitutio in integrum datur minoribus.ibi. num.78 eo.
Item maiorib. ex clauſula generali, ſi qua mihi iuſta cauſa eſſe uidebitur,ibidem nume.81 eo.
Item maioribus læſis ultra dimidiam iuſti pretii.ibi.nu. 83 eo.
Item eccleſiæ,ibi.nu.88 491
Item capitulo,ibi.nu.89 eo.
Item hoſpitalibus piis locis,omnibuſq.collegijs,& congregationibus piis,ibidem,nume 90 eod.
Reſtitutio in integrum,datur ruſtico,qui non poteſt peritiores conſulere,ib.nu.91 492
Item,uniuerſitati,ciuitati,caſtro,uel uillæ, ibi.nu.97 eod.
Item militibus.ibi.nu.99 eo.
Item mulieribus,ibi.nu.101 593
Reſtitutio ex l.2. C. de reſcindēda uēdit.petiť uſque ad 30.annos aliæ uero reſtitutiones uſque ad quadriennium,ibi.nu.84 490
Reſtitutio quando petitur aduerſus probationem obmiſſam,non oportet probare læſionem

nem,ibid.nu.88 491
Reſtitutio tunc datur collegio,quando læſia reſultat uniuerſaliter omnib. de collegio. Secus ſi uni particulari,ibi.nu.89 eo.
Reſtitutio in integrum datur collegiis ſcholarium,ibi.nu.90 eod.
Reſtitutio in integrum,datur mulieri, etiam ſi ueniat,ut authrix laudata ,& non datur ultra bis & dicitur primum,& ſecundũ beneficium,ibi nu.101 493
Reſtitutio conceſſa in cauſa principali , non datur in acceſſoriis.ibi.nu.102 eo.
Reſtitutio in integrum an detur litiganti per procuratorem cum iuramento conſtitutũ, ib nu.104 eod,
Et quid in minore muliere, & uniuerſitate , ibi.nu. 104 eo.
Reſtitutio aduerſus decretum affirmatiuum non impedit executionem.ib.nu.111 494
Reſtitutio in integrũ an peti poſſit ĩ caſu,quo non licet tertio prouocare,ib.nu.112 eod.
Reſtitutio in integrum,coram quo iudice peti poſſit,ut quando clericus contraxit cum laico,ib.nu.113 eo.
Reſtitutio in integrum,aduerſus iudiciũ fortis peti non poteſt,ibi.nu 114 495
Reſtitutio in integrum peti poteſt contra ſententiam epiſcopi,coram eius uicario,& ecõtra,ibi.nu.382 513
Reſtitutio in integrum peti poteſt aduerſus temporis lapſum, appellatione deſerta , infra quadriennium.ibi.nu.513 535
Reſtitutio in integrum ex clauſula generali, peti poteſt aduerſus ſententiam latam contra ius litigatoris,quæ tranſiuit in rem iudicatam in 6.par.uer.exec nu.61 551
Reſtitutionem in integrum petens,contrauenire non dicitur,ſed potius ratum habere, in 6.par.uer.appel.nu.109 493
Reus abſoluitur ab inſtantia iudicii , libello male concepto,in 3.par.nu.50 258
Reus ſi non nominauit dominum,ſed uoluit litem defendere,& ſuccubuit,uel fuit contumax an præiudicet domino,in 6.p uerſ. nominat. nu.3 244
Reus interrogatus de iuribus ſuis rñdere non tenetur , nec ẽt,ſi interrogatur de negocio principali,in 6 p.uer.interrog.nu.5 347
Reo perſeuerante in cõtumacia contra ipſum proceditur admiſſionẽ in poſſeſſionẽ ex ſecũdo decreto,& illud parat plenũ preiudicium in 6.par.uer.contumacia,nu.11. 330
Rex Romanorum dicitur Imperator,& poſt tranſlatum imperium,in 3.parte, numero 25.26 20
Rex regni Siciliæ, monarcha dicitur,& ſuperiorem non recognoſcit in 6.p uer. appellatio.nu.219 519
Rex non debet eſſe index in cauſa propria,in 6.uer.appell nu.13 487
Reges fuerunt primi nomini.qui in mundo inuenti fuerunt in 3.par.nu 15 17
Reges fecerunt primas leges ciuiles in orbe, ibi.nu.16 18
Reges durauerunt uſq. ad tempus Tarquinii ſeptimi,& poſtea ob adulterium Lucretiæ expulſi fuerunt,ibi nu.18.19 eod.
Romanis quomodo ab Athenienſib.fuere leges conceſſæ,ibi.nu.20 eod.
Ruſticus uel idiota reſpondeat poſitionibus præſente ſuo aduocato,vel procuratore,in 6.par.uer.poſit nu.16 390
Ruſticus qui non poteſt peritiores conſulere, habet reſtitutionem in integrum,in 6.par. uer.appel nu.91 490
SAcerdotium,fuit collatum a Deo,in perſonam Moyſi,una cum ipſa lege. Deinde a Moyſe fuit tranſlatum in Chriſtũ a Chriſto in Petrum,in 3.par. nu.70 27
Salarium laborantibus ſolui debet in fi.diei, ante occaſum ſolis in 4.parte,9.diſt.numero 97 184
Salarii cauſa,dicitur ſommaria,ib.nu. eod.
Satiſdatio de iudicio ſiſti præſtatur a reo cõuento,ſiue in ciuili,ſiue in criminali. Et ad quem effectum ſit inuenta,in 6.par.uer.ſatiſdatio,nu.2 349
Satiſdatio de ſe præſentando in iudicio,quando locum habeat,ibi nu.4 350
Satiſdatio de iudicato ſoluendo,in quibus caſibus locum habeat,ibi.nu.11 351
Satiſdatio de iudicato ſoluendo, dẽt dari per procuratorem releuatum ab onere ſatiſdandi per dominum,qui non poſſidet immobilia,ib.nu.11 eod.
Satiſdatio de non offendendo,in quibus caſibus dari debeat,ib.nu.13 eod.
Satiſdatio de rato in quibus caſibus præſtari debeat ibi.nu.15 352
Satiſdatio de expenſis,quando & a quo præſtare debeat,ibi.nu.16 eo.
Satiſdatio de re non baratandа,quando præſtetur,ibi.nu.18 eod.
Satiſdatio idemnitatis,quæ ſit,& quando locum

eum habeat ibi.nu.19 eo.
ſatiſdatio de ſecuro carcere, quando præſtatur ibi.nu.10 20
ſatiſdatio conuentionalis, quę dicatur, ibid. num.21 eo.
ſatiſdatio præſtari debet per debitorē in diē uergentem ad inopiam, ib.nu.22 eo.
ſatiſdatio debet præſtari a debitore moratoriam impetrante, ibi.nu.23 253
ſatiſdatio præſtari debet, ab hęrede ſoluendo legato in diem, uel ſub conditione, ibidem nu.24 eo.
ſatiſdationes multæ aliæ reperiuntur in iure, de quibus remiſſiue, ibi.nu.15 eod.
ſatiſdationū multæ ſunt ſpecies, & intelliguntur cum fideiuſſore, ibi.nu.1. 249
ſcandali uitādi cauſa, poteſt iudex ex officio inquirere, in 6.parte, uerſ.inquiſitio.numero 138 294
ſcholari ſi eſt facta iniuria poteſt iudex ex officio inquirere nemine accuſante, & eſt ſpeciale, cum ſit crimen priuatum, ibid.numero 159 296
ſcholaris appellare poteſt ad principē obmiſſo medio, & ab omni grauamine in 6.parte uerſ.appell.nu.371 554
ſcholaris qui ceſſit bonis, & poſtea libros emit non debet illis priuari, in 6.parte, ver.executio nu.48 549
ſcire, & ſcire debere, paria ſunt, in 3.parte, numero 103 34
ſcriptura eſt actus forma, quando actus ī ſcriptis eſt celebrandus, 2.parte.nu.23 8
ſcriptura priuata in carta de papyro præſentari poteſt. Secus in inſtrumento, in 6.parte, uer.inſtrumentorum productio, nu.33 421
ſcriptura priuata de ſe nō facit fidē, niſi quatenus per teſtes comprobatur, ib.d.num.34. eod.
ſcriptura præſentata poſt concluſionem, recipitur extra proceſſum, & iudex illam uidet ad ſolam ſui inſtructionem, ib.nu.494 25
ſcriptura copiata, & regiſtrata in actis, ita demum facit fidem, ſi collationata fuit parte præſente uel citata, alias ſecus, in 6 pa ver. actorum editio.nu.4. 455
ſcriptura inhabili utentes, non pōt ſimilem contra ſe productam impugnare, ibi.num. 17 437
ſcripturam iuratam habens, nō tenetur ad cō promiſſum, ſecundum pragmaticam, in 6. parte, uerſ.compromiſſum, n.19 381
ſcripturę quādo præſentatur in iudicio, & debet pars citari, in 9.parte, uerſ.inſtrumentorum productio.nu.35 421
ſcripturæ uſque ad quod tēpus poſſunt in iudicio præſentari, ib.nu.17 423
ſcripturæ productæ in iudicio, an dicantur de actis, in 6.parte, uerſ. actorum editio, numero 13 432
ſcripturarū præſentatio, an ſit actus, iudiciarij ut in 6. parte, uerſ.inſtrumentorum productio.nu.42 422
Reliqua uide ſupra in litera O, in uerb. Ordo ſcripturę.
ſedere a dextris, maior eſt honor, quam a ſiniſtris, & ideo dignior, & primogenitus a dextris ſedere debet, in proœ.nu.10. 2
Senatores Romani quando conſtituti, & centum erant, in 3.parte.nu.23 19
ſenatoribus appellari non poteſt, in 6.parte uerſ.appel.nu.153 512
ſenatuſconſultū, quid dicātur, & qualiter fuit introductum, in 3.parte, nu.23 19
ſententia interlocutoria, lata ſuper crimine, non infamat, ſecus in diffinitiua, in 6.parte uer.ſententia, nu.4. 454
ſententia interlocutoria non appellatur, & ſi appellatur, non ſuſpenditur executio ante inhibitionem, ib.nu.6. eo.
ſententia interlocutoria poteſt quandocunque peruocari, ēt in calculo diffinitiuæ ſententiæ, & per iudicē appellationis a diffinitiue.ibi.nu.7. eod.
ſentētia interlocutoria per alias duas ſententias confirmata, non poteſt ulterius reuocari, ibi.nu.4. 455
ſententia interlocutoria pōt in cauſa appellationi ex primis actis tantū, & non ex nouis reuideri. Secus in diffinitiua, ibi.nu.10 eo.
ſententia interlocutoria fertur in aliquib.caſibus ſine partis citatione. Secus in diffinitiua ibi.nu.11. eo.
ſententia interlocutoria poteſt ferri ſine ſcriptis. Secus in diffinitiua, ibi.nu.12. eo.
ſententia interlocutoria per quam fit cōdemnatio pœnalis durat ſolum durante officio interloquentis Secus, ſi per diffinitiuā, quia durat perpetuo, ibi.num.19. 456
ſententia interlocutoria nō requirit ordinem iudiciarium ſicut diffinitiua. ib.n.20 457
ſententia interlocutoria poteſt per iudicem corrigi, & in ea addi, et minus, ſecus in diffinitiua, ib.nu.21 eo.

ſen-

Sententia interlocutoria nullã producit actionem, ſed diffinitiuę, ſic, ibi. nu. 22 eod.
Sententia, per quam pronunciatur ſententiam exequendam eſſe, interlocutoria dicitur, ib. nu. 25 eo.
Sententia per quam pronunciatur appellationem fore deſertam, ſeu fatalia elapſa eſſe, vel non licet tertio prouocare dicitur interlocutoria, ibi. nu. 26 eod.
Sententia præcepti deſoluendo, an ſit interlocutoria, ibi. nu. 27. 28 eod.
Sententia mulctæ, eſt interlocutoria, & põt ſic ut alia interlocutoria, reuocari, nu. 31 459
Sententia banni, an ſit interlocutoria, ibi. nu. 31. 32 eo.
Sententia abſolutoria ab obſeruatione iudicii ꝙ ſit interlocutoria, ibi. nu. 33 eo.
Sententia ſuper inſtantia ſecundum l. diffamari. C. de ing. manumiſ. an ſit interlocutoria, ibi. nu. 34 eo.
Sententia ſuper poſſeſſorio, an ſit interlocutoria, ibi. nu. 35 eod.
Sententia condemnationis expenſarum, ſit interlocutoria, ibi. nu. 36 eo.
Sententia interlocutoria, q̃ fertur ſimul cũ diffinitiua, non poteſt reuocari, ibi. n. 37 eo.
Sententia ſuper exceptione peremptoria, an ſit interlocutoria, ibi. nu. 39 460
Sententia lata ſuper excommunicatione eſt ĩterlocutoria, ibi. nu. 40 eo.
Sententia interlocutoria aliam poſt ſe ſententiam habere non ſperans, habet uim diffinitiuæ, quod per plura exempla probat ibid. nu. 41 eo.
Sententia interlocutoria quando dicatur habere uim diffinitiuæ, & ex quibus cognoſcatur, ib. nu. 42. cum plu. ſeq. eod.
Sententia interlocutoria a qua eſt appellatum an, & qñ & in q b. caſibus poſſit iuſtificari ex nouis cauſis, & actis in 6. par. uer. appellatio, u 164. cum ſex. uer. ſeq. 505
Sñia interlocutoria inappellabilis eſt de iure ciuili. Secus d iure canonico, ib. n. 303 529
Sententia interlocutoriæ habẽtes uim diffinitiuæ an indiſtinctæ non poſſint reuocari in 6. parte uerſ. ſententia, nu. 46 461
Reliqua uide ſupra, in litera I, in uer. interlocutoria.
Sententia etiam uenit appellatione iudicij, in prima par. nu. 5 4
Sententia eſt cauſa finalis iudicij, in 2. par. nu. 32. 33. 34 10
Sententia ſine ordine iudiciario de uoluntate partium ferri poteſt, & ualebit in uim arbitramenti, ibi nu. 40 11
Sententia ſine ſcriptis, an ualeat de uoluntate partium, ibi. nu. 42 eod.
Sententia lata per delegatum contra ius litigatoris, non ualet. Secus, ſi per ordinarium, in 4. par. 9. diſt. nu. 29 107
Sententia dubia põt interpretari p ordinariũ non autem per delegatum, ibi. nu. 63 119
Sñia qua iudex condemnauit dominũ, & non procuratorem litigantẽ ualet in cauſis ſũmariis, in 4. par. 9. diſt. nu. 23 156
Sententia lata in cauſis ſummariis, pro abſente non citato, valet, ibi. nu. 27 eod.
Sententia poteſt ferri non conformis libello vbi proceditur ſola facti ueritate inſpecta, ibi. nu. 33 157
Sententia poteſt ferri a iudice non ſedente pro tribunali, vbi proceditur ſola facti ueritate inſpecta, ibi. nu. 35 eod.
Sententia diffinitiua fertur contra contumacem etiam lite non conteſtata in cauſis ſũmariis, ib. nu. 36 eo.
Sententia ferri debet in ſcriptis, in cauſis ſummariis, & per c. deteſtantes, non eſt ſublata iſta ſolennitas, ibi. nu. 37. f. eo. in 6. par. uer. ſententia, nu. 17 456
Sententia non poteſt ferri contra abſentẽ non citatum, etiam ſtatuto hoc diſponente in 4. par. 16. diſt. nu. 11 221
Sententia lata poſt peremptam iuſtitiam eſt ipſo iure nullam. Idem poſt appellationem deſertam, ſed poteſt ferri abſolutoria ab obſeruatione, in 5. par. nu. 58 260
Sententia lata ſine tutore in fauorem pupilli, valet dummodo ſit maior infante, alias ſecus ibi. 16. diſt. nu. 44 226
Sententia lata de conſilio iuriſperiti, nõ valet quando lectum eſt ſolum conſilium, & nulla ſcribitur ſententia poſt conſilium, in d. 16. diſt. nu. 67 230
Sententia lata contra mortuum uel grauiter infirmum, non ualet, in 6. par. uer. ſententia nu. 107. 108 467. & ſeq.
Sententia in qua iuris error eſt expreſſus reddit iudicium nullum, & quomodo hoc intelligatur, ibi. nu. 117. 128 468
Sententia lata ſuper principali, parit actionẽ rei iudicatæ, ſuper acceſſorio, in 4. par. 20. diſ. nu. 3 239
Sentẽtia abſolutoria ab obſeruatione iudicii in

in quib caſibus fertur, & quid operatur in 5. par. nu. 45. cum ſeq. 258
Sententia fertur ab obſeruatione iudicii, & in cã appellationis, qñ iudex cauſæ principalis protulit ſententiam diffinitiuam ſuper proceſſu inualido, ibi. nu. 51 259
ſententia fertur ab obſeruatione iudicii, etiã qñ actor ſemiplene probauit, & propter eius obſeruantiam non poteſt ſibi iuramentum ſuppletorium deferri, ibi. nu. 53 eo.
ſententia ab obſeruatione iudicii fertur quando reus ſoluit debitum pendente iudicio, & uim diffinitiuæ habet, ibi. n. 54 eo.
ſententia ab obſeruatione iudicii, nõ impedit iterum de eodem crimine inquiri in 6. par. uer. inquiſitio, nu. 52 eo.
ſententia iniuſte lata, licet tranſiuerit in rẽ iudicatã reſcindi põt per euangelium denunciationẽ, in 6 par. uer. denũciatio. n. 6 303
ſententia principis ſeu Imperatoris, uel ſacri concilii, an poſſit ferri ſine citatione patris 6. parte, uer. citatio, n. 10 308
ſententia criminalis in fauorem abſentis ualeat etiam eo non citatio. Secus ſi contra abſentem feratur, ibi. nu. 16 306
ſententia lata pro abſente non citato, ualet in cauſa ciuili, ubi proceditur ſine figura iudicii, ibi. nu. 17 eod.
ſententia calculatorum poteſt fieri ſine partis citatione, ibi. nu. 24 310
ſententia lata contra contumacẽ ante nuncii relatione, eſt ipſo iure nulla, ibi. n. 56 314
ſententia cõdemnatoria põt ferri uigore confeſſis iudicialis, non obſtante inualiditate proceſſus, in 6. par. uer. confeſſio, n. 24 394
ſententia an poſſit ferri de nocte, in 6. pa. uer. ſententia nu. 92 446
ſentẽtia an ualet, niſi lata fuerit ad inſtãtiam alterius partis, & debet ex actis apparere citatio facta ad inſtãtiam partis, in di. 6. par. uer. actorum editio, nu. 17 437
ſententia excommunicationis poteſt ferri in die feriato, ibi. nu. 39 435
ſententia quid, ſit unde dicatur, & in quo differat ab interlocutoria, in 6. par. uer. ſententia, nu. 1. 2. 3. 454
ſententia diffinitiua condemnationem uel abſolutionem ſeu equipollens continere debet, nu. 3. eo. & nu. 122
ſententia diffinitiua lata ſuper officio iudicis nobili poteſt per eundem iudicem eodem imperio reuocari, ibi. nu. 8 455
Sententia diffinitiua debet ferri, & recitari in ſcriptis, interlocutoria uero ualet ſine ſcriptis, ſed poſtea debet in ſcriptis redigi, ibi. nu. 12. & 16. eo. & ſeq.
Sententia relata, ad conſilium, quod nõ apparet in actis non ualet ibi. nu. 14. eo.
ſnſa in qua iudex pronunciat quem eſſe condemnandum uel abſoluendum, an ualeat, & quid ſi dicat pronũcio prout in tali conſilio cõtinetur, qñ in conſi. cauebatur, quẽ eſſe condemnãdum uel abſoluendũ de ſuturo, ibi. nu. 15. 456. nu. 125. 126. 469
ſententia duplex eſt. ſ. diffinitiua, & interlocutoria, ibi. nu. 23. 456
ſententia bãni, & mulctæ æquiparantur. ibi. nu. 32. 456
ſententia diffinitiua reperitur aliqua, quæ habet uim interlocutoriæ, ibi. nu. 45 360
ſententia mulctæ, quæ hẽat cõtinere ad hoc, ut ualeat, & quę ſint, ibi. nu. 47. 50. 461
ſententia lata a iudice non ſedente, nõ ualet, ibi nu. 48. eod.
ſententia a debet a iudice [illegible] pro tribunali ſedente, nec põt alicuius [illegible]onem demãdare, niſi ſit perſona illuſtris, uel eps, fallit de conſuetudine, ibi. nu. 48. 49. 56. eod.
ſententia an continere debeat cãm, quã mouetur, iudex, ib. nu. 50. eo.
ſententia latæ ſine cauſæ cognitione eſt ipſo iure nulla, ibi. nu. 51. eod.
ſentẽtia conſideratur per quatuor cauſas principales, ibi. nu. 52. cum plu. ſeq. eo.
ſententia nomen iudicis continere debet, & ſic cauſam efficientẽ, ibi. nu. 53. eod. & numero 96. 467
ſententia lata a iudice ignorante fundamentum ſuæ poteſtatis, non ualet, ibi. n. 54 461
ſentẽtia an & quãdo ferri poſſit a iudice ſtante, & non ſedente, ibi. n. 5. 462
ſententia debet ita ferri in ſcriptis, tota ſcriptura precedat, ibi. nu. 57. eod.
ſententia habet cauſam materialem, & quę ſit, ibi. nu. 58. 64. eo. & ſeq.
ſentẽtia ſine proceſſu non ualet, nã debet ferri, ſecũdũ allegata & probata, ibi. 59. 60.
ſententia lata ſine probationibus, an ualeat ibi. nu. 60. eod.
ſententia debet ferri conformis libello, ib. nume. 16 61
ſententia fertur nõ cõformis libello, vbi proceditur ſola facti ueritate inſpecta, & qñ unum petitur, & aliud per confeſſionem conſtat

ſtat, ibi.nu.62 — 493
Sententia ſuper libello ſeu inepto proceſſu nõ ualet de iure communi, ſed hodie in regno ualet, ibi.nu.65 — eod.
Sententia lata pro eo, qui ſine actione agit, an ualeat, ibi.nu.66 — eo.
Sententia habet cauſam formalem, & quæ ſit ibi.nu.70 — 464
Sententia ferri debet in loco ſolito maiorũ, qđ ꝓcedit in ordinario, ſecus in delegato, q́a põt ſibi eligere locum quem uult, ſi eſt particularis ad unam cauſam. Secus ſi ad uniuerſitatem cauſarum, ibi.nu.71.72 — eo.
Sententia poteſt ferri in loco non ſolito de cõſenſu partium, ibi.nu.79 — 465
Sententia fertur in loco non ſolito, qñ locus ſolitus non eſt tutus, ibi.nu.83 — eo.
Sententia lata in alio loco ſolito maiorum ualet in cauſa ſummaria, ibi.85 — 466
Idem in cauſis uoluntariæ iuriſdictionis, ibi.nu.86 — eod.
Sententia die feriato late non ualet, ibi.nu.88 — eo.
Sententia in die & hora, in qua facta eſt citatio ferri debet, non ante vel poſt niſi citatus contumax ſit, ibi.nu 89 — eo.
Sententia iudicis lata poſt inſtantiam uel appellationẽ deſertã, non valet, ibi.n 90 — eo.
Sententia lata dilatione pendente, non ualet, ibi.nu.93 — eod.
Sententia lata ante habitam conſilium ſapientis non ualet, ibi.nu.64 — 467
Sententia utraq. parte abſente lata, non valet, etiam ſi abſentat, poſtq̃ iudex incœpit legere ſed ante quã cõpleat, ibi.nu.55 — eo.
Sententia lata a perſona priuata, non ualet, ibi.nu.96 — eo.
Sententia a iudice incompetenti lata, non tenet, ibi nu.97 — eo.
Sententia a iudice publice infamis, ualet ibi.nu.100 — eo.
Sententia a lata a iudice qui ignorat ſe iudicẽ uel aliter dubitat, nulla eſt, ibi.nu.101 — eo.
Sententia lata a iudice poſtquam detulit appellationi nihil ualet, ibi n.102 — eod.
Sententia lata a iudice poſt inhibitionem ſuperioris non tenet, ibi nu.103 — eod.
Sententia debet cõtinere noĩe litigãtiũ, q debẽt eſſe inhabiles ad litigãdũ, ib.n.104.eo.
Sententia lata contra minorem defenſum nõ ualet, ſed ꝓ eo ſic. Secus, in furioſo uel ĩfante qui ẽt pro eo nõ valet, ibi.n.105.106 — eo.
Sñia lata cõtra defenſorẽ non legitimum ſeu falſum procuratorẽ nõ ualeat, ibi.110.468
Sententia lata in iudicio agitato noĩe mortui, qui uiuere putabať nulla eſt, ibi.nu.111 — eo.
Sententia lata contra dominum, non valet, quando lis agitata fuit cũ procuratore, ibi.nu.112 — eod.
Sententia lata contra tutorem inhabilem, eſt ipſo iure nulla, ibi.nu.113 — eo.
Sententia lata contra carceratum uel alio modo ſimili impeditum, non valet, ſi iudex impedimentum ſciuit, ibi.nu.114 — eod.
Sententia manifeſtam iniquitatem continens eſt ipſo iure nulla, ibi.nu.116 — eo.
Sententia falſam uel erroneam cauſam continens uitiatur, ibi.nu.118 — eo.
Sententia lata contra aliam ſñam, quæ tranſiuit in rem iudicatã nõ ualet, ibi.n.119.469
Sententia incerta, regulariter non ualet, ibid.nu.120 — eo.
Sententia faciens mentionem de procuratore de cuius mandato non apparet, non tenet, ibi.nu.121 — eod.
Sententia cauſam finalem continere debet, & quæ ſit, ibi.nu.122 — eod.
Sentẽtia per quam declaratur quem teneri ad centum, perinde habetur ac ſi condemnaſſet, ibi.nu.124 — eo.
Sñia an ualeat, ſi iudex dicat, condemno, ſi ꝓbatũ eſt, & quid ſi dicat, condemno, imo abſoluo, uel ꝓnuncio prout talis iudex uel cõdemno vel abſoluo, ſed condemno, ſaluo eo, quod infra dicam ibi nu.127 — eo.
Sententia in quibus caſibus non tranſit in rẽ iudicatam, & quid importent iſta uerba. ſ. tranſire in rem iudicatam, ibi nu.128 cum plur. ſeq. — eo.
Sententia facit de non enumerans, & de albo nigrum, ibi.nu.129 — 470
Sententia lata ex conſilio, doctores, nunquã tranſit in rem iudicatam, quod qualiter procedat, vide ibi.nu.130 — eo.
Sententia lata ex iudicio peritorum iudicatũ non tranſit, ibi.nu.131 — eo.
Sententia, ex iudicio mercatorum, non trãſit in rem iudicatam, ibi.nu.132 — eod.
Sñia lata ex pſumptis probationibus, nunquã tranſit in rem iudicatam, ibi.n.133 — eod.
Sñia lata per teſtes deponentes de crudelitate non tranſit in rem iudicatam, ib.n.134.eo.
Sententia lata in cauſa matrimoniali, nõ tranſit in iudicatam, ibi.nu.135 — eo.

Senten-

Sentẽtia ſuper etate ex aſpectu lata, in rẽ iudicatam non tranſit, ibi. nu. 136 eod.
Sententia ſup excuſſione debitoris lata, non tranſit in rem iudicatum, ibi. nu. 138 eod.
Sententia in rem iudicatam non trãſit, quñ debitor illam iniq̃ eẽ fatetur, ibi. nu. 138 eo.
Sentẽtia ex probationib. reprobatis lata, non tranſit in rem iudicatam, ibi. nu. 139 eod.
Sentẽtia in rem iudicatam non trãſit, quando quis cõdemnatur ad publicationem bonorum in caſu prohibitto ibi. nu. 140 471
ſententia non tranſit in rẽ iudicatã, quando ex eius tenore ini q tas ppẽditur, ibi. n. 141 eo.
ſententia in cauſa uſuraria lata, in rem iudicatam non tranſit, ibi. nu. 142 eo.
ſententia non trãſit in rem iudicatã, quãdo lata eſt per teſtes ad ſignãtes cauſã, q a ſum vicious, uel conſanguineus, ibi. nu. 143 eod.
Idem, quando apparet de iniquitate per euidentiam facti, ibi. nu. 144 eo.
Idem, ſi ſententia lata eſt ex falſis teſtibus, uel inſtrumentis, ibi. nu. 145 eod.
ſententia lata prætextu iuramẽti neceſſarii falſis, non tranſit in iudicatum, ibi. n. 146 eo.
Idem quando agitur de periculo animæ ibi. nu. 147 eod.
Idem, quando cauſa reddita ad non cauſum, ibi, nu. 18 eod.
ſententia lata a corrupto per pecuniam in iudicatum non tranſit, ibi. nu. 149 eod.
ſententia lata in cauſa beneficii eccleſiaſtici, non tranſit in rem iudicatam quoad prẹiudicium ſuperiori, ibi. nu. 150 eod.
ſentẽtia excommunicationis nunquã tranſit in rem iudicatam, ibi. nu. 151 eod.
ſentẽtia contra minorẽ ex falſis allegationib. lata, non tranſit in iudicatũ, ibi. nu. 162 eo.
ſententia nulla nunquam tranſit in rem iudicatum, & poteſt de nullita dici uſque ad triginta annos, ibi. nu. 153. 154 eo.
ſententia ẽt in caſibus, in quib. non tranſit in rem iudicatã, debet appellari infra 10. dies, qualiter autem hoc procedat. vide ibi. nu. 155. ſ eo. & in uerſ. appel. nu. 102 472
ſententia præfecti prætorio, in appellabilis, in d. uerſ. appel. nu. 150 519
ſnĩa ſacri conſilii, non appellat, ibi. n. 151. eo.
ſnĩa ſacri cõſilii, uim legis hẽt, ex quo fertur ſub noĩe regiæ maieſtatis, ibi. nu. 152 eo.
ſententia latam interdicto quorum bonorum non appellatur, ibi. nu. 312 eod.
ſententia mãdatur executioni poſtquam tranſiuit in rem iudicatam, in 6. parte. uerſi. executio. nu. 1 544
Sententia executioni mandatur ab eodem iudice qui eam tulit. ib. nu. 2 eo.
Sentẽtia habes executionem paratam, ibi. nume. 2 eod.
Sententia valida execut ioni mãdatur, ſed nõ inualida, ib. nu. 5. eo.
Sententia delegati non põt executioni mandari p ipſum delegatũ, ſed debet eius executio fieri per delegantem, ibi. nu. 4 545
ſententia exequitur per iudicem a quo appellatione deſerta, ibid. nu. 7 eo.
ſententia mandatur executioni ſecundum ſtatuta loci, ibi. nume. 10. eod.
ſententia exequenda contra pupillum, primo exequi debet contra nomina debitorũ, ibi. nu. 10 eod.
ſententia non exequitur, contra tertiũ non nominatum in iudicio, ibi. nu. 32 548
ſententia lata contra emptorẽ, mandatur executione contra auctorem laudatũ ex eodẽ proceſſu. ibi. nu. 41 549
ſententia contra ius litigatoris, licet tranſeat in rem iudicatam, ſi non appellatur, tamen poteſt contra eam peti reſtitutio ex clauſula generali, ib. nu. 61 551
ſententia non poteſt continere pænã in caſu illi non paretur. ibi. nu. 62 eo.
ſententiæ executio, quo ordine fiat, ibi. numero 8 545
ſentẽtiæ executio, an impediatur per denũciationem Euangelicam, ibi. num. 64 551
ſententia arbitri poſt compromiſſum expiratum lata, non ualet, in 6. parte uerſ. ſentẽtia num 91 486
ſentẽtia arbitri emologatur taciturnitate 10. dierum, ſed arbitratoris 30. annorum in 6. parte, uer. appel. nu. 125 496
ſentẽtia arbitri an producat actionem uel exceptionem, qñ dicatur emologata tacita uel expreſſa, ibi. num. 162. cum plu. ſeq. 516
ſententia arbitri rem illicitam, rei manifeſtã iniquitatem continens reſcinditur per doli exceptionem, quæ ĩpedit executionem ẽt poſt decem dies, & exigit pẹnam, & intereſſe ibi. nu. 266 521
ſẽtẽtia arbitri iuris appellatur. ibi. n. 272. 522
ſententia arbitri etiam in qua eſt parendum metu pænæ, ibi. nu. 261 519
ſentẽtiam ſuam arbiter non exequitur, ſed iudex ordinarius, in 6. parte uerſic. executio,

f 2 nume.

numero 5. 545
Sentẽtia arbitratoris poteſt reſciẽdi per remediũ, l. 1. C. de reſcind. uen. in 4 par. 14. diſ. nume. 8 216
Sentẽtiæ appellatione, uenit diffinitiua, nõ autẽ interlocutoria, niſi in materia indifferenti, & quando abſorditas non reſultat, in 6. par. uer. ſententia, num 5 454
Sepelire defunctum compellitur hæres ex officio iudicis, & poſt res hæreditarias uendere iudex pro ſcriptura, in 6. par. uer. inquiſitio nu. 158 199
Sequeſtrum tenetur reſtituere clerico ex præcepto iudicis laici, qñ ab eo fuit electus ꝑ ſequeſtro in 4. par. diſt. 11. nu. 62 203
Sequeſtratio fructuũ poteſt fieri etiam appellatione pendente in 6. par. uerſi. appellatio nu. 188 181
Seruus fugiens facit furtũ ſui ipſius, in 4. par. 7. diſ. nu. 45 143
Seruus iudex eſſe non poteſt, in 6. par. uer. ſententia, nu 78 167
Serui reputantur pro mortuis, in 4. par. ſecunda diſ. nu. 1 73
Simoniacus de crimine ſimoniæ cõdemnatus appellat, in 6. par. uer. appel. nu. 298 52
Sindicatores inquirũt cõtra officiales ſtãtes ĩ ſindicatũ, de cõmiſſis & obmiſſis ĩ officio, in eo. par. uer. inquiſitio, nu. 201 30
Socius non poteſt eſſe iudex in cauſa ſocii, in eo. par. uer. appellatio, nu 59 489
Solutio debiti in dubio ceditpotius in debitũ proprium, quã fideiuſſorium, & potius in pœnale & uſurarium & in magis antiquũ in proœ. nu. 20 3
Solués, uſuras uſ ſibi eruere oculos in 6. parte uer. inq. nu. 224 292
Sonus cãpanæ quæ ſigna importet, in eo. par. uer. citatio, nu. 114 232
Sortis iudicium nõ reſcinditur per appellationem, nec per reſtitutionẽ, in eo. par. uerſic. appellatio, nu. 257 519
Spoliũ in deducatur in iudicio per uiam actionis uel exceptionis, & quæ ſit differẽtia in 4 par. 6. d. nu. 50 130
Spoliatus agens nõ tenetur aduerſario ſuo rñdere, niſi prius reſtituatur, ib. nu. 42 128
Spoliatus citatus per ſpoliãtem in alia cauſa, põt cõtra eũ excẽe opponere, & nõ tenetur comparere nec rñdere, ibi. nu. 52 131
Spurius non eſt coniunctus, & litigando cum cõſanguineo, non põt ſecundum pragmaticã petere cõpromiſſum, & quid ſi aduerſarius eſt ſimiliter ſpurius in ſexta par. uerſi. cõpromiſſum, & quid ſi aduerſario eſt ſimiliter ſpurius in 6. par. uer. compromiſſum. nu. 20. 21 582
Spurij non ueniant appellatione ſuorum in 6. par. uer. inquiſitio. nu. 64 380
ſtatus ſoli relationi & informationi iudicis in cauſa modica in 4. par. 9. d. n. 190 184
ſtatus qõne intentata quieſcit oẽ iudiciũ, ſiue prius ſiue poſtea intentatũ, tam ciuile, quã criminale, in 4. par. 20. d. nu. 7 239
ſtatutum uel diſpoſitum in materia, nõ cenſetur diſpoſitum in materiato, & alterum nõ uenit appellatione alterius nec ecõtra in 2. par. nu. 18. 19. 20 8
ſtatutum inducere nõ poteſt, ut feratur ſentẽtia contra abſentem non citatum, in 4 pa. 16. diſt. nu. 11 221
ſtatutum, ꝙ mulier cõtrahere nõ poſſit ſine propinquorũ cõſenſu, non cõprehẽdit mulier alieno, noĩe contrahentẽ, ib. 27 225
ſtatutum requirens conſenſum ꝓpinquorũ in cõtractu mulierẽ intelligitur de cõtractib. damnoſis nõ autem utilibus, ib. n. 48 227
ſtatutũ an tollere poſſit ferias inductas ad honorem Dei, ib. nu. 90. 91 233
ſtatutum, quod fiat compromiſſum inter affines, non cõprehẽdit habentem inſtrũ. ſententiam, uel obligationem liquidam, in 6. par. uer. compromiſſum. nu. 18 582
ſtatutum principis ſecularis nõ põt ligare clericos. ib nu. 26 583
ſtatutum quod omnes cauſæ cõpromittãtur, non comprehẽdit cauſas miſti imperii. ib. nu. 32 ea.
ſtatuta loci ferenda ſunt in executione ſententiæ facienda, in 6. par. uer. executio, numer. 10 545
ſtipulatio in qua uerborum ordo nõ ſeruatur non ualet. in proœ nu. 19 3
ſubditus aduerſarii, repellitur à iudicando, in 6. par. uer. appellat. nu. 40 457
ſubſtitutio pupillaris non poteſt fieri per patrem uicem perſonam in 6. par. uer. inquiſitio nu. 69 280
ſummariẽ an impereſſe uideat ſupplicãs cauſam ſummarie committi, & princeps dicat audiat talis, & iuſtitiam faciat, in 4. part. 9. diſt. nu. 45 152
ſummariæ cauſæ quæ & qñ dicatur, unde plene in d. 9. d. nu. 97. cum plu. ſeq. 153

Reli-

Reliqua uide ſupra in litera C, in verſ. cauſa ſumm aria.
Superſederi debet in cauſa durante termino dato reo ad denunciandum auctori, in 6. par. uer. auctor, nu. 8 341
Supplicatio quid ſit in 6 par. uer. appe. nu. 12 485
Supplicatio in quibus differat ab appellatione & quibus conueniant, ibi. nu. 15. 16. cum plu. ſeq. eod.
Supplicatio fit ad eundem iudicē ib. n. 17. 486
Supplicatio concernit grām. & ex mera principis benignitate conceditur. ibi. n. 18. eo.
Supplicatio eadem die poteſt fieri uiua uoce qua fertur ſententia, ſed poſtea non niſi in ſcriptis, ibi nu. 23 eo.
Supplicatione pendente fit executio cum ſatiſdatione, ibi. nu. 16 eo.
Supplicari non poteſt ante diffinitiuam ſententiam, ibi nu. 20. 21 eo.
Supplicare non licet niſi ſemel tantum, ib. nu. 21. 22 eo.
Supplicans non tenetur reficere expenſas, quā uis nihil probauerit, ibi. nu. 19 eod.
Supplicans, negligentiam ſuam, uel aduerſarii circunuentionem allegare dēt, ſed non iudicis iniquitatem, ibi. nu. 22 eo.
Reliqua require ſupra, in ea. litera. in uer. ſummariæ. eod.
Suorum appellatione, in proſequente iniuriā uſque ad quem gradū ueniat, & an ueniant ſpurii in 6. par. uer. inquiſi. nu. 61 279
Surdus iudex eſſe non poteſt. in 6. par. uer. ſententia nu. 98 467
Suſpicio ſola contra falſam ſcripturam in iuicio productam habetur pro plena probatione, in qua iudex inquirere poteſt, in 6. par. uer. inquiſit. nu. 149 295
Suſpicio iudicis ex quibus cauſis poſſit allegari in 6. par. uer. appellatio. nu. 14. cum plu. ſeq. 485
Suſpicio excluditur ex pari ratione affectionis. ibi. nu. 57 489
Suſpicio contra iudicem ſuperueniens in cauſa poteſt in quacunque iudicij parte opponi etiam poſt concluſionem, ibi. n. 74. eod.
Suſpicionis cauſa contra iudicem laicum cognoſcitur in regno per iudicem eccleſi. in 4. par. 1. diſt. nu. 57 202
Suſpectus de fuga, propria auctoritate & per priuatum capi poteſt, ſine iudici commiſſione, in 6. par. uer. citat. nu. 62 315
Tarquinius Septimus ob adulterium, per eius filium in perſonam Lucretiæ commiſſum, fuit expulſus, in 3. parte, numero 19 17
Taxatio expenſarum, fit mediante iuramento litigatoris, in 6. par. uer. iuramentum, num. 31 428
Taxatio expenſarum fieri poteſt etiam pendēte appellatione, in 6. par. uer. appel. nu. 197 508
Taxatio expenſarum quando fit, an requirat partis citatio in 6. par. verſ. exceptio. num. 21 547
Tempora tria conſiderant̄ circa introductionem legum in hoc ſeculo. in 3. par. nu. 1. 15
Tempus ante legem, dicitur a creatione primi hominis uſque ad tp̄s Moyſi. ibi. nu. 8 16
Tempus ſub lege dicitur a tempore Moyſis vſque ad aduentum Chriſti, ibi. nu. 9. & eod. num. 18 eo.
Tempus gratiæ, fuit tertium tempus, & incipit ab aduentu Chriſti, quo tempore fuerūt proditæ tres leges. ſ. euangelica, apoſtolica, & canonica, ibi. nu. 29. 31. 32 eod.
Tempus conſequenter in ſententia conſideratur in 6. par. uer. ſententia, nu. 88 466
Tempus petendi apoſtolos, qn̄ currere incipit an a die ſententiæ, vel a die appellationis q̄ quæſtio ſuperuacua eſt in regno, in 6. par. ver. appe. nu. 220 512
Tenens prædium tributarium, qui ſe abſentauerit, citatur per edictum, & non comparēs infra ſex menſes priuatur prædio, in 6. par. uer. citatio, nu. 93 321
Terminus proſequendi appellationē eſt vnius anni, vel ſtuprum annorum ſtante īpedimēto, qui pōt conſenſu partium prorogari, & breuiari, in 6 par. uer appe. nu. 236 555
Terminus quinquaginta dierum adſtringens ī regno proſecutionem appellationis, intelligitur a diffinitiua, & non ab interlocutoria, niſi uim habet diffinitiuæ, nu. 243. 518
Termini datio eſt actus iudiciarius, in 6. par. uerſ. inſtrumentorum productio, num. 43. 422
Termino dato reo ad denunciandum auctori durante, an debeat ſuperſederi in cauſa, in 6. par. uer. auctor, nu. 8 341
Tertius quando uenit ad impediendam executionem cauſa dicitur ſummaria in 4. parte, nona diſt. nu. 278 183
Teſtamentum ſecundum non tollit primum,

quando in primo eſt clauſula derogatoria, in 2.par.nu.44 12

Teſtamentum,quod in ſcriptis non ualet,minimè ualet ut nuncupatiuū,in 4.par 9.diſt. nu.104 186

Teſtm̄ militis, quod non ualuit iure cōi, ualebit iure militari,ibi.nu.106 eo.

Teſtamentum quando eſt publicandum,fieri debet citatio per proclama,in 6.par.uer.citatio.nu.109 322

Teſtm̄ ne aperiatur, uel ne ſcriptus hæres in poſſeſſionē mittatur,non appellatur in 6.par.uerſ.appellatio,nu.322 528

Teſtimonium laici & mulieris admittitur cōtra clericum,qn̄ ciuiliter de crimine agitur in 4 par.1.diſt.nu.41 53

Teſtis de ſuo iudicio deponens non probat, in 1.par.nu.2 4

Teſtis rationem,& cauſam ſcientiæ,diuerſam à dicto ſuo aſſignare debet, alias non probat in 2.par.nu.7 6

Teſtis qui falſum teſtimonium pro pecunia dicit Chriſtum uendit,ſicut fecit *Iudas* Idē in iudice,in 3.par.nu.66.67 26

Teſtis contra clericum,in criminalibus non poteſt eſſe mulier,neq.laicus de iure canonico,in 4 par.1.diſt.nu.46 53

Teſtis unus facit plenā fidē in cauſis modicis & ſummariis,in 4 par.9.diſt.nu.191 184

Teſtis mulier honeſta,quæ examinatur in domo pōt examinari ſine citatione partis, in 6.par.uerſ.citatio,nu.27 311

Teſtis cuius dicto neceſſario ſtādū eſt examinari poteſt parte non citata ib.nu.28. eod.

Teſtis de cuius morte uel receſſu timet parte non citata pōt examinari,ibi.nu.29 eo.

Teſtis interrogari non poteſt, an quis bona uel mala fide poſſideat,in 6.par.uer.interrogatio.nu.16. 348

Teſtis deponens ſine bona cā ſcientiæ, ſi fuit interrogatus non probat,nam rō teſtis ſaldat & deſtruit eius dictum, & rō non dēt eſſe eadem cum dicto teſtis,in 6.par.uerſi. teſtium productio,n.9.10.11 399

Teſtis non aſſignans cauſam ſcientiæ reddere debet his quæ iudicio intellectus præcipiūtur alias non probat,ibi nu.12 eo.

Teſtis non aſſignans cauſam ſcientiæ, non eſt ſufficiens ut deferatur iuramentum ſuppletorium ibi.nu. 4 400

Teſtis credulitate probat contra producentē: ibi.nu.16 eo.

Teſtis depoſitio, per uerbum,uel iudicio ſuo non ualet,ibi.nu.17 eod.

teſtis de auditu non probat niſi in factis antiquis,ibi.nu.18 eod.

teſtis depoſitio,non iurata non probat, ibid. num.19 eod.

teſtis iurare debet dicere ueritatem pro utraque parte.ib.nu.20 eod.

teſtis deponēs falſum nō iuratus, nō punitur pœna falſis ſed extraord.pœna,ib.n.21 eo.

teſtis de mera ueritate iure debet alias nō probat,in 6.par.ver.iuramentum,n.25 427

teſtis punitur de falſo a iudice,coram quo falſum depoſuit,etiam ſi alias eſſet ſuus incōpetens.Quid aūt,ſi eſſet clericus,an poſſit puniri per iudicē laicū,& econtra in uerſi. accuſatio incidens,nu.2.4.5 442

teſtis deponens in fauorem partis aduerſæ,nō facit fidem,quando fuit contra eū proteſtata cauſa ipſum repulſandi in 6.par.uer.repulſa,nu.4 445

teſtis falſum deponens,poteſt repulſari etiam per producentem,ib.nu.12 446

teſtis in una cauſa, non pōt in eadem eſſe iudex,in 6.par.uer.appellatio.nu.54 488

teſti dicenti ſe falſum teſtimoniū dixiſſe,non creditur, ad infrigendum eius depoſitionē in 6.par.uer.confeſ.nu.11 393

teſtes aſſignantes cām non concludentem,fidem faciūt in ſūmarijs cauſis.Idem eſt ī teſtib. infamibus, & alias a iure reprobatis, in 4.par.9.diſt.nu.34 157

teſtes qn̄ examinantur ad perpetuam rei memoriam,cauſa ſummariæ expeditur,& eorum depoſitiones ſolum intra annum fidē faciunt in regno,ib.nu.86 183

teſtes laici nolentes deponere coram iudice laico,poſſunt excōicari per iudicem eccleſiaſticum,in 4.par.11.diſt.nu.54 201

teſtes uacillantes ſeu falſum deponentes, pñt inquiri ex officio & per iudicem puniri,in 6 par.uer.inquiſitio,nu.150 295

teſtes quando examinantur ultima die termini, non requiritur citatio partis ad uidēdū iuramenta teſtium in 6.par.uer.citatio,nume.18 309

teſtes examinatur ſine citatione partis dāno ſeu furto in ſiluis paſſo, in uerſicu.citatio, nu 26 311

teſtes ad probandam innocentiam rei pi, poſſunt etiā poſt concluſum in cauſa,in 6.pa. uerſi dilatio,nu.3 386

Teſtes an examinari debeant infra terminum datum ad probandum, & quid ſi detur ad probatum habendum, & quid in cauſa repulſæ, ibi nu. 19. 20. 21 387
Teſtes examinari poſſunt die feriata, dummodo iurent in die iuridica, in 6. par. teſtium productio, nu. 4 398
Teſtes ultra ſeptem examinari non poſſunt, ſuper unoquoque articulo, ibi nu. 5 399
Teſtes in loco iudicii examinari debent, niſi ſint perſonæ egregiæ mulieres, infirmi uel alio modo impediti. ibi. nu. 6 eod.
Teſtes citati infra terminum, iurare pōt infra tres dies, poſt terminum. ib. nu. 8 eo.
Teſtes produci pñt uſque ad publicationē in cauſa & non ueram ſi ſuper nouis articulis dependentibus a ueteribus, ib. nu. 12 400
Teſtes ſimul cum ſcriptura poſt publicationē poſſunt produci, in 6. par. uerſ. inſtrumentorum productio, nu. 48 423
Teſtes etiam die feriato ad honorem Dei examinari poſſunt, in 6. par. uer. actorum æditio, nu. 40 438
Teſtes non rite examinati non ualidātur per publicationem factam de uolūtate partiū, in 6. par. uerſ. publicatio, nu. 5 442
Teſtes debent citari & ēt examinari infra terminum datū ad repulſam, & eo elapſo non mittuntur, in 6. par. uer. repulſa, nu. 6 545
Teſtium examinationes, quo ordine fiant & quid ſeruetur in regno, in 6 par. uerſ. teſtiū productio, nu. 1 398
teſtium depoſitio non ualet, parte non citata, nec præſente iuramento ib. nu. 2 eod.
teſtium rubrica, quid continere debeat, ibid. nu. 3 eod.
teſtiū depoſitiones in quib. reperitur ſcriptam cauſa ſcientiæ, ut ſupra dixit, & depoſuit, nō probant quandoque, & inuehitur cōtra notarios inaduertentes, ib. nu. 11 399
teſtium nomina non tenetur quis edere parti ante publicationem, in 6. par. uer. actorum ædictio, nu. 60 440
teſtium repulſa non admittitur in cauſis ſummarijs in quibus ſufficit ſemiplena probatio, in 4 par. 9 diſt. nu. 179 183
Reliqua uide ſupra, in lfa R, i uer. repulſa.
timens offendi ab aliquo, officium iudicis implorare poteſt, ut ipſum compellet ad præſtandum cautionem de non offendendo, in 6. par. uer. ſatiſdatio, nu. 13 351
titulum ſuæ poſſeſſionis ſeu beneficii, an & quando teneatur quis oſtendere, in 4. par. 13. diſt. nu 6 214
Tortura a timidiori, ſeu a magis ſuſpecto, uel a fœmina, item a filio, ubi pr & filius sūt incriminati, incipi dēt in proœ. nu. 13. 14 2
tortura pōt irrogari ſtantibus iudiciis, in 6. par. uer. inquiſitio nu. 127 293
tortura an irrogetur in crimine ubi ueni irroganda pæna fuſtigationis, & quid ſeruetur in Regno, in 4. par. 2. diſt. nu. 5. 6 74
tortura poteſt irrogari ei, qui nō vult reſpondere libello coram iudice, in 6. par. uer. tortura, nu. 6 447
tortura quandoque datur ad pænam, quandoque ad ueritatem eruendam, in 6 par. uerſ. tortura. nu. 1. 5 eo.
tortura ad pœnam eſt meri imperii. ibidem, num. 2 eo.
tortura pro quibus criminalibus irrogari poteſt, ibi. nu. 5 eod.
tortura irrogari poteſt teſtibus uacillantib. tā in cā ciuili, quā in criminali, ib. nu. 6 eo.
tortura an poſſit in cauſa appellationis irrogari. ibi. nu, 8 eod.
Tortura quandoq. datur ad ereu endam ſolā affirmatiuam, uel negatiuam, & tūc ad eam deuenitur ſine iud. cijs, ib. nu. 9 eo.
tortura ut irrogari poſſit, quis ordo ꝓcedere debeat, ib. nu. 10. 11 eo. & ſeq.
tortura eſt inuenta ad ueritatē inueſtigandā ob defectum probationum, ib. nu. 12. 448
tortura quando eſt irroganda, qualiter decretum interponi debeat, ibi. nu. 14 eod.
Tortura illata ſi reus non confitetur, iudicia ſunt purgata, ib. 16 eod.
Torqueri non debet is, contra quem ſunt plenæ probationē, alias iudex mortaliter peccat, ibi. 11 eod.
totius in mēbris, corporis læſionem pati nō debet. ib. n. 13 eo.
Tractatus huius ſummarium & continet, & trahitur, in proœ. in fi. 3
tranſactio criminis facta cum accuſatore, an īpediat qn alius poſſit accuſare, uel iudex inquirere in 6. par. inquiſitio nu. 55 277
trāſactio in criminalibus qd operatur, maximē in caſibus permiſſis, ibi. nu. 56. 57 278
Trāſactio in criminalibus in quibus caſi. eſt hodie pmiſſa p cōſtōnes regni, & qualiter in hoc ius cōe reſtringatur ib. nu. 73 281
Tranſactione facta in criminalibus, an & qñ iudex procedat ex officio, ib. nu. 76 282

Transigẽtibus criminalia licitum eſt aliquid ab accuſato accipere, ꝑ expẽſis, & intereſſe & pro æſtimatione damnorũ, ib. nu. 75 eo.
tranſactio in ciuilibus an ſit permiſſa per cõſtitutionem regni, & qualiter tranſigẽs puniatur, ibi. n. 78 eo.
Tranſactio in ciuili cauſa facta per cõtumacẽ banitu, & condemnatum facit illum oẽm pẽnã euitare. Secus in criminali ib. n. 79 e.
tribunus quo tempore in Roma creatus, in 3 parte, nu. 22 19
tributarium prędium detinens, poteſt citari ꝑ editũ, & elapſis ſex menſibus priuatur prædio in 6. par. uer. citat. nu 93 321
tutelæ cauſa compromitti non põt in 6 par. uer. compromiſſum, nu. 30 383
tutor qui adminiſtrauit, eſt primo cõueniendus, in proœ. nu. 18 3
tutor qñ accuſatur ut ſuſpectus cauſa criminalis dicitur, in 4. par. 1. diſ. n. 18 47
tutor non faciens ſolẽnia litigans pupilli nomine facit iudiciũ eſſe nullũ, & quæ dicantur iſta ſolemnia, & qualiter practicetur in regno, in 4. par. 16. diſt. nu 52 227
tutor non põt facere procuratorẽ ante litem cõteſtatam, ſed actorẽ cũ decreto iudicis, alias non ualet iudicium, ibi. n. 54 228
tutor ſuſpectus põt ex officio iudicis inquiri, remoueri in 6 par. uer. inquiſi. n. 147 295
tutor petitus dari poteſt inquiri poteſt ꝑ iudicem an ſit idoneus, & an reperiãtur alii magis idonei, ibi. nu. 197 299
tutor qñ dandus eſt alicui uel curator ꝑ iudicem ſine inquiſitione, non requirit citatio alicuius, in 6. par. uer. cit. nu. 35 311
tutor ante oĩa in iudicio de ſolennitatibus docere debet. Et poſt datum terminum ad probãdum litis exceptio opponi poteſt in 6 par. uer. exceptio, nu. 4 355
tutor qui iuſtam cauſam litigandi nõ habuit dẽt in expẽſis cõdemnari, & contra eius bona fit execut. in 6. par. uer. exec. nu. 39 549
tutrice ſecundo nubente, non reddita rõne, bona ſecũdi uiri ſunt obligata, & in eis pro tutelari debito fit executio, in 6. p. uer. execut. nu. 53 550

VAſſallus contumax uerus, qui citatus dixit nolo uenire, ſtatim perdit feudum in 6. p. uerſi. contumacia. n. 4 333
Venditor tenetur ad intereſſe de euictione. & litem defendere quod includit etiam ſubminiſtrationem expenſarum, in 6. parte, uerſ. auctoris laudatio, nu. 16 548
Vendere frumentum tpe cariſtiæ poſſunt cõpelli domini per iudicẽ, in 6 par. uer. inquiſitio nu. 181 298
Verberans clericum in habitu laicali, nõ eſt excommunicatus, in 4. parte. 11. diſt. num. 70 204
Verbũ, quod poteſt eſſe æquipollens abſolutioni uel cõdemnationi, in 6. part. uer. ſententia, nu. 123 369
Verbũ moderari, in pœnalibus appoſitũ operatur ut in illo caſu pęna mortis imponi non poſſit, in 4. parte, 1. diſt. nu. 98 57
Verbum peremptorię an, & quãdo in citatione apponi debeat, in 6. parte, uerſic. citatio nu. 72 318
Verbum credit, eſt ueritatis expreſſiuum in reſpondente poſitionibus, in 6. parte, uerſ. poſitio, nu. 14 390
Verba ſine figura iudicii, quid importẽt: & ponitur intellectus iuriũ municipaliũ regni in 4. par. 9. diſ. nu. 11. 12 153. & ſeq.
verba, ſubmitto me, protectioni, & tuitioni talis iudicis, uim appellationis habent in 6. par. uer. appel. nu. 155 498
Verba libelli impropriantur, ut ſaluetur libellus in 4. parte. 1. diſt. nu. 31 51
Verborum ordo in legatis, & diſpoſitionibus ſeruatur, in proœ. nu. 17 2
Veritati oĩa cedunt in 3. parte, nu. 66 26
Veſtes cedenti bonis ſunt relinquendæ, in 6. parte, uerſ. exec. nu. 16 548
Veſtes non ſunt auferendæ damnatis ad mortem, nec tranſeunt in hypothecã. ibi. nume 1030 eod.
Viam per quẽ actus impugnetur, nemo uidetur ſibi elegiſſe, in 4. parte. 9. diſtin. numero 107 186
Vicarius ſeu locumtenens, an dicatur ordinarius uel delegatus, in 4. par. 6. diſt. nu. 5. 6. cum plu. ſeq. 103
Vicarius quomodo cognoſcatur à delegato, ibi. nu. 8. eo.
Vicarius generalis epiſcopi, dr ordinarius. Secus particularis unius loci, quia eſt delegati, in 6. par. uerſi appel. nu. 384 555
Vicarius foraneus ſeu ruralis, quis dicatur in d. ue. diſt. nu. 14 104
Vicarius epiſcopi dr ordinarius in his, quę eſt iure cõi in eum tranſeunt. Secus in his, quæ non tranſeunt niſi ſpecialiter ſibi cõmittantur per epm, prout ſunt cauſę criminales, & colla.

collationes beneficiorum, quia in his eſt delegatus, & ab eo appellatur ad epiſcopū committentem, ibi.nu.16.ſ.eo.& in 6.par. uer.appellatio, nu.384 535
Vicarius rectoris ſecularis uel præſidis, an dicatur ordinarius uel delegatus, in d.5.diſt. num.17 105
Vicarius creatus ab habente poteſtatem ſubſtituendi dicitur ordinarius, ibi.nu.18 eo.
Vicarius an poſſit cōſtitui ab inferiori à principe, ibi.nu.19 eo.
Vicarius ſeu locum tenens in caſu quo pōt de iure conſtitui, quam poteſtatem habeat, & de quibus cauſis poſſit cognoſcere, ibi.nu. 20 eo.
Vicarius an poſſit alium uicarium ſibi ſubſtituere, ib.nu.12 106
Vicarius in loco tribunalis principalis ſententiam ferre debet, in 6.par.uerſic. ſententia, nu.74 465
Vicarius generalis poteſt in omni loco ſuę prouinciæ ius reddere. ibi.nu 81 466
Vicarius poteſt recuſari, ut ſuſpectus ex ſola ſuſpicione ſui ordinarij, in 6.par.uerſic.appellatio, nu.29 487
Vicarij iuriſdictio extinguitur morte epiſcopi in 4 par.5.diſt.nu.61 112
Vicarij iuriſdictio ſuſpenditur per excommunicationem epiſcopi, ibi.nu.75 114
Vicarium tres dicuntur eſſe ſpecies, ibi.numero 6 103
Viceduces, uicereges, & uicecomites dicuntur iudices ordinarii, ibi.nu.10 104
Victor quandoque petitur expenſarum condemnationem, in 6.par.uer. interrogatio. nu.2 346
Videlicet, dictio eſt declaratiua, & reſtrictiua præcedentium. in 3.par.num.107 33
Vidua dicitur miſerabilis perſona, quando eſt pauper alias ſecus in 6.par.uer.inquiſit. nu.113 194
Viſitatio eccleſiæ quando fit per prælatū, ad quem effectum fiat, in 6.par. uer. inquiſit. nu 14 371
Vitium litigioſi non inducitur, quando ſuper reliqua agitur criminaliter, in 4.par.1 diſt. nu.50 54
Vlpianus iuriſconſultus fuit poſt aduentum Chriſti, in 2.par.nu.28 20
Vniuerſitas non pōt cōueniri pro dāno clandeſtino, niſi pcedat inquiſitio gñalis cōtra malefactores, in 6.par.ver.inq.nu.14 270
Vniuerſitas poteſt citari per edictū, in 6.parte uer.citat.nu 94 321
Vniuerſitas an ſ die Veneris ſancti citari, poſſit ad ſonum tabellæ, ex quo non pulſantur campanæ, ibi.nu.112 323
Vniuerſitas cuiuslibet ciuitatis, caſtri, uel uillæ, quæ regitur per ſindicum habet reſtitutionem in integrum, in 6.par.uerſi. appell. num.97 492
Vniuerſitas conſtituens procuratorem ad cōtrahendum cū iuramento, non reſtituitur, non tamen eſt, periura. ibi.nu.105 493
Vniuerſitas cogitur imponere collectam pro ſoluendis debitis ſuis, in 6.par.uerſic.exec. nu.51 510
Vocem primam habere in conſilio dēt maioris dignitatis, & dignior in proœ.nu.8 2
Vſusfructus aduētitiorum filii, an pro debito uel delicto patris publicetur in 6.par.uerſ. execut.nu.370 549
Vſura quod ſit peccatum, in 4. parte, 16.diſt. nu.78 232
Vſura, dicitur crimine, in 6. par.uerſi. inquiſi. nu.117 292
Vſura, ſpecie eſt rapinæ, ibi.nu.119 eod.
Vſura maius malum non reperitur. ibi.num. 120 eo.
Vſuræ permiſſæ ſunt de iure ciuili, ideo iudex ſecularis non poteſt de illis inquirere, de iure cōmuni, ſed ſolum iudex eccleſiaſticus ibi.nu.108 289
Vſuræ hodie multum frequentantur, ideo acrius puniri debent, ibi.nu.114 291
Vſurarū crimē eſt publicū, & poteſt in regno iudex ex offō inquirere contra uſurarium, & ēt quilibet de populo admittitur ad accuſandum de tali crimine, ib.nu.126 293
Vſurarum cauſa eſt ſummaria in curia eccleſiaſtica, in 4.par 9.d.nu.166 184
Vſuras ſoluens, uidetur ſibi eruere oculos, in 6.par.uer.inquiſi.num.124 292
Vſurarius poteſt inquiri per iudicē etiam ad commodum priuati, ibi.nu.106 289
Vſurarius compelli pōt per iudicē ad uſuras reſtituend. & poteſt ante receptionem impediri ne uſuras rec p ar, ibi.nu.109 eod.
Vſurarius an poſſit puniri per epm ad aliquā pœnam temporalem, ib..nu.109 290
Vſurarius an poſſit hodie inquiri per iudicem ſecularem ex officio, poſt conſtitutionem regni, ibi.nu.100 eo.
Vſurarius de iure canonico quas pœnas patia-

tur,ibid.nu.3 eo.
Vſurarius nulla magis cõuenięti pœna puniri põt quam pecuniaria pp eius auaritiam. Et ideo merito cõſtitutio regni induxit pœnã publicationis bonorum,ib.nu.116 291
Vſuras recipiens,tantũ peccat,non autem ſoluens,unde licet creditor illas recipiat a ſpõte dante non per hoc excuſatur a pœna,ib. num.123 291
Vſurarius peccat recipiendo uſuras, etiam a ſponte dante,ibi.nu. eod.
Vxor uendicans maritum,uel econtra,excluditur per exceptionem conſanguinitatis, in 4.par.20.diſt.nu.13 240

INDEX RERVM CONTENTARVM IN ADDITIONIBVS DOMINI PETRI FOLLERII. V. I. D.

ACTIO ciuilis ubi non oritur,nec ẽt oritur criminalis,in 4.par.1.diſt.n.5 44
Actio ciuilis, & criminalis quando cumulentur,ibid. nu.6 eod.
Actio realis,qualiter intentatur,in d.4.par.3.diſt.nu.3 77
Actio in rem utilis,quando detur ſuperficiario,& quando non,ib.nu.12 78
Actio in rem utilis,quando detur emphiteotę ibi.nu.13 eod.
Actio in rem utilis,quando detur metum paſſo ibi.nu.14 eod.
Actio in rem præiudicialis,quando detur,ibi. nu.15 79
Actio in rẽ pręiudicialis de partu agnoſcẽdo, quando detur,ibi.nu.16 eod.
Actio utilis in rem, quando detur militi, & minori quorum pecunia ſint empta prædia,ibi.nu.17 eo.
Actio utilis in rem quando datur ei qui cauſã mortis donauit,ibi.nu.18 eo.
Actio utilis in re qñ datur ad reuocandum ꝙ inofficioſe donatum eſt,ib.nu.19 eo.
Actio utilis in rem qñ datur ad repetendam rem donatam pp nuptias,ibi.nu.20 eo.
Actio utilis in rem quando detur ei qui uendidit equum,l.commiſſoria,ibi.nu.21 eo.
Actio utilis in rem datur ei qui donauit ut aleretur,& non fuit alitus,ibi.n.22 eo.
Actio rem cui detur,& contra quem ,ibid.nu. 23.24 eo.
Actio in rem nullam præſupponit obligationem & quare,ibi.nu.26 80
Actio perſonalis aduerſus quem detur,ibidẽ, num.27 eod.
Actio realis fruſtra intentatur ſi reus non poſſidet,ib.nu.29 eo.
Actio perſonalis non requirit quod reus poſſideat,ibi nu.30 eod.
Actio in rem debet concludere quod res reſtituatur,non ſic in perſonali,ib.nu.31 eo.
Actio in rem ſtatim lata ſententia habet executionem,ibi.nu.32 eod.
Actio perſonalis,an habeat executionem ſtatim lata ſententia,ibi.nu.33 eod.
Actio perſonalis nunquam intentatur ad ęſtimationem,ibi.nu.34 eod.
Actio realis intentat etiam ad æſtimationem ibi.nu.35 eod.
Actio realis, etiam fructuum æſtimationem continet,ibi.nu.36 eod.
Actio perſonalis regulariter,non hẽt cõdemnationem ad intereſſe,ibi.nu.38 81
Actione perſonalis conuentus ſi eſt cõtumax actor mittitur in poſſeſſionem,& qualiter ibi.nu.41 82
Actio perſonalis,& realis quomodo differant ibi.nu.42 eod.
Actionum uarietates, utile eſt ſcire, ibidem, num.43 eo.
Actiones mixtę,tribus modis dicuntur, in 4. par.17.diſ.nu.2 236
Actio familiæ hereiſcundæ cui & qñ competat,& quæ requiratur,ibi.nu.3 eo.
Actio communi diuidundo, quando competat,& cui,& quæ requirantur, ibid. numero 4 eod.
Actio finium regundorum, ad quid competat,ibi.nu.3 eo.
Actionum habens ad cõmodum alicuius põteſt cogi ad agendum, in 4.par.21. diſt. 9. num.13 243

Actio.

Actiones actiuæ, quãdo quærantur nobis per institorem, in 21. distin. in 4. parte numero 3 146
Actor ſi vult deſiſtere a conuentione, ut recõueniatur, non põt, in 4. p. 6. di. nu. 17 121
Actor poteſt reconuenire reum, ſuper re nõ comprehenſa in reſcripto ib. nu. 18 eo.
Actor pupilli qualiter concipiat libellum in 6. parte, uer. libelli oblatio, nu. 8 336
Acta facta de nocte in foro mercatorum, an ualeant, in 6. par. uer. excep. n. 85 374
Aeditio qualiter fiat in 6. parte, uer. actorum æditio, nu. 12 434
Aedi, an debeant inſtrumẽtã relata in inſtrumento producto, ibi. nu. 7 eod.
Aedi ante omnia, an debeant inſtrumenta relata in libello, ibi. nu. 8 eod.
Aeditio librorum Romæ exiſtentium, quib. expenſis fieri debeat, in d. 6. parte, uerſi. teſtium productio, nu. 64 409
Aedi an debeat liber factoris, & quid de libro gabellarii, ibi. nu 42. 43 404
Aedi an debeat tabola, ſeu tacca, ib. nu. 45 eo.
Aeliqualitas inter ſocios, an conſideretur, nedum reſpectu numeri pecudum, ſed etiam bonitatis, in 7. parte, 4. di. nu. 36 85
Aequitas in quo conſiſtit in curia mercatorũ in 4. parte 9. d. nu. 150 178
Aequitas ſemper haberi debet præ oculis, ibi. nu. 257 180
Aequitas qualiter a iure deſcendat, ibi. num. 163 eo.
agricola, an dicatur mercator, in 4. parte 9. d. num. 66 165
agi, an poſſit ex contractu inito inter mercatores, in 6. par. uer. exceptio. nu. 663 69
agrimenſor non debet per iudicem mitti ad menſurandum parte non citata in 4. parte 17. di nu. 12 237
agere, quando quis compellatur, in d. 4. diſt. 21. nu. 1 241
Andreas Mattheus de Sarno de S. Seuerino, fuit optimo ſcientiæ, nu. 6. parte, in uerſic. exceptio, nu 70 371
apoca mercatoris ſigilla tantum, an probet ibi. nu. 67 369
appellari an poſſit a ſententia boni uiri, in 6. par in uer. compromiſſum, nu. 35 383
appellatur a ſententia collegii ad ſuperiorem in p. 6. parte, uerſ. teſtium productio, nume ro 89 413
aromatarii cõmittẽtes fraudem in arte, qualiter punitur in 4. par. 21. diſt. num. 50. 208
Atra facit rem deſinere eſſe integram, & quãdo, & an ſi patrem peniteat poſſit agi ad intereſſe, in 4. par. 4. diſt. nu. 49 97
Aſſerens rem eſſe alterius qualitatis, quã rei ueritate ſit qualiter teneatur, ib. nu. 53. eo.
Auctor an laudari poſſit corã arbitro in d. 6 parte, verſ. auctoris laudatio. nu. 1. 323
Auctoris laudatio, an habeat locum coram arbitris iuris, in 4. parte. 6. diſt. nu. 21 121
Ballæ lanarum ſignatę ſigno meo, an prę ſumatur meæ, in 6. parte, uerſ. teſtium productio, nu. 62 48
Cauſa criminalis dicitur ſi agitur ex crimine infamante etiam ſi agatur ciuiliter, in 4. parte. 1, diſt. nu 3 44
Cauſæ cognitionis effectu, in 4. parte. 16. diſ. nu. 17 27
Cauſæ iuſtæ quę ſint, ut quis agere cõpellatur in d. 4. par. 21. diſt. noua 4. 5. 6 242
Campſor recipiendo literas uitiatas, & ſoluit, an liberetur, in 6. par. in uerſ. teſtium productio, nu. 54 406
Candelarii facientes candelas, cum miſturis, qua pœna plectuntur? in 4. parte 11. diſt. num. 35 199
Carceratus ad inſtantiam unius, an poſſit recomendari ad inſtãtiã alterius, in d. 4. parte, 9. diſt. nu. 128 175
Carceratus qualiter liquidat inſtrm, in 6. parte. 9. uerſ. inſtrorum productio. nu. 6 417
Captus pro una cauſa, an poſſit pro alia recomendari, in 4. parte 9. diſt. nu. 129 175
Certi condictio, quando competat, in 4. parte 3. diſt. nu. 46 82
Ceſſio occaſione ſocietatis, an dicatur ex cã neceſſaria, in d. 4. par. 4. diſt. num. 33 94
Citatio qualiter concipi debeat in remedio. l. diffamari, in 4. par. 21. d. noua, n. 212 44
Citatio non requiritur curia nundinarum, in 4. par. 9. diſt. nu. 164 181
Citatio an poſſit obmitti, etiam a principe, in d. 4. par. 15. diſt. nu. 12 121
Citationes defectus, qualiter opponatur, in d. 16 diſt. nu. 13 eod.
Citatus præſumitur qui a lõge aberat, & poſt ea reperitur in iudicio, ibi. nu. 14 eod.
Citari ad releuandũ an poſſit, interpoſito primo, & ſecundo decreto, in 6. parte, in uerſ. contumacia, nu. 13 351
Collegium mercatorũ, an poſſit facere ſtatuta, in 4. parte 8. diſt. nu. 70 166

Compro-

Compromiſſum, an poſſit fieri de rebus ſpiritualibus in 4. par. 13. diſt. nu. 11 214
Computus redditus an peti poſſit, quod iterũ reddatur in 6 parte, uerſ. exceptio. nu. 71 372
Compenſatio an, & quando fiat ſi in libro mercatoris continetur ſe eſſe creditorem, & debitorem in 4. par. 9. diſt. nu. 146 177
Coaceruari & cumulari, quando poſſunt plus paruæ ſummæ, ibi. nu. 8 167
Conueniri quis poſſit, in curia mercatorum, ibi. nu 82. 83. 85 eod.
Conueniri pro quib. cauſis poſſit uenientes ad nundinas, ibi. nu. 86. 87 90. 91. 92. & quid ſeruetur de conſuetudine, ibi. 168. & ſeq.
Contumacia, an debet accuſari diffamanti citatio, ut agat, in 4 parte, 11. diſt. 9. num. 14 244
Contumax in remedio, l. diffamari an debeat citari, ibi nu 15 eod.
Contumax, an poſſit opponere fori declinatoriam in 6. parte, uerſi. exceptio. nu. 1 355
Confeſſio facta in iudicio, an poſſit allegari inter mercatores, ibi. nu. 48 366
confeſſio facta parte abſente an probet in 6. parte, uerſ. teſtium productio nu. 59 408
confeſſio an poſſit pro parte acceptari, & pro parte negari. ibi. nu. 60 eo.
conſules mercatorum an poſſint citare p edicta, in 4. par. 9. diſt. nu. 108 172
condictio incerti quando competat, in 4. par. diſt. nu. 44 81
clauſula ex certa ſcientia, an operetur, ut contrarium non poſſit probari, in 6 parte, ver. appell. nu. 87 491
clericus tutor, an poſſit dari per iudicem laicum, in 4. par. 11. diſt. nu. 65 203
clericus pro poſſeſſorio retinendæ, poteſt coram laico conueniri, ibi. nu. 77 105
clericus auctor laudatus conuenitur coram iudici ſeculari, an ſit uerum, ibi. nu. 78 106
clericus negociator tenetur ad gabellas, ibid. nu. 80 eo.
creditor poſterior offerens priori debitum, an poſſit cogere eũ ut cedat ſibi actiones, in 6 parte, uerſ. inſtrorum productio. n. 16 419
criminaliter an poſſit agi pro ui turbatiua, in 4. par. 7. diſt. nu. 16 139
curator ad litem, ad debeat cauere, in 4. parte 16. diſt. nu. 57 219
D Ebitor duorum in ſolidum, ſi poſtea promiſit per aliam ſcripturam uni tantũ an iſtud debitum debeat communicari cũ nominato, in prima ſcriptura, in 4. part. 9. diſt. nu. 96 170
Decretum primum, & ſecundum ſit pro menſura debiti quid ſit hoc dicere, in 4. par. uer. contumacia. nu. 14 331
Delegatio quãdo liberat debitorem, in 6. par. uerſ. teſtium product. nu. 49 405
Delegatus principis quando non põt ſubdelegare, in 4. par. 5. diſt. nu. 27 106
Delegatus quando poſſit minuere tempus quod datur iudicatis, ibi. nu. 46. 110
Delegatus in quib. caſibus teneatur citare cũ inſerto tenore reſcripti, ibi. nu. 60 112
Denunciatio litis cui fieri debet, ſi debitor ſit mortuus nullo herede ſuperſtite in 6. par. uer. auctoris laudat. nu. 14 545
Depoſitarius reſtituens depoſitum iuſſu iudicis an ſit liberatus, in 4. par. 9. diſt. nu. 148. 177
Diffamans merces mercatoris, ut uilius emantur quomodo puniatur, in 4. par. 11. diſtin. nu. 51 201
Diffamare quid ſit in 4. par. 11. diſt. 9. num. 2. 241
Diffamatio qualiter probabitur, ibi. num. 22. 244
Dilatione pendente quando conquieſcit officium iudicis, in 4. par. 16. diſtin. nume. 69. 231
Diſcipuli an obligent, magiſtrum eorum, in d. 4. par. 11. diſt. 9. nu. 8 247
Diuiſio inter fratres eſt quædam tranſactio in 4. par. 17. diſt. nu. 8 236
Doctor an debeat carcerari pro inſtrumento liquidato, in 6. parte, uerſicu. inſtrumentorum productio. nu. 4 417
Dolus quot modis committatur, in 6. parte, uerſ. exceptio, nu. 21 358
Dolus auctoris, an noceat ſingulari ſucceſſori ibi. nu. 24 359
Dolus alterius ſocii, an noceat conſociis, ibi. nu. 29 360
Dolus an cenſeatur remiſſus, in quietatione generali, ibi. nu. 28 eod.
Domus mercatorum ſunt exẽptæ ab hoſpitãdo milites in 4. par. 9. diſt. nu. 123 174
Dominium qualiter probatur, in 4. par. 3. diſt. nu. 49 83
Dominii cauſa non debet exprimi in actione reali, ibi. 28 80
Donatio & ſi plus ualet, &c. an excludat remediũ l. 2. de reſc. uen. in 6. parte, uerſi. appella nu.

numero 85 490
Dotē an teneat mercator ſtatim reſtituere nō expectato anno,in 4.par.9.d.nu.81 167
EMptio & uenditio quando dicitur perfecta,in 4 par.4.diſt.num 37 95
Emptio per teſtes,qualiter probetur,ibidem, num.48 97
Emptio,& uenditio,quando dicitur perfecta in rebus quæ pondere, uel menſura conſiſtunt,ib.nu.52 eo.
Emptio qualiter ſolo conſenſu perficiatur.ib. num.38 66
Emptorum quis præferatur,ſi unus emit a diſcipulo,& alter a domino,ib.nu.43 eod.
Emptor agens redhibitoria,ſi pendente iudicio res eſt effecta ſana,an procedat iudiciū, ibi.nu.60 98
Emptorum mercium,quis præferatur,ibidem num.65 100
Emptorum ſi unus offert precium,& inſtat ſibi,ut partem rei emptæ in communi tradatur,an repellatur,ib.nu.67 eo.
Emptio mercium probatur per famam in 6. par uer.teſtium productio,nu.77 412
Emptor an poſſit denūciare litē auctori,auctoris ſui,in d.6.par.uer.laudatio,n.18 344
Emptor ſi nō defendit cauſam facta denūciatione,an agere de euictione,ib.nu.17 143
Expenſæ medicorum, & medicinæ debentur uulnerato,& qualiter intelligatur,in 4.par. 1.diſt.nu.8 45
Exercitor nauis obligatur,& agit ex contractibus magiſtri nauis,& ſubſtituti ab eo in 4.par.ue.diſt.9.nu.17 248
Exceptio,unde proueniat,& qualiter producatur in 6.par.uer.exceptio.nu.20 358
Exceptio,doli contra quem opponatur,ibid. num 22 359
Exceptio doli,an poſſit opponi aduerſus contractum confirmatum,propter dolus adhibitum,ib.nu.25 360
Exceptioni doli,an poſſit renunc.ib n.27 eo.
Exceptio ſimulationis,qualiter opponantur, ibi.num 32 361
Exceptio ſimulationis,an competat ſi debitū ex una cauſa conuertatur in aliam,ibi.nu. 33 eod.
Exceptio metus fundatur ſuper æquitate, & eſt in rem,& opponitur inter mercatores, ibid nu.34 eo.
Exceptio nō numeratæ pecuniæ,an inter mercatores opponi poſſit,ibi.nu.35 362
Exceptio periurij,an repellat agentem, ibid. num.36 363
Exceptio rei iudicatæ opponi pōt inter mercatores.ib.nu.44 366
Exceptio ſolutionis,opponi poteſt in ter mercatores,ib nu.45 eo.
Exceptio acceptilationis,an poſſit opponi inter mercatores.ib nu.47 eod.
Exceptio renunciationis litis, opponi poteſt inter mercatores.ibi.nu.49 eod.
Exceptio pacti de non petendo opponitur inter mercatores,ib.nu.50 eod.
Exceptio iuris,uel ſtatutorum obſtātium,opponi pōt inter mercatores.ibi.nu.52 eo.
Exceptiones procuratoriæ, non opponuntur inter mercatores.ib.nu.54 367
Exceptio legitimationis perſonæ,opponitur inter mercatores,ib.nu.55 eod.
Exceptio excommunicationis opponitur inter mercatores,ibi.nu.60 368
Exceptio quod nō cōpetit directa actio, an inter mercatores locum hēt,ib.nu.63. 369
Exceptio non ſolutæ gabellæ,an habeat locū inter mercatores,ib.nu.64 eod.
Exceptio nouationis, ſeu delegationis inter mercatores,qū locum hēt,ib.nu.67 eod.
Exceptio erroris calculi, an inter mercatores locum habeat,& an obſtet exceptio rei iudicatæ,ib.nu 68 370
Ex capitum qualiter probetur,in 6.par.uerſ. teſtium productio,nu.71 410
Excuſſio,an habeat locum inter mercatores, in d.6.par.uer.exceptio,num. 40 374
Exempla qualiter probent,in d.6.par.uer.ſingulorum editio,n.6 434
Executio ſententiæ latæ contra principalem, an fieri poſſit contra fideiuſſorem,in 4.par. uer.teſtium prod.nu.91 413
FAlſa, an reddatur ſubſcriptio ſi dicatur, Titius,& ſocij,& tamen unus eſt ſocius in 4.par.9 diſt.nu.79 167
Filiusfamilias ſibi non quæritur vſusfructus patri libere poteſt agere,in 4. par. 6 diſt. num.31 224
Filiusfamilias ſi in aduentitiis agit ſine cōſenſu patris,& obtinet iudicium eſt ualidum, ibi.nu.33 eod.
filiusfamilias mercator,an poſſit eſſe in iudicio ſine conſenſu patris,in 6.parte,uerſi.exceptio,nu 61 368
filiumfamilias quem eſſe qs probabit,in d. 6. par.uer.inſtrumentorū pductio,n.8 418

F. deiuſſoribus pro euictione, an debeat lis de nũciari, in d.6. par. uer. laudatio. nu.6. 341
fides emptionis quando dicatur habita in 4. par.4. diſt. nu.46 96
fiſcus auctor laudalus, an poſſit declinare forũ in 6. par. uer. laudatio, nu.11 341
fœminæ teſtimonium, & infamis æquiparat, in 3. par. 1. diſt. nu.42 53
fœminæ, an ſint idoneę teſtes, ibidem, numero 43 eo.
forma procedendi in actione finium regundari quę ſit in 4. par.18. diſt. nu.11 237
frater ſi lucratur de pecunia communi, an teneatur communicare lucrum, in 4. parte, 4. diſt. nu.17 89
fraus quid ſit, in quarta parte, undecima diſt. num.29 197
fraus quot modis committatur, ibidem, numero 30 198
fraus committitur addendo aliquid inutile mercibus, ibi. nu.40 199
fraus committitur ponendo bonas merces ſupra ſaccum, & malas inferius ib. nu.41. eo.
fraus committitur ſi oſtendatur bonæ merces, & demum traduntur malæ, ibidem, numero 4 eod.
fraus in quantitate quando committatur, ibidem, nume.47. & quid in qualitate, ibidem num.48 383
fraus committitur per eum qui remouet ſignum a ſacco, ut ignoretur pondus, ibidẽ, num.52 202
HAeres mercatoris, nunquid compẽſatur coram iudice mercantię in 4. parte, 9. diſt.93 169
Hæres qui recipit pecuniam pro morte patris an teneatur creditoribus ſoluere, ibi. num. 138 176
Hæres mercatoris, an obligetur ex contractu inſtitoris præpoſiti per eius partem, in d.4. p.22. diſt.9. nu.14 247
INiuriarum accuſatio criminalis, nõ datur in regno, ſi ſunt iniuriæ uerbales in 4. pa. 1. diſt. nu.11 48
Iniuria ſi eſt illata uiduis, eccleſiaſticis perſonis, & aliis miſerabilibus, poteſt in ea officio procedi, ibi. nu.13 eo.
Iniuriarum libellus ſi conſtat per confeſſionẽ partis non requirit appoſitionem loci, & temporis. ibi. nu.15 eo.
Iniuriarum actio, an tollatur per ſalutationẽ, ibi. nu.97 69
Iniuriarum actio, quanto tempore duret ib. num.99 eo.
Iniuriarum actione, an teneatur, qui uerum dixit ib. nu.98 eo.
Iniuriarum actio, & quando, & cui denegetur ib. nu.100. cum plu. ſeq. 70
Iniuriarum actio, non competit, niſi ubi eſſe ẽtualiter eſſet illata, & dicta iniuria, ibi. nume.196 eod.
Iniuriarum actio non competit, ubi facto fieret iniuria ibi. nu.107 71
Incude & malleum non ueniunt, in gñali obligatione in 4. par.9. diſt. nu.124 174
Inſtãtia inchoata cum laico defuncto, an trãſit in clericum ei ſuccedentem in d.4. part. 11. diſt. nu.79 206
Inſtantia, an pereat, de iure canonico, in diſt. 4. par.16. diſt. nu.41 225
Inſtitor, an obliget dominium, in 4. par. 9. d. nu.105 171
inſtitor quis dicatur, in 4. parte, 22. diſt. no. nume.1 245
inſtitor poteſt eſſe maſculus, & fœmina, puer uel ſeruus. ibi. nu.2 eod.
inſtitor, quando obligetur proprio nomine, ibi. nu.4 246
inſtitor an ſemper obliget proponentes ibid. nu.9 247
inſtitor præpoſitus a pluribus ſociis ex paribus partibus, qualiter obligentur ipſi præponente, ib. nu.10 eo.
inſtor an poſſit habere fidem de precio ibid. num.12 eod.
inſtitor contrahens, extra cõditiones adiectas in eius inſtitutione an obliget dominum, ibid. nu.15 248
inſtitor etiam, obligat dominum de euictione & redhibitoria, ib. nu.16 eod.
inſtrumentum ſecundam formam ritus an poſſit præſentari in curia nundinarum, in 4. par.9. diſt. nu.133 176
inſtrumentum ad cõe lucrum, & excapitum an poſſit liquidari, in 6. par. uer. inſtrumentorem productio, nu.3 417
inſtrumentum, an poſſit liquidari contra filiũ familius, ibi. nu.7 eod.
inſtrumentũ an poſſit liquidari contra pmittentem inſtitorio nomine, ib. nu.10 518
inſtrumentum cancellatum an liquidari poſſit ib. nu.11 eod.
inſtrumentum quod non eſt publicum, an liquidari poſſit ib. nu.12 eod.

Inſtru-

Inſtrumentum non confectum ſcdm formã conſt inſtrorum robur, an poſſit liquidari ſi acceptetur per partem.ibi.nu.13 eod.
Inſtrumentum allegato falſum,an debeat exequi ibi.nu.14 419
Inſtrumentum mandati originale debet in actis ad mitti.ibi.nu.37 422
Inſtrumentum productum in principio cauſæ an probet,ibi.nu.44 eo.
Inſtrumenta producta parte non citata, quando probent,ibi.nu.45 eo.
Intereſſe lucri ceſſantis qualiter conſtare debet in 4.par.3.diſt.nu.38 81
Intereſſe quomodo probetur,& quando licite petatur,in 6.par. uerſ. teſtium productio. nu.69.70 410
Intereſſe quando peti poſſit, in 4.par. 3. diſt. nu.40 81
Intereſſe poteſt peti ex nouo iudicio,per eum mercatorem,cum ius merces fuerunt ſequeſtratæ,ſi ſequeſtrum fuit reuocatum, in d. 4.parte.9.diſt.nu.147 177
Iudex ſecularis,non poteſt cognoſcere de cauſis ſpiritualibus,in 4.parte,13.diſt. nume.2. 213
Iudex ſecularis, poteſt, cognoſcere de cauſis ſpiritualibus, ſi conſtat per confeſſionem partis,ibi.nu.3, eod.
Iudicia diuiſoria,an ſint petitoria,vel poſſeſſoria,in diſt 4. par.17.diſt.nu.10 237
Iurare cogatur reus uel iuſm deferre,in 6.parte uerſ.teſtium productio nu.73 411
Iuramentum ſuppletorium debet deferri,parte præſente,vel citata,in diſt.6.par. verſi.iuramentum,nu.11 423
Iuramentum regno defertur etiam poſt concluſionem,ibi.nu.12 eod.
Iuramentum,an deferatur ei qui nixus eſt probare per plures teſtes,nu.13 416
Iuramentum an deferatur in cauſis magnis, ibi.nu.14 eo.
Iuſm,an deferatur periurio,ibi.nu.15 eo.
Iuramentum,an deferatur ex unico teſte deponente ſine cauſa,ibi.nu.18 eod.
Iuramentũ an deferatur ex officio,ib.n.19.eo.
Iuramentum,an deferatur in cauſa appellationis,ibi.nu.20 eo.
Iuramentũ an deferatur ad probandam quantitatem,ibi.nu.21 eod.
Iuriſdictio quando pluribus inſolidum non cõpetit,ſententia per unum lata non ualet, in 4.parte,5.diſt.nu.33 108
Iuriſdictio prorogata non extenditur,niſi inter ipſas partes prorogantes in d. 4. par. 12. diſt.nu.8 209
Iuriſdictio prorogata in aliquem iudicem,an mortuo iudice poſſit per ſucceſſorem exerceri,ibi.n.9 eo.
Ius ciuile,attenditur etiam in foro eccleſiaſtico,ſi ſapit æquitatem in diſt.4.parte,9.diſ, nu.154 179
LAicus, quando eſt idoneus teſtis contra clericum,in 4.par.1.diſt.nu.47 53
Laudum dolo latum,an ſit nullum,in 6.parte uerſ.compromiſſum,nu.39 184
Legitimatio perſonæ,quot modis fiat, in 6. par.uerſ.exceptio.nu.56 367
Legitimatio perſonę,quam afferat utilitatem ibi.nu 57 eod.
Libellus in ſcriptis an detur in curia nundinarum,in 4.parte,9.diſt.nu.165 181
Libellus qualiter concipiatur,in remedio l.diffamari,in d.4.parte,1.diſt.9.n.20 241
Libellus contra eccleſiam quomodo concipiatur,in 6.parte,uer.libellus,nu.9 336
Libellus qualiter formatus contra infantem, ibi.nu 10. eod.
Libellus qualiter concipiatur contra furioſũ ibi.nu.11. 337
Libellus non debet eſſe generalis.ibi. 23.338.
Libellus nouus,an offerri debet nominato in iudicio ſi cõparet,in 6.par.uerſ. nominatio auctoris,nu.9 345
Liber mercatoris an probet in d.6.par.uerſic. teſtium productio nu 23.cum ſeq. 400
Liber pro ſcribente in ſui fauorem an probet ibi.nu 30.cum ſeq. 402
Liber mercatoris de publico,pro tertio, contra tertium,an probet ibi.nu.35 403
Liber gabellariorũ,an probet,ibi.n.36 eo.
Liber mercatoris an de conſuetudine plene probet ibi.nu.37 eo.
Liber ſuſpectus uel reprobatus in uno an probet in alio,ibi.nu.38 eod.
Liber an edendus ſit parti petenti,&an debeat edi totus liber,ibi.nu.39 403
Liber ſpeciariorũ continens,qđ facto calculo talis eſt debitor,an probet.ibi nu.44 eo.
Literæ cambii,an probent,ibi.nu.46 eo.
Literæ cambii diſpoſitiuæ,an poſſint reuocari,ibi.nu.47 405
Literæ cambii ſi ſunt perditæ, an poſſit repeti depoſitum,ibi.nu.41 eo.
Literæ cambii antequã præſententur, ſi decorit

xit banchum, ad quod dirigebantur, cuius erit periculum, ibi.nu.50 eo.
Literæ cambii, an probent numerationem, ibi nu.53 406
Literæ credentiæ an probent, ibi.nu.55 eo.
Literæ misſiuæ, an probent, & an obligent cũ ad quem mittuntur, ibi.nu.56 57 407
Litem conteſtari recuſans qualiter cogat. in d.6.parte, uer. litis conteſtatio.nu.10 376
Litem conteſtari, ex quibus cauſis, quis nõ cogatur, ib.nu.13 377
Litis conteſtationis diffinitio ibi.nu.3 375
Lis, an poſsit hĩri pro conteſtata, ibi.n.12.376
Litigioſi uitium an inducatur, ſi agitur poſſeſſorio, in 4.par.4.diſt.nu.6 78
litigioſi uitium an inducatur coram arbitratore, ibi.nu.7 eo.
litis pendentia, an posſit opponi inter mercatores, in 6.par.uer.exceptio.nu.42 365
locatores equorum, an ſint mercatores, in 4. par.9 diſt.nu.64 165
locans poſſeſſiones ſuas, & conducens, an dicitur mercator, ibi.nu.65 eod.
lucrum, qualiter diuidatur inter ſocios in d. 4.diſt.nu.35 eod.
MEnſura, & pondere, læſus infra quantũ tempus debet conqueri, & ad quid agere poteſt, in 4.par.11.diſt.nu.45 201
Mercatura, an ſit ars ſordida, in d.4.par.9.di. nu.56 161
Mercator quis dicatur, ibi nu.5 162
Mercator quando quis dicatur, ex unico actu mercandi, ibi.nu.58 eo.
Mercator an dicatur, qui per factores exercet mercaturam, ibi.nu.63 164
mercator an dicatur, qui de præſenti non exercet mercaturam, licet, de præterito exercuiſſet, ibi.nu.68 165
Mercator matriculatus in diuerſis artibus, coram quo conuenitur, ibi.nu.106 171
Mercator an poſsit eſſe matriculatus, in diuerſis artibus, ibi.nu.107 172
mercator qui habet multa nomina debitorũ, an poſsit iurari ſuſpectus, ibi.nu.125 174
mercator fugitiuus, an liberetur, ſi creditores acceperint omnia eius bona, ibid. nu. 126. fo.eod.
mercator tanquam ſuſpectus captus, an debet liberari, ſi captura eſt iniuſta, ibid.nu. 127. fol.eo.
mercator ceſſans, & fugitiuus, an poſsit torqʒri, ut iudicet pecuniam, ibi.nu.130 175
mercatores falliti, non poſſunt cedere bonis, ib.nu.131 eod.
mercator conuenitur, ex qualibet promiſſione, ib.nu.139 179
mercator qua actione tenetur ad ſoluendum mercedem ſen ſario, ib.nu.140 eo.
mercator an poſsit conueniri Lugduni ꝑ cõtractib. factis per ſuos factores, ib.n.141 eo.
mercatorum iudicium, quare ſit ſummarium ib.nu.149 177
mercator forenſis an obligetur ſtatuto mercatorum, ib.nu.73 166
mercatores an conueniant, uel conueniantur pro aliis caſibus, quam ſpectantib. ad mercantiam, ibi.nu.88 168
mercator qui habuit literas cãbii pro dubia an poſsit petere pro Rom. in 6.par.uer.teſtium productio.nu.52 406
mercator an tenetur edere cartulam continẽtem ſolutinem, ib.nu.61 408
mercator qui confitetur ſe debitorem in centum plus, & minus qui importent illa uerba, ibi.nu.80 312
mercator qualiter probabit, fuiſſe diſtobatũ ibi.nu.81 413
mercatores an teneantur, ex contractu geſto, per pueros qui mittuntur cũ caſſetta in collo, 4.par.21.diſt.nu.7 247
mercator q ſcripſit amico, quod emat frumẽtum, ſed qđ non excedat preciũ carlenorũ nouẽ, & deinde ſcripſit eidem ut conueniat ſicut poteſt, & ille emit ad decem carlenos an obligetur ſcribens, ibi.nu.13 eod.
mediatores, & ſanſarii, an teneantur de dolo, & culpa, in 4.parte.5.diſt.nu. 144 177
merces an ueniãt in generali obligatione, ib. num.109 172
merces uenales inuectæ in apothecam, an ueniant in tacita obligatione, ib.nu.112 eod.
merces an poſſint vendicari a uero domino, ib.nu.113 eo.
merces emptæ de pecunia communi an præſumantur communes, in 6.par.uerſ. teſtiũ productio, nu.76 412
minor an neceſſario debet mitius puniri, uel ſit arbitrarium, in 4.par.1.diſt.nu.84 162
minor ætate qualiter qui ſuccurrat, ib.85 eo.
minori matriculato in arte, an deť reſtitutio in integrum, in d.4.par.9.diſt.nu.135 176
minor quãdo poſsit ſtare in iudicio, in 4.par. 16.diſt.nu.47 226
minores non põt diuidere ſine decreto iudicis,

cis,in eo.par.17.diſt.nu.9 216
Mulier in foro mercatorum,an poſſit ut procuratrix interuenire.in 6.par.ver.exceptio, nu.72 373
Mulier an poſſit liquidare inſtrumentum per procuratorem in diſt 6.par.ver.inſtrumentorum productio,nu. 5 417
Mundualdum an requiratur quando mulier contrahit,in 4.par.16.diſt.nu.59 225
NEgociator an is dicatur,qui fructus prouenientes ex fundo uendit, in 4. par. 9.diſt.nu.67 165
Negociator quis proprie dicatur, ibid. nu.69 eod.
Nominatio auctoris,quare debet fieri ante litem conteſtatam,in 6.par.uerſ. nominatio auctoris.nu.2 444
Nominatio in iudicio non comparente, quid agendum ſit,ibi.n.10 345
Nullitas ſententiæ latæ,per bonum uirũ confirmantem ſeſam arbitrariam, an allegari poſſit,in eo.par.uer cõpromiſsũ,n.36. 384
Nullitas ex defectu iuriſd.proueniens nunquã intelligitur excluſa,ibi.nu.40 eod.
Nundinæ & mercata, an differant, in 4. parte 9.diſt.nu 50 160
Nundinæ inde dicantur,ibi.nu.53 161
Nundinæ,& mercata idem ſunt aliquãdo,ibi. nu.52.54 eod.
Nundinæ ſunt hominibus neceſſariæ,ibidem nu.55 eo.
Nullitas iudicii agitati cum falſo procuratore poteſt vſque ad mille annos opponi, & qualiter opponatur,in 4.par.16.diſt.nu.12 cum plu.ſeq. 222
OPerarii an teneantur de turbata poſſeſſione,in 3.par.7.diſt.nu.21, 140
Obligatus reddere rationem,infra certum terminum qui debet facere, ut non incidat in pęnam,in 4.parte,nona diſtinctione,num. 143 177
PAciſci an poſſit inter ſocios quod capitula ſit ſaluo in eo.par.4.diſt.nu.22 91
Pactum an ualeat inter ſocios quod unus habet duas partes lucri,& tertiam damni,ibi. nu.21 eo.
Pactum quod unus habeat tres partes lucri, alius quartam an ualeat ibi.nu.22 eo.
Pacta facta mercatorib.fallitis, non ſunt, ſeruanda,in 4.par.9.diſt.nu 132 175
pactum ꝑ abſque litis danunciatione, teneatꝰ uenditor de euictione,an ualeat in 6.parte, uerſ.auctoris laudatio,nu.15 441
pactũ nudũ inter mercatores, an ſit efficax ad agendum,in 6.par.uer.exceptio,n.65. 369
papa an poſſit laico delegare cauſas mere ſpirituales,in 4.par.13.diſt.nu.10 214
pater citatus ut praſtet aſſenſum filio ſi non comparet,an iudicium ſit ualidum, in eo, part.16.diſt nu.34 254
pater an teneatur ex contractu filii in eo parte vigeſimaſecunda diſt.nona, nu 20.cum ſequen. 248
pater,ſi dedit pecuniam filio ut ex ea lucretur an lucrum communicetur,in 4 par.4 diſt. nu.32 94
pater an teneatur de contractu filii ſi paſſus fuit eum negociari,in eo par 9. diſt.nume. 119 173
pęna obligationis,an debeatur in curia mercatorum,ibi.nu.125 174
pęna qua puniatur ille qui tenet aurum, uel argentum uitioſum in eo.parte,11.diſt.nu. 33 99
pęna qua plecti debet, committens fraudẽ in ſubſtantia rei,ibi.n.35 eo.
periculum diminutionis precii rei emptæ ad quem ſpectet,in eo.par.4.diſt.nu.34 97
periurium an purgetur,ſi ſoluitur poſt terminum,in ſexta parte.uerſic.exceptio,nu. 37. 363
poſſeſſio de præſenti,an arguat ad poſſeſſionem de præterito. in 4.parte, ſeptima diſt. nu.23 240
poſſeſſio antiqua an præſumatur continua, ibi.nu.24 eod.
practica eſt uera intellecti legum in eo.part. 1. diſt.nu.74 59
precia rebus imponentes ut alii plures emant equaliter puniantur,in eo.parte,11.diſt.nu. 49 101
præuentio quando locum habeat in eo.par.3. diſt.nu.45 82
præuentio facta in curia debitoris, an rite facta ſi in quarta parte,nona diſtinctio num. 142 177
promittens tibi uendere,an ſi uolueris emere, tenearis,in quarta parte, quarta diſt. num. 55 98
promittens ſoluere Romæ,Capuę,& Venetiis in die ſancti Marci, an poſſit ibi conueniri ſi in eo loco non reperietur, in eo.par.diſt. nu.115 175
promittens ſoluere centum, quod ſi nõ ſoluit

promiſit decem an licite petantur illa decē, ibi.nu.116 eo.
Promittens ſoluere ſi ibi non reperiatur ipſe ſed procurator an poſſit conueniri ibidem nu.117 eod.
promittens Titio cenſum, quæ Sempronius ei debet quid probabit,in 6. par. uer. teſtiū productio,nu.66 49
promittens ſoluere centum intra menſem, & ſi ſoluerit promittit centum, & decem an valeat promiſſio,ibi.nu.68 410
promittens ſoluere debitum in pluribus ſolutionibus & ſi non ſoluerit primam pagam teneatur ad totum, an poſſit purgare moram in eo.par. verſiculo exceptio,nu.trigemo nono 364
promiſſio ſi titius nō ſoluit, quomodo ītelligatur.ibi.nu.41 365
præceptum unius iudicis,au poſſit exequi per alium in quarta par.9.diſtinctione,nu. 112 174
prælatus agens nomine eccleſiæ in 6.par.ver. libellus nu 6 336
procurator qui per uiginti annos geſſit ſe procuratore an debeat docere de mandato in ſexta parte uerſiculo,exceptio,nume 58 368
procurator eo ipſo intelligitur conſtitutus, quando affert ſecum inſtrumētum debiti, ibi.nu.59 eod.
probatio quęnam requiratur,in actione inſtitoria,in quarta parte, vigeſima ſecunda di. nu.6 246
probationes non concludente, an probent inter mercatores in 6.parte, uer.teſtium productio nu.72 410
prorogatio iuriſdictionis de loco, ad locū an requirat expreſſum conſenſum partium in quarta parte, decimaſecunda diſtinct. numero 4 208
prorogatio iuriſdictionis,fit etiam de caſu ad caſum,ibi.nu.5 209
prorogatio de tempore ad tempus qualiter fit ibi.nu.6 eo.
prorogatio de re ad rem qualiter fiet, ibidem nu.7 eod.
publicatio an ſit neceſſaria,in foro mercatorū in 6.par.uer.teſtium productio,n.82. 413
punitus mitiori pęna,an puniatur maiori, in 4 par.1.diſt.nu.21 48
pupillo an poſſit is denunciari, in 6.par.verſi. auctoris laudatio,nu.7 541

Q

Qualitas rerum venduntur, debet declarari.in 4 parte,vndecima diſtin.nu. 38 199

R

Rationales electi an debeant iura in 6. parte, verſi.teſtium productio, num. 45 404
Reconuentio facta poſt litem conteſta, an habeat effectum iuriſdictionis prorogatiuum in 4.par.6.diſt.nu.6 118
Reconuentio, an fieri poſſet coram diuerſis iudicibus,ibi.nu.14 120
Reconuentio,an fiat corā indice, aduerſus, q. rens nonnulla oppoſuit.ibi.nu.16 eo.
Reconueniri poteſt reus, non ſolum ſuper actione orta ante reſcriptum, ſed etiam poſt ibi.nu.15 eod.
Reconuentio non hēt locum coram arbitrio in 6.par.uerſ.auctoris laudatio,nu.3 340
Reconuentio an habeat locum coram iudice mercatorem,in 4.par.9.diſt.nu.114 173
Redhibitoria, vel quanto minoris,an intentari poſſit cōtra vnum ex venditoribus,ſi plures fuerunt venditores, & non reperiuntur omnes,ibi.nu.99 171
Redhibitoria an aget, qui mediante proxeneta ibi.nu.145 177
Redhibitoria ſi in una re tantum habuerit locum & duæ res ſint vinditæ, an pro vtraq; competat,in 4.par.4.diſt.nu.63 100
Rei uendicatione conuentus,ſi alienat lite pēdente iudicium cum eo ſini,in 4. par.& 3. diſt.nu 4 7
Rei uendicatione conuentus,ſi opponit exceptionem excōicationis,dēt interim poſſeſſio cum fructibus ſequeſtrari,ibi.nu.8 78
Rei uendicatione conuentus ſi fuerit contumax quid fiendum.ibi.nu.9 eo.
Rei vendicare, an poſſit dūs ſoli aſt ra cū ſeu ſolitarium ſuperius,ibi.nu.11 eod.
Remedium,l.diffamari, quando competat in 4.par.21 diſt.nu.3 242
Remedium.l.diffamari, an competat aduerſus prælatos;aut contra fiſcum, vel contra tutores,ibi nu.9.10.11 eo.& ſeq.
Remedium,l.diffamari, ut competat quæ requirantur.ibi.nu.17.18 243
Remedium, l. diffamari coram quo intentetur,ibi.nu.19 eo.
Renunciatio generalis,an extenditur ad remedium,l.2.de reſc.vend.in 6.par.uer. appellatio.nu.86 498
Reſtitutio in integrum,ſub qua forma impletetur

retur,ibi.nu.78 400
Reſtitutio cōceſſa minori an extendatur ad fi deiuſſores.ibi.nu.81 eo.
Reſtitutio an concedatur uxoribus militum ibi.nu.100 493
ruſticus,an reſtituatur ſi fuit læſus,eo quia ſe cutus eſt conſilium,indocti doctoris,ibid. nu 91 492
ruſticus,an debet cōſulere vnum,uel duos iu riſperitos,ibi.nu.93 eo.
ruſticus ſi peccauit in iurenaturali,an reſtitua tur,ibi.nu.95 eod.
ruſticus an excuſetur,ſi allegat ignorantiā iu ris municipali,ibi.nu.96 eo.
SCholares,quando gaudēt priuilegio ſcho larium,in 4.par.9.diſt.nu.60 163
Sententia non ualet,ſi eſt lata per conſules ar tis,in rebus non ſpectantibus ad artem, in 4.par.4.diſt.nu.88 698
Sententia an præſumatur lata,cū cauſæ cogni tione,in quarta parte,16. diſtinctione, nu. 18 221
Sententia lata parte præſente,licet non citata an ualeat.ibi.nu.15 221
Sententia lata præſente,licet citata,an ualeat, ibi.nu.15 eo.
Sententia lata pendente impedimento allega to an ualeat,ibi.nu 71 231
Sententia dolo lata eſt nulla,in 6.par.uer.cō promiſſum.nu.38 384
Sentētia expertorum in arte,an tranſeat in rē iudicatam,in 6.par.uerſ.teſtiū productio, nu.88 413
Sententia per ſortes an ualeat, & an poſſit ab ea appellari,nu.86 eod.
Signatura facta in uegete uini, an transferat dominum,in quarta parte,quarta diſtinct. num.53 95
Silentium perpetuum,ut imponatur an requi ratur bina monitio,& an fieri debeat eodē inſtanti in 4.par.21 diſ.nu.15.16 243
Simulatio quotuplex ſit in 6.pa.uer.exceptio nu.9.30 560
Simulatio qualiter allegetur,ibidem,numero 31 561
Sindicus uniuerſitatis quod nomen debet po nere in libello,in 6.parte,uerſic.libellus,nu mē.7 396
Societas quid ſit in quarta parte, quarta diſt. num.3 88
Societas quot modis contrahatur,ib.nu.4.eo.
Societas tacita,qñ,& inter quod contrahetur ibi.nu.5.6.7.8.9.10.11.13 eod.
Socius ſi fecit maiorem impēſam altero,an in diuiſione repetat.ibi.nu.34 90
Socius qui habet plures filios operantes, an debeat habere maiorem partem,ibid.num. 16 eod.
Societas nunquid licite contrahatur, ut unus probat operam,altero uero pecuniam ibi. nu.18 eo.
Socij an poſſit paciſci ut unus habeat duas partes lucri,& damni,& alter tertiam,ibid. nu.19 601
Socij quorum vnus poſuit capitale,alter uero operam tantū & capitale dependeretur an damnum ſit commune,ibi.nu.23 eod.
Socius proficiſcēs ex cauſa ſocietatis,an dedu cat añ oīa expenſas itineris,ibi.nu.24 eo.
Societatis ſignū,an remaneat penes ſuperſti tes in ſocietates ib.nu.25 eo.
Societas inita,ut duret quinquennio, & unus poſuit capitale,alter operas, an ſi in primo anno perditū ſit capitale poſſit cogi ad po dum aliud.ibi.nu.26 93
Societas contracta ad cōmune lucrū & de lu crum,ita quod debeat infra menſem reddi tatio an ſi non fuerit redd.ta infra menſem audiatur,ibi.nu.27 eod.
Socius an teneatur cōſocio reddere rationem de geſtis,& adminiſtratis,& ſi nō reddit ra tionem ad quid teneatur,ibi.nu.28 904
Socij diuidentes ſocietatem quomodo conſer uabuntur indemnes.ibi.nu.34 905
Socius in mercantia, nūquid inſolidū teneat pro contractu ſocij,in 4.p.9.d.n.94 179
Socius an poſſit cauſam ſocietatis cōpromit tere.ibi.nu 97 eo.
Socius quando teneatur cōſocio,ſi fuit d.ro batur.ibi.nu.98 eod.
Socius an habeat beneficiū,ne cōueniatur,n ſi in quantum facere poteſt,ib.n.100 171
Socius qui uoluit contribuere in expenſis fa ctis pro re communi,an perdat partē ſuam ibi.nu 101 eo.
Socius an deducat expenſis factus in itinere à corpore ſocietatis,ibi.nu.93 eo.
Socius tenetur cōſocio de dolo,& culpa ibid. nu.36 276
Socius an poſſit accuſare de morte ſocii ibid. nu.136 279
Societas pbatur per intitulationem librorū in 6.par.uer.teſtium productis,nu.78 412
Societas nō probatur ex eo quod per aliquos

alternis uicibus negocietur, ibi. n. 79 eo.
Sortis iudicium quale ſit ibi. nu. 85 413
Stante ſtatuto quod debitum non poſsit probari niſi per inſtrumentum an habeat locũ inter mercatores, ibi. nu. 58 407
Subtilitas inueſtigatiua ueritatis cõmẽdatur in par. 9. diſt. nu. 58 407
Suſpectus, an, & quando cõtrahens in nundinis allegari poſſit, ibi nu. 120 174
Statutũ mercatorum ut contra ſcripturas eorũ nulla poſſit apponi exceptio an ualeat ibid. nu. 77 157
Statutum quod pater, tenetur pro filio an ualeat, ibi. 75 eo.
Statutum quod emẽs rem in publico foro nõ teneatur domino reſtituere an ualeat, ibi. num. 76 eod.
Statutum quod credatur libro mercatoris, cõprehendi mercatorẽ de pcõ, ibi. nu. 77. eo.
Stãte ſtatuto quod filius mercator obligetur qualiter intelligatur, ibi nu. 80 eo.
TAbernarij vendentes uinum limphatũ pro puro, qualiter puniatur, in 4. par. 11. diſt. nu. 19 199
Tabernarius mittens famulum ad merces cõparandas obligatur per ipſum famulum, in 4. par. 22. diſt. nu. 11 247
Tẽpore quo datur, iud caris, an ĩ indiſtĩcte gaudeat cõdẽnatus, in 4. par. 5. diſt. nu. 48. 110
Tempus, & locus, an declarari debent in interdicto retinendę in 4. par. 7. diſ. nu. 21 140
Terminus ad proponendum oẽs exceptiones ſtatui poteſt, in 4. par. 21. diſ. n. 12 145
Terminus diffamanti ad agendum, qualis ſtatui debet, ibi. nu. 23 244
Terminus in quo nihil fuit probatum, an ad inſtantiã actoris debeat reintegrari, in 6. par. uer. exceptio, n. 83 37[illegible]
Terminus ad allegandũ in iure an detur. in 6. par. uer. teſtium productio, n. 83 413
terminus breuiſſimus dari debet, in foro mercatorum, niſi pbões offerantur de lõginquo. in 6. par. uerſ. exceptio, nu. 81 374
tertius poteſt citari ad opponendum fundato iudicio, econtra diffamantem, in 4. parte, 21. diſt. no. nu. 14 245
teſtator ſi in teſtamento dat poteſtatem tutoria adminiſtrãdum non requiritur inuentarium in 4. par. 16. diſt. nu. 53 228
teſtes debent adhiberi in ſententiis, in 6. par. uerſ. actorum editio, nu. 32 43
teſtes poſt d. dicta teſtificata, an in foro mercatorum poſſint produci, in eo. par. uer. exceptio, nu. 84 374
Teſtes etiam poſt concluſionem. in cauſa producuntur, ſi dicta æquitas, in 4. par. 9 diſt. nu. 156 180
Trigeſima quando debetur in foro nundinario, & de quibus rebus in 6. par. uerſ. exceptio, nu. 73 371
Trigeſima debet ſolui, ſi parte transfigũt, ibi. nu. 78 eo.
Trigeſima non debet ſolui per pauperes, uiduas & miſerabiles perſonas, ib. nu. 80 374
Turbatio poſſeſſionis qualiter probetur in 4. par. 7. diſt. nu. 15 139
Turbare quot modis dicatur, ibi. nu. 20. eo.
Turbationis qualitatis, an ſit exprimenda, ib. nu. 35 141
VEndens pannos fracidos pro bonis qualiter puniatur, in 4. parte, vndecima diſt. num. 36 199
Vendens libros corruptos ad quid tenetur, ibid nu. 37 eod.
Vendens unum pro alio an puniatur, & reſcindatur uenditio, ibi nu. 41 eo.
Vendens rem pluri pretio che, quam conſilio. fuerit ſtatutum an ualeat uenditio, in eo. par. 4. diſt. num. 81 99
Venditio facta ad certã mẽſurã q non pſtatur, agatur quãdo minoris, ib. nu. 54 100
Vendita res communis an cenſeatur uendita de uolũtate ſociorum, ibi. 30 94
Vẽditio an ĩtelligatur facta q hæc uerba, voi me uẽdere il tuo cauallo, & ille dixerit ci ſi, & che ne uolea cẽto fiorini, & ille dixerit, che ne uolea dare c. fiorini bolognini, & ille dixit tu me hai inteſo, ibi. nu 42 96
Venditio, an ualeat ſi dicatur, uẽdo p decẽ & illo pluri quo Titius extimabit, ib. n. 44. eo.
Venditio equo, ſi moritur infra triduũ an poſſit agi redhibitoria. ibi. num. 58 98
Vendito equo an cenſeatur uenditus cum freno & ſella, ibi. nu. 75 eod.
Venditor animalis ſi expreſſe proteſtatur ſe, nolle teneri de uitiis, an nihilominus teneatur, ibi. nu. 59 eod.
Vendere mihi offerentem, an poſſim cogere, ut uendat, ibi. nu. 56 eo.
Venditor carnis, tenens põdera diminuta an deat puniri, in eo. par. nu. diſt. nu. 44 100
Vẽditor, an teneatur de euictione, nulla facta denunciatione, ſi notoriũ erat quod ſequi debeat euictio, in v. p. uer. auctoris laudatio,

tio nu.16 343
Venditor quando tenetur præciſe ad tradendum in d.6.par.uer. inſtrumentorum productio nu.19 420
Vendicatio cur ita nominetur,in 4.par. 3.diſtin.nu.25 86
Vltima opi.cēſetur approbata, niſi prima eſſet æque,in d.4.parte, 9.diſt.nu.153 179
Vniuerſitas an reſtituatur aduerſus ſententiã propter inſtrumenta de nouo reperta,in 6. parte,uerſ.appel nu.98 492
Vxor gerens mercantiam, nunquid videtur gerere de voluntate uiri,in 4. parte,9. diſt. num.134 176

INDEX RERVM AC VERBORVM LOCVPLETISS. IN DISPVTATIONES.

LEGALES, D. ROBERTI MARANTAE.

ACCIPERE, verborum, hoc quod importet, n. 11.in 9.diſt. 612
Actio hypothecaria, qñ cumulatur cum actione perſonali, debet fieri coram eodem iudice n. 30.in 6.diſ. 588
Actione hypothecaria intentata, an poſſit lite pendente actione perſonali, nu. 4. in 6. diſp. 585
Actio oriens ex iure congrui eſt realis,& datur contra emptorem,nu.35.in 8.diſ. 603
Actio oriens ex iure congrui dicitur perſonalis in rem ſcripta, & ſequitur poſſeſſorem, nu.1.9.diſp. 619
..ctio perſonalis in rem ſcripta habet ſimilitudinem cum reali,ibi.nu.2 eo.
Actor habens plura remedia executiua, uno intentato,non præiudicat ſibi in aliis, nu. 2.in 6.diſp. 585
Actus qui poterat geri ſine aliqua perſona nõ uitiatur,ſi illa interuenit inutiliter, nu.8. in 5.diſp. 577
Aduocati cauſa fraudandi ius congrui communiter conſulunt, ut emptor ſtatim donet amico ſuo,nu.20.9.diſp. 613
Agens uia ciuili an poſſit pro eadem re agere criminaliter,nu.5.in d.6.diſp. 585
Agens uia ordinari cenſetur renunciare extra ordinariæ executiue,ibi.nu 25. 588
Alienatio in fraudem præſumitur, qñ ſit cõiunctæ perſonæ,& quando alienatus remanet in poſſeſſione,nu.25.in 9.diſp. 614
Alienata in fraudẽ creditorũ reuocant ſine excuſſione,qñ cõſiſtũt in ſpecie ibi.n.22. eo.
Alienatio quæ ſit titulo lucratiuo, patitur onus ſiliquarum, ibi.nu.16 61
Alienatio quando eſt prohibita cõtemplatione certæ perſonæ, non poteſt fieri etiam ad pias cauſas,alias,admittitur illa perſona ad reuocandum,nu.28.in 8.diſp. 602
Andreas de Iſernia dicitur legum Euãgeliſta eſt maioris auctoritatis,quam Lucas de Pẽna,nu.14.in 2 diſp. 565
Appellatio deuoluit cauſam ad ſuperiorem, & iudex a quo remanet priuatus,nu.14.38. in 1.diſ. 555
Appellatio fuit inducta ac releuandum grauamina officialium,num.13.45.1.diſt.fol. eo.& 537.
Appellari etiam poteſt a delegato principis, ibid. eo.
Appellans non poteſt uerbo iniuriari iudici a quo nu.14 eod.
Appellatione pendente, ſi iudex uult exequi, poteſt ſibi de facto reſiſti ibi.nu.38 561
Arbiter qui erat etiam arbitrator ſi incæpit procedere ut arbiter poteſt proſequi, ut arbitrator inordinate, & ualet proceſſus,nu. 5. in 4.diſp. 576
Argumentum a contrario ſenſu habet locũ in ſtatuto,nu.36.in 2.diſ. 569
Argumentum de contractibus iudicialia ualidum eſt. Et clauſula; contradictores &c. hẽt locũ contra iniuſte contradicentes,nõ autem contra iuſte.nu.31.in 1.diſp. 559
Aſſeſſores debent contradicere,& proteſtare contra officiales iniuſte exequens, ibidem num.23 577
Auctoritates Doctorum ſunt probabiles,ſed non neceſſariæ,nu.44.in 2.diſ. 571

Baiulo qui indebite expignorat aliquem poteſt de facto reſiſti nume. 28. in 1. di. 556
Bona clericorũ ſunt priuilegiata ſicut bona eccleſiarum,& eo ipſo quod ueniunt a laico in clerico ſunt exempta ab oneri b' a laicorum,nu.13. & in 8 di. 599
Bona clericorum an,& quando gaudeant priuilegiis rerum eccleſiarum,ibi.nu.57.608
Bona debitoris,quando uenduntur,pręfertur creditor,& cõſanguineus in emendo, ibi. nu.29 602
Brachium iudicis ſecularis,& an quando poteſt iudex eccleſiaſticus implorare,n.26.in 1.di. 557
CAlumnia habetur loco libelli, inepti & poteſt ex officio repelli per iudicem nu.32.in 6 di. 989
Capienti aliquem in domo ſua,etiam ſi ſit officialis poteſt cum armis reſiſti. nu. 29 in 1.di. 559
Carceratum eximens de carcere,qui erat confeſſus uel condemnatus de crimine tenet lege Iul.maieſt.nu 11.in 1.diſp. 555
Cauſa cœpta ciuiliter an poſſit lite pendente inchoari criminaliter uigore inſtrumenti, an uero obſtet exceptio litis pendentiæ, n. 1.in 6.diſp. 584
Cauſæ continentia quando diuidi non debet non ualet proceſſus coram diuerſis iudicibus,ibi n.30 588
Cauſa deciditur ſecundum ius Romanum,inter uiuentes iure Romano, inter uiuentes iure Longobardo ſecundũ ius Longobardum,nu.42.in 2.diſp. 577
Cauſa uoluta ad curiã principis,nõ poteſt inde extrahi ſine licentia principis,alias nihil ualet quod agitur,nu.12.in 6.diſ. 588
Cauſa ordinaria an poſſit fieri ſummaria de uoluntate partium,nu.14.in 4. diſputatio. 478
Cauſa pręoccupata per maiorum iudicẽ non poteſt uentilari coram minori,nu.20.in 6 diſp. 587
Cauſa quamuis ſit cõmiſſa ſummarie,poteſt nihilominus iudex procedere ordinariæ, nu.3.in 4.diſp. 586
Cauſa ſi eſt delegata per principem, cenſetur quo ad illa ſublata omnis poteſtas ordinario etiam delegato mortuo,& proceſſus p ordinarium factus ſuper ea,eſt nullus,n.3. 1.diſp. 254
Cauſa ſi fuit cœpta uia ordinaria,debet ſolẽniter per ſententiam definiri,nu.1.in 5.diſput. 579
Cauſa ſi eſt delegata per principẽ,cenſet quo ad illam ſublata omnis poteſtas ordinaria & proceſſus per eum factus ſuper ea eſt nullus,nu.21.in 6.diſp. 587
Cauſa q̃ de iure erat ſummaria,ſi fuit incepta per partes uia ordinaria,an uideatur renunciatum uiæ ſummariæ,nu.1.in 4.di. 75
Cautela pro muliere quæ uult renunciare bonis,ut primo pręſtetur & iuret,ꝙ non ſpõte renunciet.nu.43.in 10.diſp. 628
Charitatis ordinem peruertit qui præfert bonum alienum proprio,nu.5.in 8.diſ. 598
Citatio obtenta non facta mentione de lite pendentia dicitur ſurreptitia nu. 22.in 6. diſp. 188
Clauſula inſerta in medio unius capituli,ad illud tantum refertur,nu.22.in 1.diſp. 567
Clauſula qualibet in inſtrumento poſita dẽt aliquid operari,nu.3.in 6.diſp. 588
Clauſula,quod electa una uia,alia nõ tollat quid operatur in inſtrumento,ibi.nu 3.eo.
Clauſula refertur ad unum tantum capitulũ quanto poteſt aſſignari ratio,quare non reſeruatur ad alia,nu.24.2.diſp. 567
Clauſula,ſponte,&c. cenſetur metu extorta ĩ contractu meticuloſo,nu.35. in 6. diſput. 590
Clericus an teneatur ad obſeruantiam,l.quoties,C.de rei uendic.num.22 in 8. diſput. 601
Clericus an poſſit teſtari ſine ſolennitatẽ ſtatuti laicorum,,& quid ſi aliquem clericum hæredem inſtituat.ibi.nu.50 di. 606
Clericus an teneatur ultra uires hæreditarias, non fecit inuentarium.num.21. in 8. diſp. 601
Clericus emens fundum an poſſit conueniri iure congrui per uicinum,ibi.nu.1 507
Clericus excludit ſororem a ſucceſſione partis uigore ſtatuti,ibi.nu 14 599
Clericus ligatus uitio litigioſi per legem ciuilem.ibi.nu.21 601
Clerici ligantur lege ciuili,quando non facit eis notabile præiudicium ibi nu.13. eo.
Clerici non ligantur legibus laicorum, qñ per eas efficiuntur timidiores,ibi.nu.7 598
Clericus poteſt uti actiue ſtatutis laicorũ,sed non paſſiue unde poteſt pręſentare inſtrumentum ſecundum formã ſtatus cõtra laicum.

eum,ſed contra eum preſentari non poteſt nu.14. 599

Clerici ſunt priuilegiati in perſonis,& in bonis,ibi.nu.13. eo.

Collatio non habet locum,quando agitur de ſucceſſione collateralium,ſed ſolum quando deſcendentes ſuccedunt aſcendentibus nu.33.in 10.diſp. 725

Colonus tenetur uendere partem ſuam fructuum domino potius quem extraneo nume.31.in 8 diſp. 603

Compromiſſum quo debet fieri uigore ſtatuti laicorum nō ligat clericos paſſiue, ſed actiue poteſt clericus eo. uti. nu.9.14.599

Cōductor antiquus ſi offert tantum, quantū, vult dare an perferat nouo,ibi.1.40.4.605

Conſtitutio ſancimus, de iure congrui inducit duas principales prouiſiones, unam.ſ. contra uenditorem, & aliam cōtra emptorem,ibi.nu.35. 603

Conſtitutio, ſancimus de iure cōgrui eſt correctoria iuris cōmunis nu.6.in 9.diſp.611.

Conſtitutio,ſancimus de iure congrui,an dicatur compulſiua perſonarum, n.54.in 8. diſp. 608

Conſuetudo ciuitatis ligat clericos ex eo q̄a eſt miſta clericorum, & laicorū, ex quo p populum introducitur,ibi.nu.53 607

Conſuetudo contra conſtitutiones regni eſt reprobata,nu.12.in 2.diſp. 505

Cōſuetudo,cuius initii non extat memoria, habet uim priuilegii,& legis, ibi.n.38.569

Conſuetudo dubia recepit interpretationem a iure cōi gn̄ali non à locali.ibi.n.40.570

Conſuetudo generalis eſt in regno,quod iure Romano utatur,nu.38. 568

Cōſuetudo habet uim legis,& dicitur lex municipii,ibi.nu.23 567

Conſuetudines Neapolitanæ non habent locū in rebus ſitis extra Neapolim,& eius diſtrictum,nu.31.in 9 diſp. 616

Conſuetudo notori eſt illa quæ probatur ex inſpectione plurium inſtrumentorum, & ſufficit eam allegari,nu.319.in 2.diſp.570

Conſuetudo nulla eſt fortior, quem illa quæ eſt conformis cum iure cōi,ibi n.40. eo.

Conſuetudo per totum mundū eſt,quod non puniatur attentatum,ſi ut delictū conſummatum nu.16.in 3.diſp. 574

Contractus celebratus inter officialem,& ſubditum, eſt nullus,& præſumitur factus per metum, & impreſſionem, ſi eſt damnoſus ſubdito,nu.15.in 6.diſp. 586

Contractus ſine ſcriptura non ualet, quando partes elegerunt uiam contrahendi in ſcriptis, & quando cenſeantur hanc uiam elegiſſe,nu.4.in 4.diſp. 576

Contrahere non pōt ſubditus ſpreta lege ſui ſuperioris,nu.37.in 8 diſp. 604

Contumax poteſt pluribus remediis coerceri nu.8.diſp. 488

Correctio legum eſt euitāda, n.29.in 2.diſp. fol.568

Creditoris appellatio in ſtatuto intelligitur de efficaci,nu.33.in 6.diſp. 589

Crimen dr̄ omnis operatio mala quę poteſt accuſari,& puniri,nu.18.in 5.diſp. 582

Cumulatio actionis hypoth.& perſonalis an fieri poſſit, nu.4.30.in 6.diſp.586.& 588

Cumulatio actionis ciuilis, & criminalis an, & quando fieri poſſit,ibi nu.31 589

DAmnum in rebus alienis poteſt quis facere, ut euitet damnum proprium nu.6.in 8.diſp. 598

Debitor ſuſpectus poteſt capi etiam lite pendente,nu.7.in 6.diſp. 582

Debitor ſoluens uſuras uidetur ſibi eruere oculum,nu.21.in 5.diſp. 582

Defendere offenſū, vel alite oppreſſum, vel expulſum de re ſua, quilibet tertius poteſt impune,etiam ſi ſit priuatus homo,& non ſolum amicus, ſed etiā penitus extraneus, nu.17.in 1.diſp. 558

Defendere oppreſſos omni iure præcipitur, ibi.nu.18.21.25. 556.& ſeq.

Defenſio ubi eſt permiſſa,ibi & pñt conuocari amici ad defendēdū,n.27.29.558.& ſeq.

Defenſio debet fieri incontinenti, & quomodo intelligatur illud uerbum, incontineri, q̄n offenſio fit perſonæ,uel in rebus,& quid in magnis dominis,ibi.nu.27. eo.

Defenſionē poteſt laicus implorare à iudice ſeculari contra clericum qui ipſum expulit de poſſeſſione ſua,ibi.nu.43. 561

Delegatus principis poteſt mandare ordinario ut ſuam ſententiam exequatur,nu.10.in 1.diſp. 554 & ſeq.

Delegatus principis poteſt mulctare executorem,& punire unum quenque impediētem ſuam iuriſdictionem,ibi.nu.7. eo.

Delegatus principis in cauſa ſibi cōmiſſa eſt maior quocunque ordinario, & hoc qualiter intelligatur,ibi.nu.1.40. 551.& 561

Delegatus principis repræſentat pſonā princi

pis,& eius uices fungitur,ibi.nu.6. 554

delegatus principis,an & qñ teneatur expecta re ſecundam iuſſionem principis, & ſuper ſedere in exequendo,ibi.nu.33, 559

delegatus principis habet merum,& miſtum imperium,& poteſt exequi ſententiam ſuã, & excommunicare,& accipere manũ militarem ab ordinario.nu. 10. 555

Delegato uolenti exequi ſententiam nullam, poteſt reſiſti.ibi.nu.15. 557

De vſurario ſuſpecto poteſt inquiri per iudicem eccleſiaſticum ut imponatur ſibi pœnitentia,nu.1.in 5.diſp. 578

De vſurario an poſſit inquiri per iudicẽ ex officio, & condemnari aliquam pænã nemine accuſante,ibi.nu.1. 579

Dictio alia,eſt repetitiua ſimilium, nu.14.in 3.diſp. 574

Dictio,prout eſt relatiua,& limitatiua,n.35. in 2.diſp.

Dictio uidelicet,qui imponeret,nu.17. 565

Difficultas excuſat a pæna, a mora,a periurio,& ab intereſſe in obligationib.facti.n. 10.11.12.13.17.18.19.20.in 3.diſputa. fol. 591.& ſeq.

Difficultas non excuſat a pæna in obligationibus iudicialibus,ibi.nu.21. 594

Dignior cenſetur, illæ qui prænominatus eſt in diſputationib.nu.31.in 2.diſp. 568

Dignitas maior eſt illa quæ acquiritur a principe quam quæ ab inferiore.ibi.nu.32.eo.

Diligere debet quis magis ſeipſum quamproximum,nu.5.in 8.diſp. 598

Dominum noſtrũ ſine facto noſtro,an & qñ a nobis auferri poſſit,n.49.in 8.diſp. 606

Dominũ in iure cõgrui transfertur reuocabiliter,& quid importat hoc,ibi.nu.25. 608

Dominium an transferatur ex contractu a lege prohibito,nu.17.in 9.diſp. 613

Dominũ rei venditæ ſub conditione an transferatur ſi tradatur interim,ibi.n.17. eo.

Dominium rei alienatę contra prohibitionẽ iuris congrui an transferatur,ibi.num.12. 17.612.

Dominum an transferatur,ſi ſtatutum dicat, quod locator non poſſit rem alienare niſi requiſito conductore,nu.12.

Donatarius cui fuit donata res empta, an teneatur iure congrui,ibi. nu.45.18.27.fol. 611.& ſeq.

ELeemoſinam qui uult facere,debet incipere a ſeipſo,n.5.in 8.diſp. 598

Emens fundum ſi incontinenti donat præſumitur facere in fraudem iuris cõgrui,& habet tunc locum iuris congrui contra donatarium,nu.13.14.in 9.diſp. 614.& ſeq.

emphyteuſis finita debet renouari deſcendentibus illius,qui primo habuit alias poteſt appellari,nu.31.in 8.diſp. 603

exceptio litis pendentiæ an obſtet contra executionem inſtrumenti.n.3.in 6.diſp. 585

exceptio nullitatis oritur eſt inſtruméto non cenſetur ſublata per ſtatutum tollens oẽm exceptionem, idem de exceptione inhabilitatis perſonæ,ibi.nu.33. 589

Executio inſtrumenti, & ſententiæ æquiparãtur.ibi.nu.1. 585

Executor iniuſtã poteſt indiſtincte impediri, quãdo retractabilis,nu.36.in 1.diſp. 560

Executor merus non habet cognoſcere de iuſtitia uel iniuſtitia cauſæ,ibi.nu.12. 555

Executori ultra modum exequenti poteſt de facto reſiſti & defenſio eſt permiſſa toti populo,quando unus de populo offenditur. ibi.nu.28. 558

Exhæredatio facta de filiis non nocet nepotibus,quãdo filii moriuntur ante teſtatorẽ, nu.10.10.diſp. 620

Extẽſio non fit in correctoriis ex identitate rationis, niſi ratione peccati euitandi.nu. 615.in 9.diſp. 611.& ſeq

Extenſio in correctoriis fit ad ſimilem caſum quando unica tantum ratio poteſt aſſignari.ibi.nu.32 614

FEudi inueſtiturã tenetur hæres habere ratam,etiam ſi inueſtiens moriatur antequam laudum ſibi aperiatur,nu.40.in 10. diſp. 627

Fides hoſti ſeruanda non eſt,nu.19.in ſex.diſput. 587

Fideiuſſionis cõtractus duas producit obligationes,nu.12.in 6.diſp. 586

Fideiuſſionis contractus dr̃ dãnoſus pro fideiuſſore,adeo ꝙ per hoc cenſetur dilapidare bona ſua eo ipſo quod fideiubet,nu.13.eo.

fideiuſſionem dare promittens tenetur ad intereſſe,ſi non dat.nu.6.14.in 7.diſp. 593

filia an poſſit petere ſe adæquari eius ſorori, quæ habuit maiorem dotem.nu.23.in 10. diſp. 613

filia dotata a patre non poteſt dicere ſe incongrue dotatam,non obſtante quod ſint auctæ facultates patris tempore mortis, quia etiam poterant diminui,ibi.nu.21 622

Filia

Filia dotata non excluditur per nepotem ex filio præmortuo poſt mortem patris ante aditam hæreditatem nõ obſtante tranſmiſſione,nu.17 624

Filia dotata a patre, ſemper cenſetur congrue dotata, etiam ſi habeat minus legitima, ibidem,nu.21 621

Filia non excluditur a ſucceſſione materna p conſtitutionem in aliquibus, ſed in ciuitate Neapolis excluditur per conſuetudinem ibi.nu.28 614

Filia excluſa per ſtatutũ uel per renunciationem a bonis patris, ſuccedit una cũ nepte ex filio maſculo pręmortuo uiuo patre, ſecus ſi poſt patrem moriatur,ibi nu.17.621

filia excluſa per conſti.regni, debet congrue dotari,& dos non debet eſſe minor legitima,ibi.nu.20. 621

filij mortua matre ſubintrant eius locũ,& ſuccedunt auunculis ex perſona propria, non ex perſona matris,ibidem,nume,9.12.44. fol.628.& 629

filiæ quæ renunciauit patri,& fratrib. de non ſuccedendo nec ex teſtamento nec ab inteſtato poteſt ſuccedere, nihilominus ex teſtamento,ibi.nu.25 623

filia quæ renunciauit bonis paternis,& legitimæ pp dotem, ſi pater in ſuo teſtõ inſtituit eã in uno tareno põt petere ſupplementũ legitimæ ex cauſa teſtate,non obſtante renunciatione,ibi.num 26 eo.

filia quæ renunciauit bonis paternis, maternis,& faternis, ſi moriatur ante fratrem ſuperſtitibus filiis deinde moritur frater, an filii ſuccedant non obſtante renunciatione matris,ibid.num.1 618

filia,quæ renunciauit bonis, ſuccedit nihilominus patri morienti ſine aliis filiis,niſi faceret teſtamentum,& alium hæredem faceret,ibi,nu.14.15 620

filia quæ primo iurat non renunciare, ſi poſtea renunciet cum iuramento,non præiudicat,ſibi ſecũdum iuramentum contra primum.ibi.nu.43 628

filia renuncians bonis paternis cum pacto q̃uis amplo, poteſt nihilominus petere legitium,niſi ſpecialiter legitimæ renunciauerit,ibi.num. 19 622

filia renuncians hæreditatis paternæ ſi enormiſſime lædatur,ut quia pater eſt multum diues poteſt contrauenire petita abſolutione a iuramento,ibi.nu.42 628

filia renuncians ſucceſſioni paternæ, maternæ,& fraternæ cenſetur renunciare ſua conditione,ſi ſucceſſio ſibi deferatur,ibi.nu 8. 13.fol.619

filia renuncians ſucceſſioni patris,& legitimę poteſt ſuccedere patri ex teſtamento,idem ſi ſit excluſa per ſtatutum,ibi.nu.25 623

filia ſemel excluſa a bonis patris cenſetur perpetuo excluſa,ibi.nu.15 621

filia ſi renunciat bonis paternis tãtum,an iſta renunciatio ſit alicuius utilitatis, maxime in regno,ibi.nu.14 eo.

filia ſi renunciat bonis etiam fraternis, mortuo uno fratre ſuccedunt alii fratres uel ſorores expulſa renunciante,ſed mortuis omnibus fratribus,& ſororibus ſuccedit non obſtante renunciatione,ibi.nu.29 624

fiſcus habens rem communem cum priuato, poteſt illam uendere totam inuito ſocio,q ſocius præfertur omnibus in emendo, nu. 30.in 8.diſp. 603

filius non poteſt feudum habere ex pacto, & prouidentia, ſi repudiat hæreditatem patris,numero 4.& 30. in decima diſputatione 625

fiſcus tenetur rem ſacerdotis confiſcatã locare potius ſpuriis illius ſacerdotis,quam extraneo nũ.32 in 8.diſp. 603

filius uiuente patre nullum habet ius in bonis eius.numero uigeſimoſecundo,in 10.diſputatione 621

fraudibus,& malitiis ſemper eſt obuiandum, nu.14.20.in 9.diſp. 612.& ſeq.

fraus præſumitur in actu ex celeritate temporis nu.23.& 24 614

fructus legitimæ debẽtur a die mortis patris una cũ ipſa legitima,n.24.in 10 diſpu.623

fructus tenetur reſtituere emptor bonæ fidei, qui emit ab eo qui tenebatur ad fructus, num.19.in 9.diſp. 613

fures nocturni puniuntur extra ordinem,nu. 4 in 3.diſp. 572

GAbellarius anni pręcedentis præfertur nouo licitatori,ſi tantundem offert,quantum nouus,nu.41.in 8.diſp. 605

HAeres adeundo hæreditatem cenſetur quaſi contrahere cum his, cum quibus defunctus contraxit,nu.7.47.in 10.diſputatione 6.9.& 627

Hæres an ligetur iuramento defuncto, ibid. num.39 eo.

Hæres tenetur hẽre ratum factũ defuncti, tã

poteſt

poteſt defunctus obligare ipſum, & eius bona, ibi. nu. 2. 618

IMperator dicitur dominus totius mũdi, & omnium rerum temporaliũ, & poteſt imponere legem quam vult in dictis rebus num. 27. in 8. diſp. 602

Imputatur ei qui non proſpexit quod euenire poteſt, nu. 9. in 7. diſp. 592

Inferior prælatus poteſt a moueri per inquiſitionem datam a papa, nu. 41. in 1. diſp. fol. 561.

Inhibitio facta iudici operatur, ut proceſſus poſtea per eum factus ſit nullus, nu. 25. in 6. diſ. 588

Inquiſitio poteſt fieri per iudicem eccleſiaſticum de uſura, & de omnia alio crimine fama præcedente, nu. 11. in 5. diſp. 580

Inquiſitio non fit in cauſa ciuili, niſi contra vſurarium, & hoc qualiter procedat, nu. 10. in 3. diſp. 563

Inſtrumentum, & contractib. in quo differũt nu. 8 in 6. diſp. 585

Inſtrumentum operatur ut debitor poſſit carcerari, & debet dicere cauſam in uinculis, nu. 8. eo.

Inſtrumentum unum, & idem continens emptionẽ, & donationem ſimul, præſumitur in fraudem iuris congrui, quod donationem nu. 24 in 9. diſp. 614

Inſtrumẽtum, quãdo eſt nullum, omnes clauſulę in eo contentæ ſunt nullæ, n. 29. in 6. diſp. 588

Inſtrumentum guarentigię, an æquiparetur, ſententiæ, nu. 17. eo.

Inſtrumentum qñ extrahitur in forma publica, debet interuenire conſenſus creditoris, & debitoris pariter, ibi nu. 18. 587

Inſtrumenti executio an impediatur per exceptionem quod metus cauſa uel doli. ibi. n. 8. 11 586

intellectus uerus ad conſtitutionem, puritatẽ reprobata opinione Matthæi, n. 16. 17. 19. 31. in 2. diſp. 565. & ſeq.

intereſſe dicitur pœna legalis, & an differat in antiquo a pœna, nu. 11. in 7. diſp. 592

inuentarii confeſſio non eſt neceſſaria nepotib. quorum mater renunciauit, bonis fraternis, & mortua eſt ante fratrem, nu. 37. in 10. diſp. 626

inuentariũ operatur ſeparationem bonorum, & quod hæres non teneatur ultra uires hæreditarias, ibi. nu. 37. eo.

Iudex dicitur miniſter Dei in terris, & eius iudicium prodit de vultu Dei, n. 16. in 1 diſ. fol. 556.

iudex ordinarius habet firmiorem iuriſdictionem, ſed delegatus principis digniorẽ, ibi. nu. 2. 553

iudex non poteſt imponere pœnam mortis, ſi expreſſe lex licet arbitrium iudicis, nu. 18. in 3. diſp. 574

iudex in iuſte exercens dicitur inferre uiolentiam, poteſt ſibi reſiſti, num. 29. in 1. diſpu. fol. 559.

iudex poteſt dilatare iudicium, poteſt periculum rerum ſuarum, nu. 6. in 8. diſputatio. fol. 598.

iudex inferior poteſt cognoſcere de facto ſuperioris, & illud impedire, quando eſt notorie iniuſtum, num. 24. in prima diſputatione 557

iudex præcedẽs extraiudicialiter, dici ut procedere, ut priuatus, & poteſt ſibi impune reſiſti. idem quando procedit in negocio ſibi non commiſſo, n. 34. 35. 42. in 1. diſputatione 559. & 561

iudex unus an teneatur exequi ſententiam alterius, ſi fuit ab eo requiſitus, nu. 8. 10. in 1. diſp. 554

iudex poteſt moueri ad ſententiandũ ex confeſſione ubi facta uiua uoce, & ex aliqua ſcriptura ſibi oſtenſa, licet in actis non reperiatur deſcripta, ibi. nu. 9. 555

iudex qui non fecit iuſtitiã, dicitur miniſter diaboli, ibi. nu. 16 556

iudex eccleſiaſticus poteſt coadiuuare canones addendo nouam pœnam, notab. nu. 15. in 5. diſp. 581

iudex eccleſiaſticus pōt implorare brachium ſecularis, & ſi non dat, excommunicat eũ, nu. 8. 26. in 1. diſp. 554. 557

iudex debet habere duos ſales, ibi. nume. 17. fol. 556

iudex inferior nõ cognoſcit de iuribus ſententię ſuperioris, neq. poteſt imponere legem ſuperiori, nu. 1. in 1. diſp. 553

iudex non faciens iuſtitiam, numeratur inter animalia bruta, & non dicitur, homo, ibid. nu. 17. 556

iudex ordinarius an poſſit reſiſtere delegato exequi ſententiam ſuam, ibi. nu. 16 555

iudex in pœnis irrogandis non poteſt ſe extẽdere ultra poteſtatem ſibi datam a lege, n. 11. 15. in 3. diſp. 572. & ſeq.

Iura-

iuramentum metu extortum in actu a iure prohibitum non obligat.nu.34.in ſexta diſput. 589
iuramentum facit quem præciſe teneri ad factum,nu.116.7.diſp. 591.& 593.
iuramentum in contractu meticuloſo ſeruari debet niſi petatur abſolutio.nu.5.in 6.diſput. 586
iuramentum operatur ut quis cenſeatur magis deliberate accedere ad actum,& cogitare,omnes caſus qui in genere poterant cogitari,nu.8 in 7.diſp. 592
iuramentum debet impleri in forma ſpecifica ib.nu.1.19. 591.& 593.
iurantis ſolum animum inſpicit Deus,ib.nume.10. 592
iure congrui quando agitur.quod dicatur iuſtum precium,nu.30.in 8.diſp. 603
iuris appellatione ſimpliciter uenit ius Romanũ per Antonomaſiam,nu.28.30.in 2.diſp. 567
iuris communis appellatione in regno uenit etiam ius municipale,ibi.nu.28. 566
iuris congrui obſeruantia differt, in ciuitate Neapolis ab aliis partibus regni.nu.33.in 9.diſp. 616
iuris Longobardi obſeruantia non eſt neceſſitatiua perſe.n.34.35.in 2.diſp.568.& ſeq.
ius accreſcendi eſt potentius ſucceſſorio edicto,illud impedit,nu 3.in 10.diſp. 619
ius accreſcendi ceſſat quando filia moritur in uita patris ibi.nu.35. 626
ius congrui fuit introductum de iure diuino,nu.13.in 8.diſp. 601
ius congrui competit ex perſona uenditoris, qui uendidit poſt rem uenditam, ibidem, num.59 609
ius congrui habet locum ſolum in tribus cõtractibus,nu.2.in 9.diſp. 610
ius congrui quod non detur contra ſingularẽ ſucceſſorem, eſt inductum per conſuetudinem Neapolitanam, non autem per cõſt. ſancimus ib.nu.29. 615
ius congrui a detur contra ſecundum emptorem ex perſona,propria uel ex perſona ſui auctoris,ibi nu.3 611
ius congrui an habeat locum contra eum cui donata eſt res per emptorem, uel per mutata poſt emptionem,nu.127 610.& 615
ius congrui an detur contra ſingularem ſucceſſorem,& quid ſi ſucceſſor nõ poſſideat. ibi nu 3. 611
ius congrui fuit factum cum maxima equitate deuitandas rixas, numer.23. in 8.diſputa. 601
ius congrui an habeat locum in clerico agente contra clericum emptorem, qui ſimiliter emit a clerico.ibi.nu.55. 608
ius congrui non habet locum, quando clericus uendit clerico.ib.nu.51 607
ius congrui quando ceſſaret per donationem poſſet agi reuocatoria, ex tit. quę in fraud. creditor,nu.2 in 9.diſp. 614
ius congrui competit ei qui habebat rem uicinam tempore uenditionis, ſecus ſi illam emit.nu.59 in 8.diſp. 609
ius congrui habet locum ubi permutatio fit cũ aliqua re mercantili qua poſtea ſtatim venditur,nu.26.in 9.diſp. 614
ius congrui eſt prohibitum a iure communi & eius obſeruantia dicitur iniurioſa,nu.4. in 8 diſp. 598
ius congrui an habeat locum contra laicum, qui emit rem,ab eccleſia,ibi.nu.57 608
ius congrui non habet locum contra laicum qui emit pro eccleſia Idem ſi clericus emat pro eccleſia, qa eccleſia nec actiue, nec paſſiue habet ius congrui,ibi.nu.57 eo.
ius congrui an detur laico, qui emit rem ab eccleſia poſt uenditionem alterius rei, ſup qua petitur ius congrui, ibi.nu.59. 609
ius Francorum dicitur ius ſpeciale, & oneroſum,& qui allegat ipſum,debet probare, quia eſt contra ius commune.nu.145. in 2.diſp 563 & 571
ius longobardum dicitur lex vulgaris, ibid. nu.8 564
ius longobardum non ſeruatur niſi in loco vbi eſſet eius conſuetudo, ibidem,nu.4.6. 9.fol.eo.& ſeq.
ius longobardum excludit cognatos a ſuccedendo, & admittit filios naturali ibidem, nu.58 569
ius longobardum eſt lex inualida,ibidem nume 7. 564
ius longobardum non eſt lex neque ratio & ideo receſſit ab aula,ibi.nu.3 eod.
ius longobardum an præferatur iuri Romano in regno,uel contra,ibidem num.1.19. fol.565 & 566.
ius longobardum probari debet per eũ, qui ipſum allegat,ibi.nu.2 563
ius longobardum eſt ius aſininum, ibi. nu 5. 34. 564.& 568.

ius.

Ius longobardum prius præſumitur quam in Francorum,ibi.nu.45 571
ius longobardum non confirmatum per Imperatores,in regno, ſed potius reprobatū ibi.nu.45 eod.
ius longobardum probari debet per eum,qui ipſum allegat,ibi,nu.2. 563
ius mihi quæſitum ex facto alterius poſſum contra alium exercere etiam meo in ui, n. 9.in 9.diſp. 612
ius nobis quæſitum ſine facto noſtro nobis auelli non poteſt,nu.16 49. in 8. diſp.fol. 606.& 600
ius ortum contra auoctorem tranſit ad ſingularem ſucceſſorem,nu.29.in 9.diſp. 615
ius quæſitum difficilius tollitur quam quærēdum,ibi.nu.12 612
iuſtitia eſt magis accepta apud Deum quam immolare hoſtias,nu.16.in 1.diſp. 556
LAicus uenditor poteſt compelli per legem Imperatoris,num.44.in 8. diſp. 605
Legem condere eſt iuriſdictionis,& maximo imperio,numero 27. in octauo diſputat. fol.602
Legem imperatorum dicuntur procedere a Deo quia imperator dicitur diuina prouidentia conſtitutus,& eſt ſicut Deus in cęlo nu.33.in 2.diſp. 568
Leges iuriſconſultorum fuerunt factæ cū tanta iuſtitia,vt in eis iniuſtitia inueniri non poſſit,ibi.nu.34 eod.
Leges diuinæ diuinius prolatæ per ora principum,nu.19.n 8 diſp. 600
Lex imperatoris quæ non tractat materiam ſpiritualem,nec obuiat canonibus, ſeruanda eſt etiam in foro eccleſiaſtico,nu.17.20 47.in 8.diſp. eo.& ſeq.
Lex regni transfertur cum ipſa translatione regni,no.10.15.in 2.diſp. 564
Lex quæ poteſt afferre commodum, & incommodum,per hoc non dicitur clericis oneroſa,nu.39.in 8 diſp. 604
Lex quamuis dura, & iniuſta, ſeruanda eſt, nu.11.in 2.diſp. 564
Libellus ſi interuenit in cauſa in qua non requirebatur an debet ordinarie diſcuti illa cauſa nu.2.in 4.diſp. 576
Libellus ineptus non uitiat in cauſa, in qua non requirebatur,ibi.nu.7. eo.
Legitima non conſideratur in vita patris,ſed pro ea habetur reſpectus ad tempus mortis,nu.21.in 10.diſp. 622
Legitimam non tenetur pater aſſignare filio in eius uita,ibi.nu.22. eod.
Legitimæ fructus poſſint peti in omnib.caſibus poteſt legitima peti ſuper bonis alicuius,ibi.nu 24 623
Legitimæ ſupplementum petitur ſecundum iudicium teſtatoris,& non contra ibidem. num.26 eod.
Legitimæ ſupplementum poteſt peti non obſtante quod legauerit aliquid pro legitima cum clauſula,quod plus peti non poſſit,ib. num 19 622
Literis principis iniuſta ſcribentis,an ſit obediendum,numero 19.29.20.21.in diſpu.1. fol.556
Litis pendentia coram uno iudice, impedire eam agitari coram alio,nu. 13.in 6.diſputatione. 588
MAritus promittens curare cum effectu quod vxor ſua renunciet bonis paternis,&c an ſi fecit poſſe ſuum, excuſetur.e. uxor non vult renunciare,nu.1.in 7. diſp. 591
Maritus fideiubens dicitur vergere ad inopiā & uxor repetit dotem,num.13.in 6.diſput. 586
Moram non incurrit quis propter difficultatem nu.13.in 7.diſp. 562
Metum iuſtum inducit ſolus vuultus terribilis officialis,nu.17.in 6.diſp. 587
Metus vanus non eſt in conſideratione.n.45. in 8.diſp. 60[illegible]
Mundualdus datur mulieribus tantum viuētibus iure Longobardo,num.36.37.in 2. diſp. 569
NEpos ex filia excluditur per patruum, ex quo venit a radice infecta,nu 18. in 10.piſp. 622
Nepos pręteritus ab auo rumpit teſtamentū quando filius moritur ante auum,numero 10.11 620
Nepotes ex filiis, quādo agitur de ſucceſſione aut ofno excluduntur ſtantib. maſculis, ſiue filia mortua ſit uiuo patre,ſiue non,ſiue renunciauit,ſiue non,& hoc per cōſtitutionem in aliquibus,ibi.nu.30. 624
Nepotes an ſuccedatur in bonis auiæ maternæ,non obſtāte renunciatione matris, quādo mater moritur viua auia.ibid.num.32. 625
Nepotes ex filia excluſa per ſtatutū vel per renuncia-

nunciationem ſuccedunt quando maſculi ſunt uiuo patre. ibi. nu. 31 eo.
Nepotes ex filia excluduntur, ſi ſunt hærede matris. ibi. nu. 5 619
Neptis ex filio non excludit amitam a ſucceſſione aui. ibi. nu. 17 921
Neptis ex filio excluditur per patruum ſuo a ſucceſſione aui. ibi. nu. 17 eo.
Notario non creditur de his quæ conſiſtunt ſ animo contrahentium, nume. 35. in 6. diſput. 690
Notarius cēſetur rogatus ut opponatur clauſulas conſuetas in inſtrumento, nu. 3. in 6. diſpu. 585
Notarius unius comitatus poteſt facere inſtrumentum in alio uolente domino illius nu. 25. in 2. diſp. 565
Nunciatio noui operis eſt approbata per ius canonicum, nu. 51. in 8 diſp. 607
OBediri debet potius Deo, quam principi iniuſta iubenti, nu. 20. in 1. diſp. 556
Officialium ſolæ preces erga ſubditos inducunt iuſtum metum, nu. 16. in diſp. 587
obligatus ad factum tenetur ab intereſſe poſt moram, non ante, nu. 13. in 7 diſp. 593
obligatio rei meę facta meo nomine me ignorante, ſi ratificatur a me poſtquam ego obligaui omnia bona mea alteri, an noceat mea ratificatio ſecundo creditori. nu. 10. in 9. diſp. 612
opinionem communem non debemus relinquere propter nouam phantaſiam unius Doct. & iudex qui non ſequitur communē opinionem, facit litem ſuam, nu. 38 in 10. diſp. 626
ordinarium remedium facit ceſſare extraordinarium. nu. 14. in 1. diſp. 555
ordinata charitas incipit a ſeipſo, num. 5. in 8. diſp. 598
ordo poſitus gratia exempli non eſt ſeruādus nu. 21. in 2. diſp. 567
ordo ſcripturæ non attenditur, quando perturbat ordinem neceſſitatis ibi. nu. 27 eo.
ordo ſcripturæ non inſpicitur quando mens diſponentis eſt certa. ibi. nu. 21 566
ordo ſcripturę deſignat ordinem obſeruantiæ, item dat regulam, & ordinem intellectus. Et ſi reperiantur duo inſtrumenta in eadē carta præſumitur prius illud quod præcedit. ibi. nu. 10 eod.
ordo ſcripturę non inſpicitur, ubi habemus ordinem in intellectus. ibi. nu. 26 567
PAPA cenſetur approbare leges laicorum quando ſunt rationabiles num. 18 47 8. diſp. 600. & 606
Paragium, ſuccedit loco legitimæ, & non dēt eſſe minus legitima. nu. 20. in 10. diſp. 622
pater diues dat modicam dotem filię pręſumitur dolus re ipſa. ib. nu. 22 eo.
pater habens plures filias an poſſit maiorem dotem dari uni quam aliis. ib. nu. 23 623
petitio hęreditatis an detur contra titulo poſſidentem, quando titulus fuit habitus ab eo qui poterat petitione hæreditatis cōueniri, nu. 20. in 9. diſp. 613
petitione hæreditatis qui poterat conueniri, ſi alienauit rem ante conuentionem, tenetur actione in factum. ex tit. alie. iud. mut. cauſ. fact. ibi. nu. 21 614
pæna accerrima accipitur pro morte naturali nu. 2. in 5. diſp. 562
pæna applicanda fiſco exigitur ultra intereſſe partis. nu. 26. in 7. diſp. 595
pæna arbitraria puniri debet omni qui delinquit contra prohibitionem legis, quando lex certam pænam non irrogat. n. 19. in 5. diſp. 582
pæna augeri poteſt ob delicti frequentiā, ibi. nu. 16 581
pæna capitalis intelligitur altero de trib. modis, & in dubio intelligitur de mitiori. nu. 7. in 3. diſp. 571
pænā conſueta apponi debet irrogari, alias poteſt appellari. ibi. nu. 20 575
pæna conuentionalis hodie non exigitur, niſi quatenus cum intereſſe concurrit, & an exigatur in foro conſcientiæ. nu. 26. in 7. diſp. 595
pæna illa irrogari debet, quæ magis timetur. nu. 17. in 5. diſp. 587
pæna extraordinario irrogatur, quando proceditur per inquiſitionem de iure canonico nu. 5. in 3. diſp. 572
pæna iniuriæ poteſt ſe extēdere uſq; ad mortē, quando hoc deſiderat criminis magnitudo ibi. nu. 17 574
pæna minor debet eligi per iudicem in arbitrariis. ibi. nu. 6 572
pæna mortis poteſt irrogari quando lex dat amplum arbitrium uſque ad mortem, ibi. nu. 9. 10 573
pæna mortis poteſt irrogari in illis delictis, in quibus lex inducit pænam corporalem, uel pecuniariā ad arbitrium iudicis. ſecus

ubi

vbi dat arbitrium ſimpliciter,ib.n.19. 574
Pœna mortis irrogatur ei quid dat alapam officiali,ibi.nu.13 573
Pœna mortis non poteſt imponi,quando lex loquitur per verbum moderari,ibi.nu.12. fol.eodem.
Pœna mortis non poteſt irrogare quãdo ſtatutum dicit, ad pęnam mille aureorũ, vel aliam arbitrio iudicis,ibi.nu.3 572
Pœna mortis an poſſit irrogari in arbitrarijs, ibi.num.1 eod.
Pœna mortis nunquam imponitur in delictis non conſummatis,ibi.nu.8.16.573.& ſeq.
Pœna pecuniaria eſt ualde conueniens vſurario propter eius auaritiam, nu.17 in 5.diſput. 581
Pœna publicationis bonorum non poteſt irrogari uigore arbitrii,nu 3.in 3.diſp 571
Pœna quando promittitur, ſuccedit loco intereſſe, & quid ſi eſt plus in pœna quam in intereſſe,uel econtra, nu.28.in 7.diſp.595
Pœna tota pecuniaria nõ debet exequi:quando ita dictaret conſuetudo,nume.20.in 3. diſp. 576
Præcepto ſuperioris qui nõ obedit,morte moriatur,& dicitur rebellis.& hoc qualiter intelligatur,nu. 1.37.in 1.diſp. 506.555
Pręſumitur in dubio cõtra officiales indebita ſeruitia extorquẽtes,nu.18 in 6.diſp. 587
præuentio , ſeu præoccupatio iuriſdictionis ſunt per ſolam citationem.ibi.nu.20 eo.
Præuentionis exceptio eſt declinatoriæ, ibid. num.26 588
Princeps ſemper præſumitur moueri ex iuſta cauſa, & eius ſola uoluntas, habetur pro cauſa,nu.33.in 1.diſp. 559
Princeps ſi mandat hominem occidi, debet ſibi obtemperari.ſiue iuſte faciat, quia non habet hominem qui ſua facta dijudicet,& eius ſola uoluntas,habetur pro cauſa,n.4. in 1.diſp. 554
Probatio quod uiuatur iure Francorum, ſumitur ex eo quod alias ita uixerunt illi de dono,n.39 in 2.diſp. 570
Procurato in criminalibus tunc non admittitur,quando diſcutitur cauſa principalis,ſecus quãdo opponit declinatoriam, uel nullitatem libelli,uel calumniam aduerſarij. nu.32.in 6.diſp. 589
Procurator non admittitur etiam ad media, quando præſentatur inſtrumentum, ſecundum formam ritus,ibi.nu.6 585
Promiſſo facti alieni cum iuramento valeat, nu. 6.in 7.diſp. 591
Promittẽs ſe curaturum, & facturum, tenetur ſolum facere ſuam diligentiam ſine fraude, & bona fide,ut promiſſum impleatur, ibid. num.16.20. 593
Promittens factum alienum cum quacunque clauſula excuſa,excuſatur, mortuo illo cuius factum promittit.ibi.nu.14. 593
Promittens factum alienum ſub pæna,an excuſetur a pęna,uel ab intereſſe, ſi fecit q d. q d potuit ibi.nu.11.13.17.18 672.& ſeq.
Promittens pro alio de iudicio ſiſti tenetur ad intereſſe,ibi. nu.4 591
Promittens ſe curatum, & facturum dr̃ promittere factum proprium,ibi.nu.6 eo.
promittens factũ alienũ tenetur ſolũ adhibere illam operam quam poteſt,ib.n.15 593
promittens p̃ſentare al quẽ ſub pæna tenetur ad pænam ſi non præſentat,ibi.nu.3 591
promittens factũ alienũ cum iurõ excuſatur a periurio pp difficultatem,ibi.nu.10.592
promittens factũ alienũ ad quod ipſe promittens erat principaliter obligatus,non excuſatur propter difficultatem.ib n.22 595
promittens factum alienum cum clauſula, q non poſſit excuſari feciſſe ſuum poſſe,&c. tenetur ad intereſſe,quia uidetur renunciaſſe difficultati,ib.nu.7.23.27 592.594
Renunciationes filiarum ſolent patres recipere pro ſe & hæredibus,num.14.in 10.diſp. 620
Renunciatio filiæ in bonis paternis,materni & fraternis.qualiter debet fieri, ut noceat nepotibus,& de eius forma, & cautela,ibi. nu 41 628
Renunciatio filiæ in bonis paternis nõ impedit eã ſuccedere fratris in dictis bonis ab inteſtato morienti,ib.nu.16.38.621.& 626
Renunciatio filiæ in bonis matris prodeſt fratribus ibi.28 624
Renunciatio filiæ in bonis patris habet locũ, ſi maſculi nolunt ſuccedere patri, alias ſecus ibi.nu.15 621
Renunciatio filij in bonis paternis cenſetur fieri fauore maſculorum,unde illis mortuis uiuo patre ſuccedit, non obſtante renunciatione.ibi.nu.15 eod.
Renunciatio matris non nocet, filiis in iure proprio filiorum,quod non habẽt ex perſona matris ibi,nu.8.9.34 619
Renunciatio quæ fit per contractũ,& pactum

eſt

eſt potentior quam illa quæ fit ſimpliciter, ibi.nu. eod.
Reſiſtere qui pōt iudici iniuſte exequenti pōt ad hoc ēt conuocare amicos, & conducere ſtipendiarios,nu.39.in 1.diſp. 561
Reſtitutio in integrum præſupponit ſententiam valere,ibi.nu.42 561
SAcrilegii pœna quæ ſit numero 15. in 3. diſp. 364
Scire,& ſcire debere,ſunt paria,nume.13.in 2. diſp. 565
Sententia lata ſuper actione hypothecaria pręiudicat ſuper actione perſonali. nu. 4.in 6. diſp. 585
Soror ſuccedit fratri in bonis paternis,nō obſtante,quod renunciauerit bonis paternis, quia tunc non dicuntur paterna, ſed fraterna,nu.26.& 28.in 10.diſp. 623
Soror non ſuccedit fratri, uel ſorori extante fratre maſculo,quando fuit dotata, & hoc ſecundum conſuetudinem Neapolitanam tantum ibi.nu.29 624
Soror dotata a fratre ſi renunciauit bonis fraternis excluduntur eius filij a ſucceſſione dicti fratris,ſiue moriatur ante,ſiue poſt eorum mater,ibi.nu.33 625
Spolium ita committit iudex iniuſte priuans aliquē poſſeſſione ſicut priuatus, & poteſt ſibi contradici, etiam ſi habeat litem Papę cum clauſula contradictores,&c.n.30 in 1. diſp. 559
Spontanea uoluntas an probetur per illam dictionem ſponte,appoſitam in inſtrumento nu.10.35.in 6.diſp. 590.586
Statuta,& leges laicorum contra libertatem eccleſiaſticam, vel clericis oneroſa, non ligant clericos,nu.2.3.in 8.diſp. 597.& ſeq.
Statuta laicorum,quæ poſſunt auferre cōmodum,& incommodum clericis,non dñr cōtra libertatem eccleſiæ,ibi.nu.20. 601
Statuta laicorum quatenus ſunt fauorabilia clerici,includunt clericos,ibi.nu 14 599
Statuta laicorum approbantur per Papā, quādo ſunt rationabilia,ibid.num.18.17.fol. 602.& 600
Statuta non includunt perſonas non ſubditas ibi.nu. 5 600
Statuta præceptiua laicorum non ligant clericos,ibi.nu.10 599
Succeſſor ſingularis includitur in diſpōne loquente de auctore,& eius factum reputatur factum auctoris,n.29 30.in 9.diſp. 615
Statutū excludens fęminas propter maſculos cenſetur excludere etiam fęminam monialem,nu.26.in 8.diſp. 602
Statutum,quo prohibentur laici negociari cū clericis,non ualet,ibi.n.21.45 599.&606
Statutū ut dicatur cōtra libertatem eccleſię eo quia clerici efficiuntur timidiores, quæ timiditas conſideratur,ibi nu.43 605
ſtatutum imponens ſolutionem euntibus ad macinandum,extenditur etiam ad eos qui uadunt ad molendinum eccleſiæ,ibi.num. 25 601
ſtatutum requirens certā ſolennitatem in contractu,an includat clericos,ibi num. 15.48 600.& 606
ſtatutum principis ſecularis coactiuum perſonarum non ligat clericos,ibi.nu.8 598
ſtatutum ligat clericos quando iniecit uinculam ante clericatum,ibi.nu.26 602
ſtatutum ſeu lex noua debet ita intelligi, ut lædat ius commune in minus quam poteſt nu.7.in 9.diſp. 611
ſtatutum prohibens uendere non ſubditis,nō includit clericos,nu.12.in 8 diſp. 599
ſtatutum,quod res vēdatur conſorti,ligat clericos,ibi.nu.34 603
ſtatutum requirēs inſinuationem in donatione,operatur,ut non ualeat donatio laici facta clerico ſine illa ſolennitate,ibid.nu.37 604
ſtatutum ob rationabilē cauſam,licet per conſequentiam faciat aliquod incommodum clericis,debet ſeruari inter clericos,ibidem nu 25 60
ſtatutum,quod mulier non poſſit alienare extra filos ſuos,habet locum etiam ſi alienaret clerico,ibi.nu.24 eod.
ſtatutum cōtra libertatem eccleſiaſticā quando, dicatur,ibi.nu.2.7.43 598.& 605
Summaria cauſa an fiat ordinaria ex uoluntate partium,nu.1.in 4.diſp. 575
TEſtamentum clerici non eget ſolennitate ſtatuti,quando in eo eſt inſtitutus alius clericus,nu.51.in 8.diſp. 607
Teſtamentum debet hadere ſolennitatem ſtatuti,etiam ſi in eo inſtituitur clericus, ibid. nu.38 604
Teſtamentū in ſcriptis ſi nō ualeat, an ualeat ut nuncupatiuum,nu.4.in 4.diſp. 576
Teſtamentum militis factum iure communi ſi non ualeat,an ualebit iure militare,ibid. num.6 eod.

Teſtamentũ mulieris an ualeat ſine mundualdo, nu. 37. 38. in 2. diſp. 569
Teſtamentum patris melius eſt, quod nullam faciat mẽtione de filia dotata, quam quod inſtituat eam in uno tareno, & malefaciũt notarij, qui aliter conſulunt, nu. 26. in 10. diſp. 623
Teſtator non poteſt inſtituere eccleſiam, & filium exhęredare, nu. 25. in 8. diſp. 601
Teſtes inhabiles probant informationem in caſibus, in quibus non requirebãtur, nu. 8. in 4. diſp. 578
Traditio nuda ſi non habet cauſam procedentem habilem, non ualet, num. 59. in 8. diſput. 604
Transferri non poteſt in aliũ plus iuris, quam habet transferens, nu. 8. in 9. diſp. 611
Tortura an poſſit irrogari in crimine uſurarum, nu. 23. in 5 diſp. 583
VAſallus tenetur defendere dominum in libello iuſto, non autẽ quando dñs iniuſte prœliatur, n. 32. in 1. diſp. 559
Velle non dicitur qui per metum uult, nu. 36. in 6. diſp. 590
Vendere rem ſuam alteri inuitus, quis non cõpellitur, nu. 4. 24. in. 8. diſp. 605. & 598
Verba notarii ſtipulantis cenſetur proferri de uoluntate contrahentium, nu. 10. in 6. diſp. 586
Viam per quam actus impugnatur nemo præſumitur elegiſſe, nu. 9. in 4. diſp. 577
Vicinatus cauſa multa cõceduntur etiam cõtra ius commune, quæ alias non concederentur, nu 33. in 8. diſp. 603
Vicinus admittitur ad agendum iure cõgrui, non obſtante donatione, vel permutatione nu. 28. in 9. diſp. 615
Vſura eſt delictum punibile, & ſuper eo poteſt procedi per inquiſitionem, & accuſationẽ per iudicem eccleſiaſticum, nu. 4. in 5. diſp. 579
Vſura eſt crimen, & non reperitur ea maius malum, ibi. nu. 18 582
Vſuras ſoluens non peccat, ſed ſolum qui eos recipit, ibi. nũ. 21 eo.
Vſurarum crimen in regno eſt publicum, & quilibet admittitur ad accuſandum, & hoc qualibet procedat, ibi. nu. 5 579
Vſuras recipiat creditor poteſt per iudicem impediri, & receptas compelli reſtituere, ib. num. 1 eo.
vſuræ ſunt permiſſæ de iure ciuili, ibid. num. 6 eodem
vſuræ prohibentur recipi etiam a ſponte ſoluente, ibi. nu. 21 582
vſurarius pauper qui non poteſt reſtituere, an teneatur in aliquo, ibi. nu. 9 579
vſurarius poteſt excommunicari, ſi non reſtituit vſuras, ibi. nu. 3 eo.
vſurarius recipiendo uſuras committi dolum & debet teneri crimine ſtellionatus, ibid. nu. 13 581
vſurarius an poſſit pecunialiter puniri, ibidẽ nu. 17 eo.
vſurarius punitur tribus pœnis de iure canonico, ibi. nu. 8 579
vſurarius reſtitutis vſuris an teneatur ad aliud ibi. nu. 9 eo.
vſurarius pluries delinquit, ibi. nu. 14 581
vſurarius an poſſit criminaliter puniri, ibid. nu. 7. 12. 13 579. & 58[illegible]
vſurarius an poſſit torqueri ſtantibus iudiciis ibi. nu. 23 583
vſurariorũ temeritas excreuit hodie, & acrius exercent uſuras Chriſtiani, quam Iudæi, ib. num. 16 581

FINIS.

TRACTATVS DE ORDINE IVDICIORVM DOM. ROBERTI MARANTAE, CVM ADDITIONIBVS, D. PETRI FOLLERII. ET D. LVDOVICI ALPHERII.

Proœmium.

1 *Deus cunctorum plaſmator, omnia ſuo ordine gubernanda præcepit.*
2 *Iudicium inſtitui conuenit ut a diuinis operationibus non difformetur.*
3 *Ordo, modus eſt agendi ſine quo nihil recte agitur.*
4 *Actum noſtrum inanem efficiunt, quę ſine legitimo initio gerimus.*
5 *Ordo peruerſus uel omiſſus, annullat actum*
6 *Ordo quis ſeruandus.*
...cõſilijs, & reformationib. ordo ſeruari dēt.
Vocem primam in conſilio dignior habere dēt
Doctoribus uel canonis plurib. præferri debet, qui dignitatem prius acquiſiuit.
10 *Sedere a dextris Principis, maior eſt honor.*
11 *Actoris aduocatus prius, & poſtea rei debet proponere, et allegare.*
12 *Ordo in ſententijs, et decretis exequendis debet ſeruari.*
13 *Tortura a timidiori ſeu a magis ſuſpecto vel fœmina debet incipi.*
14 *Filius prius torquetur, quando de eodem delicto pater et filius ſunt inanimati.*
15 *Mortuus filius prius præſumitur, quando pater et filius uel mater et filius in eodē conflictu bello aut mari moriuntur.*
16 *Debitores principales in conueniēdis fideiuſſoribus, et tertijs poſſeſſoribus debent prius excuti et conueniri.*
17 *Verborum ordo in legatis, et diſpoſitionibus ſeruatur.*
18 *Tutor qui tutelā adminiſtrauit in plurib. tutorib. conueniendis, debet prius conueniri.*
19 *Stipulatione non præcedente interrogatione vel ſine reſponſione, non ualet.*
20 *Ordo ex iuris præſumptione in debitore ſolutione ſeruatur.*
21 *Iudicium eſt lapis angularis totius legalis doctrinæ.*

POſteaquam ſupræmus cęli, terræque dominus totius mundi machinam ſuo quidem miro conſtruxit ordine, hominéq; ad ſui imaginem compreſſit, ut morib. ac legib. humanum genus uiueret, deſuper ſtatuit recta cunctis ſectari prauaque abominari præcipiens, qđ ipſum legem eſſe teſtatur Cic. lib.
1 ſecundo, de nat. Deor. † rerumque ordinem ſicut ipſe cunctorum plaſmator in ipſius orbis molitione compoſuit, ut habetur Gene. cap. primo. Ita etiam inferiora omnia ſuo ordine gubernanda præcipit, teſte Apoſto. ad Corin. primo, cap. 14. ubi inquit. Omnia honeſte, & ſecundum ordinē fiant uobis, ut inde boni nihil emergat, ubi or-
2 do deficeret. † Demiſſis itaq. diuina prouidentia legib. eaſdē in terreſtri iudicio deduci an uentilari oportuit. Quod quidē iudiciũ ſuo ſimul ordine inſtitui cõuenit, ut a diuinis operationib. non difformetur.
3 † Cum igitur de hmõi legali iudicio aliqua in pñti libello pro iuuenũ maxime aduocatorum, & iudicum utilitate, atq. introductione diſcutere, diſcutiendoq. cumulare decreuerim, merito ipſius ordinē ante oĩa perquirendũ eſſe conſentaneũ duxi cũ (ut

Teſtamentū mulieris an ualeat ſine mundualdo,nu.37.38. in 2.diſp. 569
Teſtamentum patris melius eſt, quod nullam faciat mētione de filia dotata, quam quod inſtituat eam in uno tareno, & malefaciūt notarij,qui aliter conſulunt, nu. 26.in 10. diſp. 623
Teſtator non poteſt inſtituere eccleſiam,& filium exhęredare,nu.25.in 8.diſp. 601
Teſtes inhabiles probant informationem in caſibus,in quibus non requirebātur, nu.8. in 4.diſp. 578
Traditio nuda ſi non habet cauſam precedentem habilem, non ualet, num. 39.in 8.diſput. 604
Transferri non poteſt in aliū plus iuris,quam habet transferens,nu. 8.in 9.diſp. 611
Tortura an poſſit irrogari in crimine uſurarum,nu.23.in 5 diſp. 583
VAſallus tenetur defendere dominum in libello iuſto,non autē quando dñs iniuſte prężliatur,n.32.in 1.diſp. 559
Velle non dicitur qui per metum uult,nu. 36. in 6.diſp. 590
Vendere rem ſuam alteri inuitus,quis non cōpellitur,nu.4.24.in.8.diſp. 605.& 598
Verba notarii ſtipulantis cenſetur proferri de uoluntate contrahentium,nu.10.in 6.diſp. 586
Viam per quam actus impugnatur nemo præſumitur elegiſſe,nu.9. in 4.diſp. 577
Vicinatus cauſa multa cōceduntur etiam extra ius commune, quæ alias non concederentur,nu 33.in 8.diſp. 603
Vicinus admittitur ad agendum iure cōgrui, non obſtante donatione,vel permutatione nu.28.in 9.diſp. 615
Vſura eſt delictum punibile,& ſuper eo poteſt procedi per inquiſitionem , & accuſationē per iudicem eccleſiaſticum, nu.4.in 5.diſp. 579
Vſura eſt crimen , & non reperitur ea maius malum,ibi.nu.18 582
Vſuras ſoluens non peccat,ſed ſolum qui eos recipit,ibi.nu.21 eo.
Vſurarum crimen in regno eſt publicum , & quilibet admittitur ad accuſandum, & hoc quilibet procedat,ibi.nu.5 579
Vſuras recipiat creditor poteſt per iudicem impediri,& receptas compelli reſtituere,ib. num.1 eo.
vſuræ ſunt permiſſæ de iure ciuili,ibid.num.6 eodem
vſuræ prohibentur recipi etiam a ſponte ſoluente,ibi.nu.21 582
vſurarius pauper qui non poteſt reſtituere, an teneatur in aliquo,ibi.nu.9 579
vſurarius poteſt excommunicari, ſi non reſtituit vſuras,ibi.nu.3 eo.
vſurarius recipiendo uſuras committit dolum & debet teneri crimine ſtellionatus , ibid. nu.13 581
vſurarius an poſſit pecunialiter puniri , ibidē nu.17 eo.
vſurarius punitur tribus pœnis de iure canonico,ibi.nu.8 579
vſurarius reſtitutis vſuris.an teneatur ad aliud ibi.nu.9 eo.
vſurarius pluries delinquit,ibi.nu.14 581
vſurarius an poſſit criminaliter puniri , ibid. nu.7.11.13 579.& 581
vſurarius an poſſit torqueri ſtantibus iudiciis ibi.nu.23 583
vſurariorū temeritas excreuit hodie, & acrius exercent uſuras Chriſtiani,quam Iudæi,ib. num.16 581

FINIS.

TRACTATVS DE ORDINE IVDICIORVM DOM. ROBERTI MARANTAE,

CVM ADDITIONIBVS, D. PETRI FOLLERII. ET D. LVDOVICI ALPHERII.

Proœmium.

1 *Deus cunctorum plaſmator, omnia ſuo ordine gubernanda præcepit.*
2 *Iudicium inſtitui conuenit ut a diuinis operationibus non difformetur.*
3 *Ordo, modus eſt agendi ſine quo nihil recte agitur.*
4 *Actum noſtrum inanem efficiunt, quę ſine legitimo initio gerimus.*
5 *Ordo peruerſus uel omiſſus, annullat actum*
6 *Ordo quis ſeruandus.*
7 *in cōſilijs, & reformationib ordo ſeruari dēt.*
8 *Vocem primam in conſilio dignior habere dēt*
9 *Doctoribus uel canonis plurib præferri debet, qui dignitatem prius acquiſiuit.*
10 *Sedere a dextris Principis, maior eſt honor.*
11 *Actoris aduocatus prius, & poſtea rei debet proponere, et allegare.*
12 *Ordo in ſententijs, et decretis exequendis debet ſeruari.*
13 *Tortura a timidiori ſeu a magis ſuſpecto vel fœmina debet incipi.*
14 *Filius prius torquetur, quando de eodem delicto pater et filius ſunt inanimati.*
15 *Mortuus filius prius præſumitur, quando pater et filius uel mater et filius in eodē conflictu bello aut mari moriuntur.*
16 *Debitores principales in conueniēdis fideiuſſoribus, et tertijs poſſeſſoribus debent prius excuti et conueniri.*
17 *Verborum ordo in legatis, et diſpoſitionibus ſeruatur.*
18 *Tutor qui tutelā adminiſtrauit in plurib. tutorib conueniendis, debet prius conueniri.*
19 *Stipulatione non præcedente interrogatione vel ſine reſponſione, non ualet.*
20 *Ordo ex iuris præſumptione in debitore ſolutione ſeruatur.*
21 *Iudicium eſt lapis angularis totius legalis doctrinæ.*

POſteaquam ſupræmus cęli,
terræque dominus totius
mundi machinam ſuo qui
dem miro conſtruxit ordi
ne, hominēq; ad ſui imagi-
nem compreſſit, ut morib. ac legib. huma-
num genus uiueret, deſuper ſtatuit recta
cunctis ſectari prauaque abominari præci
piens, qđ ipſum legem eſſe teſtatur Cic. lib.
1 ſecundo, de nat. Deor. † rerumque ordinem
ſicut ipſe cunctorum plaſmator in ipſius
orbis molitione compoſuit, ut habetur Ge
ne. cap. primo. Ita etiam inferiora omnia
ſuo ordine gubernanda præcipit, teſte A-
poſto. ad Corin. primo, cap. 14. ubi inquit.
Omnia honeſte, & ſecundum ordinē fiant
uobis, ut inde boni nihil emergat, ubi or-
2 do deficeret. † Demiſſis itaq. diuina proui-
uidentia legib. eaſdē in terreſtri iudicio de
duci an uentilari oportuit. Quod quidē iu
diciū ſuo ſimul ordine inſtitui cōuenit, ut
a diuinis operationib. non difformetur.
3 † Cum igitur de hmōi legali iudicio aliqua
in p̄nti libello pro iuuenū maxime aduoca
torum, & iudicum utilitate, atq. introdu-
ctione diſcutere, diſcutiendoq. cumulare
decreuerim, merito ipſius ordinē ante oīa
perquirendū eſſe conſentaneū duxi cū (ut

inquit Bal.in tract.ſchiſmatis,colu.3.ordo
3 eſt modos agendi, ſine quo nihil recte agi
4 tur.† Et ibi dicit, ꝙ oĩa, quæ gerimus, niſi
legitimum initium habeãt, inanẽ noſtrũ
actũ efficiũt,l.quæcunq. gerimus,ff.de act.
5 & obl.† Hinc uidemus, ꝙ ordo uerborum,
datq̃nque forma, ut ſi fuerit omiſſus, aut ꝑ
uerſus, annullet actũ c.cũ dilect.& ibi plene
per Fely.de reſcr.ſimiliter ordo ſubſtantia
lib.ꝑuerſus uitiat actũ, ſcđm Bar.in l. ꝓla-
tã.C.de ſent.& Bal.in ambiguitates, C.de
6 teſt.† Itẽ ſeruandus eſt ordo naturæ. Itẽ or
do inſtruct.diuinæ, & ordo ingenio maio-
rũ noſtrorũ inuẽtus,& ordo dans rei intel-
lectũ, ut dicit Bal.in auth.hoc amplius col.
pe.C. de fideic. Itẽ ordo legis ſeruãdus eſt,
7 ſcđm Bal.in l.inteſt.C.de ſu.& l.† Similiter
in cõſiliis,& reformationib.faciẽdis dẽt or
do ſeruari,ut prius ꝓponatur,deinde cõſu-
latur ſup re ipſa ꝓpoſita, deinde fiat refor-
matio,ut no.Bar.I l.2.in prin.ff. ad Vel.&
8 in l.2.C.de dec.li.10. † Itẽ is,qui eſt in ma-
ioris auctoritatis & dignior, dẽt habere pri
mã uocẽ in cõſ.ut no gl.in c.placuit.16.d.
& Bal.in cap.1.in uer.prius de contr. feud.
apud par.& dicit Bal. in c. cũ olim in prin.
de conſuet.ꝙ antiquiores cler.& doc dẽnt
habere primũ locũ. Itẽ tenet Bar.in l.1.ff.đ
obſeq.& Bar. in l fi.C.de tyr.li.12. per illũ
tex.& Iaſ.in l.cũ quid,in 2.lect.col.pe. ff.ſi
9 cert. pet. † quæ uerba intelliguntur,qñ ſu-
mus in habentib. parẽ dignitatẽ,ut in plu
rib.doctorib.uel plurib.canonicis, ille dẽt
ꝑferri,qui prius dignitatẽ acquiſiuit, & ſic
q fuit prius creatus doc.uel canonic⁹. tex.
eſt formalis in l.1.& ibi Bar.C.de conſ. li.
12.& ſic attẽditur ordo tẽporis,ut no.Bar.
in l.2.§.prius cir.fi.ff.de vulg. & pup.& in
l.1.& 2.ff.de alb.ſcr.& tãgitur ĩ dec.1.conſ.
10 Neap.in fi.& no.gl.in c.fin.17 diſt.† Simi
liter ſcđo, ſeruantur ordo, nã maior honor
eſt ſedere a dextris principis, q̃ a ſiniſtr. un
de ordo eſt, ꝙ primogenitus Regis, ſedeat
a dextris, & ſic quilibet dignior dẽt ſedere
a dextris, & minus dignus, a ſiniſtris, ſcđm
Bal.in l.decernimus in 2.not.C.de ſac.ſan.
11 eccl.† Itẽ ſeruatur.or inter aduocatus q a
prius dẽt proponere, & allegare aduocatus
actoris, & poſtea aduocatus rei ita dicit
Bal.in l.Neſennius,ff.de neg.geſt. & idem
Bal.in l.prior,ff.de iu.ubi idẽ dicit ꝓcede-
re in omnib.actibus,qui fiũt p actorẽ,ut ꝓ
cedãt. Qđ facit ad id, qđ dicimus in recon
uẽtionẽ ĩ qua fiũt ſimultanei actus,nã pri⁹
dñt fieri acta actoris, & poſtea immediate
12 rei,p d.l.ſi prior,& ib.Bal.† Itẽ ſeruat ordo
in exec.ſniarum,& decretorũ ſecundũ for-
13 mã.l.a D. Pio, §.in uend.ff.de re iud. † Itẽ
ſeruatur ordo interrogãdo,torturã ꝓ ueri-
tate eruenda,nã qñ plures ſunt incriminati
de aliquo delicto dẽt incipi tortura a ma-
gis ſuſpecto, ſed ſi oẽs equaliter ſuſpecti
ſunt,& tũc ſi maſ.& fæm. debet incipi a fæ
mina,quia cẽſetur timidior, & citius dicet
ueritatẽ, ſcđm Bart. in l.1.ff.de q.& Gãd. in
tract.mal.in tit.de q.& tor colu.2.ſed ſi oẽs
ſũt maſculi,debet incipi tortura a minori,
uel a timidiori,uel a debiliori.text.eſt in l.
vnius in prin.ff.de quæſt.& gl. in c.paruuli
14 22.q.5.† Itẽ,ſi de eo, delicto eſſent incrimi
nati pater, & filius, dẽt incipi tortura a fi-
lio, quia pr magis cruciet de tortura filii q̃
de propria l.iſti quidẽ,§.fin.qđ met. cauſa.
ita tenet Gand.ubi ſupra,& ſu p hoc ponit
pulchrũ exẽplũ And.de Iſ.i c.1.de pub.lat.
de pa.ten.ꝙ cum pr,& fil.eſſent incrimina
ti de uno delicto,rex Caro.iuſſit ambos du
ci ad furcã,& cũ pr uideret fil.prope furcã,
ſtatim cõfeſſus fuit, ꝙ ipſe pater delictum
cõmiſerat & nõ filius, & ſic pr fuit laqueo
15 ſuſpẽſus,& fil.liberatur.† Itẽ ſeruatur or.
inter mortuos, ex iuris ꝓſumptione nã ſi ĩ
eo cõflictu, in libello, uel in mari, uel alia
ruina ſimul mortui ſũt pater, & fil.uel ma-
ter,& fil.ꝓſumitur de iure pri⁹ mortu⁹ pa-
ter,uel mortua mater,& deinde fili⁹, ĩſpecto
ordine naturæ, q ẽ, ut qui primo naſcit, pri
mo moriatur.l.ſcrip.ff.vñ li.& l. nã & ſi pa-
rẽt.ff.de inof.teſt.ita de hoc eſt tex.ibi.Bar.
in l.q duos,§.cũ in libello,& l.cũ pu.ff. de
re.du.qđ tñ limitatur qñ filius eſſet pubes,
ſec⁹ ſi eſſet impubes, q a tũc ꝓſumitur pri⁹
mortu⁹ fil.q̃ pater uel mater, quia pp im-
becillẽ ætatẽ cẽſetur debilior,& citius mo-
ri.tex.eſt & ibi glo.inter ſocerum in princ.
ff.de pac.dot.& in d.l.qui duos,§.fi. & no.
Pau.de Caſ.in cõſ.10r.in prin.in 2.uol. ubi
ẽt pulchre declarat, ꝙ is q agit ad ſucceſſio
nẽ,& fundat ſe qđ filius ſuperuixit patri,ha
16 bet neceſſe hoc ꝓbare, alias ſuccũbit.† Si-
militer ſeruatur ordo ĩ cõueniẽdis fidei, &
tertiis poſſ.q a prius dñt cõueniri & excuti
principales debitores, auth.ꝓſente.C.de fi-
dei.& auth.hoc ſi debito, C.de pig.& no.

17 Ale.

17 Ale. & doct. in l.fi.ff.ſi cer.pe.† Idē ſeruatur or.in legatis,& diſpōnib.ut ſi teſt.a or dicat vnū ex quis meis lego Titio, & alium Mevio.nā Titius,qui eſt primo noīatus,debet orius eligere,quia attenditur iſte ordo uerborū,ſcdm Bar.& Ac.in l. qui duos.ff.de l.
18 1.Item ſeruat ordo in conueniēdis pluribus tutoribus,quia prius debet cōueniri ille tutor,qui tutelam adminiſtrauit & poſtea in ſubſidiū is q nō adminiſtrauit ſecūdū Bar. in l.ſi ut certo,§.ſi duob.col.4.uer.tu dic ꝙ imo eſt bona,&c.ff.com.& Bal. in l.1.in fi.
19 & ibi cōiter doc.C.de trāſ.† Eodem modo in ſtipulat,quia nō ualet,niſi in ea ſeruetur ordo interrogationis præcedentis, & rñſio
20 nis,ſe.l.5.ff.ſtipulatio,ff.de uerb.ob.† item ſeruatur ordo ex iuris præſumptione in ſolutione debitorū,quia i dubio præſumitur quis prius ſoluere debitū propriū,q̃ fideiuſ. & prius debitū pœnale,& vſurariū,q̃ nō pœnale,& prius debitū magis antiquū,ſi min. antiquū,l.& magis cū l.ſe. ff.de ſol Similiter in eccleſiis,& cōuētib religioſorū datur certus ordo uiuendi,& celebrandi diuina, ut notorie liquet. Oīa igitur diuina & humana myſteria ordine regūtur ac celebrāt.
21 † Nō ſecus, & iudicium ipſum quod lapis quidem eſt ſingularis totius legalis doctrinæ,ſummo præcæteris humanis actib.ordine regi oportet. Ad cuius ordinē cōponendū,accelerans cunctos huius, maxime Siciliæ regni tyrunculus,aduocatos & iudices rogo,fraternaq.dilectione exhortor,vſque in præſenti opuſculo colligenda decreui,ſedula lucubratione perſpiciam perlagant,atque ment (quatenus ingenii uires patiuntur) aſſignāt h c nanque totius iudicii exorditā telā ſummaq.uigilantia cōtextam eos quidē inuēturos polliceor. Et pr us quid in ſingulis iudiciariis actibus ex cō s iuris diſpōne ſeruatur. Succeſſiue quidē, ex forma cōſtōnū regni,ac capitulorum,rituum magnæ curiæ uicariæ,& regiarum denique pragmaticarū E.i quib. iura hæc regni municipalia a iuris cōis regulis diſcrepant, eaſq. corrigant,aut ex parte limitent, qd hactenus ab alio ad tempeſtatem attentatū non extitit. Lætetur ergo iuuenū profeſſorū turbæ mortalique Deo gratiā habeas, qui momen o quinquennales labores modico precio mere ſibi tribuit facultatē errātibuſq. in practicæ tenebris oculis lumen & claritatem demittens,uiam ſpatioſam aperuit. Perlege dilectiſſime cętus frugaleſque certas, quas pro tui utilitate noui, aſſidua reuolutione contracta, quas quidem,ſi omiſſo liuoris aculeo libenti ſtudio, relegatis, quæ habuiſſe non pænitebit iuuenies,neque de te benemeritum arbitraberis.

ADDITIONES.

a Ordo.Catell. Cotta in ſuis memorabilib. in uer.Ordo.

b Iuris præſumptione. Videas late in hac materia.D.d.Couar.lib.2. Variar.reſolut.c.7. per totum. Ludouicus Alferius.

TRACTATVS. DIVISIO.

De iudicii tractaturus, diuidam totum huuc tractatum in ſex partes principales.Prima pars cōtinebitur, quot modis ſumit iſtæ terminus.ſeu iſtud nomen,iudiciū, in iure.Secunda pars continebit diffinitionem iudicii.ſ. ꝙ ſit iuditium. Tertia pars cōtinebit,unde habuit originem iudiciū. Quarta pars cōtinebit, quotuplex eſt iudicium.Quinta pars Iudicium,lis inſtātia,& ea quo differāt. Sexta & ultima pars,ex quibus partib.cōſtet Iudiciū,& q̃ ſint eius mēbra,in iſtis ſex partib. cōſiſtet totā cōtinentiā huius Tractatus, Quib.expeditis, Deo ppitio erit īpoſitus finis huic Spec. aureo,

QVARTA PARS.
Iudicium,quot,& quibus modis accipiatur.

1 *Iudicium quot modis ſumitur,per totum.*
2 *Teſtis de ipſius iudicio deponens non probat.*
3 *Diuinum iudicium,quod erit in fine ſæculi.*
4 *Iudiciū fit actoris rei,& iudicis expeditione.*
5 *Sententia etiam uenit appellatione iudicij.*

Prima pars continet unā tantumq uidelicet,† iſte terminis,iudicium,quot mo
1 dis ſumitur in iure. Et bř dico, ꝙ iſtud nomen iudicium pluri b. modis in iure ſumi-
2 tur.a Primo. n. modo accipitur pro ipſo actu trium perſonarum,uidelicet actoris,iudicis, & rei de quo principalis eſt materia noſtra & ita accipitur ff.& C.& extra de iu. & in c.forus de ver.ſig. Scdo mō accipitur iudicium,pro ipſo iuris ordine,ut eſt text. in c.ſicut ſine iudicio 1.q.1. Tertio modo, ponitur iudicium,pro diſcretione,l. cum p̄tor.§.non autem.ff.de iud.& in §.præterea, & ibi not.inſt.quib. non eſt permiſ. fa.teſt. ubi eſt gloſſ. ordin. nam dicitur pupillus,

uel furioſus non hēt animi iudiciū. i. diſcretionem. Quarto mō ponitur iudicium, pro iuriſdictione, l. 2. §. fi. & ibi not. ff. de iud. ē. Quinto mō, ponitur iudiciū, pro actione ut dicimus de iudicio familiæ erciſcundæ, ut inſt. de off. iud. §. ſi fam. & l. 1. ff. commu. diuid. & le. ſed eius. §. familiæ, & l. hæredes, §. itē ſi plures. ff. fam. erci. Sexto ponitur iudiciū, pro condēnatione, c. timorē, de cōſ. diſt. 2. & ita accipit *Apoſ.* ad Cor. I. cap. 11. Qui mādūcat, & bibit indigne, iudiciū ſibi māducat, & bibit. i. condemnationem, ut no. gl. in c. in iud. de reg. iur. lib. 6. & eſt tex. in c. & purgabit, l. diſt. Septimo, ponitur iudiciū, pro ultima uolūtate, ut eſt text. & ibi gl. in c. licet in fi. uerſ. iudicare de ſepul. li. 6.
2 † Octauo, ponitur iudicium, pro opinione ſeu credulitate alicuius ut dicimus in teſte deponente de iudicio ipſius teſtis, quo caſu
b nō probat *b* ſecundū Ang. in reper. l. ſciendū, col. 2. ff. de uerb. obl. & Alex. cōſ. 74. co. 3. in princ. in .. uol. Nono, ponitur iudiciū, pro ſnīa, c. perſonæ, de appe. Itē pro inſtantia, ut dicit gl. in d. § præterea, inſ. quib. nō eſt promiſ. fam. te?. Decimo, accipitur iudicium, pro deliberatione, ꝙ examinatione c. 1. in fin. 59. diſt. Vndecimo, ponitur iudicium, pro auctoritate, c. nulla, 62. diſ. Duodecimo, ponitur iudiciū pro arbitrio boni uiri, ſecundum Ab. in c. cum ēt de iu. pat. & Barto. in extr. ad repr. in uer. uidebitur, licet Bar. in l. ſi ſic, in princ. ff. d. l. 1. dicat quidā portat liberā uoluntatē, per l. Thas. §. Lu-
3 cius. ff. de fideic. li. † Decimotertio, ponitur iudiciū, pro diuino iudicio uniuerſali, ꝙ erit in fine ſæculi, ut tota die cantat eccleſia & erit ꝓpe mōtē Oliueti in ualle Ioſaphat, vñ Chriſtus aſcēdit ad cælos, in de ēt deſcēdit iudicaturus uiuos, & mortuos declarat
4 B. Th. 4. ſent. diſt. 46. 1. q. 1. art. 4. † In toto aūt pñti Speculo accipiā iudiciū ſecūdum primū modū. ſ. pro tota illa expeditione, q̄ fit cū illis tribus perſonis, ſ. cū iudice, actore, et reo. a prima citatione uſque ad ſnīam incluſiue, quia ēt ſnīam includūtur in hoc iudicio, eo mō accepto, ut no. *Bal* per illum tex. in l. 1. in 3. no. C. ſi ad non iud. & *Ab.* in c. 1. de plus pet. & gl. in c. ſtatutur. §. inſuper, in uer. iudicium, & ibi Ge. de rele lib. 6. Pro hoc eſt te. in c. in cauſis in uer. iu. de re iud. in c. ad aures, & c. perſonas de ap. Rob. V. I. D. Primo. Quindecim modis accipit per gl. in d. §. Præterea in uer. iud. inſt. quib. nō eſt promiſ. fac. teſt. Octau. Veſtr. in Praxi. Ro. cur. li. 3. c. 1. n. 1. dominus Nicolaus Antonius Grauatius meus amiciſſimus & maior honorandus in ſuis doctiſſimis annotationib. ad d. praxim, in add. ibi poſita ſuper uer. iudiciū, n. 15. add. decimumſextum modum. Nō ꝓbat *Bar.* in l. quid tñ. §. ſi arbiter n. 3. ff. de arbit. Alex. conſ. 147. nu. 18. lib. 4. & cōſ. 47. n. 17. in fin. & cōſ. 74. n. 8. et 172. nu. 14. lib. 6. & conſ. 43. n. 18. li. 4. & conſil. 29. nu. 1. li. 7. Ludouicus *Alferius*.

SECVNDA PARS.

Iudicii diffinitio, idque uarie. Tum eius exercendi ratio.

1 *Iudicium quid ſit, & quot modis diffiniatur & nu. 9. & 12.*
2 *Iudicium ſine actore quandoque eſſe ſolet, & ſine accuſatore & quandoque ſine reo.*
3 *Iudice procedente per inquiſitionem fama loco accuſationis ſuccedit.*
4 *Legatum factum perſonæ incertæ, quæ eſt alias quo futuro euentu uenit certificāda ualet.*
5 *Donatio in qua incerta eſt perſona donatarij ſed euentu futuro uenit certificāda, tenet.*
6 *Diffinitio genus, et dria hēre dēt alias nō ualet.*
7 *Teſtis rōnem, & cauſam ſciæ diuerſam dicto ſuo aſſignare debet, alias non probat.*
8 *Verbum contendere in iudicio, ad partes ſolum refertur.*
9 *Iudiciū, eſt inueſtigatio, q̄ facit iudex ſcd̄ iuris ordinem, per uarios modos ad ueritatē eliciendam, & elicitam cuſtodiendam.*
10 *Iudicium, eſt cū in iure reddendo neceſſario poſita, cum perſonarum interpoſitione.*
11 *Iudicium, eſt diſcuſſio cauſæ, qua iuridice coram iudice fit.*
11 *Iudiciū iuſtitia, eſt miniſtratio, quę fit a iudice in cā coram eo propoſita. & n. 13. & 14.*
13 *Iuſtitiam dicitur priuatus proximo facere, ſibi ius ſuum reddendo.*
14 *Iuſtitia poteſt miniſtrari per iudicem, quandoque abſque ꝓpoſitione cauſæ.*
15 *Iudicē cōſtat ex conſideratione ſeptē cāſarum.*
16 *Cauſa materialis quæ dicatur.*
17 *Cauſa unde dicitur.*
18 *Statūtum, uel diſpoſitū in materia, non cenſetur diſpoſitum in materiato, & non uenit appellatione alterius nec econtra.*
19 *Materiato obligato, nō cēſet obligata materia*
20 *Probibitus uendere frumentū extra territorium*

rium non poterit uendere farinam.
21 *Cauſa quæ efficiens dicatur.*
22 *Cauſa quæ dicatur formalis, et n.27. & 26*
23 *Scriptura eſt actus forma q̃do ex legis diſpoſitione actus in ſcriptis debet celebrari.*
24 *Ordo reſcripti dicitur forma.*
25 *Figura iudicij quæ ſit.*
27 *Cauſa ſubſtantialis quæ ſit.*
28 *Publicatio & concluſio an ſit de ſubſtantia proceſſus ſeu iudicij.*
29 *Naturalis quæ ſit cauſa & an illi renunciari poſſit nu.42.*
30 *Cauſa accidentalis quæ ſit.*
31 *Cauſa finalis quæ dicatur.*
32 *Sententia, eſt cauſa finalis iudicij.*
33 *Controuerſiæ per ſententiam imponitur finis ad quem iura feſtinant*
34 *Ex proceſſu, in quo non eſt lata ſnĩa, non poteſt deueniri ad effectum executionis.*
35 *Cauſa finalis unius cuiuſq; actus eſt principale hõis intentum actum illũ facientis.*
36 *Cauſa quæ ſit finalis in cõtractibus; & quæ in legatis.*
37 *Iuſtitia eſt finalis iudicij cauſa.*
38 *Iudiciorum formalibus, uel ſubſtãtialibus, an poſſint partes renunciare, & uum 39. cum plurib ſeq.*
39 *Cauſæ formali iudiciali partes renuntiare poſſunt.*
40 *Sententia ſine ordine iudiciario de uoluntate partiũ ferri poteſt, & ualebit in uim arbitramenti.*
41 *Formalibus neque ſubſtantialib non poſſunt res in contractibus, & ultimis uoluntatibus renunciare ut actus ualeat.*
43 *Iudicio pendente coram uno iudice põt pars uerſarium trahere coram alio iudice & ualet iudicium exceptione litis pendẽtia non oppoſita.*
44 *Pactũ q̃ uenditor nõ teneatur de euictione, uales & tenetur ad precij reſtitutionem.*
45 *Renunciari poteſt accidentalib. contractuũ, & ualet pactum ſuper eis.*
46 *Finali cauſa iudicij renunciari poteſt.*

SEcunda pars principalis continet uariã q. uidelicet, diffinitionem iudicii. Vñ q̃ro quid ſit iudicium. Rñdeo, q̃ uariiſsimo dis diffinitur. Et primo mõ diffinitur ſic, 1 uidelicet, † iudicium eſt actus legitimus 2 trium perſonarum in iudicio contendentium, uidelicet iudicis actoris, & rei hanc diffinitionem ponit Bal. in rub. ff de iud. & Ab. in rub. de iud. col. 1. & Alex. in rub. 2 C. de iu. † Iſtã diffinitionem pugnat Ca. in rub. extra eo, & q̃plures alii Doc. ibi, ex eo, quia non eſt generalis, & non conuertitur, nam q̃nq; ſolet eſſe iudicium ſine actore, ut qñ iudex inquirit ex offi. ca. qualiter, & qñ. el 2. de acc q̃nq. ſolet eſſe ſine reo, ut qñ iudex inquirit generaliter ſuper notorio crĩe, ad inueniendum malefactorem, non contra certam perſonã ut declarat Inn. in c. bonæ. de elec. & hẽtur in conſt. Regni ſi damna clandeſtina tñ Abb. in d. ru. nititur ſaluare hanc diffinitionem propter duas rõnes. Primo, qua debet accipi iudicium cõiter accidentibus nam ſecundum cõem curſum cãrum, ut plurimum ſolẽt eſſe tres perſonæ in iudicio facit text. in l. nam ad 3 ea, ff. de leg. † Secundo, quia qñ proceditur per inquiſitionem, ſaltem fama ſuccedit loco accuſatoris, ut d. ca. qualiter, & qñ, & ſic ex iuris fictione extat accuſator. Verũ in ſalutatio Abb. non ex toto euacuat rationes contrarias, quia non euacuat illam, qñ proceditur ſine reo ſuper notorio crimine, quæ appellatur inquiſitio generalis. 4 Puto tñ ſaluando Abb. ab iſta impugnatione, dici poſſe, & p̃ſuppono ſubtiliter, q̃ ubicunq. aliquis actus legitimus requirit ad ſui efficaciam interuentum aliquarum perſonarum, põt dari ille actus ualidus, & efficax, quamuis non omnes illæ perſonæ interueniant certæ, ſed aliqua ſit incerta, inſpecto præſenti ſtatu tñ ex certa deſtinatione per rerum naturam, puta, quia uenit certificanda ex aliquo futuro euentu. Iſtæ eſt tex. in l. quidã relegatus, & ibi Bar. ff. de reb. dub. ubi ualet legatum factum perſonæ incertæ, q̃ ex aliquo futuro euentu uenit certificanda & non tñ eſt dubium, q̃ in legato requiruntur duæ perſonæ quo ad eius efficaciam, ſ. perſona legantis, & per5 ſona legatarii, ut patet ad ſenſum. † Similiter in contractibus nam contractus non poteſt per rerum naturam celebrari, niſi interueniat conſenſus duorum, uel niſi duæ perſonæ interueniant, ut patet ſenſum, & tamen poteſt dari aliqua donatio, in qua perſona donatarii ſit incerta, & ueniat certificanda ex aliquo futuro euentu. Exemplum in miſſilibus quæ proiiciuntur in populum, ut in §. penult.

inſt.de re.di.tñ nõ per hoc deſinit, quin illud appelletur legatũ,et illa donatio,ita in propoſito, qñ iudex facit generalem inquiſitionẽ ſup delicto notorio,di co ꝙ reus licet de pſenti ſit incertus, tñ eſt cert⁹ p rerũ natura,ſaltẽ deſtinatione,uenit.n. ex futuro euẽtu certificãdus.nã per inquiſitionem iudex pquirit iodicia,et ſic cõtra aliquẽ inuenerit indicia, deſcẽdit poſtea ad ſpecialẽ inquiſitionẽ cõtra eũ,et ſic nõ per hoc deſinit eſſe iudiciũ, quia imo eſt reus ſaltẽ deſtinatione,et ex futuro euẽtu certificãdus, et per hæc poſſet in totũ approbari ſaluato Ab.

6 † Sed licet iſta diffinitio,ita ſaluata, uideat̃ prima facie procedere,tñ puto ex noua cõſideratione eã non eſſe bonã,et conſidero id, quod eſt uulgatũ in diffinitioni-

b bus nã oĩs diffinitio *b* dẽt habere genus, et differẽtias,alias non ualet,ſed hic,ſit recte cõſideretur,ipſummet diffinitũ ponit̃ loco differentię,ergo non ualet rõne perplexitatis,le.ſi Titius,ff.de cond.inſt. Hoc patet nã dr̃ in diffinitione,quod iudiciũ,eſt act⁹ triũ perſonarũ in iudicio contendentiũ, et ſic iudiciũ eſt diffinitũ,ipſummet ponatur in differẽtijs,ibi,Ibi iudicio,etc.p qd' nulla reſultãt declaratio quidditatis iudicij, ſicut ſi quis uellet diffinire hoſem,et diceret hõ eſt animal in hoĩe conſiſtens, nam per talẽ diffinitionẽ nulla habetur declaratio hoĩs,cum differentiæ ſe referant ad ipſum diffinitũ,de in propoſito,ſi quæro ſcire,q d ſit iudiciũ,male mihi declaras,ſi dicis, ꝙ ẽ actus, quin iudicio ſit quia nihil plus ſcio, nunc per talẽ declarationẽ, q̃ antea ſciebã

7 ſine ea.† Quod facit ad id,quod dicim⁹ de teſte,qui debet aſſignare ratione & cauſam ſciẽtię diuerſam a dicto ſuo alias ſi eſt eadẽ ratio cũ dicto,teſtis non probat, ut ſi dicat ſcio Titiũ occidiſſe hoĩem & interrogatus

8 de ea ſcientiæ dicat q a ſcio c iſte,teſtis non probat ſm Bart.in l.ſi.de off.prec. Cæſ. & Soc.cõ.98.co.ſi.in 4.uo.unde per ſuã diffinitionẽ non declaratur quidditas diffiniri prout eſſe deberet ut no Franc.de Are.in l. 2 in pri.in 2.no.ff.de uulg.& pup.ergo nõ

8 eſt bona.† Secundo,cõtra hãc diſtinctionẽ cõſidero illud uerbum Contendentiũ, nã refertur pariformiter ad oẽs tres perſonas iuxta l.nam hoc iure,& l.Ludi.ff.de uul.& pup.tñ inq̃tum reſpicit perſonã iudicis,vr̃ inepte poni,quia iſtud uerbum, contẽdere in iudicio, refertur ſolum ad partes, ut in auth.offeratur,C.de lit.cont.partes.n.dicũtur adinuicẽ cõtẽdere, & iudex eſt medius inter eas,l.1.C.de nup.& no.Bar.in l.legatũ ciuitati,circa,ſi.ff.de uſuf.l.& eſt tex. in c.cũ æterni.de re iu,li.6.& p hæc puto, qd' in puncto iuris hæc diffinitio nõ eſt bona.

9 † Secũdo modo, principaliter diffinit̃ iudiciũ,ſm Car & Imo.in d.rub.extra de iud. uidelicet.iudiciũ eſt inueſtigatio, quã facit iudex ſm iuris ordinẽ per uarios modos ad ueritatẽ eliciendam,& elicitã cuſtodiendã. Et hanc diffinitionem approbat Ab.& ibi Alex.in rub.C.de iud.iſta diffinitio poſſet morderi, quia vr̃ reſtringere iudicium ſolum,qñ iudex procedit ſcd̃m iuris ordinẽ, ergo ſi ex forma ſtatuti,uel reſcripti principis iudex uollet procedere, iuris ordine nõ ſeruato,prout eſt,qñ procedit ſine figura iudicij,& ſola facti ueritate inſpecta, prout ĩ regno pceditur in cauſis ciuilibus,ſequeretur,quod ibi nõ eſſet iudicium, quod tñ ẽ falſum,cũ ibi ẽt interueniat pſona iudicis,

10 actoris,& rei,ut in c.forus de uer.ſig.† Tertio mõ,diffinit̃ iudiciũ ſcd̃m Gaſp. de Cal. in d.rub.extra de iud.uidelicet iudiciũ eſt cã iure reddendo neceſſario poſita cũ interpoſitione perſonarum,& iſta fuit diffinitio Azo.in ſumma eo.tit.hanc diffinitionẽ puto indubitãter nõ procedere,nec eſſe bonã nã oĩs bona diffinitio dẽt habere aliquid loco generis,ut hr̃ in l.1.§.dolum.ff.de dolo. Sed in hac diffinitione loco generis ponitur ille terminus,cã,& recte conſiderãdo hunc terminum,cã eſt terminus magis ſpecialis,q̃ ſit iudiciũ quod probo ad ſenſum, nã cã eſt,ipſa materia,quæ in iudicio deducitur,& agitat̃,ut declarãt Ale.& alij Mod. in l.poſt q̃ liti.C.de pac.& in l.Cauſas,C.de tranſ.& ex tex.in d.c.forus de uer ſig. ubi illa deciſ.iudicium,& cã ponuntur diuerſa, & dicam plenius in 5. parte prin.ſi ergo cã eſt ipſa materia, quæ deducitur in iudiciũ ſequitur,quod iudiciũ eſt cõtinens,cã uerũ contentũ,unde differunt,ut cõtinens,& cõtẽtum,ſed negari non põt,quin generalius ſit cõtinens, q̃ contẽtum,præterea quod iudiciũ ſit gñalius perpẽditur clare ex dict. Alex.in d.l.poſt q̃ liti & ibi ẽt Iaſ. ubi facit differẽtiã inter iudicium,cã,litẽ,& inſtãtiã & dicit,ꝙ iudicium dr̃ a citatione,uſq. ad finem litiſ,& ſic continet ſub ſe litẽ, & cauſam

cauſam,& inſtantiã,ergo eſt nomẽ genera
lius,unde male diffinitur per nomen ſpẽi,
quia vr̃ diffiniri per ſuũ indiuiduum,ꝙ fie
ri nõ põt, ſecus ſi uellemus diffinire q̃d eſt
hõ & diceremus hõ eſt Petrus,rõnalis mor
talis,iſta eſt mala diffinitio quia loco gene
ris hr̃et ſuum indiuiduũ,ſ.Petrũ,& ſic non
eſſet bene demõſtrata quidditas ipſius dif
finiti,& ſequeretur vnũ inconueniens, q̃d
quot ſunt cãæ tot eſſent iudicia ſeparata
in gñe,ꝙ non eſt verũ,quia qñ diffinimus
iudicii,accipimus ipſum tanq̃ vnũ tãtum
in abſtracto cõſideratũ, & nõ ꝓut eſt hoc
iudiciũ,& illud &c.ſicut dicimus de off.iu
di.ut declarat Bar.in l.i col.1.& 3.ff.de iu.
om.iu.pro hoc eſt tex.in l.proponebatur,
ff.de iud.& hoc eſt de mente Ariſt. in ꝑdi-
11 camẽtis. † Quarto mõ, diffinitur iudiciũ
ſecundũ Abb.in d.rub.extra de iud.uideli
cet,iudiciũ eſt diſcuſſio cãę, q̃ corã iudice
iuridice fit. Hãc diffinitionẽ approbat ip-
ſe,per tex.in d.c.forus,de uer.ſig.& põt eẽ
bona hæc diffinitio, quia bene probatur
per d.c.forus,& differt a p̃cedenti,quia illa
ponit ipſã cãm,ut genus, & ideo nõ proce
dit,ut ſupra dixi, impugnando ipſam iſta
uero ponit ipſã diſcuſſionẽ cãæ, ut genus
q̃d ſtare p̃t,quia aliud eſt dicere cãm quod
eſt quid de per ſe,& aliud diſcuſſionẽ cãæ,
q̃ diſcuſſio refertur ad perſonas ĩteruenĩẽs
in iudicio,quia cã ipſa de per ſe ñ diſcutit.
12 † Putarẽ tñ ultra ꝑdictas diffinitiones Do
ctorũ poſſe,& quinto mõ diffiniri iudiciũ
videlicet. Iudiciũ eſt iuſtitiæ miniſtratio,
q̃ fit a iudice in cauſa propoſita coram eo.
Hæc diffinitio eſt bona,& g̃ñalis,& cõuer
titur cũ ſuo diffinito,& conſtat ex gñe, &
differentis,nã inquãtum dr̃,eſt iuſtitiæ mi
niſtratio,iſtud eſt genus,quia cõprehendit
ſub ſe plures ſpẽs,nam põt miniſtrari iu-
ſtitia iudicio,et extra iudiciũ, ut hr̃ plene
in dec.24.conſ.Neap.et ad hoc ſunt prodi
ta illa tria capitula Regni,uidelicet unum
quod incipit,ad regale faſtigiũ,aliud quod
incipit,omnis prędatio,et aliud,quod inci
pit finis præcepti,charitas, &c. In quib lo-
cis ponuntur exẽpla de iuſtitia miniſtran
da extraiudicialiter, põt ẽt poni exẽplum
in cauſis breuiorib.& in illis,in quib.pro-
ceditur leuato uelo,iuxta auth. niſi breuio
res,& ibi Bar.& Doc.C.de ſen.ex breui.re
ci.& l.de ſubmerſis,& ibi gl.et Doc.Co.de
nauf.li.ti. Item,quod iudiciũ ſit ipſa mini-
ſtratio iuſtitiæ,colligitur eſt tex. in d.c.fo-
cus.inquantũ dicit,quod ipſa materia,qui
proponitur in iudicio, dr̃ cã,ſed diffinitur
dr̃ iudiciũ,dum finitur, ſ.per ſnĩam, dicit
iuſtitia,ſic ergo finis dicitur iuſtitia, ipſũ
diſcurere,dicitur iudicium, unde qui iudi
ciũ exercet dicitur miniſtrare iuſtitiã quia
quidquid facit,eſt ut ueniat ad finẽ, ſic ad
ipſam iuſtitiam,i.ad ſnĩam,quia ſententia
lata dicitur iuſtitia miniſtrata,ſed dũ in fi
ne,dicitur iuſtitiam miniſtrari.i. hoc pro
batur in leg.2.§.poſt originem ff. de ori-
gin.iur. ubi poſt originem iuris fuerũt in
uenti iudices,& magiſtratus, qui iura red
derent, et ſic qui iuſtitia miniſtraret, ius
proculdubio reddunt, dũ iudiciũ exercẽt.
d Q̃d patet ex ipſa de nominatione uocabu
li,nã dr̃ iudex quaſi ius dicens, d ut in d.c.
fur et no.Bar.in l.i.co.2.ĩprin.ff.de iu.om.
iu.inde uenit iudiciũ a iudice,quia dicitur
iudiciũ,quaſi iuriſdictio,ſicut iudex dicit,
quaſi ius dicẽs,ita hæc omnia dñr in c.fo-
rus,unde ſicut iudex dicitur ius dicere, &
ſic iuſtitiã miniſtrare, ut habetur in l.pen.
ff.de iuſt.& iur.ita & iudiciũ,ꝙ deſcẽdit a
iudice,dicitur ipſa iuſtitiæ miniſtratio,&
13 ſic ipſa dictio iuris. † Sequitur in diffinitio
ne, Quę fit a iudice,& hoc uerbũ pono ad
differẽtiã priuati,qui ſine iudicio p̃t facere
iuſtitiã proximo reddẽdo ſibi ius ſuũ, q̃a
tũc dr̃ ſeruare iuris p̃cepta,l iuſtitia,§.1.ff.
de iuſ.& iu. Itẽ ponitur, quia non põt dari
iudiciũ ſine iudice, cũ ab eo denominetur
14 tanquã a digniori ut d.c forus † ſequitur
in dignitione,in cã ꝓpoſita corã eo,&c.i-
ſta uerba pono ad drĩam iuſtitiæ miniſtra
tæ per iudicẽ ſine propoſitione cãæ exem-
plũ,qñ iudex emittit bãna, ꝙ null⁹ portet
arma,uel ambulet de nocte, uel blaſphe-
met Dei,uel ſimile,iã dr̃ iuſtitiã miniſtra-
re,et tñ non dr̃ iudiciũ,quia nulla cã eſt ꝓ
poſita corã eo,nec adeſt ibi aliqua forma
iudicii. Item pro hoc,quod dico, in cauſa
propoſita corã eo,appareat, quod iudiciũ
non põt dari, ubi non eſt aliqua cã ciuilis,
uel criminalis quia iſtud nomen cã, eſt ge
nerale,cõprehendẽs ciuilẽ et criminalẽ,ut
dicemus infra ĩ 5.par.huius trac.et eſt tex.&
ibi *Alc.*et Doc.in l.cauſas. C de trãſ.repro
bat gl.ibi,et in c.1.de iu.cal.et Card in cl.
1.in 18.qu. de of. uic. Cauſa.n.dr̃ materia

ipſius iudicii, ſuper qua iudiciũ radicat, vt
d.c.forus, unde dr̃ cã materialis ipſius iudi
cii, q̃a ſine ea nõ poſſet iudiciũ in eẽ ꝓdu-
15 ci. † Hinc ſumpta occaſione opportunũ ẽ
hic diſcutere, quot cãæ cõſideratur in iudi
cio, ſup qua q̃ dico ꝙ ſep ẽ cãæ conſiderã
tur in iu. videlicet cã materialis, cã efficiẽs
cã formalis, cã ſubſtalis, cã naturalis, cã acci
16 dentalis, & cã finalis. † Prima cã. dr̃ mate-
rialis genetrice illa, ex qua i̇mediate aliqđ
fit, & illud qđ fit ex ea appellatur materia-
tũ, ut eſt tex. & gl. & Bar. in l. ſi conuenerit
§. ſi q̃s, ff de pig. act. exẽplũ ponit in §. cũ
ex alie. inſt. de re di. ut qñ ex argẽto fit cra
tera argentũ appellatur cã materialis, cra
tera uero materiatũ, ut declarat Bar. in d.l.
col. 2. de cond. ob cau. & Ab. in prox. decis.
col. pen. ubi dicunt, ꝙ cãæ cardinales dñr
eſſe quatuor. ſ. materialis, efficiens, forma
lis, & finalis, & ib. declaratur, q̃ ſint iſtæ
17 quatuor cauſæ. † Et dr̃ cã a chaos, ꝙ fuit
principiũ oĩum, ut declarat Card. in cl. du
dũ, § ab olim, col. 2. de ſepul. cã autẽ, quæ
in iudicio deducitur, dr̃ a caſu, q̃a caſuali-
ter euenit, ut d. c. forus, de uer. ſig. in propo
ſito aũt quo ad iudicium, cauſa materialis
ipſius iudicii, dicit̃ ipſa cã, quæ in eo deduci
tur, ſiue ſit ciuilis, ſiue criminalis, ut d. ca.
forus, quia ex ipſa cã immediate fit iudi-
18 cium & ipſum p̃t appellari materiatum †
An aut ẽ id ꝙ eſt ſtatutũ uel diſpoſitũ in
materia, cẽſeatur ẽt diſpoſitum in materia
to, & an unum ueniã appellatione alterius
& econtra dic realiter, ꝙ non, tex. eſt in l. li
gni § ſi lignum, & ibi gl. & l. Seruius. ff. de
leg. & l. librorũ. §. char. & ibi Bar. & l. ſi cui
19 eo. ti. & d. l. ſi cõuenerit. §. ſi quis. ff. de pig.
act. Ex quo infertur, ꝙ ſi debitor pigno-
rat ſiluã cæduã, nõ cẽſetur pignorata na-
uis, q̃ fit ex lignis ſiluæ quia obligata ma-
teria, nõ cẽſetur obligatũ materiatũ, text.
eſt formalis in d. l. ſi cõuenerit. §. ſi quis, &
ibi p Doc. ubi Bal. mouet, pulchrũ, & quo
tidianũ dubiũ ſ. an creditor poſſit prohibe
re debitorem, ne incidat ligna in ſilua pi
gnorata, & diſtinguit, aut ſilua eſt cædua,
& nõ p̃t prohibere, aut ſi eſt cædua, & tũc
20 ſecus, ut ibi p eũ. † Fallit tñ id ꝙ ſupra di-
xi, qñ eadẽ eſt rõ in materiã, quæ eſt in ma
teria, ut ſi ſtatutũ prohibet uendi frumen
tũ, extra territorium cenſetur prohibere ẽt
farinam, ut no. Fel. in c. ad liberandum co
21 lu. 2. de iud. † Scđa cã quæ conſideratur
in iudiciis, eſt cauſa efficiens, dicitur autẽ
cã efficiens illa, quæ facit actum, uel opus
mediante materia, ut dicit Bal. in d. l. dictã
col. 2. uer. mõ dubitatur, & C. de cõd. ob.
cau. & Abb. in prox. dec. col. fi. ubi plus dĩ
cit. ꝙ cã efficiẽs, põt eẽ proxima, & remo-
ta. p. exẽplificari in ædificatiõe, nam ipſe
faber murarius, dr̃ cã ꝓxima, q̃ immedia-
te facit murũ, dñs vero, q facit ędificari, dr̃
cauſa remota, cauſa ergo efficiens in iudi-
ciis, ẽ iudex, actor, & reus, q̃a iſtæ ꝑſonæ fa
ciunt iudicium, ut in d. c. forus, & no. Ab.
in rub. de iud. & iſta dr̃ cauſa proxima, ex
quo ab iſtis perſonis immediate procedit
iudicium, poſſet ẽt cõſiderari cauſa remo
ta in iudiciis, ut qñ aliq̃s litigat p procura
torẽ, nam procurator, eſt cauſa proxima,
dñs uero eſt cauſa remota, uel potius ꝓcu
rator poſſet dici cã efficiens inſtrũalis, p ea
22 q̃ declarat Ab. in d. prox. decr. co. fi. † Ter
tia cauſa q̃ conſiderat̃ in iudiciis, eſt cauſa
formalis, dr̃ aũt cauſa formalis illa, q̃ cõſi-
ſtit in ordine, vel mõ a lege tradito ad fa-
ciẽdũ aliquẽ actum, puta qñ aliquis actus
dẽt fieri cum aliqua ſolennitate iuris. illa
ſolẽnitas dr̃ in forma ipſius actus, exẽplũ
p̃t poni in teſtõ, in quo requirit̃ ſeptum te
e ſtes e pro forma, adeo ꝙ ſi unus deficit te-
ſtiũ nõ ualet. l. ſi unus, & ibi cõiter doc. C.
de teſ. Itẽ in ſtipulatione, in qua eſt forma,
vt p̃cedit interrogatio, & ſequatur rñſio,
§. §. ſtipulatio, ff. de uer. obl. Itẽ in tranſa-
ctione ſup alimẽtis, in qua ꝓ forma req̃ri
tur decretum p̃toris, cum cãæ cognitione
qua obmiſſa uitiatur trãſactio, l. cũ hi, §. ſi
p̃tor, de trã. Idẽ in alienatiõe rerũ minoris.
uel eccleſiæ, vt in toto ti. ff. de reb. eo. & C.
de p̃d. min. & in auth. hoc ius porrectũ, C.
23 de ſac. ſan. ecc. † Itẽ, ubi lex vult, ꝙ aliquis
actus celebretur i ſcriptis, illa ſcriptura dr̃
forma illius actus, ſ̃m Bal. in l. fi. co. 2. C. đ
ſui, & le. facit, l. contractus, & ibi Bal. C. de
24 fi. inſtr. † Itẽ, ubi Princeps dat certũ ordi-
nẽ in reſcripto, ille ordo dr̃ forma, qua ob
miſſa uitiatur actus, c. cũ dilecta & ibi ple
ne per Fel. d. reſc. poſſunt ẽt mille alia exẽ
pla inueſtigari ex uariis ll. in corpe iuris,
25 in q̃b. aliqđ requiritur pro forma. † Illa d cã
formalis, quæ dat eſſe rei & obmiſſa vitiat
actũ, l. Iul. §. ſed quis. ff. ad exhi. & c. ſup q.
§. uerũ, & ibi per Fel. & c. prudẽtiã in fi. de
off.

off del. & c. ſicut, de cle. lib. 6 & Card. in cl.
26 1. §. 1. in 10. q. de reb. ec. non alie. † In ꝓpo
ſitio aũt dr̃ cã formalis iudicii, ipſe ordo,
& ſolẽnitas iudicii uidelicet, ꝙ ꝑcedat li-
bellus, & ſequatur litis conte. & poſtea fiat
probõnes. & demũ feratur ſnĩa, alias ſnĩa
non ualet, ſi iſte ordo, & forma obmittat,
uel peruertatur, l. prolatã. & ibi Bart. C. de
ſen. Itẽ, ꝙ iudex redeat pro tribunali, eſt de
forma & ſolẽnitate iudicii, c. ſi. de re iu. li.
6. & no. Bar. in l. 1. & ſi. C. de ſen. ex peri. rec.
& Spe. in ti. de dil. §. ſi. uer. ſed cũ a ꝑcedẽ
te. Alio uocabulo iſta forma appellatur fi-
gura iudicii, ut dicit *Bald.* in l. ne quidq̃. §.
de pl. co. 1. uer. quid ſi cõmittitur, &c. ff de
of. proc. & decl. Old. in cõſ. 115. & ita intel
ligitur, gl. 1. l. iubemus, C. de li. cã, q̃ dicit,
tunc dici confeſſionẽ iudicialẽ, & ꝑ iudica
te, qñ fit in figura iudicii, & ibi hoc, ẽt dicit
Bal. idẽ tenet Fel. in c. qm̃ contra, co. 25. de
prob. & gl. & *Bar.* in l. cũ ſcimus in ſi. C. de
agr. & cẽſ li. 11 & ita uerificat illa clauſula
ſine figura iudicii, qñ princeps ita cãm cõ-
mittit, quia cenſetur ſublatus oĩs ordo for
malis iuris poſitiui, quo ad ſolẽnitatẽ, non
quoad ſubſtantiã probõnũ, ut not. Bart. in
extrau. ad reprimẽ uer. & figura iudicii, &
Lanf. in cle. ſæpe in uer. & figura, & ibi ẽt.
Card. & Doc. de uer. ſig & Pet. Phi. Cor. in
cõſ. 54. co. 2. in lit. s, in 2. uol. & Soc. in cõſ.
27 96. col. 2. in 1. uol. † Quarta cã, q̃ conſide
ratur in iudiciis, dr̃ cã ſubſtantialis, & dr̃ il
la, ſup q̃ conſiſtit tota uirtus, nomen, & ef
fectus ipſius actus exẽplũ in contractu em
ptionis, & uendõnis, ſubſtantiã ipſius con
tractus eſt res & ꝑtiũ, nã ſine iſtis, nõ põtce
f lebrari talis cõtractus f & nullus eſt, l. ſi. C.
de cõt. emp. & l. 2. ff. eo. ti. inſt. eo. §. ꝑtiũ ſic
ẽt in iudiciis ſubſtãtia iudiciorũ, dẽnt ipſi
actus ſubſtãtiales iudicii, prout eſt libellus
litis conteſtõ, iuſm calũniæ probõ, & alii ſi
miles, ut d. l. prolatã, & ibi *Bar.* & Doc. C. de
ſen & hr̃ in cl. diſpendioſã, de iud. declarat
28 Abb. in c. cũ I. & A, col. 4. de ra iud. ubi ẽt
tãgit, an publicatio, & concluſio ſit de ſub-
ſtantia ꝑceſſus ſeu iudicij de quo plene
dicã inf. in 6. par. cõgrue in ſuo loco oppor
tuno. Et non putet aliquis eſſe unũ & idem
exẽplũ id. ꝙ poſui in formalib. iudicii, cũ
hoc, ꝙ pono in ſubſtantialib. q̃a imo eſt, di
uerſum, nã in formalib. cõſidero ſolũ ordi
ne ſolẽnitatis, ut d. cle. diſpendioſã, & d. l.
prolatã, in ſubſtantialib. vero conſidero pro-
prie ipſos actus interuenientes, quos ſupra
29 dixit. † Quinta cã, q̃ cõſidera ut ĩ iudiciis,
eſt cã naturalis, dñtur. n. naturalia alicuius
actus ea, q̃ ueniunt tacite ex natura ipſius
actus abſq. eo ꝙ dicatur, ſicut dicimus in
mutuo, in quo tacite uenit ex natura ipſi⁹,
vt reddatur æque bonũ l. cũ quid ff. ſi cer.
pet. Itẽ in contractu uendõnis, in quo taci
te uenit ex natura ipſius, ut uẽditor teneat
de euict. l. non dubitatur, C. de euict. & l. in
uend. ff de cont. emp. Itẽ ut uenditor nõ te
neatur ad dãdũ, ſed tm̃ ad tradẽdũ, l. ex em
pto. ff. de act. empt. l. ſi ita, §. 5. ff. de cõtrah.
emp. & l. clauib. eo. ti. Itẽ in cõtractu de po
ſiti uenit dolus, & lata culpa, tm̃ ex natura
ipſius, in locato uero uenit ẽt leuis, in com
modato, ẽt leuiſſima, l. ſi ut certo, §. nunc
uidendũ, ff. cõmoda. Et iſta dñr naturalia
actuũ, de quib. ẽt hr̃ in l. pacta cõuenta, &
ibi gl. ff. de cont. emp. ſic ẽt in iudiciis cõſi
derãtur naturalia iudiciorũ, & ſunt illa, q̃
ueniunt ex natura iudicii tacite ex iuris di
ſpõne & de his ꝑt poni exẽplum, per q̃ plu
res iuris regulas loquẽtes de natura ipſius
iudicii. Primum exẽplum, eſt de l. ubi cæ-
ptum, ff. de iud. hoc. n. eſt de natura iudicii,
g ut ubi g cæptum ſit, ibi dẽat finẽ accipere.
Scd̃m exẽplum, eſt de l. in hoc iudicio. ff.
fa. erc. ubi de natura iudicij eſt, ut ſit ĩdiuĩ
duũ, probat ẽt in l. nulli, C. de iu. & ĩ c. 1. de
ſe. poſ. & fru. & ſpe. in ti. de arb. §. ſequit, co.
14. uer. quia oẽ iudiciũ, &c. Tertiũ exẽplũ,
eſt de l. ſi. C. de fr. & lit. exp. & l. non dẽat a-
ctori ff. de reg. iu. ubi tradit regula, ꝙ de na
tura iudicii eſt, ut ĩ eo ſeruet æqualitas ĩter
actorẽ, & reũ, & nõ claudicet. Quartũ exẽ
h plũ, eſt de l. ſi properandũ, in prĩ. C. de iud.
ubi de natura iudicii eſt, ꝙ inſtãtia eius fi-
i niat triẽnio i vel biẽnio, ſm ꝙ eſt iudiciũ
ciuile, uel crĩale, ut ibi hr̃. Quintum exem
plum eſt de l. ſolemus, & ibi gl. & Doc. ff. de
iu. ubi ĩ iudicio tacite uenit, quidq̃d uenit
ex natura actionis propoſitę. Sextũ exẽplũ
eſt d. l. ædiles, §. 1. itẽ ſciẽdũ ff. de ædi. ed. ubi
oĩa acceſſoria poſt litẽ cõteſtatã, ueniunt
ex natura iudicii, ẽt ſi nõ petãtur. Poſſent
ẽt, & alia exẽpla poni, q̃ p ſe ſtudioſus ĩue
30 ſtigator q̃rere, & adaptare ꝑt. † Sexta cã, q̃
cõſiderat in iudicijs eſt cã accidẽtalis, & q̃
ſit cã accidẽtalis declarat *Bal.* in l. in uẽden
dis, co. ſi. in 4. q. C. de cõt. emp. ubi dicit, ꝙ
acci-

accidẽtale alicuius actus dr̃ q̃dquid aduenit ipſi actui iã ſubſtantiato, ut hr̃ in d.l. pacta conuenta & ibi gl.ff.de cõtrah. emp. eſt.n.accidens ſm Dialecticos,qđ põt eſſe & abeſſe aliquo ſubiecto, pter ipſius ſubiecti corruptionẽ. Oẽ igitur pactum,qđ apponitur in contractu emptionis pter rem, & ptium dr̃ accidentale,q̃a ſine eo põt ſtare contractus,ſecundũ Bal.in d.l. in uẽdentis,col.fi.ſic ẽt conſidero in iudiciis, & dico,qđ oĩa,q̃ emergunt in iudicio,puta per oppoſitionẽ alterius partis pter formã, & ſubſtantiã iudicii,dũ accidentalia, exẽplũ pono de l.quoties.C.đ iud.& l.1.&ibi Bar. C.de ord.iud.ſi porrigo libellũ,in quo peto hr̃ditatẽ, aduerſarius opponit mihi qõnẽ ſtatus, illa qõ añs dr̃ accidentalis, quia abſq; re iudicium procedebat in petitione hæreditatis. Põt ẽt generaliter poni exemplum in oĩb.exceptionib. quas litigator opponit contra perſonã aduerſarii,uel cõtra teſtes,uel contra libellũ in caſib.in quibus parte non opponẽte procederet iudicium, iuxta tex.in l.ſed ſi ſuſceperit,ff. de iu.& l. ita demũ,& ibi Alex.& doct.C de pc.& l. Pompon.§.rat.de proc.& l.fi.C.de exc.iſta oĩa dñr accidentalia,quia ſuper eis fabricatur quoddã nouum incidens iudiciũ ſuper quo hẽt neceſſe iudex inter loqui, & ſine eis procederet iudiciũ principale,quia non tangunt ſubſtantiã neq. formam iudicii.

31 † Septima,& ultima cã, q̃ cõſideratur ĩ iudiciis,eſt cã finalis, dr̃ ãt cã finalis illa, ad cuius finẽ aliq̃s actus fit,qua ceſſãte effect⁹ illius actus,l.adigere,§.quis,ff.de iu.pat.& lege cum re.C de pac.inter emp.& uend.

32 † Sic ẽt in iudicio cã finalis dr̃ ſñia diffinitiua, quia ad hunc finem deducitur cã ĩ iudicio,ut per ſñiam terminetur.l.properandũ.C.de iud.& ut unuſquiſq.c.1. ſequatur q̃ ſuum eſt c.cũ æterni,de re.iu.lib.6. pro hoc eſt tex formalis,& ibi not. in l.1 ff de re iud. ubi hr̃ quod per ſñiam imponitur

33 finis cõtrouerſiæ.† Ad quẽ finẽ iura multũ feſtinant,ut ſit litium finis,l.2. C.de re iud.& odio hñt, quod lites ex litib.oriant, l.terminato, C.de fr & lit.exp.& l.4.§.ait ptor,ff.de re iud.& l.non diſtinguemus §. quæſitum,ff.de arb.& l.ſi quis.ff.iuſiur.in

33 fi.C.de reb.cre. †& quod ipſa ſñia ſit cã finalis iudicii pr̃,quia ea ceſſante ceſſat effectus iudicii,qui effectus, eſt ipſa executio n.ex proceſſu in quo non eſt lata ſñia,nõ eſt lata ſñia,non põt deueniri ab effectu executionis,l.1.& iã fi.& ibi not. C.de exe. rei iud.& l.ſi cum nulla, ff.de re iud. & l.ſi

35 pacto,quo pœnã in fi.C.de pac † Iſtud cõprobo per unã pulchrã declarationem, q̃ facit Soc.in conſi.251.col.7. uer.comprobatur,&c. in 2.uol.ubi dicit, quod cã finalis uniuſcuiuſq. actus,eſt principale intentum hoĩs facientis illum actum,ſimiliter idem,Soc.in conſi.159.col.6.uerſi.confirmantur ẽt,&c. in 2. uol. ubi ponit aliã declarationem,dñs, qđ cauſæ quæ cohærent diſpõni, & q̃ iuſpecta iuris diſpõne inducunt, & arctant ad ita diſpõnẽdum dãtur eſſe cauſæ fi. de qua materia tractat Bart. in l.2.§.fin.ff.de do. ſed in materia iudicii principale propoſitum proſequentis iudicium, eſt ueniendi ad ſñiam, & ipſa ſñia aretat ad formandum iudicium ſuo ordi

36 ne,ergo ipſa dr̃ cauſa fi. † Quæ autẽ cã fi,
K in contractibus, & quæ in legatis,declarat Bald.in l.1.col.2.C.de fal cauſa adiec. l.& dicit Bal.in l.generaliter,col. 2. in 2.opp. C.de epiſ.& cle. quod cã fi. dr̃ proprie cauſa,& non aliæ cauſæ imo dr̃ cauſa omniũ aliarum cauſarum ſecundum Ariſt. quem ibi allegat Bal.idem tenet Bald. in rub.C.

37 de inſt.& ſubſt.circa prin. † Poſſet etiã dici cauſa finalis iudicii ipſa iuſtitia, quia p examen iudicii peruenitur ad iuſtitiæ miniſtrationem, quæ fit per ipſam ſñiam,ſecundum And.de Iſer.in conſt cultus iuſti

38 tiæ.† Vidimus quõ iſtæ ſeptem cauſæ cõſiderantur in iudicio. Quæro pro complemento huius ſecundæ partis,an poſſit ſaltem de uoluntate litigantium fieri iudicium, abſque interuentu iſtarum ſeptem cauſarum,uel alicuius ex eis. Iſta q.continet in hoc in effectu, ſ.an partes poſſit renuntiare formalibus, uel ſubiectalibus iudiciorũ,& ſic aliis cauſis ſupra declaratis. Et p ſolutione huius q. reaſſumo oẽs cãs prædictas,& primo quo ad cãm materialẽ dico quod huic cauſæ non põt renunciari quia cum iudicium ſit quid materiarũ ab ipſa cauſa in iudicio deducta non poteſt in eſſe produci ſine eius materia, & ſic neque partes,neq.iudex poſſent facere ſic iudicium abſque cã materiali, quia eſſet impoſſibile per rerũ natu.ſicut ſi faber uellet facere nauem abſq.lignis,& tabulis,ex.eſt

in

in l.per ſuum.§.fi.ff.de uſu. & habit.facit.
l.ubi repugnãtia.ff.de reg.iu.Secundo,ca-
pio cauſam efficientẽ, & dico idem, quod
huic cauſæ non poteſt renunciari, nec pro
duci in eſſe iudicium abſque cauſa efficien
ti,quia eſſe riduculum,ſicut naſci filium ſi
ne patre,l.licet,§.ea oblig ff.de proc. & p
39 doct.in reb.inſt.de act. † Tertio,eſt cauſa
formalis, ſuper qua adhibetur talis diſtin-
ctio. Aut.n.eſt talis forma,quæ principali
ter reſpicat fauorẽ partis,& illi formæ põt
per partem renunciari per regulam,l. pen.
C de pact.& ualet iudicium. Exemplũ in
iuramento teſtis, nam teſtis tenetur iurare
pro forma, alias eius diſpoſitio non ualet
l ſine iuramento,l.iuſiur.C.de teſt.c. de te-
ſtib.& ibi Abb.& doct.&c.tuis,de teſt.c.de
m teſtib.& ibi per partes m remitti iuramen-
tum teſti & ualet eius depoſitio,ut eſt tex.
in d.c.tuis,& ibi Abb.in 3.no.aſſignat rõ-
nem prædictã,ſ. quia eſt forma inducta in
fauorẽ partis.Aut eſt forma quę principa-
liter reſpicit ius publicum, & illi nõ poteſt
renunciari, prout eſt ipſe ordo iudicij, ut
no.gl.in uerſ.partium in c.de cauſis,de de-
leg.& ibi expreſſe hoc tenent Ab. & Imo.
pro hoc eſt tex.in l.2. §. ſed quia ueremur.
C.de iur.cal.& in c.1.de lit.cõt. & l.nemo
40 poteſt,ff.de leg.1. † Quod tamen intellige
ſane procedere, quando partes uellent ob-
mittere formam iudicij, & uellent ꝙ ſit iu
diciũ & quod ſentẽtia ualeat, ut ſententia
iudicis quia hoc facere nõ poſſunt, ſed ſi
partes uellent ex toto tollere ordinẽ iudi-
ciarium,& uellent ut iudex procedat, ut ar
bitrio,tunc id facere poſſunt & ualebit ſẽ-
tentia in uim cuiuſdam arbitramenti, ſeu
pacti,ita dicit Abb.in d.c.de cauſis, col.2.
& ibi ẽt Fel.in 4.col.& ita dẽt intelligi, ꝙ
no.gl.in c.fi.in uer.illuſt.de reg.iur.li.6. &
tangit plene Abb.in c.1.col.4.& 5.& ibi ẽt
Io.de Imol.de li.obl probatur per ea, quæ
habentur in l.2.C.cũ utriuſque iud. ꝙ par
tes poſſunt ratificare ſententiam nullã, &
ualebit in uim pacti,& iſta plene examinat
Mat.de Af. in ſuo com. conſtitutionem
Regni in preludijs in 8 q.principali.
41 † An ãt poſſint partes facere,qđ iudex pro
nunc et ſine tempus?In hoc reperio uarieta
tes doctrinam Bar.in l.quoties C. de priu.
ſch.li. 12. tenet ꝙ hoc põt fieri per partes,
& ualebit ſnĩas ſine tempus eadẽ tenet Io.
And.in add.Spe.ſ ti.de ſen.§.iuxta uer.itẽ
non ualet in add.quæ incipit.uer.4.etc. Cõ
trarium uſ tenere gloſ.in d.c.§.in uer.illu-
ſtriũ,circa fi.de reg.iur.li. 6. putarẽ ita ſal-
uari poſſe utramque opi. ut diſtinguamus
modo prædicto,ſ. aut partes uolunt,in to-
to iudicio obmittatur ordo iuris,et tũc po
teſt etiam in ſnĩa obmitti iſta ſolẽnitas ſcri
ptoræ quia tunc iudex cenſetur quidã arbi
trator,p ſupradicta, aut partes uolũt quod
iudicialiter procedatur in alijs actib.& ſen
tentia ferratur ſiue ſcriptis, & tunc fieri nõ
pt,per ea,quæ no.Spe.in ti.de ti.con cep.§.
nunc dicendũ, uerſ.9. iſta.n.eſt cõis opin.
omnium, quod ſi partes uolunt omittere
ordinem iudiciarum, in toto proceſſo poſ
ſunt hoc facere ſecus ſi in aliquo actu tm̃
ut dicit Gem.in d.c.fi.col.2.in fi.uer. nota
bene iſtam gl.et c.de reg.iu.lib.6. et Abb.
et Doc.in d.c.de cauſis extra de off. deleg.
Quarto. eſt cã ſubſtantialis in qua per oĩa
facias eandem diſtinctionem, q̃ feci in cã
formali, quia iſtæ duæ cauſæ, quo ad hoc
pari paſſu ambulant,per ea quæ no. Bar.in
Auth.offeratur col fi.C de lit.conteſt.ubi
format q. an poſſit renunciari ſubſtantia-
42 lib.iudicij. † Et ex prædictis põt declarari
illud, quod dicimus in contractibus, et in
ultimis uoluntatib.in quibus non põt per
partes renunciari formalib.neq.ſubſtantia
lib.per l nemo põt,ff.de leg.1.et l. ſi unus.
C.de teſt. quia iſta formalia tendunt in fa
uorem publicum ad hoc ſ. ne falſitates cõ-
mittantur.l iubemus in fi.C.de teſt. et l.fi.
C.de fideic.et no.Bar.in d.l.nemo pt in 2.
q.ita colligitur ex no.per gl et Bar.in 1.op
po.in d.l.nemo põt,nam illud intelligitur.
ſ.ut ille actus factus ſine ſolemnitate legis
remaneat proprie ille idẽ,et cum illo uigo-
re,qui eſſet cũ ſolẽnitate,non n. põt teſta-
tor facere,quod ſit teſtamentũ,et quod fiat
corã quinq.uel pauciorib. teſtib. ſed quod
ſit codicillus, ſic, quod erit per clauſulam
condicillarem appoſitam,de qua plene per
Bar.in l.1.ff.de iure cod.ſicut non poſſunt
partes facere, quod ſit uerum iudiciũ ſine
ordine iudiciario, ſed quod ſit quoddam
arbitramentũ,ſicut ſupra dix. Quinto,eſt
cauſa naturalis, ſuper qua facio hãc diſtin-
ctionẽ. Quędam ueniunt ex natura iudicij
propter publicã utilitatẽ, ut eſt perem ptio
inſtantiæ per triennium.l. properandũ.C.
de iud.

de iud. & iſta naturalia nõ poſſunt tolli per partes, ſ. prorogando tempus inſtantiæ, ut no. gl. & Bar. & Alex. in d. l. properandum prin. & ibi communiter Doc. & dicã plene infra in 9. parte huius trac. Quedã ueniunt ex natura iudicij ad utilitatem partium, & illis poſſunt partes renunciare, & facere, ꝙ non ueniant, & poteſt poni exemplum in alijs caſib. ſupra exemplificatis in iſta cauſa naturali præter peremptionẽ inſtantiæ, ut
43 de regula, ubi cæptũ eſt iudiciũ, &c. † nam poteſt pars, pendente iudicio corã uno iu-
a dice, a trahere aduerſariũ corã alio iudice ſi nõ opponit exceptionẽ litis pendẽtiæ, & ualet iudiciũ, quia ſi non opponit, cenſetur cõſentire, & ſibi imputatur. ſm Abb. & Io. de Imo. in c. cũ M. Ferrar. col. fi. de conſt. & Bal. in l. nulli. circa fi. C. de iud. & ibi etiam Iaſ. colum. 2. ergo patet, quod de conſenſu partium poteſt tolli iſta naturalitas, & rõ eſt, quia reſpicit fauorem ipſarum partiũ, ſ. ne reus uexetur in diuerſis tribunalibus, ut habetur in d. l. nulli. Similiter in alio exemplo, d. l. ſolemus. ff. de iud. ubi eſt glo. quæ ponit uerum intellectum. ſ. ut in non ueniat in iudicio de quo nominatim actũ eſt inter partes, quod non ueniat. Sequitur ergo, ꝙ poſſunt partes facere, ꝙ nõ ueniat in iudicio id, ꝙ ex ei⁹ natura ueniret, & idẽ poſſumus dicere in alijs ſimilib. exemplis.
44 † Quod corroboratur ex his, q̃ in ſimili dicimus in contractibus, in quib. poſſunt naturalia tolli de uoluntate partium, nã ualet pactum in cõtractu emptionis, qđ uẽditor teneatur de euictione, l. emptorẽ, §. qui autem. ff. de act. emptio. quo caſu licet nõ teneatur de euictione de intereſſe pp pactũ q euictio hoc includit, ſ. ut uẽditor teneatur ad intereſſe l. uenditor hominis. ff. de euic. tñ tenetur tũc uẽditor ad precij reſtitutionẽ, nõ obſtãte pacto, qđ nõ teneatur de euictione, ita ꝓbat tex. ſing. in d. l. emptorẽ, §. q ãt, & ibi Bar. & no. plenè Bal. in l. 1. col. fi. C. de peri. & con. rei uendi. & ideo cautela eſt pro uẽditore, qđ faciat pactum expreſſum, ut nõ teneatur etiam ad præcij reſtitutionẽ, alias teneatur ad preciũ, ut ſupra ſimiliter diximus in teſtõ, cuius natura eſt,
e e ut ſm tollat primum, §. poſteriore, inſt. quib. modi teſt. infir. & l. 1. & 2. ff. de iniu. rup. & irri. te. & l. ſãcimus. C. de te. & huic naturæ poteſt derogari per teſtatorẽ, quia poteſt teſtatur in primo teſtamento ponere talem clauſulam derogatoriã, ut nõ tollatur per ſm l. ſi quis in princ. teſtamenti, & ibi Bar. ff. de deleg. 4. & l. ſi mihi, & tibi.
45 §. in legatis. ff. de leg. 1. † Sexto, eſt cã accidentalis, & in hac nullum eſt dubiũ, quod poteſt per partes ei renũciari, quia ex quo per partes emergerit, poteſt per eaſdẽ tolli l. eius nolle, ff. de reg. iur. & hoc etiam expeditum in contractib. in quib. põt renunciari accidentalibus, & ualet pactum ſuper eis, l. pacta conuenta. & ibi glo. et doc. ff. de contrah. empt. & rõ eſt, quia tanger do accidentalia, nõ tãgit in aliquo uirtus formalis
46 nec ſubſtãtialis actus. † Septimo, & ult. eſt cã finalis. in qua breuiter concludo, quod poteſt tolli per partes, nam ſupra declaraui quod cã finalis iudicij eſt ipſa ſententia, & tamen nulli dubiũ eſt, qđ poſſunt partes litigãtes renunciare ſniæ, & facere, quod in cã non feratur ſententia, ut eſt, quando pendente lite tranſigunt, quæ tranſactio realiter fit ſuper re dubia lite incerta, alias inceæ
47 pta. l. 1. ff. de tranſ. & ibi not. † per quam tranſactionem imponitur finis controuerſiæ abſque ſentẽtia, l. ſi fratris, & per totum tit. 1. de tranſact. Et ex his remanẽt expedita ea, quæ dicenda erãt ſuper hac ſecunda parte, unde uenio ad tertiam partem. Ro. Mar. I. V. D.

ADDITIONES.

a Iudicium. Veſtri in ſua pax. lib. 3. c. 1. nu. 2. ubi addi. Grauati. Rip. in rub. de iud. extra. nu. 37.

b Diffinitio. Diffinitio ex quibus conſtare debent uideas Deci. & Cagno. in l. omnes diffinitio. ff. de reg. iur. Alc. li. 9. Parergon ca. 21. & in tract. de præſump. in arg. primæ regulæ num. 2. Rip. ff. ſolut. mat. nu. 37. & in rub. ff de vulg. et pupill. num. 10. et per totam.

c Quia ſcio. Tamen ſi dicat ſcio, quia ſcio probat, Nicol. Bello. conſ. 6. nu. 7. car. 7.

d Ius dicens Guid. Pap. q. d. l. ſi. pen. num. 15. car. 8.

e Pro forma. De iure canonico eſt ſecus, ut per Alc. cõſ. 146. col. 2. lib. 2 Couar. in epit. de teſtam. c. cum eſſes, de communi. Deci. conſ. 284. col. 3. Bello. conſ. 14. nu. 3. Boer. deciſio. 36. col. 2. Rui. conſ. 51. nu. 11. lib. 1. cart. 9.

f Nullus eſt, Coraſ. lib. 2. Miſcel. ca. 11. Vacon-

con.lib.1.declarat.uir.ciuil.c.9.

g Cæptum ſit. Fel.in c.ex tenore n.15. tex. de de reſcript. Corſet.ſing.in uer.iudicium de regula. Afflict.deciſi.354. Et, qñ iudicium dicatur cæptum, uidit Bar.in d.l.ubi cæptũ & in l.ſi is poſtea quam.ff.eo. Fel.in c.cum M.Ferrarien.col.16.ext.de conſt.

h L.Properandum. An iſta lex ſit correcta per c.pen.ext.de iudi. Ro.conſ.220. col.fi.Alc. conſ.23.lib.3.in prin.

i Biennio. De iure canonica perpetua eſt omnis inſtantia. Octau. Veſtr.in praxi Roma. Cur.lib.3.c.5.nu.1.vbi Graua.in anno.nu. 6.litera A.atteſtatur de communi. Hodie tamen per Concil. Trident.ſeſſ. 24. c.20.de reformatione, ordinatum eſt, ut biẽnio terminetur.car.10.

k Cauſa fi. Iaſ.in Auth.quas actiones num.18. C.de ſacroſa.eccle. Tiraq.in Tract.ceſſ cauſa, limit.1.nu.6.

l Sine iuramento. Marſi.ſing.214. ad ualiditatem, & ſing.402. quantę utilitatis, & ſingu.434. alias tibi dixi. Soc.in tract. Fall.regu. 423.& 424. And. Alferius conſil.3.nu.31. & conſ.12.nu.28.

m Remitti iuramentum Iaſ.in l.1. colu.2. de fi.& de remiſſ.iuramen.uide Dida.Couarr. in relect.c.quamuis in 1.parte.§.3.de pact. in 6.

n Trahere aduerſarium. Affli.deciſio.354.in cauſa reuocationis n.1.uſque ad 41. Vt ſecundum. Dec.conſ.264.col.2.Alc.conſi.84.col.1.lib.2.And. Alfer.conſil.1.in fin. Bellon.conſ.19.nu.11. late Couar. in epit. de teſtam.in 2.par.Rub.per totam, ubi etiã diſcutitur quando in primo teſtamento ad clauſula derogatoria.

Ludouicus Alferius.

TERTIA PARS.
Iudicium de originem produxerit.

1 *A tempore Adæ, uſque ad tempus noſtrum, nonem fuerunt leges.*

2 *Ius naturale primæuũ, tẽpe Adæ inuentum.*

3 *Commune ius quo tempore inuentum ſit.*

4 *Obligatio antidotalis, inuenta eſt de iure naturali.*

5 *Naturale ius ſecundarum rationis quo ſit inuentum tempore.*

6 *Præceptum quod tibi nõ uis fieri, alteri ne feceris, eſt ex le. Moſaica, Euãgelica, & Apoſtolica confirmatum.*

7 *Legis naturalis tẽpore, omnia erant cõmunia neque leges, neque conſtitutiones erant, ſed homines naturaliter uiuebant.*

8 *Gentium ius quod ſit, & quid introduxit.*

9 *Leges Moſaica prophetica & ciuilis, quo tempore prodite ſint, & nu.12.*

10 *Lex Moſaica, alio uocabulo appellatur lex decalogi, & in quibus conſiſtit.*

11 *Lex Moſaica, continet præcepta moralia, & miſtica.*

12 *Lex prophetica quæ dicatur.*

13 *Lex Moſaica, & prophetica hodie ſeruatur et allegari poteſt ad deciſionem cauſarum.*

14 *Lex ciuilis, a regibus originem habuit.*

15 *Reges fuerunt primi domini, qui in mundo inuenti fuere.*

16 *Primus Imperator quis fuerit.*

17 *Leges ciuiles qui primus dedit.*

18 *Regijs legibus uſque ad quod tempus vixerunt gentes.*

19 *Tarquinius ſeptimus ob adulterium per eius filium in perſonam Lucretiæ commiſſum, fuit expulſus.*

20 *Romanis quomodo ab Athenienſibus fuere leges conceſſa.*

21 *Conſules Romani quando creati, & quare ſic dicantur.*

22 *Tribunus quo tempore Romę creatus ſit.*

23 *Senatores Romani quando conſtituti, & con tum erant.*

24 *Prętores quando electica Romanis, & quis dicatur ptor urbanus, & quis peregrinus.*

25 *Imperium unde habuit originem.*

26 *Imperatorem deponere ad papam ſpeſtat.*

27 *Iuriſconſulti qui appellabantur.*

28 *Leges ciuiles quod annis ante aduentũ Chriſti fuerint.*

29 *Tempore gratiæ inuenta eſt lex Euangelica, lex Apoſtolica, & Canonica, de quib. etiam num.31.& 32.*

30 *Imperatoris poteſtas a Deo procedit.*

31 *Chriſtus, dicitur rex regum, & dominus dominantium.*

32 *Lex Apoſtolica, qua dicatur.*

33 *Lex Canonica qua dicatur, et quare fuit introducta. & in quib. voluminib conſiſtat.*

34 *Decretorum liber, an connumeratur inter leges Canonicas, & ſit audenticus, & a quo ſit conditus.*

35 *Liber decretorum quatuor habet ſpecies authoritatem, & an omnes authentica.*

Dicta

36 Dicta ſanctorum patrum, an poſſit ad deciſionem cauſarum allegari.
37 Innocentij dicta ſuper Decretalib. non ſunt authentica, nec habent uim legis, ſed ſunt uelut gloſæ.
38 Ciuiles, ll. in decretis incertæ non debent ſeruari ut canones.
39 Liber decretorum, quo tempore compilatus, & quo tempore liber Decretalium.
40 Ius naturale eſt immutabile, & ſemper fuit & eſt hodie in uſu.
41 Ius naturale ſeculariū, an hodie obſeruetur.
42 Ciuis derelinquens patriam periclitantem, eius perdit priuilegia.
43 Patria ſua unicuique charior eſt.
44 Ius gentium eſt immutabile. & contra illud Princeps ſtatuere non poteſt.
45 Princeps poteſt ex cauſa diſtinguere & limitare ius gentium, non tamen in totum tollere, idem in iure diuino.
46 Conſuetudo an induci poſſit contra ius gentium uel diuinum.
47 Lex Moſaica, an inter chriſtianos ſit hodie in obſeruantia.
48 Chriſtus fuit lex, & ueritas, qui omnia uelamina ueteris teſtamenti illuſtrauit.
49 Iudæi ſeruant ēt hodie legē Moſaicā, & ſecū dum eum uiuunt, & illa deficiente ſeruāt ius cōe, etiam in deciſionibus cauſarum.
50 Iudæi iurant ſuper legē Moyſi, & ſuper Chriſti præceptis.
51 Iurm iudæi confirmat contractum per ipſum celebratum qui alias erat inualidus.
52 Iudęus non compellitur ad obſeruantiam iuramenti in compromiſſo appoſiti.
53 Iudæus per legē ſuā iurans per Chriſtianum iudicem ad iurī obſeruantiam cōpellitur, & contrauenies puniri poteſt de periurio.
54 Iudęus non poteſt iurare per Euangelia, neq. per Chriſtum, & iurans compellitur ad obſeruantium iuramenti & nu. ſeq.
55 Iudæus blaſphemia Chriſti dicitur.
56 De iure ciuili non ualet iuramentum ſuper contractu inualido.
57 Eccleſia non ſe impedit de animalus iudęorum quia iam damnata ſunt.
58 Moſaica lex quo ad matrimonia, inter iudæos ſeruatur.
59 Eccleſiæ non ſunt ſubiecti iudęi quod ad ſpiritualia.
60 Iudæi licet facere actus ſecundum eorum ritum, qui in contemptum fidei Chriſtianæ non tendunt alias Chriſtianorum immunitates perdunt.
61 Iudæi an gaudeāt immunitate Chriſtianorū.
62 Quo ad circunſionem, inter iudæos lex Moſaica ſeruatur.
63 Cæremoniæ dicuntur ſacrificia iudæorum.
64 Lex prophetica, an hodie ſit in uſu
65 Chriſto adueniente in mundum, ceſſauit lex prophetica.
66 Teſtis, qui falſum teſtimonium pro pecunia dicit Chriſtum uendit ſicut fecit iudas.
67 Iudex, qui accepta pecunia peruertit iuſtitiā iniuſtam ſententiam proferendo, dicitur Chriſtum uendere.
68 Lex ciuilis qualiter hodie ſeruetur, & in quibus conſiſtat.
69 Euangelica lex. eſt hodie in obſeruantia, & lex uita appellatur.
70 Lex euāgelica ī multis correxit le. Moſaicā.
71 Apoſtolica lex eſt hodie in obſeruantia, & legi ciuili præfertur in deciſionib. cauſarum.
72 Ius diuinum poteſt per principem diſtingui, & limitari, licet non in totum tolli.
73 Lex canonica ſeruatur inter Chriſtianos, & ſi in aliquo contradicit legi ciuili, quę lex ſeruari debeat.
74 Leges ciuiles canonibus obuiantes, reprobatæ cenſetur.
75 Ius canonicum ius quaſi regulatum dicitur.
76 Canonicum ius ſeruatur in utroque foro, in cauſis miſerabilium perſonarum.
77 In deciſionib. cauſarum lex canonica pfertur dicto cuiuslibet ſancti. Secus quo a. ſolā interpretationem diuinæ ſcripturæ.
78 Dilectum alicuius ſancti, auctoritati ueteris uel noui teſtamēti conforme in deciſionib. cauſarum iuri canonico præfertur.
79 Papa poteſt ius diuinum limitare.
80 Ius diuinū, an ſit ius ab alijs iurib ſeparatū.
81 Ius diuinum, ſub ſe comprehendit ius naturale & gentium.
82 Ius canonicū uno reſpū ciuili appellari pōt.
83 Ius feudorum, eſt conſuetudinarium, & numeratur cum iure ciuili.
84 Liber feudorum compilatus fuit ab Oberto.
85 Orto. iuriſconſ. Mediolanenſi, & an dicatur authenticus.
86 Iura feudorū qualiter ſint hodie obſeruātia.
87 Cauſa feudales, per quæ iura deciduntur in Regno.
88 Argumentum de emphyteuſi, ad feudū ualet & econtra.

Con-

89 *Conſuetudines feudorum, præferuntur iuri communi in cauſis feudalibus, quando cõſuetudo, & uſus feudorum ſunt rationabiles, & quando eſt expreſſe deciſum per uſus feudorum & nu. 90. & 91.*

90 *Appellatio in cã feudalis deſerta, non dicitur ꝑ non appreſentationẽ proceſſus infra quinquaginta dies ſecundum conſtõne Regni.*

91 *Argumentum a contrario ſenſu, non ſumitur in uſibus feudorum.*

92 *Argumentum a contrario ſenſu, coniectura, & ſubauditur intellectus dicitur.*

93 *Iura feudorũ ſeruatur ĩ eccleſiaſticis feudis.*

94 *Ius Longobardum aggregatur iuri ciuili, & a quibus fuit conditum.*

95 *Ius Longobardum an hodie ſeruetur in regno & an præferatur iuri Romano, & nu. 96. cum plu ſeq.*

96 *Conſuetudo contra Regni conſtitutiones, eſt reprobata.*

97 *Ius Longobardum, non eſt lex neque ratio, ideo receſſit ab aula.*

98 *Ius Lõgobardum non eſt curandũ, niſi in loco ubi obſeruatur ſecundũ loci conſuetudinẽ.*

99 *Ius Longobardũ ius eſt aſininum, & nu. 112.*

110 *Lex Longobarda eſt inualida, & uulgaris appellatur, & nu. 101.*

102 *Lex quamuis dura & iniuſta ſit, & ſine ratione tamen ſeruanda eſt.*

103 *Paria ſunt ſcire & ſcire debere.*

104 *Lex transfertur cum tranſactione regni, niſi nouus regnator ea confirmet.*

105 *Videlicet, dictio, eſt declaratiua, & reſtrictiua præcedentium.*

106 *Ius municipale alicuius loci, in loco ubi uiget ius commune appellari poteſt.*

107 *Intellectus uerus conſtitutionis Regni, quæ incipit, puritatem, & nu. 108. & 109. cum plur. ſeq.*

108 *Ordo ſcripturę inducit regulã, & ordinem intellectus.*

109 *Scripturæ ordo non inſpicitur, ubicunq. mẽs diſponentis eſt certa.*

110 *Clauſula Incerta in medio unius capituli, antequã oratio cõpleta ſit ad illud tãtum capitulum refertur, non ad alia ſeparata.*

111 *Conſuetudo, dicitur lex municipijs, & omnes de ciuitate illam ſeruare tenentur.*

112 *Contrarietas ſemper eſt euitanda.*

113 *Ordo exempli gratia poſitus pro doctrina, formam non inducit nec ſeruari debet.*

114 *Scriptura ordo non inſpicitur, ubi conſtat de ordine intellectus.*

115 *Ordo ſcripturæ perturbans ordinem neceſſitatis, non attenditur, ſed ad neceſſitate ordinem reducitur.*

116 *Regulæ ſtandũ eſt, donec limitatio probetur*

117 *Primo nãtus, cenſetur maior, et dignior.*

118 *Magis dignum, & nobile præferri debet minus digno, & minus nobili.*

119 *Ius Romanũ dignius eſt iure Longobardo.*

120 *Leges imperatorum, ab ipſo Deo procedere cenſentur.*

121 *Iniuſtitia non inuenitur in legib. iuriſconſultorum.*

122 *Dictio, prout eſt limitatiua, et relatiua.*

123 *Argumentum ſumitur a contrario ſenſu in ſtatuto diſponente ſuper caſu non prouiſo a iure communi.*

124 *Mundualdus nõ requiritur in muliere contrahente nomine alieno.*

125 *Mulier uiuens iure Romano in Siciliæ Regno ne mundualdo teſtari poteſt.*

126 *Conſuetudo, et notoria obſeruantia tẽporis cuius non extat memoria in contrarium, habet uim legis, et priuilegij.*

127 *Ius Longobardum excludit cognatos et etiã matrem a ſucceſſionibus non tamen excludit filios naturales per filias fœminas, quã nis legitimas.*

128 *Ius Francorum qualiter probetur, quod ſit in uſu.*

129 *Conſuetudo notoria eſt quælibet, ex inſpectione plurium inſtrumentorum, et ſufficit eam tantum allegare.*

130 *Conſuetudo nulla eſt fortior, et melior, quã iuri communi conformis.*

131 *Ius Francorum eſt ſpeciale, et onerоſum et contra ius commune, unde per allegantem probari debet.*

132 *Iudicium unde fuit proditum, et qualiter habuit originem.*

133 *Adam qualiter, et quomodo cõtrauenit præceptis Dei.*

134 *Iudicium cognitum fuit ẽt tempore ueteris teſtamenti, et tempore noui teſtamenti uſque in hodiernum diem et nu 135.*

136 *Iudicium inuentũ fuit, ne quis ſibi ius propria auctoritate diceret.*

TErtia pars principalis continet unicã quæſtionem, uidelicet unde habuit
a originem iudicium. Pro huius tamẽ quæ
1 ſtionis, & dubii reſolutione, † oportet ali-
quan-

quantulum inueſtigare origenem ipſarum
legum,& iurium, quæ habuimus in műdo
poſt creationem hominis. Vnde ſciendum
eſt, ꝙ tria tpa conſiderantur quo ad iuris
b *b* inuentionē, a tpe, quo Deus creauit pri-
mum hominem. ſ. Adam. In primo tpe,
fuerunt prodita tria iura,ſeu tres leges. In
ſecundo tpe,tria alia iura,ſeu tres leges. In
tertio tpe, tria alia iura, & ſic concluſiue
fuerunt nouē leges a tpe Adæ, uſq. ad hoc
tempus noſtrum.prout ſub breuib. uerbis
declarat Ab.in c.firmiter,col.5.de ſumm.
2 Trin.& fid.cath.Quam tamen mat.ēt am
plius,& plenius declarando reaſſumo,& di
co ſic,quod in primo tpe, cum Deus creaſ-
ſet hominem ad ſui imaginē,ut dicit text.
cum gl.in c.hæc imago 23.q.5. & habetur
Gen.c.1 & Sap.c.2. ſtatim fuit inuenta pri
c ma lex,quæ appellatur lex naturalis, *c* quæ
eſt duplex,ſ.lex naturalis cõis,& lex natura
lis rõnis,ut declarat Arch.in cap.ius nat.&
ibi ēt gl.1. diſt. & hoc eſt in effectu illa di-
ſtinctio,quam faciunt doc.inſt de iur.nat.
in prin.& in §.ſing.inſt.de rer. diu. dũ dñt,
ꝙ ius naturale,eſt duplex,ſ. primæuum, &
ſecundarium, perinde.n. eſt ac ſi dicerent,
ius naturale cõe, & hoc eſt primæuum, &
ius naturale rationis,& hoc eſt ſecundariũ.
3 † Creato igitur homine, & creatis aliis ani
malib.brutis pro ſeruitio hoīs, ut habetur
Pſ.8. Omnia ſubiecisti ſub pedib. eius &c.
fuit prodita prima lex naturæ, quæ dicitur
cõis,& ideo appellatur cõis,quia eſt indif-
ferens in oīb.aīalib.tam rõnalibus, quam
brutis,& eſt prima lex naturæ,ſeu ius natu
d rale primæuum, *d* comprehenditur in ſe
quoddam naturale inſtitutũ,prout eſt ma-
ris,& fœminæ coniunctio,liberorum pro-
creatio,& educatio, & prout ſunt alii appe
titus naturales,qui ſunt cões omnium ani
mantium, & de hac lege naturæ loquitur
tex.in l.1.§.ius naturale,ff.de iuſt.& iu.inſt.
de iu.na.in prin.& in d.c.eius nat.1.d.& ex
4 iſta prima lege naturali communi oritur
obligatio antidotalis,quæ eſt, ut benefaciē
ti benefaciamus,de qua loquitur glo. in le.
ſed ſi lege.§. conſuluit,ff. de pet. hær.& in
ca. cum in officiis de teſt.& gl.in c.illud 8.
q.2.quæ gloſſ.licet dicat, ꝙ humanum eſt
præbere reuerentiam illi a quo quis benefi
cium accepit ut per hoc uideatur ſentire,ꝙ
hæc obligatio antidiotalis ſic iuris huma-
ni,ſ.ꝙ tantum hominib.cõe eſt, non uerita-
tas,eſt qđ habuit originem ab iſto iure na-
turali primæuo, & cõi,quia ēt aīalia bruta
ex quodam naturali inſtinctu ſolent diri-
gere benefacientes ſibi,& præſtare illis ſer-
uitia,ut inquit Nic. de Neap.inſt.de obl. in
prin.& Iaſ.in l.ex hoc iur.col. 11.ff. de iuſt.
& iur.& ibi ponit 18. not.effectus,quos pro
5 ducit iſta obligatio antidotalis.† Secundo,
in eodem tempore poſt creationem hoīs,
fuit prodita alia lex naturæ.ſ.rõnis,ꝙ dici
tur ius nãle ſecundarium,& ideo dicitur ra
tionis,quia tantum hominib.eſt cõis,& ſic
animantibus rationem habentibus,& non
brutis,prout eſt religio erga Deum, ut pa-
rentib.& patriæ pareamus,ut uim atque in
iuriam propulſemus,& de hac l.naturali ra
tionis loquitur tex.in l.ueluti. & l.ut vim.
ff.de iuſti.& iur.& habetur 5.diſt. in princ.
6 † Item ex eadem,l. naturali dependet illud
naturale præceptum.ſ. Quod tibi non uis
fieri,alteri ne feceris, & econtra, quod tibi
uis fieri,alteri facias, qđ præceptũ traditur
in c.humanum genus 1. d. & qđ ſit de iſto
iure nat.tenet glo. in uer.diſpoſitionem &
ibi ēt Abb.in c.firmiter de ſum. Tri.& fi.ca
th. hoc præceptum fuit ēt confirmatũ per
legem Moſaicam,ut habetur Tho.c.p. itē
per legem Euang.ut habetur Matt ca.7.&
Luc.c.7. Item per legem Apoſtolicam, ut
ait Apoſt.ad Gal.c.5.de quibus legib. infe
rius,dicetur. Et iſtud ius naturale rationis
e ſolet ēt appellari ius gentium, *e* & eſt ius
gentium primæuum,ea ratione attenta,q a
ſolæ gentes.i.ſoli hoīes,utuntur iure,l.1. in
7 fi.ff.de iuſt.& iur. † Tempore autem iſtius
legis naturalis, nullæ erant proditæ leges
ſeu conſtitutiones inter homines,ſed ita na
turaliter uiuebant,& omnia erant commu
nia,nec erat inuentum,meum, & tuum, ut
declarat Barto. & doc in l.ſi id quod. ff. de
cond.ind.& no.n.d.cap.ius naturale 1.d. &
eſt tex.8.diſt.in prin. Et ſecũdum iſtud ius
naturale, uixerunt homines certo tēpore,
8 dum pauci erant in műdo.† Deinde ad au-
ctis hominib. excreuit ēt malitia hominũ
adeo qđ ſolo hoc iure naturali uiuere non
ualebant,& ſic fecerunt gentes inter quaſ-
dam conſtitutiones, & leges, ut quodcũq.
calcauerit p ſuus, ſuum ſit, & diſtinxerunt
inter ſe dominia rerum, & ſic fuit inuentũ
meum,& tuum. Item fecerunt aliques con

ſtitutio

ſtitutiones, ut nullus intraret poſſeſſionẽ alterius,& ex hac diſtinctione fuerunt orta bella,captiuitates, & ſeruitutes res cœperunt gentes ſuper reb.diuiſis, & diſtinctis contrahere ad inuicem, & iſta fuit tertia lex,quæ omnia iſta introduxit, & fuit appellata ius gentium,de quo loquitur text. in l.ex hoc iure,ff.de iuſt.& iu.& in ca.ius gentium,1.diſt.& declarant *Bart.*& Mod. in d.l ſi id quod ff.de cond.indeb.& *Abb.* in d c.firmiter.col.5.de ſumma Trin.& fi. cath.& ita cum iſtis tribus legibus, ſeu iuribus uixerunt gentes a creatione Adę, vſque ad tempus Moyſi excluſiue. Et iſtud eſt primum tempus,quod appellatur tempus ante legẽ,in tempore fuerunt iſta tria iura,ſcilicet ius naturale commune,ſeu primæuum,item ius naturale rationis, eſt ſecundarum,item ius gentium, quod eſt ſimiliter ſecundarium,quia ius gentium primæuum eſt idem,ꝙ ius naturale, ut ſupra
9 dixi. † Superuenit poſtea ſecunda ætas, ſeu ſecundum tempus,quod appellatur tẽpus ſub lege,in quo tempore fuerunt proditæ tres aliæ leges,uidelicet,lex Moſaica, lex prophetica,& lex ciuilis. Nam cum uideret Deus malitiam hoīum abundare ſup terram miſit legem in terris illam, q̃ exprimi fecit in ſcriptis per Moyſem, cui Moyſi dictam legem dedit in monte Synai, & iſta appellatur lex Moſaica,q̃ tota cõſiſtit in *f* decem præceptis, quæ colliguntur ex
10 illis verſib. Vnum cole Deum,&c † Et iſta lex Moſaica,alio vocabulo appellatur lex decalogi,ſeu decalogus legis, quod idem ſignificat quaſi lex decem præceptorum, ꝓut de prædictis eſt tex.in c.Moyſes.7. diſt. & in c.libenter.in fi.de pę.di.1.& no.gl. in d.c.firmiter,§ hæc ſancta. ubi eſt ẽt tex. de ſumma Trin.ꝙ fi.cath.& Spe.in proœ.ſui operis,col.1 in fi.& habetur. Exod.c.34.&
11 cap.35.†Fuerunt etiam in l. Moyſi *g* alia
g præcepta,quæ dicuntur myſtica, i. figurata, quorum aliqua fuerunt ſacramentalia alia cœremonialia,de quibus habetur, per gl.in c.fin.§.his itaque. 6 diſt.& quod nomen myſticum ſignificet figuratum, eſt glo.in c.aurum.in verſic.myſtici.11.q.2. illa uero præcepta decalogi,dicuntur moralia,quia mores bene,& beate uiuendi reſpiciunt,& illa nunquam mutantur,ut no.in
12 d.§.his itaque. † Deinde huic legi Moyſi fuit adiecta alia,& ſecunda lex, quæ appellatur prophetica. Nã Deus dedit legem hominibus per Moyſem, & per prophetas, vt dixit tex.in d.c.firmiter,§. hæc. ſancta, & dicit Spec.in d.proœ.col.3.in princ. Et iſta eſt lex,quæ continetur in toto ueteri
13 teſtamento,† quæ lex Moſaica, & prophetica etiam hodie ſeruatur, quo ad præcepta moralia,ſed quo ad alia vero myſtica reperitur in aliquibus mutata,tã per l.Euãgelicã,quã canonicam,vt declarat text. in d.§.his itaque & ibi *Arch.* Et ꝙ lex Moſaica ẽt hodie ſeruatur,& poſſit allegari in deciſionib.cauſarum,tenet Cal.in cõſ.30.ĩ ti. de teſt.& Ioan de Imo. in l.ſtipulatio hoc mõ concepta,ff.de verb.obl.& in l.3.ff.de
14 teſt.& *Iaſ.* in l.1 col.8.ſi cer.pet. † Deinde cum homines in orbe valde creuiſſent, & malitia ſimiliter cum his aucta eſſe, conſiderauerunt ſola lege Moſaica, & prophetica uiuere non poſſe,vnde in eodem tempore ſuperuenit lex ciu.quæ lex ciuilis habuit primam originem a regibus, nã in primo tpe,quo homines uiuebant iure gentium,
15 vt ſupra declaraui,†fuerunt ex eodem iu
h re gentium *h* inuinti reges, nam ipſemet populus ad hoc ut cõmodius uiueret,et regi poſſet,eligebat ſibi regẽ cui dabat obedientiã et per illũ regebatur, et ſic reges fuerũt inuẽti originaliter iure gentiũ, ita declarat Bal.in trac.ſchiſmatis,in 10.col.uer. et eſt notandũ ꝙ duplex ex concordia etc. quẽ trac.ponit in 6.lib.C.ĩ tit.ſi q̃s aliquẽ teſt.ꝓhib. et Old.in cõſ.69.col.2. in fi Et quod reges fuerũt primi dñi, q fuerũt inuenti in mundo. Declara And de Iſern. in rub.quæ ſint reg.col.2.I prin.et ꝓbat tex. in l.1.§.quod ad magiſtratus,ff.de orig.iu. et dicit And.de Iſer.in proæ.conſt. col.16. quod reges fuerunt omni tpe,ẽt ante Chriſtum, Imperatores uero nouiter fuerunt
16 inuenti ab ætate Chriſti,nõ antea.† Nam primus Imperator,qui fuit in mundo, fuit Octauianus,q fuit Imperator tpe Chriſti, ſecundum eum,ſed gl. in l.1. ff de adul. tenet,qđ primus Imperator fuit Iulius Cæſ. idem tenet Pet. Phi. Cor.in conſ.1.col. 4.ĩ 2. vol.ſcilicet,quod Iulius Cæſ fuit primꝰ, et Octauianus ſecundus ſed And, de Iſer. ubi ſupra tenet,qđ Iulius Cæſ.non fuit verus Imperator,ſed Rex. Et quod reges fuerunt ab antiquo,habetur plene ĩ lib. Regũ

in teſtamento ueteri. Primus Imperator Chriſtianus fuit Conſtantinus, ſecundum Andr. de Iſer. in proœ. conſt. col. 16. de his tamen me remitto hiſtoriographis quorũ
17 propria eſt materia † Iſti ergo reges ita e-
i lecti, & creari faciebant aliquas i leges & ſic dederunt principium legi ciuili, & primus Rex, qui dedit leges ciuiles Græcis, fuit Rex foroneus, unde denominatus eſt forus, i. locus iudicii, c. forus. de verb. ſign. & d. c. Moyſes. 7. diſt. Item Mercurius Triſmegiſtus. Rex tradidit leges Athenienſib. Item Lycurgus leges Aegyptiis. Item Solon Rex, fuit primus Rex, qui dedi leges Lacedæmones. Item Numa Põp Rex Pop. R. leges edidit, prout hæc oĩa traduntur in d. c. Moyſes. Et propterea iſte leges appel-
K labantur K ciuiles, quia erat quoddam iuſ, quo vnaquæque ciuitas prædictarum. utebatur, auctoritate dictorum regum, ut habetur in §. ſed ius quidẽ ciuile inſt. de iur. nat. ubi proprie fit mentio de legib. Solonis, & hr̃ in l. oẽs populi, ff. de iuſt. & iur. &
18 in c. ius ciuile 1. diſt. † Et ita cum iſtis legibus regiis uixerant gentes uſq. ad tempus
19 regis Tarquinii ſeptimi † poſtmodum cũ eſſet dictus Tarquinius rex euenit, quod eius filius uiolenter adulteraut Lucretiam nobilem Romanam, & pudicam, ut dicit tex. in c. propoſito, 32. qõ. 5. propter quod iratus pop. R. dictum Tarquinium regem expulit, & noluit regem aliquem creare, imo omnes leges regias ante factas abole tur, adeo quod ſine lege, & ſub incertouiuebat, & ita uixit ſine lege fere per annos 12. vel 20. vt dicit Arch. in d. ca Moyſes. in fi. & eſt tex. in l. 2. §. exactis el 1. ff. de orig. iu.
20 † Verum aduertens populus ipſe Roma. quod non eſſet expediens ulterius ſine lege diutius uiuere, & quæſiuit habere leges Græcorum, ſ. leges Athenienſium conditam a Solone rege. & cum illis uiuere decreuit, vnde congregatus ipſe populus, elegit 10. uiros idoneos, & bene peritos, quos Athenas miſit pro tranſcribendis legibus Græcorum ex libr. Solonis. & vt dictas leges ex Græca ſcriptura in Latinam traducerent, ut dicit tex. in d. c. Moyſes. in fin. & c. ſeq. & in d. § exactis, el 1. Qui decem viri Romani fuerunt iſti, videlicet Appius Clau T. Geautius, Pub. Feſtius, Luc. Veturies C. Iulius, Aul. Manlius, Publius. Sulp. Pub. Guriatus, T. Romulius, & Sp. Poſthumius, ut dicit tex. in c. fuerunt 7. diſt. & cũ iſti 10. uiri acceſſiſſent Aethenas pro habẽdis legibus, Aethenienſes noluerunt ſtatim copiam ſuarum legum eis facere, ſed noluerunt prius explorare vtrum Romani eſſent capaces, & digni ſuis legib. Ad quod explorandum miſerunt, quondam ſapientẽ Græcorum Romam. Quod quidem præſcientes Romani cum aduentaſſet dictus ſapiens Græcus, decreuerunt irridere eum cum omnibus Atheni. qui eum miſerunt. Et ſic obiecerunt illi quendam ſtultum Romanum, ad hoc ut ille ſapiens Græcus diſputaret cum illo ſtulto, & deriſus recederet, qui ſapiens Græcus credens illum ſibi obiectum eſſe ſapientem, cœpit cum eo diſputare nutu & ſignis, & eleuauit unum digitum, ſignificans in corde ſuo, quod unus eſſet Deus. At ille ſtultus credebat, quod uolebat ſibi eruere unum oculum cum illo digitu, & ipſe eleuauit duos digitos, & etiã policem, & ſic tres, dicens in corde ſuo, quod ſi tu vis mihi eruere unum oculum, ego eruam tibi duos oculos. Sed ille Grecus credebat, quod ſtultus ille intelligebat de Trinit. Deinde ſapiens Græcus oſtendit illi ſtulto manum apertam, ſignificans in corde ſuo, quod omnia ſunt manifeſta Deo, ſtultus autem credebat, quod uolebat dare alapam ſibi, & incontinenti oſtendit ei pugnum clauſum, ſignificans, quod ſi uis mihi dare alapam, ego repercutiam te pugno clauſo At Græcus ſapiens intellexit quod per pugnum voluit ſtultus ſignificare, quos Deus omnia manu clauderet. Et ſic putauit Romanos eſſe valde ſapientes, & dignos legibus. Et reuerſus fuit Athenas, & retulit Romãſſe legibus dignos, & ſic fuerunt conceſſæ leges illis 10. uiris. Qui decem uiri tranſcripſerunt dictas leges in 10. tab. eburnis, & attulerunt eas Romam, prout hanc hiſtoriam declarat gl. in l. 2. §. exactis el 1. ff. de orig. iur. in glo. uerſi. conſtitui. His etiam decem uiris fuit data poteſtas per populum. R. interpretandi dictas leges, addendi, & minuendi, uigore cuius poteſtatis uidenter, quod aliquid deficiebat in dictis legibus adiunxerunt duas alias tabulas ſcriptas, & ſic factæ fuerunt 12. tabulæ, ex quibus cauſaliter denominata fuit lex 12. tabu. ut d. cap. Moyſes. in fi. & ibi

l ibi gl.& dict.§.exact. Et iſta lex 12.tab.fuit principium iur.ciu. ſcripti, quo hodie utitur. Et cum iſta lege 12.tabularum incæpit

21 uiuere populus R. † Deinde, quia quandoque emergebat aliquis caſus nouus, qui nõ inueniebatur deciſus per legem 12.tabularum, & erat neceſſe facere nouam legem ſuper illo caſu, populus Romanus repulſis regibus, creauit quoſdam alios officiales, qui conſules dicebantur, eo quod habebant conſulere reip. ut dicit text. in dict. lege 2.§. exactis. el tertio. ff. de orig. iur. Et conſid. faciebat congregare populum Romanum, ipſumque informabat, quod caſus emerſerat, qui per leges non reperiebatur deciſus, populus autem Romanus ab interrogationem dicti conſulis decidebat illum caſum, prout ſibi uidebat æquius. & illi deciſio erat lex, & deinde in ante in ſimilibus caſibus pro lege ſeruabatur, ut eſt text, in §. lex eſt. inſt. de iure natur. & ibi Doct. declarat. Ang. de Aret. & in iſta lege condenda interueniebat totus pop. connumeratis patritijs, & nob libus, & enim plebeis, ut in dicto §. lex eſt.

22 † Succeſſiue uero aucto. P.R. ſuper uenit quædam diſcordia inter patritios & plebem ea cauſa, quod quidam Appius Clau. iudex, captus amore cuiuſdam puellę filiæ cuiuſdam Virginii Romani, protulit iniuſtam ſententiam contra illam, pronunciando eam eſſe ancillam, dictusque Virginius pater ex hoc indignatus; erepto gladio dictam eius filiam interemit, & ad ſuos commilitones incõtinenter aufugit, & una cum eis ſeceſſit in montem Auentinum ciuita Romanę, unde tota pleb. Romana ad dictum montem conualuit, & a ſe patricijs diuiſit, ibique perſiſtens plebs ipſa officialem ſuum creauit, qui appellabatur tribun. & quando emergebat aliquis caſus a lege 12.tab. non deciſus, ille tribunus faciebat totam plebem congregari, & dictum caſum apponebat, & pl. ipſum decidebat, & illa deciſio erat lex inter ipſos plebeios, &

m m appellabatur plebiſcitum, ut in §. plebiſcitum. inſtr. de iure natu. Et hæc omnia declarantur in dicta lege ſecunda §. deinde cum eſſet, & §. initium. ff. de orig. iur. Et ita ſtetit plebs per certos annos ſeparata a patritijs. Deinde quia, multæ diſcordiæ naſcebantur inter plebem, & patritios, ſuperuenit, quodam tex. Hortenſius, qui pacem compoſuit inter patritios, & plebeios & reuocata plebe a dicto monte Auentino, iterum ipſam plebem cum patritiis uniuit, & fecit unam legem, quæ dicta fuit lex Hortenſia, capto nomine ab ipſo auctore, per quam legem voluit, quod illa plebiſcita haberent tum legis generalis, ei ſic aggregata fuerunt in compendio aliarum legum ciuilium, & in corp. iur. ciu. ut d. §. plebiſcitũ, & d. §. deinde cum eſſet, &c. plebiſcita ſecũda diſtinctio, & in Arch

23 † Deinde, quia plus augebatur pop. Rom. adeo, quod erit impoſſibile in unum cõgregari, quando nouus caſus emergebat, conſtituit populus ipſe cẽtum uiros deputatos ad regimen ciuitatis, qui Senatores appellabantur, & erant numero 100. lege fin. & ibi gloſſ. in uerſic. centum uiralis. C. de pet. hæred. gloſſ. in rub. ff. de ſen. & quando erat facienda aliqua lex noua, congregabantur ſolum illi centum ſenatores, qui decidebant caſum propoſitum. & illa deciſio erat lex,

n & appellabantur n S. C. & fuit redactum. id S.C. ſimiliter in compendio iur. ciuil. vt in §. S.C. inſt. de iure nat. & dicta. lege 1.§. deinde qua difficile. ff. de orig. iur. &c. S. C. 2. diſtinct.

24 † Poſtmodum, quia P.R. propter magna bella, quæ habebat cõtra finitimos, & alias nationes, erat impeditus, & ſimiliter ipſi conſules, erant propter dicta bella impediti, adeo, quod erat neceſſe ipſis conſulibus accedere quandoque extra orbem ſuper gubernatione libellorum, & ſic ciuitas remanebat, ſiue rectoribus, quia abſentibus conſultibus non erat, quia iura redderet in ciuitate, ideo ne ciuitas rectore careret ſuper iuſtitia miniſtranda, populus ipſe creauit duo officiales, qui prætores appellabantur vnus erat prætor vrbanus, & alios prætor peregrinos. Vrbanus enim prætor audiebat cauſas ciuium Romanorum, ſed peregrinus audiebat cauſa exteriorum, ſeu peregrinorum, ut d. l. 2. §. deinde cum placuiſſet. ff. de orig. iur. Et iſti prætores ſolebant proponere quædam ædicta in albo, ſeu in eorum palatio ſuper iuſtitia conſeruanda, puta pacta ſeruabo, uel quod metus cauſa factum eſt ratum non habebo, & alia ſimilia, quæ dicta fuerunt poſtea per populum approbata, & illud appellatur ius prætoriũ,

quod ſimiliter fuit incorporatum in iur. ci. vt in §. prætorum inſt. de iure na. & d. l. 2. §.

25 eodem tempore. † Demum quoniam ex diuina permiſſione omne imperium, iuriſdictio, & poteſtas totius mundi erat tunc in populo Rom. in quo habuit originē ipſum imperium ex violentia, & potentia, quia violenter ex ſua potentia armorum totum orbem ſubiugauit, ut dicit Abb. in c. uenerabilem, colum. 6. in fin. de elect. & Bald. in l. bene a Zenone. in fi. de quadr. præſ. & gl. in cap. 1. de iu. firm. quam ad hoc reputat ſingularem Ang. in l. dep. ff. ad legē Rhod. de iac. & Alb. de Roſ. in l. cūctos populos. C. de ſumm. Trin. & fide Catho. & Fely. in cap. cum non liceat, columu. 10. de præſ. in quibus locis hæc eſt magis communis concluſio, quòd imperium habuit originem in populo Ro. ex violentia, *Dei* uoluntate permiſſa conſtituit ſibi populus ipſe vnum principem ſeu regem Romanorum, in quē populus ipſe tranſtulit omnem ſuam auctoritatem, poteſtatem, & imperium conſtituta prius quadam lege, quæ appellata fuit lex regia, & ex tūc dictus eſt rex Rom. habere poteſtatem legis condendæ, quia populus ſibi illam poteſtatem tranſtulit, vt dicit text. in lege 2. §. nouiſſime, ff. de orig. iur. & in lege 1. ff. de cōſt. princ. & declarat pulchre *Bal.* in d. leg. *Bene* a Zenone in fi. & eſt tex. in §. ſed, quod princ. inſt. de iu. na. & in lege prima §. hoc etiam. C. de ue. iure enu. & ratio tranſlationis imperij aſſignatur in quadam conſt. Regni, quæ incipit, ſine gradu, &c. in text. illius conſt. ſcilicet quia ex quo dictus princeps Romanus habebat omne ius imperandi ipſi populo, & ſubditis congruum fuit, ut etiam ab eo procederet poteſtas legis condendæ, quæ eſt origo iuſtitiæ, ne ab vno, & eodem fonte procedat origo iuſtitiæ, a quo procedit protectio ſubditorum, & ibi in d. conſtit. tangit And. de Iſern. an ipſe idem populus qui conceſſit talem poteſtatem principi, ſeu Imperatori, poſſit eandem ſibi auocare. de qua per Ang. de Aret. in d. §. ſed quod princ. &

26 Bal. in l. fin. C. de leg. † Vbi tangit etiam ad quem ſpectat deponere Imperatorem, & dicit, quod ad ſolum Papam, hæc autem poteſtas tradita per populum Ro. principi fuit poſtea approbata per. Chriſtum in teſtamento nouo, dum dixit reddite, quæ ſunt Cæſaris, Cæſari, quę ſunt Dei, Deo, ut tradit Matt. cap. 22. & not. Oldr. conſil. 69. colum. 3. & Bald. in d. l. bene a Zenone, in fi. de quad. præſ. Tranſlata igitur poteſtate in principem, ipſe ſolus pro erat facere leges, & ſic illud, quod princeps ſtatuebat cauſa faciendi legem, ſeruabatur pro lege

p & iſtæ appellantur p conſtitutiones principum, de quibus habetur in d. §. ſed quod principi & in d. l. fin. C. de leg. & in d. l. 1. ff. de conſt. princip. & ſimiliter ſunt de com-

27 pendio iuris ciu. † Creato denique principo Romanorum, & tranſlata poteſtate in eum princeps eſſe elegit quoſdam ſapiētes in ciuitate Romana, qui iuriſcōſ. appellabātur, quibus dedit, poteſtatem iura interpretandi, & reſpondendi in caſibus dubijs, de quibus conſultabantur, & illa reſponſa, & interpretationes erant tantę auctoritatis, ꝙ pro legibus ſeruabantur, & iſta appellantur reſponſa prudentum, ut eſt text. §. reſponſa prudētum inſt. de iure nat. & in c. reſponſa,

q 2. diſt. Et iſtę ſunt q leges digeſtorum, quæ fuerunt conditæ ab illis iuriſcōſultis auctoritate tamen principijs, & ne ſunt etiam de iure ciuili. Et cū iſtis legibus uixerūt gētes in hoc ſecundo tempore, uſq. ad aduētum Chriſti, in quo ſecundo tempore habuimus declaratas tres alias leges quæ uiguerunt, ſ. legem Moſaicā, l. propheticā, & l. ciuilem.

28 † Iſtæ aūt leges ciu. de quibus ſuperius feci mentionē, fuerūt per 30. annos ante aduentū Chriſti, & ſic tēpore paganorum, ut dicit *Bar.* in l. multū. ff. de uer. obl. & ꝙ illi iuriſ. qui fecerunt leges, fuerunt pagani, & ante aduētū Chriſti, tenet gl. & Bald. in l. prę. ff. de ſę. & gl. & *Bar.* ī l. Titia. §. Seia, ff. de au. & arg. leg. & glo. 1. in rub. ff. de iuſt. & iu. & ponit *Bar.* in lec. Nic. de Neap. in l. ſpad. §. iſtū ff. de exc. tu. dicit tū Iaſ. in d. l. multum in fi. col. quod multi iuriſc. fuerunt tempore Chriſti, & ēt poſt Chriſtū, & maxime Vlp.

29 ut ibi per eum. & ibi aſſignat rōne. † Superuenit poſtea tertium tps, ꝙ appellatum fuit tps grę, in quo tpe Deus glorioſus uoluit incarnari in ſacra Vir. & ſic uenit Chriſtus in mundum uerus Deus, & uerus homo, ut in epi. inter claras. C. de ſum. Trin. & fi. cat. in quo tpe fuerunt proditæ tres aliæ leges uidelicet, lex Euāgeli. lex apoſtolica, & lex canon. Et prima fuit lex euāgel. q̄ tradidit ipſe Chriſtus ore proprio, ut habetur in omnib.

lib.4.Euangeliis,vt dicit Abb. in d.c. fin. colum.5.de ſum. Trinit.& per hanc legem euang.fuit confirmata poteſtas imperatorum,dum dixit Matt.c.22.Redite quę ſũt
30 Cæſaris,Cęſari,&c.† Quæ poteſtas imperatorum dicitur procedere ab ipſo Deo, vt teſtatur Chriſtus in euang.Ioan.c.18.dum dixit Pilato.Non haberes poteſtatem aduerſum me ullam,niſi tibi datum eſſet deſuper,&c.& Paulus ad Ro.14.ubi ait. Nõ eſt poteſtas,niſi a Deo, quod qualiter procedat & intelligatur,uide plene Abb.in ca. nou.colũ.5.& 6.& ibi etiam Fely. de iudi. & tangit plene Old.in conſ. 180. col.pen. uide Imperatores poſtea Chriſtiani fuerũt proſecuti leges ciuiles, uidelicet antiquas leges approbando,& compilando,&nouas componendo prout fecit Iuſt. Imp. ut l.2. C de vet.iur.enu.& in proœ.iuſt. & ſic habemus leges ciuiles ante,& poſt aduentum Chriſti, originaliter tamen fuerunt ante aduentum,ut ſupra declaraui.

31 † Secunda fuit lex apoſtolica,nam Chriſtus glorioſus,qui dicitur rex regum,& Dominus dominantium,cl.paſt.§.fi.de re iud. & cap quæ contra mores.8.diſt.ubi appellatur,Regnator uniuerſæ creaturæ,& in conſti.poſt mundi machinam,dicitur Rex regum cum eſſet reuerſurus ad patrem, reliquit Apoſtolis poteſtatem ſuam in terris, & ſignanter Petro, ut principi Apoſtolorum,quod declarauit tam ante ſuã paſſionem quam poſt,ut dicit tex.in cap. in illis 80.diſt.nam ante paſſionem declarauit,dũ dixit. Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam,&tibi dabo claues,&c.ut eſt tex.in c.in nouo 21.diſtin.& Matt.c.16 Item dum alias dixit Petro,paſce oues meas,ut dicit tex.in c.ſignificaſti. in prin.& ibi gl.in uer.paſ.de elec. & ĩ epi. inter cal.C. de ſum.Tri.& Io.c.ult.per hæc uerba deſignauit uelle, quod Petrus eſſet caput,& princeps Apoſtolorum,ut d.c. in illis,& d.c nouo.Item ſimiliter ante paſſionem dedit poteſtatem oĩbus Apoſtolis dũ dixit.Quæcunque ligaueritis in terra,erãt ligata & in cęlis,&c.ut habetur Matt. cap. 18.poſt uero paſſionem & reſurrectionem expreſſe eandem poteſtatem cõcludit Apoſtolis dicens Accipite ſpiritum ſanctum,& quorum remiſeritis peccata, &c. ut habet Ioan.c.20.& dum dixit; Ite, & prædicate Euangelium omni creaturæ, &c. vt tradit Matt.c.vltimi& Mar.c.ult. & no. Abb.in c.tranſ.colum.2.de cõſt.vnde de ipſi Apoſtoli ex poteſtate eis tributa per ipſum Redemptorem dominum, cœperunt exequi præcepta Chriſti,& ſuas leges ſpargere, & prædicare per orbem,ut habetur in toto te
32 ſtamento nouo.†& illa lex promulgata,& ſcripta per Apoſtolos præter euangelicam appellatur lex apoſtolica,quæ uenit ad interpretationem legis euangelicæ, vt dicit. Spe.in proę 1.par.ut in 2.col.& iſta lege euangelica,& apoſtolica conſiſtit totũ no
33 uum teſtamentum.† Tertia,& ultima lex, canonica,nam cum lex euang.& apoſtolica non ſufficeret ad oẽs cauſas decidendas, ſummi Pontifices ex poteſtate eis tributa p̄ Chriſtum,per medium B. Petri, vt dicit in d.cl.paſt.§.fi.de re iud.fecerunt quãplures canones,& leges ſcriptas, qui canones ſunt excerpti partim ex lege ueteri Moſaica & partim ex lege ciuili,& partim ex ſacra Theol.aut tam quo ad ſpiritualia, quã quo ad tpalia poſſit bene regi, & gubernari eccleſia Dei,ut dicit Ab.ĩ d.c.fir. in fi.illius princ.& iſta lex canonica, quæ fuit facta a ſummis Pontificibus, conſiſtit in tribus uoluminibus, uidelicet in uolumine Decretalium,in uolumine Sexti,&vol.Clementinarũ.Iſta.n.tria uolumina continẽt leges & canones pontificales,authenticos, & approbatos,q̃ pro legibus in dubio ſeruantur, cũ ſint conditi ab hñte poteſtatẽ
34 legis condendæ.† Connumeratur ẽt inter leges canonicas,& liber decretorum,qui liber non fuit conditus a ſummo Pont. nec ab habente poteſtatem legis condendæ,ſed fuit compilatus per quendam magiſtrum Gratianum,qui fuit monachus,& ſac.theolo.Magiſter,ut teſtatur Arch. Flor.in c.pa. ſuæ Chr.tit.17 c.6.& fuit monachus San. Proculi in Tuſcia & ualde fuit exaltatus ĩ ciui.Bononiæ, qui Gratianus ex ſanctorũ patrum dicit compilauit dictum opus, & uolumen Decre.o.& ideo appellatur liber Decretorum, quia ex decretis ſanctorum patrum fuit compilatus,nec reperitur, qđ fuerit approbatus per ſummos Pont unde non poteſt dici auth.ut dicit Abb.in proę. decr.in c.rex pacificus,col. 5.& Io. And. & Ant.de But.in c.2.de reſcr.licet aliquid dicant, quod fuit approbatus per Eug.Papã,

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

tamen quidquid ſit, quia eſt communiter approbatus a populo, & publice legitur in ſcholis, ſicut alii libri authentici, ex hoc cẽ ſetur auth. & facit plenam fidem ita dicit

35 Abb. in d.c. col. fi. de reſc. † Verum eſt aduertendum, quod in lib. Decr. reperiuntur quatuor ſpecies auctoritatum, uidelicet, Prima ſpecies eſt auctoritas ſanctorum, prout plurimam omnia fere capitula ibi exiſtentia ſunt extracta a dictis ſanctorum. Secunda ſpecies, eſt auctoritas ipſius Gratiani aucto. ut quando ipſe loquitur de ſe, ſine auctoritate Sanctorum. Tertia ſpecies, eſt auctoritas cuiuſdam paleæ, ut quãdo in rub. alicuius capituli Decretorum ſtat ſcriptũ, palea. Quarta ſpecies, eſt auctoritas Iuriſconſultorum, & Imperatorum ſecularium ſunt multæ leges ciuiles inſertæ, & canonizatæ in decretis.

36 † Quoad primam ſpeciem, ſ. de auctoritate ſanctorum patrum, verum eſt, ꝙ ex diuturna approbatione cenſetur authenticus dictus liber, & põt illa decreta ſanctorum

E allegari ad deciſionem cauſarum, ita intelligitur Abb. in d.c. 2. col. fi. ubi ita tenet & ibi etiam Fel. in 22. uer. lib. decreti, &c. Non autem quo ad alias tres auctoritates, ſecundum eos ibid. & Arch. in cap. quis neſciat 9. diſt. nam auct. ſ. Gratiani, non reſpe

F ritur approbata, neque eſt authentica, nec etiam auctoritas Palea. nam Palea fuit quidam diſcip. Gratiani qui ſua auctoritate inſeruit nonnulla capitula in Decretis, quæ nullam faciunt fidem, ut dicit Ioan. An. in add. Spec. in tit. de diſp. & alleg. §. fi. in fi Salyc. & Imo. in rub. ff. de uerb. obl. & Anto. Corſ. in reper. ſuper Abb. in uer. lib. Decretorum, ex quo non fuerunt facta ab habente poteſtatem, ſicut etiam dicta & ſolutiones Gratiani reprehenduntur in aliquibus, ubi non bene fuit locutus ſecundum Arch. in d c. quis neſciat.

37 † Ex quo patet, quod eius dicta non ſunt authentica, ſed ſunt uelut dicta Inn. in ſuo opere gloſſarum, quod compoſuit ſuper decretal. cuius Inno. dicta non ſunt authentica, quia ipſe noluit, ut haberentur ut tex.

G ſed ut gl. licet præ cæteris ſint magnæ auctoritatis, ut teſtatur Fel. in d.c. 2. col. 13. in

37 fi. uer. de diuerſorũ, & c. de reſcri. † Quo ad quartã ſpeciem, ſ. de leg. ciuil. bus inſertis in decretis, dic quod minime ſunt approbatæ, ut per hoc ſeruentur de iur. cano. ex quo Gratianus, qui inſeruit, non habuit talem auctoritatem, unde dictæ leges remanent iuris ciuilis, prout antea erant, & perinde habentur, ac ſibi non eſſent inſertæ, & ſic non ſeruantur, vt canones, ita dicit Abb. in d.c. 2. col. fi. de reſcrip. & Andr. de Iſer. in c. i. colu. 5. qui ſucceſ. ten. in uſ. feu. pro hoc eſt gl. in c. 1. in gl. 2. de exce. & gl. in c. ſuper eo. el 1. & ibi etiam Abb. de reſt. & gl. in c. 1. in uer. tract. de reb. eccl. non alie. li. 6. & Io. And in c. ex parte in fi. de feu.

39 † Fuit autem compilatus lib. Decretorum tempore Papæ Alex. 3. ſub an. Domini M. C. L. vt no. gl. in ca. poſt appellationem, §. forma in ver. forma 2. q. 6. & habetur in Cronicis liber uero decretalium fuit compilatus ſub anno domini M. ccxxii. ut habetur in libr. Cronicarum & faſciculi tem

40 porum. † Habemus ergo ex prædictis collecta tria tempora humanæ uitæ, & nouem leges, quibus homines vixerũt, & quo modo unaquæque lex venit ſucceſſiue ad aliam. Supereſt pro complemento iſtius euidentalis, anteq̃ ueniam ad deciſionem q. principalis propoſitæ in hac 3. par. ſ. vnde habuit originem iudicium, videre, an iſtæ nouẽ leges ſint oẽs hodie in vſu. Et breuiter reuertendo ad primum tempus, & primam legẽ, quæ ſunt lex naturalis communis dico, quod illa ſemper fuit, & eſt & erit in obſeruantia, quia immutabilis eſt, ut §. ſed naturalia. inſt. de iu. nat. & hoc patet ad ſenſum, quia dixi, quod talis lex eſt quidã naturæ indi ſtinctus, unde eo ipſo quod naſcitur homo, uel aliud animal, naſcitur cũ tali inſtinctu naturæ, ut aliquid appetat, & declinet ea, quæ ſibi nocitura eſſe videantur, vt ait Cic. in 1 Offi. Item, quia dixi, qđ obligatio antidotalis eſt de iſto iure naturali primæuo. & communi Similiter dico, quod etiam hodie talis obligatio eſt in uſu cum procedat ex iure immutabili, nam etiam hodie producit illos pulchros effectus q̃ ſunt 18. quot ponit Iaſ. in l. ex hoc iure, ff de iuſt. & iu. & idem Iaſ. in l. ſi non ſortẽ, §. libertus, ff. de cond. indeb. ubi tar-

41 ctat de iſta obligatione antidotali. † Quo ad ſecundum legem, ſ. de iure naturali ſecundario, quod dicitur rationis, ſimiliter concludo, quod eſt immutabile, & etiam hodie eſt in uſu, prout eſt religio erga Deum, & erga

erga parẽtes,& patriam,ut alia ſimilia,quo patet ad ſenſum,& probatur 5.diſ. in prin. & in c.fi.§.is itaque,& ibi not.6.diſt.& dic. § ſed naturalia. Et quod iſta ſint hodie in obſeruantia,patet,quia omni iure ſunt iſta præcepta naturalia cõfirmata,nam religio erga Deum confirmantur per legem Moſaicam,ut not.gloſſ.in c. quid in omnibus 32.quæſtio.7.& habetur Exo.c.20.Deu.ca. 5.item per legem propheticam,ut habetur Ioſue,c.1.ubi ait. Hoc diligentiſſime præcauere, vt diligatis dominum Deum veſtrũ, & Thob.cap. 4. Omni tempore benedic. Deum,& opere ab eo,ut uias tuas dirigat, & in Pſal.116. Laudate dominum omnes gentes, laudate eum omnes populi. Item per leg.ciuilem,ut trahitur in epiſtol. inter claras.C.de ſum.Trinit.Item per l. Euang. per quàm traditur illud præceptum. Dilige dominum Deum tuum ex toto corde tuo,&c.ut habetur Matth.22.& Luc.c.10. & Marc.cap.12.Item per l.apoſt.& canon. eſt pluſquam clarum.Item habere religionem erga parentes,& patriã,patet,quia etiã hodie filius,qui eſt inobediẽs patri, vel matri,poteſt exhæredari ex 14.cauſis,quę narrantur in §.cauſas in authentic. ut cum de app.cogn.

42 † Item,quia ciuis derelinquens patriam ſuã periclitantem perdit priuilegia ciuitatis illius ſecundum Bald.in l.2.in fin.Cod. de infra. exp.quem ſequitur Alex.in l.ueluti in add.
43 ad Bar.ff.de iuſt.& iu.† Hinc dicit Caſſiod. lib.1.epiſt.20.unicuique patria ſua charior eſt,Deum ſupra omnia ſaluum fore quæritur,ubi ab ipſius cunabilibus commoratur,feris datum eſt,agros ſyluaſque quærere,hominibus autem fures patrias ſuper cuncta diligere, aues ipſæ per aera uagantes proprios nidos amant,erratiles feræ cubilia dumoſa feſtinant,uoluptuoſi piſces cauernas ſuas perquirunt,cunctaque animalia ibi ſe ſenſerunt refugere,ubi longiſſima cupiunt
44 ætate conſtare.† Quo ad 3. leg. ſcilicet de iure gentium.concluditur ſimiliter, quod eſt ius immutabile,ex quo largo modo appellatur ius naturale,ut in §.ſingulorum inſtitu.de re.diu.unde etiam hodie ſeruatur, quod patet,quia Princeps non poteſt regulariter ſtatuere contrarius gentium puta, quod aliquis ſine cauſa priuetur dominio rei ſuæ, quod dominium eſt de iure gentium leg.ex hoc iure.ff.de iuſt.& iure.& ibi glo.in ver.dominia innuit,quod etiam ius diuinum fauet huic iuri gentium.Item dicitur conſtitutum ex diuina prouidentia, ut in §.ſed natura inſt. de iu.nat. qui §.ſciendum communem intellectum glo.& doct. ibi intelligitur loqui etiam de iure gentiũ, quod ſit immutabile. Et quod Princeps nõ
u poſſit diſpenſare contra ius gentium u ſine cauſa,tenet Innoc.in cap.quia plerique circa fin.de immun.eccl.& Arch.in cap.iu.ciuile 1.diſtinct.& Bald.in leg.reſcript.colu. penul.in fin.C.de precib.impetr.off.in uer. Tertio quærunt,&c.& glo.& Barto.in l.fi. & ibi communiter doct.C.ſi contra ius,uel vtil.pub.& Felyn.plene in cap. quæ eccleſ. colu.10.de conſt.& ibi etiam Abb.& doct. idem tenet Iaſ.in l.3.§. ſi is, pro quo. colu. 2.ff.quod quiſ.iu.Hoc etiam patet ad ſenſum,quia omnes fere contractus ſunt de iure gentium, & tamen hodie ſunt in uiridi obſeruantia, ut d.leg.ex hoc iure.Item bella & ſeruitutes etiam hodie ſunt in uſu,ut uidemus in quam plurib. titulis iu.ciu.tractantibus materiam ſeruorum.Item diſtinctio dominorum eſt ita hodie ſicut olim,& ſic de alijs exemplis. Bene uerum eſt, quod in quampluribus capit.iuris gent.eſt diſtinctum,& limitatum per ius ciuile, ut uidemus per uſucap.quæ extinguit dominium. Item,in teſtamentis,in quibus requiruntur ſeptem teſtes,ſed de iure gent. in ore duorum,uel trium ſtat omne uerbum,ut habetur in cap.nouit de iud.& ſic de alijs exem.
45 plis.† Item,ex cauſa poteſt Princeps limitare & diſpenſare contra ius gentium in aliquo eius cap.licet non tollere id totum, ut tradit plene Felyn.in dicto ca,quæ in eccleſiarum,columna decima, cum multis ſeq. de conſt.ſicut etiam princeps poteſt limitare ius diuinum,& illud diſtinguere & modificare,ſecundum Felyn.plene in dicto capitulo,que in eccleſiarum, columna deci-
46 ma cum ſex.ſeq.† & Abb.in cap.fi. colum. 2.& 3.de conſuetud.ut tractat etiam,quan
x do poteſt induci x conſuetudo contra ius diu.uel gentium,& concludit,quod ſemper poteſt induci conſuetudo,quando non eſt inductiua peccati,ſecundum eum.

47 † Quo ad quartam legem,ſcilicet Moſaicam, an ſit hodie in obſeruantia, dic quod
y in leg. y Moſaica ſunt quædam præcepta

moralia,& quædam myſtica,quæ loquuntur in figura. Quo ad præcepta moralia,eſt in uiridi obſeruantia, quia dicitur lex naturalis,quo ad illa,& eſt immutabilis,ut ſunt illa 10. præcepta,quæ mores concernunt. Quo vero ad præcepta myſtica.quæ sũt ſacramẽtalia,vel cærimonialia dicta lex Moſaica eſt mutabilis & ut plurimum non ſernatur ex aduẽtu Chriſti,ita hæc omnia declarat tex.cum glo.in c.fin.§. his itaque 6. diſtin & Abb.in c.ſi colum.2. de conſuet.
48 † nam lex Moſaica loquebatur in figura, deinde per aduentum Chriſti ſucceſſit lux, & ueritas in mundo,quæ omnia uelamina ueteris teſtamenti aperuit,& illuſtrauit, ut dicit pulchre *Bald*.in cap.translato in fine de conſt.& ſic per legem euangelicam, & apoſtolicam fuit ſublata lex Moſaica in præceptis myſticis,vt in locis præallegatis.
49 † Verum,eſt aduertendum,quod dicta lex Moſaica fuit ſublata ab aduentu Chriſti inter ipſos Chriſtianos,nã Iudæi adhuc ſeruant ipſam l.Moſaycam,& viuunt ſecũdum eam,ut nota.Cald.in conſil. 30. in titul.de teſta. ubi dicit, quòd in teſtamentis, & ſucceſſionibus Iudæi ſeruant l.Moſaicam. Idem tenet Fely.in c.Iudæi,el ſecundo, columna ſecunda de *Iudæ*.vbi dicit, quomodo lex Moſaica derogat iuri ciuili in ſucceſſionibus iudæorum ab inteſtato, & ſeruatur quod habetur Num.ca.26.& dicit Calder.in cõſi. 10.in titul.de conſt. quòd lex Moſaica,eſt ius ſpeciale iudæorum, adeo quod illa ſeruatur principaliter inter eos,& ea demum deficiente, ſeruatur ius commune,& ſic derogat iuri Romani. quo ad iudæos, idem tenet Soc.in conſi.72.in fin.in 1. uo-
50 lum.† Similiter,quo ad iuramentum, ſeruatur lex Moſaica inter iudæos, quia iurãt per legem *Moyſi*,& ſuper decem præceptis ut declarat Spec.in titul.de iur.calum.§.reſtat.col.fi.uerſ.ſed pone iudæus,&c.Felyn. in cap.fin.colum.1.in fi.de iudæ.& Abb.in cap.1.colum.4.verſiculo,qualiter.de iur.calum.& Socin.in conſilio 67.colum.10. in primo volumine,& *Bartol*.in l.iuſiurandũ. §.ait prætor in fin.ff.de iureiuran.& Andr. de Iſern in conſtitut.ſi quis in poſterum, columna penultima, & Ioan. de Imol. in clementina prima, & ibi etiam Card. in quinta quæſtio.de teſt.& Angel.in conſil.o
51 94.† Sed quid ſi iudæus iurat ſuper contractu inualido, an tale iuramentum confirmet contractum iudæi,ſicut Chriſtiani,iuxta c.cũ contingat de iureiuran. Hanc quæſ. plene attingit Socin.in conſi.65.col.antep. & conſ.66.col.antepen.& pen.in 1.volum. vbi concludit,quod tale iuramentum iudæi non firmat contractum,mouetur ipſe,quia iuramentum contractus confirmatorium tunc ſeruatur,quando ſeruari poteſt ſine diſpendio ſalutis æternæ,ut d.c.cum contingat,ſed in iudæis illud diſpendium non cõſideratur,quia ſunt damnati ſiue obſeruent iuramentum,ſiue non,ex quo non ſunt baptizati,ergo ſequitur,quod de eorum iuramentis non eſt curandum,nam dicit ipſe, quod iſtam obſeruantiam introduxerũt canones, ne perdatur animi iurantis propter periurium quæ perditio animæ,non conſideratur in iudæis,cum ſint,perdit abſq.hoc ſecundum fidem noſtram. Cõcludit ergo, quod tale iuramẽtum iudæi nihil operatur.
52 Hanc ẽt opinio † per eandem rõnem tenet Lud.Rom.in conſilio 155.inc.præmiſſum laudum in fine,ubi concludit,quod iudæus non cõpellitur ad obſeruantiam iuramenti in compromiſſo appoſiti, & illud dictum refert ſimpliciter Iaſ.in l.tertia.§ iurari,col. 4.ff.de iureiu.idem tenet Paul. de Caſtr. in conſ.90.col.fi.in ſecundo uolumine, quod conſ.incipit,uiſa quidam ſcriptura,&c.Cõtrariam partem tenet *Pet*.Phil.Cor.in conſil.45.columna tertia,in litera C, in primo volumine, vbi expreſſe tenet,quod iuramẽtum iudæi cõfirmat contractum per ipſum celebratum,qui alias erat inualidus, idem tenet Lodouic.Rom.in l.qui ſuperſtitis ff. de acquirend.hæredita.& *Bald*.in capitulo primo,§.item ſacramenta,columna quarta de pact.iura firm.ubi dicit, quod *Imperator* arctat eos ad obſeruantiam iuramenti, licet Socin.in dicto conſilio 66. columna penultima,in primo uolumine,det reſponſum,& ſenſum ad illud dictum Bal. dicto.
53 §.item ſacramenta. † Poteſt corroborari iſta ſecunda opinio, quia iudæus iurans per legem ſuam compellitur per iudicem Chriſtianum ad obſeruantiam iuramenti, imo punitur de periurio,ſicut Chriſtianus, ſi non obſeruet,ita dicit Andr.de *Iſern*. in d.conſtitut.ſi quis in poſterum,column.penult. & idem Andr. in conſtitutio.eos qui ſcienter in princip. & tenet idem Socin.

in

in d.conſi. 86. colum. antepenultima. verſ. primus quidem, &c. in primo uolu. ubi dicit, quod iudęis periurus poteſt puniri per eccleſiam, non pro eius anima, quia eccleſia non curet de anima iudęi, ſed ut caſtigetur eius corpus ratione delicti, ne remaneat impunitum, l. ita uulneratus, ff. ad l. Aquil. idem tenet Matth. de Afflict. in conſti. eos. qui ſcienter, col. 6. verſic. 10. quarto

54 &c. Hic uidemus, † ꝙ licet alius iudęus nõ poſſit iurare per Chriſtum, nec per Euãgelia, cum hoc dicatur facere in contemptũ Chriſti, ex quo non credit in Chriſto, ut declarat Iaſ. in d. l. 4 §. iurari, col. 4. ff. de iureiuran. & Barto. & Mod. in rub. ff. de iuſt. & iu. & habetur in ca. & ſi Chriſtus de iu-

55 reiurando. † Item, quia iudæus dicitur blaſphemia Chriſti, ſecundum Soc. in conſi. cij. col 3. in 1. uol. ſi tamen iudæus iuraret per Chriſtum cogi poteſt ad obſeruantiã iuramenti ita tenet Alex. in d. §. iurari, col. pe. in fi facit tex. & ibi gl. in c. mouet. xxij. q. 1. Concluſiue ergo uidetur dicendum ꝙ ſi iudæus iurat in cõtractu inualido debet compelli per eccleſiam ad obſeruantiã iuramenti, non ratione animæ, quia eccleſia non curat de eius anima cap. gaudemus de diuor. ſed ut caſtiget eius corpus, ratione delicti, quia ſi iudæis non cõpelleretur ad obſeruantiam iuſt, fruſtra dicerent doctrinæ præallegare iudæũ puniri de periurio, quia licet periurare. In iſta uarietate puto concordari poſſe opin. & dico ſic. Aut iudæus contrahit cum alio iudæo, & tũc procedat prima opin. Soci. ſcilicet, quod contractus non firmetur iuramento, quando de ſe eſt inualidus. Hinc eſt, quod donatio inter uirum, & uxorem nõ firmetur iuramento, inter iudæos. Similiter alienatio rei ducalis minime firmatur iuramento inter iudæus, tunc. n. uendicant ſibi locum rationes Soc. & ꝙ dicit Bal. in d §. nõ ſacramenta, colum. iij. de pace iuram. firman. ubi dicit, quam uincula ſacramẽtalia non cadũt in his, qui nõ ſunt de ſacris, pul-

56 li. † & nã de iure ciuili, qñ contractus eſt inualidus, non ualet ẽt iuſm in eo appoſitum, l. non dubium, C. de leg. & l. ſi quis in quili nos in fi. ff. de leg. 1. ſed de iure canonico, qđ ius habuit reſpectũ ad ſolam animam fuit inductũ, ut quando poteſt ſeruare ſine interitu ſalutis ęternæ iuramentum ſeruari debeat, ne anima pręiudiciũ patiatur propter periurium, ut d. c. cũ contingat de iureiurando & c. licet mulieres de iureiurãdo lib. 6. ubi ꝓprie dicit tex. tale iuſm ſeruari de iure canonico, unde quia iuſm ligat animam, & ius canonẽ habuit reſpectum ad animam, ideo uoluit talem contractum inualidum iuramento firmari.

57 † De anima iudæorum ſe nõ impedit eccleſia, ut d. c. gaudemus, de diuor. quia iam damnata eſt, ut dicit Pau. de Caſt. in d. conſil. 90. colum. 2. in 2. uolum. ius ergo canonicũ relinquit talem contractum iudæorũ in meram diſpoſitionem iuris ciuilis, quia dempto iure canonico remanet diſpoſitio iuris ciuilis, quæ ſeruatur in iudæis, quãdo contrarium non reperitur in lege Moyſi, ut ſupra dici, & eſt tex. in l. iudæi. la prima. C. de Iud. ſed per ius ciuile tale iuramentũ eſt nullum, ut d. l. non dubium, ergo ſequitur, quod iudæus non compellitur ad obſeruantiam eius, cum nullum ſit, & nõ eſt obligatorium, & propterea minime poteſt tunc puniri de periurio, quia non fuit ligatus iuramento, & ita procedunt rationes Soc. in d. ſuis conſilijs, & Lud. Rom. in d. conſil. 155. in fine ad iura. quæ dicunt Iudæos compelli ad obſeruantiam iuramẽti & puniri de periurio, de facili põt reſponderi, quia loquuntur in iuramento ualido, quãdo eſt præſtitũ ſuper actu ualido, quia tunc ligat de iure ciuili & punitur contrauenien s ratione delicti, ut quando Iudæus eſſet triſtis, ſecus ſi iurat ſuper actu inualido, ut in q. propoſita. Aut Iudæus contragit cum Chriſtiano, & tunc procedat opinio contraria, ſcilicet, quod contractus inualidus firmetur iuramento, nõ pro ſalute animæ iudæi, ſed ne Chriſtiano decipiat, & ne ſit melioris conditionis Iudæus, quã Chriſtianus, arg. Seruus, ff. qđ ui, aut clam. & l. non ſolum, ff. de noxa, & quod nota gl. in c. poſt miſerabilem, de uſur. & hanc diſtinctio. in effectus tenet. Pau. de Caſt. in dicto conſi. 90. colum. fin. in ſecundo uolumine, & ita cum iſta concordia pertran-

58 ſeo, quam puto ueriſſimam. † Similiter ſeruatur lex Moſaica ĩter iudæos quo ad matrimonia, ut habetur in c. gaudemus. §. fi. de diuor. & in c. de infidelibus de conſanguinitate, & affinitate, & not. Abb. in c. fi. qui fil. ſint leg. in quibus locis probatur, ꝙ

Iudæi,

a Iudæi contrahunt *a* matrimoniũ in gradu prohibito per ius canonicũ,& ſeruant præcepta legis Moſaicæ,& poſsũt facere diuortia,& ſic ſoluũtur matrimonia inuita,ꝑ libellum repudij, quia hoc permittitur lege Moſaica,ut habetur Deu.c.23.in fin.& declarat Bal.in conſi.428.in 5.uol. & Soc in cõſ.66.col.antepen.& cõſ.70.conſ.71.col.
59 2.in 1.uol.in quibus locis dicitur,† ꝙ quo ad ſpiritualia Iudæi nõ ſunt ſubiecti eccleſiæ,nec iudicantur ſecundõ canones,ſed ſecundum ritus eorum,unde cõtrahunt matrimonia in gradu prohibito.et cõmittunt repudiũ,idem tenet Fel.in c.ad hæc de Iudæ.ubi dicit referendo Flor. quod inter iudæos patruus poteſt ducere neptem in uxorem.
60 † Permittitur ergo *Iudæis* facere actus, ſecundũ ritus eorũ,dummodo nõ tendant in contemptum fidei Chrianæ,ut d.glo.in ca,qui ſincera 45.diſ.& eſt tex.in l.iudę.C. de iud.facit quod dicit Io. And. in ca. licet de reg.in nouel.ubi tenet ꝙ ſi iudæus facit aliquid in cõtemptum fidei Chriſtianę, vt quia ponit crucem ad ignẽ,uel aliud ſimile ꝑdit omnia,quę ſunt ſibi permiſſa de iu
61 re noſtro.† Quod facit pro limitatione illius q.an iudæi gaudeãt imminuitate chriſtianorum, quã tãgit Iaſ.in rub. ff. de inſt. & iu.in fi.& Soc.plene in conſi.62.& cõſi. 20.in 1.uolu.nã ſi deprehenderetur iudeis feciſſe aliquod in contẽptu fidei chriſtianę,debet oĩ immunitate,& priuilegio chriſtianorum priuari per illud dictũ *Io.* And.
62 † Seruatur etiam lex Moſaica inter iudæos
b *b* quo ad circũciſionẽ,l.circuncidere.ff. ad leg.Cor.de ſicc.& quo ad alias cęremonias
63 ut in locis præalleg.plene traditur.† *D*.cũ tur enim cæremoniæ,proprie ſacrificia iudæorũ,ut declarat gl.in d.c.qui ſincera 45.
64 dictã gl.2.† Quo ad quintam legem.ſ.propheticã.dicendum eſt idem, quod diximus de Moſaica,quia quatenus continet præcepta moralia, ſeruat inter chriſtianos eadẽ ratione,q a eſt ius immutabile, ſed quo ad
65 alia eſt immutabilis,per legem Euan.† q a per aduentum Chriſti ſucceſſit ipſa ueritas ſecundum Bal.in c.tranſlato in fi.de cõſt. & Bal.in l.bñ a Zenone.in fin.C. de quad. præſc.ipſe.n.Chriſtus dicitur ipſa ueritas, c in quadã de celeb. miſſ. & c. abijt 11.q. 13.& dicit Chriſtus,ego ſum uia ueritas,& uita,ut habetur Mat.c.38.& Io.34.& propter hoc dũ fuiſſet interrogatus Chriſtus a Pilato. Quid eſt veritas,noluit reſpondere,ne iactaret ſeipſum, q a ipſe erat ueritas ſecundũ *A*bb.in c.fi.& ſi Chriſtus col 2.de
66 iureiu.† Hinc dicit notab.tex.in d.c.abijt. 11.q.3. qđ illi,qui pro pecunia deponunt falſum teſtimoniũ,dicuntur uendere,Chriſtum pro precio, ſicut fecit Iudas ex quo uẽdunt ueritatẽ,quæ eſt ipſæ Xp̃s unde poteſt dici per illũ tex.quod falſus teſtis, qui pecuniã accipit,cõmittit idẽ ſcelus , quod
67 cõmiſit Iudas uendẽdo Chriſtum. † Idem dico in iudice,qui pecunia accepta peruertit iuſtitiam,proferẽdo iniuſtã ſentẽtiam, quia peruenit ueritatem,ut in c. cũ ęterni. de re iu.lib.6.& ſic tradit,& uendit Xp̃m, qui eſt ſumma iuſtitia per d.c.abijt. Sic ergo in propoſito,aduertẽte ueritate & luce in mundo ceſſauerũt figurę prophetarum quo ad pręcepta myſtica. cũ illa ẽt ſint de lege & teſtamen to ueteri, ut plures fuit dictum ſupra ea,quæ habentur in d. c. fin.§. his,itaq.6.diſt.& probatur in ca. ueritate. 8.diſt.ubi probatur, ꝙ ueritate oĩa cedũt.
68 † Quo ad ſextam l. ſcilicet de ciuili, quomodo,& & qualiter ſeruetur lex ciuilis hodie,patet ex ordine ipſarũ compilationũ: nam totum corpus iuris ciu.cõſiſtit in his uoluminibus, uidelicet in quinquaginta lib.digeſt.in li.cod.in lib. inſtrumentũ, & in nouiſſimo lib. authenticorũ,ut declarat Abb.in c.firmiter in fi illius prin.de ſum. Trin.& fid.cath.oẽs iſtæ li.iur. ciu. hodie ſeruantur quatenus una per aliã non reperitur correcta,quod patet,q a in publice in ſcholis legũtur.Poteris addere aliud ius ciuili huius regni quod conſiſtit in conſtitutionibus regni,& capitalis & ſtatutis regni & regijs nouellis pragmaticis,quę iura municipalia huius regni inducũt ius ciuile & obſeruantiam nouã in hoc regno, & quandoque corrigunt,quandoque limitant ius commune, prout dicã in proceſſu operis,
69 in ſuis opportunis locis.† Quo ad 7.le.ſcilicet Euãgelicam nulli eſt dubium,ꝙ inter chriſtianos eſt in uiridi obſeruãtia, cũ proceſſerit ab ipſo Chriſto,qui eſt ſumma ueritas,& ea continet ius diuinũ, & naturale immutabile,vt tex.& ibi glo & *A*rch. in c.humanum genus, 1.diſt.& appellat lex uitæ,quia concernit animã, ut dicit Spec.

iu

in proœ.1. parte col. 3. & conſiſtit in præcepto naturali, quod tibi nõ uis fieri, alter ne feceris, ut d.c. humanũ genus, & habẽtur

70 Mat.c.7.& Luc.c.7. † Item iſta lex Euãgelica, correxit in multis legem antequã Moſaicam, nam Deus antiquitus contulit legẽ & ſacerdotium in ipſum Moyſen in mõte Sinay poſtea cum placuerit mittere lucẽ immunde, & ueritatem, ſ. Chriſtum pro redemptione peccatorũ ipſemet Deus tranſtulit ſacerdotium de Moyſe in Chriſtũ, una cũ ipſa lege & de Chriſto fuit tranſlatum in Petrũ, ut d.c. tranſlato, & ibi glo. & doct. de conſt. per illã igitur tranſlationẽ illa lex antiqua Moſaica fuit trãſlata in legẽ Chriſti Euangelicã, unde nos Chriani, qui ſectantur Xpm, ſeruamus dictã legem Euangelicã pro ſalute animæ noſtrę tanq̃ legẽ nouã a Deo nobis datã, & quãtus iſta lex noua contigit legẽ Moſaicam, non ſer

71 uat lex Moſaica inter Chriſtianus. † Quo ad octaua legẽ. ſ. apoſtolicã, ſimiliter dicimus eã ſeruari inter Chriſtianus, cũ dependeat ex uoluntate eiuſdem Chriſti propter poteſtatẽ per eum tributã Petro, & Apoſtolis, ut d. c. tranſlato & declaraui ſupra dũ feci mentionẽ de hac lege apoſtolica, & cũ ueniat hęc lex apoſtolica ad declarationẽ, & quandoque ad modificationẽ legis Euãgelicæ, ut hẽtur in c. iam nunc 28. q. 1. & not. Spe. in d. proœ. col. 3. Nã iſtã ſimiliter cõtinet ius diuinũ nouum, & ius naturale immutabile, ut d. c. humanũ genus, & ibi gl. & Arch. 1. diſt. & in tãtum ſeruatur iſta lex apoſtolica, quod dictũ apoſtoli præfertur legi ciuili in deciſionib. cauſarũ tex. eſt

72 & ibi Abb. in ca. pen. de ſecun. nup. † Verũ eſt ſciendũ, ꝙ licet dixerim legẽ Moſaicã, quo ad pręcepta moralia eſſe immutabilẽ itẽ legẽ Euangelicã, & apoſtolicã ſimiliter immutabilẽ uerũ eſt, ꝙ non põt mutari in totum tollendo ipſam, tñ põt limitari, & in aliquo capite corrigi per ius poſitiuum

c ciuile canonicum. Nã princeps c poteſt diſtinguere, & limitare ius diuinum licet nõ in totũ tollere, ut no gl. & Doct. in l. fi. C. ſi cõtra ius, uel util. pub. & Ab pulchre declarat in c. fi. col. 2. & 3. de cõſ. & Fel. plene in c. quæ in eccleſiarũ. de cõſt. & põt eſſe exemplum, nam lex diuina dicit, non occidas, & tñ ius ciuile in multis delictis. & caſibus occidit hominẽ. Item ex diuina dicit, habeas in honore parẽtes. Et tñ ius ciuile pmiſit filio occidere patrem, qñ eſſet hoſtis. & rebellis patrię ſuę, l. minime. ff. de rel. facit ꝙ not. Bart. in l. poſtlim. §. filius. ff. de capti. & poſtl. reu ſimiliter lex diuina dicit, nõ furaberis, & tñ lex poſitiua uult, ꝙ ex neceſſita

d te famis permiſſum eſt furari d c. ſi q̃s ꝑ neceſſitatẽ, & ibi not. de furt. & ſic de alijs

23 ſimilib. † Quo ad nonã, & ultimã legem ſ. canonicã, nulli eſt dubiũ ꝙ eſt in uiridi obſeruãtia inter Chriſtianos, cum ſit facta a ſacris pontificibus, quibus data fuit poteſtas à Chriſto per mediũ, B. Petri, ut ſupra dixi, & eſt te. in cl. paſtoralis. §. fi. de re iud. tamen, quo ad eius obſeruãtiam recipit illã declarationẽ, quam facit Abb. in c. 1. de op. no. nun. uidelicet. ꝙ ſi lex canonica cõtra dicit legi ciuili, tũc ſi ſumus in materia concernẽte peccatũ, uel animam, ſeruatur

e lex canonica e in utroque foro, & lex ciuilis remanet correcta, ſi uero ſumus in materia nõ cõcernente aĩam, tũc qualibet lex ſeruatur in foro ſuo, ſed qñ eſt caſus deciſus a iure ciu. & dubius de iure canonico, ſeruatur ius ciu. in utroq. foro, idẽ econtra qñ eſt deciſus de iure canonico, & dubius de iure ciu. ſeruatur ius canonicorũ i utroque foro, ut ibi plene dicit Abb. & dr glo & doct. in c. licet ex ſuſcepto, de fo. comp. & Bar. in l. priui. & l omni nouat. C. de ſac.

24 ſan. eccl. † Hinc dicit Arch. in c. ſi inter 6. q. 3. ꝙ leges ciu. qñ non obuiant canonib. cenſetur tacite approbat, & confirmatæ per canones ſed qñ obuiant canonib. cẽſẽtur reprobatæ per canones, idẽ tenet Arch.

26 in c. de libellis 20. diſt. † Dicitur aũt ius canonicum quaſi ius regulatũ, nã canon. idẽ eſt quod reg. c. canon. 3. diſ. quod declarat

26 ut in c. ſi quis dogmata 15. q. 2. † Adde tñ, quod in cauſis miſerabiliũ perſonarũ ſeruatur ius canonicum in utroq. foro, dato quod canones cõtrariãtur legib. Item ubi ius ciu. foueret lucrũ odioſum, uel ſeparet quendã rigorẽ non ſeruatur in foro canonico licet per canones non reprobetur. Itẽ ubi ius ciu. ſtatueret æquitatẽ, ius canonicũ rigorẽ ſeruatur. ius can. ẽt in foro eccleſiaſtico. & con ius canonicũ, ita hęc omnia

27 tenet Fel. in c. in cauſis col. 1. de teſt. † Et intantũ urget, & ſeruatur lex canonica, qđ præfertur dicto cuiuslibet ſãcti in deciſionib. cauſarũ, nã ubi eſt canon ſummi Pontificis,

tificis ſanctorum patrũ,&ad interpretandũ iusdiuinũ ſtatur dicto ſummi Pontificis, & non ſanctorum,nec theologorũ, qñ opini o ſanctorum,vel theologorũ contrariaret legi canonicæ Ita dicit Abb. in c. tua ĩ 3.no de dec.& Fel.plene in ca. ne inuitatis de conſti.qđ tñ intelligo ſane procedere in deciſionib.cãrum,ut ſupra dixi, nam quo ad cauſas decidendas,creditur potius ſummo Pontifici,& eius canoni,quam ſanctis & eſt ratio,quia ſummi Pontifici fuit data poteſtas legis condendæ,& non ſanctis, ut d.cl.paſto.§.fi.de re iud.ita dicit Abb.in d. c ſua in 3.no.& Fel.in d.cap.innitaris.Pro hoc eſt tex.in cap.per uenerabilem,qui filii ſint l.& Abb.in c.qualiter,& qñ,in 1.no.et 2.de accuſ.Secus eſt,quo ad ſolam interpretationem diuinæ ſcripturæ,non ad deciſionem cauſarum, quia tunc potius creditur dicto ſanctorum,quam ſummo Pontifici, ſecundum gl.in c.1.in gl.1.diſt.20.diſt. et Abb.in d.c.ne innitaris,circa fi.et ibi etiã

78 Fel.in 2.col.uer.ſecundus caſus,&c.† Item intellige, niſi dictum alicuius ſancti eſſet conforme cum nono uel ueteri teſtõ,et ſic eſſet munitũ auctoritate noui, uel ueteri teſtamenti,quia tunc præfertur cuicunq. legi,ãt ſummi Pontificis in deciſionib. cãrum.Gl.eſt,quæ cõiter ad hoc allegatur,in c.de libel.20.diſt.& tex.cum gl.in c.placuit § 1.33.q.1.et Ab.in c.tua,de dec.& in d.ca. qualiter,& qñ el 2. in 1.not.de ac. et Alex. in l.1 col.9.ff.ſi cer.pe.et Fel.in d.c.ne innitaris uer.tertius caſus de conſt.Et ratio eſt ſecundum Doct.in locis præall. et maxime Abba.in d.c.qualiter,et qñ, quia tunc Papa diſponens cõtra teſtm̃ nouum uel uetus,dicitur diſponere contra ius diuinum, et ſic dr̃ potius errare,q̃ legẽ facere, ut not.

79 gl.in c.a nobis de deciſio.† Quod tamen limita,niſi Papa diſponeret ad limitationem iuris diuini,ꝙ facere põt ex cauſa, vt ſupra dixi,per ea quæ no. Abb.in ca.fi.col. 2. et 3. de conſi.nã tunc creditur potius legi põtificis,ei non derogatur per auctoritatem ſancti,q̃uis conformẽ cum teſtamento ueteri uel nouo,quia ipſa auctoritas ſãcti tunc limitatur,ſicut limitatur,et ipſum ius diuinum,ita declarat Fel.in d c.ne innitaris uerſ.tertius caſus,ibi,ſed cõſidera,etc. eſt de mente Abb in d.ca.qualiter,et qñ in 1.no.dum allegat.Inn in d.c.quæ in eccleſiarum. Et de hac ptãte Papæ, de plenẽ per Alua.in cap. 1. epiſcopum,uel Abb.in uſſ. ſeu.ceſſante aũt diſpoſitione ſummi Pont. Poſſunt dicta ſanctorum allegari ad deciſionis cauſarum.Ita tenet Abb.in ca. cum apoſtolica,in 3.not.de his quę fi. a pręla.et Abb.c.certificari in 3.not.de ſep.et in c.cũ cãm in uet.no.de elec.ubi loquitur del. di

80 uina.† Vidimus hucuſque declarationem nouẽ legũ,q̃ fuerunt in tpe a creatione hominis. Poſſet mõ dubitari, an lex diuina, ſeu ius diuinum ſit aliquod ius ſeparatim a dictis nouem iurib.Dic,ꝙ non,ſed includitur in dictis nouẽ.Nam oẽs leges de mũdo diſtinguuntur in duo mẽbra.Aut.n.ſũt diuinæ,aut humanæ,ſeu poſitiuæ,c.oẽs leges 1.diſt. Leges diuinæ ſunt quæ diuina prouidentia ſunt conſtitutæ, et in hoc mẽbro comprehenditur lex Moſaica, lex ꝓphetica,lex euangelica, et lex apoſt. ut patet ad ſenſum q̃a oẽs iſtę leges habuerũt originem ab ipſo Deo,ut ſupra declaraui.

81 † Itẽ ſub hoc mẽbro legis diuinę põt cõphendi ẽt ius naturale,et ius gentium,q̃a diuina fuit prouidentia cõſtitutũ.§.ſed naturalia inſ.de iure nat.et probat̃ in d.c. oẽs l. et tenet Abb.in ca.fi.in 4.in no.de cõſe.ve

82 tuſt.et gl.in c.ius nat.1.diſt.† Humanę vero leges dñr leges poſitiuæ,q̃ ſunt conditæ ab hoĩb.ad eorũ beneplacitũ, ꝓ ut eſt ius ciuile poſitiuũ,et ius canonicũ poſitiuum .ſ.ꝙ fuit factũ a Pontificib. nã tale ius canonicũ inquantũ eſt poſitiuum, põt ẽt dici ius ciuile ad dr̃iam iuris diuini,ex quo eſt mutabile,ſicut ius ciuile.Ita tenet Bald. in c.licet vniuerſis,item no. de teſt.ubi appellatius canonicum,eſſe ciuile,quãtus nõ continet legem antiq̃, vel euangelicã. Idẽ tenet gl.in d.c ius naturale 1.diſt.licet quidam dicant,qđ lex canonica ſit ius diuinũ ꝑ c.filius de teſt.et c.minus de iure et c.1.de iura.cal.tñ contrariũ probat tex.et ibi Ab. in 3.no.in c.non dẽt de conſang.et af. ubi leges põtificũ appellãtur ſtatuta humana. Pro concordia tñ iſtorũ iuriũ,multũ placet diſtinctio,q̃ facit Bal.ĩ d.c.licet uniuerſis,de teſt.et eſt de mente Ab.in d.c.col. 3. in 7.no.de iur.cal.et in d.c.nimis.col. fi.ut dicamus,qđ lex canonica ſit in partem diuina,et in partẽ poſitiua. Nã diuina dr̃,q̃tus eſt extracta a lege diuina Moſaica, uel noua,et quantus cõtinet illa diuina præcepta

pta,quę in nouo,& ueteri teſtamento ſunt ſcripta. poſitiua uero dicatur,quantus cõtinet illas diſpoſitiones,quæ ſunt factę per Põtifices ad corũ beneplacitum,quæ ſunt mutabiles,q̃a hoc reſpectu dr̃ ẽt lex ciuilis,ut ſupra dixi,& ita loquitur dictũ c.nõ
83 dẽt.† Quid aũt de iure *f* Feudorũ, an di-
f catur ius ſeparatũ a dictis nouẽ iuribus?
g Dic q̃ nõ ſed includitur *g* ſub iure ciuili.
Nam iſtud ius Feudorũ appellatur ius cõ-
h ſuetudinarium, *h* q̃a leges feudorum dñr uſus,& cõſuetudines feudorũ, ut patet ex prima rub. Feudorum,& not. And.de Iſer. in proę.Feu.col.fi.& tangitur per oẽs ſcribentes in præludiis Feud. unde dicitur ius nõ ſcriptũ q̃a eſt cõſuetudinariũ, ergo eſt ius ciuile,ut in §.conſtat,& §.ex non ſcrip. inſt.de iu.na. Et ita hoc ius Feudorũ inter leges ciuiles numerat Abb.in c.firmiter in
84 fi.illius prin.de ſum. Tri.& fi.cath. † Fuit aũt compilatus liber feudorum a quodã Oberto d Octo,q̃ fuit magnus.I.C.& fuit ciuis Mediolanenſis,ut inquit tex.in c. 1. quæ ſit prima cauſa bene.amit.ita hoc declarat. Alu.in c.1.in prin.de feu.cog. & in c.1.in prin.in q.cau.feu. amm.Poſtea ne ſcholis publicis, & fuit ſemper lectus in ſcholis publicis,& fuit cõiter approbatus fuit factus ex hoc authẽticus,& habet plenã fidẽ, ſicut aliæ leges ciuiles ſecundum And.de Iſer.i præ.feu.in 1.q.& Mar. Lau. & cõiter Doct.in præl.feu. Idem tenet uir magnæ auctoritatis Iac.de Bel.in c.1.§.fi. de his,qui feu.dat.poſ. ubi hoc bene ꝓbat per quatuor argumẽta, cui Iac. de Bel.eſt ualde credendũ in materia Feudorũ.hinc Io.de Imo in c.cęterũ,col. 1. de iud.dixit, q̃ quã do in materia feudali ſũt uarię opin. Doc. credendum eſt potius Iac. de Bel.quã aliis,ex quo Iac.de Bel.fuit ualde peritus in hac materia,& pluries legis hunc titulum, & librum Feudo & ipſe proprie Iaco.de Bel.in d.c.1.§. fi.de his qui feu.da.poſ.teſtatur ſe legiſſe librũ Feudorũ octo uicib. Et illud dictũ Io.de Imol.refert Iacobinus in ſuo trac.feu.in uer.dicti q̃ uaſalli ꝓmiſerant nõ cõmitere fellonĩã. &c. col.19.hãc ẽt opi.q̃ liber Feu.ſit authẽticus, tenet Iaſ.
85 in prœl.feu.in 1.& 2.col.† Qualiter autem hodie ſunt in obſeruãtia iura feudorũ? Dic q̃ in Regno noſtro Siciliæ primo ſeruatur cõſtitutio regni,& ubi eſt dicta cõſt.tractãs materiam feudalem, prefertur omni iuri tam cõi,quam cõſuetudinario,ut dicit tex. in proœ.conſt.§.fi.& in cõſt. parit, & tenet And.de Iſer.in c.1.in fin.de feu. cog. & eſt tex.in conſt.ut uniuerſis,& ibi gl.in ue.aut ceſſante,aũt cõſtitutione, tunc in materia feudali recurrimus,ad ius conſuetudinariũ, & ſic ad librũ feudorum . quod ius quoad
86 hoc præfertur iuri cõi. † Vnde cãę feud. 1. deciduntur per iura feudorũ,& poſtea quãdo caſus nõ reperitur deciſus per iura feudorum,recurrimus ad ius cõe,tex.e,ibi Andr. de Iſer.& omnes ſcribẽtes in d.ca. 1.de feu. cogn.maxime Iac.de Bel.ibi,& Mar. Lau. & Iaſ.in l.1.col.15.C.de iure emph. & Ale. in conſi.55.col.4.in 4.uol. Et tunc,quia iura communia tractant pręciſe de feudis,recurrimus ad iura loquẽtia de vſufructu,& emphyteuſi,arguendo de ſimilibus ad ſimilia hoc probatur ex his,quæ dicit Bal in d.c.1. col.2.ſuper gl.2.de feu.cog.ubi dicit,quod cauſę feudales,quę non reperiuntur deciſæ per cõſuetudines feudorũ deciduntur ꝑ argumẽta iuris ciuilis,idẽ dicit Ale.in conſi. 5.colum.2.uerſ.pro hoc facit.&c.in 5.uol.
87 † Item probatur per regulam,quę dicit, q̃ validum eſt argumẽtum de emphyteuſi ad feudum,& ecõtra,ut declarat plene Iaſo.in d l.1.colu.14.& 15.C.de iu.emph & Petr. Phil.Cor.in cõſ.117.col.6. 1.ivol. & Lud.
88 Rom.in conſ.112.colu.1. † Sed quia dixi ceſſante iure cõſuetudinario,recurri ad ius quęro cõe, de quo iure communi intelligitur , an de ciuili.uel de canonico. Iſta eſt pulchra quæſtio , & poſſet accidere in aliquo caſu,in quo ius ciuile uariaret a iur.canonico,quia declaraui ſupra,q̃ tũc quodlibet ius ſeruatur in foro ſuo,an ita ſit dicendum in feudo? Dic q̃ non imo tunc cã feudalis decideretur ſecundũ ius canonicũ,nõ aũt ſecundũ ius ciuile, q̃ ius canonicũ ſeruaretur in utroq.foro,& hoc ꝑp iuramen-
K tum, K q̃ interponitur in feudo per uaſallos,Illud fuit ſingulare dictũ Bal. in c. Imperialẽ,§.fin.col.4.uer. q̃ro ſi pares ſunt ſuſpectę,&c.de proh.feu.al.p Feder. & illud dictũ ſequitur Ale.in d.conſ.col. 4.in prin. ver.accedit i 5.uol.& Barb.in add.ad Abb. c.1.de op.no.nun.in add.quę incipit,An leges,&c.& Felin.in c.in cauſis,colu.1.circa fi.de teſt. per quod ſingulariſſimum dictũ poſſunt dec.di multę quęſtiones in ma-

89 ria feudali.† Hinc poſſet inferri p illud dictũ, ꝙ non diceretur deſerta appellatio in cauſa feudali, per non pręſentationem proceſſus intra quinquaginta dies, ſecundum conſt. appellationũ tpa, quia habemus ius canonicũ contrarium, ſ. tex. in cle. ſicut de appel. qui dat integrũ annũ ad proſequendũ, & illa conſtitutio eſt iuris ciuilis, & nõ loquitur præciſe de feudis, unde ſeruaretur ius canonicum, & idem poſſet dici in omnibus caſibus, in quibus differt ius ciuile à canonico, ſed hoc non pono pro conſtant.

90 † Item inquantum dixi, ꝙ conſuetudines Feudorum præferuntur iuri cõi in cauſis feudalibus, intellige, qñ cõſuetudo, & uſus feudorũ eſt rõnabilis, ſecus ſi irrationabilis, q̃a tũc nõ ſeruatur, nam dicitur potius corruptela, ut no. And. de Iſer in c. 1. § morib. ſi de feu. fue. contr. & eſt glo. in c. 1. in gl. 1. de feu. cog. & ibi And. & Alij Doc. Itẽ tenet And. de Iſer. in proœ. feu. col. 4. in 1. q. pro hoc eſt tex. in c. cũ tanto. de conſ. &

91 in c. non dẽt, de conſang. & affi.† Itẽ illud quod dixit, ꝙ cõſuetudines feudorũ præferuntur iuri cõi in deciſionib. cauſarũ, intel

l lige, *l* quãdo caſus eſt expreſſe deciſus per uſus feudorũ, ita dicit Bal. in l. 1. & 2. C. de ſuis. & leg. & in l. cũ oportet ĩ fi. illius prin. C. de bo. quæ lib. Alias non ſumitur argm̃ à cõtrario ſenſu in uſib. Feudorum, ſed re-

92 currimus ad ius cõe† quia argumentum à contrario ſenſu, non dicitur expreſſa deciſio, ſed potius quædã cõiectura, l. apud antiquos. C. de fur. & ibi gl. & dr̃ ſubauditus intellectus, ſecundũ Bald & ibi gl. fi. in l. 2. C. de cond. in ſer. ita notabiliter tenet Ale. in conſ. 8. col. fi. in 5. uol. & Iaſ. in l. 1. col.

93 15. C. de iu. emph.† An aũt iura Feudorũ ſeruẽtur in feudis eccleſiaſticis, cõiter tene

m tur *m* quod ſic, ſecundum *Bal.* in c. cæterũ col. 1. uer. nota ibi ab eccleſia, & c. de iud. & Alex. in cõſ. 10. col. 2. in 5. uol. & Fel. in ca. 2. col. 23. uerſ. de diuerſorũ, & c. de reſc.

94 † Quod autem de iure Longobardo, an ſit ius ſeparatum ab illis nouem legibus? Dic quod nõ, ſed includitur etiam ſub iure ciu. cum iſtud ius Longobardum fuerit ſimiliter conditũ ab Imperatoribus, & Regibus ſicut alię leges ciuiles. Nam fuerunt quidã reges *Apuliæ*, qui condiderunt illud. Qui reges primo uenerunt de Germania in Sardiniã, & de Sardinia in Apuliam, ut teſtatur Ale. in l. pro hærede. §. fi. ff. de acq. hær. & erant prout ipſe dicit, quidam reges habentes lungam barbam, & ideo fuit appellatus ius Lõgobardum. Idem etiam tenet Odofr. quẽ ibi refert Bal. in auth. hos data C. de don. ante nup. Fuit aũt cõpilatus dictus liber Longobardorũ a quodam Carolo, ut ſentit glo. in c. 1. 3 q. 1. & dicit Ale. in d. l. pro hærede. §. fi. unde appellatur capitularĩu Caroli ſecundũ gl. in c. quocunq. 12. q. 1. & declarat Aluar. in pludijs feudorũ, col. 3. in 4. q. princ. Ex quo tpe fecerunt iſti Lõgobardi, & quanto tpe durauerunt & de geſtis corũ, habet plene per Archiepiſcopum Florentinũ in 12. lib. ſuorum hi-

95 ſtor. in 3. par. c. 1.† Sed iuxta hoc pro complemẽto, q̃ro de utili, & ardua q. videlicet,

n An illud ius Lõgobardũ *n* ſit hodie ĩ uſu, maxime in hoc regno Sicilię, & an pręferatur iuri Rom. iſta eſt ardua quęſtio, & multum uẽtilata inter Doctores, & aduocatus huius regni, & ſępius uidi de ea dubitari, & nũquã uidi, nec potuit claram deciſionem inuenire, q̃a multi Doctores tangunt, & oẽs in concluſione ſicco pede pertrãſeunt, nõ reſpõdẽdo ad una cõtraria. Vnde poſtq̃ caſualiter euenit, ut ipſa tãgerẽ, intendo ea plene diſcutere, ſaltẽ ut apertã uiam conſiderandã alijs, & ut tanto tẽpore dubitatam quæſtionẽ ad aliquã firmam concluſionẽ pro debilis ĩgenti qualitate reducã. Eſt igitur ſciendum, ꝙ tota dubitatio Doctorũ ſuper iſta q. pceſſit ex conſtitutione regni deinde ſecundũ cõſuetudines approbatas & deinde ſecũdũ iura cõia Lõgobarda, uidelicet, & Romana, & ſic in ordine ꝑmittit in Lõgobardũ & poſtea Romanũ, ergo ſequitur, ꝙ in hoc regno iudex dẽt iudicare ſecundũ ius Longobardũ, & prætereę ipſum iuri Romano, quia ille ordo uerborũ datus per illã conſtit. dat, & deſignat ordinẽ executionis per ea, q̃ plene habẽtur per

96 *Abb.* & Fel. in c. cũ dilecta, de reſc.† Nunc procedẽdo ad examinationem huius quęrelã primo auctoritates, quas reperio pro, & contra, & deinde diſputãdo articulum, firmabo concluſionem, quæ uidetur mihi uerior, & magis obſeruata ĩ hoc regno. Et primo, quod ius Longobardum debeat ſeruari in hoc regno, adducitur dicta cõſt. puritatem, quæ proponit ipſum iuri Ro. ut ſupra dixi in tãtũ, ꝙ dicit ibi. And. de Iſer. quod

ꝙ illi, qui non vtuntur eo iure, ꝓp conſuetudinem, non excuſantur, quia eſſet cõſuetudo cõtra conſtitutiones regni, quæ reprobatur, vt in proœ. conſt. §. fi. Secundo, adduco auctoritatem eiuſdem And. de Iſer in præludijs feu. in 3. qu. col. 1. vbi expreſſe tenet, ꝙ in regno Siciliæ ſeruatur ius Longobardum, quia cõſtitutio regni hoc præcipit, & ibid. circa fi. illius q. dicit, ꝙ illi, qui non ſeruantur dictũ ius, nõ excuſantur conſuetudine per rationẽ prædictã. Tertio, adduco gl. in conſt. vt vniuerſis, in verſi. aut in defectu, &c. quæ in iudicando ſimiliter præponit ius Longobardũ iuri Ro. Quarto, adducitur auctoritas And. de Iſer. in conſt. præſenti l. la 3. & in cõſt. ſi qñ contigeri ubi ſimiliter dicit, ꝙ ius Longobardum præfertur iuri Rom. Quinto, adducitur idẽ And. in c. imperialem. §. preterea ducatus, col. 2. in fi. de prob. feudi alien. per Fed. vbi expreſſe dicit ꝙ in regno viuitur iure Longobardo, & qui allegat ius Francorũ, debet illud probare, cũ ſit ius ſpeciale in regno. Sexto adducitur idẽ And. in c. 1. uer. bona vacantia quę ſint reg. in uſi. feu. ubi plures dicit, qđ in regno ſeruatur ius Longobardũ. Septimo, adducitur auctor. Matth. de Afflict. in dec. 268 conſ. Neap. in 2. col. ubi dicit, ꝙ ĩ regno præſumitur quælibet ciuitas uiuere iure Longobardo. Octauo, adducitur auctoritas Ale. in l. pro herede. §. fi. ff. de acqu. hær. vbi referendo And. de Iſer. in præludijs feu. cõcludit dẽ mente And. ꝙ ſaltem Longobardæ leges, quę fuerunt cõditæ ab Imperatorib. ſeruari debent, cũ ſint generales: Nono, adducitꝰ idẽ And. in conſt. vt vniuerſis, circa fi. vbi dat ordinẽ, quõ procedatur in regno, ſ. ut primo iudicetur ſm conſtitutiones, deinde ſm conſuetudines, & demũ ſecundum ius Longobardum, poſtea ſecundũ ius Romanũ. Decimo, adducitur idem And. in conſt. ſpeciale, ubi dicit, ꝙ prius ſeruatur ius Longobardum, & poſtea ius Ro.

97 † Econtra vero, ꝙ iſtud ius Longobardum non ſit in uſu, adducitur primo auctoritas Odof. in auth. dos data, quẽ ibi refert Bald. C. de donãte nupt. vbi dicunt ambo, quod lex Longobarda non eſt lex, neque ratio, & 98 ideo receſſit ab aula. † Secundo, adducitur auctoritas Bald. in l. ſi vita. in fi. C. de nupt. vbi dicit, ꝙ de iſto iure Longobardo non eſt curandũ, niſi in loco, ubi eſſet illius obſeruantia, ſcđm cõſuetudinẽ loci. Sed ĩ hoc regno, eſt potius cõtraria conſuetudo, quia non ſeruatur, vt infra dicam, ergo de eo nõ 99 eſt curandũ. † Tertio, adducitur An. de Iſe. in c. 1. §. fi. in fi. de notis Feud. vbi dicit, qđ ius Longobardũ, eſt ius aſininũ, & caret rõne, & ĩõ non ſeruatur vbi libet. Quarto, adducitur idẽ And. in c. 1. de Feu. cog. ubi dicit, ꝙ iudex ceſſantibus conſuetudinib. debet vti lege Romana, vel Longobarda, vbi illo iure viuitur, vnde præponit ius Romanum iuri Lõgobardo, & dicit ibi ſeruari debere ius Longobardum, ubi eo iure viuitur vnde innuit, quod eſt ius ſpeciale, ſicut dicimus de iure Francorum. ergo probari debet, quod eo iuro viuitur, per ea, quæ not. And. de Iſer. in d. c. imperialẽ. §. præterea du 100 catus, dũ loqtur de iure Frãcorũ. † Quinto adducitur auctoritas Arch. in c. quicunque. 11. q. 1. vbi dicit, ꝙ lex Longobarda, eſt lex inualida, & non poteſt confirmare aliã legem inualidam. Sexto adducitur auctoritas Aluar. in præludijs feu. col. 5. in 4. q. vbi confirmat dictum Bal. in d. auth. dos data 101 & in d. l. ſi inuita. † Septimo, adducitur Arch. in c. cũ deuotiſſimã 12. q. 2. ubi dicit, ꝙ iſta lex Longobarda, appellatur lex vulgaris, prout ẽt tex. ibi eam appellat, ex eo quia ab hominibus vulgarib. & rudibus fuit cõpoſita, vnde tanto minus debet ſeruari. Octauo adducitur auctoritas Lucæ de Pẽna, in l. 1. C de cond. & proc. lib. 11. ubi expreſſe dicit, quod ius Longobardum non debet ꝑferri iuri Romano, niſi ubi ſeruatur de conſuetudine. Nono, adducitur. Bal. in c. tranſ. de cõſt. ubi dicit, quod tranſlato regno, ſeu imperio, transfertur ẽt lex regni ſiue imperij, unde licet ius Lõgobardũ potuiſſet ſeruari tẽpore, quo erãt illi reges Apulię, quia iñ regnũ fuit poſtea ab eis tranſlatum, dẽt cenſeri tranſlata ẽt tex. eorũ, & ſic dicta lex Longobarda non deberet ſeruari, ſicut dixi ſupra de l. Moſaica, quæ fuit tranſlata una cũ ipſo ſacerdotio in Chriſtũ, & in l. Euangelicã. Decimo, & vltimo, adducitur, nouiſſima, auctoritas Matth. de Afflic. doctoris Neapolitanis in ſuo commento ſuper d. cõſti. puritatem in 4. col. ubi expreſſe uidetur firmare op. Lucæ de penna, ſ. quod ius Longobardum non pręferatur iuri Romano, & ibi dicit, quod iſta opin. ſemper ſibi placuit & dat bonã expoſitionẽ addit conſt. puritatem,

tem quæ in rei ueritate ſalua ratione recti
ſermonis non poteſt procederent infra di-
cam. Habemus ergo hucuſque decẽ aucto
ritates pro una parte, & 10. pro alia parte
contraria, unde quæſtio redditur ualde du
bia, ſi quis tamẽ uellet tenere primam par-
tẽ, quæ uidebitur fulcita auctoritate auth.
ſ. per tex. in d. conſt. puritatẽ poſſet reſpon
dere ad oẽs decem auctoritates cõtrarias.
Et primo ad dictũ Bal. & Odofr. in d. auth.
dos data, ꝙ Odof. & Bald. non fuerunt re-
gnicolæ, & ſic uerisimiliter non potuerũt
habere notitiã illius conſt. puritatẽ, q̃ non
ſeruatur ĩ regionib. eorũ. Dicta ergo eorũ
procedunt de iure cõi fatendo, ꝙ poſtquã
ſuperuenit ius commune Romanum receſ
ſit illud ius Longobardũ ad aula. Sed quia
ius noſtrum municipale huius regni ꝓut
eſt dicta conſ. puritatẽ, iubet illud ſeruari,
tenemur nos regnicolæ obedire illi cõſti-
tutioni. Eodẽ modo poſſet reſpõderi addi
ctum Bal. in d. l. ſi inuita. C. de nup. uel põt
dici, quod illud dictũ Bal. facit pro prima
parte, quia dicit non eſſe de eo curandum,
niſi in loco, ubi uiget uſus legis Lõgobar-
dæ, ſed ĩ hoc regno neceſſitamur ad utẽdũ
tali iure, per d. cõſt. puritatẽ, ergo bene eſt
de eo curandũ. Ad tertiũ, ſ. ad dictũ And.
de Iſer. in c. 1. in fi. de no. feu. põt reſponde
ri, quod And. eſt ſibi contrarius in quã plu
rib. locis prout ipsũ retulit ſupra in 1. par-
te huius q. unde magis eſt adhærendum di
ctis ſuis pro prima parte, quia melius fuit
tunc locutus, cũ habeat tex. illius cõſt. pro
102 illa. † Nec obſtat, quod illud ius ſit aſini-
nũ, & ſine rõne, quia in lege hoc nõ cõſide
ratur, nã licet lex aliqua ſit dura, uel iniu-
ſta, tñ ſeruanda eſt, quia ita uult legislator
l. proſpexit, ff. qui & a quibus, ſic in ꝓpoſi-
to, ius Longobardũ eſt quia ita uult legiſ-
lator per d. cõſtit. Ad quartũ. ſ. ad dictum
And. in c. 1. de feu. cog. poteſt reſponderi,
ꝙ non debet inſpici ordo ſcripturæ ipſius
And. cum habeamus ordinẽ legis, qui eſt
potius attendendus. Et ſi And. dicit, ꝙ dẽt
ſeruari, ubi eo iure uiditur debet cõcorda-
ri cum alijs dictis ſuis, & facit minorẽ con
ſequentiũ uidelicet. In hoc regno uiuitur
eo iure ergo ſeruari debet ĩ regno. Et ſi ne
gares minorẽ, ſ. ꝙ nõ uiuatur eo iure in re
gno, hoc nõ poſſet eſſe aliter, niſi ex cõtra
ria conſuetudine, quæ cum ſit cõtra cõſti-
tutionẽ eſt reprobata, per text. in procem.
conſt. §. fin. & dixi ſupra in 1. parte, unde ſi
ita non uiuitur, ſufficit, qđ ita debẽt homi
nes uiuere, & ita neceſſitate per d. l. conſt.
103 † Ad qđ facit illud, quod dicimus, ſcire
& debere ſine sũt paria, l. qđ te. ff. ſi cer. pe.
& gl. in l. pe. C. de per. tut. & no. Aluar. in c.
uaſallus ſi feudũ, in 1. no. p illũ te. ſi de fen.
fue. cõtr. Ad quĩtũ. ſ. ad uictũ Arch. in d. c.
quicunq. 11. q. 1. põt reſpõderi, ꝙ procedit
generaliter de iure cõmuni, nõ aũt in hoc
regno ubi habemus te. expreſſũ, ut ſupra
dixi de actoritate Bal. & eodem mõ rñderi
põt ad ſextũ & ſeptimũ dictũ. Ad octauũ, ſ.
ad dictũ Lucæ de pe. in d. l. 1. C. de condi.
& proc. li. 11. põt reſponderi eodẽ mõ, quo
reſpõſum fuit ad quartũ dictũ, dicit. n. qđ
ubi ſeruatur de cõſuetudine, præfertur iuri
Romano. Sed in hoc regno ſeruat, uel ſer
uari debet per d. cõſt. ergo præfertur. Præ-
terea ĩ hoc regno eſt maioris auctoritatis
An. de Iſer. quia appellatur legũ Euangeli
ſta, q̃ Lucas de Pẽna. unde debet præferri
dictũ And. q cõtrariũ tenet, maxime in p̃
ludijs feu. in 3. q. & in alijs locis ſupra alle.
104 † Ad nouũ, ſ. ad dictũ Bal. in c. tranſat. de
cõſt. de facile reſpõderi põt, fatendo dictũ
ſuũ, ſ. quod cũ traslatione regni transfera
tur, & lex, niſi nouus regnator legẽ ueterẽ
cõfirmet, q a tunc ſeruatur lex uetus ex no
ua cõfirmatione, quia ita uult nouus dñs.
ita proprie dicit And. in d. 3. q. in prel. feu.
Et ibi ſubdit exẽplũ de notario unius co-
mitus, q põt facere cõtractũ in alio comita
tu, uolẽte dño illius comitatus, ſed nouus
dñs in regno trãſlato, qui fecit illã cõſt. uo
luit cõfirmare ius Lõgobardũ, ergo ſerua
ri debet. Ad decimũ, ſ. ad d. Mat. de Afflic.
in d. cõſt. puritatẽ, poteſt reſpõderi, prout
fuit reſponſum ſupra ad octauũ dictũ. ſ. ad
auctoritatem Lucæ de Penna, ex quo ipſe
Matt. imitatur, & cõfirmat opinionem lu
cæ. Et dũ ipſe Matthæus dat nouã expoſi-
tionẽ ad dictã cõſt. puritatẽ faciẽdo unam
extraneã conſtructionem, dico ꝙ talis ſua
cõſtructio uitiat penitus literã illius cõſt.
& non poſſet ſaluari, ſalua ratione recti ſer
monis. Nã uerb. illius cõſt. sũt hæc forma
lia uidelicet, a c demum ſim iura cõmunia
Lõgobarda uidelicet, & Romana, &c. Et
ſic 1. ponit dictũ in genere, ſ. ſecũdm iura cõia
deinde illud genus exẽplificat p dictionẽ,
uideli-

videlicet,& in illa exemplificatione ponit æqualiter ius Longobardum,& Romanũ, deſignans ꝙ ambo ſunt iura communia, & præponit in ordine ius Longobardum. Illa ergo determinatio.ſ.iura cõia,&c.relata ac iſta duo determinabilia.ſ.ad ius Longobardum,& Romanum,debet ea pariformiter determinare.ſ.ꝙ ambo dicantur iura cõia, l.nam hoc iure,& l.Lucius, ff.de
105 vulg & pup.† Et hoc perpenditur ex illa dictione,videlicet,q̃ eſt dictio declaratiua, & reſtrictiua ꝑcedentiũ,ſcđm Bar.in l.1.ff. ad l.Aquil.& Fran.de Are.in l.ſi fundum, ff.man.& not.in c.ſtatutũ el 2.& ibi Gem. de hær.li.6.& eſt tex.in c.tranſm.de eo, q cog.conſan.ux.ſuæ & in l.cũ quidã, §.1 ff. de uſu & declarat Iaſ.in l.idẽ in duob.§.pſonale in r.no.ff.de pac.& in l.iuſiurandũ, ꝙ ex conuentione.§ ꝑc.col.4.ff.de iureiu. vnde concluſiue ꝑ illã dictionẽ,uidelicet,illa iura cõia declarantur, & reſtringuntur æqualiter ad iura Longobarda, & Romana,cum ordine ſuo,qui colligiť ex ipſa ſcriptura,per quã declarationem,q̃ eſt uerisſima,prout uerba,& mens legiſlatoris ſonãt apparet non procedere expoſitionem Matthæi,dum dicit,ꝙ debent illa uerba conſtit,ita conſtrui uidelicet. Ac demũ ſcđum iura cõia,& Romana & Lõgobarda, & ſic uult peruertere ordinem legis. Aſſignat ipſam rõnem,quia ius Longobardũ non eſt cõe,ſed eſt ſpeciale in hoc regno,& iõ illud adiectiuum,cõia,non põt referri ad ius Lõgobardum,quod non eſt ius cõe, vñ de neceſſitate refertur ad ius Romanum, & ſic reperitur prius in ordine literę ius Romanũ.Ego dico,ꝙ talis conſtructio non procedit,q̃a ꝑcedere non põt, ſalua rõne recti ſermonis,ut ſupra dixi, & peruertit ordinẽ
106 illius conſt.cõtra mentẽ legiſlatoris.† Ad rõnem dñi Matthæi rñdeo,quod imo illud adiectiuum,cõia,poteſt referri ad ius Longobardum,nam dato,ꝙ ſit ius ſpeciale in hoc regno,quia tñ ſeruatur,facit ius commune in regno,& cum dicta conſtitutio intendat ponere legem in hoc regno tm̃, q̃a extra regnum non extendit uires ſuas, voluit loqui de iuribus ſeruandis in hoc regno,in quo nomine ius municipale, ſeu ſpeciale dr̃ ius cõe,ex quo derogat iuri cõi, ita dicit Ale.in l.poſt dotẽ.col.11.ff.ſolut. mat.& idem Alex.in add.ad Bal.in l.cõſt. in fi.ubi etiam Bal.ſentit C.de bo.quæ li. & Bal.in l.illa inſt.in fi.ff.de hær.inſt.& Ludo.Ro.in rub.ff.de arb.ubi dicunt, ꝙ eſt compromiſſum in arbitrium, ꝙ pendeat pronunciare ſcđm ius municipale illius loci,quia tale ius facit ibi ius cõe ſcđm eos. Sic ergo in propoſito,licet ius Longobardum ſit ſpeciale in hoc regno, tñ facit in eo ius cõe, vnde ꝑ ꝑdicta merito illa verba conſt.puritatẽ,debent intelligi, prout iacent,quia bene poſſunt referri tam ad ius Longobardum, quam ad ius Romanum.

Verum,non obſtantibus prædictis,licet hæc prima pars videať bene defenſata ab impugnationibus contrarii, ego tñ indubitanter teneo hanc ſecundam partem contrariam.ſ.ꝙ imo in regno ius Longobardum non præferatur iuri Romano, ſed ꝙ ipſum ius Romanum ſit in viridi obſeruãtia,& præferatur,& eo iure quilibet uiuere præſumať,niſi ſi,& quatenus ex aduerſo ius Longobardum probaretur vnde teneo hãc cõcluſionem. Quod alleganti, ꝙ in regno viuantur iure Longobardo, uel in aliqua ciuitate regni,incubat onus probandi. Et hanc meam concluſionem probabo non ſolũ per ius cõe & leges iuris cõis,ſed et̃ per ipſammet conſtitutiones regni, & per alia iura municiplaia,nec non per rationes urgentisſimas. Et quia omnes auctoritates contrariæ,quæ fouent primam partem,nituntur ex ſola deciſione illius conſt.puritatem,quæ vř eſſe principale fundamentum opinionis contrariæ, ergo prius nitar tale fundamentum optimis mediis punitus demoliri,ad hoc ut totum ædificium deſup eo conſtructum corruat,iuxta tex.in c.cũ Paulus 1.q.1.vnde poſt ea,mea opinio luce meridiana clarior,& ſine aliquo obſtaculo
107 apparebit. † Aſſumo igitur uerba dictæ conſt.puritatem. Et uenio ad ipſius interꝑtationem,& declarationem,per quam apertisſimè oſtendã,quod illa conſt.non meretur allegari pro illa prima parte,ſed potius pro hac ſecunda parte contraria,quam teneo. Et præſuppono,quod totum dubium faciebat ille ordo ſcripturæ, ĩ quo ius Lõgobardum prius nominatus,quam ius Romanũ,unde debet prius ſeruari, arg.l.quoties,ff.de vſufr.& l.generaliter, §.ſi quidẽ, ff.de fideicom.lib. Hinc dicit Bald. in l.aduerſus,C.de fur.quod prior in ordine ſcri-

108 pturæ, præſumitur prior in tempore. Et
dicit Bal. in l. 1. C. de imp. & aliis ſubſti. ꝙ
ex ordine ſcripturæ datur regula & dicunt
Bar. & Bal. in 1. conſtit. C. in fi. col. quod ſi
reperiuntur duo inſtrumenta ſcripta in ea-
p dem charta ꝑ præſumitur prius illud, quod
præcedit ex ordine ſcripturæ. Idem tenet
Mod. in l. 1. ff. ſol. mat. Et dicit Bald. in l. ſi
duas in prin. ff. de exc. tut. quod ex ordine
q ſcripturæ præſumitur ꝗ ordo intellectus
idem plene tangit Fel. in c. cum delicta de
109 reſcr. † Ad hoc præſuppoſitum, reſpon-
deo, ut incipiam tollere dubium, & dico
ſic. Vbicunque mens diſponentis eſt certa,
non conſideratur nec inſpicitur ordo ſcri-
pturæ in legibus. Ita tenet Bart. per illum
tex. in l. cum pater, §. fidei tuæ committo,
ff. de leg. 3. & idem Bart. in 2. §. prius in fi.
ff. de uulg. & pup. & ita intelligitur tex. in
l. nec enim, ff. ſolu. idem tenet Baldus in
l. ſi duas, ff. de exc. tut. ubi dicit, quod quan-
do diſpoſitio loquentis eſt certa non cura-
mus ordinem uerborum. Sed in terminis
dictæ conſt. puritatem, mens diſponētis eſt
certiſſima, qualiter, & qñ uelit ſeruari ius
Longobardum, ut modo declarabo, ergo
non debemus curare illum ordinem. Et ꝙ
ſic certa mens diſponentis, probo. Nam
verba formalia illius conſtit. ſunt hæc, ui-
delicet, Ac demum ſecundum iura cõia
Longobarda, videlicet, & Romana prout
qualitas litigantium exegerit, iudicabunt,
110 &c. † Nota igitur, quod illud uerbum,
iudicabunt, determinat perficit totam ora-
tionem, præcedentem & tamen antequam
oratio ſit perfecta, eſt inſerta illa clauſula,
prout qualitatis litigantium exegerit, &c.
quæ clauſula de neceſſitate debent referri
ad hoc ultimum capitulum. ſ. dum loqui-
tur de iure communi Longobardo, & Ro-
mano, pluribus de cauſis. Primo, quia eſt in-
ſerta in medio ipſius capituli. ſ. ante quam
oratio eſſet completa, quo caſu ad ipſum
tantum capitulum refertur, & non ad alia
præcedentia ſeparata ſcdm Barto. in l. talis
ſcriptura, col. 2. circa fi. ff. de l. 1. & Bar. in l.
fi. ff. de reb. dub. per tex. cum gl. in l. filium,
ff quando dies l. or. & tenet Phil. Dec. in cõ-
ſil. 14. col. 3. in fi. uerſic. & cũ talis clauſula,
&c. Scdo, quia ſupra in dicta conſt. præceſ-
ſerunt duo alia capitula. videlicet, primũ, ꝑ
iudices iudicent ſcdm cõſtitutiones, ſcdm
ꝙ in defectu earũ iudicent ſcdm cõſuetudi-
ne, approbatas, ac demũ ſcd'm iura cõia
&c. Et ad illa duo capitula præcedentia nõ
põt referri dicta clauſula, prout qualitas li-
tigantium, &c. quia reſultaret legum con-
trarietas. Nam legiſlator uult, ꝙ oĩno ſer-
uentur conſtitutiones regni, & non atten-
datur qualitas litigantium, nec conſuetu-
111 do contraria, ut in proœ. conſt. §. fi. † Itẽ
ubi eſt conſuetudo approbata in ciuitate,
illa habet vim legis, & illam tenentur ſerua
re oẽs de ciuitate, quia dr̃ lex municipii, l.
1. C. de emend. lib. & l. de quib. cum ibi no.
ff. de l. & inſt. de iure na. §. ex non ſcripto.
& c. cũ conſuetudinis, & c. ſi de conſ. unde
non attenditur qualitas litigantis cõtra an
112 tiquam conſuetudinem. † Ergo ſequitur,
r. quod ſtante contrarietate, q̃ ſemper euitã
da eſt, illa clauſula non põt ad alia capitula
referri niſi ad hoc ultimum cum poſſit aſſi
gnari ratio, quare ad alia non referatur, ut
dicunt Bar. Bal. & cõiter Doct. in l. 1. C. de
lib. præt. & Bar. in d. l. talis ſcriptura. ff. de
l. 1. & in l. ſi idem cum co. § fi. ff. de iur. om.
iud. & Alex. in conſi. 48. col. 3. uerſi. ſed ita,
in 1. uol. Cum ergo dicta clauſula de neceſ-
ſitate referatur ad hoc ult. cap. ſatis clare pa
tet de mente diſponentis, ꝙ non uult iura
Longobarda præferri præciſe iuri Roma.
ſed illa ſeruari ſecundum qualitatem litigã
tium, prout ibi exponit And. de Iſer. ſ. ut il-
le, qui uiuit iure Longobardo, iudicetur ꝑ
ius Longobardum. Ille uero, qui viuit iure
Ro. iudicetur per ius R. ergo ſequitur, qđ
ſi litigator uiueret iure R. non compellit
iudex iudicare ſecundum ius Longobardũ
& ſic non præferet ius Longobardum Ro-
mano, quia ergo apparet de mente diſponẽ
tis, non eſt curandus nec inſpiciendus di-
113 ctus ordo verborum, ſed ſola mens. † Secũ
do, principaliter quod dictus ordo non ſit
curandus, adduco aliam regulam, ubicũq;
ordo ponitur in aliqua diſpoſitione (gratia
exempli) pro doctrina nunquam cenſetur
poſitus pro forma, nec ſeruari debet tex. in
c. decernimus, & ibi Car. de iud. ubi epiſco
pus & Abb. præferuntur in ordine Archie
piſcopo, & tamen nulli dubium eſt, quod
Archiepiſcopus eſt dignior, & deberet pri-
mo nominari, & non eſt alia ratio, niſi ꝗa
illa nominatio ſit gratia exẽpli, vñ nõ īſpi-
citur ordo, ita & tenet Fel. in d. c. cum di-
lecta,

lecta,col.6.verſ.2.declara,& c de reſc. ſed propoſito in d.conſt.puritatem illa nominatio iurium Longobardi,& Romani,fuit facta gratia exempli,qđ patet per illam dictionē,uidelicet,quæ eſt dicto declaratiua, & exemplificatiua,ut ſupra dixi. Nā primo dicit ſecundum iura communia , & poſtea exemplificat declarando,quæ ſint iſta iura cōmunia ergo ſequitur,quod ille ordo nō
114 eſt inſpiciēdus.† Tertio,quia ubi conſtat de ordine intellectus,non curatur nec inſpicitur ordo ſcripturæ ita dicit Bar.in l.ita tamen.§.qui ſuſpec.& in l.Scæuola, circa fin. ff.ad Treb. Sed ibi conſtat de ordine intellectus qui eſt,vt in viuentibus iure Longobardo tantum ſeruetur ius Longobardum & nō in aliis,per illā clauſulam prout qualitas,&c.ergo non curatur ordo ſcripturæ.

115 † Quarto,quia qũ ordo ſcripturæ perturbat ordinem neceſſitatis,nō attenditur, imo reducitur ad ordinem neceſſitatis . Ita tenet Bar.in l. Gallus.§.quidam recte,colu. 4. ff. de lib. & poſth.& ibi per alios Doct.& Bar.in leg.1.in fin.Co.de exc.rei iud ſed in d.conſt.eſt ordo neceſſitatis,quod in uiuentibus iure Rom.ceſſet ius Longobardum, ſed tunc præferatur, quando litigantes eo iure uiuerent , ergo iſte ordo eſt attendendus,non ordo ſcripturæ. Quinto,ꝙ dictus ordo non ſit ſubſtantialis nec inſpiciendus pondero unā aliam conſt.uidelicet, conſt.q̃ incipit,vt vniuerſis,ubi ſunt ſimilia uerba, & nulla ſit mentio de iure Lōgobardo. Nā dicit,ꝙ iudices iudicent ſecundum conſtitutiones,& deinde ſecundū cōſuetudines , & demum ſm iura non ſpecificando, quæ iura, quo caſu in dubio appellatione iuris
5 ſimpliciter,uenit ſ ius R.per antonomaſiā. §.ſed quoties inſt.de iur.nat.unde illa cōſt. ſentit totū contrariū , & ſic facit pro parte noſtra quia ceſſante conſuetudine,dēt iudicari ſecundum ius Rom. ergo præponitur ius Longobardo , & hanc ponderationem ſentit etiam Matth.in d.conſt.puritatem.

Sed poſſet aliquis inſtare,& dicere,quod illa conſt.vt vniuerſis,eſt correcta per cōſt. puritatē,quę eſt ſequēs & ſ poſterior in ordine ad hoc dico, ꝙ imo non eſt correcta , quia dicta cōſt. puritatem , dicit illud idem niſi quia addit illam limitationem in uiuentibus iure Longobardo,unde illa conſt. puritatem,eſt potius limitatiua,q̃ correctiua, quia ſemper in dubio uitanda eſt legū correctio.l.præcipimus,C.de appell.& l.ſancimus,C.de teſt. Dicimus ergo ſic,iungendo utrāque conſt. ꝙ iudex ceſſante cōſuetudine debet iuſtificare ſecundū iura l.Rom.& ita loquitur conſt.ut uniuerſis,fallit, quando qualitas litigantiū aliud exigeret , quia ſic procedit cōſt.vt vniuerſis,& ponit regulā,cōſt.uerò puritatē,ponit limitationem .
116 †Cui regulæ ſtandū eſt donec probetur limitatio c.ad decimas.de reſt.ſpol.li.6.&no. Bar.& Doc.in l.ex quacumque.ff. ſi quis in ius uoc.non ierit. Sexto,ꝙ dictus ordo non ſit inſpiciendus,nec formā inducat,pōdero nouiter unam aliā conſt ab alijs non ponderatā,quæ incipit,cum circa,quæ mandat iudicibus,& officialibus, ut decidāt cauſas iuxta tenorem conſtitutionū,& iura,& cōſuetudines approbatas,& iſte eſt ordo formalis,ꝙ ad verba illius conſt.cum circa, & ſic primo dicit ſecundū conſtitutiones,poſtea ſecundū iura,& poſtea ſecundū conſuetudines. Certe ſi uellemus inſpicere ordinē uerborū,ex quo procedit ius cōe,præfertur ius cōe conſuetudinibus , quod eſt falſum, quia imo cōſuetudines derogant iuri,& preferunt iuri,ut d.conſt,puritatē,& l.de quib. ff.de l.& l.1.C.de manc.li. Patet ergo,quod ibi non inſpicitur ordo ſcripturæ, prout et dicit ibi gl.unde minime debet inſpici in d. conſt.puritatē,cū de eodem caſu loquatur . Præterea,illa cōſt.cū circa,eſt poſterior, & dicit ſecundū iura ſimpliciter,unde intelligitur de iure Rom. ut ſupra dixi in præcedenti argū.& ſic facilius tollitur illud moti
117 uum ſupra factū,cū ſit poſterior.† Septimo,pōdero conſt.quæ incipit,ſpeciale,quæ uult ꝙ vnus ſit ordo iudicij in omnib.perſonis,& noīat ibi ſigillatim , ſiue qs fuerit Francus,ſiue Rom.aut Lōgobardus, & ſic in ordine nominat ultimo loco Longobardū,ergo patet,ꝙ eſt minus dignus tanquā vltimo noīatus. Nam primò noīatus cenſetur maior,& dignior ſecundū Bal in l.cum quidā,col.1.C.de verb.ſig.per l.1.ff.de albo ſcr.& Bal.in auth hoc amplius,col.pe.C.de fideic.facit tex in l.quoties.ff.de uſuf.Longobardus ergo ultimo loco nominatus,cēſetur minus dignus,unde merito eſt poſtponēdus. Per hæc igitur ſeptē argumēta,& pōderationes ſatis uī ſublatū dubium,ꝙ fiebat ex ordine illius conſt. puritatē, quæ ſe-

ptē rōnes tollunt & deſtruūt totū fundamētū tenētiū partē cōtrariā, qui oēs ſe fundant per iſtā conſt. Ac firmant rōnes prędictę, & corroborās hāc ſcdam partē. q̄ teneo. Sublato ergo obſtaculo de ponderatione illius conſt. firmo, & corroboro mō hāc ſcdam partē, tanq̄ uerissima, infraſcriptis alijs for
118 tiſſimis rōnib. & argumētis. Et primo adduco regulā q̄ ſe ita hēt. Oē id, q̄ eſt magis dignū, & nobile, dēt pferri minus digno, & minus nobili. Regula eſt trita in iura q̄ traditur in §. fi. inſt. de iure nat. & in c. q̄ in dubijs de cōſ. eccl. uel alia. facit text. in c. epiſ.
119 95. diſt. † Sed negari nō pōt q̄ ius Rom. eſt dignius iure Lōgobardo, plurib. de cauſis. Primo, rōne cauſæ efficientis, quia ius Longobardū fuit pro maiori parte conditū a quibuſdā reg b. Apuliæ, ut ſupra dixi, in prin huius q. Ius uero Ro. fuit cōditum, & cōpilatum ab Imp. Iuſtin. qui fuit dñs totius mūdi, l. de precario. ff. l. ad l. Rh. de *Iac.* & tanto dignius, & nobilius dr opus, q̄to a nobiliori, & digniori procedit. Vn. dicimus magis dignam eum, q acquirit dignitatē immediate a principe, q̄ eū qui acquirit ab inferiore, ut inquit Spec. in tit. de citatione. §. iam de citatione, col. 4. uer. porro ſi ſunt plures, &c. p hoc eſt text. ī l. 2. ff. de alb. ſcr. & text. cū gl. in c. per tuas de maio. & ob. &
120 in c. cū in diſtribuendis. de tēp. ord. † Leges ergo *Imp.* cenſentur procedere ab ipſo Deo, quia Imp. dr̄ diuina gratia cōſtitutus, ſecundum And. de Iſer. in rub de proh. feu. alie. p Loth. & eſt Imp. in terris, ſicut Deus in cœlo, & dr̄ habere diuinū numē, ſecundū And. de Iſer. in c. 1. uer. ad felicem, quæ ſint
121 rega. † Scdo, rōne iuſtitię, & melioris rōnis. Nā ius Ro. & pſertim leges l. C. fuerunt factæ cū tanta iuſtitia, & rōne, ut eis iniuſtitia aliqui inueniri nō poſſit, ut teſt. *Andr.* de Iſer. in conſt. ſi dam. col. fi. in princ. hoc ēt probatur inſt. de l. Fuſia Canina tol. per totū tit. ubi *Imp.* ſuſtulit illā legē tanq̄ ſine rōne, & in q̄ plurib. al. js legib ſimilib. ſublatis in corpore iuris, ius uero Longobardū eſt ius iniuſtū, & ſine rōne factum, unde appellatur ius aſininum, ſm And. in c. 1. §. fin. de noris feu. & *Bal.* & Odof. in auth. dos data, C. de don. ante nupt. meritò eſt poſtponendū iuri Romano, & nō præponendum. Secundo, principaliter iſtā partē confirmo, per d. conſt. puritatem, retorquendo ipſam contra tenentes primā partem, quam pōdero i duob. locis. Primo, dū dicit, prout qualitas litigantium exegerit, exponendo, put exponi ibi And. de Iſer. & ſupra dixi. Nam per illa uerba permittit illa conſt. quod in Regno uiuatur iure Ro. & iure Lōgobardo permiſſiue, & nō imperatiue, uñ non imponit neceſſitatē, quod q̄libet uiuat iure Longobardo. *Itē* permittit, q̄ iudices præferant ius Rom. iuri Longobardo in uiuētib. iure Rom. ſeq̄tur ergo, quod male allegatur illa conſt. per eos, qui dīt, quod de neceſſitate in hoc regno uiuitur iure Lōgobardo, & illud præfertur iuri Rom. quia ſi eſſe iſta neceſſitas, illa conſt. loqueretur pciſè, quod iudices indiſtinctè ſeruēt ius Lōgobardū, ſiue aliquis uiuat eo iure ſiue non, ſicut dixit præciſam obſeruantiā conſtitutionū, & cō-
122 ſuetudinem. † Sed quia voluit loqui præciſè, ſed permiſſiuè, referēdo ſe ad qualitatē hoīum per dictionem, prout, quæ eſt dictio relatiua, & limitatiua, ſecūdū *Bar.* in l. editā col. pe. C. de edē. & eſt text. ī l. put ff. de ſol. & ī cl. 1. uolumus. de foro cōp. & no. *Bar.* in extrauag. ad reprimendum in uer. prout & Phil. Dec. in conſ. 63. col. 4. Sequitur ergo, quod tota obſeruātia iuris Longobardi, dēpēdet a qualitate uiuētiū, ergo nō eſt pciſa, nec neceſſaria. Vnde illa cōſt. puritatē, facit potius p iſta parte, quā teneo. Aliam pōde-
123 rationē illius conſt. dicam infra. † Tertiò iſtam partē confirmo, quia ritus magnæ curiæ uicariæ dat mūdualdū in Regno mulieribus, tm̄ viuentibus iure Longobardo, ut dictat ritus magnæ curiæ in num 48. incipiēns. Item quòd curiæ ipſæ &c. Ergo à cōtrario ſenſu mulieribus uiuētibus iure Romano, non dat mūdualdū, cū uēt in ſtatuto capiatur argumentū contrario ſenſu, qū diſponit ſuper caſu non prouiſo a iure cōi put eſt ille ritus, ita tenet Ale ī l. 1. colu. 2. uer. ſecunda concl. ff. de off. eius, cui mand. eſt iur. Bal. in l. apud antiquos. C. de fur. & in l. 1. C. de cond. inſer. Mundualdus eſt inductus a iure Longobardo, & tamen ille ritus, qui facit ius nouiſſimum, in hoc regno coarctat hanc liberantiam tantum in mulieribus uiuentibus iure Longobardo, ergo a contrario ſenſu permittit mulieres huius regni uiuere iure Romano ſi uolunt, &
124 quod non vtantur mundualdo, † Illud tamen de mundualdo mulieris limita procedere

cedere

cedere, qñ mulier cõtrahit noĩe proprio, ſecus ſi noĩe alieno, puta procuratorio, uel tutorio noĩe, quia tũc ualet contractus, ét ſine mundualdo, ſm Alex. in l. quæſitum. colu. ff. de ius uoc. & Pau. de Ca. in l. cuicunque,
125 §. ſi ab alio ff. de inſt. † Quarto, iſtã partẽ cõfirmo per id, ꝙ fuit deciſum in ſacro cõſil. Neapolitano, ut refert Matth. de Affl. in deci. ſacri conc. 260. l. ꝙ mulier uiuens iure Lõgobardo, non poſſit facere teſtm̃ ſine mundualdo, ergo ſi uiuit iure Romano põt facere ſine mũdualdo. Ergo pmittit̃ uiuere iure Romano, q̃a ſi nõ pmitteret̃, fuiſſet indiſtincte deciſum, ꝙ nullũ teſtm̃ mu
126 lieris ĩ regno ualeat ſine mũdualdo. Quinto, cõfirmo p gñalẽ cõſuetudinẽ huius regni, & obſeruãtiã notoriã tẽporis, cuius nõ
x extat memoria ĩ cõtrariũ, q̃ habet uim x legis & priuilegii, ſm Abb. in c. ſup quibuſdã, §. præterea de uer. ſi. & And. de Iſer. in c. imperialem, § præterea ducatus, col. pe. in prin. de prob. feu. alie. p Fed. & in c. 1. uer. flumina nauigabilia, col. 2. quæ ſint reg. & in cõſt. ſi dub. col. 3. & in cõſt. quadrag. co. 1. ꝙ hr̃ in le. hoc iure §. ductus aquæ, ff. de aq. quot. & eſt. Quæ obſeruãtia eſt, ut ſolo iure Romano uiuat̃. & ꝙ penit⁹ ſit iuri Lõgobardo derogatũ, & hoc patet euidenter, quia quam plures diſpoſitiones iuri Lõgobardi, nõ ſolũ nõ ſeruãturin regno, uerum ét ſeruant̃ totũ contrariũ, ut uidemus ĩ teſtamẽtis mulierũ, quæ in omnib. fere ciuitatib. huius regni fiunt ſine mundualdo, & hoc eſt notoriũ maxime inter oẽs tabelliones huius regni, & per ſchedas tabellionũ
127 mortuorũ. † Itẽ de iure Longobardo cognati in ſucceſſionibus, adeo ꝙ non ſuccedũt, nec ét mater filio, tanq̃ cognata. Itẽ filii naturales nõ excludũturtotaliter p filias legitimas, & nãles de iure Lõgobardo, put hęc oĩa nota gl. & ibi per Doc. in c. 1. §. hoc aũt, de his qui feu. dare poſ. Et tñ uidemus q̃ ĩ regno ita ſuccedũt cognati, ſicut agnati & oñdit̃ ſola gradus ꝓgatiua, ſm formã, §. nullã, in Aut. de hę. ab int. & l. ceſſãte. C. de leg. hær. Itẽ filii nãles excludunt̃ p fi-
y lias legitimas, niſi aliq̃d ſibi relinquat̃ y ꝓ mẽtis, iuxta c. cũ haberet, de eo, qui dux. in uxo. quã pol. ꝑdul. & ſic ſola obſeruãtia iuris Romani uiget. Et de hoc reperiuntur infinitæ ſententiæ latæ tã in ſacro cõcilio, q̃ in oib. curiis ciuitatũ huius regni, ſic etiã & quã plura alia exẽpla põt ſtudioſus inueſtigare, in quibus differt ius Romanum a Lõgobardo & in eis ſolo Romano iure utimur in regno. Ergo cẽſetur abrogatum ius Longobardum, ſaltem ex gñali cõſuetudine tam antiqua, & inueterata in hoc regno vnde merito dicit Bal. in d. auth. dos data ꝙ tale ius receſſit ab aula, q̃a abiit in deſuetudinẽ. Qñ ergo eſſet diſceptatio, quo iure uiuat̃ in regno, ſufficeret allegare hãc notoriã obſeruãtiã, q̃a ſi ius Romanũ ſeruat̃ in iſtis exẽplis ꝓpoſitis, pręſumptio eſt, quod ſeruetur ét in aliis omnibus, quia ſi ius Romanũ ſeruatur, ergo eſt ius ſaltẽ lõgiſſimo uſu approbatũ, iuxta l. de quibus, ff. de leg. & niſi contrariũ probetur, in aliis exẽplis eſſet ſp ſeruandũ, prout notorie ſeruatur.
128 † per ea, quæ tradit And. de Iſer. in d. c. imperialẽ, §. præterea ducatur, col. 2. in fi. uer. ſed quõ probabit̃. & c. ubi dicit, ꝙ ius Frãcorum ſi probãdum eſt, ſufficit probare, ꝙ alias illi de domo ſeruauerunt, ꝙ primogenitus ſuccedat, q̃a ex hoc ſolo trãsfunditur onus probãdi contrarium in aduerſariũ, ergo patet, ꝙ ex ſola probatione unius capituli iuris Frãcorũ præſumitur, & probat̃, ꝙ uiuatur iure Frãcorum, quãto fortius id dicẽdũ eſt in iure Romano, cuius obſeruãtia ꝓbat̃, notorie ex mille, & infinitis capitulis & antiq̃ſſimo tpe, vñ ſuccedit diſpoſitio l.
129 minime. ff de l. † Et ꝙ iſta gñalis obſeruãtia, & cõſuetodo tanq̃ notoria nõ indigeat probatione, ſed ſufficiat eã allegari, ẽ deciſio in term. Bal. in l. 1. col. 2. in fi. ue. ſed hic quæro, & c. C. ad Velleia. ubi expreſſe dicit, ꝙ conſuetudo notoria ét qualibet ex inſpectione oium publicorũ inſtrumẽtorũ, & ñ oportet eã ꝓbare. Sexto, nũc pondero iterũ dictã cõſt. puritatem, q̃ retorqueo pro iſta parte, quã teneo, & iſta eſt noua põderatio, & ab aliis hactenus nõ cogitata. Nã uult illa cõſt ꝙ primo iudicetur ſcdm cõſtit. poſtea ſcdm cõſuetudines approbatas, & poſtea ſcdm iura, & c. p hoc ꝙ dico, ꝙ ſtante cõſuetudine generali in hoc regno, ꝙ cauſæ decidantur ſcdm ius Romanũ, prout ſupra probaui illa conſtitutio decidit caſum noſtrũ pro iſta parte, q̃a pręponit cõſuetu-
130 dinẽ iuri Lõgobardo. † Sed nulla põt eſſe fortior, & melior conſuetudo, q̃ illa, q̃ eſt cõformis iuri cõi. ut eſt tex. no. in c ſopite, & ibi not. extra de cenſ. & in c. cũ dilectus

de conſ. & ꝙ poſſit eſſe conſuetudo cõformis iuri cõi, tenet Ab. in c. fi. col. pe. i prin. de conſ. iſta ergo gñ'lis obſeruantia iuris Romani cõtra ius Lõgobardũ, induxit q̃dã notoriã, & approbatã cõſuetudinẽ conformẽ iuri cõi Rom. unde ſm hanc cõſuetudinem dẽt prius iudex iudicare, & ea ceſſante, tũc demũ recurret ad ius Longobardũ, & ita ſubtiliter bis põderata illa conſt. puritatẽ, facit ꝓ iſta parte, imo ſi aliq̃d dubij hr̃et dicta cõſuetudo, reciperet interp̃tationẽ a iure cõi Romanorũ, ꝙ eſt ius generale, l. ſi ferui ueſtri. C. de noxa. act. & hr̃ in d, c. cũ dilectus, nõ aũt reciperet interpretationem a iure Lõgobardo, qđ eſt ius locale, ſm Bald. in c. 1. §. & quia uidimus, col. 6. in fi. de his, qui feu. da. Septimo, & ult. pro iſta parte adduco oẽs illas decem auctoritates, quas ſupra collegi arguẽdo pro hac parte, q̃ oẽs remanent in ſuo robore, q̃bus, dato ꝙ ſupra diſputando uoluerint reſpõdere, tñ nũc tãgẽdo ueritatẽ, dico dictas reſpõſiones nõ eſſe ſufficientes. Vnde inquãtum ad primã, ſecundam, quintam, ſextã, & ſeptimã auctoritates dicebã eos procedere de iure cõi, ſecus eſt in regno per d. conſtit. dico, ꝙ eſt mala reſpõſio, ex quo in regno nihil reperitur innouatũ cõtra dictas deciſiones, ut ſupra probaui, & d. cõſt. puritatẽ, facit potius pro iſta parte, imo eſt conformis cũ d. Bal. in d. l. ſi inuita. C. de nup. qui dicit, ꝙ de tali iure nõ eſt curandũ, niſi in loco, ubi ſeruatur de cõſuetudine, unde fateor iſtud, ꝙ quãdo ex aliqua parte regni ꝓbaretur, ꝙ illud ius ſeruatur, uel ꝙ eo iure uiuitur, ibi eſſet ſeruandum, & non alibi, & hoc ꝓprie uult d. conſt. ut ſupra dixi, tamen onus probandi ſemper incũbit allegãti illud ius, cũ ſit ius locale, ut ſupra declaraui, unde remanẽt dictæ quinq;. deciſiones in eorũ robore, & obſeruantia, cũ iure cõi utamur. Itẽ ad tertiã auctoritatẽ And. de Iſer. in c. 1. de notis Feu l. dico non eſſe bene reſpõſum, q̃a imo melius fuit locutus ibi, quã alibi, ex quo tale ius ſine rõne non debet ſeruari, & maxime, cũ dicta deciſio ſit cõformis cũ deciſione Bald. & aliorum Doc. ſupra alleg. unde eẽt magis cõis, cũ plurimũ auctoritate fulciatur, l. a. uer. & ſane crebrior, ff. de off. q̃ſto. nec ꝓcedit arg. de le. p̃ſpexit. ff. q. & a quib. quia nõ reperitur d. cõi ius præciſe approbatũ p regni conſt. niſi in loco ubi uiget, & ita dicit idẽ And. in c. 1. de feu. cogn. & ibi ẽt Bal. magis clare, q̃ alius, dicit exp̃ſſe, i 1. col. q̃d inter eos, qui uiuunt iure Rom. cã deciditur ſm ius Rom. & inter eos, qui uiuũt iure Lõgobardo, cã deciditur ſcdm ius Longobardo, uñ habuit Bal. ibi p̃prie ſenſum d. conſt. puritatẽ. Nec valet rñſio data ad quartam auctoritatẽ. ſ. And. in d. c. 1. de feu. cog. q̃a nõ eſt verũ, ꝙ cõſtitutio neceſſitet hoĩes huius regni, ꝙ uiuant iure Longobardo, imo ponit in eorũ arbitrio, ut ſupra probaui. Itẽ, ad octauam auctoritatem Lucæ de Pẽna reprobatur reſponſio eodẽ modo quo præcedẽs. Nec obſtat ꝙ And. eſt maioris auctoritatis, quia cũ ſit ſibi ipſi contrarius in plur. locis, tenẽda eſt eius auctoritas, ubi melius dixit. Ad nonã auctoritatẽ. ſ. in c. tranſ. de conſt. minime ualet rñſio, quia nego, ꝙ ſucceſſores in regno cõfirmauerint præciſe, & neceſſario ius Longobardũ, ſed ut ſupra dixi, imo, ſi placuiſſet illud ius Imperatorib. inſeruiſſent illud i voluminib. iuris ciu. ſed quia non inſeruerũt, apparet, ꝙ tale ius reprobauerunt, prout in ſimili arguit Alu. in præl. feu. i 4. q. Itẽ rñſio data ad decimã auctoritatẽ Matt. de Affl. q. ſequitur Luc. de Pẽna, minime procedit per eaſdẽ rõnes, & ſic remanet iſta pars comprobata, & firma. Supereſt tantum reſpõdere ad decẽ auctoritates contrarias adductas pro prima parte, ad quas ſatis patet reſponſum ex p̃dictis, quia quãtus expreſſerũt, quod ius Longobardũ præferatur, male loquuntur, & ueriores ſunt auctoritates cõtrariæ, & maxime, cum ut plurimũ ſint auctoritates And. de Iſer. qui tenet alibi contrarium, ſolũ rñdeo ad quintã auctoritatem And. in d. §. p̃terea ducatus, nam loquitur ibi de iure Longobardo, & Francorum, nõ aũt de iure Rom.

131 † Et uerũ eſt, quod ius Francorũ, eſt ſpeciale ius & onerosũ, & cõtra ius cõe, ut dicit And. in d. § præterea ducatus, col. 3. in add. unde dẽt probari per allegãtem, alias nõ præſumitur, unde qñ eẽt dr̃a inter ius Francorũ, & Longobardũ, fateor quod potius præſumitur ius Lõgobardũ, maxime ſuccedendo, ex quo eſt conforme cum iure cõi, in eo ꝙ admittit oẽs filios equaliter ad ſucceſſionẽ ſecus eſt, quãdo dr̃a eſſet inter ius Longobardũ, & ius Rom. prout eſt q. noſtra, quia tunc potius Romanũ præfertur,

tur,& proſequitur per pdicta. Vltimo ſuper eſt rñdere ad id quod dicit And.in d. conſt. puritatẽ,& in præl.in 3.q. prin. circa fi. vbi dicit,q iſta cõſuetudo, p quam aliquid nõ ſeruãt ius Longobardũ,non ualet, quia eſt contra conſtitutiones Regni unde tales nõ ſeruãtes,non excuſãtur cõſuetudine, ſedm tñ in hoc dico indubitanter,quod And.male loquitur,& dicit cõtra caſum d.|cõſ. puritatẽ,ibi, prout qualitas litigantiũ, &c. quia imo d.cõſt.approbat hãc conſuetudinẽ, cũ permittitur, q uiuatur iure Romano,& q iudex ſequatur ius Romanũ in uiuentibus ſecũdũ illud. Quod fortificatur ex his,q̃ ſupra dixi ad corroborationẽ huius partis vñ melius locutus fuit An.in d.c. 1.de feu.cog. & ibi *Bal.*ubi dicit, q ſeruatur, ubi eo iure uiuitur,ergo ubi eo iure ñ uiuitur,non ſeruatur, & ſic pt eẽ cõſuetudo, q eo iure non uiuatur,cõcluſiue ergo teneo,q ius Romanũ pfertur Lõgobardo,& qui dicit,q uiuit iure Lõgobardo dẽt hoc pbare & ſimiliter incũbit onus probãdi ei,qui dicit,quod ĩ regno uiuitur iure Lõgobardo& ñ pſumitur quod uiuatur iure Romano per ea, q̃ ſuperius dixi,& hanc puto eſſe merã ueritatẽ. Et per hæc ſit expedita iſta no.q. q̃ nullus ha-
132 ctenus ita plene examinauit † Præſuppoſita hac declaratione nouẽ iuriũ,ut uideremus a quo iure initiũ habuit ipsũ iudicium ſuper eſt mõ deuenire ad dec.prin.q.ſ.vnde habuit originẽ iudiciũ. Super qua cõcludo quod iudiciũ incepit tpe iuris naturalis pri
133 mæ vi,& iuris diuini.† & ſic habuit originẽ in Paradiſo,vñ expulſus fuit Adã, nã cũ Deus creauit primũ hominẽ dedit ſibi legẽ pceptiuã,quod nõ dẽret comedere de ligno uetito,ipſe aũt hõ fuit inobediens & uenit cõtra præceptum Dei & comedit de ligno, quod Deus ſentiens iratus citauit ipſum,dicens, Adã ubi es,qui cõparauit coram Deo, Deus increpauit ipſum ex eo, q̃ voluit ſuis præceptis obedire,qui Adã uolẽs ſe excuſare dixit. Mulier,q̃ dediſti mihi ſociam,ipſe me decepit,& comedit,& ſic uoluit culpam ſuã retorquere cõtra Deũ, eo quod malã ſociã ſibi dederit,& ſic tanto magis deliquit, prout hæc oĩa hẽtur Ge ca.1.& c.3.& eſt tex.in c.ſerpens idẽ pæ. d.1.ſic ergo ex iſtis uerbis,& replicationib.inter Deũ,& Adam fuit ortus quidam modus litigãdi,qui uulgariter dr̃ placitãdi,& exinde in antea inuẽtũ fuit iudiciũ,unde concluſiue iudiciũ habuit originẽ ĩ Paradiſo,ſecũdũ Arch.ſuper 1.rub.dec.col.1. & Spe.in proę. 1.partis,co. 6.uer.ſane placitãdi, &c.ex quo dico,quod fuit iuẽtũ iudiciũ de iure naturali primęuo eo ipſo,quod fuerãt creati primi parẽtes, & propter illã rñſionẽ,q̃ facit Adã, nã cognoſcens ſe erraſſe propter inobediẽtiam, fuit motus ex quodã naturali inſtinctu ad defenſionẽ ſui ipſius,& in hoc cooperabatur ius naturale cõe primęuũ,fuit ẽt,& cooperatio iuris nat.ſecundarii.ſ.rõnis inquantum ſciuit abdicare a ſe culpã, & applicare alii,quã vt ſe defenderet ĩculpauit Euã uxorem ſuã, quod eũ deceperat, & inculpauit ſerpentẽ, ut d.c.ſerpens deinde iudicium habuit ſuã proſecutionẽ,& augumẽtum de iure gẽtiũ quo iure oĩa mãdabãtur executioni manu Regia,& manu Principis,quia nondũ erãt, inuentæ actionis,nec magiſtratus, ut dicit
134 tex.in l.2.pri.ff.de ori.iu.† Fuit ẽt cognitũ iudiciũ tẽpore legis ueteris Moyſi in ueteri teſtõ qui ſtatuit lege,q in ore duorũ, uel triũ,ſtet oẽ uerbũ,ut habetur Deut. c.19.& ſic erat uſus teſtiũ idẽ probatur per id,q dicimus de Suſana,ut habetur Dan.c.13.vbi Suſanna erat dãnata ad mortem per depoſitionẽ duorũ teſtiũ deponẽtiũ de adulterio per eã patrato, & poſtea Daniel inſpiratus a Deo examinauit dictos teſtes ſemotim q inuenit eos uarios ĩ loco,unde apparuit eorũ falſitas,& fuerũt interfecti & Suſanna tã quã innoxia liberata probatur ẽt Leuit.ca. 19.ubi dr̃. Nõ faciens iniquũ aliqd in iudicio,&c. Deut.ca. 24.ubi dr̃. Non peruertes iudicium aduenæ,& pupilli,nec auferes pignoris loco,viduæ veſtimẽtũ,&c.& Hie.c. 22. Facite iudiciũ,& iuſtitiã, & liberate oppreſſum de manu calũniatoris,&c. Fuit ſucceſſiue cognitũ iudicium in teſtõ nouo per l.Euãgelicam, & Apoſ.ut patet de Ieſu,qui fuit ductus ad Pilatũ,& ĩ iudicio condẽnatus,licet iniuſte,& hẽtur 16.d.c.1.2. & 3. & poſtea fuit iudiciũ cognitũ,& ampliatum, & magis ordinarii per l.ciuilem & canonicã,ut patet in toto ti.ff.& C. de extra de iu. & ſic ſucceſſiue, eũ hodie præfatis utamur
135 legib.utimur etiã,& iudicio† Fuit aũt in
2 uentũ iudiciũ ex neceſſitate nequis diceret ſibi ius propria auctoritate, & ne qs ppria auctoritate audeat ſumere ultione. l.nullus C.de iudæ.& c.ad hoc 16. q. 2.& tex.cũ glo.

in c. niſi bella. 23. q. 1. & no. Spe. in ti. de of. om. iud. §. pōt in pri. & idē Spec. in proœ. 3. patris, habuerūt. n. iura ualde pro abominabili, q̄ quis ꝓpria auctoritate ſibi ius dicat hanc introduxerit pœnas amiſſionis iuris. l. extat. ff. met cau. & l. ſi quis tātum. C. unde vi. Et per ꝑdicta remaneat expediti hæc tertia pars prin. hui⁹ tractatus. Seqtur nūc 4. pars, quæ diuiditur ꝑ diſtinctiones. Rob. Mar. Venuſ. V. I. D. Excellentiſſimus.

ADDITIONES.

a Originem Cagno. in rub. ff. de iud. nu. 1. & in l. 2. nu. 31. C. de reſcin. ven.

b Inuentionem. Fran. Conua. lib. 1. Commētar. iur. ciu. c. 2. & 12. Coras lib. 2. de redig. ius ad art. c. 17.

c Lex naturalis. Conua. d. libr. 1. com. iur. ci. c. 4. nu. 4. & 6. Coraſ. d. lib. 2. de redigē. ius ad art. c. 3. li. 6. miſcel. c. 25. Vaconi. lib. 1. decl. iur. ciu. c. 1. & ſeq.

d Primæuū. Conuan. libr 1. com. iur. ciu. ca. 1. nu. 3. & alii ſupra citati. Corrad. lag. in method. iur. ciu. in 1. par. c. 3. nu 2.

e Ius gētium. Conuan. d. lib. 1. comment. iur. ciu. c. 5. nu. 4. & 6. & Coraſ. lib. 6. miſcell. ca. 25. & li. 2. de redig. ius ad art. c. 5.

f Præceptis. De aliis præceptis legis Moſaicæ uide Tiraq. in tract. de pœnis cauſa 38. nu. 5. & ſeq. & com. nu. 46.

g Alia præcepta. Videas doctiſſimum. Couar. lib. 1. var. reſol. c. 17. nu. 1.

h Reges. Coraſ. l. 5. nu. 4. ff. de iuſt. & iur.

i Leges. Conua. li. 1. com. iur. ci. c. 16. Cora. li. 2. de redig. ius de ar. c. 12. & infra. nu. 26.

K Ciuiles. Conua. d. lib. 1. comm. iur. ciu. ca. 4. nu. 4. Coraſ. d. li. 2. de redi. ius ad ar. c. 10.

l Script. Coras in l. ius autē. ff. de iuſti. & iur. & in l. 2. §. his legibus, nu. 5. ff. de orig. iur.

m Plebiſcitum l. plebs. ff. de verb. ſign. cau. plebiſcita diſt. 2.

n Senatuſconſ. Conua. lib. 1. com. iur. ciu. cap. 14. Coras. lib. 2. de redig. ius ad art. c. 12.

o Prætorium. Conua. ubi ſupra c. 15. et Coras d. lib. 2. de redig. ius ad art. c. 13.

p Conſtitutiones. Coras d. lib. 2. de redig. ius ad art. c. 12. ſupra nu. 17.

q Leges ſi ff. Conu. ubi ſupra c. 15. n. 3. et Coras. li. 2. de redig. ius ad ar. ca. 13.

r Deciſionem cauſarum Pariſ. conſ. 6. nu. 9. & ſeq. ibi. 1.

ſ Gratiam. Vide *Ioan. Brunell.* in reper. cap. 1. de homic. in prima par. num. 5. & 6. Catellia. Cotta in memor. in verſic. de iuriſperitis, col. 8.

t Auctoritatis auth §. reſponſa, nu. 4. inſti. de iur. natur.

u Sine cauſa. Nicol. *B*ello. conſ. 2. per totum, Duenas lib. 1. reg. ut iur. regu. 43. appellatio iuſta in 2 limit. Pariſ. conſil. 101. numer. 7. li. 1. de communi. Viui. in prima par. com. opini. opin. 243. Princeps de plenitudine, Bello. lib. 1. ſup. iur. cap 8. num. 3. cum cauſa tamen poteſt. Tiraq. in præfation. tra. de pœn. nu. 44.

x Conſuetudine. Tiraq. in tract. de pœn. cauſa 38. nu. 2.

y Moſaica. Tiraq de cauſa. 38. nu. 3. & ſeq. ſupra, num. 10.

z In teſtamentis. Late per Tiraq. in tract. primog. quæſt. 67. per totum. Coraſ. lib. 5. miſcel. cap. 16. Caſtren. conſi. 377. in primo dubio li. 2.

& Ciuili. Andreas de Alferiis conſil. 60. nu. 11. ubi annotaui ſub litera f. *Affl.* deciſ. 60. nu. 2. Couarr. in 1. par. relecti. c. quamuis. de pacti. in 6. §. primo.

a Contrahunt. Couarr. in epit. de ſponſ. in 2. par. §. 10. c. 6. nu. 1. & 5. et c. 7. eiuſdem. §.

b Inter Iudæos. Quid in aliis uideas Cora. li. 5. miſcell. c. 16. nu. 6. et per totum.

c princeps poteſt. Bar. in l. omnes populi. nu. 22. ff. de iuſt. et iur. Tiraq. in præfat. trac. de pœn. nu. 49.

d Furari. Non omnino eſt excuſatus, ſed minus punitus, Tiraq. in d. tracta. de pœn. cauſa. 33.

e Lex canonica. Stefan. a Federi. in tracta. interpr. iur. dixi in metho mea iur. ciu. in lib. ſing. de ipſo iure in reg. interpretationis, in uerſic. Antelogica aduerſantium, et contrariorum, et in reg. correctionis in uerſicu. ex qualitate legis.

f Feudorum. De cauſa et origine iuris feudorum, uide Conua. lib. 1. com. iu. ciu. cap. 15. Aquen. in ſpeculo de feu. tit. de diffini. et inuent. Zaſi. in tract. feu. in 3. par. in prin.

g Sub iure ciuili. Grat. conſi 9. n. 49. lib. 1. Bertran. conſ. 107. lib. 2.

h Ius conſuetudinarium. Et hēt uim iuris cōmunis, et dicitur ius ſcriptum, et allegatur in deciſionibus cauſarum, Caſan. conſ. 66. nu. 40. et 45. quod itellige de cauſis feudalibus, Cur. iun. conſ. 64. nu. 14. li. 1.

i Cōſtitutiones Pariſ. conſ. 11. n. 20. et ſeq. li. 1.

Pro-

x Propter iuramentum. Quia in materia iuramenti iuri canonico ſtandum eſt. Affl. dec. 263. nu. 3. & dec. 322. nu. 5.
l Intellige Cur. iun. d. conſ. 64. nu. 14. li. 1.
m *Tenetur.* Anch. conſi. 174. Coſta in memora, in uer. feudi quæſtio.
n Longobardum. Vide dominum Authorem in diſp. 2. per totam.
o Ordo ſcripturæ. *Bar.* in l. 2. § prius, ubi gl. ff. de fideic. liber. & in l. 1. ff. de uulg. & pup. nu. 1. ubi Rip. nu. 17. contra per glo. in uer. ſcripturæ, §. cum heredes inſt. de legib.
p Præſumitur. Marſi. ſing. 672. ſienda eſt ſemper circa medium.
q Ordo intellectus. Iaſ. in prin. de act. nu. 6.
r Euitanda. Bello. li. 4. ſup. iur. c. 20 n. 15. & cōſi. 6. nu. 13. Dec. cōſ. 643. Grau. cōſi. 70. dixi ad l. uni. §. quib. C. de nouo. C. de ſaciē. n. 17
s Ius Romanorū. Cōiter determinatus, q̄ appellatione iuris in dubio, intelligatur de iure municipali, Cur. ſen. conſi. 46. Soc. conſi. 9. & conſi. 81. col. 3. li. 1. & conſi. 107. col. 6. li. 2. *Iaſ.* conſi. 149. li. 2. Blanc. in trac. de compromiſ. q. 1. nu. 19. Gozzad. conſi. 90. col. 3. ubi de intellectu d. §. quotiens, Dn̄s Marcus Antonius Eugen. inſignis Doct. Peruſinus, & præceptor meus tenuit legendo q̄ dic. §. quotiens, loquatur de iure municipali Romanorum, & non de iure cōi, Dec. cap. licet cauſam, nu. 3. & ſeq. ex. de probat. Iaſ. d. conſi. 149. & conſi. 685. nu. 7. pro diſtinctione, Blanc. ubi ſup. nu. 20. Veronen. in l. nominis. & rei, §. uerbum, ff. de uerb. ſig.
t Poſterior, Lex nam & poſterior, ff. de le. *Bar.* in l. omnes populi, prope ſi. ff. de iuſt. & iur. Cora. in l. 4. de conſt. ptin.
u In ſtatuto. Dummodo non reſultet prauus intellectus *Doct.* & maxime Iaſ. in l. 1. in gl. nu. 36. ff. de off. eius. Bar. in l. omnes populi, nu. 61. ff. de iuſt. & iur. Sil. nup. l. 1. n. 212. uerſi. a contrario ſenſu.
x Priuilegii. Nec. Bell. cōſ. 1. & cōſ. 55. n. 3. in ſi.
y *Alimentis.* Tamen ſi eſt diues non tenetur relinquere alimenta, Soc. conſi. 121. n. 47. li. 4. Calc. conſi. 59. Dec. conſi. 576. Ale. conſi. 74. n. 4. li. 2. Duenat. li. 1. prin. reg. utr. in. reg. 367. ſilius ſpurius in prima lim. Coua. in epit. de teſt. c. 8. in 2. par. §. 6. nu. 6. *Beninten.* dec. Bonon. 22. Teſtator. Alſer. conſi. 39.
z Iuuentum. Grauatius in elegantiſſimis annotationibus ſuis, ad prac. Octau. Veſtr. in li. 3. c. 1. nu. 10. litera C. Lud. Alſerius.

QVARTA PARS.

Iudicium, duplex. Et ſuper eo loco 10. diſtinctione, nō minus acutæ, quam copioſæ.

1 *Iudicium aliud ciuile, aliud criminale, aliud miſtum.*
2 *Cā ciuilis quæ dicatur, & qua criminalis.*
3 *Cauſa criminalis dicitur ſi agitur ex crimine infamantes etiam ſi agatur ciuiliter.*
4 *Agi poteſt ex delicto, ciuiliter, & criminaliter ſcilicet ad intereſſe & ad pœnam.*
5 *Actio ciuilis ubi non oritur, nec etiam oritur criminalis.*
6 *Actio ciuilis, & criminalis, q̄d emulentur.*
7 *Homicidio commiſſo oritur criminalis accuſatio panā ac ēt actio in factum ad intereſſe.*
8 *Expenſa medicorum, & medicinæ debentur uulnerato, & qualiter intelligatur.*
9 *Agi an poſſit ex eodē delicto criminaliter, ex quo prius actū fuit ciuiliter, & ecōtra, n. 10*
10 *Pœna actione iniuriarum, cui applicetur.*
11 *Pœna iniuriarum æſtimatur per iudicē, quando per querelam agitur.*
12 *Iniuriarum accuſatio criminalis non datur in Regno ſi ſunt iniuria uerbales.*
13 *Iniuria ſi eſſet facta uiduis, eccleſiaſticis pſonis, aut miſerabilib. pōt ex officio procedi.*
14 *Locus, & tempus commiſſi criminis, in libello requiritur.*
15 *Iniuriarum libellus, ſi conſtat per confeſſionē parti, non requirit appoſitionē loci, et tpis.*
16 *Iudex arbitratur pœnam ſecundum qualitatem perſonæ loci, & dignitatis, quando pœna iuris petitur quis puniri.*
17 *Iudicium an ciuile, uel criminale dicatur, q̄n agens iniuriarum actione concludit iniuriantem condemnari ad ſatisfactionem iniuriæ ſiue honoris.*
18 *Cauſa criminalis dicitur, quando de tutore ſuſpecto agitur.*
19 *Libellus, in quo pro æſtimatione iniuriæ, & delicti ſatisfactio in pecunia petitur, non tenet.*
20 *Pœna amba quando tendunt ad uindictam, una non tollitur per alterum qua non fuit ſufficienter irrogata.*
21 *Punitus minori pœnā, an puniatur maiori.*
22 *Cautela libellantis ut in eodem libello poſſit petere æſtimationes, & ſatisfactionem iniuriæ & nu. 25.*

Libellus

23 *Libellus qualiter formetur, de duobus reis debendi.*

24 *Validũ eſt arg. de perſona, ad res, & econtra.*

25 *Agens iniuriarũ actione, iniuriam aſtimare põt, & in calce libelli addere, q ſi iudex nõ puniuerit ſufficienter reũ, reſeruat ſibi potere ſatisfactionẽ, & talis libellus pcedit.*

26 *Agẽs redhibitoria, poteſt proteſtare de vitijs non apparentibus.*

27 *Iudex laicus, & iudex eccleſiaſticus, an poſſint de uno delicto cognoſcere, ubi pœna ciuilis diuerſa eſt a canonica.*

28 *Libellus ut procedat, quando ſimul ex eodem delicto ciuiliter & criminaliter agitur, debet actor principaliter agere, criminaliter petendo reum puniri, & incidenter per iudicis officium rei reſtitutionem petere.*

29 *Iudicium ciuile, & crim. poteſt æque principaliter cumulari, quando delictum eſt tale, in quo quis uenit ad mortem principaliter condemnandus.*

30 *Libellus, in quo petitur aliquem puniri, & cõdemnari ad rei reſtitutionem ualet, & ſaluatur.*

31 *Verba libelli ĩpropriãtur, ut ſaluetur libellus.*

32 *Cauſa ciuilis, & non criminalis dicitur ubĩ ad priuationem officij agitur, niſi pœna iſta imponeretur per ſtatutum, nu. 33.*

34 *Cauſa ciuilis dicitur, ubi agitur de adulterio ad ſolam ſeparationem thori, & poteſt in ea procurator interuenire.*

35 *Cauſa dicitur ciuilis, quãdo per uiam inquiſitionis, ad priuationem beneficij propter crimen nulla præcedente accuſatione, nec exceptione agitur.*

36 *Delinquens mitius punitur de iure canonico & quando agitur per uiam inquiſitionis.*

37 *Cauſa ciuilis dr̃, quando opponũtur crimina contra teſtes ad repellendum a teſtimonio.*

38 *Libellus ĩ quo agitur ciuiliter de crimine, an & quando locum, & tp̃s continere debeat.*

39 *Cauſa dr̃ ciuilis, quando pœna applicatur fiſco ex contractu illicito, ſecus ſi ex delicto.*

40 *Pœna pecuniaria delicti a lege introducta, an parti uel fiſco applicetur.*

41 *Cauſæ criminales in quib. differunt a ciuilibus & an teſtimoniũ laici, & mulieris admittitur contra clericum, quãdo ciuiliter de crimine agitur, & nu. 50 conſeq.*

42 *Fœminę teſtimoniũ, et infamis æquiparãtur.*

43 *Fœminæ an ſint idoneæ teſtes in capitalibus, nu. 44. & 45.*

46 *Laicus quando ſit idoneus teſtis contra clericum, & nu. 47. 48. 49.*

50 *Vitium in litigioſi non inducitur, quando ſuper re aliqua agitur criminaliter.*

51 *Procurator, quãdo agitur de crimine iniuriarum, an admittatur, & num. 53.*

52 *Cauſa poteſt dici capitalis inſpecta aptitudine, ubi uenit pœna arbitraria.*

53 *Procurator in crimine iniuriarum admittitur, quando ciuiliter agitur, ad aſtimationem iniuriæ ſecus ſi criminaliter.*

54 *Pœna principalis attenditur, ubi poteſt procurator interuenire.*

55 *Procurator interuenire põt pro muliere coniugata, in cauſa criminali litigante. Item pro uniuerſitate.*

56 *Procurator poteſt litigare pro pluribus perſonis, quando criminali iudicio contra eas ſimul agitur.*

57 *Procurator admittitur ex parte accuſatoris proſequentis ſuam. uel ſuorum iniuriam.*

58 *Procurator admittitur in criminalib. ad defenſionem rei abſentis, ad inſtruendũ iudicem & allegandum cauſas abſentiæ, & probandum innocentiam rei.*

59 *Iudex in pœnis arbitrarijs pro criminib. an & quando poſſit imponere pœnam mortis naturalis, & nu. 60 cum plurib. ſeq.*

60 *Intellectus ad l. 2 C. de his q latro. et nu. 65.*

61 *Pœna acerrima pro pœna mortis accipitur.*

62 *Intellectus ad tex. in c. inquiſitionis in prin. de accuſ. nu 68.*

63 *Intellectus ad gl. in §. in ſumma in uer. extraordinaria, inſt. de iniurijs.*

64 *Intellectus ad l. ſaccularij, §. ſunt quædam, ff. de extraord. crim.*

65 *Pœna mortis in arbitrijs, nunquam imponitur in delictis attentatis, et non conſumatis & nu. 70.*

66 *Intellectus ad l. ex l. Iulia. §. hodie ff. ad leg. Iuliam rep.*

67 *Intellectus ad primã ff. de furib. baln. & ad l. primam, §. expilatores. in fi. ff. de effract.*

68 *Verbũ moderari ĩportat diminutionẽ pœnæ.*

69 *In arbitrarijs, quando debeat iudex mitiorẽ pœnam eligere.*

70 *Affectus hodie generali conſuetudine non punitur, niſi ſequatur effectus.*

71 *Alapam dens officiali, mortis pœna punitur.*

72 *Pœna iniuriarum eſt arbitraria iudici.*

73 *Pœna illa debet imponi, quæ ſolita eſt ſecundum conſuetudinem.*

Præ-

74 *Practica eſt uera intellectrix legum.*
75 *Contra committentem delictum per lata culpam, an poſſit criminaliter agi.*
76 *Culpa lata nõ æqparatur dolo in crĩalibus.*
77 *Homicidium per culpam commiſſum, pœna, arbitraria punitur.*
78 *Delictum principaliter cõmiſſum ad iniuria alterius mitius punitur.*
79 *Delictum mali exempli commiſſum lata culpam non punitur pœna mortis.*
80 *Iudex non puniens exercentẽ priuatũ carcerẽ punitur pœna criminalis leſæ Maieſt.*
81 *Cuſtos carceris punitur ad mortem, ſi ex ſua lata culpa carceratus aufugit, uel fugam arripuit.*
82 *Iudici hodie omnis pœna eſt arbitraria, etiã a iure determinata.*
83 *Pœna ordinaria minuitur propter ſenectutẽ iuuentum, furorem, uel ebrietatem, uel iuſtum calorem, ſeu excellentiam hominis.*
84 *Minor an neceſſario debeat mitius puniri, uel id ſit arbitrarium.*
85 *Minori ætati qualiter ſuccurratur.*
86 *Delictũ leui culpa commiſſum an puniatur.*
87 *Culpa in faciendo, differt a culpa in committendo.*
88 *Culpa quando ſimpliciter fit mentio, de leui intelligitur.*
89 *Leuiſſima culpa an criminaliter puniatur.*
90 *Criminalis pœna an locum habeat, ubi habet locum l. Aquiliæ actio.*
91 *Iudex per inquiſitionem non procedit pro delicto culpa commiſſo niſi dolus, uel lata culpa interueniat.*
92 *Iudicium miſtum, quod dicatur.*
93 *Libellus quomodo formetur in iudicio miſto.*
94 *Pragmatica regni incipiens diſpendia quod in cauſis ciuilibus uel miſtis procedatur ſine figura iudicij an locum habeat, quando pœnæ uenit pro parte fiſco, & pro parte parti applicanda, & an tollat ſolennitatem libellorum, & num 95.*
95 *Libellus qualiter formari debeat in crimine iniuriarum ſuper iniuriæ æſtimatione, uel agendo ciuiliter de aliquo crimine.*
97 *Iniuriarũ actio an tollatur per ſalutationẽ.*
98 *Iniuriarum actione an teneatur, qui uerum dixit.*
99 *Iniuriarum actio quanto tempore duret.*
100 *Iniuriarum actio quando & cui denegetur, & nu. 101. 102. 103. 104. & 105.*
106 *Iniuriarum actio non competit, niſi ubi effectualiter eſſet facta, & dicta iniuria.*
107 *Iniuriarum actio non competit ubi facto fieret iniuria.*

DEuenio nunc ad quartam partem principalem huius operis, quæ continet quotuplex eſt iudicium, & ſuper iſta parte intendo cumulare quam plures diſtinctiones iudiciorum, nam iudicium eſt multiplex, & uariis diſtinctionibus compartitur.

Iudiciorum prima diſtinctio.

1 PRIMA igitur a diſtinctio iudiciorum
a eſt, quia iudicium aliud eſt ciuile, & aliud
b criminale, & aliud miſtum *b* Iudicium ciuile eſt in quo deducitur cauſa ciuilis. Criminale uerbo eſt, in quo deducitur cauſa criminale. Verũ pro habenda aliquali notitia huius diſtinctionis, opportunum eſt diſcutere quæ dicatur cauſa ciuilis, & quæ crimi. & quomodo una ab alia cognoſcatur. Hanc materiam tractant plene Canoniſtæ in rub. de iud. ubi Abb. in fi. col. ponit unã doctrinam, quæ communiter reprobatur.
2 † Sed breuiter uera & communis concluſio eſt iſta, ꝙ cauſa ciuilis dicitur illa, quando principaliter in iudicio agitur ad commodum priuatum, ſiue talis cauſa deſcendat ex delicto, ſiue ex contractu. Cauſa uero criminalis, dicitur quando principaliter agitur ad commodum publicum ex delicto tantum, ſeu ad publicam uindictam. Hic eſt, quod ſi aliquis ex delicto uenit puniendus corporaliter ad publicam uindictam dicitur cauſa criminali, quia ex tali pœna corporali nullum commodum ſentit priuatus, idem, ſi aliquis pro delicto ueniret puniendus pœna *c* pecuniaria, nam ſi
c talis pœna applicatur fiſco dicitur cauſa criminalis. ſi uero applicatur parti dicitur cauſa ciuilis, iſta concluſio eſt veriſſima, & cõmunis probatur per tex. & ibi Bar. in prin. in le. licitatio. §. quod illicite, ff. de publ. Ad hoc pondero nouiter tex. meliorem de iure in §. in ſum. inſt. de iniu. iſtã concluſionem firmant gl. *Bar.* & Ale. in ad. in l. prætor ait in prin. ff. de ſepulc. et ibi *Alex.* in ſpec. reprobat Ab. aliter tenentem in d. rub. de iu. idem tenet Fr. ã de Arez. in d. rub. de iud. col. fi. ubi dicit hanc eſſe cõmunem opin. & ibi etiã Fel. et *Bal.* in 2. lec. in 1. colu. & eſt text. iũcta gl. in l. fi. ff. de prin. delic. & ibi Bar. & declarat pulchre Bal. in conſ. 391. colu. pen. in

in 3. uol. & colligitur ex no. per Ab. & Docto. in c. tuæ de proc. & per *Bart.* in l. 1. C. quando ciu. act. crim. præiud.

ADDITIO. Vide *Dec.* in rubri extra de iud. vbi late, & an cauſa ſit ciuilis, quando agitur ad priuationem beneficij uide *Bert.* conſ. 419. num. 5. in 1. parte, & uide ad principalem q. eundem Bert. conſilio 188. in 2. par. num. 7. Item uide quæ dixi in practica mea cauſa crim. in uerſ. Audiantur excuſa-
d tores, in fin. Item dicitur *d* cauſa criminalis ſi uenit pœna applicanda fiſco. Ita tamẽ ſi deſcendit ex delicto, ut dixi in dicto loco, non tamen ſi deſcendit ex contractu illicito ſecundum Alexã. in l. 1. ff. de ſepult. viol. poſt gl. & Bal. in l. 1. C. de legi.

3 † Itẽ eſt aduertendum, ꝙ etiam ſi agatur ciuiliter ex crimine infamante dicitur cauſa criminalis, ſecundum Bar. in l. i. in prin. 4. col. uerſ. eſt aduertendum. ff. de eden. & in l. inde Neratius, ff. ad l. Aqui. & in l. prætor. in prin. ff. de iniu. & *Bal.* in l. edita, in fi. C. de eden. & Abb. in c. teſtimonium de teſt. & quæ ſit differentia inter cauſas ciuiles, uel criminales, uide *Af.* in cõſt. in pecuniariis, in gl. fi. & uide eundem in conſt. uarietates pœnarum in ult. no. P. F.

4 † Super hoc tamen eſt ſciendum, quod ex quolibet delicto ex quo oritur accuſatio criminalis ad pęnam oritur etiam actio in factum ad intereſſe, & ſic ad proſecutionẽ rei familiaris, tex. eſt, & ibi Bar. in l. qui nomine, ff. de fal. & l. hodie §. 1. eo. tit. probatur in d. l. fi. cum ibi not. ff. de pri. del. & tenet Io. de Ana. in c. accedens, col. 4. in fi. de acc. & eſt tex cũ gl. in l. nec quicquã, ff. pro ſoc. ex quo ſeqtur, ꝙ eſt in poteſtate illi⁹, qui damnum, ſeu iniuriã paſſus eſt, agere criminaliter ad pœnã ordinarium, uel ciuiliter ad intereſſe, uel utroque modo cõpulatiue. Exemplũ, ſi aliquis commiſit furtum, poteſt accuſari criminaliter ad pęnã iuris, ſcilicet dupli, uel quadrupli, ſecundum ius commune, quæ pęna hodie applicaretur fiſco, ſi locum haberet, per c. Regni, quod in c. placuit, uel ad pęnam fuſtigationis, ſi furtum eſt ab auguſtali infra, ab auguſtali uero ſupra uſque ad unciã, ad pęnam abſciſſionis manus, ultra uero unciam ad pænã mortis, ſecundum formam c. Reg. quod in c. ad hoc, quod noſtrorum, poteſt etiã contra eum agi ciuiliter conditione furtiua ad rei ablatæ reſtitutionem, l. interdum, §. qui furem, & ibi Bart. & Doct. ff. de fur. poteſt etiã agi ad vtrunque ſ. ut puniatur, & ut rẽ reſtituat, ſecũdum Bar. in d. §. qui furem, in fi. & Specu. in tit. de fur. §. 1. uer. ſed nunquid, quod qualiter procedat, infra dicam.

ADDITIO. Adde quod adeo eſt uerum
5 hoc, † ꝙ ubi actio ciuilis nõ oritur nec etiã oritur actio criminalis, vel inquiſitio ſecũdum Sal in l. eos. C. de fuit. & do. Bar. Cep. in conſ. 59. in c. Pau. fab. in pen. col. & uoluit Bar. in conſ. incip. a do. Cy. de bon. 1. co. & So. conſ. 127. inc. uiſis 1. col. & do. Nel. de S. Gem. in trac. banniti, in 2. par. 1. temp. in 5. q. & in 3. parte, 2. temp. 1. q in fi. pen. col. & Marſil. in conſ. 35. nu. 14. & tenuit doc. Par. de Put. in trac ſynd. fol. 51.

6 † Eſt tñ aduertendum ad id, qđ in fi. dicit (quod ciuilis, & crimi. copulatiue poſſunt cumulari) refragatur enim tex. in l. 1. C. qñ ciu. act. præiud. cri. & gl. in l. ſi quis ad ſecũdum. C. ad l. Iul. de ui. publ. uel pri. & *Bart.* in l. interdum, §. qui furem, ff. de fur. ideo intelligi debet, quod tantummodo actio ciuilis poteſt cumulari cum criminali, quando incidenter condemnari ad rei reſtitutionẽ, non principaliter, ſed per implorationem officii iudicis, imo, & ſi non petatur poteſt iudex ex officio ſuo condemnari ad rei reſtitutionem per lege prima, ff. de cõcuſ. & in *Auth.* de man prin. §. quod ſi delinquentes, & dicit And. de Iſer. in conſt. ſi quis. in poſterum. 4. col. quod hoc uidetur mirabile cum ciuiliter, & criminaliter ſimul agi non poteſt, & idem uoluit gl. in d. conſt. ſi quis in poſterum, & ibi Aff. in 13. no. in 2. q. & gl. fi. in conſt. in cauſa depoſiti & hanc concluſionem firmauit Ang. de *Aret.* in l. mal. in uerbo, & ueſtem cæleſtem, & eſt hodie expeditum in regno per tex. in c. ſi di- fur. uiol. quo cauetur, ut iudex comperto facinore in eadem ſententia reum condemnet ad rei reſtitutionem, ultra pœnam corporalem, & ita ſeruatur, ut teſtatur Aff. c. ubi ſupra, & adeo procedit, ut ſic debeat doctrina auctoris intelligi, quod licet hodie ſint ſublata præiudicialia, per cõſt. ſic ciuiliter agens, non tamen derogatur l. 1. C quãdo ciuil. act. præiu. cri. ut inquit *Aff.* in d. conſt. ſi ciuiliter agens. 3. col. 6. no. & repetit. in conſt. uiolentias in 7. not. ult. col. idẽ ſequitur conſulendo Aymo. Crau. in conſi

lio

lio 116. in 1. li. nu. 7. & ita ſe declarat do. Auct. hic nu. 17. & id uoluit D. Th. Gram. in conſil. 20. & 11. in ciuilibus. Petr. Folle. V. I. D.

7 †Similiter, ſi eſt commiſſum homicidiū, oritur accuſatio criminalis ad pœnā. l. Cor. de ſic. & etiam actio in factū ad intereſſe, e per quā tenetur e occidēs uel uulnerans ad expenſas medicorum, & ad expenſas operarū illius interfecti, uel debilitati, ut eſt tex. in l. ſi ff. de his, q deie. uel effu. & l. l. ex hac lege, ff. ſi quad pau. fe. dic. & in hac æſtimatione operarum habebitur, ratio ad totū tempus, quo ille occiſus potuiſſet uiuere, & operari. ſecundum formam l. hæreditatū, ff. ad l. Fal. habēdo etiam reſpectum ad artem, quā ſolitus erat exercere, ita declarat Spe. in titu. de iniur. & dam. da. §. ſequitur uer. nūquid, cum duob. ſeq. ſic etiam poſſumus exēplificari in crimine falſi, ut d. l. q nomine. ff. de fal. & in alijs ſimilib.

ADDITIO. Sequitur etiam iſtud (ꝙ uulnerās teneatur uulnerato. uel occiſor hęredib. occiſi ad expenſas medicorū, & operarum Affl. in cōſt. qui de alto in 6. no. per illum text.) & an ſi quis remiſerit iniuriā, f & offēſionem uideatur f remittere hæc dānis, uide plene Fel. in c. de ijs de accu. co. ſi.

8 †Intelligēdo tamen, ſi delictum ſit ſaltim ex culpa leui, uel leuiſſima patratum, at ſecus ſi caſualiter, ut ac l. ex hac leg. ff ſi qua. pau. fe. di. & l. fin. ff. de ijs qui deie. uel effu. quas etiā allegat do. Auct. hic, pro quo ēt Alb. in l ex hac lege, allegat text. in l. ſed ſi hæreditas, ff. ad exhi. & no. in l qua act. § ſi quis in colluctatione. ff ad l Aquil. per gl. & etiam hoc erat ſtatutū in l. Moſaica, ut Deut. c. 21. in litera D. in hæc uerba, ſi rixati fuerint uiri, & alter alterū uel lapide, vel pugno. ceciderit ut tamē nō moriatur, ſed lecto decumbat, ſi ſurrexit. & egreſſus fuerit foras baculo ſuo (mixtus) abſoluat percuſſos, attamē damnum uacationis illius, & impenſas in medicos præſtabit, & licet omnia. & auctoritates allegatæ loquantur in uulnerato, & non in mortuo, nihilominus eadem rōne poſſunt dictæ impēſæ peti ut bene no. gl. in d. §. ſi q s in colluct. ff. ad l. Aquil. & de hoc melius quā alibi, uide per Par. de put. in l. ſynd. in uerbo compoſitio uerſ. q a plures ubi plene. Pet. Fol. V. I. D.

9 Quia tamen ſupra dixi, quod poteſt quis agere ciuiliter, uel criminaliter ad ſui defenſionē, poſſet dubitari an ſi prius actū fuit ciuiliter tantum, poſſit poſtea agi criminaliter ex eodē facto, uel econtra. Breuiter cōmunis concluſio eſt, quod ſi actio ciuilis criminalis tendunt ad diuerſa, & tunc pōt agi altera via, nō obſtante, quod prius actū eſt una, ut quando criminalis datur ad uindictam, ciuilis uero ad perſecutionē rei familiaris, put ſupra dixi in furto, & homicidio, nā una per aliā nō tollit Si uero utraque competit ad uindictam, tam ciuilis, q criminalis, & tūc una intentata, altera tollitur, tex. & ibi Bar. in l. 1. C. quādo ciu. act. cri. præiu. & tex. & ibi Bar. in l. ptor edixit §. ſi dicatur. ff. de iniu. & Bar. in l. 2. §. 1 ui bo rap. & Abb. in c. tuæ, de proc. & Spec. in tit. de fur. §. 11 . uerſ. ſed nunquid, & in ti. de iniur. §. 1. verſ. ſed quęritur. Exemplum poteſt poni in actione iniuriarum, nam ſi aliquis dat alapam, uel dicis verbum iniurioſum, nullum facit damnum iniuria paſſio, g tamen ex tali delicto iniuriarum g poteſt agi de iure communi ciuiliter, & criminaliter, ut d. §. ſi dicat, & eſt tex. in. §. in sūma. inſt. de iniur. & no. Bar. in l. lex Cor. §. fi. ff. de iniur. & utraq. actio tam ciuilis, quā criminalis, tendit ad uindictam, quia nullum damnum paſſus fuit agēs, tunc una per aliam tollitur per prædicta. Dicitur autem agi ciuiliter in actione iniuriarum, quando agas petit pœnam applicari ſibi, ut quia dicit, ꝙ noluiſſet pati talem iniuriā, ſed potius uoluiſſet perdere tantam pecuniā de ꝓpriis bonis, & c. quam petit ſibi dari, ita ꝓbatur in l. iniuriarum æſtimatio, & ibi gl. & Bar. ff. de iniu. & eſt gl. in d. §. ſumma in uerſ. pœna. inſt. de iniur. & tex. eſt in conſt. Regni, quæ inci. uarietates.

ADDITIO. Cōcludit hic d. Auctor, ꝙ ubi ciuilis, & criminalis actio ad diuerſa tēdunt, una intenta ta altera non tollit, hoc idem uoluit idem d. Auctor. in conſ. 95. inter conſ. ciuili a do. Tho. Gram. intelligendo finita ciuili primitus intentata, ſecus ea pendente quod eſt intelligendum quando principaliter ageretur, per ſupradicta, ut p eandem Gram. in cōſ. 16. nu. 20. in ciuilib. Per. Fol. V. I. D.

10 †Et hoc fuit interdictum de iure cōi Romano, ſecundum quod tota pœna applicabat parti ciuiliter agenti ut dicit gl. in d.

conſt.

const. uarietas in uer. parem tertiam, quæ
eſt gl. pen. & ita intelligitur d. l. iniuriarum
æſtimatio, uerũ licet pars æſtimet iniuriã
h iudex *h* tamen taxat ipſam æſtimationẽ, &
poſtea dat iuramentũ actori, & deinde cõ-
demnat ad id, quod taxatur ita intelligit
tex. in l. conſt. §. 1 ff. de iniur. dum dicit, qđ
pœna imponitur æſtimatione iudicis, nam
dẽt intelligi. i. taxatione iudicis æſtimatio
autem fit per partem ciuiliter agentem, ita
intelligit An. de Iſer. in d. conſt. varietates.
Pro hoc eſt alia conſt. cõſequens, quæ inci
pit, ut dignitatum. in fi. ibi, taxatione iudi
cis, &c. & gl. not. in uerſ. damnis in c. ſi ca-
nonica, de off. ord. li. 6. & ita debet intelligi
gl. in d. l. iniuriarum æſtimatio idem tenet
Spec. in tit. de iniu. §. 1. in 3. col. & Cy. in l.
ſi non conuitij 15. q. C. de iniur. ita etiã de-
bet intelligi, quod not. Soci. in conſi. 146.
col. pe. & fi. in 1. uol. hodie uero, p d. conſt.
uarietates, eſt inductũ, quod actor æſtimat
iniuriam, & iudex taxat, & illa pœna taxa-
ta applicatur parti pro tertia parte, & pro
duabus partib. curiæ, & ita cõmuniter ſer
uatur hodie in regno, dum fiunt iſti libelli
iniuriarum, & ſic hodie non poteſt agi me
re ciuiliter actione iniuriarum, ita qđ tota
pœna applicetur parti, & ſic quantum ad
hoc eſt correctus ille, §. in ſumma inſtit. de
iniu. per d. conſt. uarietates, ut ſentit gl. pe.
21 bi in uerb. partem 3. † Ex prædictis infero
i ad unam *i* practicam quotidianã, q̃ non re
perio hactenus ab aliquo declaratam. In
regno eſt cõmunis ſtylus curiarum, qui in
crimine iniuriarum ſolet procedi per libel
lum, & per querelã, quãdo proceditur per
libellum, ſolent accuſatores eligere pœnã
pecuniariam applicandã ſibi pro tertia par
te, ſecundum formam dictæ conſt. uarieta
tes, tunc procedit libellus per d. conſt. & cẽ
ſetur tunc intẽtari iudiciũ miſtũ, ut infra
dicam in 3. memb. de iudicio miſto, qñ ue
ro proceditur per querelã, cenſetur accuſa-
tor nõ habere animũ faciendi partẽ iudicio
ſed uult q iudex puniat delinquentem pæ
na iuris, & tunc dicitur iudiciũ mere crimi
nale, & de hoc eſt gl. in l. ſi quis ſe iniuriã,
de acc. ex hoc ſequitur, quod ſi in quere-
la aliquis æſtimet iniuriam, petendo accu
ſatũ pro iniuria puniri ad tot aureos, talis
querela nõ procedere, quia quando agitur
mere criminaliter nõ poteſt accuſator æſti
mare iniuriam, ſed æſtimatio pertinet iu-
dicem, ut tenet Bar. in l. iniuriarum æſtima
K tio. ff. de iniur. nam ex q 10 eſt pœna *K* ar
bitraria & ſic a iure non determinata, ut l.
fi. ff. de iniu. relinquitur arbitrio iudicis, &
ſic ad iudicis æſtimationem non autẽ par-
tis, ita dicit Bal. in l. 1. in fi. C. de apo. publ.
li. 10. idem ſi formaret libellum, & peteret
totam pœnam applicari ſibi, quia nõ pro-
cederet libellus hodie per dictam conſt. va
rietatis licet de iure communi procederet
dictum. §. in ſumma.

ADDITIO. Dicit hic D. Auctor, in re-
gno communem ſtylum fore, qđ in crimi
ne iniuriarum proceditur per querelam, &
per libellum, in hoc contrariari, & aduerſa
ri uidetur ritus magnæ curiæ uicariæ incip.
ſtatuentes poſitus in priuilegijs Neap. con
ceſſis, de quo meminit Gram. deciſio. 37. &
late tangit qualiter intelligatur Affl. in c. 1.
22 §. iniuria de pa. tenen. † Quantus uult, qđ
pro uerbis iniurioſis nõ põt agi, niſi per li
bellum, ſecundũ conſt. uarietates pænarũ
& tunc ordinariæ proceditur, & non ad de
nunciã, ſeu querelã partis, et ſic nõ crimina
liter, & ita quotidie practicatur in ſimplici
23 uerbali iniuria. † *l* Fallit qñ eſſet illata iniu
l ria uiduis, aut eccleſiaſticis perſonis, quia
tunc officio põt agi per te. in c. de iniu. qđ
eſt uerum in graui iniuria, offenſa, & uiolẽ
tia, ſecundum Bal. in l. ſi quis in hoc genus
C. de ep. & cl. in fi. & Marſ. in cõſ. 103. & ſic
non ſimplici uerb. iniu. Pet. Fol. V. I. D.

24 † Scias tamen, quod qñ proceditur per
uiam querelæ, quæ ſecundum communem
obſeruãtiam ſolet deſcribi in libro cõmu-
nis, requiritur locus & tẽpus commiſſi cri-
minis cum ſolemnitate, l. libellorum. ff. de
acc. alias non procedit, ſcdm Gand. in tra.
male. in ti. quali. alij fiat accu. col. 2. niſi fie
ret denunciatio de crimine cõmiſſo in di-
uinam maieſtatẽ, puta de blaſphemia Deo
quia tunc non requiruntur iſtæ ſolemnita
tes, ſcdm Ang. ĩ fi. in auct. quo opor. epiſc.

ADDITIO. In querela iniuriarum req
ritur appoſitio, loci & temporis, cum ſolen
25 nitate libellorum. † Fallit quando de iniu
rijs conſtaret per cõfeſſionẽ partis ut alias
dixi in practica mea cau. cr. in uerbo audiã
tur ex c. præponenda, & uide Bertran. cõſi.
73. in 1. lib. & conſi. 140. nu. 2. 1. li. & cõſi.
212. eo. uol. Pet. Fol. V. I. D.

16 † Criminaliter uero agitur de iniuria, quãdo nihil petitur applicari parti, ut quando concluditur ſiue in libello, ſiue in querela aliquem puniri pœna iuris, quo caſu iudex arbitrabitur pœnam ſecundum qualitatẽ loci perſonæ, & dignitati. & ſic eſt pæna extraordinaria, ut in l. fi. ff de iniur. & eſt bonus tex. in l. Pedius, § i. ff. de incen. rui. nau. & not. & Abb. in c. cum te col. 2. & 7. de re iud. Et de hoc, quando agitur criminaliter de iniuria, quæ pęnæ ſint traditæ, eſt conſtitutio regni, quæ incipit, ut dignitatem, m ubi inter alias pęnas dr, quod ſi m ruſticus vel ignobilis uerberat militem, punitur pęna manus. † Sed iuxta hoc, quæro quid ſi
17 agens actione iniuriarum, concludit iniuriantem condemnari ad ſatisfactionẽ iniuriæ, ſiue honoris, puta ut mentiatur, uel ue-
n niam petat, & famam reſtituat, ad qđ n tenetur iniurians, ut plene not Pariſ. in ſuo trac. ſyn. in uerſ. cõpoſitio col. 8. & Hoſt. in ſumma de pęn. & remiſ. §. quib. & §. qualiter & §. quid de accuſatoribus, an tale iudicium dicatur criminale, uel ciuile? Hanc quõnem non reperio tactam ab aliquo, tñ inſpectis his, quæ ſupra dixi, poſſit aliquis dicere, quod iſte dicatur ciuiliter agere, q a nihil uenit applicandum fiſco, imo illa ſatisfactio iniurię ſit parti, ergo debet dici iudicium ciuile, ſicut qñ pęna pecuniaria applicat parti, vt ſupra fuit dictum, tamẽ ego teneo contrarium, ſ. quod imo tale iudiciũ ſit mere criminale, & moueor, quia iſta ſatisfactio iniuriæ dicitur pæna ſecundum Azo. in ſumma, de pœ. quem in hoc ſequit Pariſ. in d' uerſ. compoſitio col. 8. in princ. & plus dicitur ibi Pariſ. circa medium illius 8. col. ꝙ talis ſatisfactio, dicitur pęnæ corporalis ad inſtar ceſſionis bonorũ, quæ ſit cum uituperio, & non poſſet aliter dici, quia ſi eſt pęna, cum nõ ſit pecuniaria, nec amiſſio alicui⁹ iuris, de neceſſitate erit corporalis. Nunc in propoſito, ſi eſt pęna corporalis, & deſcendit ex delicto, ergo cauſa eſt criminalis hoc probatur ex dictis Bar. ĩ l. fi. uerſ. quæro quomodo cognoſcam, &c. ff. de pri. del. vbi dicit, quod cauſa dicitur criminalis, quando imponitur pęna pecuniaria applicanda fiſco, uel pœna inferẽda parti in corpus, & idem Bar. in l. prætor ait in prin. ff. de ſep. uio. unde cum hic inferat pænam in corpus, prout eſt ſatisfactio delicti, & deſcendit huiuſmodi pœna ex delicto, ſequitur quod iudicium erit mere criminale. Nec obſtat, ꝙ nihil applicatur fiſco, quia etiã quãdo imponitur pęna m e r tis, nihil applicatur fiſco, ſed dicitur ſatisfactum reip. per legitimam pęnam corporalem cuius reip. intereſt, quod delicta puniãtur. l. ita uulneratur, ff. ad leg. Aquil. Quia ergo pęna prædicta quamuis corpus afficit reſpicit publicam uindictam, ſicut aliæ pęnæ corporales, licet per quandam conſequentiam concernat ſatisfactionem partis, & debet per hoc dici cauſa criminalis, & ita teneo.

ADDITIO. Puta autem non poſſe iniuriatum petere iniuriantem condemnari ad has ſatisfactiones faciendas, ſed bene dictę ſatisfactiones, conſuetudinem fieri de uoluntate partium, quando intendunt ſe concordare ad inuicẽ. & ita eſt de mente Pariſ. de Put. in loco allegato hic, ſi recte, inſpiciatur, iudex. n. qñ agitur per uiam iuſtitiæ arbitrabitur, pænam, ſcdm qualitalem iniuriati, iniuriantis, loci, & temporis, vt in conſt. uarietates, nec conſueuit fieri facere has ſatisfactiones per uiam ſententiæ. Ideo debet ſolitum excedere, cum conſuetudo ſit actus practicus, ſecundum Bal. in l. quicunque C. de ſer. fug. & iudex arbitrando pęnam non poſſet iniuriantẽ condemnare ad pęnam, & has ſatisfactiones, bene tñ iudex conſciẽtiæ poteſt ſimiles ſatisfactiones impone, prout in his terminis loquit. Hoſtien. in loco allegato. Per. Foller.

18 † Quod confirmo per d, quod in ſimili no. gl. & Bar. in l. plane, ff. de exc. tu. ubi dicitur quod quando agitur de tutore ſuſpe-
o cto, dr cauſa criminalis propter pænã u infamiæ, in qua non interuenit procurator, de quo dicto uide Bart. in l. 1. §. ſciendum,
19 ff. de ſup. tut. † Ex hoc dicto infero ad notabilem practicam, quod ſi is, qui format libellum in actione iniuriarum, peteret pecuniã pro æſtimatione iniuriæ. & ẽt ſatisfactionẽ delicti, talis libellus non procederet
p q̃a cumularet pœnã ciuilem cũ criminali, quæ cumulatio p non admittitur, cũ utraque tendat ad vindictã, per ea, q̃ not. Bar. in l. 1. C. quando ciu. ac. crim. præiu. & in l. prętore dixit, §. ſi dicatur, & in l. lex Cor. §. fi. ff. de iniu. & ſupra dixi. Et quæcunq. iſtarũ pænarum eſſet iniurias punitus diceretur ſufficien-

ſufficienter punitus, nam pro eodē delicto
9 non debet quis ibi ꝙ puniri, qñ fuit ſufficiēter punitus, l.pen.§.fi.ff.nau cau.ſtab.& eſt tex.& ibi gl.in ver.duplic.in c. at ſi clerici. §.de adult.de iud & Spe.in tit.de expenſis, §.ante uerſi.quid ſi talis.in fi.& Card. in cl. uolentes.§.1.in 3.opp.de hær.& Bald. in l. qui ſepulchra.Co.de ſepul.uiol. pro hoc eſt tex.in l.ſenatus.ff de acc.& no.Fely.in cap. quod olim.in fi.de iud. & hoc tenet in terminis noſtris Pariſ.in d.uer.cōpoſitio, col. 9.in prin. ubi expreſſe dicit, quod ſi iudex ſufficienter puniuit iniuriantem, dando ſibi pœnam ordinariam, & conſuetam, non debet vlterius illum compellere ad ſatisfactionem, quia duplici pœna puniret, & ſic pęna eſſet maior delicto, cōtra l. ſancimus. C.de pœn. Modo in propoſito, quando accuſator in libello æſtimat pęnam iniuriarū pro pecunia, ut quia dicit, ꝙ potius uoluiſſet amittere tantum de bonis ius, &c. prout habetur in d.conſt.varietates,& per *Bar.* in d l.iniuriarū æſtimatio.ff.de iniurijs, cenſetur elegiſſe pęnā ſufficientem, quia pro tanto æſtimauit, vnde non debet conglutinare pęnam ſatisfactionis, quia ambæ pœnæ tendunt ad uindictam, & quis puniretur bis ꝓ eodē crimine, contra prædictas doctrinas, & hæc ſunt notanda, quia poteris infringere multo libellos accuſatoris in ſimilibus caſibus.

ADDITIO. Adde dictis hic per d. Auctorem ea, quæ ſcribit conſulēdo Rom. in conſ.97.in c.uiſo Themate præparato, ubi ponit pulchrè hāc practicā. Pe. Foll V.I.D.

20 †Verum, in quantum dixi, quod quādo ambæ pœnæ tendunt ad uindictam, una tollitur per aliam, limita notabiliter, qñ altera pœna fuit ſufficienter irrogata,& integrata. Secus, ſi non integra fuit irrogata, quia tūc poteſt recurri ad aliam, & una per aliā non tollitur, ita tenet Bal.in l.nullum, uerſi. ſed quærit gl &c.C.de teſt.& Alex.in d.leg.lex Coro §.fi.in addit.10.ad Bar.ff.de iniur.ad quod faciūt omnes doc.ſupra allegatæ. Maxime Card.in d.cl.uolentes.§.1.in 3. op.de hæret.& Fel.in d.c.quod olim.in fi.de iudę. & in gl.d.c.at ſi clerici, §.de ad l.de iud.ubi dicunt, quod quando delictum per unam pęnam remanet inſufficienter punitum, poteſt iterum puniri alia pœna, ita etiā tenet Lud Ro.in conſ.275.& Fely.in c. 1.col.4. de præſcr. Ex quo infero, quod ſi iudex coram quo actum fuit in actione iniuriarum nimis coarctauit æſtimationem iniuriæ, vltra modum taxando ſecundum eius qualitatem, uel pęnam alterando, & leuius puniēdo, poſſet iterum agi contra iniuriantē, vt teneatur ad ſatisfactionem, ex quo nō fuit ſufficienter punitus, per prædicta.

21 ADDITIO. Itē tenuit Bal.& Cyn.in l. ubi C.de fal. videtur tamen ſentire ibi Bal. id procedere, quando proceditur inſtante parte,& hæc fuit originalis opinio glo. in c.nullum. C.de teſt.quam gl.dicit *Bart.*in l. 2.§.ſi pub.ff.de adult. communiter repræhendi a Doctoribus Saly.in d.l.nullū dicit quod quando pro eodem delicto quis eſſet punitus pęna extraordinaria habito reſpectu ſolum ad ipſum delictū, non debet amplius puniri pœna ordinaria, & ita loquuntur ſecundum eum l.ſenatus. ff. de acc. & l. licet,§.fi.ff.de nau.cau.per quas Cyn.reprobat illam gl.ſed ſi illa pœna extraordinaria ſeu minor fuiſſet impoſita non principaliter propter ipſum principale delictum (v.g. quis dixit falſum coram iudice, qui oſtendit aures iudicis,& commiſit falſum, ſi iudex eum puniuit pœna extraordinaria propter offenſionem ſuam, non prohibetur poſtea eum punire pœna ordinaria propter falſum) & ita dicit procedere illam gl. quia ſic potius eſſet mulcta quam pœna,& dicit quod lex 2.C. de ſpor. quæ inducitur pro opinione eorum, qui tenēt ſimpliciter, qđ punitus pęna non integra poteſt denuo puniri, loquitur in mulcta ſicut lex illa nullū, & idem concludit ipſemet Sal. in lege qui de crimine. C.de accu.nu.12.& 13. ubi dat cautelā, ut cōdemnatus in minori pœna ſtatim ſoluit, quia ſic non poſſet
r denuo puniri. Angel.in d.leg.nullum, ſimpliciter tenet contra gl.quod punitus ſemel licet melius, non poteſt denuo puniri, per d.l.ſenatus, et idem tenet ibi Bart. & in hoc uidetur concurrere Alberic.de Roſa.ibi,& dicit tenendum eſſe prout tenuit Cy.in l.vbi.C.de fal. nec Lud.de Rol.in d.conſi 375.dicit contrarium, quia id, quod ipſe dicit, procedit quando iudex puniuit aliquem minori pœna non ad uindictam publicam, loquimur enim de monaco delinquente, cui guardianus dedit correctionem clauſtralem, unde meritò dicit poſſe puniri pœna canoni

ad

ad vindictam publicã, ſed qñ pœna mitior eſt impoſita ad uindictam publicã nõ põt alia imponi, & hanc opi. contra glo. tenuit Bal. ſibi contrarius in conſi. 33. in c. caſus talis Guido de publica in q. ver. circa ſcdm dubium lib. 3. qui de directo aduerſa, & ita dicit practicari. ar. l. ſacculari, §. ſunt q̃dam, ff. de extra. cri. & hoc etiam expreſsũ reperitur in crimine læſæ maieſt. ut ſi minori pœna, quis fuerit punitus, quia relegatur non punietur uera. l. eorum, ff. de pœn. & idem tenet Barto. Brixien in q. vene. 71. cum ſeq. & idem Bal. in l. ſi quis in hoc genus, C. de epiſc. & cler. uer. quæro unum, & ad ſaturitatem habes per Boer. in deciſio. 289. ubi refert ita fuiſſe deciſum, & dat cautelam, ut delinquens, qui uenit plurib. pœnis puniendus habeat iudicem amicũ, qui præueniat, ut puniat mitiori pœna, q̃ a ſic ulterius puniri non poteſt, licet ſi detegeretur non prodeſſet. Pet. Foll. V. I. D.

23 † Per hoc puto dari poſſe cautelam libellanti, qui uult utrunque petere in libello, ſ. æſtimationem iniuriæ, & ſatisfactionem ut petat utrunque cum proteſtatione, ſ. quod contentatur altera pœna tantum, ſi ea fuerit integre irrogatã, & ſufficienter, alias quod utraq. puniatur, & per hanc proteſtationem ſaluaretur libellus ab iſta cumulatione, per ea, quæ multum egregie dixit Bal. in l. quod tpe, co. 2, ue r. 2. q̃ro, & c. C. de teſt. mil. ubi dicit, quod duo remedia q̃ electione tolluntur põt cumulari in eodem libello condõnaliter, qñ ſunt talia, q̃d unum ex altero oritur, quia non dr̃ cumulatio, ſed potius quædam ſubornata propoſito, ſecundum eum, & illud dictum Bald. ſequitur Fel. in c. ſignificantibus, col. pen. de libelli oblatio pro hoc eſt gl. in l. conductores, C. locari, & gl. in l. non ab re in uer. ordine, C. unde ui. ſic in caſu noſtro, quia dato, quod iſta duo remedia electione tollantur, tamẽ unum ſubordinatur ad aliud ex futuro euentu, & oritur ex alio, quia ſi primum non ſit ſufficienter irrogatum, ſtatim oritur aliud ergo admittitur dicta cumulatio ita conditionaliter facta, cum dicta proteſtatione, facit ad prædicta text. in l. 1. §. quia autem, ff. quor. leg.

ADDITIO. Eſt aduertendũ. quod Bal. ſecundum Fe. in d. c. ſignificantib. ita demũ admittit talẽ cumulationem, ſi iudicia ſi ſe habent quod unum ex altero oriatur, tũc. n. libellus purus in 1. cond. & in 2. procedit, in caſu uero noſtro ambæ pœnæ deſcendunt ex eodem delicto, nec una deſcendit ab altera, & una electa altera ſ tollitur, tanto magis, quia ut ſupra uiſum eſt punitus minori pœna nõ põt, nec debet maiori puniri, licet Mar. Soc. in d. c. ſignificantib nu. 72. uideatur tenere, q admittatur tali cumulatio, uide eum. Pet. Fol. V. I. D.

23 † Corroboratur per id quod decimus de duobus reis debendi de quibus nam eſt, ut vno ſoluente integrum debitum, alter liberetur, & tamen poteſt formari libellus cumulando ambos reos debendi, & petendo in ſolidum ab utroque dummodo apponatur proteſtatio, q̃d una ſolutione creditor, contentatur, alias libellus non procederet, ſecundum Bar. in l. 3. §. vbi duo, col. 1. ff. de duob. rei, & Ang. de Are. in §. 1. inſt. de duo

24 bus † rei, nam ualidum eſt argumentum de perſonis ad res, & econtra, l. qui plures, ff. de uulg. & pup. & l. miles ita. & ibi Bart. ff de mi. teſt. & Iaſ. in l. ſed ſi poſſeſſore, §. ſi cũ de hæreditate col. 2. ff. de iureiu. Vnde ſicut admittitur cumulatio perſonarum in iudicio, cũ illa ꝓteſtatione, ſine qua nõ ꝓcederet ita debet admitti cumulatio rerũ,

25 ſeu pœnarum, cũ eandẽ proteſtatione. † Secunda cautela dari põt pro libellãte, quod æſtimet iniuriam, & petat tantum æſtimationem iniuriæ ſecundum formam dictę conſti. uarietates, & in calce libelli faciat ſibi reſeruationem, quod ſi iudex non ſufficienter punierit reum, reſeruat ſibi poſſe petere ſatisfactionem iniuriæ, de qua ſatisfactione proteſtatur. Et hanc reſeruationẽ facere põt ſimiliter ſemper, qñ petit rerum puniri pœna iuris, ſ. ut ſi non ſufficienter punitus, reſeruet ſibi petere ſatisfactionẽ,

26 † & hoc per tex. in l. ſi tñ. §. cum redhibitoria, ff. de ædi. edi. ubi is, qui agit redhibitoria ꝓ una uitio, põt proteſtari de aliis uitiis non apparentibus, de quibus reſeruari ſibi poteſt agere quandocunque apparuerint idem tenet Bald. per illum tex. in l. ſi præſidium co. 2. ſed pone, emi ſeruum, & c. C. de ædil. actio, & iſtæ cautelæ ſunt optime pro libellante, & nouæ.

ADDITIO. Iſta ſecunda cautela nihil prodeſt per ſupradicta, quia licet iudex in poſuerit pœnam minorem, quam deberet

imponi habito reſpectu ad qualitatẽ loci, perſonæ iniuriantis, & iniuriatæ, ac temporis ſecundum diſpoſitionem tex. in conſt. varietatis, poteſt tunc agi in ſecundã inſtãtiã, ut plus puniatur cõſideratis tamen dictis qualitatibus, ſeu non põt ſibi reſeruare petitionem ſatisfactionis, quia ſatisfactio eſt pęna æque principalis, & electa vna licet nõ integre illata, non põt rediri ad aliã. p allegata ſupra licet p dictã conſt. uarietates, detur appellatio libellãti, ut appellet a minoritate pęnæ. Pet. Fol. V. I. D.

27 † *t* An autem ſi eſt aliquod delictũ, de quo poteſt cognoſcere iudex laicus, & eccleſiaſticus, & eſt diuerſa pæna canonica a pęna ciuili, prout eſt crimen blaſphemiæ, vel adulteri, vel uſuræ, ſi quis fuit punitus per unum iudicẽ vna pœna, an poſſit per aliũ puniri alia pœna iterum, uide Abb. & Fel. in c. de his, col. fi. de ac. & Ab. in c. tuæ. col. pe. de proc. & Bal. in l. placet, C. de ſac. ſan. eccl. & in l. ſi quis in hoc genus, C. de ep. & cl. & Lud. Ro. in conſ. 375. ubi uidentur tenere, q ſic, per tex. formalem in c. felicis, §. per hoc. de pæn. lib. 6. & in c. ſtatuimus, & ibi Abb. de maled.

ADDITIO. Bal. in l. placet, C. de ſac. ſã. eccl. ut dicit hic do Auctor, dicit, q punitus in foro eccleſiaſtico pœna ſpirituali, poteſt in foro ſeculari puniri alia pęna, nec dicit obſtare (ſecundum Gul.) tex. in l. ſenatus. ff. de acc. quia dicit procedere de delicto ſimplici ſed qñ non eſt ſimplex delictũ ſed rõne qualitatis offenditur non ſolũ iudex temporalis ſed eccleſiaſticus uterq. poteſt punire, pro quo dicit, q allegat Gulielm. tex. in Auth. de ſan. ep. §. ſi uero crimẽ, col. 9. & idẽ refert tenuiſſe Iac. de Are. ſed alia ratione, quia d. l. ſenatus locũ habet, qñ plures pœnæ ueniunt ex diuerſis legib. ſed qñ ueniunt ex eadem lege omnes imponuntur, idem Bald. in l. cunctos populos. C. de ſum. Trin. & fid. Cath. & col. uer. modo circa hoc, ponit eandem quæſt. & arguit q punitus per iudicem eccleſiaſticum poteſt puniri per iudicem laicum, ſed dicit ne determinare, quia pendet de facto, & hãc opinionem ſecundum Alex. in add. ad Bald. in d. l. placetur ſequitur Ro. in l. 1. §. 1 ff. de no. oper. nunci. quod ad hoc eſt ſingularis, d. §. ſi crimen Abb. in c. tuæ. de proc. 2. col. nu. 5. latẽ tenuit hanc quæſtionem, & finaliter refert, q Io. And. in nouella, dicit hanc quæſtionem fuiſſe diſputatam Bononiæ, & cõcluſum, quod aut per diuerſas leges imponuntur diuerſæ pœnæ pro eodem delicto omnino ſeparatæ, & impoſito unius nõ tollit aliam. per tex. in cap. qui ſepulchra. C. de ſep. uio. & l. 3. ff. de li. Do. exh. aut pænæ nõ ſunt omnino diuerſæ, puta q a una lex apponit pænam c. florenorum, alia mille, & tunc aut pœna ſemel impoſita, ſeu accuſatio ſemel facta tendit ad uindictam, & tũc nõ poteſt denuo accuſari ſeu denuo puniri, ſecus autem ſi accuſatio concerneret intereſſe proprium. & rem familiarẽ. Aut pœnę ſunt omnino ſimiles, puta q a quælibet lex imponit pęnam c. florenorum, & tunc quæ pęna imponatur cum ſit eadem, & hãc diſtinctionem dicit æquã, & notabilẽ, quã dicit Fel. in c. cum ſit gñalẽ de fo. compet. nu. 11. quod ſolet tenere Afflic. in conſt. multæ leges, ſecundo non tenet ſimpliciter q punitus per iudicem eccleſiaſticum poteſt puniri per ſecularem, ſed Boer. in deci. 238 tenet ſimpliciter fuiſſe determinatum, ſecundum opin. legiſtarum, uidelicet, quod aut pæna impoſita, ſeu accuſatio facta tendit ad uindictam, & tunc denuo non poteſt accuſari, & puniri, at ſecus ſi concerneret proprium intereſſe, & tam familiarem accuſantis, & hæc opinio uidetur æqua. P. Foll doctor.

28 † In quantum autem ſupra ſuccincte tenui, quod ex eodem delicto poteſt agi in uno libello ciuiliter, & criminaliter ſimul, ſ. ut puniatur, & rem reſtituat, per ea, quæ dicit Bar. in l. interdũ. §. q furẽ. ff de fur. intellige hoc ſane procedere cum aliquali limitatione, & declaratione, ſ. ut non intentetur iudicium ciuile & crimi. æque principaliter, ſed dẽt accuſator principaliter agere criminaliter, petendo reũ puniri, & deinde incidenter per officium iudicis petere rei reſtitutionem, alias ſi æque principaliter ageret, non procederet libellus, q a eſſet contra l. interdũ. cum ibi not. p Bar. & Doc. ff. de pu. iu. ita declarat Bar. ĩ l. 2. §. 1. col. 2. in prin. ff. ui bo. rap. & in l. 1. C. qñ ciu. ac. cri. præiu. idẽ tenet Bar. in l. ſi quis ad ſe fundum in fi. C. ad l. Iul. de vi.

29 † Quod limita nõ procedere, quando delictum eſt tale, in quo ueniret quis damnandus ad mortem, quia tunc poteſt cumulari iudicium ciuile, & criminale æque principaliter,

ſliter, ſecundũ Bal. in l. 1. col. 2. C. de appell. quem ſequitur Alex. in d. l. 2. §. 1. in add. ad Bar. ff. ubi bon. rap.

ADDITIO. Adde, ꝙ ſi recte inſpiciatur doctrina Bal. in d. l. 1. C. de app. non firmat pedes in dicta concluſione, imo recedit ab ea, quaſi quòd quando quis condemnatur ad furcas, ſi condemnatur ad rei reſtitutionem, non eſt quod prouenit id ad pœnam mortis, ſed ex officio iudicis, qui tenetur ut ſupra dixi, & ſic nõ poteſt dari ratio diuerſitatis, licet Alex. uideatur ſequi Bal. ſimpliciter. Petr. Foll. V. I. D.

30 † Nota tñ pro ſaluatione libelli, quòd ſi aliquis peteret Titiũ puniri, & cõdẽnari ad rei reſtitutionem, nõ per hoc cenſetur agere ęque principaliter, quia copula utrũque, ſed ſaluatur libellus, & cenſetur agere principaliter ad pœnam, & cõſequenter ad rei reſtitutionẽ, ita expreſſe dicit Bar. in d. l. in-
u terdũ. §. qui furẽ in fi. ff. de fur. ubi ita u exẽ
31 plificat. † Ad ꝙ facit illa vulgaris regula, ꝙ uerba libelli impropriantur, ut ſaluetur libellus, ſcd͂m Bar. & Doct. in l. ſed ſi poſſeſſori. §. item ſi iurauero ff. de iureiu. & in leg. i. C. de vſufr. & in l. inſulã. ff. de præſcr. uer. cũ alijs ſimilibus, quod no. ſis cautus, quando
32 opponeretur contra libellum. † Vlterius circa cognitionem cauſarum criminalium a ciuilibus, datur alia regula, quæ eſt talis, videlicet, ubicunque ex delicto agitur, ut qs
x x puniatur non pœna ordinaria, & naturali introducta, pro illo delicto, ſed ut priuetur aliquo officio, beneficio, adminiſtratione, vel dignitate, illa cauſa dicitur ciuilis, non autem criminalis licet agatur ex delicto, ex quo non agitur ad uindictam publicam, ut quis puniatur pęna condig. text. eſt, & ibi Abb. & Fely. in c. per tuas, de ſimo & Abb. & Fel. & Io. de Ana. in c. ſuper his de accuſ. & idem Abb. in cap. tuæ de proc. & no. Pet. Phil. Cor. in conſi. 19. colu. 2. circa fin. in 3. vol adeo quod in tali cauſa tãquam ciuili,
y põt interuenire y procurator, ut dicunt Docto in locis præalleg. ubi idem dicũt quando de crimine agitur per uiã exceptionis, & non per accuſationem, qua ſimiliter dr̃ cauſa ciuiliter intentata, ſecundum Fel. in d. c.
33 ſuper his. col. 1. in fi. † Limita tamen prædicta, niſi ſtatutum pro crimine non imponeret aliam pœnam niſi priuationis, quia tũc dr̃ cauſa criminalis, non autem ciuilis, ex quo illa eſt pœna naturalis, & ordinaria ꝓ ſuus delicti ſm Ant. de But. & Abb. in d. ca. ſuper his, col. 2. in fi. de acc. & Fel. in rub. de iudicijs, licet idem Fel. in d. c. ſuper his. col. 2. in fi. & ſeq uideatur firmare contrariũ, ſ. quod tunc ẽt ſit ciuilis, ex eo, quia iſta pęna non applicatur fiſco, tamen ego puto primam partem ueriorem, ſcilicet quod ſit criminalis, quia agitur ad publicam uindictã, ut quis puniatur pœna ordinaria ſtatuti ꝓ crimine. Nec obſtat, ꝙ talis pęna non applicatur fiſco, quia minime applicatur parti. vnde non poteſt dici ciuilis, ſed conſiderari debet principalis intentus iudicij, qui eſt, ut puniat delictum ea pœna, quæ eſt a lege inducta pp publicam utilitatem, l. ita vulneratus. ff. ad l. Aquil. quo principali intẽtu conſiderato, iuxta l. ſi quis nec cauſam. ff. ſi cer. pet. agitur ad publicã uindictam ergo cauſa eſt criminalis, ſicut quando aliquis punitur in corpus, certe tunc ex tali pœna nihil applicatur fiſca, & tamen cauſa eſt criminalis, ſecundum Bar. in l. fi. col. 1. ff. de priu. delict. Præterea poſſet attẽtari, & non temere dici, quod imo iſta pœna applicatur fiſco, quia ſi aliquis priuatur officio, uel beneficio pp crimen illud officium, ſeu beneficium incipit uacare in menſe fiſci, adeo quod fiſcus poteſt illud alteri conferre, ergo talis pœna applicatur fiſco, quia fiſcus de ea diſponit, alteri conferendo, merito dicitur cã
34 criminalis. † Et per prędicta infertur quod ſi agatur de adulterio corã iudice eccleſiaſtico ad ſolam ſeparationem tori, & non ad pœnam ordinariã, quæ infligitur pro adulterio, talis cauſa dicitur ciuilis, & non criminalis, unde poteſt in ea interuenire procurator iſte eſt text. in d. c. tuę, & ibi per Abb. & Doct. de proc. & no. Bart. in l. non ſolum. §. fi. ff. de proc. Et prædictam opin. quam modo tenui, confirmo, quia quando agitur de crimine per modum exceptionis, non ad pœnam ordinariam, dicitur criminoſus priuati beneficio, non in pœnam, ſed priuatur, ut inhabilis ad illud, unde quia non eſt pœna, ſed quædam inhabilitas, dr̃ cauſa ciuilis & non criminalis, ſed quando agitur, ut priuetur ad pœnam, dicitur cauſa criminalis, quia tunc delictum pœna coercetur, ita Fran. de Aret. in d. c. ſuper his col. 3. de acc.
35 † Quid autem, ſi agatur per uiam inquiſi-
z tionis ad priuationem z beneficij propter

crimē nulla pręcedēte accuſatione, nec exceptione, an dicatur cauſa ciuilis, uel criminalis? Dic ꝙ communiter tenetur, ꝙ ſit cā ciuilis, ex quo non agitur ad principalem pœnam delicti, ſecundum Franc. de Are. in d. c. ſuper his, colum. 3. in fin. ſeq. & Ioann. And. in c. frequens, de reſt. ſpol. li. 6. & Bart. in l. 1. §. ſciendum. ff. de ſuſp. tut. & Bart. in l. 1. §. ſi publ. colu. 3. in fi. ff. de adul. & Abb. in cap. fi. col. fi. de purg. can. & uide ad hoc Franc. de Are. in c. quoniam in 1. notab. de teſtib. vbi ſimpliciter dicit, quod de iure canonico, quando proceditur per inquiſitionē, cauſa eſt ciuilis, idem tenet Io. de Ana. in c. cū delicti, col. 2. uerſ. nota, ꝙ quis, &c. de accu. mouentur per c. per tuas de ſimon. Verum ego intelligerem hoc, quando ageretur ad remotionem, prout loquitur d. ca.
36 per tuas. † Et ex hoc introduxit ius canonicum, quod quando agitur per uiam inquiſi
a tionis, & mitius punitur delinquens, quia non irrogatur ſibi pęna ordinaria delicti, ſed alia pœna arbitraria mitior, ſecus ſi agatur per uiam accuſationis, quia tunc datur pęna ordinaria, ſecundum Abb. in c. inquiſitionis, col. 1. & in c. qualiter, & quando el 2. col. 5. de accuſ. & in c. per inquiſitionem, in fi. de elec. in quib. locis limitat non procedere, quando inquiſitus eſſet conuictus per propriam confeſſionem, quia tunc ordi
a nariæ, & *a* acrius punitur, licet ſecus ſit de iure ciuili, quia pro pœna imponitur, ſiue agatur per uiā inquiſitionis, ſiue accuſationis ſecūdum Abb. in d. c. inquiſitionis, col. 1. & forte ad hoc uoluit habere reſpectum Franc. de Aret. in d. c. quoniam, in princ. de teſt. ſpol. dum dixit ſimpliciter, quod cā inquiſitionis, eſt ciuilis de iure canonico, ſ. pp illam rationem, quia non irrogat pœnam ordinariam delicti, per ea, quæ ſupra dixi, idem uidetur tenere Io. And. in add. Spec. in tit. de inqu. §. nunc uidendum, in add. quæ incipit, cum dilectis, &c.

ADDITIO. Infert hic dñs auctor, qđ acrius quis punitur, ſi conuictus eſt per propriam confeſſionem, quam ſi eſſet conuictus per teſtes, cuius contrarium uerius eſt, ut dixi in practica mea cauſa, cri. in 1. parte tertiæ partis in uerbo & ſi confitebuntur in eo loco ubi de effectibus confeſſionis ſpontaneę. Pet. Foller. V. I. D.

37 † Ex prædictis etiam infertur, ꝙ quando opponuntur crimina contra teſtes ad repellendum eos a teſtimonio, talis cauſa dicitur ciuilis, non autem criminalis, quia agitur de crimine per uiam exceptionis, & nō ad pœnam ordinariam, ſed ad repellēdum a teſtimonio, tex. eſt in c. ſuper his, ibi a teſtificatione &c. de act. & in c. cum dilectus, in fi. de ord. cog. & in c. ſuper eo. el 1. & ca. teſtimonium, & ibi per Abb. & Doct. de teſtibus, & c. 1. in fi. de excep.

38 † Quo uero ad ſolennitatem libellorum adhibetur hęc diſtinctio, quia ſi crimen obijcitur ciuiliter, ſi quidem eſt tale, qđ non infirmat, dr̃ cauſa ciuilis, & non requiritur
b *b* ſolemnitas legis, libellorum. ff. de accu. Si vero eſt tale crimen, quod infamat, & tunc ēt ſi ciuiliter agatur, requiritur dicta ſolemnitas, ſ. ut miſeratur locus & tempus, & iſta eſt communis concluſio quam tenet Bar. in l. 1. in princ. in fi. colu. ff. de eden. & Bar. in l. prętor edixit. in princ. ff. de iniur. & in l. 1. §. ſciendum. ff. de ſuſ. tut. & in l. item exigitur. ff. de dolo. & Soc. in conſi. 166. col. 7. in fi. in 1. uol. & Bart. in l. 1. de Neratius. ff. ad l. Aquil.

ADDITIO. Adde quod licet delictū obijciatur contra teſtes per uiam meræ repulſæ, & exceptionis, reqritur tamen ſolennitas d. l. libellorum, ſm̄ ueras cōcluſiones, alias obiectio erit inepta, ut plene dixi in pract. mea cauſa crim. in uerbo concedatur repulſa. & in 3. parte, ter. par prin. in reqſito, de repulſa. Pet. Foll. V. I. D.

39 † Itē in quantū ſupradixi, ꝙ qñ. pœna pe
c cuniaria applicatur fiſco, *c* eſt cauſa criminalis, intellige procedere, quando pœna uenit ex delicto, ſecus ſi ueniret ex aliquo contractu illicito, q̄ a dato, ꝙ pæna applicetur fiſco, nihilominus dr̃ cauſa ciuilis, puta qñ aliquis alienat rem litigioſam, ita tenet Bal. in leg. fin. in uerſi. quęro, quando pęna, &c. C de litig. quem ſequitur Alc. in d. leg. prętor. ff. de ſepul. uio. in add. ad Barto. in add. quæ incipi adde, quod dominus, &c. in fin.
40 † An *d* autem in dubio, quando lex intro
d ducit pœnam pecuniariam pro delicto applicetur fiſco, uel parti, tradit plene Bart. in l. agr. ff. de ter. mot. & Fran. de Aret. in rub. extra de iud. col. ante pe. & pe. & ibi et Abb. in fi. & Ioan. de Imo. in rub. ff. de pub. iud. & ibi uideas.

ADDITIO. Vnde ad hæc omni. not. Alex.

Alex.in l.ſi quis id quod.ff.de iuriſd omn.
iud.& ibi Ang.Pet.Foll.V.I.D.
41 †Quæ autem utilitas reſultat ex huiuſmo
di cognitione cauſarum,an ſint ciuiles,uel
criminales?Dic q̃ multæ ſunt utilitates. Et
prima utilitas eſt,quia licet alias de iure ca
e nonico & mulier,& laicus non poſſit eſſe te
ſtis in criminalibus contra clericum,ut ha
betur in c.forus,de uer.ſig.& in c.de cętero
de teſt.tamen quando ciuiliter agitur de
crimine,admittitur teſtimonium laici, &
mulieris contra clericũ,tex.eſt,& ibi Abb.
& Doct & communiter in c. quoniam. de
teſt.in c.tam literis.eo.tit.

ADDITIO. In quantum hic dominus
auctor concludit mulierem non eſſe ido-
neam teſtem in criminalibus de iure cano
nico,habetur etiam in c.mulierem 33.q.6
42 ubi eſt gl.notab.†Quod teſtimoniũ mu-
lieris,& infamis in criminalib. comparãt,
& gl.in c.ex eo 15.q.3.& gl.& Doct.ĩ c.quo
niam,de teſt.gl.in c.tam literis in uerbo fę
minis.eo.ti. Hoſt.in ſumma de teſt.§.quis
teſtis eſſe poſſit. Spec.in tit.de procur.§.2.
ver 7.in criminali teſtificatione. Alb.in l.
qui teſtã.§.mulier.col.1.ff.de teſt.ſic.in l.ex
eo.ff.de teſt. Io.Pla.& Ang.Aret.in §.teſtes
autem.inſt.de teſt.& nouiſſime vltra om-
nes copioſius per And.Tiraq.in tract.de le
gi connu in nonal.nu.49.ubi dicit,q̃ hoc
eſt indubitatum,& nemo aduerſatus eſt p̃-
ter Phil.Dec.in l.fęminæ,col.5.uerſi.16.de
regul.iur.& in c.qm̃.col.ul.de teſt.quẽ ui-
43 deas.†Imo etiam de iure ciuili ſecundum
f opinionem f aliquorum in capitalibus mu
lieres non ſunt idoneæ teſtes ſecundũ Iac.
Are.in l.qui teſtamento.§.mulier,ff.de teſt.
quem refert Io.And.in Add.Spec.in tit.de
teſte,§.i.uerſi.item quod mulier, & Alber.
Gand.in tract.male.in tit.de furibus colũ.
4 uerſi.pone quæſtionem de facto,& Old.
conſ.154.quæritur ſi teſtes, & Ioan.Fab.
in d.§.teſtes de teſt.& Alex.conſ.11.circa
primum dubium,col.pen.uer.reſpõdi ſu-
pra lib.1.conſ.99.in cauſa inquiſitionis,
col.pe.uer.2.teſtis eo.li.1.& Cæp.conſ.23.
quidam ruſtici,col.3.& Hip.de Mar.ĩ rep.
l.ultimæ,C.de prob.car.8.& conſ.18.pro-
tector,col.8.uer.vnum tñ dico,& conſ.12.
gratia domini,col.4.& conſ.59.diuino p̃-
ſidio,col.6.uer.Item etiam ultra præmiſſa,
ſed cõis opinio eſt in contrarium,ut uide-
re licet in d.l.qui teſtã,§.mulier,ff.de teſt.
& per Panor.& Franc.Are.& Fel.in c.qm̃,
de teſt.ut referendo And.Tiraq.ubi ſupra,
nu.50.ubi etiam latiſſime habes nonnul-
los alios caſus in quibus mulieres repellun
44 tur a teſtimonio.†Eſt tamen aduertendũ,
quod in illis caſibus in quib.de iure mulie
res admittuntur ad teſtimonium, minus
tñ fidei eis adhiberi debet, quam uiris,ut
optime p̃bat tex.in l.in q.ff.ad l.Iul.mai.
& expreſsè hoc uoluit Spe.in ti.de teſta.§.
poſt q̃ uer.porro Bal.Sal.in l.ult.p illũ tex.
ff.de fi.inſtr.Idẽ Bal.conſ.455.quis melius
in duob.locis li.4.Alb.& Pa.in d.c forus,
de uerb.ſig.& conſ.52.quidam in ægritu-
dine.col.2.uerſ.Item quod fęmina li.1.Ro.
in rub.de arb.col.8.uer.Item præferuntur
duo teſtes maſ.Ale.conſ.136.perſpectis at
teſtationib.col.1.lib.6.Barb.conſ.64.illud
in medium col.ea.verb.& ſi quiſpiã oppo-
nat lib.3.& latiſſime per Tiraq.ubi ſupra,
45 nu.57.†Item eſt aduertendum,quod mu-
lieres ẽt in criminalibus de iure canonico
admittuntur in teſtes, quando aliter ueri-
g tas haberi g non poſſet,ut no.Io.And.poſt
Guliel.de Suza in add.Spec.in tit.de teſta.
§.1.uer.item quod eſt mulier,& tradit Ale.
in conſ.64.uiſo Themate,in prin.lib.1.&
idem Alex.conſ.24.animaduerſis,col.4.li.
2.& Ab.in c.quoniam,de teſt.& Marſil.in
l.diuus Pius,col.2.ff.de q.& Dec.in d.l.fę-
minæ.n.35.imo plus dicit ibi Dec.q̃ duæ
mulieres non ſunt ſufficienter,ut ex dicto
earum poſſit perueniri ad condemnationẽ
h ſed ſi plures eſſent,numerus ſuppleret h de
fectum,ut in ſimili dicit notari per Imo.in
c.cum nuncius,de teſt.quẽ refert, & ſequi-
tur Ale.in conſ.99.uiſis proceſſibus,col.4.
lib.5.& facit ſecundum cum glo.in l.3.§.
eiuſdem in uerb.num.de teſt. & id quod ſi
militer dicit d.Auctor hic, quod laicus nõ
poteſt in criminalibus ferre teſtimonium
contra clericum,probatur in c. de cætero.
de teſt.& in c.teſtimonium.11.q.1.
46 †Quod quidem non procedit, qñ delictũ
i fuit commiſſum ubi non erat i clericorum
copia,ſecundum Abb.in d.c.de cætero, li-
cet aliter uideatur ſentire ibi.Fel.Sed d.Ste
pha.Aufrer.ſequitur opin.Abb.in tract.de
47 repr.teſt.nu.71.†Item non procedit,quan
do delictum clerici eſſet notorium, quia
tunc laici admittuntur contra clericũ ſecũ

dum eundē Abb.in d.c.de cætero. citat c. cum dilecti de purg.cano.& Steph.Aufre.
48 ubi ſupra.† Item hoc procedit, ut laici nō admittantur ad plenam probationem ſed ad iudicium faciēdum, ut ſaltim clerici ſubiiciantur torturæ bene admittuntur, arg. l.c.5.cum ibi no.per Bar.& gl.ff. de adul. & l.quæro.in fi.ff.de ædi.edi.& quod no in c.1.de prob.ſentit Inn.in c.quoniam.eo.ti.
49 & uoluit Steph.ubi ſupra.† Itē id procedit quando agitur de crimine criminaliter ſecus ſi ciuiliter, ſecūdum d.Auct.hic.& Ab.& Hoſt.in d.c.de cætero, & d.Steph.ubi ſupra per c.1.de teſt. Item laici admittuntur ad teſtimonium contra clericos in criminibus exceptis, ſecundum gl.in d.cap. de cætero, pro quo allegat cap. perpetua de ſimo.& tenet do.Steph.ubi ſupra Petr.Foll. V.I.D.

50 † Secunda utilitas eſt, quia quando agitur criminaliter, non inducitur uitium litigioſi ſuper aliqua re, unde non impeditur eius alienatio, ſicut quando agitur ciuiliter iuxta formam l.fi.C.de litig.& habetur in conſt.eorum fraudib.ſecundum Bal.in ca. eccleſia, el primo, in fine extra, ut lite penden. Tertia utilitas eſt circa formam libelli, quia in criminalibus requiritur forma d.legis libellorum, alias non procedit, ſecus quando ciuiliter agitur de crimine, niſi crimen infamaret, ut ſupra proxime dixi.

ADDITIO. Hoc tamen minime de iure regni procedere ſcias, quia ſi ago contra furem criminaliter ad punitionem, & incidenter ad rei reſtitutionem, uel de ſpolio cōtra ſpoliatorem, & interim res mea peruenerit ad alienas manus, poſſum recta uia agere contra detemptores, quia res illa affecta eſt uitio, & ad quoſcunque tranſit cum illo uitio, ut dictat conſt.regni Neap.incip. circa uiolentiarum. Pet. Foll.

51 † Quarta utilitas eſt, quia qn̄ agitur cri-
K minaliter non admittitur procurator, ubi uenit irroganda pœna a relegatione, ſupra l.pe.§.ad crimē.& ibi Bar.& Doc.ff.de pu. iud. Hinc dicimus, ꝙ in crimine iniuriarū non admittitur procurator, ut eſt tex.in l. fi.C.de iniur.& ita ſeruatur in regno ꝑ ritū magnæ curiæ uicariæ, in nu.210.q incipit. Itē ſeruat ipſa curia declarare. Et rō quare non admittitur procurator in crimine iniuriarū eſt, quia pro eo imponitur pœna ar-
I bitraria, cū poſſet iudex uſq.ad mortē extendere, ut hī in l.fi.ff.de iniur.& no.in §. in ſumma, inſt.de iniu.ita dicit Ab.in c.fi. in fi.de purg.can.& hanc rationem etiam
52 ſentit Bar.& Bald.in d.l.fin.C.de iniu.† Et corroboratur ꝑ ſingulare dictū Bald.in l. eos.§.ſuper his uer.extra quæro, &c.C.de app.ubi dicit, qđ ad dicendum cām eſſe capitalem conſideratur ſola aptitudo, ſ. ſi cā eſt talis in qua eſt pœna arbitraria, q̄ pœnā poteſt iudex augere conſideratis de meritis rei, & facere capitalē, & ſic ſentit Bal. ꝙ etiam ubi uenit pœna arbitraria poteſt dici cā capitalis, inſpecta aptitudine, vnde nō eſt mirum, ſi in crimine iniuriarum non admittitur procurator, quia poſſet eſſe tā atrox iniuria, quod iudex poſſet ſuum arbitrium extendere uſque ad pœnam capitalem, & idem eſſet dicendum in omnibus criminibus, ubi venit pœna arbitraria, quia iudex poteſt repellere procuratorem, ꝑ eandem rationem, ſcd̄m Bald.in d.l.fi.in fi.C. de iniu.de qua materia uide aliqua per Felin.in c.meminimus, col.pen.& fi.de acc.& in c.cum te.col.2.in prin.de re iud.

ADDITIO. Adde ad hæc dicta Anc.in conſ.272.& Aymo Crau.in conſi.124.in 2.par.nu.3.& Ang.in l.licet.§.ad actionē ff de proc.circa fi.Per.Foll.V.I.D.

53 † Limita tamen prædicta procedere, quando de crimine iniuriarum ageretur criminaliter, quia tunc non admittitur procurator, quia vrget ratio prædicta arbitrij iudicis, & ita loquitur Ab.in d.c.fi.de pur.can. qui expreſſe dicit, quando agitur criminaliter, idē tenet Fel.in d.c.cū te, col.2.ī prin. de re iud. Secus ſi ageretur ciuiliter puta ad æſtimationem iniuriæ pro pœna pecuniaria, quia tunc dico indubitanter, qđ admittitur procurator, per argumentum a ratione ceſſante, quia tunc ceſſat arbitriū iudicis, ex quo habet ſequi æſtimationē partis pcedente ſua taxatione ut ſupra dixi, ꝙ probatur ex his, quæ not.Ab.in c.tuę in ul. notab.de proc.& Bal.in l.aduerſus in prin. uerſi.item nota &c.C.de fur.ubi dicitur, ꝙ quando de crimine agitur ciuiliter, admittitur procurator. Per hoc infero ꝙ quando hodie in regno porrigitur libellus iniuriarū ſcd̄m formam conſt.uarietates, poteſt interuenire procurator, quia iniuria eſt æſtimata, & ceſſat arbitriū iudicis, & indigere §. quam-

quamuis.ff.de iure patr.cum alijs vulgarib. & ita limitarem illum ritũ magnæ curię, ſupra allegatum, quia loquitur ſecundum d. l.fi.C.de iniur & certi ſumus, quod imponitur pœna infra relegationem.

54 † Nec obſtet, quia poſſet deueniri ad pœnam corporalem, quando non haberet in pecunia propter paupertatem, per illam tritam regulam, qui non habet in ære, luat in corpus, &c.l.ſi ſt.de in ius voc.& l.ſi qs id, quod.ff de iuriſd.om.iud.& l.quicũque. C. de ſeru.fug.quia iſtud non eſt in conſideratione, nam principalis pœna attenditur, vnde poteſt interuenire procurator, ita tenet Fel.in c.meminimus.co.ſi.ve.vlt.adde, &c. de ac.& Bal.in l.reos, col.3.C.de ac.& Iaſo. in l.ſi quis nec cauſam, colu.4.uerſ 11.ff.ſi cer.pet.

55 † Secũdo principaliter limita hanc materiam d.§.ad crimen.non procedere in muliere coniugata, quę in cauſa criminali poteſt litigare per procuratorem, idem in uniuerſitate, & de hoc eſt conſt regni, quæ incipit Generalia.& ibi And.de Iſer.

ADDITIO. Aduerte, quia iſtud procedit nedum in mulierib. coniugatis, ut dictant uerba conſt.ſed in alijs mulierib. honeſtis & pupillis, ut dixi in practica mea cauſa crim. in uerbo audiãtur excuſatores, Petr.Foll.

56 † Tertiò limita, quando ageretur criminali iudicio contra decem perſonas ſimul, quia poſſunt tales litigare per procuratorẽ & de hoc ſunt duo capitula regni, vnum in num.20.quòd incipit.Item ſtudio, & aliud in num.207.quòd incipit.Statuimus.

57 † Quarto limita non procedere ex parte accuſatoris, proſequentis ſuam uel ſuorum iniuriam, quia admittitur pro eo procurator, etiam in publicis iudicijs, ſecundũ Bar. in l.licet. in prin.ff.de proc.

ADDITIO. Hoc autem ſolũmodo in regno conceditur vniuerſitati, & mulieribus per conſt.generalia iura, ergo cęteris uidetur denegatum. Petr.Foll.

58 † Quinto limita generaliter illam regulã qñ procurator uellet ſuſcipere iudicium pleno iure, ſicut in ciuilib.& excuſare reum a contumacia, quia hoc fieri non põt, ſed bene poſſet aliquis defenſorio nomine aſſiſtere ad inſtruendum iudicium, & probare cauſas abſentiæ, & innocentiam rei abſentis, & ab hoc admitti debet procurator. Ita pulchre tenet Pet.Phi.Cor.in conſ.325.qđ eſt ultimum conſilium, in 3.uol. Idem notabiliter tenet Cæpol.in conſi.47.colu.4.ubi plus dicit, quod poteſt tunc defenſor ſuſcipere onus probandi innocentiam rei, & opponere iudici, q̃ ſibi non eſt ius inquirẽdi ex quo reus eſt innocens, quam innocentiã poteſt ſe offerre probare, & tunc dicit eſſe intellectum l.ſeruum quoque §.publice.ff. de proc.quod tene menti, quia eſt bona cautela comparendi pro abſente in criminalibus. Plures alias limitationes ad d.§.ad crimen, uide per Bart.& Ang.ibi, & uide etiã Gan.in ſuo tract.mal.ſub rub.utrum procurator in male.inter col.3.ubi plures fallẽtias cumulat, uide &t Mar.Soc.in d.c.meminimus, de accuſ.ubi ponit 38. fallentias quas hic ultra extendere nolui, ſed ſufficiat remiſſio, ne uideat potius tranſcribere ex exemplari, quam aliquid noui ſcribere.

ADDITIO. De hoc uide quæ dixi in practica mea, cauſa crim.in uerbo aud ãtur excuſatores, ubi plene. Pet.Foller.

59 † Vnum tamen putaui ualde neceſſariũ attingere, de quo ſolet eſſe magna uarietas & diſceptatio inter Doct.ſ. utrum in criminibus, in quib. irrogatur pœna arbitraria, poſſit iudex tale ſuum arbitrium extẽdere uſque ad mortẽ incluſiue. Iſta eſt alia quæſtio, & fere omnes Doct. ſuper eius deciſione uacillant. Ego uero nitar eam plene diſcutere, & ponam, Deo duce ueras concluſiones. Et primo recitabo opiniones hic in de arguendo ad partes. Et primo pro parte affirmatiua, ſ. quod poſſit imponere pœnã mortis, adducitur gl.quę ad hoc ſolet communiter allegari, in §.in ſum. in uerſic. extraord.inſt.de iniu.ubi dicit gl.quod iudex poteſt imponere pœnam capitis, ſi ſuo arbitrio uidetur, & communiter exponitur pro pœna mortis, & illam glo.ſequitur Bal.in c. 1.§. iniuria. in primis uerbis de pace iur. firm.& Bal.in l.1.in fin.C.de his, qui lat & Bar.in l.ſi.in fi.ff.ubi pub.edu.deb.& Abb. in c ex literis, col.antepen.& melius in fin. col.de cõſt.& Fel.in c.cũ te.col.2.in princ. de re ind.& ibi etiam Abb.& idem Fel. in c.inquiſitionis, in fi.illius princ.de accu. & d.c.ex literis, col. antepe. Et tenentes iſtam partem ponderant tria iura potiſſime. Primo, uidelicet tex.in l.ſaecularij, §.ſunt quidam.ff.de extraord.crim.ubi dicit tex.q̃ il

dum eundẽ Abb. in d. c. de cætero. citat c. cum dilecti de purg. cano. & Steph. Aufre.
48 ubi ſupra. † Item hoc procedit, ut laici nõ amittantur ad plenam probationem ſed ad iudicium faciẽdum, ut ſaltim clerici ſubiiciantur torturæ bene admittuntur, arg. l. c. 5. cum ibi no. per Bar. & gl. ff. de adul. & l. quæro. in fi. ff. de ædi. edi. & quod no in c. 1. de prob. ſentit Inn. in c. quoniam. eo. ti.
49 & uoluit Steph. ubi ſupra. † Itẽ id procedit quando agitur de crimine criminaliter ſecus ſi ciuiliter, ſecũdum d. Auct. hic. & Ab. & Hoſt. in d. c. de cætero, & d. Steph. ubi ſupra per c. 1. de teſt. Item laici admittuntur ad teſtimonium contra clericos in criminibus exceptis, ſecundum gl. in d. cap. de cætero, pro quo allegat cap. perpetua de ſimo. & tenet do. Steph. ubi ſupra Petr. Foll. V. I. D.

50 † Secunda utilitas eſt, quia quando agitur criminaliter, non inducitur uitium litigioſi ſuper aliqua re, unde non impeditur eius alienatio, ſicut quando agitur ciuiliter iuxta formam l. fi. C. de litig. & habetur in conſt. eorum fraudib. ſecundum Bal. in ca. eccleſia, el primo, in fine extra, ut lite penden. Tertia utilitas eſt circa formam libelli, quia in criminalibus requiritur forma d. legis libellorum, alias non procedit, sec' quando ciuiliter agitur de crimine, niſi crimen infamaret, ut ſupra proxime dixi.

ADDITIO. Hoc tamen minime de iure regni procedere ſcias, quia ſi ago contra furem criminaliter ad punitionem, & incidenter ad rei reſtitutionem, uel de ſpolio cõtra ſpoliatorem, & interim res mea peruenerit ad alienas manus, poſſum recta uia agere contra detemptores, quia res illa affecta eſt uitio, & ad quoſcunque tranſit cum illo uitio, ut dictat conſt. regni Neap. incip. circa uiolentiarum. Pet. Foll.

51 † Quarta utilitas eſt, quia qñ agitur criminaliter non admittit K procurator, vbi uenit irroganda pœna a releg atione, ſupra l. pe. §. ad crimẽ. & ibi Bar. & Doc. ff. de pu. iud. Hinc dicimus, ꝙ in crimine iniuriarũ non admittitur procurator, ut eſt tex. in l. fi. C. de iniur & ita ſeruatur in regno ꝑ ritũ magnæ curiæ uicariæ, in nu. 210. q ine pit. Itẽ ſeruat ipſa curia declarare. Et rõ quare non admittitur procurator in crimine iniuriarũ eſt, quia pro eo imponitur pœna arbitraria, cũ poſſet iudex uſq. ad mortẽ l extendere, ut hr in l. fi. ff. de iniur. & no. in §. in ſumma, inſt. de iniu. ita dicit Ab. in c. fi. in fi. de purg. can. & hanc rationem etiam
52 ſentit Bar. & Bald. in d. l. fin. C. de iniu. † Et corroboratur ꝑ ſingulare dictũ Bald. in l. cos. §. ſuper his uer. extra quæro, &c. C. de app. ubi dicit, qđ ad dicendum cãm eſſe capitalem conſideratur ſola aptitudo, ſ. ſi cã eſt talis in qua eſt pęna arbitraria, q̃ pęnã poteſt iudex augere conſideratis de meritis rei, & facere capitalẽ, & ſic ſentit Bal. ꝙ etiam ubi uenit pęna arbitraria poteſt dici cã capitalis, inſpecta aptitudine, vnde nõ eſt mirum, ſi in crimine iniuriarum non admittitur procurator, quia poſſet eſſe tã atrox iniuria, quod iudex poſſet ſuum arbitrium extendere uſque ad pœnam capitalem, & idem eſſet dicendum in omnibus criminibus, ubi uenit pęna arbitraria, quia iudex poteſt repellere procuratorem, ꝑ eandem rationem, ſcdm Bald. in d. l. fi. in fi. C. de iniu. de qua materia uide aliqua per Feli. in c. meminimus, col. pen & fi. de acc. & in c. cum te. col. 2. in prin. de re iud.

ADDITIO. Adde ad hæc dicta Anc. in conſ. 272. & Aymo Crau. in conſi. 224. in 2. par. nu. 3. & Ang. in l. licet. §. ad actionẽ ff de proc. circa fi. Per. Foll. V. I. D.

53 † Limita tamen prædicta procedere, quando de crimine iniuriarum ageretur criminaliter, quia tunc non admittitur procurator, quia viget ratio prædicta arbitrij iudicis, & ita loquitur Ab. in d. c. fi. de pur. can. qui expreſſe dicit, quando agitur criminaliter, idẽ tenet Fel. in d. c. cũ te, col. 2. ꝑ pri. de re iud. Secus ſi ageretur ciuiliter puta ad æſtimationem iniuriæ pro pœna pecuniaria, quia tunc dico indubitanter, qđ admittitur procurator, per argumentum a ratione ceſſante, quia tunc ceſſat arbitriũ iudicis, ex quo habet ſequi ęſtimationẽ partis pcedente ſua taxatione ut ſupra dixi, ꝙ probatur ex his, quæ not. Ab. in c. tuę in vl. notab. de proc. & Bal. in l. aduerſus in prin. uerſi. item nota &c. C. de fur. ubi dicitur, ꝙ quando de crimine agitur ciuiliter, admittitur procurator. Per hoc infero ꝙ quando hodie in regno porrigitur libellus iniuriarũ ſcdm formam conſt. uarietatem, poteſt interuenire procurator, quia iniuria eſt ęſtimata, & ceſſat arbitriũ iudicis, Indigere §.

quam-

quamuis.ff.de iure patr.cum alijs vulgarib. & ita limitarem illum ritũ magnæ curię, ſupra allegatum, quia loquitur ſecundum d. l.fi.C.de iniur & certi ſumus, quod imponitur pæna infra relegationem.

54 †Nec obſtet, quia poſſet deueniri ad pœnam corporalem, quando non haberet in pecunia propter paupertatem, per illam tritam regulam, qui non habet in ære, luat in corpus, &c.l.ſi ſt.de in ius voc.& l.ſi qs id, quod.ff de iuriſd.om.iud.& l.quicũque. C. de ſeru.fug. quia iſtud non eſt in conſideratione, nam principalis pæna attenditur, vnde poteſt interuenire procurator, ita tenet Fel.in c.meminimus.co.fi.ve.vlt.adde, &c. de ac.& Bal.in l.reos, col.3.C.de ac.& *Iaſo.* in l.ſi quis nec cauſam, colu.4.uerſ 11.ff.ſi cer.pet.

55 †Secũdo principaliter limita hanc materiam d.§.ad crimen.non procedere in muliere coniugata, quę in cauſa criminali poteſt litigare per procuratorem, idem in uniuerſitate, & de hoc eſt conſt regni, quæ incipit Generalia.& ibi And.de Iſer.

ADDITIO. Aduerte, quia iſtud procedit nedum in mulierib coniugatis, ut dictant uerba conſt.ſed in alijs mulierib. honeſtis & pupillis, ut dixi in practica mea cauſa crim. in uerbo audiãtur excuſatores, Petr.Foll.

56 †Tertiò limita, quando ageretur criminali iudicio contra decem perſonas ſimul, quia poſſunt tales litigare per procuratorẽ & de hoc ſunt duo capitula regni, vnum in num.20.quòd incipit.Item ſtudio, & aliud in num.207.quòd incipit.Statuimus.

57 †Quarto limita non procedere ex parte accuſatoris, proſequentis ſuam uel ſuorum iniuriam, quia admittitur pro eo procurator, etiam in publicis iudicijs, ſecundũ Bar. in l.licet.in prin.ff.de proc.

ADDITIO. Hoc autem ſolũmodo in regno conceditur vniuerſitati, & mulieribus per conſt. generalia iura, ergo cęteris uidetur denegatum. Petr. Foll.

58 †Quinto limita generaliter illam regulã qñ procurator uellet ſuſcipere iudicium pleno iure, ſicut in ciuilib.& excuſare reum a contumacia, quia hoc fieri non põt, ſed bene poſſet aliquis defenſorio nomine aſſiſtere ad inſtruendum iudicium, & probare cauſas abſentiæ, & innocentiam rei abſentis, & ab hoc admitti debet procurator. Ita pulchre tenet Pet.Phi.Cor.in conſ.325.qđ eſt ultimum conſilium, in 3.uol. Idem notabiliter tenet Cæpol.in conſ.47.colu.4.ubi plus dicit, quod poteſt tunc defenſor ſuſcipere onus probandi innocentiam rei, & opponere iudici, ꝙ ſibi non eſt ius inquirẽdi ex quo reus eſt innocens, quam innocentiã poteſt ſe offerre probare, & tunc dicit eſſe intellectum l.ſeruum quoque §.publice.ff. de proc. quod tene menti, quia eſt bona cautela comparendi pro abſente in criminalibus. Plures alias limitationes ad d.§.ad crimen, uide per *Bart.* & Ang.ibi, & uide etiã Gan.in ſuo tract.mal.ſub rub.utrum procurator in male.inter col.3.ubi plures falléntias cumulat, uide ẽt Mar.Soc in d.c.meminimus, de accuſ.ubi ponit 38. fallentias quas hic ultra extendere nolui, ſed ſufficiat remiſſio, ne uideat potius tranſcribere ex exemplari, quam aliquid noui ſcribere.

ADDITIO. De hoc uide quæ dixi in practica mea, cauſa crim.in uerbo audiãtur excuſatores, ubi plene. Pet.Foller.

59 †Vnum tamen putaui ualde neceſſariũ attingere, de quo ſolet eſſe magna uarietas & diſceptatio inter Doct.ſ. utrum in criminibus, in quib. irrogatur pæna arbitraria, poſſit iudex tale ſuum arbitrium extẽdere uſque ad mortẽ incluſiue. Iſta eſt alia quæſtio, & fere omnes Doct. ſuper eius deciſione uacillant. Ego uero nitar eam plene diſcutere, & ponam, Deo duce ueras concluſiones. Et primo recitabo opiniones hic inde arguendo ad partes. Et primo pro parte affirmatiua, ſ. quod poſſit imponere pænã mortis, adducitur gl. quę ad hoc ſolet communiter allegari, in §.in ſum. in uerſic. extraord.inſt.de iniu.ubi dicit gl. quod iudex poteſt imponere pænam capitis, ſi ſuo arbitrio uidetur, & communiter exponitur pro pæna mortis, & illam glo.ſequitur *Bal.*in c. 1.§. iniuria. in primis uerbis de pace iur. firm.& *B*.l.in l.1.in fin.C.de his, qui lat. & *Bar.*in l.fi.in fi.ff.ubi pub.edu.deb.& Abb. in c ex literis, col.antepen.& melius in fin. col.de cõſt.& Fel.in c.cũ te.col.2. in princ. de re ind.& ibi etiam *Abb.* & idem Fel. in c.inquiſitionis, in fi.illius princ.de accu. & d.c.ex literis, col. antepe. Et tenentes iſtam partem ponderant tria iura potiſſime. Primo, uidelicet tex.in l.ſaecularij, §.ſunt quidam.ff.de extraord.crim.ubi dicit tex.ꝙ il

la pæna arbitraria extenditur uſque ad pænam capitis,& ſic uſque ad mortem.

ADDITIO. Ad hæc uide Boer. dec.317. par.2.nu.3 Per.Folle.

60 †Secundo ponderant tex.in l.1.ibi,non ignaro iudice,&c.in uer.acerrima condemnatio pro arbitrio,&c.C.de his,qui lat.ubi
61 pæna arbitraria extēditur,†ad acerrimam pænam,quæ accipitur pro eo pæna mortis, ut no.in l.1.C.de ſedit.& l.1.C.nem.li.ſign. Salua.&c. Tertio,ponderant text.in le.lex. Iul.§.hodie.ff.ad le.Iul.repet. ubi loquitur de pæna extraord.& dicit, ꝙ capite puniri debet,& ſic patet,quod pæna extraor.extenditur uſque ad mortem.

Contrariam partem,ſcilicet negatiuā,ꝙ imo iudex in pænis arbitrariis non poteſt imponere pœnam mortis naturalis, tenet Bald.in l.ſi poſt tres.in 1.lect.col.7. uerſic. item facit ad aliam,&c.ff.ſi quis cau.ubi dicit,quod ſi poteſtas uigore ſtatuti poteſt punire ad pœnam mille,vel ad aliam, prout ſuo arbitrio uidebitur,non poteſt imponere pęnam decapitationes,idem tenet Car.i c.de cauſis,de off.deleg.& Lud.Ro.in rub. ff.de arb.uer.item an ſtatutum,&c.pro hac parte facit,quod not.Bald.in l.1.C. ne ſine iuſ. princ.&c.& idem Bald.in c.1.colu.5.in prin.de pac.ten.ubi dicit,quod iudex uigore arbitrii non poteſt imponere pęnam publicationis bonorum,ergo minime pænā mortis,quæ eſt maior, hanc etiam partem negatiuam tenet Ale.in conſ.5.col.fi. in 1. uol.& Card.in c.ex literis de conſt.Et iſti, qui tenent hanc contrariam partem, ponderant tria alia iura potiſſime. Primo,uidelicet,tex.in l.1.in uer.tēporarii.ff. de furib. balneæ,ubi dicitur,ꝙ fures nocturni puniūtur extra ordinem. Verum eorum pæna nō debet excedere opes publicum temporariū ergo ſi damnarentur ad mortem,excederet pænam operis publici. Secundo,ponderant tex.in l.1.§.expilatores,ff.de effic.ubi ponit primo pæna in liberum arbitrium iudicis, & poſtea in fine dicitur,quod in plebeis nō debet excedere pæna operis publici,in nobilibus uero pænam relegationis.

62 †Tertio,ponderant tex.cum ibi no.per gl.& not.in c.inquiſitionis,in prin.de accu. ubi eſt deciſum, quod de iure canonico, quando proceditur per inquiſitionem, iudex non imponit pænam ordinariam delicti, ſed extraord.& ſic arbitrariam,& tamē per hanc pęnam arbitrariam,non pōt imponere ordinariam,ſed minorem,& ita declarat Abb.ibi in fi.col.Ergo concluſiue ſequitur de neceſſitate, quod non poteſt imponere pænam mortis,quia non eſt initior ſed maior,& acerbior cęteris pænis.Confirmari poteſt hæc opin.ex his,quæ dicit Bal. in l.quicūque,col.4.uerſ.ſcias etiam &c. C. de ſer.fug.ubi dicit,ꝙ iudex in arbitrariis debet eligere minorem pænam.Si quis uellet tenere hanc ſecundā & opin. tanquā benigniorē iuxta l.ſi præſes,l.& interpretatione.ff de pęnis,poſſet reſpondere ad iura cōtraria,per quæ ſe fundant tenentes primam
63 partim,†Et primo non obſtat gl.in d.§.in ſumma,quia illa loquitur de pæna capitis, non aūt de pæna mortis naturalis, & in iure eſt clarum,quod *m* pęna capitalis intelligitur altero de trib.modis,ſcilicet de morte naturali,de morte ciuili,& de amiſſione ciuitatis,puta per deportationem,ut quia caput eximitur de ciuitate,ut eſt tex.in l.2. in prin.ff de pęnis,& l.2.ff.de pub.iud.& text. iuncta gl.in l.ſed ſi quis.§.1.ff. ſi quis cau. & not.gloſſ.in leg.hos accuſare.§.omnib. in uer.capitis.ff.de accuſ. In dubio autem quando lex irrogat pœnam capitalem,intelligitur de minori ex illis tribus, ſcilicet de exilio,ſiue deportatione, text.eſt iuncta gl.notabili in l.1.C.ne Chriſt.man.hær.&c. & tenet Bal.in l.fi.in fi.C.quæ res uend.nō poſ.& Io.de Imol.in d.l.1.ff.de pub.iud.& Bal.in d.l.quicunque,col.4.uer.ſcias etiam,
64 &c.†Secundo non obſtat d.l.ſaccularii,§. ſunt quædam.ff.de extraord.crim. quia ibi non dicitur de pæna mortis,ſed quod præſides poſſunt exequi uſque ad pœnam capitis, vnde poteſt intelligi de pœna capitis minori,prout modo dixi, imo conſidero, quod de neceſſitate debet ita intelligi ille tex.qui ſi bene pōderetur, loquitur de delicto non cōſumato. Loquitur.n.de illis,qui tenebant quoſdam lapides ad offendendū, non tn̄ ſecuta erat offenſio. Patet ibi dum dicit,quod ipſa res mortem comminatur.
65 † Sed vbi ſumus in delictis *n* nō conſumatis,nunquam imponitur pęna mortis in arbitrariis,ita notanter tenet Bald.in conſil. 552.col.2.in 3.uol.quod conſ.incipit. Cecchus,&c.& Fel.in d.c.ex literis.col.pe.uerſ. 1.de cōſt. Tertio,nō obſtat,d.l.2.C.de his

qui

qui lāt, quia ibi expreſſe ex legis diſpoſitio
ne datur poteſtas illis iudicibus imponēdi
dictam pœnam mortis in illo crimine un
de tunc ceſſat dubium, an pœna arbitraria
ſe extendat ad mortem, quia quādo lex dat
amplum arbitrium iudici, uſque ad mortē
non eſt dubium, quod poteſt imponere di
ctam pœnam, quia cenſetur id facere aucto
ritate legis. ita dicit Ioan. de Imol. in d. l. 2.
ff. de pub. iud. quē refert, & ſequitur Ang.
de Are. in d. §. in ſūma, inſt. de iniu. ſed nos
loquimur in caſu dubio, ſcilicet, qñ ſimpli
citer ſit mentio de pœna arbitraria, ſeu ex-
66 traordinaria. † Quarto, non obſtat text. in
d. l. lex Iul. §. hodie. ff. ad legē Iul. repet. q̃a
poteſt pluribus modis reſponderi. Primo,
quia loquitur de pœna capitis, quæ poteſt
uerificari in alia pœna, quam mortis, ut ſu
pra dixi. Secundo, quia poſito, quod intel-
ligeretur de pœna mortis, tamen ibi lex ex
preſſe hoc concedit, atteta immanitate cri
minis loquitur enim de iudice, qui iniuſte
interficit innocentem unde eſt homicida,
propterea non eſt mirum, in morte puniri
debet, & ſic poteſt dari eadem reſponſio,
quam dedi ad d. l. 1. C. de his, qui latr. & ſic
pœna extraordinaria poteſt comprehende
re mortem, quando lex hoc dicit expreſſe,
ut ibi. Et ſic data reſpōſione ad iura, ſuper
quibus ſe fundāt tenentes primam partem
cenſetur ſublata etiam eorum opinio, quia
67 ſunt ſublata etiam eorum fundamēta. † Si
quis autem uellet tenere primam partem,
poſſet de facili reſpondere ad iura adducta
pro 2. par. Et primo non ob. l. 1. ff. de furib.
bal. quia ibi lex expreſſe loqtur limitatiue
per dictionē dummodo, &c. Dicit enim il-
los fores eſſe puniendos pœna extraordina
ria, dummodo non excedat pœnam operis
temporarii, quo caſu quia lex dat poteſtatē
limitatā iudici ſumus in caſu certo, quia iu
dex non poteſt præterire formam legis, ſe-
cundū Fel. in d. c. ex literis, col. pe. uer. quin
ta declaratio, &c. de conſt. licet ipſe non cō
ſiderauit hanc reſponſionem. Plus dico, ꝙ
ille text. poteſt retorqueri in contrarium.
Nam ex eo, quod lex reſtrinxit poteſtatem
iudicis ad opus temporalium eſt ſignū, ꝙ
iudex habuiſſet largiores habenas ꝓcedē-
di uſque ad mortem, quādo lex ſpecialiter
eum non prohibuiſſet, quia alias fruſtrato
ria fuiſſe, illa reſtrictio, legis, quādo ſine ex
iudex fuiſſet reſtrictus, ꝙ non eſt dicēdum
l. quod Labeo. ff. de Carb. edic. Secundo,
non obſtat. d. l. 1. §. expilatores in fi. ff. de ef
fract. quia ſimiliter ibi lex loquitur limita-
tiue ꝑdictionē dummō, uñ tollitur eo me-
68 do, quo præcedens. † Tertio, non obſtat di
ctum c. inquiſit. de accuſ. quia ibi lex loqui
tur per uerbum moderari, & ubi lex con-
cedit arbitrium iudici, per hoc uerbum ꝙ
habeat moderari pœnas, nunquam poteſt
imponere pœnam mortis, quia illud uer-
bum moderari, importat diminutionem
pœnæ, ita tenet Mar. Soci. in d. cap. inquiſ.
de accuſ. & Felyn. in d. cap. ex literis, co-
lum. penul. uerſic. 3. declarat, &c. Quarto,
non obſtat d. Bal. in d. l. quicunque. C. de
ſeruis fug. in quātum dicit, in arbitrariis iu
dex debet eligere mitiorem pœnam, quia
intelligitur niſi qualitas, & attrocitas,
o delicti aliud ſuaderet, ut ſi quis daret o ala-
pam officiali, nam debet puniri pœna mor
tis, ſecundum Bal. in c. 1. §. iniuria, in prin.
de pace iuram. firm. Nō enim eſſet æquum,
quod tunc ſtante crimine atroci, & enormi
iudex imponeret pœnam mitiorem, quia
non eſſet pœnam cōuenientis, & æqualis de
licto iuxta l. ſancimus. C. de pœ. & hoc ſen-
tit Alc. in conſi. 111. colum. quarta in pri-
mo uolumine, & Ang. de Are. in d. §. in ſum
ma. inſt. d. iniur. & Abb. in d. c. ex literis, co
lum fi.
69 † Ex quibus reſponſionibus apparent
ſublata fundamenta utriuſque partis unde
utraque pars redditur dubia ualde, adeo ut
Cæſarea deciſione opus eſſet. Quid ergo
erit tenendum? Dico in tanta opinion. ua-
rietate, quod prima opi. affirmatiua eſt ma
gis communis cum aliquali tamen limita
tione, & modificatione. Vnde facio conclu
ſionem, quod iudex in arbitrarijs poteſt ſe
extendere uſque ad pœnam mortis natura
lis. Hæc cōcluſio probatur, ꝑ tex. in l. ſacri-
legij, la 3. ff. ad legē Iul. pec. ubi narratiue
dicitur, quod dato, ꝙ pœna ſacrilegij ſit ar-
bitraria, q̃a ꝓqualitate perſonæ irrogatur,
tamen quandoq. aliqui ſacrilegi combuſti
fuerunt, & ſic probatur, quod in pœnis ar-
bitrarijs iudex poteſt imponere pœnam cō
buſtionis, & ſic mortis naturalis, & ita ad
hoc illum tex. ponderat Abb. in d. c. ex lite
ris, col. fi. de conſt. & ibi etiā Fel. in finalib.
70 uerbis. † Iſtam concluſionem declara, & li-
mita

mita, primo procedere in delictis conſumma
tis, & perfectis, ſecus in attentatis tãtum, &
non cõſumatis, quia in eis nunquam iudex
ex arbitrio poteſt imponere pœnam mor-
tis, ita tenet Bal. in d. cõſ. 444. in c. Cechus,
& c. co. 2. in 3. uol. & Fely. in d. c. ex literis,
col. pe. uer. ſecunda declaratio, &c. Et ratio
eſt in promptu, quia hodie ex generali con
ſuetudine nunquam punitur delictũ atten-
tatum, ſicut conſummatum, ſed mitius, &
P. ſic non punitur ꝑ affectus, niſi ſequatur effe
ctus, enim in atrocioribus, ut not. Alex. &
Pau. de Caſt. in l. 1. §. 1. in fi. ff. quod quiſ-
que iur. & Card. Alexã. in c. 1. §. ſi uero uo-
luerit in fin. de capi. qui cur. uen. & Ang. in
conſi. 14. in 1. col. vbi dicit, quod conſuetu
do eſt approbata per totum mundum, &
Bald. in l. ſi fugitiui. C. de ſeruis fug. & Sal.
in l. is qui cum telo. ff. ad l. Cor. de ſicariis,
& Bar. in l. 1. §. diuus. ff. eod. tit. & Matt. de
Affl. in conſt. aſperitatẽ co. 3. in a. no. unde
ſi iudex imponeret pænam mortis in atten
tatis puniret affectum ſicut effectum, quia
maior pœna dari non poteſt, quam ſit pœ-
na mortis.

ADDITIO. Adde tex. in l. ſaccularij in
prin. de extraord. cri. vbi ille, qui ingredi-
tur domum alicuius cauſa furandi, tamen
non deuenit ad actum furandi, punitur ex
tra ordinẽ, ut probatur in l. 2. in prin. ff. de
extra. cri. iũcta l. quamuis adulterii in fi. ff.
de adu. per quæ iura ita cõſuluit. Ale. in cõ
ſi. 111. 1. li. ꝙ quidem pœna nõ poteſt ex-
cedere relegationẽ in quinquennium, ut
conſuluit Alex. conſ. 65. in ult. col. in 3. li.
& conſuluit ſecundum prædicta Gram. cõ
ſi. 36. in ult. col. Pet. Fol. V. I. D.

71 †Secundo limita, dũmodo ſit delictũ ita
graue attentis ipſius circũſtantiis, ꝙ mærea
tur pęnã mortis, exemplum põt poni in eo
qui dat alapã officiali, nã iniuria eſt, uerum
attẽta circunſtantia reſpectu qualitatis per
ſonæ cẽſetur atrociſſima, unde in hoc caſu
iudex põt ĩponere pęnã mortis, ſecũ Bal.
in d. c. 1. §. iniuria, in princ. de pace iu. fir. &
Io. de Ana. in c. inquiſitionis ſit, in fi. illius
princ. de acc. ita etiam tenet Fel. in c. ex lite
ris, col. pe. uerſ. prima declaratio, &c. de cõ.
ita debet intelligi d. Bal. in d. l. 1. in fi. C. de
his qui latro. ubi dicit, quod poteſt procedi
ad ſupplicium, ſi hoc deſiderat criminis ma-
gnitudo, ex hoc ſeq tur ꝙ ſe ex modica ma
gnitudo ex hoc ſequitur, ꝙ ſi ex modica in
iuria uerbale iudex uellet ꝓcedere ad mor
tẽ, non poſſet, quia nõ eſſe pæna cõueniẽt
delicto, ſed maior per ꝓdicta, & hoc tenet
Ang. de Are. in d. §. in ſumma, & Ab. in d.
c. ex literis, col. fi. alias poſſet appellari, ut
no. gl. in l. ſi qua pœna, & ibi Bart. in fi. ff. de
uerb. ſig. & hanc limitationem tenet in effe
cto. Ale in cõſ. 111. col. 4. in 1. uol. & An.
de Iſer. in conſt. Comite. Tertio limita, niſi
expreſſe lex, uel ſtatutum limitaret arbitriũ
iudicis, ut non poſſet excedere talem pęnã,
quia tunc non imponit pęnam mortis. Ita
procedere tex. in l. 1. ff. de fur. bal. & l. 1. §.
expilatores, ff. de eff. prout ſupra declaraui.
Quarto limita, niſi lex diceret, quod iudex
poſſit uel debeat pœna moderari, quia tũc
non poteſt imponere pœnã mortis, ita pro
cedit d. c. in q. cũ ibi no. ꝓut ſupra declarat.

ADDITIO. Simpliciter ut refert doct.
Auctor firmauit Bal. in d. §. iniuria, ꝙ datis
alapam officiali pp ſingularem inimicitiã
quã habet cum eo, debet ad mortem cõdẽ
nari, & mouetur per gl. in §. in sũma in fi,
de iureiur. neſcio aũt quomõ hoc firmauit
Bal. nã dicit, ꝙ ex qualitatibus concurrẽti
bus iudex põt arbitrare pænã, vſq. ad mor-
tem, & ideo infert, ꝙ ſi quis daret alapã of-
ficiali puniretᷣ pæna mortis, & tamen præ-
ſupponit ſi daret alapã ex ſingulari inimici
tia, ergo non intuitu officii, & ſic nõ cõcur
rit qualitas agrauãs & adeo grauis, ut debe
ret condẽnari ad mortẽ. Vtcũque tamẽ ſit
hodie nũ ꝓcedit illud dictũ Bal. per cõſt.
regni ut participatio, & conſt. eos tñ, nam
ſi ſit iniuria dum exercet officiũ, licet in cu
ria regis nõ moretur faciens iniuriã incur-
rit pænam duplicatam, per d. conſt. eos tan
tam, & ſi moretur in curia regis, licet ei fiat
iniuria nõ in exercitio officii & ꝓpter par
ticulare odium habet locum pęna duplica
ta, ſed ſi officialis nõ commoretur in curia
regis, & ſit ei iniuria ex odio particulari, nõ
quando exercetur officium, tunc ceſſat pæ
na duplicata, q a iniuria uidetᷣ facta, vt pri-
uatæ perſonæ, & ita declarat Affl. in cõſt.
ut participatio in 3. q. Pe. Fol. V. I. D.

72 †Quinto limita, quando arbitriũ datur
iudici in pęnis a iure expreſſis, prout eſt in
actione iniuriarum, in qua eſt ſtatuta pęna
corporalis & pecuniaria ad arbitriũ, in d. l.
iniuriarũ æſtimatio, & l. fi. ff. de iniur. & l.

Pedius

Pedius,§.1.de inc.rui naufr.tunc enim iu
dex propter enormitatẽ iniuriæ poteſt ar-
bitrari mortem,ſecus eſt, ubi iudici datur
ſimpliciter arbitriũ puniendis in pœnis nõ
a iure expreſſis,q̃a tunc non põt facere cri
men capitale,quod non eſt capitale,nec po
teſt imponere pœnam mortis, ubi crimen
non eſt capitale,ita declarat Fel.in d. ca.ex
literis,col.pen.uerſi.2.declaratio,& c.

73 †Sexto limita non procedere, quando in
ſimilib.delictis eſſet conſuetudo,ꝙ nõ im-
ponitur pœna mortis,ſed mitior pœna, q̃a
nunc iudex non poteſt imponere pœnam
q mortis,ſed q tenetur ſequi pœnam conſue-
r tudinariam,& ceſſat r arbitraria,tex.eſt ſin
gularis in l.ſi quis reum,ff.de cuſt.reo.fa-
cit tex.cum ibi no.in l.hodie,ff.de pœn.ita
tenet Bal.in l.quicunque col.4.uerſi.ſcias
tamen,&c.C.de ſer.fug.Fel.in c.de cau-
ſis.col.1.de offic.del.& Ab.in c.inquiſ.col.
2.de acc.& Alex.in conſ.5.col.fi.& conſil.
121.col.4.in 1.uol.& Paris tract.ſynd.in
uerſ.compoſitio,col.11.in princ.in c.an ſi-
delin quens &c.& idem Paris,in d.tra.in ti.
de off.ſynd.col.4.& 5.in c.an ſi poteſtas,
& c.vbi multum notabiliter loquitur,ꝙ ſi
iudex excedit pœnam ſolitam, dr̃ grauare
partẽ,& põt appellari,& tenetur in ſyndi-
catu,& per hoc infert,quod in regno ſi q̃s
condẽnatur ad unam unica,nõ ſolet exigi
tota uncia,ſed tantũ unus catenus uel duo
& non ultra maxime attẽta paupertate cõ-
dẽnati. Et cum iſtis limitationibus ſit ex
pedicta pñs notabilis,& dubia quæſtio.

ADDITIO. Inquit enim dominus Au
ctor,quod iudex non debet excedere pœnã
ſolitã imponi,& bene dicit eſt enim ratio.

74 †Quia practica eſt uera intellectrix legum,
ut eleganter inquit Bal.in c.1.in prin.uerſ.
& ideo quando capiuntur,de feu.ſine cul.
nonam cuius dictũ reaſſumit Dec.in cõſ.
231.reuocatur in ultimis uerbis, & inquit
Bal.in l.illud ff.de excu.tut.per illum text.
ꝙ ab antiqua practica non eſt recedendũ,
& idẽ Dec.in conſ.472.ſtatuto communis
Papiæ 2.co.fini.li.quæ uerba ſatis commẽ
dat Dec.in conſ.11.quoniam iudicantium
reſponſa in 8.col.uerſ.ad hoc fundamentũ
hinc etiã eleganter dicebat Bal.in l.de qui-
bus,in 7.col.uerſ.itẽ quæritur.ff.de legib.
ꝙ quoties ſtilus infringitur,nõ ualet,quod
agitur quæ oĩa refert & ſequitur.Corr.ĩ me
mo.in uerbo practica.Per.Pol.V.I.D.

75 †Vltimo ſuper hac materia poſſet dubi-
tari,an qñ delictum eſt cõmiſſum per cul-
pam,& non per dolum,poſſit criminaliter
agi ex tali delicto cõtra cõmittentẽ ad aliq̃
pœnã ad uindictã. Et hic eſt uidẽdũ,quid ſi
delictũ eſt commiſſum per latã culpam, &
quid ſi per leuiſſimã unde oritur illud du-
biũ,an in caſib.in quibus põt agi ciuiliter
actione legis Aquiliæ, in qua uenit leuiſſi-
ma culpa,l.in lege.la 2.ff.ad l.Aquil.& c.ſi
culpa,& ibi Abb.de iniur.poſſit agi etiam
criminaliter ad aliquam pœnam,voluit op
portune attingere hic illud dubiũ pp duas
regulas,quæ ſũt tritæ in iure. Quarum pri
ma eſt, ꝙ nullũ delictũ cõmuniter ſine
ſ dolo,& nõ irrogatur pœna,ubi ſ doloſe nõ
fuit cõmiſſum maleficiũ, Alia regula eſt,
ꝙ in criminalibus lata culpa nõ æquipara-
tur dolo. Prima regula probat̃ p te.in l.1.
C.de ſicc.ubi dr̃, ꝙ homicidiũ commiſſũ
ſine dolo, & ſine animo occidendi,non pu
nitur.Item probatur per l.qui iniuriæ.ff.de
fu.& l.quod reip.ff.de iniu.ubi dolus,& p
poſitum diſtinguunt maleficia hominum
& per l.cũ autẽ.§.excipitur.ff.de ædil.edi.
ubi dr̃,ꝙ is,qui nõ fuit in dolo,non poteſt
incidere in pœnam capitalem.Idem tenent
Bal.& Sal.in l.1.C.de nox.act.& Alc.in cõ
ſi.145.incip.Poſt redditum col.fi.in 2.uol.
& Ange.in l.1.& ibi etiã Iaſ.in 4.col.ff.de
leg.& idem Iaſ.in l.2.§.quod prætor.ff.ne
quis eũ,qui in ius uoc.& in l.actionib.col.
8.ff.de in litẽ iur.& Cæp.in conſ.34.col.2.

76 †Secũda regula probatur p tex.& ibi Bar.
in l.in lege,ff.de ſicc.& in l.1.§.1.& ibi Ba.
ff.ſi quis teſt.li.eſſe iuſ.fue.in quib.iuribus
t probatur,quod t lata culpa nõ æquiparatur
dolo in criminalib.ergo ſequitur,quod nõ
puni delictum culpa cõmiſſum,ex quo do-
lus cõſideratur in delictis. Pro ueritate tñ hu
ius q diſtingue tres culpas.ſ.latã, leuẽ,& le
uiſſimam de quib.plene per Bar.in l.quod
Nerua.ff.de po.Cæp.in cõſ.41.col.3.cir.fi.
Si igitur quæris utrum delictu cõmiſſum
lata culpa puniatur ad uindictã,dico, qđ
ſic. Verũ ſtat dubium in pœna,& veritas eſt
quod non punitur eadem pœna qua punire
tur,ſi doloſe cõmiſſũ fuiſſet,& in hoc nul-
lus diſcrepat.Ita proprie loquitur te.in d.l.
in leg.ff.de ſiccar.& ita procedit illa regu-
la,quæ ſa habet,quod lata culpa nõ æquipa

ratur

ratur dolo in criminalibus quia debet itelligi, quo ad æqualitatem pęnæ. Reſtat tñ dubium circa qualitatem pęnæ, ſ. poſito, qđ mitius puniatur, quam doloſus, prout ē veritas, an iſta pęna poſſit eſſe corporalis, ſeu capitalis, in hoc reperio aliq̃ diuerſitatē opinionũ. Nã Bar. in d. l. 1. ff. ſi quis reſt. li. eſſe ius fue. dicit, ꝙ non; Idē tenet in d. l. 1. quo ad pęnã corporalē lata culpa nõ æquiparatur dolo. Sed Ang. in conſ. 287. col. pe. nixus fuit reprehendere Bar. pp ſui gñalitatē, inquantum vr̃ innuere, quod in nullo caſu ex lata culpa, põt quis corporaliter puniri. Nam dicit ipſe, qđ immo multi ſunt caſus, in quib. ex lata culpa punitur quis capitaliter, ēt ad mortē, allega. tex. in l. 1. C. de priu. carc & in l. 1. iuncta glo. C. ne lic. ſig. ſalua. &c. & in l. fi. C. de leg. Iul. de ui. Ad idē eſt tex. in l. mil. ff. de cuſt. reo. Ego autē puto qđ Bar. non meretur reprehendi, imo bene loquit. & nõ eſt mens ſua illa, quã dicit Ang. Nã ſolum tenet, quod quo ad pęnã corporalem lata culpa non æquiparat dolo, & bene dicit, q̃a eſt ipſa ueritas, & ꝓbatur per d. l. in lege. Nã non imponit eadem pęna corporalis pro culpa, q̃ imponit pro dolo. Sed quod pro lata culpa nõ poſſit irrogari pęna corporalis, hoc non dicit Bar. & ideo non meretur reprehendi. Vñ firmo iſtã concluſionē, tanq̃ ueram, & cõem
u qđ pro lata culpa põt quis puniri corporaliter, nõ tñ eadē pęna corporali, qua puniretur pro dolo, ſed mitiori, & leuiori, ita tenet Cæp. in cõſ. 33. col. 4. & cõ. 34. col. 2. & in conſ. 11. col. 3. pro doc. eſt te. in l. §. cũ quidam, ff. de ſicca. & in l. 1. §. fi. & §. diuus, eo. ti. & l. ſi fortuito, ff. de incen. rui. nau.

ADDITIO. Adde quod Bal. in l. 1. ff. de leg. Dicit quod aut pęna requiritur Atrocitatē delicti, ut quia eſt pęna ſimiliter atrox & corporalis, & tunc requiritur dolus, & ſi ceſſat dolus ceſſat illa pæna ita atrox, per l. nec exēplũ, C. de fal. & le. 1. ff. de arb. aut pę na non requiritur atrocitatē delicti, ut q̃a eſt pecuniaria, & tunc ex quo legiſlator nõ fecit mentionē doli non exigit, ſed ſufficit lata culpa, & leuis forte, l. qui ædes de inc. rui. naufr. Sed forte leuiſſima nõ ſufficit q̃a leuiſſima nõ eſt maleficiũ. ꝑ l. ſi cuius. §. de præteritis, ff. de uſufr. dicit ēt qđ in pænis corporalibus lata culpa non æquiparatur dolo ſed mitius quis punitor rõne latæ culpæ, quam rõne doli, hæc ſunt uerba Bal. & Bar. in l. qđ nerua, ff. depo. diſtinguit quod aut loquimur in actionib. deſcendētib. ex contractu uel quaſi, & lata culpa æquiparatur dolo, ut loquimur in actionibus, ſeu accuſationib. deſcendentib. ex delicto, & tũc aut quæris quo ad pænam corporalem, & lata culpa nõ æquiparatur dolo, ut l. 3. §. 1. ff. ad l. Cor. de ſiccar. aut quo ad pęnã pecuniariã, & tũc, aut lex ſiue ſtatutum requirit expreſſe dolum, aut loquimur ſimpliciter primo caſu non æquiparatur dolo, l. 1. §. ſi q̃s, ff. ne uis fiat ei. Secũdo caſu æq̃paratur dolo hæc ſunt uerba Barto. & Ang. in l. in actionib. ff. de in litē iura. refert. Bar. dixiſſe, qđ in nullo caſu põt q̃s corporaliter puniri, ſed ipſe dicit ſe cõtuluiſſe cõtrariũ, & eſt in cõſ. allegato ꝑ d. Auctorē hic, & de hoc dicit eſſe caſum in l. ſi q̃s aliquid, §. q̃ abortionis, ff. de pæn. ſed vltra, quod Bart. nõ dicit illud, ꝙ dicit Ange. ut conſiderat d. Auctor. hic, tex. in d. §. q̃ abortionis non facit pro opinione ſua, nã licet ibi ꝓbetur, quod pro lata culpa q̃s punit corporaliter non tñ probat qđ corporalis pæna debet imponi pro lata culpa, ubi lex expreſſe nõ expreſſiſſet pænã corporalē. iõ aũt lata culpa ibi punitur corporaliter, quia lex ita diſponit & ſic non facit ad rumbũ quæſtionis prout ita rñdet Bar. in d. l. quod nerua ad aliũ effectum, & ſic dicendũ eſt ad text. in l. milit. ff. de cuſt. reo. & ad dicta Bart. & Bal. in l. 1. C. de noxa. & ita tenet Io. mille. in prac. cri. fol mihi 110 nu. 3. cũ ſeq Adde Io. Co. in ſuis miſcel. l. 4. ca. 2. ubi notabiliter. Itē eſt aduertēdũ, quod Bar. in l. reſpiciēdũ, §. delinquũt, ff. de pæn. tenet qđ ēt ꝓ culpa leui, & leuiſſima q̃s punitur criminaliter, quē ſecutus fuit Cor. in conſ. 100. in 2. li. n. 5. & in conſ. 109. n. 23. in eo. li. Soc. in cõſ. 54. in 4. li. n. 25. dicit, quod pro leuiſſima culpa nunq̃ quis punitur pæna ordinaria, ſed pecuniaria, per l. ſi quis non dicam rapere C. de epiſ. & cle. Alb. de Ro. in d. l. in leg. quæritur qualiter puniantur delicta dolo cõmiſſa, & qualiter cõmiſſa culpa, & dicit, qđ delicta ex aĩo, & doloſe cõmiſſa puniuntur ordinaria pæna ſi a iure cõi, uel ſtatuto ſi certa pæna ſtatuta, & ſi nõ eſt certa a iure, puniunt extra ordinē, prout cõſuetũ eſt arbitrio iudicis, ſi ãt maleficia nõ dolo nec ex animo ueniũt, non debent ex toto

eſſe

eſſe impunita, ſed mitius coercetur ꝑ modo, & qualitate culpę, & facti ex cõditione perſonarum, & ita dicit debere intelligi illum tex. in l. in lege. Cor. ff. de ſiccar. & per tex. in l. 1. C. de ſicca. hæc ſunt uerba ſua, ꝑ quo uide Dec. in conſ. 14. & Marſ. cõſi. 77. nu. 6. 1. lib. & conſ. 92. nu. 15. in 2. li. & cõſ. 118. & cõſ. 137. & Pet. de Anc. in cõſ. 285. & Marſ. in l. de min. ff. de q. R aph. cũ conſ. 134. in fi. Marſ. in l. 1. §. diuus Adria. ff. ad l. Corn. de ſiccar. Gram. cõſ. 68. & in uol. 21. & in deciſ. 5. nu. 29. Pet. Fol.

77 † Hoc patet, quia homicidiũ commiſſũ nõ culpam dr̃ crimen extraordinarium, et punitur pœna arbitraria, ſcd̃m Lu. Ro. in l. actionib. ff. de in lit. iuran. quem ſequit̃ Mat. de Affl. in rub. de homi. pun. poſt quã rub. ſequitur conſt. terminum uitæ & probatur ĩ l. ſi adul. §. imperatores. ff. de adu.

x ubi x ſi maritus occidit uxorẽ deprehensã in adulterio nõ punit̃ pœna mortis, ſed alia pœna corporali mitiori, & ratio eſt, q̃ tale homicidium dr̃ culpoſum, & nõ doloſũ quod difficile fuit temperare iuſtum calorem, ita tenet Bal. in l. 1. in 10. q. C. unde ui. & Alc. in conſ. 76. col. 1. in 1. uol. & Pau. de Caſt. plene in cõſ. 277. in 2. uol. Fuit enim in culpa ratione exceſſus in uindicãdo, & ſic ratione culpæ punitur mitius. Itẽ tenet Bal. in c. 1. col. 2. de pace ten. & eſt tex. in c. olim el 1. in ff. de teſt. ſpo. & in l. ſi qs graui, ſi tñ maritus. ff. ad Silla. & in le. diuus, ff. ad l. Pomp. de patr. & not. Bar in l. quid ergo, §. pœna, grauior, col. 3 ĩ pri. ff. de his, qui not. inf. Cũ ergo ex prædictis appareat ꝙ homicidiũ culpa cõmiſſum puniat̃ pœna arbitraria, & extraordinaria, ſeq̃tur de neceſſitate, ꝙ non põt imponere iudex pœnã mortis, quæ eſt pœna ordinaria, quia nũquã iudex arbitrarijs põt imponere pęnã ſimilẽ pœnæ ordinariæ in ſimili delicto, ut eſt gl. not. quam ad hoc prod erat Abb. ubi in fi. col. in c. inquiſit. in prin. uer. alioqn, de acc. Si uero loquimur de pœnis pecuniarijs ſimpliciter, & tunc ita punitur delictũ per dolum, ſicut per latã culpa, quia tũc lata culpa æquiparat̃ dolo, ſcd̃m Bar. ſ d. l. 2. ff. ſi quis teſtamẽto lib. eſſe iuſ. ſ. e. Pro hoc eſt tex. in l. 1. §. hæc actio ff. ſi mẽ fal. mo. dix. & ita põt intelligi, ꝙ no. Bal. in l. 2. §.

78 quod prętor. ff. ne quis eum. † Illud autem quod dixi ſupra, ꝙ delictum culpa cõmiſſum punitur mitius, intellige ꝑcedere, qñ eſt tale delictum, quod principaliter cõmittitur ad iniuriã alterius, prout eſt homicidium, uulnus fortũ, & ſimile. Secus aũt in delictis, q̃ nõ committuntur ad iniuriam alterius, ſed potius pro explicatione libidinis, ꝑut eſt adulteriũ, inceſtus, ſtuprũ, & ſimile, q̃ a huiuſmodi delecta, niſi uere interuenerit dolo, non puniuntur aliqua pœna nec minori, nec maiori, ſcd̃m Bar. ĩ d. l. ſi adulteriũ cũ inceſtu in fine illius prin. ff. de

79 adul. & in l. in lege. ff. de ſicc. † Item inquãtũ dixi, qđ delictũ cõmiſſum per latã culpã, nõ ponit̃ pœna mortis, ſeu capitaĩ, ſed

y mitiori y. Limita, primo nõ procere, quando eſſet, aliquãdo delictũ mali exẽpli ꝑut eſt ſi quis dederit alicui amatoriũ poculũ, uel aliud, ut abortiuũ pareret mulier, nã ſi ex hoc ſecuta, fuerit mors hominis, punitur pœna mortis, ẽt ſi non fuerit in dolo. tex. eſt in l. ſi quis aliquid. §. q̃ abortionis, ff. de pennis, & hoc eſt confirmatum hodie in regno per cõſ. quæ incipit amatoria pocula, quæ plus vult. l. qđ nõ ſolũ ſi fuerit ſecuta mors, iterum ẽt ſi is, qui biberit amatoria pocularia miſerit ſenſũ, puniatur ille qui dedit ad pœnam mortis, alias ſi nõ interuenit mors, nec amiſſio ſẽſum, punitur ad carcerem per annum, una cum publicatione omnium bonorum.

ADDITIO. Aduertendũ eſt, qđ tex. in l. ſi quis aliquid. §. qui abortionis. ff. de pœ. corrigitur per tex. in cõſt. regni Nea. Amatoria pocula, per quem tex. conſt. ita demũ puniũtur dantes poculum abortionis, uel amatoriũ ſi aĩo nocendi, & ſi dolo ſe dederit tex. tamen in d. §. qui abortionis etiam non doloſe dantes puniebat, & eſt notãdũ, quia nemo aduertit. Pet. Fol. V. I. D.

80 † Secũdo limita nõ procedere in caſu. l. 1. C. de prin. carcer. vbi iudex, qui nõ punit exercentem priuatum carcerẽ punit pœna

a criminis læſæ maieſt. & illud eſt ideo ꝗ q̃ a lex reputat hoc crimen læſæ maieſtatis.

81 † Tertio limita nõ ꝑcedere in caſu l. milites. ff. de cuſto. reo. ubi cuſtos carceris punitur ad mortẽ, ſi ex ſua nimia negligẽtia,

& i. ex lata culpa carceratus & euaſit, & fugã arripuit, & ibi hoc no. Bar. ſ. qđ ex delicto cõmiſſo ſine dolo, q̃s punit̃ ad mortẽ Idẽ tenet Old. in conſ. 91. ubi hoc extẽdit procedere etiã in cuſtode arcis. Idẽ tenet Bal.

in l.

in l. ad Cōmētarienſem. C. de cuſt. reo. hinc dicit Bal. in l. ex diui. C. loco. ꝙ cuſtos carceris, & cuſtos arcis æquiparātur. Idem tenet Iaſ. in l. actionibus, colum. 6. ff. de in lit. iur.

ADDITIO. Adde hic *Boer.* in dec. 22 6. & adde quod de iure conſ. regni cuſtos carceris ponitur publicatione omniū ſuorum bonorū, & debet ſtare carceratus per unū annū, ſi carcerati aufugerint eius nimia negligentia, ut cauetur in conſt cuſtodes, de qua miror, quod non meminerit do. Auct. hic Pet. Foll V. I. D.

82 † Vnum tamen incidēter adde hic, ꝙ hodie omnis pęna, etiā a iure determinata, eſt arbitraria iudici, adeo ꝙ poteſt eā ex cauſa diminuere, uel augere, tex. eſt iuncta gl. in l. hodie ff. de pęn. per quem tex. ita tenet Bal. in l. & ſi ſeuerior. C. ex quib. cau. inf. irro. & Pau. de Caſt. in conſi. 3 28. col. 2. in 2. uolu. Et ſuper hoc poſſent exemplificari multæ

a a cauſæ, quas cumulat *Bart.* in l. qđ ergo. §. pæna grauior. ff. de his qui not. infa. puta.

83 † pp ſenectutē, uel iuuentutem, pp fauorem uel ebrietatem, pp calorem iuſtum iracundię, uel pp nimiam excellentiam hominis in aliqua arte uel ingegnio, ut dicit Ale. in d. §. pæna gra. in add. ad Bar. q̄ incipit. Adde hic, ꝙ iudex, &c & Iaſ. in l. 1. col. 4. ff. de le.

ADDITIO. Adde in hoc Gand. in titu. quando pæna au. po. & Grā. in uoto. 13. & Aff. in conſt. blaſphemantes, & auctorem infra in 6. parte, in uerbo executio nu. 21.

84 † Et adde quod in magna curia uicariæ fuit magna controuerſia in cauſa cuiuſdā filij Matthæi Porterij inquiſiti de homi. cōmiſſio in perſonam cuiuſdā Alguzerii magnę curię Vicariæ, quē interfecerat ex cauſa, quia dictus Alguzerius exercendo ſuum officiū in dieb. ante elapſis ceperat eius fratrem carnalem in fragrāti crimine, propter quod illico ſuſpenſus fuit, unde dolore motus dictus inquiſitus interfecit dictū Alguzerium proditorie, & ſub quadam exaptiſſima & excogitata aſtutia, nam ſimulauit extra ciuitatē Neap. in quadam domo uelle ditari facere quēdā eius debitorē, ad quem citandum expediri fecerat prouiſiones a curia S. Pauli, ſicq. acceſſit ad dictum Alguzerium eum requirēdo vt vna ſecum accederet ad citādum eum, qui dictus ſpeluci, acceſſit, & dum eſſent in quibuſdā caſalenis, dictus iuuenis interfecit dictum Alguzeriū quo interfecto. intrauit Neap. credens ſtare tutum & ſecutum, perueniotq. ad noctitiam magnę cur. uic. dicto homicidio, miſit ad locū cadaueris, nec poterit ſciri interfector uerū fuit reperta in manib. dicti cadaueris puiſio pdicta curiæ S. Pauli expedita ad inſtantiam dicti iuuenis propter quod ſtatim fuit ſuſpicatum non fuiſſe interfectum niſi ab illo iuuene. Ideo captus fuit iuuenis ille, & illinc ad paucos dies tortus cōfeſſus fuit delictū. & licet fuit allegata & probata minor ætatis, nihilominus, quia dictū homic. fuit commiſſum proditione, & cum tanta aſtutia, ut nec maior & ſagaciſſimus potuiſſet cum maiori, ſeu ſimili aſtutia eum committere, condemnauit eū ad mortē naturalem fuitq. reclamatum ad ſacrum Regium conſ. per ꝙ dum inclinaretur ad minorandum pænā ratione minoris ętatis ante cauſam notatam, uoluit illuſtr. & Reuerd. Car. Paceccus Locumtenens Regiæ Maieſ quod omnia tribunalia Neap. notarēt dictā cauſam coram eo, ſi eſt arbitrarium iudici minorare pænā ratione minoris ætatis, uel ſit neceſſariū, adeo quod cogatur, & ut pfecta doctrina tradatur in caſu iſto, & pro intelligētia pleniori eorū quæ dicit hic do. Auct.

85 † Eſt aduertendū ꝙ quinque caſibus excuſatur ętas, & illi ſuccurritur. Primo caſu innocētia conſilij, vt in infante in quo cū nō cadat dolus, intelligendo de infante uſq. ad ſeptenniū, de quo l. ſi infanti. C. de iu. del. nā hic non poteſt delinquere, quia caret intellectu, & quidquid uidet ignorat, in l. 1. in fin. Cod. de fal. mo. & inſt. de inut. ſtip. §. pupil. uers. ſed quod diximus. & l. ſi quemcumq. §. & ſi infans. ff. ad l. Aquil. non n. pōt cadere, delictum in eo, qui neſcit, quod facit 15. q. 1. c. aliquos, & in c. illa cauēda ea q. & cap. dicitur ꝙ mala non ſint, quæ nec crimine mentē implicāt, nec conſcientiā ligant. hic dicit Ariſt. in e. lib. 3. & exh. quod ea non eſſe voluntaria videntur, quæ ui aut imprudētia fiunt & paulo poſt inquit, his quidem miſericordiæ locus eſt ac uenię, propterea qđ qui ignorat aliquis horum facit inuitus q. d. quod ignoratio rerum particulariū facit vt ueniæ locus ſit, & licet dicat puerum uoluntarie operari, ut ibi tamen quia ignorāt quid agāt, & particularia in quibus uerſantur, merentur ueniam, quod infans & infantiæ proximus non teneat uoluit Bar.

in l.

in l. 1. C. ſi adu. delic. & uoluit Ang. de Are. in lib. male in uerbo ſcienter, & doloſe, & p tex. in l. infans, ff. ad l. cor. de ſic. & l. ꝙ infans, ff. de rei uend. & cle. unica, & ibi gl. de hom. ſin autem eſt aliquis maior infante & primus adultæ ætati, & hic tenetur de omni delicto excepto uitio carnis, ut ca. 1. extra de delic. puero, & lege ſi minor. ff. ad l. Iul. de ad. & l. auxiliũ. §. ĩ delictis, ff de min. hæc. n. ætas excuſatur ex defectu naturalis præſidij, quãtum ad delictum carnis in cęteris uero non excuſatur. Aliquãdo ætas excuſatur beneficio a iure cõſtituto, q̃a quædã delicta, & alia ſtatuta iuris in maioribus tantum conſtituta sũt, in l. 1. C. in q̃b. cau. in inter reſt. non eſt neceſ. & l. fratres, C. ex quib. cau. inf. irrog. q̃ vtiq. in minorib. non ſunt ſtatuta, ut dictis legibus probatur, & in l. 1. §. impubes, ff. ad ſen. cõſ. Siſt. & l. minorib. C. de ijs, quib. ut in d. ſcd̃m Bald. & Alb. in l. 1. C. ſi aduer. delict. Aliquãdo ætati minori ſuccurritur iudicis miniſterio a l. q̃a datas eſt poteſtas iudici in delictis mitigãdi pænã pp ætatẽ minorẽ, non tñ excludẽdi totã pænã per tex. in l. auxiliũ. §. in delictis, ff. de min. & eſt melior tex. de iure in l. impunitas, C. de pæn. & l. impuberẽ, ff de fur. & hoc quidẽ caſu uidendũ eſt nunquid ratione minoris ætatis cogat̃ iudex minorare pænã, uel ei ſit arbitrariũ, & in primis gl. in d. l. impunitas ſentit, ꝙ ſit neceſſariũ: id ẽt ur̃ ſentire Sal. ibi, id etiam ũr fundari in regula iuris, l. fere in omnibus ff. de reg. iu. & tenuit Dec in d. l. fere in omnibus, & ita uoluit, in cõſ. 535. in 4. li. circa fi. idque probari dicit in l. ſi adulterium cũ inceſtu fratres, ff de adul. ubi clare probatur fuiſſe remiſſam pęnam inceſtus claudicæ minori. Idẽ etiam uoluit ante eum Cum. in cõſi. 95. ci r. fi. ubi in crimine raptus pænam minorari debet ratione minoris ætatis, idq. eſſe neceſſariam, ſentit hanc ẽt partẽ allegat. dec. in d. l. fere in omnibus tenet *Bal.* in l. ſi ſeuerior, C. in quib. cau. inf. irrog. ſed ibi dicit Bal. ſi recte ponderetur, ꝙ ſi pupillus deliquit hæc minor ætas eſt iuſta cauſa diſpenſandi & minorandi pænam nõ autem dicit ꝙ ſit neceſſariũ, & ſic male allegatur pro h. c parte, p hac ẽt parte allegatur Sal. in d. l. & ſi ſeuerior, & tamẽ ibi nõ dicit aliq̃d de hoc allegatur etiã Sal. pro hac eadẽ parte in l. 1. C. ſi aduer. delict. & tamẽ ut uideri põt nõ aperit an ſit neceſſarium, imo potius ur̃ ſentire quod ſit arbitriũ hãc eandem partem allegatur tenuiſſe Pau. de Caſ. in d. l. 1. C. ſi adu. del. & in d. l. & ſi ſeuerior, licet nõ bene aperiat an neceſſarium ſit, uel arbitrarium, hanc ẽt partẽ ſecutus fuit Lu. Pal. in cõſ. 37. alias in præſenti caſu, ubi dicit, ꝙ minor ætas eſt cauſa & ratio intrinſeca legis ad minorar ẽ pænam, & ita ẽt uoluit Ang. de Aret. in lib. maleſ. in uerbo ad hoc colloquiũ & tractatum, ſcd̃m Gram in dec. 23. ſed uitio impreſſoris uoluit allegare in uerbo temere, ſciẽter & doloſe 3 col. mihi, ubi ſpecifice tenet, ꝙ debet iudex ratione minoris ætatis minorare pænam, & hoc dicit uoluiſſe gl. & Bar. in d. l. auxiliũ, §. in delictis, & gl. & Bar. in l. ſi ex cã. §. nũc uidendũ, ff. eo. ti. ſed Bar. in d. §. uidendum non aperit an iudex cogatur, licet ĩ d. §. in delictis uideatur id tacite uoluiſſe, tenetq. ubi *Ang.* ꝙ ẽt ſi delictũ eſſet atrox minorari debeat pęna, mouet' Ang. ad ita tenendũ ultra prædictas doctrinas, & alias quas ibi allegat rõnes, nam dicit quod hoc ſ. minorare pænã ratione minoris ætatis eſt beneficium datũ a iure minori, ergo nõ poteſt ab eo auferri, ut in c. indultum. de reg. iu. & ꝙ ſit beneficiũ a iure conceſſum probatur ſcd̃m eum in d. §. in dilectis, l. auxiliũ. ff. de min. & in l. aut facta, §. perſona, ff. de pę. nã in d. §. perſona, clare dicitur, ꝙ habetur ratio ætatis circa pænas imponẽdas, ergo illud eſt bñficiũ a iure tributũ, & hanc eãdẽ opi. tenuit ibi Ang. in add. ad Ang. allegat d. *Ang.* inter alia p hac opi. *Bar.* in l. adminiſtrantes, §. fi. de exe. tut. & tamen nihil de hoc dicit Bar. ĩ li. meo, noluit tamẽ allegare Bal ĩ d. l. adminiſtrãtes, ĩ d. § fi. ubi notabiliter inq̃t, ꝙ minorãda eſt pęna ratione minoris ætatis & ſic minor nõ debet capitaliter puniri ubi malitia nõ ſuppleret ętatẽ, ſed ubi malitia ſupplet ętatem ẽt minor debet capitaliter puniri, ſcd̃m Iac. de *Aret.* ibi, cuius dictum, ita debere intelligi inq̃t Bal. in d. §. fi. & ita ẽt dicit intelligi debere tex. in l. excidũtur. §. fi. fi. ad Sil. & do. Th. Gram. ẽt in d. dec. 23. dicit quod nõ uoluit in Bar. ſuo reperire doct. allegatam p arg. ibiq. do. Th. Grã. dicit hanc opinionẽ fore cõem, & eã eſſe ſequendã, & ita tenet Abb. de Roſ. in d. §. ĩ delictis vbi dicit ſic vidiſſe ſeruari, & hãc opi. tenet Barb. in l. & ſi ſeuerior,

rior, C. ex quibus cauſ. inf. irrog. in add. ad Bal. Contrariam uero opinionẽ, quod non cogatur iudex minorare pænã ratione minoris ætatis tenuit Bal. in l. quicunq. C. de ſeru. fug. 5. col. mihi motus, arg. tex. in l. q poſt humos in fi. ff. ad S.... in ratione literæ ubi enim fuerant inſtituti poſthumi hrdes & ſi nõ eſſent hæredes fuit inſtituta uxor, q̃ anteq̃ adijſſet hæreditatẽ in defectum poſthumorum non natorũ mortua fuit ſupſtitibus aliquibus proximis, qui ſucceſſerunt illi mulieri fuerit dubitatũ an illi hrdes mulieris poſſit petere hæreditatẽ illam, & diſtinguit de iure cau. ꝙ aut mulier nõ adiuit hęreditatem ſolum ea rõne, quia territa fuit ſenatus cõſul. Sil. quia teſtator fuit occiſus, & tamen conſtat non fuiſſe pręgnantẽ, & nihil periſſe, & tunc tranſmittitur hæreditas, aut non conſtat eam prægnantẽ defunctam eſſe, & tunc nõ trãſmittitur, quia impedimẽtum eſt de iure communi quod cauſatur ex plenitudine utris, & licet ſenatus conſ. non diſpẽſet in hoc caſu, ut tranſmittatur hęreditas nullã iniuriam facit q a obſt. impedimẽtum iuris communis, ſic ergo licet iudex non diſpenſet ſuper minoratione pęnę nullã iniuriã facit minorari, ſed facit id, ꝙ de iure cõi reperitur ſtatutũ. Idẽ uidetur uoluiſſe Gandi. Ant. de pæn. reo. in 10. col. mihi, ubi uidetur tenere, ꝙ ſi ſumus in delictis atrociorib. iudex ex arbitrio ſuo ratione minoris ætatis poteſt minorare pęnã, ſed ſi ſumus in atrociſſimis nullo modo ſubuenitur minori ætati, per text. in d. §. in delictis in 2. parte ſui in hanc eandẽ opinionem firmauit, ſi recte põderetur Bar. in d. l. 1. C. ſi adu. delict. prout aduertit D. Io. mauri. q hãc opinionẽ ſequitur in tract. de teſt. in c. 33. fol mihi 118. & idẽ repetit in eo. tract. c. 161. in fol. mihi 123. ibiq. nouũ intellectum tradit ad l. 1. C. de fal. mo. quãtus ille tex. uoluit impuberẽ ẽt criminis participem delicto nõ teneri nam dicit quod ex eo non ſequitur, ut uere ille impubes capax doli iudicandus eſſet, nam potuit ignorãs conſenſiſſe, neſciſſe tamẽ quod ipſe ageret, quã ignorantiam in dubiũ pręſumẽdã eſſe inquit, & ideo ea lege diſponitur, ꝙ quãuis pupillus præſtitiſſet conſenſum, non tamẽ ex eo puniẽdus eſt, quia eius conſenſus eſt imperfectus inefficax, & immaturus, & hãc opinionẽ, uidetur etiam ſequi Affl. in cõſt. minorũ iura in 5. no. Sũt alij qui tenuerũt ꝙ in delictis atrocibus minoratur pæna in minoribus, ac in delictis magis atrocibus non. Secũ dũ do. Guil. maynet in d. l. fere in omnibus, & do. Frã Ozer. inſt. de iure nat. gen. & ciu. in prin. alij fuerũt in alia opinione, ut dicamus, ꝙ pupillus ſi deliquerit etiã dolo, non dẽt decapitari, ſed cogitur iudex miseratione ætatis minorare pęnam, ſed ſi min. 25. annis deliq̃rit capitaliter punitur, niſi miſeratio ętatis aliud ſuadeat, & ad miriorẽ pænã iudicã perduxerit, ut tenet Deci. ſi recte inſpiciatur in d. l. fere in oĩb. Alc. ibi tenet, ꝙ in atrociſſimis nõ excuſat̃ minor. Ioan. ẽt de Ana. in ca. 1. de delict. puer. ſimiliter tenet ꝙ ſit arbitrarium iudici minorare pænam rõne minoris ætatis, & ſic quot capita tot ſententiæ. Quid igitur dicẽdũ ſit, pro 1. parte optime facit tex. in d. l. aut facta, §. perſona. ff. de pœn. ubi clare dr̃ ꝙ in pænis imponendis habetur ratio ætatis, & ſic id neceſſarium uidetur, nã perinde eſt, ac dixiſſet, quod debet haberi ratio ętatis cõfirmatur per tex. in l. fure in omnibus. ff. de reg. iur. nã clarum eſt ꝙ pupillus ſeu minor tenetur ad pænã pro delicto, l. 1. C. ſi aduer. delict cum ſimilibus, ut de quãtus in illa regula dicitur ſuccurendum eſſe ætati. nihil aliud uidetur uoluiſſe, niſi q pæna minui debeat ratione ætatis, ꝓut ita põderauit tex. illã Dec. ibi, & ſic neceſſariũ uidetur, & ꝙ hoc ſit uerũ probat ineuitabiliter tex. ille fere in omnibus, ponderando alio mõ, nã ſub una determinatione dicit ſuccurrendu eſſe imprudẽtiæ, & ætati ergo æqualiter debent determinari, l. nã hoc iure, ff. de uulg. & pupil. ſubſt. Cũ ergo pæna delicti. c. miſſi per imprudentiã neceſſario debeat minorari, q a crimẽ cõmittitur per imprudentiam qñ inaduertenter, & inconſiderate factũ ſit, & in eo caſu conſideratur culpa, & nõ dolus, merito pęna debet mitigari. ut ibi, & ꝓbatur in l. 3. §. 1. ff. de ſicc. & minoratio pænæ pp imprudentiã non conſiſtit in arbitrio iudicis, ſed i neceſſitate ergo ita debemus dicere i minori ętate, hoc at clare ꝓbat tex. i c. 1. & 2. extra de delict. puer. ubi in ſpecie dicitur ꝙ non ita minores puniunt̃ ſicut maiores, ergo eo eſt, & fieri dẽt ex legis diſpoſitione, hanc eandẽ opinionẽ clare ꝓbat nouiſſ. me tex. in cõſt. minorem in §. eis autẽ, ſub ti. de reſt. prin, vbi

forma-

ſormaliter tex dicit loquens de minoribus per hæc forma uerba, eis aũt delinquentibus ſi delictum procedat ex aro, niſi quantus miſeratio ætatis iudicem mouerit mini me ſubuenimus, põderãdũ eſt. n illud uerbũ ſubuenimus, nã ex eo infert, ꝙ illa ſubuētio q̃ ſit rõne minoris ætatis, puenit ex legis diſpoſitione, & ſic lex eſt illa, quæ ſubuenit, & non iudex, & ſic nõ eſt arbitrariũ nec refert illa coniunctio. quãtus refertur .n. ad eã mediocritatem, ſeu qualitatem pœnæ, quã arbitrabitur iudex, quaſi diceret arbitrari, quæ nã pæna eſſet ĩponenda minori de mitiorib. propter minorẽ ætatẽ id ſit in arbitrio iudicis, nã illa cõiũctio, quãtus ſignificat quãtũ, ſeu ad quẽ finẽ, ſcdm Cic. de amic. 34. q̃ ob rem id primũ uideamus, ſi placet, quãtus amor in amicitiã progredi dẽat, & in Tuſ. 173. magna culpa Pelopis, qui non erudierit filium, nec quantus eſſet quodque curãdũ, & ſic ille tex. ille perinde eſt. ac ſi dixiſſet, quod non ſubuenitur, quo minorib. in delictis, ſed bene ſubuenitur ad mitiorẽ pænã miſeratione ætatis, quãtũ, & vſq. ad eũ modũ, quæ arbitrabitur iude, prout qualitas. n. delicti erit, dẽt moderari pæna. Nec ſemper uno modo rõne minoris ætatis dẽt pæna minorari, ſed prout Atrocitas & qualitas delicti expoſcerit magis. n. debet minorari reſpectu unius delicti, & unius minoris, quam reſpectu alterius, conſideratis qualitate, attrocitate, & lenitate delicti, ac æqualitate ætatis, & ſic, hoc eſt arbitrariũ & poſitũ in arbitrio iudicis, & tenendo hanc partem tota difficultas uidetur reſpondere ad tex. in l. aux. §. in delictis, ff de minori, quę tex. tam Doct. tenentes primã opinionem, quam ſecũdam allegant pro eorũ opinione, & tamen uidetur facere, & urgere contra hanc primã opinionem, nam ibi dicitur, ꝙ nõ ſubuenitur minorib. in delictis, niſi quantũ interdũ miſeratio ætatis iudicẽ ad mediocrem pænã perduxerit, illud. n. aduerbiũ tẽporis
b interdum ſignificat non nunquã ſecũdũ Platinam, 13. 150. nam interdũ ibo ad illũ & eundem in amph. q. 4. qui interdum ſio Iupiter, quando iubet, ergo infertur ꝙ nõ ſemper debet iudex minorare pænã, & ſic uidetur nõ neceſſariũ, ſed arbitrariũ nam illud dicitur neceſſariũ, ꝙ impoſſibile eſt aliter ſe habere, ut dicitur 5. met. tex. com. 6 & 12. met. tex. com. 38. Arbitrariũ quoque id dicitur, quod poſitum eſt ĩ arbitrio alicuius, vt ipſe poſſit facere put ſibi uidebitur, & prout opinatur eſſe faciendũ, ſm Cic. 1. de fi. 9. n. deſiſtunt de iiſdem, de quibus, & ab epicuro ſcriptũ eſt, & ab antiquis ad arbitriũ ſuũ ſcribere, ſed tenendo, hanc partem pluribus modis reſponderi põt, ꝙ primo quia licet. Illud aduerbiũ interdum videatur id inferre, ut ſupra dictũ eſt, nihilominus qũq. dictum aduerbiũ, interdum ſolet poni, in diſpoſitionibus, in quib. aliquid fieri debet neceſſario, ut probatur ex dictis Ariſt. 1. eth. li. 3. inquit. n. ea quæ uoluntaria ſunt, laudantur aut uituperãtur q̃ non ſunt, ueniam impetrant ac interdũ miſericordiam, clarum eſt. n. ꝙ quæ per uim, & non uoluntarie facta ſunt pænã nõ merentur, ut ibi inquit *Ariſto.* & patet per totũ tit. ff. quod met. cau. ſicque illud aduerbium, interdũ, non facit, ut quę neceſſario fieri debent, ſint uoluntaria, ſeu arbitraria. Secundo, reſpõdetur ꝙ poſito, ꝙ ibi aduerbiũ illud ponatur, ut ſignificet illud arbitrarium eſſe, tñ illud arbitriũ non dẽt, nec eſt ita, & taliter, ut totaliter a poteſtate iudicis dependere hẽat, an dẽat minorari pæna ratione minori ętatis. ſed ita demum vt æquitas attendatur, ſcdm *Bar.* in l. 1. prima col. uer. ad iſtam lect. oppo. C de l. *Bar.* in l. ſi qs maior. 1. col. C. de trãſ. & ibi Bald. nec poteſt iudex ratione arbitrii torquum æquo pferri alias faceret litẽ ſuam, ſecũdũ Alex. in ſupra alleg. §. pæna grauior & i l. 1. in fi. prin. de app. imo debet ĩ arbitrariis ſemper inclinare mitiorẽ partem, & mitiorẽ pænã c de cauſis extra de off. deleg. & c
habetur per Bald. in l. b fugitur, C. de ſeru. fug. & in l. fi. in prin. de pæn. ĩ qui. ma. iu. & in l. 1. in prin. ff. de iis q̃ ſunt ſui uel alie. iu. & uoluit idẽ Bal. in l. quicũque. 6. col. C. de ſeru. fug. Arbitrii enim appellatione nõ uenit libera uoluntas, ſed arbitrium boni viri. ut late per Fel. in c. ſignificauerũt de teſ. in fi. & dicit Bal. in l. vẽdẽtis. 2 q. C. de cõt. emp. ꝙ arbitrium eſt æquitas animi declarata, habito reſpectu tam ad ęquitatẽ naturalem, quã ad legẽ præcepta, nec nouũ eſt tã æquitate naturali, q̃ legũ præceptis maiori pęna eſſe plectẽdos eos, qui maiori doli ſunt, q̃ qui minoris æquitas tẽdit potius ad minorationẽ, q̃ augmẽtũ, ſecundũ Phi.

5.ethic.c.9.nã dicit, ꝙ æquitas dictat, ut iudex nõ ſit exaptus iuris executor in peiorẽ partẽ, ſed ut imminuat potius, præcepta.n. legum ubique ſunt, ut nõ oẽs æqualiter puniuntur ſed ſm qualitatem perſonarũ, ut dicit tex. in l. moris. §. ſed.n. ſciendum, ff. de pę. & ſecũm qualitatẽ delicti & ſic doli. l. reſpiciẽdum. ff. eo. ti. §. plane. & habetur in l. aut facta. §. perſona. eo. tit. Itẽ lex præcipit ut pœnæ potius molliendæ ſint, q̃ exaſperãdæ. l. interpretatione legũ, ff. de pœ. præterea rõne minoris ætatis pęnas eſſe moderãdas plures leges ſupra allegaui. Item inquit Ariſt. in lib. 1. eth. in hæc uerba, Ad q̃ maior eſt acceſſio, ea magis contraria eſſe dicimus ad ſeuitiã, quam clementiam, ſeu lenitatẽ maior eſt, & periculoſior acceſſio, idẽ plus quoque peccãt ſeueri, quã clemẽtes, hinc præclare ãt Socrates, Nicodẽ Regem admonet, ut mitis ſit & pœnas irroget cõmiſſis minores, nã potiſſimũ eſt, inquit ipſum rerum punctũ attingere. Cęterũ quoniã id ꝑ difficile cognitu, malit. citra illud ſubſiſtere, quã ꝑterire, magis.n. ad mediocritatem facit, quod diminutũ eſt, quam ꝙ redundat. Sicque tã æquitate naturali, quã legum præceptis minori pœna ſunt plectẽdi minores, ergo neceſſariũ eſt, ꝙ ita iudex

d arbitretur, & ſi aliter fieret põt appellari. antepiff. de uerb ſig. & ibi gl. & gl. in c. ſup his extra de ac. in uerbo arbitriũ, & uoluit expreſſe Bar. Id. l. ante. in fi. & Bar. poſt gl. in l. quid ergo. §. pœna grauior. pe. col. uer. ult. legis iſtũ, ff. de inf. & Bal. in c. 1. 8. col. uer. & ſcias, in ti. de mil. ua. q cont. eſt. concorda ut ꝑ Fel. in d. c. ſuper his. 5. col. & tãto magis tenetur, et arctat iudex rõne minoris ætatis minorare pęnã, qa ita cõſuetũ eſt fieri in tota Italia, ſequitur ꝙ eſt neceſſariũ, licet eſſet prius ſimpliciter arbitrariũ ut eſt tex. in l. accuſarii. ff. de extraor. cri. et no in gl. in l. q d ergo. §. pęna grauior, ff. de inf. & ſequitur Bal. in l. quicunq. C. de ſer. fug. 6. col. pract. n. eſt uera intellectrix legũ ut inqt elegãtẽr Bal. in c. 1. in prin. in uer. & ideo qñ capiũtur. de feu. ſine cul. nõ amitt. cuius dictũ reaſſumit Dec. in cõſ. 131. reuocat, in ultimis uerbis, hic idẽ Bal. in l. illud ff. exc de tut. per illũ tex. no. ꝙ ab antiqua pract. non eſt recedẽdũ, & idẽ repet. in cõſ. 473. ſtatuto cõis Papiæ, 2. col. 1. li. de quo late per Cor. in ſuis mem ĩ uerbo practica & quod ita ſit ſeruatũ, & ſeruetur habet ꝑ Dec. quos ſupra allegaui, & teſtor Deũ, & totã fere Italiam, hæc quoq. facere uidẽtur pro 1. parte, At pro 2. parte ultra allegata ſuperiori loco facit id, ꝙ legitur in dialogo B Gregorii quarti uidelicet de puero quinque annorum, qui iurans, & blaſphemans maieſtatẽ Dei fuit raptus a diabolo, euenire.n. ſolet, quod licet ſit minor ætas in aliquo ſit tantã in eum malitia, quæ ſupplet ætatem adeo quod pp illã exaptã malitiam puniri debeant ac ſi eſſet maior, ut uoluit Bal. in alle. l. adminiſtrãtes, § qui corporis, & nõ nimirum ſi text. in §. in delictis uſus fuit illo aduerbio interdũ, quaſi diceret, ꝙ talis poterit eſſe malitia, ut licet quis ſit minor nihilominus non debet ei miſeratione ætatis ſuccurri, hęc dicit Phil. 5. eth. c. 9. ĩ hęc uerba, qñ igitur lex in uniuerſum dixerit, & ꝑter uniuerſale poſtea quippiam cõtigerit, tũc recte ſe habet, ſi qua legiſlator omiſit abſoluteque ac ſimpliciter loquẽdo peccauit, corrigatur defectus, id ꝙ legiſlator etiã ipſe ſi adeſſet, dixiſſet, & ſi ſciuiſſet, ita præſcribentem legem inſtituiſſet, ſicque iudex ex arbitrio ſibi conceſſo põt ſm emergentiam, & qualitatem caſuum prouidere, nec aſtringitur ut magis uno mõ quã altero prouideat, nam dupliciter poteſt eſſe aliquod neceſſarium, ſecundũ Auic. neceſſarium ex ſe, & neceſſarium ex alio, Comment. in paraphraſi. 1. de cælo ult. cap. & 8. phyſ. commẽ. 79. & 2. cel commen. 71. et 2 ergo nõ eſt cauſa neceſſaria ex ſe ad minorandum pęnam in caſu propoſito, quia malitia ſupplet ætatẽ. de illis, & 2. de deſpon. imp. & ibi glo & l. 3. C. ſi min. ſe maio. dix. cũ ſimilibus, ratio.n. quare leges permiſerunt poſſe minori pœnam in minoribus fuit, quod & minor dolus in eis uidebatur concurrere quam in maioribus, at ubi tantus dolus tantaque malitia concurrit ſicut in maioribus, ceſſante ratione diſpenſationis ceſſat diſpenſatio, & ſic minor ætas ex ſe nõ eſt cã neceſſaria, aut minoretur pęna niſi ut ſupra nec etiam eſt cauſa neceſſaria ad minorem pœnam minor ætas propter aliud. & ſic legis neceſſitate, quia lex dicit interdum ſubueniendum eſſe, & ſic non ſemper. Itẽ alibi dicit lex, quod malitia ſupplet ætatem, ut ſupra, & una lex diſtinguitur per aliam ergo nec ex ſe, nec ex alio eſt

neceſſa-

neceſſarium ratione minoris ætatis mino rare pæna. Quid igitur dicendum in tãta doctorũ, & opinionum uarietate, certe nõ nulla poſſent adduci hoc inde ꝑ utraque parte, tñ non puto recedendum ab iis quæ alias, in prac. mea cauſa crim. in uerbo pænis debitis ſeriãtur, & in prag. de ſodomia dixi, uidelicet ꝙ cogatur iudex miſeratio
e ne e ætatis minorare pænã in atrocionib. ac in atrociſſimis concurrente malitia ipſius minoris, non puto ſubueniendũ. conſiderata tñ qualitate minoris ætatis, & ita uidetur probari in d. §. in delictis in 2. par te ſui, & ita dico procedere Do. Bal. in d. l. adminiſtrantes. §. qui corporis, & ita fuit proximis dieb. in ſacro regio conſil. deciſum in delicto nephando ſodomitico, in minore agente, ſed in patiente non, & hãc opi. tenuit gl. in d. §. in delictis, & aliis doctores quos ſupra retuli, & tenẽdo hic par tem illud aduerbiũ, interdum, poſitum eſt in d §. in delictis nõ quia res eſſet arbitraria in atrocioribus, ſed ex quõ, qñ delicta ſunt atrociſſima cõcurrente malitia mino ris (q̃ ſuppleret ætatẽ) non erat ſubueniendum, intelligo tñ de eo minori, q eſt ultra 14. annos & ita dico iuris eſſe ſaluo ſp ſaliori conſil. Res tñ adhuc non fuit deciſa, fuerunt tñ oẽs de conſ. & de magna curia, & regia camera in contrario uoto, decem pro una parte, decẽ pro alia adeo quod nõ fuit cauſa determinata. *Pet. Fol. V* I. D.

86 † De ſecunda culpa. l. de leui, ſi quęratur, an delictũ commiſſum rem culpa puniatur, Dico, quod in hoc reperitur magna uarietas inter Doc. quos refert *Bald* in leg. data opera, co. 3. C. qui acc non poſſ. & An g. in tra c. maleſ. in uerſ. incendiario. Nã Cyn. in l. ſi quis non dicã rapere, C. de ep. & cl. tenet, quod leuis culpa nõ punitur, niſi ad re fectionẽ dãni. Verũ ſi non hẽt in ære luat in corpus, l. qui ædes. ff. de inc. ru. nau. Sed contrariũ tenet Bar. in l. reſp ciẽdũ. §. delinquunt ff. de pæ. ubi dicit, quod leuis culpa punitur criminaliter. idẽ & *Bar.* ĩ d. l. fi. circa fi. uer. q̃ in gl. etc. ff. de pri. del. ubi dicit quod ubi l ẽt locũ acti. Aquilibi põt quis criminaliter accuſari, pro hac parte facit tex. in l. ſi fortuito, iuncta gl in uer. lux, ff. de inc. no. nauf. ubi expſſe dr̃, quod primũ culpa dolo proxima, et iſta eſt lata uel luxuriæ, i. late proxima, et iſta eſt leuis. idẽ tenet Cæp. in conſ. 63. col. 4. & conſ. 42. colu. 3. ubi dicit. quod leuis culpa punitur leuius.

87 † In hac uarietate placet mihi quædam diſtinctio, quam fecit Bal. in d. l. data opera col. 3. circa medium, uidelicet ut diſtinguamus. Aut culpa leuis conſiſtit in omittendo, ſeu negligẽdo & nõ punitur niſi ad æſtimationem damni, et ita loquatur opi.
f Cy. aut cõſiſtit *f* in faciendo, et ita loquatur opi. Bar. et ſequacium. Hãc diſtinctionẽ puto ueriſſimam et confirmo eam, per duo uita. ſ. per d. l. qui ædes. ff. de incen rui.
g na. ubi dicitur, quod ſi per *g* negligentiã fuerit cum miſtum incẽdium, tenẽt negligens ſarcire dãnum et ſi idoneus nõ ſit, leuius, caſtigatur, et quod ille text. loquatur de leui culpa in obmittendo, probatur, quia loquitur de negligentia ſimpliciter, nam eo ipſo, quod quis negligit, dicitur obmittere. *I*tem magna ſeu nimia negligentia dicitur lata culpa, l. cedere d. em, §. fi. ff de uerb. ſign. & le. mil. ff. de cuſt. reor. Ergo quando punitur ſimpliciter, ſine illo adiectiuo, magna, debet intelligi de leui.

88 † Sicut dicimus, qñ ſimpliciter fit mẽtio de culpa intelligitur de leui, gloſſ. ẽt et ibi Bar. in fi. in l. in uend. §. i ff. de bo. aut. iud. poſſ. et Ale. in l. ſi mora, col. 4. ff. ſo. ma. et Ale. in conſ. 45. in i. uol. Secundo, cõfirmo per l capital ũ. § qui ob inimicitias in fi. ff. de pæ. ubi dr̃, ꝙ fortuita incendia, q̃ per negligentiam cõmiſſa fuerint, ciuiliter exercendo, uel modice uindicantur. intelligo illã alternatiuã, ſ. qñ negligens nõ hẽt in ære, tunc luat in corpus, ſcd̃m formã d. l. qui ædes. alias cõtrariatur iſti l. ub. eſt ſimilis caſus, nã unã lex dẽt per altã diſtingui, l. ſed & poſteriores. ff de le. Sed qñ culpa leuis conſiſtit in faciendo, tũc punitur et probato per d. l. ſi fortuito, iuncta gl in uerſi. luxuriæ, eo modo quo ſupra declaraui, et ita cum iſta diſtinctione pertranſeo.

89 † Tertia culpa, ſ. leuiſſima, an puniatur criminaliter. Breuiter quidquid teneat Bart. in d l ſi. ff. de pri. del. circa fi. et in d. l. reſpiciendũ. §. delinquunt uer. tas eſt ꝙ leuiſſima culpa non punitur, niſi ciuiliter ad æſtimationẽ damni, ita tenet Cy. in d l. ſi quis non dicam rapere. C. de ep. et cl. et Bal. in d. l. data opera, col. 5. circa fi. C. qui acc. nõ poſſ. & Alexa. in add. ad *B*ar. in d §. delinquunt, et Ang. in tract. maleſ. in uer. incen

diario, col. 3. ubi allegat unum, conſ. Sal.
90 † Nunc ergo ſi quæris, an ubi hēt locū act. l. Aquil. hēat locum ēt pœna criminalis, potes rñdere ex præd. c. is, nā ſi damnū eſt datum lata culpa in cōmittendo pōt criminaliter accuſari. Si uero eſt leuis culpa in negligendo, agitur ciuiliter tm̄. Verū ſi nō hēt in ære, luat in corpus ut d. l. qui hēdes,
h & d. §. qui ob inimicitias. Si uero eſt leuiſſima culpa, tunc ſolū agitur ciuiliter ad dānū, ut ſup. Verū eſt aduertendum, quia tunc demum agitur ad dānum ex leuiſſima culpa, qn̄ eſt in faciendo, ſecus ſi eſt in omittēdo quia tunc ceſſat actio l. Aqui. ſm Alex. ī l. domus hæreditarias. ff. del. r. hr̄ in dec. 57 conſi. Neap co. ſi. Pro hoc eſt tex. formalis in l. ſi cuius §. deniq. conſultus. ff. de uſufr. Et per hoc habes limitationem ad l. in lege, la 1. ff. ad l. Aqui. ubi dr̄, q in l. Aquilia uenit leuiſſima culpa, quia debet intelligi dummodo conſtat in faciendo alias ſecus.
91 † Prædicta tm̄ intellige, q licet quis poſſit in aliquib. caſib. criminaliter puniri p culpa, hoc tm̄ intelligitur mediante accuſatione offenſi, nam per uiā inquiſitionis iudex nunquam procedit pro delicto culpa commiſſo, niſi dolus uel lata culpa īteruenian, ut dicam inf. 6. par huius trac. materia inq
92 ſitionis uer. 10. pricipaliter, &c. † Vidimus hucuſque ſatis abunde duo mēbra huius principalis diſtinctionis iudicus, ſ. qn̄ dicatur iudicium ciuile, & qn̄ criminale, ſupereſt uidere de tertio membro. ſ. de iudicio miſto. Super quo dico, quod in terminis noſtris, de quib. loquimur in hac prima di
i ſtōne, iudiciū i miſtum dr̄ illud, quod participat de criminali, & de ciuili, ut eſt, qn̄ pœnā uenit applicanda pro parte fiſco, & pro parte parti. Pōt poni exemplum in crimine iniuriarum, qn̄ porrigitur libellus ſm formā conſt. uarietates, ſ. ut pœna æſtōnis iniuriæ applicetur pro duab. partib. curiæ ſeu fiſco, & pro tertia parte parti offenſæ. Similiter pōt poni exemplum, d. ctante ſtatum, quod quicunq. accuſauerit bannitū, lucretur dimidiū pœnæ banni, ut not. Bar. in l. ſenatus, § ſenatus, ff. de iure fiſ. & quod talis cā dicatur miſta, tenet Ale. in conſ. 66. col. 2. uer. uel uerius &c. in 1. uolu. Ant. de But. in ru. de iud. & Ale. in conſi. 82. col. ſi. in 1. uol. & Mat. de Affl. in l conſt. uarietates, col. 3. pro hoc allegatur tex. in c. tuæ in
93 ſi. de proc. † Ad unum tm̄ eſt aduertendū, q qn̄ agitur ad pœnam pecuniariā in iſto iudicio miſto non dēt agens cōcludere, qd pœna applicatur pro parte ſibi, & p parte fiſco. Sed quod tota applicetur fiſco & poſtea a fiſco diuidatur cū ipſa parte. alias nō pcederet libellus, ita p lchre tenet An. de Are. in §. pe. col. 4. in fi. uer. unū tm̄, &c. in ſt. de act. Mouetur p id. qd dicit Bart. in d. §. ſen. tu & Bar. in d. l. 1. C. de uē. re. fiſ. cō. cū priu. li. 10. ubi hr̄, quod qn̄ fiſcus hēt rē cōem cum priuato, ipſe fiſcus diuidit. Imo rōne partis q hēt in re, pōt totā rē uēdere, ut ibi hr̄. Et p̄dicta ēt tenet Fel. i l. 3. uer. alterius ab extra &c. C. ad l. Fal. fatetur tm̄ Bar. i d. l. i. qd ſi quis ſolueret illi priuato agēti
94 eſſet liberatus, ut ibi per eū. † Supereſt hic attingere unū dubiū ualde neceſſariū ībatmā, & eſt tale, uidelicet ſtante in regno regia prag. prima, q incipit, diſpēdia, q uult, qd in oib. cauſis ciuilib. uel miſtis pcedatſ ſine figura iudicii. Quæro, an intelligatur de iſtis cauſis miſtis. l. qn̄ pœna uenit applicāda pro parte fiſco, & pro parti. Effectus eſſet magnus, quia multæ ſolēnitates q requīſitur in libello accuſatorio, tollerētur p illā clauſulam, ſiue figura iudicii, &c. In hec p̄ſuppono, qd cā miſta pōt conſiderari dupliciter, ſ. uno mō, quo ſupra dixi, qn̄ pœna applicatur fiſco, & parti. Alio mō, qn̄ ex delicto agitur ciuiliter, ut declaratur in pcedentib. nā tunc cā non pōt dici mere ciuilis, q a deſcendit ex delicto: minime pt dici mere criālis, ex quo agitur ciuiliter, & non ad pœnā ordinariā, uñ dr̄ miſta. Iſta eſt propriē tex. & ibi gl. in c. tuæ in fi. de proc. per quē ita tenet Ab. in rub. de iud. uol. 2. uer. ſcdo principaliter, &c. Primo mō dr̄ cā miſta, reſpū pœnæ, q a applicatur fiſco, & parti, p ea, q hn̄t per gl. & Bart. in l. pt. ff. de ſepulchro & in l. ag. ff de tex. moto. Secūdo mō dr̄ cā miſta, reſpectu modi agendi ex eo, quia pro crīe agit ciuiliter. Hoc p̄ſuppoſito dico, qd in rei ueritate utraq. cā dr̄ miſta uerum prima magis accedit criminalitati, duab. potiſſime rōnibus. Primo, quia pœna de direc o applicatur tota fiſco & deinde a fiſco applicatur parti, & ob hāc cā m poſſet dici criminalis, ſecundum Alex. in conſ. 132. col. fin. in 1. uol. ſecundo, quia ex quo pars criminalis cenſetur potentior, & dignior, trahit ad ſe partē ciuilē tanquam

minus

minus potentem, & minus dignã, ita tenet
Alex. in cõſ. 82. in fi. in 1. uol. facitquod no.
Bar. in l. quærit, ff. de ſta. & Bald. in conſil.
226. in 3. uol. Tñ, q a dicta regia prag. loq-
tur ſimpliciter de cauſis miſtis, cũ prius lo
quatur de ciuilib. de neceſſitate ĩtelligitur
de illis, quę hñt miſturam ciuilitatis, crimi
nalitatis. Vnde cũ ambæ cauſæ prædictę di
cãtur miſtę, nõ pt negari, quin dicta prag.
loquatur de ambab. unde reuertendo ad de
ciſionẽ qõnis ꝑpoſitæ dico, ꝙ dicta prag.
loquitur de iſtis cauſis miſtis. Verũ ſi q̃ris,
an per hoc ſit ſublatæ ſolẽnitates libellorũ
dico, ꝙ duo ad ſolẽnitates formale, q̃ non
reſpiciunt probationes ſunt ſublatæ, unde
põt porrigi talis qualis petitio per modum
ſimplicis poſita in cauſis miſtis, ſicut ĩ ciui
bus, propter dicta clauſulã, ſine figura iudi
cij, &c. ut no. Pariſ. in trac. ſynd. in uer. ſen
tẽtia, col. 6. in c. an dictum capitulũ, &c. Si
uero quæris de ſolẽnitatib. ſubſtantialibus
quæ reſpiciũt probationes, & tũc iſtæ non
ſunt ſublatæ, & hoc deciditur in prag. in fi.
95 ibi declarantes, &c. † Ex hoc infertur, quod
ſolẽnitas, l. libellorũ, ff. de acc. ſi ſolẽnitas
ſubſtãtialis, reſpiciens probationes, q a eſt
in ducta in fauorem rei, ſed ad hoc, ut poſ
ſit magis facile ſuas defenſiones ꝑducere
coarctando negatiua loco, & tpe, ut dicit
Bar. in l. cũ fratre co. 2. C. de his qui. ut ind.
& Par. in trac. ſynd. in d. uerſ. ſent. col. 11. &
12. an per dictũ c. & ſequitur, qđ dicta ſolẽ
nitas non cenſetur ſublata, & ſic ẽt hodie
requiritur non obſtante dicta pra. & hoc te
96 net Lud. Rom. in conſ. 191. in fin. † Secũdo
infertur, quod ſi aliqui uel hodie formare
libellum in crimine iniuriarum ſuper æſti
matione iniur[illegible], uel agere ciuiliter de ali-
quo crimine, poſſet per modum ſimplicis
petitionis, & poſſet agere ſine alia ſolẽnita
te libelli, & ſola uerbo facere talem qualẽ
petitionem, & illã p notariũ redigi facere
in ſcriptis dũmodo apponãt ſolẽnitates le
gis libellorũ, quæ reſpiciũt defenſiones, &
probationes rei, per ea, q̃ no. Bar. in extrau.
ad reprimendũ. in uerſ. & ſig. & Lãfr. in cl.
ſæpe. de ſig. in uer. & figura. & in uer. libel
lus. Et per hæc ſit expedita hæc 1. diſt. iudi
ciorum Rob. Ven. V. I. D.
97 ADDITIO. † Poſtea quam iniuriarum
materiam incidimus, aliqua ultra Do. Au-
ctorẽ congerere, nõ extra rem eſſe putaui.
quo circa, & illud ſciendũ eſt nũquid iniu-
riarũ actio per ſalutationẽ, cõmeſtionem-
que factã cũ iniuriante tollatur? in quo q-
dem dicẽdũ Arbitror qđ aut a principio in
iniuriatus ad animum eius reuocauerit de
deritq. libellũ extimando iniuriam poſtea
que comedit, & bibit cũ iniuriante, uel cũ
ſalutat, & iſta caſu non tollitur, ut tenet gl.
in §. fi. inſt. de iniur. aut iniuriatus non re-
uocauit ad animum iniuriã, & ſtatim ſalu
tat iniuriantem bibit, & comedit cũ eo &
eo caſu ſi poſt ea accuſat. tolliť accuſatio,
ꝙ ita fuit deciſum in Capp. Thol. ſecundũ
98 Steph. Aufr. in deciſ. 133. & in addi. † Nec
K illud prætereundum eſt, X an actione iniu-
riarum teneatur q̃ conuiciũ uerũ dixerit? In
quo breuitate ſtudendo Gram. in deci. 37.
dicit fuiſſe deciſũ in ſacro regno conſi. qđ
aut dixerit aĩo iniuriãdi, & tũc ſiue falſum
ſiue uerũ dixerit tenetur aut nõ aĩo iniuriã
di dixerit, & tũc ſecus, & eſt rõ licet non di
cat d. Gram. quia licet quis habueri uitium
ſeu defectũ a natura, nõ ppea dẽt uitupera
ri, ſed eius potius miſerãdum eſt, ut inquit
Phil. in l. 3. eth. c. 5. in hæc uerba homini cę
co a natura uel morbo uel ictu, nemo uitiũ
objiciet, ut probrum aut eius miſerebitur
potius, cæcam uiolentia, aut alia immode-
ratione, nemo non culpabit, ea porro uitia
corporis, quæ ſunt in noſtra ptãte damnã
99 tur, non ea quæ nõ ſunt. † Quibus, & illud
cõſequẽs eſt, ꝙ actio iniuriarũ cũ ſit ꝑto-
ria pœnalis, & famoſa ultra annũ minime
cõpetit, ut inſt. de perp. & tẽp. actio. ĩ prin.
iunctis ijs quæ no. ĩ l. querelã, C. de fal. uer.
plane de ꝑſcriptione criminũ eſt notatum,
& hic annus erit utilis, adeo ut dies, in qui-
bus quis iuſte fuit impeditus, ſubduci dẽnt
è medio, & currit a die ſciẽtiæ, ut notabili-
ter declarat Iac. a *Bello.uiſ.* in ſua prag. cri.
in princ. 3. col. uer. & ad hoc no. et hæc fuit
originalis doctr. Iac. But. q̃ ſequitur Ange.
in d. l. querelã, et Sal. in fi. qui latius exordi
tur, uidelicet, qđ de crimine non põt quæri
criminaliter ultra tp̃s infra quod poſſet de
eo ciuiliter agi, et ſic extincta ciuili erit ex
tincta criminalis, cum crimina ſint odioſa
et eorũ meta regulariter terminari tpe co-
artatur, q̃ ciuilium actionum, quæ durant
triginta annis, et in ijs eſt uiginti d. l. quere
lam, ubi ergo extinguitur ciuilis minori
tẽpore, multo magis debet extingui crimi

nalis. ex quo infert Sal. poſt Iac. But. ꝙ cũ actio de dolo ciuilis hodie coarctetur biennio cõtinuo l. fi. C. dol. non poterit, agi de dolo criminaliter puniendo pęna ſtelliona tus ultra biennium, & pariter in actione
1 iniuriarũ prætoria, q̃ durat l anno eius criminalis tollet anno, ſed ubi iniuriarũ actio eſt ciuilis, ut in tribus caſibus poſitis in l. lex Cor. in prin. ff. de iniu. uidelicet, ubi qs pulſatus, urberatusue, domusue eius ui introita ſit (ut utar urbis iurisſ.) tũc quia hęc ciu. duraret 30. annis in illis caſibus ſm uerã opin. ut uolunt glo. & Doct. in d. l. ſi non conuitii eius criminalis durabit 20. ann. d. l. quærelã, quæ uerba ſecũdum Sal. ſunt perpetua cordi tenenda, & ad literam ſecutus fuit. Bal. in tract. de præſc. in 4. parte 4. partis prin. in 2. n. 9. & ſic ſaltim intra annum debet lis cõteſtari, alias ſi fuiſſet iuſte impeditus daretur reſtitutio, l. ſenatus, cum ibi. no. ff. de offi. præſe & firmat Iac. a
100 Bel. in loco ſupra citatio. † Secundo, & illud concurrere neceſſario dẽt, ut iniurians ſit maior infante, & perſona diſtiucta, alias denegatur actio, & pari ratione aliis denegabitur contra eos, ſm Iac. a Bel. uiſ in loco de quo ſupra, & ita refert debere intelligi tex. in l. illud, ff. de iniur. citat pro hoc l. uulgaris, §. proinde, ff. de fur. iuncta l. 7. §. fi. C. de fal. mo. ſicq. requiritur, ꝙ talis qui poſſit facere, & dicere iniuriã, citat ꝑ hoc
101 tex. in l. furioſi. ff. ad l. Iul. maie. † Hæc autem ſane intelligerem, ut minime procederent, ſi dicta factaue fuerit iniuria talibus perſonis contemplatione patris aliorumq. ſuorum maiorum, tunc. n. non denegabit actio patri infantis, uel alijs maiorib. ſuis quorũ cõtẽplatione facta dictaue fuerit iniuria, quia talis iniuria ipſis ut facta uel dicta, nã q malũ facit cani meo, mihi facere vr l. ſi ſtipulatus fuero. ff. de ver. ob. ꝑ hoc facit tex. in l. apud labeonẽ. §. ſi quis uirg. ff. de iniu. cũ alijs allegatis p Iac. de Bel. ui. ubi ſupra colu. 8. uerſ. ſed nunquid, poterit ſicque uirtus conſiſtit in modo practicandi.
102 † Nec obmittẽdũ erit, ꝙ ceſſat iniuriarum actio ubicunque duo ad inuicem ſibi ipſis iniuriam fecerint, nec apparet quis primo inceperit, ſecundum Iac. a Bel. uiſ. ubi ſup. 4. co. uerſ 3. requiritur, & ſequitur Fel. in c. dilecti filii. de excep. ſed hoc eſſe uerũ dixit Ale. in leg. ſeme mor. ff. ſol. mat. quo ad pœnam tangentem ipſis delinquentib. at ſecus quo ad pœnam tangentẽ fiſco. nã licet non oriatur actio ipſis delinquentib. oritur tamen ipſi reip. & ſic fiſco, ut etiã refert, & ſequit Paraſius in d c. dilecti, quod poſſet procedere, ubi eſſet talis iniuria in qua ex officio poſſet inquiri, at ſecus econtrario (ut eſt videre in iniuria uerbali) vbi non põt ex officio, nec ad quærelã procedi, niſi præcedente libello, ut ſupra dixi.
103 † Illud etiam concurrere debere, ut actio iniuriarum cõpetat, non ambig. dũ erit, ut iniuria facta, dictaue ſit ſufficiens, & legitima nõ modicã uel leuis, le. item apud lab. § põt aũt. el 2. de iniu. cum aliis ad hoc citatis per do. Iac. a Bel. uiſ. ubi ſupra in ult.
104 col. in fi. † Nec a longe diſtat, & actio iniuriarũ non competit aliter, niſi effectualiter fuerit dicta uel facta iniuria, cum alias etiã ſi pecunia data fuerit iniuria diceretur uel fieret al cui, & minime facta dictaue fuerit ceſſat actio, iuxta text. in l. non ſolum, §. proculus. ff. de iniu & inſt. de iniu § non ſolum, & l. apud labeonem. §. ſi curauerit eo. tit. & l. 1. in fi. ff. quod quiſque iur & eſt do. Iac. de Bel. uiſ. in prax. cri. in tit. de nu. 10.
105 & 11. colu. uerſi. 9. ſequitur. † Quibus, & illud affine eſt, quod ſi iniuriãs, & iniuriat fuerĩt uiles perſonæ & infames, ceſſat actio iniuriarum inter eos, ut eſt tex cum gl. in l. 2. C. ut infra cer. tẽ. iunctis ijs, quæ nõ in c. ita quorũdam. in fi. glo. ext. de iud. & firmat idẽ Iac. a bel. uiſ. ubi ſup. 40. col. uerſi.
106 9. requiritur. † Ad ſtipulatus prædictis nõ obſcure, qđ actio iniuriarũ tunc dr̃ cõpetere, ſi iniuria dicto, uel ſcripto fieret, ac ſecus ſi facto tũc. n. accuſatio datur nõ actio. le. iniur. ff. de iniu. & l. lex Cor. §. ſi quis libellum eo. tit. & l. uni. C. de fam. libel. unde ex hoc ĩſeras tu regnicole, qđ ritus magnę curię uolens, qđ pro iniuria non procedat ad querelã, ſed per libellũ, nõ hẽt locũ ſi facto fieret iniuria (ut aliqui minus do. alias me exiſtente auditore in ſtatu Illuſtriſſimi olim Principis Salerni intelligebãt) & ſcripto fit iniuria quoties qui in iniuriam dedecus, uel alicuius cantilenam, certamue famoſam ſcripſerit, talia. n. faciens inteſtabilis, & infamis efficitur, & eadem pœna punitur quã puniretur ille in cuius dedecus id ſcriberetur, ſi uerum foret id (ut alias dixi in prat. mea cau. cr. in 3. parte tertiæ partis)

tis) nec obliuiſcaris, quod actio iniuriarũ cõpetit tunc demum, ſi per perſonam priuatam fieret iniuria, ſecus ſi per publica (ut iudicem) tunc.n. non aliter competit iniuriarum actio, niſi clare, & diſtincte probetur iudicem id dixiſſe exercendo officium ſuum, animo iniuriandi.l. iniuriandum.§. ſi quis, ff. de iniur. & l. apud Lab.§.q.eo.ti. & §. quemadmodum.§. magiſtratus, ff. ad le. Aqui. ſic n. intelligit Iac. de bel. ubi ſup.
107 verſi.13. requiritur.† Item requiritur, quod perſona iniuriata ſit liberæ conditionis, at ſecus ſi ſeruilis. Tunc enim ceſſat iniuriarum actio, niſi eſſet iniuria atrox uel fieret in uituperum domini.§. ſeruus. inſt. de iniur. & l. item apud Labeonem.§. prætor, ff. eo. ti. & C. de iniu.l.1. & de iis hactenus, Pet. Fol. V.I.D.

ADDITIONES.

a Diſtinctio. Veſtr in d. prac. lib.3.c.2.

b Iudicium. Quid ſit iudicium ciuile, quid criminale, & quomodo utrumque diuidatur, uideo per Fran. Duaren. li.1. diſpu. anniu.c.35.36. & 37 Rip. in Rub. omni. de iudi. nu.92.

c Pecuniaria. Duenas li.1. reg. ut iu. reg.325 in 2 amplia Fel. in rub. ext. de iud. nu.1.

d Cauſa crimalis. Cauſa & famoſa & ardua æquiparatur criminali, *Bal.* in c. ueniens il 1. nu.7. ext. de teſt. ubi Dec. n.39 Cauſa & omnium bonorum æquiparatur criminali, l. propter litem, §.1. ff. de excuſat. tut. ca. 1. de reſt. ſpol. *Bal* in l. parentes, nu.1. col.i. & 2. C. de teſt. Bauer. in §. pater nu.23. inſt. de teſt. fac. de *B*ellis in ſua prac. in 2. par. c. de cauſis crim. nu.70. Soci conſi.17. nu.6. & 7. lib 1. conſ.235. nu. 2. li. 2.

e Occiſor. Foll. in prac. crim. cauſa, in 2. p. in uer. accuſatione porrecta, nu.28.

f Remittere. Communis opinio eſt, quod non cenſeatur remittere, niſi expreſſe fuerit dictum, Io. de Amicis conſi.88. nu.14. Viui in 2. par. com. opin.141.

g *Agi*. Foller. in prac. crim. cau. in 2. par. iud. c.28. aut leuitate delictorum, *D*uaren. lib. 1. diſp. anniuer. c.35.

h Taxat. Foll. in fragmentis pract. crim. cau. laic. num.138.

i Practicam. Foller. in dictis fragmentis, ca. de iniuriis, nu.38.39. & 40. cum ſeq.

K Pœna. Et iſta pœna quomodo taxabitur Rot. dec.152 in nou. Fol. in pra. crim. cauſa, in 3. par. iud. c.33. nu.152.

l Foller. in d. fragmentis, nu.141.

m Ruſticus. Foller. ubi ſupra nu.142.

n Tenetur. Et iniuriatus agere poteſt, Foll. in prac. cri. cau. in 2. par. c.4 in uer. accuſ porrecta, nu.28. & ſeq.

o Infamię. Quia efficitur infamis. Coras, l.1. §. ſolent, nu.2. ff. de offi poteſt. Vrb. & li.4. miſcil. c.2. nu. 8.

p Non admittitur, Iaffredus, deciſ.287. Bolognet. in l. edita, nu.120. ubi. Scribentes, C. de eden.

q Puniri. Fran. Marc. q. delfi.18. nu.3. & 4.

r *D*enuo. De communi, Viui in 1. par. tract. com. opi.177. col.2. ad fi.

ſ Tollitur. Et quando electione tolluntur in eodem libello non admittũtur Duen. li 1. reg. utr. iur. reg.13. actiones con . ariæ.

t *A*n autem. Foller. in prac. crim. cau. in 3. p. iud. c.35. uel abſolutio, nu.23. Dec. in cap. quæ in eccleſiarum nu.1 . ext. de conſt. Tiraq in trac. de pœnis, cauſa 26. nu.4. & cauſa 28. nu.4.

u Exemplificat. Rip. in rub. ext. de cau. poſſ. & proprier. nu.26.

x Puniatur. Foll. in prac. crim. cau. in 2. par. iud. c.6. nu 39.

y Procurator. Feder. de Sen. conſ.23. *B*al. in l. non ſolum. §. fi. ff. de procu. infra nu.51.

z Beneficii. Foller. in d. prac. cri. cau. in 2. par. iud. aut inquiſitione formata ca.6. nu 61. Feder. de ſen ubi ſupra conſi.23.

& Mitius punitur. Foll. in pract. crim. cau. in 3. par. iud. & ſi confeſſi, c.33. n.147. tamen Tiraq. in trac. de pœn. cauſa 53. nu.1. dicit quod de iure ciuili eadem pœna punitur, ſiue procedatur per inquiſitionem, ſiue per accuſationem.

a Acrius punitur. *A*lciat. de præſump. reg.1. præſump.4. circa medium, l. itaque, in tracta. de pen. cauſa 30. per totum, & contra auctorem.

b Solemnitas. Rot. deciſ.36. fuit dubitatum, in nouis.

c Criminalis. Alex. in rub. C. de iud. & conſi. 133. nu 5. li.1. de communi Gom. in prin. inſt. de act. nu.18. *D*uenas lib.1. reg. utr. iur. reg.315. in 2. amplia.

d In dubio. *I*aſ. in §. ſupereſt, nu.17. inſtit. de actio.

c Mulier. Amplia, & limita pluribus modis. ut per Duenã. lib. 1. reg. utr. iur. re. 315. Femina. Deci. tamen, in l. Fœminę, nume. 54. de reg. iur. dicit, quod hæc opinio iure non probatur, Lucius Callen conſ. 161 ad oſtendendum, num. 4. quod eſt in primo Tho. conſi. crimi. diuerſorum collectorũ & impreſſorum induſtria & expẽſis Cla. V. I. D. Domini Ioan. Baptiſ. zilet. i, mihi maioris obſeruãdiſ. Viuius in tract. commu. opin. in prima par. opin. 383. teſtis idoneus.

f Aliquorum. Riminal. conſi. 51. nu. 19. Marſil. conſ. 10. n. 8.

g Non poſſet. Alciat. in trac. præſump. in 1. reg. præſumpt. 48. nu. 2. Dec. conſi. 363. n. 5. Rub. conſi. 165. nu. 2. Bert. conſi. 110. nu. 6. lib. 1. ſecundæ impreſſionis.

h Defectum Gram. conſi. crim. 1. nu. 3. in fi. & ſeq. Dec. in c. licet cauſam li. 9. nu. 8. ext. de teſti. uerſ. quid autem, ubi add. in litera K. Bar. in l. ſi plures, ff. de accu. Marſ. ſing. 477. in teſtibus limitat id nõ procedere in cauſa criminali, uel ciuili ardua.

i Clericorum copia Alc. conſi. 64. col. 1. libr. 1. Grã. conſi. crimi. 45. num. 20. Iaſ. in l. fin. col. fin. C. de his quib. ut indig. de cõmuni Viuius in prima par. cum opin. opin. 392. teſtificans.

K Procurator. Soc. in tracta. fallen. reg. 312. Tiraq. in trac. de nobili. c. 20. nu. 141. Cotta in memora. in uer. procurator in cauſa, Viui. in trac. com. opin. in prima parte. opi. 251. procurator in 1.

l Extendere. Intellige procedere in delictis conſumatis, nõ in attentatis tantum Bal. conſi. 443. colu. 2. lib. 3. Dec. in c. ex literis nu. 14. extr. de conſti. Alc. conſi. 111. lib. 1. & conſ. 13. n. 15. & cõſi. 12. nu. 9. li. 7. Grã. deciſ. 36. num. 12. & conſ. crim. 36. nu. 21. & cõſi. 39. Tiraq. in tra. de pæn. cauſa. 39. num. 2. & iſtud arbitrium regulatur a iure Foll. in prac. crimi. laicorum in prima par. in uerſi. ſtudeant ſe ornare num. 61. & ſeq. Ang. de Gambig. conſ. 51. num. 4. & conſ. 98. num. 12. & ſequenti quę cauſæ ſunt in primo lib. conſiliorum criminaliumdiuerſorum Doctorum. Caccialup. conſilio 92. numero 21. vſque ad finem & eſt in primo Thom. diuer. conſ. crimi. collectorum per Excel. D. Ioan. Bap. Zilettum.

m Pęna capitalis. Cora. lib. 3. miſcel. capitulo 17. numero 17. in dubio tamẽ intelligitur de mitiori ideſt deportationis. Iaſo. in l. ſi uis iniquũ, § hęc numero quarto, ff. quod quiſque iur. Dec. in l. imperium, numero 14. ff. de iuriſ. omn. iud & in leg. ſemper in obſcuris, ubi Cagn. ff. de reg. iur. Alciat. de præſumpt. reg. 1. præſump 14, in fin. Boer. dec. 254. numero 10. et ſeq. Afflict. deciſ. 404. numero 14. Viui. in tracta. con opi. in ſecunda par. opin. 152. pænes. De iure uero Canonico, uenit pæna excommunicationis, Abb. in capit. per uenerabilem, numero 20. ext. qui fil. ſint legi Add. ad Iaſ. in l. tranſigere numero quarto C. de tranſ.

n Non conſumatis. Deci. in ca. ex literis numero 14. extra de cõſt. di xi ſupra ſub nu. 1.

o Alapã officiali Iaſ. in l. 1. in primo not. Co. de precibus Imp. offer. pro ſing. refert, & Fel. in d. capitulo inquiſitionis, col. pe. Et id etiã habet locum poſt finitum officiũ, ideſt tempore Syndicatus, Tiraque. in tracta. de nullit. capitulo 28. numero 6. & 7. & infra n. 71.

p Affectos. Tiraqu. de pæn. cauſa 36. & ſeq. & vſque ad cauſam 41. in materia, Couar. in cle. ſi furioſus, in initio 2. par. numero 67. & ſeq. de homici. Duen. li. 1. reg. utr. iu. regu. 35. Afflictus. In crimine tamen læſæ maieſtatis punitur, affectus, licet nõ ſequatur effectus. Bello. conſi. 32. nu. 2.

q Tenetur. Et cauſa ta mẽ poſſet alterari pæna, & quæ cauſæ eſſe debeant poni. Cagn. in leg. ſi quis maior, numero 17. & ſequen. C. de tranſ.

r Arbitraria, Deci. in capit. de cauſis, nu. 4. extra de off. dele late Tiraq. in trac. in præfatione tracta de pæn. numero quarto, cũ multis ſeq.

ſ Doloſe. Catel. Cotta in memor. uerſicu. homicidium, ut poſſit Tiraq. in trac. de pæn. cauſa 13. numero i[illegible]t per totum Foll. in pract. crimin. laic. in ſecunda par. in verſi. dentur capitula, quod ſuffocauit uxorem numero quarto, & ſequen. Couarr. in relecti. clem. ſi furioſus, in ſecunda par. §. i per totum de homic. & Ioan. Brunell. in relec. capitulo primo, de hom.

t Lata culpa. Tiraqu. in tr. de pæn. cauſa, 14. num. 6. & 7. & per totum. Coraſ. lib. 4. miſcel. capitulo primo 2. & 17. Couar. in c. alma mater. §. 10. numero 14. Galcar. inter conſilia crim. diuerſ. Doct. conſilio 111. per totum.

Corporaliter. Contra per Dec. conſil. 482. & 522. & 134. nu. 4. de communi per Antonium Galeatium conſi. 11. quæritur nũ quid iuuenis, nu 22. & ſequ. & eſt poſitum in 1. thomo conſi. crim. diuer. Doct.

x Maritus Tiraq. in tract. de pæn. cau. 1. numero 3.

y Limita. Boer. deciſ. 216. num. 5. & ſeq. Foller. in fragmentis pract. crimin. laic. ca. de beneficiis, nume. 95. & ſeq. Couarru. in 2. lib. variar. reſol cap. in numero 10. & in 2. par. relecti. clem. ſi furioſus, §. 3. in prin. de homicid.

z Quia le. Tira. in præfat. tract. de pæn numero 10.

& Euaſit Paul. Ghirlan. in tract. de relaxatio. carcer. ca. de fuga in ver. carceratorum, numer. 13. Ang. de Aretio, conſil. 75. in prin. poſito in 1. hom. conſi. crim. diuer. Docto. Foller. in fragmentis d. pract crim. laic. c. de rerum cuſtodia. nu. 163.

a Cauſæ. Recurras ſemper ad And. Tiraq. in tract. de pæn. per totũ, vbi fere omnes cauſæ ponuntur, propter quas pænæ minuunt

b Interdum. Tiraq. in trac. de utr. retrac. lib. 1. §. 1. gloſſ. 9. num. 221. col. 2. quia denotat regulam in contrariũ Bello libr. 4. ſup. iur c. 8. n. 1.

c Litem ſuam. Tiraq. in præfat. tract. de pæ. num. 4.

d Appellari. Tiraq. in d. præfat. trac. de pæn. nu. 4. col. 2.

e Aetatis. Tiraq. in trac. de pæn. cau. 7. per totum, & cau. 5. in prin Duenas li. 1. reg. utr. iur. reg. 259. Aetas, Ioã. Brunel. in releƈt. c. 1. de homi. in 4. par. numero 67. & ita dicit fuiſſe iudicatum in cauſa furti, Caccialup. in conſi. 92. in 1. art. & eſt in 1. thom. conſil. crimin. diuerſ. Docto. nouiter impreſſũ Marſ. ſing. 628. his temporibus, & licet diſtinguari, tamen in fine concludit pro hac parte. Idem Foller. in pract. crim. cano. in 2. par. iud. c. 16. & 19 & in 3. par. verſic. & ſi confeſſi, aut conuiti, capitulo 33. nu. 95. & 150.

f In faciendo. Tiraq in trac. de pæn. cau. 44. nu. 32. & ſeq.

g Negligentiam. Anch. conſi. 348. Bertran. conſi. 197. numero 3. libro primo. Affli. deciſ. 58. per totam. ubi add. Fran. Mar. quæſtione del fin. 61. per totam, Luc. de Curte conſil. 61. num. 15. & ſeq. & eſt in 1. thom. conſi. crimin. diuerſ. Doct.

h Leuiſſima culpa. Afflict. deciſ. 57. illo die, nume. 8. Tiraq. de pæn. cau. 44. num. 31. & ſequen.

i Mixtum. Veſtri. in ſua praxi Rom. Cur. li. 3. cap. 2. numero 2. Rip. in rub. extra de iudi. nu. 99.

K An actione. Couar. lib. 1. uariar. reſolu. ca. 11. numero 6. Dec conſilio 102. per totum quod eſt in 1. thom. conſil. crimin. diuerſ. Doctor.

l Anno de communi Deci. d. conſi. 102. nu. 19. ſupra citato. Ludouicus Alferius.

Iudiciorum II. Diſtinctio.

1 *Iudicium aliud capitale, & aliud non capitale.*

2 *Pœna perpetui carceris uel abſciſſionis membri an capitalis dicatur.*

3 *Capitalis ſeu capitis pœna a lege vel ſtatuto impoſita de mitiori intelligitur.*

4 *Iudicium capitale, actu, & aptitudine conſideratur.*

5 *Fuſtigationis pæna an dicatur capitalis, & in quibus ſeruetur, & nu. 9.*

6 *Relegatio, non eſt pœna capitalis.*

7 *Pœna banni, ubi bona non publicantur, æquitur pænæ relegationis.*

8 *Pæna ſtigmatis facie hominis eſt a iure prohibita, & ſtatutum illam imponens, non ualet.*

9 *Homo cum factus ſit ad inſtar diuinæ imaginis non debet pro delicti pœna in faciem bullari & cicatricibus informari.*

10 *Pœna banni ex conſuetudine hodie non irrogatur ſimul cum fuſtigatione pro furto.*

SECVNDA principalis diſtinctio iudiciorum eſt iſta, videlicet. 1 † Iudicium aliud eſt capitale, & aliud non capitale. Iudicium capitale, eſt illud, in quo agitur de aliquo crimine capitali, ſeu ubi uenit irroganda pæna capitali. Et ad ſciendum quod dicatur crimine capitali, 2 ſeu quæ dicatur pæna a capitalis, præmitte ſecundum Bal. in l. reos, columna ſecunda Cod. de accuſat. quod homo habet triplex caput. Primum, eſt caput capitale, et quando committitur crimen talem propter quod dictum caput abſcinditur, & ſic perditur uita, illud dicitur crimen capitale,

le, unde qualitercunque quis damnetur ad mortem naturalē, dr̄ pœna capitalis. Secundum, dicitur caput ciuile, ꝓut eſt libertas, qui a quādiu homo eſt liber, dicitur habere caput, ſed quādo efficitur ſeruus dicitur ſine capite, quia ſerui reputantur pro mortuis, l. quod attinet, l. ſeruitutē. ff. de reg. iu. & l. interdicit, ff. de cond. & dem. Sic ergo ubicunque quis committit tale crimē, pp quod efficitur ſeruus pœnę, puta quia damnatur in metallum adeo ꝙ amittit libertatem, illa dicitur pœna capitalis, q̄a perdit illud caput ciuile. Tertium caput dr̄ ciuitas, vnde quādo quis ex delicto amittit ciuitatē, ut quia deportatur, illa dicit̄ pœna capitalis, ita ēt hos terminos declarat Io. de Ana. ī c qualiter, & qñ. §. ad corrigēdos col. 6. in prin. de accuſ. & ideo dr̄ hæc pœna capitalis, quia caput eximitur de ciuitate, & ꝙ pęna capitalis accipiatur his tribus modis eſt tex. in l. 2. in prin. ff. de pœn. & l. 2. & ibi Bar. & *Imo*. ff. de pub. iu & l. ſed ſi quis §. 1. iūcta glo. ff. ſi quis cau. & dixi plene ſupra in præcedenti diſt. ſuper illa q. an pœna in arbitrariis extēdatur uſq. ad mortem.

2 † An autē pœna perpetui carceris, uel abſciſſionis mēbri dicatur capitalis, & de hac, & multis aliis pœnis, uide *Bart*. in d. l. 3. ff. de pub. iud. & B. l. in d. l. eos. C. de acc.

3 † Indubio autem, qñ lex, vel ſtatutum imponit pœnā capitalē. ſeu pęnā capitis intelligitur de mitiori. & ſic de exilio, ſiue deportatione. gl. eſt no. in l. 1. C. de iud. man. Chriſtiana, &c. & Bald. in l. fin. in fi. C. quę res ven. non poſ. & Alex. in conſi. 104. in 1. vol. vbi tract. de pœna facientis falſam monetam, quæ nō expenditur in illo regno, & Ang. in tract. mal. in uer. & ibi caput a ſpatulis, &c. col 6. & dixi in præced. diſti. in q. ſupra allegatat & tāgit plene Raph. Cu. cōſil. 238. & *Io*. de Imo. in d. l. 2. ff. de publ. iudi.

4 † Poteſt autem conſiderari iudiciū capitale actu, & aptitudine. Actu dicitur, quādo habet pœnam ordinariam, alterum de ꝑdictis tribus. *A*ptitudine vero omne iudicium, in quo uenit pœna arbitraria, poteſt dici capitale, quia iudex poteſt extendere pœnam vſque ad mortem, ita dicit Bald. in l. eos §. ſuper his ver. extra quæro, &c C. de appel. quod quādo ſit tetigi pleniſſime ſupra in præcedenti diſt. ver. vnum tamē, &c. Iudicium vero non capitalis dicitur omne iudiciū, in quo non irrogatur aliqua ex pœnis prædictis tribus, & ſic quādo caput nō eximitur de ciuitate, & per hoc hēmus quod omne iudicium capitale, eſt criminale, ſed non omne criminale eſt capitale, vnde iudicium criminale ſe habet, ut genus, capitale vero ut ſpecies, l. ſi quid earū, §. interemptum. ff. de leg. 3.

5 Sed iuxta hoc vltimo quæro, an pœna fuſtigationis dicatur *b* capitalis, uolui tangere hanc q pro utilitate frequēti, quia ī hoc regno extat ca. quod incipit. Ad hoc. ꝙ noſtrorum, &c. diſponens, vt is, qui furatur ab Auguſtali infra fuſtigetur, & ſignetur fronte, & ſæpe videmus in regno ingri cōtra fures ad pœnam fuſtigationis, cōis tamen conclusio eſt, quod nō eſt pœna capitalis, vt tenet *Bald*. in l. tranſigere, col. 4. & ibi etiam Sal. C. de tranſ & ex hoc, q̄ a iſta pœna non eſt capitalis. Hactenus ego ſemper tenui, quod in crimine furti ab *Au*. infra, non poteſt aliquis exponi torturæ, ex quo pęna fuſtigationis eſt minor relegatione, ꝙ probabam bona ratione, nam pœna relegationis, irrogat infamiam, ſecūdū Bar. in l. eius. §. ſi cui in fi. & in l. is cui, §. ſi quis ob carmen, ff. de teſ. ſed fuſtigatio nō infamat, l. ictus fuſtiū, ff. de his, qui no. iſ. Secundo, ponderabā Doc. & Bar. in l. imperiū, in 4. gradu meri imperij. ff. de iur. om. iu. vbi in vno, & eodem gradu ponit pœnā relegationis, & coercitionis perſonalis, ſeu torturæ datæ ad pęnā, ergo ſequitur quod fuſtigatio cū ſit coercitio pſonalis, & ſpēs torturæ irrogatæ ad pœnam, ꝑt poni in eodē gradu cum relegatione, & ſic æquiparatur relegationi, & hanc æquiparationē facit expreſſe Spec. in tit. de iu om. iu. col. 4. uer. quid de relegatione, &c. Imo illud minus continet fuſtigatio, quia non infamat vt ſupra dixi. Modo inducebā c. regni, q̄d incipit, Tormenta, & aliud quod incipit, *Si* iuſte, quib. cauetur. quod tortura ad eruēda veritatem non irrogatur, niſi in criminibus irrogantibus pœnā ultra relegationē,

6 & ſic in criminib. capitalibus, † q̄a relegatio nō eſt pœna capitalis ſcdm Ale. in add. ad Bart. in l. 1. ff. de pub. iud. in add. q̄ incipit, Vide Cyn. &c. Sequitur ergo, ꝙ cū pœna fuſtigationis non ſit ultra relegationē, non pōt in ea inferri tortura, & ita pluries patrocinando obtinui maxime, quādo aliquis

liquis inquiritur de furto, & non probatur valor rei ſubtractæ, & ſunt iudicia ſufficiẽtia ad torturam, nam dicebam, ꝙ non pōt torqueri etiam ſtantibus iudiciis, quia nõ probatur ualor rei, utrum ſi ultra Auguſtalem & in pœnis ſequimur mitiorem partem, quia poterat eſſe ualor infra Auguſtalem, unde natura delicti non patitur torturam, & ſic recurrendum eſt ad iuramẽtum purgationis, quo præſtitu reus abſolui debet, ut no. Iaſ. in l. 3. in prin. col. 5. ff. de iureiu. & ita pluries uidi iudicari me patrocinante, & ita ēt tenui alias legendo publice dictam legem imperium, in ciuitate Salerni. Et prædicta ēt de intellectu dicti c. tormenta, tenet Pariſ. in tra. ſynd. in uer. tort. in ea. an in cauſa pecuniaria, &c. Sed licet hactenus fuerim in iſta opin. tamen nunc melius diſcutiendo materiam, & põderando dictum c. regni, ad hoc, ꝙ noſtrum, &c.
c ſum in contraria opin. uidelicet, qđ imo hodie ubi uenit pæna fuſtigationis pro furto, poteſt irrogari tortura ſtantib. indiciis. Et pondero dictum c. ꝙ non contentatur ſola pæna fuſtigationis, imo irrogat tres pœnas copulatiue, ſ. ꝙ fuſtigetur, item ꝙ ſignetur in fronte. Tertio, ꝙ de tota prouincia banniatur. Et ſic ubicunque irrogaretur ſola pæna fuſtigationis, fateretur primam opi. eſſe ueram, quia non eſt ultra relegationẽ, ſed quia hic irrogantur tres pænæ, ſatis poteſt dici quod ſimul iunctæ faciunt pæna ultra relegationem, & hoc eſſe
7 uerum probatione euidenti. † Nam pæna banni, hodie ſecundum magis cõem opi.
d ubi bona non publicantur, d æquiparatur pænæ relegationis ita tenet And. de Iſer. in c. dño guerram, colu. 2. hic finitur l. &c. in uſi. ſeu & Bal. in l. 1. col. 4. C. de hær. inſt. & gl. in §. relega. inſt. quib. mod. ius pat. pot. ſol. & Fel. in c. 1. col. pe. uer. 5. declaratio. de offic. deleg. tetigi aliquantulum in rep. mea, l. is poteſt, ff. de acq. hær. in prin. requiſito, ſuper gl. nu. 133. uer. quid aũt de bannito, &c. Quia ergo dictum c. ad hoc ꝙ noſtrorum, uult ꝙ furans infra Auguſtalem banniatur de tota prouincia, cenſetur per hoc quidẽ relegatus, in q̃tũ uero uult, ꝙ fuſtigetur ēt, hæc eſt pæna ultra relegationẽ.
8 † De ſigno in fronte, non curo quia illa pęna eſt contra iuris diſpõnem, & cõtra tex. in l. ſi quis in metallum, C. de pæn. ubi no-
9 tanter uult imperator, ꝙ † cum facies ho-
e minis, ſit facta ad inſtar diuinæ imaginis, non dẽt cicatricib. deformari, & ibi eſt gl. quæ uult, quod non põt aliquis pro pæna bullari in fronte, plus dicit ibi Ang. quod ēt ſi per ſtatutum imponeretur hmõi pæna ſtigmatis in fronte, non tenet nec ſeruari dẽt, per illam legem. Idem tenet Alc. in add. ad Bar. in l. cum in diuerſis, ff. de relig. & ex hoc teneo, qđ dicta pęna non dẽt ſeruari, non obſtante, quod ponatur d. c. & ita uidemus practicari, ſ. quod dicta pæna ſtigmatis nunquam irrogatur fuſtigatis, ſed aliæ duæ pænæ fuſtigationis, & banni ſũt in uſu, & ſeruari debent, & pp ſiue æquipararemus bannum relegationi, reperitur exceſſus in fuſtigatione ſiue æquipararemus fuſtigationem relegationi, reperitur exceſſus in banno, & ſic in omnem euentum, eſt pæna ultra relegationem. Et hanc ponderatiõnem in ſimili caſu reperio, qđ facit Alc. in conſ. 116 inc. Animaduerſis ſtatutis, &c. col. 3. & 4. maxime in uer. cum ergo bãnitus, &c. in 2. uol. ubi propriæ loquitur de bannito, cuius bona publicantur, & ſic q a patitur duas pænas, ſ. ultra bannũ, patitur confiſcationem bonorum, dicit ibi Alex. quod iſta pæna eſt ſupra legationem, unde non admittitur procurator, ita ēt eſt dicẽdum in caſu noſtro, ut rõne duplicitatis pęnæ dicatur ultra relegationem, & ſic habeat locum tortura, & nõ admittatur procurator in tali crimine furti. Et hanc ſecũdam partem nunc melius aduertens puto ueriorẽ & ita teneo, qđqđ alias tennerim.
10 † Siquis tñ uellet tenere primam partem, poſſet ſe fundare ſuper conſuetudine, quia ex quadam generali conſuetudine ſolent hoĩes committentes hmõi furta, & fuſtigari tm̃, & non banniri, & ideo pæna banni uſ ſublata, ſaltem ex conſuetudine, & ſic remanet ſolum pæna fuſtigationis, quæ nõ eſt ſupra relegationem, quæ conſuetudo multum attendi ut in pænis, l. ſi quis reum ff. de cuſt. reo, & l. hodie, cum ibi not. ff. de pæ. & Bal. in l. quicunq. col. 4. uer. ſcias tñ. C. de ſer. fug. & Abb. in c. inquiſit. in prin. col. ſi de acc. & Fel. in c. de cau. col. 1. de off. del. & Alex. in conſi. 5. col. ſi & conſi. 111. col. 4. in 1. uol. & Pariſ. in trac. ſyn. in ti. de off. ſynd. col. 4. & 5. an ſi poteſtas, &c. Rober. Mar. Ven. I. V. D.

A D.

ADDITIONES.

a Capitalis. Coraſ. li. 3. miſcel. c. 17. nu. 13. Ripa in l. 1. nu. 1. C. de eden. Duaren. lib. 1. diſput. anniuer. c. 27.

b Capitalis. Ale. in conſi 90 nu. 66. quod eſt in 1. thom. in conſi. crim. diuerſ. Docto. tenet partem affirmatiuam.

c Opinione. Ita etiam tenet Foller. in pract. crim. laicor. in 2. par. in uerſi. indurati torqueantur nu. 13. & ſeq.

d Aequiparatur. Alex. d. conſi. 90. nu. 22. in 1. thom. conſi. crim. diuer. & Iac. de Bellon. conſi. 9. nu. 33. & Rimin. conſi. 100. num. 16. & ſunt in li. 1. conſi. crim. diuer. Doc. diuerſo ab altero. Gramat. uoto 19. Cagn. in l. ea ſola, ff. de reg. iur. & in prœm. ff. §. hæc autem tria, nu. 261. latiſſime. Craue. in conſue. Burgun. tit de l. confiſcat. §. 1. uer. qui conſiſquelo corpus, n. 45. cum ſeq. Tiraq. in trac. de retract. lib 1. §. 1. gl. 9. nu. 28.

e Hominis. Limit. ut per Pet. Duen. li. 1. reg. utr. iur. regula 290. facies hominis.

Ludouicus Alſerius.

Iudiciorum III. diſtinctio.

1 *Iudiciū capitale, aliud perſonale, & aliud reale, & aliud mistum.*

2 *Actiones in rem ſcriptæ, an dicantur miſtæ.*

3 *Actio realis qualiter intentetur.*

4 *Rei uendicatione conuentus, ſi alienas lite pendente iudiciū cum eo finitur, & nu. 5.*

6 *Litigioſi uitium, an contrahatur ſi agitur poſſeſſorio.*

7 *Litioſi uitium, an contrahatur coram arbitratore.*

8 *Rei uendicatione conuentus ſi opponit exceptionem excommunicationis, dēt interim poſſeſſio cum fructibus ſequeſtrari.*

9 *Rei uendicatione conuentus ſi fuerit contumax quid fiendum. & nu. 10.*

11 *Rei uendicare an poſſit dominus ſoli aſtracum ſeu ſolarium ſuperius.*

12 *Actio in rem utilis quando detur ſuperficiario, & quando non.*

13 *Actio in rem utilis, q̃do detur emphyteutæ.*

14 *Actio in rē utilis, quando detur metū paſſo.*

15 *Actio in rem præiudicialis, quando detur.*

16 *Actio in rem præiudicialis de partu agnoſcendo, & quando detur.*

17 *Actio utilis in rem quando detur militi, & minori, quorū pecunijs empta sūt prædia.*

18 *Actio utilis in rem quando datur ei, qui cauſa mortis donauit.*

19 *Actio utilis in rem, quādo detur ad reuocādum, quod inofficioſe donatum eſt.*

20 *Actio utilis in rē, quando datur ad repetendum rem donatam propter nuptias.*

21 *Actio utilis in rem, quando detur ei qui uēdidit equum lege commiſſoria.*

22 *Actio utilis in rem, datur ei qui donauit ut alteretur & non eſt alitus.*

23 *Actio in rem cui detur, & contra quem detur nu. 24.*

25 *Vendicatio cur dicatur ita 25.*

26 *Actio in rem, nullam præſupponit obligationem, & quare.*

27 *Actio perſonalis aduerſus quem detur.*

28 *Dominij cauſa, non debet exprimi in actione reali.*

29 *Actio rialis fruſtra intentetur ſi reus non poſſidet.*

30 *Actio perſonalis, non requirit, quod conuentus poſſideat.*

31 *Actio in rem, debet concludere, ut res reſtituatur, ſed non ſic in perſonali.*

32 *Actio in rem ſtatim lata ſententia, habet executionem.*

33 *Actio perſonalis, an ſtatui habeat executionem lata ſententia.*

34 *Actio perſonalis nunquam intentatur ad extimationem.*

35 *Actio realis intentatur ēt ad extimationē.*

36 *Actio realis ēt fructuum rationē continet.*

37 *Actio perſonalis, regulariter non habet condemnationem ad intereſſe.*

38 *Intereſſe lucri ceſſantis, qualiter debet conſtare & num. 39.*

40 *Intereſſe quando peti poſſet.*

41 *Actione perſonali conuentus ſi eſt contumax actor mittitur in poſſeſſionem & qualiter.*

42 *Actio realis, & perſonalis qualiter differāt.*

43 *Actionum uarietates, eſt utile ſcire.*

44 *Condictio incerti, quando competat.*

45 *Præuentio, quando habeat locum.*

46 *Condictio certi, quando competat.*

47 *Agens actione perſonali, quid in libello probare, & deducere habeat, et quid agens actione reali.*

48 *Dominium qualiter probetur in rei uendicatione.*

49 *Dominium qualiter probetur, &c. nu. 50. 51. 52. 53. 54 55. 56. & 57.*

58 *Agens petitione hæreditatis non hēt neceſſe probare*

probare dominium.

59 *Hypothecaria agens quid neceſſe probare habeat*

60 *Pignoratitiæ actio an realis uel perſonalis dicatur*

61 *Hæreditatis petitio an ſit actio mere realis, uel perſonalis in rem ſcripta, & nu. 62.*

63 *Intellectus ad l. hæreditatis petit. h. t.*

TErtia diſtinctio principalis iudiciorũ eſt, † quia iudiciũ aliud perſonale, & aliud reale, & aliud miſtũ. l. inter reale, & perſonale, ad hoc ut differat ab illo miſto ĩter ciuile, & criminale, de quo tractaui ſupra in prima diſtinctione. Iudiciũ perſonale eſt illud, in quo agitur cõtra aliquem actione perſonali, ſiue ſit ciuile, ſiue criminale. actio aũt perſonalis, dr̃ illa, quæ dirigitur contra perſonam, & non põt ab oſſib. eius ſeparari, l. quis ergo caſus, ff. de pec. & l. 3. & ibi gl. ff. pro ſoc. Iudiciũ reale dr̃ illud, in quo agitur actione reali, puta rei uendicatione, vel hypothecaria, & hoc iudiciũ ſequitur rem penes quẽcunque uadat, & datur ẽt contra ſingularẽ ſucceſſorem, l. 1. C. de alie. iud. mut. cau. fac. & hẽtur plene Bar. in l. 2. creditores. C. de pig. & in l. rẽ alienã. ff. de pig. act. Iudiciũ miſtum dr̃ illud, in quo agitur actione miſta, q̃ ſapit naturam actionis perſonalis, & realis, † & põt poni exẽplum in rem ſcriptis, q̃ ſunt quædam actiones, quæ oriũtur cõtractib. uel quaſi, ex maleficio uel quaſi, & hoc reſpectu dñi perſonales, quia tñ datur cõtra quemlibet poſſeſſorem, hoc reſpectu dñr reales, & ſic habent miſtam naturã, ut eſt actio ad exhibendum, actio noxalis, actio quod metus cauſa & ſimiles, de quibus ponit bonam declarationem Iaſ. in rub. ff. ſi cer. pe. ubi idem dicit de interdictis, poteſt ẽt poni exemplum de illis trib. actionibus ſ. familiæ herciſcundæ, cõi diuidundo, & finium regundorum, quæ dicuntur miſtæ, ut in § quædam, inſt. de act. & quæ ſit ratio quare dicantur miſtæ, uide plene Iaſ. in d. §. quædam, & in d. rub. ff. ſi cer. pet. & utrobique tractat, quid de petitione hæreditatis, an dicatur mere realis, uel in rẽ ſcripta, & eſt tex. & ibi Bal. & Doct. in l. hæreditatis. C. de pet. hær. & dicam infra in fine huius diſtinctionis.

ADDITIO. Vt uides doctiſſimè ſe-

3 ctor, † do. Auctor declarat, quæ nã ſit actio realis, & quia non extra rem poterit uideri, ſi praxim. ipſius actionis intẽtãdæ hic dixeramus, quam ob rem tu regnicole legito ritum magnæ curiæ uic. inc. Item ſeruat ipſa curia hanc practicam, ubi datur forma agendi, uidelicet, ꝙ uolens agere rei uendicatione dẽt porrigere libellum, ꝙ talis iniuſtæ, & minus debite tenet, & poſſidet talem rem ſeu domum, ſeu dolo malõ deſiit poſſidere ad ſeipſum ſpectantem, & pertinentem iure dñii, uel quaſi, petatque ſe declarari dñm dictæ rei, & dominum ipſius ad ſeipſum ſpectare, & pertinere, & pro iuſte condemnari conuentum ad relapſandum poſſeſſionẽ dictæ rei una cum fructibus porrectoq. libello petat interrogari cõuentum ſi tenet, & poſſidet ante lit. cõ. & ſi dixerit a conuentus ſe tenere, & poſſidere iuſte, & rõnabiliter, procedit libellus, q̃a cenſetur in tentata directa rei uendicatio ſin aũt dixerit ſe non tenere, & poſſidere, & tunc aut in libel. dictum eſt, uel dolo malo deſiit poſſidere, & tunc ẽt hoc caſu ꝓcedit libellus, quia cenſetur per illa uerba intentata rei uendicatio utilis, aut minime id dictum erit, & tunc non procedit libellus, ſi tñ actor uelit, ꝙ ulterius non procedatur in rei uendicatione intẽtata, ſed maluerit potius dare libellum de mendacio, & ſuper eo procedi tm̃, iuxta terminos, l. fi. ff. de rei uendi. quo quidem caſu conuicto reo conuento de mendacio. trãsfertur poſſeſſio in actorem, ſed ſi noluerit dare libellũ de mendacio negante conuento ſe poſſidere, dabitur terminus actori ad probãdũ, & procedetur uſq. ad dec. cauſæ, & iõ interrogandus erit actor ſi uoluerit dare libellum de mendacio, & ſi dixerit ꝙ ſic, ſtatuatur ei dies, quo ueniat cũ libello, & reo, ut eodem die ueniat ad eum recipiendum, & ſi dixerit ꝙ non, licentiabitur cõuentus ab illa inſtantia, & ſic conuentus cõparet per procuratorem ſic interrogabitur, ut ſupra.

4 † Et eſt adnotandum, ꝙ ſi cõuentus ſuper

b rei uend. lite conte. uel quaſi, b alienauerit rem ſuper qua conuentus eſt, ſiue emptor fuerit ſciens, ſiue ignorans, iud criũ finitur cõ̃plo conuẽto, & ſnĩa executioni demãdatur, contra quoſcunq. poſſeſſores, ut l. 2. C. de litig. & hẽtur conſt. regn. eorum fraudib. & in c. regni in c. cõuentus, & qualiter

forme

formetur libellus, & quid debeat probari in hoc iud cio, ut verificetur quem deſiſſe poſſidere, ponit Affl. in d. conſt. eorũ fraud b.
3 d. b. † Sed quia proximo loco dixi, quod ſi lit. conte. fuerit facta alienatio mãdabitur executioni ſnia contra emptorẽ, utrum ſi non ſit lis conteſtata, ſed datus eſt libellus & intimatus fuerit conuentus, id ẽt procedat, ut dicatur res litigioſa, quo ad hũc effectum? & dicendum eſt, quod non requiritur lit. cont. ſed ſufficit ſimplex iudiciaria conuentio, ut dicit glo. in l. 2. C. de liti. & probat tex. in auth. litigioſa eo. tit. licet in actione perſonali requiratur conteſt. lit. ut res dicatur litigioſa, ut declarat Ang. in auth. litig. & Sal. in d. l. 2. & uoluit Afflic. ubi ſup. in 3. no. cogita, quia forte tex. in c. cõuentus. ſentit contrariũ dũ dicit, lite pendente conte. uel quaſi, una uř oratio, & ſic uř, quod non ſufficit, quod lis pendeat ſimpliciter, ſed quod lis ſit conteſtata.
6 † Quid .n. ſi agatur poſſeſſorio, an contrahatur uitium litigioſi? Affl. in d. conſt. eorũ fraud. in 4. not. dicit quod hoc non determinat c. conuentus, attamen dicit ipſe, quod contrahitur uitium litigioſi, ſed ſit ſalua pace, quia id expreſsè dicit tex. in d. c. conuẽtus, ut in eo eſt uidere.
7 † Ad unum tamen uolo legentes aduertere, quod Affl. in d. cõſt. eorum fraudib. in 1. q. ſimpliciter tenet coram arbitratore non cõtra uitium litigioſi, per Doc. & Imo. in c. Quintavallis. ext. de iureiu. quantus ibi uoluerit coram arbitratore non dari iudicium, & per Doct. & Bal. in l. 2. C. de reſc. uend. quod uř contrarium probari in c. conuentus, quãtus ibi dicatur, quod conuentus quocunque iudicio contrahit uitiũ, litigioſi, ſi alienat lit. pend. licet. n. corã arbitratore non dicatur iudicium eſſe, tñ ſi aſſumptus eſt ſuper lite largo mõ, dř coram eo iudicium, & per illa uerba quocunque iudicio credo quod cõprehendit hũc caſum, de cæteris quo ad
8 materiã illã uide Affl. ubi ſup. † Item ulterius in hac actione reali aduertendum eſt, quod ſi conuentus rei uendicatione oppoſuerit exceptionẽ excõ. cationis uel aliã, ut interim donec diſcutiatur exceptio, cõmodo poſſeſſionis fruatur, dẽt ſequeſtrari poſſeſſio cũ fruct. b & maxime ſi prope finem cauſæ exceptio opponatur, ut in c. reg. Ca
9 roli. in c. frequens in aurib. noſtris. † Et ſi conuentus actione reali fuerit contumax ante lit. cont. & actor uoluerit eligere uiã primi decreti, mittetur actor in poſſeſſionem rei petitæ ex primo decreto reuocabilem intra annũ, ſi cõparet cõtumax, & purget contumaciam, ſed ſi eſt cõtumax poſt lit. cont. & nõ liquet de cã, mittetur in poſſeſſionẽ rei petitæ, & eſt uerus & perpetuus poſſeſſor, ſi uero liquet de cã. dẽt ferri ſñia iuſtitia mediante, ut diſponitur in conſt. reg. ĩ c. rei uẽd. & ibi per Affl. hẽs 10. dñias, quæ ſunt inter actionem realem & perſo-
10 nalem. † Et an intra annũ acquiratur uera poſſeſſio miſſo in poſſeſſionem ex 1. decreto? vide Bert. conſ. 3. in 2. li. ubi decidit qđ
11 non. † Et ad dñs ſoli ſeu membrorũ inferiorum poſſit uendicare aſtracum, ſeu ſola
12 rium ſuperius? uide c. in dec. 117. † Nec ſci
c re obmittendũ erit, quod eſt dare utilẽ ca
d ctionem in rem, quæ aliqñ datur d ſuperficiario, ut ſi aliquis condux arcam uel ſolũ alicuius, & in poſuerit ſibi ſuperficiẽ, ſi cadit a poſſeſſione ipſius rei, põt intentare actionẽ ad rẽ illam petendã, quæ uocatur utilis rei uend. l. 1. ff. de ſuperficie, & in hac actione, & ſic formatur libellus, ego cõtra Ta. qui iniuſte poſſidet rẽ talem ſit an in tali loco, cuius tales ſunt confines, quãrem conduxi, uel ex tali cã habui a tali dño ad ſuperficiem imponendã, prout impoſui ſuperficiem, quæ ſolo eſt mõ, unde peto rem illã, mihi reſtitui, & adhuc propono utilẽ rei uendicationem, & hæc forma ſumitur
13 ex d. l. 1. 7. & 3. † Aliqñ utilis in rẽ datur emphyteutæ, qui rẽ ſibi conceſſam in emphyteuſim, uel aliũ cõtractum uulgo libellarium appellatum, uult rẽ uendicare cum alio poſſideatur, & petã hoc mõ, ago cõtra Tab. qui poſſidet rem talẽ, puta prædiũ, uel domũ mihi datã a Titio in emphyteuſim, uel ad libellũ, cuius confines ſunt tales, unde peto rẽ illã mihi reſtitui utili rei uẽdicatione, ut probatur in corpore de nõ alienando, aut per. re. eccl. co. 2. & de alie. &
14 emph. col. 9. & C. de iu. emph. l. fi. † Aliqñ utilis in rem datur metum paſſo, ut ſi per metũ compellatur aliq̃ rẽ uendere, uel tradere, uel donare, ſuccurritur ſibi per ꝓtorẽ & hẽt utilẽ rei uendicationẽ, in qua ſic formabitur libellus, ago contra Ta. q̃ iniuſtẽ detinet talẽ rẽ poſitã in tali loco cuius confines ſunt tales, unde rẽ illã peto mihi reſtitui

ſtrui, & de dolo repromitti, ne res interim dum fuit apud eum ſit facta deterior. & ad hoc propono utilem rei uendicationem, ut probatur Inſt. de act. §. ſequens & l. metū. §. uiolēti, ff. q̄ met. cau. & §. ex hoc adi-
15 ctum. † Quib. ēt, & illud cōuenit, qđ eſt dare actionē in rem præiudicialē pro libertinitate, uel uaſſallagio (ut ſi libertus tu9, vel uaſallus gerat ſe p ſe ingenuo negās aliqd tibi dicere, nomine operarum præſtare) potes agere contra illū actione in rem præiudiciali, per quā ipſum reuocabis in libertinitatem, & ſic de uaſſallo, & ſic formabitur libellus, ego cōtra Tab. quē dico meū libertū, uel uaſſallū, uel qui cū ſit libertus meus, uel uaſſallus gerit ſe pro libero, uel ingenuo. Vnde ipſum in libertum meū peto, & ad hoc propono prçiudicialē in rē actionē ut probatur inſt. de actio. §. præiudicia lēs.
16 † Eſt ēt dare actionē in rem præiudicialem de partu agnoſcendo. (ut ſi filius, uel nepos al cuius nō agnoſcatur a patre, uel auo, uel quia non pbet alimēta) pōt compellere ipſum, ut ſibi prouideat per actione in rē piudicialē de partu agnoſcendo, quæ actio locum hēt, ut filius agnoſcat patrē, & nepos auum, ut inſt. de act. §. præiudicialem, & ff. de li. agno. l. ſiue. §. i. & l. ſi quis a liberis. eo. tit. & ſic formabitur libellus, cōqueror ego Tab. de tali patre meo, uel ego pr̄ de tali filio meo, uel ego auus de tali nepote meo, uel ego nepos de tali auo meo, qui cū ſim filius ſuus, uel nepos, uel pater, uel auus denegat mihi alimenta, & me denegat filium ſuū, uel patrē, uel auum, uel nepotem, unde ut alimenta præſtet, & me agnoſcāt in filiū ſuum uel patrē, uel auū, uel nepotē actionem in rē præiudicialē propono, ut habet
17 in l. 1. ff. de rei uen. & de alie. li. 2. C. † Aliquando ēt datur utilis in rē minori, & milli quorū pecuniis empta ſunt pdia, licet nō eorū nomine, ſi maluerint potius uendicare prædia, q̄ pecunias condicere, l. ſi ut proponis, C. de rei uend. & l. curator. C. arb. tu. ſed tunc proprie minor, prædiū ſua pecunia cōparatū, uendicabit, ſi curator emerit ſecus forte erit ſi extraneus comparauerit,
18 ad l. curator. † Aliquando datur utilis in rē ei, quæ mortis cauſa rem donauerit, & eā reuocare, uult, ſiue cōualuerit, ſiue pœnituerit ſiue ſic pepigerit, ſiue peregre, profecto re-
19 dierit, l. qui mortis, ff. de dō. cau. mor. † Ali qn̄ & datur utilis in rem ad reuocandum, quod inofficioſe donatū eſt, ut reuocetur, quod donatarius ingratus, & immemor acceptis muneris acceperit, ut, C. de inoff. do. l. ſi totus. & C. de reuo. don. l. his ſolis.
20 † Aliquando n. datur utilis in rem ad repetendū rem pp nuptias donatam ſoluto matrimonio, licet nō fuerit tradita, ut ī auth.
21 ut Imo ante. nu. do. no. † Datur etiam utilis in rē actio ei, qui uendidit equū lege cōmiſſoria, (hoc eſt, ut ſi pecunia die pacto pręfixa, non fuerit ſoluta, res ſit inempta) nec fuerit facta ſolutio, utilis proponetur rei uēdicatio, l. ult. ff. de lege cōmiſſ. l. q. ea
22 lege. C. de pact. inter emp. & uen. † Pari etiā modo datur utilis rem ei, qui ſic donauerit ut aleretur, & non fuit alitus, nam poterit utiliter uendicare, ut C. de do. quæ ſub mo.
23 l. pri. † Datur aūt in rem actio ei, qui dominium quæſiuit traditione, quaſi traditione ut ex donatione, uendicatione, ſimilibuſq. modis, quaſi traditione, ut ſi quis in re ſua vſumfructum ſibi exceperit, uſuſfructus n. exceptio pro rei eſt traditione habetur, ut l. ſi quis rem ſuā propriā nō errās, a dño cui donauit, conduxit, uel ſi poſſeſſor rei alienæ, præſentis tn̄ extimationem præſtitit, ſi tantum res illa in domino petitoris fuit. l. quędā, ff. de rei. uen. & l. eius cum l. ſeq. mō neutro, ut in hęreditariis, & legatis, ſiquidē directa uia, legata, ab adita hæreditate, ad legatariū traiciūt, ut ff. de furt. l. a Titio hæreditatis ēt ſine appræhenſione poſſeſſionis, ut ff. de acq. poſſ. hæ. l. 2. §. apparet, & C.
24 de rei uen. l. i. † Cōpetit. n. cōtra eū, q. poſſidet corpus quolibet, intelligēdo de eo corpore, qđ per ſe extat, ſecus ſi quid fuerit incluſum, iniunctū ve, & intextū, quia in his caſib. non hēt uendicatio locum, niſi quod ſic habetur, fuerit exhibitum ſeparatumq. aliquādo tamen nec ut exhibeatur agitur, ut ſi ſit tignū iniunctum, ſed & alias nō uēdicatur, quod inuenitur exutum, uel abruptum, ut l. in rem. ff. de rei uen. itē quecumque (puta ſi fuerit ferrum minatū) corpus aūt intellige quale, ſiue ſolidū, ut lapidem, ſiue diſcreptū, ut gregē, ſiue cōiunctitiū, ut ita dicā hmōi ſunt ædificium, nauis, armariū, l. rerū, ff. de uſuc. quæ quidem ut melius tu Amantiſſime tirunculę intelligas, accipe exempla horū, quæ dicta ſunt, pone n. rem meā unitā fieri rei tuæ, & ſic aliquo corpori du-

ri, durante .n. compoſitione & unione illa, nõ poſſum uendicare rẽ illa meã. (ut ſi ſtatuæ ſuæ brachiũ aut pedẽ alienũ adieceris aut ſiphomã nubiũ, quod cũ manib. teneiu, aut menſe pedem) & ſic de ſingulis, agetur tunc actio eſt in factum, ſi nõ cõpetit. actio ad exh. bẽdũ, ut d. l. in rẽ, ff. de rei uẽ. cũ ſimilibus, actio .n. ad exhibendum tunc nõ cõpetit, quando eſt tignũ iniunctũ ædibus alienis, nam ego dominus tigni nõ poſſum uẽdicare, nec ad exhibendum agere d. l. in rẽ. §. tignũ, Itẽ non cõpetit actio ad exhibendũ ut ſi proprietati meę aliena ꝓprietas, iure ferrum minutionis cedat, d. §. Itẽ quæcunque, at ſecus ſi per applumbaturã.
25 † Nec ignores, quod in rem actio, ideo ſ. dr̃ ſ uendicatio, quia uendico denotat, propriè, meum eſſe dico. In perſonam uero actionẽ uocamus, quia ea dare aut facere oportere intenditur, & dr̃ cõditio, eſt .n. denunciare condicere priſca lingua, olim .n. debitorib. ſolẽnis denunciatio fiebat, ut ſoluerent, unde datiuo iungitur, ut condicio tibi pecuniam, ut inquit Põponius in l. ſi indebitũ
26 in prin. ff. rẽ rat. hab. † Actio in rem nullã requirit obligationem, uidelicet, proprie in perſona aduerſarii, hoc eſt, quę ex facto, uel dicto eius prodierit, tantum hoc reſpicit, ꝙ rẽ meã poſſideat, ac reſtituere poteſt & ideo hæc actio ſemper ſequitur poſſeſſorem rei litigioſæ, aut quaſi poſſeſſorẽ, hoc eſt, eum qui per fraudẽ deſierit poſſidere,
27 iudicium eluderet, ut dixi ſupra. † Actio ãt in perſonam ſemper aduerſus eundem debitorẽ, & eius hæredem competit, nam obligatio ſemel obſtringẽs hominem ſm forma iuris, tenet eũ cũ ſucceſſorib. bonorum ſuorum donec dẽt uel faciat quod debet, ut inquit Paul. in l. obligationũ ſubſtã
28 tia. ff. de act. & ob. † Item agens in rem nõ tenetur ſpecialẽ dominij ſui cauſam ſeu titulũ allegare, ſed ſatis eſt ſi dicat, rẽ ſuã eſſe q̃ petit. In perſonã autem agentem oportet ſpecialẽ debiti cauſam exponere, alioqn non eſt cogendus aduerſarius in iure reſpõdere, ſeu conteſtari litem. Intereſt .n. rei cõuenti ſcire utrũ ex una an ex plurib. cauſis
29 intentetur act. l. 1. ff. de ed. † Itẽ ut dixi in actione in rem, ne fruſtra intentetur, requirendum eſt in iudicio, an reus conueniendus poſſideat, & quod te patris ſi poſſeſſor ad quod declarandũ cogi poteſt officio iu-

30 dicis, l. petitorio ff. de rei uend. † Actione autẽ perſonali acturus, non opus eſt ei, ut interrogari petat aduerſariũ de poſſeſſione licet quandoque petatur aduerſariũ interrogari, per quod erant olim prædictæ interrogatoriæ actiones, quib fiebat, ut aduerſarius compelleret reſpondere, ſed hodie ad hoc uiſum eſt ſufficere officium iudicis, l.
31 ubicũque, ff. de inter. actio. † In actione ãt in re ueti dẽt reſtitutio, in perſonali uerò actione concluditur ad dandũ, uel faciẽdũ
32 aliquid §. ſic itaq. inſt. de act. † Item actio in rem poſt latam ſnſam ſtatim habet officio iudicis executionem, niſi eam incidens
33 iuſta cã remoueret. §. 2. inſt. de off. iud. † In perſonã uero condemnat's, hodie dantur quatuor menſes ad ſoluendum, l. 2. & 3. C. de uſur. rei iud. quod non ſine rõne ſtatutũ eſt, nam qui ad rem alienam reſtituendam condemnatus eſt, q̃ ad manum hẽt, is ſi differt reſtitutionem rei quid aliud eſt, quam fruſtrationẽ quæreret cui nõ eſt indulgendũ, ſed debitori, cum is ex ſuo oculo ſoluere debeat, fortaſſis, tenui humanitatis rõne longius tp̃s erat permittendum, & tamen iudicis arbi. breuius ſtatui põt. pro qualitate rerum loci, & perſonarũ, ſcdm Vlp. in l. 1. ff. de re iud. de quo plene per Abb. in cap. 9 ad conſultationẽ de re iu. & Ale. & Her.
34 in l. 2. ff de re iud. † Item actiones in perſonam, quibus aliquid dari oportere intenditur, nunquam exercentur ad æſtimationẽ rei debitæ peremptæ, ſed ipſum, quod ex obligatione dandum fuit petendum eſt, & ſi ad extimationẽ perueniẽdũ ſit iudicis officio æſtimandũ eſt. Vt inquit tex. in l. ſi ſer
35 uũ. §. ult. ff. de uerb. obl. † Et actiones in rẽ admittunt extimationem ab actore petendam ſecundũ Bar. in l. ſtipulationes nõ di-
36 uiduntur, ff. de uerb. obl. † Item in actione in rem fructuũ quoque rõ habetur, differẽter tamen & uarie, propter uarietatem poſſorũ, alii .n. ſunt bonæfi. poſſeſſores, alii cũ titulo, alii ſine titulo, alii faciunt fructus ſuos, alii non fructuũ quoque alii ſunt percepti, alii nõ perceptorũ aũt alii ſunt extãtes, alii cõſumpti, alii g. naturales, alii induſtriales, nec nõ perceptorum alii ſunt, tales quos maleſid. poſſeſ. percipere potuiſſet, & ſi non neglexiſſet, alii ſunt tales, quo uetus poſſeſſor. i. petitor percepiſſet, ſi ei poſſit dereliquiſſet, & certe bonæfid. poſ. ſiue cum

titulo

titulo, ſiue ſine tit. fructus ſuos facit, quos
tantum ſua opera percepit, nempe natura
es ad dñm ſoli pertinent, ut inſti. de re di-
uiſ. § ſi quis a non domino. & l. fructus, ff.
de uſu. q. n. in l. bonæ fid. ff. de acq. rer. do.
dr̄ bonæf. emptores oẽs fructus ſuos face-
re, intelligi debet & ex ſua opera alteriusve
poſſeſſoris nomine præſtita peruenientes,
hos autem fructus ſuos factos bonæfi. poſ
ſeſſor uictus reſtituere cogitur, ſi tamen ex
tent l. Iulianus ff. de rei uend. & l. ex diuer-
ſo, §. ubi autem alienũ, eo. tit. & l. certũ, C. e.
ti. conſumptos autem fructus bonæfi. poſ.
lucri facit, niſi in duobus, puta ſi ſumptus
quos fecerit repetat, vſuras ve pec. credito-
ri ſolutæ in iſtis etiam caſibus fructus eſſe
conſumptos cũ ſumptib. & uſuris compen
ſantur, l. ſumptus, & l. emptor, ff. de rei vẽd.
malæfi. aũt poſſeſſor, nec fructus, quo ſua
opera percipit, & ſi titulum habeat ſuos fa
cit, ſicque eos extantes ẽt actionis iure ui-
ctus reſtituit, conſumptos ãt iudicis officio
vel ſine cauſæ conditione compulſus red-
hibebit, inſt. de off. iud. §. & ſi in rẽ, & l. ex
diuerſo, § ubi aũt. ff de rei uen. a percipien
dis cũ fructibus, ẽt malefi. poſſeſſor excuſa
bitur, ſit tñ titulum muniatur, l. ſi fundum
C. de rei uend. ſi uero titu. careat, & de non
perceptis tenebitur, ſi tamen percipi hone-
ſte potuerunt, ff. de rei uend. l. fructus, & l.
ſi nauis, §. generaliter. ego. titu. fructus tñ
inhoneſte quæſitos poſſeſſor reſtituere co-
gitur, l. ſi poſſeſſor. la 2. pet. hær. malæfid.
autem poſſeſſor ſine tit. etiam de percipien
dis condemnabitur, quos uidelicet, ipſe po
tuit percipere. l. fructus, ff. eo. ti. de rei uen.
ſed non in oẽs quos peritior fuiſſet perce-
pturus, niſi malęfidei po. ſſ fuiſſet inuaſor,
l. 4. C. unde ui, & in vnico caſu bonæfi. poſ
ſeſſor cum ti. tenetur ad fructus quos per-
cipere potuiſſet (ut ſi conſcius a debitore
eodẽque fraudatore, in fraud. cred. emerit.)
l. ait prætor. § per hanc. ff. quæ in frau. cre.
37 † In actione aũt perſonali regulariter non
venit condemnatio ad intereſſe, & uſuras,
& fructus, niſi ubi quis eſt ĩ mora, & inſtru
mentum continet diem & pænã, & credi-
tor ſit ſolutus negociari, & hoc cõſtet, ſecũ
dũ Bar. per illũ tex. I l. 3. §. fi. ff. de eo q cer.
loco, & in l. 1. & in ult. car. C. de ſent. q̃ pro
eo q inte. & hoc ãt deui. cau. ſcđm Inno. in
c. lact. de ſent. exc. refert & ſequitur Abb.

in c. cum uenerab. de excep. in gl. in uerbo
38 bonæfidei. † Et in tñ debet conſtare aliter
h q̃ per inſtr̄m h intereſſe (q lucri ceſſantis,
& damni emergentis appellatur) q ſi per in
ſtrumentum promiſi tibi centum ſoluere
in nundinis Salerni, & ſibi ibi non ſoluun
tur promiſi intereſſe ad rationem ſeptem
pro cẽtenario tale intereſſe nõ debetur, ſed
debet probari, notabilis eſt doct. Bald. in l.
rogaſti, §. ſi tibi, ff. ſi cer. pet. uer. quid ergo
ſi mutuo ſequitur Io. de Ana. in c. ſi de vſu.
& Ale. conſ. 17. viſo themate, col. fi. li. 5. &
idẽ d. Alb. de Roſ in l. 1. in penu. col. C. de
ſum. Trin. & idem conſuluit deti. conſ. 39.
39 & conſ. 116. & conſ. 323. † Nec ſufficit p
bari q mercator erat ſolitus negociari cũ
pecuniis & q erat ſolitus lucrari ex mercã
tiis ſecđm Pau. de Ca. in l. non utique. §. nũc
de off. ff. de eo. quod cer. lo. quia non ſequi
tur, q ſi habuiſſet dictam pec. certitud. na
liter lucratus fuiſſet, quia poſſibile eſt, q
non fuiſſet lucratus, ex quo multa potue-
runt euenire, qđ non lucretur ex mercãtiis,
i vnde ipſe tradit pulcherrimum modum
probandi tale intereſſe, vt dicit & refert de
ti. in præal. conſ. 323. ut pbetur, qđ habuit
præmanibus talẽ mercantiã, de qua fuiſſet
lucratus certitudinaliter, ſi pec. habuiſſet
præmanibus, & quia pecuniam non habuit
non potuit emere, uel alio modo ſimili po
teſt cõſtare, qđ ſi habuiſſet illã pecuniã lu-
cratus fuiſſet, & idem in intereſſe damni
emergentis, uidelicet qđ ipſe indigni dicta
pec. & quia non potuit habere tpe conuen
to coactus fuit capere ad cambium, ut ſuo
neceſſitati ſubueniret, & pro uſuris ſoluit
10. & iſte modus probandi intereſſe eſt ap
probatus per ſac. regium cõſ. Neap. & teſta
tur Affl. in dec. 20. ei ſequitur Aymo Cra.
in conſ. 89. nu. 4. & hoc caſu bene põt peti
ſcđm Dec. in d. conſ. 116. n. 5. in cã Aluiſij.
40 † Sed in aliis caſibus poteſt peti, & debetur
intereſſe (ut in lucro, & cõſiſtit in partu an-
cillæ uel in fætu pecoris) ut l. ſi ſtip. & l. ui-
deamus, ff. de uſu. & l. filius. §. 1. ff. de uerb.
obli. Item in lucro quod conſiſtit circa rẽ
puta circa augmentum & extimationẽ, p-
tii, quia rex plurimũ valuit a tẽpore moræ,
nã tale intereſſe pariter peti poteſt & debe
tur. l. vinũ, ff ſi cer. peta. l. in hac. ff. de tritic.
ſecũdum Gul. de Cun. in l. 1. C. de ſen. quæ
pro eo, qđ int. & ſequit Cyn. in l. iſtam. &

ri, durante.n. compoſitione & unione illa,
nō poſſum uendicare rē illa meā. (ut ſi ſta-
tuæ ſuæ brachiū aut pedē alienū adieceris
aut ciphomā nubiū, quod cū manib. tene-
tu. aut menſe pedem) & ſic de ſingulis, age
tur tunc actio eſt in factum, ſi nō cōpetit.
actio ad exhibēdū, ut d. l. in rē, ff. de rei uē.
cū ſimilibus, actio.n. ad exhibendum tunc
nō cōpetit, quando eſt tignū iniunctū ædi
bus alienis, nam ego dominus tigni nō poſ
ſum uēdicare, nec ad exhibendum agere d.
l. in rē, §. tignū, Itē non cōpetit actio ad ex
hibendū ut ſi proprietati meę aliena ꝓprie
tas, iure ferrum minutionis cedat, d. §. Itē
quæcunque, at ſecus ſi per applumbaturā.
25 † Nec ignores, quod in rem actio, ideo ſ. dr̄
f uendicatio, quia uendico denotat, propriè,
meum eſſe dico. In perſonam uero actionē
uocamus, quia ea dare aut facere oportere
intenditur, & dr̄ cōditio, eſt.n. denunciare
condicere priſca lingua, olim.n. debitorib.
ſolēnis denunciatio fiebat, ut ſoluerent, un
de datiuo iungitur, ut condicio tibi pecu-
niam, ut inquit Pōponius in l. ſi indebitū
26 in prin. ff. rē rat. hab. † Actio in rem nullā
requirit obligationem, uidelicet, proprie
in perſona aduerſarii, hoc eſt, quę ex facto,
uel dicto eius prodierit, tantum hoc reſpi-
cit, q̄ rē meā poſſideat, ac reſtituere poteſt
& ideo hæc actio ſemper ſequitur poſſeſſo
rem rei litigioſæ, aut quaſi poſſeſſorē, hoc
eſt, eum qui per fraudē deſierit poſſidere,
27 iudicium eluderet, ut dixi ſupra. † Actio
āt in perſonam, ſemper aduerſus eundem
debitorē, & eius hæredem cōpetit, nam
obligatio ſemel obſtringēs hominem ſm
forma iuris, tenet cū cū ſucceſſorib. bono-
rum ſuorum donec dēt uel faciat quod de
bet, ut inquit Paul. in l. obligationū ſubſtā
28 tia. ff. de act. & ob. † Item agens in rem nō
tenetur ſpecialē dominij ſui cauſam ſeu ti
tulū allegare, ſed ſatis eſt ſi dicat, rē ſuā eſ-
ſe q̄ petit. In perſonā autem agentem opor
tet ſpecialē debiti cauſam exponere, alioqn
non eſt cogendus aduerſarius in iure reſpō
dere, ſeu conteſtari litem. Intereſt.n. rei cō
uenti ſcire utrū ex una an ex plurib. cauſis
29 intentetur act. l. 1. ff. de ed. † Itē ut dixi in
actione in rem, ne fruſtra intentetur, requi
rendum eſt in iudicio, an reus conuenien-
dus poſſideat, & quod te patris ſi poſſeſſor
ad quod declarandū cogi poteſt officio iu
30 dicis, l. petitorio ff. de rei uend. † Acti
autē perſonali acturus, non opus eſt ei
interrogari petat aduerſariū de poſſeſſi
licet quandoque petatur aduerſarium int
rogati, per quod erant olim prædictæ in
rogatoriæ actiones, quib fiebat, ut aduer
rius compelleret reſpondere, ſed hodie
hoc uiſum eſt ſufficere officium iudicis
31 ubicūque, ff. de inter. actio. † In actione
in re ueri dēt reſtitutio, in perſonali ue
actione concluditur ad dandū, uel faciē
32 aliquid §. ſic itaq. inſt. de act. † Item act
in rem poſt latam ſniam ſtatim habet o
cio iudicis executionem, niſi eam incide
33 iuſta cā remoueetur §. 2. inſt. de off. iud. † I
perſonā uero condemnatis, hodie dantu
quatuor menſes ad ſoluendum, l. 2. & 3. C
de uſur. rei iud. quod non ſine rōne ſtatut
eſt, nam qui ad rem alienam reſtituendam
condemnatus eſt, q̄ ad manum hēt, is ſi di
fert reſtitutionem rei quid aliud eſt, quam
fruſtrationē quæreret cui nō eſt indulgen
dū, ſed debitori, cum is ex ſuo oculo ſolue
re debeat, fortaſſis, tenui humanitatis rōne
longius tp̄s erat permittendum, & tamen
iudicis arbi. breuius ſtatui pōt, pro qualita
te rerum loci, & perſonarū, ſcd̄m Vlp. in l.
1. ff. de re iud. de quo plene per Abb. in cap.
qđ ad conſultationē de re iu. & Ale. & Her.
34 in l. 2. ff de re iud. † Item actiones in perſo
nam, quibus aliquid dari oportere intendi
tur, nunquam exercentur ad æſtimationē
rei debitæ peremptæ, ſed ipſum, quod ex
obligatione dandum fuit petendum eſt. &
ſi ad extimationē perueniēdū ſit iudicis of
ficio æſtimandū eſt. Vt inquit tex. in l. ſi ſer
35 uū, §. ult. ff. de uerb. obl. † Et actiones in rē
admittunt extimationem ab actore peten-
dam ſecundū Bar. in l. ſtipulationes nō di-
36 uiduntur, ff. de uerb. obl. † Item in actione
in rem fructuū quoque rō habetur, differē
ter tamen & uarie, propter uarietatem poſ
ſorū, alii.n. ſunt bonæfi. poſſeſſores, alii cū
titulo, alii ſine titulo, alii faciunt fructus
ſuos, alii non fructuū quoque alii ſunt per
cepti, alii nō perceptorū aūt alii ſunt extā
g tes, alii cōſumpti, alii g. naturales, alii indu
ſtriales, nec nō perceptorum alii ſunt, tales
quos malefid. poſſeſ. percipere potuiſſet, &
ſi non neglexiſſet, alii ſunt tales, quo uetus
poſſeſſor. i. petitor percepiſſet, ſi ei poſſit de
re licuiſſet, & certe bonæfid. poſ. ſiue cum

titulo

titulo, ſiue ſint tit. fructus ſuos facit, quos
ltantum ſua opera percepit, nempe natura
ra ad dñm ſoli pertinent, ut inſti. de re di-
uiſ. § ſi quis a non domino. & l. fructus, ff.
de uſu. q. n. in l. bonæ fid. ff. de acq. rer. do.
dr bonæf. emptores oẽs fructus ſuos face-
re, intelligi debet & ex ſua opera alteriusve
poſſeſſoris nomine præſtita peruenientes,
hos autem fructus ſuos factos bonæfi. poſ
ſeſſor uictus reſtituere cogitur, ſi tamen ex
tent l. Iulianus ff. de rei uend. & l. ex diuer-
ſo, §. ubi autem alienũ, eo. tit. & l. certũ, C. e.
ti. conſumptos autem fructus bonæfi. poſ.
lucri facit, niſi in duobus, puta ſi ſumptus
quos fecerit repetat, vſuras ve pec. credito-
ri ſolutæ in iſtis etiam caſibus fructus eſſe
conſumptos cũ ſumptib. & uſuris compen
ſantur, l. ſumptus, & l. emptor, ff. de rei vẽd.
malæfi. aũt poſſeſſor, nec fructus, quo ſua
opera percipit, & ſi titulum habeat ſuos fa
cit, ſicque eos extantes ẽt actionis iure ui-
ctus reſtituit, conſumptos ãt iudicis officio
vel ſine cauſæ conditione compulſus red-
hibebit, inſt. de off. iud. §. & ſi in rẽ, & l. ex
diuerſo, § ubi aũt. ff de rei uen. a percipien
dis cũ fructibus, ẽt malefi. poſſeſſor excuſa
bitur, ſit tñ titulum muniatur, l. ſi fundum
C. de rei uend. ſi uero titu. careat, & de non
perceptis tenebitur, ſi tamen percipi hone-
ſte potuerunt, ff. de rei uend. l. fructus, & l.
ſi nauis, §. generaliter. ego. titu. fructus tñ
inhoneſte quæſitos poſſeſſor reſtituere co-
gitur, l. ſi poſſeſſor. la 2. pet. hær. malæfid.
autem poſſeſſor ſine tit. etiam de percipien
dis condemnabitur, quos uidelicet, ipſe po
tuit percipere. l. fructus, ff. eo. ti. de rei uen.
ſed non in oẽs quos peritior fuiſſet perce-
pturus, niſi malęfidei po. ſſ fuiſſet inuaſor,
l. 4. C. unde ui, & in vnico caſu bonæfi. poſ
ſeſſor cum ti. tenetur ad fructus quos per-
cipere potuiſſet (ut ſi conſcius a debitore
eodẽque fraudatore, in fraud. cred. emerit.)
l. ait prætor. § per hanc. ff. quæ in frau. cre.
37 †In actione aũt perſonali regulariter non
venit condemnatio ad intereſſe, & uſuras,
& fructus, niſi ubi quis eſt i mora, & inſtru
mentum continet diem & pœnã, & credi-
tor ſit ſolutus negociari, & hoc cõſtet, ſecũ
dũ Bar. per illũ tex. ſ l. 3. §. fi. ff. de eo q cer.
loco, & in l. 1. & in ult. car. C. de ſent. q̃ pro
eo q inte. & hoc ãt deui. cau. ſcd̃m Inno. in
clem. de ſent. exc. refert & ſequitur Abb.
in c. cum uenerab. de excep. in gl. in uerbo
38 bonæfidei. †Et in tm̃ debet conſtare aliter
h q̃ per inſtr̃m h intereſſe (q lucri ceſſantis,
& damni emergentis appellatur) q ſi per in
ſtrumentum promiſi tibi centum ſoluere
in nundinis Salerni, & ſibi ibi non ſoluun
tur promiſi intereſſe ad rationem ſeptem
pro cẽtenario tale intereſſe nõ debetur, ſed
debet probari, notabilis eſt doct. Bald. in l.
rogaſti, §. ſi tibi, ff. ſi cer. pet. uer quid ergo
ſi mutuo ſequitur Io. de Ana. in c. ſi de vſu.
& Ale. conſ. 17. viſo themate, col. fi. li. 3. &
idẽ d. Alb. de Roſ in l. 1. in penu. col. C. de
ſum. Trin. & idem conſuluit deci. conſ. 39.
39 & conſ. 116. & conſ. 323. † Nec ſufficit p
bari q mercator erat ſolitus negociari cũ
pecuniis & q erat ſolitus lucrari ex mercã
tiis ſcd̃m Pau. de Ca. in l. non utique. §. nũc
de off. ff. de eo quod cer. lo. quia non ſequi
tur, q ſi habuiſſet dictam pec. certitud. na
liter lucratus fuiſſet, quia poſſibile eſt, q
non fuiſſet lucratus, ex quo multa potue-
runt euenire, qđ non lucretur ex mercãtiis,
i vnde ipſe tradit pulcherrimum modum
probandi tale intereſſe, vt dicit & refert de
ci. in præal. conſ. 323. ut pbetur, qđ habuit
præmanibus talẽ mercantiã, de qua fuiſſet
lucratus certitudinaliter, ſi pec. habuiſſet
præmanibus, & quia pecuniam non habuit
non potuit emere, uel alio modo ſimili po
teſt cõſtare, qđ ſi habuiſſet illã pecuniã lu-
cratus fuiſſet, & idem in intereſſe damni
emergentis, uidelicet qđ ipſe indigni dicta
pec. & quia non potuit habere tpe conuen
to coactus fuit capere ad cambium, ut ſuo
neceſſitati ſubueniret, & pro uſuris ſoluit
10. & iſte modus probandi intereſſe eſt ap
probatus per Iac. regium cõſ. Neap. & teſta-
tur Affl. in dec. 20. ei ſequitur Aymo Cra.
in conſ. 89. nu. 4. & hoc caſu bene põt peti
ſcd̃m Dec. in d. conſ. 116. n. 5. in cã Aluiſij.
† Sed in aliis caſibus poteſt peti, & debetur
40 intereſſe (ut in lucro, & cõſiſtit in partu an-
cillæ uel in fœtu pecoris) ut l. ſi ſtip. & l. ui-
deamus, ff. de uſu. & l. filius. §. 1. ff. de uerb.
obli. Item in lucro quod conſiſtit circa rẽ
puta circa augmentum & extimationẽ, p-
tii, quia rex plurimũ valuit a tẽpore moræ,
nã tale intereſſe pariter peti poteſt & debe
tur. l. vinũ, ff ſi cer. peta. l. in hac. ff. de tritic.
ſecũdum Gul. de Cun. in l. 1. C. de ſen. quæ
pro eo, qđ int. & ſequit Cyn. in l. iſtam. &

41 ibi Sal.in 22.op.eo.tit.† Item qñ agitur a-
ctione perſonali,& reus conuentus eſt con
tumax actor mittitur in poſſeſſionem cau
ſa rei ſeruandæ pro menſura debiti in bo-
nis ipſius,ut tedio effectus cõpareat, & ſic
miſſus non dr̃ poſſidere,ſed de detinere,ſed
qñ reus eſt cõtumax in actione reali,actor
mittitur in poſſeſſionem rei petitæ, & eſt
verus poſſeſſor, verum cõparente reo inf.
an. & purgante contumaciam reuperabit
poſſeſſionem,ut habetur in conſt. inci.rei
vend.& ibi p Affl.& elapſo anuo efficitur
verus & perpetuus poſſeſſor,nec poterit vl
terius contumax recuperare poſſeſſionem
ſuam,licet poſſit agere rei uendicatione,l.
44 conſentaneũ.C.quõ & qñ iudex.† Item in
actione perſonali ſi reus eſt contumax, &
& ob id miſſus eſt actor in poſſeſſioné bo
norum rei pro menſura debite declarati ex
primo decreto,& perſeuerat in contuma-
cia per annum ut efficiatur poſſeſſor illo-
rum bonorum, vel ut uendantur illa bona
requiritur ſcd̃m decretum iudicis,licet per
ſacras prag.relatione,& reo in eius cõtuma
cia,minus tp̃s q̃ annus ad interponendum
ſcd̃m decretũ ſtatuatur,ſed ſi agitur actio-
ne reali non requiritur interpoſitio ſecun-
di decreti,ut p Affl.in d.conſt.rei uend ca-
tione,alias uero dr̃ias,quæ ſunt inter actio
nẽ realem,& perſonalẽ uide per tex.in d.cõ
43 ſti.per Affl.† Nec in audiendis his oĩb. in
que legendis actionum uarietatib. torpeat
auditoris animus. Si quidem actionib. lis
inſtituitur inſtituta dirimitur,pecunia q̃ri
tur,quæſita ſeruatur,perdita recuperatur,
iniuria illata propellitur,quare,quia (ut di
xi) actio perſonalis idem eſt, ꝙ earũ actio-
num,quæ ex contractibus deſcẽdunt, aliæ
rebus informantur,aliæ uerbis, aliæ literis
aliæ conſenſib. Item earum aliæ ſunt quib.
præciſè intenditur oportere dari, uel fieri,
& hæc ſunt propriæ conditiones Aliæ ſunt
quibus non præciſè agitur ſed, & ſub alter
natione intenditur,ut fiat uel detur aut in
tereſſe præſtetur,ut in uendicatione, loca-
tione,& ſimilibus,conditionum autẽ plu-
res ſunt ſpecies,alia n.eſt incerti cõdõ,alia
certi,alia indebiti,alia quæ triticaria appel
latur,alia ob cauſam,alia ob turpẽ cauſam
alia furtiua,alia ex lege & alia eſt cauſa.
44 † Conditio in certi in tribus caſibus ſibi
locum uendicat puta, ego credens me tibi
debere decẽ,quę in rei ueritate non debe
ea tibi promiſi,demum cognito, ꝙ ea ti
non debeo,& ſic ſine cã promiſi ſuccur
tur mihi per conditionẽ incerti quæ, &
ne cã appellatur,per quam poſſum conc
cere liberationem ab illa obligatione,&
rit forma agendi,conqueror ego T a.que
ſine cã tibi decem promiſi,idcirco peto
condẽnari ad me liberandũ a dicta oblig
tione,& ad dãdã eam pro rupta, & caſſ
& hæc forma agẽdi ponitur p Ang.in l.
ſine,ff.de cond. ſine cau.ubi eſt tex. form
lis de hoc,uel ego te habebã obligatum a
decẽ liberaui credens te mihi ſoluiſſe,cor
petit condictio incerti,per q̃ petã te repor
45 in priſtinam obligationẽ.† Et primo ſiqu
dem mõ poſſum præuenire creditorẽ me
ut caſſetur,& annulletur præfata promiſ
ſio,in cuius materia plura iura municipa
lia in regno emanata ſunt, q̃ refert aucto
noſter infra in octauo actu qui ſucceſſiu
ſequitur in iudiciis nu. 8. Secũdo uero mi
recta uia poſſum agere ad decem, & ſi op
ponatur de liberatione replicabitur, quod
ſine cã liberatio facta fuit,uel recta uia ag
põt,ut ille reducatur in priſtinam obliga
tionẽ,qd̃ liberatio illa habeatur pro nõ fa
cta,tanq̃ ſine cã,nam & ſi exceptionem ue
lo proponere,poſſum præueniendo cauſa
intentare principaliter agendo, ſecundum
Abb.in c.ſi quis contra.de for.comp.in t.
non & ibi Fel.& Bart.in l.ſocietate.§.arbi-
trorum,ff. pro ſo.& Ale.in add.ad Bart.in
l.ſi contendat,ff.de fideiu.& Bart.in l.cum
hi,ff.de tranſ. tertio modo datur cõdictio
incerti,loco conditionis furtiuæ,q̃ non ni
46 ſi dño datur,l.1.ff.de cond.fur.† Eſt,& alia
ut dixi,quæ certi conditio nuncupat̃, quæ
generalis eſt ex cõi cã competens, ex qua
certum debetur ſiue ex cauſa contractus,
vel quaſi,ſiue ex cã maleficii,uel quaſi.l.cer
ti conditio,ff ſi cert.pet & dr̃ certum debe
ri.& peti,quando quid,quale,quantove ſit,
quod petitur apparet.l.ſtip.ff.de verb.obl.
Item dr̃ certum, cuius ſpecies uel quanti-
tas,nomine proprio vel digito demõſtra-
tur,ſiue aliquibus uocabulis,quæ uice pro
prii nominis fungantur.l.certũ.ff.ſi cer.pe.
eſt quoque certi condõ duplex altera, quæ
triticaria uocatur,qua petitur quælibet res
ſiue in re,ſiue in menſura,uel pondere con
ſtet,ſiue mobilis,ſiue immobilis ſit, exce-
pta

pta pecunia innumerata, l. 1. ff. de cond. tri. & datur non ſolum ratione dominij. Imo etiam ratione poſſeſſionis, l. 1. & 2. eo. ti. datur aũt contra eum, qui debet ſpeciem quã cunque. & contra eius hæredẽ, non diſtincte a cauſa nec rẽ. Alte. n. ſtat in nomine ſui generis, & uocatur certi conditio, & de ijs hactenus. Pet. Foll. V. I. D.

47 † Quid autẽ ſit neceſſe deduci in iudicio perſonali, & quid in reali? Dic quod in iudicio perſonali principaliter agens debet habere reum obligatum, ex qua obligatione oriatur actio. l. an eãdem. §. actiones, & ibi Bar. ff. de excep. rei iu. alias agens ſine actione repelleretur a limine iud. le. ſi pupilli. §. uideamus. ff. de neg. geſt. & no. in l. ubi pactũ. C. de tran. ſic ergo producens libellũ in actione perſonali, debet talem cauſam aſſignare, ex qua appareat, qđ reus ſit obligatus l. 2. §. circa. & ibi gl. ff. de doli exce. ubi eſt illa glo. quę dicit libellũ non procedere ſi dicatur, peto decem, quia Rex eſt in Frãcia, quia iſta cauſa non prǽſupponit obligationes rei, & habetur in §. ſic itaque inſt. de act. In iudicio uero reali, ſi loquimur de rei uendicatione, duo tantum extrema ſunt deducenda, & probanda. Primũ. l. dominium ex parte agentis. Secundum, poſſeſſio ſiue detentatio ex parte rei conuenti. His duobus probatis, obtinet agens. l. 1. C. de alie. in d. mut. cau. fa. & in l. 1 rẽ. & l. officiũ. ff. de

48 uend. † Qualiter autẽ debeat probari dominium in rei uendicatione? Dic ꝙ debet

K probari directo & K eſt difficilis probationis, quia nõ ſolum debet probari de titulo, ſed eſt neceſſe probari de dñ o ſuis actoris alias non obtinet, ſecundum Alex. in conſ. 98. col. 3. in 2. vol. & in conſ. 1. col. 1. in 4. volu. & habetur in deciſ 40. conſi. Neap. in 1. col. de quo uide per Bar. in leg. quidam in ſuo, ff. de conditio inſtitut.

49 ADDITIO. † Debet enim dominium probari per tales actus, qui de iure neceſſario concludãt dominium ſibi competere, et ꝙ tales actus & media non poſſint aliud ſignificare, niſi dominium actori compatere ita quod ſint uniuoca aliud quam dñium non importantia, & non æquiuoca dominium, & aliud ſignificãtia, hic dicebat Pau. de Caſt. in cõſ. 238 inc. uiſo teſtamẽto Ambroſii. vlt. col. quod dominiũ uolare nõ debet per area, & alibi conſi. 330. inc. in cauſa morã per dominã Doroth. i. co. dicit, quod dñium non debet nec ſtare põt in pendenti eſt ratio, quia probatio non concludit per poſſibile, imo concludere debet per neceſſe, adeo quod probatio neceſſario non concludens, nedum non reuelat, ad d. leg. non hoc. C. unde legi. ſed nec facit aliqualiter rẽ debi tam de iure, uel de facto, ſecũdm Bald. in

50 l. 1. C. de bo. poſ. ſecundum tab. † Et ideo non ſufficit in reali actione probare, quod rem emit, precium ſoluit, & res ſibi tradita fuit niſi probet talem rem uenditori, a quo cauſam habuit pertinuiſſe iure dominii, ꝑ talia media, quę dominium, & nõ aliud de neceſſitate concludant, ſecundũ gl & Bart. in l cũ res. C de prob licet prędicta iura ſufficeret ad probandũ quaſi dñium actione publiciana, ut in § ſed iſti quidem, inſt. de act. ſed non ſufficiunt in rei uendicatione ad dominum, ſeu rẽ ratione dominii obtinẽdã, ſecundum gl. Pet. Cyn. Iac. But. Ioan.

51 Fab. Bar. & Saly. in d. l. cum res. † Hinc eſt quod eccleſia, quæ ſumme priuilegiata eſt, agens rei uendicatione neceſſe habet probare clare dominium, quia ei non ſufficeret titulo acquiſitionis, niſi probaret auctorem ſuum a quo cauſam habet, uerum dominũ fuiſſe, ſecundum Bar. in l. ſic. § ſi mihi. ff. de leg. 1. & ibi Ale. & Bal. in l. ſiue autem. §. ſit

52 duob. ff. de pub. in rem actio. † Nec ſufficit probare rem, quam petit aliquo tẽpore tenuiſſe, & poſſediſſe cum ſua, ẽt ſi cum illa poſſeſſione de præterito concurreret fama vicinæ quod res erat ſua ſecundum Bar. in l. quidã in ſuo ff. de cond. inſt. & Ale. conſi. 10. in 4. vol. & Bar. & Bal. in l. rem quæ nobis. ff. de acq. poſ. etiam ſi probaretur, quod

l rẽ locauit, arrẽdauit, vel in emphyteuſim tradidit, & tanquam de re ſua diſpoſuit per tex. iuncta gl. ſuper verbo locauiſſe in c. cũ venerabilis de rel. dom. etiam ſi probaretur

m cenſus ſolutio quia cẽſus ſolutio aut m pẽſionis dominium non probat, nec poſſeſſionẽ, ſecundũ gl. ſuper uerbo unam procurationem in c. bonæ memoriæ. de app. & ibi Panorm. & late dicam in tract. de cenſibus.

53 † Nec etiam ſufficit probare, quod auctor agentis, ſeu eius præceſſor, aut uenditor, uel donator a quo cauſam habuit rem illã tenuit pacifice, & poſſedit tanq̃ ſuam, fuitque tentus publice & notorie reputatus dominus, q̃ diu uixit, ẽt ſi cõcurreret fama

viciuę,quod erat dñs ſecundum Abb. in c.
cũ ad ſedẽ de reſt.ſpol. Bal. & Ang.in §.ſit
itaque diſcretis.uerſ.quęro 2.inſt.de act. &
etiam ſi eccleſia prædicta omnia probaret
nõ obtineret ſecundũ *Bar.* in l.legata.ff. de
adi.leg.& de prędictis formaliter habes p
Cul.de bene.in rep.c.Rainutius in uerſi.&
uxoris nomine ad eccleſiam,num.451.fol.
54 mihi 129.† Et in quantum ſupra dixerim
per contractum locationis, aut per cenſus
ſolutionem non probari dñium,dicit Bar.
in l.ad probationẽ.C.loca,quod hoc proce
n dit,niſi quando concurrunt *n* alia inditia,
pro quo faciunt dicta per Iaſ.in l.283.col.
C.de iur.emp.& per Soc.cõſ.98 4.colu.1&
in conſi.266.4.co.& conſ.187.2.co. prout
refert,& ſequitur Caſſ.in conſu.burg.in ti.
des iuſtices,& droict.deicelles rub.1.fo.25.
n.1 & an per ſolutionem cenſus,ſeu penſio-
nis quo ad eccleſiam probetur dñium dire-
ctum,uide *Ab* in conſ.74.inc.Ciues quidẽ
Senenſes.1.lib.& uide Guid *Pap.* in deciſi.
272.& Rom.in conſi.126.& dicam plene
55 in d.tract.meo de cenſib.† Probabitur do-
o miniũ præſumptiue *o* per extimum,ut dicit
Bal. in l.ſi pater.C.de act.emp.per illum te.
& ibi idẽ *Bal.* in l.quidam in ſuo.ff.de cõd.
inſt.& late per Soc. in d.conſi.& Caſſa.ubi
ſupra,an contra tertiũ probetur dominiũ
per extimum,uide Aym.Craue.in tract.de
56 ant.temp.1.parte.nu.135.† An probetur
dñium per uerba enunciatiua contractus
emiſſa propter aliud,ſi principaliter diſce
ptetur de ipſo emãcipato inter eaſdem par-
tes,& quid in antiquis, uide plene per Ay-
mo.Crauet.in tract.de antiquitate temp.1.
57 parte,nu.58.& 59.cum ſeq.† Item probať
p dominium p *p* famã in antiquis ſecundum
gl. in l.at qui natura §.cum me abſente. ff.
de neg.geſt.quam dicit ſingularem Ang.in
l.Titi.ff.quib.mo.pig.uel hypot.ſol. & idẽ
Ang.in d.§.cum me abſente,& Doct.in l.rẽ
quæ nobis.ff.de acq. poſ. plenius per Caſſ.
in conſue.Bur in tit.des iuſtices, & droict.
deicelles rub.1.nu.15.fol.25. pro quo om
nino uide Corn.conſi.304.col 3.uerſi. his
tamen non obſtantibus lib.3.ubi tenet cõ
trarium niſi aliis iudiciis coadiunetur, ſed
Dec.in c.14.col.extra de app.dicit, ꝗ cõis
opinio eſt cõtra Cor.ſed tu uideas concor-
dantias,& ueritatem per Aim.Gra.in trac.
de antiq.temp.n.302.1.parte fo.mihi 141.
& an ſufficiat fama ad ꝓbãdum dñium d
præſenti uide ibi nu.303.Pet.Fol.I.V.D
58 † In petitione uero hęreditatis, quæ ſimi
ter eſt actio realis,nõ eſt neceſſe probare
dominio auctoris,ſed ſufficit probare re
fuiſſe in bonis defuncti,ſecundum Bart.
Doc.in l.hæreditatis.C.de petit.hæred. p
59 tex.in l.& non tantum. ff.de pet. hær.† S
ſi loquimur de actione hypothecaria, tu
eſt neceſſe probare debitum, cuius uigo
res ſit hypothecata,& non habet neceſſe
bare actor dominium debitoris,ſed ſuffic
probarem rem fuiſſe in bonis, & de bon
debitoris,ita deciditur in deciſ.383 conſi
Neap.& per Soc.in conſ.134.co.1.in 1.u
et Pau.de Caſt.in conſil.168.in 2.uo.ui.q
quid teneat Bal.in l.rem alienam.ff.de pig
ac. Et de hac materia qualiter ſit agendum
q in actione *q* hypothecaria,uide Ale.in cõſ
183.co.2.in 2.uo.& conſi.108.in 5.uol. &
conſi.98.in 2.uol.& in dec.37.& 40. conſi
Neap. & iſte modus agendi, & probandi
debet ſeruari hodie,quando agitur aſſiſten
tia uigore inſtrumenti,maxime ſecundum
60 formam regiæ pragmaticæ.† An autẽ actio
pignoratitia, dicatur realis,uel perſonalis,
quilibet forte prima facie diceret quod eſt
actio realis,ſicut actio hypothecaria,dum
detur ad ipſam rem,ſcilicet ad pignus recu
perandum. Tamen ueritas eſt in contrariũ
,ſ.quod eſt actio perſonalis Pro hoc eſt tex.
formalis in l.fi.de diſtr.pig.& tenet Bart.in
rub ff.de pig.act.& de hac materia eſt gloſ.
magiſtr. in proœ.ſſorum.§.nos uero in gl.
in uerſicu. eaſdem,quæ ponit differentiam
inter actionem pignoratitiam,& hypothe
cariam,quia illa eſt perſonalis,& hæc realis
Item actio pignoratitia eſt duplex directa
& contraria. Directa datur debitori ad re-
cuperandum pignus,ſoluto debito,uel ali-
ter ſatisfacto,l.ſi rem.§.omnis.ff. de pign.
act.Contraria uero competit creditori,quã
do fuit deceptus in pignore, & datur con-
r tra debitorem *r* ad intereſſe, & ſemper eſt
perſonalis,l.1.in fi.et l.tutor.§.contrariam
et ibi Bar.ff.de pig.act. Hypothecaria uero
ſemper competit creditori,tam ad rem im
mobilem,ꝗ̃ ad pignus rei mobilis,et datur
in rem,l.pignoris.ff.de pig.et l.pignoris,et
ibi gl.de pig.et l.eos.Cod.qui pot.in pign.
hab. Quo ad actionem.n.hypothecariam nul
la eſt differentia inter pignus,et hypotheca

causa

tã, l. res hypothecæ, in fi. & ibi gl. ff. de pig. & eſt gl. no. in l. ſi fundus, §. in uendicatio-
61 ne. eo. tit. † Vltimo quia ſum pollicitus tã gere hic illã qu. de qua eſt magna parietas inter docto, ſ. an petitio ſ hæreditatis dicatur mere realis, uel in rem ſcripta, Dico, ꝙ uera, & magis cõis concluſio eſt, ꝙ eſt mere realis, ut tenet Iaſ. & cõiter Mod. in rub. ff. ſi cer pet. & in §. quædam, inſti de act. ꝑ l. ſi autem, §. ſed, et is, ff. de rei uẽd. et tenet Bar. in l. ſed ſi l. §. petitio, ff. de pet. hær ſ Cõtrarium tenet gl. in rub ff. ſi cer. pe. quã ibi ſequitur Al. e. ſ. ꝙ ſit in rem ſcripta, per tex. & in d. § petit. & hanc opi. tenet Bal. ꝓ illo tex. in l. hæreditatis. C. de pet. hær. Ego aut in hoc conſidero, & puto, ꝙ in pũcto iuris opi. gl. et Ale. in d. rub. ff. ſi cert. peta. ſit uenior, & magis ſuſtẽtabilis. Et præſuppono ꝙ ad hoc, ut actio dicatur perſonalis in rẽ ſcripta duo copulatiue requirunt. Vnum ſcilicet, qđ oriatur ex contractu, uel quaſi maleficio, uel quaſi ſecundum requiſitum eſt, ꝙ detur cõtra quẽlibet poſſidẽtem, ut
62 no. gl. in l. 3. §. eſt aut, ff. ad exhib. † Sed petitio hereditatis oritur ex quaſi contractu quod probo, quia non datur niſi hæredi, qui adiuit hæreditatem, ſed eo ipſo, qđ hæres adit hæreditatem, cenſetur quaſi cõtraherentum debitoribus, & creditorib. hæreditatis. l. apud Iulianum. §. ſi ff. ex quib. cau. in poſſ. ead. ꝙ l. ex maleficiis, §. hærẽs. ff. de actio. et ob. & ibi not. unde is, qui intentat petitionem hæreditatis, eo ipſo quod adit hæred. tatẽ, quæ aditio in ſolo animo conſi. l. gerit et ibi Bar. ff. de acq. hær. cenſetur quaſi contrahere cum eo, quã uult petitione hæreditatis conuenire, et propterea hoc reſpectu põt dici perſonalis & quia tranſit contra quemcunque poſſidentem, pro hærede, uer. pro poſſeſſore, l. regulariter, ff. de pet. hæred. hoc reſpectu poteſt dici in rem ſcripta. Non obſtat. d. l. ſi aut. § ſed & is. ff. de rei uendi. quia licet ibi dicatur, qđ eſt in rem, non tñ ꝑ hoc ſequitur, quod ſit mere realis, cum poſſit ex ponti in re ſcripta, ut dicit in ſimili text. in l. metũ. §. cũ aut. ff. qđ metus cauſa maxime cum, hẽamus text. expreſſum in d. l. hæreditatis, q dicit quod eſt actio perſonalis miſta, & iura debẽt in nbus concordari, l non eſt nouum. ff. de l. Minime obſtat, quod dicit Bar. in d. §. petitio, dũ dicit, ꝙ eſt realis, tñ præſtationes perſonales ueniunt officio iudiciis deſeruienti illi actioni reali, quia hoc eſſet deſtruere tex. in d. l. hæreditatis ibi, cum miſtæ perſonalis actionis rõ hoc reſpondere compellat, &c. ubi probatur, ꝙ in petitione hæreditatis eſt admiſta actio perſonalis. Ergo non ueniunt officio iudicis, ſed iure perſonalis actionis, cũ non ſit recedendum a ꝓprio ſignificatu uerborũ, i. non aliter. ff. de l. 3. ſi quis tñ uelle tenere cõem opi. quod ſit realis, poſſet ſe fundare, quia petitio hæreditatis eſt ius uniuerſale, in quo poſſunt eſſe reales, & perſonales præſtationes tamẽ omnia iſta faciunt unum corpus, & ſic vnum ius uniuerſale, ꝙ appellatur hereditatis, l. nihil, ff. de uer. ſig. q̃ hæreditas reſpũ iuris uniuerſalis eſt quid in corporale, vt inſtit. de reb. corp. & incor. §. 1. unde is, qui in teneat petitione hæreditatis, dicit ſe hẽre ius in illo re incorporali, & ſic in illo iure uniuerſalis, merito dicitur actio realis, q a datur ad rem licet incorporalem, unde licet ueniant præſtationes perſonales in ea, tñ ueniunt acceſſoriæ, tanquam incluſæ in corpus uniuerſalem, & eſſet inconueniẽs, quod actio ſumeret denominationẽ a ſuo acceſſorio, & hoc expreſſe probatur ex d. §. petitio ubi dicitur, ꝙ petitio hæreditatis licet ſic in rẽ. & ſi præſupponit hoc eſſe principale hẽt tñ quoſdam perſonale, præſtationes. ſ. eorum q̃ a debitorib. ſunt exacta, &c per illa uerba pater, ꝙ ueniunt
63 acceſſoria in conſequentiam. † Non obſtat. d. l. hær. C. de pe hær. quia debet intelligi, & diſtingui per d. §. petitio l ſed & poſteriores. ff. de leg. ſ. quod hñr ad miſtæ perſonales præſtationes, acceſſoriæ tamen, ut ſupra dixi. Et pro hac opinio communi, eſt tex. in d. l. ſi autem. §. ſed is. ff. de rei uendi. ubi æquiparat rei uendicationem petitioni hæreditatis, & dicit utranque eſſe in rem. Rob. Ven. V. I. D.

ADDITIONES.

a Conuentus. Quid debeat reſpõdere. Reus quid actor, uide Iaſ. in §. omnium, nu. 99. inſt. de actio.

b Alienauerit. De cõi Ro. conſ. 270. Iaſ conſil. 41. li. 1. Cou. li. 1. prac. qq. c. 13. num. 6. & ſeq. Pet. Rauen. deci. Bononien. 48. n. 10. & 11. Duenas lib. 1. reg. uer. iur. reg. 42. in 3. limit. Par. in ſi. dilecti, nu. 11. & ſeq. extr. de exceptio.

c Actionem. Et quæ ſit utilis actio, & quæ directa, uide Duaren.lib.2. diſput.anniu.ca. 8.in fin.

d Superficiario. Arius Pinell.in repet.l.1. C. de bon.mater in 3.par.nu.66.& ſeq.

e Aleretur. Rom.conſi.284.Couar.lib.1. uariar.reſol.c.34.nu.4.& 6. Competit ēt uenditori dicta actio in rem utilem. Cou.ubi ſup.in li.3.c.6.nu.3. Tiraq.in lib.2.de retract.§.1.gl 7.nu. . Ex iuramento etiam competit ei, qui ante præſcripſerat Coua. in 3 par.relect. C.quamuis in initio nu.4. de pac.in 6.

f Dicitur.Coraſ.li.4.miſcel.c.7.& li.6.c.5.

g Naturales. Qui ſint fructus naturales, qui īduſtriales,& quo pacto eos lucrifaciat bonæfidei poſſeſſor,& econtra,uideas Dida. Couar.li.1.uaria.reſol.c.3.nu.6.& ſeq.Coraſ.li.5.miſcell.c.9.Bar.conſi.125.li.1.ubi bene additur.Aret.ar.160.

h Intereſſe. Intereſſe quomodo probetur,& qualiter ſententia ſit formāda,uideas Cag. in l.quatenus,ff.de reg.iur.

i Tradit. Summa Ang.in uer. vſura,nu.16. ver.quid de illo ibi idem dic Grat. conſil. 56.nu.6.li.1.Rui.conſi.92.nu.3.lib.5.Late in iſta materia plot. repet.l. ſi quando, nu.468.& ſeq.C.unde ui,& per totam leg. in materia intereſſe.And. de Alferiis conſi.60.nu.52.

K Difficilis.Bello.li.1.ſupp.iur.c.8. nu.3.

l Locauit.Affl.dec.331.nu.7.Pariſ.conſ.17. nu.25.lib.1.Grau.conſi.157.

m Penſionis. Si locatio & penſionis ſolutio ſimul inuētæ ſunt, poſſeſſio probatur. Bello.conſi.21.nu.9.Affli.deci.225.

n Indicia. Quia dominium poteſt probari ꝑ inſtrumenta,& alia inditia,Pariſ.conſ.104 nu.102.& ſeq.lib.1.

o Extimum.Io de Amic.conſi.121.talia ſunt uerſi.unde ſe offert plot.in repet.l. ſi quando nu.28.C.unde ui.

p Famen in antiquis.Cur.iun.conſi.17.Marſil.ſing.505.& etiam dominium antiquiſſimum probat Dec.conſi.42.col.2.de cōi. Vin.in tract.comm.opin. in 2.parte opin. 109 fama.

q Hypothecaria. Agens hypothecaria,quid probare debeat Iaſ.in §.item Seruiana n. 8 inſt.de actio.ponit Alexan.conſi.132. & 133.li.2.& lib.5.conſi.18 & in hac actione qūo ſit formandus libellus, quomodo concludendum,& quomodo formetur ſententia,uide Couar.li.1. uar.reſol.cap.8.in prin.And.de Alfer.conſi.54.nu.2.

r Ad intereſſe. Bellon.lib.2.ſupp.iur.cap.14. nu.4.& iſte actiones contrariæ,& directæ, cur ſic dictæ ſint,ponit Coraſ.li.6. miſcel. cap.6.

s Hæreditatis.Couar.lib.1. prac.qq.cap.12. prin.& per totum.

t Contrarium. Cum hac opinione ēt tranſit Nic.Bello.li.2.ſupp. iur.c.3.& 4.

Ludouicus Alferius.

Iudiciorum IV. diſtinctio.

1 *Iudicium aliud uniuerſale aliud generale, & aliud particulare.*

2 *Differentia, quæ ſit inter iudicium uniuerſale,& generale.*

3 *Societas quid ſit.*

4 *Societas quadrupliciter contrahatur.*

5 *Societas tacita quando et inter quos contrahitur,& nu.6.7.8.9.10.11.12.& 13.*

14 *Secus ſi fecit maiorem impenſam, quam alter,an in diuiſione repetat.*

15 *Socius qui habebat maiorem familiam, quam alteram debebat habere maiorem partem.*

16 *Socius qui habuit plures filios qui operantur, & an debeat habere maiorem partem.*

17 *Frater ſi negociatur de pecunia communi, an id quod lucratur, teneatur communicare.*

18 *Societas nunquid licite contrahatur, ut unus ponat operam alter pecuniam.*

19 *Socij an poſſint paciſci, ut unus habēt duas partes lucri & damni et alter tertiam.*

20 *Paciſci an poſſit inter ſocios, quod capitale ſit ſaluum.*

21 *Pactum an ualeat, ꝙ unus ſociorum habeat duas partes lucri,& tertiam damni.*

22 *Pactum ut unus habeat tres partes lucri, alius quartam,an ualeat.*

23 *Socij, quorum unus poſuit capitale alter operā tantum,et capitale perdatur an damnum ſit commune.*

24 *Socius proficiſcens ex cauſa ſocietatis an extrahat ante omnia expenſas itineris.*

25 *Societatis ſignum an remaneat panes ſuperſtites in ſocietate.*

26 *Societas initia ut duret qnquēnio,& uxr i...*

poſue*

poſuit capitale alter operam, an ſit prima anno perditum ſit capitale, debet cogi ad ponendum aliud.

27 *Societas contracta ad commune lucrum, et de lucro ita quod debeat infra menſem reddi ratio an ſit reddita an ſit infra menſem audiatur.*

28 *Socius, an teneatur conſocio reddere rõnem de geſtis, & adminiſtratis, & quid ſi non reddit rationem ad quid teneatur, n. 29.*

30 *Vendita res communis an cenſentur de uoluntate ſociorum, & quid ſi dicatur rem pluri precio uendita. & nu. 31.*

32 *Pater ſi dedit pecuniam filio, ut ex ea lucretur an lucrata per filium communicetur alijs filijs.*

33 *Ceſſio occaſione ſocietatis an ducatur ex cauſa neceſſaria.*

34 *Socij diuidentes ſocietatem, qualiter conſer uabuntur in omnes a contractib. nitis.*

35 *Lucrum inter ſocios qualiter diuidatur, ſi nihil ſit de eo conuentu.*

36 *Aequaliter inter ſocios an conſideretur nedum reſpectu numeri pecudum ſed & bonitatis.*

37 *Emptio & uenditio, quando dicatur perfecta & nu. 40. 41. & 45.*

38 *Emptio qualiter ſolo conſenſu perficiatur, & nu. 39.*

42 *Venditio an intelligatur facta per hæc uerba uidelicet, uoi me uendere il tuo cauallo ſi ille dixerit che ſi, & che ne uolea cento fiorini & ille dixerit chende uolea dare cento fiorini bolognini, & ille dixit tu mei has inteſo.*

43 *Emptorum quis præferatur ſi unus emit a domino, altera diſcipulo.*

44 *Venditio an ualeat ſi dicatur uendo pro decem, & illo pluri quo Titius extimabis.*

46 *Fides de precio quando dicatur habita, & nu 47.*

48 *Emptio per teſtes qualiter probatur.*

49 *Arra facit rẽ deſinere eſſe integra, et quando & niſi pars ſe pœniteat, ultra duplicationem arrarum poſſit agi ad intereſſe, & nu. 50. & 51.*

52 *Emptio, & uenditio, quando dicatur perfecta in rebus, quæ pondere numero, uel menſura conſiſtunt.*

53 *Signantur facta in uigete uini an transferat dominium.*

54 *Periculum diminutionis, precij rei empta ad quem ſpectat.*

55 *Promittens tibi uendere, an ſi nolueris emere, tenearis.*

56 *Vendere mihi offerentem, an poſſem cogere ut uendat.*

57 *Venditio equo, cenſetur uenditus cum freno, & ſella.*

58 *Venditio equo ſi moritur infra triduum, an poſſit agere redhibitoria.*

59 *Venditor animalis ſi expreſſe proteſtatur ſe nolli tenere de uitijs, an nihilominus tenetur, & nu 62.*

60 *Emptor agẽs redhibitoria ſi pẽdente iudicio res eſt effecta ſana an iudicium procedat.*

61 *Vendeas rem pluri precio quam in conſilio fueris ſtatutum an uenditio ualeat.*

63 *Redhibitoria ſi in una tantum rehabuerit locum, & duæ res ſint uẽdita, an pro ambabus competat.*

64 *Venditio facta ad certam menſuram quæ non praſtatur an agatur quãto minoris.*

65 *Emptorũ meritũ qui præferatur, & nu. 66.*

67 *Emptorum ſi unus offert præcium & inſtat ſibi ut partem rei emptæ in communi, tradatur, an repellitur.*

QVarta principalis diſtinctio iudicio-
1 rum eſt. † Quia iudicium aliud eſt uniuerſale, aliud generale, & aliud particulare, iudicium uniuerſale, dr̃ illud, in quo agitur actione uniuerſali. prout eſt iudiciũ
2 petitionis hæreditatis nã hæreditas a continet uniuerſum ius l. nihil, ff. uer. ſig. Itẽ, iudicium dotis, nam ſimiliter dos cõtinet ius uniuerſale, ut no. *Bar.* in rub. ff. ſol. ma. col. fi. idem in peculio, & aliis ſimilibus. Iudiciũ generale eſt illud, in quo deducitur actio generalis, prout eſt actio tutelæ actio pro ſocio, & ſimilis, & ideo appellatur generalis, quia ſub una actione comprehẽdit plura capitula, puta adminiſtrationem uini, olei, frumenti, & aliorum negociorũ, ita declarat Spec. in tit. de actione, ſeu petitione, §. ſequitur, col. 2. uerſi. & not. & uer.
2 differt. † Quæ autem ſit differentia inter iudiciũ uniuerſale, & generale, ponit Spe. in d. uerſi. differt, & tangit etiam aliqua in d. §. ſequitur in prin. Et in effectu iudiciũ uniuerſale comprehendit unum corpus uniuerſum, quod plura iura habet ſub ſe. Generale uero comprehendit plura capitula ſeparata, & uide ibi plenius per eum

iudiciũ particulare eſt illud, quod comprehẽdit unã tm̃ rem prout eſt rei uendicatio, actio ex empto, ad unã rẽ, uel ex depoſito, uel ſimilis, ita hæc oĩa declarantur per Spe. in d §. ſequitur & ibi uide Rub. Ven. V. I. D.

ADDITIO. Exemplificat (ut uides) dominus Auctor hic iudicium generale inter alia in actione pro ſocio, & iudicium particulare in actione, ex empto, quæ quidem actionis ſunt in iudiciis frequentiores cæteris aliis, nihil tamen de eis dicit. Quare aliqua dicenda ſenſui, & primo in actio
3 ne pro ſocio. † Illud præ ceteris ſcire oportet quid ſocietas, & cuius naturæ. In quo tex. in leg. uerum, ff. pro ſoc. inquit ſocietatem eſſe quandam fraternitatem, ſed ſecundum Grãmaticos ſocietas eſt fortunæ, & periculi participatio, quæ fit cum ſocium ad aliquod negotium gerendum nobis adiungimus Ci. in Verr. Video enim per multa eſſe crimine, quorum ubi ſocietas cum uerte eiuſmodi eſt, ut item in accuſando attingere non audeas. Liu. 8. bell. Maced. decreuerunt renunciandum ſocietatem Acheis li. 1. ab ur. infida regni ſocietas nam ſocius ille proprius dici poteſt, qui pari cõſilio Spec. & periculo, rem aliquam cum altero aggreditur. Cic. 5. uerſi. nam ſocii putandi ſunt, quos inter res cõicata eſt, & inter negociatores quoque ſocii dñr, qui lucri damniq; te cõionem inierũt, Cic. pro q. 5. Roſc. qui ſociũ fallit, in uirorum bonorũ numero nõ eſt habendis, ſocietatis itaque coniunctio fortunarum etiã periculi cõionem importat, eiuſque naturæ eſt, ut partes ſint æquales, niſi aliud ſit dictum, nam agi, & paciſci põt ꝙ ad unum ſpectent duę partes lucri, ad alium tertia, ſi is q̃ plus debet habere plus contulit ſocietati, uel pecunię, uel operis, uel. nõ fuerit, ff. pro ſoc. alias ſecus dr̃. n. ſocietas quando lucra, & damna cõicantur, ſecundum Bar. in l. quis in prin. ff. pro ſoc. & ad prædicta quæ ſit natura ſocietatis? Vide Soc. conſi. 294. col. 7. uerſ. 5. & ultim. & quod pacta debent eſſe æqualia, alias nõ ualet ſocietas, ſcd̃m Soc. in conſ.
4 29. colu. 4. uerſ. 2. not. in 2. lib. † Illud prædictis prope eſt, quotuplex ſocietas contrahatur? & certe dupliciter contrahi ſocietatem inquit tex. inſt. pro ſoc. in princip. & l. con ſenſu, ff. de actio. & oblig. tacite uidelicet, & expreſſe. Item contrahitur ſocietas uniuerſorũ bonorum, & unius negociationis tãtum, l ſocietas cõtrahitur, ff. pro ſoc. de quo plene per Dec. conſi. 66. in 1. lib. 2. col. & ex hoc infert Bar. Soc. in conſi. 87. 16 lib. in ult. col uer. tñ in minime obſtantibus, ꝙ ad præſumẽdum cõtractum ſocietatis ſufficiũt actus qui ſolent fieri inter ſocios etiam ſi non inferant neceſſario ad inducendũ ſocietatem, exemplum ſm̃ eum ementes rem cõem pro indiuiſo, ait cõtrahere ſocietatem, l. nihil. ff. comm. diuid. & ibi Bar. & Bal. in l. cũ proponas. C. pro ſoc. & tamen cõſtat ꝙ talis actus fieri põt citra rius, & nomen ſocietatis, l. ut ſit pro ſocio act. ff. pro ſoc. Itẽ præſumitur contracta ſocietas ex librorum intitulatione ſociorũ, & ſi uis uidere quãdo, & ex quibus actibus uideatur contracta ſocietas, uide Bartol. in l. Tit. §. alter. ff. de adm. tut. & Ale. in conſil.
5 36. in 4. uol. † Cõſequen. eſt uidere nũquid tacita ſocietas intelligatur contrahi inter aliquos quorum alter tantũ negociatur alter uero non? in quo Barto. in l. ſi patruus. C. cõia utriuſ. iur. in fine dicit, ꝙ non uidetur cõtracta ſocietas, quia ille qui negociatur magis dr̃ donare q̃ ſocietatem cõtrahere l. 5. ff. pro ſoc. & hoc dicit ipſe procedere etiam ſi cõicantur lucra, quod & repetit in l. Titium, §. altero de adm. tut. cuius dicti rationem reddit, quia non uſ contracta ſocietas, ex quo alter qui nõ negociatur nihil ponit l. 1. in fi. ff. pro ſoc. At. Bal. in d. l. ſi patruus in fi. col. inquit, ꝙ etiam ſi alter nõ negociatur uſ contracta ſocietas, dummodo ille alter qui nõ negotiatur oĩa quecunque ſibi aliunde obuenerit ponat in cõmuni (puta ſi aliquid ſibi obuenit ex redditu præbẽdæ, uel ex donis, uel ex dote) ſicut dicimus de iis quorum unus negociatur in una arte, alter ſi quidem in alia, (ut puta unus in mercantia alter in aduocatione) & tñ lucra in ſimul cõferũt, & cõicãt, & iſtud dictum Bal. ſequitur Soc in conſ. 160. in 2. col. uer. ex factis autem in 2. lib. & ſic iudicio meo ut ſaluetur dictum Bar. dicẽdũ eſt eius dictũ procedere qñ alter qui nõ negociatus, nihil ponit in cõi, & ſic utrũque dictũ ſaluatur, & ſequitur dictõ Bal. Alex. in conſi. 49. li. 1. & refert. ita tenere Pet. de Anch. ĩ cõſ. 289. materia de qua q̃rit & ad hoc uide Soc. in cõſ. 192. in uer. circa. 2. q. in li. 2. & Lud. de Ro. in cõſ. 19 l. incip. cũ iſti fratres,

treslucra eis,& conſ.470.cũ iſti ſres.† Sed
ut perfecte ſciatur ueritas iſtius hæſitatio-
nis Bar.in d.l.ſi patruus ponit quatuor ca
ſus,quorũ primus eſt,qñ plures sũt fratres
quorũ alter eſt pupillus,alii maiores. Quo
caſu ſcdm eũ inter eos non uidetur cõtra-
cta ſocietas,l.ut in conductionibus,ff pro
Soc.ſequitur Ang conſulendo in cõſi.60.
in prin.& Bal.& Sal.ibid. & Pau.de Caſtr.
in conſ.183. ubi ponit qñ fratres mortuo
patre hẽnt fundicũ cõem,in quo ſe exerce
rẽt,& eorũ alter frater eſt in minor pupil-
lus & tñ ipſe ẽt ſe exercet in fundico,nã ẽt
iſto caſu non intelligitur contracta ſocie-
tas inter eos,& Lud.Ro.in conſi.182.inc.
omnipotentis Dei in caſu propoſito ꝑmit
tendũ,idem ſequitur Bar. Soc.in conſi.60.
in 2.li.in 4.col.uer.nec præmiſſis,& cõſ.
87.in 1.li.1.bene uerũ eſt,ꝙ idẽ soci.in d.
cõſ.160.in 5.col.uer.rñdetur, cõſuluit,qđ
ſtãte dicta opinione ꝓ uera põt reuocari,
b & b tacite cõtrahi ſocietas inter eos quorũ
unus eſt pupillus cũ tacita auctoritate tu-
toris ipſius pupilli puta,quia ipſo p̄ſente,
& uidente fuit pſeueratum in ſocietatẽ,&
fuerunt facti actus ſociales ex quib.infer-
tur ſocietas,& iſtud ẽt ſequitur Pau.in cõ
ſi.87.2.uol.& ſequitur De. in conſ.21 1.li.
in princ.de quo per Bar.Cæp.in conſi.40.
in cõſiliis ciuilibus,quod procedit opinio
Bart.de qua ſupra etiã ſi tractaretur de uti
litate pupilli,ſecundũ Bal. in l.cũ oportet
in princ in 3.col. C.de bon.quæ li.ẽt ſeq-
tur Iaſ.in l.1.C.qui teſt.fa.poſſ.num.6.ſed
in hoc contrarium tenuit Lud. de Rom.ĩ
conſ.453.viſa principali conſtitutione, &
ſequitur Soc.in conſi.160.in 2.lib,4 colu.
uerſ.ſed ad hanc,ubi dicit quod opi. Lud.
ſuſtentabilior eſt, cum pupillus poteſt ſi-
bi acquirere ſine auctoritatis tutoris.§.pu
pillus inſt. de inutil.ſtip. unde quod pupil
lus non poſſit obligari in eius fauorem
inductũ eſt,ergo aduerſus pupillũ intelli-
gi non dẽt ut dicit tex.in l.3.§.diuus,§.de
carb.edic.de quibus uide Caſſ. in conſil.
Burg.in tit.de ſucceſſione rub.7. fol.244.
nu.24.cum plurib.ſeq.& per Ro.in conſi.
413.n.8.uidetur igitur tenere Caſſ.in loco
de quo ſupra, quod ſi expedit pupillo,be-
7 ne intelligitur contracta ſocietas† In caſu
uero quo pupillus habuerit tutorem qui
cõicat aliis ſocii,et alii ſocii ipſi, uidetur
tunc inter eos licite contracta ſocietas, ut
ſupra dixi,& uř firmare Bal.in d.l.ſi patru
us in ult.col.& in l.mandatũ in 2.app.C.
8 mand.† Et ſi pater mãdet ĩ teſtõ, cõi noĩe
exerceri mercantiam,& negociationem ẽt
ꝙ unus ſit pupillus uidetur tunc cõtracta
ſocietas,ut eſt tex.in l.q negociationem in
prin.ff.dã.tut.& ita dicit Bald.in d.le.cum
oportet motus ꝑ tex.i d.l.q negociationẽ.
9 Sed in adulto qui exceſſit pupillarem æta
tẽ licet nõ habeat curatorem uidetur con-
trahi ſocietas,ut dixit do. *Ale.*in conſ.59.
in 1.uol.inc.maturę 4.col.& in conſil 32.
10 in 2.li.† Et ſimiliter ſi pupillus poſtquã ex
ceſſit pupillarẽ ætatẽ ſi habuit ratã ſocieta
tem manebit rata ſocietas et ualida eſt, ſe-
cundum *Ale.*in conſi.2 3 2. col.lib.2.& ſe-
quitur Iaſ.in d.l.qui teſt.fa.poſſ.ſed quan-
tus allegat Ale.in conſ.23. uoluit allegare
11 in conſ.36.in 4.lib.† Diuerſus tamẽ eſt ca
ſus cũ oẽs fratres sũt maiores natu, & neu
ter eorũ negociator, quia forte ſunt nobĩ
les,tunc.n.dicit Bar.qđ quamuis hæredita
tem paternã indiuiſam poſſideant,tñ non
præſumitur inter eos cõtracta ſocietas, ni
ſi expreſſe ſit dictum,& cum Bar. tranſeũt
Raph. Pau.de Caſ.& Ful. in d.l.ſi patruus
in pe.col.circa ſi.& ibi Sal. contrariã uero
opi.tenuit Bald.ibid. in pe.col.inquiẽs,ꝙ
licet nobiles non faciant mercantiã tamẽ
omnia quæ eis obueniunt dona, & ſalaria
& quaſcũque dotes conferunt, & cõicant,
uidetur ex iis inter eos contracta ſocietas,
& hãc opi.Bal.atteſtatur eſſe ueram Ale.in
cõſ.49.in 1.libro inc. maturæ ponderatis
& cõſi.36.4.li.& *Ang.*in conſi.112.incip.
Vanucius,ſed Phi.deci.in conſ. 21.in 1.li.
in antep.col.uidetur tenere opi.Bar.Iaſ.ve
ro in d.l.1.nu.7.Poſt relata opiniones cõ-
cludit quod facienda eſt regula ꝙ ſi ſunt
plures fratres maiores nata quorũ neuter
negociatur,mortuo patre quãuis hęredita
tem indiuiſam teneãt,nõ tamen inter eos
cenſebitur contracta ſocietas, & hoc mo-
do procedat opi.*Bar.* limitatur iſta regula
niſi interueniſſent,alii actus cões, & ſocia
tes licet non quæſtuarii nec mercantiles &
hoc modo procedat opin. *Bald.* & ſequa-
12 cium.† Alter diſſimilis caſus proponitur
quando unus negociatur alter uero mini
me,iſte ſiquidẽ cauſa dicat Bar.quod non
intelligitur contracta ſocietas,quod non
proce-

iudiciũ particulare eſt illud, quod comprehẽdit unã tm̃ rem prout eſt rei uendicatio, actio exempto, ad unã rẽ, uel ex depoſito, uel ſimilis, ita hæc oĩa declarantur per Spe. in d. §. ſeqtur & ib. uide Rub. Ven. V. I. D.

ADDITIO. Exemplificat (ut uides. dominus Auctor hic iud cium generale inter alia in actione pro ſocio, & iudicium particulare in actione, exem pto, quæ quidem actionis ſunt in iud ciis frequentiores cæteris aliis, nihil tamen de eis dicit. Quare aliqua dicenda ſenſui, & primo in actio

3 ne pro ſocio. † Illud præ ceteris ſcire oportet quid ſocietas, & cuius naturæ. In quo tex. in leg. uerum, ff. pro ſoc. inquit ſocietatem eſſe quandam fraternitatem, ſed ſecundum Grãmaticos ſocietas eſt fortunæ, & periculi participatio, quæ fit cum ſocium ad aliquod negotium gerendum nobis adiungimus Ci. in Verr. Video enim per multa eſſe crimine, quorum ubi ſocietas cum uerte eiuſmodi eſt, ut item in accuſando attingere non audeas. Liu. 8. bell. Maced. decreuerunt renunciandum ſocietatem Acheis li. 1. ab ur. infida regni ſocietas nam ſocius ille proprius dici poteſt, qui pari cõſilio Spec. & periculo, rem aliquam cum altero aggreditur. Cic. 5. uerſi. nam. ſocii putandi ſunt, quos inter res cõicata eſt, & inter negociatores quoque ſocii dñr, qui lucri damniq; ie cõionem inierũt, Cic. pro q. 5. Roſc. qui ſociũ fallit, in uirorum bonorũ numero nõ eſt habendis, ſocietatis itaque coniunctio fortunarum etiã periculi cõionem importat, eiuſque naturæ eſt, ut partes ſint æquales, niſi aliud ſit dictum, nam agi, & paciſci põt ꝙ ad unum ſpectent duę partes lucri, ad alium tertia, ſi is q̃ plus debet habere plus contulit ſocietati, uel pecunię, uel operis, url. nõ fuerit, ff. pro ſoc. alias ſecus dr̃. n. ſocietas quando lucra, & damna cõicantur, ſecundum Bar. in l. quis in prin. ff. pro ſoc. & ad prædicta quæ ſit natura ſocietatis? Vide Soc. conſi. 294. col. 7. uerſ. 5. & ultim. & quod pacta debent eſſe æqualia, alias nõ ualet ſocietas, ſcđm Soc. in conſ.

4 29. colu. 4. uerſ. 2. not. in 2. lib. † Illud prædictis prope eſt, quotuplex ſocietas contrahatur? & certe dupliciter contrahi ſocietatem inquit tex. inſt. pro ſoc. in princip. & l. con ſenſu, ff. de actio. & oblig. tacite uidelicet, & expreſſe. Item contrahitur ſocietas uniuerſorũ bonorum, & unius negociationis tãtum, l. ſocietas cõtrahitur, ff. pro ſoc. de quo plene per Dec. conſi. 66. in 1. lib. 2. col. & ex hoc infert Bar. Soc. in conſi. 87. 16 lib. in ult. col uer. tñ in minime obſtantibus, ꝙ ad præſumẽdum cõtractum ſocietatis ſufficiũt actus qui ſolent fieri inter ſocios etiam ſi non inferant neceſſario ad inducendũ ſocietatem, exemplum ſm eum ementes rem cõem pro indiuiſo, ait cõtrahere ſocietatem, l. nihil. ff. comm. diuid. & ibi Bar. & Bal. in l. cũ proponas. C. pro ſoc. & tamen cõſtat ꝙ talis actus fieri põt citra rius, & nomen ſocietatis, l. ut ſit pro ſocio act. ff. pro ſoc. Itẽ præſumitur contracta ſocietas ex librorum intitulatione ſociorũ, & ſi uis uidere quãdo, & ex quibus actibus uideatur contracta ſocietas, uide Bartol. in l. Tit. §. alter. ff. de adm. tut. & Ale. in conſil.

5 36. in 4. uol. † Cõſequen. eſt uidere nũquid tacita ſocietas intelligatur contrahi inter aliquos quorum alter tantũ negociatur alter uero non? in quo Barto. in l. ſi patruus. C. cõia utriuſ. iur. in fine dicit, ꝙ non uidetur cõtracta ſocietas, quia ille qui negociatur magis dr̃ donare q̃ ſocietatem cõtrahere l. 5. ff. pro ſoc. & hoc dicit ipſe procedere etiam ſi cõicantur lucra, quod & reperit in l. Titium, §. altero de adm. tut. cuius dicti rationem reddit, quia non ur̃ contracta ſocietas, ex quo alter qui nõ negociatur nihil ponit l. 1. in fi. ff. pro ſoc. At. Bal. in d. l. ſi patruus in fi. col. inquit, ꝙ etiam ſi alter nõ negociatur ur̃ contracta ſocietas, dummodo ille alter qui nõ negotiatur oĩa quecunque ſibi aliunde obuenerit ponat in cõmuni (puta ſi aliquid ſibi obuenit ex redditu præbẽdæ, uel ex donis, uel ex dote) ſicut dicimus de iis quorum unus negociatur in una arte, alter ſi quidem in alia, (ut puta unus in mercantia alter in aduocatione) & tñ lucra in ſimul cõferũt, & cõicãt, & iſtud dictum Bal. ſequitur Soc in conſ. 160. in 2. col. uer. ex factis autem in 1. lib. & ſic iudicio meo ut ſaluetur dictum Bar. dicẽdũ eſt eius dictũ procedere qñ alter qui nõ negociatus, nihil ponit in cõi, & ſic utrũque dictũ ſaluatur, & ſequitur dictũ Bal. Alex. in conſi. 49. li. 1. & refert. ita tenere Pet. de Anch. i cõſ. 289. materia de qua q̃rit & ad hoc uide Soc. in cõſ. 192. in uer. circa. 2. q. in li. 2. & Lud. de Ro. in cõſ. 191. incip. cũ iſti fra

tres,

g tres lucra eis, & conſ.470. cũ iſti frẽs.† Sed ut perfecte ſciatur ueritas iſtius hæſitationis Bar. in d.l. ſi patruus ponit quatuor caſus, quorũ primus eſt, qñ plures sũt fratres quorũ alter eſt pupillus, alii maiores. Quo caſu ſcđm eũ inter eos non uidetur cõtracta ſocietas, l. ut in conductionibus, ff pro Soc. ſequitur Ang conſulendo in cõſi.60. in prin.& Bal.& Sal. ibid. & Pau. de Caſtr. in conſ.183. ubi ponit qñ fratres mortuo patre hẽnt fundicũ cõem, in quo ſe exercerẽt, & eorũ alter frater eſt in minor pupillus & tñ ipſe ẽt ſe exercet in fundico, nã ẽt iſto caſu non intelligitur contracta ſocietas inter eos, & Lud. Ro. in conſi.182. inc. omnipotentis Dei in caſu propoſito ꝑmittendũ, idem ſequitur Bar Soc. in conſi.60. in 2.li. in 4. col. uer. nec præmiſſis, & cõſi. 87. in 1. li. 2. bene uerũ eſt, ꝙ idẽ soci. in d. cõſ.160. in 5. col. uer. uidetur, cõſuluit, qđ ſtãte dicta opinione ꝓ uera põt reuocari,
h & b tacite cõ trahi ſocietas inter eos quorũ unus eſt pupillus cũ tacita auctoritate tutoris ipſius pupilli puta, quia ipſo pſente, & uidente fuit pſeueratum in ſocietatẽ, & fuerunt facti actus ſociales ex quib. infertur ſocietas, & iſtud ẽt ſequitur Pau. in cõſi.87.2. uol. & ſequitur De. in conſ.21 1.li. in princ. de quo per Bar. Cæp. in conſi.40. in cõſiliis ciuilibus, quod procedit opinio Bart. de qua ſupra etiã ſi tractaretur de utilitate pupilli, ſecundũ Bal. in l. cũ oportet in princ in 3. col. C. de bon. quæ li. ẽt ſeqtur Iaſ. in l.1. C. qui teſt. fa. poſſ. num.6. ſed in hoc contrarium tenuit Lud. de Rom. ĩ conſ.453. viſa principali conſtitutione, & ſequitur Soc. in conſi.160. in 2. lib. 4 colu. uerſ. ſed ad hanc, ubi dicit quod opi. Lud. ſuſtentabilior eſt, cum pupillus poteſt ſibi acquirere ſine auctoritatis tutoris. §. pupillus inſt. de inutil. ſtip. unde quod pupillus non poſſit obligari in eius fauorem inductũ eſt, ergo aduerſus pupillũ intelligi non dẽt ut dicit tex. in l.3. §. diuus, §. de carb. edic. de quibus uide Caſſ. in conſil. Burg. in tit. de ſucceſſione rub.7. fol.244. nu.24. cum plurib. ſeq. & per Ro. in conſi. 413. n.8. uidetur igitur tenere Caſſ. in loco de quo ſupra, quod ſi expedit pupillo, be-
7 ne intelligitur contracta ſocietas† In caſu uero quo pupillus habuerit tutorem qui cõicat aliis ſocii, et alii ſocii ipſi, uidetur tunc inter eos licite contracta ſocietas, ut ſupra dixi, & uĩ firmare Bal. in d.l. ſi patruus in ult. col. & in l. mandatũ in 2. app. C.
8 mand.† Et ſi pater mãdet ĩ teſtõ, cõi noie exerceri mercantiam, & negociationem ẽt ꝙ unus ſit pupillus uidetur tunc cõtracta ſocietas, ut eſt tex. in l. q. negociationem in prin. ff. dã. tut. & ita dicit Bald. in d. le. cum oportet motus ꝑ tex. ĩ d.l. q. negociationẽ.
9 Sed in adulto qui exceſſit pupillarem ætatẽ licet nõ habeat curatorem uidetur contrahi ſocietas, ut dixit do. Ale. in conſ.59. in 1. uol. inc. maturę 4. col. & in conſil 32.
10 in 2. li.† Et ſimiliter ſi pupillus poſtquã exceſſit pupillarẽ ætatẽ ſi habuit ratã ſocietatem manebit rata ſocietas et ualida eſt, ſecundum Ale. in conſi.131. col. lib.2. & ſequitur Iaſ. in d.l. qui teſt. fa. poſſ. ſed quantus allegat Ale. in conſ.23. uoluit allegare
11 in conſ.36. in 4. lib.† Diuerſus tamẽ eſt caſus cũ oẽs fratres sũt maiores natu, & neuter eorũ negociator, quia forte ſunt nobiles, tunc. n. dicit Bar. qđ quamuis hæreditatem paternã indiuiſam poſſideant, tñ non præſumitur inter eos cõtracta ſocietas, niſi expreſſe ſit dictum, & cum Bar. tranſeũt Raph. Pau. de Caſ. & Ful. in d.l. ſi patruus in pe. col. circa fi. & ibi Sal. contrariã uero opi. tenuit Bald. ibid. in pe. col. inquiẽs, ꝙ licet nobiles non faciant mercantiã tamẽ omnia quæ eis obueniunt dona, & ſalaria & quaſcũque dotes conferunt, & cõicant, uidetur ex iis inter eos contracta ſocietas, & hãc opi. Bal. atteſtatur eſſe ueram Ale. in cõſ.49. in 1. libro inc. maturæ ponderatis & cõſi.36.4. li. & Ang. in conſi.112. incip. Vanucius, ſed Phi. deci. in conſ.21. in 1. li. in antep. col. uidetur tenere opi. Bar. Iaſ. vero in d.l.1. nu.7. Poſt relata opiniones cõcludit quod facienda eſt regula ꝙ ſi ſunt plures fratres maiores nata quorũ neuter negociatur, mortuo patre quãuis hęreditatem indiuiſam teneãt, nõ tamen inter eos cenſebitur contracta ſocietas, & hoc modo procedat opi. Bar. limitatur iſta regula niſi interueniſſent, alii actus cões, & ſociales licet non quæſtuarii nec mercantiles & hoc modo procedat opin. Bald. & ſequa-
12 cium.† Alter diſſimilis caſus proponitur quando unus negociatur alter uero minime, iſte ſiquidẽ cauſa dicat Bar. quod non intelligitur contracta ſocietas, quod non

proce-

procedit, ſi ille qui non negociatur ponit
oīa quęcunq. ſibi obueniunt in cōi, & in
hoc uideatis ſcripta Decii in cōſ. 23 in 2.
13 col.& dixi ſupra. † Inſuperque non obmit
tā aliū dari caſum in quo oēs fratres mor
tuo parte negocientur, & tunc abſque du-
bio oēs admittunt contractā eſſe ſocieta-
c tem, dicit tñ Bar. ꝙ cēſetur contracta c ſo-
cietas illius negociationes tantū. q̄ gerunt
& non aliarum quod quidē intelligit Bal.
in d.l. patruus in ult. col. procedere in acti
bus, & negociationibus uniformibus, ut
puta ſi oēs iſti fratres ad ſimul ĩgerūt mer
cantiam lanæ. Tunc.n. uerum eſt quod nō
uidetur cōtracta ſocietas niſi in illa nego-
ciatione, adeo quod ſi unus emerit fundū
nō eſſet cōis, licet emiſſet ex pecunia cui,
ſed in actibus difformibus, & uarietatem
habentib. credit Bald. quod oia bonorū in
telligitur contracta ſocietas, ſed opi. Bart.
ſequitur ſimpliciter Pau. in conſil. 66. inc.
attingam breuiſſime 1. lib. & Ale. in conſ.
72. in 4. lib. & idem Ale. in l. cum duob. §.
Papinianus, ff. pro ſo. de quo per Socin. in
cōſ. 162. in 2. li. uerſi poſtremo & in conſi.
191. incip. capio difficultatem uer. circa ſe
cundā, ſed ſi bene aduertatur opi. Bald. eſt
de mente Bar. in d.l. ſi patruus, & in §. alte-
ro, nec ipſe negat id quod dicit Bald. dum
dicit, quod ſi cōicant lucra unius negocia
tionis tñ illius, vī contracta ſocietas, quaſi
uelit quod ſi per eos fierent actus diſſimi-
les, q̄a non ſolū cōicant lucra in illa nego-
ciatione, ſed undecunq. obueniūt, & nego-
ciētur in plurib. reb non ſolū illius nego-
ciationis, ſed oīum bonorū, iure cenſetur
cōtra ſocietas, & iſtā limitationē Bal. uide
tur ſequi Lud. de Ro. in conſ. 291. & ſequi
14 tur Iaſ. in d. l. 4. † Sed illud conſequens eſt
uidere, nunquid ſi ſunt duo ſocii quorum
unus fecit maiorē impenſam quā alter in
domo, an in diuiſione poſſit hācimpēſam
repeteret, & negat Bald. in l. pen. C. de col-
la. bo. ut Iaſ. Ale. Fran. Cur. in add. & Ang.
in lec. Flor. diſtinguit, ꝙ aut ſunt ſocii om
nium bonorū, & bene dicit Bal. aut unius
tantū negociationis ſunt ſocii, & iſto ca-
ſu ſi unus ſociorū facit maiorum impen-
ſam quam alter pōt ab eo repetere per l. ſo
ciū qui in §. fi. & l. ſi unus § quid. ff. ꝓ ſoc.
Bar. C. ff in conſue. Burg. in tit. de ſucceſ-
ſiones. rub. 7. fol. 245. n. 17. ſequitur hanc
diſtinctionem, ſed eā limitat uno caſu niſi
impenſa q̄ fieret nō eſſet neceſſaria neque
d utilis ſocietati quia tunc imputabitur d in
parte illius ratione cuius facta eſt impēſa.
15 † Prædictis nō modica affine eſt, quod ſi
unus ſociorū habet magnam familiam, cū
alter eſſet ſolus, at ille qui habebat magnā
familiam habebat curā totius domus rei
domeſticæ, & familiaris, non dēt ex hoc
ſocius qui fuit ſolus habere maiorem par-
tē habita rōne ad expenſas factas per ſuū
ſocium in ſua familia, ſcđ m Pau. de Caſt.
in l. pe. C. de colla. quod & repetit in l. ſi pa
terno. C. de neg. ge. & idē ſequitur Iaſ. in d.
16 l. pe. n. 5. † Sed ſi duo ſint fratres mercato-
res, & negociatores quorum unus hēt plu
res filios qui tota die lucrātur. Alter uero
nō hēt filios ſi quæratur nunquid in diui-
ſione debebit habere maiorem partē ille
qui plures filios habebat, indubitanter eſt
reſpondendum quod ſi nō ſunt ſocii om-
nium bonorū debet haberi rō operarum
filiorū. & ſic plus debet habere, ſecundum
Ange. in l. ex duobus. ff. de neg. geſt. & idē
tenet Bal. in d.l. ſi. patruus in pe. q. & Bald.
in l. 1. in 11. qu. C. pro ſo. & ſequitur Iaſ. in
d.l. pe. in fi. ſed tu uide Ang. in conſi. 112.
in c. Vannucius qui loquitur in ſocii uni-
uerſorū bonorū, & cōcludit ꝙ habetur rō
operarū filiorū, pro quo uide Soc. in conſ.
3. col. 10. in 4. lib. & Ale. in conſ. 99. per to-
17 tū in 2. li. † Sed finge quod unus fratrum
de communi pecunia facit mercantiā ad
id quod lucratur ueniat cōicandum Bar.
in d.l. ſi patruus dicit quod aut gerit mer-
cantiā noīe proprio aūt cōi, ſi noīe ꝓprio
non uenit cōicandum, ſi non erat tutor al
terius fratris, ſi uero cōi nomine puta quia
intitulatio libri dicebat hic eſt liber mei,
& fratris, & iſto caſu cōmunicādū id quod
lucratur, & idem dicit Bal. & Sal. ibidem.
18 † Nunquid licite contrahatur ſocietas ut
unus ponat totam pecuniam, altero uero
operam tantum, dicendum eſt quod ſic tā
ſecundum ll. quam ſecundam canones l. 1.
C. pro ſo. & l. 5. ff. eo. tit. & in c. per ueſtras
de don. inter uir & uxo. & Bald. in d.l. 1 C.
pro ſoc. & ſi non erit dictum, pro qua par
te debeat lucrū, & damnum diuidi intelli-
gitur tamen quod æqui portionibus diui-
e datur, adeo ꝙ lucrum, & e damnū debet eſ-
ſe cōmune, l. ſi nō fuerit, ff. pro ſo. & Bar. in
l. vnius.

19 l. unius. ff. eo. ti. † Sed an paciſci inter ſocios
poſſit ut unius ferat duas partes lucri, & dã
ni, & alter tertiã ſi ille qui plus habet, plus
cõfert ſocietati in pecunia, opere uel indu-
ſtria quod correſpondeat illi pluri? dicas
quod ſit, ut in l. ſi non fuerit in prin. & leg.
quod cum in ſi. ff. pro ſoc. alias ſi plus non
confert eſſe pactum illicitum, ſecundum
Azo. quem ſequitur Accurſ. in d. l. ſi nõ fue
20 rit. † Sed an paciſci liceat quod capitale ſit
ſaluum, & cũ ponenti reddatur, qđ lucrũ di
f uidatur? Bald. in l. 1. C. pro ſo. tenet *f* quod
non, & ſequitur ibi Sal. & cet. doc. & Hoſt.
in ſumma de uſur. & firmat do. Amb. de ui
gna in rep. c. ſalubriter de vſur. conc. 4. nu.
166. & hoc uerum eſt, ut tale pactum non
poſſit fieri per eum qui ponit pecuniã, ſed
bene fieri poteſt per eũ qui ponit operã, tan
tum, ſecundũ doc. ſed idem. Amb. ubi ſup.
concludit quod etiã iſto caſu ſi hic talis uel
let lucrum eiuſdem rei in qua nõ uult dam
num ẽt quo ad eum non licet, miror tamẽ
quod Gram. in conſ. 80. in ciuilibus teneat
quod ualeat pactum quod capitale ſit ſal-
uum & lucrum diuidatur, ſed Ro. in conſ.
500. in c. sũmarius quæſtioni. tenet tale pa
ctum nõ ualere quia capit uſuram, ſed ego
g teneo cum d. Gram. in caſu propoſitis *g* de
pecudibus, & ouibus, cum conſuetudo paſ
21 ſim admittant illum contractum. † Sed an
poſſit fieri pactum quod unus ſociorũ ha-
beat duas partes lucri, & tertiam dãni, uel
econtra duas partes damni, & tertiã lucri?
& dicas quod non ut eſt text. in l. lucius, ff.
pro ſoc. & concludit idẽ do. Amb. ubi ſup.
dicens, quod tunc ualeret tale pactum, ut
unus habeat tres partes alias quartam, uel
quintã, aut ſextam, ſi modo ille qui plus ha
bet plus ſocietate poſuerit, alias pactum
h eſſe *h* illicitũ & ponit Bal. in l. 1. C. pro ſoc.
22 † Item nõ ualet pactũ ut unus habeat tres
partes lucri alias quartã & periculum capi
talis ſit cõe, quia lucrum ſentiret pro trib.
partibus, & damnum ſentiret pro dimidia,
ut concludit doc. Amb. in d. c. ſalubriter in
7. concl. & ibi ẽt quærit, an ualeat pactum
ut ponẽs capitale habeat lucrum ad diſcre
tionẽ alterius ſocii, & dicit quod ualet ut
23 in 8. concl. † Quid enim ſi unus poſuit ca-
pitale pecuniæ, alter uero operã tñ accidit
quod capitale caſu fortuito deperditum
eſt an illud damnum debeat eſſe cõe, regu-
la eſt quod non ſecundum gl. in l. ſi nõ fue
rit, ff. pro ſo. licet teneat contrarium in l. 1.
C. eo. ſed primã opinionem approbat Bar.
in d. l. 1. & Ang. de Pet. in trac. de ſoc. in 12.
artic. rõnem reddit Bal. in d. l. 1. quia ſufficit
quod ille qui poſuit operã, ſuſtineat damnũ
i ipſorum operarum, & hæc eſt cõis *i* ſnĩa, ut
concludit do. Amb. in rep. d. c. ſalubriter in
12. conclu. nu. 174. limitatur tñ ſecundum
eũ iſta cõis opinio. Primo niſi per pactum
aliud eſſe conuentũ, quia ſeruandum eſſet
pactũ, de quo oĩno uideas Bar. Soc. in cõſ.
295. in 2. li. in 2. difficultate, ubi copioſiſſi-
me ubi tãdẽ cõcludere uĩ, quod dicere ſim
pliciter quod ualet pactũ quod dãnũ capita
lis ſit cõe, & dicere quod nõ ualet sũt falſiſ
ſima, ſed iudicanda ſunt prout ipſe ibi cõ-
ſiderat Bal. uero conſi. 65. incip. uideamus,
quæ ſocietas ex lib. 4. uĩ ſimpliciter tenere
quod ſi perditum eſt capitale damnũ dẽt
eſſe cõe, & idẽ Bal. in conſ. 493. inci. multi
loquium in 4. lib. tenet tale pactum ualere,
& quod ſi tale pactũ minime oppoſitũ re-
periatur tunc dicẽdũ eſt quod ſi capitale ſit
cõicatum inter ſocios, & uterq. eſt dñs ꝓ
parte, tunc capitali perdito damnum erit
cõe, ſed ſi dñium non fuit tranſlatum exẽ-
plum (ut in inſtitore) nam ſi ſocius qui im-
mittit operam eſt inſtitor principaliter ſed
in quæſtu eſt ſocius, & tunc periculũ capi-
talis eſt dñi, & ita dicit dicere intelligi con
trariũ opin. Sed cogitandũ caſus euenerit.
Secundo limitatur dicta concluſio niſi cõ
ſuetudo eſſet quod danum capitalis eſſet
cõe. Tertio limitatur, ut non procedat quã
do pecunia eſſe ſtatim deperdita ante poſi
tionẽ operarum & ante eas poſitas, uel pa-
rũ poſt præſtitas, ſecundũ Ang. nam eo ta-
li dãnũ capitalis erit cõe, & ita dicit Amb.
24 in loco, de quo ſup. † Nec incõuenit quod
unus ſociorum ex cã ſocietatis proficiſcẽt
expẽſas quas dicit ex corpore ſocietatis ex-
trahat, quia non dicitur lucrum, niſi dedu-
ctis expenſis, ſm Iac. de Aret. & Cyn. in l.
C. pro ſoc. & ibi ſequitur Bal. & do. Amb.
25 ubi ſupra. † Illud ẽt inueſtigatione dignũ
eſt nunquid ſi plures mercatores fuerunt
ſocii in aliqua mercantia, & minor pars ip
ſorum recedit a ſocietate maior uero rema
net in ea an iſta maior pars poſſit uti ſigno
ſolito ſocietatis quod erãt ſoliti omnes ap-
ponere in libro, & ballis? & Bal. qui omnia

uoluit

noluit inueſtigare in d.l 1.C. pro ſoc. in 2. col. uerſic. item quæro decidit poſt multa quod nõ poteſt maior pars ipſorum ſociorum in ſocietate remanſorũ uti ſigno prædicto, & hæc uera dicit ipſe in iis quæ poſſent trahi ad captionem, alterius, in aliis uero quæ nemini nocent (puta in armis nobilium) retinent arma domus principales, & idem tenet ipſe in l. fi. C. pro ſoc. reperio tamen Bar. in tract. de in. & arm. dicentem q̃ ſi unus ipſorum ſociorum erat in ſocietate capitaneus, & quaſi magiſter ſocietatis tũc apud eum remanens ſigna, quia ipſe erat inter cæteros maioris honoris, argu. ff. de fund. inſtr. l. 3. ſi uero nõ erat aliquis inter eos capitaneus tunc apud eum remanebſit ſigna qui erat ſocius maioris partis, ut. ff. cautiones, ſi uero omnes ſunt æqualis partis ſorte dirimendum eſt d.l. ſi q̃ cautiones, & ſi diſſoluta ſocietate unus ex ſociis remanet negociator debet remanere ſignum pęnes eum, hoc ideo quia aliorum non intereſt. Itẽ quia quamuis ſit diſſoluta ſocietas tamen negociatio remanet pœnes eum, ergo iniquum eſt quod ſignum quod erat acceſſorium negociationi ſeparetur ab ea, & hæc dicit procedere de ſignis mercatorum ſed quid de ſignis artificii ſeu peritiæ? *In* quo dicit eſſe aduertendum, quia quandoque ſunt ſigna artificii in quibus principaliter operatur qualitas loci (exemplum in Marchia Anconitana eſt quoddam nobile caſtellum cui nomen Fabrianum ubi artificium faciendi cartas de papiro principaliter uiget) ibique ſunt multa ædificia ad hæc, & ex quibuſdã ædificijs meliores cartæ ueniunt (ut uidemus ĩ folio cartæ quod habet ſuum ſignum) per quod ſignificatur cuius ædificii ſit carta. Iſto enim caſu dicit quod ſignum remanebit apud illum apud quem remanebit ædificium quocunq. modo, quædam uero ſunt inſignia artificii in quo principaliter operatur bonitas artificis (ut uidemus in ſignis quæ apponuntur ĩ gladiis, aliis operibus metallorum) & iſto caſu omnes qui ſtant in una ſtatione poſſunt uti ſigno, quaſi magiſter principaliter iſtius ſtationis approbet illa opera, ut in aut. de tab. §. nos autem, ſi uero ſeparentur dicti ſocii, ſignũ debet remanere apud eũ qui principaliter erat in ſtatione, arg. l. fi. de fun. inſtr. ſed ſi omnes æquales niſi inuicẽ ſe conueniant ſorte dirimetur apud quem ſignum remanebit d.l. ſi quæ cauſationes fam. her. Additio cum opin. *Bar.* antea ſimpliciter concurrebat tunc autẽ reperi Benue. ſtrach. in trac. de merc. in 2. part. n. 99. qui poſt relatas opiniones adherendum potius putat opin. Bal. recedendum eſſe puto nam ſi recte inſpiciantur doctrinę, & rationes quæ Bal. mouent, & *Benuen.* eum ſequẽtem procedunt uigentque quando illi ſocii quorum ſocietas diuiſa eſt, & tunc prætendunt uti ſigno ſocietatis non eſſent ſocii illius artificii, & profeſſionis quorum occaſione ſignum erat inter ipſos ſocios adinuentum, nam ſi erant plures ſocii in uno artificio (ut puta in faciendis enſibus) qui durante ſocietate unico ſigno mercabant enſes ſi poſtea diuidatur ſocietas non inconuenit dicere qđ maior pars ſociorum poſſit uti ſigno, & alius prout Bar. bene diſtinguit, nulla enim captio alterius eo caſu cõſiderari poteſt, cum ſocii illi qui remanſerunt in ſocietate, licet noua capitula feciſſent adeo ut noua ſocietas uideatur, remãſit tamen pœnes eos eadem peritia artis, & idẽ artificium, adeo ut emptores minime decipiantur ſub confidentia, & fama interſigni. Idem enim artifices ſunt, idem collegium artificium eſt nõ diuerſum, nam collegium in uno ſolo, & in uno loco remanet ſecundum Inno. in c. præſente de iure par. l. ſicut §. in decurionibus cum gl. & Bar. ff. quod cuius uniuer. no. per Inn. in c. ex nuncio de ope. nou. nunc. & ſi bene inſpiciatur tex. in d. §. in decurionibus optime probat opi. *Bar.* ibi enim dicitur quod ſi uniuerſitas remanſit ad unum ſolum ille poteſt facere, & expedire quidquid poterat tota uniuerſitas, quia eadem uniuerſitas cenſetur, licet in uno ſolo conſiſtat, ceſſat enim eo caſu ratio prohibitionis de nõ utendo ſigno alterius de qua per tex. in c. dilecta extra de exceſ. præl. (quæ eſt ut quis non decipiatur colore interſignii & ne alius qui non ſit de collegio poſſit fraudare collegium utendo ſigno) de quo ad plenum per do. Gul. Bened. in rep. c. Rai. in parte 1. num. 59. fol. 5. in uno tamen caſu procedere do. Bald. ubi apud ſocios qui remanſerunt in ſocietate nõ eſſet eadẽ peritia artificii illius (ut quia minus periti ſunt, quam alii ſocii qui diuiſerunt ſocietatem) tunc enim quia decipe-

rentur

mutur emptores, & fama illorũ, qui diuiſerunt ſocietatẽ, diffameretur, licite poſſẽt ꝓhiberi ne illo ſigno utãtur, ꝓ rõnes de quibus per Guliel. in loco ſupra citato, & ita tenendũ puto quidquid dixerit Ben. in tereſt n. reip. ꝙ ſigna bonorũ magiſtrorũ cognoſcantur, ne interdũ unus imperitus pro perito aſſumatur, aut peritus per imperitũ in ſuo opere diffametur, & ne populus decipiatur, & hæc q̃dẽ de plano (dices tu.) procedũt inſignis artificii, ſed quid inſignis mercatorũ, quibus utuntur mercatores ipſi nõ ad denotamdum artificiũ, ſeu opus, ſed ad ſignificãdã ſocietatẽ? in quo q̃dẽ adhuc dico tenẽdũ eſſe opinionẽ Bar. q̃a licet & mutata ſit ſocietas quo ad aliquos, qui diuiſerunt ſocietatẽ, remãſerunt tñ alij in eadem ſocietate, quo caſu ſuccedit cõis cõcluſio q̃ debẽt, ꝙ in ijs q̃ formantur ex corporibus diſtãtibus, ꝙ ſeparatis licet tot ex ipſis corporibus pereant, ꝙ pereat forma, quę ex eis tempore diſpoſitionis perficiebatur, diſpoſitio tñ durat in eo, quod remanet, licet nõ ſit potiſſima pars, ut patet. in l. ſi greg. ff. de leg. 1. & alıis exẽplis poſitis per Alb. Bru. in trac. de mut. & transfor. in 10. concl. n. 58. ſic ergo licet aliqui ſocii receſſerũt a ſocietate, ſi alii remanſerunt maiores numero in eadem ſocietate, uel remãſit capitaneus, aut magiſter, & alios prout dicit Bar. debet remanere ſignum penes ſuperſtites, nec aliqua captio conſiderari põt iudicio meo nõ eorum qui receſſerũt a ſocietate, quia ſi dicamus ſignum accedere ſocietati, nulli ſit iniuria, ſi remanet ſignum apud eos, qui remãſerunt in ſocietate, poſtq̃ illud ſignum in caſu iſto ſit ad inuentum, non ad denotãdam excellentiam hoĩs, ſed ſignificandam, & pacificandã ſocietatẽ, qđ probatur, arg. ter. in l. ſi eſt, & l. ſi id quod in prin. ff. ꝓ ſo. ubi ſocietas contracta in pretio quadrigæ uendẽdæ perit mortuo uno æquo cum pretiũ quadrigæ uendendæ haberi non poſſit facta ſocietas, at ſecus ſi ſocietas facta fuerit in quadriga, quia uno æquo perempto, nihilominus durat ſocietas, ex eo quæ eſt iam ſocis quæſitum, & ſocietas contracta ita in caſu nr̃o, ſi eſt contracta ſocietas in emẽdis, & uedendis pannis licet aliqui recedẽs a ſocietate, eſt iã eis quæſitum, & remanet eadẽ ſocietas in 1., b. ãtia, quod ab aliquos ſuperſtites, nec mercatores accedentes dicere poſſunt, ꝙ rõne ſigni qđ erat cõe, dãno afficiũtur, & mercatores ſuperſtites in ſocietate lucrãtur magis, q̃ ſi nõ haberent ſignũ illud, q̃a ſignũ in caſu iſto nõ dat eſſe ſocietati, nec maius emolumentũ tribuit, tantummodo ſpecificat, & denotat ſocietatem, ſignũ, quod maius lucrum tribuit, eſt ſignũ artificij (ut dixi) nec ẽt eorũ qui contrahũt cum mercatoribus ſuperſtitibus in ſocietate captio conſiderari põt, quia ſi cõtrahunt non eſt pp ſignũ, ſed pp illa mercantiã q̃ gerunt, cogita tamen ſuper prædictis.

26 † Finge ulterius, ꝙ fuit inita ſocietas inter aliquos mercatores duratura per quinquenniũ, vnus poſuit ducatos mille pro capitali, alter operam durante quinquennio, & in primo anno perditum eſt capitale, an iterũ poſſit cogi ille ad ponendũ aliud capitale? Bal. in d. l. 1. in 6. q. dicit ꝙ nõ, quia finita eſt ſocietas. Item quia vr̃ actũ deponendo ſemel tãtum, & non plus allegat. l. ſi ſocius pro filia. uerſ. nec ſi prior, ff. ꝓ ſo. ſed quid ſi perdita eſt pars capitalis, quo caſu operarius non uult ponere operã, in re quæ eſt magna, in re quæ eſt parua, niſi ſuppleatur capitale quid iuris? Idẽ Bal. ibidem in 12. q. dicit, quod fouet æquitatem, arg. ff. de admi. tut. l. ita autẽ. in princ. & ita dicit Sal. in d. l. 1. in 4. q. ſed in 1. caſu propoſito dubitandum puto, qñ fuit cõtracta ſocietas in aliqua mercantia per quinquenniũ, ita ꝙ unus habeat ponere capitale alter operã, ita ꝙ nulla fuit habita conſideratio ad certũ capitale quod tunc ponebatur ſed tãtummodo fuit dictũ, quod dicto tpe perdurãte teneatur ponere capitale, quod n. poſitum fuit, & non durat nullũ poſuiſſe uidebitur diceren tantũ dictum Bal. procedere, ubi inita eſt ſocietas habito reſpectu ad certum capitale, quod tunc ponebatur, nã illo perempto perit ſocietas.

27 † Quid n. ſi contracta fuit ſocietas, ita quod unus poſuit capitale ad cõmune lucrum, & delucrũ cum pacto quod ſi delucrũ, ſeu ex capitum fuerit factum teneatur infra menſem reddere rõnem, & probare dictum ex capitum, an ſi intra menſem minime fuerit reddita rõ, nec probatum excapitũ audiatur finito mẽſe ſi uult probare? Bal. in cõſ. 62. in 2. uol. inc. in iſta q. in 2. dubio cõſuluit ꝙ auditur poſt mẽſem ad probãdũ nõ obſtãte pacto pd. cto, motus quia ſi iudex de termi-

terminum alicui partiũ ad aliquid probandum auditur etiam poſt tertium, ſi ius aduerſarij non ſit effectum deterius (puta q̃ a ei ſalue ſunt defenſiones) ut l. Mancipiorũ. ff. de opt. le. & ibi per Bar. & per Cyn. in au
28 thẽn iubemus. C. de iu. † Nunquid ergo ſocius teneatur conſortio reddere rationẽ de geſtis, & adminiſtratis? & dicendum eſt, ꝙ ſic, ut dicit Bar. in l. Mutius. ff. ꝓ ſo. ubi dicit, ꝙ rõ ſociorum debet reuideri de anno in annum amicabiliter nõ dictato iudicio niſi aliud in pactis eorum caueatur, uel debet reuideri q̃ncunque ſine calumnia petitur, ut dicũt Bal. & Sal. in rub. C. de ꝓ ſoc. & habetur in l. tandiu, eo. ti. & ſeqtur Bar. Soc. in conſ. 213. in 3. col. in 2. li. verſ. 1 cõcluſio, & in cõſ. 193. col. 5. verſ. circa q̃tã eo. li. ſed q̃uo eſt reddenda rõ? tex. in l. cum ſeruus ff. de ma. teſt. dicit, ꝙ ꝑferendæ ſunt rões q̃uo proferri ſolent, i. offerendæ legẽdæ, explorandæ, cõputandæ, an probæ, uel improbe, referãtur, recte, vel nõ recte, accepta, & data, tex. in l. qui ſub conditione reddendarum rationum, ff. de cond. & dem. dicit ꝙ qui tenetur reddere rationes debet fidẽ facere de omnibus, quæ ab eo geſta sũt tex. uero in l. ſtatu lib. §. vlt. ff. de ſtatu li. dicit uolumina rationũ. tradenda ad percuntandas, ſciendas, & examinandas rationes, & ſi latius uis uidere qualiter ſocius teneat̃ reddere rationẽ vide Bal in cõſi. 152. in 3. lib. inci. ad euidentiam præmittendum eſt, & ibi etiã dicit, q̃d ſocius tenetur conficere libros rationum, alias ſi non conficit iuratur in litem cõtra ſocium, & pleniſſime de prædictis omnibus uide Mod. Pariſi. in cõſu. l'ar. in tit. 1. de mat. feu. in § 6. num. 15.
29 fol. 101. cũ plu. ſeq †. Et an Arrendator in ſocietate res alterius adminiſtrans, qui de negocijs geſtis non reddidit calculum, dicatur furtum commiſiſſe, & an conueniri poſſit ad rationem reddendam & per quantum tẽpus poſſit peti, ut reddatur ratio adminiſtrationis, & q̃uo petatur, & an ſocius conuentus ad reddendam rationem debet in expenſis, condemnari, ſi nõ fuit interpellatus extraiudicialiter, ut reddat rationem? & de multis alijs, uide Bertr. in conſi. 152.
30 in 3. lib. † Et quid ſi uendantur res communes per aliquem ex ſocijs, demum tempore redditionis rationis ſocio, qui uendidit ſit dubium, ꝙ res nõ debuerat uendi, & q̃d de uoluntate ſociorum minime fuerit diſtracta, an in dubio præſumatur rem uẽditam de uoluntate ſociorum? Bald. in l. familiæ. C. fam. & hærciſcũdæ, dicit quod ſi res quę uẽdita fuit erat expoſita uenalis, & quæ rõ tenebatur, ut uenderetur (ut ſunt mercãtie) & tunc res illa diſtracta cenſebitur de uolũtate omnium, at ſecus dicit in caſu contra
31 rio. † Sed finge in redditione rationis fieri dubium ꝙ res uendita fuerit maiori precio quam aſſeritur uẽditam eſſe per conſociũ, quid iuris? Idem Bal. ubi ſupra, dicit quod ſuper hoc debẽt recipi probationes utriuſque partis, & ſi neutra pars probauerit ſtandum eſt iuramento uendentis, ſi eſt homo bonæ conditionis uitæ, & famæ, arg. l. ſi q̃s pro redemptione. C. de do. & ſequitur Lu. Rom. in le. in illa 1. colum. ff. de uerborum
32 obligation. † Quid enim ſi pater quo ad uixerit dedit pecuniam filio ſuo, ut cum ea lucrari, & negociari poſſet, qui uiuente patre, ex dicta pecunia mercãtiam geſſit multaque exinde lucratus extitit, omniaque ponebat uiuẽte patre rationem, & compotũ paterni nominis, an mortuo parte dicta lucra ſint cõmunia cum alijs fratribus? Ang. in conſ. 85. inc. ex themate cõſuluit, ꝙ oĩa lucra quæſtuſque dicti fratres uiuente patre quæſita ſunt æqualiter diuidenda cum alijs fratribus, & ſimiliter ſi decendente patre perſeueraſſent in mercãtia cũ dicta pecunia æqualiter lucra debent diuidi inter in
33 ter eos mortuo patre, alias ſecus. † Illud ẽt ſcire intereſſe, ecce facta eſt diuiſio inter ſocios, & occaſione ſocietates unus ſociorũ alteri ceſſit nomina debitorũ ſocietatis, & dum hic ceſſionarius ageret cõtra debitores ceſſos opponitur, q̃d nõ poteſt agere ſtãte ritu magnæ curiæ uicariæ (quo diſponitur nõ poſſe agi iure, niſi ceſſio probetur facta ex cauſa neceſſariæ, quid iuris) pro reſolutione illud diſplicendum eſt, nunquid ceſſio inter ſocios, ex cauſa neceſſaria, vel lucratiua dicat̃? & certe tenendũ eſt ex cauſa neceſſaria, non lucratiua cẽſendum eſſe ex doc. Bar. in l. ꝑ diuerſas. C. man. circa fi. ubi ęquiparat ſocios cohæredibus. Sed ceſſio facta inter cohæredes dicit̃ cauſã expediens & neceſſaria, ut tradit Pau. de Caſ. in d. l. per diuerſas. 3. col. uer. & in effectu, ubi congerit omnes cauſas neceſſarias, & expedientes, & tamen ponit ceſſionem factam

inter

inter cohæredes ex cā neceſſaria, ergo idem
dicendum eſt de facta inter conſocios, ſeq.
tur Bal. ibid. 1. col. uer. & in textu cohære-
des, ſequitur do Abb. in c. 2. de alie. iur. mu
ta. cau. fam. nec ipſa ceſſione reqritur alius
titulus, quam ipſa diuiſio inter eos, quæ p
titulo habetur, ut tradit Pau. de Caſt. in lo
co ſupra citato, nec requiritur aliqua nomi
natio precii, cum ipſe diuiſio habeatur pro
precio cedendarum act. ut tenet Bal. ubi ſu
pra 1. col. uerſi c. 2. quæ eſt ratio, confirma
optima rōne, nam diuiſio æquiparatur trā
ſactioni, ut no. glo. in l. tres fratres ff. de pa.
& Bar. in l. qui Romæ, §. ſi duo fr. ff. de ver.
obl. in 2. q. quod confirmat Iaſ. in d. l. qui
Romæ, d. §. duo fratres 14. col. in fi. ſed qñ
aliquid fit ex cā tranſactionis non dr̄ uolū
tarium, ſed neceſſarium. ut euitentur lites,
ergo &c. Accedat prædictis, quia ut pluri-
mum in iſtis ceſſionibus ſociorum ſolet
fieri pactum de cedendo partem ſuam. Ita
tamen ſoluere habeat omne illud, ad quod
erit debitor occaſione ſocietatis, & tūc trā
ſit in contractum innominatum do, ut fa-
cias. & ſic eſt neceſſaria, ſecundum Pau. de
Caſtr. in d. l. per diuerſas 5. col. um. verſi. 2.
pone. & ſequitur Bal. ibi 1. col. uerſi. 2. quæ-
ro Item diuiſio cenſetur uera alienatio ſe-
cundum Iaſ. in d. §. duo fratres, in antepen.
col. uer. nam licet, ergo ceſſio facta ex cau
ſa diuiſionis v̄r facta ex cauſa neceſſaria.
Item inquit Bart. in d. l. per diuerſas, quod
nihil aliud eſt titulus, quam cauſa contra-
ctus, ſed hic interuenit cauſa diuiſionis, er
go non pōt dici, ꝙ ſi ſine cauſa ſeu titulo,
34 † Sed prædictis conſequens eſt, ecce duo
mercatores diſtrahunt inter ſe ſocietatem,
& uni aſſignantur mercantiæ, quæ forte
ſunt Venetiis alteri mercantiæ, quæ ſunt
Peruſii cum ſuis emolumentis, qualiter er-
go unus conſeruabit alterū indemnē a cō-
tractibus initis, dicit Bal. in l. certū eſt, C.
ſi certe pen. col. uerſ. vlterius q̄ro, qđ ſecū-
dum pet. ſi unus iſtorū eſt obligatus, & cō-
demnatus cōſeruabitur indemnis per cau
tionem, verum Cy. dicebat ſi cōdemnatus
non eſſet, ſed eſſet obligatus per inſtrumē-
tum varentigiatum, debet conſeruari indē
35 ſoluendo non cauendo. † Vbi autē ni-
hil conuentum fuerit, qualiter inter ſocios
debet lucrum diuidi, nec adeſt conſuetudo
tenet Bal. in l. i. C. pro ſocio. q. 2. & Ange. in
tract. ſociet. dicunt, quod ſi unus ex ſociis,
poſuit centum, & alter operas, & de lucro
habent ducenta detrahit primo, qui poſuit
centum capitale ſuum, & reliqua ducenta
que ſunt de lucro diuidentur inter omnes
ita tamen quod qui plus poſuit in ſocieta-
te puta propter operas, & pecuniā uel duas
partes pecuniæ, reſpectu illius, qui ſoluit v-
nam partem poſuit, non reſpectu eius, qui
operas poſuit, quia opera ualent tm̄ ſicut
pecunia quæ ponatur, habebit plus de lu-
36 cro arbitrio boni uiri † Sed qđ ſi ſunt duo
ſocii, qui inierunt ſocietatē inter eos ī cer-
tis pecudib. (puta unus poſuit centū pecu
des, alius centum triginta pp bonitatē,) an
in diuiſione dēat haberi rō, & æqualitas
dēat conſiderari non ſolum reſpū numeri,
ſed ēt reſpectu bonitatis, ualoris, & extima-
tionis, pecudum hanc qōnem ſemel in ſa-
cro regio conſi. Neap. eueniſſe in facto te-
ſtatur Affl. in dec. 58. uertitur dubiū, ubi
refert fuiſſe deciſum, quod non ſolū ſeruā
da eſt æqualitas inter ſocios reſpectu nu-
meri pecudum, ſed etiā reſpectu bonitatis,
valoris, & extimationis pecudum, & hęc
ſufficiant quo ad hanc materiam ſocieta-
tis, in qua plura notatu digna eſſe dictu-
rus, ſed ne uidear trāſcribere iis ſolis cōten
tus, ſum. Reſtat ut aliqua in materia em-
ptionis, venditioniſq. dicamus, & licet em
ptionis cōgeſtio in plurib. locis, p ſcriben-
tes reperiatur facta, quo fit, ut potius ſubti
litatis, q̄ vtilitatis, prima ſiquidem facie vi
deat in iis noſtris additionib. aliqua tranſ
portare, nihilominus recte intuentibus nō
37 oīno inutilia erunt † Idcirco illud præſci-
re oportet, qđ contractus emptionis, vēdi
tioniſq., ut ex omni ſui parte pfectus ſit re
quiritur, ꝙ uenditio ſit facta communi cō
ſenſu, precium ſolutum, & res tradita, ut
inſt. de emp. & uen. § precium, & in l. 2. §.
4. & in l. pac. ff. eo. tit. & l. Iul. § offerri, ff. de
act. emp. & inſt. de re diu. §. uenditę, ſed la-
tius exordiendo, dicendum eſt perfectionē
iſtius contractus quatrupliciter conſiderā-
dam fore. Primo reſpectu ipſius exiſtētiæ
& dicitur perfectus ſolo conſenſu, ut l. iu-
riſgentium in princip. ff. de pac. 2 modo dr̄
perfectio reſpectu actionis & obligationis
ex cōtractu producēdæ, & ſi ſit contractus
conditionalis, non dicitur perfectus con-
ditione pendente l. hæc uen. ff. de act. emp.
& vend.

& uend. 3. modo dicitur perfectio reſpectu ſubſtantiæ, (ut omnia quæ ſint de mente contrahentium ſint expreſſa, & quæ ſint de ſolemnitate ſint appoſita) l. cõtractus C. de fid. inſt. 4. dicitur perfectio quantum ad effectum, quia ex contractu facta eſt executio, & deuentum eſt ad traditionẽ rei. ut eſt glo. ord. in l. neceſſario, in prin. ff. de per. &
38 commo. rei uenditæ. † Et quantus dixerim hunc contractum ſolo conſenſu celebrari, cum ſit iuriſgentium, eſt uerum ſi talis cõſenſus interuenit ſimul, & eodem tempore ab ipſis cõtrahentibus præſentialiter, nam conſentire eſt ſimul ſentire, text. eſt iuncta, gl. in uerſ. conſentire in l. conſenſu. in prin. ff. de acti. & obl. unde ſi dixero uẽdo equũ pro decem Titio, & unus audiens referat ipſi Titio, qui dixerit ſe uelle emere, certò iſto caſu non cõtrahitur emptio, nec uenditio. ut dixit gl. ord. in l. 1. in ſi in uerbo per literas. ff. de cõtrah. emptio. & ex hoc alias me aſſidente pro iudice in ciu. Salerni in nũdinis, quæ ibi celebrantur de menſe Septẽbris, dicebam (in cauſa cuiuſdam ſcolaris ꝑtendentis ſe emiſſe quoſdam libros a quodam librario, & probare uiſus fuit dictam emptionem per teſtes deponentes dictum librarium dixiſſe in abſentia ſcholaris ſe uendidiſſe illos lib. dicto ſcholari) non eſſe perfecte legitimeque probatam emptionẽ.
39 † Bene tamen emptionem per nuncium, uel epiſtolam fieri conſtitutum eſt, ſi tamen ſpecialiter nuncius ad hoc deputatus extitiſſet, per tex. in l. 1. §. ſi. ff. de cõtrah. empt. &
40 uen. † Nec perfectam putes uenditionem, ſi pretium collatum extitiſſe in arbitriũ tertii in ſpecie non nominati. Vt in ſpecie dicit *Ang.* Aret. in §. pretium. inſt. de empt. &
41 uen. num. 11. in gl. nominatus † Sed ualere emptionem, licet de certo precio cõuẽtum minime fuerit, ſi res uendita foret pro eo ꝑtio pro quanto apud alium emptorem reperietur, conſtitutum eſt, reperto tñ precij certi emptore, ſecundum *Io.* And. in titu. de empt. & vend. §. nunc dicendum in add. ad Spe. in add. magna, quem refert, & ſequitur *Bal.* in l. 2. in ſi C. de rei uend. & Ang. in l. q. Romæ, §. cohæredes. ff. de uerb. obl. & probatur in l. fin. C. de iure emph. (ibi tantam quantitatem, quãtam ab alio recipere põt) & non intelligitur de iuſto precio, ſed de quocunque quod repertum fuerit, etiã ſin-
42 gulari, & non communi extimatione. † Sed illud hęſitationem parit, nunquid uenditio intelligatur facta per hæc verba, (videlicet, voi me uendere il tuo cauallo, & uendens reſpondit, che ſi, ma ne uoglio certo fiorini, & uolens emere dixit, Io te ne uoglio dare cento fiorini, bolognini dieci per fiorino & uendens reſpondit, tu me hai inteſo?) Phil. Cor. in conſ. 123. inci. uidetur pri. facie in 4. lib. tenet quod non, quia per illa uerba, tu me hai inteſo, datur intelligi uolũtas ipſius, quod perſiſtit in eius primæua in
43 tentione. † Ponam hic quæſtionem aliã de facto coram me uentilatam in nundinis Salerni. Quidam mercator pellium habebat diſcipulum in apoteca, qui diſcipulus in abſentia ſui magiſtri uendidit pelles vni mercatori, Demum magiſter ignorans vẽditionem factam per eius diſcipulum, alteri uendidit, fuit dubitatum quis iſtorum emptorum præferatur, ſtante quia primo emptori per diſcipulum fuit facta traditio? in qua quia non fuit probatum, quod diſcipulus eſſet ſolitus uendere pelles in abſentia magiſtri, & ſic prima venditio uidetur in ſufficiens. licet fuiſſet facta traditio, tamen præfertur ſecundus emptor, qui habet cauſam a uero domino pellium, ſecundum gl. not. in l. ſi indebitum. §. 1. & ibi Bart. ff. rem rat. hab. & firmat Iaſ. in l. quoties. C. de rei ven. nu. 45. & ita determinaui, & executum fuit pro quo eſt teſt. in l. ſi ea res, §. uterque no-
44 ſtrum. ff. de actio. emp & uen. † Item ualere uenditionem, ſi dicatur vendo pro decem, & illo pluri, ꝙ Titius extim l. cauſ, ut eſt tex. in l. hæc uenditio. §. ſi ff. de cõtra. empt. & firmat d. Fab. de mon. ſan. Saui. in tra. de
45 emp. & uendi. in 5. parte, nu. 29. † Item licet conſtitutum ſit non aliter perfectã eſſe emptionem, quam ſi precium ſolutum ſit quo ad dominii tranſlationem tñ ſi fuerint data pignora, idẽ erit, l. quod uendidi, & le. ut res. ff. de cont. empt. hæc. n. tria non ad imparia iudicantur, prætium fore ſolutum, habitam fuiſſe fidem de pretio, uel data fuiſſe pignora, quod ad dominii tranſlationẽ, & perfectionem contractus iuribus ſuperius
46 allegatis. † Et habitam fuiſſe fidem de pretio, tunc dicetur, ſi rem traditam fore conſtat, nihil fuerit dictũ, ut dicit gl. in d. l. ꝗ uendidi, & in §. uenditæ. inſt. de emp. & uen. &
47 cum gl. tráſeunt cõmuniter Doct. † Quod mini-

minime procedere dicas ſi uenditio in nundinis fieret, quia licet traditā rem probetur haud fidem de precio habitā cenſendū eſt, quia ex quo ab inde proximo nundinātes ſunt receſſuri, non eſt præſumendum fuiſſe habitā fidē de pcio iuxta tex. in l. ſi quaſi. ff. de pig. act. ſecundū Bal. ī l. ſi nō donationis, C. de cōtrah. emp. & de iud. l. ſi legationes, & l. ſi ſoluturus. ff. p ſoc. & p gl. ī l. q vēdidi. ff. de emp. & uē. & Bart. in d. l. ſi quaſi.
48 † Nec obmitto, q teſtes uolentes probare emptionē dn̄t cōcludēter deponere cōi conſenſu fuiſſe traditā celebratū, rē emptā fuiſſe traditā, & preciū numeratū}, certūq. fuiſſe terminū, uel habitā fuiſſe fidē de precio ſcd̄m Spe. in ti. de teſt. §. nūc tractādū. uer. ergo, & probat per tex. in l. cū res. C. de prob. & p Lud. d Ro. ī cōſ. 41. incip. uiſis, &
49 per cunctaris actis. † Illud ſciendum, eſt q ſimplex dario arrarū non fecit rē deſinere eſſe integrā, niſi datę forēt ī partē pcii, & ſolutionis ſcd̄m Bar. in l. ab emp. ff. de pac. & tex. in l. 2. C. qn̄ li. ab emp. diſc. & in dubio uf aria data in partē pcii, ſi erat in pe. n. ſcd̄m glo. & Bal. in 4. ff. de l. cōm. facit pro
50 hoc l. ex emp. §. 1 q vin. ff. de act. emp. † Sed illud inueſtigādū puto nunqd ſi datus fuerit unus nūmus in partē pcii, & p arra, ex hoc uideatur rē deſinere eē integrā? & vr dicēdū q nō qa tex. in d. l. 2. dicit rē deſinere eē integrā ſi pars pcii fuerit ſoluta, & pars in dubio dr̄ dimidia. l. ēt, ff. de uſuf. l. de ætate. §. q interrogatus, ff. de inter act. l. nomē. §. portiones, ff. de uer. ſig. l. talis, §. ſi. ff. de pac. p gl. in l. ſi q aduocatorū de poſt. & hr̄ per Bal. in l. ſcimus, in princ. C. de inof. teſt. Bar. in l. 2. C. qn̄, & q. 4. pars, deb. lib. 5. car. in cle. 1. §. 2. de æta. ea qual. cū ſim. vndē nō uf fuiſſe de mente imperat. in d. l. 2. qđ ſi emptio fuerit pro centū cōtracta, qđ per ſolutionē, unius nūmi, ſeu obuli deſinit rē nō eſſet integrā, quaſi fuerit ſoluta pars cum modicum non eſt in conſideratione, l ſcio, in gl. ff. de in interg. reſt. & l. in reb. § poſſunt. ff. com. & ibi gl. hinc eſt quod reſpectu modicæ rei nō dēt qs acqrere magnā actionem, ſcd̄m Spe. in tit. de feu. §. 2. uer. 23. & ſi reſpū unius nūmi, uel obuli nō dēt dici rem deſinere eſſe integram, & ſic acquiri magnam actionem, bene tn̄ dico, quod licet pars in dubio intelligatur de dimidia ut ſupra, utrū aliqn̄ ēt minor pars cōtineatur (ut qn̄ de mente loquentes conſtaret) de quo extra de deci. m. c. 2 lib. 6. & per dom. de ſa. ge. in Roman. §. deinde in prin. de cel. li. 6. & ſic licet medietas precii non ſit ſoluta procedit diſpoſito text. in d. l. 2. dūmō ſit ſaltim 6. pars, vel maior uno nūmo ſeu obulo, & ita p nūc d cērē, quod eſt notandū qa ſæpe ruſtici hoc faciunt nec repeti ab aliquo tactū, & p pdictis facit, q a modica res nō parit nec actio nec excep. l. habitatores. ff loca, l. ſi d. quod. §. ſi quas. ff. de dona. inter ui. & ux. cū cōcor. all. ī gl. Itē q a modicū & nihil æquiparantur ca. licet cām de quib. c. cū te, de re iud c. re uera de conſ. diſt. 2 licet in contrariū uideatur facere q a per ſolutionē ēt unius nūmi noīe cēſus factā interrūpitur pſcriptio ſcd̄m Bal. in c. illud in ult. col. de præſ. & uoluit Ang. in l. qdiu, C. de diſtrac. pig. non tn̄ recedo a
51 prædictis. † Dubitant in pleriſq. locis ſcribentes, ſi datis artis altera pars ſe pœniteat ultra duplicationem arrarum poſſit agi ad intereſſe pro perfectione cōtractus? & glo. in l. contractus, C de fid. inſt. & in §. 1. inſt. de emp. & uē. dn̄t q ſic, & ſequit Dy. & Bar. in l. 1. §. ſi qs dixerit, ff. de pu. & ſequit do. Fab. de Mon. S. Saui. in trac. de emp. & uē.
52 in 5. par. q. 12. nu. 69. † Alibi ēt nō deſinūt ſueſtigare qn̄ dicat pfectius cōtractus quo ad agēdū, & quo ad periculum emptoris, ſi fuit uēditū vinū, oleū, & aliæ res cōſiſtētes in pōdero, nu. uel mēſura, & diſtinguit tex. in l. q ſæpe. § ī his, ff de cōt emp. & ibi pulchre declarat Bal. q aut vēd ſit ſimpliciter, & fuit cōſtitutū unū pciū p toto frumēto oleo, uel uino, & ſtatim vēditio dr̄ pfecta, aut fuit facta vēditio taliter, q p ſingulo corpore pondere, uel mēſura, ſit certū pciū ſtatutū in illo caſu nō pfectus. cōtractus, niſi ſecuta appēſione, numeratione, & pōderōne, & tūc dr̄ facta uend. ad mēſurā, qn̄ p ſingulo ſtario, vel iugere terræ cōſtituit certū pciū (Puta 10. pro ſingulo ſtario) ut declarat Bal. ubi ſupra, & de iis addo uidēdū Frā de Are. in cōſ. 11 p totū, & Dec. in cōſ.
53 179. & Soc. cōſ. ult. in 4. par ubi plene. † Itē ex ſignatura uini in uegete facta nō trāſferri dn̄ium in eum qui ſignauit, inquit tex. in l. 1. §. dolū ff. de per. & com. rei uen. & tenet Bal. in rub. C. eo. ti. col 1. & Iaſ. ī l. quoties 6. limit. C. de rei uen. & Boe. dec. 105. n.
54 10 in 1. par. † Quid enim ſi mercatores eſſet magna penuria frumēti, emiſſent maximam quantitatē frumēti ſoluerunt preciū.

& venditores nõ tradiderunt frumentũ in tpe adeo quod decreuit precium frumenti ad quẽ periculũ diminutionis ſpectet. iſta quæſtio fuit ſemel in ciuitate Papiæ tempore quo Lu. Rex cõtra Venetos bellu mouit ut refert Hier. Cign. in rep. l. curabit. ff. de act. emp. & vendi nu. 47. & ibi dicit fuiſſe determinatum, q periculum diminutionis reſpicit emptores per ea, quæ tradit. Alexan. & Amen. in l. de diuiſione ult. colũ. ff. sol. mat. & ſubtiliter declarat Are. in conſi. 150. uiſis diligenter, col. 6. ubi dicunt tex. in l. curabit. ff. de act. em p. in quantum uoluit deberi uſuras pp moram irregularem, ob non ad implementum contractus debere intelligi, ut procedat reſpectu fructuũ, & acceſſionum, rõne æquitatis in te. ſcriptæ non aũt procedit quo ad periculũ interitus, vel ualorẽ rei in quib. iſta mora irregularis, quæ cõtrahitur per impedimentũ rei nõ operat, q eſt notandũ, pdicta tñ ſane intelligo ubi ſola mora irregularis daret, q̃ contrahitur, q̃ ſolutionẽ precii ex parte emptoris, & p traditionẽ rei ex parte uẽditionis, at ſecus ubi daret mora regularis quæ cõtrahitur p interpellationẽ expreſſam, uel tacitã per appoſitionem diei, & pænæ per ea, q̃ hñt in l. 1. ff. de act. empt. & in d. l. curabit. & inde etiam Cap. in dec. 19.

55 † Quid. n. ſit ubi promittam per ſolemnẽ ſtipulationẽ uendere certas res, an ſi pœnitẽ ductus nolueris emere tenearis, Pau. de Ca. in l. bonæ fidei quã legit cũ l. hæres ver. iñ. ff. de eo, q cer. loc. ponit hãc quæ. & ibi tenet q hẽt locũ pœnitẽ, imo ſi quid ſolutum eſt repeti poterit dũ quod non ſteterit p promiſſorem quo minus uenderet. mouetur ratione, quia ſi aliqs promittat uẽdere per ſtipulationẽ mihi, ipſe promiſſor eſt obligatus mihi l. Labeo. §. conductũ. ff. de uerb. ſig. non econuerſo q a ego ad nihil ſum obligatus illi promittenti uendere licet facta mũdõne teneat ad preciũ, & firmat ad ſequit. N. co Boe. in deci. 48. nu. 13. in 1. par.

56 † Sed quid ſi quis offert mihi uendere iuſto precio aliq̃ rem, & ego accepto emere an ipſum tãc offerẽtem cogere ualeam ad uendendũ, ſi fortaſſe, ſe pœnituerit Phil. Cor. in conſ. 55. incip. circa princ. vol. 4. conſuluit, quod non põt cogi, nõ eſt ſcdm eum, quia illa obligatio vẽ potius quædã declaratio, ideo ex ea non oritur actio, an refert ac ſe-

57 quit. Nic. Boe. in d. deci. 48. nu. 13. † Ex non tandũ eſt, quod m vendito equo cenſetur venditus cum freno & ſella ſi habet, ut l. ædiles aiunt ĩ prin. & ibi gl. & Bar. ff. de ædil. ed. & Bar. in l. eum qui. §. nõ ſolũ. ff. de fur. & in l. ſicut certo, §. uſque adeo. ff. cõmoda. & Ang. in l. ædiles. §. de uend. & Bal. (ut refert, & ſequitur Iaſo. in §. actionum autem inſt. de act. nu. 58.) quod ſi aliquis eã uendendi oſtẽderit equum bene ornatũ, quod illa ornamenta tenetur tradere, & ſi nõ vult tradere, licitũ eſt emptori agere infra quadraginta dies allegat. l. eũ qui. §. non ſolũ. ff. de fur. & ibi dicit Iaſ. qd ueniunt etiam illa ornamenta, quæ equus habeat p duos

58 dies ante uenditionẽ. † Et ſi uendito equo infra triduum moriatur a die factæ emptionis præſumit fuiſſe morboſum tpe uenditionis, vt poſſit agi ad precium contra uẽditorem ſecundum Io. An. in add. Spe. in ti. de emp. & uend. §. ſequẽdũ uerſ. & nota quod in vend. & ſequitur Ale. in Add. ad Bar. in l. ſi in rixa in ver. add. ff. ad Corn. de ſicar. & iſtã opi. ſequitur, & diffuſius firmat Boe.

59 in dec. 324. nu. 12. in 2. par. † Finge enim uenditorem animalis ſe proteſtaſſe expreſſe ſe nolle teneri de uitiis, an nihilominus teneatur, & diſtinguendum puto, quod aut fecit proteſtationem uenditor ſe nolle teneri generaliter, & nihilominus tenetur, aut ſpecialiter, & ſpecialib. uerbis, uidelicet nolo teneri de tali uitio & non tenetur. l. quæro, ff. de act. emp. ſi vero erat uitium pateñs, & notum emptori, non tenetur uenditor, l. ea quæ commẽd. ff. de contrah. empt. aut non erat notum, & tenetur, quia dolus uenditoris præponderat culpæ emptoris. l. item ſi obſtetrix id ſi. ff. ad l. Aquil. l. ſi uero utrique erat ignorans tunc agitur quãto minoris res ualet pp uitium, uel quanto minoris empturus fuiſſet emptor l. 1. C. de ædil. actio ſi uero ſcienter venditor vendidit rem uitioſam tenetur ad intereſſe extra rem, ignoranter uero tenetur quanto minoris empturus eſſet, dicit tamen Cy. in l. i. C. de ædil. act. quam uitium manifeſtum, & apparens uenditor non tenetur denunciare, i. qñ eſt extrinſecum, & in loco aperto (ut ſi equus eſt deoculatus, uel manifeſte

60 claudicat.) † Quid. n. ſi emptor rei uitioſæ morboſæ agit redhibitoria, & pbauit rẽ eẽ uitioſam ante uenditionem factam, & pendente

dente iudicio res eſt effecta ſana, an hoc nō obſt. poſſit iudex condēnare uenditorem? & in hoc licet prima facie uideatur facere textus ī l. iuſtiſſime, §. ſi. & l. ſi hoīem. §. fin. cum l. ſe. & l. quod ſi nolit. § mane. ff. de æ-dil. edi. quod ſic. tñ in cōtrarium facit text. in l. q alienā. in pri. ff. de euic. & l. ſi fideiuſſor euictionis. ff. de excep. dor. & ꝓ hoc facit regula tex. in l. ad rgere. § q̄ tr. ff. de inr. par. & doc. Bar. in l. Vranius in fi. ff. de fide iuſ. vbi vult, quod vbicunq pēdente aliquo iudicio deficit cauſa fin. illius iudic j. illud iud cīū impeditur, & idē voluit in l. plurib. § & ſi placet. ff. de ver. obl. & quod non poſſit condemnare indiuiduo latiſſime hñs ꝑ Bar. Cep. in l. actioni. ff. de ædil. edic. ubi per plura ita firmat in facto cōtingenti, ita obtinuiſſe referēs, ſup quo, addo uidēdū And. Tiraq. in trac. cau. ceſ. nu. 231. in uerbo, Re dhibitionis cauſa, dicentem quod uenditor dēt in expēſis eius cōdemnari, & donec ceſſauerit uitium, & ſi emptor perſtiterit ſe ēs vitiū ceſſaſſe dēt in alijs expenſis condemnari, & hoc dicit uoluiſſe eūdem Cæp. vbi

61 ſupra nu. 21. † illud non ab re ſubnectendum ꝓ ſto, nūquid ſi cum fuerit deliberatū & cōcluſum inter conſiliarios ciuitatis, ſeu ſuperioris de uendendo frumentum certo, & determinato precio, & non pluri, quidā hoc ſciens uendidit ſuum frumentū pluri ꝑcio, quæ cōcluſio anteq̄ cōcluſio prædicta publicata extitiſſe: (licet uēdiderit minori ꝑcio, q̄ tunc tpīs in platea ualebat) in contracta uend. & publice ita dicta concluſione reſcindatur d. cōtractus: in quo quidē caſu reperio. Bar. Cep. in l. ſi nō itim. ff. de ædi. edil. qui arguit ad partes. & inquit ſibi prima facie uideri, ꝙ reſcindatur talis contractus motus ꝑ tex. in l. 1. uēd. ff. de act. empt. vbi dr, quod ſi vēditor ſcit ſeruitutem debeti, & ignorabat emptor, & nihil dixit uēditor, & tenet actione ex empt. Itē ꝓ hoc dicit facere tex. in d. l. ſi noīatim, & §. præc (ibi cōſulto reticuit) & hāc opi. citat teneri per Gul. de Cu. & Bar. in l. cōtra legem. ff. de le. & Bar. in l. q̄ o. ff. de ac. emp. Pau. de Caſ. in l. §. 1. eo. tit. & Io. de Pla. inſt. de le. pa. tu. in fi. 1. col. ſed Raph. Ful. eſt d. l. q̄ro (ut ipſe citat) tenet contrariū (videlicet, qd ualet contractus & nō tenebat emptorē admonere) ſed ipſe Bar. Cæp. tenet cōtrariū, & dicit ꝓ hoc eē caſum ad literā in rōne ſui in l. 1. in pri. ff. ſi q̄s teſt. liber eē ius. fu. (ma: ibi ibi

ſed naturæ æquū eſt non eſſe impoſitū) & pro hoc & dicit facere, l. 1. § ille aūt nouiſſimus, C. de lat. lib. tol. ubi dr, ꝙ occaſio fraudi nō eſt danda, & gloſ. in l. cū ſatis, q̄ inc. no ibi. Itē daretur occaſio. C. de agr. & cēſ. li. 11. & quod ib. no. Bar. ī fi. & qd no. Bart. in l. eos prof. gi. in fi. eo. tit. de agr. & cenſi. Itē h. d. probari rōne euidenti nam mēs ſtatuenti quod ſemper ut ſpectanda erit, ſed in caſu ꝑdicti ſtatuti, ſeu concluſionis fuit, qd ciuitas haberet frumētū in bono foro, & iſte fecit contrariū. ergo. Itē pro h. d. eſſe bonū tex. in l. Iul. §. ſi uēditor dolo, & in §. ſeq. & in § idē Iulia dolu. nec obſt. ſecundū eū quod ſtatutū non ligat niſi a tpe ꝓmulgationis, & eē aliq̄ poſt duos mēſes, ut in auth. noua cōſtōnes poſt inſinuationē col. 5. quia paria ſunt ſcere contra ſtatutū tam ꝓmulgatū, vel nō promulgatū, & in fraudē ant cipat tps, argu. l. ſi quis id qd uer. quod ſi dū ꝓponeretur. ff. de uxom. iu. & tenēdo iſtā opi. rūdet motiuis Fulg. & ſic cōcludit tenendū eſſe, quod uenditor tenetur ad reſtōnem pcij q̄tū intereſt ipſius emptoris rē emptā non fuiſſe illo pcio, & hæc notes ad

62 nōnullas q̄ōnes. † Solent aliqñ uenditores equorū tēpore uenditionis preſtatione premiſſa vendere, quod nō intendet teneri de aliq b. uitiis, quo fit ut dubitetur an tale pactū liberet uēditorē ſi equus eſt uitioſus, & diſtinguēdū eſt aut gñaliter ſe preſtauerit venditor ſe teneri ad quibuſcunq. uitijs nolle, & pactum ſibi non prodeſt, aut ſpāliter, & ſpecialib. uerbis (uidelicet nolo teneri de tali uitio) & pactū liberat. l. ꝓ. ff. de acen. emp. ſi vero erat uitium patens, & notū emptori nō tenetur uenditor, l. 1. quæ commēdandi. ff. de contrah. emp. aut non erat notū, & tenetur q̄a dolus uenditoris præponderat culpæ emptoris, ut l. item ſi obſtetrix in fi. ff. ad l. Aq. ſi vero vterq. erat ignorātes tūc agitur, uel q̄ro minoris ualet res ꝑp uitiū, uel q̄to minoris emptur us fuiſſet emptor. C. de æd. act. ſi uero ſcienter uenditor uendat rem uitioſam tenetur ad intereſſe extra rem, ignoranter vero tenetur q̄to minoris empturus eſſet, dicit tñ Cyn. in l. 1. C. de æd act. uitium manifeſtum, & apparens venditor non tenetur denunciare uſ qñ eſt extrinſecū, & in loco euidenti, (ut ſi equus eſt deoculatus, vel manifeſte claudicat. Sed latius hoc tendo Bar. Cep. in l. ſi uenditor. ff. de æd. ed. nu. 8. cū ſeq. aliter diſtinguit.

63 vt ibi per eum. † Quid.n.ſi emi duas res quarum vna eſt uitioſa, & ſic redhibitioni locus eſt, nunquid in ambab. reb. redhibitoriæ ſit locus? & ſi res in aliquo officio ſint cõiũctę nec penitus ſint ſeparatæ reſolutio vnius ẽ procul dubio reſolutio alterius at ſecus econtra. l. ęd. §. cũ ãt. ff. de æd. edi. & firmauit Bal. in l. p̃ſidiũ. C. de ac. † Et q̃d ſi
64 facta ſit uẽditio meritũ ad certã menſuram, q̃ tpe traditioni nõ p̃ſtatur, an agi poſſit q̃to minoris exẽpto? dubiũ eſt in quo dicas ꝙ ſic. l. ſi in emp. in prin. & l. Iul. §. q̃d tñ, ꝙ l. ſi ſeruũ. §. fi. ff. d ac. emp. nã deceptus in menſura agit ad ſupplemẽtũ q̃to minoris ex. ca. p tuas. de do. niſi adiectũ ſit tp̃s mẽſurãdi, & referẽdi, q a elapſo cõuẽciare vſ, ſi contentũ fuit mẽſurare, & referre infr. certũ tp̃s, ut eſt no. tex. in l. qui fundũ. ff. de. cõtrah. em.
65 † Qui igitur dicendũ de eo, quo ſæpiſſimè cõtigit inundinis dubitari, ecce quidã mercator uẽdidit merces vni, & nõ tradidit demũ ſeq. die alteri eas merces uẽdid. & tradidit quib. trad. illico è nũdinis receſſit, & dũ ſcd̃s emptor uoluiſſet recedere cũ mercib. prius emptor vult impedire ſcd̃m emptorem vt nõ diſcedit cum mercib. ex quo p prius ei fuerũt uẽdita q̃ritur an poſſit & b͂r dicas ꝙ nõ ẽm Bald. in c. 1. col. p illum tex. in tit. q̃d ſit inueſt. refert & ſeq̃tur Iaſon. in l. quo
66 ties. C. de rei uẽ. nu. 2. † Quid. n. ſi duo emerũt merces a quodã mercatore, pcerto p̃cio & vnus iſtorũ vult agere cõtra uẽditorẽ, & offerre partẽ p̃cij vt ſibi tradãtur merces p rata ſua an poſſit, & dicendũ eſt, ꝙ nõ, ut ẽ tex. in l. ꝙ ſi noli, §. idem Marcellus ff. de ę di. ed. & l. qui fiſtulas. §. q fundũ. ff. de contr. emp. & Pau. Ca. in l. Iul. §. offerri. ff. de æc.
67 emp. & Soc. in conſ. 16 in 3 li. † Addam hic q̃õnem, quæ de facto mihi euenit Salerni in nũdinis, Quidã mercator uẽdidit mihi tres ſaccos piperis, & facta uẽditione cepi dictũ piper. & repoſui in trib. ſaccis meis, & ſubſignaui, ſeu ſigillaui dimiſiq; in eadẽ apotheca uẽditoris, q alteri uẽdidit, & tradidit, q̃ ergo p̃feratur dubitatum fuit in quo illud dicẽdũ eſt, ꝙ ex quo primus emptor mẽſurauit, & poſuit in ſaccis ſuis ſignando ẽt, ſi poſtea venditor, alteri uendit preferetur primus emptor, quia per talem ſignaturã trãſfertur ita dominium, ac ſi, & prout transfertur per uerã traditionem, ut eſt text. in l. quod ſi ne q. §. fi. de per. & cõmo. rei uẽd. fallit in vegetali nũ vendita in ſera, et ſequitur eo;

Iaſ in d. l. quoties. C. de rei uen. nu. 12. ubi pulchre, & licet plura alia potuiſſem notatu digna hic addere in cõtentus ad alia deueniendum eſſe cenſui. Pet. Fol. V. I. D.

ADDITIONES.

a Continet. Bello. lib. 1. ſupput. iur. ciui. c. 16. nu. 2. et li. 3. c. 2. nu. 3. Vaconi. lib. 5. declar. iur. ciuil. declar. 107.

b Tacite. Additio ad Alcia. in trac. præſ. reg. 1. præſum. 25. ſub nu. 2.

c Societas. And. de Alfer. conſ. 50. nu. 8.

d In parte imputatur ẽt ĩ pte fratris, ſtante in cõione cũ aliis fratrib. dotẽ q̃ filiæ dedit, et ẽt quæ expendit in nuptiis, et meritricãdo, & debitũ quod cõtraxit, & condẽnationẽ, ſi fuerit cõdẽnatus p maleficio, ut late iſtos caſus & alios ponit, & dicit declarantem d. An. de Alfe. Atauus meus, in cõſ. 69. p totũ ꝙ uide oino, ubi dixi ĩ mea add. in litera a.

e Lucrum, & damnum. Late ẽt Pet. de Per. in Trac. de duob. frat. 4. p. q. 2. Couarr. late & bene li. 3. reſol. c. 2. nu. 2.

f Quod non. Cum hac op. ẽt trãſit. Cra. cõſil. 173. nu. 1. & Cou. d. li. 3. reſol. c. 2. nu. 3. & 4. Alc. de præſump. reg. 1. præſum. 15. n. 3. Cotta in memo. in uer. ſocietatem talem.

g Pecudibus. An & quando in quib. caſib. recipiens in ſocidam pecus extimatum, teneatur reſtituere pretium ſi pecus moritur, uide Andr. de Alfer. conſi. 41. nu. 7. & 8.

h Illicitũ. Corn. conſ. 196. li. 3. Cou. d. li. 3. reſolu. c. 2. nu. 3. uer. hinc 1. et ſe. vbi late examinatur hæc materia.

i Sententia. l. in propoſito. ff. pro ſocio, Cou. d. l. 3. reſol. c. 2. nu. 2. ad fi.

K Aratrũ. Boer. dec. 8. et præſuppono quod contractus, nu. 16.

l Contractus. Videas. Couar. lib. 1. prac. qq. c. 3. nu. 7. et per totum.

m Vendito equo. Coraſ. li. 2. miſc. c. 9. nu. 11.

n Q̃d nõ. Quia cũ ſibi prius tradita fuit, dẽr p̃ferri in dñio detinẽdo. Rui. cõſ. 157. n. 6. li. 4. Marſ. ſing. 82. Volo tibi dare. Alſ. cõſ. 45. Quod locũ nõ h̃ret qñ ſcd̃s emptor, cui fuit tradita res habuiſſet ſciam de prima vẽdi. gl. cõiter approbata in c. ſi tibi abſenti. d̃ pb. in 6. Tiraq. in trac. de uer. cõſt. 1. par. in prin. n. 22. et ſeq. Et ẽt traditio nõ operatur qñ p ſolũ cõtractũ dñium trãſfert ſine traditione Goz. cõſ. 13. nu 13. de cõi, et de aliis limitationib. uideas per Cou. in l. 2. uar. reſ. c. 19. per totum, et Viu. in trac. cõ opi. in 1. par. opi. 435. uendẽs, ſeu donãs Lud. Alfer.

Iudiciorum V. diſtinctio.

1 *Iudicium aliud ordinarium, & aliud delegatum.*
2 *Iudex ordinarius quis dicatur. & quis delegatus & in quibus differant.*
3 *Iuriſdictio originaliter radicata eſt in principe, & ab eo deſcendunt iudices, ſicut riuuli a fonte ſuo.*
4 *Delegatus iudex qui dicatur, & quomodo cognoſcatur ab ordinario, & in quibus differant ad inuicem.*
5 *Vicarius ſeu locũtenẽs an dicatur ordinarius, uel delegatus, & nu 9. cum plu ſeq.*
6 *Vicarij tres dicuntur eſſe ſpecies.*
7 *Archidiaconus abſente epiſcopo, uicarius eſt epiſcopi ipſo iure.*
8 *Vicarius quomodo cognoſcatur a delegato.*
10 *Viceduces uicereges, & uicecomites, dicuntur iudices ordinarij.*
11 *Barones omnes habent iuriſdictionem in baronia ſua.*
12 *Vicarius generalis epiſcopi, dicitur ordinarius, ſecus particularis uicarius unius loci quia eſt delegatus.*
13 *Epiſcopus æquiparatur duci, comiti, uel baroni.*
14 *Vicarius foraneus ſeu ruralis, quia dicatur.*
15 *Appellari non poteſt a uicario generali ad ẽpm. Secus a uicario forante, uel rurali.*
16 *Vicarius epiſcopi dicitur ordinarius in his, quæ de iure cõi in eum tranſeunt ſecus in his quæ non tranſeunt, niſi ſpecialiter ſibi committatur per epiſcopum, prout ſunt cauſæ criminales & collationes beneficiorum quia in his eſt uel delegatus.*
17 *Vicarius rectoris ſecularis, uel præſidis, an dicatur ordinarius delegat.*
18 *Vicarius creatus ab habente poteſtatẽ ſubſtituendi dicitur ordinarius.*
19 *Vicarius an poſſit conſtitui ab inferiore principe.*
20 *Vicarius ſeu locumtenẽs in caſu. quo poteſt de iure conſtitui quam poteſtate habeat, & de quibus cauſis poſſit cognoſcere.*
21 *Intell ad l. 2. C de off. eius qui ui alter ger.*
22 *Vicarius an poſſit alium uicarium ſibi ſubſtituere.*
23 *Delegatur a quibus conſtitui poteſt.*
24 *Delegatus alienum iuriſdictionem habere dicitur.*
25 *Delegatus regulariter ſubdelegare non poſt, ſed fallit in delegato principis, nu 26.*
27 *Delegatus principis, quando non poteſt ſubdelegare.*
28 *Appellari an poſſit ſubdelegato ad principẽ delegantem, obmiſſo ſubdelegante.*
29 *Delegatus non poteſt abſoluere ab obſeruatione iudicij ante litem conteſtatam, nec facere præceptum diffinitiuum.*
30 *Delegata iuriſdictio dicitur odioſa, ordinaria per fauorabilis nu 34 & 36.*
31 *Proceſſus eſt nullus quomodo plures ſunt delegati. & unus ſine alio procedit niſi in reſcripto appoſita ſit clauſula, & ſi non omne, & c. fallit tamen in delegato ad uniuerſitatem cauſarum*
32 *Arbitri quando plures ſũt non poteſt unus ſine alio procedere.*
33 *Iuriſdõ quando pluribus inſolidum nõ competit ſententia per unum lata non ualet.*
34 *Iuriſdictio delegati prorogari non poteſt, nec poteſt delegatus cognoſcere. niſi in perſona contentas in reſcripta delegatario.*
35 *Delegati quando plures ſunt uno mortuo, omniũ iuriſdõ expirat ſecus in ordinarij.*
36 *Iuriſdictionis appellatione intelligitur de ordinaria, & non delegata.*
37 *Delegati iuriſdictio ut impediatur ſi coaceruatio plurium ſummarium diuerſis actionibus in eodem libello cumulatarum, ſecus in ordinario.*
38 *Delegata iuriſdictio derogat ordinaria; ideo reſtringenda.*
39 *Sententia lata per delegatum contra ius litigatoris non ualet nec tranſit in rem iudicatam ſi non appellatur.*
40 *Proceſſus contumaciæ punitiuus factus a delegato non uere delegato, non ualet ſecus in ordinario*
41 *Delegatus non poteſt reuocare ſententiam ſecundũ decreti ſed ſic ordinarius.*
42 *Delegatus an poſſit indiſtincte ut ſuſpectus recuſari. & quid de ordinario.*
43 *Delegatus ut ſuſpectus recuſatus an poſſit cauſam alteri committere, & quid in ordinario*
44 *Delegatus in delegando, an poſſit ſentẽtiam ſibi reſeruare, & ſic ordinarius.*
45 *Delegatus an, & quando poſſit ſuam ſententiam exequi.*
46 *Delegatus non poteſt minuere ne augere tẽpus quod datur iudicati.*

47 *Delegatus quando poſſit minuere tempus, ꝙ datur iudicatis.*
48 *Tempore quod datur iudicatis, an indiſtin cte gaudeat condemnatus.*
49 *Magiſtratus appellatione non uenit delega tur ſed tantum ordinarius.*
50 *Delegatus papæ poteſt ſubdelegare cauſam ſuo non ſubdito, etiam ſuo ſuperiori, dum modo ſit in dignitate conſtitutus, ſecus in ordinario*
51 *Delegatus qui nulliter pronunciauit, nõ po teſt iterum pronunciare ſecus eſt in ordi nario.*
52 *Delegatus poteſt ſuam interlocutoriam re uocare fallit quando ſe non iudicem pro nunciauit, & nu.51.*
54 *Delegatus non poteſt ſubdelegare ẽt unum articulum iuriſdictionalẽ, niſi ſit ad uni uerſitatem cauſarum ſecus in ordinario.*
55 *Delegatus ad uniuerſitatem cauſarũ, non poteſt uniuerſam ſuam delegationem ſub delegare.*
56 *Delegatus ad uniuerſitatem cauſarũ, quis dicatur.*
57 *Delegatus non poteſt citare per edicta, niſi ſit delegatus principis.*
58 *Delegatus inferioris a principe non poteſt aliquem capere de perſona.*
59 *Delegatus citare debet cum inſerto tenore ſuæ delegationis.*
60 *Delegatus in quibus caſibus teneatur cita re, cum inſerto tenore reſcripti.*
61 *Iuriſdictio delegati expirat per mortem de legantis re integra & quãdo dicatur res integra ſecus in ordinario.*
62 *Vicarij iuriſdõ, extinguitur mortẽ epiſcopi.*
63 *Delegatus etiam a principe non poteſt ſubde legare cum poteſtate ſubdelegandi, niſi hoc faciat ſciente, & parente ordinario ſe cus eſt in ordinario.*
64 *Delegatus non põt ſententiam ſuam dubiã interpretari in ordinario ſecus eſt.*
65 *Delegatus, qui non poteſt exequi, non poteſt ſibi taxationem expenſarum reſeruare.*
66 *Delegatus an, & quando cognoſcat de cau ſis meri & miſti imperij.*
67 *Cauſæ meri, & miſti imperij, de iure canoni co delegantur.*
68 *Principis delegatus etiam cauſas meri, & miſti imperij ſubdelegat.*
69 *Delegatus principis non ſubdelegat, quan do induſtria perſonæ eſt electa, neq. quan do ea ſunt delegata, quæ principi reſerua ta ſunt.*
70 *Eximens uocatum in ius coram delegato, non tenetur edicto ne quis eum. &c. ſecus eximens uocatum in ius corã ordinario.*
71 *Capitulum ſede uacante, non ſuccedit in iu riſdictionem delegatam.*
72 *Delegatus papæ, de mandre non poteſt po teſtatem abſoluendi nec prædicandi, nec prouidendi eccleſiis de prælatis, ſecus eſt in ordinario.*
73 *Delegatus non poteſt inſtituere præſentatũ in eccleſia patronata.*
74 *Delegatus poſſit mulctare.*
75 *Iuriſdictio delegati non ſuſpenditur per ex cõicationem delegantis. Secus, & in uica rio ſi excommunicetur epiſcopus.*
76 *Princeps ſolus utitur in reſcriptis clauſula appellatione remota, ne ãt delegatus Prin cipis nec operatur in præiudicium tertij.*
77 *Delegatus non dicitur is cui commiſſa eſt cauſa, in qua alias erat ordinarius ſed in cauſa illa remanet ordinarius, & ſolũ ſua iuriſdictio excita dicitur.*

1 QVinta † principalis diſtinctio iudicio rum eſt quia iudiciũ aliud eſt ordina rium, & aliud delegatum. Ordinariũ, eſt il lud, ꝙ uentilatur corã iudice ordinario, de quo loquitur totus tit.ext de off.ord. Iudi cium uero delegatum eſt, quod uentilatur corã iudice delegato, de quo loquitur tot. tit.ext.de off.del. & ff.de off.eius cui man
2 dat eſt iuriſ.per totum. † Quis aũt dicatur
a iudex a ordinarius, & quis delegatus & qũo cognoſcatur unus ab alio, & in quib. diffe rat ordinarius a delegato, quia iſta eſt ma teria utilis, & quotidiana, quæ quotidie uerſatur in iudiciis iõ decreui hoc eam ple ne declarare, cũ hic opportune congruat. Iudex ergo ordinarius, dr̃ ille, qui eſt crea tus a principe, Papa, Imperatore, uel rege, uel ab alio ſuperiore habente pttem con cedendi ordinariam iuriſdõnem, ut præſit uniuerſali iuriſdõni alicuius ciuitatis, uel prouinciæ, eo.n. ipſo quod alicui cõmitti tur uniuerſitas negociorum per habẽtem pttem cenſetur creatur ordinarius, niſi expreſſe dicatur in cõmiſſione, qđ delegat ſibi cãs, uel quod facit eũ delegatũ, nã tunc eſſet delegatus ad uniuerſitatem cauſarũ, ita declarat Alex.in l. præ.or.ff.de iuriſd.c. om.iu.

om.iu.de mente Bar.in l.more.co.ti. & ſic habes bonã doctrinam cognoſcendi ordinarium a delegato ad uniuerſitatẽ cãrum poteſt tñ creari ordinarius non ſolũ cum territorio, verum ẽt ſine territorio, ut declarat Fel.in c.poſt ceſſionẽ. in pri.de ꝓb. & eſt tex cum glo.& ibi Gem.in c.ordinarii,de off.ord.li.6.
3 † Scias tñ, ꝙ oĩs iuriſdõ plenaria eſt radicata in principe, & in eo eſt originaliter, ut probatur in l. 1. offi. de conſt.prin.& no.Bar.in l.1.col.fi.ff.de iur.om.iu. & ad ſolum principem ſpectat conferre ordinariam iuriſdõnem, & creare iudices ordinarius, tex.eſt, & ibi gl. & Bal. in c.1.§.iudices, de pace iur.fir. in uſib.feu.& in l.1.ff.ad l. Iu.de amb. ꝙ gl.in c.1.ne pl. vices ſuas, ita ut oẽs dignitates, & omnia officia, & gradus ab ipſo principe, profluãt ſicut riuuli a ſuo fonte, ita dicit Ang.in rubr.ff.de iur.om.iu. & Bal.in c.1.in prin.qs dica.dux, comes, uel mar.unde plures gradus iudicum ordinariorum reperiuntur. Quidam.n.dñr ſuper illuſtres, quidam illuſtres, quidam ſpectabiles, quidam clariſſimi, & quidam infirmi quos gradus ponit gl.& ibi Alex.& Mod.in l.1. ff.de off.eius. cui man.eſt iuriſ.& pec.in tit. de iur.omn.
4 iu.col. 1.& 2. † *b* Delegatus uero, is dr̃ cui
b a principe, uel ab ordinario, uel a delegato principis cã committitur, uices gerens delegantis, & proprium nihil habens, l.1.§.qui mandata.ff.de off.eius, cui mand.eſt iuriſ. ita declarat *Alex*.iu.ru.illius tit.co.3.in fi. & Spe.in tit.de iu.dele.§.1. *Delegatis* n.dr̃ hẽre ſolum uſum iuriſdõnis delegantis, & nihil hẽc proprium, quo ad iuriſdõnem, ut d.§.qui mandatum, ꝙ l.ſi prætor. ff.de off.eius, cui mand.eſt iuriſ. Quo autem cognoſcatur, an aliquis ſit creatus ordinari⁹, uel delegatus, ultra ea quæ dicit Ale. in d. l prætor, ff.de iur omn.iu. ponit Bart.in l. more col.2.uer iuxta hoc, &c co.ti.& *Ab*. & cõiter doc̃ in c.licet, ff.de off.ord.uide. licet, qñ in commiſſione diceretur, procedas auctoritate noſtra, uel delego, uel committo tibi talem cauſam, uel qñ additur cõmiſſioni aliqua clauſula, quæ nõ ſpectat ad ordinariam iuriſdõnem, ut ſi dicatur, ꝓcedas appellatione remota, uel alia ſimilis clauſula utatur tunc.n. ſemper præſumitur delegatus, ſm Ab.in d.c.licet, col.2. Si uero hoc non apparet ex circunſtantiis, & tunc ſi uniuerſitas cãrum conceditur, præſumitur ordinarius, l.1.§.cum urbem, ff.de off.præf.ur. Si uero una cã uel plures diſtinctæ, & ſeparatæ concedantur præſumitur delegatus, ſecundum Bald.in d. l. more.C. col.2.uer.iuxta hoc, &c & ibi Ale.in 4.co. in fi.ff.de iur.om.iud.& *Bar*.in l.2.§.fin.de opi.leg.& Bar.in l.ambitioſa, col fin.ff.de
5 deci.ab ord. faci. † An aũt locum tenens, ſeu ſubſtitutus alicuius officialis, dicatur ordinarius, uel delegatus, hæc eſt pulchra q.& ualde difficilis, & multæ qõnes quotidianæ poſſunt ex ea decidi, maxime, ꝑ multas drĩas quæ ſunt inter ordinarium, & delegatum, unde pro pleniori diſcuſſione huius qõnis ſubiicio tres alias, q.1. erit, quis dicatur ſubſtitutus, ſeu uicarius, uel locum tenens. Secũda, an talis ſubſtitutus ſit ordinarius, uel delegatus. Tertia, verum inferior a principe poſſit ſibi conſtituere
6 vicarium, ſeu locumtenentem. † Venio ad primam q.ſuper qua dic, quod tres reperiũtur ſpẽs uicariorum, ſeu locumtenẽtium. Primo modo dr̃ uicarius, qui conſtituitur
7 ipſo iure a lege ſine facto hominis. † Prout eſt archidiaconus, quia abſente epõ, eſt uicarius epi, ipſo iure, ca. 1.de off.arch. Secundo mõ, dr̃ uicarius, ſeu uicegerens is, q. cõſtituitur ab eodem ſuperiore, a quo fuit conſtitutus illi ordinarius, in cuius locum ſubrogatur, & de hoc loquitur text. in l.2. C.de off.eius, qui ui. alic.ger & l.1.§.a præfecto ff.de leg.2. Tertio mõ dr̃ uicarius is qui ſubſtituitur ab aliquo in locũ qui ipſis ſubſtituentis, & de hoc loquitur text. in l. aliqñ, ff.de off.pro conſ.& in aut. de co.§. ad hoc prohibemus, in auth. ut nulli iud.ĩ prin.& Bar.in l.obſeruare, ff.de of.procõſ. & hęc colliguntur de mente Ale.in rub.ff.
8 de off.eius cui man.eſt iuriſ.† Qũo aũt co
c gnoſcatur c uicarius a delegato declarat Bar.in l.1.§ 1.in fi.ff.quis, & a quo appel. vbi dicit, quod ſi uicarius ſedet in eodem tribunali, in quo ſedebat conſtituens, cẽſetur uicarius ſi uero ſedet in alio loco, dicit delegatus. Et quo infert ipſe, quod ſi ordinarius ſcribat alicui, ꝙ ſit ſuus uicarius in tali cã, uel in tali loco particulari & diſtinctio, talis nõ erit uicarius, ſed delegatus, ut hẽtur in c. Ro.de app li.6.unde a tali ſubſtituto appellatur ad ſubſtituẽtẽ, ut ibi hr̃.
6 † Scđa qo eſt an talis ſubſtitutus dicatur

ordinarius uel delegat⁹, ſuper qua uera cō
cluſio eſt, ꝙ in primis duabus ſpeciebus ui
cegerētiū. ſ. qn̄ quis conſtituitur a lege uel
a ſuperiore, dicit ordinarius, ex quo lex, &
talis ſuperior poterat dare ordinariam iu
riſdictionē, & hoc nō hēt dubiū per allega
ta per Ale. in d. rub. ff. de off. eius. In tertia
uero ſpecie ſ. qn̄ cōſtituitur ab aliquo offi-
ciali in locū ſui ipſius in hoc cōſiſtit oē du
biū, vnde pro habenda ueritate diſtingue,
aut talis uicarius ſubſtituit ab ipſo princi
pe in locū ſui ipſius, prout eſt uicerex, uel
legatus de latere, & ſine dubio talis uicari⁹
habet ordinariam iuriſdictionē tex. eſt in
c. tua & ibi per doc. de off. uicar. Ponderan
do ibi illud uerbum iuriſdictio quæ in du
bio intelligitur de ordinaria, ſcd'm Ab. ibi
dicam infra in differentiis. nā princeps po
teſt dare ordinariā iuriſdictionē, ut ſupra
dixi, & ꝓbat in l. 1. § cū urbē ff. de of. pręf.
10 ut. † Ex quo infero, quod hodie in regno
idē eſſet dicēdū de iſtis ſubſtitutis ducum
comitū, & marchionū, quos in regno ap-
pellamus viceduces uice comites &c. nam
iſti habent ordinariā iuriſdictionem, quia
ex forma priuilegiorū oēs barones regni
habēt merum miſtum imperium ſibi con
ceſſum a rege cum poteſtate creādi capita
neos ad iuſtitiā, & ordinarios iudices, ſ'm
An. de Iſer. in conſ. in locis dominii, la pri
ma. & iſti qui habent priuilegium, dicūtur
exercere iuriſdictionē de licētia principis,
ut not. An. de Iſer. in cōſt. ea, q̄, & maxime
in prædictis dignitatibus quæ appellātur
reales ſecundū Bal. quod cōter do. in c. 1.
de feu. marc. & Alex in conſ. 25. colu. 3. in
11 5. uol. † & dicit Matth. de Affl. in dec. 57.
conſi. Nea. quod ratione territorii omnes
barones habēt iuriſdictionem in baronia
12 ſua. † Si uero talis ſubſtitutus creatus ab in
feriore a principe qui tamen nō ſit dux, co
mes, uel marchio, uel baro habens merum
imperium ex priuilegio. ut ſupra, puta qā
ſumus in capitaneo, ſeu rectore ciuitatis,
uel præſide qui uult ſubſtituere aliquem i
locum ſui ipſius. in hoc eſt differentia in-
ter ius ciuile, & canonicum, quia uicarius
d d epiſcopi habet ordinariā iuriſdictionem
ut no. Abb in d. c. tua. de offi. uic. et glo. in
d. c. Romana de appel. lib. 6. et habetur in
c. i. de off. uic. lib. 6. quia lex dat ſibi iuriſdi
ctionem ordinariam, ſecundum Alexand.
in d. rub. ff. de offic. eius colu. 4. circa fi. ſed
uicarius rectoris ciuitatis, uel præſidis, nō
habet ordinariam, quia nec lex ei dat, nec
ipſe dare poteſt ex quo talem auctoritatē
non hēt, imo prohibetur a lege per d. §. ad
13 hoc prohibemus in auth. de coll. 7. † Con-
firmatur id quod dicimus de uicario epi-
e ſcopi, quod ſit ordinarius, e quia epiſcopus
æquiparatur duci, comiti, uel baroni ſecū-
dum Bar. in l. 5. in prin. & ibi etiam Ale. ff.
de uer. obl. unde ſicut ſubſtitutus comitis,
uel baronis dicitur ordinarius ut modo di
xi, ita & ſubſtitutus epiſcopi, quia ex com-
muni forma bullarum, eandē hēt poteſta-
tē epus in diœceſi a Papa ſibi conceſſam,
quā habet baro in baronia, & probatur in
14 c. cum epiſcopus de off. uic. li. 6. † Limita
tamen iſtud, ꝙ dicitur de uicario epiſcopi
procedere in uicario generali, quia ille di-
citur ordinario ſecus in uicario ſpeciali da
to in una terra diœceſis, uel in certa parte
cauſarum tantum, qui dicitur uicarius fo-
f rancus, uel ruralis, quia ille eſt f delegatus,
non ordinarius gl. eſt notabilis in cl. 1 uer.
foraneo de reſcr. & tenet Gem. in c. 1. in 2.
q. de off. ord. lib. 6. & Fel. in rubr. de off. de-
leg. col. fi. & Ale. in rub. ff. de off. eius colu.
pe. in prin. & Ang. in l. præcipimus, Co. de
15 app. † Vnde tunc a tali uicario foraneo ap
g pellaretur g ad epum, uel ad uicarium ge-
neralem, ut habetur in d. c. Romana & ibi
Gemi. de appel. lib. 8. & no. Cald. in conſi.
2. in titul. de appel. licet ſecus ſit in uicario
h generali, quia ab eo nō appellatur h ad epi
ſcopū, ex quo eſt idem tribunal, ut d. c. Ro
mana, & no. Bar. in l. 1. §. 1. ff. quis, & a quo
app. & ad prædicta uide etiam Car. in d. cl.
16 2. in 24. q. de reſcr. † Secūdo notabiliter li
mita procedere in his, quę de iure commu
ni, & generales cōcedūtur uicario epiſcopi
quia in illis tantum eſt ordinarius, puta in
cauſis ciuilibus nam cauſas criminales nō
poteſt de iure exercere epiſcopis uicarius,
niſi ſpecialiter ſibi committantur per epi-
ſcopū, ut eſt tex. in ca. 2. de off. uic. li. 6. Itē
minime pt cōferre beneficia, niſi ſpeciali-
ter ſibi conceditur ptās conferēdi p epum
c. fi. de off. uic. l. 6. & Ab. in c. tuā de of. uic.
unde ſeqtur, ꝙ ſi iſta, quæ nō ueniūt in gn̄ali
cōceſſione, cōcedātur ſpāliter uic. per epm
in iſtis erit delegatus nō ordinarius, & ap-
pellabitur tunc ab eo ad epum delegātem
ita

ita tenet Fel. in cap. licet. col. 1. de offi. ord. & in rubr. de offic. del. col. fin. quod nota ꝑpetuo propter differẽtias, q̃ ſunt inter or-
17 dinariũ, & delegatũ. † Circa vicariũ recto ris ſecularis, uel preſidis, uera concluſio eſt de iure ciuili, ꝙ nõ eſt ordinarius, ſed dele gatus, ita concludit Ale. in d. rub. ff de of.
i eius i Ego tamẽ conſidero & intelligo hoc dictũ Ale. procedere quando officialis uel let facere ſibi uicarium in caſu a iure ꝓhibito, prout eſt regulariter, ut dicã infra in ſeq. dubio. ſecus ſi faceret in caſu permiſſo prout eſt in caſu neceſsitatis, puta cauſa in firmitatis, uel iuſtæ abſentiæ nã omnes do cto. concludunt, quod tũc poteſt facere ui carium, ſecũdum Bar. in l. obſeruare. ff. de offi. proconſul. & Bal. in c. ſi quis deceſſerit ſi de feu. fue. cõt. & probatur in d. §. ad hoc prohibemus in auth. de coll. ubi permittit officiali antequam ueniat in officium, de ſtinare uicarium, & eodem modo poſtquã venit, ſi cõtingat, eũ abeſſe excuſſione prĩ cipis vt ibi dicitur in fi. & no. Bal. in aliqũ ff. de offic. proconſ. nam in iſto caſu puto quod talis ſubſtitutus dicatur ordinarius, quia lex permittẽs eũ ſubſtitui, videt ſibi dare ordinariã iuriſdictionẽ, & ita reperio ꝙ in terminis tenet Bar. in l. ne quidquam §. ubi decretum in 1. lect. co. 2. uer. ſi oppo no & uidet ꝙ iſta, & c. ff. de off. procõſ. ubi expreſſe dicit, ꝙ ſubſtitutus ab eo, ꝙ ſe ab ſentat, uel in locũ officialis mortui, dicit
18 ordinarius. † Eodem modo qñ aliquid eſ ſe creatus ordinarius a principe cũ poteſta te ſubſtituendi, pro ꝙ ſubſtitutus ab eo, ſit ordinarius, quia uidetur creatus auctorita te principis id concedentis, & ad hoc mo ueor per ea quæ no. Pari. in tra. ſyn. in ver. ſubſtitutus, col. 3. ubi quærit an ſubſtitu tus ab eo qui habebat poteſtatẽ ſubſtituẽ di in ſuo priuilegio poſſit imponere pœnã mortis, nã ſi non eſſet ordinarius, fruſtra dubitaretur de hoc cum certum ſit delega
K tũ non poſſe expedire ea, quæ ſunt meri imperii l. 1. ff. de offic. eius. Præterea, iſtos duos caſus ego confirmo rõne urgentiſſi ma nã lex expreſſe prohibet officiales face re ſibi ſubſtitutos, niſi in caſu neceſsitatis. ut d. §. ad hoc prohibemus, & in auth. nul li iud. in prin. & tñ permittit cuilibet ordi nario poſſe delegare cãs delegabiles l. mo re. ff. de iu. om. iud. & hoc procedit, ſiue in caſu neceſſitatis, ſiue non ut probatur in d. l. 1. ff. de off. eius ubi in caſu neceſſitatis permittitur delegatio meri imperii ergo in aliis cauſis delegabilis non conſiderat caſus neceſſitate. Si ergo lex vetat facere ſubſtitutũ niſi in certis caſib. ſequitur qꝺ in illis caſib. exceptuatis erit ordinarius, q̃a ſi eſſet delegatus, ẽt in caſib. non exce ptuatis põt eſſe delegatus ſine aliqua ꝓhi bitione legis, ad quid ergo lex induceret talẽ prohibitionẽ, niſi eſſet ordinarius. Et idẽ dicimus in poteſtate ſubſtituẽdi cõceſ ſa, quia abſq. tali poteſtate quilibet ordina rius cõſtitueret ſibi delegatũ, vt d. l. more, ergo tali ptãs operatur ut poſſit cõſtituere ordinariũ auctoritate principis cõcedẽtis. Extra hos duos caſus ſi ordinarius face re uicegerẽtẽ. nõ dicit ordinari⁹, ſed poti⁹ delegatus ad vniuerſitatẽ cauſarũ, & ita ꝓ cedat quod dicit Ale. in d. rubr. ff. de offic. eius. & hoc expreſſe tenet Iaſ. in l. eadem,
19 co. 2. ff. de off. aſſeſ. † Venio ad tertiã q. ui delicet. utrũ inferior a principe poſſit con ſtituere ſibi uicariũ, & loquor de rectore ciuitatis, uel de præſide, quia iã de aliis di ctũ eſt, & breuiter concludo, quod non, & hoc regulariter, quia oĩ iure prohibet. Pri mo. n. prohibetur per ius cõe, per d. §. ad hoc prohibemus & in auth. ut nulli iud. in prin. Secundo ꝓhibet in regno Siciliæ per multas cõſt. Et primo, per cõſ. q̃ incipit, of ficia, q̃ imponit pœnã capitalẽ. Secũdo per cõſt. durã & diram, quę imponit pœnã pu blicationis bonorũ cõtrafaciẽtib. Tertio, per capitulũ regni, quod incipit, qui a de vi carii, & c. ubi prohibet rex fieri uicarios ſi ne eius licentia, & factos iubet de ciuitati bus expelli, & dicit Par. in trac. ſynd. ĩ ver. ſubſtitutus. col. fin. quod poteſtates terra rũ non poſſunt facere ſubſtitutũ & ire ad ſolatiũ. Quod tñ limita niſi in caſu neceſ ſitatis, ut dixi in ꝑcedẽti dubio, quia leges nouæ diſtinguuntur per ueteres l. ſed & po
20 ſter. ff. de legib. † Quã aũt ptãtẽ habuit vi carios, ſeu locũ tenens in caſu in quo de iu re conſtituit põt, dic, quod ſi eſt cõſtitutus a principe uel ab alio ſuperiore, qui habet ptãtem cõſtituẽdi uicarium, ſeu ordinariũ puta in locũ ordinarii abſcẽtis, uel mortui et tũc uera, et cõis cõcluſio eſt, quod põt fa cere oĩa, quæ poterat ille ordinarius in cu-
21 ius locũ ſubſtituitur. † Vnde põt expedire

omnes cauſas meri, & mixti imperii, vſq. ad mortē, & membri abſciſſionē incluſiue ita intelligitur, l. 2. C. de offi eius, q ui. alt. ger. & reprobata gl. ibi quæ dicit, quod nō pōt imponere ultimū ſupplic ū, & mēbri abſciſſionem, quia hoc non eſt verum, nam imo poteſt dictas pœnas imponere, ſecūdū *Bar* in l. 1. §. hi q b. ff. de leg. 3. & *Bar.* in l. 1. col. fi. ff. de offi. eius, ubi in ſpē reprobat glo. in d. l. 2. & ibi ēt *Alex.* 15 colu. & *Bal.* in Auth. ſed nouo iure. C. de ſeru. fug. ita etiā tenet Iac. de Bel. & Barto. in d. § ad hoc prohibemus. Si uero eſt cōſtitutus ab inferiore in locū ſui ipſius puta a rectore ciuitatis, & tūc omnes cauſas expedire poteſt præter ultimum ſupplicium, & mēbri abſciſſionem ita propriæ loquitur tex. ī d. §. ad hoc prohibemus, & ibi Iacob de *Bel.* & Bar. & idē tenent Bal in l. data opera co. 13. C. qui accu. nō poſ. & *Bal.* in d. c. ſi quis duceſſerit, ſi de feu. fue. cont. & habetur in locis præall. & procedit ēt, ſi capitaneus habeat ptātē ſubſtituendi in priuilegio, ut tenet Pariſ. in trac. ſyn. in d. ver. ſubſtitutus, co. 2. ad prædicta adde *Bal.* in Auth. & oīno, col. 3. verſ. iuxta hoc quæritur. C. ne vxo. pro mar. ubi dicit, ꝙ uicarius ptātis,
22 pōt expedire oēs cās citra ſanguineum. † An aūt poſſit vnus vicarius aliū vicarium ſibi ſubſtituere. D c qđ nō, ut eſt text. in c. clericos de offi. vic. & no. gl. in ca. 1. in uer. ipſius de off. uic. l. 6. & *Bal.* in l. aliqñ. ff. de of. proc. & Fel. in c. C. perpetuus, colu. 1. de fide inſt. quod procedit ēt in uicario Papæ ſecundū Car. in clem. 2. in 2. q. de reſcr. Limita hoc. ſ. ut non poſſit facere uicarium perpetuum ſibi ſimilem, ſed ex cauſa, puta abſentiæ, poteſt ad modicum tempus facere uicarium ſecundum gl. in cle. 1. in uerſi. locum de regula & Card. in cl. in 11. 14. & 18. q. de offi. vic. & Felyn. in d. c. C perpe
23 tuus col. 1. † In quibus autem differat ordinarius a delegato. Ad hoc ut iſta materia reducatur ad bonam vtilitatem dico quod iu multis differūt. Et primo reſpectu creationis, quia ordinarius conſtituitur a principe Papa, Imperatore, uel rege, populo lege uel cōſuetudine. Delegatus vero ab omnibus prædictis, & a quolibet ordinario, ut no. gl. in l. & quia. ff. de iuriſd. omn. iud. *Item* a delegato principis, l. a iudice. C. de iud. *Item* a delegato ad uniuerſitatem cauſatum, l. 1. §. ab eo & ibi *Bar.* & doc. ff. quis
24 & a quo appē. † Secundo differunt, quia ordinarius habet propriam iuriſdictionē & iure ſuo illam exequitur, l. more maiorum. ff. de iuriſ. om. iud. Delegatus uero habet iuriſdictionem iure alieno, & nihil habet proprium, ſed habet ſolū uſum alienæ iuriſdictionis, ſ. delegantis, l. 1. §. qui mādatum, & l. ſi prætor. ff. de of. eius & l. ſolet. ff.
25 de iuriſd. omn. iud. & l. quia eo. tit. † Tertio differunt, quia ordinarius poteſt regulariter delegare d. l. more maiorum, & l. cognitio. §. cum propriam. ff. de offi. eius, & c.
l cum epiſcopus de offic. ord. libro 6. *l* delegatus uero ſubdelegare nullo modo poteſt vt d. l. more maiorū, & l. a iudice. C. de iud. & l. fin. ff. de officio eius, etiam de cōſenſu partium, ſecundum *Bald.* in cap. cum Bar. col. 3. verſ. quæro vtrum, &c. in fi. de re iud.
26 & Iaſ. in d. l. aliud, colum. 2. † Fallit in delegato principis, quia poteſt ſub delegare, ut d. le. a iudice, C. de iu. & c. paſtoralis, & ca. uenerabilis de offic del. & c. ſi duo de offi. dele. & libr. 6. & no. *Abb* in c. ſi pro debilitate de offi. del. & eſt tex. in l. 1. in fi. C. qui pro ſua iuriſd. ubi *Bal.* in 6. no. d. cit, ꝙ etiā cauſas meri imperii delegare poteſt. de cuius dicti ueritate uide *Alex.* in l. 1. co. antep. & pe. de offi. eius ubi de hoc examinat plenum articulum. Multas alias fallentias uide per Iaſ. in d. l. a iudice, ubi plene attingit hanc materiam.

27 ADDITIO. Delegatum principis ſub delegare poſſe conſtitutum vides (ſecundū do. auctorē quod quidem minime procedere ſcias, ſi fuerit eidē cauſa cōmiſſa per verbum mandamus, vel præcipimus eā. n. eo caſu non ſub delegabit ſecundum gl. ī l. ſæpe audiui Cæſ. ff. de offi. præſi. quam gl. ſequitur *Bal.* in add. Spec. de iudi. deleg. in fi. uerſ. quando eſt præceptum & cum approbat totus mundus, ſecūdum Ale. in l. quia, ff. de iuriſ. om. iud. & Fel. in c. eam te, colu. 7. verſ. nihilominus de reſcr. & idem foret ſi dicatur in commiſſione quod cām ſe cognoſcere dēret, quia per illum uerbū vī impoſita neceſſitas per ſe ipſum cauſam cognoſcēdi c 1. ut ecc. bene l. prætor. in prin. ff. de eden. & per Bal. in d. c. eam te. uer. circa hoc de reſcrip. & idem eſt ſi in cōmiſſione fuiſſet dictum ſuper quo tuam conſciētiam oneramus, quia tunc ſub delegatio videtur

detur prohibita, & electa eſt induſtria perſonæ, ſecundum Imo. Abb. & alios in c. ſi. per illum tex. de offi. deleg. Ale. in l. a iudice. C. de iud. & Bald. in ca. ſi pro debilita. 3. col. de offi. del & generaliter ubicunque apparet fuiſſe electam induſtriam perſonæ, ut declarat Io. And. in d. c. ſi. in uerſ. iniungitur, & Io. Mil. in verbo mandatū an trāſeat, & per Bal. Car. Imo. & Panorm. in cap. ſi. de dol. & cont. & per Cap. deciſ. 51. uirginalis. Item intelligo prædicta procedere in delegato a principe ſupremo, aut ſuperiorem de facto uel de iure non recognoſcente, & eius conſtitutio iur. ciu. non autē prætorium conſtituit ſecundum Bar. in le. 4. §. 1. in fi. & ibi Imo. ff. de dam. inf. unde delegati ab epiſcopis ducibus & marchionib. non poſſunt ſubdelegare, ſecundū Bar. in l. ſciendum. ff. de uerb. oblig. & l. fi. ff de
m pe. poteſt tñ tatis m ſubdelegatus ab iſtis ſubdelegare aliquam cauſam, ſi eſt delegatus ad uniuerſitatem cauſarum, l. 1. §. fin. ff. quis, & a quo, & ibi gl. a Bar. & doc. in l. & quia. ff. de iurid om. iu. unde uicarius epiſcopi licet nō poſſit alteri ſuas uices in totum cōmittere, & aliū facere uicarium p̄t tamē aliquam cauſam ſubdelegare, ſcđm Rot in dec. 188. fuit dubitatum utrum uicarius, & per Cap. dec. 151. Pet. Fol. V. I. D.
28 † Quarto differunt, quia ab ordinario ſubſtituto non appellatur ab ſubſtituentē eū, & quando ſumus in uicario alio locum te nent ordinario quod quando ſit, declaraui ſupra, & dixi etiā in ſcriptis meis ſuper lectura, ff. de off. eius. Sed appellatur ad eum ad quem appellaretur, ſi ſubſtituens pronūciaſſet, l. 1. §. 1. & ibi Bar. ff. quis, & a quo appel. & Bar. in l præcipimus, in princi. C. de appel. & tex. in c. Romana, & ibi glo. ff. & doct. de appel. li. 6. & in c. non putamus,
n de conſ. 6. ſed a delegato n appellatur ad delegantem, ut in locis præall. Quid autem ſi appellatur a ſubdelegato in caſu, in quo cauſa ſubdelegari poteſt? an ſit appellandū ad primum delegantem obmiſſo medio, uel ad mediū ſubdelegantem? Dic quod de iure ciuili a ſubdelegato principis pōt appellari ad ſubdelegantem, l. 1. in fi. C. qui p ſua iuriſd. & habetur per Bar. in d l. 1. ff. q. ſ, & a quo appel. Sed de iure canonico debet appellari ad principem delegantem obmiſſo medio, cap. ſi do. ff. de off dele. li. 6. ſed in delegatis ab inferiore a principe, īdiſtincte appellatur ad primum delegantem, & poteſt poni exemplum in ſubdelegato a delegato ad uniuerſitatem cauſarum, qui poteſt ſubdelegare, ſcđm Bar. in d. l. 1. §. 1. q̄a quo ad hoc æquiparatur ordinario, ſecundū Bal. in l ſi ut proponis, la 1. C. quō. & qñ in d. & Bal. in l. fi. C. de iud. & glo in c. cum cauſam. de appel. & toto iſta eſt opin. Bar. in d. l. 1. §. 1. qui facit duas differentias, una inter ius canonicum, & ciuile, ut ſupra retuli, & aliam inter delegatum a principe, & ab inferiori, ſed iſta op. Bart. communiter
o o non tenetur, & ueritas eſt q̄ non debent fieri prædictæ differentiæ, ſed ſolum fit differentia, aut delegatus ſubdelegat totā cauſam, aut partem ſibi reſeruat. Primo caſu indiſtinctæ tan de iure canonico, quā ciuili appellatur ad primū delegantem tex. eſt in c. ſuper quæſt. §. porro, & ibi gl. & Abb. de offi. delega. & in d. l. 1. §. 1. ff. ſi quis, & a quo appel. Secūdo caſu appellatur ad ſubdelegantem, ita loquatur d. l. in fi. C. qui p ſua iuriſdictione & probatur ibi, dū dicit cauſas iudicandas, &c. unde ſola pronūciatio uidetur delegata, & non tota cauſa iſtā concluſionem tanq̄ ueriorem tenet Phi. in c. dilecti lo. 3. col. 3. in princ. de appe. & ibi etiam Card. in 5. col. in prin. & etiā Abb. & cōiter doc. ib. & in d. §. porro, & cum iſta
29 opi. per tranſeo contra Bar. † Quinto differunt, quia delegatus nō poteſt abſoluere ab obſeruatione iudice, ante litem conteſtatam, nec facere præceptum diſſinitiuū, ſecus in ordinario, ita tenet Bal. in l. ſi reus
29 in 1. lect. in fi. col. ff. de procu. † Sexto differunt, quia ordinarius dr̄ habere iuriſdictio
p nem p fauorabilem, delegatus uero odioſam gloſ. in c. 1. in uerſ. proceſſus, prope finem de reſcr. p. lib. 6. & Ale. in l. 2. col. 15. ff. de off eius & hoc poteſt eſſe utile ad multa maxime per c. odia de reg. iu. lib. 6. & hanc etiam differentiam ponit Alex in l. 1. ff. de
31 dam. inf. † Septimo differunt, quia quando ſunt plures iudices ordinarii, poteſt unus ſine alio ab initio cognoſcere, & ſententiare, l. 1. ff. de offi. & l. Pomponius, alias incipit ſi uni. & ibi Bar ff. de re iud. Ratio eſt, quia quilibet habet officium inſolidū. l. im
q perator, ff. ad municip. ſecus q in delegatis, quia ſi unus ſine alio procedit proceſſus eſt nullus, l. duo ex tribus. ff. de re iu. & c. cauſam,

ſam,el primo,& cap. cum cauſam,de offic. deleg. adeo, quod etiam,ſi eſt proferenda interlocutoria nō poteſt unus ſine alio eam proferre ſecundum Abb. in d. ca. cauſam, in 3. not. & Bar. in d. l. ſi uni.

Quod fallit quando in cōmiſſione eſſet appoſita clauſula quod ſi omnes,&c. uel alia ſimilis, uerum tunc debēt requiri prius collegæ alias ſine requiſitione, & declaratione, quod non poſſunt interuenire, nō poſſunt alii ſoli procedere, tex. eſt & ibi Abb & Fel. in c. prudentiam, in prin. de offi dele in delegatis āt ad uniuerſitatem cauſarum eſt idē quod in ordinariis, ſecundū Bar. in d. l. ſi uni. & ibi ēt gloſ. Ale. dicit hanc eſſe cōem opi. licet Abb. in d. c. cauſam tenuerit contrariū, & male, ſecundum eum.

32 † Quid autem in arbitris? Dic idem, quod in delegatis, l. ſi in tres, ff. de arb.

ADDITIO. Iudices enim delegati adiecta clauſula (ſi unnus intereſſe nequibit alter expediat, uel ſimili) facit ut conſtito de impedimento collegæ, alius ſolus expedier, quod proſequitur Lud. Rom. in ſing. 13. in cauſa, ubi aſſerit, Ita communiter teneri per doct. & Fel. in c. ſciſcitatus uerſi. oportet notum eſſe impedimentum de reſcr. & per Rot. dec. 144. retempto, & 166 ubi limitat hoc non procedere in beneficialib. in quibus etiā non conſtito de impedimento collegæ ſi alius ſolus procedit, & demū appareat collegam fuiſſe impetum proceſſus ualet, quod proſequitur Seb. Va. in tracta. nullit. in titu. de nullit. ex def. in ordin. num. 180.

33 † Et quando iuriſdictio inſolidū, non competit ſedum ſententia non pōt per unū ſolum ferri, ſed etiam requiritur ut tempore ſententiæ proferēdæ, omnes iudices ſint ad inſimul coadunati, & ſimul iudicenti uel unus, aliis præſentibus, & mandantib. & quod is qui recitat utatur uerbis pluralis numeri vt puta nos tales iudices pronūciamus in hunc modū, ut in c. cū ab uno de ſent. & re iud. in 6. alias non ualeret ſententia le. tunc aūt & ibi glo. l. duo ex tribus, ff. de re iud. Itē requiritur quod omnes ſint præſentes, alias ſi unus dediſſet ſuū uotum, & deinde receſſiſſet, non ualeret ſecundum Fel. in c. cauſam matrimonii col. fi. uer 3. limita extra de off. deleg. Per Fol. V I. D.

34 † Octauo differunt quia iuriſdictio ordinarii poteſt prorogari, cuius prorogationis, ratione poteſt iud. exercere extra territorium, l. ſi conuenerit, ff. de iuriſ. om. iud. & leg. i. & 2. ff de iud. ſed iuriſdictio delegati non poteſt prorogari, nec poteſt cognoſcere delegatus, niſi inter perſonas contentas reſcripto delegatorio c. P. & G de offi. del. & priuatorum, C. de iuriſdict. omn. iud.

35 † Nono differunt, quia in pluribus delegatis uno mortuo expirat officium omnium, adeo quod ulterius ex illa delegatione cognoſcere nō poſſunt c. pen. de off. dele 3. ſecus in plurib. ordinarius, ut notat Abb. in d. c pen. dū referr ſe ad ea, quod dixit in cap. prudentiam, in prin. eo. tit. ubi hoc dixit, in 4 col. & gl. in c. ut officiū de hæretic. li 6. & Bar. in l. 1. §. ſi plures, ff. de exerci. Ad hoc potes adducere oīa ea, quæ dixi ſupra in differentia. Et idem dicimus in pluribus arbitris, quod in delegatis, ut in d. c. pen.

36 † Decimo r differunt, quia in dubio appellatione iuriſdictionis, intelligimus de ordinaria, non delegata ſecundum Abb in ca. pen. uer. quæro an uicarius &c. de off. uic. et Ale. in rub ff. de iuriſd. om. iud.

37 † Vndecimo differunt, quia corā iudice ordinario, quia nō pōt cognoſcere niſi de certa ſumma, non fit coaceruatio pluriū ſummarum diuerſis actionib. in eodem libello cumulatarū, ad impediendam ſuam iuriſdictionem, l. ſi idem cum eodem in princ. ff. de iur. om. iud. ſecus corā delegato. Hanc differentiam poſuit Iaſ. in d l. ſi idem cum eo. in 1. no. Ratio eſt.

38 † Quia delegata iuriſdictio derogat ordinariæ, c ſtuduiſti de off. & c. ſane de of. del. Ergo debet reſtringi pro cōſeruanda iuriſdictione ordinaria, & ſic debet fieri coaceruatio, l. ſi plures, § fi. ff de pac. alias eſſet in odiū ordinariis, quod fieri non dēt ſm Bar. in d. l. ſi idē cū eo. in prin. Itē quia iuriſdictio ſ delegata, eſt ſ odioſa, ergo reſtringēda. c. odia. de re. iu. li. 6. & l. cū quidā, ff. de liberis, & poſthumis. & dixi ſupra in 8 differentia.

ADDITIO. Concludit hic auctor iuriſdictionē delegatam eſſe odioſam, quod uerum eſt, ut eſt gl. pen. in clem. ſi. de officio. ord & Lap. alle. 55. in 2. col. circa fi. & ideo formiter de ea debet conſt. cap. cum in iure, ubi glo. & ſcribentes de off. del. in l. unica. C de mand prin. & habetūr per Alexan. conſ. 17. uidetur lib. 7. & conſi. 200. in fi. lib. 2.

lib. 2 cum ſimilibus Petrus Follerius.

39 † Duodecimo differunt, quia ſententia lata per ordinaria contra ius litigatoris, ualet & tranſit in rē iudicatam, ſi nō appellatur, ut hr̄ in c. cum inter de re iud. & in l. cū prolatis, & ibi per Ale. & doc. ff. de re iudi. ſecus ſi eſt lata per delegatū, ita tenet Hoſt. in c. fi. de præb. & in c. 1 de offi. dele. li. 6. & Old. in conſ. 81. col. 1. & Barb. in additio. ad Abb. in c. cum dilecta, de reſcr. in addi. quæ incipit, ordin. iuris, &c. poſt medium.

40 † Decimotertio differunt, q̄a proceſſus cōtumaciæ punitiuus per delegatum factus contra citatum, nō comparētem, ſi in ueritate ille non erat delegatus, non ualet quãuis fuiſſet dubium ſecus ſi fiat per ordinarium in ueritate non ſit ordinarius, dummodo poſſit eſſe, quia bene ualet ita dicit Abb. in c. præterea, col. pen. de dil.

41 † Decimoquarto differunt, q̄a ordinarius poteſt reuocare ſententiam ſecundi decreti ſed delegatus non. Iſtam differentiã poſuit Ale. in l. quod iuſſit. col. 6. ff. de re iud. referens tenet Innoc. in c. conſultationib. de offi. deleg.

ADDITIO. Adde quod Alexand. tenet id quod dicit dominus auctor per doc. Inn. in d. c. ſignificantibus, & tamen, ut uidere potui, nullum uerbum de hoc dicit. Io. Pe. Foller. V. I. D.

42 † Decimoquinto differunt, q̄a delegatus poteſt in totum recuſari, ut ſuſpectus, ut remoueatur, ſed ordinarius non, ſed datur ſibi adiunctus, c ſecundum Barto. & doct. in lege apertiſſimi C. de iudic. niſi eſſet delegatus ad uniuerſit. itē cauſarum, quia tūc ſimiliter debet ſibi dari adiunctus gl. nota in l. fi. gl. 1. C. de iud. & quod dixi in delegato procedit etiam in delegato principis. ſecundum Abb. in cap. ſuper quæſtionum §. quem uero, de offi. deleg. & hoc eſt de iure ciuili. de iure uero canonico tã ordinarius, quam delegatus poteſt in totum recuſari, c. ſi quis contra clericum, ibi Abb. & doct. de foro competē. & idem Abb. in cap. cum ſpeciali in 1. notab. de appellatio. Dummodo cauſa legitima inſeratur, & probetur, alias recuſari, non admittitur, ut dicit Ab. ibidem. & in d. §. quem uero, & eſt tex. in c. ſecundo requiritur. de appellation. ſecus eſt de iure ciuili, quia nō oportet inſerere cauſam ſuſpitionis, ſecundum Bartol. in dicta l. apertiſſimi, & gloſſ. in l. quia poterat, ff. ad Trebellian. & gloſſ. in l. item ſi ſuſpectus, ff. de proc. et Iaſ. plene, in d. l. apertiſſimi, & quæ ſint iſtæ cauſæ recuſantur iudicem ſuſpectum, tangit Specu. in tit. de iudic. delegat. §. ſupereſt, & ego dicam plene infra, in tractat. de appellatione in ultima parte, huius operis in uerſic. recuſatio, & ibi uideas.

Hodie autem in regno ſeruatur ius canonicum, ex diſpoſitione regiæ pragmaticæ, quæ incipit. Item ſi contingat, per quam n diſponitur, quod tam ordinarius, quam delegatus poteſt recuſari ut ſuſpectus, & remouetur in totum, & debet allegari, & probari iuſta cauſa ſuſpicionis, coram diœceſano loci, ſeu eius uicario, ut ibi habetur.

43 † Decimoſexto differunt, quia ordinarius poſtquam eſt recuſatus ut ſuſpectus, pōt cãm alteri delegare, c. ſi quis contra clericū, de foro competenti, & cap. cum ſpeciale, & ibi Abb. & Phili. de appellat. Delegatus uero recuſatus, non poteſt cauſam committere, c. iudex ab apoſtolica de offi. de. le. lib. 6. Cum diſtinctione tñ, de qua ibi, ſ. aut nondum eſt propoſita recuſatio, & poteſt committere, aut eſt propoſita, ſed nondum fuit pronunciatum ſuper ea, & tunc non poteſt committere, niſi de conſenſu partium. Aut eſt pronunciatum, & tunc etiam de cōſenſu partiū non poteſt committere, quia poſt pronunciationem deſiit eſſe iudex, ut d. c. iudex ab apoſtolica, & loquor de delegato principis, q̄a in eo cadit hoc dubiū, nã delegatus ab inferiore, ſine dubio non pōt ſubdelegare, vt ſupra dixi in tertia differentia.

44 † Decimoſeptimo differunt, quia ordinarius poteſt delegare totam cauſam, et ſentētiã ſibi reſeruare, dummodo audiat inter cauſam, ſcilicet in principio, i. in litis conteſtatione in medio, et in fi. ut et C. de iud. auth. ad hæc delegatus uero hoc facere nō poteſt, nam aut totam cauſam committere debet, aut nihil, aut not. glo. in dicta auth. ad hæc in uerſicu. delegatus, unde nō poteſt ſententiam ſibi reſeruare etiã eſſet delegatus principis, et hoc de iure ciuili, ſecus de iure canonico, quia poteſt ſibi reſeruare ſententiam, c. ſuper q. in princ. de offic. delegat. et prædictam differētias ponit Bart. in l. nec quicquam. §. ubi decretum. col. 3. de offic. procu. dum ponit differētiã

inter

inter decretum, & ſententiam. & Alexan. in
45 rub. ff. de offi. eius, col. 2. † Decimooctauo differunt, quia ordinarius poteſt ſuam ſẽtentiam exequi, delegatus vero nõ, imo ſua ſẽ-
x tentia mãdatur x executioni per ordinariũ, ſed diuo Pio. in prin. & ibi gl. & Bar. ff. de re iu. & hoc procedit in delegato ab inferiore a principe, ut eſt tex. etiam in l. properandũ. §. ſin autem reus iuncta gl. in uerſi. ad maiorem. C. de iud. & tenet Alexan. in d. l. à diuo Pio, colum. 3. & 4. & Abb in ca. ſi quis contra clericum colu. fin. de for. compet. ſecus in delegato principis, quia tam iure ciuili, q̃
y canonico y poteſt ſententiam exequi ſecundum Alex. in d. l. a diuo Pio col. 2. & Abb. in d. c. ſi quis contra clericum, colum. pen. & c. ſignificaſti, de offi. delega. quam ſententiam poteſt exequi infra annum tantum & non ultra ca. quærenti. de offic deleg. Item poteſt delegatus a principe committere ordinario executionem ſuæ ſententiæ. ut j d. c. ſignificaſti, & c. ſanè eod. ti. & tenetur ordinarius ſibi obedire, etiam ſi iniuſta ſit ſẽtentia tex. eſt in cap. paſtorali. §. quia uero, de offi. del. & not. in d. §. ſanè, & d. c. ſignificaſti, de qua materia uidi in quadã diſputatione mea, quam poſui ſuper rub. ff. de offi. eius dum legi illam rub. in almo ſtudio ciuitatis Salerni, conductus ad lecturam de mane ordinariam, quæ diſputatio incipit. Pro ornamento, &c. & tractat materia c. fin. quando, de offi. deleg. Item prædicta de delegato inferioris a principe procedunt de iure ciuili, ſecus de iure canonico, quia ſi delegatus habebat poteſtatem exequendi, poteſt etiam delegatus exequi ſecundum Ab. in d. ca. ſi quis contra clericum, colu. pen. & fin. & ratio eſt, q̃a executio eſt mihi imperii, & de iure canonico delegantur ea, quæ ſunt mixti imperii ſecundum gl. in cap. quod ſedes, de offic. ordin. & Barto. in leg. nec quidquam. §. ubi decretum. ff. de offi. pro cõſ. licet ſecus ſit de iure ciuili, ut habetur in l. iubere cauere, ff. de omn. iudi. & in leg. ff. de
46 offic. eius. † Decimonono differunt, quia ordinarius poteſt ampliare, & minuere tempus, quod datur iudicatis ex cauſa, leg. ſecunda. ff. quando dies iudicat. ſed delegatus non, quia ex quo ipſe non exequitur ſententiam ſuam, ut modo dictum in præcedenti differentia, non poteſt imponere legem ſuperiori exequenti, ſcilicet ordinario deleganti, cap.

ex inſinuatione, de appellat. hanc differẽtiã poſuit Bartol. in d. cta le. ſecunda. in prima quæſt.

47 ADDITIO. † Concludit (vt uides d. Auct.) quod iudex ordinarius poteſt ex cã minuere tempus q̃ datur iudicatis, (de quo unũ uerbum ſupra dixi,) & bene dicit, & q̃ iudex delegatus non poſſit tale tẽpus coarctare, eſt ratio, quia ad eum nõ ſpectat executio, & ſi coarctare eẽt imponere legẽ ſuperiori ſuo ad quẽ ſpectat executio ſecũdum Bar. in l. 2. & ibi Here. ff. de re iud. ubi multa allegat in cõtrarium, ſed ſi eſſet talis delegatus, qui haberet executionẽ in ſuæ poſſet ſicut ordinarius coarctare dictũ tẽpus, ſecundum Abb. in ca. quod ad cõſultationem extra de re iud. nu. 20.

48 † Sed nunquid reus cõdemnatus indiſtincte gaudet iſta dilatione quatr. meſtris tpis, vt nullam interim moleſtiam patiatur? hãc q̃õ. mouet Abb. in d. c. ad q̃ cõſultationem nu. 22. & dicit q̃ condemnatus, qui vult vti iſta dilatione debet ſatiſdare de ſoluẽdo in termino alias nõ gaudet per tex. in l. ſi debitori. ff. de iud. & ibi dicit, quod hoc no. Bar. ſic q. infra illum terminum cõdemnatus ipſe poteſt capi & incarcerari niſi cauerit, quod ipſe intelligit ſi eſſet inops ita q̃ timeretur de fuga, quod eſt notandũ, quia eſt pulchrum uerbum, & ibi æne. de falc. in add. intelligit hoc eſſe uerum ſi petatur a parte alias non tenetur ex ſe præſtare ſatiſdationem, & ita dicit obtinuiſſe Pet. Fol.

49 † Vigeſima differẽtia eſt, quia appellatione magiſtratus, non uenit delegatus, ſed tantum ordinarius ſecundum Pau. de Ca. quẽ ſequitur Alex. in l. cum qui. ff. de iu. om. iud. quod facit ſecũdum eum pro interpretãdis ſtatutis loquentibus de magiſtratu, ut non comprehendant delegatũ, pro quo eſt tex. in l. properandum, in prin. in uerſ. ſiue magiſtratibus. &c. C. de iud.

50 † Vigeſimoprimo differunt q̃a ordinarius debet delegare cauſã ſuo ſubdito, quẽ põt compellere ad acceptãdum, ca. paſto. & ibi Abb. in pen. no. & in c. quod ſedes de off. or. & l. 1. C qui pro ſua iuriſd. non ſubdito inuito non poteſt cauſam delegare, ſed uolentem tantum ſecundum Bart. in d. l. 1. vbi ita limitat dictam legem. & Abb. in d. c. paſtoralis. in 4. no. & ita intelligitur tex. in l. & prætor, ff. de offic. eius, ſed delegatus a principe,

tipe, poteſt cauſa ſubdelegare cuicunque ēt ſuo ſuperiori, & non ſubdito ēt inuito. Vnde ſi delegatus Papæ eſt minimus clericus, pōt cauſam ſubdelegare, Archiepiſcopo, ēt inuito c. paſtoralis, in prin. & ibi Ab. in cap. pen. not. & c. ſane quia de off. dele. Vtrū circa hoc ſcias, quod delegatus Papæ
z debet ſua delegare cauſas illis perſonis q bus deleg. Papa, ſcilicet in dignitate conſtitutis, per c. ſtatutū, de reſcrip. li. 6. alias ſubdelegato nō ualet, & proceſſus, factus eſſet ipſo iure nullus, ita tenet Ab. in d. c. paſtoralis in fi. illius princip. de offic. dele. & Ale.
51 in conſi. 77. col. 2. in 2. uol. † Vigeſimoſecundo differūt quia ordinarius ſi protulit
a ſententiam nullam, poteſt & iterum de cauſa cognoſcere, & ſententiare l. ſi præſes C. quō. & quando iud. & l. 1. C. de ſenten. & l. ſi accuſatoribus. C. de accuſ. & Bar. in l. iudex poſtq̄ ff. de re iud. delegatus uero qui nulliter pronunciauit, non poteſt ulterius de cauſa cognoſcere l. ſi ut ꝓponis C. quō.
z & quando iud. ēt ſi ſit delegatus à principe ſecundum Bal. in d. l. ſi ut proponis, col. 2. & Ale. plene, in rub. ff. de offi. eius, col. 2. niſi eſſet delegatus ad uniuerſitatem cauſarū quia habetur ut ordinarius, ſe cauſarū Bal. in d. l. ſi ut proponis. & Felyn. in ca. in litteris, col. 1 de offic. deleg. & de prædictis an quando, & qualiter procedant in delegato uide plene per Fel. in c. qualiter, & quando, el 2 col. ante penult. & pen. de accuſatio. & qualiter procedant in ordinario quod poſſit iterato cognoſcere, uide Ab. in ca. in litteris, & Bar. in d. l. iudex poſtquam de re iud.
52 † Quo autem ad reuocandum interlocutoriam, non eſt differentia inter ordinariū, &
b delegatum, quia & uterque poteſt eam reuocare, ſecundum gloſſ. in d. l. quod iuſſit. ff. de re iud. & ibi etiā Ale. in 1. col. & eſt tex. in c. cum ceſſante, & ibi Abbat. in 2. no. de app. quod limita ut infra proxima differē-
53 tia † Vigeſimotertio differūt, quia ordina-
c rius ſi pronunciat ſe non iudicē, uel iuriſdictionem non habere, poteſt hanc ſuam interlocutoriam reuocare, ſecundū Bal. in l. ſi præſes per illū tex. C. quomodo, & quādo iud. ſecus in delegato quia talē interlocutoriam non reuocat, c. ſignificātibus, & ibi Abb. & docto. de offic. deleg. hanc differentiam in terminis ponit Lu. Roman. cōſil. 358. in fi. & Bar. in add. ad Abb. in d. c. ſignificantibus quibus adde Bart. in reper. l. 2. col. 3. ff. ſi qui in ius uoc. non ier. & iu.
54 d. l. quod iuſſit, ff. de re iu. † Vigeſimoquarto differunt, quia ordinarius poteſt delegare unum articulum cauſę iuriſdictionalē ut eſt gloſ. in c. ſuper quæſtionum uerſ. quicunque, de off. c. deleg. quia ſi poteſt totam cauſam, multo magis unum articulū delegatus uero non poteſt etiā unum articulū iuriſdictionalē ſubdelegare, ſecundū Ab. in d. ca. ſuper quæſtionem, in prin. & p. ſuper dict. glo. in uerſic. quicunque. Sed articulū non iuriſdictionalē poteſt ſubdelegare, ita tenet Ale. in l. more, col. 5. ff. de iuriſ. omn. iud. licet Bar. ibi contrarium teneat, & male quia communiter reprobatur ſecūdum
55 Abba. in d. c. ſuper quæſtionum, † Fallit in delegato ad uniuerſitatem cauſarū, quia ille æquiparatur ordinario, ut plures dictū eſt ſupra, ſecundum Abb. in ca. ſuper quæſtionum col. 4. Non tamen poteſt ſubdelegare uniuerſam ſuam delegationē, ut no. Hoſt. in tit. de offic. dele. §. quis poſſit, quē ſequitur Alex. in l. a iudice. C. de iud. quia etiam ordinarius non poſſet totam ſuam iuriſdictionē delegare in conſulto princi-
56 pe. l. fi. & ibi no. ff. de off. præſi. † Quis autem dicatur delegatus ad uniuerſitatē cauſarū, uide Iaſ. in d. l. a iudice. Secundo fallit in delegato principis, ut d. c. ſuper quæſtio-
57 num, et ibi Abb. in 4. col. † Vigeſimoquinto differunt, quia ordinarius poteſt aliquē citare per edicta, & idem in delegato principis, tex. eſt in authen. qui ſemel C. quō. & quando iud. et in §. omne, in authen. de litig. ſed delegatus inferioris hoc facere nō poteſt, ut no. in d. authen. qui ſemel in uerſic. delegatis, et ibi etiam Bar. uerſi. uenio ad ſecundam, &c. & Bar. in extrauagan. ad reprimendam, in uerſic. per edictum, & Bar. in l. plerique, ff. de in ius uocan.
58 † Vigeſimoſexto differunt, quia delegatus inferioris a principe, non poteſt citare aliquem aliter, ſcilicet capiendo ipſum de perſona, ſed ordinarius ſic, et delegatus a principe ita tenet Bar. Ale. et communiter docto. in l. 2. ff. de iur. omn. iud. contra glo. ibi ſiue ante lit. conteſt. ſiue poſt, et idem Bart. in plerique. ff. de iur. uoc. et quod dixi in delegato principis, ut ſit idem quod in ordinario, iſta eſt communis concluſio, quam tenet Bar. in d. authen. qui ſemel. C.

quomodo,

quomodo, & qñ iud. & Alc. in d. l. 2. col. 3. & de prædictis eſt tex. cum gloſſ. in l. cõſentaneum. C. quomodo, & quando iud.

59 † Vigeſimoſeptimo differunt, quia delegatus citans, debet citare cum d inſerto tenore ſuæ delegationis, alias ſibi non creditur, niſi doceat de commiſſione, & copiam faciat, c. cum in iure, & ibi Abb. Fel. de offic. deleg. & in c. præterea, de dilat. & Bar. in l. 2. ff. ſi quis in ius uoc. non ſer. Sed ordinarius hoc facere non tenetur, ſed ſufficit, q mandet nuncio, ut aliquem citet ſolo uerbo ſine litteris, tex. eſt in c. cũ dilecti. ibi. uiua uoce. & c. de do. & cont. & Specu. in tit. de cita. §. ſequitur, uerſ. utrũ, & eſt ratio, q a ſemper præſumitur pro iuriſdictione ordinaria, ſecus pro delegata, ita dicit Abba. in d. c. cum in iure col. pen.

60 † ADDITIO. Vulgata eſt quæſtio, nunquid delegatus teneatur citare cum inſerto tenore reſcripti? in qua reperio Mar. So. in tract. de cit. in art. 20. late tangentem, & poſt multa hinc inde dicit quod do. eius concludit tres caſus fore cõſiderandos, primus quando agitur de grauiſſimo præiudicio, & id eo concludit, non eſſe parendũ aſſerendi delegatum, quantuncunque perſona eſſet auctorizabilis, niſi prius conſtet plenè de delegatione, nec etiã tenetur corã eo reſpondere, niſi prius fiat plena fides de ipſa delegatione, nec ſufficit ſimplex copia & ita (ſecundum eum) intelligitur tex. in c. cum in iure extra de off. deleg. & l. uni. C. de man. princ. aut tractatur de graui præiudicio non tamen grauiſſimo, ſeu grauiori, & dicendum eſt non ſufficere citanti aſſerere ſe delegatum, exemplũ ſi creatur ualde remotus, et citãs ſimpliciter aſſerit ſe delegatum, tunc. n. citans non arctatur ad cõparendum ex ſimplici aſſertione illius, ſed debet cũ inſerto tenore citari. Tertio vero caſu quãdo tractatur de præiudicio, ut q a citatus eſt in loco citantis, uel modicum dictant, & tunc dicendũ eſt, quod non eſt neceſſe citare cum inſerto tenore reſcripti, quo ad effectum arctandi citatum ad comparendum, ſed ſatis eſt aſſerere ſe delegatũ & ita dicit Mar. ipſe tenendũ eſſe, cum ſit æqua opinio. Petrus Follerius.

61 † Vigeſimooctauo differunt, quia iuriſdictio ordinarij non expirat per mortem ſuperioris cõſtituerit ipſum, etiam re integra ſecundum Hoſt. in ca. quoniam Abbas de offic. deleg. & Abb. in c. 1. relatum, eo. tit. & eſt tex. in l. & quia, ff. de iuriſd. omn. iud. & eſt etiam tex. clarus, in c. legatos in fi. de offic. deleg. lib. 6. ſed iuriſdictio delegati, extinguitur morte delegãtis re integra ut d. l. & quia, et d. c. relatum, & ca. gratum. et cap. licet undique de offic. deleg. et in c. fin. de offic. leg. Dicitur autem res integra, q̃do nondum eſt facta citatio, et iſta eſt, cõmunis opi. quam tenent Bar. et doct. in d. l. et quia per d. c. gratum, et d. ca. fin. et not. Abb. in d. c. relatum, quod procedit etiã in delegato principis, per prædicta iura, et no. glo. in uerſi. principaliter in d. l. et quia. Et in tantũ extinguitur iuriſdictio morte mãdantis, quod etiam de conſenſu partiũ nõ poſſet delegatus procedere gloſſ. eſt in ca. cum ueniſſent. in uerſi. egerit, de teſt. Item procedit etiam ſi delegatus ignoret delegãtem eſſe mortuum, ſecundum Bartol. in d. l. et quia, col. fin. Item procedit etiam in delegato ad uniuerſitatem cauſarum, nã quo ad hoc æquiparatur ordinario. Eſt enim neceſſe, ut ſaltem unam cauſam ſit cæpta coram eo, ut res deſinat eſſe integra, ſecundũ Bart. in d. l. et quia, uerſi. quarto quid ſi plures, &c. quem ibi ſequitur Alex. et communiter Mod. et Ab. in d. c. relatum. Illud aũt qđ dixi in delegato principis, limita multis modis, ut per Iaſon. in d. l. et quia col. 4.

62 † Item illud, quod dixi in ordinario limita non procedere, quando una iuriſdictio ordinaria cohæret alteri ordinariæ, ut acceſſoria, ſicut dicimus in uicario, qui eſt ordinarius, et tamen eius iuriſdictio finitur morte epiſcopi, alterius conſtituentis ſecũdum Alc. in d. l. et quia, colum. 1. Hoſt. in d. cap. quoniam Abbas, et Abb. in ca. pen. de offic. uic. tunc enim iuriſdictio deuoluitur ad capitulum, uacante ſede, ca. 1. extra, ne ſede uac.

63 † Vigeſimonono differũt, q a iudex ordinarius etiam minimus poteſt delegare cauſam cum poteſtate ſubdelegãdi, ut eſt gloſſ. in cap. is, cui de offic. deleg. lib. 6. et Bart. in l. more, et ibi etiam Alex. in 5. et 6. colum. ff. de iuriſd. omn. iud. ubi dicit hanc eſſe communem opinio. et Fely. in c. ſuper quæſtionũ §. ſi uero uerſ. fallit quarto. &c. de offic. deleg. Secus in delegato etiam principis, ſecundum Alexan. in rub. ff. de offi. eius, colum. 3. et gloſ. in c. ſuper

quæſtio-

quæſtionum.§.porro, uerſ.trāſfert totam. de offic.dele.hanc differentiam ſentit, *Bal.* in l.a iudice, & ibi Sal & cōmuniter Doct. C.de iud.& Abb.in ca.cum Boer.de re iud. & Bart.in l.ſolet,ff.de iu.omn.iud. & Ale. in conſi.157.col.3.in 2.col. ubi dicit hanc communem opin.C. Iaſo.in l.1.col 8.ff.de off.eius. Prædicta limita, niſi delegatus ſubdelegaret ſciente, & patiente ordinario,quia tunc poteſt,ſecundum *Alexan.*in prælleg.conſil.157.& Iaſo.in d.l.a iudice,
64 col.3.in 4.limita.† Trigeſimo differūt,q̃ quilibet ordinarius habens meru m,& miſtum imperium, poteſt ſuam ſententiam dubiam interpretari, & etiam ſententiam ſui delegati, ſed delegatus hoc facere non poteſt,ſecundum Bart.in l. ab executione, uerſi. ueniamus ad ſecundam partem, &c. ff.de app.& Alexand.in rub.ff. de off.eius,
65 col.3.† Trigeſimoprimo differūt,quia ordinarius poteſt condēnare uictum uictori in expenſas, reſeruata ſibi taxatione, l.terminatio. C.de fruct.& lit. expen.& ibi Barto.& Bald. ſed delegatus hanc reſeruationem facere non poteſt, & ſi fecerit, eſt nulla, unde delegans poteſt poſtea taxare. ita dicit Barto.in l.ab executore,colu.pen. ff.de appel.& Bart.in d l. terminato,quod tamen intellige procedere in tali delegato qui non poteſt ſententiam exequi de quo dixi ſupra 18. differentia. Secus ſi poteſt
66 exequi,ita dicit Bartol.in locis pall.† Trigeſimoſecundo differunt, quia ordinarius poteſt cognoſcere de cauſis meri, & miſti imperii. *Intellige* tamen de ordinario illuſtri, ſpectabili, uel clariſſimo, leg. illicitas,§.qui uniuerſas,ff.de off. præſ. de quibus habetur per gloſſ.& Moder. in le.1.ff. de off.eius,quia infimi magiſtratus, prout ſunt defenſores ciuitatum,non habent huiuſmodi cauſas niſi modicam coertionē,l. magiſtratib.ff.de iu.omn.iu.& in Authē. de defenſo.ciui.§.apud. Verum hodie omnes magiſtratus municipales, qui capitanei appellantur,cognoſcunt de cauſis meri, & miſti imperii. qui æquiparantur præſidibus,ut no.gl.in fi.in uerſicu.id eſt.C.de præſcip.long. tempo. quod fuit inductum per pacem Conſtantiæ,ſecundum Bald. in tit.de pace Conſt.in uerſ.criminalibus& Ioan.An.in add.Spec.in tit.de iu. om.iud. col.1.& Ang.in l.1.§.ſolent,ff. quam app. ſit.Sed delegatus non cognoſcit de cauſis meri,& miſti imperij, quia talia delegari non poſſunt,l.1. in princ.ff. de offic.eius. & l.ſubere cauere,ff de iur.om.iudic.& l.2. C.de ped iud.& l nec quidquam, §.ubi decretum,ff.de offi.procon.ſecundum unum intellectum.Item,prædicta intellige de mero imperio maximo maiori,magno,& paruo. De minori autem, & minimo bene cognoſcit delegatus, ſecundum Bart.in l.imperium,colum.3.& 4.ff.de iu.om.iud. Fallit hoc ratione abſentiæ, uel infirmitatis, quia tunc ordinarius delegat merum, & miſtum imperium, ut d.l.1. uerſi.huius rei & ibi *Bar* & Alexā.ff.de off.eius, niſi quando ueniret pœna mortis, vel abſciſſionis membri, quia delegatus non poteſt hmōi cauſas decidere,ut in aut.de colla.§.ad hoc
f prohibemus.Item, *fallit f* in principe, qui poteſt huiuſmodi cauſas delegare,l.fin. C. ubi ſena.uel clariſ.& Bar.in d.l.1.in 2.q ff. de offic.eius. Item fallit in cauſa reſtitutionis in integ quæ licet ſit miſti imperii,l.ea que.§.1.& ibi no.ff.ad municip.tamē dele-
67 gari poteſt,l.fin.C.ubi & apud quem.† Itē
g fallit g de iure cano. ſecundum quod omnes cauſæ meri,& miſti imperii delegātur, c.q̃ ſedes,& ibi gl.de off.ord.& gl.in cle.1. de off.dele.& Alexan.in conſi.106.col.pen.
68 in 2.uolum.† Item fallit in delegato principis,qui poteſt huiuſmodi cauſas ſubdelegare,ſecundum gl.& Bal.in l.unica,C.quia pro ſua iur.& Bar.in d.l.1.in 3.q. quamuis ibi Alex.& alii contrarium teneant.tamen iſta eſt magis cōmunis opi.quam reaſſumpſit ibi Iaſ.in d.l.1.col.19.& *Abb.*in c.ue-
69 nerabili,de off.dele.† Quod limita,niſi electa induſtria perſonæ.l.inter artifices.ff.de ſol.& l nemo.ff.de duobus reis,quod quomodo cognoſcatur,uide Abb in cap.fina. de off.delegat.& Iaſ.in l.a iudice, C. de iudic. Item limita,niſi eſſet facta delegatio de aliquibus caſibus reclinatis principi, quia tunc non ſubiegat,ut not Alexan. in d.l.1.col.fi.ff.de offic. eius,& Bal.in l.geſta,
70 C.de re iud.† Trigeſimotertio differunt, quia eximens uocatum in ius coram delegato non tenetur edicto, ne quis eum,&c. l.3 §.ſi quis ff ne quis eum & Bal.in rubr. extra,de off.dele col.1. Secus ſi coram ordinario,ut in toto illo titu.& inſt.de act.§. pœnales, ibi per Mod. & prædicta procedunt

celunt etiam in delegato principis, ſecun-
71 dum Alex.in rub.de offi.eius,col.2.† Tri-
geſimoquarto differunt, quia c.ſede uacan
te ſuccedit in iuriſdictione ordinaria,ca.1.
de maio.& obed.lib. 6.& c.2.ne ſede uac.
& no.in c.2.ne præla.vic.ſuas, non tamen
ſuccedit in iuriſdictione delegata,ſecundũ
Card.in clem.1.uer.duo,in 8. qui hære. &
Gem.in d.c.2.de maio.& obe lib.6. & Io.
And.in c.cum olim,colu. pen. de maio. &
obe.& habetur in c. ad abolēdam de hær.
72 † Trigemoquinto differunt.quia delega-
tus Papæ non poteſt demandare poteſta-
tem,abſoluendi ab excõicatione, nec præ-
dicandi, nec prouidendi eccleſijs de præla-
tis c.is cui.de offi.deleg.lib.6.& tamen or-
dinarius hæc omnia demandare poteſt, ut
habetur in c.inter cætera,& ſi de offi.ord.
& c.cauſam,de elec.& c.fi.de in offi.deleg.
73 † Trigeſimoſexto differunt,quia ordina-
rius põt libere inſtituere præſentatũ in ec-
cleſia per patronos,cap.ex frequentibus,de
inſt.ſecus in delegato quando corã eo uer-
titur,q.inter patronos de iure præſentandi
& ipſe fuit delegatus a Papa, ut ordinet ec-
cleſiã & prouideat de rectore, quia poteſt
tantum iudicare quis ſit inſtituendus, &
epiſcopus diœceſanus habebit ponere ip-
ſum in eccleſia, & inſtituere, ſed ipſe dele-
gatus inſtituere non poſſet,ca. ſuper eo.&
ibi Ab.de offi deleg.
74 † Trigeſimoſeptimo differunt,quia ordi
natius poteſt imponere maiores multas, l.
eos.C.de modo multa,& Ale.in rub. ff. de
off eius,c.2.in fi.Delegatus uero licet poſ-
ſit multas imponere,c. paſtoralis,& ca. de
cauſis,de offi. dele.non tamen poteſt exce-
dere ſummam ſex aureorum , ſi eſt de per-
ſonis illuſtribus,ſpectabilibus, uel clariſſi-
mis.Si uero eſt de minorib.non poteſt ex-
cedere tres aureos,l. 2. de ſportu. & Hoſt.
in d. c. de cauſis , & proceditur hoc etiam
in delegato Principis,ut ibidem dicit Ale.
Scias tamẽ, quod hodie diſpoſitio d.l.eos,
C.de modo multa. non eſt in uſu, & iudi-
ces de facto eam non ſeruant , ſed impo-
nunt multas ad eorum arbitrium, ita dixit
Spec.in tit.de ſent.prola.§.ſpecies,uer. ſed
nunquid titulus,&c. & Ale.in conſi.15. in
2.uol.col.pen & Iaſ.in l.3. §. quid prætor.
in fi.ne quis eum.
75 † Trigeſimooctauo differunt,quia ſi dele-
gans excõicetur, non per hoc ſuſpenditur
iuriſ.delegati,ſecundum glo.& Ian. in c.li
cet,de off.del.& Spe.in tit.de iud. del.§.re-
ſtat.uerſi.quid ſuper duobus,&c. ſecus eſt
in uicario, qui habet iuriſdictionem ordi-
nariam,ut ſupra dixi, & tamen excõicato
epiſcopo ſuſpenditur iuriſdictio uicarii c.
Rom.de off.uic.lib.6.uide tamen Abb.in
d.c.licet,qui non tenet indiſtinctè illud,ꝙ
dixi de delegante excõicato, nã diſtinguit
prout in delegante mortuo, ſ. aut fuit ex-
communicatus re integra,aut non.Illud ta
men quod dixi de uicario, non intelligas,
procedere in quolibet ordinario, ut ꝑ Ab.
in d.c.licet,co.fi.quia iuriſdictio ordinarii
non finitur morte conſtituentis,multo mi
nus finitur excommunicatione.
76 † Trigeſimonono differunt,quia ordina-
h rius põt delegare cãm *h* cũ clauſula,appel-
latione remota, ꝙ intellige de tali ordina-
rio,qui hẽat ſupremam poteſtatẽ.prout eſt
Princeps, quia ſolus princeps utitur iſta
clauſula in delegationib. ut eſt gl. in c.ſup
quęſtionum,in prin.in uer.prouocationis,
de off dele.& glo.in c. ꝙ tranſlationem,in
gl.mag.in fi.de offi dele & tex.in l.1.in fin.
ff.a quib.app.non licet,& Spec.in ti. de le
gato,§.nunc oſtendendum,uerſ.14. ſed de
legatus Principis non poteſt cauſam ſub.
delegare , appellatione remota, text. eſt in
d.c.ſuper quæſtionum.§.nos aut,de off.de
leg.& Abb.in d.ca.ſuper quæſtionum,§ ſi
uero,in 2.no. Scias tamen, ꝙ iſta clauſula
non operatur in præiudicium tertij, quia
non impedit tertium appellare,text.eſt, &
ibi Abb.in c.ſuper eo.de off.deleg.
77 † Quadrageſimo differunt,quia qñ cõmit
titur ordinario per ſuperiorem aliqua cã ,
quæ ſpectabat ad eius iuriſdõnem cẽſetur
eius iuriſdõ excitata, adeo ꝙ non per hoc
efficitur delegatus,ſed remanet ordinarius
ẽt in illa cã,& illa commiſſio appellatur iuſ
ſus & non delegatio,tex.eſt in auth.ut nul
li iud.§.& hoc uero iubemus,pp quem ita
tenent Bar.& Doct.in l.more, ff.de iu om.
iud.& Fel.plenè in c.licet de offi.ord.ſecus
eſt, qñ ſit commiſſio alicui , qui non erat
ordinarius in illa cã,quia ille cenſetur me
re delegatus,ut in toto tit.de offi deleg. il-
lud autem,ꝙ dixi in ordinario,limita,ni
in cõmiſſione eſſet in aliquo alterata ei
iuriſdictio, quia cenſetur tunc delegatus,

& non

& non dicitur tunc iuriſdictio excitata, ſecundum Fel. in d. c. licet, vbi plene de hoc Rob. de Venuſ. V. I. D.

ADDITIONES.

a Ordinarius. Veſtri. in praxi Rob. Cur. li. 3. c. 3. nu. 2. Vant. in tract. de nullit. ti. de nullit. ex defectu iuriſd. & vnde, & quibus, nume. 14. & 31. Capic. deciſ. 130. nu. 26. cum ſequ.

b Delegatus. Nicol. Bello. lib. 1. ſupput. iur. capit. 11. Cagno. in libello exercitationis poſito inter lecturas poſt l. 2. ff. de orig. iur. in princ.

c Vicarius. Et an ſit aliqua differentia inter delegatum, & Vicegerentem, ſiue Vicariũ, vide Bello, d. lib. 1. ſupput. iur. c. 12.

d Iuriſdictionem. Nico. Bello. lib. 1. ſupput. iur. cap. 11. nume. 3. Coraſ. lib. 3. miſcell. c. 19. num. 12. Couar. lib. 3. reſolut. c. fina. num. 4.

e Epiſcopus. Couar. lib. 3. uariar. reſol. cap. fin. nu. 4. dicit quod æquiparantur. Pro cõſulibus, qui olim mittebãtur a Senatu Romano.

f Delegatus. Couarr. li. 1. prac. qq. c. 4. nu. 7. col. 4. ver. quando autem committitur.

g Appellatur. Cũ magna tñ cauſa, ut per Tiraq. in præfatione tract. de pæ. nu. 34.

h Ad Epiſcopum. Poteſt bene Epiſcopus reſtituere in integrum aduerſus ſententiam ſui Vicarii, Fel. in c. dilecti in 9. quæſt. de appel.

i Ego. Contra per Cur. iun. in d. rub. ff. de offic. eius Couarru. lib. 3. reſolut. c. fin. num. 4. col. 2.

K Expedire. Quid de modica coertione corporis, & an poſſit delegari Bart. in l. imperium. nu. 11. & Dec. nu. 40. ff. de iu. om. iudi. Bellon. li. 4. ſupp. iur. c. 13. Vacon. lib. 3. declarat. iur. ciu. declarat. 120.

l Delegatus. Dec. c. 3. col. 3. extra de offi. deleg. præpoſ. in c. per uenerabilem. §. quod autem. ext. qui fil. ſint legi. col. 37. contra per Couar. d. li. 3. reſol. c. fi. nu. 10.

m Subdelegatus. Fel. in c. ſuper quæſt. nu. 16. de off. deleg. Iaſ. in l. a iudice nu. 8. C. de iudi. contra per Dec. in c. cum cauſam, de appell. & Purp. in l. more, nu. 98. ff. de iuriſd. omn. iud.

n Appellatur, Couar. li. 1. prac. qq. ca. 4. nu. 5. verſi. quarta concluſio, vbi late.

o Non tenetur. Nec in praxi obſeruetur, ſed obſeruandum eſt quid morib. & conſuetudine eſt receptum Couar. d. li. 1. prac. qq. c. 4. nu. 8. ver. ſed & Carol. col. 1.

p Fauorabilem. Et firmiorem Bello. li. 3. ſupput. iur. c. 18. nu. 2.

q Delegatis. Limita, ut per Soc. in tract. fall. reg. 305. ſententia.

r Differunt. Rip. in l. naturaliter. §. nihil commune, nu. 105. ff. de acq. poſſ.

ſ Odioſa, gl. in ver. vel conuentionis in fi. ex. diſpendia, & gl. in c. 1. in ver. proceſſus in fi. de reſcr. in 6. Dec. in c. ad hæc, il 1. nu. 3. de appel. ſtaphil. de liter. grat. & inſt. in pregiudi. nu. 16. Dec conſi. 224.

t Adiunctus. Alex. conſi. 12. col. 1. li. 6. Couarru. li. 1. prac. qq. c. 26. & per totum in materia recuſationis.

u Diſponit. Coraſ. in leg. 15. ff. de iuriſd. om. iud.

x Executioni. Et illam exequi debet, etiam ſi eſſet iniuſta, Anch. conſi. 382. col. pe Couar. li. 1. varia. reſolu. c. 1. nu. 4 & 10.

y Poteſt. Et eſt communis opinio. Caſſado. deci. 13. nu. 4. tit. de reſcr. Fran. Mar. q. delfin. 284.

z Perſonis. Duenas. li. 1. regu. vtr. iur. reg. 85. cauſę. Bellam. dec. 126. Quid in executionibus gratiarum, an eis perſonis ſint cõmittendæ, Fran. Mar. delfin. 1091.

& Iterum And. de Alfer. q. 1. nu. 169. in 2 par. prin. q. 1. incipien. Antonius ciuis Florentinus.

a Principe. Eſt communis, de qua per Bello. lib. 3. ſupp. iur. c. 18. nu. 2. ipſe tamen contrarium tenet ibi.

b Vterque. De cõmuni per Iaſ. in l. quod iuſſit, nu. 46. ff. de re iud. Rot. deci. 445. in antiq. Veſtr. in pract. R. Cur. lib. 7. c. 1. num. 16. vbi add. Grauat. litera M, nu. 33. limitantis tribus modis.

c Non iudicem. Secus ſi pronuntiauit ſe iudicem, quia reuocare non põt, & eſt communis, de qua per Iaſ. in d. l quod iuſſit. n. 9. ff. de re iud. Grau. in add. ad pract. Veſtr. lib. 3. c. 10. nu. 6.

d Inſerto tenore. Lap. alleg. 55. Guido Papæ deciſio. 445. Alex. 7. & conſi. 200. in fin. li. 2. Deci. conſi. 214. Amplia habere locum etiam in ordinario. Graua. in addi. ad pra. Octaua. Veſtr. cap. vlt. li. 7. num. 39. & 40.

Rot. deciſ. 355. ſi excuſator de ſent. re iud. ii antiq.

e Expenſas. De expenſis, & earum condemnatione videas Couar. li. 11. prac. qq. c. 27. per totum.

f In Principe. Guid. pap. deciſ. 614. clarum, nu. 2. Soc. conſi. 44. lib. 2.

g De iure canonico. Late examinat hunc articulum, Couarr. li. 3. reſolut. c. 20. per totum, Dec in l. 1. nu. 18 ubi Cur. iun. num. 26. ff. de offi. eius, Guid. pap. d. deciſ. 624. nume. 2.

h Clauſula. De iſta clauſula, appellatione remota, vide Rip. reſpon. 1. tit. de conſt. & ſtatu Alex. conſi. 225. nu. 13. & ſeq. li. 6. & conſi. 139. nu. 1. lib. 7. Couar. li. 1. prac. qq. cap. 15. nu. 5. col. 2. verſi. quando ſi infra, in 6. par. prin. par. 2. actu. num 338.

Ludouicus Alferius.

Iudiciorum VI. diſtinctio.

1 *Iudicium aliud conuentionale, & aliud reconuentionale.*

2 *Compenſatio locum habet, ubi debitum eſt liquidum non aliter. Item ceſſat, ubi debetur ſpecies.*

3 *Compenſatio fit de liquido ad illiquidum, quando per confeſſionem facta eſt liquidatio, & nu. 27.*

4 *Compenſatio an ſimilitudinem aliquem habeat in reconuentione.*

5 *Reconuentio ante litis conte. fieri debet, uel incontinenti poſt alias pari paſſu cum conuentione non ambulat, Intellectus ad ca. diſpendia §. reus, de reſcr. li. 6.*

6 *Reconuentio facta poſt litem conteſtatam an habeat effectum iuriſdictionis prorogatiuum.*

7 *Reconuentio pari paſſus ambulat cum conuentione & ſi proceſſus ſimultaneus. ſed debet prius reus actori reſpondere, & poſtea econtra.*

8 *Reconuentionis, & conuentis cauſa, quando ſimultaneo proceſſu non terminantur.*

9 *Actor non reſpondente reconuentioni, denegatur audientia ſuper ſua conuentione.*

10 *Cauſa reconuentionis debet una, & eodem ſententia terminari, niſi primo liqueret de una cauſa, quia poteſt unam tantum diffinire index.*

11 *Appellatio a ſententia lata in cauſa conuentionis, non impedit iudicum procedere in cauſa reconuentionis, de qua tam cito liquere non potuit.*

12 *Proceſſus ualet licet iudex cauſam reconuentionis pari paſſu non expediat, ſed male facit, & debet appellari.*

13 *Reconuentio an coram fiat delegato, & nu. 29 & 60.*

14 *Reconuentio an fiat coram diuerſis iudicibus & nu. 19.*

15 *Reconuenire poteſt reus non ſolum ſuper actione orta ante reſcriptum, ſed etiam poſt.*

16 *Reconuentio an fiat coram iudice, aduerſus quam reus nonnulla oppoſuit.*

17 *Actor ſi uult deſiſtere a conuentione, reconueniretur non poteſt.*

18 *Actor poteſt reconuenire reum ſuper re non comprehenſa in reſcripto.*

20 *Reconuentio an coram arbitro locum habeat.*

21 *Actoris laudatio, an habeat locum coram arbitris iuris.*

22 *Arbitri iuris, an habeant ordinarium, uel delegatum poteſtatem, & ad quem appelletur ab illis.*

23 *Reconuentio an fiat corã iudice prorogato.*

24 *Coram iudice appellationis an reconuentio fiat. & nu. 17. & 18.*

25 *Appellatio reducit cauſam ad illum ſtatũ, in quo erat cauſa principalis poſt litem conteſtatam.*

26 *Appellatio ab interlocutoria deuoluit cauſam principalem coram iudice appellationis, quando proclamando bene appellatũ, interlocutoriam tractauit.*

27 *Appellatio extraiudicialis, in quibus differt a iudiciali.*

28 *Reconuentio an locum habeat coram iudicibus particularibus incerta negotia, uel perſonas deputatis.*

29 *Prorogari non poteſt iuriſdictio delegati.*

30 *Prorogatio iuriſdictionis, quædam eſt uoluntaria & quædam neceſſaria.*

31 *Delegata cauſa principalis, cenſetur etiam delegata cauſa acceſſoria & connexa.*

32 *Reconuentio an fiat coram iudice cauſarũ certæ ſpeciei de cauſa alia ſpeciei diuerſa.*

33 *Intellectus ad l. ſi idem cum eod. §. qui inuitus. ff. de iur. om. iud.*

34 *Iudex habens limitatam iuriſdictionẽ acceſſoria.*

teſſorię, & incidenter de cauſa diuerſæ ſpeciei cognoſcere poteſt.

35 *Iuriſdictione ordinaria conceſſa, id cõceſſum cenſetur ſine quo illa explicari nõ poteſt.*

36 *Reconuentio an fieri poſſit, quando iudicis officium imploratur.*

37 *Reconuentio non fit, ubi per uiam extraiudicialis iuriſdictionis proceditur.*

38 *Recõuentio an locum habeat in cauſis ſummarij.*

39 *In cauſis executiuis, an fiat reconuentio.*

40 *Reconuentio non fit, ubi præſentatur inſtrumentum ſecundum formã ritus, nec quãdo creditor petit familiã, ut ingrediatur poſſeſſionem uigore pacti executiui.*

41 *Reconuentio an, & quãdo locum habere in cauſa poſſeſſorij, & nu. 33. cum plur ſeq.*

42 *Spoliatus agens non teneatur aduerſario ſuo reſpõdere niſi prius reſtituatur. Quod limita nu. 44. 47. & 48.*

43 *Priuilegiatus non utitur priuilegiato ſuo contra pariter priuilegiatum.*

44 *Poſſeſſoria remedia an dicantur ita priuilegiata contra tertios non ſpoliantes, ſicut contra ipſos ſpoliatores.*

45 *Poſſeſſorium retinendę datur ei, qui moleſtatur extra iudicium, ſecus ſi in iudicio.*

46 *Cauſa qualibet poſſeſſoria eſt ſummariæ.*

47 *Reconuentio an fiat de poſſeſſorio, ubi agitur petitorio.*

50 *Spolium an deducatur in iudicio per uiam actionis uel exceptionis, & quæ ſit differentia.*

51 *Poſſeſſorium recuperandæ intentatum an ſuſpendatur per exceptionem ſpolij alterius rei oppoſitam reo.*

52 *Spoliatus citatus per ſpoliãtem in alia cauſa poteſt contra citationem opponere, & non tenetur comparere nec reſpondere.*

53 *Clericus reconueniri poteſt coram iudice laico.*

54 *Clericus ſuccumbens coram iudice laico, poteſt per eum condemnari ad expenſas.*

55 *Reconuentus an poſſit renunciare ſuæ conuentioni, ad impediendum reconuentionem.*

56 *Reconuentio an, & quando locum habeat in criminalib. cum nu. ſeq. & nu. 61.*

57 *Accuſator non admittitur in regno, niſi ſuã uel ſuorum iniuriam proſequatur, & nu. ſeq.*

58 *Diſpoſitio l. prima. C. qui accuſ. non poſſ. eſt hodie correcta in regno per conſtitutionẽ ſi citer agens.*

56 *Nomen rei, quando receptum dicatur inter reos.*

60 *Reconuentio non fit in criminalibus coram iudice incompetenti, reſpectu reconuenti, & nu. 67. 68.*

62 *Reconuentio in regno hodie in criminalibus non procedit, per ritus magnæ curiæ per quos multæ leges iuris cõis ſunt correctæ, & conſtitutio ſi ciuiliter agens, &c.*

63 *Nouum delictum quod dicitur.*

64 *Diſpoſitio l. negandæ C. qui accuſ. non poſſ. eſt hodie correcta.*

65 *Reconuentio an habet locum, ubi per inquiſitionem proceditur.*

66 *Reconuentio de cauſa ciuili, an fiat per accuſatum criminaliter, & econtra.*

SExta diſtinctio principalis iudiciorũ
1 eſt, quia † Iudicium aliud dr̃ conuentionale, & aliud reconuẽtionale. Iudi
a ciũ *a* cõuentionale eſt illud, in quo prima conuentio deducitur. Iudicium reconuentionale, eſt in quo deducitur ſecunda cõuentio, quæ fit ex aduerſo per reum cõtra actorem, de duo loquitur, l. cum pap. & auth. & conſequenter. C. de ſen. & totus titu. ext. de mut. pet. Eſt igitur ſciendũ, quoad prædictam huius iudicii recõuentionalis, ꝙ reus conuentus in iudicio, ſi dẽt aliquid conſequi ab actore hẽt duplex remedium
2 repulſandi actorem. † Primum eſt, per uiã compenſationis, quam põt ſibi opponere, ẽt ſi eſſet debitor naturaliter tantum l. qđ in diem, §. ẽt ff. de comp. Verum, quia non ſemper datur ſibi hoc remedium, quia ita demum habet locum compenſatio, ſi debitum eſt utraque parte, liquidum. Secus ſi ex una parte tantum ſit liquidum, uel ſi ex una parte debetur ſpẽs, & ex alia quantitas, tunc.n. non admittitur *b* cõpenſatio
b tex. eſt, & ibi Bal. plane in l. fi. C. de comp.

ADDITIO. Liquidi ad non liquidum (vt inquit auctor) cõpenſationẽ minime fieri, ꝙ ſane intelligendũ eſt, ut procedat, qñ id quo cõpenſatio fieri vult, liquidari non põt infra breuem terminũ iudicis arbitrio ſtatuendũ, ſed prolixã indaginẽ requireret, at ſecus ſi breui termino liquidari poſſet ꝙ totũ iudicis arbitrio cõmittẽ ut uoluit Bal. in d. l. fi. C. de cõpe. P. F. I. V. D.

3 † Illud autem, quod dixi de debito liquido ad illiquidum, ut non fiat compenſatio limitatur niſi debitum actoris eſſet liquidatum per confeſſionem rei, quia tunc admittitur compenſatio de debito rei illiquido, quod uenit liquidandum in proceſſu, ſecundum Bal. in d. l. fi. colum. 2. & Abb. in cap. cum Ioan. in 3. no. de fid. inſtru. & ratio eſt illa quæ ſumitur ex l. eum, qui ff. de iureiu. In illis ergo caſibus, in quibus ceſſat remedium cõpenſationis, neceſſe eſt, reo recurrere ad ſecundum remedium, ſ. reconuentionis, per quod plenius ſibi conſulitur.

4 † An autem compenſatio habeat aliquam ſimilitudinem cum reconuentione, uide Bal. in d. l. cum Papin. in fi. C. de ſent.

ADDITIO. Debiti per confeſſionem rei liquidati ad debitum illiquidum admitti compẽſationem (ut uides) receptum eſt quod quidem procedere ſcias, ut non ita indiſtincte procedat, ſed totum iudicis arbitrio committitur, ſicut quando liquidatio foret facta per probationem teſtiũ, uel inſtrumentorum (ut ſupra dixi) ut ſi infra breuem terminum moderandum poſſet liquidari admittatur, alias ſecus, & ita loquitur Bal. in d. l. fin. ſi recte inſpiciatur, & ita uoluit Cyn. ibidem ut refert, & ſequitur dom. Abb. in c. 2. extra de dep. licet in eo caſu uoluerint Cyn. & Abb. maiorem dilationem debere dari per iudicem ad liquidandum, quam daretur in alio caſu quando non eſſet liquidatum per cõfeſſionem, ſed per alias probationes, & ita etiam firmat
c Tind. in trac. de comp. in ar. 8. nu. 38. Petr.
5 Föller. † Super hoc iudicio reconuentionali pro aliquali introductione ad practicam, proponam diſcutiendas tres q. Prima erit, quæ ſit natura recõuentionis a principio iudicij, uſque ad fin. Secunda, coram quibus iudicibus poſſit opponi reconuentio. Tertia, de quibus cauſis opponi poteſt.

Quæſtio prima principalis.

7 REDEO ad primam q. ſuper qua puto conſiderandam eſſe eius naturam, quo ad tria. Primo, quo ad tempus ſuæ propoſitionis. Secundo, quo ad telam ſuæ proſecutionis. Tertio, quo ad finem ſuæ determinationis. Quo ad primam conſiderationem, dico, q natura reconuentionis eſt, ut proponatur in principio litis ante litẽ conteſtatam in cauſa conuentionis. Tunc enim dicitur uera reconuentio, & pari paſſu procedit cum ipſa conuentione, & iſta eſt communis opinio omnium docto. & probatur per glo. in cl. ſæpe. §. uerũ in uerb. exordio de uerb. ſign. & per Philip. Dec. in conſult. quod eſt in nume. 200. col. 2. & Fel. in c. i. de mut. pet. quidquid teneat Spec. in tit. de recon. §. ſequitur, ubi dicit, quod uſque ad concluſionem in cauſa poteſt fieri reconuentio, tamen eius opinio non eſt uera. ſ. quoad ad hoc, ut pari paſſu ambulet cum conuentione. Nam uerũ eſt, quod poteſt fieri poſt litem conteſtatam, & in quacunque parte iudicii, tamen tunc non dicitur uera reconuentio, quia non ambulat pari paſſu nec per eam retardatur cauſa conuentionis, ſecundum Phil. Dec. in d. conſ. ult. colu. 2. & ita intelligitur text. in c. diſpenſa. §. reus de reſcrip. lib. 6. & ita etiam declarat Lanfr. in cl. ſæpe, col. 8. in fi. uerſ. ſequitur tex. in uerb. exordio, & c. de uerb. ſign. Poteſt etiam fieri reconuentio poſt litẽ conteſtatam, dummodo fiat incontinenti ante, quam iuretur de calumnia, ita tenet Bal. in c. cum uenisſet. de iud. & Iaſ. in l. non ſolum, §. morte, col. 6. ff. de op. no. nun.

ADDITIO. Recõuentione etiam poſt litem conteſtatam fieri poſſe (ut uides) conſtitutum eſt, differt tamen ab ea quæ fit ante litem conteſtatam, quia non fit in ea ſimultaneus proceſſus.

6 † Sed utrum dicta reconuentio habeat ſaltem effectum iuriſdictionis prorogatiuum (uiſ. poſt litẽ conteſta. ex interuallo poſſit fieri reconuentio corã iudice, quia alias non ſit iudex actoris) in quo quidẽ uarii uaria dixere, ut refert late Mar. Soc. in c. ex litteris extra de mut. pet. nu. 97. in 6 prin. art. q tandem relatis omnibus opinionib. dicit poſſe concludi, quod aut quæritur utrum ante litem conteſtatam, quandocunq; poſſit reconuentio fieri, & dicit quod ſic, ita tamen ſi non obſiſtat qualitas cauſę, uel iudicis, uel quid ſimile, aut quæritur an in ipſa litis conteſtatione fieri poſſit & idẽ tenendum eſt, & in hoc dicit quod oẽs concordant, aut dicit (ipſe) quęritur ſi poteſt litem conteſtatam fieri, & incontinenti, & ubique fieri poſſe dicunt doctores, aut quæritur, an, & ipſa reconuentio fieri poſſit poſt litem conteſtatam in hoc dicit uarias re-

peri

prii opiniones quas arbitratus poſſe re-
duci ad concordiam hoc modo uidelicet,
ꝙ reconuentio fieri nō poſſit inuito acto-
re, nam per uiā propriæ reconuentionis
fieri nō pōt cum ſimul tractari nō poſſint,
nec etiā per uiā impropriæ recōuentionis
reſpectu duntaxat priuilegii prorogatiōis
quæ ex uoluntate actoris. Vnde dicendum
eſſe (inquit) ꝙ ſi reus conuenit actorē poſt
lit. cont. ex interuallo, & auctor contradi-
cit, ꝙ nō ſit facta debito tpe, & ꝙ nō uult
rñdere niſi corā ſuo iudice, & hoc caſu nō
procedit reconuentio, etiā reſpectu proro-
gationis, qa ad ipſam exigitur conſenſus,
prorogationis, ꝙ arbitratur uerū eſſe, niſi
quæ eſſet tpe peritura, uel eſſet talis cauſa
quæ indigeret celeritate, aut auctor nō cō
tradiceret, procedit reconuentio, ſaltē per
uiam prorogatiuā, & ita concludit Pe. Fo,
7 † Quo ad ſecūdā conſiderationem, ſ. circa
proſecutionem ipſius reconuentionis. Na
tertius eſt, ut pari paſſu ambulat cū con
d uentione, & ſic fiat d. ſimultaneus pceſſus.
uidelicet, quia eodem tempore, quo lis con
teſtat in una, dēt conteſtari in alia, & ſic in
datione termini probatorii, in publicatio
ne, cōcluſione, & aliis actis cāæ. Verū prius
rñdebitur, & fiet act⁹ ſuper cōuentione, &
poſtea ſuper recōuentione, imediate ita de
clarat Bar. in d. aut. & cōſequenter, col. 2.
uer. Tertio eſt uidendū, &c. C de ſen. per re
gulā traditā in l. qui prior. ff. de iudi. & uide
Bald. in d. l. qui prior, ubi pulchre declarat
hic materiā. Et addit ēt, quod prius debet
legare aduocatus actoris, & poſtea aduoca
tus rei & iſte ordo adhibetur, ēt ī diſputō
nib. ſcd̄m Bal. in l. Neſēnius. ff de neg. geſ.
ADDITIO. Simultaneo proceſſu cau-
ſa conuentionis, & reconuentionis termi
8 nari debet. † Quod uerum eſt niſi eſſet cau
ſa quæ celeritatem deſideraret, & immine
ret periculum animarum, quia tunc prius
decideretur ſuper eam, ſi de ea conſtet per
c. ex conquæſtione, el 1. de reſ. ſpo. uer. niſi
petito actoris exigeret altiores dilationes
& intrincationes, quia tūc diceret differri,
et reconuentio antea expedire, et ſi recon-
uentio exigeret, lōgiores dilationes & poſ
ſet expediri cōuentio per l. qui prior. ff. de
iud. de quo ad ſaturitatem per Mar. Soc. in
c. prudentiā extra de mut. per. nu. 17, ubi
arbitrabatur id maxime procedere quādo
illa cauſa quæ poſſet facilius expediri, eſ-
ſet pauperis arg. not. per glo. 2. q. 1. in pri-
mis, & ultra dicit, quod tunc ſimultaneo
proceſſu dēt cā expediri conuentionis, &
reconuentionis, qñ detur poſſibilitas expe
diendi utranq. cauſam, at ſecus ſi eſſet ali-
quid iuſtū impedimentū quod non poſſet
pcedi ad expeditionē talē, Pet. Fo. V. I. D.
9 † Si autem actor nollet reſpondere ſuper
reconuentione, patitur iſtam pęnam, quia
minime proceditur in cauſa conuentionis
& denegatur ſibi audientia, donec reſpon-
deat ſuper reconuentione, ita dicit Spec in
tit. de recon. §. ſi. ubi plures allegat, & habe
tur in c. 1. & 2. de mut. pet. Spec. in tit. de re-
cō. §. uidendū uer. ſed nūquid ſi actor, &c.
10 † Quo ad tertiā conſiderationē. ſ. quo ad
finē recōuentionis. Breuiter natura recon-
uētionis eſt, ꝙ debet eadē ſnīa determina-
ri cum cā conuentionis, quia iudex debet
utrāq. cauſam inſerere in una & eadē ſnīa
ſcd̄m *Bar.* in d. auth. & conſequēter, col. 2.
uerſi. item dictę cauſæ, &c. & licet dicat ibi
Bar. ꝙ primo dēt ferri una ſnīa, & poſtea
alia, nō per hoc contrariatur, quia eius ſen
ſus eſt, ꝙ ambæ cāæ dēnt poni in una ſnīa
ſcripta in eadem charta. Verū primo ſcri-
bi dēt c. conuentionis, & poſtea reconuen-
tionis, ſcd̄m ordinē ſuarum cauſarū. Sed
unum poſt aliud immediate legi, & pfer-
ri dēt, unde quo ad iuris diſpoſitionē duæ
dicuntur ſentētiæ, quia duo ſunt capitula.
l. etiā. ff. de min. & l. quædam mulier ff. fa.
hercis. ſed quo ad unicā ſcripturam, et uni
cam prolationē, dicitur una ſnīa, et ita dēt
intelligi hæc materia, ut declarat Abb. in
c. 1. co. 4 de mut. pet. & Spec. in tit. de recō.
11 §. uidendum, colu. 8. † Iſtud tñ qđ dicitur
de una ſnīa, limita procedere. qñ de utraq.
cauſa pariter liqueret ſecus autem ſi prius
liquet de una qua de alia, qa iudex poteſt
pronunciare ſorum de ea cauſa, de qua li-
quet, & ſuperſedere in alia, nec per hoc fa-
cit litē ſuā quia lege pmittēte id facit. Ita
tenet *Abb.* in d. c. 1. col. de mut. pet. & ſpe.
in d. §. uidēdū ue. & ſi iudex. Hinc eſt, qđ ſi
appellaretur ab illa prima ſnīa lata, puta
in cauſa conuentionis poteſt nihilominus
iudex procedere ad ſententiam in cauſa re
conuentionis. & illa appellatio non ligat
manus iudicis in cauſa reconuētionis, qa
quo ad hoc, cenſetur, diuerſæ cauſæ, & nō

una ita tenet Spec. in d.§.uidendum, circa
fi.uer.ſed pone, & habetur per doct.mini-
me Phil.in fi.col.in c.ſuper eo.el 1.de app.
12 † Quid autē ſi iudex nollet procedere pa-
ri paſſu in utraque cauſa, ſed ſolū in una
procedit prius, uel in una tantum pronun
ciat. & non in utraque, an ualeat eius ꝓceſ
ſus ſnīa, uel dēat ab eo appellari? Dic, qđ
uera cõcluſio eſt, ꝙ nõ ꝑ hoc ſnīa eſt nul-
la, nec proceſſus eſt nullus, ſed iudex male
agit unde debet appellari tex.eſt, in l.1 §.fi.
ff.quæ ſen.ſine app.reſc.per quam ita tenet
Spec.in titu.de recon §. uidendum uerſ.&
ſi iudex & Abb.in d.ca.1.colum.3.in fin.
de mut.pet. Rob. Mar. Ven. V.I.D.

ADDITIO. Adde plene dicta per d.
Mar.Soc.in d.c.prudentiam.vbi ultra di-
cit prædicta procedere, qñ eſſent tales mu
tuæ petitiones, in quibus data liquidatio-
ne admitteretur admuicem compenſatio,
vt quia ambæ conſiſterent in quantitate,
ita ꝙ una impediret executionē alterius rõ
ne compenſationis, & l.neq.C.de compē.
ubi aūt in petitionibus eſſent talia dedu-
cta, in quibus non admitteretur compēſa-
tio, & in quib.nõ uideretur procedere, tūc
nõ impediretur alterius executio ꝑ no.in
l.neq.& in l.ſi cõſtat, & in l.fi.C.de cõ. P. F.
13 Secūda qõ principalis eſt, † coram quibus
e e iudicibus habet locum reconuētio. Et ſu
per hoc ſunt proponēdę aliquæ q. Sed pro
rñſione, dicas, ꝙ regulariter corā omni iu
dice locū hēt, niſi expreſſe reperiatur pro-
hibita, per reg. c. cuius agendo 3.q.8.& l.
cū Pap.in fi.C.de ſente. Primo igitur quæ-
f ro, an corā iudice delegato habeat locū f
reconuentio. Dic quod ſic, nā in hoc non
differt delegatus ab ordinario, cap.1.& ibi
Ab.in 1.col.de mut.pet.& Spec.in titu.de
rec.§.1.verſi.1.& Bart.in 1.auth.& conſe-
quenter, col pen.ver.quæro, utrum iſta au
then &c & Car.in l.ſi ff.quod quiſque iu.
& Bal.in l.neque in fi. C.de cõp Quod in-
tellige.qñ delegatus fuit impetratus ad in
ſtantiam unius partis tātum puta actoris
quia tunc uiget rõ tradita in d.l.cum Pa-
pi.in fi.1.quod ipſe actor qui impetrauit iu
dicē, pro ſe, non debet dedignari hēre ean-
dē iudicē contra ſe ſecus, eſt qñ delegatus
fuiſſet electus de conſenſu utriuſque par-
g tis, quia eo corā eo non habet g locū recõ
uentio, quia ceſſat dicta rõ, ita tenet Bart.
in d.auth.& conſequenter in fin.uerbis, &
Abb.in d.c.1.col.1.in fi.col.pe.de mut.pe.
Itē fallit, qñ fuit electus motu proprio pri
cipis, quia ſimiliter ceſſat tunc reconuen-
tio, ita tenet Iaſ.in l.3.in prin.col.fin.ff.ꝙ
quiſque iur. Et ad materiā huius q̄ſtio.ui-
de unū dubium, ꝙ tangā infra in 5.quæſt.
14 ADDITIO. Adeo.n.uera ſunt ea quæ
hic dominus actor inquit, quod procedūt
nõ ſolū per uiā propriæ reconuētionis, ſed
ēt per uiam impropriæ reconuētionis, (ut
ſi actor uellet reum plurib.actionibus per
ſonalibus cõuenire) non poteſt impetrare
literas ad diuerſos iudices delegatos ca.di
ſpendia, in princ.de reſcr.lib.6.item proce
dūt ut ſi uoluerit reus curante iudicio con
tra actorē impetrare literas tā ſuper cõuen
tione, quā reconuentione, non põt impe-
trare ad alios iudices. ſed ad eoſdem bene
poteſt, corā quib.per lras actoris fuit con-
uentus, iuxta tex.in c.diſpendia.§.reus.de
reſ.li.6.ꝙ quidem adeo procedit ut ſi im-
petraret literas delegatorias ad alios indi-
ces, q̄ electos per actorem, ſi ſunt impetra-
tæ ſuper reconuentione fienda finita lite
incepta contra eum, per actorem, non ua-
let impetratio ipſa, ſed ſi fuerint impetratę
ſuper conuentione ut ſin talite incepta cõ
tra eum poſſint exequi, bene ualet impetra
tio. Scdm ueram opinionem ſcdm Mar.
Soc.in ca.ex literis in 4.par.n.18.de mut.
pet. † Item adeo (vt dixi) dicta procedunt
15 ut non ſolū reus reconuenire poſſit actorē
ſuper actione orta ante impetratum reſcri
ptum, ſed ēt orta poſt reſcripti impetratio
nem ab actore factā ut dicit & firmatā reli
quit eodem quo ſupra loco Mar. Soc.n.19
Item nõ ſolum reus põt recõuenire actorē
corā iudice impetrato etiam per literas a-
poſtolicas ſi ſit actor ipſe infra unā dietā,
ſeu duas a fine diœceſis rei, per ſtatutum
de reſc.in 6.ſed etiā ſi longius diſtaret, for
te per quinque decem, uel plures dietas, ſe-
cundum Spe.in ti.de recon.§.1.uer.quid ſi
16 aliquis text.in 3.q.8.cuius in agendo. † Itē
procedunt. ut & ſi reus nonnulla opponi
fuiſſet cõtra reſcriptū impetratū per acto-
rem, & ſuccubuiſſet nihilominus recõuen
tio corā eo fieri poſſet, ſcdm Bart.Brixie.
in q.genera l.31.ſed Spe.in ti. de recon.§.
1.in fi.poſt Bar.Bri.diſtinguit. quod ſi re
iuſto errore ductus dixit reſcriptū falſum
uel

vel oppoſuit talia aut ſimilia, hoc non obſtante poterit recõuenire arg. 2. q. 3. c. paulũ, & in c. ſtatuimus de elec. lib. 6. alias non poterit reconuenire, de quo per Mar. ubi
17 ſup. nu. 21. † Item procedunt adeo ut ſi actor. vellet deſiſtere a conuentione per eũ facta corã delegato non poſſet in præiudiciũ rei uolentis recõuenire, & hoc uerum eſt poſt reconuentionẽ factam, quia antẽ factã reconuentionem poteſt actor deſiſtere in totum, vt non reconueniatur, ſecũdũ
18 Mar. Soc. in loco de quo ſup. nu. 22. † Itẽ procedunt ut ſi actor reconuentus coram iudice delegato uoluerit recõuenire ſuper re non comprehenſa in reſcripto eundem reum quia poteſt ſm ibid. nu. 22. Itẽ procedunt, & habent locũ ſiue iudex ſit impetratus per actorem tm̃ ſiue de cõi cõſenſu actoris, & rei, ſecundũ *Io.* de Imo. & Mar. Soci. vbi ſupra limitantur tñ prædicta, vt non procedunt qñ eſſet talis, cã ſuper qua reus actorem voluerit reconuenire de qua iudex delegatus nõ poſſet cognoſcere abſque ſpeciali mandato papæ, quia tunc nõ poſſet fieri reconuentio ipſa 6. q. 3. c. ſi eps & de conſi. vtil. c. 1. & 2. & c. pen. de reſt. in
19 integ. & habetur vt ſupra. † Secundo limitantur prædicta, quod reus conuentus coram delegato tenetur reconuenire, vel literas impetrare ad eundem iudicẽ, ſi uellet reconuenire actorem coram ordinario, quia actorem coram quocunque ordinario poſſet reconuenire, ſed de veritate videatur Mar. Soc. in loco de quo ſupra, Petr. Foll. V. *I.* D.
20 † Secundo principaliter quæro, an coram h. *a* arbitrio habeat locũ recõuentio. Dic, q̃ cõis concluſio eſt, q̃ non quia ex quo eligitur de conſenſu vtriuſq. partis, ceſſat corã eo, rõ d. l. cum Papi. in fi. tex. eſt in ca. cum dilectus de arb. per quam ita tenet Bar. in d. auth. & conſequenter, in fi. & ſpec. in tit. de recon. § 1. in prin. & Ab. in d. c. 1. col. 1. & pen. de mut. pet. & in d. c. cũm dilectas. Quod tñ intellige de arbitro uoluntario, electo de cõi uoluntate partium ſecus in arbitro iuri, electo ex neceſſitate ſtatuti ad totam cãm, quia coram eos hẽt locum reconuentio, ſcdm Ab. in d. c. cũ dilectus, col. 3. vnde ſtante diſpõne regiæ pragmaticæ in regno, quæ incipit odia. quod cauſæ inter coniunctos cõpromittantur, tales arbitri dñr iuris, & coram eius hẽt locum reconuentio ſecundum *A*bb. ibi licet contrarium uideatur tenere Abb. in d. c. 1. col. pe. de mut. pet. referendo ſpe. in ti. de recu. § effectu, co. 5. uer ſed nunquid Sed prima
i opi. *i* uerior eſt, & dictum ſpec. procedit in arbitrio iuris, deputato ad certum articulum, puta ad cognoſcẽdum de ſuſpicione iudicis, quia uerum eſt, quod corã eo non habet locũ reconuentio, ſecus, ſi eſt deputatus ad totam cauſam ut in exemplo præpoſito, ita etiam tenet. Fel. in c. fi. col. pe. in fi. de re iud. Et ratio patet ad ſenſum, quia ibi arbitri eliguntur ex neceſſitate iuris, & habent iuriſdictionem, a lege, nam ita neceſſitatur actor litigare corã eius ſicut coram iudice ut not. Ab. in c. ſuſ. de off. de leg. quidquid dicat Iaſ. in l. eſt receptum, col. fi. ff. de iuriſ. om. iu.

ADDITIO. Idem ampliſſime ſequitur *Io.* Bapt in trac. de arb. in c. 10. noni libri, & eſt cõis, & vera opinio, et quãtus auctor, inquit, hanc cõem opinionẽ minime procedere in arbitris iuris qñ ſunt electi ad totam cãm, at ſecus ſi in certo articulo cauſæ, id expreſſe, & latus firmatum reliquit. d. Mar. ſoc. in d. c. ex literis de mut. pet. nu.
21 26. in fi. † Sed quid dicemus an coram arbitris iuris habeat locum laudatio in auctorem quæ habet locum in iudiciis ordinariis? hunc caſum Salerni habui in facto, & non potui in ſpecie reperire, ſed dicebã quod non per rõnes de quib. in reconuentione, & per rationem quia cõpromiſſum non egreditur perſonam, ſeu rem in compromiſſo comprehenſam, & l. non diſtinguemus §. de off. ff. de recep. arb. nam qũo poſſent arbitri condemnare auctorem laudatum qui non cõpromiſit, & hæc de plano procederent in arbitris ſimplicibus, ex quo per compromiſſum liberatur auctor laudatus, ut l. ſi dictum fuerit, §. fi. cõpromiſero, ff. de euicto. quando magis dicendum eſt quod non habet locum laudatio in auctorem, ſed dubium eſt de arbitris iuris electis ſecundum formam, regiæ pragmaticæ, & tamen idẽ dixi, & obtinui, ſed cogitandum relinquo. Vide quæ late dixi infra in quinto membro iudicii in prin. Pet. Fol. V. I. D.
22 † Quam autem iuriſdictionem habeant
l iſti arbitri iuris. ſ. ordinariam, uel delegatam?

quomodo,& qñ iud.& Ale.in d.l. 2. col.3.
& de prædictis eſt tex.cum gloſſ.in l.cõſen
taneum.C.quomodo,& quando iud.

59 † Vigeſimòſeptimo differunt,quia delega
d tus citans,debet citare cum d inſerto teno-
re ſuæ delegationis,alias ſibi non creditur,
niſi doceat de commiſſione, & copiam fa-
ciat,c.cum in iure,& ibi Abb.Fel. de offic.
deleg.& in c.præterea,de dilat. & Bar. in l.
2.ff.ſi quis in ius uoc. non ſer. Sed ordina-
rius hoc facere non tenetur, ſed ſufficit, q
mandet nuncio, ut aliquem citet ſolo uer-
bo ſine litteris, tex.eſt in c.cũ dilecti.ibi.ui
ua uoce.& c.de do.& cont. & Specu. in tit.
de cita.§.ſequitur,uerſ.utrũ,& eſt ratio,q a
ſemper præſumitur pro iuriſdictione ordi
naria,ſecus pro delegata,ita dicit Abba. in
d.c. cum in iure col.pen.

60 † ADDITIO. Vulgata eſt quæſtio,nun-
quid delegatus teneatur citare cum inſerto
tenore reſcripti? in qua reperio. Mar.So.in
tract. de cit. in art. 20. late tangentem, &
poſt multa hinc inde dicit quod do. eius
concludit tres caſus fore cõſiderandos, pri
mus quando agitur de grauiſſimo preiudi
cio,& id eo concludit, non eſſe parendũ aſ
ſerendi delegatum, quantuncunque per-
ſona eſſet auctorizabilis, niſi prius conſtet
plenè de delegatione,nec etiã tenetur corã
eo reſpondere, niſi prius fiat plena fides de
ipſa delegatione,nec ſufficit ſimplex copiã
& ita(ſecundum eum)intelligitur tex.in c.
cum in iure extra de off. deleg. & l. uni.C.
de man. princ. aut tractatur de graui præ-
iudicio non tamen grauiſſ.mo,ſeu grauio-
ri, & dicendum eſt non ſufficere citanti aſ-
ſerere se delegatum,exemplũ ſi creatur ual
de remotus,et citãs ſimpliciter aſſerit ſe de
legatum,tunc.n.citans non arctatur ad cõ
parendum ex ſimplici aſſertione illius,ſed
debet cũ inſerto tenore citari. Tertio vero
caſu quãdo tractatur de præiudicio, ut q a
citatus eſt in loco citantis, uel modicum
dictant,& tunc dicendũ eſt, quod non eſt
neceſſe citare cum inſerto tenore reſcripti,
quo ad effectum arctandi citatum ad com
parendum,ſed ſatis eſt aſſerere ſe delegatũ
& ita dicit Mar.ipſe tenendũ eſſe,cum ſit a
qua opinio. Petrus Pollerius.

61 † Vigeſimooctauo differunt,quia iuriſdi-
ctio ordinarij non expirat per mortem ſu-
perioris cõſtituerit ipſum,etiam re integra
ſecundum Hoſt.in ca.quoniam Abbas de
offic.deleg.& Abb.in c.1.relatum, eo.tit.
& eſt tex.in l.& quia,ff.de iuriſd.omn.iud.
& eſt etiam tex.clarus,in c.legatos in §.de
offic.deleg.lib. 6. ſed iuriſdictio delegati,
extinguitur morte delegãtis reintegratur
d.l.& quia,et d.c.relatum,& ca.gratum. et
cap.licet un dique de offic.deleg.et in c.fin.
de offic.leg. Dicitur autem res integra, q̃-
do nondum eſt facta citatio,et iſta eſt, cõ-
munis opi. quam tenent Bar.et doct. in d.
l.et quia per d.c.gratum,et d.ca. fin.et not.
Abb.in d.c.relatum,quod procedit etiã in
delegato principis,per prędicta iura,et no.
glo.in uerſi.principaliter in d l.et quia. Et
in tantũ extinguitur iuriſdictio morte mã
dantis,quod etiam de conſenſu partiũ nõ
poſſet delegatus procedere gloſſ. eſt in ca.
cum ueniſſent.in uerſi.egerit,de teſt. Item
procedit etiam ſi delegatus ignoret delegã
tem eſſe mortuum,ſecundum Bartol.in d.
l.et quia,col.fin. Item procedit etiam in de
legato ad uniuerſitatem cauſarum,nã quo
ad hoc æquipararur ordinario. Eſt enim ne
ceſſe,ut ſaltem unam cauſam ſit cœpta co-
ram eo,ut res deſinat eſſe integra, ſecundũ
Bart.in d.l.et quia,uerſi. quæro quid ſi plu-
res,&c.quem ibi ſequitur Alex. et commu
niter Mod.et Ab.in d.c.relatum. Illud aũt
qđ dixi in delegato principis, limita mul
tis modis,ut per Iaſon.in d.l.et quia col.4.

62 † Item illud,quod dixi in ordinario limi
ta non procedere, quando una iuriſdictio
ordinaria cohæret alteri ordinariæ, ut ac-
ceſſoria,ſicut dicimus in uicario,qui eſt or
dinarius, et tamen eius iuriſdictio finitur
morte epiſcopi,alterius conſtituentis ſecũ
dum Ale.in d.l.et quia,colum. 1. Hoſt. in
d.cap.quoniam Abbas,et Abb. in ca.pen.
de offic.uic. tunc enim iuriſdictio deuolui
tur ad capitulum,uacante ſede,ca.1.extra,
63 ne ſede uac. † Vigeſimonono differũt, q a
iudex ordinarius etiam minimus poteſt de
legare cauſam cum poteſtate ſubdelegãdi,
ut eſt gloſſ.in cap.is,cui de offic.deleg. lib.
6.et Bart.in l.more,et ibi etiam Alex. in 5.
et 6.colum.ff.de iuriſd. omn.iud.ubi dicit
hanc eſſe communem opinio.et Fely.in c.
ſuper quæſtionũ §.ſi uero uerſ.fallit quar-
to.&c.de offic. deleg. Secus in delegato e-
tiam principis, ſecundum Alexan.in rub.
ff.de offi. eius,colum.3. et gloſ.in c.ſuper
quæſtio-

quæſtionum.§.porro, uerſ.trãsfert totam.
de offic.dele.hanc differentiam ſentit, *Bal.*
in l.a iudice, & ibi Sal & cõmuniter Doct.
C.de iud.& Abb.in ca.cum Boer.de re iud.
& Bart.in l.ſolet,ff.de iu.omn.iud. & Ale.
in conſi.157.col.3.in 2.col. ubi dicit hanc
communem opin.C. Iaſo.in l.1.col 8.ff.de
off.eius. Prædicta limita, niſi delegatus
ſubdelegaret ſciente, & patiente ordina-
rio,quia tunc poteſt,ſecundum *Alexan.*in
præalleg.conſil.157.& Iaſo.in d.l.a iudice,
64 col.3.in 4.limita.† Trigeſimo differũt,quia
quilibet ordinarius habens merum,& mi-
ſtum imperium, poteſt ſuam ſententiam
dubiam interpretari, & etiam ſententiam
ſui delegati, ſed delegatus hoc facere non
poteſt,ſecundum Bart.in l. ab executione,
uerſi. ueniamus ad ſecundam partem, &c.
ff.de app.& Alexand.in rub.ff. de off.eius,
65 col.3.† Trigeſimoprimo differũt,quia or
dinarius poteſt condẽnare uictum uicto-
e ri ad expenſas, reſeruata ſibi taxatione,
l.terminatio.C.de fruct.& lit. expen.& ibi
Barto.& Bald. ſed delegatus hanc reſerua-
tionem facere non poteſt, & ſi fecerit, eſt
nulla, unde delegans poteſt poſtea taxare.
ita dicit Barto.in l.ab executore,colu.pen.
ff.de appel.& Bart.in d l. terminato,quod
tamen intellige procedere in tali delegato
qui non poteſt ſententiam exequi de quo
dixi ſupra.18. differentia. Secus ſi poteſt
66 exequi,ita dicit Bartol.in locis pallc.† Tri
gemoſecundo differunt, quia ordinarius
poteſt cognoſcere de cauſis meri, & miſti
imperii. *I*ntellige tamen de ordinario il-
luſtri, ſpectabili, uel clariſſimo, leg. illicitas,
§.qui uniuerſas,ff.de off. præſ. de qui-
bus habetur per gloſſ.& Moder. in le.1.ff.
de off.eius,quia infimi magiſtratus, prout
ſunt defenſores ciuitatum,non habent hu
iuſmodi cauſas niſi modicam coertionẽ,l.
magiſtratib.ff.de iu.omn.iu. & in Authẽ.
de defenſo.ciui.§ apud. Verum hodie om-
nes magiſtratus municipales, qui capita-
nei appellantur,cognoſcunt de cauſis me-
ri, & miſti imperii. qui æquiparantur præ-
ſidibus,ut no.gl.in fi.in uerſicu.id eſt.C.de
præſcip.long. tempo. quod fuit inductum
per pacem Conſtantiæ,ſecundum Bald. in
titu.de pace Conſt.in uerſ.criminalibus&
Ioan.An.in add.Spec.in tit.de iu. om.iud.
col.1.& Ang.in l.1.§.ſolent,ff. quam app.
ſit.Sed delegatus non cognoſcit de cauſis
meri,& miſti imperij, quia talia delegari
non poſſunt,l.1. in princ.ff. de offic.eius.
& l.ſubere cauere,ff de iur.om.iudic.& l.2.
C.de ped iud.& l nec quidquam, §.ubi de-
cretum,ff.de offi.procon.ſecundum unum
intellectum.Item,prædicta intellige de me
ro imperio maximo maiori,magno,& par
uo. De minori autem, & minimo bene co-
gnoſcit delegatus, ſecundum Bart.in l.im-
perium,colum.3.& 4.ff.de iu.om.iud. Fal
lit hoc ratione abſentiæ, uel infirmitatis,
quia tunc ordinarius delegat merum, &
miſtum imperium, ut d.l.1. uerſi.huius rei
& ibi *Bar* & Alexã.ff.de off.eius, niſi quan
do ueniret pœna mortis, vel abſciſſionis
membri, quia delegatus non poteſt hmõi
cauſas decidere,ut in aut.de colla.§.ad hoc
f prohibemus.Item, fallit *f* in principe, qui
poteſt huiuſmodi cauſas delegare,l.fin. C.
ubi ſena.uel clariſ.& *Bar.*in d.l.1.in 2.q ff.
de offic.eius. Item fallit in cauſa reſtitutio
nis in integ quæ licet ſit miſti imperii,l.ea
quę.§.1.& ibi no.ff.ad municip.tamẽ dele
67 gari poteſt,l.fin.C.ubi & apud quem.† Itẽ
g fallit *g* de iure cano. ſecundum quod om-
nes cauſæ meri,& miſti imperii delegãtur.
c.qꝑ ſedes,& ibi gl.de off.ord.& gl.in cle.1.
de off.dele.& Alexan.in conſi.106.col.pen.
68 in 2.uolum.† Item fallit in delegato prin-
cipis, qui poteſt huiuſmodi cauſas ſubdele
gare,ſecundum gl.& Bal.in l.unica,C.quia
pro ſua iur.& Bar.in d.l.1.in 3.q. quamuis
ibi Alex.& alii contrarium teneant tamen
iſta eſt magis cõmunis opi.quam reaſſum
pſit ibi Iaſ.in d.l.1.col.19. & *A*bb.in c.ue-
69 nerabili,de off.dele.† Quod limita,niſi ele
cta induſtria perſonæ.l.inter artifices.ff.de
ſol.& l nemo.ff.de duobus reis,quod quo-
modo cognoſcatur,uide Abb in cap.fina.
de off.delegat.& Iaſ.in l.a iudice, C. de iu-
dic. Item limita,niſi eſſet facta delegatio
de aliquibus caſibus reclinatis principi,
quia tunc non ſubiegat,ut not Alexan. in
d.l.1.col.fi.ff.de offic. eius,& Bal.in l.geſta,
70 C.de re iud.† Trigeſimotertio differunt,
quia eximens uocatum in ius coram dele-
gato non tenetur edicto, ne quis eum,&c.
l.3 §.ſi quis ff ne quis eum & Bal.in rubr.
extra,de off dele col.1. Secus ſi coram or-
dinario,ut in toto illo tit.& inſt.de act.§.
pœnales, ibi per Mod. & prædicta pro-

cedunt etiam in delegato principis, ſecun-
71 dum Alex. in rub. de offi. eius, col. 2. † Tri-
geſimoquarto differunt, quia c. ſede uacan
te ſuccedit in iuriſdictione ordinaria, ca. 1.
de maio. & obed. lib. 6. & c. 2. ne ſede uac.
& no in c. 2. ne præla. vic. ſuas, non tamen
ſuccedit in iuriſdictione delegata, ſecundũ
Card. in clem. 1 uer. duo, in 8. qui hære. &
Gem. in d. c. 2. de maio. & obe lib. 6. & Io.
And. in c. cum olim, colu. pen. de maio. &
obe. & habetur in c. ad abolẽdam de hær.
72 † Trigemoquinto differunt, quia delega-
tus Papæ non poteſt demandare poteſta-
tem, abſoluendi ab excõicatione, nec præ-
dicandi, nec prouidendi eccleſijs de præla-
tis c. is cui. de offi. deleg. lib. 6. & tamen or-
dinarius hæc omnia demandare poteſt, ut
habetur in c. inter cætera, & ſi de offi. ord.
& c. cauſam, de elec. & c. ſi. de inoffi. deleg.
73 † Trigeſimoſexto differunt, quia ordina-
rius põt libere inſtituere præſentatũ in ec-
cleſia per patronos, cap. ex frequentibus, de
inſt. ſecus in delegato quando corã eo uer-
titur, q. inter patronos de iure præſentandi
& ipſe fuit delegatus a Papa, ut ordinet ec-
cleſiã & prouideat de rectore, quia poteſt
tantum iudicare quis ſit inſtituendus, &
epiſcopus diœceſanus habebit ponere ip-
ſum in eccleſia, & inſtituere, ſed ipſe dele-
gatus inſtituere non poſſet, ca. ſuper eo. &
ibi Ab. de offi deleg.
74 † Trigeſimoſeptimo differunt, quia ordi
narius poteſt imponere maiores multas, l.
eos. C. de modo multa, & Ale. in rub. ff. de
off eius, c. 2. in fi. Delegatus uero licet poſ-
ſit multas imponere, c. paſtoralis, & ca. de
cauſis, de offi. dele. non tamen poteſt exce-
dere ſummam ſex aureorum, ſi eſt de per-
ſonis illuſtribus, ſpectabilibus, uel clariſſi-
mis. Si uero eſt de minorib. non poteſt ex-
cedere tres aureos, l. 2. de ſportu. & Hoſt.
in d. c. de cauſis, & proceditur hoc etiam
in delegato Principis, ut ibidem dicit Ale.
Scias tamẽ, quod hodie diſpoſitio d. l. eos,
C. de modo multa. non eſt in uſu, & iudi-
ces de facto eam non ſeruant, ſed impo-
nunt multas ad eorum arbitrium, ita dixit
Spec. in tit. de ſent. prola. §. ſpecies, uer. ſed
nunquid titulus, &c. & Ale. in conſi. 25. in
2. uol. col. pen & Iaſ. in l. 3. §. quid prætor.
in fi. ne quis eum.
75 † Trigeſimooctauo differunt, quia ſi dele-
gans excõicetur, non per hoc ſuſpenditur
iuriſ. delegati, ſecundum glo. & Ioan. in c. li
cet, de off. del. & Spe. in tit. de iud. de l. §. re-
ſtat. uerſi. quid ſuper duobus, & c. ſecus eſt
in uicario, qui habet iuriſdictionem ordi-
nariam, ut ſupra dixi, & tamen excõicato
epiſcopo ſuſpenditur iuriſdictio uicarii c.
Rom. de off. uic. lib. 6. uide tamen Abb. in
d. c. licet, qui non tenet indiſtinctè illud, ꝙ
dixi de delegante excõicato, nã diſtinguit
prout in delegante mortuo, ſ. aut fuit ex-
communicatus re integra, aut non. Illud ta
men quod dixi de uicario, non intelligas,
procedere in quolibet ordinario, ut ꝑ Ab.
in d. c. licet, co. fi. quia iuriſdictio ordinaria
non finitur morte conſtituentis, multo mi
nus finitur excommunicatione.
76 † Trigeſimonono differunt, quia ordina-
h rius põt delegare cãm *h* cũ clauſula, appel-
latione remota, ꝙ intellige de tali ordina-
rio, qui hẽat ſupremam poteſtatẽ. prout eſt
Princeps, quia ſolus princeps utitur iſta
clauſula in delegationib. ut eſt gl. in c. ſup
quæſtionum, in prin. in uer. prouocationis,
de off dele. & glo. in c. ꝙ translationem, in
gl. mag. in fi. de offi dele & tex. in l. 1. in fin.
ff. a quib. app. non licet, & Spec. in ti. de le
gato, §. nunc oſtendendum, uerſ. 14. ſed de
legatus Principis non poteſt cauſam ſub
delegare, appellatione remota, text. eſt in
d. c. ſuper quæſtionum. §. nos aut, de off. de
leg. & Abb. in d. ca. ſuper quæſtionum, § ſi
uero, in 2. no. Scias tamen, ꝙ iſta clauſula
non operatur in præiudicium tertij, quia
non impedit tertium appellare, text. eſt, &
ibi Abb. in c. ſuper eo. de off. deleg.
77 † Quadrageſimo differunt, quia qñ cõmit
titur ordinario per ſuperiorem aliqua cã,
quæ ſpectabat ad eius iuriſdõnem cẽſetur
eius iuriſdõ excitata, adeo ꝙ non per hoc
efficitur delegatus, ſed remanet ordinarius
et in illa cã, & illa commiſſio appellatur iuſ
ſus & non delegatio, tex. eſt in auth. ut nul
li iud. §. & hoc uero iubemus, ꝑ quem ita
tenent Bar. & Doct. in l. more, ff. de iu om.
iud. & Fel. plenè in c. licet de offi. ord. ſecus
eſt, qñ ſit commiſſio alicui, qui non erat
ordinarius in illa cã, quia ille cenſetur me
re delegatus, ut in toto tit. de offi deleg. il-
lud autem, ꝙ dixi in ordinario, limita, n[illegible]
in cõmiſſione eſſe[illegible] in aliquo alterata [illegible]
iuriſdictio, quia cenſetur tunc delegatus,

& non

& non dicitur tunc iuriſdictio excitata, ſecundum Fel. in d. c. licet, vbi plene de hoc Rob. de Venuſ. V. I. D.

ADDITIONES.

a Ordinarius. Veſtri. in praxi Rob. Cur. li. 3. c. 3. nu. 2. Vant. in tract. de nullit. ti. de nullit. ex defectu iuriſd. & vnde, & quibus, nume. 14. & 31. Capic. deciſ. 130. nu. 26. cum ſequ.

b Delegatus. Nicol. Bello. lib. 1. ſupput. iur. capit. 11. Cagno. in libello exercitationis poſito inter lecturas poſt l. 2. ff. de orig. iur. in princ.

c Vicarius. Et an ſit aliqua differentia inter delegatum, & Vicegerentem, ſiue Vicariũ, vide Bello, d. lib. 1. ſupput. iur. c. 12.

d Iuriſdictionem. Nico. Bello. lib. 1. ſupput. iur. cap. 11. nume. 3. Coraſ. lib. 3. miſcell. c. 19. num. 12. Couar. lib. 3. reſolut. c. fina. num. 4.

e Epiſcopus. Couar. lib. 3. uariar. reſol. cap. fin. nu. 4. dicit quod æquiparantur. Pro cõſulibus, qui olim mittebãtur a Senatu Romano.

f Delegatus. Couarr. li. 1. prac. qq. c. 4. nu. 7. col. 4. ver. quando autem committitur.

g Appellatur. Cũ magna ſĩt cauſa, ut per Tiraq. in præfatione tract. de pæ. nu. 34.

h Ad Epiſcopum. Poteſt bene Epiſcopus reſtituere in integrum aduerſus ſententiam ſui Vicarii, Fel. in c. dilecti in 9. quæſt. de appel.

i Ego. Contra per Cur. iun. in d. rub. ff. de offic. eius Couarru. lib. 3. reſolut. c. fin. num. 4. col. 1.

K Expedire. Quid de modica coertione corporis, & an poſſit delegari Bart. in l. imperium. nu. 11. & Dec. nu. 40. ff. de iu. om. iudi. Bellon. li. 4. ſupp. iur. c. 13. Vacon. lib. 3. declarat. iur. ciu. declarat. 120.

l Delegatus. Dec. c. 3. col. 3. extra de offi. deleg. præpoſ. in c. per uenerabilem. §. quod autem. ext. qui fil. ſint legi. col. 37. contra per Couar. d. li. 3. reſol. c. fi. nu. 10.

m Subdelegatus. Fel. in c. ſuper quæſt. nu. 16. de off. deleg. Iaſ. in l. a iudice nu. 8. C. de iudi. contra per Dec. in c. cum cauſam, de appell. & Purp. in l. more, nu. 98. ff. de iuriſd. omn. iud.

n Appellatur, Couar. li. 1. prac. qq. ca. 4. nu. 5. verſ. quarta concluſio, vbi late.

o Non tenetur. Nec in praxi obſeruetur, ſed obſeruandum eſt quid morib. & conſuetudine eſt receptum Couar. d. li. 1. prac. qq. c. 4. nu. 8. ver. ſed & Carol. col. 1.

p Fauorabilem. Et firmiorem Bello. li. 3. ſupput. iur. c. 18. nu. 2.

q Delegatis. Limita, ut per Soc. in tract. fall. reg. 305. ſententia.

r Differunt. Rip. in l. naturaliter. §. nihil commune, nu. 105. ff. de acq. poſſ.

ſ Odioſa, gl. in ver. vel conuentionis in ſi et. diſpendia, & gl. in c. 1. in ver. proceſſus in fi. de reſcr. in 6. Dec. in c. ad hæc, il 1. nu. 3. de appel. ſtaphil. de liter. grat. & inſt. in preiudi. nu. 16. Dec conſi. 224.

t Adiunctus. Alex. conſi. 12. col. 1. li. 6. Couarru. li. 1. prac. qq. c. 26. & per totum in materia recuſationis.

u Diſponit. Coraſ. in leg. 15. ff. de iuriſd. om. iud.

x Executioni. Et illam exequi debet, etiam ſi eſſet iniuſta, Anch. conſi. 382. col. pe Couar. li. 1. varia. reſolu. c. 1. nu. 4 & 10.

y Poteſt. Et eſt communis opinio. Caſſado. deci. 13. nu. 4. tit. de reſcr. Fran. Mar. q. del fin. 284.

z Perſonis. Duenas. li. 1. regu. ver. iur. reg. 85. cauſę. Bellam. dec. 126. Quid in executionibus gratiarum, an eis perſonis ſint cõmittendæ, Fran. Mar. delfin. 1093.

& Iterum And. de Alfer. q. 1. nu. 169. in 2. par. prin. q. 1. incipien. Antonius ciuis Florentinus.

a Principe. Eſt communis, de qua per Bello. lib. 3. ſupp. iur. c. 18. nu. 2. ipſe tamen contrarium tenet ibi.

b Vterque. De cõmuni per Iaſ. in l. quod iuſſit, nu. 46. ff. de re iud. Rot. deci. 445. in antiq. Veſtr. in pract. R. Cur. lib. 7. c. 1. num. 16. vbi add. Grauat. litera M, nu. 33. limitantis tribus modis.

c Non iudicem. Secus ſi pronuntiauit ſe iudicem, quia reuocare non põt, & eſt communis, de qua per Iaſ. in d. l. quod iuſſit. n. 9. ff. de re iud. Grau. in add. ad pract. Veſtr. lib. 3. c. 10. nu. 6.

d Inſerto tenore. Lap. alleg. 55. Guido Papæ deciſio. 445. Alex. 7. & conſi. 200. in fin. li. 2. Deci. conſi. 214. Amplia habere locum etiam in ordinario. Graua. in addi. ad pra. Octaua. Veſtr. cap. vlt. li. 7. num. 39. & 40.

Rot.deciſ.355.ſi excuſator de ſent.re iud. ii antiq.

c Expenſas. De expenſis, & earum condemnatione videas Couar.li.11.prac.qq.c.27. per totum.

f In Principe. Guid. pap.deciſ.624. clarum, nu.. Soc.conſi.44.lib.2.

g De iure canonico. Late examinat hunc articulum, Couarr.li.3.reſolut.c.20. per totum, Dec in l.1.nu.18 ubi Cur.iun.num. 26.ff.de offi. eius, Guid. pap.d. deciſ.624. nume.2.

h Clauſula. De iſta clauſula, appellatione remota, vide Rip.reſpon.1.tit.de conſt.& ſtatu Alex.conſi.225.nu.13.& ſeq.li.6.& conſi.139.nu.1.lib.7.Couar.li.1. prac.qq.cap. 15.nu.5.col.2.verſi.quando ſi infra, in 6. par.prin.par.1.actu.num 338.

Ludouicus Alterius.

Iudiciorum VI. diſtinctio.

1 *Iudicium aliud conuentionale, & aliud reconuentionale.*

2 *Compenſatio locum habet, ubi debitum eſt liquidum non aliter. Item ceſſat, ubi debetur ſpecies.*

3 *Compenſatio fit de liquido ad illiquidum, quando per confeſſionem facta eſt liquidatio, & nu.27.*

4 *Compenſatio an ſimilitudinem aliquem habeat in reconuentione.*

5 *Reconuentio ante litis conte. fieri debet, uel incontinenti poſt alias pari paſſu cum conuentione non ambulat, Intellectus ad ca. diſpendia §.reus, de reſcr.li.6.*

6 *Reconuentio facta poſt litem conteſtatam an habeat effectum iuriſdictionis prorogatiuum.*

7 *Reconuentio pari paſſus ambulat cum conuentione & ſi proceſſus ſimultaneus. ſed debet prius reus actori reſpondere, & poſtea econtra.*

8 *Reconuentionis, & conuentis cauſa, quando ſimultaneo proceſſu non terminantur.*

9 *Actor non reſpondente reconuentioni, denegatur audientia ſuper ſua conuentione.*

10 *Cauſa reconuentionis debet una, & eodem ſententia terminari, niſi primo liqueret de una cauſa, quia poteſt unam tantum diffinire index.*

11 *Appellatio a ſententia lata in cauſa conuentionis, non impedit iudicem procedere in cauſa reconuentionis, de qua tam cito liquere non potuit.*

12 *Proceſſus ualet licet index cauſam reconuẽtionis pari paſſu non expediat, ſed male facit & debet appellari.*

13 *Reconuentio an coram fiat delegato, & nu. 29 & 60.*

14 *Reconuentio an fiat coram diuerſis iudicibus & nu.19.*

15 *Reconuenire poteſt reus non ſolum ſuper actione orta ante reſcriptum, ſed etiam poſt.*

16 *Reconuentio an fiat coram iudice aduerſus quam reus nonnulla oppoſuit.*

17 *Actor ſi uult deſiſtere a conuentione, ne reconueniretur non poteſt.*

18 *Actor poteſt reconuenire reum ſuper re non compreherſa in reſcripto.*

20 *Reconuentio an coram arbitro locum habeat.*

21 *Actoris laudatio, an habeat locum coram arbitris iuris.*

22 *Arbitri iuris, an habeant ordinariam, uel delegatam poteſtatem, & ad quem appelletur ab illis.*

23 *Reconuentio an fiat corã iudice prorogato.*

24 *Coram iudice appellationis an reconuentio fiat, & nu.17. & 18.*

25 *Appellatio reducit cauſam ad illum ſtatũ, in quo erat cauſa principalis poſt litem conteſtatam.*

26 *Appellatio ab interlocutoria deuoluit cauſam principalem coram iudice appelationis, quando proclamando bene appellatũ, interlocutoriam tractauit.*

27 *Appellatio extraiudicialis, in quibus differt a iudiciali.*

28 *Reconuentio an locum habeat coram iudicibus particularibus in certa negotia, uel perſonas deputatis.*

29 *Prorogari non poteſt iuriſdictio delegati.*

30 *Prorogatio iuriſdictionis, quædam eſt uolũtaria & quædam neceſſaria.*

31 *Delegata cauſa principalis, cenſetur etiam delegata cauſa acceſſoria & connexa.*

32 *Reconuentio an fiat coram iudice cauſarũ certa ſpeciei de cauſa alia ſpeciei diuerſa.*

33 *Intellectus ad l. ſi idem cum eod. §. qui inuitus. ff. de iur. om. iud.*

34 *Iudex habens limitatam iuriſdictionẽ acceſſoria,*

teſſoriȩ, & incidenter. de cauſa diuerſa ſpeciei cognoſcere poteſt.
35 *Iuriſdictione ordinaria conceſſa, id cōceſſum cenſetur ſine quo illa explicari nō poteſt.*
36 *Reconuentio an fieri poſſit, quando iudicis officium imploratur.*
37 *Reconuentio non fit. ubi per uiam extraiudicialis iuriſdictionis proceditur.*
38 *Recōuentio an locum habeat in cauſis ſummarij.*
39 *In cauſis executiuis, an fiat reconuentio.*
40 *Reconuentio non fit. ubi præſentatur inſtrumentum ſecundum formā ritus, nec quādo creditor petit familiā, ut ingrediatur poſſeſſionem uigore pacti executiui.*
41 *Reconuentio an, & quādo locum habere in cauſa poſſeſſorij, & nu. 33. cum plur ſeq.*
42 *Spoliatus agens non teneatur aduerſario ſuo reſpōdere niſi prius reſtituatur. Quod limita nu 44. 47. & 48.*
43 *Priuilegiatus non utirur priuilegiato ſuo contra pariter priuilegiatum.*
44 *Poſſeſſoria remedia an dicantur ita priuilegiata contra tertios non ſpoliantes, ſicut contra ipſos ſpoliatores.*
45 *Poſſeſſorium retinendȩ datur ei, qui moleſtatur extra iudicium. ſecus ſi in iudicio.*
46 *Cauſa qualibet poſſeſſoria eſt ſummaria.*
49 *Reconuentio an fiat de poſſeſſorio, ubi agitur petitorio.*
50 *Spolium an deducatur in iudicio per uiam actionis uel exceptionis, & quæ ſit differentia.*
51 *Poſſeſſorium recuperandæ intentatum an ſuſpendatur per exceptionem ſpolij alterius rei oppoſitam reo.*
52 *Spoliatus citatus per ſpoliātem in alia cauſa poteſt contra citationem opponere, & non tenetur comparere nec reſpondere.*
53 *Clericus reconueniri poteſt coram iudice laico.*
54 *Clericus ſuccumbens coram iudice laico, poteſt per eum condemnari ad expenſas.*
55 *Reconuentus an poſſit renunciare ſuæ conuentioni, ad impediendum reconuentionem.*
56 *Reconuentio an, & quando locum habeat in criminalib cum nu. ſeq. & nu 61.*
57 *Accuſator non admittitur in regno, niſi ſuā uel ſuorum iniuriam proſequatur, & nu. ſeq*
58 *Diſpoſitio l. prima. C. qui accuſ. non poſſ. eſt hodie correcta in regno per conſtitutionē. ſi citer agens.*
59 *Nomen rei, quando receptum dicatur inter reos.*
60 *Reconuentio non ſit in criminalibus coram iudice incompetenti, reſpectu reconuenti, & nu. 67. 68.*
61 *Reconuentio in regno hodie in criminalibus non procedit, per ritus magnæ curiæ per quos multa leges iuris cōis ſunt correctæ, & conſtitutio ſi ciuiliter agens, &c.*
63 *Nouum delictum quod dicitur.*
64 *Diſpoſitio l. neganda C qui accuſ. non poſſ. eſt hodie correcta.*
65 *Reconuentio an habet locum ubi per inquiſitionem proceditur.*
66 *Reconuentio de cauſa ciuili, an fiat per accuſatum criminaliter, & econtra.*

1 SExta diſtinctio principalis iudiciorū̄ eſt, quia.† Iudicium aliud dr̄ conuentionale, & aliud reconuētionale. Iudi
a ciū *a* cōuentionale eſt illud, in quo prima conuentio deducitur. Iudicium reconuentionale, eſt in quo deducitur ſecunda cōnuentio, quæ fit ex aduerſo per reum cōtra actorem, de duo loquitur, l. cum pap. & auth. & conſequenter. C. de ſen. & totus titu. ext. de mut. pet. Eſt igitur ſciendū, quoad prædictam huius iudicii recōuentionalis, ꝙ reus conuentus in iudicio, ſi dēt aliquid conſequi ab actore hēt duplex remedium
2 repulſandi actorem.† Primum eſt, per uiā compenſationis, quam pōt ſibi opponere, ēt ſi eſſet debitor naturaliter tantum l. qđ in diem, §. ēt ff. de comp. Verum, quia non ſemper datur ſibi hoc remedium, quia ita demum habet locum compenſatio, ſi debitum eſt utraque parte, liquidum. Secus ſi ex una parte tantum ſit liquidum, uel ſi ex una parte debetur ſpēs, & ex alia quanti-
b tas, tunc. n. non admittitur *b* cōpenſatio tex. eſt, & ibi *Bal.* plane in l. fi. C. de comp.

ADDITIO. Liquidi ad non liquidum (vt inquit auctor) cōpenſationē minime fieri, ꝙ ſane intelligendū eſt, ut procedat, qñ id quo cōpenſatio fieri vult, liquidari non pōt infra breuem terminū iudicis arbitrio ſtatuendū, ſed prolixā indaginē requireret, at ſecus ſi breui termino liquidari poſſet ꝙ totū iudicis arbitrio cōmittet̄ ut uoluit Bal. in d. l. fi. C. de cōpe. P. F. I. V. D.

3 † Illud autem, quod dixi de debito liquido ad illiquidum, ut non fiat compenſatio limitatur niſi debitum actoris eſſet liquidatum per confeſſionem rei, quia tunc admittitur compenſatio de debito rei illiquido, quod uenit liquidandum in proceſſu, ſecundum Bal. in d.l.fi. colum. 2. & Abb. in cap. cum Ioann. in 3. no. de fid. inſtru. & ratio eſt illa quæ ſumitur ex l. cum, qui ff. de iureiu. In illis ergo caſibus, in quibus ceſſat remedium cōpenſationis, neceſſe eſt, reo recurrere ad ſecundum remedium .ſ. reconuētionis, per quod plenius ſibi conſulitur.

4 † An autem compenſatio habeat aliquam ſimilitudinem cum reconuentione, uide Bal. in d.l. cum Papin. in fi. C. de ſent.

ADDITIO. Debiti per confeſſionem rei liquidati ad debitum illiquidum admitti compēſationem (ut uides) receptum eſt quod quidem procedere ſcias, ut non ita indiſtincte procedat, ſed totum iudicis arbitrio committitur, ſicut quando liquidatio foret facta per probationem teſtiū uel inſtrumentorum (ut ſupra dixi) ut ſi infra breuem terminum moderandum poſſet liquidari admittatur, alias ſecus, & ita loquitur Bal. in d.l. fin. ſi recte inſpiciatur, & ita uoluit Cyn. ibidem ut refert, & ſequitur dom. Abb. in c. 2. extra de dep. licet in eo caſu uoluerint Cyn. & Abb. maiorem dilationem debere dari per iudicem ad liquidādum, quam daretur in alio caſu quando non eſſet liquidatum per cōfeſſionem, ſed per alias probationes, & ita etiam firmat

c Tind. in trac. de comp. in ar. 8. nu. 38. Petr.

5 Foller. † Super hoc iudicio c reconuentionali pro aliquali introductione ad practicam, proponam diſcutiendas tres q. Prima erit, quæ ſit natura recōuentionis a principio iudicij, uſque ad fin. Secunda, coram quibus iudicibus poſſit opponi reconuentio. Tertia, de quibus cauſis opponi poteſt.

Quæſtio primæ principalis.

7 REDEO ad primam q. ſuper qua puto conſiderandam eſſe eius naturam, quo ad tria. Primo, quo ad tempus ſuæ propoſitionis. Secundo, quo ad telam ſuæ proſecutionis. Tertio, quo ad finem ſuæ determinationis. Quo ad primam conſiderationem, dico, q natura reconuentionis eſt, ut proponatur in principio litis ante litē conteſtatam in cauſa conuētionis. Tunc enim dicitur uera reconuentio, & pari paſſu procedit cum ipſa conuentione, & iſta eſt communis opinio omnium docto. & probatur per glo. in cl. ſæpe. §. uerū in uerb. exordio de uerb. ſign. & per Philip. Dec. in conſ. ult. quod eſt in nume. 200. col. 2. & Pet. in c. 1. de mut. pet. quidquid teneat Spec. in tit. de recon. §. ſequitur, ubi dicit, quod uſque ad concluſionem in cauſa poteſt fieri recōuētio, tamen eius opinio non eſt uera .ſ. quod ad hoc, ut pari paſſu ambulet cum conuentione. Nam uerū eſt, quod poteſt fieri poſt litem conteſtatam, & in quacunque parte iudicii, tamen tunc non dicitur uera reconuentio, quia non ambulat pari paſſu nec per eam retardatur cauſa conuentionis, ſecundum Phil. Dec. in d. conſ. ult. colu. 2. & ita intelligitur text. in c. diſpenſa. §. reus de reſcrip. lib. 6. & ita etiam declarat Lauſt. in cl. ſæpe, col. 8. in fi. uerſ. ſequitur tex. in uerb. exordio, &c. de uerb. ſign. Poteſt etiam fieri reconuentio poſt litē conteſtatam, dummodo fiat incontinenti ante, quam iuremus de calumnia, ita tenet Bal. in c. cum ueniſſet. de iud. & Iaſ. in l. non ſolum, §. morte, col. 6. ff. de op. no. nun.

ADDITIO. Recōuentione etiam poſt litem conteſtatam fieri poſſe (ut uides) conſtitutum eſt, differt tamen ab ea quæ fit ante litem conteſtatam, quia non fit in ea ſimultaneus proceſſus.

6 † Sed utrum dicta reconuentio habeat ſaltem effectum iuriſdictionis prorogatiuum (ut .ſ. poſt litē conteſta. ex interuallo poſſit fieri reconuentio corā iudice, quia alias nō ſit iudex actoris) in quo quidē uarii uaria dixere, ut refert late Mar. Soc. in c. ex litteris extra de mut. per. nu. 97. in 6 prin. art. & tandem relatis omnibus opinionibus dicit poſſe concludi, quod aut quæritur utrum ante litem conteſtatam, quandocunque poſſit reconuentio fieri, & dicit quod ſic, ita tamen ſi non obſiſtat qualitas cauſæ uel iudicis, uel quid ſimile, aut quæritur an in ipſa litis conteſtatione fieri poſſit? & idē tenendum eſt, & in hoc dicit quod oēs concordant, aut dicit (ipſe) quęritur ſi poteſt litem conteſtatam fieri, & incontinenti, & ubique fieri poſſe dicunt doctores, aut quæritur, an, & ipſa reconuentio fieri poſſit poſt litem conteſtatam, & in hoc dicit tamen reperiri

peruri

periti opiniones quas arbitratus poſſe reduci ad concordiam hoc modo uidelicet, ꝙ reconuentio fieri nõ poſſit inuito actore, nam per uiã propriæ reconuentionis fieri nõ põt cum ſimul tractari nõ poſſint nec etiã per uiã impropriæ recõuentionis reſpectu duntaxat priuilegii prorogatiõis niſi ex uoluntate actoris. Vnde dicendum, eſſe (inquit) ꝙ ſi reus conuenit actorẽ poſt lit. contr. ex interuallo, & auctor contradicit. ꝙ nõ ſit facta debito tpe. & ꝙ nõ uult rñdere niſi corã ſuo iudice, & hoc caſu nõ procedit reconuentio, etiã reſpectu prorogationis. q̃a ad ipſam exigitur conſenſus, prorogationis, ꝙ arbitratur uerũ eſſe, niſi caſu eſſet tpe peritura, uel eſſet talis cauſa quæ iud. garet celeritate, aut auctor nõ cõtradicit, & procedit reconuentio, ſaltẽ per uiam prorogatiuã, & ita concludit Pe. Fo.

y † Quo ad ſecũdã conſiderationem, ſcirca proſecutionem ipſius reconuentionis. Natura eius eſt, ut pari paſſu ambulat cũ con

d uentione, & ſic fiat d. ſimultaneus pceſſus. uidelicet, quia eodem tempore quo lis conteſtatur in una, dẽt conteſtari in alia, & ſic in dationes termini probatorii, in publicatione, cõcluſione, & aliis actis cãæ. Verũ prius rñdebitur, & fiet act⁹ ſuper cõuentione, & poſtea ſuper recõuentione, ĩmediate ita declarat Bar. in d. aut. & cõſequenter, col. 2. uer. Tertio eſt uidendũ, &c. C de ſen. per regulã traditã in l. qui prior. ff. de iud. & uide Bald. in d. l. qui prior. ubi pulchre declarat hãc materiã. Et addit ẽt, quod prius debet legare aduocatus actoris, & poſtea aduocatus rei & iſte ordo adhibetur, ẽt ĩ diſputõnib. ſcdm Bal. in l. Neſẽnius. ff de neg. geſ.

ADDITIO. Simultaneo proceſſu cauſa conuentionis, & reconuentionis termi

8 nari debet. † Quod uerum eſt niſi eſſet cauſa quæ celeritatem deſideraret, & imminerret periculum animarum, quia tunc prius decideretur ſuper eam, ſi de ea conſtet per c. ex conquæſtione, el 1. de reſ. ſpo. uer. niſi petito actoris exigeret altiores dilationes & intrincationes, quia tũc diceret differri, et reconuentio antea expedire, et ſi reconuentio exigeret, lõgiores dilationes & poſſet expediri cõuentio per l. qui prior. ff. de iud. de quo ad ſaturitatem per Mar. Soc. in c. prudentiã extra de mut. per. nu. 17, ubi arbitrabatur id maxime procedere quãdo illa cauſa quæ poſſet facilius expediri, eſſet pauperis arg. not. per glo. 2. q. 1 in primis, & ultra dicit, quod tunc ſimultaneo proceſſu dẽt cã expediri conuentionis, & reconuentionis, qñ detur poſſibilitas expediendi utranq. cauſam, at ſecus ſi eſſet aliquid iuſtũ impedimentũ quod non poſſet pcedi ad expeditionẽ talẽ, Pet. Fo. V. I. D.

9 † Si autem actor nollet reſpondere ſuper reconuentione, patitur iſtam pœnam, quia minime proceditur in cauſa conuentionis & denegatur ſibi audientia, donec reſpondeat ſuper reconuentione, ita dicit Spec in tit. de recon. §. ſi. ubi plures allegat, & habetur in c 1. & 2. de mut. pet. Spe. in tit. de recõ. §. uidendũ uer. ſed nũquid ſi actor, &c.

10 † Quo ad tertiã conſiderationẽ. ſ. quo ad finẽ recõuentionis, Breuiter natura reconuẽtionis eſt, ꝙ debet eadẽ ſñã determinari cum cã conuentionis, quia iudex debet utrãq. cauſam inſerere in una & eadẽ ſñã ſcdm Bar. in d. auth. & conſequẽter. col. 2. uerſi. item dictæ cauſæ, &c. & licet dicat ibi Bar. ꝙ primo dẽt fieri una ſñã, & poſtea alia, nõ per hoc contrariatur, quia eius ſenſus eſt, ꝙ ambæ cãæ dẽnt poni in una ſñã ſcripta in eadem charta. Verũ primo ſcribi dẽt c conuentionis, & poſtea reconuentionis, ſcdm ordinẽ ſuarum cauſarũ. Sed unum poſt aliud immediate legi, & pferri dẽt, unde quo ad iuris diſpoſitionẽ duæ dicuntur ſentẽtiæ, quia duo ſunt capitula: l. tertiã. ff. de min. & l. quædam mulier ff. fa. herciſ. ſed quo ad unicã ſcripturam, et unicam prolationẽ, dicitur una ſñã, et ita dẽt intelligi hæc materia, ut declarat Abb. in c. 1. co. 4 de mut. pet. & Spec. in tit. de recõ.

11 §. uidendum, colu. 8. † Iſtud tñ qđ dicitur de una ſñã, limita procedere. qñ de utraq. cauſa pariter liqueret ſecus autem ſi prius liquet de una quã de alia, q̃a iudex poteſt pronunciare ſorum de ea cauſa, de qua liquet, & ſuperſedere in alia, nec per hoc facit litẽ ſuã quia lege pmittẽte id facit. Ita tenet Abb. in d. c. 1. col. de mut. pet. & ſpe. in d. §. uidẽdũ ue. & ſi iudex. Hinc eſt, qđ ſi appellaretur ab illa prima ſñã lata, puta in cauſa conuentionis poteſt nihilominus iudex procedere ad ſententiam in cauſa reconuentionis. & illa appellatio non ligat manus iudicis in cauſa reconuẽtionis, q̃a quo ad hoc, cenſetur, diuerſæ cauſæ, & nõ

una ita tenet Spec. in d. §. uidendum, circa fi. uer. ſed pone, & habetur per doct. minime Phil. in fi. col. in c. ſuper eo. el 1. de app.

12 † Quid autẽ ſi iudex nollet procedere pari paſſu in utraque cauſa, ſed ſolũ in una procedit prius, uel in una tantum pronunciat. & non in utraque, an ualeat eius proceſſus ſnĩa, uel dẽat ab eo appellari? Dic, qđ uera cõcluſio eſt, ꝙ nõ ꝑ hoc ſnĩa eſt nulla, nec proceſſus eſt nullus, ſed iudex male agit unde debet appellari tex. eſt, in l. 1 §. fi. ff. quæ ſen. ſine app. reſc. per quam ita tenet Spec. in titu. de recon §. uidendum uerſ. & ſi iudex & Abb. in d. ca. 1. colum. 3. in fin. de mut. pet. Rob. Mar. Ven. V. I. D.

ADDITIO. Adde plene dicta per d. Mar. Soc. in d. c. prudentiam. vbi ultra dicit prædicta procedere, qñ eſſent tales mutuæ petitiones, in quibus data liquidatione admitteretur adinuicem compenſatio, vt quia ambæ conſiſterent in quantitate, ita ꝙ una impediret executionẽ alterius rõne compenſationis, & l. neq. C. de compẽſ. ubi aũt in petitionibus eſſent talia deducta, in quibus non admitteretur compẽſatio, & in quib. nõ uideretur procedere, tũc nõ impediretur alterius executio ꝑ no. in l. neq. & in l. ſi cõſtat, & in l. ſi. C. de cõ. P. F.

13 Secũda qõ principalis eſt, † coram quibus

e e iudicibus habet locum reconuẽtio. Et ſuper hoc ſunt proponẽdę aliquæ q. Sed pro rñſione, dicas, ꝙ regulariter corã omni iudice locũ hẽt, niſi expreſſe reperiatur prohibita, per reg. c. cuius agendo 3. q. 8. & l. cũ Pap. in fi. C. de ſente. Primo igitur quæ-

f ro, an corã iudice delegato habeat locũ f reconuentio. Dic quod ſic, nã in hoc non differt delegatus ab ordinario, cap. 1. & ibi Ab. in 1. col. de mut. pet. & Spec. in titu. de rec. §. 1. verſi. 1. & Bart. in 1. auth. & conſequenter, col pen. ver. quæro, utrum iſta auth. &c & Car. in l. ſi ff. quod quiſque iu. & Bal. in l. neque in fi. C. de cõp. Quod intellige. qñ delegatus fuit impetratus ad inſtantiam unius partis tãtum puta actoris quia tunc uiget rõ tradita in d. l. cum Papi. in fi. quod ipſe actor qui impetrauit iudicẽ, pro ſe. non debet dedignari hr̃e eandẽ iudicẽ contra ſe ſecus, eſt qñ delegatus fuiſſet electus de conſenſu utriuſque par-

g tis, quia eo corã eo non habet g locũ recõuentio, quia ceſſat dicta rõ, ita tenet Bart. in d. auth. & conſequenter in fin. uerbis, & Abb. in d. c. 1. col. 1. in fi. col. pe. de mut. pe. Itẽ fallit, qñ fuit electus motu proprio principis, quia ſimiliter ceſſat tunc reconuentio, ita tenet Iaſ. in l. 3. in prin. col. fin. ff. ꝙ quiſque iur. Et ad materiã huius q̃ſtio. uide unũ dubium, ꝙ tangã infra in 5. quæſt.

14 ADDITIO. Adeo. n. uera ſunt ea quæ hic dominus actor inquit, quod procedũt nõ ſolũ per uiã propriæ reconuẽtionis, ſed & per uiam impropriæ reconuẽtionis, (ut ſi actor uellet reum plurib. actionibus perſonalibus cõuenire) non poteſt impetrare literas ad diuerſos iudices delegatos ea. diſpendia, in princ. de reſcr. lib. 6. item procedũt ut ſi uoluerit reus curante iudicio contra actorẽ impetrare literas tã ſuper cõuentione, quã reconuentione, non põt impetrare ad alios iudices. ſed ad eoſdem bene poteſt, corã quib. per lr̃as actoris fuit conuentus, iuxta tex. in c. diſpendia. §. reus. de reſcri. 6. ꝙ quidem adeo procedit ut ſi impetraret literas delegatorias ad alios iudices, q̃ electos per actorem, ſi ſunt impetratæ ſuper reconuentione fienda finita lite incepta contra eum, per actorem, non ualet impetratio ipſa, ſed ſi fuerint impetratę ſuper conuentione ut ſin. talite incepta cõtra eum poſſint exequi, bene ualet impetratio. Scdm ueram opinionem ſcdm Mar. Soc. in ca. ex literis in 4. par. n. 18. de mut. pet. † Item adeo (vt dixi) dicta procedunt

15 ut non ſolũ reus reconuenire poſſit actorẽ ſuper actione orta ante impetratum reſcriptum, ſed & orta poſt reſcripti impetrationem ab actore factã ut dicit & firmatã reliquit eodem quo ſupra loco Mar. Soc. n. 19 Item nõ ſolum reus põt recõuenire actorẽ corã iudice impetrato etiam per literas apoſtolicas ſi ſit actor ipſe infra unã dietã, ſeu duas a fine diœceſis rei, per ſtatutum de reſc. in 6. ſed etiã ſi longius diſtaret, forte per quinque decem, uel plures dietas, ſecundum Spe. in ti. de recon. §. 1. uer. quid ſi

16 aliquis text. in 3. q. 8. cuius in agendo. † Itẽ procedunt. ut & ſi reus nonnulla opponi fuiſſet cõtra reſcriptũ impetratũ per actorem, & ſuccubuiſſet nihilominus recõuentio corã eo fieri poſſet, ſcdm Bart. Br. ſfic. in q. genera l. 31. ſed Spe. in ti. de recon. §. 1. in fi. poſt Bar. Bri. diſtinguit. quod ſi reus iuſto errore ductus dixit reſcriptũ falſum

uel

vel oppoſuit talia aut ſimilia, hoc non ob-
ſtante poterit recõuenire act.2.q.3. c.pau-
lũ, & in c.ſtatuimus de elec.lib.6.alias non
poterit reconuenire, de quo per Mar.ubi
17 ſup.nu.21.† Item procedunt adeo ut ſi a-
ctor. vellet deſiſtere a conuentione per eũ
facta corã delegato non poſſet in præiudi
ciũ rei uolentis recõuenire, & hoc uerum
eſt poſt reconuentionẽ factam, quia ante
factã reconuentionem poteſt actor deſiſte
re in totum, vt non reconueniatur, ſecũdũ
18 Mar.Soc.in loco de quo ſup.nu.22.† Itẽ
procedunt ut ſi actor reconuentus coram
iudice delegato uoluerit recõuenire ſuper
re non comprehenſa in reſcripto eundem
reum quia poteſt ẽm ibid.nu.22. Itẽ pro-
cedunt, & habent locũ ſiue iudex ſit impe
tratus per actorem tñ ſiue de cõi cõſenſu
actoris, & rei, ſecundũ Io. de Imo. & Mar.
Soci. vbi ſupra limitantur tñ prædicta, vt
non procedunt qñ eſſet talis, cã ſu per qua
reus actorem voluerit reconuenire de qua
iudex delegatus nõ poſſet cognoſcere abſ
que ſpeciali mandato papæ, quia tunc nõ
poſſet fieri reconuentio ipſa 6.q.3.c.ſi eps
& de conſi.vtil.c.1.& 2. & c.pen.de reſt.in
19 integ.& habetur vt ſupra. † Secundo limi
tantur prædicta, quod reus conuentus co-
ram delegato tenetur reconuenire, vel li-
teras impetrare ad eundem iudicẽ, ſi uel-
let reconuenire actorem coram ordina-
rio, quia actorem coram quocunque ordi
nario poſſet, reconuenire, ſed de veritate vi
deatur Mar. Soc.in loco de quo ſupra, Pe
tr. Foll. V.I.D.

20 † Secundo principaliter quæro, an coram
h, arbitrio habeat locũ recõuentio. Dic, ꝙ
cõis concluſio eſt, ꝙ non quia ex quo eligi
tur de conſenſu vtriuſq. partis, ceſſat corã
eo, rõ d.l.cum Papi.in fi.tex. eſt in ca.cum
dilectus de arb. per quam ita tenet Bar.in
d.auth.& conſequenter, in fi.& spec.in tit.
de recon.§.1.in prin. & Ab.in d.c.1. col.1.
& pen.de mut.pet.& in d.c. cum dilectas.
Quod tñ intellige de arbitro uoluntario,
electo de cõi uoluntate partium ſecus in
arbitro iuri, electo ex neceſſitate ſtatuti
ad totam cãm, quia coram eos hẽt locum
reconuentio, ſcdm Ab.in d.c. cũ dilectus,
col.3. vnde ſtante diſpõne regiæ pragma-
ticæ in regno, quæ incipit odia. quod cau-
ſæ inter coniunctos cõpromittantur, tales
arbitri dñr iuris, & coram eius hẽt locum
reconuentio ſecundum Abb.ibi licet con
trarium uideatur tenere Abb.in d.c.1.col.
pe.de mut.pet.referendo spe.in ti.de recu.
§.effectu, co.5.uer ſed nunquid Sed prima
i opi.ſ uerior eſt, & dictum spec.procedit in
arbitrio iuris, deputato ad certum articu-
lum, puta ad cognoſcẽdum de ſuſpicione
iudicis, quia uerum eſt, quod corã eo non
habet locũ reconuentio, ſecus, ſi eſt deputa
tus ad totam cauſam ut in exemplo præ-
poſito, ita etiam tenet. Fel.in c.fi.col.pe.in
fi.de re iud. Et ratio patet ad ſenſum, quia
ibi arbitri eliguntur ex neceſſitate iuris,
& habent iuriſdictionem, a lege, nam ita
neceſſitatur actor litigare corã eius ſicut
coram iudice ut not. Ab.in c.ſuſ.de off.de
leg. quidquid dicat Iaſ. in l.eſt receptum,
col.fi.ff.de iuriſ.om.iu.

ADDITIO. Idem ampliſſime ſequitur
Io.Bapt in trac.de arb.in c.10.noni libri,
& eſt cõis, & vera opinio, et quãtus auctor,
inquit, hanc cõem opinionẽ minime pro-
cedere in arbitris iuris qñ ſunt electi ad to
tam cãm, at ſecus ſi incerto articulo cau-
ſæ, id expreſſe, & latus firmatum reliquit.
d. Mar.soc.in d.c.ex literis de mut.pet.nu.
21 k 26.in fi.† Sed quid dicemus an coram ar
bitris iuris habeat locum laudatio in au-
ctorem quæ habet locum in iudiciis ordi-
nariis? hunc caſum Salerni habui in facto,
& non potui in ſpecie reperire, ſed dicebã
quod non per rõnes de quib.in reconuen-
tione, & per rationem quia cõpromiſſum
non egreditur perſonam, ſeu rem in com-
promiſſo comprehenſam, & l.non diſtin-
guemus §.de off.ff.de recep.arb.nam quõ
poſſent arbitri condemnare auctorem lau
datum qui non cõpromiſit, & hæc de pla-
no procederent in arbitris ſimplicibus,
ex quo per compromiſſum liberatur au-
ctor laudatus, ut l.ſi dictum fuerit, §.fi.cõ-
promiſero, ff.de euicto. quando magis di-
cendum eſt quod non habet locum lauda
tio in auctorem, ſed dubium eſt de arbi-
tris iuris electis ſecundum formam, regiæ
pragmaticæ, & tamen idẽ dixi, & obtinui,
ſed cogitandum relinquo. Vide quæ late
dixi infra in quinto membro iudicii in
prin. Pet. Fol. V.I.D.
22 † Quam autem iuriſdictionem habeant
l iſti arbitri iuris. ſ. ordinariam, uel delega-
tam?

tam? Dic, ꝙ ueritas eſt, ꝙ nec ordinariam
ueram, & nec delegatam habent, ſed quã
tertiam ſpeciem iuriſdictionis, ſimilẽ, &
æquiparatam delegatæ iuriſdictioni po-
tius quam ordinariæ, ita tenet Bal. in cõſ.
90. & conſ. 460. in 1. vol. & Pe. Phi. Cor. in
conſi. 54. co 2. in litera M in 2. col. & Bal.
in l. apertiſſimi col. fi. ver 4. quæro, & in fi.
in 4. no. C. de iud. & ibi etiam Bar. & Ang.
& tangit Fel. in c. fi. col. pe. in fi. de re iud.
& probatur in c. ab arbitris, & ibi not. de
off. de lib. 6. ibi probatur etiam ꝙ ab iſtis
K arbitris iuris debet K appellari, ad princi-
pem, & ſic ad legem animatam ex quo a le
ge habent iuriſdictionem, & de materia il
lius pragmaticæ. odia uide quod plene di-
cam infra, in 6. parte huius tra. in 2. par. in.
23 in verbo, compromiſſum. † Tertio prin-
cipaliter quæro, an coram iudice proroga
to habeat locum reconuentio glo. Bart. &
cõiter doct. in l. eſt receptum, ff. de iu. om.
iud tenent, quod ſic, per illum text. Ego tñ
ita diſtinguerem. Quædam eſt proroga-
tio, quæ fit per ſubmiſſionem unius ex liti
gantibus, vt quõ maior, uel æqualis ſpon-
te ſe ſubmittit iuriſdictioni alicuius iudi-
cis, conueniendo aduerſarium ſuum corã
eo, & tunc habet locum reconuentio. Ita
procedat d. l. eſt receptum, cum ibi not. &
ratio patet, quia tunc procedit ratio d. le-
gatum Pap. nam actor ſubmittendo, ſe ele
git illum iudicem pro ſe, non dẽt dedigna
ri habere eundem iudicem contra ſe. Quę
dam uero ex prorogatio, quæ fit de cõi cõ-
ſenſu partium, iuxta. l. ſi conuenerit, ff. de
iur. om. iu & l. 1. & 2. ff. de iud. & l. 1. C. de
iur. om. iud. & c. ſignificaſti. ibi Abb. de fo
ro comp. & coram tali iudice prorogato,
dico quod non habet locum reconuẽtio,
& licet nõn inuenerim de hoc deciſionem
in terminis, tamẽ per bona ſimilia poteſt
decidi iſte caſus. Primo, quia ceſſat rõ d. l.
cum Papi. nam talis iudex prorogatus nõ
fuit electus ab actore ſolum, ſed ab vtro-
que. Secundo, per ea, quæ dicimus in dele-
gato electo de cõi conſenſu coram quo
non habet locum reconuentio, per ea, quæ
dixi ſupra in 1. q. huiuſ. diſ. Tertio per ea,
quæ dicimus de arbitro, coram quo ceſſat
reconuentio, eo quia de cõi conſenſu par-
tium eligitur, ſecundum *Bar.* in d. auth. &
conſequenter, in fi. & per ea, quæ no. Ab. in
ca. cum dilectus, de arb. & cum iſta diſtin-
ctione intelligo ea quæ notantur in d. l. eſt
receptum, maxime per Iaſ. ibi in fi. col.

ADDITIO. *De* hoc legito Mar. Soci.
in c. ex literis de mut. pet. nu. 13. P. F.

24 † Quarto quæro, an coram iudice appel-
lationis habeat locum reconuentio. Com
munis concluſio eſt, quod non, ſecundum
Bar. in d. auth. & conſequenter, co. fi. & ibi
etiam Bald. colu. 3. ver. quæro nunquid in
cauſa, &c. intelligendo, ſ. quando iudex ap
pellationis, aditur ex neceſſitate propter
iniuriam quam puta appellans ſibi eſſe fa
ctam. idem tenet Inn. in c. 1. de mut. pet. &
Bald. in l per hanc, col. fin. C. de temp. app.
& domini de Ro. in deciſ. 61. in antiquis,
& *Bal.* in l. 2. §. ei quoque, ff. de iu. & Spe
cu. in tit. de recon. § nunc dicamus, verſic.
ſed nunquid coram iudice, & mouentur
per tex. in d. l. 2. §. ei quoque & l. ad cogni.
ff. ex quib. cau. in po. eat. & l. 1. ff cum. qui
appel. in prou. de feu. Quod confirmo vr-
genti ratione.

25 † Appellatio reducit cauſam ad illũ priſti
num ſtatum, in quo erat cauſa principalis
poſt litem conte. tex. eſt & ibi Bart. & Bal.
& cõiter doct. in l. ita demum. C. de proc.
ſed poſt litem conte. non habet locum re
conuentio ſecundum cõem opin. vt ſuprã
fuit dictum ergo ſequitur, ꝙ coram iudi-
ce appellationis non poteſt habere locũ, ſ.
vt ſortiatur priuilegium, & naturam recõ
uentionis. Minime poteſt habere locum
ſine dicto priuilegio, quia iudex ſecunda-
rum cauſarum, cenſetur incompetens quã
ad primam cauſam, quæ non eſt ſibi deuo
luta parte inuita, ut tenet Bald. in d l. per
hanc col. fin. & in d. auth. & conſequenter,
col. 5. Limita tamen iſtam cõem conclu-
ſionem procedere, quãdo appellatur poſt
litem conteſtatam puta a diffinitiua ſentẽ
tia, quia tunc urget ratio prædicta. Secus
eſſet, ſi appellaretur ab aliqua interlocuto
ria ante litem conteſt. nam tũc diſtingui
debet. Aut iudex appellationis cõfirmauit
primam interlocutoriam, & tunc ex quo
cauſa remittitur iudici, quo non habet lo
corum reconuentio coram iudice ad quẽ,
ex quo minime eam conuentionis coram
eo remanet. Aut iudex appellationis retra
ctauit interlocutoriam pronunciando be
ne appellatum, & male iudicatum.

A D-

ADDITIO. Adde dicta per Innoc. & Ang. in leg. 2. § leg. ff. de iud. & Inn. in c. cũ nobis de elec. & Ale. in auth. & conſequenter, C. de ſenten. & interl. om. iud & Car. in cl. ſæpe, §. 1. q. 10 de uerb. ſig. & pleniſſime legito Mar. Soc. in d. c. ex literis, nu 95. ubi aliter diſtinguit, & tenet quam do. auct. hic Pet. Fol l. V. I. D.

26 † Et tunc ex quo etiam cauſa principalis deuoluitur, ad iudicem appellationis, ut eſt tex. in c. ut debitus, & ibi Ab. col. pen & fi. de app. & ibi etiam Phi. plene in pen. car. & fin. eſt tex. & ibi per doct. in c. cordi. § poſt hoc & in c. cum appellationibus de appel. lib. 6. & Bar. in l. eius in fin. ff. de app. recip. dicendum eſt tunc habere locũ reconuentionem, ex quo ſumus ante litem conteſtatam, & ſumus in cauſa principalis. Ita ſubtiliter cõſiderando tenuit Io. And. in c. 1. de mut. pet. quem ibi ſequitur Abb. in antep.
27 colum. verſ. 3 quæro, &c. † Secũdo limita prædictam concluſionem procedere in appellatione iudiciali. Secus eſt quãdo appellatur extraiudicialiter, quia ex quo ille iudex tunc principaliter aditur, habebit corã eo locorum reconuentio, ita tenet Spec in tit. de recon. §. nunc dicamus, uerſ. ſed nunquid coram, in fi. quem ſequitur Abb. in d. c. 1. de mut. pet. in pen col. in prin. Et de materia huius appellationis extraiudicialis, & in quib. differat a iudiciali, uide plene per Abb. in c. bonæ memoriæ, colum. 1. & 2. de app. & ibi etiam Phil. & in c. cum ſit eo. tit.
28 † Quinto quæro, utrum coram iudicibus particularibus ad certa negociã, uel perſonas deputatis per legem, uel ſtatutum hẽat locum reconuentio. Exemplum poteſt poni in iudicib. mercatorum, uel alterius artis, ſeu negocii, de quib. loquitur, l. fi. C. de iur. om. iud. Similiter poteſt poni exẽplum in iudicibus ſcholarium, qui habẽt tres iudices ſpeciales, ut in auth. habita, C. ne fil. prop. ſuper iſta q. Ant. de But. in cap. 1. de mut. pet. tenet. ꝙ non habet locum reconuentio. ſed Abb. ibi. in pen. & fi col. melius loquitur. Nam quoad iſtos iudices mercatorum, & alios ſimiles deputatos certo collegio, tenet indiſtincte, quod habet locum reconuentio, quando talis iudex, & igitur per actorem, & eſt ratio quia eorum iuriſdictio eſt prorogabilis, ut ſentit Bar. in l. 1. ff. de iud. unde tanto facilius progatur per reconuentionem, ſecundum eũ. Ergo iſtud confirmo bona ſimilitudine. Nam delegatus ad unam cauſam ſpecialem, extẽdit ſuã iuriſdictionem ad aliam cauſam per uiam reconuentionis ut dixi ſupra, in 1. quæſt. huius diſ. Ergo eodem modo & iſti iudices ſpeciales dato, ꝙ ſint deputati ad certã ſpeciem cauſarum, debet eorum iuriſdictio extendi ad alias cauſas per uiam recõuentionis. Quo uero ad iudices ſcholarium tenet d. c. 1. col. fin. ꝙ ſi quis conuenit ſcholarem coram rectore, & ſcholaris patiatur ibi cõuentiori poterit. recõuenire actorem corã eo. Si uero ſcholaris non patitur ibi conueniri, ſed declinat forum, & petit ſe remitti ad epiſcopum, tunc coram epiſcopo nõ poterit actorẽ reconuenire, ex quo ille iudex non fuit electus per actorem, ſed per ipſum ſcholarem conuentũ. unde ceſſat ratio d. l. cũ Pap. in fin. C. de ſent. & hanc opin. in effectu tenet Bal. in d. auth. habita, colum. 8. uer. ſ. queritur, &c licet idem Bal uideatur tenere contrarium in d. auth & conſequenter, in fi. tamen opi. Abb. magis placet, cum fundetur per bonam rationem, ſ. cuius in
29 agẽdo, &c. per d. l. cum Papin. † Ad unum tamen uolo, quod aduertant hi, qui habent ſubtile ingenium, inquãtum modo in hac quæſtio. & plenius ſupra in 1. quæſt. huius diſt. dixi, corã iudice delegato ad unã cauſam particularem habet locum recõuẽtio hic inſurgit difficile contrarium delegatus habet iuriſdictionem limitatam, & nõ extendibilem niſi ad perſonas, & cauſas in delegationes cõtentas, ad eo quod eius iuriſdictio non poteſt per illos prorogari, nec quo ad alias cauſas, quia quo ad alias cauſas & perſonas remanet priuatus tex. eſt. & ibi Abb. in c. P. & G. de off. deleg. ſed per recõuentionem prorogatur iuriſdictio iudicis. ſecundum Cald. in auth. & cõſequẽter, col. 2. in prin C. de ſen. quia per eam fit cõpetẽs, qui non erat ut no. Spec. in tit de iu. del. §. ſequitur uerſi. item ad eius, & in titu. de comp. iud. adi. §. 1. uer. nouus, & patet ad ſenſum per ea maxime, quæ dicimus in clerico reconuento coram iudice laico, ut infra dicam. Ergo corã delegato non dicitur etiam habere locum reconuẽtio, quia eius
30 iuriſdictio prorogari non poteſt. † Puto ad hoc contrarium poſſe reſpondere. Primo quod prorogatio iuriſdictionis poteſt

con-

conſiderari duplici modo. Quædam enim
eſt prorogatio uoluntaria, & iſta non pōt
fieri coram delegato. Ita loquitur dictum
c.P.& G. quædam eſt prorogatio neceſſa-
ria, quæ fit cōtra inuitum ex neceſſitate le
gis, prout eſt illa quæ fit per reconuentio-
nem,& iſta poteſt fieri,nam recon uētio in
ducit quandam neceſſitatem reconuento,
ut reſpondeat coram iudice non ſuo,& ſic
reconuentus prorogat iuriſdictionem non
ſponte,ſed ex neceſſitate. Secundo modo
poteſt reſponderi,quia cauſa reconuentio-
nis dicitur eſſe connexa cum cauſa conuē
tionis,quod patet,quia non poteſt corā di-
uerſis iudicibus uentilari, ut eſt text.in d.
auth.& conſequēter, & l.ſi idem cum eod.
§.quod ſi mutuæ,ff.de iur.om.iud.unde ra
tione iſtius connexitatis, poteſt delegatus
de ea cognoſcere: maxime,quia agitur in-
ter eadem perſonas, & cauſa reconuentio-
nis uenit conſecutiue ad cauſam conuen-
tionis,& acceſſorie ita expreſſe tenet Abb.
in d.c.1.col.6.uerſ item iuriſdictio proro-
31 gata,&c.de mut. pet.† Sed quando delega-
tur alicui aliqua cauſa principalis cenſetur
ſibi delegata omnis cauſa,quæ uenit acceſ
ſorie,& conſecutiue ad illam cauſam dele-
gata,ut no.Abb.in c.ut debitus,col.9.in fi.
uerſi.in glo.pen.& c. de appel.& ibi etiam
Phil.in ult.car.uerſi.ſed dubitatur,&c. per
tex.in cap.prudentiam,in fin.de off.deleg.
32 † Sexto quæro, utrum coram iudice depu
tato ad certam ſpeciem cauſarum, habeat
locū reconuentio de alia cauſa diuerſæ ſpe
ciei. Exemplū in iudice cauſarū criminaliū
an poſſit fieri reconuentio de cauſa ciuili,
& econtra.Coram iudice cauſarū ciuilium
an poſſit fieri reconuentio de cauſa crimi-
nali uel liberali, uel de cauſa maioris ſum-
mæ quā poterat cognoſcere,gl.in d.authē.
& cōſequenter,in 2.gl.tenet ꝙ ſic aqua ibi
ſequitur *Bal*.per l.quoties,C.de iud.& uide
tur probari in l.ſi idem cum eod.§.quod ſi
mutuæ,ff.de iur.om.iud.contrarium tenet
Spec. in tit.de recon.§.1.uer.quid ſi coram
& §.nunc dicamus,uer.& trad.Et hanc cō-
trariam partem tenent Inn.Hoſt.Io. And.
& Canoniſtæ in d.c.1.de mut.pet.pro qui-
bus facit ratio,quia prorogare iuriſdictio-
nem eſt extendere eam, adeo quod eadem
dicitur iuriſdictio progata,quę prior erat,
l.ſed ſi manente,ff.de proc.& not.Alex. in
l.4.in princ.ff.de dam.inf.& ſic quando
tractamus de prorogatione iuriſdictionis
eſt neceſſe quod præſupponamus iuriſdi-
ctionem eſſe talem ille iudex prorogatus
habebat alias in ſuos ſubditos, in ſimilib.
cauſis, alias prorogatio non ualet de talā
cauſa, quam in ſuos ſubditos non poterat
expedire,quia quo ad illam,caret omni iu-
riſdictione,& ſic iuriſdictio,quæ nō eſt,nō
poteſt prorogari, ita tenet *Alex* in l.teſta-
menta omnia,C.de teſtam & *Abb*. in c.P.
& G.col.antep.uerſi.uenio ad ſextā,&c.de
off.deleg.& Bar.l.1.uer.uenio ad tertiā,&c.
ff.de iud.ubi exemplificant in iudice male
ficiorum,cuius iuriſdictio non pōt proro-
gari,quo ad cauſas ciuiles,quia ſunt cauſæ
diuerſæ ſpeciei,& talem iuriſdictionē non
habet in ſuos ſubditos. Et iſtā partē tenet
Ang.in conſi.162.col.2.uerſi.in cauſis,&c.
Quid ergo erit tenendum? Bart.in d.auth.
& conſequenter,col.2 circa fi. facit unam
diſtinctionem inter cauſas,de quibus pote
rat fieri prorogatio partib. uolentibus, &
de ipſam nota,ut ibi per eum. Et ipſum de
uerbo ad uerbum ſequitur *Abb*.in d. c.1.
col.13.uerſ.quæro ſecundo,&c.de mut. &
ante eum iſta fuit originalis opin.Iac.But.

Ego autem reaſſumo plenius ueritatem
huius quæſt per unam ampliorem diſtin-
ctionem per quam habebuntur omnes ue
ræ cōcluſiones, quæ poſſent cadere in hac
materia,& dico ſic. Aut iudex non poteſt
cognoſcere da aliqua cauſa propter priui-
legium perſonæ litigantis, aut propter pri
uilegiū ipſius cauſæ, ut quia iuriſdictio eſt
limitata iudici, quo ad certas cauſas tantū
certe ſpeciei uel ſummæ, ita ꝙ ad alias cau
ſas diuerſæ ſpeciei uel maioris ſūmę ſe nō
extēdat. Primo caſu,uera cōcluſio eſt,quo
procedit reconuentio ex quo perſona pri-
uilegiata elegit illum iudicem pro ſe, debe
bit eundem habere contra ſe non obſtante
eius priuilegio,q̄a naturę cauſę id patitur,
hoc probatur in l. eſt receptum, iuncta gl.
& ibi per Doc.ff.de iuri.om.iud.Probatur
m etiā per id quod dicimus m de clerico,nam
iudex laicus nō cognoſcit de cauſa clerici
conueniri propter priuilegium perſonæ,c.
ſi diligenti de for. comp. & tamen per uiā
reconuentionis bene cognoſcit ſecundum
magis cōmunem opi. quam infra tenebo.
33 † Secundo caſu principali, ſcilicet quādo

obſtat

obſtat priuilegium cauſæ, diſtinguo aliter quã dicit Bar. nam diſtinctio Bar. & Abb. implicat obſcuritatem dum dicit, aut talis cauſa eſt, de qua poſſet iudex cognoſcere partibus volentibus, aut nõ, quia adhuc remanet dubium, quæ eſt illa cauſa, & Bar. nõ clare declarat huiuſmodi cauſas, ideo ego clarius diſtinguo ſic. Aut cauſa de qua ſit recõuentio, eſt de ſpecie cauſarũ, de quibus poteſt cognoſcere iudex, differt tamẽ ab illis in ſola quantitate, & ſic per plus, & minus, & tunc habet locum reconuentio, ita loquitur tex. in d. l. ſi idem cum eo. §. quod ſi mutuæ, nam iudex pedaneus infimus nõ cognoſcit de cauſis ciuilib. & trecentis aureis ſupra, ut in §. & iudicã auth. de def. ciui. & tamen per uiam reconuentionis põt de illis cognoſcere, ut d. §. quod ſi mutuæ. quia dato, quod ſit maior cauſa, tamen eſt de ſpecie cauſarum ciuilium, de quib. cognoſcit, quia eſt cauſa pecuniaria, & de re ad rem ſeu de quantitate ad quantitatem,
n poteſt fieri n prorogatio iuriſdictionis, ſecundum Abb. in d. c. P. & G. col. 5. uer. uenio ad ſecundũ, & c. de of. dele. & eſt tex. expreſſus in d. leg. de quare §. 1. ff. de iud. tunc enim bene extenditur iuriſdictio de ſimili cauſa ad ſimilem. Aut de cauſa, de qua ſit reconuentio eſt de ſpecie aliarum cauſarũ penitus ſeparata ab illis, de quibus poteſt cognoſcere. Exẽplum, ſi coram iudice cauſarum criminalium ſit recõuentio de cauſa ciuili, uel coram iudice ſeculari ſit recõuentio de cauſa ſpirituali, uel coram iudice pedaneo ſit reconuentio de cauſa meri, uel mixti imperii, uel de cauſa liberali, de quib. cauſis nõ poſſet principaliter cognoſcere, l. ſolemus. §. latrunculator, ff. de iu. & l. 2. C. de ped. iud. & tunc recõuentio locũ nõ habet, ita procedat opi. Canoniſtã, in d. c. 1. & hoc uoluit in effectu Bar. in d. auth. & cõſequenter, & ratio eſt illa, quam ſupra tetigi per nota. per Alex. in d. l. teſtamenta omnia, C. de teſt. & Abb. in d. c. P. & G. co. antep. uer. uenio ad tertiam, quia cum in ſimilib. cauſis non habet iuriſdictionem in ſuos ſubditos & non põt iuriſdõ, quæ non eſt prorogari ſeu extendi. & ex conſequenti minime per reconuentionẽ extenditur, quæ eſt ſpecies prorogationis, ut dicit Bal. in d. auth. & conſequenter, col. 2. in princ. eſt ẽt, & alia rõ, quia huiõi cauſæ ſunt præiudiciales, et una facit alii præiudiciũ, quia in unam proceditur, & in alia ſuperſedet. ergo non põt hr̃e locum reconuentio, cuius natura eſt, vt in utraque cã æqualiter procedatur, & hanc rõnem ponderat Bar. ibi, & Ab. in d. c. 1. col. antep. in prin. de mu-
34 ta pet. † Sed contra prædicta poſſet inſtari, nam iudex habẽs limitatam iuriſdõnẽ non põt cognoſcere de cauſa diuerſæ ſpeciei, uerũ eſt principaliter, ſed acceſſorie, & incidẽter bene põt, ut d. l. quoties, C. de iu. & no. Bal. & Pau. de Caſ. in d. l. ſolemus. §. latrũculator, ff. de iud. & Bar. in l. interdũ, §. qui furẽ. ff. de furt. Sed cã recõuentionis venit incidenter & acceſſorie ad cãm conuentionis, ut dicit Abb. in d. c. 1. col. 6. uer. ſi. item iuriſdictio, & c. de mut. pe. Ergo in omnibus prædictis exemplis deberet hr̃e locum reconuentio, ea ratione attenta, q. uenit acceſſorie, illud vr̃ difficile cõtrariũ, cui non reperio dari aliquod reſpõſum per aliquẽ Doc. puto tamẽ poſſe ſic reſpõderi.
35 † Quando cõceditur alicui iuriſdictio ordinaria, cenſetur conceſſum omne, id ſine quo iuriſdictio illa explicari non põt, etiã ſi illud ſit maius cõceſſo dummodo de eadem ſit ſpecie, ita tenet Bar. in l. 2. col. 1. circa fi. ff. de iur. om. iud. unde ſi coram iudice infimo uentiletur quæſtio de hæreditate, & ex aduerſo non per uiam reconuentionis, ſed per exceptionẽ opponatur quæſtio ſtatus, ille iudex cognoſcit de ea, quia aliis non poſſet decidere quæſtionem hæreditatis niſi prius cognoſcere de cauſa ſtatus. & ſic cognoſcit, ſed non pronũciat ſuper cauſa ſtatus, ſed ſuper hereditate. l. 1. C. de ord. iu. unde de iſto incidenti, & acceſſorio cognoſcit ex poteſtate ſibi data a lege quia alias ſuam iuriſdictionem in cauſa pecuniaria explicare non poſſet, per d. l. 1. & hoc eſt quod uoluit innuere Spec. in ti. de recon. §. nunc dicamus, uerſ. & trado dum reſpondet ad d. l. quoties. & ita procedit d. l. quoties, quia illud eſt quoddam acceſſorium, ſeu incidens neceſſariũ, ſine quo nõ poſſet dec di cauſa principalis unde intrat iuriſdictionẽ iudicis iuſi nu, dato quod ſit maius, quam ſit ſua iuriſdictio ordinaria, ex quo eſt eiuſdẽ ſpeciei, intelligo quo ad hoc ſcilicet, q. eſt ſimplicis iuriſdictionis ſicut aliæ cauſæ pecuniaria, ſecundũ Bar. in l. imperium, colum. fi. ff. de iur. om. iud.

poteſt

poteſt tamen diuerſæ ſpeciei, quia non eſt cauſa pecuniaria, ſed liberalis, & priuilegiata, ut l. 3. in fi. C. de pet. iud. Et ita declaro id qđ dixi ſupra, dum appellaui hanc cauſam eſſe diuerſæ ſpeciei, ne uideatur cōtrariari dictis Bar. in d. l. c. 2. ff. de iur. om. iud. Sed ſi per uiam reconuentionis uellet aliquis obiicere quæſtionem ſtatus coram iudice pedaneo, non ad effectum excipiēdi hoc non poteſt fieri, quia nō poteſt iſta reconuentio ire pari paſſu cū cauſa pecuniaria, ex quo eſt præiudicialis. Itē, tunc ſine ea poſſet iudex decidere cauſam cōuentionis, quia nō uiget illa neceſſitas, de qua ſupra, & hæc ſit prima concluſio, per quā eſt datum reſponſum ad d. l. quoties.

Pone ſecundā concluſionem pro reſpōſione ad alia contraria, quādo incidēs oritur ex eodem facto ex quo oritur principale, tunc iudex incidenter cognoſcit de eo, dato qđ ſit diuerſæ ſpeciei, ita loquitur dictum Bal. & Pau. de Caſt. in d. l. ſolemus §. latrūculator. ff. de iud. & Inn. in c. cū oporteat, de acc. ſcilicet, quod iudex maleficiorum incidenter condemnat ad rei reſtitutionem, nam illud ciuile oritur ex eodem crimine, & ſic iudex, qui cognoſcit principaliter, de crimine, pōt cognoſcere de hoc incidenti ciuili, quod habet originē ex eodem fonte, ſed reconuentio non habet originem ex eodē fonte, quia uenit ex parte cōtraria, unde ſi tu accuſas me de furto coram iudice maleficiorum, ego recōuentio te ad decem ex cauſa mutui, uel aliud ciuile, iſtud habet originem ex diuerſo fonte merito iuriſdictio non ſe extendit cum ſit quod ſeparatum a cauſa principali, conuētionis, & ideo ceſſat reconuentio, quia etiā prorogatio ceſſat, ſecundum Ale. in d. §. latrunculator, in add. ad *Bar.* ultra quod uiget alia ratio ſcilicet præiudicii, ꝓpter ꝙ nō poſſent ambæ cauſæ ſimul decidi. Illud ergo quod dicitur, ꝙ iudex cognoſcit incidēter de cauſa, de qua principaliter cognoſcere non poteſt, intelligo, qn̄ illud incidēs erat tale, ſine quo cauſa principalis nō poſſet expediri, uel quando oriebatur ex eodē facto, ex quo oritur principale, per ꝓdicta.

Quæſtio prima principalis.

Venio ad tertiā q. principalem quæ eſt de quibus cauſis poteſt opponi, ſeu fieri reconuentio. Et hīc dico, quod regulariter de omnibus cauſis fieri poteſt, niſi quā[?] us reperiatur expreſſa prohibita, l. nec nō. §. ꝙ eis. ff. ex quibus cau. maior. unde impeditā hanc materiam per aliquas dubitabiles q.

36 † Primo igitur quæro, utrum quando imploratur officium iudicis, poſſit implorāt coram eodem iudice reconueniri, glo. in l. ſed ſi reſtituatur. ff. de iud. tenet, quod nō habet locum reconuentio, & illā ſequitur Lud. Ro. ibi & Iaſ. in d. l. nec quidquā, ubi decretum colum. pe. ff. de off. proconſu. In contrarium tamen eſt ueritas, & hanc contrariam partem tenet *Bal.* in d. l. ſed ſi reſtituatur, & Bar. in auth. & conſequenter. co. ſi. C. de ſent. & Abb. in c. 1. colum pen. uer. 4. quæro. de mut. per ger. tex. in l. 1. in fi. ff. de uar. & extraor. cog. & Spec. in ti. de rec. §. nunc dicamus, uer. ſed nūquid habet locum. &c. Quod intellige uerum, quādo officiū iudicis imploratur principaliter, ex quo tunc ſuccedit in locū actionis, l. Quintus. ff. de annu. leg. & c. fi. de off. iud. Secus, ſi incidenter imploratur, quia tunc nō habet locum reconuentio. Ita communiter tenent Doc. in locis præall. & Iaſ. in l. . . co. 7. in prin. ff. de iur. om. iud. Item limita, niſi officiū iudicis imploraretur ſuper eo, ꝙ requirit celeritatem, quia tunc ſuſpēditur reconuentio, & expeditur cauſa requirens celeritatē, ita dicit Bal. in rubr. extra de officio iud. col. fi. Non tamen intelligas, quod recōuentio tollatur in totum, quia imo ꝓcedit etiam in cauſis requirentibus celeritatē, & in cauſis ſummariis. quo ad prorogandum iudicem, non tamen ut eadē ſententia terminetur, quādo una cauſa eſt ordinaria, & alia ſummaria, tex. c. eſt, & ibi Bald. in l. ſed hæc. §. non ſolum. ff. de procu. & not. Bar. in d. auth. & conſequenter, col. per in fin. & Abb. in d. cap. 1. column. 7. de mut. per.

ADDITIO. *Adde* dictis hic per dom. auctorem, et infra ea, quæ cōgerit Ma. ſoc. in d. cap. ex literis de mot. pen. nu. 44. ubi facit regulam, & demum dat infinitas limitationes, ex quibus dictis habet ueritatem omnium dictorum per d. auctorem tā hic quam in omnibus o infra dictis. Petr. Folle. V. I. D.

37 † *Item* limita notabiliter non procedere quan-

quando officium iudicis imploratur, non in formam iudicii, ſed per modum actus extra iudicialis, quia tunc non habet locũ reconuentio. Exemplum, ſi petitur teſtamentum aperire, vel donationem inſinuari, vel ſi aliquis petit a iudice familiam, ut poſſit tute acquirere, & manutenere ſibi poſſeſſionẽ. vel aliud ſimile, ita tenet Bal. in d.c.i.col.fin.de cont. feu.apud partes, & Soc.in conſi. 169. col.fi. verſi.2. concludo &c.in 3.vol.

Ex hoc inferio ad nouam practicam in regno, quod ſi quis ſpoliatus ab aliqua perſona eccleſiaſtica, intentaret remediũ traditum per capitulum regni, quod incipit, oĩs prædatio, & aliud ad regale faſtigium, & aliud, finis præcepti, charitas ad eſido, ſ. iudicem ſecularem, ut defendat ipſum a tali violentia, & poſſeſſionem reſtituat, in tali caſu non haberet locũ ex quo iudex aditur non per uiam ordinariam nec iudicialem, ſed per uiam defenſionis extraiudicialis, vt plene traditur in dec.2.& dec.13.cõſi. Neap. Et hanc limitationem repete ad ſequentem quæſt.

38 † Secundo, iuxta hoc quæro, an in cauſis ſummariis habeat locum reconuentio, veritas dependet ac his quæ modo dixi in q. præce. & breuiter dic, quod ſic, ſed quo ad proſecutionem ſit hęc diſtinctio, uidelicet Aut ambæ cauſæ ſunt ſummariæ, & ſine dubio procedit reconuentio. Aut una eſt ſummariam, alia plenaria, & tunc ualet reconuentio, quo ad iudicem prorogandũ, non tñ quo ad hoc, ut ambæ cauſæ eadem ſententia terminentur, niſi parte uolẽte. Ad hoc allego omnes deciſiones ſupra mõ allegatas in præced.q. ante fi. maxime *Bal.* in l.ſed.& hæ.§ nõ ſolum.ff. de proc.& ita debet intelligi, quod no. Spe. in ti.de recõ. §. nunc dicamus, ver. ſed nec habet, & Bar. in l.1 §.fi.ff. de var.& extra.cog.& Bald. in l.& ſiue. ver.& ideo dicit lex, &c. C. ad Tre
39 bel. † Tertio ſucceſſiuè quæro, an in cauſis executiuis habeat locum reconuentio. Breuiter dico, quod non, ſecundum *Bal.* in d. auth.& conſequenter, col.3. in fi. verſic. quęrò, nunquid. &c. vbi dicit, quod ſi petitur executio inſtri confeſſionati, non habet locum reconuentio, & Spe. in ti.de recon. §.nunc dicamus, verſi. ſed quid ſi ageram, &c. vbi idem dicit, quando agitur ex depoſito. Adde *Bal.* in l.3. in 1.no. C.qui ad li.procl non lic, vbi dicit, ꝙ ille, qui confitetur debitum, non poteſt actorem reconuenire, & eſt rõ, quia in confeſſum partes iudicis non ſunt in alio, niſi in pręcipiendo, ut ſoluat, habetur enim pro cõdemnato, l.unica, C.de confeſ.& quod dixi ſupra qñ agitur ex depoſito, non habet locum reconuentio. Adde ꝙ idem tenui, *Bart.* in d.auth.& conſequenter, col.4. in prin. ver. quæro vtrum liceat actori &c. & ratio eſt, quia inſtrumentum depoſiti, habet executionem paratam, l.ſi quis, C. dep. ſed contrarium vĩ tenere Bal. in d.l.ſi quis ver. vlterius no.&c. vbi dicit, ꝙ qñ agitur ex depoſito, non habet locum compẽſatio, ſed reconuentio ſic, non tamẽ differtur liquidum propter non liquidum, ſed reſeruatur id, ꝙ probandũ eſt. Puto tamen poſſe concordari hanc contrarietatem, ſ. vt non habeat locum reconuentio in depoſito, ut pari paſſu ambulet, quia non debet ſuperſederi liquidum propter non liquidam, bene tamen poteſt fieri reconuentio, quo ad effectum prorogationis, ut poſtea procedatur in ea, & ita loquitur o pi. in Bal. prout dixi ſupra in præſenti q.

40 † Et per prædicta infero, ꝙ quãdo præſentaretur in regno inſtrumentũ criminaliter uia extraordinaria ſm formam, & ritus magnæ curiæ, non haberet locum reconuentio, cum illa ſit uia executiua, & extraordinaria, per prædicta. Secundo infero, ꝙ qñ creditor vigore, inſtrumenti continentis pactum de capiendo, vellet propria auctoritate capere poſſeſſionem debitoris ꝑ debito, & peteret familiã a iudice pro habenda poſſeſſione, ex quo iſte eſt actus executiuus, & extraiudicialis, non haberet locum reconuentio, per ea, quę not. Bal. in c. 1. col. fi. de contr. feu. apud par.& Socin. in conſi.165. col.fin. ver 2. concludo, &c. in 2. vol.& dixi ſupra in præced.q.

41 † Quarto quæro, an in cã ꝑ poſſeſſorii, habeat locũ reconuentio. Reaſſume veras cõcluſiones, & dicas ſic. Aut actor agit poſſeſſorio recuperandæ, & reus vult eum reconuenire, & tunc aut reconuentio eſt de poſſeſſorio, aut de petitorio primo caſu nõ admittitur recõuentio, niſi de poſſeſſorio pariter priuilegiato, ut quia reus reconuenit actorẽ de alio poſſeſſorio recuperandę, &.

de, &.

dæ,& ſic de ſpolio pariter priuilegiato alterius rei,non eiuſdem tunc procedit reconuentio c.ſuper ſpoliatione de or.cog.& ibi Abb.in 1.no.& in 4 col circa fi.Si uero recõuenit de alio poſſeſſorio,puta adipiſcẽdæ,uel retinendæ,non procedit reconuentio,quia non eſt ita priuilegiatum, ut ibi hẽtur Secundo caſu,quando reconuentio fit de petitorio,dicas diſtincte, quod non procedit,per tex.in d.c.ſuper ſpoliatione, & not.Ab.in c.1.col.7.de mut.pet.& Spec. in tit.de recon.§.nunc dicamus uerſ.item excepta,& uer.ſeq.Et ita debet intelligi,& declarari,quod dicit Bar.in d.auth.& conſequenter,col.pen.in prin.ubi dicit ſimpliciter,quod agens ex ſpoliatione,nõ poteſt reconueniri,niſi prius reſtituatur, per leg. ſi quis ad ſe fundum, C.ad l.Iul.de ui.

42 † Et prædictorũ ratio eſt,quia agẽs ex ſpolio,non tenetur in aliquo reſpõdere aduerſario ſuo,niſi prius reſtituatur.c.frequens de reſti.ſpol.li.6.& c.cum dilectus de ord. cog.& d.c.ſuper ſpoliatione,& ibi Abb.& d.l.ſi quis ad ſe fundum, & propterea non proceditur ſuper reconuentione ante reſtitutionem.ſed quando reconuentio eſt de alio ſpolio tunc ideo procedit.

43 † Quia priuilegiatus nõ utitur priuilegio ſuo contra pariter priuilegiatum,ſecundũ Abb.in d.c.ſuper ſpoliatione,col.1.uer.ex hoc & c.ubi plus dicit in 3 no. quod nõ ſolum debet ſpoliatus reſtitui ad rẽ,qua fuit ſpoliatus,uerum etiam debet plenarie reſtitui ad fructus,& expenſas litis,antequã teneatur reſpondere,& idem tenet Abba.per illum tex. in c.accedens,el 2.uerſi.not.ſpoliatum,& c.extra,ut lite nõ cõt. Quod nota,quia eſt quotidianum in practica.

44 † Limita tamẽ prædictã concluſionẽ procedere, quando reconuentio opponitur ꝑ ipſum ſpoliatorem, qui immediate ſpoliauit,uel ſpoliari mandauit contra ſpoliatũ, quia tunc uerum eſt, quod non tenetur,reſpõdere niſi prius reſtituitur,ſecus eſt quãdo ageretur contra eum,qui non ſpoliauit ſed eſt tertius poſſeſſor illius rei qua fuit ꝗs ſpoliatus,& conuenit ur poſſeſſorio recuperãdæ,puta remedio d.c.reintegranda uel alio ſimili iuxta c.ſæpe de reſt.ſpo.quia tunc procederet omnis reconuẽtio,& teneтur actor reſpondere antequam reſtituatur quia iſta remedia poſſeſſoria cõtra tertios non ſpoliantes, non ſunt ita priuilegiata, ſicut contra ipſos ſpoliantes.Ita in terminis tenet Abb.in d.c.cũ dilectus,colu.3.de ord.cogn.per multas rõnes ibi adductas ꝑ eum,ſed contrarium uidetur tenere Bart. in l.ſi coloni,C.de agr.& cẽſ.lib 11.& Al. in conſi.77.conſil.1.uerſi.& ſicut,& colu. fin.in fi.3.uolum.ubi dicit,quod poſſeſſorium recuperandæ,eſt priuilegiatum, ſiue interuenerit uiolenta,ſiue non,& loquitur proprie de remedio dicti ca.reintegranda. Pro prima opi.Abb. ponderatur tex.in d. c.ſuper ſpoliatione,in uer.ſpoliatoribus & ibi Ab.in 2.no.ubi dicit,quod ſpoliatoribus non tenetur reſpondere,ergo aliis poſſeſſoribus, qui non ſpoliauerunt,tenetur. Verum,ad hoc poſſet reſponderi per id ꝙ dicit Bal.in l.ſi de proprietate, col.3.circa fin.uer.no.&c. C.ſi a non compet.iud.ubi dicit quod probatur quis ſpoliatus ſaltem re ipſa,eo ipſo,quod probat ſe antiquiorẽ poſſeſſorem & poſſeſſionem eſſe modo penes aduerſarium.Tamenquia ſumus in odioſis,& contra regulas iuris communis, puto quod ille terminus,ſpoliator, debet intelligi principali, & proprio ſignificatu ſcilicet de eo,qui ſpoliauit,uero, prout põderat Abb.in d.c.cum dilectus,col.3.unde puto opin.Abb.eſſe ſuſtentabilem,& uerã per iura,& rationes ſuas. Nec obſtat dictã Bar.in d.l.ſi coloni,& Ale.in d.conſ.78 in 3.uol.quia fateor,quod omne poſſeſſoriũ recuperãdæ eſt priuilegiatum quo ad hoc ut ſi conuẽtus obiciat quæſtionem dominii,teneatur reſtituere ante quam de dominio cognoſcatur, ſiue interueniat uiolẽtia ſiue non l.ſi quis conductionis,C.locat.& d.l.ſi coloni.& ita procedit contrariũ, ſed nos loquimur in reconuentione,quæ regulariter eſt permiſſa. Reperitur tamẽ ſpecialiter prohibita a ſpoliatore,per d.ca.ſuper ſpoliatione, ergo quãdo non eſt ſpoliator ſed tali tertius poſſeſſor,ſtamus iuri communi,ſcilicet,ut fiat reconuentio,quia tũc ceſſat illud odium ſpoliatoris, quod iura multum in hoc conſiderant,ut eſt tex ĩ cle. unica,de cauſ.poſſ.& proprie,& not.Abb. in d.cap.cum dilectus,column.3. Nunc in propoſito quæſtio dominii, quæ non poteſt obiici cadit in eadẽ re, & ideo nõ obiicitur propter priuilegium poſſeſſoriũ. Ita loquũtur deciſiones,& iura cõtraria,ſed reconuen-

conuentio conſideratur in diuerſa re, & nõ in eadem. Quod patet ad ſenſum, quia peri torio non poteſt reconueniri pro eadem re quia ſi conuentus poſſidet, non poteſt pro illa re agere rei uendicatione, uel hypothe caria, quia iſtæ actiones præſupponunt poſ ſeſſionem eſſe debere penes aduerſarium, et non penes agentem, eundemque recon- ueniendum poſſeſſorio recuperandæ, uel a- dipiscendæ minime poteſt reconueniri, ea- dem ratione, quia ipſe poſſidet, et quia ſup eadem reprohibetur reconuentio ſecundũ Abb. in d. cap. ſuper ſpoliatione, col. 1. cir- ca fin. ubi aſſignat rationem. Solum rema- net dubium de poſſeſſorio retinendę circa eandem rem, quod uidetur poſſe concurre re, ut ſi in conuenis me poſſeſſorio recupe- randæ, ego recõuenio te interdicto uti poſ ſidetis, quia turbas me in poſſeſſione euſ- dem rei ſuper quo dico quod per ſpoliatio nem non poteſt cõtra ſpoliatum fieri talis reconuentio, quia poſſidet ab eo ui, et inter dictum uti poſſideris non fauet ei, qui poſ ſidet ab aduerſario ui, clam uel precario, ſe cundum Abb. in c. ueniens. col. pen. de pr[illegible] ſcri. & tex. in l. 1. in prin. ff. uti poſſ. item propter priuilegium ſpolij, & odium ſpolia toris, pro ut ſupra dixi, quia nõ tenetur ſpo liatus reſpondere, niſi prius reſtituatur, ut d. c. cum dilectis. & cap. fin. de ord. cogni. ſi vero reconuentio fieret per tertium poſſeſ- ſorem. qui non ſpoliauit, qui conuenitur poſſeſſorio recuperandę, puta remedio ca. reintegranda, ut d. l. ſi coloni, & tunc proce deret reconuentio in eadem re, per ea, quæ dicit Abb. in d. capit. cum dilectus, colum- na 3.

45 † Iſtud tamen intellige, quando poſſeſſo rem retinendæ proponitur ex alia moleſta- tione extra iudiciali, non ex ſola conuẽtio ne iudiciali ſuper poſſeſſorio recuperãdæ, quia ex ſola moleſtatione iudiciali non da tur interdictũ uti poſſideris, quia qui utitur iure ſuo nemini facit iniuriã, ita tenet Ab. in ca. audita, col. 3. cir. fi. de reſt. ſpol. Quod confirmo quia econtra eſt deciſum in d. ca. ueniens, & ibi Abb. in 4. no. de præſc. vbi pa tet quod conuentus poſſeſſorio retinendæ, poteſt conuenire actorem poſſeſſorio recu perandæ pro eadẽ re, & ſic admittitur iſtæ concurſus in iſtis duobus poſſeſſoris, uerũ qualiter ſit pronunciandum in eis, declarat plene Abb. in d. c. ueniẽns, col. antep. & pe.

46 † Hanc opin. confirmo alia ratione. ſ. qua utraque cauſa eſt ſummaria. cũ ſit poſ ſeſſorio nam quælibet cauſa poſſeſſoria. eſt ſummaria, ſecundum Ale. in conſil. 66. col. 1. in 5. vol. & ſic poteſt admitti recõuẽ- tio, ut ſupra dixi in 2. q. huius partis. Et ſi tu diceres, quare in ſpolio nõ admittitur re conuentio de poſſe. retinẽdæ, cum ſit cau- ſa ſummaria. Dico, ꝙ ibi eſt alia ratio pro- hibitiua. ſ. priuilegiũ cauſæ, & odiũ ſpolia- toris, ut ſupra pluries fuit dictum, unde nõ admittitur reconuentio, niſi de alio ſpolio pariter priuilegiato alterius rei, ſed contra eum, qui non ſpoliauit, ceſſat d. ctum odiũ. Ex prædictis ergo colligo & firmo iſtã con cluſionem, quod ſpoliatus agens cõtra ſpo liantẽ remedio recuperandæ, non põt con- ueniri nec petitorio nec poſſeſſorio, niſi ſo la cauſa ſpolij alterius rei pariter priuilegia tæ. & non eiuſdem rei, ſecundum Abb. in d. c. ſuper ſpoliatione, colum. 4. cir. fi. de ordi. cog. Si uero agit contra non ſpoliantẽ, ſed contra tertium poſſeſſorem, poteſt recon- ueniri tam petitorio, quam poſſeſſorio alte rius rei, ſed pro eadem re, nec petitorio, nec poſſeſſorio recuperandæ, uel adipiſcendæ, ſed poſſeſſorio retinendæ ſic per prædicta. Fateor tamen. quod cauſa conuẽtionis, ex quo requirit celeritatẽ, citius expedietur, p ea, q̃ dixi ſupra in 1. & 2. quæſt. iſtius par-

47 tis. † Vnde ſequitur, quod illud priuilegiũ quod ſpoliatus ante omnia reſtituatur, & non teneatur reſpondere, procedit, quando opponitur quæſtio ſuper eadem re, & non ſuper diuerſa, & tunc eſt generale in quoli- bet poſſeſſorio recuperandę. Fallit in recõ- uentione de poſſeſſorio retinendæ, quod poteſt cadere in eadem re, quando non agitur contra ſpoliatorem, ut ſupra dixi. Item procedit indiſtinctæ, quando agitur contra ſpoliatorem, ſiue ſuper eadem re, ſi- ue ſuper diuerſa, in odium ipſius ſpoliato- ris. Fallit, quando ſit quæſtio de alio ſpo- lio alterius rei, per d. cap. ſuper ſpoliatione, & ita cum iſta declaratione pertranſeo ſu-

48 per iſta difficultate. † Prædictam opin. & li- mitationem Abb. confirmo per unam opti mam deciſionem, quam fecerũt dñi de Ro- ta in dec. 149. in nouis, quæ incipit, ſi inter, ubi habetur, quod ſi duo litiganti ſup poſ- ſeſſorio recuperandæ, poteſt tertius ſe o-

biicere pro ſuo intereſſe, & agere petitorio dummodo ipſe non ſit ſpoliator, & tenetur agens poſſeſſorio illi reſpondere ante reſtitutionem, ex quo reſpectu illius tertii, ceſſat odium ſpoliantis, allegat. d. cap. de ord. cogn. & pœna debet ſequi ſuos auctores, & illud dictum ſequitur, & declarat notabiliter Abb. in cap in literis. colum. fin. de reſt. ſpo & idem Abb. in dict. cap. fi. in 2. no. & Alexan. in l. naturaliter, §. nihil commune. colum. 11. in 16. fallentia, ff. de acq. poſſ. & Fel. in cap. cum ſuper colum. pen. uen. ſcias etiam, & c. de re iud. Et hæc quo ad poſſeſſorium recuperandæ. Si uero actor agit poſſeſſorio adipiſcẽdæ, & reus vult eum reconuenire, & tũc ſi reconuentio eſt reſpectu diuerſæ rei, procedit indiſtincte, ſiue ſint de peritorio, ſiue de poſſeſſorio, ſed reſpectu eiuſdem rei, nõ procedit, ſi fiat de petitorio, quia is, qui agit remedio adipiſcendæ, negat re poſſidere, vnde non conuenitur petitorio. l. ſi. ff. de rei uend. ita hæc omnia tenet. Bart. in d. l. naturaliter. §. nihil commune, colu. 7. in 5. combinatione. Si uero fiat de poſſeſſorio . a iſdem rei recuperandę, vel adipiſcendæ, non procedit eadem ratione, quia agens non poſſidet, ſed de poſſeſſorio retinendæ, bene procedit reconuentio pro eadem re, quia concurrere poſſunt ambo, per ea, quæ habentur in d. c. veniens. & ibi Abb. de preſer. Nam pro ſola moleſtia cõpetit interdictum uti poſſidetis, c. addita, & ibi Abb. in 3. not. de reſt. ſpol. Quod ſum intelligas de moleſtia extraiudiciali, nõ de iudiciali ſecundum Abb. in d. c. audita. co. 3. in fin. & fuit dictum ſupra. Si uero actor agit poſſeſſorio retinendæ tunc reſpectu diuerſa rei procedit indiſtinctæ reconuentio tam de prætorio, quam de poſſeſſorio, ſecundum Bart. in d. §. nihil commune. in 5. combinatione, & Bar in cle. 1. colum. 2. in fin. de cauſa poſſeſſ. & proprie ſed reſpectu eiuſdem rei de petitorio non procedit, qa primo eſt diſcutienda cauſã poſſeſſorij, ſecundum Bar. ubi ſupra, per l. ordinarii, Co. de rei uend. & l incerti Cõ de interdict. ſede poſſeſſorio, puto, quod procederet recõuentio, quia ambæ cauſę eſſent poſſeſſorio, & pariter priuilegiatæ, ut ſentit Abb. in d. cap. ſuper ſpoliatione, colum. 2. uerſic. uenio more ſolito, & c. de ord cog. natu. de poſſeſſorio retinendæ probatur, in leg. ſi duo. ff. vti poſſe. & in ca licet cau. de prob. de poſſeſſorio recuperandæ probatur in c. ueniens, & ibi Abb. de præſc. de poſſeſſorio adipiſcendæ patet ad ſenſum quia nulla urget contrarietas. Vnum tamen addo prędictis pro declaratione, ut in omnibus caſibus, in quibus dixi procedere reconuentionem de peritorio, in poſſeſſorio debeat intelligi eo modo, quo procedit reconuentio in cauſa ſummaria, de cauſa non ſummaria, ut declaui ſupra in 1. quęſt. huius par-
49 tis. † Hæc, hactenus dicta ſunt procedunt quando actor agit poſſeſſorio, & reus vult reconuenire. Quid autem econtra, ſi actor agit petitorio, & reconuentio fit de poſſeſſorio? iſte eſt proprie caſus capit. cum dilectus. de ord. cog. & uera cõcluſio eſt, quod reſpectu diuerſæ rei procedit reconuentio, ut dca. cum dilectus. & no. Abb. in cap. fin. colu. 2. verſiculo venio. & c. de ord. cog. & Car. in cl. 1. colu. 4. uerſic. ſi vero vnus, & c. de cau. poſſe. & proprie, ſed pro eadem re ſimiliter tenent Doct. quod præcedit reconuentio, ſecundum Abb. in d. c. fin. colu. 2. & in c. ex conq. colu. 3. in princ. de reſt. ſpol. in hoc puto aduertendum, quod ſi intelligis de poſſeſſorio retinẽdæ, clarũ eſt, quod procedit reconuentio, quia iſta ſe compatiuntur. ſed quod ad poſſeſſorium adipiſcẽdæ & recuperandæ, neſcio quomõ poſſet concurrere reconuentio in petitorio pro eadem re, nam ſi conuenis me rei uendicatione ad fundum, præſupponis me poſſidere ſi ego uolo te reconuenire poſſeſſorio recuperandæ, vel adipiſcendæ, non cadit reconuentio in eodẽ fundo, quia ſi poſſideo, non competunt mihi dicta remedia. In uno ſolo caſu poſſet procedere, ſc. licet in terminis dicti c. ex conquæſtione, & de prædictis uide plene Spec. in ti. de poſ. & pet. §. 1. Super hac materia eſt etiam ſciendum; quod intentato petitorio per actorem, poteſt reus deducere poſſeſſorium altero de duobus modis, ſcilicet per uiam actionis, ut per reconuentionẽ, ut modo dixi, & per uiam exceptionis, & de utroq. modo loquitur text. & ibi Abb. in d. c. cum dilectus. de ord. cog. & gl. & Abb. in d. c. fin. co. ut. et ibi dicitur,
50 quid eſt utilius intentare. † Et not. pulchrã practicam ex d. c. cum dilectus. Nã ſi tu cõuenis me petitorio. puta actione reali, uel perſonali ad aliquam rem, ego poſſum te

conue-

conuenire, quod ſpoliaſti me quadam alia re, uel poſſum excipere cõtra te ſpolio alterius rei petendo quòd, non audiaris in petitorio tuo, niſi prius reſtituas mihi dictam rem. Et differentia eſt iſta, quia ſi deduco ſpolium per modum reconuentionis, non repellitur actor ab agendo, ſed proceditur ſuper utraque cauſa, tãquam ſuper mutuis petitionibus, quia ex quo deducitur ſpoliũ per modum actionis, actio non eſt excluſio alterius actionis, & ideo ſuper utraque proceditur, ſed ſi deduco ſpolium per modum exceptione, ſuſpenditur petitorium actoris, & proceditur ad dationem termini ad probãdam exceptionẽ ſpolii, qui terminus, & quindecim dierum, ut in ca. frequens de reſt. ſpo. li. 6. & no. Abb. in d. ca. cũ dilectus in 5. no. Qua exceptione probata interponitur decretum, ꝙ actor nõ audiatur in petitorio ſuo niſi prius reſtituat, non tñ condemnatur ad reſtituendum, quia exceptio eſt ſolum actionis excluſio, unde non operatur reſtitutionem, quia illa uenit per uiã actionis, iux. tex. in d. c. cũ dilec. & ibi Ab. in 6. no. Sed qñ venit ſecundum primũ modum per uiam actionis, tũc uenit reſtitutio ut ibidem, & hæc eſt differentia inter unũ modũ, & alium, unde reus poteſt deliberare, quod magis ſibi expediat, nam ſi melius eſt incumbere rei actoris aduerſarii, opponat exceptionem, quia interim non procedetur ſuper petitorio, & ipſe detinebit rem petitam. Si vero magis expedit ei hẽre reſtitutionem ſpolii, agat per uiam reconuentionis, quia per eam obtinet reſtitutionem rei ita declarat gl. in d. c. fi. de ordi. cog. Sed qñ proponitur poſſeſſorium ſuper eadẽ re, ſemper eſt vtilius illud deducere per uiam actionis ſecundum Abb. in d. c. fi. col. 2. de ord. cog. & in c. ex conquæſtione, col. 3. in
51 pri. de reſt. ſpo. † Quid aũt & ſi actor deducat poſſeſſorium recuperãdæ ſuper una re, & reus excipiat de ſpolio alterius rei, an ſuſpendat poſſeſſorium actoris? Ratio facit, quòd non, quia ſunt duo pariter priuilegiata, tamẽ ueritas eſt in cõtrariũ quia proceditur exceptione, quæ eſt fauorabilior, ſuſpẽſo primo poſſeſſorio, & nunquam auditur ea probata niſi prius actor reſtituat, ita dicit gl in d. c. fi. de or. cog. & ibi Abb. col. 3. circa fi. Prædicta tamẽ limita ꝓcedere quãdo exceptio ſpolii opponitẽ cõtra ipsũ ſpoliatorẽ, quia tunc repellit eum ab agendo. Secus, ſi contra eum, qui non ſpoliauit, ſed eſt tertius poſſeſſor ita dicit Abb. in d. cum dilectus, colu. 3. in ca. in literis. colu. fin. de reſt. ſpo. & habetur in deci. 19. conſ. Nea. & in l. ſi te bonis. C. de iure delib. ubi habetur de intellectu dicti c. frequẽs de reſt. ſpol. li. 6. ut procedat etiam de iure ciuile, ut not. Iaſ. & communiter Mod. in d. l. ſi te bonis reprobata ibi opin. Bar. qui aliter dicebat.
52 † Item ex prædictis uerificabitur illud quod dicit Spec. in titu. de cit. § 1. col. 5. verſi. itẽ quòd eſt ſpoliatus, quòd is, qui eſt ſpoliatus, ſi citatur per ſpoliantem in alia cauſa poteſt opponere contra citationem, ut nõ teneatur reſpõdere nec comparere propter dictũ ſpolium, maxime quãdo eſt notoriũ,
53 ſecundum eum. † Quinto principaliter ſuper iſta parte q̃ro, an in cauſa clerici poſſit fieri reconuentio coram iudice laico, ut ſi clericus agit contra laicum coram iudice
q ſeculari, an poſſit ibidẽ q reconueniri. Iſta longa quæſtio, quã plene examinant Abb. & Fel. in cap. at ſi cler. de iud. Breuiter quid quid dicat Abbas ibi, ueritas eſt, & magis communis opin. quod poſſit clericus recõueniri. hanc opi. tenet Bar. in d. auth. & conſequẽter, col. fi. C. de ſen. & gl. i c. 1. de mut. pet. & Bald. in l. 2. §. ſed ſi agant. de iud. ubi plus dicit, ꝙ iſta eſt prorogatio legalis. Et hæc opi. eſt hodie exp[illegible]ta in regno per ritum magnæ curię uicariæ, in num. 135. qui incipit. I é, quod clericus, &c. & hr̃ in deci. 173. conſ. Neap. & ita cõmuniter ſeruatur. Et hanc opi. tenet Spec. in ti. de reconuẽ. §. nunc dicamus, uerſic. ſed pone clericus, &c. vbi limitat hoc nõ procedere in tribus caſibus. Primus, ſi reconueniretur de cauſa ſpirituali, cuius eſt incapax iudex laicus. Secũdus, ſi reconueniatur de cauſa criminali, quę infamat. Tertius caſus eſt, ſi laicus data opera iniuriatur clerico, ad hoc ut conuentus coram iudice laico, ibidem cũ reconueniat, ſecundũ Spec in eo. tit. §. 1. ver. quid ſi laicus, & prædictis adde Bald. in d. auth. &
54 conſequenter colum. pen. † Quod facit ad id, quod in ſimili dicimus de clerico agente cõtra laicum coram iudice laico, nam ſi ſuccumbit cauſa, poteſt eum iudex laicus condemnare ad expenſas, ut tenet Fely. in
55 c. at ſi clerici. colum. 7. in fin. de iud. † Sed ſi clericus vel alius agens, ſi fuerit reconuentus

tus uellet renunciare iudicio ſuæ conuen-
tionis,ad hoc vt non reconueniatur, utrũ
poſſit dic,quod ſi fuit per reconuentionem
præuentus,non poteſt renunciare, ex quo
ſemel eſt acquiſitum ius aduerſario,ſecus,ſi
res eſſet integra.ita tenet Bal.in d.auth. &
conſequenter colum. pen.& Spec. in tit. de
recun § fi.& habetur in deciſ.173.conſilio
Neap.facit tex.in l.ſi poſt mortem §. fi.ff.
de bon.poſſeſſ.contra tab.& quod no.*Iaſ.*
& *Doct*.in l.3.in prin.colum.fi.ff.quod q ſ
que iur.Bal.in l.petendæ.C.de temp. in in-
teg.reſt.ubi habetur,quod omnis dilatio,
quæ datur in cauſis, eſt communis reo, &
actori vnde ſi datur reo, eſt communis ẽt
actori, & econtra, adeo quod non poteſt
reus renunciare illi dilationi iam præſtitæ
in præiudicium actoris, cui fuit ſemel ius
56 quæſitum,ſecundum Bal.ibi.† Sexto quæ
ro,an in cauſis criminalibus habeat locum
reconuentio. Hanc quæſt.plenius, quam
alius tangit Abb.in c.1.colum.9. cum tri-
bus ſequen.de mut.per. Ego. autem men-
te Abb.& *Bar*.in d. authen. & conſequen-
ter.& reaſſumendo communem,& ueriorẽ
opin Doct.declarabo hanc q. per quatuor
membra, & in ſingulis membris ponam
ueras concluſiones,cum fallentiis, quoniã
iſta q.eſt ualde ardea,difficilis,& intricata.
Vnde facio primum membrum principa-
le,uidelicet.quandoque accuſatus quis me
re criminaliter,& ipſe reus uult reaccuſare,
accuſatorem de alio crimine, & ſic tam ẽt
cauſa conuentionis, quam reconuentionis
eſt criminalis,ſuper quo firmo iſtam con-
cluſione,uidelicet, Accuſatus criminaliter
r poteſt ſuum accuſatorem r reaccuſare cre-
minaliter,& ſic concludo, ꝙ in criminali-
bus habet locum reconuentio,ſicut in ciui
libus,ita tenet gl.in d.auth.& conſequẽter
& probatur in l.1.& leg.neganda.C.q ac-
cuſ.non poſ. Iſtam concluſionem limita
primo, dummodo reaccuſans proſequa-
tur ſuam,vel ſuorum iniuriam, alias reac-
cuſare non poteſt,ut d l neganda, & in ibi
no.& l.is,qui reus,& ibi gl.in uerſ.accu. &
Bar.ff.de pub iud.& procedit tunc recon-
uentio indiſtinctè, ſiue ante nomen rece-
ptum in reos,ſiue poſt,ut colligitur ex di-
ſtinctione Bar.in d.l.is qui reus,col.2.in fi.
& ſequ. item,ẽt,ſi uterque proſequatur ſuã
iniuriam procedit reconuentio,ſecundum
Bar.in d.l.is.qui reus,col.3.& Bal.in l.1.co
57 lum.5.& 6.C.qui acc.non poſ. Et hoc in-
fertur,quod ex quo hodie in regno nullus
admittitur ad accuſandum,niſi ſuam, uel
ſuorum iniuriam proſequatur, ut eſt ritus
magnæ curiæ uicariæ,num.14.qui incipit
item,quod nullus laicus,&c.ſequitur quod
tanto facilius in criminalibus habet locũ
reconuentio,quod intelligo cum aliis, de-
clarationibus quas infra ſubiiciam. Secun
do,limita prædictam concluſionem proce
dere indiſtincte, antequam nomen rei ſit
receptum inter reos,nam tunc poteſt fieri
ſ ſ reaccuſatio, ſiue proſequatur ſuam iniu-
riam,ſiue non,& hoc eſt de mente Abb. in
d.c.1.col.9.de mut.per.ibi 1.caſu,per d.l.is,
qui reus,& licet Bar.in d.l.is, qui reus, di-
ſtinguat,aut de maiori crimine,aut de pa-
ri,uel minori,& Bal.in d.l.1.col.6.uerſicu.
venio ad ſecundam, &c.C qui accuſ.non
poſſ.tamen uidetur uerior opi.Abb.ut pro
cedat indiſtinctæ,quia ſi recte inſpiciantur
uerba *Bar*.non videtur differentia in effe-
ctu,inter nomen receptum,inter reos,& nõ
receptum,& quam differentiam iura face-
re uidentur,ſed opi.Bar.eſt tex.in d.l.negã-
da.poſt uero nomen receptum inter reos,
ſit reaccuſatio de maiori crimine præiudi-
ciali,ut d.l.1.C.qui accuſ.non poſſ. nõ au-
tem de pari uel minori,ſecundum Bar. in
d.l.is qui reus,& Gaud.in tract.male.in tit.
de fil.osſa.& utrum.poſſit accuſare,&c. co
lum.2 & 3.quod intellige ad effectum pro
ſequendi,poteſt tamen præſantari,l.Sellus
& ſuperſedere uſque ad ſententiam primæ
cauſę,ut d.l.neganda,ſecundum *Doctõ*.in
locis præall.
58 † Verum,ſuper iſtis differentiis non ſatis
ſatiſfio,quia in regno ſunt nullius utilitatis
propter dictum ritum magnæ curiæ,ſecun
dum quem nullus accuſas, niſi ſuam, uel
ſuorum iniuriam proſequatur, quo caſu
ſemper habet locum recuſatio,ut ſupra di-
xi.Similiter in regno eſt correcta diſpoſi-
tio,d.l.1.C.qui acc.non poſ.per conſt.quæ
incipit,ſi ciuiliter agens ut no. ibi gloſ. &
And.de Iſer.& Matt.per quã conſtit.eſt no
uiter intellectum,quod ſiue accuſator recẽ
ſet ſe maiori crimine, ſiue non, procedi-
tur indiſtincte ſuper utraque cauſa, & per
unam non ſit præiudicium alteri,& ſic ho
die in regno per illam conſt.omnia præiudi-
cialia

cialia ſunt ſublata in iudiciis, per quã cor-
rigitur etiam l. fi. C. de ord. iud. adeo, quod
omnes cauſæ, quarum una ſic ſe habet an
aliam, ut per eam fiat præiudicium alteri,
& de iure communi propter præiudicium
fit impeditio proceſſus ſunt hodie reductę
ad æqualitatẽ, vt pariter procedatur in eis,
& per hoc multæ leges iuris communis re
periuntur correctæ, ut plenè declarat Mat.
de Affl. in d. conſt. ſi ciuiliter agẽs, in 6. no.
59 †Quando autem dicatur nomen rei rece
ptum inter reos? veritas eſt, vt d. Bar. in d.
l. is qui reus, col. 3. in fi. & ſeq & Abb. in d.
c. i. colum. 9. de mut. pet. uidelicet, quando
iudex non obſtat exceptionibus dilatoriis
pronunciauit eſſe procedendum ſuper ac-
cuſatione, ſi autem nihil fuit oppoſitum,
adeo quod non fuit opus tali pronuncia-
tione, tunc per lit. conteſta. dicitur nomen
receptũ inter reos Et declarat hoc plenius
Bal. ĩ d. l. 1. col. 9. in fi & ſeq. & Bar. l. adulte
rii, C. de adul. & Bal. in l. quamuis. C. ſi pẽ.
60 app. mors interue. †Tertio limita dictam
concluſionem procedere, quando iſta re-
conuentio in criminalibus ſit coram iudi-
ce ordinario ipſius reconuenti. Si. n. eſſet iu
dex incompetens reſpectu reconuenti, vel
quia non poterat aliter cognoſcere de cau
ſa criminali tunc reconuentio de cã crimi
nali nõ procedit, tex eſt in l. 2. §. ſed ſi agãt,
ff. de iud ſecundum Bar. in d. auth. & cõſe
quenter, colum. 3. ubi aſſignat rationem,
quia agens criminaliter, agit ex neceſſita-
te propter iniuriam ſibi factam, non autẽ
ex uoluntate ſicut in ciuili: Vnde ceſſet ra
tio l. cum Papinianus, in fi. C. de ſent. & ſic
non fit prorogatio iuriſdictionis per recõ
uentionem in cauſa criminali ſicut in ciui
li, ſecundum Bar. ibi, & tenet And. de Iſer.
in c. 1. col. 2. de contro. feud. apud pares, &
eſt de mẽte Bal ĩ l. 1. circa fi. C. de iuriſ. om.
iud. & Alc. in add. ad Bar. in d. l. is qui reus
61 col. 2. † Et per hæc inferri pulchre Bald. in
d. l. 1. col. 3. in 5. oppo. C. qui acc. non poſ.
quod ſi Papa delegaret alicui delegato ali-
quam cauſam criminalem, non poſſet co-
ram eo habere locum reconuentio de alia
cauſa criminali, quia iuriſdictio delegati
ad eã ſe non extendit, nam in criminalib.
ſecundum eum non dicitur proprie recon
entio ſicut in ciuilibus quia non proroga
tur iuriſdictio, & hoc etiam innuit Bald. in
d. auth. & conſequenter. col. 1. uerb. 2. quæ
ro &c. ſecus eſſet, qñ delegatus impetrare-
tur per ipſum accuſantem, quia tunc habe-
ret locum reconuentio, ſcdm Bar. in d. aut.
& conſequenter col. 3. & hoc rõne impetra
tionis, quia vr̃ eligere impetrãdo, ſcdm eũ.
62 †Adde tñ in hac materia, ꝙ in regno habe
mus tres ritus magnæ curię, diſponẽtes de
hac materia. Quorum primus eſt in n. 69.
& incipit. Item ſi quis, vel ſi qua, &c. p quẽ
diſponitur, ꝙ accuſatus non põt accuſantẽ
reaccuſare, nec eius matrem, aut filios, uel
fratrem, uel nepotes, niſi eadem die, & ex
nouo delicto, & ſic per dictum ritum ur̃ eſ
ſe reſtricta poteſtas recuſandi ſolum in illa
die, in qua fit accuſatio, & ſolum in nouo
63 delicto. †Quod aũt dicatur nouum deli-
ctum, declaratur notabiliter per Bar. in l. is
qui reus, col. 3. verſi. cõiter ſeruatur, &c. ff.
de pub. iu. ubi qñ plura delicta ſunt facta v-
nico contextu, in eadem rixa, oĩa illa repu
tatur ꝓ uno facto. vnde ſi tu accuſas me de
delicto facto in rixa, & ego reaccuſo te de
delicto facto in eadem rixa, illud delictum
non diceretur nouum, rationem connexi-
tatis. Sed ſi tu accuſas de delicto commiſſo
hodie, & ego reaccuſo te de delicto com-
miſſo heri, illud diceretur nouũ. & ita colli
gitur ex uerbis, & mente Bar. ibi. Et aduer-
te, quia ille ritus loquitur copulatiue, & dũ
dicit, & niſi ex nouo delicto, &c. unde in-
nuit, ꝙ utrunque copulatiue interueniat
ad hoc, ut procedat reaccuſatio, ſ. qđ fiat ea
dem die, & ex nouo delicto, & non aliter.
l. ſi is qui ducenda, §. utrum. ff de reb. dub.
& l ſi quis ita ſtipulatus fuerit aureos 10.
ff. de uerbo. obl. Secundus ritus magnæ cu-
riæ eſt in nu. 180 & incipit. Item ſeruat ip-
ſa curia, quod accuſator &c. quo cauetur,
quod accuſator non poteſt pendente accu
ſatione in aliqua curia accuſare, dum tamẽ
ſit paratus reſpondere in eadem curia, accu
ſatione durante, vel præſtet fideiuſſionem
de reſpondendo in quacũque curia cõpetẽ-
64 ti finita accuſatione. † Tertius ritus eſt in
ultimo tit. in n. 324 & hoc uidetur ius no
uiſſimum in regno, quia cum ſit ultimũ,
derogat oĩbus prioribus quantus cõtra di-
carẽt, ut in §. poſteriore. inſti. q b. mod. te ſt.
infir. & leg. ſi quis in princ ff de leg. 3. & l.
hac conſultiſſima, § fi C de teſt. & l. pacta
nouiſſima, C. de pact. & per hunc ultimum

ritum eſt correcta l.1. qui acc. non poſſ. & ſimiliter eſt correcta illa conſtitutio, ſi ciuiliter agens, quam ſuperius allegaui. Vult n. ille ritus, quod accuſator, vel eius coniux, aut filii, parentes, vel fratres utrinque coniuncti inſimul habitantes, non poſſint aliquomodo reaccuſare de aliquo crimine, etiam maiori, pendente accuſatione per accuſatum, vel eius coniugem, filios, parentes, aut fratres, inſimul habitantes, ſolum ꝑſona reaccuſata tenetur præſtare fideiuſſoriam cautionem de ſtando iuri, finita prima accuſatione, & procedit illa diſpoſitio, etiam ſi ſuam, vel ſuorum iniuriam proſequantur, ut ibi expreſſe dicitur, & ſic videtur etiam correcta d. l. neganda, C. qui acc. non poſ. Aſſignatur enim ibi ratio, quod iſta reaccuſatio præſumitur calumnioſè fieri, ex quo non eſt uerisimile, quod accuſatus ſi fuiſſet offenſus, uoluiſſet tardare ad accuſandum, donec ipſe accuſaretur prius, unde præſumitur fieri iſta reaccuſatio, ut perturbetur accuſans, & ſi calumnioſè ſequitur ergo, quod hodie in regno ceſſat omnino reconuentio, uel reaccuſatio in criminalibus, etiam ſi ſuam, uel ſuorum iniuriam quis proſequatur, per diſpoſitionem dicti vltimi ritus, qui in hoc derogauit diſpoſitioni iuris communis, & conſtitutionis regni.

ADDITIO. Nunquid diſpoſitio ritus procedat in blaſphemia? & uidetur dicendum quod non, per Doc. & Bar. in l. Lucius. in fi. ff. ad Turp. q̃ ſequitur Marſ. i l. vnius §. cogniturum, ff. de quæſtio. & Anch. in c. 1. extra de conſt. & adde quod quando cauſę procedunt ex eodem fonte, poteſt ſuper utraque procedi, vt hr̃ per Gram. in deciſ. 54. Dum magnificus. Pet. Foll. V.I.D.

65 † An autem cum iudex inquirit cõtra aliquẽ, ad inſtigationem alterius, poſſit inquiſitus petere a iudice, quod relinquerat contra illum inſtigantem ab alio crimine. uide Spe. in tit. de inqui. §. 1. uer. itẽ nunquid, &c. ubi tenet, quod non. Reliqua uero, quo ad hoc primum membrum principale, proſequere de iure communi, vt per Bar. in d. l. is qui reus. & d. auth. & conſequenter. col. 3. & Bal. in l. 1. C. qui accu. non poſ. & Abb.

66 in d. c. 1. col. 8. & 10. de mut. peti. † Secundum membrum principale eſt, quando aliquis eſt accuſatus criminaliter, & uult reconuenire ciuiliter ſuum accuſatorem, in quo firmo concluſionem, qđ non põt fieri talis reconuentio, & hoc tam de iure cõi, per l. fi. C. de ord. iud. & ꝑ Abb. in d. cap. 1. col. 11. uer. 2. &c de mut. pet. quam ẽt ex diſpoſitione dicti ritus vltimi, ibi per quamuis uiam in iudicio euocare, &c. & hoc per rationem quia accuſator non elegit ſponte iudicem, ſed ex neceſſitate propter iniuriã ſibi factam, ſecundum Abb ibi. & Bar. in d. auth & conſequenter, col. 3.

Tertium membrum eſt econtra, quando conuentus ciuiliter, vult conuenire criminaliter. In quo breuiter dico, quod hodie procedit reconuentio in regnó, nec ſuperſedetur in ciuili. pp præiudicium cauſæ criminalis, etiam ſi eſſet crimen læſæ maieſtatis, ita ꝓprie dicit tex. in illa conſtitutio. ſi ciuiliter agens, & ita ſeruatur in regno, quidquid dicat Abb. in d. c. 1. col. 11. c. 1. fi. & Bar. in d. auth. & conſequenter, col. 3.

67 † Quod tamen limita procedere, quando talis reconuentio fieret coram iudice competenti ipſius reconuenti, alias ſecus ſi eſſet incompetens, quia non prorogat ad cauſam criminalem, ſecũdum Abb. ibi, & Ale. in additio ad Bar. in l. is qui reus, col. 1 ff. de pub. iud. & dixi ſupra in 1. membro. in tertia limita. Et quod in criminalib. non habeat locũ prorogatio, tenet Bal. in l. ſi qui ex conſenſu, col. 2. in fi. verſi. reuoco, &c de epiſ. aud. & Bal. in l. 1. in fi. C. ubi de cri agi

68 oportet. † Quartum membrum eſt quando conuentus de crimine ciuiliter vult reconuenire de alio crimine ciuiliter, quod quomodo, & quando ſit, declaraui plene ſupra in prima diſt. huius partis ſuper quo firmo concluſionem, quod procedit reconuẽtio coram iudice competenti, ſcilicet, qui eſt iudex reconuenti, & hoc patet ſenſum, quia ſi qñ agitur mere criminaliter, procedit reconuentio, vbi reconueniens proſequitur ſuam, vel ſuorum iniuriam, vt ſupra fuit concluſum de iure communi, multo fortius, qñ agitur ciuiliter, quia magis adhæret naturæ reconuentionis, quæ procedit regulariter in ciuili, per d. l. cum Papinianus, & auth. & conſequenter. Nam tũc ſuum proprium intereſſe quia proſequitur quando ciuiliter agit, ſed uel & reconuenire actorem coram iudice non ſuo, ut prorogetur iuriſdictio propter reconuentionem

hoc

hoc non poſſet, quia nõ obſtante, quod ci uiliter agatur, poteſt dici, quod actor agit ex neceſſitate propter delictum ſibi commiſſum. & ſic non ſponte eligit iudicem, unde ceſſat reconuentio, per ea, quæ ſupra dixi. & no. *Bart.* in d. aut. & conſequenter, col. 2. ita tenet Abb. in d. c. 1. col. 12. in fi. extra de mut. pet. Rob. Mar. V. I. D.

ADDITIONES.

a Reconuentio. Reconuentio quid ſit, vide per Deci. in c. cum inter, il 5. num. 4. extra de excep.

b Compenſatio. Nec ẽt de debito iurato ad non iuratum admittitur compenſatio, & eſt cõis. Iaſ. in l. eum qui. §. ſi iurauero nu. 2. ff. de iureiur. Afflic. dec 163. limita aliis modis, ut per Soc. in trac. fall. reg. 61. compenſatio. Beninten. dec. Bonon. 37. nu. 22. Hæc etiam admittitur compenſatio in actione iniuriarum, & eſt cõmunis de qua per Viui. in ſuis commu. opi. in 2. par. opi. 5. actione iniuriarum in fi.

c Reconuentionali. In materia reconuentionis vide quæ ſcripſit Dominus meus Dominus *Mar.* Mantu. in c. ex literis, per totum extra de mut. petit.

d Simultaneus. Reconuentioni nõ eſt locus quoad effectum ſimultanei proceſſus aliquo pacto, qñ una cauſa reperitur ſummaria, altera uero plenaria, Iuno & omnes in c. 1. extra de mut. pet. Aug. in l. ſed & hæ. §. non ſolum, ff. de procu. & Doct. in auth. & conſequenter. C. de ſent.

e Iudicibus. Soc. in trac. fall. reg. 332. Reconuentio li. 11. l. & ſi mutui, ff. de iu. om. iud. ubi Cotas.

f Reconuentio. Reconuentio reconuentionis non habet locum in delegato Man. in c. cum dilectus, nu. 2. ext. de arbi.

g Locum. Et eſt cõmunis, de qua per Gome. in c. diſpendia nu. 33. de reter. li. 6.

h Arbiter. Mantua in d. c. cum dilectus, nu. 1. extra de arb.

i Venor. Contra per Mantuam in d. ca. dilectus, num. 17. & 18.

K Appellari. Belleozin. in trac. de clari. ſubti. quæſtioni 53. in fi. Mantua. d. ca. cum dilectus, nu. 43.

l Prorogari. Prorogatio iuriſdictionis corã delegato non fit. Fran. Mar. quæſtione del 5. 13. nu. 3.

m Clerico. Clericus nõ prorogat iuriſdictionem alterius ſine licentia ſui Epiſcopi, Capic. deci. 9. nu. 12.

n Prorogatio, Deci. in c. cęterum. in prin. ext. de iud. Cagn. in l. 1. nu. 41. ff. de iud. Grau. in add. ad prac. Veſtr. li. 8. c. 2. nu. 14. vbi late in mat. prorogationis.

o Infra dicendis. Et etiam D. Marc. Mant. in d. c. ex literis nu 22. cum multis ſeq.

p Poſſeſſorii. In hac materia uide quæ docte ſcribit Menoc. in tract. recup poſſ. remed. 1. nu. 382. cum ſeq.

q Reconueniri. Si ciuiliter agit, reconuenire poteſt. Cur. iun. in l. 2. nu. 48. ff. de iuriſdi. om. iud. Duenas lib. 1. reg. vtr. iur. reg. 102. Clericus.

r Reaccuſare. Accuſatione pendente non poteſt Foller. in pract. crim. cau. in 2. pa. iud. in ver. accuſatione porrecta nu. 76.

ſ Reaccuſatio. Per. Duen. li. 1. reg. vtr. iur. reg. 39. accuſatus. Ludouicus Alferius.

Iudiciorum VII. diſtinctio.

1 *Iudicium aliud petitorium, & aliud poſſeſſorium.*

2 *Poſſeſſorium iudicium triplex eſt, & quod dicatur.*

3 *Poſſeſſio non tranſit ad hæredem, niſi apprehendatur fallit tamen quãdo defunctus poſſidebat per colonum*

4 *Agens interdicto quorum bonorum quid narrare & porbare debeat.*

5 *Poſſeſſorium adipiſcendæ non datur heredi, & qui quandoque habuit poſſeſſionem, et ab ea cecidit.*

6 *Hæreditatis pe[illegible] non datur ei qui quãdoque poſſeſſionem habuit & cecidit ab ea.*

7 *Interdictum, quorum bonorum, reperitur utile, & directum & habet ſimilitudinẽ cum petitione hæreditatis, & quando locum habeat, num. 8.*

8 *Petitio hæreditatis non ſolum datur ad uniuerſam hæreditatẽ ſed etiam ad rem particularem.*

9 *Interdictum quorum bonorum in aliquo eſt utilius quam hæreditatis petitio*

10 *Interdictũ. quorum legatorum. eſt poſſeſſorium adipiſcendæ, quãdo habeat locum.*

11 *Interdictum Saluianũ eſt poſſeſſorium adipiſcendæ, & quando locum habeat.*

12 *Poſſeſſorium adipiſcendæ. eſt etiam remed. in §. C. de edic. diui Adr. tol.*

13 *Poſſeſſorium adipiſcendæ et dicitur quando beneficiatus implorat iudicis officium ut mittatur in poſſeſſionem beneficij noui ter acquiſiti.*

14 *Poſſeſſorium retinendæ quod dicatur, & quando locum habeat, & nu. 15.*

15 *Turbatio poſſeſſionis qualiter probetur.*

16 *Criminaliter an poſſit agi proui turbatiuæ.*

17 *Poſſeſſoriū retinendæ datur ei, qui extra iudicium moleſtatur, ſecus ſi in iudicio.*

18 *Poſſeſſorium retinendæ non datur contra deiectum turbantem ſuum deiectorem*

19 *Poſſeſſorium retinendæ duob litigantibus, ille obtinet qui de antiquiori poſſeſſione probat, et ſi aduerſarius probaret de titulo: uerum dēt articulare ꝙ habens titulū poſſideat clam reſpectu ſuæ poſſeſſionis.*

20 *Turbare quis quot modis dicatur.*

21 *Tempus & locus an declarari debeant, in interdicto retinendæ.*

22 *Operarij an teneātur de turbata poſſeſſione.*

23 *Poſſeſſio de præſenti, an arguat poſſeſſionem de præterito.*

24 *Poſſeſſio antiqua an pſūmatur continuata.*

25 *Poſſeſſio antiquior non prodeſt agenti poſſeſſorio retinendæ, quando ab ea cecidit facto ſuo ex propria alienatione.*

26 *Articulus de proprietate an admittatur, quando poſſeſſorio retinendæ agitur.*

27 *Poſſeſſorium retinendæ datur etiam pro iuribus incorporalibus.*

28 *Poſſeſſorium recuperādæ, quod dicatur, & quando habeat locum & nu. 22.*

29 *Interdictum unde ui, datur uiolenter expulſo de poſſeſſione rei immobilis.*

30 *Interdictum unde ui competit pro iurib incorporalibus, & annis præſtantionibus.*

31 *Interdictum unde ui, an detur ei, qui ſuſpicitur poſſe repelli.*

32 *Interdictum unde ui, datur ſolum intra annum utilem.*

33 *Interdictum unde ui competit deiecto poſſidenti tempore ſpolij.*

34 *Locus & tempus ſpolij, requiritur in libello in quo intentatur interdictū unde ui.*

35 *Turbationis qualitas an ſit exprimenda.*

36 *Interdictū, unde ui, non datur contra ſingularē ſucceſſorē ſed cōtra uniuerſalē ſic, et datur hæredi, & non poſſidenti, & n 37.*

38 *Interdictum unde ui, datur ſpoliato, qui uere poſſidebat tempore ſpolij, ſecus ſi tātum detinebat.*

39 *Conditio triticaria datur etiam ad poſſeſſionem, & eſt remedium recuperandæ, & quando locum habeat.*

40 *Conditio incerti ad recuperandam poſſeſſionem dari poteſt*

41 *Indebiti conditio datur et ad poſſeſſionem recuperandam.*

42 *Actio in factum poteſt dari etiam ad recuperandam poſſeſſionem.*

43 *Officium iudicis competit etiam ad recuperandam poſſeſſionem.*

44 *Conditio ex l. ſi me & Titium. ff. ſi cert pet. habet locum pro recuperanda poſſeſſione.*

45 *Conditio ex l. ſi coloni. C. de agr. & cenſi datur ad recuperandam poſſeſſionē, & quæ requirantur ut competat.*

46 *Seruus fugiens facit furtum ſui ipſius.*

47 *Conditio ex l. auctoritatem. C unde ui. eſt remedium poſſeſſorium recuperandæ, & quando habeat locum. (nu. 48.*

Itē conditio ex lege, meminerint. C. unde ui,

Item conditio ex lege, ſi quis conductionis, C. locati, nu. 49.

Item conditio, l. inuaſor. C. unde ui nu 50.

Item cond. l. ſi quis in tāta C unde ui. n. 51.

Itē conditio ex l. conditores. C. loc & l nemo ab re C. unde ui, num. 52.

Item conditio ex l. cum a te, ff. de ui & ui arma nu 53.

Item conditio ex l ſi. C unde ui. nu. 54.

55 *Conditio ex c ſæpe, de reſti. ſpol eſt remediū recuperandæ.*

Item cond. ex c freq. de reſt ſpol li. 6. nu. 56.

& 57 intellectus d. c. frequens remiſſiue

58 *Conditio ex canone reintegran 3. q. 1. eſt remedium recuperandæ, & eſt plenius cæteris, et quando locum habeat.*

59 *Conditio ex l ſi C. de acq poſ. eſt remedium recuperandæ, & quando habeat locum, & quæ utilitas reſideat ex ea.*

60 *Creditor agere poteſt aſſiſtentia cōtra tertiū poſſeſſorem uigore precarij uſq ad 30. an.*

61 *Poſſeſſoria duo recuperādæ, ſunt nouiter inducta in regno. Vnū per conſtitutionē circa uioletias, et aliud per tria capitula regni, & q̄do hæc habeant locum, & n. 62.*

SEptima principalis diſtinctio iudiciorum eſt, † quia iudicium aliud petitorium, & aliud poſſeſſorium. a Petitorium dicitur illud, in quo principaliter agitur de proprietate, ſeu dn̄io alicuius rei, puta ubi agitur rei vendicatio. l. cum fundum

fundum. §. fin. & ibi gl. ff. de ui & ui arma.
cap. paſtoralis de cauſa poſſeſ. & proprietat.
Idem ſi agatur publiciana. quia dicitur in
terdictum petitorium, l. eum, qui. §. ſed ſi
quis. ff. de pub. Item, ſi agatur petitione hę
reditatis, ut no. gl. in l. 2. in gl. pe. C. de ed.
diu. *Adr.* tol. Eodē mō, ſi agatur ad uſum
fructum, uel uſum, uel aliam ſeruitutē, di-
citur petitorium, quia agēs ad iſta iura in
corporalia. cēſetur dominus iſtorū iurium
ſecundum Ale. in l. naturaliter. §. nihil cō-
mune, co. 2. & 3. circa fi. ff. de acq. po. & pa
tet ex his, quæ no. spec. in tit. de cauſa poſſ.
& proprie. §. ſequitur, et § nunc dicendum.
Itē, quando agitur actione perſonali ad rē
dicitur petitorium, ſecundum *Bal.* in conſ.
2 449. in 3. uol. et colligitur ex præall. † Poſ
ſeſſorium iudicium eſt ubi agitur de mera
poſſeſſione, & iſtud iudicium poſſeſſoriū
b eſt triplex uidelicet, b poſſeſſorium adipi
ſcendæ, poſſeſſorium retinendæ. & poſſeſ
ſoriū recuperādæ poſſeſſionis. Poſſeſſoriū
adipiſcendæ, exemplificatur ī trib. iudiciis
uidelicet, in interdicto, quorum bonorum
quod competit ei, cui delata eſt hæreditas
ex teſtamento, uel ab inteſtato ꝓ acqren-
da poſſeſſione rerum hæreditariū, & ipſi⁹
hæreditatis. Et ad hoc ut competat hoc in
terdictum ſunt cōſideranda aliqua ex par
3 te actoris, & aliqua ex parte rei. † Et ꝓſup-
pono id, quod habetur in l. cum hæredes,
ff. de acquirenda poſſ. ſcilicet quod hæres
nō acquirit poſſeſſionem hæreditatis ꝑ ip
c ſo iure, ſicut dominiū; unde non c trāſmit
titur poſſeſſio a defuncto ad hæredē ipſo
iure, niſi actualiter hæres apprehendat, ut
ibi. Quod tamen fallit, quando defunctus
poſſidebat aliquā rem per colonum ſuum
quia per medium eiuſdem coloni trāſmit
titur poſſeſſio ad hæredem ſine aliqua ap
ꝓhēſione: Ita notabiliter tenet Al. in l. qui
uniuerſas, quod per colu. ff. de acq. poſſ. et
habetur in deci. 117. conſ. Neapo. Si. n. hæ
res uult acquirere poſſeſſionē rerū hæredi
d tariū, habet duplex d remedium adipiſcen
dæ poſſeſſionis, ſ. unum per iſtud interdi-
ctū quorum bonorum, et aliud ex l. fi. C.
de edi. diui *Adr.* tol. de quo aliquid inferi⁹
4 dicā. † Requiritur ergo in hoc interdicto
ex parte actoris, ꝙ ei ſit delata hæreditas,
ꝙ eam adiuerit de iure ciuili, uel agnoue
rit bonorum poſſeſſionem de iure ꝓtorio,
ut eſt tex. in l. 1. 2. C. quorum bon. per hoc
patet, quod actor, qui agit tali interdicto,
debet in ſuo libello narrare qualiter hære-
ditatē adiuit, uel bonorum poſſeſſionē ſi-
bi delatā agnouit, et tunc agit ad auocādā
effectualem poſſeſſionē. ut no. Spe. in ti. de
teſt. §. nunc dicendum, colu. 1. ex parte rei
requiritur, ꝙ poſſideat ti. pro hærede, uel
pro poſſeſſore, & in hoc æquiparatur peti
tioni hæreditatis, quæ nō datur cōtra poſ
ſidentē alio ti. l. regulariter, ff. de peti. hær.
de hoc eſt tex. in l. 1. ff. quor. bo. no. et in l.
5 2. C. eo. ti. et inſt. de interd. §. ſeq. † Item, ad
hoc ut cōpetat, eſt neceſſe, quod hæres nū
quā habuerit poſſeſſionē hæreditatis. uel
illius rei, quam petit. Secus eſt, ſi qn̄que ha
buit poſſeſſionem, et deinde ab ea cecidit,
quia nō competit ſibi ulterius poſſeſſoriū
adipiſcendæ, et ſic hoc interdictum tex. eſt
in §. pro hær. inſt. de interd. unde tunc de-
bet recurrere ad poſſeſſorium recuperādæ
de quo infra dicitur, et hoc eſt generale in
omnibus poſſeſſoriis adipiſcendæ, ut eſt
glo. in c. 1. in fi. de confeſ. libr. 6. et Iaſ. in l.
6 eius, qui, §. fin. col. pen. ff. ſi cer. pet. † Et in
hoc habet ſimilitudinem aliam cum peti
tione hęreditatis, quia illa ſimiliter nō cō-
petit hæredi, qui ſemel acquiſiuit poſſeſſio
nem rerum hæreditariarum, et poſtea ab
ea cecidit. ut eſt gl. et ibi *Bar.* in l. fi. ff. de fi
deic. hær. pet. tenet Pet. Phil. Corn. in conſ.
254. colum. fin. in litera H, in 4. uolu. et ra
tio patet ad ſenſum, quia poſtquā hæredi-
tas eſt ſemel acquiſita, deſinit eſſe hæredi-
tas. & appellatur patrimonia hæredis, un-
de nō cōpetit ei ulterius petitio hæredita-
tis, quæ non eſt. l. ſed ſi plures, §. filio. ff. de
vul. & pup. et no. Lud. Ro. in conſi. 5. col.
1. Ex quibus nota pulchrā practicā pro reo
conuento petitione hæreditatis, uel inter-
dicti quorum bonorum, ut nitatur proba
re, quod actor qn̄que fuit in poſſeſſione
rei petitæ, et poſtea ab ea cecidit, quia ſic
7 facit actorem ſuccumbere. † Eſt ſciendum
etiam, quod hoc interdictum reperitur di-
rectum et utile, directum datur bonorum
poſſeſſori de iure prætorio, ex quo interdi
ctum eſt petitorium. Vtile uero datur hæ-
redi de iure ciuili. ut no. glo. in rub. ff. quor.
bon. et in l. in prin. eo. tit. et Bal. in rub. C.
eo. ti. *Itē* directum datur ei, qui agit ad vni
uerſam hæreditatem, quia ad hoc principa

lite

liter fuit inductum, ut dicit tex. in d. l. 1. §. fin. ff. quo. bõ. Utile uero datur ei, qui agit ad unam rem particularem, ita tenet Soc. in ti. de teſt. § nũc dicẽdũ. uerſi. quid ſi res,
8 et nõ in d. §. fi. et in hoc habet ſimilitudinem cum pet. hære. quæ non ſolum datur ad uniuerſam hæreditatem, uerum etiã ad unã rem particularem, l. regulariter. in fi. et l. licet, ff. de pet. hæred. & no. Spe. in ti. de tutore, § fin. uerſ. quid ſi quaſi, et ad prædicta adde Abb. in c. paſtoralis co. 3. cir. fi. de cauſa poſ. et proprie ubi declarat materiã huius interdicti. Concluſiue igitur illi cõpetit petitio hæreditatis præterquã in uno caſu, ſ. quia nõ datur cõtra debitorem hæreditarium, ſed tãtum contra poſſeſſorem alicui rei particularis, ut eſt text. in l. 2. ff. quo. bon. ſed petitio hæreditatis datur et contra debitores hæreditarios, ut eſt text. in l. etiã. § fi. ff. de pet. hære. et multas alias differentias inter hoc interdictum & petitionem hæreditatis, uide per gl. & Doct. in
9 rub. C. quo bo. † Unam tñ utilitatem nota tu aduocate, qui uis formare libellum pro hærede actore, quia utilius eſt intentare interdictum quorum bo. ex quo remedium poſſeſſorium & a ſnĩa lata ſuper eo non appellatur ad effectũ retardãdæ executionis, per ea q̃ hñr in l. 1. & ibi Bal. C. ſi de mom. poſſ. fue. ap. & per Car. Alexan. in c. 1. co. 1. uer. ſi ergo quæris, & c. quid ſi inueſtit. in uſibus feu. Quod ſecus eſſet in petitione
e hæreditatis, quia illud remediũ petitoriũ, & a ſentẽtia lata ſuper eo appellatur, uerũ per petitionem hæreditatis acquiritur pinguius ius, quia per eã auocatur proprietas
10 ſed per hoc interdictum ſola poſſeſſio. † Secũdo, poteſt exemplificari poſſeſſorio adipiſcendæ in interdicto, quorum legatorũ, qđ competit hæredi ad reuocãdã poſſeſſionem legati a legatario, qui occupauit illã propria auctoritate, nã de iure prohibetur legatarius accipere poſſeſſionem legati ꝓpria auctoritate, ſed dẽt illa capere de manu hæredis, alias cadit a iure ſuo, qñ illam caperet non uacantẽ, & ſic cũ uitio, l. ñ eſt dubium, & ibi Bar. & Do. C. de le. puta, qñ hæreditas erat adita, ſed nondum adita hæreditate, ſi legatarius occupat poſſeſſionẽ uacantem, non cadit a iure ſuo, ſed tenetur per hoc interdictũ reſtituere poſſeſſionẽ hæredi, ut poſſit detrahere falcidiam, & deinde ipſe debet hæredẽ conuenire, l. 1. § rediguntur, & ibi gl. ff. quorum leg. & Bar. in d. l. non eſt dubium, & dicit Bar. in d. l. 1. in fi. illius prin. ꝙ nõ aliter datur hæredi hęc actio niſi qñ uult detrahere falcidiã idẽ tenet Pet. Phil. Corn. in conſi. 37. col. antep. in 3. vol. Et ſic nota, ut ſcias libellare in hoc interdicto, de quo uide Ab. in d. c. paſt. col. 4. in princ. de cã poſ. & proprie, & Spe. in tit. de teſt. §. nunc dicendum, uer. uerũ quia. & ad hoc ut competat hoc interdictum, eſt neceſſe ꝙ reus poſſideat in tit. pro legato, l. 1. §. qui autem, ff. quorũ leg.
11 † Tertio, poteſt exemplificari poſſeſſoriũ adipiſcendæ in Saluiano interdicto, ꝙ hẽt locum qñ conductor intulit bona in ꝓdiũ
f collectum, nam illa ſi inuecta & illata cenſetur tacite obligata pro penſione domus conductæ l. item quia, & ibi per Doc. ff. de pac. & habetur plene in §. item ſeruiana, & ibi per Iaſ. inſt. de act. Sed ſi conductor dicta bona inde extraheret, põt conueniri ꝑ dñm prædii conducti, remedio poſſeſſorio, ſuper ſaluianum interdictum, ut reſtituat poſſeſſionem dictorum bonorum ꝓ ſi creditori, ut poſſit incũbere ſuæ hypothecæ, & ſic eſt remediũ adipiſcẽdæ poſſeſſionis, & datur et contra tertios poſſeſſores ut eſt tex. in l. 1. ff. de ſalui. interdic. & not. Ab. in d. c. paſt. col. 4. uerſ. 3. de cã poſ. & ꝓprie. & ſpec. in ti. de loc. §. poſtquã. co. pen.
12 uerſ. ad hoc. † Quarto, põt exemplificari poſſeſſorium adipiſcendæ in remedio l. fi. C. de edic. diui. Adria. toll. Qđ cõpetit hæredi tantũ ſcripto in teſtõ, qui producit teſtamentum in forma publica nõ abolitũ,
g neque cancellatum, cuius uigore poteſt petere ſe mitti in poſſeſſionẽ hereditatis, & eſt remedium executiuum, ꝙ qualiter, & qñ procedat, traditur plene ꝑ Bar. & do.
13 in d. l. fi. † Quinto põt exẽplificari poſſeſſorium adipiſcendæ generaliter in officio iudicis, ꝙ imploratur per eum, cui facta eſt collatio alicuius beneficii, ut mittatur in poſſeſſionẽ dicti beneficii, quã nũquam habuit, & hoc procedit, & ſeruatur generaliter de iure canonico, ſecundum Ab. in d. c. paſto. col. 4. uer. & ſcias de cauſa poſſe. & proprie. & habetur in c. accidens, & ibi per
14 Abb. et Doc. de acc. † Scđm principale, poſſeſſorium eſt, quod appellatur retinẽdę poſſeſſionis, ꝙ exemplificatur in duob. tãtum inter-

interdictis, uidelicet, interdicto uti poſſidetis, & utrobi quæ differunt in hoc, quia interdictum uti poſſidetis, datur pro reb. immobilibus, interdictum, ut ubi, pro rebus mobilib. ut declarat gl. & Abb. in d. c. paſt. colum. 4. uerſ. 1. de cauſa poſſ. & proprie. & Specu. in titu. de cauſa poſſ. & proprie. §. 1 i col. pen. & fi.
h *h* Cōpetit. n. illud poſſeſſoriū retinendæ ei, qui poſſidet, & turbat in poſſeſſione per aliquē, nā pōt petere, quod imponatur turbanti perpetuum ſilentium, ne de cętero perturbet eū in ſua poſſeſſione, & quod teneatur ad intereſſe turbationis factæ. Hæc tria dēt in cōprehendere libellus in hoc poſſeſſorio, per quod petitur qs conſeruari, & manuteneri in poſſeſſ. ut plene decl. Bar. in l. 1. §. interdū, ff. uti poſſid. ubi ponit. formam libellandi.

ADDITIO. In poſſeſſorio retinendæ quādo prætextu turbatæ poſſeſſionis agit.

15 † Illud ante omnia probandū uenit (uidelicet turbatio poſſeſſionis) quod probetur inter alia ſi conuentus reſpondeat accuſationi, & dicat ſe poſſidere, ut uoluit Bar. in l. ſi prius, in §. contrario 1. partis, ff de nou. ope. nunc. & Bal. in l. ord. C. de rei uend. & Cy. in l. unica, C. ut poſſid. in 4. coll. & in l. ſi duo in princ. ff. uti poſſid. de quo perdo. Pet. Phil. Corn. in conſi. 110. in cauſa uertente. 2. lib.

16 † Et eſt aduertendum, quod pro ui turbatiua, non reperitur proditum remediū criminale, niſi iudiciū iniuriarum, prout uolunt *Iacob.* de Are. in l. hoc iure de re. iud. & in l. tereus. §. in omnib. per illū tex. ff. de actio. & obl. & Bar. ī l. extat. ff. q me. cau. & Ang. in l. cum filius. §. 1. ff. de uer. obl. & per Phi. Cor. in d. conſ. 100. & per eundem in conſ. 139. uiſo libello, in 1. li. & in cōſ. 94. in 3. li. ubi pulchre inſ. qñ competat remedium turbatæ poſſeſſionis, & quænā debeāt probari, & conſ. 345. in i. lib. & conſil. 80. 4. lib. ubi multa pulchra ad hanc materiam. Per. Foll. V I. D.

17 † Limita tñ, & declara hanc materiā procedere, qñ aliquis turbatur iniuſte, & extraiudicialiter, ſecus ſi aliquis turbaretur iudicialiter ut quia ſibi moueretur aliqualis ſuper re, quam poſſidet, quia per hoc non datur ſibi interdictū, uti poſſidetis ex quo is, q utiť iure ſuo per uiā iudiciariā non facit ſibi iniuriam, ita notabiliter declarat *Abb.*

18 in caud. col. 3. cit. fin. de reſt. ſpol. † Item limita non procedere in eo, qui fuit deiectus de poſſeſſione ſua, quia pōt qñcunque turbare deiectorem impunè in dicta poſſeſſione, & non pōt conueniri prædicto interdicto, & eſt ſingularis deciſio, & menti tenenda, quia licet alias deiectorē poſſit quis deiicere incontinenti, non autē ex interuallo, l. 1. §. eū igitur & ibi not. ff. de ui, & ui ar. tñ turbare poteſt quandocūq. etiam ex interuallo, ita tenet Bar. in l. 1. §. quod ait prætor col. 1. ff. uti poſſid. & Ale. in conſ. 36. col. 2. uer. nō obſt. q dicti & c. in 1. uol. Vnde nota bonā practā ad excludendum aliquē ab iſto poſſeſſorio quia poteris obiicere exceptionē ſpolii pro eadē re per prædicta. Poteris ēt reconuenire eū de ſpolio eiuſdē rei, per tex. in c. ueniens & ibi Ab. in 4. notab. de præſcri. & dixi ſupra in præcedenti diſ.
19 in 4. queſtio. † Si uero eſſent duo, qui litigarent ad inuicē ſuper hoc poſſeſſorio, & quilibet prætēderet ſe poſſidere, tunc obtinet ille, qui probat de antiquiori poſſeſſione,
K quia poſſeſſio *K* iunior præſumitur iniuſta & clandeſtina, tex. eſt & ibi Abb. in 4. colu. in c. licet. de prob. & Bar. in l. ſi duo. col. 2. ff. uti poſſid. & Ale. in conſ. 35. colu. 4. in 4. uol. & in conſ. 110. in prin. in 1. uol. & Petr. Phil Cor. in conſ. 130. colu. 1. in 1. uol. & in conſ. 172. in fin. col. in 3. uol. Quod procedit, etiamſi habens poſſeſſionem iuniorē, probaret de titulo, quia præfertur habens antiquiorem ſine titulo, nam ille titulus pſumitur habitus ab iniuſto auctore ſtante poſſeſſione antiq. ita tenet Paul. de Caſt. in conſ. 443. col. 2. in 2. uol. ubi plus dicit, q id quod dicitur in hoc poſſeſſorio obtinere eū, qui probat de titulo, intelligitur ſtante probatione ęquali in tempore hinc inde, ſecus quādo unus probat de antiquiori poſſeſſione, quia tunc nō curamus de ti. Idem tenet *Ale.* in conſ. 88. colu. 3. & conſ. 89. & 130. in 5. uol. Verum in iſto caſu, quādo antiquior poſſeſſor uult obtinere, debet allegare in ſuis articulis, quod eius aduerſarius poſſidet clauſula reſpectu ſuæ poſſeſſionis, iſta fuit ſingularis doctrina Bar. in l. ſi de eo. §. ſi. ff. de acqu. poſſ. & ibi ipſum ſequūtur Alexa. & Ioan. de Imo. & in fi. & Alexan. in prealleg. con. maxime in d. conſi. 88. col. 4. in 5. uolum. & idem *Alexand.* in conſi. 55. colum. fina. uerſic. fateor, in 3. uolum. alias

ſi hoc

ſi hoc non articularet, ſuccumberet, quia præfertur his, qui probat de tit. ſecundum Doc. in locis præallegat.

20 ADDITIO. †Legato Bal. in conſ. 446. in 3. lib. ubi ponit quot modis dicatur turbare, & an procedat querela cõtra eos, qui
1 dicunt ſe actum feciſſe ad l mandatũ domini, & an qui olim poſſidebat præſumatur hodie poſſidere, & quid ſi aliquis dixerit eo ſono ſuo, quod non relaxe poſſeſſionem Titio, alias proteſtatur de ſuo intereſſe, an ex hoc uideatur turbare dominium in ſua poſſeſſione, & poſſit accuſari? vide Bald. in conſ. 447. in 3. li. & de principali quæſtione domini auctoris uide eundem Bald. in
21 conſi. 448. in 1. parte. †Et an agens interdicto retinendæ poſſeſſionis teneatur exprimere locum, tempus, & alias circunſtãtias, per eundẽ Bal. in cõſ. 489. in 3. parte, nu. 2. & uide de princ paliqõne domini auctoris per eundem Bal. in cõſi. 488. ſupra allegato, uide Bal. in conſ. 468. 1. parte.
22 † Et an teneantur operarii pœna turbatę poſſeſſionis? per eundem in conſil. 463. 3. parte, & de principali quæſtione uide Bele. in conſ. 192. 2. li. & cõſ. 373. in 2. lib. & de principali qõne auctoris uide Soc. in cõſil. 166. col. 6. uer. 2. eandem. concl. 1. lib.
23 †Et an poſſeſſio de præſenti arguat poſſeſſionẽ de præterito per eundẽ in cõſ. 89. co.
24 fi. 1. lib. †Et an poſſeſſio antiqua præſumatur cõtinuata? per Boer. deciſ. 239. nu. 7. in 2. parte, ſed de principali quæſtione domini auctoris hic pleniſſime, uideas oĩno per Boer. in dec. ſup. allegata, ubi refert uarias opiniones in hac quæſtio, & uide Affl. in deciſ. 239. & 277. & 323. & tũc iunior poſſeſſio præſumitur clãdeſtina, probata antiquori poſſeſſione, quando uitium clãdeſtinitatis fuit allegatum, ut per Affl. in dec 330. & quid dẽat probare agẽs remedio uti poſſidetis per eundẽ in deciſ. 393. quid ſit fiendum quãdo uterque prætẽdit ſe poſſidere, & nullus eorum vult ſuſtinere actoris partes? vide Capici, in dec. 13. in cauſa Illuſtriſ.
25 Marchion Petr. Foll. †Quod tamẽ limita, niſi is, qui probat de antiquiori poſſeſſione, cecidiſſet ab ea facto ſuo, puta per propriam alienationem, quia tunc nõ prodeſt ei antiquior poſſeſſio, ita tenet Phi. Dec. in conſ. 56. col. fi. & ex hoc ſume bonam practicam articulandi contra eum, quem ſuſpicatis probaturam de antiquiori poſſeſſio-
25 ne.† An autem in m[i]ſto poſſeſſorio reti- 26
m nendæ admittatur articulus de proprietate? Dic, ꝙ ſic quia non dicitur impertinẽs, imo pertinens ad cauſam, ex quo facit obtinere eũ, qui probat de titulo, ſtantib. probationib. equalibus, unde non poteſt repelli ita determinat Phil. Dec. in con. 161. col. 3. in prin.
27 †Cõpetit ẽt, hoc interdictum retinendæ ꝑ iuribus incorporalibus, puta pro ſeruitutibus, & annuis præſtationib. in quibus agitur de quaſi poſſeſſione, ſecundũ Bar. in l. 1. in princ. ff. uti poſſideris, & Bart. in l. fi. ff. quor. bo. & Spe. in tit. de cauſa poſſ. & propric. §. 1. verſ. cæterum, & uer. ſi quæritur. & per Doc. in c. querelam de elect. & Bald. in cõſ. 415. ĩ 3. uol & Ph Dec ĩ cõſ. 156. col. 1.

ADDITIO. Hanc quæſtionem tetigit Io. Fab. in §. præiudiciales. inſti. de action. 9. colum. & uidetur concludere, ꝙ ubi præſtatio annua præſtatur ratione certæ rei, datur poſſeſſorium, ſed quando datur ſimpliciter, tunc nõ poteſt agi poſſeſſorio, ſed in hoc ſecundum eum Legiſtæ, & Canoniſtæ contrariãtur, quia Canoniſtæ tenet, quod poſſeſſorio, at Legiſtę contra, ſed ſecundũ eum præualet opi. Canoniſt. in curiis, & ſequitur Caſſa. in conſ. Burg. in ti. des cenſes rubr. 11. §. 2. fol. 351. numer. 27. & habetur plene per dec. Capp. Tholoſ. 59 & Ludoc. Rom. in conſ. 311. u[i]de tamen Tiraquel. in tract. de utroque retract. in uerbo reſtes, §. 1. glo. 6. num. 11. & 12 & in §. 32. in gloſ. 1. & unica, nu. 79. & per Aff in deciſ. 3[?]5. ubi refert non omnes Dominus fuiſſe deciſum nemine diſcrepante, quod licet pro annua præſtatione perſonali non ſit dare poſſeſſorium, tamen eſt dare quædam ſtatum ad quem poteſt peti, ut fiat reſtitutio, & ita loquitur d. c. quærelã, & uide per Guid. Papi. in deci. 551. in materia, colu. & Steph. Bert. in conſi. 243. quidquid, in prin. lib. 1. & per eundem in Affl. in conſt. circa uiolentiam. col. ult. Petr. Foll. V. I. D.

28 †Tertium principale poſſeſſorium eſt, ꝙ
n appellatur recuperandæ poſſeſſionis, in quo duo requirũtur copulatiue, ad hoc ut competat. Vnum uidelicet qđ actor quandoque poſſederit, & nunc a poſſeſſione eiecit. Secũm, qđ poſſeſſio ſit penes aduerſarium, uel qđ dolo deſierit poſſidere. Idẽ ſi non

nō dolo, quādo ſumus interdicto unde ui,
ſecundū Abb. in c. ſæpe col. 3. de reſt. ſpol.
Primū probatur in c. conſultationib. & ibi
Abb. in 2. no. ff. de off. deleg. & idē Abb. in
c. cum ad ſedem, col. 7. de reſt. ſpol & in §.
olim, el 3. in 5. & 6. no. co. ti. ꝙ tamen intel
lige, ſ. ut poſſideat tempore ſpolii, l. 1. §. in
terdictum autem hoc. & §. hoc interdictū.
ff. de ui, & ui arm. alias nō ſufficit probare
olim poſſediſſe, niſi præcisè tempore ſpolii
probetur, ut tenet Spec. in tit de poſitio §.
7. uerſi. 2. conſiderandum. Secundū proba-
tur in l. cum a te. ff. de ui, & ui arm. & ꝑ ea
quæ no. Bal. in l. ſi de proprietate. col. 3. cir-
ca fin. C. ſi a non compet. iud. Hoc tñ nunc
ſuccinctè attingo in genere, quia melius
declarabo infra, in ſingulis remediis poſſeſ
ſionum ea, quæ ſunt ſpecialiter requiſita
in eis. Sciendum eſt igitur, ꝙ in hoc poſſeſ
ſorio recuperandæ plura fuerunt remedia
a iure introducta. de quibus ſingulis deſpi
ciamus, quia hic congruentius cadunt.
29 † Primum igitur remedium fuit interdi
ctum unde ui, de quo loquitur totus tit. ff.
de ui, & ui arm. & C. unde ui. quo remedio
prouidit prætor uiolenter ſpoliatis, ut recu
perent poſſeſſionem ſuam, in quo interdi-
cto ad hoc, ut competat, plura requirūtur.
Primo. n. requiritur, quod res, pro qua agi-
tur, ſit immobilis, l. 1. §. & gñaliter. & §. il-
lud, ff. de ui, & ui ar. nam pro re mobili nō
competit aliqđ interdictū poſſeſſoriū recu
perandæ, ſed datur actio in bonorum rapt.
dantur ēt alia remedia poſſeſſoria, q̃ non
ſunt interdicta, de quib. habetur per Bart.
Ale. & Doc. in l. rem, quæ nobis, ff. de acq.
poſ. de quib. infra dicetur. Quod tamen in
tellige principaliter, ſed acceſſoriè datur
hoc interdictum ad mobilia, quæ erant in
illo loco, unde qs expulſus eſt l. 1. in princ.
& §. ſi fundus. ff. de ui. & ui ar. & not. Alex.
in l. uendicatio, ff. de rei uend. & habetur in
l. ſi qñ. C. unde ui. † Cōpetit etiam hoc in
terdictū pro iuribus incorporalibus, & an
nuis præſtātionibus ſecundū Bal. in conſil.
425. in 3. uol. Secūdo requiritur quod ſit il
lata uiolentia perſonę pro re, & ſic, quod
quis ſit uiolenter expulſus de poſſeſſione.
l. 2. §. 1. & 2. ff. de ui, & ui ar. & Ale. in conſ.
94. col. 5. in 5 uol. & l. 1. §. qđ ſi ui. ff. qđ.
ui, aut clam, & hoc patet, quia interdictum
hoc accipit denominationem a uiolentia,
quia dicitur, unde ui, quis expulſus eſt, re-
ſtituā, &c. unde ubi non interuenit uiolen
tia non cōpetit, ſed nunquā dicitur cōmit-
ti uiolentia, niſi contra perſonam, unde eſt
neceſſe, ꝙ perſona ſit præſens, alias non di
ceretur cōmitti uiolentia, ita declarat Pau.
de Caſt. in conſi. 105. col. 1. in fi. 2. uol.

ADDITIO. Ad materiam iſtam addo
uidendum Afſt. in dec. 85. & Aymo. Gra.
in conſi. 140. nu. 1. li. 1. Pet. Fol. V. I. D.

31 † Sed quid ſi aliquis non fuit ui expulſus,
ſed ſuſpicator poſſe repelli, quo caſu perdit
poſſeſſionem ciuilem, l. clam. poſſidere. §. q
ad nundinas. ff de acquir. poſſ. Dic, qđ non
competit ſibi hoc interdictū, unde ui. ſ. di-
rectum, ſed utile ſic ſecundum gl. & Bart.
in l. 1. §. ſiue aūt. ff de ui, & ui ar. & Ale. in
add. ad Bar. in l. 1. §. interdictum. ff. uti poſ.
32 in add. quæ incipit, & ſic. † Tertio requi-
ritur, quod intentetur intra annum utilem
nam elapſo anno non competit niſi ad id,
quod peruenit ad deiectorem, l. ui pulſos,
& ibi per Doc. C. unde ui, & l. 1. in prin. &
§. annua, & ibi glo. ff. de ui, & ui ar. quod in
tellige agendo, ſed excipiendo eſt perpetuū
ſecundum glo. in d. l. ui pulſos, per tex. in l.
plures, §. ſi. de doli except.
33 † Quarto requiritur, quod deiectus poſſi-
deat tpe ſpolii, ut d. l. 1. §. interdictum au-
tem hoc, ff. de ui, & ui ar. & habetur in c. cō
ſultationibus, de offic. deleg. & ſupra dixi.
34 † Quinto requiritur, quod in libello, ī quo
intētatur hoc interdictū, exprimatur locus
& tempus ſpolii, ſecundū Bar. in d. l. 1. §. ſi
ue aūt, ff. de ui, & ui ar. & Ale. in conſi. 95.
col. 5. in 5. uol. & in conſ. 6. col. 1. in 3. uol.

ADDITIO. De veritate legito Afflic.
35 in decſ. 250. † Et quid ſi actor dixerit ſe
turbatum in ſua poſſeſſione & non expri-
mit modū turbationis, an parte opponen-
te, quod declarat modus turbationis, an de
beat declarari? dicas quod ſic, de quo per
Aff in conſt. dilationes, & per Bar. in l. 1. §.
hoc interdictum. ff. uti poſ. Pe. Fol. V. I. D.
36 † Sexto requiritur, ut detur contra eum,
q uere ſpoliauit, unde ſi tu ſpoliaſti, & poſ
ſeſſio eſt penes alium, non competit hoc
interdictum contra illud tertium, qui non
ſpoliauit, l. cum a te, ff de ui. & ui arm. & te
net Alexan. in conſi. 94. colum. 6. in 5. uol.
licet illa lex, cum a te. ſit correcta, ſcilicet
in regno per conſtitutionem. Circa uiolen
tiarum.

tiarum, de cuius intellectu dicitur infra. Ex hoc ſequitur, quod contra ſingularem ſucceſſorem ſpoliatoris, non datur hoc interdictum ſecundum Innoc. in cap. cum ad ſedem de reſt. ſpol. ubi eſt tex. de hoc, & Bal. in l. 1. circa fi. C. de reuoc. his, quæ in fraud. cred. & Lanfr. in repet. rub. de cauſa poſ. & propriet. col. 2. in 1. concluſione. Sed contra ſucceſſorem uniuerſalem bene competit, quantus ad eum peruenit, l. 1. §. fin. ff. de ui, & ui arm. habetur plene per *Abb.* & Dom. in cap. quia, column. 5. de iud. hæredi aũt indiſtinctè competit, l. 1, §. hoc interdictum, lo uſ. ff. de ui & ui arm. & not. Abb. in cap. ſi-
37 gnificauerunt. in 3. not. de teſt. † Septimo requiritur, ꝙ agens hoc interdicto, nõ poſſideat, ut d. l. 1. §. non alii autem, ff. de ui. &
38 vi arm. † Octauo, & vltimo requiritur, qđ tempore ſpolii vere poſſideat, vnde nõ ſufficit, ſi detineat tantum, quia non competit ſibi hoc interdictũ, ſed habet alia remedia poſſeſſoria. Hinc dicimus, quod miſſus in poſſeſſionem ex primo decreto, ſi deijciatur, non habet hoc interdictum, ex quo non poſſidet, ſed detinet tantum cauſa cuſtodiæ, ita tenet Specu. in titu. de 1. & 2. decreto. §. iam de effectu. verſi. ſed quid ſi miſſus, & idem Spec. in titul. de eo, qui mit. in
39 poſ. verſi. porro. † Secundum principale remedium in poſſeſſorio recuperandæ eſt cõditio triticaria, quæ datur ad poſſeſſorem, quando quis eſt deiectus per uim de poſſeſſione ſua l. [illegible] ff. de condit. tritic. & ſic requiritur, ꝙ cum vitio res uadat ad ſpoliantem ſecundum *Alex.* in l. rem, quæ nobis, col. 3. in fin. ff. de acq. poſſ. Item requiritur, quod vero poſſideat, nec ſufficit ſi detinet, ſecundum Bar. in l. & ideo. §. Neratius, ff. de condi. fur. dummodo nullum ius habeat in re, vt creditor, quia tunc daretur conditio incerti ſecundum eum. Et datur hæc cõditio etiã domino, qui poſſeſſione priuatus eſt, ſecundum gl. in d. l. 2. ff. de conditio. tritic. non autem datur contra titulo poſſidentẽ, etiam ſi actor titulum habeat, quia in pari cauſa melior eſt conditio poſſidentis, ita per hanc rationem dixit Alex. in d. l. rem, quæ nobis, col. 3. in fin. & ſic uidetur, quod hæc conditio triticaria concurrat cum interdicto, unde vi & prædicta etiam tangit *Bar.* in l. fi. §. ſed cum in ſecunda. C. de fur.
40 † Tertium remediũ eſt, conditio incerti, quæ competit ad recuperandam poſſeſſionem ei, qui non eſt dominus, ſed habet ius in re, ut quia eſt creditor, & habet rem obligatam, quam poſſidebat, & fuit ſpoliatus, nam ad eam recuperandã habet conditionem incerti. Caſus eſt in l. & ideo. §. Neratius, & *Bart.* ff. de cond. fur. & idem Bar. in l. fin. §. ſed cum in ſecunda. Co. de fur. & in d. l. rem, quæ nobis, & ibi etiam Alexan. in
41 2. colu. † Quartum remedium eſt conditio indebiti, quæ datur ubicunque quis indebite ſoluit rem alienam, cuius ipſe erat poſſeſſor, & quia tunc non poteſt condicere proprietatem, quam non tranſtulit, condicet poſſeſſionem, caſus eſt in l. indebiti. §. ſed ſi numi. ff. de cond. indeb. cõpetit etiam hoc remedium, quando minor, uel eccleſia cõtraxit alienãdo ſine ſolennitatibus, nam transfertur poſſeſsio ex contractu inutili, l. 2. § ſi uir. ff. de acquir. poſſ. & ibi per Bart. Alexand. & Doc. vnde poterit illa poſſeſsio condici per conditionẽ indebiti, ſecũdum
42 Bar. in d. §. ſed ſi num. † Quintũ remediũ eſt, actio in factum, quæ datur detentatori, qui non poſſidet, ſed detinet, unde ad recuperandam ſuam detentationem, habet actionem in factum quando fuit detentatione priuatus, ſecundum Bartol. in dicta l. finali. §. ſed cum in ſecunda. C. de fur. & in d. §. Neratius. & in d. l. rem, quæ nobis. & de hoc remedio loquitur Lanfr. in repe. rubricæ, de cau. poſ. & propriet. colu. 3. in princ.
43 in 5. conclu. † Sextum remediũ eſt, officiũ iudicis, quod ſimiliter datur ei, qui nõ poſſidet, ſed detinet, ut eſt commodatarius, & depoſitarius, l. officium. ff. de rei uend. qui ſi cadunt ab eorum detentatione, quia nullum remedium habent, eſt ſibi indultum, in ſubſidium, ut poſſint implorare officiũ iudicis ad recuperandam eorum detentationem, maxime, contra uitioſos poſſeſſores. Caſus eſt in l. non tantum, & ibi Bar. ff. de pet. hær. & gloſ. fi. & ibi Bar. in l. A Q lit. Reg. ff. de dona. & in d. §. Nerat. & Bart. &
44 Alex. in d. l. rem, quæ nobis. † Septimũ remedium eſt ex æquitate, l. ſi me. & Titio. ff. ſi cer. pet. quod competit, quãdo res mea peruenit ad te titulo lucratiuo, & æquum eſt eam mihi reddi, & quod ſolum habeat locum in titulo lucratiuo, tenet ibi Barto. quem ſequitur Alex. in dicta l. rem, quæ nobis, column. 8. Item loquitur, quando quis ſine

ſine iuſta cauſa cecidit à poſſeſſione, vt ꝓ-
bat, ubi tex. Item datur habenti bonam fi
dem, ſecundū Bar. in l. ſi. coloni. C. de agri.
45 & cēſit. li. 11. † Octauum remediū eſt, con-
ditio ex d. l. ſi coloni. quod ad hoc, vt com
petat, tria requiruntur. Duo. ſ. ex parte acto
ris, & unū ex parte rei ex parte actoris req
ritur, ꝙ ſit bona fide poſſeſſor vt dicit tex.
ī d. l. ſi coloni. in verſ. bona fide. Secūdo re-
quiritur, ꝙ ſine iuſta cā ceciderit à poſſeſ-
ſione, vt probatur ibidē, dū loquitur de a-
miſſione poſſeſſionis per fugā. Tertio req
ritur ex parte rei, ꝙ res peruenerit ad eū cū
uitio. vt d. l. ſi coloni. ibi, fuge uitio &c. &
ibi iſta colligit Bar. idē tenet Bar. in d. l. rē,
quæ nobis. ff. de acquir poſſ. & ibi ēt Alex.
in 2. col. & Ale. in conſ. 94. col. 6. in 5. uol.
& Lanfran. in rubrica de cauſa poſſ. & pro
prie. col. 3. in tertia concluſione, & loqtur.
proprie ille text. de re affectu uitio reali. ſ.
46 de fuga, quæ æquiparatur furto. † Nā ſeruus
fugiens, facit furtum ſui ipſius, l. 1. C. de
ſeru. fug. & no. Ale. in d. l. rem, quæ nobis,
col. 1. & glo. in l. in ciuilem. C. de fur. & vi-
de Abb. in c. ſæpe col. 3. de reſt. ſpol. qui vi-
detur uelle reſtringere illum text. ſolum
quando agitur ad rem animatam, idem ſē
tit. Pet. Phi. Corn. conſ. 56. col. pe in princ.
in 2. uolu. tamen magis communis opinio
eſt in contrarium. ſ. quod remedium d. l. ſi
coloni. extendatur generaliter ad omnes
res, etiam inanimatas, vt colligitur, ex dicti
Innoc. & Ioan. de Imol. in d. c. ſæpe, & Ale-
xan. in conſ. 90. in princi. in 5. uolum. vbi
agebatur de ſpolio cuiuſdam terræ, & nihi
lominus dicit. Alex. competere remedium.
d. leg. ſi coloni. ergo extenditur etiam ad
bona ſtabilia, quæ ſunt inanimata. Et om-
nia iſta remedia prædicta, præter interdi-
ctum, vnde vi competunt, etiam pro re mo
bili ſecundum Bart. in d. l. ſi. §. ſed cum in
C. de furt. & in d. l. rem, quæ nobis, & ibi
etiam Ale. in 2. col. & Bart. in l. indebiti. §.
ſed ſi nu. in 1. opin. ff. de condit. indeb. Dif
fert autem hoc remedium l. ſi coloni. ab in
terdicto, unde ui. quia illud datur malæ fi-
dei poſſeſſori, etiā prædoni. deiecto, iſtud
uero non datur niſi bonæ fidei poſſeſſori,
ut not. Luc. de Pen. in d. l. ſi coloni. colu. 6.
in fi. uerſi. 2. quæritur, &c. † Nonum reme
dium eſt, conditio ex l. auctoritatem. C. vn-
de ui, quæ competit, quādo aliquis ſpolia-
uit aliquem ſua poſſeſſione per vim, & de-
inde impetrat reſcriptū à principe pro iu-
ſtificāda ſibi dicta poſſeſſione uiolēta, nā
non obſtante reſcripto impetrato, tenetur
ante omnia reſtituere poſſeſſionem condi-
tione ex illa, l. ſecundum *Bar.* ibi, qui exem
48 plificat etiam in occupante. † Decimo re-
medium eſt conditio, in l. meminerint C.
unde ui, qui competit, quando aliquis au-
ctoritate reſcripti impetrati, uel ſententiæ
latæ inuadit poſſeſſionem alicuā propria
auctoritate, nam cadit à iure ſuo, ſi quid
habet, & tenetur reſtituere poſſeſſionē cō-
ditione ex illa l. & ſi fuerit tutor, uel cura-
tor deportatur perpetua, & bona eius pu-
blicantur, et poſſeſſio nihilominus reſtitui
tur, ut ibi habetur. Et differt à præcedētis,
quia ibi prius ſpoliauit, & poſtea impetra-
49 uit reſcriptum, hic ſecus † Vndecimum re
o medium eſt, conditio. ex l. ſi quis condu-
ctionis. C. loca quæ competit locatori pe-
tenti ſibi reſtitui rem conductam finita lo-
catione, nam ſi conductor uult ſibi referre
quæſtionem dominij, debet ante omnia ſi-
bi reſtituere poſſeſſionem, per conditionē
ex illa l. & deinde ſuper proprietate litiga-
re, & datur conditio ex illa, l. directa in con
p tractu locationis tantum, ſed *p* utilis datur
pro omnibus contractibus, in quibus quis
alieno nomine detinet, ſecundum Bar. in l.
commodate, ff. commo. & Alexand. plene
in l. ſi. alienam, colum. 5. ff. ſolu. matrim. de
cuius intellectu, loquitur Alexan. in l. ſi. ali
qua, circa fin. colum. ff. de acquirend. poſſ.
ubi ponit, quod non datur remediū illius.
l. quando locutio fuit nulla, uel quādo no-
toriæ poteſt excipi de *Dominio* † Duode-
50 cimum remedium eſt l. inuaſor. C. unde ui
quod remedium eſt nouum ſecūdum *Bar.*
ibi, & competit. quando quis ſine dolo oc-
cupat poſſeſſionem uacantem rei alienæ,
nam poteſt dominus agere conditione ex
illa lege, & tenetur ei occupator reſtituere
poſſeſſionem, & in hoc conſiſtit ſpecialit a
illius, l. quia per eam datur remedium poſ-
ſeſſorium ei, qui non poſſidebat tempore
inuaſionis. quia poſſeſſio erat uacans, & id
eo dixi ſine dolo, quia ſi doloſe occupaſſet
tunc competeret remedium l. ſi. C. unde ui,
dicit Bar. in d. l. inuaſor. in fi.
51 † Tertiūdecimum remediū eſt cōditio ex
l. ſi quis in tantam, C. unde ui, quæ compe-
tit,

tit, quando aliquis propria auctoritate ingreditur uiolẽter poſſeſsionem ponens aliũ conſtitutum, nam ſi quidem ipſe inuaſor erat dominus, cadit a iure ſuo, & poſſeſsio neni reſtituit ſi uero non erat dominus reſtituit poſſeſsionẽ cum æſtimatione ipſius rei, conditione ex illa l. cum qua concordat l. extat. ff. quod met. cauſa. Hodie tamẽ in regno illa l. ſi quis in tantam, eſt correcta per conſt. uiolentias in eo, quod punit inuaſorem ad amiſsionem iuris ſui, & ad æſtimationem rei, nam per illam conſt. punitur ſolum ad medietatem æſtimationis, & non ultra.

52 † Quartũdecimũ remedium eſt, cõditio ex l. conductorem. C. loc. & l. non ab re. C. unde ui. ubi habetur quod poſsidẽs rẽ alieno nomine, ut conductor, uel precarius, ſi fuerit conuentus ad rei reſtitutionẽ, & uoluerit litẽ inferre, & non reſtituere ante ſententiam condonatur uigore dictarum legũ ad rei reſtitutionẽ, & ad æſtimationem ipſius, ut ibi habetur & iſtud nouũ continet plus, quã habetur in l. ſi quis conductionis. C. locati, hoc remedium. ſ. quia ultra rem, facit conſequi æſtimationem.

53 † Quintumdecimum remedium eſt conditio ex l. cũ a te, ff. de ui, & vi ar vbi tu ſpolias me per uim, & alius ſimiliter per uim ſpoliat nõ ago contra illũ, qui ſpoliauit te, ſed ago cõtra te, qui ſpoliaſti me, (licet nõ poſſideas) interdicto unde ui. Verum in regno illa l. eſt correcta per cõſt. Circa uiolẽtiarum, per q̃ datur electio ſpoliatio, uel agendi ad intereſſe contra ſpoliatorem non poſsidentem uel eius hæredem, uel contra poſſeſſorem ad rei reſtitutionem.

54 † Decimumſextum remedium eſt cõditio ex l. fi. C. unde ui, quæ datur contra eũ, qui doloſe occupauit poſſeſsionem rei alienæ uacantem, nã per talem occupationem res efficitur quaſi uiolenta, & ſic uitioſa, ſecundum Bar. ibi, & datur hoc remedium infra 30 annos tantum, ut ibidem in fine, & datur tam pro remobili, quã immobili ſecundum Bar. & ibi. & Alc. in l. rem, quæ nobis, col. 2. ff. de acquir. poſſeſſ. unde tenetur cõdictione ex illa l. ad reſti. & differt a l. inuaſor. eod. tit. quia illa loquitur in occupante ſine dolo. ut dixi ſupra, in duodecimum remedio poſſeſſorio.

55 † Decimumſeptimum remedium eſt cõditio ex c. ſæpe de reſtit. ſpol. quod fuit ualde neceſſarium competit. n. contra quælibet tertium poſſeſſorem, qui non ſpoliauit, ſed ſcienter habuit rem a ſpogliãte, ſciens rem eſſe odioſam, nam tenetur ad reſtitutionẽ cõditione ex illa decretali, & requirit omnino ſcientia, ut dixi alias nõ competeret, ut no. Lanfr. in rep. rub. de cauſa poſſeſ. & propr col. 2. in 2. concluſione, & Abb. in d. c. ſæpe. col. 4. ver nunc quæro, &c. Et per illud capitulum eſt prouiſum ad id, quod ante deficiebat per d. l. cum a te, ff. de ui, & ui arma.

56 † Decimumoctauũ remedium eſt ex diſpoſitione c. frequens, de reſt. ſpol. li. 6. per qđ eſt inducta pulchra & notabilis prouiſio. Nam ſi aliquis uiolente ſpoliauit me poſſeſsione alicuius rei, & poſtea conuenit me in iudicio ſuper alia re, vel actione, vel me criminaliter accuſat de aliqua iniuria, poſſum ego opponere ei exceptionẽ ſpoliationis illius rei, & petere, quod non audiatur in actione, uel accuſatione ſua, niſi prius reſtituat mihi illam poſſeſsionẽ, & ſic uigore illius c. frequens denegatur ſibi audiẽtia niſi prius reſtituat. Verum prius datur terminus quindecim dierum ſpoliatio excuẽto ad probãdum ſpolium, & interim ſuperſedetur in cauſa mota per actorem, quo ꝓbato debet fieri reſtitutio, alias non procedit in ſua actione, uel accuſatione. Super hoc tamen adhibetur iſta diſtinctio, quia ſi quidem actor agit ciuiliter, poteſt ſibi opponi exceptio illius ſpoliationis, ita demũ ſi ipſe actor fuit, qui ſpoliauit, & ſic qui ſpoliauit, & ſic qui poteſt cõueniri interdicto unde ui, ſecus ſi ipſe non ſpoliauit, ſed eſt tertius poſſeſſor, quia non opponitur ſibi dicta exceptio. Si uero agit criminaliter. & tunc etiam ſi non ſpoliauit, ſed eſt tertius poſſeſſor opponitur ſibi dicta exceptio, dũmodo ſpolium ſit tunc de omnibus bonis ipſius conuenti, vel ſaltem de maiori parte bonorum. Ita hæc omnia tradũtur in tex. d. c. frequens, & ibi Gem. in 3. col. & in c. ſi. de ord. cog. & Abb. in ex literis. col. fina. de reſt. ſpol. & in c. cum dilectus, & ibi Abb. in 3. col. de ord. cog.

57 † Et de intellectu illius capi. frequens, traditur plene in dec. ſio. 19. conſi. Neapol. & per Iaſ. & Doc. in l. ſi te bonis. C. de iure de lib. & per Soc. in conſi. 12. colu. 4. in l. uol.

& fuit

& fuit dictũ plenæ ſupra, in 6. diſt. prin. in 4. quæſ.

58 r † Decimumnonum remedium eſt, condictio ex c. r reintegranda. 3. q. 1. qđ eſt pleniſſimum remedium, & magis generale & utilius inter omnia remedia poſſeſſoria & concurrit cum omnib. aliis remediis, ſecundum Lanfr. in rub. de cauſa poſſeſſ. & propr. column. 3. in 3. concluſio. ubi etiam dat cautelam pro libellante in poſſeſſorio recuperandæ, ut in fine libelli deducat conditionem ex d. c. reintegrãda. Et ꝙ concurrat cũ aliis remediis poſſeſſoriis tenet. Alexan. in conſ. 94. col. fi. in 5. uo. & Abb. in c. cum ad ſedem, col. 10. in prin. de reſt. ſpol. Et datur iſtud remedium nõ ſolum ꝓ reb. clericorum, uel eccleſiæ, ſed ẽt pro reb. laicorum generaliter, ſiue mobilibus, ſiue immobilibus, & iſta eſt cõis concluſio, quæ ſeruatur in pract. quam tenet Lanfr. ubi ſupra, & Alex. conſil. 51. in prin. in 1. uolum. & idem Ale. in d. l. rem, quæ nobis col. 5. ff. de acq. poſſ. & in conſil. 93. col. fi. in 5. uol. & in conſi. 57. col. 2. uer. & ex forma, &c. in 2. uol. & habetur plene per Soc. in d. l. rem, quę nobis ubi plenius quã alibi tractat materiam dicti c. reintegranda, per 12. q. princ. quamuis cõtrarium, & male teneat Abb. in c. cũ ad ſedẽ, col. 10. cir fi. & in c. ſæpe, colu. 3. in prin. de reſt. ſpo. Cõpetit aũt dictum remedium generaliter, qui ſine iuſta cauſa cecidit a poſſeſſione, ꝙ peruenit ad aliũ, ſiue bona, ſiue mala fide, ſiue ſcienter, ſiue ignoranter, ſiue cum uitio, ſiue ſine uitio, ſiue cum titulo, ſiue nõ, & ſic datur etiã contra titulo poſſidentem, & iſte eſt uerus, & communis intellectus, quem poſuit Abb. ĩ d. c. cum ad ſedem. colum. 10. & Innoc. in cap. querelam de elec. & Alexand. in d. conſ. 94. col. fin. in 5. uol. & conſi. 6. col. 3. uerſ. & ad hoc. & colum. 5. in fi. in 3. uol. licet Bartol. in d. l. rem, quæ nobis teneat, quod non datur contra titulo poſſidẽtem, & idem Bar. in l. fin. §. ſed cum. in 2. C. de fur. & Alex. in conſi. 118. in princ. in 2. uol. per ea, quæ habentur in l. ſiue autem §. ſi duobus. ff. de publ. Tamen ueritas. & magis communis concluſio eſt in contrarium, ut ſupra, quã etiam tenet Alexan. in conſi. 117. colum. 2. in 2. uol & conſi. 91. colu. fin. in 5. uol. ubi dicit communem opin. eſſe contra Bar. in d. l. remque nobis & idem Alexan. in conſ. 1. col. 2. in fin. & col. 3. in 5. uol. & habetur per Matth. in deciſio. 361. conſ. Neap co[illegible] pen. & Abb. in cap. ſi dilig. de præſcri. Competit, etiam hoc remedium malę fidei poſſeſſori, ſecundum Alexan. in conſ. 6. col. 5. uerſi. & ad hoc in fi. & colum. 5. uerſi præterea, in 3. uol. & Ale. in conſi. 117. col. 2. in 2. uol. & Soc. in d. l. rem, quæ nobis, colum. 6. uerſic. 5. & in hoc eſt pinguius, quam remedium l. fi. colum. C. de agr. & cenſ. lib. 11. quia illud datur tantum bonæ fidei poſſeſſori, ut dixi ſupra. in 8. remedio. Item illud datur, quãdo res peruenit ad aliquem cum uitio, ut ibi, iſtud autem etiam ſine uitio. Item eſt pinguius, quam inter dictum unde ui, quia illud requiri uiolentiam, iſtud non. Item illud datur tantum ad res immobiles, iſtud uero etiam ad mobiles, & ad iura incorporalia, ut declarat. Soc. in dicta l. rem, quæ, nobis, colum. 11. uerſic. circa quintam. Item illud non datur contra ſingularem ſucceſſorem, ut l. cum a te, ff. de ui, & ui armata iſtud uero datur contra quemlibet poſſeſſorem, ſecundum Soc. in d. l. rem, quæ nobis. colu. 9. uerſ. circa quartam. Item eſt pinguius. quam remedium c. ſæpe. de reſt. ſpo. quia illud datur contra tertium poſſeſſorem cum uitio, iſtud etiã ſine uitio. Item iſtud remedium durat perpetuo, & non præcluditur anno, ſed durat triginta, ſecundum Soc. in d. l. rem quæ nobis, colum. 3. in fin. uerſ. circa octauam, & Ant. de But. & Doct. in c. ſolite. de reſt ſpo. & Alexan. in conſi. 6. colum. 5. in 3. uolu.

59 ſ † Vigeſimum ſ remedium eſt condictio ex l. fin. C. de acqu. poſſ. per quam eſt inductum, ꝙ ſi is, qui alieno nomine poſſidet, alienat rem in alium, & ſic poſſeſſionem interuertit alienando, poteſt dominus reuocare poſſeſſionem tertio poſſeſſore, condictione ex illa lege. Ex qua eſt inducta illa practica quotidiana, qua utimur in regno, ſ. de petitione aſſiſtentiæ cõtra tertiũ poſſeſſorem. Nam, qñ debitor obligat omnia bona ſua cum poteſtate capiẽdi ꝓpria auctoritate iuxta l. creditore. C. de pign. & cum cõſtitutione precarii, per huiuſmodi conſtitutum transfert poſſeſſionem in creditorẽ, ut hr̃ l. quod meo, & in l. interdum, ff. de acq. poſſ. Si poſtea debitor alienat aliquam rem de rebus ſuis hypothecatis, cenſetur interuertere poſſeſſionem creditoris. Vnde creditor agit aſſiſtentia contra ter-

tium poſſeſſionem ſuper illa re alienata cõ
dictione ex d.l.fi. ad recuperandam poſſeſ
ſionem ſuam, & in hoc non requiritur ali
qua excuſſio debitoris principalis, propter
dictum precarium. Vt tenẽt Imo. Lud. Ro.
& Alex. in l. exitus controuerſiæ, ff. de acq.
poſſ. & Bald. in d.l.1. col.1. C. de acqu. poſſ.
& de hoc in regno extat regia pragmatica
60 quæ incipit, Aſſiſtẽtiam.† Reſultat autem
magna utilitas ex d.l. fina. quia ſi creditor
uellet agere actionem hypothecariã cõtra
t tertiũ poſſeſſionem. excluderetur t præſcri-
ptione 10. uel 20. annorũ, per tex. in l.1. &
2. C. ſi aduerſus credit. in 7. lib. de quarum
legum intellectum, vide Alex. in conſ. 58.
colum. fi. in 5. uol. ſed quando agit aſſiſten
tia per conditionem ex d.l.fi. requiruntur
30. anni, ex eo, quia eſt actio perſonalis in
rem ſcripta. contra quam nõ præſcribitur
in minori ſpatio 30. annorũ. l. ſicut, & oẽs.
C. de præſcript. 30 ann. ita de hoc eſt deciſ.
130. conſi. Neap. ubi deciditur iſte caſus in
terminis, unde ſequitur concluſio, ꝙ credi
tur poteſt agere aſſiſtentia contra tertium
poſſeſſorẽ, uſque ad 30. annos. Et prædicta
intelliguntur, quãdo is, qui alieno nomine
poſſidit, interuertit poſſeſſionem alienan-
do tantum & non alio modo, glo eſt, & ibi
Alexand. in l. qui uniuerſas. §. fin. ff. de acq.
61 poſſ. † Vigeſimũ primum remedium in re
gno eſt conditio ex conſtitutione regni,
quæ incipit. circa uiolentiarum. Per quem
eſt nouiter inductum, ꝙ quando deiector
ceciderit a poſſeſſione, eſt in arbitrio expulſi
agere contra ipſum deiectorem, uel eius hę
redẽ ad intereſſe dato quod non poſſideat,
uel agere contra poſſeſſorem (etiam ſi ad
mille manus trãſiueris poſſeſſio) pro illius
recuperatione, ſiue fuerit poſſeſſor in bo-
na fide. ſiue in mala, ut ibi habetur. Et ſic
per dictam conſtitut. corriguntur due le-
ge iuris communis, uidelicet l. cum arte,
ff. de ui, & ui arm. quæ prohibebant dari re
medium poſſeſſorium contra ſingularem
ſucceſſorem. Secundo corrigitur ca. ſæpe,
de reſtitu. ſpol. per quod dabitur iudicium
contra ſingularem ſucceſſorem malæ fidei
tantum, & non bonæ fidei, unde d. conſt.
videtur habere plenius ac pinguius reme-
62 dium ſicut cap reingredanda.† Vigeſimũ
ſecundum remedium in regno eſt, per tria
capitula regni, quorum unum incipit. Om
nis prædatio, aliud incipit. Ad regale faſt
gium, & aliud incipit. Finis præcepti, cha-
ritas, quibus nouiter eſt inductum, quod
quando clericus, uel alia eccleſiaſtica per-
ſona ſpoliaret aliquem laicum ſuam poſſeſ
ſionẽ poteſt ille laicus adire iudicem ſecula
rem, & implorare officium ſuum ſuper e-
ius defenſione, ut per uiam extraiudicialẽ
aſſiſtat ad defendendum ipſum, & reſtituat
eũ in ſua poſſeſſione. Qui iudex facit una
u u citationem per edictum, ut quicunque
ſua putauerit intereſſe compareat infra ta
lem terminum, uiſurus iuramenta teſtium
& allegaturus quidquid dicere, & allegare
potuerit, quare ille ſpoliatus non debeat re
ſtitui, & ſic capiet informationem de iuri
bus ſpoliati, per quandam uiam extraiudi
tialem, & ſommariã, & ſic competeret qua
liter fuit indebite ſpoliatus, reſtituet eum
in ſua priſtina poſſeſſione, ut habetur in d.
c. ex noua prouiſo & notabilis. Nec po-
teſt dici, quod clericus non citatur corã iu
dice ſeculari, quia quãdo citatur, ſi ſua pu-
tauerit intereſſe, tunc comparens dicitur
comparere, ut actor, non ut reus, & ſic ſua
comparitio eſt uoluntaria, non neceſſaria,
ſecundum Bald. in l. teſtamenta omnia, &
ibi etiam Alexand. in fi. & Paul. de Caſt. C.
de teſtam. & habetur plene in deci. 2. & 24.
conſil. Neap per Lud. de Pen. in l. ſi colo-
ni. colum. antep & pen. C. de agr. & cenſ. li.
11. in quibus locis plene trac. de intellectu
dictorum cap. regni, Rob. Matant. Venuſ.
V. I. D.

ADDITIONES.

a Peritorium. Menoch in præiud. ad tract. re
cuper. poſs. nu. 8. & 9. & materia poſſeſſo-
ria ad eum ſemper recurras.
b Poſſeſſorium Alex. conſi. 92. num. 6. lib. 5.
Menoch ubi ſupra. nu. 10.
c Transmittitur. Cagno. in l.1. nu. 53. C. de
reſcind. uend. late Tiraq. in trac. le mort
ſaiſit le uif. in præfat. 3. declar. nu. 3. Boer.
conſ. 13. per totum, & num. 6. Coraſ. lib. 6.
miſcell. c 12. Pariſ. conſi. fin. lib. 4. per ſta-
tutum tamen, & conſuetudinem poteſt in
duci, ut poſſeſſio transferatur ſine apprehẽ
ſione Coraſ. d. li. 3. cap. 13. late Bello. lib. 4.
ſupp. iur. cap. 15. & ſeq. & dixi ad d.l. cũ hæ-
redes, in meis regeſtris ſub nu. 454. & 891.
d Remedium. Nicol. Bello. conſ. 35. conſul-
tus, per totum, Afflic. deciſio. 14. Oldẽdor.
in

in tract. actio. foren. claſſ. 2. actio. 1.

e Hæreditatis. In iſto iudicio fit longus proceſſus, & non datur contra titulo poſſidentem, & in eo requiruntur plene probationes, & admittuntur omnes exceptiones, & minori tempore præſcribit, & agens debet probare ſe hæredem, & aduerſarium poſſidere, vel detinere. Vnde facilius & melius eſt intentare interdictum, quorum bonorum vt dicit Nicol. Bello. conſi. 35. num. 9.

f Inuecta. Limita, vt per Soc. in tract. fallen. reg. 192. inuecta, Negu ſant. de pign & hypot. in memb. 8. ar. nu. 4. limita etiã, vt per Foll. in 9. di. in 4. par. prin. nu. 112.

g Petere, Menoch. in trac. recupe. poſſ. 31. remed. nu. 51. Bello. conſi. 35.

h Competit. Ale. conſi. 88. lib. 5. Dec. conſil. 663. in prin. & quid ueniat probandum in hoc interdicto, uide Bello. conſi. 11. nu. 2. & 3. ubi late. Et iſta probatio poſſeſſionis debet fieri tempore litis conteſtate, Couar. in releſt. c. poſſeſſor, in 2. p. §. 1. nu. 4. col. 3

i Comprehendere. Are. in §. quadrupli. colu. pen. & fi. inſt. de actio. Soc. ſenior conſ. 59. lib. 4. Pari. conſi. 13. nu. 80. & conſi. 112. n. 72. & 74. lib. 4.

K Iunior. Bello. d. conſi. 11. nu. 4.

l Ad mandatum. Late uideas per Plotum in repet. l. ſi quando, 780. C. unde vi, ver. Sexto limita, cum multis aliis ſeq.

m Iſto poſſeſſorio. Soc. in tract. fall. reg. 187. interdictio.

n Recuperandæ. In iſto interdicto recurras ſemper ad Menoch in ſuo peculiari tract. recup. poſſeſſ.

o Conditio ex l. ſi quis conductionis, Af. dec. 12. Cora. li. 3. miscel. c. 2. nu. 10. Dec. conſ. 28. nu. 3. & ſeq. & conſi. 56. nu. 4. Cagn. in l. neque pignus, nu. 7. ff. de reg. iur.

p Vtilis. Nico. Bellon. lib. 4. ſuppu. iur. cap. 6. num. 2.

q Authoritate. Limita, vt per Soc. in trac. fallen. reg. 34. & Dæn. lib. 1. reg. utr. iur. regu. 67. Ale. in l. iuſti poſſidet. nu. 4. ff de acq. poſſ. Rip. in l. naturaliter, §. nihil commune, nu. 45. co. ti. Tiraq. in tract. de pen. cauſa. 1 nu. 8. Et an pœna d. l. habeat locum in cauſis, & bonis Eccleſiarum. & per Soc. in tract. fall regu. 292. de ueritate, determinatur quod non Couar li. 3. reſol. c. 16. numero 7. Et propter ſcandalum receditur a pœna legis Tiraq. d. tract. de pæ. cauſa 46. in prin.

r Reintegranda. Late per Menoc. in trac. recuper. poſſeſſ. in 15. remed. per totum. Decius conſi. 301. Soc. reg. 379. ſpoliatus, limita non habere locum. d. remedium in poſſ. Fortelitii ſiue Caſtri, ut per Ale. in §. nihil commune, nu. 21. Gozza. conſi. 1. 7. & 9. contra per Rui. conſi. 37. nu. 42. li. 4. limia etiam qñ conſtat de non uero, Fel. in c. cum olim. nu. 23. verſi non eſt eſtandus, extra de re iud. Corſat. ſing. ſpoliatus, fall. 4. Pariſ. conſi. 11. nu. 1. lib. 4. & Iaſ. limitat in conſi. 4. nu. 4. lib. 1. Brun. conſi. 19. col. 2. verſi. 2. Dec. conſi. 125. num. 4. Quid ſit probandum in iſto interdicto Afflict. deci. 259. ſæpe, Beninten. decil. Benon. 8. & 10. per totum. Et an detur pro penſionib. denegatis, idem Beninten. deciſ. Bono. 27. & 33. Bello. conſi. 30. nu. 1. & nu. 2. de præſcriptione d. remedii.

ſ Remedium. Et quando hoc remedium intentatur, excuſſio contra principalem debitorem non eſt neceſſaria, Alex. in l. exitus, n. 7. ff. de acq. poſſ. Bello. conſi. 34 nu. 5. & ſeq. Cotus in l. ſi is qui pro emptore nu. 100. ff. de vſuca. limitat dicendo, quod d. l. fin. non uendicat ſibi luxum, quando res fuit vendita, & alteri tradita, Quæ limitatio non eſt uera ſecundum Alex. conſil. 85. in prin. li. 6 Rip. in. rub. ff. de interdict. nu. 6. & ſeq.

t Præſcriptione. Ioan. Faber. in §. item ſeruiana, ubi Iaſ num. 125. inſt. de acti. Grauat. conſi. 148. num. 6. Bilb. in tract præſcript. 4. par. 4. part. princ. quæſt. 3. Couar. lib. 3. reſolut. cap. 7. nume. 1. Et dixi in conſilio meo 2. quod eſt ad fi. conſi. D. And. Alfer. Aui mei.

u Citationem. Ad eludendam talem cautelam quid ſit agendum, uideas Menoch. in tract. recuper. poſſ. in 15. remed. nu. 226. & ſeq. Lud. Alfer.

Iudiciorum IX. diſtinctio.

1 *Iudicium aliud competens, & aliud incompetens.*

2 *Iudex competens quis dicatur, & quis incõpetens, & ex quibus cauſis cognoſcitur.*

3 *Iudex incompetens, reſpectu cauſæ principalis poteſt eſſe competens quo ad acceſſoria quia ad expenſas poteſt condemnare.*

4 *Clericus inuentus de nocte in proſtibulo vel in alio crimine, capi poteſt per familiam iudicis ſecularis & duci ad epiſcopum.*

5 *Clericus ſuccumbens coram iudice laico, poteſt per eum ad expenſas condemnari.*

Octaua principalis diſtinctio iudiciorum eſt, quia † iudicium aliud
1 competens, aliud incompetẽs. Iudicium competens, dr̃ illud, quod ventilatur coram iudice competenti. Dicitur aũt iudex competens, qui habet iuriſdictionẽ, & eius exercitium ſuper litigantes, vt declarat Card. in d. clem. 2. in 3. q. vt lite pendente, etiam ſi poſſet eius iuriſdictio elidi p exceptionem, ſecundum gl. & Card. ibi. Iudicium vero incompetens, dicitur, quod tractatur coram iudice incompetenti, de quo habetur in tot. tit. C ſi a non cõp. iud. Dicitur autem iudex incompetens, non ſolum reſpectu defectus iuriſdictionis, ſed et ex quam pluri. cauſis, de quibus per Car. in d. clem. 1. in 3 q. vbi uide.

Sunt autem multi caſus, in quibus ratione alicuius cauſæ ſpecialis, iudex alias incompetens, efficitur competens, & quis ſortitur forum iudicis non ſui, de quibus caſibus ſpecialibus tractat plene Specu. in tit. de comp. iud. adi. §. 1. vbi cumulat quinquaginta duos caſus, & plenius per Mar. Soc. in rub. de ſpol. comp. quos breuitatis cauſa hic non repeto, ſed ad dicta per eos me remitto, quia potius eſſet eorum dicta tranſcribere, quam aliquid noui dicere.

2 † Vnum tamen ſcias, quod eſt notandum in practica, quod licet iudex incompetens reſpectu cauſæ principalis fuerit, tamen poteſt ſe intromittere quo ad acceſſoria, unde ſi quis impetrat aliquem delegatum per falſum reſcriptum, licet ille ſit iudex incompetens, quia reſcriptum falſum non potuit ſibi dare iuriſdictionem, tamen poteſt illum impetrantem condemnare in expenſis, & etiam ipſum carcerare.

3 † Et idem in eo, qui temere adit iudicem incompetentem, quia poteſt ab eo cõdemnari in expenſis, & intereſſe, ita tenet Fel. in c. 1 col. 4. de iud. & Abb. in c. dilectio. el. 3. col. 1. de præb. & Io. de Anan. in c. ſuper eo, col. 2. de crim. fall. vbi etiam tangit illam quæſt.

4 † An familia iudicis ſecularis poſſit capere a clericum repertum de nocte in proſtibulo, vel in ullo crimine, & deducere eum ad epiſcopum? & tenet quod ſic.

5 † Idem dicimus in clerico uocante laicum ius coram iudice laico, quia ſi ſuccumbit, condemnatur in expenſis per iudicem laicum, ita tenet Fel. in c. at ſi clerici, col. 6. in fin. & ibi etiam Io. de Imo. de iud. & alias dixi ſupra. Rob. Mar. V. I. D.

ADDITIO.

a Clericum. Foller. in pract. crim. laicor. in 2. par. in ver. Item quod fuit captus in flagranti crimine, nu. 6. Duen. lib. 1. regu. utr. iur. reg. 99. limit. 2.

Ludouicus Alſerius.

Iudiciorum IX. diſtinctio.

1 *Iudicium aliud ordinarium & aliud ſummarium.*

2 *Cauſæ ſummariæ quot modis dici poſſunt.*

3 *Princeps ſolus & non inferior cauſam ſummariam committere poteſt.*

4 *Supplicans cauſam ſummarie committi, & princeps dicat audiat talis & iuſtitiam faciat; an ſummarie impetraſſe uideatur.*

5 *Princeps non cenſetur cauſam ſummarie cõmittere niſi expreſſe dicat.*

6 *Clauſula fiat ut petitur, in reſcripto poſita, quid importet.*

7 *Abſolutio ſimpliciter conceſſa a pluribus excommunicationibus, ad omne refertur.*

8 *Clauſula ſummarie ſimpliciter, & de plano ſine ſtrepitu, & figura iudicij, quid importet.*

9 *Citatio eſt iuris naturalis.*

10 *Probationes ſunt de iure diuino.*

11 *Verba ſine figura iudicij, quid importent, & ponitur intellectus iurium municipalium regni & nu. 12.*

13 *Libellus non requiritur ubi proceditur ſine figura iudicij, ſed requiritur talis qualis petitio quæ eſt de iure naturali & omitti non poteſt & nu. 13.*

13 *Libellus generalis et incertus, an admittatur ubi*

ubi ſine figura iudicij proceditur.
14 *Libellus ineptus procedit, ubi proceditur ſine figura iudicij.*
15 *Copia primæ petitionis, datur reo ſumptibus actoris in regno.*
16 *Libellus procedit in regno. ēt ſi petatur ſolum cogi, & compelli. Idē ſi agatur ex una cauſa, & probetur de alia nu. 17.*
18 *Libellus in regno non requiritur in ciuilibus imo cauſa poteſt incipere ab articulis.*
19 *Feriæ inductæ ad honorem hominum, & feriæ meſſium, & uindemiarum, non ſeruantur in regno.*
20 *Litis conteſtō non requiritur in cauſis ciuilibus in regno ſed actus ille, qui immediate ſequitur, habet uim litis conteſtationis.*
21 *Dilationes ſunt breuiandæ, inquantum fieri poſſunt in cauſis ſummarijs.*
22 *Publicatio non requiritur in cauſis ſummarijs. & an in cauſis ordinarijs dicatur de ſubſtantia cauſæ, uel de iuſtitia.*
23 *Cōcluſio non requiritur in cauſis ſummarijs.*
24 *Concluſio in ordinarijs an ſit de ſubſtantia proceſſus.*
25 *Sententia, qua iudex condemnauit dñm, & non procuratorē litigantē pro dño, ualet.*
26 *Iudex non habet neceſſe pronunciare ſuper incidenti in cauſis ſummarijs. ſed poteſt illud decidere una cum principali.*
27 *Sententia lata in cauſis ſummarijs pro abſente non citatio ualet.*
28 *Iudex an, & quando poſſit interrogare principalē, uel teſtes, ēt ad inſtantiam partis, poſt concluſum in cauſa, in ordinarijs. Et quid in ſummarijs nu. 30 & 31.*
29 *Iurām ſuppletorium deferri non dēt poſt concluſum in cā ad inſtantiam partis, niſi ante petitum fuerit, ſed ſic ex iudicis officio.*
32 *Clauſula ſola facti ueritate inſpectæ, quid importet.*
33 *Sententia pōt ferri non conformis libello, ubi proceditur ſola facti ueritate inſpecta.*
34 *Teſtes aſſignātes cām non concludentē fidem faciunt in ſummarijs cauſis. Idē eſt teſtib. infantibus & alias a iure reprobatis.*
35 *Iudex ferre pōt ſententiam diffinitiuā ſtādo, ubi ſola ueritate inſpecta proceditur.*
36 *Sntīa diffinitiua fertur contra cōtumacem ēt lite non conteſtata in cauſis ſummarijs.*
37 *Sentētia ferri debet in ſcriptis, etiam in ſummarijs.*
38 *Legitimatio perſonarum ſemper requiritur in cauſis etiam ſummarij.*
39 *Clauſula, ſola facti ueritate inſpecta intelligitur de tali ueritate, cui ius patrocinatur.*
40 *Cauſa principalis, quando eſt ſummaria omnes eius articuli ſunt ſummarij.*
41 *Cauſa ſummaria, ab ordinaria quomodo cogneſcatur.*
42 *Cauſa ſummaria, eſt omnis cauſa eccleſiaſtica ubi agitur de electione, prebenda ſeu beneficio eccleſiaſtico. Quod quādo procedat, uide ibidem.*
43 *Cauſa poſſeſſorijs dicitur ſummaria, & an in ea requirantur plenæ probationes & alia ſolennitates.*
44 *Appellari an, & quando poſſit a ſententia lata in poſſeſſorio.*
[illegible] *Appellatio ab interlocutoria lata in poſſeſſorio, de iure ciuili poteſt fieri, ſed a diffinitiua non appellatur & quæ ſit ratio.*
46 *Cauſa ſummaria, an, & quādo requirat plenas, & quando ſemiplenas probationes.*
47 *Agens interdicto retinenda. tenetur ad petitionem rei declarare modum turbationis.*
48 *Cauſa, quæ in curia mercatorum uentilatur dicitur ſummaria.*
49 *Confeſſio extraiudicialis parte abſente facta facit plenam probationem in curia mercatorum, de æquitate canonica.*
50 *Nundinæ, & mercata an differant.*
51 *Nundina unde dicantur & nu. 53.*
52 *Nundina, & mercata idem ſunt aliquando, & nu. 54.*
55 *Nundinę ſunt hominibus neceſſariæ.*
56 *Mercatura an ſit ars ſordida.*
57 *Mercator quis dicatur. & n. 59. 60 61.*
58 *Mercator, quando quis dicatur ex unico actu mercandi, & nu. 63*
62 *Scolares q̄do gaudeant priuilegio ſcolarium.*
63 *Mercator an dicatur, qui per factores exercet mercaturam.*
64 *Locatores equorum utrum mercatores ſint.*
65 *Locans poſſeſſiones ſuas, & conducens alienans dicitur mercator, & nu. 70.*
66 *Agricola an dicatur mercator, & nu 67.*
67 *Negociator an is dicatur, qui fructus prouenites ex fundis uendit.*
68 *Mercator an dicatur, qui de præſenti mercātiā nō exercet licet de pręterito exercuerit.*
69 *Negociator qui proprie dicatur.*
70 *Collegiū mercatorū an poſſit ſtatuta facere.*
71 *Statuta mercatorū, an in quolibet foro ſeruentur. nu. 72.*

ſi hoc non articularet, ſuccumberet, quia
præfertur his, qui probat de tit. ſecundum
Doc. in locis præallegat.
20 ADDITIO. †Legato Bal. in conſ. 416.
in 3. lib. ubi ponit quot modis dicatur tur
bare, & an procedat querela cõtra eos, qui
I dicunt ſe actum feciſſe ad l mandatũ domi
ni, & an qui olim poſſidebat præſumatur
hodie poſſidere, & quid ſi aliquis dixerit eo
ſono ſuo, quod non relaxe poſſeſſionem
Titio, alias proteſtatur de ſuo intereſſe, an
ex hoc uideatur turbare dominium in ſua
poſſeſſione, & poſſit accuſari? vide Bald. in
conſ. 447. in 3. li. & de principali quæſtio-
ne domini auctoris uide eundem Bald. in
21 conſi. 448. in 1. parte. † Et an agens interdi-
cto retinendæ poſſeſſionis teneatur expri-
mere locum, tempus, & alias circunſtãtias,
per eundẽ Bal. in cõſ. 489. in 3. parte, nu. 2.
& uide de princ paliqõne domini auctoris
per eundem Bal. in cõſi. 488. ſupra allega-
to, uide Bal. in conſ. 468. 1. parte.
22 † Et an teneantur operarii pœna turbatę
poſſeſſionis? per eundem in conſil. 463. 3.
parte, & de principali quæſtione uide Bele.
in conſ. 192. 2. li. & cõſ. 373. in 2. lib. & de
principali qõne auctoris uide Soc. in cõſil.
166. col. 6. uer. 2. eandem. concl. 1. lib.
23 †Et an poſſeſſio de præſenti arguat poſſeſ
ſionẽ de præterito per eundẽ in cõſ. 89. co.
24 fi. 1. lib. †Et an poſſeſſio antiqua præſuma
tur cõtinuata? per Boer. deciſ. 239. nu. 7. in
2. parte, ſed de principali quæſtione domi-
ni auctoris hic pleniſſime, uideas oĩno per
Boer. in dec. ſup. allegata, ubi refert uarias
opiniones in hac quæſtio, & uide Afl. in de
ciſ. 239. & 277. & 323. & tũc iunior poſſeſ
ſio præſumitur clãdeſtina, probata antiqo
ri poſſeſſione, quando uitium clãdeſtinita
tis fuit allegatum, ut per Affl. in dec 330.
& quid dẽat probare agẽs remedio uti poſ
ſidetis per eundẽ in deciſ. 393. quid ſit fien-
dum quãdo uterque prætẽdit ſe poſſidere,
& nullus eorum vult ſuſtinere actoris par
tes? vide Capici, in dec. 13. in cauſa Illuſtriſ.
25 Marchion Petr. Foll. †Quod tamẽ limita,
niſi is, qui probat de antiquiori poſſeſſio-
ne, cecidiſſet ab ea facto ſuo, puta per pro-
priam alienationem, quia tunc nõ prodeſt
ei antiquior poſſeſſio, ita tenet Phi. Dec. in
conſ. 56. col. fi. & ex hoc ſume bonam pra
cticam articulandi contra eum, quem ſuſpi
catis probaturam de antiquiori poſſeſſio-
25 ne. † An autem in miſto poſſeſſorio reti
m nendæ admittatur articulus de proprieta-
te? Dic, quod ſic quia non dicitur impertinẽs,
imo pertinens ad cauſam, ex quo facit ob-
tinere eũ, qui probat de titulo, ſtantib. pro
bationib. ęqualibus, unde non poteſt repel
li ita determinat Phil. Dec. in con. 161. col.
3. in prin.
27 †Cõpetit ẽt, hoc interdictum retinendæ pro
iuribus incorporalibus, puta pro ſeruituti
bus. & annuis præſtationib. in quibus agi-
tur de quaſi poſſeſſione, ſecundũ Bar. in l.
1. in princ. ff. uti poſſidetis, & Bart. in l. fi. ff.
quor. bo. & Spe. in tit. de cauſa poſſ. & pro
prie. §. 1. verſ. cæterum, & uer. ſi quæritur. &
per Doc. in c. querelam de elect. & Bald. in
cõſ. 415. ĩ 3. uol & Ph Dec ĩ cõſ. 156. col. 1.
ADDITIO. Hanc quæſtionem tetigit
Io. Fab. in §. præiudiciales. inſti. de action.
9. colum. & uidetur concludere, quod ubi præ
ſtatio annua præſtatur ratione certæ rei, da
tur poſſeſſorium, ſed quando datur ſimpli
citer, tunc nõ poteſt agi poſſeſſorio, ſed in
hoc ſecundum eum Legiſtæ, & Canoniſtæ
contrariãtur, quia Canoniſtæ tenet, quod
poſſeſſorio, at Legiſtę contra, ſed ſecundũ
eum præualet opi. Canoniſt. in curiis, & ſe
quitur Caſſa. in conſ. Burg. in ti. des cenſes
rubr. 11. §. 2. fol. 351. numer. 27. & habetur
plene per dec. Capp. Tholoſ. 59 & Ludoc.
Rom. in conſ. 311. uide tamen Tiraquel. in
tract. de utroque retract. in uerbo rectes, §.
1. glo. 6. num. 11. & 12 & in §. 31. in gloſ. 1.
& unica, nu. 79. & per Af in deciſ. 3 5. ubi
refert non omnes Dominus fuiſſe deciſum
nemine diſcrepante, quod licet pro annua
præſtatione perſonali non ſit dare poſſeſſo
rium, tamen eſt dare quædam ſtatum ad
quem poteſt peti, ut fiat reſtitutio, & ita lo
quitur d. c. quærelã, & uide per Guid. P. pi.
in deci. 551. in materia, colu. & Steph. Bert.
in conſi. 243. quidquid, in prin. lib. 1 & per
eundem in Affl. in conſt. circa uiolentiam.
col. ult. Petr. Foll V. I. D.
28 †Tertium principale poſſeſſorium eſt, quod
n appellatur recuperandæ poſſeſſionis, in
quo duo requirũtur copulatiue, ad hoc ut
competat. Vnum uidelicet qđ actor quan-
doque poſſederit, & nunc a poſſeſſione ceci
derit. Scd̃m, qđ poſſeſſio ſit penes aduerſa-
rium, uel qđ dolo deſierit poſſidere. Idẽ ſi

non

nō dolo, quādo ſumus interdicto unde ui, ſecundū Abb. in c. ſæpe col. 3. de reſt. ſpol. Primū probatur in c. conſultationib. & ibi Abb. in 2. no. ff. de off. deleg. & idē Abb. in c. cum ad ſedem, col. 7. de reſt. ſpol & in §. olim, el 3. in 5. & 6. no. eo. ti. φ tamen intellige, ſ. ut poſſideat tempore ſpolii, l. 1. §. interdictum autem hoc. & §. hoc interdictū. ff. de ui, & ui arm. alias nō ſufficit probare olim poſſediſſe, niſi præciſè tempore ſpolii probetur, ut tenet Spec. in tit. de poſitio §. 7. uerſi. 2. conſiderandum. Secundū probatur in l. cum a te. ff. de ui, & ui arm. & ꝑ ea quæ no. Bal. in l. ſi de proprietate. col. 3. circa fin. C. ſi a non compet. iud. Hoc tñ nunc ſuccinctè attingo in genere, quia melius declarabo infra, in ſingulis remediis poſſeſſionum ea, quæ ſunt ſpecialiter requiſita in eis. Sciendum eſt igitur, φ in hoc poſſeſſorio recuperandæ plura fuerunt remedia a iure introducta. de quibus ſingulis deſpiciamus, quia hic congruentius cadunt.

29 † Primum igitur remedium fuit interdictum unde ui, de quo loquitur totus tit. ff. de ui, & ui arm. & C. unde ui. quo remedio prouidi prætor uiolenter ſpoliatis, ut recuperent poſſeſſionem ſuam, in quo interdicto ad hoc, ut competat, plura requirūtur. Primo. n. requiritur, quod res, pro qua agitur, ſit immobilis, l. 1. §. & gñaliter. & §. illud, ff. de ui, & ui ar. nam pro re mobili nō competit aliqđ interdictū poſſeſſoriū recuperandæ, ſed datur actio in bonorum rapt. dantur ēt alia remedia poſſeſſoria, q̃ non ſunt interdicta, de quib. habetur per Bart. Ale. & Doc. in l. rem, quæ nobis, ff. de acq. poſ. de qb. infra dicetur. Quod tamen intellige principaliter, ſed acceſſoriè datur hoc interdictum ad mobilia, quæ erant in illo loco, unde qs expulſus eſt l. 1. in princ. & §. ſi fundus. ff. de ui. & ui ar. & not. Alex. in l. uendicatio, ff. de rei uend. & habetur in l. ſi qñ. C. unde ui. † Cōpetit etiam hoc interdictū pro iuribus incorporalibus, & annuis præſtationibus ſecundū Bal. in conſil. 425. in 3. uol. Secūdo requiritur quod ſit illata uiolentia perſonę pro re, & ſic, quod quis ſit uiolenter expulſus de poſſeſſione. l. 2. §. 1. & 2. ff. de ui, & ui ar. & Ale. in conſ. 94. col. 5. in 5 uol. & l. 1. §. qđ tit. ui. ff. qđ ui aut clam, & hoc patet, quia interdictum hoc accipit denominationem a uiolentia, quia dicitur, unde ui, quis expulſus eſt, reſtituā, & c. unde ubi non interuenit uiolentia non cōpetit, ſed nunquā dicitur cōmitti uiolentia, niſi contra perſonam, unde eſt neceſſe, φ perſona ſit præſens, alias non diceretur cōmitti uiolentia, ita declarat Pau. de Caſt. in conſi. 205. col. 1. in fi. 2. uol.

ADDITIO. Ad materiam iſtam addo uidendum Affl. in dec. 85. & Aymo. Gra. in conſi. 140. nu. 1. li. 1. Per. Fol. V. I. D.

31 † Sed quid ſi aliquis non fuit ui expulſus, ſed ſuſpicatur poſſe repelli, quo caſu perdit poſſeſſionem ciuilem, l. clam. poſſidere. §. q ad nundinas. ff. de acquir. poſſ. Dic, qđ non competit ſibi hoc interdictū, unde ui. ſ. directum, ſed utile ſic ſecundum gl. & Bart. in l. 1. §. ſiue aūt. ff. de ui, & ui ar. & Ale. in add. ad Bar. in l. 1. §. interdictum. ff. uti poſ.
32 in add. quæ incipit, & ſic. † Tertio requiritur, quod intentetur intra annum utilem nam elapſo anno non competit niſi ad id, quod peruenit ad deiectorem, l. ui pulſos, & ibi per Doc. C. unde ui, & l. 1. in prin. & §. annus, & ibi glo. ff. de ui, & ui ar. quod intellige agendo, ſed excipiendo eſt perpetuū ſecundum glo. in d. l. ui pulſos, per tex. in l. plures, §. fi. de doli except.

33 † Quarto requiritur, quod deiectus poſſideat tpe ſpolii, ut d. l. 1. §. interdictum autem hoc, ff. de ui, & ui ar. & habetur in c. cōſultationibus, de offic. deleg. & ſupra dixi.

34 † Quinto requiritur, quod in libello, ī quo intētatur hoc interdictū, exprimatur locus & tempus ſpolii, ſecundū Bar. in d. l. 1. §. ſiue aūt, ff. de ui, & ui ar. & Ale. in conſi. 95. col. 5. in 5. uol. & in conſ. 6. col. 1. in 3. uol.

ADDITIO. De ueritate legito Affl.
35 in deciſ. 250. † Et quid ſi actor dixerit ſe turbatum in ſua poſſeſſione & non exprimit modū turbationis, an parte opponente, quod declarat modus turbationis, an debeat declarari? dicas quod ſic, de quo per Aff. in conſt. dilationes, & per Bar. in l. 1. §. hoc interdictum. ff. uti poſ. Pe. Fol. V. I. D.

36 † Sexto requiritur, ut detur contra eum, q uere ſpoliauit, unde ſi tu ſpoliaſti, & poſſeſſio eſt penes alium, non competit hoc interdictum contra illud tertium, qui non ſpoliauit. l. cum a te, ff. de ui. & ui arm. & tenet Alexan. in conſi. 94. colum. 6. in 5. uol. licet illa lex, cum a te. ſit correcta, ſcilicet in regno per conſtitutionem. Circa uiolen

tiarum.

tiarum, de cuius intellectu dicitur infra. Ex hoc ſequitur, quod contra ſingularem ſucceſſorem ſpoliatoris, non datur hoc interdictum ſecundum Innoc. in cap. cum ad ſedem de reſt. ſpol. ubi eſt tex. de hoc, & Bal. in l. 1. circa fi. C. de reuoc. his, quæ in fraud. cred & Lanfr. in repet. rub. de cauſa poſ. & proprie col. 2. in 1. concluſione. Sed contra ſucceſſorem uniuerſalem bene competit, quantus ad eum peruenit, l. 1. §. fin. ff. de ui, & uiam. habetur plene per Abb. & Dom. in cap. quia, columna 5. de iud. hæredi aũt indiſtinctè competit, l. 1, §. hoc interdictum, lo ult. ff. de ui & ui arm. & not. Abb. in cap. ſi

37 gnificauerunt, in 3. not. de teſt. † Septimo requiritur, qꝫ agens hoc interdicto, nõ poſſideat, ut d. l. 1. §. non alii autem, ff. de ui. &

38 vi arm. † Octauo, & vltimo requiritur, qđ tempore ſpolii vere poſſideat, vnde nõ ſufficit, ſi detineat tantum, quia non competit ſibi hoc interdictũ, ſed habet alia remedia poſſeſſoria. Hinc dicimus, quod miſſus in poſſeſſionem ex primo decreto, ſi deijciatur, non habet hoc interdictum, ex quo non poſſidet, ſed detinet tantum cauſa cuſtodiæ, ita tenet Specu in titu. de 1. & 2. decreto. §. iam de effectu. verſi. ſed quid ſi miſſus, & idem Spec. in titul. de eo, qui mit. in

39 poſ. uerſi porro. † Secundum principale remedium in poſſeſſorio recuperandæ eſt cõditio triticaria, quæ datur ad poſſeſſorem, quando quis eſt deiectus per uim de poſſeſſione ſua, l. 1. ff. de condit. tritic. & ſic requiritur qꝫ cum vitio res uadat ad ſpoliantem ſecundum Alex. in l. rem, quæ nobis, col. 3. in fin. ff. de acq. poſſ. Item requiritur, quod vero poſſideat, nec ſufficit ſi detinet, ſecundum Bar. in l. & ideo. §. Neratius, ff. de condi. fur. dummodo nullum ius habeat in re, vt creditor, quia tunc daretur conditio incerti ſecundum eum. Et datur hæc cõditio etiã domino, qui poſſeſſione priuatus eſt, ſecundum gl. in d. l. 2. ff. de conditio. tritic. non autem datur contra titulo poſſidentẽ, etiam ſi actor titulum habeat, quia in pari cauſa melior eſt conditio poſſidentis, ita per hanc rationem dixit Alex. in d. l. rem, quæ nobis, col. 3. in fin. & ſic uidetur, quod hæc conditio triticaria, concurrat cum interdicto, unde vi & prædicta etiam tangit Bar. in d. l. fi. §. ſed cum in ſecunda. C. de fur.

40 † Tertium remediũ eſt, conditio incerti, quæ competit ad recuperandam poſſeſſionem ei, qui non eſt dominus, ſed habet ius in re, ut quia eſt creditor, & habet rem obligatam, quam poſſidebat, & fuit ſpoliatus, nam ad eam recuperandã habet conditionem incerti. Caſus eſt in l. & ideo. §. Neratius, & Bart. ff. de cond. fur. & idem Bar. in l. fin. §. ſed cum in ſecunda. Co. de fur. & in d. l. rem, quæ nobis, & ibi etiam Alexan. in

41 2. colu. † Quartum remedium eſt conditio indebiti, quæ datur ubicunque quis indebite ſoluit rem alienam, cuius ipſe erat poſſeſſor, & quia tunc non poteſt condicere proprietatem, quam non tranſtulit, condicet poſſeſſionem, caſus eſt in l. indebiti. §. ſed ſi numi. ff. de cond. indeb. cõpetit etiam hoc remedium, quando minor, uel eccleſia cõtraxit alienãdo ſine ſolennitatibus, nam transfertur poſſeſſio ex contractu inutili, l. 2. §. ſi uir ff. de acquir. poſſ. & ibi per Bart. Alexand. & Doc. vnde poterit illa poſſeſſio condici per conditionẽ indebiti, ſecũdum

42 Bar. in d. §. ſed ſi numi. † Quintũ remediũ eſt, actio in factum, quæ datur detentatori, qui non poſſidet, ſed detinet, unde ad recuperandam ſuam detentationem, habet actionem in factum quando fuit detentatione priuatus, ſecundum Bartol. in dicta l. final. §. ſed cum in ſecunda C. de fur. & in d. §. Neratius. & in d. l. rem, quæ nobis. & de hoc remedio loquitur Lanfr. in repe. rubricæ, de cau. poſ. & propriet. colu. 3. in princ.

43 in 5. conclu. † Sextum remediũ eſt, officiũ iudicis, quod ſimiliter datur ei, qui nõ poſſidet, ſed detinet, ut eſt commodatarius, & depoſitarius, l. officium. ff. de rei uend. qui. ſi cadunt ab eorum detentatione, quia nullum remedium habent, eſt ſibi indultum, in ſubſidium, ut poſſint implorare officiũ iudicis ad recuperandam eorum detentationem, maxime, contra uitioſos poſſeſſores. Caſus eſt in l. non tantum, & ibi Bar. ff. de pet. hær. & gloſ. fi. & ibi Bar. in l. A. glit. Reg. ff de dona. & in d. §. Nerat. & Bart. &

44 Alexand. in d. l. rem, quæ nobis. † Septimũ remedium eſt ex æquitate, l. ſi me. & Titio. ff. ſi cer. pet. quod competit, quãdo res mea peruenit, ad te, titulo lucratiuo, & æquum eſt eam mihi reddi, & quod ſolum habeat locum in titulo lucratiuo, tenet ibi Barto. quem ſequitur Ale. in dicta l. rem, quæ nobis, columna. 8. Item loquitur, quando quis

ſine

ſine iuſta cauſa cecidit à poſſeſſione, vt ꝓ-
bat, ubi tex. Item datur habenti bonam fi
dem, ſecundũ Bar. in l. ſi. coloni. C. de agri.
45 & ceſſit. li. 11. † Octauum remediũ eſt, con-
ditio ex d. l. ſi coloni. quod ad hoc, vt com
petat, tria requiruntur. Duo. ſ. ex parte acto
ris, & unũ ex parte rei ex parte actoris req
ritur, ꝙ ſit bona fide poſſeſſor vt dicit tex.
ĩ d. l. ſi coloni. in verſ. bona fide Secũdo re-
quiritur, ꝙ ſine iuſta cã ceciderit à poſſeſ-
ſione, vt probatur ibidẽ, dũ loquitur de a-
miſſione poſſeſſionis per fugã. Tertio. req
ritur ex parte rei, ꝙ res peruenerit ad eũ cũ
uitio. vt d. l. ſi coloni. ibi, fuge uitio &c. &
ibi iſta colligit Bar. idẽ tenet Bar. in d. l. rẽ,
quæ nobis. ff. de acquir poſſ. & ibi ẽt Alex.
in 2. col. & Ale. in conſ. 94. col. 6. in 5. uol.
& Lanfran. in rubrica de cauſa poſſ. & pro
pric. col. 3. in tertia concluſione, & loqtur.
proprie ille text. de re affectu uitio reali. ſ.
46 de fuga, quæ æquiparatͬ furto. † Nã ſeruus
fugiens, facit furtum ſui ipſius, l. 1. C. de
ſeru. fug. & no. Ale. in d. l. rem, quæ nobis,
col. 1. & glo. in l. in ciuilem. C. de fur. & vi-
de Abb. in c. ſæpe col. 3. de reſt. ſpol. qui vi-
detur uelle reſtringere illum text. ſolum
quando agitur ad rem animatam, idem ſẽ
tit. Pet. Phi. Corn. conſ. 56. col. pe in princ.
in 2. uolu. tamen magis communis opinio
eſt in contrarium. ſ. quod remedium d. l. ſi
coloni. extendatur generaliter ad omnes
res, etiam inanimatas, vt colligitur, ex dicti
Innoc. & Ioan. de Imol. in d. c. ſæpe, & Ale-
xan. in conſ. 90. in princi. in 5. uolum. vbi
agebatur de ſpolio cuiuſdam terræ, & nihi
lominus dici. Alex. competere remedium
d. leg. ſi coloni. ergo extenditur etiam ad
bona ſtabilia, quæ ſunt inanimata. Et om-
nia iſta remedia prædicta, præter interdi-
ctum, vnde vi competunt, etiam pro re mo
bili ſecundum Bart. in d. l. ſi. §. ſed cum in
. C. de furt. & in d. l. rem, quæ nobis, & ibi
etiam Ale. in 2. col. & Bart. in l. indebiti. §.
ſed ſi nu. in 1. opin. ff. de condit. indeb. Dif
fert autem hoc remedium l. ſi coloni. ab in
terdicto, unde ui. quia illud datur malæ fi-
dei poſſeſſori, etiã prædoni. deiecto, iſtud
uero non datur niſi bonæ fidei poſſeſſori,
ut not. Luc. de Pen. in d. l. ſi coloni. colu. 6.
47 in fi. uerſi. 2. quæritur, &c. † Nonum reme
dium eſt, conditio ex l. auctoritatem. C. vn-
de ui, quæ competit, quãdo aliquis ſpolia-
uit aliquem ſua poſſeſſione per vim, & de-
inde impetrat reſcriptũ à principe pro iu-
ſtificãda ſibi dicta poſſeſſione uiolẽta, nã
non obſtante reſcripto impetrato, tenetur
ante omnia reſtituere poſſeſſionem condi-
tione ex illa, l. ſecundum *Bar.* ibi, qui exem
48 plificat etiam in occupante. † Decimo re-
medium eſt conditio, in l. meminerint C.
unde ui, quæ competit, quando aliquis au-
ctoritate reſcripti impetrati, uel ſententiæ
latæ inuadit poſſeſſionem alicuĩ propria
auctoritate, nam cadit à iure ſuo, ſi quid
habet, & tenetur reſtituere poſſeſſionẽ cõ-
ditione ex illa l. & ſi fuerit tutor, uel cura-
tor deportatur perpetua, & bona eius pu-
blicantur, et poſſeſſio nihilominus reſtitui
tur, ut ibi habetur. Et differt à præcedẽtis,
quia ibi prius ſpoliauit, & poſtea impetra-
49 uit reſcriptum, hic ſecus † Vndecimum re
medium eſt, conditio. ex l. ſi quis condu-
ctionis. C. loca quæ competit locatori pe-
tenti ſibi reſtitui rem conductam finita lo
catione, nam ſi conductor uult ſibi referre
quæſtionem dominij, debet ante omnia ſi-
bi reſtituere poſſeſſionem, per conditionẽ
ex illa l. & dein de ſuper proprietate litiga-
re, & datur conditio ex illa, l. directa in con
P tractu locationis tantum, ſed ꝑ utilis datur
pro omnibus contractibus, in quibus quis
alieno nomine detinet, ſecundum Bar. in l.
commodate, ff. commo. & Alexand. plene
in l. ſi. alienam, colum. 5. ff. ſolu. matrim de
cuius intellectu, loquitur Alexan. in l. ſi. ali
qua, circa fin. colum. ff. de acquirend. poſſ.
ubi ponit, quod non datur remediũ illius.
l. quando locutio fuit nulla, uel quãdo no-
toriæ poteſt excipi de *Dominio* † Duode-
50 cimum remedium eſt l. inuaſor. C. unde ui
quod remedium eſt nouum ſecũdum *Bar.*
ibi, & competit. quando quis ſine dolo oc-
cupat poſſeſſionem uacantem rei alienæ,
nam poteſt dominus agere conditione ex
illa lege, & tenetur ei occupator reſtituere
poſſeſſionem, & in hoc conſiſtit ſpecialit a
illius, l. quia per eam datur remedium poſ-
ſeſſorium ei, qui non poſſidebat tempore
inuaſionis. quia poſſeſſio erat uacans, & id
eo dixi ſine dolo, quia ſi doloſe occupaſſet
tunc competeret remedium l. ſi. C. unde ui,
dicit Bar. in d. l. inuaſor. in fi.
51 † Tertiũdecimum remediũ eſt cõditio ex
l. ſi quis in tantam, C. unde ui, quæ compe-
tit,

q tit,quando aliquis propria ꝗ auctoritate ingreditur uioléter poſſeſſionem pones aliũ conſtitutum, nam ſi quidem ipſe inuaſor erat dominus,cadit a iure ſuo, & poſſeſſio neni reſtituit ſi uero non erat dominus reſtituit poſſeſſionẽ cum æſtimatione ipſius rei, conditione ex illa l. cum qua concordat l.extat.ff.quod met.cauſa. Hodie tamẽ in regno illa l.ſi quis in tantam, eſt correcta per conſt.uiolentias in eo, quod punit inuaſorem ad amiſſionem iuris ſui, & ad æſtimationem rei,nam per illam conſt.punitur ſolum ad medietatem æſtimationis, & non ultra.

52 † Quartũdecimũ remedium eſt,cõditio ex l.conductorem.C.loc.& l. non ab re.C. unde ui. ubi habetur quod poſſidẽs rẽ alieno nomine,ut conductor, uel præcarius, ſi fuerit conuentus ad rei reſtitutionẽ, & uoluerit litẽ inferre,& non reſtituere ante ſententiam condonatur uigore dictarum legũ ad rei reſtitutionẽ, & ad æſtimationem ipſius, ut ibi habetur & iſtud nouũ continet plus,quã habetur in l.ſi quis conductionis. C.locati,hoc remedium. ſ. quia ultra rem, facit conſequi æſtimationem.

53 † Quintumdecimum remedium eſt conditio ex l.cũ a te,ff.de ui,& ui ar vbi tu ſpolias me per uim, & alius ſimiliter per uim ſpoliat nõ ago contra illũ,qui ſpoliauit te, ſed ago cõtra te,qui ſpoliaſti me, (licet nõ poſſideas)interdicto unde ui. Verum in regno illa l.eſt correcta per cõſt. Circa uolẽtiarum,per ꝗ datur electio ſpoliatio,uel agendi ad intereſſe contra ſpoliatorem non poſſidentem uel eius hæredem, uel contra poſſeſſorem ad rei reſtitutionem.

54 † Decimumſextum remedium eſt cõditio ex l.ſi.C.unde ui,quæ datur contra eũ, qui doloſe occupauit poſſeſſionem rei alienæ uacantem, nã per talem occupationem res efficitur quaſi uiolenta,& ſic uitioſa,ſecundum Bar.ibi, & datur hoc remedium infra 30 annos tantum,ut ibidem in fine,& datur tam pro remobili,quã immobili ſecundum Bar.& ibi.& Ale.in l.rem,quæ nobis, col. 2.ff.de acquir.poſſeſſ. unde tenetur cõdictione ex illa l.ad reſti.& differt a l. inuaſor.eod.tit. quia illa loquitur in occupante ſine dolo.ut dixi ſupra,in duodecimum remedio poſſeſſorio.

55 † Decimumſeptimum remedium eſt cõditio ex c.ſæpe de reſtit.ſpol. quod fuit ualde neceſſarium competit.n. contra quãlibet tertium poſſeſſorem,qui non ſpoliauit,ſed ſcienter habuit rem a ſpoliãte,ſciens rem eſſe odio ſam,nam tenetur ad reſtitutionẽ cõditione ex illa decretali, & requiritur omnino ſcientia,ut dixi alias nõ competeret, ut no. Lanfr.in rep.rub.de cauſa poſſeſ. & propr col.2.in 2.concluſione,& Abb.in d. c.ſæpe.col.4.ver nunc quæro,&c. Et per illud capitulum eſt prouiſum ad id, quod ante deficiebat per d.l.cum a te, ff.de ui,& ui arma.

56 † Decimumoctauũ remedium eſt ex diſpoſitione c.frequens,de reſt. ſpol.li. 6. per qđ eſt inducta pulchra & notabilis prouiſio. Nam ſi aliquis uiolente ſpoliauit me poſſeſſione alicuius rei,& poſtea conuenit me in iudicio ſuper alia re, vel actione, vel me criminaliter accuſat de aliqua iniuria, poſſum ego opponere ei exceptionẽ ſpoliationis illius rei,& petere, quod non audiatur in actione,uel accuſatione ſua,niſi prius reſtituat mihi illam poſſeſſionẽ, & ſic uigore illius c. frequens denegatur ſibi audiẽtia niſi prius reſtituat. Verum prius datur terminus quindecim dierum ſpoliatio conuẽto ad probãdum ſpolium,& interim ſuperſedetur in cauſa mota per actorem,quo ꝓbato debet fieri reſtitutio, alias non proceditur in ſua actione,uel accuſatione. Super hoc tamen adhibetur iſta diſtinctio,quia ſi quidem actor agit ciuiliter,poteſt ſibi opponi exceptio illius ſpoliationis, ita demũ ſi ipſe actor fuit,qui ſpoliauit,& ſic qui ſpoliauit,& ſic qui poteſt cõueniri interdicto unde ui, ſecus ſi ipſe non ſpoliauit, ſed eſt tertius poſſeſſor, quia non opponitur ſibi dicta exceptio. Si uero agit criminaliter,& tunc etiam ſi non ſpoliauit, ſed eſt tertius poſſeſſor opponitur ſibi dicta exceptio,dũ modo ſpolium ſit tunc de omnibus bonis ipſius conuenti,vel ſaltem de maiori parte bonorum. Ita hæc omnia tradũtur in tex. d.c.frequens,& ibi Gem.in 3.col. & in c.ſi. de ord.cog.& Abb.in ca.literis.col.fina.de reſt. ſpol.& in c.cum dilectus, & ibi Abb. in 3.col.de ord.cog.

57 † Et de intellectu illius capi. frequens, traditur plene in dec.ſio. 19.conſi Neapol. & per Iaſ.& Doc. in l. ſi te bonis. C. de iure de lib.& per Soc.in conſi. 12.colu.4. in l. uol.

& fuit

& fuit dictũ plenæ ſupra, in 6. diſt. prin. in 4. quæſ. † Decimumnonum remedium eſt,
58 r condictio ex c. r reintegranda. 3. q. 1. qđ eſt pleniſſimum remedium, & magis generale & utilius inter omnia remedia poſſeſſoria & concurrit cum omnib. aliis remediis, ſecundum Lanfr. in rub. de cauſa poſſeſſ. & propr. column. 3. in 3. concluſio. ubi etiam dat cautelam pro libellante in poſſeſſorio recuperandæ, ut in fine libelli deducat conditionem ex d. c. reintegrãda. Et ꝙ concurrat cũ aliis remediis poſſeſſoriis tenet. Alexan. in conſ. 94. col. fi. in 5. uo. & Abb. in c. cum ad ſedem, col. 10. in prin. de reſt. ſpol. Et datur iſtud remedium nõ ſolum ꝓ reb. clericorum, uel eccleſiæ, ſed etiã pro reb. laicorum generaliter, ſiue mobilibus, ſiue immobilibus, & iſta eſt cõis concluſio, quæ ſeruatur in pract. quam tenet Lanfr. ubi ſupra, & Alex. conſil. 51. in prin. in 1. uolum. & idem Ale. in d. l. rem, quæ nobis col. 5. ff. de acq. poſſ. & in conſil. 93. col. fi. in 5. uol. & in conſi. 57. col. 2. uer. & ex forma, &c. in 2. uol. & habetur plene per Soc. in d. l. rem, quę nobis ubi plenius quã alibi tractat materiam dicti c. reintegranda, per 12. q. princ. quamuis cõtrarium, & male teneat Abb. in c. cũ ad ſedẽ, col. 10. cir fi. & in c. ſæpe, colu. 3. in prin. de reſt. ſpo. Cõpetit aũt dictumremedium generaliter, qui ſine iuſta cauſa cecidit a poſſeſſione, ꝙ peruenit ad aliũ, ſiue bona, ſiue mala fide, ſiue ſcienter, ſiue ignoranter, ſiue cum uitio, ſiue ſine uitio, ſiue cum titulo, ſiue nõ, & ſic datur etiã contra titulo poſſidentem, & iſte eſt uerus, & communis intellectus, quem poſuit Abb. ſ d. c. cum ad ſedem. colum. 10. & Innoc. in cap. querelam de elec. & Alexand. in d. conſ. 94. col. fin. in 5. uol. & conſi. 6. col. 3. uerſ. & ad hoc. & colum. 5. in fi. in 3. uol. licet Bartol. in d. l. rem, quæ nobis teneat, quod non datur contra titulo poſſidẽtem, & idem Bar. in l. fin. §. ſed cum. in 2. C. de fur. & Alex. in conſi. 118. in prin. in 1. uol. per ea, quæ habentur in l. ſiue autem §. ſi duobus. ff. de publ. Tamen ueritas. & magis communis concluſio eſt in contrarium, ut ſupra, quã etiam tenet Alexan. in conſi. 117. colum. 2. in 2. uol & conſi. 91. colu. fin. in 5. uol. ubi dicit communem opin. eſſe contra Bar. in d. l remque nobis & idem Alexan. in conſ. 1. col. 2. in fin. & col. 3. in 5. uol. & habetur per Matth. in deciſio. 361. conſ. Neap co[illegible] pen. & Abb. in cap. ſi dilig. de præſcri. Competit, etiam hoc remedium malę fidei poſſeſſori, ſecundum Alexan. in conſ. 6, col. 3. uerſi. & ad hoc in fi. & colum. 3. uerſi præterea, in 3. uol. & Ale. in conſi. 117. col. 1. in 2. uol. & Soc. in d. l. rem, quæ nobis, colum. 6. uerſic. 3. & in hoc eſt pinguius, quam remedium l. fi. colum. C. de agr. & cenſ. lib. 11. quia illud datur tantum bonæ fidei poſſeſſori, ut dixi ſupra. in 8. remedio. Item illud datur, quãdo res peruenit ad aliquem cum uitio, ut ibi, iſtud autem etiam ſine uitio. Item eſt pinguius, quam inter dictum unde ui, quia illud requiri uiolentiam, iſtud non. Item illud datur tantum ad res immobiles, iſtud uero etiam ad mobiles, & ad iura incorporalia, ut declarat. Soc. in dicta l. rem, quæ, nobis, colum. 11. uerſic. circa quintam. Item illud non datur contra ſingularem ſucceſſorem, ut l. cum a te, ff. de ui, & ui armata iſtud uero datur contra quemlibet poſſeſſorem, ſecundum Soc. in d. l. rem, quæ nobis. colu. 9. uerſ. circa quartam. Item eſt pinguius. quam remedium c. ſæpe. de reſt. ſpo. quia illud datur contra tertium poſſeſſorem cum uitio, iſtud etiã ſine uitio. Item iſtud remedium durat perpetuo, & non præcluditur anno, ſed durat triginta, ſecundum Soc. in d. l. rem quæ nobis, colum. 3. in fin. uerſ. circa octauam, & Ant. de But. & Doct. in c. ſolitę. de reſt ſpo. & Alexan. in conſi. 6. colum. 5. in 3. uolu.

59 ſ † Vigeſimum ſ remedium eſt condictio ex l. fin. C. de acqu. poſſ. per quam eſt inductum, ꝙ ſi is, qui alieno nomine poſſidet, alienat rem in alium, & ſic poſſeſſionem interuertit alienando, poteſt dominus reuocare poſſeſſionem tertio poſſeſſore, condictione ex illa lege. Ex qua eſt inducta illa practica quotidiana, qua utimur in regno, ſ. de petitione aſſiſtentiæ cõtra tertiũ poſſeſſorem. Nam, qñ debitor obligat omnia bona ſua cum poteſtate capiẽdi ꝓpria auctoritate iuxta l. creditore. C. de pign. & cum cõſtitutione precarii, per huiuſmodi conſtitutum transfert poſſeſſionem in creditorẽ, ut hr l. quod meo, & in l. interdum, ff. de acq. poſſ. Si poſtea debitor alienat aliquam rem de rebus ſuis hypothecatis, cenſetur interuertere poſſeſſionem creditoris. Vnde creditor agit aſſiſtentia contra ter-

tium poſſeſſionem ſuper illa re alienata cō
dictione ex d.l.fi. ad recuperandam poſſeſ
ſionem ſuam, & in hoc non requiritur ali
qua excuſſio debitoris principalis, propter
dictum precarium. Vt tenēt Imo. Lud. Ro.
& Alex. in l. exitus controuerſiæ, ff. de acq.
poſſ. & Bald. in d.l.1. col.1. C. de acqu. poſſ.
& de hoc in regno extat regia pragmatica
60 quæ incipit, Aſſiſtētiam. † Reſultat autem
magna utilitas ex d.l. fina. quia ſi creditor
uellet agere actionem hypothecaria cōtra
t tertiā poſſeſſionem. excluderetur t præſcri-
ptione 10. uel 20. annorū, per tex. in l.1. &
2. C. ſi aduerſus credit. in 7. lib. de quarum
legum intellectum, vide Alex. in conſ. 58.
colum. fi. in 5. uol. ſed quando agit aſſiſten
tia per conditionem ex d.l.fi. requiruntur
30. anni, ex eo, quia eſt actio perſonalis in
rem ſcripta. contra quam nō præſcribitur
in minori ſpatio 30. annorū. l. ſicut, & oēs.
C. de præſcript. 30 ann. ita de hoc eſt deciſ.
130. conſi. Neap. ubi deciditur iſte caſus in
terminis, unde ſequitur concluſio, q̃ credi
tur poteſt agere aſſiſtentia contra tertium
poſſeſſorē, uſque ad 30. annos. Et prædicta
intelliguntur, quādo is, qui alieno nomine
poſſidit, interuertit poſſeſſionem alienan-
do tantum & non alio modo, glo eſt, & ibi
Alexand. in l. qui uniuerſas. §. fin. ff. de acq.
61 poſſ. † Vigeſimū primum remedium in re
gno eſt conditio ex conſtitutione regni,
quæ incipit. circa uiolentiarum. Per quem
eſt nouiter inductum, q̃ quando deiector
eccidit a poſſeſſione, eſt in arbitrio expulſi
agere contra ipſum deiectorem, uel eius hę
redē ad intereſſe dato quod non poſſideat,
uel agere contra poſſeſſorem (etiam ſi ad
mille manus trāſiueris poſſeſſio) pro illius
recuperatione, ſiue fuerit poſſeſſor in bo-
na fide. ſiue in mala, ut ibi habetur. Et ſic
per dictam conſtitut. corriguntur due le-
ge iuris communis, uidelicet. l. cum arte,
ff. de ui, & ui arm. quæ prohibebant dari re
medium poſſeſſorium contra ſingularem
ſucceſſorem. Secundo corrigitur ca. ſæpe,
de reſtitu. ſpol. per quod dabitur iudicium
contra ſingularem ſucceſſorem malæ fidei
tantum, & non bonæ fidei, unde d. conſt.
videtur habere plenius & pinguius reme-
62 dium ſicut cap. reingredanda. † Vigeſimū
ſecundum remedium in regno eſt, per tria
capitula regni, quorum unum incipit. Om
nis prædatio, aliud incipit. Ad regale faſt
gium, & aliud incipit. Finis præcepti, cha-
ritas, quibus nouiter eſt inductum, quod
quando clericus, uel alia eccleſiaſtica per-
ſona ſpoliaret aliquem laicum ſuam poſſeſ
ſionē poteſt ille laicus adire iudicem ſecula
rem, & implorare officium ſuum ſuper e-
ius defenſione, ut per uiam extraiudicialē
aſſiſtat ad defundendum ipſum, & reſtituat
eū in ſua poſſeſſione. Qui iudex facit una
u u citationem per edictum, ut quicunque
ſua putauerit intereſſe compareat infra ta
lem terminum, uiſurus iuramenta teſtium
& allegaturus quidquid dicere, & allegare
potuerit, quare ille ſpoliatus non debeat re
ſtitui, & ſic capiet informationem de iuri
bus ſpoliati, per quandam uiam extraiudi
tialem, & ſommariā, & ſic competeret qua
liter fuit indebite ſpoliatus, reſtituet eum
in ſua priſtina poſſeſſione, ut habetur in d.
c. ex noua prouiſio & notabilis. Nec po-
teſt dici, quod clericus non citatur corā iu
dice ſeculari, quia quādo citatur, ſi ſua pu-
tauerit intereſſe, tunc comparens dicitur
comparere, ut actor, non ut reus, & ſic ſua
comparitio eſt uoluntaria, non neceſſaria,
ſecundum Bald. in l. teſtamenta omnia, &
ibi etiam Alexand. in fi. & Paul. de Caſt. C.
de teſtam. & habetur plene in deci. 2. & 24.
conſil. Neap per Lud. de Pen. in l. ſi colo-
ni. colum. antep & pen. C. de agr. & cenſ. li.
11. in quibus locis plene trac. de intellectu
dictorum cap. regni, Rob. Matant. Venuſ.
V. I. D.

ADDITIONES.

a Peritorium. Menoch in præiud. ad tract. re
cuper. poſs. nu. 8. & 9. & materia poſſeſſo-
ria ad eum ſemper recurras.

b Poſſeſſorium Alex. conſi. 92. num. 6. lib. 5.
Menoch ubi ſupra. nu. 10.

c Tranſmittitur. Cagno. in l.1. nu. 53. C. de
reſcind. uend. late Tiraq. in trac. le mort
ſaiſit le uif. in præfat. 3. declar. nu. 3. Boer.
conſ. 13. per totum, & num. 6. Coraſ. lib. 6.
miſcell. c. 12. Pariſ. conſi. fin. lib. 4. per ſta-
tutum tamen, & conſuetudinem poteſt in
duci, ut poſſeſſio transferatur ſine apprehē
ſione Coraſ. d. li. 3. cap. 13. late Bello. lib. 4.
ſupp. iur. cap. 15. & ſeq. & dixi ad d.l. cū hæ-
redes, in meis regeſtris ſub nu. 454. & 891.

d Remedium. Nicol. Bello. conſ. 35. conſul.
tus, per totum, Aſflic. deciſio. 14. Oldēdor.
in

in tract. actio. foren claſſ. 1. actio. 1.

e Hæreditatis. In iſto iudicio fit longus proceſſus, & non datur contra titulo poſſidentem, & in eo requiruntur plene probationes, & admittuntur omnes exceptiones, & minori tempore præſcribit, & agens debet probare ſe hæredem, & aduerſarium poſſi [illegible], vel detinere. Vnde facilius & melius eſt intentare interdictum, quorum bonorum vt dicit Nicol. Bello. conſi. 35. num. 9.

f Inuecta. Limita, vt per Soc. in tract. fallen. reg. 192. inuecta, Negu ſant. de pign & hypot. in memb. 8. ar. nu. 4. limita etiã, vt per Foll. in 9. di. in 4. par. prin. nu. 11 2.

g Petere, Menoch. in trac. recupe. poſſ. 31. remed. nú. 51. Bello. conſi. 35.

h Competit. Ale. conſi. 88. lib. 5. Dec. conſil. 663. in prin. & quid ueniat probandum in hoc interdicto, uide Bello. conſi. 11. nu. 2. & 3. ubi late. Et iſta probatio poſſeſſionis debet fieri tempore litis conteſtate, Coua. in relect. c. poſſeſſor, in 2. p. §. 1. nu. 4. col. 3

i Comprehendere. Are. in §. quadrupli. colu. pen. & fi. inſt. de actio. Soc. ſenior conſ. 59. lib. 4. Pari. conſi. 13. nu. 80. & conſi. 112 n. 72. & 74. lib. 4.

K Iunior. Bello. d. conſi. 11. nu. 4.

l Ad mandatum Late uideas per Plotum in repet. l. ſi quando, 780. C. unde vi, ver. Sexto limita, cum multis aliis ſeq.

m Iſto poſſeſſorio. Soc. in tract. fall. reg. 187. interdictio.

n Recuperandæ. In iſto interdicto recurras ſemper ad Menoch in ſuo peculiari tract. recup. poſſeſſ.

o Conditio ex l. ſi quis conductionis, Af. dec. 12. Cora. li. 3. miſcel. c. 2. nu. 10. Dec. conſ. 28. nu. 3. & ſeq. & conſi. 56. nu. 4. Cagn. in l. neque pignus, nu. 7. ff. de reg. iur.

p Vtilis. Nico. Bellon. lib. 4. ſuppa. iur. cap. 6. num. 2.

q Authoritate. Limita, vt per Soc. in trac. fallen. reg. 34. & Decn. lib. 1. reg. utr. iur. regu. 67. Ale. in l. iuſti poſſidet. nu. 4. ff de acq. poſſ. Rip. in l. naturaliter, §. nihil commune, nu. 45. co. ti. Tiraq. in tract. de pen. cauſa. 1 nu. 8. Et an pœna d. l. habeat locum in cauſis, & bonis Eccleſiarum, & per Soc. in tract. fall regu. 292. de ueritate, determinatur quod non Couar li. 3. reſol. c. 16. numero 7. Et propter ſcandalum receditur a pœna legis Tiraq. d. tract. de pæ. cauſa 46. in prin.

r Reintegranda. Late per Menoc. in trac. recuper. poſſeſſ. in 15. remed. per totum. Decius conſi. 302. Soc. reg. 379. ſpoliatus, limita non habere locum. d. remedium in poſſ. Fortelitii ſiue Caſtri, ut per Ale. in §. nihil commune, nu. 21. Gozza. conſi. 3. 7. & 9. contra per Rui. conſi. 37. nu. 42. li. 4. limita etiam qñ conſtat de non uero, Fel. in c. cum olim. nu. 23 verſi non eſt curandas, extra de re iud. Corſat. ſing. ſpoliatus, fall. 4. Pariſ. conſi. 11. nu. 1. lib. 4. & Iaſ. limitat in conſi. 4. nu. 4. lib. 1. Brun. conſi. 19. col. 2. verſi. 2. Dec. conſi. 135. num. 4. Quid ſit probandum in iſto interdicto Aſtuct. deci. 159. ſæpe, Beninten. decil. Benon. 8. & 10. per totum. Et an detur pro penſionib. denegatis, idem Beninten. deciſ. Bono. 27. & 33. Bello. conſi. 30. nu. 1. & nu. 2. de præſcriptione d. remedii.

ſ Remedium. Et quando hoc remedium intentatur, excuſſio contra principalem debitorem non eſt neceſſaria, Alex. in l. exitus, n. 7. ff. de acq. poſſ. Bello. conſi. 34 nu. 5. & ſeq. Cotus in l. ſi is qui pro emptore nu. 100. ff. de vſuca. limitat dicendo, quod d. l. fin. non uendicat ſibi locum, quando res fuit vendita, & alteri tradita, Quæ limitatio non eſt uera ſecundum Alex. conſil. 85. in prin. li. 6 Rip. in. rub. ff. de interdict. nu. 6. & ſeq.

t Præſcriptione. Ioan. Faber. in §. item ſeruiana, ubi Iaſ num. 125. inſt. de acti. Grauat. conſi. 148. num. 6. Balb. in tract. præſcript. 4. par. 4. part. princ. quæſt. 3. Couar. lib. 3. reſolut. cap. 7. nume. 7. Et dixi in conſilio meo 2. quod eſt ad fi. conſi. D. And. Alfer. Araui mei.

u Citationem. Ad eludendam talem cautelam quid ſit agendum, uideas Menoch. in tract. recuper. poſſ. in 15. remed. nu. 226. & ſeq. Lud. Alfer.

Iudiciorum IX. diſtinctio.

1 *Iudicium aliud competens, & aliud incompetens.*

2 *Iudex competens quis dicatur, & quis incompetens, & ex quibus cauſis cognoſcitur.*

3 *Iudex incompetens, reſpectu cauſa principalis poteſt eſſe competens quo ad acceſſoria quia ad expenſas poteſt condemnare.*

4 *Clericus inuentus de nocte in proſtibulo vel in alio crimine, capi poteſt per familiam iudicis ſecularis & duci ad epiſcopum.*

5 *Clericus ſuccumbens coram iudice laico, poteſt per eum ad expenſas condemnari.*

1 OCtaua principalis diſtinctio iudiciorum eſt, quia † iudicium aliud competens, aliud incompetẽs. *Iu*dicium competens, dr illud, quod ventilatur coram iudice competenti. Dicitur aũt iudex competens, qui habet iuriſdictionẽ, & eius exercitium ſuper litigantes, vt declarat Card. in d. clem. 2. in 3. q. vt lite penden. etiam ſi poſſet eius iuriſdictio elidi ꝑ exceptionem, ſecundum gl. & Card. ibi. Iudicium vero incompetens, dicitur, quod tractatur coram iudice incompetenti, de quo habetur in tot. tit. C ſi a non cõp. iud. Dicitur autem iudex incompetens, non ſolum reſpectu defectus iuriſdictionis, ſed ẽt ex quam plurib. cauſis, de quibus per Car. in d. clem. 1. in 3 q. vbi uide.

Sunt autem multi caſus, in quibus ratione alicuius cauſæ ſpecialis, iudex alias incompetens, efficitur competens, & quis ſortitur forum iudicis non ſui, de quibus caſibus ſpecialibus tractat plene Specu. in tit. de comp. iud. adi. §. 1. vbi cumulat quinquaginta duos caſus, & plenius per Mar. Soc. in rub. de ſpol. comp. quos breuitatis cauſa hic non repeto, ſed ad dicta per eos me remitto, quia potius eſſet eorum dicta tranſcribere, quam aliquid noui dicere.

2 † Vnum tamen ſcias, quod eſt notandum in practica, quod licet iudex incompetens reſpectu cauſæ principalis fuerit, tamen poteſt ſe intromittere quo ad acceſſoria, unde ſi quis impetrat aliquem delegatum per falſum reſcriptum, licet ille ſit iudex incompetens, quia reſcriptum falſum non potuit ſibi dare iuriſdictionem, tamen poteſt illum impetrantem condemnare in expenſis, & etiam ipſum carcerare.

3 † Eodem in eo, qui temere adit iudicem incompetentem, quia poteſt ab eo cõdemnari in expenſis & intereſſe, ita tenet Fel. in c. 1. col. 4. de iud. & Abb. in c. dilectio. el 3. col. 1. de præb. & Io. de Anan. in c. ſuper eo, col. 2. de crim. fall. vbi etiam tangit illam quæſt.

4 † An familia iudicis ſecularis poſſit capere a clericum repertum de nocte in proſtibulo, vel in ullo crimine, & deducere eum ad epiſcopum? & tenet quod ſic.

5 † Idem dicimus in clerico uocante laicum ius coram iudice laico, quia ſi ſuccumbit, condemnatur in expenſis per iudicem laicum, ita tenet Fel. in c. at ſi clerici, col. 6. in fin. & ibi etiam Io. de Imo. de iud. & alias dixi ſupra. Rob. Mar. V. I. D.

ADDITIO.

a Clericum. Foller. in pract. crim. laicor. in 2. par. in ver. Item quod fuit captus in fragranti crimine, nu. 6. Duen. lib. 1. regu. utr. iur. reg. 99. limit. 2.

Ludouicus Alſerius.

Iudiciorum IX. diſtinctio.

1 *Iudicium aliud ordinarium & aliud ſummarium.*

2 *Cauſæ ſummariæ quot modis dici poſſunt.*

3 *Princeps ſolus & non inferior cauſam ſummariam committere poteſt.*

4 *Supplicans cauſam ſummarie committi, & princeps dicat audiat talis & iuſtitiam faciat, an ſummarie impetraſſe uideatur.*

5 *Princeps non cenſetur cauſam ſummarie cõmittere niſi expreſſe dicat.*

6 *Clauſula fiat ut petitur, in reſcripto poſita, quid importet.*

7 *Abſolutio ſimpliciter conceſſa a pluribus excommunicationibus, ad omne refertur.*

8 *Clauſula ſummarie ſimpliciter, & de plano ſine ſtrepitu, & figura iudicij, quid importet.*

9 *Citatio eſt iuris naturalis.*

10 *Probationes ſunt de iure diuino.*

11 *Verba ſine figura iudicij, quid importent, & ponitur intellectus iurium municipalium regni & nu. 12.*

13 *Libellus non requiritur ubi proceditur ſine figura iudicij. ſed requiritur talis qualis petitio quæ eſt de iure naturali & omitti non poteſt & nu. 13.*

13 *Libellus generalis et incertus, an admittat*

ubi

ubi ſine ſigura iudicij proceditur.

14 *Libellus ineptus procedit, ubi proceditur ſine ſigura iudicij.*

15 *Copia primæ petitiones, datur reo ſumptibus actoris in regno.*

16 *Libellus procedit in regno. ēt ſi petatur ſolum cogi, & compelli. Idē ſi agatur ex una cauſa, & probetur de alia nu. 17.*

18 *Libellus in regno non requiritur in ciuilibus imo cauſa poteſt incipere ab articulis.*

19 *Feriæ inductæ ad honorem hominum, & feriæ meſſium, & uindemiarum, non ſeruantur in regno.*

20 *Litis conteſtō non requiritur in cauſis ciuilibus in regno ſed actus ille, qui immediate ſequitur, habet uim litis conteſtationis.*

21 *Dilationes ſunt breuiandæ, inquantum fieri poſſunt in cauſis ſummarijs.*

22 *Publicatio non requiritur in cauſis ſummarijs, & an in cauſis ordinarijs dicatur de ſubſtantia cauſæ, uel de iuſtitia.*

23 *Cōcluſio non requiritur in cauſis ſummarijs.*

24 *Concluſio in ordinarijs an ſit de ſubſtantia proceſſus.*

25 *Sententia, qua iudex condemnauit dn̄m, & non procuratorē litigantē pro dn̄o, ualet.*

26 *Iudex non habet neceſſe pronunciare ſuper incidenti in cauſis ſummarijs. ſed poteſt illud decidere una cum principali.*

27 *Sententia lata in cauſis ſummarijs pro abſente non citatio ualet.*

28 *Iudex an, & quando poſſit interrogare principalē, uel teſtes, ēt ad inſtantiam partis, poſt concluſum in cauſa, in ordinarijs. Et quid in ſummarijs nu. 30. & 31.*

29 *Iurā ſuppletorium deferri non dēt poſt concluſum in cā ad inſtantiam partis, niſi ante petitum fuerit, ſed ſic ex iudicis officio.*

32 *Clauſula ſola facti ueritate inſpecta, quid importet.*

33 *Sententia pōt ferri non conformis libello, ubi proceditur ſola facti ueritate inſpecta.*

34 *Teſtes aſſignātes cām non concludentē fidem faciunt in ſummarijs cauſis. Idē eſt teſtib. infantibus & alias a iure reprobatis.*

35 *Iudex ferre pōt ſententiam diffinitiuā ſtādo, ubi ſola ueritate inſpecta proceditur.*

36 *Sn̄ia diffinitiua fertur contra cōtumacem ēt lite non conteſtata in cauſis ſummarijs.*

37 *Sentētia ferri debet in ſcriptis, etiam in ſummarijs.*

38 *Legitimatio perſonarum ſemper requiritur in cauſis etiam ſummarij.*

39 *Clauſula, ſola facti ueritate inſpecta intelligitur de tali ueritate, cui ius patrocinatur.*

40 *Cauſa principalis, quando eſt ſummaria omnes eius articuli ſunt ſummarij.*

41 *Cauſa ſummaria, ab ordinaria quomodo cognoſcatur.*

42 *Cauſa ſummaria, eſt omnis cauſa eccleſiaſtica ubi agitur de electione, prebenda ſeu beneficio eccleſiaſtico. Quod quādo procedat, uide ibidem.*

43 *Cauſa poſſeſſorij dicitur ſummaria, & an in ea requirantur plene probationes & alia ſolennitates.*

44 *Appellari an. & quando poſſit a ſententia lata in poſſeſſorio.*

Appellatio ab interlocutoria lata in poſſeſſorio, de iure ciuili poteſt fieri, ſed a diffinitiua non appellatur & quæ ſit ratio.

46 *Cauſa ſummaria, an, & quādo requirat plenas, & quando ſemiplenas probationes.*

47 *Agens interdicto retinenda. tenetur ad petitionem rei declarare modum turbationis.*

48 *Cauſa, quæ in curia mercatorum uentilatur dicitur ſummaria.*

49 *Confeſſio extraiudicialis parte abſente facta facit plenam probationem in curia mercatorum, de æquitate canonica.*

50 *Nundinæ, & mercata an differant.*

51 *Nundina unde dicantur & nu. 53.*

52 *Nundina, & mercata idem ſunt aliquando, & nu. 54.*

55 *Nundinę ſunt hominibus neceſſariæ.*

56 *Mercatura an ſit ars ſordida.*

57 *Mercator quis dicatur. & n. 59. 60 61.*

58 *Mercator, quando quis dicatur ex unico actu mercandi, & nu. 63*

62 *Scolares q̄do gaudeant priuilegio ſcolarium.*

63 *Mercator an dicatur, qui per factores exercet mercaturam.*

64 *Locatores equorum utrum mercatores ſint.*

65 *Locans poſſeſſiones ſuas, & conducens alienans dicitur mercator, & nu. 60.*

66 *Agricola an dicatur mercator, & nu. 67.*

67 *Negociator an is dicatur, qui fructus prouenites ex fundis uendit.*

68 *Mercator an dicatur, qui de præſenti mercātiā nō exercet licet de pręterito exercuerit.*

69 *Negociator qui proprie dicatur.*

70 *Collegiū mercatorū an poſſit ſtatuta facere.*

71 *Statuta mercatorū, an in quolibet foro ſeruentur. nu. 72.*

73 *Mercator forenſis, nunquid legetur ſtatuta mercatorum illius loci ubi contraxit.*

74 *Statutũ mercatorũ ut contra ſcripturas eorũ nulla opponi poſſit præſcriptio, an ualeat?*

75 *Statutum, quod pater teneatur pro filio nunquid ualeat?*

76 *Statutum q́ emens rem in publico foro nõ teneatur domino reſtituere, nunquid ualeat.*

77 *Statutũ quod credatur libro mercatoris, comprehendit mercatorem de præterito.*

78 *Coacernari, & cumulari quando debeant plures paruæ ſummæ.*

79 *Falſa an reddatur ſubſcriptio ſi dicatur Titius, & ſocij, & tamen unus eſt ſocius.*

80 *Stante ſtatuto quod filius mercator obligetur qualiter intelligatur.*

81 *Dote an teneatur mercator ſtatim reſtituere, non expectato anno ſoluto matrimonio.*

82 *Conueniri quis poſſit coram iudice mercatorum & 83, & 85.*

84 *Depoſitarius poteſt cogi, ut reſtituat depoſitũ per iudicem non ſuum.*

86 *Conueniri, pro quib. cauſis poſſint uenientes ad nundinas corã magiſtro nundinarũ, et qd de conſuetudine, nu. 87. 90. 91. & 92.*

88 *Mercatores, an conueniant uel conueniãtur pro alijs cauſis quam ſpectantibus ad mercantiam.*

89 *Sententia non ualet ſi eſt lata per conſules artis in reb. non ſpectantibus ad artem.*

93 *Hæres mercatoris, nunquid conueniatur coram iudice mercantiæ.*

94 *Socius in mercantia nunquid inſolidũ teneatur pro contractu ſocij & 95.*

96 *Debitor duorum inſolidum, ſi poſtea promiſit per aliam ſcripturam uni tantum an iſtud debitum debeat communicari cũ nominato in prima ſcriptura.*

97 *Socius an poſſit cãm ſocietatis cõpromittere.*

98 *Socius quando teneatur conſocio ſi fuit diſrubatur.*

99 *Redhibitorio, uel quanto minoris, an agi põt contra unum ex uenditorib. ſi plures ſint uenditores, nec omnes reperiantur.*

100 *Socius an hẽat beneficium conueniatur niſi inquantum facere poteſt, & nu. 101.*

102 *Socius qui noluit contribuere in expenſis circa refectionem rei communis an perdat partem ſuam.*

103 *Socius, an deducat expenſas factas in itinere a corpore ſocietatis.*

104 *Socius tenetur conſocio, de dolo & culpa.*

105 *Inſtitor, an obliget dominum.*

106 *Mercator matriculatus in diuerſis artibus coram quo conueniatur.*

107 *Mercator, an poſſint eſſe matriculatus in diuerſis artibus.*

108 *Conſules mercatorum an poſſit citare per edicta.*

109 *Merces, an ueniant in generali obligatione.*

110 *Et an merces futuræ ueniant in generali obligatione.*

111 *Merces ſi uendantur, an remaneant hypothecatæ.*

112 *Merces uenales inuectæ in apothecis, an ueniant in tacita obligatione.*

113 *Merces an poſſint uẽdicari a uero domino.*

114 *Reconuentio an habeat locum coram iudice mercatorum.*

115 *Promittẽs ſoluere Romæ Capuæ, & Venetijs, & in die S Marci, an poſſit ibi conueniri ſi non reperiatur ibi.*

116 *Promittens ſoluere centum, q ſi non ſoluit promiſit decẽ, an licite petantur illa decẽ.*

117 *Promittẽs ſoluere Romæ, ſi ibi nõ reperiatur ipſe, ſed procurator, an poſſit conueniri.*

118 *Clerici an conueniantur coram iudice mercantiæ.*

119 *Pater, an teneatur pro cõtractib filij, ſi paſſus fuit eum negociari.*

120 *Suſpectus, an & quando contrahens in nũdinis allegari poſſit.*

121 *Pœna obligationis, an debeatur in curia mercatorum.*

122 *Præceptum unius iudicis, an exequi poſſit per alium.*

123 *Dominus mercatorum ſunt exempta ab hoſpicando milites.*

124 *Incudis, & malleum non ueniunt in generali obligatione.*

125 *Mercator qui habet multa nomina debitorum, an poſſit iurari ſuſpectus.*

126 *Mercator fugitiuus, an liberetur, ſi creditores ceperint omnia bona eius.*

127 *Mercator tanquam ſuſpectus captus, an debeat liberari ſi captura eſt iniuſta, & tamen conſtat de debito.*

128 *Carceratus ad inſtantiã unius an poſſit recommendari ad inſtantiam alterius.*

129 *Captus pro una cauſa, an poſſit pro alia recommendari per eundem.*

130 *Mercator ceſſans & fugitiuus an poſſit torqueri ut indicet pecunias.*

131 *Mercatores faliti, non poſſunt cedere bonis.*

Pacta

132 *Pacta facta mercatoribus fallitis, non ſunt ſeruanda.*
133 *Inſtrumentū ſecundum formam ritus nunquid præſentari poſſit in curiæ nūdinariç.*
134 *Vxor gerens mercantiam nunquid uidetur gerere de uoluntate uiri*
135 Minore matriculatio in arte, an detur reſtitutio in integrum.
136 *Socius an poſſit accuſare de morte ſocij.*
137 *Promittens ſoluere centum & ſi non ſoluerit centum & decem, quomodo intelligatur hæc promiſſio*
138 *Hæres qui recipit pecuniā pro morte patris, an teneatur creditorib. ſoluere.* (ſione.
139 Mercator conuenitur ex qualibet promiſ-
140 Mercator, qua actione tenetur ad ſoluendū mercedem ſanſario, pro uenditione rerum.
141 Mercator an poſſit conueniri Lugduni, pro contractibus celebratis per ſuos factores.
142 *Præuentio facta in curia debitoris, an rite ſit facta.*
143 Obligatus reddere rationem infra certum terminum, quid debet facere, ut non incidat in pœnam.
144 Mediatores, ſeu ſanſarij nunquid tenĕātur de dolo & culpa.
145 *Redhibitoria an agit, qui emit mediante proxoneta.*
146 *Compenſatio, an & quando fiat ſi in libro mercatoris continetur ſe eſſe creditorem et debitorem.*
147 *Intereſſe poteſt peti, ex nouo iudicio per eum mercatorum cuius merces fuerunt ſequeſtratæ, ſi ſequeſtrum fuit reuocatum.*
148 Depoſitarius reſtituens depoſitum ad iuſſus iudicis an ſit liberatus.
149 Mercatorum iudiciū, quare ſit ſummariū.
150 *Aequitas in quo cōſiſtat in curia mercatorū.*
151 *Aequitas quæ ſit & quis rigor.*
152 *Aequitas debet ſemper haberi præ oculis, & nu. 157. 158. 159. 160. 161.* (eſſet ƺ qua.
153 *Vltima opinio cēſetur approbata, niſi prima.*
154 *Ius ciuile attenditur, etiam in foro eccleſiaſtico ſi ſapit æquitatem*
155 Subtilitas, inueſtigatiua ueritatis commendatur. (cuntur ſi dictat æquitas.
156 Teſtes etiam poſt cōcluſum in cauſa, produ-
162 *Rigor quid ſit.*
163 *Aequitas qualiter à iure deſcendat.*
164 *Citatio nō requirūtur in curia nundinarū.*
165 *Libellus in ſcriptis an detur in curia nundinarum.*
166 *Vſurarum cauſa eſt ſummaria, in curia eccleſiaſtica.*
167 *In crimine uſurarum deuenitur ad torturam ſtantibus indicijs.*
168 *Alimentorum cauſa dicitur ſummaria.*
169 *Cauſa oīs contra confeſſum, eſt ſummaria.*
170 *Cauſa contra religioſos eſt ſummaria.*
171 *Cauſa eſt ſummaria, quæ de monachatu agitur.*
172 *Matrimonialis cauſa eſt ſummaria.*
173 *Cauſa reſtitutionis dotis ſummaria dicitur*
174 *Cauſa ſummaria dicitur, quando ad decimas agitur.*
175 *Cauſa omnis executiua eſt ſummaria.*
176 *Cauſa dicitur ſummaria, quando præſumatur inſtrumentum ſecundum formam ritus magnæ curiæ in regno.*
177 *Omnis cauſa quæ contra abſentem agitur ſummaria dicitur.*
178 *Cauſa dicitur ſummaria, quando tertius uenit ad impediendam executionem.*
179 *Teſtium repulſa non admittitur in cauſis ſummarijs, in quib. ſufficit ſemiplena probatio.* (hibendum.
180 *Cauſa ſummaria dicitur ubi agitur ad ex-*
181 *Cauſa dicitur ſummaria quando agitur cōtra tributorum debitores.*
182 *Quando agitur contra gabellarios indebite exigentes cauſa ſummaria dicitur.*
183 *Cauſa eſt ſummaria, quando mittitur in poſſeſſ. ex primo decreto.*
184 *Legatarius quando petit ſatiſdationem ab hærede dicitur cauſa ſummaria.*
185 *Cauſa dicitur ſummariā quando agitur an actio ex teſtamento præponatur actioni præiudiciali.*
186 *Teſtes quando examinantur ad perpetuam rei memoriā cauſa eſt ſummaria.*
187 *Cauſa naufragorum ſummaria dicitur, expeditur lauato uelo, & in ea poteſt iudex ex officio procedere.* (maria.
188 *Cauſæ breues ſeu modicæ ſummæ, ſunt ſū-*
189 *Cauſa quæ dicantur breues modica & quę magnæ.* (in cauſa modica.
190 *Statur ſoli informationi et relationi iudicis*
191 *Teſtis unus facit fidem in cauſis modicis, et ſummarijs.*
192 *Fama probat in cauſis modicis.*
193 *Cauſæ pauperum, & miſerabilium ſunt ſummaria & expediuntur de plano, & ſine ſolutione ſportularum.*
194 *Miſerabiles perſonæ trahunt aduerſarios*

ſuos coram Imperatore, & laicos coram iudice eccleſiaſtico.

195 *Pupillus, & uidua, dicuntur miſerabile, perſonæ quãdo ſunt pauperes, alius ſecus.*

196 *Pauperes litigantes in iudicio, non tenetur ſoluere ſportulas.*

199 *Vbicunque agitur de ſalario ſeu mercede laboris dicitur cauſa ſummaria.*

198 *Cauſa eſt ſummaria quando agitur de probando impedimento ad obtinendum ſecũdum dilationem*

199 *Cauſa dicitur ſummaria, quando agitur de leuibus delictis.*

200 *Vbi agitur de crimine læſę maieſtatis cauſa ſummaria expeditur.*

201 *Cã ſummaria dicitur, quãdo agitur de dãdo tutore uel curatore pupillo per iudicem.*

202 *Mundualdus dari poteſt mulieri, etiam a iudice deambulante.*

203 *Proceſſus inordinatur factus ab eo, qui incepit procedere ordinarie prius, an ualeat, & nu. 88. & 89*

204 *Teſtamentum quod inſcriptis non ualet minime ualet ut nuncupatiuum, nu. 96.*

205 *Arbiter, qui ut arbitrator ꝓcedere poterat, ſi cepit procedere ut arbiter & poſtea inordinate proceſſit, an proceſſus ualeat.*

206 *Teſtamẽtum inſcriptis quando non ualuit iure communi, ualebit iure militari.*

207 *Nemo uidetur uiam elegiſſe, per quam actus, & uoluntas ſua impugnetur.*

208 *Libellus ineptus, non uitiat proceſſum in cauſis, in quibus non requirebatur.*

209 *Informatio capta ꝑ teſtes inhabiles ĩ caſib. in quib. teſtes non requirebatur ualet.*

210 *Actus, qui ſine aliqua ſolennitate expediri poterat, non uitiatur ſi illa ſolennitas inutilis interuenit.*

211 *Intellectus ad gl. l. proinde, §. notandum, in fine. ff. ad leg. Aquil.*

212 *Intellectus ad l. contractus, C. de fide inſtr.*

213 *Cauſa ordinaria an poſſit fieri ſummaria, conſenſu partium.*

1 NOna diſtinctio principalis iudiciorũ eſt † quia iudiciũ aliud dr̃ ordinariũ & aliud ſummarium. Iudiciũ ordinarium dr̃ illud, ꝙ ordinarie tractatur, iuris ordine ſeruato. ſ. præcedente libello, interueniente litis conteſtatione, publicatione & concluſione & cum aliis ſolennitatibus iuris poſitiui in iudicio requiſitis, de quibus hr̃ in l. 1. & auth. offeratur. C. de litis cõteſt. & in l. prolatam, & ibi Bar. & Doct. C. de ſente. in c. quoniã cõtra de ꝓb. ſiue quib. ſolennitatib. iudiciũ eſſet nullum, ut ibi hr̃ iudicium ſummariũ eſt illud, qđ ſummarie tractatur ſine ſolennitatibus prædictis, de quo habetur in cle. ſæpe, & ibi Car. & Doct. de verb. ſig. & per Bar. in extrauagan. ad reprimendam in uerſ. ſummarie, & in uer. & figura, & Bal. in l. iudices. C. de iud. Sup hãc tamẽ materiam iudicii ſummarii, quia eſt ualde vtilis, maxime in regno in quo per iura municipalia omnes cauſæ ciuiles ſunt ſummariæ, ꝓpterea oportunũ eſſe attingere hic duas quęſtiones principales. Et prima q̃ſtio erit. Quot modis cã poteſt dici ſummaria, ſeu iudicium ſummarium. Secunda prima quęſtio erit. Quæ ſpecialitates ſunt introductę in iudicio ſummario, in quib. differt ab or-
2 dinario. † Venio, ad primam quæſtionẽ, in qua dico, ꝙ cauſæ ſummarię plurib. modis dicũtur, ut primo dico, ꝙ cauſa ſummaria eſt, quando princeps cõmittit, quod procedatur ſummariæ, & de plano, ſimpliciter ſine ſtrepitu, & figura iudicii ſeu leuato uelo
3 uel extraiudicialiter. † Et ſuper hoc eſt ſciẽdum, quod talis commiſſio non poteſt fieri niſi per ſolum Principem nõ recognoſcentem ſuperiorem, non autem per inferiorẽ a Principe, ut no. gl. in d. cle. ſæpe, in principio in verb. mãdamus, & ibi etiam Card. in 11. & 12. q. & gl. in c. ſi. de hæret. libro 6. & Card. in cle. diſpendioſam in fin. de iud. & Io. de Ana. in c. olim, colu. 3. in princ de acuſ. & ibi etiam Fel. in 3. col. qui dicit ꝙ in legato de latere reperitur ſpeciale, ꝙ de ſtylo poteſt cauſam ita committere, licet non de iure. adde Alex. in conſ. 106. colum. 5. in prin. in 1. vol. & Soc. in conſ. 96. colu. 2. in
4 1. vol. † Sed iuxta hoc cadit pulchrum dubium. Pone, ꝙ impetrans porrigit ſupplicationẽ principi, in qua narrat factum cauſæ & in fine ſupplicationis petit cauſam committi ſũmarie, ſimpliciter, & de plano, &c. Princeps vero in ſuo reſcripto nihil ſpecificat, niſi qua tantum dicit hæc breuia verba Audiat talis, & iuſtitiam faciat, an ꝑ hæc videatur cauſam cõmiſiſſe ſummarie. Dic
5 quod non, † quia nunquam Princeps cenſetur cauſam ſummarie committere, niſi expreſſe hoc dicat. ita de hoc eſt deciſio in terminus Rotæ in deciſio. 358. quæ incipit. SI

in commiſſione,in nouis,& illud dictũ refert,& ſequitur Ale.in cõſ.193. col.1.ver.ad hoc,in 2.vol. Nam illa uerba, qđ iuſtitiam faciat,intelliguntur, qđ cõmiſſarius ſeruet iuris ordinem, & ueritate cõperta faciat id quod iuris eſt,ita dicit *Ang.* in §.exhæredatos in auth de hæ.& fale.& Bal. in c.cũ ueniſſet,colu.2.de reſt.& Bal. & Iaſ.in l.iuſtitia,colu.1.ff. de iuſt.& iu. Si enim *Princeps* voluiſſe procedi ſummarie, hoc expreſſiſſet,ſecus eſt,ſi *Princeps* in reſcripto, & eius ſignatura diceret. Audiat talis, & procedat ſummarie,&c.non ſpecificando alias qualitates, ſeu clauſula, quia tunc non omnia impetrata,cenſetur conceſſa,ita eſt deciſio in terminis Dominorũ de Rota,in dec.77 inc. Si petitur,&c.in nouis,& ſequitur Alexã.in conſ.24 col.fi in 1.vol.

6 † Idem putarem,quando Princeps nihil aliud ſpecificando,diceret in ſignatura, fiat ut petitur. Quia per hæc verba cẽſetur uelle committere ſummariæ, &cæ.ex quo reſcriptum ſemper adaptatur ad ſupplicationẽ, & conceſſio ſimpliciter facta in reſcripto, referuatur ad omnia ſupplicata,ſecundum Ale.in d.conſ.78.col.fi.in 2. uolu.& Iaſ. in l.1.C.de diuer.reſcr.in 2.col. & Petr.Philip. Cor.in conſ.220.in 2.vol.quod confirmatur ex his, quæ dicit Bal. in c.inter dilectus col.pen.de fid.inſtru. ubi dicit,quod ex forma ſupplicationis declaratur intellectus priuilegii conceſſi.

7 † Item facit,quod not. Abb.in ca.cum pro cauſa,col.fi.de ſent.exco. ubi dicit,quod ſi petatur generali abſolutio a pluribus excõicationibus,& concedatur ſimpliciter, refertur ad omnes. Pro hoc eſt text.in l.ſi defenſor.§.qui interrogatus.ff.de interr.act.& §. preterea,inſt.de inut.ſtipu. Verum licet iſta opi.in hoc ult.dicto uideatur ſuſtentabilis, tamen veritas eſt in contrariũ,q̃ nõ uideatur cõmittere ſummarie per illa verba Fiat ut petitur. Ex quo cõmittere cauſam ſummarie,eſt cõtra ius cõe,& illa clauſula, fiat ut petitur,quando põt ſe referre ad alia ſupplicata,quæ ſunt ſecundũ cõe,non refertur ad ea,q̃ ſunt ſecundũ ius commune. Ita in proprijs terminis hũc caſum decidit Phil. Cor.in cõſ.5.col.3.in litera P. & conſi.179. col.5.in princ.in 2.vol & in cõſi. 312.in 3. volu.vbi plene de hoc. Et de iſto uerbo,fiat appoſito in reſcriptis,quid importet, vide Bal.in l.cum apud Co. de communi ſeruo manu. vbi dicit,quod importat cõceſſionẽ gratiæ ſtatim ip'o facto, ante quam gratia

8 bulletur. † Quid autẽ importent illa verba,

a ſummarie, ſimpliciter, & de plano, ſine ſtrepitu,& figura iudicii, Dic quod per ea cenſentur ſublatæ omnes ſolemnitates iuris poſitiui,ſecundum Alexand.in conſilio 6.colum.2.in prin.in 3.volum. adeo quod ſolum decidi poteſt cauſa ſecundũ merum ius gentium,ſecundum Bar. in extrava. ad reprimendum,in verſi.videbitur,unde põt tunc iudices cauſas expedire manu regia prout olim tempore ius gentium, ita tenet Lud.Ro.in conſ.20.& Petr.philip.Corn.in conſ.244.in 3.vol.& Soc.in conſi.12.colu. 1.in 1.vol.& Iaſ.in l.certi conditio §.fi.nũmo 5.colum.7.ff.ſi cer.pet. poteſt enim iudex propter talia verba expedire cauſas eo ordine, quo poteſt princeps, ſed princeps poteſt ſequi ſolam ueritatem omiſſo ordine iuris ciu.ſecundũ Bal.in c. 1.§.inueſtitura,col.fi.de noua for.fid.& Bart.in l. Aemilius,colum.fi.ff.de minus, ergo eodem modo iudex propter dictam clauſulam, ex permiſſu principis,p hoc facit tex.in c.ad pe-

9 titionem de accuſ. † Non tamen põt tunc

b omitti *b* citatio,quia illa eſt iuris naturalis ſecundum Soc.in d.conſ.12.col.2.in 1.uol.

10 & habetur in cle.paſ.de re.iu. † Nec poteſt iudex omittere probationes, neceſſarias, quia illæ ſunt de iure diuino, quo cautum, ut in ore duorum, uel trium ſtet omne uerbum,ut habetur Matt.capitulo 18. & in c. nouit,de iud.& hoc eſt expreſſe reſeruatum in regia prag.prima,quæ incipit, diſpẽdia poſſem hic cõgruenter quærere ſigillatim de ſingulis verbis prędictis, quid importẽt ſcilicet de verbo,ſummarie, de verbo,ſimpliciter, & ſine ſtrepitu, & ſic de ſingulis, abſolute,& ſeparatim, tamen quia iſta verba ſunt plene declarata per gl.Card.& alios ſcribentes in d.cl.ſæpe,de verb.ſign.& Car. in cle.diſpendioſam,de iud.& Bart in d.extrau.ad reprimendum et Bal.in l. nec quicquam.§.de plano.ff.de offi.procon.& Fely. in d.c.dilecti de iu.ideo ad dicta per eoſmet remitto.

11 † Solum hic nitar declarare duo uerba ex prædictis, quibus utimur in regno in cauſis ciuilibus,l.illa uerba,ſine figura iudicii, quibus utitur dicta regia pragmat.1.& il-

la ver.

la uerba, ſola facti ueritate inſpecta, quibus
vtitur capitulum regni, dereſtantes, per quę
d. omnia municipalia omnes cauſæ ciuiles
ſunt ſummariæ.

Primo igitur quęro, quid important illa
verba ſine figura iudicii. Dic. quod cenſe-
tur relaxata omnis forma, & figura iudicii
& ſic omnis ordo iudicarius eſt enim figu
ra ipſa facies iudicii, prout eſt, quando ordi
narie proceditur, ita declarat Bald. in l. nec
quidquam. §. de plano colum. 2. uer. quid ſi
committitur ſine figura, &c ff de off. pro.
& Arch. & Do. in c. indemnitatibus, de cle.
lib. 6. & glo. in d. cl. ſæpe. in uer. non exigat
& gloſ. in c fi. de hær. libr. 6. in uerſ. figura,
Vnde iſtud ſolum verbum, ſine figura iudi
cii, eſt tantæ importantiæ, ut faciet cauſam
ſummariam in qua procedit poteſt omiſ-
ſis omnib. ſubſtantialibus iudiciorum, &
omiſſo omni ordine iudicii, adeo quod ſo-
la ſolemnitas iuriſgētium ſeruari debet, &
ſic cauſa expeditur manu regia, ut ſupra di-
xi, ſecundū Lanf. in d. cle. ſæpe, in uer. & fi-
gura, & in uerſ. libellus, & Old in cōſi. 15.
& Petr. Phil. Cor. in conſ. 54 col. 2. verſ. illā
etiam verba, &c. in 1. uol. & Barto. in dic. ex
trau. ad reprim. in verſ. & figu. & Card. in d.
cl. diſpendioſam, col. fi in 44. q. de iud. ubi
diſtinguit inter acta reſpicientia ſolennita-
tem iudicii, ut illa cenſeantur ſublata per
hanc clauſulam & acta reſpicientia factum
cauſæ, prout ſunt probatione per teſtes, vel
ſcripturas, vel confeſſiones, & aliæ defenſio
nes, & ibi non cenſentur ſublata, & hæc eſt
ueritas. & ita diſponit dicta regia pra. 1. quæ
incipit. d. ſpendia.

12 † Importat ergo primo dicta clauſula, ſine
figura iudicii, ut in cauſa non requiratur li
c bellus, & ſic eſt ſublata c ſolennitatis libel-
lorū, ſecundū Bart. in d. uer. & figura. verſ.
item an requiratur petit &c. & eſt tex in d.
cl. ſæpe, poſt princ. & in §. verum, & per hoc
apparet, q hodie in regno per dictā prag.
eſt correcta auth. offeratur. C. de litis cōteſ.
& c. 1. de li. obl. & l. 1. ff. de eden. in eo, quod
iſta iura requirunt libelli oblationem, uerū
licet nō requiratur libellus formalis inſcri
ptis, requiritur tn̄ talis, qualis petitio per
modum ſimplicis petitionis, quæ cōtineat
ſolam facti narrationē claram, ſine alia cō
cluſione, ex qua reus poſſit deliberare, an
uelit cedere, uel contendere, ſecūdū Barto.
in d. verſ & figura, & Lanf. in d. cle. ſæpe, in
verſ. libellus, & Par. in trac. ſyn in ver. ſentē
tia colum 4. & Bar. in l. 1. C. de ſent. ex pe-
ri. recip. & Ale. in conſ. 1. col. 3 in 2. uolu. &
Pet. Phi. Cor. in conſ 62. col. 1. in 1. uol. Po-
teſt enim fieri iſta petitio ſolo uerbo, & po
ſtea in actis redigi per notariū, ut habetur,
in locis præallegatis, & dicit Lanfr. ubi ſu-
pra, qd̄ talis petitio eſt de iure naturali, id
13 eo non poteſt omitti. † Itē dicta talis qua-
lis petitio poteſt eſſe etiam gn̄alis, & incer-
ta. & admittitur, ſecundum Bar in d. ver. &
figura, & per hoc eſt correctum in regno il
lud, qd̄ dicit Bar. in l. fi. C. de anna except.
ſcilicet, quod libellus generalis, non proce-
dit. donec declaretur. Quod tamen limita
procedere, niſi parte opponere, quia ſi pars
opponit, non admittitur libellus generalis
etiam in ſummariis, ſecundum Ale. in cōſ.
82. col. 3. in 4 volu. & ibi aſſignat differen-
tiam inter cauſas ſummarias, quantum ad
hoc, illud tamen dictum Ale. intelligo, quā
do eſſet tanta obſcuritas, quod impediret
reo deliberationem, alias ſecus, quia proce-
deret etiam parte opponente, nam ſi aliter
diceremus nulla eſſet differentia, inter cau
ſa ſummarias, & non ſummarias cum etiā
in cauſis non ſummariis procedat libellus
obſcurus, ſi pars non opponit, ut dicit Bar.
in l. edita, colu. 2. C de eden. & eſt text. cum
gl. magna in fi. in 9. l. fin. C. de anna. excep.
& ſi recte ponderentur uerba Ale. iſtud pro
prie ſentit in d. conſi. 32.

ADDITIO. Quænam generalitas to-
lerari in libellis poſsit, & quæ non, uide Af.
in conſt. dilationes ubi plenet. Pęt. Foll. V.
I. D

14 † Item dicta talis qualis petitio, etiam in c.
ptē compoſita proceditur, & admittitur. dū
modo ex ea poſſit diſcerni, quid actor uelit
& reus poſſit deliberare, ita dicit Pari. in tra
ctatu ſyn. in d verſi. ſententia, colum. 4. & 6.
& Bar. in d. verſ. & figura, & per hoc eſt cor
rectum in regno illud, quod not. gloſ. inſti.
de obl. in princip. in uerbo ſecundum in fi.
quæ dicit, quod ſententia lata ſuper libello
d inepto d non ualet, & Bal. in l. actori, circa
fin. C. de rebus credit & Bald in l. ex hoc iu
re, colum. pen. verſiculo ſecundo quæritur,
&c. ff de iuſt. & iur. & Cyn. in l. unica. C. ut
quæ deſunt ad hoc. & Alexan. conſilio 136.
colu. 1. in 2. volu. Nam hodie ex quo cauſæ
ciuiles

ciuiles in regno ſunt ſummariæ, admittitur libellus ineptus, ut ſupra, & valeat ſententia ſuper eodem, ita declarat Alexandr. in l. uinum, colum. ſi in fi. ff. ſi cer. pet. & ibi eſt gl. idem tenet Bal. in l. ſi fine in uer. oppono libellus. &c. C. ad Treb. per glo. in d.
15 l. unum. † Plus dicit Lanf. in d. cl. ſæpe. in ver. libellus, poſt prin. quod de iſta tali quali petitione nō datur copia reo ſumptibus actoris, ſed ipſe reus debet illam capere ſuis ſumptibus, & in hoc differt a libello ordinario, cuius copia datur, ſumptibus actoris, ut eſt gloſſ. in clé. quamuis. in uer. oblatos, de appel. Tamen de illo dicto Lanf. nō facio cauſam, qui hodie, hoc eſt expeditū in hoc regno in contrarium, ſc licet, quod etiā talis petitio debet edi ſumpt. bus actoris per regiam prag. quæ incipit, Comparente, & ita practicatur. Poſſet autem illud dictum Lanf. procedere in cur a eccleſiaſtica, ubi non ſeruantur regiç pragmaticæ, ſi forte in ea agitaretur aliqua cauſa ſumma-
16 ria. † Item procedit libellus, etiam ſi in eo petatur primo cogi, & compelli alquē ad ſoluendum, & non dicatur condemnari ſecundv Lanf. in d. l. ſæpe. in uerſ. libellus in quarta concl. & Bar. in d. ver. & figura, & p hoc apparet eſſe correctum illud, quod dici Barto in l. 1. C. de exec. rei iud. ubi dicit non ualere talē libellum, in quo nō petitur
17 cōdēnare, ſed cogi, & cōpel. † I. ē procedit libellus, in quo intentatur iudicium ex una cauſa & poſtea probatur ex alia, nam ſequitur condemnatio ſuper cauſa probata, maxime, qñ procedit ſola facti ueritate inſpecta, ſicut per c. de teſtante. ita tenet Alex. in l. ſi ita ſtipulatur. §. Chryſogonus. col. 5. in fi ff. de uer. obl & Iaſ. in l. certi. conditio §. ſi nūmos, col. 7. ff. ſi cer. pet. & per hoc patet eſſe cōtractam in regno, l. habebat. ff. de inſt quæ uult, ꝙ agens ex una cā, & probās de alia ſuccūbit, ut is, ꝙ agit ex numeratione, ſi probat de cōfeſſione, ſm Bar. in d. §.
18 nummos † Secūdo operatur dicta clauſula ſine figura iudicii, ꝙ pt ꝓcedi in cā ſine aliquo libello, & ſine petitione, pōt & cām incipere ab articulis, & articuli hñr loco petitionis, ita tenet Old. in cōſ. 144. in prin.
19 & Rota in dec. 13. in nouis. † Tertio operatur, quod non eſt neceſſe ſeruari ferias inductas ob honorem hoīum, ſecundū Bart. in d. extrauag. ad reprim. in uerſ. & figura uerſic. item an procedi, &c. & eſt text. in d. cl. ſæpe, & Per Phi. Cor. in conſ. 102. col. fi. in 1. uolu. prout ſunt feriæ uindemiarum, & meſſium, & hoc eſt expeditum in regno, per gloſſ. in conſt baiulos, quæ expreſſe dicit in regno non ſeruari ferias uindemiarum & meſſium, & per hoc apparet in regno eſſe correctam l. 1. C. de feriis.
20 † Quinto per illam clauſulam cenſetur ſublata litis conteſtatio, quia non requiritur de neceſſitate, ut eſt tex. in d. cl. ſæpe. & Bart. in d. uerſi. & figura, & per hoc patet in regno eſſe correctam l. 1. C. de litis conteſt. Quo caſu ille actus, qui immediate ſequi ſolet in cauſis ordinarijs poſt litis conteſtationem, habet uim litis conteſtationis, in cauſis ſummariis, & eſt præcluſiuus exceptionum dilatoriarum, & aliorum actuum qui non poſſunt fieri poſt litis conteſtationem, & habet uim litis cōteſtationis, ſecundum Bar. & Bald. in leg. nulla. & in l. nihil, C. de pro. & Card. in cl. conſtitutionem. §. fin. in fi. de electio. & Lud. Roma. in conſil. 124. & Abb. in ca. inſinuante in fi. de offic. deleg. & Fel. in cap. olim, de accuſ. & Par. in tract. ſyn. in uer ſent. col. 4.
21 † Quinto operatur circa dilationes, q̃a debet iudex breuiare cauſam inquantum poteſt, & dare breuiores dilationes, & eas amputare inquantum poteſt, ut eſt text. in d. cl. ſæpe. Item, non debet admittere exceptiones, & appellationes fruſtratorias, ut
22 ibi habetur † Sexto operatur, ut non requiratur publicatio in cauſis ſummariis, unde valet proceſſus etiam ſine publicatione, licet magis communis opi. ſit, quod etiam in cauſis ordinariis publicatio non eſt de ſubſtantia proceſſus, vnde eius obmiſſio non uitiat proceſſum, ſecundum Barto. & Alexand. in l. prolatam, C. de ſen. pro hoc eſt tex. in cap. cum I. & A. & ibi Abb. in 3. colum. in fi. de re iud ubi dicit Abb. quod publicatio non eſt de ſubiecta, ſed de iuſtitia, unde ſi omittitur, eſſet contra ius litigatoris, & non redditur proceſſus nullus propter hoc, ſed imputatur litiganti, qui non petiit publicationem, & ſi petit, & iudex nō vult illam facere, debet appellare alias ualet ſententia ſine publicatione proceſſus, idem tenet Bal. in d cto cap. cum I. & A. in 1. & 2. colum. & Phil. Cor. in conſilio 102. colum. fin. in literarum in 1. uolum. & Bal.

in cap.primo,col.3.ſi de inueſt.inter dom.
& uaſallis ori.licet Bar.in d.verſiculo & fi-
gu.in 3.colum.uideatur velle, quod publi-
catio etiam in ſummariis ſit neceſſaria,q̃a
reſpicit defenſionem, tamen eius dictum,
ita ſimpliciter intellectum,non eſt uerum,
ſed eſt contra communem o pi.vnde ut ſal
uetur,debet intelligi,quod eſt neceſſaria,ſi
petatur,ita ut ſi non concedatur poſſit ap-
pellari, non autem ut reddat proceſſum
nullum,ita proprie intelligit Fel. & ſaluat
illud dictum Bar.in dict.capit.cum I.& A.
13 columna ſecunda.† Septimo operatur,ut
g non requiratur g concluſio propter cauſã
ſummariam licet Abb.in d.capit.cum I.&
A. in quarta colum.teneat, quod etiam in
cauſis ordinariis concluſio non eſt de ſub-
ſtantia proceſſus, & idem Ab in c.cum di
lectus in 3.not.de fide inſt.ubi dicit, quod
eſt de iuſtitia, unde eius obmiſſio non vi-
tiat.Verũ dicit ſpeciale eſſe in ſummariis,
ut nõ requirantur in eis concluſio,pro hoc
eſt tex in d.cl.ſæpe,§.ſentẽtiam,dicit tamẽ
Card.in d cl.ſæpe.§.quia,in fi.19.q.quod
in cauſis ordinariis concluſio eſt de con-
ſuetudine, unde ratione conſuetudinis te-
netur iudex illam facere,ſed in ſummariis
eſt in electione iudicis,an uellit illã facere,
14 uel non.† Et quod non requiratur conclu-
ſio in ſummariis,habetur in dec.172.conſ.
Neapol.& tunc ille primus actus,qui ſolet
fieri poſt concluſionem,habet uim conclu
ſionis.ita tenet Phil.Cornel.in conſil.135.
15 colu.3.in litera F.in 3.uol. † Octauo ope
ratur, ut ſi aliquis litigauit per procurato-
rem,poteſt iudex in ſententia condemna-
re dominum, & non procuratorem, & ua-
let ſententiam,ſecundum Bar.in d.uer.& fi
gura in fin.& per hoc eſt correcta in regno
diſpoſitio l.1.C.de ſent. quæ vult non vale
re ſententiam,in qua dominus condemna
tur,& non procurator.

16 † Nono operatur,ut iudex nõ habeat neceſ
ſe pronunciare ſup emergẽti ſeu incidenti,
ſed põt incidens decidere ſimul cũ princi-
pali,& non eſt neceſſe, q̃d ſeparatim ſuper
eo pronunciet,ita dicit Bal.in l.ait prætor,
17 promittitur,ver.item no.ff.de min. † Deci
mo operatur, ut ſi lata fuerit ſnĩa pro abſẽ
te non citato,ualet ſnĩa,& poteſt per abſen
tẽ,ratificari,ſecũdum Bar.in d.uer. figura,
in fi.quem in hoc ſequitur Alex.in l.furio-
ſo,col.2.ff.de re iu.& Pet.de Anch.in d. cl.
ſæpe,& per hoc eſt correctũ in regno illud,
q̃ tenet glo.in l.ea quæ,C quomodo,& q̃ñ
iud.& gl.in d.l.furioſo,& ibi Alex.& Doc.
ubi dicunt, q̃d non valet ſnĩa lata in fauo-
18 rem abſentis non citati.† Vndecimo ope-
ratur,ut iudex ẽt ad inſtantiam partis poſ-
ſit interrogare principalem, & teſtes poſt
cõcluſum in cauſa,gl eſt ſingularis in d.cl.
ſæpe.in uer.interrogabit.Pro veritate tamẽ
iſtius dicti,quia eſt ualde notãdum,& quo
tidianũ,uideamus quid obſeruatur in ordi
nariis,& poſtea quid in ſummariis. Et pri-
mo in ordinariis reperio Spec.in ti.depoſi
tio,§.4.uer.quidam tamẽ dixerunt, & uer.
ſed ſi ante,& ibi Io. And.in add.ĩ uer. inter
rogare,ubi tenet,quod iudex ex officio,nõ
ad inſtantiam partis, poteſt partes interro
gare ſuper declaratione antiquorũ c. & ſic
ſuper iã actitates,non aũt ſuper nouo c. &
hoc ẽt poſt concluſionem in cauſa ubicun
que ſibi equũ uidebitur, per l. ubicunque,
ff.de interrog.act.idem tenet Lud.R.in cõ
ſil.20.in fi.ſed ſimpliciter loquitur, non li-
mitando ſe ad declarationem retro actita-
torũ ſed Inn.in c.cũ Ioan.de fi.inſtr. dicit.
Idem,quod Spe. quod tantum ad declara-
tionem retro actitatorum poteſt iudex ex
officio interrogare, quem in hoc ſequitur
Lu.R.in l 4.§ hoc ãt iudiciũ,ff.de dam.in
fect.& Bal.in l.per hãc.col.2.uer.dicit Spe.
&c.C.de temp.& repa.appell.hanc opin te
net Fel.in d.c.cum Ioan.col.5.vbi dicit,q̃
iſta opin eſt in practica ſubſtentabilior p̃-
pter auctoritatẽ Inn.& Fel.in c.1.col.2.de
iu. Tñ alia opi ſequens dicit, q̃ eſt æquior
ſ.quod indiſtincte poſſit interrogare ſu-
per nouo capitulo ad fundandam intentio
nem partis ad priuatam utilitatem,& hãc
ſecundam opi.tenet Alex.in d.§ hoc autem
iudiciũ,col.4.ſequendo Ant. de Butr.in ca.
cum cãm,de iu.cal.hanc ẽt opin.tenet ſim
pliciter Ab.in d.c.cum Io.col.4.uer.no. &
tene menti,&c.& Bal.in l. ſi accuſatoribus
col.ſi uer.item pp aliud,&c. C.de accu. &
iſta ſecunda opi.vr̃ magis cõis.ſ.ut etiã ad
fundandam intentionem actoris poſſit iu-
dex ex officio partes interrogare poſt con-
cluſionẽ in cauſa indiſtincte,nõ aũt ad pe-
titionem partis,quam opi.tenet Alex.in d.
§.hoc aũt iudicium,col.4.& Ioan.de Ana.
in c.ad petitionem,colum.3.de ac.& hoc
ubi cun-

ubicunque ſibi æquum uiſum fuerit, per d.l.ubicunque.ff. de interrog.act.
29 †Quod corroboratur ex eo, quod in ſimi
h li dicimus de iuramento h ſuppletorio, quod non poteſt deferri ad petitionis partis poſt concluſum in cauſa, niſi fuerit petitum ante concluſionem, & tñ iudex ex officio poteſt illud differre, & etiam poſt concluſionem, nemine illud petente, ubicunque ſibi æquum uiſum fuerit, ſecundum Alexã. in conſi. 54. colum. fi. in 1. uolum. & Bal. in d. l. ſi accuſatoribus. colu. fi. uer. item poſſet. &c. C. de acc. de qua materia uide plene Ia. in l. admonendi. in rep. colu. 154. & ſequ. ff.
30 de iureiu. † prædicta autem procedunt in cauſis ordinariis, uerũ in ſummariis, hoc eſt plus, quia põt iudex poſt cõcluſionem interrogare partes, & teſtes non ſolum ex officio, uerum etiam ad partis inſtantiam per illam gloſſ. in cl. ſæpe. in uer. interrogabit, ita tenet Car. in d. cl. ſæpe. §. & q. 2. in 4. oppo. & Fel. in d. c. cum Ioan. colu. 5. de fi. inſt. & ibi etiã Abb. in 4. col. ver. no. & tene menti, &c. & Fel. in c. cum dilectus, col. 3. ver. 7. limitat. &c. eo. tit. & Lud. R. in cõſi. 179. col. 5. & Fel. in c. inquiſitionis § ad petitionem, col. 5. de acc. Vnde quia in regno cãæ ciuiles ſunt ſummariæ, ceſſat illa difficultas verum iudex poſſit ad interrogare ad inſtantiã partis, quia eſt expeditum,
31 quod ſic per prædicta. † Adde tñ, quod in oĩb. caſibus, in quib. ſupra dixi iudicem poſſe ex officio interrogare debet, hoc intelligi ſi uult. nã non põt cõpelli ad hoc ne faciat litem ſuam, ſi non interrogat, quia poſſet dicere, quod non ſibi beſt equitas. Ita tenet Bar b. in add. ad Abb. in d. c. cum Ioa. in add. quæ incipit. De hoc uide &cæ. circa fi. per l. non quidquid. ff. de iud. & per hæc habemus expeditã materiam primæ clau-
32 ſulæ. † Secundo quæro, quid importat illa clauſula, ſola facti ueritate inſpecta de qua loquitur capitulum regni, deteſtantes. Dicit Ant. de But. in c. 2. de iur. cal. quod iſta clauſula plus importat, quam omnes illæ clauſulæ, ſũmariæ, ſimpliciter, & de plano ſine ſtrepitu, & figura iudicii, &c. Adeo quod cenſetur ſublatæ omnes ſolennitates iuris poſitiui. idem tenet Fel. in c. olim. colum. pe. de acc. in tãtum, quod dicit pulchre Fran. d. Are. in c. dilecti, colu. 3. de iud. quod per iſtã clauſulã iudex põt procedere, ut Deus qui ſoli ueritati innititur, & illud dicit Ant. de But. ſequitur Alc. in cõſ. 6. col. 2. in pri. in 3. uol. unde ſequitur ex hoc, quod dicta clauſula importat oĩa illa, quæ importat clauſula, ſine figura iudicii, & ſi oẽs illi undecim effectus, quos ſupra retuli, includuntur ſub iſta clauſula. Idem declarat
33 Iaſ. in l. inſt. col. 1. ff. de iuſt. et iur. † Duodecimo operatur aliud, quia p dictũ clauſulã põt ferri ſnĩa non conformis libello, et ſic ſuper aliis, quã ſuper petitis ſcdm Iaſ. in l. uinũ, col. 17. ff. ſi cer. pe. licet per alias clauſulas hoc nõ eſſet prouiſũ. ut pbatur in d. cl. ſæpe. §. verũ, de verb. ſig. ibi, iuxta petitionis formã, &c. & per hoc patet correctã eſſe in regno l. ut fundus. § cõi diuid. & l. fi. C. de fideic. li. idem tenet Lanf. in d. cl. ſæpe, col. antep. quã correctionẽ intellige ſolum quo ad regulam, quæ ſumitur illis legib. quod ſnĩa debet eſſe conformis libel-
34 lo. † Decimotertio operatur, ut iudex poſſit adhibere fidem teſtib. aſſignantib. cãm uerſimilem, licet de iure nõ concludentẽ ſecundum Franc. de Are. in l. eum qui. §. filius. in 2. not. ff. de acq. hær. Itẽ põt admittere teſtes infames, & alios de iu. ciu. reprobatos ſecũdũ Abb. in c. dilecti col. 2. in fi. & ibi ẽt Fel. de iu. & Bar. in l. filiusfamilias colu. 1. ff. de don. ubi idem dicit de teſtib.
35 non iuratis. † Decimoquarto operatur, quod iudex poteſt ferre ſententiã diffinitiuã ſtãdo, & ſic abſque eo, quod ſedeat pro tribunali, quia hoc etiã operatur aliæ clauſulæ, de quib. ſupra, ut eſt tex. in d. cl. ſæpe §. ſnĩam, ergo a fortiori iſta clauſula, eſt maioris importãtiæ, & per hoc patet in regno eſſe correctum. §. ſedebunt in Aut. de iu. &
36 c. fi. in fi. de reg. iu. lib. 6. † Decimoquinto operatur, quod põt procedere ad diffinitiuã ſententiã contra contumacem, lite non cõteſtata, ſm Fe. in c. olim. col. pe. de ac. & per hoc ẽ correctus ĩ regno §. ſi uero etiã quidã inueni in Aut. de exhi. reis, ibi iudicẽ aliquid facere nõ valentem, &c. in eo quod uult iudicem ñ poſſe procedere ad diffinitiuã ſnĩam lite non conteſtata, & hr in l. properandum. § ſiquidem. & ſeq. C. de iud. & in toto tit. extra ut lite nõ conteſt. et per So.
37 in conſ. 47. colu. 1. in 4. uol. † An ãt poſſit ferri ſnĩa ſine ſcriptura ĩ cauſis ſummariis. Dic qđ nõ, quia ita requiritur ſcriptura in ſũmariis, ſicut ĩ ordinariis ſcdm Ab. in c.

Alb.

Abb.in 1.op.& ibi etiam Fel.in pri.de teſ.
& in ſpecie dicit Franc.de Aret in d.c.Al.
col.2.uerſi.ex quibus patet &c. ꝙ ubi ꝓce
ditur ſine figura iudicii, dēt ferri ſententia
in ſcriptis per ea quæ habētur in cl.diſpen
dioſam de iud. Et per ea, quæ dicam infra
38 in ult.parte,in uerſi.ſententia. † itē in cau
ſis quamuis ſummariis ſemper requiritur
legitimatio perſonarū ſicut in ordinariis
ſecundum Lanfr.in d.cle.ſæpe in uerſic.&
ſig.co 1.circa fi.& Iaſ.in rub C.qui adm.
39 co.1.& Alc.in l.iud. C.de iud.† vnum ta-
men eſt ſcribendum pro cōplemēto huius
clauſulæ,ſola facti ueritate inſpecta. Quia
intelligi debet de ueritate,cui ius patroci-
natur,unde uigore iſtius clauſulæ non poſ
ſet iudex oriri facere actionē ex pacto nu-
do,licet ueritas ſit.quod pactum fuerit nu
40 dum,ita tenet Bal.in l.nemo. C.de ſent.†
Itē ubicunque cā principalis eſt ſummaria
oēs articuli illius cāæ debeat ſummarie ex
pediri,ita dicit Bar.in extraua. ad repr.in
uer.ſummariæ.col.3.& Iaſ. in rub. C.quē-
41 adm.col.1.in fi.† Cognoſcitur autem cau
ſa ſummaria ab ordinaria, quando tractať
ſine ordine iudiciario,ut quia non interue
nit libellus,nec litis conteſtatio, uel q̄a in
cipit a principio de ſoluendo, ſic ut cauſæ
executiuæ,ita declarat Pau.de Caſt.in con
ſil.48.colum.1 in 3.uolum;et ſic hucuſq; te
habemus plene diſcuſſum primum modũ
diſcendi cauſam ſummariam. Secunda
42 principaliter dicitur cauſa ſummaria quæ
habet eccleſiaſtica,ubi agitur de electione
præbenda,canonicatu, uel alio beneficio
eccleſiaſtico,nam in huiuſmodi cauſis ꝓ
ceditur ſumarie,& ſine figura iudicii text.
eſt in cl.diſpendioſam,de iud.et ibi Car.in
31.q. Quod tamen intellige, quādo agitur
de titulo beneficii,ut quia ſunt duo, q̄ liti
gant ad inuicem de collatione ſibi facta,
ſecus,ſi ageretur de proprietate eccleſię, vt
q̄a epiſcopus uult uenire aliq̄ eccleſiā ſuæ
diœceſi, aſſerens illam eſſe de ſua diœceſi
uel dicat ſe habere tale ius in tali eccleſia
iſta enim non dicitur cauſa de beneficio ec
cleſiaſtico, ſed proprietate eccleſiæ, uel
iuris tunc talis cauſa dēt ordinarie tracta-
ri,ſedm Card in d.cle. diſpendioſam in 8.
q.& Bald.in l.cum ſeruum uerſi. item ſi a-
geretur.C.de ſeru.fug.& de iſta differentia
inter titulum, & proprietatem eccleſiæ, ui
de gl.in c.eum qui in uerſ.uitioſus de co-
mit.in poſſ.lib.6.& glo.in c.contingit.in
glo.magna.uer.ſed nunquid de do.& cōt.
& ibi Abb.in 3.colum.in fin.& gl.& Do-
43 cto.in cap.cura de iu.pat.† Tertio dicitur
cauſa ſummaria,quælibet cauſa poſſeſſo-
rii.l.momentaneæ.& ibi Bart.C. unde ui-
nam cauſa poſſeſſorii,dicitur minima, &
ſufficiunt in ea ſemiplenę probationes,ex
quo præiudicium poteſt ſeparari in petito
rio,ita tenet Phi Dec.in conſi.28.colum.
2.& in conſi.56.colum 1.& quod ſit cau-
ſa ſummaria,tenet Bar.in extra. ad rep.in
ver.ſummariæ colum.2.& Alex. in conſi.
60.colum.1.in 5.volum.dicit tamen Bar.
in d.uer.ſummariæ.quod imo in poſſeſſo
rio requiruntur plenæ probationes, quod
quomodo intelligatur uide Bart.in leg.1.
colum.fi.C.quorum bo.in eo tamē,quod
ſupra dicitur,quo cauſa poſſeſſorii, eſt mi
nima,et leuis præiudicii,reperio multas de
ciſiones contrarias,ſcilicet qđ imo eſt ma
gni præiudicii,quia magnum eſt cōmodū
poſſeſſionis,ita dicit al.in l. conſentaneū
in 6.no.C.quomodo et q̄ quando iud.et gl.
in §.retinendæ,inſt.de interd.et Abb.in c.
conſultationibus.§.1.circa fi.de offi.dele.
ubi pulchre dicit,quod magnum eſt com
modum poſſeſſionis,quia releuat ab one-
re probādi dominium, ꝙ eſt difficilis pro
bationis.et ibi plus dicit Ab.quod in cau-
ſa poſſeſſorii requiritur ordo iuris,et ipſum
ſequitur ibi Fel.in fi. colum.quæ uerba ui
dentur contraria prædictis, quia ſi requiri
tur ordo iuris, non uidetur quod ſit cauſa
ſummaria, & dicit Bar.in l.naturaliter. §.
nihil commune,col.pen.ff.de acq.poſſeſſ.
quod falſum eſt, quod cauſa poſſeſſionis
ſit utilis.in iuſta uarietate puto concorda-
ri poſſe iſtas opi. Nā quædā eſt cauſa poſ-
ſeſſorii, quæ eſt modici momenti. quæ po
teſt de facili reparari in petitorio.et iſta di
citur cauſa uilis,et modici præiudicii & in
iſta ſufficerent ſemiplenę probationes, po
teſt poni exemplum in poſſeſſione Carbo-
niana prout declarat Bar.in l.3.§.cauſæ ff.
de Car.edi. Similiter ī interdicto,quorum
bonorum,quod eſt modi præiudicii,unde
ſufficiunt ſemiplenæ probationes, ſecun-
dum Bart.in l.1.colu.fin.C.quorum bon.
idem in poſſeſſione,quæ datur uentris no
mine,l.1.§.ſi ea et ibi Bar.ff.de uen.in poſ.
mit.

mit. facit. l. 3. §. ſciendum, & ibi gl. ff. ad exhi. Quædam eſt cauſa poſſeſſorij, quæ parat plenum præiudicium, quæ non eſt reparabilis per petitorium, vt quia deficit petitorium, vel quia eſt impoſſibilis probationis, & iſta dicitur cauſa magna, & magni præiudicii, & in hac requiritur ordo iuris, & plena ꝓbatio. ita procedat op. Abb. & ſequacium, in d. c. conſultationibus, & quod habetur in deciſ. 364. conſilii Neap.

ADDITIO. *Domini auctoris dictis hic* addo plene cumulata per d. Lud. gl. In re. Cance. in reg. de non tolle. iu. quæſito in 5. q. vbi proponit pulchram quæſtionem ſi regula cancellariæ de non tollendo iure q̃ſito uendit uendicet ſibi locum in poſſeſſione? & relatis pluribus tandem dicit, ꝙ ſic, quia id quod dicitur, quod poſſeſſio eſt modici præiudicij habet locum in momentanea, & inſtrumentali poſſeſſione, at ſecus in poſſeſſione plena, ſucceſſiua, & effectuali quia talis poſſeſſio eſt maximi momenti, & illam perdere eſt damnum ſentire itẽ adde Capici. in deciſ. 55. inc. in cauſa mag. Pauli Brancatii, ubi habetur, quod tunc poſſeſſorium eſt modici præiudicii, quando eſt præparatorium ad iudicium poſſeſſorium ordinarium (ut quando tractatur quis debeat poſſidere pendente lite) quod ſecus eſt quando tractatur de poſſeſſorio ordinario, quia eſt maximi momenti. Pet. Foll. V.I.D.

44 † Iſtam concordiam opi. confirmo optimo ſimili, nã licet alia ſit in iure regula, qđ
K a ſententia lata ſuper poſſeſſorio, nõ K appelletur l. 1. & ibi Bal. & Doc. C. ſi de mom. poſſ. fue. app. tamen quando poſſeſſorium eſſet magni præiudicii, adeo, quod non eſſet reparabile per petitorium, tunc bene poteſt appellari, ſicut in petitorio, ita tenet Bar. in l. 2. col. 2. uerſi. quæro quæ eſt ratio, &c. ff. de appel. recip. & Bal. in l. 2. col. fina. uerſi. vlt. de epiſt. aud. intelligitur ergo illud in poſſeſſorio momentaneo & leuis præiudicii, quia in eo non appellatur, ꝙ tamen procedit de iure ciuili, per d. l. 1. ſed de iure
I re canonico, l ſecus, quia appellatur ab omni poſſeſſorio. ut eſt text. & ibi Card. in 2. col. in 1. oppoſi. in clem. 1. de ſeque. poſſ. & fruct. & gl. in c. cum ad ſidem. in gl. pen. in fi. de reſt. ſpol.

ADDITIO. Addo Bal. in conſ. 30. in 5. parte, & conſ. 131. in 1. parte, & conſilio 155. 1. parte, & conſ. 330. 1. par. & quod a mixto poſſeſſorio poſſit appellari? Vide eundem in conſ. 230. in 1. parte, & conſil. 331. 1. parte, & conſ. 369. 1. parte, & conſ. 217. in 2. parte, & conſ. 366. 3. par. & Soc. in conſi. 290. col. 2. uerſi. primum quali. 2. liq. Petr. Philip. Cor. conſi. 10. num. 1. in 4. & uide quæ tit. 1. in prac. cau. crim. in frag. part. in tit. de violentiis circa poſſeſſ. in fi. Pet. Foll. V.I.D.

45 † Dicit tamen notanter Ang. in conſi. 46. ꝙ licet alias ab interlocutoria non appelletur de iure ciuili, tamẽ ab interlocutoria lata in poſſeſſorio poteſt appellari, licet nõ poſſit appellari a diffinitiua, & eſt ratio, q a eius grauamen non poteſt reparari per appellationem a diffinitiua, ex quo a diffini-
46 tiua non appellatur ſecundum eum. † Secundo. iſtam concordiam confirmo per notabilem d. Bar. in l. 1. §. fin. colum. 1. ff. de præto. ſtip. ubi ponit regulam generalẽ, per quam declaratur tota hæc materia, nã quando aliqua cauſa eſt ſummaria ut quia lex mãdat procedi in ea ſummatim, diſtinguitur. Aut parat plenum præiudicium, & tunc requiruntur plene probationes, ſed dicitur ſummaria quo ad aliquas ſolemnitates iudiciorum. Si uero non parat plenum præiudicium, & tunc non requiruntur plenæ probationes & ſic eſt ſummaria, quoad ſolennitates, & quo ad probationes. Idem tenet Bart. & Bal. Ale & Iaſ. in l. iud. C. de iud. & Bartõ. in l. 4. §. cãæ. in fi. ff. de carb. ædi. ubi dicit, ꝙ in primo caſu dicitur cã ſummaria ex eo, quia dantur breuiores dilationes. Idem tenet Bar. in l. ſi qs a liberis, § ſi quis ex his. ff. de lib. agn. & Abb. in c. dudum. el 2. col. 8. verſic. in gloſſ. in uer. irritantur, &c. de elec. & Fel. in c. ueniens, el 2. col 6. de teſt. illud ergo, quod dicit Abb. in d. c. conſultationibus circa fi de off del. quod in poſſeſſoriis requiritur ordo iuris poteſt intelligi, q̃n eſt tale poſſeſſorium, in quo ſententia parat plenum præiudiciũ, & ponit ius finale in cauſa, ita tenet Bar. in extrauag. ad reprimendum in uerſic. ſummarie poſt Princ. & cum iſta declaratione
47 poſſunt dictæ opiniones cõcordari † Vnũ tamen ſcias pro complemento huius materiæ, quod licet cauſa poſſeſſorii ſit ſummaria, in qua admittitur libellus gñalis, put

dixi

dixi ſupra in princ. huius diſtinctionis, tñ
quando ſumus in poſſeſſorio retinendę, in
quo agens narrat in libello ſe fuiſſe turba
tum, uel ſe turbari, tenetur ad petitionem
rei conuenti, declarare modum turbatio-
nis, alias non procedit libellus, ſecundum
Bal. in l. ordinarii. colum. pen. uer. itē quæ-
ro, nunquid &c. C. de rei uend. & idem Bal.
in ſua diſputatione, quæ incipit. Accuſa-
tus de ui turbatiua in ult. char. & Bal. in c. li
cet cauſam, col. pen. in fin. uerſic. opponit
ille, qui intentat, &c. de probat. & Alexā. in
48 conſil. 71. in 1 colum. in 5. uolu. † Quarto
dicitur ſummaria, qualibet cauſa quæ uen
tilatur in curia mercatorum, in qua proce
ditur de mera æquitate obmiſſis ſolennita
tibus, & apicibus iuris, ut no. Bar. in l. fide-
iuſſor. § quædam. & in l. Quintus. ff. man.
& Bald. in l. ſi pro ea. col. pen. C. manda. &
Iaſ. in l. iuriſgentium, §. ſed cum nulla, col.
3. ff. de pact. & Bal. in conſi. 400. col. pen. &
conſil. 566. colum. 2. in 5. uolum. & Soc. in
conſil. 65. colum. fi. in 4. uol. & in hoc æqui
paratur curia mercatorum, curiæ eccleſia-
ſticæ, ubi proceditur de æquitate canoni-
ca, ꝙ patet, quia de æquitate canonica ex
pacto nudo oritur actio ut habetur in c. 2.
de pac. & not. plenè Iaſ. in d. §. ſed cum nul
la & ſimiliter in curia mercatorum agitur
ex pacto nudo. ſecundum Bar. in d. l. Quin
tus, & Bal. in d. l. ſi pro c. hinc dicit Spec. in
tit. de comp. iud. §. uerſi. 38. quod mercato
49 res dicuntur de foro eccleſiæ. † Et per hāc
ſimilitudinem poſſet inferri, quod in curia
mercatorum confeſſio extraiudicialis fa-
cta parte abſente, facit plenam probatio-
nem, contra communem regulam, & ratio
eſt, quia de æquitate canonica facit plenā
probationem, ſecundum Franc. de Aret. in
conſ. 40. incipiente excellentiſſime, &c. col.
1. & conſi. 84. col. 1. & Doc. in c. ſi. caut. de
fi. inſtr. Et prædicta ſunt notanda in iſtis
curiis nundinarum, quia ſunt curiæ merca
torum, & in eis proceditur ſummariè, unde
poteſt dici habere locum id, quod ſupra di
ctum eſt.

ADDITIO. Quia vidèro dominum au
ctorem incidenter hic aliqua dicere de cu-
ria nondinarum, quæ eſt curia mercatorū,
& alias compilaueram praxim (quam nun
dinarum vocabam) in qua de modo, & for
ma practicandi in curiis mercatorum late
diſſerui, congruum mihi viſum fuit eam ī
hoc opere Do. Rob. addere in locis oper-
tunis, & congruentibus, quare duas primas
partes ipſius nundinariæ praxis hic adden
das cenſui, cum hic congruere videantur,
cæteras uero in aliis locis ubi magis con-
uenire uidebuntur addam, ſunt hę [illegible] par
tes prædictæ, uidelicet prima qd dicantur
mercatores? quæ ſunt nundinæ, quæ merca
ta? qualiter differant? Secunda qui conueni
ri poſſint coram iudice mercatorum, & ꝓ
quibus cauſis, & qualiter conueniantur, &
de modo practicandi in curia mercatorū,
quare nundinariam praxim edocere pro
uiribus, quam iuris ueterum, & recentiorū
interpretum, nullus dum in medium attu-
lit (vt uidere potuit) ad communem legen-
tium utilitatem, & mei ipſius eruditionem
uolentes, primam ipſius in ordine partem
aſſumens perutile conſentaneumve vnicuī
que uideri propalam eſſe poterit ſi eorum
quæ principaliter hic pertractanda ueniūt
quidditatem quam primum diſſeramus.
50 † Quo circa illud magnipendendum non
ab re eſſe duximus, nundinas, & mercata
ad imparia a legibus iudicari. Nundinæ. n.
illæ proprius dici poſſunt, quę ſunt affida-
tæ, notabiles, & in priuilegium conceſſę, &
quæ nullibi propria ſiquidem auctoritate
celebrari queunt, ſed ex Principis permiſſu
tantum. At mercata illa dicuntur, quæ ubi
que ab libitum, nullo Principis permiſſu
præcedente paſſim celebrari uidemus, con
ſiſtuntque in facto, & per præconem affida
ta minime ſunt. De quibus ſi quidem con
cinit tex in auth. ut non fiant pig. (ut eſt vi
dere de mercato terræ S. Seuerini ſemel in
hebdomada ſingulis ſabbatis) talia. n. non
habent nūdinarum priuilegia, hinc. n. pro
debitis haud tuta ſunt, (ſicut ſunt nundi-
nę,) quæ ſunt tutæ pro debitis gabellis in
acceſſu, & receſſu, pro mora, licet bannitis
ēt ſi iniuſtè banniti extitiſſent, non ſint tu
tæ, teſte, & auct. Bal. in l. 1. C. de nū. & merc.
& ante eum Bar. in l. 1. ad l. Iu. ma. & in l. re-
51 legati. de pen. & ibi Ale. † Nundinę. n. a no-
no die dictæ ſunt, quaſi nouēdinæ inſtitutę
autem eo conſilio prohibentur, ut ruſtici
octo diebus in agris eſſent, & nono die re-
peterent urbem ad mercatum legum acci-
piendarum cauſa, & ut ſcita atque conſulta
frequentiore populo referentur, & trinue-
dino

dino propoſita, a ſingulis atque uniuerſis facile nocerentur, unde etiam mos tractus, ut leges trinundino die apud Athen. promulgarētur, Cic. contra Rul. pro l. agr. illi Capuam, nundinas ruſti. horreum campani agri eſſe noluerant, Col. lib. 1. c. 1. uillicus non urbem, non nullas nundinas niſi uendendæ, aut emendæ rei neceſſariæ cauſa frequētauerit, mercatū aūt idem q̄ mercādi actus, Pla. in moſ. ædes filius tu⁹ emitte, ædes Tr. ædes te auge Philolaces patiſſat, & iam homo in mercatum abortitur, aliquando etiam pro loco accipitur, ad quem mercatores emendi uēdendique gratia conueniunt, quem etiam appellamus emporium, uel forum. Cic. lib. 1. off. Quo cum tanquam ad mercatum bonorum artiū ſis profectus, inane reddire turpiſſimū eſt. Item aliquando mercatum accipitur pro ipſo tempore, quo negotiatores ad emendum, & uendendum conueniunt, hoc
52 eſt pro ipſis nundinis. † Sicque nundinæ, & mercatum nonnunquam idem ſunt (im proprie tamen uidemus etenim nundinas appellari mercatum, & mercatū nundinas proprias, tamen ad imparia iudicantur (ut
53 ſupra diſſerui.) † Nundinæ etiam dictæ ſunt, a nundina Romanorum dea, a nono die naſcentium dicta, qui, & luſtricus dicitur, erat autē luſtricus dies, quo infantes luſtrabantur, is autē erat in maſculis nonus dies, in puellis uero octauus, ſecundū Ma-
54 cr. li. 1. Satur. c. 16. † Nec te moueatur id, q̄ te ſcribitur in l. unica C. de nund. ibi in illis uerbis (qui exercendorū mercatuū, aut nundinarū licentiam) & ſic uidetur innuere, q̄ mercata, & nundinæ ex principis reſcripto celebrātur, & pari et priuilegio immunitatis decorantur, quia & ſi id prima facie innuatur, non eſt quin non remaneat differētia, de qua ſupra in genere, & in dubio eſt tamē bene uerū, q̄ ſunt aliqua mercata, quæ licet non ſint ſolemnia, & notabilia ſunt tamē obtenta, & impetrata ueterū in dulto, & Principis auctoritate, cū immunitatibus, & prærogatiuis, & de illis ibi diſſeritur, & tunc rediguntur ad inſtar nundinarum, uel uerba (mercatuum) ibi accipiūtur tanq̄ genus, & nundinæ, tanq̄ ſpecies (ut fieri pluries, abſolte) ut in rub. C. de ſer
55 ui. & aqua, latius habetur. † Sunt quoq. & nundinæ atq. mercata hominibus, & populis admodum utilia atq. neceſſaria, & cōſequenter mercatores, quorum opera, & traſicu ipſæ nundinæ fiunt perutiles, adeo quidem ut Plato ſummæ prudētiæ, & auctoritatis, cum inſtitueret quēadmodū ciuitas bene ac beate habitari poſſit, in primis ipſos mercatores neceſſarios eſſe dixit, ſic inquiens. Pluribus agricolis al iis artificibus ac miniſtris opus eſt, qui importet, & exportent ſingula, ſunt autem mercatores. Cui concinens Bal. in rub. extra de cl. pere. merc. inquit eſt amica populis, quia mundus nō pōt ſine mercatore uiuere, & ppea licet leges (ut ille ſubdit) nulla illis concedant priuilegia in corpore iuris clauſula, Principes tamē ſepiſſime plures eis tribuūt
56 immunitates atq. exēptiones. † Hinc non extra rē incidere eſt in illamq. an merc. ſit ars ſordida an honeſta, & an nobilitati derogetin qua prima ſiquidem facie non abſurdum eſſe uidebitur dicere, nō ſordidam ſed honeſtā, & a nobilitate haud deuiā reputandā fore, cui quidā opinioni adſtipulatur ſoūa Caliſt. i l. eos. ff. de dec. (inquit. n.) mercatores non prohiberi decurionatum, uel aliquem honorem ſua patria exercere, nec enim infames ſunt, neq. eos ut ſubdit tanq̄ uiles perſonas oportet negligi, hinc, Salus. qui & ſapiens unus fuit ex ſeptem, & legum ſcriptor ſolus ex ſeptē, cum eſſet admodum iuuenis, & eius pater ad beneficentiam propenſus, patrimonium immi nuiſſet, ad mercaturam ſe contulit, non tam lucri cupiditate impulſus, quam peri clitandi, uidendique, ſicuti retulit Plut. in uita illius, q & illud ſubdit ex Heſiodi ſententia, temporibus illis nullum opus ignominiæ fuiſſe, nec ullum artium delectum atque diſcrimen. Mercatura uero ad barbarorum neceſſitudines comparandaſque regum amicitias plurimum ualere putabatur, ex eaque homines multarum, & maximarum urbium extitiſſe, ut maſſalias primus, quia Celtis iuxta Hendanum (lege Rhodanum) maxime obſeruator Thaletem quoque mathematicum, & Hipp. exercuiſſe mercaturam aſſerit. Platoni etiam olei in Aegypto exportationem non peregrinationis uiaticū ſuppetiſſe, hinc etiam ſi uera ſcribit Suet. Veſp. Imperator nō ſolum ante imperium ad mangonicos quæſtus ſuſtinendæ dignitatis cauſa deceſ-

ſtitue requiri, primo quod ſit deſcriptus in matricula mercatorum ſecũdo ꝙ exerceat artẽ, non.n.ſufficit, quod ſit in matricula deſcriptus, niſi artem exerceat, citat tex.in l.qui ſub prætextu. C. de ſac.ſan.eccle.& l.ſcrinearios,& ibi Bart.& Bal.C.de teſt.mil.tur quidam aduerſatur id,ꝙ proximo ſuperiori loco dixeram,cum ſi vera hæc eſſent parum, aut nihil proficeret deſcriptio in matricula; ſed nequiuoce hęc ſcripta intelligas, ſcito eum mercatorem cenſeri,& mercatorum priuilegiis gaudere cuius matriculatio, vel profeſſio procedit, et ſi non conſtiterit autem exercerẽ ita tamen ſi ex aduerſo non probetur artẽ deſeruiſſe uel poſt deſcriptionem nõ exercuiſſe,eo etenim caſu procedunt, quæ ſupra pro mercatuli,ita.n.ſentire vr Alex. in add.ad Bar. in l.ſemper §.negot.ff.de iur.imm.ex ſnia tac. But.in proœ. ſtorum,& videat Ben.ſtra.in trac. de merc. in 1.par.n.65.in fi.qui & id intrepide firmare vide-
60 tur † Tertio dicit requiri, quod maiorem partem fortunarum habeat quis in negotiatione,ut recte dici poſſit mercator ꝙ & ante eum voluit Bar.in l. ſemper. §.negotiatio.ff de iur.imm.& in rub.C.de nauic.lib.11.& Alex.in conſi.108.in 4.li. Pau.de Caſt conſi.78.3.col.1 lib. & Fel.in proœ. decr.15.col.& Fran.Are.conſ.20.& Gem. in c.1. de ui. & ho.cl. in 6.in quo quidem e recentioribus noſtr.ſubtilis Phi. Dec in l.ſcrinearios C.de teſt.mil.num.16.abſurdum putat,& procul a ratione dictũ Bar. non enim congruere æquitati, & iure vr, ꝙ & is qui longo tpe in mercantiis verſatus fuerit, & matriculatus extiterit priuilegiis mercatorum non deberet gaudere,ea ſola ratione,ꝙ plus in bonis immobilib. haberet quam in mercantiis, Item ſi uerũ eſt,mercatorem dici quem ex ſola matriculatione,a fortiori aũt ſi longo tẽpore in mercantiis ſe exercuit,unde conſonũ non eſt dicere,non dici mercatorẽ,qui maiorẽ partem ſuarum fortunarum in mercãtiis non habuerit,quare dicit procedere dictũ Bar.in eo.qui diuerſas hẽt qualitates, quæ aliquo reſpectu repugnarent,tunc.n.attenditur illa qualitas.quę in eo uerſatur plus, argu.l.quæritur, ff.de ſta. ho. vel intelligi debet, quando eſſet præſumptio ſurdis ut quia quis fingeret ſe mercatorem,cum nõ eſſet. Idem & antea dixit in ca. i. de iud.in vlt.lec.in fi.quod & repetit in l.rogaſti,ff. ſi cert. pet. nec credo ab hoc diſſentiiſſet Bar.& vtiq. ſi toruo oculo non inſpiciatur tex.in d.l.ſemper in §.negociatores,& in §.D.Hadr.in ver.erant,& alii.& in §.negotiatio,ff.de iur.immu.non abſimilis intentionis Caliſtratum fore reperiatur, cũ poſtea quam immunitatẽ negociationibus, ꝙ nauicularis tribuendam eſſe conſtituerat,id procedere,ita tñ dixit, vt artem nauiculariorum quis exerceat,& naues hẽat & ampliorem partem ſubſtantiæ in nauigationibus,& in negociationib.habuerit, adeo ut illud ſemper exequendum erit nõ quid effugiendorum munerum cã imaginem nauicularii induat, vt ipſius Caliſtrati verbis vtar, ſicque vides intellectum ad verba Bart. datum per Dec. non abeſſe ab
61 ipſius Caliſtrati ſententia. † Nec pdictis & illud abſimile videri poterit,ꝙ & ſcholares non gaudent priuilegiis ſcholarũ ſi
n ſtudio minime n vacauerint,ſm Bart.per illum tex.in l.qui ſub prætextu. C de ſac.ſan.eccl. cum ſimilib. vt tradunt Alexã.& Moder.in l.ſcrinearios.C.de teſt.mili Pro quo facit tex. in c.cum ex eo.ff. de elect.in 6.(ibi literarum ſtudio inſiſtentes)idemq. no. Ang.in l.ex eo. ff. de teſt.mil ꝙ & no. Pan.in c.1.de iud. vnde latius exordiendo mentem Doctorum in hoc ſic puto diſtinguendũ.aut quis plures qualitates habuerit,quibus aduerſatur mercatur,licet,& is mercaturam exercuerit,non poteſt,nec debet mercatorem dici, ut gaudeat priuilegiis conceſſis mercatorib.quoad omnia, ac & prout alii mercatores gaudere dẽnt, qui ſoli mercaturæ vacant bene tñ putarẽ mercatorẽ dici,ut gaudeat priuilegiis mercatorum,quo ad illam mercaturam tantũ quam gerit, quæ conceſſa forent rõne ordinis,motus ex iis quæ no.Dom.in proœ. 6.in rub. proœ in fi. & in ſimil. no. B.l in d.l qui ſub prætextu,& Bar.in l.maximarum,C vacat.mu.li.10.dũ inferũt,ꝙ ſcholares non ſtudentes, licet non gaudeãt priuilegiis ſcholarium conceſſis, gaudent tñ priuilegio ordini conceſſo, & d gerati, dummodo ſint matriculati, ſic ergo d camus in hoc caſu, cũ ratio diuerſitatis reddi minime poterit. Sed ſi magis verſarẽ in mercatura,quã in aliis qualitatibus, li-

cet aduerſantib.iudicabitur, vt mercator,
vt potiatu priuilegiis mercatorib.conceſ-
ſis quoad omnia, aut quis eſt matriculatus
vt mercator, & gerit ſe pro mercatore, ſed
in fraudem, & ficte, & tunc nec mercator
cenſendus eſt, nec dici debet eum potiri
deberi priuilegiis mercatorib. conceſſis;
ſic itaque concludendũ eſſe puto, & vide
Benu.ſtrac.in trac. de merca.in prima par.
nu. 60. vbi multa verba effudit, tandem di
cit eſſe tenendum eum dicit mercatorem,
qui ampliorem ſubiectæ partem in mer-
cantiis minime habuerit, & pariter potiri
debere omnib.priuilegiis a lege municipa
li mercatoribus conceſſus, ſed quicquid ip
ſe dicat non diſſentio ab iis qui ſuperiori
proximo loco retuli, cum, & parua, cõclu
dant intellectus per eum dati ad l. ſemper.
in §.negociatores, & §. negociatio, quod
intelligãtur de negotiatorib. ad publicam
vtilitatem deſtinatis, & qñ certa forma im
munitatis tributa eſſet, non autẽ de aliis
mercatoribus, & negotiatorib. cum & hoc
ſit diuinare, lexque generaliter loquitur, &
ipſius non decitionis non plus in iis nego
ciatorib. quam in aliis verſatur, & iõ inde-
terminato & generalis comprehendit om-
nem determinationem, quæ põt adaptari
ad eam, l. metum aũt. §. aiaduertendum, &
ibi Bar.in 1. not.ff quod me.cau.quis ergo ſa
ni capitis, dicet iõnis eſſe eum dici merca-
torem, vt gaudeat omnib priuilegiis con-
ceſſis mercatoribus, qui plus verſatur in a-
liis qualitatibus, aduerſantib. mercaturæ,
quam in ipſa mercatura, ſeu qui gerit ſe, p
mercatore in fraudẽ tñ hercle nullus, ſicq.
61 dicendum eſt vt ſupra dixi. † Quarto re-
quirendum eſſe dixit, quod per ſe ipſum nego
ciationem exerceat non per factores, & mi
niſtros. Citat tex. & ibi Bar. in l. fi. ff. de exe.
tut. & Franc.de Aret. in d.l.ſer.de cuius tñ
veritate ſe remittit ad dicta per Alex. in l.
die functo ff.de off.aſſeſſo. in quo quidem
pũcto ſatius exordiendo Phi. Dec.in l.ſcri
nearius. C.de teſt. milit. dicit contrarium
tenuiſſe Io.de Pla.in l fi.C.de com.rei mi
li.li 12.& ad hoc dicit facere tex.in l.quiſ-
quis cen:bus, & in l.ad ſimilitudinem C.
de epiſ. & cler. & in l.neminem. §. ne tñ.C.
de decur.lib. 10. & dicebat (ſecundũ eum)
Io.de Pla.non obſtare tex. in d.l.fi. quia il-
lud officium piſtorum non vr̃ fauorabile,
ideo reſtringitur, quæ ſolutio non ſibi ſa-
tisfacit, dicens, quod imo eſt fauorabile,
quia reſpicit alimenta, quæ ſunt fauorabi-
lia, quare ipſe alio modo ſoluit (dicens) quod
ibi conſideratur, quod perſona principalis oc
cupata ſit, ideo habet excuſationem, quæ
ratio ceſſat, qñ facit per alium, & agitur
62 ibi de fauore pupilli. † Quinto, requiren-
dum eſſe dixit, quod non vnicum actũ mercã
di exerceat quis, ſed plures, de quo recolo
63 ſupra latius diſſeruiſſe. † Illud quidẽ con-
ſequens ſcire vtilitatis eſſe minime dici
poteſt, an locatores equorum mercatores,
ſeu negotiatores cenſendi ſint, in quo Bar.
ille auriga noſter in l.legatis ſeruis. ff.de le
ga.3. inquit text. illius ii nobis argũ præ-
ſtare, quod tales mercatores dicantur. quod &
ſequi vr̃ Pau.in c.1.pe.col.extra de iud. nec
diſſentiit Iaſ in l.de pupillo.§. ſi quis ipſi
prætori.6.col.ff.de noui ope.nunc. & Bal.
in conſ.495.in 1. parte, & firmat ẽt Bart.
Caſſ.in loco ſupra allegato, ſed ſi Bart. re-
cte inſpiciatur, non dicit locatorem equo-
rum mercatorẽ dici, ſed poſſit dici. & Pau.
quem propio. Bart. citaui, contrarium in-
nuere videtur tamen in eo, quod Bar dicebat
locatorum equorum dici mercatorem,
nam & ipſius contrarium dicit notari in
l.mercis appellatione. iuncta gl. ff.de ver.
ſig.tum, & in eo quod dixit Bar. facere ad
ſtatutum, quo cauetur, quod credatur libris
mercatorum vſq. ad certam ſummã, quia
cum ſit immunitas a ſtatuto cor ceſſa hẽt
locum in eos tantum, qui propri ſit mer-
cator, quod non eſt dicendum ſecũ um eum
in locatore rõcinorum, cum mer catoid ci
non põt per predicta, & ẽt quia i i mercan
tiis, non habet maiorem partem iarũ for
tunarum, ſed tenendo opin. Bar. ico, quod &
Pan. in finalib. verbis non vr̃ di ſentire a
Bar. dum dicit, quod iudicis arb trio com
mittitur, an dicatur mercator, ſe undũ vul
gi opinionem, ſecundum eundẽ Bar. quaſi
ſentiat Pan. quod Bar. in d l.leg is ſeruis,
voluerit largo ſumpto vocabul & ſecun
dum vulgi opinionem locatore ratioci-
norum dici mercatorem. & pro ac parte
citat eum Bar.Caſſ.in loco ſupr allegato,
& ſic tenẽdum eſſe puto, quod pot ci merca
tor, & quod debeat gaudere immun ate con-
ceſſa a ſtatuto reſpectu illius n ociatio-
nis, & illa immunitate, & priuil is cõue-
ni tibus

nientibus illi exercitio, & non aliis, per ea quæ ſupra dixi, quia ut retuli ceſſat illa rō qua mouebatur Pan. ut diſſentiret a Bart. uidelicet, (ꝙ is dicatur mercator, qui ampliorē ſubſtantiæ partem in mercantiis habuerit) & uide Benu. in loco ſæpius Citato qui tenet contra Bar. & ita dicit Pan. tenere in num. 38. primæ partis, ſed ego teneo
64 ut ſupra. † Sed ex pdictis inferri poſſe minime putes (eum dici mercatorem uel negociatorem, qui locat poſſeſſiones ſuas, & alienas conducit) cum is & nec mercator, nec negociator dici recte poteſt, teſte Bart. in d. l. legatis ſeruis, citat in hoc tex. in l. ſi cum uillico, ff. de inſt. act.
65 † Quo circa infero iſtos Salernitanos cōducentes apothecas a uenerabili monaſterio S. Mariæ montis virginis, & a b aliis, & mercatoribus relocantes, mercatores, ſeu negociatores dici non poſſe, & ſic corā magiſtro nundinarum haud conueniri poſſe, & Benu. Strach. ubi ſupra complures opin. Barto. adhærentes citat, quos uide per eum ibi ſupra num. 48. ſed quantus in eo. loco dicat eum, qui agris colendis quæſtus cauſa operā dat, negociatorem dicit, minime ei adhæreas, cum & is potius agricola cenſendus eſt non negociator, quod patet, q a monachis religioſis prohibetur negociatio, & tamen non agricultura, ut in c. 1. de ui. & hon. cler. cl. 1. eo. tit. & in c. cl. in uerbo agric. 91. diſt. & in c. nunquam, ibi feratur ubi D. Hier. monet ruſticum monachum, ut ſeſe agriculturæ dedat, illi intendat in illam feratur, & in capit. 1. & ſi uoluerit, extat ad opus rurale, & ibi gl. & Pan. de cœlo mi. & in c. 1. §. cæterū, de uerb. ſig. lib. 6. & uoluit Spec. in titu. de cler. coniug. §. 1. uer. ſed quā dices honeſtā, ibi uerū tamen nō prohibeo, ubi per hoc dicitur, ꝙ clerici agriculturę uacantes non perdunt priuilegium clericale, ſicq. negociator dici nō po
66 teſt, cui & illud adſtipulatur. † Quod mercatura, & negotiatio derogat nobilitati, & tamen agricultura minime deroget, ut expreſſe firmat Guid. Pap. in deciſ. 41. & hoc refert fuiſſe concluſum in parlamento Delphinatus, & in deciſ. 396. nobilis etiā, col. vlt. uer. ſed vtrum nobilis, & deciſ. 392. ſed quid de nobilib. & plenius Tiraq. in tract. de nobil. in cap. 32. ſicque agricola nego-
67 tiator d ci non debet. † Nec negandum eſſet eum qui fructus prouenietes ex fundis quos colit uēdit negociatorem dici, ut negant Abb. in cōſ 6. in 2. dub. li. 1. & Dec. in c. eccle. S. Mariæ, co. pen. de cōſt. & Aymo. Crau. in conſ. 163. num. 3. & Dec. in conſil. 472. in fi. in 3. li. & ipſe quoque in loco ſuperiori (ſi opinione eius uerit ti conſona eſſet) cū is a fortiori dicendus eſſet negocia
68 tor, quā qui fundum colit. † Illud ēt a tergo relinquere utilitatis non eſt, an dicatur mercator ille, qui non exercet artē mercantiæ de præſenti, licet exercuerit de præterito, & deſcriptus ſit in matricula mercatorum, in quo Iac. Butr. in proœ. florū dicit ꝙ nō, niſi ſit ſolitus gerere, & animum gerendi mercantiā retinet (qđ in dubio præſumitur) niſi contrarium probetur, inſt. de rer. diu §. pauonum, & inſpicitur proxima conſuetudo non remota, ut ff. de ali. & cib. leg. l. mella. §. 1. & firmat Alex. in d. add. ad Bar. in l. ſemper §. negoc. ff. de iur. immu. Quare ſi quis ut mercator vult vti priuilegiis mercatorum, & probat de pterito exercuiſſe mercaturam, & eſſe deſcriptum in matricula obtinebit, niſi per aduerſam partem probetur, & deſeruit mercaturā, & animum gerendi non retinet, & cum hac opi. pertranſit, hoc idem approbat Benu. in lo-
69 co ſæpius allegato, num 65. † Sed & illud conſequens eſt uidere, qui dicatur proprie negociatores? in quo Bar. in rub. C. de naui. lib. 11. ſimpliciter tenet, quod negociator dicitur ille qui contrahit, citat l. legatis & ibi dixit, uidelicet frequenter, non ſemel tātum, idemque repetit in l. 1. §. 1. ff. de tri. Ioa. a Firmo in tract. gabellarum in 3. parte prin. q. 23. nu. 48. dicit, quod negotiator appellatur ex frequētia negociorum quæ gerit, & cōtrahit niſi conſuetudo regionis aliud induceret, ſed aduertendum eſſe puto, ut proprius intelligamus quid ſit negociator ꝙ proprie ille dicitur negociator, q rem emit, & integrā lucrando reuendit, nō mutata forma & hoc nō ſemel (qđ autem dixi, & integrā lucrandi reuendit, non mutata forma.) Dixi ex quo ſi quis emit rem, ut ſibi ſit materia lucrandi, cum ea ēt ſi de uenditione lucretur, non dicitur negociari 88. diſt. cap. eiiciens quæ eſt palea & tenet Gem. in c. 2. q̄q̄ de uit. & ho. cle. & Card. in cl. præſenti. de cēſ. & firmat Ioan. de Fir. in tract. gab. in 7. par. princ. nu. 11. dixi & pp

ees,qui rem emunt, & mutata forma rem
vendunt,vt ſunt,illi,qui emunt ferrum, vt
faciant enſes,& ſic de ſingulis, nam iſti nõ
dicuntur negociatores, ſed artifices, ut eſt
tex.in cap.paratum.88.diſt.& dict cap.ej-
70 tiens.† Subſequenter non extra rem puto
indagare, nũquid collegium mercatorum
poſſit ſtatuta facere?in quo omnes Docto.
quos uiderim in l.recept. C.de conſtit.pec.
concludunt ꝙ ſic, adeo ut ipſo facto cẽſea
tur confirmata per ius cõe, ſicq; non requi
rit,ut ſubſequat̃ cõfirmatio a iure cõi, uel
per l.municipalem, ut in d.leg.recept. & in
Auth de fideiuſſ § fi.& idem dicit Bal.in l.
fi.C.de iur.om.iu.& plene per Sal.in allleg.
lege recep.& Benu. ſtra.in ſuo trac.de mer.
in 8.par.num.8. ubi diffuſius tangit quæ-
ſtionem,& dicit procedere in ijs,in quibus
mercatores habent iuriſdictionem,& pertĩ
nentibus ad mercaturam , at ſecus in alijs
& recte,& Idem,Benu. ſtrac.in trac.prædi-
cto in vlt.parte,num. 13. in eo quod dicit
Bal in d.l.receptitia, quod quando ſtatutũ
mercatorum dirigitur ad conſules,& iudi-
ces mercatorum, nõ debent ſeruari coram
poteſtate, dicit ipſe, quod hoc eſt verũ, qñ
dictum ſtatutum ſe referret ad dictos cõſu
les per taxatiuã tñ,& dictionem ſolum, at
ſecus ſi ſimpliciter ſe referret.quia tunc di-
ctum ſtatutum ſeruandum eſſet etiam co-
ram poteſtate,ſed attẽta hac ſua diſtinctio-
ne dubitatio Bal.ullam habuiſſet heſitatio
nem, ſed de plano procedere, intelligo tñ
dictum Bal.ſiue ſimpliciter,ſiue cum taxa-
tiua tantũ ſtatutum ſe referrat ad conſules
mercatorum, & ſtatutum eſt mere concer-
nens mercaturã, & perſonas mercatorum,
& iudicium eorum,& non alias & ita uide
71 tur innuere Sal.ibi.†Sed exinde maiorem
uideo heſitationẽ inſurgere(an Talia ſtatu
ta in alia cura, quam mercatorum ſeruan-
tur)in qua Bal.in d.l receptitia dicit, quod
gloſſ ibi dicit, quod talia ſtatuta minime
in alio foro ſeruari debent,ea ſiquidem ra-
tione,quia mercatores aliis officialibus le-
gem imponere nequeunt, & prælertim ſu-
perioribus,cui quidem reſpondebat Bald.
quod ex quo per ius cõe talia ſtatuta con-
firmatur ,non ipſi mercatores aliis legem
imponũt ſed ius cõe l.i.§.oĩa, C.de uet.iu.
enu. & ideo dicit ipſe ꝙ Docto. dicunt, ꝙ
aut ſtatutũ mercatorum reſpicit actus eo-
rum fidemq. actorum (v.g.ſi ſtatutũ dicit
ꝙ mercator poſſit cõueniri ex nudo pacto
uel quod ſcriptura mercatoris plenam fa-
ciat fidem)& tunc in quolibet foro ſeruari
debet,ne dum ſeculari,ſed ẽt epiſcopali, ut
no.in l.ex ea. ff.de poſtul.intelligẽdo tamẽ
niſi ſtatutum ſe referat ad proprios iudices
(v.g.ſi ſtatutum dicere conſules mercato-
rum ſeruent pacta nuda, & ius reddant ex
eis)tũc enim ſeruaretur niſi inter eos,& co
ram cõſulibus tantum, ſi autem ſtatutum
reſpiceret modũ ꝓcedendi (puta extat ſta-
tutum, ꝙ procedatur de plano ſine ſtrepi-
tu & figura iudicii)tunc nõ ſeruaretur niſi
in eorum foro,& coram poteſtate ſeruabi
tur ordo iuris ſecundum Doc.in l.cunctos
72 populos,C de ſum. Trin.& fid.Cat.†Et ex
hoc alias inferebã,quod cauſæ quæ agitan
tur coram magiſtro nundinarum in nũdi-
nis Salerni de menſe Septembris , & finitis
feriis redeũt ad ſtratigotũ eiuſdem ciuita-
tis in terminis in quib reperiuntur debent
agitari ſecundũ formã iuris & non eo mo
do,ut fuerunt agitatæ coram dicto magi-
ſtro nundinarum,& cum hac opinione trã
ſit Bal. & hãc appellat cõem fore op. Sal.in
in d.l.receptitia, ſubdit tamẽ, ꝙ ſi actor, &
reus eſſent eiuſdem profeſſionis & ſic am
bo mercatores, & agerent coram poteſtate
ſtatutum mercatorum ſeruaretur etiam in
eo foro inter eos, at ſecus ſi non ambo eſ-
ſent mercatores , ſed alter eorum tantum
quia tunc non ſeruaretur,& ita dicit intelli
gi debere gl.in d.l. receptitia,ego aũt uidi
quotidie ſeruari,quod etiam ſi alter eorum
mercator foret ſeruator ſtatutum mercato
73 rum de conſuetudine † Illud etiam conne
xum huic dubitationi fore non extra rẽ ui
deo, (nunquid forẽſis mercator ratione cõ
tractus initi in territorio ligetur ſtatuto
mercatorum illius loci?)in quo Bal in cõſ.
457.incip. factum ſic proponitur in 4.lib.
dicit,ꝙ ſic p tex.in c.nos conſuetudinẽ. 1.
diſt.& c.illa & l.exigere dote, ff.de iud.& l.
ex ea. ff. de poſtul. & cap. cum uenisſent de
74 eo,qui mit. in poſ cum ſimil. † Solet hæc
non inconuenienter quæri,nunquid ſubſi-
ſtat ſtatutum mercatorum, quod cõtraſcri
pturas eorũ nulla opponi poſſit exceptio
præſcriptionis?in quo idem Bal. in l.citata
& d.l.receptitia,arguit pro & contra,& tan
dem ſubſiſtere inquit,quia poſſunt merca-
tores

tores aliter quam per ius commune fuerit diſpoſitum diſponere, vt per eum rationi-
75 bus dictis habetur. † Cuius quidem & illã hæſitationem ſequelam eſſe faciunt ſcribentes nunquid mercatores poſſint ſtatuere, quod pater teneatur pro filio? in quo quidem B[illegible] d.l. receptitia. dicit, ꝙ non, niſi patri filius referat quæſitum, l. prętor. § 2. ff de eden. & eſt rō ſecundum eũ quia tale ſtatutum eſt contra ius gent. ſed ibi. Sal plenius tangendo (inquit) ꝙ aut ſtatutũ iſtud confirmatum, a conſilio ciuitatis, aut non primo caſu valet, quia ſtatutum ciuitatis cenſetur, aut non eſt confirmatum, & tunc aut pater & filius ſunt eiuſdem profeſſionis, & tunc ualet, quia oĩa dñr conſenſiſſe, aut neuter eorum de illa profeſſione eſt, & per tale ſtatutum non ligatur pater, aut eſt filius & non pater, & tunc uidetur dicẽdum aut filius refert quæſitum patri, & tenetur, aut non refert quæſitũ patri, & nō tenetur, ſubdit poſtea, ꝙ verius ſibi uidetur non teneri virtute ſtatuti, quia vt nō ſubditus non potuit illo ligari, ſed bene tenetur de iure cõi, uel de peculio, vel quod iuſſu, vel de in rẽ uerſo & ita reſidet, & ad hoc vide Soc. in conſ. 288. in 2. li. uer. ſed ad præmiſſa, & vide Boer. in deci. 221. in 2. par. n.
o 15. & ibi ſubdit tale ſtatutum habent o Flo-
76 rentini, & Lucani. † Nec leuam rem puto illud adiicere, an ualeat ſtatutum, ꝙ emens
p rem in p publico foro, ſeu in nũdinis non teneatur illam recognoſcenti dño reſtituere? in quo dicendum eſſe ſcriptũ reperio p ſcrib. qđ non, quia eſt contra ius diuinum & nutrit peccatũ ſcđm Hoſ. in tit. de pę & re. in ſumma. §. ſi ver. quid ſi quis emit rẽ furtiuam, & Pet. de Anch. in repe. c. canonum ſtatuta de conſ. & ſequitur d. Fab. de Mon. ſan. Sa. in tract. de emp. & uen. in vlt. q. prin. n. 1. p hoc habes, ꝙ errant illi, qui dicent, ꝙ emens rem furtiuam in nundinis
77 nō tenetur dño proprio reddere. † Nō ob-
q mitto, quod q ſtatutum mercatorum, ꝙ credatur lib. eorundem comprehendit etiã mercatores qui de pręſenti non ſunt, ſed de præterito fuerunt ſcđm Doc. per l. prætor, §. ſed hic, de eden. & Iac. de Butr. in proœ. digeſtorum, & firmat, Belt. in trac. gabella
78 in 2. par. nu. 34. † Illud ẽt in dubiũ uerti ſolet, an ſtante ſtatuto inter mercatores, qđ credatur lib. mercatoris vſque ad certam ſummam, debeant plures paruæ ſummæ coaceruari & cumulari? in quo dicas, quod non, ut euitetur diſpoſitio ſtatuti, ſecundũ Bal. in l. 1. C de confeſ. col. 3. ver. nec in iſta materia quem refert Dec in l. ſi idem cum
79 eo. ff. de iu. om. iud. n. 11. † Quid. n. ſi vnꝰ mercator fecerit ſubſcriptionem dicentẽ, Titius & ſocii, & tñ reuera ipſe. Tertius nō habebat niſi unum ſocium, an per hoc reddatur falſa dicta ſubſcriptio? in quo Card. in conſ. 153. incip. in ſocietate decidit, qđ non, quem refert & ſequitur Iaſ. in auth. ſi qua mulier, C de ſac. ſanc. eccl. nu. 40. & 41.
80 † Nec ẽt prætermittendum eſt, ꝙ ſtãte ſtatuto, quod filiusfamilias mercator, uel artifex obligetur, ſi contrahit, intelligi debet ſi contrahit cauſa illius mercantiæ, uel artificii ſcđm Bal. in l. 2. col. C. ad Maced. & in l. 4 §. ex hoc edicto. ff. na caup. & ſtab. & Pau. de Caſt. in l. 1. §. in filio. ff. ad Mace. & ſequitur Iaſ. in l. age cum Geminiano,
81 C. de tranſ. nu. 6. † An mercatores & campſores ſol. mat. teneantur ſtatim reſtituere dotem anni circulo nō expectato, quæſtio eſt & regula, hæredes mariti non teneri in continenti reſtituere dotem, ſed tantũ elapſo anno. quod tamen ſingulariter limitauit Ang. poſt alios in §. ſi ĩ Aut. de fideiub. & refert Iaſ. in § fuerat inſt. de actio. num. 28. non procedere in mercatore, & alio homine pecunioſo, q̃ ſtatim tenetur ſoluere, ſed Iaſ. ibi tenet contrarium, quem videas. In hac igitur ſecunda parte ea congerenda non ab re eſſe duxi videlicet, ex quib. cauſis poſſit quis conueniri coram magiſtro nundinarum, & qui poſſint ibidem conue-
82 niri. † Et primo qui poſſint ibi conueniri videamus, & in hoc tex. in l. 1. C. de nundi. illud innuere uidetur, ꝙ uenientes ad nundinas non pñt cauſa debiti arreſtari, aut modo aliquo conueniri, nec merces eorũ ſequeſtrari, quod intelligit Angel in l. heres, §. 1. in ult. gl. ff. de iud. procedere vt uenientes ad nundinas non poſſunt conueniri a facientibus eas in eorum territorio de permiſſu principis, ſed bene poſſunt ab aliis mercatoribus contrahentibus cũ eiſdem conueniri. unde ſi nundinæ fiunt Florentiæ non poſſunt uenientes ad nundinas cõueniri ab ipſis Floren. ſed bene poſſunt ab aliis cum eiſdem contrahentibus ibidem conueniri, idem ego puto dicendum

ſi Florentini ibi contrahunt cum ipſis ue-
nientibus ad nundinas, nam tunc ratione
contractus puto quod poſſunt conueniri,
& ita intelligit tex. præal. glo. ibi in uerbo
conueniunt, & declarat optime Bar. in d. l.
hæres abſens, §. proinde ubi intelligit d. l.
1. C. de uend. procedere pro alia cauſa. Sed
ſi Florentini de nouo contrahunt cũ mer
catoribus in nundinis, quæ contrahuntur
& celebrantur Florentiæ dici poſſe ibi cõ-
82 ueniri, & ita intelligit Bal. in d. l. 1. de debi-
to alibi contracto, at ſecus de ibi geſto, &
eſt ſatis rõni conſonũ, nã ſi text. ille aliter
intelligeretur, quod pro quocunque debi-
to non poſſent mercatores conueniri, in
foro, poſſent infinitæ fraudes patrari, & cõ
mitti, & non eſſet d[are] modum obuiandi
83 fraudibus. † Nec credas eos ſolos conueni
ri poſſe coram magiſtro nundinarum, qui
mercatores ſint, ſed & illos quoque, qui mi
nime mercatores ſunt, contrahunt tamen
cum ipſis mercatoribus in ipſis nundinis,
rõne. n. contractus ibi conueniuntur, illud
ue forum ob id non immerito ſortiri de-
bent, ut ſcriptũ relinquerunt Doc. maxime
Alex. in l. hęres abſens §. quis tutelam ff. de
iu. & eſt tex. in l. in contractib. §. oib. & ibi
Bar. C. de non nu. pec. & eſt ſatis rationabi
le, cum alias cogerentur mercatores fini-
tis nundinis perſiſtere in ciuitate & loco
nundinarum ad conueniẽdum eos, qui cũ
ipſis contraxerunt corã iudice ipſorũ, uel
ſi forenſes forent petere per loca eorum, &
84 de facili fraudarentur. † Hinc habes nõ ex
tra rẽ dixiſſe Iac. Butr. & Caſtr. in l. cum eo-
rum, C. de ſent. quod ſi fuit factum depoſi-
tum penes forenſem per aliquem iudicem
poteſt depoſitarius ille, licet non ſit ſubie-
ctus iuriſdictioni illius iudicis per eum co
gi ut reſtituat depoſitum, & firmat Bald in
l. acceptã, col. 1. in fi. C. de uſu & approbãt
idẽ Bal. & Iaſ. ĩ l. ſi fideiuſſor. §. ſi ſatiſdatũ.
ff. qui ſat. cog. & Affl. in dec. 24. in princi.
85 † Ex iis enim inferat Salernitate, quo licet
minime poſſint Salernitati conueniri co-
ram magiſtro nundinarum, ſi nõ ſint mer
catores procedit id, ſi nã conueniãtur rõne
contractus in ipſis nundinis geſti cum ip-
ſis mercatorib. q[uia] eo caſu bene cõueniun-
86 tur. † Illud nunc conſequens eſt, ut cõgera
mus quibus ex cauſis ueniẽtes ad nũdinas
conueniantur in ipſis nundinis? In quo tra
dendo regulã tex. in l. 1. C. de nund. (inq[uit])
uenientes ad nundinas, non poſſe pro quo
cunque debito alibi contracto ibi conue-
niri, aut moleſtari, at ſecus pro debito ibi
contracto, qñ quotidie uidi ueniẽtes ad nũ
dinas pro quocunq. debito ibi cõueniri, &
antiqui practicantes mihi aliũ aff[irmau]i[t] p[ro]
iudice ibidẽ fecerunt fidẽ, & eſt antiqua cõ
87 ſuetudo de hoc. † Nec ſimile eſt dubitare
nunquid talis conſuetudo ualeat nã ut ui-
deas de iure cõi pro debitis alibi cõtractis
q̃ in ipſis nundinis, nundinantes ipſi non
pñt conueniri, ſed tm̃ pro debitis ibi cõtra
ctis, & ſic magiſter fori limitatam habet iu
riſdictionem, & limitata cauſa limitatum
ducit effectum. l. e. in agris, ff. de accu. re do.
unde reſtat uidere an per conſuetudinem
maior iuriſdictio tribui poſſit, & certe po
teſt. p text. in l. 1. de arb. conſuetudo. n. tri-
buit iuriſdõnẽ merã, mixtam, imperioſã,
altam, & baſſã, ſcd̃m Bal. in l. ẽt 3. C. de ex-
cep. re iud. & Cæp. in conſ. 60. inci. Lucius
facit c. ſi clericus laicũ. ubi Abb. & alii no.
extra de foro comp. & conſuetudo tribuit
iuriſdõnem ẽt fœminis, l. cũ prætor. in uer
bo. moribus, ff. de iud. & plenius proſequitur
Rocc. de cur. in c. fi. de conſue. 16. col. uer.
88 8. infertur, & in ſeq. q. latius dicam. † Non
longe a prædictis diſtat id, de quo ſatis hæ
ſitauerunt ubique ſcribẽtes, an mercatores
conueniantur uel conueniant alios ſub iu
dice nundinarum, ſeu mercantia pro re-
bus ad mercaturã nõ prætinẽtib.? in quo
Bal. in l. fi. C. de iur. om. iud. in 3. no. tenuit,
ꝙ non poteſt quis conueniri coram præfa
to iudice, uel cõſule artis pro rebus ſpectã-
tibus ad illam artem, ſeu mercaturam, &
eſt ratio ſcd̃m eum, quia non ſunt ſubditi
magiſtro nũdinarum, ſeu iudici mercantię
ſimpliciter, ſed ratione illius miniſterii, ſeu
illius mercantiæ, ergo qñ non ſumus de il
la arte, ſeu mercantia, talis iudex in eos iu-
riſdictionem non habet, & ex conſequenti
89 ius dicere inter eos non poteſt. † In quo
etiam ius Germanus Ang. in conſi. 6. inci.
dictum ſtatutum, tantum inquit. hoc pro-
cedere, ꝙ non ualet ſententiæ lata per con
ſules artis in rebus nõ ſpectãtib. ad artem.
imo plus dixit, q̃d ubicunq; iuriſdõ tribui
tur in certo caſu ut hic, non procedet libel
lus corã illo iudice productus niſi narretur
ille caſus in quo iuriſdictio eſt attributa
licet

licet alias generalis libellus procedat, l. qui ex multis. C. de anna. exce. ita tenet ſecundum eum Ioan. And. in c. cum ſit generale de for. comp. & ſic quando porrigitur petitio coram magiſtro nundinarum ſecundũ eum debet fieri mentio, ꝙ conuenitur mercator pro rebus ad mercantiam, & ſic in caſu conceſſę iuriſdictionis, idẽ tenet ipſemet Bal. in d. l. hæres abſens. §. Sed ſi quis tutela. ff. de iud. & in l. 3. §. eodẽ, ubi ponit exemplum de ſucceſſione quæ nõ pertinet ad iudictionẽ iudicis mercantiæ, ſeu nundinarũ, eandem opi. conſulendo ſequitur Lud. Ro. in conſi. 300 inc. oĩpotentis Dei in caſu propoſito, eandẽ opi. ſequitur conſulẽdo Bal. in conſ. 460. in 4. li. incip. Xpi nomine præmiſſis uerbis, & dicit Lud. Ro. in conſi. 483. quod ubicunque alicui licitũ eſt ex aliqua cauſa a regulari iure recedere, non ſufficit cauſam ſubeſſe, niſi illa per eum, cui hoc de iure competit, exprimatur, refert, & ſeqtur Caſſ. in conſuet. Burg. in tit. des iuſti

90 ces & dro. deincelles fol. 45. nu. 33. † Et dicit Bal. in d. conſi. 440. quod in tãtũ mercatorum iudex non poteſt iudicare, nec cognoſcere niſi de cauſis ſpectantibus ad mercantiam, quod ſi factum eſt mutuum inter mercatores, & non fuit inſerta cauſa mercãtiæ, uidelicet, quod pro cauſa mercantiæ ſit factum tale mutuum, & ſic non fuit appoſita cauſa tribuens iuriſdictionem, iudex mercantiæ non poteſt cognoſcere, nam ſecundum eum in iſtis caſibus cauſa eſt de ſubſtantia probationis, quo ad iuriſdictionem ergo ſpecialiter eſt probanda, accedant ad hoc omnia iura loquentia de probatione cauſæ, l. cum hi. § cauſa & ſi prætor. ff. de tranſ. & l. fi. C. de edic. di. Adr. toll. cum ſimili. licet poſtea contrarium conſulat in caſu ſuo, quia ex quo erat factũ mutuum mercatori, præſumitur quod in cauſa mercantiæ ſit factum mutuum, & ita præſumit l. fi. § fin. C. ad Maced. & ibi per Doc. & iſta eſt præſumptio iuris, & habetur pro liquida probatione, ut not. in l. tutor. C. de peri. tu. non tamen recedit ab opi. prædicta, quod ſi nõ eſſet cauſa mercantiæ qd iudex nundinarum non poſſet recognoſcere pro quibus faciunt ea, quæ ſcripta reliqt Iaſ. in l. age cum Geminiano. C. de tranſa. numero 4. cum ſeq. & Thom. Gram. in conſil. 64. incip. quia intentio, in conſilio ci-

91 uibus. † Prędicta uero intelligendo puto in cauſis penitus diuerſis a cauſis mercãtiæ, at ſecus in cauſis connexis, ſeu dependentibus ab eis, quia eo caſu tales cauſæ poſſunt agitari per iudicem mercantiæ, arg. tex. in l. ſi quis. §. rõne. ff. de eden. & ibi Ale. & Bal. no. nam dicit Bald. quod notarii ſunt ſub conſule notariorum nõ ſolũ pro eo quod reſpicit artem tabellionatus, ſed pro oĩbus dependentib. cõnexis, & ad hoc dicit illum tex. ſæpe allegari, & ad hoc non obmittas uidere pulchra conſilia Ioan. de Imol. ſub num. 139. & 140. ubi latiſſime ego aũt tpe meo dum aſſidebam pro iudice in nundinis ciuitatis Salerni uidi nonnullos conuenit pro cauſis omnino ſeparatis a cauſis mercantiæ ut pro legatis, ſucceſſione, & a-

92 liis. † Et ob hoc alias dubitabam, an exiſtente tali conſuetudine poſſit magiſter nũdinarum de dictis cauſis cognoſcere, & in hoc Lud. Ro. in d. conſ. 300. in propriis terminis decidit, quod ſtante dicta cõſuetudine cõſules, & iudices mercatorum poſſunt licitè cognoſcere indifferẽter de dictis cauſis quoniam dicit ipſe, longa conſuetudo iuriſdictionem tribuit alias non habenti, l. uiros. C. de diu. offi. lib. 12. & l. final. ff. de aqua plu. arc. & extra de for. comp. cap. cum contingat, & cap. Romana extra de pæ. l. b. 6. & cum iſta opin. pertranſit. Pro quibus videas Pet. Cyn. & Sal. in l. 1. C. de eman. li. & Alexand. in conſi. 210. alias 68. num. 7. in 2. lib. & Caſſ. in conſu. Burg. in tit. des iuſtices, fol. 20. n. 90. cum plur. ſeq. & Par. de

93 Put. in li. ſyn. in titu. de offic. c. 10. † Nec modicæ dubitationis eſt indagare, nũ qd ſi mercator debitor meus deceſſerit relicto filio ſuo hęrede, uoleam ipſum conuenire coram iudice mercantiæ, in quo Bald. in l. nemo poteſt, ff. pro ſo. uidetur tenere, quod non, nã dicit ipſe quod hæres collegiati nõ ſit de collegio, unde mercatoris matricula non obligat filium inuitum ad profeſſionem, unde filius non poteſt conueniri rõne matriculæ patris in curia mercatorum, ut dicit idem Bald. in l. 1. C. de pa. qui ſi. liſtra, ſed Franc de Alb. in l. hæres abſens in prin. per illum tex. de iud. tenet quod põt conueniri, & idem uidetur tenere Lud. Ro. in d. cõſ. 300. motus per tex. in d. l. hæres abſens cuius contrarium expreſſe cõſuluit Raph. Ful. in conſi. 106. inci. in propoſita q. quid

ergo

ergo dicendum, dicerem pro nunc, opinio
nẽ Fran. de Alb. ſubſtineri poſſe p ritũ ma
gnæ curię uic. in c. Itẽ ubi pupillus, uel pu-
pilla, quo cauetur quod filius fam. hęres cõ-
uẽtus ex cõtractu paterno non põt declina
94 re forum. † Nunc aũt non extra materiam
nobis ſe offert illa vulgata q. nunquid ſi
ſunt plures mercatores, qui gerunt mercan
tiã, uel unam negotiationem pro cõtractu
vnius cęteri conueniãtur in ſolidum, Bar.
in l. eũdem. ff. de duob. re in 7. q diſtinguit
ꝙ aut a plurimis geritur negociatio, quæ
eis a publico decernitur, & tunc ſunt duo
rei actiue, & paſſiue, l. ſi unus in princip. ff.
de pact. & l. ſi duo. ff. de arb. ſi uero talis ne-
gociatio propria auctoritate fuit ſumpta
non ex publico, tunc aut plures gerunt iſtã
negociationem, & mercãtiam per ſuos in-
ſtitores, ſeu factores, & quilibet eorum tene
tur inſolidũ inſtitoria, uel exercitoria, l. 1.
in fin. ff de exerc. & ſic ſunt duo rei deben
di, ſed duo rei credendi non ita conſtituen
tur. ſecundum eum quia ex contractu inſti
toris uel exercitoris nõ quęritur actio dño
niſi ceſſa fuerit in ſubſidium, l. 1. in fin. cũ
l. ſeq. ff. de inſt. & l. ſi eum. §. 1. ff. eo. Si vero
gerunt negociationem per ſeipſos tũc aut
ambo ſimul, & quilibet tenetur proportio
ne quã habet in negociatione illa l. ſi tamẽ
plures. ff. de exer. in princ. aut ambo ſepara
tim exercent, unus Florentinæ, aliter Bono
niæ, tunc quilibet tenetur inſolidum, uiden
tur n. inuicem propoſiti inſtitores, arg. l.
eius qui in prouincia. ſi cert. petat. & C. de
fab. lib. 11. l. iure proceſſam, idem uidetur
tenere Bal. in l. nemo. ff. pro ſo. Ange. in l.
ſi unus in princip. ff. de pactis ſimpliciter
tenet, quod unus ſociorũ in mercatura po-
teſt in ſolidum debitum petere, nã ſi in li.
reperiatur ſcriptũ, qđ Titius & ſocij debẽt
tantum cõſequi. poteſt Titius inſolidũ age
re, & qđ ita de facto uidit plurib. uicibus
obſeruari, nec ſcđm eũ poteſt obijci quod
nõ habet mãdatum, uel ꝙ non debet audi-
ri, niſi ꝓ parte ſua, & oſtendere quanta ſit
ſua rata. Sed contra Angel. tenet idemmet
Bar. in rep. l. 1. uerſi. autẽ hoc ita in 9. col.
C de duo. re. & in l. pe. in 5. col. ff. de ſtip. &
contra Ang. tenent Fulg. Caſt. & Alexã in
d. l. ſi unus & idem Alex. in con. 289. incip.
ponderatis in 1. col. & Raph. Cuma. in cõſ.
103. inci. Titius, & Seius ſocij Florentini,
Iaſ. in d. l. ſi unus reliquit cogitandũ ſuper
intellectus d. l. ſi unus appellat tñ hanc opi.
Bar. eſſe cõem & Bal. in conſi. 163. in 5. li.
tenet, ꝙ contrahentes cum uero ex ſocijs
occaſione ſocietatis, uel cum propoſito a
ſocijs non habet neceſſe omnes cõuenire,
ſed põt eligere unũ ex eis, & cum eo inſol-
95 dum agere. † Limita tñ hanc communem
opi. Pau. de Caſt. in d. l. ſi unus, ut nõ proce-
dat qñ mercatores alternis uicib. exercent
mercaniã, ut quia qñque unus ſtat in fun-
dico, qñq. alter, quia iſto caſu quilibet te-
netur inſolidum, quia alter alterum uiden-
96 tur inſtitores ſe conſtituere. † Quid enim,
ſi quis duorum debitor conſtituetur ꝑ ali-
quam ſcripturam, ita ꝙ alter de quo noua
ſcriptura loquitur repellitur ab agendo, an
iſte de quo noua ſcrip. cantat teneatur con
ſocio per priorem carta nominato confer-
re? Angel. in l. idem eſt, § fi. ff. de conſt. pec.
remittit ſe ad not. in l. falcidia, ff. ad l. falc.
97 † Sed iuxta prædicta eiſdemque terminis
retentis illud indagandum eſſe puto, nun-
quid unus ſociorum? Ang. in d. l. ſi unus, ff.
de pac. tenet quod ſic, congruit enim mul-
tum fidei mercatorum compromittere, ne-
que trahere per litigia directo ordinata ad
uiolentam extorſionem veritatis, ibiq. ſub-
dit, quod poteſt pro debito dubio iuſiur.
neganti differre, l. duob. in princip. ff. de iu-
iur. aduertendum quẽ eſſe dicit, ꝙ ex, quo
in actione ꝓ ſocio uenit leuis culpa, ſi fuit
in culpa in cõpromittendo (puta quia in
non legalem compromiſit, uel quia non
erat tanta debiti dubietas, quod ſubito nõ
potuiſſet probari in iudicio, uel etiam fuit
in culpa in deferẽdo iuramentum (quia de-
tulit forſan cuidã ribaldo) quia iſtis caſibus
tenetur ſocio, & ita tenendũ eſſe inquit idẽ
tenet Alex. in d. l. ſi unus, cum modificatio
ne tñ, ut intelligantur prædicta de compro
miſſo in duobus ſocijs, qui ſunt duo rei cre
dendi, & in duobus argentariis, qui habent
officium de publico, & quilibet eorum ha-
bet actionem inſolidum nimirum ſi de to-
ta actione diſponere poteſt, at ſecus in duo
bus mercatoribus ſocijs quia quilibet rega
liter non habet actionem inſolidũ ſecundũ
opi. Bar. & hæc Alc. opi. uerior uidetur, ne
per indirectum auferatur pars alterius mer
98 catoris. † Sed quid ſi contracta eſt ſocietas
inter aliquos mercatores in aliqua mercan
tia,

tia, demum de uoluntate unius alter mer-
cantiam detulit Venetiis, & per uiam fuit
diſrobatus, conuenitur a conſocio pro par
te ſua, an damnũ ſit cõe, ſi nõ fuit in culpa?
Bal. in conſi. 417. & 416. 3. li. tenet, ꝙ dam-
nũ erit cõe, ſi non fuit in culpa, ſecus ſi fuit
in culpa accedendo per loca ſuſpecta, & nõ
99 tuta. † Sed poſtquam in ſociorum materiã
incidimus, non inutiliter uidebitur in ea
aliquantiſper fimbrias dilatare, & ideo quę
ro. Pone quod egoemi a tribus mercatori
bus beſtiarum nonnullas beſtias, porcos, ui
delicet uel capras, alia ve animalia, uel a ne-
nalitiis ſeruorum emi ſeruos, uolo agere
quanto minoris, uel redhibitoria, non repe
rio niſi unũ ex dictis mercatoribus, an poſ
ſim eum inſolidum conuenire? & Bal. ſubti
lis, & antiquis iuris interpres in l. fina. C. de
ed. act. uer. ſed pone 3. col. dicit quod poſ-
ſum cõuenire inſolidum eum, qui maiorẽ
partem habebat, & ſi oẽs ęqualem partem
habebant adhuc inſolidum peſſum forma
re libellum, ratio eſt, quia lex pręſumit hos
mercatores eſſe ſocios, qm̃ ita conſuetum
eſt, & ideo qui habet maiorem partem, uel
non minorem põt inſolidum conueniri, at
ſecus ſi habet minorem partem, nam tunc
non põt conueniri niſi pro parte ſua, & idẽ
dicit ſeruandum fore in mercatorib. olei,
100 & aliarum rerum. † Succeſſiue illud atten-
dendum erit, quod ſi agatur contra ſociũ
mercantiæ per alium ſocium actione ꝓ ſo
cio, conuento ſocio competit beneficium
ne conueniatur niſi inquantũ facere põt,
ita tamen ſi a principio acceptaſſet debitũ,
& ſe ſocium, alias ſi negaſſet, ex negatione
amittit priuilegium dicti beneficii, ut eſt
tex. in l. ſicut, & in l. ſed hoc. ff. de re iud.
& ita per prædicta iura firmat Pet. de Vn-
zo. in prac. artis notat. in tit. de ben. ne cõd.
101 niſi in quan. facere poteſt. † Procedunt
etiam prædicta, niſi ſocius huic beneficio
renunciaſſet, quia eo caſu inſolidum cõue
niri poterit, ut inquit glo. in l. ſi cõuenerit.
102 ff. de re iud. † Quid. n. ſi dum res commu
nis egiſſet refectione, & unus ſociorum al
teri intimaſſet, ut in expenſis cõtribueret,
qui ceſſauit adeo, quod quatuor menſes la-
pſi ſunt, nunquid proprietas illius rei com
munis, in qua fuerũt factæ expẽſæ tota ap
plicetur illi ſocio, qui eum ſuis ſumptibus
refecit ablata parte alterius, qui noluit con
tribuere, dicendum eſt, ꝙ ſic, per tex. in l. ſi
duo. §. idem reſpondit ſocius ceſſantis, ff.
pro ſoc. & tex. in l. ſi vt proponis, C. de edi.
priu. & ſequitur Franc de are. in ſing. 97. &
firmat Ioan. Old. in trac. de uſuc. & præſcr.
in cap. de præſcr. qua. men. in uerſi. ſocius.
103 † Illud prope eſt, quod ſocius, qui expen-
ſas in itinere fecit in mercantia cõi ex cor
pore ſocietatis deducit, tam in foro cõſciẽ
tiæ q̃ ciuili ſecundum Iac. de Aret. & Cyn.
in l. 1. C pro ſoc. & eſt rõ, quia non dr̃ lu-
crum niſi deductis expenſis, imo nedum lu
crum non dr̃ deductis expenſis, ſed etiam
non dr̃ niſi deductis impenſa, & extimatio
ne. ſ. laboris perſonæ, vt eſt gl. ſing. in l per
diuerſas, C. de mand. quod intelligit Bald.
in d. l. C pro ſoc. eſſe uerum id quod ſupra
adnotandum eſt, exceptis expenſis quas
domi eſſet factus, quia ille non debent fie-
ri de corpore ſocietatis, argu. d. l. ſed & his,
ff. de pet. hær. & idẽ ſequitur Amb. de Vi-
gna. in trac. de uſu. ver. alia concl. nu. 176.
104 † Nec a longe diſtat, quod ſocius tenetur
conſocio de dolo, & culpa, ut l. ſocius a ſo-
cio, ff. pro ſoc. & inſt. eod. ti. §. fi. & l. a tuto-
rib. ff. de adm. tut. & iõ ſi aliquid eſt deper-
ditũ dolo uel culpa ſocii tenetur ſoc. l cum
duob. §. 1. & § ſi in coeunda, ff. pro ſocii, &
firmat conſulendo Soc. in cõſ. 24. in 1 lib.
105 12. col. uer. & ideo dñs † Vlterius quæro,
qd ſi inſtitor mercatoris ſcribit apodiſã
in qua ſe conſtituit ſe debitorem alicui in-
ſtitorio noĩe, & promittit ſoluere infra cer
tum termino an ex hoc poſſit, & dẽat con
ueniri dominus funtic? Ang. in l. procura
tor qui pro euictione. in fi. ff. de procr. in-
quit, quod non poteſt conueniri dictus in-
ſtitor, ſed dominus tantum conueniendus
erit, per d. l. ſi ff. de inſtit. ubi in indiuiduo
dicitur caſus noſter, ſed idem Ange. in l. 4.
ff de re iud. in princ. dicit hoc procedere,
qñ inſtitores tantum aſſerunt eſſe debito
res ſecus ſi aſſerunt fundicũ eſſe debitorẽ,
ex eo, quia ipſi receperunt pecuniã mutuo
quia iſto caſu licet percepiſſent pecuniam
ut inſtitores, tñ ita ſcribentes uidentur ſi.
dẽ eorũ aſtringere & iõ cõueniuntur exem
plo procuratoris, l. procurator qui ꝓ eui-
ctione, ff de proc. & ita refert fuiſſe deciſũ
Florentiæ in cauſa dñi Paduani, & ſecun-
dum iſtũ opi. cõſuluit Soc conſ. 154. in 2.
106 li. in uerſi. 2. caſus, & uerſi. 8. caſus. † Quid
enim

enim ſi mercator aliquis erit matriculatus
in diuerſis artibus coram quo conſule erit
conueniendus? Bal.in l.receptitia. de con-
ſti.pec. ſcriptum reliquit.quod inſpicienda
erit ars pro qua conuenitur,nã ad iudicem
illius artis pertinet,l.legatis ſeruis.ff.de le.
3.§.ſi vnus,& l.procurator.§.ſi plures,ſi ãt
negocium eſt extra utraq; artem ad neu-
trum pertinet cognitio, ſed ad forum cõe
poteſtatis recurrendũ eſt per tex. nor. in l.
3.§.eod.modo ff.nau.caup. & ſtab.
107 † Sed nunquid quis poſſit eſſe deſcriptus
& matriculatus in duobus collegiis & arti
bus? Vide Rom.in ſing.175.& eundẽ Ro.
in conſ.422.incip.Iſte Franc.Pauli,ubi po
nit de eo,qui habet artem ſerici & tentoriç
decidit,quod quando exercet artẽ tentoriç
ſubijcitur,quando uero exercet artem ſeri
ci ſubijcitur conſuetudinibus conſtitutio-
108 nib.& conſulib.eiuſdem artis ſerici.† An
conſules mercatorum poſſint citare per di
ctum Bal.in l.ceſſante.C.quo, & quando,
in 2.col.dicit ꝙ ſi c.ex quo habent merũ,
mixtum Imperium,& ſic poſſunt citare p
edicta proponenda in ualuis ſeu forib.ſuæ
109 audientiæ † Sed quia ut plurimum ſolẽt
conueniri mercatores ad merces quas eme
rant hypothecaria ab aliquo creditore cõ-
uenientis. Idcirco aliqua de iis ſubnecta-
mus,& pro ueritate huius notabilis dubi-
tionis de duobus hęſitare contingit. Pri-
mo an in generali obligatione ueniãt mer
ces,& an præſentes,& futuræ.Secundo poſi
to,qđ ueniant etiam merces, an ſi reperian
tur penes tertium beneſi.emptorem poſſit
ille emptor hypothecaria conueniri? Quo
ad primam qu.an.in generali obligatione
ueniant merces, Bar.in l.generali, §.uxori,
ff.de uſufr.leg. inquit, quod diſpoſitio de
reb.generaliter comprehendit res uenales
citat arg.l pediculis,§.labeo,ff.de aur.&ar
r gen.leg.r ſecus ſecundum eum ſi diſpoſi-
tio generalis fieret de rebus exiſtentibus in
certo loco,quia tunc non comprehendun-
tur merces,& ſic ex dictis Bar elicitur con
cluſio,quod in generali obligatione bono
rum non reſtricta ad certum locum com-
prehenduntur etiam merces,& res uenales
& illam concluſione expreſſe tenet Bal. in
l.cum tabernam,in prin.in repor.ant.ff.de
pig.ubi refert ita tenere Bar.in d §.uxori,
& ita tenet Ale.in l.ſi conſtante, in princi.
in 3.q partis principalis,uerſi. inquantum
ff.ſolut.matri.& Bald in rub.C.de uer.ſig.
110 4.q. † Sed an ueniant merces futurę in ge
nerali obligatione,Soc.in l.qui Ro.§.Cal-
limacus.2.not.ff.de uerb.obli. tene.,quod
non,ſed contrariã partem firmat Nigoſan
in trac.de pig.& Hip.in 2.membro ſecun
dæ partis principalis,nu.17.& ibi reſpõdet
motiuis Socini.
111 † Quo uero ad 2.q.an merces uenditæ p
debitorem principalẽ remaneant in gene-
rali obligatione, ita qđ hypothecaria poſ-
ſit agi cõtra emptorem dictarum merciũ,
& in hoc Bal.in l.ubi adhuc. 3.col.ver. ſed
pone marit⁹ erat mercator.C.de iur.do. di
cit, quod ſi dictæ merces ante mortem de-
bitoris, uel ante horam hypothecariã, ſeu
ante motum iudicium fuerint alienatæ nõ
cõpetit ad illas hypothecarias, & eſt ratio
ſecundum Bal quia licet merces uenales ue
niat in generali obligatio. non tamen ue-
niunt taliter,quod libere uendi uel permu
tari non poſſunt arg. d.l cum tabernam,&
ita etiam tenet Barto.in d.l ſi conſtante,in
prin.in 3.q.3.partis principalis,& ita ſequi
tur,& firmat. Nigoſ.in trac.de pig.in loco
citato.nu.22.& ad hæc uideas Iaſ. in l.cre-
ditor.ff.ſi cer.pet nu.5.
112 † Et retemptis eiſdem terminis,quæro an
merces uenales inuectæ, & illatæ in domũ
ſeu apothecam conductam ſint tacite obli
gatæ? Alex.in d.l ſi conſtante.in prin.in 3.
q.3.partis,uerſ.itẽ inquantum.ff.ſol.mat.
dicit,quod licet ſ inuectæ,& illatę in domũ
conductam realiter ſint tacitæ obligatę,tñ
fallit in mercib. uenalictus inuectis,& illa-
tis q2 illę nõ ueniunt in tacita hypotheca,
& eſt rõ,quia tacita hypotheca reſtringitur
ad bona inuecta & illata in domum cõdu
ctam & ſic ad certum locum,& merces ue
nales non dicuntur in loco eſſe.cũ ibi non
ſint,ut perpetuo remanſuræ. ſequitur & fir
mat Nigoſan.in d.trac.in 3.memb.2. par
113 ti nu 153. † Sed quid ſi debitor meus de-
dit in ſolutũ & pro ſolutæ merces, quæ nõ
erant ſuæ ſed alienę, an dominus illarum
mercium poſſit uindicare ab illo, cui pro
debito datę fuerunt inſolutum,& pro ſolu
to, Affli.in dec.369.incip. Alfonſus de pa-
riſio, refert caſum fuiſſe de facto in ſacro
reg. conſil. & fuiſſe deciſum, quod ualuit
dicta datio inſolutum,licet rei alienæ,quia
cenſetur

cenſetur uēditio, quæ poteſt fieri de re aliena, licet dominus illarum mercium poſſit agere rei uēdicatione, & publiciana, uel remedio poſſeſſorio, l. 1. & 3. ff. de tri. & l. ſi coloni. C. de agri. & cenſi. lib. 11. uel agere actioni furti, quando ſcienter emit rē alienā ut in l. ſi liberam C. quod cum eo & nota. in l. ciuilem. C. de fur. † An aūt corā iu-
114 dice mercatorum habeat locū recōuentio Ant. de But. in c. 1. de mu. pet. tenet q; non habet locum recōuētio. Sed Abb. ibi in pen. & fi. colu. tenet indiſtincte, quod quo ad iſtos iudices mercatorum habet locum recōuentio, quādo talis iudex eligitur per actorē, & firmat Rob. Mar. in 6. di. 2. q. prin
115 ci. † Quia n. ſi quis mihi promiſit id quod mihi debeat ſoluere Romæ Capuæ, & ubique locorum, & præciſe Venetiis in nundinis, quæ ibi celebrantur in die S. Marci, an ſit tempore nundinarum nō reperiatur in illo loco poterit ibi cōueniri, & licet regulariter, quando quis promittit ſoluere Capuæ, Romæ, & ubique locorum intelligatur, quod poſſit ibi conueniri, ſi ibi perſonaliter reperiantur, ut per oēs Doc. in l. ſi conuenerit. ff. de iur. om. iu. tamen in caſu propoſito eſt ſecus, quia licet in nundinis Venetiarū nō reperiat tempore promiſſio poterit ibi conueniri, quia fingitur per dolū abeſſe, unde hr̄ pro præſente, (ſicut qui dolo deſiit poſſidere, l. is qui dolo, & in l. ſi aūt §. 1. ff de re uend. & ita tenet Iaſ. in l. ſi
116 conueneris. nu. 30. † Sed pone promiſiſti mihi centū ſoluere in nundinis Salerni & ſi non ſolueris promiſiſti decem noīe pœnæ, an licite petantur illa decem. Bal. in l. rogaſti. §. ſibi. ff. ſi cert. pet. & in l. unica. 7. & 8. colu. de ſent. quæ pro eo. quod int. quē ſequitur Ale. in conſi. 203. alias conſ. 61. in 2. li. ult. col. inc. uiſo proceſſu cauſæ uertentis, ſcriptum reliquit, quod non, niſi probe-
117 tur tanti mea intereſſe, † Prædictis etiam cōſequens eſt, quod ſi aliquis promiſit mihi ſoluere Romę, & ubicunque fuerit inuentus, & ſub quocunque iudice. ſi euenerit quod Romæ non reperiatur principalis promiſſor, ſed eius procurator cū certa quātitate, frumenti domini & principalis promiſſoris poterit ibi conueniri ipſe procurator, ſi ad hūc locum & eām conſtitutus foret per dominum, quia iuris fictione uidetur ibi reperiri principalis promiſſor. & ſi ibi citari & conueniri poterit, ſed ſi eſt ſimpliciter conſtitutus & tunc ſecus, quia non uidetur habere mandatum, ut reſpondeat in eo foro, in quo abſens dn̄s conuenire nequit, ſi ibi non reperitur, & hoc intelligitur, quādo tractaretur de cōueniēdo procuratorem actione perſonali, ſed hypothecaria actione ad frumētum, ſi frumētū non reperiatur alteri uenditū pōt hypothecaria conueniri uerū ſi alteri reperiatur uenditum, & traditum per conſignationē uel inſpectionem oculorum, tunc nec hypothecaria cōueniri pōt quia dictum frumentum non eſt in obligatione, l. cum tabernā, ff. de pig. & ita cōſuluit Bal. in conſ. 16. in 3. li. & in l. fi. §. ſed & ſi q̄s. in ult. col. uer. extra q̄ro. C. cōia de leg. & per Frā. cur. in add. Alex. in l. ſi cōuenerit. inc inuentus,
118 † Quid ergo dicendum de clericus negociatoribus, & mercatoribus, an cōueniantur ſub iudice mercantiæ, & nundinarum, Bald. in add. ad Spec. in tit. de reo, uerſ. ſed quid Scholaris dicit, clericus delinquēs in antequam gerit, pōt cōueniri ſub rectore, vel camerlingo occaſione illius artis, per l. fi. ff. de iu. om. iud. nā clerici negociatores quantum pertinet ad illam negociationem iuri cōi laicorum vti debent. l. 2. C. de epiſ. & cle. & dicit Abb. in fin. de uit. & ho. cle. quod clerici teneantur ſeruare ſtatuta locorū ubi negotiantur, & ſimiliter tenet Bald. in l. cunctos populos. C. de ſum. trin. & Steph. Auf. in tract. de pot. ſec ſup eccle. perſ. in 1. regula, num. 24. dicit, quod quid quid ſit a tēpore cuius initium memoria, hominum nō extitit, clerici artifices quando delinquunt in illa arte, uel abutunt, iudicantur per baiulos illius artis, & per iudicis ſecularis in hoc puniuntur ciuiliter, & pro hoc dicit de anno 1394. Pariſius fuiſſe decisum in præal. forma, pro quo uide Caſſ. in conſuet. Burg. in tit. des iuſtices & droiz & de inceſtes, in prima rubr. fol. 31.
119 numero 88. verſi. 20. fallit. † Sed q̄d ſi pater habens filium, quem patitur negociari & mercari hoc faciens per multum temporis ſpatium an mortuo filio teneatur de ſuo ſoluere debita contracta per ipſum filium occaſione dictæ mercantiæ Afflic. in deci. 308 dicit hunc caſum de facto fuiſſe in ſac. reg. conſi. & pro & contra allegat, tādem ex nōnullis bonis rationibus uidetur incli-

inclinare in eam partem, quod pater tenea
tur imperio insuper Boer. in decis. 221. in
2. parte, nu. 11. cum seq. ubi inter cetera di
xit ꝙ Florentini habent statutũ quod pa-
ter sciens filium negociari, & nõ prohibet
tenetur de suo, & ad hoc citat Soc. in con-
si. 111. in pr n. 2. lib. & similiter tale statu-
tum dicit esse in ciuitate Lucana. & dicit
120 tale statutũ ualere. † Illud ẽt bellissime
tetigit Bal. in l. fistulas, ff. de cont. emp. qđ
contrahens in nundinis cum aliquo ab in
de illico recessuro cum suspectũ minime
allegare potest, quia sciebat eũ ad ieaam
pro quo dicit facere tex. in l. hæres absens,
§. si quis tutelam, ff de iud. sed hoc sane in
telligendum erit secundum eundem Bal.
in rub. C de reuo. iis, quæ in frau. credi. ut
procedat qñ rem emptam secum non por
taret, at quando secum rem emptam, por-
tare tunc secus, quia licet contrahens pu-
tare dẽret ipsum recessum, non cũ re, non
soluto pretio, & iõ isto casu põt poni ipsũ
capi uti suspectũ, & fugitiuum, & sequitur
Ioã. Bar. de Caccial. in trac. de deb. suspe. &
fug. in ultimis uerbis. ꝙ ego intelligerẽ ni
si aliter cõstaret fuisse habitã fidẽ de pcio
& fuisse factum de asportando rem secũ
121 non soluto precio. † Nec obsonum pu-
tes, & illud intelligere ꝙ in curia mercato
rum non potest conueniri mercator ad so
lutionem pœnæ contractus obligationis,
seu fideiussionis, si nõ probatur interesse,
quia licet in pœnis non consideretur inte-
resse, l. stipulatio, §. alteri, ff. de uerb. ob. atta-
men istud non habet locum ubicũque dẽt
seruari æquitas, inde quod in pœnis iudi-
cialib. & prætoriis consideratur an intersit
tex. est in l. 2. § fin. & ibi Ang. ff. si quis in
ius uoc non ierit, & plene prosequitur Th.
Gram. in cons. 66. in ciuilib. citat Ang. in
cons. 229. inc. arbitror dictam pœnam co.
2. & noluit allegare eum in cons. 229.
122 † Illud etiam legito lector, quod consul-
uit Bald. in consi. 155. in 5. parte, nu. 1. ubi
dubitauit si mercator tenes funditum, &
stationẽ in aliqua ciuitate, puta Salerni, i-
bi fuerit conuentus ob aliquod debitum,
qui confessus fuit debitũ, propter quod ei
fuit factũ præceptum de soluẽdo infra cer
tũ terminum, quo facto alibi se transtulit
cum apotheca, an iudex illius locis in quo
debitor se transtulit, ad literas prioris iudi
cis exequi possit illud pceptũ, & ibi tãdem
dicit, quod exequi non põt tale præceptũ,
nisi ille primus iudex pronũciauerit acto
rẽ mittendum in possessionem bonorum
eius cui fuit factum præceptum, tũc ad li-
teras prioris iudicis tenetur taliter iudex e
123 xequi. † Nec ẽt obmittendum puto. ꝙ do
mus mercatorum sunt exemptæ ab hospi
tãdo milites, qui ueniunt ad ciuitatem ad
castra mentationẽ, & eius deputantur ho
spita ab officiariis ciuitatis, & est rõ, quia
erga statia mercatorum sunt occupata a
mercimoniis, ut dicit tex. in l. pe. C. de mẽ.
li. 12. & in l. qualibet co. ti Sed uideo male
124 hoc hodie seruari. † Nec scire te pigeat,
ꝙ in generali obligatione artificis nõ ue-
niunt incudes, & malleum, scđm glo. in c.
generali, de reg. iur. lib. 6. faciunt not. in l.
125 nepos proculo, ff. de ver. sig. † Quid ergo
dicamus & pone quod quis vult mercato-
rem iurare suspectũ de fuga, an posito ꝙ
habeat multa nomina creditorum intri-
cata. cui de facili non eũ possibilis recessus
propter multitudinem mercantiarum, uel
grauitatem earum, in quo dicas. ꝙ non, ut
tenet Ang. & Mod. in l. sciendum, ff. qui sa
tis. cog. 6. 2. ubi dicit, quod mercator pos-
sidẽs egregia mobilia, & multa noĩa debi-
torũ non tenetur cauere, & ex consequenti
nõ potest iurari suspectus, quod ẽt firmat
Io. Bap. de Cacc in trac. de deb. susp. & fug.
1. 0. nu. 10. at sane, & cum grano salis itel-
ligas dictum Ang copulatiue. n. presuppo.
nit, qđ habeat egregia mobilia, & multa
nomina debitorum, quorum cã uerisimile
est quod non est de facili & possibilis eius
recessus, & sic non dẽt arctari ad satisdan-
dum de iudicio sisti, secus etenim credem
in quæstione proposita, quãdo solum præ
supponatur nomina debitorum possidere
tantum, & qũo probetur paupertas merca
toris ad effectum prædictum. Ange. in l. in
fundo. ff. de rei uen. nu. 2. dicit probari ex
126 probatione cessationis, & fugæ. † Hinc
autem non immerito, & extra rem probã
dam esse propalam uidebitur, an si merca
tor cessaret, seu falliret, liberetur si credito
res eiusdẽ cepissent oĩa bona sua. Paul de
Cas. per illum tex. in hæres a deb. § ꝙ si sti
pul. ff. de fideiuss. scriptum reliquit ꝙ non
liberatur, nec ipse, nec sui fideiussores.
127 † Prædictus. n. nõ aduersatur quod si mer
ca-

catorut ceſſans, & fugitiuus captus ſit, ſi
captura erit iniuſta,& tamen de debito cō
ſtat an detineri poſſit non obſtante, quod
captura ſit illicita in quo Ioan. Bap.a S.Se.
ue.in tract.de debito.ſuſp.& fug.in 149. di
ſputat pro, & contra tñ in effecto conclu-
ſum reliquit,quod ſi de debito conſtat per
confeſſionem capti,ut debitoris ſuſpecti,
tunc captura reuocatur,& hoc per tex.in l.
ſi.§ ſi.ff. ꝙ met.cau.& per Do.& Bald.in l.
fundus,qui Luciſ Tit.ff.de reſc.uendi. vbi
magiſtraliter dicit, ꝙ paratū ſe offerēs ſol
uere non debet grauamen reuocari,niſi ſol
uat,cum conſtat per eius confeſſionem, at
ſecus concludit qñ alter conſtaret, quā per
eius confeſſionem,ſed quid ſi eſt captus,ut
ſatiſdet, an conſtito debito poſſit detine-
ri,ſi uult dare cautionem,dic quod non,ut
dicit magiſtraliter Bar.in l.ſi pecu.§.qui ſi
dei.ff.ve in poſ.l.quia captus ſimpliciter ut
128 ſatiſdet ſecus ſi capiatur ut ſoluat. † Sed
quid de mercatore capto ad inſtantiā vni9
an poſſit recommendari in carceribus ad
inſtantiam alterius? in quo Bar.in tract. de
carceribus [illegible] quod ſic Allegat tex.
in l.quot.C.de exapto tributo, ſed hoc di-
cit uerum.Sal.in l.ſi.C.de bon.auct.in poſ.
ſi eſt tale debitum pro quo quis de nouo in
carcerari poſſet.ſed plenius de iſta mate-
ria congerit Marſy.in prax.cri.§. attingā
129 nu.31.cum plurib.ſeq. † Quid ergo e con
uerſo an ſi quis capiatur ad inſtantiam v-
nius reſpectu vnius cauſæ,an ſatisfacta illa
poſſit per ipſum recommendari pro alia
cauſa in eiſdem carceribus? (v.g.impetraui
capturam ſuſpecti,& fugitiui debitoris ad
effectum ut detur per eum fideiuſſoria cau
tio,quam uult dare uerum quia conſtat de
debito,creditor vult, quod non liberetur
niſi ſoluat) quid iuris? ego pro nunc dice-
rem,quod dēt liberari, nam quia a princi-
pio potuit impetrare capturam ad effectū
ſoluendi, elegit uiam impetrandi capturā
ad effectum ſatiſdandi,non pōt uariare,nā
electo uno de contrariis non pōt ad aliud
redire,l.commiſſoriæ, & ibi glo.C.de pac.
inter emp.& uen.nec licita eſt uariatio, ut
ibi per gl.& Do. ſed quis negabit iſta duo
eſſe contraria habere fidem de debito data
cautione,& velle ſolutionem de præſenti.
cogita quod pendet in facto,& non potui ta
lem caſū in ſpecie deciſum reperire, & hoc
maxime procedit re non exiſtente integrā
puta quia debitor vellet dare cautionem,
& poſtea creditor dicat uelle, ꝙ ſoluat, &
an,& quando dicatur mercator ceſſans, &
fugitiuus uide Ang.in conſ.65.incip. quæ
ritur,& eſt quæſtio per ſtatuta.
130 † Sed illud in mentē uenit. An mercato
res falliti ceſſantes,& fugitiui poſſint tor-
queri,ut indicēt pecunias eis datas ad mer
candū,quas nunc habere denegant, illaſq;
perdidiſſe & ſubtrahas fore dicunt? Dicas
ꝙ ſic,ut dicit Par. a Put. in tract. ſynd,in
uerbo tortura,c.an ī cauſa pecuniaria,uer,
an principalis in ciuili eſt,& Hip.de Marſ.
in l.diuus col.1.ff.de q.& in ſua crim. pra-
xi.§.expedita,nu.62.& Fran.Purp.in l.ſin-
gularia,nu.94.ff.ſi cer.pe.& eſt rō,quia oīs
coniectura creſcit contra fallitos, qui ad
mentiendū faciles ſunt,& infamiſſimi, ut
inquit Io.Bap.de S.Seu.in trac.de deb. ſu-
ſpecto,& fug.q.1.col.vlt,(qui ut inquit) de
berent more antiquiſſimæ, legis dari credi
toribus lacerandi, & ibi noſter inuictiſſi-
mus Carolus V.R.Imp.nouellā fecit Prag.
in c.Contra autem,quia ſtatuit contra bā
cherios,& numularios denegantes depoſi-
ta deponentibus reſtituere,nam ſi ſe abſen
tauerint,& per ſex dies latitauerint, debēt
citari in domibus in quibus habitare ſole-
bant,& ſi citati per alios,ſed dies latitaue-
rint & non comparuerint & ſuis credito-
ribus non ſatisfecerint in pœnam mortis
naturalis incurrunt,& elapſis dictis ſex die
bus poſt citationem poteſt, & debet con-
tra eos procedi ad fori iudicationem nul-
lo alio tempore expectato,& debent publi
cari pro foriudicatis per loca ſolita.
131 † Vlterius adeo leges odio proſequuntur
tales fallitos,ut nec eis concedant miſerabi
le ceſſioni beneficium, ut inquit Bald. qui
oīa ſciuit in conſil.119.incip. ſuper libris
Theſaurariæ.li.3.2.col.quem ſequitur Ni
col.Boer.in deci.215.nu.6. ubi plus inqt,
nu.7. quod nec etiam habent beneficium
immunitatis eccleſiaſticæ.
132 † Nec eis ſeruandi ſunt pacta a credito
rib.facta,v.g.quod aſſerentibus ipſis, fuiſ-
ſe ablatas ab eis pecunias deuenerint ad cō
cordiam,remiſerintque ob id aliquam pe-
cuniarum partem,nam conſtito ex poſt fa
ctos eos mercatores fore ſoluendo,& eo pa
cta eis haud ſeruanda ſunt,ut decidit B.Sen.
in de-

in deciſ. 215. citat in hanc firmam ſniam
fuiſſe Io.Bap.a S.Seu.in rep.extra de do.in
antiquo.fol.13.col.2.nu.15.in add. ſed de
133 is hact.† Illud quoque ſæpe me rediit anci
pitem, num in curia nundinaria poſſit prę
ſentari inſtrumentum iuxta formam ritus
magnæ curiæ Vicariæ, in quo alias dicebã,
quod ſic, & hoc per ritum dictæ magnæ cu
riæ Vicariæ in c. Item nota, quod quando
uolens, quo cauetur poſſe præſentari inſtru
mentum debitorem ſuſpectum, & fugitiuũ
conſtito per duos de fuga, & tunc expedi-
tur citatio contra eum, ut ueniat ad aſſecu
randum iudicium, & in defectum fide-
iuſſoriæ cautionis capiatur de perſona, in
nundinis uero non requiritur probari de
fuga, quia oẽs uenientes ad nundinas ſunt
ſuſpecti de fuga, vt dixi in ſequenti parte,
ergo præſentatur inſtrumentum in curia
nundinaria, & ducitur debitor per citatio-
nem realem, ut dicã in ſequ. parte ante tri-
bunal magiſtri nundinarum, & interroga-
bitur debitor ſuper tenore inſtrumenti, &
ſi fatetur debitum eſſe uerum, & inſtr͂m eſt
liquidum, & dilatio data ad ſoluendũ elap-
ſa eſt detinebitur, ſi uero non eſt elapſa di-
latio, & allegatur ex alia cã q̃ ex eo, quod
reperiatur in nundinis ſuſpectum & fugi-
tiuum, & probabitur per teſtes, & tunc in-
terrogabitur ſi habet fideiuſſorem, & non
habet detinebitur de perſona, & ita uidi plu
134 ries practicaſum. † Quid. n. ſi uxor mea
publice mercaturam gerat num cenſeatur
de uoluntate gere, adeo ut ex contractib.
per eam initis ego tenear, & quo ad pri-
mum dicendum eſſe inquiunt Doc. quod
ſi publicè exercet mercaturam cenſebitur
ex uoluntate mea ſ uia id facere arg. l. Bar
ba. ff. de off. pręſi. & lege, eius qui in prouin
ciam, ff. ſi cer. pet. & probat tex. in l. 1. §. itẽ
præpoſitio, ff. de exer. quo ad ſecundum ſi
mergeret de uoluntate mea, vel eam ad id
propono, ego teneor ex omni contractu
celebrato occaſione illius mercantiæ, ut de
clarat plene do. Pir. engh. doct. gall. in con
ſi. q̃ uoc. aureæ. in titu. de ſocie. inter uir. &
vxo. 3. c. & ibi etiam dicit in c. 4. quod ip-
ſa uxor poteſt conuenire, & conueniri, &
maritus eius obligatur ex ea re, & eſt ratio
ſecundum eum, quia uxor publica merca-
trix eſt tanq̃ procurator cum libera, p l. ſed
& procuratorem, iuncta gl. ff. de inſt.

135 † Nunquid minori matriculato in arte
mercantiæ detur reſt. in integrum ſi læſus
eſt, in quo *Bar.* iuris antiſtes in l. 11. uer &
eadem ratione putarem. C. qui & aduerb.
quos, dicit, q̃ non, niſi læſus foret in aliquo
non concernente artẽ, ſeu mercaturã, quẽ
ſequitur ad literam Ludo. Ro. in conſ. 319.
inci. quæritur, & Marſ. in l. infans, nu. 2. ff.
136 de ſic. † Illud ẽt adſcribendum hic duxi,
pone plures ſunt mercatores ſocii, quorum
vnus occidatur nunquid ſocii ſuperſtites
poſſint accuſare de morte conſocii? Repe-
ri Maſue. in ſua praxi. in titu. de exp. int. &
dã fol. 101. col. 2. itẽ pp homicidium, quẽ
refert, & ſequitur in deciſ. 233. 2. par. *Boer.*
q̃ poſſunt accuſare, & proſequi ius uindi-
137 ctæ. † Finge. n. mercatorem promiſiſſe ſę
que ſoluere centum conſtituiſſe, infra cer-
tum terminum, & ſi non ſoluerit, præſtare
125. quomodo intelligatur illud (ſi nõ ſol
uerit.) dicas quod intelligi debet ideſt ſi fue
rit in mora ſoluendi. d. l. ſi duo, ff. de cõſti.
pecun. ſi. quia elapſo termino ſtatim merca
tor dicitur in mora, & ita conſiderat *Bald.*
in tra. de conſt. nu. 2.
138 † Alias hæſitari ſummo opere uidi, nun-
quid mercatore intricato nonnullis debi-
tis interfecto ſuperſtite eius filio, qui tran-
ſegit cum occiſoribus recepta certa pecu-
niarum quantitate, teneatur creditoribus
illam pecuniam ſoluere? reperi Alb. de Roſ.
in l. eum, qui C. ar. tut. & in l. *hæredes*, C. de
his, qui, ut ind. tenentem, quod non, quem
ſequitur Boer. in dec. 221. nu. 5. par. 1.
139 † Nec ambigendum putes, q̃ mercatores
conueniri pñt ex quilibet promiſſione fa-
cta inter abſentes per nuncium uel. epi, vt
no. *Bartol.* in l. Q. Mutius, ff. de mand. & p
prius, ſecundum *Bal.* in l. in perſonam, §. q.
pecuniam, ff. de pact & ſequitur Boer. dec.
221. nu. 14. in 2. parte.
140 † Sed pone qd mercator tradidit multas
merces cuidã ſanſario, ut eas uẽdat, nec de
mercede conuẽtum fuit. q a igitur actione
conueniat mercator p ſantarium p merce
de uenditionis dictarum rerũ? dicas q̃ con
uenitur actione præſcriptis uerbis, ut magi
ſtraliter tradit Ioan. Fab. inſt. de act. §. actio
num aũt, nu. 27. ad eã mercedẽ quæ in ſimi
lib. ſolita eſt præſtari p quo uide tex. i l. de
141 proſonetico, ff. de prox. † Sed finge aliquẽ
mercatorẽ Florentinũ habere nõnullos fa-
ctores

ctores in ciuitate Lugduni ad unā rōnem
menſem, ſeu fundicū, an poſſit pro contra-
ctibus celebratis per factores ſuos Lugdu-
ni ibi conueniri ſi ibi reperiatur? & dicas
quod ſic, ut ſcriptum reliquit Paul. Caſt. in
l. hæres abſens. §. apud labeonem, per illum
tex. ff. de iud. quē ibi ſequitur Boe. in deci.
214. in 1. par.
142 † Progredere ultra lecton. & finge, ꝙ aliqs
mercator Ianuenſis ſe obligatur penes acta
curiæ ciu. Florentiæ dare cuidā Florētino
centum, & euenit, ꝙ mercatur Ianuenſis ti
mens ne ſibi accuſet obligatis Florentiæ, p
uenit ipſum Florētinum in curia Ianuēſis,
ibiq. oppoſuit quādā exceptionem, & cita-
ri fecit Florētinum, q nō cōparuit, ſed ac-
cuſauit obligationē, Florētiæ, mercator Ia
nuenſis allegat litis pēdentiā, & petit cām
remitti, quid iuris uide pulchre Boe. in dec.
214. & præſup. pono in 1. parte & de iure re
gni uide ritus magnæ curiæ uicariæ de p-
uentione, & regiam prag. ex quib. oib. ha-
bes ueritatem, & uide etiam Affl. in deciſ.
294. in c. quidam creditor.
143 † Quid enim ſi aliquis mercator condē-
natus fuit, ut infra certum terminum ſub
pœna reddat rōnem, uel ad id ſe obligauit
penes acta, quid debet facere, ut non inci-
dat in pœnam, ſi forte rō reddi non poteſt
infra terminum, quia eſſet intricata? dicas
ꝙ pōt comparere, & dicere quod calcularia
& uiſis rōnibus eſt debitor in uno nūmo,
& illud ſoluat, & ſi apparuerit eum debito
rem in maiori ſumma, det fideiuſſorem in
promptu, & erit ſecurus ſecundum Angel.
Ale. & Bal. in l. ſi reſiduum. C. de diſt. p. g. &
Bal. in c. 1. §. 1. col. 4. uer. ſed quid ſi arbitra
tor de l. corra. & conſi. 353. lib. 3. & Pau. de
Caſt. in l. 2. quam legit cum l. 1. & l. ſi a te,
C. de pact. inter emp. & uend. & Io. Fab. in
l. acceptam. C. de uſu. & plenius Boe. in cō-
ſu. Bitur. §. Item ſi laccacteur. fol. 58.
144 † Quid igitur de iſtis mediatoribus ſeu
ſanſariis, quibus mediantibus multi con-
tractus celebrantur de quibus loquitur to
tus ti. ff. de procu. num teneatur de dolo, &
culpa? dicas quod ſic, ut uoluit Bar. in l. 1. ff.
pro ſo. in l. aut qui aliter, §. hæc uerba. ff. q
ui aut clam, & an ſi fieri fecerint contra-
ctum uſurarium teneatur ad uſurarum re-
ſtitutionem? dicas, ꝙ ſic. ut eſt glo. ſi in l. ſi
ſciente. ff. ad l. Pomp. de pari. & ibi Bar. An
ge. & Ale. in l. 1. §. ſi procurator. ff. qđ quiſ-
que iuris, & habetur per Pirr. Angan. conſi.
aur. in c. 24. fol. 157. & uide Lud. de Ro. in
ſing. 271. inc. fuit interrogatus hoc mane.
145 † Vtrū qui emit mediāte proſoneta aget
redhibitoria? dicas ꝙ ſic, ſm Alb. de Roſa.
146 in l. ſi proſoneta. ff. eo. tit. † Finge. n. quod
in lib. mercatoris cōtinetur me eſſe ſui de-
bitorē, & ipſe eſſe meum debitorē an iſto
caſu fiat compenſatio, & an ſit in poteſtate
mercatoris, in quam cauſam uelit conuer-
ti id, ꝙ mihi debet, dicas ꝙ iſto caſu fiēda
eſt compenſatio eius debiti, quod uult exi
gere mercator, nec poteſt dicere id, quod
mihi dēt uelle conuenire in talem quantita
tē eius, quod ego ſibi debeo, & non in aliā,
ex quo non ſumus in materia tituli de ſolu
tionibus quod quidē eſt uerum, quando de-
bitū, quod quis uult compenſare, eſt æqua-
le illi ad quod uult facere compenſationē,
uel illo maius, quia ſi eſſet minus, alio no-
lente compenſare non fieret compenſatio,
niſi offerret reſiduum prout cōcludit Gui.
Mayn in l. ſi in duabus actionibus. ff. de re
gu. iu. in ſi pro quo etiam uide Alexand. in
147 conſi. 85. in 3. lib. † Vlterius non obmit-
tas ſcire, quod ſi mercator ſequeſtrari fecit
merces uenales alterius mercatoris, ſi dein-
de ſequeſtrum reuocatur per iudicem, qui
id ipſum fecit, cognito de iure ipſius, ſi mer
cator ille cuius merces non potuerunt uē-
di, & ſi iudex, qui reuocatoriam ſequeſtrī
tulit, nullam mentionem fecerit de dānis
expenſis, & intereſſe, poteſt tamen merca-
tor ille, ex nouo iudicio petere, ſm Bal. in
conſ. 149. incip. quidam mercator in 3. lib.
148 † Quid etiam de eo, qui depoſitum fecit
apud aliquē mercatorem, & iudex coegit
eundem mercatorem depoſitarium, ut re-
ſtitueret alicui an ſit liberatus? hanc quæ-
ſtionem de facto conſultus Raph. Cuma.
in conſ. 185. per totū dicit, quod ſi ille cui
per iuſſum iudicis fuit reſtitutū depoſitū
prætendatur creditorem fore deponentis,
& antequam rei fuiſſet reſtitutum feciſſet
eidem depoſitario fieri ſequeſtrū, ſeu man
datum ſequeſtratiuum, debebat depoſita-
rius intimare deponēti, ut ueniret ad reuo
cari faciendum ſequeſtrum. Item debebat
appellare a iuſſu iudicis, & intimare etiam
149 deponenti, alias male ſolueret. † Eſt ēt rō
quare in curia mercatorū iudiciū dici ſum

marium iuris antiſtites nomine re conſueuere, quia inter mercatores attenditur ſimpliciter ueritas negocii ſecundum Bald. in conſi.40.in 5.lib.num.10.& conſ.466. nume.5.eo.li.eſt etiam ratio (ut dicit dominus auctor) quia mercatorum curie eccleſiaſticæ æquiparatur ubi ſecundum æquitatem canonicam proceditur, imo non ſolũ uerũ eſt mercatorẽ dici de foro eccleſiæ, ſed & mercator dicit miſerabiles perſona dum eſt in mercimoniis,& peregrinatur ſecundũ Ale.in conſ.131.lib.7. in c omnipotentis Dei ad fi. & ſequitur Ioã.a neu 2. in ſilua nupt lib.6.n.29. & Fel.in c.ſignificationib.de offi.de leg.in uer.6. & hac etiam ratione attenta, cauſæ mercatorum debẽt ſummariè tractari,cum in cauſis miſerabilium perſonarum de plano, & æquo procedatur abſq.ſcriptis,& ſolutione ſportularũ ut eſt text in auth.de mand princ.§. ſi tibi quoque ibi (uilium) & ibi Bar. et Doc.pro hoc eſt tex aucta gl.uerſ.uel perſonæ in l. nonnur quam.la 1. ff. de iud. ſed quid inquit Bert. Docto gallicus non mediocræ auctoritatis,& ſcientiæ,in conſi.53.lib.2. nume.10. quod de iure communi nõ eſt procedendum inter mercatores de bono, & æquo ſecundum opin. Bart. quia dicit ipſe quod Bart. quando de hoc mentionem facit in l. ſi fideiuſſor.§ quædam,& in l.quintus.ff.de fideiuſ.id dicit ex diſpoſitione ſtatuti, ſeu municipalis conſtitutionis, & ſic non dicit, quod id de iure cõmuni procedat,quod apertius ſecundum eum colligitur ex dictis Bal.in l.ſi pro ea,culum. fiua. uerſic. unde facit ad quæſtionem in curia. C.man.& Ang.in §.itẽ ſi quis inſt. de act. uer.quæro ſtatuto, & ſic ſecundũ Ber. omnes Doc.qui loquutur, quod in curia mercatorem agitẽtur cauſæ de bono & æquo loquuntur, quando ideſt forma ſtatuti diſpoſitum, non quod ita ſit de iure communi,licet dicat. quod etiam de iure communi curia mercatorum habet aliquid ſpecialitatis, propter præcipuam fidem, quam hobent homines in eorum promiſſionib. eſt tamen bene uerum quod poſtea reperi eundẽ Bert.in conſi 363. in 2.li.in ulti. colum. ſimpliciter tenentem, quod cauſæ mercatorum debent tractari de bono, & equo, non rigoroſè, & ad hoc citat Ange. in conſi.198.incip. Arnaldus ferici,colu.2. & conſi.321.ex ordente creditor uolens. Immo plus ſubdit,quod mercatorum domus debet eſſe ueritatis, & equitatis, & idẽ inquit ipſemet in conſi.149 libro tertio, numero quarto,ſed utcunque ſit dicamus q̃ id ſit de iure cõmuni receptum, uel quod longa conſuetudine,aut conſtitutione municipali inter mercatores æd ea id ſit adinuentum, ſon mino receptum ideo cauſæ mercatorum de bono, & equo tractari.

50 †Sed quia turpe eſt neſcire quæ proprio ore quis profert. Videamus igitur quid eſt dicere, quod in curia mercatorum agitur de bono & æquo rur quo ſunt qui dicunt, quod æquitas debet attendi, quæ pro uenit ex iure gentium, & generali, non autem quod ius ciuile diſpoſuit, ſunt etiam qui dicunt ut Salycet.in l. placuit.C.de iu. quod iſti malè dicunt, & contra caſum l. bona fides.ff depo.in princip.ubi ius ciuile inſpiciatur,alii (ut Barto) ſecundum eum dicunt, quod omnia debent prætermitti, quæ non attingunt principalis negocii ueritatem,quia tales ſunt ſolemnitates de apicibus iuris, quę non conſiderantur in curia mercatorum,l. fideiuſſorem. §.quædã. ff.man.(ut ſi ſit intentata actio directa ubi competat utilis,uel econtra.) & ita intelligit Bald. in l.ſi pro ea.Cod. man. & in dicto §.quædam.& Soc.in conſil. 242. inci. circa primum conſultationis articulum, uerſicu.fin.in ſecunda parte,& in conſilio. 126.& 120.1 libro 7. columɲ. uer.nec ex eo.ubi inquit, quod per talia uerba de bono, & æquo non uidetur reiecta allegatio. iuridica,ſed bene allegatio cauillosa,& ita dicit iurari per Abb.in c.dilecti filii de iu. uidentur enim reiecti apices iuris, qui ueritatem negocii non tangunt. In hanc ferè ſententiam nouiſſimè reperi concurrere Benu. Strac. in tract.quem de merc. appellat in ea parte quomodo procedendum ſit in cauſis mercatorum, ſed ad unum aduerte,ut non curſim legas eius dicta,quod quantus inquit, non eſſe faciendam differẽtiam inter bonum,& æquum, ſed quod ubi eſt bonum ibi eſt æquum, ſalua pace id non eſt uerum, imo ubi iuxta uerbum bonum, non addatur æquum remanet materia odioſa ſecundum Bald. in l. certum, C.unde legi.& unde cogn.ubi ponit exemplum de ſtatuto,quo cauetur,quod maſculus

lus

lex excludat fœminam, in ſuccedẽdo, nam iſtud ſtatutum factum eſt propter bonum publicum (ut conſeruentur familiæ, (quæ per maſculos conſeruentur, & ideo dicitur bonum, & æquum, ut fœmina excludatur l. maximum uitium. Co. de libr. præt. Ideo verba ſtatuti tanquam odioſa, ſunt quantum fieri poteſt reſtringuenda ſeruandum tamen eſt ſtatutum prædictum, propter bonum publicum in ſuo ſtricto ſignificatu

150 & quod inter bonum, & ęquum ſit ex differentia ultra Bald. tenent Anton. de Butr. in ſuo repertorio iuris ciuilis in litera E, in uerbo æquitas, allegat l. congruit. ff. de offic. præſ. & expreſſius firmat Guli. Mainer. in leg. in omnibus quidem. ff. de regu. iur. uerſus finem pro quo citat. l. hac l. r.

151 C. de pac. conuen. † Illud etiam prædictis affinem eſt quænam dicatur æquitas, & quis rigor. In quo Saly. in dict. leg. placuit (ex mente D. Cipriani ſcriptum) reliquit, quod æquitas eſt iuſtitia dulcedine miſericordiæ temperata, et Bald. in lege prima, columna quarta, ff. de iud. & iure dicit, quod ęquitas eſt iudicium, in quo circunſcriptis regulis iuris ſtatuitur ad dictamẽ rationе naturalis, & hoc optime probat Ariſt. in libro quinto Aethic. capitulo nono alibi idem Bald. in lege tertia, C. de do. pro. dicit quod æquitas nihil aliud eſt quã naturales ratio l. ſcire op. §. ſufficit, ff. de excu. tut. & Affl. in conſt. circa uiolentiarum 6. no. dicit quod æquitas eſt quoddam temperamentum rigoris, & ſic non eſt illum rigori oppoſita, vt dicit Gulielm. de Mon. Lau. in clem. 2. de app. & ſequitur Dom. de S. Gem. & Præp. in d. cap. diſc. verb. diſt. & plus ſubdit Afflict. ubi ſupra, quod ſi extaret aliquod ſtatutum cõtinens æquitatem & aliud in eodem caſu ſtatutum extaret continens rigorem, quod debet iudicari ſecundum illud ſtatutum continens æquitatem, quia æquitas, & rigor non ſunt omnino contraria, ſed æquitas eſt temperamentum rigoris, vt ſupra alibi idem Afflict. in conſt. ſi quis in poſterum, in 5. no. ſequitur, id, quod dicit Salyc. videlicet, quod æquitas nihil aliud eſt, niſi ordinata iuſtitia temperata dulcedine miſericordiæ, & ſic recte inſpiciatur omnes dictæ expoſitiones idem ſunt, nec ad imparia iudicandæ, & adde multa dicta de æquitate per Mar. ma. bon. ui. Pata. in li. dial. in ver

152 bo æquitas, 23. fol. 481. † Hæc enim eſt illa æquitas quam ſemper debet præoculis iudex habere. l. quod ſi ephesi §. in ſumma ff. de eo quod cert. lo. Hæc eſt illa æquitas, quam perfectam rationem appellant, quæ ſtrictaſque leges interpretatur, & emendat nulla ſcriptura comprehenſa, ſed ſolum in uera ratione conſiſtens, vt inquit Ci. pro cicinna, omnino bene agis, a uerbis enim recedis, & ęquitate vteris, alibi dicitur iuſtitiam, & honorandam, ut in auth. de æqua. do. §. 1. in fi. alibi quod iudices in proferendis ſententiis debent uti æquitate, ut 4. quæſtio 3. c. pi. 1. & proniores eſſe debemus ad miſericordiam, quam ad rigorem. 86. diſtin. non ſatis ſententiam enim quæ miſericordiam in ſe non habet fugiẽda eſt, ſo. diſt. cap. põderet humanior enim ſententia ſequendo eſt, lege fi. C. qui bon. ced. poſſ. ſemper enim æquitas præferenda eſt rigori, per text. no. in lege placuit. C. de iud. & c. fin. de tranſa. & c. diſciplina. 25. diſtin. in ſubtilitatibus iuris pernicioſe erratur. lege ſi ſeruum. ff. ſequitur ff. de uerborum obligation. & in tantum ueritati conſona ſunt prædictã, quam attendenda eſt potius æquitas, quod licet ultima opinio gloſſ. uel Docto. cenſentur approbata

153 no. Bart. in l. in bonæ fidei. ff. dep. † Non tamen procedit, quando prima opinio ſapere ęquitatem, & ultima rigorem, quia eo caſu cenſetur approbata prima, & non vltima ſecundum Fran. Are. in conſi. 163. incip. diligenter, & mature diſcuſſis. 7. col.

154 † Item licet ſit regula ſit, quod in ſpectantibus ad ius canonicum, & forum eccleſiaſticum attendatur ius canonicum, tamen ſi ius ciuile æquitatem ſapit, & ius canonicum rigorem, attendẽdum erit ius ciuile, & in foro eccleſiaſtico, contra ius canonicum, ſecundum Arch. in cap. quod

155 a partibus. 83. diſtinctio. † His enim omnibus unum ſalis granum addas, vt non procedant ſubtilitate ueritatis inueſtigatiua, quia, & illa a iure nedum non reſpuitur, ſed commendatur ca. cappellanus, & ibi gloſ. fin. & do. Abb. ad hoc no. extra de ſer. & in cap. licet cauſam, uer. ſubtiliter inquirentes & ibi Ab. 2. col. extra de prob. & per Abb. in cap. dilect. 3. column. de iud. & Iaſ. in l. cum ſtipulari ſumus. §. ſequitur. ff.

156 de uerb. obli. † Item adeo, æquitati iura fauent, quod licet poſt concluſum in cauſa teſtes produci nequeunt tamen æquitate ſuadente etiam poſt concluſum producuntur ſecundum Abb. in c. . . de iud.

157 † Item ſtante ſtatuto quod reus non poſſit opponere contra actoris inuentionem, æquitate tamen ſuadente agentem iudex repellet, ſecundum do. Ant. in ca. cum dilectus. de conſ. citat. Inno in ca. cum olim de cenſ. & idem dicis ipſe dom. Ant. in ca.

158 bonę de poſt prę!. † Item ſi excommunicatus iniuriam paſſus fuerit, qui agere nequaquam poteſt, ut in cap. intelleximus de iud. æquitate tamen ſuadente iudex motus talem iniuriantem punire poteſt

159 ut ibi per Docto. † Item ſi res mea peruenit ad te, ad quam recuperandam nulla mihi competat actio, iudex tamen æquitate ſuadente compellet detemptorem ad eam reſtituendam, & uoluit Hoſtien. in cap. bene de appel. & in cap. per tuas de arb. pro quibus ēt faciunt dicta per Abb.

160 in ca. peruenit de empt. & uen. † Faciunt etiam pro prædictis, dicta per Hoſt. in ca. quintaualljs de iureiur. ubi dixit quod iudex ex officio æquitate ſuggerente debet occurrere manifeſte iniquitati, etiam ſi parti eſſent præcluſa uia per pactum, ſeu

161 per ſtatutum. † Item ſi indebitum uigore alicuius ſententiæ ſolueret, potero, æquitatem ſuggerēte illud repetere per cōditionem ſine cauſa ſecundum dom. Ale. in l. Iulianus uerum debitorem, 2. colum. circa medium. ff. de cond. iud. citat ꝑ hoc caſum in l. eleganter. §. ſi quis poſt, ff. eod. tit. & hæc hactenus, & quid ſi rigor iuris, & apices ipſius uide Mat. Man. bon. in li. obſeru. leg. in obſeru. 66. in titu. de apicib. iuris, & in obſeru. 71. de aſperitate iuris.

162 † Quiditatem æquitatis ex iis, quę ſuperiori loco diximus minime ignorare poteris ſequitur ut quis ſit rigor in publicum afferamus, & reperio aliquando rigorem a grammaticis accipi pro nimio frigore, ſecundum Plin. in epi ibi rigor æquæ certauerit niuib. nec color cedit colum. lib. 9. cap. 14. quam recentiſſimi rigoris aqua infuſa. Plin. libro 7. ca. 50. certis poſuiſſet. color remanet horis, aut rigor alibi pro duritiæ, & inflexibilitate Vir. 1. Geor. Tum ferri, atque arguta lamina ferre. Tranſumitur, & alia, ut rigor naturæ, hoc eſt ſeueritatis, & implicabilitas. Pli. li. 7. c. 19. exit h c animi tenor, aliquando in rigorem quendam torniratemque naturæ durum, & inflexibilem affectusque humanos adimit, aliquando dicitur rigor orationis ideſt tenor quidam perpetuo ſui ſimilis. Quint. lib. 9 capit. 3. Oro habeat rectam quandam velut faciem, quę ſtupere immobili rigore non debeat ſed a noſtratibus rigor deſcribitur pro quadam diſtinctione iuris, ſeu exceſſu, aut auſteritate iuris ſcripti, aliquando ad terrorem aliquando rigor, ſeueritas appellatur, ut 50. diſt. cap. ut conſtitueretur in glo & 41. diſt. c. diſciplina in glo. ſed qualiter, & 1. q. 7. c. diſpenſationes, &c. exigunt. de ſenten. ex c. quandoque rigor idem eſt quod ſubtilitas iuris, ut in c. literis de reſt. ſpo. & c. ſæpe de præben. & de app. quandoque rigor dicitur iuſtitia, ut ea diſt. cap. omnis qui, & c. uera, quandoque rigor ius ſtrictum, a quo nullo mō recidi, poteſt, appellatur ſecundum gloſſ. in l. placuit. C de iud. in gloſſ. ult. & ſequitur Bal. in c. ſi cauſam, col. 1. verſ. ſed quid ſi in ſtatuto extra de re iud. & in conſil. 343. examinanda ſunt colu. 1. hunc autem rigorem iuris (qui & ſtrictum ius uocatur) conſiſtere in eo dicamus, uidelicet in ipſa ſcriptura, & verbis præciſe obſeruandis. ut & Bald. in ſuperiori citato loco

163 dicendum eſſe inqui. † Sed quia non ſemper uerbis inhærendum eſt, ſed medullitus leges intueri debeāt (quod, & ab ipſo iure hanc diſſentire uidetur) cum a uerbis receditur, et id quod naturali rationi conſentaneum uidebitur fieri contigerit, æquitatis nomen non immerito uſurpat, & non imaginariam, & noſtri capitis ad libitum æquitatem leges ſummi putauere, ſed eam quam rationi coniunctum (vt dixi) uiſum fuerit, ut ſcriptum, & adnotatum reliquit Bald. in rub. C. de conſtit. pecu. colu. 2. uer. quæro an circa. et in conſil. 99. ſuper 1. col. 1. in fin. lib. 4 & Rom. cōſi. 149. concluſionem, col. 2. quorſum enim (inquit Bald) aſtinebat leges ſcribi ſi iudicibus liceret ad libitum recedere a ſcripto, & ſuo arbitrio æquitatem fingere, ut tradit Odof. in cap. 1. §. & quis uidi. col. antep. ver. quæro, de iis, qui feu. da. poſſ. æquitates, enim hominū, non habere in ſe pondus

das ſtatoi niſi legib. uel conſuetudine pręſcripta ſunt roboratæ, nemo eſt qui neſciat quia ſæpe ab hominibus erratur in coniectu rante mente tacite propter nominis ſubtilicatem, & quia diſponentis animum non videmus, vt tradit idem Bald in l. præcib. colum. 2. uerſ. dixi ego. de duob. C. de imp. & al. ſub. & vt exemplis, ea quæ diximus magis intelligere ualeas, legito tex. in l. 1. ff. ad l. R ho. de iactu. ibi enim reperies Paulũ in iure reſpondiſſe, qđ ſi merces plurium mercatorum fuerunt in naue periclitatem, & merces unius fuerint iactatę i mare, ut ſaluentur nauis, & aliorum merces, alii mercatores debent contribuere pro rato quo ad res iactatas, & ea uidebitur, ratio quia ex iactu mercium unius, merecedes aliorum ſaluæ factæ ſunt, ecce enim ſi ſimplicem ſcripturam & uerba illius. l. intueri velis, eo tantum caſu fit contributio p dominos aliarum mercium, quando nauis, & merces aliarum ſaluę factæ ſunt, & quia poterat euenire, quod periclitante naue merces unius fuerint iactatę, propter quod merces, & nauis euaſerunt illud periculum, & deinde illinc ad duos dies ex alia tempeſtate nauis, & merces periclitauerunt, & aliquæ ex mercibus periclitatis recuperentur, nunquid debeat fieri contributio de mercibus recuperatis cum iactatis, & intuendo uerbo tantum illius legis. 1. non deberet fieri quia merces, & nauis non euaſerũt, & tamen de æquitatæ Sabinus (ut refert Caliſtratus) in l. nauis. ff. eodem tit. §. ſed ſi nauis ſoluit, quod fieret contributio, ex quo mercator, qui primo proiecit merces utiliter geſſit, licet effectum non habuerit non tamen ei poterit imputari, & ſic æquitas unius l. prouidet in eo, quod rigor alterius denegare, uidetur, ulterius legito text. in lege habebat. ff. de inſt. act. ubi habetur quod ſi quis propoſuerat inſtitorem mutuis pecuniis accipiendis, item merci olearię, qui inſtitor accepit mutuam pecuniã, agit contra dominum, quæ propoſuiſſet eum merci oleariæ, & per conſequens mutuis pecuniis accipiendis ob eam cauſam, & non potuit probare ea, quæ ſunt neceſſaria ad obligandum dominum in iis, ad q̃ propoſitus eſt, & ideo abſolutus fuit, uult, igitur agere iterum ex illo capite, ex quo fuit expreſſe propoſitus an poſſit? & certe

ſecundum regionem iuris non poteſt, ſed de æquitate bene poteſt agere utili actione ſicque æquitas ab ipſis legibus adinuenta
164 eſt. † In tantum uerum eſt inter mercatores agi de bone, & æquo, quod licet iudicium incipiat a citatione ſecundum Bartol. in rub. ff. ne quis eum, qui in ius uoc. tamen inter mercatores in nundinis non ſolet fieri citatio uerbalis, quia ibi volent aliquem conuenire in ipſis nũdinis eum euocare facit per birroarios, & eum coram magiſtro nundinarum aſportare facit de perſona, & eſt ratio, quia ueniens ad nundinas omnes ſunt ſuſpecti, & præſumuntur in fuga, ſecundum Bartol. in l. hæres abſens in ſ. ff. de iud. & pulchre Frãc. Cur. iun. in tract. de ſeq. 6. quæſtio unde ob hãc cauſam non fit citatio, nam quando periculum eſt in mora actus expediri poteſt abſque citatione partis ſecundum Alexand. & Iaſ. in l. ſi fideiuſſor. §. ſi ſatiſdatum. ff. quĩ ſatiſ. cog. & Innocen. in capitu. ſignificauit in ſi. de teſt. & [illegible] in l. de unoquoque. ff. de re iu. col. 2. [illegible] pro debito ciuili nunq̃ poſſit q̃s capi niſi pro debito fiſcali, niſi citatur, ut notabiliter inquit Bar. in l. cũ eo, ff. ad l. Iul. pec. tñ aduertendũ eſt, q̃ ibi ſubdit Barto. q̃ ẽt pro debito priuato iudex ſi uult põt quem capi facere, non ut in carcerẽ ponat, ſed vt ueniat. ſicq; ob iſta ita praticatur in curia nundinarum, ut inchoet iudiciũ per citationem realem, ubi alias, & regulariter a uerbali exordium capit, hoc etenim non ſine ratione receptum, eſt cũ ſi citatio uerbalis fieri deberet in curia nũdinaria, ſtatim citati recederent ab inde, ſcientes ulterius ibi non poſſe conueniri, & iuriſditionem eſſe tpalem, & reſtrictam ad illud territorium nũdinarum tñ, & ſic actor deluderetur, quod non eſt fiendum.
165 † Item reo conſtituto in præſentia magiſtri nundinarum, licet alias in iudiciis ordinariis ſoleat dari libellus in ſcriptis, ſed ſimpliciter fit talis qualis petitio, vt ſolum appareat, quid, quale quantum ut petatur, ſicut etiam fieri adſolet in iudicio ſummario, ubi proceditur ex non ſcripto, ſeu de plano & æquo ſecundum Bar. in extrau. ad repr. in uerbo, & figura, & Lanfr. in ca. qm̃ contra in uerbo libellus extra de probat. & Bar. in l. 2. C. de ſen. experi. rec. Pet. Fol.
166 † Quinto dr̃ ſummaria cauſa, uſurarũ, ſ.

quando exc p'unt contra creditorem, ꝙ cõ
tractus eſt uſurarius, vel qñ agitur de com-
penſatione uſurarum, vel ſi dicatur teſtm̃
vſurarii non ualere uel non eſſe ſepeliendũ
in eccleſia, & in multis aliis ſimilibus caſi-
bus, de quibus per Card in cl. diſpendioſã.
in 31.q.cum quinque aliis q. ſeq. de iud. &
ibi ẽt eſt tex. loquens expreſſe de vſuris. ve
rum intelligitur iſtud, qñ qõ ventilatur cõ
ram iudice eccleſiaſtico non coram ſecula
ri, quia iudex ſecularis dẽt ſeruare leges. Ita
167 dicit Card. in d. l. diſpẽdioſã in 34.q. † An
autem in crimine vſurarum poſſit deueni-
re ad torturam ſtantibus indiciis, vnde Soc.
in conſ. 219. in fi. in 2. uol. ubi tenet, quod
ſic, & nota illam deci. quia forte quis reſpõ
deret in contrarium.

ADDITIO. Hoc autem in regno mini
me procedere ſcias, cum tortura non infera
tur, niſi in caſibus in quib. uenit imponen
da pœna vltra relegationem, ut in c. tormẽ
ta Pet. Foll V.I.D.

168 Sexto, dr̃ ſummaria, ca[illegible] alimentorũ,
quia expeditur de plano & [illegible]m d. e y fe-
riato ut eſt tex. in l. 2. ff. de feriis. & not. A-
lex. in dd. ad Bar. in l. ſi quis a liberis, §. ſi
quis ex his. ff. de li. agn. & Bal. in l. ſi quis in
ſuo. C. de inoff. teſt. ubi dicit, quod cauſa
alimentorum eſt ſummaria, non ſic in cau
ſa legitimæ, quia non eſt ſummaria nõ ob
ſtante, quod legitima ſuccedat loco alimen
torum, & Bald. in l non nunquam. in 1. lec.
ff. de iud & Bar. in l. 1. §. fi. in 1. col. ff. de pr.
ſtip. Quod tamen declara, & limita proce-
dere, quando agitur de alimentis præſenti
bus vel futuris, ſecus ſi de præteritis, quia
tunc non eſt ſummaria. Ita tenet Bal in l. 1.
col. 2. uerſ. quæro nunquid in cauſa, &c. C.
de fideicom. Item ſecus, ſi alimenta debean
tur ex contractu, ſecundum Bal. in d. l. nun
169 nunquam. † Septimo, dicitur ſummaria
cauſa, quæ agitur contra confeſſum, quia
ex ipſo quod debitor in iudicio confitetur,
non requiritur ibi alius ordo iuris, ſed tñ
fit ſibi præceptũ quod ſoluat, ita tenet Bal.
in l. ſi debitori. in 1. lec. ff. de iud. pro hoc ẽ
tex cum ibi no. per Bar. & Doct. in l unica
C. de conf.

170 † Octauo, dicitur cauſa ſummaria, qñ a-
gitur contra religioſos, maxime per uiam
inquiſitionis, nam ibi non requiritur ordo
iudiciarius. ſed de plano agitur text. eſt in
c. olim, & ibi Franc. de Aret. in 4. col. in ver
171 no. de acc. † Nono dr̃ cauſa ſummaria, qñ
agitur de monachatu, ut qñ monachus po
ſtulat ab aliquo prælato, ſeu abbate alicu-
ius monaſterii, uel a ſeipſo ſecundum Car.
172 in cl. diſpen. col. 4. in 4. q. de iu. † Decimo
dicitur ſummaria cauſa matrimonialis, q a
expeditur de plano, ſine ſtrepitu & figura
iudicii tex. eſt in d. cl. diſpend. & ibi glo. &
Bar. in 24 quæſtio. cum tribus aliis ſequẽ.
& habetur per Abb. & Doct. in ex. Alb. de
173 teſta. † Vndecimo dicitur cauſa ſumma-
ria, quando agitur de reſtitutione dotis, pu
ta in caſu ſoluti matrimonii, nam ex quo
eſt cauſa, quæ dependet ex matrimonio, di
citur ſummaria, ſicut cauſa matrimonii, ſe
cundum Card in d. clem. diſpendioſam, in
175 30. quæſtio. † Duodecimo dicitur cauſa
ſummaria, quando agitur ad decimas, vel
quomodocunque oriatur differentia ſuper
decimis, tex. eſt in d. cl. diſpendioſam, & ibi
Car. in 11. q. cum tribus ſeq. Item eſt, quan
do ageretur contra aduocatos, uel alios po
tentes, qui fauerent detentoribus decima-
rum, quia ſimiliter proceditur ſummarie
175 contra eos, ſcd̃m Card. ibi in 17. † Deci-
mo tertio, dicitur ſummaria cauſa executi
ua, puta ſi ſumus in executione ſententiæ,
l. a diuo Pio. § ſi ſuper rebus, & ibi per Doc.
ff. de re iud. & Bart. in l. litibus, colum. pe-
nult. C. de agric. & cenſ. lib. 11. & Lanfran.
in cl. ſæpe, colum. 2. in 13. cor cl. de uerbo.
ſignifi. quod tamen intellige, & declara, ſe-
cundum Bald. in l. 2. §. is uidetur. in fi. co-
lum. ff. ſi quis ius dic. non obtem. ſciret ut
procedat, quando contra executionem nul
la opponitur exceptio, nam ſi opponitur,
tunc datur inſtantia in cauſa executionis,
& ſic non habet illam materiam ſumma-
riam. Idem eſt in executione inſtrumento-
rum, ut quãdo eſt factum pactum de ingre-
diendo propria authoritate, iuxta formã
l. creditores. C. de pig. nam tunc illud iudi
cium ſummarie expeditur, ſecundum Bar-
tol. in dicta lege creditores, columna ſex-
176 ta in fin. uer. aduerte tamẽ, &c. † Ex hoc
infero idẽ eſſe, quando præſentatur inſtru
mentum ſecundum formam ritus magnæ
curię in regno, nam talis cauſa dicitur ſum
maria, ex quo eſt executiua, & in ea nullus
obſeruatur ordo iuris, ſed ſtatim deuenitur
ad capturam perſonæ, ut dictat ille ritus,
qui

qui incipit. Item, ſi qui debitores, & cæte-
ra, & talis cauſa appellatur extraordinaria
177 propterea, q a ſit extra ordinẽ iuris. † Decimoquarto, dicitur ſummaria omnis cauſa que agitur cõtra abſentem, ita tenet Felyn. in c. cauſam, quæ. el 1. col. 4. verſicu. 4. reſt. de teſt. alleg. no. per gl. Bart. & Docto. in l. 1. C. quorum app. non recip.
178 † Decimoquinto, dicitur cauſa ſummaria, quando tertius uenit pro ſuo intereſſe ad impediendam executionem ſententiæ, Nã ſummarie examinatur de ſuo intereſſe, antequam admittatur, ut eſt text. & ibi Abb. in c. quarta columna, in ſi uer. nunc reſtat, & c. in c. veniens. el 1. & ibi etiam Felyn. in 6. colum. de teſt. & habetur per Bartol. in l. a diuo Pio, § ſi ſuper reb. ff. de re iud. de qua materia tertii comparentis, uide plene per Bart. in l ſi perluſorio. § 1. ff. de app. & Abb. in cap. cum ſuper. de re iud. & in iſta ſummaria cognitione ſufficerent ſemiplenæ probationes non autem per iuramentum, ſecundum Bartol. in d. §. ſi ſup rebus in 1. colum. ex quo eſt modici præiudicii, & grauamen eſt reparabile Quando aũt in ſummaria cognitione requirantur plenæ probationes & quando ſemiplenæ, & quando ſufficiat ſolum iuramentũ, uide Abb. in d. cap. ueniens in loco, ubi ſupra.
179 † Vnum tamen ſcias. quod in iſtis cauſis ſummariis in quibus ſufficeret ſemiplena probatio, non admittitur repulſa teſtium ita tenet Io. And. & Ant. de Butr. in d. capi. veniens, el 2. de teſtibus, ſequitur Abb. ibi in quinta columna, in princ p. &
180 Felyn. in 6. colum. in 5. concl. † Decimoſexto, dicitur cauſa ſummaria, quãdo agitur ad exhibendum, nam in tali cauſa ſummarie proceditur, & admittuntur probationes leues per ſolum iuramentum, ut eſt tex. & ibi gloſ. in uer. ſummatim in l. 3. § ſciendũ & l. theſaurus, ff. ad exhibẽdum, & Barto. in l. nec quidquam, §. de plano in
181 fin. ff. de offic. procõſ. † Decimoſeptimo dicitur cauſa ſummaria, quando agitur contra debitores tributorum, & datiorum & aliorum functionum fiſcalium & collectarum. Nam in exigẽdis iſtis collectis, & tributis publicis, nullus ordo iuris ſeruatur, imo etiam nec citatio requiritur, ſed ſolum fieri ſolet præceptum de ſoluendo. Solet etiam fieri præceptum generale, ut quicunque tenetur ad collectas ſeu ad data publica, debeat ſoluere ſua certa pœna, ita in terminis tenet Bal. in conſ. 414. inci-
182 piente, licet &c. in 3. vol. † Decimooctauo, dicitur cauſa ſummaria, vbi cunque agitur cõtra gabelloros, paſſegerios & platearios, qui indebite opprimunt aliquem exigẽdo indebitas gabellas, & extorſiones nam contra iſtos proceditur in regno de plano, & celeriter, ut eſt conſt. regni, quæ incipit. Auctoritatem. & ibi An dr. Iſer. &
183 Matt. de Afflict. † Decimonono, dicitur cauſa ſummaria, quando agitur de mittẽdo aliquem in poſſeſſionem ex primo decreto Nam ſufficit cõſtare de debito ſummatim, & ſic ſemiplene, etiam per ſolum iuramentum, ſecundum Bart. in lege, cum proponas C. de bonis auc. iud poſſi & gl. in l. Fulcin. §. 1. ff. ex quibus cauſis in poſ. ea. in uer. oportet, & Barto. in l. fin. §. Iulia-
184 nus. ff de damno infecto. & in l. 1. § ſi. C. 4. ubi in rem act o. per illum textum. † Vigeſimo, dicitur cauſa ſummaria, quando legatarius petit ſatiſdationem ab hærede nomine legatorum. Nam ſi hæres oppo nit, quod calumnioſe petitur talis ſatiſdatio, debet iudex de hoc cognoſcere ſummarium & ſufficit tunc ſolum iuramentũ legatarii, tex. eſt iuncta gloſſ. in ver. ſummatim, in leg. ſi is, a quo, § primo. ff vt in poſ. leg. & idem procedit in aliis ſtipulationibus, & ſatiſdationibus ſimil. bus lege prima. § primo, & ib Bartol. ff. de præte. ſtip.
185 † Vigeſimoprimo, dicitur cauſa ſummaria, quando agitur, an actio ex teſtamento ſit preponẽda actione cauſæ liberalis ſiue præiudicialis, tex. eſt in leg. ſi quis l bertate
186 in §. plane. ff. de peti. hær. † Vigeſimoſecundo, dicitur cauſa ſummaria, quando aliquis uult examinari facere teſtes ad perpetuam rei memoriam, nam debet cõſtari facere iudicii, quod dicti teſtes ſint ſenes, uel alias ualetudinarii, adeo quod uериſimile eſt. quod de facili poſſent mori, & ſuper hoc adhibetur ſummaria cognitio per ſemiplenas probationes, text. eſt in l. lege Aquilia §. ſi deletum, & ibi Barto. & Doct. ff. ad l. Aqui. iuncta gloſſ. ibi in uerſ. qui teſtes, & de qua materia examinandorum teſtium z ad perpetuam rei memoriam ante litem conteſtatam, uide gloſſ. & Abb plene in capit. quoniam frequenter § ſunt, &

 alii,

quando exc p'unt contra creditorem, q cō tractus eſt uſurarius, vel qñ agitur de compenſatione uſurarum, vel ſi dicatur teſtm̄ vſurarii non ualere uel non eſſe ſepeliendū in eccleſia, & in multis aliis ſimilibus caſibus, de quibus per Card. in cl. diſpendioſā. in 31.q. cum quinque aliis q. ſeq. de iud. & ibi ēt eſt tex. loquens expreſſe de vſuris. verum intelligitur iſtud, qñ qō ventilatur coram iudice eccleſiaſtico non coram ſeculari, quia iudex ſecularis dēt ſeruare leges. Ita

167 dicit Card. in d. l. diſpēdioſā in 34. q. † An autem in crimine vſurarum poſſit deueniré ad torturam ſtantibus indiciis, vnde Soc. in conſ. 219. in fi. in 2. uol. ubi tenet, quod ſic, & nota illam deci. quia forte quis reſpōderet in contrarium.

ADDITIO. Hoc autem in regno minime procedere ſcias, cum tortura non inferatur, niſi in caſibus in quib. uenit imponenda pœna vltra relegationem, ut in c. tormēta Pet. Foll V. I. D.

168 Sexto, dr̄ ſummaria, ca[illegible] alimentorū, quia exped tur de plano & [illegible]m d. e y feriato ut eſt tex. in l. 2. ff. de feriis. & not. Alex. in add. ad Bar. in l. ſi quis a liberis, §. ſi quis ex his. ff. de li. agn. & Bal. in l. ſi quis in ſuo. C. de inoffi. teſt. ubi dicit, quod cauſa alimentorum eſt ſummaria, non ſic in cauſa legitimæ, quia non eſt ſummaria nō obſtante, quod legitima ſuccedat loco alimentorum, & Bald. in l. non nunquam. in 2. lec. ff. de iud. & Bar. in l. 1. §. fi. in 1. col. ff. de pr. ſtip. Quod tamen declara, & limitā procedere, quando agitur de alimentis præſentibus vel futuris, ſecus ſi de præteritis, quia tunc non eſt ſummaria. Ita tenet Bal. in l. 1. col. 1. uerſ. quæro nunquid in cauſa, &c. C. de fideicom. Item ſecus, ſi alimenta debeantur ex contractu, ſecundum Bal. in d. l. nun

169 nunquam. † Septimo, dicitur ſummaria cauſa, quæ agitur contra confeſſum, quia ex ipſo quod debitor in iudicio confitetur, non requiritur ibi alius ordo iuris, ſed tm̄ ſit ſibi præceptū quod ſoluat, ita tenet Bal. in l. ſi debitori. in 1. lec. ff. de iud. pro hoc ē tex. cum ibi no. per Bar. & Doct. in l. unica C. de conf.

170 † Octauo, dicitur cauſa ſummaria, qñ agitur contra religioſos, maxime per uiam inquiſitionis, nam ibi non requiritur ordo iudiciarius. ſed de plano agitur text. eſt in c. olim, & ibi Franc. de Aret. in 4. col. in ¶

171 no. de acc. † Nono dr̄ cauſa ſummaria, qñ agitur de monachatu, ut qñ monachus poſtulat ab aliquo prælato, ſeu abbate alicuius monaſterii, uel a ſeipſo ſecundum Car.

172 in cl. diſpen. col. 4. in 4. q. de iu. † Decimo dicitur ſummaria cauſa matrimonialis, quæ expeditur de plano, ſine ſtrepitu & figura iudicii tex. eſt in d. cl. diſpend. & ibi glo. & Bar. in 24. quæſtio. cum tribus aliis ſequē. & habetur per Abb. & Doct. in ca. Alb. de

173 teſta. † Vndecimo dicitur cauſa ſummaria, quando agitur de reſtitutione dotis, puta in caſu ſoluti matrimonii, nam ex quo eſt cauſa, quæ dependet ex matrimonio, dicitur ſummaria, ſicut cauſa matrimonii, ſecundum Card. in d. clem. diſpendioſam, in

174 30. quæſtio. † Duodecimo: dicitur cauſa ſummaria, quando agitur ad decimas, vel quomodocunque oritur differentia ſuper decimis, tex. eſt in d. cl. diſpendioſam, & ibi Car. in 12. q. cum tribus ſeq. Item eſt, quando ageretur contra aduocatos, uel alios potentes, qui fauerent detentoribus decimarum, quia ſimiliter proceditur ſummarie

175 contra eos, ſcd̄m Card. ibi in 17. † Decimo tertio, dicitur ſummaria cauſa executiua, puta ſi ſumus in executione ſententiæ, l. a diuo Pio. § ſi ſuper rebus. & ibi per Doc. ff. de re iud. & Bart. in l. litibus, colum. penult. C. de agric. & cenſ. lib. 11. & Laufran. in cl. ſæpe, colum. 2. in 13. conc. de uerbo. ſignifi. quod tamen intellige, & declara, ſecundum Bald. in l. 2. §. is uidetur. in fi. colum. ff. ſi quis ius dic. non obtem. ſciret ut procedat, quando contra executionem nulla opponitur exceptio, nam ſi opponitur, tunc datur inſtantia in cauſa executionis, & ſic non habet illam materiam ſummariam. Idem eſt in executione inſtrumentorum, ut quādo eſt factum pactum de ingrediendo propria authoritate, iuxta formā l. creditores. C. de pig. nam tunc illud iudicium ſummarie expeditur, ſecundum Bartol. in dicta lege creditores, columna ſex

176 ta in fin. uer. aduerte tamē, &c. † Ex hoc infero idē eſſe, quando præſentatur inſtrumentum ſecundum formam ritus magnæ curię in regno, nam talis cauſa dicitur ſummaria, ex quo eſt executiua, & in ea nullus obſeruatur ordo iuris, ſed ſtatim deuenitur ad capturam perſonæ, ut dictat ille ritus,

qui

qui incipit. Item, ſi qui debitores, & cæte-
ra, & talis cauſa appellatur extraordinaria
177 propterea, q. a ſit extra ordinẽ iuris. † De-
cimoquarto, dicitur ſummaria omnis cau
ſa, quæ agitur cõtra abſentem, ita tenet Fe
lyn. in c. cauſam, quæ. el. 1. col. 4. verſicu. 4.
teſt. de teſt. alleg. no. per gl. Bart. & Docto.
in l. 1. C. quorum app. non rec. p.
178 † Decimoquinto, dicitur cauſa ſumma-
ria, quando tertius uenit pro ſuo intereſſe
ad impediendam executionem ſententiæ.
Nã ſummarie examinatur de ſuo intereſ-
ſe, antequam admittatur, ut eſt text. & ibi
Abb. in c. quarta columna, in ſi uer. nunc
reſtat, & c. in c. veniens. el. 1. & ibi etiam Fe
lyn. in 6. colum. de teſt. & habetur per Bar
tol. in l. a diuo Pio, § ſi ſuper reb. ff. de re
iud. de qua materia tertii comparentis, ui
de plene per Bart. in l ſi perluſorio. §. 1. ff.
de app. & Abb. in cap. cum ſuper. de re iud.
& in iſta ſummaria cognitione ſufficerent
ſemiplenæ probationes non autem per iu
ramentum, ſecundum Bartol. in d. §. ſi ſup
rebus in 1. colum. ex quo eſt modici præ-
iudicii, & grauamen eſt reparabile Quan
do aũt in ſummaria cognitione requiran
tur plenæ probationes & quando ſemiple
næ, & quando ſufficiat ſolum iuramentũ,
uide Abb. in d. cap. ueniens. in loco, ubi ſu
179 pra † Vnum tamen ſcias, quod in iſtis
cauſis ſummariis in quibus ſufficeret ſemi
plena probatio, non admittitur repulſa te
ſtium ita tenet Ioa. And. & Ant. de Butr. in
d. capi. veniens, el. 2. de teſtibus, & ſequitur
Abb. ibi in quinta columna, in princ. p. &
180 Felyn. in 6. colum. in 5. concl. † Decimo
ſexto, dicitur cauſa ſummaria, quãdo agi-
tur ad exhibendum, nam in tali cauſa
ſummarie proceditur, & admittuntur pro
bationes leues per ſolum iuramentum, ut
eſt tex. & ibi gloſ. in uer. ſummatim in l. 3.
§ ſciendũ & l. theſaurus, ff. ad exhibẽdum,
& Barto. in l. nec quidquam, §. de plano in
181 fin. ff. de offic. proconſ. † Decimoſeptimo
dicitur cauſa ſummaria, quando agitur
contra debitores tributorum, & datiorum
& aliorum functionum fiſcalium & colle
ctarum. Nam in exigẽdis iſtis collectis, &
tributis publicis, nullus ordo iuris ſerua-
tur, imo etiam nec citatio requiritur, ſed
ſolum fieri ſolet præceptum de ſoluendo.
Solet etiam fieri præceptum generale, ut
quicunque tenetur ad collectas ſeu ad da-
ta publica, debeat ſoluere ſua certa pæna,
ita in terminis tenet Bal. in conſ. 434. inci
182 piente, licet &c. in 3. vol. † Decimoocta
uo, dicitur cauſa ſummaria, vbicunque
agitur cõtra gabellotos, paſſegerios & pla
tearios, qui indebite opprimunt aliquem
exigẽdo indebitas gabellas, & extorſiones
nam contra iſtos proceditur in regno de
plano, & celeriter, ut eſt conſt. regni, quæ
incipit. Auctoritatem. & ibi An. de Iſer. &
183 Matt. de Affli. † Decimonono, dicitur
cauſa ſummaria, quando agitur de mittẽ
do aliquem in poſſeſſionem ex primo de
creto Nam ſufficit cõſtare de debito ſum
matim, & ſic ſemiplene, etiam per ſolum
iuramentum, ſecundum Bart. in lege, con
proponas C. de bonis auc. iud poſſi & gl.
in l. Fulcin. §. 1. ff. ex quibus cauſis in poſ.
ea. in uer. oportet, & Barto. in l. fin. §. Iulia-
184 nus. ff. de damno infecto. & in l. 1. § ſi. C.
4. ubi in rem act. o. per illum textum. † Vi
geſimo, dicitur cauſa ſummaria, quando
legatarius petit ſatiſdationem ab hærede
nomine legatorum. Nam ſi hæres oppo
nit, quod calumnioſe petitur talis ſatiſda
tio, debet iudex de hoc cognoſcere ſum-
marium, & ſufficit tunc ſolum iuramentũ
legatarii, tex. eſt iuncta gloſſ. in ver. ſum
matim, in leg. ſi is, a quo. § primo. ff. vt in
poſ. leg. & idem procedit in aliis ſtipulatio
nibus, & ſatiſdationibus ſimilibus lege pri
ma. § primo, & ib Bartol. ff. de præte. ſtip.
185 † Vigeſimoprimo, dicitur cauſa ſumma
ria, quando agitur, an actio ex teſtamento
ſit preponẽda actione cauſæ liberalis ſiue
præiudiciali, tex eſt in leg. ſi quis libertate
166 in §. plane. ff. de peti. hær. † Vigeſimoſe-
cundo, dicitur cauſa ſummaria, quando
aliquis uult examinari facere teſtes ad per
petuam rei memoriam, nam debet cõſtari
facere iudicii, quod dicti teſtes ſint ſenes,
uel alias ualetudinarii, adeo quod uериſi-
mile eſt, quod de facili poſſent mori, & ſu-
per hoc adhibetur ſummaria cognitio per
ſemiplenas probationes, text. eſt in l. lege
Aquilia §. ſi deletum, & ibi Barto. & Doct.
ff. ad l. Aqui. iuncta gloſſ. ibi in uerſ. qui te
ſtes, & de qua materia examinandorum te
ſtium z ad perpetuam rei memoriam ante
litem conteſtatam, uide gloſſ. & Abb ple-
ne in capit. quoniam frequenter. § ſunt, &

alii ut lite non conteſta. & Alexan.in con
ſil.209.colu.fin.in 2.volum.& Abb.in ca-
pitu.ſignificauit,de teſt.& Bartol.in l.4.§.
prætor,colum.3.ff.de dam.infec. In hoc ta
men habemus in regno nouam prouiſio-
nem per conſi.quę incipit,probationem,
quæ uult,quod tales depoſitiones teſtium
receptæ ad perpetuam rei memoriam, nõ
faciunt fidem,niſi tantum infra annum.
187 † Vigeſimotertio,dicitur ſummaria cau
ſa naufragorum,nam contra,ſurripientes
aliquid de naufragio proceditur leuato ve
lo,& ſic ſummarie, & de plano text.eſt &
Barto.& Doct.in l.de ſubmerſis.C.de nau
fra.lib.11.& eſt ratio, ne addatur afflictis
afflictio,quia paſſi naufragium, ex quo re
manet pauperes,& denudati, non eſt æqui
quod uelint pati iudiciorum anfractus, &
prolixitates litigantium, ſed debent citius
expediri,ut alias cogantur iudicium dere-
188 linquere,propter inopiam. † Vigeſimo-
quarto,dicitur ſummaria cauſa breuis ſeu
modicæ ſummæ per textum in authe. niſi
breuiores,& ibi Barto.& Bald.C.de ſenten
tiis ex breui rec.& not.gl.in §.neceſſitatē,
in ver.ex nõ ſcrip. in auth.vt iud.ſiue quo
que ſuffrag.& text.in §. ſit tibi quoque in
auth de mandato princip.iuncta,gl.ibi in
uer.breuiore. Debent enim tales cauſæ ui-
deri de plano & ex non ſcripto,ut habetur
in locis pręallegatis,& ſine ſportulis,ut eſt
text.in §.ne aũt.in Auth.de iu & in d §.ſit
189 tibi quoque.† Quæ aũt dicantur cauſæ
modicæ,ſeu breuiores,tex.in l.ſi oleum.§.
ſi.cum l.ſeq.ff de dol dicit,quod cauſa mo
dica eſt infra duos aureos,communiter ta
men tenetur, quod relinquitur arbitrio iu
dicis attenta qualitate perſonarum & cau
ſæ nam inter magnos dominos cauſæ cen
tum aureorum eſſet modica,& econtra in
ter pſonas ac pauperes cauſa unius bouis,
vel vnius porcelli,poſſet dici magna,ſecũ-
dum Barto.in d.auth.niſi breuiores,& no.
plene Iaſo.in rep.l.c.admonendi,colu.125.
ff.de iureiur.facit glo.in l. illicitas.§ ne te
nuis ff.de offi præſi.Car. & in cl.ſæpe in 3.
q.de verbo.ſignifi. Item dicitur cauſa bre
uis quando eſt talis, in qua plus expende-
retur in ſportulis, quam ſit ualor cauſæ ſe
cundum Bar.in l.mediterraneæ.C.de ann.
& trib.lib.10.& Fel.in capit.nonnulli,co-
lum.1.& 2.de reſcr. & quod iſtud de modi
citate cauſæ remittatur arbitrio iudicis,
tenet Bart.in d.l. ſed ẽt ſi ſuſceperit.§.1.ff.
de iud.& in d.l.admonendi, col.antepe.&
gl.in c ſi.de iud.lib.6.& Bal.in l.2.colu.3.
C.de ped.iud & Fel.& Can. in c.in cauſis,
de teſt.& Bart.in l.diuus,ff de bo.dam.
190 † Et in tãtum eſt ſummaria cauſa modi
ca,q ſtatui ſoli informationi, & relationi
iudicis ſuper ea,ſecũdũ Bart.in d.auth niſi
191 breuiores. † Item unus teſtis facit plenã
probationem, ut no. Iaſ.in d.l.rep.l.admo
192 nendi,column.96.† ubi idem dicit de fa-
ma,quæ plene probat in cauſis modicis.
193 † Vigeſimoquinto dicitur ſummaria cã
& pauperum,& miſerabilium perſonarum
prout ſunt ſunt uiduæ, & pupilli,quia de-
bet talis cauſa uideri de plano,& ſine ſcri-
ptis,& ſine ſolutione ſportularum, ut eſt
text.in d.§.ſit tibi quoque.in aut.de man
prin.ibi,nihilum,&c.& ibi Bar.& Doc.pro
hoc eſt tex.iuncta gl.in uer.vel perſonę in
l.nonnunquam.l.a 1.ff.de iud. & in l illici
194 tas,§.ne tenuis,ff.de off. præſi.† Pro hoc
facit,quia iſtæ perſonæ miſerabiles poſſũt
a trahere aduerſarios ſuos coram Impera-
tore, & facere cauſas earum decidi ab ipſo
Imperatore.l.1.C.quando Imper.inter pu
pi.& vid.nec põt trahi per aduerſarios ex-
tra prouinciarũ,ut ibi habetur.Sed Impe-
rator decidit cãm,ſola facti ueritate inſpe
cta,ſecundũ Bar.in l.Aemilius,col fi.ff.de
min.& Bal.in c.1.§.inueſt.colu.fi.de noua
for.fidel.Item poſſunt perſonæ miſerabi-
les trahere laicos corã iudice eccleſiaſtico
tex.ẽ,& ibi Ab. & Fel.in ca.ſignificantib.
195 de off.deleg.† Illud tñ quod dicitur de pu
pillo,& uidua intelligas ſemper procedere
in uidua paupere,et ĩ pupillo paupe, ſecus
ſi ſit diues,quia non dr̃ tunc miſerabiles per
ſona,nec gaudẽt priuilegio miſerabilium
ita tenet Abb.in d.c ſignificantib.in 1.no.
ibi ẽt Ioan.de Imo.& Fel. idẽ tenet Ale.in
196 cõſi.121.col.fi in 1.uol.† Et q pauperes
litigantes non teneantur ſoluere ſportulas
in iudicio,ſed corũ cãæ debent audiri gra-
tis,tenent Pari.in trac.ſyn.in uer expenſæ
197 col.1.† Vigeſimoſexto dicitur ſummaria
cauſa,ubicũque agitur de ſalario, ſeu mer-
cede laboris,ſecundum Bart.in authẽ.niſi
breuiores,C.de ſent ex peri.rec. ubi ponit
exemplum de ruſtico petẽte mercedulam
ſuam,a curia hoc etiam uideatur introdu

ctum

ctum de iure diuino, per id quod habetur
Mat. c. 20. Voca operarios, & redde ſingu-
lis mercedem ſuam & not. gl. in cl. dudum
§. uerum, de ſepul. quod patet etiam, quia
merces ſoluenda eſt laborantibus in fine
diei ante occaſum ſolis, ſecundum Card. in
cle. ſi. in 13. quæ de præb. & habetur Deut.
198 c. 14. & Thob. c. 4. & Leu. c. 30. † Vigeſi-
moſeptimo dicitur caſu ſummaria, quan-
do agitur de probando impedimento ad
obtinendam, ſecundam dilationem, vel ad
probandum, quod exceptio de nouo pue-
nit ad notitiam, nam iſta probatio fit ſum
marie, & per ſolum iuſm ut eſt tex. in c. pa
ſtoralis, de excep. & Bar. in extrau. ad repri
mendam in ver. ſummariæ, col. 3. An autẽ
aliud impedimentum in aliis cauſis pro-
betur per ſolum iuſm, uide Bar. Ia. & alios
Do. in l. 2. §. quod diximus, ſi quis cautio.
199 † Vigeſimooctauo dicitur cã ſummaria,
vbicunque agitur de leuibus delictis, quia
talia delicta expediuntur de plano. l. leuia,
& ibi Bar. ff. de accu. & Lanf. in cl. ſæpe in
ver. de plano. in 2. con cl. de uerb. ſign. quæ
autem dicantur delicta leuia, quantum ad
hoc, uide Bar. in d. l. leuia, & Lanf. ubi ſup.
200 † Vigeſimonono dicitur cauſa ſumma-
ria ubi agitur de crimine læſæ maieſtatis,
nam talis cauſa expeditur ſummariæ, & ſi
ne ſtrepitu, & figura iudicii, ut eſt text. in
201 dicta extra ad reprimendam. † Trigeſi-
mo de ſummaria cauſa, ubicunque agitur
de dãdo tutorem vel curatorem alicui pu-
pillo per iudicẽ, vel ſi agitur de filio ado-
prando vel emancipandum, vel de bonorũ
poſſeſſione agnoſcenda, & de aliis ſimili-
bus, quia iſta expediuntur de plano, & a iu
dice procedente, & qualibet die etiam fe-
riato, l. 2. de feriis, & l. qui habet. §. quoli-
bet, ff. de tut. & l. nec mandante, §. dari, ff.
de tut. & cur. dat. ab his, & l. fin. C. qui ad-
mit. & Lanfr. in dicta cl. ſæpe in uer. de pla
no in fi. ubi refert notabiliter ad reproba
tionem cuiuſdã practicæ, qua utitur quo-
tidie tabelliones, quando faciunt ſcriptu
ram tutelæ decretæ per iudicem alicui mu
lieri, & uadit iudex ad domum mulieris
cauſa honeſtatis, nam faciunt ſcribere, quod
iudex elligit illum locum pro ſuo tribuna
li mutato loco iudicii ex cauſa. Nam iſta
practica eſt ſuperuacua, & inanis. quia in
omni loco poteſt iudex tale decretum in-
terponere, et ſi non ſedeat pro tribunali,
ego uidi plures notarios, qui nolunt ſe fa-
cerent iuriſperitos errare in hoc, quando faciũt
in regno cõtractum alicuius mulieris. ma
xime viduæ, ſolent dare illi mulieri mun-
dualdum. Et in aliquo loco ſeruatur, quod
datur baiulus loco mundualdi, & ſcribũt,
quod iudex regius ad contractus pro tribuna-
li ſedens in domo talis mulieris, dat ſibi
mundualdum mediante eius decreto, mu
tato loco iudicii ex cauſa. Et ſic apponunt
oẽs iſtas fraternitas in inſtrumento, quas
ponere, eſt potius ſuperſtitio, quam neceſ-
202 ſitas. † Quia datio talis mundualdi, cũ
ſit iuriſdõnis uoluntariæ, poteſt fieri a iudi
ce et de ambulante, & in quocunque loco,
et in platea, vel theatro ſicut dicimus de
datione tutoris, per prædicta. Pro hoc eſt
tex. in §. ſerui uero. inſt. de liberti. Poſſent
dari et multi alii modi, in quib. cauſa põt
dici ſummariat, quos ſtudioſus quilibet
perquirere poteſt, & multos alios ponit.
Specu. in tit. de off. om. iudi. §. poſtremo.
203 † Vnum reſtat diſcurrere in hac mate-
1 ria. 1 quod eſt ualde, utile, & neceſſarium,
maxime in regno, uidelicet, Pone quod
partes litigantes in cauſa ciuili, uel alia ſũ
maria porrexerunt libellum in forma, fe-
cerunt litis conteſtationem, & oẽs alios
actus, iudiciarios, ſeruando ordinem iuris
cõis, an uideantur renunciaſſe proceſſui
ſummario, ita ut cauſa debeat dici ordina
ria de uoluntate partium, ut tunc ſeruetur
ius cõe, & non ius municipale? Dubium
eſt ualde utile, quia tunc proceſſus patere-
tur aliquem defectum circa ſubſtantialia
iudicii, quod ordinem, eſſet nullus, & ſimili-
ter ſententia non ualeret, per ea quæ no. in
l. uinum, ff. ſi cer. pet. & dixi ſupra in prin.
huius diſtõnis. Nec ſaluaretur per illas clau
ſulas, ſine figura iudicii, & ſoli facti uerita
te inſpecta, & quib. utuntur iura munici-
palia huius regni, ex quo obſtat uoluntas
litigantium, uolentium cãm fieri ordina-
riam, Super iſta q. reperio uarias opi. nam
Bal. in l. diffamari col. 1. in uer. 1. opp. & c.
C. de ing. manu. tenet, quod cũ partes poſſunt
procedere ſummarie, & eligunt ordinariã,
cauſa efficitur ordinaria, & ſic uidetur hoc
dipendere ex uoluntate partium allegat
glo. ſingu. in l. proinde. §. no. in glo. fin. in
fin. ff. ad l. Aquil. & ita per illam glo. tenet
Fran.

Fran. de Cur. in add. ac A. e. in l. uinum, co. fin. ff. ſi cer. pe. in add. q. incip. Tamen fallit, &c. vnde tunc non valeret ſententia lata ſup. libello inepto, ſecundum eum. Hinc dicit Bal. in l. quod fauore, col. 1. C. de legi. & in l. nullum, ff. de le. quod ſi princeps mandat iudici, ꝙ procedat ſummarie, & ille procedit ordinarie, valet proceſſus, tanquam ordinarie factus idem tenet Lanfr. in cl. ſæpe, col. 3. in prin. de verb. ſig. in 15. concl. 4.

204 † Hoc corroboratur ex his, q̄ dicimus in ſimili in teſtamētū nam teſtator qui poterat teſtari ſine ſolennitate faciēdo teſtamentum nuncupatiuum, ſi elegit uiam teſtandi in ſcriptis, & non ualuit teſtm̄, minime ualebit, vt nuncupatiuum, ex quo illam uiam ſolennem elegit, ita tenet Bart. in l. fi. ff. de iure codicillo, facit etiam, ꝙ dicimus de contractu in ſcriptis, nam quando erat in poſſe contrahentium contrahere in ſcriptis, & ſine ſcriptis, & elegerunt uiā contrahendi in ſcriptis, non ualet contra ſine ſcrip. l. contractus, & ibi Bal. col. 1. in fi. C. de fi. inſt. vbi plus dicit Bal. ꝙ eo ipſo, quod partes dicunt, habeamus notarium, ut conficiat ſcripturam de cōtractu, cenſentur uelle contrahere in ſcriptis, in tantum, ꝙ antequam ſcribatur, poteſt eam penitere, vel alterā partem penitere, & nolle contrahere, vt habetur per Mat. in deciſ. 39. conſi. Neap. uerſi. 3. & c. ita etiam uī dicendum in caſu noſtro, quia erat in poteſtate partium procedere ſummarie & elegerunt uiam ordinariam, & debet eis imputari, unde ſi deficit ſolennitas iudicii in aliquo, non debet ualere proceſſus. Cōtrarium tenet Bald. in l. 3. ff. de teſt. mi. ubi dicit, quod ſi is, qui poteſt procedere ſummarie, & de plano, incipit procedere ordinarie per libellum, poteſt obmittere uiam ordinariam, & reliquum proceſſum expedire ſummariè, quia eligendo ius commune, non cenſetur priuilegio renunciare.

205 † Vnde infert ibi Bar. quod ſi eſt cōpromiſſum in aliquem tanquam in arbitrum & arbitratatorē, & ille incepit procedere, & arbiter, & proceſſit inordinarie, ualet nihilominus eius laudum, tanquā arbitratoris, & hoc dictū facit valde ad propoſitum qōnis noſtræ, vt ſi proceſſus fuit initiatus ordinariè, & non fuit rite compoſitus debet ualere tanquam ſummarius, propter dicta iura municipalia.

206 † Et prædicta tenet Bart. ibi per illū tex. in d. l. 3. ubi miles, qui poterat teſtari iure ſpeciali ſi uoluit teſtari iure cōi, & obmiſit ſolennitates, adeo quod teſtamentum non poteſt ualere iure cōi, ualebit ſaltem iure militari, & ſic non uidetur renunciare priuilegio, adeundo uiam iuriſdictionis. Et iſta contraria opin. mihi magis placet, intelligendo tamen, quando partes nō expreſſe declarauerunt ſe uelle procedere ordinarie, ſed tantum inceperunt ita ordinarie procedere ex quo proceſſu poteſt reſultare tacitus conſenſus non autem expreſſus, quia iſte tacitus conſenſus non debet ita interpretari, ut partes uoluerunt facere actum inutilem, & iudicium fruſtratorium, arg. l. quoties, la 2. ff. de reb. dub. & l. quoties, ff. de ver. ob.

207 † Nemo enim videtur elegiſſe viā, per quam actus, & uoluntas ſua impugnetur, ut d. l. 3. ff. de mil. teſt. & Ale. in l. hac conſultiſſima, § per nūcupationem, C. de teſt. & Soc. in conſi. 141. col. 3. in 1. uol.

208 † Hanc ſecundam partē, quam teneo, confirmo per id, ꝙ dicit Ale. in l. uinū co. fi. & ibi gl. ſingularis, in gl. fi. in fi. ſi ſi cer. pet. ubi dī, ꝙ in cauſis, in quib. non requiritur libellus, ſi interueniat, & ineptus, nō uitiat proceſſum, ſic etiam poſſumus dicere in quolibet actu ſubſtantiali iudicii, ut ſi interueniat, & ineptus, vel ſi penitus obmittatur, non habeat uitiare, ex quo non requirebatur de neceſſitate. Si. n. eſſet vera prima opi. nūquam poſſet uerificari illud dictum gl. & Alex. in d. l. vinum, ꝙ cōiter approbatur, quia ſemper quam quis præſentat libellum, videtur eligere uiam ordinariam & ſic eſſemus in diſpoſitione iuris communis, ſecundum quam libellus ineptus uitiaret, quod eſſet contra illud dictum.

209 † Ad quod facit, ꝙ no. Bal. in leg. qui teſtam. §. per contrarium, ff. de teſt. vbi dicit, quod valet informatio capta per teſtes inhabiles in caſibus, in quibus teſtes non requirebantur, facit etiam tex. iuncta glo. in § ſerui, inſt. de liber. & ibi gl. in ver

210 ſi. tranſitu, quæ probat, quod, † quando actus poterat expediri ſine interuentu alicuius perſonæ, ſi illa interueniat, & inutilis, non uitiat actum. Pro hoc eſt tex. in l.

1. in

l. in prin. C. de rei uxo. act. Sic etiam dico in quæſ. noſtra, quia cauſ. poterat expediri ſummar e, & ſine ſolennitate iuris, ſi interuenerunt dictæ ſolennitates, & inutiliter, non debet per hoc uitiari proceſſus. Præterea quod iſta pars ſit uerior in regno maxime ubi ut, et diſpoſitio dicti c. deteſtantes, non eſt opus ire per mendicata ſuffragia, quia patet euidenter per d. ca. deteſtantes, ubi mandatur, quod quando in proceſſu liquet de ſola ſubſtantia ueritatis non poſſit opponi aliqua exceptio nullitatis ex defectu obmiſſæ ſolẽnitatis iudicij. & illud mãdatum dirigitur iudicið, ut patet ibi ex ſuprascriptione unde non eſt curandũ in regno, quomodocunque partes procedant in cauſa, ſiue ordinarie, ſiue ſummarie, quia dummodo liqueat de ueritate, ſemper iudex poterit proferre ſententiam ualidam, etiam ſi aliqua ſubſtantialia obmittantur, quia de his non eſt curandum. Et per d. c. deteſtantes, apparet reſponſio ad omnes deciſiones contrarias adductas pro 1. parte, quia ceſſant in regno, ubi habemus ius municipale expreſſum in cõtrarium. Et ultra pars, quod hæc ſola reſpõſio ſufficeret, poteſt etiam de iure communi ſuſtentari iſta 2. pars & reſponderi ad contraria.

21 1 † Et primo non obſtat glo. in d. l. proinde. §. notandum, in ſi. ff. ad l. Aquil. quia iſta glo. loquitur in caſu in quo non requirebatur ſententia, ut quia ſumus in confeſſo, in quo ſolum ſit præceptum, ut ſoluat. l. unica. C. de confeſ. Verum eſt, ꝙ ſi actor uigore confeſſionis rei uoluerit formare libellũ ſolenniter, & petere id quod confeſſus eſt, tunc requiritur ſententia ex quo cauſa eſt, initiata in forma iudicij, & ſententia debet eſſe conformis libello, & hoc dicit gl. Non tamen ibi ſit aliquod uerbum, quod ſi interueniret libellus ineptus, uitiaretur proceſſus, uel ſi aliter proceſſus fuit non rite factus, ſed ſolum ſentit, ꝙ ſi fuit fabricatus proceſſus ordine iuris, ubi nõ requirebatur talis proceſſus eſt, ſolenniter per ſententiam determinandus, quod ex quodam neceſſitate, quia omnis proceſſus maxime ordinarie factus, ex p ctat diffinitiuam ſententiam. Non obſtat dictum Bal. in d. l. diffamari, quia nihil facit ad propoſitum. Dicit enim, quod partes poſſunt procedere ordinarie, ubi poterant ſummarie, & ualet ꝓceſſus ordinarius iſtud eſt clarum, & expeditum: per tex. in cl. ſæpe. §. ſi de uerb. ſign. quia tunc res reuertitur ad naturam ſuam, & ſic ad ius commune, unde de facili ſit, ut no. in d. §. ſi. Non tamen dicitur, quod ſi in aliquo obmitteretur aliud ſubſtantiale, uitietur proceſſus, & ita etiam reſpondeo ad id, quod dicit Bal. in d. l. quod facere. C. de

21 2 legi. & in l. nulla. ff. eodem tit. † Non obſtat, quod dicimus de teſtamẽto in ſcriptis quia illud procedit, quando teſtator expreſſe declamaret, quod uolebat inſcriptis teſtari, tunc ſi non ualet ut teſtamentum inſcriptis, minime ualet ut nuncupatiuum, vt quia interuenerunt requiſita in nũcupatiuo, ualebit ut nuncupatiuũ. Secus, quando hoc expreſſe non appareret, quia tunc poteſt ualere ut nuncupatiuum, ita ſentit Bar. in d. l. ſi. de iure cod. & Cyn. Ale. & Iaſon. in l. hac conſultiſſima. § per nuncupationem C. de teſt. & Ange. & Imo. in l. 1. §. fin autẽ. ff. de hæred. inſt. & Ale. in conſil. 176. col. 2. in 5. uolu. & in conſ. 113. in 3. uolum. & Paul. de Caſt. in conſil. 415. in 2. uolum. & Soc. in conſi. 142. in 1. uolum. & habetur aliquid in deciſ. 69. conſ. Neap. & eodem modo reſpondeo ad l. contractus, & ibi Bald. C. de fid. inſtr. ſ. quod loquitur, quando expreſſe apparet, quod partes uoluerunt contrahere inſcriptis. Et per hoc dico, qđ quando expreſſe partes conuenirent, quod procedatur ordinarie coram iudice, & renuntiarent illic deteſtantes tunc propter expreſſum cõſenſum dicerẽ, quod non ualeret iudicium, ſi aliqua ſolennitas obmitteretur, per prædicta.

21 3 † Quid autem econtra, an poſſint partes facere, quod in cauſa ordinaria ꝓcedatur ſummarie? Spec. in titu. de libel. concep. §. nunc dicendum uerſicul. 9. tenet, quod ſic Contrarium tenet Car. in cl. ſæpe. in prin. in 11. quæſtio. & Ale. in add. ad Bar. in lege ſi ſocietatem. §. arbitrorum. ff. pro ſocio in 2. colum in addi. quæ incipit. Adde ad hoc &c. Et ratio eſt, quia quod ordinarie procedatur, eſt iuris publici, & partes nõ poſſunt iuri publico renunciare, l. ius publicum, ff. de pact. & idem tenet Luc. de Pen. in l. de ſubmerſis col. pen. in ſi. & ſeq. C. de nauſr. lib. 11. per eandem rationem dicunt tamẽ Gard. in d. c. 11. qu. & Luc. ubi ſupra, quod ſi partes uellent, quod iudex procedat tanquam

quam arbitrer, poſſunt hoc facere, & ſi per hunc modum poſſunt facere cauſam ſummariam. Et ex prædictis remanet expedita 5.q.prin.huius 9 diſt.iud. Secūda quæſtio principalis eſt, quæ ſpecialitatis habet indicium ſummarium, in quibus differat ordinario, ſuper qua non inſiſto, quia ex ſupra dictis in 1.quæſt. omnia hæc bene perpendūtur, ex quo nimirum me dilataui ſuper 1. quæſt. in qua comprehenſa ſunt omnia, quæ eſſent dicenda ſuper utraque, Vnde tranſeamus ad 10.diſtin.iudiciorum. Rob. Mar. V.I.D.

ADDITIONES.

a Summarie. Nicol. Ant. Grauat. in addit. ad pract. Octa. Veſtr. li.5.c.1.num.7.litera B.

b Citatio. Fel. in c. dilecti. extra de iudi.

c Solennitas. Octau. Veſtri. in pract. Roma. Cur. lib.5 cap.2. vbi annot. Grauat. nu.10. Alfer. conſi.43.nu.1.

d Non ualet. Limita, ut per Soc. fallen. tract. reg.368. Rip. in rub. ff. ſolut. matri. nu.48. Alfer. conſi.12.nu.10 intellige in fauorem libellantis, Alfer. conſi.13.nu.25.

e Sumptibus actoris. Amode. in tract. ſindi. numero 228. Due. lib.1. reg. utr. iur. reg.5. limit.3.

f Publicatio. Quid in criminalibus Folle. in pract. crimi. laic. in 2. par. 2. par. in verſiculo fiat publicatio proceſſus.

g Concluſio. Infra in 6. par. in 15. actu. in uerſic. concluſio in cauſa.

h Suppletorio. Dominus Marcus Ant. Eugenius præceptor meus late tractat de iuramento ſuppletorio, in repet. l. admonendi. ff. de iur. iur. quæ repetitio apud me manuſcripta reperitur.

i Poſſeſſorij. Menoch in prelud. ad tract. ad recup. poſſ. num.23. & ſeq. ubi late Couar. lib. pract. qq. c.13. per totum.

K Non appelletur. Auth. inf. in 6. par. prin. in uerſ. appellatione, num.365. limita, ut per Duen. lib.1. reg. utr. iur. reg.44. appel. Soc. in tracta. fallent. regu.18. & 264. Cotta in memor. in ver. appellari il primo. Beninte. deciſ. Bonon.17. per totam, Dec. conſil.18. Grat. conſi.16.110. & conſi. ſi. lib.2. Balb. deciſ.445. & 447 de communi Pariſ. conſ. 108. nu.20. lib.1.

l a Secus. Tract. Papien. in for. libelli in cauſa ſpolii poſi. uerſ. per neſtram, fol. mihi 217. ubi de communi Afflict. deciſ.209. Beninten. deciſ. Bonon.76. nu.1. & per totum Fede. de ſen. conſi.77. Menoch. in tract.2. a recup. poſſe. in 15. remed nu.641.

m Ciuili. Nico. Ant. Grauat. in addi. ad prac. Octa. Veſtr. lib.3.c.10. nume.6. litera a. ubi plures limitationes adſunt.

n Vacauerint. Contra idem Bar. in l.1. C. de Tironibus lib.11. nu.4. Gemin. in proę. ſexti, in ult. col. ubi dicit quod ita fuit iudicatum pro concordia. Vide Rip. in c 1. num. 94 extra de iudi. Duen. pro, & contra in li. 1. reg. utr. iur. reg.213. dominus poteſt in 2. limit. uſque ad ſi. reg.

o Florentini. De hoc ſtatuto uideas not. per Viui. in Tract. commu. opi. in prima part. opin.194. ſtatutum Florentinum, ubi de interpretatione.

p Publico. Rip. in l.1. nu.15. ff. ſolu. matr.

q Statutum. Tale ſtatutum ualet. Viui. in d. tract. commu. opin. in 1. par. opin.309. ſententia iubens.

r Secus. Quid in legato Cagn. in l.1. numer. 25. ff. de reg. iur. & latiſſime Arius Pinel. in 2. par. rub. C. de bon. mater. nume. 38.39. & ſeq.

ſ Inuecta. Limita etiam, ut per Soc. in tract. fallen. reg.192. ſupra in 7. diſtinctio 4. part. princi.

t Statum. Deci. conſi.356. Crauet. conſil.3. nume.25. & conſi.131. col.3. in ſi. De materia & interpretatione uideas Viui. in d. tracta. commun. opin. in 1. par opin.299. ſtatutum Florentinum.

u Mercatorum. Duen. lib.1. reg. utr. iur. reg. 255. Fideiuſſor regulariter. in 3. limit.

x Differentia. Duaren. lib.8. diſput. anniuer. iur. ciuil. c.18.

y Feriata. Catelli. Cotta in memor. in uer. Alimentorum.

z Ad perpetuam. Cap. deciſ.133. numer.6. & 7. Ari. pinell. in repetit. l.1. in 3. par. nu.78. col.3. C. de bon. mater.

& Miſerabilium. Afflict. deciſ.256. num.1. Et quæ dicātur miſerabiles perſonæ re-inquitur arbitrio iudicis, Rip. in l. ſi conſtante. nu.30. & ſeq. ff. ſol. matri.

a Trahere Couar. late in lib.1. prac. qq. ca.6. in prin. & c.7.

b Vnum reſtat. Vide Autho. infra in diſpu. 4. per totum. Ludouicus Alferius.

Iudicio.

Iudiciorum XIII. Diſtinctio.

1 *Iudicium aliud ordinarium, & aliud extraordinarium.*

2 *Iudicium extraordinarium, dicitur, ubicunque non eſt prodita actio ad aliquid exequendum ſed prætor ex poteſtate ſua aliud exequitur.*

3 *Iudicium eſt extraordinarium, quando generaliter ſuper cauſa imploratur iudicis officium in locum deficientis actionis.*

4 *Pœna extraordinaria, ſeu arbitraria irrogatur ubi a lege, uel ſtatuto non eſt impoſita certa & determinata pœna.*

5 *Iudicium dicitur extraordinarium, ubi agitur per uiam inquiſitionis ſine accuſatore. Et proceſſus inquiſitionis extraordinarius dicitur.*

6 *Damnatus per uiam inquiſitionis, non punitur pœna ordinaria a lege inducta ſed mitiori, & arbitraria, niſi conſtet de crimine per confeſſionem.*

7 *Iudicium dicitur extraordinariū in regno, quando præſentatur inſtrumentū, ſecundum formam ritus.*

8 *Iudicium omne criminale, extraordinariū dicitur.*

9 *Iudex attenta qualitate perſonæ, & cauſæ ab erat pœnam in criminalibus.*

DEcima principalis diſtinctio ĩ iudicio
1 rum eſt, † quia iudicium aliud eſt or
dinarium, & aliud extraordinarium. Iudi-
cium ordinarium, dicitur illud in quo agi
tur aliqua cauſa ciuilis, uel criminalis intẽ
tata per uiam competentis actionis, uel ac
cuſationis, & in quam uenit irroganda
pœna ordinaria a lege, uel ſtatuto expreſſe
inducta. Omnia iſta uerba pono ad dĩam
iudicis extraordinarii, ut infra patebit. Iu
diciū uero extraordinarium, põt multipli
citer intelligi, ut infra dicam. Et primo p̃t
dici iudicium extraordinariū, oẽ iudiciū
ſummarium, uel eſſecutiuum, in quo non
ſeruatur ordo iuris, ut ideo dicatur extra-
ordinariū. quia fit extra iuris ordinem, ut
not. Spe. in ti. de off. omn. iud. §. poſtremo
2 ue 2. loco &c. † Secundo dicitur extraordi
nariū iudicium, ubicunq. non eſt prodita
aliqua actio ad aliquid exequendum, ſed
prætor ex ſua poteſtate, & officio illud exe
quit ſiue manu militari ſiue captis pigno-
rib. ſiue mulcta indicta, uel aliis remediis p̃
toriis, hoc probatur in l. ſi quis ſepulchrū
ff. de relig. & ĩ l. ſi quis miſſus. ff. ne uis fiat
ei, & in l. qui reſt. ff. de rei ven. & l. 1. §. quid
ergo, ff. de ven. inſp. & Spe. in ti. de off. om.
in §. poſt. col. 3. in fi. uer. ſecūdū genus, &c.
3 † Tertio dicitur extraordinariū iudicium
vbicunque generaliter ſuper aliqua cauſa
imploratur officium iudicis in locum de-
ficiẽtis actionis. Exemplum in l. Quintus,
ff. de ann. le. & in l. 1. ff. de uariis, & extraor
di. cog. nam qñ imploratur officium iudi-
cis dr̃ cauſa extraordinaria. & qñ lex dicit
ſubueniri extra ordinem, & ibi cenſetur cõ
cedere officium iudicis ſecundū Bar. in l. ſi
cui l. ff. de condi. & dem. & Franc. de Aret.
in l. cum filius. ff. ſi cer. pe.
4 † Quarto, dicit iudiciū extraordinariū in
quo agitur de tali crimine, in quo uenit ir
roganda pœna arbitraria, ſeu extraordina
ria, ut hr̃ in ti. de extraord. cri. ff. de totum
Et tunc imponit pœna arbitraria, qñ a lege
vel ſtatuto non eſt impoſita certa, & deter
minata pœna l. 1. §. expilatores & ibi Bar.
ff. de effr. & l. aũc. legū. ff. de pœ. & Bal. in ru
br. C. de fi. inſtr. col. 8. in prin. uer. q̃ro dixi
ſuperius, &c. & Alex. in l. hodie. ff. de pœ. &
in l. ſi quis id, qd ff. de iur. om. iu. & Bal. in
l. 1. C ne ex del. def. itẽ gñaliter, ubi lex pro
hibet aliquid fieri, & ultra non procedit a-
diiciendo pœnam, ſi contra factum fuerit,
tunc ſemper imponitur pœna extraor. gl.
eſt notab. in l. nemo martyres C. de ſacro-
ſan. eccl. idem dicimus in crimina iniuria
rum, ubi imponitur pœna extraord. l. fi. ff.
de iniur. & no. Abb. in c. cum te colu. 2. &
5 7. de re iu. † Quinto dicitur iudicium ex-
traordinarium, ubi agitur per uiam inqui
ſitionis ſine accuſatore unde proceſſus in
quiſitionis. dr̃ extraordinarius ſecundum
Bal. in l. etiam. C. de fur. & Bald. in l. 1. C. de
li. & eorum li. & Bal. in l. 1. C. quorum ap-
pel. non rec. & Cal. in conſ. 1. col. 1. in tit. de
acc. & in conſ. 6. in tit. de pœ. intantum qd.
6 † Ille qui damnatur per uiam inquiſitio
nis, non punitur pœna ordinaria inducta a
lege pro illo crimine, ſed mitiori pœna &
ſic pœna arbitraria, ſecūdum Ab. in conſi.
25. 2. verſi. nunc uenio, &c. in 1. uolumn. &
Pet. Phi. Corn. in conſ. 19. colu 2. in litera.
E. in 3. uol. & Abb. in c. per inquiſitionem
in fine de elect. pro hoc eſt tex. in c. inquiſi
ſtio.

ſitionis & lv per *Doct.* & in cā. qualiter & qñ. el ſecundo de accuſ. limitat tamē Abb. in d. c. per inquiſitionem, in fi. niſi de crimi ne conſtaret per confeſſionem, quia tunc punitur eadē pœna ordinaria ac ſi fuiſſet conuictus per accuſationem De hac mate ria dixi aliqua ſup. in 1. diſt. iudiciorum.
7 † Sexto dicitur iudicium extraordinariū in hoc regno, qñ præſentatur inſtr̄m ſecun dum formā ritus, nam ex quo illa cā eſt e- xecutiua, quia debitor ſtatim carceratur, p hoc dicitur hęc cā extraordinaria ita dr̄ in ritu magnæ curiæ, in n. 63. qui inc. *Itē* no
8 ta, quod aſſignans, &c. † Septimo genera- liter pt̄ dici iudicium extraordinarium oē iudicium criminale, ut probatur in l. 1. §. fi. ff. de pæn. & in l. ordo, cum ibi not. ff. de pub iud. tum quia non ſeruatur in eo anti
9 quæ ſolēnitates iur. d. l. ordo tum ēt, † quia iudex ſemper poteſt attenta qualitate per- ſonæ, & cauſæ alterare pęnam in crimina lib. ēt plene habetur per Barto. in l. quid er go. §. pœna grauior. ff. de his qui not. inf. & Bal. & Sal & Docto. in l. & ſi ſenior. C. ex quib. cauſis inf. irrog. Rob. Mar. Venu.

Iudiciorum XI. diſtinctio.

1 *Iudiciū aliud ſeculare, aliud eccleſiaſticū.*
2 *Clericus tam in ciuili, quam in criminali, & tam in actione reali, quam perſonali debet conueniri coram eccleſiaſtico iudi- ce, & trahens ipſum coram iudice laico, a ſuo iure cadit, cora quo etiam ſponte conueniri non poteſt.*
3 *Clericorum appellatione qui ueniant, quo ad forum.*
4 *Famuli & ſeruientes clericorum, coram iu- dice eccleſiaſtico conueniri debent.*
5 *Clerici coniugati an gaudeāt priuilegio fori.*
6 *Iudex eccleſiaſticus cognoſcit contra laicum detentatorem alicuius rei eccleſiæ uel cle rici Item pro legatis pijs contra laicum.*
7 *Iudex eccleſiaſticus cognoſcit contra laicum tenentem feudum ab eccleſia.*
8 *Iudex eccleſiaſticus cognoſcit de cauſis ſpiri tualibus etiam contra laicos.*
9 *Iudex eccleſiaſticus cognoſcit de cauſis miſe rabilium perſonarum etiam laicorum.*
10 *Iudex eccleſiaſticus punit laicum de blaſ- phemia Dei.*
11 *Iudex eccleſiaſticus cognoſcit inter laicos, quādo iudex ſecularis negligit iuſtitiam facere.*
12 *Iudex eccleſiaſticus cognoſcit, quādo laicus detinet alienum debitum cum peccato.*
13 *Iudex eccleſiaſticus dat curatorem ad litē minor laico litiganti coram ſe.*
14 *Iudex eccleſiaſticus cognoſcit inter laicos ra tione iuramenti.*
15 *Iudex eccleſiaſtic. cognoſcit de pace fracta.*
16 *Iudex eccleſiaſticus reſtituit eccleſiam, quæ contraxit cum laico, & cognoſcit de nulli tate contractus eccleſiæ contra laicum.*
17 *Iudex eccleſiaſticus cognoſcit de ualiditate iuramenti an liget uel non.*
18 *Iudex eccleſiaſticus aditur, ubi petitur re- ductio a compromiſſo facto in laicum, & clericum.*
19 *Iudex eccleſiaſticus compellit laicum execu torē teſtamenti adiunctum cum clerico.*
20 *Appellatur ad iudicem eccleſiaſt. etiam quan do iudex is laicus ſimul cum clerico pronū ciat.*
21 *Heredes duo quorum alter clericus & alter laicus ambo conueniri debent coram eo etiam ſi plures ſint laici quam clerici.*
42 *Delinquentes quando plures ſunt, quorum unus eſt clericus oēs poſſunt declinare fo rum iudicis ſecularis, & hoc quando con ueniuntur ut ſinguli ſecus ſi ut uniuerſi, quia tunc maior pars attenditur nu. 23.*
23 *Collegia in quib. ſunt clerici & laici coram quo iudice conueniatur.*
24 *Laicus debitor ſimul cum clerico non conue nitur corā epiſcopo quando eſt diuidua.*
25 *Iudex eccleſiaſticus poteſt punire laicū per- ſeuerantem in excommunicatione.*
26 *Iudex eccleſiaſticus procedit contra ſpolian tem eccleſiam uel prælatum.*
27 *Iudex eccleſiaſticus habet iuriſdōnem in lai cos in omnibus concernentibus animam.*
28 *Iudex eccleſiaſticus punire poteſt aromata rium laicum, miſcentem farinam fabarū in cera & illā uendentem & ſimpliciter oēs uendētes utenſilia & illa falſificātes.*
29 *Fraus quid ſit* (31 & 32.
30 *Fraus quotupliciter committatur & num.*
33 *Pœna qua puniatur ille qui tenet aurum, & argentum uitioſum.*
34 *Pœna quæ nam imponenda ſit, committen ti fraudem in ſubſtantia.*
35 *Candelarij facientes candelas cum mixtu- ra qualiter puniantur.*

36 *Ven-*

36 *Vendens pannos fracidos pro bonis qualiter puniatur.*
37 *Vendes libros corruptos ad quid teneatur.*
38 *Qualitas iterum quæ uenduntur, debet declarari.*
39 *Tabernarij uendentes uinum limphatũ pro puro qualiter puniantur.*
40 *Fraus committitur addendo aliquid inutile mercibus.*
41 *Fraus committitur ponendo merces bonas ſupra ſaccum & malas ſubtus.*
42 *Fraus committitur, ſi demonſtrantur bonæ merces & deinde raduntur malæ.*
43 *Vendens unum pro alio, an puniatur, & reſcindatur uenditio.*
44 *Venditor carnium tenens maiora pondera an debeat puniri.*
45 *Menſura & pondere læſus, infra quantum tempus debet conqueri, & ad quid agere poteſt & nu. 46.*
47 *Fraus in quantitate quando committatur.*
48 *Fraus in qualitate quando committatur.*
49 *Pretia rebus imponentes, ut alij plus emant qualiter puniantur.*
50 *Aromatarij facientes fraudem in arte, qualiter puniantur.*
51 *Diffamans merces mercatoris an uilius emat qualiter puniatur*
52 *Fraus committitur per eum qui ſurripit, ſignum de ſacco ut non ſciatur pondus.*
53 *Aſſerentes rem eſſe alterius qualitatis, quã ſit qualiter teneantur.*
54 *iudex eccleſiaſticus poteſt excommunicare teſtes laicos nolentes deponere coram iudice ſeculari.*
55 *iudex eccleſiaſticus inhibere põt iudici ſeculari ne procedat ſuper incidenti ſpũali*
56 *Iudex eccleſiaſticus compellit laicũ litigãte in foro ſuo ad obſeruãtiã iuris canonici.*
57 *Iudex eccleſiaſticus cognoſcit in regno de cauſa ſuſpitionis iudicis ſecularis.*
58 *Iudex eccleſiaſticus ſequeſtrat corpus mortuum uſurarij donec hæres caueat de reſtituendis uſuris.*
59 *Iudex ſecularis in quibus caſib. poteſt ſuam iuriſdictionem exercere contra clericos.*
60 *Iudex laicus condemnat clericum in expenſis quando litigauit coram eo contra laicum & ſuccubuit.*
61 *Clericus citatus coram iudice laico ſi ſua putauerit intereſſe.*
62 *Clericus ſequeſter electus per iudicem laicum poteſt per eum compelli ut ſequeſtrũ reſtituat.*
63 *iudex laicus ſe intromittit contra clericũ ſpoliantem laicum ſua poſſeſſione.*
64 *Curatorem ad litem dat iudex laicus clerico minori litiganti coram ſe.*
65 *Clericus tutor an poſſit dari per iudicẽ laicũ*
66 *iudex laicus compellit creditorem laicũ ad remittendum iuramentum turpiter receptum a debitore.*
67 *iudex laicus cognoſcit de cauſa ſpirituali inter iudæos.*
68 *Abſolutione a iuramento conceſſa per iudicem eccleſiaſticum poteſt iudex laicus de eius nullitate cognoſcere.*
69 *Clericus non incedens in habitu & tonſura captus per familiam iudicis laici non remittitur ad epiſcopum.*
70 *Verberans clericum in habitu laicali eſt excommunicatus.*
71 *Clericus degradatus poteſt puniri per iudicem ſecularem*
72 *Degradatio clericorum qualiter fiat, & ſupra & nu 45.*
73 *Clericus degradatus an celebrando cõficiat corpus domini noſtri Ieſu Chriſti.*
74 *iudex laicus non poteſt ẽt de mandato epiſcopi torquere uel uerberare clericum.*
75 *Clericus ratione feudi quod teneat a laico ſortitus forum iudicis ſecularis, idem quando eſt auctor laudatus.*
76 *Clericus puniri poteſt per iudicem ſecularẽ de aſſaſinio.*
77 *Clericus pro poſſeſſorio retinendæ põt coram laico conueniri.*
78 *Clericus auctor laudatus, conuenitur corã ſeculari.*
79 *inſtantia inchoata cum laico defuncto, trãſit in clericum ſuccedentem.*
80 *Clericus negociator tenetur ad gabellas.*

VNdecima diſtinctio iudiciorum eſt, 1 † quia iudicio aliud ſeculare, aliud eccleſiaſticum. Iudicium ſeculare, eſt illud quod uẽtilatur coram iudice ſeculari. Iudicium eccleſiaſticum eſt illud, quod uentilatur coram iudice eccleſiaſtico. Et quia iſtud dictum eſt ſatis vulgatum, & planũ. Ideo ad hoc ut ex iſta diſtinctio aliqua habeatur utilitas, uideamus de quibus cognoſcit iudex eccleſiaſticus, & circa quæ poteſt ſe intromittere, ad hoc, ut ſcia-

mus aliquas particularitates iudicii eccleſiaſtici,& idem uideamus ſucceſſiue de iudicio ſeculari.

2 †In primis agitur cognoſcit iudex eccleſiaſticus de omnibus cauſis clericorum, ſiui ciuilibus, ſiue in criminalibus. Intelligẽdo ſane, quando clerici conueniuntur, non autem quando ſunt actores, ſiue accuſatores, quia tunc actor ſequitur forum rei, ca. cum ſit generale de foro compe.& l.2. C. de iuriſd.om.iud. iſtud principale dictum probatur in auth.ſtatuimus. C. de epiſc.& cle.& c.ſi diligenti, de for.comp. licet aliq̃ leges ciuiles dicans, quod in cauſa criminali clericus conuenitur coram iudice ſeculari, ut eſt text. in authent.ut cle. apud.pro epiſc per totum ti.in auth.de ſan.epiſ.§.ſi. quis autem pro pec.& in auth.clericus. C. de epi.& cler. tamen omnes iſtæ leges ſunt correctæ per d.auth. ſtatuimus. intantum, ut ille, qui trahit clericum coram iudice ſeculari, priuatur iure ſuo tam in ciuili, quã in criminali cã, ut d.auth.ſtatuimus. Dicitur autem trahere clericum per ſolam citationem ſecundũ Abb.in c.ſignificantibus. in 2.not.de li.obla. Item in tantum eſt uerum, quod clericus ẽt ſponte non põt conueniri coram iudice laico, ẽt ſi iuriſdictionem prorogaret cum iuramento, ut d.ca.ſi diligenti. imo ẽt cum conſenſu ſui epiſcopi, non põt prorogare iuriſdictionem iudicis laici, ut no glo.& ibi Abb.in fin.col.in c.ſignificaſti, de fo.comp. Itẽ procedit hoc non ſolum quando clerius conuenitur ſuper actione perſonali, uerũ etiã in actione reali ſecundũ Abb.in c. eccleſiæ S.Mariæ, col.antep.conſt.& Abb.in cap. qualiter,& quando de iu.pro hoc eſt tex.in c ſi. de iu. & in c. ſi clericus laicum de foro comp.

3 †Qui autem ueniant appellatione clericorũ, in iſto caſu? Dic, ꝙ omnes, qui in eccleſia ſeruũt, etiã illi, qui ſunt pſalmiſtæ & de prima tonſura, ui in c.cleros.21.diſt.& glo. in uer.quod in clericum, in c.ſi quis ſuadẽte 17.qu.4.& Spec.in ti.de inſt.ſed §. nunc uero aliqua col. 33. uer. quod de præpoſitis,& Card.in cle.1.in prin.de off. ord.

4 † Sed iuxta hoc cadit dubiũ, certum eſt, ꝙ famuli & ſeruiẽtes clericorum gaudet priuilegio fori, ſicut ipſi clerici, quia cõueniũtur coram iudice eccleſiaſtico, etiam ſi sũt laici, ut no.glo.in c.eos.32. diſtin. & gloſ. in c.iudicatum.89.diſt.& gl. in c.clericũ. el 1.11.q.1.& glo.in c. eccleſiarum ſeruos, 11.q.2.& Bal.in l.2.C.de epiſ.& cler. Pone modo, quod aliquis trahit huiuſmodi famulos corã iudice ſeculari, an cadat a iure ſuo, ſicut ſi traxiſſet clericũ? Dicerẽ, quod non, quia hoc non reperitur iure cautum, & pœna priuationis iuris nunquam irrogatur, niſi quantus expreſſe reperitur iure cautum text.eſt in § cum igitur. in Auth. de non elig. ſecundo nubem & tenet Alc. in l.etiam.§.1.ff.ſol.matrim.& Abb. in c. ſi.de iu.patri.& Iaſ.plene in l.diuortio.§.ſi fundum.ff de ſol.mat.

ADDITIO. Familiares clericorum eo eũdem fori priuilegio gaudere (inquit) dominus auctor hic, tu legito deciſi.cap.2.in cauſa Hurgonii.Pet.Fol.

5 †Quid autem de clericis coniugatis? Dic quod gaudent ſimiliter eodem priuilegio fori dummodo excedant in habitu, & tonſura clericali, & dummodo duxerint uxorem unicam,& uirginem. Si autem non incedant in habito & tonſura, uel ſi ſunt bigami, ut quia duas habuerunt uxores, uel unam uiduam, uel alteram corruptam omne priuilegium clericale amittuntur, text. eſt in c.1.de cler.coniug.li.6. & Soc.conſi. 12, col.7.in 1.uol.& inquantum ſupra dixi qđ iudex eccleſiaſticus cognoſcit de cauſa clerici, ita demum.ſ.quando clericus eſt reus, ſecus ſi eſt actor limita, ut infra prox. uerſ.

ADDITIO. De ueritate uide quæ dixi in prac.cauſa cri.in uerbo audiat excuſatores.Pet.Fol.

6 †Secundo principaliter cognoſcit iudex eccleſiaſticus de cauſa clerici etiam actoris contra laicum in caſibus infraſcriptis, uidelicet, quando laicus eſt detentator alicuius rei eccleſiæ uel rei alicuius clerici, ut quia ſpoliauit clericum, uel eccleſiam poſſeſſione alicuius rei, nam pro tali re poteſt coram iudice eccleſiaſtico conueniri, text. eſt & ibi Abb.& Fel.in cap. ſi clericus laicum, de foro compe.& Abb. in c.relatum, de iu.patro. Iſtud non dicitur crimen quaſi ſacrilegii, ut ibi haber. Item, quando agitur pro legatis piis conſequendis a laico poteſt laicus conueniri coram iudice eccleſiaſtico, puta quando ſunt legata facta eccleſiis, uel pauperibus, uel aliter pro

anima,

anima gl. eſt in c. relatum, el 1. & ibi Abb. in fi. de teſt. & Bal. in l. nulli. col. fi. C. de epiſ. & cler.

ADDITIO. Laicum de tempore rei eccleſiæ poſſe coram iudice eccleſiaſtico cõueniri, ſcriptum reliquit dominus auctor hic, de cuius ueritate uide Steph. in tra. de pote. eccl. ſuper laicum, nu. 31. ubi dicit id, de conſuetudine non ſeruari, & idem dicit in trac. de pote. ſec contra eccl. in 4. regula in 5 fall.

Item in eo, quod dicit poſſe laicũ ſimpliciter conueniri coram iudice eccleſiaſtico pro legatis piis, intellige ſi defunctus in apparenti contritione deceſſerit, ſecundum Sicul. in c. a nobis. el 2. de ſent. excõ. & Sal. in l. i. 7 col. C. ne ex del. def. de quo per Zabe. & Sicul. in c. fi. de ſepul. P. F. V. I. D.

7 † Tertio, cognoſcit iudex eccleſiaſt. cõtra laicum, de cauſa feudali, ubicunque aliquis laicus tenet feudum ab eccleſia, tex. eſt in c. uerum. de for. cõp. & ibi per Ab. & Doc.

8 † Quarto cognoſcit iudex eccleſiaſticus de omnib. cauſis ſpiritualib. & eccleſiaſticis ad eccleſiam ſpectantib. ẽt ſi inter laicos agitetur prout eſt cã uſurarũ, cã matrimonialis, & legitimationis filiorum, & ſic de aliis ſimili. cauſis, ſiue cã ſit principalis ſiue emergens ut eſt tex. in c. tuam. de ord. cogn. & ibi per Abb. & in ca. lator. qui filii ſint le. & in l. omni nouatione. C. de ſacroſan. eccle. & no. Bar. in l. Titia. ff. ſol. ma. & Bart. l. quoties. C. de iud. & in l. 2. ff. de iur. om. iu. idem tenet Ang. in §. ſi quis autem pro pec. in auth. de ſanc. epiſ. reprobata gl. ibi, quæ alter ſentiebat. Idem in cauſis ſpiritualibus annexis, ut habetur in ca. quanto, de iud prout eſt ius patronatus.

ADDITIO. Procedit indiſtincte auctoris concluſio, qñ quæſtio eſt iuris, ſed ubi qõ eſſet meri facti uterque iudex, & ſecularis, & eccleſiaſticus recognoſcet. ut uoluit Bart. in l. titia. ff. ſol. mat. & in l. 2. ff. de iuriſ. omn. iu. quod, & repetat in ſexcentis locis, & Arc. in c. quid dicam. 14 q. 4. & An. de But. & Card. in c. cum ſit generale extra de for. comp. & ibi dom. Abb. qui teſtatur hanc eſſe cõem opi & hanc opinionem ſequuntur Io de Imo. & Lud. Ro. in d. l. Titia, ff. ſolu. mat. & hanc opinionem in iſto regno Nea. approbauit noſtra conſ. regni, incip. ſtatuimus poſita ſub titu. de uſuris, quam ita intelligit Affl. ibi, ſed tñ huic cõcluſioni per me citatæ obſtare c. regni inci. Itẽ ſtatuimus q officiales, quo cauetur quod nullus ſecularis iudex dẽt ſe intromittere ad cognoſcendũ de crimine eccleſiaſtico, ſed ei reſpondet Affl. in d. conſ. ſtatuimus in 2. not. ut intelligatur ſecundum prædicta. Item uñ obſtare tex. in c. item ſtatuimus q officiales, committẽtes, &c. quo ſimpliciter cauetur ut nullus ſecularis iudex poſſit ſe intromittere ut cognoſcat de cauſis ſpiritualib. niſi ex priuilegio uel ratione iuris par aliquib. competat, & ſic tex. ille non diſtinguit, ſed ego intelligerem illud c. ut ſupra, quia illa eſt cõis opi. omniũ Doc. de quo etiam late habetur per Affl. & Bar. d. c. in conſt. Maieſtati noſtræ. P. Fol.

9 † Quinto cognoſcit iudex eccleſiaſticus de omnib. cauſis miſerabilium perſonarũ ẽt laicorum, puta de cauſis pupillorum, viduarum, & aliorum pauperum, nam tales perſonæ poſſunt laicos corã iudice eccleſiaſtico conuenire, ut hr̃ per Abb. & Doct. in c. ſignificantib. de off dele. & Abb. in c. licet ex ſuſcepta, col. 2. de for. comp. & Bal. in auth. ad hęc col. 2. uer. quæro numquid. C. de vſur. Quod intellige procedere in pupillo, uel uidua paupere. Secus ſi ſit diues, quia tunc non dr̃ perſona miſerabilis, ſecũdum Abb. in d. c. ſignificantib. in 1. not. & ibi etiam Io. de Imo. & Fel. & Alex. conſi. 121. col. fi. in 1. uol.

ADDITIO. Forte non procederet in regno hęc concluſio, cum plura ſint iuramenta municipalia in regno ſtatuta in fauorem miſerabilem perſonarum, & data eſt electio ipſis adeundi quemcunque iudicem uoluerint (ut præſides prouinciarum, & magiſtratum iuſtitiarum, & ſic magnã curiam Vicariæ, alioſque ſuperiores,) ut in conſti. ſtatuimus & in c. de uiolentiis & ſic cum ipſo miſerabiles perſonæ habent plures iudices ſeculares, & habent electionem eligendi quem uoluerint, fruſtra adirent eccleſiaſticum iudicem, & ita tenet And. Barb. in addi Abb. in ca. ex ſuſcepto, de for. comp. Pet. Fol.

10 † Sexto, cognoſcit iudex eccleſiaſticus, & punit laicum de blaſphemia Dei, tex. eſt & ibi Abb. in c. ſtatuimus & ibi etiam Ioan. de Anan. de maled. & hoc eſt, quia dicitur crimen eccleſiaſticum, unde idem eſſet in

omni crimine eccleſiaſt. co per ea, quæ ha bentur in d. c. ſtatuim. de ord. cogn.

ADDITIO. Intellige q̄ iudex eccleſiaſticus cognoſcit de blaſphemia, ſi corā eo fuerit expoſita denuncia, & ad pœnam canonicam infligendam, & ſic uterque iudex concurrit ad puniendam, ut dicit Ab. in d. c. ſtatuimus. Pet. Foll. V. I. D.

11 † Septimo, generaliter cognoſcit iudex eccleſiaſticus, quando in cauſa inter laicos, vbicunque iudex ſecularis non vult iuſtitiam facere, uel negligit, uel eſt abſens, & ſic in defectum iuſtitiæ efficitur competēs iudex eccl. tex. eſt in ca. tranſmiſſa, & ca. licet ex ſuſcep. & c. ex tenore. de for. compe. & Fel. in c. ſignificauerunt. col. 5. de iud. & Bald. in l. contract. b. §. in omni, C. de non nu. pecu. Pro hac eſt tex. in auth. ut differ. iu. per totum, & ibi Ang. & in auth. ut cle. apud pro. epiſ. & Bal. in auth. ad hæc colu. 2. circa fi. de uſu.

ADDITIO. Intellige ſane ut procedat hæc dicta, data negligentia iudicis non habentis ſuperiorem (vt ſunt ciuitates liberæ ut ſecus ſi plures eſſent iudices inferiores, & ſuperiores, quia ſi iudex inferior eſſet negligens, adeundus erit iudex ſuus ſuperior, & non eccleſiaſticus exemplum in regno) vbi ſtatutum eſt in ſpecie quis iudex adeundus erit, in caſu negligentiæ iudicis inferioris, ut habetur in cap. regis Roberti inci. quorundam expoſitio querula, & ſic intelligit hanc concluſionem do. Abb. in c. licet ex ſuſcepto. de foro compe. nu. 9. de quo etiam per Pet. de Anch. in conſ. 147. alias 196. & ſic in regno hæc concluſio non procedere. Pet. Fol.

12 † Octauo, cognoſcit iudex eccleſiaſticus inter laicos, vbicunque aliquis detinet debitum alienum cum peccato, uel rē alienā, & eſt tale debitum, ad quod nulla cōpetit actio, & ſic non poteſt aliquo remedio recuperari in curia ſeculari, nam tunc rōne peccati poteſt adiri iudex eccleſiaſticus p uiam *b* denunciationis Euangelicæ, quæ denunciatio eſt tantæ efficaciæ, quod pōt iudex eccleſiaſticus ratione peccati cōpellere illū detentatorem ad præſentiā, & conſequenter quia non poſſet facere pœnitentiam, niſi reſtituat, pōt eū compellere, & ēt ad rei reſtōnem per excōicationem, & etiā mittendo denunciantem in poſſeſſionem bonorum ſuorum, ita ualde notabiliter tenet Bal. in auth ad hæc, col. 3. in prin. C. de uſur. quem refert, & ſequitur Fel. in c. nouit. col. 5. de iudi. Et nota perpetuo pulchrum modum recuperandi aliquam rē, ad quam non cōpetit actio de iure ciuili, & ſemper inſpicias, an illa res poſſit detineri ſine peccato, quia eccleſia ſuper peccato ſe fundat principaliter, & inter alia uide unū exemplum, quod ponit Abb. in c. 1. circa fin. de conc. præb. ubi dicit, quod ſi quis obtinuit aliquid per ſententiam iniuſtam, quæ tranſiuit in rem iudicatam, pōt contra eum agi ad recuperationem per uiam denunciationis euangelicę, de qua materia uide aliqua per Abb. in conſ. 40. in 2. uol. & uide Abb. in c. ad noſtram, el 2. de iureiu.

ADDITIO. Contrarium eius, quod hic dicit auctor in exemplo dato per Abb. tenuit Bar. in extrauag. ad reprimendum, in uerbo denunciationem ver. quid de int. & ibi abſolute concludit, quod ſuper ſententiato per iudicem proprium non habet locum hæc denunciatio, quia non poteſt amplius cognoſci de peccato obſtante exceptione rei iudicatæ, nam ſpeciale eſt in cauſa criminali, ut quandocunque poſſit cognoſci, ad hoc allegat tex. in l. diu, ff. de pę. Idem uidetur tenere Bal. in c. ſi quis per triginta, ſi de feu. fue. contro. collo. 10. vnde Abb. in c. ex tra. de iud. dicit, quod iſti Doctores non faciunt mentionē de dicto Hoſtiē. quod eſt in contrarium, & ſic pro concordia, inquit, eſſe dicendum, quod aut victor in cauſa confiteretur ſententiam pro ſe latam iniuſtam fore, & debet denunciatio admitti quia talis ſententia eſt reuocāda, & idem dicit ubi notorie conſtaret ſententiam eſſe iniuſtam, ſed ſibi ceſſat cōfeſſio victoris ſeu notorietas, dicit quod magis dubium, ſed putat eſſe dicendum quod aut iſta denunciatio poteſt probari per clara inditia, quod uictor peccat, quia ſcit ſententiam iniuſtam, & tunc debet admitti denunciatio, aut non probatur per clara inditia, & non admittitur denunciatio, ſed in hac ultima parte And. Barb. in addit. ad do. Abb. contrarium uidetur ſentire uide ibi, & ibi plene de materia denunciationis Euangelicæ. Pet. Foll.

13 † Nono, iudex eccleſiaſticus poteſt dare curatorem liti, qn̄ minor laicus litigat coram

tamen quia talis curator ſemper datur per
illum iudicem, coram quo lis uertitur, ſe
cundum Bal. in l. ſi poſt prin. C. de admin.
tut. & eſt tex. in c. ſi. de iud. lib. 6. ſicut dici
mus econtra, quia iudex laicus dat curato-
rem minori clerico coram eo litiganti, ut
14 eſt deciſ. Rotæ 107. in antiquis. † Decimo
cognoſcit iudex eccleſiaſticus inter laicos
ratione iuramenti, ut quando debitor eſt
obligatus per inſtrumentum iuratū, nam
poteſt tunc conueniri coram iudice eccle-
ſiaſtico pro obſeruantia iuramenti, ut eſt
tex. in c. ſi. de foro comp. lib. 6. tūc eſt, quod
ſi aliquis petit abſolutionem a iuramēto
coram iudice eccleſiaſtico poteſt coram
eodem iudice de tota cauſa litigare, quia
c is, qui fuit iudex cauſę præparantis, & ſic
abſolutionis iuramento, erit etiam iudex
cauſæ preparatę, ita dicit Bald. in leg. ordi-
narii, col. 1. C. de rei uend. & Iaſ. in l. nam,
& poſtea, §. ſi minor, col. 1. ff. de iureiu. Et
ſi lis eſt inuiata coram iudice ſeculari ſu-
per debito iurato, pōt interim creditor li-
te pendente adire iudicem eccleſiaſticum,
ut moneat iudicē ſecularē, ut acceleret cau
ſam, & cogat debitorem ad obſeruantiā
iuramenti, nec poteſt ſibi obiici exceptio
litis pendentiæ, ſecundum Bal. in l. 1. col.
ſi. C. de rebus cred.

ADDITIO. Apud antiquos quæſtio eſt
an iuramentum laici faciat mutare forum
an uero accumulet? Ioan. Monach. & Ar-
chi. in d. c. ſi. de foro comp. in 6. tenuerunt
q faciat mutare forum, in tātum, ut iudex
laici de hoc cognoſcere non poſſet, & Ioā.
And. ibidem prout refert do. de ſan. Gem.
qui dicebat, quod aut agitur de uinculo
iuramēti in foro pœnitentiali, & tunc pla-
num eſt, quod eſt crimen eccleſiaſticum,
& ſic loquitur (ſecundū eum) 22. q. 1. præ-
dicandum, & eſt ratio quia laicus non ha-
bet poteſtatem clauium, ut poſſit abſolue
re, uel ligare in foro pœnitentiali, ut nota.
gloſſ. de offic. ord. ca. paſtoralis, aut agitur
de iuramento in foro contentioſo, q̄n uer-
ſatur alterius intereſſe, & tunc diſtingue,
quia aut agitur ex iuramento ut ſeruetur,
aut accipitur ex illo ſi agitur tunc uterque
poteſt eſſe iudex competens, q̄n non reuo
catur in dubium an iuramentum ſit licitum
d tū ita uel ne de iudice ſeculari, quod poſ
ſit eſſe iudex, probat tex. in c. licet extra de
iureiur. & quod eccleſiaſticus etiā cogno-
ſcere poſſit probatur per tex. in c. ſi. de for.
comp. in 6. ſi aūt excipiatur coram iudice
laico, etiam ſit illo cognoſcet, & diffiniet
ſecularis, ſeruando tamen ius canonicum,
ſi autem uerſatur in dubiū probabile, an
iuramentum ſit licitum uel nō tunc, debet
remitti ad eccleſiaſticum, & ſic tenendum
putat do. de S. Gem. ibi, & de ueritate uide
Fel. in c. extra de iureiu. n. 2. & 27. ubi qua
liter procedat id, quod iudex cauſæ ꝓprie-
tatis, debet eſſe iudex cauſæ præparatæ &
per eundem in. ca. cum ſit generalis, de fo-
ro comp. Pet. Foll. V. I. D.
15 † Vndecimo, cognoſcit iudex eccleſia-
ſticus de pace fracta enim contra laicos,
gl. eſt ſingularis, & ibi Abb. in c. ſuper qui
buſdam. in ſi. de uer. ſig. aſſignat ibi Abb.
rationem, quia qui frangit pacem oppu-
gnat charitatem, & ſic ſeuum Chriſtum, q
reliquit pacem in terris.

ADDITIO. Hanc etiam opinionem ſe
quitur idem Sicul. in ca. cum ſit generalis,
de for. comp. Petr. Foll.
16 †. Duodecimo, cognoſcit iudex eccleſiaſti
cus ubicūque eccleſia, quæ contraxit cum
laico, fuit lęſa, & uult petere reſtitutionem
in integrum, nam talem reſtitutionem po
teſt petere, etiam coram iudice eccleſiaſti-
co ita decidit Abb. in c. ad noſtram in 2.
notab. de rebus eccleſ. non alien. & Innoc.
in c. cum ſit generale, de foro comp. Idem
quando eccleſia uellet dicere de nullitate
contractus ad ipſum reuocandum, quia
poteſt adire iudicem eccleſiaſticum. ſecun
dum Abb. in d. c. ad noſtram, col. 2. uer. no
ta tamen &c. & ſic eſt caſus ſpecialis in quo
actor non ſequitur locum rei.

ADDITIO. Adde huic dicto Sicul. in
c. cum ſit generale, de for. comp. nu. 10. &
in c. de teſt. in integ. & Lap. alleg. 65. & ui-
dē c. ſi clericus laicum, & quæ ibi no. extra
eod. tit. Petr. Foller.
17 † Decimotertio, cognoſcit iudex eccleſia
ſticus, quando coram iudice ſeculari uerti
tur, dubium ſuper ualiditate iuramenti, ui
delicet utrum liget, uel non. Nam tunc iu-
dex ſecularis non poteſt de hoc cognoſce-
re, ſed debet remittere ad iud. eccleſiaſti-
cum, ita ſingulariter tenet Abb. in c. cum
contingat. col. 2. uerſi. nouum tñ non ob-
18 ſtante, & c. de iureiur. † Quarto decimo, ſi

eſſet factum compromiſſum, in clericũ,& laicum, & opus eſt petere reductionem ad arbitrium boni uiri, talis reductio dẽt peti coram iudice eccleſiaſtico & ipſe de ea cognoſcit, non obſtante, quod litigantes ſint laici, & ſi alter arbiter eſt laicus, quia magis dignum trahit ad ſe minus dignum, ita tenet Bal. in l. præcipimus. in fi. C. de app. itẽ, quod ſupra dixi de reductione ad arbitriũ boni uiri, tenet Lud. Ro. in conſ. 245. Iaſ. in l. imperium, col. 1. verſi. 7. ff. de iur. omn.

19 iud. † Item dicimus, quando clericus, & laicus eſſent executores teſtamenti, nã iudex eccleſiaſticus compellit laicum, ratione clerici adiuncti, ita tenet Barb. in rub. de offi. del. col. 2, quem ſequitur Iaſ. in l. ſi emanci

20 pati, col. 4 in prin. C. de coll. † Quintodecimo, idem dicimus in duob. iudicib. quorum alter eſt clericus, & alter laicus, nam ſi eſt appellandum ab eorum ſententia debet appellari ad ſuperiorem eccleſiaſticum; & ſic iudex eccleſiaſticus cognoſcit de huiuſmodi appellatione, ita tenet Bart. in l. 1. §. ſi quis in appellatione, col. 3. uerſi. quæro, pone, &c. ff. de app. & Lud. Ro. in d. conſ. 265. & Iaſ. in d. l. imperium, col. 3. in fin. uer. 4.

21 † Decimoſexto, quãdo ſunt duo debitores eiuſdem rei, puta duo hæredes, quorum alter eſt clericus, & alter laicus, ambo conueniuntur coram iudice eccleſiaſtico, per regulam prædictam, quod maius dignũ, &c. ita tenet Bar. in l. præcipimus. §. eodem obſeruando. C. de appel. in tantum, quod dicit Bar. in l. ſoleat, ff de alim. & cib. lega. & Bal. in l. ſi. in 6. q. C. de ædi. edi. And. toll. q quando ſunt duo hæredes, qui conueniuntur, unus laicus, & alter clericus, iudex laicus compellit laicum ad prorogandam iuriſdictionem iudices eccleſiaſtici tñ iſtud dictum impugnat Fel. & bene. in c. 1. col. 4. circa fi. uer. non credo, &c. de præſcr. ſ. quod non ſit neceſſe quod iudex compellat laicũ ad prorogandum, quia ipſo iure laicus ex perſona clerici cohæredis ſortitur forum iudicis eccleſiaſtici, cuius opin. confirmat dictum noſtrum præcedens, ſcilicet dictum Bar. in d. §. eodem obſeruando, Quod amplia procedere, etiamſi eſſent plures laici, quam clerici; puta ſunt quatuor hæredes & vnus clericus, & tres laici, non omnes ſortiuntur forum eccleſiaſticum, ita pulchre tenet Soc. in conſ. 12. col. 6. in 1. uolu. adde

22 prædict. Abb. in c. 1. col. 2. de loca. † Et per prædicta infertur ad unum pulcherrimum & ſingulare dictum, quod fuit originaliter Antonii de Prato. Verãt l. 1. in fina. ff. quæ ſent. ſine app. reſcin. quẽ refert, & ſequitur Fel. in d. c. 1. colu. 4. de præſcr. ubi multum exclamat tale dictum. ſ. quod ſi ſint plures homines reperti in eodem crimine, inter

c quos eſt unus clericus, & alii laici, & omnes inquirerentur per iudicem ſecularem, & clericus declinaret forũ, poſſent omnes alii laici ſimiliter petere ſe remitti ad iudicem eccleſiaſticum, contemplatione illius clerici, ne cauſa continentia diuidatur. & illud dictum multum commendant Maria. Soc. in c. 2. col. 5. in 8. fall. de mut. pe quod eſt perpetua notandum, quia quotidie euenit.

ADDITIO. Legito quæ dixi in practica mea cau. cri. in uerbo audiantur excuſatores. Pet. Fol.

23 † Limita tamen principale dictũ pcedens ut procedat, quando plures conueniuntur, ut ſinguli, ſecus ſi ut uniuerſi, unde ſi eſſet aliqua uniuerſitas uel collegiũ, in qua uel quo eſſent clerici, & laici, ſi eſſet conueniendum dictum collegium, dẽt diſtingui, an ſint plures clerici, uel laici, quia ſi ſunt plures clerici, tota uniuerſitas conuenietur coram iudice eccleſiaſtico, ſi uero ſunt plures laici, tunc tota uniuerſitas conuenietur coram iudice ſeculari quia collegium accipit denominationem a maiori parte ita tenet Bar. in l. fin. col. 3. ff. de colle. illic. & Fel. in in c. 1. col. 4. de præſc. & Soc. in d. conſ. 12.

24 col. 6. in 1. uol. † Secundo limita procedere, quando cauſa eſſet indiuidua, ſecus ſi diuidua, quia tunc clericus eſſet conueniendus in foro ſuo, et laicus in foro ſuo ſecundum Soc. in d. conſ. 12. col. 6. in 1. uolum.

25 † Decimoſeptimo, cognoſcit iudex eccleſiaſticus contra laicum perſeuerantem in excommunicatione, nã poteſt ipſum mulctari, & temporaliter punire, ſecundum Ab.

26 in c. 2. grauem. de pœnis. † Decimooctauo, ſi aliquis laicus ſpoliaret eccleſiam uel prælatum aliquibus bonis uel redditibus eccleſiaſticis, poteſt ipſe prælatus ferre ſententiam excommunicationis, uel interdicti contra dictum laicum, non obſtante quod uideatur iudicare propriã iniuriam text. eſt in cap. dilecto, de ſen. excommu. libro.

Dc.

17 † Decimonono, habet iudex eccleſiaſticus iuriſdictionem in laicos, in omnibus concernentibus animam, & maxime, ut ſaltem ſemel in anno confiteantur eorũ peccata, & ſummãt Euchariſtiam, alias poteſt eos arcere ab eccleſia, & eis morientibus denegare eccleſiaſticam ſepulturam, ut eſt tex. & ibi Abb. in c. omnibus utriuſque ſe
18 xus. de pæn. & remiſ. † Vigeſimo, poteſt iudex eccleſiaſticus punire aromatarium laicum, miſcentem farinam fabarum in cera, & illam uendentem, nam poteſt ipſum punire pœna pecuniaria, uel arbitraria propter peccatum, ita tenet Abb. antiquus in cap. 2. de emp. & uend. & Fel. in c. irrefragabili. §. certum colum. 1. in prin. de off. ord. Quod poteſt extendere contra omnes facientes ſimiles mixturas, & falſificantes ea, quæ uendunt, maxime utenſilia, ſicut faciũt iſti uenditores croci, qui ſolent miſcere carnes boumas in croco, & iſti qui uendunt candelas, uel uinum, in quo miſcent aquam, & etiam in melle, ſolent miſcere farinam, qui etiam per iudices ſeculares debent atrocius puniri.

ADDITIO. Hodie autem cognoſcit de iſtis fraudibus magna curia Sicle, & quia ſæpe contingit hęſitari de iſtis fraudibus idcirco aliqua dicam, & primo inueſti
19 gandum illud puto. † Quid ſit fraus, & ſecundum grammaticos fraus nihil aliud eſt quam deceptio, circunuentio, uel impoſtura. Cic. 1. Off. vt aut fraude (inquit) fit iniuria, fraus quaſi vulpeculæ, uis leonis videtur utrunque ab homine alieniſſimum, ſed fraus odio digna maiore. Plaut in mil. atque adeo, ut ne legi fraudem faciam tabariæ accuſatoriæ, ut ſine talis domi agitẽ conuiuium, accipitur quãdoq. pro periculo. Virg. lib. 3. quis Deus in fraudem, quæ dura potẽtia noſtra egit? Ter. in héautontu in eadem fraudem ex hac re, atque illa inci des vſurparunt etiam ueteres nõ raro fraudẽ pro crimine. Vnde capitalẽ admittere, neſte Vlp. de ædi. edic. eſt tale aliquid dolo quere, propter quod capite puniendus ſit quid deliquit. Leuius belli pun. qui capitalẽ fraudem, an ſi, quinque pecuniæ indicatæ in vinculis eſſet inde fraudi eſſe, ueteres dixerunt pro crimine datæ culpæ aſcribi, aut vitio verti. Ci. 5. Phil. Cenſeoque et iis, qui in exercitu Antonii ſunt, ne ſit eis fraudi, ſi ante cal. Februarius ab eo diſceſſerint. Liu. lib. 1. ab vr. cond. ferialis rege interrogauit. Rex facis ne me tu regium nuncium, populiq. R. quiritum, naſa comiteſque quiritum fiat, facio hoc eſt quæ res ſine meo damno, crimine, aut decore fiat, e noſtratibus autẽ Bald. in l. quæ fortuitis. C. de pign. act. in 2. col. uerſ præmitte dicit fraudem proprie dici contra fidem, & ob hac differt a dolo, qui non ſolũ eſt contra fidem, ſed ẽt extra committitur. & ideo e ſũt genus de pluribus iudicatur, vt ff. de pact. l. iuregentium. §. ſed ſi fraudã di. dolus enim ſecundum eundẽ eſt duplex uelatus. qui committitur ſiue ui ſimulando, & diſſimulando, l. ea quæ. §. ſi. ff. de contrah. emp. item faciendo clam, ut in furto non manifeſto. Item retinendo quod non debet retineri ut de re inſt. l. ſi quis man cipiis. §. proculus eſt dolus apertus, & committitur cum vi, vt ff. quod me. cau. l. ſi mulier. §. ſi dos. Item dicit idem Bal. in titu. ſi de feu. fue. con. inter do. & agna. §. beneficiũ. in prin. quod fraus proprie dicitur, qñ promiſſum eſt ſimulatum, & re uera prohibitum agitur, allegat Io. Mon. in c. auaritię de elec. in 6. & facit tex. in l. fraus, ff. de legi. nã fraudem dicitur cõmittere ille, quĩ ad deceptionem alterius, & ad ſui commodum, aut uerum tacet, aut falſum exprimit ſecundum Abb. in conſ. 68. inci. primo uide dictum magiſtrum. col. 1. libr. 1. allegat no. in d. l. e. iurigentium. §. dolo malo & §. ſed ſi fraudandi, ff. de pactis. de quib. audi, quod dicit Ioan. Chryſ. in Ioan cap. 10. in hom. 59. in litera R. in hęc verba Quid dicis latrones, & fures carcerem habitare dic quæſo in ciuitate omnes iuſti ſunt, nõne multi peiores, & impudentius rapientes illis. n. & ſi nihil aliud deſerta ſaltem, & tenebras petunt & clam deprehẽdantur, hi aut omni obiecta perſona, aperta fronte uiolant, rapiunt, vim inferunt, difficilis eſt purum hoĩem inuenire, quod ſi nõ aurum rapimus, ſi non innumera terrę iugera occupamus quadam tamen fallẽtiam, & furtũ in minoribus, & quę poſſumus exercemus, nam commerciis, & emendis rebus debitũ nõ reddere, aut aliquid ſubtrahere contendimus, nonne latrocinium, furtum rapinam facimus? Neque te excuſaueris, quod domũ, aut ſeruum non auferes. Nõ

enim ablatorum copiæ ſed rapientium uo
luntate iniuſtitia mẽtiẽda eſt iuſtum nãq.
& iniuſtum, in magis, & paruis rebus eun-
dem uim habent, & ita furem appello qui
aurum ſurripuit. quã qui in emendis rebus
iuſto precio uendentem defraudat, & cete
ra, & alibi in lib. 1. de ſacer. ult. colu. in lite
ra B. idẽ, inquit, in hæc uerba proinde ueri
illuſoris, deceptoriſque nomine dignus
fuerit quiſquis re ipſa iniquo, ac nocendi
animo abutitur alio, qui ſæpenumero pro
fuit decepiſſe & ac potiſſimum arte in ma
ximis rebus alteri opem ſubſidiumque tu
liſſe. Ceterum qui tecto ſumper calle ingre
ditur de eo nunquam de flectens, ſæpe fit
ut ei ẽt cui non actam aliquem ſtruxerunt
malorum incommodorumq. quã plurimo
rum auctor ſit. Ibique infinitas enumerat
fraudes in bonã partẽ factas, & ex quib. nõ
30 modica orta fuit utilitas. † Committitur
autem fraus dupliciter, ex ꝓpoſito. ſ. & in-
tentione. & re ipſa, ut l. ait ꝑtor. §. ita demũ
ff. de his quem in frau. cred. & l. 2. C. de ſer.
pi. da. ma. & probatur in l. fraudis interpre
tatio. ff. de reg. iur. & ibi Phil. Dec & aliqñ
actus dicitur fieri in fraudem legis, aliqñ
uero in fraudem hominis, ut notabiliter
declarat Bald. in l. hæc ædictali. §. omni. C.
de ſecun. nup. ubi dicit, quod quãdo actus
geritur inter pſonas non ꝓhibitas, ſed fit,
in præiudicium tertii, tunc dicitur fieri a-
ctum in fraudem hominis l. i. C. ſi quid in
frau. patr. Itẽ qñ actus fit ad excludendum
legis prouidentiã, uel legis prouidentiam,
uel legis ſtatutum, actus dicitur geſtus in
fraudem legis, ut dicit ibi Bal. & eſt de mẽ
te iuriſconſulti in l. ſi libertus. in princi. in
31 uerbo diuerſitatis, ff. de iur. patr. † Pluri-
bus quidẽ caſib. committit fraudẽ conſti-
tutum eſt, nã qñque fit fraus de re ad rem
puta de pecunia ad frumentum l. ſed Iuli. 8
§. mutui. ff. ad M. ce. & ex hoc infert Bald.
in l. non dubium. C. de le. 3. col. fin. in fi. ꝙ
ſi ſtatutũ prohibet extrahi frumẽtum non
poterit extrahi farina, quia fieret fraus le-
gi de re ad rem. licet farina, & frumentum
non ſint idem imo diuerſa. l. quæſitũ. §. il-
lud fortaſſis ff. de leg. 3. licet idem Bald. in
l. ꝙ non ratione ff. de leg. dicat, ꝙ ꝑt extra
hi farina ſtante dicto ſtatuto, quia eſt ca-
ſus obmiſſus, & ibi ẽt dicit, ꝙ ſi ꝓhibetur
extrahi uinum poſſunt extrahi nuæ, quia
aliud eſt materia & aliud materiarum li-
cet poſtea dicas hæc procedere, dũ tñ hæc
non fiãt in fraudem ſtatuti. Secũdo modo
fit fraus legi de perſona ad perſonã, ut in l.
ſi ſponſus. in princi. ff. de don. inter uir. &
uxo. Item fit fraus de cõtractu ad cõtractũ
l. ſi ſponſus. §. circa. ff. de dona. inter uir. &
vx. & aliis quoq. modis, & exemplis late cu
mulatis per Bal. ubi ſupra, & Guliel. Myn.
in l. fraudis interpretatio. ff. de reg. iur. ſo-
lũ autem intendendo hic ponere fraudes
quæ cõmittũt ad deceptionem ut ſic quæ
dixero conſona ſint dictis hic ꝑ do. aucto
32 rem, & nõ extra rem. † Idcirco ſciendũ eſt
& Ioã. de Nider. in trac. de contr. merc. tra
dẽdo regulam generalem, quot modis cõ
mittatur fraus in mercimoniis, inq̃t frau-
des committi per mercatores in ſubiecta,
in quantitate, & in qualitate. Cõmittitur
n. fraus in ſubiecta uendendo auricalcũ in
locũ auri, uel aquã pro vinũ, vel vinum mi
ſtũ cum aqua contra quos inuehit Yſa. in
c. argentũ tuum uerſum eſt in ſcoriam, ui
nũ tuum permiſtum eſt aqua quod. n. per
miſſum eſt patitur de defectu quãtum ad
ſpeciẽ, & ſic non ſine cauſa, inquit dom. au
ctor, ꝙ committit̃ fraus per mercatorem
vendendo cerã miſtam cũ farina fabarum
Cõmittitur etiã fraus in quãtitate, quę per
menſurã cognoſcitur. vtenda ſcienter de fi
cienti menſura per modum per virgam, &
pondus, & ſimilia deficiente menſurando
contra quos habetur Deuter. c. 25. non ha
bebis in ſacculo diuerſa pondera, maius,
& minus, nec erit in domo tua modius
maior, neq. minor, abbominabitur enim
Deus eũ, qui hæc facit, & aduerſatur om-
nem iniuſtitiã. Tertio caſu cõmittit̃ fraus
in qualitate, puta ſi qs ſciente, vendat ani-
mali infirmũ, uel vinũ corruptum dat, vbi
alter vult vinum ſaceum, ſeu putum, ſeu ꝙ
dat falſam monetã ſcienter pro bono. Põt
autem cõmitti fraus tribus aliis modis ſe-
cundum eundem) Primo ſi omni in exper
to circa rem, ſeu merces ſuperuendat rem
ſcienter. Secundo ſi uidit emptorem arcta
tum neceſſitate, uel inordinata affectione
g impulſum, & ob hoc 3 ſuperuenda. † Ter-
33 tio qñ vẽditor verbis, & allicita mentia rẽ
quæ vix valet vno donario exhibet, & ven
dit pro quatuor, cõtra quos inuehit Hoſt.
in ſumma de pœn. in tit. 8. dũ dicat, ꝙ ho-

dus

dic mercatores uix ſine fraude, & menda-
cio vendere poſſunt,& lucrari, & ideo (in-
quiunt) tenentur ad reſtitutionẽ, & ſic ani
33 ma eorũ eſt in maximo periculo. † Puniť
ideo in regno ille,qui pęnes eſt tenet aurũ,
& argentum vitioſum uel falſum, & uen-
dit uel non uendit pro prima uice pœna
vnius libræ auri, pro ſecunda uice manus
mutilatione punietur,habetur in tex.cõſt.
ſi quis campſor,& ibi declarat Aſſli. quod
erat de iure communi,uide Barto.in l.lege
34 Corn.ff.de fal. † Et ſi quis commiſerit etiã
fraudem in ſubſtantia, ut quia uendit pi-
cturas deauratas, & argẽteas cum nõ ſint)
punitur pro prima uice pęna unius libræ
auri, & ſi non poterit ſoluere, debet fuſti-
gari, & pro ſecunda uice debet pœna ma-
nus plecti, & pro tertia uice furcis ſuſpen-
di debet,ut habetur in cõſt. magiſtros me
chanicharum artium ſub titu.de ſi.mer.in
uend.mer. debet.n.qui talia facit certiora
re emptorem, utrum picturæ argento uel
35 auro ſuppoſitæ ſint. † Simili quoque pœ-
na plectuntur candelarii facientes cande-
las cum miſtura adipis,& non de bono ſe-
uo,ſeu de bona cera, & cum bono litigno
de bona bombice ſine alia miſtura. Cũ &
ſi hoc fecerũt debẽt notificare emptorib.
alias ſi uendant pro perfectis,& bonis pu-
36 niuntur. † Itẽ committitur fraus in ſubſtã
tia p eum, qui uendit pannos fracidos pro
bonis,nã iſto caſu habet locũ actio redhi-
bitoria,i.ut uendẽs ad ſe recipiat pannos,
& reſtituat pecuniat ut dicit Bald. in l. ob
quæ uic. §. ſed ſi uitium,ff.de ædi.edic.
37 † Itẽ cõmittitur fraus in ſubſtantia p eũ
qui uendit libros corruptos, & inutiles,nã
habebit locum redhibitoria? ut uenditor
ad ſe recipiat libros,& reſtituat pretiũ? ſe-
38 cundum Bal.in d.§ ſi uitium. † Vnuſquiſ-
que enim debet manifeſtari qualitatem
rei,alias eſſet in dolo, vt eſt text.in l.fin.&
39 ubi Bald.C.de litig. † Item cõmittiť fraus
in ſubſtãtia p caupones uendentes uinum
limphatũ pro puro (ut ſupra dixi) puniun
tur.n.per conſt.regni Magiſtros mechani
40 carum,ut dictum eſt in candelariis. † Item
committitur fraus in ſubiecta per eos mer
catores qui in eorum mercatura addunt
aliquid inutile (ut calcem in uino puluerẽ,
& arenam in blado,& gõma,ſeu aliquid ſi-
mile in cera, & cãmarantes ſpẽ tenendo in
loco humido gingibrem,piperem,crocũ,
& ſic de ſingulis) qui tenentur pœna falſi,
vt ff.de al. l.lege Corn.in princ.& ff.de ex-
traor.cri.l.ſaccularii.in princ.& l.ſi ſeruus
ſeruum,§.item ſi quis frum. ff. ad l.Aq.&
tales falſæ merces non debent permittere
iudices,vt vendantur,ſed potius eas cõcre-
mari facere debent,vt §.illud autem in pę-
ſſorum,& §. ſciturũ.arg.l.mathematicos.
C. de epiſc. aud. & l.damnatos,C.de hære.
& l.quicunque. circa ſi.eod.tit. & l.nullus,
C.de iud.& firmat. do. Iac. de Belu.in ſua
prac.cri in tit.de iniu.§.falſariũ inferẽdæ.
41 † Itẽ cõmittitur fraus in ſubſtantia per eos
mercatores,qui portant merces ad uenden
dum, & ſupra ſaccum ponunt bonas mer
ces,& ſubtus malas,nam iſti tales ſunt pu-
niendi pluſquã fures,vt eſt text.in l. ſacce.
ff.de extraord. cri.ſm ultimum intellectũ
42 gl.quod eſt notandum. † Item committi-
tur fraus per eos mercatores, qui emptore
venditionis demonſtrent emptoribus bo-
nas merces,& tempore traditionis tradunt
malas,nam iſti tenentur crimine ſtelliona
tus,vt l.3.ff.de cri.ſtell. & generaliter con-
cludendo ſemper dicitur cõmitti fraus in
ſubſtantia, & punitur ſaltim crimine ſtel-
lionatus, quando alia pęna non eſt deter-
minata,iuxta tex. in leg. 1.ff.de crim.ſtell.
43 † Sed illud pulchrum eſt, an ſi vendatur
vnũ p alio reſcindatur venditio,& puniať
vẽditor? & vĩ poſſe dici, q nõ reſcindatur
vẽditio,licet fieri debeat defalcatio pretii,
arg.tex.in l.domum,ff.de cõtrah.emp.ubi
vendita domo,q̃ pro parte erat cõbuſta in
ſciis contrahentib. nihilominus tenet uen
ditio,licet fiat defalcatio pretii,ut ibi & l.
Iulianus,§.ſi uenditor. uer. per contrariũ,
ff.de actio.emptio.ubi uendita hæreditate
ex qua ſubtractæ erant plures res,tenet ni-
hilominus uenditio, facit l.1.& l.tenetur,
in prin.ff.de actio.emptio. ubi ſi menſura
dicta non inueniatur in fundo uendito ni
hilominus tenent uenditio,licet pro parte
deficiente habeatur rõ,idem dixit Bald.in
l.1.C.de contr.empt.ad idẽ facit l. ſi poſt.
ff.de pari & com.rei uẽd.tibi dicitur,quod
ſi poſt inſpectũ fundum,quem emere uole
bã,arbores ui uentorum euulſa fuerint,ni-
hilominus tenet uenditio de fundo poſtea
facta,abſque eo quod arbores uenditæ in-
telliguntur,cum nõ ſint pars fundi licet ſi

emptor ignoraſſet, & uenditor ſciuiſſet,&
non dixerit debeat haberi ratio intereſſe
arborũ,l.ſed ſi cõia,ff.cod.tit.ſed prædicta
non procedunt, qñ dolus emptoris,ſeu uẽ
ditoris dediſſet cauſam contractui, quia
tunc non tenet uenditio,l.ſi dolo.C.de re-
ſcin. uend. Præterea prædicta non proce-
dunt,qñ contemplatione eius,quod ex di-
minutione abeſt facta fuiſſet uenditio,
quaſi alias non fuiſſet quis rem empturus,
quia ex toto tunc diſpoſitio cũ deficiat, ut
in eo quod remanet cõſenſus,l.arboribus.
ff.de contrah.empt.qui tex.uult hoc proce
dere quãuis uterque diminutionem igno-
raſſet, (ut quia arbores in fundo exiſten-
tes uẽto uulſæ uel ignæ combuſtæ eſſent,
quarum contemplatione quis fundum e-
merat) quod inducitur per Bald.in l.2.C.
de contrahen. empt. ut ſi quis emiſſet ho-
die piſcationem alicuius lacus, cuius piſces
heri fuiſſent deuaſtati me ignorãte, quod
non tenet uenditio,propter defectum con
ſenſus,& hoc modo intelligit gloſſ. in l. ſi
duos,ff.eo.tit. præterea non procedunt præ
dicta, qñ quis aſſeueraſſet partem,uel qua
litatem, quæ deeſt tẽpore emptionis licet
ambo ignoraſſent abeſſe rei præſentiã ha-
bentes (ut quia quis menſem lineam, uel
æneam argẽto coopertam uenderet mihi
ignorãti pro ſolida argentea, credens eam
ex toto argenteam)quia nulla eſt uẽditio,
l.cum ab eo in fin.ff.de contrah. empt.cui
fortiter obſtat tex. in l.qui tamen,ff.eo.ti.
dum dr̃,ꝙ uendita rẽ deaurata, quam am-
bo credebãt ſolidum aurum tenet emptio
quos text dicit Bal.in d.l.cũ ab eo.§.fi.nõ
poſſe contrarietate bene defendi, ſed eſt
aduertendum qđ in d. l.cum ab eo in fi.uẽ
ditor q̃ credebat purum argentũ licet fal-
ſo,& impudẽter uendebat menſam argen-
to coopertam pro ſolido argento, & tunc
nõ mirum ſi nulla eſt emptio,prout etiam
in d.l.quid tamen in fi.cũ æs pro auro uen
ditor in d.l.quid tñ uenditor uendens rem
deauratam non dicebat, quod uenderet il-
lam pro ſolido auro,licet ita crederet quo
caſu, ut dixi nulla fuiſſet emptio ut etiam
uult d.l.quid tñ; in ultimis uerbis,ſed rem
ſimpliciter uẽdebat, eſt bene uerum,quod
qñ quis rem deauratam pro auro uendit,
licet non teneat in illo corpore emptio,ta
men tenetur tantum auri præſtare, quan-
tis fuerit ignorãs,l. Labeo lib. poſteriorũ,
ff.eo.tit. Ideo caueãt,qui non habent rerũ
peritiam in talibus quõ aſſeuerant,& tutẽ
faciant rem ſimpliciter uendere. Ita prædi-
cta procedũt quãdo diminutio talis eſt,de
toto uel de maiori parte,l & ſi conſenſum
in prin.& l.domum,ff.de cõtrah.emp.q̃ l.
domum dicit,quod ſi domus uendita erat
tempore uenditionis exuſta in totum,ita
ꝙ ad aream redacta eſt,nõ tenet uenditio,
ſiue ambo ignoraſsẽt,ſiue emptor ſciuerit
& non uenditor,ſiue uenditor, & non em-
ptor,eo quia cum deficiat ſubiecta rei,quę
uenditor, non tenet uẽditio,quia defectus
corporis ſubiectę magis impedit uenditio-
nem quam rei uitium,l.in uenditionibus.
in prin. & p totam l.& l.alioquin,& l.ſeq.
& ſi conſenſum in pri.iuncta,l. Labeo,lib.
Poſteriorum eo.tit.quia defectus corporis
inducit defectum conſenſus d.l.& ſi cõſen
ſum in prin. ubi autẽ aliquid de domo re-
manſit dimidia pars,ſ.uel pluſquam dimi
dia,& tenet uenditio,ſiue ambo ignoraue
rint diminutionem, & deteriorationem,li
cet fiat defalcatio ualoris partis exuſtæ ſi-
ue uenditor tãtum ſciuerit,quo caſu tene-
tur præſtare non tantum ſimpliciter ualo
rem partis deficientis, ſed quãto emptoris
intereſt,ut ibi.& d.l. Labeo ſiue emptor tã
tum ſciuerit, uel ambo, quo caſu nulla fit
præiudicii falcatio d.l.domum cum uolẽ-
ti,& ſcienti non fiat iniuria,& fraus,etiam
re ipſa,l.1.de act. empt. quod ſi pluſquam
dimidia pars ſit exuſta.& diminuta,ſi am-
bo ignoraſſent non tenet uenditio,& ueri
ſimiliter defectu conſenſus emptoris, &
quia ſubiecta in maiori parte deficit,ut di
ci ibi tex. quod ſi uẽditor tantum ſciuerit
in eius odium tenet uenditio, ut teneatur
quanti intereſt emptoris domum integrã
eſſe,& exuſtam nõ eſſe, ut ibi,& d.l.labeo
quod ſi emptor tantum ſciuerit, tenet uen
ditio,ut dicit ibi text.& idem ſi ambo ſci-
uiſſent,ut,ſ. pro parte q̃ ſupereſt teneat em
ptio.ſecundũ gl.pen.& in reliquo non,ſed
dolus cum dolo in ea parte compẽſetur,li
cet innuat tex.uenditionem ex toto nullã,
quod etiam ibi Fulg.uoluit in ultimis uer
44 bis. † Nunquid uenditores carnium tenẽ
tes maiora pondera debeant puniri? uide
Bal.in conſ.155 in 1.lib.& adde quod iu
dex ſciens,& patiens ponderibus, & men-

ſuris illicitis, & non puniens tenetur, & pu
nitur, quia de ſuo emendabit. & etiã utens
illius punit̃ pęna falſi, & reddit qd extorſit
45 l. fi. C. de ſuſce. & arca. lib 10. † Et eſt tamẽ
aduertendum, quod ille, qui grauatur in
menſura, uel extimatione perperam facta,
poteſt, & debet infra annum de hoc con-
queri, ut C. decem cenſito, l. qui grauator.
lib. 11. poſt annum uero conqueri non po
teſt exceptis minoribus, & abſentib. ſecun
dum Bald. in conſ. 387. incip. ille qui gra-
46 uatur 3. lib. † Et ad quid agere poteſt de-
ceptus ex falſis ponderibus, uel menſuris?
Dicas quod ſi uult agere crimine extraor
dinario, cuius pœna eſt extraordinaria, ut
in l. annonam. de extraord cri. poteſt. Sed
de iure regni aliter cauetur quo ad pœnã
nam Imperator Feder. ſtatuit in cõſt. incl.
ad legitima pondera, quod quicunque fal-
ſitatem ſeu fraudem commiſerit in men-
ſuris, & ponderibus, & pannos tirauerit, de
bet per ſententiam puniri pœna unius li-
bræ auri quam ſi nõ poterit ſoluere debet
fuſtigari per totam ciuitatem, & appendi
in collo illud pondus falſificatum, uel mẽ-
ſura, & ſi ſecunda uice ſimilem fraudem
uel falſitatem commiſerit amputabitur ti
marius, & ſi tertio reiterauerit ſuſpẽdatur,
& mortis periculum ſubeat ſi uero uolerit
agere ciuiliter, & tunc agitur ad intereſſe,
ff. de act. empt. l. rem. aut uult contra ſecũ
contrahentem agere, & tunc aut eſt uendi
tor, qui deceptus eſt, & tunc aut uendebat
res in genere aut in quãtitate in ſpecie (pu-
ta uendebat fundum tamen uolebat ſcire
quot iugerem contineret, quot ardenta in
falſo mẽſuraſti quia dixiſti quod non erãt
ibi niſi 10. cum eſſet 20. iugera) & tunc po
teſt peti intereſſe in quo deceptus, ut l. ni-
hil § per contrarium, ff de act. emp. aut in
genere uel quantitate uendebat (ut puta de-
cem modios bladi, uel decem amphoras
uini) & tunc aut uendebat in genere gene-
raliſſimo (ut uendo tibi decem lagenas ui
ni) nec agebam quod tu haberes totum ui
num pro decem lagenis mẽſuraſti & ſunt
15. tunc repetam, quod plus habuiſti ſic in-
telligitur d. §. de eo. aut tibi uendebam in
genere ſpeciale, ita tñ quod totam rem illã
uolui) quod haberet ut uendidi tibi dolũ
& quamlibet lagenam pro 10. tamen ibi
erat aut 30. & dicis quod non ſunt niſi 20. &
menſuraſti pro 10. † & tunc non repetam
quod eſt ultra 20. de 10. lagenis precium
petam, ut l. 1. § ſi duobus, & §. 2. ff. ſi agri.
men. fal. mo. di. aut emptor deceptus eſt,
& eſt dicendum idem, & proſequere ad lõ-
gum ut per do. Ioan. Rogn. in ſuo paruu-
47 lo opuſculo de menſuris, in 8. q. † Item
committitur fraus in quantitate rei p mer
catores, qui menſurant pannos quos uen-
dunt, & tirant ipſos pannos, quia non de-
bet tirare, ſed debent uendere eos in tabu-
la plana cum canna abſque tiractione, ut
dicit text. in conſtit. mercatores, & ibi no.
Affl. 3. no. & quid de pannis lini, uide Bal.
in l. lega. C de lega. uide Benuen. ſtrach. in
48 trac. de merc. 2. parte, num. 8. † Item ut re
deamus ad propoſitum noſtrum cõmitti-
tur fraus in qualitate uendẽdo merces, &
occultando defectus, & uitia, uerum oſtẽ-
dendo apparentias, quæ non ſunt in eis, ut
inquit Affl. in conſt. magiſtros, nã uendi-
tor tenetur ſpecialiter certiorare emptorẽ
de qualitatibus rei uenditæ, propter quas
emptor eſſet minor empturus, l. quæro, in
uerbo ſpec. ff. de actio. empt. & ubicunque
uenditor ſcienter nõ certioraſſet emptorẽ
de qualitate rei, propter quam eſſet uendi-
ta minori, & tunc emptori ignoranti tene
tur ad omne intereſſe, l. 1. §. 1. & l. Iulianus
poſt prin. & l. quæro, ff. de act. emptio. & ſi
uenditor ignorauit tenetur quanti mino-
ris emptor fuiſſet empturus ſi ſciuiſſet, l.
quot. de ſer. l. Lab. ff. de contr. empt. & ple-
49 Alc. in cõſ. 93. in 5. lib. † Item magna eſt
fraus eorum, qui uadunt per plateã, & im-
ponunt precio rebus plus debito, ut alii ſic
emerent in alterius detrimento, nam pu-
niuntur crimine ſtellionatus, ut dicit Bar.
per illum text. in l. 3. §. item ſi quis impo-
ſturam, ff. de cri. ſtell.
50 † Et qua pœna puniantur aromatarii fa-
cientes eam fraudem, de qua per do. aucto
rem? & in hoc proditæ ſunt duæ conſtit. in
regno, altera incipit, in terra qualibet, & al-
tera. Quia nunquam, quibus cauetur pœna
publicationis omniũ bonorum mobiliũ,
& ſi pro medicus cõſeſſerit punitur ut ibi.
& uide Ang. in l. ex facto, ff. de neg. geſt.
51 † Item committitur fraus per eum, qui ut
emat merces alius quas quis tenet uena-
les, & ut non reperiatur alius emptor præ-
ter ipſum diffamãdi uadit, quod dominus
illarum

illarum mercíú eſt ipſius debitor, & quod dictę merces ſunt eidē obligatę, uel quod ſunt litigioſæ, uel aliter, propter quod emptores abſtrahuntur a propoſito emēdi dictas merces, nam tenetactione iniuriarū, & ad intereſſe, arg. text. in l. item apud Labeo. §. ſi quis non debitorem, ff. de iniur. cum §. præced. & not. per Iaſ. in l. dedi. §. quanis qui. ff. de cond. cau. da. cau. non ſecuat cū ſimilib. de quo uide glo. in l. ſi duo. §. alii in 10. in ult. glo. ff. uti poſ. & Bald. in conſ 249. inci. quidam mercator in 3. lib.

52 † Item committitur fraus per eū, qui ſurripuit ſignum de ſacro frumenti, ut non poſſit ſciri pondus ipſius, & ut non poſſit percipi quātum plus debito acceperit quis de molitura, & tenetur pęna falſi ſecundum Marſ. in l. qui rationib. ff. ad l. Cor. de fic.

53 † Itē committitur fraus per illos mercatores, qui uendunt pannos, & ut pluris precij vendant aſſerunt doloſe pannos eſſe Venetianos, ſeu Norcinos, & non ſunt, nam iſto caſu tenetur uēditor emptori præſtare quāti pluris pannos emiſſet, ſi ita eſſent, & nihilominus punit tanq̄ uendens unum pro alio, prout de primo eſt tex. in d. l. Iul. li. 15. §. uenditor, & de 2. eſt tex. in l. ſi quis in pignore. ff. de pig. act. & hæc ſufficiant ad materiam fraudi. Pet. Fol V. I. D.

54 † Vigeſimoprimo, poteſt iudex eccleſiaſticus excommunicare teſtes laicos nolentes deponere in curia ſeculari, quia tacere ueritatem eſt peccatum, & poteſt facere proclama, ſub pęna excommunicationis, vt quicunque ſcit ueritatem, ſuper tali negocio, compareat in iudicio ad deponendum, ita tenet Abb. in c. ad noſtram, el 2. colu. i. de iureiurando.

ADDITIO. Adde, quod tex. illius c. ad noſtram, extra de iureiu. el 2. eſt ſatis notabilis ad practicam hodiernam, quam in aliquibus partibus (& præciſe Salerni) uidi ſeruari, quod per uiam excōicationis etiā in criminalibus poſſunt moneri oēs ſcientes ueritatem de aliquo delicto, ut eam deponere habent nam tenentur teſtes eam reuelare corā iudice eccleſiaſtico, licet alias ſatis impugnaſſem. Pet. Foller.

55 † Vigeſimoſecundo poteſt iudex eccleſiaſticus, quando coram ſe eſt deductum aliquod incidens ſpiritnale, inhibere iudice ſeculari, q̄ in cauſa principali non procedat, durante dicto incidenti. Verum in ſu inhibitione debet adhibere cauſæ cognitionem., & citare partem aduerſam, ita tenet Ale. in l. 4. §. condem. col. 4. ff de reg. iur. & Abb. in c. tuam, mult. no. de ordine cognationum, & ibidem Abb. in 4. col. uerſ. quęro nunquid, &c.

56 † Vigeſimotertio, iudex eccleſiaſticus poteſt compellere laicum litigantem in foro ſuo, ad obſeruantiam iuris canonici. Ita tenet Card. per illum te. in cl. 1. in 8. no. de pē. & remiſ. per hoc eſt tex. in c. licet de iureiu. lib. 6. & in cap. decernimus, de ſent. excom. lib. 6. & in c. cum quidam de excep.

57 † Vigeſimoquarto, cognoſcit iudex eccleſiaſticus hodie in regno de cauſa ſuſpicionis iudicis ſecularis, nam quando iudex allegatur ſuſpectus, non auditur allegans, niſi proponat, & probet iuſtas cauſas ſuſpicionis corā dioceſano illius loci, ubi cauſa uētilatur, & ſic iudex eccleſiaſticus cognoſcet an ſit ſuſpectus uel non, ita de hoc eſt regia pragmatica, quæ incipit, Item, ſi contingat, & eſt poſita in 1. char. ritus magnæ curiæ uicariæ, & ita hodie ſeruatur.

ADDITIO. Adde dictis hic per do. auctorem, quod regia prag. allegata, per eum nō dicit ſimpliciter cauſa ſuſpitionis iudicis ordinarij proponendam fore corā dioceſano, ſed dicit proponi debere coram logotheca regni, uel prothonotario, licet in fine ſubdat, quod in aliquibus partibus regni proponitur coram dioceſano loci, quare puto, quod coram iuſtitiariis regionum debent ſimpliciter cauſæ ſuſpicionum proponi, & ita tempore meo uidi emanatam eſſe regiam prouiſionem iuſtitia, & præſidi huius prouinciæ principatus citatā quę hodie ibi eſt regiſtrata, & legi, & uidi. Petrus Follerius.

58 † Vigeſimoquinto, poteſt iudex eccleſiaſticus ſequeſtrare corpus mortuum alicuius uſurarii, & facere, quod non ſepeliatur, donec eius hæres caueat de uſuris reſtituēdis ita tenet Ang. in aut. ut defun. ſeu fun. &c. in princ.

59 SVCCESSIVE. † ſequitur uidere

h de iudice h ſeculari. circa quæ poteſt ſe impedire contra clericos, quia contra laicos non eſt dubium, unde decidamus hic aliquos caſus dubitabiles pro utilitate huius diſtinctionis. Primo igitur, iudex laicus impedit

pedit ſe contra clericos per uiam recōuen-
tionis, quia ſi clericus agit contra laicum
in foro ſeculari, poteſt ibidem reconueni-
ri, ſecundum magis communem opi. quā
tenui ſup. a in 6.d.5.q.3.part.

ADDITIO. Gl. in c. clericum nullum
videtur, tenere contrariū, ſed pro opinio-
ne domini auct. bene facit gl. in c. at ſi cle-
rici de iud. & ſequentur Inn. in c. 1. de for.
comp. & Hoſt. in ſumma eod. tit. §. quibus
verſi. licet. 9. col. & Io. And. in alleg. c. at ſi
clerici, dicens ita de conſuetudine ſeruari,
& eſt cōis opinio, quam limita niſi cleri-
cus in fraudem conueniſſet laicum coram
ſeculari, ut ibi recōueniatur, nam tali frau
de detecta non reconueniretur ibi, ſecun-
dum Ang. in l. 2. §. ſed ſi agat. ff. de iudi. de
quo per Afflic. dec. 173. Secundo limita niſi
Laicus in fraudem procuraſſet conueniri a
clerico, ad hoc ut ipſum potuiſſet ibi re-
conuenire, pro quo videtur bonus, text. in
c. relatum, iuncta gl. in uer. ſeculari, de iure
pat. & tenet Ant. de But. in cap. eccleſia S.
Mariæ, de conſti. Tertio limita niſi cleri-
cus conueniret laicum ſuper actione famo
ſa, uel pro iniuria ſibi facta, ſecundū Bald.
& Sal in auth. conſequenter, de iud. Quar
to, limita niſi reconuentio tāgeret cauſam
ſpiritualem uel illi annexam, tunc enim
nullo modo fieri poſſet coram laico, ſecun
dum Innoc. & communiter Doct. in cap.
3. de mu. pet. & Bal. Sal. in d. auth. & conſe-
quenter. Quinto limita niſi reconuentio
eſſet de crimine, quia ſiue ueniret imponē
da pœna pecuniaria, ſiue infamiæ, ſiue aga
tur de crimine criminaliter, ſiue ciuiliter
non poteſt clericos reconueniri coram lai
co, ſecundum Sicul. in c. at ſi cler. extra de
iud. & ibi Io. And. & in ca. 3. de mut. pet. &
Bal. in ca. 1. de contr. feudi apud par. termi.
Sexto limita niſi ageretur de diſtringendo
perſonam clerici uirtute reconuentionis,
quia illa ſemper eſt interdicenda iudici ſe-
culari, licet ei permittatur cognitio cauſæ
reconuentionis, ſecundum Arch. in c. uni-
co, de cler. coniug lib. 6. & adde quod ſi cle
ricus reconuentus appellabit ſi grauetur
ad ſuperiorem iudicis ſecularis, ſecundum
Arch. in c. non ita. 2. q. 5. & Imo. in c. ſigni
ficationibus de offi. del.

60 † Secundo, iudex laicus condemnat cleri-
cum in expenſis, quādo litigauit coram eo
contra laicum, & ſuccubuit, ſecundū Imo.
in c. at ſi clerici, & ibi etiam Fel colu. 1. ita
61 ſi. de iud. in 6. † Tertio, poteſt iudex laicus
citare clericum coram ſe, ſi ſua putauerit
intereſſe, & ſic in actu uoluntario, & ualet
citatio ſecundum Bal. Pau. de Caſt. & Ale.
in l. teſtamenta omnia C. de teſt & Ang. in
l. 2. §. hæc ſtipulatio. ff. ſi pluſquā per l. fal.
62 † Quarto, quando eſſet factum ſequeſtrū,
ſeu depoſitum penes clericum per iudicē
ſecularem, poteſt idē iudex præcipere cleri
co, q̄ reſtituat, ſecundū Bal in l. ſi fideiuſſ.
§. fi. ff. qui ſatiſd cog. & Bal. in l. acceptam,
col. 2. C de uſu. ſequitur Iaſ. in d. §. fin. per
tex. in l. fi. §. pen. C. de bo. aut. iu. pol.
63 † Quinto, intromittit ſe iudex laicus con
tra clericum ſpoliantem laicum ſua poſſeſ
ſione in reſtituendo laicum ſpoliatum in
poſſeſſione, per uiam cuiuſdā defenſionis
extraiudicialis, citādo generaliter omnes,
qui ſua putauerint intereſſe, & iſta eſt no-
ua prouiſio inducta per capitula regni, ui-
delicet, per c. omnis prælatio & c. ad rega-
le faſtigiū & c. finis præceptis charitas, &c.
de qua materia habetur in deci. 2. 14. con
ſi. Neap. Et dixi ſupra in 7. di. iudiciorum,
64 circa ſi. † Sexto iudex laicus dat curatorē
ad litem clerico minori litiganti coram
ſe, ut eſt deci. Rotæ 207. in antiquis. Nam
ſemper talis curator datur per illum iudi-
cem coram quo lis uertitur, ſecundū Bald.
in l. fi. C. de admi. tut. pro hoc tex. in c. fin.
de iud.

ADDITIO. Adde Old. in conſi. 59. &
65 Gem. in c. ſi annum de iud. li. 6. † Imo, q̄
plus eſt ſecundum poteſt per iudicem lai-
cum dari ſacerdos in tutorem, ſecundum
Ang. Are inſt. de Attili. tut. §. ſed hoc iure,
alleg. in authen. presbyteri. C. de epi. & cle.
nam ut ait iudex ſecularis eſt iudex compe
tens cuiuſcunque etiam clerici petentis tu
telam, vt 11. q. 1. c. experientiæ, & c. ſi cleri
cus. & cap. cum ſit de for. comp. adijcit &
quod præſes, ſeu alius ſecularis iudex po-
teſt presbyterum dare in tutorē, quod vi-
detur probari in l. neque, C. qui da. tut. uel
cu. pol. & gloſſ. in authe. presbyteros. C. de
epiſ & cler. generaliter. C. de epiſ. & cle. no
luit q̄ exorciſtis & alii clerici inferiores cō
pelluntur per iudicem ſecularem ſuſcipere
tutelam legitimam, qui dati ſunt in lege,
ſed presbyteri & alii in ſacris uolētes poſ-
ſunt

ſunt eſſe tutores legitimi,non autem teſtamentarii,uel datur pro quo text.& gl.in c. peruenit.86.diſt.non tamen coguntur, ut in auth.presbyteros.C. de epiſc. & cle.ſed ad tutelam miſerabilium perſonarum omnes,presbyteri & monachi tenentur,ut 86. diſt.c.1.& c.epiſcopus gubernationem , & Spec.in titu.de tut.§.generaliter uer. Item opponitur contra tutorem,& in uerſ.illud autem dixit tamen ibi,quod forte non cogentur.Petrus Follerius.

66 † Septimo,iudex laicus poteſt compellere creditorẽ laicum ad remittẽdũ iuramẽtum turpiter receptũ a debitore, ita tenet Fel.in c 1.col.7.in fin.de iureiur. iſtud tamẽ putarem uerum antequam debitor incidat in periurum pro non ſolutione,putà ante diem ſolutionis,quia poſtquam uenit dies ſolutionis & debitor in periurium incidit,non poteſt illud periurium per partẽ remitti,unde illa coactio iudicis,nihil operaretur,ita tenet Bal.in authen.ꝙ eis.C.de nup.& habetur in deciſio.35.conſi.Neap.

67 † Octauo iudex laicus cognoſcit de cauſa ſpirituali incidẽte inter Iudæos, uel infideles,quia ex quo ipſi ſunt extra eccleſiam,ideo eccleſia non impedit ſe de eis, ita tenente Alc.in l. Titia,colu.5.uerſ.uel ſecundo.&c.ff.ſol.matr.& Petr.de Ancha.in ca.

68 ea quæ,in 5.q.de reg.iur.li.6.† Nono,poteſt iudex ſecularis cognoſcere de nullitate abſolutionis a iuramento conceſſę per iudicẽ eccleſiaſticum,ſecundum Fel.in 1. colum.5.in fin.uerſ.poſſet etiam ſecularis &c.de iureiur.allegat Petr. de Anchara. in conſi.382.incip.retento ordine,&c.col.4.

69 † Decimo,poteſt iudex laicus,uel eius familia,capere clericum delinquentem deprehenſum in crimine uel rixa,non tamen ut ipſum detineat , ſed debet eum præſentare iudici eccleſiaſtico,ita tenet Bal.in l.ſi quis per calumnia,colum.2.in fin.uerſ.ſed quæro.C de epiſc.& cler.De qua materia habetur plene per Abb.Fel.et cõmuniter Doc. in c.cum non ab homine.de iud.et Bart.in l.ſi quis in ſeruitute.ff.de fur. et Io.de An. in cap.ſuper eo.col.2.de cri.falſi. Qđ procedit,quando clericus incedebat in habitu et tonſura,alias ſecus,quia non tenetur iudex laicus ipſum dimittere ad iudicem eccleſiaſticum,niſi prius conſtet ſibi de clericatu,ſecundum Bal.in d.l.ſi qua per calũ. uerſ.ſed ponamus,&c. Verum de iſto incidenti ſ.ſuper probatione clericatus nõ poteſt cognoſcere ſecularis ſed epiſcopus cognoſcet,ut ex. in cap.ſi iudex laicus,de ſent.

70 excom.li 6.† Sic dicimus in ſimili,ꝙ percutiens clericum non incedentem in habitu & tõnſura eſt excommunicatus ſecũdũ Bart.in l.item apud Labeonem. §.ſi quis uirgines,& de iniuri.& Bald. in d.l.ſi qua per calumniam,col.2 uerſic.deinde uenio, &c.& habetur in c.4.de ſent.excom. Adde prędictis Bal.in l ſi quis curialis. C de epiſco.& cler.& Soci.in conſi.122.col penul. in princ.in 1. uolum.& Ale. in conſil 8.in 1.uol.

ADDITIO. Adde hoc in regno non pcedere,quia clericatus probatio fieri debet coram iudice ſeculari,coram quo petitur remiſſio, ut dictæ ritus magnæ curiæ vicariæ inci.Ite ſeruat ipſa curia,quod nullus clericus. Pet. Foll.

71 † Vndecimo, iudex laicus põt punire,clericũ prius delegatum per epiſcopum,nam quando clericus delinquit taliter,ꝙ meretur mortem debet proceſſari per epiſcopũ & poſtea degradatur.& deinde traditur curiæ ſeculari puniendus,ut no. Bar.in. l.1.ff. de pænis,& eſt tex.& ibi Abb. in cap.nouimus,de uerb.ſig.& Abb. in c.cum non ab homine,col.8.& ſeq.& in c.at ſi clerici, de iud in §.de adulteriis,& uide plene p Spe. in tit.de acc.§.2. loco ubi tractat hanc materiam,uidelicet, quando clericus deponitur,& quando ſuſpenditur, & quando degradatur,et qualiter fiat degradatio. De quo ẽt eſt tex.in c.degradatio,et ibi p Ge. de pænis.lib.6.Et circa materiam degradationis hęc datur regula, ꝙ quando agitur de degradando epiſcopum , requiruntur duodecim epiſcopi una cum metropolitano.Si uero eſt degradandus ſacerdos conſtitutus in ſacris requiruntur ſex i epiſcopi

i in degradatione uero diaconi , uel ſubdiaconi requiruntur tres epiſcopi,in clerico uero in minoribus conſtituto ſufficit ſolus epiſcopus proprius,ita hæc omnia declarat Abba.in ca.non poteſt.et ibi etiam glo de re iud.et gl.in cap.1. in uer.canonibus.de hęr.lib.6.et glo.in d.c.de degradatio.& habetur in ſumma 15.q 7.et in c.felix,et c.ſi autem,eadem cauſa,et q.fallit in crimine hæreſis,in quo non requiretur ut

merus tot epiſcoporum, ſed ſolus eps pro-
prius poteſt degradare cōuocatus prælatis,
abbatibus, religioſis, & aliis literatis de ſua
diœceſi. tex. eſt in c. 1. de hær. li. 6. & Ioan.
72 de Ana. in c. pen. in 1. no. de hær. † Item di
ctus numerus epiſcoporū requiritur in uer
bali degradatione, ſed in reali, & actuali
non requiritur ſecundum Fel. in d. ca. non
poteſt. co. 4. in prin. & col. pen. & ibi etiam
Abb. Item, quando aliquis eſt degradatus
verbaliter, adhuc retinet priuilegium cleri
cale, quia nondum efficitur de foro ſecula
ri, ſecus ſi poſtquam eſt actualiter degra-
datus, ſecundum Io. de Ana. in c. ad abolen
dam. col. 6. in fi. de hær. Poſtquā igitur eſt
actualiter degradatus traditur curiæ ſecu-
lari puniendus. Verum debet iudex eccle-
ſiaſticus rogare iudicē ſecularem, vt proce
dat contra eum, citra pœnam ſanguinis, ut
73 eſt tex. in d. c. nouimus, de uerb. ſign. † An
autem clericus degradatus ſi de ſacro cele-
brat, conficiat corpus Chriſti, uide gloſ. &
Abb. in c. 2 de cle. excō. ubi tenet, quod ſic
idē tenet Ioā. de Ana. in d. c. ad abolēdam,
col. 6. in fi. & ſeq. de hær. Pro quibus autem
criminib. pōt clericus deponi, uel degrada
ri, uide Fel. in c. at ſi clerici in princip. col.
74 penul. & fi. de iud. † Vnū tū ſcias hic, quod
licet iudex laicus poſſit de mādato epi ca-
pere clericū, non tamen pōt ipſum torque
re, vel uerberare, ēt de mādatore epiſcopi,
alias incideret in excōicationem. ita tenet
Ioan. de Ana. in cap. ſuper, eod. column. 2. in
fi. de cri. falſi. & Petr. de Anc. & Abb. in ca.
vniuerſitatis, col. 1. de ſen. excom. & Arch.
& Gem. in ſum. 45. diſt. De materia autem
degradationis ſupra dicta uide plenè Fir-
mianum in ſuo tra. de epiſcopo in ultima
75 parte. † Duodecimo, iudex ſecularis exer-
cet iuriſdictionem clericum ratione feu-
di, quod tenet clericus ab eo c. cęterum, de
iud. & capit. extra ſmiſſa, & c. uerum, de fo.
compet. & in ca. . § item ſi clericus. & ibi
And. de Iſer. in 2. col. de cap. Corra. & Soc.
in conſ. 12. col. 8. in princip. in 1. volu. item
quando eſt auctor laudatus per l. uenditor
& ibi per Doc. de iud. & Abb. in cap. fin. de
empt. & vend.

ADDITIO. Intellige ſane hæc conclu
ſio ſcdm Inn. in c. uerum. extra de for. cōp.
& procedat qñ agere de cauſa feudari ciui
li, ſecus ſi ageretur contra clericū uaſſallū
ad amiſſionem feudi criminaliter aut ciui
liter pp crimē, q2 tunc ſcdm in eūdē Inn.
Sicu. & Io. And. in d. c. verū remittenda eſt
cognitio ad prælatū ſuū, ēt ſi feudum ſit pa
ternum, dicit tñ Inn. ꝙ ſi per prælatū ſuū
de proditione vel alio crimine pp quod
debeat feudum amittere fuerit condemna
tus, tunc dñs auferret feudū pro uelle ſuo,
& ſi fuerit abſolutus, tunc ulterius non po
terit dñs ei propter crimen auferre & ultra
dicit, ꝙ cum quilibet dñs feudi ſi iudex or
dinarius ſuas ſnīas exequetur ēt laicus cō-
tra clericos uaſſallos nec incidit in excōi-
cationem, ſi eos reſiſtentes compellat, arg.
c. olim. de teſt. ſpo. ſed cōiter doc. ī hoc cō-
tradicūt uolētes, quod dñs feudi prætextu
hmōi cognitionis in clericū uaſſallū non
habet diſtrictionem perſonalem, & expreſ
ſe tenet Io. And. & Sicu. in alle. c. uerum, &
in c. unico, de cle. coniug. li. 6. Pet. Foll.
76 † Decimotertio, iudex ſecularis pt punire
clericū de aſſaſſino, q2 ppter criminis e-
normitatē ipſo iure cenſet degradatus in
caſu iſto. ita tenet Lapus ī c. pro humani. de
hom. lib. 6. & Pariſ. in tract. ſynd. in uer. in
quiſitio, co. 7. in fi. Rob. Mar. Ven. V. I. D.

ADDITIO. Vide ad hæc Ant. Cap. in
77 decif. 112. nu. 1. & decif. 155. nu. 26. † Item
ultra do. auc. hic aliquos caſus applicādos
cenſeo utiliores cęteris, quare illud ſcire
non redeat, quod clericus cum agitur pro
poſſeſſorio retinēdæ, poteſt coram iudice
ſeculari trahi & conueniri etiam ab altero
clerico, de quo late per Ioann. Fab. inſt. de
inter. § retinendæ & per Barto. in l. 1. ff. de
inter. & pro hoc uidetur facere c. cauſam,
qui fi. ſint le. ibi (non attendentes quod ad
regem, & nō ad eccleſiam pertinet de talib.
poſſeſſionibus iudicare) propter ꝙ Ant. in
c. cum dilectus. de ord. co. dicit, quod ſi a-
gatur ſuper poſſeſſorio beneficii, cauſa pro-
pterea non dicitur eſſe ſpiritualis, & idem
tenet Nic. Miſ. in uerbo beneficium, &
expreſſe tenet Vinc. in c. ſi de iud. & de iu-
re ſpirituali poteſt agi poſſeſſorio coram
iudice ſeculari quod etiam uidetur ſentire
gl. in c. cū dilectus de elec. in uer. iuramen-
to, dicens, quod quādo agitur poſſeſſorio
de iure ſpirituali non agitur ſpiritualiter,
& ideo non eſt tractanda tanq̄ ſpiritualis.
Idem uolunt glo. in cap. literas de iur. cal.
& ſentit Inn. & allegat c. cum dilect. Arch.

& Io. And. in c. frequens de rect. ſpol. lib. 6. dicens, ꝙ cauſa non eſt mere ſpiritualis cũ agit' de poſſeſſorio de re ſpirituali, de quo plene per Guid. Pap. in deciſ. 207. & 87. & Boer. deciſ. 69. pri. lib. & Gram. deciſ. 88.

78 † Item poteſt clericus corã ſeculari iudice citari, & conueniri, ut auctor laudatus pro euictione, & defenſione rei uenditæ, nam ex perſona defenſoris ueniẽter ad cauſam non debet mutari forus, l. 1. C. ubi in rem actio. & vẽ caſus in l. uenditor. de iud. & ita uidetur tenere Bal. in d. l. 1 & Ang. in l. nõ ſolum, §. quod uulgo, ff. de uſuc. & tenet Per. de Anchar. in regula iuris ea quæ 17. q. Bal. in auth. clericus, C. de epiſc. & cler. & Idẽ habet' p do. Ant. Cap. in dec. 197 nu. 7. ſed uide do. Th. Gram. in deciſ 21. ubi refert contrarium ſeruari in ſacro Regio cõſilio Neap. & contrarium in pluribus cau-

79 ſis fuiſſe deciſum. † Item ſi contigerit clericum ſuccedere laico iam conuento coram iudice ſeculari ſuper aliqua cauſa, nã talis inſtãtia inchoata cum laico defuncto tranſit in clericum ei ſuccedẽtem, ſecundũ Imo. in l. ſi cum hominem, ff. de fideiuſ. & Paulo. Caſtr. in l. hæres abſens, ff. de iud. & Lud. & Paul. Caſt. in l. ſi conſtantes, §. ſi. ſolu. matr. licet contrarium tenuerint. Bal. in l. 1. C. ſi pen. app. mors, inter. & Angel. in l. eam ex contractibus, ff. de iud. & Bald. in cap. in præſentia. extra de pro.

80 † Item ſi clericus negociatur tenetur ad gabellas in concernentib. negociationem ſecundum Feder. de Sen. in conſil. 3. incip. quæſtio talis eſt, ult. col. per tex. gl. in c. præſenti. de cenſ. pro quo facit, c. 2. de cler. uel mon. & ſequitur Matth. Pau. Stef. Zab. & Imol. in clem. præſenti. & bene facit c. recolẽtes. de ſtat. mon. pro quo facit ad id quod dicit Petr. de Ancha. in conſ. 104. inci. contra fratres, & de iis hactenus Petr. Foller. V. I. D.

ADDITIONES.

a Famuli. Duen. lib. 1. reg. utr. iur. reg. 305. famuli, ampliat etiam in famulis ſcholariũ. Amplia etiam habere locum in colonis, & ruſticis Eccleſiæ. Alfer. conſ. 44. ego dico, num. 2. lib. 1.

b Denunciationis. Pariformiter agi poteſt per uiam denunciationis Euãgelicæ, agere ad dotem contra promiſſorem ſi 40. anni ſint decurſi, ita docet D. And. Alfer. conſ. 64. num. 3. & ſeq. inf. in 6 par. prin. in uerſ. denundiatione.

c Iudex. Carell. Cotta in memor. in uer. Iudex cauſæ. Couarru. lib. 1. uaria. reſol. ca. 4. nume. 8.

d Seculari. Poteſt etiam ſecularis iudicare, & remittere illo iuramentum, quando iuratum erit ſecordine nõ inter futurum, Couar. in relect. cap. quamuis, in 6. par. § 3. num. 12. col. 4. & ſeq. de pact. in 6. contra p̃taſ. in l. fin. in fin ff. qui ſatiſd. cogan. Cagno. in l. ſi quis maior. num. 56. C. de tranſac. Ferrat cuat. o. num. 4.

e Clericus in hoc articulo uideas Dida. Couar. in lib. 1. prac. qq. c. 34. per totum infra in 6. par. 1. par. 1. actu num. 304.

f Fraus. Fraus ſignificat etiam damnum, Tiraquel. in præfat. tract. de utroque retract. in 1. num. 66.

g Superuendat. Et peccat Couar. lib. 3. uaria reſolut. cap. 14. num. 5.

h Seculari. Videas Couarru. pract. qq. cap. 12. 2. & ſeq.

i Epiſcopi. Hodie per ſacrum Concil. Tridentin. eſt ordinatum, quod toti Domini Abbates uſu mitræ habentes, adhibeãtur, in ſeſſi. 15. cap. 4. de reform. generali.

Ludouicus Alferius.

Iudiciorum XII. diſtinctio.

1 *Iudicium aliud ordinarium, & aliud prorogatum.*

2 *Prorogatio in iure multipliciter accipitur.*

3 *Prorogatio iuriſdictionis poteſt fieri de perſona ad perſonam, de re ad rem, de tempore ad tempus, & de loco ad locum.*

4 *Prorogatio iuriſdictionis de loco ad locum, an requirat expreſſum cõſenſum partiũ.*

5 *Prorogatio iuriſdictionis fit etiam de caſu ad caſum.*

6 *Prorogatio de tempore ad tempus, qualiter fiat.*

7 *Prorogatio de re ad rem, qualiter fieri debet.*

8 *Iuriſdictio propagata non extenditur, niſi in ipſas partes prorogantes.*

9 *Iuriſdictio prorogata in aliquem iudicem, an mortuo illo iudice poſſit per ſucceſſorem exerceri.*

10 *Iuriſdictio iudicis habentis illam de iure ſpeciali prorogari non poteſt.*

Proro-

11 *Prorogatio iuriſd. tacite & expreſſe poteſt fieri.*

12 *Prorogatio iuriſdictionis inducitur per exceptione dilatoriam oppoſitam, nō autem per petitionem copia libelli, neque per confeſſionem nu. 13.*

14 *Prorogatio tacita, non poteſt fieri in cauſa criminali, nec etiam expreſſa.*

15 *Prorogatio de loco ad locum tacite fieri non poteſt ſed expreſſe ſic.*

16 *Iuriſdictio per cōtumaciā non prorogatur.*

17 *Prorogatio per reconuentionem duplici modo inducitur.*

18 *Iuriſdictio limitata ad certam ſpeciem cauſarum non poteſt prorogari.*

19 *Iudex prorogatus non poteſt ſentētiam ſuā exequi.*

20 *Iuriſdictio delegati prorogari non poteſt.*

21 *Prorogatio an, & quando impeditur per errorem.*

22 *Prorogatio non poteſt fieri in cauſa appellationis, & quę ſit ratio.*

23 *Prorogari non poteſt iuriſdictio a Deo conceſſa prout eſt poteſtate excommunicandi uel abſoluendi.*

24 *Clericus iuriſdictionē alterius epiſcopi ſine conſenſu ſui epiſcopi prorogare non poteſt.*

25 *Prorogari an poſſit iuriſdictio alterius iudicis per laicos ſubditos baronibus ſine conſenſu ipſorum baronum.*

26 *Barones regni habent iuriſdictionem a Rege preſeruatarum priuilegio primarum, & ſecundum cauſarum, & ideo reuocaui prorogationes factas per eorum uaſſallos in alios iudicit.*

1 DVodecima principalis diſtinctio iudiciorum eſt † Quia iudicium aliud ordinarium & aliud prorogatum. Iudicium ordinarium eſt illud, quod agitatur coram iudice ordinario competenti, vel delegato a ſuperiore inter certas perſonas uel limitato in certo territorio, quando agitatur per ſubdito ſuæ iuriſdictionis, Iudicium uero prologatū, eſt illud, quod uentilatur inter partes coram iudice non ſuo principaliter tamen adito de conſēſu partium de qua materia tractatur plene in l. 1. & 2. ff. de iud. & in l. ſi conuenerit. ff. de iur. om. iud. & extra. ſignificaſti. de foro

2 comp. & in c. P. & G. de offic. dele. † Super hanc materiam eſt ſciendum, quod iſte terminus progationis accipitur in iure multipliciter. Quādoque enim refertur ad terminos, & dilatione, & tunc prorogationi hil aliud eſt, niſi dilationi labentis nondū lapſæ extenſio, ſecundū Bal. in rep. l. Aemilius, col. 6. in princ. uerſ. not. quinto & c. de mino. Exēplum datur dilatio alicui, & in medio uel in fine ipſius dilationis nōdum elapſæ prolōgatus ulterius, & tunc dicit eadē dilatio cum prima, l. ſed ſi manēte. ff. de preca. & Bal. in d. l. Aemilius, & Ale. in l. 4. in prin. ff. de damno inf. ubi facit drīā inter prorogationē, & reuocationē, & infert ad q. ſi finita dilatione fuerit dictum, ꝙ dilatio fuit prorogata an ualet prorogatio, ſaltem ad uim nouæ dilationis uide per eū. De qua materia habet ēt in l. cū ſtipulatus ſim mihi a Proculo. ff. de uerb. ob. Qn̄que iſte terminus prorogatio refertur ad compromiſſa & eſt materia de qua in l. diē pro

a ferre. ff. de arbit. & iſta a prorogatio poteſt fieri per arbitrū, quando eſt eis data poteſtas p partes & pōt fieri ēt partibus abſentibus, ut d. l. diē proferre, in prin. Verū dēt poſtea prorogatio notificari partibus, & alias, non aſtringet, ita tenet Ale. conſ. 34. col. fi. in 1. vol. & Bal. in l. 1. C. de ſenten. ex breui rect. & Fel. in c. cum olim, col. 9. uer.

3 no. 3. & c. de re iudi. † Quandoque iſte terminus prorogatio, refert ad iuriſdictionē & iſta eſt materia noſtra, ſuper qua dic, ꝙ

b prorogatio iuriſdictio ſitō quatuor modis uidelicet, quandoque de perſona ad perſonā quādoque de re ad rē, quādoque de tpe ad tps, quandoque de loco ad locū, ut not. glo. & Bar. in l. 2. §. ſed ſi iudex. ff. de iud. & Bal. in l. 1. uer. 3. quæro C. de iuriſ. om. iud. & per Bal. in l. ſi qui ex conſenſu. C. de ep. aud. Exēplum primę prorogationis. ſ. quādo fit de perſona ad perſonā ponitur in l. 1 & 2. ff. de iud. & l. ſi conuenerit, ff. de iur. om. iud. ut quādo iudex habet limitatā iuriſdictionē una ciuitate, uel territorio, nā ſi alii de aliena iuriſdictione uolūt conſentire, ꝙ cauſa eorū iudicetur per illū iudicē cui nō ſunt ſubditi poſſunt hoc facere. Et ſic iſta iuriſdictio, quæ erat limitata inter illas perſonas illius territorij tātū, mō per cōſenſum partiū extenditur ad alias perſonas ſibi non ſubditas, & iſta dicitur prorogatio. Exemplum de ſecunda prorogatione, ſ. de re ad rem, puta ſi unus iudex habet limi-

limitatũ iuriſdict. ut non poſſit cognoſcere, niſi de cauſis a centum aureis infra, iuxta, l. ſi diem cum eodem, & le. cũ quædam §. quoties ff. de iu. om. iu. & in Auth. de defen. ciu. §. & iudicare, poſſunt facere partes habentes cauſam maioris ſummæ, quod ille iudex cognoſcat de tali cauſa, & ſic extenditur iuriſdic. de ſumma min. ad maior & ſic de re ad rem, text. eſt in l. de qua re §. 1. ff. de iud & Bal. in d. l. ſi qui ex cõſenſu, colu. 3. C. de epiſc au. Exemplum de tertia prorogatione, ſ. de tempore ad tempus, puta iudex habet limitatam iuriſdicti, finiẽdam certo tempore puta per annum, ꝑut communiter ſolent creari officiales in regno, poſsũt facere partes, quod ultra illud tempus iudex cognoſcat & iudicet, & ſic extenditur iuriſdictio de uno tempore ad aliud, tex. eſt in l. 2 § ſed ſi iudex, ff. de iur. quod procedit in iudice delegato, ſed in ordinario non procedit prorogatio in tempus ſucceſſoris. Ita pulchre declarat Bal. in d. l. ſi qui ex conſenſu, col. 3. uer. 2. ſpecies, &c. C. de epiſc. aud. & uide Bal. in tit. de pace Conſt. col. 14. in prin. ſuper uer. conſenſum. ubi tenet, ꝙ de conſenſu partiũ pñt ꝓrogari tempora appellationis. Exemplũ de quarta prorogatione. ſ. de loco ad locũ de qua tenent Doc. ꝙ non põt fieri, & ſunt aliqui, prout eſt Bal. in d. l. 1. verſic. 3. quæro, &c. C. de iu. om. iud. & in d. le. ſi quis ex conſenſu, col. pen. & ſi referendo Iac. Bu. tamen Bar. in l. quæro. ff. de ſol. tenet contrarium, ſ. quod ualeat prorogatio, & hãc opi. tenet Ale. quem cõiter ſequũtur ibi Mod. in l. ſi. ff. de iur. om. iud. cũ limitatione tñ. ſ. dummodo iudex illius territorii conſentiat huic prorogationi. Exemplum poteſt poni dupliciter, ſecundũ Bal. in d. l. ſi q ex conſenſu, col. pen. uerſ. quartum ſpeciem, &c Primo mõ quando iudex ex forma ſtatuti, uel conſuetudinis deberet ſedere pro tribunali in tali loco, puta in palatio, nam poſſunt facere partes, ꝙ ſedeat in alio loco eiuſdem ciuitatis. puta in platea, & ualet talis prorogatio ſine dubio, qa ſumus in loco eiuſdem iuriſdictionis. Secũdo mõ poteſt poni exemplũ extra locum iuriſdictionis, ut ſi partes cõueniunt, quod iudex Peruſinus cognoſcat & pronunciet in territorio bon. & iſta prorogatio eſt magis dubia, quam dicit Bal. ubi ſupra, fieri non poſſe. Sed dic, quod magis communis op. eſt quod ualeat, interueniente cõſenſu iudicis illius loci. puta Bononienſis, ſecundũ Ale. in d. l. ſi. arguendo de loco ad tempus, iuxta l. uinum. ff. ſi cer. pet. & hãc opi. tenet Abb. in c. nouit. col. 2. & c. excommunicatis, col. ſi de offic. deleg.

4 ADDITIO. † Vt uides præſtantiſſime lector) quatuor eſſe ſpecies prorogationis (ſcriptũ reliquit Dom. auctor) & illam inter alias cõnumerare uiſum fui (quæ fit de loco ad locum) quam dupliciter intelligendã fore diſſeruit, ſed quo ad ſecundum exemplũ (vt iudex vnius territorii iudicet in territorio alicuius iudicis) non aperit ſi in tali prorogatione iuriſdictionis de loco ad locum requiratur expreſſus conſenſus partiũ litigantiũ an ſufficiat tacitus, & in hoc Ang. in l. quæro. ff. de ſol. dicit ꝙ requiritur expreſſus conſenſus, & ad hoc citat. tex. in c. ſtatutum §. in nullo, extra de reſc. in 6. idem tenet Pau. de Caſt. in l. ſi. de iur. om. iud. & Doct. in d. §. in nullo, & uoluit Ang. conſ. 85. & idem firmat in d. §. in nullo. Phi. Franc ubi refert ita tenere Rotam in deciſ. 380. quæ incipit. Item ſi iudex, ſed contrarium tenuerunt (ſecũdum Ale. in d. l. ſi. ff. de iur. omn. iud.) Arch. & Io. And. in c. ut litigantes, de offic. ord. in 6. & Inno. in d. l. quæro inquirunt ou. prædicti, quod ſufficit tacitus cõſenſus, ſicut regulariter ſufficit in prorogatione, le. & ſi ſuſceperit, in princ ff. de iud. nec (ſecundum eos) obſtat tex. in d. § in nullo, quia ꝓcedit in iuriſdictione delegata, quę eſt odioſa, & reſtringenda, ut no in capit. 1. de offi dele. in 6. & cum hac opinione videt̃ tranſire Ale. in d. l. ſi. Sed pro prima opi. põt allegari text, in l. ſi. C. ſi a nõ comp. iu. ubi ſententia eſt ipſo iure nulla, & tamen ualeret ſi ſufficeret tacita prorogatio, et hanc ego tenerem, & utcunque ſit requirit̃ conſenſus illius iudicis, in cuius territorio alter iudex cognoſcere uoluerit ſecundũ gl. in c ut litigãtes de offi. ord. in 6. & ita tenuit Io. An. in nouella. ſed ſcđm Are. ĩ d. l. ſi. de iu. om. iu. cõtrarium tenuerunt. Pett. & Cyn. in l. q ex conſenſu. C. de epiſ. aud. & in d. l. ſi. & Are. in d. c. ut litigantes, & Paul. de Caſt. in l. 3. §. ſi. ff de cõd. ob. cau. uolentes, ꝙ non requiritur cõſenſus iudicis territorii, ſed ſatis eſt quod non prohibeat, ſed ad concordandũ

opi.

opiniones (dicit Alex.) qđ aut iudex territorii ſcit, & non contradicit, & procedit opi. Cy. quia uidetur conſẽtire, ex quo ꝓhibere poterat, & non prohibet, aut ignorat, & tunc procedit prima opinio, ſed ſi iuriſdictio competeret de iure ſpeciali etiam accedente conſenſu partiũ, & iudicis non poſſet prorogari, ſecundũ Ro. in ſing. 49.
5 † Adde etiam quintã reperiri ſpeciem prorogationis, quæ fit de caſu ad caſum, exemplum ſi aliquis eſt iudex cui ſub conditione eſt tributa poteſtas, & iuriſdictio, puta appellaui ab interlocutoria iudicis ad ſuperiorem, quo caſu ipſe ſuperior non poteſt cognoſcere de negotio principali, niſi pronunciet prius bene appellatum ab interlocutoria, ſed ſi pronunciet male appellatũ a grauamine tunc totum negocium principale reuertitur ad primum iudicem c. vt debitus honor, extra de appellat. nunquid ergo pendẽte diſcuſſione articuli appellationis poterit ipſe ſuper de conſenſu partium cognoſcere de negocio principali, & tunc licet, quidam ſimpliciter concludãt, qđ non eo q̃ pendẽte conditione non habent iuriſdictionem in habitu nec in actu concludendum tamen eſt, ꝙ aut ille ſuperior ad quem fuit appellatum eſt talis, qui poterat adiri per uiã querelæ ut Papa, uel Princeps ſecularis, & tũc ille ſuperior poterit de conſenſu partium de negotio principali cognoſcere c. cordi. §. 1. ibi (partium uoluntate) extra de appella. lib. 6. imo plus dicit do. Panor. in ca. vt debitus honor extra de appel. ꝙ hoc caſu ſufficeret conſenſus ſolius appellati ſi aũt eſſet talis ſupior, qui nõ poterat adiri per uiam querelæ, tũc obmiſſo articulo appellationis non poſſet cognoſcere de negotio principali, & ita ſpecifice cõcludit dom. Iac. de S. Georg. in
6 l. 2. §. ſi iudex. ff. de iud. nu. 8. & 9. † Et quãtus auctor cõcludit poſſe fieri prorogationem de tempore ad tempus, & exemplum dat in eo iudice cuius iuriſdictio anno durat, dicas procedere dicta ipſius exemplũ datum, quãdo iuriſdictio per lapſum anni non finiebatur ipſo iure, alias ſi finiretur elapſo anno, totaliter, & ipſo iure, & tunc nõ poterit eius iuriſdictio prorogari, quia fieret iniuria ſucceſſori hæc ſunt de mẽte Bal. in l. ſi qui ex conſenſu. C. de epiſc. aud. ſequitur Paul. de Caſt. in d. le. 2. §. ſi iudex. ff. de iud. ut refert Iac. de S. Georg. ibidem & ſi nõ poſſet prorogari iuriſdictio magiſtri nundinarũ cũ elapſis nundinis totali-
7 ter eius iuriſdictio finit. † Ex quo ad prorogationem de re ad rem, adde, ꝙ eſt neceſſe, qđ iudex cuius iuriſdictio ꝓgatur de re ad rem ſciat eius iuriſdictio meſſe prorogatã, vt prorogatio teneat alias nulla erit, vt notabiliter dicit Iac. de S. Georg. in l. 2.
8 §. conuenire in fin. ff. de iud. † Illud tamen ſcire neceſſe eſt, quod iudex cuius iuriſdictio eſt prorogata habet ſolum iuriſdictionem inter ipſas partes prorogantes non autem contra alias perſonas ex hoc infertur ſecundum Ang. & Paul de Caſt. quod non poteris cogere teſtes alienę iuriſdictionis ad ferendũ teſtimoniũ, & minime poteſt cogere partem illius, prorogauit ſuam iuriſdictionem ad præſtandum cõſenſum filio iuxta l. cum nõ ſolum. §. neceſſitate. C. de bonis que lib. & firmat Iac. de S. Georg. in le. 1. ff. de iud. nu 3. & ſic minime põt ꝑ illum iudicem cogi auctorem laudatũ ad
9 defendendum emptorem in illo iud. † Sed finge quod iuriſdictio ordinaria iudicis in quem facta eſt prorogatio ſit finita, quia mortuus eſſet, uel eius officium eſt finitũ, an ſucceſſor in illo officio poſſit determinare cauſam inter partes, quæ prorogauerunt iuriſdictionem illius iudicis. Spec. in titu. de comp. iud. adi. §. 1. ver. q̃d ſi duo piſani diſtinguit, quod aut prorogatio facta eſt habito reſpectu ad perſonã ipſius iudicis, & tunc ſucceſſor non poterit determinare, aut habito reſpectu ad iuriſdictionẽ ſeu dignitatem, & tunc ſecus, ſed Pau Caſt. in l. 1. ff. de iud. dicit, ꝙ neſcit uidere quomodo potuerit fieri prorogatio habito reſpectu ad perſonam, quia perſona eſt de ſe priuata, & conſenſus priuatorum non tribuit iuriſdictionẽ l. priuatorum. C. de iur. omn. iud. & ſic ſemper partes videntur habuiſſe reſpectum ad iuriſdictionẽ, quæ nõ mutatur, imo eſt eadem cũ perſona ſucceſſorum ca. innotuit extra de electio. & ita ꝑtranſit Iac. de S. Georg. in d. l. 1. nu. 10. ego autem puto dictum. Specu. licet nõ poſſit uerificari in prorogatione tacita poteſt tamen uerificatione in prorogatione expreſſa, ut quia expreſſe partes prorogat iuriſdictionem alicuius iudicis habentes reſpectum ad eius perſonam, ut quia dixerunt

ſe confiſos de prudentia, ſcientia, & legali-
tate talis iudicis ideirco prorogãt eius iu-
riſdictionẽ. & ita puto poſſe procedere di-
ctum Spec.. P.F.V. I.D.
10 † Quam opi. limita procedere in iudice
habente iuriſdictionẽ de iure cõi, quia ta-
lis iuriſdictio põt ꝓrogari de cõſenſu par-
tium extra territoriũ, vt ſupra, ſecus in iu-
dice habente iuriſdictionem de iure ſpecia
li, prout eſt legatus, quia extra territorium
non põt cognoſcere ex prorogatione par-
tiũ, & ſi iudex illius territorii conſentiret.
ita in terminis tenet Abb. in d. c. excõica-
11 tionis col. fi. de offi. leg. † Scias tñ pro com
plemẽto huius materiæ, ꝙ prorogatio iu-
riſdictionis poteſt fieri expreſſe, & tacite.
Expreſſe fit, qñ partes ꝑ eorum expreſſum
conſenſum conſentiunt in iudicem non
ſuum, & iſta eſt materia d. l. 1. & ff. de iud.
& d. l. ſi conuenerit, ff. de in. om. iud. & cap.
ſignificaſti de foro. comp. Tacite uero fit
prorogatio, qñ quis petitur ſe cõueniri co
rã iudice incõpetenti, & non declinat eius
forũ. & in hac eſt uarietas doctorũ in d. l.
ſi cõuenerit quia gl. ubi dicit, ꝙ requiritur
litis cõteſtatio ad hoc, vt inducatur cõſen
ſus ſed ueritas eſt illa, quam tenet ibi Bart.
ſ. ꝙ ſiquidem cõuentus opponit aliquã ex
ceptionem dilatoriam ante lit. cõteſt. quia
tũc per talẽ exceptionem uidetur ꝓroga-
re iudicẽ, ut ſuper ea pronunciet, cenſetur
eo ipſo in iudicem conſentire, nec expecta
tur litis conteſtatio. Si uero non opponit
exceptionẽ aliquã, tunc requiritur litis cõ
teſtatio, & ita procedat gl. ſibi. Nõ tamen
cenſetur in iudicem conſentire, ſi quis pe-
tit copiam libelli, vel dat ſatiſdationẽ de
iudicio ſiſti, ſecundũ Bar. in d. l. ſi cõuene-
rit per l. non uidetur, la. 2. ff. de iud.

ADDITIO. Habes (amãtiſſime lector)
per exceptionem dilatoriam oppoſitã an-
te litem conteſtatam conſentiri in iudicẽ,
adeo ut amplius non poſſit declinari eius
iuriſdictio, per doc. Bar. in l. ſi conuenerit,
ff. de iur. om. iud. hunc paſſum late tangit
Iaſ. in d. l. conuenerit, ubi dicit quod hanc
opinionẽ Bar. ſequitur Ale. in d. l. dicens ꝙ
opinio Bar. poteſt recte defenſari per text.
in l. cum Pap. in fi. C. de ſent. & idem tenet
Bar. i. l. nõ uidetur la 2. ff. de iud. & in l. ele-
gãter. §. ſi quis poſt, ff. de cond. iudi. & Bal.
in l. fi. C. de iu. & in l. exceptionẽ poſt glo.
C. de except. Ian. do. Card. & do. Abb. in c.
inter monaſterium de re iud. ſed contra-
riam opin. dicit tenere Ful. ibidem. & hãc
ſecũdam opinionem Fulg. ſequitur Cyn.
in l. fi. C. de ſpõſa & Cy. poſt Iaco. de Are.
in l. 2. 2. q. & ibi etiam Bal. ff. ſi quis in ius
uoc. non ier. & Imol. in l. quidam conſule
bat. ff. de re iud. ſed ipſe Iaſ. ſequitur opi-
nionẽ Bar. quã dupliciter limitat, ſed opi-
nionem Fulg. tenet expreſſe conſulendo,
Pet. Phil. Cor. in conſ. 209. in 2. lib. nu. 12.
ubi dicit quod eſt cõis opinio, & uerior de
quo etiam per Bald. in conſ. 474. in 4. lib.
tu tamen omnino pro ueritate huius paſ-
ſus non obmittas uidere Fely. in ca. inter
monaſterium, num. 4. c. pluribus ſeq. extra
de re iud. ubi tenet opin. Bar. quam limitat
& declarat undecim modis. P.F.V.I.D.
12 † Et ex prædictis uerificatur illa iuris re-
gula quæ ſe habet, quod exceptio declina-
toria fori debet eſſe prima exceptio, quæ
opponitur ante alias dilatorias, quia ſi op
ponitur alia prius, per eius oppoſitionem
inducitur conſenſus in iudicem, & nõ po-
teſt poſtea opponi declaratoria text. eſt in
l. ſed ſi ſuſceperit in princ. ff. de iud. & in l.
fi. C. de excep. & Abb. & docto. in cap. in-
ter monaſterium de re iud. ſicut dicimus
etiã de recuſatione iudicis ex cauſa ſuſpi-
cionis, quia debet eſſe prima exceptio, quę
opponitur, ut tenent Barto. Alexan. Ioan.
de Imo. in leg. quidam conſulebat. ff de re
iud. & Lanfranc. in cap. quoniam cõtra in
uer. recuſationes in princip. de probat.
13 † An autem per ſolam confeſſionẽ factã
coram iudice incompetenti inducatur ꝓ-
rogatio iuriſdictionis, uide Soc. tenẽtem,
14 quod non in conſ. 108. col. fin. 3. uol. † Li-
mita illud quod dr̃ de tacite ꝓrogatione,
non procedere in cauſa criminali, quia in
ea non prorogatur iuriſdictio per oppoſi-
tionem exceptionis, ita tenet Iaſo. in d. l. ſi
conuenerit, col. 8. circa fin. alleg. Barto. in
l. licet. col. 2. C. de procu. Et hoc eſt regula
re, quod in cauſa criminali non poteſt ꝓ-
rogari iuriſdictio, etiam expreſſe, in præ-
iudicium iudicis competentis, ſecundum
Bald. in l. ſi qui ex conſenſu col. 2. in fi. C.
de epiſc. aud. & Fel. in c. P. & G. col. 4. de of
fic. dele. & uide Soc. in d. conſ. 108. in fi. in
4. uolu. ubi dicit, ꝙ qñdo iudex inquirit ex
officio, nõ põt eius iuriſdictio prorogari.

Secundo

25 † Secundo, limita non procedere in pro-
rogatione, quæ fit de loco ad locum quia
illa non poteſt fieri tacite, ſed requiritur ex
preſſus conſenſu prorogantium. Ita tenet
Franc. de Areti. in c. i. col. pen. verſi. illud ēt
ſcias, & c. de iud. allegat tex. in c. ſtatutum,
26 in §. nullo de reſc. li. 6. † Tertio, limita nō
procedere in contumace, quia per contu-
maciam nunquam prorogatur iuriſdictio
vnde in hoc caſu nō æquiparatur præſens
per contumaciam, ita tenet Barto. in le. 2.
in fec. colum. 2. & ibi etiam Alexand. in 2.
colum. ff. ſi quis in ius voc. non ſer. per tex.
& ibi Bald. in d. l. ſi qui ex cōſenſu, & Lud.
27 Rom. in conſi. 48. † Inducitur etiam taci-
ta prorogatio per reconuentionem, quod
poteſt intelligi duplici modo, ſcilicet ex
parte reconuenientis, & ex parte recōueni-
ri. De primo eſt exemplum, ut ſi tu conue-
nis me coram iudice competenti, ego qui
ſum reus, poſſem declinare eius iuriſdictio
nem, ſi vellem, ſi tamen nō declino, ſed ſta-
tim reconuēnio te coram eodem iudice ex
hoc ipſo uideor in iudicem conſentire, &
ſic nō poſſum declinare ipſum ulterius in
prima cauſa conuentionis. Ita habetur per
Matt. in deciſio 27. conſil. Neap. de ſecun
do eſt exemplum, ut ſi tu eſt clericus, uel
alius non ſubditus, & conuenis me coram
iudice meo, ſeculari, poſſum te corā eodē
reconuenire, per quam reconuentionem
tu reconuentus prorogas iuriſdictionem
illius iudicis ex neceſſitate iuris, ita tenet
Bald. in Authen. & conſequenter columna
ſecunda, in princip. ibi nam reconuentio
&c. C. de ſent. & Spec. in tit. de comp. iud.
adi. in princip. uerſi. 19. probatum eſt etiam
per l. ſi idem cum eod. § quod ſi mutuæ, ff.
de iuriſd. omn. iud. & dixi plene ſupra in 6.
28 diſtinct. princip. † Limita hanc materiam
prorogationis procedere, quādo proroga-
tur talis iuriſdictio, qualem habet ille iu-
dex prorogatus in ſuos ſubditos, quia tūc
ualet prorogatio, ut ſupra dixi. Secus eſt,
quando illam iuriſdictionem nō haberet.
Exemplū, ſi eſt aliquis iudex maleficiorū
deputatus ad cognoſcēdum ſolum de cau
ſis criminalibus, modo duo foreſes uellēt
coram eo litigare in cauſa ciuili, certe non
valent prorogatio, quia talē iuriſdictionē
cauſarum ciuilium non habet iudex ille in
ſuos ſubditos, & illud quod non eſt, proro-
gari nō poteſt ita per plura tenet Iaſ. in le. ſi
per errorē, col. i. ff. de iu. om. iu. Pro hoc eſt
tex. i l. ſolemus §. latrūculator, ff. de iu. idē
econtra, quādo eſſet iudex cauſarum ciui-
liū, & prorogatio fieret de cauſa crimina-
li, quia nō ualet ſecundum Bal. in l. i. colu.
fi. C. de iur. om. iud. idem dicimus in omni
bus ſimilibus iudicibus habentibus iuriſdi
ctionem limitatam ad certam ſpeciē cau-
ſarum, ut non poſſit fieri prorogatio ad a-
liā ſpeciem, ut tradit plene Iaſ. in d. l. ſi per
errorem, col. i. ubi vult os allegat, & habet
per Abb. in c. P. & G. de offi del. adde Bal.
19 in l. teſtamenta. C. de teſt † Secundo, limi-
ta hanc materiam non procedere, quo ad
executionem ſentētiæ, quia licet iudex pro
rogatus poſſit procedere, & ſentētiare non
tamen poteſt ſuam ſententiam exequi, ſed
executio debet fieri per ordinarium com-
petētem tex. eſt in l. epiſcopale, C. de epiſc.
aud. per quem text. ita dixit Ale. in le. cum
quædam in pen. no. & ibi etiam Iaſo. in 4.
20 no. ff. de iu omn. iud. † Tertio, limita non
procedere in iudice delegato, quia eius iu-
riſdictio prorogari non poteſt text. eſt in
d. c. P. & G. de offic. deleg quod quomodo
& quando procedat, unde omnino ibi Ab
ba. & doct. ſed de tempore ad tempus po-
teſt prorogari iuriſdictio delegati cap. de
cauſis, & ibi Fel in l. no. de offi. deleg.

ADDITIO. Concludendum eſt quod
iuriſdictio delegati prorogari poteſt, de
tempore ad tempus, le i. §. ſi & iudex, ff. de
iu. Item, poteſt prorogari de re ad rem, l. de
qua re §. 1. ff. eo. tit. Item poteſt prorogari
de loco ad locum cap. ſtatutum, § in nullo
extra de reſer. in 6. ſed perſona ad perſonā
non poteſt fieri prorogatio c. P. & G. de of
fic. deleg. & quæ ſit ratio uide plene per Ia-
cob. de S. Georg. in l. 1. ff. de iud. nu. 4. vbi
dicit quod nec iure canonico, nec iure ciui
li poteſt prorogari iuriſdictio delegati de
perſona ad perſonam. Pet. Foll.

21 † Quarto, limita non procedere, quando
interuenerit error in prorogatione, quia er
ror impedit eam fieri, l. ſi per errorē & ibi.
Bar. & doc. ff. de iu. om. iu. Quod tamen re
ſtringe procedere in eo iudice, qui erat pe-
nitus incompetēs de iure communi. Secus
ſi erat competens de iure communi, tñ po
terat aliquo priuilegio exēptionis decl ina
ri, quia ſi fuit prorogatus et à parte ē. ua

ſe conſiſos de prudentia, ſcientia, & legali-
tate talis iudicis idcirco prorogãt eius iu-
riſdictionẽ. & ita puto poſſe procedere di-
ctum. Spec.. P. F. V. I. D.
10 † Quam opi. limita procedere in iudice
habente iuriſdictionẽ de iure cõi, quia ta-
lis iuriſdictio põt ꝓrogari de cõſenſu par-
tium extra territoriũ, vt ſupra, ſecus in iu-
dice habente iuriſdictionem de iure ſpecia
li, prout eſt legatus, quia extra territorium
non põt cognoſcere ex prorogatione par-
tiũ, & ſi iudex illius territorii conſentiret,
ita in terminis tenet Abb. in d. c. excõica-
11 tionis col. fi. de offi. leg. † Scias tñ pro com
plemẽto huius materiæ, ꝙ prorogatio iu-
riſdictionis poteſt fieri expreſſe, & tacite.
Expreſſe fit, qñ partes ꝑ eorum expreſſum
conſenſum conſentiunt in iudicem non
ſuum, & iſta eſt materia d. l. 1. & ff. de iud.
& d. l. ſi conuenerit, ff. de iu. om. iud. & cap.
ſignificaſti de foro. comp. Tacite uero fit
prorogatio, qñ quis petitur ſe cõueniri co
rã iudice incõpetenti, & non declinat eius
forũ. & in hac eſt uarietas doctorũ in d. l.
ſi cõuenerit quia gl. ubi dicit, ꝙ requiritur
litis cõteſtatio ad hoc, vt inducatur cõſen
ſus ſed ueritas eſt illa, quam tenet ibi Bart.
ſ. ꝙ ſiquidem cõuentus opponit aliquã ex
ceptionem dilatoriam ante lit. cõteſt. quia
tũc per talẽ exceptionem uidetur ꝓuoca-
re iudicẽ, ut ſuper ea pronunciet, cenſetur
eo ipſo in iudicem conſentire, nec expecta
tur litis conteſtatio. Si uero non opponit
exceptionẽ aliquã, tunc requiritur litis cõ
teſtatio, & ita procedat gl. ſibi. Nõ tamen
cenſetur in iudicem conſentire, ſi quis pe-
tit copiam libelli, vel dat ſatiſdationẽ de
iudicio ſiſti, ſecundũ Bar. in d. l. ſi cõuene-
rit per l. non uidetur, la. 2. ff. de iud.

ADDITIO. Habes (amãtiſſime lector)
per exceptionem dilatoriam oppoſitã an-
te litem conteſtatam conſentiri in iudicẽ,
adeo ut amplius non poſſit declinari eius
iuriſdictio, per doc. Bar. in l. ſi conuenerit,
ff. de iur. om. iud. hunc paſſum late tangit
Iaſ. in d. l. conuenerit, ubi dicit quod hanc
opinionẽ Bar. ſequitur Ale. in d. l. dicens ꝙ
opinio Bar. poteſt recte defenſari per text.
in l. cum Pap. in fi. C. de ſent. & idem tenet
Bar. l. l. nõ uidetur la 2. ff. de iud. & in l. ele-
gãter. §. ſi quis poſt, ff. de cond. iudi. & Bal.
in l. fi. C. de in. & in l. exceptionẽ poſt glo.
C. de except. Ion. do. Card. & do. Abb. in c.
inter monaſterium de re iud. ſed contra-
riam opin. dicit tenere Ful. ibidem. & hãc
ſecũdam opinionem Fulg. ſequitur Cyn.
in l. fi. C. de ſpõſa & Cy. poſt Iaco. de Are.
in l. 2. 2. q. & ibi etiam Bal. ff. ſi quis in ius
uoc. non ier. & Imol. in l. quidam conſule
bat. ff. de re iud. ſed ipſe Iaſ. ſequitur opi-
nionẽ Bar. quã dupliciter limitat, ſed opi-
nionem Fulg. tenet expreſſe conſulendo,
Pet. Phil. Cor. in conſ. 209. in 2. lib. nu. 14.
ubi dicit quod eſt cõis opinio, & uerior de
quo etiam per Bald. in conſ. 474. in 4. lib.
tu tamen omnino pro ueritate huius paſ-
ſus non obmittas uidere Fely. in ca. inter
monaſterium, num. 4. c. pluribus ſeq. extra
de re iud. ubi tenet opin. Bar. quam limitat
& declarat undecim modis. P. F. V. I. D.
12 † Et ex prædictis uerificatur illa iuris re-
gula quæ ſe habet, quod exceptio declina-
toria fori debet eſſe prima exceptio, quæ
opponitur ante alias dilatorias, quia ſi op
ponitur alia prius, per eius oppoſitionem
inducitur conſenſus in iudicem, & nõ po-
teſt poſtea opponi declaratoria text. eſt in
l. ſed ſi ſuſceperit in princ. ff. de iud. & in l.
fi. C. de excep. & Abb. & docto. in cap. in-
ter monaſterium de re iud. ſicut dicimus
etiã de recuſatione iudicis ex cauſa ſuſpi-
cionis, quia debet eſſe prima exceptio, quæ
opponitur, ut tenent Barto. Alexan. Ioan.
de Imo. in leg. quidam conſulebat. ff. de re
iud. & Lanfranc. in cap. quoniam cõtra in
uer. recuſationes in princip. de probat.
13 † An autem per ſolam confeſſionẽ factã
coram iudice incompetenti inducatur ꝓ-
rogatio iuriſdictionis, uide Soc. tenẽtem,
14 quod non in conſ. 108. col. fin. 3. uol. † Li-
mita illud quod dr̃ de tacite ꝓrogatione,
non procedere in cauſa criminali, quia in
ea non prorogatur iuriſdictio per oppoſi-
tionem exceptionis, ita tenet Iaſo. in d. l. ſi
conuenerit, col. 8. circa fin. alleg. Barto. in
l. licet. col. 2. C. de procu. Et hoc eſt regula
re, quod in cauſa criminali non poteſt ꝓ-
rogari iuriſdictio, etiam expreſſe, in præ-
iudicium iudicis competentis, ſecundum
Bald. in l. ſi qui ex conſenſu col. 2. in fi. C.
de epiſc. aud. & Fel. in c. P. & G. col. 4. de of.
fic. dele. & uide Soc. in d. conſ. 108. in fi. in
4. uolu. ubi dicit, ꝙ qñdo iudex inquirit ex
officio, nõ põt eius iuriſdictio prorogari.

15 † Secundo, limita non procedere in prorogatione, quæ fit de loco ad locum quia illa non poteſt fieri tacite, ſed requiritur expreſſus conſenſu prorogantium. Ita tenet Franc. de Areti. in c. 1. col. pen. verſi. illud et ſcias, & c. de iud. allegat tex. in c. ſtatutum,
16 in §. nullo de reſc. li. 6. † Tertio, limita nõ procedere in contumace, quia per contumaciam nunquam prorogatur iuriſdictio unde in hoc caſu nõ æquiparatur præſens per contumaciam, ita tenet Bartu. in le. 2. in lec. colum. 2. & ibi etiam Alexand. in 2. colum. ff. ſi quis in ius voc. non ſer. per tex. & ibi Bald. in d. l. ſi qui ex cõſenſu, & Lud.
17 Rom. in conſi. 48. † Inducitur etiam tacita prorogatio per reconuentionem, quod poteſt intelligi duplici modo, ſcilicet ex parte reconuenientis, & ex parte recõuenti. De primo eſt exemplum, ut ſi tu conuenis me coram iudice competenti, ego qui ſum reus, poſſem declinare eius iuriſdictionem, ſi vellem, ſi tamen nõ declino, ſed ſtatim reconuẽtio te coram eodem iudice ex hoc ipſo uideor in iudicem conſentire, & ſic nõ poſſum declinare ipſum ulterius in prima cauſa conuentionis. Ita habetur per Matt. in deciſio 17. conſil. Neap. de ſecundo eſt exemplum, ut ſi tu eſt clericus, uel alius non ſubditus, & conuenis me coram iudice meo ſeculari, poſſum te corã eodẽ reconuenire, per quam reconuentionem tu reconuentus prorogas iuriſdictionem illius iudicis ex neceſſitate iuris, ita tenet Bald. in Authen. & conſequenter columna ſecunda, in princip. ibi nam reconuentio &c. C. de ſent. & Spec. in tit. de comp. iud. adi. in princip. uerſi. 9. probatum eſt etiam per l. ſi idem cum eod. § quod ſi mutuæ, ff. de iuriſd. omn. iud. & dixi plene ſupra in 6.
18 diſtinct. princip. † Limita hanc materiam prorogationis procedere, quãdo prorogatur talis iuriſdictio, qualem habet ille iudex prorogatus in ſuos ſubditos, quia tũc ualet prorogatio, ut ſupra dixi. Secus eſt, quando illam iuriſdictionem nõ haberet. Exemplũ, ſi eſt aliquis iudex maleficiorũ deputatus ad cognoſcẽdum ſolum de cauſis criminalibus, modo duo foreſes uellẽt coram eo litigare in cauſa ciuili, certe non valent prorogatio, quia talẽ iuriſdictionẽ cauſarum ciuilium non habet iudex ille in ſuos ſubditos, & illud quod non eſt, prorogari nõ poteſt ita per plura tenet Iaſ. in le. ſi per errorẽ, col. 1. ff. de iu. om. iu. Pro hoc eſt tex. à l. ſolemus §. latrũculator, ff. de iu. idẽ econtra, quãdo eſſet iudex cauſarum ciuiliũ, & prorogatio fieret de cauſa criminali, quia nõ ualet ſecundum Bal. in l. 1. colu. fi. C. de iur. om. iud. idem dicimus in omnibus ſimilibus iudicibus habentibus iuriſdictionem limitatam ad certam ſpeciẽ cauſarum, ut non poſſit fieri prorogatio ad aliã ſpeciem, ut tradit plene Iaſ. in d. l. ſi per errorem, col. 1. ubi vult os allegat, & habet per Abb. in c. P. & G. de offi. del. adde Bal.
19 in l. teſtamenta, C. de teſt. † Secundo, limita hanc materiam non procedere, quo ad executionem ſententiæ, quia licet iudex prorogatus poſſit procedere, & ſententiare non tamen poteſt ſuam ſententiam exequi, ſed executio debet fieri per ordinarium competẽtem tex. eſt in l. epiſcopale, C. de epiſc. aud. per quem text. ita dixit Alex. in le. cum quædam in pen. no. & ibi etiam Iaſo. in 4.
20 no. ff. de iu. omn. iud. † Tertio, limita non procedere in iudice delegato, quia eius iuriſdictio prorogari non poteſt tex. eſt in d. c. P. & G. de offic. deleg quod quomodo & quando procedat, unde omnino ibi Abba. & doct. ſed de tempore ad tempus poteſt prorogari iuriſdictio delegati cap. de cauſis, & ibi Fel in l. no. de offi. deleg.

ADDITIO. Concludendum eſt quod iuriſdictio delegati prorogari poteſt, de tempore ad tempus, le. 2. §. ſi & iudex, ff. de iu. Item poteſt prorogari de re ad rem, l. de qua re §. 1. ff. eo. tit. Item poteſt prorogari de loco ad locum cap. ſtatutum, § in nullo extra de reſcr. in 6. ſed perſona ad perſonã non poteſt fieri prorogatio c. P. & G. de offic. deleg. & quæ ſit ratio uide plene per Iacob. de S. Georg. in l. 1. ff. de iud. nu. 24. vbi dicit quod nec iure canonico, nec iure ciuili poteſt prorogari iuriſdictio delegati de perſona ad perſonam. Per. Foll.

21 † Quarto, limita non procedere, quando interuenerit error in prorogatione, quia error impedit eam fieri, l. ſi per errorẽ & ibi. Bar. & doc. ff. de iu. om. iu. Quod tamen reſtringe procedere in eo iudice, qui erat penitus incompetẽs de iure communi. Secus ſi erat competens de iure communi, tñ poterat aliquo priuilegio exẽptionis declinari, quia ſi fuit prorogatus et à parte ẽ. ua

let prorogatio, ita tenet Bar. in rep. l. ex qua cunque col. 4. ff. ſi quis in ius uoc non iet. pro hoc eſt gl. in l. 2. §. ver conſenſus, ff. de iud. vbi ponit exemplum de ſcholari, & te net Iaſ. in d. l. ſi per errorem, col. 3.

22 † Quinto limita non procedere in cauſa appellationis, quia in ea non habet locum prorogatio, qui appellatio debet fieri gradatim, unde non poteſt fieri ad iudicẽ incompetentem de conſenſu partium ita tenet Bal. in ti. de pace Conſtantiæ in 13. co. in fi. ſuper ver. ſecundum mores, leges &c. & ſequitur Fel. in d. c. P. & G. col. 4. de offi. del. uer. item no. & Spec. in tit. de appell. §. nunc tractemus ver. quid ſi de facto & Ale.

23 in l. 2. in prin. i add. ad Bar. ff. de iud. † Sexto, limita non ꝓcedere, quo ad iuriſdictionem conceſſam a Deo, prout eſt excõicare vel abſoluere, quia talis iuriſdictio prorogari non poteſt, ſecũdum Bal. in d. l. ſi qui ex conſenſu in §. uerbis, C. de epiſc. aud. & Ale. in d. l. 2. ff. de iu. in add. quę incipi, ſed

24 utrum in fin. † An autem clericus poſſit prorogare iuriſdictionem alterius epĩ ſine conſenſu ſui epiſcopi? Dic quod nõ, ſed requiritur conſenſus proprii epiſcopi, tex. in c. ſignificaſti, & ibi Abb. & doc. de foro comp. quod intelligitur, quãdo uellet expreſſe prorogare, ſed contrahendo, uel delinquendo poteſt iuriſdictionem alterius prorogare abſque conſenſu proprii epiſcopi, per c. Rom. §. contrah. de for. comp. lib. 6. ita tenet Alex. in add. ad Bar. in l. 1. ff. de iud. in addi. quæ incipit, adde, &c. & prædictis adde Specu. in tit. de comp. iudi. adi. in

25 prin. col. 9. ver. in clericis. † Vltimo quæritur generaliter, quid de laicis ſubditis dominis ſuis temporalibus puta regi, vel baroni an poſſint prorogare iuriſdictionem alterius iudicis ſine conſenſu ſui domini, & ſi propagant an poſſit dominus reuocare eos, ne litigent coram alio iudice? iſtam quæſtionem tangit Bart. in l. 2. §. & poſt operis in fi. & ibi communiter doct. ff. de ope. no. nun. & gl. & doc. in c. imperialem, §. præterea ſi inter duos de prohib. feu. alien. per Fed. & Abb. in ca. cæterum de iudi. & Bald. in l. decernimus, C. de ſacroſ. eccle. & in l. ſi quis in conſcribendo in 4. no. C. de epiſc. & cler. Bal. in c. 1. col. 2. in ff. de intu. matri. fac. & breuiter iſta eſt magis communis cõcluſio. Nam quidam ſunt uaſſalli ſubditis dominis, ratione feudi quod tenent ab eis, & iſti nullo modo poſſunt prorogare iuriſdictionem alterius iudicis ſine conſenſu dominorum ſuorum, & ſi de facto prorogarent, poſſent domini reuocare prorogationem, & impedire eos litigare, quia de facili poſſet fieri colluſio, & priuare dominos ſua proprietate, uel iuriſdictione, quam habent reſpectu feudi. Quidam ſunt vaſalli ſubditi, non ratione feudi, ſed ratione perſonæ, prout ſunt omnes burgenſes, qui recognoſcũt dominos ſuos ratione perſonæ, quam habent ſubiectam non tamen tenent aliquod feudum, & iſti poſſunt prorogare ſine conſenſu dñorum & per tex. in l. 1. ff. de iud. ita tenet And. de Iſer. in d. c. imperialem, §. præterea ſi inter duos col. 6. in prin. ſequitur ibi Alua. in 3. col. & hoc videtur ſentire Bart. ſi bene ponderetur in d. §. & poſt operis in fi. & Bar. in l. 1. col. 1. ff. de iudi.

26 † Prædictam tamen concluſionem limita, niſi iuriſdictio eſſet per principẽ reſeruata, quia tunc non poteſt fieri prorogatio, & per burgenſem. Ita tenet. Bal. in d. §. præterea, ſi inter duos, col. pe. ver. in contrariũ ibi ſequitur Aluar. in 3. col. Ex hoc infero, ꝙ cum hodie omnes barones regni, ut plurimum habeant priuilegia primarum, & ſecundarum cauſarum, & ſic eſt eis reſeruata iuriſdictio ſuper vaſallis ſuis burgẽſib. per regem, qui eſt princeps, & monarcha in regno, quia non recognoſcit ſuperiorẽ, ut no. And. de Iſer. in ca. 1. uer. regis de his qui feu. dare poſſ. & in proœ. conſt. col. 11. per hoc dico, quę poſſent uaſalli alicuius baronis habentis tale priuilegium, prorogare iuriſdictionem alterius iudicis, ſine conſenſu baronis, propter dictam reſeruationem, & ita uidemus quotidie ſeruari in regno quia quando eſſet facta prorogatio quocunque ſolent barones reuocare ſubditos prorogantes ad ſuam iuriſdictionem. Rob. Mar. Venuſ. V. I. D.

ADDITIONES.

a Prorogatio. Et an prorogatio compromiſſo, cenſeatur etiam prorogatum iuramentum, & aliæ qualitates, uideas Couar. late tractantem in initio 1. par. releſt. ca quãuis de pac. in 6.

b Quatuor modis. De iſtis prorogationibus uideas. Nic. Ant. Grau. in annot. ad prax.

Octa-

Octau. Veſt. lib. 8. c. 2. nu. 14. Dec. in c. ex. tepum in princ. extra de iud. Cagn. in l. 1. num. 41. ff. de iudi.

e Iudex. Nec omittas quod i cauſis, in quib. de proroganda iuriſdictione agitur, requiritur neceſſario, ut illius iudex ſic capax, Inn. in c. paſtoralis extra de re iud. Doc. in c. fi. de iud. Affl. latè & benè, in decif. 354. num. 14. cum ſequent.

Ludouicus Alſerius.

Iudiciorum XIII. Diſtinctio.

1 *Iudicium aliud temporale, & aliud ſpirituale.*

2 *Iudex ſecularis non poteſt cognoſcere de cauſis ſpiritualibus.*

3 *Iudex ſecularis pōt cognoſcere de cauſis ſpiritualibus ſi conſtant per confeſſionē partis.*

4 *Cauſæ ſpūales reperiuntur ciuiles, & criminales, & quæ dicantur, nu. 5. 6. 7 cū ſeq.*

5 *Poſſeſſorium beneficij, quando dicatur cauſa ſpiritualis, & an poſſit talis quæſtio corā iudice laico ventilari.*

Titulum ſuæ poſſeſſionis ſeu beneficij, an, et quando cogatur quis oſtendere.

8 *Cauſæ ſpiritualibus annexæ, quæ dicantur.*

9 *Libellus an requiratur in cauſis ſpiritualib.*

10 *Papa an poſſit laico delegare cauſas merè ſpirituales.*

11 *Compromiſſum, an fieri poſſit de cauſis ſpiritualibus.*

1 TErtiadecima principalis diſtinctio iudiciorum eſt, † quia iudiciū aliud eſt temporale, & aliud ſpirituale. & iſta eſt nona diſtinctio ab vndecima præcedenti, quia ibi fuit diſtinctum iudicium ſeculare ab eccleſiaſtico, hic autem diſtinguitur iudicium temporale a ſpirituali. ibi fit differentia inter duas curias, ſcilicet eccleſiaſticam, & ſecularem, hic fit differentia, de eo quod utrinque poteſt accidere in curia eccleſiaſtica, nam iudicium temporale dicitur, ubi agitatur de aliqua re temporali, puta de fundo, equo, pecunia, & ſimili, cuius rei eſt capax laicus, & hoc iudicium poteſt eſſe ſeculare, & eccleſiaſticum, Iudicium ſpirituale eſt ubicunque agitur de aliqua re ſpirituali, uel annexa ſpiritualitati, & iſtud non poteſt fieri, niſi in curia eccleſiaſtica ſecundū Bar. in l. Titia. ff. ſolut. matr. & in l. quoties, C. de iu. & in l. 2. ff. de iu. om. iud. & Abb. in c. tuam de cog. & in c. lator, qui filij ſint legit.

2 ADDITIO. † Iudex. n. ſecularis (vt ex dictis auctoris perpenditur) eſt incapax in cognoſcendo de cauſis ſpiritualib. procedit etiam ſi eſſent incidenter coram iudice laico, quia deberent remitti ad eccleſiaſticum c. tuam de ord. Sed intellige quando quæſtio eſt ſuper iure, uidelicet, an matrimonium teneat uel non, at ſecus ſi q. eſt facti, quia ſecularis eſt capax ſecūdū Bart. in l. 2. 2. col. uerſ. iuxta prædicta, quomodo, ff. de iuriſ. om. iu. & in l. omn. C. de ſac. ſanc. eccl. & per Doc. in l. Titia. ff. ſol. mat. & dixi plenè ſupra in 12. diſt. nu. 8.

3 † Et licet ut dixi iudex ſecularis nō poſſit nec principaliter, nec incidenter cognoſcere de cauſa ſpirituali, tamen quando cognoſcitur per cōfeſſionem partis poteſt ſecularis cognoſcere, licet cauſa ſit ſpiritualis ſm Bal. ſingulariter in l. quoties. 2. colum. uer. ſed nunquid. C. de iud. & Spec. in tit. de reconu. Lanſ. in c. quoniam contra. uer. confeſſiones. 6. col. de pb. & ſi eo caſu nō tenetur remittere, quia id, q̄ dicitur, q̄ cauſa ſpiritualis incidens coram ſeculari debet remitti ad eccleſiaſticum, procedit quando ſumus in iudicio contra dictorio at ſecus in uoluntario. Per. Fol. V. I. D.

4 † Super hoc tn̄ eſt ſciendum, q̄ cauſæ ſpirituales reperiunt ciuiles, & crim. & appellatione cauſarum ciuilium cōprehendunt etiam ſpirituales, ſcd̄m Card. in cl. 1. in 4. col. in 5. q. de offi. del. Cauſæ ſpirituales ciuiles poſſunt multipliciter exemplificari. Primo, vbi agit de aliquo iure incorporali, puta de donis Dei, & ſacramētis eccleſiæ. Item de officio, & adminiſtratione eccleſiæ. Item de aliqua præbenda, dignitate, perſonatu, ſeu canonicatu, uel decima. Itē, de ueſtibus, & aliis ornamētis eccleſię, prout hæc, oīa hn̄r per Abb. & Ioā. de Ana. in cap. conſulere de ſimon. & in ca. ad aures, & c. ad noſtram co. ti. Similiter, ubi agitur de matrimonio, uel legitimatione prolis ut d. c. tuū. & d. c. latori. Et generaliter vbicunque agitur de beneficio eccleſiaſtico, & de oibus illis, quæ hn̄r in cle. diſpēdioſā, de iud. & in c. literas, & ibi Abb. de iu. cal.

5 † Limita tn̄ id, quod dixi de beneficio eccleſiaſtico, ut procedat, quādo ageret peti-

torio. Secus ſi agitur poſſeſſorio ſu per ali
quo beneficio eccleſiaſtico puta ad recupe
randum poſſeſſionem beneficii, quia iſta
cauſa non dicitur ſpiritualis ſed tempora
lis, ut no. gl. & Abb. in penul. colum. in ca.
cum dilecti. de elec. & glo. & Abb. in ca. li-
teras, de iuramento cal. & Card. in d. cl. di-
ſpendioſam. in 10. q. in fi. de iud. ubi infer-
tur, quod tunc agens non tenetur oſtende
a re. titulum beneficii, licet quando agit pe
titorio, ſecus de cuius dicti ueritate an poſ
ſeſſorium beneficii, dicatur cauſa ſpiritua
lis, & in poſſit talis quæſtio uentilari co-
ram iudice laico uide pleno per Abb. in d.
cap. literas col. 2. & 3.

ADDITIO. Vide quæ dixi ſupra in
11. diſt. nume. 48. Pet. Foll. V.I.D.

6 † In eo autem quod dixi clericum agentē
poſſeſſorio, non debere probare titulum
beneficii, adde, quod licet alias regulariter
nemo compellatur oſtendere titulum poſ-
ſeſſionis, l. cogi C. de peti. hęred. tamen fal
lit, quando agitur contra clericum poſſeſ-
b ſorem beneficii, quia ſemper tenetur *b* ad
inſtantiam iudicis interrogantis oſtēdere
titulum ſuæ poſſeſſionis, ſm Bald. in l. 2.
C. quomodo, & qñ iud. & in d. l. cogi. col.
2. & Bal. in l. ſiue, C. de prob. Sed ad inſtan
tiam partis non cogitur ſecundum Bal. in
l. ciuile, C. de fur. Itē, minime cogitur cle-
ricus etiam per iudicem, qñ per longū tps
ſtetit in poſſeſſione beneficii, puta per de-
cem annos concurrente fama, ſcdm Inno.
in c. illud, & ibi Abb. 4. col. de præſum. &
Bal. in d. l. ſiue. C. probationibus.

† ADDITIO. Adde regulam Cancel. ſub
nu. 13. & ibi late dicta per do. Lud. & uide
Rotam in dec. 467. in antiquis, & uide Ca
pici. in deciſi. 6. in cauſa mota. ubi quærit
an rector ſeu beneficiatus agens contra de
bitores ſuos teneatur ad petitionem oſtē-
dere titulum. Pet. Foller. V.I.D.

7 † Cauſæ criminales ſpirituales poſſunt
dici, quando agitur de criminibus eccle-
ſiaſticis, vt de hæreſi, ſimonia, ſchiſmate,
apoſtaſia, ſortilegis, & de aliis ſimilibus de
quibus habetur in 5. lib. decretalium, puta
de uſuris, & aliis ſimilibus, non tamen de
omnibus, quæ habent ibi, quia ibi ponun
tur aliqui tituli continentes crimina ſecu-
laria, prout eſt titulus de, furtis, de homici
dio, & aliis iſtæ autem cauſæ poſſent ma-
gis congruenter appellari cauſæ crimina-
les eccleſiaſticæ, quā cauſæ ſpirituales, quia
regulariter cauſæ ſpirituales includuntur
ſub appellatione cauſarum ciuiliū ergo de
ſtricta ſignificatione non poſſent dici cri-
minales ſpirituales, per ea, quæ ſupra dixi
8 per dictū Car. in cl. 1. in 5. q. de off. del. † Spi
ritualibus autem annexæ dñi cauſæ iuris
patronatus eccleſiæ, vt eſt text. & ibi per
Doct. in c. quanto. de iud. ubi probant. q
idem iudicatur, de iſtu, q de mere ſpūalib.
& habet per Io. de Ana. in d. c. cōſulere. de
9 ſim. † An autem in cauſis ſpiritualibus re-
quiratur libellus? Specul. in tit. de li. cōcep.
§. nunc dicendum. uer. 23. in fi. tenet q nō,
ſed Ioann. And. ibi in add. reſtringit dictū
Spec. ad caſus poſitos in cl. diſpendioſam
de iud. Et quid ſi agitur de iuramento ap-
poſito in contractu ſimulato, an dicatur
cauſa ſpiritualis? vide Bal. tenentem, q nō
in l. 1. C. de oper. lib. Rob. Mar. V.I.D.

10 ADDITIO. † Nunquid Papa poſſit lai-
co delegare cauſas mere ſpirituales, crimi-
nales & ciuiles? & uidetur quod ſic, ut 64.
diſt. cap. in ſyn. & Hadr. &c. bene quidem
97. diſt. & voluit expreſſe dom. An. de Roſ.
in tract. de poteſt. Imp. & Pap. uer. ex his &
11 deciditur. † Nunquid de cauſa ſpirituali
poſſet fieri compromiſſum? Hoſt. in ca. 1.
de conſ. & affin. tenet quod non poteſt fie-
ri compromiſſum ſuper illa cauſa ſpiritua
li, ſed de fructibus expenſis. & aliis contin-
gentibus cauſam ſpiritualem, bene poteſt
fieri compromiſſum, & de ueritate uide
Lanfran. in tracta. de arb. in 4. parte, & ſic
etiam de tranſ. dicendum eſt. Petr. Foll.
V.I.D.

ADDITIONES.

a Titulum. De ueritate uideas per Menoch.
tract. recup. poſſeſ. in 15. remed. nu. 448.
& ſeq.

b Ad inſtantiam. Late hunc articulum tan-
git Couar. in 2. par. relectio. c. poſſeſſor
maleſidei, §. 10. nu. 9. col. 2. uerſ. hinc &
illa ſolemnis. Ludou. Alferius.

Iudiciorum. XIIII. diſtinctio.

1 *Iudicium aliud iuriſdictionale, & aliud ar-
bitrarium.*

2 *Arbitrorum tres dicuntur eſſe ſpecies et quæ
ſunt.*

Arbitra-

3 *Arbitramentum, eſt quædam tranſactio.*
4 *Compromiſſum poteſt fieri per procuratorem, ſine ſpeciali mandato ſtãte ſtatuto, quod cauſæ compromittantur. Idem in tutore.*
5 *Prælatus, an poſſit compromittere ſuper rebus eccleſiæ.*
6 *Clauſula in compromiſſis, quod procedat de iure & de facto, quid importet.*
7 *Compromiſſum, nunquam ualet, niſi ex die quo arbitri illud acceptauerunt.*
8 *Compromiſſum, ſi lædatur poteſt intentare remedium, l. 2. C. de reſcin. uend. etiam ſi arbitramento emologaſſet.*

QVartadecima diſtinctio iudiciorum
1 eſt, † quia iudicium aliud eſt iuriſ-
dictionale, & aliud arbitrarium, ideſt corã
arbitrario. Iuriſdictionale eſt illud, quod
agitatur corã iudice habente iuriſdictione
ſiue ſit iudex ordinarius ſiue delegatus. Iu-
diciũ arbitrariũ dr̃ illud, ꝙ uentilatur co-
rã arbitro. Et quia iſta materia eſt plenius
tractata in diuerſis locis maxime per Spec.
in ti. de arbitro per totum, & per Lud. Ro.
in rep. rub. de arb. & per Bar. in l. ſi ſocieta-
tẽ, §. arbitrorum. ff. pro ſocio. ideq non eſt
opus hic tractare materiã arbitrorum, ſed
remitto me ad dicta in locis præallegatis,
& maxime quo ad materiam huius diſtin-
ctionis, ſcilicet in quibus differat iudiciũ
iudicis, a iudicio arbitri, ponit plene Spec.
in d. ti. de arb. §. differt. per totum. Sed pro
aliquali introductione, uideamus unam
tantum quæſtionem, ſcilicet quot ſunt ge
2 nera arbitrorum. † Et breuiter a arbitrorũ
a tres reperiuntur eſſe ſpecies principales in
iure. Quidam dicitur arbiter ſimpliciter
quidam dicitur arbitrator, & quidam dici
tur arbiter iuris. Arbiter ſimpliciter dici-
tur ille, q̃ de partiũ cõſenſu eligitur, & in
eũ ſub pœna ſtipulatione cõpromittitur,
ſecundũ Spec in tit. de arb. §. 1. in prin. Ar
biter. n. æquiparatur iudici, & quo ad pro-
ceſſum tenetur ſeruare iuris, b ordinem, li
cet compromiſſum ſit quidam cõtractus,
l. 1. & ibi Bal. ff de arb. & Spec. ĩ d. §. i. uer.
& eſt ẽt, &c. c Arbitrator uero, eſt quidam
amicabilis compoſitor, qui habet dimitte
re, & diuidere litem de facto potius, quam
de iure, & ſine aliquo iuris ordine, ut habe
tur per Spec. in d. §. 1. in uerſ. arbitrator, &
de hac materia tractatur per Bart. & Doct.
in l. ſi quis arbitratu. ff. de uerbo. obl. & in
d. l. ſocietatem. §. arbitrorũ. ff. pro ſocio, &
3 p Abb. ĩ c quintauallis, de iureiu. † Et iſtud
arbitramentũ, dicitur quædã trãſactio, ſe-
cundum Barto. in d. l. ſi quis arbitratu, &
Alex. in conſ. 82. in fi. 1. uolu. quod quali-
ter intelligitur, uide Phil. Dec. in conſil.
60. col. 3. Et hanc differentiam inter arbi
trum, & arbitratorem, ponit etiam Bar. in
d. §. arbitrorum. ver. 1. quæro quæ ſit diffe
rentia, &c. Arbiter iuris dicitur is, qui eligi
tur ex neceſſitate ſtatuti, & quando iudex
allegatur ſuſpectus. debent eligi arbiter ad
cognoſcendum de ſuſpitione ex neceſſita-
te iuris. l. fin. & ibi Barto. & Doct. Cod. de
iud. habetur in capit. ſuſpicionis. de offic.
deleg. & in cap. ab arbitris. de offic. delega.
libro ſexto. Similiter, quando extaret ſta
tutum, quæ cauſæ compromittantur inter
coniunctos, tales arbitri dicuntur iuris ſe
cundum Abb. in capi. cum dilectus, col. 7.
de arb. Et an coram iſtis arbitris iuris ha-
beat locum reconuentio, & quam iuriſdi-
ctionem habeant ordinariam, ſcilicet uel
delegatam, dixi plene ſupra in 6. diſtinct.
principali, uer. 2. quæro, an coram arbitro.
4 † Et quia iſti arbitri eliguntur de neceſſita
te, legis, uel ſtatuti, & non ex propria uolũ
tate partium, infertur quod licet alias pro
curator non poſſit cõpromittere, nec tran
ſigere ſine ſpeciali mandato, per text. in c.
per tuas, & ibi Abb. in 2. no. de arb. & Phil.
Dec. in conſi. 80. col. 1. in prin. & Soc. in cõ
ſil. 18. col. 15. uer. & ad compromittẽdum,
&c in 1. uol. tamen ſtante ſtatuto, uel lege
ꝙ cauſæ compromittantur, põt cõpromit-
tere, etiam ſine ſpeciali mandato, ut nota.
Alexan. & communiter Mod. in l. ſi plures
ff. de pac. ubi loquitur de tutore, qui poteſt
compromittere in arbitrium iuris, et uide
ad materiã Do. in l. præſens. C. de tranſac.
5 † An autem prælatus poſſit compromitte-
re ſuper rebus eccleſiæ, uide plene Alexand.
in conſi. 31. in 2. uolum. et Socin. in conſi.
18. col. 14. in 1. uol. Lud. Ro. in conſ. 169.
col. 4. in fi. uer. tertia ratio, &c. & Per. Phil.
Cor. in conſi. 57. in litera A. & littera Pe. in
3. uolu. Et an tale compromiſſum tranſeat
in ſucceſſorem, uide Fely. in cap. præſenta-
6 ta. colu. 1. de reſi. † Quid autem important
illa uerba, quæ communiter ſolent appo-
ni in compromiſſis, ſcilicet ut procedat

& iudicet de iure, & de facto, &c. Dico ꝙ per huiuſmodi clauſulam non poteſt arbiter lædere aliquam partium contra naturalem æquitatem, ſed ſolum importat, quod non teneatur ſeruare iuris ſolennitates, ſed quod procedat manu regia, ſecundum ius gentium, debet tamē ſeruare iuſtitiam in non lædendo aliquam partē, ita tenet Petr. Phil. Cor. in conſil. 114. colu. 2. in fin. in 2. uolum. & Bald. in l. i. ff. de euict. ſi uero dicatur de iure tantum, operatur ut ſententia lata contra ius ſit ipſo iure nulla, quia exceſſit formam compromiſſi, ſecundū Barto. in l. diem proferre. §. ſtari. ff. de arb.

7 † Vnum tamen ſcias in hac materia, quod compromiſſum nūquam incipit ualere, niſi ex die, quo arbitri illud d acceptauerunt & ante acceptationem non currit terminus præfitus commiſſo. Ita tenet Bald per illū tex. in l. ſi cum dies. in princ. in fi. illius prin. ff. de Arb. & Alex. in conſ. 34 colu. fi. uerſ. ex quibus, in 1. uol.

8 † Vltimo, ſuper hac materia adde vnum pulcherrimum dictum, quod vbicumque quis ex arbitramēto eſſet læſus ultra dimidiam iuſti precii, poteſt intentare remediū l. 2. C. de reſcind. vend. etiam ſi laudum, & arbitramentum emologaſſet, & approbaſſet, ita tenet Phil. Dec. in conſi. 60. colum. 9. ubi arguit de compromiſſo ad trāſactionem, & nota hoc, quia quilibet prima facie reſponderet in contrarium. Et ad materiam huius diſtinctio. adde, quæ dicam infra in ultima parte, in tractatu de appellatione, in 4. q. princi. uerſi. 8. limita, &c. in 1. q. in uerſi. reductio. Rober.

Maran. V. I. D.

ADDITIONES.

a Arbitrorum. Octau. Veſtri. in pract. Rom. Cur. lib. 3. capi. 3. num. 3. duo genera arbitrorum facit.

b Ordinem. Limita, ut per Socin. in tracta. fallen. reg. 27.

c Arbitrator. Arbitrator in iure non reperitur ſecundum Coraſ. li. 4. miſcel. c. 18. quo in loco docte improbat etiam talem diuiſionem, & videas, quia ibi dicta ſunt notatu digna.

d Acceptauerunt. Marſi. ſing. 679. compromiſſum. Ludouicus Alferius.

Iudiciorum. X V. diſtinctio.

1 *Iudiciorum aliud delegatum, aliud ſubdelegatum.*

1 Q Vintadecima diſtinctio iudiciorū eſt, † quia iudiciū aliud delegatū, aliud ſubdelegatū. Delegatū, eſt illud, ꝙ vētilatur coram iudice delegato, de qua materia dixi plene ſupra in 5. diſt. ſubdelegatum uero eſt illud, quod agitatur coram iudice ſubdelegato, i. coram eo, qui fuit delegatus a delegato, de qua materia habeť plene in lege a iudice. C. de iud. & ibi ꝑ moderniores. & per Alexa. in l. 1. ff. de off. eius, & per Can. in c. uenerabili de offi. dele. & in l. 1. C. qui pro ſua iuriſdi. Et quia hāc materiam plenius attingi ſupra in d. 5. diſt. ideo hic aliter non inſiſto, vide deuenio ad decimam ſextam diſtinctionem.

Iudiciorum. X V I. diſtinctio.

1 *Iudicium aliud ualidum, & aliud inualidum ſeu nullum.*
2 *Iudicium quot modis poteſt dici nullum, & num. 3. cum ſeq. uſque ad fin.*
3 *Iudicium quando ex defectu iudicis ſit inualidum.*
4 *Proceſſus factus a iudice recuſato, eſt ipſo iure nullus.*
5 *Clauſula, quod ſi omnes, &c. in reſcripto appoſita quid importet.*
6 *Delegati plures cum clauſula, ut omnes, uel vnus procedere poſſit. ſi unus incipit procedere ille debet finire, alias alii nulliter procedunt.*
7 *Exceptio nullitatis ſententia, uel proceſſus ex defectu iudicis cauſata ſemper poteſt opponi, etiam ſtante ſtatuto, quod contra ſententiam nulla opponatur exceptio.*
8 *Delegato procedente ante præſentationem reſcripti delegatorii proceſſus eſt nullus, parte opponente.*
9 *Proceſſus in contumaciam factus, ante nuncij relationem eſt ipſo iure nullus.*
10 *Citatio obmiſſa, reddit actus iudicij ipſo iure nullum.*
11 *Statum inducere non pōt, ut feriatur ſententiam, contra abſentem non citatum.*
12 *Citatio an poſſit omitti etiam a principe.*

Ci.

13 *Citationis defectus qualiter opponatur.*
14 *Citatus præſumitur qui à longe aberat, & demum in iudicio reperitur.*
15 *Sententia lata parte præſente, licet non citata utrum ualeat.*
16 *Iudicium dicitur nullum, & ſentētia quando iudex procedit ad prolationem ſententiæ cū magna celeritate ſine percunctatione proceſſus, & ſine cauſa cognitione.*
17 *Cauſæ cognitionis effectus.*
18 *Sententia, an præſumatur lata cum cauſa cognitione.*
19 *Procurator falſus, uel ſubſtitutus, a non habente poteſtatem facit iudicium cum eo agitatum eſſe nullum.*
20 *Exceptio falſi procuratoris apponi poteſt ante, & poſt ſententiam, ad annullandum iudicium.*
21 *Falſus procurator, quis dicatur.*
22 *Nullitas iudicij agitati cum falſo procuratore poteſt uſque ad mille annos opponi, & qualiter hæc nullitas opponatur, & n. 23. 24. 25. 26. & 27.*
28 *Procurator habens poteſtatē ſubſtituendi, non poteſt ſubſtituere ante litem conteſtatā, niſi hoc expreſſe in mandato dicatur.*
29 *Maritus agens ut procurator uxoris, cū nullum haberet mandatum, facit iudicium eſſe nullum, licet ut legitimus adminiſtrator agere potuiſſet.*
30 *Filiusfamilias agens, uel conuentus in iudicio ſine conſenſu patris facit iudicium eſſe nullum, & poteſt opponi tā ante, quā poſt ſententiam.*
31 *Filiusfam. ubi non quæritur uſusfructus patri libere poteſt agere.*
32 *Filiusfamilias ſi eſt minor dandus eſt curator.*
33 *Filiusfa. ſi agit in aduentitijs ſine conſenſu patris, & obtinet, iudicium eſt ualidum.*
34 *Pater citatus ut præſtat aſſenſum ſi nō comparet, an iudicium erit nullum.*
35 *Filiusfam. poteſt eſſe in iudicio tanquam procurator alterius.*
36 *Filiusfam. litigare poteſt ſuper ſpirituali negotio.*
37 *Statutū, ꝗ mulier contrahere non poſſit ſine propinquorum conſenſu non comprehēdit mulierem alieno nomine contrahentem.*
38 *Contractus mulieri in regno Siciliæ contrahentis alieno noīe ualet ſine mundualdo.*
39 *Mundualdus, an requiratur ubi mulier contrahit.*
40 *Inſtantia perempta poteſt iudex ferre abſolutoriam ad obſeruationē iudicij, & actorem condemnare in expenſis.*
41 *Inſtantiam apereat de iure canonico.*
42 *Iudicium geſtum cum procuratore excōmunicato, an ualeat.*
43 *Pupillus litigans in iudicio ſine tutore, facit iudicium ipſo iure nullum. & quando tutorem non habet, eius conſanguinei citari debent.*
44 *Sententia lata in fauorem pupilli, uel ſine tutore, quando pupillus eſt maior infante alias ſecus, & nu. 50.*
45 *Pupillus in actibus concernentib. eius fauorem, habet legitimam perſonam.*
46 *Alienatio rei eccleſiæ ſine ſolennitate, ualet quando tendit in fauorem eccleſiæ.*
47 *Minor, quando poſſit ſtare in iudicio.*
48 *Statutū requirens conſenſum propinquorū in contractu mulierum intelligitur de contractibus damnoſis, non autem utilibus.*
49 *Mundualdus non requiritur, quādo mulier facit contractum ſibi utilem.*
51 *Iudicium agitatum ſine cōſenſu patris, cum filiofamilias, tendens in eius fauorem ualet etiam ſi ſit minor.*
52 *Tutor non faciens ſolemnia litigans pupilli nomine facit iudicium eſſe nullū, & quæ dicantur iſta ſolemnia, & qualiter practicatur in regno.*
53 *Teſtator ſi in teſtamento dat poteſtatem tutori ut poſſit adminiſtrare, non requiritur inuentarium.*
54 *Tutor non poteſt facere procuratorem ante litem conteſtatam, ſed actorem cum decreto iudicialia non ualet iudicium.*
55 *Procurator qui litem conteſtatus fuit in cauſa ipſe in ſingulis actis citari debet alias, ſi citatur dominus non ualens acta, niſi procurator eſſet impeditus.*
56 *Curator ad litem pupillo qualiter dari dēt, ut iudicium ualeat.*
57 *Curator ad litem an debeat cauere, & alia facere.*
58 *Delegata cauſa per ſuperiorē, cenſetur aduocata ab ordinario.*
59 *Mortuo delegato, cā non reuertitur ad ordinarium ſed ad principem delegantem.*
60 *Cauſam cœptam coram ordinario nō poteſt inferior a principe ad ſe aduocare.*
61 *Proceſſus factus cōtra exititios ciuitatis ad in-*

ſe confiſos de prudentia, ſcientia, & legalitate talis iudicis idcirco prorogãt eius iuriſdictionẽ. & ita puto poſſe procedere dictum. Spec.. P. F. V. I. D.

10 † Quam opi limita procedere in iudice habente iuriſdictionẽ de iure cõi, quia talis iuriſdictio põt ꝓrogari de cõſenſu partium extra territoriũ, vt ſupra, ſecus in iudice habente iuriſdictionem de iure ſpeciali, prout eſt legatus, quia extra territorium non põt cognoſcere ex prorogatione partiũ, & ſi iudex illius territorii conſentiret. ita in terminis tenet Abb. in d. c. excõica-
11 tionis col. fi. de offi. leg. † Scias tñ pro complemẽto huius materiæ, ꝙ prorogatio iuriſdictionis poteſt fieri expreſſe, & tacite. Expreſſe fit, qñ partes ꝑ eorum expreſſum conſenſum conſentiunt in iudicem non ſuum, & iſta eſt materia d. l. 1. & ff. de iud. & d. l. ſi conuenerit, ff. de iu. om. iud. & cap. ſignificaſti de foro. comp. Tacite uero fit prorogatio, qñ quis petitur ſe cõueniri coꝛã iudice incõpetenti, & non declinat eius forũ. & in hac eſt uarietas doctorũ in d. l. ſi cõuenerit quia gl. ubi dicit. ꝙ requiritur litis cõteſtatio ad hoc, vt inducatur cõſenſus ſed ueritas eſt illa, quam tenet ibi Bart. ſ. ꝙ ſiquidem cõuentus opponit aliquã exceptionem dilatoriam ante lit. cõteſt. quia tũc per talẽ exceptionem uidetur ꝓuocare iudicẽ, ut ſuper ea pronunciet, cenſetur eo ipſo in iudicem conſentire, nec expectatur litis conteſtatio. Si uero non opponit exceptionẽ aliquã, tunc requiritur litis cõteſtatio, & ita procedat gl. ſibi. Nõ tamen cenſetur in iudicem conſentire, ſi quis petit copiam libelli, vel dat ſatiſdationẽ de iudicio ſiſti, ſecundũ Bar. in d. l. ſi cõuenerit per l. non uidetur, la. 2. ff. de iud.

ADDITIO. Habes (amãtiſſime lector) per exceptionem dilatoriam oppoſitã ante litem conteſtatam conſentiri in iudicẽ, adeo ut amplius non poſſit declinari eius iuriſdictio, per doc. Bar. in l. ſi conuenerit, ff. de iur. om. iud. hunc paſſum late tangit Iaſ. in d. l. conuenerit, ubi dicit quod hanc opinionẽ Bar. ſequitur Ale. in d. l. dicens ꝙ opinio Bar. poteſt recte defenſari per text. in l. cum Pap. in fi. C. de ſent. & idem tenet Bar. Il nõ uidetur la 2. ff. de iud. & in l. elegãter. §. ſi quis poſt, ff. de cond. iudi. & Bal. in l. fi. C. de iu. & in l. exceptionẽ poſt glo. C. de except. Ian. do. Card. & do. Abb. in c. inter monaſterium de re iud. ſed contrariam opin. dicit tenere Ful. ibidem. & hãc ſecũdam opinionem Fulg. ſequitur Cyn. in l. fi. C. de ſpõſa & Cy. poſt Iaco. de Are. in l. 2. 2. q. & ibi etiam Bal. ff. ſi quis in ius uoc. non ier. & Imol. in l. quidam conſulebat. ff. de re iud. ſed ipſe Iaſ. ſequitur opinionẽ Bar. quã dupliciter limitat, ſed opinionem Fulg. tenet expreſſe conſulendo, Pet. Phil. Cor. in conſ. 209. in 2. lib. nu. 14. ubi dicit quod eſt cõis opinio, & uerior de quo etiam per Bald. in conſ. 474. in 4. lib. tu tamen omnino pro ueritate huius paſſus non obmittas uidere Fely. in ca. inter monaſterium, num. 4. c. pluribus ſeq. extra de re iud. ubi tenet opin. Bar. quam limitat & declarat undecim modis. P. F. V. I. D.

12 † Et ex prædictis uerificatur illa iuris regula quæ ſe habet, quod exceptio declinatoria fori debet eſſe prima exceptio, quæ opponitur ante alias dilatorias, quia ſi opponitur alia prius, per eius oppoſitionem inducitur conſenſus in iudicem, & nõ poteſt poſtea opponi declaratoria text. eſt in l. ſed ſi ſuſceperit in princ. ff. de iud. & in l. fi. C. de excep. & Abb. & docto. in cap. inter monaſterium de re iud. ſicut dicimus etiã de recuſatione iudicis ex cauſa ſuſpicionis, quia debet eſſe prima exceptio, quæ opponitur, ut tenent Barto. Alexan. Ioan. de Imo. in leg. quidam conſulebat. ff. de re iud. & Lanfranc. in cap. quoniam cõtra in uer. recuſationes in princip. de probat.

13 † An autem per ſolam confeſſionẽ factã coram iudice incompetenti inducatur ꝓrogatio iuriſdictionis, uide Soc. tenẽtem,
14 quod non in conſ. 108. col. fin. 3. uol. † Limita illud quod dr̃ de tacite ꝓrogatione, non procedere in cauſa criminali, quia in ea non prorogatur iuriſdictio per oppoſitionem exceptionis, ita tenet Iaſo. in d. l. ſi conuenerit, col. 8. circa fin. alleg. Barto. in l. licet. col. 2. C. de procu. Et hoc eſt regulare, quod in cauſa criminali non poteſt ꝓrogari iuriſdictio, etiam expreſſe, in præiudicium iudicis competentis, ſecundum Bald. in l. ſi qui ex conſenſu col. 2. in fi. C. de epiſc. aud. & Fel. in c. P. & G. col. 4. de offic. dele. & uide Soc. in d. conſ. 108. in fi. in 4. uolu. ubi dicit, ꝙ qñdo iudex inquirit ex officio, nõ põt eius iuriſdictio prorogari.

Secundo

15 † Secundo, limita non procedere in pro-
rogatione, quæ ſit de loco ad locum quia
illa non poteſt fieri tacite, ſed requiritur ex
preſſus conſenſu prorogantium. Ita tenet
Franc. de Aret. in c.1. col. pen. verſi. illud ēt
ſcias, & c. de iud. allegat tex. in c. ſtatutum,
16 in §. nullo de reſc. li. 6. † Tertio, limita nō
procedere in contumace, quia per contu-
maciam nunquam prorogatur iuriſdictio
vnde in hoc caſu nō æquiparatur præſens
per contumaciam, ita tenet Barto. in le. 2.
in ſec. colum. 2. & ibi etiam Alexand. in 2.
colum. ff. ſi quis in ius voc. non ſer. per tex.
& ibi Bald. in d. l. ſi qui ex cōſenſu, & Lud.
17 Rom. in conſi. 48. † Inducitur etiam taci-
ta prorogatio per reconuentionem, quod
poteſt intelligi duplici modo, ſcilicet ex
parte reconuenientis, & ex parte recōueni-
ti. De primo eſt exemplum, ut ſi tu conue-
nis me coram iudice competenti, ego qui
ſum reus, poſſem declinare eius iuriſdictio
nem, ſi vellem, ſi tamen nō declino, ſed ſta-
tim reconuēnio te coram eodem iudice ex
hoc ipſo uideor in iudicem conſentire, &
ſic nō poſſum declinare ipſum ulterius in
prima cauſa conuentionis. Ita habetur per
Matt. in deciſio 17. conſil. Neap. de ſecun
do eſt exemplum, ut ſi tu eſt clericus, uel
alius non ſubditus, & conuenis me coram
iudice meo, ſeculari, poſſum te corā eodē
reconuenire, per quam reconuentionem
tu reconuentus prorogas iuriſdictionem
illius iudicis ex neceſſitate iuris, ita tenet
Bald. in Authen. & conſequenter columna
ſecunda, in princip. ibi nam reconuentio
&c. C. de ſent. & Spec. in tit. de comp. iud.
adi. in princip. verſi. !9. probatum eſt etiam
per l. ſi idem cum eod. § quod ſi mutuæ, ff.
de iuriſd. omn. iud. & dixi plene ſupra in 6.
18 diſtinct. princip. † Limita hanc materiam
prorogationis procedere, quādo proroga-
tur talis iuriſdictio, qualem habet ille iu-
dex prorogatus in ſuos ſubditos, quia tūc
ualet prorogatio, ut ſupra dixi. Secus eſt,
quando illam iuriſdictionem nō haberet.
Exemplū, ſi eſt aliquis iudex maleficiorū
deputatus ad cognoſcēdum ſolum de cau
ſis criminalibus, modo duo foreſes uellēt
coram eo litigare in cauſa ciuili, certe non
valent prorogatio, quia talēt iuriſdictionē
cauſarum ciuilium nō habet iudex ille in
ſuos ſubditos, & illud quod non eſt, proro-
gari nō poteſt ita per plura tenet Iaſ. in le. ſi
per errorē, col. i. ff. de iu. om. iu. Pro hoc eſt
tex. i l. ſolemus §. latrúculator, ff. de iu. idē
econtra, quādo eſſet iudex cauſarum ciui-
liū, & prorogatio fieret de cauſa crimina-
li, quia nō ualet ſecundum Bal. in l. i. colu.
fi. C. de iur. om. iud. idem dicimus in omni
bus ſimilibus iudicibus habentibus iuriſdi
ctionem limitatam ad certam ſpeciē cau-
ſarum, ut non poſſit fieri prorogatio ad a-
liā ſpeciem, ut tradit plene Iaſ. in d. l. ſi per
errorem, col. i. ubi vult os allegat, & habet
per Abb. in c. P. & G. de offi del. adde Bal.
19 in l. teſtamenta. C. de teſt † Secundo, limi-
ta hanc materiam non procedere, quo ad
executionem ſentētiæ, quia licet iudex pro
rogatus poſſit procedere, & ſentētiare non
tamen poteſt ſuam ſententiam exequi, ſed
executio debet fieri per ordinarium com-
petētem tex. eſt in l. epiſcopale, C. de epiſc.
aud. per quem text. ita dixit Ale. in le. cum
quædam in pen. no. & ibi etiam Iaſo. in 4.
20 no. ff. de iu. omn. iud. † Tertio, limita non
procedere in iudice delegato, quia eius iu-
riſdictio prorogari non poteſt text. eſt in
d. c. P. & G. de offic. deleg quod quomodo
& quando procedat, unde omnino ibi Ab
ba. & doct. ſed de tempore ad tempus po-
teſt prorogari iuriſdictio delegati cap. de
cauſis, & ibi Fel in l. no. de offi. deleg.

ADDITIO. Concludendum eſt quod
iuriſdictio delegati prorogari poteſt, de
tempore ad tempus, le. i. §. ſi & iudex, ff. de
iu. Item, poteſt prorogari de re ad rem, l. de
qua re §. 1. ff. eo. tit. Item poteſt prorogari
de loco ad locum cap. ſtatutum, § in nullo
extra de reſer. in 6. ſed perſona ad perſonā
non poteſt fieri prorogatio c. P. & G. de of
fic. deleg. & quæ ſit ratio uide plene per Ia-
cob. de S. Georg. in l. 1. ff. de iud. nu. 24. vbi
dicit quod nec iure canonico, nec iure ciui
li poteſt prorogari iuriſdictio delegati de
perſona ad perſonam. Pet. Foll.

21 † Quarto, limita non procedere, quando
interuenerit error in prorogatione, quia er
ror impedit eam fieri, l. ſi per errorē & ibi.
Bar. & doc. ff. de iu. om. iu. Quod tamen re
ſtringe procedere in eo iudice, qui erat pe-
nitus incompetēs de iure communi. Secus
ſi erat competens de iure communi, tū po
terat aliquo priuilegio exēptionis decina
ri, quia ſi fuit prorogatus et ā parte ē, ua

let prorogatio, ita tenet Bar. in rep. l. ex qua
cunque col. 4. ff. ſi quis in ius uoc non iet.
pro hoc eſt gl. in l. 2. §. ver conſenſus, ff. de
iud. vbi ponit exemplum de ſcholari, & te
net Iaſ. in d. l. ſi per errorem, col. 3.
22 † Quinto limita non procedere in cauſa
appellationis, quia in ea non habet locum
prorogatio, qui appellatio debet fieri gra-
datim, unde non poteſt fieri ad iudicē in-
competentem de conſenſu partium ita te-
net Bal. in ti. de pace Conſtantiæ in 13. co.
in fi. ſuper ver. ſecundum mores, leges &c.
& ſequitur Fel. in d. c. P. & G col. 4. de offi.
del. uer. item no. & Spec. in tit. de appell. §.
nunc tractemus ver. quid ſi de facto & Ale.
23 in l. 2. in prin. i add. ad Bar. ff. de iud. † Sex
to, limita non ꝓcedere, quo ad iuriſdictio-
nem conceſſam a Deo, prout eſt excōicare
vel abſoluere, quia talis iuriſdictio proro-
gari non poteſt, ſecūdum Bal. in d. l. ſi qui
ex conſenſu in §. uerbis, C. de epiſc. aud. &
Ale. in d. l. 2. ff. de iu. in add. quę incipi, ſed
24 utrum in fin. † An autem clericus poſſit
prorogare iuriſdictionem alterius epi ſi-
ne conſenſu ſui epiſcopi? Dic quod nō, ſed
requiritur conſenſus proprii epiſcopi, tex.
in c. ſignificaſti, & ibi Abb. & doc. de foro
comp. quod intelligitur, quādo uellet ex-
preſſe prorogare, ſed contrahendo, uel de-
linquendo poteſt iuriſdictionem alterius
prorogare abſque conſenſu proprii epiſco-
pi, per c. Rom. §. contrah. de for. comp. lib.
6. ita tenet Alex. in add. ad Bar. in l. 1. ff. de
iud. in addi. quæ incipit, adde, &c. & prædi-
ctis adde Specu. in tit. de comp iudi. adi. in
25 prin. col. 9. ver. in clericis. † Vltimo quæri
tur generaliter, quid de laicis ſubditis do-
minis ſuis temporalibus puta regi, vel ba-
roni an poſſint prorogare iuriſdictionem
alterius iudicis ſine conſenſu ſui domini,
& ſi propagant an poſſit dominus reuoca
re eos, ne litigent coram alio iudice? iſtam
quæſtionem tangit Bart. in l. 2. §. & poſt o-
peras in fi. & ibi communiter doct. ff. de o-
pe. no. nun. & gl. & doc. in c. imperialem, §.
præterea ſi inter duos de prohib. feu. alien.
per Fed. & Abb in ca. æternum de iudi. &
Bald. in l. decernimus, C. de ſacroſ. eccle &
in l. ſi quis in conſcribendo in 4. no. C de
epiſc. & cler. Bal. in c. 1. col. 2. in ff. de iniu.
matri. fac. & breuiter iſta eſt magis com-
munis cōcluſio. Nam quidam ſunt uaſſal-
lis ſubditis dominis, ratione feudi quod te
nent ab eis, & iſti nullo modo poſſunt pro
rogare iuriſdictionem alterius iudicis ſi-
ne conſenſu dominorum ſuorum, & ſi de
facto prorogarent, poſſent domini reuoca
re prorogationem, & impedire eos litiga-
re, quia de facili poſſet fieri colluſio, & pri
uare dominos ſua proprietate, uel iuriſdi-
ctione, quam habent reſpectu feudi. Qui-
dam ſunt vaſalli ſubditi, non ratione feu-
di, ſed ratione perſonæ, prout ſunt omnes
burgenſes, qui recognoſcūt dominos ſuos
ratione perſonæ, quam habent ſubiectam
non tamen tenent aliquod feudum, & iſti
poſſunt prorogare ſine conſenſu dñorum
& per tex. in l. 1. ff. de iud ita tenet And. de
Iſer. in d. c. imperialem, §. præterea ſi inter
duos col. 6. in prin. ſequitur ibi Alua. in 3.
col. & hoc videtur ſentire Bart. ſi bene pon
deretur in d. §. & poſt operis in fi. & Bar. in
in l. 1. col. 1. ff. de iud.
26 † Prædictam tamen concluſionem limita,
niſi iuriſdictio eſſet per principē reſerua-
ta, quia tunc non poteſt fieri prorogatio,
ēt per burgenſem. Ita tenet. Bal. in d. §. præ
terea, ſi inter duos, col. pe. ver. in contrariū
ibi ſequitur Aluan. in 3. col. Ex hoc infero,
ꝙ cum hodie omnes barones regni, ut plu
rimum habeant priuilegia primarum, &
ſecundarum cauſarum, & ſic eſt eis reſerua
ta iuriſdictio ſuper vaſallis ſuis burgēſib.
per regem, qui eſt princeps, & monarcha
in regno, quia non recognoſcit ſuperiorē,
ut no. And. de Iſer. in ca. 1. uer. regis de his
qui feu. dare poſſ. & in proœ conſt. col. 11.
per hoc dico, quę poſſent uaſalli alicuius
baronis habentis tale priuilegium, proro
gare iuriſdictionem alterius iudicis, ſine
conſenſu baronis propter dictam reſerua-
tionem, & ita uidemus quotidie ſeruari in
regno quia quando eſſet facta prorogatio
quocunque ſolent barones reuocare ſubdi
tos prorogantes ad ſuam iuriſdictionem.
Rob. Mar. Venuſ. V. I. D.

ADDITIONES.

a Prorogatio. Et an prorogatio compromiſ
ſo, cenſeatur etiam prorogatum iuramen
tum, & alię qualitates, uideas Couar. late
tractantem in initio 1. par. relect. ca. quāuis
de pac. in 6.

b Quatuor modis. De iſtis prorogationibus
uideas. Nic. Ant. Grau. in annot. ad pract.

Octa-

Octau. Veſt. lib. 8. c. 2. nu. 14. Dec. in c. cæterum in princ. extra de iud. Cagn. in l. 1. num. 41. ff. de iudi.

6 Iudex. Nec omittas quod in cauſis, in quib. de prorogãda iuriſdictione agitur, requiritur neceſſario, ut illius iudex ſit capax, Inn. in c. paſtoralis extra de re iud. Doc. in c. fi. de iud. Affl. latè & benè, in deciſ. 354. num. 14. cum ſequent.

Ludouicus Alſerius.

Iudiciorum XIII. Diſtinctio.

1 *Iudicium aliud temporale, & aliud ſpirituale.*

2 *Iudex ſecularis non poteſt cognoſcere de cauſis ſpiritualibus.*

3 *Iudex ſecularis põt cognoſcere de cauſis ſpiritualibus ſi conſtant per confeſſionẽ partis.*

4 *Cauſa ſpũales reperiuntur ciuiles, & criminales, & quæ dicantur, nu. 5. 6. 7 cũ ſeq.*

5 *Poſſeſſorium beneficij, quando dicatur cauſa ſpiritualis, & an poſſit talis quæſtio corã iudice laico ventilari.*

Titulum ſuæ poſſeſſionis ſeu beneficij, an, et quando cogatur quis oſtendere.

8 *Cauſa ſpiritualibus annexa, quæ dicantur.*

9 *Libellus an requiratur in cauſis ſpiritualib.*

10 *Papa an poſſit laico delegare cauſas merè ſpirituales.*

11 *Compromiſſum, an fieri poſſit de cauſis ſpiritualibus.*

1 TErtiadecima principalis diſtinctio iudiciorum eſt, † quia iudiciũ aliud eſt temporale, & aliud ſpirituale. & iſta eſt nona diſtinctio ab vndecima præcedenti, quia ibi fuit diſtinctum iudicium ſeculare ab eccleſiaſtico, hic autem diſtinguitur iudicium temporale a ſpirituali. ibi fit differentia inter duas curias, ſcilicet eccleſiaſticam, & ſecularem, hic fit differentia, de eo quod utrinque poteſt accidere in curia eccleſiaſtica, nam iudicium temporale dicitur, ubi agitatur de aliqua re temporali, puta de fundo, equo, pecunia, & ſimili, cuius rei eſt capax laicus, & hoc iudicium poteſt eſſe ſeculare, & eccleſiaſticum, Iudicium ſpirituale eſt ubicunque agitur de aliqua re ſpirituali, uel annexa ſpiritualitati, & iſtud non poteſt fieri, niſi in curia eccleſiaſtica ſecundũ Bar. in l. Titia. ff. ſolut. matr. & in l. quoties, C. de iu. & in l. 1. ff. de iu. om. iud. & Abb. in c. tuam de cog. & in c. lator, qui filij ſint legit.

2 ADDITIO. † Iudex. n. ſecularis (vt ex dictis auctoris perpenditur) eſt in capax in cognoſcendo de cauſis ſpiritualib. procedit etiam ſi eſſent incidenter coram iudice laico, quia deberent remitti ad eccleſiaſticum c. tuam de ord. Sed intellige quando quæſtio eſt ſuper iure, uidelicet, an matrimonium teneat uel non, at ſecus ſi q. eſt facti, quia ſecularis eſt capax ſecũdũ Bart. in l. 2. 2. col. uerſ. iuxta prædicta, quomodo, ff. de iuriſ. om. iu. & in l. omn. C. de ſac. ſanc. eccl. & per Doc. in l. Titia. ff. ſol. mat. & dixi plenè ſupra in 11. diſt. nu. 8.

3 † Et licet ut dixi iudex ſecularis nõ poſſit nec principaliter, nec incidenter cognoſcere de cauſa ſpirituali, tamen quando cognoſcitur per cõfeſſionem partis poteſt ſecularis cognoſcere, licet cauſa ſit ſpiritualis ſm Bal. ſingulariter in l. quoties. 2. colum. uer. ſed nunquid. C. de iud. & Spec. in tit. de reconu. Lanſ. in c. quoniam contra. uer. confeſſiones. 6. col. de pb. & ſi eo caſu nõ tenetur remittere, quia id, ꝙ dicitur, ꝙ cauſa ſpiritualis incidens coram ſeculari debet remitti ad eccleſiaſticum, procedit quando ſummus in iudicio contra dictorio at ſecus in uoluntario. Pet. Fol. V. I. D.

4 † Super hoc tñ eſt ſciendum, ꝙ cauſæ ſpirituales reperiunt ciuiles, & crim. & appellatione cauſarum ciuilium cõprehendunt etiam ſpirituales, ſcdm Card. in cl. 1. in 4. col. in 5. q. de offi. del. Cauſæ ſpirituales ciuiles poſſunt multipliciter exemplificari. Primo, vbi agiť de aliquo iure incorporali puta de donis Dei, & ſacramẽtis eccleſiæ, Item de officio, & adminiſtratione eccleſiæ. Item de aliqua præbenda, dignitate, perſonatu, ſeu canonicatu, uel decima, Itẽ, de ueſtibus, & aliis ornamẽtis eccleſię, prout hæc, oĩa hñr per Abb. & Ioã. de Ana. in cap. conſulere de ſimon. & in ca. ad aures, & c. ad noſtram co. ti. Similiter, ubi agitur de matrimonio, uel legitimatione prolis ut d. c. tuũ. & d. c. latori. Et generaliter vbicunque agitur de beneficio eccleſiaſtico, & de oĩbus illis, quæ hñr in cle diſpẽdioſã, de iud. & in c. literas, & ibi Abb. de iu. cal.

5 † Limita tñ id, quod dixi de beneficio eccleſiaſtico, ut procedat, quãdo ageret peti-

torio. Secus ſi agitur poſſeſſorio ſuper ali
quo beneficio eccleſiaſtico puta ad recupe
randum poſſeſſionem beneficii, quia iſta
cauſa non dicitur ſpiritualis ſed tempora
lis, ut no. gl. & Abb. in penul. colum. in ca.
cum dilecti. de elec. & glo. & Abb. in ca. li-
teras, de iuramento cal. & Card. in d. cl. di-
ſpendioſam, in 10. q. in fi. de iud. ubi infer-
tur, quod tunc agens non tenetur oſtende
a re *a* titulum beneficii, licet quando agit pe
titorio, ſecus de cuius dicti ueritate an poſ
ſeſſorium beneficii, dicatur cauſa ſpiritua
lis, & in poſſit talis quæſtio uentilari co-
ram iudice laico uide plene per Abb. in d.
cap. literas col. 2. & 3.

ADDITIO. Vide quæ dixi ſupra in
11. diſt. nume. 48. Pet. Foll. V. I. D.

6 † In eo autem quod dixi clericum agentẽ
poſſeſſorio, non debere probare titulum
beneficii, adde, quod licet alias regulariter
nemo compellatur oſtendere titulum poſ-
ſeſſionis, l. cogi C. de peti, hęred. tamen fal
lit, quando agitur contra clericum poſſeſ-
b ſorem beneficii, quia ſemper tenetur *b* ad
inſtantiam iudicis interrogantis oſtẽdere
titulum ſuæ poſſeſſionis, ſm Bald. in l. 2.
C. quomodo, & qñ iud. & in d. l. cogi. col.
2. & Bal. in l. fin. C. de prob. Sed ad inſtan
tiam partis non cogitur ſecundum Bal. in
l. ciuile, C. de fur. Itẽ, minime cogitur cle-
ricus etiam per iudicem, qñ per longũ tps
ſtetit in poſſeſſione beneficii, puta per de-
cem annos concurrente fama, ſcđm Inno.
in c. illud, & ibi Abb. 4. col. de præſum. &
Bal. in d. l. fin. C. probationibus.

† ADDITIO. Adde regulam Cancel. ſub
nu. 13. & ibi late dicta per do. Lud. & uide
Rotam in dec. 467. in antiquis, & uide Ca
pici. in deciſi. 6. in cauſa mota. ubi quærit
an rector ſeu beneficiatus agens contra de
bitores ſuos teneatur ad petitionem oſtẽ-
dere titulum. Pet. Foller. V. I. D.

7 † Cauſæ criminales ſpirituales poſſunt
dici, quando agitur de criminibus eccle-
ſiaſticis, vt de hæreſi, ſimonia, ſchiſmate,
apoſtaſia, ſortilegis, & de aliis ſimilibus de
quibus habetur in 5. lib. decretalium, puta
de uſuris, & aliis ſimilibus, non tamen de
omnibus, quæ habent ibi, quia ibi ponun
tur aliqui tituli continentes crimina ſecu-
laria, prout eſt titulus de, furtis, de homici
dio, & aliis iſtæ autem cauſæ poſſent ma-
gis congruenter appellari cauſæ crimina-
les eccleſiaſticæ, quã cauſæ ſpirituales, quia
regulariter cauſæ ſpirituales includuntur
ſub appellatione cauſarum ciuiliũ ergo de
ſtricta ſignificatione non poſſent dici cri-
minales ſpirituales, per ea, quæ ſupra dixi
8 per dictũ Car. in cl. 1. in 5. q. de off. del. † Spi
ritualibus autem annexæ dñi cauſæ iuris
patronatus eccleſiæ, vt eſt text. & ibi per
Doct. in c. quanto. de iud. ubi probant ꝙ
idem iudicatur, de iſtis, ꝙ de mere ſpũalib.
& habet per Io. de Ana. in d. c. cõſulere. de
9 ſim. † An autem in cauſis ſpiritualibus re-
quiratur libellus? Specul. in tit. de li. cõcep.
§. nunc dicendum. uer. 23. in fi. tenet ꝙ nõ,
ſed Ioann. And. ibi in add. reſtringit dictũ
Spec. ad caſus poſitos in cl. diſpendioſam
de iud. Et quid ſi agitur de iuramento ap-
poſito in contractu ſimulato, an dicatur
cauſa ſpiritualis? vide Bal. tenentem, ꝙ nõ
in l. 1. C. de oper. lib. Rob. Mar. V. I. D.

10 ADDITIO. † Nunquid Papa poſſit lai-
co delegare cauſas mere ſpirituales, crimi-
nales & ciuiles? & uidetur quod ſic, ut 64.
diſt. cap. in ſyn. & Hadr. &c. bene quidem
97. dd. & voluit expreſſe dom. An. de Roſ.
in tract. de poteſt. Imp. & Pap. uer. ex his &
11 deciditur. † Nunquid de cauſa ſpirituali
poſſet fieri compromiſſum? Hoſt. in ca. 1.
de conſ. & affin. tenet quod non poteſt fie-
ri compromiſſum ſuper illa cauſa ſpiritua
li, ſed de fructibus expenſis. & aliis contin-
gentibus cauſam ſpiritualem, bene poteſt
fieri compromiſſum, & de ueritate uide
Lanfran. in tracta. de arb. in 4. parte, & ſic
etiam de tranſ. dicendum eſt. Petr. Foll.
V. I. D.

ADDITIONES.

a Titulum. De ueritate uideas per Menoch.
tract. recup. poſſeſ. in 15. remed. nu. 448.
& ſeq.

b Ad inſtantiam. Late hunc articulum tan-
git Couar. in 2. par. relecto. c. poſſeſſor
malęfidei, §. 10. nu. 9. col. 2. uerſ. hinc &
illa ſolemnis. Ludou. Alferius.

Iudiciorum. XIIII. diſtinctio.

1 *Iudicium aliud iuriſdictionale, & aliud ar-
bitrarium.*

2 *Arbitrorum tres dicuntur eſſe ſpecies et quæ
ſunt.*

Arbitra-

3 *Arbitramentum, eſt quædam tranſactio.*
4 *Compromiſſum poteſt fieri per procuratorem, ſine ſpeciali mandato ſtāte ſtatuto, quod cauſæ compromittantur. Idem in tutore.*
5 *Prælatus, an poſſit compromittere ſuper rebus eccleſiæ.*
6 *Clauſula in compromiſſis, quod procedat de iure & de facto, quid importet.*
7 *Compromiſſum, nunquam ualet, niſi ex die quo arbitri illud acceptauerunt.*
8 *Compromiſſum, ſi lædatur poteſt intentare remedium, l. 2. C. de reſcin. uend. etiam ſi arbitramento emologaſſet.*

QVartadecima diſtinctio iudiciorum
1 eſt, † quia iudicium aliud eſt iuriſ-
dictionale, & aliud arbitrarium, ideſt corā
arbitrario. Iuriſdictionale eſt illud, quod
agitatur corā iudice habente iuriſdictione
ſiue ſit iudex ordinarius ſiue delegatus. Iu-
diciū arbitrariū dr̄ illud, ꝙ uentilatur co-
rā arbitro. Et quia iſta materia eſt plenius
tractata in diuerſis locis maxime per Spec.
in ti. de arbitro per totum, & per Lud. Ro.
in rep. rub. de arb. & per Bar. in l. ſi ſocieta-
tē, §. arbitrorum. ff. pro ſocio. ideo non eſt
opus hic tractare materiā arbitrorum, ſed
remitto me ad dicta in locis præallegatis,
& maxime quo ad materiam huius diſtin-
ctionis, ſcilicet in quibus differat iudiciū
judicis, a iudicio arbitri, ponit plene Spec.
in d. ti. de arb. §. differt. per totum. Sed pro
aliquali introductione, uideamus unam
tantum quæſtionem, ſcilicet quot ſunt ge-
2 nera arbitrorum. † Et breuiter *a* arbitrorū
a tres reperiuntur eſſe ſpecies principales in
iure. Quidam dicitur arbiter ſimpliciter
quidam dicitur arbitrator, & quidam dici-
tur arbiter iuris. Arbiter ſimpliciter dici-
tur ille, q̄ de partiū cōſenſu eligitur, & in
eū ſub pœna ſtipulatione cōpromittitur,
ſecundū Spec in tit. de arb. §. 1. in prin. Ar-
biter. n. æquiparatur iudici, & quo ad pro-
ceſſum tenetur ſeruare iuris, *b* ordinem, li-
cet compromiſſum ſit quidam cōtractus,
l. 1. & ibi *Bal.* ff. de arb. & Spec. ī d. §. i. uer.
& eſt ēt, &c. *c* Arbitrator uero, eſt quidam
amicabilis compoſitor, qui habet dimitte-
re, & diuidere litem de facto potius, quam
de iure, & ſine aliquo iuris ordine, ut habe-
tur per Spec. in d. §. 1. in uerſ. arbitrator, &
de hac materia tractatur per Bart. & Doct.
in l. ſi quis arbitratu. ff. de uerbo. obl. & in
d. l. ſocietatem. §. arbitrorū. ff. pro ſocio, &
3 p Abb. ī c. quintauallis, de iureiu. † Et iſtud
arbitramentū, dicitur quædā trāſactio, ſe-
cundum Barto. in d. l. ſi quis arbitratu, &
Alex. in conſ. 82. in fi. 1. uolu. quod quali-
ter intelligitur, uide Phil. Dec. in conſil.
60. col. 3. Et hanc differentiam inter arbi-
trum, & arbitratorem, ponit etiam Bar. in
d. §. arbitrorum. ver. 1. quæro quæ ſit diffe-
rentia, &c. Arbiter iuris dicitur is, qui eligi-
tur ex neceſſitate ſtatuti, & quando iudex
allegatur ſuſpectus, debent eligi arbiter ad
cognoſcendum de ſuſpitione ex neceſſita-
te iuris. l. fin. & ibi Barto. & Doct. Cod. de
iud. habetur in capit. ſuſpicionis. de offic.
deleg. & in cap. ab arbitris. de offic. delega.
libro ſexto. Similiter, quando extaret ſta-
tutum, quæ cauſę compromittantur inter
coniunctos, tales arbitri dicuntur iuris ſe-
cundum Abb. in capi. cum dilectus, col. 7.
de arb. Et an coram iſtis arbitris iuris ha-
beat locum reconuentio, & quam iuriſdi-
ctionem habeant ordinariam, ſcilicet uel
delegatam, dixi plene ſupra in 6. diſtinct.
principali, uer. 2. quæro, an coram arbitro.
4 † Et quia iſti arbitri eliguntur de neceſſita-
te, legis, uel ſtatuti, & non ex propria uolū-
tate partium, infertur quod licet alias pro-
curator non poſſit cōpromittere, nec tran-
ſigere ſine ſpeciali mandato, per text. in c.
per tuas, & ibi Abb. in 2. no. de arb. & Phil.
Dec. in conſi. 80. col. 1. in prin. & Soc. in cō-
ſil. 18. col. 15. uer. & ad compromittēdum,
&c in 1. uol. tamen ſtante ſtatuto, uel lege
ꝙ cauſæ compromittantur, pōt cōpromit-
tere, etiam ſine ſpeciali mandato, ut nota.
Alexan. & communiter Mod. in l. ſi plures
ff. de pac. ubi loquitur de tutore, qui poteſt
compromittere in arbitrium iuris, et uide
ad materiā Do. in l. præſens. C. de tranſac.
5 † An autem prælatus poſſit compromitte-
re ſuper rebus eccleſię, uide plene Alexand.
in conſi. 31. in 2. uolum. et Socin. in conſi.
18. col. 14. in 1. uol. Lud. Ro. in conſ. 169.
col. 4. in fi. uer. tertia ratio, &c. & Pet. Phil.
Cor. in conſi. 57. in litera A. & littera Pe. in
3. uolu. Et an tale compromiſſum tranſeat
in ſucceſſorem, uide Fely. in cap. preſenta-
6 ta. colu. 1. de reſi. † Quid autem importent
illa uerba, quæ communiter ſolent appo-
ni in compromiſſis, ſcilicet ut procedat

& iudicet de iure, & de facto, &c. Dico ꝙ per huiuſmodi clauſulam non poteſt arbiter lædere aliquam partium contra naturalem æquitatem, ſed ſolum importat, quod non teneatur ſeruare iuris ſolennitates, ſed quod procedat manu regia, ſecundum ius gentium, debet tamẽ ſeruare iuſtitiam in non lædendo aliquam partẽ, ita tenet Petr. Phil. Cor. in conſil. 114. colu. 2. in fin. in 2. uolum. & Bald. in l. i. ff. de euict. ſi uero dicatur de iure tantum, operatur ut ſententia lata contra ius ſit ipſo iure nulla, quia exceſſit formam compromiſſi, ſecundũ Barto. in l. diem proferre. §. ſtari. ff. de arb.

7 † Vnum tamen ſcias in hac materia, quod compromiſſum nũquam incipit ualere, niſi ex die, quo arbitri illud d acceptauerunt & ante acceptationem non currit terminus præfixus commiſſo. Ita tenet Bald per illũ tex. in l. ſi cum dies. in princ. in fi. illius prin. ff. de Arb. & Alex. in conſ. 34 colu. fi. uerſ. ex quibus, in 1. uol.

8 † Vltimo, ſuper hac materia adde vnum pulcherrimum dictum, quod vbicumque quis ex arbitramẽto eſſet læſus ultra dimidiam iuſti precii, poteſt intentare remediũ l. 2. C. de reſcind. vend. etiam ſi laudum, & arbitramentum emologaſſet, & approbaſſet, ita tenet Phil. Dec. in conſi. 60. colum. 3. ubi arguit de compromiſſo ad trãſactionem, & nota hoc, quia quilibet prima facie reſponderet in contrarium. Et ad materiam huius diſtinctio. adde, quæ dicam infra in ultima parte, in tractatu de appellatione, in 4. q. princi. uerſi. 8. limita, &c. in 1. q. in uerſi. reductio. Rober. Maran. V. I. D.

ADDITIONES.

a Arbitrorum. Octau. Veſtri. in pract. Rom. Cur. lib. 3. capi. 3. num. 3. duo genera arbitrorum facit.

b Ordinem. Limita, ut per Socin. in tracta. fallen. reg. 27.

c Arbitrator. Arbitrator in iure non reperitur ſecundum Coraſ. li. 4. miſcel. c. 18. quo in loco docte improbat etiam talem diuiſionem, & videas, quia ibi dicta ſunt notatu digna.

d Acceptauerunt. Marſi. ſing. 679. compromiſſum. Ludouicus Alferius.

Iudiciorum. XV. diſtinctio.

1 *Iudiciorum aliud delegatum, alias ſubdelegatum.*

Qvintadecima diſtinctio iudiciorũ
1 eſt, † quia iudiciũ aliud delegatũ, aliud ſubdelegatũ. Delegatũ, eſt illud, ꝙ ventilatur coram iudice delegato, de qua materia dixi plene ſupra in 5. diſt. ſubdelegatum uero eſt illud, quod agitatur coram iudice ſubdelegato, i. coram eo, qui fuit delegatus a delegato, de qua materia habes plene in lege a iudice. C. de iud. & ibi ꝑ moderniores. & per Alexa. in l. 1. ff. de off. eius, & per Can. in c. uenerabili de offi. dele. & in l. 1. C. qui pro ſua iuriſdi. Et quia hãc materiam plenius attingi ſupra in d. 5. diſt. ideo hic aliter non inſiſto, vide deinde uio ad decimam ſextam diſtinctionem.

Iudiciorum. XVI. diſtinctio.

1 *Iudicium aliud ualidum, & aliud inualidum ſeu nullum.*

2 *Iudicium quot modis poteſt dici nullum, & num. 3. cum ſeq. uſque ad fin.*

3 *Iudicium quando ex defectu iudicis ſit inualidum.*

4 *Proceſſus factus a iudice recuſato, eſt ipſo iure nullus.*

5 *Clauſula, quod ſi omnes, &c. in reſcripto appoſita quid importet.*

6 *Delegati plures cum clauſula, ut omnes, uel vnus procedere poſſit. ſi unus incipit procedere ille debet finire, alias alii nulliter procedunt.*

7 *Exceptio nullitatis ſententia, uel proceſſus ex defectu iudicis cauſata ſemper poteſt opponi, etiam ſtante ſtatuto, quod contra ſententiam nulla opponatur exceptio.*

8 *Delegato procedente ante præſentationem reſcripti delegatorii proceſſus eſt nullus, parte opponente.*

9 *Proceſſus in contumaciam factus, ante nuncii relationem eſt ipſo iure nullus.*

10 *Citatio obmiſſa, reddit actus iudicii ipſo iure nullum.*

11 *Statum inducere non põt, ut feriatur ſententiam, contra abſentem non citatum.*

12 *Citatio an poſſit omitti etiam a principe.*

Ci-

13 *Citationis defectus qualiter opponatur.*

14 *Citatus præſumitur qui à longe aberat, & demum in iudicio reperitur.*

15 *Sententia lata parte præſente, licet non citata utrum ualeat.*

16 *Iudicium dicitur nullum, & ſentẽtia quando iudex procedit ad prolationem ſententiæ cũ magna celeritate ſine percunctatione proceſſus, & ſine cauſa cognitione.*

17 *Cauſę cognitionis effectus.*

18 *Sententia, an præſumatur lata cum cauſa cognitione.*

19 *Procurator falſus, uel ſubſtitutus, a non habente poteſtatem facit iudicium cum eo agitatum eſſe nullum.*

20 *Exceptio falſi procuratoris apponi poteſt ante, & poſt ſententiam, ad annullandum iudicium.*

21 *Falſus procurator, quis dicatur.*

22 *Nullitas iudicij agitati cum falſo procuratore poteſt uſque ad mille annos opponi, & qualiter hęc nullitas opponatur, & n. 23. 24. 25. 26. & 27.*

28 *Procurator habens poteſtatẽ ſubſtituendi, non poteſt ſubſtituere ante litem conteſtatã, niſi hoc expreſſe in mandato dicatur.*

29 *Maritus agens ut procurator uxoris, cũ nullum haberet mandatum, facit iudicium eſſe nullum, licet ut legitimus adminiſtrator agere potuiſſet.*

30 *Filiusfamilias agens, uel conuentus in iudicio ſine conſenſu patris facit iudicium eſſe nullum, & poteſt opponi tã ante, quã poſt ſententiam.*

31 *Filiusfam. ubi non quæritur uſusfructus patri libere poteſt agere.*

32 *Filiusfamilias ſi eſt minor dandus eſt curator.*

33 *Filiusfa. ſi agit in aduentitijs ſine conſenſu patris, & obtinet, iudicium eſt ualidum.*

34 *Pater citatus ut praſtat aſſenſum ſi nõ comparet, an iudicium erit nullum.*

35 *Filiusfam. poteſt eſſe in iudicio tanquam procurator alterius.*

36 *Filiusfam. litigare poteſt ſuper ſpirituali negotio.*

37 *Statutũ, ꝙ mulier contrahere non poſſit ſine propinquorum conſenſu non comprehẽdit mulierem alieno nomine contrahentem.*

38 *Contractus mulieri in regno Siciliæ contrahentis alieno nõie ualet ſine mundualdo.*

39 *Mundualdus, an requiratur ubi mulier contrahit.*

40 *Inſtantia perempta poteſt iudex ferre abſolutoriam ad obſeruationẽ iudicij, & actorem condemnare in expenſis.*

41 *Inſtantiam pereat de iure canonico.*

42 *Iudicium geſtum cum procuratore excõmunicato, an ualeat.*

43 *Pupillus litigans in iudicio ſine tutore, facit iudicium ipſo iure nullum, & quando tutorem non habet, eius conſanguinei citari debent.*

44 *Sententia lata in fauorem pupilli, uel ſine tutore, quando pupillus eſt maior infante, alias ſecus, & nu. 50.*

45 *Pupillus in actibus concernentib. eius fauorem, habet legitimam perſonam.*

46 *Alienatio rei eccleſiæ ſine ſolennitate, ualet quando tendit in fauorem eccleſię.*

47 *Minor, quando poſſit ſtare in iudicio.*

48 *Statutũ requirens conſenſum propinquorũ in contractu mulierum intelligitur de contractibus damnoſis, non autem utilibus.*

49 *Mundualdus non requiritur, quãdo mulier facit contractum ſibi utilem.*

51 *Iudicium agitatum ſine cõſenſu patris, cum filiofamilias, tendens in eius fauorem ualet etiam ſi ſit minor.*

52 *Tutor non faciens ſolemnia litigans pupilli nomine facit iudicium eſſe nullũ, & quæ dicantur iſta ſolemnia, & qualiter practicatur in regno.*

53 *Teſtator ſi in teſtamento dat poteſtatem tutori ut poſſit adminiſtrare, non requiritur inuentarium.*

54 *Tutor non poteſt facere procuratorem ante litem conteſtatam, ſed actorem cum decreto iudicialia non ualet iudicium.*

55 *Procurator qui litem conteſtatus fuit in cauſa ipſe in ſingulis actis citari debet alias, ſi citatur dominus non ualens acta, niſi procurator eſſet impeditus.*

56 *Curator ad litem pupillo qualiter dari debet, ut iudicium ualeat.*

57 *Curator ad litem an debeat cauere, & alia facere.*

58 *Delegata cauſa per ſuperiorẽ, cenſetur aduocata ab ordinario.*

59 *Mortuo delegato, cã non reuertitur ad ordinarium ſed ad principem delegantem.*

60 *Cauſam cœptam coram ordinario, nõ poteſt inferior a principe ad ſe aduocare.*

61 *Proceſſus factus cõtra exititios ciuitatis ad*

in-

& iudicet de iure, & de facto, &c. Dico q̄ per huiuſmodi clauſulam non poteſt arbiter lædere aliquam partium contra naturalem æquitatem, ſed ſolum importat, quod non teneatur ſeruare iuris ſolennitates, ſed quod procedat manu regia, ſecundum ius gentium, debet tamē ſeruare iuſtitiam in non lædendo aliquam partē, ita tenet Petr. Phil. Cor. in conſil. 114. colu. 2. in fin. in 2. uolum. & Bald. in l. i. ff. de euict. ſi uero dicatur de iure tantum, operatur ut ſententia lata contra ius ſit ipſo iure nulla, quia exceſſit formam compromiſſi, ſecundū Barto. in l. diem proferre. §. ſtari. ff. de arb.

7 † Vnum tamen ſcias in hac materia, quod compromiſſum nūquam incipit ualere, niſi ex die, quo arbitri illud d acceptauerunt & ante acceptationem non currit terminus præfixus commiſſo. Ita tenet Bald. per illū tex. in l. ſi cum dies. in princ. in fi. illius prin. ff. de Arb. & Alex. in conſ. 34 colu. fi. uerſ. ex quibus, in 1. uol.

8 † Vltimo, ſuper hac materia adde vnum pulcherrimum dictum, quod vbicumque quis ex arbitramēto eſſet læſus ultra dimidiam iuſti precii, poteſt intentare remediū l. 2. C. de reſcind. vend. etiam ſi laudum, & arbitramentum emologaſſet, & approbaſſet, ita tenet Phil. Dec. in conſ. 60. colum. 3. ubi arguit de compromiſſo ad trāſactionem, & nota hoc, quia quilibet prima facie reſponderet in contrarium. Et ad materiam huius diſtinctio. adde, quæ dicam infra in ultima parte, in tractatu de appellatione, in 4. q. princi. uerſi. 8. limita, &c. in 1. q. in uerſi. reductio. Rober. Maran. V. I. D.

ADDITIONES.

a Arbitrorum. Octau. Veſtri. in pract. Rom. Cur. lib. 3. capi. 3. num. 3. duo genera arbitrorum facit.

b Ordinem. Limita, ut per Socin. in tracta. fallen. reg. 27.

c Arbitrator. Arbitrator in iure non reperitur ſecundum Coraſ. li. 4. miſcel. c. 18. quo in loco docte improbat etiam talem diuiſionem, & videas, quia ibi dicta ſunt notatu digna.

d Acceptauerunt. Marſi. ſing. 679. compromiſſum. Ludouicus Alferius.

Iudiciorum. XV. diſtinctio.

1 *Iudiciorum aliud delegatum, aliud ſubdelegatum.*

1 Quintadecima diſtinctio iudiciorū eſt, † quia iudiciū aliud delegatū, aliud ſubdelegatū. Delegatū, eſt illud, q̄ ventilatur coram iudice delegato, de qua materia dixi plene ſupra in 5. diſt. ſubdelegatum uero eſt illud, quod agitatur coram iudice ſubdelegato, i. coram eo, qui fuit delegatus a delegato, de qua materia habes plene in lege a iudice. C. de iud. & ibi p moderniores. & per Alexa. in l. 1. ff. de off. eius, & per Can. in c. uenerabili de offi. dele. & in l. 1. C. qui pro ſua iuriſdi. Et quia hāc materiam plenius attingi ſupra in d. 5. diſt. ideo hic aliter non inſiſto, vide deuenio ad decimam ſextam diſtinctionem.

Iudiciorum. XVI. diſtinctio.

1 *Iudicium aliud ualidum, & aliud inualidum, ſeu nullum.*
2 *Iudicium quot modis poteſt dici nullum, & num. 3. cum ſeq. uſque ad fin.*
3 *Iudicium quando ex defectu iudicis ſit inualidum.*
4 *Proceſſus factus a iudice recuſato, eſt ipſo iure nullus.*
5 *Clauſula, quod ſi omnes, &c. in reſcripto appoſita quid importet.*
6 *Delegati plures cum clauſula, ut omnes, uel vnus procedere poſſit. ſi unus incipit procedere ille debet finire, alias alii nulliter procedunt.*
7 *Exceptio nullitatis ſententiæ, uel proceſſus ex defectu iudicis cauſata ſemper poteſt opponi, etiam ſtante ſtatuto, quod contra ſententiam nulla opponatur exceptio.*
8 *Delegato procedente ante præſentationem reſcripti delegatorii proceſſus eſt nullus, parte opponente.*
9 *Proceſſus in contumaciam factus, ante nuncij relationem eſt ipſo iure nullus.*
10 *Citatio obmiſſa, reddit actus iudicij ipſo iure nullum.*
11 *Statum inducere non pōt, ut feriatur ſententiam, contra abſentem non citatum.*
12 *Citatio an poſſit omitti etiam a principe.*

13 Citationis defectus qualiter opponatur.
14 Citatus præſumitur qui a longe aberat, & demum in iudicio reperitur.
15 Sententia lata parte praſente, licet non citata utrum ualeat.
16 Iudicium dicitur nullum, & ſentētia quando iudex procedit ad prolationem ſententiæ cū magna celeritate ſine percunctatione proceſſus, & ſine cauſa cognitione.
17 Cauſę cognitionis effectus.
18 Sententia, an præſumatur lata cum cauſa cognitione.
19 Procurator falſus, uel ſubſtitutus, a non habente poteſtatem facit iudicium cum eo agitatum eſſe nullum.
20 Exceptio falſi procuratoris apponi poteſt ante, & poſt ſententiam, ad annullandum iudicium.
21 Falſus procurator, quis dicatur.
22 Nullitas iudicij agitati cum falſo procuratore poteſt uſque ad mille annos opponi, & qualiter hęc nullitas opponatur, & n. 23.24.25.26. & 27.
28 Procurator habens poteſtatē ſubſtituendi, non poteſt ſubſtituere ante litem conteſtatā, niſi hoc expreſſe in mandato dicatur.
29 Maritus agens ut procurator uxoris, cū nullum haberet mandatum, facit iudicium eſſe nullum, licet ut legitimus adminiſtrator agere potuiſſet.
30 Filiusfamilias agens, uel conuentus in iudicio ſine conſenſu patris facit iudicium eſſe nullum, & poteſt opponi tā ante, quā poſt ſententiam.
31 Filiusfam. ubi non quæritur uſusfructus patri libere poteſt agere.
32 Filiusfamilias ſi eſt minor dandus eſt curator.
33 Filiusfa. ſi agit in aduentitijs ſine conſenſu patris, & obtinet, iudicium eſt ualidum.
34 Pater citatus ut praſtat aſſenſum ſi nō comparet, an iudicium erit nullum.
35 Filiusfam. poteſt eſſe in iudicio tanquam procurator alterius.
36 Filiusfam. litigare poteſt ſuper ſpirituali negotio.
37 Statutū, q mulier contrahere non poſſit ſine propinquorum conſenſu non comprehēdit mulierem alieno nomine contrahentem.
38 Contractus mulieri in regno Sicilia contrahentis alieno nōie ualet ſine mundualdo.
39 Mundualdus, an requiratur ubi mulier contrahit.
40 Inſtantia perempta poteſt iudex ferre abſolutoriam ad obſernationē iudicij, & actorem condemnare in expenſis.
41 Inſtantiam apereas de iure canonico.
42 Iudicium geſtum cum procuratore excōmunicato, an ualeat.
43 Pupillus litigans in iudicio ſine tutore, facit iudicium ipſo iure nullum. & quando tutorem non habet, eius conſanguinei citari debent.
44 Sententia lata in fauorem pupilli, uel ſine tutore, quando pupillus eſt maior infante, alia ſecus, & nu. 50.
45 Pupillus in actibus concernentib. eius fauorem, habet legitimam perſonam.
46 Alienatio rei eccleſiæ ſine ſolennitate, ualet quando tendit in fauorem eccleſię.
47 Minor, quando poſſit ſtare in iudicio.
48 Statutū requirens conſenſum propinquorū in contractu mulierum intelligitur de contractibus damnoſis, non autem utilibus.
49 Mundualdus non requiritur, quādo mulier facit contractum ſibi utilem.
51 Iudicium agitatum ſine cōſenſu patris, cum filiofamilias, tendens in eius fauorem ualet etiam ſi ſit minor.
52 Tutor non faciens ſolemnia litigans pupilli nomine facit iudicium eſſe nullū, & quæ dicantur iſta ſolemnia, & qualiter practicatur in regno.
53 Teſtator ſi in teſtamento dat poteſtatem tutori ut poſſit adminiſtrare, non requiritur inuentarium.
54 Tutor non poteſt facere procuratorem ante litem conteſtatam, ſed actorem cum decreto iudicialia non ualet iudicium.
55 Procurator qui litem conteſtatus fuit in cauſa ipſe in ſingulis actis citari debet alias, ſi citatur dominus non ualens acta, niſi procurator eſſet impeditus.
56 Curator ad litem pupillo qualiter dari dēt, ut iudicium ualeat.
57 Curator ad litem an debeat cauere, & alia facere.
58 Delegata cauſa per ſuperiorē, cenſetur aduocata ab ordinario.
59 Mortuo delegato, cā non reuertitur ad ordinarium ſed ad principem delegantem.
60 Cauſam cœptam coram ordinario nō poteſt inferior a principe ad ſe aduocare.
61 Proceſſus factus cōtra xxititios ciuitatis ad in-

inſtantiam creditorem, in contumaciam, non ualet.

62 *Libellus ineptus in criminali reddit iudicium nullum.*

63 *Libellus continēs indeterminatū locum, ualet. & in probationibus ſuppleri poteſt.*

64 *Libellus non continens nomen accuſari uel occiſi, non procedat.*

65 *Libellus criminalis, ad diem commiſſi criminis continere debeat & an teneatur accuſator illum ad inſtantiam rei declarare.*

66 *Proceſſus factus contra eum, qui arripuit iter ad papam eſt nullus.*

67 *Sententia lata de conſilio iuriſperiti, non ualet quando lectum eſt ſolum conſiliū, & nulla ſcribitur ſententia poſt conſilium.*

68 *Dilatione pendente iudicium factum eſt ipſo iure nullum.*

69 *Dilatione pendente quando conquieſcit officium iudicis & nu. 70.*

71 *Sententia lata pendente impedimento allegato an ualeat.*

72 *Iudicium agitatum contra mortuū, eſt ipſo iure nullum, licet per unum defendatur.*

73 *Iudicium nullum dicitur, quando factum eſt per delegatum impetratum per literas ſurreptias, uel quando delegatus non ſeruauit formam reſcripti delegatorij.*

74 *Sententia, in qua error iuris eſt expreſſus, reddit iudicium nullum.*

75 *Decretum iniuſtum contra ius litigatoris eſt ipſo iure nullum, quod ſecus eſt in ſententia.*

76 *Ingrediens poſſeſſionem decreto iniuſto, punitur de ui turbatiua.*

77 *Hæreticus iudex facit iudicium, & proceſſum nullum.*

78 *Vſura quod ſit peccatum.*

79 *Filiusfa. ſi conuentus eſt in iudicio criminali etiam conſenſu patris, non ualet iudicium, & quando eſt minor.*

80 *Minor ſine curatore in iudicio criminalis eſſe non poteſt.*

81 *Iudicium agitatum tempore, uel die feriato nullum eſt.*

82 *Feriæ inductæ ad honorem Dei, & ſeruātur in iudicij quæ ſint.*

83 *Proceſſus factus die feriato ad honorē Dei, etiam de conſenſu partium non ualet.*

84 *Die feriata qui actus fieri poſsūt remiſſiue.*

85 *Feriæ uindemiarum, & meſſiū non ſeruantur in regno, & quæ hodie ſeruantur.*

86 *Die feriato omnes actus uoluntariæ iuriſdictioni fieri non poſſunt.*

87 *Feriæ ad honorem Dei, an per ſtatutum uel conſuetudinem tolli poſſint, ita quod acta id illis duobus facta, ualeant prout ſit in curijs nundinarum, num 88.*

89 *Conſuetudo uel ſtatutum, an poſſit tollere ius gentium, uel diuinum.*

90 *Statutum an tollere poſſit ferias inductas ad honorem Dei, & nu. 91.*

92 *Debitor fugitiuus capi poteſt, etiam die feriato ad honorem Dei.*

93 *Argumentum de pacto ad ſtatutum, an ualeat. & ſupra nu. 88.*

94 *Feriæ inductæ ad honorē Dei, an poſſint tolli per ſtatutum.*

SExtadecima diſtinctio iudiciorum eſt
1 † quia iudiciū aliud ualidum, & aliud inualidum, ſeu nullum. Iudicium ualidum eſt illud in quo ſunt ſeruata omnia ſolennia, et ſubſtantialia iudiciorum. Inualidū vero eſt, ubi aliquid deficit ex dictis ſolennitatibus, ſecundum Bar. in l. prolatam. C. de ſen. & Lud. Rom. in conſi. 220. in prin. vel quādo agitatum fuit cum perſona minus legitima, ut habetur in l. licet. C. de pro & dicetur plenius infra.

2 † Super iſta diſtinctione tangam ſolū unam q. quæ uſ neceſſaria, uidelicet. Quot modis dici pōt iudiciū nullum, ſeu ſententia nulla? & erit qu. ualde utilis pro inſtructione aduocatorū qualiter impugnabunt iudicia. Et quoniam de iure cōi poſſunt adduci multæ nullitates, puta ex defectu litis conteſtationis, uel quia ſententia non fertur in perſonam, procuratores, & multas ſimiles, quæ hodie ſunt ſublatæ, in regno in cauſis ciuilib. ex quo proceditur ſola facti ueritate inſpecta, ut pluries ſupra fuit dictum. Ideo cum hoc utile opuſculū deſtinauerunt principaliter ad utilitatem iudicum, & aduocatorum regnicolarum, obmittam nullitates ſublatas, & ponam tantū illas, quæ hodie ſeruantur in regno. Bene uerum eſt, ꝙ in criminalib. in quib. ſeruantur iura communia, ſeruarentur nullitates iuris communis, de quibus tangam aliqua infra ſuo ordine.

3 † Primo igitur dr̃ iudiciū nullū, ſeu inualidū ex defectu iudicis, ꝙ poteſt multipliciter procedere, ſ. uel quia iudex non interuenit,

uenit, quo caſu cum iudicium dicatur a iudice. non poteſt dici ſine eius interuentu. c. forus, de uerbo. ſign. uel quia interuenit iudex incompetens, quo caſu totum iudicium fuit, niſi appareat de prorogatione eſt ut in toto tit. C. ſi a non compoſ. iud. uel quia interuenit pro iudice aliquis priuatus l. priuatorum. C. de iur. omn. iud. uel, quia iud. eſt incapax ex aliquo defectu, qui in de ſe. in iudice poſſunt eſſe plures. Quidam enim ſunt defectus naturales, ut quia iudex ſit furioſus, mutus, & ſurdus, uel impubes, & iſti deffectus quandocunque obiiciantur reddunt iudicium retro nullum, & ſi obiiciantur poſt ſententiam, & poſtquam tranſiuit in rem iudicatam, ut not. Spec. in tit. de excep. § fin. col. pen. uer. hoc quoque, & § nunc uidendum, uer. ſed quæro, & Abb. in c. ſciſcitatus, col. 3. & 4. de reſcr. & ibi etiam Fel. col. 5. Pro hoc eſt teſt. in l. cum prætor, § non autem, & ibi Bal. ff. de iudi. Quidam ſunt defectus accidentales, & inducti per ius poſitiuum, ut quia iudex eſt infamis, uel ſeruus uel excommunicatus, & tunc ſi iſti defectus ſunt notorii, & manifeſti, poſſunt quandocunque opponi ad iudicium inualidãdum. Quod tamen intelligo in illis defectibus, qui ipſo iure inualidant iudicium, prout, ſi iudex eſt ſeruus, uel ſi eſt excommunicatus, ut habetur in c. ad probandum, de re iudi. & in c. pia, de excep. li. 6. & in d. c. ſciſcitatus. Secus eſt in defectu infamię, quia ſi non opponitur ab initio ante lite conteſt. ualet proceſſus, & iud. ita tenet Spec. in titu. de iud. deleg. § excipi, colu. 1. uer. ſed nunquid infamis, & Bal. in d. c. ſciſcitatus, col. 2. uer. quæro, an ualeat, &c. Si autem iſti defectus ſunt occulti, tunc diſtingue, ut per Abb. & Fel. in d. ca. ſciſcitatus.

4 † Secundo, dicitur iudicium nullum, quando iudex recuſatus, ut ſuſpectus, procedit ad ulteriora poſt propoſitam ſuſpitionẽ, nam totus proceſſus, quẽ poſtea facit eſt ipſo iure nullius, ita tenet *Bar.* in l. quia poterat, ff. ad Trebel. & Lud. R. in conſ. 120. col. 2. & pa. de Caſt. in conſ. 121. in 1. uol. & Gem. in c. iudex, de off. del. lib. 6. & Alex. in conſi. 89. in 1. uol.

ADDITIO. Vide deciſ. in conſ. 175. in cauſa falſitatis, 1. li. et huius opinionis (ante Bar.) fuit Accur. in le. apertiſſimi, ſuper verbo executore. C. de iud. & glo. etiam iuris canonici in ca. quoties, 2. q. 6. & ca. quia ſuſpecti, quod et fuit de mente Oldr. in conſ. 6. thema tale eſt, & ſequitur conſulendo Stefan. Bert. in cõſ. 53 in 1 libro & conſil. 184. in 2. lib. mihi uidetur id procedere ſi iuſta et legitima fuerit ſuſpitio, et formiter propoſita iuxta formã titus magnæ curię uicariæ. item ſi contingat, vt uoluit Iac. But. ſecundum quod refert. *Stefa.* Ber. in d. conſ. 184. & uide omnino Alex. in l. quia poterat, ff. ad Treb. et uide Bal. in Mug. in uerbo, proceſſus et intellige etiã prędicta procedere recuſans poſt recuſatiõnem non conſentiens in iudicem recuſatũ uel coram eo non comparuit, ſecundum Alex. in d. l. quia poterat, uide Seb. Van. in tract. de null. in tit. de null. ſenten. ex defectu iuris, nu. 140. Pet. Foll. V. I. D.

5 † Tertio, dicitur nullum iudicium quando cauſa eſt commiſſa pluribus iudicibus cum clauſula, quod ſi non omnes ſimul intereſſe poterint, alii iudicẽt prout cõmuniter ſolet iſta clauſulã poni in delegationibus apoſtolicis, nam antequam alii procedant, debet eis conſtare de impedimento collegæ, alias, ſi procedat antequam collega notificauerit eis ſuum impedimentum, eorũ proceſſus eſt nullus ita per illum tex. tenet. Abb. in c. prudentiam, in 2. not. et in fine illius princip. de offi. deleg. et Bar. in l. multum, in fi. ff. de cond. et dem. et Fel. in ca. ſciſcitatus, colu. 7. uero oportet notum etc. de reſcript. vbi multum plene declarat hanc materiam nonnullis limitationibus et ibi uide, et plene per Gem. et doc. in cap. cum plures. de offi. deleg. lib. 6. et prædictã procedunt in illa clauſula, quod ſi nõ omnes, etc. Et ſic quando conditionaliter loquitur commiſſio. ſecus, ſi eſſent appoſita alia clauſula, quę communiter ſolet hodie apponi in literis apoſtolicis ſcilicet ut omnes, uel duo, vel vnus procedant, et iudicent, et ſic non conditionaliter, quia tunc cenſetur data iuriſdictio ſingulis inſolidũ quo caſu poteſt vnus procedere, etiam ante notificationem impedimenti collegæ, et abſque eius requiſitione, text. eſt, et ibi, glo. in verſicu. libere, in d. cap. cum plures, et Abb. in d. cap. prudentiam 2. no. inde tamen de præcedentiã clauſula, quod ſi non omnes, etc. quandam addi. in deciſio. 100.

Dominorum de Rota in nouis, quæ incipit. Si duo ex tribus, &c. vbi tenet de mente 102. quod valeret proceſſus factus notificationem impedimenti, dũmodo in re veritate impedimentum ſit verum, tamen cõmuniter opi. doct. eſt illa quam ſupra dixi, vt tenet Abb. in d. ca. prudentiã, in fi. illius prin.

ADDITIO. Adde quod contrarium tenet domini de Rot. in deci. 559. & Lud. R. in ſing. 14. icip. ſi cauſa cõmittatur, & Ale. in l. multum intereſt. ff. de cond. & dem. & Hipp. Marſi. in 1. parte. ff. de quæſt. nu. 55. & 160. vide Sebaſt. Van. in tract. de nulli. in tit. de nullit. ſen. ex defectu iuris ordina nu. 180. P. F. V. I. D.

6 † Quarto, dicitur nullum iudiciũ, quando commiſſa eſt cauſa pluribus iudicibus cũ clauſula, vt omnes, vel alter procedere poſſit, quo caſu poteſt vnus ſine alio procedere, vt modo dixi in præcedenti, nam tũc ſi vnus incipit procedere, cenſetur preoccupaſſe iuriſdictionem, & alii nõ poſſunt vlterius impedire, & ſi alii poſtea procederẽt eorum proceſſus eſt nullus niſi primus ex iuſta cauſa eſſet impeditur. Tex. eſt in d. c. cum pluries. de off. deleg. li. 6. cum iſti no. per Gem. in 1. vol. verſicu. in §. porro quæro, &c. ubi hoc expreſſe tenet, & Fel. in d. c. ſciſcitatus, colum. fin. verſicul. & not. quo de ceſſante.

7 † Et adde his incidentes, ꝙ vbicũque exceptio nullitatis proceſſus, vel ſentẽtiæ depẽdet ex defectu iudicis, ſemper poteſt opponi, etiã ſi extaret ſtatutum, ꝙ contra ſentẽtiam non poſſit opponi, exceptio, ita tenet Lud. Rom. in conſ. 43. col. 1. Pet. Phil. Cor. in conſil. 144. col. 2. in 1. vol.

ADDITIO. Vide quæ dicam infra in ſecundo actu iudicis. Petrus Fol.

8 † Quinto, dicitur iudicium nullum quando iudex delegatus procedit ante præſentationem reſcripti delegatorii licet ſciat ſe eſſe conſtitutum delegatum. Et licet procedat poſt datam reſcripti, tamen non ualet proceſſus, quia ante præſentationem, non habet exercitium iuriſdictionem tex. eſt in c. ſuper eo. el 2. & ibi Phil. in ult. not. de app. & Fel. in c. ſciſcitatus, column. 8. de reſcr. & Bal. in l. cum, qui. ff. de iu. om. iud. unde licet ſuperueniat poſtea reſcriptum, tamen nõ ualidatur proceſſus antea factus quia cenſetur factus a priuato, ſecundum Bal. in d. l. eum qui verſ. 4. quæro, &c. Bald. in l. falſus, col. 5. uerſic. ſed pone. C. de fur. Quod tamen limita procedere, dummodo pars opponat de reſcripto non præſentato ſecus ſi nõ opponeret, & ſub ſilẽtio pertrãſiret, quia ualeret proceſſus, ita tenet Ang. in l. cum furioſus, ff. de iud. & Bal. in le. nec quidquam. §. ubi decretum, in fi. uerbis. ff. de offi. procon.

9 b † Sexto, dicitur iudicium nullum, quando iudex b procedit in contumacia alicuius, non conſtito ſibi prius de cõtumacia, quia citauit eum, & nuncius nondum fecit relationem, & ſic non conſtat ex actis de contumacia, & iudex ante relationẽ procedit ad ſententiam, uel ad aliud actum, tunc iudicium vel actus ita factus eſt ipſo iure nullus, ita tenent Bar. & Bald. in l. multi. ff. de cond. & dem. & Bart. in l. hæc autem. §. non defendi. ff. ex qui. cau. in poſſ. eam, vbi expreſſe dicit, ꝙ proceſſus factus in contumaciam ante relationem nũcii, eſt ipſo iure nullus, & ſequitur Fel. in c. eccleſia S. Mariæ, co. 6. ver. 10. de conſt. Quod nota, quia millies poteſt euenire, & ſis cautus, quando uides actum factum in contumaciam, ut ſemper perquiras, an in actis ſit ſcripta relatio nuncii.

ADDITIO. Limita hanc concluſionẽ, niſi periculum eſſet in mora, puta quia ſtatutum arctabat iudicem ad pronunciãdũ, & forte nuncius erat corruptus, & non reportabat ambaſciatam, tũc enim valet ſententia, ſi iudex credidit, eum eſſe citatum, ſecundum Bal. in l. falſus. 10. colu. uerſ. item dubitatur. C. de fur. 2. limita niſi iudex ante relationẽ nuncii pronunciaret vtraque parte præſente, quia ualet ſententia, ſecundum Bal. in c. quoniam contra, de probati. alleg. l. de unoquoque. ff. de re iu. & ita uoluit Fel. in d. ca. quoniam contra. nu. 16. & 17. & limita aliis modis, ut per Alex. in l. ſi finita. §. Iulianus. ff. de dam. infe. & per Ph. Franc. in capi. cum parati, de appel. & Soc. in le. multum intereſt. ff. de cond. & demõ. & per Marſ. in le. patre. ff. de q. colu. 9. Petr. Foll. V. I. D.

10 c † Septimo, dicitur iudicium nullum, quãdo fuit factum ſine citatiõe partis, e nã citatio eſt de iure naturali, & diuino, adeo quod obmitti non põt & ſic quilibet actus in-

iudiciarius factus ſine citatione, eſt ipſo iure nullus, per ea quæ habentur in cl. paſtoralis, de re iudi. Pro hoc eſt tex. & ibi per Doctor. in l. de unoquoque, ff. de re iud. & l. ea quæ. C. quõ. & qñ iudex, & l. ſi quãdo, & ibi Bald. C. de teſt. & c. 2. de teſt. Et quod citatio ſit de iure naturali, ut non poſſit obmitti, quia eſt ſpẽs defenſionis tenet Bald. in l. cũ fratrem, col. fin. uer. dubitari conſueuit. C. de his, quib. ut iud. & Bal. in l. 1. col. 2. uer. ſed hic quæritur, &c. C. quõ. & quando iu-

11 dex, ubi plus dicit qđ feratur ẽt † per ſtatutum non põt induci, ut ſnĩa contra abſentem non citatũ, & Io. de Ana. in c. q̃ pernicioſũ, col. 1. douſur. et Soc. plene conſ. 208. col. 21. uer. ſed tamen p̃miſſis, etc. in 2. uol.

12 ADDITIO. † Quo non poſſit a ſtatuto induci ut obmittatᷣ citatio ponit late Fel. in c. ex parte, el 2. uer. 1. Bald. in l. 1. extra de off. del. nec ẽt a principe eſt tex. in cl. paſto. §. cæterum, et c. 1. de cau. poſ. et proc. inter quatuor de maio. & obed. et tenent cõiter Doc. prout refert Dec. in conſ. 63. inc. uiſo puncto, col. pe. nu. 12. & conſ. 681. col. fi. & 446. in teſt. cir. fi. & conſ. 528. pro reſolutione, col. pen. li. 4. & Rom. ſing. 674. tu ſcis quod nedum, & eſt gl. Io. Mo. in extra Bon. f. 9. inc. rem non nouã, & quod papa, & Imperator ẽt ipſi neceſſe eſt, quod citent late per Doc. in l. fin. C. de leg. & Alex. in l. de unoquoq. ff. de re iu. et conſ. 12. nu. 3. li. 6. et conſ. 11. alias conſului col. 1. li. 7. et Abb. conſ. 84. in prin. lib. 1. et Dec. in conſ. 410. in cauſa, col. 4. lib. 3. Aff. in dec. 107. regia maieſtas in fi. et deci. 391. et eſt communis opinio, ut dicit Boe. in dec. 247. col. 3.

13 † Eſt tamen aduertendum, quod ſuper iſto defectu citationis duplex eſt modus opponendi, unus quod quis nullo modo fuit citatus, alter quod ſi citatus fuerit, citatio eſt nulla, et ſic eum non arctauit, prout de utroque uᷣ text. in l. 1. §. item cum ex edicto, ff. quæ ſen. ſi appel. reſc. & quo ad primum modum quod quis nullo modo fuerit citatus probari põt per modum abnegationis, quia eo ipſo quod de contrario, non conſtat, non p̃ſumituṙque fuiſſe citatũ (ſi præſens non fuerit) ſecũdum Bal. per illum tex. in c. uſq; eo, §. ad hęc in uerbo quod Imperator de p. c. iur. fir. et hᷣ plene per Pan. conſ. 84. 2. col. lib. 1. & Ale. conſ. 106. li. 5. item poteſt probari per acta p̃ſius cauſæ, quoniã id quod ibi non apparet dr̃ non factum. l. fin. & ibi ſcriben. per illum tex. C. de reb. cred. ponit Bar. et alii ſequunť in l. fi. C. de erro. aduo. ponit Bal. in l. abſentẽ poſt prin. uerſic. in tex. ibi nunquam, C. de acc. et Aff. in deci.

14 182. quia regia, nu. 3. † Eſt tamẽ notandũ quod ſi quis longe aberat, et in iudicio reperitur præſumituᷣ quod fuerit citatus, ut declarat Arch. in ca. propoſuiſti 82. di. quem refert, et pro no ſequitur Ab. in c. bonæ, col.

15 pe. ext. de ele. † Item ulterius eſt aduertendum quod licet ille qui reperitur p̃ ens in iudicio non fuerit citatus ad audiendum ſnĩam tñ quia pñs eſt, ſatisfactum erit legi quæ ſolennitatem citationis ad hunc effectum introduxit, et ideo ſnĩa ualeret cum ſolennitas iſta ſit relaxabilis per ſuum ęquipollens, vt determinatum reliquerunt Bar. Bald. et Ang. in l. 1. ff. de in ius uoc. per tex. in l. de unoquoque, ibi præſentibus omnibus etc. ff. de re iud. et in l. ii ẽt §. ſi ibi præſente uel uocato, ff. de mino. et Bal. alias Tanc. in compendio ſeu prac. in tit. de cit. et Dec. in in conſ. 405. nu. 8. et Caſt. deci. 2. de re iud. et plene per Sebaſtian. Van. in trac. de nullit. in tit. de nulli. ex defect. cita. nu. 17. Alio modo (vt dixi) opponit defectus citationis quia licet interuenerit eſt tamẽ nulla inualida, & inefficax, nã proceſſus factus præcedẽte citatione nulla, & inualida nullus eſt ſecundũ Bal. per illum tex. a contrario ſen ſu in auth. ſi omnes, col. 2. uerſi. deinde no. C. ſi min. ad hæc ſe abſt. & in c. quoniam contra 6. col. de prob. & eſt glo. ſi. in l. ſi accuſatoribus, C. de accuſ. & Afflic. in deciſ. 366. in pleno, colum. fi. & per Sebaſt. Van. ubi ſupra, nu. 21. Pet. Foll. V. I. D.

16 † Octauo dicitᷣ iudiciũ nullũ, & ſnĩa qñ iudex procedit ad prolationẽ ſnĩæ, cum magna celeritate ſine proculcatione, p̃ceſſus & ſine cauſæ cognitiõe, ita tenet Bar. in l. prolatã, in fi. C. de ſen. quod dictum pleniſſime examinat Fely. in c. eccleſia S. Mariæ, col. 6. in fi. cũ trib. co. ſeq. de conſt. & multa ſimilia adducit, & tãdẽ concludit, quod iudiciũ eſt nullũ, ut ſupra dixi & Ale. & Iaſ. in l. iudices C. de iud. quod tamẽ limita, & declaratur Abb. ĩ c. cũ ex literis in 8. no de in integ. reſt. ubi hoc declarat procedere, quando iudex prorſus ignarus de meritis cãę protulit ſententiã, quia eſt ipſo iure nulla, ut quia de ſero habuit proceſſum, & in mane

mane ſequenti protulit ſententiam, ſecus, quando infra breue tempus protulit ſententiam quia oritur præſumptio iniuſtitiæ, non tamen eſt nulla, ſecundum eum.

17 ADDITIO. † Naturali enim iuri, ſeu rationi conuenire (nemo eſt qui neſciat) ut quis prius cognoſcat id ſuper quo iudicare debet, & propterea dici conſueuit quod cauſæ cognitio à iure diuino deſcendit, ut inquit Abb. in c. 1. de cau. poſ. & pro. quem ſequitur Fel. in d. c. eccleſia, colu. 12. ver. 2. no. de conſti. & talis cognitio debet ſniam præcedere, non ſequi, alias huiuſmodi, & præpoſteratio uitiaret ſecundum Bal. in l. non enim in prin. commenti. ff. de adopt. quem ſequitur Fel. in ca. quoniam contra, colum. 1. in princ. ut lit. non conteſt. & habetur per Alex. conſ. 57. viſo, colu. 6. lib. 2. & per Doc. in conſi. 517. in ſententia lib. 1. præcipitatio enim dicitur nouerca iuſtitię, ut probatur in cle. paſtoralis, §. uerum de re iud. Hipp. in l. ſtatu lib. nume. 2. ff. de

18 quæſt. † Et ideo ſententia præſumatur lata cauſæ cognitione, nihilominus talis præſumptio (Tollitur ex breuitate temporis,) vt ſi iudici de ſero præſentarentur proceſſus magni uoluminis, & cartoſus, & de mane profert ſententiam) præſumitur. n. eo caſu abſque cauſæ cognitione latam fore ſententiam, & ſi eſt nulla, (vt late firmat multos doctores hanc opin. tenentes) allegans Fel. in c. quoniam contra colum. 18. uer. 2. declara extra de prob. & Alex. conſ. 318. viſis, col. fi. lib. 1. poſt Abb. in c. ad hęc colu. 2. de præſ. & in cap. cum ex literis, 8. no. de reſt. in integ. & Deci. conſ. 295. in cauſa iſtorum, colu. fi. verſi. 2. principalis, lib. 2. & conſ. 479. in controuerſia, colum. 2. in fin. lib. 4. & in deci. 79. in cauſa Ioan. nume. 35. & pleniſſime per Sebaſt. Van. in tract. de nullit. in titu. de nullit. ſent. ex defect. proce. num. 31. vſque ad nume. 36. vbi dicit prædicta procedere etiam ſi eſſet ſententia Papę, vel Imperator, quia ſi ex abrupto, & non præcedente cauſæ cognitione ferretur ſententia diceretur nulla arg. text. in c. cum ex literis de reſtit. in integ. & ponit Deci. (ſecundum eum) in conſ. 544. ſerenis, col. 4. ver. 2. principaliter li. 41. Item intelligit prædicta procedere, quando ſententia fertur in abſentem, ſecus in præſentem, & proceſſus non contradicentē, quia dicit ſibi debere imputari c. iar. l. ... alleg. 28. delegata, & dicit quod tunc ſententia valet, prout etiam u... teret ſi adeſſet timor ſcandali futuri, nam tunc licitum eſt iudici fallere ne fallatur, ſecundum Bal. in conſi. 127. lib. 3. relatum ab Alex. ad Barto. in l. finita, §. ſi quis uerſ. arma, ff. de damn. inf. ſed alias uero limitationes vide per Fel. in d. c. eccleſiæ Sanctæ Mariæ. Petrus Follet. V. I. D.

19 † Nono dicitur iudicium nullum, quando fuit agitatum cum falſo procuratore, quia nullum habuit mandatū, per ea, quæ no. Bar. & doct. in l. licet, C. de proc. & Ab. in ca. in noſtra, col. 2. de procur. vbi in tantum dicit iudicium eſſe nullum quod ta-

20 lis † exceptio falſi procuratoris poteſt opponi ante, & poſt ſententiam ad annullandum iudicium. Idem tenet Io. de Anan. in conſ. 196. & in addi. Lud. Bol. poſt dictum cōſilium. vbi pulchre, & per multas remiſ-

21 ſiones declarat, † quis dicitur falſus procurator, & dicitur falſus etiā ille, qui habuit mandatum, & poſtea fuit reuocatum, vt ſ. cap. in noſtra & ibi per Abb. idem ſi incipit gerere habitam notitiam mandati, vt in dic. add. Lud. Bolognin. poſt d. conſilio 96. Idem ſi eſſet procurator ſubſtitutus nō habente poteſtatem ſubſtituendi, puta a procuratorem an litem conteſtatam, quia ante ſubſtituere non poteſt, ſed poſtea, ſic l. quod quis, & ibi per Mod. C. de procu. & in c. 1. de procu. lib. 6. & hoc ſentit Ioan. de Anan. in d. conſ. 96. colum. 2. verſ. conſtat autem.

22 ADDITIO. † Et talis nullitas uſque ad mille annos opponi poteſt ſecundum Bald. in l. 2. C. ſi ex fal. inſtr. quem ſequitur Alex. in conſ. 191. perfecto, inſtrumento, col. 1. uol. 6. & conſ. 1. colum. 5. in fin. lib. 4. & conſ. 35. Conſideratis colu. 1. libro 7. Deci. conſ. 2... in eam uertente, colum 1. & conſ. 36. col. 3. & 4. lib. 1. & dictum Bal. communiter approbatum, ut dicunt Modernio. in tract. de præſcrip. in tertia parte principali, in quęſtione 10. colum. 8. uerſ. ſecundo generaliter quidquid dixerit Dec. in conſilio 186. viſis, colum. pen. lib. 4. & conſ. 658. Communitas, column. ſecund. in lib. 5. & Cor. iun. in conſi. 77. colum. 1. uerſ. ſecundo, ſed non obſtantibus quæ refert Boer. in deci. 228. colum. 12. in fin. & talis

talis defectus tam ex parte actoris, quam rei eſt magnus defectus cum per eum deficiat uoluntas, & conſenſus principalium qui de iure naturali exiſtit, ut docet Bal. in l. falſi. col. 2. uerſ. factum uero falſi, C. de fur. & facit tex. in l. ex cauſa. §. 1. ff. de pt. & c. 1. de ſponſa. in 6. ubi defectus conſenſus tanquam inſanabilis ab aliis defectib. ibi enarratis excipitur, qui etiã per ipſum principem ſuppleri nõ poteſt, quaſi a iure proueniens naturali per cle. paſtor. §. caeterum ubi Can. Petr. de Anch. & alii extra de re iud. Vocant enim Mod. hac nullitatem inſanabilẽ, ut Staphila in trac. de li. grat. fol. 145. & Gomeſ. in comment. regula cã. in comp. utriu. ſigna. fol. 185.

23 † Et ad practicam reduci poteſt hoc nullitas altero de quinque modis. Primus modus opponendi erit ſi opponatur nullum habuiſſe mandatũ id enim probatum ſi cõtrarium ex actis non appareat quia negatiua cenſetur eo ipſo ex ipſo aſſumpta probata, uidelicet, talem non fuiſſe procuratorem quia quod ibi non eſt dicitur non eſſe, l. ſi. C. de reb. cred. & in l. ſi. ff. de cõtrah. emptio. Talia enim probantur per inſpectionem actorum, ut dicit Bar. in l. 2. C. de err. & in aliis, qui ad ciuilia, C. de appell. & licet a principio nõ fuiſſe oppoſitum, & fuerit lis contestata, taliter quod ad eum repellendum, uel extorquendum ab eo cautionem de rato poſſit denuo opponi, ut not. gl. fi. & doct. in l. Pomponius, §. rati ff. de proc. & Canoniſtae in cap. cum in iure de off. pro deleg. nihilominus an inualidũ dum actu. & proceſſum iſtud poterit indiſtincte opponi. & ſ. tum per modum abnegationis ex proceſſu, pban. quia hoc caſu etiam quod quis t nquam procurator in iud. de facto admiſſus fuerit, ad detegandã nullitatum tamen geſtorum quod nõ fuerit procuratoris qui iud. cio interfuit quãdocunque excipi poteſt, ut declarat Bald. in l. licet in prin. C. de proc. & Ale. conſil. 147. uiſis dubitationibus, lib. 6. & pleniſſime proſequitur Seb. Van. in tract. de nulli. in titu. de nullit. ſent. ex inhab. ſeu def. ma. comp.

24 † Secundus modus opponendi erit ſi appareat in actis mandatum comparẽtis non tamen eſt ſufficiens nec ad id extẽdit quod in iudicio deductum eſt, nam eo quidem caſu pus fidẽ haberi debet, ac ſi nullũ mandatum oſtenderetur, ſecundum Bald. quem omnes ſequuntur in d. l. licet, C. de proc. & in l. falſus in princi. C. de f. l. & Canoniſtae in cap. ex parte decani reſcrip. & in cap. conſtitutis ubi hoc not. Abb. extra de proc.

25 † Tertius modus opponendi erit ut ſi in rei ueritate fuerit factum mandatum tñ procurator ille conſtitutus comparuit antequã de eo notitiam haberet, & antequã recepiſſet inſtrumẽtum procurationis, q. a. ante notitiã mandati geſta per illum procuratorem non ualebunt, quoniã exercitium, & poteſtas uere nõ acquiritur conſtituto niſi a die receptionis mãdati, ut eſt gl. ordinaria in cle. 1. in uerbo receptis de proc. & tex. in cap. is qui ſuper uerbo ſuſceptum, & cap. licet ubi gl. in uerbo ſuſcipere eod. titul. in 6. & tenet Lap alleg. 81. ualuit uerbo. non fuerunt delatae literae, & Gaſſa. deci. 80. num. 2. de reſti. ſpol. & deciſ. 9. nu. 4. de appel. & ita concludit Barb. in conſilio 73. incip. quaeritur utrum, procurator, & Ange. inſtit. de iis per quos age. po. colum. 2. uerſ. 8. quando quis eſt, & Boſſ. in trac. male. in fi. ſub tit. de procur. & Rota in deci. 145. ſi procurator in nouis, & Nic. Boer. in deciſ. 274. in prin. & Ange. in conſ. 181. ſoſtenatus, quae omnia limitantur ut non procedant ut mandatum ſuperueniens haberet in ſe clauſulam rati, quae communiter ſolet apponi, quia tunc uirtute talis clauſulae geſta per illum procuratorem ante mãdati receptionem in uim ratihabitionis, quae a uoluntate ſolius conſtituentis pendet, & retro trahitur, ualerent, & ſuſtinerentur, per quae ſentit Rot. in deci. 586. quidam qui non erat procurator in antiq. & tenet hoc Dom. de ſan. Gem. in c. is qui de proc. in 6. & Bald. in l. 1. ff. de procu. & Bald. in l. 1. C. de procu. licet contrarium uoluerit Seb. Van. in tract. de nullit. in tit. de nullita ſenten. ex inhab. ſeu def. ma. comp. licet dicas quod de ſtilo ſeruatur contrarium quod ualent geſta per procuratorem antequam habuiſſet mandatũ.

26 † Quartus modus opponendi erit, ut ſi demonſtretur mandatum tamen aliqua ratione uel cauſa, eſt nullum, nam tunc perinde habebitur, ac ſi nullum foret mandatum demonſtratum, quia paria ſunt aliquid non eſſe uel eſſe, & nulliter, ac tum

canoni-

canonicæ, l. 2. ff. de auth. tut. & l. de ætate, §. 2 it pretor. ff. de inter act. & tenet And. de Iſer. in c. 1. §. præterea quæ ſit prima cauſa bẽ amit. in uſi. feud. quod quidem multis modis poteſt contigere ut plene congerit Seb. Van. vbi ſupra, nume. 122. cum ſequ.

27 † Quintus, & ultimus modus opponendi erit, ut ſi poterit aliquo modo deprehendi quod mandatum ſeu poteſtas primo loco data fuerit reſoluta, & experauerit, quia q̃ fuit & non perſeuerat eſſe talis, nõ dicitur talis l. ſi pro parte, §. uerſum ubi gloſ. ff. de in rem uer. & glo in c. 1. §. contra firmatos in uerbo domum de relig. domi. n. 6. & per Bal. in l. falſus col. 1. uerſ. 2. modo dicitur falſus, C. de fur. & in l. licet col. 1. poſt prin. C. de proc. & ſequitur Boer. in deciſi. 274. col. pen. num. 6. de quo ad longum uideat Sebaſ. Van. ubi ſupra, num. 155. cum ſeq. Petr. Foll. V. I. D.

28 † Super hoc autem non incidenter unam bonam practicam in regno, in quo extat ritus magnæ curiæ uicariæ, in nume. 121. & incipit. Itẽ ſi procuratori, &c. quo cauetur, quod ſi conſtituens procuratorem, dat ſibi poteſtatem ſubſtituendi, non poteſt talis procurator ſubſtituere ante litem conteſt. niſi expreſſe dicatur in mandato quod poſſit ante litem conteſt. quod dictum tene perpetuo menti in practica, quia multi, quia non habent notitiam illius ritus, erãt in hoc, quia quilibet diceret contrariũ, ad hoc, ut uerba aliquid operentur, iuxta, l. ſi quando, ff. de leg. 3. & per dictum cap. 1. de proc. lib. 6. quod in hoc uidetur corrigi p̃ dictum ritum, & ſic poſſe, impugnare, & inualidare proceſſum quando faceret contra te.

29 † Decimo dicitur iudicium nullũ, quãdo maritus egit tanquam procurator uxoris, cum in rei ueritate non haberet mandatũ nã proceſſus eſt nullus, dato quod potuiſſet agens, ut maritus, & legitimus adminiſtrator, nec ſaluatur illa uia, quia maritus, & imputatur ei qare talem uiam, elegit agẽdo, ut procurator ita ſingulariter tenet Lud. Rom. in conſ. 446.

30 † Vndecimo dicitur iudicium nullũ, qñ filius agit uel conuenitur in iudicio ſine cõſenſu patris, q̃a talis cõſenſus requiritur pro legitimatione ſuæ perſonæ, & ſi nõ interuenit iudicium eſt nullum de quã nullitate poteſt opponi quandocunque tã ãte, quã poſt ſententiam, ita tenet Spe. in ti. de Exec. §. d. colu. 5. uerſ. quid de illa, & in tit de actore, §. 1. colu. 10. uer. ſed, & filiuſfam. per l. fi. §. neceſſitate C. de bonis, quæ liber. & ibi plene per Bald.

ADDITIO. Hæc dicta intellige procedere ſi filius agit ſuper reb. ſeu bonis quorũ uſusfructus, & actionum iurium neceſſariũ patri de iure quæreret, & cõpetere, prout eſt in aduentitijs, quo caſu cum patri, non filio, exercitium actionum quærẽ nimirum ſi filius agens abſque conſenſu patris, tanquam, is cui minime competit iuris exercitium, fruſtra ageret, & hæc eſt ratio, l. in dicta, §. neceſſitate, nõ autem (prout dicebat glo.) quod filiusfamilias cenſeretur indifferenter perſona minus integra quia in hoc eadem gl. communiter reprehenditur, ſecundum Io. And. in addi. Spe. in tit de acto uerſ. ſed, & ſi filiusfa. & Alex. in conſ. 1 quo ad præſens col. 2. verſic. ſimiliter lib. 1.

31 † In reliquis igitur cauſis, puta beneficialib. uel Caſtrenſib. ſeu quaſi, & in aliis in quibus patri nihil quæritur, filiusfamilias libere, abſque cõſenſu patris agere poteſt, & ſuper illis in iudicium experiri, cũ exercitium actionum, & iuriũ a nemine ſit præoccupatum, uel impeditum, & ita procedat text. in c. ſi annum in fi. de iud. lib. 6. & in auth. ut lib. ma. & aui. in princ. & l. 1. §. 1. de cap. pen. & l. filiusfamilias in princ. ff. de pro. & l. ſi longus, §. 1. & ibi ſcriben. ff. de iu. & hęc fuit opin. Otho. antiqui gloſſatores poſita per glo. in d. §. neceſſitate quæ (ut uerior) eſt communiter a doctorib. approbata ſecundum Ang. inſt. de actio. §. actiones autem, col. pen. & Pau. de Caſt. in conſil. 54. & ita teſtatur fuiſſe deciſum in ſacro regio conſi. Affl. in dec. 180, filiusfamilias, tenet iſtam Guido pa. in deciſ. 54. tempore.

32 † Intellige tamen prædicta, quod ſi filiuſfamilias eſſet minor ſibi deputandus erit curatur ad illã litẽ, ut dicit glo. fi. in d. l. ſi longius, §. fi. quam ibi ſequuntur Bar. Bal. & Caſtren. & docto. in dic. §. neceſſitate, &
33 ibi Alo. in Ald. † Et non eſt notandum qđ in aduentitiis, in quibus ſi agit filius (ut dixi) requiritur patris conſenſus ſi agit ſine conſenſu, & obtinet ſententiã pro ſe tertij

valet

ualet, & tenet in ſui fauorem, quia gaudet
beneficio l. non eo minus. C. de proc. ſecũ
dum Alex. in add. ad Bar. in d. §. neceſſita
te, ſed in hoc contradicit. Do. Seb. Van. in
trac. nullit. in tit. de null. ſent. ex inhab. ſeu
def. man. comp. nu. 41. 42. & 43 & adde ꝙ
conſenſus quandocunque ſuperueniẽs con
ualidat iudicium, ut per Afflic. plene in d.
deciſ. 180. quod quidem Seb. Van. in loco
de quo ſupra intelligit ꝓcedere in iis quæ
ſunt ꝑparatoria, & præcedunt litis conteſt.
ut puta in impetrando reſcriptum, & aliis
34 præambulis ad cauſam. † Et quid ſi pater
citatus ut præſtet aſſenſum non cõparet,
ſed latitat, & contumax eſt an iudicium te
neat. dicas ꝙ ſic, ſecundum Bald. in l. cum
non ſolum. §. uoluntate. C. de bonis q. li. in
2. quæſt. Pet. Foll. V. I. D.
35 † Quod tñ limitatur procedere, qñ filius
agit proprio nomine. Secus, ſi interuenit in
iudicio, tanq̃ procurator, alterius, quia non
requiritur conſenſus partis, ut eſt text. in c.
36 per generaliter §. 1. de proc. li. 6. † Idẽ, qñ
agit, uel conuenitur ſuper aliquo negotio
ſpirituali. tex. eſt in c. ſi. in fine de iud. lib. 6.
& plures fallentias, in quibus poteſt filius
eſſe in iudicio ſine conſenſu patris, vide per
Spe. in titu. de actore §. 1. verſ. vbi ſupra, &
tex. in auth. quod locũ, & ibi Iaſ. colu. 6. in
37 fi. C. de coll. † quod facit ad id, quod in ſi
mili dicimus in muliere, quæ eſt ex forma
g ſtatuti, non poteſt contrahere ſine cõſen
ſu propinquorum, quia illud intelligitur,
quando contrahit nomine proprio, ſecus,
ſi nomine alieno, puta tutorio, uel procura
torio nomine, ita tenet Ale. in d. l. quæ filiũ.
colum. 2. ff. de in ius uoc. & Pau. de Caſtr. in
leg. quicunque. §. ſi ab alio. ff. de inſtit. act.
38 † Et pro hoc infero ad diſpoſitionem ri-
tus magnæ curiæ uicariæ. ſecundum quem
eſt cõis obſeruantia in regno, ꝙ mulier vi-
uens iure Longobardo, non põt cõtrahere
ſine mũdualdo, nã illũ ritũ, & obſeruãtiam
intelligo procedere, qñ mulier contraheret
proprio nomine, ſecus alieno per prædict.
39 ADDITIO. † De muliere contrahere
alieno nomine an mundualdi pñtia neceſ
ſaria ſit, quæſtio in qua Ange. poſt Iaſ. &
Aret. in l. quamuis. in prin. ff. de acqu. poſſ.
dicit ꝙ non, & ita refert obtinuiſſe Floren
tiæ & ſequuntur Ale. & Fran. Are. ibi & ꝑ
ſingula, citat Phi. Dec. in c. cum dilecta co
lu. pen. verſ. & hoc procedit extra de confir.
uti, vel inuti. & conſ. 168. inc concluſ. col.
1. & Ang. in l. multum, ubi ẽt Ale. in fi. ff.
de acq. hær. Franc. Are. & Iaſ. in l more, eo.
titu. pro quo facit id ꝙ Iac. Are. in l. moris
ff. de pœn. & pleniſſime habetur per Tiraq.
in tract. de reg. connubia. in tit. poſt li. con
nu. in gl. 3. nu. 160. cum ſequ. ubi prædicta
limitat. vt procedãt quantum ad præiudi-
cium domini, nomine cuius mulier inter-
uenit, quia ei eſt imputandũ omnino, ꝙ ta
lẽ elegit, non ẽt quantum ad id, ut ipſa mu
lier, aut filiusfamilias priuatim obligetur
niſi interueniat ſolennitas requiſita a lege
ſeu ſtatuto, citat Pau. de Caſt. in l. cuicun-
que. §. ſi ab alio. ff. de inſt. & Soc. in l. quæſi
tum ff. de in ius uoc. ſuper quo dicit uiden
dum. Corn. conſil. 16. in præſenti conſulta-
tione li. 4. Itẽ limita non procedere in mã
dato leges, ꝙ exercere nõ pt, is qui propria
negocia adminiſtrare nõ põt, per tex. in l.
ult. C. de l. tut. & l. non ſolum. §. ſi libertus,
ff de excuſa. tut. & ita dicit limitaſſe Fran.
Are. in l. quamuis in princ. ff. de acqu. poſſ.
Item limitat tertio, ut non procedat ẽt in
mandato hominis, qđ reſpicit publicã uti-
litatẽ, citat Fran. Are. ubi ſupra, & ibi etiã
multa congerit ad principalẽ quæſtionem
domini auctoris (de filiofamilias, an alie-
no, nomine agere poſſit.) Pet. Fol. V. I. D.
40 † Duodecimo dicitur iudiciũ nullũ, qñ
h ſnĩa fuit lata poſt perẽptã h inſtãtiã, gl. eſt
& ibi Bar. & Bal. & cõiter Mod. in l. prope-
randũ in prin. C. de iud. pro hoc Bald. alle-
gat ibi tex in l. ſcire oportet. § conſequens
ff de exc. tut. Idem tenet Ale. in conſil. 80.
in prin. in 4. uol. plus dicit Bal. in d. le. pro-
perãdum. col. 2 uer. 1. quæro, quod ẽt in cã
appellationis ſentẽtia lata poſt appellatio-
nẽ deſertã eſt ipſo iure nulla. Qđ tñ intelli
ge de ſentẽtia diffinitiua ipſius cãæ princi
palis, quia illa non pt ferri poſt lapſum in-
ſtãtię, ſed bene pt iudex ferri ſententiã ab-
ſolutoriã ad obſeruationẽ iudicii, & con-
demnare partẽ actricẽ ad expenſas, uel illã
partem, cuius culpa inſtantia fuit perem-
pta ſecundum Bart. & communiter Doct.
in d. l. properãdum, §. illo. & Lanf. in c. qñ
cõt. in fi. uerbis, de prob. & Ale. in cõſ. 136.
col. 1. in 2. uol. & in conſ. 66. col. 1. in 5. vol.
41 ADDITIO. † *De iure etiam canonico*
quandocunque cognoſci de cã poteſt, ſe

cundũ Hoſt. in ſumma de iud § quæ ſunt, col. 3. & per Rot in dec. 411. ſi lite pend. in nouis, & per Gomeſ. in reg. anna. po. quęſ. 44. & Caſſ. in deci. 5. nu 4 ut lit. pen. & per Fel. in c. cauſis, de offi. dele. & Iaſ. in d. l. properandum, in prin. col. pe. in fi. & ꝙ poſſit iudex non obſtante peremptione inſtātiæ abſoluere reum ab obſeruatione iudicii, & actorem in expenſis condemnare, firmat Ro ſing. 788. D. c. in conſi. 34. in fi li. 1. & Rot. deci 98. licet, in nouis, & hoc eſt uerũ etiam ſi eſſet iudex delegatus cum hoc ſit quoddam incidens in cauſa. Vt tenet Rot. in deci. 553. auditor in nouis, & 692. qualiter in antiquis. & Aegi. bella. in deci. 22. & 38. iudex. Pet. Fol. V. I. D.

42 † Tertio decimo dr̄ iudicium nullum, qñ fuit geſtum cum procuratore excõicato, ꝙ tamen intellige, qñ tp̄e conſtõnis erat excõicatus, quia tunc ipſo iure non tenuit conſtõ procuratoris, & per conſequēs remanet procurator falſus, & ſic proceſſus non ualet, ſicut dixi ſupra de procuratore falſo, Secus, ſi poſt mandatum ſuperuenit excõicatio procuratoris, quia ualent acta, ſi non opponatur, ſed ante mandatũ non ualet ipſo iure, ſiue opponatur, ſiue nõ. Ita hæc omnia tenet Abb. in c. poſt ceſſionem col. antep. & pen. & fi. de prob. & ibi etiam Fel qui magis clare loquitur. Et procedũt prædicta, ſiue ſit procurator ex parte actoris, ſiue ſit procurator ex parte rei, ſecundũ Ab. in d. c. poſt ceſſionem, col. antep. in fi. uer. ſed dubium eſt, &c.

ADDITIO. Hanc opinionem tenuit Spec. in ti. de proc. §. in prin. & tenet Ioan. And. & Cal. in d. c. poſt ceſſionem, & uide latius per do. Seb. Van. in trac. nulli. in tit. de nullita. ſen. ex in habitu. ſeu. deſe. man. nu 136. cum ſeq. Pet. Fol.

43 † Quartodecimo dr̄ iudiciũ nullũ, qñ eſt agitatũ cũ pupillo, ſine tutoris auctoritate le. cum & minores. & ibi Bal. C. ſi aduerſus rē iud. & l. 1. C. qui legit. perſ. habēt ſtandi in iud. & l. clarũ. C. de auct. præſt. nam quādo pupillus hēt tutorē, dēt iudiciũ agitari cũ tutore, & ſi nõ hēt, debent citari coniũctu ipſius pupilli, ut conſtituatur in contumacia, alias citatio ſolius pupilli, nihil ualet. l. hæc aũt. §. 1. ff. ex q̃b. cau. in poſ. eat. & ibi Bar. idē tenent Alex. & cõiter Doct. in l. neque impuberes. ff. de in ius uoc. & in l. fin ex legati, cũ l. ſeq. ff. de verb. obl. & in l. contra pupillum, & ibi ēt Ioan. de Imo. de re iud. & ita cõiter tenetur reprobata opi. Bar. in l. 1. §. ſufficit. ff de admin. tut. qui tenebat poſſe citari ſolum pupillum, quem in ſpecie reprobat Alex. in d. l. neque impuberes. Et ad prædicta, ſ. quod nullum actũ iudiciarium põt facere pupillus, eſt text. & ibi per Mod. in l. iuſiurandũ. §. pupillus, ff. de iureiur. et vide omnino dec. 876. conſil. Neap.

44 † Prædicta tamē limita quando iudiciũ tendere in damnũ pupilli, quia tunc verum eſt, ꝙ non ualet ſine tutore. Secus eſt, qñ tendit ad vtilitatē, quia tunc ualet. puta quia fuit lata ſententia pro pupillo, ita tex. et ibi Bar. & Bald. et Mod in l. non eo minus, C. de proc. et Bar. et Bal. in l. ſi tutor. C. in qui cau. in integ. reſtitut. non eſt

45 neceſſe. † & eſt ratio, quia in actibus concernentib. fauorem pupilli, dicitur habere legitimam perſonā ſecundum Bald. et Iaſ. in l. contra iuris, in prin. ff. de pact. per tex.

46 inſt. de auctor tut. in princ. † et in d. l. contra iuris, refert Bal. idem eſſe in eccleſia, ut ſi fuerit alienata res eccleſiæ, ſine ſolennitate, quę alienato tendit ad eccleſiæ utilitatē ualet, idem tenet Iaſ. in d. le. iuſiurandum, §. pupillus, col. fi. ff. de iureiu. ubi idem dicit de geſtis ab intruſo in fauorem eccleſiæ, de qua materia uide Abb. in c. cauſam col. pen. & fi. de iudiciis.

47 ADDITIO. † Et hanc cõcluſionem tenent Glo. Bar. Paul. de Caſtr. & alii, in leg. pen. C. ſi aduer. rem iud. & in l. acta. §. contra. vbi Bar. & Caſt. ff. de re iud. & eſt deci. Guid. Pap. in q. 494. ſententia, & facit tex. in §. inuito. inſt. de cura. & l. ſi præſes uerſi. quidquid eo tempore ſtatutum eſt. C. quomodo & quando in d. qui tex. loquitur de interlocutoria, ut etiam contra ſimiles perſonas lata non ualet pro ut ibi, & tenent Bart. Bald. Caſt. poſt Guliel. Pet. & Cyn. in le. 1. C. qui legi. per. (licet ibi aliter ſentiant gloſſ.) & procedunt prædicta, etiam ſi ſumus in cauſa eccleſiaſtica, ut beneficiali, ſecundum Lap. alleg. 123. quidam expoſuit limitantur tamen prædicta, niſi eſſet interlocutoria de mittendo in poſſeſſionē, per l. fin. C. de filiofam. & gloſ. in l. 1. C. qui le. perſ. Item limitantur, ut procedant ſi minor cum iuramento aſſeruit ſe maiorē, l. ſi alterius, & toto tit. C. ſi mi. ſe ma. di. ite.

limitantur prædicta nõ procedere, ubi minor litigaſſet per procuratorem legitime conſtitutum cum clauſulis ſolitis & cũ iuramento, ſecundum Bart. in l. minor, ff. de procur. per tex. in auth. ſacramenta puberum, C. ſi aduerſ. uend. qui tex. licet in contractibus loquatur, procedit etiam in iudicialibus, ſecundum Barto. ibi colum. fin. uer. quid in iudiciis, idem tenet Guid. Pap. in q. 35. ſi adultus, & 494. ſententia, in fi. & in contingentia facti tenuit parlamẽtũ Regium, ut per Boer. in deciſ. 92. licet Spe. in tit. de acto. uerſ. ſed quid ſi minor. contrarium tenuerit, prout contrarium etiam tenet Bald. in l. 1. columnn. 13. uerſic. & per hoc reſpõdetur, de quo per Tiraq. in trac. de leg. Connu. in titu. contract. in gloſſ. 3. num. 172. item limitatur prædictam non procedere in cauſis ſpiritualibus, uel depẽdentibus ab eis In quibus minor 25. annis maior tamen 14. pro maiore & legitima perſona reputatur, cap. ſi annum. & ibi gl. & ſcriben. de iud. in 6. & hæc exceptio minoris ætatis ex parte eorundem minorum ad inualidandum proceſſum, quandocunque opponi poterit per regulam l. licet, C. de proc. & c. in noſtra, eod. tit. ex parte etiã aduerſariorũ ad impediẽdum proceſſum, & ne ulterius in cauſa progrediatur etiam quandocunque opponi poterit, ut docet Spec. in titu. de acto. uerſ. quid ſi minor in iudicio & Docto. in l. non eo minus, C. de proc. & per Affl. in dec. 366. in pleno, nu. 6. Pett. Foll. V. I. D.

48 † Similiter per prædicta infertur ad ſtatutum, requirẽs cõſenſum propinquorum in cõtractu mulierum, quia intelligitur in contractibus damnoſis mulieribus, ſecus in contractibus utilibus, ita tenet Bald. l. neque, C. de contrah. committen. ſtipul. & Ang. & Imol. in l. mutum, §. fi. ff. de acqu. hæred.

49 † Et per illud dictum Bal. infero ad diſpoſitionem ritus magnæ curiæ requirẽtis mundualdum in contractu mulieris, quia ſi aliqua mulier faceret aliquem contractum utilem ſibi ualeret ſine mundualdo, quod nota, quia millies põt accẽdere.

ADDITIO. Hæc cõcluſio probatur in l. naturaliter, §. vlt. cũ l. ſeq. ff. de cond. ind. & l. 3. § pupillus, & l. ſi pupillus. in prin. ff. de neg. geſt. & l. eatenus, ff. de inſtit. actio. & l. 1. § an in pupillũ, ff. depo. & l. furioſus, ff. de actio. & obl. & l. pupillus in princ & iterũ. & §. 1. ff. de auc. tut. & l. ultima, C. de uſuc. pro empt. & idem procedi in eccleſia (vt dicit ſupra proxime do. auctor) quod uoluit gl. & Bar. in au c. q. res, C. de ſa. ſan. ecc. & Bal. in l. iubemur, §. ſane. in prin. C. eo. tit. & l. ſi prædiũ in prin. C. de prę. min. Pan. in c. ſi quis presbyterorũ. in fin. de re. eccleſ. alie. & Alex. in conſ. 4. viſo proceſſu, col. 2. lib. 3. & Cum. in conſi. 176. in fi. & hoc uidetur uoluiſſe Bal. in l. 1. in prin. ff. de cont. ut ex per text. & ibi Raph. in l. more, ff. de acquiren. hær. & pleniſſime per And. Tiraq. in tract. de leg. Connu. in tit. contractor. in gl. 5. nu. 14. Per. Fol. V. I. D.

50 † Itẽ illud, quod dixi, ualere iudiciũ tendẽs in fauorẽ pupilli, ſine tutore, intellige ꝓcedere, qñ pupillus eẽt maior infante. Secus ſi eſſet infans, quia tunc equiparat̃ furioſo, ex quo nullũ hẽt intellectum, unde non ualet ſententia, ẽt in ſui fauorem lata, ita tenent Ale. & Iaſ. in d. l. nõ eo minus, & Alex. in l. furioſo, ff. de re iud. & Bald. in d. l. neque, C. quæ contrah. & commit. ſtipul. per tex. in § pupillus. inſt. de inutil. ſtip.

ADDITIO. Vide do. Seb. Vant. ĩ trac. nullit. in tit. de nullit. ſnĩa ex inh. feu. de ſemand. cond. nu. 15. cum ſeq. P. F. V. I. D.

51 † Item prædicta extẽduntur procedere ẽt in filiofamilias, ut, ſi eſt agitatum iudiciũ cũ eo, ſine cõſenſu patris, ẽt ſi eſſet minor, ualet in ſui fauorem. Ita ſingulariter tenet Ale. in conſ. 59. col. 2. in 2. uol. quod uo. ꝓ limitatione l. fi. §. neceſſitato, C. de bonis q̃ li. & eorũ, quæ dixi ſupra in 11. nullitate.

52 † Decimoquinto dicitur iudiciũ nullum, quãdo fuit agitatũ cũ tutore, ꝗ non fecit ſolennia, ut quia non ſatiſdedit rem pupilli ſaluam fore, non fecit inuentarium, nõ fuit ſibi decreta adminiſtratio per iudicẽ ut dicit Bald. in l. ſi tutor. C. in quib. cau. in integ. reſt. non eſt neceſ. de quib. ſolennibus habetur per Bar. in l. legitimos. ff. de leg. tut. Nã in iſto caſu dato, qđ talis gerebat ſe pro tutore, ſi tamẽ fuit lata ſnĩa contra eũ, talis ſnĩa eſt ipſo iure nulla, & non nocet pupillo text. eſt in d. l. ſi tutor & ibi Bart. & Bal. & iſtud dictum tenemeńti perpetuo, quia poteris mille proceſſus impugnare, quia raro inuenitur hodie tutor, qui faciat iſta ſolennia, & de hoc eſt unus ritus magnæ curiæ uicariæ, in nu. 2 13. qui

incipit,item ſeruat ipſa curia,qđ cum aliquis tutor,&c.qui uult,quod tutor non admittatur ad litigãdum in iudicio tutorio nomine niſi prius doceat de ſolẽnibus,ad quod docendum datur ſibi nouus terminus,ad quod uide dec.256.conſi.Neap.

ADDITIO.Quo ad iſta uide Alexan. in conſ.129.inc.ponderatis col.2.lib.i.conſi.20 uiſis,col.2.in fi.li.5. Guido Pa.in q.330.& Cap.in deciſ.50.cauſ.Iacob.& Roma.in conſi.425.ubi ponit quindecim adimplenda p tutores,& Alex conſi 86.uiſis col.2.verſi.non obſtat qđ non fecerit li.2.

53 & melius in conſ.163.lib 5.† Et eſt notandum,qđ ſi pater in teſtamento dixit ut tutor propria auctoritate poſſit adminiſtrare non requiritur confectio inuentari, ut dicit Ang.Are.in §.i.inſt.de leg.agna.tut.3.uol.uerſic.2.conficiatur,& Boer.in dec.124.nu.15.prima par.Pet.Fol.V.I.D.

54 † Decimoſexto dicitur iudicium nullum qñ eſſet agitatũ cũ procuratore conſtituto K ab aliquo K tutore,ante lit.cõteſt.quia tutor non põt facere procuratorẽ ante lit.cõteſt.in cauſa pupilli,ſed debet conſtituere actorem in quo actu requiritur decretum iudicis,alias uitiatur conſtitutio,& non ualet proceſſus & pro hoc eſt text.& ibi gl.ar.& Doc.in l.neque tutores.C.de proc.& gl.in l.fractor.C.de appel.& tex.in §.fin.inſt.de curato.& habetur in deciſio.262.conſi.Neap.uer.3.ille,&c. Pupillus uero cum auctoritate tutoris poteſt ante litem conteſt.conſtituere procuratorem, ut d.l.neque tutores & hanc materiam plene tetigi in repet.mea lege,ſi actor,ff.de proc in 1.colu.

55 † Decimoſeptimo dicitur iudicium nullũ qñ fuit agitatum cum procuratore, uſque ad litis conteſtationem incluſiue,& poſtea in aliis actis citatur dominus, & non procurator,quia ſi dominus non comparet,& ſit proceſſus in contumaciam, non ualet, quia poſtquam procurator eſt conteſtatus litẽ,ipſe debet citari in actibus ſucceſſiuis q eſt effectus dñs litis,& non dñs cauſæ, & ſi aliter ſit nõ ualet proceſſus ita tenet Bar.in leg.procuratoribus C.de procurator.& gl.ar.in l.mutari.ff.de proc.& in l.furioſo,ff.de re iud.& Bald.in d.l.ſi qñ in 6.q.C.de teſtib.& Abb.in c.2.colu.pen.& ibi etiam Fel.& de reſt. quod tñ intelligitur,niſi procurator eſſet abſens,uel infirmus,quia tũc poteſt citari dñs ſecundũ Alex.in d.l.procuratorib.et Gem.in ca.ſi quidem.§ ſecus in 6.no.de proc.li.6.& dixi in d.l.ſi auctor ff.de proc.col.2.in fi.

ADDITIO.Adde Alexã conſil.102.ſuper in fin.lib.2. ſed de iure canonico,uterque,& dominus, & procurator citari põt ut inquit Bal.in l.1.colum.3.uerſ.breuiter opin.C.de ſent.et Spe.in tit.de ſent.§.qualiter,col.3.uerſic.porro.et ibi Ioan.An.in uerbo litigauerit,et Anch.in conſil.98.et eſt gloſſ.ordinaria in ca.querelam in verbo œconomi de elect.quod eſt deciſio.Guido Papæ 431.debet,et 86.procurator, et Rot.deciſ.21.et Fel.poſt Bald.in cap.fin.in nomine domini,colum.fi.de teſt.et Boer.in deciſio.185.et ſic de iure canonico non datur nullitas ex iſto capite. Petrus Follerius.V.I.D.

56 † Decimooctauo dicitur iudicium nullum quãdo fuit datus curator ad litẽ pupillo minus legitimus, ut quia pupillus non petiit,quia curator ad litem non datur pupillo petenti,ſecundum Bar.in l.qui habet §.ſi pupillus.ff.de tut.uerum aduerte,quia in ſacro conſil.Neap.ille text.in d.§.ſi pupillus,cum ibi not.per Barto.l.intelligitur procedere in caſu ſpeciali,in quo loquitur tantum,ſcilicet quãdo pupillus haberet litem cum tutore,tũc opus eſt, ut petat curatorem ad litem, alias non datur non petẽti.Secus eſt,quãdo pupillus haberet litẽ cum alio extraneo,quia tunc poteſt iudex ſibi etiam non petenti dare curatorem ad litem.Verum ad inſtantiam partis aduerſæ debet iudex facere mandatum pupillo, quod ueniat ad petendum curatorem ad litẽ,et ſi comparuit,dabit ſibi illum, quẽ petierit.Si uero non comparet,tunc iudex ex officio dat ſibi curatorem ad litem,iuxta formam l.1.C.qui pet.tuto.Hęc omnia habentur in deciſio.256.conſilio Neapo.et per Bal.in l.1.tit.prætor.§.permittatur,in primo not.ff.de min. Et prædicta intelliguntur de pupillo maiori infante,ut habetur in deciſio.256.nam ſi pupil.eſt infans non,poteſt ſibi dari curator ad litem, ſed debet peti ſibi dari tutorem,ut tenent Ioa.Andr.in addit.Specul.in titul.de reo.§.5.colu.1.in addi.quę incipit,auctoritate,et Bal in c.1.col.6.in fi.uer.de citatione,etc.de mili.uaſ.qui cõt.eſt,et habet in dec.61.

conſi.

ſonſ. Neap. uerſic. 2. dicitur, &c. Et iſte eſt
alius modus annullandi proceſſum, ſcili-
cet, quando eſſet datus curator ad litem in
fanti, quia dari non poteſt, niſi in uno caſu
ſcilicet quando tutor non poſſit reperiri,
uel quando bona pupilli ſtarent ſub peri-
culo ſecundum Bald. in d. ca. 1. uerſ. de cita-
tione ubi ſubdit, quod tunc debet dari cu
rator. cum interuentu conſanguineorũ pu
pilli. Hinc dicit Bal. in l. donatarũ. in fi. C.
de acqui. poſſ. quod quando aliquis litigat
cum infante, oẽs actus debent fabricari in
perſonam ſolius tutoris, non autem in per
ſonam infantis cũ auctoritate tutoris. Ho
die autẽ in regno extat diſpoſitio ritus ma
gnæ curiæ in num. 10. qui incipit Item ꝙ
pupillus, &c. per quem diſponitur, quod
curia prouidet pupillis de curatore ad litẽ
aſſerentibus ſe carere curatoribus, & talis
prouiſio fit ſine difficultate, & ſine cauſæ
cognitione. unde per diſpoſitionem illius
ritus iudex poteſt indiſtincte ꝓuidere pu-
pillis de curatore ad litem ſiue petant, ſiue
non, quia dicit, ſine difficultate, & ſine cau
ſę cognitione, uerũ non puto, quod per il-
lum ritum ſit conceſſum dari curatorem
infanti, quia dicit, pupillis aſſerentibus ſe
carere curatoribus, nã talis aſſertio nõ po-
teſt fieri per infantem, qui nullũ habet in-
tellectum, unde de neceſſitate ille ritus in-
telligitur de pupillo maiore infante, & iſta
not. quia ſunt quotidiana.

ADDITIO. Si bene ac perpenſe aduer
tatur, ritus allegatus per do. Auct. ſentit, &
probat totum contrarium, dum expreſſe
dicit, quod pupillo aſſerenti nõ habere tu-
torem datur curator ad litem, & ſic ad pe-
titionem ipſius aſſerentis non habere tuto
rem datur, ſed utcũque ſit datur hodie cu-
rator ad petitionem litigantis cum pupil-
lo ſine difficultate, & abſque cauſæ cogni
57 tione, ut dicit ritus. † Et an curator ad li-
tẽ debeat cauere & alia facere, uide text. &
ibi gl. ff. rem pupil. ſal. fore. & in le. & ſi ad
ſpecies. & in leg. fin. §. fin. C. de adminiſtr.
tutor. & ibi Ang. & Alex. in conſil. 165. in
5 lib. & plenius Alb. de Roſ. in d. l. & ſi ad
ſpeciem, & in rubrica. C. de tutor. uel cura.
qui non ſatisf. et Doct. Gallic. in conſuetu.
Pariſi. in §. 6. in gl. 6. uerſic. rendre, com-
pte fol. 101. in 2. quæſt. nu. 12. & Cap. Tolo
ſa deciſio. 249. & Seb. Van. in tract. nullit.
in titu. de nullita. ſenten. ex inha. ſeu. defe
man. con. nu. Pet. Foll. V. I. D.

58 † Decimumnonum dicitur iudicium nul
lum, quãdo cauſa eſt aduocata a iudice in
feriore, per ſuperiorẽ, ut quia princeps de
legat aliquam cauſam ſpectantem ad ordi
narium, alicui delegato, nam per talem de
legationem cenſetur priuaſſe ordinariam
iuriſdictionem, quo ad illam cauſam, & cẽ
ſetur cauſam ad ſe aduocaſſe, idem ſi ipſe
ſuperior cœpit de cauſa cognoſcere, ita te-
net Bal. in ca. 1. §. ad hoc, colum. 4. de pace
iur. fir. & Abb. in c. cum M. Fer. colu. pen.
in fi. de conſt. & idem Abb. in c. cum dile-
ctus, in ult. not. de purga. cano. pro hoc vi-
deatur tex. in c. poſt. § præterea & ibi Fel.
de offic. delegat. & Fel. in ca. quoniam Ab-
bas, in fin. eod. titu. & Lud. Rom. in conſi.
340. colum. 3. & conſi. 335. & Bald. in le. ſi
ut proponis. la 1. colum. 3. verſi. quæro Pa
pa, &c. C. quomodo & quando iudi. ubi plus
59 dicit Bald. quod † mortuo delegato, cauſa
non reuertitur ad ordinarium, ſed uadit
ad principem delegantem. adde Iaſ. in l.
more maiorum, col. fi. ff. de iuriſd. om. iud.
In iſto igitur caſu, ſi ordinarius inferior
faceret proceſſum in dicta cauſa aduocata
ad ſuperiorem, tale iudicium eſſe ipſo iu-
re nullum, tanquam agitatum a priuato
tex. eſt et ibi Abb. & Philip. in c. ut noſtrũ,
de app. & probatur in l. iudicium ſoluitur,
ff de iud.

60 † An aũt inferiora papa, uel a principe,
poſſit indiſtincte cauſam cœptam coram
ſuo inferiore ad ſe aduocare, puta ſi archie
piſcopus uellet ad ſe aduocare cauſã, quæ
agitur coram epiſcopo. *Dic*, ꝙ non ita te-
net Phi. in d. c. noſtrum, col. 4. uer. 3. quæri
tur, ubi limitat non procedere in uicario,
epiſcopus poteſt cauſam cœptam corã ſuo
uicario indiſtincte ad ſe aduocare, & idem
61 tenet ibi. in 1. col. † Vigeſimo dicitur iudi
ciũ nullũ, qñ eſt factum contra exititios,
ſeu expulſos de ciuitate, ad inſtantiam ali-
cuius creditoris in contumacia, quia ex
quo non tenentur comparere, quia locus
non eſt eis tutus, nõ ualet proceſſus factus
contra eos ita tenet Bar. in l. fi. col. 2. uerſi.
ſed iuxta hoc quæro, &c. ff. de in inte. reſt.
de qua materia uide Fel. in c. accedens, el 2.
ut lite non conte. ubi tractat an & qñ iſti ta
les teneantur per procuratorẽ comparere.

ADDITIO. Cõtrarium videtur tenere Bal.in l.2.C.de iur.om.iu.& dicit ita velle Guliel.de Suza.per l.Papi.exuli.ff.de min. & l.eius.§.fin.ff.ad mun.pro quo.uide quę not.Pet.in cap.cum olim.de teſt.quod ibi And.Barb.& Bal.in l.ſi qua pœna.ff.de iis qui ſunt ſui,uel alie.iur.& Sal.in d.le.2.& Bal.in rubr.C.ſi a non comp.iu.& in l.per diuerſas.C.man.& quæ.& Mar.Soc.in tra. de cita.in articulo quinto,nu.48.Pet.Folle.V.I.D.

62 † Vigeſimoprimo.dicitur iudiciũ inualidum,& nullum, qñ fuit agitatum in cau
l ſa criminali ſuper libello inepto, ut quia non fuit appoſitus in eo locus, ſeu tẽpus, ſecundum formam l.libellorum.ff.de acc. vt dict.l.libellorum §.quod ſi libelli,& ibi Bar.ubi dicit,quod ipſo iure ẽ libellus ineptus,& iudicium nullum, etiam ſi non opponatur de cuius dicti ueritate,quia multi tenent contrarium,ſcilicet quod opus eſt, quod opponatur,uide plene per Soc.in cõſil.146.col.6.& 7.in 1.vol.

63 † Quid autem ſi apponeretur locus indeterminatus in libello?dic quod ualet libellus,& poteſt ſuppleri probationibus,ſecundum Soc.in d.conſi 146.col.pen.

ADDITIO. De hac nullitate in Regno parum curatur per literam Reginæ Iſabel de qua dixi in pract. mea cauſa,crim. in verbo audiantur exceptiones proponendæ. Petr.Foll.

64 † Quid autem,ſi non ſit expreſſum nomẽ proprium accuſati uel hominis occiſi, vt puta,quia ignorabatur an procedat libellus? vide plene per Fel.in c.auditis,col.
65 16.& 17.de præſcrip.† Dicit tñ Bar. in d.
m l.libellorum.col.1.q ꝫ dies cõmiſſi criminis nõ debet apponi in libello, & ualet libellus ſine eo. Verũ idẽ Bar.in l.is qui reus col.5.in fi.ff.de dub.iud.tenet,ꝙ ſi reus,petit edi.ſibi diem cõmiſſi criminis, ad hoc vt poſſit facere ſuas defenſiones, tenetur accuſator exprimere diem ad inſtantiam rei.& illud dictum ſequitur Iaſ. in l.2 §.ſi quis Epheſi.ff. de eo quod cer.lo. Contrarium tñ & melius tenet Ioa. de Imo.in d. l.is qui reus.col. 3.in fi.l.qđ non teneatur exprimere diem accuſator, ẽt ad inſtantiã rei,& iſtã contrariam partẽ puto veriorem quam tenet etiam Alexa.in d.l.is qui reus
66 in add.ad Bar.† Vigeſimo ſecundo dicitur iudicium nullum, quando eſt factum contra eum,quia arripuit iter ad ſedem Apoſtolicam nã interim dũ uadit ad Papã eximitur ad oĩ iuriſdictione iudicis inferioris,& eſt ſub ꝓtectione Papę,vñ ꝓceſſus,ꝙ cõtra eũ fieret in patria ſua, eſt nullus tex. eſt & ibi Ab.& Doc.i c meminimus.de ap.

ADDITIO. Procedit tamen ſi non habuit notitiam literarum expeditarum contra eum,& ante citationem non autem ſi diſceſſit poſt citationem,ut ibi,dicit tex.al legatus pro do.auct.Pet.Foll.

67 † Vigeſimotertio dicitur iudicium nullum quo ad ſententiam,quando ſententia eſſet lata de conſilio alicuius iuriſperiti,& reperitur,in proceſſu latum ſolũ conſiliũ, & poſt conſiliũ non eſſet aliqua ſententia iudicis, qui pronunciaret ſecundũ formã illius cõſilii,nam proceſſus,remanet indeciſus perinde,ac ſi non eſſet lata aliqua ſententia,& ſi ſic non poteſt fieri executio.ita de hoc eſt vnum pulchrũ conſ. Ang.in cõſi.249.incipie.dña Libertina, & habetur ꝑ Fel.in c.cũ uenerabilis,col.16.cũ trib.ſeq. de excep.& iſtud nota perpetuo,quia quotidie euenit, maxime in curiis. in quibus ſunt iſti officiales idiotæ,qui ferunt ſentẽtias de conſilio iuriſperiti.& ſolum legunt conſilium.& magiſter actorum ſcribit,lecta & lata fuit ſupra ſcripta ſententia,& e. enim in rei veritate nulla ſit ſententia lecta ſed ſolum conſilium,quod non eſt ſententia,unde poteris opponere,& impedire executionem. Et ego bis obtinui,nõ ſunt multi dies.quibus impediui duas executiones, per dictam oppoſitionem, unde ſint cauti iudices idiotæ, ut in calce conſilii faciant
n ſcribi,n Nos talis iudex,&c.ſententiamus, & pronũciamus, prout in ſupraſcripto cõſilio continetur,& deinde ſe ſubſcribat,nã iſta pauca verba habẽt vim ſententia,alias nulla eſſet ſententia. Adde prædictis Iaſ.in l.nec quidquam.§.vbi decretum,col.15.de off.proconſul.& reliqua de hac materia,vĩ de quę dicam infra in vlt.parte, in verſ.ſententia.

ADDITIO. Quinimo oportet quod illud conſilium a iudice aperiatur & legatur,ut dicit Bald.in l.1.col.2.de ſente.1.ex peti.re.& per Spe.in tit.de requi.con.circa fi.& Ang.in cõſ.246.domina Lambertina allegato per do. auct.ſub num.240.refert

&

& ſequitur Alex. in l. 1. circa fi. C. ſi aduerſ. lib. & in conſ. 185. in fi. lib. 2. & Iaſ. in l. nec quid quam. §. ubi. decretum. ff. de off. pro con. alias ſi quis ſententiaret prout in cõſ. nondum exhibito, ſententia non ualeret, ex quo illa per relationem ad acta illius inſtantiæ nondũ poſſet certificari, quod neceſſario requiritur, ſecũdum communem ſcribentium opinionem, de qua atteſtat. Iaſ. in l. ait prætor. §. 1. col. 4. ff. de re iudi. & in §. iurare inſt. de actio. & Alc. in conſi. 53. col. fi. lib. 5. item requiritur, quod cõſilium ſit clarum, & lucidum, & non perplexum, aut obſcurum, & quod cõſulentes non ſint contrarii, alias non ualeret ſentẽtia, ut per Doc. in c. fi. ubi Bald. & Fran. de Aret. Bar. Alex. & Pau. de Caſt. in l. duo iudices. eo. tit. Ang. & Imo. in l. ad principẽ. ff. de appel. Pet. Fol. V. I. D.

68 † Vigeſimoquarto dr̃ iudicium nullũ, qñ eſt agitatum dilatione pẽdẽte, quia dilatione pendente officiũ iudicis conquieſcit, & iterum attentatũ eſt ipſo iure nullum tex. & ubi hoc tenet Bal. in l. ſiue pars, C. de dil.

ADDITIO. Adde glo. in l. dicere in fi. ff. de arb. min. leg. 1. §. in uerbo nullus, ff. de fer. & gl. in c. ſignificante. in uerbo, puenire, ubi Io. And. & Scr. extra de app. & gl. in cap. ubi periculum in uerbo decem, & in c. commiſſa, in princi. de electio. in 6. & Bal. in l. cum antea. colu 3. uerſ. & conſidera hic, C. de arb. & in l. appellationem. eo. 3. uer. eſt. & 3. delib. C. de appel. & Lap. al. leg. 2. uer. ad hoc quia pendente.

69 † Et intellige prædicta procedere ubi non ceſſaſſet cauſa, per quam fuit facta dilatio, alias ſi ceſſaſſet officium iudicis non amplius cõquieſcere, prout declarat idem Bal. in c. 2. de dil. & Lap. alleg. 81. in cauſa matri uer. ad id quod dicebatur, & Mil. in uerbo. dilatio. & Bar. conſ. 164. proceſſus, & in l. filia. §. alumno. ff. ad Treb. & Abb. in c. ſignificauit, num. 9. de app. & Alex. conſi. 34. viſo

70 columno. 2. lib. 2. † Item intellige, quando actus, qui fiunt poſt dilationem, & ea pendente, ſiunt in præiudicium dilationis pendentis, alias non, ut eſt conciu. reg. bella in conſ. 324. pendente termino, & per Bar. & Doc. l. quandiu la grande. ff. de acq. hær. & illud dr̃ de dilatione a iudice data, dicendum erit ut procedat etiam in terminis a iure uel ab homine ſtatutis ad aliquid per agendum, nam durantibus illis manus iudicis quaſi ligatæ, & impeditæ cenſentur, & propterea proceſſus illis pendentib. factus nõ ualet, ut inquit deci. Rot. 742. Nota quod pendente termino, in antiquis terminis quoque præfixo uim dilationis habet, ut inquit Abb. in capit. cum cauſa, colum. 5. uer. ſi. item præfixo termini. de re iud. declarat Franc. colum. pen. & poſt eũ ibi Fel. in c. perſonas. pen. col. uer. ſola dilatio. de appell. v. g. proceſſus factus per iudicem, a quo appellatum fuerit pendente termino ad dandum, vel recipiendum apoſtolos eſt ipſo iure nullus, ut tenent Doct. ſupra alleg. uidelicet Franc. in d. cap. perſonas. col. pen. uer. ſed dubitatur quod ibi approbat. Fel. & Bald. in d. l. appellationẽ quamuis poſt tenuerit & teneat, quod talis proceſſus huiuſmodi termino pendente factus, ualeant, ut per plures rationes firmat Aegid. conci. 621. proceſſus factus, & Rot. dec. 128. ſi iudex in nouis, & ita ſe habet communis opinio ſecundum Boer. deciſio 159. in fi.

71 † Amplia prædicta procedere non ſolum dilatione pendente, ſed etiam procedunt quando iudex iudicaret poſt aliquod legitimum impedimentum abſentis in actis allegatum, puta infirmitatis, & de ea quatenus opus foret, fuiſſet oblata fides, qñ ab hmõdi legitimum impedimentum, ſuſpẽditur iudicis poteſtas, & iudiciũ in tempus bonæ ualetudinis diffunditur, & ſi interim procedatur proceſſus erit ipſo iure nullus, prout eſt tex. & ibi declarant Barr. & Doc. in l. quæſitum, ff. de re iud. & in l. 2. § ſi quis in iudicio, ff. ſi q̃s cau. ubi ẽt Iaſ. & eſt deci. Rot. 62. ubi eſt in antiquis, & idẽ eſt in aliis impedimẽtis. de quib. ad lõgum proſequere, ut per Seb. Van. in trac. nullit. in tit. de nullita. ſen. ex def. iu. ord. 16. Pet. Fol. V. I. D.

72 † Vigeſimoquinto dr̃ iudicium nullũ qñ eſt agitatum contra mortuũ, licet defendatur per uiuum, unde ſi tempore latæ ſententię iis, qui ſententiam contra ſe reportat, repitur mortuus, eſt ipſo iure nulla tex. eſt in l. ſumma, §. fi. & ibi p Doc. ff. de re iud. & l. pen. ff. q̃ ſent. ſine appel. reſcind.

73 † Vigeſimoſexto dr̃ iudiciũ nullũ quãdo eſt factum per delegatum impetratũ per literas ſurreptitias, vel quãdo delegatus nõ ſeruauit formam reſcripti delegatorii, tex

eſt c. cum dil. & ibi Ab. in 4. no. & plenius ibi per Fel. de reſcrip.

ADDITIO. Licet enim proceſſus agitetur per iudicem delegatum cum cõmiſſionibus obreptitiis, & ſubreptitiis ſi, non excipiatur ualet, & tenet quia iuriſdictionem, & poteſtatem tribuunt, ut plenius p doct. in cap. cæterum. & c. ad audientiam, el 2. ubi late per Fel. & c. ſuperliteris. de reſcrip. & ponit Aegid. concl. 485. & legiſtæ in l. præſcriptione. per illum tex. C. ſi con. ius. dummodo reſcripta ad delegationes cauſarum de qua agitur ab alio iudice nõ aduocarent, quia tunc ſubreptio ipſo iure uitiaret, ut eſt deciſ. Rot. prima de reſcrip. fallit etiam in pluribus aliis, in quib. ſubreptio ipſo iure uitiat, ut per Iaſ. in d. l. præſcriptione, & Fel. in d. c. ad audientiam, & ita intellige dicta domi. auctoris hic. Petr. Fol. V. I. D.

74 † Vigeſimoſeptimo dicitur nullum iudicium quo ad ſententiam, qñ in ea eſt proceſſus error iuris, tex. eſt ĩ l. 2. C. qñ prouo. non eſt neceſſ. & intelligitur, qñ eſt talis error, qui poteſt legi oculo corporali. nõ. n. ſufficit oculos intellectus, ita declarat Alex. ubi plures limitationes ponit, in l. cũ prolatis. col. 3. ff. de re iud. & Abb. in ca. 1. col. 3. de re iud. ſi tamen eſt contra ius litigatorius, ut quia error nõ apparet oculo corporali, ualet licet ſit iniqua, ut d. l. cum prolatis & habetur p Doc. ĩ c. inter cæteras de re iud. tamem poteſt, is, qui eã obtinet denunciare eccleſiæ per p denunciationem Euangelicam, ut reſtituat quod uigore illis ſententiæ habuit, quia cum peccato tenet ita habetur in dec. 28. cõſ. Neap. col. 2.

75 † tamen hoc limitatur procedere in ſentẽtia, ſecus in decreto, quia ſi interponitur decretum ex falſa cauſa cõtra ius litigatoris, eſt ipſo iure nullum, licet error non exprimatur, ſecundum Bar in l. Fulcinius, §. 2. circa ſi. ff. quibus ex cauſis in poſ. ea, quẽ ſequitur Alex. in conſ. 85. in princ in 2. uolu. pro hoc eſt tex. in l. 1. §. hæc uerba. ff. ne

76 uis fiat ei. † Idem tenet Soc. in conſ. 18. col. 8. in 1. uol. ubi ponit pulchrum caſum de ingrediente poſſeſſionem auctoritate decreti iniuſt. ut poſſit puniri de ui turbatiua, & decretum non ualet.

ADDITIO. Hanc atteſtatur communem eſſe opinionẽ Alex. in conſ. 59. attentis col. 7. uerſ. nec obſtat, lib. 1. quod requiratur error expreſſus, nec ſufficiat tacitus probatur in l. ſi expreſſum, ff. de appel. & l. 2. ibi (nam manifeſti iuris, C. quando pro. & in c. ſolet ibi, uel intolerabilem errorem de ſent. excommu. in 6. & facit c. uenerabilibus, §. ſi. eod. tit. & ita tenuit Innocen. & Hoſt. in c. P. & G. circa fin. de off. deleg. cuius dictum famoſum, & ſingulare tenet Ant. in cap. ab excommunicato de reſcri. Doct. in d. cap. 1. vbi Felyn. colum. 9. C. de erro cal. & uoluit Bald. in leg. ad probationem, la 1. C. de probat. Angel. in lege prætor ait, ff. de oper. nou. nunciat. & ſequitur deci. in conſilio 68. colum. pen. li. 1. Petrus Folle.

77 † Vigeſimooctauo dr̃ iudicium nullum, quando eſt agitatum coram iudice hæretico. ita tenet Spec. in tit. de adu. §. 1. uer. item

78 obiicitur in ſi. † ꝙ nota, qñ extaret iudex aliquis, qui non crederet aliquem articulũ fidei, uel qui forte diceret uſuras, non eſſe peccatum, quia per hoc cenſetur hæreticus, & poteſt opponi contra eius iudiciũ, ita habetur in cle. 1. §. ſi. & ibi plene Card. de uſur. ubi hoc limitatur procedere, qñ quis pertinaciter id diceret. Secus, ſi ioco uel lapſu linguæ, quia tunc non eſt hæreticus, & ibi plene Card. declarat quis dicatur hæreticus & Oldr. in conſ. 109. & per B. Th. 2. 2. q. 5. art. 3. & ꝙ uſura ſit peccatum mortale, habetur per eundem B. Th.

79 2. 2. q. 78. art. 1. † Vigeſimonono dicitur iudicium nullũ, quãdo fuit agitata aliqua cauſa criminalis contra filiũ familias minorẽ, quia licet in iudicio tali interueniat conſenſus partis, tamen ad hoc proceſſus eſt ipſo iure nullus quia in criminalib. nõ ſufficit auctoritas patris, quando filius eſt minor ſed debet ſibi dari curator, ita tenet Bal. in cõſ. 408. inc Factum ſi proponitur &c. in 3. uol. & ſentit Bal. in l. ſi infanti, colum. 2. uerſ. & ideo aduerte, &c C. de iure

80 deli. † Hinc dicit Bal. in l. clarũ, C. de aut. præſtan. in 2. not. ꝙ minor non poteſt eſſe aliquo modo in iudicio criminali ſine curatore, & tenet plene Pet. Phil. Cor. in conſil. 198. in 4. uol. ubi plene examinat de cõfeſſione minoris in criminalibus an ua-

81 leat, & an poſſit reuocari. † Trigeſimo dr̃ iudicium nullum, qñ eſt agitatũ in tẽpore uel die feriato, maxime ad honorem Dei

ſecun.

ſecundum Spec. in tit. de citat. §. 1. colum.
7. uer. item excipitur, quod facta eſt &c. per
82 tex. in c. fi. de fer. & in l. fi. C. de fer. † Quæ
aũt feriæ ſunt in obſeruantia ad honorem
Dei, uide Abb. in c. conqueſtus de fer. & in
ter alia dicit Abb. ibi in 3. col. q tota ſepti
mana ſancta, & omnes illi dies infra in o-
ctauam paſchæ, ſunt feriati ad honorem
Dei. Similiter in feriis inductis ad honorẽ
hominum, prout ſunt feriæ meſſium, &
uindemiarum, de quibus in leg. 1. & 2. ff.
de feriis. Verum illæ feriæ hominum non
ſunt ita potentes, ſicut feriæ ad honorem
83 Dei. † Quia feriis ad honorem hominum
poteſt de conſenſu partium renunciari, &
ualet proceſſus factus de conſenſu partiũ,
ſed feriis ad honorem Dei non poteſt renũ
ciari, nec ualet proceſſus factus ẽt de con-
ſenſu partium, ut no. Spec. in tit. de renun.
& concl. §. 1. in 3. col. & Abb. in d. cap. con
queſtus col. 4. ver. ſed quęro, & Bart. in l. ſi
feriatis, ff. de arb. & Bart. in l. 1. C. de fer. §.
84 fi. † qui autem actus poſſunt fieri in die
9 feriata, & qui non, uide Fel. in c. ſignifica-
85 uerunt, col. 4. cum trib. ſeq. de iud. † Vnum
adde, q feriæ uindemiarum & meſſiũ, ho-
die in regno non ſunt in uſu prout expreſ
ſe dicit gloſſ. in conſt. regni, Baiulos, & eſt
expeditum per cle. ſæpe. de verb. ſigni. ubi
dicitur, quod ubi proceditur ſine ſtrepitu,
& figura iudicii prout in regno in cauſis
ciuilibus, tales feriæ non ſeruantur. Quæ
autem feriæ ſeruentur hodie in regno in
curiis, & quæ non uide plene Matt. de Affl.
in d. conſt. Baiulos, in 3. 4. 5. & 6. colu. ubi
86 cumulat. † Prædicta tamen intellige pro-
cedere in actionibus contentioſæ iuriſdi-
ctio, quia poſſunt fieri in die feriato eſt ho
norem Dei, ſecus in iuriſdictione uolunta
ria, quia actus uoluntariç iuriſdictioni poſ
ſunt expedi in die feriato, etiam ad honorẽ
Dei, prout ſunt adoptiones, & emancipa-
tiones. Item, poteſt notarius facere inſtru-
mentum in die feriato, quia ſimiliter hoc
eſt uoluntariæ iuriſdictionis, ita tenet Spe
cu. in tit. de fer. §. ſequitur, verſic. quid ſi in
87 feriis, &c. † Vltimo, ſuper hac materia at-
tingo unam utilem quęſtio. videlicet, an
per ſtatutum, uel conſuetudinem poſſit
induci, quod feriæ ad honorem Dei non
ſeruentur in aliquibus caſibus. Et porro,
caſum in terminis in regno quotidie uide
mus fieri iſtas nundinas in diuerſi ciuita-
tibus & locis, quib. durantibus ſolet citari
unus officialis ad iuſtitiam miniſtrãdam
de emergentib. in nundinis inter aduenas,
qui appellatur magiſter nundinarum, in
cuius curia, & tribunali celebrantur, ut p'u
rimum actus in die feriato ad honorem
Dei, quia actus tolerantur de antiqua con
ſuetudine. Quæro igitur an ualeant huiuſ
modi actus, Ego uidi quandoque fuiſſe op
poſitum per quendam peritum doctorem
in ciuitate Venuſii, in nundinis, quæ cele-
brantur in feſto S. Mariæ, de menſe Augu
ſti qui oppoſuerat non ualere acta facta in
die S. Mariæ, adeo q fuit magna diſcuſſio
inter iuuenes ſtudentes ac profeſſores, &
Doctores, qui ibi aderant in illo die. Quia
allegabat præfactus doctor nonnullas co-
loratas rationes, quæ prima facie ducebãt
ad ſtantes ad hæſitationem.
88 † Et primo dicebat arguendo de pacto ad
ſtatutũ ſine conſuetudine, iuxta l. non ita
poſſibile cum ibi no. per doct. ff. de pact.
Nam per pactum non poſſunt partes re-
nunciare huiuſmodi feriis, ut ſup. dixi. er-
go minime poteſt fieri per ſtatutum, uel
89 conſuetudinẽ. † Præterea conſuetudo, uel
ſtatutum dum dicatur ius ciuile poſitiuũ,
ut in §. non ſcripto. inſt. de iure na. & in l.
omnes populi, ff. de iuſt. & iure non poteſt
tollere ius diuinum. Nam iſtud q feriç in
honorem Dei ſeruentur, eſt de iure diuino
& ſic de præcepto decalogi, ubi habetur,
Sabbata ſanctifices &c. de qua materia ple
ne dixi ſupra in 3. par. principalis habetur
trac. in illa q. ſ. unde habuit originem iudi
cium. Ergo non poteſt tolli per ius poſi-
tiuum, ut no. gl. & doc. in l. fin. C. ſi contra
90 ius, uel util. publ. † Præterea, allegabat no
tate per doc. maxime. per Ale. in l. milites,
C. de teſt. mili. ubi habetur, q licet ſtatutũ
dicat, q procedatur nulla iuris ſolennitate
ſeruata, non tñ cenſetur tollere ferias indu
ctas ad honorem Dei, unde in propoſito li
cet in curia nundinarum procedatur ſum-
marie, & ſine aliqua iuris ſolennitate, ut
declaraui ſupra in ita parte, in 9. diſtin. in
uer. 4. principaliter, &c tamen non debeat
cenſeri ſublatę feriæ inductæ ad honorem
Dei, & per huiuſmodi oppoſitiones fecit
impediri iuriſdictionem magiſtri nundi-
narum in procedendo in illa cauſa adeo
quod

quod prius fuit expirata iuriſdictio ſua per lapſum nundinarum, quod caſus fuiſſet
91 deciſus.† Et licet tunc, quia iuuenis erã tyrunculus profeſſor ac ſtudens non cogitaſſem congruum reſponſum ad prędicta oppoſita, nec habuiſſem certam concluſionẽ quæ tenenda eſſet tunc, tamen poſtquã incidenter euenit hunc caſum diſcutere, ſum indubitanter in contraria opinio. & teneo concluſiue, quod ſtatutum, uel conſuetudo poteſt inducere, ut feriæ in honorem Dei non ſeruentur in aliquibus caſib. ex cauſa. Et ſignanter quod ualẽt acta facta coram magiſtris nundinarum tempore feriato. Et pro defendenda iſta contraria opi. aſſumo unam ſolam concluſionem communem, & ueram, quæ eſt, quod ius poſitiuum licet non poſſit in totum tollere ius diuinum, poteſt tamẽ illud limitare, diſtinguere, & interpretari, ut habetur per glo. & Docto. in d. l. fi. C. ſi contra ius, uel uti. pub. & declarat pleniſſime Fel. melius, quam alius in c. quæ in eccleſiarum. col. 2. cum quamplurib. ſeq. de conſt. ubi ponit quamplura exempla. Et inter alia in ſpecie in materia feriarum, quod ius poſitiuum poſſit limitare ius diuinum, ut non procedat, in aliquibus, tenet Bal. in conſi. 166. in fin. in 5. uol. pro hoc eſt text. in l. prouinciarum. C. de fer. ubi in cauſa latronum inſignum poteſt procedi, etiam in die feriato ad honorem Dei, & ſic quo ad hunc caſum limitatur ius diuinum.

ADDITIO. Vide quę late dicam in trac. meo de conſ. in præfatio. Pet. Fol.

92 † Similiter limitatur in capiendo debitorem fugitiuum, qui poteſt capi in die feriato ad honorem Dei, propterea quia periculum eſt in mora, & proceſſus eodem die feriato contra eum factus ualet, & tenet, ut no. Iaſ. in l. i. §. 1. col. fi. ff de fer. Sunt etiam multi caſus, in quib. poteſt procedi die feriato, quos diligens perquiſitor inueſtigare poterit, & in illis limitatur ius diuinum, vnde non eſt mirum, ſi in caſu propoſito, poteſt limitari ius diuinum, ut ualeant acta in curia nundinarum ex iuſta cauſa, quia iuriſdictio eſt modico tempore duratura, & ſumus in cauſis mercatorum, quæ
a de plano expediuntur, & multæ aliæ rõnes urgent, quæ de facili conſiderari poſſunt. vnde cũ in tali obſeruantia concurrat tempus, cuius non eſt memoria in contrarium certe talis conſuetudo habet uim ſtatuti, & ſpecialis priuilegii. l. hoc iure, §. ductus aquæ. ff de aqua quot. & æſti. c Abb in c. ſuper quibuſdam de uer. ſig. Vnde potuit limitare ius diuinum, ut non procedat in curia nundinarum, ſicut in quam plurib. aliis cauſis ipſum limitat. & ſic non ex toto tollit, ut habetur per Fel. in d. ca. quæ in in eccleſiarum, & tetigi aliquanculum ſup. in 3. parte huius trac. uer. quo ad 8. legem,
93 &c. † Non obſtant modo rationes contrariæ. Et primo reſpondeo ad primam quod argumentum de pacto ad ſtatutum, procedit affirmatiue, non autem negatiue, tanquam de minori ad maius. Nam id, quod poteſt fieri per pactum, poteſt fieri per ſtatutum, ſed non ſequitur, non poteſt fieri p pactum, minime per ſtatutũ, quia plus fit per ſtatutum, uel conſuetudinem, quã per pactum, ita declarat Iaſ. in d. l. non impoſſi
94 bile, col. fin. † Vnde in propoſito licet partes non poſſit tollere ferias in honorem Dei, tamen ſtatutum, uel conſuetudo poteſt illis derogare, limitando ex maiori potentia, & hoc ſentit Alex. in d. l. milites, C. de mil. et teſt. & Io. de Imo. in l. filiusfa. co. pe. in fi. ff. de don. Ad ſecundam rationem reſpondeo, quod non tollit ex toto, ſed limitat, quod facere poteſt, ut modo dixi. Ad tertiam rationem patet reſponſum ex his, quæ dicit Ale. in d. l. milites. Multas alias nullitates poſſem ſubnectere, quas cauſa breuiandi non pono, quasve poteſt quilibet inueſtigator perquirere. Et de hac materia nullitatis, an et quando, et qualiter dici poſſit, & vſque ad quod tempus, uide ple
e niſſime per Phil. in c. dilect. de appell. quod capitulum legit in fine illius tit. et facit bonam repetitionem ſuper eo, et reliqua circa hanc materiam ſup. ex, quæ dicã infra in ult. parte in uer. ſententia. Rob. Mar. Venuſ. V. I. D.

ADDITIONES.

a Clauſula. Couarru. lib. i. pract. qq. cap. 16. nu. 5.

b Procedit infra in 2. mẽb. primę part. 6. par. prin. nu. 53.

c Citatio. Soc. reg. 352. & 406. Berna. de Luca. reg. 673. Nico. in concor. gl. concor. 3

nume.

nu. 224 vſque ad nu. 371. Rom ſing. 364. inf. in 1. memb. primæ par. 6. part. princ. in ver. citatio, nu. 3. vbi dixi, & in d. 6. part. 1. memb. 3. par. num. 11.

d Cognitione. Duen. lib. 1. reg. utr. iur. regu. 186. in 8. limi. in 6. par. prin. 3. par. 1. actu, nu. 51.

e Opponi. Et ab vtraque parte poteſt quœcunque oppon. Vant. in trac. de nullit. Tit. de nullit. ex defectu in hab. & manda. nu. 59. & ſequ Bello. conſ. 26. nu. 10. limita, ut per Duen. lib. 1. reg. vtr. iur. reg. 264. exceptio falſi, Contra in memo. in uer. exceptio falſi infra, per Folle. in 6. par. prin. in 6. membr. 1. par. nu. 55.

f Filiusfa. Guid. Pap. dec. 410. de iure, & conſi. 78. & 130. Bello. conſ. 24. nu. 2. & li. 3. & ſupplet. iur. c. 1. nu. 1. Deci. Tolo. 130. Folgo. conſi. 165. in prin. Roma. conſ. 36. Bal. conſ. 193. & 492. li. 5. Poſtquam hæc Pauca ſcripſi, & alia addere uolebam uidi Do. Franc. Viui. in tract. comm. opin. in 1. par. opi. 122. qui late & docte declarat hunc articulum, ideo ad eum recurras.

g Statuti. De materia huius ſtatuti uideas docto. in rub. C. de pact. in fin. & in l. aliud eſt vendere, ff. de reg. iur. Alc. de præſum. reg. 2. præſum. 52. nu. 6. Tiraqu. in 1. par. tra. de vtroque retract. §. 1. gl. 9. n. 200. & in trac. le mort ſaiſit le uif, in 1. declar. 7. par. num. 5. & in legibus connubial. gl. 54. num. 26. & ſeq. & glo. 5. num. 57. & ſeq. & in l. ſi unquam, & in uer. donatione largitur nume. 52. & 132. Rip. in reſpon. 1. tit. de reuocan. donat. Alſer. conſ. 16. uiſis teſtamentis, nume. 13.

h Inſtantiam. Dominus And. de Iſer. conſ. 13 num. 12. 34. & 68.

i Mundualdum. De monitiora Mundualdi, & quid ſit, uide Afflictro. deciſio. 211. num quid.

† Tutore. Vide Cacheran. deciſ. Pedemont. 89. nu. 7.

l Libello inepto. D. And. Alſer. in conſ. 13. n. 23. dicit, quod debet intelligi, quando ſententia fuit lata in fauorem libellantis, inf. in 1. actu 3. par. 6. par. prin. nu. 65.

m Dies. Foller. pro & contra in prac. crim. lai cor, in 2. par. 3. part. in uer. audiantur exceptiones, nu. 49. & ſeq. dixi, infra in 3. membr. 6. par. princ de libell. oblat. nu. 15. in 1. par. d. 6. par. Bello. conſ. 63. nu. 2.

n Nos talis. Et eſt communis de qua per Viui. in trac. com. opi. in 2. par opin. 250. ſententia qua iudex, infra in 3 par. prin. 1. memb. nu 13. & 126.

o Mortuum. Vant. in trac. nullit. tit. ex defectu iuriſd nu. 106. Caſſad. dec. 2. num. 11. tit. de appel. Amade. in trac. ſindic. nume. 157. quibus in locis, limitatur non habere locum, quando procurator eſt effectus dominus litis, inf. in 3. part. 6. par. princ. 1. actu, nu. 107.

p Denunciationem. Infra late in 6. p. prin. in 1. par. in uer. denunciatio, nu. 5.

q Ferrata. Rip. in l. 1. nu. 50 ff. ſol. mat. & ſup. in 9. di. eiuſdem 4. par. nu. 19.

r Debitorem fugitiuum. Vide Pet. Duen. li. 1. reg. utr. iur. regu. 175. debitor fugitiuus, inf. in 6. par. in uer. actorum editio, nu. 43. & in 2. par. 10. actu. Lud. Alſer.

Iudiciorum XVII. diſtinctio.

1 *Iudicium aliud ſimplex, aliud duplex.*
2 *Actiones mixta tribus modis dicuntur.*
3 *Actio familia herciſcunda, cui & quando competat, & quę requiruntur in ea. nu. 6*
4 *Actio communi diuidundo quando competat & cui & qua requirantur. nu. 7.*
5 *Actio finium regundorum ad quid competat.*
8 *Diuiſio inter fratres eſt quadam transactio.*
9 *Minores non poſſunt diuidere ſine decreto iudicis*
10 *Iudicia diuiſoria, an ſint petitoria uel poſſeſſoria.*
11 *Forma procedendi in actione finium regundorum quæ ſit.*
12 *Agrimenſor non debet per iudicem mitti ad menſurandum non citata parte.*

1 DEcimaſeptima diſtinctio † iudiciorũ eſt, quia iudicium aliud ſimplex, aliud duplex. Iudicium ſimplex, eſt illud in quo unus ſubſtinet partem actoris, & alius partem rei, prout eſt in actione mutui, uel exempto, uel in rei uendicatione, uel alia ſimili. Iudicium duplex eſt illud in quo quilibet litigantium eſt actor. & reus. text. eſt in §. duplicatio. inſtitutione, de interdict. Exemplum eſt in iudici familiæ herciſcund. communi diuid. & inſinium regum.

regun. d. l. in tribus ff. de iud. idem in inter
dicto vti poſſidetis, l. ſi duo §. 1. ff. uti poſſ.
& d. §. duplicia, & alio uocabulo iſta iudi-
cia appellantur miſta. §. quædam, inſtit. de
act. Verum in huiuſmodi iudicis, illa fun-
gitur uice actoris, qui primo ad iudicium
prouocat, ut d. l. tribus de cuius intellectu
vide Alc. & Imo. in l. duo iudices. col. 1. ff.
de re iud. Rob. Mar. V. I. D.

ADDITIO. Eſt enim ſciendum, quod
2 in iure † actiones miſtę tribus modis dñr,
Primo modo dicitur miſtæ illæ actiones,
quæ ſunt perſecutoria rei, & pœnæ ſimul, &
ſic quæ partim ſunt rei perſecutorię, & par
tim pœnales, ſecundum do. Iacob. But. Io-
an. Fab. Ang. Nic. & Iaſ. in §. quædam inſt.
de actio. & de iſtis nõ loquitur actor. Secũ
do modo dñr actiones miſtæ illæ, in quib.
quilibet litigatorum eſt actor, & reus, & ſic
in quibus nõ diſcernitur quis ſit actor, &
quis ſit reus, & hoc modo iſtæ actiones de
quibus poſſunt dici miſtæ, ut le. iudicium
cõi diuidundo ff. fi. reg. & l. 1. §. familiæ, &
l. inter cohæredes §. familiæ ff. fam. herciſ.
Tertio modo, dicuntur actiones miſtę illę
quæ dantur ad reales, & perſonales præſta-
tiones, & hoc modo proprie accipiuntur
iſtę tres actiones de quibus per dom. aucto
rem, & eſt bonus text. in le. item Labeo. §.
3 familiæ. ff. fam. her. † Item ſciendum eſt a-
ctionem familiæ herciſcundæ competere
pro diuidenda hæreditate, & ſic ad utilia di
uidenda, & competit inter cohęredes. l. i. &
2. ff. fam. her. Item cõpetit etiam inter bo-
norum poſſeſſores, & inter hæredem, & cũ
cui ex Trebelliano reſtituitur hæreditas,
& inter alios honorarios ſucceſſores, l. ſed
4 & eius rei. §. i. ff. fam. herciſ. de quo per glo.
ibi, & Floria. † Itẽ actio communi diuidũ
do competit pro diuidendo aliquid com-
mune, ſiue ſit commune ratione verę ſocie
tatis, ſiue non l. 2. in princip. ff. com. diuid.
& l. ſi actum, & l. quibus caſibus & l. pro ſo
5 cio arbiter. §. 1. ff. pro ſocio. † Actione ve-
ro finium regundorum agitur, ut diuidan
tur fundi, et quod termini et confinia po-
nantur, uel ſi poſiti fuerint termini, & a
uolũ quod reponantur iuxta l. in finalibus
et l. ſi irruptione in princip. ff. fi. regu. Item
6 agitur de damna, et ſumptus iuxta l. 4. l. et
poſt litem. ff. fi. reg. † Et eſt notandũ, quod
ad hoc ut cõpetat actio familiæ herciſcun-
dæ neceſſario requiritur, ꝙ ſint cohęredes,
ut habetur per Doct. in §. quędam. inſt. de
act. Item requiritur, quod iſtæ, qui vult in
tentare iudicium familiæ herciſcundæ, nõ
negetur ab alio cohærede eſſe cohæredem
Sed iſtud eſt hodie correctum per cõſtit. ſi
ciuiliter agens, ut ibi per Afflic. quia alias
excluderetur per exceptionem ab has actio-
ne, niſi poſſidet, quia ſi eſt in poſſeſſione
hæreditatis quãuis negetur cohæres nihilo
minus competit ſibi actio, ut eſt caſus in
l. 1. ff. fam. her. et qñ cohæres negatur, et
non poſſidet, quamuis ſibi competat hæc
actio poteſt tamen agere alia actione ſibi
competenti puta petitione hæreditatis, pe
tẽdo, quod declaretur cohæres, quo obten
to poterit poſtea agere, et cõdeſcendere ad
hanc actionem familię herciſcundę, ita de
clarat glo. in d. l. 1. ff. fam. her. et declarant
Angel. et Iaſ. in d. §. quædã, et quæ ſit ratio
quod ſi negetur cohæres non cõpetat hęc
actio vide Bal. in l. non epiſt. 2. colu. C. de
proſi. intellige tamen quod non competit
hæc actio, ſi negetur cohæres ante litẽ con
teſt. alias ſi nõ fuiſſet oppoſitum ante litẽ
conteſtatam, bene teneret ipſum iudiciũ,
vt eſt gloſſ. multum ſolennis in l. 2. in ver
bo reſtitui. C. comm. diui. & ibi Bar. ſcrib.
et glo. in l. ſi mancipia §. 1. in glo. in verbo
eſſet ff. de euict. et Barto. in l. 1. ff. fam. her.
Bal. in l. fam. C. fam. her. et Iaſ. in d. §. quę-
7 dam, nume. 46. de act. † In actione autem
communi diuidundo ſeruantur omnia ea
quæ ſeruari debent in actione famil. herc.
ut eſt text. in l. ſi quis putas. §. penultim. et
ibi gloſſ. in uerbo tractauimus. ff. cõm. di-
uid. agitur. n. ex ea ad diuidenda res, quę
communes ſint ſiue ratione ſocietatis ini
tæ, ſiue non, l. 3. ff. eod. tit. et qualiter ſit fa-
cienda diuiſio in hoc iudicio cõi diuidun
do inter plures ſocios, recurre ad Io. Fab.
Angel. & Iaſ. in §. quædam inſtit. de act. &
ibi etiam habebis multa ad materiam iſta
8 tum actionum. † Eſt tamen aduertendum
quod diuiſio inter fratres eſt quædã tran-
ſactio, ſecundum Fulg. in conſil. 120. inci.
9 ſuper eo. † Item eſt ſciendum, quod mino
res non poſſunt diuidere ſine auctoritate
iudicis. i. decerto. ut eſt doct. Bal. in l. 1. C.
ſi aduer. trã. et Bar. in l. inter pupillos. ff. de
auct. pręſt. et in l. ſi conuenerit. ff. pro ſo. &
habetur in l. ſi. et ibi Doc. & Bal. et C. com

di-

diuidum.& p Bal. in l.generaliter.i fi.prin
10 cipii,C.de ſecun.nup. † Nunq̄d aũt iudicia
iſta diuiſoria ſint poſſeſſoria, vel petito-
ria. Bal.in l. poſt ſentẽtiã.2.col.in fi.uerſi.
modo q̃ro,C.de ſent. dicit, ꝙ in principio
litis ſunt poſſeſſoria, quia fundantur ex
poſſeſſione, oportet.n.agentem cõi diui-
dundo poſſidere, alias cogitur intentare
prius rei uendicatione,l.fundum,ff.de ex-
cep. quod eſt uerum, ut dixi ſi excipiatur,
ſed in fine litis ſapiunt petitorium pp ad
iudicationes, & ſic dicit quod ſunt mixta.
11 † Et qualis debet eſſe forma i iudicii, & p
cedendi per iudicem in hac actione finiũ
regundorum, & ſuper ea ſententiandi ui-
de l.3.& ibi gl.1.C.fin.reg. Iac.Butr.Cyn.
12 Bar.Bal.& Salyc.C.fi.reg. † Et eſt aduertẽ-
dum ꝙ quando iudex uult mittere agri-
menſorem, uel ipſe uult ire, debet ſtatuere
terminum partibus, ut ſint tali die, & ho-
ra cum talib. magiſtris, uel ſecũ in illo lo-
co ſecundum Bar.in l. qui bona,§.fi.1.col.
ad fi.ff.de dam. inf.Petr.Fol.V.I.D.

Iudiciorum. XVIII. diſtinctio.

1 *Iudicium aliud neceſſarium, aliud uoluntarium & num. 2.*

3 *Notarius dicitur iudex chartularius, & exercet acta uoluntarie iuriſdictionis.*

4 *Emancipatio fieri poteſt ſine alio iudice coram notario, & uales.*

5 *Filius renuntians emancipationi, non reintrat in patriam poteſtatem.*

DEcimaoctaua diſtin. iudiciorum eſt
1 † quia iudicium aliud neceſſarium,
ſeu contentioſum, & aliud uoluntarium.
Iudicium contentioſum, ſeu neceſſarium
dicitur illud, quod habet contradictorem,
& redditur in inuitum, l. inter ſtipulantẽ,
§.i.ff.de uerb.oblig. & ideo dicitur cõten-
tioſum, quia actor contendit contra reũ &
ecõtra. Neceſſarium aũt dicitur, quia reus
tractus i iudicio, tenetur de neceſſitate ibi
reſpõdere, & iudiciũ redditur in inuitum,
2 vt ſupra. † Iudiciũ uoluntariũ, eſt illud, ꝙ
expeditur a uoluntate, & non hẽt aliquam
neceſſitatem, prout eſt adoptio, emãcipa-
tio, manumiſſio alii ſimiles actus, iſti.n.ex
pediuntur coram iudicibus, & dicũtur uo
lũtariæ iuriſdictionis, quia non fiũt cõtra
inuitos, ſed tantũ uolentib.& poſſunt fie-
ri ubique,& omni die,nec.n.requiritur,& iu
dex ſedeat pro tribunali, ut probatur in l.
2.ff.de off.proc.& inſt.de lib. §. ſerui uero
põt ẽt poni exemplũ in agnoſcente bono-
rũ poſſ. ſecũdũ formã l.fi.C.qui adm. uide
3 licet, qñ nullus exiſtit contradictor. † Itẽ
põt poni exemplum in contrahere coram
notario, quia notarius dr̃ iudex chartula-
rius,& exercet iuriſdictionem uoluntariã,
vt no.Phil.Corn.in conſ.238.in 3.uolu.&
Spe.in tit.de fer.§.ſequitur,uerſ. quid ſi in
4 ferijs,&c. † Sed iuxta hoc poſſet dubitari,
an emãcipatio facta corã notario de qua
notarius facit publicũ inſtr̃m, ualeat ſine
interuẽtu alicuius iudicis habẽtis, iuriſdi-
ctionẽ cõtẽtioſam? Dic, ꝙ ſic quia notarius
dr̃ iudex chartularius, ut ſupra dixi, & hẽt
iuriſdictionem uoluntariam, unde corã eo
põt fieri emancipatio, & notarius põt eam
auctorizare, ita in terminis tenet Pet.Phi.
Cor. in d. cõſ.238.& conſ.159.in 3.uolu.
ubi multa allegat. in hac materia & alias
habui in facto in cauſa cuiuſdam Fran.de
Cãpania, & ita fuit iudicatum tãto fortius
allegabã iſtud procedere in regno, in quo
in cõtractib. adhibetur iudex regius ad cõ
tractus, ſecũdũ formã conſt.in inſtr̃orum
robur. Nã iſti iudices regi ad cõtractus dñr
meri iudices chartularii, quia habẽt ſolam
iuriſdictionẽ uoluntariam & habẽt hono
rẽ iuriſdictionis ſine adminiſtratione, vt
probatur in l. rem non nouam. iuncta gl.
in uer.facultate, C.de iud.& not. gloſſa. &
Bar.in l.fi.C.vbi,& apud quem.& Alex.in
l. ſi eum dotem,§.eo autem tempore, col.
2.ff.ſol.mat. unde procul dubio a fortiori te
nendum in regno, ꝙ ualeat emancipatio
corã notario, & iudice regio ad cõtractus,
quia ambo habent uoluntariam iuriſdi-
5 ctionẽ, per prædicta. † An aũt filius renun
cians emancipationi reintret in patriã po-
teſtatem? Dic ꝙ non, ita tenet Petr. Paul.
Cor.in conſ.228. litera F, in 4.uolum.

Iudiciorum XIX. diſtinctio.

1 *Iudicium aliud principale, aliud appellationis.*

1 DEcimanona diſtinctio. † Iudicium
eſt, quia iudicium aliud eſt princi-
pale, & aliud appellationis. Iudicium
principa-

principale eſt illud, quod agitatur in prima cauſa coram iudice primarum cauſarum, qui dicitur iudex, a quo iudicium appellationis eſt illud, quod poſtea agitatur coram iudice ſecundarum cauſarum, quãdo fuit a ſententia appellatum qui dicitur iudex ad quem iuxta l. cum apud Sempronium, ff. iud. ſol. Et quia ſub iſta diſtinctio ne uenit examinanda materia appellationis, quæ eſt ualde ampla, quam etiam examinare decreui in ult. parte huius tract. uidelicet, poſt ſententiam, ideo quia congruentiori ordine cadit ibi, reſeruo propterea hanc materiam tractare in dicta ultima parte.

Iudiciorum XX. Diſtinctio.

1 *Iudicium aliud præiudiciale, & aliud non præiudiciale.*
2 *Iudicia p̃iudicialia, ſeu p̃iudiciales actiones quæ dicuntur abſolute, & quæ reſpectiue, ut ſupra nu. 1. & nu. 4. cum ſeq.*
3 *Sententia lata ſuper principali, parit actionem rei iudicatæ ſuper acceſſorio.*
4 *Contraria allegans non auditur.*
5 *Criminalis actio ciuili præiudicat rationem maioritatis.*
6 *Hæreditatis petitio intentata præiudicat alijs actionibus, & facit illas quieſcere.*
7 *Status queſtione intentata, quieſcit omne iudicium prius ſiue poſtea intentatum tã ciuile quam criminale.*
8 *Spoliator contra ſpoliatum agentem poſſeſſorio recuperandæ nullam litem mouere poteſt, & omnis lis ceſſat etiãſi per modum excipiendi deducatur.*
9 *Actio familiæ herciſcundæ impeditur, per exceptionem, quod agens non eſt hæres.*
10 *Actio communi diuidundo impeditur, per exceptionem, quod res non eſt communis.*
11 *Hypothecaria actio contra tertium poſſeſſorẽ impeditur per exceptionem excuſſionis, ubi non eſt precarium conſtitutum.*
12 *Principalis debet fieri excuſſio ante, quam cõueniatur fideiuſſor, uel tertius poſſeſſor.*
13 *Vxor vendicans maritum, uel ecõtra excluditur per exceptionem conſanguinitatis.*
14 *Exceptio excommunicationis, impedit proceſſum & debet probari infra octo dies*
15 *Proceſſus impeditur per exceptionem, quod ſine actione agitur.*
16 *Exceptio legitimationis perſonæ impedit proceſſum adulter iora.*
17 *Exceptio contra perſonam iudicis impedit proceſſum.*
18 *Iudicia omnia præiudicialia, in regno hodie ſunt ſublata, p̃ cõſtitutiones regni. Quod qualiter procedat uide num. 18.*

Vigeſima, & vltima diſtinctio, iudicio-
1 rum eſt, † quia iudicium aliud dicit præiudiciale & aliud non præiudiciale iudiciũ præiudiciale conſideratur principaliter duobus modis. Vno modo ſcilicet abſolute, & de per ſe. Secundo modo reſpectiue ad alia iudicia, ſeu ad alias actiones. Iudicium prẹiudiciale abſolute, dicitur, vbi uentilatur cauſa magni præiudicij, prout ſunt cauſæ ſtatus ſ. libertatis, & ſeruitutis, item ingenuitatis libertinitatis, uel vbi agitur de partu agnoſcendo, ut quia eſt quæſtio, quod talis non eſt filius, uel eſt filius,
4 iſtæ tres actiones dicuntur præiudiciales de per ſe propter præiudicium perſonæ; & de his loquitur tex. cum gl. in § præiudiciales inſti. de actionibus. Sunt etiam & aliæ actiones præiudiciales de per ſe, uidelicet, quando filius dicit ſe, non eſſe in poteſtate, & denegat obedientiam patri; uel quando ciuis uel uaſallus denegat obed ẽtiam domino, uel monachus Abbati. Nam iſtę perſonæ in caſibus prædictis compelluntur per actionem præiudicialem ciuilẽ ad obedientiam præſtandam ita tenet Spec. in titu. de offic. ord. & maior. & obed. uerſic. ult. nota. &c. Et hanc diſtinctionem inter actiones prẹiudiciales abſolute, & reſpectiue ponit Bald. in l. per minorem, ff. de iud.
2 † Iudicium præiudiciale reſpectiue dicitur, quando in eo deducitur aliqua actio priuilegiata, de cuius natura eſt, ut ſtatim ea intentata faciat ceſſare alias actiones, & ideo dicitur præiudiciale, quia præiudicat aliis actionibus & ſic eſt præiudiciale reſpectiue ad alias actiones, & hoc poteſt contingere altero de quatuor modis. Primo modo ratione contingentiæ, ſeu ratione principalis, & acceſſorii, ut quia contigit in iudicio intentari duas cauſas quarum altera eſt principalis, & altera acceſſoria, certe actio principalis, & dicitur præiudicialis, quia facit præiudicium acceſſoriæ nam quandiu mouetur, & durat principalis

lis ſuper ſedetur ſuper acceſſoria. Exemplũ ſi peto a te fundũ rei vendicatione, quem meum eſſe dico, & deinde uolo cumulare vnum aliud iudicium, & cõdicere a te fructus eiuſdem fundi, obſtat mihi exceptio præiudicii, & ſic ſuper ſecunda petitione fructuum non procedetur, quia iſta eſt acceſſoria, & dependet a prima, nã ſi pronunciatur fundum eſſe meum, poſſum poſtea conducere fructus, alias ſecus tex. eſt in le. fundi. ff. de exc. Similiter, ſi peto a te fundum, & poſtea cumulo actionem confeſſoriam, & dico illi fundo deberi ſeruitutem per alium fundum tuũ, obſtat mihi exceptio, quia iſta pretenſa ſeruitus dependat a prima cauſa intentata, text. in le. fundum, ff de except. & ſic actio principalis præiudicat acceſſoriæ.

3 † Nam ſentẽtia lata in principali, parit exceptionẽ rei iudicatæ in acceſſoria, ita declarat Iaſ in d. § præiud. colum. 1. & Bart. in d. leg. per minorem, & Barto. et Alex. & & communiter Doc. in l. ædita. C. de ędẽ. in materia cumulationis.

4 † Secundo modo, dicitur iudicium præiudiciale, rõne contrarietatis, ut ſi primo intentaretur una actio, & poſtea intẽtaretur alia cõtraria illi primæ intentatę, non admittitur ſecunda, quia per primam fit præiudiciũ ſecundę, ex quo allegans cõtraria, non auditur, tex. eſt in l. 1. C. de fur. & in l. eum qui & l. contra maiores. C. de inoſ. teſta. & Bal. in d. l. per minorem. ff. de iu.

5 † Tertio modo, dicitur iudicium præiudiciale, rõne maioritatis, & pręeminentiæ, ꝙ duobus modis contingit. Primo modo, in cauſis ſe nõ contingentibus, prout eſt cauſa criminalis, & ciuilis. Nã ſi mouetur vtraque cauſa ſuper eodem negocio ſimul, tunc cauſa criminalis pręiudicat ciuili, & prius ꝓceditur ſuper criminali, & interim ſup ſedetur ſuper ciuili, quia criminalis dicitur eſſe a maior & maioris auctoritatis, tex. eſt in l. ſi. C. de ord. iud. & in d. l. per minorem. ff. de iud. quia ꝙ qualiter procedat & quando, uide tex. & ibi Doc. in l. 1 C. quã ciui. act. præiud. & crim. & Bart. in l. 2. §. 1. ff. ui bo. rap.

6 † Secundo modo conſideratur iſta maioritas in cauſis ſeſe contingentibu, prout eſt quando producuntur iniudicio duæ cauſę ciuiles, & una eſt maioris auctoritatis, pro ut eſt petitio hæreditatis, nam etiam rõne qualiſqualis præiudicii, petitio hæreditatis quæ eſt iudiciũ vniuerſale, facit quieſcere alias actiones particulares, vt habetur in l. fi. C. de pet. hęr. & in l. ſi quis libertatem, & ibi Bar. ff. eo. tit. & Bart. in d. l. per minorẽ. & Iaſ. in d. §. ꝑiudiciales co. 2. inſt. de actio. poteſt etiam poni exemplum in duab. cauſis criminalib. quarum una eſt maior altera, nã ſuper maiori præceditur prius, ut eſt tex. & ibi Bal. in l 1. C. qui accuſ. non poſſ.

7 † Quarto modo dicit iudiciũ præiudiciale reſpectiue, etiã vbi intentatur aliqua actio, quę eſt præiudicialis, de per ſe, ſiue ꝑ modum agendi, ſiue excipiendi, prout eſt quæſtio ſtatus. nam illa intẽtata facit quieſcere omnem iudicium prius, ſiue poſtea intentatum, ſiue ſit ciuile, ſiue cri. De ciuili eſt tex. in l ſi de hęreditate, & l. cum ſtatus, & le. ſi res. C de ord. cog. & habetur in l. ordinaria ff de libe. cau. & in l. 1. C. de ordi. iud. de criminali tex. in l. quoniam Alo. C. de adul. & l. 1. ſi crimen & l. ſi ſtatus. C. de ord. cogit. & ſic illę actiones, de quibus ſupra feci mentionem in primo membro, quæ dicuntur præiudiciales abſolute poſſunt etiam dici præiudiciales reſpectiue, quando aliæ actiones intentatur, quas q. ceſſere faciunt. & hoc etiam tangit Bar. in d. l. per minorem, & in d. l. ſi quis libertatem maxime in pen. col. ff. de pet. hære. & uide ad materiam aliqua per Bart. in l. ſi quæramus. ff. de reſc. Vltra prædictos modos cõſiderari poſſunt multa alia iudicia præiudicialia, quæ ex uicariis iurib. colligi pñt hic tamẽ ſolum ponam aliqua magis quotidiana. & frequentata.

8 † Quinto modo, dicitur iudicium præiudiciale, quando in eo deducitur ſpolium, & ſic poſſeſſorium recuperandæ contra ſpoliatorem, nam interim ſpoliator nullam litem mouere poteſt contra ſpoliatum, ſed iſta quæſtio ſpolii facit præiudicium, & facit ceſſare omnem litem, etiã ſi deducatur per modum excipiendi, tex. eſt in c. frequẽs de reſt. ſpo. li. 6. & in c. cum dilectus de ord. cog. et in c. ſuper ſpoliatione eo tit. de qua materia vide, quæ plene ſcripſi ſupra. in 6. diſt. 14. q 3. q. principalis.

9 † Sexto modo, dicitur iudicium præiudiciale, quando aliquis litigat in iudicio, & intentat actionem familiæ herciſcundæ dicens

cens ſe cohæredem, cum non poſſideat hæ
reditatem, nam ſi opponitur cõtra eum ꝙ
non eſt hæres iſta exceptio facit præiudi-
cium actioni intentatę, donec quod ſit ſe
hæredẽ tex. eſt, & ibi Bal. in l. 1. ff. fami. her
10 ciſc. † Septimo modo, dicitur iudicium
præiudiciale, quando aliquis agit cõi diui-
dundo, & opponitur exceptio, quod res nõ
eſt communis, nam primo debet probare
ſe dominum agendo rei uendicatione, ſi
non poſſidet, & poſtea proceditur ſuper iu
dicio communi diuid. ut no. gl. & Bar. in l.
2. C. communi diuid. & habetur in l. ſi mã
cipium, §. 1. ff. de euict.
11 † Octauo modo, dicitur iudicium præiu
diciale qñ creditor agit hypothecaria con
tra tertium poſſeſſorem, quia ſi opponitur
b exceptio excuſſionis, ut fiat *b* excuſſio con
tra principalem, iſta exceptio facit prę̨iudi
cium actioni intentatæ, & prius dẽt exce-
ptio diſcuti, quam ſuper principali proce-
datur, tex. eſt in auth. hoc ſi debitor. C. de
pig. Quod tamen non habet locum, quan
do in inſtrumento eſt conſtitutum preca
rii, prout cõiter apponitur, quia tunc nul-
la fit excuſſio, & agitur aſſiſtentia contra
tertium, excuſſione non facta, ſecundũ An
ge. & Alę. in l. exitus col. 2. ff. de acqu. poſſ.
& hoc eſt deciſum in regno per regiã prag
maticam, quæ incipit. Adſiſtentiam.
12 † Nono modo, dicitur iudicium præiudi
ciale, quando creditor vult agere contra
c *c* fideiuſſorem, & opponitur ſibi exceptio,
ꝙ excutiat principalẽ. Nam iſta exceptio
facit præiudicium, actioni intentatæ text.
eſt in auth. præſente, C. de fideiuſ. ſi tamen
non opponitur iſta exceptio procedit iudi
cium tam in iſto caſu, quam in præceden
ti, ſecundum Bar. in d. l. 2. C. com. diuid.
13 † Decimo, dicitur iudicium præiudicia-
le, quando uxor uendicat maritum, uel e
contra, & obiicitur exceptio conſanguini
tatis, nam prius debet de conſanguinitate
obiecta cognoſci, poſtea de principali cau
ſa, tex. eſt in c. 1. de ord. cog.
14 † Vndecimo, dicitur iudicium præiudi-
ciale, qñ agenti in iudicio opponitur exce
ptio excõicationis. Nam per talem exce-
ptionem fit prę̨iudicium actioni intenta-
tæ, & prius debet de hac exceptione cogno
ſci infra octo dies. Tex. eſt in c. pia. de exce
pt. li. 6. Verum hodie in regno eſt inducta
noua prouiſio, uidelicet, quod quandocun
que in iudicio contra perſonam litigantis
vel contra teſtes opponitur excõicatio, de-
bet incontinenti probari, & in ipſo inſtan
d ti per legitima *d* documenta, & eſt ritus,
magnæ curiæ, qui incipit. Item, ꝙ in qui-
buſcunque cauſis, &c.
15 † Duodecimo, dicitur iudicium præiudi
ciale, quando contra agentẽ opponitur, ꝙ
ſine actione agit, quia non proceditur niſi
prius diſcutiatur, an actionem hẽat, per l. ſi
pupilli. §. uideamus. ff. de neg. geſt. & Bar. i
l. Titius, & Seius, ff. de uer. ob. & gl. & Do
cto. in l. ubi pactum, C. de tranſ. & Bal. in l.
Papin. § ſi quis impubes, ff. de inoffi. teſta.
16 † Decimo tertio, dicitur iudicium præiu-
diciale, quando contra agentem opponi-
tur de illegitimæ perſonæ, quia donec pſõ
na legitimetur, non proceditur in cã mota
etiam in ſummario iudicio debet fieri ple
ne legitimatio gl. & ibi. Bar. & Alex. in l. i.
C. de edic diui. Adr. tol. & Iaſ. in rub. C. qui
admit. & habetur in l. licet, C. de procur. &
Ale. in l. iudices, C. de iud. Pro hoc eſt tex.
formalis in l. non ignorat, C. qui accuſ. nõ
17 poſſ. † Decimoquarto, dicitur iudiciũ pre
iudiciale, qñ in iudicio non opponitur ali-
qua exceptio contra perſonam iudicis, pro
ut eſt exceptio incompetentię, & exceptio
ſuſpicionis, uel alia ſimilis, quia donec ex-
cutiatur ueritas exceptionis oppoſitæ, non
proceditur in principali iudicio, ut habe-
tur in l. apertiſſimi, C. de iud. & in c. ſuſpi-
tionis, ff. de offi. del. & in l. ſi qui ex aliena,
ff. de iud. & in l. ex quacunque, & ibi Bart.
ff. ſi quis in ius uocan. non ſer. de qua ma-
teria uide quæ dixi ſup. in 8. diſti. & quæ di
cam infra in ult. par. in materia appellatio
nis, in uer. recuſ.
18 † Decimoquinto, dicitur iudicium præiu
diciale in regno, quãdo aliquis accuſat ali
quem die aliquo crimine, quia pendẽte ac-
cuſatione ſua non poteſt nec ipſe, nec eius
uxor nec alius de eius domo reaccuſari ab
ipſo accuſato, neque ab alio de eius domo,
niſi eadẽ die & ex nouo delicto, prout de
hoc ſunt tres ritus magnæ curiæ de quibus
plene feci mentionẽ ſu. in 6. di. in 6. q. prin.
& ad ibi dicta me remitto. Poſſunt ẽt multi
alii caſus præiudiciales conſiderari, ut qñ
in iudicio opponitur aliqua exceptio, quæ
impellit proceſſum ad ulteriora, quos di-
ligens

figẽs ſtudioſus poterit p uaria iur. uol. in
29 ueſt. † Vnum ſupereſt adere, qđ hodie in regno ſunt ſublata oĩa eſt iudicia præiudicialia, & qualiter proceditur in oib. p cõſt. regni, quę incipit. Si ciuiliter agens, & ibi glo. & And. de Iſer. & Matt. de Afflium ixime in 6. not. ubi plene demonſtrat multas leges iuris ciu. loquentes de actionib. p̃iudicialibus, eſſe hodie correctas in regno p d. conſti. per quam poſſumus dicere quod oẽs it caſus ſupra narrati ſunt hodie correcti in hoc regno, pterq̃ in quatuor caſibus enumeratis ſup. 12. 13. 14. & 15. caſibus in quibus patent rationes ad ſenſum, & de iſtis præiudicialibus ſublatis tetigi ſup. in 6. diſt. in 6. q. 3. q. princ. & ibi, uide quæ hic deficiunt, Supereſt modo aliqua tãgere de 2. mẽbro prin. huius diſt. l. de iudicio non pręiudiciali in quo non oportet laborare, quia cognitio, q dicatur eſſe iudicium p̃iudiciale, cognoſcitur, & non præiudiciale, & eſt illud, quod non cõmemoratur in iudicio præiudiciali, quia cõtrariorum eadem eſt diſciplina, l. 1. ff. de his q ſunt ſui, uel alieni iur. Et ex his remanet expedita iſta 2. & ult. diſt. iudiciorum per quam remanet completa toto iſta 4. pars princ. huius trac. unde uenio ad 5. partem principalem. Rob. Mar. &c.

ADDITIONES.

a Maior. Clarus lib. 5. §. fi. pract. crim. uerſi. ſed quid quæ. 2. Rolland. a Valle. conſ. 13. lib. 2. Plot. in cõſ. 77. & conſ. 74. in 2. tho. conſi. crim. diuerſ. Doct.

b Excuſſio. Limita, ut per Soc. regu. 134. excuſſio. Dida. late libr. 1. uaria. reſolut. c. 18. nu. 3. Cagno. in prohẽ. ff. orum. nume. 212. Bal. nouel. in tract. de dot. 8. par. priuil ult. tenet quod non requiratur excuſſio, Ro. in l. ſi cõſtante, in prin. ff. ſolut. matrim. & per ſtatutum Cortonæ, idem eſt prouiſum in libr. 2. rubr. 16. Aymo. Crau. dicit quod excuſſio eſt de apicibus iuris, & eſt cõmunis conſi. 101. & 223.

c Fideiuſſorẽ. Amplia & limita, ut per Duẽ. libr. 1. regu. utr. iur. regu. 235. fideiuſſor, Marſ. ſing. 220. Affl. deciſ. 318. Guid. Pap. dec. 450. 570. Iaſ. late in l. ſi ergo. ff. ſi cer. pet.

d Documenta. Ita etiã tenet Couar. in relect. c. alma mater. in § 3. num. 2. col. a par. 1. de ſent. exc. Ludo. Alfer.

Iudiciorum X XI. diſtinctio nona.

1 Agere quando quis compellatur.
2 Diffamare quid ſit
3 Remedium l. diffamari. quando competat.
4 Cauſæ iuſtæ qua ſint ut quis agere compellatur. & nu. 5. 6.
7 Remedium l. diffamari, datur in petitorio & poſſeſſorio, & in ciuilibus & criminalibus. & nu. 8.
9 Remedium le. diffamari competit aduerſus prælatos. & an competat cõtra fiſcum, uel contra tutores ſeu curatores. & n. 10. 11
12 Terminus ad proponendum omnes exceptiones ſtatuti poteſt.
13 Actionem habens ad commodum alicuius cogi poteſt ad agendum.
14 Tertio põt citari ad opponendum & contradicendũ fundato iudicio contra diffamãtem.
15 Silentium ppetuum ut imponatur. an requiratur bina monitio. & an debeat fieri eadẽ inſtantia bina monitione & nu. 16.
17 Remedium l. diffamari, ut competat quæ requirantur. & nu. 18.
19 Remediũ l. diffamari corã quo intentetur.
20 Libellus qualiter concipiatur remedio l. diffamari.
21 Citatio qualiter ſiat ĩ remedio l. diffamari.
22 Diffamatio qualiter probabitur.
23 Terminus diffamant ad agẽdum, qualiter ſtatui debet.
24 Contumacia an debet accuſari diffamanti citatis non agentis.
25 Contumax remedio l. diffamari, an debeat citari ad audiendum ſententiam.

1 Vgeſimoprima † Diſtinctio Iudiciorum eſt, quia quodam eſt in iudicium coactuum, quoddam uoluntarium. De uoluntario quoque ſatis abunde dictum eſt, de coacto aũt dicere reſtat. Nã licet nemo inuitus agere cõpellatur. l. unic. C. ut nemo inui. nihilominus ſi aliqui diffamauerit. ſe hẽre aliquod ius ſuper bonis meis cogetur eo
2 caſu agere, a l. diffamari, C. de inge. & ma. cũ ſimilib. diffamator. n. ſe tacite aſtrin-
2 git ad agẽdũ. † et Nã diffamare eſt, puocare, & laceſſere ad iudiciũ, ita q ſe defendere diffamatus cogitur ſcdm Bal. in d. l. diffamari, quem ſequitur Ang. in rub. inſ. de excep. num. 14. & idẽ Bal. in l. ſed ſi p prætorem,

torem.§.ait prætor.ff.ex quib.cau.maior
eſt tñ bene uerũ,quod licet diffamatus ſti-
mulatus dici poſſit,ut ab infamia ſe defen
dat, non tamen hmõi defenſio neceſſaria
eſt neceſſitate præciſa,ut per Cano. & ma-
xime Dec.in ca.intelleximus,nu.16. de iu
di inquit. n.Bal.in conſ.163.lib.2.ꝙ diffa-
matus dr̃ neceſſarii facto aduerſarii neceſ-
3 ſitatis.† Eſt tamen diligenter aduertendũ,
ꝙ nedum remediũ dictæ legis cõpetit ꝑꝑ
diffamationem, ſed vbicunq. ſubeſt ali-
qua iuſta & legitima cauſa, uel ſuſpicio
calumniæ,ſcd̃m Bar.in l.edita. C. de eden.
n.3.Sal.in l.2.in fi.C. ubi in rem act.Inn.
o.cauſã quę n.5 qui fil. ſint le.Abb.in cap.
cauſam.col.pen.uerſ.1.quia de dol. & con-
tu.Fely.in c.pe.nu.9 de iud.Cappel.Thol.
q.198.uerſ. contrariam ſententiam.
4 † Et inter alias iuſtas cauſas erit, ſi uiderit
iudex actorẽ expectare tp̃s, quo reus ꝓba-
tionib. careat. ſcd̃m Inn. Io. And.& alios
in cap. lator. qui fil.ſint leg..& Azo.in d.l.
5 uni.C.ut ne.inuit. † Item ſi dubitet iudex
ne partes ad rixam procedant, occaſione
cõtentionis poſſeſſionis,põt etiam neutro
potente terminum eis præfigere ad probã-
dum.ſecũdum Bar.& Pau. de Caſt.in l.or-
dinarii.C.de rei uend.& Pau. de Ca.in con
ſi.5.in antiquis. Capic in deciſ. 15.
6 † Item ſi tu teneris mihi aliquod, & ego
tibi, poteſt mihi aſſignari dilatio arbitrio
iudicis,ut faciam,qđ facere debeo, & reci
piam qđ recipere debeo,alias dilatione de-
curſa imponetur mihi ſilentium. ſecundũ
Bald.in ti.fuit pri. cau,bene amitten. §. &
alia,& ibi ualde commendat.Affl.nu.3.
7 † Et datur huiuſmodi remedium tã in poſ-
ſeſſorio& petitorio, quam in perſonalibus
& realibus actionib. ſecũdũ Aret. & Fely.
& alios Doc. in c.in pñtia extra de prob.&
Soc.in conſi.38.col. uerſ. principaliter, in
1.uolu.dec. Rot.221.in antiquis, & Nicol.
8 Boer dec.155.n.7. † Item habet locum in
ciuilib.& criminalib.ut hr̃ in l. Titia.ff.de
accu.& l.ſi ea.C.qui acc.Bal. Paul.de Caſt.
Ang.& alij in l. Papinianus. §. ſi quis poſt.
ff.de inoffi.teſt. Bal.in l.ſed & ſi per præto
rem uerſ.in gl.quæ incipit. ff.ex quib.cau.
9 ma.& Nic.Boer.in d.dec.† Itẽ hmõi reme
diũ hunc habet locum ẽt aduerſus platos.
ſcd̃m Fely. & alios in c. accepimus per illã
tex.de fid.inſtr.& Alex.conſi.103.lib.5.&
Cap.in dec.18. & ſi eſt impoſitum ſilentiũ
prælatis,cẽſetur impoſitũ eorum ſucceſſo
rib ſcd̃m doc.in d.c. accepimus. ſed nõ ꝓ-
cedunt prædicta ſi prælatus doloſe agere
diſtuliſſet, quia tunc etiam poſt quatrien-
nium eccleſia poterit petere reſt. in integ.
§.1.de reſt. in integ. in 6. Item procedũt ſi
appareat de enormiſſimo dãno ſecundum
gl.ſi cap.1.de reſt. in integ. & eam ſequun-
tur ibi Abb.& alii,ut allegatur ꝑ An. iuſt.
de Actio.§. rurſus. col.6.& Aufre.in deciſ.
Capel. Thol.deciſ.138 & Abb. in cap. ue-
niens de reſcrip. in 6. Itẽ procedunt prędi-
cta,ita tamen ut eccleſia ſeruetur indẽnis,
& ſic ut habeatur recurſus per eccleſiã con
tra ꝑlatũ,uel eius heredes, ut de ſuo ſoluãt
ſi eſſet damnũ lucri ceſſantis, ut ꝑ gl. in §.
poteſt in uer.perueniat, in 16. quæſt. 3.&
Abb.in c.1. col.3. de reſt.in integ.cum ijs
quæ adducit. Fel.in d.ca.accepimus, nu.9.
uerſ.3.declara. Non credo tamẽ quod præ
lato poſſit imponi perpetuum ſilẽtium re-
ſpectu ſolius diffamationis. Ita quod eccle
ſiæ præiudicet nam delictum prælati, qđ
conſiſtit in faciendo nullo modo præiudi
cat eccleſiæ.c. delictũ de reg. iur. in 6. Fel.
in c.ad apoſtolicam.n.2.de ſimo. Doct.in
l.iubemus nullã C.iqe ſacr. ſanct eccl.põt
tñ ei imponi ſilentium,ut ſibi noceat,iure
tamen eccleſiæ remanente illæſo, per ea q̃
ſcribit Ro. in conſ. 369. inci.circa.1. col.
10 fin. † Itẽ tale remedium competit ẽt con
tra fiſcum,ſecundum Ale.in l.procurator.
C.de eden.& Anch.in cõſil.164.in fi. fiſcus
.n.iure priuatorum vtitur,nec ẽ priuilegia
tus niſi in caſibus a iure expreſſis, l.ꝙ pla-
cuit.in fi. ff.de iur.fiſ.& gl.in l.itẽ ueniunt
§.priuatorũ.in ver.publica de pet.hær. Iaſ.
in le.properandum.§.ſin aũt alterutra,nu.
34.C.de iudi.Fulg.conſil.127.quidã noĩe
11 col.2.† Itẽ aduerſus tutores ſeu curatores
ſtatui põt terminus ad agẽdum,quia eadẽ
rõ militat,quæ militat in prælato,& fiſco,
ergo idẽ in eis dicendũ eſt l.his ſolis §. de
his.C.de reuoc. dona.item quia fiſcus,mi-
nor,& eccl.æquiparatur, ſecundũ glo.fi.in
l.ſi procurator.de iur.fiſ. & glo.1.in l ſi ꝑ-
ſes,& ibi.Doct.C.qũo,& qñ iu.& glo.fi.in
l.ciuitas.ubi Bald.& Lud Bolog.in ſuis ſe
cu.interpret.ff.ſi cer.pet. prędicta tamẽ ſa
ne intelligenda ſunt,ut ex ſola diffamatio
ne non cogantur tutores & curatores a-
gere.

gem, quia extra negocia non ſolent mino-
rib. præiudicare ſecundũ Doc. in l. neq. in-
terdicto, ff. de re. iu. Hiero. Cagn. in l. 1. §.
procur. nu. 37. ff. ſi quis ius dicen. non ob-
tem. Iaſ. in l. 1. §. 1. ẽ acquirimus, nu. 47. ff.
de acq. poſſ. bene tñ cogetur agere, ſi con-
currit alia iuſta & legitima cauſa ex illis,
quibus poſſunt tutores, ſeu curatores præ-
iudicare minoribus, de quibus in d. § pro-
curator. & ſi iuſta cauſa iudici uidebitur,
ſtatuere poteſt terminum ad agendum.
12 † Item nedum terminus põt ſtatui ad agẽ
dum, ſed ad proponendum oẽs & ſingulas
exceptiones dilatorias mixtas & perẽpto-
rias, ut ex text. in ca. paſtoralis extra de ex-
cep. & Alb. in d. l. diffamari, & in l. 4. ff. de
bon. auct. iud. poſſ. & in l. ſi quis libertatẽ,
ff. de pet. hæred. & in l. minor. 25. an. in ſi.
ff. de min. Pau. de Caſt. in auth. iubemus,
13 nu. 6. C. de iud. † Item ſi eſt aliquis qui ha-
bet actionẽ ad cõmodũ alicuius põt cogi
ad agendum, & exactũ illi reſtituere, ut in
l. Iulianus, §. ſi uenditor, ff. de act. empt. &
l. cũ in plures, § meſſem, ff. loc. l. 1. § pequ.
ff. ad l. Rhod. de iac. l. ſi ſic. in fin. & l. cũ pa
ter, §. mater, ff. de leg. 2. & Paul. de Caſtr. in
14 d. l. uni. C. ut ne. inuit. † Et eſt Aduertendũ,
quod fundato iudicio contra diffamato-
rẽ reſpectu diffamationis põt citari tertius
ad cõparendũ & contradicendũ, ſecũdum
Bal. & Sal. in aut. ſi quis aliquid, C. de teſt.
quos refert & ſequitur Nic. Boer. in deciſ.
15 255. † An autem ut imponatur, perpetuũ
b ſilentiũ requiratur ẽ bina monitio uel ſuf-
ficiat unica tantum, gl. q̃ ibi ſeqtur Ang.
in §. 1. in 2. col. in aut. de hær. & fal. uoluit,
q bina monitio reqritur & ſequuntur An
gel. in lib. mal. & ibi Aug. de Ari. in add. ſu
per uerbo, nec non ad querelã, col. 11. & Fe
ly. in c. licet, cãm, n. 16. de pro. & in c. acce-
pimus, nu. 6. de fid. inſtr. Iaſ. & Frã de Rip.
in l. rem q̃ nobis, nu. 42. ff. de acq poſ Mat
th. de Afflic. in tit. de prob. feu. alie. p Fed.
§. præterea ſi quis, nu. 3. & in deciſ. 244. &
Cap. in deciſ. 23. & Nic. Boer. deciſ. 255. &
ſequitur Ale. in l. ultim. in 1. no. ff. de fer.
& in cõſ. 108. uiſo themate in ultimis uer
bis, in 1. li. & Bar. Vero. caute. 175. & Catel
doct. in memora. in verba, iudex poteſt, &
hãc ſequitur. & aliis medus firmat do. Cęſ.
Contar. in rep. d. l. diffamari, in limitatio-
nib. d. legis, nu. 32. cum plurib. ſeq. quam
quidam opin. dicit limitãdum in eo, qui[a]
a iudice interrogatus reſpõdeat ſe nolle age-
re, nam in eo nõ requiritur bina monitio,
ſecundũ Fel. in c. ex literis, nu. 9. in uer. fal-
lit 9. de conſt. Item dicit nõ requiri binam
monitionẽ, ubi eſſet facta a iure cõmina-
tio de ulterius eum non audiendo elapſo
termino, ſecundũ Fel. poſt Ant. in c. accepi
mus, n. 6. de extra de fid. inſtr. hæc aũt limi
tatio intelligitur, ita demũ ſi iudex nõ ad-
deret in cõminatione, quãtus de iuſſe poſ-
ſum, quia hæc nõ eſſet comminatio, ut per
Bal. in l. ad perẽptorium, de iud. cũ iis quæ
adducit Fel. in d. c. ad petitionem n. 20. de
accuſ. & in c. cauſam, quæ, colu. 3. de reſcr.
Item nõ requiritur bina monitio ſi binus
terminus ſtatuatur ad agendũ ſm Ang. in
rub. inſtit. de excep. nu. 24. Itẽ nõ requiri-
tur bina monitio, ubi ad agendũ ſtatuere-
tur annus. Vt late proſequitur do. Cęſ. in
16 eo. quo ſupra loco. † Itẽ eſt ad aduertendũ
q dicta bina monitio non debet fieri eod.
inſtanti, ſed interuallatim, ſecundũ Ale. in
l. de pupillo, § ſi quis ipſi pretori, ff. de no.
oper. nun. & Fely. in c. ex literis, col. 6. uer.
fallit nono de conſti. & ſequitur Purpu. in
17 l. 2. C. de edendo. nu. 54. † Item eſt ulterius
aduertendum, quod dictum remedium ita
demũ cõpetit abeſt culpa ab eo, qui petit
ſtatui diffamãti terminum, & tñ culpa eſt
in eo cui præfigi petitur, ut quia ſuper nul
lo iure fundatur illa diffamatio adeo, q
inſurgit præſumptio cal. ſecundum. Purp.
in l. 2. C. de eden. nu. 59. & ſequitur d. Cęſ.
18 in dicta rep. nu. 78. † Itẽ dicit Affli. in con
ſtit. inquiſitiones generales in 3. & 4. colu.
quod tale remedium tunc competit ſi ius
diffamati eſt effectum deterius & non ali-
19 ter, uide eum. † Coram quo igitur iudice
ſit agendum diffamantis, uel diffamati 2 &.
in hoc Caſtr. in l. criminali, la 1. C. de iur.
om. iud uoluit, quod agendum erit coram
iudice diffamantis, & idẽ refert fuiſſe deci-
ſum in conſil Neap. Afflic. in deciſ. 268. q̃
deciſionem ẽt ſequitur Card. Pariſ. in c. in
præſentia, col. 10. de pro & ita uidetur tene
re Nic. Boer. deciſ. 255. & ſequitur Deciſ.
in conſ 487. & 686. Contrariam uero opi-
nionem tenuerũt Ale. in cõſ. 103. in 2. li. &
Capic. in deciſio. 10. Felyn. in c. ea quæ, in
prin. de re. diu. in c. ſint aũt, col. fin. de teſti-
bus, & Mod. in d. l. diffamari, & conſuluit

Ro cōſ.412.incip.pro hūda,& Aret. conſ.
143.colu.8.uerſic.uenio igitur ad tertium
Nicol.Boe deciſio.118.& ſequitur & Ceſ.
Contar.ubi ſupra nu.8.in 1.q. & hāc opi-
nionem ultra alios corroborat, quia dicit
ipſe intentans remedium,l.diffamari,non
efficitur abſolute ex reo actor. & ideo qui-
buſcunque reorū gaudet prærogatiuis, ac
in dubio uenit abſoluendus ſcdm Deti. &
Mod.in l. fauorabiliores,ff de regu.iur.&
eundem Deti.in c. cum inter.nu.14.de ex-
cep.& in c.ex literis,nu.7.de probationib.
Hoſt.in ſumma,de mut.pet.§.qualiter pro
cedatur,in fin. Guido Pap. in conſil. 108.
114.& Deti.conſi.3.circa fin. & conſ.487.
& 687. nec dicit obſtare fundamentum te
nentium contrariam opinionem, q̄ ſi ſit
actor, qui intentat remedium l.diffamari,
ſaltē reſpectu huius iudicij, & cōtrouerſiæ
an competat illum remedium, nam non
ualet conſequentia in ijs terminis,ergo eo
rum rei ſequitur,per tex. in l non cogēdū,
§.fi.de proc. nō.n.eſt merus actor,qui intē
tat hoc remedium,ſecundum. Car. Par.in
conſ.83.in 2.lib.& Bald.in conſ.173.lit.
& aliud eſt qd' quis ſit actor, uel fungatur
uice actoris,ut in terminis per. Deci. in c.
20 cum inter.nume.14. de excep. † Qualiter
ergo concipiatur libellus in hoc iudicio?
& certe ſecundum Ang.in rub. inſt.de ex-
cep.num 34.uerſ.2.fallit,& Bald.& Sal.in
d.l.diffamari,& Nic.Boe.in deciſ.255.nu.
9. ita erit concipiendus, nam narrabitur
in primis diffamatio ſtatus, ſeu iuris, ſeu
alia ſimilis iuſta cauſa, quæ ſufficiens ſit,
ut ſupra dixi,& demum petatur diffaman-
ti, ſeu aliter uexanti, terminum ſtatui ad
agendum, & eo non agente, pronunciari
non eſſe de cætero audiendum, & idē im-
21 poni perpetuū ſilentium. † Qualiter ergo
concipiatur citatio? & certe iudex uiſo li-
bello citari faciet diffamatorem ad contra
dicendum,ſi defenſionibus ſuis confidat,
uel per æquipollens,puta ad opponendum
ſi diffamationem ſuam defendere confidat,
& ſi diffamator ad iudicium non uenerit,
neque legitimis cauſis excuſetur, & tunc
iudex iterum eam citabit ad uidendum ſi
bi terminum ſtatui, infra quem ſi non ex-
periatur de iure ſuo nunquam de cætero
audietur. & ita docet practicandum in c.
G ppetuas de fid. inſtr. & Iaſ.& alios
22 in ſeg.2.C.de eden.† Qualiter ergo ꝓbe-
tur diffamatio,& dicendum eſt,quod ꝓbe-
tur ſi uerificetur uociferatio diffamantis,
uel uulgo, uel in cœtu hoīum, uel coram
plurib. uel. etiam corā paucis,l.item apud
labeonem, §.ſi quis libello,ff.de iniur. per
quem tex.ita conſuluit Soc.in conſ.45.ui
ſa appellatione,col.1.& late Bar. Caſ. Imo.
Ale. Iaſ. & reliqui in l.turpia.in princ.ff.de
leg.1.Ang.inſt.de excep.in rub. numer.&
Nic.Boer.in deciſ.255.num.7.
23 † Quis ergo terminus debet ſtatui,& præ
figi diffamanti ad agendum?gl.in l.a quo
fundus in gl.fi.circa me.ff.de dā.inf. & gl.
in l.ſi quis libertatē in uerbo modicum,de
pet.hęr. uoluit,q̄ remittatur arbitrio iudi
cis,& hoc uoluerunt Alb.& Sal.in l.ſi ea in
princip.C.qui accuſ & Matth. de Afflicto
in tit.quæ ſit 1.cau.bene.amitte. § eſt & a-
24 alia.num.4.† An ſit accuſanda contuma-
cia diffamantis non agentis in termino
præfixo?& certe ſic,ſecundum Ang. in ru-
brica inſt.de excep. quem ſequitur Hiero.
Cagno.in d.l diffamari.in 6.limitatione,
& Bald. in l. per alium.§.doceri,ff.ne quis
25 eum.† An poſt lapſum terminum contu-
max debeat iterum citari ad audiendā ſen
tentiā & uidetur quod ſic, ſecundum Bal.
in d.l.diffamari in fine,quē ſequitur Abb.
in c.licet B Petro,col.2.in uer.in gl. i ſi.de
acc.licet aliter uoluerit Nic. Boer.ī d.dec.
255.num.2.& ita tenet Ceſ.Contar. in d.
rep.l.diffamari.in 14.q.n.87.P.F. V.I.D.

ADDITIONES.

L.diffamari.De materia huius legis,& di-
ſtinctionibus late per Tiraquel.lib.1.re ſol.
cap.18.per totum,Beninten.deciſ. Bonon.
66.per totam Rot.deciſi. 328. in nouis,&
dec.34.in antiq.& 403.405.422.in anti.
Afflict.deciſ.264.& 268. Viſſeag dec.1.de
ceſſ.pręb. & ſuper regul. cancel. deciſio.6.
& 10 Ancharan.conſilio 306. Federic. de
Sen.conſil.148.Geminia.conſilio quarto,
Oldra.conſilio tertio Caſtren. in l. ſi con-
tendat.ff.de fideiu.& in l.ſi a te.§.1.de ex-
cept.rei iud.Deci.capi.1.de except. Fel.in
c.quoniam iniuſte petitur,de offi.deleg.&
cap.ſuper,his de fid.inſtrumen.capit.acce-
pimus eod.titul.cap.ſi contra,de for.com-
pet.cap.olim.de reſcript. cap. ad noſtram,
de iureiuran.Decius conſilio tertio,& 43.
Pariſius conſilio 81.& 99.libro quarto,

Socin.

Soc.conſi.94.li.3.Rip.in l.rem quæ nobis ff.de acq.poſſ.

b Bina monitio. Contra per Couarru. vbi ſupra.num.2. Ludouicus Alferius.

Iudiciorum X X I I. diſtinctio.

1 *Inſtitor quis dicatur,*

2 *Inſtitor poteſt eſſe maſculus, & fœmina puer uel ſeruus.*

3 *Actiones actiuæ quando nobis quærãtur per inſtitorem.*

4 *Inſtitor quando obligetur proprio nomine.*

5 *Inſtitor an ſemper obliget præponentem.*

6 *Probatio quæ iam requiratur in actione inſtitoria.*

7 *Mercatores an teneãtur ex contractu geſto, per pueros qui mittũtur per ciuitatẽ cum ceſſata in collo.*

8 *Diſcipuli an obligent magiſtrum eorum, ſi contrahunt.*

9 *Inſtitor. an obliget per præponentes ad panã.*

10 *Inſtitor ꝓpoſitus a plurib. ſocijs, ex diſparib. partib. qualiter obligentur ipſi præponẽtes*

11 *Tabernarius mittens famulũ ad merces cõparandas obligatur per ipſum famulum.*

12 *Inſtitor an poſſit habere fidem de precio.*

13 *Mercator qui ſcripſit amico ſuo, quod emat frumentum a certo mercatore. ſed qđ non excedat pretium carlenorum octo demum ſecundo ſcripſit quod conueniat de frumẽto cũ illo mercatore ſicut poteſt cũ eo conuenire, qui nuncius emit frumentũ ad rationem carlenorum nouẽ pro tumulo, an obligetur ipſe ſcribens.*

14 *Hæres mercatores, an obligentur ex contractu inſtitori præpoſiti per eius patrem.*

15 *Inſtitor contrahens extra conditiones adiectas in eius inſtitutione, an obliget dñm*

16 *Inſtitor etiam obligat dominum de euictione, & redhibitoria.*

17 *Exercitor nauis obligatur, & agit ex cõtractibus magiſtri & ſubſtituti ab eo, & nu. 18. & qualiter hoc procedat & nu. 19.*

20 *Pater quando teneatur ex contractu filij, & nu. 21. & 22.*

Vigeſimaſecunda non obmittẽda iudiciorum eſt diſtinctio, (vt ordinem do. aucto. ſequar) nam aliud eſt iudicium quod aggredimur, uel ſuſcipere compellimur ex propria obligatione, & aliud quidem ex aliena, de primo iam ſupra abunde patet, de ſecundo autem neceſſe eſt pro iuuenum introductione aliqua ducere.

1 † Quare illud primo ſciẽdum eſt, quod aliquando quem gerere negocia mea tacite, uel expreſſe de uoluntate mea reperitur, & à iure receptum eſt ex contractibus eius me obligare, & agere poſſe) cuiuſmodi eſt inſtitor) dicitur.n. inſtitor ſecundum grãmaticos factor mercatorum, qui a mercatore negociationi alicui eſt ꝓpoſitus, qualis eſt illi negociatores tabernis ſuis ſolẽt præponere, uel merces aliquas uendendas committere, dictus eſt aũt inſtitor (vt e noſtratib. iudicat Vlp. in l.3. ff. de in ſ.act.) ab inſiſtẽdo, ꝙ negocio inſiſtat, hinc Iuue. ſaty.7. inſtitor Hybernæ tegetis, niueiq; Cadurci. Liu. uidelicet, ab urb. urbi frequẽtãdæ multitudo incolarũ libertinorumque & inſtitorũ opificũque retẽpta, alibi dicit inſtitor eloquẽtiæ. Quint. li. 11. c. i. cõmoneatur ne quiſq̃ eius fortuna quẽ tumidũ, ac ſui inſtantem, & ambitioſum inſtitorẽ eloquentiæ in ancipiti ſorte uideat, at ꝑ eſtæ fere ſemper accipiunt inſtitorẽ pro eo, qui uẽditor eſt merciũ delicatarũ, cuique ueſtiatii & linteatii dant veſtem circunferendam & diſtrahendam. Plau. ancillã pro dña negociãtem inſtitricem uocat, at e noſtratibus illam dici inſtitorem reperio, q uniuerſali adminiſtrationi q̃ſtuariæ eſt ꝑpoſitus, et non deſignato certo loco. l. inſtitor. ff. de inſt. act. ſed ſi ſit quis alicui negocio nõ q̃ſtuario ꝓpoſitus, nõ recte inſtitor appellari debet, ſed potius procuratoris ẽ.

2 † Nec differt in inſtitor maſculus fœmina puer, uel maior pupillus, uel filiusfa. ſeruus proprius, uel alienus, aut liber ſit, ut dicit tex. in l. ſed ſi quis ſi. cum l. ſeq. ff. de inſtit. act. niſi præponẽs ſint minor, l. ſed & ſi pupilus, ff. eo. nã eo caſu ſi præpoſuit ſine auctoritate curatoris reſtitueretur ĩ integ. ut ibi, uel niſi ipſe præponẽs fuerit pupillus, & ſine auctoritate tutoris præpoſuerit, nã eo caſu pupillus nõ obligatur niſi factus ſit locupletior, eſt tex. in l. verum ſi ipſe. ff. eo. ti. Itẽ inſtitor dicitur is, per quẽ patitur mercator ſic facere, q a patiẽdo videtur eũ inſtitorem inſtituere, l. quicunq. in prin. & ibi Bar. & Bal. in rub. C. de conſt. pec. 1. col. & tam, in primo, quam in ſecundo caſu obligatur mercator ex contractu eorum,

niſi ipſe inſtitor palam, & publice fuerit re
uocatus per mercatorem, qui eum præpo-
ſuit ex tunc.n. amplius nõ obligatur ex cõ
tractu eorũ, vt dicit text. in l. ſed & ſi pupil-
lus, §. de quo palam. ff eod. ti. & econuerſo
ex contractu eorum uobis quæritur actio.
vt infra aliquantiſper uidebimus. † Nam il
3 lud receptũ é in l. 1. ff. de inſt. act. q ſi inſti-
tor eſt ſeruus ipſius præponentis tam actio
nes actiuæ quam paſſiuæ transferuntur in
præponentẽ, ſed ſi ſeruus præponentis mi-
nime fuerit, ſed liber homo, uel alterius ſer
uus, tunc actiones paſſiuæ tñ in dñm præ-
ponentẽ transferuntur nõ aũt actiuæ, & di-
rectæ, ſed utile bene trãsferre uiſum eſt, &
in ſubſidium, tã utile quã directæ transfe-
runtur, ut ibi dicit tex. in eadẽ l. 2. ſed quali-
ter intelligatur in ſubſidiũ transferri actio
nes actiuas, & ſcias ſunt demũ, qñ forte in
ſtitores latitant, & fugiunt ne cedant actio
nes dño eorũdem, uel mortui ſunt ſine hæ
rede, ita quod non põt ipſi mercatores hře
ceſſionẽ vel aliter ceſſionẽ ipſam obtinere
nõ põt, tunc in ſubſidiũ (vt dixi) in eos trãſ
feruntur actiones, & actiuæ, & paſſiuæ ſine
ceſſione, ut ibi declarat Alba. de Roſa. & in
rub. ff. eo. ti. & ibi Ange. & eſt rõ (vt dñs te-
neatur ex facto inſtitoris) nam ubi permit-
tit quis res ſuas gerere, & mercantiã facere
ei mandare uidetur, l. ſed, & ſi pupillus. ff. de
4 inſt. act. † Sed nũquid ipſe inſtitor obligetur
ꝓprio noie, adeo vt conueniri poſſit ſi tan-
tũ inſtitorio nomine promiſit, uide ad ple-
nũ Dec. in d. l. ſi inſtit. ff. eod. titu. & Ang. l.
eãdem ff. de duo. re. & Paul. de Caſt. in le. 1.
§. ſi proc. ff. quod quiſ. iur. & Soci. in conſi.
154. conſulatorem, col. fi. ver. 6. & toto ſu-
5 perius dixiſſe. † Sed ſi uis ſcire nunquid ve
rum ſit mercatorẽ præponentem inſtitorẽ
ex omni contractu ꝑ eũ geſto obligari ita
vel ne, legito tex. in l. cuicunq; §. non tamẽ
oẽ, ff. de inſtit. actio. ibiq; reperies mercato-
rem nõ teneri niſi de eo cõtractu, qui cele-
bratur reſpectu illius negociationes cui ꝑ-
poſitus fuerat (exemplum ſi aliquis ſit præ-
poſitus ad vendendũ) obligat dñm ipſum
de omnibus, de quibus regulariter obliga-
tus venditor, vel qui fuit prepoſitus ad e-
mendum obligat ipſum mercatorẽ princi
palẽ de omnibus illis ad quę regulariter,
& de iure tenentur emptores, & ſic de eo
cõtractu inſtitoris tenetur mercator princi
palis, qui principaliter vel in conſequentiã
ſpectat ad illã negociationẽ, cui prępoſitus
eſt non tñ de eo, q celebratur ꝑ ipſos inſti
tores extra ipſam negociationẽ, & ibi text.
ponit multa exempla, quibus tenetur mer
cator ex contractu inſtitoris, q venit in cõ
ſequentiã ad ipſam negociationẽ (exẽplũ
ſi eſt prępoſitus inſtitor ad emendas mer-
ces, & ei fuerint mutuatę pęcuniæ ꝓ ipſis
emẽdis vel pro ſoluẽdo pentionem apothe
cæ) nã iſto caſu dicit tex. quod locus eſt in-
ſtitoriæ actioni & ſic obligat pñs. Itẽ ſi ꝑ-
poſitus fuit ad vendendũ, & habuit fidẽ de
precio (q põt) & habuit annulum loco arræ
vel aliud pignus, & nõ vult reddere, põt agi
cũ ipſe mercatore ꝑponente, vt reddat. Itẽ
ſi fideiuſſit quis pro iſto inſtitore, ſimiliter
põt agi contra mercatorẽ prępονentem,
ut dicitur in d. §. non tñ oẽ, eum, §. ſequen.
eodem modo ſi eſt prępoſitus inſtitor ad
merces vendendas, & conduxit apothecam
vbi vẽderet illas merces, certe tenetur dñs
prępones, vel ſi conduxit nauem ad ipſas
merces vehẽdas ad aliquẽ locũ, vel equum,
& ſimilia. in oĩbus iſtis exemplis, licet prin-
cipaliter ſpectent ad negociationẽ, tñ quia
in conſequentiam bene ſpectãt, idcirco te-
5 netur ipſe præponens. † Qualiter ergo pro
babit agens inſtitoria actione ex cõtractu
inſtitoris mercatorem proponẽtem, vt ob
tineat, in quo reperi Alexa. in conſ. 44. in 2.
lib. alias 186. in c. viſo & diſcuſſio per totũ
qui in caſu quo, quis mutuauit pecunia, in
ſtitori dicit, q aut inſtitor habebat expreſ-
ſum mãdatũ ad accipiẽdã mutuã pecuniã
aut tacitũ, primo caſu ſufficit probari, q tã
quã inſtitor accepit mutuã pecuniam, ſecũ
do vero caſu dicit quinque debere probari
ad obtinẽdũ. Primũ, q tpe mutui declaraſ
ſet ſe accipere illã pecuniã pro adminiſtra-
tione negociationis cui præpoſitus erat, ꝑ
tex. in l. 1. § q ſi ab initio ff. de exer. 2. req-
ritur q tpe facti mutui erat neceſſarium ca
pere illam pecunia mutuo pro adminiſtra-
tione illius negociationis, ꝑ l. fi. ff. de exer.
3. requiritur, q ipſe mutuans pecuniã, notí
tiã habuerit de dicta neceſſitate, & qđ inter
erat accipere dictã pecuniam mutuo pro di
cta adminiſtratione, & qđ habebat notitiã
ipſe mutuans, qđ ille cui mutuauit erat in-
ſtitor illius mercatoris & ſic apparebat, qđ
habuit aĩam obligãdi ipſum præponentẽ,

vt

ut ꝓbatur ī d.l.fi.ff de exer. & ei q in fi.C. q̄ cū eo.ſm Bar.& Bal.in l.ſi pup.§.1.poſt mediū,ff.de neg geſt niſi mercator præponens ratificaſſet uel uerſum eſſet mutuum in eius utilitatē,ut d.l.ei qui,in fi. Quarto requiritur,q̄ non mutauerit maiores quātitates pecuniæ q̄ eſſet neceſſarium, alias nō haberet regreſſum,niſi uſq ad quantitatē neceſſariā,ut d.l.fi.Quinto requiritur q̄ mutuum ſit factū in loco in quo poſſet ad impleri cā ob q̄ iā mutuū ſactū eſt ſm Bart.in l.1.§.non aūt ff.de exer.in aliis āt caſib.qualiter formentur poſitiones? uide Spec.in ti.de obl.& ſoluti.§.3.uerſ. Itē frequentes,& Sal.in l.1.C.de exer.

7 † Sed illud hæſitationem parit uidemus in dies iſtos mercatores mittentes eius famulos cū caſſetta in collocū rep. ad ornatum mulierū ſpectantib.ut uendāt,an teneatur mercatores ipſi ex contractu eorum dicas q̄ ſic,ut eſt tex.notabilis in l.quicunq.§.ſed ēt eos, ff.de inſt.act ubi dicit tex. q̄ ēt illi dāt inſtitores.q mittuntur circū ferētes ꝑ totā ciuitatem ad uendendum ueſtes.& ſic ibi eſt caſus in indiuiduo,nā ſi iſti ſūt inſtitores. ſeqtur q̄ eos ꝓponens obligatur ex cōtractu,& geſtis ꝑ eos,ut d.l.1.in prin.

8 † Numquid diſcipulus cōtrahendo obliget magiſtrū ſuū ,ut tota die uidemus in diſcipulis ſuorū.q portāt ad apothecā paluū,deinde uēdunt uel ꝑ gnorant.an dn̄s apothecæ teneatur? & dicēdū eſt,q̄ ſi diſcipuli,ut diſcipuli nō hn̄t aliud mādatū tacitū uel expreſſū nō obligat dn̄m ſeu magiſtrū.l.q cūq. §.ſed cūſullo.ff.de iſti.act. tn̄ ſi cōſentiente magiſtro iſti diſcipuli conſueuerint negociari ī apotheca,ex hoc uidētur cōſtituti inſtitores.& ex factu eorundē obligatur magiſter ipſe arg.ff.qđ cū eo.l ti.& firmat.

9 Bal.in tract.de conſt.nu.4.† Sed illud cōſequēs eſt an inſtitores poſſint obligare præponentes ad pœnam? & certe ſi ſunt pœnæ ex natura contractus obligātur præponentes ad eas pœnas,ſed ſi ſūt pœna extra naturā cōtractus non obligantur,ſcđm Bal.in trac.de conſt.nu.5.& in rub.de conſt.pec. col.2.uerſ.quæro an circa perſonam.& habes per Dec.in d l.ſi inſtitorē.ff ſi cer.pet.

10 † Et ſit inſtitor a plurib. ſociis ex diſparibus partibus præpoſitus fuerit ex contractu ipſius quolibet eorum inſolidum obligatur,tex.eſt in l. habebat,§.ſi duo plures

11 ue,ff.de inſt.act.† Et ſi cōtigerit tabernario continuo mitterre eius famulū ad merces coparandas pro taberna. & ei hēbitur fides de precio ab aliquo agnoſcente eum eſſe famulū illius cauponis, uel aliter cum eo contraxit,nulli dubiū dēt eſſe tabernariū obligari ex cōtractu,& geſtis per illum ut eſt tex. in l.quicunque,§.ſed ſi tabernarius, ff. de inſt.ac pariter dicas de piſtore, qui mittit eius famulum ad uendendū panē,ut d.l.q cunq ideſ labeo ait,ſi qs piſtor.

12 † Et inſtitores habentes fidē de precio trāſferūt ſine dubio dn̄m in emptores,niſi expreſſe eis ſit inhibitum,qđ fidem de precio non habeant,ſed pn̄ti pecunia uendant,ut l.cuicūq §.ſi ei,ff.de inſt.act.& niſi in hoc doloſe uerſarentur,ut q a uēdunt alicui receſſuro , uel de fuga ſuſpecto , uel cui diligens paterfamilias non uenderet,niſi pn̄ti pecunia,ut l creditor in fi. ff.mād.& ita cō

13 cludit Bal.in l.ſi ciuile,C.de rei uē.† Quid n.ſi aliqs indigens frumēto ſcripſit mercatori, ſi ei uendere uolebat cētū tumulos frumēti,& ꝓ quo precio, cui ille reſcripſit q̄ ſic , & uolebat ducatū unum pro quolibet tumulo,at ille ſcripſit cuidā ſuo familiari ſeu amico,q̄ cōueniat ſe de precio dicti frumenti cum mercatore, & nō excederet carlenos octo pro tumulo , demū ſcđo ſcripſit dicto ſuo amico , q̄ alio qui hēat cum dicto mercatore ſuper facto grani ad precium,ſicut cōuenire poterat cum dicto mercatore pro cōmodo , & utili ipſis ſcribentis, in tantum q̄ dictus nūcius amicus ſuæ familiaris firmauit contractu cū iſto mercatore ad rōnem carlenorū nouem ꝓ quolibet tumulo euenit,qđ ille,qui indigebat grano,nō cōtētatur. q̄ritur quid iuris? hunc caſum poſuit Bal.in cōſ.354 in l.ſi creditor innigens,ubi tenet, q̄ cogitur ſtare illi cōtractui iō n̄b. de quibus per eum.

14 † Nec ambigendū erit,quod ſi propoſitus fuerit inſtitor per mercatorem , qui demū mortuus fuerit ſuperſtite eius filio, & hærede , & ſi contraxerit inſtitor poſt mortē illius ꝓponētis,tenetur,& obligatur hæres ipſe,ut dicit tex.in l.quicunque §.fin.ff.de inſt.act.qđ intellige ſi ipſe hæres utatur dicto inſtitore ſicut defunctus,& ſi contraxerit antea additā hæreditatem inſtitor ipſe, obligāt hæres ipſe, ut ſubueniat cōtrahēti cum eo ignoranter & uide tex. in l. ſi quis

mancipiis, §. ſi impubes ff. de inſt. actione
15 & ibi Doctores. † Et ſi qs ꝓpoſuerit inſtito
rem cum aliquib. pactis (v. g. nõ contrahat
ſolus, ſed cũ interuentu certæ pſonæ, & ut
uendat merces non habita fide de precio,
uel ſi habuerit fidem de precio habeat cau
tionem uel pignus) & demun non obſer-
uatis condictionib. & pactis cõtraxerit, nõ
obligatur præponens, ut eſt tex. no. l. ſed &
ſi pupillus, § condictio, ff. de inſt. act. niſi
fraus proponentis argui poſſet, ut ibi.
16 † Et ſi præpoſitus quis inſtitor fuerit ad
equum uendẽdum uel oues, ſeu pecudes vẽ
denda, & contingat dicta aĩalia euinci ab
alio, uel eſſe in caſu redhibitionis, non eſt
dubitãdum quin obligetur dñs ꝓponens,
l. ſi quis mãcipiis, ff. de inſt. act. & hæc ſuffi
ciãt quo ad inſtitores, ſeqtur ut uideamus
de aliis pſonis, quib. mediãtib. nõ agimus,
17 & cõuenimur. † Iõ ſciendum eſt, ꝙ ſi quis
hẽt nauem, & in ea ꝓpoſuit magiſtrũ obli
gatur, & agit ex cõtractib. illius, & de hoc
loquitur totus titulus de exer. actĩ nã ſicut
inſtitor obligat ꝓponentem ita, & multo
magis cõtractib. magiſtri nauis obligatur
ipſe patronus nauis (qui exercitor uoca-
tur) intelligendo tñ de eo magiſtro cui to
tius nauis gubernatio mandata eſt, ac ſe-
cus ſi eſſet ſimplex nautra, quia licet patro
nus nauis obligetur ex delicto cuiuſuis na-
utæ, tñ ex cõtractu minime obligatur, ut
18 l. 1. ff. de exer. ac. † Nec ſolum tenet patro-
nus ipſe nauis ex contractib. ipſius magi-
ſtri per eum (vt ſupra ꝓpoſi.) ſed ẽt ex con
tractu initio per aliũ magiſtrũ loco ſui ſub
ſtitutum per ipm magiſtrum, ut dicit idẽ
tex. in d. l. § ut magiſtratũ, ꝙ ibi dr̃ proce-
dere ẽt ſi patronius nauis expſſe inhibuiſ-
ſet, ne aliũ loco ſui ſubſtitueret, qui ẽ ſpãle
19 in negociationib. naualib. † Sed ſane pdi-
cta ſunt intelligenda, ut nõ ſẽper & paſſim
patronus nauis, ſeu exercitor obligetur ex
cõtractib. magiſtri, ſed tunc demun ſi ma-
giſter nauis cõtraxerit in eã rem in qua ex
preſſe uel tacite eſt ꝓpoſitus, & exprimat in
cõtractu illo in illã cãm cõtra re, ſed ſi cõ-
traxerit nulla cã expſſa patronus nauis nõ
obligatur niſi fuerit uerſum in utilitatem
eius, & cõtrahendo in cã in qua eſt ꝓpoſi-
tus expſſe, ſufficit cauſæ expſſio, licet cãm
in ſe ipſa nõ ſit uera, ut magiſtraliter tra-
dit Vlp. in l. 1. §. nõ ãt, ff. de exer. & ibi Iac.

de Are. ſm Azo. (ut referre ibi Bal.) pro in
telligentia ius legis diſtinguit, ꝙ aut magi
ſter accipit pecunias mutuo in eam cãm.
in qua eſt ꝓpoſitus tacite (v. g. accipit pecu
niam mutuo de cãm, q̃ uenit in conſequen
tiam eius qđ eſt impreſſe ꝓpoſitus, & tunc
an hoc ut dñs nauis ex tali cõtractu tenea
tur requiritur, ꝙ magiſter cõtrahendo di-
cat expſſe qđ vult ob illã cãm, pecuniam
mutuo. Item ꝙ illa ſit uera, & ꝙ creditor
ſciat cãm illã ſubeſſe aper cõtractus, per l.
ſi. ff. eod. tit. qñq. magiſter accipit pecuniã
mutuo in illã cãm ſimplr hoc non expri-
mendo, & tunc dñs nauis non tenetur ex
tali contractu, niſi pecunia fuerit uerſa in
20 utilitatem patroni nauis. † Qñq. ẽt ex cõ-
tractib. filiorum obligatur pr̃, & ex contra
ctib. ſeruorum obligatur dñs, nã qñq. con-
trahitur cum filio uel ſeruo in merce pecu
niaria dñica uel pr̃na (ut puta quia nego-
ciatur de mercib. & pec. ipſius pr̃is uel dñi)
tunc tenetur pater uel dñs ꝓponens inſoli
dum, & inſolidum põt conueniri, qñque
contrahitur cum filio uel ſeruo in merce
peculiari (hoc eſt ſi cõceſſum fuit filio vel
ſeruo peculium ut de eo negocietur ad li-
bitum eorum uoluntatis) & in mercib. ſeu
mercantiis iſtius peculii cõtrahitur, & tũc
ſi ſcienter patre uel dño filius contraxerit,
pr̃ uel dñs uocantur in tributum cum cæ-
teris creditorib. in tñ ꝙ ipſi pr̃ uel dñs nõ
poſſunt ante oĩa deducere id ꝙ eis debetur
ex peculio ipſo, nec gaudent aliquo priuile
gio, ſi autem contrahitur cum filio uel ſer
uo patre & dño ignorantib. eo caſu pater,
& dñs non obligantur, & tunc id quod eis
debetur ex peculio ante omnia deducunt
& ad id quod ſupereſt confluere poſſunt
cæteri creditores filii uel ſerui, & ita loqui
tur totus, ti. ff de pec. & ff. de trib. & de inſ.
act. deficientib. autem pdictis. Si filius uel
ſeruus contrahit iuſſu patris uel dñi, tunc
obligatus dñs ſeu pater inſolidum, ſi uero
non iuſſu paterno, uel dominico contraxe
rit ſeruus, uel filius, ſed id, ſuper quo con-
tractum, extiterit per filium, uel ſeruũ, con
uerſum eſt in utilitatem dñi, uel patris, &
tunc catenus quantus in eorum utilitatem
uerſum eſt tenetur ipſe dñs, ſeu ipſe pater
toto ti. ff. quod iuſſu & de rem uerſo, & ff.
ꝙ cum eo, & ad pdicta oĩa uideas oĩno Ni
21 col. Boer. in dec. 221 in 1. par. nu. 11. † Etã
dẽ

dr̃ uerſum in utilitatem dñi, ſeu pr̃is, ſiue principaliter, ſiue ſecundario, & in conſequentiam, uel quocunq. mõ ſit uerſum in utilitatem pr̃is uel dñi. l. ꝙ ſi ſeruus, §. in rem ãt, ff. de in rem uer. (ut puta ſi emit triticum, & conuertit in alimoniã totius domus pr̃is, uel accipit in mutuo pecuniam, & illam ſoluit creditori pr̃is, uel ſi adminiſtrabat bona pr̃na, & cõtraxit occaſione illius adminiſtrationis, uel ſi accipit mutũ pro ſe ueſtiendo, uel pro ſe alendo iuxta conſuetudinem pr̃is uel ſi filiusf. fuerit per partem ad ſtudium miſſus, & emit libros) in oĩb. iſtis caſib. conuenitur ipſe pater, ut toto tit. ff. de in rem uer. & ſi filiusf. contraxerit quaſi, ut conuerteret in utilitatem patris, & tñ poſtea non conuerterit, non obligabitur ipſe pater, ut dicit ibi tex. & ſi forte id ſuper quo filius contraxerit non erat neceſſarium ipſi patri eatenus dr̃ uerſum in utilitatem patris quantus illa res ualet, ſed qñ res eſt neceſſaria agitur in totum, & ſic ad eum ꝑcium quo res illa uendita eſt, ut eſt tex. in l. ſi res dño non neceſſarias, ff. de in rem uer. dr̃ ẽt uerſum in utilitatẽ patris oẽ id quod fit per filium, & eius onus ſpectat ad patrem, ut dicit tex. in d. l. ſi res dño, §. ſi filiusf. & ſi filius debitum paternum ſeu iudicium aĩo nouaadi in ſe ſuſcipiat, ſeu per ſtipulationẽ ꝓmiſerit, adeo ꝙ pr̃ liberatur, vr̃ uerſum in utilitatẽ patris, taliter qd̃ pr̃ obligatur, ut dicit text. in l. ſi pro patre, ff. de in rem uer. & ut pater obligatur de in rẽ uerſo ſufficit negocium eſſe utiliter geſtũ, l. ſi ſeruus, ff. eo. ti. uerũ actio. de in rẽ uerſo cõpetit ei, qui principaliter contrahit cũ filiofamilias, ut in utilitatem
12 dñi uel pr̃is uertatur, l. q̃uis, ff. eo. tit. † Nec putes p ea, q̃ ſupra dixi, patrẽ obligari pro filio cõtrahẽte ex quouis ſimplici iuſſu ipſius, ut ſic teneatur actione quod iuſſu, ut dicit tex. in l. Luc. ſi. Caiũ Seium. ff. de ad metutadeo ꝙ ſi in inſtr̃o cõtinetur, talis filius contraxit patre cõſentiente, nõ tñ ex hoc pr̃ teneri dẽt actione ꝙ iuſſu, & idẽ ẽ ſi inſtr̃m dicit talis filius cõtraxit patre ſuolente, nam ſimplex patris uoluntas non inducit iuſſum, leg. 1. §. ſi is, qui nouẽ, ff. de exer oportet ergo ad hoc ut teneat̃ ex contractu filii, ꝙ iuſſu, quod inſtr̃m iudicat, ꝙ filius facit in iubente, & mandante patre, uel ratũ habente, ut eſt tex. in l. 1. ff. ꝙ iuſſu, & ibi declarant omnes Doct. ꝙ talis iuſſus non ſolum poteſt probari per inſtr̃m, ſed per teſtes, & epiſtolam, uel per nũciũ, & poteſt fieri inter abſentes, & præſentes, generaliter, & ſpecialiter uerum poteſt reuocari re integra certiorato eo, cũ quo cõtrahi debebat, & ſemper quod filius cõtrahit iuſſu patris ſemper tenetur, & obligatur pater inſolidum per actionem quod iuſſu ut in toto tit. ff. quod iuſſu, & ad intelligẽtiam oĩum prædictorum uideas Franc. de Aret. in conſ. 29. in 6. dubio ubi plenè, & licèt ſint multi alii caſus tam in prædictis exemplis, quam in aliis quib. non obligamur, & agimus ex contractibus alienis ut in toto tit. ff. mand. & de proc. & de nego. geſto. & aliis nihilominus quia magis frequentiora ſunt prędicta, exempla, ideo alia omitto, Petr. Foll. V. I. D.

QVINTA PARS.

Iudicium, lis, inſtantia, & cauſa qualiter accipiantur. Et quid unumquodque illorum.

1 *Iudicium, lis, cã. & inſtãtia in quo differat.*
2 *Inſtantia cauſa quæ dicatur.*
3 *Inſtantia quãdo in cauſis currere incipiat.*
4 *Inſtantia quando incipiat currere in cauſis quibus lis non conteſtatur.*
5 *Inſtantia cauſarum, quãto tempore durat.*
6 *Inſtantia currit & perit, ubi proceditur per inquiſitionem.*
7 *In cauſis ciuilibus, ubi ꝓceditur per officiũ iudicis nobile, currit, & perit inſtantia.*
8 *Inſtantia perit in cauſis executiuis, & inſtrumentalib. in quibus parata eſt executio.*
9 *Inſtantia currit etiam corã iudice delegato.*
10 *Inſtantia perit coram arbitro, cui non eſt tẽpus præfixum.*
11 *Inſtantia coram arbitratore non currit, neque perit.* (redem.
12 *Inſtãtia capta cum defuncto tranſit ad he-*
13 *Inſtantia capta cum defuncto laico non trãſit in clericum hæredem.*
14 *Inſtantia nunquam perit de iure canonico. Quod in foro eccleſia ſeruatur.*
15 *Inſtantia in conſiſtorio principis nunquam perit & quid ſeruatur in ſacro conſilio Neapolitano.*
16 *Inſtantia non perit triennis, quando iudex*

habet

habet liberum arbitrium in procedendo, & ſententiando.

17 *Inſtantia per ſtatutum, & per reſcriptum principis breuiari poteſt.*

18 *Inſtantia breuiata, ſi petatur dilatio ultra meta. inſtantia an poſt illam peremptã, poſſit ſententia ferri.*

19 *Inſtantia a principe prorogari poteſt.*

20 *Inſtantia nunquam perit in cauſis fiſcalib.*

21 *Inſtantia in cauſis eccleſiarum nunquã perit etiãſi uentilentur coram iudice laico.*

22 *Tempus inſtãtia poteſt per partes breuiari.*

23 *Inſtantia prorogatio non firmatur etiam iuramento.*

24 *Inſtantia tempus per compromiſſum non poteſt prorogari.*

25 *Inſtantia ſtatutaria breuior triennio prorogari poteſt*

26 *Inſtãtia breuior triennali tempore in reſcripto delegatario præfixa, poteſt conſenſu partium prorogari.*

27 *Inſtantia breuiari põt per inferiorẽ a principe delegantem cãm decidendã infra breue tẽpus. & quid ĩportet talis breuiatio.*

28 *Inſtantia durat ultra triennium mortuo iudice prope finem triennij.*

29 *Inſtantia nunquam perit in emergentibus ante litem conteſtatam.*

30 *Litiganti impedito facto aduerſari non currit inſtantia.*

31 *impedito facto iudicis, uel tertij, an currat inſtantia.*

32 *Inſtãtia quando per principem inſtituitur. dicitur inſufflatio, ſed an tunc debeant refici expenſa uide ibidem.*

33 *Inſtantia inſufflata per principẽ, nulla expenſarum facta mentione poteſt per partẽ opponi, quod expenſa reficiantur.*

34 *Inſtãtia lapſa facto iudicis ipſo iure reſtituta cenſetur. neque neceſſe eſt adire regẽ, nec ſacrum conſilium pro inſufflatione.*

35 *Inſtantia perẽpta reſtituitur abſque refectione expenſarum illis perſonis quib reſtitutio in integrum de iure conceditur.*

36 *Iudex quilibet tam ordinarius quam delegatus poteſt de reſtitutione in integrum cognoſcere, & illam concedere.*

37 *Inſtantia non per triennio, quando lite pendente litigator effectus eſt familiaris illius officialis, coram quo lis agitur, nam ſucceſſor expectari debet.*

38 *Inſtantia nõ currit in cauſa, in qua eſt principi conſultandus.*

39 *Inſtantia non currit durante inhibitione ſuperiori, uel epiſcopo.*

40 *Impedito agere iuris impedimento, non currit inſtantia*

41 *Inſtantia an currat, donec proceſſus ſtat penes conſultorem*

42 *Inſtantia in cauſa feudali, durat per annũ.*

43 *Inſtantia cauſa clerici deuoluta ad iudicẽ laicum propter impedimentum epiſcopi, quanto tempore durat.*

44 *Propter impedimentum epiſcopi non poteſt iudex laicus cognoſcere de cauſa clerici coram eo conuenti.*

45 *Inſtantia perempta poteſt innouari omnia acta de conſenſu partium repetendo.*

46 *Inſtantia perempta, reſtaurari poteſt altero de quatuor modis.*

47 *Inſtantia perempta non perit cauſa neq ius partis, ſed actor poteſt cauſam de nouo incipere, & nouam inſtantiam fabricare, refectis expenſis in cauſa ciuili ſecus, in cauſa criminali & num. 48.*

49 *Inſtantia euaneſcit tam per lapſum temporis quam per abſolutoriam ab obſeruatione iudicij.*

50 *Libello male concepto, abſoluitur reus ab inſtantia iudicij.*

51 *Sentẽtia fertur ab obſeruatione iudicij ẽt in cauſa appellationis quando iudex cauſa principali pretulit ſententiam diffinitiuã ſuper proceſſu inualido.*

52 *Abſolutoria fertur ab obſeruatione iudicis quando actor lite conteſtata ſe abſentat, & non proſequitur cauſam.*

53 *Abſolutoria ab obſeruatione iudicij, fertur ẽt quando actor ſemiplene probauit, & propter eius abſentiam nõ poteſt ſibi iuramentum ſuppletorium deferri.*

54 *Abſolutoria ab obſeruatione iudicij, diffinitiua dicitur quando reus ſoluit debitum pendente iudicio.*

55 *Inſtantia perempta qua acta pereant.*

56 *Acta non publicata in prima inſtantia non faciant fidem in ſecunda.*

57 *Acta non ſolum ordinaria, ſed ẽt probatoria in cauſa criminali, per lapſum inſtantia pereunt.*

58 *Sententia lata poſt peremptam, eſt ipſo iure nulla & nullum habet effectum.*

59 *Actor perempta inſtantia in expenſis debẽt condemnari.*

60 *Index*

60 *Iudex etiam poſt peremptam inſtantiam pôt ferri ſententiam contra cōfeſſum ex ui no-torij.*

61 *Omnes exceptiones dilatoria, & declinatoria poſſint opponi in nouo iudicio, quando cauſa de nouo incipitur poſt peremptionē inſtantia ac ſi nunquam iudiciū fuiſſet inceptum.*

62 *Inſtantia perempta per abſolutoriam ab obſeruatione iudicij omnia acta pereunt.*

63 *Lis, quomodo intelligatur.*

64 *Lis incipit poſt litis conteſtationem. Quod limitatur in quatuor caſibus.nu.65.*

66 *Cauſa, qua dicatur.*

67 *Cauſa unde dicatur.*

68 *Cauſa in quo differat a lite, controuerſia, negocio, & occaſione.*

1 DEuenio ad quintam partē principalem huius tractat. uidelicet. † In qua tractabitur, in quo differāt iſti quatuor termini, ſ. iudicium, lis, inſtantia, & cauſa. Super quo breuiter dic quod iudicium eſt tota illa diſcuſſio cauſæ, quæ durat a citatione uſque ad ſententiam, ut declarat Alex in d. l. poſtquam lite. C. de pact. & iſtū terminum iudicii, plene declaraui, quo ad eius quidditatē, ſupra in 2. parte princ. huius tract. ubi poteris uidere.

2 † Inſtantia uero, dr̄ illa exercitatio iudicis, quæ fit a litis conteſt. uſque ad ſententiam latam, ſeu uſque ad finem trienīj, qn̄ nō fertur ſententia infra triennium in cauſa ciuili, uel infra biennium in cauſa criminali, l. properandum. C. de iud. & ſic qn̄ dicimus inſtantiam eſſe perēptam, intelligimus de illa exercitatione iudicii, quæ habetur pro non facta, quia ſuper illa non poteſt dari ſē tentia, non tamen refert iſta ſermo ad cauſam nec ad iudicium, quia perempta inſtātia, non eſt perempta cauſa, nec ius partis, nec iudicium, quo ad illam cauſam, quia poſſit de nouo agitari, ſed ſolum illa exercitatio iudicii, illa tela iudicii, quæ reperitur incepta, & non completa, efficitur fruſtratoria, & habetur pro non facta, quia non poteſt per eam deueniri ad cauſam finalem iudicii, ſcilicet ad ſententiā niſi de nouo in iudicium deducatur, ut habetur in d. l. properandum, & fuit inducta iſta perēptio inſtantiæ in fauorem publicum, ne lites fiерent immortales, ut d. l. properandum in princ. & not. Soc. in conſil. 11. colum. 4. in fi. in 1. uol. Super hac tamen materia opportunum cadit examinare tres quæſtiones. Quarum prima eſt, quando incipit currere inſtantia. Secunda quanto tempore durat, & in quibus caſibus finitur. Tertia, quis ſit effectus peremptionis inſtantiæ, & quid poſſit facere, iudex ea perempta.

3 † Quæro igitur primo, quando incipiat currere inſtantia in cauſi. Dic, quod communiter tenetur, quod incipit currere a conteſtatione litis, unde ſi per mille annos ſtarent litigantes ad conteſtandum litem. nunquam inciperet inſtantia, ut d. le. properandum, poſt princ. & ibi non ultra triennii metam & cætera, ubi dicit expreſſe poſt litem conteſt. & ibi hoc no. Alex. in princ. & Iaſ. in 2. colu. & communiter Docto. et Bal. in conſi. 220. in 3. uol. & Soc. in conſil. 95. in princi. in 1. volu. Hinc dicit pulchre Bal. in l. & poſt ædictum. § pen. in fin. ff. de iud. quod in omnibus emergentibus ante lit. conteſt. nunquam perit inſtantia, unde infert, quod ſi partes per 10. annos litigarent ante litem conteſt. per legitimationē perſonarum, nunquam periret inſtantia, & illud dictum ſequitur Ale. in d. l. properandum, col. 1. in fi.

4 † Quid autem in cauſis in quibus lis non conteſtatur, prout ſunt cauſæ ſummariæ, uel executiuæ? Dic, quod in illis currit inſtantia quam primum inceptum eſt cognoſci de meritis cauſæ, ſecundum Alex. in d. l. properandum. colum. 1. Potes dicere ad maiorem declarationem, quod in huiuſmodi cauſis ille actus, qui ſolet fieri immediate poſt lit. conteſt. in cauſis, in quibus lis conteſtatur, habet uim litis conteſtationis, unde ab illo actu inciperet inſtantia, ſecundū Bar. Bal. & doc. in l. nulla. & l. nihil, Cod. de proc. & Card. in cl. conſt. § fin. de electu & Abb. in c. cum inſinuante in fi. de offi. deleg. & Lu. do. Rom. in conſ. 174. colum. 2. & Fel. in c. olim. de acc. & Par. in tracta. ſynd. in uer. ſent. colu. 4. & in propriis terminis hoc tenet Ab. in c. uenerab colu. fin. de iud. & *Iaſ.* qui plene examinat, in d. l. properandum. colu. 3. C. de iud. & Alexa. in conſi. 70. in 2. vol.

ADDITIO. Vide gloſ. ordinariam hoc uolentem in c. 1. in glo. magna extra de elec. in 6. ſuper uerbo abſentia, & ita concludit

Par.

Pan.in c.pen.extra de ind.& ita uoluit Iac.
de S.Geor.in d.l.properandum, in prin.li-
cet contrarium uoluit Fran.Cur.in l.1.C.
de iur.cal.ubi etiam reprobat opinionem
tenentium equiparari cauſas ſummarias
cũ executiuis. Id.n. dicit non eſſe uerum,
ut ibi per eum, qui id reprobat optimis rõ
nibus, opinionẽ domi. auctoris approbat
etiam do.Catal.de bon. compe.in tract.de
ſyod.num.47.ſed opinio Franc. cui ſequi
tur de do.Ant.de Can.in tra. de executio.
Inſt.nu.71.in 33. quæſt. uult enim in cau-
ſa inſtrumentorum habentium executio-
nem paratam non dari inſtantiam, & nec
in cauſis executiuis &c.Pet. Fol.V.I.D.

5 † Secundo principaliter quæro, quanto
tempore durat inſtantia, & in quibus cau-
ſis perit. In hoc facio regulam generalem
cum fallentijs. Et regula eſt, quod in om-
nibus cauſis tam ciuilibus, quam crimina
c libus perit c inſtantia, & durat in ciuilibus
per triennium, in criminalibus, uero per
biennium tex. eſt in d.l. properandum, &
ibi per omnes Doc.C.de iud.& hoc eſt cõ
firmatum in regno per ritum magnæ cu-
riæ in n. 219. incip. Item ſeruat ipſa curia,
ut inſtantia,&c.

6 † Amplia primo iſtã regulam procedere nõ
ſolum in cauſis, in quibus proceditur per
uiam actionis,uel accuſationis,uerum etiã
ubi proceditur per inquiſitionẽ, quia tunc
etiam perit inſtãtia, ſecundum Bal.in d.l.
properandum,in princ.col.3. incipit tunc
inſtantia a die dationis ca.ſecundum. Bal.
& ibi adde Abb.in d.c.uenerabilis, in fin.
uerbis.

7 † Secundo amplia procedere ẽt in cauſis ci
uilibus,in quib. proceditur per officium iu
dicis,quia durat inſtantia triennio, ſecun-
dum Abb.in d.c. uenerabilis. in fi. uerbis.

8 Tertio,amplia procedere etiam in cauſis e-
xecutiuis & inſtrumentalib. in quibus eſt
executio parata, quia durat inſtantia trien
nio ſecundum Lud.Rom.in cõſ.174.in c.
Ampliſſime Doc.&c.& Soc. in conſ.95.in
1.no.& Fel.in d c.uenerabilis. in fi.& Ale.
in conſ.50.in 2.uol.& Iaſ.in d.l. properan
dum.colu.2.circa fin.adde,quæ dixi ſupra
poſt princ. huius q.

9 † Quarto amplia procedere non ſolũ corã
iudice ordinario,uerũ ẽt coram delegato,
ut d.l.properãdum,ibi,ſed oẽs iudices, &c.

10 † Quinto amplia procedere non ſolum co
ram iudice,uerum ẽt coram arbitro, nam
ſecundum communem opi. etiam coram
arbitro perit inſtantia triennio,quãdo nul
lum tempus fuit per partes oppoſitum cõ-
promiſſo,ita tenet Spe. in tit.de arb. §.diſ-
fert.col.fi uerſ.item, ut infra triẽnium,&c.
& Abb.in d.c.uenerabilis,col pen.& Iaſ.in
d.l.properandum, col.4.in 7. not.

11 † Secus eſt corã arbitratore, quia nulla in
ſtantia currit coram eo, ſecundum ſpec.&
Abb.ubi ſupra,& etiam coram arbitro in-
cipit a die litis conteſtatæ coram eo, ſecun
dum Fel.in d.c.uenerabilis,col. fi.
ADDITIO. Omnino uideas Nico.dec.
163.nu.7.in 1.parte.Pet.Fol.

12 † Sexto amplia procedere, etiam ſi mo-
riatur litigator pendente lite,quia non pe-
rit inſtantia per mortem, ſed durat uſque
ad triennium, & continuatur in hæredem
inſtantia cœpta cum defuncto, tex.eſt in l.
hæres abſens,& l.ſi petitor.& l.ſi is qui Ro
mæ.ff.de iud.& l. ſi cum hominem, & ibi
Bar.& Ioa.de Imo.ff.de fideiuſſ.& in c. qñ
Gul.& ibi plene per Abb.Fel. & Mar.Soc.
de iud.& per Soc.in cõſ.31.col.4. in prin.
in [illegible]. uol.

13 † Quod tamen limita non procedere,quã
do fuit inſtantia cœpta cum defuncto laico
d cui ſucceſſit hæres clericis,quia d non con
tinuatur in hæredem clericum, quando eſ
ſet,quod rõne priuilegij eſſet finita illa in-
ſtãtia, & debet de nouo inchoari corã iudi
ce eccleſiaſtico, iſta eſt magis communis
concluſio,quam tenet Abb.in d.cap. quia
Gul.col.fi.& ibi etiam Fel.in 3.col.& 4.co
lum. quidquid tenuit illi Doc. nã pro iſta
parte ſunt rationes magis efficaces.

14 † Limita primo,iſtam regulam ſic amplia
tã procedere de iure ciuili, ſecus eſt de iu-
re canonico,quia nunquam erit inſtantia,
tex.eſt,& ibi Abb. & Doc. in d.ca.uenera
bilis,& c.fi.de iud. & habetur per Mod. in
d.l.properandum, & ibi gl.in uer. triennii
in fi.& Ale.in conſ.23.col.1.in 3.uolu. Et
hoc ſequitur, quod in foro eccleſiaſtico e-
tiam in omnibus tertiis ſubiectis eccleſiæ,
ubi ſeruatur ius canonicum, nunquam pe
tit inſtantia,ſiue in ciuilib.ſiue in crimina
libus,per prædicta, & hoc tenet Phil. Cor.
in conſi.210.in 4.uol.in fi.& uide Fely.in
15 d.cap.uenerabilis,in prin.† Secundo,limi

ta non procedere, quando cauſa ventilatur in conſiſtorio principis, quia in eo nunquam perit inſtantia, & ſic ultra trienniū, durat, ſcd̄m Bal in cōſ. 212. col fi. in 3. uo. ubi allegat auth. ſed lis. C. de temp. app. & hoc pōt inferi, ꝙ in ſacro regio cōſ. Neap. non perit inſtantia, quia poteſt dici conſiſtorium principis, ſed Mat. de Affl. in dec. 283. cōſ. Neap. refert contrariū. ſ. ꝙ diſpoſitio l. properādum habeat locū & in ſa. cōſ. ut ēt in eo pereat inſtantia, allegat gl. in §. hoc quoq. in aut. ut ſpō. larg. & gl. in auth. de app. & idē tenet Mat. relatiue in conſti. hac lege in 3. not. ubi dſiam, an cā uentilletur corā Rege, & tunc inſtantia non currit quia rex. habet liberum arbitriū, an uero in ſacro conſilio, & tunc currit inſtantia, quia ſacrum conſilium non hēt liberū arbitrium. Ego tñ puto in hac materia, ꝙ dato, qđ in ſacro conſilio curreret inſtantia, dr̄ ex quo ſnīę in eo ꝓferuntur ſub nomine regiæ maieſtatis poſſunt fieri etiā poſt tps inſtantiæ, & ualent ſnīæ, quia in effectu in ſacro conſilio, non curatur de pereptione inſtantiæ ex quo iſta eſt ſolennitas inducta de iure poſitiuo, quæ pōt obmitti in conſiſtorio principis, & talis nullitas, quæ cauſatur ex defectu ſolennitatis iuris poſitiui, non ualidat, ſnīam ſacri cōſ. ita deciditur in d. deci 283. in fi. per ea, quæ no. Inn. & Abb. in c. in cauſis de re iud. Vnde concluſiue poſſumus dicere, ꝙ in ſacro conſilio nunquam perit inſtantia, ſaltem quo ad affectum, quia pōt fieri ſnīa etiam poſt

16 triennium. † Tertio limita non procedere, qñ iudex haberet liberum arbitrium in ꝓcedendo, & ſententiando, quia tunc non, durat inſtantia, etiam poſt trienniū. Secus ſi habetur arbitrium, in ſententiando tñ ita tenet Bar. & Pau. de Caſt. in l. ſi in lege in prin. ff. loca. Alex in conſ. 50 col. 3. uer. pro hoc & ē. in 2. col. & Ale. in l. qui Rom. §. Callimachus, colu. fi. ff. de uerbor. oblig.

17 † Quarto, limita nō procedere, qñ inſtātia eſſet breuiata per ſtatutū, uel per reſcriptū principis, ut quia princeps reſcribit alicui officiali uel delegato quod cām expediat infra tres menſes. nam tunc finito tali tēpore eſt perempta inſtantia. & non poteſt ille iudex ulterius ſuper illa cauſa procedere, ſcd̄m Bal. in d. l properādū colum. 3. & Abb. in d. c. uenerabilis col. pen. & ibi etiā Fel. in 6. col. & Alc. in d. l. properandū. col. 5. circa fi. & Fel. in c. de cauſis col. 5. de off. dele. Et quod poſſi breuiari per ſtatutū tenet Ale. in conſil. 42. in 3. uol. & Bal. in l ſi cum ipſe. C. de exc. tut. Item, ꝙ poſſit breuiari per reſcriptum eſt text. in c. ſuper eo. el 2. & ibi Phil. & Abb. de ap. in d. c de cauſis. Verum in hoc eſt differentia, quia quādo eſt breuiata per ſtatutum. tunc incipit a die litis conteſtatæ, ſicut inſtantia iuris cōis ita tenet Ale. in conſ. 42. colu. 2. in 3. uol. & Bal. in auth. clericus qui. col. 2. verſi. deinde quæritur, de epiſ. & cle. Sed quando & per reſcriptum principis, incipit a die præſentationis reſcripti. ita probat. in d. c. ſuper eo. & ibi hoc expreſſe tenet Phi. in 2. col. in 4. not. & ſeq. ubi plus dicit, quod ante repræſentationem reſcripti delegatorii non acquirit ddlegatus iuriſdictionem.

18 † Quid āt ſi litigans haberet teſtes in longinquis partibus, & peteret dilationem e excedentem metam ipſius inſtantiæ breuiatę per reſcriptum, an poſſit poſt finitā inſtantię ferri ſententia? Dic quod ſic quia iſta iuſta cauſa excuſat, ut inſtantia nō pereat & ualeat ſententia poſtea lata, ſecundum Bal. in d. l. ſi eum ipſe. ff. de exc. tut. & Abb. in d. c. uenerabilis col. 4. circa fin. de iud. & Alexand. conſilio 72. colum. 1. in 3. uolum. & Abb. in conſilio 63. colum. 1. in

19 2. volum. † Quinto, limita non procedere, quando inſtanti fuiſſet per principem prorogata, ut quia erat prope finem triennii, princeps illam prorogauit ultra triennium, quia tunc ex prorogatione durat ultra triennium, ut not. Paris in tract. ſyn. in uer. ſententia cap. reſtat unum, & c. colum. fin. & in regno eſt hoc expeditum per ritū magnæ curiæ, in numero. 219. qui incipit. Item ſeruat ipſa curia, ut inſtantia, & c. ubi plus dicitur quod prodeſt prorogatio principis, etiam ſi literæ, ſeu reſcriptum prorogationis præſententur poſt triennium, dūmodo data reſcripti, ſit expedita infra tempus inſtantiæ.

Sexto limita non procedere in cauſis fiſcalibus, nam ubi agitur de aliqua cā fiſcali, nunquam perit inſtantia, & ſic durat ultra triennium puta, ubi agiť de tributis, ſeu functionibus publicis. Tex. eſt in d. l. properandum in princ. ibi exceptis & C. de iud. & Ab in d. c. uenerabilis, col. 4. & hētur in decis.

deciſ. 210. cōſ. Neap. Ex hoc infertur quod
hodie in regno in magna curia cameræ ſū
mariæ nūquam perit inſtantia, ex quo ibi
tractātur cauſas fiſcales, & ita ſeruatur ibi
de antiqua conſuetudine, ut teſtatur Mat.
de Affl. in cōſt. accuſatorem col. 2. in prin.
21 † Septimo limita non procedere in cauſis
Eccleſiarum, quia etiam ſi agitantur corā
iudice ſeculari, nunquam in eis perit inſtā
tia, ita intelligitur text. ſecundum unam
lect. in d. cap. uenerabilis, de iud. & hoc ex-
preſſe tenet ibi Abb. in 5. colu. ubi dicit,
ſecus in cauſa clerici, quia in hoc non gau
det priuilegio Eccleſiæ. Adde deciſio. 210.
22 conſ. Neap. † Octauo limita, niſi tempus
inſtantiæ fuiſſet breuiatum de communi
conſenſu partium, quia tunc per 5 inſtan-
tia ante triennium, ſecundum quod partibus
placuerit. Nam poteſt tempus inſtantiæ
breuiari per partes, ex quo breuiatio ten-
dit in fauorē publicum, ſcilicet ut lites ci-
tius finiantur, ita tenet Lud. Ro. in l. 2. ff.
de re iud. & Alexā. in d. l. properandum, in
princ. colum. pen. & ibi etiam Iaſ. in penu.
23 colum. verſ. 4. limita, &c. † An autem poſ-
ſit hoc tempus propagari per partes, ſicut
poteſt breuiari? dic quod non glo. eſt in l.
2. §. ſed ſi iudex. ff. de iud. & gl. & Bar. Ale-
xand. & Iaſ. & communiter Docto. in d. l.
properandum, ubi plus dicunt, quod non
ualet prorogatio, etiam ſi interuenerit iu-
ramentum in ipſa prorogatione, & etiā ſi
pœna opponatur ſecundum Bart. & Alex.
in l. Seius. & Augerius, ff. ad l. falc. & Abb.
& Felyn. in d. c. uenerabilis, de iud. & Alc.
in conſil. 380. colum. 1. in fin. & ſeq. in 2.
24 uolum. † adeo, quod nec etiam per com-
promiſſum poteſt prorogari, & ſic neque
tacite, neque expreſſe, ſecundum Lud. Ro.
in conſ. 174. colum. 2. in fin. & Spec. in tit.
de iud. deleg. §. reſt. uerſic. ſed nunquid de
tempore, & ibi Io. And. in addi. licet ſecus
ſit in inſtantia appellationis cle. quamdiu
de appella. & dicam plene infra in ultima
parte, in uerſicu. appellat. in 3. queſt. princ.
uerſic. 2. limita, niſi de uoluntate, &c. & ibi
uideas ea, quæ hic deficiunt, quia ibi aſſi-
25 gnabitur ratio diuerſitatis. † Prædicta ta-
men intellige, in tempore inſtantiæ de iu-
re communi ſecus in inſtantia breuiori in
ducta per ſtatutum, quia illa pōt de con-
ſenſu partium prorogari, uſque ad trien-
nium & non ultra, & iſta eſt magis com-
munis cōcluſio, quam tenet Sal. in d. l. pro
perandum quem ibi ſequitur Alexand. in
2 col. in fi. & ſeq. & ibi etiam Iaſ. column.
pen. & Fel. in cap. uenerabilis colum. 4. in
fi. uerſi. 2. declaratio, & c. licet contrarium
tenuerit Alexan. ſibi ipſi contrarius, in con
26 ſil. 24. colum. fi. in 4. uolu. & male. † Item
minime procedit in inſtantia breuiori p-
fixa per principem in reſcripto delegatio-
nis, quia illa poteſt ſimiliter de conſenſu
partium prorogari, tex. eſt & ibi Doc. in c.
de cauſis, alias in cauſis, de offic. deleg. &
Fel. in d. c. uenerabilis, colum. 4. in fi. uerſi.
17 1. &c. † Sed iuxta hoc cadit pulchrum du-
bium, uidelicet, utrum inferior a principe
poſſit committere cauſam decidendam in-
fra minorem terminum triennio, puta in
fratres mēſes. Dic quod ſic. Verum in hoc
eſt differentia, quia quando tempus bre-
uiatur a principe, perit inſtantia, ſicut per
lapſum triēnii, adeo quod ex illis actis non
poteſt ferri ſententia, ut dixi ſupra in 4. li-
mitatione. Sed quando breuiatur per infe-
riorem a principe, non perit inſtantia per
lapſum temporis, quo ad partes, ſed ſolum
ſoluitur iudicium quo ad iudicem, quia
non habet iuriſdictionem ulterius in illa
cauſa, & reuertitur ad delegantem, qui po-
teſt pronūciare ex illiſmet actis, quia acta
non pereunt, ex quo inſtantia non perit.
ita tenet Bald. in dic. l. properandum, §. ſin
autem utraque, in fi. & ipſum ſequitur Fel.
in c. de cauſis col. 1. in prin. de of. de. Quod
nota, quia ſæpius euenerit in regno in iſtis
baronibus coarctantibus inſtantiam in
commiſſionibus cauſarum.
28 † Nono, limita non procedere, quando iu-
dex coram quo fuit incepta cauſa, morire-
tur prope finē triennii, & ueniret alius ſuc
ceſſor, quia illi ſucceſſori daſa iure alius
integer annus ad illam cauſam expedien-
dā, & ſic in iſto caſu prorogatur inſtantia
ex iuris diſpoſitione ultra triennium, tex.
eſt in d. l. properandum, §. ſin autem in me
dio, ubi idem deciditur, quando ex alia in
ſta cauſa eſſet mutatus iudex ab officio, pu
ta propter abſentiam. uel infirmitatem.
29 † Decimo limita procedere in emergētib[illegible]
ante litem conteſtatā, quia in illis nunquā
perit inſtantia, unde ſi ſuper aliquo inciden
ter ante litē conteſtatā eſſet per decem an-

nos

nos litigatum, puta ſuper legitimatione ꝑſonarum, nũquam perit inſtãtia, illud fuit originale dictum Gul. de Cur. in d. l. properandum, & ſequitur Bal. in l. & poſt edictũ §. pen. in fin. ff. de iud. & Iaſ. in d. l. properãdum. col. 2.

ADDITIO. Vide c. in deciſ. 11. in cauſa Federici. Petr. Foll. V. I. D.

30 f † Vndecimo limita, non procedere, quando litigator eſſet impedit⁹ factus f aduerſarii, puta propter ſubterfugia, & cauillationes rei conuenti, quia non currit ſibi inſtãtia in effectu, nam poteſt iudex etiam poſt triennium ferre ſententiam, ſecundũ Bart. in l. ſi cum ipſe, per illum tex. ff. de exc. tut. & ibi etiam Bal. plus dicit ibi Barto. quod Doct. non fuerunt recordati de illo tex. in comm. d. l. properãdum. Item tenet Abb. in conſi. 19. col. 1. in 2. volum. & Alexand. in addit. ad Bart. in d. l. ſi cum ipſe, vbi plura allegat in hac materia, ſcilicet, quod impedito facto aduerſarii non currit tẽpus, cui adde Matt. in conſt. Iuſtitiarii per prouincias, colum. 4. in princ. & glo. in l. intra vtile, in glo. fi. ff. de minor. Pro hoc eſt tex. & ibi Bal. in l. fi. C. de adul. Ad cautelam tamen bonum eſt ſemper proteſtari, quod non currat terminus inſtantiæ propter impedimentum. Iſtæ enim proteſtationes ſolent eſſe valde vtiles in huiuſmodi caſibus ſecundum Bald. & Doct. in d. l. properãdũ. §. ſin autem vtraque, & Fel. in d. c. venerabilis, colum. 2. & 3. & prædictis adde Alex. in conſil. 71. in princ. & colum. 2. in fin. in 5. uol.

31 g † Quid autem ꝑ ſi impedimentum cauſetur facto iudicis, uel tertii? Vide Alexan. & Doct. in d. §. ſin autem vtraque, & Ioan. de Imo. in d. c. ex inſinuatiõe de app. & Phil. in c. ex ratione, col. 9. & 10. eo. tit. & Fel. in d. c. uenerabilis, colum. 2. & 3. Bart. & Bal. in auth. item ſi in appellatione, C. de tẽpo. appel. & Soc. in conſil. 31. col. 4. in 1. volu. Luc. de Pen. in l. 1. colum. antep. & pen. C. de nauf. lib. 11. in quibus locis magis communiter concluditur, quod currit inſtãtia non obſtante impedimento. Bonũ tamen eſt ſæpius proteſtari, vt ſaltẽ obtineri poſſit reſtitutio in integrũ aduerſus lapſum inſtantiæ, & licet Doct. in locis præallegatis hoc firment in inſtantia appellationis, in qua facilius datur reſtitutio ꝑpter maius præiudicium tamen in inſtãtia cauſa principalis aliter dicunt, ut no. Bart. in d. auth. Item ſi in appellatione, in fin. licet Bal. ibi teneat dari reſtitutionem præcedentibus proteſtationibus, tamen hoc dubium eſt hodie clarificatum, in regno per regiam prag. quæ incipit. Inſtantia quam cauetur, quod quãdo ſtetit per iudicem, reſtituitur ipſo iure tempus inſtantiæ. Tunc autem dicitur ſtetiſſe per iudicem, quãdo proceſſus fuit concluſus per duos menſes ante triennium cum petitione, & proteſtatione & ad expeditionem cauſę, tunc enim reſtituitur inſtantia ipſo iure, abſq; refectione expenſarum, ſi tamẽ currit inſtantia ꝑ negligentiã partis, tunc non reſtituitur niſi refectis expenſis, ut dicitur in d. prag. in princ. & ex hoc inoleuit practica in regno

32 † quod quando inſtantia eſt perempta, ſolet actor adire regem, uel ſacrum regiũ cõſilium, ut auctoritate regia inſufflet ſpiritũ uitę illi inſtãtię, & ſic rex. inſufflat ſpiritũ & facit inſtantiam reuiſcere, perinde ac ſi perẽpta non eſſet, & iſta reſtitutio in regno appellatur inſufflatio, ut no. Pariſi. in trac. ſynd. in verſ. ſententia, in c. reſtat vnũ &c. col. 1. circa fi. & ſeq. & ibi ponit iuſtas cauſas, ex quibus rex. concedit iſtam ſuſcitationẽ inſtantię abſque refectione expenſarum, puta quando ſtetit per iudicem, vel ob infirmitatem, uel neceſſariam abſentiã uel ob aliam ſimilem cauſam iuſtã, vt quia propter multitudinem cauſarũ fuit iudex impeditus, ſecundum Ale. in l. properãdũ, §. ſin autem vtraque, & in l. Senatus. ff. de offic. præſi. Sed quando allegatur aliqua cauſa colorata, ex qua perpenditur aliquã negligentia partis in proſequendo, uel in proteſtando, tunc conceditur inſufflatio cum refectione expenſarum, ut ibidem dicit Paris. & de hac inſufflatione facit mentionem Matt. de Afflictio. in cõſi. ſæpe cõtingit circa fin. ubi ponit unum aliud impedimentum reſtitutorium inſtantię ſine refectione expenſarum, videlicet, quando plures erãt iudices ſuper cognitione vnius cauſæ, & quia nõn potuerunt ſe in unum congregare, uel concordare, fuit lapſa inſtantia, quia ex quo non poteſt imputari parti, reſtituitur inſtantia, & nõ tenetur ad expenſas.

ADDITIO. Vide capi. in deciſ. 11. & in de-

deciſ.206. Petr. Foll. V.I.D.
33 † Duodecima limitatio colligitur ex præ
dictis, ſcilicet, ut non procedat regula, quã
do princeps inſufflauit inſtantiam, quia
tunc etiam poſt triẽnium poteſt ferri ſen-
tentia, & perinde habetur, ac ſi inſtantia,
perempta non eſſet, quod qualiter proce-
dat uide quæ proxime dixi. Ex quibus po
teris facere concluſionem, quod ſi forte ſa
crum conciliũ inſufflaret nulla facta [illegible]
tione de expenſis, poteſt pars aduerſa op-
ponere quod non audiatur actor, niſi refe
ctis expenſis, quando ex proceſſu arguere-
tur eius negligentia, per dictam regiam
prag. quæ incipit, inſtantia in prin. quia re
ſtitutio, & priuilegium principis debet in-
telligi ſine præiudicio tertii, lege ſecunda
§. merito, & §. ſi quis a principe. ff. ne quid
in loco public. ſecus ſi ex proceſſu uel ali-
ter legitime appareret de aliqua iuſta cau-
ſa. quibus adde deciſion. 70. conſil. Neapo
d lita.

ADDITIO. Et an ſemel reſuſcitata ite
rum poſſit reſuſcitari uide c. in deciſi. 165.
per totam P. Foll. V.I.D.
34 † Item per dictam regiam prag. potes in
ferre, quod quando inſtantia eſt lapſa facto
iudicis, cum proteſtatione de qua ibi, non
eſt neceſſe adire regem, nec ſacrum conſi-
lium pro inſufflatione, quia tex. illius pra.
vult quod ipſo iure cenſeatur inſtantia re-
ſtituta, unde inſtantia reuiuiſcit ex diſpoſi
tione legis, propter illud uerbum, ipſo iure
&c. & ſine facto hominis. ut not. gloſ. in l.
iubemus §. œconomus. C. de ſac. ſan. eccle.
& in c. 1. in princ. de reſcr. lib. 6. & l. in cri.
C. de iuriſd. om. iud. in quibus locis tangi
tur ſignificatio huius uerbi, *h* ipſo iure, vn
h de ſine alia inſufflatione regia poteſt tunc
iudex procedere ad ſententiam, etiam poſt
triennium.
† Decimotertio limita non procedere in
35 perſonis quibus iura, & regni conſtitutio
nes concedunt beneficia reſtitutionis in
integrum, prout ſunt mulieres minores, &
eccleſia, quia iſtis conceditur reſtitutio in
integrum aduerſus inſtantiam abſque in-
ſufflatione & reſtitutione expenſarum, ita
deciditur in dicta regia prag. quæ incipit,
inſtantia in fin. & licet ibi non dicatur ex-
preſſe de expenſis, nec de inſufflatione, be-
ne tamen colligitur ex litera ibi, quia in
principio ſui dixerat, quod quando periit
inſtantia per negligentiam, debent refici
expenſæ, & poſtea in fine facit illam exce-
ptionem, ergo non debẽt in exceptioni re
fici expenſæ, quia alias exceptio non eſſet
de regula, iuxta not. per Bart. in l. in his. ff.
de leg. & Fel. in c. quoniam frequenter, co-
lu. 4. & 3. ut lite non conteſt. itẽ quia dicta
prag. reſeruat beneficium reſtitutionis in
integrũ aduerſus inſtantiam illis perſonis
quibus alias de iure competit, ſequitur qđ
dictum beneficium poteſt peti coram eo-
dem iudice, & non eſt neceſſe adire princi-
pem.
36 † quia quilibet *i* iudex, ſiue ordinarius, ſi-
i ue delegatus poteſt de reſt. in integ. cogno
ſcere, & illam concedere, maxime inciden-
ter in cauſis, l. ſi. C. ubi & apud quem.

ADDITIO. Ego tamẽ uidi ſemper tẽ-
pore meo, etiam iſtis perſonis, quibus con
ceduntur beneficia, concedi reſtitutionẽ
in integrum aduerſus inſtantiam decurſã
per ſacrum regium conſilium abſq. tamen
ſolutione expenſarum Pet. Foll.
37 † Decimoquarto limita non procedere,
quando aliquis litigator poſt cæptã inſtã-
tiã fuit effectus familiaris, alicuius officia-
lis, qui præeſt illi tribunali, in quo illa cau-
ſa uentilari debebat, quia durante officio
dictus officialis non poteſt de illa cauſa co
gnoſcere & interim non currit inſtãtia vſ-
que ad aduentum ſucceſſoris, de hoc eſt
tex. in conſt. regni, quæ incipit, iuſtitiarii
per prouincias & ibi hoc not. Matth. in 6.
no. vnde etiam poſt triennium poteſt ſuc-
ceſſor illam cauſam decidere, ut ibi habe-
38 tur. † Decimoquinto limita procedere in
cauſa, quę debet principi conſultari, quia
donec expectatur reſponſio a principe, nõ
currit interim inſtantia, ita ſentit Luc. de
Pen. in le. 1. colu. 8. C. de nau. libr. 11. & hoc
tenet expreſſe Matt. in cõſt. ac l. in 3. not.
& in conſt. accuſatorẽ, in 2. not. & probat
proprie, quando coram iudice ſeculari ue
nit aliquod emergens, cuius cauſa fuit ſi-
bi inhibitum per ſuperiorem, uel per iudi
cem eccleſiaſticum, puta quando orta eſ-
ſet quæſtio vſurarum, vel alia ſimilis, iux-
ta ea, quæ habentur in capit. tuam, de ord.
cogn. nam tunc pro tempore, quo durauit
inhibitio, non currit inſtãtia, & ſic poteſt
in hoc caſu ferri ſententia poſt triennium
ita

Ita tenet Abb.in d.c.venerabilis,colu.4.in
fin uerſicul.ex hoc arguo, &c.de iud pro,
hoc uidetur text.in leg.intra utile.ff.de mi
norat.
40 † Decimoſeptimo limita non procedere
in caſibus in quibus aliquis impeditur age
re impedimentum iuris,ut quia reus con-
uētus eſt interim affectus priuilegiatus,ad
eo quod denegatur auctori audientia, ut
non poſſit reū conuenire, nec litem cœptā
coram eo proſequi, nam interim durante
dicto priuilegio,& iuris impedimento,nō
currit inſtantia ita tenet Fran.Are.in cōſi.
100.in prin.& Bal.in l.quoties.C.de preci
41 bus imp † Decimooctauo limita non pro
cedere,quando cauſa,& proceſſus conclu-
ſus eſt tranſmiſſus ad conſilium ſapientis,
quia interim donec ſtat penes conſultorē,
non currit inſtantia,ita conſeluit quidem
Fran.Viter.in quodam ſuo conſi.incipit.
Vtrum dies,quibus,&c Sed ego ſatis dubi
to de iſta deciſione,nam nos uidemus,qđ
quando ſtat per ipſum iudicem,uel proce-
dit impedimentū facto tertii,currit inſtan
tia,ut tenet docto communiter in dicta l.
properandum.§ ſin autem utraque,multo
fortius eſt idem dicendum,quando ſtat p
conſultorem, quia ſaltem poteſt dici ter-
tius. Præterea,conſidero unum dictum Fe
lyn in capit.cum uenerabilis,columna 17.
uerſic fallit tertio,&c.de except.quod etiā
tangit Paul de Caſt.in lege prima C.de re
latio. ubi dicit,quod quādo iudex uidet la
bi inſtantiam,& non poteſt habere cōſiliū
a ſapiente infra tempus, poteſt facere ſen-
tentiam.dicens,pronuncio, prout contine
bitur in conſilio ferendo per talem conſul
torem.Si enim eſſet uerum,quod inſtantia
non curreret interim,non eſſet opus ita ſē
tentiare,quia poſſet expectari conſiliū abſ
que lapſu inſtantiæ,ergo illud dictum pro
bat,quod inſtantia currit, unde concludo
uerius eſſe,quod in caſu iſto currat inſtan
tia per prædicta,ſed eſſet iuſta cā obtinen
di reſtitutionem abſque refectione expen-
ſarum,per ea quæ dixi ſupra in 11.& 12.
limitat.
42 † Decimonono limita nō procedere ī cau
ſis feudalibus,in quibus in regno inſtātia
durat tantum per annū,ut eſt ritus magnę
curiæ uicariæ,in nu.5.qui incipit,itē q in-
43 ſtantia, &c. † Vigeſimo limita non proce
dere in cauſa criminali alicuius clerici, q̄
deuoluta eſt ad iudicem ſecularem, ꝓpter
impedimentum epiſcopi, quia talis cauſa
debet expediri infra duos menſes, & eate-
nus durat inſtantia,& non ſe extendit uſq;
ad biennium,tex.eſt in authē.ut cle.apud
prop.epiſc.§. ſi tamen de criminalib.& ibi
hoc in terminis tenet Ang.in fi.uerbis,di-
cens per illū tex.eſſe correctam.l.properā-
dum in iſto caſu propoſito. Verū iſtud ꝓ-
cedit de iure ciuili.
44 † ſed de iur.can.eſt hoc correctum p ca.ſi
diligenti de for.cōp quo cauetur,q̄ ēt ꝓp
impedimentum epiſcopi nō pōt, iudex ſe
cularis cognoſcere de cauſa clerici cōuēti
corā eo,& hoc tenet Iac.de Bel.in authē.ut
cl.apud pro epiſ.in 5.opp. Quod ius cano
nicum ſeruat hodie,ꝓp libertatem eccleſia
45 ſticā. † Vigeſimoprimo limita non ꝓceda
re,qñ elapſo triennio,et ſic perempta inſtā
tiæ,partes de cōi conſenſu repeterent om-
nia acta uno cōtextu,porrigēdo libellum,
litē conteſtando terminum recipiendo,&
ſic de ſingulis actis quia per talē repiloga-
tionē actorum poſſunt inſtantiā reſtaura
re et habetur poſtea ac ſi perēpta nō eſſet,
ita tenet Bar.in d l.properandum,et ibi &
Ale.in 4.col.circa fina.& Bar.in l. Seius.&
Augerius.ff.ad leg. Falci.per ea,quę tradit
Bar.in l.quæ oīa, & in l mutari,& ibi Bal.
ff.de proc.idē tenet Feli.in c.uenerabilis,
col.5.uerſ.4.declaratio,& c de iud.et Ioā.
de Imo.in ca de cauſis,de off.del.et Soc.in
conſ.31.col.5.in prin.in i.uol. Et hoc unū
ſolum remedium cōſiderant. Doc.in locis
pręallegatis ad faciendum,quod inſtantia
per partes renouetur. Verum hęc nō eſt ꝓ
rogatio inſtātię ſed pōt potius dici inſtau
ratio.et renouatio de nouo.
46 † Vltimo pro reaſſumptione prædictorū
collige hic unam cōclutionem, ſ quod in
ſtantia perempta poteſt altero de quatuor
modis inſtaurari, Primo modo per inſuffla-
tionem principis ut dixi ſupra in 11.et 12.
limitatione et an tūc dēant reſici expenſæ
ubi dixi. Secundo p beneficium reſtitutio
nis integrum,ut dixi ſupra in 3.limitatio
ne. Tertio p repilogationē actorum de cō
ſenſu partium,ut modo dixi in 22.limita
47 tione. † Quarto, per inceptionem cauſæ
de nouo, quia perempta inſtātia nō perit
cauſa, neque ius partis,ſed poteſt actor de

nouo cauſam incipere, & nouam inſtantiã fabricare, ut d.l. Properãdũ § fi. & ibi gloſ. in uerſ. uigorẽ, & cõiter docto. & Bar. in l. petendæ, C. de temp. in integ. reſt. & differt iſte quartus modus ab aliis tribus præcedentibus, qui in primis tribus reſtituitur eadem inſtantia, quæ erat perempta, & illa acta, quæ erant celebrata, remanent in ſuo robore & non eſt neceſſe de nouo iſta acta reficere, ſed poteſt ferri ſẽtẽtia ex illis primis actis, ſed ĩ iſto quarto modo creat nouã inſtantia, ſed eſt neceſſe ꝙ de nouo teſtes producantur, & examinentur, vt dicit gl. in d. §. fi. in uer. uigore, & ibi per Doct. Item, in hoc quarto mõ, quãdo actor vult de nouo agere, tenetur indiſtincte ante omnia reficere expenſas, vt habetur in dec. 7. conſil. Neap. & probatur ex his, quæ infra dicã. quia perempta iſtantia, ſemper actor condemnatur ad expenſas, vt dicit Bal. in d.l. properandum, §. illo, in fin. & Lanfr. in rep. cap. quoniam contra, in fin. de probat.

48 † Limita tñ hoc, ꝙ dixi in hoc quarto modo, procedere tñ in cauſa ciuili, ſecus in criminali quia perempta inſtantia in cauſa criminali, per lapſum biennii, non auditur vlterius accuſator ad iterandum, ſcdm Al. in d.l. properandum, §. fin. & ibi etiam Sal. idem tenet Bal. in l. abolitionẽ, C. de adul. & probatur in cõſt. regni, quæ inc. Accuſatorem, & ibi hoc no. Matth. in 2. no. Ioan. de Ana. in c. licet col. fi. de accuſ. & in tantum hoc eſt uerum, ꝙ ẽt ſi offerat ſoluere expẽſas, non auditur accuſator ad inchoãdum nouum iudicium, ſecundum Sali. in l. 1. C. vt infra certum tempus, per ea, quæ habentur in l ſi is, & l. fi. C. ad Turp. l.

ADDITIO. vide omnino Capi. in deciſio. 206. Pet. Foll.

49 Venio † ad tertiam qõnem principalẽ, & quæro quis ſit effectus peremptionis inſtãtiæ, & quid poſſit facere iudex ea perempta Super quo præſuppono, quod inſtantia cauſarum põt duobus modis euaneſcere. Primo modo, ſcilicet per lapſum temporis, de quo plene dixi in præcedẽti q. Secundo modo, per ſententiã abſolutoriam latam ab obſeruatione iudicij, & hoc poteſt cõtingere multis modis: Primo, vt qñ actor fecit citari reum in cauſa ciuili, uel criminali, & in ultimo perẽptorio comparet reus, & non actor, tunc reus accuſat contumaciam actoris, & petit ſe abſolui ab inſtantia iudicii, & actorem condemnari in expenſis, & ita pronunciat iudex? per quã pronunciationem non poteſt dici uere ꝑempta inſtantia, ex quo incœpta non erat ante lit. conteſt. ſed potius eſt circumductũ edictum & ſic eſt perempta citatio Verum actor non poteſt iterum agere, niſi ante omnia reficiat expenſas, ſicut quando inſtantia eſt perempta ita tenet And. de ſer. in conſt. ſponte uolentib. per l. eum quem temere, ff. de iudi. Et quod actor poſſit iterum agere eſt text. in l. & poſt edictũ, §. circunductio ff. de iud. ubi dicitur, quod eſt perempta inſtantia, non autem totius cauſæ, niſi eſſet lata ſententia abſolutoria ab obſeruatione iudicii, vt dicit ibi glo. & sic æquiparat hunc caſum peremptioni inſtãtiæ totius cauſæ, quando fertur abſolutoria, & hæc materia tractatur plene ꝑ Doc. in l properãdum, §. & ſi quidem, C. de iud.

50 † Secundo modo fertur abſolutoria ab obſeruatione in iudicii, quãdo fuit in iudicio præſentatus libellus ineptus, puta ex carentia actionis, iuxta l. ſi pupillis, §. uideamus, ff. de neg. geſt. vel ex defectu ſolennitatis ſubſtantialis, vel alio modo ſimili. De hoc eſt tex. & ibi Bar. in l. libelorum, §. quod ſi libilli. ff. de accu. & Specu. in titu. de offi. om. iud. §. deſeruit colum. 5. uerſic. in ſententia, &c. & gloſſ. in l. 1. in princ. in uerſicu. ſicut, nec tenere in fi. ff. ſi men. fal. mod. dixe. tunc fertur ſententia abſolutoria, & reſeruatur ius agendi ex alia cauſa apta, ſecundum Bald. in authen. ſed ſi quis, colum. 1. verſ. item illa, &c. C. de ſec. nup. & idem Bal. in leg. ſecunda, in 14. quæſtione, C. de reſc. uend. Ex quibus autem cauſis dicatur libellus ineptus vide Pet. Paul. Corn. in conſ. 121. colum. 4. in fi. in litera l. la 2. in 1. uol. Et procedit hoc tam ante lit. conteſt. quam poſt, quia ſi fabricatus eſt proceſſus inualidus ſuper libello ĩepto uel aliter ꝓceſſus eſt nullus ex aliquo defectu nõ poteſt ſuper tali proceſſu ferri ſnĩa ualida, per ea, quæ no. gl. inſt. de oblig. in princ. in verſic. 2. in fi. vnde iudex tunc pronunciat proceſſum nullum & abſolui reum ab obſeruatione iudicij, reſeruato actori iure iterum agendi tex. eſt in cap. examinata, & ibi Abb. & Fel. de iud. & Alexand. in Add. ad Bar. in d.l. 1. ff. ſi men. fal. mod. di. Et ex

hoc

hoc habes practicum, quod quando proceſſus eſt nullus ex aliquo defectu, licet probationes ſint receptæ, nõ tamen fertur ſententia diffinitiua, ſed abſolutoria ab obſeruatione iudicii per dictũ capitulũ examinata, K quæ abſolutoria dicitur interlocutoria, ex eo, quia non diffinit totum negocium, cum remaneat facultas iterum agendi gloſſ. not. in uerſicu. abſoluetur, quam ibi ad hoc ponderat Bart. in l. harum. ff. ſi ſeru. uend. Bart. in l. Titia. ff. de accuſa. hodie autem in regno ſaluantur proceſſus a multis nullitatib. per ca. deteſtantes, & per regiam prag. primam, quæ incipit. Diſpendia, ex quo proceditur ſine figura iudicii, & ſola facti ueritatem inſpecta in cauſis, ciuilibus, de qua materia uide Par. in tra. de ſyn. in uerſi. ſententia, ubi per plures colũ. ponit intellectum dicti capi. deteſtantes.

51 † Tertio modo fertur abſolutoria ab obſeruatione iudicii etiam in cauſa appellationis ut quando iudex cauſæ principalis protulit ſententiam diffinitiuam ſuper proceſſu inualido, a quo fuit appellatum, nam iudex appellationis uidens ſentẽtiam nullam, ceſſat ipſam, & abſoluit reum ſaluo iure iterũ agendi, tex. eſt ibi gl. & Abb. in c. cum dilect. de emp. & uen. & no Bald. in l. 2. in 24. q. C. de reſc. uend. & Ale. in conſi. 79. inc. perſpectus uerbis, &c. in 2. volu.

52 † Quarto modo, fertur abſolutoria ab obſeruatione iudicii, quando actor lite conteſtata ſe abſentat, & non proſequitur cauſam, nam tũc eſt in poteſtate rei proſequi cauſam & producere ſuas exceptiones, vel inſtare quod abſoluatur ab obſeruatione iudicii actore non proſequente quo caſu, ſi reus eligit hanc uiam, ut abſoluatur, iudex citabit actorem, ut ueniat ad proſequẽdum, quia ſi non uenerit, poterit reum abſoluere ab inſtãtiam iudicii, & actorem abſentem condemnare in expenſis. Si vero reus elegerit aliam uiam producendi ſuas defenſiones, & tunc ſi illis productis liquet iudicii de cauſa, vt pro reo, vel actore poſſit diffinitiuam proferre, & tunc abſoluet reum diffinitiue. Et ſi liquet pro actore, condemnabit, reum diffinitiue actori abſenti, & omnem euentum actor abſens condemnatur in expenſis, ſiue vincat, ſiue ſuccumbat. Si uero de cauſa non liquet, vt quia neque actor, neque reus produxit probationes ſufficientes, & tunc abſoluet reũ ab obſeruatione iudicii. Ita hæc omnia deciduntur per tex. & ibi Bar. Bald. Alexand. & communiter Mod. in d. l. properandum §. & ſi quidem. Cod. de iudi. Et vtilitas eſt iſta, quia quãdo reus abſoluitur ab inſtantia iudicii, poteſt actor iterum agere refectis expenſis, vt habetur in capi. examinata de iud. & in l. & poſt edictam, §. circumducto, ff. de iud. & patet ex his quæ ſupra, dixi. Sed quando abſoluitur diffinitiue, nõ poteſt ulterius agere actor, quia obſtat ſibi exceptio rei iudicatæ, vt declarant Alexand. & Iaſ. in quinta, & ſexta column. in dicto. §. & ſi quidem. Illud autem quod dixi ſupra, quod tunc dicitur de cauſa non liquere, quando probationes non ſunt productę intellige, quando non fuit datus auctori terminus probatorius, ut qui ſe abſentauit ante dationem termini ad probandum, nam tunc fertur abſolutoria ab obſeruatione iudici. Si autem datus eſſet terminus, & poſtea actor ſe abſentaſſet, nunc ſiue fiant probationes ſiue non poteſt ferre iudex diffinitiuam ſententiam pro reo, per l. qui accuſare., C. de eden ita declarat. Barto in dicto §. ſi quidem. in 5. oppo. & ibi etiam Iaſ. in quinta col.

53 † Hoc tamen ſingulariter limita non procedere, quando actor probaſſet ſemiplene, & reus nihil, quo caſu eſſet deferendum iuramentum ſuppletorium actori, quia ex quo propter eius abſentiam non poteſt iuramentum deferri, & reus minime poteſt condemnari, quia nõ eſt plene probatum abſoluetur reus non diffinitiue ſed ab obſeruatione iudicii, propter illam ſemiplenam probationem ita tenent Mar. Sil. & Sal. in dicto §. & ſi quidem quos ibi ſequitur Alexand. in 3. colum.

54 † Et inquantum ſupra dixi, quod abſolutoria ab obſeruatione iudicii, eſt interlocutoria, adde vnum caſum, in quo habet vim diffinitiuæ videlicet, quando reus ſolueret debitum pendente iudicio, quia tunc non abſoluitur diffinitiue, ex quo proceſſus habuit verum principium, & obligatio fuit ſublata per ſolutionem poſtea factam, ſed abſoluitur ab obſeruatione iudicii, quæ abſolutio habebit vim diffinitiuę, ſecundum Bartol. in leg. Titia. ff. de accuſ. & Iaſ. in dicto. §. ſi quidem. colum. penu.

55 † Iſti præ-

ſuppoſitis venio ad deciſionem huius tertiæ quæ. & dico, quod quando perit inſtantia ſecũdum primum modum, & ſcilicet p lapſum tẽporis, & effectus eſt ille, quia pereunt omnia acta iudicii non autem acta cauſæ, ſeu litis, ita dicit Abb. in c. venerabilis. colum. 6. verſi. quæro quæ acta, &c. de iud. Declarat iſtam differẽtiam. Acta iudicii dicuntur illa, quæ tendunt ad litis ordinationem, prout eſt libellus, litis conteſtatio, terminus pbatorius, ſatiſdatio, et alii ſimiles actus. Acta cauſæ dicuntur ea, quæ tendunt ad litis deciſionem prout ſunt depoſitiones teſtium, inſtrumenta, & cõfeſſiones, & alia ſimilia acta probatoria, ita declarat gloſſ. cle. ſæpe, in verſic. defenſiones, de verbo ſignificat. Iſta ergo eſt vera, & communis concluſio, quod per lapſum inſtantiæ pereunt omnia acta pendentia ad litis ordinationẽ, & omnes ſatiſdactiones receptæ in iudicio, vt dicitur in d. l. properandum §. & ſi quidem. Acta vero probatoria non pereunt. ita tenet. Spec. in tit. de iud. deleg. §. reſtat. verſic. ſed nunquid omnis, & Bald. in l. cum antea, circa fin. C. de arb. & Bar. plene in l. cum lite mortua, ff. iud. ſol. & Alexan. in conſil. 58. in 2. uol. & Bart. & Alexand. plene, in l. is apud quem, col. antepe. & pen. C. de eden. & Abb. in c. cũm, q̃ de teſt. & habetur in dec. 148. conſi. Neap. vnde ſequitur cõcluſio, quod quando inſtantia incipiunt, & de nouo poſſunt in vim probationis produci atteſtationes, & probationes receptæ in prima inſtantia perempta, facient plenam fidem, vt dicũt Doct. in l. locis præalleg. & Alex. in cõſilio 61. colum. 3. in fi. in ſecundo volum. Solũ ergo requiritur, quod lis de nouo ordinetur, incipiẽdo a libelli porrectione, & citatione, & proſequendo alios actus uſque ad

56 finem cauſæ † Prædicta tamen intellige & limita, dummodo acta ſint publicata in prima inſtantia, alias ſi non ſunt publicata, non facient fidem in alia, vt habetur in l. geſta. C. de re iud. & per Bar. in dict. leg. cum lite mortua. Alexan. in d. leg. is apud quem colum. 6. in fin. verſiculo & concluſio, &c. C. de eden. Sed reſtat dubiũ, an poſſit nopti publicari coram iudice ſecundæ inſtantiæ. In hoc eſt varietas inter Docto. quia Bartol. in d. l. cum in litem mortua, tenet, quod ſit, & multa alii Doct. tenent contrarium, quos refert Alexan. in d. l. is apud quem tandem Alexand. ibi concludit ſequ. opi. Ant. de Butr. in capi. Alb. de teſt. vt diſtinguamus, aut teſtes ſunt viui adeo quod poſſunt iterum produci & tunc non poſſunt publicari, iudicem ſecundæ inſtantiæ, & ſed debent iterum produci, & examinari. Aut ſunt mortui, adeo quod iterum haberi non poſſunt, & tunc poterunt publicari, & plenam fidem facient, & hanc opin. puto eſſe ueram, quam in effectu tenet expreſſe gloſſ. quæ non fuit ibi ponderata in leg. properandum. §. fin. in verſiculo rigorem. C. de iud. & cum hac diſtinctione pertranſeo.

57 † Prædicta tamen intellige ſolum procedere in cauſa ciuili, nam in criminali per lapſum inſtantiæ pereunt non ſolum acta ordinaria, ſed etiam probatoria, ita quod nullo modo poteſt iterum agi. ita declarat Mat. in conſt. accuſatorem. in ſecundo not. & probantur hæc, quæ tradit Sal. & Alex. in dict. leg. properandum. §. fi. & dixi ſupra, in ſecunda quæſtione principali, in fin. verſiculo limita tamen hoc, & c. De aliis autem actis ordinatiis, an pereant in totum in cauſa ciuili, & an remaneat aliquis effectus eorum, vide Alexand. in leg. is apud quem. C. de eden. in ſexta & ſeptima columna. & Bart. in l. cum lite mortua, ff. iud. ſolu.

58 † Alius effectus ſequitur ex per emptione inſtantiæ, quia ſententia lata poſt eam peremptam eſt ipſo iure nulla, & nullum habet effectũ ſecundũ Alex. in conſ. 136. col. 1. in 2. vol. & in conſ. 136. col. 1. eo. uol. & in cõſ. 42. in 3. uol. & Par. in tract. ſynd. in uerſ. inſtantia, col. 2. & gl. Bar. & Docto. communiter, in d. l. properandum, in prin. ubi hoc limitant, & maxime Alex. in pen. col. ut procedat in inſtãtia biennii, uel triennij inducta a iure communi, & idem in inſtantia ſtatuaria, quando ſimpliciter eſt inducta. Secus ſi eſſet adiecta pœna, iudici nõ pronunciãti infra tempus ſtatuti, quia tũc ſententia poſtea lata, ualet, licet iudex incidat in pœnam, & hoc tenet etiã Paul. de Caſt. in conſ. 18. col. pen. in 1. uol.

59 † Intellige tamen prædicta, quod iudex non poteſt ferre abſolutoriam, vel condemnatoriam in cauſa principali, tamen ab obſeruatione iudicij poteſt abſoluere reum.

reum, & condẽmnare actorem in expenſis, etiam poſt perempta inſtantiam, quia periculum expenſarum, ſpectat ad actorem, cuius negligentia petit, ita tenet Alexand. in conſilio 46. poſt princip. in 5. uolum. & idem Alexan. in dict. leg. properandum, §. illo circa fin. & ibi per Bald. & alios Doct. & Fel. in capitu. de cauſis, colum. 3. de offi. delegat. Et Lanf. in repet. capitu. quoniam contra. in fin. uerbis, de probat. & Ale. in conſilio 136. col. prima, & conſ. 138. col. 1. in 1. volum.

ADDITIO. Hoc probat tex. in l. fi. C. ſi intra cert. temp. l. ſi præſes quaſi deſertam. ibi gloſſ. C. quomodo, & quando, & Innocen. hoc voluit in capitulo fin. de iureiurand. Alexand. in conſilio 137. & 136. libro ſecundo, & Roma. in ſingula. 788. & Deciſ. conſilio 34. in fin. libro primo, & tenet Rot. in deciſi. 98. licet in nouis, & hoc etiam procedit ſi fuerit iudex delegatus eſt hoc ſit quoddam incidens in cauſa, ut tenet Rot. in deciſio. 163. auditor in nouis, & Angel. concluſ. 21. & conſilio 28. iudex Petr. Foll. V.I.D.

60 † Secundo intellige, & limita niſi ex proceſſu appareret confeſſio rei cõuenti, quia ex vi notorii poteſt iudex ferre ſentẽtiam contra confeſſum, etiam poſt peremptam inſtantiam, & ualet ſententia ſiue in ciuili, ſiue in criminali, ſecundum Baldum in dicta leg. properandum, in fine illius princip. & Abb. in capitulo ueneranilis, colum. penult. de iud. & Felyn. in dicto capitulo de cauſis. colum. 5. de offi. delegat. et Alexand. in addi. ad Bart. in l. ſi confeſſus, ff. de cuſt. reo. in additio. quæ incipit. An ex inordinato, et ex. in fi.

61 † Adde tamen hic, quando incipitur de nouo cauſa poſt peremptionem iſtantiæ, quod poſſunt in nouo iudicio opponi omnes exceptiones dilatoriæ, et declinatoriæ, perinde, ac ſi nunqua nullum iudicium fuiſſet, intentatum, ſecundum Angel. in conſ. 288. in fine.

ADDITIO. Corrupte allegat Ang. in conſilio 288. voluit enim eam allegare in conſi. 289. in fi. incip. uiſo facto, et ſtatutis prædictis. Petr. Foll.

62 † Vltimo ipſo complemento huius materiæ poſſet dubitari, quid ſi inſtantia pecit non per lapſum temporis, ſed alio modo, puta per abſolutoriam ab obſeruatione iudicii, ut quia libellus proceſſus fuit nullus, quæ acta pereant tunc? Dic ſimiliter, quod pereunt ordinaria litis. Acta vero probatoria, non pereunt, quia poſſunt produci in alia inſtantia in uim probationis. Ita tenent Hoſtien. et Abb. in fi. verbis in capitulo cauſam, quæ, et ibi etiam Felyn. in penult. colum. in fin. et ſequen. de reſtit. reprobata quadam opin. Bald. aliter tenentes, ut ibi refertur. Plus etiam dicis ibi Felyn. quod eſt maioris efficaciæ iſtæ peremptio inſtantiæ per abſolutoriũ, quia tunc petit omnino effectus actorum ad litis ordinationem, etiam quo ad interrumpendam præſcriptionem, et quo ad alios effectus, in quibus durat, quando petit per lapſum triennii, ſecundum Alc. in d. le. is, apud quem, et Bar. in d. l. cum lite mortua. Rob. Mar. V.I.D.

63 † Sequitur modo uidere, de tertio termino, qui dicitur, lis ut ſequar ordinẽ præſuppoſitum in principio huius 5. partis. Qui terminus, lis, eſt magis generalis, uẽ quandoque ponitur pro inſtantia cauſæ, et ita accipitur dicta leg. properandum in princ. et in d. leg. cum lite mortua, ff. iudi. ſolut. quandoque ponitur pro ipſa cauſa deducta in iudicio, ut habetur in l. nullæ, C. de proc. et in le. litis nomen, ff. de uerborum ſignificatione, ita declarat Alexan. in leg. poſtquam liti. col. 1. C. de pact. et idem Alexand. in conſilio uigeſimoſecundo, columno. prima, in fi. in primo volumine, ubi per hoc infert, quod is, qui renunciat liti, cenſetur renunciare inſtantiæ et cauſę, adde gloſſ. in uerſi. litis, et ibi Gemin. in cap. primo, §. licet, de procur. lib. 6. et dec. 220. conſilio Neap. in fi.

64 † Quomodo autẽ dicatur incipere lis gl. in le. cauſas, C. de tranſa. et Bald. etiam ibi dicit, quod incipit ante lit. conteſt. Tamen ueritas eſt in contrarium, et illa gloſſ. in hoc reprobatur, unde non incipit, niſi a litis conteſtatione. Probatur in capit. ſuper quæſtio. poſt princip. et ibi gloſſ. in uerſic. litis exordium de offic. delegat. et in apertiſſimi. in prin. & ibi glo. in uerſic. inchoatur, C. de iud. et eſt text. in capitu. ex parte el. 3. de uerbor. ſignifica. et hanc opin. tanquã magis cõmunẽ tenent Cyn. Bar. Ang. Alc. et Iaſ. in d. l. cauſas et Fel. in d. c. ſuper.

65 qōnum, col 4 in fi. & ſeq. † Quod autē li-
mitat ibi Fel. quattor modis. Primo, fauo
re liberationis. Secundo quo ad inducen-
dum uitium litigioſi, Tertio, quo ad indu
cendam litis pendentiam. Quarto, quo ad
perpetuandam iuriſdictionem, quia in ca-
ſibus incipit lis ante litem conteſtatam, &
ſic a ſola citatione, ut ibi per eum.

66 QVARTVS terminis eſt † cauſa.
Proprie cauſa dicitur, ipſum ius deductū
iudicio, hinc dicimus cauſam ciuilem, uel
criminalem, ſecundo quod in iudicio de-
ducitur actio, uel accuſatio, ut declarat
Alexand. in dicta leg. poſtquam lit. colum-
na prima per allegata ibi per eum, & in di-
cto conſilio vigeſimoſecundo, columna
prima in fin. in primo uolumin. & incipit
cauſa etiam ante litem conteſt. & ſic tam
ante, quam poſt dicitur cauſa, ſecundum
Alexand. & Doct. in dicta leg. cauſas, C. de
tranſactio. & Angel. in §. omnem, colum-
na ſecunda, in authent. de litig. & habetur
in capitulo forus de verbor. ſignificatio. &
comprehendit tam ciuilem, quam crimi-
nalem, ſecundum Card. in cl. 1. in 18. quęſ.
67 de offic. vic. † Vnde autem dicatur cauſa,
vide Card. in cl. 1. §. ab olim, in 3. oppo. de
ſepult. vbi dicitur, quod cauſa dicitur a
chaos, quod fuit principium omnium in
mundo, ita cauſa poteſt dici principium
& materia ipſius iudicii, & ibi ponit i quo
differant cauſa ratio, & occaſio. quid ſit
cauſa, ponit Card. in cle. 1. in 18. quæſtio.
68 offi. uic. † Quæ autem ſit differentia inter
cauſam, & controuerſiam? Dic, ꝙ cauſa nō
eſt niſi in iudicio ut habetur in d. l. cauſa,
C. de tranſac. controuerſia uero poteſt fie-
ri in iudicio, & extra iudicium, & ſic po-
teſt eſſe ſine lite, ſecundum Bald. in d. l. cau
ſas, & ibi communiter Docto. Pro hoc eſt
tex. in l. Lucius, §. tres heredes, & ibi Bar. ff.
ad Treb. & dicitur fieri controuerſiam nō
ſolum agendo, ſed etiā exceptionem oppo
nendo, ut glo. in l. non ſolum, §. ſi ſtatus, &
ibi per Doct. ff. de proc. & dr controuerſia,
ſiue fiat de iure, ſiue fiat de facto, ſecūdum
Bar in d. §. tres hæredes, Item fit cōtrouer-
ſia etiam reſiſtendo, ſecundum Bal. in l. 1.
C. de teſtib. ubi idem dicit de hoc nomine
qōnis, ſ. quod ſit quæſtio etiam reſiſtendo,
& ſimiliter quæſtio dicitur extra iudicium
ſecundum Bald. in d. l. cauſas. Item dicitur
controuerſia ēt ante litem conteſtatam, ſe
cundum Bald. in l. diuus, in prin. in primo
uo. ff. de pet. hær. & Ab. in c. & ſi Chriſtus,
de iureiur. & Alexan. in l. ſtipulatio iſta. §.
ſi quis forte, ff. de uerbo. obliga. & uide ali-
qua de prædictis per Bar. in l. amplius. ff. rē
ratam hab. & Fel. in ca. ſuper quæſtionū in
princ. in 4. uolum. in fi. & ſeq. de offi. deleg.
& in quo differat cauſa in negocio, poni-
tur in c. forus de verb. ſig. & declarat Car.
in cle. 1. in 5. not. de proc. Nam cauſa non
dicitur niſi in iudicio, negocium uero di-
citur in iudicio, & extra. Vnde ꝓcurator
ad negocia poteſt agere in iudicio, & tra-
ctare extraiudicialia. Sed ꝓcurator ad cau
ſas non poteſt tractare extraiudicialia, ſe-
cundum eum, & uide de prædictis per do-
ctori. in l. ſi quis maior. C. de tranſac. & hęc
de iſta quinta parte dicta ſufficiant, Rob.
Mar. Venuſ. V. I. D.

ADDITIONES.

c Inſtantia. Octa. Veſtri. in prac. Rom. Cur.
lib. 3. cap. 5. nu. 1. & 6. vbi addit. Grauat. &
ibi, quod de iure canonico ſit perpetua per
Concilium ſacrum Tridentinum, in ſeſſ.
24 ca. 20. de form. generali, diſponitur, qđ
cauſæ ad forum Eccleſiaſticum pertinen-
tes, biennio terminentur.

d Non contineat. Contra per Boer. deciſ. 69.
nu. 32. & Viui. in tract. com. opin. in 2. par.
opin. 48. clericus ubi dicit quod hic D. Au
thor ex ſemetipſo atteſtatur de magis com
muni. De hac re, & de ueritate uideas Co-
uar. li. 2. præc. qq cap. 8. per totum Villalo
bos in tract. com. opin. litera c. in uerſ. Cle
ricus num. 70.

e Excedentem. De veritate, & pro, & contra,
per Bene inten. dec. Bononien. 76. mota li-
te per totam.

f Aduerſarii. Nico. Ant. Grauat. in annot.
ad pract. Veſtr. lib. 6. c. fi. litera P, num. 25.

g Impedimentum. Iaſ. Iud. deci. Peruſ. 36. in
prima par. totum.

h Ipſo iure De [illegible] uerbis ſignificatione ui
deas etiā Bello lib. 1. ſuppo. iur. ca. 10. nu. 1.
Iudex. Coram, quo Iudice reſtitutio in in-
tegrum ſit poſtulanda uide Coua. lib. 1. va
ria. reſol. cap. 4. per totam infra in 3. par. 6.
princ. 2. actu. nu. 113.

K Abſolutoria. Et an ſententia abſolutoria,
ab ob-

ab obſeruatione iudicii ſit diffinitiua, uel interlocutoria, uideas Couar. lib. 1. reſolu. cap. . nume. 8. ubi etiam de materia huius quæſtionis infra in 6. par. princ. 2. par. 1. actu. num. 33.

l Peremptam. Alfe. conſilio 13. nu. 12. 34. & 38, infra in 6. parte princip. 3. par. 1. actu. num. 90.

m Lis. Et nomen lis ſignificat etiam omnem actionem, ſiue ſit in rem ſiue in perſonam Ripa in l. naturaliter, §. nihil commune. num. 106. ff de acq. poſſ. Ludou. Alferius.

SEXTA PARS.

Iudicium trifarium partitum. Et cuiuslibet partis tempus, & vſus. Tũ decem membra, ſeu potius gradus ad iudicium, ordine, & loco diſtincti, doctè, & eleganter. In ſumma actuum, qui emergunt in iudicio, ſexdecim numero, inſignis, & compendioſa explicari. Poſtremò, iudicii deciſoria.

1 *Totum iudicium quo ad ſui ordinem, tres partes habet.*

2 *Acta omnia quæ fiunt a citatione, vſque ad litis conteſtationem incluſiue, in principio iudicij fieri dicuntur*

3 *Iudicium, quæ membra, ſeu acta in ſui prima parte contineat.*

4 *Quibus modis ad iudicij principium perueniatur.*

5 *Inquiſitio uel accuſatio præcedere debet, vt quis de aliquo crimine puniatur.*

6 *Inquiſitio prohibetur, niſi in caſibus a iure expreſſis.*

7 *Inquiſitio generalis, que dicatur quomodo, & qualitet fiat, & ad quam effectum.*

8 *Copia repertorum non datur hodie. in regno ſed tãtum capitulorum. quod procedit in foro ſeculari. ſecus eccleſiaſtico num. 9 & 10. & ibi ponitur intellectus ad cap. Regni quod incipit, ſubiungendo.*

11 *Inquiſitio generalis procedere debet, antequam conuenıatur uniuerſitas ad pœnã damni clandeſtini.*

12 *Inquiſitio ſpecialis contra certam perſonã, qualiter, & quot modis fiant.*

13 *Inquiſitio fieri debet per Eccleſiaſticum iudicem de idoneitate perſonæ eligendæ, vel ordinandæ.*

14 *Prælatus viſitans eccleſia de vita, & moribus clericorum inquirere debet.*

15 *Bona vacantia applicantur fiſco ſed contradictor comparent auditur & datur ſibi copia inquiſitioni ſeu defenſionis.*

16 *Ad validitatem inquiſitionis, quot requirantur.*

17 *Inquiſitio ſpecialis non procedit. niſi primo conſtet delictum eſſe commiſſum*

18 *Confeſſus occidiſſe hominem. non habetur pro veridico, niſi primo mittatur ad locũ ad inquirendum an ibi fuerit homo occiſus.*

19 *Fama inquiſitionem præcedere debeat alias inquiſitio non ualet*

20 *Iudici non creditur de fama. niſi ex actis appareat probata.*

21 *Fama niſi habuerit originẽ ab honeſtis perſonis & ſide dignis nihil operatur.*

22 *Inquiſitio formatur, extantibus indicijs ſine fama.*

23 *Dictum ſocij criminis, non eſt ſufficiens ad quirendum fama non præcedente.*

24 *Iudex inquirere poteſt ad denunciam officialis non præcedente fama*

25 *Inquiſitio formata de mandato principis, valet fama non præcedente.*

26 *Denunciatio criminis a uiro probo facta ſufficiens eſt indicium ad inquirendum de infamia denuncianti quæ inuenta de crimine inquiritur.*

27 *Inquiſitio formata non præcedente infamia ualet, exiſtente inquiſito præſente, & non contradicente.*

28 *Inquiritur contra officialem in ſyndicatu, non præcedente fama.*

29 *Inquiſitio generalis formatur, fama non præcedente*

30 *Inquiſitio ſpecialis quam proceſſit inquiſitio generalis ualet ſine alia famæ probatione.*

31 *Banna quæ faciunt officiales in principio ſui officii, an ſint ſufficientia, ut iudex inquirere poſſit in caſibus a iure non permiſſis.*

32 *Inquiſitio non ad puniendum ſed ad corrigendum pro animæ ſalute fama non præcedente, valet.*

33 *Inquiſitio formata ex neceſſitate officij non præcedente fama ualet.*

34 *Inquiſitio delictis non commiſſis dolo uel lata culpa, ſed per leuem aut leuiſſimam culpam non ualet.*

35 *Inquiſitio locum, & tempus commiſſi criminis continere debet.*

36 *Inquiſitio ſine ſolemnitatibus l. libellorū. ff. de accuſ. ualet. quando inquiritur de crimine cōmiſſi contra diuinam maieſtatem & de crimine læſæ maieſtatis.*

37 *Inquiſitio omnes delicti ſpeciales circunſtātias continere debet cum loco et tempore.*

38 *Offenſus citari debet ad accuſandum ante, quam iudex inquirat.*

39 *Inquiſitio uigore ſtatuti facta non tollitur ſuperuenientem accuſatorem, & remediū ordinarium dicitur.*

40 *Inquiſitio in quibus caſibus permittatur de iure communi, & per capitula regni.*

41 *Inquiſitio non ceſſat, inquiſitio affectante uel procurante ab aliquo accuſari coram alio iudice, ut impediatur inquiſitio.*

42 *Offenſus, qui iudici dixit nolle accuſare damum inquiſitione formatæ uult, non auditur.*

43 *Inquiſitio non impeditur per ſuperuenientē accuſationem, quando ex parte rei nihil fuit oppoſitum.*

44 *Inquiſitio non ſuperſedit, quando accuſās prius denunciat iudici ut procedat ad inquirendum contra aliquem, quem poſtea accuſat.*

45 *Colluſio inter accuſatorem, & accuſatum non facit ceſſare inquiſitionem.*

46 *Inquiſitio non tollitur, ſi accuſator fuit cauſa promouente inquiſitionem.*

47 *Probationes receptæ in proceſſu inquiſitionis non pereunt, ſuperueniente accuſatore ſed remanent in ſuo robore.*

48 *Inquiſitio de iure canonico ſemper eſt remedium ordinarium, etiam non tollitur per ſuperuenientem accuſatorem.*

49 *Inquiſitio fieri non poteſt de crimine, de quo alias quis fuit accuſatum, uel inquiſitus & ligitimè abſolutus.*

50 *Inquiſitio non prohibetur, quando ſententia abſolutoria lata eſt per colluſionem, et præuaricationem.*

51 *Colluſio qualiter probetur, & contra num. 45. in fi. & nu. 55.*

52 *Sententia ab obſeruatione iudicii non impedit de eodem crimine inquiri.*

53 *Inimici de iure canonico repelluntur ab accuſando, ſecus de iure ciuili.*

54 *Accuſari poteſt abſolutus a tertio qui ſuā, uel ſuorum iniuriam proſequitur, & accuſationem ab alio inſtitutam ignorat.*

55 *Tranſactio criminis facta cum accuſatore, an impediat, quam alius poſſit accuſare; vel iudex inquirere.*

56 *Accuſatore remittente iniuriam pendente accuſatione, an poſſit iudex procedere ſtāte indultu principis præcedente.*

57 *Tranſactio in criminalibus quid operatur, maxime in caſibus permiſſis, & ſupra, numero 55.*

58 *Iniuria facta uni omnib. eius cōſanguineis facta cenſetur, & quamuis paſſus iniuriā remittat poſſunt tamen alii accuſare.*

59 *Crimen publicū in regno hodie non differt à priuato, quo ad accuſationem.*

60 *Conſanguineus accuſare poteſt de iniuria conſanguinei criminaliter tantum, non autem ciuiliter, niſi ſolus pater, & maritus, & num. 65.*

61 *Frater non agit ciuiliter pro iniuria fratris, ſed criminaliter ſit.*

62 *Conſanguinei uſque ad quem gradum admittantur ad accuſandum, & proſequendum ſuorum iniuriam.*

63 *Iniuria quæ ſit diuinæ religionis, uel patriæ propriè appellari poteſt, & quilibet poteſt eam proſequi, tanquam propriam.*

64 *Spurii non ueniunt appellatione ſuorum.*

66 *Libellus iniuriarum ciuiliter fieri non poteſt ad æſtimationem iniuriæ, quando coniunctus agit pro iniuria coniuncti.*

66 *Agens pro iniuria illata ſuo conſanguineo, qualiter libellum concipere debeat.*

97 *Pater remittere poteſt iniuriam factam filio eo inuito, nec alii fratres iniuriati accuſare poſſunt tanquam coniuncti.*

68 *Pater utilis, non poteſt iniuriam factam filio remittere.*

69 *Pater uilis non poteſt filio pupillariter ſubſtituere.*

70 *Pater dilapidator, priuatur adminiſtratione bonorum filii, & tunc filius poteſt agere contra patrem.*

71 *Iniuriam illatam a coniuncta perſona filio, non poteſt pater eo inuito remittere.*

72 *Coniunctus ultra ſextum gradū, uolēs age-*

ſſ

re de iniuria coniuncti, non admittitur.

73 *Transactio in criminalibus, de quibus caſibus eſt hodie permiſſa per Regni conſtitutiones, qualiter in hoc iure communi reſtringatur.*

74 *Transigentibus in criminalibus licitum eſt aliquid ab accuſato accipere, pro expenſis, & intereſſe, & pro xſtimatione dãnorum.*

75 *Iniuria enormes, & atroces, quæ dicantur & quæ leues.*

76 *Trãſactione facta in criminalib. an, & quã do iudex procedat.*

77 *Accuſator colludens, ſeu prævaricans cũ accuſato qualiter puniatur, & quando præſumatur colluſio.*

78 *Transactio in ciuilibus, quando ſit permiſſa per conſtitutiones regni, & qualiter tranſigens puniatur.*

79 *Transactio in ciuili cauſa facta per contumacem bannitum, & condemnatũ facit illum omnem pœnã euitare ſecus in criminali.*

80 *Accuſator non comparens, vel deſiſtens ante vel poſt litẽ conteſtatã qualiter puniatur*

81 *Iudex qualiter procedere debeat, quãdo accuſator ſe abſentat.*

82 *Accuſatur deſiſtere poteſt ante quã reus cõpareat, ubi non uertitur intereſſe fiſci.*

83 *Abolitio criminis, facit accuſatorẽ euitare omnem pœnam, & qualiter, & quomodo cõcedatur, & quis ſit oblationis effectus.*

84 *Legum correctio non præſumitur niſi expreſſe appareat.*

85 *Inquiri uel accuſari quis poteſt de crimine de quo per uiam exceptionis cognitũ fuit.*

86 *Inquiſitio fieri poteſt de crimine de quo primo cognitum fuit per uiam denunciationes euangelicæ.*

87 *Abſolutus foro animæ poteſt iterum accuſari in foro terreſtri.*

88 *Remittens iniuriam in foro conſciẽtiæ poteſt agere ad emendationem damni in foro cõtentioſo.*

89 *Agi an poſſit criminaliter ex eodem delicto ex quo prius fuit actum ciuiliter.*

90 *Accuſatus de ſola iniuria crimine homicidij an poſſit iterũ accuſari de homicidio ad pœnam legis Corneliæ.*

91 *Ingiuriarũ actione non poteſt quis agere contra homicidam, ſed homicidam, accuſare cogitur.*

92 *Accuſari non poteſt pluries quis de eodẽ crimine ab eadem ſed a tertio ſic, quando nõ fuit ſufficienter punitus alias a tertio minime & nu. 93. 94.*

94 *Accuſatus ab uno, an, & quando pendente accuſatione, uel finita, poſſit ab alio de eodem crimine accuſari.*

95 *Iniuriarum acti one non poteſt agere cõſanguineus offenſi, pẽdente accuſatione facta per ipſum offenſum.*

96 *Inquiſitio fieri põt de crimine, de quo alias fui actum ciuiliter.*

97 *Pœna irrogata per iudicem Eccleſiaſticum, an poſſit irrogari a iudice ſeculari.*

98 *Accuſatus de crimine, qui fuit cõtumax poteſt iterum de eodẽ crimine accuſari, & opponere non poteſt, quod alias fuit de eodem crimine accuſatus.*

99 *Debitor non ſoluens in termino inſtrumenti, cui fuit per creditorẽ prorogatus terminus poſt accuſationem ſi minus ſoluit in tempore prorogato, & iterum accuſatur an teneatur bis ſoluere pœnam.*

100 *Pœna reiterãda ei, qui non fuit ſufficiẽter ꝓ crimine punit⁹ qualiter irrogari dẽat*

161 *Pœna mortis, an, & quando ex cauſa mitigari debeat, quia quis fuit alter caſtigatus in corpus, uel diu carceratus pro eodẽ crimine.*

102 *Inquiſitio ab incompetenti iudice facta nõ ualet.*

103 *Proceſſus factus coram incompetẽti iudice an fidẽ faciat coram competẽti, & quid de confeſſione.*

104 *Conditio, qui dari ſolet inquiſitioni, an ſit de ſubſtantia & ad quẽ effectũ datur.*

105 *Inquiſitio formari debet in caſibus a iure permiſſis. ſed non prohibitis, ad hoc ut ualeat.*

106 *Vſurarius poteſt inquiri per iudicẽ etiam ad commodum priuati.*

107 *Vſurarius compelli poteſt per iudicẽ ad uſuras reſtituendo, & poteſt ante receptionẽ impediri, ne uſuras recipiat.*

108 *Vſuræ permiſſæ ſunt de iure ciuili, ideo iudex ſecularis non poteſt de illis inquirere, de iure communi ſed ſolum iudex eccleſiaſticus.*

109 *Vſurarius punitur per epiſcopum.*

110 *Vſurarius an poſſit hodie inquiri per iudicem ſecularem officio per conſtitutionem Rogari.*

Vſu-

111 *Vſurariꝰ de iure canonico, quas pœnas patiat.*

112 *Iudex eccleſiaſticus ex iuſta cauſa ſibi uiſa poteſt adiuuare canones addēdo nouā pœnam, licet non poſſit totaliter contraria noue ſtatuere.*

113 *Pœnam poteſt exacerbari ut alij accipiant exemplum.*

114 *Vſuræ hodie multum frequentantur, ideo acrius puniri debent*

115 *Iudex eccleſiaſticus debet, & poteſt pœnam illā irrogare quæ magis timetur cuius timoris ratione cenſendum eſt delinquentē ceſſaturum a delinquendo.*

116 *Vſurarius nulla magis conuenienti pœna puniri poteſt, quā pecuniaria, propter eius auaritiam, & ideo merito cōſtitutio regni induxit pœnam publicationis bonorum.*

117 *Vſura dicitur crimen*

118 *Crimen dicitur, omnis operatio mala, quæ poteſt in hoc ſeculo puniri.*

119 *Vſura ſpecies eſt rapinæ.*

120 *Maius malum nō reperitur, quā ſit uſura.*

121 *Pœna arbitraria puniri debet, qui uenit cōtra præceptum legis.*

122 *Opinio illa in dubio eſt ſeruāda quæ fauet publicæ utilitati.*

123 *Vſurarius peccat recipiendo uſuras, etiā a ſponte dante.*

124 *Soluēs uſuras, uidetur tibi eruere oculum.*

125 *Intellectus ad c. cum tu de uſuris.*

126 *Vſurarum crimen eſt publicum, & pōt in regno iudex ex officio inquirere cōtra uſurarium & etiā quilibet de populo admittitur ad accuſandum de tali crimine.*

127 *Tortura ā poſſit irrogari i ī crimine uſurarū*

128 *Inquiſitio pōt fieri de officio iudicis de omni crimine, quod committitur per cōſpirationem ſeu conuenticulam.*

129 *Pœna quę ſit contra committentes conuenticulam ſeu conſpirationem.*

130 *Conuenticula licita, & illicita eſſe poſſunt & in dubio ſemper præſumuntur illicitæ.*

131 *Ancilla uendita ſub pacto, nec proſtituatur alias ſit libera, emptore pactum non obſeruante poteſt iudex inquirere, & illam exhiberi facere ut ad libertatem.*

132 *Iudex in cauſis miſerabilium perſonarum ex officio procedit.*

133 *Pupillus, & uidua pauperes, inter perſonas miſerabiles numerantur alias ſecus.*

134 *Iudex poteſt inquirere in his quę notoriē ſibi linquent exactis, etiā parte non petēte.*

135 *Iudex tam Eccleſiaſticus quā ſecularis poteſt inquirere et ex officio, in omnibus cauſis pias & concernentibus animam.*

136 *Iudex Eccleſiaſticus inq̄rere poteſt de quolibet matrimonij impedimento ad faciendum ipſum ſeparari.*

137 *Iudex ex officio poteſt inquirere de iuribus principis.*

138 *In applicāda pecunia fiſco ſi iudex poteſt ex officio ſuo procedere.*

139 *Iudex poteſt ex officio inq̄rere ad magnum ſcandalum uitandum.*

140 *Iudex poſt generaliter inquirere contra omnes malefactores in prouincia uel ciuitate, quā regit, ut ipſam malis purget hominibus publica quiete.*

141 *Iudex ex officio inquirit de omni crimine, & iniuria commiſſa contra Eccleſias, & Eccleſiaſticas perſonas, & de omni crimine in Eccleſia commiſſo.*

142 *Iniuria illata clerico eſt crimen publicum, & quilibet poteſt accuſare, & iudex ex officio inquirit.*

143 *Iniuria facta clerico dicitur facta Deo.*

144 *Inq̄ſitio fit ex officio iudicis de blaſphemia Dei & quilibet accuſare poteſt.*

145 *Hæres ſi fecit inuentarium, et creditores dicunt plus eſſe in bonis, quā ſit in eo conſcriptum iudex inſtātibus creditoribus inquirit, & accipit probatione de domo hæredis etiam hæredis ſeruos torquendo.*

146 *Iudex inquirit in cauſa naufragij, & in oīb cauſis ab eo dependentibus, & contra ſurripientes bona naufragorum, & inquiſitio talis fit leuato uelo.*

147 *Iudex inquirit in cauſa ſuſpecti tutoris, & inuentum ſuſpectum ab officio remouet.*

148 *Iudex inquirit cōtra producentem falſam ſcripturam, uel ſuſpecta in iudicio, & poteſt ipſum ex ſola ſuſpitione punire niſi pbet illam eſſe ueram.*

149 *Suſpitio ſola contra falſam ſcripturā in iudicio productam, habetur pro plena probatione.*

150 *Teſtes uacillātes ſed falſum deponētes poſſunt inquiri ex officio & p iudicē puniri.*

151 *Iudex de quolibet delicto commiſſo coram ſe incidenter inquirere poteſt.*

152 *Iudex poteſt inquirere de iuribus Eccleſiæ, & Eccleſiaſtico beneficio.*

153 *Iudex per inquiſitionem procedere poteſt in caſibus, in quib. accuſator excuſatur a pſumptione*

ſumpta calumnia.

154 *Iudex eccleſiaſticus inquirit contra tenẽtes bona quæ debent diſtribui pauperib. uel ad pias cauſas.*

155 *Iudex ex officio inquirit de probitate vitæ, de idoneitate & morib. alicuius eligendi promouendi, vel ordinandi.*

156 *Iudex inquirit de omni crimine ubi interuenit accuſator, q colludit, ſeu præuaricato.*

157 *Iudex inquirit contra calũniatorem, etiã nemine accuſante.*

158 *Iudex inquirit, quando incidenter de crimine cognouit.*

159 *Iudex ex officio inquirit de iniuria facta ſcholari.*

160 *Iudex quando inquirat de delicto commiſſo in officio per ſuum officialem.*

161 *Iudex inquirit contra facientem iniuriam ſuis officialibus, uel famulis, ſi crimen eſt notorium.*

162 *Iudex inquirit de omni notorio crimine.*

163 *Iudex ſpecialiter inquirit de omni crimine ſup quo primo generalis inquiſitio pceſſit.*

164 *Iudex poteſt cogere ſubditus ad faciendã pacem.*

165 *Filius iniurians, uel matri poteſt ex iudicis officio inquiri & puniri.*

166 *Iudex inquirit contra carceris cuſtodem pretio corruptum.*

167 *Lenones ciuitatum deuaſtatores dicuntur, & poſſunt per iudicem inquiri.*

168 *Iudex inquiri de crimine lenocinij ſine accuſatore.*

169 *Lenocinij crimen eſt maius adulterio.*

170 *Iudex an poſſit ex officio procedere in crimine adulterij accuſatore.*

171 *Iudex inquirit contra quicunque qui fuerit inuentus in flagranti crimine.*

172 *Iudex in regno inquirit contra omnes homines malæ uitæ.*

173 *Iudex ueniẽs in ciuitate, uel prouincia edictum facere poteſt quod omnes ſentiens ſe offenſos compareant ad querelandum & teſte deponendum.*

174 *Inquiſitio generalis non eſt ſufficiens deueniedi ad ſpecialem niſi in caſibus in quibus ſpecialiter inquiri poteſt, & non fit niſi ſemel in anno.*

175 *Inquiſitio procedit ex officio iudicis de crimine læſæ maieſtatis perpetrato contra perſonã principis uel ſuorum collateralium.*

176 *Iudex officio inquirit contra famoſos latro.*

177 *Iudex inquirit contra inobedientes, & iubentes ſuam iuriſdictionem & contra rebelles & contumace ad pœnas legitimas & mulctas imponendas.*

178 *Inquiſitio permittitur cotra ſocios criminis in caſibus in quibus permiſſa eſt de ſocijs interrogatio.*

179 *Iudex ex forma conſtitutionũ regni inquirit de homicidijs, & dãnis clandeſtinis vbi nullus accuſator apparet.*

180 *Accuſatore mortuo iudex proſequitur ex officio contra accuſatum.*

181 *Iudex inquirit ſuper neceſſitate ciuitatis, & ciuium ſubditorum.*

182 *Aduocati & procuratores calumnioſi poſſunt per iudicem inquiri, & interdici ne poſtulent.*

183 *Iudex inquirit de defenſionibus rei in criminalibus ex ſuo officio, & etiã ſi reus ſe non defẽdat. Et ad hoc tenetur ipſe iudex.*

184 *Iudex inquirit de facto etiam teſte producẽdo in omnib. caſib. in quib. procedere poteſt ad diffinitiuã ſententiã contra abſẽtem ſiue in ciuilib. ſiue in criminalibus.*

185 *Iudex inquirit de crimine falſæ monetæ, etiam nemine accuſante.*

186 *Pœna falſæ monetæ eſt ultimum ſupplicium cum publicatione bonorum.*

187 *Hæreticus inquiritur per iudicẽ et punitur ad cobuſtionẽ & bonorum publicationẽ.*

188 *Iudex inquirit in cauſis ciuilib. partem interrogando quando ſibi æquum uidetur.*

189 *Inſtrumenti producti in iudicio ueritas inquiritur per iudicem.*

190 *Iudex inquirit de conditione teſtis coram ſe producti.*

191 *Iudex inquirit ad denunciationem officialis ad hoc deputati.*

192 *Aduocatus dari poteſt pupillis, ut miſerabilibus perſonis ex officio iudicis, & ſimiliter furioſi.*

193 *Procurator adminiſtrãs negocia abſentis poteſt per iudicem remoueri ad ſuũ cõtẽptum & contumaciam.*

194 *Procurator compelli poteſt per iudicem ex officio ut de mandato doceat.*

195 *Crimen ſacrilegij & plagij poteſt per iudicem inquiri ex officio.*

196 *Decima non ſoluentes, compelluntur officio iudicis ad ſoluẽdum etiã nemine petente.*

197 *Tutor petitus dari põt inqri p iudicẽ an ſit idoneus, & an reperiãtur alij magis idonei.*

Hæres

198 *Heres compellitur ex iudicis officio ad ſepeliẽdum defunctum, quo negligendo pt iudex uẽdere res hereditaria pro ſepultura.*
199 *Agens ſine actione, poteſt ex officio iudicis repelli.*
200 *Iudex habẽs arbitrales literales literas, inquirit de omnibus caſibus, de quibus hic.*
201 *Syndicatores inquirunt contra officiales ſtantes ad ſyndicatum de commiſſis, & obmiſſis in officio.*
202 *Iudex inquirit contra frequentatores tabernarum, & alias de quibus hic.*
203 *Notoriũ dicitur, quod per decem teſtes probatur.*
204 *Inquiſitio an fieri poſſit ex officio iudicis in crimine priuato puta furto, uel iniuria.*
205 *Furtum an dicatur hodie crimen priuatũ ex quo eſt alterata pœna p capitula regni.*
206 *Inquiſitio poteſt fieri de omni crimine de iure canonico.*
207 *Inquiſitio criminoſorum, expenſis fiſci fieri debet.*
208 *Inquiſitio inepta, an validetur p cõfeſſionẽ*

SExta & ultima pars principalis huius tractatus eſt in quot partes diuidit iudicium, & quæ ſint eius membra. Et ſuper iſta 6. parte declarabitur tota tela iudicii, exordita per ordinem a principio vſq. ad finem.

1 † Sciendum eſt igitur quod totũ iudiciũ quo ad ſui ordinationẽ habet tres partes. Prima pars durat a citatione, uſque ad litis conteſta. incluſiue. Secunda pars durat a lit. conteſta. excluſiue, uſque ad concluſionẽ in cauſa incluſiue. Tertia pars durat a concluſione uſque ad ſententiam diffinitiuam incluſiue, ita declarat Bar. in lege ſecũda col. 2. ff. de furt. & quælibet iſtarum partium habet ſua membra diſtincta, quorũ unum ſequitur ſucceſſiue ad aliud.

2 † Prima igitur pars tota appellatur principium iudicij uſque ad lit. conteſt. incluſiue, & conſequenter omnia mẽbra, & acta, quæ fiunt in iſta 1. parte, dicuntur fieri in princ. iudicii, ſecundum Bart. in d. l. 2. qd patet, quia tunc dicitur eſſe cæptum iudicium, quando eſt facta litis conteſtatio, & ut eſt gloſ. in uerſi. inchoatam, iuncto tex. in l. 1. C. de plur. petit. & in l. 1. iũcta gloſ. 1. C. de iud. & in l. apertiſſimi, iuncta gloſ. uerſ. inchoetur, cod. titu. & tex. in §. ſi uero apud iudicem initium in Auth. de litig. facit tex. in l. ſi poſt acceptum, ff. de rei uend. & in l. amplius non peti. ff. rem ratã hab.

3 † Videatur ergo quæ membra ſeu quæ acta continentur in hac prima parte iudicij ſuper quo dico, quod poſſunt in ea conſiderari decem membra, ſeu decem actus, qui ſolẽt interuenire, uidelicet. Citatio, cõtumacia, libelli oblatio, recõuentio, auctoris laudatio, nominatio, interrogatio, ſatiſdatio, exceptio, & lit. conteſt. de quib. ſingulis diſpiciamus.

4 † Et antequam ad declarationem dictorũ membrorum perueniam, eſt ſciendũ hoc, quod ad principiũ iudicii peruenitur multis modis. Aut enim per uiam actionis, aut accuſationis, aut inquiſitionis, aut denunciationis, aut p implorationem officij iudicis. Primo modo, initiatur iudicium per uiam actionis, quando ſumus in cauſa ciuili, ubi quis proſequitur, id quod ſibi debetur ciuiliter agendo, quia tunc propriæ dicitur agere, ut not. gl. 1. in l. qui accu. C. de eden. & quando dicatur cauſa ciuilis ſeu iudicium ciuile, plena dixi ſupra, in 4. parte in 1. diſtinct. princ. Secundo modo, peruenitur ad iudiciũ per uiam accuſationis, ut quando aliquis deducit cauſam criminalem in iudicio accuſando aduerſariũ per libellum, ſeu querelam de aliquo crimine, de qua materia habetur plene in ſuis titulis, ff. & C. de accuſat. & dixi ſupra in 4. parte, in prima, & ſecunda diſtin. Rob. Maran. V. I. D.

De Inquiſitione,

5 TERTIO. † modo, peruenitur ad iudicium per uiam a inquiſitionis, & iſte modus habet locum ſimiliter in cauſis criminalibus regulariter, in quibus inquiritur ad publicam utilitatem, & procedit, vbicunque aliquis commiſit aliquod crimẽ, & nullus ipſum accuſat, nam tunc iudex ad hoc ne delictum illud pertranſeat impunitum, inquirit de illo ex mero officio, & ipſum inquiſitum repertum culpabilem punit pœna legitima, nam de iure nõ poteſt aliquis damnari de aliquo crimine, niſi præcedat accuſatio, uel inquiſitio, ſecundum Pau. de Caſtr. in conſil. 184. in 2. uolm. Super hac tamen materia

inquiſi-

inquiſitionis, quia eſt quotidiana, poſt
quam hic uenit opportunum ipſam attin-
gere, duas q. proponam examinandas. Pri-
ma quæſtio eſt quot modis, & ad quot ef-
fectus poteſt fieri inquiſitio per iudicem.
Secunda quæſt. eſt requirantur in inquiſi
tione ad hoc, ut valeat & fieri poſſit. † Ve-
6 nio igitur ad primã quæſt. Et ſuppono pri-
mo, quod inquiſitio eſt de generibus pro-
hibitorum, quia regulariter eſt à iure pro-
hibita, niſi in caſibus à iure expreſſis ſe-
cundum Bald. in conſi. 124. col. 2. in 5. uo-
lum. eſt enim contra regulas iuris, quæ ſe
habent, quod nemo ſine accuſatione dam-
natur, l. reſcripto. §. ſi quis ff. de mune. &
hon. & no. gloſſ & Doc. in l. 1. §. ſi pub. ff.
de adul. & Bar. in l. cõgruit, ff. de off. præſi.
& ſimiliter eſt contra ius diuinum proce-
dens ex ore Chriſti relati per Ioan. cap. 8.
dum dixit, Mulieri vbi ſunt, qui accuſant,
& deficiente accuſatore dixit. Nec ego te
condemno. Quod tamen intellige de ſpe-
ciali inquiſitione contra certam perſonam
quia illa eſt regulariter prohibita, tam de
iure communi, vt ſupra, quam etiam per
conſtitutiones regni, vt habetur in conſt.
hi qui. §. de ſpecialibus, & etiam per capitula
regni, vt eſt capitulum, quod incipit, Ge-
nerales, ſecus autem in inquiſitione generali,
quæ fit ad crimina inueſtiganda, non con-
tra certam perſonam, quia illa eſt à iure
permiſſa, ſecundum Barto in d. l. congruit.
7 † Hoc præſuppoſito, uenio ad ſolutionem
1. q. Et dico, quod multis modis, & ad va-
rios effectus ſolet fieri inquiſitio, quos ple-
ne examinat Bal. in l. iubemus. C. de prob.
b & primo modo fit inquiſitio *b* generalis,
vt quando præſes, vel alius nouus officialis ve-
nit ad gubernationem alicuius prouinciæ,
uel ciuitatis, ſolet ac poteſt generaliter in-
quirere de omnibus delictis ibi patratis, ad
hoc, vt purget prouinciam malis homini-
bus. tex. eſt & ibi Barto. in d. l. congruit, ff.
de offic. & præſ. & eſt cautum in regno, per
d. cap. generalis, vbi datur ex præcepto om-
nibus præſidibus, ut ſaltem ſemel in anno
dictam inquiſitionem faciant. Et in iſta
inquiſitione non citatur certa perſona,
c nec per eam aliquis condemnatur, quia
nullus fuit contradictor, nec citatus ad fa-
ciendas defenſiones. Sed iſta generalis in-
quiſitio operatur, vt deueniri poſſit ad ſpe-
cialem. & ſic eſt præparatoria, & tunc de-
bent teſtes repeti parte citata ex illa ſpecia-
li damnatione, ita hæc omnia tenet Bal. in
c. 1. §. iniuria, col. 5. uerſi. pone qđ inuenit,
de pace iur. fir. & Bart. in l. fin. in fin. ff. de
q. & in d. l. congruit. & Barto & Ale. in l. 2.
§. ſi pub. ff. de adul. & idem Ale. conſi. 183.
colum. 3. in 3. uolum. & in conſi. 95. col.
fi. in 1. uol. & Pet. Philip. Corn. in conſ. 58.
in 1. uol. & Fel. in c. inq. col. 4. de accuſ. ubi
plus dicit, quod iſta generalis inquiſitio fit
ad inueſtigandum, non ad puniendum, &
iſte eſt eius effectus, ſ. ut per eam poſſit de-
ueniri ad ſpālē, nec. n. in ea dantur capitu-
la, quia non eſt cui dentur, ſecũdum Abb.
in c. qualiter, & qñ, el 2. in 13. not. extra de
8 accu. † Ad unum tñ eſt aduertẽdũ, quod in
regno habemus unũ capitulum regni, qđ
incipit. Subiungendo, quo cauetur, quod ſi
ꝑ quatuor teſtes receptos inquiſitione ge-
nerali, quos non põt infamatus repellare,
cõſtet de crimine, de quo ẽt eſſet imponen-
da pœna mortis naturalis, uel ciuilis, uel
membri abſciſſio, põt informatus cõdem-
nari perinde ac ſi ordinaria inquiſitio facta
eſſet. Verũ diſponit, quod in primo detur
reo copia repertorũ, i. nominum, & dicto-
rum teſtium. Et per hoc innuit, quod dẽt
admitti reus ad defenſiones, ſed non fiet
proceſſus ordinarius, quia ſi reus poterit il-
los repellare non condemnabit, ſed reſer-
uãtur illæ diſpoſitiones, ut faciãt indũia in
alio proceſſu ordinario, ut ibi dr in fine il-
lius c. Si uero non poterit illos repellare,
condemnabitur ſine alio proceſſu, ſed ego
puto, quod hodie ex cõi obſeruãtia, & ſty-
lo curiarũ huius regni, non ſeruatur diſpõ
illius capituli, et quo non datur hodie in
regno copia repertorum, ſed primo fit in-
quiſitio gñalis, ſeu capitur informatio de
crimine, & reperto aliquo infamato, & ſu-
ſpecto, formatur contra eũ capitula ſpālis
inquiſitionis quæ capitula elicirũtur ab illa
informatione, & datur eorũ copia inquiſi-
to, qui ſi petit copiã repertorũ, põt iudex
ſibi dicere ego do tibi copiã capitulorũ, in
quib. cõtinẽtur oĩa reperta, ut poſſis ſuper
illis facere ſuas defenſiones, & ita cõmuniter
practicatur, ita declarat Parſ. in trac. ſynd.
3. uerſ. inq. col. 2. uerſi. & aduerte, &c. Per
hoc igitur quod nõ datur copia repertorum
cũ nominibus teſtiũ, dico, quod non procedet
diſpoſi-

diſpoſitio illius capituli, ſubiungẽdo, quia reus periret indefenſus, ſi ita ex tali proceſſu ordinato damnaretur, vnde datis capitulis, eſt neceſſe, quod fabricetur proceſſus ordinarius, quia ſuper illis ſit litis conteſtatio, & poſtea facta publicatione, admittatur repulſa, & diſputetur ſuper iudicijs, vt habetur in d. cap. qualiter, & quando. el. 2. de acc. & per Ang. in trac. in ver. fama publi. colum. 5. in fi. ver. Item aduertas, &c. Et cũ iſta obſeruantia huius regni reperio conformem deciſionem Ang. in l. ſi. ff. quæſt. quẽ refert, & ſequitur Fran. Br. in ſuo trac. de inditijs, & tortura. colum. 3. vbi dicit, quod iudex non debet dare copia reo de his quæ inuenit ex proceſſu informatiuo, quia illa non dicuntur inditia, niſi demum reperita reo citato, & tunc datur copia. Et hoc poteſt eſſe poſt publicationem, & ita practicatur.

9 † Puto tamen, quod ſi iudex, qui ex inquiſitione generali haberet quatuor teſtes conformes, uellet ſeruare diſpoſitionem illius cap. ſubiungendo, & daret eorum copiam reo, cum omnibus aliis repertis, poſſet eum condemnare ſine alio proceſſu ordinario, & ſic totum hoc dependeat ex arbitrio iudicis, an velit ſeruare dictum capitulum, uel ſtylum curiæ, quia illud capitulum non reperitur expreſſe correctum, unde cur ſtare prohibetur, l. ſancimus. C. de teſt. & l. præcipimus. C. de app. nec poſſumus dicere, qđ ſtylus contrarius ipſum correxit, quia ſtylus contrarius eſt, ut non dentur reperta, & ſi non dantur reperta, non eſſet conſeruare dictum capitulum, quia tolleretur reo defenſio, ſed ſi iudex in caſu illo ſpeciali, quando haberet quatuor teſtes, uellet dare reperta, non poſſet conquæri reus, quod ſit indefenſus, quia tũc iudex non ſeruando ſtylum, facit potius præiudicium curiæ, quam reo, & propterea poſſet reum condemnare ſine alio proceſſu, iuxta formam illius cap. Et iſta eſt noua conſideratio, & bona, pro intelligentia eorum, quæ dicit Pariſ. in d. uer. in q. co. 3. Et habes declaratam materiam cap. ſubiũgendo

10 † Reſtringere tamen prædictam obſeruantiam, ut procedat ſolum in foro ſeculari ſecus autem in foro eccleſiaſtico, uel in terris ſubiectis eccleſiæ in quib. ſeruatur ius canonicũ, quia in illis debet dari omnino copia repertorum, ex quo illud ca uetur expreſſe per d. cap. qualiter, & quando, el. 2. §. debet ubi iubet Papa dari inquiſitio ca. & ei publicari dicta & nomina teſtiũ, ut poſſit ſe defendere, & ſic non poſſe dicere tunc iudex eccleſiaſticus. Volo tibi dare copiam capitulorum, in quibus ſunt omnia reperta, quia sũmus Pontifex dicit expreſſe utrũq. dari, ſ. capitula & reperte, unde non ſufficit dare unum tantum.

11 † Secũdo modo ſit inquiſitio generalis, in regno, quando eſt agendum contra uniuerſitatem alicuius ciuitatis, ad æſtimationem, uel ad pœnam damni clandeſtini, ſecundum formam conſt. regni ſuper incisionibus, & conſt. ſi damna, nam antequã agatur contra vniuerſitatem requiritur pro forma, quod præcedat inquiſitio generalis contra auctores ſceleris, & demum illis non reperis, deuenitur contra uniuerſitatem. Alias ſi prius ita ex abrupto ageretur contra uniuerſitatem non ualeret proceſſus, nec condemnari poſſet vniuerſitas. Ita probatur in d. conſt. ſi damna per totam, & maxime circa fin. uer. quæ poſt inquiſitionis, &c. & ibi per And. de Iſern. colum. 8. & Matth. in 8. no. Et nota iſtud, quia plurie habui in facto, & feci quam plures proceſſus annullare, & uniuerſitatis abſoluti propter dictam inquiſitionem non factam.

12 † Tertio modo, ſit inquiſitio ſpecialis cõtra certam perſonam ad effectum puniendi de crimine pro publica utilitate, de qua loquitur text. in d. c. qualiter, & quando, el. 2. de accu. & d. l. 2. §. ſi publico. ff. de adul. & ibi gloſſ. & Bar. & hf conſt. hi qui. §. de ſpecialib. & de iſta inquiſitione, quando, & in quib. caſibus fieri poſſit dicam intra in 2. q. princ. Et iſta inquiſitio ſpecialis ſit a iero de tribus modis uidelicet, quandoque ſit ex mero officio, vt quando iudex de ſe inquirit contra aliquem ſine querela, & denuncia alicuius, vt declarat Angel. in tract. mal. in uerſ. mero officio. Quandoq. ſit ad querelam alicuius, ut quando offenſus non uult facere partem in iudicio per uiam inquiſitionis, ſed ſolum exponit querelam iudici, & inſtigat ac ſolicitat curiã ad inquirendum, & de hac materia tractã plene Ang. in d. tract. in uer. nec nõ ad querelam. Quandoque ſit ad denunciam alicuius officialis prout ſunt iſti magiſtri camerari ciuitatum, & alij nuncij deputati ad

capien-

capiendum malefactores, & denunciandũ
curiæ, nam poteſt iudex inquirere ad de-
nunciam talis officalis, nulla alia fama
d d.præcedente, quia per talem denunciam
excuſatur iudex a cal.text.eſt,& ibi Bal &
Sal.in l.ea quidem.C.de accu.& no. plene
Ang.in d.tract.in ver. nec nõ ad denun.&
Pariſ.in trac.ſynd.in uer.inquiſitio in prin.
13 & Barto.in l.diuus.ff.de cuſt.reo.† Quar-
to modo fit inquiſitio ciuiliter ad utilita-
tem eccleſiæ, ut quando iudex eccleſiaſti-
cus inquirit prout inquirere tenetur de qua
litate,& idoneitate perſonæ eligendę ordi
nandæ,uel confirmandę.iux.tex.in c.cum
nobis.de ele.& ibi glo.& Abb.idem Abb.
in cap.1.in glo.1.de offi.ord.& Frã.de A-
re.in c.qualiter,& quando,el 2. colu.2.de
14 acc.† Quinto modo fit inquiſitio per præ
latum,quando uiſitat eccleſiam,nam ſimi
liter tũc inquirit ex officio de moribus &
idoneitate clericorum,& ita inquiſitio fit
ſolum ad correctionem, & pænitentiam
imponendam,non autem ad effectum pu
niendi,tex.eſt & ibi Gem.& Doc.in c.1.§.
ſane de conſ.lib.6.& tenet Franc.de Aret.
in d.capit.qualiter,& quando.in 3.colu.&
15 Abb.in cap.1.in gl.1.de offi.ord.† Sexto
modo fit inquiſitio de bonis uacãtibus fi-
ſco deuolutis, in qua inquiſitione ſi con-
tradictor apparet,audietur in ſuis defenſio
nib.& datur ſibi copia inquiſitionis, alias
bona fiſco applicantur,prout hæc omnia
plene declarantur in leg.ſi uacantia.& ibi
Luc.de Pẽ.C.de bon.uac lib.10.& de mul
tis formis inquiſitionũ,uide omnino Bal.
in d.l.iubemus.C.de prob.

16 SECVNDA† principalis q.eſt quot re-
quirantur ad utilitatem inquiſitionis.Iſtã
materiam plene examinat Ango.in d.le.ſi
uacantia,& Io.de Ana.in d.capit.qualiter,
& quando,el 3.§.id corrigendos,de acc.&
Bald.& Sal.in l.ea quidem. C.de accuſa.&
Bar.in l.2.§.pub.ff.de adul. Ang.in tracta.
mal.in princi.& in uerſi.fama publica, &
Pariſ.in trac.ſynd.in uer.requiſitio & Phi.
Dec.in cõſ.170.175.& 189.& Luc.de Pen.
in d.l.ſi uacantia,& Matth.in cõſt.hi qui.
Ego tamen recolligam non illa requiſita
magis quotidiana in practica ſuccincte,&
de reliquis remitto me ad Doc.in locis prę
allegatis. Vnde dico quod plura reqrũtur
17 † primo enim ad hoc ut poſſit ſpecialiter
inquiri contra aliquem,requiritur,ꝙ illud
delictum,de quo inquiritur,cõſtet ſaltem
in genere eſſe commiſſum, ſed neſcitur a
quo,ut quia reperitur homo occiſus, vel
vulneratus,item reperitur furtum factum
uel rapina,uel aliud ſimile, de hoc debet
ante omnia iudex capere informationem
& facere deſcribi in actis qualitatem deli-
cti,ita tenent Bart.in l.fi.colu.1.ff.de q.&
Barto.in l.1.§.itẽ illud ff.ad Syll.ubi mo-
net iudicẽ,ut faciat uideri mortuum, uel
uulnera,ad hoc ut poſſit poſtea inquirere
item tenet Ang.in trac.malef.in uer.fama
publica,colum.21.uerſicu.12.&c.et plene
per Pariſ.in tract.ſynd.in uerſi.confeſſio,
18 † vbi tantum dicit debere conſtare iudici
de delicto,ꝙ etiam ſi quis cõfiteatur ſe oc-
cidiſſe hominem in nemore,non debet ſi
bi credere,niſi prius mittat ad inquirendũ
ſi homo fuit ibi occiſus,& debet etiam fa-
cere exhumari hominem ad uidendum,ſi
fuit uulneratus, ſi homicidium eſt de re-
centi,uel ſi ſaltem reperiuntur ibi oſſa ſe-
pulta,facit,ꝙ in ſimili de hac exhumatio-
ne hominis dicit Bald.in l.ſi quis teſtibus
in fi.C.de teſt. unde nũquam debet iudex
formare inquiſitionem ſpecialem,niſi ple
ne cõſtet delictum eſſe commiſſum, alias
ſi faceret inquiſitionem, & extarent indi-
cia contra aliquem, non poteſt illum tor-
quere,ſi delictum patratum nõ cõſtat. ita
19 dicit Ang.in loco præall.† Secundo, prin-
cipaliter requiritur,ꝙ inquirendus eſſe ual
e de notatus per publicã famã de illo crimi
ne,ita qđ præcedat fama ita uehemẽs con
tra eum,qđ generet ſcandalũ,niſi fieret in
quiſitio,ita tenet Bart.in le.congruit.ff.de
offi.præſ.urb.et Ang.in trac.male.i 2.car.
uer.4.principaliter,et c.et Gãd. in trac.ma-
lef.in tit.quomodo de mal. cogn. per inq.
colum.2.et habetur pulchre per Phil.Dec.
in conſi.175.colum.1.verſic.2.principali-
ter,et conſi.189.colum.fi.uerſ.non omit-
to,etc.pro hoc ẽ tex.in cap qualiter et qñ,
el 2.de acc et c.licet Heli de ſimonia. Nã
fama præcedens ſuſtinet uicem accuſato-
ris in inquiſitione, alias iudex inquirere
non poſſet,ut d. cap.qualiter,et quando.et
ibi Abb.in 6.no.et Franc.de Aret.ul.no.
et Fel.in ult.not.et gl.in c. 1.in gl.1.de off.
20 ord.† Et nota,qđ non ſufficit quod iudex
in inquiſitione apponat illa uerba conſue

Mm v

ta, videlicet, fama publica præcedente, &c. ſed eſt neceſſe, ꝙ ex actis, & ex ipſa informatione conſtet de fama publica, alias inquiſitio poſſet impugnari, ſecundum Fulgoſ. in conſ. 136 & 108. ubi expreſſe dicit, quod iudici non creditur de fama niſi ex actis appareat probata, & ipſum ſequitur Phil. Deci. in dict. conſ. 70. columna 2.

21 † Tertio requiritur, ꝙ fama habuerit originem a perſonis honeſtis, & fide dignis, & non amaleuolis, alias nihil operatur, tex. eſt in d. cap. qualiter, & quando el. 2. & ibi Abb. col. pen. & Franc. de Are. in 6. not. & c. cũ oporteat, & c. cum in iuuẽtute, de præſum. Alias autẽ ſi iudex ſine fama inquireret, ultra quod inquiſitio impugnatur, tenetur ipſe iudex inquiſitio ad expenſas, & præſumitur contra iudicem de calumnia, vt declarat Pariſ. in tracta. ſynd. in uer. inquiſ. col. 2. & de hoc, quod debeat præcedere fama uide plene Felyn. in c. licet. de acc.

22 & Bal. in l. ſancimus, col. fi. C. de iu. † Limita iſtud primo, qñ extarẽt cõtra inquiſitũ inditia ſufficientia, nam licet nõ conſtet de fama põt tñ inquiri ex illis iuditiis, ſecundũ Bar. ibi d. l. congruit. ubi æquiparat ꝓceſſum inquiſitionis cũ iuditiis, & cum fama publica. & Pariſ. in d. uerſi. in q. co. 2. & Bald. in l. iubemus, col. pen. uer. 4. &c. C. de

23 prob. † Et per prędicta poteſt ſuſtineri illud, quod tenet Phil. Dec. in d. conſil. 189. col. fi. circa fi. ubi dicit, per dictum ſocii criminis nõ eſt ſufficiens ad inquirendum, fama nõ pręcedente, nam patet ratio ad ſenſum, quia fama debet procedere a perſonis fide dignis ſed ſocii criminis non ſunt perſonæ honeſtæ, nec fide dignæ, nec faciunt inditium ſufficiens ad torturam, & inquiſitio nõ fit, niſi pręcedente fama uel indiciis ut ſupra, & not. Bal. in l. ſancimus. col. fin.

24 C. de iud. † Limita ſecundo non ꝓcedere qñ iudex inquireret ad denunciam officialis, quia tunc põt inquirere ẽt non ꝓcedente fama, tex. eſt in l. ea quidẽ. & ibi Bald. & Saly. C. de ac. & Bart. in l. cõgruit, ff. de off. prę. & ĩ l. diuus. ff. de cuſt. reo. imo tenetur tunc iudex inquirere, alias facit litẽ ſuam, ſecundum Bal. in d. l. iubemus col. 1. uer. 2.

25 † Limita 3. non procedere, quãdo inquiſitio fieret de mandato principis, quia tunc poteſt fieri, etiã nõ præcedente fama ſecundum Bal. in l. nullus, C. ad l. Iul. maie. Qđ tñ intellige, & declarat, qñ princeps aſſ[...] ue dicit in ſua commiſſione, ſibi conſt[...] de crimine, uel quod fama deuenit ad e[...] aures alias ſi cõmiſſo fieret ſimpliciter [...] bet tacitã conditionem, ſ. dummodo [...] ma ꝓcedat, & tunc iudex debet ante o[...] nia inquirere de fama, alias non põt pr[...] derẽ inquiſitionem ita declarat Fely. i[...] cum oporteat in 4. not. de accuſ. & ibi [...] Ioã. de Ana. in 1. not. per gl. in c. ex ten[...] de fo. comp. idem tenet Phil. Dec. in co[...] 170. colu. 2. & cõnſ. 180. colu. fin. & Al[...] cõſ. 18 5. inci. in cauſa angelorum, &c.

26 ſi. uer. non obſtat ꝓdictis, &c. in 1. uol. [...] mita quarto non procedere, qñ aliquis [...] nunciaretur de crimine per aliquẽ ꝓb[...] virum, quia tunc iſta denunciatio ſoff[...] vt inquiratur cõtra eum ſuper infam[...] tum, & non ſuper crimine, ſed reperta [...] mia poteſt inquiri de crimine, ſecunc[...] Abb. in c. licet, in ult. not. de acc. & ibi

27 Pe. de Amã. & Fel. in 2. col. † Limita q[...] to, non procedere, qñ iudex proceſſit [...] quiſitionem criminis ꝓſente inquiſito [...] non contradicente, nec reclamãte, quia [...] ualet proceſſus, etiam ſi nõ probatur i[...] mia, & non poteſt ulterius opponi co[...] proceſſum tex. eſt formalis in ca. 2. de [...] lib. 6. & ita per illum tex. tenet Cœp. i[...] ſi. 66. quod not. & ſemper facias interp[...] proteſtationem pro reo contra inquiſ[...]

28 nem. † Limita ſexto, nõ procedere in[...] tione, quæ fit contra officialem in ſyn[...] to, quia poteſt cõtra eũ inquiri genera[...] & ſpecialiter, indiſtincte, etiam fama [...] ꝓcedente, & inquiri contra ipſum, & [...] familiam, & officiales, & miniſtros, ſe[...] dum Par. in trac. ſyndi. in 12. car. in fi. [...] proceditur autem ſyndicam, &c. & eſt [...] die deciſum in regno per regiam prag[...] inc. Regiæ dignitati, &c. ſed cõſidera, [...] in d. prag. nullũ uerbũ fit de fama, ſed [...] pliciter cõcedit procedi ad inquiſition[...] uide oĩes intelligi, ſecundum ius cõe[...] procedat infamia per ea, q̃ dixi ſupra [...] limitatione, & hoc expreſſe tenet Bal[...] iubemus. col. 2. uer. mõ reſtat &c. C. de [...] ubi expreſſe dicit cõtra officiales fieri [...] ſitionẽ, demum fama ꝓcedẽte. Sed ho[...] obſtãte, teneo hãc limitationẽ per d. p[...] Et cõſidero, ꝙ per ea ꝓmittitur inqui[...] neraliter & ſpãliter, ſed qñ fit inquiſiti[...]

neral

neralis non requiritur fama præcedens, vt dicam modo in ſequenti limitatione, & præcedente generali, minime requiritur in fama, in ſpāli quia hēt inquiſitionē gñalem, q̄ eſt ꝑparatoria ad ſpālem, ut no. Bal. in l. obſeruare, §. proficiſci, in 5. & 6. queſt. de offic. proconſ. & Bal. in d. l. iubemus, co. 2. ver. & eſt ſciendum, &c. & habetur in l. congruit. & ibi ꝑ Bar. & Bal. ff. de offi. pſ. ſequitur ergo firma concluſio, ꝙ contra officialem pōt inquiri ēt fama non præcedente.

29 † Limita, ſeptimo non procedere in inquiſitione generali, quia pōt fieri & ſine fama præcedente, ſecundū Abb. in c. 1. column. 2. in ca. 2. de offi. ord. & hoc eſt prouiſum in regno expreſſe, per conſt. q̄ incipit, inquiſitiones, & per capitulum regni, quod incipit, Generales, per q̄ iura municipalia conceditur facultas officialibus faciendi inquiſitiones generales ſine alia probatione famæ.

30 † Limita octauo, non procedere in caſib. in quib. præceſſit inquiſitio generalis, quia pōt perueniri ad ſpālem ſine alia probatione famæ, ex quo inquiſitio generalis eſt præparatoria ad ſpālem, q̄ alias fruſtra fieret, ſi per eam non perueniretur ad ſpālem ſecundum Bal. in d. l. iubemus, colu. 2. ver. & eſt ſciendū, &c. C. de proba. & probatur ex his, quę no. Bar. & Bal. in d. l. cōgruit & Pel. in c. inquiſitionis, col. 3. de accuſ. & l. 4. §. mandatis, & ibi Bar. ff. ad l. Iuliam de adul. & Bart. in l. 2. §. ſi publico, colum. 2. in fi. uerſicu. 3. regula, &c. ff. de adul. Et ex his datur bonus modus inquirendi de omnib. criminibus, etiā de his, de quibus alias de iure inquiri nō poſſet, uidelicet, vt primo præcedat inquiſitio generalis, & repertis per eam indiciis cōtra aliquem pōt contra eū deueniri ad ſpecialem.

31 † Et propterea officiales cōiter in principiis officii ſolent facere banna, & inquiſitiones generales, complectendo varia & diuerſa crimina, quib. poſtea emergentibus faciūt inquiſitiones ſpeciales, uigore bannorum, ꝙ facere poſſunt. Ita in ſpecie tenet Amodæus in ſuo tract. ſynd. co. 6. in fi. & ſeq. ver. inquiſitio generalis, &c. & co 7. ver. 3. &c. & ſic tenet quod vigore dictorū bānorū poteſt iudex ſpāliter inquirere ēt de criminalibus, de q̄bus alias de iure inquiri non pōt. Et certe ſi iſtud dictū eſſet verum, eſſet hæc magna ampliatio ad materiam inquiſitionis. Sed ego puto, quod iſtud dictū nullū cōtineat ueritatē, & ita eſſet, oīa iura prohibētia inquiſitionē ſpālem, ſentirent nobiſcū. e uēro cū cōiter oēs officiales ſoleāt facere hmōi banna generalia, per quę alterant legū diſpoſitiones & earū pęnas. Et hæc poteſtas daretur officialibus, ut deſtruerent multas leges, & ſic vendicarent ſibi ptātem principis, quod nō eſt dicendū, cum de facili per uiam obliquam fieret fraus legibus, unde melius in hac materia locutus fuit. Pariſ. in d. tract. ſynd. in ver. tortura, co. 1. ver. an in cauſa pecuniaria. circa medium ubi expreſſe dicit, quod officiales per eorū bāna non poſſunt ſtatuere contra ius, nec alterare pœnas iuris, ex quo iurant in principio officii ſeruare iura, & regni conſtitutiones & capitula, unde infert non ualere bānum officialis, quod quicunque iuerit de nocte, vel portauerit arma, puniatur ad quatuor tractus cordę, quia non pōt mutare pœnā iuris per pdicta. Iſtam opi. cōtra Amodæū ego confirmo eſſe veriſſimā in hoc regno per d. ca. generales. Quo cauetur, ꝙ officiales faciāt inquiſitiones generales ſemel in anno, & illis factis nullo modo deſcendāt ad ſpeciales, niſi de mandato principis, vel niſi in caſibus a iure permiſſis. Sequitur ergo, quod ſi banna uel generales inquiſitiones complectuntur aliqua crimina, de quibus ſpecialiter inquiri nō poteſt de iure, minime pōt de illis requiri uigore generalis inquiſitionis præcedenti, ne fiat fraus legi, & ita cū iſta declaratione intelligo hanc octauā limitationē. Do etiā aliā declaratione, ſ. ut procedat, q̄n per gñalem inquiſitionem inuenit iudex al qua indicia urgētia ſuper illo crimine, de quo vult poſt modū ſpecialiter inquirere, quia tum uigore illorū repertorum pōt deuenire ad ſpecialē, alias ſecus, imo teneretur ad dāna & intereſſe ipſi inquiſito, & præſumeretur omnem malū cōtra iudicem, q̄n ſine indiciis inquireret, ut no. Bal. in l. ſancimus, col. fi. C. de iud. & in l. iubemus col. 2. uer. 4. C. de prob. & Pariſ. in d. verſ. inq. colu. 2. & 6. in fin.

32 Limita nono, non procedere, q̄n fit inquiſitio nō ad effectū puniendi, ſed ad effectum corrigendi ꝓ ſalute animæ, vt q̄n eṗs viſitat eccleſiam, vel q̄n uult ſe informare de uita, & moribus eligendi uel conſecrandi, uel alicuius promouendi ad ordi

net, ſi eſt idoneus q a tunc ex officio inquirit, nulla fama præcedente, ſcdm Abba. in c. 1. col. 2. in gl. 1. de offi. ord. & Spe. ĩ ti. de inq. § qñ, ver. licet aũt, & viſo, col. ſi verſ. in ſumma, & probatur ex his, quæ hñt in ca. ad voſtrã el 2. de iureiu. & in c. cum nobis, & ibi glo. de elect. & in c. 1. §. ſane, de cenſ. lib. 6. & tenet Fran. de Are. in c. qualiter, & quãdo, el 2. col. 2. & 3. de acc. & Bal. in cõſ. 220. in princ. in 3. vol. & Abb. in ca. poſtq̃, in 3. no. de elec. & in c. 1. in fi. de poſth. pla.

33 † Limita decimo, nõ procedere quãdo iudex inquireret ex neceſſitate ſui officii, ut q a extare ſtatutũ, quod iudex teneatur inquirere de tali crimine, alias punitur, nam tũc põt inquirere ẽt ſine diffamatione. ita tenet Ang. in tract. mal. in 3. par. uerſ. 5. fallit, &c. Sed aduerte, quia puto hoc dictum ſimpliciter intellectũ, non procedere, nam certe cõſiderãdo ſtatutum, non põt loqui niſi de inquiſitione generali reſpectu pœnę. ſ. facienda contra perſonam incertam, quia de certa perſona non põt ſentire, quo caſu verũ eſt, quod iſta inquiſitio generalis põt fieri ſine diffamatiõe, ut dixi ſupra in 7. limitatione, & ita intelligẽdo iſta, nõ eſſet noua fallentia, ſed eadem cũ ſeptima, ſed ad hoc, ut fallentia ſit bona, & noua deberet intelligi de ſpeciali & tunc dico, qđ non procedit, quia tale ſtatutũ debet habere tãtam cõditionem. ſ. ſi præcedit infamia ſicut dicimus in commiſſione principis, vt dixi ſupra in tertia limitatione, alias ſtatutum eſſet cõtra ius & daret iudici materiã calumniandi, quia emergente crimine poſſet de facto vexare aliquem innocentem non diffamatum, & inquirere cõtra ipſum auctoritate ſtatuti. Poſſet tamẽ ſaluari iſta limitatio, vbi præcederẽt alia inditia contra aliquẽ, q a tũc vigore inditiorũ, iudex põt inquirere licet fama nõ præcedat, ut dixi ſupra in 1. limi. & ita debet intelligi dictũ Ang. in d. l. ſi uacãtia, quem refert Ange. in trac. mal. in uerſ. fama pub. col. 6. vbi dicit, ꝙ qñ inquiſitio permittitur a ſtatuto, eſt remediũ ordinariũ, & poteſt fieri, ẽt fama nõ præcedẽte: hoc intellige dũmodo adſint alia inditia, ne detur iudici materia vexãdi iniuſte, ut ſupra dixi. Et vide quę dicã infra in verſic. 7. requiritur, &c. Quarto

34 † principaliter requiritur, ad ualiditatem inquiſitionis, ꝙ delictum de quo inquiritur ſit commiſſum per dolũ, uel latã culpã ſecus ſi leuẽ, vel leuiſſimã, quia tunc inquiri nõ põt, ſecundũ Bal. in l. data opera col. 3. C. qui accuſ. non poſſ. quod intellige, & declara, ut ibi per eũ. Ego ãt hoc plene attingi ſupra in 4. par. in 1. diſt. uerſicu. ult. ſuper

35 hac, &c. † Quinto requiritur, qđ inquiſitio contineat locum, & tempus commiſſi criminis, ſecundũ formã le. libellorum. ff. de acc. alias redditur inepta, ſcdm Ang. in conſi. 178. & in conſil. 297. colu. 1. & Bar. in le. 2. §. publ. co. 7. ver. quæro, vtrũ, &c. ff. de adul. & Ang. in tract. mal. in 3. cal. uerſic. 5. principaliter, &c. & Bald. in conſil. 490. in 3. vol. & conſi. 429. in princ. in 5. uol. & idẽ Bal. in conſi. 297. in fi. 5. uol. & Alr. in conſi. 178. co. 1. in 2. no. & Io. de Ana. in c. qualiter, & quando. el 2. §. debet, colu. 2. in fin. de accuſ. & Abb. in c. fi. colu. pen. & fin. de pur. can. & Fely. in d. §. debet, colu. penu. Et hæc eſt ſolennitas cõfirmata in regno, per cõſt. hi, qui, §. de ſpecialibus verſic. in prædictis, ubi expreſſe dicitur ꝙ inquiſitionibus debent ſeruari ſolennitates inductæ ꝑ iura communia ſuper delationibus, & delatoribus, & ſic innuit de ſolennitatibus

g g accuſationum. † Limita hoc non proce-

36 dere, qñ inquiritur de crimine cõmiſſo cõ-

h tra diuinã maieſtatem, ut de h hæreſi, uel blaſphemia, quia tunc ualet inquiſitio ſine ſolẽnitatib. d. l. libellorũ, ſecũdũ Ang. in §. fi. in Auth. quo opor. epi. Idem in crimine læſæ maieſtatis, quia in eo procedit ſummarie, & de plano, ſine ſtrepitu, & figura iudicii, unde non requiruntur aliquæ ſolẽnitates, ut habetur in extrauaganti, ad reprimendum. Et vide de prædictis unã add. poſt Ang. in tract. mal. in d. uer. 5. principa-

37 liter. † Sexto requiritur, ꝙ in inquiſitione ponantur in ſpẽ oẽs circunſtantiæ delicti, uidelicet, quo loco, quo menſe, & cum qua perſona cõmiſſum fuit, & cõtra quẽ, alias inquiſitio non ꝓcederet, q a tolleretur reo defenſio, ſecundũ Abb. in c. fi. col. penu. de purg. can. unde nõ procederet inquiſitio ſpãlis, qñ fierent capitula generalia, ſ. qualiter talis inquiſitus eſt ſolitus committere furta, homicidia, ſolitus blaſphemare, uel ſimil quia iſta non diceretur inquiſitio ſpãlis, ſed potius generalis, quo ad delicta, & reus nõ poſſet præparare ſuas defenſiones ꝑꝑ incertitudinẽ delictorũ. Debent igitur

fier-

i fieri i capitula in ſpē. ſ. ꝙ cōmiſit tale furtū
pecuniæ in tanta quantitate, contra talem
in tali loco, tali menſe, tali anno, & ſub ta-
li regnatione & ſimiliter de aliis ſimilibus
criminibus alias diceretur incerta, vaga, &
oſcura inquiſitio, & non procedere parte
opponente, per ea maxime, quę dixi ſupra
in præcedenti requiſito. Pro hoc eſt tex. in
l. prætor edixit, in princip. ff. de iniu. iūctis
his, quę not. Bar. in extrauag. ad reprimen
dum in ver. per inquiſitionē. ubi dicit, qđ
in inquiſitione requiruntur omnes ſolēni
tates quæ requiruntur in accuſatione, & di
xi in præcedenti requiſito, & ita proprię il
lum tex. extendit ad inquiſitionem. Baſ. in
conſilio 259. colu. 1. vol. 1. vbi dicit, quod
inquiſitio incerta, nō procedit per illū tex.
colligitur ex his, que plene not. Ang. in l. ſi
38 vacantia, C. de bo. va. lib. 10. † Septimo re-
quiritur, ꝙ ante quam iudex formet inquiſi
x tionem, facit x citari offenſum ad declarā-
dum, ſi vult producere accuſationem, quia
ſi cōparet accuſator, ceſſat iquiſitio, quod
eſt remedium extraordinariū, alias offen-
ſo declarante ſe nolle accuſare, tunc demū
iudex poteſt inquirere. Et ſimiliter dēt fa-
cere citari conſanguineos proximiores of
fenſi, quib. a iure permittitur ius proſequē
di ſuam, uel ſuorum iniuriam, gl. eſt no. in
ca. presbyter ſi a plebe, 2. q. 4. & Bald. in l.
ſenatus, col 1. C qui acc. nō poſſ. & Spe in
tit. de inq. §. viſo. col. 6. ver. porro ſi proce-
deretur, &c. & Cep. in cautela 24. quę incipit
Tuſcias, &c. vbi dicit debere ſtatui termi-
num ad deliberandum accuſare uolentib.
& Balb. in l. quauis adul. C. de adul. & Ale.
in addi. ad Bar. in l. 2. §. ſi publ. colum. 1. in
add. incipi. Not. materia, &c. ff. de adul. Si
enim iſta citatio prius non fieret, tunc qñ-
cunque ſuperueniente accuſatore ceſſaret
inquiſitio, quia remedium ordinariū pro-
ut eſt accuſatio, facit ceſſare extraordina-
riū prout eſt inquiſitio p ea, quæ habentur
in l. in prouinciali, ff. de ope. no. nun. ſecun
dum Cir. in cle. ſæpe, §. ſi in 3. q. de verbo.
ſign. ꝙ qñ procedat, & quid ſi ſuperueniat
accuſator poſt receptas probationes in in-
quiſitione vide Bartol. in l. 3. §. fina. ff. de
adul. & Cyn. & Saly. in l. ea quidē. C. de ac-
cuſ. & ibi etiam Bal. & Ioan. de Ana. in d. c.
qualiter, & qñ, el. 2. §. licet de acc & ibi etiā
Pel. in fin. qui dicit cōem opin. eſſe, quam
tenet Salyc. in d. l. ea quidem, & Angel. de
Are in trac. male. in uer. hęc eſt qdam inq.
col. 10. verſ. quæro, in inquiſitus, &c. Et in
tm̄ eſt hoc verū, ꝙ ēt corā alio iudice pōt
fieri accuſatio, & impedit inquiſitionem
cęptam coram alio ſecundum Bald. in d. l.
ea quidem. in fi. & Bart. & Alexan. in d. l. 3.
39 § fi ff. de adul. † Limita tm̄ hoc non proce
dere in caſib. in quibus ſpecialiter permit-
titur inquiſito de iure, vel per ſtatutum,
quia tūc inquiſitio eſt remedium æque or
dinariū, ſicut accuſatio, & non ceſſaret per
ſuperuenientem accuſationem, ſecundum
Bar. in extrauag. ad reprimendum, in ver.
denunciationem, poſt princ. & hoc infert
Ange. in d. ver. quæro an inquiſitus, &c. qđ
cum hodie communiter per ſtatuta pmit-
tatur inquiri de criminibus, non tollitur
inquiſitio per accuſationem ſuperuenien-
tem, quia vnū remedium ordinarium, nō
facit ceſſare aliud ordinarium, idem tenet
40 Bar. in d. l §. fin. col. 2. ff. de adul. † Ex hoc
igitur infertur, ꝙ in oīb. caſibus, in quibus
licitum eſt inquirere. de iure cōmuni put
eſt in crimine læſæ maieſtatis, & in aliis ca
ſibus, qui traduntur per gloſſ. & Doc. in l.
2. §. ſi publ. ff. de adul. accuſator ſuperue-
niens non facit ceſſare inquiſitionem. Itē,
quia in regno habemus literas arbitrales
impreſſas in capi. regni quarum vna inci-
pit Ne tuorum. alia incipit, Si cum quib.
cauetur, quod in omnibus criminib. irro-
gantib. pœnam mortis naturalis, uel ciui-
lis, uel membri obſciſſionem poteſt iudex
procedere ex officio per inquiſitionē, & in
oībus criminib. & iniuriis cómiſſis contra
perſonam eccleſiaſticam pupillum, uel ui-
duam, ſequitur quod ſi eſt incepta inquiſi
tio in caſibus prædictis per illos officiales.
quibus eſt facta conceſſio litterarum arbi
trariū, non tolleretur per ſuperuenientē ac
cuſatorē, quia tunc uigore d. c. ſeu ſtatuti,
inquiſitio dr̄ remedium ordinarium, & p
ea q̄ hñr in conſt. hi, qui licet alias regulari
ter dicatur remedium extraordinarium, vt
no. Barb. in addi. ad Ab. in c. inquiſitionē.
col. fi. de elect. & Bal. in l. 1. C. de li. & eod.
lib. & Abb. & Doct. in rub. de iud. & Dy. in
c. actus legitimi de reg. iur. lib. 6. & Car. in
conſ. 1. in titul. de pęnis, & ideo dicitur ex-
traordinarium, quia eſt contra iuris regu-
lis, vt dixi ſupra in princip. huius 7. partis,

in 2.colum.quod reſtringe,ut dicam infra
41 in 8.limitationem.† Limita ſecundo,non procedere, qñ inquiſitus data opera hoc affectaret,& procuraret quod ab al quo accuſaretur coram alio iudice, ad effectum impediendi inquiſitionem,quia tunc talis actus effectus, & procuratus ſibi non prodeſt,& talis accuſatio procurata non impediret inquiſitionem. Ita tenet Bal. & Ang. in l.ſi ſeruus plurium,§.6.ff.de leg.1. facit tex.in l.ſi ſpadonem,§ fi.de ex.tut. & inſt. eo tit.§.item,tria onera, & ꝙ tenent Bart. & Alc.& Doc.in l ſi vero.ff qui ſat.cog.
42 † Limita tertio,non procedere, quãdo iudex anteꝗ inquireret, interrogaſſet offenſum, an velit accuſare & ille dixiſſe, quod non, quia ſi iudex incœpit inquirere non poteſt poſtea offenſus accuſare,& impedire proceſſum inquiſitionis, ſecũdum Bal. in l.acc.col.1.C.qui acc non poſ.& Ale.in add ad Bar.in d.l.3.§.fin.ff.de adu. in add. quæ incipit Adde Inn.&c. & Ber. Land.in addi.poſt Ang.de male in ver.hæc eſt quędã inquiſitio,&c.col.10. in add. ꝗ incipit,
43 ordinariũ,&c. † Limita quarto nõ procedere, qñ fuit proceſſum ſuper inquiſitione, ẽt poſt ſuperuenientẽ accuſationem,& nihil fuit oppoſitũ ex parte rei, quia tunc valet uterque proceſſus,& illud qđ dr inqſitionem impediri ꝑ accuſationem intelligitur ſi opponatur, alias ſecus ita tenet Bald.in l.1.in finalibus uerbis.C.de furtis.
44 † Item limita quinto non procedere. qñ is,qui accuſat prius denunciaſſet iudici ꝙ procedere ad inquirendum contra talem quia hẽt ipſum ſuſpectum de tali crimine nã non põt poſtea ipſum accuſare, ex quo vr̃ elegiſſe illã uiam denunciationis, vnde nõ facit ſuperſedere inquiſitionem, ita tenet. Spec.in tit.de inq §. nũc videndum ve.
45 vlt.quærit. † Limita ſexto nõ ꝓcedere qñ iudex uideret accuſationẽ eſſe ſuſpectam puta de colluſione, quia nõ dẽt ceſſare ab inquiſitione ita colligitur ex no.per Ioan. And.in addit. Spec.in tit. de inq.§.viſo. in 6 cum.in add. incip. Terminum,&c poſt medium,& Ber. Landr. in loco ſupra allegato,in 3.limita. Et poteſt colligi colluſio in caſu iſto. ex cauſis, & perſonis, ſecundum Bal.in l.ea quidem.col.fi C.de accuſ. vbi plus dicit,quod iudex debet ſuper hoc interloqui,ſi uidebitur. Q̃uo aũt probatur colluſio,vide Abb. in c de his,col.fi.de ac-
46 cuſ. † Limita ſeptimo non procedere,quã do accuſator fuit cauſa promouẽdi inqſitionem,vt quia ad eius inſtigationem fuit formata inquiſitio nam tunc nõ admitti̾ ſi vult accuſare, ex quo promouẽdo inquiſitionẽ uidet illam uiam elegiſſe, ita tenet Bal.in d.l.ea quidẽ col.fi. verſ. tu dic,&c. C.de accu.& Bart. & l.3.§.fin.col.2.ff.de
47 adul.† Limita octauo non procedere,quo ad probationes receptas ſuper inquiſitione,quia accuſatio ſuperuenit poſt receptas probationes, non tollit effectum illarum probationum, ſed remanent in robore ſuo ad delictum puniendum. Ita tenet Ioan. And.in addit. Specul. in titul. de inquiſitio.§. viſo in d.addit. quæ incipit terminum &c & Gand.in tracta.male.ſub ti. quomodo de mal.cog.ꝑ inqui.col. penul.
48 in fi.& colum.fi.† Limita nono non procedere de iure canonico, quia ſecundum canones. inquiſitio eſt remedium ordinarium unde non tollitur per ſuperuenientẽ accuſatorem, quia iudex poteſt inquirere etiam nõ monito offenſo ad accuſandum. Ita tenet Card. in cle.ſæpe,§.fin.in 3.q.de verſi.ſing.& idẽ Card.in c. qualiter,& quãdo.el 2. de acc. de cuius dicti ueritate vidi
49 ibi per Ioan.de Ana. † Octauo principaliter requiritur,ut procedat inquiſitio,quod inquiſitus non fuerit alias de illo crimine accuſatus,uel inquiſitus,& abſolutus,quia ſi alias fuiſſet legitime abſolutus, non poteſt iterũ de eodem crimine inquiri tex.eſt & ibi Abb.& Doct.in c. de his de accu. & idem Abb & Io.de Ana.in c.fi.de coll. deteg.& tex.in l pen.§.fi.ff.nau.cau.ſtab.& l. ſi cui.§.idem,& ibi Bar.ff.de accuſ. & Alc. in conſi.2.col.pen.in 1.volu. & uide Cæp. in cõſ 66.& Lud.Rom.in conſ.243.& l.ſenatus.& ibi Bart. ff. de accuſ. idem ſi fuiſ-
f ſet ſemel *f* condemnatus, & punitus, quia nõ poteſt vlterius accuſari neq. inquiri ſecundum Alex.in d.conſ.11.co pe.per l.ſe-
50 pulchri.la.1 ff.de ſep uio.† Limita primo hanc regulam nõ procedere,qñ ſnĩa abſolutoria eſſet lata per colluſionem,& p̃uaricationem,quia tunc põt iterũ inquiri,tex. eſt & ibi Abb.& Ioan.de Ana. in d.c.fi.de coll. deteg. & l. 3. ff. de præuar.& l.ſi quis homicidii,C de acc.& Io.And.in ad. Spe. in tit.de inq.§.uiſo.col.5.in p.add. ꝗ incipit,

pit,

51 pit, terminū & c. circa mediū, † & Abb. in d. c. de his col. fi. de acc. ubi pulchre declarat, qūo probari poſſit colluſio, & dicit, ꝙ inter alios modos probandi colluſionem eſt ſi accuſator cōueniatur cum accuſato, præſumitur colluſio inter eos, idem tenet Bart. in l. 1. §. procuratorē, ff ad Turp. Itē, præſumitur colluſio, ſi poſt litem conteſt. non comparent nec accuſatus, nec accuſator in termino ſtatuto per iudicem, ut no. Matth. in conſt. ſæpe contingit colu. 1. & per illam conſt. eſt ſtatuta pœna in regno contra colludentes in cā criminali, poſt litem conteſtatā, & eſt pœna con tū auguſta
52 liū † Limita ſecundo procedere, quādo lata eſſet ſnīa abſolutoria diffinitiua ſecus, ſi eſſet ab obſeruatione iudicii, quia pōt tūc in iterū in inquiri, & iterū accuſari, quia talis ſnīa non parit exceptionem rei iudicatæ ita declarat Abb. in d. c. de his, colum. 1. de accuſ. per le. libellorū, ff. de acc. & Fel. in d. ca. de his, col. 1. contrarium videtur tenere Spec. in tit. de abol. §. 1. ver. porro, ubi non facit differentiā, an quis ſit abſolutus diffinitiue, vel ab obſeruatione iudici, nā vtroque caſu dicit non poſſe iterum accuſari; ſed dic, quod prima op. eſt verior, & dictū Spec. oportet ſaluari, & intelligi, ſecūdum limitationem Fel. in d. c. de his, colu. 2. vbi dicit, quod de iure canonico abſolutus ab obſeruatione iudici, non pōt iterum accuſari ab eodem, qui primo accuſauerat ex quo per primam accuſationem fuit effe-
53 ctus inimicus. † Et de iure canonico inimici repellūtur ab accuſando, ut habetur in c. repellūtur, & in c. cū P. man conella, & in c. oporteat de acc. Pōt tamē accuſari ab alio tertio, ſed de iure ciuili poteſt indiſtincte iterum accuſari tam a primo, quam ab alio, quia inimici de iure ciuili non repelluntur, ſecundum Fely. in d. c. de his unde pro ſaluanda opi. Specu. oportet ipſum intelligere de iure canoni. & ut non poſſit accuſari ab eodem, alias ita ſimpliciter male loqueretur p d. l. libellorū, §. quod ſi libel-
54 li † Limita tertio, prædictā regulam procedere, qn̄ quis accuſaretur ab eodem, qui primo accuſauit, uel inquirit facit. quia obſtat illi exceptio rei iudicatæ. Secus ſi accuſaretur ab alio tertio, qui ſuam, uel ſuorū iniuriam proſequeretur, & ignoraret accuſationem fuiſſe ab alio inſtituta, quia poteſt accuſare propter eius ignorantiā, non obſtante abſolutione. Secus, ſi ſciuiſſet accuſationem, quia etiam tertio obſtat exceptio rei iudicatæ, ita tenet Barto. per illum text. in d. l. ſi cui, §. eiuſdem ff. de accuſa. & Ab. in d. c. de his, co. fi. de accuſ. & Lud. Roma. in conſil. 213. & Alex. in conſil. 11. co. pe. in 1. uol. & ibi declarant, in quo proba-
55 bitur iſta ignorantia uel ſcientia. † Limita quarto non procedere, qn̄ quis eſſet abſolutus per tranſactionem factam cū patre & non per ſnīam, quia ſi trāſactio ualuit, licet ipſe trāſigens accuſare nō poſſit, tamē alius tertius poterit de nouo accuſare, uel inquiri facere, & ſi tranſactio non ualuit, pōt et ipſe idē primus accuſator iterum accuſare ita, tenet Fel. in d. c. de his, co. 1. uerſi. 2. limita, & c. de accuſ. & ibi ēt Ab & alii Doc. Multo fortius poteſt iudex inquirere non obſtante trāſactione in caſibus in quibus tranſactione fieri non potuit in præiudiciū fiſci, ut modo dicā. Et in hoc differt ſententia a tranſactione, quia ſententia facit ius, quo ad oēs, ut dixi in præcedenti limitatione, ſed tranſactio non facit ius, niſi quo ad tranſigente tātum, ita tenet Bal. in l. tranſig. in 4. & 5. oppo. C. de trāſ. vnde pōt alius accuſare, l. qui cætu. §. qui uacantem. ff. ad l. Iul. de vi. publi. & pōt iudex inquirere, ut habetur in c. de coll. deleg. & ibi Abb. in fi. col. ita declarat Alex. in d. l. tranſigere, col. 1. & ibi ēt Iaſ. in 2. col. in princ. Verū in hoc ſtat. dīa, q a quo ad illū proceſſum, & illam inſtantiam cœptam tranſactio facit ius quo ad omnes, ēt quo ad iudicem, ideo ꝙ tertius accuſator non poteſt eundem proceſſum proſequi, nec iudex inquirens pōt ex eodem proceſſu condemnare, ſed ille proceſſus remanet penitus extinctus per tranſactionem, vnde opus eſt incipere proceſſum de nouo, & hoc in caſibus in quibus trāſactio eſt permiſſa ſed in caſibus non permiſſis a iure pōt accuſator, & iudex proſequi eundē proceſſum, & iſte eſt effectus tranſactionis in criminalibus, ita declarat Bar. in d. l. tranſigere, colu. 1. in fi. & colu. 3. in 4. oppo. & ſeq. & ibi ipſum ſequitur Alex. in 4. col. & magis cōiter Doc. & Abb. in d. c. 1. co. fi. Sed quādo fit in caſibus non permiſſis, ꝙ iudex poſſit inquirere ex eodem proceſſu, ut eſt text. in l. 2. C. de abol. Qui aūt ſint caſus pmiſſi & qui n

56 habiti tradantur in d.l. tranſigere.† Quid
autem ſi princeps generaliter facit indultũ
de omnibus delictis præteritis, quod intel-
ligitur, ſ. parte offenſa cõcordata pone mo
do, quod offenſus accuſat, & pendente ac-
cuſatione remittit, an iudex poſſit ꝓſequi
ex officio, non obſtante indultu, uide Luc.
de Pen. tenentem, quod ſic in l. ſi quis, col.
57 25. in 5. q C. de deſertoribus libr. 12.† Re-
manet ergo concluſio, quod tranſactio
in caſibus permiſſis habet hunc effectum,
quia impedit proſequi eundẽ proceſſum
non alium initiari ad inquiſitionem iudi
cis, uel ad inſtantiam tertii accuſatoris, ſed
ipſe trãſigens penitus excluditur, ut ſupra
dictum eſt, & hoc eſt, quod ſupra dixi, qđ
tranſactio ita non poteſt fieri in præiudi-
cium fiſci, & reip. cuius intereſt, quod deli-
cta puniãtur, l. ita vulneratus, ff. ad l. Aqui.
& ideo ĩ iudex pro cõmodo fiſci poteſt ue-
rum inquirere ex nouo proceſſu. Et prædi-
cta procedunt tam in delictis publicis quã
priuatis, nam licet in criminibus priuatis
principaliter uideatur priuatus offenſus &
non reſpub. tamen exitus. & commodum
poteſt ſpectare ad fiſcum propter pœnam
criminalem, unde tranſactio, quæ fit in cri
mine priuato, præiudicat tantum ipſo of-
fenſo tranſigenti, non tamẽ præiudicat fi-
ſco, & propterea iudex poteſt inquirere
poſt trantactionem, ſecundum Bart. in l. i.
§. uſque adeo, ff. de iniu. & Bald. in l. fallaci
ter, C. de abol.. Et ſimiliter alius tertius pu
ta cõſanguineus, qui paſſus fuit iniuriam
per offenſionem conſanguinei, poteſt ac-
cuſare, ita hæc omnia declarat Bar. in d. l.
tranſigere, co. pe in fin. & col. fi. & ibi etiã
Bal. qui magis clare loquitur in pe. co.
58 † Et ex prædictis infero ad unam pulchrã
& quotidianã concluſionẽ, quod ſi aliquis
paſſus fuit iniuriã in ſuã perſonam, & an-
te accuſationẽ uel poſt, trãſegit cum offen
dente, & remiſit ſibi omnem iniuriã poteſt
alius cõſanguineus offenſi, accuſare crimi
naliter illum offendentem, non obſtãte re
miſſione offenſi, illa ratione attenta, quia
iniuria facti uni cenſentur facta omnibus
de ſua cognatione, l. lex Cor. & ibi Bar. ff.
de iniu & Bald. in l. i. colu. 2. in princip. C.
de rap. uirg & Bald. in le. i. C. ſi quacunque
præd. pot. & Bar. in leg. cum ſeimus, C. de
agr. & cenſ. libr. 11. & Ab. in c. cum oporteat, colum. 2. de accuſ. unde tranſactio
remiſſio unius, non præiudicat alteri ac
ſare uolẽti per prædicta, ita in terminis
net Bart. in d. l. tranſigere, colum. fin. &
etiam Bal. col. penul. circa fin. Nec prod
accuſato dicere, quod ego habui remiſ
nem ab eo, qui fuit principaliter offenſ
quia iſte agnatus uenit pro iniuria ꝓpr
item non poteſt prodeſſe dicere, quod
fuiſti præuentus ab offenſo, quia prius
cuſauit, quia non dr̃ præueniſſe, qui de
tit per tranſactionem, ſecundum Bal. in
l. tranſigere, colu. fin. et hoc etiam tenet
Franc. de Aret. col. pen. in fi. & ſequendu
probat opin. Sal. ibi per text. in d. l. i. §.
que adeo. ff. de iniu. & prædictis adde B
59 in l. fi. ff. de princ. delic. † Item ex prædic
infero, ꝙ hodie in regno habemus ritu
magnæ curiæ, nu. 13. qui incipit. Item
nullus laicus, &c. quo cauetur, qđ nul
admittitur ad accuſandum, ſiue ad den
ciandum tãquam vnus de populo, niſi
vel ſuorum iniuriã proſequetur, per qu
ritum dico, quod hodie in regno quo
accuſationem, non fit differentia inter
mina publica, & priuata, quia ſolum pr
quens propriam, uel ſuorum iniuriam,
mittitur, unde omnia crimina publica,
ſetur redacta ad inſtar priuatorum, quo
accuſationem, & per hoc dico, quod eti
in crimine publico, ſi is, qui principali
offenſus, trantigit, uel remittit, admitti
ſuus conſanguineus tantum ad accuſ
dum, qui ſuam uel ſuorum iniuriam pr
quitur, ſicut in crimine priuato, et non
mitteretur quilibet extraneus, et ita de
hodie reſtringi, et intelligi diſpoſitio d
qui cætu, §. qui uacantem. ff. ad l. Iul. de
60 pub. † Limita tamen prædicta, quod cõ
guineus poteſt accuſare pro iniuria cõ
guinei, ſ. criminaliter tantum, non aut
ciuiliter, nam ciuiliter poteſt ſolum acc
re is, qui fuit principaliter offenſus, uel
qui habet offenſum in ſua poteſtate, u
ter pro offenſionem filii. Idem in mar
pro offenſione uxoris, quia pater, et m
tus cenſentur offendi per offenſione
lii, et uxoris, unde accuſando, uindic
propriã iniuriã, et proprio nomine ag
Tex. eſt in l. i. §. fi. cum l. ſeq. et ibi Bar
Doc. ff. de iniu. et probatur in d. le. i. §.
adeo, et tenet Bart. in l. ambitioſa, col.

Digitized by Goo

de decr. & ab ord. fac. Iſtæ ergo perſonæ poſſunt agere ciuiliter, & criminaliter ad earum libitum, prout plene tetigi ſupra in 4. parte in 1. diſt. col. 2. & 3. ſecus eſt in aliis conſanguineis collateralibus, puta in

61 frater, † quia pro iniuria fratris nõ poteſt frater agere proprio nomine, quia frater non dicitur proprie offenſus, ſed ſolet tantum de iniuria fratris, & prætendit aliquod intereſſe, ſaltẽ affectionis ut ſentit Alexan. in l. ſi fi. §. de uectigalibus colum. 10. ff. de damn. inf. & in l. ſi ita ſtipul. §. Chryſogonus, col. pen. ff. de uerb. obl. unde quia frater, & alii collaterales non agunt proprio nomine ut dicit Bartol. in d. §. Chryſogonus, in fi. & Bald. in c. 1. §. ſimiliter col. 1. in fi. quib. mod. feu. amit. ſequitur, ꝙ non poſſunt agere ciuiliter ad æſtimationem iniuriæ, ita ſingulariter tenet Bartol. in d. l. lex Cor. ff. de iniur. ubi ita intelligitur, quod ipſemet Bar. dixit in l. fin. ff. de priu. del. & ſentit idem Bart. in d. l. 1. §. fin. ff. de iniu. in quibus locis dicit, qđ tantum criminaliter agere poſſunt conſanguinei, nõ autem ciuiliter, & iſtud ſequẽdo Bar. tenet etiã Fel. in c. literas, colu. 2. in fi. uer. 4. limi. &c. de præſum. Et per iſtam diſtĩonem puto poſſe reduci ad concordiã multas doctrinas, quæ uidentur ad inuicem cõtrariari. Nam Bar. Bal. Alex. & Franc. de Are. & omnes cõiter Doc. in d. l. tranſigere col. pen. & fi. tenetur, qđ offenſus remittat iniuriam, poſſunt alii conſanguinei accuſare. Idem tenet Bar. in l. fi. ff. de priu. del. ſed Bar. Alexan. & Fran. de Are. & Doc. in d. §. Chryſogonus, & Alexand. in d. §. fi. de uectigalibus. tenẽt, quod licet frater doleat de iniuria fratris, non tamen agit actione iniuriarum, quia non eſt de perſonis numeratis in l. 1. §. fi. ff. de iniur. nam per illas tantum perſonas iniuriam patimur, & non per alias. Idem tenet Soc. in conſi. 228. in 3. col. in fi. in 2. col. Et ſi iſta opin. ult. eſſet uera ſequetur, qđ facta tranſactione per offenſum, nullus alius cõſanguineus admitteretur ad accuſandum, niſi eſſet pater, uel maritus, & ſic penitus deſtrueretur id, quod dicunt Doct. in d. l. tranſigere, unde ego puto poſſe iſtas doctrinas concordari, ſecundum diſtinctionem Bar. in d. l. lex Cor. ſ. aut frater uult agere ciuiliter ex delicto, & non poteſt, quia offenſio nõ eſt ſua propria, ut dicit Bal. in d. c. 1. §. ſimiliter quib. mod. feu. amitt. unde illã æſtimare non poteſt, aut uult agere criminaliter ad uindictã publicam, & tũc poteſt accuſare q2 ſua intereſt fratrem non offendi, & tanq̃ pro ſequens iniuriam ſuorũ, admitti debet, et quod [illegible] fuerat intentio Alexã. et Doc. in d. §. Chryſogonus patet, q2 loquuntur per uerbum, agere & non p uerbum, accuſare, Dicunt enim quod frater non agit ex iniuria fratris, unde debet intelligi ciuiliter, quia hoc importat uerbũ, agere, ut no. in l. qui accuſare. C. de edend. alias autẽ fruſtra loquerentur leges dicentes licitũ eſſe proſequi ſuam, uel ſuorũ iniuriam, l. neganda. C. qui accuſ. non poſ. & quod diſponit ritus magnæ curiæ 14 incipiens. Item, ꝙ nullus laicus, &c. ubi prohibet omnes accuſationes, quæ non fiunt p proſequentes ſuam, uel ſuorum iniuriam. Illud ergo, quod diſponitur in l. 1. §. fi. ff. de iniur. loquitur de iniuria propria, q̃ poteſt in iudicium deduci ciuiliter, & criminaliter, & tunc dicitur, quis proſequi ſuã iniuriam. Sed conſanguineus proſequitur iniuriam ſuorum, & ratione intereſſe ſanguinis, p mittitur accuſare criminaliter, & petere uindictã contra offenſorẽ fratris ſui.

62 † Sed cadit opportunũ dubium, uſque ad quem gradum admittantur cõſanguinei ad accuſandum, & proſequendum ſuorũ iniuriã Bald. in l. pen. C. de adu. diuer. iud. per illum tex. dicit, quod appellatione ſuorum ueniunt coniuncti, uſque ad quartũ gradum. Alii dicunt, quod dñt ſui uſq. ad illum gradum, infra quem non coguntur teſtificari, qui eſt ſeptimus gradus, ut l. lege Iul. ff. de teſt. ita tenet Spec. in tit. de accu. §. 3. in prin. & ibi etiam Io. And. in ad. qui dicit, quod appellatione ſuorum, ueniunt illis, qui poſſunt agere ſine mandato, adeo quod Doctores multum uariant ſup hoc ut plene attingit Abb. in c. de cęt. colu. fin. & ibi & Fel. de teſt. & idem Fel. in cap. cũ dilectus col. fi. de acc. & Ale. in l. 2. ff. de accuſ. ſed Abb. in cap. cum oporteat co. 1. de accu. dicit attendendam eſſe conſuetudinem patriæ, ſcilicet uſque ad quem gradũ ſolet in illa patria durare affectio inter coniunctus, ſed Fel. in d. c. cum dilectus, dicit cõem opi. eſſe, quam tenet Abb. in d. c. de cætero. Ego puto dubium hoc poſſe clare decidi, per tex. in d. l. lex Corn. ff. de

iniur. vbi enumerantur perſonæ vſque ad ſobrinos. vnde dico, quod in materia accuſandi, appellatione ſuorũ veniũt cõiuncti vſque ad 6. gradũ, q̃a ſobrini ſunt in 6. gradu, ut inſtit. de gradi §. 6. gradu. & miror, ꝙ alii Do. nõ ponderauerunt ad hoc illum tex. per quẽ in propriis terminis deciditur iſtud dubium, & non eſt opus ire per ſimi-
63 litudines, & médicata ſuffragia. † Adde tamen hic vnũ pulchrum dictum, ꝓ ampliatione p̃dictorum, ꝙ oĩs iniuria, quę fit cõtra diuinã religionem, vel cõtra patriam, põt appellari iniuria ꝓpria, & quilibet põt illã proſequi, tanquã propriam, ita ſingulariter tenet Ang. in § fi. in Auth. quo opor.
64 epi. † Item, in terminis iſtis appellatione ſuorum non veniunt ſpurii. ſecundũ Ale-
65 xand. in conſ. 60. col 4. in 2. vol. † Ex prędictis modo infero ad nonnulla, vtiles ac quotidianas practicas in regno. Et primò, ſi aliquis fuit offenſus, certum eſt, quod poteſt formare libellum accuſatorium iniuriarum, æſtimando iniuriã, ſecundum formam conſt. varietates. Pone modo, ꝙ eius frater, vel alius cõiunctus collateralis vult facere aliũ libellum accuſatorium, & æſtimare illã iniuriam pecunialiter, utrũ poſſit, dico ꝙ non, quia non permittitur coniuncto agere ciuiliter ad æſtimationẽ, vnde talis libellus non procedere per illã auream doctrinam Bart. in d. l. lex. Corn. ſed debet formare libellum criminaliter, petẽdo eum puniri pœna iuris tradita in l. fi. ff. de iniu. vel alia pœn. ſecũdum delicti qualitatem. Et nota pulchrum modum reficiendi libellum nouiter ponderatum, quia non puto, quod fuerit hactenus per alios
66 Doct. conſideratus. Secundo infero, ꝙ in caſu prædicto, quãdo coniunctus vult agere pro iniuria cõiuncti, nõ debet mẽtionare iniuriam propriam, nec propriã offenſam, ſed debet dicere, ꝙ agit pro iniuria coniuncti ratione intereſſe ſanguinis, ad publicam uindictam quia alias libellus nõ procederet, per id quod dicit Alc. & Doct. in d. §. Chryſogonus, & Bal. ĩ d. c. 1. §. ſimiliter quib. mod. feu. amitt. in uſibus feu.
67 † Tertio infero, & hæc eſt quædam limitatio ad ea, quæ ſupra dixi de cõſanguineis, quod licet alias remittente offenſo poſſit alius cõiũctus agere criminaliter, ut ſupra pluries dictum eſt, tamen ſecus eſt in patre habente plures filios, quorum ſi unu[s] oſſenſus, certũ eſt, ꝙ actio competit pa[tri] ut d. l. 1. §. uſque adeo, & §. fi. ff. de iniu[r.] l. ſed ſi unus, §. filiofamilias, eo. tit. Et p[ater] põt ẽt filio inuito hanc iniuriã remitt[ere] vt d. §. filiofamilias, & eſt text. & ibi glo[ſ.] Bar. & Doc. in l. in perſonã, ff. de acc. & in l. contra iuris, §. ſi filius. col. 3. ff. de [...] adeo, quod ſi pater remitti, non põt fi[lius] adeo, ut no. gl. in c. cũ illorum. in uer. [...] ſus eſt, &c. & ibi Abb. & Doc. de ſent. [ex-] comm. vnde dico, quod in hoc caſu p[atre]
n n remittente non poſſunt alii filii, qui ſ[unt] fratres offenſi, agere de dicta iniuria, [nec] accuſare aliquo modo. Et licet hoc d[ictum] non reperiam ab alio dicisum, tamen i[d] firmo ratione ineuitabili, quia ſi patre [re-]mittente iniuriã filii, nõ poteſt filius a[ge-]re, & põt pater ẽt inuito filio remittere [ſe-]cundum Bart. in d §. filiof. & in d. l. in [per-]ſonam & gl. in d. c. cum illorũ. Certe, [ſi non] põt agere ille filius, qui fuit principa[liter] offenſus, multo minus debet poſſe ag[ere] frater illius, qui non fuit offenſus, & [qui] eſt ſub eiuſdem patris poteſtate. Nã ſi [pa-]tria poteſtas, eſt ſufficiens ad repellend[um] filium offenſum, qui ſuam propriam i[niu-]riam proſequeretur, multo fortius de[bet] operari ad repellendum filium, qui [alie-]num iniuriam proſequitur, & poteſt a[ddi] alia ratio, quia omnes filii cum patre r[epu-]tantur una, & eadem perſona, ut habe[tur] in l. in ſuis, ff. de liber. & poſt hu. unde ſi[cut] tranſigens non admittitur ad accuſan[dum] ut ſupra dixi, ita nec filius admitti de[bet] facta tranſactione per patrem, qui un[a &] eadem perſona reputatur cum patre.
68 † Limita tamen hoc non procedere, q[uan-]do pater eſſet uilis perſona, & filius ho[ne-]ſta, quia tũc pater uilis non poteſt remi[tte-]re iniuriam illatam filio, tex. eſt & ibi [...] in d. l. ſed ſi unius, §. filiof. ff. de iniu. & g[l.] in d. l. 1. in perſonam. & Bart. in l. Luc[ius] ſolu. matrimo. & gl. in d. cap. cum illor[um] facit text. in l. ſi cum dotẽ § eo aũt tem[po-]
69 re, ff. ſol. mat. † & per ſe hoc infert not[abi-]liter Barto. in d. §. filiofa. ꝙ pater uilis [non] poteſt pupillariter ſubſtituere filio ſuo [...] idẽ tenet Bar. in l. 2. ff. de uolg. & pup. [...] ſicut pater non habet adminiſtration[em] in uita ſuper filio, propter eius uti[lita-]tem, ita minime habebit illam in m[orte]

ſecun[...]

70 ſecundum Bar. ibi.† facit quod not. Bal. in
le. quāuis C. de fideicom. ubi dicit, quod ſi
pater eſt dilapidator, priuatur adminiſtra-
tione bonorum filii, & tunc filius poteſt
agere contra patrem. Idē tenet Soc. in con
ſi. 54 vol 9. ver. 3. concl. in 1. uolu. Et nota
pulchrum dubium annullandi ſubſtitu-
tionem pupillarem, quia quotidie euenire
71 poteſt.† Item limita non procedere, quan
do iniuria eſſet illata a perſona coniuncta
filio, quia tunc pater illum remittere non
poteſt, ita tenet Bar. Ang. Imo. & Lud. Ro.
in d. l. Luc. ff. ſol. mat. & Iaſ. in d. l. in perſo
72 num, ff. de pact.† Quarto infero, ꝙ ſi ali-
quis coniunctus vltra ſextum gradū age-
re vellet de iniuria coniuncti, non dēt ad-
mitti, quia non numeratur in numero ſuo
rum ſecundum opi. quam ſupra tenui, per
d. l. lex Cor. ff. de iniur. vnde obſtaret ſibi
dictus ritus magnæ curiæ, inc. Item, ꝙ nul
73 lus laicus, &c.† Vltimo, quia ſuperius tra-
ctatum fuit de transactione in criminali
bus, qñ eſt permiſſa & qñ prohibita ſecun
dum forma l. tranſigere. C. de tranſa. ſcias,
quod in regno ſuper hmōi tranſactionib.
& cōcordis eſt aliquid immutatum, & no
uiter prouiſum per conſtōnes & capitula
regni. Primo .n. ſuper hoc eſt quædam con
ſtitutio, quæ incipit, poſt citationem emiſ
ſa. Secundo, eſt alia cōſt. quæ incipit, priuſ
quam citatæ partes alias eſt in litteta, poſt
quam, ſed uerior litera, priuſquā, quia ita
concordat cum alia conſt. prædicta. Et pō
dero bene iſtas conſt. quæ videntur in aliq
bus cōtrariæ ad inuicem, & gloſſæ magis
confundunt intellectum ipſarum. Nam
conſti. poſt citatione emiſſam tota loqui-
tur in criminibus ingerentib. pœnam ſan
guinis, in quibus de iure cōi licita eſt tran
ſactio, ut d. l. tranſigere, & hoc expreſſe di-
citur ibi in fi. verſi. quæ omnia, &c. Et pro-
pterea duæ glo. quæ ſunt in d. conſt. una in
verſi. impartimur, & alia in verſ. perſoluat
faciunt variatæ intellectum dictæ conſti.
& puto quod male fuerunt ibi ſituatę, nā
per exceptiones, quas faciunt, dictæ glo. &
li mitationes, quas ponunt ad tex. innuūt,
ꝙ dicta conſt. in prin. ſui loquatur de iniu
riis leuib. quo non eſt verum, & eſt contra
illum tex. in d. ver. quæ omnib. ibi tex. ſeip
ſum declarat, per illud ſignum vniuerſale,
quæ omnia, &c. & dicit, quod omnia con-
tenta in d. conſt. procedunt in criminibus
in gerentib. pœnam ſanguinis, ergo non
eſt verum, ꝙ loquatur in delictis leuib. vn
de pro declaratione huius materiæ, & ad
ſciendum, in quib. corrigatur ius cōe per
conſtōnes regni capio ex d. conſt. tres con
cluſiones. Prima concluſio eſt, quod in
criminib. ingerentibus pœnam ſanguinis,
eſt permiſſa concordia inter partes gratis,
non per tranſactionē .ſ. aliquo dato, & iſta
permiſſio durat poſt citationem accuſati,
antequam partes compareant corā iudice
& non ultra. nā poſt comparationē accu-
ſari non permittitur ultra talis concordia.
Iſtud colligitur ex principio dictæ conſt.
Iſta concluſio eſt hodie correcta per aliam
conſt. quæ incipit, priuſquam citatæ partes:
qua cauetur ꝙ in enormib. & atrocibus
iniuriis non licet trāſigere ēt gratis, vnde
cum d. conſt. poſt citationem loquatur in
criminib. ſanguinis, & ſic in atrocioribus
ſequitur, ꝙ eſt correcta per aliam cōſt. quę
licet videatur prior in ordine conſti. tñ eſt
poſterior, & magis noua, ut dicit d. glo. in
ver. perſoluat, & And. de Iſer. in d. cōſt. poſt
citationē in primis verbis, vnde ex dictis
duab. conſt. ſimul iunctis cum dicta corre
ctione colligo nunc veram concluſionem
quæ eſt, quod de iure conſti. regni in atro-
cioribus iniuriis, & criminib. ingerentib.
pœnam ſanguinis, nullo modo licet tran
ſigere, neq; paciſci gratis, in quacunq. par-
te litis, & tranſactio uel pactum factū non
valet, ſi curia ipſam, vel ipſum nō acceptat.
hoc colligitur ex tota illa conſt. poſt cita-
tionem iuncta dicta conſt. priuſquam cita-
tæ partes. Et procedit indiſtincte iſta con-
concluſio, tam ante comparationem par-
tium, quam poſt, tā ante lit. cont. quā poſt.
Ex iſta concluſione ſequitur conſequētia,
ꝙ iudex non obſtante tranſactione poteſt
proſequi ex eodem proceſſu, & non eſt ne
ceſſe incipere proceſſum de nouo, ex quo
tranſacto nō ualuit, ut dixi ſupra in prin.
huius quartæ limitationis principalis ad
octauū requiſitū. Et per hoc apparet, ꝙ ho
die in regno eſt correcta diſpō l. trāſigere.
C. de tranſact. in eo, quod permiſit tranſa-
ctionē in pœnis ſanguinis. Secunda cōclu
ſio quæ percipit ex dicta conſti. eſt, ꝙ fiat
tranſactio in dictis criminib. aliquo dato
accuſatori, vt a lite diſcedat, ſi quidem fiat

ante

ante quam accuſatus citatus compareat,
punitur, accuſator ad duplum eius, quod
recipit, quam pœnam fiſco perſoluit. Si ue
ro fiat poſt comparationem accuſati, & an
te lit. conteſt. punitur accuſator ad decem
auguſtales fiſco applicandos. Si vero fiat
poſt lit. conteſt. tunc puniuntur ambo ſci
licet accuſatus & accuſator, d. 12. auguſta
les pro quolibet, & nihilominus iudex po
teſt cauſam proſequi, ut probatur in d. con
ſti. ibi, cauſa nihilominus ſuo ordine, &c.
Sed ſecundum formam ritus magnæ cu
riæ, ſi partes concordant ſine licentia cu
riæ, puniuntur ad 10. tarenos tãtum, ut eſt
ritus in num. 228. qui incipit. Item, quod
ſi partes, &c.
74 † Tertia concluſio ex d. conſtit. eſt, ꝙ lici
tum eſt tranſigentis in dictis criminib. ac
cipere aliquis ab accuſato, pro expenſis, &
intereſſe, & pro æſtimatione damnorum,
& tunc non incidit in pœnas prædictas,
ut probatur in §. 1. illius conſt. non tamen
intelligas, quod tunc ualeat in tranſactio
in præiudicium fiſci, quia nunquam valet,
ſed ſolum tunc euitatur pœna. Et per hoc
ſis cautus, quando fiunt huiuſmodi tranſa
ctiones in criminalibus aliquo dato, ut ex
primatur, quod illud datur pro damnis &
intereſſe, ad euitãdum pœnam. Quartam
concluſionem poteſt quilibet percipere ex
dicta conſt. in fin. uidelicet, quod in omni
bus criminibus publicis non ingerentib.
pœnam ſanguinis, non eſt permiſſa tranſa
P ctio, niſi in crimine ꝓ falſi, & in hoc cõcor
dat cum iure communi, ſcilicet, cum d. l.
tranſigere, in fi. Quinta concluſio percipi
tur ex alia conſti. quæ incipit, prius quam
citatæ partes, uidelicet, quod in omnibus
iniuriis leuibus permittitur, tranſactio &
pactum, ante quam partes compareant cõ
ram iudice poſt citationem, poſt vero com
paritionem, non permittitur, ut colligitur
ibi a contrario ſenſu, nam tunc quæſitum
eſt ius curiæ, & iudex poſſet poſtea proce
dere ex officio. ut per ea, quæ no. Bart. in l.
75 1. §. vſque adeo. ff. de iniur. † Quæ autem
dicantur iniuriæ atroces, & enormes, tradi
tur in §. atrox. inſt. de iniur. & in l. prætor.
§ fi. de iniur. & no glo. in c. tanta, de exceſ.
præla. & habetur in c. cum illorum de ſen.
excom. Et quæ dicantur iniuriæ leues, uide
Bar. in l. leuia, ff. de acc. & Matth. in d. con
ſti. priuſquam citatæ partes quæ conſ. quo
ad iniuriam atrocem & leuem, mitti ſe ad
76 ius cõmune. † Ex prædictis ergo caſuum
diuerſitatibus poteris facere ſingulis con
ſequentias ad ſciẽdum an & quando iudex
poſſit proſeq. uel inquirere ex officio, non
obſtante tranſactione partium. Et pro fina
li concluſione do iſtam magiſtralem regu
lam, quæ ex prænarratis recte colligi po
teſt, & eſt talis, quod in omnibus caſibus
in quibus prohibetur tranſactio poſt cita
tionem emiſſam, iudex poteſt procedere
ex eodem proceſſu, ſed ſi fit tranſactio an
te citationẽ, tunc diſtingue. Aut caſus eſt
talis, in quo poteſt iudex inquirere ſine ac
cuſatione ex diſpoſitione iuris communis
vel municipalis, & poteſt inquirere nõ ob
ſtante tranſactione. Aut non poteſt inqui
rere. & tunc ceſſat inquiſitione, quia non
fuit quæſitum ius curiæ, cum eã non fue
rit præoccupata ſaltẽ per citationẽ. In ca
ſibus uero in quibus tranſactio permitti
tur, iudex non poteſt procedere ex eodem
proceſſu, ſed debet nouum initiare, ſi ca
ſus erat talis, in quo poteſt ex officio pro
cedi, alias ſecus, quia trãſactio impedit iu
dicem penitus. unde in delictis leuibus in
quibus ex officio procedi non poteſt, &
trãſactio permittitur ante comparitionẽ
partium poſt citationẽ, ſi fuerit facta tran
ſactio, iudex nullo modo poteſt procede
re, ſecus poſt comparitionem, & ita habes
perfecte declaratam hanc materiam.
77 Quid autem, ſi accuſator non tranſigit,
ſed colludit cum accuſato, præuaricando.
Dic quod punitur pœna centum auguſta
lium, & præſumitur colluſio, quando in
termino ſtatuto per iudicem non compa
ret, nec accuſatus, nec accuſans, de hoc eſt
conſtitutio, quæ incipit. Sæpe contingit,
& ibi per Matth. in i. colu. in fi. ut dixi ſu
78 pra, in i. limita. † Eſt etiã & alia conſ. quæ
incipit, ſponte volentibus quæ loquitur in
cauſis ciuilibus, & dicit, quod ante lit. con
teſt. non licet tranſigere ſine licẽtia curiæ
alias reus tenetur fiſco ad tertiam partem
eius quod ſoluit actori pro trãſactione, &
ſi negat ſoluiſſe, quod conuincitur de men
dacio, punitur ad duplum dictæ tertiæ. Et
per illã conſt. corrigitur in aliquo lex poſt
quam liti. C. de pac. ut dicit gl. in d. conſti.
79 † Conſidera tamen unum pulcherrimum

di.

dictum ex verbis dictę conſt. ſponte uolentibus, ibi, Abſque ullius contumaciæ pœna, &c. quod in cauſa ciuili ſi reus citatus fuit, contumax, & accuſatus, & bannitus, & condemnatus ad tertiam partem mobilium ſi poſtmodum ante lit. conteſt. tranſigat cum aduerſario, eſt immunis ab omni pœna contumaciæ. Et ſic in cauſa ciuili ante lit. cont. poteſt fieri tranſac. in præiud. fiſci, cui fuerat ius quęſitum ad pœnam contumaciæ. Et ſic no. ſingulare dictum, quia quilibet diceret contrarium ſi non uideret ter. dictæ conſti. & ita ponderat illa verba Mat. ibi in 2. no. licet ſecus ſit in cauſa criminali, quia ſi reus eſt contumax, nõ fit tranſacta in præiud. fiſci, ut declarat idem Mat. in conſt. priuſquam citatæ partes, in 1. not. unde ſis cautus, ſi uis euitare pœnam contumacię, in cauſa ciuili, ut procures fieri tranſactionem ante lit. conteſt.

80 † Quid autem, ſi accuſator non colludit, ſed non comparet in ultimo peremptorio & accuſatus comparet, & eius contumaciam accuſat in hoc eſt alia conſt. quã incipit, Accuſatorum temeritatem, qua cauetur, quod accuſator condẽnatur ad 5. partem mobilium; & ad expenſas taxandas per iudicem præcedente iuramento accuſati. Si uero poſt lit. conteſt. in termino ſibi præfixo per iudicẽ accuſator non comparuerit ad proſequendum, punitur in tertia parte mobilium, & ſi poſtea ultra perſeuerauerit in deſiſtendo, punitur ad centũ auguſtales, & eãdem pœnam patitur, ſi expreſſe poſt lit. cont. renunciat accuſationi & de hoc eſt alia conſtitutio, quæ incipit, Accuſatorum. Verum iſta pœna eſt correcta per ritum magnæ curiæ, quia ſi accuſator deſiſtit ante lit. cont. punitur ſolum ad ſex tarenos, ſi deſiſtit poſt lit. cont. punitur ad tarenos 12. Sed in cauſa ciuili ſi actor deſiſtit ante lit. conte. punitur ad tarenos tres, ſed poſt litem conte. ad tarenos ſex, prout de his omnibus eſt titus in nu. 240. ſub rub. de deſiſtentibus. quia incipit itã ſeruat ipſa curia, quod ſi accuſator &c. & ad hoc ſunt redactæ pœnæ Turpiliani, ut dicit And. de Iſer. in d. conſt. accuſatorum

81 temeritatem. † Sed ecce, quia dictum eſt de pœna accuſatorum deſiſtentium, quod aut dẽt facere iudex circa proceſſum cauſæ, ex quo non apparet tranſactio, nec remiſſio accuſatoris, ſed ſtat in ſuſpenſa rẽ propter eius abſentiam? in hoc eſt prodita noua prouiſio per c. regni, quod incipit, ad conſultationem, & eſt in nu. c. 216. Quo cauetur, quod iudex debet ſubſtituere unum uirum idoneum in locum accuſatoris abſentis, qui cauſam accuſatoris proſequatur in terminis, in quibus reperitur & ita iudex quam citius poteſt, procedat ad proceſſus deci. per condemnationẽ vel accuſationem, & nihilominus contumaciam accuſatoris punire debet.

82 † Extat etiam aliud ca. regni, quod incipit, ad audientiam, el 2. nu. c. 203. Quo cauetur, quod in caſibus in quibus non vertitur intereſſe fiſci, licitum eſt impune accuſatori deſiſtere, antequã accuſatus compareat, ſicut per conſti. regni, prouiſum erat, & vult ſe referre ad illam conſtit. priuſquam citatæ partes. Sed ubi uertitur intereſſe fiſci propter aliquam pœnam iudex non admittit accuſatorem, niſi prius obliget ſecum iuramento de non deſiſtendo ſine licentia curiæ. Et ſi poſtea deſiſtit, punitur de periurio uerum de iſtoc. fit mẽtio in dicto ritu magnæ curiæ, ſub. rub. de deſiſtentib. ubi dicitur etiam, quod magna curia non ſeruat iſtud c. ad audientiam, & uere ſeruatur in practica.

83 † Vt ergo ceſſent iſtæ pœnæ impoſitæ tranſigentibus, & deſiſtentibus criminalibus, prouideant accuſatores impetrare abolitionem accuſationis, quæ abolitio nihil aliud eſt, niſi accuſationis peremptio conceſſa per interlocutoriam iudicis, ut declarat gl. in rub. C de abol. & Specu. in tit. de abol. §. 1. in princ. Quam abolitionem iudex concedit cauſa cognita, ut habentur in l. 1. & l. fi. C. de abol. & dicitur in conſt. Accuſatorum temeritatem, in fin. ubi ſentit. ter. quod iſta abolitio debet peti a ſolo rege, & dicit ibi Matt. quod alius inferior rege, non poteſt concedere abolitionem, per illam conſt. unde ſecũdum eum ceſſent correctæ omnes leges iuris communis cõcedentes iudicibus, & officialibus poteſtatem concedendi abolitionem, ſed ego nõ puto hoc eſſe uerum, quia dicta conſtitu. non dicit, quod ab alio inferiore concedi non poſſit abolitio, ſed tantum dicit, quod ſi petiiſſet a rege, illam conceſſiſſet ex iuxta cauſa, unde potius illa ſit accidẽ-

dentalis locutio legiſtratoris pollicentis ſe conceſſurum abolitionem ex cauſa, ſi ab eo peteretur, quam quod uoluerit tot leges iuris communis corrigere, uidelicet,
84 leges poſitas in ti C. de abolito † Legum enim correctio nũquam præſumitur niſi expreſſe appareat, l. præcipimus, in fi. & ibi Bar. C. de appellat. & l. ſancimus. C de teſt.
85 † Reuertor nunc ad alias limitationes ad iſtud octauum requiſitum. Vnde quinto principaliter limita non procedere, quando de crimine eſt diſcuſſum in iudicio per viam exceptionis incidenter vt in quęſtione ciuili opponatur cõtra teſtem exceptio falſi, & per viam exceptionis cognoſcitur de crimine falſi, nam tunc dato quod abſoluatur, poteſt nihilominus iterum accuſari uel inquiri ordinarie in caſibus, in quibus ex officio inquiri poteſt. Idem, ſi fuiſſet condemnatus de crimine per viam exceptionis, quia poteſt iterum ordinarie procedi contra eum & ratio eſt, quia quando per uiam exceptionis agitur de crimine, non irrogatur pæna ordinaria a lege inducta, ſed pæna extraordi. mitior. unde quia delictum non fuit ſufficienter punitum, propterea poteſt iterum agi, vt puniatur ordinarie. ita tenet Bal. in l. ubi falſi. C. de falſis, per Bald. in l. nullum. C. de teſt. & Fel. in c. de his, uer 3 limita, & c. de accuſ. & in c. quod olim. in fin. de iudeis, & Lud. R. in conſi. 375. illa enim pœna extraordinaria irrogatur ſolum pro contemptu iudicis, & non pro principali delicto, ſecũdum Bal. vbi ſupra, ſed quandoque ſolet irrogari pœna ordinaria, etiã per uiam exceptionis, & tũc non poſſet ulterius inquiri, vnde tunc ſtaremus ſub regula. Quod quando ſit, & quãdo tale delictum nullo modo eſt punibile. uide plene per Abb. in capit. cum dilectus, col. 11. & 12. de ord. cogni. & pleniſſime per Felyn. in cap. 1. de excep. ubi p. octo concluſiones examinat hanc mate-
86 riam. † Limita ſexto non procedere, quando quis eſſet abſolutus uel condemnatus de crimine per uiã denunciationis Euang. quia poteſt iterum inquiri, & condemnari ad pęnam ordinariam, & eſt ratio quia per dictam denunciationem agitur tantum, ut quis emendetur, non autem ut puniatur, ſi tamen iudex proceſſit ordinarie, & legitimam pænam impoſuit, tunc ſtamus ſub regula. ita tenet Fel. in d. c. de his, verſi. 4. limita, & c. de accu. & S. l. in l. ea quidem, C. de accuſ. & de materia huius denunciationis, & quis ſi eius effectus, tradit plene Abb. in d. c. nouit in pen. cha. de iud. & dicam infra in materia denunciationis.
87 † Limita, primo non procedere, quando
q quis fuit abſolutus in foro q pænitentiæ, nam licet confiteatur delictum ſacerdoti, & ab eo recipiat pęnitentiam ſalutarem, adhuc tamen poteſt accuſari, & puniri iterum de illo crimine. Et ratio eſt, quia per pęnitẽtiam fit ſatisfactio Deo & eccleſiæ: ſed per pęnam legitimam fit ſatisfactio reip. quæ per dilectum fuit offenſa. ita tenet Fel. in c. de his, verſic. 9. limit. & c. & ibi etiam Abb. aſſignat rationem prędictam, & probatur in l licitatio. §. quod illicite. ff. de publ. & in le. ancillæ. C. de fur. & l. ſi pro fure. §. 1. ff. de cond. furt. & ſic una per alia
88 non tollitur ut ibi habetur. † Idem etiam dicimus in remiſſione facta in foro animę ut ſi offenſus confiteatur ſacerdoti, & remitti iniuriam in foro aĩæ, nã non obſtante tali remiſſione, poteſt accuſare offenſorem ad pænam legitimam, quia cenſetur ſolum remiſiſſe odium & animi rãcorem, non autem ius accuſandi, ſecundum Bart. in l. non ſolum. §. iniuriatum. ff. de iniuriis & Abb. in cap. 1. de iniu. & Iaſ. plene in l. ſi tibi decẽ. §. quæ. ff. de pac. & Io. de Ana. in cap. 1. colum. antep. in fi. & pen. de maledicis, & Parſ. in trac. ſynd. in verſic. compoſitio colũ. 9. & Io. & Fel. in d. c. de his, col. fi.
89 † Limita octauo, niſi de crimine actum fuerit ciuiliter, puta ad rei reſtitutionẽ, ſeu damna, quia adhuc poteſt agi criminaliter ad pænam, niſi utrunque tenderet ad vindictam, quia tunc una uia tollitur per aliam tex. eſt in l. quod ſenatus, & l. prætor edixit. §. 1. & ibi Bar. ff. de iniur. & no. Fel. in d. c. de his, colum pe. verſi. 6. Limita, de accuſa. vbi limitat hoc niſi in cauſa ciuili reus fuiſſet abſolutus, ex eo, quia delictum non fuit commiſſum, quia tũc ab eodem criminaliter accuſari non poteſt, ſed a tertio ſic ſecundum eum. Et prędictis addo Bar. in leg. 1. C. quando ciu. actio. præiudi. crim. & plenius Bar. in l. 2. §. 1. vi. bo. rapt.
90 † Et ex prædictis poſſet formari quæſtio quotidiana. Quidam commiſit homicidium, uel aggreſſus fuit aliquẽ uiolenter adeo

adeo qđ de iure teneretur pęna legis. Cor. de ſicc. uel l. Iulia. de ui, uel alia ſimili pęna maioris, & offenſus accuſat ipſũ de iniuria ciuiliter, & ſic de crimine tantum priuato, utrũ per humõi accuſationem, & pęnã iniuriæ, quæ eſt extraordinaria, præcludatur pęna le. Cor. ſeu. l. Iuliæ. Rõ uidetur facere, quod ſic, ex quo utraque pęna tendit ad uindictam, per ea quæ ſuperius dicta ſunt contra uero vř dicendum, quod non, quia de facili reperitur uia fraudandi pęnas iuris, ſi homicida, uel alius grauiter criminoſus puniretur ſola pęna iniuriarum, & ſic delictum ſemper remaneret inſufficienter punitum, & eſſet cõtra publicã utilitatẽ, l. ita uulneratus, ff. ad l. Aquil. pro 1. parte eſt tex. in l. quod ſenatus, ff. de iniuris. Pro 2. parte eſt tex. in leg. pretor. §. 1. eo. tit. Quid dicendum? Dic quod prima pars eſt uera. ſ. quod ſi eſt actuum ad uindictã u[illegible] poteſt agi alia ad uindictã, per d. leg. quod ſenatus. nam ſententia lata in una, parit excep. rei iudicatæ in alia, ſecundum *Bart.* in

91 d. l. 2. §. 1. ff. ui. bõ. lap. Hoc tñ intellige cũ aliquibus declarationibus. † Vnde declara & limita 1. hoc non procedere in crimine homicidii, quia in eo non auditur uolens agere iniuriarum, & eſt in eo ſpeciale, vt non præiudicet pęnæ le. Corneliæ de ſicariis, imo iudex non debet pſtare audientiam taliter agenti. ita loquitur tex. in d. l. ptor edixit. §. 1. & ibi in ſpecie hoc tenet Bar. & idẽ Bar. in d. l. 1. C. qñ ciui. ac crim. præiu. imo poteſt iudex cogere offenſum, ut accuſet de homicidio, ut dicit Bart. in l. in eum, ff. de accuſ. ubi dicit hunc eſſe caſum ſpecialem, in quo iudex põt quẽ compellere ad accuſandũ, in aliis aũt criminibus eſt regulariter contra. Adde prędictis.

92 Bal in l. ſi quis homicidi. C. de accu. † Secundo declara & intellige pdicta procedere. qñ accuſatus de iniuria ad uindictam, accuſaretur iterum ab eodem quia tũc indiſtincte nõ admittitur, quia ſi eſt ſententiatum, obſtat ſibi exceptio rei iudicatæ, ex quo bis de eodem delicto nõ dẽt capi uindicta, imo ſi põderet adhuc prima accuſatio, obſtaret exceptio. ſ. q̃ de nouo accuſari non põt, ex quo fuit alias de eodem crimine accuſatus, quę exceptio impedit proceſſum ſuper noua accuſatione, ſecundum Bar. in l. ſenatus. ff. de accu. Itẽ, quia eligẽdo unã uiam tendentẽ ad uindictã cẽſetur renunciaſſe alteri tendenti ad uindictam, ex quo ius non patiatur huiuſmodi cõcurſum per ea, quę no. Bar. in l. 2. §. 1. ff. ui. bo. rapt. & in d. l. prætor, ff. de iniur. & in d. le. quod ſenatus eod. titu. & in l. 1. C. qñ ciui. ac crim. prçiu. & Abb. in c. tuæ de proc. Secus eſt, qñ delictus offendens accuſaretur ab alio tertio, quia ſuam, uel ſuorum iniuriã proſequeretur, & maxime, qñ ignoraſſet primã accuſationem, quia tunc põt tertius accuſare ad pœnã legitimam, & ordinariam, quæ deſcendit ex illo crimine, ut pbatur in l. q de crimine. & ibi gl. & doc. C. de acc. & per ea quæ dixi ſupra in tertia limitatione huius octaui requiſiti, & ſupra in prin. huius 8. limita. & not. Fely. in c. de his, uer. 9. limita. de accuſ. Verum in terminis huius q. dico quod ſiue ignorauerit, ſiue ſciuerit poſſet alius tertius iterũ accuſare, quando accuſatus fuit ſolum de iniuria leuiter punitus, quia ſi opponitur exceptio, ego fui alias de hoc crimine punitus, poſſem replicare, quod non fuiſti ſufficienter punitus, & ſic te accuſo, ut iterum puniaris ſufficienti pęna, q̃ delicto cõmenſuretur, ut no. Bal. in l. nullum, C. de teſtib. & in l. ubi, C. de fall. & Ale. in add. ad Bart. in l. lex. Cor. §. ſi quis lib. ff. de iniur. ubi dicit q̃ quando nõ irrogatur pęna integra, poteſt quis puniri iterũ, non obſtante, q̃ ambæ uiæ tẽdãt ad uindictã. Quod corroborã per ea, quæ dixi ſupra in 5. limitatione huius 8. requiſiti, & adde Fel. in ca. q̃ olim in fin de Iudæis. Ex his oritur 3. declaratio ad deciſ. q. prędictæ. ſ. ut procedat, quãdo quis fuit ſufficienter, & integre punitus, tunc. n. ſi actum fuit ciuiliter ad uindictam, non poteſt agi criminaliter, alias ſecus quia poteſt iterum agi. ſ. per tertiũ, nõ per eundem, quia electione excluditur, per prædicta. Et ſic tollitur obſtaculum, quod ſiebat in deciſione huius quæ. ſupra pro 2. parte ſ. de abſurdo, quod delictum remaneret inſufficienter punitum quia poteſt punitus poſtea ſufficienter per accuſationem alterius, uel per inquiſitionem iudicis ſi delictũ erat tale, de quo poterat inquiri

93 ut infra dicam. † item quia in propoſitione huius q. narraui, quod offenſus egit de iniuria ciuiliter, ſcilicet ad æſtimationem. Nam ſi egiſſet criminaliter de iniuria ad pęnam.

pœnã arbitrariã, eſt poſſibile, q delictum puniatur ſufficienter. quia iudex viden. delicti qualitatem poteſt arbitrari pœnã vſque ad mortem incluſiue, vt tenui, & declaraui ſupra in 4. parte, in 2. di. ſuper illa quæſt. an iudex in pœnis arbitrariis poſſit ſe extendere vſque ad mortẽ, vbi fuit hæc queſtio examinata ad ſaturitatem. Ex hoc ſequitur, quod ſi fuiſſet actum de iniuria criminaliter, & iudex arbitratus fuiſſet pœnam delicto conſentaneam, non poſſet vlterius ille offendens accuſari etiam per tertium, nec inquiri per iudicem, ex quo fuit ſemel ſufficienter punitus per ea, quæ dixi in prin. huius 8. requiſiti, & quæ no. Alex. in conſ. 11. col. pen. in 1. volum. Sed quando fuit actum ciuiliter per principalẽ offenſum, non impeditur, poſt modum alius puta conſanguineus, qui ſuam vel ſuorum iniuriam proſequitur, agere criminaliter, quia ſolum agere criminaliter poteſt conſanguineus, vt dicit Bar. in l. lex Cor. ff. de iniur. & ſentit idem Bar. in l. 1 §. fi. eod. tit. & dixi ſupra in quarta fallentia huius 8. requiſiti, verſi. prædicta tamen limita, &c. & actio ciuiliter per alium mota non potuit
94 ſuo iuri accuſandi præiudicare. † Ex prædictis facio vnam nonam illationem, quæ quotidie euenit, quod ſi principalis offenſus accuſaret aliquem criminaliter de iniuria, & non pertranſegiſſet, non poſſet alius vllo modo eundem criminaliter accuſare Verum vt omnes deciſiones includam, diſtinguo tres caſus. Aut enim primo accuſatio, pendet, & non poteſt alius accuſare quia obſtat exceptio impeditiua proceſſus ſcilicet, ego ſum de hoc crimine ab alio accuſatus, ſecundum Bar. in d. l. ſenatus. ff. de accuſ. Aut fuit lata ſententia condemnatoria ad pœnam ſufficientem, & minime poteſt ab alio accuſari, quia ſemel ſufficienter punitus non debet iterum puniri, per ſuperius dicta. Aut fuit abſolutus ſciente nouo accuſatore, & minime poteſt accuſari, per ea quæ habentur in lege ſi cui §. eiſdem. & ibi Bar. ff. de accuſ. & dixi ſupra in tertia limitatione. Remanent ergo duo tãtum caſus, in quibus alius accuſare poſſet ſcilicet, quando non ſufficienter eſſe punitus. Item quando eſſet abſolutus ignorãte nouo accuſatore, vt colligitur ex prędictis, & ſemper loquor de nouo accuſatore, qui ſuam vel ſuorum iniuriam proſequeretur, quia de aliis non eſſet dubium, vt plene dixi ſupra in quarta limitatione.

95 † Nunc reducam iſtã illationem ad practicam. Quotidie euenit, quod vnus patitur iniuriam realem, uel uerbalem in corpus ſuum pluries fuit dictum ſupra, quod iniuriam facta vni cenſetur facta omnibus ſuis conſanguineis, modo iſte principalis offenſus porrigit querelam, ſeu accuſationem criminalem, contra iniuriantem, vadunt etiã conſanguinei, & porrigunt alias querelas criminales iudici de eadem iniuria contra eundem dico indubitanter, qđ iſtæ aliæ querelæ criminales cõſanguineorum, non debent admitti durante querela offenſi, ſed bene poterunt aſſiſtere in iudicio pro eorum intereſſe ſuper querela offenſi, vt ille iniurians puniatur ſufficienti pœna. Et moueor iſta cõſideratione. Nam per iniuriam, ex quo vnum eſt delictum, fuit ſemel tantum offenſa reſp. quando aliquis accuſatur criminaliter, agitur ut ſatiſfecit reip. per legitimam, vel ſufficientem pœnam, vt probatur in l. citatio, §. quod illicitæ, ff. de publica. l. ſi pro fur. §. 1. ff. de cõdictio. fur & l. ancillæ, C. de furt. & tenet Abb. in c. de his colum. 2. de accuſ. Sed eo ipſo, quod aliquis eſt ſemel accuſatus criminaliter per hanc unicam accuſationem non intenditur ad aliud, niſi ut ſatiſfiat reip. cuius intereſt, vt delicta puniantur, l. ſi operis, C. de pœn. l. ita vulneratur, ff. ad l. Aquil. vnde ſi iſta ſatiſfactio eſt facta per pœnam impoſitam, non debet alius accuſator idem petere, quia ſolutione eius, qđ debetur, omnis tollitur obligatio. Reus. n. eo ipſo, quod pœnã legitimam paſſus eſt ſoluit reip. quod debebat, vnde eſt a reip. liberatus. Idem ſi ſatiſfactio eſt in fieri, vt quia pendet proceſſus, nam omnes accuſationes tendunt ad unam pęnam, ergo tanquam ſuperuacuæ ſint repellendę, quia potius uexarent reum indebite in diuerſis litigiis, quam quod reip. aliquã vtilitatem facerent, ex quo pro eius ſatiſfactione vnicam tantum accuſatio ſufficit. Ad hoc facit l. ſi plures, ff. de acc. & quod not. Bal. in
96 l. ſi plurib. ff. de leg. 1. † Quarto declara regulam, & deciſionem prædictam, vt non procedat in præiudicium iudicis inquirentis, quia ſi delictum ſi tale, quo poteſt

inquiri

inquiri ex officio, non obſtante, ꝙ offenſus egerit ciuiliter ad uindictam: poteſt nihilominus iudex inquirere, & ipſum offenſorem pœna ordinaria punire, & rō. patet ad ſenſum, quia per actionem ciuiliter intentatam, non eſt ſatisfactum reip. ſed ſolum parti, vnde iudex habens poteſtatem inquirendi, poteſt delictū punire ſufficienter p̄ inquiſitionē per ea quæ habentur in c. 1. de colla. deteg. & per ea quæ dixi ſupra in 7. requiſito, in 1. & 5. fallentia. Quia ſicut per tranſactionem non poteſt pars impedire iudicis inquiſitionem, vt ibi fuit dictum, ita minime per actionem ciuiliter inſtitutam, cum non poſſit diuerſitatis ratio aſſignari. Secus autem eſſet, ſi criminaliter ageret de iniuria, quia tunc iudex poteſt irrogare pœnam legitimam illam arbitrando pro qualitate delicti, & ſic nō eſt opus alia, inquiſitione, per ea quę ſupra pluries dixi.

97 † Limita nono principaliter dictum non procedere qn̄ delictum eſt tale, de quo pōt cognoſcere, & punire iudex eccleſiaſticus, & ſecularis, vt de blaſphemia Dei, vel vſura, vel ſimili, quia licet fuerit quis accuſatus, & punitus coram iudice eccleſiaſtico, poteſt tamē adhuc iterum accuſari, & puniri per iudicem ſecularem, & econtra, & vna pœna pro alia non tollitur, text. eſt, & ibi Abb. in c. ſtatuimus, de maled. & in ca. felicis. §. ſi per hoc, de pœn. lib. 6. & Abb. in c. tuæ. de proc. & Bal. in l. placet. C. de ſacr. eccl. & in l. ſi quis in hoc genus. C. de epiſ. & cle. & Fel. in c. de his, col. fi. de acc. & Ludo. Ro. in conſ. 375. Ex quo enim diuerſæ pœnæ imponuntur per diuerſas leges vna pœna non tollit aliam, ſed ambæ concurrunt ſecundum Abb. in d. c. tuæ, & eſt materiam, quam plene ponitur Cy. Bal. & Sal. in l. qui ſepulchra. C. de ſep. viol. & Matt. in

98 conſt. multæ leges in 2. not. † Limita decimo non procedere, qn̄ aliquis fuit accuſatus de aliquo crimine coram uno iudice, & fuit contumax, nam ſi iterum accuſatur, non poteſt opponere ꝙ alias fuit de eodem crimine accuſatus, quia cōtumax non opponit exceptionem litis pendētiæ, ita plene concludit Bar. in l. ſepulchri. ff. de ſepul. uiol. & Bartol. in l. vbi cæptum. ff. de iud. & Ale. in l. quamuis. ff. de in ius voc. plus dicit Bar. in d. l. ſepulchri. in fi. quod ſi quis pro eodem delicto fuit citatus coram duob. iudicibus, & in vtroque foro fuit cō tumax, ſi fuit condemnatus ad pœnā contumaciæ per utrunque iudicem, poteſt bis exigi dicta pœna, & ſic pro eodem delicto patitur quis duas pœnas contumaciæ, licet contrarium uideatur tenere Bal. in l. ſi pluribus. ff. de leg. 1. vbi dicit, quod ſoluendo ſemel pœnam liberatur. Mihi uī, quod opi. Bar. ſit uerior, quia dubium de duabus pœnis pro eodem delicto. procedit in delicto principaliter commiſſo, quod eſt unum. Sed nos loquimur in pœnis contumaciæ, & in rei ueritate duæ fuerunt cōtumaciæ, & ſic duo ſunt delicta, vnde non eſt mirū ſi duæ pœnæ exiguntur. Nec poteſt dicere reus, non debuiſti facere me contumacem in ſecundo iudicio, ex quo ſemel etiā præuentus fui in primo, quia cum lex deneget ſibi huiuſmodi exceptiones præiudiciales, ut ſupra dixi, ſequitur, ꝙ tenebat comparere etiam in ſecundo iudicio, vnde quia non comparuit, hic ſunt duo contemptus iudicum, merito duplici pęna pu-

99 niri dēt. † Et per illud dictum Bart. in d. l. ſepulchri, in fin. infero ad q. Quotidie euenit, quod debitor obligat ſe de ſoluēdo pecuniam ad certum tempus per publicum inſtrm̄, vel obligationem factam penes acta curiæ, & ambæ iſtæ ſcripturæ publicæ habent executionem paratam in regno. De obligatione penes acta tenent Alex. & Do. in lege cum pro quo, ff. de in ius uoc. & per Matt. in dec. 30. conſi. Neap. De inſtrumento liquido, eſt ritus magnæ curię, qui incipit. Item ſi qui in debitores, &c. Et in iſtis duobus caſibus eſt ſolitum ferre condem. in omnib. curiis huius regni, & exigi pœnas pecuniarias a debitoribus, qn̄ accuſantur iſtæ obligationes, vel inſtrumenta ad rōnem tarenorum pro quolibet vncia debita, pone modo. Debitor nō ſoluit in termino, creditor accuſat ſibi obligationem uel inſtrumentum, propter quā accuſationem fuit condemnatus ad pęnā prædictam, poſtmodum creditor progat terminum debitori, quo termino elapſo debitor non ſoluit, creditor iterum accuſat, quæro an teneatur iterato ſoluere aliā pœnam. Et dico quod ſic, ex quo bis deliquit contrauenīendo, unde bis debet pœnam ſoluere, per illud dictū Bart. in d. l. ſepul.

100 c pul.in ſi.† Vnum ſupereſt addere pro cō
plemēto prædictorum. Quoniam pluries
dictum eſt, quod quando quis non eſt ſuf
ficienter punitus poteſt aliud iterum pu
niatur. quo modo erit irroganda iſta pœ-
na ſufficiens, ut quis non ſentiat duplicē
pœnam? Bar. tangit iſtam q. in d.l. ſenatus,
col.fi.ff.de acc. ſuper illa q. ſi accuſatus ali-
quis fuit de crimine, non expreſſa qualita-
te, quæ crimen grauabat, utrum poterit
iterū accuſari cum illa qualitate, ut plus
puniatur? & tenet quod ſic. Et ſi fuit puni-
tus ex prima accuſatione, qualiter ſit pu-
niendus ex alia? Et diſtinguit, quod ſi pri-
mo fuit punitus in pecunia, & tunc uenit
ſimiliter puniendus in pecunia, ſed in ma
iori ſumma, debet in hac ſecunda pœna
ſuppleri, id quod defecit in prima, ſi tamē
ſecunda pœna eſſet corporalis, & tunc dēt
pecunia ſibi reſtitui, ſi ipſam ſoluerat, & ſi
non ſoluit, non tenetur eam ſoluere, ſed
ſolam pœnam ſubdit corporalem. Sed to-
tum dubium ſtat, quando utraque pœna
eſt corporalis, ut ſi pro ſecunda accuſatio
ne ueniret amputanda manus, & pro pri-
ma fuit fuſtigatus, quid erit agendum ex
quo prima non poteſt reſtitui. Bar. non de
cidit, ſed relinquit cogitandum. Ego pro
deciſione huius dubii, dico, quod tūc non
punietur in corpus ulterius, ex quo prima
non poteſt reſtitui per ea quæ not. *Bart.* in
l. eleganter. §. qui reprobes. ff. de pig. act. &
† al. in c. at ſi cl. de iud. & Paris in tra. ſynd.
in uer. executio, vbi dicunt de condemna-
to, ut eruatur ſibi oculus dexter, ſi fuit p
errorem erutus ſiniſter, non debet ſibi vl
terius erui dexter, non obſtante, quod nō
fuit ſufficienter punitus, ſecundum ſenten
tiā, ex quo prima executio reſtitui nō po-
teſt, ita etiam concludo in caſu noſtro. Et
hæc deciſio uidetur eſſe de mente Iaſ. in l.
Iul. col. 9. in fi. ff. de condi. ind. Puto tamē,
quod ſi illa pœna corporalis prius irroga
ta, fuit nimis leuis, attenta qualitate deli-
cti, iudex poſſet commutare ſecundam
pœnam corporalem in pecuniariā, adhoc
ut delinquens remaneat ſufficienter puni
tus, & hoc ex arbitrio ſibi a iure conceſſo
ex cauſa per tex. & ibi Bart. in l. quid ergo.
§. pœna grauior. ff. de his qui not. inf. & l.
hodie. & ibi gl. ff. de pœ. & l. reſpiciendum,
101 eo. tit. † Sed poſſet adhuc fieri dubium,
ſi ex ſecunda accuſatione ueniret irrogan
da pœna mortis mortalis, tunc uidentur
dicendum, quod non eſt curandum, quod
quis fuit corporaliter punitus, quia reus
non indiget in caſu iſto reſtitutione pœ-
næ, ex quo mors omnia ſoluit, & iſta ulti-
ma, & grauiſſima pœna; omnes pœnas ab-
ſorbet, unde videtur dicendum, quod de-
beat damnari uel mortem, non obſtante
prima pœna. In contrarium videtur quia
licet aliquis ueniat damnādus ad grauem
pœnam, ſi tamē paſſus fuit aliquid in cor
pus, puta longam carcerationem, iſta eſt
iuſta cauſa, ut pœna mitigetur, gl. eſt no. in
l. diutino. ff de pœn. in gl. magna ibi, quæ
eo dicunt, &c. & ſit hoc ex quadam mate-
ria, ut dicit ibi glo. unde ita eſſet hic dicē-
dum. ut illa pœna corporalis prius irroga-
ta, ſit iuſta cauſa alleuiandi pœnā mortis.
Puto tamē, quod totum hoc relinquatur
in arbitrio boni iudicis, attenta qualitate
delicti, perſonæ, loci & temporis, per l. aut
facta in prin. & §. fi. ff. de pœ. & per d. §. pœ-
na grauior, & d. l. hodie. Quid enim, ſi deli
quens eſſet aliquis homo facinoroſus, &
ſeditioſus, uel ſi fuit crimen deteſtabile, pu
ta læſæ maieſtatis, uel aſſaſſini, uel aliud ſi
mile? certe non eſſet tunc pœna mitiganda
contra huiuſmodi ſceleratos, non obſtan-
te, quod aliam pœnam leuiorem in corpus
paſſi fuerint, & econtra, ſi eſſet aliquis ho
mo bonæ uitæ, & caſualiter repertus fuit
in delicto puta homicidii, tunc iudex ex
cauſa prioris pœnæ corporalis, poſſet uti
miſericordia in mitigando pœnam mor-
tis per gl. in d. l. ſi diutino.

102 Nono principaliter requiritur ad uali-
ditatem inquiſitionis, quod fiat per iudi-
cem competentem, alias non ualet, ut in
toto titulo, ſi a non comp. iud.

103 An autem ualeat talis proceſſus coram
incompetenti & quid de confeſſione vide
Bar. Alb. de Roſ. & Iaſ. in l. magiſtratib. ff.
de iur. omn. iu. & *Bar.* in l. diuus, ff. de cuſt.
reor. & Abb. & Doc. in c. at ſi cle. de iud. in
quibus locis dicitur, quod confeſſio facit
inditium ad torturam coram competen-
ti, & idem tenet Ale. in conſi. 13. col. 4. in i.
nolu. Quod qualiter & quando procedat,
uide Iaſ. in d. l. magiſtratibus.

104 † Sed iuxta hoc moueo unum dubium
Quotidie quando iudices formam huiuſ

modi

modi inquiſitiones, ſolent addere vnum coadiutorem ex parte curiæ eligendo vnũ miniſtrum, ſeu nuncium, vel executorem curiæ, quia aſſiſtat inquiſitionis, & cauſam ex parte curiæ defendat, verum hoc ut de ſubiecta inquiſitionis, vel ad quẽ effectum datur talis coadiutor? dic ꝙ non eſt de ſubiecta, nã fama habet vim accuſatoris, vt ſupra dictum fuit, & põt fieri inquiſitio ſine eo, vt declarat Ab. in ca. cum clamo. de teſtibus, ſed fuit inductus iſte procedendi modus, per c. regni, in n. 17. quod incipit, plerunque contingit, quod capitulum innuit, ꝙ iudices in inquiſitionib. dẽnt adhibere coadiutorem curiæ, ad effectum, vt ſi contingat ferri ſententiam abſolutoriam reperiatur dictus coadiutor, qui appellet ad ſuperiorem noĩe curiæ, alias nemo appellaret, & ſic curia poſſet lædi per iniquã ſententiam. Si tamẽ iudex procederet ſine coadiutore, tunc lata ſnĩa tenetur iudex quam primum certiorare ſuperiorẽ de dicta ſnĩa lata, qui ſuperior infra mẽſem poteſt iubere iudici, ut mittat ad eum proceſſum, vt eũm reuideat, perinde ac ſi eſſet appellatum, & ſi infra menſem ſuperior non reſcribit iudici, ex tunc lapſo menſe ſententia tranſit in rem iudicatã. Et ſi iudex non certiorauerit ſuperiorem, punitur arbitrio ſuperioris. Ita hæc omnia deciduntur in d. c. plerunque contingit, vnde dare coadiutorem in inquiſitione, eſt utile propter remedium appellationis, & qui releuatur iudex a certiorando ſuperiorem, ſed põt facere interponi appellationem ſub nomine coadiutoris, & iſte coadiutor alio vocabulo in iure cõi appellatur promotor inquiſitionis, ſecundum Ab. & Fran. de Aret. &

105 Doc. in d. c. cum clamor. de teſtib. † Decimo, principaliter requiritur, ut procedat inquiſitio, quod iudex inquirat in caſib. a iure permiſſis, & non in caſib. prohibitis, & quia hic melius, quam alibi cadit opportunũ, ad hoc, ut iſta materia reddatur magis notabilis, inueſtigabimus, qui ſunt illi caſus, in quibus iudex poteſt procedere ex officio ad inquirendum abſque accuſatione partis, quia ẽt ſciemus caſus prohibitos per regulam, quę ſe habet, quod contrariorum eadem eſt diſciplina. Et præſuppono, quod regulariter inquiſitio eſt prohibita, per regulam iuris, quæ ſe habet, ꝙ nemo ſine accuſatore damnatur, vt dixi ſup. in 1. q. principali, huius 6. partis, in prin. & non fit, niſi vbi agitur de cõmodo publico, & ſic ad publicã utilitatẽ, nam in cã ciuili, & ad commodum priuatorũ, iudex regulariter non inquirit, ut dicit Ang. in tra. mal. in ver. incend. col. 2. vbi plus dicit, quod inquiſitio non põt fieri, niſi delictũ ſit commiſſum dolo, vel lata culpa, ita tenet Inn. in cap. ad noſtram, de iurei. & Bar. in l. 4. §. hoc aũt iud. col. 1. ff. de damn. inf. iſtæ regulæ recipiunt nonnullas fallentias in quam pluribus caſibus, in quibus iudex inquirit ex officio, ẽt ad commodum priuatorum, & in criminalibus ſimiliter in quam pluri-

106 bus caſibus. † Primus igitur caſus in quo iudex poteſt inquirere ex officio, ẽt ad cõmodum priuatorum eſt, vbicunq. ſumus in aliquo vſurario manifeſto, qui extorſit vſuras ab aliquo debitore, & per eius fortẽ potentiam non audet debitor repetere ab eo vſuras. Nam tunc iudex ẽt nemine petente, poteſt inquirere contra eum, & ipſũ compellere ad reſtõnem vſurarum, tex. eſt in c. cum in diœceſi, & ibi Io. de Anan. in 3. no. de vſu. & Ab. in c. ſuas, in 2. no. eo. ti.

107 vbi plus dicit Abb. † quod non ſolũ poteſt iudex cogere ad reſtõnem vſurarum poſt vſuras receptas, ſed ẽt ante ſolutionẽ põt ex officio impedire creditorem ne recipiat, ſeu exigat vſuras, & hoc cã uitandi peccatum, idem tenet Io. de Ana. in d. ca. ſuas in vl. no. & eſt gl. in c. ex literis, de ſpõ & Abb. in c. ad noſtram, el 2. col. 2. de iureiu. vbi dicit de mente Inn. quod iudex eccleſiaſticus poteſt procedere, contra eum quem habet ſuſpectum de vſura ad pnĩam imponendam, & erit vtile per confiam parti, quia non poterit imponi ſalutaris pnĩa, niſi vſuræ reſtituantur parti. Adde Bal. in conſi. 183. in fi. in 1. uol. & Soc. in cõſ. 219. in 2. vol. Et hoc eſt quod voluit dicere Bal. in l. ea quidem, col. antep. in uer. ſtẽ quæritur in ciuili, & c. C. de accuſ. vbi dicit quod in ciuili regulariter nõ proceditur per inquiſitionem, niſi contra vſurarium, & idẽ Bal. in c. 1. §. ſi tres. de pace tenen. Nam debent iſta verba intelligi de iſta inquiſitione, quæ fit per iudicem eccleſiaſticum pro ſalute animæ. Non. n. poſſunt intelligi de inquiſitione facienda per iudicem ſecu-

108 larem, † quia de iure ciuili communi

iudex ſecularis nõ ſe intromittit in crimi
ne uſurarum ad puniendum dupl:ci rõne.
u Primo, quia de iure ciuili u vſuræ ſunt per
miſſæ,& non reperiuntur prohibitæ,l.eos.
C.de vſur.vbi Iuſtinianus Imp.qui fuit vir
catholicus. permiſit vſuras, & hoc tenet
B r.in l.1.col.3.C.de ſum. Tri.& fid.cath.
& Card.in cle.1.colu.2. in 2.quę.de vſur.&
Phil.Dec.in conſi.170.unde quod fit lege
permittente,non punitur, l. Gracchus. C.
109 de adult. † Secundo, quia eſt crimen ec-
cleſiaſticum, & eius inquiſitio, & puniti
ſpectat ad epiſcopum,vt per Bar. & Doct.
in l.quoties.C.de iud.& in l. Titia. ff. ſolu.
mat.& Abb.in c.tuam,de ord. cog. & not.
Pet.Phil.Corn.in conſi.19.colu.2.in litera
c in 3.vol.
110 † Sed an criminaliter poſſit iudex inqui
x rere x ex officio contra vſurarium,& ipſũ
punire ad aliquã pœnam? iſta eſt pulchra,
& difficilis q. ſuper qua de iure ciuili Ro-
mano ſeu communi eſt dubium, ꝙ nec in
quirendo nec per accuſationem poteſt iu
dex procedere ad pœnam, quia non eſt cri
men de iure ciuili,ex quo permittuntur v-
ſuræ,vt modo dixi, & tenet Phi.Dec. in d.
conſ.170.col.3. ſed ſtat dubium in duob.
caſibus.Primus eſt,quid de iure canonico.
Secundus,quid de iure conſtõnem regni,
per quas prohibentur vſuræ,& punitur vſu
rarius ad pœnam publicationis bon.vt eſt
conſt qui incipit,vſurariorum,& habetur
in ritu magnæ curiæ,in nu.15. qui incipit,
111 itẽ ꝙ procurator,&c.† Quo ad primum
caſum,ſ.utrum iudex eccleſiaſticus poſſit
inquirere criminalis contra vſurariũ, vel
ipſum accuſatum punire aliqua pœna cri
minali,in hoc ſunt opi.contrariæ. Nã Bal.
& Sal.in l.improbam.C.de his,qui no.inf.
tenet, quod vſurarius nullo modo poteſt
criminaliter puniri, ex quo nulla lege ca-
uetur,nam recipit vſuras de conſenſu ſol
uentis. idem tenet Io.de Ana.in c. quã per-
niciosum col.4.de vſur.& plene Phi.Deci.
in d.conſi.170.vbi plures rationes allegat
nam ius canonicum introduxit tres pœ-
nas contra vſurarium. Prima eſt, ꝙ priue-
tur communione altaris,nam non poteſt
recipere corpus Chriſti, nec dẽt ſtare in ec
cleſia,qñ celebrantur diuina. Item,non de
bet ſepeliri in eccleſia. Tertio,quia non ad
mittitur ad oblatione faciendas,iſtæ pœ-
næ traduntur in c.quia in omnib.& ibi
per Abb & Io.de Ana de vſuris. Item põt
compelli ad reſtõnem vſurarum,& ſi non
reſtituit,põt excõicari ſecundum Abb in
c.præterea,de vſur. vltra ergo iſtas pœnas,
non dẽt uſurarius puniri criminaliter, qꝛ
nulla lege cauetur,contrariam partem te-
net Iac.But.in d.l.improbũ,ſ. ꝙ vſurarius
exigendo vſuras,cõmittit dolum,ergo te-
netur pœna criminis ſtellionatus,vnde pu
niri põt pœna arbitraria criminaliter ꝑ
dolum,& iſtam partem ſequitur Pet.Phil.
Corn.in conſil.19. in 3.uolu. Vbi facit de
hoc vnum conſ. & multas rõnes allegat.
Et ſic hẽmus duo conſilia adinuicẽ repu-
gnantia. Et certe pro prima parte multum
facit tex.in c.cum tu.in fi. & in ver.illi ãt,
de vſur.& poteſt ponderari illud c.in trib.
locis nam in prin. dr̃, ꝙ pœnæ inductæ ꝑ
Lateran.conſilium,contra vſurarios,hẽnt
locum,donec vſuras reſtituant,ergo ſequi
tur,quod illis reſtitutis ceſſant pœnæ. Se-
cundo in dicto ver.illi autem dr̃, quod v-
ſurarii pauperes, qui vſuras reſtituere non
poſſunt,non dẽnt vlla pœna mulctari. Ter
tio,in fine dicitur,quod reſtitutis, liberat
vſurarius tam a peccato, quam a pęna, &
ſic patet per dictum capitulum,quod tota
vis iuris canoni conſiſtit in faciendo reſti-
tui vſuras pro ſalute animæ & ille qui põt
reſtituere,non punitur aliqua pœna. Nam
ſi poſſet criminaliter puniri, ſi non habet
in ære,differt ſaltem luere in corpus, cum
obligatio deſcendat ex delicto,vt habetur
in lege ſi quis id quod. ff.de iuriſ.om. iud.
& in l.quicunque.C.de ſeruis fug. Sed lex
canonica dicit expreſſe, quod nulla pœna
puniatur,& idem, quando vſuras reſtituit
non punitur,vt d.ca.cum tu.in fi.ſed ad il-
lum tex.rñdet Pet.Phi.Cor.in d.ſuo conſ.
19.quod verum eſt,qđ nulla pœna punitur
.ſ.loquendo de pœnis inductis ad reſtitu-
tionem uſurarum contra non reſtituẽtes,
quæ ſunt pœnæ Lateranenſis conſilii.ſ.tra
ditæ in d.c.quia in omnibus.de uſur. Non
tamen negat quod puniatur vſurarius cri
minaliter ex delicto per eum patrato in
mutuando,& recipiẽdo vſuras. Pro 2. par-
te facit tex.in c.cum in diœceſi.de vſu. vbi
probatur,quod crimẽ uſurarum poteſt in
iudicium deduci per uiam accuſationis,
ergo debet puniri aliqua pœna naturab,

con.

conuenti illi delicto, & ita illum text.
ponderat Pet.Phil.Cor.in d.conſil.29. ubi
etiam conſiderat, quod uſurarius pluries
delinquit. Primo enim delinquit mutan
do ſub uſuris, quia facit contra præceptũ
diuinum. & canonicum, q̃d dicit. Mutuũ
dan.nihil inde ſperãtes c.cõſuluit, de uſur.
Secũdo delinquit, uſuras recipiendo, quia
tunc exquitur ſuum malum propoſitum.
Tertium, delinquit, uſuras non recipendoi.
Sed oẽs pœnæ inductæ a lege canonica tẽ
dunt contra tertium delictum, ergo alia
duo ſi non punirentur, remanebunt impu
nita, quod eſſet cõtra publicã utilitatẽ. Vt
aũt iſta q̃ remaneat deciſa, & habeatur ip
ſius uera concluſio, ego adhereo huic ſe-
cundę parti. Et puto opi. Pet. Phil. Cor. eſſe
ueriorem, & magis iuri conſonam. ſ. quod
uſurarius poſſit crimininaliter inquiri præ
cedẽte fama, uel acuſari, & vigore talis pro
ceſſus criminaliter inniti poteſt puniri pœ
na noua ad arbitrium iudicis eccleſ. & ad
corroborandum iſtam partem adduco pri
mo oẽs rationes & iura adducta, & conſi-
derat per Pet.Phil.Cor. in d. ſuo conſi.19.
in 5. uolum. quæ bene uidentur militare.
112 † Secundo ultra rõnẽ per eum cõſidera
tas ad loco, quod iudex eccleſiaſticus ex iu
ſta cauſa ſibi uiſa, põt adiuuare canones
addenda nouam pœnam, licet non poſſit
totaliter ſtatuere contra canones. gl. eſt no
tab. in cle. ne Romani. in uerſic. tolli. & ibi
etiam Card. in prin. in 5. quæſt. de elect. &
Abb. in c. licet colum. 2 circa fi. in uerſ. aut
ſubeſt ſtatutum. & c. de pœnis & Fel in c. ir
refragabili. §. certum col. 2. ver. limita hãc
concluſionem, & c. de off. ord. vbi dixit, q̃d
poteſt addere nouam pœnam pecuniariã,
& idem Fel. in c. quod ſuper his col. 5. ver.
fallit. 7. & c. de maior. & obed. vnde in pro-
poſito, licet per canones non caueatur ex-
preſſe, quod vſurarius puniatur criminali-
ter, niſi ſolum ad illas ciuiles pœnas tradi-
tas in d. c. quia in omnib. tamen dico, q̃d
epiſcopus poteſt addere nouam pœnã co-
adiuuando canones, & punire ipſum arbi-
trio ſuo. ſ. ad pęnam pecuniariã ex iuſta cã
.ſ. ne tale delictum receptionis vſurarum,
pertranſeat impunitum, & ut alii uſurarii
capient exẽplum, & ceſſent formidine pœ
næ a committendis vſuris, ut dicit text. in
l. ſi operis. C. de pæ. & l. quicunque. §. quod
113 ſi fecerit. C. de hær. † Solent enim pœnæ
exacerbari, ut alii capiãt exemplum, l. au
facta § fi. l. ſi quis aliquid §. qui abortionis
ff. de pę. & l. 1. C. ad l. Iul. rep.
114 † Tertio hanc partem confirmo, quia
hodie multum iñoleuit uſurariorũ temeri
tas & inſtigante diabolo acrius exercent
vſuras nonnulli Chriſtiani, quam Iudæi,
& infideles, quo caſu propter delicti fre-
quentiam eſt permiſſum iudici pœnas or-
dinarias augere, & illas exacerbare, & no-
uas pœnas addere, tex. eſt & ibi Bar. in prin.
in d. l. aut facta. §. fi. ff. de pæ. & l. 1. in princ.
ff. de obl. & text. cum gl. in l. 1. in fi. C. de e-
piſ. aud. facit tex. in l. hodie ff. de pæ. Stante
ergo uſurarum frequentia, dico indubitã
ter eſſe permiſſum epiſcopo augere pœnas
canonicas, & punire uſurarium ad ſuum
arbitrium pœna competenti iuxta d. l. ho-
115 die. † Quarto, ad idem adduco, quia iu-
dex eccleſiaſticus debet, & poteſt illi pœnã
irrogare, quæ magis timetur, ratione cu-
ius timoris cenſendum eſt ipſum a delin-
quendo fore ceſſaturum, gl. eſt in ca. licet
in gl. magna circa fi. & ibi Abb. de pœnis,
& tex. in c. qũ frequenter in fi & ibi gl. in
ue. magis timeri, & c. ut lite non conteſt. &
gl. in c. de cauſis. in uer. cer. in fi. de offi. de-
leg. & Fel. in c. irrefragabili. §. certum, col.
2. ibi etiã Abb. in 3. not. de offi. or. ubi uidẽ
tur decidere hunc caſum de mente Hoſt.
Dicũt. n. q̃ iudex eccleſiaſticus pro crimi
ne eccleſiaſtico, etiam cõtra laicum poteſt
irrogare pœnã pecuniariã, ſi illa magis ti-
116 metur quã pœna ſpiritualis † ſed in nullo
caſu põt magis cõuenire pœna pecuniaria
quã contra uſurarium, qui peccat ex rabie
auaritiæ, & cupiditatis unde puniri debet
in eo, in quo deliquit. ut pœna ſit delicto
cõformis l. ſi fugitiui. C. de ſer. fu. facit tex.
in l. ſancimus C. de pe. Ad quod habentes
reſpectum imperatores huius regni, impo
ſuerunt pœnam pecuniariam contra uſu-
rarius ſcilicet publicationis omnium bo-
norum, ut dixit cõſt. quę incipit, uſurario
rum & ſemper eſt credẽdum, q̃d uſurarius
nullam pęnam magis timebat quã pecu-
niariã, quia ſemper auarus eget & ex quo
incępit fabricare in gehennam, non cura-
bit pœnas ſpirituales, ut tenet Abb. in ca.
ut clericorum in fi. de uita, & hon. cl. Et p̃
pterea, ut irroget pœna, delicto cõueniens

& quæ magis timetur, dico qđ ep̃s põt ip-
ſum criminaliter punire pęna pecun. quæ
debet poſt modum irrogari per epiſcopũ
in fabricam eccleſiæ, vel in alium pium
vſum, ne ipſe ẽt arguat de uitio cupidita-
tis, ſm Abb. in d. ca. vt clericorum, in fi. &
in d. §. cęterum, & in c. dilectus de off. ord.
117 & in d. c. licet. † Quinto adducitur, quia
ius canonicum appellat uſuras, & ille qui
cõmittit vſuras, dr̃ committere crimẽ d. c.
quia in omnibus, & c. ſuper eo de uſuris.
118 † Sed crimen dicitur omnis operatio ma
la, quę poteſt accuſari, & puniri criminali-
ter in hoc ſeculo, c. Apoſtolus. 71. diſ. & gl.
in c. pctm̃, de reg. iur. lib. 6. & Fel. in c. teſti-
moniũ col. 3. de teſtibus. Et quod uſura di
catur crimẽ, apparet ex ordine titulorum,
& rubricarum in decretabilis, q̃a poſt titu
lum de furtis, eſt ſituatus titulus, de uſuris
119 immediate. † & dicit Abbas ibi in conti-
nuatione rubricę, quod uſura eſt ſpecies ra
pinæ, & propterea continuatur cum rubri
120 ca de furtis. † Et dicit Ioan. And. in c. pec
catũ de reg. iur. lib. 6. qđ non reperitur ma-
ius malum, quam ſit uſura, & idẽ tenet Io.
de Ana. in c. 1. in fi. de uſur. unde ſequitur
conſequentia neceſſaria, quod ſi eſt crimẽ,
debet aliqua cõdigna pęna puniri, quia ſi
non puniretur, eſſet contra publicam utili
tatem, & impunita pareret auſum ad ma-
ius malũ, & delicti multiplicationẽ. ut in-
121 quit Sene. † Sexto adducitur, quia omnis
ille, qui delinquit contra pręceptum legis
debet puniri pęna arbitraria, qñ lex non
ſtatuit aliam pęnam & certam gl. eſt & ibi
Bart. in l. nemo martyres, C. de ſacroſ. ec-
cleſ. & gloſ. in c. 2. in fin. in verſ. actioni de
uita, & hon. cle. & Ale. in addi. ad Bar. in l.
hodie. ff. de pęn. ubi dicit, quod uenire con
tra p̃ceptum legis, eſt pęna arbitraria ſed
certũ eſt, q̃ cõmittere uſuras, eſt facere cõ-
trã præceptum legis quia oĩ iure ſunt pro-
hibere, ut no. Doct. in ru. C. & extra. de uſu.
ergo dẽt uſurarius puniri pęna arbitraria,
quia uenit contra p̃ceptum legis per præ-
dicta & no. Bart. in l. legis, uirtus. ff. de le. &
habetur per Abb. Fel. & Doc. in c. 2. de ma
122 io. & obe. † Septimo adducitur, quia qñ
caſus eſt dubius, & ſunt opiniones hinc in
de, debemus ſequi in dubio illam opinio-
nem, quæ magis fauet publicæ utilitati, &
magis cohęret regulis iuris communis, ut
no. Bar. & Doc. in l. 1. in princ. ff. ſol. mat. &
eſt tex. & ibi Bar. in l. 1. §. fi. C. de cad. tol. pro
hoc eſt tex. formalis in lege, hoc modo, ff.
de cond. & dem. Sed dic ſtantibus iſtis dua
bus opi. contrariis, magis fauetur publicæ
utilitati iſta opin. quæ tendit ad punien-
dum delicta pęna condigna, quã alia opin.
q̃ inducit impunitatẽ, & auget materiam
delinquendi, ergo iſta opin. eſt amplecten-
da, quia magis adhæret regulis iuris, quæ
ſunt, ut oĩa crimina habeant, ſuas pęnas, l.
ſancimus, C. de pę. & l. ſi operis, eo. ti. & tan
to magis procederet hęc opin. hodie in re-
gno, ubi iure municipali conſtõnum uſu-
ræ criminaliter puniuntur, & ſic, quod de-
ficit in pęna iudicis eccleſiaſtici, põt ſup-
pleri per ſecularẽ, p̃ut fuit dictũ ſuperius,
& tenet Gem. in c. 1. de uſu. li. 6. Et ad præ-
dicta facit, tex. in c. ſtatuimus, in fi. de mal.
ubi contra blaſphemantes, ſtatuitur pęna
pecuniaria ultra alias pęnas ſpirituales.
123 † Et retẽta iſta parte, q̃ vr̃ uerior, & ma-
gis iuri cõſona, nõ obſtãt, ea q̃ in cõtrariũ
adducebantur, maxime per Phi. Dec. in d.
ſuo cõſ. 270. Et primo, in q̃tũ dicit, q̃ uſu-
rarius petit uſuras ex conuentione, & uolũ
tate partis promittentis, unde nõ debet di
ci in dolo nec in crimine punibili, ex quo
nullã iniuriã facit uolẽti, quia ad hoc de fa
cili rñderi põt, quia lex prohibens, uſuras,
p̃hibet eas recipi ẽt a ſpõte ſoluẽte, q̃a is,
qui ſoluit, non peccat, ſed tñ is, qui recipit
uſuras, gl. eſt in c. debitores, in uerſi. redde-
re de iureiur. unde in materia uſurarũ, no-
ta prohibitio legis eſt in recipiẽte, ut in ca.
cõſuluit de uſu. & ideo nõ conſideratur uo-
lũtas ſoluentis, quia ſiue ſoluat uolũtarie,
ſiue non, ſemper peccat recipiens, & uenit
cõtra p̃ceptum legis. Vnde merito, puniri
debet, & tãto magis, q̃a ſemp p̃ſumitur de-
124 bitor inuitus ſoluere. † Nã ſoluendo uſu
ra, ut ſibi, eruere oculũ, ut dicit gl. in l. 1. ff.
de ſol. & Bal. in l. indebitas, C. de uſu. Sic in
ſimili uidemus in quolibet actu a lege p̃-
hibito, qđ nõ excuſat uolũtas partiũ quia
remaneat p̃hibitio, & ſortiatur pęna lega-
lis ſuũ effectũ, l. nõ dubium, C. de legi. Nõ
enim excuſat adulter, ſi non dicat ſe adulte
raſſe mulierem uolentẽ, quia habeat pęnã
legalẽ. Dato. n. quod nõ offendat proximũ
propter eius uoluntatem, tamen offendit
remp. quia attẽtat factum a iure prohibi-

tum

125 tum, & pœnalem. † Non obſt. d. c. cu tu
de vſur. in quantum fuit ponderatum in tri
bus locis, ut ſupra, quia totum illud capi-
tulum loquitur de pœnis Lateranenſis cõ-
ſilii, inductis ad reſtitut. uſurarum, ciuili-
ter tamen, ut patet ibi, in princ. & illud quod
dicitur in d. ver. illud. ſ. quod ſi uſurarius
eſt pauper, non punit. confirmat, hunc in-
tellectum quia ſi illæ pœnæ ſunt inductæ
ad compellendum uſurarium ad ſatiſfa-
ctionẽ ceſſante, ſatiſfactione, pp pauperta
tem ceſſant etiã illæ pœnæ, & ſimiliter ſatiſfa
ctiõne ceſſant, ut dicitur ibi, in fi. quia ceſ
ſat peccatũ, quo ad Deũ, & illæ pœnæ ſo-
lum reſpiciunt animã & corruptionẽ pec-
catoris. ſed quia fuit offenſa reſp. per patra
tionem delicti, & receptione uſurarum, re
quiritur alia ſatiſfactio per pœnam crimi
nalẽ, ut pluries fuit dictum ſuperius. vnde
quia illa nõ eſt naturalis pœna delicti nec
ſufficiens, ſed ſolum tendit in fauorẽ pri-
uati, ut uſuras acciperet, dicendũ eſt poſſe
irrogari aliam pœnam ſufficientem arbi-
trariam, pro eo, quia fuit contrauentũ præ
ceptis iuris diui. & canonici pro ſatiſfactio
ne reip. l. ciuitatio, § quod illicite. ff. de pub. & p
ex quæ plene dixi ſupra, quod quando eſt actum ci
uiliter de delicto. ad rei reſtionem, poteſt
126 et ag. criminaliter. † Venio ad ſecundum
dubium principale huius q. ſ. an hodie in
regno poſſit iudex inquirere ex officio cõ
tra uſurarium, nemine accuſante. Et licet
per conſt. vſurariorũ, iſtud crimen dicitur
eſſe publicum, adeo quod quilibet de populo
admittatur ad accuſandum, ſiue denunciã
dum, ut ibi habetur. tñ eſt correptũ per ri
tũ magnæ curiæ, in ri. 4. qui incipit. Item
quod nullus laicus, &c. quo cauetur, nõ admit
ti quẽ ad accuſandum de aliquo crimine,
niſi ſuam uel ſuorum iniuriã proſequatur.
Item hodie curia ſecularis in regno non
poſſet ex officio inquirere de tali crimine,
niſi interueniat accuſatio in forma, adeo
quod non ſufficit ſola denunciatio, ut eſt
alius ritus magnæ curiæ, in ri. 5. incipiẽs.
Item quod nullus admittatur, &c. & ſic ita re-
manet concluſio, quod hodie in regno iudex
ſecularis non poteſt ex officio inquirere
de crimine uſurarum, niſi appareat accuſa
tor, qui ſuã, uel ſuorũ iniuriã proſequatur,
& ita tenet Par. in tra. ſynd. in uer. in q. co.
2. uer. & hodie in regno ſunt ſublata, &c.

127 † An autem in crimine uſurarũ ſtant b.
indiciis poſſit deueniri ad torturam. uide
Soc. tenentem, quod ſic in conſi. 219. col. fi. in
2. uol. & Io. de Ana. in c. quia in omnibus
col. 19. de vſu. puto tamen, quod in hoc re-
gno non poſſit dari tortura in crimine v-
ſurarum, eo quod ubi irrogatur pœna publi-
cationis bonorum, non irrogantur tor-
menta, quia non cenſetur pœna ultra rele-
gationẽ per c. regni, quod incipit, tormẽta
ita tenet Paris in trac. ſynd. in uerſi. tortu-
ra in c. an in cauſa pecuniaria, &c. ſed pro
crimine uſurarum, eſt pœna publicationis
bonorũ. ut in cõſt. uſurariorum, ergo &c.
128 SECVNDVS † caſus principalis, in quo
permittitur inquiri ex officio, eſt in omni
delicto, quod committitur per conſpiratio
nem, ut quando plures conſpirant ſeu con
iurant ad aliquod malum ſimul. text. eſt, &
ibi Bal. in l. 1. C. de monopoliis.
129 † Quæ autẽ ſit pœna iſtorum conſpirã-
tium, ſeu facientium conuenticulam. Dic
quod diuerſæ pœnæ ſunt ſtatutæ per diuer
ſas leges in iure. Primo enim eſt pœna exi
lii, & publicationis bonorum, quam impo
nit d. l. 1. C. de monopol. Secundo, eſt text.
in l. denunciamus. C. de his, qui ad eccl. cõ
fug. ubi imponitur pœna ultimi ſupplicii.
Tertio, eſt text. in c. 1. §. conuenticulas de
pace iu. fir. ubi ſinguli coniuratores puniũ
tur ad unã libram auri. Quarto. eſt tex. iun
cta gl. in l. qui illicitũ. ff. de colleg. illi, ubi
imponitur pœna legis Iuliæ maieſtatis. Quin
to, eſt tex. in l. 2. C. de ſedit. ubi imponitur
pœna grauiſſima. & ſic pœna mortis cõtra
iſtos ſeditioſos, turbantes publicam pacẽ
de quib. et loquitur tex. in l. ſi quis aliquid.
§. auctores. ff. de pœnis, & habetur in c. ſedi
tionarios & ibi Arch. 48 di. Sexto, eſt tex.
in l. aut facta, in princ. ff. de pœnis. ubi non
ſtatuitur certa pœna contra coniuratores,
ſed puniuntur pro qualitate delicti, & eue
tus, unde innuit ille tex. quod iſta ſit pœna
arbitraria, & uariabilis, ſecũdũ delicti a-
trocitatem, & per illũ tex. puto diſtinguit,
dñe oẽs pœnas pdictas, ſecũdũ facti occidẽ
130 tiam & qualitatẽ † Scias tñ, quod quãdo
que iſtæ cõuenticulæ ſunt licitæ. vt quando fiunt
ad bonũ finẽ, & tũc nõ puniũtur nec pñt
inquiri, imo tũc ſunt omni iure permiſſæ
text. eſt in c. ſane. 16. q. 7. & tenent And. de
Iſer. Bar. & Aluar. et Cat. in d. c. 1. §. cõuenti

culas, & Arch. in c. coniurationum; &c. ſi
quis 11. q. 1. & Pet. Phi. Cor. in conſi. 216.
in 3. uol. & Io. de Ana. in rub. extra de ſciſ.
ma. col. 2. in fi. In dubio aũt ſemper præſu
mitur fieri ad malum, ex quo ſunt de gñe
prohibitorum, ſecundum Do. in locis præ
all. & Arch. in c. illud, col. pe. 23. d. vbi plus
dicit, ꝙ etiam ſi contra nocentem ſit con-
ſpiratum ſemper præſumitur ad malum i-
dem tenet Lucas de pæna in l. magiſtro co
lu. fi. C. de profeſ. & medicis lib. 10.

ADDITIO. Vide omnino Aymo. Cra
ue. in conſi. 4. per totum, vbi pulchre. P. F.

131 † Tertius caſus eſt, qñ eſt vendita ancil-
la ſub pacto, ne proſtituatur, alias ſit libe-
ra, nam ſi emptor non obſeruat pactum,
iudex inquirit ex officio, & facit illã exhi
beri, ut perueniat ad libertatem. Tex. eſt, &
ibi Bal. in l. mulierem. C. ſi manc. ita vene.
132 ne proſtituatur. † Quartus caſus eſt om
ni cã miſerabilem perſonarum, nam in ea
poteſt ex officio procedere, et ad priuatam
vtilitatem, ſecundum Bal. in d. l. mulierẽ,
& Bar. in l. 4. §. hoc aut iudicium, col. 1. in
§. opp. & ibi ẽt Alc. in l. 1. col. ff. de damn.
inſe. & Alc. in l. 1. col. ff. de iur. omn. iud. &
Bal. in c. 1. § iniij. colu. pen. de pac. iur. fir. &
Abb. in c. ad noſtram, col. 2. in fi. el. 2. de iu
reiu. Pro hoc eſt tex. in l. nec quidquam. §.
aduocatos. ff. de off. proc. vbi iudex ex offi
cio poteſt dare aduocatos miſerabilib. per
ſonis. Quod corroboratur ex his, quæ hñs
in ca. regni, quod incipit, ne tuorum & a-
lio, quod incipit, ſi temporum, ubi datur
ptãs iudicibus inquirẽdi pro iniuria illata
pupillo, & viduæ, & ſic miſerabilib. perſo-
nis, verum illæ ſunt litteræ arbitrales, ta-
men hoc eſt cautum aliam iure cõi ꝑ præ-
133 dicta. † Hoc ſane intellige, qñ ſumus in
pupillo, & vidua paupere, quia tunc nume
rantur inter perſonas miſerabiles, alias ſe-
cus, ita tenet Abb. & ibi ẽt Bart. in add. in
134 ca. ſignificantib. de off. deleg. † Quintus
caſus eſt in his, quæ notorie liquent iudici
ex actis, nam in his poſt inquirere, & ſup-
plere etiam parte non petente, ſecundum
Alc. in l. 1. C. ut quæ deſunt aduo. & per do
cto. in c. ſignificauerit. de teſt. & no. Fel. in
c. ex tenore, col. fin. de reſc. & eſt text. cum
gl. in l. 2. §. fi. C. de temp. app. & gl. in filius
§. veterani. ff. de proc.
135 † Sextus caſus eſt in omni cauſa pia po
teſt iudex tam eccleſiaſticus, quam ſecula-
ris inquirere & procedere ex officio in cau
ſis piis, & eccleſiarum, nam ẽt pro iurib. ec
cleſiæ poteſt iudex inquirere, & gñaliter in
omnib. cauſis concernentib. periculũ ani-
mæ, ut ſuper pñia imponenda, põt iudex
inquirere, ut euitetur peccatum, ita hæc
omnia tenet Ab. in c. ad noſtram. el. 2. col.
2. de iureiu. & no. Bal. i d. l. mulier. C. ſi manc.
ita uen. ne proſt. & habentur in ca. 1. de off.
136 ord. † Septimus caſus eſt quando epſ ha
bet ſuſpitionem de parentela inter coniu
ges, quia poteſt iudex eccleſiaſticus inqui-
rere de impedimento quolibet matrimo-
nii ad faciendum ipſum ſeparari, text. eſt
in c. porro in fi. & ibi Abb. de diuor. & no.
gl. in c. 1. verſ. canones, de off. ord. & Abb.
in d. c. ad noſtram. el. 2. col. 1. & habetur
in c. epiſcopus, in ſinod. 35. q. 6.
137 † Octauus caſus eſt, nam poteſt iudex
ex off. inquirere de iurib. principis, text. eſt
in l. pen. & fi. C. de bon. uac. li. 10. & Ab. in
d. c. ad noſtram, el. 2. col. 2. de iureiu. & tex.
138 l. ſi quis intra C. de bon. proſcr. † ſic ẽt de
omni pecunia fiſco applicanda, inquirit
ex officio. ſecundum Bart. in l. ſi quis reũ
in fi. ff. de cuſt. reo. & Bart. & Alex. in l. 2. §.
Senatus. ff. de iure fiſci.
139 † Nonus caſus eſt, nam iudex pp magnũ
ſcandalum euitandum, poteſt ex officio
inquirere, & prohibere, ne ſcandalum com
mittatur abſq. accuſatore. ita tenet Cy. in
l. 1 in fi. C. de monop. & Bal. in l. mulierem
140 C. ſi manc. ita uene. ne proſtit. † Decimus
caſus eſt, poteſt iudex generaliter inquire-
re in prouincia vel ciuitate, quã regit, con
tra oẽs malefactores, ut purget ipſam ma-
lis hominib. pro quiete publica, tex. eſt in
l. 3. & l. congruit. ff. de off. præſid.
141 † Vndecimo, inquirit iudex ex officio
omni crimine, & iniuria commiſſa, con-
tra eccleſias, & eccleſiaſticas perſonas & ſi-
militer de omni crimine commiſſo eccle-
ſia, tex. eſt, & ibi Bal. in l. ſi quis in hoc ge-
142 nus C. de epiſ. & cle. † Vndecim omni cri
mine ſacrilegii inquiri poteſt ex officio, p
dictum tex. nã omnis iniuria facta in cle-
ricum dr̃ publicum crimen, & quilibet po
teſt accuſare, & iudex ex officio inquirere
ſcd̃m. Bar. in d. l. ſi quis in hoc genus, & Ial.
143 in l. prouinciali. § fi. ff. de ope. no. nũ. nã
iniuria facta clerico, dr̃ facta Deo, & eccle
ſiæ.

eccleſiam tangit, ſecundum gl. in c. nonnul
lj. 3. q. 1. habetur in cap. accuſatio. 2. q. 7. &
eſt tex & ibi Abb. in c. 2. de fo. comp. & Ab
144 ba. in c. cum ſit generale, co. 5. eō. ti. † Vn
patet ex prædictis, quod etiā de blaſphemia
Dei poteſt inquiri, & quolibet accuſare,
quia illa eſt vera offenſio in Deum, ut no.
Bar. in l. 1. ca. 2. de pub. iud. tex. in auth. ut
non luxurientur, &c. per totum, & in auth.
145 alearum vſus, C. de relig. † Duodecimo
inquirit iudex, quando hæres fecit inuēta
rium, creditores dicunt plus eſſe in bonis,
quam ſit deſcriptum inuentario, quam po-
teſt iudex inſtātibus creditoribus inquire-
re, & accipere probationes de domo hære-
dis, torquēdo etiam ſeruos hæredis, tex. eſt
& ibi per Doc. in l. fi. §. licētias. el 2. C. de iu
re del. b. Verū iſta inquiſitio nō eſt ex me-
ro officio, quia fit ad inſtantiā creditorum
146 ut ibi. † Decimotertio, inquirit iudex in
cā naufragii, & in oībus cauſis dependenti
bus a naufragio, & contra ſurripientes bo
na naufragorum, & inquiſitio talis fit leua
to uelo, & ſummariæ, tex. eſt, & ibi per Doc.
in leg. quoties, & l. de ſubmerſis, C. de nau.
147 lib. 11. † Decimoquarto inquirit iudex
ex officio etiam nemine accuſante contra
tutorem ſuſpectū, & pōt ipſum ex officio
remouere, ſi ſuſpectū inuenerit text. eſt, &
ibi Bart. in leg. 3. præterea, ff. de ſuſp. tut. &
poteſt in iſta inquiſitione ſe informare per
depoſitionē ſeruorū pupilli l. fi. in prin. ff.
de ſup. tu. & iſte eſt caſus ſpecialis fauore
pupilli, in quo iudex inquirit ad priuatam
vtilitatē, ut d. §. præterea, quia regulariter eſt
contrarium. ſ. quod ad priuatā utilitatē inqui
ri nō pōt ſcđm Bar. & ibi Ang. in trac. ma
lef. in c. uerſ. incendiario, col. 2. & nō. Doc.
in c. a. exhibita de iud. & fuit dictū ſupra in
præcedenti ch. ver. 10. principaliter, &c. &
Bar. in l. ſi uacantia, C. de bon. uac. libr. 10.
148 † Decimoquinto, inquirit iudex ex offi-
cio contra producentem ſcripturā falſam,
uel ſuſpectā in iudicio, & pōt ipſum puni-
re ex ſola ſuſpicione ſcripturæ, niſi probet
illā eſſe uerā, tex. eſt & ibi Bald. & Sal. in l.
iubemus, C. de proba. & dicit Bald. in l. fin.
149 † quod ſcriptura redditur ſuſpecta eo ipſo
quod hēt aliqua raſurā in loco ſuſpecto, & no
ta unū bonū caſum, qui millies euenit in iu-
dicio, quod iudex pōt punire de falſo producē
tē ſcripturā ſuſpectā, licet non clare probe
tur, quod ſit falſa, & hoc eſt ſpeciale, quia in aliis
criminibus dēnt eſſe probationes luce cla
riores, l. fi. C. de prob. Hic autem ſola ſuſpi
cio transfundit onus probandi cōtrarium
in ipſum producentem, & ſuſpicio pro ue-
ritate habetur, ita dicit Luc. de Pen. in le. ſi
uacātia, col. 1. verſi. eſt et in eo aliud ſpecia
150 le &c. C. de bo. vac. li. 10. † Decimoſexto
inquirit iudex incidenter contra teſtes de-
ponentes falſum, uel uacillantes in iudicio
& pōt illos ex officio punire, tex. eſt, & ibi
Bal. & Doc. in l. nullū. C. de teſt. & in c. ſup
his, de pœn. & not. Bart. in l. 3. §. præterea,
ff. de ſup. tut. & idem eſſet in producere fal
ſos teſtes, quod poſſit puniri ex offō. per ea quę
dixi in ver. præcedēti de producēte falſam
ſcripturā, & per ea quę dicā infra proximo
151 uer. † Decimoſeptimo, inquirit iudex ex
officio generaliter de omni delicto cōmiſ
ſo coram ſe: uel in iudicio incidenter dum
ipſe cognoſcit de aliqua principali cauſa
hoc. n. operatur continētia cauſę, ita dicit
Bal. in d. l. iubemus, col. 2. in fi. uerſ. 5. C. de
prob. & Bart. in d. l. 3. §. præterea, & proba-
tur in d. l. nullū, & no. Bar. in l. 2. §. ſi publi
co, col. 3. uerſ. 4. regula, &c. ff. de adul. & in
152 l. ſi qua pœna. ff. de ver. ſig. † Decimoocta
uo, inquirit iudex de iurib. eccleſię, & de
beneficio eccleſiaſtico, quia poteſt inquire
re cōtra poſſeſſorē bñficii, ut doceat quo
titulo poſſidet, & ſimiliter contra poſſeſſo
rem alterius rei eccleſiaſticæ. Ita tenet In-
no. in c. ad noſtram, el 2. de iureiu. & Bal. in
l. ciu. C. de fur. & Bal. in l. ſanc. C. de ſacro.
ſan. eccl. & Bal. in l. col. 2. C. de pet. hære. &
in l. 2. C. quomodo, & quando iud. & not.
glo. & Doc. in c. 1. de reg. iu. lib. 6. & poteſt
excōicare, c. delicto, de ſent. excom. lib. 6.
153 † Duodecimo, inquirit iudex in omnib.
caſibus, in quibus accuſator non probans,
excuſatur a præſumpta calumnia, qui nu-
merantur per glo. in l. athletas. §. calum. ff.
de his qui not. inf. ita dicit Bar. in d. §. calū.
154 † Vigeſimo, inquirit iudex eccleſiaſticus
cōtra tenentes bona, quæ debent diſtribui
pauperibus, uel ad alias pias cauſas, ſecun-
dum Bartol. in d. l. ſi uacantia; & facit hoc
contra hæredes non adimplētes legata pia
iuxta no. in auth. hoc amplius. C. de fideic.
& Bar. in l. nec quidquā. §. fi. ff. de offic. pro
conſ. & in l. ſeruo alieno. in princ. ff. de leg.
& Bartol. in leg. Quintus. ff. de an. l. & in l.

155 ſeruos. ff. de ali. leg. † Vigeſimoprimo in
quirit iudex ex officio de probitate uitæ,
idoneitate & moribus alicuius eligēdi pro
mouendi uel ordinandi. Item quando uiſi
tat eps eccleſia facit huiuſmodi inquiſitio
nes contra clericos, prout de his dixi ſupra
circa principium huius ſextæ partis, uerſi.
156 4. modo, & uerſi. ſeq. † Vigeſimoſecūdo
inquirit iudex de omni crimine, ubi inter-
uenit accuſator, qui colludit, ſeu præuari-
catur, text. eſt in l. fallaciter. C. de abol. per
quem ita tenet Bal. in d. l. iubemus. colum.
1. C. de prob. & uide quod dicā infra uerſic.
157 41. † Vigeſimotertio, inquirit iudex con
z tra z calumniatorem, etiam nemine accu-
ſante, ita declarat Bar. in l. 1. col. 1. ad Turp.
& ibi proprie eſt tex. in §. 1. & ratio eſt quā
ſupra dixi. ſ. quia iſtud dictum calumniæ
committitur coram iudice. Vnde merito
iudex inquirit, ut dixi ſupra. uerſ. 16. & 17.
& ita dicit Barto. in d. l. 1. col. 1. & tangunt
Bal. & Do. in l. 1. C de calū. Bart. in l. 2. §. ſi
publ. ff. de adul. col. 3. verſi. 4. regula, &c.
158 † Vigeſimoquarto, inquirit iudex pro-
pter incidentem quæſtionem, ubicunque
enim incidenter cognouit de crimine, po-
teſt de illo inquirere, tex. eſt in l. pen. C. ff.
aduer. liber. per quem ita tenet Bar. in d. §.
ſi publico, col. 2, in fin. uer. 2. regula, &c. &
vide omnino Bal. in l. quod euitandi, C. de
159 cond. ob turp. cauſ. † Vigeſimoquinto, in
quirit iudex eo officio de iiuria facta ſcho
lari, & in iſto caſu eſt ſpeciale, quod iudex
ſine accuſatore inquirat de priuato crimi-
ne, ita tenet Bald. in auth. habita, colu. 6. &
ſequen. uer. alias ſcriptum, &c. C. ne fil. pro
pa. ubi plus dicit, quod ſolus rector ciuita
tis, uel prouinciæ inquirit, non autem eps,
160 nec Doct. legens. † Vigeſimoſexto, inqui
rit iudex de delicto cōmiſſo per ſuū officia
lem in officio, & tunnc indiſtincte inquiri
tur. Si uero extra officiū delinquit, tunc in
qrit ita demū ſi eſt notoriū, & non aliter,
ſcdm Bart. in l. ſi quis forte, §. i. ff de pæ &
uide tex. cū ibi no. p Doc. in l. 2. C. de ſpor.
& quod not. Bar. in l. ſenatus. ff. de offi. pb.
161 † Vigeſimoſeptimo, inquirit iudex con-
tra facientem iniuriā ſuis officialibus uel
famulis, dummodo crimen ſit notorium,
alias ſecus, quia eſſet ſuſpectus, ſed notorie
tas facit ceſſare ſuſpectionem, ſecundum
Bart. in dicta leg. ſi quis for. §. i. ff. de pæn.

162 † Vigeſimooctauo, inquiri iudex de om-
ni crimine notorio, tex. eſt, & ibi plene Bar
to. & Sal. in l. ea quidē, C. de accuſ. & And.
de Iſer. in conſt. humanitate, col. 2. & habe
163 tur in l. 1. C de cuſt. reo. † Vigeſimonono,
inquirit iudex ſpecialiter de oī crimine ſu-
p quo præceſſit, primo inquiſitio generalis
ad inueniendos malefactores & purgandā
prouinciā malis hoibus, iuxta l. congruit,
ff. de of. præſi. nā illa inquiſitio, dicitur p-
paratoria ad ſpecialē, & fruſtra fieret, niſi
contra maleficos repertos deueniretur po
ſtea ad particularē inquiſitionem, ita dicit
Bal in l. iubemus, col. 2, verſi. & eſt ſciendū
&c. C. de probat. & Bal. in l. ea quidē, colu.
7. uerſ. 3. &c. C. de acc. & Bar. in l. 2. §. ſi pu-
blico, col. 3. in prin. ver. 3. regula, &c. ff. qui
adu. p hoc tex. ī l 3. §. mādatis. ff. ad l. Iul.
pec. & Bal. in l. congruit. in 2. lec. & Abb. in
c. bonæ, el 1. col. 3. in 6. not. de elect. & præ-
dicta declara & limita, ut inf. uer. 56.
164 † Trigeſimo inquirit iudex de inimici-
tiis & guerris, quæ uigent in ciuitate inter
particulares ciues, ex quibus poteſt turbari
reſp. & deuenit ad arma, nā tunc poteſt
iudex compellere partes ad pacem ex ſuo
officio, ſecundum Bart. in l. congruit. in fi.
ff. de off. præſidis, & Bald. in l. cum affir-
mes, C. de lib. cauſ. Et de hac materia, quā-
do iudex poſſet compellere partes ad con-
cordiam in ciuili, uel criminali cauſa. uide
Bal. & Mod. in l. quidam æſtimauerunt, ff.
ſi cer. pet. & Bald. in l. ex ſtipulatione, C. de
ſent. & prædictis adde text. in le. 1. §. quiet.
ff. de off. præfec. ur. & Ale & Paul. de Caſt.
& Doct in l. qui bona, §. ſi quis iuxta. ff. de
165 dam. infect. † Trigeſimoprimo, inquirit
iudex contra filiū, quid in pias manus in
patre, uel matrem iniecit, uel ſi ipſos paren
tes contumeliis affecit, quia tale delictum
uindicari ſpectat ad publicam utilitatem,
tex. eſt in l. 1. §. ſi filius, ff. de obſ. a libr. pat.
166 præſta. † Trigeſimoſecundo. inquirit iu-
dex contra cuſtodē carceris, qui precio cor
ruptus, dimiſit carceratum ſine uinculis ut
fugere poſſit, uel paſſus fuerit introduciſ-
ſem, uel uenenum in carcerem, text. eſt in
l. carceri, ff. de cuſt. reo.
167 † Trigeſimotertio, inquirit iudex con-
a tra a lenones, qui inituntur mulieres ad
luxuriā illicere, & dicuntur deuaſtatores
caſtitatis, unde iudex poteſt illos de ciui-

tate expellere & punire, ut in auth. de leno. § ſicimus, & ibi Ang. ubi plus dicit, ꝙ is, qui decipit mulierem cum promiſſione pecuniæ, & ſub tali promiſſione uel datione ipſam adulterat, punitur pœna ſtatuti loquenti de adulterante inuitam mulierem. Nā limitat dicitur mulier, quæ decipitur
168 ſub auri promiſſione. † Trigeſimoquarto, inquirit iudex de crimine lenocinii ſine accuſatore per text. in l. 2. §. ſi publ. ff. de
169 adul. † nam iſtud crimen reputatur maius adulterio, ſecundum Ang. in tract. mal. in uerſ. (che me hai adulterato &c.) in fin.
170 † ſed pulchrum dubium eſt, an de crimine adulterii poſſit inquiri ex officio nemine accuſante, Angel in d. uerſ. (che me hai adulterato, &c.) colum. 3. uerſ. quæro, an de adulterio, &c. tenet ꝙ ſic, ex quo eſt crimē publicum, per d. §. ſi publ. Contrarium dicitur in deci. 176. conſ. Neap. ubi dicitur ꝙ de adulterio non inquiritur ex officio, niſi qn̄ eſſet notoriū, & hāc opi. tenet Matth. de Affl. in conſti. legum aſperitate, col. 4. ubi diſtinguit. Aut pceſſit accuſatio mariti uel alterius, & poſtea deſiſtit, & tūc iudex inquirit, aut nulla accuſatio pceſſit, & non poteſt inquirere, ne habeat ſædare connubia matrimonii, iuxta leg. conſtante, ff. de adult. & le. quamuis adulterii. C. de adult. Verum in regno eſt litera arbitrali, quæ incipit. Ne tuorum, qua cauetur, quod iudex pōt inquirere de oīb. criminib. irrogātib. pœnam mortis naturalis, uel ciuilis, uel mēbri abſciſſionis, unde is q̄ haberet conceſſionē literarum arbitralium, poſſet in regno inquirere de crimine adulterii, cum pro reo ſit pœna mortis, ut d. l. quāuis adulterii, in fi. & no. And. de Iſer. in d. conſt. le-
171 gum aſperitate. † Trigeſimoquinto, inquirit iudex de omni crimine, in quo quis reperitur inflaganti per officiales curiæ, puta in actu delinquendi ita tenet And. de Iſ. in conſt. regni quæ incipit, humanitate co.
172 2. & 3. † Trigeſimoſexto, inquirit iudex generaliter in regno contra homines malæ uitæ, ut dixi ſupra uer. 10. & 29. hoc ad-
173 dito, ꝙ de iure conſtitutionū regni, † qn̄ uenit iudex in prouincia, uel ciuitate, pōt facere edictum ꝙ oēs, qui ſentiunt ſe offenſos, debeāt comparere corā eo infra talem terminum ad querelādum, & ſimiliter oēs teſtes, qui habeant aliquā notitiā de crimine alicuius, & de mala uita alicuius, compareāt ad deponendum teſtimonium ueritatis comminatione, ꝙ elapſo termino non
174 audiantur, † & iſta requiſitio gnālis poteſt fieri quoties iudici placuerit, & poſtea deuenire poteſt ad ſpecialem, ut dixi ſupra. uer. 16. Ita hæc oīa traduntur in conſt. inquiſitiones, & conſt. ſeq. quæ incipit, hi, qui, uerum per capitula regni eſt nouiter prouiſum, ꝙ iſtæ inquiſitiones gn̄ales non fiāt niſi ſemel in anno, & ꝙ non deſcendatur poſtea ad ſpecialem niſi in caſib. de quibus licitū eſt inquiri de iure, & niſi ex mandato principis in aliis non pmiſſis, & de hoc eſt ca. regni per quod datur optima limitatio ad materiā l. congruit. ff. de of. præſ. & ad ea, q̄ dixi ſupra in verſi. 29. ſ. ꝙ non, ad omnia crimina eſt pparatio inquiſitio gn̄alis. nā ſi per inquiſitionem generalem inueniretur quis in tali delicto, de quo non poteſt de iure inquiri, nihil prodeſt dicta inquiſitio, quia non erit ſufficiens ad deueniendū ad ſpecialem, quia alias de facili fieret fraus legi, & de omni leui crimine poſſet inquiri faciendo primo gn̄ale inquiſitionem, prout hoc at dixi ſupra, in tertio requiſito, ad inquiſi-
175 tionem, in 8. limitatione in fi. † Trigeſimo ſeptimo, inquirit iudex de crimine læſæ maieſt. perpetrato contra perſonā principis, uel ſuorū collateraliū. Tenetur in conſti. hi. qui. §. de ſpecialibus. & hoc eſt ēt, puiſum de iure cōi per extrau. ad reprimen-
176 dum. † Trigeſimooctauo, inquirit iudex ſine accuſatore cōtra famoſos latronos, & fures aggreſſor ſtratarū, latitātes in ſiluis, & alios ſimiles, & ipſos punit ſine ordine iudiciario, ut d. cōſ. regni, q̄ incipit, Iuſtitiarii nō p calēdas, & eſt ēt, puiſū de iure, cōi per l. capitulū. §. famoſos, & §. graſſatores,
177 ff. de pœ. & l. cōſtōnes. ff. de ap. † Trigeſimonono, inquirit iudex contra in obediētes & turbātes ſuā iuriſdōnē, & cōtra rebelles, et contumaces ad pœnas lītimas, et multas iponēda ot probatur in l. 2. C. de ſpor. et in l. i. per totā. ff. ſi q̄s ius di. ñ obtēpe. et per Bal. in d. l. iubemus. co. 2. in ſi. uer. 6. C de pb. et hr̄ plene in cōſ. pœnā eorū, et ibi And. de Iſer. il eos. C. de mō mul. et ī toto ti. ff. de req. reis, et in l. ad dictus, C. de epi.
178 aud. † Quadrageſimo inquirit iudex cōtra ſocios cris in caſib. in quib. licita eſt interrogatio de ſociis, q̄ manerāt p gl. i. l. fi.

C. de

C. de acceita dicit And. de Iſer. in d. conſti
179 tu. qui. † quadrageſimoprimo, inquirit iudex de homicidiis, & damnis clandeſtinis, & ibi nullus accuſator apparet, & hoc eſt nouiter prouiſum per duas conſt. regni videlicet, per conſt. Super inciſionibus. & conſti. Si damna, & ibi per And. de Iſer. & ſunt duo capitula regni, unum uidelicet. in nu. 24. & incipit clandeſtinis, aliud in n. 151. & incipit, conſtitutionem diui patris. Eſt et aliud capitulum regni limitans, & declarans, quando habet locum pœna homicidii clandeſtini, in nu. 14. & incipit, ità ſtatuimus, quod pœna &c. quo cauetur di-ctam pœnam tunc habere locum quando homo reperitur mortuus, ſecus ſi reperi-
180 tur unius, licet vulneratur. † Quadrageſimoſecundo inquirit iudex de omni crimine, in quo interuenit accuſator, & pendente accuſatione i iudicio deducta moritur, nam iudex proſequitur ex officio, ne delicta remaneant impunita, ita tenet Bart. in l. 3. §. i. col. fi. ff. de lib. agno. per l. defuncto ff. de pub. iud. & l. pen. in princ. & ibi Bar. eo. ti. & tenet. Bart. in ſimili de accuſatore abſente in l. inter accuſatorem. ff. de pup. iud. & habetur. in c. 1. & 2. de col. de reg. & huc potes cumulare omnia, quę dixi ſupra de accuſatore deſiſtente, uel colludente, vel tráſigente, & de aliis quam plurib. quæ plene cumulaui ſupra in 8. requiſito ad in-
181 quiſitionem cum ſuis fallentiis. † Quadrageſimotertio, inquirit iudex ſuper neceſſitate ciuitatis & ciuium ſubditorum, maxime tẽpore cariſtiæ, & neceſſitatis cõpellendo dominos ad vendendum frumẽtum, & annonam iuſto pretio, l. i. §. fin. ff. de oſt. præſ. vr. & ibi Bar. & tradunt Mod. in l. nec emere. C. de iure delib. non tamen poteſt compellere illos, qui habent frumẽtum ſolum pro victu ſuo, quia ordinaria charitas, incipit a ſeipſo l. præſes. C. de ſeruit. & aqua ita dicit And. de Iſer. in proce. conſt. colu. 1. ubi allegat illud in Euang. Matt. Ne forte non ſufficiat nobis, & vobis, ite potius ad uendentes, & emitte uo-
182 bis, &c † Quadrageſimo quarto, inquirit iudex contra aduocatos, & procuratores calumnioſos, & tumultuoſos, & male ſe uerſantes in eorum officio, uel ſi ſunt infames nam põt illis interdicere, ne poſtulent & procurent, & põt eis prohibere oẽs uel o forenſes, ut d. l. 1. §. fin. de off. præſ. ur. & in l. mortis in prin. & §. 1. ff. de po. & l. 1. § remouet. ff. de poſt. hu. & l. quos prohi-
183 bet eo. titu. † Quadrageſimoquinto, inquirit iudex de defenſionib. rei in criminalib. ex ipſo officio, et ſi reus non defendat, imo tenetur iudex perquirere ſuas defenſiones ex officio, ad innocentiam ſuã probandam tex eſt, & ibi Bart. in l. ſi non defendantur. ff. de pæ. & Bar. in l. 1. § fin ff. de q. & in l. 5. § hoc aũt iudicium. col penul. ff. de dam. inf. & plene in ſua diſputatione
184 quæ icipit, iudex maleficiorũ. &c. † Quadrageſimoſexto, inquirit iudex ſupplendo de facto, & teſtes producendo in omnib. caſib. in quib. poteſt procedere ad diffinitiuam ſententiam contra abſentem, ſiue in ciuilibus, ſiue in criminalibus, ſecundum Bar. in auth. qui ſemel. col. 1. per illum tex. C. quõ, & qñ iudex. & in l. amplioꝛem. C. de app. & Bart. plene in d. l. 4. §. hoc aũt, in 5. q. prin. ff. de damn. inf. Ex quo infero, ꝗ cum hodie in regno non requiratur litis conte. in cauſis ciuilib. quia reo citato contumace, proceditur inſtante actore ad dationem termini probatorii in contumaciam, & proceditur ad diffinitiuam ẽt contra abſentem, ut dicta regia prag. quæ incipit, Relatione ſequitur ꝗ in omnib. cauſis ciuilib. abſente reo poteſt iudex ſupplere de facto, ex ſuo officio inquirere probationes rei abſentis, & illas producere ut veritatem inquirat tam in cauſa principali, quam appellationis, tex. eſt in d. auth. qui ſemel ibi ueritate perquiſita, &c. & in d. l. amplioꝛem, in prin. iuncta gl. in uer. adimplere, & no. pulchre Bar. in d. §. hoc autem in 7. q. principali, & Abb. in c. cauſam. col. fi. de dolo, & contu. Quod not. perpetuo, quia pauci aduertunt, & per hoc poſſes ſaluare iudicem, ut non poſſit allegari ſuſpectus, quando nimis fauerit reo in caſu prędicto, quia lege permittente facit.
185 † Quadrageſimoſeptimo, inquirit iudex de crimine falſæ monetæ, ẽt nemine accu-
186 ſante, l. 1. C. de fal. mone. & † hodie in regno eſt prouiſum, ꝗ iſti cudentes falſam
a monetam u damnẽtur ad ultimum ſupplicium & publicationem bonorum, per cõſtitutionem, quæ incipit, adulterinam, & per cap. regni in num. 29. quod incipit, ve
187 quæ, &c. † Quadrageſimooctauo inquiſ [illegible]

ſit iudex de crimine hæreſis an inſtar crimi nis læſæ maieſt. & de hoc eſt prima conſti tutio regni, quæ incipit inconſutilem, & im ponit pœnam combuſtionis, & ſic ultimi ſupplicij, & publicationis bonorum, & de poteſtate inquiſitionis ſuper tali crimine, eſt pleniſſime tractatum in lib. decreto. & 6. in titu. de hæreticis, quia hoc dicitur crimen eccleſiaſticum, & ſpectat ad forum eccle-

188 ſiæ. † Quadrageſimonono, inquirit iu dex ex officio, etiã in cauſis ciuilibus, par tes interrogando, quando æquum ſibi ui. iuxta l. ubicunque. ff. de inter. acti. ſimiliter teſtes obiicere deponentes poteſt repetere ex officio, ut habetur in c. clamor. de teſt. & in cap. cum Ioan. & ibi Fell. de fid. inſtru. ita dicit Bar. in d. l. 4. §. hoc autem, in 3. q. princ. ff. de dam. inf. & ib. etiam Alc. & not. gl. in §. illud tamen in auth. de teſt.

189 † Quinquageſimo, inquirit iudex de ue ritate inſtrumenti producti in iudicio, text. eſt, iuncta glo. & ibi Bar. & Ang. in auth. de tab. in princ. & no. Bar. in d. §. hoc autem,

190 in 4. q. in fi. † Quinquageſimoprimo, in quirit iudex de conditione teſtis, qui coram eo producitur, nam poteſt ab honeſtis per ſonis interrogare, & inquirere de conditio ne teſtis, & de inimicitia, & alijs defect. bus, ut eſt glo. in uerſ. inimicitiæ, & ibi Bald. in l. 3. in princ. ff. de teſt. & gl. in uer. off. in §. ſancimus, in Auth. de teſt. & gl. in l. 1. §. cu ratores. ff. de magiſt. conue. & Bar. in d. l. 3. §. hoc autem in 3. q. in fi. & Bar. in d. ſua di ſputa. inc. p. iudex maleficiorum, col. 3. uer

191 ſicu. 3. &c. † Quinquageſimo ſecundo, in quirit iudex ad denunciationem ſibi factã, per officialem deputatum ad crimina defe rendum, ut puta quando uadunt officiales perquirendo luſores, portantes arma, & a lios ſimiles delinquentes, nam ex quo repe riuntur in flagranti, & notorio crimine poſ ſunt denunciari iudici, & iudex inquirit ad eorum denũciam, alias facit litem ſuam, ſe cundum Bal. in l. iubemus, col. 2. uer. 2. C. de prob. per l. ſi C. ne ſan. bapti. itere. & de hoc eſt tex. in l. ab accu. §. denunciatores. ff. ad Turp. & not. plene Bar. in l. diuus. ff. de cuſt. reo. ubi plene tãgit de effectu iſtius denunciationis, & idem Bar. in l. 2. § ſi pu bli. col. 2. in fi. uer. do regulas, prima eſt, &c. ff. de adult.

192 † Quinquageſimotertio, inquirit iudex ex officio in dãdo aduocatos pupillis pau peribus, & perſonis miſerabilibus, & maxi me, ne a potentib. opprimantur & ſimiliter furioſis tex. eſt in l. nec quidquam. §. aduo catos, & ibi Bar. & Doct. ff. de offi. pro cõ. & in l. 1. §. ait prætor, & ibi gl. ff. de poſtul.

193 † Quinquageſimoquarto, inquirit iudex de contemptu, & contumacia procuratoris qui adminiſtrat negocia abſentis, nam po teſt illum ex officio remouere ab admini ſtratione, & ſibi interdicere officiũ pcura tionis, tex. eſt in l. mandatum. C. de pcur. per quem ita dixit Bal. in l. mãdatũ, col. 4.

194 uer. 6. eſt, &c. C. mãdati. † Quinquageſi moquinto, inquirit iudex ex offic. o cõtra procuratorem, ut doceat de mãdato ne iu dicium efficiatur fruſtratoriũ, & hoc põt facere iudex etiam poſt litem cõteſt. ſecun dum Abb. in c. nullus. de accuſ. & hr in c. ex

195 ceptionem, de except. † Quinquageſimo ſexto, inquirit iudex de crimine ſacrilegij tex. eſt, & ibi Bar. in l. 4. §. mẽdacis, ff. ad. l.

196 Iul. pec. † Quinquageſimoſeptimo, inqui rit iudex ex officio contra non ſoluẽtes de cimas, & illos compellit ad ſoluendum ẽt nemine petente, ita tenet Card. in cle. 2. in

197 3. q. de iud. † Quinquageſimooctauo i nquirit iudex ex officio de idoneitate tutoris, & quãdo mater petit dari unum tutorẽ in filio ſuo, nam iudex poteſt ex officio inqui rere, & uidere, ſi ſunt alij legitimi tutores magis idonei, quam ille quem mater petit, tunc poteſt repellere petitum a matre, & dare alium magis idoneum, ita tenet Bal. in l. præcib. colu. 6. uerſ. & ſcias, quod Mat. &c. C. de impub. & alijs ſubſt.

198 † Quinquageſimonono, inquirit iudex ad faciendum ſepeliri defunctus cogendo hæredes ex officio, ut ipſum ſepeliãt, & po teſt ex officio uendere res hæreditatis, vel compellere hæredes ad vendendum pro ſe poltura defuncti etiam ante aditã hæredi tatem. tex. eſt. & ibi Bar. in l. qui erat, ff. fa

199 mil. hercſ. † Sexageſimo inquirit iudex contra agentem ſine actione, & cui nõ cõ petit ius agendi, & poteſt ipſum ex officio repellere, a limine, iudicij, ut no. glo. Bar. & doct. in l. ubi pactum. C. de tranſ. & Soc. in conſ. 155. col. 2. in fi. uerſ. 1. &c. in 2. volu. Similiter repellit eum, quem conſtat calũ nioſe agere, ut dicit idem Soc. conſ. 78. co. pen. in prin. in 1. uolum. & de hoc uide pla.

ne per

ne per Felyn. in cap. ad aures, de præſcri.

200 † Sexageſimoprimo inqrit iudex ex officio, qui habet literas arbitrales in hoc regno de omnibus criminibus irrogãtibus pœnã mortis ciuilis, uel naturalis, uel mẽbri abſciſſionis, & de iniuria il ata pupillo vidu r, uel eccleſiæ, ut eſt capitulum regni, quod incipit, ne tuorũ, & aliud quod incipit, ſi temporum, & iſta duo capitula ſunt

201 litteræ arb trales. † Sexageſimoſecundo, inquirit iud x ex officio p ſind catores cõtra officiales ad ſyndicatum de commiſſis & ommiſſis, in officio, nam contra eos procedi poteſt non ſolum ad querelã partium, ſed etiam per inquiſitionem, ut eſt regia prag. quæ incipit, regiæ dignitati.

202 † Sexageſimotertio, inqrit iudex contra frequentatores tabernarum, cõtra luſores ad ludos prohibitos, & contra frequenter rixantes, & portãtes arma, & contra homines deambulantes per plateas, & uicos qui ſunt iuuenes ſine arte, & non laborant nec habent reditus, & uadunt bene ueſtiti, nã præſumitur de eis omne malum omnes enim iſti fuerunt conuicti per decem teſtes debent condemnari, ad tempus in galeas, ita dicit conſt. regni, hi qui in princ. & ibi plene hoc declarat Matthæ. de Af. in no. & Par. in tract. ſynd. in verſ. inquiſitio col. 2. vbi ſeipſum inuoluit, allegando plura capitula, & conſt. regni in fi. nihil certi concludit, & tenet ibi Pariſ. quod ille num. teſt. eſt hodie redactus ad quatuor, per capitulum regni, quod incipit ſubiungendo in hoc, puto, quod male loquatur, nam dictum capitulum, ſubiungẽdo, loquitur in aliis terminis, & delictis, ubi uenit pœna mortis, uel membri abſciſſio.

203 † Et puto, quod intentio illius conſt. hi, qui, dum requirit probationem decem teſtium fuerit, quia id quod probatur per decem teſtes efficitur notorium, ut d cit Bal. in auth. quod locum. in fi. uerſ. 10. qritur, C. de coll. & in notoriis iudex poteſt inquirere, l. ea quidem, C. de acc. & habetur in l. 1. C. de cuſt. reo. & dixi ſupra uerſ. 281 & p iſtam rationem puto illam conſt. hi, qui, non eſſe correctam per capitulum regni, quod incipit, generales de curia ante ſectu dixi ſupra uer. 36.

204 † An autem in crimine priuato poſſit inquiri ex officio, puta in ſurto uel iniuria, uide Luc. de pen. in l. ſi uacantia, col. 4. uer. in regno autem, &c. C. de bon. uac. lib. 10. ubi tenet, quod non hoc tamen intellige, niſi delictũ eſſet notoria, vel eſſet cõmiſſum coram officiali, nã tunc licet ſit priuatum, poteſt de eo inquiri, per ea, quæ dixi ſupra, verſic. 17. & 28. not. Pariſ. in tractat. ſynd. in ver. inquiſitio. colum. 1. verſ. & adde, &c. Eodem modo ſi eſſet commiſſum unum magnum furtum, & neſciretur auctor, poteſt iudex inquirere, mittendo per uicinias, & inueſtigando alia indicia pro inueniendo furem, ſecundum Bar. in l. ſi. colum. 3. de quæſtio. & uide quod no gloſ in d. conſt. hi, qui. §. de ſpecialib is, & gloſſ. & And. de Iſer. in cõſt. præſenti in l. 2. & uide Par. in d. ver. inquiſitio. colum. 3. in princ. Item poſſet limitari, ubi furtum trãſcenderet ſummã anguſtalis, quo caſu in regno eſſet pœna mutilationis manus, uel mortis ſecundum formam capituli regni, ad hoc, quod noſtrorum, &c. nam tunc iudex habens literas arbitrales, poſſet procedere ex officio, per illam arbitralem, ne tuorum.

ADDITIO. Nota quod ſemel audiui excellentem Antonium Baraprucinm dixiſſe, quod inferiores iudices etiam in furto ultra unciam non poſſunt ex officio inquirere. & uide Affli. in conſt. eos qui ſcienter 1. col. in fi. Pet. Poller.

205 † Vnum tamen ſcias, quod licet hodie pro furto ſit impoſita pœna mortis, & ſic ſit altera pœna iuris communis, tamen adhuc dicitur crimen priuatum, & nõ dicitur publicum, ſecundum Lucam de Pena in quadam ſua additione, poſita in capitulis regni, poſt cap. 25. quod incipit, cura nobis, &c. declarat Iaſ. in l. pen. ff. de condi. ob cauſam.

206 † Sexageſimoquarto, poteſt iudex inquirere regulam de omni crimine, de iure canonico, ita tenet Gand. in ſuo tract. malef. in tit. qño de malc. cogn. per inquiſ. col. 2. ubi ponit nonnulla requiſita, quæ copulatiue requiruntur, ut procedat inquiſitio de iure canonico, de hoc habetur in c. inquiſitionis, & in capit. qualiter, & quando de accu. Plures autem caſus, in quibus inquiſitio fieri poteſt, perquirat ſtudioſus inueſtigator hos autem cumulaſſe ſufficiat, quæ

207 in mentẽ uenerunt. † Cuius autẽ expe-

ſis debeat fieri inquiſitio criminoſorum? dic quod expenſis fiſci, ſecundum And. de
208 Iſer. in cōſt. iuſtitiarii, la 3. † Vltimo quęritur, quid ſi inquiſitio eſt inepta, an ualidetur per confeſſionē inquiſiti, uide Ang. in con. 178. incip. uiſis actis prędictis, &c. ubi tenet totius eſſe, quod inquiſitus abſoluatur, & denuo poſtea apte inquiratur, & hoc uidetur terminare in dec. 176. cōſ. Neap. Rob. Maran. V. I. D.

ADDITIONES.

a Inquiſitionis. De inquiſitione uideas Foll. in pract. crimin. cano. in 2. par. uidi c. 6. & Dumber. in ſuo Enchir. crim.

b Generalis. Foll. in fragmentis pract. crim. laic. in c. de inquiſitionib. faciendis, n. 145.

c Condemnatur. Tiraq. in Tract. de pęnis, cauſa 52. num. 3.

d Præcedentem contra per Plot. in repet. l. ſi quando, nu. 760. C. unde ui. Calefa. conſil. 104. num. 9 quod eſt in 1. tho. conſil. crim. diuerſ. infra nu. 24.

e Famam. Marſi. ſing. 14. ad hoc, Duenas li. 1. reg. utr. iur. reg. 298. fama, ubi late.

f Subſtitiuere. Idem tenet Barthol. Giptius conſil. 157. nume. 17 quod eſt in 1. thom. conſ. crim. diuerſor. Doct.

g Accuſationum Foller. in prac. crim. laic. in 2. par. 2. par. in uer. dētur capitula, quod ſuffocauit num. 1.

h Hæreſi. Quomodo in hoc delicto generaliter, & ſpecialiter inquiri debeat, & quando, uide Sima. in ſua praxi hæres. c. 22.

i Capitula. De iſtis capitulis uideas Folle. in d. pract. crim. laicor. in 2. par. 2. par. num. 1. & ſeq.

k Citari. Et ſi hoc non fieret, inquiſitio eſſet nulla, Ant. Galeatius, Maluaticius, conſil. 110. num. 43. & eſt in 2. tho. conſiliorum crim. diuerſ. Doct.

l Condemnatus. In hac materia uide Coua. lib. 2. reſolut. cap. 20. per totum, & Viui. in tract. com. opin. in 1. par. opin. 177. col. 2. Nouell. conſ. 169. & eſt in 1. thom. conſil. crim. diuerſ. Doct.

m Inquiri. Cou. ubi ſupra num. 1.

n Remittente Boer. deciſ. 120. de cōi Viui. in tract. comm. opin. in 2. parte opin. 216. patet poteſt. Caſtren. conſ. 48 uiſo proceſſu nu. 8 quod eſt in d. 1. thom. conſ. crim. diuerſ Doct. Mater tamen accuſare poterit ſecundum Foller. in pract. crim. laicor. 2. par. 2. par. in uer. audiantur exceptiones per eos, num. 21.

o Tranſactione. Foller. in pract. crimin. laicor. in 2 par. 2. par. in uer. audiantur exceptiones, n. 31. & ſeq. & in pract. cri. canon. is 2. par. 2. par. in uerſ. accuſatione porrecta, nu. 64. & ſeq.

p Falſi. Parte non concordata, Ferrant. in cōſil. ſiue alleg. 121. nu. 18. & eſt in d. tho. cōſil. crim. diuerſor. Nec etiam in adulterio eſt permiſſa tranſactio ſecundum Coraſ. li. 2. miſcell. cap. 1. per totum.

q Pęnitentiæ. Couar. late lib. 2. uaria reſolu. c. 10. nu. 3. Tiraq. in trac. de pęn. cauſa 25. nu. 4. & cauſa 28. nu. 4.

r Puniri. Aret. conſ. 58. in 2. dubio, intellige niſi pęna a iudice eccleſiaſtico inflicta fuerit ſatis ſufficiens ad criminis punitionē Couar. lib. 2. reſolut. c. nu. 6.

ſ Carcerationem. Tiraq. in Tract. de pęnis. cau. 41. per totum.

t Ciuili. De uarietate uide Couar. lib. 3. reſolut. c. 3. per totam.

u Vſurę. Cou. lib. 1. reſolut. c. 1. num. 5. dicit quod uſura de iure ciuili, naturali, Diuino humano, & canonico eſt prohibita, numtamen c. aliter dicit Alfer. conſ. 58. nu. 30. & conſ. 60. nu. 56. uſque ad fi.

x Ex officio. Vide D. Authorem infra, in diſput. 5. per totam.

y Tormenta. Foller. in pract. crim laicor. in 3. part. 3. part. in uerſ. & ſi confitebitur numero 64. & ſeq & in conſi. 137. numero 5. quod eſt in 1. thom. conſil. crimin. diuerſ. Doctor.

z Calumniatorem. Henric. Boich. in c. 2. extra de calumn.

& Inuidenter. Foller. in pract. crim. cano. in 2. par. princi. in uerſ. inquiſitione formata, num. 15.

a Lenones. Crimen iſtud lenocinii eſt deteſtabile, & plura de eo uideas per Foller. in pract. crim. laicor. in 2. par. 2. par in uerſic. item quod læno.

b Damnentur. Dic habere locū in illo, qui falſificauit monetam ſupremi Principis, ſecus de aliis Principibus inferioribus. Iuli. Scarlatinus conſ. 115. nu. 2. & eſt in 1. tho. conſ. crim. diuerſor. Docto.

c In furto. Et quomodo in tali delicto ſit formanda inquiſitio, uide Marſil. ſing. 275. ſta. tui omnino. Ludouicus Alferius.

De

De denunciatione, quæ eſt modus quæ perueniendi ad iudicium.

1 *Denunciatio quotuplex ſit.*
2 *Denũciatio in quo differat ab accuſatione.*
3 *Denũciatio iudicialis priuata quæ dicatur.*
4 *Denũciatio euãgelicã, quæ & unde dicatur*
5 *Euangelica denunciatio, quando locum habeat.*
6 *Sententia iniuſte lata licet tranſierit in rem iudicatam reſcindi tamen poteſt. per euã gelicam denunciationem.*
7 *Denunciatio canonica, quæ dicatur, & quã do habeat locum.*

EXpedita materia inquiſitionis uenio
ad quartum modum ingrediẽdi iudi-
a cium, ſcilicet a ad denunciationem, prout
pollicitus ſui, pſequi iſtos modos in prin-
cipio huius ſextæ partis. Peruenitur igitur
ad iudicium quandoque per uiam denun
1 ciationis, & de hac eſt ſciendum, † quòd
denũciatio, eſt triplex. ſ. iudicialis, euang.
& canonica. Denunciatio iudicialis eſt du
plex, ſ. publica, & priuata. Publica eſt, quan
do in iudicio deducitur aliquod crimẽ ad
publicam uindictam ad denunciam alicu
ius officialis, uel alterius priuari, iudex præ
cedente tali denunciatione, inquirit, po-
ſtea de illo crimine, ut dixi ſupra in mate-
2 ria inquiſitionis uerſic. 52. † & iſta denun-
tio, eſt ſimilis accuſationi, ut dicit Andr.
de Iſer. in conſtit. literas in hoc tamen dif-
fert, quia denunciator non ſe inſcribit, nec
facit partem in iudicio, ſicut accuſator, ut
declarat Salyc. in l. ea quidem in prin. C de
acc. & Ang. in trac. malc. in uer. nec non ad
denunciam, &c. ubi plene tangit materiã
huius denunciationis. Et in hac denuncia-
tione non requiritur aliqua monitio, ut te
net Spec. in tit. de denunc. §. 1. uerſ. pub. &
de hac loquitur tex. in cap. 1. §. ſanc. de cẽſ.
li. 6. & Bar. plenè in l. diuus, ff. de cuſt. reo,
Bar. in extrauag. ad reprimendam, in uerſ.
per nunciationem, & Ang. in d. uerſic nec-
3 non ad denunciam, &c. † Denunciatio iu-
dicialis priuata, eſt illa, quæ fit ad priuatũ
intereſſe & commodum, ut quando, ali-
quis filius uel ſeruus indebite opprimitur
a patre, uel a domino, & idem in omnia a-
lio oppreſſo ab aliquo potentiore, & ſimi-
liter in perſonis miſerabilibus oppreſſis,
non poſſent hoc denũciare in iudicio, ut
per iudicem releuantur, ut not. Spec in tit.
de denunc. §. 2. uerſic. priuata, & Bart. in d.
uerſi. per denunciationem, &c. & hanc de-
nunciationem iudicialem plene declarat
Abb in cap. nouit. col. 17. uer. nunc cõde-
4 ſcendo &c. de iud. † Secunda denunciatio,
per quam aditum iudiciũ, eſt denunciatio
Euãgelica, & hæc eſt ualde notãda, quia per
eã reparãtur in multa, quæ ſunt auxilio iu-
ris diu. deſtituta, ut dicit Bar. ĩ d. extrauag.
ad reprimendum in uer. per denunciatio-
nem. Et ideo dicitur euangelica, quia ha-
buit originem ad euang. ut dicit Abb in
d. cap. nou. col. 17. uerſ. ult. &c. ut traditur
Matth c. 18. & Luc. c. 17. dum dicit. Si pec
cauerit in te frater tuus, corripe eum pri-
mo inter te, & ipſum, & hæc eſt prima mo
nitio, & ſi te non audierit, adhibe tecum
unum, uel duos, & hæc eſt ſecunda moni-
tio, quod ſi te nõ audierit, dic eccleſiæ & iſta
eſt denunciatio euangelica, per quam adi-
tur eccleſia, & ſic iudex eccleſiaſticus, bina
prius monitione præcedente, ut loquitur
tex. in d. c. nouit. & c. ſi peccauerit 2. q. 1. &
declarat Bal. in auth. ad hæc. col. 1. in fi. C.
de uſur. & pleniſſime Abb. in d. cap. nouit.
5 col. 11. cum pluribus ſeq. † Et breuiter ad
b hanc denunciationẽ b recurrimus, ubicun
que aliquis tenet indebite aliquã rem con-
tra conſcientiam, & cum peccato, nam po
teſtis, qui prætendit intereſſe, adire iudicẽ
eccleſiaſticũ formando libellum, narrãdo
qualiter ille tenet dictã rem cum peccato.
& contra conſcientiã propterea denunciat
ipſum eccleſiæ, ut eum corrigat a peccato,
& compellat ipſum conſequens ad rei re-
ſtitutionem, & debet narrare, qualiter pro-
ceſſit illa bina monitio, ſecundum formã
euangelij, quia alia hæc denunciatio non
procedere, ſecundum Spec. in tit. denunc.
§. 2. uer. item opponitur, & uerſ. quod aut
& Bal. in d uer. per denunciationem, & Fe
lyn. in d. c. nouit. colum. pen. ubi ſequitur
opin. Fran. de Are. ſ. quod etiam in delictis no
toriis requiratur illa bina monitio quid-
quid tenuerit Arch. in cap. ſi peccauerit 2.
q. 1. & per hãc denunciationem iudex prin
cipaliter intendit corrigere denunciatum
a peccato, quia iſta cenſetur denunciatio
charitatiua. Verum quia a peccato deſiſte
re non poteſt, nec præſentiam agere, niſi

rem

rem ablatam reſtituat, ut declarat pulchre Abb in c. ad noſtram, el 2. de iure iura. ideo per conſequentiam neceſſariã conſtringit denunciatum ad rei reſtitutionem, non ſolum per cenſuras eccleſiaſticas, uerum etiã pmiſſionem in poſſeſſionem, ſecundum Bal. in d. Auth. ad hæc. col. 2. in fin. & ſequ. C. de vſur. quem ſequitur Fel. in d. c. nouit. colum. fi. & iſte eſt bonus modus recuperãdi rem per alium detentam. quando aliud ciuile remedium deficeret.

6 † Hinc dicimus, quod ſi eſt lata ſententia iniuſta in fauorẽ alicuius, & tranſiuit in rẽ iudicatã, licet ſuccumbens ſit excluſus ab omni ciuili remedio, tamẽ ſi is, q obtinuit ſcit ſe iniuſte obtinuiſſe, poteſt denunciati eccleſiæ per hanc denunciationem euang. & cõpellitur reſtituere id, quod iniuſte habuit, ut a peccato deſiſtat, ſecundum Abb. in c. 1. col. fi. de conceſ. præb. & poteſt conſtare de ſcientiã obtentis, quando forte confiteretur extra iudicium ſe iniuſte obtinuiſſe, ut ibi dicit Abb. circa fi. Reliqua de iſta denunciatione dic, ut plene per Abbas Fel. & Doc. in d. c. nouit. & Bar. in d. extra. ad reprimendum in uer. per denunciationem & in aliis locis ſupra allegatis.

7 † Tertia principalis denunciatio, dr̃ canonica, ex eo qui a ſacris canonibus fuit introducta & iſta eſt duplex ſpecialis. ſ. & generalis. Denunciatione canonica ſpecialis fit p eum, cuius intereſt habere bonum prælatum, uel adminiſtratorẽ, uel ſubditum, vt primo bis monitus, ſi eſt incorrigibilis remoueatur ab officio & beneficio, & de hac loquitur tex. in cap. 1. de off. cuſt. & in ca. licet Hel. de ſimo. Denuncitio vero generalis, dicitur illa quæ eſt publica, ut quando agitur de matrimonio diſſoluendo, & de eius impedimentis, & de hac loquitur tex. in c. ad diſſoluendum de deſpon. impu. & in cap. eam inhibitio, de cland. deſp. vt quãdo duo uolunt contrahere matrimonium. & tertius denunciat eccleſię impedimentũ conſanguinitatis, uel aliud ſimile, ita declarat Abb. in c. nouit. col. pe. in fi. & Spec. in tit. de nunc. §. 1. ver. canonica, &c.

De *imploratione officij iudicis*.

Q Vintus modus perueniendi ad iudicium eſt per implorationem officii iudicis. Et hic ueniret diſcutiẽdum quotuplex ſit officium iudicis, & qualiter in eo procedatur, an requira litis conteſtatione, & alii ſolennia iudicii. De quibus omnibus remitto me ad ea, quæ nota. Bartol. & Docto. in l. 1. ff. de iur. om. iud. & per glo. & can. in c. fi. de offic. iud. Vnde uenio ad proceſſum huius ſextæ partis iuxta ordinem propoſitum, & primo ſecundum ordinem uideamus materiam citationis.

Rob Marant.

ADDITIONES.

a Ad denunciationem. De materia denunciationis uide Foll. in pract. crimi. cano. in 2. par. c. 5. uerſ. denunciatione facta. Dumber in Enchid. crim. cap. 6. Diaz. in prac. crim. c. 6. verſ. deuenio, late Henri. in ea p. nouit. de iud. in fi.

b Recurrimus. Supra in 16. diſtinct. 4. part. prin. num. 74. in fi. Alſer. late conſ. 64. nu. 3. & ſeq. ubi dixi in litera B.

Ludouicus Alterius.

De citatione, primo membro iudicii.

1 *Citatio iudiciarij ordinis eſt fundamẽtum, & ab ea iudicium incipit.*

2 *Citari debet unuſquiſque prætendẽs intereſſe in iudicio, alias non ualet actus qui fit ſine citatione.*

3 *Citatio eſt de iure naturali, nec poteſt etiam per principem omitti.*

4 *Citatio in ſingulis actis iudicarijs fieri dẽt.*

5 *Citatio aduerſarij fieri non debet. qui ſi præſens eſſet, non poſſet actum impedire.*

6 *Citatio, non requiritur in exigendis tributis datijs, & collectis, ſeu functionis fiſcalib.*

7 *Citatio in omnibus actibus, qui expediuntur per iudicem ante citationẽ partis in cauſa principali non requiritur.*

8 *Partis citatio non requiritur in concedenda uenia uocandi parẽtes, uel patronus iuus.*

9 *Citatio partis an requiratur in productione inſtrumenti.*

10 *Sententia principis ſeu Imperatoris, uel ſacri cocilij an fieri poſſit ſine citatiõe partis*

11 *Pactum de capiendo debitorẽ, uel eius bona operat, ut captura fieri poſſit ſine aliã partis citatione ẽt ſi impetrari familie a iudice, ẽt contra tertium poſſeſſorẽ & n. 38.*

12 *Præſens ĩ iudicio, an debeat alter citari, uel certiorari.*

13 *Citatus ob vnam cauſam, qui comparuit an teneatur reſpondere pro alia.*

14 *Citatio non requiritur contra debitorem ſuſpectum de fuga.*

15 *Actus expediri poteſt ſine citatione, quando periculum eſt in mora.*

16 *Sententia criminalis in fauorem abſentis, ualet etiam eo non citato. Secus ſi contra abſentem feratur.*

17 *Sentẽtia lata pro abſente nõ citato, ualet in cã ciuilis, ubi procedit ſine figura iudicij.*

18 *Citatio partis non requiritur in actu, qui ſit ultima die termini.*

19 *Citatus qui ſtatim aſcondit equũ & receſſit vel dixit nolle comparere, non eſt ulterius citandus.*

20 *Citatio partis non requiritur in probatione quæ ſoli iudici concludit.*

21 *Citatio non requiritur in actu expediendo, ſecundum conſcientiam.*

22 *Executor teſtamenti, cui datum eſt arbitriũ diſtribuendi, & eligẽdi pauperes, poteſt id facere ſine citatione heredũ vel alterius.*

23 *Citatio partis, nec præſentia requiritur in relatione agrimenſoris miſſi per iudicem ad menſurandum.*

25 *Calculatores ſententiam ferre poſſunt, parte non citata.*

25 *Citatio partis non requiritur in iuramento deferendo ſuper taxatione uel liquidatione rerum ablatarum ſecundum formam l. ſi quando. C. unde ui.*

26 *Teſtes examinantur ſine citatione partis, danno ſeu furto in ſiluis paſſo.*

27 *Mulier honeſta in domo examinatur ſine citatione partis.*

28 *Teſtis, cuius dicto neceſſario ſtandum eſt examinari poteſt parte non citata.*

29 *Teſtis de cuius morte uel receſſu timetur, parte non citato poteſt examinari.*

30 *Actus qui in conſequentiam tangit præiudicium alicuius, & non principaliter, eo nõ citato fieri poteſt.*

31 *Prodigo poteſt interdici adminiſtratio per iudicem ſine alicuius citatione.*

32 *Fideiuſſoris citatio non requiritur in ferenda ſententia contra principalem.*

33 *Iudex qui talis ſententiam interlocutoriã, a qua ſuccumbens appellauit, poteſt uſq. ad diffinitiuam procedere ſine citatione partis antequam ſibi inhibeatur.*

34 *Cõtumax condemnari poteſt ad expenſas, ſi ſine alia citatione.*

35 *In dando tutore ſine inquiſitione, quis citari non debet.*

36 *Citatio eius, qui latitat ne citetur, non requiritur.*

37 *Citatio non requiritur, ubi certũ eſt aduerſario nullam competere defenſionem.*

39 *Citatio a quo iudice fieri poſſit.*

40 *Iudex an poſſit citare ſuum ſubditũ exiſtẽtem extra territorium ſuum.*

41 *Iudex iuriſdictionem exercere, põt in alieno territorio inter ſubditos ſuos cũ licẽtia domini illius territorij, & non aliter. Q͛ procedit in terris Baronis, ſecus in terra domini Regij quia poteſt ſine licentia.*

42 *Citatio per quem debet fieri.*

43 *Nuncij quales perſonæ eſſe debeant.*

44 *Citatio poteſt per iudicem committi priuato, ac etiam famulo ſuo imo etiã ipſi principali litiganti. Et quid ſeruantur in regno nu. 45.*

45 *Executor poteſt qui per iudicem conſtitui in ſuamet cauſa.*

46 *Citatio in ſcriptis non committitur in regnũ niſi habenti publicum officium.*

47 *Citatio fieri poteſt, etiam per actorum magiſtrum habentem iudicis commiſſionem.*

48 *Iudex pro tribunali ſedens põt monere ſeu citari partẽ ut tali die co͂ã ſe compareat*

49 *Monitorio iudicis habet uim peremptorij, & triniæ citationis.*

50 *Citationum ſex reperiuntur eſſe ſpecies.*

51 *Citatio tria extrema requirit, ſcilicet commiſſionem iudicis, & nuntij executionem & relationem*

52 *Citatio in ciuilibus ualet ſine commiſſione ex generali conſuetudine nu. 57.*

53 *Nuncio dicenti ſe citaſſe quomodo, & quando credatur.*

54 *Nuncij relatio, ex actis apparere debet, antequam actus in contumaciam fiat, alias actus eſt nullum.*

55 *Relatio nuncij, eſt actus ſubſtantialis, qui die feriato fieri non poteſt.*

56 *Sententia lata contra contumacẽ ante nuncij relationem, eſt ipſo iure nulla.*

57 *Relatio nuncij poteſt fieri ſoli actorum magiſtro.*

58 *Citatio realis capturam perſonæ importat.*

59 *Citatio realis fieri poteſt etiam in ciuilibus quando debitore eſt ſuſpectus de fuga.*

60 *Iudex nõ debet aliquem capere, ante ſummariam*

riam

ſlum fidem, & receſſus ſuſpicionem in ciuilibus. Secus in criminalibus.

61 Citatio realis ſine iudicis commiſſione fieri non poteſt.

62 Suſpectus de fuga propria auctoritate etiam per priuatum capi poteſt ſine iudicis commiſſione.

63 Citatio verbalis quæ dicatur, & quæ continere debeat.

64 Locus an, & quã in citatione inſeri debeat.

65 Citatio ſine die an & quando ualeat.

66 Hora in qua quis comparere tenetur, an requiratur in citatione.

67 Citatus quantum tempus habeat ad comparendum. Et quid ſeruetur in regno.

68 Cõtumacia qualiter & quando accuſatur in regno, & quando circundatur citatio.

69 Citatio an & quando ualeat ſine cauſa & an cauſam continere debeat.

70 Citatio ad audiendam intentionem curiæ, non ualet.

71 Citatio ad reſpondendum petitioni porrigendæ, an ualeat. Et quid ſi petitio non porrigatur illo die citationis.

72 Verbum peremptorie an & quando in citatione apponi debeat.

73 Citatio per literas, vt valeat quid continere debeat.

74 Citatio de neceſſitate non requirit ſcripturam regulariter.

75 Delegatus debet copiam ſui reſcripti in citatione inſerere alias citatio non ualet.

76 Perſona illuſtris, & clariſſima, in ſcriptis citari debet.

77 Nuncio ſeu executori ad capiẽda bona fiſco delata uel ad exigẽdas pecunias fiſcales non creditur ſine literis.

78 Perſonam neque bona non poteſt nuncius ſine ſcriptis capere.

79 Nuncio ſpecialiter electo, non creditur ſine literis & ſupra nu. 45.

80 Citatio extra prouinciam, ſine ſcriptis facta non ualet.

81 Citatur ad domum & non perſonaliter ſine ſcriptis non ualet.

82 Citatio per edictum qualiter fiat.

83 Citatur per edictum qui perſonaliter, non reperitur nec certam domum.

84 Per edictum citatur, qui doloſe latitat, & impedit nec citatio uerſalis, uel per literas poſſit ad eum peruenire.

85 Citatio fit per edictũ illius, qui degit in loco qui propter guerras, vel inimicitias, uel alio modo non eſt ſecurus.

86 Clauſus in domo qui perſonaliter citari non poteſt citatur per edictum ianuæ domus ſuæ affixum.

87 Actor, qui porrexit libellum & litẽ non proſequitur ſed ſe abſentat reo inſtante, põt per edictum citari.

88 Citatio per edictum ſecundum conſtitutiones Regni.

89 Citatio fit per edictum, quando actus ſiedus habet contradictores incertos.

90 Inſtitutore alicui apotheca præpoſitũ uolens reuocare edictum ante illam apothecam publice proponere debet, ut nemo cum illo contrahat.

91 Clericus abſens citatur per edictum affixũ in ualuis eccleſiæ ſui beneficij.

92 Epiſcopus uolens electum in beneficio confirmare edictum in ualuis eccleſiæ exponere debet contra ſua intereſſe putantes.

93 Tenens prædium tributariũ qui ſe abſentauerit citatur per edictũ & non comparẽt infra ſex menſes priuatur prædio.

94 Vniuerſitas poteſt citari per edictum.

95 Citatio in caſibus, in quibus lex pmittit fieri per proclama in illis etiam poteſt fieri per edictum.

96 Edictum quanto tempore in loco affixum ſtare debeat, quando citatio per edictum fit.

97 Citatio per proclama, quæ dicatur.

98 Inuentarium quando faciẽdum eſt per hæredem ſit citatio per proclama.

99 Litigator qui poſt litẽ conteſta. ſe abſentauit & non habet domum, uel neminẽ reliqt in domo per publicũ proclama citari põt.

100 Citatio per proclama contra certã perſonã in quo loco fieri debeat.

101 Abſens qui nullibi reperitur, nec hẽt certam domum poteſt per proclama citari.

102 Matrimonia antequam contrahatur citari debẽt contradictores per publicũ proclama infra certum terminum alias clandeſtina dicuntur.

103 Minor quando adiuit hæreditatem & poſtea per integrum reſtitutionẽ vult ſe abſtinere & repudiare tũc citandi ſunt oẽs creditores incerti per proclama cum termino trium menſium.

104 Creditor poſterior põt citari facere anteriores per proclama quãdo rem hypothecatã uendere vult Et qd talis citatio operetur.

quis, a quo, per quem, qualiter, & qñ, & ubi quib. ſeu examinatis, breuiter, & ſuccincte erit expedita materia huius primi mẽbri.
2 † Venio ad primum dubiũ. ſ. Quis ſit
a *a* citandus, breuiter concluſio eſt, quod is dẽt citari, qui prætendit intereſſe, ſeu põt lædi ex al quo actus, qui fieret in iudicio alias ille actus non u let, l. de unoquoque, ff. de iud. l. nam ita diuus. ff. de adop. & l. ſi quando & ibi Bald. C. de teſta. & c. 2. de te. Sic ergo, qui vult litigare contra aliquem, ante omnia dẽt citare ſuum aduerſarium in iudicio, alias proceſſus nõ ualet,
3 † quia
b *b* citatio eſt inuẽta de iure naturali, & ſpe
c cie defenſionis, & nullo mõ poteſt *c* omitti, ẽt per principem, ut eſt tex. in cl. paſtor. §. cæterum, de re iud. & nor. Bal. in l. cũ fratrem, in fin. uerbis, C. de his qui . ut iud. & Soc. in conſi. 11. col. 2. in 2. uolu. ibi ponit exemplum, quod Deus citauit Adam.
4 † Et
d debet fieri citatio in ſingulis actib. *d* iudiciariis, ut d. l. de unoquoque.

ADDITIO. Inn. tamen in c. ſide maio. & obe. conſiderat duos caſus, nam aliqñ agitur officio iudicis ſuper iure concernente plures aliquando agitur aliqua actione primo caſu pone exemplum, imploratur officium iudicis ſuper reſtitutione petenda aduerſus aditionem hæreditatis, & tunc oẽs ſunt citandi quorum intereſt, & ſi aliqui non fuerunt citati, ualebit iudiciũ contra certas perſonas, per auth. ſi omnes C. ſit ſe ab hære. abſt. ſed non uocatis illud iudicium non præiudicabit. l. etiam. §. fin. ff. de minor. ſed alii dicunt, quod habuerunt citari per edictum illi, qui nõ ſunt certi, per l. i. §. Item cum ex eo. ff. pro ſen. ſi. appe. reſcin. ſecundi Ioan. de Imo præcedens opin. eſt melior, quod ualeat iudicium illud non præiudicat, & pro hoc facit id qđ not. Bart. in auth. ſed cum teſtator. C. ad l. Falc. ubi uĩ tenere, quod tenet actus quo ad præiudicium præſentium, & citatorum, licet abſentibus, & non uocatis, non præiudicet, & ita etiam tenet Bal. in authen. ſi omnes, C. ſi ut ſe ab hær. abſt. & idem conſuluit Bar. conſ. 102. inci. maritum, & eandem opinionem tenet Pau. de Caſt. in l. ſi. § cum igitur. C de iur. delib. Secundo uero caſu illi tantum ſunt citandi qui ſunt in libello nominati, quia tales poſſunt habere ius contradicendi, pro quo facit c. inter quatuor, de maior. & obe. fatetur tamẽ quod reus cõuentus poſſet nominare dñm in iudicium, c. quoniam frequenter. §. qđ ſi ſuper ut lit. non cont. uolunt tñ Inn. Hoſt. & Io. And. in d c. ſi. de maio. & obed. qđ iudex nõ tenetur uocare aliũ, licet eius interſit, quia aut ille tertius ſcit rẽ ſuam agi, & tunc ſibi imputet, ſi non ueniat, ut in l. ſæpe ff. de re iud. aut ignorauit, & tunc ſibi non præiudicat, ſed illi tantũ, qui ſe obtulit liti ita ẽt vult Io. de Imo. in d. c. fin. per quẽ tex. Bal. in c. 1. de mil. uaſſ. qui con. eſt dicit quod ille ſolus citandus, contra quẽ dirigitur petito principalis, & idẽ. uoluit in l. 2. alias. C. quo & qñ iu. ſed Mar. Soc. dicit illos tãtum eſſe citandos, qꝫ negotiũ principaliter tangit & intellige ſi nõ tangit principaliter reb. ſic ſtantibus, ſecus ſi duntaxat tangeret reb mutatis, per tex. in d. l. i § denunciari. ff. de uen. inſp. & hoc vult. Mar. ipſe in tra de cit. in art. 5. in pri. ſed ut uides opi. Innoc. in practica eſt ſatis ęqua nã de neceſſitate non ſunt citãdi niſi nominati in petitione, licet ſi eſſent alii, quos negociũ tangeret eius iudiciũ nõ noceret ſi ſunt citandi eſt tñ tutius, qꝫ oẽs uocentur quos negocium tãgit. P. F. V I D.

5 † Limita primo, iſtam communem cõcluſionem non procedere, quando aduerſarius eſſet talis, etiam ſi eſſet præſens, nõ poſſet actum impedire nec contradicere, quia citari non debet, & ualet actus etiam ſine eius citatione, ita per plura tenet Alex. in l. recuſare in prin. ff. ad Trebell. & Pau. de Caſt. in conſ. 34. col. pen. in 1. uol. per text. in l 4. §. i. ff. de fidei li. & Bal. in l. nec quid quam. §. ubi decretum. ff. de off. procu. & ibi Iaſ. in 4. col.

ADDITIO. Probatur l. qui poteſt ff. de reg. iu r. & habes per Dec. in conſi. 698. diuino, poſt prin. li. 5. & Ale. conſi. 130. difficultas, col. 1. li. 1. & conſi. 6. col. ſi. lib. 3. & Caſſ. dec. 2. de iud. Fel. in c. cum olim col. 6. uer. non eſt citandus extra de re iudi. P. F. V. I. D.

6 † Secundo limita, non procedere in exigendis tributis, datiis, & collectis, ſeu functionibus fiſcalibus, quia pceditur de plano, nullo ſeruato iuris ordine, et ſine citatione ſolum exigendo, et compreh[illegible] debitores etiam non c[illegible] ſingul[illegible] ter [illegible]

in 3. volum. † Tertio limita, non procedere in omnib actibus, qui expediuntur per iudicem ante citationem partis in cã principali, quia licet requirant cauſæ cognitionem, nõ tamen requiritur in eis citatio partis, ita tenent Bal. & Ale in l. ſed ſi hac. §. prætor ait. ff. de in ius uoc & ibi ponunt
8 exemplum in concedenda † Venia uocandi parentes, & patronus in ius, nam in tali conceſſione non requiritur partis citatio licet fiat cum cauſæ cognitione, idẽ tenet Bal. in l. ea quæ, circa fi. col. 1. C. quo. & qñ iud Pet. Phil. Cor in conſ. 46. col. pen. ver. facit, & c in 2. uolu
9 † Et per hoc infero ad bonam practicam, in regno hẽmus ritum magnæ cariæ, qꝫ qñ hæres vult præſentare in ſtm ſecundum formam ritus, dẽt offerre opinionem præambuli, probando, ſe eſſe hæredẽ pro liquidatione inſtrumenti, & idẽ forte eſſet in ceſſionario per ea. quę no. Ale. in l. ſi ſic col. fi. ff. de leg 1. de hoc eſt unus ritus, ſub nu. 221. incipit, item ſeruat ipſa curia, qđ ſi fit præſentatio, &c. & alius ritus 249 ſub rub. de pręambulis. Dico quod ex quo eſta liquidatio præambuli fit ante citationem partis in cã principali, non requiritur in ea alia citatio per quę dicta, & licet Bal in l. 1. col. fin. uer. ex his. C. de ex. rei iudi. dicat, quod in liquidatione inſtr. requiratur partis citatio intelligo tamen Bal. loqui in tali liquidatione, quæ fit poſt citationem, non ante, ne contradicat ei, qꝫ dixit ipſemet Bal. in d. §. prætor ait.
10 † Quarto limita, non procedere, quando
f fertur ſententia f principis, ſeu Imperatoris, quia ualet ſine citatione, exiſtente tñ iuſta cã ſecundũ Bal. in l. ceſſante, in prin. C. qũo & qñ iud. & Bald. in l. nec cãs. C. de app. & Ale. in conſ. 2. col. 7. uerſi. & qđ no. Bal. & ca. in 1. volu. vbi plus dicit, quod in principe ſp præſumitur iuſta cã. Regulariter tñ ẽt ſnĩa principis non ualet, ſine citatione, ex quo princeps nõ põt tollere id, qđ eſt iuris naturalis, ut eſt text. & ibi glo. & Bal. in l. fi. C. de legib. & idem Bal. in cõſi. 58. in 3. vol. & Ab. in c. in cauſis. de re iud. tamen hodie in regno de cõi ſtylo ſacri cõcilii Neap. oẽs ſnĩæ ſacri concilii feruntur ſine citatione & ualent, ex quo proferũtur ſub nomine regio, Bene uerum eſt, qđ poſt concluſum in cauſa fit citatio partibus, vt ueniant ad allegandũ verbo, vel in ſcriptis infra talem terminum, quo elapſo fertur ſnĩa ſine alia citatione ad audiendum ſententiam, & ſi iſta citatio non præcederet
g non ualeret ſnĩa regia, prout de hoc g ſtylo atteſtatur Mat. de Affl. in dec. 283. cõſ. Neap. & rõ eſt, quia poſt concluſum in cã citatio non eſt defenſionis quia nulla põ. allegari defenſio, ſed eſt potius iuris poſitiui, & ideo princeps põt illam obmittere; & ſic non ob. c. paſtoralis, de re iud & hę non põt colligi ex uerbis ſing. Bal. in l. ex cutorem, col. antep ver non obſtat, quod defenſionis facultas, & c. C. de excep. rei iud qui dicit, quod citatio non eſt de iure naturali principaliter propter ſe ſed propter defenſionem, ergo ubi non competit defenſio, ibi poteſt omitti per principem.

ADDITIO. Vide Capic. in dec. 69. n. 35. P. F. V. I. D.

11 † Quinto limita, non procedere, quando in inſtrumento eſſet pactũ, quod debitor poſſit capi ad inſtantiã creditoris ex ſola oſtione inſtrumenti facta iudici, nã tunc põt capi per iudicẽ auctoritate inſtrumẽti ſine alia præcedenti citatione, per ea quæ no. Ang. & Imo. & ibi ẽt Ale. in 2. co. in fi. in l. ſi ſic. ff. de le. 1. & licet loquantur in ſtatuto, tñ idẽ eſſet in pacto, ut hẽtur in l. nõ tñ poſſibile. ff. de pac. Et in ſpẽ in pacto tenet hoc Mat. de Affl. in conſt. pacis cultũ, col. 6. quod nota, ut ſcias ponderare clauſulas inſtrumentorũ, quia ut plurimũ in inſtrumentis ponũtur iſtæ clauſulæ executiuæ, & hoc corroboratur ex eo. qđ in ſimili concluditur in dec. 326. conſ. Nea. ubi dñ qꝫ qñ in inſtrõ eſt pactũ de capiendo bona debitoris, poteſt creditor implorare familiam iudicis ad capiendum bona, & iudex tunc concedit familiam, & capturam ſine alia citatione partis, ut tenet Ale in conſ. 131. in 4. uol. & Bald. in l. ſi aquã. in 1 co. q.
12 C. de ſeru & aqua. † Sexta limita non pro
h cedere, qñ aduerſarius reperitur h præſens in iudicio, quia põt actus expediri coaliter non citato, quia lex ſolum ponderat præſentiam partis, ut dict. l. de unoquoque, in princ. ff. de re iud. & eſt tex. in l. etiam. § fi. ff. de min. unde poſſunt ẽt fortuito caſu, citari non debet, ita tenet Ale. in d l de unoquoque. colu. 1. & Alex. in rub. C. de in ius uoc. in fi. & Bal. in l ſi accuſatoribus. colu. 2. C. de acc. & Bald. in l. 1. ff. de in ius uoc.

& Rob.

& Abb. in c.eccl.S.Mariæ,col.3.de cõſt.& in c.inter 4.in 3.no.de maio.& obe. & Bal. in c.1.col.5.de mil.uaſal.qui cont eſt,& in l.conſentan.col.fin.C.quõ.& quando iud. Verum licet ſecundum cõem concluſionẽ, citari non dẽat pñs dẽt tamen per iudicem certiorari de actu,qui fit in cauſa ſua, alias actus non ualeret ſecundum ar.in l.furioſo.ff.de re iud.& Iaſ.in l. nec quidquam,§. vbi decretum,col.6.ff.de offi.pro conſ.ſed contrarium tenet Ang.Imo.& Alex.in d.l. vnoquoq.in prin.& Iaſ.in l.1.in fi.ff.de in ius voc.ſ.quod non requiritur certioratio, quia præſens præſumitur ſciens, & prædictis adde.Soc.in conſi.29.col.2.in 3.uolu. ſed in dubio is qui reperitur præſens in iudicio præſumitur ueniſſe ad illum actum, qui erat expediendus, ſeu ad quem fuit uocatus,ſecundum Alex.in l. furioſo,col.pe. in fi.ff.de re iud.& Alex.in conſi. 113. col. 2. in 2.uol.

ADDITIO. Adde Ang.in l.1.ff.de in ius uoc.& in l.ſi ẽt.§.fi.ibi pñte uel notatum. ff.de minor Fel.in c.1.col.7. uer.nota ẽt qđ præſens.de iud.& c.1.& 2.de prob. & Doc. conſi.449.nu.8.& Caſſ.dec.2.de iud. & Sebaſt.Van.in trac.nullit.in tit.de nullit.ſen. ex def.cit.nu.10.cum ſeq.& poſt multa firmat Mar.Soc.in trac.de cit.in 5.ar.prin.n. 21.Pet.Foller.

13 † Quid autem,ſi iudex citauit aliquem ad vnam cauſam, & comparuit ad illam cauſam utrum poſſit compelli reſpondere aduerſario,uel alteri ſuper alia cauſa?Bald.in d.l. ſi accuſatoribus,col.2.in fi. tenet quod non ſed poteſt dicere,facias me citari,quia non ueni ad hoc,& idem magis clare tenet Bal.in l.cum fratrem,in fi.C.de his quibus ut indig.ubi adſignat rationem,quod citato ſit ad duo,ſ.ad effectum comparationis & præparandæ defenſionis: Vnde ſi ille cõpelleretur reſpondere,ſtatim tolleretur ſibi defenſio,ſed Alex.in d.l.de unoquoque,colum 1.tenet contra Bald.ſcilicet,quod indiſtincte tenetur reſpondere, etiam ſi ob aliam cauſam uenerit,& certe ſi opin. Bald. eſſet uera in d.l.cum fratrem,quo ad ſuam rationem, nunquam pñs compelleretur reſpondere, ſed ſemper eſſet citandus propter prætenſam defenſionem. Sed ego puto in hoc regno ueram eſſe opin. Bald. per conſt.ſi quem noſtrorum &c.& ibi no. Andr.de Iſer.ubi dicit,quod inuentus in iudicio ob cãm neceſſariam non tenetur reſpõdere in alia cã. Secus,ſi ob cauſam uoluntariam,ſed in propoſito, is qui fuit uocatus ad unam cauſam per iudicem cenſetur cõparuiſſe ob cauſam neceſſariam,ergo non tenetur rñdere in alia cauſa. Ad rationem Bal.de prætenſa defentione.dico,quod poſſet dari reſponſio quia præſens, põt petere inducias deliberatorias, iuxta aut. offeratur, C.de litis conteſt. & ſic intueri poteſt præparare defenſiones ut dicit Alex.in d.l. de unoquoque.in 1.col.& ſic ratio ſua non impedit,quin præſens ex cauſa uoluntaria uel fortuita teneatur reſpondere. † Septi-

14 mo limita, ubi eſſet ſuſpitio fugæ debitoris, uel criminoſi quia poteſt tũc procedi contra eum ſine alia citatione, & poſſunt contra ipſum recipi teſtes,ẽt eo non citato ne inſtruatur ad fugam, ita plene declarat Fel.in c.cum ab homine,uer.limita tertio, etc.de iud.& hoc ſentit,Bal.in d l.cum fratrem,in fi.C.de his quib.ut indig. & tenet Bart.in l.ait prætor,§.ſi debitorem, ff.quæ in frau.cre.& Bald. in l.creditor la.2. ff. ſi

15 cer.pet. † Octauo limita,ubi periculũ eſt in mora,nam poteſt tunc expediri actus,ẽt parte non citata ſecundum Ale. & Iaſ.in l. ſi fideiuſſor.§.ſi ſatiſdatum col.1.ff qui ſatis cog.et Inn.in c.ſignificauit, in fi.de teſtib. et Ale.in d.l. de unoquoque col.2. Alias ãt nunquam iudex poteſt uenire ad capturã perſonæ,niſi prius eam citet, ubi uide non eſſe periculum in more,ꝑpfugam,ſecundũ Bal.in l.ſi quis curialis in not.C.de epiſc.et

16 cle.et Bal.in l ſi filio in fi ff.ſol.mat.† Nono limita, non procedere in cã criminali, quando ſententia fertur in fauorem abſentis,nam ualet,ut eo non citato,ſecus ſi ferretur contra ipſum,ita tenet Bal.in l.ſi accuſatorib col.fi.C.de accuſ. et Alex.in l.furioſo.col.1.ff de re iud.per l.quamuis indubitari,C.de adul. † Decimo limita in om-

17 nib.cauſis, in quib.proceditur ſine figura iudicii,nam ualet ſententia lata pro abſente non citato,ſecundum Bar.in extrauag. ad reprim.in uer.et fig.in fi.et Ale.in d.l. furioſo,colu.2.et propterea hodie in regno quælibet ſententia lata pro abſente non citato,ualet in cauſa ciuili, ex quo per iura municipalia ſæpius allegata procedi-

18 tur. † Vndecimo limita,in omni actu qui

celebratur ultima die termini, nam poteſt fieri ẽt parte non citata. Hinc dicimus ꝙ poteſt fieri ſnĩa cõpromiſſi in ultima die termini ipſius compromiſſi ſine citatione quando terminus ſit ſtatutus ab homine, ſecus ſi a lege, ita dicit Bald. in auth. ei qui appellat. col. 2. C. de temp. app. Item, quando teſtes examinantur ultima die termini, non requiritur citatio partis ad uidẽdum iura teſtiũ, ſecundum Bal. in l. ſi qñ, co. 2. in fi. C de teſtib. & Bal. in l. fin. C. qui adm. & Bar. in l. 1. C. de tẽp. app. & in l. item illa, ff. de conſti. pec & idem in ſimilib. caſib. de quib. uide plene per Mod. in l. qui ante calendas, & in l. ſi quis arbitratu, ff. de uerbo. obl. & Iaſ. in l. nec quidquã §. ubi decretũ, col. 6. ff. de off. proc. & in repe. l. admonendi. col. 44. Adde tñ, ꝙ in regno iſtud practicatur aliqualiter, uidelicet, ꝙ licet, poſſit fieri actus in vltima die termini ſine citatione, tamen dẽt abſens uocari in curia illa die, & hora, qñ fit actus, & debet eius contumacia accuſari, & ideo ſis cautus, vt faciat hoc apparere ex actis, ita de hoc ſunt duo ritus magnæ curiæ. Vnus in nu. 47. & alius in nu. 116. & ambo incipiunt, item qđ
19 ſi detur terminus, &c. † Duodecimo limita, quando citatus ſemel pſonaliter ſtatim aſcendit equum, & receſſit in partes remotas, uel alio modo verbis declarauit ſe nolle comparere, quia non eſt ulterius citãdus ſecundum Bal. in l. ceſſante. in fi. C. quõ, & quando iud. & Ale. in d. l. de unoquoq. col. fi. & in l. contumacia, uer. 5. fallit, &c. ff. de re iud. & Iaſ. in d. l. nec quidquam §. vbi decretum, col. 6. ff. de off. proc. & Abb. in c. cũ
20 parati. de app. † Decimotertio limita, quãdo probatio concludit ſoli iudici puta ad iudicis inſtructionem, quia tunc põt recipi ſine citatione partis, ſecundum Bal. in l. certum, col. 2. uer. item op. ꝙ imo differãt &c. C. unde l. & Bal. in l. ſi qua per calum. verſi. ſed pone, quod iſte, &c. C. de epi & cler. ubi ponit exemplum in iudice ſeculari, capiente, clericum, qui non incedit in habitu clericali, nam ſi clericus oſtẽdit iudici inſtrm clericatus dẽt ipſum remittere ſtatim iudici eccleſiaſtico ſine citatione partis, adde Inn.
21 in ca. 1. de poſtul. præl. † Decimoquarto limita, quando aliquis hẽt expedire actũ ſecundum ſuam conſcientiam, ut quãdo per ſedem Apoſtolicã committitur alicui examinatio alicuius, ſi eſt idoneus, uel eſt cõmiſſa ptãs ſnĩandi cũ clauſula, conſcientiã tuã oneramus, quia tunc poteſt ille actus expediri ſine aliqua citatione partis, ſecundum Bal. in d. l. ſi qua per calumniam, uer. vbi ſupra, & in d. l. certum, uer. ubi ſupra, & Ale. in d. l. de unoquoq. col. 2. in fin. ff. de re iud. & Lud. Rom. in rub. de arb col. 3. & ẽt gl. in c. 1. de off. dele. & Bal. in l neque nata-
22 les col. fi. C. de prob. † Decimoquinto limita quando eſt datũ arbitriũ, & ptãs executori teſtĩ diſtribuendi ad pias cauſas, ſeu eligendi pauperes, quia in tali electione, & arbitrio declarando non requiritur citatio hæredum, nec alterius, ſecundum Bal. in l. captatorias. in fi. C. de teſt. mil. & Bald. in l. fi. col. 1. uer. ſed nunquid in iſta, &c. C. com
23 mu del. † Decimoſexto limita, quando iudex miſit expertos ad mẽſurãdum agrum, vel aliquam dñam uidendam per aſpectũ loci, quia in relatione dictorum expertorũ non requiritur partis citatio, nec præſentia licet in electione eorum requiratur, ſecundum Bar. in d. l. Theopompus, circa fin. ff. de do. præl. & Ange. in l. 1. §. Marcellus. ff. ſi pluſquam per l. Falc.

ADDITIO. Tenetur tamen iudex qñ vult mittere expertos ſtatuere terminum partibus, & ipſos mouere, ut ſint tali die, & hora cum talib. magiſtris in illo loco ad videndum menſurationem, ſecũdum Bart. in l. qui bona, §. fi. 1. col. ff. de dam. inf. P. F. V.
24 I. D. † Decimoſeptimo, limita non procedere in ſnĩa calculatorum qui reuidet librũ rõnum alicuius adminiſtratoris, puta ſyndici alicuius uniuerſitatis, nam poſſunt ferre ſnĩam condemnatoriam contra abſentẽ aliter non citatum, & ualet ſine citatione, ſecundum Bar. in l. 2. §. quod de frumentaria, & ibi ẽt gl. ff. de adm. re. ad ciui. perti.

ADDITIO. Adde text. in l. hac perpetua in fin. C. ubi quis de cu. vel cohor. qui hoc probat ſecundũ Gul. de Cu. & Bar. ibidem Sal. vero in d. l. hac perpetua, conatur reducere ad concordiam glo. ibidem quæ contra dicit opinioni Gul. (vt opi. gl. procedat in debitis ſingularibus, opinio Guliel. procedat in publicis functionibus fiſcalibus. i. in regularibus, & in ordinariis) & ſic ſentit, quod quando tractatur de ſignificãdo aliquem debitorem ciuitatis, pro publicis functionibus fiſcalibus regularibus, &

or-

ordinariis, tunc uerum ſit, quod ualet ſen-
tentia ēt lata nō citata, parte, at ſecus ſi tra
ctatur de ipſum ſignificando, & condem-
nando pro aliis debitis, ad quæ tenetur. C.
uitati, in quo cogitandum eſt. P.F.V.I.D.
25 † Decimooctauo, limita non procedere
iuramento deferendo alicui pro liquida
tione rerum ablatarum, in odiū delinquen
tis, iuxta formam l. ſi quādo. C. unde ui. &
c. ſuper eo. extra. q; metus cauſa, quia in ta
li taxatione, & iuri delatione, non requiri-
tur citatio partis ad manus ſui odiū. Secus
qñ iſta taxatio eſt faciēda per iudicem, de
hoc eſt deciſio Rotæ in nouis, in dec. 199.
incipiente, licet &c. & hoc tenet Iaſo. in re.
l. admonendi, col. pen. & ſi. ff. de iureiuran.
ubi hoc ampliat in oī iuſo, q; deferetur p̄
delictum, ſeu contumaciam alicuius.
26 † Decimonono, limita quando aliquis pa
teretur aliquo damnum in aliquo loco, pu
ta remoto, nam poteſt ibi teſtes examina-
re ſuper damno, quod paſſus eſt ſine ali-
qua uocatione partis, & talis examinatio
faciet plenam fidem ſecūdum Luc. de Pe.
& Bar. in l. 2. in fin. C. de naufr. lib. 11. quod
nota ad dictum eorum, qui patiuntur fur-
ta, & robarias in ſiluis, uel alia ſimilia dā
na: adde Ale. in l. 4. §. prætor, col. 4. ff. de dā.
27 inf. † Vigeſimo limita, quando iudex vult
examinare in teſtē aliquā honeſtam mulie
rē, nam poteſt mittere ad eius domū, pro
eo examinanda, ſine alia citatione partis,
ſecundū Bart. in l. ad pſonas egregias, ff. de
iureiur. & And. de Iſer. in conſt. in pecunia
riis, col. 2. in ſi. de quo uide etiam. Abb. in
28 cap. ſi quis teſtiū. de reſtit. † Vigeſimopri-
mo limita, qñ eſſet examinandus aliquis
teſtis cuius dicto eſſet neceſſario ſtandum
quia non requiritur partis citatio, ſecun-
29 dum Alex. in conſi. 130. in 1. uol. † Vigeſi
moſecūdo limita, quando eſſet examinan
dus, aliquis teſtis, de cuius, morte, uel feſti-
nato receſſu timetur, quia pōt examinari
et parte nō citata, ſecundū Inno in c. Alb.
circa prin. de teſt. & Iaſ. in rep. l. admonen-
30 di, col. 102. in princi. ff. de iureiu. † Vigeſi-
motertio, limita nō procedere in eo, de cu
ius i p̄iudicio principaliter agit̄. Secus ſi p
quandā cōſequētiam actus tangeret p̄iudi
ciū alicuius, quia pōt fieri ſine alia citatio-
ne ſcd̄m Ale. in l. unoquoque, col. ſin. ff. de
re iud. Iaſ. in l. nec quicquam, §. ubi decretū,
col. 7 de off. proc. & in l. ſi q̄s nec cauſam,
31 col. 2. ff. ſi cer. pet. † Vigeſimoquarto limi
ta, qñ iudex uult interdicere adminiſtra-
tionē alicui prodigo, quia pōt hoc facere
ſine citatione alicuius ſecundū Iaſ in d. §.
vbi decretū, col. 9. & Bal. Ang. & Mod in l.
32 is qui bonis. ff. de verb. oblig. † Vigeſimo
quinto limita, qñ fertur ſnīa contra princi
palē debitorem, nam in ea nō eſt citandus
fideiuſſor de iudicato ſoluendo, licet inte-
reſſe prætendat, quia ex eodē proceſſu fit
executio contra eum, ſecundum Bal. in l.
duobus §. ergo ſi quis, & poteſt eſſe ratio,
quia nō agitur principaliter de eius præiu-
dicio licet per cōſequētiam, ut ſupra in uige
33 ſima tertia limitatione. † Vigeſimo ſexto
limita, nō p̄cedere, qñ iudex protulit aliq
interlocutoriā, a qua ſuccūbens appellauit
quoniam appellatione perdente poteſt iu-
dex procedere uſque ad diffinitiuam, ante
quam ſibi inhibeatur, iuxta c. non ſolum
de app. libr. 6. Certe poteſt oēs actus uſque
ad ſententiam incluſiue expeditā ſine cita
tione partis, ualent, niſi appellant ſuæ ap-
pellationi renūciet, tex. eſt ſingularis, in c.
34 eum qui. de dolo, & contumacia, li. 6. † Vi
geſimoſeptimo limita, qñ aliquis eſt con-
dēnatus ad expēſas propter contumaciam
iuxta legē ſancimus. C. de iud. nam pōt fie
ri talis condēnatio. ēt ſine citatione partis
ſecundum Bal. in d. l. ſancimus. in 10. q. &
Ant. de But. & Paul. de Lіza. in c. ſi lit ibus
de dolo, & cōtumacia, & Fel. in c. 1. col. 6.
35 de iud. † Vigeſimooctauo limita, quando
iudex uult dare tutorem uel curatorē alie
ni pupillo, uel furioſo, ſine inquiſitione,
quia pōt ſuū decretum interponere ſine ci
tatione alicuius, ſcd̄m Bar. in l. q habet. §.
quolibet. ff. de tute. & Alex. in conſi. 86. in
cipiente, uiſis dubitationib. &c. in 2. uolu.
36 † Vigeſimonono limita, qñ aliquis doloſe
latitat, & ſe occultat, ne citari poſſit, quia
pōt expediri actus contra, cū eo aliter nō
citatio, ex quo conſtat de eius cōtumacia
ſecūdum Inn. in c. ad petitionem de accuſ.
& Abb. in c. ex tuę, col. pen. de cl. non reſid.
37 † Trigeſimo limita, generaliter ubi certū
eſt aduerſario nullam cōpetere defenſio
nem, quia poteſt expediri actus, eo nō cita
to, ut no. plene Card. Ale. in c. cum ſit Ro.
col. 1. circa ſi. de appel. ubi multos allegat,
& hanc fallentiam poteris iungere. cum

38 prima.] Trigeſimoprimo limita, quando aliquis habet inſtrumentum cõtra debitorem cũ in pacto de capiẽdo, & conſtitutione pcarii, quia põt facere capturam contra tertium poſſeſſorẽ & nõ citatum, & negotio non liquidato, ita tenet Fran. de Aret. in cõſ. 11. col. pen. in fin. & col. fi. & Soc. in cõſ. 82. col. 3. in 1. uol. quod nota ppetuo, quia millies euenit in facto, & pluries uidi reſpõderi in contrariũ, a nonnullis Doctoribus, qui dictas deciſiones non uiderunt.

ADDITIO. Quod contrarium eſt verius de iure, ut plene cogerit Afflic. in conſtitu. pacis cultum, de quo ſimiliter per Tiraq. in tract. de conſti. ... par. nu. 42. & ita teneatur, alios uero caſus in quibus ualet abſque citatione partis, uide per Maria. Socin. in tract. de cit. 7. artic. princ.

Petrus Follerius.

39 VENIO, † Ad ſecundum dubium ſ. a quo iudice debet ac poſſit fieri citatio. Breuiter cõis concluſio eſt, quod omnis iudex competens poteſt citare ſiue ſit ordinarius, ſiue delegatus. Secus ſi eſt incompetens, quia non ualet citatio l. fin. & ibi per Doct. ff. de iur. om. iud. & habetur in l. 2. ff. ſi quis in ius uoc. nõ iuer. Qđ tamẽ intellige quãdo certũ eſt eum eſſe incompetentem de iure cõi, ſecus, ſi de iure cõi ſit competens, poteſt tñ aliquo priuilegio declinari, quia tunc ualet citatio, & tenet citatus comparere ad ſuum priuilegium allegandum alias poſſet contumax reputari, ut d. l. 2. & leg. ſi quis alienã ff. de iudi. intellige tamen prædicta de citatione uerbali, ſecus in reali, quæ fit per capturam perſonæ, quia illa poteſt expediri ſolum per ordinariũ, non aũt per delegatũ, ut not. Bar. & Ale. & communiter Doc. in l. fi. ff. de iu. om. iu. ubi ita intelligunt text. in §. ſi uero &, in auth. de exhib. reis, & in l. conſentaneum. C. quõ & quando iud. Similiter & citatio per edictũ poteſt expediri ſolum per ordinarium, vel per delegatum principis, non aut per delegatum inferioris ut in §. omnem, in auth. de litig. & in auth. qui ſemel. C. quomodo & quando iud. & ponunt Doct. in d. l. 2. & Bar. in extrau. ad reprimendum in ver. per

40 edictũ, in prin. † An aũt poſſit iudex citari ſuum ſubditum exiſtentem extra ſuum territorium, iſtam q. tangit Ioan. Andr. in c. Rom. §. contrahentes de foro competen. lib. 6. & Bart. in l. oẽs. C. de epiſcõ. & cler. & Ang. & Iaſ. in l. fin. ff. de iur. om. iud. ubi dicit. q. iſta q. indigeret deciſione Cæſarea, Et ibi Iaſon. diſtinguit tres caſus, & dic. vt ibi per eum, cui adde q. in regno habemus conſt. quæ incipit In ciuilibus, quæ concedit iudici indiſtincte poſſe citari extra territorium & ibi Matt. de Affl. in ... not. ponderat ad hoc illam conſtitutionẽ, per quã habemus deciſionem Cæſaream in hoc regno, nam licet communis deciſio in iure communi ſit, q. iudex citatus dẽt ſcribere literas iudici loci, ubi eſt citandus, ut ipſũ citari faciat, qñ illę ciuitates non ſunt ſub eodem dominio, ſecundum diſtinctionem Bart. in l. i. §. præſes ff. de req. reis, tamen qñ rex qui eſt Dominus uniuerſalis regni, dedit iudicib. poteſtatem citandi extra territoriũ, poteſt fieri hæc citatio p nunciũ ciuitatis, ſine alia licentia iudicis illius loci ſi ubi citandus dẽgit. uerum illa conſt. hoc non probat expreſſe, unde tutius puto eſſe, id quod dixit ibi And. de Iſer. ſ. q. requiritur iudex illius loci, vt ipſum citet, & idẽ And. in conſt. edicto rũ, colu. 2. princ. Et ita vidi ſemper obſeruari, ſ. quando ciuitates non ſunt ſub eodem barone in hoc regno ſolet. n. mitti nuncius ciuitati, ut impetret veniã a iudice illius loci cum literis citatis vel ſolet ſcribere literas ad illum iudicem, vt ipſum citet, ſecundum Bar. in d. §. præſides. ubi ponit ad hoc quinq. limitationes.

41 † Pro hoc facit. q. in ſimili dicimus, quod quando aliquis vult exercere iuriſdictionẽ inter ſuos ſubditos i alieno territorio, dẽt habere licẽtiam Domini illius territorii, alias proceſſus non ualet ſecundum Inno. in cap. at ſi cl. de iud. Pro hoc eſt tex. q. ibi Bar. in 24. in cle. 1. §. uolumus de fo. comp. Hoc tamen limita non procedere in terra dæmonii regis, nã officiales alicuius baronis, ſeu aliquis baro poteſt ius dicere inter ſuos ſubditos in terra Demanii, puta in ciuitate Neapolis abſq. licentia regis, & ſuorum officialium, ita dicit Matth. in conſt. de quæſtionib. in 1. not. vbi ad hoc ponderat illam conſti. quam dicit fuiſſe ignoratam a nonnullis auditoribus regiæ curiæ tamen iudicio meo ille conſt. ſi recte ponderetur, hoc non probat. & de prædictis ui de Old. in conſi. 88.

42 VENIO, † Ad tertium dubium ſ. per quem

quem debeat fieri citatio. Dic. ꝙ cõis obſeruantia eſt, ꝙ citatio ſit per nuncios ſeu
43 iuratos & ſeruiens curiatũ, † qui ſolent eſſe uiles pſonæ, ut d. And. de Iſer. in conſ. citationis, col. 2. ſolent enim iſti nũcii portare aliqua ſigna, ut cognoſcantur, ut not. Doct. in c. cum parati. & c. ſignificauit, de appel. & Spe. in tit. de cit. § ſequitur colum. 2. & ꝙ ſint uiles perſonæ, tenet Fel. in c. pru
44 dentia, col. 5. de off. dele. † Poteſt tñ iudex eligere unũ alium priuatũ, cui poteſt committere citationem, etiã ſi non ſit publicus nuncius, ualet citatio, imo poteſt iudex eligere famulum ſuũ, & etiã famulũ alterius partis, cui poteſt committere citationem, ita tenet Card. Ale. in c. cũ ſit Rom. col. fi. de app. & ibi ẽt Abb. in fi. col. in prin. Plus dico, qđ ẽt parti principali poteſt iudex cõmittere citationẽ, ut citet ſuũ aduerſariũ, & ualet citatio, ubi conſtat de cõmiſſione iudicis, ſcdm Bal. in le. ut perfectius. col. fi. C. de anna. exc. & Bar. per illam tex. in leg. eum qui §. ſi epiſtola. ff. de fur. & idẽ Bart. in l. iuſte, & ibi ẽt Alex. in 8. col. ff. de acq. poſſ. & Bal. in auth. & oĩno col. pe. uer. uenio adminiſtros, &c. ne uxor pro mari. & Bar. in extrau. ad reprimendum, in ver. per nuncium, & uer. per literas, ubi oĩa hæc tractant, & Spec. in ti. de cita. §. ſequitur co. 1.
45 † Sicut ẽt Iudex poteſt dare licentiã parti quod capiat poſſeſſionem aduerſarii, cõſtituendo eum executorẽ in cauſa propria, ut no. Bar. Alex. & cõiter Doc. in d. leg. iuſte, & Iaſ. in l. inhibere cauere, in 2. et 3. colu. ff. de iur. om. iud. Verum, in hoc eſt differẽtia, quia qñ quis citat per nuncium publicum tenet illi credere ſolo uerbo, ſine literis iudicis, ſed nuncio priuato, uel famulo uel parti non credit. ſine literis iudicis cõmittentis, ita tenet gloſ. in c. prudentiã, in uerſ. per certum nuncium, de off. del. & ibi per Doc. idem not. gloſ. in c. cum parati. in uer. nuncius, de app. alias non tenet qs credere, maxime aduerſario ſuo, qui de facili poteſt mentiri, ſecundum Spe. in d. §. ſequitur, col. 1. & Phil. in d. c. cõparati, col. 4. in fi. uerſ. 6. quæritur, &c. Et dicit notãter Bal. in l. ſi ut ꝓponis, la 2. C. quomodo & quã do iu. quod licet iudex poſſit cõmittere citationẽ parti, non tamẽ creditur ſuæ relationi, niſi ꝓbetur. & illud dictum ſequitur
46 Phil. in d. c. cum parati, uer. 6. quæritur, ex. Hoc tamẽ eſt correctum in regno citatione per literas, nã citatoria litera non cõmittitur, niſi habenti publicũ officium, ut eſt ritus magnæ curiæ in nu. 59. & alius in nu. 139. & ambo incipiunt. Itẽ quod cita
47 toria litera, &c. † Põt etiã fieri citatio per magiſtrũ actorũ, & ſic per tabellionem, ſi hẽat commiſſionẽ iudicis, & ſibi eſt credẽdũ ꝑ publicã fidẽ, q̃ hẽt ita tenet Spec. in d. §. ſequitur, poſt princ. & Philip. in d. c. cũ parati, uerſi 6. quæritur &c. perea, q̃ habentur in l. ſi qs decurio. C. de fal. & in c. ad au
48 diẽtiã, de præſcr. † Poteſt ẽt & ipſemet iudex ꝓ tribunali ſedẽs, monẽre ſeu citare partẽ ut cõpareat tali die coram ſe. text. eſt, & ibi Bal. in leg. ceſſante, col. 1. C. quo. & qñ iud. & Bal. in l. ut perfectius, col. fi. C. de anna. excep. & Alex. in l. contumacia, uerſic. 7. fallit, &c. de re iud. & not. gl. in c. conſuluit, de off. delega. in quibus locis dicitur,
49 quod iſta monitio iudicis, eſt maioris efficaciæ, quã citatio nuncii quia iſta ſola monitio hẽt uim peremptorii & trinæ monitionis, & hoc eſt, quod ſæpius notarii actorum ſcribunt penes acta, quod talis fuit iudicialiter monitus, &c. nam iſta monitio plus quã citatio operatur et poteſt expediri actus in contumaciam moniti non acõ
50 parentis. Venio † ad quartum dubium, ſ. qualiter ſit facienda citatio, ſuper quo dic quod citationũ plures reperiuntur ſpecies. Quędã.n. eſt citatio realis, ſeu perſonalis, q̃ fit per capturã perſonæ. Secunda eſt citatio uerbalis, quæ fit ſolo uerbo. Tertia, eſt citatio, q̃ fit per literas. Quarta, eſt citatio per edictũ. Quinta eſt citatio per ꝓclama. Sexta, eſt citatio per cãpanã, ſeu per tubã.

ADDITIO. Adde quod ſemper eſt facienda citatio ſecundum communem ſtilum curiatum, alias ſi fieret contra ſtilum citatus non tenetur comparere, et ex conſequenti non poſſet reputari contumax: ſecundum Marſ. in ſingu. 118. Petrus Foll.

51 † Præmitto tamen, quod in omni citatione cuiuſcunque ſit generis, tria extrema conſiderantur. Vnum ea. ex parte iudicis, prout eſt commiſſio de citando, & duo ex parte nuncii. ſ. ipſa citatio, ſeu executio commiſſionis, et relatio citationis factæ. Et hæc tria requiruntur in omni citatione, alias non ualet ut not. Bald. in le. fin. C. de fer. & Fel. in cap. gratum, colu. 3. de offi. deleg.

deleg. De primo, ſcilicet ꝙ requirat commiſſio iudicis, tenet Bar. & Bald. in l. neminé, C. de exh. reis, & tradi plene. Fel. in c. 1. colum. 6. de iud. & Io. And. in ca. quoniam contra de prob. & Bal. in l. cum clerici, C. de epiſ. & cler. Iaſ. in §. quadr. colum. 3. & 4. inſt. de actio. & Barto. in l. 1. §. cura. ff de of. præ. ur. & Alex. in d. l. ſciendum, col. fin. ff. de uerb. obl. & Alex. in add. ad Bar. in l.
52 qui nomine, ff. de fal. † Verum de conſuetudine toleratur in quã pluribus locis, ut quando ſunt nuncij publici, & generales, credatur eorum relationibus, ꝙ citauerũt de commiſſione iudicis, licet aliter commiſſio ex actis non appareat, imo plus poſſunt ad inſtantiam partis citare iſti nuncij publici in cauſis ciuilibus, etiam ſine commiſſione iudicis, & hoc toleratur ex generali conſuetudine in ciuilibus, ut teſtatur Bald. in d. l. neminem, & Iaſ. in d. §. quadrupli. & ibi etiam Io. Fab. & Bal. in l. ſi quando. in 11. q. C. de teſt. & Pet. Phi. Cor. in conſi. 95. col. 2. in fi. in 3. vol. & ita communiter ſeruatur in hoc regno ex generali, &
53 antiqua conſuetudine. † De ſecundo extremo, ſ. quod ſiat executio citationis, hoc patet ad ſenſum, quia ad hunc effectum committitur citatio, ut cum effectu quis citetur, quo caſu an credatur nuncio dicenti ſe citaſſe, eſt tria q. in pluribus locis uentilata, maxime per Barto. in d. §. cura, & per Abb. in d. cum parati, & Iaſ. in d. §. quadru. col. 3. & 4. in quibus locis communiter tenetur, quod ꝓ nuncio pub. creditur, & eius relationi ſtatur, quo ad citationem. Verum ſi citatus eſſet perſona circunſpecta, & fide digna, & iuraret ſe nunquam citatum fuiſſe, crederetur ſibi potius, quam nuncio, ut per d. Abb. in d. ca. cum parati. colum. 4. in prin. & ibi per alios Mod. Et hanc quæſtio. tangit plene Spec. in tit. de cita. §. ſequitur, verſi. ſed nunquid & ibi plenius Io. And. in addi. ubi notabiliter loquitur, & concludit modo prædicto, & licet multa uerba inferat, & ad ibi dicta me remitto, & habetur per Sal. in l. tres. C. quomodo, & quando iudi. & Fel. in c. inquiſit. §. fi. col. 9. de accu. & Phi. in d. c. cum parati, colum. 6. in fin. & 7. de ap.
54 † De tertio extremo, ſ. de relatione nuncii, ꝙ requiratur & dẽat apparere, ex quo eſt actus ſubſtantialis, tenet Bal. in l. fi. C. de fer. & ibi etiam Sal. d. cit, quod dẽt relatio ſcribi in actis, quia eſt de proceſſu. † in tantũ,
55 ꝙ non poteſt fieri relatio in die feriato ad honorem Dei, & ipſum in hoc refert & ſequitur Alex. in l. 1. §. nunciatio, colum. 7. ff. de ope. no. nun. & tradit Bar. in l. fi. § Iulia. col. 3. ff. de dam. infe. & eſt glo. in l. pen. ff. ad Treb. & Bal. in l. iudices, in ult. no. C. de fi. inſt. iuratum, ꝙ ſi non reperitur, quod de ſcripta relatio nuncii in actis nihil ualet citatio nec ſententia, nec poteſt aliquis contumax reputari, ita tenet Paul. de Caſtr. in conſ. 81. col. 43. uol. & Bar. in l. hæc autem. §. 1. per illum text. ff. ex qui cau. in poſſ. eat. vbi dicitur, quod debet liquere iudici de contumacia citati, & non poteſt aliter liquere, niſi appareat relatio ſcripta in actis.
56 † Et propterea ſi iudex primo pronunciat contra contumacem, & poſtea recipit relationem nuncii, ſententia & proceſſus eſt nullus, ſecundum eum, & eſt notabile verbum, & menti tenendum, quia uidi plures iudices erraſſe in hoc, & idem tenet Bar. in l. multum, in fi. ff. de condi. & dem. & Alex. in l. ſed ſi de ſua, ff. de acq. hær.
57 † Poteſt autem iſta relatio per nuncium fieri ſoli notario actorum abſq. præſentia iudicis, ſecundum Bar. in d. l. ſi finita. §. Iul. colu. 3. uer. iuxta prædicta, quæro, &c. ff. de damn. infec. & ibi Imo. & Alex. idem tenet Sal. in l. eos. §. ſuper, C. de app. & in authẽ. quæ ſupplicatio, C. de prec. Imper. off. Hoc etiam de relatione nuncii, eſt hodie prouiſum in regno per regiam prag. 2. quæ incipit, quilibet, vbi cauetur de omnibus his trib. extremis, uidelicet, de commiſſione iudicis ꝓcedente, & de ipſa citatione effectuali & de relatione, quæ debet conſtare ex actis. Et nota quia illa prag. loquitur de cõmiſſione præcedente per ablatiuum abſolutum, qui importat conditionem l. a teſtatore, ff. de condit. & demon. per quæ uerba habemus in regno caſum deciſum, ꝙ non ualeat citatio nuncii, niſi commiſſio iudicis præcedat. Poſſumus tamẽ dicere, quod per cõſuetudinem ſit derogatum illi prag. quantum ad hoc, ut ſupra dixi. Vel poſſemus illam reſtringere, quando citatio fit per literas, prout loqui uidetur d. prag. & non uerbis, non nego quin ſemper de iure requiratur commiſſio, ut ſupra dixi, ſed ſolum dico, reſpectu conſuetudinis, quæ

ſeruan-

ſeruanda eſt, ubi viget, iuxta l. de quib. ff.
58 de leg. † His præmiſſis, uenio nunc ad citationem realem, quæ importat capturã perſonæ, ſecundum gl. Bar. & Alex. & Doct. in l. 2. ff. de iur. om. iu. & in l. conſentaneum. C. quomodo & quando iud. ſuper eſt ſciendum, quod in ciuilib. cauſis regulariter nõ fit iſta citatio realis. Fallit primo ? quando reus eſſet contumax, ut d. l. conſentaneum & ibi Bar. in 2. colu. & probatur in §. ſi uero etiam, in auth. de exhib. reis. Itẽ, quando fuit per ſententiam condemnatus, quia poteſt pro executione ſententiæ capi de pſona, leg. 1. & ibi not. C. qui bo. ced. poſs. & not. Bald in l. per diuerſas, in 15. q. in fin. C. mand. Quod tamen intelligo, ſeruato ordine l. a diuo pio, § in uend. ff. de iudi. prout ibi no. Alex. in 1. & 4. col. ſcilicet, ut primo fiat excuſſio in bonis, & poſtea ſi bona nõ reperiuntur, tunc ult. loco capiatur de perſona alias non poteſt incipi a captura perſonæ, ſecundum gl. & Bar. in l. 3. §. tutor. ff. de ſuſp. tut. & Abb. in ca. quo ad conſiderationem, col. 6. in fi. ſeq. de re iud. & Bald. in ca. tuæ, ut lite non cont. & Bald. in d. l. con-
59 ſentent. col. 4. in fin. † Fallit etiam, quando
r debitor eſſet ſuſpectus de fuga, quia poteſt fieri iſta citatio realis l. ait prætor. §. ſi debitorem. & ibi Bart. ff. quæ in fraud cred. & declarant plene Alexan. & Iaſ. in d. l. 1. ff. de in rem. uer. & Fel. in ca. col. 5. de iud. & Iaſ. in l. ſi ab arbitrio. ff. qui ſatiſ. cog. & in l. unum. col. 4. & 5. ff. ſi cer. pe. & idem Iaſ. inſt. de act. in prin. col. 9. & 12. in quib. locis plene cumulantur requiſita ad capiendũ debitorem ſuſpectum de fuga, quæ breuitatis cauſa hic obmitto.

60 † Hinc dicit ad propoſitum Bal. in l. quod euitandi, in fin. C. de cond. ob turp. cauſam quod iudex non debet aliquem capere ante ſummariam fidem, & ſuſpicionem de
f receſſu. et hoc in ciuilibus. At in criminalibus poteſt ſemper iudex regulariter citare, regulariter capiendo perſonam, ſecundum Bal. in l. ſi quis curialis, C. de epiſc. & cle. per Docto. in l. plerique. ff. de in ius uoc. Pro hoc eſt tex. in l. 1. et per eo. titu. ff. et C. de cuſt. reo. et no. Bald. in d. l. conſent. colu.
61 tertia in prin. † Scias tamen, quod iſta citatio realis nullo modo poteſt fieri, et niſi præcedente commiſſione iudicis, ut eſt text. et ibi per omnes ſcribentes in leg. neminem, C. de exhib. reis & not. Bald. in l. ſi
62 quando. in 12. q C. de teſ. niſi † Contra ſuſpectũ de fuga, qui põt capi proprio auctoritate ſine ali. commiſſione, etiam per priuatum, ut d. §. ſi debitorem, & habetur ple-
63 ne in locis præalleg. † Secunda citatio eſt
t verbalis, ut quando iudex uiua uoce cõmittit nuncio, ut aliquem citet ſine literis ut probatur in c. cum dilecti. ibi uiua uoce, &c. & ibi Ant. de But. et Abba. de dolo et contu. & eſt etiam conſt. regni, q incipit edictorũ, ibi etiam ſine ſcriptis etc. et iſta citatio uerbalis et aliæ ſequẽtes citationes de quibus infra dicam, debent continere ſex requiſita ad hoc ut ualeant. Primum, ſcilicet nomen iudicis citantis. Secundum nomen eius, qui citatur. Tertium nomen eius, ad cuius inſtantia fit citatio. Quartũ, eſt cauſa, ob quam citatur. Quintum, eſt locus, in quo debet comparere. Sextum eſt tempus infra, quod debet, comparere. Additur etiam ſeptimum requiſitũ, quando citatio fit in ſcriptis, ſ. ut contineat uerbũ peremptorie, hæc omnia probantur in d. conſt. edictorum, & ponit aliqua Spe. in ti. de cita. §. iam de citatione, poſt prin. alias citatio eſſet obſcura, et incerta, et non ualeret ut dicitur in d. conſt. edictorum, et tenet Bal. in l. hac conſultiſſima, colum. 3. C. qui teſt. fac. poſſ. et in l. eum, quem temere per illum text. ff. de iud. et ibi eſt glo. idem no. Bald in l. circa. §. fi. ff. de li. et poſth. et
64 Card. in cle. 2. in 5. no. ut lit. pend. inquantum autem dixi, quod citatio debet continere locum, procedit ſine dubio in delegato citante, ſecus eſt in ordinario, qui habet certum et deputatum tribunal quia poteſt citare ſine expreſſione loci et intelligitur de loco ſolitæ reſidentiæ tex. eſt in ca. comparata, et ibi Doct. de app. et not. Barto et Ang. in l. ſi ut proponis, la 2. C. quomodo et quando iu. et Ang. in l. 1. §. hæc ſtip. ff. ſi pluſquã per l. Falc. et Bal. in l. ut perfectius. col. 2. uer. 4. etc. de anna. etc.

ADDITIO. Et adeo uera ſunt uerba Doct. Auct. in hoc, quod ſi ſecus fieret citatio iudicis delegati non arctaret citatum ad comparendum, ut inquit Alex. in conſ. 71. in cauſa in princ. lib. 7. et taliter dẽt locos deſignari ne reluceẽt locorum æquiuocatio, iuxta text. in c. fin. circa fi. de reſcrip. In iudice uero ordinario nõ requiritur deſigna-

ſigna-

ſignatio loci in citatione,quia intelligitur
citatus,ad locũ ordinarium, & conſuetum
vbi ſimilia purgantur,in omnibus patet,&
ueriſimiliter ignorari non poteſt arg.ca.1.
de poſthu.prælator.& ca. innotuit,de elect.
cum ſimili,ſed ſi eſſet iudex,qui citat præ-
ſes, ſeu rectorſ prouinciæ, qui non locum
certum,ſed totam prouinciam pro tribuna
li habere dicitur,& per Gem. & Pet.de An-
cha.in c.ſi epiſcopus,de off.delega. & poteſt
quemlibet locum etiam in propria camera
ad eius dicendum deputare, ſecundum Bal.
in ſi.ut proponis,in princ. C. quomodo, &
quando iud. tunc ſi ſemel certum locũ pro
cauſis audiendis deputauerit, ac deputatio
iſta publice omnibus innotuerit,citationes
ſimpliciter & abſque loci appoſitione ema
natæ, ad locum ſemel deſtinatum relatæ
cenſentur, & ſi extra illum locum ſenten
tiam diceret non ualeret, prout eſt caſus in
d.l.ſi ut proponis,ſi vero locum aliquẽ non
deſtinaſſet concludit Sebaſt. Van.in tracta
ti.de nullita.tit.de nullita.ſent. ex defect.ci
ta.num.64.quod citatus tenetur compare-
re ad eum locum, ubi morari contingerit
quocunque uadat,ſiue mouetur,quod dicit
voluiſſe Bal.in ll.ut perfectus,colum.quar-
ta,ver.4 de anna.exceſ.& Spec. in tit.deciſ.
§.1.verſi. Item,quod citatus, & Ang. in l.1.
§.hæc ſtipul.colum.7.ſi cui plus per l. Falc.
niſi eſſet de conſuetudine, ut certus locus
deſtinetur, prout hodie eſt in regno, Petrus
Foll.

165 † Item, inquantum dixi, quod citatio dẽt
continere certum diem ſeu tempus compa
rendi,alias non ualet,hoc tenet Bart.in l.li-
ber.homo §.decem,ff.de verb.ob.& Bal.in
l.ſi.col.1.per illum.tex.C.de iure domi.Int
pe.Contrarium tamen tenet Spec. in tit.de
cit.§. ſequitur verſi. quid ſi non præfixeris,
& gal.in d.l.ut perfectius,col.2.verſi.2.&c.
Abb.in d.c. cum parati colum.1.per illum
tex.& tex.in c.cos in ſi.de ſent.excom.lib.
6.& gal.in cap.1.column.4.de mili.uaſ.qui
contu.eſt. Et concludunt præfati Doctor.
quod ualet citatio,& debet comparere quã
primum poteſt, quando non eſt appoſitus
dies in citatione,hanc quæſt.plene attung.t
Phil.in d.cap cum parati colum.5.& 6.&
ibi concordat opin. per bonam diſtinctio-
nem,uidelicet,aut quæris, vtrum ualeat ci-
tatio ſine die,ad effectum, ut ſi citatus non
comparet quam primum poteſt poſſit mul
ctari tanquam inobediens,& dicẽdum ſit,
quod ſic,& ita procedat una opi. Aut quæ-
ris,an ualeat citatio,ut ſi citatus non com
paret, poſſit procedi ad ſententiam uel ad
alios actus in contumaciam, & dicendum
eſt,quod non ualet,nec procedi poteſt, &
ita loquatur contraria opi. & iſta concor-
dia fuit Ang.in d.l.liber homo.§.decem te
net Ange.in l.per interuallum. ff.de iud.&
ita pertranſeo.

ADDITIO. Et quod citatio ſine termi
nõ ſimpliciter non ualeat concludit Ant.
in c.cum parati 4.no.ext.de app.& ibi cõ-
muniter hoc tenent Doct. & Fel.in ca.cõ
ſuluit,colum.3.in prin.uerſic. ſed tenendo
opin.de off.dele. & Alex.in liber homo ff.
de uer.obl (reiecta concordia Ang.& Pau.
de Caſt.)& ita etiam tenet Io. Mil.in uer-
bo citatio.col.9.de quo per Lanf.in c.quo
niam contra in uerbo citatio,num.9. uer.
ſed quæritur nunquid de prob. & per Ang.
in l.per interualla.ff de iud & latiſſime per
Boer.in deci.235.& per dom.Seb.Vant in
tract.de nullit.in titu. de nullit.ſent.ex de-
fect.cita.nu.71. vbi inquit,quod quidquid
ſit de iure, tutius eſt diem in citatione ap-
poni,quod quidem in regno iſto abſq; du
bio hoc procedit, ut nedum tutius ſit d.ẽ
apponi, ſed etiam neceſſe erit,cum de cõ
ſtilo omni curiarum ſit,ut dies apponatur
in citationibus, & citatio debet fieri in for
ma ſolita,& per verba conſueta,quia id,q
fieri ſolet fieri debet,& ſi non fit iniuſtẽ ſit
ſecundum gl.in tit.quid ergo.§ pœna gra-
uior.ff.de inoffic & in l.hodie, ff de pœn.
unde dixit Inn.in c.præterea,de dila.quod
citatio in ſolitum continẽs eſt nulla,ut per
Ang.in l.ſi.C.de cano.larg.tit.lib. 10. qui
etiam dixit, quod excuſatur non compa-
rens,quando citatio non eſt ſecundum ſti-
lum conſuetum ſed habet clauſulas inſoli
tas,quem refert,& ſequitur Fel. in ca.quo-
niam,col.8.in uerbo citatione,de pro.Pet.
Fol.V.I.D.

166 † An autem ſit neceſſe apponere horam?
Dic quod non ſed debet comparere hora
ſolita cauſarum, ſecundum Bald. in l.ſi ut
proponis,la 2. C.quomodo, & quando iu-
Inn.in c.cum nobis,olim.de ele.& Barb.in
addi.ad Abb. in d.cum parati,& ibi etiam
Philip.in 6.col. & Fely. in cap. conſuluit,
col.

colum.2.de offi. deleg. item debet compa-
rere tali hora, in qua poteſt ille actus expe
diri ante noctis tenebras, ſecundum Abba.
in d.c.conſuluit, colu.2. & in c. cum ſuper,
colum.2.de teſt. cogen. ſi.tamen apponere
tur hora. & poſtea non fieret actus in illa
hora, ſed in alia, non valeret ſecundum
Barto.in l.aut qui alter. §.ſi.ff. quod vi, aut
clam. & Fel.in d.capit. conſuluit colum.1.
67 † Sed circa hoc de tempore comparitiõis
communis practica in hoc regno eſt, q̃ ſi
quidem citatus habitat in eadem ciuitate
ubi iudicium agitatur, citatur una die pro
alia immediate ſeq. & in alia die ſequenti
hora cauſarum accuſatur ſibi prima cõtu
macia, ſi non comparet. & deinde expecta
tur per tres alios dies continuos, in qui-
bus currunt etiam dies feriati & poſtea in
quarto die ſeq. iuridico accuſatur ſibi ulti-
ma contumacia, ſi non comparet, & illud
eſt ultimum peremptorium, & tunc ban-
nitur & condemnatur ad tertiã partẽ mo-
biliũ, & ſic in effectu citatus, a die citatio-
nis habet quinque dies ad comparendum
& de hoc eſt ritus magnæ curiæ in nume.
224. qui incipit. Item ſeruat ipſa curia in
primis, &c. & regia prag. 3. quæ incipit, re
latione, & iſta expectatio tridui nõ habet
locum, niſi in primis citationibus in aliis
vero proceditur ad actum in cõtumaciam
in die immediate ſequenti, nullo triduo ex
pectato. Si vero citatus habitat in alia ciui
tate, ſi quidem eſt intra regnum, debet in-
ſeri tantũ tempus in citatione, infra quod
poſſit commode comparere attenta diſtan
tia loci, & in illo vltimo die comparitio-
nis accuſatur prima contumacia, & poſtea
expectatur per triduũ & deinde accuſatur
vltima. vt ſupra dixi, & ita ſeruatur in cu-
riis meis in citationibus, quæ mittũtur per
diuerſa loca huius regni. & hoc colligitur
ex verbis dictæ prag. Relatione, Si vero ci
tatus degit extra regnum, debet in citatio
ne apponi terminus 60. dierum ad compa
rendum, prout de hoc eſt tex. in d.c. conſti.
edictorum circa ſi. & ibi An. de Iſer & idẽ
And. in c. 1. de contr. inter val. & alium de
bene. ubi dicit, quod iudex nõ poteſt hoc
tempus coarctare, unde tũc in ſexageſimo
die accuſatur prima contumacia & de-
inde triduo expectatur, ut ſupra dixi. Et q̃
in ultimo peremptorio condemnetur ad
tertiã partem mobiliũ, tam in ciuili, quam
in criminali, eſt ritus magnæ curiæ in nu.
202. quę incipit. Itẽ ſeruat dicta curia in
citatione, &c. & ille eſt pulcheritus, qui po
nit ſub breuibus verbis totã practica, quã
ſupra dixi, & eſt conſ. quæ incipit pœnã no
uã, &c. adde, quæ dicã inf. in ver. contu m in
68 3.q. † Eſt et ſciendũ, quod cõtumacia pri-
ma debet accuſari in die iuridico, et ſi illo
die curia non regitur dũmodo nõ ſit dies
feriatus, & poteſt accuſari in pñtia actorũ
magiſtri, etiam abſente iudice, de hoc eſt
alius ritus, nu. 203. qui incipit, idem ſeruat
ipſa curia, ut ſi die &c. & alius ritus in nu.
214. incipiens, itẽ nota quod in omni &c.
cæterum, ſi ille dies, in quo erat accuſanda
prima contumacia, eſſet feriatus, debet ac
cuſari in die ſeq. & dẽt fieri mẽtio in actis
de die præcedenti feriato, ut ſciatur, quod
non potuit illo die accuſari. Idem ſi plures
dies continui eſſent feriati, quia elapſis fe-
riis, primo die iuridico accuſantur, ut eſt
alius ritus. num. 304 incip. item not. quod
vbicũque, &c. & ſic non accuſantur prima
cõtumacia in tali die, vt ſupra dixi citatio
expirat, & circũducitur, nec excuſatur a-
ctor dicens, q̃ nõ accuſauit, quia curia nõ
regebatur, quia poterat accuſare dũmodo
nõ fuiſſet dies fer. vt ſupra de hoc eſt alius
ritus in numero 305. incipiens, item nota.
quod tales, &c. Ex pdictis ergo vides quo-
modo eſt correctum ius commune in re-
gno, nam de iure communi non poterat
veniri ad peremptorium, niſi præcedenti-
bus tribus citationibus, cũ interuallo 30.
dierum, l. ad peremptorium, cum duabus
legibus. ſeq. ff. de iud. & l. tres denunciatio-
nes. C. authe. qui ſemel. C. quõ & qñ iu. ho-
die autem in regno ſufficit una, cum illa
expectatione tridui poſt diem comparatio
69 nis, ut ſupra dixi. † Item, inquantum dixi
quod citatio debet continere cauſam, ſeu
articulorum, ad quem quis citatur, vidẽ
Bal. in l. cõſentaneum, in 4. not. C. quomo
do, & quando in l. ubi hoc tenet, dicit ta-
men, quod in ordinario citante, ſemp præ-
ſumitur cauſa, dummodo fiat cit. tio ad
ad inſtantiã, & ſic valere citatio ſine cauſa,
Sed And. de Iſer. in d. conſtit. edictorum in
princi. q̃ dicit debet exprimi cã citationis
niſi citatus ſciat cauſa. Sed Barto. in extra,
ad reprimendum, in verſic. ſuperdicto cri-
mine,

mine.&c. tenet, ꝙ ualet citatio ſine cauſa-tam in ciuili, quam criminali, & ita etiam dicitur in dec. 294. conſi. Neap. Ab. vero in cap. preterea, col. 2. in fi. de dilat. ponit vnā diſtinctionē, uidelicet, aut quis citatur de longinquo, & debet citari cum cauſa, vt ve niat inſtructus. Aut citatur de proximo, & non eſt opus ponere re cauſam, nec certū crimē, ubi citatio eſt criminalis & uidetur ſatis æqua diſtinctio. Quidquid dicant iſti Docto. ego puto indubitanter, quo in hoc regno debet ex primi cauſa in citatione, alias non ualet, & moueor per duo iura mu nicipali, quæ hoc expreſſe dicunt. uidelicet per tex. in dict. conſt. edictorum, & per regiam pragmat. 2. quę incipit. quilibet, ibi, continétes ipſius citationis cauſam, &c. & poſtea ſubdit, citatio aliter facta non ualeat, &c.

ADDITIO. Adde plene dicta per dom. Seb. Van. in trac. de nullit. in tit. de nullita. ſent. ex defect. cit. nu. 50. cum pluribus. Petr. Foller. V. I. D.

70 † Quid autem, ſi cum iudex vellet ferre ſē tentiam citauit aliquem, vt veniat ad audiendum intentionem curię ſeu iudicis ac dicatur ſufficiens cauſa in citatione, & an u ualeat talis citatio. Dic, quod u non, ſed debet exprimi ad ſententiam proferendam, ſeu audiendam, ita tenet Fel. in ca. conſuluit, colum. 6. de offic. deleg. & Io. de Ana. in c. inquiſitionis, §. ad petitionem, colu. pen. in prin. de accuſ. & ibi etiam Fel. in 7. col. per tex. in c. 3. & idem Gem. de dolo, & con tum. lib. 7.

71 † Quid ſi aliquis citatur ad reſpondédum petitioni porrigendę, & in ultimo die perē ptorii non comparet, ſed actor comparet, & accuſat ſibi contumaciā, non tamē porrigit illo die petitionem, ſed die ſeq. an poſ ſit ſuper illa petitione procedi in contuma ciam, & an ille citatus poſſit multari ut cō tumax. Dic quod nō, quia ex quo fuit citatus ad illum actum, eſt neceſſe, quod ille actus porrectione petitionis fiat illo die pe x remptorii, alias x nihil ualet, quod agitur, ita eleganter tenet Pet. Phi. Coro. in conſi. 58. colu. 4. litera h, in 3. vol. Si tamen reus comparet, iudex dat terminum, actori ad producendum libellum, & reo ad reſpondendum, ut eſt ritus magnę curię in n. 88. incip. item ſtatuit ipſa curia, quod ſi actor,

&c. Et nota quod quando fit iſta citatione modo, l. ad petitionem porrigendam non inducitur litis pend. ad impediendum preuentionem ante quam porrigatur petitio. prout de hoc eſt dec. 194. conſ. Neap. & iō iſta practica citandi non eſt bona ſed melius eſt, ꝙ porrigatur primo petitio, & poſtea ſuper ea porrecta emanet citatio, & ita practicatur in curiis.

72 † Item in quantum dixi, ꝙ in citatione de y bet apponi verbum y peremptorię, hoc tenet An. de Iſer. in conſt. in ciuilib. & eſt gl. in cl. ſępe, §. ſententiam, in uer. non peremptoriæ de uerb. ſig. & Bal. in l. ſi quādo co. 2. C. de teſtibus, niſi quādo fieret monitio per iudicem pro tribunali ſedentē, vel nūcius citaret coram iudice, quia illa citatio habet vim peremptorii, ſecundum Bald. in l. ceſſante, col. 1. C. quomodo quando iudi. & dixi ſupra in 3. dubio, in fi. Hodie tamen in regno, ex quo omnes cauſæ ciuiles ſunt ſummariæ ut pluries fuit dictum nō requiritur peremptorium in citationibus & ſic ualeret citatio in ciuilibus ſine verbo peremptoriæ ita tenent Andr. in d. l. ad peremptorium, ff. de iud. per tex. in d. §. ſententiam, et hoc tenet Mat. in conſt. in con futilem. col. pe.

73 † Tertia citatio eſt, quę fit per literas, vt ꝙ z iudex facit citationem z in ſcriptis, et illā committit nuncio, ut aliquem citet. ſuper hoc eſt data forma per regiam prag. in regno uidelicet, per prag. ſecūdam, quę incipit, quilibet, qua cauetur, quod quando nūcius citat per literas, debet habere commiſſionem iudicis, et citatio debet continere cauſam, et debet fieri citatio, coram duob. teſtibus, qui ſe ſubſcribant in calce citationis, quando fit in loco, ubi pōt habere copia literatorum, alias ſufficit, quod nūcius in relatione dicat ſe citaſſe coram tali, et tali teſte. et citatio aliter facta non ualeret ibi dicitur, et tenet And. de Iſer. in conſt. ci citationis, col. 1. et 2. ſi tamen eſſet facta citatio inualida, et citatus compareret, ualidatur citatio, & comparitio, ut dicit in d. pragm. 2. et tenet Bal. in l. ut prefectius, co lu. 2. C. de ana. exc.

74 † Et tamen ſciendū, ꝙ citatio de neceſſitate nō requirit ſcripturam regulariter. q. ē ī arbitrio iudicis citare uiua voce, vel ī ſcriptis, dēt tū in actis deſcribi, ut apparet ex

actis,

actis. Hoc probatur ex dicta consti. edicto rum, quæ dicit in scriptus, uel sine scriptis & in ca. cum dilectus, ibi uiua uoce, &c. de dolo & contu. in aliquibus tamen casibus requirit de necessitate scripturam, alias nõ
75 valet. & primus casus est. † in iudice delegato, quia debet citare cum inserto tenore suæ commissionis, qui tenor nõ potest apparere, nisi in scriptis, capit. præterea, & ibi Abb. & Doc. de dila. & Bar. in auth. qui semel. C. quomodo, & quãdo iu. & Bar. Alex. & Iason. in l. 2. ff. si quis in ius uoc. non ie. Quod limita, ut ibi per Ias.
76 † Secũdus casus est, quando citaretur aliqua persona illustris uel clarissima, quia debet citari inscriptis ita tenet Iul. i §. quo ad. col. 4. in prin. inst. de actio. & est text. & ibi Bar. in l. quoties. C. de dig. lib. 12.
77 † Tertius casus est, qñ destinatur aliqs nũcius, seu executor ad capienda bona fisco delata, nã non creditur ei sine literis, l. pro hibitũ. in fi. C. de iure fisci li. 10. similiter, quando aliquis mittitur ad exigẽdas pecunias fiscales, l. palatinos, C. coll. fun. fisc. li.
78 11. † Quartus casus est, quando aliquis nũcius vellet citare realiter puta faciendo capturam in bonis uel in persona, tũc enim debet ostendere commissionem in scriptis secũdum Bar. in d. l. palatinos. & Phi. in c. cum parati, col. 3. uers. sed limita. & c. de ap
79 pell. † Quĩtus casus est, in omni nũcio specialiter electo, qui non est nuncius consuetus nam sibi non creditur, nec ualet eius citatio sine literis, ut dixi supra in 3. dubio, vers. plus dico, &c. & ibi dixi, quod hodie in regno est prouisum per ritus magnæ curię ibi allegatos, quod istę citationes ĩ scriptus non committuntur, nisi habẽti publicum officium, unde apparet, quod priuatæ personæ non committerentur.
80 † Sextus casus est quando citatio fieret extra prouinciam, quia non ualet si non fiat in scriptis, secundum Bar. in extrauag. ad reprimendum uers. per nuncium, per text. in §. eos in Aut. de coll.
81 † Septimus casus est qñ citatio fit in domo, & non personaliter, nã non ualet ad effectum redlendi citatũ cõtumacẽ nisi fiat cum literis secũdũ Bal. & Ang. in l. ut perfectius col. 2. C. de anna. excepti. & Alex. in add. ad Bar. in d. l. palatinos C. de coll. fun. fisc. li. 11. & And. de Iser. in cõst. citationis.
82 † Quarta citatio est illa, quæ fit p edictũ: & est sciendum, quod ista citatio per edictum nõ fit nisi in casu necessitatis, scilicet qñ alio modo quis citari non potest, puta propter eius absentiam, uel quando citantur personæ in certę, si sua putauerint interesse, vt inferius dicam, nã si iudex habet modum citandi aliquem uoce uel per literas non debet incipere a citatione per edictum, quia grauaret citatum, & iudex appellationis posset hoc grauamen reparare, secundum Bart. extrau. ad reprimendũ, in uers. per edictũ, post princip. ubi plus dicit Bar. in prin. quod hęc citatio non fit, nisi p ordinarium, uel delegatum principis, non autem per inferiorem de hoc dixi supra, in 2. dubio. Istam materiam citationis, & per edictum, tractat plene Fel. in c. quoniã frequẽter §. porro, ut lite non contest. & Bar. in d. uer. per edictum. & Cin. in cl. 1. de iudic. Ego autem sub breuitate reassumam aliquos casus, in quibus fieri potest, & est necessaria huiusmodi citatio, de reliquis uero remitto me ad dicta per Docto. in locis præallegatis.

ADDITIO. Vide per eundem Seb. Van. in tit. de nullit. senten. ex defect. cita. nu. 124. & Maria. Soc. in tract. de cit. in ar. 23. P. F. V. I. D.

83 † Primus igitur est casus, quando citãdus non repetitur personaliter, nec habet certã domum puta, quia est uagabundus, tunc debet scribi eius citatio ad modum edicti, & debet affigi in palatio curiæ uel in platea publica, qñ esset laicus, uel in foribus ecclesiæ, quando esset clericus, ita quod ueri similiter talis citatio ueniat in notitiam, omnium per modum notorii, quæ citatio continere debet illa septem requisita de quibus supra dixi ita tenet Bald. in l. si accusatoribus, colum. fin. in princip. de accu. ubi plus dicit, quod in talis casu potest fieri etiam citatio per proclama, ut infra dicam. Idem tenet Bald. in l. consentaneum, in 2. not. C. quomodo, & quando iudex, & Bart. in d. uers. per edictum, & debet poni istud edictum in illa ciuitate, & loco, vbi solitus est conuersari ille uagabundus, secundum Bal. in l. ut perfectius, colu. 1. circa fi. & colu. 2. C. de anna. except. ubi plus dicit, quod si uagabundus habet domum, debet affigi edictum citatorium in porta.

suæ

ſuæ domus, & debet hoc fieri in præſentia duorum vel trium teſtium, uel notarii, ut eſt tex. in conſt. citationis; pro hoc eſt tex.
84 in l. e. 4. §. toties, ff de dam. inf. † Secundus caſus eſt, quando aliquis procurat uel latitat doloſe, uel impedit, ne citatio uerbalis, uel per literas poſſit ad eum peruenire, nã tunc põt citari per edictum, text. eſt in cle. 2 de iud. Verum in hoc eſt aduertendum, quod illa cle. diſponit, quod iſtud edictum poteſt apponi in ciuitate Romana in papali palatio contra unumquenque habitãte in partib. quantumcumque remotis, & ꝓpterea, quia talis citatio eſt multum a præiudicialis, non poteſt fieri per iudices inferioris, niſi auctoritate Papæ, ut ibi hẽtur ſed per iudices inferiores poſſit fieri in dicto caſu, apponendo tamen edictum in loco, ubi ſolitus eſt habitare, & cõuerſari citãdus, & non alibi, ut dixi ſupra in caſu ꝓcedẽti facit tex. in cle. cauſam. §. verum. de elec. & hoc in regno eſt expeditum per dictam conſt. c. rationi, ubi in caſu prædicto poteſt quis citari per edictum affiſſum in ianua domus coram duobus reſtitutus, Et cum terminum dierũ 20. vel 40. & no. Andr. de Iſer. in c. 1. col. 2. dem. l. uaſſ. qui cõtu. eſt, & de intellectu illius cle. 1. de iud. uide Fel. in d. c. quoniam frequenter, § porro, ut lite conteſt. & Rota in dec. 223. inc. ſi committatur, &c. in nouis, & ad prædicta adde Alexan. in l. 1. § præſides, addi. ad Bart. ff. de req. reis.

85 † Tertius caſus eſt quãdo locus, ubi degit citandus, non eſt ſecutus, propter aliquas guerras forte uel inimicitias, uel alio mõ nam tunc poteſt fieri citatio per edictum, eo modo, quo in præcedenti caſu dixi, per tex. in d. cl. 1. de iud. pro hoc etiam eſt text. in cl. 1. de for. comp. & not. Bar. in d. uerſ. ꝑ edictum.

86 Quartus caſus eſt, qñ aliquis ſtat clauſus in domo ſua, & nõ patitur ſe uideri, ad hoc ne citari poſſit, nam põt tũc affigi edictũ citatorium in ianua duomus ſuæ, & perinde habetur, ac ſi pſonaliter citatus eſſet, ut tenet Ale. in d. l. plerique col. 2. ff. de in ius uoc. pro hoc eſt text. in d. conſt. citationis.

87 † Quintus caſus ẽ. qñ actor porrexit libellum, & nõ uult litẽ proſequi, & ſe abſentat nam reo inſtante citari põt ꝑ edictũ, ſecundum formã authe. qui ſemel. C. quomõ, & qñ iud. ut per Bal. in l. mandatum, col. fi. C. mand. qui dicit, quod iſta edicta debẽt poni in frequentiori loco ciuitatis.

88 † Sextus caſus eſt, quando aliqua perſona
b b eccleſiaſtica ſpoliat aliquẽ laicum poſſeſſione alicuius, rei nam poteſt laicus adire iudicem ſecularem, & per uiã defenſionis extraiudicialis recuperare poſſit reſtitutionẽ ſuæ amiſſæ poſſeſſionis. & tunc quia iudex ſecularis non poteſt ſpecialiter citare clericorum, poteſt exponere unã citationẽ generalem per edictum, ut quicunque ſua putauerit intereſſe, compareat ad allegandum, quare ille laicus reſtitui non debeat, de hoc eſt quædam ſpecialis prouiſio in regno per tria capitula regni quorũ vnum incipit. Ad regale faſtigium, aliud omnis prædatio, &c & aliud fiuis, præcepti charitas, &c. de quorum capitulorum intellectu, traditur plene in deci. 2. & 24. conſi. Neapol.

89 † Septimus caſus eſt generaliter, cũ cõtradictores ſunt incerti ſemper in actu faciendo põt fieri citatio ꝑ edictũ, ut no. Abb. in c. cum intua col. 2. in prin. extra, qui matr. accuſ. poſ. Fel. in d. c. quoniã frequenter, §. §. porro, col. 2. ver. conſidera in primis, & c. ut lite non conteſt. per ea, quæ habẽtur in l. ſi eo tempore. C. de remi pig. & in auth. ſi oẽs. C. ſi minor ſe ab hær. abſti. & Gem. in c. ſi. in fi. de elec. lib. 6. Alias autem, ubi certus eſt aduerſarius, nunquam ualet citatio per edictum, ſecundum Fel. in c. cognoſcẽtes col. 5. de conſt.

90 † Octauus caſus eſt, quando aliquis ꝓpoſuit inſtitorem, qui forte male adminiſtrat & uult ipſum reuocare, nã debet proponi facere edictum publice ante illius ꝓthecam, ut nemo cum illo cõtrahat, iuxta tex. in l. ſed ſi pupillus. §. præſcribere. ff. de inſt. & ibi Bal. dicit, quod iſta edicta debent exponi in loco publico, & parenti, ut ab omnib. legi & uideri poſſit; & non in loco occulto, & ibi etiam uide Pau. de Caſt.

91 † Nonus caſus eſt in clerico beneficiario abſente, qui non facit reſidẽtiam, nam dẽt citari per tria edicta. quæ debẽt affigi in valuis eccleſiæ ſuæ, & poſtea expectatur per ſex mẽſes, & ſi nõ venit ac reſidẽtiã, priuatur beneficio, te ẽ. & ibi Ab. & hoc ĩ c. ex tuæ,
92 de cl. nõ reſid. † Decimus caſus eſt, qñ epiſcopus, uel alius platus uult cõfirmare electum

Rum ad aliquam dignitatem, vel benefi-
cium, nam antequam confirmet, debet ex
exponere generalem citationem per edi-
ctũ in eccleſia, uocando omnes, qui ſua in-
tereſſe putauerint, alias confirmatio fieri
non poſſet. tex. eſt & ibi per can. in c. fin. de
elec. lib. 6. Et hoc extenditur etiam qñ ali-
quis preſentatur in iure patronatus, quia
debet fieri ſimilis citatio per edictum, vt
no. gl. 1. & fi. in d. ca. fi. & ita quotidie vide-
mus practicari in huiuſmodi præſentatio-
93 nibus. † Vndecimus caſus eſt, quando ali-
quis tenens prædium tributarium, ſe abſen-
tat, vel ipſum deſerit, nam poteſt citari per
edictum & ſi non comparet infra ſex men
ſes, priuatur prædio, & alii locari poteſt,
text. eſt & ibi Luc. de Pęna, in l. locorũ. C.
94 de omni agro deſer. lib. 11. † Duodecimus
casus eſt, in citanda vniuerſitate, nã po-
teſt citari per edictũ in loco affixum, vbi
conſueuit congregari, & ſi ciues claude-
rent portas ciuitatis, poteſt affigi edictum
in porta ciuitatis, quando nuncius prohi-
beretur ingredi, & ſi non eſſet tutus acceſ-
ſus ad portam ciuitatis, poteſt edictum af-
figi in ciuitate conuicina in eccleſia ipſius
ciuitat. vicinæ. Ita hæc omnia declarat
Bald. in l. etiam, columm. 4. C. de exec. rei
iud. pro hoc eſt gl. in l. non poteſt dolo. ff.
de reg. iu. & uide Bald. in auth. ſed cum te-
ſtator, col. 2. C. ad l. Falc. ubi dicit, ꝙ non
ſufficit citari præſidentes in eorum domi-
bus, ſed debent citari in loco, vbi cõſueue-
runt congregari publice adde Ang. in con
ſil. 196. poteſt etiam citari uniuerſitas per
proclama factum in locis publicis ciuita-
tis, legendo citationem publice, ſecũdum
Bar. in extrauag. ad reprimendam in uerſ.
citatum, & Luc. de Pęna, in l. prouincialiũ
C. de erog. milit. ann. lib. 12. & gl. in c. ſi ca
pitulo, in uerſ. factum de conceſ. præben.
95 lib. 6. † Decimustertius caſus eſt, iudicio
meo in omnibus caſibus, in quibus lex p-
mittit fieri citationẽ per proclama, in il-
lis etiam fieri per edictum a fortiori & mo
ueor per rationem authent. qui ſemel, C.
quomodo, & quando iud. quia uox præ-
conis, paucis innoteſcit. Sed per edictum
res efficitur magis notoria, ut no. Alexan.
in add. ad Bart. in leg. 1. §. præſides, ff. de ce
quieis, ſi enim lex permittit citationem
per proclama, vt eſt illa quæ fit per pręco-
96 nem, multo fortius per edictum. † Sed iux
ta hoc quęro, quanto tempore debet ſtare
affixum edictum in loco publico, uel in ia-
nua ciuitatis, quãdo fit citatio per edictũ?
Dic quod non reperitur a iure ſtatutus ali-
quis terminus, unde ſtatur arbitrio iudicis, &
ſufficit, quod nuncius refert, quod edictu
ſtetit affixum in loco, licet, non declaret p
quantum ſpatium. ita tenet Bart. in extra-
uag. ad reprimẽdam, in uerſ. pub. vbi plus
dicit, quod antequam affigatur, debet pu-
blice legi, & poſtea affigi.
97 † Quinta citatio eſt illa, quæ fit per pro-
clama. dicitur autem proclama, quando p̃-
co publicus citat per plateam publicam
alta & intelligibili voce aliquem abſentẽ
vel incertos contradictores, ſi ſua intereſſe
putauerint, & eſt permiſſa iſta citatio in
caſibus infraſcriptis, uidelicet.
98 † Primus caſus eſt, quando hæres vult cõ-
ficere inuentarium ſecundum formam, l.
fin. C. de iure delib. nam ſi creditores ſunt
certi, debet illos citari in ſpecie. Si vero
ſunt incerti, poſſunt citari per publicum
proclama in locis publicis, ſecũdum Bald.
in d. l. fi. §. cum igitur, colum. 3. & in auth.
ſed cum teſtator, C. ad l. Falc. & Bar. in d. §.
igitur, colu. 2. & ibi communiter Mod.
99 † Secundus caſus eſt, quãdo litigator poſt
litem conteſt. ſe abſentat, & eſt neceſſe cita
ri ad uidendum iuramenta teſtium uel ad
alium actum litis, & non habet domum,
vel neminem reliquit in domo, nam tunc
poteſt citari per publicum proclama in lo
cis publicis, ſecundum Bal. in l. ſi qñ in 11.
q. C. de teſt. & Soc. in conſ. 56 col. 5. in fin.
100 in 4. vol. † Et nota, ꝙ tunc qñ proclama
fit contra certam perſonam, debet fieri in
illa uicinia ciuitatis, ubi conſueuerat cita-
tus conuerſari ſecundum Bal. in c. 1. col. 4.
in fin. de mil. vaſ. qui contu. eſt & ponunt
Doct. in l. 4. § prætor. ff. de dam. inf. ct.

ADDITIO Ad effugiendum tamẽ
circuitum iſtum, & ut ſemel comparentes
in prima citatione nõ ſit neceſſe ad quem
libet actum citare, debet iudex ad inſtan-
tiam partis cogere illos, ut ſibi eligant in
ciuitate, & loco iudicij locum ubi citari
poſſint, vel relinquant procuratorem in-
ſtructum, quia durum eſt ſemper mitte-
re ad uillam ſeu comitatum uel perquire-
re per totam ciuitatem ignotos, & ſtra-

peribiles, ut uoluit Ang. in l. qui ante calē-
da, & ibi Bar. ff. de ver. obl & *Bar.* in extra.
ad reprimendum in verbo per edictum,
col fin. & Pau. in c. ſi 3. col. in fin. de dila. &
habetur per Maria. Soc. in tract. de cita. in.
art. 25. num. 2. P. F. V. I. D.
101 † Tertius caſus eſt generaliter, quando
eſt mouenda aliqualis contra aliquem ab-
ſentē, qui nullibi reperitur, nec habet cer-
tā domum, poteſt ipſum iudex citare per
proclama, ſecundum Bald. in l. ſi accuſato-
ribus, colum. fin. in princ. C. de accu. & ibi
etiam Cy. idem tenet Bald. in l. intermino-
res, in fi. in l. 1. lect. ff. de in integ. reſt. & A-
lex. in l. 4. § ſi ptor. col. 2. verſ. item, inquātū,
Bar. & c. ff de dam. infe. vbi æquiparat hāc
citationem illi, quæ fit, in domo, dummo-
do non ſit de re mobili & not. illud verbū
Alex. quia forte iſte caſus non procederet
in prima citatione, ut fiat per proclama in
principio litis, quando eſſet quæſtio de re
mobili, ſed lite incepta ſic, & ita loquitur
102 caſus præcedens. † Quartus caſus eſt qñ
d eſt contrahendi aliquod *d* matrimonium
debent citari omnes, qui nouerint aliquod
impedimentum ſubeſſe, per publicū pro-
clama eccleſiæ, cum certo termino, quo
elapſo non auditur contradicens, niſi iu-
ſtam cauſam alleget, & ſi iſta ſolemnitas
non fieret, diceretur matrimonium clande
ſtinum, tex. eſt, & ibi per can. in c. cum in-
hibitio. de clan. deſp. & in c. cum tua, qui
103 mat. acc. poſ. † Quintus caſus eſt, quādo
minor adiuit hereditatem, & poſtea per in
integrum reſtitutionem, vult ſe abſtinere,
& illam repudiare, nam in tali reſtitutione
in integrum, ſunt citandi omnes credito-
res incerti p proclama, cum termino triū
menſium, tex. eſt, & ibi *Bal.* in 1. col. verſic.
4. quæro, &c. in auth. ſi omnes, C. ſi mi. ſe
104 ab hær. abſ † Sextus caſus eſt, quādo cre-
ditor vult uendere rem ſibi hypothecatā,
nam poteſt creditores incertos anteriores
citari facere per publicum proclama, ut ve-
niat ad contradicēdum infra certum tem-
pus, quo tempore elapſo non auditur vl-
terius, tex. eſt ibi *Bal.* & Doc. in l. ſi eo tem-
pore, C de remiſ. pigno. & ibi eſt glo. quod
in iſta caſu poteſt etiā fieri citatio per edi-
ctum, & poteris hunc caſum addere ad ci-
tationem præcedentem per edictum.
105 † Octauus caſus eſt, qñ epiſcopus vult
procedere cōtra eos, qui expulerunt ipſum
de ſede ſua, nā poteſt accedere ad alienam
diœceſim conuicinam, & ibi citare dictos
expulſores per publicum proclama in ec-
cleſijs illius diœceſis diebus feſtiuis, quan
do populus in eccleſijs cōgregatur, & hoc
quando nō poſſet illos citare perſonaliter
propter acceſſum nō totum, tex. iſte in cl.
106 1. de fo. com. † Nonus caſus eſt, quādo
eſt facienda miſſio in poſſeſſionem cōtra
pupillum in defenſum ex primo decreto,
nam debent citari eius conſanguinei, ami
ci, & affines per publicum proclama, ut ue
niant ad ipſum defendendum, text. eſt, &
Bar. & Doc. in l. hęc autem, § non defendi,
107 ff. ex qui cau. in poſſ. ea † Decimus caſus
eſt, qñ eſt facienda miſſio in poſſeſſionem
contra aliquem abſentem, qui non defen-
ditur, nam debent requiri eius conſangui-
e nei, *e* & amici, per proclama, item ait præ-
tor, & l. ergo, & ibi *Bart.* *Bald.* & Doc. ff. ex
108 quib. cau. maior. † Vndecimus caſus eſt,
quando hæres deberet, an uelit adire hære-
ditatem, nam poteſt facere fieri citationē
per proclama contra omnes creditores, ut
ueniant ad edendum inſtrumenta debiti
hæreditarii ipſi hæredi, ad hoc ut poſſit de-
liberare, alias creditores ſibi præiudicant,
ſecundum *Bar.* in l. Ariſto. ff. de iure delib.
i. pro hoc eſt text. in l. i. § cum dicitur, ff. ſi
109 cui plus quā per leg. Fald. † Duodecimus
caſus eſt, quando eſt publicandum teſta-
mentum priuatum, ſecundum formam l.
publicati, C. de teſt. nam debet fieri procla
ma generale contra prætendentes intereſ-
ſe, ut compareant, quando ſunt incerti ſe-
cundum Bald. in d. l. publicatio, in 6. quę-
110 ſtio. † Duodecim tertius caſus in agnoſcē
da bonorum poſſeſſione carbonia, uel uē-
tris nomine, qui ſi aduerſari ſunt incerti,
debent citari per proclama, ſecundū. Bald.
in l. certum. colu. 4. uer. uiſo, &c. uide leg. &
generaliter dicas, ꝙ in omni caſu, in quo
aduerſarii ſunt incerti, poteſt fieri citatio
iſta per proclama uel per edictum, ſecūdū
Bart. in extrauaganti, ad reprimendum, in
uerſicu per edictum longe poſt medium
ibi ſic etiam admittitur, &c. & probatur
per omnes doctrinas ſupra alleg.

SEXTA, & ultima citatio eſt, quæ
111 fit *f* † per cāpanā, ſeu per tubam, iſta cita-
f tio, ſit quando eſt cōgreganda uniuerſitas
cauſa.

cauſa faciendi conſilium uel reformatio nẽ, tex. eſt . glo.& ibi Bar. in l. 2. C. de decur.li .10. Et ſimiliter fit congregatio capituli,& canonicorũ,ad ſonum campanæ,ut not.gl.in uerſi. factam, in c.ſi capitulo, de conceſ.præben. lib. 6.& gl. & Card. in cle. 2. in opo. de ſente. excom. Ad hoc eſt tex. & ibi Abb.in 2.col. in c. in cauſis, de elec. ubi optime Abb.declarat hanc materiã,ſ. ꝙ ĩ negociis minoribus,uel quæ pñt expediri per præſentes, ſufficit uocari collegium, uel uniuerſitatem perſonum campanæ. Secus, ubi uocandi eſſent abſentes, quia requiritur citatio per nuncium, uel per literas,ſecundum eum.

112 † An autem in die ueneris ſancti poſſit vniuerſitas citari ad ſonũ tabellæ, ex quo non pulſantur campanæ? vide Bar.in l.fin. C.de prædiis curia, lib.10. & Ale.in addi. ad Bar. in l.non poteſt dolo,ff.de reg.iur.

113 † Fit etiam citatio per campanã,quãdo eſt eundem ad Bellum, ut not. Io. And. & Ab.in c.1.de offici.cuſt.ubi ponũt omnia ſigna, quę importat ſonus campana.

114 † Et primum ſignum campanæ eſt cõuocationis capituli, ſeu uniuerſitatis, ut ſupra dixi. Secundum eſt ſignum excũdi ad bellum. Tertium, eſt ſignum horarum. Quartum,eſt ſignum gaudij,& gratiarum actioni,ut quando poſt uictoriam pulſantur campanæ. Quintum eſt ſignum ſalutationis virginis,ut qñ pulſatur campana de ſero ad dicendũ Aue Maria,&c. Aliquando eſt ſignum excommunicationis. Aliquando, eſt ſignum alicuius defunti. Aliquando, eſt ſignum eleuationis corporis Chriſti. Aliquando, eſt ſignum proceſſionis. Et ſic de aliis ſignis, ut per Io. And.& Abb.in d.c.1.& Bal.in rub.C.de dedit.libe.toll.

115 † Vltimo,pro complemento huius quarti dubii ſcias,ꝙ citatio nõ debet fieri pro- g prio motu iudicis,ſed g ad inſtantiam partis,quando agitur inter duos litigantes,& maxime citatio ad ſententiã, ita tenet Specu.in tit.de cit.§.ſequitur.uer.illud autem nota,&c.& Fel.in c.1.col.1.& 2.de iud.& Soc.in conſi.96.col. 5.ver.2.&c.in 1.uolu.

116 † Quod limita,niſi iudex uideret perire inſtantiam,q tunc ex officio poteſt citare ad ſententiam,ſecundum Bar.in l.Seius & Augerius,ff.ad l. Falc.& Fel.in d.c.1. col. 2.& Phi.in c.ex ratione,col.10. uerſi.quo ſecundum dic,&c.de app.

117 † Quid aũt,ſi aliquis citatur, ut comparear die Lunæ, Martis,& Mercurii, an ſint plures citationes. Dic ꝙ eſt una,& dẽ: comparere in ultimo die ſecũdum An. de Iſer. 118 in conſt.edictorum,col.1. † An autẽ poſ- h ſit fieri citatio h generalis ad totã cauſam, vt aliquis cõpareat ſingulis dieb.& horis ad oẽs actus,uſq.ad ſniam. Cõis concluſio eſt, quod qñ citatur aliquis exiſtens in remotis,& longinquis partib.ualet talis citatio,alias ſecus,quia in oĩb.actib.requiritur ſpecialis citatio,qñ quis eſt uicinus,& prope locum iudicii, ita tenet Abb.in c.fin.in 3.uol.de dila.ubi plene attingit iſtum art. & Inn.& Doc.in c.conſuluit de off.dele.& in c.auditis de proc.& Alex.& omnes,ſcribentes in l.qui ante calendas. ff.de uer.ob. & Iaſ.in l.nec quidquam.§. ubi decretum, col.9.uer.20.limita,&c.ff.de offic.proc. & And.de Iſern.in c.1.col.2.& 3.de controu. inter uaſal. & alium de benefi. quod tamẽ intellige,& declara,ſecundũ Bal.in conſ.5. in 5.uol.ſ.in caſib in quib.poteſt procedi ad ſententiam lite non conteſtata,tunc ualet hæc citatio ab initio facta,ĕtquo ad ſẽtentiam, ſed ubi non põt procedi ad ſentẽtiam lite non conteſtata, non poſſet fieri quo ad ſentẽtiam, niſi poſt litem conteſtatam. Item intellige, qñ citatus fuit ſemper contumax, & nunquam comparuit, quia verum eſt tunc,quod poteſt procedi alios actus ſine noua citatione. Secus eſt,ſi ſemel ad aliquem actum comparuit, quia tunc eſt de nouo citandus ad alios actus, ſecundum Alex.& Doct.in d.l.qui ante calendas,& Soc.in conſi.c.95. col.pen.uerſi. quinimo,&c.in 2.uolu. & Ant. de But. & Imo.in d.c.conſuluit.& de hoc uide bonã declarationem Abb.in d.c.fi.col.4. in fin. & ſequ.de dila.& Pau. de Caſt.in conſi.81. col.4.in 2.uolu.ubi plus dicit Pau.quod quando proceditur ad alios actus, uigore talis citationis generalis debent fieri ſingulæ citationis per edictum, et ibi uide per eum,dicit tamen Bal.in conſi.268.in 1.uolu. quod nec de iure canonico, nec ciuili talis citatio ualere debet, cum ſit incerta, & captioſa,nam inducit quãdam ſpeciem ſeruitutis, ut quis debeat in loco iudicii morari ſingulis dieb.& horis,tamẽ eſt cõmunis obſeruantia,et ex generalis uſu, et

ſtylo curiarum toleratur propter diſtan-
tiam loci, quia ualde laborioſum eſt gemi-
nare citationes in partenib. remotis, unde
teneamus communem obſeruãtiam, quid
quid dicat Bal. in d. conſi.

VENIO ad quintum dubium princi-
119 pale, ſcilicet, quando † debeat fieri cita-
tio. Communis concluſio eſt, quod debet
fieri in die iuridico, nam ſi fieret in die
feriato, non ualeret, per tex. cum ibi no. in
l. ex quacunque, ff. ſi quis in ius uo. non ie.
& de die feriata ad honorem Dei, eſt expe
ditum, quod non ualet citatio, nec com-
miſſio iudicis nec citatio nũcii per l. fi. C.
de fer. ibi ſileat vox, &c ita tenet Bar. in re
per. d. l. ex quacunque, col. fi. etiam ſi dicta
citatio fieret pro die nõ feriato, puta ſi nũ
cius citat die dominico, ut compareat die
lunę non ualet citatio, ſecundũ not. in ca.
conqueſtus. & ibi Abb. in 6. colu. de fer. &
Pau. de Caſtr. in cõſ. 270. in 1. uol. & ita de
hoc extat ritus magnæ curiæ in num. 183
incipiens, item ſeruat dicta curia, quod ci-
tatus &c. & ponũt plene Doc. in l. 1. §. nun
120 ci. ff. de ope. no. nun. † Sed quid ſi termi
nus datus alicui ad comparendum, cadat
in diem feriatum, an ualeat citatio; & an
teneatur cõparere. Bart. in d. rep. l. ex qua-
cunque, colum. penu. diſtinguit. Aut error
eſt expreſſus in citatione, ut quia iudex di
cit comparatue corã me in die domino, &
non ualet citatio. Aut non eſt expreſſus er
ror, ut quia iudex dicit, cõpareas hinc ad
10. dies, & ultima dies eſt feriata, & ualet
citatio, & dẽt comparere die ſequenti, ſed
poſtea Bar. referret ibi Richard. de Senis,
tenebat, quod etiam in iſto ſecundo caſu
non ualet citatio, arg. §. loco. inſt. de verb.
obl. Ego autem in hoc articulo concludo
prout alias tenui legendo publice illam, l.
ex quacunque in almo. Gymnaſio. Saler-
nitano, uidelicet, quod iudex ſi dicit, dõ ti-
bi terminum 10. dierum ad comparẽdum
tunc ualet citatio, & debet comparere die
ſequenti, ſecundum Bald. in d. l. ex quacun
que, colum. fin. ſi uero iudex dicit compa-
re. s in decima die præſentis menſis, & illa
dies eſt feriata, non ualet citatio, & ita p-
cedat op. Richar. de Senis, quam ad hoc
tenet Ab. in d. c. conqueſtas, col. penu. in fi.
tunc enim uidetur error expreſſus, ſaltem
per relationem ad ipſam diem, l. c. certũ, ff.
ſi cer. pet. ſed ſi iudex diceret, compareas
hinc uſque ad 10. dies, tunc ualet citatio,
quia iſte appellatur terminus ad quem, &
debet comparere de pręcedenti, quando
ultima eſt feriata, ſecundum Bart. in d. l. ex
quacunque, colu. penu. per l. 2. §. illud, C. de
temp. app. & in ca. cum dilecti. de dolo, &
121 contu. † Limita prędicta, niſi citatio fie-
ret pro tali cauſa, quæ poteſt die feriata ex
pediri. quia tunc ualet citatio facta in die
feriata, quæ cauſæ plures ſunt, quę nume-
rantur in l. 2. & 3. ff. de fer. & tunc cogitur
citatus comparere, ut no. gl. in d. l. ex qua-
cunque. in gl fi. & ibi etiã Bar. in repe. col.
pen. dum allegat l. miles §. ſexaginta. ff. de
122 adul. † Secundo limita, non procedere in
principe, qui poteſt citare in die feriata ad
honorem Dei, ſecũdum Bar. in d. l. ex qua-
cunque. in rep. colum. fi. & I. antr. in c. quo
niam cõtra. in uer. citatione in fi. de prob.
123 per cap. ueniens de accuſ. † Hodie autem
in regno eſt expeditum, quod ſemꝑ quan-
do citatio cadit in diẽ feriatam, ualet, &
debet citatus comparere in die ſequenti
ita tenet And. de Iſer. in lib. cõſt. in rub. de
in ius uoc. poſtquam rub. ſequitur. conſt.
ſi quẽ noſtrorum, &c. & de hoc ſunt duo
ritus magnæ curiæ. Vnus in numero 17. &
alius 157. & ambo incipiunt. Item quod
tam in criminalibus, &c.

VENIO ad ſextum & ult. dubiũ prin-
124 cipale, ſcilicet † ubi debeat fieri citatio.
Iſta q. poteſt habere duo mẽbra. Vnum. ſ.
vbi. i. in quo loco debet quis citari per nun
cium. Secundũ vbi. i. in quo loco debeat
citatus cõparere, & ſic expediam iſta duo
membra p duas q. prin. Primo igitur quæ
ro, in quo loco debet nuncius aliquem ci-
tare, dic quod cõis concluſio eſt, quod qui
libet citari debet perſonaliter, ſi reperiri
poteſt alias debet citari in domo ſuæ ſoli-
tæ habitationis, ita plene tradit Bart. & ibi
cõmuniter Doct. in l. 3. §. prætor. ff. de dã.
inf. & quando eſt abſens, debet citari in il-
la domo, ubi reliquit famĩliã qñ forte ha-
beret plures domos, alias citatio nõ ualet,
ſecũdum And. de Iſer. in conſt citationes,
uol. 1. vbi plus dicit quod debet recipi iu-
ramentũ ab illis de familia de denuncian-
do citationem citato quam primum poſ-
ſunt, & hoc dicitur etiam tex. illius conſt.
& debet tunc fieri coram duobus teſtibus
vel

uel tabellione, ut habetur in d. conſt. citationis, & ibi And. in 1. & 2. colu. alias citatus in domo ſine iſta ſolennitate, non diceretur contumax, ſecundum eum, & tenet Bal. in dict. leg. ut perfectus. C. de ann. except. item debet citari in illa domo, in qua habitat tempore citationis, licet antea fuiſſet ſolitus habitare alibi. ita tenet Petr. Phil. Cor. in conſilio 52. in 4. uolum. & conſilio 17. col. 3. in litera h. in fi. in 3. uol. Poteſt etiam fieri citatio in domo, ubi nulla extat familia, quando quis recedit nemine in domo derelicto, ſecundum And. in d. conſtit. citationes colu. 1. Verum tunc debet affigi cedula citatoria in oſtio domus ut plene dixi ſupra in 4. dubio principali.

125 † An autem poſſit fieri citatio in apotheca uel in portico, vel in ſtabulo, vide pleniſſime per Bart. Alex. & Doc. in d. l. 4. § prætor. ff. de dam. inf. [illegible]

126 † Ex prædictis uerificatur illa communis practica citandi aliquem, quia communiter ſolent committere iudices nuncio, ut citet aliquem perſonaliter, alias ſi perſonaliter reperiri non põt, citet eũ in domo ſolitæ habitationis. Et nota ſingulariter, quia communiter ſolẽt in hoc errare nũcij, & faciunt inualidas citationes nam hæc forma citandi iſtud importat, uidelicet quod nuncius facit primo omnem ſuam diligentiam in perquirẽdo citãdum per ciuitatem, ut poſſit eum citare perſonaliter, & ult. loco, quãdo ipſum reperire non poterit, tunc citat, eum in domo, alias ſi ita ex abrupto citaret in domo, non facta prius illa perquiſitione non ualet citatio, quia excedit formã commiſſionis, ita in terminis tenet Bar. in d. §. prætor. col. 1. & Ale. plene in conſi. 2. col. 1. & 2. in 3. vol. & hãc opi. dicit Ale. eſſe communem. in d. §. prætor, colu. 1. idem tenet. Lud. Rom. in conſ. 454. col. 2. & Petr. Phil. Corn. in conſ. 52. col. 2. in 2. uol. & Abb. in c. cauſam. colum. 1. in fin. & ſeq. de dolo, & contu. ubi plene examinant hanc materiã, & hoc eſt hodie confirmatum in regno per conſtit. citationis. in princ. ibi ſi eius copia haberi poteſt &c. Quæ uerba innuunt, qđ debet fieri prius diligentia citandi perſonaliter, & eo non inuento, ut quia eſt abſens, uel latitat, tunc in ſubſidium fit citatio domi. Sed an debeat eſſe abſens a ciuitate, uel ſolum a iudicio, ut poſſit citari domi, uide Bar. in d. §. prætor. & Abb. in d. ca. cauſam ubi pleniſſime diſtinguunt, dicit Bald. in d. l. conſentaneum, col. pen. in fin. Co. quo, & quando iud. & ſufficit, quod nuncius directo uideat ad domum citandi, & interroget familiam vnum ſit ibi, & ſi reſpõdetur ſibi, quod non ſit ibi poteſt dimittere ibi literas citatorias, & non eſt neceſſe perquirere per totam ciuitatem. Et illud dictum Bal. dico ego uideo communiter ſeruari in practica in toto hoc regno, nam nunquã iſti nuncii citantes faciunt diligentiam in perquirẽdo perſonam, ſed directo vadunt ad domũ, & referunt ſe citaſſe domi ſine alia perquiſitione, & ita ſeruatur ex generali conſuetudine. Sed prima opinio eſt uerior de iure, ſed opinio Bald. eſt confirmata hodie in regno per regiam prag. 2. quæ incipit, quilibet, quæ loquitur alternatiue, ſcilicet quod qs citetur perſonaliter, uel ad habitationis domum, quo caſu quando lex noua, uel ſtatutum loquitur eo modo alternatiue, ſufficit vnum adimpleri, ſecundum Bar. in d. §. prętor. & Abb. in d. c. cauſam, colum. 2. in fi. & ſic indiſtincte ualet hodie in regno citatio facta domi, abſque illa perquiſitione, & ex illa prag. inoleuit illa citandi conſuetudo quam dixi in quantum tamen de iure communi debet præcedere dicta perquiſitio, intellige, & limita illud procedere in primis citationibus tantum ſecus in aliis citationib. emergentibus poſtquam comparauit citatus in iudicio, quia tunc poteſt indiſtincte citari in domo ſine alia perquiſitione, ſecundum Bar. in d. § prætor. col. 1. & Lud. Rom. in d. conſ. 454. col. 2. circa princi.

127 † Et ſimiliter de iure cõi relatio nuncii debet eſſe clara, ſ. ut dicat, ꝙ perquiſiuit per ciuitatem, & non inuenit, unde citauit ipſum domi, alias non ualeret relatio, ſecundum Ale. in d. conſ. 2. & in 3. uolu. ubi plus dicit in 2. col. ꝙ debet addere nũcius, quod citauit in domo ſolitæ habitationis. Verũ prout colligitur ex dictis Ale. in d. conſt. 2. iſtud poſſet procedere. quando iudex ſimpliciter commiſit, ꝙ citaret pſonaliter, uel in domo, quia tunc debet facere illã claram relationem. Secus quando dixit, cites perſonaliter, & ſi perſonaliter reperiri non poteſt cites in domo, prout eſt de communi ſtylo literarum citatoriarum nam tunc ſufficeret, ſi nuncius referret ſimpliciter ſe citaſſe

taſſe modo,& forma ſibi commiſſis,& ita
eſt de communi ſtylo notariorum ſcribē-
tiū relationes nunciorum,tunc enim intel
ligitur ſeruata fora commiſſa, ita tenet
Barto.in lege properandum, §.ſi quidem,
colu.2.C.de iud.ubi plus dicit, quod tunc
præſumitur citaſſe in domo, & non perſo
naliter,accipiendo ſuam relationē in ma-
iorem partem, ut non dicatur uerus con-
tumax.ſed potius fictus,quod dictū eſt mē
ti tenendū, quia quotidie iſti nūcii faciūt
iſtas relationes gn̄ales, quo caſu ſi citatus
non compareret,nō poſſet mulctari,nec pa-
ti illas pœnas,quas patiūtur ueri contuma-
ces,ut dicam infra ſequenti membro, de
contumacia.Conſilium tñ eſt,ut nuncius
ſemper declarat ſuam relationem ſecundū
128 Bar.in l.ſi tñ,in ſi.ff.de del.2.† Verū in re
gno cōiter ſeruatur,q́ ēt citatus in domo
mulctatur,ſi non compareret. Et hoc puto
procedere ex dicta prag. 1. quæ non facit
dr̄ia inter citationem perſonalem,& in do-
mo,cū loquatur alternatiue,ut ſupra dixi
129 † An autē in eccleſia poſſit fieri citatio.
Communis concluſio eſt quod in citatio-
ne uerbali poteſt fieri, ſecundum Bar.in l.
plerique.ff.de in ius uoc.& Ale.& Doct. in
l.2.eod.tit.& Bar.in l.præſenti.Cod.de his,
qui ad eccl. confugiunt in citatione uero
reali, eſt ſecus quia non poteſt regulariter
fieri in eccleſia ſecundum Bar.in d.l.pleri-
que.in ſi.per d.l.præſente.& not plene Ab.
130 in c.inter alia de immu.eccl. † Quid au
tem ſi citandus non habeatur aliquam do
mum,certam,& neſcitur ubi ſit,in quo lo
co erit tunc citandus.dic,quod debet tunc
citari in illa ciuitate, in qua conſeruari ſo
lebat,per publicū.proclama,uel per edictū
ſecundum Bal.in l.ſi qn̄ in 11.o.C.de teſt.
et Bal.in l.ſi accuſatoribus.col.ſi.C.de ac-
cu.et u.de,quæ dixi ſupra de citatione per
131 edictū.et per proclama.† Secundo princi-
paliter,quæro ad quem locum poſſit.& de-
bet quis citari,et ſic ubi tenetur compare-
re.Dic,quod in hac materia loci ad quem,
plura ſunt conſideranda. Primo, quod ſit
locus iuriſdictionis ipſius citantis,aliās ſi
citaret ad locum non ſuæ iuriſdictionis,
non tenetur citatus comparere ſcd̄m And.
de Iſer.in conſt.Priuilegia. Pro hoc eſt tex.
ubi no.in l.ſi.ff.de iu.om.iud.unde ſi vnus
iudex habet uniuerſalem iuriſdictionē in
prouincia,ſeu in diœceſi, poteſt ſubditos
in quolibet loco ſuæ prouinciæ, uel diœce-
ſis citare,et iuſtitiam miniſtrare,tex.eſt in
c.cum epiſcopus de off. ord. libr.6.et vide
Cald.in conſ.2.in tit. de off.ord.Secundo
b quod locus ſit h tutus citato, alias ſi quis
citatur ad locum non tutū,non tenetur,cō
parere ſecundum And de Iſer.in d.conſti.
priuileg.Pro hoc eſt text.in clem.i.de foro
compe.& not.plene Old. in conſ.43.& eſt
tex.& ibi per Doct.in c.ex parte,de appel.
& Bar.per illum tex.in l.recuſare.§.fin.cū
l.& l.de ætate.ff ad Treb.& Car. in cl.1.in
in 12.no.de iud.ubi limita,niſi quis procu
rator quod locus ille non ſit ſibi tutus q a
tunc remanet contumax, ſi non cōparet,
& gl.& Bar.in l.metus,ff.ex q cauſ.maior.
& intelligitur locus non tutus,ſiue ſit pro
pter inimicitias,ſiue propter peſtē,vel bel-
la,ſecundū Abb.& Phil.in d.c.ex parte,&
no.Doct.in locis præallegatis,& eſt deciſi.
29.conſ.Neap. Tertio,quod locus,ad quē
citatur,ſit honeſtus,ut not.And de Iſer.in
d.conſt. priuilegia,pro hoc eſt tex.in le.ſi
cum dies.§.ſi arbiter.ff.de arb.& ibi Bart.
Idem tenet Spec.in tit. de citat.§.1.verſicu.
item,quod ſit ad locum,&c.& gloſ.in c.ſi
epiſcopus,2.quæſt.3.facit tex.in c.ſtatutū
§.cū uero,de reſcrip.libr.6. Quarto,quod
locus ad quem quis citatur,non diſtet a lo
co ipſius citati,uel a finibus diœceſis ultra
dies dietas,q a uel ſi differt ultra non tene
tur comparere.ita declarat.Spec in titu.de
cit.§.1.in princi.per tex.& ea, quæ ibi tra-
dunt Doc.in cap.nonnulli,& c.ex parte de
dicat ibi plene per Fel. Hodie autem, hoc
eſt redactam ad unam dietam de iure no-
uo.per tex.in c.ſtatutum,§.cum uere.& §.
cum autem,de reſcr.lib.6.& hoc tenet Fel.
in d.c.nonnulli colum.8.in princ. & iſtud
habet locum ſolum in delegato, quia non
poteſt trahere litigantem ultra dietam. Se
cus eſt in ordinario exiſtente intra fines
13 a ſuæ prouinciæ, uel diœceſis,† quia po-
teſt trahere vltra diætam per generalitatē,
d.c.cum epiſcopus.de off.ord.li.6.non ta-
men poteſt committere cauſam extra ſuā
diœceſim,niſi id loco ſuffraganti, quando
eſſet cauſa appellationis ſcilicet vbi fuit
appellatū c.ut litigantes.de off. ord.lib.6.
verum ubi cauſa eſſet modica, & ordina-
rius ſtares in loco multū remoto a domi-
cilio.

cilio litigantium, tenetur cauſam delegare in loco propinquo, alias poſſet appellari, ſi non delegaret, dato q; eſſet intra fines diœceſis, ita tenet Fel. in d. c. nõnulli, col. 1. & 2. Quinto, q; loco ad quem citat delegatus a ſede Apoſt. uel legato, ſit locus inſignis, ſ. ciuitas inſignis in qua ſit copia peritorum, & quod delegatus citans quando eſt delegatus Papæ, ſit perſona in dignitate conſtituta tex. eſt in d. c. ſtatutũ. in prin. de reſer. lib. 6. Rob. Mar. V. I. D.

ADDITIONES.

a Citandus Per. Duẽ. li. 1. reg. utr. iur. reg. 92. Cotta in memor in verſi citatio partis.

b Citatio. Supra in 16 diſt. 4. par prin. nu. 16

c Obmitti. Et quod princeps poſſit omittere citationem, licet ſit de iure diuino, tenet Duen. lib. primo reg. vtr. iur. reg. 45. in 4 fallen.

d Iudiciariis. And. de Alſer. conſi. 12. nu. 19.

e Limita. Quatuordecim modis limitat doctiſſimus Dominus Nicol. Anto. Grauat. in addit. ad practicam Octau. Veſtr lib. 6. c. 2. num. 18. Et centum & quindecim modis limitat Nicellus in concordan. gloſſ. concord. 52.

f Sententia Principis. Grauat. in annot. ad Veſtr. in pract. Rom. Cur. lib. 5. cap. 2. nu. 7. & 9. in fin.

g Stilo. Videas late & bene per dictum Grauat. in annot. ad dictam pract. Veſtr. lib. 7. c. fin. nu. 38.

h Præſens. Marſi. ſing. 30. Tuciſc. ver. primus caſus, Grauat. ubi ſupra lib. 5. c. 1. nu. 8.

i Præiudicio. Iaſ. etiam in l. decem, num. 38. & ſeq. ff. de verb. obliga. & in l. Gallus. §. & quid ſi tantum, num. 230. ff. de liber. & poſthum. & in l. filiusfam. §. diui in prima lectura, nu. 47. & ſeq & in 2. lect. nu. 91. vbi Rip nu. 67. ff. de leg. i & eſt communis, de qua per Soc. in d. l. Gallus. §. & quid ſi tantum, nu. 56. Dec. & Cagnol. in l. qui poteſt inuitus. ff. de reg. iur.

k Defenſionem Duen. lib. 1. reg. vtr. iur. reg. 94. citatio, in primo limitat.

l Territorium. Duen. vbi ſupra reg. 93. limit. fin. dicit, quod quando ſit extra prouinciã, quod debet fieri in ſcriptis.

m Monitio. Vide Neguſant. Tract. nullitat. ex defectu citationis nu. 12.

n Non comparentis. Menoch. in trac. recup. poſſeſſ. in 8. remed. num. 101. & 102. ponit tres ſpecies.

o Commiſſio. Si iſta commiſſio non interuenit talis citatio nõ ualet. Quod amplia & limita, ut per Duen. lib. 1. reg. utr. iur. reg. 97. Citatio, & non ſolum citationem cõmitti debet p iudicem, ſed etiã exprimi nomen nuncii per quem vult iudex, quod citatio fiat, alias ſi generaliter committere partẽ citari, & non exprimat per quem nuncium, talis citatio nõ ualet ſecundum Marſil. in ſing. 235. procuratores.

p Nuncio publico, De communi per viu in tract. comm. opin. in prima par. opin. 228. nuncio publico, ubi concordantes, limita. ut per eundem in ſecunda parte. opi. 302. nuncio publico, videlicet quando nuncius retulit reſponſionem citari, quia per talem relationem, citatus non efficitur cõtumax.

q Deſcripta. Supra 16. diſtinct 4. par princi. numero 6. Veſtri in pract. Rom. Cur. l. 4. capite 4. numero 7. vbi addit. Grauat. numero 24.

r Debitor. De hac re uideas Petr. Duen. libr. 1. regu. vtr. iur. 175 debitor ſegatiuus vini. ib tract. commu. opin. in prima parte. opinio. 59. debitor capit. Alfer. conſil. 59. ubi annotaui. Soci. in tract. fallen. reg. 78. Cotta in memoral in uer. dolum, ubi late Bello conſil 29.

ſ In criminalibus. Foller. in pract. crim. laicor. in prima par. 2. par. in uer. Notatos capiat de perſona per totum.

t Verbalis. De hac citatione uerbali uideas late Foller. in prima par. 7 par. in verſ. vel eos uerbaliter citari faciat per totum, in pract. crim. laicor.

u Non, Nicol. Anton. Grauat. in addit. ad Octa. Veſtr. libro quinto, capitulo ſecundo num. 8.

x Nihil valet. Marſi. ſing. 48. actio

y Peremptorie. Quid in ſententia, an cum peremptorio fieri debeat Nicol. Ant. Grauat in addi. ad pract. Octa. veſt. libro quinto, capitulo primo, numero ſexto, vbi videas, & an in caſu beneficiali requiratur peremptorium. veſtri. in praxi. Com. Cur. libro quarto, capitulo ſecundo, numero ſeptimo, ubi Grauat. numero decimoſecundo.

z Inſcriptis. In ſcriptis tamen citatio regulariter non fit, text. in ca. cum dilecti, in uer. ſpectantibus. & in uer. uiua uoce, extra de dol & contum limita, ut per Duen. libr. 1. regu. ver. iur. regul. 93. citatio regulariter. Per dictum. Tractat etiam de hac materia cum quatuor ampliationibus, & 10. limitationibus & Menoc. in tract. recuper. poſſ. in 8. remed. num. 101. uſque ad finem. Veſtri. in praxi. Rom. Cur. libro quarto, capitulo ſecundo.

a Præiudicialis. Grauat. in addit. ad pract. veſtri. lib. 8. c. ſi. num. 34.

b Eccleſiaſtica. Menoch. d. remed. nume. 119.

c vniuerſitate. Bal. in l. etiam. C. de execu. rei iudi. Grauat. in addit. ad pract. Octau. veſtr. libro quarto, capitulo tertio, nu. 12. in litera E.

d Matrimonium. Hodie per ſacrum Conci. Trid. eſt prouiſum, ut in ſeſſ. 24. capi. 1. de refor. generali.

e Amici. Tiraq. in tracta de penuli cauſa. 22. nu. 70. Soc. regu. 52. & 194.

f Campanam. Bellon. conſilio 39. numero 2. & quinto.

g Inſtantiam partis. Limita quinque modis, ut Rip. in capitulo primo, num 20. de iud. Duen. libr. 1. regul. ver. iur. reg. 96. citatio ad hoc.

h Generalis. Nicol. Ant. Grauat. in addit. ad veſtr. lib. 4. ca. 4. num. 5. in litera H. vbi de communi.

i Die iuridico. Late Tiraqu. in prima par. de vtroque retrac. §. 36. ad fi. Tir. n. 79 de communi Grauat in addit. ad pracți veſtr. c. 3. num. 13. contra per veſtr. ib. num. 6.

x Tutus. Et poteſt appellare. Tutus, etiam ſi literas de conducta haberet, cap. 47. extra de appellat. gloſſ. in uerſi. ſecuris §. primo, cap. ſtatutum, de reſcri. in ſexto Ludouicus Alferius.

De contumacia, ſecundo membro iudicii.

1 *Contumax, ut quis dici poſſit quæ requirantur. Et quid ſeruetur in regno.*

2 *Contumax reputari non poteſt aduerſa ualetudine impeditur.*

3 *Infirmitas ſuorum conſanguineorum, excuſata contumacia.*

4 *Citatus ad maius tribunal excuſatur inter iaminori.*

5 *Pauper excuſatur a contumacia.*

6 *Inops & male ueſtitus æquiparatur carcerato.*

7 *Contumax, unde dicatur.*

8 *Contumacia quotuplex ſit.*

10 *Contumax patitur miſſionem in poſſeſſionem ex primo decreto.*

11 *Reo perſeuerãte in contumacia cõtra ipſum proceditur ad miſſionem in poſſeſſionẽ ex ſecundo decreto, & illud parat plenum præiudicium.*

12 *Decretum primum & ſecundum quid ſit, & quod ius tribuant ambo. Quando interponantur. & infra quod tempus, & in quibus cauſis.*

13 *Citari ad releuandum, an poſſit interpoſitis primo & ſecundo decreto.*

14 *Decretum primum & ſecundum ſit pro menſura debiti, quid eſt loco dicere.*

15 *Contra contumacem nunquam proceditur e altera parte non inſtante.*

16 *Contumax nõ auditur niſi refectis expẽſis.*

17 *Contumacia iudice denegatur audiẽtia nõ ſolum in cauſa illa, in qua eſt cõtumax, ſed etiam in alia.*

18 *Cõtumax põt perſonaliter capi et carcerari.*

19 *Contumax uerus non appellat.*

20 *Contumax non reſpondendo poſitionibus, uel in nolendo iurare de calumnia, habetur pro confeſſo.*

21 *Contumax poteſt excommunicari.*

22 *Cõtumax petens reuocari primũ decretũ tenetur ſatiſdare, et ſi immobilia poſſideat.*

23 *Contumax in non parendo iudici perdit beneficium iuratoriæ cautionis.*

24 *Vaſallus contumax uerus, qui citatus dixit nolo uenire ſtatim perdit feudum.*

25 *Cõtumax ĩ cã criminali, qua pæna afficiat.*

26 *Contumax non allegat litis pendentiam.*

27 *Contumax qui recuperat tenutã conceſſam ex primo decreto non poteſt ulterius declinatoriam exceptionem.*

28 *Iudex mandare poteſt colonis & inquilinis contumacis, quod ei non reſpondeãt depõſitionibus, & mandare poteſt, quod nullus uadat ad colendum eius agros.*

29 *Contumax ad torturam exponi poteſt, & quomodo & quando, & ad quid.*

30 *Contumax habetur pro præſente in ſui præiudicium.*

31 Iudex

31 *Iudex propter contumaciam ſequeſtrare poteſt fructus rei petitæ.*
32 *Contumax uolens reſpondere coram iudice ſecundum quod eſt & maius praeiudiciũ.*
33 *Iudex contra contumacem poteſt procedere ad capienda pignora.*
34 *Contumax quando habetur pro confeſſo efficitur etiam infamis, & teſtificari non poteſt.*
35 *Excommunicatus perſeuerans in contumacia per annum efficitur ſuſpectus de hæreſi.*
36 *Contumax pro tali delicto pro quo non poteſt fori iudicari quam pœnam patiatur.*
37 *Contumacia actori, qualiter puniatur.*
38 *Contumax is demum punitur a quo petitur aliquid dari uel fieri. Secus ſi citetur ſi ſua putauerit intereſſe.*

EXpedito primo mẽbro iudicii, ſ. de citatione, uenio ad ſecundum, uidelicet ad tractatus contumaciẹ. Nam plerumq. citari ſolent contendere iudices. & non cõparent, & ſic redduntur contumaces, ideo de his aliqua diſpiciamus, & hanc materiã breuiter expeditam per tres q. prin. Prima videlicet erit, quæ requiratur ad hoc, ut aliquis poſſit dici contumax. Secunda quotuplex eſt contumacia. Tertia, quas pœnas patitur contumax. † Venio ad primam, & quæro, quę requiratur, ut poſſit quis dici
1 contumax. Dic breuiter, quod eſt neceſſe, quod ſit legitime citatus, l. tribus edictis, vel uno peremptorio pro omnibus, tex. eſt in l. contumacia. ff. de re iud. c & hoc de iure communi, ſed hodie in regno per ritus magnæ curiæ, & regias pragm. ſeruatur aliter, ſ. quia dicatur una die pro alia, & in die ſequenti accuſatur prima contumacia, & poſtea triduo expectatur & in quarta die poſt triduum accuſatur ultima contumacia, & ex tunc reputatur contumax, prout hanc materiam plene declaraui ſupra de citatione, in quarto dubio prin. uerſi. ſed circa hoc de tempore, &c. Item debet in illo vltimo peremptorio accuſari contumacia per actorem alias non diceretur eas contumax ita tenet And. in conſtit. in pecuniariis, col. 3. & Bart. in l. conſentaneum, in fi. C. quo modo, et quando iudi. et eſt text. in l. properandum. §. et ſi quidem, et ibi Bald. in 4. col. C. de iud. Alias autem, ſi actor non comparet in ultimo peremptorio, in iudicio eſſet circunducta citatio, etiam reo non comparente, & deberet de nouo citari, tex. eſt in l. & poſt edictum, §. 1 ff. de iudi. & no. Bar. in l. ex quacunque in 1. lectu. col. fi. ff. ſi quis in ius uoc. non ier. & Bal. & Alex. in l. fi. §. ſed ſi ſtipulator, ff. de eo per quẽ fac. erit, &c. Similiter, ſi in illo ultimo peremptorio curia non regeretur propter abſentiã iudicis, quia minime dicitur contumax reus non comparens, gl. eſt, in d. l. ex quacunque in gl. fi. & per arbit. calẽdis, ff. de arb. dẽt tñ comparere die ſequẽti, reuerſo iudice ſine alia citatione, ſecundum Andr. de Iſern. in c. i. col. v. pen. de contr. in ter uaſ. & alium de inueſt. Et ſic habemus hucuſque duos caſus, in qb. excuſatus qs
2 contumacia. † Tertius caſus eſt, qñ aliquis fuit aduerſa ualetudine impeditus, nã excuſatur, ut non poſſit contumax reputari tex. eſt, in d. l. cõtumacia, & in l. quęſitũ, ff. de re iud. ubi tex. limitat nõ procedere in leui febricula, ſeu in ueteri quartana, & antũc tenetur mittere procuratorem, uide Bar. Ale. & Doct. in d. l. quæſitum, & prædictis adde Ale. in l. 2. ff. ſi quis cau. in regno aũt debet mittere excuſatorem, cũ fide vnius medici, uel obſtetricis, ſi eſt mulier grauida, ut eſt ritus magnæ curiæ, in nu.
3 176. inc. itẽ ſi aliquis, &c. † Quartus caſus eſt qñ hẽbat cõſanguineũ infirmũ, quia etiam infirmitas ſuorũ excuſata contuma-
4 cia, ſcdm Ale. in d. l quæſitũ col. fi. † Quintus caſus eſt, qñ fuiſſet citatus ad aliud tribunal maius, quia excuſatur a cõtumacia in minori curia, l. contra pupillum, §. 2. ff. de re iu. & Ale. in l. 2. §. 2. ſi quis cau.

ADDITIO. Adde dicta per Spec. in tit. de cita. §. contra. uerũc. item non ualet, & Marian. Soc. in artic. 5. nu. 12. uer. 8. fallit, in trac. de cita. Per. Foll. V. I. D.

5 † Sextus caſus eſt propter paupertatem, ut ſi forte aliquis eſſet ita inops, & male ueſtitus, ut non poſſet abſque uerecundia cõparere, nam excuſatur a contumacia, ſecũdum Alexan in l. 2. §. ſi quis in iudicio, co
6 lum. 1. ff. ſi quis cau. † Nam ille ęquiparatur carcerato, ut eſt text. ſingularis, et ibi gloſſ. in l. eadem §. fi. ff. ex quibus cau. ma io. & glo. in cap. ſi quis teſtium, de teſt. & uide, quod tenet Abb. in c. cum dilecti. col. 5. circa fin. de dolo et contu. Potes addere

omnes

z Inſcriptis. In ſcriptis tamen citatio regulariter non fit, text. in ca. cum dilectu, in uer. ſpectantibus. & in uer. uiua uoce, extra de dol. & contumacia, limita, ut per Duen. libr. 1. regu. vtr. iur. regul. 93. citatio regulariter. Per dictum. Tractat etiam de hac materia cum quatuor ampliationibus, & 10. limitationibus & Menoch. in tract. recuper. poſſ. in 8. remed. num 101. uſque ad finem. Veſtri. in praxi. Rom. Cur. libro quarto, capitulo ſecundo.

a Præiudicialis. Grauat. in addit. ad pract. veſtri. lib. 8. c. fi. num. 34.

b Eccleſiaſtica. Menoch. d. remed. nume. 119.

c veritate. Bal. in l. etiam. C. de execu. rei iudi. Grauat. in addit. ad pract. Octau. veſtr. libro quarto, capitulo tertio, nu. 12. in litera E.

d Matrimonium. Hodie per ſacrum Conci. Trid. eſt prouiſum, ut in ſeſſ. 24. capi. 1. de refor. generali.

e Amici. Tiraq. in tracta de penuh. cauſa. 22. nu. 70. Soc. regu. 12. & 194.

f Campanam. Bellon. conſilio 39. numero 2. & quinto.

g Inſtantiam partis. Limita quinque modis, ut Rip. in capitulo primo, num 20. de iud. Duen. libr. 1. regul. vtr. iur. reg. 96. citatio ad hoc.

h Generalis. Nicol. Ant. Grauat. in addit. ad veſtr. lib. 4. ca. 4. num. 5. in litera H. vbi de communi.

i Die iuridico. Late Tiraqu. in prima par. de vtroque retrac. §. 36. ad fi. Tir. n. 79 de communi Grauat. in addit. ad practi veſtr. c. 3. num. 13. contra per veſtr. ib. num. 6.

k Tutus. Et poteſt appellare. Tutus, etiam ſi literas de conducta haberet, cap. 47. extra de appellat. gloſſ. in uerb. ſecuris §. primo, cap. ſtatutum, de reſcri. in ſexto Ludouicus Alferius.

De contumacia, ſecundo membro iudicii.

1 *Contumax, ut quis dici poſſit quæ requirantur. Et quid ſeruetur in regno.*

2 *Contumax reputari non poteſt aduerſa ualetudine impeditur.*

3 *Infirmitas ſuorum conſanguineorum, excuſat a contumacia.*

4 *Citatus ad maius tribunal excuſatur a curia minori.*

5 *Pauper excuſatur a contumacia.*

6 *Inops & male ueſtitus æquparatur carcerato.*

7 *Contumax, unde dicatur.*

8 *Contumacia quotuplex ſit.*

10 *Contumax patitur miſſionem in poſſeſſionem ex primo decreto.*

11 *Reo perſeuerāte in contumacia cōtra ipſum proceditur ad miſſionem in poſſeſſionē ex ſecunda decreto, & illud parat plenum præiudicium.*

12 *Decretum primum & ſecundum quid ſit, & quod ius tribuant ambo. Quando interponantur. & infra quod tempus, & in quibus cauſis.*

13 *Citari ad relexandum, an poſſit interpoſitis primo & ſecundo decreto.*

14 *Decretum primum & ſecundum ſit pro menſura debiti, quid eſt loco dicere.*

15 *Contra contumacem nunquam proceditur altera parte non inſtante.*

16 *Contumax nō auditur niſi refectis expēſis.*

17 *Contumacia iudice denegatur audiētia nō ſolum in cauſa illa, in qua eſt cōtumax, ſed etiam in alia.*

18 *Cōtumax pōt perſonaliter capi et carcerari.*

19 *Contumax uerus non appellat.*

20 *Contumax non reſpondendo poſitionibus, uel in nolendo iurare de calumnia, habetur pro confeſſo.*

21 *Contumax poteſt excommunicari.*

22 *Cōtumax petens reuocari primū decretū tenetur ſatiſdare, et ſi immobilia poſſideat.*

23 *Contumax in non parendo iudici perdit beneficium iuratoriæ cautionis.*

24 *Vaſallus contumax uerus, qui citatus dixit nolo uenire ſtatim perdit feudum.*

25 *Cōtumax ī cā criminali, quæ pæna afficiat.*

26 *Contumax non allegat litis pendentiam.*

27 *Contumax qui recuperat tenutā cōceſſam ex primo decreto non poteſt ulterius declinatoriam exceptionem.*

28 *Iudex mandare poteſt colonis & inquilinis contumacis, quod ei non reſpondeāt depēſionibus, & mandare poteſt, quod nullus uadat ad colendum eius agros.*

29 *Contumax ad torturam nō poni poteſt, & quomodo & quando, & ad quid.*

30 *Contumax habetur pro præſente in ſui præiudicium.*

31 Iudex

31 *Iudex propter contumaciam ſequeſtrare poteſt fructus rei petitæ.*
32 *Contumax uolens reſpondere coram iudice ſecundum quod eſt & maius praeiudiciū.*
33 *Iudex contra contumacem poteſt procedere ad capienda pignora.*
34 *Contumax quando habetur pro confeſſo eſſicitur etiam infamis, & teſtificari non poteſt.*
35 *Excommunicatus perſeuerans in contumacia per annum efficitur ſuſpectus de hæreſi.*
36 *Contumax pro tali delicto pro quo non poteſt fori iudicari quam pœnam patiatur.*
37 *Contumacia actori, qualiter puniatur.*
38 *Contumax is demum punitur a quo petitur aliquid dari uel fieri. Secus ſi citetur ſi ſua putauerit intereſſe.*

EXpedito primo mēbro iudicii, ſ. de citatione, uenio ad ſecundum, uidelicet ad tractatus contumaciæ. Nam plerumq. citari ſolent contendere iudices, & non cōparent, & ſic redduntur contumaces, ideo de his aliqua diſpiciamus, & hanc materiā breuiter expeditam per tres q prin. Prima videlicet erit, quæ requiratur ad hoc, ut aliquis poſſit dici contumax. Secunda quotu plex eſt contumacia. Tertia, quas pœnas pa-
1 titur contumax. † Venio ad primam, & quæro, quæ requiratur, ut poſſit quis dici contumax: Dic breuiter, quod eſt neceſſe, quod ſit legitime citatus, l. tribus edictis, vel uno peremptorio pro omnibus, tex. eſt in l. contumacia. ff. de re iud. c & hoc de iure communi, ſed hodie in regno per ritus magnæ curiæ, & regias pragm. ſeruatur aliter, ſ. quia dicatur una die pro alia, & in die ſequenti accuſatur prima contumacia, & poſtea triduo expectatur & in quarta die poſt triduum accuſatur ultima contumacia, & ex tunc reputatur contumax, prout hanc materiam plene declaraui ſupra de citatione, in quarto dubio prin. uerſi. ſed circa hoc de tempore, &c. Item debet in illo vltimo peremptorio accuſari contumacia per actorem alias non diceretur eas contumax ita tenet And. in conſtit. in pecuniariis, col. 3. & Bart. in l. conſentaneum, in fi. C. quomodo, et quando iudi. et e. l. text. in l. properandum. §. et ſi quidem, et ibi Bald. in 4. col. C. de iud. Alias autem, ſi actor non comparet in ultimo peremptorio, in iudicio eſſet circunducta citatio, etiam reo non comparente, & deberet de nouo citari, tex. eſt in l. & poſt edictum, §. 1 ff. de iud. & no. Bar. in l. ex quacunque in 1. lectu. col. fi. ff. ſi quis in ius uoc. non ier. & Bal. & Alex. in l. fi. §. ſed ſi ſtipulator, ff. de eo per quē fac. erit, &c. Similiter, ſi in illo ultimo peremptorio curia non regeretur propter abſentiā iudicis, quia minime dicitur contumax reus non comparens, gl eſt, in d. l. ex quacunque in gl. fi. & per arbit. calēdis, ff. de arb. dēt tū comparere die ſequēti, reuerſo iudice ſine alia citatione, ſecundum Andr. de Iſern. in c. i. colu. pen. de contr. inter uaſ. & alium de inueſt. Et ſic habemus hucuſque duos caſus, in qb. excuſatus q̄s
2 contumacia. † Tertius caſus eſt, qn̄ aliquis fuit aduerſa ualetudine impeditus, nā excuſatur, ut non poſſit contumax reputari tex. eſt. in d. l. cōtumacia. & in l. quęſitū, ff. de re iud. ubi tex. limitat nō procedere in leui febricula, ſeu in ueteri quartana, & an tūc teneatur mittere procuratorem, uide Bar. Ale. & Doct. in d. l quæſitum, & prædictis adde Ale. in l. 2. ff. ſi quis cau. in regno aūt debet mittere excuſatorem, cū fide uiuius medici, uel obſtetricis, ſi eſt mulier grauida, ut eſt ritus magnæ curiæ, in nu.
3 176. incipiē ſi aliquis, &c. † Quartus caſus eſt qn̄ hēb nt cōſanguineū infirmū, quia etiam infirmitas ſnorū excuſata contuma
4 cia, ſcdm Ale. in d. l quæſitū col. fi. † Quintus caſus eſt, qn̄ fuiſſet citatus ad aliud tribunal maius, quia excuſatur a cōtumacia in minori curia, l. contra pupillum, §. 2. ff. de re iu. l. & Ale. in l. 2. §. 2. ſi quis cau.

ADDITIO. Adde dicta per Spec. in tit. de cita. §. contra. uerſic. item non ualet, & Marian. Soc. in artic. 5. nu. 12. uer. 8. fallit, in trac. de cita. Per. Foll. V. I. D.

5 † Sextus caſus eſt propter paupertatem, ut ſi forte aliquis eſſet ita inops, & male ueſtitus, ut non poſſet abſque uerecundia cōparere, nam excuſatur a contumacia, ſecūdum Alexan in l. 2. §. ſi quis in iudicio, co
6 lum. 1. ff. ſi quis cau. † Nam ille cōparatur carcerato, ut eſt text. ſingularis, et ibi gloſſ in l. eadem §. fi. ff. ex quibus cau. ma io. & glo. in cap. ſi quis teſtium, de teſt. & uide. quod tenet Abb. in c. cum dilecti. col. 5. circa fin. de dolo et contu. Potes addere

omnes

omnes caſus, quos poſui ſupra de citatione, colu. ſin. & omnes caſus generaliter in quibus citatio non ualet, uel citatus non tenetur cōparere, per ea, quæ dixi in prin-
7 cip. huius tract. de contumacia. † Vnde aūt dicitur contumax, dic quod dicitur à con, & tumeo tumes, propterea quia inflatur, & ſuperb. efficitur in nolēdo obire, & ſic dr̄ cōtumeſcere in ſeipſo, & efficitur iudici iniurioſus, ita declarat Car. in cl. 1. colu.
8 8. de dolo & cont. † Secundo principaliter
a quęro, quotuplex eſt *a* contumacia. Dic, quod duplex. ſ. uera, & ficta. Cōtumax uerius dr̄ ille, qui fuit citatus perſonaliter, uel ad domum, & citatio peruenit ad eius notitiam, & non uult cōparere. Verum quādoque dr̄ uerus contumax exiſtenter, & apparenter quandoque apparenter tantū, & quandoque exiſtenter tantū, de qua materia remitto me ad ea, quæ plene tractat Bart in l. ſi. ff. de in integ. reſt. & Alex. in l. properandum §. ſin autem reus, C. de iu. & Io. de Imo. in l. ex conſenſu. §. eum qui ff. de appell. ubi pleniſſime tractatur hæc materia, & per Ang. in conſi. 186. contumax fictus eſt ille, qui fuit citatus in domo, & dubium eſt, an citatio peruenerit ad eius notitiam, ſecundum Bartol. in d l. fin. col. pen. ff. de integr. reſt & Ang. in conſi. 168. & prædicta adde Car. in cle. 1. in 9. q. de dolo, & cont. ubi plene.

ADDITIO. Dic, quid imo triplex eſt contumacia, uidelicet uera euidens, & præſumpta, ut no. glo. in cle. 1. de dolo, & cont. & de iſta triplici contumacia loq tur Io. And. in regu. præſumitur in mere & Barto. in l. diuus ff. de integ. reſti pro quo uide Maſuer. in prax. in titu. de conte. in princ. Pet. Foll. V. I. D.

9 † Tertio principaliter quæro quas *b* pœ-
b nas patitur quis ob ſuam contumaciam. Dic, quod multas pænas iura introducunt contra contumacē. Et prima eſt, quia contumax pp eius inobedientiam poteſt mulctari, vt vr̄ plene per Doct. in l. 1. per totam l. ſi quis ius di. non obtem. & eſt text. in l. 2. ff. ſi quis in ius voc. non ier. Verum in hoc eſt ſciendum, & mulcta non irrogatur, niſi ob ueram contumaciam, nam fictus contumax mulctari non poteſt, ſecundum Alexan. & cōiter Doc. in d. l. 2. §. fin. ff. ſi quis ius di. non obtem. & Ang. in conſi. 8. colu. pen. & B. l. in l. & in mulctis, C. de appel. & Ale. in l 4. §. prætor, col. 2. in fi ff. dam. inf. Idem concludit And. de Iſer. in conſt. citat. col. 2. in fi & in conſt. rei vēdicatione. vbi eſt etiam glo. Ex hoc infertur quod mulcta quæ irrogatur in regno hodie contumaci, eſt quia condemnatur ad tertiam partem mobilium, vt dicit conſt. pœnam nouem vnciarum, & ibi And. de Iſern. & d. conſti. rei vendicatione. & eſt ritus magnæ curiæ in numero 139. incipiens, item ſeruat ipſa curia ab eo tempore, &c. alius ritus 102. incipiens. item ſeruat dicta curia in citatione, &c. ſequitur, ergo, quod iſta condemnatio non fieret contra factum contumacē, per prædicta. Et hoc uidetur eſſe, de mente glo & And. in d. conſtit. rei vendicatio-
c ne, licet male ſeruent iudices ſecundum cum ibi de communi ſtylo, tamen curiarum in aliquibus locis eſt redacta iſta pœna tertiæ partis mobilium in ciuilibus ad vnum tarenum, & in aliquibus curiis ſoluitur vnus auguſtalis, vnde ſeruandæ eſſent conſuetudines curiarum, vbi uiget.
10 † Secunda pœna, quam patitur contumax eſt quia patitur miſſionem in poſſeſſionē ex 2 decreto l. Fal. §. 1. ff. ex qui. cau. in poſſ ea. & l. ſi finita §. Iulia. & ibi Bart. & Doct. ff. de damn. infect. & per totum titul. ff & C. de bon. auct. iud poſ. & hodie eſt deciſum in regno per regiam pragm. quæ incipit, relatione, vbi dicitur, quod eſt in electione, actori accuſata ultima contumacia, an uelit petere terminum ad probandum, vel petere ſe mitti in poſſeſſionem ex primo decreto, & ita ſeruatur hodie, & ſic poteſt in cauſis ciuil. bus procedi ad diffinitiuam litem non conteſtata, & in hoc eſt correctum ius commune, prout alias
11 dixi in ſuperioribus. † Tertia pœna eſt, q ſi reus perſeuerat in contumacia, proceditur contra ipſum ad miſſionem in poſſeſſionem ex ſecundo decreto, & illud parat plenum præiudicium, ut habetur in d. §. Iulia. & per Bar. in l cum proponas. C. de bo. auth. iud pot. & eſt regia prag. quæ incipit, Reo, &c.
12 † Sed iuxta hoc pro introductione iuuenum ad practicam, quæro quid ſignificant iſti duo termini, ſ. primum decretum, &
c ſecundum decretum, dic quod *c* primum decretum eſt prima miſſio, quæ fit per

iudicem

iudicem in bonis contumacis, eo ipſo qd incipit eſſe contumax, & fit pro menſura debiti tantum, quando agitur actione pſonali, ut d l. cum proponas & ibi Bar. de Docto. in d. l. finita. §. Iul. ff. de damn. infe. Sed quando agitur actione reali, mittitur quis in poſſeſſionem totius rei petitæ. l. ſi quis emptionis. §. ſed ſi quis. C. de præſcr. 30. an. & habetur in c. prout, &c contingit. de dolo, & cont. & eſt conſt. regni, quæ incipit, rei vend. & etiam efficitur verus poſſeſſor per primum decretum, vt in iurib. præallegatis & habetur per Doc. in l. 3. §. fi. ff. de acq. poſſ. ſed in actione perſonali non efficitur verus poſſeſſor per primum decretum, ut in iurib. præallegatis, & habetur Doct. in l. 3. §. fi. ff. de acq. poſſ. ſed in actione perſonali non efficitur poſſeſſor, ſed ſolam detentationem acquirit cauſa cuſtodiæ, ut d. l. 3. §. fi. & eſt tex. in l. is, cui in prin. ut in poſ. le. & in l. cum legati. ff. ex quib. cau. in poſ. ea. & in l. ſi quis ante. ff. de acqu. poſſ. & per Bar. in d. l. cum proponas. Et ad hoc, vt concedatur primum decretum, non requiritur quod plene cõſtet debito, ſed ſufficit, quod ſummatim vel per iuramentum actoris, ex quo modum parat præiudicium, ſecundum Bart. in d. l. cum proponas ſecundum decretum, eſt ſecunda miſſio, quæ fit per iudicem contra eundem reum perſeuerantẽ in contumacia, ut dicunt Doctor. in locis præalle. & hoc eſt maioris præiudicii, quia transfert ueram poſſeſſionem, ut d. l. 3. §. fi. iuncta gl. in uer. nobis. ff. de acqu. poſſ. itẽ, transfert dominium ſi reus erat dominus, alias vſucapiendi conditionem, ut no. glo. & Bart. in l. prætoris in princ. & in l. ſi finita. §. Iulian. ff. de damn. infect. & glo. in l. 2. in fin. ff ſi ex no. cauſa aga. Verum non interponitur, niſi plene conſtet de debito per teſtes vel inſtrumento ſecundum Bar. in d. l. cum proponas, & in l fin. §. ſin autem. C. de bo. auth. iud. poſſ. & Bar. in l. Ful. §. cum hoc ff. ex quibus cau. in poſ. datur, Sed per quantum tempus debet reus perſeuerare in contumacia ut perueniatur ad ſecundum decretum. Communis concluſio eſt de iure communi, quod ſit in arbitrio iudicis ſecundum Bar. in dicta l. cum proponas, tamen de equitate non debet iudex procedere ad ſecundum decretum, niſi ſit lapſus totum annus a die primo decreti. ita dicit Felly. in cap. conſul. colum. 2. de offi. deleg. vbi dicit hanc eſſe communem opin. niſi alia iuſta cauſa ſuaderet, ſed hodie in regno eſt ſtatutum tempus per duas regias pragmat. quarum una incipit, relatione, & alia ſequens, quæ incipit reo quibus cauetur, qd elapſis tribus menſibus, a die primi decreti poteſt peti miſſio ex ſecundo, & conceſſo ſecundo decreto, habet reus alium menſem, infra quem poteſt recuperare tenutã, dummodo ſoluat totum debitum una cũ expenſis, alias elapſo dicto menſe poſt ſecundum decretum creditor efficitur uerus dominus, & irreuocabilis, cui debet res adiudicari appreciata pro menſura debiti, ſed ante ſecundum decretum, poteſt reus quandocunque infra tres menſes recuperare tenutam, ſoluendo expenſas, & dando ſatiſdationem, & hoc etiam eſt prouiſum de iure communi, per authen. et qui iurat. C. de bon. auth. iud. poſſ. In quibus autẽ cauſis interponatur ſecundum decretum, glo. in l. iubere cauere. ff. de iur. om. iudi. tenet, quod ſolum in cauſa damni infecti, & non aliis, ſed ueritas eſt in contrarium, quod imo in omnibus cauſis locum habet, uerum in hoc eſt differentia, quia in cauſa damni infecti fit adiudicatio totius rei etiam ultra menſuram debiti, ſed in aliis ſolum pro menſura debiti, ut ſupra dixi ſecundum Bart. in dicto §. Iulian. colum. antepen. uiti in ſpecie reprobari illam glo. in d. l. iubere. & hoc tenet etiam Alexã. in d. l. iubere colum. 4. & eſt text. in d. auth. & qui iurat. & in d. l. Fulcinus. §. primo & ſecundo, & ibi Bart. item in cauſa damni infecti fit indiſtincte adiudicatio, ſed in aliis non, ſed uenditur res, & illud decretum de uendendo habet uim ſecundi decreti, ſecũdum Bar. in dicta l. iubere. Verum emptore non reperto tunc ult. loco adiudicatur in ſolutum creditori, l. a diuo pio. §. ſi pignore. ff. de re iudic. Et ſcias, quod etiam in actione reali interponitur ſecundum decretum, ſecundum Alexan. in l. 3. § fi. ff. de acquiren. poſſeſ.

ADDITIO. Adde ad iſtam materiam
13 primi, & ſecundi decreti, † an interpoſito primo decreto poſſit reus citari ad tolerandum & in hoc Bal. in l. §. ſi abſens. ff. ex noxa. cau. ag. colu. 3. uerſic. 5. quæritur, dicit
14 quod non. † Et quia in prag. incip. reo dicitur,

citur, quod fit miſſio in poſſeſſionem ex primo decreto pro menſuram debiti, &c. quantum erit iſta menſura debiti: dicas q fit miſſio pro tãta ſumma, quæ ualeat pluſ quam erit ſumma quæ, petitur, ſecundum gl. not. in authẽ. ei qui iurat. & in uer. & per menſuram. C. de bon. au. iud. poſſid. ſecundum Luc. de Pen. in lege quoties penu. colum. de dign. libr. 12. & firmat Marc. Bon. in dict. pragmat. reoſ. Petrus Follerius V. I. D.

15 † Scias tamen, quod nunquam proceditur contra cõtumacem ad aliquem actum d niſi altera parte d inſtante, ſecundum Bar. in authẽ. ei qui appellat. in fin C. de temp. appell.

ADDITIO. Hæc uera intelligas (ut nunquam procedatur ad aliquem actum contra cõtumacem, niſi parte inſtante) ut procedant quantum ad hoc, ut iudex procedere poſſit contra aliquem tanquam contra contumacem, ſecus quo ad effectum qui iure inducitur a ſtatuto, ſeu iure, nam tunc non requiritur, quod pars accuſet contumaciam, & inſtet, ſecundum. Bald. in l. ſi tutor, C. de inter. quod dictum ſatis commendat Ant. de Alex. & Iaſ in l. propecandum, §. & ſi quidem. C. de iud. & Fel. in cap. illud in quarta colu. de præſcr. Petrus Follerius. V. I. D.

16 † Quarta pœna eſt contra contumacem, e quia non auditur niſi e refectis expen. per tex. & ibi Bald in l. ſancimus, C. de iudi. & debet etiam ſatiſdare de iudicio ſiſti, quando vult recuperare tenutam, per authen. eſt qui iurat. C. de bon. auct. iud. poſſeſ. & vide 17 infra in 10. pœna. † Quinta pœna eſt, quia contumaci poteſt iudex denegare audientiam, non ſolum in illa cauſa, in qua fuit contumax, uerum etiam omni alia, Text. eſt & ibi gl. ſingularis in l. ſed ſi per prætorem, §. ſed, & ſi dum. ff. ex quib. cau. maio. & ibi Ang. idem tenet plene Iaſ. in l. iuſiurandum, & ad pecunias §. ait prætor, in 1. no. ff. de iureiu. ubi plus dicit Iaſo. de mente Bal. quod tunc ille iudex poteſt mandare aliis iudicibus, quod illum non audiant in aliqua cauſa, & uide etiam de prædictis Iaſ. in l. 1. fin. column. 4. ff. ſi quis ius di. non obtem.

ADDITIO. Adde quod hoc uoluit Rit. magnæ curiæ, Vicariæ inci. item ſi aliquis, uel aliqua bannitus, de cuius veritate & intellecta multa dixi in praxi, mea cri. in uerbo banniantur, & ibi poſui omnes pœnas, quas patitur contumax Pet Fol.

18 † Sexta pœna eſt, quia contumax poteſt capi de perſona, & carcerari text. eſt cũ gl. & Bart in l. conſentaneum. C. quomodo & quando iud & in §. ſi uero etiam quidam, in Authẽ de exhib. reis, & no. And. de Iſer. 19 in cõſt. ſi quis poſt litẽ. in princ. † Septima pœna eſt, quia uerus contumax perdit bef neficium f appellandi, l. ex conſenſus. §. fin. & ibi gl. Bart. & Imo. ff de appel. l. 1. C. quo. appa. non recipit. & Alex. in l. properãdum §. ſin autẽ reus. C. de iud ubi plus dixit q̃d etiam ſi ſit contumax ad ſolam ſententiã, nõ appellat. idem tenet Alex. in l. ſæpe, colum. 24. ff de re iur. Amplia hoc procedere etiam in illa ſententia, quæ nunquam tranſit in rem iudicatam, quia uerus cõtumax non appellat, ita tenet Ant. de Butr. & mo. in cap. tenor. de re iu. & Iaſo. in l. 1. §. ſi procurator, column. 5. ff. ſi quis ius dicen. non obtemp. & prædictis adde text in l. & poſt 20 edictum, §. fi. ff. de iud. † octaua pœna eſt quia contumax in non reſpondendo poſitionibus, vel in nolendo iurare de calumg nia, habetur g pro confeſſo. c. ſi poſt. præſtitũ, & ibi per Doc. de confeſs l. b. 6. & l. 4. §. q̃d ſi actor, & ibi Bart. & Docto. C. de iura. cal. Idem in nolẽte ſubire iuramentũ iudiciale. nec referre, l. manifeſte. & ibi per Do. ff. de iureiur. & Luc. de Pen. in le. locorum, colum. 2. C. de omni agro deſer. li 11. Et de poſitionibus habetur in regia pragm. quæ incipit quinta die &c. Et communis obſeruantia in regno eſt, quod quis citetur tribus uicibus, ut ueniat reſponſurus, ad ſe examinandum ſuper articulis, & in ultimã citatione debet inſeri totus tenor articulorum, & poſtea interponitur decretũ, quod habeatur pro confeſſo, ita de hoc eſt ritus magnæ curiæ in num. 256. incipiens, item ſeruat ipſa curia, quod ſi quis, & cæt. ubi etiam dicitur, quod a tali decreto, nõ appellatur, quod limita, niſi citatus ſit abſens, quia non poteſt haberi pro cõfeſſo, ut no. Iaſ. in l. 1. ſin. column. 4. ff. ſi quis ius di. non 21 obtemp. † Nona pœna eſt quia contumax h poteſt h excommunicari glo. eſt. in cap. 1. de dolo, & contu lib. 6. & glo. in cap. conſtitutus, de ſententia excommu. lib. 6. & Bal.

in l.3.in uer.not C.de proc.& Fel.in ca.1. col.5. uer.utrum excõicatio.& ca.de iub. vbi plus dicit, ꝙ antequam excõicetur qs ob contumaciam, debet citari, uide c.cum
22 contumacia de hær.lib.6. † Decima pęna eſt.quia contumax petens reuocari tenutã ſeu primum decretũ tenetur ſatiſdare, ẽt ſi poſſideat immobilia, & ſuperdit priuilegium, l.ſciendum, ff. qui ſatiſd.cog.glo. eſt ſingularis, in §.ſi uero ẽt in fi. in uer. fideiuſſan auth.de exhib.reis. quam gl.ſequit Bar.in l.hæc aut.§ fin.ff. ex quib.cauſis in poſſ.ea.& Iaſ.in d l.ſciẽdum, col.2.ubi plures allegat, & ibi ẽt Alex. & adde, quæ dixi
23 ſup.in 4 pœna † Vndecima pœna eſt, quia contumax in non parendo iudicii, perdit beneficium iuratoriæ cautionis.glo eſt, & ibi Bal.in auth.et qui iurat. C.de bo.auct. iud.poſſ.& glo.& Abb.in c.qua fronte de app.& Iaſ.in l.1.col.pen.uer.3.fallit, & c.ff.
24 quo ſatiſ.cog † Duodecima pœna eſt, qui vaſallus cõtumax uerus, qui citatus dixit, nolo ueni re perdit ſtatim feudũ, ita tenet, And.de Iſer.in c.1.col.2.in fin.de mil.uaſ. qui contumax eſt.
25 † Tertiadecima pœna eſt quia contumax in criminalis, primo condemnatur ad tertiã partem mobilium, & reliqua eius bona adnotantur, & ſi perſeuerat in contumacia per annum, foriudicatur ſ.quia hr̃ pro conuicto, & cõfeſſio, & pro rebelli, & ab oĩbus põt impune occidi, & oĩa eius bona confiſcantur elapſo anno. De hoc eſt cõſt.regni quæ incipit, pœnam reorum, & ibi plene p And.de Iſer. ubi hanc pœnã de foriudicatione ponit, & ibi declarat, ꝙ habet locum ſolum in delictis, irrogantib.pœnam mortis naturalis, uel ciuilis, uel membri abſciſſionis, et de hoc eſt capitulum, regni in n. 252.quod incipit ſiue quis, & c. idem declarat And.de Iſer.in c.3.§.ſi uero uiolato co. 1.de pace tenen.& in c.1.in prin.in 2. col. in tit.hic finitur lex, & c. et uide infr.in 24.
26 pœna. † Decimatertia pœna eſt, quia contumax petit beneficium legis l.ubi cœptũ ff. de iud.quia conuentus coram uno iudice, non põt allegare litis pendẽtiã corã alio iudice, coram quo fuit cõtumax, ita tenet, Bar.in d.l.ub cœptũ, & Alex in l. quãuis, ff. de in ius uoc.& Bar.in l.ſepulchri ff.de ſepul.uio.& Alex.in l. col.2.ff.de re iudi. Et ſic remanet concluſio, ꝙ contumax non põt opponere exceptionẽ litis pendent
27 † Decimaquinta pœna eſt, quia cõtumax qui recuperat tenutã conceſſam ex primo decreto non poteſt ulterius declinare forũ dato quod alias hẽret exceptionem declinatoriam, ita tenet Ang.& Imo. in l fin §. item uel uideamus, ff.de dam inf.& Ang. in l.cum qui, ff de priu cred & Alex.in l.qui dam conſulebat.ff.de re iud.in fi.col.1.
28 † Decimaſexta pœna eſt, quia iudex poteſt mandare colonis, & inquilinis cõtumacis quod non reſpondeant ei de penſionibus, & põt mandare, ꝙ nullus uadat ad colẽdos eius agros, & iſta eſt noua pœna, & pulchra & parũ cognita a iudicibus, ita tenet Abb. per illum tex.in c.grauamen, de ſen.excõ.
29 † Decimaſeptima pœna eſt, quia cõtumax innolendo reſpondere libello coram iudice, poteſt opponi tormentis ad eruendam reſponſionem affirmatiuam uel negatiuam, non tamen torquetur præciſè, vt confiteatur, ſed ſolum, ut reſpondeat & iſte eſt caſus, in qua irrogatur tortura ſine iudiciis, quia datur ad alium finem, ita ſingulariter tenet Bal.in l accuſationem col.3. C. qui accu.non poſſ.& Pari.in tract.ſynd.in uerſi.tortura, in c.ſequitur quæſtio, & e.colu.fin.

ADDITIO. Vide late dicta per me in praxi mea crim in 3.parte partes, prin. in uerbo, & ſi cõfitebũtur. Pet.Fol.V.I.D.

30 † Decimaoctaua pœna eſt, quia cõtumax habetur pro præſente in ſui præiudicium, tex.eſt in auth.quia in prouincia in fin. & ibi Bald.C.ubi de cri.agi opor.et glo.in l. de unoquoque.ff.de re iu.& Bald.in l.cum
31 fratrem.col.fi.de his, qui ut iudi. † Decimanona pœna eſt, quia iudex pp contumaciam põt ſequeſtrare fructus rei peritæ ſecundũ Abb.in c.colũ.ex literis, & ibi etiã
32 Fel.de reſcrip. † Vigeſima pœna eſt, quia contumax qui non uult reſpondere corã iudice habetur pro negante, uel confitente, ſecundum quod, eſt magis præiudicium text.eſt & ibi Docto.in l.de ætate, §.
33 qui tacuit.ff.de interroga.actio. † Vigeſimaprima pœna eſt, quia iudex poteſt procedere contra contumacem ad capienda pignora.l.1.§.quid ergo, ff.de uend.in
34 ſp. † Vigeſimaſecunda pœna eſt, quia vbicunque contumax habetur pro confeſſo, puta uigore ſtatuti, tunc etiam effic. tur

ficitur infamis, & non poteſt teſtificari ita tenet Fely. in cap. ſuper eo el 1. in fi. de teſ.

35 Vigeſimatertia pœna eſt, quia ſi quis excommunicatus ob contumaciam, ut dixi ſupra in 8. pœna, & perſeuerat per annum in contumacia, elapſo anno redditur ſuſpectus de hæreſi. Verum ſi fuit citatus pro crimine hæreſis, & fuit excommunicatus, ut contumax, elapſo anno habetur

K pro conuictu, & poteſt puniri ut hæreticus, ter. eſt in ca. excommunicamus. §. qui autem. de hære. & in ca. cum contumacia, de hæred lib. 6. ſed ſi fuit citatus ob aliud crimen non haberet pro hæretico, ſed ſolum redditur ſuſpectus de hæreſi, & poteſt iudici ſibi purgatorie, ita declarat Abb. in ca. grauamen de pœnis. & And. de Iſern. 1. uerſ. poſt annum, de ſtat. & conſue. contra l. b. eccleſ. Verum ſemper habetur pro conuicto de illo crimine, pro quo fuit citatus ut not. glo. in d. cum contumacia. in gloſſ. fi. & Spec. in tit. de accuſ. §. ſequitur. col. 1. uerſ. porro, de hoc habemus in regno unũ capitulum in num. 99. quod incipit: item ſtatuimus, qđ ſi contingat &c. quo cauetur qđ ſi quis perſeuerãt per annum in excommunicatione, debet per prælatum denunciari curiæ ſeculari, & legitima pœna puni-

36 ri per iudicem ſecularem. † Vigeſimaquar-

l ta l pœna eſt, quia ſi quis fuit contumax ꝑ minori delicto pro quo. ſ. nõ poteſt for iudicari, puta quia non irrogat pœnam mortis, uel membri abſciſſionis, ut dixi ſupra in 14. pœna iſte bannitur, & condemnatur ad terram partem nobilium, & eius bona annotatur, prout ibi dixi. Verum elapſo anno non foriudicatur, ſed omnia bona publicantur, reſeruato iure libertorum ſecundum conſt. regni. Et ſi uoluerit reuerti ad defendendum ſe, debet ſtare in uinculis, & ſi uenit abſoluendus in cauſa principali, adhuc debet ſtare tanto tempore in carcere, quãto tempore durauit in contumacia, ita hæc omnia deciduntur per capitulum regni numer. 152. quo incipit, ſiue

37 ue quis, &c. † Prædicta omnia procedunt ubi agitur de contumacia rei. Quid autẽ de contumacia actoris, qualiter punitur actor contumax. Dic quod in cauſa ciuili ſi reus comparuit in ultimo peremptorio actor uero non comparet, euaneſcit citatio, & edictum circunducitur text. in l. & poſt edictum, §. 1. ff. de iud. ſed actori non punitur ad aliam pœnam, niſi quia abſoluitur reus ab obſeruatione iudicii, & actor condemnatur expenſis, quas tenetur reficere, antequam iterum agat, ſecundum Andr. de Iſer. in conſti. ſponte uolentibus, ſed in cauſa criminali accuſator non comparens, ultra condemnationem expenſarum punitur ad ſextam partem mobiliũ, ut eſt conſtit. quæ incipit, accuſatorum temeritas, & ibi Andr. de Iſer. Item in ciuili proceditur contra actorem contumacem, ſecundum formam auth. qui ſemel. C. quo

38 modo, & quando iud. † Vltimo adde hic, quod ſi is demum punitur, ut contumax, a quo petitur aliquid dari uel fieri ſecus, ſi citetur. ſi ſua putauerunt interesse, quia talis citatio non arctat ipſum ad comparendum, & ſi non comparet, non poteſt dici contumax, nec puniri, quia iſta dicitur citatio uoluntaria, ſecundum Bald. in cap. 1. col. 5. uerſic. & not. &c. de mil. uaſal. qui cõteſt. & Paul. de Caſtr. & Alc. in l. teſtamẽta omnia, C. de teſt. et habetur in deciſio. 2. & deciſ. 34. conſi. Neapolita.

Rob. Maran. V. I. D.

ADDITIONES.

a Contumacia. Quæ dicatur uera contumacia & quæ ficta, Bar. in l. & poſt. §. fi. in fin. ff. de iud. Soc. in tract. fallen. reg. 73. veſtri. in pract. Rom. Cur. lib. 7. c. pen. nume. 21. ubi addit, Grauat. num. 51. ſup. in 6. par. 5. par. 2. actu. num. 284.

b Pœnas. Duen. lib. 1. regul. utr. iur. regu. 152. et 153. limit. 5. uerſi. et circa hanc, Foller. in fragment. poſitis in pract. crimin. laico num. 170.

c Primum. Coraſ. in lib. 1. num. 1. ff. de offic. adeſſe.

d Inſtante. Et accuſante contumaciam, Grauat. in addit. ad pract. Octau. Veſtr. libr. 4. cap. 4. nume. 17. Alferi. conſil. 12. num. 35

e Refectis expenſis. Nicol. Anto. Grauat. ubi ſup. nume. 16. et nume. 20. intellige tamen de expenſis liquidis Iaſ. in auth. quæ res ſunt numer. 13. C. de ſacroſan. eccl. Et non ſolum debet reficere expenſas, ſed etiam non auditur, niſi ritus cauerit de iudicio ſiſti.

f Appellandi. Fran. cap. ſæpe q. 11. et 12. de appellat. nec etiam eius procurator appellat Cur. iun. in l. 1. §. ſi procurator. nume. 21. ff. ſi quis iudicens non obtemper. contumax

max uere fictus appellare poteſt, & de communi per Grauat. in audit. ad pract. Veſtr. lib. 1. cap. pen. nu. 54.

g Pro confeſſo. Duen. ubi ſupra. regul. 152. limit. 4. & 5.

h Excommunicari. Duen. ampliat. & limita. lib. 1. reg. utri. iur. reg. 153. contumax.

i Reſponſionem. Folle. in 2. par. 2. par. prac. crimin. laico. nu. 9. inf. in hac eadem. parte. 2. par. actu. 14. nu. 9.

K Pro conuicto. Nicol. Ant. Grauat. in addit. ad pract. Octau. Veſtr. lib. 8. c. fi. in ult. add. nu. 42. uſq. ad finem latiſſime, & docte dei hac re uideas Couar. in c. alma mater. in 1. par. §. 7. nu. 10. & 11. de ſentent. excom.

L Pœna. Adde duas alias pœnas uidelicet, q contumax priuilegium fori allegare non poſſet. Afflic. ca. 133. Item quod aduerſum contumaciam iuramento partis de expēſis conceditur. Grauat. in dictis addit. lib. 3. c. 2. nu. 2. uſque in fin.

Ludouicus Alferius.

Sequitur tertium membrum iudicij. De libelli oblatione, tertio membro iudicij.

1 *Libellus iudici, & parti offerri debet.*
2 *Libellus ita clarus eſſe debet, ut poſſit reus deliberare, an uelit cedere uel contendere.*
3 *Copia libelli datur reo ſumptibus actoris in regno.*
4 *Libellus ut procedat, quid continere debet, & num 5.*
6 *Prælatus agens nomine eccleſiæ, an debeat exprimere eius nomen vel eccleſiæ.*
7 *Syndicus uniuerſitatis agens, quod nomen debet in libello ponere.*
8 *Actor pupilli qualiter concipiat libellum.*
9 *Libellus contra eccleſiam, qualiter formetur.*
10 *Libellus qualiter formetur contra infantē.*
11 *Libellus qualiter concipiatur cōtra furioſū.*
12 *Libellus criminalibus, ut ualeat quid continere debeat.*
13 *Dies commiſſi criminis ſi apponitur in libello & non probatur reus abſoluitur.*
14 *Accuſator ad inſtantiam rei tenetur declarare diem commiſſi criminis in libello.*
15 *Clauſula, peto mihi ius, & iuſtitiam miniſtrari, quid operetur in libello.*
16 *Clauſula, omni meliori modo, &c. quid in libello operetur.*
17 *Clauſula non ſe aſtringens, quid operatur.*
18 *Clauſula & proteſtatur de expēſis, quid importet in libello.*
19 *Libellus non poteſt præſentari die feriato ad honorem Dei.*
20 *Libelli porrectio, non eſt de proceſſu iudicij.*
21 *Libellus præſentari poteſt etiam die feriato ad honorem Dei, quando periculum eſt in mora uel res eſt tempore peritura.*
22 *Libellus debet eſſe clarus, & certus.*
23 *Libellus non debet eſſe generalis.*
24 *Libellus quantumcunque generalis, & obſcurus, admittitur in cauſis ſummarijs, niſi tanta ſit obſcuritas ex qua reus non poſſet deliberare.*
25 *Citationem debet libelli oblatio præcedere.*

1 Tertium † membrum iudicij eſt libelli oblatio. Nam is, qui vult recte ordiri telam iudicij, primo facit partē citari, ut veniat ad reſpondendum petitioni in iudicio, & parte citata comparente, offert libellum iudici, & parti, iuxta auth. offeratur, C. de lit. conteſt.

2 † & dēt libellus eſſe, ita clarus, ut reus poſſit ex eo deliberare, an uelit cedere, vel contendere. l. 1. in prin. ff. de eden. & d. auth. offeratur, & no. Bar. in l. ſi in rem, ff. de rei uē.

3 † Debet autem dari copia libelli reo, expēſis actoris, ut eſt gloſ. in clem. 2. in uer. oblatos, de appel. & eſt deciſum in regno per regiam pragm. quæ incipit, comparente &c.

4 † Et quoniam iſta materia libelli eſt ualde trita, & in quam pluribus locis, uentilata, maxime per Spec. in tit. de libell. concept. & per Cano. in titul. de lib. obl. & per Bar. & Doct. in l. edita, Cod. de eden. & Iaſ. in §. omnium inſtit. de act. & in uarijs locis, propterea nō multum me extendo ſolum pro introductione iuuenum, attingam ea, quæ ſunt neceſſaria in libello, unde eſt ſciendū quod libellus ad hoc ut procedat, debet cōtinere quinque conditiones, uidelicet, quis, quid coram quo, quo iure operatur, a quo.

5 † Primo debet continere, quis ideſt nomen actoris, uel accuſatoris, puta Titius agit, vel accuſat.

ADDITIO. Nomen actoris in libello exprimendum (ut uideas) inquit domin. Aucto. cuius rei cauſa extra rem minime eſt illud ſcire, an prælatus uolens agere in

cauſis eccleſiæ debeat concipere libellum nomine ſuo, vel nomine eccleſiæ, & videatur quod nomine eccleſiæ, ut in c. inter dilectos, de fid. inſtr. & in c. literæ, de dilatio. & eſt ratio, quia prælatus.

6 † Non habet ſuo nomine directam actionem vel vtilem, auth. ſed hodie. C. de epiſ. & cler. prout voluit Hoſt. in c. olim. el 1. de reſt. ſpo. in verbo nomine domus, mouetur, quia rectores, ſeu prælati ſunt procuratores, & non domini, ca. 1. de dolo, ſed hoc late proſequitur Mar. Soc. in c. 1. de lib. ob. nu. 107. vbi diſtinguit tres caſus de quibus per eum.

7 † Et quid de ſynd. cuius nomine dẽt libellum concipere? In quo dicendum eſt, ꝙ in ciuilib. debet nomine uniuerſitatis, uel collegii, uel eccleſiæ libellum concipere, ſecũdum Spe. in tit. de li. ob. §. iam nunc videndum ver. ſi vero prælatus, & habetur p Inn. Io. And & Io. de Imo. in c. fi. de procu. & ſi ageret, & conciperet libellum, & non diceret nomine uniuerſitatis, vel ſyndicario, nomine uidetur potius agere proprio nomine, ſi vero loquitur in criminalib. ſyndicus poteſt concipere libellum ſyndicario nomine, aut nomine uniuerſitatis, ſed proprio, ſecundum Dy. & poſt eum Cy. Bal. & Sal. in l. 2. C. qui accu. non poſ.

8 † Et quid de actore conſtituto a tutore, vel a pupillo cum auctoritate tutoris, cuius nomine debet libellum concipere, & certe dẽt ſimiliter libellũ porrigere nomine pupilli, de quo uide per D. Mar. Soci. in d. c. 1. de libel. obl. nu. 118. vbi etiam habes quid de tutore, & procuratore, & œconomis ac aliis P. F. V. I. D.

SECVNDO i, quid. i. rem petitam in libello, quam debet actor deſignare per duos confines, ſeu per duas demonſtrationes alias poſſet dici libellus obſcurus ſecũdum Bar. in d. l. ſi in rem. ff. de rei uend. & in leg. forma. ff. de cenſ. Tertio, coram quo, i. nomen iudicis, ordinarii, vel delegati, coram quo porrigitur libellus non tamen eſt neceſſe exprimere nomẽ proprium, licet poſſit libellator, ut ſi uult, ſed ſufficit ipſum mentionare per nomen ſui officii ita ut ſit certum de perſona. Quarto, quo iure petatur, id eſt dẽt continere cauſam concludentem, puta, peto centum quia mutuaui, &c. vel peto puniri, quia tale delictum commiſit, &c. Nam ſi concludens, cauſa nõ ponitur, non procedit libellus, vt ſi dico, peto centum quia Rex eſt in Francia, ut no. gl. in l. 1. §. circa, ff. de doli excep. & Bar. in d. l. edita, colu. 2. non tamen eſt neceſſe exprimi b nomen actionis in libello, ſed ſufficit quod taliter narretur factum, quod ex narratione facti poſſit elici, quæ actio intentetur, tex. eſt. & ibi Abb. & Fel. in ca. dilecti, de iud. debet tamen eſſe cautus aduocatus in perquirendo, quæ actio ſibi competit, ad hoc, vt ſecundum naturam illius actionis ſciat adaptare verba libelli, nõ tamen habet neceſſe illam exprimere, ut d. c. dilecti. Quinto debet continere a quo. i. nomen rei conuenti. Iſtis ergo quinque conditionib. concurrentibus, erit recte formatus libellus, vt declarat Spec. in tit. de libel. concep. §. 4.

ADDITIO. Debet etiam libellus continere nomen rei, a quo aliquid petendum erit, ut dicit dominus actor, & bene (pro tyronibus tamen illud non inutile erit ſcire, an ſi agere quis uoluerit contra eccleſiã debeat concipi libellus contra prælatum ipſius eccleſiæ, vel contra ipſam eccleſiã, & in hoc teneatis, quod concipi dẽt libellus contra prælatum, qui nomine talis eccleſiæ debet mihi centum) ſecundum Spe. in tit. de li. obl. §. iam nunc uer. contra ſyndicum.

9 † Et quid agendum erit contra pupillum, &c. tunc ſi eſt infans minor ſeptennio, & tunc debet contra ſolum tutorem, ſi hẽt, alioquin peti, quod detur tutor ipſi infanti, l. 1. §. 1. ver. ita tamẽ, ff. de adm. tut. & ibi gl. & no. gl. in auth. cauſa quæ fit cum monacho, C. de epiſc. & cle. talis. n. non poteſt in ius uocari, ut eſt bonus tex. in l. 5. in pri. ff. de in ius uoc. & no. in l. 2. ff. de cõdi. fur. & debet concipi ſic libellus, conqueror de P. tutor. B. pupilli infantis, & ita concludit Afﬂ. in dec. ſacri regii conſ. Neap. in decil. 261. inc. fuit, in conſ. aut eſt maior ſeptennio, & debet libellus concipi contra eum auctoritate ſui tutoris, vt puta, conqueror de B pupillo, & P. eius tut. c. Rain. extra de teſt. & ita tenet Spec. in tit. de l. obl. §. iam nunc uidendum ver. porro.

10 † Et idem dicẽdum eſt ſi agitur contra furioſũ, & mente captũ, nã iſti æquiparantur infantib. & præſumuntur abeſſe, cũ nihil intelligãt, l. 2. §. peti.

peti ff.de iur.eod.& non poſſent in ius uo-
ca.leg.quinque in princip. de in ius uoc. Pe
tr. Foll.V. I D.
12 † Et prædicta procedunt in ciuilibus, ſed
in libello criminali accuſatio requiruntur
aliæ ſolennitates, quæ traduntur in l. libel-
lorũ.ff.de accu.& per gl.in l.in cauſis, C.de
accu. uidelicet locus commiſſi criminis ani
mus, menſis, indictio,& regni Imperatoris
Quæ regnatio licet non requiratur de iure
ut dicit Bar. in d. le.libellorum.in 1. colu.ta
mẽ de communi conſuetudine ponitur in
locum conſulis quem hodie non habetur.
Dies aũt commiſſi criminis non debet ap-
13 ponit, ſecundum Bart. ibi.† imo caueat li-
bellator, ne apponat diem, quia ſi non pro-
baret delictum eſſe commiſsũ illo die, ſuc-
cumberet, quia ſi non probaret, ita per plu
ra tenet Iaſ.in l. 1, in prin col. fi. ff. de edent.
14 † Si autem ex aduerſo reus peteret ab accu
c ſatore ut declarare debeat c diem, poſſet de
hoc petere, ſi vult probare contra in coar-
ctando negatiuam, ut quod tota illa die
fuit alibi, & tunc tenetur accuſator ad inſtã
tiam rei declarare diem commiſſi crimi-
nis, ita plene declarat Iaſon. in le. ſi quis E-
pheſi. ff. de eo quod cer. lo. *Bartol.* in l. is, qui
reus colum. 5. in fin. ff. de pub. iud. Sed con-
trarium & melius tenet Imol.in d. le. is, qui
reus, col. 23. in fin. quem ibi ſequitur Alex.
in addit. ad Barto. de quo art. uide omnino
Fran. de Aret. in c. qualiter, & quando. §. de
bet. col. 7. de accu. Et prædictæ ſolennitates
requiruntur etiam, quando agitur ciuiliter
ex delicto, dummodo ſit talis actio quæ in
famet, alias ſecus, ſecundum Bart. in l. præ-
tor edixit in prin c. ff. de iniu. & *Bart.* in l. 1.
§. 1. ff. de ſuſp. tut. & in l. item exigitur. ff. de
15 dolo. † Solens in calce libelli apponi non-
nullæ clauſulæ per aduocatos, quarum, qua
tuor tantum ego puto eſſe ualde utiles &
in omni libello apponi debent pro utilita-
te libellantis. Et prima eſt illa. Super qui-
bus omnibus, & eorum ſingulis peto, mihi
d d ius, & iuſtitiam miniſtrari, quæ clauſula
ſaluat libellum ab omni ineptitudine ſe
cundum Abb. in cap. cum dilectus, col. 17
de ord. cog. & Alex. conſi. 12. col. pen. in 1.
uol. & Iaſ. in §. omnia. column. 20. & 21. de
act. & Pet. Phi. Corn. in conſ. 305. & 302. in
3. uol.
16 † Secunda clauſula utilis eſt illa, e Omni
e meliori modo &c. quæ operatur, ut in caſu
dubio libellus interpretetur eo modo, quo
fauorabilib. eſt actori libellandi, ſecũdum
Ale. in conſ. 7. colu. 3 uer. hoc etiam. &c. in
13. uol. & Ant. de But. in c. literæ, de d la. &
in cap. examinata, de iud de cuius clauſulæ
uirtute uide plura per Fel in ca. cum ſuper
17 col. pen. & fin. de offi. del. † Tertia clauſula
vtilis eſt illa. Non aſtringẽs &c. quæ operat
ut actor non teneatur probare qualitatem
deductã in libello, ſcd͠m Bar & Docto in l.
diuus. ff. de re iud. & Alex. in conſil. 6. colu.
2. & 3. ver. 3. rñdeo, &c. & uerſic. nec eſt ne-
ceſſe, &c. in 3. uolu. alios ſine illa clauſula,
ſuccumberet non probando qualitatem
dato, ꝙ probaret factum principale ſecun-
dum Bar. in conſ. 117. in c. acc. &c. & Abb.
in c. licet, col. 14. de prob & in ca. examina
ta colu. 4 de iud & Paul. de Caſtr. in conſil.
18 405. col. 1. in 2. uol. † Quarta clauſula uti-
lis eſt illa. Et proteſtatur de expenſis, & cæt.
per quam cenſetur interpellatur iudex, vt
condemnet uictum uictori ad expẽſas, ad
quas nõ tenetur iudex condemnare, ſi non
potantur, licet poſſet condemnare ſi uelle,
ſed qñ ſunt petitæ, tenetur oĩo iudex de-
clarare ſuper expenſis. & condemnare con
demnandũ, alias faceret litem ſuã. ita dicit
Bar. in l. properandum. §. fin aũt alterutra.
col. fi. C. de iud. & ibi ẽt Bal idẽ tenent cõi
ter [illegible] in l. 4 §. hoc autem iudicium. ff. de
dam. infect. An autem ſit neceſſe dari libel
lum in ſcriptis & quid ſeruatur hodie in re
gno, dixi plene ſupra in 4. parte huius tra.
19 in 6 diſt. & ad ibi dictã me remitto. † Vlti
mo ſuper hanc materia, quæro utrũ libel-
lus poſſit præſentari in die feriata. Dic, q͠d
in die feriata ad honorem hominum non
eſt dubium ꝙ põt pñtari iudici, per le. mili
tet §. 60. ff. de indul. ſed dubium eſt de die
feriata ad honorem *Dei* *Barto.* in l ex qua
cunque. §. fina. in reb. ff. ſi quis in ius uoca.
non ie. tenet ſimiliter, ꝙ poteſt præſentari
per gl. in c. placita. 15. q. 4. Verũ idem Bar.
in l nec quidquã. §. de plano. ff. de off. pcu.
tenet contrariũ, & hanc contrariã partẽ, ſ.
quod non poſſit præſentari, tenet Abba. in
c. ſignificauerunt, & ibi ẽt Fel. colum. 4. de
iud. & Ale. in l. 1. ff. de fer. ubi tenet pro fir-
mo, ꝙ diſpoſitio d. §. 60. non habet locum
in feriis ad honorem Dei. Idem tenet Bar.
in extraua. ad reprimendum in uer. de pla

no, & hæc vr magis cõis opin. ſed Lanfr. in cle. ſæpe, ver. de plano, de verb. ſig. tenet pri
20 mam partem, † pro qua facit, quod libelli porrectio non eſt de proceſſu iud. ſecundũ Bal. in d. l. ex quacunque, col. fin. & Bald. in ruo. C. de in ius uoc. & Bal. & Ale. in l. 1. ff. de ius uoc. & Fel. in cap. 1. col. 1. de lib. obl. Sicut ergo alii actus extraiudiciales poſſũt expediri die feriata ad honorem Dei, ut habetur in l. 1. ſi. C. de fer. ita & iſta præſentatio libelli.

ADDITIO. Adde plene dicta per Mar. Soc. in c. 1. de libe. obla. num. 148. Per. Foll. V. I. D.

Sed in iudicando nõ eſſet recedendum a cõi opi. contraria, quæ recte videtur comprobari per d. l. ſi. aquæ prohibet omnes actus, qui coram iudice expediuntur.

21 † Quam opi. communem, limita non procedere, quando periculum eſſet in mora, vel res eſſet tempore peritura, quia tũc põt præſentari, etiam in die feriato ad honorẽ Dei, ſecundum Abb. in c. fin. col. 6. & ibi ẽt Fel. in 4. col. de iud. & Fed. de Sen. in conſ. 139. Secundo limita non procedere in libello appellatorio, quia indiſtincte præſentari poteſt in die feriato ad honorem Dei, ſecundum Fel. in d. c. ſi. col. 5. & Bal. in l. 1. per illum tex. C. de fer. & gl. in c. pel. uerſi. lecta, de app. lib. 6.

22 f ADDITIO. † Illud tamen aduertendũ eſt quod libellus debet eſſe f clarus, & certus, vt probatur in l. amplorem. §. in refutatoriis. C. de appell. & in auth. de teſt. perſe. § nos igitur colu. 8. & l. certum. ff. de conſeſ. & ca. cum clamor extra de teſt. & c. literæ extra de dila. unde nihil ambiguitatis, & obſcuritatis continere debet, c. conſtitutus extra de reli. do. & ibi per Inn. no. quod quidem. Primo limitandum erit, niſi obſcuritas contingeret ratione duplicis vel plurimum interpretationum ſenſum, vel intellectuum, & in quolibet ſenſu & intellectu concluderetur intentio agentis, argu. eorũ quæ no. do. Anto. in c. ut ſuper de reb. eccl. non alie. Secundo limitantur ut prędicta procedant, ut ſi opponatur, ſecus ſi non opponitur, quia pcedit libellus, & ſatis eſt ꝙ in proceſſu poſtea ſit declaratio, l. in fi. iuncta gl. C. de anu. excep. põt tñ iudex retinere libellum, obſcurum, uel facere, ꝙ declaratur ex parte non opponente, ſecũdum Iaſ. in l. age. in fin col. C. de tranſ. Tertio limitatur, ſi obſcuritas, ſeu dubietas reſpiceret principalẽ intentionem libellãti, ſecus ſi ultra intentionem libellãtis adeo quod principalis intentio ſit clara, quia ſi aliqd in libello adiicitur, ꝙ ſit obſcurum non vitiat libellũ, nec ſi petatur, arctatur libellans ad declarandum, ſecundum Hoſt. Io. And. & D. Ant. in c. literæ ext. de dilat. & probatur in c. ex tenore. ext de for. compe. Quarto limitatur ut procedat id quod ſupra dixi ſi modo incertitudo redderet rem dubiã, ſecus ſi habetur pro certa, puta quia dicatur, ꝙ res fuit empta uel uendita ultra vel citra dimidiam iuſti pretii: c. pen. de emp. & ven. ibi Doc.
23 g † Item libellus non debet eſſe g generalis, & ratio eſt quia omnis generalitas parit obſcuritatem, ca. pen. extra de confir. vtil. uel inut. ita fidei, ff. de iure ſi l. in tradẽdis, ff. communia prædio. fallit hęc regula, niſi agentis intentio concluderet in qualibet ſpecie generis facit text. & ꝙ ibi no. Io And. in ca. præterea. el 2. de accu. Itẽ limitatur, ut limitatus præcedens concluſio. P. F. V. I. D.

24 † Vnũ tamen ſcis, ꝙ hodie in regno cauſę ſunt ſummariæ, ut pluries dixi. Vnde admitteretur libellus quamcunq. generalis, & obſcurus, ut no. Bar. in extrau. ad reprimẽdum. in uer. & figura, circa medium. Verũ hoc intelligitur, niſi ſi tanta obſcuritas, ex qua reus non poſſet deliberare, quia tunc parte opponente non procedit libellus, q2 tolleretur defenſio reo, ita pulchre tenet Ale. in conſi. 32. col. 3. in 4. uolum.
25 † Item non obſtante, quod præpoſui citationem in ordine, tamen in practica ordo eſt, ut primo præſentetur libellus iudici, & poſtea ſuper eo expediatur citatio quia debet iudex primo uidere libellum, ut poſita deliberare, an ſi iuſta, ut ſuper eo procedatur, ita declarat Fel. in c. 1. col. 1. de libe. obl. Rob. M. V. I. D.

ADDITIONES.

a Copia. Amad. in tract ſind. nu. 218. Duen. lib. 1. rege utr. iur. reg. 2. lim. 3.

b Nomen actionis Et eſt cõis, de qua latè Ripa in l. edita, num. 6. C. de eden. Alfe. conſi. 12. nu. 12. & conſi. 13. nu. 5. & 15.

c Duen. Plot. in repe. l. ſi quando, nu. 834. C. vnde ui. ſup. in 16. di. 4. par. prin nu. 65.

d Iul. & iniuſtitiam. Non tamẽ operatur; ut inde

Iudex poſſit ultra petita iudicat Frāc.Mar. quæſt.del fin.13 nu.14. Et de iſtis clauſulis uideas Machellum in ſuis patrocinijs.cap. 26.num.1.uſque in fin. capi.& ſeu patrocinio 33.nu 3.& ſeq.

e Omni meliori modo. De hac clauſula Afflict.deciſ 144.nu. 2. Veſtri.in pract.Rom. Cur lib.8.capit.1.num. 3.ubi Grauat.in addit.ſub litera O.nu.41.

f Clarus. Et ita clarus,& certus, ut reus poſſit deliberare, an uelit cedere, uel contendere. Bellon.conſil.23.nu.17.

g Generalis. Rip.in rub.ff ſolut.matrim.numero 47. Ludouicus Aiferius.

De reconuentione, quarto membro iudicii.

1 *Reconuentio quando,& quomodo fiat,& aliæ de reconuentione remiſſiue.*

1 QVartum membrum iudicii eſt † reconuentio, nam porrecto libello & oblato parti, ſolet reus reconuenire actorē ante lit.conteſt. ſi aliquid eſt recipere periturus ab eo, & hic eſſet tractanda materia reconuentionis uidelicet, in quibus cauſis habet locum,& quæ ſit eius natura, & coram quibus iudicibus proponi poteſt. Verum, quia iſtam materiam ſatis copioſe tractaui ſupra in 4.parte huius tract.in 6.diſt. princ.ideo ad ibi dicta me remitto, quæ habeantur hic pro repetitis. Sequitur quintū membrum iudicii.

De laudatione, quinto membro iudicii.

1 *Actor laudatus, quis dicatur,& ad quem effectum ſibillis denunciatur.*
2 *Auctor an laudare poſſit coram arbitro.*
3 *Reconuētio non habet locum coram arbitro.*
4 *Euictio per hypothecariam operatur, ut emptor agas ad intereſſe, etiam ſine denunciatione.*
5 *Auctor quando,& quo tempore litis laudari debet.*
6 *Fideiuſſoribus pro euictione, an debeat lis denunciari.*
7 *Pupillo an poſſit lis denunciari.*
8 *Durante termino dato reo ad denunciādum auctori an debeat ſuperſederi in cauſa.*
9 *Auctore auctoris ſui an poſſit quis laudare,& an teneatur ſibi de euictione ſine ceſſioe.*
10 *Auctor laudatus, non poteſt ex ſua perſona declinare forum.*
11 *Fiſcus Auctor laudatus, an poſſit declinare forum.*
12 *Auctori laudato, qualiter fiat denunciatio.*
13 *Auctor laudatus an teneatur ſubminiſtrare expenſa pidente iudicio ante rem euictā*
14 *Denunciatio litis cui debeat fieri ſi uenditor ſit mortuus nullo hærede ſuperſtite.*
15 *Pactum quod abſque litis denunciatione tētatur uenditor de euictione an ualeat.*
16 *Venditor an teneatur de euictione, nulla facta denunciatione ſi potorium erat, quod debeat ſequi euictionem*
17 *Emptor ſi non defendit cauſam facta denunciatione, an agat de euictione.*
18 *Emptor an poſſit denunciare litem auctori, auctor ſuis.*

1 QVintum membrum iudicii ſucceſſiuum eſt laudatio. † Dicitur autem auctoris, a quo quis habet cauſam, l.Pompo.§.cum quis.ff.de acq.poſ.& l.an uitium ff.de diu.& temp.præſcr. & l.auctore.Cod. de euict. Nam ſi aliquis conuenitur aliqua actione reali, ad aliquam rem, debet conuētus laudare ſuum auctorem,& ſibi litem denunciare ad effectum, ut poſſit cōtra eum habere recurſum de euictione l emptor, C. de euictio.de qua materia uide plene And. de Iſer.in capitul. 1. ſi uaſal. de feu.ab aliquo iur.fu.& Alexa.in l.non ſolum,§.morte, colum.antepe.& penul.de op.no.nun.ff. & in l 2 uoluntate, colu. 3.in fin. & ſequ.ff. ſolut. matri.in quibus locis cumulat multos caſus, in quibus abſque denunc.habetur recurſus de euictione contra auctorem.

2 ADDITIO.† Adde hic nunquid auctor poſſit laudari coram arbitro, ita, quod arbiter poſſit cognoſcere contra auctorem laudatum, & uidebatur dicendum quod ſic, ex pluribus, & primo arbitraria ſunt redacta ad iuſtar iudiciorum, l.1.ff de arbi.& plene habetur per Bart. Soc. in conſil.195. in 2.parte, unde ſicut in iudicio ordinario habet locū laudatio in auctorem pari modo coram arbitro. Secundo, quia ratio

quare fuit introducta laudatio in auctorẽ
fuit ad effectum, ut poſſit haberi recurſus
de euictione contra uenditorem, & ne dã-
no conuentus efficiatur, & ne uenditor lu
cretur cum aliena iactura. l. emptor, Co. de
euict. hæc autem ratio militat in caſu iſto.
Item quia arbiter debet ſequi ordinem in
dictorum, d. l. 1. & ibi Bart. ff. de arb. tertio
quia licet non ſit factum compromiſſum
inter conuentũ, & eum qui laudatur in au
ctorem & ſic uideatur, ꝙ arbiter non poſſit
cognoſcere contra eum, & per conſequens
ꝙ non habeat locum auctoris laudatio, ni
hilominus põt incidenter cognoſcere con
tra eum, licet non principaliter, ut eſt tex.
in l. cum proponas, C. de reb. cred. ſecundũ
tertiã lect. ut ibi per gl. Sal. & Doc. contra-
riã opinionẽ credo ueriorem, & ex plurib.
& primo quia arbiter nullã habet iuriſdi-
ctionẽ, ſed notionem ſeu cognitionem tm̃
l. notionẽ, ff. de ver. ſig. ubi gl. & in l. ait præ
tor in prin. ff. de re iud. unde nihil põt niſi
ſecundum arbitrium & per partes datũ, ut
l. nõ diſtinguemus, §. de officio. ff. de arbi.
& in c. cum dilectus extra eo. titu. hinc eſt
ꝙ arbiter ſuam ſnĩam exequi non põt, ſed
illam exequuntur iudices ordinarii, ut le. a
diuo Pio, ff. de re iud. præterea arbiter non
poteſt aliam pœnã in ſnĩa apponere, quam
ſit conuentã in cõpromiſſo, & ſi apponere-
tur, fruſtra eſſet appoſita ſecũdũ Bal. in l. ꝙ
tamen § ſi. ff. de arb. Item licet aliqui iudi
ces poſſint compellere litigatores edere no-
mina teſtium producẽdorũ, tñ ſecus eſt in
arbitro, qui non poteſt cogere litigatorem
exprimere, uel exprimi facere aduerſario
nomina teſtium, quos producere uoluerit,
caſus eſt in l. nam ex omnibus. ff de arbi.
Item nec poteſt citare teſtes producendos,
ſed illi debent citari per iudicem habẽtem
iuriſdictionem, qui habet teſtes cogere iu
rare & deponere, ſecundum Bald. in c. 1. de
inue. inter do. & uaſ. in u ſi. feu. & eſt. ratio,
quia ab eis non fuit data poteſtas ipſi arbi
tro in eos, unde ſic ergo dicendum eſt in
iſto caſu, ut non poſſit citare auctorẽ lau-
datũ, & contra eum procedere, cum ab eo
non ſit ipſi arbitro data ptãs in eũ, nec etiã
uirtute prorogationis poſſet in eum procẽ-
dere quia prorogatio iuriſdõnis fieri põt
quãdo iudex haberet iuriſdictionem, & tri
bunal, uel iuriſdictionẽ tãtũ, l. 1. & ibi Bar.
2. col. in princ. verſic. venio, ad ſequentem
glo. ff. de iud. alias non. quia conſenſus pri
uatorum, C. de iuriſdi. om. iud. & ſic poſi-
to quod auctor laudatus compareret, & aſ
ſumere iudicium in ſe, adhuc arbiter ni-
3 hil contra eum cognoſcere poſſet. † Item
pro prædictis etiã, & illud facit, quod tradi
tur in capit. conſtitutus extra de arbit. ubi
habetur reconuẽtioni locum nõ eſſe corã
arbitro, illa ſiquidem rõne (ꝙ arbiter non
niſi de iis iudicandi habet ptãtem, de qui-
bus in eum extiterit compromiſſum) & in
iure ualidum eſt argumentum de rebus ad
perſonas, ſcdm Bal. in l. ꝑſcrib. 15. colu. C. de
imp. & aliis ſub. & in l. cõuenticulam uerſi.
item eſt aug. C. de epiſc. & cle. ergo ſi ratio-
ne rei non comprehenſæ in compromiſſo
arbiter nunc põt iudicare. Idem dicẽdum
eſt ratione perſonæ, quæ nullã ptãtem ipſi
arbitro dedit, ut eſt auctor laudatus, & ſic
ſi ponatur caſus, quod auctor laudatus ue-
niret condemnandus, abſurdum eſſet dice-
re, ꝙ ſententia condemnatoria poſſet con
tra ipſum ſuper arbitrium, cum in eũ nul-
lam habeat poteſtatem, nec ex ui iuriſdi-
ctionis, cum nullã habebat, nec ex ui po-
teſtatis attributæ in compromiſſo, cũ per
eũ nulla fuerit data ptãs, nec ex ui proro-
gationis, cũ prorogatio iuriſdictionis fieri
poteſt in eum, qui habet iuriſdictionẽ, ſed
arbiter nullam habet, ergo arguendo à ſuf
ficienti partium enumeratione, quod in iu
re ualidum eſt. l. patre furioſo. ff. de iis, qui
ſunt ſui uel alieni iur. ſequitur, ꝙ nullo mo
do coram arbitro habeat locum laudatio
in auctorem, ut poſſit contra eum procedi
& ita alias obtinui Salerni in facto per de-
cretum magnifici Matthæi Granitæ, & ita
uidetur tenere Bald. in le. libera. C. de ſer. 3.
col. uerſi. & ſcias. Pet. Foll. V. I. D.
4 † Quibus adde alium caſum, ſ. ubi res eſſet
euicta per hypothecariã nam põt emptor
agere ad intereſſe contra uenditorem ex il
lo capite quia res non fuit ſibi tradita libe
ra, & agit tunc etiam ſine denunciatione
ita tenet Iac. But. in l. ſi tibi, C. de euict. &
Ale. in conſi. 67. in 3. uol. & Angel. in l. 1. §.
ſi hæres. ff. ad Treb. & habetur per Doc. in
l. ex prædiis. C. de euict.
ADDITIO. in hoc paſſu neſcio in quo
fundetur in hoc dictum, nam ſi inſpicia-
tur Angel. in d. §. ſi hæres, non dicit id. ad

quod allegatur per D. Ale. in allegato cõſ.
ſuo, ſolum dicit Ange. quod ſi vẽditor tra
dit rem obligatã emptori non agit emptor
de euictione, ſed ad quantum res minus va
let quia obligata tradita eſt, & ſic nullum
uerbum dicit; quod ſi ponatur rẽ euictã, &
non fuerit denunciata lis per emptorẽ. ꝙ poſ
ſit agi, nihilominus de euictione, & ita di
ctum Ang. intelligit ipſemet Alex. in d. §.
ſi hæres; nec gl. in l. qui rem, C. de euictio.
quam allegat Ale. in d. conſ. tenet id, quod
dicit ipſe, ſed tantummodo dicit ibi gloſ.
quod licet quandiu res euicta non ſit, non
poſſit agere de euictione ex quo alteri ſit
hypothecata, poteſt tamen agere ut libera
tradatur, & ſic in iudicio euictionis; lõga.
n. differentia eſt dicere, quod poteſt agi an
te quã res euincatur, ut libra tradetur res ex
quo reperitur obligata abſque denunciatio
ne, nam tunc aliud eſt denunciare, quã agiẽ.
de dicere quod ſi res eſt euicta poteſt agi de
euictione, etiam ſi non fuerit facta denun-
ciatio, quod eſt contra mentem & uerba
tex. in l. emptor. C. de euict. rõ. n. quare re-
quiritur de neceſſitate denunciatio, eſt, quia
venditor eſt informatus de iuribus ſuis, &
melius ſcit ipſe defendere dictam rẽ uendi
tam quam emptor, vnde ut ueniat ad defen
dendũ uel instruendam ipſum emptorem
de iuribus ſuis, non uideo cur dici poſſit in
caſu iſto non requiri denunciationem, qua
re ſcias practicare & inſpicere doctrinas in
fonte, nam ſi verũ eſſet id. quod dicit ſim-
pliciter do. Auct. hic nunquam daretur ca-
ſus in quo non habere locum euictio, quia
ſemper poſſet emptor dicere quod uendi-
tor non tradidit rẽ liberã, ſed obligatã, &
proinde teneretur de euictione; & tex. in d.
l. emptor ſeruiret nobis de vento, bene tñ
verum eſt quod dicit Bal. in l. cũ tibi. C. de
euict. quod ſi quis uendidit rem tanquam
liberam, & demum reperitur hypothecata
& non expectata ſnĩa, poteſt emptor illam
rem liberare ab illa hypotheca, & incontin-
enti committitur ſtipu. contra venditorẽ
ad ĩtereſſe, & ita credo quod procedat doc.
auctoris & uide gl. in l. qui Ro. C. de euict.
Pet. Fol. V. I. D.
5 †Quando autem debeat aliquis laudari in
auctorẽ, utrum ante litem conteſt. uel etiã
poſt. Dic quod in quacunque parte iudicii
laudari poteſt, & ſibi lis denunciari, dum-
modo fiat ante publicationem proceſſus
Tex. eſt & ibi gl. & Bal. in l. ſi rẽ qua §. ſi. ff.
de euict. intelligere tamen quando conuen
tus habeat cauſam onerosam, ſecus ſi lucra
tiuam, quia tunc denunciaret ante litem
conteſt. ſecundum. Bar. in l. qui concubinã
§. ſi hæres, ff. de leg. 3.
ADDITIO Adde Bald. in l. libera C.
de ſent. ubi dicit, quod debet fieri denun-
ciatio eo tpe, in quo auctor comparendo
habere legitimum ſpaciũ ad probandũ de
iure ſuo. licet non fiat ante lit. conteſta. &
ibi etiã dicit, ꝙ põt etiam fieri in cã appella-
tionis, & ſic dõt fieri antequam labatur ter
minus datus ad probandum qa tertius au-
ditur in terminis in quib. cauſa reperitur.
6 †Quibus aũt fieri debeat hæc denũciatio,
nam ecce ꝙ uenditor dedit fideiuſſores de
euictione, an eis debeat lis denunciari, ut
poſſit haberi recurſus cõtra eos? Bal. arguit
pro & contra in d. l. libera, & finaliter con-
cludit quod tantummodo oportet denun-
ciari ei, a quo conuentus habet titulum, &
cauſam, & non fideiuſ. Adde. tex. & Doc. in
7 l. auctore C. de euict. †Et an poſſit lis denũ
ciari pupillo, & dicas quod ſic, ut idẽ Bald.
concludit in d. l. libera, & dicit rationẽ red
di in gl. in l. cum filius, §. in hac. ff. de uerb.
obl. quod reputat ipſe mirabile, & intellige
procedere etiam ſi non habet tutorem, nec
eſt neceſſe, quod ei faciat dare curatorem
ad litem, ut per Pau. de Caſt. in conſ. 240. ef
fectus primi dubii in uol. 1. & uide Bal. cõ
ſil 80. 3. parte uide plene dicta per Tiraq.
in tract. de utroque terra. gl. 13. fol. 180. nu
me. 19. Petr. Foll. V. I. D.
8 †An aũt debeat ſuperſederi in eam du-
rante termino dato reo ad denunciandum
auctori? Dic quod hodie in regno eſt pro-
uiſum per regiam prag quæ incipit. dubita
tionem, &c. per quam diſtinguitur, quod ſi
quidem auctor laudatus eſt præſens in lo-
co iudicii nõ retardatur cauſa, ſed procedi
tur, ſi uero eſt abſens, ſuperſedetur durante
termino ad denunciandum, & per eandem
prag. fuit prouiſum ꝙ lata ſnĩa contra poſ
ſeſſorẽ mãdatur executioni contra auctorẽ
9 laudatum ex eodem proceſſu, †Quid autẽ
ſi conuentus uult laudare auctorẽ auctoris
ſui, an debeat audiri, & an poſſit agere con
tra ipſum de euictione? D. c. ꝙ non, niſi a-
ctio cedatur ſibi per auctorem ſuũ contra

illum tex. eſt in l. ſi res. ff. de tutel. per quem ita tenet Bal. in l. 1. col. 1. C. commu. del. & dictã ceſſionem cogitur auctor facere, quia ſibi non nocet. leg. in creditore, ff. de euic.

20 † Quid autẽ, ſi auctor laudatus, ſit perſona priuilegiata in illo foro, an poſſit declinare forum, puta ſi uenditor eſt clericus, & emptor conuentus ſit laicus? Dic q͂ non ſed tenetur defendere emptorem in foro ipſius emptoris, tex. eſt in l. uẽditor. ff. de iud. & l. 1. C. ubi in rem act. & hoc eſt propter connexitatem iudicii. Hinc dicimus in ſimili, q͂ licet delegatus nõ poſſit extendere ſuam iuriſdict. ad perſonas non comprehenſas in reſcr. cap. P. & G. de off. del. tamen poteſt citare auctorem laudatum, licet non comprehenſum in reſcripto, & hoc ꝓpter connexitatẽ cauſæ, ita hr̃ in deciſio. 127. cõſi. Neap. Item ſi auctor laudatus eſt minor uel mulier, poteſt petere reſtitutionem in integrũ etiam poſt concluſum in cauſa, ut habetur in deciſ. 15. conſi. Neap.

ADDITIO. Quod contraria opinio eſt uerior, & in prædicta ſeruatur. & etiam clericus auctor laudatus ex perſona ſua poteſt declinare forum, ut habetur per *Boer.* in deciſ. 69. num. 17. ſuper q. in fi. & contrarium etiam fuiſſe deciſum in quamplurimis cauſis in ſacro regio conſil. Neap. Th. Gram. in deciſ. 21. in cauſa mota in ſacro regio conſil. & ita etiam dicit ſeruari in ſacro regio conſil. Capic. in deciſio. 197. in cauſa Sbiſerti, licet dicat communem opinionem *Doctorum* fore in contrarium.

21 † Et quid ſi laudatur in actorem fiſcus, an poſſit declinare forũ, & ſit aggerdum coram procuratore Cæſ. uide Capi. in allegata deciſio. Pet. Poller V. I. D.

22 † Qualiter autem debeat fieri denunciatio auctori laudato? Dic, quod iſta non eſt denunciatio ſimplex, ſed appellatur citatoria, ſcilicet ut ueniat aliquid faciendum, quo caſu non ſufficit, quod ſimpliciter denuncientur uenditori hæc uerba, ſcias quod mihi eſt mota lis ſuper tali re, &c. Sed debet eum certiorare oſtendendo ſibi copiam libelli, uel inſtrumenti, & requirere, quod ueniat ad defendendum, & litem ſuſcipiendum, &c. alias denunciatio non arctaret, ita pulchre declarat. *Bart.* in l. non ſolum, § morte colu. 8. in fi. uerſi. circa primum, &c. ff. de ope. no. nun. & Bar. in l. qui abſentem, ff. de proc. & in l. denunciaſſe, ff. de adul.

ADDITIO. Adde quod Bald. in l. empti. C. de euict. tenet quod ſufficit ſimpliciter denunciari litem eſſe motam, & ita cũ tenui Ro. in d. § morte contra Bar. ſed cum Bart. uidetur tenere idem Bald. ſibi contrarius in l. libera. C. de ſent. & idem Bal. in l. cum quæſtio. C. de euictio. tenet, q͂ debet denunciari lis, & quod ueniat ad ſuſcipiendum iudicium & ita ſeruatur, licet Bald. in d. l. empti. dixerit non ſeruari opin. Barto. li. id non debeat eſſe ſub tempore, Petrus Poll. V. I. D.

23 † An autem auctor laudatus teneatur ſubminiſtrare expenſas litis, pendente iudicio ante rem euictam, & an poſſit ad illas conueniri per emptorem? Dic, quod ſi ſunt promiſſæ in inſtrumento uenditionis, prout communiter ſolent notarii opponere non eſt dubium, ſed ſi non ſunt promiſſæ, tunc eſt ſciendum, quod uenditor ex iuris diſpõne tenetur ad duo copulatiue ex natura cõtractus, uidelicet, de euictione & ad intereſſe, l. non dubitatur. C. de euict. & l. uenditor hominis. ff. eod. titu. Item tenetur litem defendere, ut eſt text. in l. ſi plus, § mota. ff. de euictio. in qua defenſione includitur, q͂ expenſas ſubminiſtret, unde licet ex cap. 1. euict. non poſſit agi ad expenſas, niſi ſolum re euicta, quando ſuccubuit emptor. l. uenditores. ff. de uerbo. obliga. tñ poteſt agi ex 2. ca. ſ. quia rem defendere tenetur, & ſic emptor etiam lite pendente, & re nondum euicta, poteſt compelli facere uenditorem, ut reficiat & ſubminiſtret expenſas litis. Ita declarat Bart. in d. l. qui abſentem. ff. de proc. Rob. Mar. I. V. D.

ADDITIO. Adde, quod Bal. in l. 1. Co. de euict. dicit, quod aut ſpecialiter conuentum eſt pacto de ſumptibus petendis, & ſtatur pacto, aut nihil conuentum eſt in pacto, & tunc aut emptor obtinuit, & non recuperat ſumptus a uenditore, ſed ab aduerſario, qui uictus erit, quia uictus uictori tenetur ad expenſas, l. properandum, C. de iud. niſi uictus habuerit iuſtam cãm litigãdi, & fuerit abſolutus, quia tunc recuperabit ab emptore, ut l. uenditoris, ff. de uer. obl. aut ſuccumbuit, & tunc aut iuſte in lite ſuccubuit, & litem defendit inquantũ potuit credens de iuſte defendere, & tunc recuperat ſu-

ſumptus a venditore, l. in vendendo, ff. de contrah. empt. aut ſu a culpa ſuccubuit puta ꝓp ſuam abſentiã, vel per iniuriã ſibi factã a iudice, & tunc nihil recuperat l. ſi per imprudentiã, ff. de euict. Itẽ ſi ſcienter malã litẽ defendit, dicit non recuperare ſumptus, & ſi vendita eſt hæreditas, & res particularis hæreditatis euincitur, nõ dẽtur ſumptus, vt ibi per Bal. & Sal. Item eſt notandum, ꝙ ſi res euincitur rõne poſſeſſionis, & nõ proprietatis, & ſi ſumptus in iuſo promittantur non debentur, niſi expreſſe promittatur ſumptus, ſiue res euincatur rõne proprietatis, ſiue rõne poſſeſſionis, ſecundum Bar. in l. rõ. ff. de act. em. & Sal. i d. l. 1. C. de euic. & redeundo ad principalẽ qõnem dñi auctoris, an venditor teneatur emptori lite pendente ſubminiſtrare expenſas, glo. in l. cũ reſtõ. C. de reſt. ma. tenet, ꝙ non, quã ad hoc ibi not. Bal. in d. l. 1. C. de euic. tenet, ꝙ tenetur Bal. aũt in l. abſentem, ff. de proc. dicit, ꝙ ſumptus debẽtur, niſi venditor ſuſcepiſſet iudicium in ſe, quia tunc nõ tenetur ſubminiſtrare ſumptus emptoris ſatis n. facit iudicium in ſe ſuſcipiendo. Itẽ eſt notãdũ ꝙ emptor recuperabit ſumptus factos in exhibendis teſtibus, & recolligendis inſtrumentis, & ſic ſumptus neceſſarios ad inſtructionem cauſæ, nõ aũt ſumptus factos in ſcriptus exceptionum, nec ẽt recuperabit expenſas quas culpa ſua obmiſit recuperare ab euicente, quia non periit in eŭ pœ̃ ſis condemnari, ſecundum Pau. & Ale. in l. venditores, ff. de verb. ob. per tex. ſing. in l. 14 id quod. § 1. ff. de act. emp. † Et quia materia eſt quotidiana, & practicabilis, idcirco aliqua vltra do. auctorem addere decreui. Et primo quæro pone cauſam, ꝙ venditori nullus hæres ſucceſſit, taliter quod eius hæreditas eſt iacens, & eſt mota lis emptori cui ergo denunciabit hanc litem motã ad effectum, ut poſſit habere regreſſum de euictione? hanc qõnem plene examinauit Gã. in ſuo pulchro conſi. 240. effectus primi dubii in 1. li. vbi tandem dicit ꝙ ſufficit ſi litem denunciet ipſi hæreditati iacenti ſaltẽ pro recuperatione precii nec tenetur quod prouideri faciat de curatore ipſi hæreditati iacẽti, per l. ſi dictum, §. fin. ff. de euict. non aũt ſufficit dicta denunciatio litis, quo ad hoc, ut hæreditas ipſa iacens incurrat in pœnam ob rem non defenſam, & euictam, qđ 15 eſt ſumme notandum. † Secũdo quæro pone, quod fuit venditares cum pacto, quod ſi fuerit mota lis non teneatur emptor denunciare litẽ motã, ſed quod abſque denunciatione teneretur eum defendere an ſi fuerit euicta, & non eſt facta denunciatio, poſſit haberi recurſus contra venditorẽ tex. in l. hær. ff. de euict. in indiuiduo decidit caſũ, quod non requiritur denunciatio ſi pacto fuerit remiſſa ſed dec. in conſi. 74. in 1. lib. dicit, quod dicta promiſſio operatur, ut eſſicacius teneatur rem defendere non tñ operatur, quod nulla denunciatio requiratur, nullam tamen mentione facit de d. tex. in l. hær. Ang. in conſi. 177. in facto proponuntur, dicit quod per dictum pactũ cenſetur remiſſa neceſſitas denunciandi litẽ motam ordine iudiciario, vt ſecus de lite mota via facti, quia non cenſ. tur remiſſa illa neceſſitas denunciandi. & Bal. in l. 1. C. de peri. & com. rei vend. ſimpliciter tenet, quod valet dictũ pactũ, & ꝙ eſt ſeruandũ, de quo p An. Rub. in l. non ſolũ. §. morte. ff. de no. oper. nun. & Car. in cl. ſolicitudinẽ extra de app. & Ale. & Soc. in l. 2. §. voluntate. ff. ſo. ma. & in d. §. morte, & in d. l. 1. C. de pe. & co. rei 16 vend. † Tertio, quæro ſi an notorium eſt debere de iure ſcoui euictionem (vt quia cõſtat de iure agentis notorie) an venditor teneatur de edictione nulla facta denunciatione: & gl. in l. emptorem. C. de euic. dicit, quod non ſed requiritur denunciatio & d. glo. expreſſe ibi approbat Bart. & ſequitur Ang. Ale. in §. fi. inſt. de emp. & vend. & voluit Alb. in l. at qui natura. §. cum me abſen. in fi. de neg. geſt. & hanc dicit communem opi. Dec. in conſi. 64. in li. & licet dicatur, quod emptor põt agnoſcere bonã fidẽ intelligitur tamen ita, ſi facta eſt denuncia 17 tio litis non alias. † Quarto quæro ponamus, quod emptor denuntiauit litẽ motam, & facta dicta denunciatione non curat cõparere vlterius ad defenſionem rei, taliter quod ſecuta eſt ſnĩa condẽnatoria in cõtumaciã ipſius emptoris an habebit regreſſũ de euictione? Bal. in l. 1. C. de peri. & ca. rei uen. 3. col. ver vlt. opponitur dicit, quod nõ habebit regreſſum de euictione, quẽ ſequit cõſulendo, Dec. in cõſ. pal. 73. ſed Saly. in d. l. 1. in fi. intelligit, hoc dictũ Bal. procedere, quando emptor eſt contumax nedũ ad audiendum ſententiã, ſed qñ ſimpliciter nõ

comparuit ad defenſionem cauſæ, nam ſi uſque ad ſniam comparuiſſet pro defenſione illius rei, licet non compareat tempore promulgationis ſniæ nihilominus aget de euictione. Itē dato, ꝙ emptor fuiſſet cōtumax ad totam cām, nihilominus ſi contrarium apparet exactis uidelicet quod omnino etiam ſi comparuiſſet debebat ſequi cōdemnatio. pōt agere de euictione, ſecundū

18 Dec. in d. cōſ. in prin. † Quinto, quæro an emptor poſſit denūciare litem motā auctori auctoris ſui, ꝙ dicat, ꝙ non niſi, ſit cōſtitutus procurator in rem ſuam, & ſibi fuerint ceſſę actiones, ut eſt tex. in l. ſi res quia Titio. ff. de euic. & *Bal.* in l. cū ſucceſſores. C. de euic. de quo per Bar. in d. l. res & in l. ſi pro parte. §. pro euic. eo. tit. & Ale. & in l. ſi rem. eo. tit. & *Bal* in l. 1. in fi. C. de iu. do. & in l. 1. de re. perm. & Io. de Ana. in conſi. 31. & ibi Lud. *Bol.* in add. & ſic cum hodie indifferenter cedātur actiones, & cōſtituatur emptor procurator in rem propriā in inſtrumento emptionis, pōt laudari auctor auctoris, & hæc ꝓ nūc ſufficiāt. & ita dicit ex iſtis ca. in deci. 197. Petr. Foller. V. I. D.

De nomine auctoris, ſexto membro iudicii.

1 *Nominatio domini in iudicio, quando dēat fieri, & quod operatur, & in quo differt a laudatione auctoris. Et an locum habeat in poſſeſſorio, & n. 3.*

2 *Nominatio auctoris quæ eſt ratio, quod debet fieri ante litem conteſta.*

4 *Domino an præiudicet reus, & qui illū non nominauit. ſed uoluit litem defendere, & ſuccumbuit uel contumax fuit.*

5 *Nominatio an habeat locum in reb. mobilib. & an iuribus incorporalibus, & in actionibus perſonalibus ac in cauſa damni dati, & num. 6. 7. & 8.*

9 *Libellus nouus an offerri debeat nominatio in iudicio ſi comparet.*

10 *Nominatio in iudicio non comparēte, quod agendum ſit.*

1 SExtum membrum iudicii, eſt nominatio auctoris † Et in hoc differt a præcedenti, ſ. an laudatione auctoris, quia auctor laudatur ab eo, qui cōuentus poſſidet nomine proprio, & ſic pro domino, ſed nominatio fit ab eo, qui poſſidet nomine alieno, ut, quando conuenitur is, qui tenet rem conductam, uel depoſitam, uel commodatam, uel precariam, nam iſte conuentus ſtatim in principio litis debet nominare dominum in iudicio, & dicere ſe poſſidere nomine alieno, unde dirigitur iudicium contra dominum, ut ipſe defenſare debeat cauſam ſuam, & hoc ipſo abſoluit reus ab inſtantia iudicii, & transfunditur cōtra dominū nominatum, nec eſt neceſſe probare, quod conuentus poſſidet nomine alieno, ſed per ſolam nominationem abſoluitur. Verum, ſi actor uult, poteſt in ſe aſſumere onus probandi, quod reus poſſidet nomine proprio, quo caſu ſi probat, poteſt ad ſe aduocare poſſeſſionem iuxta formam l. fina. ff. de rei uend. et ſic reus efficeretur petitor, ita hæc omnia declarat *Bar*, in l. 2. C. ubi in rem ac & de iſta materia nominationis, uide plene Abb. in c. quoniam frequenter. col. pe. & fi. ut lite non conteſ. Et quod iſta nominatio debeat fieri ante litem conteſtatam, eſt dec. 19. conſ. Neap. alias reus qui nō oppoſuit ante, condemnatur tanquam liti ſe offerēs, citra tamen præiudiciū domini, ut habetur per l. is, qui ſe obtulit ff. de rei uend. & not. Bar. in d. l. 2.

2 ADDITIO † Et eſt ratio quare iſta nominatio debet fieri ante lit. conteſ. quia eſt quædam exceptio declinatoria, ideo opponenda eſt ante litem cōteſtatam, ſicut exceptio declinatoria, ut l. ſi C. de except. & l. exceptionem C. de prob. hoc tamen intellige ut procedat quando fieret nominatio ad effectum declinādi iudicium, ſed ſi fieret ad effectum, ut poſſit uti defenſionib. ſuis, poteſt fieri nominatio ipſa etiā poſt litem conteſtatam, quia tunc eſt exceptio declinatoria. Exemplum poni poteſt per authe. qui in prouincia. C. de cri. opor. ſecundum Marian. Socin. in cap. quoniam frequenter, ut lite non conteſta. nume. 18. Petr. Folle. V. I. D.

3 † An autem ſi reus nō nominauit dominū ſed noluit lites defendere, et ſuccubuit, uel fuit contumax præiudicet domino, uide Soc. in conſi. 18. col. 11. in 1. uol. ubi tenet, ꝙ non, et per *Alex.* & *Dec.* in l. peregr. §. quib. ff. de acqui. poſſ. et Bar. in d. l. 2. De reliquis autem pertinentibus ad hanc materi

teriam, dic ut per *Bar.* & *Bal.* in d.l.2. & per *Abb.* in d.c. quoniam frequenter, col.pe. & fi. & Inn. in c. cuam ſit de elect. & *Bart.* in l. officium, ff. de rei vend. & per Spe. plene in tit. de primo decreto §. reſtat. col.5. & ſecu. 6. & 7.

4 † An autem in poſſeſſorio recuperãdæ, habeat locum nominatio domini in iudicio, vide dec. 217. conſ. Neap. ubi diſtinguitur inter modos agendi.

5 *A*DDITIO. † An nominatio hẽat locum in reb. mobilibus? gl. in d. ca. quoniam frequenter, extra ut lit. non conte. arguit pro, & contra. Eandem decidit, quod etiam in re mobili habet locum dicta nominatio, p auth. qua in prouincia. C. ubi de cri. agi. opor. & idem tenet glo. in l.2. C. ubi in rem act. ſed *Bart.* in d.l.2. dicit quod illa authẽ. quia in prouincia, nihil facit ad caſum, q̃a loquit̃ de nominatione, quæ fit ut poſſit inſtrui de defenſione cauſæ, non autem ad effectum declinandi iudicium, ſed quod habeat locum nominatio vt ſupra, tenẽt Vin. Hoſt. Pet. & Abb. & Ioan. Anc. in d.c. quoniam frequenter, & glo. Bar. *Cy.* & Bal. in l. 2. C. ubi in rem actio. & eſt ratio quia omnes rationes inducendæ nominationis habent locum etiam in re mobili, & ſoquuntur omnes Mod. ſecundum Mar. Soc. in d. c. quoniam frequenter, n. 110. de quo etiam per *Bar.* in l. officium, ff. de rei uend.

6 † Et an nominatio habeat locum in iurib. in corporalibus, vt puto, ſi agitur pro obedientia uel ſimili iure poſſit ſubditus nominare dominum in iudicio? vide pleniſſime ultra omnes Mar. Soc. in d.c. quoniam frequenter, nu. 111.

7 † Et an nominatio habeat locum in actionibus perſonalibus? in quo dices, quod ſi agitur actione mere perſonali non hẽt locum nominatio, quia actio perſonalis afficit, & ſequitur perſona conuentam, & non rem, l.2. C. ubi in rem actio quæ uoluit nominationem habere locum in actione reali, & ſic a contrario ſenſu ſentit, quod ſecus ſit in perſonali, & hoc procedit, q̃n fieret nominatio, quoad effectum declinandi iudicii ſecus quo ad effectum ut poſſit de iuribus ſuis informari ab abſente, ſm Bart. in d.l.2. per text. in auth. qua in prouincia, C. vbi de cri. agi. opor. aut loquimur de actione perſonali ſcripta in rem, ut in interdictis uti posſidetis, unde ui, & ſimilibus, & vt gl. in l. locum, §.1. ff. de tab. exhi. tenere quod habeat locum nominatio, & ſequitur *Bartol.* in d.l. 2. & *Cyn.* ibidem, & ſequitur zab. in d.c. quoniam frequenter, de quo ad plenum per Mar. Soc. ibi. nu. 116. in 7. q. Et an nominatio habeat locum in cauſa damni dati, pone exemplum, quo aliquis de mã dato alterius damnum dedit, & conuenitur de damno dato, qui dicit, quod non tenetur ex quo de mandato talis aſſerentis ſe dominum damnum fecit? in quo dicas, quod locum habet dicta noĩatio, ſed ſi nominatus non comparuerit condemnabitur ipſe cõuentus, verum ſi fuerit notorium de mã dato abſentis nominati damnum dediſſe tenebitur ipſe conuentus ſatisfacere de bonis ipſius abſentis, & ita põt intelligi tex. in auth. ut oẽs obe. iud. prouin. §. ſi uero coll. 5. vel poteſt intelligi in procuratore, uel inquilino habente generalem adminiſtrationem, l. apud celſum, §. quæſitum, ff. de doli excep. de cuius generalis adminiſtrationis delicto tenetur dominus maxime ex quo ei denunciatum eſt, & non defendit, arg. c. 1. in fin. extra ut lit. non conte. & ita firmatum relinquit Mar. Soc. in d. cap. quoniam frequenter, in 8. q. nu. 117.

9 † Et an facta nominatione, & comparente nominato debeat nouus libellus offerri, & præſentari per agentem, in quo concludit Bart. in d.l.2. C. ubi in rem act. quod ſic, & quod conuentus noĩans, debet abſolui ab inſtantia iudicii, & idem tenet ibi *Bald.* & Ang. in l. non ſolum. §. quod vulgo, ff. de v. ſu. & eſt ratio, quia ex libello iam porrecto qui concludit contra nominantem nõ põt condemnari noĩatus, pro quo facit ca. licet hely. de ſimo. debet n. dimitti nominans, qui non tenetur amplius eſſe in iudicio, pro quo facit l. neque impubere, §.1. ff. de I ius uoc. & tradit Spe. in tit. de 1. & 2. deci. §. reſtat. uerſi. ſed nunquid nominans, & hæc procedunt proprie in nominato, an ſecus quando tertius ueniret pro ſuo intereſſe, vt aſſiſteret liti inchoatæ, quia tunc nõ datur nouus libellus, ſed iudicium inchoatum regulat ius ipſius tertii, ſecundum do. Mar. Soc in d.c quoniam frequenter, nu. 126. in

10 a. q. † Et contrario autẽ finge. quod facta nominatione, & intimato nominato non cõparet nominatus ipſe, quid ſit agendum

per

por iudicem. Dicas quod citat ipſe nominatus per citationem peremptoriam in regno ubi ſufficit unica cita cum uerbo peremptoriæ, & ſic ceſſat id, qđ dicebat Bald. in d.l.2. quod requirebatur peremptorium per diſtinctionem, uel per interualla, ut ibi per eũ, quo citatio non comparente dẽt iudex ſe ſummatim informare de iurib. ipſi[*] agentis & conſtito eidem de eius iurib. ſaltim ſemiplene, ſecundum Bar. in l. cũ proponas, C. de bo. auth iur. poſſi. & Bal. in d. l.2. & adhibita dictæ ſummaria cognitione, dẽt agens mitti in poſſeſſionẽ rerũ petitarum, ut habetur in d.l. ſecunda, & cuius effectus ſit ipſa miſſio, & quos effectus pariat d. ea nominatio, & de multis aliis ad mater ꝯ utilib. & neceſſariis uõ obmittas uidere Mar. Soc. in d. ca. quoniam frequentes per totum ubi ſatis late cõgeruntur hæc materia nominationis. P. F. V. I. D.

De interrogatione, ſeptimo membro iudicii.

1 *Interrogationes an & quando, & qualiter fiant iudicijs & nu.* .. 3.
2 *Victor quando quod patitur expenſarũ condemnationem.*
3 *Interrogationes fiũt in iudicijs, tã ante, quã poſt litis cõteſtationẽ. et conuictus de mẽdacia priuatur poſſeſſione.*
4 *Interrogationi reſpondere non tenetur is* 5 *per aliquam exceptionem poteſt iudiciũ euitare.*
5 *Reus interrogatus de iuribus ſuis reſpondare non tenetur nec etiam ſi interrogatur de negotio principali nu. 6.*
6 *Interrogans non fatetur, ſed pones ſi & proterea poſt litem conteſtatam fieri debent poſitiones, & non interrogationes.*
7 *Poſitioni crimioſa ſeu continẽti turpitudinẽ an & quãdo ſi reſpondendum & n. 9.*
8 *Interrogatus de crimine propter quod remouetur a beneficio tenetur reſpondere.*
9 *Periurus non dicitur qui negat cum iurẽ ſe commiſiſſe delictũ licet mendaciũ dicat.*
10 *Interrogatus ſuper eo quod alias fuit iurato deciſum reſpondere non tenetur.*
11 *Poſitioni de facto alieno in crimin alib. non debet reſponderi.*
12 *Interrogari poſſunt crediteres uel legatarij, ad hære dis inſtãtiam. an hæreditas ſit ſoluendi ſed ſic. ex iudicii officio.*
13 *Interrogationi an agẽs rei uĩdicationẽ ſit dominus non tenetur conuentus reſpondere*
14 *Interrogatus de propoſito ſuo in mente retento reſpondere non debet.*
15 *Interrogatus impertinentibus ad cauſam non tenetur reſpondere.*
16 *Teſtis interrogari non poteſt, an quis bona uel mala fidei poſſideat.*
17 *Poſitioni iuri non eſt reſpondendum.*
18 *Interrogatoria fiunt teſtibus ad detegẽdam falſitatem & dicuntur eſſe de actis.*
19 *Teſtes non interrogati ſuper interrogatorijs debent iterum repeti. & interrogari, etiã poſt publicationem.*
20 *Interrogatorium copia parti dari non dẽt.*

1 Septimum membrũ iudicii, eſt interrogatio.† De qua eſt ſciendũ, quod iſtæ interrogationes ſolent fieri in omni arte iudicii, & fiunt quandoque parti, & quandoque teſtibus, adeo quod etiam poſt concluſionem fieri poſſunt, maxime in cauſis ſummariis, & plene declarant ſupra in 4. parte. principali a diſt. in 2. charuer 10. operatur, &c. Verũ principalis materi. noſtra eſt tractare de interrogationibus, quæ fiunt ante litem conteſt. quæ dicũtur præparatoriæ, cum adhuc ſcimus in 1. parte iudicii, de qua materia tracta. principaliter titulus, ff. de interro. act. Et ſciendum, quod iſtæ interrogationes præparatoriæ fiũt implorato iudicis officio, & poſſunt fieri etiam ante porrectionem libelli, ut no. gl. in rub. ff. de interro. actio Bal. in l. ſi curatoris. C. de iure del. ut ſi actor uult agere contra aliquẽ tanquam heredem, poteſt ipſum interrogari facere in principio litis, an ſit hæres, & ex quota parte ſit hæres ad hoc, ut iudicium poſſit contra eum fundari. ut l. de ætate. §.1. & 2. ff. de interro. actio. Item uolens agere petitioni hæreditatis, poteſt interrogari facere reum poſſeſſorem, quo tit. poſſideat, l. cogi. & ibi Bald. & Bar. & cõmuniter Doc. C. de petit. hære. & l. qui interrogatus. ff. de peti. hære. & ratio eſt quia poſſidens cum titulo, non conuenitur peti. hær. l. regulariter. ff. eo. tit. propterea ad ualiditationem iudicii, hẽt hoc
2 ſicuti in prin. † Quinto caſu, ſi reus nõ uult dicere titulũ, & fuit proceſſum ad ulterio-

ta,& poſtea in fine cauſæ uult opponere titulum ad excludendũ actorẽ, poteſt hoc facere, utrum ipſe actor obtinebit in expẽſis, quia reus opponẽs, dato quod obtineat ſuper principali oppoſitione propter titulum, cum hæc ſit exceptio peremptoria, tamẽ cõdemnatur ad expenſas, ex eo, quia doloſe protelauit cauſam, & ſic iſte eſt caſus notabilis, in quo uictor condemnatur ad expenſas, ita tenet Bal. in d.l. cogi. col. pen.

3 † In iſtis ergo interrogationibus præparatorijs pono regulam, quod iudex ubicunque æquitas ſuggerit, poteſt regulariter partem interrogare ad inſtantiam alterius partis. l. ubicunque, & per totum titu. ff. de interrog. actio. & iſta interrogatio ſi non fuit facta ante litem conteſt. poteſt fieri etiam poſt quandocunque ſecundum Bar. in l. qui petitori. ff. de rei uend. & ibi gl. & ſi ille, qui fuit interrogatus an ſit hæres, dicat, quod non poteſt interrogari de nuo, an ſit poſſeſſor hæreditatis, ſecundũ Bar. in l. controuerſia. ff. de tranſ. & ſemper iſtæ interrogationes fiunt officio iudicis ſiue ante litem conte. ſiue poſt, ſecundum Bar. in l. 1. ff. de interro. actio. & de hac materia interrogationis, habemus in regno ritum magnæ curię, in nu. 241. incip. Item ſeruat ipſa curia hanc practicam. &c. qui decidit multos caſus, & inter alios ponit circa materiam l. fina. ff. de rei uend. quod reus conuentus rei uendicatione, poteſt interrogari, an poſſideat, & ſi negat, poteſt interrogari actor, an uelit probare mendacium, ut transferatur poſſeſſio, & ſi dicit, quod ſic, datur ſibi terminus ad producendum libellum mendacij, alias proceditur ad ulteriora, ut habetur in d. ti. Et in iſta interrogatione poteſt iudex ponere commi nationem, quod ſi diceret mendacium, priuabit eum poſſeſſione, ſecundum Bart. in d. l. ſi ff. de rei uend.

4 † Limita primo, iſtam regulã nõ ꝓcedere in caſibus in quib. aliquis non compellitur iudiciũ pati puta ratione priuilegij fori, vel alio mõ, quia minime tunc compellitur reſpondere interrogationi, & ſic non poteſt interrogari, nec compelli iurare, tex. eſt in l. ſed ſi teſtatur. §. ex quibus, & ibi Bal. ff. de iudicijs.

5 † Secundo limita procedere, quando reus interrogatur de iurib. actoris, ſecus, ſi interrogatur de iure ipſius rei, quia non cogitur reſpõdere. Tex. eſt in l. ſpeciali. ff. de rei uendi. & tenet Bal. in l. cog. in prin. C. de petitione hæredita. Eſt ſolum ſpeciale in petitione hæreditatis, vt habetur in d. l. cogi.

6 † Tertio limita, quando litigans interrogatur ſuper principali negocio, de quo lis uertitur, quia non tenetur reſpondere, ſi aduerſarius format ſuam interrogationem, per modum interrogatorii, & non per modum depoſitionis quia ad hoc ut pars cogatur r̃ndere ſuper facto principali eſt neceſſe, quod aduerſarius faciat poſitionẽ, & non interrogationem, quia is, qui ponit, fatetur ſuam poſitionẽ, non aũt is, qui interrogat. ita tenet *Bal.* in l. data opera, col. 11. circa fi. C. qui accuſ. non poſſ. & Iaſ. in l. iudi. col. fi. C. de iud. & ibi et Pau. de Caſt. qđ intellige, qñ hoc euenit in iudicio poſt litem conteſtatam, quia tunc fiunt interrogationes de facto principalis cauſæ, ut dicunt præallegati Doc. Et quod is, qui ponit fatetur nõ is qui interrogat, tenet *Bar.* in l. 2. quod obſeruari col. 2. circa fin. uer. iuxta prædictam, &c. Cod. de iur. calum. & *Bal.* in l. ſicut, in fin. C. de repe. hær.

7 † Quarto limita, quãdo fieret interrogatio de aliquo, ꝙ continet crimen, vel turpitudinem reſpondentis, quia nõ cogitur quis r̃ndere Tex. eſt, & ibi *Bar.* & Doc. in l. qui iuraſſe. §. ſi pater ff. de iureiu. licet cõtra hoc uideatur tenere Bar. in l. qui petitorio. ff. de rei uẽd. ubi dicit, ꝙ pt quis interrogari, an dolo deſierit poſſidere. Tamen iſta contrarietas concordatur per Bar. in l. Marc. ff. rerum amo. & in d. §. quod obſeruari, col. fi. quia aut quis interrogatur ſuper eo, ſuper quo ſi non reſponderet; locupletaretur cum aliena iactura, quia poſſet rem alienam indebite detinere, & tunc cogitur reſpondere ſuper poſitione, uel interrogatione criminoſa ita procedat d. l. qui petitorio & ibi Bar.

8 † & ſimiliter, quando quis interrogatur de tali crimine, propter quod remouetur a beneficio. cogitur ſimiliter reſpondere. Ita procedat, quod habetur in c. dudum, el 2. de elect. & in c. inq. de acc. & tenet Bartol. in d. l. Marcellus. ita etiam procedit, quod no. Bar. in l. ſi. ff. de his, qui bus ut indig. & in l. non intelligitur. §. tacita. ff. de iure fiſci. ubi dicit, quod tenetur, quis reſpondere interrogationi, an

accom-

mon, ne oſtruatur teſtes ad falſum, ita tenent Azo. & Fel. in c. per tuas. de teſt. & Alexa. & Doc. in l. is, apud quem. C. de eden. & Bal. in Margarita. in uerſi. interrogatoria, uerſic. primo. Rob. Mar. V. I. D.

De ſatiſdatione, octauo membro iudicii.

1 *Satiſdationum multæ ſint ſpecies, & cum fideiuſſore intelliguntur.*

2 *Satiſdatio de iudicio ſiſti præſtatur a reo cõuēto ſiue in ciuili ſiue in criminali, & ad quem effectus ſit inuenta.*

3 *Poſſides immobilia nō tenetur ſatiſdare, quia ceſſat præſumptio fugæ.*

4 *Satiſdatio de praſentando in iudicio, quãdo locum habeat.*

5 *Fideiuſſor de praſentãdo ſtatim incidit in pœnam cum reus fuerit requiſitus abſque requiſitione ipſius fideiuſſoris.*

6 *Fideiuſſor de praſentando non tenetur nec ipſe, nec principalis iurare in ciuilibus.*

7 *Duo ad minus fideiuſſores recipi debent de præſentando pro quolibet accuſato, q non ſint cleri neque filij familiãs ſe obligãtes in ſolidũ, qua fideiuſſio omni die, per ſolũ actorum magiſtrum accipitur, ſed ſi eſt dies feriata, & qualiter accipiatur.*

8 *Fideiuſſores in criminalibus pro quanta pœna in regno recipi debeant.*

9 *Inquiſiti an & quando poſſint ſimul fideiubere & quid ſeruetur in regno.*

10 *Carceratus an, & quando ſit fideiuſſoribus relaxandus.*

11 *Fideiuſſionem de iudicato ſoluendo quis praſtare teneatur.*

12 *Fideiuſſor de iudicato ſoluendo coram ordinario, tenetur ſoluere iudicatum per eius delegatum.*

13 *Satiſdatio de non offendendo in quibus caſibus dari debeat.*

14 *Fideiuſſor de non offendendo non tenetur ad pœnam, ad quam fuit condemnatus principalis qui ob eius contumaciam habitus fuit pro confeſſo.*

15 *Satiſdatio de rato in quibus caſibus præſtari debeat.*

16 *Satiſdatio de expenſis quando, & a quo debeat præſtari.*

17 *Fideiuſſor de expenſis in caſu ſuccumbente non tenetur ad expenſas ad quas fuit actor condemnatus peremptoria inſtantia.*

18 *Satiſdatio de re non baratanda, quando præſtatur.*

19 *Satiſdatio indemnitatis, quæ ſit & quando locum habeat.*

20 *Satiſdatio de ſecuro carcere quando præſtatur.*

21 *Satiſdatio conuentionali, quæ dicatur.*

22 *Satiſdatio præſtari debet per debitorem in diem uergentem ad inopiam.*

23 *Satiſdatio debet præſtari a debitore impetrante moratoria.*

24 *Hæres ſatiſdare tenetur de ſoluendo legato in diem uel ſub conditione.*

25 *Satiſdationes multæ in iure reperiuntur, de quibus remiſſiue.*

26 *Fideiuſſor non obligatur, niſi primo obligetur principalis.*

1 Octauũ membrum iudicii eſt ſatiſdatio. † Nam iudiciis, maxime in eorum principio, emergunt multæ ſpecies ſatiſdationum quę fiunt pro aſſecuratione iudicii, & partis, quarum aliquæ præſtantur ab actore, & aliquæ a reo, unde hic opportunum eſt inueſtigare, quod reperiuntur ſatiſdationum ſpecies. Et dic, quod multæ ſunt. Et ſemper intelligitur ſatiſdatio cum fideiuſſore, iuxta l. ſancimus, C. de verbor. ſignifica.

2 † Prima igitur ſatiſdatio, quæ præſtatur in iudicio, eſt illa, quæ appellatur de ſtando iuri, ſeu de a iudicio ſiſti, & iſta præſtatur ſolum a reo conuento ſiue in ciuili ſiue in criminali, & fuit inuenta principaliter propter ſuſpicionẽ fugæ ad hoc, ut reus aſſecuret iudicium, quia alias poſſet fugere, & iudiciũ eludere, cum reorum ſit fugere, l. properandum. §. ſi aũt reus. C. de iud. & ita declarant Bar. & cõiter Doc. in l. ſciendũ in princ. ff. q ſat. cog. † & propterea is, qui poſſidet immobilia releuatur ab iſta ſatiſdatione, quia ceſſat illa ſuſpicio fugæ, ut dicunt Doc. in d. l. ſciendum, & de iſta ſatiſdatione loquitur principaliter titulus. ff qui ſatiſd. cog. & authen. offeratur. C. de litis cõteſt. & no. Barr. & Doc. in l. 1. ff. ſi quis in ius uo. non ie. 3

ADDITIO. An ſi conuenitur aliquis a quo petitur ſatiſdatio de iudicio ſiſti & reus replicat non teneri, ex quo poſſidet immobilia in regno, ad quod uerificandum

dum petit terminum, actor dicit quod pen dẽte termino caueat, an teneatur reus caue re, uide Afflic.in dec.109.P.F.V.I.D.

4 † Secunda ſpecies fideiuſſionis iudicialis eſt illa, deueniendo ſeu de ſe præſentando in iud.& iſta eſt, quotidie in uſu in criminalibus. Nam quando aliquis capitur a iudice, uel familia cũ armis, uel inquiritur de aliquo crimine poteſt ad euitandos carceres offerre, & pręſtare hanc ſatiſdactionẽ de præſentando, & deueniendo in iudicium, & ſic liberatur a carcere, imo ſi iudex tunc non liberat eum tenetur actione iniuriarum, l.ſi uero, §.1.ff.qui ſatiſ.cog. & no. Iaſ.in l.1.col.1.ff.qui in ius uoc. non ie. Et de iſta fideiuſſione loquitur tex.in d.l.1.& totus tit.ff.in ius uoc ut eant, & l.1.& ibi Bar.ff.de cuſt. reo. & conſt. regni quæ incipit. In humanitate ſuper qua ſatiſdatione eſt tradita in regno communis forma per ritum magnæ curiæ uicariæ in num.293. qui incipit. In prin.&c. & alium in numer. 303.qui incipit. Item eodem ſero,&c.uidelicet quod † fideiuſſores promittunt præſẽtare reum toties, quoties fuerit ipſe reus requiſitus quo caſu ſi reus requiratur, & non comparet, ſtatim incidunt fideiuſſores in pœnam ſine alia requiſitione fideiuſſorum, & poſſunt ad pœnam condemnari ſine citatione propter formam obligationis, ita deciditur in d.titu.303.& eſt alius, in num.517.incipiens. Nota, quod hæc dictio,&c.& hæc dicitur in regno forma conſueta, quando notarius ſtipulatur hanc ſatiſdactionem in forma cõſueta, &c.ut dicitur in d.titu.303.incip. Item eodem ſeruo &c.& alijs ſupra allegatis. Item eſt de communi ſtylo curiarum, & iſti fideiuſſores renũciẽt beneficio legis ſancimus, C.de fideiuſſ.quam ſtatuit tempus ſex menſium fideiuſſoribus ad requirendum, & pręſentandum principalem reum.

(margin number 5 stands beside the line "licet quod † fideiuſſores…")

6 † Fit etiam differentia per dictus ritus inter hanc fideiuſſionem, quæ recipitur in ciuilibus, & quando in criminalibus, quia in ciuilibus non tenetur iurare, nec principalis, nec fideiuſſor, ſed in criminalibus vterque iurat, vt habetur, in d. tit. 293. & in d. tit.293.incip.

ADDITIO. Adde dicta per me, in prac. mea cauſa crim. in tit. de fideiub. in frag. parte. Petrus Follerius.

7 Nota, quod hæc dictio,&c. † Item debent recipi ad minus duo fideiuſſores pro quolibet accuſato, qui non debent eſſe neque clerici neque filiusfamilias, ut eſt alias ritus in num.198.incipiens. Item pro quolibet, &c. Et dicti fideiuſſores obligatur ſe, & bona eorum in ſolidum, ut eſt alius, ritus in nu.316.incipiens. Item quod a bannitis, &c. Item poteſt recipi hæc fideiuſſio per ſolum magiſtrum actorum ſine iudice omni die, & omni hora, etiam ſi curia non regatur dummodo non ſit dies feriata, ut eſt alius ritus in num.296.incipiens. Item, quod quælibet,&c. uerum debet notarius actorum ſtipulari nomine curiæ, u tibi habetur. Sed ſi eſſet dies feriata adhibetur iſta cautela, uidelicet, quod iudex aſſignat reum fideiuſſoribus per clamydem, tanquam captiuum, & ipſi promittunt illum præſentare primo die iuridicio, & tunc recipitur ſatiſdactio, & de hac aſſignatione conficitur publicum inſtrumentum, ut eſt alius ritus in num.197. incipiens. Item, ſi

8 eſſet &c.† Sub quo autem pœna recipiantur, fideiuſſores? Dic quod in regno eſt obſeruantia, quod pro homicidio recipiuntur pro uncij centum, pro crimine falſitatis, uel priuati carceris pro ũcijs quinquaginta, pro alijs vero criminalibus recipiuntur pro uncis uiginti quinque, ut eſt alius ritus magnæ curiæ in nume.94. incipiens. Itẽ nota, quod in criminalibus,&c.& alius ritus in nume.316.incipiens. Item quod a

9 bannitis, &c. † Si autem eſſet magnus numerus inquiſitorum, a quibus eſſet capienda fideiuſſio? tunc ſeruatur, quod curia recipit fideinſsores pro medietate tantummodo prædicta, & pro alia medietate recipit fideiuſſionem uicariam, ſcilicet, quod dicti inquiſiti adinuicem fideiubeant unus pro alio, ut alius ritus in nume. 298. incipiens. Item pro quolibet,& c.in fi.& hoc ẽt cautum eſt de iure communi, ſcilicet, quod unus inquiſitus, in totum fideiubeat pro alio, ut dixit Bartol.in l. Romanus. ff. de tut.& cu.da.ad his. Sed per dictum ritum eſt facta limitatio ad medietatem. Verum hoc limitatur quando inquiſiti eſſent pauperes uel aliter ſuſpecti, quia tunc non admittitur dicta uicaria fideiuſſio ſecundum Bart.in d.l.Romanis, & ibi etiam Alex.in addi.cui adde Bald. in l.omnes, qui, C.de

epiſ.

epiſ.& cle.& Iaſ.in l.1.col.2.ff.ſi quis in ius
10 uoc. non ie. † An autem indiſtincte pro quolibet crimine carceratus debet relaxari ſub fideiuſſoribus? Dic, quod hodie in regno eſt cautum per conſtit.humanitate.ꝙ in omnibus criminibus etiam capitalibus excepto ſolo crimine læſæ maieſtatis contra perſonam Imperatoris, & ſuorum collateralium liberatur carceratus ſub fideiuſſoribus. Fallit in tribus caſibus. Primus eſt quando eſt confeſſus, Secundus,quãdo eſt deprehenſus in flagranti crimine. Tertius, quando facta inquiſitione crimen eſt notorium,ita quod veriſimiliter reus nullam habeat defenſionem,& hoc eſt confirmatum per capitulum regni in nu.41. incip.item, caueant &c. per quod imponitur pœna officiali contra facienti ad arbitrium principis, & quod amittat medietatem ſuorum gagiorum unius anni. Similiter hoc eſt cõfirmatum per regiam pragm quæ incipit, inoleuit qua cauetur,ꝙantequam incipiat conſtare de crimine non detineatur uolens ſatiſdare idoneæ,& officialis contrafaciens punitur ad decem uncias & tenetur in ſyndicatu ad iniuriam parti læſæ. Item hoc eſt declaratum per ritum magnæ curiæ in nu. 162.inci.Item ſi accuſatur aliquis,&c. quo cauetur,quod tunc detinetur reus in criminalibus,quando conſtet per unum teſtem de uiſu & de crimine , & perſona ſit ſuſpecta per famam publicam. Quod reſtringit ad caſus,in quibus non irrogatur tortura, ergo non procederet in leuibus criminib. in quibus non irrogatur tortura,prout ſũt crimina irrogantia pœnam infra relegationem, ut dicit capitulum regni,quod incipit tormenta.

11 † Tertia ſpecies fideiuſſionis iudicialis, eſt quæ dicitur de iudicato ſoluendo,quam tenetur præſtare in ciuilibus quilibet defendens litem alienam ex parte rei conuenti , alias non eſt idoneus defenſor. l. qui proprio,§. qui alium.ff.de proc. & l.exigendi, C.eo ti.& ibi notatur. Non tamen tenetur ad eãm conuentus nomine proprio, ut eſt inſt de ſatiſd.§ ſed hodie, & ab iſta ſatiſdatione non releuat poſſeſſio immobilium, l.minor.§.fi.cum l.ſeq.ff.de proc. & de hac ſatiſdatione loquuntur iura prædicta,& totus ti.ff.iud.ſol. Et ex hoc inoleuit illa practica,qua quotidie utuntur notarii in mandatis procuratoris, nam ponunt in eis illã clauſulam,uidelicet,quod dominus releuat ſuum procuratorem ab omni onere ſatiſdandi,nam per hæc verba dominus fideiubet pro eo , & tunc defenſor non teneatur aliter ſatiſdare,ut no.Bart.in rub.ff.iud.ſo. in 1.colum.quod tamen limitatur ſane ꝓcedere,quando dominus eſſet ſoluendo,& poſſideret immobilia,alias illa clauſula nihil releuat , ex quo tunc dominus non eſt idoneus fideiuſſor, unde tenetur defenſor ſatiſdare iterum ita tenet Franc.de Are.in conſ.134.& Ang.& Iaſ.in l filiusf. ff.qui ſatiſ cog.& ibi communiter Docto. pro hac eſt gloſ.in l.fi.C.de princ. agen.in reb.libr. 12.hinc datur pulchra cautela , quam poſuit Ang.in d.l.filiusf.& illam ſequitur Alex.in l.ſciendum.§.poſſeſſor, ff qui ſat.cogi.uidelicet , ꝙ quando aliquis mittit vnũ procuratorem de longinquis partibus, puta de Frãcia poterat ſibi opponi , quod ſatiſdet de ſtando iuri, & de iudicato ſoluendo in cauſa recõuentionis, & tenetur illam præſtare,non obſtante ,quod dominus fideiuſſerit in inſtrumento mandati, ex quo nõ poſſidet immobilia in loco propinquo & ad hoc ſolet allegari. glo.in d. l.fi.& iſta ſatiſdatio de iudicato ſoluendo continet tria uidelicet dolum malum abeſſe , rem defendi , & ſolui id quod fuit per curiam iudicatum,leg.iudicatum ſolu. ff.iudicio. ſolut.

12 † Aut promittens ſoluere iudicatũ coram iudice ordinario,teneatur ad iudicatũ per eius delegatum in eadẽ cauſa.uide Fran.de Are.tenentem quod ſic in con.87.colu.fin.

13 † Quarta ſpecies ſatiſdationis iudicialis eſt
b illa de b nõ offendendo,ut quando aliquis timet offendi ab aliquo poteſt implorare officium iudicis, ut compellat illum ad dãdum ſibi fideiuſſores de non offendendo , nec in perſona,nec in rebus , & de hac loquitur plene Bar.in l.illicitas.§.ne potẽtiores ff.de off præſid.& Fel. in rubr.de treuga,& pace,& ſi quis tuc fuit ſimul offenſus in pſona , & in rebus an teneatur offenſus ad duas pœnas,uide Baldum optime declarantem in conſ.387.in 4.volu. Quæ autem requirantur ad hoc , ut poſſit peti talis fideiuſſio,uide Fel.in d.rub. de treuga & pace , ubi inter alias dicit, quod debeat probari minæ, & quod quis ſit ſolitus minas executionis.

14 cutioni mandari, & dic vt ibi. † Quid au-
tem, ſi iudex inquirit contra principalem
qui promittit non offendere, qui non com
paret, iudex procedit in contumaciam, &
habet eum pro cõfeſſo, forte vigore ſtatu
ti, & condemnat ipſum ad pœnam tanquã
contrauenientem, an poſſit exigere a fide
iuſſoribus. Dic quod non, quia non appa-
e ret de uera cõtrauentione, illa autem fi-
cta confeſſio, quæ reſultat ex contumacia,
non nocet fideiuſſoribus ita eleganter te-
net Pet. Phil. Cor. in cõſil. 211. in 3. volum.
quod eſt notandum per conſtitutionem re
gni, quæ incipit, pœnam eorum, quæ loqui
tur de foriudicatis, qui habentur pro con-
feſſis, nam talis foriudicatio non noceret
fideiuſſoribus in caſu prædicto, reliqua au
tem ad hanc materiam, dic ut per Bart. &
15 Fel. ubi ſup. † Quinta ſpecies ſatiſdationes
iudicialis, eſt de rato, quæ præſtatur ab eo,
qui comparet pro actore ad agendum, &
eſt dubium de mandato, de quo loquitur
tex. in l. 1. C. de procur. l. Pomp. §. rat. ff. de
proc. & totus titu. ff. rem rat. hab. Similiter
quando aliquis agit, vt coniuncta perſo-
na, debet cauere de rato leg. maritus. C. de
procu. & generaliter quilibet agens alieno
nomine leg. non ſolum. §. qui alieno. ff. de
16 proc. & l. pom. §. ſed & ſi. eo. tit. † Sexta ſpe
cies ſatiſdationis iudicialis eſt, de expenſis
in caſu ſuccumbentiæ, quam tenetur præ-
ſtare actor in initio litis, de qua loquitur au
then. generaliter. C. de epi. & cle. & §. ad ex-
cludendas in auth. de litigo. & hanc ſatiſda
tionem præſtat actor, etiam ſi poſſideat im
mobilia, ſecundum Abb. in c. quoniam fre
quenter §. in aliis, co. 2. ut lite non conteſt.
& Bar. & Ale. in l. de die. §. qui mulierem. in
17 ſi. qui ſatiſd. cog. † Sed iuxta hoc cadit pul
chrum dubium, pone quod actor dedit fi-
deiuſſores de ſoluẽdis expenſis in caſu, quo
ſuccubuerit, euenit quod reus fuit abſolu-
tus ab inſtantia iudicii, & actor condemna
tus ad expenſas, quia inſtantia eſt perẽpta,
an fideiuſſores teneantur, Dic quod non
ita tenet Bald. in conſi. 106. in 2. uol. & mo
uetur, quia non dicitur actor ſuccubuiſſet,
ex quo poteſt iterum agere ad eandem cau
ſam ſecundum eum ibi.
18 † Septima ſpecies ſatiſdationis dicitur, de
d re d non barattanda, & præſtatur a conuen
to ſuper aliqua re mobili, qui eſt perſonæ
ſuſpectæ, quę de facili poteſtatem intermit-
tere, nam tenetur ad inſtantiam actoris da
re fideiuſſores de re non barattanda, i. de nõ
conſumendo, nec occultando, nec alias in-
teruertendo illam rem, ſed de exhibendo
eam ſi & quoties opus fuerit, alias illa res
ſequeſtratur, & de hac loquitur tex. in lege,
ſi fideiuſſor §. ſi ſatiſdatum & ibi gl. ff. qui
ſat. cog. & lege S.C. in fi. ff. de offic. præſ.
19 † Octaua ſpecies ſatiſdationis iudiciales eſt
fideiuſſio indemnitatis, & hęc poteſt præ-
ſtari, etiam extra iudicium, ut quando ali
quis permittit extrahere aliquem indẽnem
ab aliqua obligatione, uel permittit ipſum
conſeruare indemnem, quo caſu ſemper
requiritur excuſſio, antequam deueniatur
ad fideiuſſorem, etiam ſi fideiuſſor renun-
ciaſſet omnibus beneficiis de fideiuſſorib.
ut tenet Ludo. Rom. in conſi. 211. col. 1. &
Bar. in l. 2. C. de conue. fiſci. de lib. 10. & Ale
xan. in l. ſi col. 4. & ibi Iaſ. ff. ſi cert. pet. Fel.
in c. ex reſcripto, col. pen. in fi. de iureiur. &
ratio eſt ſecundum Doct. in locis præalle.
quia hæc excuſſio in caſu iſto uenit ex na-
tura actus conditionaliter, & ex beneficio
de fideiuſſoribus idem tenet Alex. in conſ.
20 32. colu. 1. in 4. uolum. † Nona ſpecies ſa-
tiſdationis iudicialis eſt, quæ dicitur de ſe-
curo carcere, ut quando aliquis carceratur
in acri carcere, & carceratus petit ſe habili-
tari, & mitti in carcere leniorem, & dat fi-
deiuſſores de non recedendo ab illo carce
re, iſta fideiuſſio ſolet eſſe ualde in uſu in
hoc regno & hoc facit iudex ex cauſa, atté
ta qualitate perſonæ, & delicti, l. 1. ff. de cuſt.
reo. & per ea, quæ tradit Paris in trac. ſyn.
in uerſic. carc. ubi plura dicit de hac mate-
ria, & maxime, quod nobile poteſt iudex
e aſſignare totum e palatium, uel totam ci
uitatem pro carcere, & tunc ſolet recipere
fideiuſſionem de ſecuro carcere, & non te
21 netur iudex, ſi fugit, ut ibi per eum. † Deci
ma ſpecies ſatiſdationis eſt illa conuentio-
nalis, quæ communiter præſtatur in con-
tractibus, & hæc poteſt præſtari tam in iu
dicio, quam extra, de qua loquitur totus ti.
ff. & C. de fideiu.
22 † Vndecimo ſpecies ſatiſdationis eſt, quan
do debitor mutat ſuam conditionem, in
deterius quia uerbit ad inopiam, & eſt de-
bitor in diem, nam tenetur ſatiſdare de ſol
uẽdo aduenieante die, de qua loquitur tex.

& ibi

& ibi Ang.& Doc in l.in omn b.ff.de iudici tradit Alexa.in l.ſi ſi.ff.§.eleganter.ff.de dam.in fect.

23 †Duodecima ſpecies ſatiſdationis eſt, quæ præſtatur ab eo, qui impetrat dilatoriã ſeu moratoriam a principe, quã tenetur interim dare fideiuſſores de ſoluẽdo alias reſcriptũ non ualet nec ſibi prodeſt, tex.in l.vniuerſa.C.de præcibus Impe.offer.

24 †Decimatertia ſatiſdatio eſt, qñ teſtator legat aliquid in diem, uel ſub conditione, nam tenetur hæres præſtare fideiuſſores de ſoluẽdo adueniẽte tempore, de hac loquitur totus tit.ff.u t l.no caue.& ſi nõ uult ſatiſdare mittitur legatarius in poſſeſſionẽ rei legatæ, & de hac miſſione loquitur totus ut.ff.ut in poſſeſſ.leg.

25 †Reperiũtur multæ aliæ ſatiſdationes, put eſt illa de dam.inf.& de iſta loquitur totus ti.ff. de dam.infe. itẽ illa quã pſtat uſufructuarius de utẽdo fruẽdo arbitrio boni uiri, de qua loquitur tit.ff.uſufr.quẽad.caue. Item illa, de opere demolliendo, de qua loquitur tit.de ope. no.non. Item illa reſtituẽdo id, quod quis habuit ultra legem falcidiam, de qua loquitur totus titul.ff.ſi cui plus, quã per l. Fal. Item illa, quam præſtat petens executionẽ quando poteſt ſupplicari, de qua loquitur auth.qua ſupplicatio.C. de prec. Imp.offe.& dicam in uerſ.appellatio in ult. parte iudicii, uerſ.ſupplicatio. Similiter multæ aliæ de quib.in toto ti.ff.de præt.ſtip.& per diuerſas l.& titulos iuris ciuilis, quas ſtudioſus inueſtigator inuenire

26 poterit. †Scias tamen, quod in omnibus fideiuſſionibus prædictis, & aliis, debet in primis obligari principalis, & poſtea fideiuſſor, alias non ualeret obligatio fideiuſſoris, quia cum ſit acceſſoria non pt ſtare ſine principali. Ita dicit Bal.in conſil. 261. col.1.in 1.uol.allegat gl.in l.ſecundum.ff. de uerb.obl.glo.in leg.ſi hæres pecuniam. ff.ad Treb. Rob. Mar. V.I.D.

ADDITIONES.

a Iudicio ſiſti. Et iſte fideiuſſor tenetur ſucceſſiue uſque ad ſententiam, Duen.libr.1. reg.utr.iur.reg 333. fideiuſſor.de iudice, & de hac materia uide Coraſ.lib.4. miſcel.c. 10.nu.4.

b Non offendendo. In hac materia uideas Ang.conſ.73.ſtatuto, Ale conſ.7.col.pen. lib.5.Pariſ.conſi.368.lib.4.Cagno. in l.ſi quis maior nu.93.C. de tranſact.& in l.ſi. nu.36.ff.de iuriſd.om.iud. Tiraq.in tract. de pœn cauſa 62.nu 2.

c Contrauentione. Folier.in fragmen.poſitis ad finem pract.crim.laico.titu.de fideiuſſo nu.263.

d Non baratanda. Coraſ.lib.3.miſcella cap. 11 & in l.16.nu.6.ff.de offi præſid.

e Totum Palatium Andr. Tiraq.in tract.de pœn.cauſa.31.nu.decimo, & ſeq. Alciat.in trac.præſumptio.regula prima præſumpti. 48 nu.2. Cotta in memor in uerſ nobilitas, limita non habere locum, ſi dictus nobilis ſemel aufugit è Palatio, gl.in uerſ. ex urnculis.l.Cornelia.ff.ad ſenat.conſ. Silla. Tiraq.ubi ſupra nu. 4.

Ludouicus Alſerius.

De exceptione, IX. membro iudicij.

1 *Exceptiones dilatoriæ tripliciter conſiderantur.*

2 *Contumax an poſſit opponere declinatoriam fori.*

3 *Exceptio reſpiciens perſonam litigantis, quæ dicatur.*

4 *Tutor ante omnia de ſolemnitatibus in iudicio docere debet. Et poſt datum terminũ ad probandum, hæc exceptio opponi poteſt.*

5 *Exceptio excommunicationis eſt anomala, & in quacunque parte iudicij poteſt opponi.*

6 *Exceptio male agis quia ante diem agis opponi poteſt ante, & poſt litem conteſtatã, & quid importet.*

7 *Exceptio intentionis & facta dilatoria dicitur, & ante litem conteſtatã opponi dẽt.*

8 *Exceptiones dilatoriæ opponi debent ante litem conteſtatam.*

9 *Exceptio dilatoria opponi poteſt poſt litem cõteſtatam quando facto aduerſarij ſuperuenit.*

10 *Exceptio dilatoria quæ reddit proceſſum retro nullum opponi poteſt, etiam poſt litem conteſtatam.*

11 *Aduocatus opponens exceptionem dilatoriã poſt litem conteſt quam ante poni debeat ad unam libram auri punitur.*

12 *Exceptiones peremptoriæ quæ, & quare ita dicantur.*

13 *Exceptiones litis finitæ quandoque ſunt declinatoria & quandoque peremptoria.*
14 *Exceptiones peremptoriæ quando requirūt altiorem indaginem reſeruantur ad merita. Et quid operetur iſta ſeruatio, num. 15 & 16.*
17 *Exceptiones peremptoriæ uſque ad quod tēpus opponi poſſiūt. & quid ſeruetur ī regno*
18 *Exceptiones quæ opponi poſſunt poſt ſententiam.*
19 *Exceptio hoſtica quæ dicatur, & quando locum habet.*
20 *Exceptio qualiter producatur.*
21 *Dolus quos modis committatur.*
22 *Exceptio doli contra quem opponatur, et numero 23.*
24 *Dol⁹ auctoris an noceat ſingulari ſucceſſori*
25 *Exceptio doli an opponi poſſit contra contractum confirmantem propter dolum adhibitum in primo confirmato.*
26 *Dolus unius ex ſocijs an noceat alteri ſocio.*
27 *Exceptioni doli an poſſit renunciari.*
28 *Dolus an cenſeatur remiſſus in quietatione generalis.*
29 *Simulatio quotuplex ſit & nu 30.*
31 *Simulatio qualiter allegetur.*
32 *Exceptio ſimulationis qualiter opponatur.*
33 *Exceptio ſimulationis, an cōpetat ſi debitū ris una cauſa conuertatur in aliam.*
34 *Exceptio metus fundatur ſuper equitate, & eſt in rem. & opponitur in mercatore.*
35 *Exceptio non numeratæ pecuniæ, an inter mercatores poſſit opponi.*
36 *Exceptio periurij, an repellat agentem.*
37 *Periurium an purgetur ſi ſoluitur poſt terminum et an purgatio mora admittatur inter mercatores.*
38 *Mora non pōt purgari, ubi eſt renuntiatum.*
39 *Promittens in plures pagas ſoluere debitū, & ſi non ſoluerit primam pagā teneatur ad totum an poſſit purgare moram.*
40 *Excuſſim an habeat locum inter mercatores*
41 *Promiſſio, ſi Titius non ſoluit qualiter intelligatur.*
42 *Litis pendentia. an opponi poſſit inter mercatores & qualiter opponatur.*
43 *Litis pendentiæ quando opponi poſſit, & numero 44.*
44 *Exceptio rei iudicatæ poteſt opponi inter mercatores.*
45 *Exceptio ſolutionis poteſt opponi inter mercatoris.*
46 *Exceptio acceptilationis, an opponi poſſit inter mercatores.*
47 *Confeſſio facta in iudicio. poteſt allegari inter mercatores.*
48 *Exceptio renunciationis litis, pōt inter mercatores.*
49 *Exceptio facti de non petendo, poteſt inter mercatores opponi.*
50 *Exceptio precij non ſoluti opponi poteſt inter mercatores & nu. 51.*
52 *Exceptio iuris uel ſtatutorum, obſtantium opponi poteſt inter mercatores.*
53 *Exceptio ceſſionis bonorum poteſt opponi inter mercatores.*
54 *Exceptiones procuratoriæ, non opponitur inter mercatores.*
55 *Exceptio legitimationis perſonæ, opponitur inter mercatores.*
56 *Legitimatio perſonæ quotupliciter fiat, & quam utilitatem affert. & nu. 57.*
58 *Procurator, qui per uiginti annos ſe geſſit pro procuratore, an debeat ducere de mādato*
59 *Procurator eo ipſo conſtitutus intelligitur, quod affert inſtrumentum debiti in eius manibus.*
60 *Excommunicationis exceptio in foro mercatorum admittitur.*
61 *Filiusfamilias mercator an poſſit eſſe in iudicio ſine conſenſu patris.*
62 *Et an filiusfamilias mercator poſſit conuenire debitorem paternum patre uiuente.*
63 *Exceptio quod non competi actio directa, an inter mercatores hābeat locum.*
64 *Exceptio non ſolutæ gabellæ, an inter mercatores habeat locum.*
65 *Pactum nudum inter mercatores, an ſit efficax ad agendum.*
66 *Agi an poſſit ex cōtractu incerto inter mercatores.*
67 *Exceptio nouationis, ſeu delegationis inter mercatores quando habeat locum.*
68 *Exceptio erroris calculis an inter mercatores, habeat locum.*
69 *An obſtet exceptio rei iudicatæ inter mercatores.*
70 *Calculatorum ſententia eſt ut ſententia peritorum.*
71 *Computans reditus, an petit poſſit, quod iterum redatur.*
72 *Mulier in foro mercatorum, an poſſit ut procuratrix interuenire.*
73 *Trigeſima quādo debeatur ī foro nūdinario*

74 Tri-

74 *Trigeſima per quem ſolui debet.*
75 *Trigeſima quando exigatur.*
76 *Trigeſima de quibus rebus debeatur.*
77 *Trigeſima an debeatur ſi confitetur debitum.*
78 *Trigeſima debet ſolui ſi partes tranſigunt.*
79 *Trigeſima an debeatur ſi petantur alimenta.*
80 *Trigeſima non debet ſolui per pauperes, uiduas, & miſerabiles perſonas.*
81 *Terminus breuiſſimus debet dari in foro mercatorum.*
82 *Si probationes offerantur de longinquo competentes dilationis dari debent.*
83 *Termini in quo nihil fuit probatum, an ad inſtantiam actoris debeat reintegrari.*
84 *Teſtes poſt didicita teſtificata, an in foro mercatorum poſſint produci.*
85 *Acta facta de nocte in foro mercatorum an ualeant.*

1 NOnum membrum huius primę partis iudicii, eſt exceptio. † Nã ſolet reus conuentus ante litem conteſtatam opponere aliquas exceptiones contra actorē ad impediendam litis conteſtationē. Nam
2 a exceptio nihil aliud eſt, niſi actionis excluſo. Et ſuper hoc eſt ſciendum, ꝙ exceptionum aliquæ dicuntur dilatoriæ & aliquæ peremptoriæ. Dilatoriæ dicuntur, illæ, q̃ differunt cauſam, nõ tamen perimunt negotium principale, & iſtæ poſſunt conſiderari tripliciter, nam quædam reſpiciunt pſonam iudicis, quædam perſonam litigantis, & quædam reſpiciunt libellum, ſeu ipſã cauſam. Exceptio reſpiciens perſonam iudicis, eſt exceptio declinatoria fori, ſeu incompetentiæ, vel exceptio recuſationis, & iſta dēt eſſe prima, quę opponitur ante oēs except. l. fi. C. de excep. & ratio eſt, quia ſi alias prius opponeretur, cenſeretur opponēs interpellare iudicem vt ſuper alia pronunciet, & ſic induceretur conſenſus in iudicē, ſeu prorogatio, & non poſſet ulterius declinari nec recuſari ſecundum Bart. & Do. in l. quidam conſulebat. ff. de reg. iu. & maxime Io. de Imo. & Ale. & ibi & idem tenet Bart. in l. ſi conuenerit, ff. de iur. omn. iud. pro hoc eſt text. in l. ſed, & ſi ſuſceperit, ff. de iud. & habetur in c. inter monaſterium de re iudi. & dicam infra in ult. parte iudicii in ver. recuſatio in tract. appel.

a ADDITIO. † Adde, an ſi reus contumax purgauit contumaciam, poſſit opponere fori declinatoriam? vide Bart. in l. ſi pupillus, ff. de priuil. cre. & ibi Ang. & uide Cauen. in 3. pra g. vbi Bar. non decidit ſed dicit eſſe cogitandum, ſed ibi Alex. in ad dicit, quod licet Bar. hoc non decidat in d. l. ſi pupillus, tñ id decidit expreſſe in l. quidam conſulebat, ff. de re iud. & in l. ſi conuenerit, ff. de iur. om. iu. in quib. locis tãgit Bar. ſi poſt datã fideiuſſionē poſſit opponi fori declinatoria, & dicit, qd ſic, ſed in q. propoſita per Bar. in d. l. ſi pupillus, eſt maius dubiũ, quia erat latũ decretũ primũ pp cõtumaciã, & præſtita ſatiſdō ad euitandum & reuocandũ primum decretũ Sed idē dicendum eſt in caſu illo, quia per contumaciã non prorogatur iuriſdictio, ſm Bal. in l. ſi quis ex cõſenſu, C. de epiſ. aud. hr per In. in c. innotuit de eo qui fur. or. ſuſce. & p Bal. in l. 1. ff. de iur. om. iud. & per Ale. in l. 2. ff. ſi quis in ius voc non ier. & in l. 1. in ſi. prin. ff. de fer. & Bar. in l. non vl ff de iu. & eſt rõ quia contumax non conſentit, vt d. l. 1. ff. de fer. & ibi Ale. & hæc ſunt vera ſm eũdē Ale. in d. l. 2. qñ iudex, qui contra contumaciã proceſſit mero iure non erat iudex cõpetens, ſecus ſi mero iure erat iudex cõpetens licet reus citatus, poſſet ex aliquo priuilegio ſibi competente eludere iuriſdict. illius. Contrarium tenet d. Auct. ſup. in verbo. & peruenitur, qñq. per viã inquiſitionis, n. 98. & vide quæ dixi in prac. mea cauſa cri. in verbo banniatur, nu. 51. P. F.

3 † Exceptio reſpiciens perſonã litigantis, dr omnis exceptio legitimationis perſonæ vt ſi compareat pupillus ſine tutore, vel minor ſine curatore, vt C. qui legit. perſo. ha. ſtan. in iud. uel filiusf. ſine conſenſu patris, iuxta l. fi. §. neceſſitate, C. de bo. quæ lib. & ibi Bart. & Bal. vel procurator ſine mandato, l. 3. §. defendēdi, & ibi Bar. ff. ex qui. cau. in poſſ. ea. vel ſi comparet aliquis ſubſtitutus a procuratore non habente poteſtatem ſubſtituendi, maxime ante lit. conteſt. iuxta tex. in c. 1. de proc. lib. 6. & habetur in l. qd quis. C. de pc. vel ſi cõparet procurator cũ mandato dubio, quo caſu tenet ſatiſdare de rato, l. 1. & ibi Bar. & Doc. C. de proc.
4 † Eodem mõ, ſi comparet aliquis, vt tutor, põt ſibi opponi, vt doceat de ſolennib. de quib. hr per l. legitimos, ff. de leg. tu. & hoc

hodie eſt in regno prouiſum per ritum magnæ curiæ in num. 213. qui incipit, item ſeruat ipſa curia, ꝙ cum aliquis, &c. licet hæc exceptio de ſolennib. poſſit opponi ēt poſt datum terminum ad probādum, & ſic poſt litem conteſt. ut hr̄ in d. rit. Et hoc generaliter poteſt extendi ad oēs comparentes in iudicio, ut tales, quia ante omnia dēnt probare ſe eſſe tales parte opponente, l. nō ignorat, C qui acc. non poſſ. Et ſimiliter quādo petitur aliqua ſatiſdatio iudicialis de his, quas poſui ſupra in præcedenti membro, & exceptio dilatoria reſpiciens perſonam litigantis, iſta. n. ante omnia diſcutiūtur in iudiciis, qui ēt in ſummariis ante oīa diſcuti dēt de legitimatione perſonarum, & eadē plene cognoſci, ſecundum Bal. in l. fin. col. 11. C. de edic. di. Adr. tol. & Ale. in conſ. 52. colu. 1. in 2. uol. & Iaſ. in rub. C. qui ad-
5 mit. col. 1. & 2. † Poteſt ēt, in hoc nu. poni exceptio excōicationis, in qua hodie, eſt ꝓuiſum in regno, per ritu magna curia in n. 250. in c. item, ꝙ in quibuſcunque &c. quo cauetur, ꝙ is qui eam opponit dēt offerri ſeparatū, illam probare incontinenti legitime, alias non auditur. Verum iſta exceptio dicitur anomula, nā poteſt opponi in quacunque parte iudicii ut eſt tex. in c. i. de exce. lib. 6. per quod ſtatuitur terminus octo dierum ad illam probandam, & ita illud uerbum, incontinenti poſitum in dicto ritu, omnis bonus iudex dēret interpretari adhærendo iuri cōi, prout poteſt, ut non ſtatuat minorē terminum octo dierum ad illam probandam, & in hoc foro eccleſiaſtico hēret locum ſine dubio, ubi non ſeruantur ritus magnæ curiæ. Et ꝙ iſta dicatur exceptio anomala, tenet Spec. in ti. de exce. §. 1. uer. anomala, & de materia huius exceptionis excōicationis, uide plene Fel. in c.
6 excep. col. 5. & ſeq. de except. † Tertio, ſunt quædam exceptiones, quæ reſpiciunt cām, ut eſt exce libelli inepti, uel obſcuri, uel male agis, quia ante diem agis, &c. l. i. in fin. ff. qn̄ dies uſufr. l. cedit. Verum iſta exceptio, male agis, &c. poteſt opponi ēt poſt lit. conteſt. & in hoc eſt differentia, quia ſi opponitur, ante lit. cont. reus abſoluitur ab obſeruatione iudicii, & induciæ duplicitur, ſed ſi poſt opponatur reus abſoluitur diffinitiue, & induciæ ſimiliter duplicantur, ita declarat Bal. in l. exce. col. 1. C. de prob. Poteſt ēt in hoc numero poni exceptio litis pendentiæ, quæ ſimiliter in dilatoria, & dēt deponi ante li. conſt. ſecundum Bal. in l. perēptorias, in fi. C. ſen. reſcin. non poſſe, & in l. ſenatus, C. qui accuſ. non poſſ. & Fel. in ca. exceptionem, de except. De cuius materia,
7 uide Soc. in conſi. 38. in 1. uol. † Quid antē de exceptione intentionis & facti, ut quando aliquis ſine actio. ne experitur? Dic. ꝙ habet uim dilatoriæ & impedit litem conteſtari, & dēt opponi ante lit. conte. ſecundum Bar. in l. pater decedens, ff. de inoff. teſta. & Bar. in l. Pap. §. ſi qui impubes, eo. tit. Verum ſi non fuit oppoſita iſta exceptio, iudex ex officio poteſt in quacunque parte iudicii repellere agētem ſine actione, ut eſt gl. & ibi cōiter Doct. in l. ubi pactum, C. de tranſ. & gl. in l. 2. quod ſi actor. in uer. rei C. de iur. cal. per quam ita tenet Pau. de Ca. in conſi. 250. col. 1. in 2. uol. & ad prædicta eſt tex. in l. ſi pupilli, §. uideamus, & ibi Bar. &
8 Doct. ff. de neg. geſt. † iſtæ autem exceptiones oēs dilatoriis debent regulariter opponi ante lit. conſt. ut ſupra dixi, ut no. glo. & Bal. & Doct. in l. exceptionem. C. de prob. & tex. in l. Pomp. §. rati. ff. de proc. & l. ita de-
9 mum, & ibi per ſcribentes, C. de pc. † b Fal-
b lit primo hæc regula, qn̄ exceptio ſuperueniſſet poſt lit. conſt. quia in quacunq. parte iudicii ſuperuenit, excep. opponi poteſt, ut not. Alex. & Doc. in l. ſi mulier, ff. ſol. matr. & Pan. de Caſt. in l. fi. C. de excep. & glo. & Bart. in l. 3. C. de conſ. eiuſ. litis quod tamen intellige, quando ex facto aduerſarii ſuperuenit poſt lit. conteſt. ſecus, ſi ex facto ipſius opponētis ſine facto aduerſarii, quia opponi tunc non poteſt, ſecundum Bar. in l. 2. §. numerum ff. de excep. rei. & Mod. in
10 d. l ſi mulier. † Secundo limita, niſi eſſet exce. dilatoria, quæ reddi proceſſum ratio nullum, quia tunc opponi poteſt, etiam poſt lit. cont. l. licet, & ibi Bar. & Doc. C. de procu. & ſal. in l. quod quis, C. eo. tit. & Bal. in l. 1. colum. 2. C. de iur. & fac. igo. & Fel. in c. exceptionem, colum. 9. uerſi. fallit octauo, & c. de except. Reliquas uero fallentias, per quas exceptio dilatoria opponitur poſt litem conteſt. uide pleniſſime per Fel. in dicto cap. except. & per Alexan. & Mod. in d. l. ita demum, C. de procur. quas breuitatis
11 cauſa hic non refero. † Si autem exceptio dilatoria, quæ debet ante litem conteſt.

opponi.

opponi, fuerit oppoſita poſt punitur aduo
catus opponens ad unam librã auri tex. eſt
in l pen. C. de excep. & tenet Pau. de Ca. in
12 conſilio 176. col. 1. in 1. uol. † Exceptiones
c vero c peremptoriæ, dicuntur illæ, quæ in
totum in perimunt ius agentis, prout eſt
exceptio ſolutionis iuſiurandi, pacti, tran-
ſactionis, & rei iudicatæ, & ſic de aliis ſimi
libus, & iſtæ poſſunt opponi quandocunq;
tam ante lit. conteſta. quam poſt uſque ad
concluſionem in cauſa l. perẽptorias, & ibi
Bal. C. ſen. reſcin. non poſ. quantum exce-
ptionum tres dũr eſſe litis finitæ, quæ impe
diunt litis ingreſſum, prout eſt exceptio
iuriſiurandi tranſactionis, & rei iudicatæ,
& iõ appellantur litis finitæ, quæ ſunt indu
ctæ, ut ſit litium finis, vt declarant Doc. cõi
ter in leg. fratris, C. de tranſ. De exce. iuſiu-
randi, probatur in l. 1. ff. de iureiu. De exce-
ptione tranſactionis, probatur in d. le. fra-
tris. De exceptione rei iudicatæ probatur ĩ
leg. 1. ff. de re iud. Adde ad quartam exce-
ptio. litis finitæ ſcilicet præſcriptionis, ut
probatur in leg. fin. & ibi Bar. ff. pro ſuo, &
habetur in l. emptor. C. de præſcrip. lon. tẽ-
po. & tenet expreſſe Bart. in d. l. fratris. Po-
teris addere ſex alias exceptiones quas cu-
mulat Bal. in l. poſtquam litis, colu. 2. C. de
13 pac. ubi videt † Iſtæ autem exceptiones li-
tis finitæ habent duplicem opponendi mo
dum, quia ſunt declinatoriæ, & perempto-
riæ, & ideo quandoque opponũtur in uim
declinatoriæ, ut eſt, quando opponuntur
ante lit. conteſt. quo caſu impediunt litis
ingreſſum & iudicij proceſſum & ideo de-
clinatoriẹ dicuntur, quia iudicium decli-
nant. Quandoq. uero opponuntur in uim
peremptoriæ prout eſt, qñ opponũtur poſt
lit. cont. non cenſentur oppoſitæ ad merita
cauſæ, vt perimant ius agentis, & de hoc iu
dex cognoſcit in diffinitiua ſententia ita,
declarat Bal. in d. l. poſtquam liti. colũ. 2. &
in d. l. excep. in fin. C. de probat. & Bald. &
Alex. & communiter Doc. in l. nam & po-
ſtea in princ. ff. de iureiur. & in l elegante,
§. ſi quis poſt tranſ. ff. de cond. iud. & prẹdi
ctis adde Bal. in l. diffamari, col. 2. uer. mo-
do hic quæro unum, &c. C. de ing. & man.
14 & Bart. in d. l. fi. ff. pro ſuo † Verum iſtæ ex
ceptiones peremptoriæ quandoque requi-
runt altiorem indaginẽ, quas declarat Bar.
in l. 4. §. condemnatum, & ibi ẽt Alex. in fi.
d col. fi. ff. de re iud quo caſu ſi d opponantur
ante lit. cont. non impediunt proceſsũ ſed
iudex debet eas reſeruare ad merita cauſæ,
& procedere ad ulteriora tex. eſt & ibi Bar.
in d. l. nam. & poſtea, & ibi etiam Bald. &
cõiter Docto. & Barto. in l. ſi quis. C. dep. &
Bar. Ale. & Doc. in l. ille a quo §. ſi de teſtõ.
ff. ad Treb. & Can. in c cum contingat de
off del. & Barto. in l. is à quo. ff. ut poſſ. l. &
Bar. in d. l. ſi. pro ſuo, & hr̃ in deciſ. 3. conſi.
Neap. quæ loquitur de exceptione præſcri
ptionis, de qua etiam Bal. in l. per hanc cõ-
15 lum. 2. C. de temp. appel. Quid autem ope
ratur iſta reſeruatio exceptionum ad meri
ta? dic quod ſi in proceſſu, iudicii apparé-
bit, iſtas exceptiones eſſe veras, & militare,
quidquid ante factum eſt nõ ualebit & oĩa
acta habebuntur pro non factis ita d. Bar.
in d. l. ille à quo. §. de teſtamento. ff. ad Tre
16 bel. Dicuntur autem require altiorem inda
ginem, quando non ſunt liquidæ, nec de fa
cili poſſunt liquidari, ſecundum Bal. & Mo
der. in d. l. nã & poſtea. & per Bar & Alex. in
d. l. 4. §. condemnatum. Vnde ſi opponens
offert ſe paratum incontinenti probare ex
ceptionẽ ut quia habet inſtrumentum, uel
alias probationes paratas tunc impedit lit.
cont & non reſeruatur ſecundum Bar. in d.
§. ſi de teſtamento. & Abb. in d. c. cum con
tingat col. fin. de off. dele. & eſt deciſum in
deciſ 63. in conſi. Neapol. hodie tamen in
regno eſt facta ꝓuiſio circa iſtas exceptio-
nes, ut ſi quis opponat eas ante lit. conteſt.
debeat illas liquidare, & probare infra qui
que dies, alias cenſetur reſeruata ad merita
cauſæ, vt eſt deciſum per regiam prag. quæ
incipit comparente, & ſic illud uerbum in
continenti, quod eſt de iure communi, eſt
hodie in regno declaratũ per quinque dies.
Eſt etiam & alia noua prouiſio per aliam
prag. quæ incipit. Quicunque qua cauetur
quod opponens aliquam ex prædictis exce
ptionibus, ſi illam non probat ſaltem ſemi
plene punitur pro qual ber uice ad iotare
17 nos. † illud autem, quod dicitur, quod ex-
ceptiones peremptoriæ poſſunt opponi uſ
que ad ſententiam, eſt de iure cõi, ſed per re
gni conſtitutionem, quæ incipit, lite legi-
time, &c. debent opponi infra biduũ poſt
litem conteſta. & eſt correcta in regno illa
leg. peremptorias C. ſen. reſcin. non poſ. ut
d. gloſ. in d. conſtit. Tamen cõiter hodie de

communi ſtilo curiarum nõ ſeruatur, illos conſt quãtum ad hoc, ſed potius ſeruatur contrarium, ſcilicet illud, quod dictat ius commune, quod eſt æquius, & ſic iſtæ exceptiones peremptoriæ opponuntur vſque ad concluſionem, & ſimiliter inſtrumenta iura, & aliæ cautelæ produci poſſunt vſque ad concluſionem, ſecundum formam cap. cum dilectus, de fid. inſtr. & hoc poteſt colligi ex regia prag. quæ incipit, curſu dilationum, quæ concedit vltimo loco poſt repulſam, terminum ad producendum iura cautelas, & ſcripturas, & per dictam prag. tanquam nouiſſimam uidetur altera diſpo
18 ſitio dictæ conſt. & ita ſeruatur. † Sunt etiã quædam exceptiones, quæ poſſunt opponi etiã poſt ſententiam, & ſunt illæ, q̃ non in totũ eneruant ſñiam, ſed illã modificant, ꝑut eſt exceptio, ne quis conueniatur, & exigatur, niſi inquantum facere poteſt. Item exceptio inuentarii, facti in hæreditate, ut not. Bar in l. 1. C. de iur. & fact. ign. & Bart. Alex. & Doct. in l. ex diuerſo §. fin. ff. ſolu. mat. & Bal. in leg. excep. colum. pen. verſic. ſunt quædam, &c. de probi. & Paul. de Caſ. in conſ. 166. col. 4. uer. ſed ſi quæritur, in 2. uol. Sunt etiam multi alii caſus, in quibus peremptoria exceptio poteſt opponi etiam poſt ſñiam, quos numerat gloſſ. & ibi etiã
19 Bald. in l. 1. C de iur. & fact. ign. † Vltimo in hac materia ſciendum, quod in regno habemus unam exceptionem, quæ appellatur exceptio hoſtica & habet locum quando aliquis eſt ſubmonitus ex parte regis, ut uadat in exercitum regis ad pugnandum contra hoſtes, nam ſi contingat interim hunc ab aliquo conueniri uel citari, ſiue in cauſa ciuili, ſiue criminali, habet ſpatium 15. dierum antequam uadat in exercitum, 15. poſt reuerſionem, & totum illud tẽpus, quo ſtat in exercitu, & infra hoc tempus ſuperſedetur in cauſa, & non proceditur contra eum, nec poteſt contumax reputari, ſed ſi aliquis ſponte acceſſit ad exercitum ſine uocatione habet ſolum illud tempus, quo ſtat in exercitu, & non illos 15. dies. Vnde ſi interim citatur, poteſt quilibet ſuus conſanguineus comparere, & allegare, qualiter citatus. Et degit in exercitu regis pro expeditione militiæ, & opponere poteſt exceptionem hoſticam & probato hoc gaudebit induciis prædictis, de hoc eſt conſt. regni, quæ incipit, Hoſtici, & ibi And. de Iſer. & Mod. Cætera in materia exceptionis dic vt per Spec. in tit. de excep. per totum, & per Ang. Are. inſt. de excep. per totum, & per Abb. & Fel extra de exce. per totum. Hæc ſolum pauca uolui attingere pro colligendis aliquibus floribus magis quotidianis in practica, præſertim ad introductionem iuuenum. Sequitur decimum, & ultimum membrum huius primæ partis, ſcilicet litis conteſt. Rob. Mar. V. I. D.

ADDITIO. Poſtea quam in materiam exceptionem incidimus, non extra rem ui debitur, & hic addere tertiam partem meæ praxis nundinariæ (ut alias pollicitus sũ) in qua, de admittendis uel repellendis exceptionibus in curiis mercatorum habebitis.
20 † Quare ſciendum eſt, quod regulariter exceptionũ materia producitur, ex æquitate ſcripta, & ipſa æquitas eſt materia habilis ad producendum exceptionem, cum & in ipſa æquitate fundetur. l. qui æquitate. ff. de dol. exce. adeo quod quoties æquitas non dictat, non detur exceptio, d. l. qui æquitate & concludunt omnes canoniſtæ in rub. extra de excep. & Ang. Are. e. ti. in rub. n. 10. & ut exemplis prædictis intelligo præcipito exemplum horum (Amatiſſime lector) ſing. n. qꝫ quis dolo me induxerit per ſtipulationem ad aliquid ſibi promittendũ, certe de iure ciuili remaneo obligatus, & contra me oritur actio, ſed conſiderans pretor ſatis iniurũ & abſurdũ fore, quem reportare lucrum ex ſuo dolo cũ iactura aliena, naturali æquitate motus doli exc. introduxit, ut dixit tex. in l. 1. §. 1. ff. de doli exce. Ita qꝫ ſi agit ille contra me, licet de iuris rigore ſum obligatus, potero tñ excep. doli obiicere, & ero tutus, & ſic iſta exceptio fundatur ſuper æquitate, & hæc opponitur inter mercatores, intelligendo tñ, ut procedat de ea exceptione doli, quæ non ſuccedit in locum non num. pec. exceptionis, quia illa inter mercatores non opponitur. Vt infra dicetur. Sed intelligas de aliis ſpeciebus exceptioni. doli (vt de illa quæ oritur tpe contractus, qa dolo me induxiſti ad cõtrahendum, & de illa quæ ſuccedit in locũ pacti & iniurandi, & de illa q̃ ſuccedit in locum facti, ſiue intentionis) quas exceptionum ſpẽs late declarat Ang. Are. in §. 1. inſti. de
21 excepr. nu. 7. Et poſtq̃ in exceptioni; doli

ma=

materia incidimus; quot modis dolus committatur uideamus, ut ſciamus quando dicta exceptio locum ſibi uendicat, & quando non, in quo annotatum reperio, quod multis modis cōmittitur, aliquando ante contractum (ut quando dolus ipſe dedit cauſā contractui) ut l. 1. ff. de doli except. & l. dolo. C. de inut. ſtip. aliquando committit dolus tunc tēporis, quo res promiſſa & in ſtipulationem deducta petitur licet antea nullus dolus fuerit commiſſus, v. g. (ſi aliquis agit in iudicio contra aliquem tutum exceptione, qui ſit, & ibi competere exceptionem, uel agit cōtra æquitatem ex qua conuentus erat tutus) nā licet a principio tempore celebrati contractus, non dicatur dolum fuiſſe commiſſum, quia nullus dolus nullaque machinatio interuenit, tamen dicēdum eſt, quod cum agit in iudicio & litem ſuper dicta petitione conteſtatur, dolo malo facere uſ, ex quo quia pſeuerat petere ex dicto contractu inutili, ut eſt, tex. in l. 1. §. circa. ff. de doli. excep. & l. æquitas. eo. ti. ex quo ad notandum eſt, quod quoties quis eſt tutus, aliqua exceptione, ut pacti de nō petendo, uel alia æquitate, & tamē aduerſarius ſciens dictam exce. ſeu æquitatem illi competere, contra eum agit in iudicio, & deducit ius ſuum, oritur exceptio doli ſtatim, quam primum actor fuerit ſuper illa petitione litē conteſtatus & nō prius, quia petendo quod poterat tolli exceptione, uſ in dolo uerſatus & hoc uerum eſt, ut dixi in eo, quia agit, & ſcit uel ſcire debet reum quem conuenit eſſe tutum exceptione, ut ſupra dixi, ſecus eſt in eo, qui ignorat, ut hæres, qui eſt ignorantia probabili, de leg. et. quæ in alterius. ff. de reg. iu. quia ſi non ſcit. uel ſcire non debet, non præſumitur in dolo uerſari & per cōſequens non obſt. exceptio. Aliquādo dicitur dolus committi poſt contractum, ut ſi opera creditoris debitoris perdat pecuniam, quam ſoluturus erat, l. ſi opera, ff. de dol. excep. & l. utro atque uxoriæ cum ibi no. ff. ſoluto matrim.

22 † Illud etiam in medium afferendum eſſe non modicæ utilitatis eſt contra quem talis exceptio intentari poſſit, & in hoc ſciendum eſt, quod exceptio doli ex parte eius cui opponitur eſt perſonalis, in tantum quod opponitur contra doloſum, & non contra alium, l. 2. §. 1. ff. de dol. except. & iſtud eſt uerum ut opponi poſſit contra quemcunque committentem, & agit, ſiue ſit maior ſiue pubes, ſiue pupillus doli capax, ut in l. apud celſum. §. de aut. ff. de doli exce. & ſiue ſit maſculus, ſiue fœm. ut d. l. apud celſum. §. ſed ſi mulier, ſed aduertendum eſt quod aliquando contra agentem non ſolum poteſt excipi de dolo ſuo, ſed etiam de dolo alieno, & tunc reus in ſuis exceptionibus debet deducere ſpecificare, & probare dolum ipſius, ex cuius dolo ille, qui agi tenetur, ut puta dolus defuncti nocet hæredi, quod intelligas; ut plene declarat Angel. Are. in §. ſed iſte. in uerſic quæro ab extra. Inſti. de actio. & habetur in l. Pomp. §. cum quis, ff. de acquiren. poſſeſſ.

23 † Ex parte autem eius qui opponit, exceptio doli eſt in rem, ut eſt tex. in leg. 2. § doli, ff. de doli. excep. & ideo ad quemcunque tranſit res ſuper qua commiſſus eſt dolus. tranſit exceptio, utputa, ſi quis conuenitur a fure raptore, uel alias dolum committente in re quæ petitur, ex eo quia poſſidet, conuentus poteſt excipere doli exceptione. ita quod non quæritur verſus quem ſit commiſſus dolus, ſed an ſit commiſſus dolus in ea re quæ petitur, argum. l. fin. cum ibi not. C. de rei uend.

24 † Sed his conſequentes. eſt dubitare an ſingularis ſucceſſor ſi agit, poſſit repelli per exceptio. doli, & ſic an dolus auctoris noceat ſingulari ſucceſſori? regula eſt negatiua, quod regulariter dolus ſui auctoris non nocet ſibi, ut eſt text. in l. apud celſum, §. de auct. ff. de do. except. fallit hæc regula in pluribus caſibus. Primo ſi ſucceſſor ſingularis uult uti acceſſione ſui auctoris, ut d. §. auctoris. Secundo fallit ſi non uult uti dicta acceſſione, tamen habet cauſam lucratiuam, uel quaſi, ut d. § de auct. Tertio, fallit quando de ſuo dolo conuenitur, uel parti excipitur, ut ib. d. Quarto, fallit ubicunque res reuerſura eſt incontinenti ad auctorem doloſum, ut ibidem. Quinto, fallit ubi exceptio cohæret rei, ut ib. d. Sexto, fallit ubicunque dolus commiſſus eſt in actionis acquiſitione, nam cuicūque ſucceſſori ea utenti obſtat exceptio, ut d. l. apud celſum, §. ſi quis. & § de auctori, & §. in hac. Aduertendum tamen eſt addid. quod dictum eſt ſupra in 2. fallentia, quod dolus auctoris nocet ſingulari ſucceſſori habenti cauſam lucratiuam, eſt intelligēdum

ſi agat, quia contra eum pōt opponi exceptio doli auctoris, ſecus aūt ſi ſe defendat, vt eſt gl. no. in d. l. apud celſum, §. ſi quis au tem ex cauſa legati, & not. Ang. in l. pure, §. ſi eum, eo. ti. aduertit Ang. Are. in §. 1. inſti. de excep. nu. 10. verſi. aduertas tamē, & eſt tex. in l. ſicut iniquum, ff. de act. emp. & ibi late Do. & ſcrib. in l. uitia, C. de acquir. poſſ. vbi Bal. & Sal. & alii optime declarāt.

25 † Sed finge fore adhibitum dolum in aliquo contractu celebrato inter aliquos, demum celebratur alius contractus ad confirmationem primi cōtractus, & in iſto ſecundo contractu nullus dolus fuit adhibitus, modo actor agit ex ſecundo contractu, an opponi poſſit exceptio doli ex primo contractu? Pau. de Ca. in conſi. 162. viſis, & ponderatis omnib. col. 1. lib. 2. dicit ꝙ poteſt excepi de dolo, quia dolus cōmiſſus in primo contractu cenſetur repetitus in ſecundo tendente ad eius confirmationem, & ſequitur conſulendo Aymo. Grau. in conſi.

26 14. nu. 13. † Sed nunquid dolus vnius ex ſociis noceat alteri ſocio, dicas, quod vt per Bar. poſt Flo. in l. ſi de cōi. ff. ſi ſer. ven. licet ſocius contra ſocium habeat regreſſum, vt

27 ibi. † Sed an exceptione doli poſſit renunciari Spe. in ti. de renun. & conſ. in uer. l. itē exceptio doli mali, nu. 43. tenet quod exceptioni doli de pñti renunciari poteſt, ſed do lo de futuro non utique poſt renunciari, l. ſi vnus, §. illud nulla & ibi Barto. ff. de pact. & Doc. maxime Bar. in l. Aurel. §. Gaius, ff. de lib. leg. & in l. ſi quis cum aliter, ff. de verbo. ob. & in l. tres fratres, de pac. & in l. quidam

28 decedens, ff. de adm. tu. † Sed finge inter viuos fieri liberationem, & quietationem generaliſſimam, nunquid dolus cenſeatur remiſſus: vide ad plenum per Bar. Soc. in conſi. 159. incip. in præſenti uer. ex quib. inferēdo ad propoſitum & in conſi. 190. incip memini, ver. poſtremo, cum ver. ſeq. in 2. parte, &

29 infra dicam. † Nec abſimilem prædictis putes exceptionem ſimulationis, idcirco aliqua de ea dicamus illud primo ſciendum eſt quod triplex ſimulationis præſens reperitur ſecundum Bald. in l. cum precib. C. de probationib. & Bar. in conſi. inci. Petrus Nicolæ. Primo, ſiquidem modo contrahitur ſimulatio, cū in veritate agitur, quod vnus contractus celebretur, tamen alius celebrari ſimulatur, C. plus valet, quod agitur per tot. & C. de contra emp. l. empti fidei, ſi puta in veritate volumus contrahere, & facere contractu pignoris, verum quia creditor dubitat, ne cogatur computare fructus in ſortem principalem, iuxta l. 1. & 2. C de pig. actio. ſimulat contractum emptionis, & licet, tali caſu non valeat contractus ſimulationis, videlicet emptionis, remanet tamen validus contractus pignoris, l. emptorem, C. plus valet, quod agi. & in c. illo uos, de pig. & ſic plus ualet quod in veritate agitur, quam quod ſimulate concipitur, ut in toto tit. plus vale. quod agi. & in iſta prima ſpecies ſimulationis, excipiens debet aduertere, ut particulariter deducat, & probet, qualiter fuit conuentum inter partes, quod in veritate eſſet pignus, licet fingeretur emptio, & vend. Item ꝙ incontinenti partes ipſæ celebrauerunt contractum venditionis ſimulatum, nam ſi decurriſſet interuallum temporis poſſet dici, quod a prima conuentione fuit receſſum, & per conſequens in veritate non intēdebant facere pignus imo veram venditionem (vt dictat inſtrumentum. arg. l. cum in plures §. locator horrei, ff. loc. & ibi Bar. Bald. & Sal. & Bar. in l. non ſolum, §. morte, verſi. plene, ff. de noui ope. nun. & lac. But. Bar. Bal. Sal. & Ang. in l. pacta nouiſſima, C. de pact. & hæc ſpecies ſimulationis opponi poteſt etiam inter mercatores, quia æquitatem ſapit, l. 1. ff. de dol. ma. & met. excep. Secundo modo dicitur contractus ſimulatus, & fit quando in ueritate celebratur contractus, & modico tempore debet durare (quia forte debet fieri retrouenditio ſtatim) ut l. 3. §. ſi ab ignoto, ff. de manu. intelligendo ſi expreſſe per pactum ita ſit promiſſum, & iſte contractus ex ſui apparentia non præſumitur ſimulatus, imo eſt permiſſus, & valet in forma ſpecifica, ut eſt tex. in l. 2. C. de pac. inter empt. & vend. & ibi no. niſi alia coniectura concurreret, quam ꝙ infra certum temporis teneatur retrouendere (puta quia interuenit paruitas prætii reſpectu valoris rei, iuxta gl. no. in l. 1. in prin. ff. de ſuperfi. & quod venditor indigeret pecunia, & quod pecunia peteretur mutuo, & pactum de retrouēdendo quo ad certum temporis tantum, & elapſo termino, quod non poſſet retro emere, & quod non poſſet retroemi antequam tranſeat certum tempus) ex ius,

etiam

f enim omnibus f præſumitur contractus ſimulatus, & magis præſumitur celebratus, ut creditur, interim durantem illo tẽpore lucretur fructus, & ſic potius ſit pign⁹ quã vera venditio. Si u autem non conſtaret de originali mutui petitione, tunc ex tali pacto de retrouendendo non indicatur contractus ſimulatus, etiam ſi ibi eſſet paruitas precii, reſpondit uenditæ, & quod ſit factus cum uſurario. Secundum Doc. in c. ad noſtram de emp. & uend. & in l. emptione. C. plus uale. quod agi. † Tertio dicitur
30 contractus ſimulatus & imaginarius, quãdo apparenter ſit contractus in mente, aut ſic, & agitur quod nihil fiant inter partes, & de hoc loquitur, l. nuda. ff. de contrahẽ. emp. & l. imaginaria de re iud. & omnibus iſtis modis, habet locum dicta exceptio in
31 ter mercatores. † Sed illud non uidetur re
g ticendum quomodo poteſt g allegari ſimulatio contractus cum eam allegando quis allegat turpitudinem ſuam quo caſu non eſt audiendus. Bar. in l. iuſiurandum, ꝙ ex conuentione §. ſi. ff. de iur. iur. dicit, q̃d dẽt quis agere rei uendicatione ad rem ſuper qua fuit ſimulatio commiſſa, & ſi opponatur, ꝙ ei fuit res uendita, replicari poteſt ꝙ uenditio fuit ſimulata, & imaginaria, tũc licet, allegẽ turpitudinẽ meam ſum audiẽdus. quia non allego ad eã fundãdum intẽtionem meam, ſed allego eã ad coadiuuandũ intentionẽ meã. Item ego allego ea contra eũ, qui fraudem participauit. Item ego qui allego tracto de dãno uitãdo, ille uero de lucro, igitur ſum audiẽdus, l. apud celsũ §. Marcellus ff. de dol. excep. nõ ãt ſed m eũ poſſum petere reſcindi dictã uenditionem allegando fraudem, uel ſimulationẽ, quia principaliter fieret ad fundandum intentionẽ meã, & allegarem eſt conſequẽti turpitudinẽ meã, & iſtã doctr. Barto. ſequitur Ang. Are. in §. 1. inſt. de excep. de cuius ueritate uide eo Vital. de Gãb. in tract. clauſ. in clauſu rei non ſic geſtæ in tit. quis poſſit dicere, ſeu allegare contractum ſimulatũ, fol. 388. & Bal. in l. cum profitearis Co. de reuo. do. ubi dicit, ꝙ aut contractus eſt verus tamen fraudulentus & iſto caſu uerum eſt id ꝙ dicitur, quod non auditur quis allegãdo eius turpitudinem, aut cõtractus eſt ſimulatus & in fraudẽ factus & tũc bene pt agi de ſimulatione, & licet appareat de fraude, non tamen repellitur ab agendo, & hoc inducit ad quæſtionem de quodã mercatore, qui cogitans ad fugiendũ, & fraudando ſuos creditores, in eorum fraudem donauit, uel alienauit bona ſua, poſtea nõ fugit uult uendicare ipſe donans, uel recõducere res donatas, ſiue alienatas, eo prætextu, quod donauit, uel alienauit in fraudem creditorum, aliter non facturus, non quid poſſit, & dicit quod ſic per iſtam ſuã rationem, quam ſupra proxime retuli, ſed Bar. in l. poſt contractum ff. de donat. & in d. l. iuſiurand. im. §. fin. plenius tetigit hũc articulum, & finaliter teneas, quod nedum ipſe principalis. ſed eius hæres poteſt allegare contractũ ſimulatum, licet nõ poſſit dicere, & allegare fore practicũ in fraudẽ uel deceptionem fiſci, uel alterius priuatæ perſonæ l. quamuis & in l. cũ propria. C. ſi
32 quis alte. uel ſi. & Doct. ubi ſupra. † Tẽpus enim immittere uidetur, ut quæramus quomodo proponatur exceptio ſimulationis contractus in quo reperio exceptionem ſimulationis multipliciter capi & ex hoc debet excipiens dicere, qua ſpecie ſimulationis ſic ſimulatus, non intẽtione incerta (ut aduerſarius reddatur certus, & nulla alia facta declaratione, ille cõtra quem dicitur ſimulatus, debet obtinere, l. 1. in prin. ff. de eden. & l. Pomp. ſcribit, ſi frumentum. in fi. ff. de rei uend. quæ licet loquuntur in agente, hñt tamen locum excipiente, l. 1. §. labeo. ff. de flu. & ff. de leg. 1. l. ditiæ textores in princi. debet ergo dici, quod declarari ſpecies ſimulationis, & ẽt cauſat reparationẽ cõtractus ſic factus, ſecundũ Bal. in l. ab Anaſtaſio, C. man. & in l. cum precib. C. de ꝓ
33 bat. † Sed finge debitũ ex una cauſa quem confiteri debere ex alia cauſa, nunquid ſimulationis exceptio oriatur Bal. in l. ſi ex pretio. C. ſi cer. pet. dicit, quod nõ oritur exceptio ſimulationis, quia dicitur, tunc cõpetere exceptio ſimulationis, quando promiſſio eſt facta ſimulate, ob cauſam nõ ueram, uel nõ iuſtã. ſed hic obligationis ſubiecta non deficit. Vt dicit textus in d. l. ſi ex pretio, & debitũ ex una cã põt in debitum ex alia cauſa conuerti, ut ibi declarat Bar. & hactenus de hac exceptione ſimulationis.
34 † Sequitur ut non incongrue uideamus de metus exceptione, quæ & ipſa fundatur ſuper æquitate, ut eſt text. in le. 1. ff. q̃ me. ca. & eſt

ſi agat, quia contra eum pōt opponi exceptio doli auctoris, ſecus aūt ſi ſe defendat, vt eſt gl. no. in d. l. apud celſum, §. ſi quis autem ex cauſa legati, & not. Ang. in l. pure, §. ſi cum, eo. ti. aduertit Ang. Are. in §. 1. inſti. de excep. nu. 10. verſi. aduertas tamē, & eſt tex. in l. ſicut iniquum, ff. de act. emp. & ibi late Do. & ſcrib. in l. ult. C. de acquir. poſſ. vbi Bal. & Sal. & ali optime declarāt.

25 † Sed finge fore adhibitum dolum in aliquo contractu celebrato inter aliquos, demum celebratur alius contractus ad confirmationem primi cōtractus, & in iſto ſecundo contractu nullus dolus fuit adhibitus, modo actor agit ex ſecundo contractu, an opponi poſſit exceptio doli ex primo contractu? Pau. de Ca. in conſi. 102. viſis, & ponderatis omnib. col. 1. lib. 2. dicit ꝙ poteſt excepi de dolo, quia dolus cōmiſſus in primo contractu cenſetur repetitus in ſecundo tendente ad eius confirmationem, & ſequitur conſulendo Aymo. Grau. in conſi.

26 14. nu. 13. † Sed nunquid dolus vnius ex ſocijs noceat alteri ſocio, dicas, quod vt per Bar. poſt Flo. in l ſi de cōſ. ff. ſi ſer. ven. licet ſocius contra ſocium habeat regreſſum, vt

27 ibi. † Sed an exceptioni doli poſſit renunciari Spe. in ti. de renun & conſ. in uer. l. itē exceptio doli mali, nu. 43. tenet quod exceptioni doli de pręt. renunciari poteſt, ſed dolo de futuro non utique poſt renunciari, l. ſi vnus, §. illud nulla & ibi Barto. ff. de pact. & Doc. maxime Bar. in l. Aurel. §. Gaius, ff. de lib. leg. & in l. ſi quis cum aliter, ff. de verbo. ob. & in l. tres fratres, de pac. & in l. quidam

28 decedens, ff. de adm. tu. † Sed finge inter viuos fieri liberationem, & quietationem generaliſſimam, nunquid dolus cenſeatur remiſſus? vide ad plenum per Bar. Soc. in conſi. 159. inc. in præſenti uer. ex quib. inferēdo ad propoſitum. & in conſi. 190. incip memini, ver. poſtremo, cum ver. ſeq. in 2. parte, &

29 infra dicam. † Nec abſimilem prædictis putes exceptionem ſimulationis, ideirco aliqua de ea dicamus illud primo ſciendum eſt quod triplex ſimulationis præſens reperitur ſecundum Bald. in l. cum precib. C. de probationib. & Bar. in conſi. incí. Petrus Nicolæ. Primo, ſi quidem modo contrahitur ſimulatio, cū in veritate agitur, quod vnus contractus celebretur, tamen alius celebrari ſimulatur, C. plus valet, quod agitur per tot. & C. de contra emp. l. empti fides, vt puta in veritate volumus contrahere, & facere contractu pignoris, verum quia creditor dubitat, ne cogatur computare fructus in ſortem principalem, iuxta l. 1. & 2. C. de pig. actio. ſimulat contractum emptionis, & licet, tali caſu non valeat contractus ſimulationis, videlicet emptionis, remanet tamen validus contractus pignoris, l. emptorem, C. plus valet, quod agi & in c. illo uos, de pig. & ſic plus ualet quod in veritate agitur, quam quod ſimulare concipitur, ut in toto tit. plus vale. quod agi. & in iſta prima ſpecies ſimulationis, excipiens debet aduertere, ut particulariter deducat, & probet, qualiter fuit conuentum inter partes, quod in veritate eſſet pignus, licet fingeretur emptio, & vend. Item ꝙ incontinenti partes ipſe celebrauerunt contractum venditionis ſimulatum, nam ſi decurriſſet interuallum temporis poſſet dici, quod a prima conuentione fuit receſſum, & per conſequens in veritate non intēdebant facere pignus imo veram venditionem (vt dictat inſtrumentum. arg. l. cum in plures §. locator horrei, ff. loc. & ibi Bar. Bald. & Sal. & Bar. in l. non ſolum, §. morte, verſi. plene, ff. de noui ope. nun. & Iac. But. Bar. Bal. Sal. & Ang. in l. pacta nouiſſima, C. de pact. & hæc ſpecies ſimulationis opponi poteſt etiam inter mercatores, quia æquitatem ſapit, l. 1. ff. de dol. ma & met. except. Secundo modo dicitur contractus ſimulatus, & fit quando in veritate celebratur contractus, & modico tempore debet durare (quia forte debet fieri retrouenditio ſtatim) ut l. 3. §. ſi ab ignoto, ff. de manu. intelligendo ſi expreſſe per pactum ita ſit promiſſum, & iſte contractus ex ſui apparentia non præſumitur ſimulatus, imo eſt permiſſus, & valet in forma ſpecifica, ut eſt tex. in l. 2. C. de pac. inter empt. & vend. & ibi no. niſi alia coniectura concurreret, quam ꝙ infra certum temporis teneatur retrouendere (puta quia interuenit paruitas prætij reſpectu valoris rei, iuxta gl. no. in l. 1. in prin. ff. de ſuperfi. & quod venditor indigeret pecunia, & quod pecunia peteretur mutuo, & pactum de retrouēdendo quo ad certum temporis tantum, & elapſo termino, quod non poſſet retro emere, & quod non poſſet retroemi antequam tranſeat certum tempus) ex iis

enim

f enim omnibus ſ præſumitur contractus ſi
mulatus,& magis præſumitur celebratus,
ut creditur,interim durantem illo tēpore.
lucretur fructus,& ſic potius ſit pign⁹ quā
vera venditio. Sin autem non conſtaret de
originali mutui petitione, tunc ex tali pa-
cto de retrouendendo non iudicatur con-
tractus ſimulatus,etiam ſi ibi eſſet paruì-
tas precii, reſpondit uenditæ, & quod ſit
factus cum uſurario. Secundum Doc.in c.
ad noſtram de emp.& uend.& in l.emptio
30 ne.C.plus uale,quod agi.† Tertio dicitur
contractus ſimulatus & imaginarius,quā-
do apparenter ſit contractus in mente, aut
ſit,& agitur quod nihil fiant inter partes,
& de hoc loquitur, l. nuda.ff.de contrahē.
emp.& l.imaginaria de re iud.& omnibus
iſtis modis,habet locum dicta exceptio in
31 ter mercatores. † Sed illud non uidetur re
ticendum quomodo poteſt allegari ſimu
latio contractus cum eam allegando quis
allegat turpitudinem ſuam quo caſu non
eſt audiendus. Bar.in l.iuſiurandum,ꝙ ex
conuentione §.ſi.ff.de iur.iur.dicit,qđ dēt
quis agere rei uendicatione ad rem ſuper
qua fuit ſimulatio commiſſa,& ſi oppona
tur, ꝙ ei fuit res uendita,replicari poteſt ꝙ
uenditio fuit ſimulata, & imaginaria, tūc
licet allegē turpitudinē meam ſum audiē-
dus.quia non allego ad eā fundādum intē
tionem meam,ſed allego eā ad coadiuuan-
dū intentionē meā. Item ego allego eā con
tra eū, qui fraudem participauit. Item ego
qui allego tracto de dāno uitādo, ille uero
de lucro,igitur ſum audiēdus.l.apud celſū
§ Marcellus ff.de dol.excep.nō ât ſecū m eū
poſſum petere reſcindi dictā uenditionem
allegando fraudem,uel ſimulationē, quia
principaliter fieret ad fundandum inten-
tionē meā,& allegarem eſt conſequēti tur
pitudinē meā,& iſtā doctr. Barto.ſequitur
Ang. Are.in §.1.inſt.de excep.de cuius ue-
ritate uide eo Vital.de Gāb. in tract.clauſ.
in clauſu rei non ſic geſtæ in tit.quis poſſit
dicere, ſeu allegare contractum ſimulatū,
fol.388.& Bal.in l.cum profitearis Co.de
reuo.do.ubi dicit, ꝙ aut contractus eſt ve
rus tamen fraudulentus & iſto caſu uerum
eſt id ꝙ dicitur,quod non auditur quis al-
legādo eius turpitudinem,aut cōtractus eſt
ſimulatus & in fraudē factus & tūc bene pt
agi de ſimulatione, & licet appareat de
fraude,non tamen repellitur ab agendo,&
hoc inducit ad quæſtionem de quodā mer
catore,qui cogitans ad fugiendū, & frau-
dandos ſuos creditores, in eorum fraudem
donauit,uel alienauit bona ſua, poſtea nō
fugit uult uendicare ipſe donans,uel re cō
ducere res donatas,ſiue alienatas, eo præ-
textu,quod donauit, uel alienauit in frau-
dem creditorum,aliter non facturus,nun
quid poſſit, & dicit quod ſic per iſtam ſuā
nationem, quam ſupra proxime retuli,ſed
Bar.in l.poſt contractum ff de donat.& in
d.l.iuſiurandum.§ fin. plenius tetigit hūc
articulum,& finaliter teneas,quod nedum
ipſe principalis. ſed eius hæres poteſt alle-
gare contractū ſimulatum, licet nō poſſit
dicere, & allegare fore practicū in fraudē
uel deceptionem fiſci, uel alterius priuatæ
perſonæ l.quamuis & in l.cū propria. C. ſi
32 quis alte.uel ſi.& Doct.ubi ſupra.† Tēpus
enim immittere uidetur,ut quæramus quo
modo proponatur exceptio ſimulationis
contractus?in quo reperio exceptionem ſi
mulationis multipliciter capi & ex hoc de
bet excipiens dicere,qua ſpecie ſimulatio-
nis ſic ſimulatus,non intētione incerta (ut
aduerſarius reddatur certus, & nulla alia
facta declaratione, ille cōtra quem dicitur
ſimulatus,debet obtinere,l.1. in prin.ff.de
eden.& l.Pomp.ſcribit.§ ſi frumentum.in fi.
ff.de rei uend.quæ licet loquuntur in agen
te, hn̄t tamen locum excipiente, l.1.§.la-
beo.ff de flu.& ff.de leg.1.l.ditiæ textores in
princi. debet ergo dici,quod declarari ſpe-
cies ſimulationis, & ēt cauſat reparationē
cōtractus ſic factus,ſecundū Bal.in l.ab A-
naſtaſio,C.man.& in l.cum precib.C.de ꝓ
33 bat.† Sed finge debitū ex una cauſa quem
confiteri debere ex alia cauſa, nunquid ſi-
mulationis exceptio oriatur Bal. in l.ſi ex
pretio.C.ſi cer.pet.dicit.quod nō oritur ex
ceptio ſimulationis,quia dicitur, tunc cō-
petere exceptio ſimulationis, quando pro-
miſſio eſt facta ſimulate, ob cauſam nō ue
ram,uel nō iuſtā. ſed hic obligationis ſub
iecta non deficit. Vt dicit text.in d.le.ſi ex
pretio,& debitū ex una cā pōt in debitum
ex alia cauſa conuerti,ut ibi declarat Bar.
& hactenus de hac exceptione ſimulatiōis.
34 † Sequitur ut non incongrue uideamus de
metos exceptione,quæ & ipſa fundatur ſu
per æquitate,ut eſt text.in le.1.ff.ꝙ me.ca.
& eſt

& eſt in rem, non in perſonam, l. ſi cum exceptione. §. in hac. cũ ibi no. ff. q̃ nunc cau. & eſt tex. in l. apud celsũ § pe. ff. & except. & ſic quando proponitur iſta exceptio, nõ eſt opus dicere, & allegare perſonam metũ inferentem, uel etiam perſonam cui metus fuerit adhibitus, ut in d. §. pen. ſed ſufficit allegare metum fuiſſe adhibitum, & ſic impersonaliter in tali re, ut taliores permitteretur, & quia ſapit, ut dixi hæc exceptio de æqtate inter mercatores poteſt opponi cum & id, q̃ metus cauſa geſtum eſt ratum haberi nõ debere, non tam ſi ſuit uerbum hominis, quam uerbum Dei, ut dicit magiſter Raimundus in ſua ſumma prout refert Bal. in cõſ. 133. col. 2. poſt princ. uol. 3. pro quo dicit Bald. in rubri. de con. inueſt. in ſi. uerſ. quæritur ultimo, q̃ uox Dei poſuit in ore prætoris edictum, q̃ met. cau. geſtum eſt, & multo de exceptione metus, & quomodo probetur, qualiterve purgetur, uideas Boer. in deciſ. 100. & 101. in prima parte ubi plene.

35 † Subſequenti ordine uideamus, nunquid exceptio non nu. pec. inter ipſos mercatores opponi ualeat. & an inter eos ſeruetur diſpoſitio l. ſi ex cautione, & l. in contractibus. C de nume. pec. pro illius quæſtionis ſolutione, illud præcipue ſciendum eſt, q̃ diuerſa tempora a iure ſtatuta reperiuntur, ad opponendam dictam exceptionem, nam in contractu mutui, in quo quis in ſcriptis confitetur ſe mutuum habuiſſe, debitor opponit dictam exceptionem,

h infra terminum *h* duorum annorum a tempore, quo confitetur ſe mutuum recepiſſe, & eo caſu oppoſita dicta exceptione infra dictum tempus nihil probare hẽt, ſed creditor dictum probare numerationem. & ſi eam non probauerit, confeſſio illa debitoris ſtante, dicta exceptione oppoſita, nihil operatur, ut eſt text. inſt. de litterarum obliga. §. 1. & d. l. in contractibus. Item in alius contractibus quam mutui, de quibus apparet ſcriptura. Tempus opponendi dictam exceptionem. (ut onus probandi numerationem transferatur in creditorem) eſt 30. dierum, ut in d. l. in contractibus. §. ſuper cæteris, præter quam in cõtractu emptionis, & uend. in quo non poteſt opponi exceptio pretii non ſoluti, ut in l. generaliter. C. de non nume. pec. niſi uellet in ſe ſuſcipere unus probandi, ſecundum Bald. in l. peremptorias, C. ſent. reſc. non poſ. cum concor. ſuis. Ita præter quam in contractu tranſactionis, ut in l. ſi tranſactionis. C. de non num. pec. modo deueniendo ad principalem quæſtionem uidetur dicendum, quod poſſit opponi dicta exceptio inter mercatores ex pluribus. Et primo, quia exceptio non. num. pec. fundatur ratione naturali, & ſuper æquitate, ut dicit gl in rub. C. de non nume. pecu. ſecundo. quia (ut dixi ſupra) in foro mercatorum habet locũ æquitas canonica, ſed de æquitate canoni- I ca, etiam poſt biennium opponitur, ſecundum Ioannes *Andr.* in regula iuris locupletari de reg. iur. per regulam cap. ſi. de præſcrip. & ſequitur Ioan. Fab. in d. l. contractibus. & Hoſt. & *Ioan.* And. & Barb. & communiter *Doct.* in c. ſi. de ſol. & Felyn. latiſſime in c. ſi cautio. de fid. inſtr. in 17. colum. num. 61. & ita fuit deciſum in Cappel. Tholoſ. deciſ. 418. & ſequitur Bal. in d. l. ſi ex cautione, & in d. l. in contractibus. & etiam elapſo biennio transfertur onus probandi in creditorem, ut dicit Angel. Are. in §. 2. inſt. de excep. ſed in cõtrarium, quod inter mercatores non habeat locum dicta exceptio, allego. gl. ſing. in §. ſin. qui incipit argentariorum in Auth. de fideiu. & pro hac etiã opin. allegatur Bald. in l. fruſtra. C. de non nu. pec. ubi citat illam glo. ſing. ſed pro certo ibi Bald. hoc non dicit, ſed Saly. ibidem dicit, quod aut mercator uult opponere exceptionem prædictam ex perſona ſua, & non poteſt, ſed ſi uellet opponere ex perſona eius pro quo interceſſit, & tunc poteſt

i opponere *i* & ita intelligitur, id quod ibi dicit Bald. ſi recte inſpiciatur, & ita tenet *Iaſon* per prędicta in l. qui pecuniam numero 6. ff ſi cert. petat. & in l. cum quis numero. 6. C. de iur. & fact. igno. licet in corrupte loquatur in li. meo idem dicit, & latius Angel. *Aret.* in §. idem iuris in ſt. de except. nu. 16. intelligendo tamen, qñ mercator ſpopõdiſſet, & obligatione debitoris confeſſio nata, at ſecus ſi ſimpliciter ut debitum ab illo debitore creditori debitor ſpopondiſſet, quia tunc. & debitor, & mercator fidem debiti uidentur agnouiſſe, argumẽ. l. cum fidem. C. de non nu. pec. forte tamen ſi fas eſſet loqui contra tot. uerum iuris interpretes, dicerem prædicta procedere in campſore, tãtum, ut dict. Doct. in locis pro-

xime

ſtime allegatis exẽplificant, at ſecus in ſimplici mercatore, qui ut plurimum (ut experientia eſt rerum magiſtra) negociatur nõ præſenti pecunia, ſed in credentiam: cui ſi auferetur facultas excipiendi de non numerata pec. eſſet ſumma iniquitas, & ratio diuerſitatis inter campſorem, & ſimplicẽ mercatorem, poſſet eſſe, quia campſores ſolent præſenti pecunia negociari. Item quia magis eorum fides cenſetur, & eſt approbata, adeo quod magis qui confidit nudæ promiſſioni, & verbali campſoris, quam mille inſtrumentis alterius perſonę huic conſcripturis plenam fidẽ adhiberi uidimus, vnde nimirum ſi ex perſona eorũ non habeant exceptionem non numeratæ pecuniæ, imo qđ plus eſt ẽt campſor habet dictam exceptionem, ſecundum Bal. in conſ. 190. in 2. uol. ubi ponit quæſtionem quod ſi campſor Venetiarum facit milli literas cambii directas campſori Neapolitano, ut ſoluat mihi ducatos centum per eum habitos, & receptos a me, ſi campſor Neapolitanus non vult acceptare literas, & ego habuero recurſum contra campſorem Venetiarum ad repetendum debitũ, & ille opponat exceptionem non numeratæ pecuniæ ex illis literis, dicit ipſe, non probatur uera numeratio, ſed tantum confeſſio, l. ſi ex cautione. C. non num. pec. niſi campſor cõſtatur numerationẽ. ſeu ſaltim nõ diffiteatur, ut ff. ſi certum peta. l. lecta. ff. de uerbo. obl. l. ſi ita ſtipulatus, §. Griſogonus, ff. de verb. ob. & per conſequens concludit opponi poſſe dictam exceptionem, unde cogita ſuper prædictis in facti contingentia, & reperi nouiſſime Benu. Strac. in trac. de mer. in ult. part. nu. 9. fo. 276. tenentem mercari competere hac exceptionem, & vltra prædicta uideas Affl. in conſ. cauſas in 4 nou. tenentem, quod etiam in literis cambii hẽt locum diſpoſitio d. l. ex cautione, ut opponatur exceptio non numeratæ pec. licet uideatur loqui, quod ad ſubſcribentem literis cambij, & ſic non de campſore.

36 † Sed illud etiam pulchrum eſt uidere nunquid exceptio periurii repellat agentem & in foro mercatorum? & dicẽdum eſt, quod ſic, imo a fortiori, quia ut dixi in curia mercatorum agit de bono, & æquo. & ſeruatur æquitas, modo ſic obſeruare promiſſa, eſt iuris naturalis, & æquitatis naturalis, ut eſt tex. in l. 1. ff. de pact. (ibi dum dicitur) quod edictum de pactis æquitas naturali eſt, quid enim tam congruum eſt fidei humanæ, q̃ pacta obſeruare, & non obſeruare pacta eſt cõtra naturalem æquitatem, vt in d. l. 1. a contrario ſenſu, & firmat Lerr. Doct. Galen. in conſil. 53 in 1. lib. n. 12. vbi dicit, quod cõtra ius gentium, & naturale eſt, procedentia ex ore mercatorum irrita facere, ergo qui non ſeruat pacta maxime iurata (quo caſu eſt periurus) repellendus eſt.

Sed an dicatur periurus ille, qui promiſit ſoluere infra certum terminum, & non ſoluit ſi poſt terminũ offerat, ſe paratũ ſoluere dices, q nõ, vt eſt gl. ſing. 32. q. 1. apud miſericordem, & eſt rõ quia eo ipſo, quod ſoluit extra terminum, uel offert ſe ſoluere, & non uidetur habuiſſe differendi, vt refert & ſequitur Lanfr. in c. quoniam contra, in uerbo depoſ. nume. 136. de prob. ſed auertendum eſt ad id, quod ſupra dixi, quoniam Doct. canoniſtę in c. intelleximus, extra de iud. tenent, quod periurus non repellitur ab agendo, ſed Spe. in tit. de acto. §. 1. uerſic. Item quod eſt periurus, tenet, quod periurus indiſtincte repellatur, ab agendo, Lod. R. in ſing. 493. incip. ſcias, concordãdo opiniones dicit, quod aut quæritur, an periurus in uno repellatur ab agendo, in alio penitus diuerſo, & tunc procedat opinio Can. aut quæritur an periurus in eadẽ re, quæ petitur, repellatur ab agendo ab ea, & iſto caſu procedat opi. Spec. tenentis qđ periurus repellatur ab agendo, allegat tex. quem ita intelligit in le. ſi, quis maior. C. de tranſ. & ita tenet Bal. in rep. leg. 2. ff. de iureiu. & Fil. in d. c. intelleximus, nu. 6.

37 † Sed quantũ, dixi, quod licet quis ſit periurus non ſoluendo infra terminum tamẽ

K ſi offerat ſe ſoluturum poſt terminũ K purgat illud periurium, in hoc contradicere uidetur tex. in d. leg. ſi quis maior ubi clare colligitur impediri purgationem moræ, ſed ueraciter dixerim eſt aduertendum, quod de æquitate canonica, per illam gl. in cap. apud miſericordem, admittitur purgatio moræ & ita eam intelligit Alcia. in d. l. ſi quis maior quem omnes ſequuntur, & ex hoc pulchro inferebat Th. parp. in repetitione d. l. ſi quis mai. 25. no. in fi. quod cum inter mercatores, procedit de æquitate iuris apicibus obmiſſis, conſtitutum eſt

inten-

inter eos, non immerito dicendum erit ad-
mittit moræ purgationem, quia ſecundum
eum moræ purgatio ad inuenta eſt de æqui
tate, & impeditur ſolum de rigore leg. ſi ſer
uuſ. §. ſequitur (ibi ex bono, & æquo) ff. de
uerbo. obliga. citat deciſionem Alex. in ter
minis (ut uerbis eius utar.) in l. & ſi poſt
tres in princip. ff. ſi quis. cau. ubi dixiſſe, in
quit, quod ibi impeditur purgatio, ubi ſer-
uatur rigor, & ubi obſeruatur æquitas, pro
cedit illa regula, quod tibi non nocet, & alteri
prodeſt de facili debet concedi, l. 2. §. Item
uarus, ff. de dam. infe. intelligit tamen præ-
dicta procedere cum cauda, quod poſſit mer
cator moram purgare, niſi probato intereſ
ſe ex aduerſo, unum tñ ſcire non obmittas,
quod in regno iſto extat ritus magnæ curiæ ui
cariæ, quo cauetur, quod comparens debitorũ
ſacculo paratus purgationem morã, & eui-
tat omnẽ pœnã, & incipit ritus. Itẽ ſi aliquis
uel aliqua citatus. uel citata, & ſic res nõ ha
38 bet difficultatẽ. † Niſi debitor renunciaſſet
ritui de purgatione moræ, uel facultati pur
gandi eam (ut fieri ſæpe adſolet) quia eo ca
ſu ceſſat purgatio, ſecundum Bald. & Salyc.
39 in l. magnam. Cod. de contra ſtipula. † Et
alias (dum eſſem auditor in toto ſtatu prin-
cipatus Salerni) dicebam ex hac limitatio-
ne, quod ſi quis promiſerit centum in duab.
pagis, ſeu tandis, & ſi non ſoluerit in prima
poſſit totum peti, & debitor totum teneat
ſoluere, renunciando facultati purgãdi mo
ram, quod totum licite peti poteſt, & totũ
debetur) quod alias non admitterem. etiam
exiſtente pacto, per ea quæ dicit do. Iaſ. in l.
ſi inſulam. ff. de uerb. oblig. in ea quæſtione
promittente Sticũ, ſi non dederit cẽtum no
mine pœnæ, & ſuper hoc fuerunt conſulti,
magni practici in ciuitate Neapolis, & ut e-
go dixi conſulerunt. & quod eſſet excuſſio in-
ter mercatores tenet Dec. in cap. ex parte el
40 ſecundo, de offi. in deleg 1. col † Ceſſatq etiã
1 inter mercatores excuſſionis exceptionẽ
inquit, gl. in auth. de fideiuſ. §. argentariorũ
quam ad literam ſequuntur Bal. & Salyc. in
l. fruſtra. C. de non nu. pecu. & Bald. reperit.
in l. ſi ad fin. C. de ſal. & Ang. Arc. in §. item
ſi quis in fraudem 6 column. de actio. & eis
adſtipulatur Boe. in dec. 221. 2. parte, num.
15. ſed recentiorib. Neſan. in tract. de pign.
in 1. membro 8. par. num. 28. dicit, quod du
plex eſt modus excipiendi de excuſſione.

uno modo reſpectu ordinis iudiciarij, quia
de ordine iudicii eſt, quod prius excutiãtur
bona principalis debitoris, quàm poſſit agi hy-
pothecaria, contra tertia tertios poſſeſſores
& ſimilib. caſib. & iſto caſu (dicit ipſe) quod
non habet locũ exceptio excuſſionis inter
mercatores. Altero modo opponitur exce-
ptio excuſſionis reſpectu intereſſe, nõ habi
to reſpectu ad ordi. iudicii, nec ad præpoſte-
rationẽ, ſed cõſideratur intereſſe tertii poſ-
ſeſſoris, quod cõſiſtit ſecundũ eum, in hoc (ut ſi
debitor principalis ſit ſoluendo ipſe exigat)
antequã moleſtetur tertius poſſeſſor, & iſto
caſu talis exceptio excuſſionis, habet locum
etiam inter mercatores. & ita dicit intelligẽ
da dicta Bal. in l. fin. §. ſed & ſi quis, Co. cõia
deleg. 1. col. uer. fuit a me quæſitum, & Alex.
in l. ſi conſtante. 11. col. ff. ſol. mat. in 2. q. 2.
partis dum dñt, quod exceptio excuſſionis
non ſolum concernit ordinem iudicii, ſed
etiam ordinem, & intereſſe partis, & ex hoc
infert bene fuiſſe concluſum per Corne. in
conſil. 45. in 3. lib. in litera S. dum dixit, quod
in cauſa in qua debet procedi ſola facti uerĩ
tate inſpecta, non debet nec poteſt opponĩ
exceptio excuſſionis reſpectu ordinis, ſed ea
non obſtante poterit inſimul, & cumulatim
agi contra debitorem, & tertium poſſeſſo-
rem, & in eodem iudicio diſcuti de bonis
principalis debitoris, & tertij poſſeſſoris.
Nouiſſime huic opinioni aſſentijt Benue.
Strach. in tract. de mer. in ult. parte, num. 8.
& ita alias ego concludebam in prin. gl. hu-
ius operis, nũc autem dico, quod ſi recte con
ſiderentur uerba Neguſani nullũ uñr hẽre ſa-
porem, nam ſcdm eũ poteſt dari caſus, quod
poteſt excipi de præpoſteratione ſeu de or-
dine iudicii, non dato intereſſe partis, con-
tra dicta Alexandri & Bald. ubi ſupra, & po
teſt dari caſus in quo opponatur de diſcuſ-
ſione, habita conſideratione ſolum ad inte-
reſſe partis, & tñ nõ poteſt opponi exceptio
excuſſionis, niſi opponentis interſit quia ta-
lis exceptio concernit ordinem iudicii cum
intereſſe partis, ut teſtatur Alexã. ubi ſupra,
adeo, quod ſi opponitur de ordine iudicij,
& præpoſteratione ipſius, ubi partes bene-
ficium uel intereſſe non conſideratur, & re-
cte opponens generaliter (non inter merca
tores ſolum) reiicitur, & ſic non poſſet da-
ri practica talis, quod excipiatur de excuſ-
ſione, habito reſpectu ad intereſſe tan-
tum:

ſum uel habito reſpectu ad ordinem non conſiderato intereſſe, ſemper enim intereſſe reſpicitur, & ſic uel ſemper admittenda eſt excuſſio uel ſemper reiicienda, niſi dicamus N. guſ. uoluiſſe dicere, quod uirtus cõſiſtit modo excipiendi, ut ſi dicatur & excipiatur per tertium poſſeſſorem, quod contra ipſum non poteſt agi, quia de ordine iudicii eſt prius agendum contra principalem nam iſto caſu reiicitur inter mercatores, ſi uero dicatur, quod ſua intereſt, quod excutiatur principalis, & eo repertojnon ſoluendo tunc agatur contra eum, nam tunc quia ſolum allegatur intereſſe, excipi põt ſed adhuc ancepſ, ſum diceretur tamen, quod ſi principalis debitor eſt ſoluendo, & facilius ad conueniendum, & tertius poſſeſſor excepit, quod ſtãte quod principalis eſt ſoluendo, & eſt habitus ad cõueniẽdum non põt ipſe moleſtari, & ideo quod excutiatur ipſe, & ſi nõ reperiatur idoneus tunc agatur cõtra eum, tunc põt excipi nõ ea rõne ſola, quia ita ſua intereſt ea, quia quod tibi nõ nocet & alteri prodeſt cogeris facere, l. 2. §. itẽ uarus. ff. de dam. inf. quæ regula ẽt inter mercatores procedit ut indiuiduo, inquit, Th. parp. in rep. l. ſi qui maior. C. de trãſ. in 23. nõ in fi. unde ſi principalis eſt ſoluẽdo, & habilis ad cõueniẽdum, nõ eſt æquum hñi recurſum cõtra tertium poſſeſſorẽ, non. n. ſibi nocet agere contra principalẽ debitorẽ actionẽ perſonali, & prodeſt tertio poſſeſſori non uexari, & ſic nimirum ſi cogi põt ad id faciendum, & ita uidetur mihi cõcludendum reſpectu excuſſionis inter principalẽ, & tertiũ poſſeſſorẽ. ſed inter principalem debitorẽ, & eius fideiuſſorem, ſi cõueniatur fideiuſſor & ſic mercator puto

40 nullã m excuſſionẽ poſſe opponi pp præcipuã fidẽ, quam habent hominis promiſſionib.

41 mercatorum & campſorum. † Ex inde hæſitari non modice cõuenit, ut & ego alias in nundinis ciuitatis Salerni de menſe Septẽbris hæſitaui, finge, quod quidam mercator promiſit pro Titio, hoc mõ ſi Titius nõ ſoluerit ducatos centum infra decẽ dies ſoluet ipſe, euenit quod Titius nõ ſolui cõuenitur mercator ut ſoluãt, dicit mercator ſi teneri, quia promiſit, ſi Titius non ſolueri, i. ſi interpellatus non ſoluerit, quid igitur iuris, & uidetur quod mercator, pſe habeat ut in l. fideiuſſor obligari. §. fin. ff. de fideiu. & iſta exc. interpellationis non factæ oritur ex ipſa ſcriptura promiſſionis, quam ſemper opponi poſt etiã inter mercatores arg. eius quod dicunt Bart. in l. 1. § parui. ff. p ui. & aut clã et Bal et Sal. in l. ita pudor, C. de adul. et Abb. in c. ex parte, la 2. de offic. del. ubi dicunt, quod ſi per ſtatutum ſunt excluſæ oẽs exceptiones, tñ illæ quæ oriunt ex eadem ſcriptura, non ſunt excluſæ, uerum ſi mortuus fuerit principalis debitor, antequã ſolueret et interpellaretur eo caſu agenti cõtra mercatorem non obſtat exceptio interpellationis non factæ, quia mortuo reo uidelicet Titio ſtatim apparet uerum eſſe reum non ſoluiſſe, ut dicit text. in d. l. fideiuſſor. §. fin. ego aũt puto, quod illa, quam primo loco dixi, quod requiritur interpellatio, ſi habent locum inter mercatores, quia inter illos, illa uerba, ſi nõ ſoluerit, intelliguntur, i. ſi fuerit in mora ſoluendi, ut ſt. de conſt. pe. l. ſi duo. in fi. quia elapſo termino ſtatim mercator dicit in mora, ut Dec. Bal. in trac. de conſt. nu. 2.

42 † Sed quid ſi de exceptione litis pendentiæ dicimus nunquid inter mercatores opponi ualeat, et uidetur quod ſic, quia talis exceptio habet locum etiã ad impediendum iudiciũ ſummarium, et ſic conſequens eſt, ut, et inter mercatores locum obtineat, ut tenet Fel. in c. exceptionem extra de exce. nu. 42. prædictis concinit, quod hæc except. fundata eſt ſuper equitate, quia equũ eſt, quem non uexari corã diuerſis iudicib. nã ſatis apparet, cõſtitutum eſſe ibi finem iudiciũ accipere debere, ubi, et cæptũ, eſt, l. ubi cæptũ, ff. de iud. nec aduerſatur, quod exceptio rei iudicatæ, et exceptio litis pendentiæ ſi ad paria iudicantur, ut refert Fel. in d. c. exce. nu 41. quo fit cum in foro mercatorum licite opponatur exceptio rei iudicatæ, et litis finitæ, exceptio litis pendentiæ merito opponi poſſit, ſed audi quæſo, quod in hoc ancipitẽ me reddit Bar in l. ſal. uerum debitorem ff. cond. ind. dum ibi ſcriptũ reliquerit, quod exceptionis pendentię eſt inducta ad rigorem iuris ciuilis, quem ſequitur Angel. ab Are. in rub. de excep. nu. 23. in fin. quem rigorem dicimus inter mercatores non ſeruari.

43 † Nec ſcire prędicta cõtabeſcet, quod uirtus conſiſtit in mõ opponendi. hanc litis pendentiæ exceptionem: nam ſi ex ea proceſſum ad ulteriora impedire uelis, et ut nullus redatur nõ prouiſo ſuper ea dẽt opponi

poni, q causa non debet coram diuerſis iu
dicibus agitari, ne continentia cauſæ diui
datur, nam iſto caſu iudex non prouiſo ſu
per ea proceſſus redditur nullus, ſecũdum Pa.
de Caſt. in l. nulli prorſus. 2. col. C de iu. &
firmat Affl. in deciſ. ſacr. conſi. Neap. 554.
ubi collegit hanc differentiam inter exce
ptionem litis pendentiæ & ne continentia
cauſæ diuidatur, nam in prima, oppoſita
exceptione, & non admiſſa, ſi non appella
tur proceſſus erit ualidus, in ſecunda uero
etiam nõ facta appellatione, proceſſus red
ditur nullus, ſi non obſtante exceptione
44 oppoſita procedatur. † Ad primum aduertẽ
dum eſt, quod hæc exceptio initio proceſ
ſus, & litis, opponi debet, ut no. Bal. in l. pe
remptorias. C. ſenten. reſ. non poſſ. in fi. &
in diſ. incip. accuſatus de ui turb. in colu.
& in auth. ſed nouo iure, uerſ. ſed pone in
ciuitate. C. de ſer. fug. & firmat Fel. in d. c.
exceptionem, ſed ſi in nundinis non fuit
oppoſita in principio litis, ſed poſt litis cõ
teſtationem, & termini dationem in conti
nenti tamen, licite opponitur dicta exce
ptio, & habet eãdem uim, ac ſi a principio
fuiſſet oppoſita, & eſt ratio quia in nundi
nis ſtatim reus cogitur litem conteſtari,
propter trigeſimam, & hoc per gl. ſing. in
l. Pomp. §. ratio. ff. de proc. & Inn. in cap. pa
ſtoralis de excep. & Imol. in l. 2. §. prius. ff. de
uulg. & pup. firmat Fely. in c. exceptionẽ
de excep. nu. 30. & in 10. fallentia, & ſecun
dum eum intelligitur incontinenti ante
quã diuertatur ad actus extraneos. licet pri
mo loco dixerit, dum allegauit Bald. in 1.
conſt. C. §. quib. uer. deinde no. tunc dici
incontinenti, quando eodem uerborũ cõ
45 textu fit. † Admittendum eſſe, fas eſt dice
re in curia mercatorũ rei iudicatæ excep
tionem, eo quia dicitur exceptio litis fini
tæ, & poteſt opponi ad impediendum pro
ceſſum, iux. tex. in c. 1. de lit. conte. in 6. &
l. poſt rem iudicatam ff. de re iud. & habet
in ſe maximã æquitatem, ut ſit litium fi
nis. Item opponi poteſt exceptio tranſa
ctionis, quæ etiam dicitur litis finitæ, ut in
d. c. 1. & l. fratris. cum ibi no. C. de tranſac.
& le. eleganter, §. ſi quis pol. ff. de cõd. ind.
46 & ibi Barto. † Poteſt etiam opponi exce
ptio ſolutionis, quæ etiam dicitur litis fini
tæ, quia ſolutionem eius quod debetur
omnis tollitur obligatio, undecunque, &
qualitercunque proueniens, inſtit. quibus
mod. tolli. oblig. in prin. & quod ſit litis fi
nitæ eſt tex. in l. cum quærebatur. in fin. in
prin. ff. de ſol. ubi Barto per illum tex.
47 not. † Item põt opponi exceptio acceptj
lationis, quæ ſimiliter dicitur exceptio li
tis finitæ, ut d. l. cũ quærebatur. in fi. prin.
48 † Item opponi poteſt exceptio confeſſio
nis factæ in iudicio, quæ ſimiliter dicitur
exceptio litis finitæ, iuxta l. 1. C. de confeſ.
& l. debitoribus. ff. de re iud. & l. 1. & l. non
fatetur, & ibi plene Barto. ff. de conf. & eſt
49 tex. in l. poſt rem. ff. de re iudi. † Itẽ poteſt
opponi exceptio renunciationis litis iam
motæ, quæ ſimiliter dicitur exceptio litis
finitæ, ut leg. poſtquam liti. cum ibi no.
per gl. & Doct. de pac. quia renunciatio li
tis non ſolum impedit proceſſum inchoa
ti, ſed prius inchoatum, quam exceptio p.
dicta competeret, ut probatur in d. le. poſt
quam liti, cum ibi not. ibi, inſtaurari) co
50 cordat, cum l. mora. C de tranſ. † Item po
teſt opponi exceptio pacti de non peten
do, quæ fundatur ſuper n æquitate, §. præ
terea. inſt. de excep. & quia etiam dicitur ex
ceptio litis finitæ, & eligit obligationem,
ut d. §. & uoluit, Bar. in l. ſi unus, §. pactus,
ff. de pact. & Ang. in auth. de lit. §. omnem
ibi, amicabilem, ſed hæc exceptio pacti de
non petendo, non impedit litis conteſta
dixit Angel. in l. fratris, C. de tranſac. cita.
51 Innoc. in c. 1. de lit. conteſt. in 6. † Item op
poni, poteſt exceptio pretii non ſoluti, ut
no. Bar. in l. ſi duo. §. ſi quis. ff. de iureiu. &
generaliter loquendo erit regula indubita
ta, quod quando aliquid eſt adimplẽdum
ex parte agentis ſi agit, poteſt, & debet re
pelli a limine iudicii, ſi primo ipſe non of
ferat, uel adimpleat quæ ſibi incumbunt
ex parte ſua, l. ex placito. C. de re. permuta.
& eſt tex. in l. Iul. §. offerri, ff. de actio. em
pti. ibi, nondum exempto actio, facit l.
ædiles etiam, §. ſi. cum gloſ. ff. de edi. ædi. c.
quod eſt notandũ, quia in contractibus ul
trocitroq obligatoriis, agens, nequam au
dit niſi prius, adimpleat ex parte ſua, ut ſu
52 pra dixi, item poteſt opponi exceptio iuris
uel ſtatutorum obſtantium contra inten
tionem alicuius agentis, & impedit litis
ingreſſum, ut no. Bar. in l. Arethuſa, ff. de
ſta. ho. & Bal. in l. de quibus. in pen. col. ff.
53 de leg. † Item poteſt opponi exceptio ceſ
ſionis

ſſionis bonorum, vt eſt tex. in l. Iſē ſi unus.
ff. de arb. in princ. quia qui ceſſit bonis, nō
poteſt nec agere, nec conueniri, & ſi conue-
niatur, poteſt iudicium impediri, per dictā
54 exceptionem. † Reiiciuntur tamen in foro
mercatorum exceptiones prouocatoriæ (vt
tu non potes eſſe procurator, & ſimiles)
eo quia ſunt de apicibus iuris, vt magiſtra-
liter tradit Bal. in l. ſi pro ea. C. man. & in l.
55 ſi fide iuſſor. §. quædam, ff. man. † Nec pu-
tes in foro mercatorum reiiciendam eſſe
exceptionem legitimationis perſonæ, uide
licet tu non es procurator ob ea, quæ ſupra
proximo citato loco, ad notandum dixi-
mus, hanc. n. ſemper, & in quocunque fo
ro opponendam eſſe ſcribentes ubique ſen
tire ſecundum Ianfr. in c. ſæpe, in uerbo.
& figura de verb. ſig. Iaſ. in rub. C. qui adm.
col. 1. & Ale. in l. iudices, C. de iudi. & adeo
uerum eſſe id, ſcribentes inquiunt, quod ſi
oppoſita exceptione prædictæ expreſſionō
prouideretur, pars diceretur grauari, taliter q
appellare pōt, l. ait prætor. §. permittitur. ff.
de min. nam ſi compareret quis ut procura-
tor ſine mandato, & opponatur exceptio
legitimationis perſonæ, non auditur niſi
nus perſona legitimata, l. 3. defendi. & ibi
Bar. ff. ex quibus cau. in poſſe. ea, vel ſi com
paret quis, vt ſubſtitutus a procuratore, de
bet oſtendere eius ſubſtitutionem, & illius
procurationem, alias non auditur, per tex.
in c. 1. de proc. in 6. vel ſi compareret quis vt
tutor poteſt ſibi opponi, quod doceat de
ſolēnibus, de quib. in l. legitimos, ff. de legi
tut. & extra ritus magnæ curiæ vicariæ in.
ui p. Item ſeruat ipſa curia, q cum aliquis,
alias non auditur, & generaliter omnes cō-
parentes, ut tales, ante omnia debent doce-
re ſe eſſe tales, vt agunt, parte opponente,
l. non ignorat. C. qui accuſ. non poſſ. imo iu
dex ex officio poteſt cogere partem, ut do-
ceat de mandato, etiam poſt litem conte.
nemine petente, ſecundum Abb. in c. nul
li. extra de acc. imo quando aliquis compa
ret ut talis, & in proceſſu non apparet pro-
batum eſſe talem, ut agit, iudicium reddi-
tur nullum, etiam ſi per partem non fuerit
oppoſitum a principio, ſpeciale autem eſt
in matre, & patre, & qui ſi agunt ut parētes
& ei non eſt oppoſitum, iudicium eſt ua-
lidum, ſecundum Her. & Affl. in conſt. exce-
ptiones, 1. col. quod eſt menti tenendum,

56 † Sed pulchrum eſt ſcire, quintupliciter le-
gitimetur perſona comparentis circa, qd
ſciendum eſt, quod dupliciter fit legitima-
tio, uno modo expreſſe, altero modo taci-
te. expreſſè fit legitimatio per ſolēne man-
datum factum procuratori, ut in toto tit.
de procu. & de hoc mandato debet fieri fi-
des parti ſi petierit, ar. l. ſi quis inficiatus, &
ibi Bar. ff. depo. legitimatur etiam expreſſe
perſona comparentis per fideiuſſionem de
iudicatum ſoluendo, ſi loquimur in fide-
iuſſore rei, uel per fideiuſſionem de rato ſi
loquimur in defenſione actoris, vt habetur
in l. 1. C. de ſatiſd. & l. 2. C. de cōmſor. eius.
Etiam §. penul. inſt. de ſatiſd. cum ſimilibus, ſe-
cundo mō legitimatio fit de perſona rei,
quā actor citare facit inhabilem, eo quia
tunc actor prouocando ipſum inhabilē ad
iudicium, dato q ſit inhabilis uidetur eius
perſonam approbare, adeo quod non pote
rit poſtea impugnare eius perſonam, ſecū
dum Ioan. de Ana. in cap. intelleximus. 1 2.
col. uer. nec obſtat, ſi dicatur, extra de adul.
& firmat. Rom. in repe. rub. ff. de arb. nona
car. niſi in citatione diceretur quod com-
pareat ſi ſua putauerit intereſſe, quia p ta-
lem clauſulam, inhabilis non cenſetur ha-
bilitatus ſecundum Lud. ubi ſupra, citat
Bal. in l. libertus a patrono. ff. de in ius voc.
vel niſi ille, qui citare fecit inhabilem aut
habilem ad iudicium, ignorabat tempore
citationis defectum, propter quem citatus
poterat repelli, quia tunc poterit etiam ius
perſonam improbare, non obſtante tali ci
tatione, ſecundum Fel. in c. ſuper iis in 8.
col. de accuſ. citat c. nulli. de elec. in 6. & ta
lis ignorantia proprio iuramento probabi-
tur, ſecundum gl. in c. propoſuiſti 7. diſt.
57 † Sed diceret quis, quænam utilitas ex legi-
timatione perſonarum reſultat? Bald. in l.
tutor. §. 1. ff. de iur. & do. Ant. in c. noſtra
de procu. & Lud. Rom. in conſ. 280. incip.
in caſu propoſitæ conſultationis in fin. di-
cunt, quod maxima ſequitur utilitas, nā
exceptio inhabilitatis perſonæ ſemper op-
poni poteſt, eſt etiam utilis, quia ſi aliquis
conſtituit aliquem ſuum procuratorem,
ei non acquiritur exercitium procura-
tionis, niſi de ſua conſtitutione fuerit
per nuncium certificatus, uel per epiſto-
lam, nec ſufficit, quod per extraneum fue-
rit certificatus, ſecundum Pau. de Caſtr. in
l. 1.

Bal. prima colu. ff. de proc. & in l. furioſus. ff. de iud. & ex hoc grandis proficiſcitur effectus, quia ſi aliquis fuit procurator conſtitutus ad litem in abſentia, non fuit oppoſitum, q doceat de eius mandato, & lata fuit ſententia contra eum, non nocebit domino, dato quod poſſit doceri de mandato, eidem facto, ſecundum Pau. de Caſt. in d. l. 1. ff. de proc. & addo pro hoc uidendum Boer. in deciſ. 274. nu. 2. in 2. par.

58 † Sed finge aliquem uti procuratorem tuum 20. annis geſſiſſe, & ſemper admiſſum fuiſſe, & euenit in quadam cauſa noviter mota oppoſi, q doceat de mandato, ille uult probare per teſtes qualiter ſemper habitus, & reputatus fuit, ut procurator eius, nunquid admittatur? & non admitti inquiunt Bar. Alex. & Iacob. de S. Georg. in l. 1. C. de procu. & Franc. Aret. in l. 1. de proc. & Bar. in c. cum in iure peritus num. 326. de offic. deleg. & ſequitur Boer. in deciſ. 153. in 1. parte nu. 8. qui, & ſibi ipſi parum conſtans in dec. 271. in 2. parte contrarium affeuerauit, Marſi. autem in l. ſi quis neque. ff. de q. n. 103. inquit producendum eſſe mandatum procuratorium, & alias nõ audiri, eo quia non præſumitur mandatũ ex diuturnitate temporis ſecundum Bald. in l. 1. 2. colum. uerſicu. ſed pone quod aliquis, C. de re alie. non ali. & ibi Salyc. ſed parum concludit hæc ratio iudicio meo ad quæſtionem propoſitam, per Boer. in deci. alleg. ſed bene ad quæſtionem proxime relatam, & ideo quando aliquis comparet ut proc. & dicit ſe procuratorem, ex quo ita ſemper fuit habitus, & tempus, & procedat opinio Marſi. ſed ſi comparet ut procurator, & dicit ſe fuiſſe procuratorem conſtitutum, & tunc poteſt hoc probari per teſtes ut ſit. dict. Boer. late congerit. † Illud

59 tamen ſciendum eſt, quod ſi quis afferat inſtrumentum obligationis tuum, & petat ſolutionem ſibi fieri, licet minime principalis ſit, & mandatũ oſtendat, ei tñ procul dubio recte ſoluitur, quia eo ipſo probatur ſe procuratorem conſtitutum, ut firmauit reliquit Boer. in deci. 54. in 1. parte nu. 5.

60 † Aduertendũ & eſſe eſt in foro mercatorũ exceptionem excommunicationis ad repellendum mercatorem a limine iudicii, puta quia licet iudicium mercatorum (ut ſæpe dixi) ſit ex bono, & æquo, hæc tamen exceptio non tantum concernit iuſ partis merum, ſed ut quoque publicum, ut omnes Doctores concluſum relinquere maxime Fel. in c. intelleximus. de iud. & in c. exceptionem, extra de excep. & in c. a nobis, eod. tit. & in c. exce. de excep. in 6. imo dicta exceptio eſt fauorabilis, ex quo inducta eſt propter periculum animæ, adeo q ſi quis iurauit non opponere exceptionẽ excommunicationis, poteſt illam opponere iuramento non obſtante, ſecundũ dom. a Sã. Gem. in c. pia. ad fi. princip. de excep. lib. 6. & eſt ratio quia iuramentum prædictum impediret, quo minus quis ab animæ uinculo liberaretur, ut ſequitur, & refert Fel. in d. c. intelleximus, nũ. 6. & in d. cap. exceptionem, num. 15. Item hæc exceptio eſt fauorabilis, & priuilegiata, quia ſi datus eſſet terminus opponendi omnes exceptiones, & eſſet elapſus, non obſtante termini lapſo opponi poterit per text. in cle. unica. de excep. imo ſi ſpecifice terminus datus fuerit ad opponendam dictam exceptionem, adhuc opponi poteſt lapſu ipſius termini non obſtante, ſecundum glo. pen. in fi. d. cl. & ibi Car. 16. q. & Felyn. in d. ca. exceptionem, nume. 13. & compleres alias ſpecialitates hæc exceptio habet, ut congerit Felyn. in d. cap. exceptionem quas proſequere, ut ibi per eum, & multa de hac exceptione nouiter dixi in practica mea cũ ... in uerbo audiantur excuſatores.

61 † Sed non modicæ utilitatis eſt illud inueſtigare, nunquid filio familias agenti in curia mercatorum, poſito quod, & ipſe ſit mercator obſtet exceptio, quod non poteſt eſſe i iudicio ſine conſenſu patris? Regulariter enim filiusfamilias abſque licentia ſui patris agere non poteſt, arg. l. fi. C. ad Maced. l. cum oportet, C. de bon. quæ lib. & l. cum non ſolum, ſed in caſu propoſito dici non ſine ratione poteſt, quod talis exceptio eo toto repellenda eſt in mercatorum iudicio & primo per tex. in l. 3. ff. ad Maced. & in l. 2. C. eo. ti. ubi habetur, quod ſi filiusfamilias gerit ſe pro patrefa. & conducit uectigalia & ſic negociator reputatur ut patrefamilias in tantum, quod ceſſat ſenatuſconſultum, & ſicut dicimus quod filiusfa. in Caſtrenſi, & quaſi Caſtrenſi agere & conueniri poteſt indiſtincte, abſque tamen patris conſenſu, ut C. de bo. quæ li. dict. leg. cum oppor.

oportet,§.1.in fi.ff.de proc.l.filiusfa.& in alijs iuribus vulgaribus, facit ꝑ prædictis Doct.Bal.in l.Macedoniam.C.ad ſent.cō. Maced.in ulti.q. ubi uoluit,quod filiusfa. mercator ex omni contractu obligatur,& Sal.& Alex.in add.ad Bar.in l.ſi.eo.titu. & plenius impropriis terminis Boer. in conſil.bitturi.fol.5. §.mercande publique vbi voluit mercatorem non iuuari ex ſen.con. Maced. licet ſit filiusfa. adeo quod ſtante conſuetudine,quod filiusfa. non poſſit obligari abſque conſenſu patris id tamē non procedere inquit,ubi eſſet mercator, citat Fran.Are.in conſ.73.col.4. Alex. & Iaſ.in l.ſi donationem.C.de coll. quod facit pro regia prag. regni hoc dictante, dicit quis aduerſus prædictum nomen in executiuis, & ſummariis etiam requiritur conſenſus patris,ut filiusfam.recte agere poteſt ꝑ ut no.per Doct.in l.1.C.qui admi. ergo idem dicendum eſt in caſu propoſito , puto primam opinionem ſaniorem eſſe, eo qui ſtatim,quod filius gerit mercaturam præſente patre,& non contradicente,tacite uidetur conſentire,quo fit, ut ſi occaſione mercantiæ poſtea agat,uel conueniatur,minime patris conſenſus requiratur, quia cum tacite conſenſit mercari,ex conſequenti ea ci re uidetur conſentire,ut agat,uel conueniatur,arg.eius quod ſcriptum reliquit Salic.in d.leg.cum non ſolum §.neceſſ.C.de bo.quæ lib.in fin.dum ibi dicit,quod ſi filiusfamilias de uoluntate patris eſt in ſtudio,ſi in loco ſtudii agat,poſtea uel conueniatur, ipſius patris conſenſus neutiquam requirendum eſt citat ca.ex parte,extra de

62 accu.† Sed nunquid filiusfa. poſſit debitorem paternum conuenire ipſo patre uiuente habetis tex.in l filiusfa.ff.de ſol.& l.nec filiusfam. C.de re.cre.& in leg.filius.C.de pact.quib.iuribus cautum redditur filium non poſſe ſolutionem recipere,nec debitorem paternum liberare, nec iuſiurandum deferre,bene tamen poteſt agere ipſe filius pro parte præſtita cautione de rato,ꝑ tex. in l.ſed,& hæ.ff.de proc.& hī late.per Spe. in tit.de coniuncta perſona.& firmat Pau.

63 de Caſt.in d.l.filiusfam.ff de ſol.† An inter mercatores opponi poſſit, quod non competit actio directa,uel utilis. Bal.in l.ſi pro ea.C.mand.& in l.ſi fideiuſſor. §.quædam,decidit quod non , ex quo talis exce-

64 ptio reſpicit iuris aſpices. † Sed an exceptio non ſolutæ gabellæ inter mercatores licite opponatur,ſtante ſtatuto, quod non ſoluens gabellam cōtractus ſit nullus Bal. in d.§. quædam inquit, quod poteſt opponi,ea ratione, quia eſt inducta fauore publico.

65 † Illud proxime ſciendum eſt, an agēti ex pacto nudo obſtet exceptio, ꝙ non poteſt agi ex eo quia non interceſſit ſtipulatio? Bal.in d.l.ſi pro ea,& in d.§.quædam decidit, ꝙ talis exceptio non habet locū inter mercatores,imo inter eos agitur pacto nudo,ut habetur per Bar.in le.quintus, ff.ad Mun.ſicut ēt ex pacto nudo agitur de æquitate canonica. Vt hī in ca.1.de pact.& not. plene Iaſ.in l.iuriſgentiū.§.ſed cum nulla. 3.col.ff. de pac. pro quo omnino uideatur Phi.Dec.in l.age.C.de tranſ.nu.5.& ibi an talis exceptio obeſſet in non pertinentib.

66 ad mercaturam.† Sed an in foro mercatorum agenti ex contractu incerto.obſtet exceptio obſcuritatis, & ſic an ex contractu incerto agi poſſit, breuiter dicendū eſt de iu. ciu. rigore nullam oriri actionem , uel obligationem ex in certa ſtipul.ut l.triticū ff.de uer.ob.& lege ſi ita ſtipulatus, in pri. ff.eod.tit.ſed de æquitate can. agi poſſe ex omni ſtipulatione conſtitutum eſt , ita ut arbitrio boni uiri certificetur, & iſto mō adimpleat promiſſor promiſſa incerta, dictum fuit peregrinum Arch.in c. ſunt non nulli.1.q.1.quod dictū refert & ſequitur d. Ant.in c.ex part.de cenſ.refert, & ſequitur Ale.in l.ita ſtipulatus.col.3.& idem Ale.in l.1.col 18.ff.ſol.mat.& Bald. in l.qui mutuam.§.ſolarium.ff.ad mun.& Abb.in c 1. de dec.ſequitur Io de Ana.in ca.cum inſo. 1.col.de ho.& Iaſ.in d.l.triticum.nu.4. ſi infero,ꝙ cū in curia mercatorum ſeruetur æquitas canonica(ut ſupra pluries dixi) ſequitur quod talis exceptio in foro mercatorum reiicitur & ſic agi pōt ex contractu incerto, ut certificetur arbitrio boni uiri, habito reſpū ad cpm promiſſionis,& qualitates perſonarum tēporum , cogitandum tū relinquo pro nunc,cū non reperi in ſpē

67 tactū ab aliquo ſcribentiū.† Finge.n.nūc Titium deberet Sempronio centum,& adueniente termino ſolutionis iuſſiſſe cāpſori,ſeu mercatori debitore eiuſdem Titii,ut ſoluat pro eo illa centum dicto Sempr.qui

campſor promiſit eidē Sempronio dictos ducatos c. accedit quod Sempronius non valens recuperare dictos ducatos centū ab ipſo campſore, ex quo feſellit, vult recuperare ab ipſo principali debitore, videlicet, Titio, qui opponit exceptionem nouationis, ſeu delegationis, & per conſequens dicit ſe eſſe liberatum, an poſſit, et ſic an ipſe Titius ſit liberatus: hanc qōnē poſuit Bar. in l. ſingularia. ff. ſi cer. pet. & finaliter decipit ꝙ ſi mercator ſeu campſor præcedēte iuſſu Titii, promiſit ſoluere dictos ducatos c. Sempronio tunc Titius erit liberatus, ſi aūt non promiſit ſoluere, ſed tantū iuſſus præceſſit, & iſto caſu non erit liberatus, & per conſequens eos non valente recuperare ab illo campſore, licite pōt principalis debitor conueniri. Iaſ. in d. l. ſingularia, n. 34. diffuſius eandem qōnem tangens concludi, ꝙ ſi campſor delegatus, eſt debitor Titii delegantis & per ſolēnem ſtipulationem, vel ēt per pactum nudum inter mercatores, promitteret noīe Titii, tanquā ipſius debitor, ipſoq. Titio ſic iubēte, & Sēp. acceptante, & quia tunc eſt proprie delegatio, per conſequens ipſo iure Tit. erit liberatus adeo, ꝙ ſi campſor fefellit, & non ſolueret, periculum erit ipſius Sempronii, & taliter inquit procedere opi. Bar. ſi aūt minime apparet, ꝙ campſor delegatus eſſet debitor Titii, aut non promitteret uti debitor Titii, & eo caſu quia non eſt proprie delegato, nec ipſo iure nec ope exceptionis erit liberatus Titius ipſe, & poteſt Sempr. ipſe agere contra Titium, ſi non pōt recuperare ab ipſo campſore, tali. n. caſu campſor ille ēī fideiuſſor Titii & ſi non eſt facta nouatio nec delegatio, & cum iſta opi. tranſit Fel. Dec. in conſ. 117. 1. lib. quod & antea dixi in d. l. ſingularia, & ante hos ita dicit Alex. in l. qui ulumfr. ff. de uerb. obl. & alibi d. eam, limitat prędicta Iaſ. duob. modis, ex quibus per eum in d. loco, nu. 39.

68 † Sed non incongrue uidendum reſtat nū quid inter mercatos habeat locum, cū exceptio erroris calculi, & compotus nō bene ſaldati, ſi inter eos præſupponatur ſecutam fore ſaldationem, & compotus fuit factus de uoluntate eorundem, per aliquos calculatores: & intrepide dico, quod ſic. p l. unicam. C. de er. cal. per quem text. Bald. Ang. Sal. Pau. de Ca. Alc. Fran. Arc. & cæteri ſcribentes inquiunt, ꝙ licet inter aliquos ſæpius ſit calculata atque firmata rō, prætextu tamen erroris, quod uerum calculetur peti poteſt, ꝙ approbauit Bal. ſummæ auctoritatis, qui & Bart. diſcipulus fuit, & præceptor Gre. papę 6 obiit tamen in Papia in anno 1400. eius frater fuit Ang. nō minori ſcientia decoratus & Pet. de Vba. in conſ. 131. in cauſa nobilium in 2. lib. & Pau. de Caſt. in conſi. 10. in caſu præſenti in 2. lib. ſecundum nouam formam, Ful. conſ 123. Tit. in fi. Imo. in conſ. 19. in cauſa quæ uertitur, & in caſu magis dubitabili ita conſuluit Soc. in conſ. 190. meminime pluries, in conſ 659. in præſenti contaſtatione in 2. li. & conſ. 92. uiſo inſtrumento in 3. lib. & ſubtilis Carol. Rui. (qui magno tempore publice legit Bononiæ ſub ſtipendio 1200. ducatorū, ibiq. uitam cum morte commutauit in anno 1530. & eius Cineres tenet eccl. S. Ioan. in monte in dicta ciuitate Bononiæ, unicum filiū relinquens nomine Antonium ſummi ac acuti ingenii, qui poſt mortem patris non multo tempore gladio interemptus fuit, eiuſq. cadauer cum cinere eius parentis ſepultum extitit) in conſ. 134. quo ad primum in 4. lib. & conſ 71. in quæſtio. quæ præponitur in 4. lib. Requiritur tamen, quod error allegatur, ut peti poſſit, quod calculum ſpecificatur, ſicut poſt alios tradidit Ioā. Mar. Riminal. in d. l. unica C. de erro. cal. circa prin. per illum tex. citat ad hoc text. in leg. ſi quis ex argentariis. §. fin. ff. eden. & prætextu erroris calculi, retractatio uſque ad 30. annos peti poteſt, ut eſt tex. in l. calculi iuncta glo. ff. de adm. re. ad. ci. per. & cum gl. tranſeunt ibi Bart. Alb. & communiter alii ſcribētes, & in d. l. unica. C. de erro. cal. & Bar. Bal. Ang. Ioan. de Pra. & Alc. in l. 2. C. de iur. fi. lib. 10. poſt gl. ibid. & maxime hoc procedit ubi de calculi errore liquidiſſime conſtare poteſt.

69 † Sed nunquid obiici poteſt obſtare exceptionem rei iudicatæ, quia compotus fuit reuiſus per aliquos calculatores, ſeu rationales. & per eoſdem fuerint calculatæ rationes certo modo, & condemnauerunt, ſeu liberauerunt quem certo modo, & quod ſententia ipſorum, ſeu ſignificatoria tranſiuiſſet in rem iudicatam, cum non fuit appellatum, & uī iſto caſu quod ſtandum erit dictꝯ de-

claratione per tex. in leg. 1. ff. & C. de re iu eum vulgaribus. & videtur tex. ad hoc in l. 2. C. de re iu. ubi ad literã habetur quod ſi res iudicata prætextu computationis inſtauraretur, nullus erit litiũ finis ſed in cõtrarium opponenti recte dici poteſt, quod non apparet res iudicata, nec ſententia, per tex. in l. 2. C. de iur. fiſ. lib. 10. vbi dicit tex. ad inſtar rei iudicatæ obtinere minime poteſt computatio a tabulariis facta, niſi ſentẽtia procuratoris Cæſ. fuerit cõprobata, & ad hoc inducit illum tex. Phi. Dec. in rubr. C. de err. cal. & in eo tex. procurator ꝑ præſide prouinciæ accipitur, ſecũdum gl. 1. in d. leg. 2. cum qua omnes tranſeunt, licet alia Cęſ. procurato de ſupremis ſit magiſtratibus vt habetur in tex. l. 1. ff. de off. proc. Cęſ. & d. l. Bartol. ſic ſummat, cõputatio facta a tabulariis, ſeu calculatorib. vim ſententiæ nõ habet, quo ad condemnationem ſeu abſolutionem, niſi ꝑ iudicẽ confirmetur, quod etiam latius proſequit in lectu. d. l. 2. & cum Bart. tranſeunt Bal. Ang. Luc. de Pen. & Alexand. poſt gloſſ. ſi ergo talis computatio, ſeu condemnatio, vel abſolutio non habet vim ſententiæ & rei iudicatæ, ſi per iudicem non eſt confirmata, quo modo rei iudicatę exceptionem parere poteſt contra caſum d. l. 2. & contra theoricã tantorũ patrum, nec põt dici talem legem continere ius ſpeciale reſpectu fiſci, ſecundum gloſ. in d. l. 2. in fi. & in rubr. dicti tit. contineat ius commune, quo ad omnes, quam gl. ibi ſequunt Bart. Bal. Sal. Pau. de Caſt. & communiter ſcribentes, & hæc tanto magis dicit queunt, ſi dicti calculatores rationes tabularij, ſeu alii aliis nominib. appellant, de quibus ad longum per Nic. Boer. in dec. 295. incip. computus finalis (non iuraſſent) vt iuris eſt, quia eis credendum non eſſet, ut magiſtraliter tradit Bal. in l. hac edic. §. ijs illud in 2. col. in uerſic. pone conſules mercatorum C. de ſec. nup. per illum text. & eſt de mente Bar. in l. Theopompus. verſus finẽ, ff. de dot. præleg. Ant. de But. in cap. propoſuiſti de prob. & in ca. finem lit. b. de dolo & contum. & Ang. in repet. l. ſi Vacãtia. in 1. col. C. de bo. vac. lib. 10. conſuluit Alex. in conſ. 64. viſo proceſſu 2. col. in 6. volu. errore duplicato, in conſil. 82. eod. vol. vbi conſuluit, quod ſine iuramento eis credẽdum non eſt per iura, & rationes de quibus per eum in d. conſ. ſicut dicimus de peritis in arte, quib. nõ creditur ſine iuramẽto, ut tradit Ange. in l. iuſiurandi. uerſ. vlt. quæro, C. de teſti. & in l. comparationes. 4. no. C. de fid. inſtr. & Alb. in 1. cõſt. C in 4. col. & Ab. in c. fraternitatis de frig. & male. & in c. propoſuiſti de prob. vbi Dec. in 7. col. hanc atteſtatur eſſe communẽ opi-
70 nionẽ. † Nec obmitto, quod talis ſignificatoria haberi debet, ac ſi eſſet peritorum ſniam. quę adhibitis petitionib. contrariũ dicentibus, etiam poſt temporis datum ad appellandum retractari poteſt Bal. & Alex. in l. ab hoſtib. §. ſi uir. ff. ſol. mat. idẽ Bal. in l. ſi quis teſtib. in fi. C. de teſt. Ang. in l. quod ſi nolit. §. ſi mancipiũ. ff. de ędil. edi. ano. magis cõmuniter in c. propoſuiſti de probatio. vbi Dec. in 6. col. dicit, quod ita communiter tenetur per Do. & hãc teſtatur communem fore opinionẽ, idẽ Dec. in conſ. 278. non leuis in fi. col. in 2. lib. & ideo cautela eſt, vt non poſſit retractari declaratio, ſeu ſignificatoria dictorũ calculatorum, quod cõfirmetur per iudicẽ, iuxta tex. in d. l. 2. C. de iur. fi. & ita in facti contingẽtia cõſultus eximius V. I. D. do. And. Mar. de Sarno, de S. Seuerino oriundus ex caſali Fiſciani dictæ terræ S. Seuerini dicebat (qui fuit vir optimæ ſenẽtutæ, & obiit in anno 1368) ad vnum tamen aduertẽdum eſſe puto videlicet ad intellectum le. C. de iure fiſci, libro decimo, quia vt puto non ita generaliter intelligi debet (vt dicit De. & præfactus mag. And. Matth. & pro vera intelligentia illius text. præmittendum eſt, quod tabularij, de quibus loquitur ille tex. primitus appellabantur numerarii, vt C. de numera. & actua. lib. 12. & iſti tabularii, ſeu numerarii militabant cum ſuſceptoribus deſtinatis ad exigendũ debita fiſcalia, vt in l. duos C. de ſuſc. 10. lib. & ſolum debebant eiſdem ſuſceptorib. ingerere, & denunciare modum, & quantitatem debitorum, non autem poterãt recipere a debitorib. rationẽ eo. tit. de num. & actua. lib. 12. nec poterant condemnare, vel abſoluere, euenit modo in terminis illius l. 2. quod quidã tabularii, qui accedeant vna cum ſuſceptoribus exegerunt computum rationis a nonnullis debitorib. & ipſos liberauerũt, fuit ergo quæſitũ an talis com-

 putatio,

claratione per tex. in leg. 1. ff. & C. de re iu‑ dicum vulgaribus, & videtur tex. ad hoc in l. 2. C. de re iu. ubi ad literã habetur quod ſi res iudicata prætextu computationis in‑ ſtauraretur, nullus erit litiũ finis ſed in cõ‑ trarium opponenti recte dici poteſt, quod non apparet res iudicata, nec ſententia, per tex. in l. 2. C. de iur. fiſ. lib. 10. vbi dicit tex. ad inſtar rei iudicatæ obtinere minime po‑ teſt computatio a tabularis facta, niſi ſen‑ tẽtia procuratoris Cæſ. fuerit cõprobata, & ad hoc inducit illum tex. Phi. Dec. in ru‑ br. C. de err. cal. & in eo tex. procurator ꝓ præſide prouinciæ accipitur, ſecũdum gl. 1. in d. leg. 2. cum qua omnes tranſeunt, li‑ cet alia Cęſ. procurato de ſupremis ſit ma‑ giſtratibus vt habetur in tex. l. 1. ff. de off. proc. Cęſ. & d. l. Bartol. ſic ſummat, cõpu‑ tatio facta a tabulariis, ſeu calculatorib. vim ſententiæ nõ habet, quo ad condem‑ nationem ſeu abſolutionem, niſi ꝑ iudicẽ confirmetur, quod etiam latius proſequit in lectu. d. l. 2. & cum Bart. tranſeunt Bal. Ang. Luc. de Pen. & Alexand. poſt gloſſ. ſi ergo talis computatio, ſeu condemnatio, vel abſolutio non habet vim ſententiæ & rei iudicatæ, ſi per iudicem non eſt confir‑ mata, quo nã modo rei iudicatę exceptio‑ nem parere poteſt contra caſum d. l. 2. & contra theoricã tantorũ patrum, nec põt dici talem legem continere ius ſpeciale re‑ ſpectu fiſci, ſecundum gloſ. in d. l. 2. in fi. & in rubr. dicti tit. contineat ius commune, quo ad omnes, quam gl. ibi ſequunt Bart. Bal. Sal. Pau. de Caſt. & communiter ſcri‑ bentes, & hæc tanto magis dici queunt, ſi dicti calculatores rationes tabularij, ſeu alii aliis nominib. appellant, de quibus ad longum per Nic. Boer. in dec. 295. incip. computus finalis (non iuraſſent) vt iuris eſt, quia eis credendum non eſſet, ut magi‑ ſtraliter tradit Bal. in l. hac edic. §. ijs illud in 2. col. in uerſic. pone conſules mercato‑ rum C. de ſec. nup. per illum text. & eſt de mente Bart. in l. Theopompus. verſus finẽ ff. de dot. præleg. Ant. de But. in cap. propo‑ ſuiſti de prob. & in ca. finem lit. b. de dolo & contum. & Ang. in repet. l. ſi Vacãtia. in 2. col. C. de bo. voc. lib. 10. conſuluit Alex. in conſ. 64. viſo proceſſu 2. col. in 6. volu. errore duplicato, in conſil. 82. eod. vol. vbi conſuluit, quod ſine iuramento eis credẽ‑ dum non eſt per iura, & rationes de qui‑ bus per eum in d. conſ. ſicut dicimus de pe‑ ritis in arte, quib. nõ creditur ſine iuramẽ‑ to, ut tradit Ange. in l. iuſiurandi. uerſ. vlt. quæro, C. de teſti. & in l. comparationes. 4. no. C. de fid. inſtr. & Alb. in 1. cõſt. C in 4. col. & Ab. in c. fraternitatis de frig. & ma‑ le. & in c. propoſuiſti de prob. vbi Dec. in 7. col. hanc atteſtatur eſſe communẽ opi‑

70 nionẽ. † Nec obmitto, quod talis ſignifi‑ catoria haberi debet, ac ſi eſſet peritorum ſnĩam. quę adhibitis petitionib. contrariũ dicentibus, etiam poſt temporis datum ad appellandum retractari poteſt Bal. & Ale. in l. ab hoſtib. §. ſi uir. ff. ſol. mat. idẽ Bal. in l. ſi quis teſtib. in fi. C. de teſt. Ang. in l. quod ſi nolit. §. ſi mancipiũ. ff. de ędil. edi. auo. magis cõmuniter in c. propoſuiſti de probatio. vbi Dec. in 6. col. dicit, quod ita communiter tenetur per Do. & hãc teſta‑ tur communem fore opinionẽ, idẽ Dec. in conſ. 278. non leuis in fi. col. in 2. lib. & ideo cautela eſt, vt non poſſit retractari de‑ claratio, ſeu ſignificatoria dictorũ calcula‑ torum, quod cõfirmetur per iudicẽ, iuxta tex. in d. l. 2. C. de iur. fi. & ita in facti con‑ tingẽtia cõſultus eximius V. I. D. do. And. Mar. de Sarno de S. Seuerino oriundus ex caſali Fiſciani dictæ terræ S. Seuerini dice‑ bat (qui fuit vir optimæ ſcẽtiæ, & obiit in anno 1568) ad vnum tamen aduertẽdum eſſe puto videlicet ad intellectum le. C. de iure fiſci, libro decimo, quia vt puto non ita generaliter intelligi debet (vt dicit De. & præfactus mag. And. Math. & pro ve‑ ra intelligentia illius text. præmittendum eſt, quod tabularij, de quibus loquitur ille tex. primitus appellabantur numerarii, vt C. de numera. & actua. lib. 12. & iſti tabu‑ larii, ſeu numerarii militabant cum ſuſce‑ ptoribus deſtinatis ad exigendũ debita fi‑ ſcalia, vt in l. duos C. de ſuſc. 10. lib. & ſo‑ lum debebant eiſdem ſuſceptorib. ingere‑ re, & denunciare modum, & quantitatem debitorum, non autem poterãt recipere a debitorib. rationẽ eo. tit. de num. & actua. lib. 12. nec poterant condemnare, vel ab‑ ſoluere, euenit modo in terminis illius l. 2. quod quidã tabularii, qui accedebant vna cum ſuſceptoribus exegerunt computum rationis a nonnullis debitorib. & ipſos li‑ berauerũt, fuit ergo quæſitũ an talis com‑

putatio, & liberatio obtineat ad inſtar rei
iudicatæ, & fuit dictum, quod non (vt ibi)
niſi fuerit approbata per procuratorem
Cęſ. & ratio eſt, licet ibi nõ dicatur, ex quo
illi tabularij non poterant hoc facere, cum
officium eorum erat ſolummodo denun-
ciare ſuſceptoribus, quis nã eſſet debitor
fiſci, & in qua ſumma, & in alio non po-
terant ſe intromittere, vnde nimirum ſi
ibi dicat̃ inſtar rei iudicatæ non obtinere
talis computatio, abſolutio, ſeu condẽna-
tio, & ſic meo iudicio male allegat̃ ille tex.
ad hoc, & talis intellectus de mẽte Luc. de
Pe. in d.l.2. in prin. & per cõſequens dubiũ
reſtat ſi fuerit reddita rõ per aliquẽ merca
torũ, & in computatione ipſius fuerũt ele-
cti de voluntate ambarum partium, vel p
iudicẽ aliquẽ calculatores, q deberent re-
uidere rationes cũ ptãte liberandi ſignificã
di, ſeu cõdẽnãdi, cui voto & ſniæ promiſe-
rũt ſtare cũ iuſo, & nõ contrauenire, & de
mũ ſit ſecuta liberatio, ſeu condẽnatio, an
amplius dici põt de errore calculi, & ĩ hoc
prima facie reperio Bar. in d.l.2.n 11. qui
tangit hanc qõnem ſi calculatores ſunt ele
cti per iudicẽ, & dicit, quod calculatio per
eos facta facit, plenã pbationẽ, & prætex-
tu erroris vſque ad ſniam retractari poteſt,
& ſic dicit quod facit probationem, nõ ãt
dicit ꝙ habet executionem paratam, &
hoc iõ vr̃, quia in terminis qõnis Bar. non
fuerunt electi, vt decidãt, ſed vt calculẽt tã
tum, alias ſi eſſent electi, ut calculẽt & de-
cidãt cũ ampla poteſtate, vr̃ tunc dici poſ-
ſe, qd̃ eorum calculatio, abſolutio, ſeu cõ-
demnatio haberet executionem paratã, vt
ſentit, idem Bar. in d.l.2.nu.12. & an error
calculi poſſit allegari poſt ſniam, & quan-
do dicatur res iudicata, & an propter men
daciũ quis puniatur, ut nõ poſſit oppone-
re errorem calculi uide pulchre per Pau. de
Caſt. in conſ.10. in 2. parte inc. in caſu præ
71 ſenti, ſi quæritur in uarii. † Sed a prædi-
ctis illud non a longe uidetur, an facto cal
culo. & laldatis rationibus, & ſecuta quie-
tatione generali, poſſit peti, ꝙ iterũ redda-
tur compotus? & videt̃ quod nõ, per Doc.
& Barto. in alleg. l.2. in ult. col. C. de iur. fi.
lib.10. ubi dicit, ꝙ ſi calculatio, & cõputa
tio eſt facta a partib. & continet pactum,
uel tranſactionem generalem, uel ſpãlem,
facit præiudicium, allegat, l. emptor, §. Lu-
cius. ff. de pac. & l. ſiquidem, C. de tranſ. &
ſequi uidentur Mod. in d.l. unica, C. de err.
cal ſed aduertẽdum eſt magiſtraliter ꝑut
tradit. Bart. in l. Aurelio, §. Gaius. ff. de lib.
leg. quod aut arguitur dolus eius, q admi-
niſtrauit, ut factor alicuius. & obtinuit qe
tationem generalẽ, & ei cuius dolus argui
tur aliquid adeſt, quia apparent aliqua in
eius manib. perueniſſe, & quod multa non
poſuit in introitu, quæ ponere debebat, &
tunc generalis quietatio, & remiſſio ad iſtũ
dolum non extenditur, nec per illam talis
dolus ptũs remiſſus cenſetur, niſi expreſſe
ſit facta mentio doli l. Lucius, ff. de li. leg.
aut ei nihil adeſt, & tunc generalis quieta-
tio obſtat, quo minus amplius calculus re
uideat̃, & hãc diſt. approbat̃ Ful. & Mod. in
l. actione. C. de tranſ. & Bal. Ang. & Pau de
Caſt. & alii in l. ſi unus, §. illud nulla, ff. de
pac. & pbatur ex not. p Bar. Ang. & Mod.
in l. tres fratres, ff. de pact. nam quando fa-
ctori ſeu ſocio aliquid adeſt, dolus habẽt,
cãm permanentẽ, & durat tempore quieta
tionis ſecundum Bald. in l. ſub quæ text. in
ultimis uerbis, C. de trãſeun de ſi ineſt quie
tationis dolus talis liberatio cenſetur dolo
extorta. quo caſu liberatio etiã iurata non
ſortitur effectus, ut d.l. Pau. de Caſ. in cõſ.
300. citat gl. no. l.3. §.1. ff. de contr. in tut.
& ſic cõcluditur, ꝙ cum liberatio ſit dolo
ſe extorta, & ratio nõ ſufficienter reddita,
iterũ reddi debet, & in hac rationes reddi-
tione. peti põt, ꝙ libri exhibeãtur, & exhi-
beri debent iuxta no. per Bar. in l. fi. §. inter
cætera. ff. de lib. leg. & per Bal. in l. cũ teſt.
C. de teſt. ma. & tales libri debẽt edi taliter
quod in eis clare appareant data, & acce-
pta. introitus, & exitus. l.1. §. offi. & ibi Iac.
de Are. Barto. & alii, ff. de ut. & ratio. diſtr.
& ſigillatim omnia debent ſcribi in talib.
libris, & non in ſumma arg. l. cum ſeruus,
ff. de cond. & dem. & conſuluit Bart. conſi.
150 in c. cum prædicta examinatem in fi.
vbi ſignãter declarat librũ rationũ debere
eſſe taliter compoſitũ, ꝙ in eo ſingulariter
omnia inferãtur, videlicet ex tali fundo tã
tum, a tali colono tantum tali anno, nõ ãt
debet res ſcribi in genere. & hoc ut reperi-
ri poſſit ueritas, uel falſitas citat tex. in l.
ante pe. ff. de cond. & dem. ſi uero appa rue-
rit non legitime confeciſſe librũ, & prout
tenebatur, arguitur ipſius dolus, ut eſt ca-
ſus in

ſus in d. §.officio, quo caſu talis quietatio
generalis non cenſetur præiudicare, qn ite
rum peti poſſit quod nõ redditur (ut præ-
dictum eſt) conſuluit pulchre Bart. Soc. in
conſi. 169. & in conſ. 199. in 2. lib. ubi p e-
niſſime, & ita alias in facto conſultus mag.
Io. Bap. Maphæus. V. I. D. de Salerno mihi
72 cognatus honorandus reſpondidit. † Nun
quid mulier in foro mercatorum poſſit in
teruenire ut procuratrix. Iaſ. in l. alienam.
C. de proc. nu. 4. cum ſeq. dicit, q̃ ſic per ra
tiones de quib. per eum, ſed nouiſſime repe
rio Benu. Strac. in trac. de merc. in ult. par.
nu. 1. qui dicit oppoſitum tenendum fore,
ea potiſſima ratione, quia ratio prohiben-
di ne mulieres contra pudicitiam ſexui cõ
gruentem alienis cauſis ſe immiſceant, ne
virilib. officiis fungantur, vt lege acilia af-
frania, cauetur, in omni foro et mercato-
rũ militare vr̃ quo caſu idem iuris eſſe dẽt,
ſed qdquid ipſe dicat, licet ſatis dilatet fim
brias ſuas p contrarium eſſe tenendum di
co, adhærendo primæ opinioni, quæ fuit
et Ant. de Alex. in d. l. alienam & ita tenen
dum et dixit Dec. in l. fœminæ, ff. de regu.
iur. nu. 16. & ſequitur Tiraq. in trac. de leg.
connubia in uerbo, contraxerit in gl. 3. fol.
154. nu. 160. & idem reperit Dec. in c. cum
dilecta, de confir. util. vel inut. & ſic ab opi
nionẽ tantorum patrum minime diſſenti e
73 dum eſt. † Sed quia oppoſitis exceptionib.
ſolet fieri litis conteſt. ad quam fieri facien
dum ſatis auidi, & propũ vñr magiſtri nũ
dinarum, pro lucrum trigeſimæ, ut fieri aſ-
ſolet in nundinis ciuitatis Salerni, idcirco
aliqua de iis diſſeramus; & primo ſciẽdum
eſt trigeſimum exigi, & dr̃ quotieſcunque
aliquid petitur, & facta eſt litis conteſt. per
verbum negatiuum, demum poſtea ſubſe-
quitur probatio eius, q̃ negatum eſt, eo e-
nim caſu trigeſimam exigendam putauit
Affl. in conſt. Regiæ maieſt. & in conſt. cõ-
ſtitutionum ſub tit. de trigeſ. & ſal. offi. in
1. n. & exigitur potius propter mendaciũ,
quam pro iure ſalarii magiſtri nundinarũ,
74 ut ibi per eũ. † Nec alien. eſt ſcire, p quẽ
ſolui debeat trigeſima illa, in quo ego vidi
ſeruari in nundinis, q̃ facta litis conte. per
verbum negatiuum trigeſima ſoluitur per
ambas partes, & demũ datur terminus ad
probandum, & ſecuta poſtea probatione
eius, q̃ negatum extitit, condemnatur ne-
gans, qui reſtituet partem 30. quam ſoluit
actor, & licet a principio ſoluatur p am
bas partes, tñ in effectu ſoluitur tota per
negantem, licet uelit indiſtincte ſolui per
vtramque partem, tex. in conſt. in c. cũ cir-
ca iuſtitiæ, tñ aduerſatur tex. in conſt. in c.
conſtitutionum de tri. & ſa. off. dum vult
ſolui dẽre ab eo qui reportauit ſñiam con
tra, tamen Affl. in d. conſt. conſtõnum in
5. no. approbat dictam conſuetudinẽ, quẽ
ego dixi ſeruari in nundinis Salerni, con-
cordando dictas conſtõnes, quæ uñr aduer
ſari, ut a prin. ſoluatur per ambas partes tñ
in effectu ſoluet totam mille, qui reporta-
75 uit ſententiam contra ſe. † Exigi tñ trige
ſimam, facta litis conteſtatione, inquit Af
fl. in conſti. conſtitutionum in 6. no. licet
ibi pro, & contra arguat, tamẽ ita ſemper
ſeruari ſuo tẽpore uidiſſe teſtatur, & ita in
nundinis Salerni ſemper ſeruatum uide.
76 † Soluitur et trigeſima, nedũ ubi pecunia,
vel res mobilis petitur, ſed et ſi res immo-
bilis iudicio petitorio petatur, pro qua ſol
uenda res illa, quę petitur iudicis officio ex
timari dẽnt a peritis in arte, ut in auth. de
non alien. §. q̃ aũt. per Ang. & de illa exti-
matione dẽt ſolui trigeſima, ut pulchre in
quit Affl. in ſup. alleg. conſt. conſtitutionũ
4. no. † Sed finge aliquẽm citatum debito-
rem ſe eſſe fateri, & per iudicẽ ei fieri præ-
ceptũ, q̃ ſoluat, qui appellauit, q̃ põt, ut hr̃
in l. aut prætor, §. non ſolum. ff. de min. uel
aliter diſtulit ſoluere, an eo caſu deatur tri
geſima? And. de Iſer. in d. conſt. cõſtitutio-
num, & Affl. ibi in 2. q. dicunt q̃ ſolui dẽt
eo caſu trigeſima, ego tamen in nundinis
ciuitatis Salerni uidi contrarium ſeruari,
& ſolum exigi trigeſimam qñ negatur de-
bitum, ac ſecus ſi fatetur conuentus, & cer
te id, q̃ dicunt Iſer. & Affl. aduerſatur ei, q̃
dixit Affl. in eadem conſt. conſtitutionum,
vt ſupra dixi, q̃ trigeſima potius ſoluitur
pp mendacium, quam propter ſalarium of
ficialium, & ſic non dato mendacio trigeſi
78 ma non ſoluitur. † Nec tantũ ſolui trigeſi
mã, qñ precceſſit negatio, & ſubſeqtur pro-
batio creditoris, ſed & tũc ſoluendã eſſe et
dixit Affl. in d. conſt. conſtõnum. in 7. no.
qñ poſt negationem partes tranſigunt, qđ
approbatũ uidi per conſuetudinẽ in nundi
79 nis ciuitatis Salerni. † Et alimenta per pro
ponas adhuc trigeſima debebitur, & ſit ex

timatio, ſecundum tex. in l. hæreditatũ. ff. ad l. fal. & ita d cit Affl. in cõſt. cum circa iuſtitiæ, de ord. iud. in 14. no. uer. Itẽ, quæ
80 ro † Eximuntur tamen a ſolutionem trigeſimæ pauperes, uiduæ, & miſerabiles pſonæ, ut notatũ reliquit Affl in conſt. lege præſenti ſ nono no. de dam. aduoc. pu. &c.
81 & hæc hactenus de trigeſima. † Sequitur ut uideamus de terminis datione, qui ſolet dari poſt litis conteſta. cum inſtantia innũdinis ſit breuiſſima 10. uel 20. dierum terminus et breuis dari ad ſolet, q fieri poſſe inquit Spe. in tit. de dilat. uer. ſed pone q eã, & ibi approbat Bal. in ad. uer. ubi tẽpus, ex cauſa. n. breuem dilationem dari poſſe, nec per eum ſupplendam fore ſcripſit Caſt. in ſ fin. ff. de fer. minime. n. conſentaneum uidetur inſtãtiã cauſæ per dilationes abſorberi auctore Inn. in c. de cuius de oſti. del. & Alex. in l. 2. ff. de app. re. ad ſi. pro quo plene per Pan. in c dilecti filii, ext. de dil.
82 † Et licet breuem dari dilationem conſtitutum ſit, ſi tamẽ offeruntur probationes, & teſtes de longinquo, cõdecens eſt dari dilationes competentes, ſecundum diſtãtiã locorum, iſto non obſtante, q inſtãtia cauſæ in plus non ſe extendat per ea quæ congerit Affl. in dec. 124. inc. ecce datus eſt terminus, & ita de facto ſeruatum uidi.
83 † Sed finge datum fuiſſe terminum ad probandum qui elapſus eſt, neutra partium aliquid probauit, nunquid ad inſtantiã actoris ſit reintegrandus q negat. Cap. in deci. 82. in prin. in foro tamen mercatorum cõtrarium credo ſeruandũ, cum & ibi de bono & æquo procedi ſæpe relatum extat, & mercatores dum peregrinantur miſerabi-
84 les perſonæ appellantur. † Sed an teſtes pduci poſſunt poſt dicta teſtificata in foro mercatorum diſſenſit Par. in l. ſynd. in uerbo ſententia uerſi. utrum iudex qui per
85 nim. 5. col uer. tamen nõ poterunt. † Nunquid acta, & ſententia de nocte lata ualeat in eo foro, & indubitanter tenendum puto, quod ſic. per ea, quæ not. Doct. in l. non minorem C. de tranſ. maxime quia iuriſdictio eſt tempore peritura & hæc hactenus. petrus Follerius.

ADDITIONES.

a Exceptio. l. 2. ff. de excep. Ab. in c. i. num. 5. de ord. cogn. Coraſ. lib. 2. miſcella c. 16. n. 2. & late de materia exceptionum per Rebuff. in decl. arbor. except. poſiti in ff. nouo Dixi late in meo methodo iuris, in 1. par. iudiciali, in uer. exceptio.

b Fallit. Limita etiam, ut per Soc in tra. fall. reg. 126. Bello. conſi. 26. num. 8. Ruin conſilio 71. nu. 3. lib. i. Duen. lib. 1. reg. utr. iur. reg. 263. exceptio dilatoria, & reg. 48. in 3. limit.

c Peremptoriæ. De hac exceptione uideas Fely. in c. exceptio ext. de exce. Vant. in trac. de nullit. tit. de except. ex defectu inhabil. & mandati, nu. 59. & ſeq. Ang. in §. appellatur, inſt. de excep. Vbert. de Bonaccurſo, in ſua prac. in rub. de peremptor. excep. Bello. conſi. 26. nu. 10. Duen. late lib. 1. reg. utr. iu. reg. 262. exceptio.

d Opponatur. Limita, ut per Soc. in trac. fal. reg. 127. exceptio.

e Simulatio. Plura de ſimulatione cõtractus, & eius exceptione per Tiraq. li. i. de retrac. §. i. gl. 2. num. 11. Alfer. conſ. 45. nu. 30. & ſeq. Cepol. in tract. de ſimula. contrac. per totum, Dom. Bontius Florent. conſi. 38. & eſt apud me in lib. 5. conſi. diuer. docto. in 2. dub.

f Præſumitur. Affl. deciſio. 339. & alii ſupra citati.

g Allegari. Cõtra, quia poteſt allegatio ſimulatio, Dec. conſi. 14. & 587. late Tiraq. li. 1. de retract. §. i. gl. 3. nu. 15.

h Duorum annorum. Pel. Duen. li. i. reg. utr. iur. reg. 121. confitens ſe mutuo, late de exceptione non numeratæ pecuniæ. idem in reg. 260. & 261. infra, in hac parte, in 6. act. 2. par. nu. 53.

i Intelligitur. Et ita intelligitur etiam Duẽd. lib. 1. reg. utr. iur. reg. 160. in 9. limit. quo in loco etiam tenet, qđ talis exceptio non habeat locum inter mercatores, & campſores.

K Purgat. Quid in emphyteuta eccleſiæ, qui ſoluit canonem pluribus annis, poſtea ceſſauit ſoluere tribus annis an admittatur ad purgationem moræ, maxime ſi obligauit ſe ſolutum canonem decurſum, una cum intereſſe uideas pulchrum conſilium D. And. de Alfer. conſil. 62. in q. prædicta, per totum.

l Mercatorum, Guid. pap. conſi. 103. columne prima, & conſi. 196. colum. 4. Boer. deciſio.

ſo.211.nu.14 15.& ſeq.

m Excuſſionem. Petr. Duen. d. li.1.reg.utr. iur reg 355 fideiuſſor in 3.limit.

n Aequitate. Coraſ.li.2.miſcella.c.16.nu.7. Doct.in l. ſi quis in obligatione.ff.de reg. iur.Gigas in tract.de penſion.q.100 nu.2. Ale.conſ.149.lib.2,& conſ.61,lib.3.& 93. lib.4.

o Semper. Franc. Aret.in l.ſciendum, in fin. ff de uerb.obli.ſupra in 4 par.prin.in 16. diſt.num.19.

p Contrarium. Idem tenet Duen.lib.1.reg. utr.iur.reg.311.fœmina in 1.limi.ubi late. Ludouicus Alferius.

De litis conteſtatione, decimo membro iudicii.

1 *Litis cõteſtatio dicitur lapis angularis iudicij & nõ poteſt obmitti de iure communi.*
2 *Litis cõteſtatio non requiritur in cauſis ciuilibus in regno,ſed actus,qui immediate ſequitur habet vim litis conteſtationis.*
3 *Litis conteſtatio quid ſit.*
4 *Litis conteſtationis diffinitio ultra auctorẽ.*
5 *Litis conteſt. qualiter & per qua uerba fiat.*
6 *Litis conteſtatio non inducitur per exceptionem peremptoriam oppoſitam.*
7 *Litis conteſtatio fit etiã per verbum, ignoro.*
8 *Litis conteſtatio non poteſt fieri in iudicio abſente actore.*
9 *Litem cõteſtari quis poteſt præciſe compelli.*
10 *Litem conteſtari nolens qualiter cogetur & num.11.*
12 *Lis poſſit haberi pro conteſtata*
13 *Litem conteſtare,ex quibus cauſis,quis non cogatur,& num.14.*
15 *Litis conteſtationis qui ſint effectus.*
16 *Proteſtatio quid non animo conteſtandi litem quis reſpondet,an impediat litem conteſtari.*

DEcimus, & ultimum membrũ cuius primæ partis iudicii,eſt litis cõteſtatio. † Nam poſtquam eſt diſputatum de iſtis præparatoriis iudiciorum,congruum eſt,quod iudex procedat ad ulteriora,uidelicet ad litis cõteſtationem ſuper qua radicatur totum iudicium Dicitur enim lapis angularis totius iudicii, ſecundum Bal.in cap.1.col.1.de litis conteſt.& de iure communi,eſt unum de ſubſtantialibus iudicii, adeo quod ſi omittatur uitiãt totũ pceſſum,ut tenet gl. in c. dudum,el 2.de elect. & habetur per Bar. & Doc.in l.1.probat. C.de ſent.& Car.in cl.ſępe in prin.in 4.oppo.de uerb.ſig.ſed in cauſis ſummariis nõ requiritur,ſecundum Car.ibidẽ,† unde hodie in regno cum oẽs cauſæ ciuiles, & miſtæ,ſint ſummariæ ex forma regiæ pra. primæ &c. deteſtantes poteſt obmitti ſit conteſt.& ualet proceſſus, quia in oĩa ſubſtantialia iudicii ſublata,ſolum attenditur mera diſpoſitio iuriſgẽtium,& ad ſolas pbationes reſpicitur, quo caſu ille primus actus,qui ſolet immediate fieri poſt litis cõteſtationẽ in cauſis, in quib.lis cõteſtatur habet vim litis conteſtationis in cauſis,in quib lis non conteſtatur, uidelicet, eo ipſo,quod iudex incipit cognoſcere de meritis cauſæ,ita tenet Lu.Ro. in cõſ.164.col. 2.& Bar.& Bal. in l. nulla, & in l.nihil. C. de proc. & Car. in cl.conſtitutionẽ.§.fi.in fi.de elect.& Ab.in c.inſinuãte,in fi.de off. deleg. & Fel in c.olim.de acc.& in c.exceptionem. col.5.uer.3.intellige,& c de exc. & Paris in trac.ſynd.in uer.ſentẽtia,cõ.4. Super hac tñ materia tangã breuiter quatuor q. Primo qđ ſit litis cõteſt. Secundo, p quæ uerba fiat. Tertio,an poſſit quis ad eam præciſe cõpelli. Quarto,quis ſit eius 3 effectus † Quæro igitur primo, quid ſit litis conteſtatio,dic breuiter, quod litis conteſtatio eſt principalis negotii apud cõpetentem iudicem facta narratio, & ad eã ſecuta reſpõſio. Ita colligitur ex c.1.de litis conteſt.& c.dudum,el 2.de elect.&c.prout de do.& con.&c eum cauſam,de iur cal.& not.Spec.in tit de litis conteſt.§.1.

4 † ADDITIO. Hæc diffinitio non eſt bona,quia p poſitiones, & reſpõſiones narratur hinc inde negotium coram iudice,& reſpondetur,& tamẽ non fit litis conteſtatio quare Mar.Soc in rub.extra ut lit. non conteſt.dicit,quod quædã eſt litis conteſtatio propria,& expreſſa, quædã tacita quæ fit per proceſſum ad ulteriora,ppria & expreſſa deſcribitur,quod eſt actus iudiciarius per quem iudicio ordinario, uel arbitrarii iudicii inſtar habente, facta narratione,& petitione expreſſa uel incluſa, negotii principalis in ſcriptis per actorẽ coram cõpetẽti iudice pro tribunali ſedente

vel arbitro ipſo, maxime iudice vel parte
interrogante, ſeu parte intẽtione ſua inſi-
ſtente, reus reſpondet negando vel confi-
tendo vel per uerba æquipollentia ad litis
conteſtationem conuenientia ipſius li-
tis, &c. Pet. Foll. V I.D.

5 † Secundo quæro, a per quæ uerba ſiat li-
a tis conteſtatio, & qualiter, dic, quod fit per
negationem, vel per confeſſionem, vel per
uerbum dubitatiuum, uidelicet, ignoro, fit
enim primo per negationem, quãdo reus
in iudicio negat ſimpliciter narrata per a-
ctorem, ſecundum Bar. in l.1.C. de litis cõ-
teſt. & in l. ſi dubitetur, § ita demũ. ff. de fi-
deiuſſ. & communis practica coteſtãdi li-
tem eſt, ut reus dicat poſita, prout ponun-
tur, & narrata prout narratur uera nõ eſſe,
ſaluis iuribus, & defenſionibus ſuis, ſuo lo
co, & tẽpore producendis &c. & iſta verba
sũt magni effectus, quia reus ita reſpõdens
nõ poteſt incurrere pęnã negantiũ, de qua
habetur in l. ſi. ff. de rei uend. & l. contra ne
gantem, C. ad legem Aqui. & in aliis ſimi-
libus legib. ſicut pateretur, quãdo ſimplici
ter negaret ſecũdum Bar. in l. ſi dubitetur.
§. ita demum. quẽ ibi ſequitur Io. de Imo.
& Pau. de Ca. & idem Imo. & pau. in l. ſed
hoc ita. ff. de re iud. & Alex. in l. etiam, §. li-
cet. col. 6. ff. ſolu. matr. & Iaſ. in l. cum qui,
col. 3. ff. de iurei, ibi dicit hanc opi. eſſe ue
riorem, licet cõtrarium, tenet Fel. in c. cęte
rum, col. 7. de iud. Inducitur etiam litis cõ
teſtatio non ſolum negando, ſed etiã per
uerbum dubitatiuum credulitatis, puta ſi
reus dicit, non credo narrata uera eſſe ſm
Bald. in l. ſi debitor. ff. de pet. hær. pro hoc
eſt gl. in c. cum ad ſedem in uerſ. credere,
de reſt. ſpol. & Abb. in c.1. & ibi etiam Fel.
in fi. col. de litis cõteſt. & Bal. in l.3. C. qui
ad lib. procl. non licet, Item, inducitur li-
tis conteſtatio etiam ſi reus dicat, tu men-
titis per gulam, ſecundum Bal. in l. turpia.
ff. de ll.1. fit etiam litis conteſtatio per con
feſſionem, ut plene tradit Fel. in c.1. col.1.
& ſeq. de lit. conteſt. & dic ut ibi per eum.
& And. de Iſer. in conſt. quæ incipit regiæ
6 maieſ. & in conſt. conſtitutionũ, † An aũt
per oppoſitionem exceptionis peremptoriæ
inducatur litis conteſtatio, uide Pet. Phil.
Corn. tenentem, quod non, in conſ.322. in
1. uol. & conſ.244. col.1, circa fin. in 3. uol,
& Bal. in l. rem non nouã. C. de iud. de quo
uide Bar & Bal. Doct. in l.1. de lit. conteſt.
7 † Fit etiam litis cõteſtatio, per uerbũ igno
to, & ita communiter ſeruatur, quando fit
litis cõteſtatio per procuratores, uel hære-
des, & alias, qui iuſtam prętendunt ignorã
tiam in facto alieno, l. quãquam, ff. ad Vel-
leia & Bart. in l. qui alterius, ff. de reg. iur.
& Barto. in l. ſi quis inficiatus, ff. dep. & ui-
de plene de hac materia Spec in tit. de litis
8 conteſt. §.2. † An autem poſſit fieri litis cõ
teſtatio in iudicio abſente actore, & ſic ab
ſente parte? dic quod non quia lit. con. dici
tur quaſi ſimul teſtatio, & ideo ambæ par-
tes debent eſſe præſentes in iudicio, ſecun-
9 dum Bal. in l.1. col.2. C. de litis cõt. † Ter-
tio quæro, an poſſit quis præciſe compelli
ad litem conteſt. dic quod communis con
cluſio eſt, quod ſic: quia cum ſit actus iudi
ciarius & iudicium redditur in inuitum, l.
inter ſtipulantem, §.1. ff. de uerb. obli. po-
teſt reus inuitus cõpelli captis pignorib.
& etiam per detentionẽ perſonæ, ita tenet
Bal. in d. l.1. in 5. q. C. de lit. cõteſt. & Alc.
in l. ſi finita, §. Iul colu.10. de dãno infect.
in Fran. de Are. in l. qui in aliena, §. ſi col.
pen. ff. de acq. her.
10 ADDITIO. Quid. n. ſi reus noluc-
rit litẽ conteſtare, & qualiter cogetur, & quod
erit remedium? dicas quod poteſt multari,
uel excommunicari, uel actor mittitur in
poſſeſſionem cauſa rei ſeruandę ex primo
decreto, c.1. & c. tuæ. extra ut lit. non con-
teſt. & ibi gl. & tradit Cyn. & ibi Bal. in l.
1. C. de lit. conteſt. in 5. q.
11 † Et ſi reus eſt præſens, & iuſſus litẽ cõte-
ſtare denegat, iudex ſibi præciperet, ut litẽ
habeat conteſtare infra certum terminum
& ſi adhuc pſiſtit in nõ cõteſtando litẽ, p
ceditur contra eũ ſi fuiſſet abſens. i. ut pp
eius inobediẽtiã procedatur ad miſſionem
ex primo decreto, ſecund gl. in auth. q ſe-
mel, C. quõ. & qñ iu. & Bart. ubi dicit, quod ſi
iudex præcipit parti, quod habeat litem
conteſtare ſi recedit abſque conteſtatione
litis, poterit cõtra eum interponi primum
decretum abſque alia citatione, quia eo ip-
ſo quod apparet quod non defendit. cenſetur
cõtumax, ut in tex. & gl. d. auth. qui ſemel.
12 & ibi Bart. & Cyn. † Nec poteſt declarari,
quod lis habetur pro conteſtata, ſi reus no
luerit cõteſtare litẽ (ut aliqui minus docti
faciũt) quia ad litis cõteſtationem opus eſt

facto,

facto, extra ut lit. non conteſt. per totũ &
requiritur in conteſt. litis verborũ expreſ-
ſio. l. rem non nouam, §. patroni. C. de iud.
ubi opus eſt expreſſione verborũ, non ſuf-
ficit alius actus. l. 1. §. econtra. ff. de verbo.
obl. adeo quod nec etiam per præcipi reo
quod habeat litem conteſtare, alias quod ha-
beatur pro confeſſo, ſecundum do. Ant. in
rub. extra ut lit. non conteſt. & Cy. in l. 1.
C. de lit. conteſt. eſt in q. 7. & ita etiã tenet
Io. de Imo. in d. rub. & pro hoc facit ca. 1.
& 2. ut lit. non conteſt. ubi reus præſens ſæ-
pe fuit iuſſus, ut reſponderet libello, & nun-
quam voluit reſpondere, & tamen per hoc
non potuit procedi ad ulteriora, ac ſi lis eſ-
ſet ficte cõteſtata, imo ibi irritatur proceſ-
ſus tanquam factus lite non conteſtata, &
late habetur in rub. de lit. cõteſt. per Mar.
Soc. nume. 12. hodie autem in regno, quia
lis non conteſtatur de neceſſitate, ut ſupra
per d. auct. uidi ſẽper practicari quod reo
nolente conteſtare litẽ datur terminus ad
probandum, ac ſi lis eſſet conteſtata, ego
tamẽ dubito de hac communi practica, quã
electa eſt uia ordinaria (ut quia actor petijt
litem conteſtari, & reus noluerit, quia tunc
credo quod opus eſt conteſtatione litis.
13 † Quæ nam ſunt cauſæ, quib. excuſabitur
reus a non conteſtando litẽ? In quo dicen-
dum eſt, quod primo excuſabitur ſi reus ẽ
dubius, l. 3. §. ſi is, qui neſcit. ff. de lib. bon.
exhi. & no. in l. ſi. §. hoc idẽ. C. de iure deli.
quod eſt verum non dato interuallo ad de-
liberandũ, ut in authen. offeratur. C. de lit.
conteſt. & ſi non poteſt deliberare dẽt fie-
ri lit. conteſt. per verbum credit, vel non
credit per no. in c. cũ ad ſedem. de reſt. ſpo.
vel per verbum non præſumit, ut i. c. quo-
14 dam extra de præſum. † Secundo excuſa-
b tur ſi forte reus propoſuiſſet exceptiones
declinatorias, uel dilatorias, & iſtat, quod an-
te omnia de ipſis cognoſcat, quoniam oẽs
exce. dilatoriæ impediunt lit. conteſt. ut d.
Ang. in l. uir bonus. ff. iud. ſol. & dẽt iudex
de ipſis ante omnia cognoſcere, nec poteſt
iudex mandare reo, quod hẽat conteſtare
litem ſaluis exceptionibus, ſi ipſe reus con-
tradicit cum non ſit cõſtitutum in eius ar-
bitrio, ſed ipſarum exceptionũ extimatio-
nis tempus eſt a iure ſpecialiter diffinitum
cap. inter monaſterium extra de re iud. de
quo plene per Maria. Soc. in d. rub. nu. 14.
& ibi et uideas qualiter exceptiones ſunt
opponendæ, ut impediatur litis ingreſſus,
& conteſtatio litis, nu. 47. uerſ. 2. principa-
liter quæro. Pet. Foll. V.I.D.
15 † Quarto quæro, quis ſit litis conteſtatio-
nis effectus. Dic quod multi ſunt, & inter
alios ſunt iſti, uidelicet primo, quia ꝑcludit
uias opponẽdi dilatorias, l. Põponius. §. ra-
ti. ff. de proc. & c. inter monaſterium, de re
iud. Secundo quia perpetuat actionem, ut
no. plene Ale. & Doct. in l. ſi cũ §. qui iniu-
riarum. ff. ſi quis caut. pro hoc eſt tex. in l.
ordinata. in prin. ff. de iud. cau. Tertio, quia
conſtituit aduerſarium in mala fide, quan-
tum ad fructus. l. certũ, & l. moræ. C. de rei
uend. & Bar. in l. litigator. C. de fruct. & lit.
exp. Quarto, quia conſtituit in mora, ſecũ-
dum Ale. in conſi. 48. colum. fi. in 4. uol. &
maxime in his, quæ debent officio iudicis
l. cum poſtulaſſem. ff. de dam. inf. Quinto
quia operetur, ut poſſit procedi ad diffini-
tiuam ſentẽtiam de iure communi, ad quã
ſine ea procedi non poteſt, ut in §. ſi uero
etiam, authen. de exhib. reis, licet hodie in
regno non requiratur in cauſis ciuilibus,
ut pluries fuit dictum ſupra. Sexto opera-
c tur c interruptionem præſcriptionis, ut d.
leg. moræ. Cod. de rei uend. & l. ſicut, & ibi
Bald. C. de præſc. 30. ann. & not. plene in l.
naturaliter. ff. de uſucap. multos alios ope-
ratur effectus, de quibus remitto me ad di-
cta per Spec. in titu. de litis conteſt. §. pe-
16 nul. & fin. † Vltimo moneo hic unum du-
bium, quod ſæpius in facto euenit. Aliquis
reſpondet libello cum proteſtatione, quod
non animo litem conteſtandi, &c. an talis
proteſtatio aliquid operetur ſcilicet, ut lis
non habeatur pro conteſtata, ſi utitur tali-
bus uerbis per quæ alias induceretur litis
d conteſtatio. d Communis concluſio eſt,
quod lis non ſit conteſtata, & quod tali s
proteſtatio releuet, niſi iudex prius iuſſerit
litem conteſtari, nam tunc cum ſumus in
caſu neceſſario, proteſtatio nihil releuat,
l. alimenta, C. de nego. geſt. ita tenet Fran.
de Are. in l. qui in aliena, §. ſi colum. penu.
ff. de acquiren. hæred. & Alexan. in conſil.
41. col. 2 in fi. in 4. uol. & Ab. in c. 1. col. 8.
& ibi etiam Fely. in 2. colum. de litis con-
teſt. & uide Bartol. & Bald. in le. 1. C. de lit.
conteſt. Et per hæc ſit expedita iſta prima
pars iudicii. Veniamus ad ſecundam par-
tem

tem principalem. Lau Deo. Rob. Marant. Venuſ. V. I. D.

ADDITIONES.

a Per quæ uerba. Abb. in c. 1. ut lit. non conteſt. Amade. in tract. ſindic. nume. 228. colum. 2.

b Excuſatur Bello conſ. 25. num. 1.

c Interruptionem. Limita ut per Soc. in trac. fallen. reg. 304. & 308.

d Communis. De communi etiã per Rip. in c. cum M. Ferrarienſis, nu. 97. extra de conſtit. Amade. in trac. ſind. nu. 128. col. 2. Spec. in tit. de litis conteſt. lib. 2. Par. 1. numero 14.

Ludouicus Alſtrius.

Ad ſecundam iudicii partem prefatio.

EXPEDITA prima parte iudicii quæ durat uſque ad litis conteſtationem incluſiue, conſequens eſt ſequendo ordinem propoſitum, ut aggrediamur ſecundam partem, quæ durat a litis conteſtatione, uſque ad concluſionem in cauſa incluſiue, ut dixi in principio huius ſextę partis. Et in iſta ſecũda parte licet plures actus cõſiderari poſſint declarabo tamen ſuper ea ſexdecim actus principaliores, qui ſolẽt in hac ſecunda parte in iudiciis uentilari. Et ſunt iſti, uidelicet, iuramentum calumniæ, cõpromiſſum dilatio, ſeu terminus ad probandum, poſitio, ſiue articulis, confeſſio, teſtiũ productio, interrogatoriũ inſtrumẽtorũ, productio, iuramentum, actorũ editio, publicatio, accuſatio incidens, repulſa tortura, concluſio, allegatio, ſeu diſputatio, de quibus ſingulis diſpiciamus.

De iuramento.

1 *Iuratur de calumnia facta litis conteſtatione per actorem, quam per reum.*

2 *Iuramentum calumnię poteſt tacite omitti de conſenſu partium.*

3 *Iuramentum calumnię exigitur etiam poſt concluſum in cauſa.*

4 *Iuramentum in calũnia an præſtetur in cauſa criminali, remiſſiue.*

5 *In his, quę emergunt ante lit. conteſt. in qualibet exceptione, iuratur de calumnia.*

6 *Actor non iurans de calumnia cadit ab actione, reus vero nolens iurare, habetur pro confeſſo.*

7 *Iuramentum calumnia in quo differat a iuramento malitię & veritatis.*

8 *Procurator an iuret de calumnia, & qualiter.*

9 *Iuramentum calumnię pręſtatur in cauſa appellationis.*

10 *Iuramentum calumnia quid cõprehendat.*

11 *Iuramentũ calumnię hodie uno obolo non ęſtimatur, & litigãtes potius iurant de calumnia committenda quam vitanda.*

12 *Iuramentum calumnię excuſat a tacita, & pręſumpta calumnia, non autem ab euidenti.*

13 *Cõmittens calumniã, etiam in cauſa ciuili poteſt criminaliter accuſari finita cauſa.*

PRimus actus qui ſequi ſolet in iudiciis
1 poſt litis cõteſtationem, eſt a iuramẽ-
1 tum cal. † Nam facta litis conteſtatione iu
ratur de calumnia, tam per actorem, quã
per reum, c. cum cauſam, in fi. de iur. cal. c.
dudum, el. 1. de elec. & not. Spec. in titu. de
2 iur. cal. §. 1. in prin. † quod iuramẽtũ adeo
ſubſtantiale iudicii, quod nõ poteſt p partes
expreſſe remitti, & ſi omitteretur, proceſ-
ſus eſſet ipſo iure nullus, l. 2. §. ſed q. a uere-
mur, & ibi Bar. Bal. & Doct. C. de iu. cal. ta-
cite autem omitti poteſt, & ualet proceſſus,
ut quia iuramentum non fuit exactũ ab altera
partium, & ſic non fuit iuratum in toto
proceſſu, quo caſu cenſetur tacite omiſ-
ſum, quod fieri poteſt, ut eſt text. in cap. 1.
de iur. cal. li. 6. & tenet And. de Iſer. in con-
ſtit. lite legitime, col. 1. & in conſt. uniuer-
3 ſos. † Iſtud autem iuramentum calũniæ po-
teſt exigi per iudicem in quacunque parte
iudicii etiam poſt concluſum in cauſa, ſm
Bal. in l. 1. circa fi. uerſi. ſed nunquid, C. de
iur. cal. per d. ca. 1. extra eo. libro 6.
4 † Et an pręſtetur in cauſa criminali, decla-
5 rat Bald. in d. l. 1. † Item in his, quæ emer-
gunt ante litem conteſt. in qualibet exce-
ptione iuratur de calumnia; ſecundũ Bar.
in authen. hoc ſacramentum, C. de iur. cal.
6 † & ſi actor non uult iurare, cadit ab actio-
ne ſua. Reus uero nolens iurare, habetur
pro cõfeſſo. l. 2. § quod ſi actor, & ibi Bar.
C. de iur. cal. & Spe. eod. titu. in §. ſupereſt
7 in princ. † In quo autem differat iuramẽ-

tum

tum calumniæ, a iuramento militiæ, & iu ramento ueritatis, vide Spe. eo. tit. § 1. col. 2. & 4. & eſt tex. cum gl. in c. 2. de iura. cal.
8 lib. 6. † An autem procurator iuret de calũnia, & qualiter? dic q tenetur iurare nomine proprio & ſi habet ſpeciale mandatum, iurauit etiam pro domino, alia ſine ſpeciali mandato non iurat, ſed principalis iurare debet. Verum quando procurator iurat proprio nomine, iurabit in animã ſuam, ſed q iurat pro domino, iurabit in animã conſtituentis ita hæc omnia declarãt Bar. & cõiter Doc. in l. 2. §. ſi. C. de iur. cal. & habetur plene per Spe. eo. tit. §. zeſtat. ubi ponit omnes perſonas, quæ alieno nomine iurant.
9 † Sed quid in cauſa appellationis, an ſit in ea iurandum de calumnia? Dic, quod ſic, ẽt in principali cã iuratum fuerit tex. eſt in c. 2. in prin. de iur. cal. lib. 6.
10 † Quid autem comprehendat hoc iuramentum calumniæ? dic, quod multa. Primo. n. quod actor credit ſe iuſte petere, & non calumnioſe. Item, quod reſpondebit ueritatẽ ſuper omnibus, de quibus interrogabitur. Tertio, quod non utetur falſa probatione. Quarta, quod non corrumpet iudicẽ nec tabellionem. Quinto quod calumnioſam dilationem non petet, ut no. Spec. in tit. de iur. cal. §. nunc dicamus in princ. & tangitur aliquid per Bar. & Doc. in auth. principales. C. eo. ti. Et ſimiliter poteſt extendere
11 in reo † dicit tamen notabiliter Bal. in l. ſi poteſt. C. de euict. quod iſtud iuramentum cal. hodie non æſtimatur uno obolo, quia facti ſumus contemptores Dei, & religionis eius, vnde ego puto, quod litigatores noſtri temporis potius iurant de calumnia committenda, quam vitanda & ideo melius eſſet, q iſtud iurm ex toto tolleretur a iudicio, cauſa uitandi tot periuria, non obſtante, q hoc iuramentum fit inuẽtum ob publicam utilitatem, ne ueritas occultetur, ut d. l. 2. §. ſed quia ueremur, tamẽ iſtud parum curant iurante argumento illius dicti per poetam Aquinatem. Quid enim ſaluis infamia nummi &c.
12 † Operatur aũt hoc iuramentum, ut quis excuſetur a tacita & præſumpta calumnia, non autem ab euidenti, & expreſſa, ſecundum Bart. in l. ſi quis. §. ſtellion. ff. ad Tur. & Bal. in l. ſi tibi, C. de li. cau. & Ale. in l. ait prætor, in prin. ff. de iureiur.
13 † Hinc eſt, q committens calumniam ẽt in cauſa ciuili, poteſt criminaliter accuſari finita cauſa, ut no. glo. in l. & in priuatis. ff. ad Turp. & Bal. in d. l. ſi tibi. Vnde ſi calumnia eſt euidens, non excuſatur per iuramentum, alias ſic, ſecundum Bald. ibi.

Rob. Maran. V. I. D.

ADDITIONES.

a Iuramentum calumniæ. Late de hoc iuramento uideas Nic. Ant. Grauat. in addi. ad prac. Veſt. li. 5. c. 2. litera F. num. 11. vſque in fi. & li. 6. c. pen. nu. 39. ubi habetur, quod fuit inductum de iure diuino.

b Non uult iurare. Duen. li. 1. reg. utr. iu. reg. 152. contumax, in quarta limit.

Ludouicus Alferius.

De compromiſſo.

1 *Compromittitur hodie in regno, inter coniunctos ſanguine, uel affinitate uſq. ad quartum gradum computantur, ſecũdum ius ciuili.*

2 *Compromiſſum, quod fit inter affines, ex forma ſtatuti habet l. eum etiam inter maritum & uxorem, & inter ſponſum, & ſponſam nu. 3.*

4 *Compromiſſum etiam ſi millies expirat millies debet renouari quando a ſtatuto inducatur. Et quid ſeruetur in regno, & an ultra bis fiat.*

5 *Compromiſſum ſecundum pragmaticam an fiat inter conſanguineis ſpurios, et nu. 20. 21.*

6 *Compromiſſum durat etiam poſt tẽpus pragmaticæ quando expirauit, quia pars petijt nimis longam dilationem.*

7 *Compromiſſum ſecundum pragmaticam regium etiam quando auctor laudatus eſt conuictus, licet principalis litigator conuictus non ſit.*

8 *Procurator compromittere poteſt ſecundum regiam pragmaticam licet non habeat ſpeciale mandatum.*

9 *Compromiſſum ſecundum regiam pragm poteſt fieri etiam inter minores.*

10 *Filiusfa. ẽt ſine conſenſu patris poteſt ſe compromittere ex forma Regiæ pragmaticæ.*

11 *Mulier poteſt compromittere ſine Mundualdo ſecundum Regiam pragm.*

12 Com-

12 *Compromiſſum fit per ſolum iudicem eligentem arbitros diſcordantibus partibus.*

13 *Compromiſſum ſecundũ pragmaticã Regiã fit altera parte illud petẽte ſed non aliter*

14 *Compromiſſum prædictum fit ſolum in cauſis ciuilibus uel mistis.*

15 *Compromiſſum egrega pragmatica forma, non fit, quando affinitas eſt diſſoluta per mortem.*

16 *Compromiſſum præiudicium ceſſat inter priuignum & nouercam mortuo parte.*

17 *Compromiſſum fieri non poteſt altera parte in uita habente exceptionem litis finitæ ſeu impedientem liti ingreſſum.*

18 *Statutũ q̃ fiat compromiſſum inter affines non comprehendet habentẽ inſtrumentum ſententiam uel obligationem liquidam.*

19 *Habens ſcripturam iuratã, non tenetur ad compromiſſum ſecundum pragmaticam.*

20 *Spurius non dicitur coniunctus, & litigãdo cum conſanguineo, non poteſt ſecundum pragmaticum petere compromiſſum.*

21 *Compromiſſum an fieri debeat ſi ſpurius petit compromiſſum contra alium ſpurium ſibi coniunctum.*

22 *Compromiſſum non fit in cauſa feudali etiam inter coniunctos.*

23 *Cauſa in qua agitur de uita & militia, æquiparatur feudali. & ſuper ea non compromittitur ſecundum pragmaticam.*

24 *Compromiſſum q̃ fieret cum cedente coniũcto, non fit cum ceſſionario non coniuncto.*

25 *Compromiſſum ſecundum regia pragmaticã nõ fit inter cõſanguineos legitimatos.*

26 *Compromiſſum non poteſt peti contra clericũ coniunctũ. ſed ſi a clerico contra laicũ.*

27 *Clerici actiue gaudent ſtatuti. laicorum.*

28 *Clericus contra clericum coniunctum, non poteſt petere compromiſſum ſecundũ pragmaticam regiam.*

29 *Compromiſſum ſecundum pragmaticã non fit de arbitrio iuris, niſi quãdo eſſet probabiliter dubius.*

30 *Cauſa tutelæ compromitti non poteſt etiam ſtãte pragmatica quod cauſa omnes compromittantur,*

31 *Compromiſſum non petitum in cã, principali non poteſt peti in cauſa appellationis.*

32 *Cauſa miſti imperii, non comprehenduntur a pragmatica, quod omnes cauſæ compromittantur.*

33 *Compromittitur ſecundum regiã pragmaticam inter affines coniunctos per legitimũ matrimonium. Secus ſi per ſimplicem fornitionem.*

34 *Compromiſſum non fit ſecundum pragmaticam quando altera tantum ex partibus læderetur.*

35 *Appellari an poſſit a ſententia boni uiri.*

36 *Nullitas ſententiæ latæ per bonũ uirum confirmatum ſententiam arbitrariam an allegari poſſit & nu. 37.*

38 *Sententia dolo lata eſt nulla.*

39 *Laudum dolo latum an ſit nullum.*

40 *Nullitas ex defectu iuriſdictionis quandoq; nunquam intelligitur excluſa.*

SEcundus actus, qui ſolet quandoque in
1 iudicijs emergere, eſt† compromiſſum
2 & loquor præciſe pp regiam pragmaticã, quæ uiget in hoc regno, quæ incipit, odia, per quam eſt cautum, q̃ ſi litigantes ſunt coniuncti ad inuicem per conſanguinitatem, uel affinitatem uſque ad quartũ gradum computandum ſecundũ ius ciuile, debet iudex altera parte petente, compellere ipſos litigantes ad compromiſſum utrum poteſt peti a principio litis uſque ad dationem termini probatorii, & non ultra, ut dicitur in d. pragm. Et hac de cauſa ego poſui hunc actum compromiſſi ante dationem termini, non tamen nego, quin et potuerit poni ſup. in i. parte iudicii. & quoniam iſtam materiam compromiſſi, et arbitrorum tractaui aliquatenus ſup. in 4. par. prin. huius trac. in 14. diſt. et aliquid dicam infra in materia appel. in 3. parte iudi. in i. q. princ. in uer. reductio et in 4. qu. prin. uerſi. 8. limita, &c. ideo hic ſolum reſeruo tangere materiam compromiſſorũ prout emergit in iudicio, et ſic materiam dictæ regiæ pragmat. et primo pono regulam, quę ſumitur ex d. pragm. quam ſupra
2 dixi.† Amplia primo, d. pragma. procedere etiam inter maritum, et uxorem, qui licet non ſint affines tamen principium, & cauſa affinitatis ſunt. ita tenet Bald. in l. affi-
3 nitatis. Co com. de ſucceſ. † Secundo amplia, d. pragm. procedere etiam inter ſponſum, et ſponſam ita tenent Iaſ. in le. q̃ Se-
4 uius, colum. 2. ff. de cond. ob cauſam. † tertio amplia, etiam ſi millies expiraret com-
5 promiſſum, millies deberet renouari, et iterum compromitti, etiam quod d. prag.

ſem-

ſemper loquitur, ita per plura tenet Iaſ. in l. ſi quis ex argentariis. §. prætor ait, colu. 2. ff. de edē. ubi etiam dicit quod hæc pra. eſt fauorabilis, idem tenet Alex. in conſil. 70. co. 2. in 2. uol. & Bal. in conſ. 487. in 4. uol. Verſi. reperio, quod Matth. de Affl. in ſignis Doct. Neap. in ſuis deci. ſacri cōſil. in deciſ. 46. uult, quod ſi bis factū fuit cōpromiſſum iuxta formam d. prag. & fuit bis expiatum, nō debet ulterius altera parte inuita cōpromitti, & ita dicit fuiſſe ꝓnunciatum in ſacro conſ. pōderando uerba d. pragma. & certe ſi d. deciſ. habentur in regno pro auth. poſſumus dicere, quod in regno ſit correctum ius commune in terminis d. prag. quia ſententia ſacri conſ. fertur ſub nomine regis, unde habet uim legis in hoc regno, l. fi. C. de leg. Alias aūt haberet illa deciſio uim auctoritatis unius doctoris, & eſſet ponderandæ rationes, qui-

5 bus mouetur. † Quarto amplia, procedere etiā inter conſanguineos ſpurios, quando agitur inter coniūctos ex parte matris ita tenet Alex. in leg. ex facto, §. ſi quis rogatus, col. 15. ff. ad Trebel. ſecus, ex parte patris, ut dicam infra in limitationibus.

6 † Quarto amplia, etiam ſi lapſum eſſet tēpus pragmaticæ trium menſium ex cauſa, quia altera pars petiit nimis longā dilationem ad producendum teſtes nō poteſt tunc nihilominus cauſa decidi poſt tēpus & ſic poſt tres menſes. ita tenet Alexan. in

7 cōſ. 72. col. 1. in 3. uol. † Sexto amplia, nō ſolum, quando principalis litigator eſt cōiunctus, ſed ēt qñ auctor eſt coniūctus licet principalis ſit extraneus, quia debet cauſa compromitti cum auctore laudato iudicium ſuſcipiente, ita plene hāc quæſt. examinat Bar. in ſua 2. diſp. quę incipit. Piſanæ ciuitatis, &c. ubi ita cōcludit. quod idem tar. in l. procurator. la 2. ff. rē ra. ha.

8 † Septimo amplia, procedere etiam in tutore, & procuratore. Nā licet alias iſtæ perſonæ non poſſint compromittere ſine ſpeciali mandato leg. tranſactionis, & ibi per omnes Doct. C. de tranſac. tamen ſtāte d. prag. poſſunt compromittere, quando eorū principaliter ſunt cōiuncti. ex quo nō faciunt hoc uoluntarie, ſed ex neceſſitate ſtatuti ita concludunt Paul de Caſt. ald. & Alexan. in l. ſi plures, ff. de pact. & Iaſ. in d. l. tranſactionis, & Ang. in l. nō ſolum, §.

9 interdum, ff. de proc. † Octauo amplia ꝓcede, etiam inter minores, ſecundū paul. de Caſtr. in l. nam & poſtea. §. ſi minor, ff.

10 de iureiuran. † Nono amplia, etiam ſi extaret ſtatutū quod filius non poſſit ſe obligare ſine cōſenſu patris, nam poteſt nihilominus cōpromittere auctoritate d. pra. etiam ſine conſenſu patris, quia d. pragm. eſt magis ſpecialis, quam illud ſtatutū ita tenet Bal. in l. fi. §. neceſſitate. col. 4. uerſic. ſed pone, duo ſunt ſtatuta, &c. C. de bon. quę lib. 1. & Ale. in conſil. 29. col. 1. in fin.

11 ver. & expreſſius, &c. in 1. uol. † Et ꝓ hoc dico, ꝙ in regno eſt in cōis obſeruantia per ritū magnę curię ꝙ mulieres Lōgobardo iure uiuētes, non poſſunt cōtrahere ſine conſenſu Mundualdi, non aūt ſi eēt lis aliqua cum muliere cōiuncta, puto quod dicta mulier poſſet cōpromittere, ſecūdū formam d. prag. etiam ſine Mundualdo. per illud dictum ual. quod eſt notandum.

ADDITIO. Contrarium in indiuiduo firmatum reliqui Caſtrē. in cōſ. 465. uſo compromiſſo, col. 1. lib. 1. et Lanfran in tract. de arb. in 5. qu. partis, et Tiraq. in tract. de leg. conſib. in uerbo contracter. in gl. 4. nu. 190. in 19. q. P. F. V. I. D.

12 † Decimo amplia, procedere etiam ſi partes ſint diſcordes in eligendis arbitris, q a tunc iudex ſolus eligit, et fit compromiſſum, tex. eſt in l. fi. §. electionem. C. de iud. et Bar. in l. in uend. §. fi. ff. de bo. auct. iudi. poſſ. et Bar. in l. 1. §. ex hoc reſcr. ff. de vent. inſp. et Alexa. in l. de die. in princ. in 2. no.

13 ff. qui ſatiſ. cog. † Iſtam pragmaticam ſic ampliatam limita primo procedere, dummodo cōpromiſſum petatur ab altera partium, alias ſi non petitur iudex, non debet per ſe compellere partes ad compromiſſum, & quādo petitur ab una parte debet alias pars citari ſecundum Ale. in conſ. 82. co. 2. in 1 vol. & hoc ſentit expreſſe d. pra. odia, poſt prin. ibi, ad petitionem cuiuſli-

14 bet, &c. † Secundo, limita, eam procedere ſolum in cauſis ciuilibus, uel miſtis, ſecus in criminalibus, quia in eis non fit compromiſſum, ita expreſſe dicitur in d. prag. ibi, in cauſis ciuilib. uel miſtis, &c. quæ autē dicātur cauſę miſtæ. declaraui ſupra in

15 4. parte principali. in 1 diſt. circa fi. † Tertio limita, eā procedere inter affines durante affinitate tantum, ſecus autem, ſi affini-

tas

tas ſit diſſoluta per mortem, quia licet remaneat vinculum quoad impedimentum
p matrimonij, quando non ſi remanet quo ad cõpromiſſum, ita tenet Bar. in l. cui coitum. §. affinitates, & ibi etiam Bal. & Doc. ff. de poſt. & eſt gl. & ibi Alex. & Doct. in l. ſed hõc ita, ff. de re iud. & Bal. in fi. uer. modo quęritur, & c. C. de verb. ſigni. & Pau. de Caſt. in l. rei iud. §. fi. in fin. ff. ſolu. matri.
16 † Et per hoc ceſſaret dicta pragma. inter
e priuignum, & nouercam mortuo patre ex quo eſt diſſoluta affinitas, ſecundum Bal. in l. affinitatis, C. commu. de ſucceſſ. & Paul. de Caſt. in conſ. 80. in 2. vol.

ADDITIO. Adde in l. non tamen. 4. col. in fi. nu. 17. ff. de reg. iur. Per. Fot.

17 † Quarto limita, non procedere, quã aliena pars haberet aliquam exceptionem litis finitę, ſeu impedientẽ litis ingreſſum quia non poteſt ea inuita fieri compromiſſum. ita tenet Bal. & Alex. & Doc. in l. fratris, C. de tranſac. & Bal. in l. ſi iudex, ff. de his qui ſunt ſui, vel alie. iur. & Soc. in conſ. 30. co. 4. verſ. 1 quia, & c. in 4. vol.

18 † Quinto limita, non procedere, quando altera pars haberet ſcripturam publicam liquidam, puta, inſtrumentum, ſententiã, vel obligationem ita deciditur in d. prag. odia. in fi. & per Soc. in conſ. in 1. volu. Nam d. prag. ſeu ſtatutum non comprehẽdit res liquidas, ita dicit Pet. Phil. Corn. in conſ. 61. in litera D. in 4. vol. & Socin. in d. conſ. 300. col. 4. in fi. in 2. uol. & Bart. in l. elegãnter, in prin. ff. de cond. inde.

19 † Sexto limita, non procedere, quando ex
f taret aliqua ſcriptura iurata, quia propter iuramentum non fit compromiſſum, ita tenet Alex. in conſil. 37. col. antepen. in 2. uol. & Iaſ. in l. fratris, C. de tranſact. vbi plures allegat, & Paul. de Caſt. in conſ. 14.
20 in 2. uol. † Septimo limita, non pcedere in ſpurio, qui litigat cũ conſanguineo ſuo non poteſt petere compromiſſum, ex quo non dicitur coniunctus, ut not. Bald. in l. id quod pauperib. col. fi. C. de epi. & cl. & Bald. in l. cũ acceptiſſimi, C. de fideic. & gl. in cl. 1. in verſ. liberi. de baptiſ. & Inn. in cap. nonnulli. §. ſunt, & alii, de reſcriptis, & Paul. de Caſt. in conſ. 178. in 2. vol. & Alex. in conſ. 60. col. 3. & 4. in 2. volum. vbi hoc etiam ſingulariter declarat, quando ſpurius petit compromiſſum; eo quia eſt coniunctus, quia tunc non auditur, ſecus ſi ſit ſanguineus legitimus petat contra ſpuriũ quia tunc fit compromiſſum in damnum ſpurii, ſecundum eum. Item intellige hoc, quando ageretur inter coniunctos ex parte patris, ſecus ſi ex parte matris, quia tunc etiam ſpurius dicitur coniunctus, & petit compromiſſum, ſecundum Alexan. in l. ex facto, §. ſi quis rogatus, col. 5. ff. ad Treb. & dixi ſupra in 2. ampliatione ad hanc regulam, & de prædictis vide etiam Paul. de Caſt. in d. § ſi quis rogatus, & Ioã. de Imo.
21 & ibi. † Sed poſſet occurrere dubiũ quod ſi vnus ſpurius peteret compromiſſum cõtra alium ſpurium ſibi coniunctum, an debeat fieri? certe ſi iſti duo ſpurii attingunt ſe ex linea matris, puta quia eſſet duo fratres ſpurii nati ex eadem matre, vel duo conſobrini ſpurii nati ex duabus ſororibus, non facerem dubium, quod fieri deberet compromiſſum per ea, quæ dixit Alexand. in dic. §. ſi quis rogatus, ſed tota dubitatio conſiſtit, quando eſſet coniuncti ex linea patris, & hanc quæſt. nominũ nio ab aliquo tactum, ſed ſaluo meliori iudicio dicerem, quod etiam in iſto caſu habet locum compromiſſum altero ſpurio petente, & pondero rationem, qua utitur Alex. in d. conſ. 60. colum. 4. verſ. quintus caſus, & c. in 2. uolum ubi dicit, quod ſpurij veniunt appellatione filiorũ, quãdo tractatur de eorum præiudicio, ſecus ſi de fauore alleg. gl. in d. cl. 1. de baptiſ. & idem tenet Paul. de Caſt. in dicto. §. ſi quis rogatus, ſed ſic eſt, quod ſi ſpurius petit compromiſſum, & alter ſpurius opponeret ſibi, quòd ego non ſum tibi coniunctus, quia ſum ſpurius, tunc allegaret ſpurietatem in ſui fauorem, vnde non deberet audiri, & ſi diceret non potes petere, quia tu es ſpurius, petens replicaret, & tu quæ pars es? vnde, nil Iudæus Iudæo, nil Catilina Cethego. per ea quæ habentur per Bal. & do. in l. ui ro. & in l. cum mulier, ff. ſol. matri. & per Imo. & Doct. in c. intelleximus de adu. & ibi in terminis. Ioan. de Anan. vltimo. dicit per illũ tex. Nota, quòd in exceptione doli, vel criminis, turpis perſona non poteſt a ſſicere turpem unde ex conſequenti per illa iura dico, quod ſpurius conuentus ſuper compromiſſum, non poſſet a ſſicere ſpurium, allegando ſpurietatem

tem, quę contra eundem retorquetur,& ſic tunc compromiſſum fieri debet.

22 † Octauo limita, non procedere in cauſa feudali, quia illi compromitti non pōt nō obſtāte d. pragma. ita deciditur ex preſſe in d. prag. o dia in fin.& tenet Andr. de Iſer. in c.1.§. ſi in ter. de leg. Con.& eſt tex. in cōſt. regni, quæ incipit conſtitutionē duæ memoriæ, quæ annullat omnē tranſactionem compromiſſum in cauſa feudali.

23 † Nono limita, non procedere in cauſa, in qua agitur de vita,& militia, quia nō compromittitur, nam æquiparatur feudali, ut tenet Matth. de Affl. in deciſ. 44. conſilio Neap.

24 † Decimo limita, non procedere, quando coniunctus cederet ſuam actionē non coniuncto, quia licet cōpromiſſum fieret cum cedente, non tamen fiet cum ceſſionario, quia eſt mutata qualitas, ita habetur in deciſ. 74. conſ. Neap.& per Imo.& Ale. in l. ſi poſt diuortium, in fi. ff. ſol. mat.& eſt tex. in l. Paulus reſpondi per procuratorem. ff. de

25 acq. hær. † Vndecimo limita, nō procedere inter conſanguineos legitimatos ſedm Paul. de Caſt. in conſ. 168. in 2. uol.& Ale. in conſ. 40. col. 1.& in 3. in 2. uol.

26 † Duodecimo limita, non procedere, contra clericum coniunctum, quia cum ſit ſtatutum principis ſecularis nō poteſt ligare clericos, ita tenet Soc. in conſi. 71. in 4. uol.& Bal. in c. cum ueniſſent col. 3. de eo, qui mit. in poſſ. ſed ipſe clericus actiue poſſet petere compromiſſum contra laicum con

27 iunctum, † quia clerici gaudēt ſtatutis laicorum pro ſe, non autem contra ſe, ut habetur per Abb.& Moder. in ca. eccleſia S. Mariæ de conſtitu.& per Bart.& Doc. in lege cunctos populos C. de ſum. Trinita.& fid. Cath.

28 † An autem clericus cōtra clericū coniunctum petere poſſit cōpromiſſum, dico qđ non, quia in eo eſt diuerſa ratio quā in ſpurio, ex quo clericus paſſiue nō ligatur ſtatutis laicorum, per prędicta, unde ſemper poteſt excipere, a quocunque cōueniatur, nam clericus eſt fauor,& ideo allegari pōt in fauorem excipientis, ſpurietas cuſtodiū,& ideo non poteſt allegari in fauorem.

29 † Decimotertio limita, non procedere in articulo iuris, quia ubicūque uertitur de aliquo dubio, quod in mero iure cōſiſtit, non debet compromitti, ex quo in iure omnia ſunt certa,& liquida, ita tenet Bald. in l. ancillæ col. 1. C. de fur.& Ale. in conſilio 92. col. 2. in 2. vol.& Bald. in l. cum proponas. C. de reb. cre. vbi etiam declarat Bal. qui, l. ſi cauſa principalis non ſit compromittibilis an poſſit ſaltē cōpromitti vnus articulus illius cauſæ,& tenet, quod ſic idē tenet Bar. in l. ſi quis in conſcribendo. colu. fi. C. de pact.& Soc. in conſil. 51. in 1. uolu. contrarium tamen tenet idem Soc. in cōſ. 300 col. 5.& 6. in 2. uol. ubi adducit bonas rationes,& ibi uide eos. Limita tamen hoc primum dictum, quando articulus iuris eſſet probabiliter dubius, quia tunc æquiparatur dubio facti, et debet compromitti, ita per plura tenet Iaſ. in leg. i col. pen. ff. de tranſact.

30 † Decimoquarto limita non procedere in cauſa dandi tutelam, quia non poteſt compromitti ſecūdum Bar. et Bal. in l. prętor. ff. de tut. et cura. da. ab his.

31 † Decimoquinto limita, non procedere in cauſa appellationis, quia in ea non poteſt peti compromiſſum non petitum in cauſa principali ſecundum Pau. de Caſt. in conſi. 330. in prin. in 1. uol.

32 † Decimoſexto limita non procedere in cauſis mixti imperii, quia de iure non cōpromittuntur, non obſtante dicta pragm. ſecundum Bar. in l. non diſtinguemus. §. de liberali. ff. de arb.& Bar. in d. l. prætor. ff. de tu.& cur. datis ab his,&c.

33 † Decimoſeptimo limita, non procedere inter affines coniunctos per legitimū matrimoniū, ſecus per ſimplicem fornicationem, ita tenet Ioā. And. in c. fi. de conſang.

34 & affi. † Decimooctauo, limita nō procedere, quando altero tantum ex partibus cederetur, ita tenet Paul. de Caſtr. in conſi 3 10. col. 2. uerſi item. et ea ratione,&c. in 1. uol. Rub. Mar. V. I. D.

ADDITIO. De intellectu Regiæ pragma.& ſi aliqua partiū. Aliqua diſcuti collaſunt, quare illud præceteris ſcire oportet, q̄ ante pragma. ſanctionē, doctores utriuſq. cenſure uari atque cōtrarii fuerunt, in eo

35 quod ibi clare deciditur. † Vnde licet an a ſententia inducentis arbitramētū ſiue laudū an equitatē poſſit appellari, uerū ut ſubſtantiali a ſuperfluis reſecatis tangā, magis cōis ægor& approbata opinio illa recepta fuit

fuit (quod poſſit appellari) ſecundũ Ant. de Bar. in c. quintauallis 23. diſt. de iur. ꝓ & voluit Bald. in l. 1. col. 2. in fi. verſ. extra quæritur. C. ne li. ter. pro & Paul. de Caſtr. in conſi. 254. in princip. & cum hac opin. tranſierunt. Raph. Cur. & Io. de Imo. in l. 1. & ibi Ale. 5. col. ver. deinde no. ff. de l. 2. & Alex. in conſilio 106. incip. viſo themate antepoſito li. 3. & Phi. Cor. in cõſ. 188. lib. 3. & Pau. de Caſt. in conſilio 122. verſ. circa tertium quęſitum & alii nõ nulli doctores quos refert Boer. in deciſ. 384. in 2. parte, & iſta potiſſima ratio redditur, quia a commiſſis ad arbitrium iudicis appellari põt, c. ſuper his de acc. ergo, & in iſto caſu ſic q. vt uidere licet illa vigebat opinio (quod appellari poterat a ſententia iudicis confirmantis laudum) cuius rei eã moderni regnicolę in d. prag. & ſi aliqui partium dixerunt per d. prag. corrigi ius cõmune, nam de iure communi regulariter permiſſum reperitur, poſſe ab omnibus ſententiis iudicum in quibuscunque cauſis appellari, l. & in maioribus, & l. multis. de appel ſed nõ reperitur prohibitum, qđ iſto caſu non poſſit appellari, ergo ſtamus regulę, & ex hoc correllarie infertur, qđ ſtricte debet interpretari, & intelligi diſ. prag. vt in indiuiduo, tetigit Ale. in d. cõſ. 106. loquens de ſtatuto Ferrarię) quod eſt magis latum, quam dicta prag.

36 † Sed vt cunque ſit uideamus nunquid d. prag excludat nullitatem? & dico qđ non vt in terminis tetigit, & firmatũ reliquit Ale. in eod. conſ. 106. in fin. colu. citat Bal. in leg. 1. verſic. deinde quæro. C. ſi de mo. pol. fue. appel. & in leg. conſentaneum, verſicu. quęro nũquid a tali euictione, C. quo & quando iud. & leg. 1. C. ne. le. ter. pro. & Ioan. de Imol. in l. de pupillo. §. qui opus, in fi. ff. de not. ope. non idẽ voluit do. Ioã. Bap. Peru. in trac. de arb. in capitulo 11. 7. li. volens quod vbicunque nullitas eſt euidens, & deprehenditur ex ſola inſpectione laudi, uel præcedentium actorum ſup quibus fundatur tale laudum, nunq̃ intelligitur excluſa, poſito quod ſtatutum diceret nõ poſſe opponi de nullitate per id quod dixit Ioann. Andr. referens diſp. Nico. de Matth. in add. Spe. in titu. de ſent. §. ut autem. in add. quæ incipit ad hoc ut ea, ubi dicit, quod de tali nullitate dici poteſt aduerſus præceptum iudicis, poſito quod ſtatutum dicat, quod contra præceptum iudicis nõ poſſit dici de nullitate, & ex nõnullis aliis de quibus per eum, & ante hos in propriis terminis id pulchre voluit Ang. in l. non erit. ff. de iureiur.

37 † Vbi inquit, quod ſi fiat ſtatutum, quod non poſſit appellari ab arbitramento ſiue laudo, ſed ſtatim mãdetur executioni ſine alio, nihilominus non intelligitur, qđ nõ poſſit dici de nullitate, imo quod plus eſt etiam ſi in ſpecie diceret (nõ poſſet etiam de nullitate dici) nõ tamẽ excluditur nullitas euidens, & quæ nõ requirit altiorem indaginem, & idem per omnia conſulẽdo tenuit idem Ang. in conſ. 93. pro deciſione omnium quęſitorum, & idem reperio firmatum fore per Phil. Fran. in cap. dilectio, nu. 24. extra de appel. & ubique firmant doctor, nomine excepto, nec obſtat ſi diceretur, quod ex verbis regiæ prag. (ſi recte perpendatur) intelligere excluſa nullitate (dum ibi dicitur de laudo lato dolo ex propoſito uel re ipſa) & clare præſupponitur.

38 † Sen tẽtiam dolo latam eſſe nullã (licet text. in le. 1. ff. quod quis, iur. ut ibi no. Ang. & Alex. uideatur innuere contrarium) tamen vt cunque ſit ſubſtãtialia tãgendo.

39 † Dico quod licet ſententia dolo lata ſit nulla, non tamen id procedit in arbitramento, ſiue laudo dolo lato, quia eſt aliquod, licet exceptio doli aduerſus illud obſtet, vt eſt notabilis, & peregrina glo. in l. uenales. C. quando prou. nõ eſt ne. & ibi no. Bal. quod ibidem ſumme cõmẽdat Sal. & uoluit Lanfr. in tract. de arb. in 14. q. nu. 30. alios Doctores referens.

40 † Et dato quod prædicta minime procederent (cuius contrarium expreſſe patet) tamen adhuc non cenſetur excluſa nullitas euidens, & quæ ex defectu iuriſdictionis prouenirat, etiam ſtante ſtatuto, quod non poſſit dici de nullitate, ſecundũ Ang. in l. non erit, & Ale. in conſ. 106. & Doct. alios ſupra allegatos. Pet. Foll. V. I. D.

ADDITIONES.

a Pragmaticam. Et idem ferre totam Italiã per ſtatuta diſponitur, quæ ſtatuta in iure noſtro ſunt ualida. Ampli. & limi. pluribus modis, vt per Duen. libr. 1. reg. vtr. iur. reg. 36. affinis, ubi late pro exornatione huius ſecundi actus.

b Re-

b Remouari. Ita etiam tepet Bello. lib. 4. ſub pu. iur. cap. 6. nu. 3. Dyon. in ca. ſua nobis. nu. 5. de appellate. Tiraq. in l. boues, §. hoc ſermone, limit. 6. nu. 1. & limita 9 nu. 3. de verb. ſignifi glo. in l. tranſigere, C. de tranſact. quam ſequitur ibi Bart. & Salic. Fely. in rub. de treg. & pac. num. 2.

c In criminalibus.

d Non remanet Alex. conſil. 207. lib. 7. & eſt communis de qua per uiui. in tracta. com. opin. in prima part. opin. 310. ſtatutum diſponens.

e Priuignum Nouercham. & Alex. conſ. 20. circa fin. lib 7. Blancus, de compromiſſ. in 3. q. num. 28. Viui de communi vbi ſupra opin. 311.

f Propter iuramentum. De veritate videas Cagno. in l. ſi quis maior, nume. 66. & uſque ad 88. C. de tranſact.

Ludouicus Alferius.

De dilatione.

1 *Dilatio quando & quando detur.*
2 *Dilatio omnis, eſt peremptoria & non datur niſi ſemel in cauſa ciuili, nec poteſt prorogari: ſed in cauſa criminali poteſt pluribus dari & num. 4.*
3 *Dilatio defenſoria in criminalibus poteſt dari etiam poſt concluſionem cauſæ.*
5 *Dilationes plures dari poſſunt, vbi eſt iuſtũ impedimentum in prima.*
6 *Dilatio noua datur, quando ſuperuenerunt noua probationes & ſtatur iuramento petenti dilationem quod ſibi de nouo ſuperuenerunt probationes.*
7 *Dilationes noua dantur quando cauſa examinatur in conſiſtorio principis.*
8 *Litigans quando impeditur facto aduerſarij datur noua dilatio.*
9 *Dilatio noua datur, quando antiqui additur in libello. (mulatur.*
10 *Noua dilatio datur, quando noua actio cu-*
11 *Dilatio noua peti põt quãdo ĩ iudicio emergit noua exceptio vel aliud incidens.*
12 *Dilatio, quæ dari nõ dẽt & datur, vtraque parte præſente, & nõ contradicente, valet & de vtriuſque voluntate data cẽſetur.*
13 *Dilationi nulla data valet probationes recepta.*
14 *Dilatio data abſenti, non currit, niſi a die quo fuit intimata.*
15 *Dilatio quæ datur in cauſis, quanta de deat.*
16 *Dilationem legalem poteſt iudex breuiter, prorogare*
17 *Dilationẽ breuiorem recipiẽs, contradicere & proteſtari debet alias ſibi præiudicat ſed ſi proteſtatur, an poſſit aliam obtinere.*
18 *Dilatio probatoria ſiper eſt cõis vtrique parti et eſt cõtinua et nõ vtilis niſi quãdo feria abſorberet totã vel maiorem partẽ.*
19 *Teſtes examinari debeant infra terminum datum ad probandum*
20 *Quid ſi detur ad probandum probatum habendum.*
21 *Quid in cauſa repulſa.*

Tertius actus qui ſolet in hac 3. parte 1 iudicii emergere, eſt † dilatio, ſeu terminus ad probandum. Nam facta litis cõteſtatione, & iuramẽto de calumnia ſi altera partium non poſſit compromiſsũ, vt ſupra iudex procedit ordine ſucceſſiuo ad dationem termini probatorij, & quoniam a hãc materia a dilationis plene tractat Spe. in tit. de dil. & p totũ, & alij doct. repetens rub. de dil. ppea contentus ergo tãgere hic duas tantum q. facientes ad materiã practicæ, vt uideamus qualiter ſe habeant iura municipalia huius regni, ad iure communia in materia dilatione de reliquis vero remitto me addicta per doc. in locis p. allegatis. Et 1. erit, quod dilationes poteſt iudex dare in una cauſa. Secunda q. erit, quãta debeat eſſe dilatio, quæ datur in cau 2 ſis, & quot dierũ † Venio ad primã q. ſup qua dico, qd de iure cõi oĩs dilatio pbatob ria, eſt b perẽptoria, & non põt dari niſi ſemel, & ſic unicã tm̃ dilatio dari dẽt, adeo qd ẽt ſi nõ apponatur uerbum, perẽptoria ſubintelligitur ex iuris diſpoſitione, ita tenet Alex. per illũ tex. in l. fi. in 1. nu. ff de feriis, & illi cõiter Doct & Bart. in l. nẽcipiorum, ff. de optio leg. Bart. in l. ceſſante, C. quo & qñ iud. & Abb. in c. licet in 4. not. de pb. Fel. in c. paſtoralis, col 1. de cæç pro hoc eſt text. & ibi Bart. & Doc in l. 1. C. de dil. & procedit, hoc indiſtincte in cauſis pecuniariis, per d. l. fi & nulla fit differentia inter actorem, & reũ quantũ ad vnitatẽ dilationis. Solũ in hoc differunt, quia iudex põt dare longiorem dilationem reo, quam actori gl. eſt ſingularis in l ſicuti, §. ſi quæratur, ff. ſi ſer. uend. quã gl. ad hoc ſequitur

Alex. in d. l. fi. co. 1. & ibi etiā Iaſ. in 6. col. verſic. ſ. ſed in cauſis criminalibus dantur duæ dilationes accuſatori. & tres reo. vt, d. l. fin. quæ licet loquatur de cauſis capitalibus tantum tū de conſuetudine extenditur ad oēs cauſas criminales, vt dicunt ibi Bal. Ange. & Pau. de Caſt. & Iaſ. referendo gloſſ. ibi, quæ iſtud tenet, de qua materia
3 vide ibi per Do. † Plus dico, quod in criminalibus ad defenſionem rei poſſunt qñcūque ēt poſt concluſionē in cā recipi teſtes & defenſiones ad probandam innocentiā. ita tenet Bar. in l. 1. § ſi. ff. de q. & Bart. in l. diui fratres ff. de pœnis, & Alexan. in auth. iubemus. circa fi. co. C. de iud. & Bart. in l. 2. §. ſi publi co, co 4. ff. de adu. & Abb in c. ſuborta, col fi. de re iud. & Pau. de Caſt. in conſil. 325. & Franc. de Are. in conſi. 144. vnde puto, ꝙ nō peccat iudex ſi quandocunque ante ſniam concederet reo in criminalibus dilationem ad ſe defendēdum.
4 † Et hoc, quod dicimus de dilatione peremptoria & vnica eſt in cauſis ciuilib. eſt conforme cum diſpoſitione regiæ pragm. quę incipit, poſt prædicta, quæ ſimiliter concedit vnū terminum ad probandū. & vult ꝙ non poſſit prorogari ſine iſta cauſā, vel abſque conſenſu vtriuſq. partis, alias iudex progās punit. ad duas vnicas. Si ergo non pōt prorogari, multo fortius nō pōt multiplicari, quia facilius progat dilatio cum ſit eadē, l. ſed ſi manente. ff. de prec. ꝗ noua
5 detur facit quod no. Alex. in l. 3. in prin. ff. de dam. inf. † Hanc regulam, vnica tātum dilatio datur limita non procedere, qñ extaret iuſtū impedimētū in primā dilationē, nā pōt dari ſecunda, l. oratione. ff. de feriis, & quo hoc pcedat, vide Bart. & Mod.
6 in l. fi. co. ti. & Bal. in conſ. 33. in 5. vo. † Secundo limita niſi elapſa prima dilatione ſuperueniſſent [illegible] nti nouæ pbationes quia ad illas pdi[illegible] s pōt dari noua dilatio, ſecundū Bar. in [illegible] monendi. col. 2. ff. de iureiu. & Sal. in l. 1. [illegible] de dil. & Iaſ. in d. l. fin. colu. 3. de ferijs, & c [illegible] oc ſtatur in ſo petētis dilationē, ſcilicet quod de nouo ſuperuenerāt vbi probationes, vt habet in c.
7 paſtoralis de exec. † Tertio limita, qñ cauſa examinatur in conſiſtorio Principis, q a tūc poſſunt dari plures dilationes. l. in offerendis, & ibi Bart. in fin. C. de app. quod de
8 clara ut ibi per eū. † Quarto limita, qñ is c qui habuit dilationem, impediretur e facto aduerſarii, ut ſi eſt datus terminus actori ad probādū, & reus opponat multas exceptiones & ſubter fugia, nam interim non currit dilatio actori ſecundum Alex. in conſ. 72. colum. 1. in 3. vol. & Iaſ. plenè in l. ſi eum. §. qui iniuriarum, colum. 3. & 4. ff. ſi quis cau. Cautela tamē eſt, vt actor proteſtetur, & ita ſum ſolitus practicare
9 qñ caſus mihi euenit. † Quinto limita, qñ actor adderet aliquid libello, quia ad illud debet noua dilatio dari ita tenet Ange. in l. 1. §. ſi quis ſtipulanti. ff. de verbo. obliga.
10 † Et idem quando noua actio cumulatur vt no. gl. & Bar. in l. edita. C. de eden. & ha-
11 betur per gl. in c. literæ. de dil. † Sexto limita, quando in iudicio emergit aliqua noua exceptio, vel aliud incidens. quia ſemper peti poteſt dilatio noua ad probandū id quod conſiſtit in facto ſuper illo emergenti, vt habetur in c. paſtoralis de excep. nam ea, quæ de nouo emergunt, nouo indigent auxilio. l. de ætate, § ex cauſa. ff de
12 inter. actio. † Septimo limita, quando iudex daret ſecundum dilationem præſente vtraque parte, & non contradicente, quia cenſetur tunc data de uolūtate ambarum partium, & valet, & ita tenet Bal. in d. leg. fi. ff. de feriis. Et ideo ſemper, quando iudex dat ſecundam dilationem, uel eā prorogat, debet altera pars contradicere vel poteſtati, alias cenſetur conſentire, ut inquit Bar. in l. 1. C. rela. quo caſu quando altera pars contradicit, non valet ipſo iure dilatio, & probationes infra eam receptæ nihil ualent, ſecundum. Alex. in d. l. fi. quē cōiter ſequūtur ibi Alb. & Mod. idē tenet
13 Bal. in conſ. 33. col. fi. in 5. uol. † ſed ſi pbationes recipitur in iudicio ſine dilatione valet ſcdm Bart. Bal. & Alb. & Mod in d. l. fi. & præſertim Iaſ in penu. col. & fi. in dec. 55. conſ. Neap. Similiter eſt cautela p iudice, ut ſemper in dilationib. faciat ſcribi in actis præſentibus ambabus partib. & non contradicentib. uel nihil dicentibus, quia ex non cōtradictione inducitur conſenſus in iudicialibus, per ea quę dicit
14 Barto. in d. l. 1. C. de rela. † Octauo limita quando dilatio eſt data abſenti, quia non currit, niſi a die, quo fuerit abſenti intimata, & ille dies, quo intimatur, non imputatur, ita tenet Bar. Alexan. & Mod. in l. 2. bea.

beo.in fi.ff.de iurei & Bald.in l.fi.ea. col.fi.
C: quia accuſ.non poſſ.& in l.1. in fi.C.de
15 temp.app. † Secundo principaliter quæro
quanta debeat eſſe dilatio, quam iudex con
cedit ad probandum. Dic q de iure cõi om
d nis dilatio eſt d arbitraria iudici, nam habi
to reſpectu ad diſtantiam loci, ad qualitatẽ
perſonarum, & cauſæ, poteſt breuiorem, vel
longiorem dilationem concedere, ita tenet
Spec. in ti. de cita. §. nunc de temporum, in
fi & §. fi. in fi. ubi plura allegat, & habetur
in c. quod ad conſultationem de re iud. pro
16 hoc eſt tex. & ibi Bar. in l.1. C. de dila. † Imo
ẽt dilationem legalem poteſt ex cauſa iu-
dex breuiare, vel prorogare, ut not. Alex. &
Doc. in l.1. ff. de re iud. & Abb. in c. cum ſit
de appel. Verum in cauſis ſummariis debẽt
dilationes breuiari, prout eſt poſſibile, ut
habetur in cle. ſæpe, de ver. ſign. Sed hodie
in regno eſt ſtatuta certa dilatio ad proban
dum per regiam prag. quæ incipit, poſt p̃-
dictas, videlicet dierum 15. ſi per partes de-
claratum fuit ſe habere teſtes infra 20. mil-
liaria, alias ſimili partes declarent de teſtib.
dilatio eſt 20. dierum. Et iſte eſt terminus,
quem iudices appellant terminum iuris. Et
ſi partes declarauerint ſe habere teſtes in
remotioribus partibus intra regnum, iu-
dex poſt dare longiorem dilationem dum-
modo non excedat tres menſes. Sed ſi te-
ſtes ſunt extra regnum, iudex pro motu ani
mi ſui poteſt longiorem dilationem ſtatue
re. Et prædicta dilatio cenſetur data ipſo
iure, etiam ſine miniſterio iudicis, facta li-
tis conteſtatione. Ita hæc omnia deciduntur in d. pragm. poſt prædictas, ſed dilatio,
quæ datur ad repulſam, eſt medietas primæ
dilationis in cauſa principali præfixæ etiã
dilatio ad repulſam repulſæ, & eſt medietas
dilationis datæ ad repulſam, ut habetur in
alia reg. pragm. quę incipit, curſu dilatio-
num. Ex cauſa tamen poſſet iudex has dila
tiones breuiare, & prorogare, ut ſupra dixi.
17 † Sed quãdo iudex ſine cauſa daret breuio
rem dilationem ſit cautus litigans, ut con-
tradicat, & proteſtetur, alias ſi ſponte reci-
pit dilationem breuiorem, cẽſetur iuri ſuo
renunciare, ſecundum Abb. in d. cap. quod
ad conſultationem, per illum tex. in 3. col.
in pe no. de re iud. Et eſt utile contradicere
ad hoc præſertim quia poteſt poſtea petere
ſecundam dilationem, quæ de iure dari dẽt
ſine alia cauſæ cognitione, quando prima
non fuit integra, quia iſta ſecunda non vt
noua dilatio, ſed potius reintegratio, & ſup
pletio primæ. ita tenet Inn. in ca. ultra ter-
tiam, de teſt. & Bar. in l.1. in fi. C. de dilat. &
Iaſ. in l. fi. col. 9. in prin. ff. de feriis. Et hanc
poteſt addere pro noua limitatione ad a-
lias fallentias, quas potuit modo in præce-
denti q. videlicet, q qñ prima non fuit inte
gra, poteſt peti ſecunda dilatio, dummodo
18 ſit contra dictum, ut dixi. † Iſta autem di-
latio probatoria, quæ datur in iudicio, ſẽ-
per eſt cõis, adeo, q ſi datur uni parti pro-
deſt ẽt, & alii, l. petendę. C. de temp. in int.
reſt. & ibi Bal. & no. Fel. in c. prudentiã, co.
2. de mut. pet. & eſt ritus magnæ curiæ in
nu. 110. qui incipit, item ſeruat ipſa curia
e declarare, & c. in fin. item eſt e continua re-
gulariter, quia in ea currunt etiam dies fe-
riati, ſecundum Bal. in l.1. C. de feriis, & gl.
in rub. & l.1. ff. de diuer. & temp. præſcr. &
gl. & Bal. in l. fi. ff. de feriis. Pro hoc eſt text.
in l. ſiue pars, in fi. C. de dil. Quod tñ intel-
lige, niſi feriæ abſorberent tuam dilatio-
nem, uel maiorem partem, quia tunc feriæ
non computantur in dilatione. Vnde ſi in
ſabbato palmarum daretur dilatio dierum
15. talis dilatio inciperet poſt octauam pa-
ſchæ, quia omnes illi 15. dies ſunt feriati, ſe-
cundum Bald. in l. ſi quando, in 45. q. C. de
teſtib. & Hoſt. in c. licet cauſam de probat
& Lanfr. in c. quoniam contra in uen dila-
tione, col. 2. de prob.
19 † Vltimo, ſuper hac materia poſſet dubi-
tari, an infra terminum datum ad proban
dum, debẽt teſtes omnino examinari. Dic
q iſte terminus datur duplici modo. Quã-
doque enim datur ad probandũ ſimplici-
ter, & qñque ad probandum, & probatum
habendum. Primo caſu qñ datur proban-
dum ſufficit, q teſtes ſint intati, & citati
infra terminum, nam poſſunt poſtea exa-
minari, ẽt lapſo termino, & cenſentur corã
depoſitiones factæ infra terminum, quia
depoſitio teſtis retrotrahitur ad tempus iu
ramenti ſecundum Lud. Ro. in conſ. 446.
col. 2. & Abb. in ca. licet cauſam colu. 5. de
probat. & ita quotidie uidemus ſeruari in
practica. & ſup hoc eſt ritus magnæ curiæ
in nu. 149. qui inquit itẽ, q in quibuſcũq.
qui de æquitate concedit, q teſtes poſſint
per tres dies poſt terminũ iurare, & deinde

antea examinari, & vide aliquid per Bar. in l. manciplorum. ff. de optio. leg. Secúdo caſu, ſ. qñ datur terminus ad probandum, & probatum habendum, & tunc dẽnt teſtes ẽt examinari infra terminum alias poſtea non admittitur, ita plene tenet Ab. in d. ca. licet cauſam, col. 6 & Soc. in conſil 47. co. 4. in 4. vol. & Bal. in conſil. 133. in 5. volu.

20 † Solet ẽt elapſo termino ad probandum concedi terminus ad examinari faciendũ dummodo teſtes ſint iurati inf. terminum alias ſecus, quo termino elapſo vlterius non admittuntur teſtes, & de hoc eſt alius illius magnæ curię, in nu. 166. inci. item ſi aliqui, &c. & alius ritus in num. 822. incip. item, q cum datur, &c. & alius ritus in nu. 209. incipi. item, ſeruat ipſa curia rato, &c. & poteſt dari dictus terminus, etiã, in die

21 fer. vt dñ in d. titu. 282. † Sed in termino dato ad repulſam, fallit primum dictum, quia ẽt ſi detur ſimpliciter, & non dicatur ad probatum, habendum, debẽt teſtes examinari infra terminum. Ita de hoc eſt alius ritus magnæ curię, in nu. 256. qui incipit. Item q facta, &c. & hoc poteſt fortificari ex his, quæ dicit Abb. in c. licet dilect. in fin. de teſt. vbi dicit, q repulſa eſt odioſa, & dilatio ad eam dẽt dari breuis, & cum maxima cauſę cognitione. R. Mar. I. V. D.

ADDITIONES.

a Dilationes. Vide Nic. Ant. Gran. in add. ad prac. Octa. Veſt. lib. 5. c. 3. num. 5. vſque in fi. vbi de communi, & de omnibus prædictis caſibus.

b Peremptoria. Amplica & limita, ut per Duen. li. 1. reg. vtr. iur. reg. 200. & 201. dilatio.

c Facto aduerſarii. Alex. conſi. 71. libr. 5. Iaſ. conſi. 10. & 35.

d Arbitraria. Veſtri. in d. pract. Ro. Cur. li. 4. c. 1. nu. 4.

e Continua. Fran. Mar. q. del fin. 35.

Ludouicus Alferius.

De poſitione ſeu articulorum productione.

1 *Poſitio articulus & capitulum quid ſit, & qualiter inter ſe differant nu. 2. 3. 6.*

2 *Capitulum eſt nomen generale & poteſt poſitionem & articulum comprehendere.*

3 *Poſitio, in quo differat a libello.*

4 *Cauſa ciuilis, in regno articulis incipere pot,*

5 *Iudex in cauſis ſummariis unum & eadem terminum ad ponẽdum & articulãdum dare poteſt.*

6 *Poſitionem faciens cenſetur fateri, quod panit. Secus ſi interrogas & nu. 12.*

7 *Articulãs non cenſetur faterit, quod narrat in articulis.*

8 *Confeſſio facta in poſitionibus, reuocari non poteſt niſi de errore doceatur, & quando, & qualiter hoc procedat.*

9 *Poſitiones faciens fateri non uidetur incipiẽte negatiua.*

10 *Poſitiones infra terminum datum ad probãdum debent fieri, non autem poteſt.*

11 *Poſitionibus & articulis poſt terminum productis, & pars reſpondere eum tenetur.*

12 *Poſitio obſcura ſiue articulus obſcurus declarari poſſunt poſt terminum, uſque ad concluſionem in cauſa*

13 *Poſitiones fieri debent poſitiue, non autẽ interrogatiua qua ſit ratio.*

14 *Verbum, credit, eſt ueritatis expreſſiuum in reſpondente poſitionibus.*

15 *Aduocatus nec procurator reſpondẽti poſitionib. adeſſe nõ dẽt. quãdo illis reſpondetur.*

16 *Ruſticus & idiota reſpondeant poſitionib. preſente ſuo aduocato, uel procuratore.*

17 *Periurus non eſt principalis, qui deponit falſum cum iuramento ſed ſolum Deum habet ultorem.*

18 *Iudex poteſt in ponere pœnam litiganti, ut ueritatem dica & illam exigere.*

19 *Copia articulorum parte dari debet non autem interrogatorium num. 121.*

20 *Articuli pręſentari poſſunt etiam de quo curia non regitur. ac modo non ſit dies feriatus & ſoli magiſtro actori ſiue iudice pręſentari poſſunt.*

22 *Poſitionibus reſpondere nolens, an poſſit petere terminum ad deliberandum.*

23 *Clauſula ſalue iure impertinentium, quid operetur.*

a QVartus a actus, qui ſucceſſiue emergit, eſt poſitio ſiue articulorum productio. Et quoniam hæc materia poſitionum eſt plene tacta per Spe. in ti. de poſitio ideo non ualde me extendo, ſed ſolum pro introductionem iuuenum, ut debimus iſtos tres terminos qualiter differant, uidelicet poſitio, articulus, et capitulum, dein de tangam aliquas additiones circa obſeruantiam

nantiam in regno in actu practico. † Sciendum eſt igitur, ꝙ iſti tres termini ita differunt. Nam poſitio genetricè ita diffinitur, videlicet, poſitio eſt breuis narratio factũ continens, ad eliciendam ueritatem concepta, ſecundum Bald. in l. 2. §. quod obſeruari, col. fi. C. de iur. cal. & Spec. in tit. de poſitio. §. 1. ſed magis in ſpecie ita diffinitur. Poſitio, eſt pars intentionis continens id, ſuper quo quis petit ab aduerſario reſponderi, ſecundum Bal. in l. generaliter, §. ſed iuramento. C. de reb. cred. articulus uero eſt pars intentionis continens id, ꝙ quis probare intendit, puta per teſtes uel ſcripturas, ut no. Bal. in d. §. ſed iuramento, & Spec. in ti. de teſte, §. nunc uidendum, col. 1. verſic. ſciendum eſt igitur, & Card. in clem. ſæpe, §. & quia in 3. no. & in 1. q. de uerb. ſign. & no. gl. & Doc. plene, in c. præſentiũ, de teſt. lib. 6. unde in effectu poſitio reſpicit ſolam confeſſionem partis, & fit per uerbum ponit, & fit ad effectum, ut ponens releuetur ab onere probandi, ſi pars confitetur c. ſtatuimus de confeſ. lib. 6. & Spe. in tit. de poſitio. §. 2. articulus uero fit per uerbum, probare intendit, & reſpicit probationes faciẽdas per teſtes uel ſcripturas, in caſu, quo poſitiones negãtur, unde ordo eſt, ut prius fiat poſitiones, & ad eas producendas detur vnus terminus, & poſtea detur alius terminus ad producendum articulos, ſecundum Card. in d. cle. & quia in 6. & 7. q. & Bal. in d. §. quod obſeruari, circa fin. & probatur ex his, quæ tradit Specu. in d. §. nunc uidendum, colum. 1. colligitur etiam hæc differentia ex uerbis Alex. in l. inter ſtipulantẽ, in prin. ff. de uerb. obl. ubi plus dicit, quod poſitio poteſt fieri mere negatiua, & tenetur pars illi reſpondere ſed articulus non fit negatiuè, quia eſſet in probabilis, niſi coarctaretur loco & tempore ſecundum eum. † Capitulum autem eſt nomen magis generale & poteſt comprehẽdere vtumque, ſ. poſitionem & articulum, ut tenet Bal. in d. § ſe iuramento, ubi dicit, quod terminus datus ad capitulandum, cenſetur datus ad ponendum & articulandum, ſed terminus datus ad ponendum, non cenſetur datus ad articulandum, nec econtra, & ita vt plurimum in iure, articuli uocantur capitula, ut dicit tex. & Abb. in c. per tuas, co. fi. de teſt.

Et hoc eſt illud uocabulum, quo utũtur cõiter iudices inquirentes in criminalibus nam ſolent reo dare capitula, ſuper quibus formatur inquiſitio, nam illa capitula ſuccedunt loco poſitionum, & articulorum, ſuper quibus curia inquirens, intendi probare ſuam intentionem contra reũ inquiſitum, uel per confeſſionem, uel per teſtes, ut habetur in c. qualiter & quando. el 2. §. debet. de acc. ubi eſt tex. de hoc.

3 † Differt autem poſitio a libello, quia libellus habet concluſionem, ſed poſitio non, vnde reſpondens libello, cenſetur litẽ conteſtari, ut dixi ſupra in præcedenti parte, in tractatu de litis conteſtatione, ſed reſpondens poſitionibus, non cenſetur litem conteſtari, ſecũdum Bal. in d. l. 2. §. quod obſeruari, circa fi. C. de iur. cal. Quod tamẽ non poteſt procedere in cauſis ſummariis, in q.
4 bus non requiritur libellus. † ſed cã poteſt incipere a poſitionib. & articulis, qui ſuccedunt loco libelli, ut tenet Old. in conſ. 244. in prin. Nam tunc reſponſio haberet uim litis conteſt. ex identitate rationis, l. Titio. ff. de uerb. obl. l. illud, ff. ad l. Aqui.

5 † Item in cauſis ſummariis iudex poteſt dare unum & eundem terminum ad ponendum & articulandum, ut inquit Car. in d. l. clem. ſæpe, § quia, in 8. nu 7. q. de uer. ſig. Et hoc ſeruatur communiter hodie in regno, quia unus terminus datur ad probandum, & inf. illum terminum fiunt poſitiones & articuli ſine diſtinctione, ut probat regia prag. quæ incipit, quinta die, &c. unde inoleuit communis practica aduocatorum, qui dicunt id articulis, item ponit & probare intendit, &c. Nam per hæc verba intentio articulantis eſt, ut ſi pars confitetur id, quod eſt articulatum, tales articuli ſuccedunt loco poſitionum. Si uero negat, & tunc ſuccedunt loco articulorum, ut ſuper eis poſſint teſtes examinari, ut no. Car. in d §. & quia, in 8. no. & Spec. in tit. de teſt. §, nunc uidendum. poſt prin.

6 † Differunt ẽt poſitiones ab artic. quia is q. ponit, cenſetur fateri illud, quod ponit, ut no. Alex. in conſi. 71. col. 1. in 3. uol. in tantum, quod non poteſt talem confeſſionem reuocare, niſi doceat de errore, & talis confeſſio præiudicat ſibi, ſiue poſitio ſit ſcripta, ſiue non ut no. Spec. in titu. de poſitio. §. 10. colum 1. & 2. uerſicu, quid ſi actore, &

7 verſi. Item ſi ponens. † Sed is qui articulat,
non cenſetur fateri, quod dicit in articulis, no.
Ab. in c. cum venerabilis, in fi. de excep. &
Io. And. in c. ſi. de iureiu. lib. 6. & Anto. de
But. & Doc. in c. fi. de confeſſio. & Bar. in d.
l. 2. §. quod obſeruari & Bal. in l. ſicut, in fi.
C. de rep. hær. & Alc. in conſ. 70. col pe. ver.
8 præterea, 2. uolu. † Illud autem, quod dixi,
b confeſſionem in poſitione b reuocari non
poſſe, ad inſtar confeſſionis, quę inducitur
per libellum, iuxta l. cum precum, & ibi
Bal. C. de lib. cau. intellige procedere ſane,
poſtquam poſitio fuit in iudicio præſentata, & per iudicem approbata & admiſſa,
nam tunc fit de actis, ſecus ſi ante, quia nondum eſt facta de actis, nec concludit parti,
vnde tunc poſſet reuocari per ea, quæ not.
Bal. in l. generaliter, §. ſe iuramentum, col.
1. verſi. not. ſuper verbo. &c. C. de reb. cred.
& no in cap. cum contingat, de offi. deleg.
9 † Limita etiam hoc dictum de confeſſione nō
procedere, quando fieret poſitio præcedente negatiua per modum exceptionis, veputa, ſi pars aduerſa tale quid poſuerit, quod
negauit, &c. excipiendo ponitur, &c. Nam
tunc ponens non videtur fateri, ut eſt gl. in
l. ſi quidem, in ver. conteſtat. C. de excep. &
glo. & Barto. in l. non utique, ff. de excep &
And. de Iſer. in c. 1. §. inſuper cir. fin col. de
conten. inter do. & fin. de inueſt. & Iaſ. in l.
10 Iul. col. 8. ff. de cond. ind. † Quando autem
fieri & preſentem debeant poſitiones ſiue
articuli, trac. Spec. in tit. de poſitio §. 4. Et
breuiter dicas, quod debent fieri infra terminum datum ad probandum, alias elapſo termino ulterius produci non poſſunt,
vt tenet Spe. in ti. de dila. §. fi. uer. item quid
ſi datus, & Bal. in l. in contractib. §. illo, C.
11 de non nume. pec. † Nec tenetur illis poſt
terminum productis pars reſpondere ſecundum Bal. ibi, & Bal. in addi. Spe. in ti. de di.
12 ver. lapſo termino, &c el 10. † Quod tamē
intelligas niſi poſitio eſſet obſcura ſiue articulus obſcurus, quia poteſt declarari poſt
terminum uſque ad concluſionem in cauſa, ſecundum Bald. in l. tres denunciationes
in fi. C. quō & quando iud. Et de prædictis
vide vnum pulchrum con. Old. in conſilio
13 254. † Debeat autem fieri poſitiones poſitiuè non interrogatiuè, alias pars non tenetur illis reſpondere, ſecundum Bal. in l. data
opera, col. 11. C qui accuſ non poſſ. & Pau. de Caſt. & Iaſ. in l. iudices. C. de iud & Gem.
in c. 1. col. pen. de confeſ. lib. 6. vbi aſſignatur ratio, quis is, qui ponit, fatetur, ut ſupra
dixi, non is, qui interrogat, ſecundum Bar.
in d. § quod obſeruari Quia enim ponens
vult, ut aduerſarius reſpondeat, ad hoc, ut
per eius confeſſionem releuetur ab onere
probandi, ita et æquum eſt, ut ipſe ponens
per ſuam confeſſionem releuet aduerſariū
ab onere probandi, ad hoc ne iudicium claudicet.
14 † Reſpōſio autem poſitionib. poteſt
fieri per verbum credit, ut dicitur in d. pra.
c 5. die. Quod uerbum eſt c ueritatis expreſſiuum in principali reſpondente, ſecūdum
Bal. in l. 1. in fin. C. de fal. cau. adiec. lega. &
Spec. in tit. de poſitio. §. 6. uerſi. hoc tamen
de quo vide Gem. in c. 1. colu. 5. de confeſſ.
li. 6. Nam ita præiudicat confeſſio facta per
verbum credit, ſicut de ueritate, ut tenet Petr. Phi. Cor. in conſ. 86. colu. 1. in 3. uolum.
15 † Et debet fieri reſponſio in ſecreto, ſine
præſentia aduocati uel procuratoris, & ſine
eorum conſilio, ut eſt ritus magnæ curiæ,
in num 273. incip. item, quod quandoque.
16 † Quod tamen ſingulariter limita nō procedere in ruſtico uel idiota, quia quando
examinatur principalis, poteſt in ſuo examine intereſſe eius aduocatus vel procurator, ad hoc ne propter eius ſimplicitatem
decipiatur in reſpondendo, ita tenet Hoſti.
in cap. dilecti, de iud. quem refert & ſequitur Soc. in rep. l. 1. columno. 4. ff. de vulgar.
pupil.
17 † Item ſi principalis examinatus cum iuramento deponat falſum, non punitur de periurio, ſed ſolum Deum habet ultorem, ita
dicit dictus titus 27. in iſto caſu poteſt verificari diſpoſitio l. 2. C. de reb. cre.
18 † Poſſet tamen iudex facere præceptū principali uolenti ſe examinare, ut uerum dicat
ſub certa pœna, quo caſu auctoritate præcepti poſſet illum punire, ſi falſum dicit, ſecūdum Bar. in l. ius alimentorum, ff. vbi pup.
edu. debeat.
19 † An autem debeat dari copia articulorū
parti? Dic quod ſic tam de iure cōi, quam
per d. l. regiam prag. 5. die, ut no. Abb. in c.
per tuas, col. fi de teſt. & Bal. in l. 2. C. ut lit.
pen. Verum debet prius pars petens copiam
examinari & reſpondere, et poſtea habere
copiam, ſecundum Bald. & ibi probatur in
20 d. prag. 5. die, vbi plus dicitur. † Quod ſi in

qui

qui habuit copiã, vult nouos articulos producere, poteſt illos pſentare infra tres dies a die acceptæ copiæ. itẽ poſſunt præſentari articul. & in die, quo curia non regitur, dũmodo nõ ſit dies feriatus, ſufficit quod ſoli actorũ magiſtro præſententur ſine præſentia iudicis, ut eſt ritus magnæ curiæ, in nu. 203. qui incipit itẽ ſeruat ipſa curia, quod
21 dato, &c. † Copia autẽ interrogatoriũ non datur ſecundũ Abb. d. c. per tuas. & Alex. in l. 2. C. de edẽ. Et hoc ideo, ne inſtruantur teſtes ad falſum.
22 † An autẽ nolens reſpondere poſitionib. poſſit petere terminũ ad deliberandum, ut quia nõ bene recordatur? Spe. in tit. de poſitio. §. 6. uer. quid ſi interrogatus tenet, quod ſic, quando vult reſpõdere de ueritate. verũ quia hodie in regno p d. prag. 5. dic eſt permiſſum reſpondere per verbũ credit puto, ꝙ non debet dari terminus ad deliberandũ, ut d. Spec. ibidẽ. Et hoc ſentit proprie dicta prag. dũ dicit quod partes debent reſponde
23 re uiciſſim, & ſine tpis interuallo. † Quid autem operetur illa clauſula, quando iudex
d admittit articulos, *d* ſaluo iure impertinẽtium, & non admittendorũ? Dic quod ſi futurum apparet, quod non admittit, habetur pro nõ admiſſis, & reiiciuntur etiam depoſitiones teſtiũ receptæ ſuper illis. ita tenet Io. And. & Io. de Imo. & cõmuniter Docto. in c. cũ contingat de offi. deleg. Reliqua in hac materia poſitionũ dic, ut per Spe. in d. tit. de poſitio & per Bar. Bal. Fr. de Are. & Doc. in l. 2. §. qđ obſeruari. C. de iur. calu. & per Bar. Alex. & Doct. in l. ſi duo. §. idẽ Iulia. ff. de iureiu. Sequitur quintus actus, ſ. confeſſio.
Rob. Marant. V. I. D.

ADDITIONES.

a Actus. De hac materia Pariſ. in add. ad Bar. in l. 2. §. quod obſeruari, n. 17. litera A, de iuram. calum. & ut unum loco omniũ allegẽ, vide Veſtri. in ſua praxi. Ro. Cur. li. 5. c. 13. vſque ad finẽ, & ibi Doctiſ. Nic. Ant. Grau. annota.

b Reuocari. Late de hac reuocatione cõfeſſionis factæ tam in poſitionibus, quã in articulis uideas Octau. Veſtr. in d. praxi Rom. Cur. li. 5, c. 16. vbi Grauatius.

c Veritatis. Limita, ut per Soc. in tra. fal. reg. 68. confeſſio.

d Saluo iure. Affl. dec. 33. Gui. pap. quæſt. 347. Gram. deci. 45. nume. 4. Melius tamen eſſet prius diſcutere, An uenirent admittendi, ne partes in expẽſis defatigerentur. Dec. conſilio 161. Miſſeng. in obſerua. cent. 2. obſer. 90. Dec. in capi. in nomine Domini nume. 35. extra de teſt.

Ludouicus Alferius.

De confesſione.

1 *Confeſſio, inter genera probationum numeratur*
2 *Cõfeſſio extraiudicialis parte, abſente ſemiplene probat, ſed parte præſente plene, nume. 12.*
3 *Confeſſio extraiudicialis in criminibus, facit iudicium ad torturam.*
4 *Confeſſio per uerba diſpoſitiua, uel enunciatiua non probat niſi iurata.*
5 *Cõfeſſio probata per teſtes contra inſtrumentũ in ſcriptis non nocet.*
6 *Confeſſio ſine cauſa non planè probat, niſi fiat ad liberandum.*
7 *Confeſſio prælati, non nocet eccleſiæ, niſi aliter ueritas probatur.*
8 *Confeſſio inter perſonas prohibitas, eſt ſuſpecta & non probat.*
9 *Confeſſio ex cauſa mutui, non probat infra biennium.*
10 *Confeſſio facta calore iracundiæ, non nocet niſi datur perſeuerantia.*
11 *Teſti dicenti ſe falſum teſtimonium dixiſſe, non creditur ad infrigendum eius depoſitionem*
13 *Confeſſio parte abſente probat per unum teſtẽ, nullam facit probationem.*
14 *Cõfeſſio probari debet per duos teſtes, de eadem confeſſione deponentes.*
15 *Confeſſio extraiudicialis geminata plene, probat.*
16 *Confeſſio extraiudicialis parte abſente facta ad exonerationem conſcientiæ facit plenam probationem.*
17 *Confeſſio extraiudicialis emanans ſuper eo, quod dependet ex mera uoluntate confitentis ualet.*
18 *Confeſſio abſente parte acceptata per aliquem nomine abſentis plene probat.*
19 *Confeſſio parte abſente facta, ualet de iure canonico.*

20 *Confeſſio facta in apocha parte abſẽte ualet*
21 *Confeſſio iudicialis hẽt uim ſententiæ, & ſuperat omne genus probationis infrigintq. omnes probationes factas per teſtes uel inſtrumenta in fauorem confitentis, nec reducitur ad concordiã cum dictis teſtium.*
22 *Confeſſio iudicialis, tollit omnẽ præſumptionem iuris, & de iure.*
23 *Confeſſio poſt concluſionem in cauſa plene probat.*
24 *Confeſſio facta in proceſſu inualida, ſufficiẽs eſt ad condemnandam.*
25 *Confeſſio ſe referens ad inſtrumẽtum inualidum an probet.*
26 *Confeſſus in ciuili habetur pro condemnato, ſecus in criminali.*
27 *Confeſſio qualifica, an, & quando poſſit pro parte acceptari, & pro parte repudiari.*
28 *Debitor, qui non poteſt probari ſolutionẽ mutuus in ſecreto ſoluti, qualiter reſpondere debeat poſitionibus in quibus creditor intendit uelle mutuum ſibi reſtitui.*
29 *Confitens occidiſſe ad ſui defenſionẽ, eã non probando, non punitur, ut homicidia, ſed mitius punitus.*
30 *Confeſſio ut iudicalis, dicatur, an neceſſaria coram iudice pro tribunali ſedente fieri debeat.*
31 *Confeſſio coram arbitro, uel arbitratore recepta an dicatur iudicialis, uel extraiudicialis, & an coram iudice fidẽ faciat, & qualiter.*
32 *Confeſſio dubia, interpretatur in fauorẽ confitentis.*

QVintus actus ſucceſſiue emergens in
1 hac ſecunda parte iudicii, eſt† *a* con
a feſſio, nam dato termino ad probandum,
& preſentatis articulis ſiue poſitionibus, &
proceditur ad examinationem principalis
qui non ſolet quandoque confiteri, & ſua
confeſſio releuat partem ab onere probandi.
Et quoniam uario modo producuntur
confeſſiones in iudiciis, q̃a numeratur con
feſſio inter genera probationem, ut no. glo.
in l. 1. C. de eden. ideo uideamus breuiter aliqua
de eius materia. Vnde eſt ſciendum,
quod confeſſio alia dicitur iudicialis, alia
extra iudicialis. Confeſſio iudicialis dicitur
quæ fit in iudicio, extraiudicialis, quæ fit
2 extra iudicium.† Videamus primo de extra
iudiciali, quę non fit in iudicio, nec coram
iudice. Et ſi quæris quẽ affectũ habet, ſi pro
ducitur in iudicio in uim probationis. Dic,
ꝙ in ciuilibus, ſi ſit parte præſente probata
per duos teſtes, facit plenam probationem,
& præiudicat etiam hæredi confitentis, ſecũdum
Bal. in l. 1. col. fi. uerſi. de uno quæro
&c. C. ex delict. defun. & Soc. in conſi. 228.
col. 1. in 2. vol. & Ioan. And. in rub. extra de
probãt. & Ale. in conſ. 19. col. 1. in 4. uol. Et
licet Alex. in conſi. 20. col. 1. in 4. uolum. teneat,
ꝙ ultra præſentiam partis requiratur
b ẽt acceptatio tamen *b* communiter tenetur
contrarium ſ. qđ non requiritur acceptatio
quia ex quo confeſſio tendit in fauorẽ præſentis,
præſumitur acceptatio ex eius parte,
l. qui patitur. ff. mãd. & per ea, quæ plene tra
hũt Bar. & Mod. in l. quæ dotis. ff. ſol. matr.
ita in ſpecie tenet Ale. ſibi contrarius in l.
3. C. de rep. hær. & ad prædicta eſt tex. in l.
Pub. §. fi. ff. dep. Si uero confeſſio extraiudicialis
fiat parte abſente, tunc probata per
duos teſtes facit ſolam præſumptionem, i.
ſemiplenam probationem ſecũdum gl. &
Ab. in c fi. col. 5. de ſucceſ. ab inte. & Alex.
in conſi. 24. col. pe. in prin. in 2. uol. & con
ſi. 36. col. 2. in 5. uolu. & habetur per Mat.
de Affl. in dec. 12. 337. & 385. conſ. Neapo.
& Alex. in conſ 152. col. fi. in 5. uol. & Pet.
Phil. mor. in conſi. 113. in litera S, in 1. uolu.
3 lu.† Sed in criminalibus talis confeſſio ex
traiudicialis facit inditium ad torturã, ſecundum
gl. & Bar. in l. c. 5. ff. de adul. & Ludo.
Ro. in conſ. 177. col. 2. & Bar in l. quoniam,
ff. de his, qui no. inf. & Bald. in l. i. ſtus
fuſtium, eo. tit. & Alex. in l. magiſtratibus,
ff. de iur. om. iud. Quod tamẽ limita, multis
modis, quos plene tradit Fel. in c. olim.
ſer. & in c. at ſi clerici. col. 6. de iud. ubi cumulat
multos caſus, in quibus confeſſio extra
iudicium plene probat, etiã in criminalibus.
Et illud quod dixi in criminalibus,
intellige, ſiue parte præſente, ſiue abſente
ut d. l. c. 5. & tenet Pet. Phi. Cor. in cõſ. 260
4 in litera D. in 3. uol.† Super prædictis ego
firmo duas concluſiones. Prima eſt ꝙ con
feſſio extraiudicialis parte pręſente, plene
c probat, ut ſupra, quam *c* limita procedere,
quando fit per uerba diſpoſitiua, ſecus, ſi ꝑ
uerba enunciatiua, quia tunc non probat
per tex. in c. fin. & ibi Abb. & Doct. de ſucceſ.
ab inteſt. & habetur in dec. 105. conſil.
Nea. niſi eſſet cõfeſſio iurata, ut eſt alia de-

ciſ.

5 ciſ.164.conſ.Neap. † Secundo limita, quã do teſtes producerentur ad probandã confeſſionem contra inſtrumentũ celebratum in ſcriptis continens debitũ, quia tũc non omnis probatio confeſſionis parte preſente, facit plenã probationem, ſed eſt neceſſe, quod probetur per quinque teſtes rogatos, iuxta formam l. teſtium, C. de teſt. cũ auth. ibi poſita, & eſt gl. in c. teſtes in gloſſ. magna, in fin. 3. q. 7. & habetur in d. deciſ.

6 105. conſ. Neap. in fi. † Tertio limita, quã do confeſſio fuit facta cũ cauſa, puta con

d fiteor me debere ex cauſa mutui, alias nõ nocet, licet probetur, gl. eſt in d. c. teſtes. in gl. magna, circa fin. 3. q. 7. & eſt tex. c. & ibi Alex. in l. cum de indebito. §. fi. ff de prob. intellige tamen, quod nõ nocet quo ad plenã probationem, ſed facit ſemiplenam, & cauſa debet tunc ſaltem allegari per eum, qui innititur confeſſioni, ſecundum Ale. in cõſil. 4. col. pen. & conſi. 83. col. fi. in 1. vol. & Spec. in tit. de confeſ. §. nunc uidendũ. col. 3. uerſ. ſed quæ ratio, & uerſic. ſeq. & Io. de Imo. in c. ſi caut. de fide inſtr. ubi uide plene per Fely. Item intellige, quando confeſſio fieret ad obligandum, ſecus ſi ad delibe randum, ut ſi dico confiteor te mihi nõ teneri, quia plene probat liberatione, tex. eſt & ibi communiter Doct. maxime Iaſ. in l.

7 tale pactũ. in pr. ff. de pac. † Quarto limita, in confeſſione prelati, quæ non preiudicat eccleſiæ, niſi aliter probetur ueritas, ut habet in dec. 168. conſ. Neap. de qua mate ria, uide plene per Fel. in c. edoceri. de reſcri.

8 † Quinto limita, qñ talis confeſſio fieret inter pſonas prohibitas, & ſuſpectas quia non probat, unde non creditur prelato dicenti ſe donare ſeruitoribus pp merita, & ſeruitia, quæ ab eis recepit, niſi aliter probentur, ut no. Ioã. And. in add. Spec. in tit. de rebus eccle. non alien. ſuper rubr. & Bal. in l. iubemus, colu. 3. uer. deinde uide, &c. C. de ſacroſ. eccl. Et ſimiliter, quando

e maritus donaret uxori, uel pater filio ppter merita, & idem in ſimilibus caſib. qui ſunt in iure innumerabiles de quib. habetur per Bart. & Doc. in l. poſt contractũ, ff. de don. & in l. per diuerſas. C. mãd. & in l. ſi donatione, C. de Coll. & in l. 1. §. nec Caſtrenſe, ff. don. & Ang. in conſ. 5. col. fin. & plene Matt. de Affli. in conſt. diuæ memoriæ, colũ. 25. pro hoc eſt tex. in l. qui teſta-

9 mentũ, ff. de prob. † Sexto limita in cõfeſſione ex cauſa mutui, quia nõ pbat infra biennium, niſi aliter probetur uera numeratio, in toto ti. C. de nõ nu. pec. & inſt. de

10 lite. ob. per totũ. † Septimo limita, niſi con

f feſſio eſſet facta calore iracundiæ, quia non nocet, niſi detur perſeuerãtia. gl. eſt in uer. admonita in fi. & ibi Abb. in c. ex lite

11 ris de diuor. † Octauo limita, nõ pcedere in depoſitione teſtis, dicẽtis extra iudiciũ ſe falſum depoſuiſſe in iudicio, qa non p hoc tollitur eius depoſitio, & idem in iudice dicente ſe uenalem ſententiam tuliſſe, & ſubductum, ſecũdũ Ang. in conſ. 308. uer

12 ſi. deſcendo ad tertium eorum. † Secũda

g cõcluſio eſt, qđ confeſſio facta g parte abſente, probat tantum ſemiplene, quod intellige, etiam ſi fiat ad liberandum, ſcđm

13 Pau. de Caſt. in conſ. 79. in 2. uo † Limita, primo. dummodo talis confeſſio probetur ad minus per duos teſtes, nam ſi probatur per unum teſtẽ, nullam facit probationẽ nec plenam, nec ſemiplenam, nec etiã iudicium, ſecundum Ale. in conſ. 132. co. pen.

14 uer. non obſtat ẽt. &c. in 5. uol. † Secundo limita, dũmodo duo teſtes deponant de indiuiduo de eadẽ confeſſione, ſecus ſi vnus teſtis dicit de vna cõfeſſione facta vno die & alius de alia, quia etiã ſi mille eſſent teſtes non probant, etiam ſemiplene, ex quo ſunt ſingulares, & nõ iunguntur, ſecundũ Alex. in conſ. 36. col. 2. & in conſ. 39. in 5.

15 vol. † Tertio limita, niſi iſta cõfeſſio extraiudicialis eſſet geminata, quia tũc equiparatur, iudiciali confeſſioni, ut plene probatur, ſecundum Bar. in l. cũ ſcimus, C. de agri & cenſ. lib. 11. & Lud. Rom. in conſil. 290. colu. 2. & Pau. de Caſt. in l. Pub. §. fi. ff. dep. & Iaſ. in §. in perſonã, col. 9. inſt. de act. vbi plura cumulat de materia geminationis, & Felyn. in cap. olim. de reſcr. & in cap. ſi cautio. de fid. inſtr. & ibi. etiam Ab. in fin. & habetur vt dec. 336. conſil. Neap.

16 † Quarto limita, quãdo talis confeſſio fieret ad exonerationem cõſcientię, vt ſi quis parte abſente bonam fidem agnoſcens, & pro ſuę conſcientiæ exoneratione fatetur ſe extorſiſſe vſuras, vel habere tale depoſitum, vel ſimile, nam iſta confeſſio plene probat, ſecundum Bald. in l. generaliter in 10. q. C. de non nu. pec. & Pet. Phi. Cor. in conſ. 211. col. 2. in 3. uolum. & habetur in

deciſ.

deciſ. 164. in fi. conſi. Neap. pro hoc ſolet allegari gl. in c. quoties cordis 1. q. 7.

17 † Quinto limita, quando confeſſio emanat ſuper eo, quod dependet ex mera uolũtate confitentis, ut eſt aditio hæreditatis, uel ratihabitio, uel aliud ſimile quia tunc plene probat, etiam abſente parte, ſecundũ Bar. in l. certum. §. ſi quis abſente. ff. de confeſ. Pro hoc eſt gl. in l. Pomp. la 1. ff. de nego. geſt. & Bal. in d. l. generaliter. in 11. q.

18 † Sexto limita, niſi talis confeſſio eſſet h ac h ceptata per aliquẽ nomine abſentis, quia plene probat, ut no. gl. & Paul. de Caſtr. in l. tale pactum in prin. ff. de pac. pro hoc eſt gl. in uer. legatum, & ibi per Doct. in l. hu-

19 iuſmodi in prin. ff. de leg. † Septimo limita, nõ procedere de æquitate canonica, ſecundum q̃ plene probatur talis confeſſio parte abſente, ita tenet Franc. de Aretin. in conſi. 60. & conſi. 64. colu. 2. & præſertim, quando extaret iuramentum, & not. Petr. Philip. Corn. in conſi. 112. col. 3. in 1. uol. & habetur in d. dec. 164. conſi. Neap. in fi. de qua materia uide Mod. maxime Iaſ. in d. l. tale pactum. in prin. ff. de pact. & Mod. in d. c. ſicut. quia multi in hoc tenent cõtrarium, non facientes differentiam inter ius canonicum, & ciuile, quantum ad hoc.

20 † Octauo limita, niſi confeſſio eſſet facta in apocha, parte abſente, quia quandocunque illa apocha peruenit ad creditorẽ, plene probat illa confeſſio legitime probata, ſecundum Bal. in conſi. 380. in 5. uolu. de quo uide d. l. tale pactum. in prin. plures alias limitationes, & dicta ad hanc materiam confeſſionis extraiudicialis uide per Fel. in d. c. fi. caut. de fide inſtrumentorum,

21 & in d. c. olim de reſcri. † Venio nunc ad ſecundum membrum principale, uidelicet de confeſſione iudiciali, ſcilicet, quæ fit in iudicio, quę eſt tantæ efficacię, quod habet uim ſententiæ & rei iudicatæ in ciui-
i libus, adeo quod non expectat aliud, niſi p̃ceptum de ſoluendo, l. unica. C. de confeſ. nam nulla eſt maior probatio, quã proprii oris confeſſio, & dicitur pleniſſima probatio, ut no. Petr. Phil. Corn. in conſi. 261. colu. 2. in 4. uolu. Item facit rem notoriam, ut dicit idem Pet. Phi. Corn. in conſ. 44. colu. 14. uolum. & in conſi. 124. in litera E. in eodẽ uolum ubi dicit, quod ſuperat omne genus probationis, in tantum, quod cõfeſſio infringit omnes p̃bationes factas p̃ teſtes uel inſtrumenta in fauorem confitẽtis contrarium, & nunquam reducẽtur ad concordiam teſtium dicta cum cõfeſſione producentis, ita pluchre tenet Lud. Rom.

22 in conſi. 391. in fin. † Item confeſſio tollit præſumptionem, iuris, & de iure licet alia probatio non admittatur, ut no. gl. & Bar. Bal. & Doct. in auth. ſed iam neceſſe. C. de do. ante nup. & Petr. Phi. Corn. in conſi. 37. col. fi. in litera G. in 3. uol. & conſi. 225. in litera C. in 4. uol. & Alex. in l. non eſt uero ſimile, ff. quod metus cauſa, & ibi etiã Bar. & Fel. in c. 4. col. 2. de præſcri.

23 † Item licet poſt concluſum in cauſa, non admittatur alia probatio, tamen admittitur probatio per confeſſionem, ſecundum Bal. in rub. C. de prob. col. 4. uerſ. ego aliter probo &c. quod tamen intelligit ibi Pau. de Caſtr. quando confeſſio ſponte fieret, non quod inuitus poſſit quis compelli ad confitendum, & Ant. de But. in ca. licet cauſam de prob. ubi idem dicit poſt terminum ad probandum, & probatum habendum prout eſt gl. in c. 1. de confeſ. li. 6. idẽ poſt publicationem proceſſus, ſecundum Card. in Clem. prima 93. q. de cauſa. poſſ. & proprie. & Bal. in auth. ſed nouo iure, C.

24 ſi certum peta. † Item eſt tantæ potentiæ iſta cõfeſſio iudicis, quod etiam ſi fiat in p̃ceſſu inualido poteſt ex ea ferri ſententia, non obſtante inepto proceſſu, ſecundum Bar. in l. ſi cõfeſſus, ff. de cuſt. reo. & dic, ut ibi per eum & Flo. in l. proinde, §. notãdũ. ff. ad l. Aquil. & Alex. conſil. 34. colum. 1. in 3. volum. & Bal. in l. ictus fuſtium. ff. de his qui not. infam. & habetur in dec. 374.

25 circa fin. conſ. Neap. † Quid autem ſi cõfeſſio ſe referat ad inſtrumentum inualidum, an probet, uide Lud. Rom. in conſil.

26 294. † Item in confeſſus habetur pro condemnato, unde non requiritur alia ſententia, ut ſupra dixi, per l. primam C. de confeſ. ſed in criminali, eſt ſecus quia non habetur pro condemnato, unde requiritur ſententia, ut dict. l. ſi confeſſus, & ibi Bartol. ff. de cuſt. reo. & no. Petr. Phili. Corn. in conſilio 55. colum. 2. in 4. uol. & in conſ.

27 260. in litera D. in d. 4. uolum. † Super hac materia confeſſionis, eſt ſciendum, quod quandoque fit ſimpliciter, & quandoque qualificate, ſimpliciter fit confeſſio, quando

do reus confitetur debitum, vel crimen pure ac ſine aliqua qualitate, tunc.n.eſt fundata intentio actoris, vt dixi, ſed qñ adiicitur aliqua qualitas tūc dicitur qualificata, & tunc ſtat dubium, an poſſit acceptari pro parte, & pro parte repudiari. Super qua concluſione adhibetur talis diſtinctio videlicet, aut contra qualitatem annexam confeſſioni, eſt aliqua præſumptio iuris, & tūc poteſt acceptari pro parte, ut ſi reus confitetur ſe occidiſſe ad ſui defenſionem, dixiſſe verba opprobrioſa, non animo iniuriandi, nam ſtatur ſuæ confeſſioni contra ſe, & non creditur ſibi quo ad illā qualitatem niſi illa qualitas probetur & eſt ratio, quia contra illam qualitatē vrget præſumptio iuris, quæ eſt, vt quilibet occidens vel dicens verba iniurioſa, cenſeatur habere animum offendendi, niſi contrariū probetur l.i.C.de ſicar.& le. ſi non conuicii. C.de iniu.& tūc fit diſtinctio, an ſit vnum capitulum in cōfeſſione, vel plura. Ita hæc omnia declarat Abb.in c.bonæ, el 2.penu. col.de poſt.prel.& Pet.Phil. Cor.in conſilio 94.col.2.& 3.maxime in litera L. in 3. volu. At contra illam qualitatem nulla eſt præſumptio iuris, & tunc aut cōfeſſio qualificata continet vnum capitulum, & dēt tota acceptari, vel tota repudiari, & non poteſt diuidi, vt ſi reus confitetur ſe promiſiſſe ſub conditione, vel ſi dicat verum eſt, ꝙ recepi a te centum quæ mihi debebas ex cauſa mutui, iſtud eſt vnicum capitulū, & confeſſio in iſto caſu non præiudicat cōfitenti, ſecundum Ab.in d.c.bonæ, col.pe. & Bar.in l Aurelianus.§. idem quæſiti, ff. de liber.leg. Aut continet plura capitula, ut ſi dicit, verum eſt, ꝙ mutuaſti mihi centum, ſed feciſti mihi pactum de non petendo, & tunc poteſt acceptari pro parte, & tenetur reus probare pactum de non petendo, alias condemnatur, ſecundum Abba.in d.cap.bonæ, & Bart.in d.§.idem quęſiti, & prędictis adde And.de Iſer. in conſt.terminum uitæ in fi. & in c.1.§.ſi vero violator. col.2.verſi.probare, de pace tenen.

28 † Vnde ſuper hoc nota bonam cautelam quando creditor mutuauit tibi pecuniam quantum in ſecreto reſtituiſti nam ſi facit

K poſitionem, quod mutuauit, & K tu reſpōdens verum eſſe, ſed ſibi reſtituiſti, quam reſtitutionem probare non poteſt, certe iudex te condemnaret. Vnde cautela eſt, quod reſpondeas nihil mutuaſti, propter quod ſum ſibi obligatus, & ſic non eris per iurus nec incides in laqueum, quia ſolutione debiti fuit ſublata obligatio, ita no. tenet Franc.de Are.in l.1.col.2.in fin.ff. ſi cer.pet.

29 † Vnum tamen tene menti, pro declaratione eorū, quæ ſupra dixi, nam licet, is, qui confitetur occidiſſe a ſui defenſionem veniat condemnandus, niſi probet defenſionem, ut ſupra dixi, tamen ex tali confeſſione non poteſt condemnari, ut homicida ad pœnam mortis naturalis, ſed *l* mitius

l puta pœnæ relegationis, & hoc propter illam qualitatem, ita tenet Ab.in c.auditis, col.penn.ibi etiam Fel.de reſc.& Alexa. in l.non ſolum, §.ſciendum in lect. ff de ope. non.nunc.& Soc.in rep.l.primæ, ff.de vulgar.& pupil.in 11.col. quod nota pro limitatione conſt.terminum vitæ, quæ vult ut occidens dubitatur.

30 † Sed poſſet dubitari, qūo cognoſcitur cōfeſſio iudicialis, an ſit neceſſe, quod fiat cu

m ram iudice, *m* pro tribunali ſedente, magis communis opin.neque ſic, in cauſis requirentibus plenam cauſæ cognitionem, vt no.Io.And.in add.Spec.in tit.depoſitio.§. 2.& Abb.in c.at ſi clerici colu.2.& ibi etiā Fel. de iud.& Abb.in c.fi.de confeſſ.& gl. & Bar.in l.cum ſcimus.C.de agr.& cen l.libr.11.ubi dicitur, quod ſi fieret coram notario, non diceretur confeſſio iudicialis, de quo dicto uide glo. & Bal.in l.iubemus, & in l.interrogatam, C de libr.cau.& Fel. in cap.quoniam contra falſam, colum.25.de prob.& Cald.in conſil.2.in tit.de offi.ord. & Bar.in l.4.§ hoc autem, in 6.& 7.oppo. ff de dam.infect.& Alex.in le.ſi confeſſus, ff.de cuſt reo & habetur in dec.245.conſi. Neap.in 3.col.ubi dicitur, quod notarius, non poteſt recipere confeſſionem, niſi præſente iudice, vel committente alias confeſ

n ſio *n* non pręiudicat.

31 † Quid autem, ſi confeſſio fiat coram arbitro, an dicatur iudicialis, uel extra iudicialis, dic ꝙ in arbitratore non eſt dubium, & oēs tenent cōiter, ꝙ ſit extraiudicialis ſecūdum Alex.in conſil.13.col.3.& conſi.96. col.4.verſi.ſi ergo, & c.in 1.uolum.& Lud. Roma.in conſil.316.colu.2.& habetur in deciſ.178.conſ.Neap.in 6.dubio. ſed in arbitrio,

Alex. in d. l. fi. co. 1. & ibi etiã Iaſ. in 6. col. verſic. 5. ſed in cauſis criminalibus dantur duæ dilationes accuſatori. & tres reo. vt d. l. fin. quæ licet loquatur de cauſis capitalibus tantum tñ de conſuetudine extenditur ad oẽs cauſas criminales, vt dicunt ibi Bal. Ange. & Pau. de Caſt. & Iaſ. referendo gloſſ. ibi, quæ iſtud tenet, de qua materia
3 vide ibi per Do. † Plus dico, quod in criminalibus ad defenſionem rei poſſunt quãcũque etiã poſt concluſionẽ in cã recipi teſtes & defenſiones ad probandam innocentiã. ita tenet Bar. in l. 1. § fi. ff. de q. & Bart. in l. diui fratres ff. de pœnis, & Alexan. in auth. iubemus. circa fi. co. C. de iud. & Bart. in l. 2. §. ſi publi co, co. 4. ff. de adu. & Abb in c. ſuborta, col. fi. de re iud. & Pau. de Caſt. in conſil. 325. & Franc. de Are. in conſil. 144. vnde puto, q̃ nõ peccat iudex ſi quandocunque ante ſnãm concederet reo in criminalibus dilationem ad ſe defendẽdum.
4 † Et hoc, quod dicimus de dilatione peremptoria & vnica eſt in cauſis ciuilib. eſt conforme cum diſpoſitione regiæ pragm. quæ incipit, poſt prædicta, quæ ſimiliter concedit vnũ terminum ad probandũ. & vult q̃ non poſſit prorogari ſine iuſta cauſã, vel abſque conſenſu vtriuſq. partis, alias iudex progãs punit, ad duas vnicas. Si ergo non põt prorogari, multo fortius nõ põt multiplicari, quia facilius progaẽ dilatio cum ſit eadẽ, l. ſed ſi manente. ff. de prec. q̃ noua detur facit quod no. Alex. in l. 3. in prin. ff.
5 de dam. inf. † Hanc regulam, vnica tãtum dilatio datur limita non procedere, qñ extaret iuſtũ impedimẽtũ in primã dilationẽ, nã põt dari ſecunda, l. oratione. ff. de feriis, & quo hoc pcedat, vide Bart. & Mod.
6 in l. fi. co. ti. & Bal. in conſ. 33. in 5. vo. † Secundo limita n... elapſa prima dilatione ſuperuenissent ... ati nouæ pbationes quia ad illas pd... n põt dari noua dilatio, ſecundũ Bar. in ... monendi. col. 2. ff. de iureiu. & Sal. in l. 1. ... de dil. & Iaſ. in d. l. fin. colu. 5. de ferijs, & ... oc ſtatur iuſto petẽtis dilationẽ, ſcilicet quod de nouo ſuperuenerũt vbi probationes, vt habet in c.
7 paſtoralis de exec. † Tertio limita, qñ cau ſa examinatur in conſiſtorio Principis, q̃a tũc poſſunt dari plures dilationes. l. in offerendis, & ibi Bart. in fin. C. de app. quod de
8 clara ut ibi per eũ. † Quarto limita, qñ ille qui habuit dilationem, impediretur e facto aduerſarii, ut ſi eſt datus terminus actori ad probãdũ, & reus opponat multas exceptiones & ſubterfugia, nam interim non currit dilatio actori ſecundum Alex. in conſ. 72. colum. 1. in 3. vol. & Iaſ. plenè in l. ſi eum. §. qui iniuriarum, colum. 3. & 4. ff. ſi quis cau. Cautela tamẽ eſt, vt actor proteſtetur, & ita ſum ſolitus practicare
9 qñ caſus mihi euenit. † Quinto limita, qñ actor adderet aliquid libello, quia ad illud debet noua dilatio dari ita tenet Ange. in l. 1. §. ſi quis ſtipulanti. ff. de verbo. obliga.
10 † Et idem quando noua actio cumulatur vt no. gl. & Bar. in l. edita. C. de eden. & ha-
11 betur per gl. in c. literæ. de dil. † Sexto limita, quando in iudicio emergit aliqua noua exceptio, vel aliud incidens. quia ſemper peti poteſt dilatio noua ad probandũ id quod conſiſtit in facto ſuper illo emergenti, vt habetur in c. paſtoralis de ex cep. nam ea, quæ de nouo emergunt, nouo indigent auxilio. l. de ætate, § ex cauſa, ff de
12 inter. actio. † Septimo limita, quando iudex daret ſecundum dilationem præſente vtraque parte, & non contradicente, quia cenſetur tunc data de uolũtate ambarum partium, & valet, & ita tenet Bal. in d. leg. fi. ff. de feriis. Et ideo ſemper, quando iudex dat ſecundam dilationem, uel ẽã prorogat, debet altera pars contradicere vel poteſtati, alias cenſetur conſentire, ut inquit Bar. in l. 1. C. rela. quo caſu quando altera pars contradicit, non valet ipſo iure dilatio, & probationes infra eam receptæ nihil ualent, ſecundum. Alex. in d. l. fi. quẽ cõiter ſequũtur ibi Alb. & Mod. idẽ tenet
13 Bal. in conſ. 33. col. fi. in 5. uol. † ſed ſi probationes recipiũtur in iudicio ſine dilatione valet ſcdm Bart. Bal. & Alb. & Mod. in d. l. fi. & præſertim Iaſ. in penu. col. & fir. in dec. 55. conſ. Neap. Similiter eſt cautela p iudice, ut ſemper in dilationib. faciat ſcribi in actis præſentibus ambabus partib. & non contradicentib. uel nihil dicentibus, quia ex non cõtradictione inducitur conſenſus in iudicialibus, per ea quæ dicit
14 Barto. in d. l. 1. C. de rela. † Octauo limita quando dilatio eſt data abſenti, quia non currit, niſi a die, quo fuerit abſenti intimata, & ille dies, quo intimatur, non imputatur, ita tenet Bar. Alexan. & Mod. in l. Labeo,

bet. in fi. ff. de iurei & Bald. in l. ſi ea. col. fi.
C: quia accuſ. non poſſ. & in l. 1. in fi. C. de
15 temp. app. † Secundo principaliter quæro
quanta debeat eſſe dilatio, quam iudex con
cedit ad probandum. Dic ꝙ de iure cõi om
d nis dilatio eſt d arbitraria iudici, nam habi
to reſpectu ad diſtantiam loci, ad qualitatẽ
perſonarum, & cauſæ, poteſt breuiorem, vel
longiorem dilationem concedere, ita tenet
Spec. in ti. de cita. §. nunc de temporum, in
fi. & §. fi. in fi. ubi plura allegat, & habetur
in c. quod ad conſultationem de re iud. pro
16 hoc eſt tex. & ibi Bar. in l. 1. C. de dila. † Imo
ẽt dilationem legalem poteſt ex cauſa iu-
dex breuiare, vel prorogare, ut not. Alex. &
Doc. in l. 2. ff. de re iud. & Abb. in c. cum ſit
de appel. Verum in cauſis ſummariis debẽt
dilationes breuiari, prout eſt poſſibile, ut
habetur in cle. ſæpe, de ver. ſign. Sed hodie
in regno eſt ſtatuta certa dilatio ad proban
dum per regiam prag. quæ incipit, poſt p̄-
dictas, videlicet dierum 15. ſi per partes de-
claratum fuit ſe habere teſtes infra 20. mil-
liaria, alias ſimili partes declarent de teſtib.
dilatio eſt 20. dierum. Et iſte eſt terminus,
quem iudices appellant terminum iuris Et
ſi partes declarauerint ſe habere teſtes in
remotioribus partibus intra regnum, iu-
dex poſt dare longiorem dilationem dum-
modo non excedat tres menſes. Sed ſi te-
ſtes ſunt extra regnum, iudex pro motu ani
mi ſui poteſt longiorem dilationem ſtatue
re. Et prædicta dilatio cenſetur data ipſo
iure, etiam ſine miniſterio iudicis, facta li-
tis conteſtatione. Ita hæc omnia deciduntur
in d. pragm. poſt prædictas, ſed dilatio,
quæ datur ad repulſam, eſt medietas primæ
dilationis in cauſa principali prædictæ etiã
dilatio ad repulſam repulſæ, & eſt medietas
dilationis datæ ad repulſam, ut habetur in
alia reg. a. pragm. quę incipit, curſu dilatio-
num. Ex cauſa tamen poſſet iudex has dila
tiones breuiare, & prorogare, ut ſupra dixi.
17 † Sed quãdo iudex ſine cauſa daret breuio
rem dilationem ſit cautus litigans, ut con-
tradicat, & proteſtetur, alias ſi ſponte reci-
pit dilationem breuiorem, cẽſetur iuri ſuo
renunciare, ſecundum Abb. in d. cap. quod
ad conſultationem, per illum tex. in 3. col.
in pc no. de re iud. Et eſt utile contradicere
ad hoc pręſertim quia poteſt poſtea petere
ſecundam dilationem, quæ de iure dari dẽt
ſine alia cauſæ cognitione, quando prima
non fuit integra, quia iſta ſecunda non vſ
noua dilatio, ſed potius reintegratio, & ſup
pletio primæ. ita tenet Inn. in ca. ultra ter-
tiam, de teſt. & Bar. in l. 1. in fi. C. de dilat. &
Iaſ. in l. fi. col. 9. in prin. ff. de feriis. Et hanc
poteſt addere pro noua limitatione ad a-
lias fallentias, quas potuit modo in præce-
denti q. videlicet, ꝙ qñ prima non fuit inte
gra, poteſt peti ſecunda dilatio, dummodo
18 ſit contra dictum, ut dixi. † Iſta autem di-
latio probatoria, quæ datur in iudicio, ſẽ-
per eſt cõis, adeo, ꝙ ſi datur uni parti pro-
deſt ẽt, & alii, l. petendę. C. de temp. in int.
reſt. & ibi Bal. & no. Fel. in c. prudentiã, co.
1. de mut. pet. & eſt ritus magni curiæ in
nu. 110. qui incipit, item ſeruat ipſa curia
e declarare, & c. in fin. item eſt e continua re-
gulariter, quia in ea currunt etiam dies fe-
riati, ſecundum Bal. in l. 1. C. de feriis, & gl.
in rub. & l. 1. ff. de diuer. & temp. præſcr. &
gl. & Bal. in l. fi. ff. de feriis Pro hoc eſt text.
in l. ſiue pars, in fi. C. de dil. Quod tñ intel-
lige, niſi feriæ abſorberent tuam dilatio-
nem, uel maiorem partem, quia tunc feriæ
non computantur in dilatione. Vnde ſi in
ſabbato palmarum daretur dilatio dierum
15. talis dilatio inciperet poſt octauam pa-
ſchæ, quia omnes illi 15. dies ſunt feriati, ſe-
cundum Bald. in l. ſi quando, in 45. q. C. de
teſtib. & Hoſt. in c. licet cauſam de probat
& Lanfr. in c. quoniam contra in uerſ. dila-
tione, col. 2. de prob.
19 † Vltimo, ſuper hac materia poſſet dubi-
tari, an infra terminum datum ad proban
dum, debẽt teſtes omnino examinari. Dic
ꝙ iſte terminus datur duplici modo. Quã-
doque enim datur ad probandũ ſimplici-
ter, & qñque ad probandum, & probatum
habendum. Primo caſu qñ datur proban-
dum ſufficit, ꝙ teſtes ſint iurati, & citati
infra terminum, nam poſſunt poſtea exa-
minari, ẽt lapſo termino, & cenſentur corã
depoſitiones factæ infra terminum, quia
depoſitio teſtis retrotrahitur ad tempus iu
ramenti ſecundum Lud. Ro. in conſ. 446.
col. 2. & Abb. in ca. licet cauſam colu. 2. de
probat. & ita quotidie uidemus ſeruari in
practica, & ſup hoc eſt ritus magnæ curiæ
in nu. 149. qui inquit itẽ, ꝙ in quibuſcũq.
qui de æquitate concedit, ꝙ teſtes poſſint
per tres dies poſt terminũ iurare, & deinde

antea examinari, & vide aliquid per Bar. in l. mancipiorum. ff. de optio. leg. Secũdo caſu, ſ qñ datur terminus ad probandum, & probatum habendum, & tunc dẽnt teſtes ẽt examinari infra terminum alias poſtea non admittitur, ita plene tenet Ab. in d. ca. licet cauſam, col. 6 & Soc. in conſil 47. co. 4. in 4. vol. & Bal. in conſil. 133. in 5. volu.

20 † Solet ẽt elapſo termino ad probandum concedi terminus ad examinari faciendũ dummodo teſtes ſint iurati inf. terminum alias ſecus, quo termino elapſo vlterius non admittuntur teſtes, & de hoc eſt alius illius magnæ curię, in nu. 166. inci. item ſi aliqui, &c. & alius ritus in num. 822. incip. item, q cum datur, &c. & alius ritus in nu. 209. incipi. item, ſeruat ipſa curia rato, &c. & poteſt dari dictus terminus, etiã, in dieb

21 fer. vt dr̃ in d. titu. 282. † Sed in termino dato ad repulſam, fallit primum dictum, quia ẽt ſi detur ſimpliciter, & non dicatur ad probatum, habendum, debẽt teſtes examinari infra terminum. Ita de hoc eſt alius ritus magnæ curię, in nu. 256. qui incipit. Item q facta, &c. & hoc poteſt fortificari ex his, quæ dicit Abb. in c. licet dilect. in fin. de teſt. vbi dicit, q repulſa eſt odioſa, & dilatio ad eam dẽt dari breuis, & cum maxima cauſę cognitione. R. Mar. I. V. D.

ADDITIONES.

a Dilationes. Vide Nic. Ant. Grau. in add. ad prac. Octa. Veſt. lib. 5. c. 3. num. 5. vſque in fi. vbi de communi, & de omnibus prædictis caſibus.

b Peremptoria. Amplica & limita, ut per Dueñ. li. 1. reg. vtr. iur. reg. 200. & 201. dilatio.

c Facto aduerſarii. Alex. conſi. 71. libr. 5. Iaſ. conſi. 10. & 35.

d Arbitraria. Veſtri. in d. pract. Ro. Cur. li. 4. c. 1. nu. 4.

e Continua. Fran. Mar. q. del fin. 35.

Ludouicus Alferius.

De poſitione ſeu articulorum productione.

1 *Poſitio, articulus, & capitulum, quid ſit, & qualiter inter ſe differant nu. 2. 3. 6.*

2 *Capitulum eſt nomen generale & poteſt poſitionem & articulum comprehendere.*

3 *Poſitio, in quo differat a libello.*

4 *Cauſa ciuilis, in regno articulis incipere põt,*

5 *Iudex in cauſis ſummarijs unum & eadem terminum ad ponẽdum & articulãdum dare poteſt.*

6 *Poſitionem faciens cenſetur fateri, quod panit. Secus ſi interrogas & nu. 12.*

7 *Articulãs non cenſetur faterit, quod narrat in articulis.*

8 *Confeſſio facta in poſitionibus, reuocari non poteſt niſi de errore doceatur, & quando, & qualiter hoc procedat.*

9 *Poſitiones faciens fateri non uidetur incipiẽte negatiua.*

10 *Poſitiones infra terminum datum ad probãdum debeat fieri, non autem poteſt.*

11 *Poſitionibus & articulis poſt terminum productis, & pars reſpondere eum tenetur.*

12 *Poſitio obſcura ſiue articulus obſcurus declarari poſſunt poſt terminum, uſque ad concluſionem in cauſa*

13 *Poſitiones fieri debent poſitiue, non autẽ interrogatiua qua ſit ratio.*

14 *Verbum, credit, eſt ueritatis expreſſiuum in reſpondente poſitionibus.*

15 *Aduocatus nec procurator reſpondẽti poſitionib. adeſſe nõ dẽt. quãdo illis reſpondetur.*

16 *Ruſticus & idiota reſpondent poſitionib. præſente ſuo aduocato, uel procuratore.*

17 *Periurus non eſt principalis, qui deponit falſum cum iuramento ſed ſolum Deum habet ultorem.*

18 *Iudex poteſt inponere pœnam litiganti, ut ueritatem dica & illam exigere.*

19 *Copia articulorum parte dari debet non autem interrogatorium num. 121.*

20 *Articuli pręſentari poſſunt. etiam de quo curia non regitur. ac modo non ſit dies feriatus & ſoli magiſtro actori ſine iudice pręſentari poſſunt.*

22 *Poſitionibus reſpondere nolens, an poſſit petere terminum ad deliberandum.*

23 *Clauſula ſaluo iure impertinentium, quid operetur.*

a QVartus a actus, qui ſucceſſiue emergit, eſt poſitio ſiue articulorum productio. Et quoniam hæc materia poſitionum eſt plene tacta per Spe. in ti. de poſitio ideo non ualde me extendo, ſed ſolum pro introductionem iuuenum, ut debimus iſtos tres terminos qualiter differant, uidelicet poſitio, articulus, et capitulum, deinde tangam aliquas additiones circa obſeruantiam

1 uantiam in regno in actu practico. † Sciendum eſt igitur, ꝙ iſti tres termini ita differunt. Nam poſitio genericè ita diffinitur, videlicet, poſitio eſt breuis narratio factū continens, ad eliciendam ueritatem concepta, ſecundum Bald. in l. 2. §. quod obſeruari, col. fi. C. de iur. cal. & Spec. in tit. de poſitio. §. 1. ſed magis in ſpecie ita diffinitur. Poſitio, eſt pars intentionis continens id, ſuper quo quis petit ab aduerſario reſponderi, ſecundum Bal. in l. generaliter, §. ſed iuramento. C. de reb. cred. articulus uero eſt pars intentionis continens id, ꝙ quis probare intendit, puta per teſtes uel ſcripturas, ut no. Bal. in d. §. ſed iuramento, & Spec. in ti. de teſte, §. nunc uidendum, col. 1. verſic. ſciendum eſt igitur, & Card. in clem. ſæpe, §. & quia in 3. no. & in 1. q. de uerb. ſign. & no. gl. & Doc. plene, in c. præſentiū, de teſt. lib. 6. unde in effectu poſitio reſpicit ſolam confeſſionem partis, & fit per uerbum ponit, & fit ad effectum, ut ponens releuetur ab onere probandi, ſi pars confitetur c. ſtatuimus de confeſ. lib. 6. & Spe. in tit. de poſitio. §. 2. articulus uero fit per uerbum, probare intendit, & reſpicit probationes faciēdas per teſtes uel ſcripturas, in caſu, quo poſitiones negātur, unde ordo eſt, ut prius fiat poſitiones, & ad eas producendas detur vnus terminus, & poſtea detur alius terminus ad producendum articulos, ſecundum Card. in d. cle. & quia in 6. & 7. q. & Bal. in d. §. quod obſeruari, circa fin. & probatur ex his, quæ tradit Specu. in d. §. nunc uidendum, colum. 1. colligitur etiam hæc differentia ex uerbis Alex. in l. inter ſtipulantē, in prin. ff. de uerb. obl. ubi plus dicit, quod poſitio poteſt fieri mere negatiua, & tenetur pars illi reſpondere ſed articulus non fit negatiuè, quia eſſet in probabilis, niſi coarctaretur loco & tempore ſecundum eum. † Capitulum autem eſt nomen magis generale & poteſt comprehēdere vtrumque, ſ. poſitionem & articulum, ut tenet Bal. in d. § ſe iuramento, ubi dicit, quod terminus datus ad capitulandum, cenſetur datus ad ponendum & articulandum, ſed terminus datus ad ponendum, non cenſetur datus ad articulandum, nec econtra, & ita vt plurimum in iure, articuli uocantur capitula, ut dicit tex. & Abb. in c. per tuas, co. fi. de teſt.

Et hoc eſt illud uocabulum, quo utūtur cōiter iudices inquirentes in criminalibus nam ſolent reo dare capitula, ſuper quibus formatur inquiſitio, nam illa capitula ſuccedunt loco poſitionum, & articulorum, ſuper quibus curia inquirens, intendi probare ſuam intentionem contra reū inquiſitum, uel per confeſſionem, uel per teſtes, ut habetur in c. qualiter & quando. el 2. §. debet. de acc. ubi eſt tex. de hoc.

3 † Differt autem poſitio a libello, quia libellus habet concluſionem, ſed poſitio non, vnde reſpondens libello, cenſetur litē conteſtari, ut dixi ſupra in præcedenti parte, in tractatu de litis conteſtatione, ſed reſpondens poſitionibus, non cenſetur litem conteſtari, ſecūdum Bal. in d. l. 2. §. quod obſeruari, circa fi. C. de iur. cal. Quod tamē non poteſt procedere in cauſis ſummariis, in quibus non requiritur libellus, † ſed cā poteſt 4 incipere a poſitionib. & articulis, qui ſuccedunt loco libelli, ut tenet Old. in conſ. 244. in prin. Nam tunc reſponſio haberet uim litis conteſt. ex identitate rationis, l. Titio. ff. de uerb. obl. l. illud, ff. ad l. Aqui.

5 † Item in cauſis ſummariis iudex poteſt dare unum & eundem terminum ad ponendum & articulandum, ut inquit Car. in d. l. clem. ſæpe, § quia, in 8. nu 7. q. de uer. ſig. Et hoc ſeruatur communiter hodie in regno, quia unus terminus datur ad probandum, & in illum terminum fiunt poſitiones & articuli ſine diſtinctione, ut probat regia prag. quæ incipit, quinta die, &c. unde inoleuit communis practica aduocatorum, qui dicunt id articulis, item ponit & probare intendit, &c. Nam per hæc verba intentio articulantis eſt, ut ſi pars confitetur id, quod eſt articulatum, tales articuli ſuccedunt loco poſitionum. Si uero negat, & tunc ſuccedunt loco articulorum, ut ſuper eis poſſint teſtes examinari, ut no. Car. in d §. & quia, in 8. no. & Spec. in tit. de teſt. §, nunc uidendum. poſt prin.

6 † Differunt ēt poſitiones ab artic. quia is q ponit, cenſetur fateri illud, quod ponit, ut no. Alex. in conſi. 71. col. 1. in 3. uol. in tantum, quod non poteſt talem confeſſionem reuocare, niſi doceat de errore, & talis confeſſio præiudicat ſibi, ſiue poſitio ſit ſcripta, ſiue non ut no. Spec. in titu. de poſitio. §. 10. colum 1. & 2. uerſicu, quid ſi actore, &

7 verſi. Item ſi ponens. † Sed is qui articulat,
non cenſetur fateri, q dicit in articulis, no.
Ab. in c. cum venerabilis, in fi. de excep. &
Io. And. in c. ſi. de iureiu. lib. 6. & Anto. de
Bar. & Doc. in c. ſi. de confeſſio. & Bar. in d.
l. 2. §. quod obſeruari & Bal. in l. ſicut, in fi.
C. de rep. hær. & Ale. in conſ. 70. col pe. ver.
8 præterea, 2. uolu. † Illud autem, quod dixi,
b confeſſionem in poſitione b reuocari non
poſſe, ad inſtar confeſſionis, quę inducitur
per libellum, iuxta l. cum precum, & ibi
Bal. C. de lib. cau. intellige procedere ſane,
poſtquam poſitio fuit in iudicio præſentata,
& per iudicem approbata & admiſſa,
nam tunc fit de actis, ſecus ſi ante, quia nõdum
eſt facta de actis, nec concludit parti,
vnde tunc poſſet reuocari per ea, quæ not.
Bal. in l. generaliter, §. ſe iuramentum, col.
1. verſi. not. ſuper verbo. &c. C. de reb. cred.
& no in cap. cum contingat, de offi. deleg.
9 † Limita ẽt hoc dictum de confeſſione nõ
procedere, quando fieret poſitio præcedente
negatiua per modum exceptionis, veputa,
ſi pars aduerſa tale quid poſuerit, quod
negauit, &c. excipiendo ponitur, &c. Nam
tunc ponens non videtur fateri, ut eſt gl. in
l. ſi quidem, in ver. conteſtat. C. de excep. &
glo. & Barto. in l. non utique, ff. de excep &
And. de Iſer. in c. 1. §. inſuper cir. fin col. de
conten. inter do. & fin. de inueſt. & Iaſ. in l.
10 Iul. col. 8. ff. de cond. ind. † Quando autem
fieri & pręſentem debeant poſitiones ſiue
articuli, trac. Spec. in tit. de poſitio §. 4. Et
breuiter dicas, quod debent fieri infra terminum
datum ad probandum, alias elapſo
termino ulterius produci non poſſunt,
vt tenet Spe. in ti. de dila. §. fi. uer. item quid
ſi datus, & Bal. in l, in contractib. §. illo, C.
11 de non nume. pec. † Nec tenetur illis poſt
terminum productis pars reſpondere ſecundum
Bal. ibi, & Bal. in addi. Spe. in ti. de di.
12 ver. lapſo termino, &c el 10. † Quod tamẽ
intelligas niſi poſitio eſſet obſcura ſiue articulus
obſcurus, quia poteſt declarari poſt
terminum uſque ad concluſionem in cauſa,
ſecundum Bald. in l. tres denunciationes
in fi. C. qũo & quando iud. Et de prædictis
vide vnum pulchrum con. Old. in conſilio
13 254. † Debeat autem fieri poſitiones poſitiuè
non interrogatiuè, alias pars non tenetur
illis reſpondere, ſecundum Bal. in l. data
opera, col. 11. C qui accuſ non poſſ. & Pau.
de Caſt. & Iaſ. in l. iudices C. de iud & Gem.
in c. 1. col. pen. de confeſ. lib. 6. vbi aſſignatur
ratio, quis is, qui ponit, fatetur, ut ſupra
dixi, non is, qui interrogat, ſecundum Bar.
in d. § quod obſeruari Quia enim ponens
vult, ut aduerſarius reſpondeat, ad hoc, ut
per eius confeſſionem releuetur ab onere
probandi, ita ẽt æquum eſt, ut ipſe ponens
per ſuam confeſſionem releuet aduerſariũ
ab onere probandi, ad hoc ne iudicium daudicet.
14 † Reſpõſio autem poſitionib. poteſt
fieri per verbum credit, ut dicitur in d. pra.
c 5. die. Quod uerbum eſt c ueritatis expreſſiuum
in principali reſpondente, ſecũdum
Bal. in l. 1. in fin. C. de fal. cau. adiec. lega. &
Spec. in tit. de poſitio. §. 6. uerſi. hoc tamen
de quo vide Gem. in c. 1. colu. 5. de confeſſ.
li. 6. Nam ita præiudicat confeſſio facta per
verbum credit, ſicut de ueritate, ut tenet Petr.
Phi. Cor. in conſ. 86. colu. 1. in 3. uolum.
15 † Et debet fieri reſponſio in ſecreto, ſine
præſentia aduocati uel procuratoris, & ſine
eorum conſilio, ut eſt ritus magnæ curiæ,
in num 273. incip. item, quod quandoque.
16 † Quod tamen ſingulariter limita nõ procedere
in ruſtico uel idiota, quia quando
examinatur principalis, poteſt in ſuo examine
intereſſe eius aduocatus vel procurator,
ad hoc ne propter eius ſimplicitatem
decipiatur in reſpondendo, ita tenet Hoſti.
in cap. dilecti, de iud. quem refert & ſequitur
Soc. in rep. l. 1. column. 4. ff. de vulgar.
pupil.
17 † Item ſi principalis examinatus cum iuramento
deponat falſum, non punitur de periurio,
ſed ſolum Deum habet ultorem, ita
dicit dictus titus 27. in iſto caſu poteſt verificari
diſpoſitio l. 2. C. de reb. cre.
18 † Poſſet tamen iudex facere præceptũ principali
uolenti ſe examinare, ut uerum dicat
ſub certa pœna, quo caſu auctoritate præcepti
poſſet illum punire, ſi falſum dicit, ſecũdum
Bar. in l. ius alimentorum, ff. vbi pup.
edu. debeat.
19 † An autem debeat dari copia articulorũ
parti? Dic quod ſic tam de iure cõi, quam
per d. l. regiam prag. 5. die, ut no. Abb. in c.
per tuas, col. fi. de teſt. & Bal. in l. 2. C. ut lit.
pen. Verum dẽt pri̇̃us pars petens copiam
examinari & reſpondere, et poſtea habere
copiam, ſecundum Bald. & ibi probatur in
20 d. prag. 5. die, vbi plus dicitur. † Quod ſi a

qui

qui habuit copiã, vult nouos articulos producere, poteſt illos pſentare infra tres dies a die acceptæ copiæ. Itẽ poſſunt præſentari articul. & in die, quo curia non regitur, dũmodo nõ ſit dies feriatus, ſufficit quod ſoli actorũ magiſtro præſententur ſine præſentia iudicis, ut eſt ritus magnæ curiæ, in nu. 203. qui incipit itẽ ſeruat ipſa curia, quod
21 dato, &c. † Copia autẽ interrogatoriũ non datur ſecundũ Abb. d. c. per tuas. & Alex. in l. 2. C. de edẽ. Et hoc ideo, ne inſtruantur teſtes ad falſum.
22 † An autẽ nolens reſpondere poſitionib. poſſit petere terminũ ad deliberandum, ut quia nõ bene recordatur? Spe. in tit. depoſitio. §. 6. uer. quid ſi interrogatus tenet, quod ſit, quando vult reſpõdere de ueritate. verũ quia hodie in regno p d. prag. 5. die eſt permiſſum reſpondere per verbũ credit puto, q non debet dari terminus ad deliberandũ, ut d Spec. ibidẽ. Et hoc ſentit proprie dicta prag. dũ dicit quod partes debent reſponde
23 re uiciſſim, & ſine tpis interuallo. † Quid autem operetur illa clauſula, quando iudex d admittit articulos, *d* ſaluo iure impertinẽtium, & non admittendorũ? Dic quod ſi futurum apparet, quod non admittit, habetur pro nõ admiſſis, & reiiciuntur etiam depoſitiones teſtiũ receptæ ſuper illis. ita tenet Io. And. & Io. de Imo. & cõmuniter Docto. in c. cũ contingat de offi. deleg. Reliqua in hac materia poſitionũ dic, ut per Spe. in d. titu. depoſitio & per Bar. Bal. Fr. de Are. & Doc. in l. 2. §. qđ obſeruari. C. de iur. calu. & per Bar. Alex. & Doct. in l. ſi duo. §. idẽ Iulia. ff. de iure. Sequitur quintus actus, ſ. confeſſio.
Rob. Marant. V. I. D.

ADDITIONES.

a Actus. De hac materia Pariſ. in add ad Bar. in l. 2. §. quod obſeruari, n. 17. litera A. de iuram. calum. & ut uuum loco omniũ allegẽ, vide Veſtri. in ſua praxi. Ro. Cur. li. 5. c. 13. vſque ad finẽ, & ibi Doctiſ. Nic. Ant. Grau. annota.

b Reuocari. Late de hac reuocatione cõfeſſionis factæ tam in poſitionibus, quã in articulis uideas Octau. Veſtr. in d. praxi Rom. Cur. li. 5. c. 16. vbi Grauatius.

c Veritatis. Limita, ut per Soc. in tra. fal. reg. 48. confeſſio.

d Saluo iure. Afſl. dec. 33. Gui. pap. quæſt. 347. Gram. deci. 45. nume. 4. Melius tamen eſſet prius diſcutere, An uenirent admittendi, ne partes in expẽſis defatigerentur. Dec. conſilio 161. Miſſeng. in obſerua. cent. 2. obſer. 90. Dec. in cap. in nomine Domini nume. 35. extra de teſt.

Ludouicus Alferius.

De confeſſione.

1 *Confeſſio, inter genera probationum numeratur*
2 *Cõfeſſio extraiudicialis parte, abſente ſemiplene probat, ſed parte præſente plene, nume. 11.*
3 *Confeſſio extraiudicialis in criminibus, facit indicium ad torturam.*
4 *Confeſſio per uerba diſpoſitiua, uel enunciatiua non probat niſi iurata.*
5 *Cõfeſſio probata per teſtes contra inſtrumentũ in ſcriptis non nocet.*
6 *Confeſſio ſine cauſa non planè probat, niſi fiat ad liberandum.*
7 *Confeſſio prælati, non nocet eccleſiæ, niſi aliter veritas probetur.*
8 *Confeſſio inter perſonas prohibitas, eſt ſuſpecta & non probat.*
9 *Confeſſio ex cauſa mutui, non probat infra biennium*
10 *Confeſſio facta calore iracundiæ, non nocet niſi detur perſeuerantia.*
11 *Teſti dicenti ſe falſum teſtimonium dixiſſe, non creditur ad infrigendum eius depoſitionem*
13 *Confeſſio parte abſente probat per unum teſte, nullam facit probationem.*
14 *Cõfeſſio probari debet per duos teſtes, de eadem confeſſione deponentes.*
15 *Confeſſio extraiudicialis geminata plene, probat.*
16 *Confeſſio extraiudicialis parte abſente facta ad exonerationem conſcientiæ facit plenam probationem.*
17 *Confeſſio extraiudicialis emanans ſuper eo, quod dependet ex mero uoluntate confitentis ualet.*
18 *Confeſſio abſente parte acceptata per aliquem nomine abſentis plene probat.*
19 *Confeſſio parte abſente facta, ualet de iure canonico.*

20 *Confeſſio facta in apocha parte abſẽte ualet*
21 *Confeſſio iudicialis hẽt uim ſententiæ, & ſu perat omne genus probationis infrigintq. omnes probationes factas per teſtes uel inſtrumenta in fauorem confitentis, nec reducitur ad concordiã cum dictis teſtium.*
22 *Cõfeſſio iudicialis, tollit omnẽ præſumptionem iuris, & de iure.*
23 *Confeſſio poſt concluſionẽm in cauſa plene probat.*
24 *Confeſſio facta in proceſſu inualida, ſufficiẽs eſt ad condemnandam.*
25 *Confeſſio ſe referens ad inſtrumẽtum inualidum an probet.*
26 *Confeſſus in ciuili habetur pro condemnato, ſecus in criminali.*
27 *Confeſſio qualifica, an, & quando poſſit pro parte acceptari, & pro parte repudiari.*
28 *Debitor, qui non poteſt probari ſolutionẽ mutui in ſecreto ſoluti, qualiter reſpondere debeat poſitionibus in quibus creditor intendit uelle mutuum ſibi reſtitui.*
29 *Confitens occidiſſe ad ſui defenſionẽ, eã non probando, non punitur, ut homicidia, ſed mitius punitus.*
30 *Confeſſio ut iudicalis, dicatur, an neceſſaria coram iudice pro tribunali ſedente fieri debeat.*
31 *Confeſſio coram arbitro, uel arbitratore recepta an dicatur iudicialis, uel extraiudicialis, & an coram iudice fidẽ faciat, & qualiter.*
32 *Confeſſio dubia, interpretatur in fauorẽ confitentis.*

1 QVintus actus ſucceſſiue emergens in hac ſecunda parte iudicii, eſt† *a* con
a feſſio, nam dato termino ad probandum, & preſentatis articulis ſiue poſitionibus, & proceditur ad examinationem principalis qui non ſolet quandoque confiteri, & ſua confeſſio releuat partem ab onere probandi. Et quoniam uario modo producuntur confeſſiones in iudiciis, q̃a numeratur confeſſio inter genera probationem, ut no. glo. in l. 1. C. de eden. ideo uideamus breuiter aliqua de eius materia. Vnde eſt ſciendum, quod confeſſio alia dicitur iudicialis, alia extra iudicialis. Confeſſio iudicialis dicitur quæ fit in iudicio, extraiudicialis, quæ fit
2 extra iudicium. † Videamus primo de extra iudicialis, quę non fit in iudicio, nec coram iudice. Et ſi quæris quẽ affectũ habet, ſi producitur in iudicio in uim probationis. Dic, ꝙ in ciuilibus, ſi fit parte præſente probata per duos teſtes, facit plenam probationem, & præiudicat etiam hæredi confitentis, ſecũdum Bal. in l. 1. col. fi. uerſi. de uno quæro &c. C. ex delict. defun. & Soc. in conſi. 228. col. 1. in 2. vol. & Ioan. And. in rub. extra de probat. & Ale. in conſ. 19. col. 1. in 4. uol. Et licet Alex. in conſi. 20. col. 1. in 4. uolum. teneat, ꝙ ultra præſentiam partis requiratur
b et acceptatio tamen *b* communiter tenetur contrarium ſ. qđ non requiritur acceptatio quia ex quo confeſſio tendit in fauorẽ præſentis, præſumitur acceptatio ex eius parte, l. qui patitur. ff. mãd. & per ea, quæ plene tra hũt Bar. & Mod. in l. quæ dotis. ff. ſol. matr. ita in ſpecie tenet Ale. ſibi contrarius in le. 3. C. de rep. hær. & ad prædicta eſt tex. in l. Pub. §. fi. ff. dep. Si uero confeſſio extraiudicialis fiat parte abſente, tunc probata per duos teſtes facit ſolam præſumptionem, i. ſemiplenam probationem ſecũdum gl. & Ab. in c fi. col. 5. de ſucceſ. ab inte. & Alex. in conſi. 24. col. pe. in prin. in 2. uol. & conſi. 36. col. 2. in 5. uolu. & habetur per Mat. de Affl. in dec. 12. 337. & 385. conſ. Neapo. & Alex. in conſ 152. col. fi. in 5. uol. & Pet. Phil. mor. in conſi. 113. in litera S, in 1. uolu.
3 † Sed in criminalibus talis confeſſio extraiudicialis facit inditium ad torturã, ſecundum gl. & Bar. in l. c. 5. ff. de adul. & Ludo. Ro. in conſ. 177. col. 2. & Bar in l. quoniam, ff. de his, qui no. inf. & Bald. in l. iſtius fuſtium, eo. tit. & Alex. in l. magiſtratibus, ff. de iur. om. iud. Quod tamẽ limita, multis modis, quos plene tradit Fel. in c. olim ſer. & in c. at ſi clerici. col. 6. de iud. ubi cumulat multos caſus, in quibus confeſſio extra iudicium plene probat, etiã in criminalibus. Et illud quod dixi in criminalibus, intellige, ſiue parte præſente, ſiue abſente ut d. l. c. 5. & tenet Pet. Phi. Cor. in cõſ. 260
4 in litera D. in 3. uol. † Super prædictis ego firmo duas concluſiones. Prima eſt ꝙ confeſſio extraiudicialis parte preſente, plene
c probat, ut ſupra, quam *c* limita procedere, quando fit per uerba diſpoſitiua, ſecus, ſi ꝑ uerba enunciatiua, quia tunc non probat per tex. in c. fin. & ibi Abb. & Doct. de ſucceſ. ab inteſt. & habetur in dec. 105. conſil. Nea. aſſi eſſet cõfeſſio iurata, ut eſt alia de-

ciſ.

5 ciſ. 164. conſ. Neap. † Secundo limita, quã
do teſtes producerentur ad probandã con
feſſionem contra inſtrumentũ celebratum
in ſcriptis continens debitũ, quia tũc non
omnis probatio confeſſionis parte pręſen
te, facit plenã probationem, ſed eſt neceſ-
ſe, quod probetur per quinque teſtes roga-
tos, iuxta formam l. teſtium, C. de teſt. cũ
auth. ibi poſita, & eſt gl. inc. teſtes in gloſſ.
magna, in fin. 3. q. 7. & habetur in d. deciſ.
6 105. conſ. Neap. in fi. † Tertio limita, quã
do confeſſio fuit facta cũ cauſa, puta con
d fiteor me debere ex cauſa mutui, alias d nõ
nocet, licet probetur, gl. eſt in d. c. teſtes. in
gl. magna, circa fin. 3. q. 7. & eſt text. & ibi
Alex. in l. cum de indebito. §. fi. ff. de prob.
intellige tamen, q nõ nocet quo ad plenã
probationem, ſed facit ſemiplenam, & cau
ſa debet tunc ſaltem allegari per eum, qui
innititur confeſſioni, ſecundum Ale. in cõ
ſil. 4. col. pen. & conſi. 83. col. fi. in 1. vol. &
Spec. in tit. de confeſ. §. nunc uidendũ. col.
3. uerſ. ſed quæ ratio, & uerſic. ſeq. & Io. de
Imo. in c. ſi caut. de fide inſtr. ubi uide ple
ne per Fely. Item intellige, quando confeſ-
ſio fieret ad obligandum, ſecus ſi ad delibe
randum, ut ſi dico confiteor te mihi nõ te
neri, quia plene probat liberatione, tex. eſt
& ibi communiter Doct. maxime Iaſ. in l.
7 tale pactũ. in pr. ff. de pac. † Quarto limi-
ta, in confeſſione pręlati, quæ non pręiudi
cat eccleſiæ, niſi aliter probetur ueritas, ut
habet in dec. 168. conſ. Neap. de qua mate
ria, uide plene per Fel. in c. edoceri. de re-
8 ſcri. † Quinto limita, qñ talis confeſſio
fieret inter pſonas prohibitas, & ſuſpectas
quia non probat, unde non creditur pręla
to dicenti ſe donare ſeruitoribus pp meri
ta, & ſeruitia, quæ ab eis recepit, niſi aliter
probentur, ut no. Ioã. And. in add. Spec. in
tit. de rebus eccle. non alien. ſuper rubr. &
Bal. in l. iubemus, colu. 3. uer. deinde uide,
&c. C. de ſacroſ. eccl. Et ſimiliter, quando
e maritus e donaret uxori, uel pater filio p-
pter merita, & idem in ſimilibus caſib. qui
ſunt in iure innumerabiles de quib. habe
tur per Bart. & Doc. in l. poſt contractũ, ff.
de don. & in l. per diuerſas. C. mãd. & in l.
ſi donatione, C. de Coll. & in l. 1. §. nec Ca
ſtrenſe, ff. don. & Ang. in conſ. 5. col. fin. &
plene Matt. de Affli. in conſt. diuæ memo
riæ, col. 25. pro hoc eſt tex. in l. qui teſta-
9 mentũ, ff. de prob. † Sexto limita in cõfeſ-
ſione ex cauſa mutui, quia nõ pbat infra
biennium, niſi aliter probetur uera nume
ratio, in toto ti. C. de nõ nu. pec. & inſt. de
10 lite. ob. per totũ. † Septimo limita, niſi con
f feſſio eſſet facta calore f iracundiæ, quia
non nocet, niſi detur perſeuerãtia. gl. eſt in
uer. admonita in fi. & ibi Abb. in c. ex lite
11 ris de diuor. † Octauo limita, nõ pcedere
in depoſitione teſtis, dicẽtis extra iudiciũ
ſe falſum depoſuiſſe in iudicio, q a non p
hoc tollitur eius depoſitio, & idem in iudi
ce dicente ſe uenalem ſententiam tuliſſe, &
ſubductum, ſecũdũ Ang. in conſ. 308. uer
12 ſi. deſcendo ad tertium eorum. † Secũda
g cõcluſio eſt, qđ confeſſio facta g parte ab-
ſente, probat tantum ſemiplene, quod in-
tellige, etiam ſi fiat ad liberandum, ſecũm
13 Pau. de Caſt. in conſ. 79. in 2. uo † Limita,
primo. dummodo talis confeſſio probetur
ad minus per duos teſtes, nam ſi probatur
per unum teſtẽ, nullam facit probationẽ
nec plenam, nec ſemiplenam, nec etiã iudi
cium, ſecundum Ale. in conſ. 132. co. pen.
14 uer. non obſtat ẽt. &c. in 5. uol. † Secundo
limita, dũmodo duo teſtes deponant de in
diuiduo de eadẽ confeſſione, ſecus ſi vn us
teſtis dicit de vna cõfeſſione facta vno die
& alius de alia, quia etiã ſi mille eſſent te-
ſtes non probant, etiam ſemiplene, ex quo
ſunt ſingulares, & nõ iunguntur, ſecundũ
Alex. in conſ. 36. col. 2. & in conſ. 39. in 5.
15 vol. † Tertio limita, niſi iſta cõfeſſio ex-
traiudicialis eſſet geminata, quia tũc ęqui
paratur, iudiciali confeſſioni, ut plene pro
batur, ſecundum Bar. in l. cũ ſcimus, C. de
agri & cenſ. lib. 11. & Lud. Rom. in conſil.
290. colu. 2. & Pau. de Caſt. in l. Pub. §. fi.
ff. dep. & Iaſ. in §. in perſonã, col. 9. inſt. de
act. vbi plura cumulat de materia gemina
tionis, & Felyn. in cap. olim. de reſcr. & in
cap. ſi cautio. de fid. inſtr. & ibi. etiam Ab.
in fin. & habetur vt dec. 136. conſil. Neap.
16 † Quarto limita, quãdo talis confeſſio fie
ret ad exonerationem cõſcientię, vt ſi quis
parte abſente bonam fidem agnoſcens, &
pro ſuę conſcientiæ exoneratione fatetur
ſe extorſiſſe vſuras, vel habere tale depo-
ſitum, vel ſimile, nam iſta confeſſio plene
probat, ſecundum Bald. in l. generaliter in
10. q. C. de non nu. pec. & Pet. Phi. Cor. in
conſ. 211. col. 2. in 3. uolum. & habetur in
deciſ.

decis. 164. in fi. conſi. Neap. pro hoc ſolet allegari gl. in c. quoties cordis 1. q. 7.

17 † Quinto limita, quando confeſſio emanat ſuper eo, quod dependet ex mera uolũtate confitentis, ut eſt aditio hæreditatis, uel ratihabitio, uel aliud ſimile quia tunc plene probat, etiam abſente parte, ſecundũ Bar. in l. certum. §. ſi quis abſente. ff. de confeſ. Pro hoc eſt gl in l. Pomp. la 1. ff. de nego. geſt. & Bal. in d. l. generaliter. in 1 1. q.

18 † Sexto limita, niſi talis confeſſio eſſet acceptata per aliquẽ nomine abſentis, quia plene probat, ut no. gl. & Paul. de Caſtr. in l. tale pactum in prin. ff. de pac. pro hoc eſt gl. in uer. legatum, & ibi per Doct. in l. huiuſmodi in prin. ff. de leg. † Septimo limi-

19 ta, nõ procedere de æquitate canonica, ſecundum q̃ plene probatur talis confeſſio parte abſente, ita tenet Franc. de Aretin. in conſi. 60. & conſi. 64. colu. 2. & præſertim, quando extaret iuramentum, & not. Petr. Philip. Corn. in conſi. 112. col. 3. in 1. uol. & habetur in d dec 164. conſi. Neap. in fi. de qua materia uide Mod. maxime Iaſ. in d. l. tale pactum. in prin. ff. de pact. & Mod. in d. c ſicut. quia multi in hoc tenent cõtrarium, non facientes differentiam inter ius canonicum, & ciuile, quantum ad hoc.

20 † Octauo limita, niſi confeſſio eſſet facta in apocha, parte abſente, quia quandocunque illa apocha peruenit ad creditorẽ, plene probat illa confeſſio legitime probata, ſecundum Bal. in conſi. 380. in 5. uolu. de quo uide d. l. tale pactum. in prin. plures alias limitationes, & dicta ad hanc materiam confeſſionis extraiudicialis uide per Fel. in d. c. ſi cautio de fide inſtrumentorum,

21 & in d. c. olim de reſcri. † Venio nunc ad ſecundum membrum principale, uidelicet de confeſſione iudiciali, ſcilicet, quæ fit in iudicio, quę eſt tantæ efficacię, quod habet uim ſententiæ & rei iudicatæ in ciuilibus, adeo quod non expectat aliud, niſi p̃ceptum de ſoluendo, l. unica. C. de confeſ. nam nulla eſt maior probatio, quã propriioris confeſſio, & dicitur pleniſſima probatio, ut no. Petr. Phil. Corn. in conſi. 261. colu. 2. in 4. uolu. Item facit rem notoriam, ut dicit idem Pet. Phi. Corn in conſ. 44. colu. 14. uolum. & in conſi. 124. in litera E. in eodẽ uolum ubi dicit, quod ſuperat omne genus probationis, in tantum, quod cõfeſſio infringit omnes ꝓbationes factas p teſtes uel inſtrumenta in fauorem confitẽtis contrarium, & nunquam reducẽtur ad concordiam teſtium dicta cum cõfeſſione producentis, ita pulchre tenet Lud. Rom.

22 in conſi. 391. in fin. † Item confeſſio tollit præſumptionem, iuris, & de iure licet alia probatio non admittatur, ut no. gl. & Bar. Bal & Doct. in auth. ſed iam neceſſe. C. de do ante nup. & Petr. Phi. Cor. in conſi. 39. col. fi. in litera G. in 3. uol. & conſi. 215. in litera C. in 4 uol. & Alex. in l. non eſt uero ſimile, ff quod metus cauſa, & ibi etiã Bar. & Fel. in c. 4. col. 2. de præſcri.

23 † Item licet poſt concluſum in cauſa, non admittatur alia probatio, tamen admittitur probatio per confeſſionem, ſecundum Bal. in rub. C. de prob. col. 4. uerſ. ego aliter probo &c. quod tamen intelligit ibi Pau. de Caſtr. quando confeſſio ſponte fieret, non quod inuitus poſſit quis compelli ad confitendum, & Ant. de But. in ca. licet cauſam de prob. ubi idem dicit poſt terminum ad probandum, & probatum habendum prout eſt gl. in c. 1. de confeſ. li. 6. Idẽ poſt publicationem proceſſus, ſecundum Card. in Clem. prima 93. q. de cauſa. poſſ. & proprie. & Bal. in auth. ſed nouo iure, C.

24 ſi certum peta. † Item eſt tantæ potentiæ iſta cõfeſſio iudicia, quod etiam ſi fiat in ꝓceſſu inualido poteſt ex ea ferri ſententia, non obſtante inepto proceſſu, ſecundum Bar. in l ſi cõfeſſus, ff. de cuſt. reo. & dic, et ibi per eum & Flo. in l proinde, §. notãdũ. ff. ad l. Aquil. & Alex. conſil. 34. colum. 1. in 3. volum. & Bal. in l. ictus fuſtium. ff. de his qui not. infam. & habetur in dec. 374.

25 circa fin. conſ. Neap. † Quid autem ſi cõfeſſio ſe referat ad inſtrumentum inualidum, an probet? uide Lud. Rom. in conſil.

26 294. † Item in confeſſus habetur pro condemnato, unde non requiritur alia ſententia, ut ſupra dixi, per l. primam C. de confeſ. ſed in criminalib. eſt ſecus quia non habetur pro condemnato, unde requiritur ſententia, ut dict. l. ſi confeſſus, & ibi Bartol ff. de cuſt. reo. & no. Petr. Phili. Corn. in conſilio 55. colum. 2. in 4. uol. & in conſ.

27 260. in litera D. in d. 4. uolum. † Super hac materia confeſſionis, eſt ſciendum, quod quandoque fit ſimpliciter, & quandoque qualificate, ſimpliciter fit confeſſio, quando

do reus confitetur debitum, vel crimen pu
re ac ſine aliqua qualitate, tunc.n.eſt fun-
data intentio actoris, vt dixi, ſed qñ adiici-
tur aliqua qualitas tũc dicitur qualificata,
& tunc ſtat dubium, an poſſit acceptari
pro parte, & pro parte repudiari. Super
qua concluſione adhibetur talis diſtinctio
videlicet, aut contra qualitatem annexam
confeſſioni, eſt aliqua præſumptio iuris,
& tũc poteſt acceptari pro parte, ut ſi reus
confitetur ſe occidiſſe ad ſui defenſionem,
dixiſſe verba opprobrioſa, non animo in-
iuriandi, nam ſtatur ſuæ confeſſioni con-
tra ſe, & non creditur ſibi quo ad illã quali
tatem niſi illa qualitas probetur & eſt ra-
tio, quia contra illam qualitaté vrget præ-
ſumptio iuris, quæ eſt, vt quilibet occidens
vel dicens verba iniurioſa, cenſeatur habe-
re animum offendendi, niſi contrariũ pro-
betur l.i.C.de ſicar.& le. ſi non conuicii.
C.de iniu.& tũc fit diſtinctio, an ſit vnum
capitulum in cõfeſſione, vel plura. Ita hæc
omnia declarat Abb.in c.bonæ, el 2.penu.
col.de poſt.prel.& Pet.Phil. Cor.in conſi-
lio 94.col.2. & 3.maxime in literal. in 3.
volu. At contra illam qualitatem nulla eſt
præſumptio iuris, & tunc aut cõfeſſio qua-
lificata continet vnum capitulum, & dēt
tota acceptari, vel tota repudiari, & non
poteſt diuidi, vt ſi reus confitetur ſe promi
ſiſſe ſub conditione, vel ſi dicat verum eſt,
ꝙ recepi a te centum quæ mihi debebas
ex cauſa mutui, iſtud eſt vnicum capitulũ,
& confeſſio in iſto caſu non præiudicat cõ
ſiſtenti, ſecundum Ab.in d.c.bonæ, col.pe.
& Bar.in l Aurelianus, §. idem quæſiti, ff.
de liber.leg. Aut continet plura capitula,
ut ſi dicit, verum eſt, ꝙ mutuaſti mihi cen-
tum, ſed feciſti mihi pactum de non peten
do, & tunc poteſt acceptari pro parte, & te-
netur reus probare pactum de non peten-
do, alias condemnatur, ſecundum Abba.in
d.cap.bonæ, & Bart.in d.§.idem quęſiti, &
prędictis adde And.de Iſer. in conſt.termi-
num uitæ in fi. & in c.1.§.ſi vero violator.
col.2.verſi.probare, de pace tenen.

28 † Vnde ſuper hoc nota bonam cautelam
quando creditor mutuauit tibi pecuniam
quantum in ſecreto reſtituiſti nam ſi facit
K poſitionem, quod mutuauit, & K tu reſpõ-
dens verum eſſe, ſed tibi reſtituiſti, quam
reſtitutionem probare non poteſt, certo
iudex te condemnaret. Vnde cautela eſt,
quod reſpondeas nihil mutuaſti, propter
quod ſum tibi obligatus, & ſic non eris per
iurus nec incides in laqueum, quia ſolu-
tione debiti fuit ſublata obligatio, ita no.
tenet Franc.de Are.in l.1.col.2.in fin.ff. ſi
cer.pet.

29 † Vnum tamen tene menti, pro declara-
tione eorũ, quæ ſupra dixi, nam licet, is,
qui confitetur occidiſſe a ſui defenſionem
veniat condemnandus, niſi probet defen-
ſionem, ut ſupra dixi, tamen ex tali confeſ
ſione non poteſt condemnari, ut homici-
da ad pœnam mortis naturalis, ſed l mitius
l puta pœnæ relegationis, & hoc propter il-
lam qualitatem, ita tenet Ab.in c.auditis,
col.penu.ibi etiam Fel.de reſc.& Alexa. in
l.non ſolum, §.ſciendum in lect. ff de ope.
non.nunc.& Soc.in rep.l.primæ, ff.de vul-
gar.& pupil.in 11.col. quod nota pro limi
tatione conſt.terminum vitæ, quæ vult ut
occidens dubitatur.

30 † Sed poſſet dubitari, qño cognoſcitur cõ
feſſio iudicialis, an ſit neceſſe, quod fiat co
m ram iudice, m pro tribunali ſedente, magis
communis opin.neque ſic, in cauſis requi-
rentibus plenam cauſæ cognitionem, vt
no.Io.And.in add.Spec.in tit.depoſitio, §.
2.& Abb.in c.at ſi clerici colu.2.& ibi etiã
Fel de iud.& Abb.in c.ſi.de confeſſ.& gl.
& Bar.in l.cum ſcimus.C.de agr.& cen ſ.li
br.11.ubi dicitur, quod ſi fieret coram no-
tario, non diceretur confeſſio iudicialis, de
quo dicto uide glo. & Bal.in l.iubemus, &
in l.interrogatam, C de libr.cau.& Fel.in
cap.quoniam contra falſam, colum.25.de
prob.& Cald.in conſil.2.in tit.de offi.ord.
& Bar.in l.4.§ hoc autem, in 6.& 7.oppo.
ff de dam.infect.& Alex.in le.ſi confeſſus,
ff.de caſt reo & habetur in dec.245.conſi.
Neap.in 3.col.ubi dicitur, quod notarius,
non poteſt recipere confeſſionem, niſi præ
ſente iudice, vel committente alias confeſ
n ſio n non pręiudicat.

31 † Quid autem, ſi confeſſio fiat coram arbi
tro, an dicatur iudicialis, uel extra iudicia-
lis, dic ꝙ in arbitratore non eſt dubium, &
oẽs tenent cõiter, ꝙ ſit extraiudicialis ſecũ
dum Alex.in conſil.13.col.3.& conſi.96.
col.4.verſi.ſi ergo, &c.in 1.uolum.& Lud.
Roma.in conſil.316.colu.2.& habetur in
deciſ.178.conſ.Neap.in 6.dubio.ſed in ar-
bitrio,

deciſ. 164. in fi. conſi. Neap. pro hoc ſolet allegari gl. in c. quoties cordis 1. q. 7.

17 † Quinto limita, quando confeſſio emanat ſuper eo, quod dependet ex mera uolũtate confitentis, ut eſt aditio hæreditatis, uel ratihabitio, uel aliud ſimile quia tunc plene probat, etiam abſente parte, ſecundũ Bar. in l. certum. §. ſi quis abſente. ff. de confeſ. Pro hoc eſt gl. in l. Pomp. la 1. ff. de nego. geſt. & Bal. in d. l. generaliter. in 1. q.

18 † Sexto limita, niſi talis confeſſio eſſet h acceptata per aliquẽ nomine abſentis, quia plene probat, ut no. gl. & Paul. de Caſtr. in l. tale pactum in prin. ff. de pac. pro hoc eſt gl. in uer. legatum, & ibi per Doct. in l. huiuſmodi in prin. ff. de leg.

19 † Septimo limita, nõ procedere de æquitate canonica, ſecundum q̃ plene probatur talis confeſſio parte abſente, ita tenet Franc. de Aretin. in conſi. 60. & conſi. 64. colu. 2. & præſertim, quando extaret iuramentum, & not. Petr. Philip. Corn. in conſi. 112. col. 3. in 1. uol. & habetur in d. dec. 164. conſi. Neap. in fi. de qua materia uide Mod. maxime Iaſ. in d. l. tale pactum. in prin. ff. de pact. & Mod. in d. c. ſicut. quia multi in hoc tenent cõtrarium, non facientes differentiam inter ius canonicum, & ciuile, quantum ad hoc.

20 † Octauo limita, niſi confeſſio eſſet facta in apocha, parte abſente, quia quando cunque illa apocha peruenit ad creditorẽ, plene probat illa confeſſio legitime probata, ſecundum Bal. in conſi. 380. in 5. uolu. de quo uide d. l. tale pactum. in prin. plures alias limitationes, & dicta ad hanc materiam confeſſionis extraiudicialis uide per Fel. in d. c. ſi caut. de fide inſtrumentorum, & in d. c. olim de reſcri.

21 † Venio nunc ad ſecundum membrum principale, uidelicet de confeſſione iudiciali, ſcilicet, quæ fit in iudicio, quę eſt tantæ efficacię, quod habet i uim ſententiæ & rei iudicatæ in ciuilibus, adeo quod non expectat aliud, niſi p̃ceptum de ſoluendo, l. unica. C. de confeſ. nam nulla eſt maior probatio, quã proprii oris confeſſio, & dicitur pleniſſima probatio, ut no. Petr. Phil. Corn. in conſi. 261. colu. 2. in 4. uolu. Item facit rem notoriam, ut dicit idem Pet. Phi. Corn. in conſ. 44. colu. 14. uolum. & in conſi. 124. in litera E. in eodẽ uolum. ubi dic t, quod ſuperat omne genus probationis, in tantum, quod cõfeſſio infringit omnes p̃bationes factas p̃ teſtes uel inſtrumenta in fauorem confitẽtis contrarium, & nunquam reducũtur ad concordiam teſtium dicta cum cõfeſſione producentis, ita pluchre tenet Lud. Rom. in conſi. 391. in fin.

22 † Item confeſſio tollit præſumptionem, iuris, & de iure licet alia probatio non admittatur, ut no. gl. & Bar. Bal. & Doct. in auth. ſed iam neceſſe. C. de do. ante nup. & Petr. Phi. Cor. in conſi. 39. col. fi. in litera G. in 3. uol. & conſi. 225. in litera C. in 4. uol. & Alex. in l. non eſt uero ſimile, ff. quod metus cauſa, & ibi etiã Bar. & Fel. in c. 4. col. 2. de præſcri.

23 † Item licet poſt concluſum in cauſa, non admittatur alia probatio, tamen admittitur probatio per confeſſionem, ſecundum Bal. in rub. C. de prob. col. 4. uerſ. ego aliter probo &c. quod tamen intelligit ibi Pau. de Caſtr. quando confeſſio ſponte fieret, non quod inuitus poſſit quis compelli ad confitendum, & Ant. de But. in ca. licet cauſam de prob. ubi idem dicit poſt terminum ad probandum, & probatum habendum prout eſt gl. in c. 1. de confeſ. li. 6. idẽ poſt publicationem proceſſus, ſecundum Card. in Clem. prima 93. q. de cauſa. poſſ. & proprie. & Bal. in auth. ſed nouo iure, C. ſi certum peta.

24 † Item eſt tantæ potentiæ iſta cõfeſſio iudicia, quod etiam ſi fiat in p̃ceſſu inualido poteſt ex ea ferri ſententia, non obſtante inepto proceſſu, ſecundum Bar. in l. ſi cõfeſſus, ff. de cuſt. reo. & dic, ut ibi per eum & Flo. in l. proinde, §. notãdũ. ff. ad l. Aquil. & Alex. conſil. 34. colum. 1. in 3. volum. & Bal. in l. ictus fuſtium. ff. de his qui not. infam. & habetur in dec. 374. circa fin. conſ. Neap.

25 † Quid autem ſi cõfeſſio ſe referat ad inſtrumentum inualidum, an probet, uide Lud. Rom. in conſil. 294.

26 † Item in confeſſus habetur pro condemnato, unde non requiritur alia ſententia, ut ſupra dixi, per l. primam C. de confeſ. ſed in criminalis, eſt ſecus quia non habetur pro condemnato, unde requiritur ſententia, ut dict. l. ſi confeſſus, & ibi Bartol. ff. de cuſt. reo. & no. Petr. Phili. Corn. in conſilio 55. colum. 2. in 4. uol. & in conſ. 260. in litera D. in d. 4. uolum.

27 † Super hac materia confeſſionis, eſt ſciendum, quod quandoque fit ſimpliciter, & quandoque qualificate, ſimpliciter fit confeſſio, quando

do reus confitetur debitum, vel crimen pu
re ac ſine aliqua qualitate, tunc.n.eſt fun-
data intentio actoris, vt dixi, ſed qñ adiici-
tur aliqua qualitas tūc dicitur qualificata,
& tunc ſtat dubium, an poſſit acceptari
pro parte, & pro parte repudiari. Super
qua concluſione adhibetur talis diſtinctio
videlicet, aut contra qualitatem annexam
confeſſioni, eſt aliqua præſumptio iuris,
& tūc poteſt acceptari pro parte, ut ſi reus
confitetur ſe occidiſſe ad ſui defenſionem,
dixiſſe verba opprobrioſa, non animo in-
iuriandi, nam ſtatur ſuæ confeſſioni con-
tra ſe, & non creditur ſibi quo ad illā quali
tatem niſi illa qualitas probetur & eſt ra-
tio, quia contra illam qualitatē vrget præ-
ſumptio iuris, quæ eſt, vt quilibet occidens
vel dicens verba iniurioſa, cenſeatur habe-
re animum offendendi, niſi contrariū pro-
betur l.i.C.de ſicar.& le. ſi non conuicii.
C.de iniu.& tūc fit diſtinctio, an ſit vnum
capitulum in cōfeſſione, vel plura. Ita hæc
omnia declarat Abb.in c.bonæ, el 2.penu.
col.de poſt.prel.& Pet.Phil. Cor.in conſi-
lio 94.col.2. & 3.maxime in litera L. in 3.
volu. At contra illam qualitatem nulla eſt
præſumptio iuris, & tunc aut cōfeſſio qua-
lificata continet vnum capitulum, & dēt
tota acceptari, vel tota repudiari, & non
poteſt diuidi, vt ſi reus confitetur ſe promi
ſiſſe ſub conditione, vel ſi dicat verum eſt,
ꝙ recepi a te centum quæ mihi debebas
ex cauſa mutui, iſtud eſt vnicum capitulū,
& confeſſio in iſto caſu non præiudicat cō-
fitenti, ſecundum Ab.in d.c.bonæ, col.pe.
& Bar.in l Aurelianus.§. idem quæſiti, ff.
de liber.leg. Aut continet plura capitula,
ut ſi dicit, verum eſt, ꝙ mutuaſti mihi cen-
tum, ſed feciſti mihi pactum de non peten
do, & tunc poteſt acceptari pro parte, & te-
netur reus probare pactum de non peten-
do, alias condemnatur, ſecundum Abba.in
d.cap.bonæ, & Bart.in d.§.idem quęſiti, &
prędictis adde And.de Iſer. in conſt.termi-
num uitæ in fi. & in c.1.§.ſi vero violator.
col.2.verſi.probare, de pace tenen.

28 † Vnde ſuper hoc nota bonam cautelam
quando creditor mutuauit tibi pecuniam
quantum in ſecreto reſtituiſti nam ti facit
k poſitionem, quod mutuauit, & & tu reſpō-
dens verum eſſe, ſed ſibi reſtituiſti, quam
reſtitutionem probare non poteſt, certe
iudex te condemnaret. Vnde cautela eſt,
quod reſpondeas nihil mutuaſti, propter
quod ſum ibi obligatus, & ſic non eris per
iurus nec incides in laqueum, quia ſolu-
tione debiti fuit ſublata obligatio, ita no.
tenet Franc.de Are.in l.1.col.2.in fin.ff. ſi
cer.pet.

29 † Vnum tamen tene menti, pro declara-
tione eorū, quæ ſupra dixi, nam licet, is,
qui confitetur occidiſſe a ſui defenſionem
veniat condemnandus, niſi probet defen-
ſionem, ut ſupra dixi, tamen ex tali confeſ
ſione non poteſt condemnari, ut homici-
da ad pœnam mortis naturalis, ſed l mitius
l puta pœnæ relegationis, & hoc propter il-
lam qualitatem, ita tenet Ab.in c.auditis,
col.penu.ibi etiam Fel.de reſc.& Alexa. in
l.non ſolum, §.ſciendum in lect. ff de ope.
non.nunc.& Soc.in rep.l.primæ, ff.de vul-
gar.& pupil.in 11.col. quod nota pro limi
tatione conſt.terminum vitæ, quæ vult ut
occidens dubitatur.

30 † Sed poſſet dubitari, qūo cognoſcitur cō
feſſio iudicialis, an ſit neceſſe, quod fiat cu
m ram iudice, m pro tribunali ſedente, magis
communis opin. neque ſic, in cauſis requi-
rentibus plenam cauſæ cognitionem, vt
no.Io.And.in add.Spec.in tit.depoſitio, §.
2.& Abb.in c.at ſi clerici colu.2.& ibi etiā
Fel de iud.& Abb.in c.ſi.de confeſſ.& gl.
& Bar.in l.cum ſcimus.C.de agr.& cen l.ſi
br.11.ubi dicitur, quod ſi fieret coram no-
tario, non diceretur confeſſio iudicialis, de
quo dicto uide glo. & Bal.in l.iubemus, &
in l.interrogatam, C de libr.cau.& Fel.in
cap.quoniam contra falſam, colum.25.de
prob.& Cald.in conſil.2.in tit.de offi.ord.
& Bar.in l.4.§ hoc autem, in 6.& 7.oppo.
ff de dam.infect.& Alex.in le.ſi confeſſus,
ff.de cuſt reo & habetur in dec.245.conſi.
Neap.in 3.col.ubi dicitur, quod notarius,
non poteſt recipere confeſſionem, niſi præ
ſente iudice, vel committente alias confeſ
n ſio n non preiudicat.

31 † Quid autem, ſi confeſſio fiat coram arbi
tro, an dicatur iudicialis, uel extra iudicia-
lis, dic ꝙ in arbitratore non eſt dubium, &
oēs tenent cōiter, ꝙ ſic extraiudicialis ſecū
dum Alex.in conſil.13.col.3.& conſi.96.
col.4.verſi.ſi ergo, & c.in 1.uolum.& Lud.
Roma.in conſil.316.colu.2.& habetur in
deciſ.178.conſ.Neap.in 6.dubio.ſed in ar-
bitrio,

deciſ. 164. in fi. conſi. Neap. pro hoc ſolet allegari gl.in c.quoties cordis 1. q 7.

17 † Quinto limita, quando confeſſio emanat ſuper eo, quod dependet ex mera uolũtate confitentis, ut eſt aditio hæreditatis, uel ratihabitio, uel aliud ſimile quia tunc plene probat, etiam abſente parte, ſecundũ Bar. in l.certum. §. ſi quis abſente.ff. de confeſ. Pro hoc eſt gl in l. Pomp. la 1.ff. de nego. geſt.& Bal.in d.l.generaliter.in 11.q.

18 † Sexto limita, niſi talis confeſſio eſſet h acceptata per aliquẽ nomine abſentis, quia plene probat, ut no. gl.& Paul.de Caſtr.in l.tale pactum in prin.ff. de pac. pro hoc eſt gl.in uar.legatum, & ibi per Doct.in l. huiuſmodi in prin. ff. de leg.

19 † Septimo limita, nõ procedere de æquitate canonica, ſecundum q̃ plene probatur talis confeſſio parte abſente, ita tenet Franc.de Aretin.in conſi.60.& conſi.64.colu.2. & præſertim, quando extaret iuramentum, & not. Petr. Philip.Corn.in conſi.112.col.3.in 1.uol. & habetur in d dec 164. conſi.Neap. in fi. de qua materia uide Mod. maxime Iaſ. in d.l. tale pactum.in prin.ff.de pact.& Mod. in d. c ſicut. quia multi in hoc tenent cõtrarium, non facientes differentiam inter ius canonicum, & ciuile, quantum ad hoc.

20 † Octauo limita, niſi confeſſio eſſet facta in apocha, parte abſente, quia quandocunque illa apocha peruenit ad creditorẽ, plene probat illa confeſſio legitime probata, ſecundum Bal. in conſi. 380.in 5.uolu. de quo uide d.l. tale pactum.in prin. plures alias limitationes, & dicta ad hanc materiam confeſſionis extraiudicialis uide per Fel.in d.c.ſi.caut.de fide inſtrumentorum, & in d. c. olim de reſcri.

21 † Venio nunc ad ſecundum membrum principale, uidelicet de confeſſione iudiciali, ſcilicet, quæ fit in iudicio, quę eſt tantæ efficacię, quod habet i uim ſententiæ & rei iudicatæ in ciuilibus, adeo quod non expectat aliud, niſi ꝓceptum de ſoluendo, l. unica. C.de confeſ. nam nulla eſt maior probatio, quã propri oris confeſſio, & dicitur pleniſſima probatio, ut no. Petr. Phil.Corn.in conſi.261.colu.2.in 4. uolu. Item facit rem notoriam, ut dicit idem Pet.Phi.Corn in conſ.44.colu.14. uolum. & in conſi. 122. in litera E. in eodẽ uolum ubi dicit, quod ſuperat omne genus probationis, in tantum, quod cõfeſſio infringit omnes ꝓbationes factas ꝑ teſtes uel inſtrumenta in fauorem confitẽtis contrarium, & nunquam reducũtur ad concordiam teſtium dicta cum cõfeſſione producentis, ita pluchre tenet Lud. Rom. in conſi.391.in fin.

22 † Item confeſſio tollit præſumptionem, iuris, & de iure licet alia probatio non admittatur, ut no.gl. & Bar. Bal & Doct.in auth.ſed iam neceſſe. C. de do ante nup.& Petr.Phi.Cor.in conſi. 39. col.fi.in litera G.in 3.uol.& conſi. 225. in litera C.in 4 uol.& Alex. in l. non eſt uero ſimile,ff quod metus cauſa, & ibi etiã Bar. & Fel.in c.4.col.2.de præſcri.

23 † Item licet poſt concluſum in cauſa, non admittatur alia probatio, tamen admittitur probatio per confeſſionem, ſecundum Bal. in rub. C.de prob.col.4.uerſ.ego aliter probo &c. quod tamen intelligit ibi Pau.de Caſtr.quando confeſſio ſponte fieret, non quod inuitus poſſit quis compelli ad confitendum, & Aut. de But. in ca. licet cauſam de prob. ubi idem dicit poſt terminum ad probandum, & probatum habendum prout eſt gl.in c.1.de confeſ.li.6.idẽ poſt publicationem proceſſus, ſecundum Card.in Clem.prima 93. q. de cauſa.poſt. & proprie, & Bal.in auth.ſed nouo iure, C. § certum peta.

24 † Item eſt tantæ potentiæ iſta cõfeſſio iudicis, quod etiam ſi fiat in ꝓceſſu inualido poteſt ex ea ferri ſententia, non obſtante inepto proceſſu, ſecundum Bar.in l ſi cõfeſſus, ff. de cuſt. reo.& dic, ut ibi per eum & Flo.in l proinde, § notãdũ. ff.ad l.Aquil, & Alex. conſil.34.colum.1. in 3.volum.& Bal. in l.ictus fuſtium.ff.de his qui not.infam. & habetur in dec.374. circa fin.conſ.Neap.

25 † Quid autem ſi cõfeſſio ſe referat ad inſtrumentum inualidum, an probet uide Lud.Rom.in conſil. 194.

26 † Item in confeſſus habetur pro condemnato, unde non requiritur alia ſententia, ut ſupra dixi, per l.primam C.de confeſ. ſed in criminalis, eſt ſecus quia non habetur pro condemnato, unde requiritur ſententia, ut dict.l.ſi confeſſus, & ibi Bartol ff.de cuſt.reo.& no.Petr.Phili.Corn.in conſilio 55.colum.2. in 4. uol. & in conſ. 260.in litera D.in d.4.uolum.

27 † Super hac materia confeſſionis, eſt ſciendum, quod quandoque fit ſimpliciter, & quandoque qualificate, ſimpliciter ſit confeſſio, quando

do reus confitetur debitum, vel crimen pure ac ſine aliqua qualitate, tunc.n.eſt fundata intentio actoris, vt dixi, ſed qñ adiicitur aliqua qualitas tũc dicitur qualificata, & tunc ſtat dubium, an poſſit acceptari pro parte, & pro parte repudiari. Super qua concluſione adhibetur talis diſtinctio videlicet, aut contra qualitatem annexam confeſſioni, eſt aliqua præſumptio iuris, & tũc poteſt acceptari pro parte, ut ſi reus confitetur ſe occidiſſe ad ſui defenſionem, dixiſſe verba opprobrioſa, non animo iniuriandi, nam ſtatur ſuæ confeſſioni contra ſe, & non creditur ſibi quo ad illã qualitatem niſi illa qualitas probetur & eſt ratio, quia contra illam qualitatẽ viget præſumptio iuris, quæ eſt, vt quilibet occidens vel dicens verba iniurioſa, cenſeatur habere animum offendendi, niſi contrariũ probetur l.i.C.de ſicar. & le. ſi non conuicii. C.de iniu. & tũc fit diſtinctio, an ſit vnum capitulum in cõfeſſione, vel plura. Ita hæc omnia declarat Abb.in c.bonæ, el 2. penu. col.de poſt.præl. & Pet.Phil. Cor.in conſilio 94.col.2. & 3.maxime in litera l. in 3. volu. At contra illam qualitatem nulla eſt præſumptio iuris, & tunc aut cõfeſſio qualificata continet vnum capitulum, & dẽt tota acceptari, vel tota repudiari, & non poteſt diuidi, vt ſi reus confitetur ſe promiſiſſe ſub conditione, vel ſi dicat verum eſt, ꝙ recepi a te centum quæ mihi debebas ex cauſa mutui, iſtud eſt vnicum capitulũ, & confeſſio in iſto caſu non præiudicat cõfitenti, ſecundum Ab.in d.c.bonæ, col.pe. & Bar.in l Aurelianus.§. idem quæſiti, ff. de liber.leg. Aut continet plura capitula, ut ſi dicit, verum eſt, ꝙ mutuaſti mihi centum, ſed feciſti mihi pactum de non petendo, & tunc poteſt acceptari pro parte, & tenetur reus probare pactum de non petendo, alias condemnatur, ſecundum Abba.in d.cap.bonæ, & Bart.in d.§.idem quęſiti, & prędictis adde And de Iſer. in conſt.terminum uitæ in fi. & in c.1.§.ſi vero violator. col.1.verſi.probare, de pace tenen.

28 † Vnde ſuper hoc nota bonam cautelam quando creditor mutuauit tibi pecuniãm quantum in ſecreto reſtituiſti nam ſi facit

K poſitionem, quod mutuauit, & tu reſpõdens verum eſſe, ſed ſibi reſtituiſti, quam reſtitutionem probare non poteſt, certe iudex te condemnaret. Vnde cautela eſt, quod reſpondeas nihil mutuaſti, propter quod ſum ſibi obligatus, & ſic non eris periurus nec incides in laqueum, quia ſolutione debiti fuit ſublata obligatio, ita notenet Franc.de Are.in l.1.col.2.in fin.ff. ſi cer.pet.

29 † Vnum tamen tene menti, pro declaratione eorũ, quæ ſupra dixi, nam licet, is, qui confitetur occidiſſe a ſui defenſionem veniat condemnandus, niſi probet defenſionem, ut ſupra dixi, tamen ex tali confeſſione non poteſt condemnari, ut homicida ad pœnam mortis naturalis, ſed l mitius

l puta pœnæ relegationis, & hoc propter illam qualitatem, ita tenet Ab.in c.auditis, col.penn.ibi etiam Fel.de reſc. & Alexa. in l.non ſolum, §.ſciendum in lect. ff de ope. non.nunc. & Soc.in rep.l.primæ, ff.de vulgar. & pupil.in 11.col. quod nota pro limitatione conſt.terminum vitæ, quæ vult ut occidens dubitatur.

30 † Sed poſſet dubitari, qũo cognoſcitur cõfeſſio iudicialis, an ſit neceſſe, quod fiat cu

m ram iudice, m pro tribunali ſedente, magis communis opin. neque ſic, in cauſis requirentibus plenam cauſæ cognitionem, vt no.Io.And.in add.Spec.in tit.depoſitio, §. 2. & Abb.in c.at ſi clerici colu.2. & ibi etiã Fel de iud. & Abb.in c.ſi.de confeſſ. & gl. & Bar.in l.cum ſcimus.C.de agr. & cen l.ſi br.11 ubi dicitur, quod ſi fieret coram notario, non diceretur confeſſio iudicialis, de quo dicto uide glo. & Bal.in l.iubemus, & in l.interrogatam, C de libr.cau. & Fel. in cap.quoniam contra falſam, colum.25.de prob. & Cald.in conſil.2.in tit.de offi.ord. & Bar.in l.4.§ hoc autem, in 6. & 7.oppo. ff de dam.infect. & Alex.in le.ſi confeſſus, ff.de cuſt reo & habetur in dec.245.conſi. Neap.in 3.col.ubi dicitur, quod notarius, non poteſt recipere confeſſionem, niſi præſente iudice, vel committente alias confeſ

n ſio n non prȩiudicat.

31 † Quid autem, ſi confeſſio fiat coram arbitro, an dicatur iudicialis, uel extra iudicialis, dic ꝙ in arbitratore non eſt dubium, & oẽs tenent cõiter, ꝙ ſit extraiudicialis ſecũdum Alex.in conſil.13.col.3. & conſi.96. col.4.verſi.ſi ergo, &c.in 1.nolum. & Lud. Roma.in conſil.316.colu.2. & habetur in deciſ.178.conſ.Neap.in 6. dubio. ſed in arbitrio,

bitrio, eſt varietas inter Doct. nam Ioã. de Imo. in c. præſenti, de teſtib. tenet ꝙ valet ut iudicialis, ſed Cyn. in le. 1. C. de confeſ. tenet, ꝙ ualet, ut extraiudicialis, & illud ꝙ dr̃ in d. l. penu. in fin. C. de arb. ꝙ confeſſio recepta coram arbitro, facit fidem coram iudice, intelligitur ſecundum eum, confeſſio extraiudicialis, ut dicitur in d. dec. 178. in 7. dubio, & videtur eſſe de mente Bald. in l. pen. in fin. licet loquatur ſolum, quo ad unum effectum. ſ. infamiæ, ſed Bart. in l. 1. in fi. de confeſ. tenet, ꝙ ualet ut iudicialis, & hanc opi. Bar. puto ueriorem, in caſu, in quo ponimus arbitrum proceſſiſſe iuris ordine ſeruato ad inſtar iudicis, & ita confeſſionem recepiſſe, cum arbitraria ſint redacta ad inſtar iudiciorum, l. 1. & ibi Bart. ff. de arb. de qua materia, uide Ale. in conſi. 19. col. 3. in 4. uol. & Fel. in d. ca. pſentiã.

32 † Vltimo ſuper hac materia eſt faciendũ, quod confeſſio dubia ſemp interpretur in fauorem confitentis, ita tenet Phil. Dec. in conſi. 189. colu. 7. in fi. ꝙ nota, quia in aliis actibus, & probationibus dicimus contrarium. ſ. ꝙ probatio dubia interpretatur cõtra producentem, ca. in præſentia, de prob. & habetur in l. veterib. ff. de pact. tamen recte intuendo idem dicimus in cõfeſſione, quia confeſſio producitur per partẽ aduerſam in ſui fauorem, unde interpretatur cõtra eã, ex quo interpretatur in fauorẽ confitentis, ſ. aduerſarii. Reliquũ de materia cõfeſſionis, dic, ut per Spe. in ti. de confeſ. per totum, & per Lanfr. in c. quoniam contra, in ver. confeſſiones, de prob. & Bart. Bal. & Doc. in l. unica. C. de confeſ. & Can. in c. fi. & per totum, eo. tit. Rob. Mar. V. I. D.

ADDITIONES.

a Confeſſio. De natura confeſſionis videas Octau. Veſtr. in praxi. Rom. Cur. lib. 5. ca. 16. vbi Grauat. in ſuis doctiſſ. annotat.

b Communiter. Alcia. in trac. præſump. reg. 3. præſumpt. 21. nu. 6. & nu. 10. dicit hanc eſſe veriorem. Cotta in memor. in ver. confeſſio il 2. Gualden. de arte teſtan. caut. 6. num. 2.

c Limita. Limita etiam, ut per Duen. li. 1. reg. utr. iur. reg. 119. confeſſio extraiudicialis, Alfer. conſi. 43. nu. 4. ubi dixi.

d Nõ nocet. Pet. Duẽ. ubi ſu. reg. 118. & ſeq.

e Donaret. De fraude ſuſpecti eſt talis donatio. Alciat. in tract. præſump. reg. 1. præſumpt. 16. nu. 3. Alfer. conſil. 39. num. 8. ubi ad not. in litera F.

f Iracundiæ. Quod amplia etiam ſi eſſet, iudicialiter facta. Tiraq. de pæn. cauſa 1. numero 25.

g Parte abſente. Marſi. ſing. 102. Duen. d. lib. 1. regul. 110. confeſſio extraiudic. Viui. in trac. com. opin. in 1. par. opini. 49. confeſſio facta, Soc. reg. 63. Afflict. dec. 12.

h Acceptata, Rip. in l. 1. num. 15. C. de pac.

i Vim ſententiæ. Rot. dec. 425. in nou. Cor. conſi. 224. lib. 4. Rom. conſi. 591. Iaſ. in le. filia. nu. 39. ff. de ver. obl. & in l. licet Imperator. num. 10. ff. de leg. 1.

K Reſpondet. An in totum negari poſſit ſalua conſcientia, uide Couar. libr. 1. prac. qq. c. 2. nu. 3.

l Mitius. Hanc opinionem etiã contra Bart. tenet Marſi. in l. repeti. col. 8. de q. & in ſingul. 185. Tiraqu. de pænis, cauſa 27. nu. 7. & 30. per totum.

m Pro tribunali. Quia ſi fieret coram iudice in loco non tribunali, non faceret fidem, l. 1. C. de confeſſio, quod limita, ut per Soc. in trac. fall. regul. 66. confeſſio.

n Non præiudicat. Hanc etiã opinionem tenuerunt Accur. Sal. & Abb. & Bal. in l. iubemus. C. de liber. cau. ſ. ꝙ nõ faciat plenam probationem, ſecus uero quo ad aliqua, Albert. in l. ſiue, §. 1. ff. de interrog. act. Tiraq. in vtroque retrac. § 36. gl. 2. num. 54. & dicta per Affli. in d. deciſ. 324. nu. 15. in alia materia cõferunt. Reputatur bene tanquã confeſſio extraiudicialis Mantua. in c. at ſi clerici, nume. 25. col. 3. uerſic. contra cap. autem contumacia, de iud.

Lud. Alferius.

De teſtium productione.

1 *Teſtium examinationes, quo ordine fiunt, & quid ſeruetur in regno.*
2 *Teſtium depoſitio non ualet, parte non citata, nec præſente iuramento.*
3 *Teſtium rubrica quid continere debeat.*
4 *Teſtes examinari poſſunt die feriata, dũmodo iuret in die iuridica & nu. 7.*
5 *Teſtes ultra ſeptem examinari non poſſunt ſuper utroquoque articulo.*

Te-

1 *Teſtes in loco iudicij examinari debent, niſi ſint perſonæ egregiæ, mulieres ſirmi, vel alio modo impediti.*
8 *Teſtes citati infra terminum, iurare poſſunt in fratres dies poſt terminus.*
9 *Teſtis deponens ſine bona cauſa ſcientia, ſi fuit interrogatus, non probat.*
10 *Ratio teſtis ſaluat, & deſtruit eius dictum.*
11 *Ratio teſtis a dicto diuerſa eſſe debet, alias non probat.*
12 *Teſtis non aſſignans cauſam ſcientiæ etiam non interrogatus, in cauſis criminalibus non probat.*
13 *Teſtis etiam ſi non interrogatus cãm ſcientiæ reddere debet in his. quæ iudicio intellectus percipiuntur, alias non probat.*
14 *Iuramentum ſuppletorium non defertur, ex uno teſte non ſignante cauſam ſcientiæ, licet non ſit interrogatus.*
15 *Teſtis aſſignans cauſam remotam a ſenſu proprio non probat.*
16 *Teſtis de credulitate, probat contra producentem.*
17 *Teſtis depoſitio per uerbum, uidetur, non ualet.*
18 *Teſtis de auditu non probat, niſi in factis antiquis.*
19 *Teſtis depoſitio non iurata non probat.*
20 *Teſtis iurare debet dicere ueritatem pro utraque parte.*
21 *Teſtis deponẽs falſum, non iur[illegible]s, punitur extraordinaria pœna.*
22 *Teſtes produci poſſunt uſque ad publicationẽ in cauſa & non ultra, niſi ſuper nouis articulis dependentibus a ueteribus.*
23 *Liber mercatoris an probet, & num. 25. 26. 27. 28. 29.*
24 *Liber mercatoris, in quo ſcriptum eſt qualiter eſt debitor pro reſtoratione, an probet.*
30 *Liber pro ſcribente in ſui fauorem an probet, & nu. 3[illegible]. 32. 33. [illegible]4*
35 *Liber mercatoris de publico pro tertio cõtra tertium, an probet.*
36 *Liber gabellariorum, an probet.*
37 *Liber mercatoris, an de conſuetudine plene probet.*
38 *Liber ſuſpectus, vel reprobatur in uno probet in alijs.*
39 *Liber an edendus ſit parti petenti.*
40 *Et an debeat adi totus liber.*
41 *Aedi an debet taglìola ſeu tacca.*
42 *Aedi an debeat liber factorir.*
43 *Et quid de libro gabellarij.*
44 *Liber ſpeciariorum continet quod facto calculo tali eſt debitor, an probet.*
45 *Rationales, an debeant iurare.*
46 *Literæ cambij, an probent.*
47 *Literæ cambij diſpoſitiuæ, an poſſint reuocari.*
48 *Literæ cambij ſi ſunt deperdita, an poſſit repeti depoſitum.*
49 *Delegatio, quando liberet debitorem.*
50 *Litera cambij antequam præſententur, ſi decoxit banchum cui dirigebatur, cuius eſt periculum.*
51 *Banchũ ſi decoxit, quod fecit literas propter quod Banchum cui dirigebantur nõ uult ſoluere, an cogatur.*
52 *Mercator qui habuit literas cambij pro Padua an poſſit petere pro Roma.*
53 *Literæ cambij an probent numerationem.*
54 *Campſor recipiendo literas nitlatas, & ſoluendo, an liberetur.*
55 *Literæ credentiæ an probent.*
56 *Literæ miſſiuæ an probent.*
57 *Literæ miſſiuæ an obligent eum, ad quem mittuntur.*
58 *Statuto ſtante, quod debitum non poſſit probari niſi per inſtrumentum an inter mercatores ſeruetur.*
59 *Confeſſio facta abſente patre, an probet.*
60 *Confeſſio in parte, an poſſit acceptari, & in parte negri.*
61 *Mercator an teneatur adere cartulam continentem ſolutionem, uel ſimilia.*
62 *Ballę lunæ ſignatæ ſigno meo, an præſumantur meæ.*
63 *Balla lanæ ſi reperiantur ſignatæ communi ſigno an præſumuntur communes.*
64 *Editia librorum exiſtentium Romę, quibus expenſis fieri debeat.*
65 *Mercator qualiter probet ſe diſrobatum.*
66 *Promittens Titio centum, quę Sempronium ei debet quod probabit.*
67 *Apocha mercatoris ſigillatæ tantum, an probet.*
68 *Promittens centum ſoluere infra menſem, & ſi non ſoluuntur promittit centum, & decem an ualeat promiſſio illa.*
69 *Intereſſe qualiter probetur.*
70 *Et quando licite petatur.*
71 *Excapitum, uel de lucrum qualiter probetur.*
72 *Probationes non concludentes inter mercatores*

tores an probens.

73 *Iurare an cogitur reus uel iuramentum deferre & num. 74. 75.*

76 *Merces empta de pecunia communi, an præſumantur communes.*

77 *Emptio mercium probatur per famam.*

78 *Societas probatur per in titulationem librorum.*

79 *Societas non probatur ex eo quod negociatio geratur per aliques alternis uicibus.*

80 *Mercator ſi confitetur ſe debitorum Titio in centum plus & minus quod important il la uerba.*

81 *Valor frumenti qualiter probabitur.*

82 *Publicatio an ſit neceſſaria in foro mercatorum.*

83 *Terminus ad allegandum in iurans detur.*

84 *Repulſa an detur in foro mercatorum.*

85 *Sortis iudicium quale ſit.*

86 *Sententia per ſortes, an ualeat, & an poſſit ab ea appellari & nu. 87.*

88 *Sententia expertorum in arte, an tranſeat in rem iudicatam.*

89 *Appellatur a ſententia collegij ad ſuperiorem.*

90 *Executio ſententiæ per appellationem, an retardetur.*

91 *Executio ſententiæ latæ contra principalem an contra fideiuſſorem exequatur.*

a SExtus actus, qui emergit in iudicio ſucceſſiue, eſt a teſtium productio, nam dato termino ad probandum, & præſentatis articulis ſiue poſitionib. & habita reſponſione partis, quæ negauit poſitiones, neceſſe eſt probare id, qd in articulis continetur Et quia potiſſimus probandi modus eſt p teſtes, ideo ſolent produci. Quæ materia teſtium eſt totius ventilata per quam plures tractatus, ſcribentium, maxime p Bart. in ſuo tracta. teſtium, per Alb. de mandeſtis, per Tindarum in ſuo trac. per Spec. in tit. de teſte, per Lanfr. in ca. quoniam contra, in ver. teſtium, de prob. & per quã plures alios Mod. maxime per Card. extra de teſti. per totum, ideo ſuperuacuum mihi viſum fuit hãc materiam plene hic cumulare cum ſit ita ampla materia, quæ ſola de per ſe requireret unum magnũ tracta. Solum igitur per introductione iuuenum in actu, practico ſuccincte attingam tres quæſtiones, & de reliquis remitto me ad dictus tracta. Prima igitur q. erit, quo ordine ſint teſtes producendi vel examinandi. Secunda qu. erit, qualiter debent teſtes deponere ad hoc, vt probent. Tertia, vſque ad quod tempus poſſunt teſtes produci.

1 † Reuertor ad primum & dico, q̃ talis ordo ſeruandus eſt videlicet, quia dato termino ad probandum, pars quæ facit articulos, facit citari teſtis, vt veniant prima die iudica coram iudice ad iurandum, & deponendum teſtimonium veritatis ſuper articulis præſentatis, vel præſentandis, nec non facit citari aduerſarium, vt in eodem die compareat viſurus teſtium iuramenta. Et iſta citatio teſtium requiritur, ad hoc, vt appareat, q̃ non ſponte ſe ingerunt, ſed rogati, quia alias ſi vltro ſe ingererent, eſſent ſuſpecti de falſo, ſecundum Bart. in le. poſt legatum §. his vero, ff. de his quib. vt indig. & Alex. in conſi. 68. col. 2. & 6. in 2. vol. Requiritur etiam citatio partis, ad videndum iurare teſtes, quia tota ſubſtantia depoſitionis teſtium conſiſtit in iuramento, l. iuſiurandi. C. de teſtibus

2 † adeo quod ſi pars non eſſet citata, nec aliter præſens

b iuramento, *b* nihil valet eorum depoſitio c. 2. & ibi Abb. de teſtib. & le. ſi quando, & ibi Bal. C. de teſtib. Et pro hoc habemus ritum magnæ curiæ, qui incipit, item ſi in rubr &c. quo cauetur, quod actorum magiſter in rubrica teſtium debet ſcribere, qualiter fuerunt examinati parte præſente, & vidente eorum iuramenta vel abſente per contumaciam, alias depoſitiones non probant. Et facta dicta citatione in prima die iuridica, datur iuramentum de veritate dicenda teſtibus comparentibus, parte citata preſente, vel in eius contumaciam. Si

3 uere † teſtes non comparent, accuſator eorum contumacia, & interponitur decretum, fore procedendum ad eorum examinationem contumacia non obſtante, & ex tunc in antea poſſunt examinari qñcunq. ẽt parte abſente, & in die feriata ad honorem Dei, ut no. glo. in cl. 1 de offi. deleg. & dicam infra, & ẽt poſt terminum probatorium, quia eorum depoſitio refertur ad tẽpus iuri, vt tenet Lud. Rom. in conſil. 343. colu. 2. & Abb. in c. licet cauſam colu. 6. de prob. dixi ſupra in verſic. dilat. circa fin. & prædicta tenet Bart. in reper. l. 1. col. fi. ff. ſi

quis

5 quis in ius uoc.non ier.† Eſt tamen ſtatu-
tum in regno circa refrenationem teſtium,
quia non eſt indiſtincte permiſſum tot te-
ſtes examinari, quotcunque quis producere
re vult, nam non poteſt quis examinare vl
tra ſeptem teſtes, ſuper vnoquoque articu-
lo, niſi aliter uideat æquum iudici, uel niſi
eſſemus in factis antiquis, quia tūc eſt per
miſſum uſque ad decem pro quilibet ar-
ticulo. ut eſt regia prag. quæ incipit, ſtatui
6 mus.† Debent autem dicti teſtes producti
examinari in loco iudicij, & nō extra, niſi
eſſent mulieres, vel perſonæ egregiæ, vel
infirmi, vel alio modo impediti uenire ad
curiam, tunc enim permiſſum eſt illos exa
minare in loco honeſto extra locum iudi-
cij, ut eſt ritus magnæ curiæ in numer. 31.
incipiens, item ꝙ non audeant, &c. & tunc
pars citari debet ad videndum iuramenta
teſtium in illo loco, ubi ſunt examinandi,
vt eſt tex. cum gl. in c. 2. de iud. li. 6. & Ale-
xand. in l. ad egregias. ff. de iureiur. ꝙ nota
contra illos notarios actorum, qui quoti-
die uadunt examinando teſtes per plateas,
7 & uicos extra locū iudicij.† Et quod teſtes
poſſunt examinari in die feriata dummo
do iurauerint in die iuridica, eſt ritus ma-
gnæ curiæ in nu. 47. incipiens, item quod
dicitur, &c. in fin. & alius ritus, in nu. 56.
incipiens. item ꝙ ſi teſtes, &c. & alius. 132.
incipiens, itē ſi teſtes, &c. & alius. 154. inci
8 piens, item, ꝙ ſi teſtes, &c.† Si tn̄ teſtes ſūt
citati infra terminum, & nondum iuraue-
runt in termino poſſunt infra tres didi im
mediate ſequentes iurare, & examinari
poſt terminum, ut eſt alius ritus, in nume.
149. incipiēs, item ꝙ in quibuſcūque, &c.
9 † Super. 1. q. principali cōcludo quod teſtes
ut probent, debent aſſignare bonam cau-
c ſam r ſcientiæ per alterū ex quinque ſen
d ſibus, vt not. Barto. in l. 1. in 3. colum. & ibi
Alex. & Doct. ff. ſi cer. peta. & Alex. in cōſ.
191. col. pen. in 5. uolu. non tamen tenet̃
præciſe teſtis reddere cauſam, niſi interro
getur. l. ſolam, & ibi Bald. C. de teſt. unde ſi
deponat ſine cauſa ſcientiæ, non interro-
gatus, bene probat. Sed interrogatus. ſi
non aſſignat bonam cauſam, uel nullam
nihil probat, ut per Docto. in dict. l. ſolam
10 † Nam ratio attenditur in teſte, & illa eſt
quæ ſaluat diſtruit eius dictum, ſecundum
Alexand. in conſil. 120. col. 3. in 5. uol. &
Abb. in c. cum cauſam col. 3. uerſi. quæro.
dicitur hic, &c. de teſtib. & Bald. in d. l. ſo-
lam, & Bald. in l. conuenticulam, col. 4.
uer. modo uenio ad teſtes, &c. C. de epiſ. &
11 cler. † Et nota, quod iſta cauſa ſcientiæ
debet eſſe ſeparata, ab eius diſpoſitione te-
ſtis, ut non ſit eadem cum dicto. Exemplū
dicit teſtis, quod Titius mutauit ſcio cen-
tum, in cauſa ſcientiæ debet dicere, quia
uidit pecuniam numerati ex cauſa mu-
e tui, &c. ſecus ſi diceret, e quia ſcio nam nō
probat quia tantum eſt, ac ſi diceret, ſcio,
& ſic eadem eſt ratio cum dicto quo ca-
ſu non ualet talis depoſitio, ſecundum
Bar. in l. fin. ff. de offi. proc. & Cæſ. & Soc.
in conſil. 98. colu. fi. in 4. uol. ꝙ nota per-
petuo, quia quotidie tabellionis examinā
tes errant in hoc, & non aduertant ad id
quod faciant, & deſtruit cauſa litigan-
tium, nam ut plurimum recipiunt dictum
teſtis, & in cauſa ſcientiæ ſcribunt, ut ſu-
pra dixit & depoſuit, & ſic expediens ſe
unico uerbo, nam ſi in illa depoſitione
teſtis non fecit mentionem de aliquo ſen
ſu corporis ſed ſolum generaliter dixi ſci-
ri dicta per eum, tunc illa cauſa ſcientiæ de
ſtruit totum eius dictum, & melius eſſet,
ſi notarius ipſum non ea interrogaret, &
milles mihi occurrerūt uati proceſſus cū
talibus diſpoſitionibus ita in aduerten-
ter, & (ut loquar cum reuerentia nota-
riorum) beſtialiter ſcriptis, & pluries op
poſui in allegationibus iuris, & obtinui,
quod tales depoſitiones fidem non faci-
unt, propter illam cauſam ſcientiæ relati-
uam ad ſupra dicta, quæ faciunt, quod ſit
12 eadem cum dicto † Illud tamen quod di-
xi quod teſtis non interrogatus de cauſa
ſcientię probat, limita primo, non proce
dere in cauſis criminalibus in quibus de-
bent teſtes, etiam non interrogati aſſigna
re cauſam alias non probant, ita tenet Ale.
13 in conſi. 25. col. 5. in 1. uol. † Secunda li
mita in omnibus factis preceptulib. ſolo
iudicio intellectus, ſicut in probando ali-
quem furioſum, vel dominū, vel diuitem,
uel mortuum, uel aliud ſimile, quod non
percipitur ſenſu corporis, nam etiam in-
terrogatus debet teſtis deponere de cauſa
ſcientiæ alias non probat ſecundum Abb.
in d. c. cum cauſam, colum. 3. de teſtib. &
Barto. in l. qui teſtamento §. fi. ff. de teſt. &
Bald.

Bal. in d. l. ſolam, col. 1. & Alex. in conſ. 85. col. 4. & B. l. & Iaſ. in l. furioſum. C. qui te-
24 ſta. fac. poſ. † Tertio limita, quando per unum teſtem eſt, deferendum iuramentum ſuppletorium, quia eſt neceſſe, quod ille teſtis etiam non interrogatus reddiderit cauſam, alias non facit ſemiplenam probationem ſecundum Bald. in c. 1. ſacramentum, col. 2. de conſuetud. rec. feu. & Ale. in conſilio 22. in 2. uol. & Iaſ. in repet. l. admonendi, col. 94. uer. 4. ff. de iureiur. plures alias limitationes uide per Bal. & Doct. in d. leg. ſolam, & per mod. Can. in d. cap. cum cau-
25 ſam de teſt. † ex prædictis ergo concluditur, quod ubicunque teſtis deponit, & aſſignat cauſam remotã a ſenſu proprio ipſius teſtis non probat. Hinc eſt, quod te-
f ſtis *f* de credulitate non probat, quia non deponit per ſenſum proprium, ut no. plene
26 Iaſ. in rub. de iurei. † Quod tamen limita quando teſtis deponit aliquid contra producentem per uerbum credit, quia tũc plene probat contra eum, ex quo ab eo opprobatur ita pulchre tenet Lud. Rom. in con-
27 ſi. 104. in fi. † Similiter, quando deponit,
g per *g* uerbum uidetur, uel iudicio ſuo non probat quia non deponit de uero ſenſu ſecundum Bar. in l. quid tamen §. ſi arbiter. ff. de arb. & Alex. in conſ. 10. col. 3. in pri.
28 in 1. uol. & conſ. 10. col. fin. 2. uol. † Eodem
h modo, quando teſtis deponit de *h* auditu alieno non probat, puta, ſcio, quia audiui dici a tali, &c. quia non deponit de ſenſu proprio, ut eſt gl. in uer. præſto in l. teſtiũ. C. de teſt. & plene per Fel. & Fran. de Are. in c. tam literis. de teſti. niſi in factis antiquis, ut habetur in le. ſi arbiter, ff. de prob.
29 Requiritur etiam in teſte ad hoc, ut probet, ut deponat cum iuramento alias non ualet eius depoſitio, l. iuſiurandi. C. de teſtibus. & l. ſi quando eod. tit. & debet iurare in iudicio, non extra l. 3. §. Sabino. cum gl.
30 ff. de teſtibus † & debet *i* iurare dicere ue-
i ritatem pro utraque parte, ut eſt gl. & Bar. in auth. ſed iudex. C. de epiſc. & cle. & glo. & Bal. & communiter Moder. in leg. 2. C. de edeu. & gl. in cap. fraternitatis de teſtib.
31 † Et ſi aliquis teſtis deponeret falſum ſine iuramento, non punitur pœna falſi, ſed extraordinaria, ſecundum Bal. in conſi. 106. in 1. uol. & Ang. in conſi. 194. columu. 2. in fin. quod nota pro limitatione conſtit. eos
22 qui ſcientes. † Super tertia quæſt. principalis communis cõcluſio, eſt quod teſtes poſſunt produci uſque ad publicationem in cauſa. & non ultra niſi ſuper articulis, nouis dependentib. a ueteribus & habet locũ tam in cauſa principali, quam appellationis, propter timorem ſubornationis, text. eſt in cle. . de teſt. & habetur per Bart. in in l. per hanc C. de temp. app. & quoniam materia illa eſt plene uentilata per Bart. & Doct. in auth. at qui ſemel. C. de prob. & per Abb. Fel. & cau. in c. fraternitatis in c. cum clamor & c. feries, de cap. ultra tertiũ de teſti. & eſt conformis conſti. quæ incipit, iuriſperitorum, ideo ſufficiat pro nunc remiſſio ad loca prælegata, reliqua in materia teſtium [illegible] infra in uer. repulſa. Sequitur ſeptimus actus de interrogatoris. Rob. Mar. V. I. D.

ADDITIO. Quia dominus actor in iſto ſexto actu iudicii tractat de probationibus fiendis iccirco cõgruere hic uidetur pars, quarta meæ praxis nundinariæ ĩ qua
23 de probationib. diſſeritur. † Quamobrẽ
K illud primo examinãdum [illegible] *K* nunquid liber mercatoris probet ita uel nec in qeo Bar. in l. admonendi. ff. de iureiu. in 4. colum. uerſic. circa ſecundum, diſtinguendo dicit quod aut liber mercatoris aliq d continet pro ſcribẽte in ſui fauorem, & tunc ſubdiſtinguẽdum inquit, quod aut loquimur in iis, quę dependẽt ex mera uoluntate ſcribentis, ut puta (ſi quis ponat ſe feciſſe alimenta nepoti ſuo non animo donandi ſed repetendi ab eo) et iſto caſu hic liber pleno probat, le. Neſennius. ff. de neg. geſt. ſi uero loquimur de iis, q̃ nõ ex mera uoluntate ſcribentis dependent, et iſto caſu, in quia talẽ in librum in iis, nihil probare, citat l. exẽplo. C. de prob. puta tũ, q ſi proponeretur foro librum alicuius defuncti, qui fuerat bonus hõ, et legalis li-
l cet tunc ad plenã probationem minime ſufficiet, tamen ad miniculatur, ut cõcurrentibus aliis plena proficiſcatur exinde probatio. Si uero liber nec contra me ſcribentem, nec pro me, ſed contra tertium ſcriptorem (ut in exemplis per eum poſitis) et hoc caſu ſi talis liber confectus ſit ab eo, qui publice exerceret artem, et ex publico ſuſcepit, et facit ſemiplenã probationem, arg. no. in l. quędã. §. numula-

latios.ff.de aden.& ita reſidet. Ale. vero in d.l.admonendi in 12. col. in verſi.circa fidem vero libri inquit, ꝙ oẽs doctores vñr tranſire cum Bart. in hoc excepto Ro. qui tenet contra Bar.ſed Ale.ipſe dicit, ꝙ cum Bar.concordat Bal.in rub. C.de fi.inſtr.in 70.col. verſi. ſequitur videre de ſcripturis mercatorum,& pro opin. Bar.dicit facere id quod notat Bal.in rub. C. de conſt.pec. & idem tenet ipſemet Bal. ſecundum eum in aut.ſi contractus,C.de fid. inſtr.limitat tamen vt procedat dictum Bar.ſi ex cõſuetudine ad illos mercatores pertinebat rõne exercitij, & artis ſuę facere illud,ꝙ in libris eorum adnotatum reperitur, aliàs ſecus,arg.l.1.§.eo.modo,ff.nau.cau.& ſtab. Sed Iaſ. ibidẽ more ſolito latius proſequendo,col.41. addendo, & ſupplendo in quolibet membro doctrinæ Bar. dicit,ꝙ inquãtum Bart.determinat, ꝙ liber contra ſcribentẽ indifferenter probat, habet locũ nõ ſolum in libro ſcripto manu propria ꝑ ipſum mercatorem, ſed &t ſcripto manu alterius ſcribentis rationes ſuas,q̃a ex quo vtitur illo libro, facit plenam fidem cõtra eum,imo plus ſi mercator negaret librum eſſe ſcriptũ manu ſua,vel alterius ſuo mandato nihilominus plene probat cõtra eũ, ita tamen ſi ſit liber ſuarũ rationum,quia quidquid reperitur ſcriptũ in libro ſuarũ rationum pœnes ſe exiſtente, præſumitur vel ab eo ſcriptum vel ab alio eius nomine, & ſic nõ eſt differentia an liber ſit ſcriptus per ſe vel ſuos inſtitores,vt plenè pro-
24 bet contra ſcribentem. † Limita tamen tribus modis primo vt procedat, quando liber contineret cauſam debiti expreſſam (puta quia in libro proprio reperiatur adnotandum, qualiter ipſe eſt debitor Titij in centũ ex cauſa depoſiti, vel mutui,vel aliter)ſed ſi nullam contineret cauſam tũc non probaret etiam contra ſcribentẽ, ſed eo caſu ſecundum eum ſufficit per coniecturas probari de cauſa, vbi alias requiretur, probatio de vera cauſa, q; approbat Bal.in rub.C.de fid inſtr.& Bertr.in conſi. 298.in 2.lib Adde Alexan.in conſ.4.in 1. lib.in 6.col.num.10. puta tamen poſſe allegari erroneam eam confeſſionem per ea quæ infra dicam.

25 † Sed illud ſubnectendum hic puto numquid confitens in eius libro ſe eſſe alicuius debitorem in centum pro reſto, & ſaldo rationis, præbeat ſuæ confeſſioni cauſam ſufficientem? Sal.in l.vni.C.de confeſ.nu. 6.dicit quod ſatis videtur habere cauſam legitimam annexam.citat.l.public.ff.dep. ib:(itẽ ex ratione partis) & l. cũ ſeruus,ff. de cond.& demon. Item ea ratione ſecundum eum, quia ſtandum eſt calculo, niſi error probetur l.1.C.de err. cal. quod hoc dixit confirmari per gl.in l. ſi ex pluribus, ff. de ſol. ſuper verbo reliquam, contrariũ dicit tenendum, vbi diceretur ſe eſſe debitorem ex reſto, & non adijceret talis debiti,neque adijceret ex ſaldo rationum,quia tunc ſecundũ eum eſſet indiſcreta, & abſque cauſa;de quo dubitat Bertr. in conſi. 298.in 2.lib.

26 † Secundo limitatur dictum Bar. ſecũdũ Iaſ. vt procedit in lib.rationum in quo cõtinue ſcribuntur data, & recepta, ſecus ſi cauſa vnius debiti tantum reperiatur ſcripta, vt aliquid reperiatur ſcriptum in aliquo memoriali vel cedula, licet reperiatur in libro mercatoris, quod approbatum reperio per Bal. in l. rationes,colum.1.C.de prob.& rub.C.de conſt. per col.3.verſicu. modo hic quæro de lib. rationum, voluit idem Rom. in l.nuda ratio col.2.verſi.4. in quantum,ff.de don.& ſe ſubſcribit Bertr. conſulendo in conſ.298.in 2.lib.

27 † Tertio limitãdum dixit dictum Bart.vt non procedat quando pars in cuius fauorem,aliquid in lib.adnotandum reperitur expreſsè contradixiſſe dicto lib.quia ſi poſtea in ſui fauorem, voluerit ei ſtare, non eſſet audienda,quod bonis rationibus cõprobauit.

28 † Quarto limitandum dico ultra eum,vt nõ procedat, ſi in libro rationis dicatur ſe recepiſſe cẽtũ in plurib. & diuerſis partitis a pluribus, & diuerſis perſonis,ita ꝙ appareat hanc fuiſſe computationem,& calculationem, quia cum ſuper ea non præſupponatur latam eſſe ſententiam erronea allegari poteſt, ꝙ probatur quia poſito, ꝙ quis per publicum inſtrumentum cõfitetur ſe recepiſſe centũ in pluribus,& diuerſis partitis, poteſt tamen allegari error(vt ſupra in proxima præcedenti parte adnotauimus)ſequitur non in congruè, vt idẽ dicamus in libro rationis,cum ratio diuerſitatis reddi non poteſt, vide dec.in conſ. 40.nu.

40.nu.3.& conſ.196.num 6.Tom.Gram. conſ.25.nu.27.Aymo.Cra.conſ.73.num. 41.& conſ.158.nu.7.8.

29 † Quinto intelligendum credo dictum Bar. quando talis confeſſio, quę reſultat ex ſcriptura libri, eſſet veriſimilis, & contra eam minimè appareant coniecturæ in cõtrarium, ſecus aũt vbi confeſſio in lib. priuato rationum eſſet inueriſimilis, & cõtra eam adeſſent coniecturæ in cõtrariũ, quia tunc non ſtatur dictæ confeſſioni per ea, q̃ no. in l. in confeſſionib. ff. de inter. actio. & probatur in l. inde Neratius, in fi. ff. ad leg. Aqui. & in l. 1. §. ſi quis vltro, ff. de q. ex inueriſimili confeſſione abſurdum eſt ſeq̃ cõdemnationem, vt tradit Bald. in l. ſi quis in hoc genus verſ. deinde. C. de epiſc. & cleri. per d. tex. in leg. 1. ſi quis vltro, voluit d. Ant. de But. in c. vlt. col. 5. de cõceſ. & multa congerit Dec. in l. cum te, la. 2. in 4. no. C. ſic tranſ. & Mod. repeten. in repetitione l. ſi vnquam in 1. car. ver. ad hæc confeſſio, num. 4. de reuoc. don.

30 † In ſecundo membro Bar. an liber ꝓbet pro ſcribente in ſui fauorem? dicit Iaſ. q̃d Bar. facit regulam negatiuam, ꝙ regulariter non probat, quod dicit non procedere n quando ſcribens fuiſſet n homo legalis. veridicus, & fidelis, & eſſet mortuus, quia tũc pro hærede facit aliqualem probationem cum Bart. ſecundum eum tranſeũt Fulgo. Pau. de Caſt. & D. Alex. in d. l. admonendi, & D. Ant. de But. in c. ſi. extra de iureiur. & c. 2. 3. col. de fid. inſtru. & ibi Pan. in 6. co. & Bald. poſt. Nic. de Mat. in l. rationes. C. de prob. quod approbauit etiam Iaſon. ita tamen ſi liber haberet debitam formã, & ꝙ contineret debita, & recepta, ad ſecus ſi eſſet ſcriptura vnius debiti tantum, quia tunc nihil probaret, ſecundum Bal. in d. l. rationes & in rub. C. de fid. inſtr. 13. col. & Alex. in d. l. admonendi.

31 † Limitat etiam d. concluſio Iaſ. quod licet liber mercatoris regulariter nõ probet pro ſcribente, hoc tamen fallit, niſi ex qualitate & quantitate rei iuncta veriſimilitudine, aliud induceretur, nã eo caſu, ſaltim cum iuramento producentis, credi admittendum, inquit, quod totum iudicis arbitrio relinquitur, ſecundum Sal. in l. vl. col. C. de eden. & Bal. in l. unica 4. colum. C. de confeſ. vbi inquit, ꝙ libris mercatorum de iurecommuni datur plena fides proſcribẽ o te in o parua quantitate, refert, & ſequitur Panor. in cap. bonæ, el 2. in vlt. colu. extra de poſt. præl.

32 † Item non procedit ex mente Paul. de Caſt. in conſil. 358. incip. ad bene examinandum dubia de quibus ſupra in 2. colu. quem refert, & ſequitur Ang. Aret. in §. actio. 13. quæſtio. inſt. de actio. quando aliquæ partitæ deſcriptæ in libro eſſent verificatæ per documenta publica, vel per libros aliorum mercatorum, vel aliter, & ſic p in nullo p redarguitur de mendacio, nam cum in aliquibus ratio libri ſit vera, in omnibus præſumitur vera. & econtra, quando in uno reperitur falſa, in omnibus reputatur falſa, quod approbatum, & ſatis commendatum reperi per Bertran. in cõſ. 298. in 1. li. nu. 11. vide Per. & Paul. Paris conſilio 90. num. 6. volu. 1. & conſi. 47. eod. volum. & Corne. in conſil. 319. numero 11. colum. 3.

33 † Item non procedere inquit in alio caſu, videlicet, qñ liber rationum cõtinet facta adeo connexa & ſubordinaria, vt non poſſit acceptari pro parte contra ſcribẽtẽ faciente niſi etiã acceptetur in parte faciente pro ſcribente (vt quando liber contineret data, & recepta inter eaſdẽ perſonas, & ex eodem facto) ſed ſi liber continet facta diuerſa, tunc poteſt acceptari in parte faciente pro ſe, & aliam oppugnare.

34 † Concludit ergo Iaſ. regulariter (vt dixi libro rationum non eſſe credendum pro ſcribente, circunſcripta conſuetudine, vel ſtatuto, ſed aliquando aliquam fidem facit pro ſcribente, ſecundũ qualitatem ſcribẽtis, & cauſæ, ſed in hoc plenius vide Guido Pap. in deciſio delfi. par. la ſub nu. 441. vbi dicit, ꝙ regulariter non adhibetur fides libro rationum proſcribẽte, ſed ſi probatur ꝙ mercator ſolitus erat ſcribere, & erat bonus, & probus vir, & pro tali publice reputari. item ꝙ manu ſua ſcripſit in dicto ſuo libro rationem vel debitũ de quo agitur, item ꝙ ipſe cõſueuit ſcribere veritatem, item ꝙ in tali ſcriptura eſt ſcripta cauſa debiti, item ꝙ in eo lib. ſcripta ſunt debita contra ſe, iſtis ergo probatis cõcludit lib. credendum eſſe, de quo etiã videat Boer. in deciſ. 105. in 1. par. nu. 45. & dec. Capp. Toloſ. nu. 496. vbi pleniſſime.

35 †Circa tertium membrum d[illegible]r. Bar. vide licet an liber mercatoris de publico ꝓ tertio contra tertium probet, Iaſ. tranſit cum communi opi. videlicet, ꝙ liber rationum mercatoris vel campſoris iurati, & matricu lati, ſemiplenam probationem facit pro
q tertio cõtra tertium, ſecus ſi q non ſit iuratus, hoc verum niſi mercator alias eſſet infamis uel alias inſpectus, vel liber non haberet formam rationis, & ſic data, & recepta minime contineret, & in ſpectantibus ad eius officium, & non aliter, & ſic reſidet. Sed an liber gabellatiorum probet. Bald. in le.
36 quædam. §. nummularios, ff. de edend. dicit, quod tales libri probant, & hoc ideo quia ſunt electi publica auctoritate, licet non ſunt publicæ perſonæ, & ſequitur Ioã. de Fir. in tract. de gabel. in 4. parte prin. n. 2. idem dicit Bar. in d. §. numul. de lib. collect. publica auctoritate electorum, ad exigẽdas collectas & in libris ſtationariorum ex publico electorum, idẽ in libris officialium ex publico ſimiliter electorum cum poteſtate ſcribendi, ut tenet idem Bar. in l. Titio textores. ff. de le. i. ut refert Ioann. de Firmo. ubi ſupra, & de hoc uide Bart. Soc. in conſi. 10. 108. in lib. colum. 2. verſi. 3. ex libris eorum vbi aſſeuerãt hanc opinionem fore ueram, ſed dicit procedere in pertinentibus ad eorum officium & non aliter. Sed
37 † ad primq. redeundo an liber mercatoris
r de conſuetudine plenè probet, & an talis conſuetudo, ualeat ita uel nõ, Bart. Soc. in conſilio 88. 2. colu. verſicu. confirmantur, conſuluit quod hodie de generali conſuetudine totius Italiæ libri mercatorum plene probant & talis conſuetudo probata ualet ut etiam dicunt Bal. Et Ang. & Alexan. in l. quædam, §. nummullarios per illum tex. ff. de ædend. idem tenet Bald. in le. comparationes. 4. colum. C. de fi. inſtru. pro quo facit capitu. cum dilectus de conſuetu. idem tenet Bald. in l. cunctos populos 14. colu. C. de ſum. tri. & fid. cath. & ſequitur Pet. de Anch. in capitu. canonum ſtatuta extra de conſtit. uer. procedo ulterius & ſequitur, ac refert Iaſo. in d. l. admonendi, colu. 37. nu. 120. quæ limitat Bal. in l. unica. C. de conſi. ut procedant prædicta dummodo conſuetudo non ſit indifferens, & indiſcreta (puta quod in omni caſu credatur libro mercatoris) quia talis conſuetudo ſic indifferens.
ſ & indiſcreta s non ualeret, quia eſſet prona ad falſum committendum, ut refert & ſequitur Abb. in capitul. bonæ el 2. in ulti. columm. extra de poſt. præl. ubi dicit (referendo dictum Bald. quod ſi conſuetudo extaret, quod magnis quantitatibus credatur libr. mercatoris pro ſcribente, debet intelligi talis conſuetudo accedente tamen conſenſu iudicis & ſi iudici uidebitur conſiderata qualitate mercatoris, quantitate, ac præiudicio cauſæ & ſequitur Iaſon. vbi ſupra, limitantur etiam prædicta, ut procedat quando alias mercator non eſſet infamis, uel ſuſpectæ uitæ, ſecundum Bald. in d. l. cunctos populos. C. de ſum. Trin. & fid. cath. in repe. in 15. colum. uerſi. exemplum 5. & Bald. in l. caſſius, ult. column. uerſiculo ult. queritur ſi liber mercatoris. ff. de ſentẽ. & hoc uerum ſi talis infamia ſit publica, ut refert etiam Iaſ. ibi, limitantur etiam prædicta, ut procedat dicta conſuetudo in ꝑ
u tinentibus ad artem illam, ſeu ad illam negociationem, quam quis exercet, puta ſi quis eſt mercator pannorum, & ſcribit in lib. pertinentia ad artem pannorum, ſecus ſi ſcribat de aliquo mutuo uel depoſito, quod non eſſet de arte ſua, ita dicit Alexand. in d leg. admonendi, 29 column. in fin. & ita dicit Roma. conſil. 240. incipi. diſcutienda ueritate, & ſequitur Iaſon. ubi ſupra, column. 58. numero 123. s diligenter attende Nouiſſime Do. Thom. Gram. in conſil. 82. in ciuilib. incl in cauſa honorabilis Franciſci, dicit prædicta procedere ubi talis mercator iuraſſet talem eius mercaturam legaliter, & fideliter exercere, & quod teſtes deponẽtes de conſuetudine ad hoc ut probet, debent atteſtari in ſpecie factum, quod uiderunt, & etiam de uiſu illius facti, cuius conſuetudo allegatur, & defectum frequentia & temporis diuturnitate, pro quo uideatur Franciſc. Aretin. in conſilio 44. & conſilio 33. & Lanfr. in repe. capitu. quoniam contra de probatio. i ueibo inſtrumẽtorum productiones numero 74. & Alexandr. in conſilio 186. alias. 321 uiſis ſubtiliſſimis dubiis in 2. libro & Cardin Zaba. in conſilio 152. incip.
38 in ſocietate accidenti. † Sed finge librum reperiri abraſum in loco non ſuſpecto, uel mercatorem ſcribentem retractaſſe librum in una partita auctorica.

te publici inſtrumenti . an in omnibus li-
ber ille perdat fidem . Vide Paul. de Caſtr.
in conſil. 314. incip. obmiſſo 1. & 2. dubio
3. lib. in nouis, ubi concludit quod ex hoc
non minus fides adhibetur dicto lib. & ſic
39 non perdit fidem † Nunquid edendus ſit
liber mercatoris parti petenti, uel ſuo con-
ſocio, in quo Barto in d. l. quædam, in duo
bus locis concludit, quod nummularii , &
mercatores noſtri temporis, uſurarii, ac ar-
tifices coguntur edere eorum libros quos
confecerint rationes eorum negociationis
et exercitii, ſed An in l. argentarius. ff. de e-
dend. tenet quod campſores, mercatores, ar
tifices, & alii, qui de conſuetudine. pro tra-
fico eorum artis ſolent componere ali-
quos libros rationum, quod non tenentur
illos edere petẽtibus, & dicit eſſe caſum in
clem. i. de uſur. ubi in uſurario eſt ſpeciale,
ergo in contrarium eſt ius commune, di-
ctum tamen Bart. dicit procedere in duo-
bus caſibus tãtum, primo ſi petens edictio
nem eſſet priuilegiatus (ut fiſcus) uel uiſi, &
ſecundo ſuadeat æquitas, eo quod ipſe mer
cator utetur illis, & iſta ſunt uera in rationi
bus quæ non ſunt, confeſſæ mandante illo
qui petit ædi, quia alias eſſet indubitale ,
ſubdit tamen; quod Peruſii extat conſuetu
do in curia mercatorũm, quod indiſtincte
ſeruetur opin. Bartol. & ſubdit ſatis eſſe æ-
quum , cum in curia mercatorũ agatur de
bono . & æquo & non attenditur iuris ri-
gor idem Angel. in l. non eſt nouum. C. de
eden. verſic. tenere indiſtincte opin. Barto.
& Bald. in l. 2 C. de eden. firmat quod non
tenetur edere, & ſic contra. Barto. licet ſub-
dat , quod ex quadam æquitate debet fieri
edictio, & ibi Ange. ſibi parum conſtans ,
tenet quod debet fieri edictio , & infert ex
hoc, quod bona eſt practica conſulũ mer-
catorum Peruſii qui cogunt mercatores
ad editionem librorum indifferenter , &
idem tenet ipſemet Ange. in l. argentarius.
nu. 2. ff. de eden. & Bart. in l. ſi quis. §. perti-
nere. ff. de eden. Iaſ. in d. le. i. tenet. quod de
facto, ſeruatur opinio Barto. in practica ,
ſed de iure contraria opinio eſſet verior, &
firmat opinionem Bar. Alexa. in d. l. prima
& ſequitur Pet. Phil. Corn. in conſil. 419. in
3. lib. in litera S.
40 † Et an debeat fieri ædictio de toto. li-
x bro continente plures rationes, dicas quod
non, ſed bene de tota ratio vel argentarius
§. ædi. ff. de eden. & ibi Alex. & Fel. in d. ca.
41 cum contingat de fid. inſtr. † Et an debeat
ædi Taghiola ſeu Tacca; qua vtuntur piſto
res, dicas quod ſic ſecundum Bart. in l. non
ſolum. §. ſed probari ff. de ope. no. nu. & ibi
42 Ang. † Sed quid de libro inſtitoris, ſeu fa-
ctoris nunquid ædẽdus ſit, dicas quod ſic,
ſecundum Bar. in l. ſi. §. inter cætera. ff. de li
ber. leg. & in leg. cum ſeruus & ibi Ioan. de
Pra. d. cond. & demonſt. & in l. i. §. offic. ff.
de tut. & ratio diſtr.
43 † Item ædi debet liber gabellarii in par-
ticula ad propoſitũ faciente, ſecũdum Bal.
in l. 1. C. de condi. ex lege, & ſeqaitur Ioan.
44 de firmo ibi ſupra. † Sed quid de libro ſpe-
ciariorũ cui de conſuetudine totius Italiæ
credi ſolet, ſi ponatur ĩ eo ſore caſſatas om
nes partitas, & in pede adnotatũ reperiatur
quod facto finali calculo cum tali, & habi
ta rõne dati , & recepti vſque ad hodiernũ
diem remanet debitor in decem, nunquid
in hoc probet ex dicta conſuetudine . Hic
caſus euenit mihi in ciuitate Salerni , &
fuit oppoſitum quod liber probat data , &
recepta, & partitas ad notatas particularĩ-
ter, ſed ſi ſunt caſſatæ partitæ, & in fine mẽ
tio de compotu facto, quod in hoc nõ cre-
datur, & quod ita debet limitari conſuetu-
do prædicta, & in hoc fuerunt excluſi plu-
res ſpeciarii, qui atteſtari fuerunt, quod cõ
ſuetudo, quod credatur libris ſpeciariorũ
habet locum in partis deſcriptis, ſed non ſi
partitę ſunt caſſæ & in fine ſit dictum, fa-
cto computo talis remanet debitor in cen
tum & ſic fuit determinatum, quod nota
quia ita practicatur.
45 † Sed quia ſolent multoties eligi per iudi
ces mercatorum calculatores, ad calculan-
das rationes ipſorum mercatorum, an de-
beãt dicti calculatores (vt legitime probẽt)
ante omnia iurare, dicit Bal. in l. hac ædi. §.
his illud C. de ſec. nup. 2. colu. in prin. verſi.
pone. conſules, quod debent iurare, & par-
tes debent intereſſe vel debent citari, ut di-
cit notari per Bart. in l. Theopompus. ff. de
dot. præ. & iſti calculatores habent nedum
poteſtatem ſuper erroribus calculi , ſed e-
tiam determinandi in illis quæ extra cal-
culum euenıet ſecũdum Ro. in conſ. 116.
46 per totum. † Hoc in loco nunc conſequẽs
y eſt adnotare nunquid y literæ cãbi proba-
uo-

tionem, & obligationẽ inducãt? & in hoc diſtinguẽdum eſt, quod aut loquitur quo ad campſorem, ſeu mercatorem, ſcribentẽ puta (pagarete p meal portatore de queſta ducati cento per altri tãti riceuuti) aut loquimur quo ad mercatorem cui dirigũtur literæ primo caſu, aut literę loquuntur diſpoſitiue, aut enunciatiue, primo caſu ſi loquuntur diſpoſitiue probationẽ, & obligationẽ inducuntur, ſi materia hoc patiatur, per tex. in l. quidam, ff. de conſt. pec. & per textum, & ibi Bartol. in l. Titius eo. ti. & Bar. in rubr. C. de conſt. pec. in penu. colum. ſecundo uero caſu ſi loquuntur enunciatiue probatur tales literæ, ſed non obligant, ubi diſponunt, l. publ. in h. ff. dep l. ſi. & ibi ſcribẽtes, ff. de inſtr. & ſequitur Mar. in rub. C. de prob. numero. 283. ſecundo uero caſu ſi loquimur quo ad mercatorẽ, qui, directæ ſunt literæ, quod ſoluat, tunc aut literæ acceptantur per ipſum mercatorem cui diriguntur, & tunc uidetur fateri eſſe uerum id, quod in eis continetur, & remanet obligatus, ſecundum Bal. in rubr. C. de fi. inſtr. in antep. colum. uer. quęro quid de literis? nam per acceptationem literarum abſque contradictione uidet̃ conſtare de approbatione narratorũ, & cõuẽtorum in eis, l. ſi filius, ff. ad Mace. & cl. 1. de proc. iũcta l. filiusfam. l. §. inuitus, ff. de proc. & no. Bar. in l. quoniam in prin. ff. rẽ ra. habe. & in c. cum tabernam, §. 1. in fi. p illum tex. ff. de pign. & conſuluit Alex. in conſ. 78. in 1. lib. incip. in cauſa. & lite uertẽte, & firmat lo. de Ita. & in l. ſi procuratorem abſentem, ff. de proc. 2. col. & firmat Spec. in tit. de ſolo §. cõſequenter. uer. ſed pone, & Card. in cl. 1. de proc. 4. no. & Alexand. in d. l. cum tabernam, §. idem de pig. & ſic cautela eſt quod præſentẽ literæ coram teſti, ſcientibus tenorem literam, quia ſi recepit. & non contradicit expreſſe remanet obligatus, ſecundum Matthæ. in not. 31. & Alexan. in d. l. quoniam, & Bal. in leg. ſi abſentes, ff. ſi cer. pet. Bald. in l. fi. 1. colum. ad fin. uerſi. quero ſi contrahitur filio. C. ad Maced. & l. ſiue 2. colu. uerſicu. 4. C. ad Velle. & per Iaſon. in repetitione, admonendi. colum. 12. uerſic. & uerſi. 1. & nota, quod ille, ff. de iureiur. & Phi. Cor. in conſ. 340. incip. circa in litera H, in 5. lib. & per Car. Zab. in cõſ. 153. incip. in ſocietate accidenti.

47 † Et ſi diſpoſitiuas literas cambij fore proponas minime reuocari poſſe antequam ſoluatur ſcriptum relinquit Bald. in rub. C. de conſt. pec. 2. co. quẽ ſequitur Iaſ. in l. admonendi. ff. de iureiur.

48 nu. 151. † Vlterius quæro, ecce quod mercator dedit mihi literas cãbij, & eas itinere perdidi, uado ad mercatorum, & repeto depoſitum meum ex quo nõn erat ſecutũ cambium mercator dicit reddas mihi literas cambii, quia poterit eſſe, quod aliquis inuenerit eas, & uadit ad bãchum cui dirigebantur literę, & recipis pecuniam quid iuris? Bal. in l. inſtrumenta. C. de fideicom. in fin. tetigit hanc quæſtionem, & finaliter

2 decidit, quod tenet mihi æ reddere depoſitum, at ego teneor liberare mercatorem per publicum inſtrumentũ ab ipſis literis, & ad hoc etiã facit id, quod ipſemet Bald. no. in l. pecuniæ, C. de ſol. l. fi. & firmat. Iaſ. in l huiuſmodi, §. ita, ff. de leg. 1. 2. lectu. ita & in l. admonendi. ff. de iureiur. nu. 153.

49 † Sed per pulchrum eſt ſcire nunquid ſi Titius debitor meus in certũ fecit, quod bãchum de Pinellis facere literas cambij, & ego liberaui Titiũ in cauta forma, & antequam banchus de Pinellis mihi ſoluiſſet dictos ducatos centũ decoxerit, an habeã recurſum cõtra Titium principalem debitorem) quaſi ꝙ literæ cambii nõ potuerint effectũ ſortiri, & uidetur literarũ fore. Titiũ principalem debitorẽ, nã licet diſſentiãt Doc. utrũ delegatio fiat per interuẽtũ nouæ perſonæ, qñ illa noua pſona nõ eſt debitrix delegantis, nã quidam tenent, quod erit ut fideiuſſor, ſcdm Bar. in cõſ. inci. tertius. & Ang. in l. ſecundũ. in prin. ff. de ędi. edit & ſic non inducitur nouatio, & ſit bãchum quod promiſit. & fecit literas cãbij eſt ut fideiuſſor, & eo nõ ſoluẽte, principalis non eſt liberatus, alii uero fuerunt in cõtrarium, aſſeuerãtes, quod fiat nouatio interuentu nouæ perſonæ, etiã quod illa noua perſona nõ ſi debitor meus ſecundum Fra. Are. in. conſ. 5. inci. in cauſa, & pũcto, tñ in cauſa iſta poſtquã banchũ p me fuit acceptatũ in debitorẽ, & ab eo literas cãbii recęperẽ, & proinde Titium meum debitorẽ liberauerim, non poteſt ulterius inquietari Titius, & ita refert fuiſſe deciſũ in cõtingentia facti Affl. in dec. 353. inc. dubia.

50 † Sed ecce ponamus banchũ de Pinellis

nelli feciſſe mihi literas cābij, vt mihi ſoluantur mille in ciuitate. Venetiarum, per bāchum de Spannochis, quam cū detuliſſem illi banchos de Spānochis quod acceptauit eas, ſed antequā mihi ſolueret, decoxit, aufugitque, quæritur cuius ſit periculū? Bart. in l. ſingularia, ff. ſi cer. pet. (vt refert Bal. in l. pro debito. C de bo. auct. in poſſ. dicit, quod periculum eſt meū ad cuius inſtantiam fuerunt literæ expeditæ, ſi bāchū Venetiarum acceptauit literas, & promiſiſſet ſoluere. & ratio eſt ſecundum Bar. quia breui manu videt mihi numeraſſe, & ego denuo penes ipsū poſuiſſe, ſed hæ ratio parum placuit. Bald. in conſil. 348. vol. 1. vbi cōtra Bar. videtur ſentire, ideo ipſe dat aliā rationem quia mihi ſatiſfactum cenſebit, (ex quo illud banchum acceptauit literas) niſi bāchum de Pinellis promiſiſſet mihi ſe facturum, & curaturum, q banchū. Venetiarum ſoluat mihi, quia tunc periculū erit ipſius, & idē procedit quando banchū de Pinellis fuiſſet cōſcium, quod in breui banchum Venetiarum aufugeret, tunc propter ſuum dolum indiſtincte teneretur ſecundum eū. Sal. autem in d. l. pro debito. intelligit primum dictum, quādo ego ſecutus ſui fidem plenam banchi Venetiarum (quod videtur ī dubio ſi reliqui literas penes eum) ſecus ſi non plenam fidem fuiſſē ſecutus. quia non dimiſi literas ibique Sal. dat aliam limitationem. ut intelligatur dictum Bartoli, niſi banchū de Spannochis ſocij forent, quia vnus pro parte cuiuſque videtur ab altero inſtitutus, & ſic non libe-

51 ratur. † Econuerſo aliud dubium motum reperio p Sal. vt ſupra & pone quod expeditis literis cambii per banchum de Pinellis, vt mille mihi ſoluerētur in ciuitate Venetiarum per banchum de Spannochis, & antequam mihi ſoluiſſet decoxit banchū de Pinellis, quo ſcito per banchum de Spānochis recuſat ſoluere, quæritur quid iuris? & diſtinguit, quod aut ponatur acceptaſſe a principio literas, & tunc nulli dubiū eſt quod tenetur, q a quod ſemel approbauit amplius recuſare non poteſt, aut non acce-

52 ptauit & non tenetur. † Illud proximum ſcire, quid ſi feci depoſitum in bancho Venetiarum, & feci mihi fieri literas cambii. vt redatur depoſitum Paduæ, & antequam detuliſſem dictas literas pœnitentia ductus redeo ad dictum cāpſorem, & volo ut alias literas expediret nō Paduæ directas, ſed alibi, vel volo repetere depoſitum, nūquid ad id cogatur campſor ille? Bald. in conſ. 348. in primo libro plene cōſuluit ſup caſu iſto, & finaliter concludendum dixit, q ſi literæ ſecundum primum modum poterant verìſimiliter effectum ſortiri, cāpſor non poteſt cogi, alias facere, vel depoſitū retrodare aliter cogetur. ſi veriſimiliter effectum ſortiri non poterant.

53 † Sed finge campſorem Venetiarum mihi feciſſe literas cambii directas campſori Neapolitani, vt ſolueret mihi ducatos mille per reum habitos, & receptos, euenit q campſor Neapolitanus minime acceptare vult dictas literas, nec earū vigore aliquid mihi ſoluere, ago contra campſorē Venetiarum ad repetendum debitum ille opponit exceptione non numeratæ pecuniæ, quæritur an ex illis literis probetur vera receptio, & uero numeratio dicas quod nō, ſed probatur tantum cōfeſſio, vt not. C. de non num. pecu. leg. ſi ex cautione. niſi reus confiteatur numerationem, vel ſaltem nō diffiteatur, l. lecta. ff. ſi cer. pet. & l. ſi ita ſtipulatus, §. griſogonus, ff. de verb. oblig. & ita conſuluit Bal. in conſ. 390. vol. & dixi in mater in exceptionum.

54 † Sed nūquid campſor recipiēdo literas vitiatas liberetur ſoluēdo ita vel nē? Arg. in conſ. 370. in c. conſultatio tetigit punctū quæſtionis & finaliter decidendum putauit, quod aut vitium literarum eſt ad oo patēs quod de facili potuiſſet diſcerni vel ſi, non de facili poterat cōſultari principalis, & tunc quia eſt in culpa non liberatur, aut non ita de facili poterat diſcerni vitiū, & hoc caſu ſoluendo liberatur, quia nulla culpa ei imputari pōteſt.

55 † Prædictis non abeſt, an literæ credentiæ (quas ſæpe mercatores alteri mittunt) probent, & mandatum indicat ita vel ne? Bar. in l. Lucius Ti. ff. de fideiuſ. tetigit quæſtionem, & diſtinctiones fœdere inquit, quod quandoque literæ ſunt multum generales (vt tali præſentiū datori in iis, quæ nobis dixerim plenam & indubitatam fidem dabitis) tunc vigore earū illo latori nihil contra ſcribentem prætendere pōt, & ſi mercator cui ſunt ſcriptæ aliquid in præiudicium ſcribentis facit, nō remanent ex hoc

obliga-

obligatis, iſtæ enim literæ magis commendatoriæ ſunt (q.d. iſtæ lator literarum eſt fidelis, poteſtis de illo confidere) & non obligant ſcribentem, ac ſecus ſi contrariũ poſſet apparere ex qualitate perſonæ ſcribentis, ex quo generaliſſima certificatur, vt ſi mercator miſit ſuum factorem in aliqua mercantia, quia tunc videtur commiſiſſe quod adhibeat ei fidem in negotio illius mercantiæ. Item non procedit, ſi fuerit in literis dictum (adhibeas fidem præſentium latori ſupra me, vel meo periculo) quandoque iſtæ literæ ſecundum Bart. ſunt magis ſpirituales (vt puta dabitis fidem plenam præſentium latori de noſtra intentione plenius informata) & tunc cenſetur mandatum, vt ei credatur tantum id, cum quo ſecum loquetur, non autem vt cum eo aliquis contractus celebretur, vnde ſi cum tali contraheretur non obligat ſcribentem, fallit in prænominatis caſibus, vt in primo caſu nũquam enim credi debet aliquid quod ſpeciatim ſpectat ad ipſum referentem per quod tibi acquiratur officium, vel commodum, & hanc opinionem approbat Caſt. in d. l. Lucius Titius. & Bald. & Sal. in l. fin. C. quod cum eo. & Bal. in rub. C. de conſti. pecu. & pleniſſimè Boer. in dec 282. 2. par. incip. ſed quid, & ſequitur Marſ. in rub. C. de prob. nu. 189. & quis in literis commendatitiis Boer. in d. deciſ. 282. idem concludit, quia a pari procedunt literæ commendatitiæ, & literæ credentiæ, & habetur per Sal. & Doc. in l. fi. C. quod cum eo. & in d. l. Lucius Titius.

56 † Huic prope eſt, vt de aliis literis & epiſtolis miſſiuis quæramus an probent. Bart. in lege, nuda ratio de dona. & ibi Alb. dicũt, quod aut litera miſſiua, ſeu epiſtola eſt recognita, & acceptata per partem ſcribentem, & ſine dubio probat contractum per l. pub. §. final. ff. depo. aut eſt negata, & tamen habet *a* ſigillum authenticum, & plenè probat per glo. in l. ſi qua per calumniam. 2. de epiſco. & cler. aut talis epiſtola negata non habet ſigillum, & tunc per *b* comparationem literarum plenam fidem facit, in hoc vltimo Abb. in cap. ſecundo, de fide inſtru. & in cap. fin. tenet contra Bar. quod per cõparationem literarum non fit, plena probatio. & hanc dicit veram opinionem Iaſ. in l. admonendi, ff. de iureiur. num. 159. ſed in hoc Boer. deciſ. 282. in 2. parte dicit, quod de facto in regno Franciæ ſeruatur opinio. Barto. & approbat opin. Bar. in aliis primis duobus caſibus & de conſuetudine regni Franciæ approbat tertium caſum. Et opi. Bar. reperio approbatam etiam duo ad tertiũ caſum per Benu. ſtrach in trac. de merc. in vltim. par. nu. 13. & dicit approbari per Par. in conſi. 19. ad reſolutionem numero 15. & in conſi. 47. nume. 1. vol. 1. & in conſi. 112. nu. 44. eod. volu. & in conſi. 91. viſo copioſo, eodem volum. ego autem puto opinionem contra Bart. eſſe veriorem per ea, quæ ſcribit Aff. in deciſ. 181. incip. in quodam proceſſu, & Gram. in deci. 84. & Deci. in conſi. 615. in 4. vol. inci. viſa inquiſitione formata, & per ea quæ ipſemet Bar. voluit in auth. contractus de fide inſtrum. & Ang. in l. comparationes. C. de fid. inſtr. ſed nunc melius cogitans dico opin. Barto. tenendam eſſe, quam dicit communem Feli. in c. 2. de fid. inſtr. & ita tenet etiam Alexan. in d. l. admonendi in 14. col. licet Bal. in l. fi. C. de edic. de Had. tollen. in 14 colu. & Sal. ibi in 5. colum. videantur tenere contrarium.

57 † Sed illud conſequens eſt, an obligent dictæ literæ & epiſtolæ cum ad quem mittitur, dic ꝙ ſi per eum fuerint acceptatæ obligant, ſed ſi non fuerint acceptatæ non obligant, ut late proſequitur Iaſ. in d. l. admonendi, ff. de iurei. nume. 142. (& dixi ſupra in literis cambii) ſed aduertendum eſt ad vnum, quod in quantum ſupradictum eſt, ꝙ epiſtola acceptata & recognita per partem, vel epiſt. cum ſigillo plene probat, & obligat mittentem, hoc procedit eo viuo, *c* ſed eo mortuo non præiudicat hæredibus, ſecundum Innoc. in cap. cum dilect. extra de ſucc. ab inteſt. & Anto. in c. fin. 5. colum. de conf. & Barb. in d. c. cum dilect. & Corſ. in ſuis notabilibus, in verbo confeſſio. in ca. ſi ſcribo. & ſequitur & refert Marſ. in rub. C. de prob. nu. 348. & Iaſ. in d. l. admonendi. nu. 141. col. 56.

58 † Finge igitur nunc quod extat ſtatutum, debitum non poſſe probari niſi per inſtrumẽtum publicum (ut eſt in regno in depoſito) an obſtante ſtatuto, aliter poſſit probari inter mercatores, & dicẽdum eſt quod ſic conſuluit Ioan. de Ana. in conſi. 95. inc. quia dubia ſuper facto iſto occurrentia in

nelli feciſſe mihi literas cābij, vt mihi ſoluantur mille in ciuitate . Venetiarum, per bāchum de Spannochis, quam cū detuliſſem illi banchos de Spānochis quod acceptauit eas, ſed antequā mihi ſolueret, decoxit, aufugitque, queritur cuius ſit periculū? Bart. in l. ſingularia. ff. ſi cer. pet. (vt refert Bal. in l. pro debito. C. de bo. auct. in poſſ. dicit, quod periculum eſt meū ad cuius inſtantiam fuerunt literæ expeditæ, ſi ſbāchū Venetiarum acceptauit literas, & promiſiſſet ſoluere. & ratio eſt ſecundum Bar. quia breui manu videt mihi numeraſſe, & ego denuo penes ipſū poſuiſſe, ſed hæ ratio parum placuit. Bald. in conſil. 348. vol. 1. vbi cōtra Bar. videtur ſentire, ideo ipſe dat aliā rationem quia mihi ſatisfactum cenſebit, (ex quo illud banchum acceptauit literas) niſi bāchum de Pinellis promiſiſſet mihi ſe facturum, & curaturum, quod banchū. Venetiarum ſoluat mihi, quia tunc periculū erit ipſius, & idē procedit quando banchū de Pinellis fuiſſet cōſcium, quod in breui banchum Venetiarum aufugeret, tunc propter ſuum dolum indiſtincte teneretur ſecundum eū. Sal. autem in d. l. pro debito. intelligit primum dictum, quādo ego ſecutus ſui fidem plenam banchi Venetiarum (quod videtur ī dubio ſi reliqui literas penes eum) ſecus ſi non plenam fidem fuiſſē ſecutus. quia non dimiſi literas ibique Sal. dat aliam limitationem. ut intelligatur dictum Bartoli, niſi banchū de Spannochis ſocij forent, quia vnus pro parte cuiuſque videtur ab altero inſtitutus, & ſic non libe-

51 ratur. † Econuerſo aliud dubium motum reperio p Sal. vt ſupra & pono quod expeditis literis cambii per banchum de Pinellis, vt mille mihi ſoluerētur in ciuitate Venetiarum per banchum de Spannochis, & antequam mihi ſoluiſſet decoxit banchū de Pinellis, quo ſcito per banchum de Spānochis recuſat ſoluere, queritur quid iuris? & diſtinguit, quod aut ponatur acceptaſſe a principio literas, & tunc nulli dubiū eſt quod tenetur, quia quod ſemel approbauit amplius recuſare non poteſt, aut non acce-

52 ptauit, & non tenetur. † Illud proximum ſcire, quid ſi feci depoſitum in bancho Venetiarum, & feci mihi fieri literas cambii. vt redatur depoſitum Paduæ, & antequam detuliſſem dictas literas penitentia ductus redeo ad dictum cāpſorem, & volo ut alias literas expediret nō Paduæ directas, ſed alibi, vel volo repetere depoſitum, nūquid ad id cogatur campſor ille? Bald. in conſ. 348. in primo libro pleno cōſuluit ſup. caſu iſto, & finaliter concludendum dixit, quod ſi literæ ſecundum primum modum poterant, veriſimiliter effectum ſortiri, cāpſor non poteſt cogi, alias facere, vel depoſitū retrodare aliter cogetur. ſi veriſimiliter effectum ſortiri non poterant.

53 † Sed finge campſorem Venetiarum mihi feciſſe literas cambii directas campſori Neapolitani, vt ſolueret mihi ducatos mille per reum habitos, & receptos, euenit quod campſor Neapolitanus minime acceptare vult dictas literas, nec eārū vigore aliquid mihi ſoluere, ago contra campſorē Venetiarum ad repetendum debitum ille opponit exceptione non numeratæ pecuniæ, quæritur an ex illis literis probetur vera receptio, & uero numeratio dicas quod nō, ſed probatur tantum cōfeſſio, vt not. C. de non num. pecu. leg. ſi ex cautione. niſi reus confiteatur numerationem, vel ſaltem nō diffiteatur, l. lecta. ff. ſi cer. pet. & l. ſi ita ſtipulatus, §. griſogonus, ff. de verb. oblig. & ita conſuluit Bal. in conſ. 100. vol. & dixi in mater in exceptionum.

54 † Sed nūquid campſor recipiendo literas vitiatas liberetur ſoluēdo ita vel nē? Arg. in conſ. 370. in c. conſultatio tetigit punctū quæſtionis & finaliter decidendum putauit, quod aut vitium literarum eſt adeo patēs quod de facili potuiſſet diſcerni vel ſi non de facili poterat cōſultari principalis, & tunc quia eſt in culpa non liberatur, aut non ita de facili poterat diſcerni vitiū, & hoc caſu ſoluendo liberatur, quia nulla culpa ei imputari poteſt.

55 † Prædictis non abeſt, an literæ credentiæ (quas ſæpe mercatores alteri mittunt) probent, & mandatum indicat ita vel ne? Bar. in l. Lucius Ti. ff. de fideiuſ. tetigit queſtionem, & diſtinctiones fœdere inquit, quod quandoque literæ ſunt multum generales (vt tali præſentiū datori ut iis, quæ nobis dixerim plenam & indubitatam fidem dabitis) tunc vigore earū ille latro nihil contra ſcribentem prætendere pōt, & ſi mercator cui ſunt ſcriptæ aliquid in præiudicium ſcribentis facit, nō remanent ex hoc

obliga-

obligatus, iſtæ enim literæ magis commendatoriæ ſunt (q.d. iſtæ lator literarum eſt fidelis, poteſtis de illo confidere) & non obligant ſcribentem, ac ſecus ſi contrariũ poſſet apparere ex qualitate perſonæ ſcribentis, ex quo general. ſulla certificatur, vt ſi mercator miſit ſuum factorem in aliqua mercantia, quia tunc videtur commiſiſſe quod adhibeat ei fidem in negotio illius mercantiæ. Item non procedit, ſi fuerit in literis dictum (adhibeas fidem præſentium latori ſupra me, vel meo periculo) quandoque iſtæ literæ ſecundum Bart. ſunt magis ſpirituales (vt puta dabitis fidem plenam præſentium latori de noſtra intentione plenius informata) & tunc cenſetur mandatum, vt ei credatur tantum id, cum quo ſecum loquetur, non autem vt cum eo aliquis contractus celebretur, vnde ſi cum tali contraheretur non obligat ſcribentem, fallit in prænominatis caſibus, vt in primo caſu nũquam enim credi debet aliquid quod ſpeciatim ſpectat ad ipſum referentem per quod tibi acquiratur officium, vel commodum, & hanc opinionem approbat Caſt. in d. l. Lucius Titius, & Bald. & Sal. in l. fin. C. quod cum eo, & Bal. in rub. C. de conſti. pecu. & pleniſſimè Boer. in dec 282. 2. par. incip. ſed quid, & ſequitur Marſ. in rub. C. de prob. nu. 189. & quis in literis commendatitiis Boer. in d. deciſ. 282. idem concludit, quia a pari procedunt literæ commendatitiæ, & literæ credentiæ, & habetur per Sal. & Doc. in l. fi. C. quod cum eo. & in d. l. Lucius Titius.

56 † Huic prope eſt, vt de aliis literis & epiſtolis miſſiuis quæramus an probent. Bart. in lege, nuda ratio de dona. & ibi Alb. dicũt, quod aut litera miſſiua, ſeu epiſtola eſt recognita, & acceptata per partem ſcribentem, & ſine dubio probat contra eum per l. pub. §. final. ff. depo. aut eſt negata, & tamen habet *a* ſigillum authenticum, & plenè probat per glo. in l. ſi qua per calumniam. 2. de epiſco. & cler. aut talis epiſtola negata non habet ſigillum, & tunc per *b* comparationem literarum plenam fidem facit, in hoc vltimo Abb. in cap. ſecundo, de fide inſtru. & in cap. fin. tenet contra Bar. quod per cõparationem literarum non fit plena probatio. & hanc dicit veram opinionem Iaſ. in l. admonendi, ff. de iureiur. num. 159. ſed in hoc Boer. deciſ. 282. in 2. parte dicit, quod de facto in regno Franciæ ſeruatur opinio. Barto. & approbat opin. Bar. in aliis primis duobus caſibus & de conſuetudine regni Franciæ approbat tertium caſum. Et opi. Bar. reperio approbatam etiam quo ad tertiũ caſum per Benu. ſtrach in trac. de merc. in vltim. par. nu. 13. & dicit approbari per Par. in conſi. 19. ad reſolutionem numero 15. & in conſi. 47. nume. 1. vol. 1. & in conſi. 112. nu. 44. eod. volu. & in conſi. 91. viſo copioſo, eodem volum. ego autem puto opinionem contra Bart. eſſe veriorem per ea, quæ ſcribit Aff. in deciſ. 181. incip. in quodam proceſſu, & Gram. in deciſ. 84. & Deci. in conſi. 615. in 4. vol. inci. viſa inquiſitione formata, & per ea quæ ipſemet Bar. voluit in auth. contractus de fide inſtrum. & Ang. in l. comparationes. C. de fid. inſtr. ſed nunc melius cogitans dico opin. Barto. tenendam eſſe, quam dicit communem Feli. in c. 2. de fid. inſtr. & ita tenet etiam Alexan. in d. l. admonendi in 14. col. licet Bal. in l. fi. C. de edic. de Had. tollen. in 14 colu. & Sal. ibi in 5. colum. videantur tenere contrarium.

57 † Sed illud conſequens eſt, an obligent dictæ literæ & epiſtolæ cum ad quem mittũtur, dic ꝙ ſi per eum fuerint acceptatæ obligant, ſed ſi non fuerint acceptatæ non obligant, ut late proſequitur Iaſ. in d. l. admonendi, ff. de iurei. nume. 142. (& dixi ſupra in literis cambii) ſed aduertendum eſt aduum, quod in quantum ſupradictum eſt, ꝙ epiſtola acceptata & recognita per partem, vel epiſt. cum ſigillo plene probat, & obligat mittentem, hoc procedit eo viuo, *c* ſed eo mortuo non præiudicat hæredibus, ſecundum Innoc. in cap. cum dilect. extra de ſucc. ab inteſt. & Anto. in c. fin. 5. colum. de conf. & Barb. in d. c. cum dilect. & Corſ. in ſuis notabilibus, in verbo confeſſio. in ca. ſi ſcribo, & ſequitur & refert Marſ. in rub. C. de prob. nu. 148. & Iaſ. in d. l. admonendi. nu. 141. col. 56.

58 † Finge igitur nunc quod extat ſtatutum, debitum non poſſe probari niſi per inſtrumẽtum publicum (ut eſt in regno in depoſito) an obſtante ſtatuto, aliter poſſit probari inter mercatores, & dicẽdum eſt quod ſic conſuluit Ioan. de Ana. in conſi. 95. inc. quia dubia ſuper facto iſto occurrentia in

prin. citat Bald. hoc tenentem (ſecundum eum) in l. falſus. C. de fur. 5. col. in 5. oppo. & ſequitur ac refert Mar. in rub. C. de pro-
59 ba, num. 47. † Quid igitur de confeſſione abſente parte facta dicemus, nunquid plene probet, & licet regulariter non probet, l. certũ § de inter. act. & Bar. in l. admonẽ. di. 16. col. ff. de iurei. ſed ſemiplene tãtum, vt ibi, & Lud. Rom. conſi. 373. inc. in caſu propoſito viſis allegationib. ſolum probat liberationem ſeu ſolutionem, ſecũdũ Bal. in l. generaliter vlt. co. C. de non nu. pec. & ſequitur Fel. in c. ſignificauit de teſt. 2. col. ver no. 3. & in c. ſi cautio. 10. colu. ver. fallit 7. extra de fid. inſtr. attñ inter mercatores etiã ad obligandum plenam facere probationem puto, cũ curia mercatorũ æquiparetur æquitati canonicæ (vt ſupra dixi, & de æquitate canonica talis confeſſio parte abſente ad obligandum plene probat, quia ſecundum æquitatem canonicam ſola mens vr̃ ſufficere, ſecundum glo. in ca. quoties 7. qu. ſecundum D. Ant. & Imo. in ca. ſi cautio. de fid. inſt. de quo plenius per Feli.
60 ibidẽ, 7. colu. ver. fallit ſecundo. † Sed nunquid confeſſio mercatoris poſſit acceptari pro parte, faciente in fauorem mei, & reſpui & negari quantus contra tendit, & vr̃ mihi, qđ non, quia inter mercatores agitur de bono & æquo, ideo in totum dẽnt acceptari, vel in totum reſpui, quia acceptatio confeſſionis pro parte & pro alia negatio eſt quædam iuris ſubtilitas, quæ reſpuenda eſt inter mercatores, ſed Bert. conſil. 6. 1. li. nu. 12. tenet contrarium, nam dicit ipſe, licet ſit contra ius naturale, vel gentiũ, quod quis hmõi procedentia ex ore irrita faciat non tamen eſt contra ius naturale, vel gentium, aut canonum, ꝙ quis non credat verbis alterius contra ſe in fauorem alterius, ſcriptum eſt. n. oĩs hõ mendax, & oẽs declinauerunt, inutiles facti ſumus, non eſt quis faciat bonũ, puto tñ ꝙ ſi confeſſio cõtineret aliqua facta aduerſa, quod procedat dictum Berti. ſed ſi contineret facta adeo connexa & ſubordinata (ita vt non poſſit acceptari pro parte pro ſe faciente, niſi ẽt acceptetur pro parte contra ſe faciente) tunc acceptari vel tota dẽt, vel tota reſpui
61 per ea quæ ſupra dixi num. ii. † Nunquid mercator teneatur ædere cartulã continẽtem abſolutionem, vel ſolutionem acceptationem pignoris, aut mãdatum factum & ſimilia. Ang. in l. ſi quis ex argẽtari. §. rationem, nu. 3. ff. de edend. tenet ꝙ non licet dẽret fieri æditio librorum, quia non ſunt ſumenda arma de domo, rei. l. accuſare, C. de eden. fallit in vſurario eius odio. C. le. 1. de
62 vſur. † Subſequenter quæro quid ſi repe riuntur multæ ballæ lanæ cum ſignis meis ſignatæ an præſumantur eſſe meæ? Bald. in auth. dos data. C. de don. ante nupt. dicit ꝙ ſic, citat Bar. in l. eum qui. §. ſi. ff. de fur. & And. Barb. in rep. rub. de fi. in 11. colu. 5. a in fin. ver. vnum tene menti, & ſequitur Boer. in dec. 105. in 1. par. num. 9. approbat Affl. in conſt. priuilegia & inſtra 1. no. in 2. liba. & ſequitur Caſſa. in conſuet. But. in verbo quale ſigne, § 8. fol. 80. nu. 1. Sed nunquid vere probentur ballas eſſe, illius cuius ſigno ſignatas probauit, & in hoc Luc. de pen. in l. ſtigmata. C. de fabricen. num. 8. dicit, ꝙ dominium, & poſſeſſionem probando ballas eſſe ſignatas ſuo ſigno, eius probantur eſſe veræ niſi contrarium apparuerit, citat in arg. l. pen. §. pen. C. de aqued. & leg. 1. in fin. ff. de ſer. fug. & argum. 13. quæſtio. 4. diſplicet, ibi, & uos Chriſto oues eſtis, & characterem domini portatis, & 35. diſtinct. ab exordio, & expreſſum, inquit, continere text. in cap. ſi iudex de ſen. excom. in 6. & idem videtur voluiſſe Caſſa. & Affl. vbi ſupra, & ita pro nunc teneo. Nouiſſime enim reperi. Benui. ſtrach. in tract. de mer. in 2. par. num. 80. contra opinio. Lucæ tenentem, ea ratione motum, quia ſi vera eſſet ſententia Lucæ de penul. alienas res vendicandi magna daretur occaſio, quia multi eſſent mercatores, qui in longinquis partib. poſſent vendicare alienas merces probando ſuo ſigno ſignatas, mihi autem magis placet ſententia Luc. de pe. præcipue per text. in d. c. ſi iudex, cui non uideo congruum reſponſum datum, nec obſtat quantus dixit Benu. ipſe, ꝙ doctrinæ de hoc ſupra relatæ, & text. in d. c. ſi iudex. loquantur non vt re probari exiguis dominium & poſſeſſionẽ vel tantum præſumptionẽ oriri, quod ſint res ſignatæ illius cuius ſigna ſunt, quia dico, quod licet per verbum præſumptiuum loquantur, nihilominus eſt talis præſumptio quod inferat probationem dñii, donec contrarium probetur, & onus probandi contrarium trans fert

fert in aduerſarium, vt in d. c. ſi iudex clare probatur pro quo etiam facit ille Lucę ca. 20. oſtendite mihi numiſma denſos, at illi obtulerūt ei denarium, cuius habebat imaginem & inſcriptionem & reſpondentes dixerunt ei Cæſ. & ait illis, reddite ergo quod eſt Cæſaris Cæſari, &c. & hic ex ſolo ſigno [illegible] reddi ei cuius erat ſignum, pro hoc etiam allego Bald. in rubr. C. de peri. & co. rei uen. in 1. q. vbi inquit, quod ſignatio arborum vel animalium habetur pro traditione, & Pet. de Vbal. in tract. ſociet. in parte, idem firmat, nec obſtat, quod poſſunt cōmitti fraudes imponendo ſignum ſuum rebus alienis, quia ex hoc cautum eſt puniri eos, qui abſque iudicis auctoritate ſignum ſuum reb. alienis impoſuerit, l. 1. & 2. C. ut ne liſ[illegible] & hanc meam opi. tenuit. Guliel. de Benę. in repe. c. Rai. in 1. par. fol. 5. num. 63 56. de teſta. † Iis enim illud attingit, numquid ſi omnes ballæ communi ſigno inter mercatores ſignatæ reperiantur ex hoc cōſeantur communes; in quo Bal iuris uerus antiſtites conſi 414. in 3. lib. in c. proponitur quoſdam mercatores, dicit prius videri quod ſic, quia per appoſitionem ſignaculi communis, mutua poſſeſſio uidetur tradita, argumē. l. 1. §. ſi dolium. ff. de peri. & co. rei uend. demum arguit in contrarium, ut ibi per eum, & poſtremo primam opin. tenet, ea ratione motus, quia nihil apparet dictum, uel factum in contrarium, in dubio cenſetur ſocietas ex hoc contracta ad [illegible]cem, & ſic concludendum, dixit, & ex iis confirmatur etiam id, quod ſupra dixi, ſed profecto miror de tanto uiro, qui pro opinione ſua allegat iu argu. tex. in d. l. §. ſi dolum, ff. de peri. et com. rei uend. qui ſi recte inſpiciatur præſtat argum. contra ſuam et meam opi. in præcedenti, et præſenti quæſtione.

64 † Solet quæri quid ſi petatur æditio librorum a mercatore, et libri in ciuitate Venetiarum exiſtant, & hic Salerni petitur æditio, an hic, uel ibi ædantur? & apud Angel. receptum conſtat, & ibi æditionē fiendam vbi mercatum exercetur, et ſi alibi petitur æditio expenſis petentis æditionem fiendam inquit in l ſpatium ff. de eden. quod non ita ſimpliciter admittendum dico, finge enim quod mercantiam in ciuitate Venetiarum gerit, ibique libros retinet, hic vero Salerni agit contra Titium ex cauſa mercantiæ, petetur æditio librorum per Titium, nonne hic fiendam æditionem æquitatis eſt. & certe ſi cut ex doctori, et Pet. de Anch. in cap. ſtatutum §. inſuper, de reſcrip. in 6. vbi ſi principalis in cauſa ciuili per alteram partem examinari petatur in loco iudicii et ipſe principalis ut abſens ipſius abſentis expenſis examinari debet, nō enim æquum eſt propter abſentiam unius ex litigatoribus conditionem alterius deteriorem fieri, l. 2. ff. ex qui. cau. in po. ea. ſic quæ propter librorum alibi retentionē Titius per grauari minime debet, quod et firmauit idem An. poſt Guliél. de Cu. in l. ſi actor. ff. de procur. et Alb de Roſ. in d. l. ſi actor, et poſtremo, è recentioribus, ita receptum in ſacro reg. conſi. Neap. ſcriptū reliquit Afil. in dec. 177. in c. nobilis quidam, procedit n. dictum Ang. in ſecundo caſu, quando æditionem petens alibi, eſset actor et non reus at ſecus ſi reus, tunc. n. ſi actor eſset, licite mercator dicet libros ſe ibi non habere, & ſi æditionem uoluerit ibi ſuis expenſis faciet, quia cōſtitutum eſt ibi libros conſeruandos eſſe, ubi mercatura exercetur argu. d. l. ſpatium, & ſic ſecum deferre minime debet, nec alibi conueniendum auſpicari poterat, quę rationes ceſſant vbi eſſet ipſe actor, argum. l. qui accuſare. C. de eden.

65 † Quid igitur de mercatore dicemus, qui ſe dirobatum in itinere cōqueritur, quali ter. n. tale furtum probabit, in quo Alb. de Roſ. è vetuſtiorib. monarcha, in l. ne quid. ff. de incu. rub. nau. ſcr ptum reliquit, per eius famulos, aliosuè domeſticos probare poſſe arg. l. conſenſu. §. ſuper plagiis. C. de rep. quod admittendum ſane dicerem, habita conſideratio ad qualitatem mercatoris furtum paſſi, loci in quo furtum factū eſſe diceretur, ſeruorumque & familiarum ipſius mercatoris, ut inquit, & Bar. in l. 1. §. 1. ff. fur. aduer. nau. caup. & ſta.

66 † Promiſi tibi dare centum quæ Titius mihi debet, vt agere rectè ualeat neceſſario probare debes, quod Titius mihi illa debet, ſit deciſum conſtat in Cap. Toloſa. in dec. 414. quod ego verum puto ubi promiſſio tibi facta non haberet cauſam præexiſtentē ex quo alias eſſem tibi obligatus in illis centum, puta eo caſu dato, q non probatur

batur ſitium debere, remaneo tamē obli
gatus in illis centum ex cā præcedente,
67 non ex iſta ſimplici promiſſione. † Non
ſufficere (inquit Bart. in l. ad teſtium. §. ſi
quis ex teſtib. ff. de teſt.) apocā mercato-
ris eſſe tātum ſigillatam ſuo ſigillo, niſi &
ſubſcripta ſit, q reperiſt in protе. ſſorum.
in 2. col. cui, quidem non aſſentit Bal. in l.
2. C. de re alie. non alie. in ſi. ſufficeret. in
quit ſigillo ſolito eſſe ſigillatam, vt probet,
at Ale. fædere diſt. conatur in add. ad Bar.
in d. §. ſi quis reducere Bar. & Bal. ad con-
cordiam, aut enim (dixit) conſtat mercato
rem, qui ſcripſit apocam, ſigillaſſe ipſam,
& caſu iſto talis apoca probat ēt abſque
ſubſcriptione, & ita loquatur Bal. aut non
aliter conſtat ſed conſtat tantum de ſigil
lo, & iſto caſu talis apoca non probat, neq
præiudicat ſine ſubſcriptione, & ita loqua-
68 tur Bar. † Licet enim promiſſum inſtru-
mento ſit, centum ſolui in nundis Saler
ni, & ſi ſolui non contingerit centum & de
cem pro intereſſe tamen tale intereſſe non
dēri nec taliter probari receptū eſt, apud
Bal. in l. rogaſti. §. ſi tibi, uer. ſiquid ergo ſi
mutuo, ff. ſi cer. pet. & Io. de Ana. in ca. fin.
de vſur. ext. pen. & Alex. conſi. 27. viſo the-
mate, col. ſi. lib. Alb. de Roſ. in l. 1. in pen.
col. C. de ſum. tri & Dec. colu. 39. & conſi.
216. conſi. 323.
69 † Nec probari intereſſe lucri ceſſantis ex
eo, q mercator erat ſolitus negociari cum
pecuniis, & q erat ſolitus lucrari receptū
eſt, apud Pau. Caſt. in l. non vtique. §. nunc
de officio, ff de eo quod cer. lo. non enim
ſequitur qđ ſi habuiſſet pecuniam præma
nibus certitudinaliter lucratus foret, quia
poſſibile eſt non lucrari, ex quo multa eue
nire poſſunt, qđ non lucretur ex mercātiis
probari tamen bene affirmat, ſi probetur
q habuit talem mercantiam præmanibus
de qua fuiſſet certitudinaliter lucratus, ſi
pecuniam præmanib. habuiſſet & quia nō
habuit, non potuit illam gerere, & idem in
intereſſe damni emergentis (vt probetur
quod ipſe indiguit dicta pecunia, & quia
non potuit habere tempore conuento, coa
ctus fuit capere ad cambium, vt ſuæ neceſ
ſitati ſubueniret, & pro vſuris ſoluit decē)
& huic dicto ad ſtipulantur Dec. in conſil.
323. & Affl. in dec. 20. & Aimo. Craue. in
70 conſi. 89. num. 4. † Et peti licite poſſe tale
intereſſe (vbi quis eſt in mora, & inſtrumē
tum continet diem, & pœnam, & creditor
ſit ſolitus negociari, & hoc conſtet) ſcri-
ptum reperitur per Fel. Dec. in conſil. 116.
in 1. li. in cā Aloiſii & annotauit Bar. in l. 2.
§. fin. per illum text. ff. de eo quod cer. lo. &
le. 1. vlt. car. C. de ſent. que pro eo q inte. &
hoc ēt de iure canonico, q placuit Imola in
c. sacr. de ſent. exc. & Abb. in c. cum venera
bilis de excep. in glo. in verbo bonæ ſi. & in
c. p. & g. princ. de offi. dele. & in cap. dilecti
in primo nota. de for. comp. & Pet. de An-
ch. in conſil. 149. in q. quæ vertitur, colu. 2.
71 † quæſitum apud Doct. tum eſt recentio-
ribus, tum etiā in antiquis in quam plurib.
locis vidi, nunquid ſi mercator dederit alte
ri mercatoris ad partem lucri, & ex capitl
ducatos centum, ſi in proceſſu temporis
prætendatur ex capitum in mercantiis fu
re, qualiter probari debeat, & inf. quantum
tps, & apud quem probari dēat, & an pars
ſit citanda? in quo Bart. in l. 2. C. de naufi.
11. ex illa lege dicit probari q infra vnum
annum prædicta allegari, & probari dēant
alias non eſſet audiendus elapſo, & teſtes
examinandi de damni furto, rapinę incen-
dii vel ſimilium, poſſunt examinari in lo-
co vbi mercator patitur caſum, q a proba-
tiones ipſe facient poſtea fidem corā iudi-
ce competenti quoq ad tertium, nec eſt ne-
ceſſe tpe dictorum teſtium receptionis, ci-
tari partem, ad videndum iurā ipſorum,
& hæc dicta Barto. approbata reperio per
Cappe. Tolo. in dec. 447. & ibi, in add. &
ibi in dubio præſumendū eſt lucrarum ex
marcantiis, ſecundum Ang. in cōſi. 90. niſi
infra annū proteſtetur de damno, & probe
tur, & ſequitur Bar. Soc. in conſi. 24. in 1. li
br. viſis ac diligenter & mature inſpectis,
citat l. cura. §. deficientium, ff. de mu. & ho
no. & in l. ſi defunctus, C. arb. tu. pro quib.
uideatur ēt Iaſ. in ff ſequēs illa diuiſio inſt.
72 de act. nu. 43. cum ſeqq. † Et cum ex ſupe-
riorib. ſatis oſtenſum conſtat. in curia mer
catorum de bono & æquo ag i probationes
veriſimiles, licet de iure non concludentes
in ea curia admitti (Bal. in l. ſolā. C. de teſt.
putauit (quem ad literam ſecutus fuit Dec.
in conſi. 1. vlt. colu. citatq. idē fuiſſe con-
ſultum per Franc. Aret. in conſil 26. incip.
in cauſa dominæ Ant. col. 2. quod vt æqui-
tati conſonum admittendū dico. Sed no-

niſſime

niſſime reperi Benu. ſtrach. trac. de mer. in vltima par. in principio (vbi de probationibus aliqua dixit) concludentẽ, minime vera eſſe ea, quę ſuperiori loco alias firma votum motus per con. Bar. Soc. in conſ. 120. in 1. lib. 7. colum. verſ. nec ex eo, qui dum prædictas differeret ſcriptũ reliquit, quod licet in curia mercatorũ de bono, & æquo agatur, nõ per hoc probatio minus legitima, & de iure non admittenda recipienda erit, quia non intelligitur ſublata diſpoſitio iuris ciuilis, quæ erit iuridica, & nõ cauilloſa, tantum enim intelliguntur reiecti apices iuris, qui veritatem negocij non tãgũt, ſed probationes reſpiciunt veritatem & merita cauſæ, non rigorem iuris, prout (ſecundum eum) voluit. Io. Cald. in ſua diſp. quæ incipit, clericus cõuentus, & refert & ſequitur Bald. in l. 2. C. quę ſit lon. cõ. & no. Bald. in l. ictus fuſtium. in fi. ff. de iis q. no. infa. Nec obſtare (inquit,) quæ primo loco retulimus, nam procedunt, vbi procedendũ eſſet ſola facti veritate inſpecta, at ſecus in caſu noſtro, vbi tãtum ex bono, & æquo procedi conſtitutum eſt. At ego a tantorum patrum opinione (quam & alias approbaueram) minime diſſentiẽs dico primam opin. de iure veriorem, pro veritate ipſius illud attendendum dico, quod Bal. Are. & Dec. aliique Doct. de hoc loquẽtes nõ dicant admittendam fore probationẽ à iure reprobatam, ſed dicunt admittendã fore probationẽ veriſimilem, licet de ſubtilitate iuris non concludẽtẽ, ſat enim putauere eſſe veriſimilem adeo enim probatio veriſimilis fauorabilis eſt, vt contra eã minime probatio in contrarium admittatur c. quanto de præſum. & c. quia veriſimile eo. tit. & licet probatio de neceſſitate debeat concludere d. l. ſi hoc, C. vnde cogn. & c. in præſentiã extra de prob. tamen ſi præſumptionẽ concludat ſufficeret (inquit) Bar. in l. 1. ff. ſi cert. peta. de quo per Bal. in l. neq naturales & in l. fi. C. de prob. & licet probatio quæ concludit ſecundum aliquã præſumptionẽ, quæ poteſt actui de quo quæritur adeſſe, & non adeſſe regulariter nõ concludat, vt probatur in l. matrẽ. C. de probat. & d. l. non hoc tanquam dubia probatio non releuet probantem cap. præſentia extra de probat. tamen ſi ſumus in foro mercatorũ, licet ex toto illa probatio nõ concludat, quia forte illa probatio, ſecundum prædictum modum per rationem redditã per teſtes, poteſt ſe habere adeſſe & non adeſſe, tamẽ ſi veriſimilis erit illa probatio, licet (vt dixi) non neceſſario concludat, admittenda erit, quod probatur in ca. afferte etiam de præſumptio. nam licet de ſtricto iure nõ cõcludiſſet, quod filius non eſſet illius meretricis, quæ diuidendum admittebatur, ſed alterius, quę id negabat, nihilominus ex veriſimilitudine quam habebat (vt ſi [illegible] eſſet eius viſcera propter amorem ad pietatem commouerẽtur) factũ fuit vt probatio illa tãquam efficax admitteretur, vnde licet, alia ſit difficultas (an bonam cauſæ ſcientiæ teſtis reddat, ſi dixerit ſe id ſcire tanquam vicinus) vt per Alexã. in l. 1. ff. ſi cert. pet. & ibi ſcribens 9. volu. ſi tamen eius dictum veriſimile erit abſque dubio in foro mercatorũ probabit, quod & Bartol. probat in tracta. de teſt. nu. 33. quantus dicit, quod ſi paſtores quibus animalia tradita fuerunt, dicant aliqua eſſe perdita & probetur alias & alio tempore idẽ eueniſſe, qđ animalia in paſcuis ſolent perdi, & oberrare, & veriſimile ſi ea perdidiſſe, licet de iure non concludat talis probatio, tñ quia veriſimilis, eſt admittendam (vt efficacem) inquit Bar. vbi ſupra. Item licet teſtis deponens de aliquo, & interrogatus de cauſa ſciẽtiæ dicat ſe ſcire, quod ita eſt, non probent, vt per Inn. in c. cum cauſam extra de teſti. tñ ſi erit veriſimile id quod deponit, credo quod in foro mercatorum probabit, & idem in ſimilibus modis.

73 † Quid enim dato termino ad probãdum eoque elapſo petatur per actorẽ quod cogatur reus ad iurandum, vel iuramentũ deferendum, quid iuris? Repetio quod Spec. in ti. de iur. dela. §. 2. verſ. ſin. autem actor, tenet, quod iſto caſu actore non probãte, reus abſoluitur, & ſic non habet locũ delatio iuramenti, eandẽ opin. ſequitur Pan. in cap. ſi extra de iureiu. & in ca. 2. vlt. not. de prob. & Bal. in repetitione l. 2. ff. de iureiu. 36. col. & Pau. de Caſt. in l. fin C. de fideic. & Io. An. in add. Spe. ubi ſupra. & Io. Bap. de S. Seu. in repe. l. manifeſtæ turpitudinis, ff. de iureiu. & ibi Do. Mar. & iſtam opin. ſequitur conſulendo Soc. in cõſ. 184. in 2. lib. & Alb. in l. in contract. §. illo, C. de non nu. pec. & Marſ. in l. de minore, §. tormẽta col. 2.

col. 2. ff. de qõ. & Dec. in c. ſicut de iureiu.
contrarium uero opin. tenet Bartol. in d. §.
de illo, & eum ibi ſequitur Ange. & Paul.
Caſt. in l. admonendi, colum. 7. uerſi. circa,
& in l. iusiu. ad pec. §. ait pretor. ff. de in-
reiu. & in d. l. manifeſte. & ibi Alex. & Fra.
de Aret. in d. c. ſicut & idem Bal. in l. bone.
ſi. in antiq. lect. & ibi Albe. poſt Ia. Rau. &
Iaſ. in d. l. manifeſte, colum. 1. uerſi. 2. quæ
ro, & in l. admonendi in repetitione, &
Purp. in d. l. manifeſte, colum. 2. uerſi. diffi
cultas ẽ, & Dec. in d. c. ſicut. diſtinguit, aut
quis ab initio detulit iuramentũ, & iſto ca
ſu procedat iſta ſecunda opinio, ut reus te
neatur iurare, uel iuramentum referre, pro
quo ẽ tex. in l. marcellus. §. 1. ff. re amo. aut
ab initio non detulit iuramẽtum, ſed onus
probandi aſſumpſit, & non probauit, & tũc
reus abſolui debet, & iurare nõ cogitur ex
quo actor probare non potuit, ad iuramẽ
tum redire non debet, & iſto caſu proce
dat opin. Spe. & ſequitur Boer. in dec. 95.
in 1. par. pleniſſime tetigit hãc quæſtionẽ,
& finaliter relatis omnib. dictis opinioni-
bus dicit primam opin. Spec. ſecundo diſt.
Decii eſſe magis cõmunem, tamẽ ipſe di
cit, quod in contingentia facti, fuit iudica-
tum pro opinione Bar. & ſic pro ſecunda
opinione (quod poſſit deferri iuramẽtum
poſt omnes terminos, & dilationes ad pro
bandũ conceſſas) & tenetur iurare niſi ha
buerit iuſtam cauſam recuſandi (ut quia p
bauit contrarium eius quod actor dicebat)
& ita ſeruandum dico in curia mercatorũ,
quia hæc ſecunda opinio ſapit æquitatem,
& contraria reſpicit apices iuris, & maxi-
me per tex. in d. l. manifeſte, qui ſi recte in
74 ſpiciatur fundatur ſuper ęquitate † Et cogi
tur iurare reũs, aut iuramẽtum referre, non
obſtante quod offerat ſeparatim cõtrariũ
probare ſecundum Iaſ. in d. l. manifeſte. 3.
q. & ualuit Boer. in deciſ. 15. in 1. parte in
75 prin. † Solet quidem multoties continge-
re, quod quis conueniat aliquem a quo pe
tit c. & dicit quod uult ſtare iuramento ip
ſius rei, qui dicit offerat prius libell. & de
mum paratũ ſe offert reſpondere, actor di
cit ſe nolle litigare, ſed uult de præſenti li
tem decidi, aut iurer, aut ipſe iuraui, quid
igitur iuris? Albe. poſt Old. in l. iusiurãdũ,
& ad pecuniã. §. Ait pretor. ff. de iur. iu. in
fin. dicit, quod arctatur ante omnia offer-
re libellũ iuxta l. manifeſtæ quæ ſic debet
intelligi, quo oblato bene poterit cogi q̃d
iuret aut iuramentum deferat. Iaſ. in repet.
admonendi, ff. de iur. iur. colum. 51. num.
74. dicit, quod ſemper iſta deciſio. fuit ſibi
viſa dura, cũ petere libellum, ſit petitio ca-
lumnioſa, tamẽ dicit, quod iſta deciſio nõ
habet contradictionem. quare tranſit cum
ea. At in foro mercatorum non procedit
omnino, q2 ibi ceſſat ex æquo ordinis. &
prę poſterationis, vt agatur de bono. & æ-
76 quo, vt ſupra ſæpe dixi. † Merces emptas
per vnum ex ſocijs, de pecunia ſocietatis
præſumi (inquit Bal. in conſilio. 493. in 4.
parte. nu. 4.) ſi incontinenti emptæ fuerit,
at ſecus ex interuallo, per text. nota in l. ſi
venter. §. ſi. ff. de priu. credit. pro quo videa
tur etiam Ludo. Rom. in conſ. 346. in nu
77 me. 7. † Emptionem mercium per famam
probari dicit Alexan. in conſil. 364. in ca.
in cauſa appellationis. 6. colu. & Marſil. in
ſign. 38. ſi teſtes deponãt de certo, & deter
78 minato precio alias ſecus. † Item ſocieta
tem probari per intitulationem librorum
(puta diceretur hic eſt liber mercãtię mei,
& Petri. ac Ioan. ſociorũ) concludit Bar.
Soc. in conſi. 87. colum. 4. in prin. & colu.
fin. in princ. pri. lib. & fuit de mente Bar. &
Bal. in l. ſi patruus, C. cõmunia vtriuſ. iudi.
quod abſque dubio admittẽdum dico ſi li
ber reperiatur in poſſe eius q negat ſocie
tatem contractam, & ab eo ſit cõfectus ſeu
ab alio eius nomine, & hoc non negetur.
Item procederet vbi aliæ coniecturæ veri-
ſimiliores non reſiſterent per ea quæ no. per
Dec. in conſil. 40. nume. 3. & conſ. 196. nu
me. 9. & ea q̃ dixi ſupra de lib. rationis cõ-
79 tinente aliquid contra ſcribentem. † Nec
probari credas ſocietatẽ ex eo, quod duo
mercatores promiſcue geſſerunt vnam ne
gociationem alterius vicibus, modo vnus,
modo alter, ſecundum Bal. in conſ. 125. in
5. lib. quidam Ioannes Iacobi, quia poteſt
eſſe, quod vnus tãquam dominus, alter ve-
ro tanquam inſtitor, vnde probandos eſſe
alios actus ſociales, qui ſolent fieri inter ſo
78 cios, concludit. † Sed pone quod quidam
mercator in quadam ſcriptura fateatur ſe
eſſe debitorem Titij in centum plus, & mi
nus prout in lib. rationum cõtinetur, quid
ergo illa verba importent. Bald. in rub. C.
de p. 16. q. dicit, quod illa verba (plus, & mi-
nus

aut prodit in codice rationum non augēt, nec minuunt confeſſionem certæ quantitatis, niſi appareat aliud per quod conſtet minui, p tex. in l. pub. §. fi. ff. dep. & uide Sal. in l. ſi quis, C. dep. & Bal. in rubr. C. de re permuta. † Qualiter ergo probabitur ualor frumēti uel aliarum rerum mobilium die, ꝙ probabitur, ſi teſtis dixerit ꝙ ſalma frumenti ualet tanti, & hoc ſcio, ꝙ communiter tanti uenditur, uel uendebatur tunc tpis & talis debent tria tpa comprehendere in ſua depoſitione, uidelicet, ꝙ frumentum tāti ualuit illo die, uel illo tpe, uel ante & poſt alias ſi ſe aſtringeret ad unam diem non probaretur ualor ut dixit tex. in l. pretia rerum. in fi. ff. ad l. falc. & ita tenet Barto. ſed pone quod quis capitulauit de ualore ei, ꝙ res tanti noluit in foro publico, & quod illa uendebatur totidem in domib. priuatis, & teſtes deponunt de alio pretio in foro publico, & de alio in domib. cui dicto ſtabitur? dicas ꝙ ſtabitur ualori fori publici, ſecundum Bar. in d. l. pretia rerum, ubi p cautella tradit, ꝙ ſemper capituletur de pretio fori, & refert, & ſequitur Lanfr. in repet. ca. quoniā contra in uerbo teſtium depoſitiones n. 160. ext. de prob. ubi lauſſimè. † Nūquid n. publicatio de neceſſitate fieri debeat in foro mercatorum in quo puto diſtinguēdum, aut pars petierit publicationem fieri, & tunc uerum eſt quod de neceſſitate fieri dēt, alias ſi pars non petierit eius obmiſſio non redit proceſſum nullum ſecundum gl. in c. qualiter, & qñ §. debet de accuſ. & Al. in l. 1. § fi. ff. de præt. ſtip. et conſuluit Pe. de Anc. conſ. 52. inc. omiſſio publicationis, et declarat Bar. ad reprimendum in uerbo ſine figura, & eſt tex. a contrario ſenſu in ca. fi. extra de hær. in 6. ſed de facto ſemper publicationem uidi fieri in nundinis. † An facta publicatione in cauſa ſi petatur terminus ad allegandum in iure debeat concedi? Par. de Put. in lib. ſind. in verbo ſententia. verſi. vtrum iudex 6 col. dicit ꝙ non debet concedi in foro mercatorum, tamen dicit debere citari ad ſnīam, ut ibi per eū. † Sed an repulſa concedatur in foro mercatorū? & licet Fran. de Are. in conſ. 61. in fi. tenuerit in ſummariis iudiciis non cōcedi repulſam, ꝙ eſſet intelligendum, ſecundum Afil. in dec. 34. inc. bis fuit dubitatum, & cum iudicium inter mercatores videret ut ſummarium concludendum non ab re videret non eſſe concedendam, tū ſemper vidi concedi in eo foro, & quia poſt probationes, & terminum ad repulſam ſolet procedi ad ſētentiam, & vt plurimum ſolet inter mercatores per ſortes dirimi, & determinari eorū lis, idcirco aliqua de hoc videamus.

85 † Et primo quæro quod iudicium videatur iſtud per ſortes iudicati. Bal. in l. ſi duobus. C. communia deleg. inquit, quod dicitur fortunæ, cuius dux eſt Deus, ſecundum Sen. in 7. epiſto. Ad Lucillum, & aliquando vocatur vis diuina, l. fluminum. §. ſeruius, ff. de dā. inf. & eſt inexorabilis, quia ſurda, & muta eſt enim quædam lex naturę nobis occulta, quæ eſt imprecabilis, & aliquando dæmones, qui ſunt infra lunam & aerem, vt ſcribitur 2. pet. c. 1. qui aer infernus dicitur reſpectu cœli.

86 † Et valere ſentētiam latam per ſortes (puta taxillos) colligitur ex tex. in l. ſi duos, C. communia deleg. & ibi per Doct.

87 † Nec a tali ſententia per ſortes lata appellari poterit, quia fortuna non habet ſuperiorem, ſecundum Bal. in d. l. ſi duob. bene tamen ſi fraus eſſet commiſſa poſſet peti, quod iterum ponantur ſortes, pro quo ſt legito Bal. in l. 3. C. cōmunia utr. iud. & in quib. caſib. licitum ſit ſententiam ferri per ſortes, per Doc. maxime Iaſ. in d. l. ſi duob.

88 † Sententiam enim mercatorum, & expertorem in arte in rem iudicatam tranſire, minimè conſtitutum eſt, vt no. Doct. in ca. propoſuiſti. de prob. & in cap. fina. de fri. & male. & late per Afil. in deci. 33. incip. poſt-

89 quam fuit. Et † ſi appellari a ſententia lata per rectorem artis uel collegi contigerit, ad eum ſuperiorem cui ſubeſt ars, ſeu collegium appellabitur, ſecundum Abb. & aet. ſcriban rubrica extra de appe. † Et notandum eſt, quod uidi practicatum in nundinis Salerni, quod per appellationem a ſententia magiſtri nundinarum nō retardatur executio, ſed præſtita cautione de reſtituendo mandabitur executioni ſententia, niſi allegatis nullitatibus, quod maxima equitate fulcitur. † Et vltra adnotādum eſt quod ſi fuerit præſtita cautio de iudicio ſiſti, & iudicatum ſoluendo (ut ſemper in nundinis fit) recta uia & non excuſſo principali mandabitur executioni ſententia contra fideiuſſorem, ſecundum glo. ſing. in l. fi. §. fi. in

col.2.ff. de qõ. & Dec. in c. ſicut de ſortiu.
contrarium uero opin. tenet Bartol. in d. §.
de illo, & eum ibi ſequitur Ange. & Paul.
Caſt. in l. admonendi, colum. 7. uerſi. circa,
& in l. iuſiu. ad pec. §. ait prętor. ff. de iu-
reiu. & in d. l. manifeſte. & ibi Alex. & Fra.
de Aret. in d. c. ſicut & idem Bal. in l. bone.
fi. in antiq. lect. & ibi Albe. poſt Ia. Rau. &
Iaſ. in d. l. manifeſte, colum. 1. uerſi. 2. quæ
ro, & in l. admonendi in repetitione, &
Purp. in d. l. manifeſte, colum. 2. uerſi. diffi
cultas ē, & Dec. in d. c. ſicut. diſtinguit, aut
quis ab initio detulit iuramentũ, & iſto ca
ſu procedat iſtá ſecunda opinio, ut reus te
neatur iurare, uel iuramentum referre, pro
quo ē tex. in l. marcellus. §. 1. ff. re amo. aut
ab initio non detulit iuramẽtum, ſed onus
probandi aſſumpſit, & non probauit, & tũc
reus abſolui debet, & iurare nõ cogitur ex
quo actor probare non potuit, ad iuramẽ
tum redire non debet, & iſto caſu proce
dat opin. Spe. & ſequitur Boer. in dec. 95.
in 1. par. pleniſſime tetigit hãc quæſtionẽ,
& finaliter relatis omnib. dictis opinioni-
bus dicit primam opin. Spec. ſecundo diſt.
Decii eſſe magis cõmunem, tamẽ ipſe di
cit, quod in contingentia facti fuit iudica-
tum pro opinione Bar. & ſic pro ſecunda
opinione (quod poſſit deferri iuramẽtum
poſt omnes terminos, & dilationes ad pro
bandũ conceſſas) & tenetur iurare niſi ha
buerit iuſtam cauſam recuſandi (ut quia ꝓ
bauit contrarium eius quod actor dicebat)
& ita ſeruandum dico in curia mercatorũ,
quia hæc ſecunda opinio ſapit æquitatem,
& contraria reſpicit apices iuris, & maxi-
me per tex. in d. l. manifeſte, qui ſi recte in
74 ſpiciatur fundatur ſuper ęquitate † Et cogi
tur iurare reus, aut iuramẽtum referre, non
obſtante quod offerat ſeparatim cõtrariũ
probare ſecundum Iaſ. in d. l. manifeſte. 3.
q. & ualuit Boer. in deciſ. 15. in 1. parte in
75 prin. † Solet quidem multoties continge-
re, quod quis conueniat aliquem a quo pe
tit c. & dicit quod uult ſtare iuramento ip
ſius rei, qui dicit offerat prius libelli, & de
mum paratũ ſe offert reſpondere, actor di
cit ſe nolle litigare, ſed uult de præſenti li
tem decidi, aut inter, aut ipſe iurari, quid
igitur iuris? Albe. poſt Old. in l. iuſiurãdũ,
& ad pecuniã. §. Ait prętor. ff. de iur. iu. in
fin. dicit, quod arctatur ante omnia offer-
re libellũ iuxta l. manifeſtæ quæ ſic debet
intelligi, quo oblato bene poterit cogi qđ
iuret aut iuramentum deferat. Iaſ. in repet.
admonendi, ff. de iur. iur. colum. 51. num.
74. dicit, quod ſemper iſta deciſio. fuit ſibi
viſa dura, cũ petere libellum, ſit petitio ca-
lumnioſa, tamẽ dicit, quod iſta deciſio nõ
habet contradictionem, quare tranſit cum
ea. At in foro mercatorum non procedit
omnino, q̃a ibi ceſſat exceptio ordinis. &
prę poſterationis, vt agatur de bono. & æ-
76 quo, vt ſupra ſæpe dixi. † Merces emptas
per vnum ex ſocijs, de pecunia ſocietatis
præſumi (inquit Bal. in conſilio. 493. in 4.
parte. nu. 4.) ſi incontinenti emptæ fuerit,
ac ſecus ex interuallo, per text. no ta in l. ſi
venter. §. fi. ff. de priu. credit. pro quo videa
tur etiam Ludo. Rom. in conſi. 346. in nu
77 me. 7. † Emptionem mercium per famam
probari dicit Alexan. in conſil. 564. in ca.
in cauſa appellationis. 6. colu. & Marſil. in
ſign. 38. ſi teſtes deponãt de certo, & deter-
78 minato pretio alias ſecus. † Item ſocieta
tem probari per intitulationem librorum
(puta diceretur hic eſt liber mercãtię mei,
& Petri. ac Ioan. ſociorũ) concludit Bar.
Soc. in conſi. 87. colum. 4. in prin. & colu.
fin. in princ. pri. lib. & fuit de mente Bar. &
Bal. in l. ſi patruus, C. cõmunia vtriuſ. iudi.
quod abſque dubio admittẽdum dico ſi li
ber reperiatur in poſſe eius q̃ negat ſocie-
tatem contractam, & ab eo ſit cõfectus ſeu
ab alio eius nomine, & hoc non negetur.
Item procederet vbi aliæ coniecturæ veri-
ſimiliores non reſiſterent per ea quæ no. per
Dec. in conſil. 40. nume. 3. & conſ. 196. nu
me. 9. & ea q̃ dixi ſupra de lib. rationis cõ-
79 tinente aliquid contra ſcribentem. † Nec
probari credas ſocietatẽ ex eo, quod duo
mercatores promiſcue geſſerunt vnam ne
gociationem alterius vicibus, modo vnus,
modo alter, ſecundum Bal. in conſ. 125. in
5. lib. quidam Ioannes Iacobi, quia poteſt
eſſe, quod vnus tãquam dominus, alter ve-
ro tanquam inſtitor, vnde probandos eſſe
alios actus ſociales, qui ſolent fieri inter ſo
78 cios, concludit. † Sed pone quod quidam
mercator in quadam ſcriptura fateatur ſe
eſſe debitorem Titij in centum plus, & mi
nus prout in lib. rationum cõtinetur, quid
ergo illa verba importent. Bald. in rub. C.
dep. 16. q. dicit, quod illa verba (plus, & mi-

nus

aut prodit in codice rationum non augẽt,
nec minuunt confeſſionem certæ quantita
tis, niſi appareat aliud per quod conſtet mi
nui, p tex. in l. pub. §. fi. ff. dep. & uide Sal. in
l. ſi quis, C. dep. & Bal. in rubr. C. de re per-
81 muta. † Qualiter ergo probabitur ualor
frumẽti uel aliarum rerum mobilium die,
ꝙ probabitur, ſi teſtis dixerit ꝙ ſalma fru
menti ualet tanti, & hoc ſcio, ꝙ communi-
ter tanti uenditur, uel uendebatur tunc tpis
& talis debent tria tpa comprehendere in
ſua depoſitione, uidelicet, ꝙ frumentum tã
ti ualuit illo die, uel illo tpe, uel ante & poſt
alias ſi ſe aſtringeret ad unam diem non
probaretur ualor ut dixit tex. in l. pretia re
rum. in fi. ff. ad l. falc. & ita tenet Barto. ſed
pone quod quis capitulauit de ualore ei, ꝙ
res tanti ualuit in foro publico, & quod il-
la uendebatur totidem in domib. priuatis,
& teſtes deponunt de alio pretio in foro pu
blico, & de alio in domib. cui dicto ſtabi-
tur? dicas ꝙ ſtabitur valori fori publici, ſe-
cundum Bar. in d. l. pretia rerum, ubi p eu
tella tradit, ꝙ ſemper capituletur de pretio
fori, & refert, & ſequitur Lanfr. in repet. ca.
quoniã contra in uerbo teſtium depoſitio-
82 nes n. 160. ext. de prob. ubi latiſſimè. † Nũ
quid. n. publicatio de neceſſitate fieri dẽat
in foro mercatorum in quo puto diſtinguẽ
dum, aut pars petierit publicationem fieri,
& tunc uerum eſt quod de neceſſitate fieri
dẽt, alias ſi pars non petierit eius obmiſſio
non reddit proceſſum nullum ſecundum gl.
in c. qualiter, & qñ §. debet de accuſ. & Ale.
in l. 1. § fi. ff. de præt. ſtip. et conſuluit Pe. de
Anc. conſ. 52. inc. omiſſio publicationis, et
declarat Bar. ad reprimendum in uerbo ſi-
ne figura, & eſt tex. a contrario ſenſu in ca.
fi. extra de hær. in 6. ſed de facto ſemper pu
83 blicationem uidi fieri in nundinis. † An fa
cta publicatione in cauſa ſi petatur termi-
nus ad allegandum in iure debeat concedi?
Par. de Put. in lib. ſind. in verbo ſententia.
verſi. vtrum iudex 6 col. dicit ꝙ non debet
concedi in foro mercatorum, tamen dicit
84 debere citari ad ſnſam, ut ibi per eũ. † Sed
an repulſa concedatur in foro mercatorũ?
& licet Fran. de Are. in conſ. 61. in fi. tenue
rit in ſummariis iudiciis non cõcedi repul-
ſam, ꝙ eſſet intelligendum, ſecundum Afil.
in dec. 34. inc. bis fuit dubitatum, & cum
iudicium inter mercatores videretur ſum-
marium concludendam non ab re videretur
non eſſe concedendam, tñ ſemper vidi con
cedi in eo foro, & quia poſt probationes, &
terminum ad repulſam ſolet procedi ad ſẽ
tentiam, & vt plurimum ſolet inter merca-
tores per ſortes dirimi, & determinari eorũ
lis, idcirco aliqua de hoc videamus.
85 † Et primo quæro quod iudicium uidea-
tur iſtud per ſortes iudicati. Bal. in l. ſi duo
bus. C. communia deleg. inquit, quod dici-
tur fortunæ, cuius dux eſt Deus, ſecundum
Sen. in 7. epiſto. Ad Lucillum, & aliquando
vocatur vis diuina, l. fluminum. §. ſeruius,
ff. de da. inf. & eſt inexorabilis, quia ſurda,
& muta eſt enim quædam lex naturę nobis
occulta, quæ eſt imprecabilis, & aliquando
dæmones, qui ſunt infra lunam & aerem,
vt ſcribitur 2. pet. c. 2. qui aer inferuus dici
tur reſpectu cœli.
86 † Et valere ſentẽtiam latam per ſortes (pu
ta taxillos) colligitur ex tex. in l. ſi duos, C.
communia deleg. & ibi per Doct.
87 † Nec a tali ſententia per ſortes lata ap-
pellari poterit, quia fortuna non habet ſu-
periorem, ſecundum Bal. in d. l. ſi duob. be-
ne tamen ſi fraus eſſet commiſſa poſſet pe
ti, quod iterum ponantur ſortes, pro quo et
legito Bal. in l. 3. C. cõmunia utr. iud. & in
quib. caſib. licitum ſit ſententiam ferri per
ſortes, per Doc. maxime Iaſ. in d. l. ſi duob.
88 † Sententiam enim mercatorum, & exper-
torum in arte in rem iudicatam tranſire
minimè conſtitutum eſt, vt no. Doct. in ca.
propoſuiſti. de prob. & in cap. fina. de fri. &
male. & late per Afil. in deci. 33. incip. poſt-
89 quam fuit. Et † ſi appellari a ſententia lata
per rectorem artis uel collegi contigerit, ad
eum ſuperiorem cui ſubeſt ars, ſeu colle-
gium appellabitur, ſecundum Abb. & cet.
90 ſcrib. in rubrica extra de appe. † Et notan
dum eſt, quod uidi practicatum in nundi-
nis Salerni, quod per appellationem a ſen-
tentia magiſtri nundinarum nõ retardatur
executio; ſed præſtita cautione de reſtituen
do mandabitur executioni ſententia, niſi
allegatis nullitatibus, quod maxima equita
91 te fulcitur. † Et vltra adnotãdum eſt quod
ſi fuerit præſtita cautio de iudicato ſiſti, &
iudicatum ſoluendo (ut ſemper in nundi-
nis fit) recta uia & non excuſſo principali
mandabitur executioni ſententia contra fi
deiuſſorem, ſecundum glo. ſing. in l. fi. § fi.
in

in ver perſoluere, quam ibi ſequũtur Mat. Odo. Ciu. Io. Fa. & Bar. Bald. Ang. Pau. de Ca. & Sal. C. de uſu rei iud. & Bart. in l. 1. & ibi Ang. & Pau. de Caſt. & Alb. ff. iud. ſol. & plene per Boe. in dec. 177. P. F. V. I. D.

ADDITIONES.

a Teſtium productio. Lati. de teſtib. & eorum inductione, iuramento, atque examine, ui- deas. Octaua. Veſt. in prax. Ro. Cur. li. 6. ca. 2. vbi late etiam annotat Nic. Ant. Gra.

b Nihil ualet. Affl. dec. 39. num. 3. & dec. 47. fuerunt. Marſi. ſing. 24. Gram. in addit. ad d. deciſ. Affl. Soc. in tract. fallen. reg. 404. & 406. Alferi. conſ. 3. nu. 31. & conſ. 12. num. 28. & ſeq. ubi dixi, Viui. in tract. com. opi. 1. part. opi. 378.

c Scientiæ. Soc. in d. trac. fal. reg. 401. & 402. Dec. in l. quatenus. ff. de reg. iu. Alfer. conſ. 12. nu. 35. & ſeq. Viui. in trac. com. opin. 1. par. opin. 277.

d Senſibus. Alex. conſ. 147. nu. 10. li. 2. & con ſi. 47. nu. 17. in fi. li. 6. & 74. nu. 7. eo. lib. & 43. nu. 18. li. 4. & conſ. 19. nu. 1. lib. 7.

e Qua ſcio. Secus ſi diceret quia ſcio, quia ui di. Bello. conſ. 6. nu. 7.

f De credulitate. Limita ut per Soc. reg. 407. Marſi. ſing. 19. Tamen ſi teſtis congruam rationem aſſignaret, probaret Soc. reg. 429. Alex. conſ. 47. nu. 16. lib. 6. & conſ. 114. nu. 4. lib. 4. de com. Viui. in tract. com. opin. 1. par. opi. 372.

g Videtur. Alex. conſ. 172. nu. 14. li. 6. ſup. in 1. par. prin. nu. 2.

h De auditu alieno Viui. in trac. com. opi. 1. par. opi. 406.

i Iurare. Viui in tract. com. op. 1. part. opin. 407.

K Nunquid libet. Men. de arb. iud. li. 2. cent. 1. c. 91. Couar. lib. pract. q. c. 22. num. 8. De hac re uideas late Dominum, & præceptorem meum D. Marcum Antonium, Eugenium Peruſinum, in repet. l. admonendi, in 2. c. in uer. de lib. rationum, ubi doct. & ſubtiliter more ſuo diſputat, ampliat, & limitat hunc articulum.

l Defuncti. Alferi conſ. 60. in fi.

m Minu alterius. Benuen. ſtrac. in trac. de mer ca. in 2. par. num. 25.

n Homo legalis Boer. dec. 105. Bert. conſilio 36. lib. 2. Alferi conſi. 60. in fi.

o Parua quantitate. Quæ dicatur parua, vel magna quãtitas, iudicii arbitrio relinqtur, Guid. Pap. dec. 564. in fin. Grau. de antiqu. temp. ſect. quid in libello n. 4. Plo. de com. in ſpec. l. ſi quando, nu. 388. C. unde vi.

p Redarguitur de mendacio. ſuam opinion. ita indiſtincte probatam non placet Rip. in d. l. admonẽdi, nec mihi, quia daretur occaſio delinquendi, & aperiretur uia fraudis contra l. conuenire ff. de pac. dotal. Itẽ quia vix daretur caſus, in quo liber non probaret pro ſcribente, Nullus enim eſt tam malus liber, quin aliquid veri contineat. Item quia in ſeparatis non proceditur, ſicut in connexis, Iaſ. d. l. admonendi. n. 129. Nec obſt. l. falſis. C. de trans. qua nititur Bar. in d. l. admonendi, quia non procedit in ſeparatis. Dec. conſ. 317. col. fi. viſis. Poſſet tamen opinio authoris ſaluari, quando adeſſent aliæ ſimilitudines Grau. de antiq. tẽp. ſect. quid in lib. officialis nu. 11. Vel quando liber eſſet ſcriptis a diuerſis, ibi nu. 23. vel quando contineret ueritatem quam plurimis d. loco, nu. 24. uel in minutis vt ſup. nu. 31.

q Non ſit iuratus Grau. de antiqu. temp. ſect. uideamus, nu. 34. Alex. conſ. 117. in cauſæ lib. 6.

r De conſuetudine. Grau. de antiq. temp. i. p. num. 27.

s Non ualeret. Gra. ubi ſu. ſect. viſo de uerbi, nu. 27. & ſeq. nu. 32. Viu. de com. opi. 1. par. opi. 309. ver. limitatur primo, infamis. Be-

t nuen. ſtrac. de mercatur. quomodo in cau. merc. proced. ſit nu. 39.

u In pertinentibus ad artem. Dec. in cap. poſt ceſſionem nu. 13. & conſi. 30. Grau. conſ. 3. nu. 15. Rip. in l. conſ. 35. nu. 12. & 279 nu. 1. & 297. & 301. nu. 3.

x Editio de toto lib. Bar. in rub. ff. ſol. mat. n. 8. nu. l. opp. ubi Rip. nu. 22.

y Literæ cambii. Bello. conſi 26. nu. 7. dicit quod probant contra ſcribentem Bal. con ſi. 190. li. 2.

z Reddere. Ita deciſum fuit & ita obſeruatur ianuæ, atteſtatur. Bert. Benint. deci. Bonon. 58. literas cambii.

a Sigillum authenticum. Grau. conſ. 121. nu. 7. & 122. nu. 14.

b Comparationem literarum Grau. d. conſi. 121.

c Sed eo mortuo Marſ. ſingu. 373. Boer. deci. 333. in fi. Stract. in tract. de mercat. in ult. par. tit. de probat. nu 16.

Ludouicus Alferius.

De

De interrogatione productione.

1 *Interrogatoria quomodo, & quando præſententur.*
2 *Interrogatoria teſtium ad quem effectum fiant.*
3 *Interrogatorium copia parti dari non debet.*
4 *Iudex qui obmittit interrogare teſtes, ſuper interrogatorijs a parte productis, an inualides examen.*

Septimus actus, eſt interrogatoriũ pro-
1 ductio † præſentatis.n.articulis, & vocatis teſtibus ſolet altera pars petere copiam articulorum ad effectum præſentãdi interrogatoria contra teſtes ad veritatem indagandam c. præſentium de teſt. lib. 6. & debet ipſi parti petenti concedi terminus ad producendum interrogatoria, vt not. Spe. in ti. de teſte. §. iam de interrogatorijs,
2 co. 1. † & fiunt ad effectum faciẽdi variare teſtes in altero ex illis 10. prædicamentis,
3 quæ ponit Bal. in l. teſtiũ, C. de teſti. † quorum copia non datur parti, ne inſtruatur teſtes ad falſum, vt no. Abb. in c. per tuas, col. fi. de teſti. & Alex. in l. 2. C. de æd.
4 † Quid ſi ſi pars producit interrogatoria & iudex omittit interrogare teſtes ſuper illis, an per hoc inualidetur examen? Dic ꝙ non, ſed remanet facultas parti faciendi repeti teſtes ſuper interrogatorijs etiã poſt publicationem proceſſus, ita tenet Ale. in conſ. 41. in fi. col. in 4. vol. & conſ. 174. co. p̄ n. in 2. vol. Reliqua de hac materia, dic vt dixi ſupra in 1 parte, iudicij ſcilicet huius ſextæ partis in verſ. interrogatio, & habetur per Spec. in d. §. iam de interrogatorijs in tit. de teſte.

De inſtrumentorum productione.

1 *Inſtrumentorum appellatione, venit omnis ſcriptura inſtruens cauſam.*
2 *Inſtrumentum ſecũdum formam ritus, qualiter præſentatur in iudicijs.*
3 *Inſtrumentum ad commune luctum, & ex capitum an poſſit liquidari.*
4 *Doctor an debeat carcerari pro inſtrumento liquidato.*
5 *Mulier an poſſit liquidari inſtrumẽtum per procuratorem.*
6 *Carceratur qualiter liquidabit inſtrumẽtũ.*
7 *Inſtrumentum an poſſit liquidari contra filium familias.*
8 *Filiusfamilias quem eſſe quis probabit.*
9 *Contractus factus cũ filio familias exiſtente in quaſi poſſeſſione ſuitatis an valeat.*
10 *Inſtrumentum an poſſit liquidari contra promittentem inſtitorio nomine.*
11 *Inſtrumentum cancellatum, ſeu vtilitatũ an liquidari poſſit.*
12 *Inſtrumentum quod non eſt publicum, an liquidari poſſit.*
13 *Inſtrumentum confectum ſecundum conſt. inſtrumentorum robur, ſi acceptetur per partem an poſſit liquidari.*
14 *Inſtrumẽtum allegatum falſum an debeat exequi.*
15 *Si clericus male liqdauit inſtrumentũ contra laicũ an debeat ad pœnã condẽnari.*
16 *Creditor poſterior offerens debitum priori an poſſit cogere eum vt cadat ſibi actiones.*
17 *Stipulatio ſine cauſa quando valet.*
18 *Procurator quando nobis acquirat actionẽ ſine ceſſione.*
19 *Venditor quando tenetur præciſe ad tradendum.*
20 *Mulier carceratur debito, quãdo inſtrumẽtum ſecundũ formam ritus præſentatur.*
21 *Inſtrumentum vt præſentari poſſit ſecundum formam ritus iuramentum & pœnam continere debet & liquidam debeti eſſe, & num 22.*
23 *Inſtrumentum ſecundum formã ritus, poſt viginti annos præſentari non poteſt.*
24 *Inſtrumentũ ſecundum formam ritus præſentari non poteſt contra hæredẽ debitoris, ſed creditor hæres illud præſentat.*
25 *Inſtrumentum continens debitum valoris, vltra vnicam præſentatur ſecundum formam ritus.*
26 *Præuentio facta per debitorem facit, quod non poſſet inſtrumentum contra eum præſentari ſecundum formam ritus & qualiter fieri debeat.*
27 *Inſtrumentum ſecũdum formam ritus non poteſt præſentari per procuratorem.*
28 *Inſtrumentum ſecundum formã ritus non præſentatur & contra debitorem, qui contraxit per procuratorem, & non iurauit ipſe debitor ſed procurator.*
29 *Inſtrumento præſentato ſecũdum formã ritus,*

ius ſi debitor eſt contumax, poteſt de perſona capi.

30 *Inſtrumentum ſuper aſsiſtentia impetrãda quando & qualiter præſentatur.*

31 *Creditor, qui elegit viam vrbanus agendi in iudicio non poteſt alterius extra iudicium via executiua agere.*

32 *Inſtrumentum ut fidem faciat membrana charta ſcribi debet, & qua continere debeat. & nu. 21. cum ſeq.*

33 *Scriptura priuata in carta de papiro, poteſt præſentari.*

34 *Scriptura priuata de ſe non facit fidem, niſi quatenus per teſtes comprobatur.*

35 *Citari debet pars, quando producuntur inſtrumenta, vel ſcriptura in iudicio, alias non probant.*

36 *Inſtrumẽti copia collationata poteſt in actibus relinqui retento originali.*

37 *Inſtrumentum mandati originale debet in actis dimitti.*

38 *Falſam ſcripturam producens in iudicio, interrogari nõ poteſt, an velit vti, & qualiter reſpondere debeat.*

39 *Inſtrumentum ut fidem faciat locum celebrari contractus vel inſtrumenti continere debet.*

40 *Inſtrumentum carens ſigno notarij, in eo opponi conſulto non valet.*

41 *Indictionis obmiſſo vitiat inſtrumentum.*

42 *Scripturam præſentatio, an ſit actus iudiciarius.*

43 *Datio termini eſt actus iudicarius.*

44 *Inſtrumentum productum in principio cauſa an probet.*

45 *Inſtrumenta producta parte nõ citata quãdo probent, & num. 46.*

47 *Scriptura vſque ad quod tempus poſſunt in iudicio præſentari.*

48 *Teſtes ſimul cum ſcriptura, poſt publicationem poſſunt produci.*

49 *Scriptura præſentata poſt concluſionem, videtur extra proceſſum & iudex illam recepit ad ſolam ſui inſtructionem.*

a OCtauus actus, qui ſucceſſiuè ſequit in iudicijs, eſt quia ſolent produci inſtrumenta, & aliæ ſcripturæ publicæ,
1 vel priuatæ in vim probationis, nam appellatione inſtrumentorum uenit omnis ſcriptura inſtruens cauſam, l. 1. ff. de fide inſtr. & no. gl. & Doc. in rub. C. de den. Super hoc pro introductione iuuenum declarabo breuiter duas q. Prima eſt, qualiter inſtrumẽta pſentari debeãt in iudicijs. Secunda, vſque ad quod tempus produci
2 poſſunt. † Ad 1. q reſpondendo præſuppono, quod in regno inſtrumenta præſentantur altero de tribus modis, uidelicet vno
3 modo uia executiua & criminaliter, ut quñ inſtrumentum præſentatur ſecundum formam ritus magnæ curiæ, qui incipit, Itẽ, ſi qui debitores, &c. & tunc requiritur, qđ inſtrumentum ſit ex omni ſui parte liquidatum, & quod contineat iuramentum & pœnam, quo caſu non eſt neceſſe, quod precedat libellus, nec requiritur alius ordo iudiciarius, ſed præſentato inſtrumento, liquidatur per creditorem, pro quãta ſumma ipſum præſentat, & citatur debitor, vt veniat reſponſurus, ſuper tenore inſtrumẽti, qui in vltimo peremptorio comparens interrogatur ſuper tenore inſtrumenti, & ſi aliquam exceptionẽ allegat ſtatim carceratur, & debet illam exceptionem probare in vinculis, & ut dicitur in dicto ritu, & ſi non probauerit, tenetur ſoluere debitum & pœnam fiſco, quæ eſt redacta hodie ſecundum communem obſeruantiam ad rationem tarenorum trium pro qualibet vnica petita, imo propter pœnam periurij poſſet curia procedere contra debitorem ad pœnam corporalem, ſ. ad mutilationem manus, ut eſt ritus magnæ curiæ in num. 56. incip. nota quod ille qui carceratur, &c. & alius ritus in nu. 179. inc. Itẽ ſeruat ipſa curia, ꝙ ſi aliquis, &c. Verum iſta pœna corporalis hodie non eſt in obſeruantia, & de facto non ſeruatur, ſed ſola pœna pecuniaria. Et quoniam etiam in iſta uia executiua debet accuſari prima, & ultima contumacia, ut eſt alius ritus in n. 127. qui inc. Item, ꝙ ubi, &c. Si tamẽ eius venerit in vltimo peremptorio cum ſacro paratus ad ſoluendum, euitat omnem pœnam de equitate, ut eſt alius ritus in num. 70. incip. Item, ꝙ ſi aliquis, &c. ſed ſi reus defendẽdo ſe, in termino ſibi præfixo ad probandum ſuam exceptionem, probauerit ſolutionem, uel falſitatem inſtrumenti, tunc creditor punitur in uno auguſtali pro qualibet unica petita, & dicitur in dicto rit. 61. inc. Item ſi quid debitores, &c.

in

In fin. ſimiliter ſi debitor in ultimo perem ptorio comparens doceat in promptu de ſolutione, uel alia ſatisfactione, non carce ratur, ſed creditor carceratur, tunc & punitur ut calumniator, & periurius, ut eſt alius ritus in num. 196 incip. item, in caſu præmiſſio.

3 ADDITIO. † Huiuſcemodi dictis per d. auctorē adde nunquid inſtrumentū ad commune lucrū, & ex capitū poſſit liquidari ſecundum formam ritus in quo Bal. in conſi. 21. in 4. libr. Dic quod in tali cō tractu ſocietatis tres caſu, qui contingere poſſint, conſiderādi ſunt. Primus quod non ſit lucratum minimeque damnum datum ſeu deperditum, & tunc integra quantitatis, & ſors principalis dēt reddi, & ſterilis erit opera, & pecunia. Secundus quod ſit lucrum, & tunc illud eſt cōe ſaluo capitali, qui tunc actum, & conuentum eſt parte lucri ſcinda, non de ſorte partienda. Tertius ꝙ ſit damnum, & non lucrū, & tunc diminuuntur ſors pro medietate damni, & ſic de ueritate antequam exequatur dictū inſtrumētum, & ponatur in executionem ſecundum formam ritus dēt inquiri, & ſciri, & in quod prædictorum caſum ſumus & ſic ſecundum eum interim non poteſt præſentari ſecundum formam ritus, & idem conſuluit ipſemet Bal in conſi. 61. in 2. lib. ſed idem Bal. in conſi. 492. inc. multiloquium, in 4. lib. in ver. ſequitur uidere nu. 3. uidetur ſentire, quod inſtrumentum debet exequi & præſentari, quādo eſſet appoſitum pactum, ꝙ infra menſem uereficetur damnum, & lucrum, ſi quod eueniret, ita ꝙ eo non uerificato infra dictum menſem amplius non audiatur. Nam iſto caſu inſtrumentum poteſt præſentari pro ſorte principali, quæ certa eſt, & datur terminus reo ad uerificandum lucrum, ſeu damnū, quia reo non uerificante, infra mēſem in dubio uidetur lucratum ex ſocietate, ut habetur etiam per Soc. in conſil. 24 in 1. li. co. 12. & ſic inſtrumentum eſt liquidū, & ita etiam tenet Pet. de Vbald. in trac. ſocie. in 8. ſpecie, & ita alias pratictícaui in terra S. Seuerini.

4 † Idem nunquid doctor debeat carcerari, ſi contra eum eſt liquidatum inſtrumentum; & uř ꝙ non, quia lex concedens capturam perſonæ nō extenditur ad doctorem, ut habetur in l. medicos. C. de pfeſſ & med. lib. 10. & uoluit Bal. in l. 1. C. qui bon. cred. poſſ. & facit, l. ne quis. C. de auct. diuer. iud. & uoluit Marſ. in l. edictum, ff. de q. nu. 8. ita dicēdum eſt in caſu iſto, ut ritus iſte concedens capturā perſona non

5 extenditur ad doctorem. † Nunquid mulier poſſit comparere per procuratorem legitimę, & ſufficienter inſtructam ad liquidandum inſtrumentum? & uidetur, ꝙ ſic, quia uidemus, ꝙ in criminalib. & etiam cauſis capitalib. ſiue citetur, ſiue agat mulier poteſt per procuratorem comparere, ut dicta conſtitutio regni in c. generaliter alia iura, ſed in contrarium extat ritus inc. Item ſi qui debitores, dum dicit quod pſonaliter debet cōparere, & loquitur in maſculis, & fœminis, ego uidi ſemper practicarī magna curia uicariæ, & aliis tribunalibus, ꝙ mulieres honeſtæ accedunt ad Eccleſiam, quę magis prope curiam eſt, & ibi accedi actuarius. & facit liquidationē

6 ſeu accipit uerbum liquidationis. † Et ſimiliter ſi ille, qui intendit liquidare inſtrumētum eſt carceratus, uel infirmus dēt accedere actuarius ad eum locū carceris, uel infirmitatis, & ab eo recipere liquidationē, & ualeat ac ſi foret præſens in iudicio, & ita

7 quotidie practicatur. Nunquid poſſit inſtrumentum præſentari ſecundum formā ritus contra filiumfamilias; Bald. in l. cum non ſolum §. ſi neceſſitate. 3. col. cir. fi. C. de bon. quæ libꝫ tenet, ꝙ non, niſi eſſet mentitus filius de morte patris, ut diceret ſe eſſe ſui iuris, uel per mortem patris uel p emancipationem, uel niſi eſſet in quaſi poſſeſſione exiſtentiæ ſuitatis, ꝙ quidem tanto magis procedit in Regno Neapol. ubi extat edictum, ꝙ inſtrumenta, & obligationes quę fiunt per filiumfamilias abſque conſenſu paterno ipſo iure ſūt nullæ. Nam ex talib. inſtrumētis nulla oritur obligatio nec iuramento confirmantur, ut tenuit in ſimili Ang. in conſ. 140. pro deciſ. col. 2. ver. contrarium dico, & Rom. in cōſi. 12. in c. uiſo teſtamento propoſito, co. 2. pro quo facit tex. in l. ſancimus, in illis uerbis, pro nō ſcripto, uel intellecto, C. de do: & uoluit ita in ſimili Bar. in l. ſi quis p eo. in 3. membro ad fi. ff. de fideiuſ. in l. 2. in fi. C. de fideiuſ. dot. den. & conſ. 88. in q. inter Franc. col. 2. & Bal. in l. 2. in 9. q. C. de re.

uen. & in rub. ff. de in. iur co 2. uer. & ideo ſi dicat ſtatutum, & plenius per An. Tiraq. in tract. de legi. connu. in uerbo de pen. in gl. 1. nu. 25. ſequitur quod tale inſtrumentum minime pręſentari poterit ſecundum formam ritus poſtquam eſt nullum, & nullam procedat obligationem, & iuramento non confirmatur.

8 † Sed cui incumbat onus probandi eum eſſe filiumfamilias, an filio excipienti, an creditori agenti? Ant. de Cana. in trac. de exec. inſtr. nu. 39. in 39. q. uidetur inuere, quod incũbit onus creditori agenti, quia probata paternitate, pręſumatur patria poteſtas. l. ſi ium diffinimus, ff. de iis qui ſunt ſui uel alie. iu. & paternitas præſumitur, quia nemo eſt ſine patre, niſi contrarium probetur. ut l. ſi quis patrem, ff. ad Maced. & ſcientia paternitatis, præſumitur in creditore. l. 1. C. ad Macedo. quod quidẽ non puto uerum; cum non conſtet eum filium eſſe natum legitimo matrimonio, nam tunc pręſumitur ſui iuris, & ita intelligitur tex. in l. Titia, ff. ſol matr. & l. ſi uxor in uerbo monſtretur ubi Fulg. C. de cõd. in de. & eſt ratio quia quod quis ſit in poteſtate prius pendet ex matrimonio, inſt. de pat. po. in prin. ſed matrimonium eſt facti, & ſic non præſumitur, & ita dicit Bar. in conſi. 42 inc. uiſa inquiſitione, & Cor. in conſ. 68. placet mihi. col. pe & Iaſ. in l. poſt dotem. 1. col. ff. ſol. mat. & per Corn. in conſ. 208. quanquam. col. 2. li. 3. & per Alcia. in trac. de præſump. in 2 præſ. verſi 2. infertur. Vnde cautela eſt, quod in vlt. peremptorio compareat pater inſimul cum filio & teſtibus, & in promptu doceatur de perditis per aſſertionem patris, & etiam depoſitionem teſtium.

9 † Sed pone contractum fuiſſe cum aliquo filiofamilias exiſtente in quaſi poſſeſſione ſuitatis, an valeat contractus? hãc quęſtionem diſputat Alc. in loco de quo ſupra, & dicit, ꝙ licet ſtatutum annullet contractũ factum cum filiofamilias, & ſic licet actio tollatur, tamen poteſt agere creditor actione de dolo, vel ſtellionatus contra talem filium, ex quo alia actio ceſſat, l. 1. ff. de pig. act. nam dicit ipſe, ſtatutum tollit actionẽ ex contractu, non autem eam, quæ oritur ex [illegible] facto vel quaſi, l. pen. Cod. de dol. l. 2. C. ſi min. ſe maio. dixe. nec dicit obſtante, ꝙ debet ſibi imputare creditor, qui nõ bene inueſtigauit conditionem eius, quia ſatis uſ inueſtigaſſe, qui ſecutus eſt pręſumptionem orientem ex quaſi poſſeſſione ſui

10 iuris, cogitare ſuper prædictis. † Quid. n. ſi aliquis ſe obligauit inſtitutorio nomine, an contra eum poſſit inſtrumẽtum præſentari, & liquidari? & dicas, ꝙ non, ſecundum Affl. dec. 64. inc. p. quidam mercator.

11 † Item. Adde quod inſtrumentum, ꝙ eſt cancellatum vel in aliena parte vitiatum, non poteſt liquidari, & præſentari ſecundum formam ritus, ſecundum Bal. in l. 1. ſi tab. teſt. nul. extra. & Pau de Caſt. in l. fin. C. de ædi. di. Adr. tolle, qui (prout refert ibi Alex in aliquib. lecturis) dicit hoc dẽre intelligi, qñ cancellatio eſſet in parte ſubſtantiali, ad quod facit, ꝙ dicebat Bal. in l. 1. in prin. C. ut in poſſ. l. de quo per Aret. omnino in §. curare, inſt. de act. ubi dicit unum notabile, ꝙ contra iſtam liquidationem poſſunt opponi omnes exceptiones de mundo legitimè competentes. Sed liquidationem inſtrumenti non poſſunt opponi niſi exceptiones permiſſæ a ſtatuto.

12 † Item inſtrumentum, ꝙ non eſt publicũ minime poteſt liquidari maxime in regno ſi non eſt confectum iuxta formam conſt. inſtrumẽtorum robur, & tam iſta exceptio, quam proxima præcedens non dent in vinculis probari per ea quæ voluit Bar. in l. 1. §. aut qui aliter. ff. ꝙ ui aut clam. & qualiter probetur inſtrũm non eſſe publicũ vide And. de Iſer. in d. conſt. inſtrumẽtorũ

13 robur in fi. † Sed quid ſi inſtrumentũ non eſt confectum iuxta formam conſt. inſtrumentorum robur, tamen debitor interrogatus ſi hẽt inſtrumentum pro uero dicit, ꝙ ſic, an dẽat detineri, & carcerari, vel ſit prouidendum ſuper exceptione opponenda? in quo dico, ꝙ erit carcerandus, & inſtrumentum prędictũ mandabitur executioni contra eũ, quia illa confeſſio reddit rem liquidam, & habetur pro ueritate, ſecũdum Pet. Phi. Cor. in conſ. 18. inc. principale, in 2. par probat. n. cõfeſſio actũ, & ueritatem rei ſecũdũ Bar. in l. ſi tonte. 2. co. in fi uer. & p hoc dico, ff. de caſt. pe. & Bal. in l. donat 1. col. ad ff. C. de conf. nã confeſſio, & [illegible] paſſ b ambulat, [illegible] de re iu. & p Bar in l. cert. û, §. ſed an ipſos. 1. cõ. ver. & eũdẽ modo, ff. de conf. [illegible] poſſe

dici contrarium nam inſtrumentum non publicum, & non confectũ ſecũdum formam cõſt. inſtrumẽtorum robur eſt nullum, & nullam habet firmitatem, vt dicta cõſt. ca uetur, & ſic clarũ eſt, q vti tunc inſtr. nihil fieri poteſt contra debitorem, ſed eſt omnino procedendum ſuper nullitate inſtr. remanet ſola cõfeſſio, quæ non habet executionem paratam, licet habeat vim ſnīæ, ſecũdum Ang. Alex in l. 2. ff. de iureiu. per no in l. 1. C. de cõfeſ. & in l. poſt. de re iud. licet poſſet dici, q quã præcedit libellus, & litis cõteſtatio, & tunc obſequitur confeſſio, requiritur ſnīa. & non habet executionem paratã ſed ſi confeſſio facta eſt in iudicio, nõ præcedente libello, & litis conteſtatione, tunc nõ requiritur ſentẽtia, & habet executionẽ paratã, & no. per gl. & Doc. in d. l. vnica, C de cõf. & per Bar. in l. 1. ff. de co. ti. & Alexan. in l. 2. & quod cõfeſſio habeat executionẽ paratã eſt tex. in l. poſt rem, ff. de re iud. vt ſupra dixi. Ego autẽ dico, q licet confeſſio habeat executionem paratã, nõ tñ talem, quod poſſit debitor confitẽs carcerari, ſed dandus eſt ſibi terminus ſaltim decem dierum ad ſoluendũ ſecũdum diſpoſitionẽ text. in l. ſi debitori. de iud. & ita dicit Bart. in l. debitoribus. ff. de re iud. & ſic ſi iudex vult carcerare debitorem virtute confeſſionis non poteſt, vt ex prædictis patet. ſi vero vult carcerare virtute inſtrumẽti non authentic. & vt conuenit non reaſſumpti, & minime poteſt, quia dicit tex. in d. conſti. inſtrumẽtorum robur, quod nullã firmitatem obtinet. Ergo neutro caſu poteſt procedi ad arreſtationem, & detẽtionem debitoris, quæ poteſt in actu practico, quia contrarium vidi reſponderi a magnis viris prædicta non conſiderant. Bald. in l. ſi. C. edil. ad. Adr. tollit in c. q. tenet, q ſtatim mandatur executioni cõfeſſio ſicut inſtrumẽtum, quia equipollet inſtrumento. & idem voluit Inn. in c. quæreſti. in gl. in verbo quatrimeſtre de offic. del. & Bal. in Marg. in verbo confeſſio verſ. 3. in quo Berta. in ſuo repertorio, dicit quod non vidit, quomodo poſſit intelligi dictũ Innoc. cum regula ſit quod cõfitẽs habet terminum decem dierum ad ſoluendum quare dicit ipſe dictum Innoc. debere intelligi in confeſſione factã in actione realis quo caſu nullam habet dilationem cõſ-

tens, ſed d. l. debitori. de dilatione decem dierum loquitur in perſonali, & id d. Bert. in verbo cõfeſſio in cui. bus el. 1. & adde quod Bart. in d. l. ſi debitori. dicit, quod infra terminum 10. dierum debet carcerari debitor, quod intelligit Bal. ibi. ſi eſt ſuſpectus de fuga, & non vult ſatiſdare, & debitor poteſt appellare a præcepto de ſoluendo, dicendo cõfeſſionem erroneam, vt ibi per Bald. & per eundem in auth. offeratur, C. de lit. cõt.

14 † Quid ſi allegatur inſtrumẽtum falſum, an interim impediatur executio, adeo quod non habeat in vinculis cauſam dicere debitor dicas quod non impeditur executio per text. in l. 2. C. de fal. & ibi hoc firmat Ray.

15 † Quid ſi clericus liquidauerit inſtrumentum contra laicum, & male liquidauit an debeat ad pœnam cõdemnari ſecundum formam ritus (& dicas quod ſic, q a clericus vtens beneficio iſtius ritus debet vti cum ſuis adminiculis, iuxta ea quæ voluit Bald. in l. venditionem. C. de cont. empt.

16 † Itẽ adde, quod licet regulariter poſterior creditor offerens debitum priori creditori non poſſit cogere eũ, vt ſibi cedat actiones ſeu pignus ſuum, l. nulla, C de ſol. tamen fallit quando poſterior creditor habet inſtrumentum liquidatum ſecundum formam ritus, quia tunc poteſt cogere ſicut dicimus de eo poſteriore creditore, qui habet pro auctoritate ſententiam ſecundum Alex. in l a diuo Pio, §. ſed & illud, ff. de re. iu. quia æquiparatur in multis ſententia, & inſtrumentum debiti, quod meretur executionem ſecundum Bar. in l. cũ unus, ff. de boni auct. iud poſſ. & l. ſi iure, C. qui po. in pi. ha. & Bal. in l. 2. C. eod tit.

17 † Item adde, quod licet alios ſtipulatio ſine cauſa non valeat l. cum de in debito, ff. de prob. & Bar. ſi tamen ſi eſt inſtrumentum liquidum, etiam quod in ſe non contineat cauſam, poteſt liquidari & exequi, ſecundum Bal. in l. 2. C. de pet. her. & in l 2. eo. C. de excep. rei iu. & Imo. in l. fin. ff. a qui appa. non licet ver 3. limitat Bald. facit quod voluit Bal. in l. generaliter, q. opp. C. de non nu. pecu. Idem voluit Alexan. in l. 2. Titio ita ſtipulatus, ff. de verbor. obli. col. nouem verſ. in limitatione licet contrarium videatur velle Bald. in l. ex placito in fi. C. de re. permit. 2. caſu.

18 † Item licet alius per procuratorẽ nõ poſſit nobis quæ-

ri actio etiā vtilis ſine ceſſione. l. poſſ. illo quoq; §. fi. ff. de acqui. poſ. tamē per iſta inſtrumenta liquida, quæ hñt executionē paratā ex formā ſtatuti, vobis quæritur vtilis etiā ſine ceſſione, ita Bart. in d. l. poſſeſſio dum æquiparat ſtipulationem factam in iudicio p procuratorem per quā nobis actio ſine ſucceſſione quæritur, & ſtipulatione factā in inſtrumēto, quod habeat executionem paratā, vt ibi pleniſſime per Alex. & Are. in §. fi. inſt. & p quas perſo. no. acq.

19 † Item licet alias venditor, qui tenetur ad tradendum, & ſic ad factum nō poſſit præciſe ad id cogi. l. ſtipulationes non diuidūtur. §. celſus. ff. de verb. obl. & ibi p Docto. in l. 1. ff. de act. empt. & p Bar. ī q̄ do talis debitor eſſet obligatus p inſtrm, qđ haberet ex forma ſtatuti executionē paratā poſſet præciſè cogi ad tradendum, ſecundum Bal. in l. 1. pen. col. C. de ſenten. quæ pro eo quod inte. licet. Rom. tenuerit contrarium in d. leg. ſtipulationes, ad quod facit, quod voluit Paul. de Caſt. in l. cum pro quo. ff. dic in ius voc. plura alia poſſem dicere in hac materia, quæ obmitto breuitatis cauſa Petr. Foll. V. I. D.

20 † Poteſt etiā fieri talis pſentatio inſtri contra mulierē debitricē, & p hoc eſt correcta ī iſto caſu diſpoſitio aut. ſed nouo iure. C. de cuſt. reo. & auth. ſed hodie. C. de off. diuer. iud. vbi habetur, qđ mulier non pōt carcerari, maxime p debito, vt ibi plene Ale. & Iaſ. in l. plerique. ff. de in ius voc. Nā hodie i regno poteſt mulier carcerari pro debito, quando eo modo ſecundum formam ritus præſentatur inſtrm cōtra eam & hoc dicit expreſſe dictus ritus 61. dum dicit, item ſi qui debitores, aut debitrices &c. qui loquitur et contra fideiuſſores, vt ibi expreſſo dr. † Limita tamē primo hāc diſpōnem ritus, & viam executiuam procedere, dummodo inſtrm contineat iuſm & pœnam, vt in eo dicitur, quia alius debitor non eſſet periurus, nec poſſet criminaliter conuenire. † Secundo limita, dūmodo inſtrm ſit liquidum ex omni ſui parte. Quod procedit, etiam ſi eſſet liquidū per relationē ad aliud inſtrumētū, & ſic ſufficit dummodo aliud inſtrm producatur, vt eſt alius in ritus in nu. 62. incip. nota quod ille ritus, &c. in fine. † Tertio limita, niſi a die natæ actionis in inſtrumento cō‑

21

22

23

tentæ fuerint tranſacti anni 20. quia tanto tempore eſſet præſcriptum huiuſmodi præſentationi executiuæ, & poſſet tunc ſolum præſentari inſtrumentum via ordinaria vt dicit expreſſe dictus ritus 62. incip. nota, quod ille ritus, &c.

24 † Quarto limita, dummodo debitor contra quem præſentatur, ſit viuus. Secus, ſi eſſet mortuus, nam contra eius hæredes nō poteſt eo modo inſtrm præſentari, ſed ſolū via ordinaria, q̄a præſumitur habere iuſtā ignorantiam, vnde non interrogatur ſuper tenore inſtrumenti, vt eſt alius ritus in num. 178. incipiens, itē ſeruat ipſa curia, quod ſi debitor, ſed conuerſo hæres creditoris pōt præſentare eo modo inſtrumētum, debet tamen antea facere præambulum, & probare ſe hæredē pro liquidatione inſtrumenti vt dr in dicto ritu. 178. & eſt alius in num. 221. incip. item ſeruat ipſa curia, quod ſi ſit præſentatio, &c. & alius in nume. 146. incipiens, item ſeruat ipſa curia, quod quando, &c. † Quinto limita dummodo inſtrumentum contineat debitum valoris vltro vnciam, alias ſi eſt ab vncia infra non poteſt eo modo pſentari, vt eſt alius ritus nume. 272. incipiens, item quæcunque, &c. † Sexto limita, niſi creditor eſſet ante præuentus a debitore, vt rumpat ſibi inſtrm ex aliqua iuſta cauſa, quia interim pendente dicta præuentione non pōt inſtrumentū præſentari ſcdm formam ritus, nec proceditur ad īterrogationem, vt eſt alius ritus 64. incipiens, nota quod ille ritus, &c. Iſta autem præuentio eſt limitata hodie per regiam pragm. quæ incipit, multis quia cauetur, quod debitor non poteſt præuenire creditorem, niſi præſtita prius fideiuſſoria cautione ſub pœna vnciarum decem de ſoluendo debitum in caſu ſuccumbētiæ, & tempore publicationis proceſſus debet perſonaliter debitor præueniens comparere, vt ſi non pbauerit præuentionem, poſſit detineri de perſona. † Septimo limita, dummodo inſtrm præſentetur, & l. quæratur, p principalē creditorem perſonaliter, non per eius procuratorem, nam in hoc proceſſu executiuo, & extraordinario non admittitur procurator etiā ad agendum ex parte actoris, nec ex parte rei, vt eſt alius ritus magnæ curiæ ... quod

25

26

27

67 in cauſis. † Octauo limita, quando inſtrumentum fuit celebratum cum aliquo pcuratore nomine debitoris, & ipſe pcurator iurauit, nã tale inſtrumentum non poteſt præſentari, ſecundum formam ritus, quia iuramentum non eſt preſtitum de facie ad faciem, & ideo contra dominum, qui non iurauit perſonaliter præſentari non poteſt minime cõtra procuratorẽ, quia licet condemnari poſſit procurator non tamen fit executio contra eum, ſed contra dominũ, vt not. Angel. & Doct. in l. Plautius. ff. de proc. unde non eſſet æquum, quod procurator detineretur de perſona, quia fieret actus executiuus contra eum ita de hoc eſt deciſ.
29 64. conſil. Neapo. † Si tamen debitor citatus eo modo ſuper tenore inſtrumẽti, eſſet contumax, & non compareret in vltimo peremptorio, ex tunc in antea capi poteſt de perſona tanquã ſuſpectus, de hoc eſt alius ritus 77. incipiens, item, quod ſi debitores citati, &c. & iſto modo prædicto inſtrumẽtum præſentatur perſonaliter.

30 † Secundo principali modo præſentantur inſtrumenta in regno realiter ſuper aſſiſtẽtia impetranda, & hoc procedit ſimiliter, quando inſtrumentum eſt liquidum, & habet pactum de capiendo, conſtitutum pręcarij, & hypothecam bonorum, nã in iſto caſu habet creditor electionem, ſcilicet, agendi via extraordinaria executiua auctoritate dicti pacti de capiẽdo, quia poteſt auctoritate propria capere tantum de bonis debitoris, quod aſcẽdat ad ſummam debiti, per ea quæ plene tenet Bartol. in repe. l. creditores. C. de pig. vel agendo vrbanius, ſcilicet, via iudicaria, petendo aſſiſtentiam citata parte, quo caſu ſi innititur hypothecæ bonorum, cenſetur intentare hypothecariam, quæ actio realis. Si vero innititur conſtitutio precarij exiſtenti in inſtrumento, & cenſetur intentare condictionem ex l. fin. C. de acqui. poſſeſſ. quando agit contra tertiũ poſſeſſorem, ut habetur in deci. 139. conſil. Neap. ſed agendo contra ipsũ principalem debitorem, cenſetur agere ad reuocationem præcarij ad recuperandum naturalem poſſeſſionem ratione cuius in eum per tranſlatę per præcariũ, ut habetur per Bart. & Doct. in l. quod meo. & in l. interdum. ff. de acq. poſſ. & ita illi rei aſſiſtit ſibi hypothecatę, & ideo aſſiſtentia dicitur quam tunc vrbanius agẽdo impetrata a iudice, & una cum ea iudex conceditur ſuũ decretũ propter clauſulas inſtrumentales, vere illa hypothecatæ cum præcarij conſtitutione, & pacto, de capiendo, capiatur, & publicis ſub haſtationibus exponatur, & de pretio creditoris ſatisfaciat, & ita
31 quotidie practicatur. † Si tamen creditor elegit, hanc viam agendi vrbanius in iudicio nõ põt vlterius agere via executiua extra iudicium, vt tenet Bald. in l. 1. col. 5. verſ. 10 quarto. C. de ſeruit. & aqua. Et qd ſi inuenit reſiſtentem an poſſit illum expellere propria auctoritate de multis alijs pertinentibus ad hanc materiam, v. de Bartol. & Salic. in d. l. creditores & Franc. de Aretin. conſ. 1. & Matth. de Afflict. in conſt. pacis cultum columna 5. cum duab. ſeq.

32 † Tertio modo præſentatur inſtrumenta ſcripturæ via ordinaria videlicet, præcedẽte petitione, & litis conteſtatione, & dato terminum ad probandũ, tũc in meritis probationum producuntur ſcripturæ ad probandum intentionem producẽtis, quo caſu de iure conſtitutionũ regni, ſi eſt inſtrumentum, debet produci in carta membrana, alias non facit fidem, vt eſt conſt. quæ incipit conſuetudinem, quam olim, & cæt. Item, ſi inſtrumentum contineat ſummã vltra libram auri debet habere abſcriptionẽ iudicis, ad contractus, & trium teſtium probatæ vitæ vltra notatorũ, ſed infra libram auri ſufficiunt duo teſtes cũ notorio, & iudice. Et debent illi teſtes eſſe literati, ſcientes ſcribere, ſi in illo loco, vbi celebratur contractus eſſet copia literatorum, alias ſufficiũt illiterati, qui per ſignũ crucis ſe ſubſcribant, ita hæc omnia traduntur in conſt. inſtrumentorum robur.

33 † Sed ſi eſt ſcriptura priuata, poteſt produci etiam in carta de papyro, ſecundũ Luc. de Pe. in l. ad inferiorem, col. 4. verſ. item ſciat. & c. C. de apo. publi. lib. 10.

34 † Verum talis ſcriptura priuata de ſe non facit fidem niſi, quantus per teſtes cõprobatur, vt habetur per Bar. & Doct. in auth. at ſi cõtractus. C. de fide inſtru. & in l. ſcripturas C. qui põt in pig. hab. in l. admonẽdi. ff. de iureiura. & in l. publ. C. de teſt.

35 † Verum quando producuntur inſtrumẽta, vel ſcripturæ i iudicio in vim probationis, debet pars citari alias nõ probarẽt, vt

not. Bal. in l. ſi quãdo in fi. C. de teſt. & Lu.
Ro. in conſil. 176. col. 2. niſi produceretur
ad ſolam inſtructionem iudicis, quia tunc
non requiritur partis citatio, ſecundũ Bal.
in l. ſi qua per calumniã, ver. ſed pone, &c.
36 C. de epiſc. & cl. Et licet dictũ, quod inſtru
menta debent præſentari in forma probã
te in carta membrana, cum ſubſcriptioni-
bus teſtium hoc eſt verum in ipſa oſtenſio
ne, & productione, quæ fit in curia, tamen
poſt ipſa producta poteſt pars producẽs re
linquere in actis copiam collationatam, &
retinere originale penes ſe, ne aliquo caſu
in actis perdatur, vel ſurripiatur, & ita quo
tidie practicatur in regno, de hoc eſt ritus
magnæ curiæ in nu. 168. incip. item ſeruat.
ipſa curia, quod quamuis &c.
37 ADDITIO. † Adde hic, quod licet alias
ſufficiat præſentari inſtrumenta, & demũ
in actis dimitti copiam collationatam vt
hic per do. Auct. tamen id non procedit in
mandato, & procuratore. quia inſtrumen-
tum originale mandati debet in actis di-
mitti, alias non probat, ſecundum Bal. in l.
inſtrumenta de fidercomm. quod eſt ve-
rum, quando illud inſtrumentum manda-
ti eſſet ſimplex, alias ſi eſſet inſtrumentum
continens plura capita, & mandata ad plu
res cauſas debet originale reſtitui produ-
centi, & regiſtrari in actis particula manda
ti facientis ad cauſam, ſecundum eundem
Bal. & Spe. in tit. de inſtr. edi. § 5. & in tit.
de proc. §. publicatis, verſ. 2. quod nota, qa
38 pauci ſciunt. Pet. Fol. Quid autẽ, † ſi produ
catur inſtrm falsũ, & altera pars petit ſter-
rogari producente, an velit eo vti ad hoc
vt poſſit ipſum accuſare de falſo. an tenea-
tur reſpõdere ſimpliciter, vel ſufficiat quod
reſpondeat conditionaliter, ſcilicet volo
uti, quatenus verum eſſe apparebit, & nõ
aliter? Dic quod debet reſpondere ſimpli-
citer, & ſi dubitat, datur ſibi terminus ad
deliberandũ, & de hoc eſt dec. 289. conſil.
Neap. & ita debet intelligi regia pra. quæ
incipit, teſtem falſum, & idem dicimus in
atteſtationibus teſtiũ, ut habetur in d. dec.
39 186. † Requiritur etiam in inſtrumento
d præſentato d locus celebrati contractus
ſeu inſtrumenti, alias ſi in eo non eſt deſcri
ptus, non valet nec probat, ut no. Pet. Phi.
Cor. in conſi. 226. co. 2. in litera b, in 4. vo.
& in c. glo. & Bal. in l. generali, C. de tab. di.

40 † Idem dicimus e de ſigno notarij, quia ſi
e non apponatur in inſtrumento, quando
eſt conſuetum apponi inſtrumentum nõ
ualet, ut per plura tenet idẽ Pet. Phi. Cor.
in conſi. 118 colum. 2. in litera d, in 4. vo.
41 † vbi idem dicit de ommiſſione indictio-
f nis, quod uitiet f inſtrumentum, & hoc po
nit iud. conſ. 118. in litera f, & cõſ. 93. col.
1. in litera c, in eo. 4. vol. & tenet Bar. in l. ſi
librarius, ff. de reg. iur. & in l. nominatim,
42 ff de cond. & demon. † An autẽ præſenta-
re iſtas ſcripturas in iudicio, ſit actus iudi-
ciarius? dic quod non unde etiam in die fe
riata præſentari poſsũt, vt no. Spe. in ti. de
dil. §. 1. verſic. ſed pone iudex, &c. circa fin.
43 † Sed datio termini eſt actus iudiciarius,
vt tenet idem Spec. in tit. de dil. §. nunc vi-
deamus, verſ. ſed pone ecce, &c.
44 ADDITIO, † Aduerte ad unum (in
quo multi decipiuntur) nam ſolent inſtru
menta multotie produci in principio cau
ſæ in ſimul cum libello, quę nõ probãt niſi
reproducantur in termino probatorio, ſcdm
But. in c. 1. de probatorio, quia inſtrorũ p
ductio ante litẽ conteſtatã fieri nõ poteſt,
ſecũdũ Fed. de Sen. in cõſ. in Chriſti nomi
ne, caſus talis eſt: Minus de Tholomæis,
qđ eſt uerũ ſi inſtrumentum non eſſet im-
pugnatũ per aduerſarium, uel non eſſet da
tus terminus ad impugnandum ſecundũ
45 Fel. in c. ex epiſt. de prob. nu. 28 † Itẽ licet
ſupradixerit do. Auctor. non valere produ
ctionem ſcripturarum niſi pars citetur ad
uidendum præſentationem ſcripturarũ,
& recte tamen id non procedit ſi fiat pdu-
ctio ante fine termini, quia ualet productio
parte non citata, ſecundum Bald. in l. ſi.
C. qui admi. & Bar. & l. ſed, & alia de cõſt.
46 pec. † Item ualet productio ſcripturarum
facta non citata parte, quãdo facta eſſet in
fra terminum datum ad producẽdum ſcri
pturas, & intra terminum datum ad pro-
bandũ per omne genus probationis, ſcdm
Alex. qui id ſingulariter tenet in l. Item il-
la, ff. de conſt. pec. in addi. ad Barto. & dici
id uoluiſſe ante cũ Bald. in l. qui ante Calẽ.
ff. de uerb. obli. in addi. & in l. ſancimus.
in add. parua, C. de iud. & in l. ſi quando in
ult. n. C. de teſt. & ex hoc inoleuit practica
generalis fieri productionem ſcripturarũ
in termino probatorio abſque citatione
partis, quæ ſi fieret extra terminũ nõ ualẽ

nu

ret abſque citatione partis, ut ex prædictis patet, & dicit Affl. in conſt. cordi. nobis in
3 nono nota, ꝙ per regem catholicum fuit prouiſum ꝙ præſentationes ſcripturarum
g non poſſent fieri g corā notario actorum, niſi citata parte coram iudice ad uidēdum præſentationem ſcripturarum, ꝙ dicit eſſe uerum, niſi fieret productio in fine termini, per ea quæ ſupra dixi. Petr. Foller.

VENIO. Ad ſecundam q. principalem
47 †.ſ. vſque ad ꝙ tps præſentari poſsūt ſcripturæ. Dic quod de iure cōi poſſunt præſentari non ſolum in termino probatorio,
h ſed h ēt qñcunque poſt, vſque ad concluſionem in cā excluſiuè, c. cum dilectus, de fide inſtru. nam in hoc caſu productionis ſcripturarum, ceſſat timor ſubornationis
48 †hinc dicimus, ꝙ quando teſtes producuntur poſt publicationem, una cum ſcripturæ poſſunt produci, vt no. Bal. & Doct. in l. certi condictio. §. qm. ff. ſi cert. pet. & Bald. in l. ampliorem. C. de app. & Ale. in l. ſi ita ſcriptum. ff. de lib. & poſth. & cano. in c. ſciꝫ, de teſtib. quod tamen declara, & limita, niſi aliqua iuſta cā ſubſit, quia tunc poteſt iudex, ſtante iuſta cā, etiam poſt concluſionem in cā, admittere ſcripturas, ut tenet Andr. de Iſer. in conſt. iuriſperitorum colu. 1. deinde ſuperuenit conſt. regni, quæ incipit
a lite legitimè, quæ ſecundum vnum intellectum gl. & And. ibi, vult, ꝙ ſcripturæ producantur infra terminum probatorium, & non poſt, verum, quo ad hoc, illa conſt. nō ſeruatur. Nam ſuperuenit regia prag. quæ incipit, curſu dilationum, qua cauetur, qđ
b ſcripturæ producantur infra quatuor dies vtiles a die publicationis, quādo nulla fuit petita repulſa, ſed ſi repulſa facta eſt, tunc
c iſti quatuor dies currunt a die publicationis in cā repulſæ, & ita ſeruandum eſſet, cū illa prag. faciat in regno ius nouiſſimum.
d Et uide quæ dixi ſupra in verſicu. exceptio. Ego tamē ſemper uidi obſeruari, quod ſcri-
e pturæ recipiuntur in curijs uſque ad concluſionem excluſiue, & ſic de facto, & de communi ſtilo curiarum ſeruatur diſpoſi-
f tio iuris communis, ſ. d. c. cum dilectus, de fide inſt. & ex hoc dico non ſeruari ritum
g magnæ curiæ in nu. 21. qui incipit. Item, ꝙ poſt terminum, &c. qui vult ꝙ non recipiā-
h tur aliquæ ſcripturæ poſt terminum probatorium, vt ponantur in proceſſu, nam contrarium eſt in viridi obſeruāti a, & maxime per d. regiam prag quæ contradicit illi ritui, & ſimiliter eſt correctus alius ritus in nu. 159. inc. item ſeruat ipſa curia, qđ poſt terminum &c qui in effectu dicit idē, quod præcedens, ſaluo eo ꝙ dicit in fine ſui, ſ. ꝙ poſt concluſionem eſt hodie in obſeruan-
49 tia, ſ. quod † qñ producitur ſcriptura poſt concluſionem, tunc actorum magiſter facit illā ſcripturam præſentare, denotando, ꝙ poſt concluſionem producta fuit, & non ponit illam in proceſſu, ſed extra proceſſū, & iudex poteſt illam videre ſolum ad ſui inſtructionem & non in uim probationis, & ita ſeruat. Reliqua in hac materia dic. ut dixi ſupra in uerſi. dilat. & ut habet̃ p Spe. in ti. de inſt. edi. per to. & per Mod. in c. cū dilectus, & in c. ſcripta uero. & in capi. cum io. de fid. inſtr. Rob. Mar. V. I. D.

ADDITIO. Ad de Affl. in conſt. lite legitima conteſt. in 13. not. in 3. q. vbi voluit, qđ regulariter ſcripturæ producūtur vſque ad concluſionem in cauſa excluſiuè, quod quidem dicit non procedere in 15. caſibus. Pet. Foll. V. I. D.

ADDITIONES.

a Produci inſtrumenta. Late de præſentatione inſtrumenti, & de tota ac materia, & de dicta cōſtitutione, item ſi debitores, uideas tract. Martini Freccæ de preſenta. inſtr. editum ad declarationem d. conſt. Couar. lib. pract. qq. c. 10. 20. 21. & 22.

b Non authentici. Inſtrumentū authenticū quod dicatur, Couar. lib. prac qq. c. 19. nu. 1. in prin.

c Mulier Iaſ. in l. ad egregia nu. 9. ff de iurei. Soc. reg. 259. Duen. libr 2. reg. utr. iur reg. 312.

d Locus celebrati Couar. lib. pract. qq. ca. 20. nu. 3. ver. 5. neceſſarium eſt.

e De ſigno notarii. Boer. dec. 37. nu. 10. Couar. ubi ſupra num. 5. verſic. ſeptimo ad ualorem.

f Omiſſione inditionis Couar. lib. 1. reſol. c. 12. nu. 7.

g Coram notario actorum. Couar. lib. 1. reſolut. c. 1. nu. 5.

h Quandocunque. Cou. li. prac. qq. c. 10. nu. 8. & lib. 1. c. 1. nu. 5. Soc. reg. 184.

Ludouicus Alferius.

... ſeret abſque citatione partis, ut ex prædictis patet, & dicit Affl. in conſt. cordi. nobis in nono nota, ꝙ per regem catholicum fuit prouiſum ꝙ præſentationes ſcripturarum g non poſſent fieri g corã notario actorum, niſi citata parte coram iudice ad uidẽdum præſentationem ſcripturarum, ꝙ dicit eſſe uerum, niſi fieret productio in fine termini, per ea quæ ſupra dixi. Petr. Foller.

VENIO. Ad ſecundam q. principalem 47 †. ſ. vſque ad ꝙ tps præſentari poſsũt ſcripturæ. Dic quod de iure cõi poſſunt præſentari non ſolum in termino probatorio, h ſed h ẽt qñcunque poſt, vſque ad concluſionem in cã excluſiuè. c. cum dilectus, de fide inſtru. nam in hoc caſu productionis ſcripturarum, ceſſat timor ſubornationis 48 † hinc dicimus, ꝙ quando teſtes producuntur poſt publicationem, una cum ſcriptura poſſunt produci, vt no. Bal. & Doct in l. certi condictio. §. qñ. ff. ſi cert. pet & Bald. in l. ampliorem. C. de app. & Alex. in l. ſi ita ſcriptum. ff. de lib. & poſth. & cano. in c. ſcire, de teſtib. quod tamen declara, & limita, niſi aliqua iuſta cã ſubſit, quia tunc poteſt iudex, ſtante iuſta cã, etiam poſt concluſionem in cã, admittere ſcripturas, ut tenet Andr. de Iſer. in conſt. iuriſperitorum colu. 1. deinde ſuperuenit conſt. regni, quæ incipit a lite legitimè. quæ ſecundum vnum intellectum gl. & And. ibi, vult, ꝙ ſcripturæ producantur infra terminum probatorium, & non poſt, verum, quo ad hoc, illa conſt. nõ ſeruatur. Nam ſuperuenit regia prag. quæ incipit. curſu dilationum, qua cauetur, qd b ſcripturæ producantur infra quatuor dies vtiles a die publicationis, quãdo nulla fuit petita repulſa, ſed ſi repulſa facta eſt, tunc c iſti quatuor dies currunt a die publicationis in cã repulſæ, & ita ſeruandum eſſet, cũ illa prag. faciat in regno ius nouiſſimum. d Et uide quæ dixi ſupra in verſicu. exceptio. Ego tamẽ ſemper uidi obſeruari, quod ſcri- e pturæ recipiuntur in curijs uſque ad concluſionem excluſiue, & ſic de facto, & de communi ſtilo curiarum ſeruatur diſpoſi- f tio iuris communis, ſ. d. c. cum dilectus, de fide inſt. & ex hoc dico non ſeruari ritum g magnæ curiæ in nu. 21. qui incipit. Item, ꝙ poſt terminum, &c. qui vult ꝙ non recipiã h tur aliquæ ſcripturæ poſt terminum probatorium, vt ponantur in proceſſu, nam contrarium eſt in viridi obſeruãtia, & maxime per d. regiam prag. quæ contradicit illi ritui, & ſimiliter eſt correctus alius ritus in nu. 159. inc. item ſeruat ipſa curia, qd poſt terminum &c qui in effectu dicit idẽ, quod præcedens, ſaluo eo ꝙ dicit in fine ſui, ſ. ꝙ poſt concluſionem eſt hodie in obſeruan- 49 tia, ſ. quod † qñ producitur ſcriptura poſt concluſionem, tunc actorum magiſter facit illã ſcripturam præſentare, denotando, ꝙ poſt concluſionem producta fuit, & non ponit illam in proceſſu, ſed extra proceſsũ, & iudex poteſt illam videre ſolum ad ſui inſtructionem & non in uim probationis, & ita ſeruat. Reliqua in hac materia dic, ut dixi ſupra. in uerſi. dilat. & ut habet̃ p Spe. in ti. de inſt. edi. per to. & per Mod. in c. cũ dilectus, & in c. ſcripta uero. & in capi. cum lo. de fid. inſtr. Rob. Mar. V. I. D.

ADDITIO. Ad de Affl. in conſt. lite legitima conteſt. in 13. not. in 3. q. vbi voluit, qd regulariter ſcripturæ producũtur vſque ad concluſionem in cauſa excluſiuè, quod quidem dicit non procedere in 15. caſibus. Pet. Foll. V. I. D.

ADDITIONES.

a Produci inſtrumenta. Late de præſentatione inſtrumenti, & de tota ac materia, & de dicta cõſtitutione, item ſi debitores, uideas tract. Martini Freceiæ de preſenta. inſtr. editum ad declarationem d. conſt. Couar. lib. pract. qq. c. 10. 20. 21. & 22.

b Non authentici. Inſtrumentũ authenticũ quod dicatur, Couar. lib. prac qq. c. 19. nu. 1. in prin.

c Mulier Iaſ. in l. ad egregia nu. 9. ff de iurei. Soc. reg 259. Duen. libr. 2. reg. utr. iur. reg. 312.

d Locus celebrati Couar. lib. pract. qq. ca. 20. nu. 3. ver. 5. neceſſarium eſt.

e De ſigno notarii. Boer. dec. 37. nu. 10. Couar. ubi ſupra num. 5. verſic. ſeptimo ad ualorem.

f Omiſſione inditionis Couar. lib. 1. reſol. c. 12. nu. 7.

g Coram notario actorum. Couar. lib. 1. reſolut. c. 1. nu. 5.

h Quandocunque. Cou. li. prac. qq. c. 10. nu. 8. & lib. 1. c. 1. nu. 5. Soc. reg. 184.

Ludouicus Alferius.

De iuramento, eius differentiæ, & vſu.

1 *Iuramentum quotuplex ſit.*

2 *Iuramentum neceſſarium, alias ſuppletoriũ, quod dicatur.*

3 *Iuramentum ſuppletorium defertur. etiam poſt concluſum in cauſa dummodo ante concluſionem petitum ſit & nu 10.*

4 *Iuramentum ſuppletorium quot & quæ requirantur vt deferatur, & nume. 5. 6. 7. 8. 9. 10.*

5 *Iuramentum ſuppletorium non defertur hæredi.*

6 *Perſona vili, & ſuſpecta de periurio non defertur iuramentum ſuppletorium.*

7 *Iuramentum ſuppletorium, non defertur in cauſa ardua & criminali.*

8 *Cauſa parua. vel magna dicuntur, ſecundum perſonarum conditionem.*

9 *Iuramentum non defertur in ſupplementũ quando ſemiplena probatio eſt eliſa per probationes contrarias.*

11 *Iuramẽtum ſuppletorium debet deferri parte præſente vel citata.*

12 *Iuramentum in regno defertur etiam poſt concluſionem.*

13 *Iuramentum an deferatur ei, qui viſus eſt probare per plures teſtes.*

14 *Iuramentum an deferatur in cauſis magnis, & nu. 16. 17.*

15 *Iuramentum an deferatur periurio.*

18 *Iuramentum an deferatur ex vnico teſte deponente ſine cauſa.*

19 *Iuramentum an deferatur ex officio.*

20 *Iuramentum an deferatur in cauſa appellationis.*

21 *Iuramentum an deferatur ad probandam quantitatem.*

22 *Iuramentum litis deciſorium, quod dicatur, qualiter deferatur.*

23 *Probatio an admittatur contra iuramentũ litis deciſorium.*

24 *Iuramentum quod defertur in iudicio aliqui aduerſarios vt principaliori & legaliori veritatis appellatur.*

25 *Teſtis de mera veritate iurare debet, alias non probat.*

26 *Iuramentum calumniæ credulitatis appellatur.*

27 *Iuramentum in litem quotuplex ſit & quãdo & qualiter deferatur.*

28 *Iuramentum purgationis, quod dicatur, & quando deferatur.*

29 *Purgatio canonica, quæ dicatur, et quæ vulgaris.*

30 *Iuramentum pro enormitate criminis, ſecundum l ſi quando. C. vnde ui. qualiter deferatur.*

31 *Iuramentum damnum paſſi an & quando faciat plenam fidem.*

32 *Præſumitur pro decreto ſeu ſententia iudicis maioris, Secus iudice inferiori, & pedaneo*

33 *Expenſarum taxatio ſit mediante iuramento litigatoris.*

34 *Iuramentum promiſſorium quod dicatur. Et an indicat obligationem.*

35 *Pactum nudum. an firmetur iuramento.*

36 *Iuramentum aſſertorium, quod dicatur & quis ſit eius effectus.*

37 *Iuramentum confirmatorium, quod dicatur. qui ſint effectus eius.*

38 *Iuramentum fidelitatis quod dicatur.*

39 *Iuramentum fidelitatis quid contineat.*

40 *Iuramẽtũ fidelitatis a quo et cui præſtetur.*

41 *Iuramentum fidelitatis præſtatur per tutorem vel curatorem & procuratorem.*

42 *Baro non poteſt exigere iuramentum fidelitatis a vaſallis ſine mandato, vel literis Regis, alias priuatur feudo*

43 *Iuramentum ligij quod ſit & in quo differat a iuramento fidelitatis.*

44 *Ligius quis dicatur.*

45 *Iuramentum temerarium, vel calore iracundia factum an ſeruandum ſit.*

46 *Ludens & ludere videns, & mutuans pecuniam ludenti & docens ludentem, quiparantur & omnes pœna inducta contra ludentem puniuntur. Idem de iurante nõ ludere.*

47 *Iuramentum illicitum, quod dicatur, & quo medio dici poteſt*

48 *Iurans delictum committere, nõ tenetur ad obſeruantiam iuramenti.*

49 *Iurans non ferre teſtimonium, non obſtante iuramento poteſt examinari.*

50 *Fide iubere pro proximo in periculo conſtituto quis poteſt non obſtante iuramento per ipſum de non fideiubendo præſtito.*

51 *Iuramentum in malè promiſſis, non eſt ſeruandum.*

52 *Iurans ducere vxorem in caſu, quo non erat caſtitatem, an teneatur ad obſeruantiã.*

53 *Iurans*

53 Iurans adimplere omnia quæ ab eo petētur, non tenetur adimplere aliquid turpe.

54 Iurans per viſcera Chriſti, vel alia membra, blaſphemare dicitur.

55 Iurans per dæmones vel aliam creaturam, an teneatur ad obſeruantiam.

56 Iuramentum an præſtari poſſit per procuratorem habentem ſpeciale mandatum.

NOnus actus, qui ſucceſſiue emergit ĩ iudicio, eſt iuramentum. Pro cuius
1 euidentia eſt ſciendum, † quod iuramentũ in genere ſumptum, eſt duplex. ſ. iudiciale, & extra iudiciale, Iudiciale dicitur proprie illud, quod præſtatur in iudicio, cuius
2 multæ ſunt ſpecies. † Et prima eſt ſpecies iuramenti, quod appellatur neceſſarium,
a alio vocabulo dr̃ *a* ſuppletorium, & eſt illud, quod defertur in ſupplementũ probationis, vt quando actor, vel reus probauit ſemiplene, nam poteſt iudex parte petente deferre iuramentum ſemiplene probanti, per cuius iuramentum erit ſuppleta probatio ſufficiens ad condemnationẽ, vel abſolutionem, & ideo dicitur neceſſariũ, quia ex neceſſitate defertur petente, etiã altera parte inuita, vt probatur in leg in bonæ fi
3 dei, in verſ. oportet. C. de reb. cred. † & poteſt deferri etiam poſt concluſum in cau
b ſa, dummodo ſit petitum *b* ante concluſionem ſecundum Alex. in conſ. 53. col. fin. in 1. vol. & Iaſ. plene tãgit in repe l. admonendi, col. 154. & ſeq. ff. de iurei. & de iſto iuramento traditur plene per Bar. & Doc. in d. l. admonendi, & in d. l. in bonæ fidei, & ibi Bal. & Sal. & per cano. in c. fi. de iurei.
4 † Et ad hoc vt deferri poſſit hoc iuramentum, requiruntur ſex copulatiue, quorum ſi aliquod deficit, non defertur. Primo. n. requiritur, quod ſit ſemiplene probatum per vnum teſtẽ non omni exceptione maiorem, ſecundum Alexa in conſ. 32. in 1. vol. & conſi. 19. col. pen. in 4. volu. & conſ. 18. col. 2. & 3. in 2. vol. & Pet. Phil. Cor. in conſ. 194. col. 2. in 2. vol. alias non faceret in iſto caſu ſemiplenam probationem, vel quod ſit probatum ſemiplene per alias ſpecies probationum, de quibus habetur per Mod. in d. l. admo.
5 † Secundo requiritur, ꝙ ille cui defertur tale iuramentum, ſciat veriſimiliter veritatem per ſenſum corporeum, quia in hoc æquiparatur teſt. vt no. glo. in d. admo. in ver. exacto. & ibi Bar. circa fi. co. & gl. ĩ d. l.
c bonæ fidei, C. de reb. cred. & ideo non *c* defertur hæredi, quia veriſimiliter ignorat
6 veritatem negotij. † Tertio requiritur, ꝙ is, cui defertur, ſit perſona honeſta, & bo
d næ vitæ, quia alias *d* perſonæ vili & ſuſpectæ de periurio non defertur, ſecundũ Ab. in d. c. fin. §. ſane, col. 3. de iurei. & Bal. in l. qui acc. & C. de edẽ. & Bar. in d. l. admo. co.
7 fi. † Quarto requiritur, ꝙ cauſa nõ ſit ma
e gna, ſed modica, nam in cauſa ardua, vel *e* criminali nõ defertur, ſecundum gl. in d. l. admo. in ver. exacta, & ibi per oẽs Docto
8 res, & in d. l. in bonæ fidei. † Dicitur autẽ
f parua vel magna, ſecundum *f* condõnem perſonarum, ſecundũ Bar. in auth. niſi breuiores. C. de ſent. ex peri. reci. & Petr. Phi. Corn. in conſi. 58. col. 3. in 3. vol. & Ale. in
9 cõſ. 39. in fi. in 5. vol † Quinto requiritur, ꝙ dicta ſemiplena probatio non ſit in aliquo eliſa per probationes contraris, quia tunc non defertur, vt no. glo. & Bal. in l. 1. C. qui & adder. quos, & Lud. Ro. in conſi.
10 9. colu. pe. † Sexto requiritur quod iuramentum fuerit petitum ante concluſionẽ in cauſa, nam tunc poteſt deferri, non põt, vt ſupra dixi, alia, ſecus ad inſtantiam partis ſecũdum Alex. in conſ. 53. in 1. vol. vnde practica cõis eſt ꝙ facta publicatione compareat litigator, & dicat qualiter credit ex proceſſatis, plene ſuam intentionem probaſſe, ita quod debet victoriam reportare. Si tamen eum ſemiplene probaſſe contigerit petit ſibi deferri iuramẽtum ſuppletorium alias proteſtatur, &c. nam ſi iudex non daret iuramentum tunc cõcurrentibus dictis ſex requiſitis faceret litem ſuã, reliqua de hac materia dic, vt per Doc. maxime Iaſ. in d. l. admon.

11 ADDITIO. † Adde, quo requiritur vltra vnum valde neceſſarium ꝙ eſt, vt defe
g ratur dictũ iuramentum in præſente *g* parte vel citata, alias non valeret. Ita per Ale. in cõſ. 122. vult, co. in 1. li. & ſequit Mar. ĩ l. maritus, 4. co. ff. de q. Adde Cap. dec. 5.
12 † Item ſciendum eſt, ꝙ in regno defertur iuramentum ſuppletorium ēt poſt cõcluſum in cauſa vſq; calculũ ferendæ ſniæ, ex quo cauſæ ſunt ſummariæ, quãdo cauſæ ſunt ſummariæ ſemper defertur. Ita tenet Lanf. in l. admon. ff. de iureiur. in 19. col. &

dicit

dicit hoc procedere ẽt ad petitionẽ partis,
ꝙ no. quia pauci ſciunt, vide Cap. in deciſ.
23 35. † Item ſcias, ꝙ defertur iuramentum
in ſupplemẽtum probationis ei, qui viſus
eſt probare per teſtes, & probauit ſemiple-
ne per teſtes ſingulares, dummodo illa ſin
gularitas non ſit obſtatiua, ſed adminicu-
latiua, ſecundũ Fel. in c. licet ex quadã, ex-
24 tra de teſt. in 5. co. † Item licet hic dñs au-
ctor dixerit non deferri, niſi vbi eſſet mo-
dica cauſa, tñ ſi eſt plus quã ſemiplene ꝓ-
batũ etiã in cauſis magnis, & in alijs cau-
ſis prohibitis defertur, ſecundum Fran.
Cur. in l. admonendi, ff. de iurei. ver. 67. &
refert ita tenere Ale. in l. 3. in prin. ff. de iu
reiur. & de quo per Marſ. in ſign. 28. vide
25 Aymo. Crau. conſ. 198. lib. 1. † Item licet
verum ſit iuramentũ non deferri perſonæ
ſuſpectæ de periurio, & per iure, tamẽ ſi ap
paret ſatisfeciſſe ſuis creditorib. & de per-
iurio conſtat eſſe abſolutum a ſacerdote,
facta confeſſione coram eo, dẽt deferri iu-
ramentũ ei, licet alias periuraſſet, quia pec
cator poſtquã ſe pœnituit, nõ eſt amplius
peccator, conferrum de conſe. d. 4. & refert
Afſl. in dec. ſacri. conſ. 36. ita fuiſſet in ſa-
26 cro regio con. deciſum. † Item ſcias ꝙ de-
fertur iuramentum ſuppletorium parti ſi
pars aduerſa non articulauit cãm eſſe ma-
gnam, licet in rei veritate cauſa ſit magna
ſm Lanfr. in d. l. admonendi, in 35. cõcl.
& Alex. in conſ. 66. in 1. li. & Fran. Cur. in
d. l. admonendi 38. col. & Alex. in conſ. 76.
27 in 6. li. † Item defertur in magnis cauſis,
quando non defertur ſuper principali pun
cto cauſæ, ſed ſuper incidenti, ſecundum
Bart. in d. l. admonendi, pe. col. & ibi Iaſ.
28 col. 97. & Ale. in conſi 66. in 6. li. † Itẽ vl-
terius ſcias, ꝙ nunquã defertur inſtrumen
tum ſuppletorium per vnum teſtem depo
nentem de debito ſine cauſa, ſecundũ Bal.
in c. 1. § cũ autem de controu. inuc. refert,
& ſequitur Ro. in rub. de arb. in 17. q. &
Cur. in trac. de teſti. in 19. concl. & Ale. in
cõſ. 32. 1. lib. & Iaſ. in d. l. admonendi, col.
29 94. & Can. in c. cauſam, de teſti. † An iura
mentũ poſſit deferri ꝑ iudicẽ nemine pe-
tente, ſed ex officio? Bal. in l. admonendi.
pe col. de iurei. tenet ꝙ non. Idem firmat
Ang. in d. l. admonendi. 1. co. pro quo vide
20 Cap. in dec. 35. † Item etiam illud ſm eſt,
ꝙ iuſm ſuppletoriũ non petitũ in cã prin-
cipali peti põt in cauſa appellationis. ſm
Bal. in c. 1. § itẽ ſi vaſſallus, vlt. col. de cõ.
inueſt. pro quo oĩno vide Cap. in deciſ. 35.
21 qui ita ibi tenet. † Itẽ eſt ſciendũ ꝙ quo-
ties conſtat de ſubſtantia debiti, licet non
appareat de quantitate, defertur tñ iuſm
ſuppletoriũ ad probandã quantitatem, vt
hr̃ per Purpura in d. l. admonendi, col. 44.
& Aymo. Crau. in conſil. 98. 1. lib. nu. 8.
h 9 6 & de his hactenus. Pet. Fol. V. I. D.
22 † Secunda ſpẽs iuris iudicialis, eſt iuſm ſi-
tis deciſorum, & tale iuſm ab initio dicit
voluntarium reſpectu deferentis, quia de-
fertur ex voluntate partis, iudice tamen
approbante, itẽ is, cui defertur, non tene-
tur præciſe iurare, ſed põt iuſm referre, vt
i hr̃ in l. manifeſtæ, ff. de iureiu. Exemplum
eſt, qñ alter ex litigatorib. non põt proba-
re ſuã intẽtionem, & dicit alteri parti ego
volo ſtare iuřo tuo, nam tenetur pars, vel
iurare, vel iuramentum referre, dicendo iu
res tu, alias habetur pro confeſſo, vt d. l.
manifeſtæ, & no. in d. l. in bonæ fidei. Qđ
K tamen intellige, quando iudex K appro-
bat tale iuramentum alias poſſet per par-
tem inuitam recuſari, nec referri ſecundũ
Bar. in d. l. manifeſtæ, & Ab. in c. fi. colu. 3.
de iurei. & And. de Iſer in c. 1. in ver. cum
datur, de cõſue. rec. feud. & habetur in l. ge
neraliter. C. de reb. cred. Dr̃ autem deciſo-
riũ, quia per ipſum deciditur, ſicut ꝑ ſñiam,
adeo quod vltra non admittitur alia pro-
batio in contrarium, l. 2. & l. non erit. §. da
to. ff. de iurei. & l. 1. & ibi per Doct. C. de re
23 bus cred. † Quod intellige non admitti
probationem ad retractandum iuramen-
tum ciuiliter, ſed bene admittitur proba-
tio ad puniendum criminaliter iurantem
de periurio. ita tenet And. de Iſer. in d. c. 1.
§. ſimiliter, verſ. ſacramentũ, in fi. de conſ.
rec. feud. vbi hoc intelligit quando quis
ſcienter iurauit & iuſm fuit alteri nociuũ.

ADDITIO. Adde vidẽdum omnino,
Soc. in conſ. 184. in li. 1. vbi plenè, & Boer.
in dec. 95. in 1. lib. Pet. Foll. V. I. D.

24 † Tertia ſpẽs iuramenti iudicialis eſt il-
lud, ꝙ defertur in iudicio alicui aduerſa-
rio, vt principali & legatori, vt quando quis
examinatur, ſuper poſitionib. medio iuramẽ
to, vt dixi ſupra ĩ ver. poſitio, & hoc appel
latur iuramẽtum veritatis, dato quod fiat
per verbum credulitatis, vt ibi dixi, & eſt
volun-

uoluntarium ex parte deferentis differt tñ
hoc iuramẽtũ pcedẽti, quia hoc delato pt
nihilominus probari contrariũ, verum ijs,
qui iurauit nõ punitur de periurio, ſed ſo-
lum Deũ habet ultorẽ l.2. C. de reb. cred.
& And. de Iſer. in d. §. ſimiliter, & de hoc eſt
ritus magnæ curiæ, in num. 183 incip. itẽ
25 quod quandocunque, &c. in fin. † Quarta
ſpecies iuramenti iudicialis, eſt iuramentũ
ueritatis, quod refertur teſtib. nã teſtis de-
bet iurare de mea ueritate, alias non pro-
bat ut d. xi ſupra in uerſ. teſtis, nec ſufficit,
ſi diceret, ita eſt, ſi bene recordor, ut tenet
Petr. Phil. Corn. in conſi. 94. colum. 1. in li
26 tera, C. in 3. vol. † Quinta ſpecies iuramẽ-
ti iudicialis eſt iuramentum calumniæ, de
quo plene ſupra dixi in uerſ. iuramentum
calumniæ, & iſtud appellatur iuſm creduli
tatis, ut l. 2. § quod obſeruari, & ibi Bart.
& Doc. C. de iure cal. & de eius materia, ut
de. aliqua per And. de Iſer. in conſt. uniuer
27 ſos, & conſt. lite legitime. † Sexta ſpecies
iuramenti iudicialis eſt iuramentum in li
tem de quo loquitur totus titulus. ff. de in
litem iur. & iſtud defertur per iudicem, nõ
autem per partẽm, & defertur actori l. 2. &
l. uideamus. § deferre. ff. eo. tit. itẽ defertur
ob ſolum dolum aduerſarij, non oblatam
culpam l. in actionibus. eo. tit. & iſtud iura
mentum eſt triplex, uidelicet iuramentum
in litem affectionis in quo conſideratur in
tereſſe ſingulare affectionis, ut habeam af
fectionem ad liberum, ad quẽ es mihi cõ-
demnatus, poſſum iurare de illo intereſſe
affectionis, propter dolum tuum. & poteſt
hoc intereſſe excedere verum ac iuſtũ ua-
lorem, quo tria requirentur copulatiuẽ.
Primũ, quod ſit actio bonæ fidei. uel ſtricti
iuris arbitraria, ſecundum quod condem-
natus ſit in dolo, nolẽdo reſtituere. Tertiũ,
quod ſit res in qua uerisimiliter cadat affe
ctio, ſicut in lib. alias ſecus, ut in numis.
leg. numis. ff. de in litẽ iur. ita hæc omnia
tangit Iaſ. in rub. ff. eod. titu. Secũdum eſt
iuramentum in litem de intereſſe ſingu
lari, ut ſi depoſui pecuniam, & quia eam
mihi non reſtituiſti, fuit condemnatus ad
pœnam uel pignus meum fuit uenditum a
creditore meo poſſũ iurare de iſto intereſ-
ſe ſingulari extra rem ut d. l. numis Tertiũ
eſt iuramentum in litem de intereſſe com
muni, & de ueritate. ut ſi fuiſti in mora dã-
di mihi ſeruũ, qui mortuus eſt, poſſum iu-
rare ob dolũ tuum de uera æſtimãti, quãti
ualebat ille ſeruus. & eatenus mihi condẽ-
naberis, ut d. l. in actionibus. § pl... cũ l.
28 ſeq. & no. Iaſ. in d. rub. eod. titu. † Septima
ſpecies iuramenti iudicialis eſt iuramentũ
purgationis, quod deferẽ reo in cauſis ar-
duis in criminalibus, & etiam in ciuilib.
ptta, qñ contra reum ſunt aliqua indicia,
uel ſemiplena probatio, ita quod non po-
teſt diffinitiue condemnari, tunc iudex po
teſt ſibi deferre iuramentum purgationis,
per quod iurabit reus ſe non teneri ad de-
bitum uel non commiſiſſe tale delictũ, &
ſic diffinitiue abſoluẽ. Et de iſto iuramen
to loquitur proprie text. in d. l. admonẽdi,
& in auth. nouo iure. C. de pœna iud. q. ma
le iud. & l. 5. C. de fal. & glo. in l. 1. C. de fic.
& Bar. in cõſ. 104. in fi. inci. uiſus teſti. & c.
29 Iaſ. in l. 3. in prin. col. 5. ff. de iureiur. † Itẽ
de iſto iuramento loquitur totus tit. extra
de purg. can. ubi ſi aliquis eſt infamatus de
crimine, quod non põt plene probari con-
pellitur ſe purgare p iuſm. Et q̃dam alia
purgatio, q̃ dr̃ vulgaris, de qua loquitur ti
tulus extra de purg. uulg. quæ loquitur de
duello, ut qñ litigantes nolũt ſe purgare p
duellum, quæ purgatio eſt oĩ iure prohi-
bita, quia per ea uẽ tentari Deus, ut in c. 1.
& ibi Abb. de purg. uulg. & habetur ĩ cõſt.
regni monarchiam. Et de hoc iuramento
purgationis loquitur And. de Iſer. ĩ c. 1. § ſi
30 uero fuerit, de contro. inueſt. † Octaua ſpe
cies iuramẽti iudicialis eſt, quãdo propter
enormitatem criminis, defertur iuramen-
tum contra uiolentum ſpoliatorem, ut ſi
quis ſpoliat me poſſeſſione, ſed domo mea
poſſum probare per iuramentum meum,
de reb. mobilib. ibi exiſtentibus, & hoc in
odio ſpoliatoris, iuxta l. ſi quando, cum
ibi no. C. unde ui, &c. ſi t extra quod metus
cauſa, & hoc poteſt dici iuramentum in li
tem, & non datur contra uniuerſitatem in
damno clandeſtino pro ualore rerũ amiſ-
ſarum, ut no. glo. in conſt. ſi damna. & ibi
31 etiam And. de Iſer. in pen colum. † Nona
ſpecies iuramenti iudicialis eſt qñ n extare
ret ſtatutum q̃ iteretur iuramẽto damnum
paſſi, prout eſt hodie in regno regia prag.
quæ incipit ſtatuimus, qua cauetur, quod
qñ damnum paſſus, habet animalia in dam-
nũ dãtia in poſſe ſuo, ſtatur ſuo iuramẽto.

Idem

Idem etiam, ſi officialis deprehendit ani-
malia, quia ſtatur ſoli iuramento officialis
denunciantis, alias eſt neceſſe, q probetur
ad minus per vnum teſtem cum iuſo dam
num paſſi. qn̄ non habet animalia in ma-
nu, & iudex qui aliter pronunciat ad quin
que vncias applicandas fiſco, & agitantur
iſtæ qōnes coram baiulis, vt habetur in d.
32 prag. † Scias tamen, q licet alias præſuma
tur ꝑ decreto iudicis, l. Herēnius, §. Caia,
& ibi gl. & Bar. ff. de euict. tamen intelligi
tur de iudicib. maioribus, non autē de iſtis
baiulis, & iudicibus minimis, & pędaneis,
quia pro eorum ſententijs & decreto non
pręſumitur, ita tenet Bal. in l. tutores. ff. de
confir. tu. & Iaſ. in rub. C. qui admit. col. 2.
33 in prin. † Decima ſpecies iuramenti iudi-
cialis, eſt iuramentum, q pręſtatur in ta-
xatione expenſarum, nam expenſæ factæ
in iudicio prius taxantur per iudicē & po
ſtea datur iuramentū victori, qui fecit ex-
pēſas, & poſtea interponitur declaratoria
per iudicem, vt habetur in auth. poſt iuſiu
randū, & auth. nouo iure & ibi Bald. C. de
iud. & hoc fuit introductū ex cauſa, quia
grauatur victor in eo, quod non recuperat
omnes expenſas propter taxationem, rele-
uatur in alio, vt ſtetur ſuo iuramento, vn-
de ſi vellet plenè probare per teſtes omnes
expenſas, non fieret earum taxatio per iu-
dicem, vt dicūt Doc. in d. auth. & hæc quo
ad iuramentum iudiciale dicta, ſufficiant.
34 SECVNDVM principale † iuramentū
eſt extra iudiciale, & ideo ſic dicitur, quia
extra iudicium præſtatur. Cuius ſimiliter
multæ ſunt ſpecies, & primo reperitur, v-
num iuramentum quod appellatur, pro-
miſſorium, vt quando aliquis iurat ſe da-
turum, vel facturum aliquid ſimpliciter ſi-
ne aliqua cauſa, vel ſtipulatione, & ſic cōti
net promiſſionem de futuro, & de iſto lo-
quitur text. in l. ſi quis pro eo. ff. de fideiuſ.
& c. debitores. de iureiur. & iſtud iuramen
tum nō producit actionem de iure ciuili,
nec obligat iurantē, niſi in vno caſu. ſ. qn̄
libertus iurat pſtare operas patrono, l. vt
iuſiurādi. ff. de ope. lib. & not. Bar. in d. l. ſi
quis ꝑ eo, col. 1. & 2. & Ioā. de Imo. in rep.
c. cū contingat. col. 23. cum trib. ſeq. verſ.
circa tertiam, & c. de iureiur. ſed de iure ca-
nonico eſt ſecus, quia poteſt agi ex tali iu-
ramento ſaltem implorando officium iu-
dicis, vt dicit Imol. in d. c. cum contingat
col. 26. in fin. & ſeq. & hanc cōcluſionem,
firmat B. Tho. in ſua ſumma, ſecunda ſecū
dæ, q. 89. ar. 7. ubi tenet, quod talis promit
tens tenetur ad obſeruationem iuramēti,
ſi cum eo concurrat iudicium, & iuſtitia,
unde dicerē in iſto caſu, quod poſſet adiri
iudex eccleſiaſticus per viam denunciatio
nis euāgelicæ, per ea quæ dixi ſupra intra
de denuntiatione, in princ. huius 6. partis.
35 † Ex prædictis poteſt ſolui illud dubium ſ.
vtrum pactum nudum firmetur iuramen-
to, nam de iure canonico non eſt dubium,
quia etiam ſine iuramento ex pacto nudo
oritur actio, vt eſt communis opin. omniū
ſcribentium in c. 1. de pact. multo fortius,
qn̄ iuramentū interuenerit, ſed de iure ciui
li non producit actionem pactum nudum
iuratum, ut no. Ion. cap. 2. de eo, q metus
cauſa, & Bal. in l. ſi. col. 2. C. de fide. & Bar.
in l. 1. C. de ope. lib. & idem Bal. in auth. ſa
cta, C. ſi aduer. uend. de qua materia, uide
Iaſ. in l. iuriſgentium, § ſed cum nulla, col.
5. ff. de pact. & in l. ſi quis maior. C. de tráſ.
36 † Secunda ſpecies iuramenti extraiudicia
lis, eſt illud, quod appellatur iuramentum
aſſertorium, ut qn̄ quis aſſerit aliquid eſſe
de præſenti, uel de præterito, & iurat, vt qn̄
iurat quis ſe eſſe maiorem, vel regem ha-
buiſſe uictoriā, vel ſimile, de hoc loquitur
text. in c. omne & c. ut noueritis. 22. q. 1. &
per totā, & l. ſi alterius, in ſi. C. ſi minor ſe
maior dixe. & no. Imol. in d. c. cum contin
gat, co. 15. in ſi. & colu. 107. in pri. de iure
iur. Verum in minore ſit differentia, quia
ſi iurat uerbaliter, ſe maiorem poteſt pro-
bare contrarium, ſecus ſi realiter tactis ſcri
pturis, ut d. l. ſi alterius, & de hoc iuſo aſſer
torio ſimiliter tractat B. Th. in ſum. ſecūda
37 ſec. q. 89. art. 7. † Tertia ſpecies iuramenti
extraiudicialis eſt, quod dicitur confirma
torium, ut quando apponitur iuramentū
in aliquo actu ſe inualido, & per iuramen
tum firmatur. Exemplis in auth. ſacramē
ta, C. ſi aduer. uēd. & in c. cum cōtingat de
iureiur. Similiter in donatione inter virū.
& uxorem, quæ non valet, l. 1. & per totū.
ff. de do. inter uirum. & uxorē tn̄ firmatur
iuramento, ſecundum Bar. Alexand. in l.
Seius, & Augerius. ff. ad l. Fal. & Abb. in c.
donatio de dona. iter uir. & vxor. & Paul.
de Caſtr. in conſi. 73. co. 2. in vol. & de iſto
iura-

iuramento tractat plene Bar. in d. l. ſi quis
pro eo. & Imo. in d. ca. cum contingat vbi
plura exempla ponit, & Alc. in conſ. 43. &
59. in 2. vol. & conſil. 53. in 3. vol. & Fran.
de Are. in conſ. 22. & 74. & And. de Iſer. in
c. 1. §. item ſacramenta, de pace iur. fir.
38 † Quarta ſpecies iuraméti extraiudicialis
p eſt iuramentum ꝓ fidelitatis ꝙ tenetur, præ
ſtare vaſallus dño ſuo, ſiue ſit vaſallus feu-
datarius, ſiue burgenſis, ſecundum And. de
Iſer. in c. 1. col. 1. qua. uaſ. iura deb. do. fide.
39 † In quo iuramento ſex continentur. Pri-
mum. ſ. quo iuret ſeruare dñm incolumē,
tutum, honeſtum, vtilem, facilem, & præ-
ſtare auxilium, quæ ſex numerantur in c.
1. de noua for. fide. & ibi per And. de Iſer.
& habetur plene in dec. 865. conſil. Neap.
40 in 4. & 5. col. † Item qñ tale iuramentum
præſtatur dño baroni, debet iurãs excipe
re perſonam Imperatorum, ſeu Regis, quæ
ſemper cenſetur exceptuata. ſ. vt ꝓmittat
dominum ſuum defendere aduerſus, quan
cũque perſonã, contra Regem, c. Imperia-
lem, § fi. & ibi And. de Iſer. de prob. feud.
alie. p Fed. & in d. c. 1. in prin. de nou. for.
41 fide. † Et hoc iuramentum poteſt præſta-
ri ẽt per tutorem, vel curatorem, & procu-
ratorem, ſecundum Alex. in conſil. 10. col.
42 3. in 2. vo. † Item non poteſt Baro exigere
hoc iuramentum a vaſallis ſine mandato
regis, vel literis, alias punitur priuatione
feudi, & publicatione bonorum, ut eſt
conſt. regni, quæ incipit, comite vel baro-
ne, &c. & tenet And. de Iſern. in c. ſi mino-
ri, circa fi. ſi de inue. feu. fue. contro. & hē-
tur in d. dec. 265. conſ. Neap. verſ. 20 &c.
43 † Eſt & aliud iuramentũ fidelitatis, ꝙ ap-
pellatur iuramento ligij, & propriè eſt il-
lud, ꝙ præſtatur ſoli Imperatori, vel Regi,
non autem inferiori, & in hoc differt iura-
mentũ ligij a iuramento fidelitatis, & tũc
qñ vaſallus iurat regi, iurat indiſtinctè ip-
ſum defendere, contra omnem perſonam
neminē exceptuãdo, & de hoc eſt alia dec.
44 conſi. Neapo. in nu. 307. † vbi declaratur
quis dicatur ligius, nã exponitur quaſi li-
gatus, & aſtrictus regi, vel dicitur, a legali-
tate, q̃ tenetur ſeruare regi contra omnem
perſonã, vt not. Bal. in l. 1. in §. 1. col. pen.
C. de ead. toll. & And. de Iſer. in conſt. dñia
vaſallis, & in d. cap. 1. de noua for. fidel. &
Ioan. And. in cl. paſtoralis § rurſus verſi.
ligius, de re iud. & Franc. de Are. in con
151. vbi etiam examinat de iuramento fi-
delitatis, quod tenetur præſtare epiſcopus
archiepiſcopo, & qd ſi epiſcopus ſit exē-
ptus, de qua materia tractatur in c. dilect.
de maior. & obe. & in c. cum olim. el. 2. & c.
45 antiqua. & ibi gloſ. de priuil. † Quinta ſpe
cies iuramenti extraiudicialis eſt iuramen
q tum temerariũ, vt quando aliquis ꝗ calore
iracundiæ iurat; nam ſi iuramentum eſt
alias illicitum, non valet, ſi vero eſſe licitũ
vt ſi quis iurat non exire domum, vel non
ludere, uel aliud ſimile tunc propter ira-
cundiam non ligat nec eſt periturus con-
traueniens. Tutus tamen eſt petere abſo-
lutionem ad cautelam, quæ de facili concē-
ditur ſecũdum Ab. in d. c. ſicut. de iureiur.
& de hoc iuramento habetur Deuterono-
mii c. 6. & Eccleſiaſtici c. 23. & p Io. Chry.
46 ſuper Matth. c. 5. † De eo tñ quod dixi de
iurante nõ ludere, ſi tale iuramentum fie-
ret ſine iracundia, ita eſſet periũrus luden-
do, ſicut videndo ludere, vel mutuãdo pe-
cuniam ludenti, & ita punitur æqualiter
pęna contra ludentes inductam, tã ipſe quĩ
ludit, quam is, qui videt ludere, uel pecu-
niam mutuat. ita tenet Bald. in auth. inter
dicimus in princ. C. de epiſ. & cle. vbi idem
dicit in eo, qui docet ludērem. Multa alia
exempla poſſent dari de hoc iuramẽto te
merario. præſertim, quando quis praua
conſuetudine iurat, vt habetur in c. iura-
47 uit 22. q. 4. † Sexta ſpecies iuraméti extra
r iudicialis, eſt iuramentum illicitum, de
quo loquitur tex. in c. innocens, & per totã
illã q. 24 q. 4. & not. gloſſ. ibi in ſumma.
Super hoc eſt ſciẽdum, ꝙ iuramẽtum põt
dici illicitum altero de trib. modis, vt ha-
betur in d. innocens. Primo modo ex eo qđ
iuratur. Secundo modo ex cauſa extra ve-
niente. Tertio modo iurandi exemplum
primi eſt, quando illud iuramentum de ſe
48 eſt prohibitum, & vitioſum. † vt ſi quis
iurat cõmittere vnum delictum, quo caſu
non tenetur ad obſeruantiam, quia tale iu
ramentum non ligat. c. ſi aliquid, &c. non
eſt, &c. actione, &c. inter cet. 22. q. 4. & hſ
per Abb. & Doct. in ca. intimauit, de teſt.
49 † Idem etiam quando quis iurat nõ ferre
s teſtimonium, quia non obſtante iuramen
to poteſt examinari ſecundum Abb. in d.
c. intimauit. Idem in eo, qui iurat non eſſe

conſ.

50 conſ. ſin. in prin. ff. ad municip. † Idē in b eo, qui iurat nō fideiubere, quia poteſt nō obſtante iuramento fideiubere pro proxi- c mo in periculo cōſtituto, vt no. Ioa. And. in addi. Spe. in ti. de iureiur. in rub. de quo vide omnino Old. in conſ. 90. Et de his, & d alijs ſimul. bus exemplis, tractat plene Iaſ. in §. item, ſi quis poſtulante col. 11. & ſeq. e inſti. de actio. & Paul. de Caſt. in cōſi. 345. in 1. vol. & Cald. in cōſ. 8 in ti. de iureiur.
51 † & quod iuramentum in male promiſſis nō ſit ſeruandum, tenet And. de ſer. in c. 1. cal... qui ſucceſſ. teneatur in feud.
52 † Exemplum ſecundi eſt qn̄ quis poſt vo-
53 tum caſtitatis iurat ducere vxorē. † idem quādo iurat adimplere omnia, quæ ab eo petentur, quia ſi petatur aliquid turpe, nō tenetur implere iuramentum, c. cum iuramēto, de ho. & ca. ... & ca. vnuſquiſq. f
54 de ... Exemplum tertij eſt, vt ſi quis iurat per viſcera Chriſti, vel p ventrem, uel per capillos, vel per membra pudibunda Chriſti, nam tale iuramentum dicitur blaſphemia, vt ingt Bal. in l. 2. in fi. C. de reb. cred. & Bald. in l. 1. C. ſi quis imp. male. & in l. accuſationē. co. 3. C. qui accuſ. nō poſ. g vbi plus dicit, quod tale iuramētum a ſpecies hęreſis, vt eſt tex. in auth. vt non luxu. h cōtra nat. in rubro. & nigro & c. ſi per ca-
55 pillum, 22. q. 1. † Eodē modo ſi quis iurat per dæmones, vel aliam creaturam, eſt iuramentum illicitū, & peccat iurans, decet tamen ſeruare iuramentum ſi id, quod iurat, non eſt prohibitū, c. mouet. 22. q. 4. & no. Alex. in conſil. 27. col. pen. in 2. vol. & habetur in c. 1. & ſi Chriſtus de iureiur. reliqua, circa hāc materiam dic, vt p Spec. i in titu. de iur. dela. per totum, & per Mod. repetentes in rub. de iureiur. & per Doc. in K
56 locis ſuperius allegatis † An autem iuramētū poſſit præſtari per procuratorem habentem ſpeciale mandatum, Dic quod ſic l in animam conſtituentis, ſecundum Bart. & Alexand. in l. qui bona, §. ſi. alieno. ff. de damn. infect. & Alex. in l. ad egregias, in m princi. ff. de iureiur. & in l. vulgo. ff. de in litem iur. Rob. Maranta. n

ADDITIONES.

a Suppletorium Socin. in tract. fallen. reg. 204. Et Præceptor meus D. Marcus Antonius Eugenius in d. l. admonēdi, in vlt. par. de iurantē. ſupple. vbi late de iſta materia.

b Ante concluſionem. Quia po. ff. peti nō poteſt, Soc. d. reg. 404. nu. 40.

c Hæredi. D. And. Alferi. conſ. 3. nu. 8. & conſil. 8. nu. 30. vſque in fi. & conſ. 9. nu 6 & 7. & conſ. 10. num. 2.

d Perſonæ vili. Marg. ſing. 27. Boe. conſ. 49. nu. 69. Duaren. lib. 2. diſpu. c. p. 33.

e Criminali. Boer. dec. 86. Socin. d. leg. 404. nu. 12. Al. conſ. 66. lib. 1. Dec. conſil. 17. in fin. Quod pcedit in reo, ſecus in actore, & eſt communis, de qua per Alex. d. cōſi. 60. col. 1. & Iaſ. d. l. admonēdi n. 175. Vel niſi ſit modici præiudicij Abb. in c. fi. nu. 2. de his quæ vi, metus ue cau. fiunt. Crau. conſ. 182. n. 15 & ſeq. Vel niſi ſit ſemiplene probatum, R om. d. l. admonēdi, & Cur. ſe. ibi nu. 309 Alex. conſ. 122. nu. 7 lib. 2. Boer. vbi ſupra in d. deciſio. 85.

f Conditionem perſonarum. Gloſſ. in l. ſed & ſi §. 1. ff. de iud. Bart. d. l. admonendi nu. 54. Soc. d. reg. 404. nu. 11. & e cōmuni clariſſimis Iuriſc. & D. meus D. Marcus Mantua d. l admonēdi, n. 321. Marſil. ſing. 17. declarat, quando iuramētum ſuppletoriū defertur in cauſa magnæ quantitatis.

g Præſente vel citata. Veſtr. in Prac. Roma. Cur. lib. 7. cap. 1. num. 10.

h De his actenus. Idem eſt ſciendum, quando ſtatutum, ſiue lex requirit manifeſtiſſima probationes, tale iuramentum non defertur glo. no. in l. ſi. in princ. ff quod met. cau. Auguſt. Bero. in c cum ſit Romana. nu. 10. de app. Soc. conſ. 116. col. 3. lib. 1. Rip. in d. l. ſi. nu. 189. Dec. in rub. extra de prob. de com. Viui in 1. par. com. opi. opi. 187. iuramento neceſſario.

i Exemplum, Soci. in tracta. fallen. reg. 105. iuramentum.

K Approbat Viu. de com. opin. par. 1. opin. 188. iuramentum iudiciale.

l Iuramentum in litem. Quid ſit, vide Plot. in repet. l. ſi quando. num 869. C. vnde vi, Bello lib. 2. ſupp. uer. ca. 14. Coraſ. li. 4 miſcella. c. 2. nu. 11. vbi etiā in hac materia.

m Intereſſe ſingulari. Plot ubi ſupra. n. 870. Coraſ lib. 6, miſcella. cap. 12. & 4. vbi late.

n Extra ſtatutū. Dec. in rub. extra de prob. col. 13. Admittitur tamen probatio in cōtrarium, R u. conſ. 87. nu. 12. lib. 3. talē ſtatutum nō habet locum in furto, Alexan. conſ. 167. col. 1 lib. 2. Plot. in d. l. ſi quādo, nu. 824. C. vnde vi, limita etiam quod non

credatur

credatur tali iuramento, quando inſtantia fieret iudicij vt ad locum accedere, Marſ. l. 1. §. ſi ſerui mihi nu. 4. ff. quæſt. Cotta in memor. in verſi. ſtatuto ciuitatis Mediolani, in ver. damnum. Cæpol. cau 104 nu. 1, interpretatur etiam alijs modis, vt per totam d. l. nu. 151. vſque ad nu. 155.

8 Taxatione expenſarum. Octau. Veſtri. in prac. Ro. cur. li. 3. c. fi. nu. 25. vbi Grau ſub nu. 36 Et an requiratur citatio infra in 3, & vlt. actu. 3 par. 6. par. prin. nu. 21.

7 Fidelitatis. Rebuff videas in declarat. arbor. feud col. 3. & 4.

9 Calore iracundiæ. Tiraq. in tract. de pen. cauſa 1. nu. 16. Duen, lib. 1. reg. vtr. iu. reg. 292. factum uel dictum, in 1. amplia.

r Iuramentum illicitum. Illicitum etiam dicitur, ſi quis iurauit de non loquendo patri, matri, vel ſimi. l. cum quidam, §. fin. ff. de iureiu. Tamen eſt de neceſſaria abſolutio, Couar. in relect. c quamuis in initio, 2. parte num. 4. de pact. in 6.

Ludouicus Alferius.

De actorum æditione.

1 *Actorum appellatione quæ ſcriptura veniāt.*

2 *Inſtrumenta & ſcriptura producta in iudicio an dicantur eſſe de actis.*

4 *Exemplum ſcriptura in actis regiſtrata, non facit fidem niſi ſit collationatū parte preſente vel citata.*

5 *Acta iudicij voluntarij, veniunt actorum appellatione.*

6 *Exempla qualiter probent.*

7 *Acti an debeant inſtrumenta relata in inſtrumento Producto*

8 *Acdi ante omnia, an debeant inſtrumenta relata, in libello num. 9 10. 11.*

12 *Aeditio qualiter fiat.*

13 *Acta iudicij, & acta litis ſine cauſa quia dicantur.*

14 *Actorum genus triplex reperitur.*

15 *Acta geſta & monumenta qualiter inter ſe differant*

16 *Acta iudicij fieri debent parte præſente vel citata, & abſente per contumaciam alias non probant, nec alteri parte præiudicāt in cauſa in quo ſumus contradictorio iudicio.*

17 *Acta iudicij ad alterius partis inſtantiam debeant fieri, alias non valeant.*

18 *Acta iudicij coram iudice, vel eo mandante fieri debent, vt faciat fidem.*

19 *Obligatio penes actu curię recipi debet corā iudice vel iudice mandante alias recepta extra locum iudicij non valet, nec habet executionem paratam num. 20.*

20 *Obligatio penes actę curię poteſt recipi, etiā abſente creditore.*

21 *Acta per notarium deputatum ſcribi debēt, nec poſſunt per alium proſequi.*

22 *Acta iudicij ſcribi debet per notariū a rege creatū, vel per duos ſcriptores priuatos de iure communi. Et quid ſeruetur in regno.*

23 *Princeps ſine cauſa iuriſgentium detrahere non poteſt.*

24 *Acta ſcripta per priuatum in loco, vbi priuatus actorum magiſter eſſe conſueuit an faciant publicam fidem, & an iſte communis error ius faciat num 25. 26.*

25 *Conſuetudo tanti temporis cuius initij non eſt memoriam non priuilegij.*

26 *Acta reciproca ſcripta per priuatum per alteram partem impugnari non poſſunt.*

27 *Scriptura inhabili utens non poteſt ſimilem contra ſe productum impugnare.*

28 *Dictio vnius ſtatur de voluntate partium.*

29 *Acta iudicii in ſcriptis celebrari debent, alias nō valent, niſi in cauſis breuioribus.*

30 *Acta iudicii, an per teſte probari poſſint.*

31 *Acta coram iudice non requirunt teſtes ſed ſic coram arbitrio.*

32 *Teſtes debent adhiberi in ſententiis.*

33 *Acta ante publicationem, publicam fidem non habent.*

34 *Atteſtationes non publicatę, etiam ſemiplenē non probant.*

35 *Acta non publicata æquiparant breuiatura notarii.*

36 *Acta iudicii non poſſunt fieri in die feriata.*

37 *Libellus poteſt præſentari, & recipi die feriato etiam ad honorem Dei.*

38 *Latro inſignis poteſt mitti ad furcas, etiam die feriato ad honorem Dei.*

39 *Acta voluntarię iuriſdictionis, die feriato exerceri poſſunt.*

40 *Teſtes etiā die feriato ad honorem Dei examinari poſſunt.*

41 *Acta p a & requirentia celeritatem, fieri die feriato.*

42 *Decretum ſuper alienatione rerum minoris die feriato interponi non poteſt.*

43 *Debitor fugitiuus capi poteſt etiam die feriato*

riato ad honorem Dei.

44 *Confeſſio etiam in die feriato poteſt in iudicio recipi.*

45 *Proceſſus factus die feriato ad honorem Dei valet, quando iudicis iuriſdictio erat tempore peritura.*

46 *Proceſſus poteſt fieri die feriato ad honorem Dei in curia principis.*

47 *Excõicationis ſnĩa die feriato ferri poteſt.*

48 *In cauſis carceratorum die feriato proceditur.*

49 *Actus omnes iudiciarii expediri poſſunt in feriis meſſium, & vindemiarum.*

50 *Acta de die, & non de recte fieri debent.*

51 *Acta iudicii locum menſem, diem & annũ in quo celebrantur continere debet alias non valent.*

52 *Actis deperditis, & aliis de nouo confectis ſi prima poſtea reperiantur, quibus potius debet fides adhiberi, & ſecundum quę debet iudicari.*

53 *Acta omnia regulariter ſunt edenda alias poteſt appellari, & non edens præſumitur in dolo.*

54 *Actorum æditio eſt ſpecies defenſionis.*

55 *Actorum æditio per notarium iudice mandante fieri debet, & non aliter.*

56 *Atteſtationes teſtium, ante publicationes ædi non debent parti.*

57 *Interrogatorium copia pariter dari non dẽt.*

58 *Allegationes iuris, an debeant ædi parti.*

59 *Notarius acta edere nõ tenetur ſine ſalario.*

60 *Nomina teſtium non tenetur quis edere parti ante publicationem.*

61 *Acta debent ædi cuicunque prætendenti intereſſe etiam ſi non ſint ad eius inſtantiã celebrata ſecus in inſtrumentis.*

62 *Acta debent ędi ſumptibus potentis.*

63 *Copia libelli ſumptibus actoris dari debet.*

64 *Acta originalia non debent ędi, ſed ſolum copia ſub pœna falſi.*

65 *Acta ędi debent, cum die conſule loco, & tempore.*

66 *Acta ſemel edita poſſunt millies peti, vt iterum edantur. Secus in inſtrumento, quia regulariter non editur niſi ſemel.*

DEcimus actus, qui ſucceſſiuè conſideratur in iudiciis, eſt actorum æditio ſuper quo breuiter examinabo tres quæſtiones principales. Prima erit quid veniat appellatione actorum. Secunda, an indiſtinctè omnia acta iudicii faciant plena fidem, & qualiter. Tertia erit qualiter iſta acta ſint ædenda petentibus.

VENIO ad primam q. ſuper qua concludo.

1 † quod acta dicũtur omnes ſcripturæ in iudicio factæ corã iudice, & ſcriptæ manu officialis, ſcilicet tabellionis ad hoc deputati, ut declarat Ale. in l. acta, & in l. actorum, ff. de re iud. vbi dicit, quod etiam ſententia venit appellatione actorũ, idem tenet Abb. in cap. quoniam contra col.

2 2. in fi. de prob. vbi vide Bal. plene declarãtem, q́ ſcripturæ venit appellatione actorum, hoc etiam declarat Bal. in auth. quæ ſupplicatio. col. 1. ver. item licet ſcriptura, &c. C. de præ. impo. off. vbi dicit, ꝙ nõ ex eo ſolo, ꝙ ſcriptura eſt facta per tabellionem actorum, dicitur de actis iudicii, niſi fiat coram iudice, vel iudice mandãte. adde Bald. in l. interrogatam C. de lib. & cã. & Bar. in l. illud, col. 2. ver. deinde nota, &c. & ibi & Bar. C. de ſac. ſan. eccl. & Card. in cl. ſępe, §. & quia in 9. q. de verbor. ſign. & Ale. in l. 1. in prin. ff. de verb. obl. & Bal. in c. 1. §. item ſacramenta, col. pen. in fin. ver. quæritur inſuper, & c. de pac. iur. fir. & ꝙ ſnĩa venit appellatione actorum, eſt text. cum gl. & Bar. in l. in fraudem, §. neque. ff. de iure fiſci. An aũt inſtrumenta, & aliæ ſcripturæ productæ in iudicio, dicãtur effecta de actis, eo ipſo ꝙ ſunt producta? Inn. in c. cũ in iure in fi. de offi. dele. tenet ꝙ ipſum inſtrumentũ quantũ ad contractũ, & obligationẽ, in eo contentã, non eſt de actis, ſed ſola productio inſtrumentorũ & ſcripturarum eſt de actis. Idem tenet Bal. in l. 2. col. 3. ver. iuxta hoc quærit, &c. C. de eden. vbi per hoc infert, ꝙ inſtrumentũ productum in actis, editur ſine die & conſule, ſed ſolũ editur dies productionis, quia quãtum ad productionẽ, eſt effectum cõe inſtrumentum, iux. l. 1. §. edẽda, ff. de eden. ſed certe, ſi iſta opi. in hoc Inn. & Bal. ita ſimpliciter intelligeretſ, reſultare poſſẽt aliqua abſurda & maxime, q2 altera pars nõ poſſet petere copiã tenoris inſtri producti in actis, ſed ſolã copiã præſentationis ipſius, nã ſi tenor non eſt de actis, ergo nõ eſt effectus cõis & ſic non eſſet edendus, ꝙ eſt contra d. §. edẽda. Preterea, ſi in tenore inſtri eſſet aliqd uerbũ faciens contra producentẽ, & in fauorẽ aduerſarii, nõ poſſet aduerſarius

[illegible]i pro ſe,quia non eſt de actis, quod eſt
cōtra no.per gl.& Mod.in l.1.§.editiones.
ff.de eden.ubi habetur communiter quod
producēs inſtrumentum in iudicio cenſe-
tur approbare omnia cōtenta in eo, etiam
contra ſe facientia,& aduerſarius poteſt eo
vti pro, ſicut dicimus in teſtibus,qui depo-
nere debent pro utraque parte,.ita plene de
clarat Iaſ.in d.§,æditiones vnde cauſa uitā
di iſta contraria,uī eſſe dicendum,quod tā
productio,quam tenor inſtrumenti produ
cti ſit de actis,maximè cum tota die uidea
mus communiter practicari,quod eo ipſo,
quod inſtrumentum,uel alia ſcriptura pro
ducitur in iudicio,poteſt aduerſarius pete-
re eius copiam,& ſibi editur cum die,& cō
ſule,& cum toto tenore ſcripturæ ergo to-
3 ta eſt effecta de actis,& tota communis. †
Puto in iſta uarietate poſſe dari iſtam de-
clarationem,uidelicet,quando aliquis pro-
ducit inſtrumentum,in iudicio, & non fa-
cit illud regiſtrari in actis de uerbo ad uer-
bum , ſed ſolū notarius ſcribit in actis die
tali , &c. talis produxit unum inſtrumen-
tum procurationis,vel debiti,vel aliud ſi-
mile,quod incipit ſic,& finit ſic,&c. ſi eius
tenor non apparet extenſus in actis , puta
quia producens retinuit ſibi inſtrumentū
pœnes ſe,& tunc verum dicit Inn.& Bald.
quod ſola productio eſt de actis, & non te
nor inſtrumenti,ex quo tenor non reperiī
in actis , & dato , quod notarius fecerit de
eo mentionem quod uiderit,non tamē in
hoc ſibi creditur,ut not. Ale. in cōſ. 6.col.
2.in fi.in 4.uol.& per mod. in auth.ſi quis
in aliquo C.de eden.nam ſi tenor eſſet de
actis,faceret publ.fidem.ſicut alia acta abſ
que eo, quod originale producatur , quod
eſt falſum ſecundum Ale ibi & Doc.in d.
auth.ſi quis in aliquo. Sed ſi quæris,an iſto
caſu poſſit aduerſarius petere copiam teno
ris inſtrumenti. Dic quo ſic,nam licet non
ſit de actis pp deficientiam regiſtrationis,
tamē quia pars cœpit eo uti in iudicio per
productionem,rōne huius uſus tenetur il-
lud edere,ita tenet Bald.& Ale.in l. 2. ff de
eden.per d. §. edenda ſunt omnia,& tunc
poſſet procedere opi.Bal.in d.l.2.C. de ed.
I.quod edatur ſine die & cōſule. Nec ſēper
ſequitur illa conſequētia, iſta ſcriptura nō
eſt de actis,ergo non debent ædi. Nam ſi
5 quis facit mentionem de inſtrumēto in li
bello, p dictionē limitatiuā , tenetur illud
edere ante litem conteſt. *t tamen non eſt
de actis,ut Bar.& Doc.in l. edita.C.de edē.
Quandoque producens inſtrumentum,fa
cit ipſum regiſtrari in actis,vel quia relin-
quit ipſum originale authenticum in actis
cū præſentata ſub tali die , &c.uel quia fa-
cit ipſum exemplari auctoritate iudicis, &
facit ipſum collationari per actorum nota
rium cum fide ſua in calce, quod ipsū col-
lationauit, ſcilicet exemplum cū origina-
li,& concordat de uerbo ad uerbum,& illa
copia collationata relinquitur in actis, cō
tinens totum tenorem inſtrumenti, origi
nale autem recipitur per producentem, ne
forte aliquo caſu perdatur, & iſtud quoti-
die uidemus ſeruare iudiciis . Et tunc di-
co,quod totus tenor inſtrumenti de actis,
non ſolum ipſa productio, adeo quod illa
productio illius copiæ regiſtratæ,& colla-
tionatę facit dictam copiam habere publi
cam fidē,abſque eo, quod producatur ori-
ginale. Ita tenet Bal in fi.in 5.q.C. de edic.
diui.And.col.& de mente Specu.in titu.de
inſtr.epi.§.nunc dicamus colum.4.uer.il-
lud autem ſcias,&c pro hoc eſt gloſſ.in d.
authē ſi quis in aliquo,& ibi etiam Bar.&
cōmu.Doc.& gl & Bar.in l.chirographis.
ff.de admi.tut.& A[illegible]g.in §.illud.in auth.vt
4 infra filij,&c.† Hoc tamē intellige,& decla
ra dūmō , talis [illegible]atio ſit facta a parte
præſente,& non contradicente,uel parte ci
tata,alias nullam fidem faceret talis copia,
quamuis collationata,ita tenet Alex. in d.
conſi. 6.col fi.in princ.in 4.uolu. & eſt de
mente Bar.& Doct.in d.auth.ſi quis in ali
quo,quod not.perpetuo,quia raro hoc ad-
uertunt litigantes,& actorum notarii, un-
de allegationibus iuris poſſis talē ſcriptu-
ram deſtruere. De reliquis autem,quæ ue-
niunt appellatione actorū traditur plene
in d.c.quoniam cōtra,de prob.tam in tex.
5 quam in gloſſ.& per Doc.† ibi inter,quæ
adde,ꝙ non ſolum acta, quæ fiunt in iudi-
cio contentioſo, & contradictorio ueniūt
appellatione actorū ſed etiam omnia alia,
quæ fiunt in iudicio uoluntario,in quibus
decretum iudicis interponitur,prout ſunt
tutelæ,& emācipationes,& aliæ ſimiles ſe-
cundum Inno.in c.1.col.1.de probat.quæ
alio uocabulo dicuntur acta forentia,ſecū
dum eū ibi.ex eo,quia in foro agitatur, &

no etiam Bal. in l. comparationes, col. 2. verſi quærit etiam de forenſi, &c. C. de fide inſtrum.

6 ADDITIO. † Adde quod omnia exemplata, & regiſtrata probant eo modo, quo probarent originalia, & non vltra neque plus, vnde quidquid poterit obijci, & opponi cõtra originale exemplarium omne illud poteſt obijci contra exemplum, & Bart. & Doc. in l. teſt. la 1. ff. de cond. & demonſt de quo per Doct. plenè, in c. quo-
7 niam contra extra, de prob. † Item illud addas, quod ne dum debet fieri æditio inſtrumẽti producti in iudicio quo quis utitur, ſed etiam eorum inſtrumentorum ibi relatorum, ſecundum Bal. in l. ciuile, circa fi. ff. de leg. & Ale. in conſi. 3. li. 2. col. 1. refert & ſequitur Dec. in l. edita, col. pen. circa fi. C. de eden. & Aymo. Crau. in conſi. 112.
8 lib. 1. nu. 15. † Item eſt aduertendũ, quod vbicunque in libello actoris fit mentio de aliquo inſtrumento, uel ſcriptura ſuper quib. fundetur intentio actoris poteſt compelli ut ante omnia exhibeat, ut detur reo occaſio deliberandi, ſecundum Inn. in c. ex epiſtolæ, quem ibi omnes ſequuntur, & Bald. in l. fi. C. de pre imp. offer. & procedit concluſio ſupradicta, ſi in libello fit mentio limitatiuè taliter, quod actor ſtatus redditus dubius de narratis per actorem, puta uendidiſti talem petiam terræ prout conſtat tali inſtrumento, ſecundum Barto. in l. poſt. quam, §. ſi dies, ff. ut leg. no. caueat, & in l. ædita, pe. co. C. de eod. & ibi Bar. in pe. car. & Fel. plenè in d. c. ex epiſtolæ.
9 † Adeo quod fieret mentio inſtrumenti in libello narratiue (vt ſi dicatur, quæ omnia conſtat publico inſtrumento exinde cõfecto) non fit æditio ante litem conteſtatam ſecundum Bar. in d. l. ædita & Doc. in d. c. ex epiſtolæ, tu autem dicas contrarium ſeruari in magna curia uicariæ, & alijs curijs ubi extat cõs ſtilus, quod ſi limitatiue uel narratiue fit mentio inſtrumenti in libello ſemper fit æditio ſi petitur ad effectũ deliberandi, uel fundatur exceptiones, & ita
10 practicatur. † Sed ſi actor negat ſe habere copiam inſtrumenti in promptu proceditur adulteriora, ſecundum Rot. in nouis deciſ. 33. de quo ſtatur iuramento actoris, & no. expreſſe Bar. in l. qui ſtipendia in fi. C. de proc. & Fel. in d. ca. ex epiſtolæ, nu.
11 27. † Item ſi ille qui petit ædi inſtrumentum uериſimiliter habere debet, uel habet copiam inſtrumenti qualitercunq. fiat mẽtio inſtrumenti in libello nõ tenetur libellans ante omnia edere ſecundum Bal. in l. legatum, ff. de eden. & Rotam vbi ſupra, nam ſi legatarius petit legatum uirtute teſtamenti ab hærede non tenetur edere teſtamentum ipſi hæredi, quia præſumitur habere notitiam contentorũ in eo, de quo
12 plene per Fel. ubi ſup. nu. 27. † Et adde quod in caſibus in quibus ante litem conteſt. fit æditio ſufficit oſtendere iudici originale, & relinquere in actis copiam ſecundum Inn. in c. cum in iure, de offi. deleg. & Bal. in l. 2. C. de eden. & Ab. in d. c. ex epiſtolæ, & ibi Fel. nu. 31. in medio. Pet. Fol. V. I. D.
13 † Iſta autem acta, quæ fiunt in iudicio quædam dicuntur acta iudicii propriæ, & quædam acta litis ſiue cauſæ, & differunt inter ſe, quia acta iudicii ſunt illa, quæ tendunt ad iudiciorum ſolennitatem & ordinem, prout ſunt citationes, libelli ſatiſdationes & litis cõteſtatio, publicatio, & concluſio & alijs ſimiles actus. Acta vero cauſæ ſeu litis ſunt, quæ reſpiciunt factum pro uictoria cauſæ obtinenda, prout ſunt atteſtationes, confeſſiones, ſcripturæ, & aliæ probationes ita declarat gl. in cle. ſæpe, in uerſi. deciſ. & ibi etiam Card. in 3. not. & in 2. q de uerb. ſig. & Abb. in c. cauſam, quæ in 2
14 not. de teſt. † & propterea in materia actorum ſolet fieri diſtinctio trimembris, uidelicet. Quædam ſunt, quæ reſpiciunt litis ordinationem, & ſunt illa, quæ modo appellaui acta iudicii. Quædam ſunt, quæ reſpiciunt ueritatis indaginem, & ſunt illa, quæ modo appellaui acta litis, ſeu cauſæ. Quædam ſunt, quæ reſpiciunt litis deciſionem & ſunt ſententiæ diffinitiuæ, de quibus plene per Bar. in l. is, apud quem. C. de eden. & in l. cum lite mortua, ff. de iu. ſol. & Abb. Fel. & commo. Doc. in d. c. cauſam, quæ, in quibus locis plene declaratur, quæ acta pereãt perempta inſtantia, & ad ibi dicta me remitto, & aliqua dixi in materia inſtantiæ ſup. in 5. par prin. huius tracta. Quæ autẽ
15 ſit differentia † inter acta geſta, & monumenta? Hic quod acta propriè ſunt illa, quæ ſunt ſcripta a cõmuni notario, & iudice, ſi per ipſum notarium actori. Geſta poſſunt dici ea, quæ ſunt facta, ſed non ſcripta. Itẽ

geſta

geſta cenſentur facta à magnorum principium, & omnia regiſtrata in archiſtis publicarum perſonarum, poſſunt appellari geſta. Sed monumenta, dicuntur ſcripturæ publicæ, & priuatæ, quas quis habet penes ſe extra iudicium, ex eo quia cauſam ipſius muniunt, quæ alio uocabulo appellantur documenta, ut habetur in c. cordi de appe. libro 5. & in auth. ſi quis in aliquo. C. de edend. & ita hanc differentiam declarat Car. in cle. ſæpe §. & quia. in 7. q. de uerbo. ſing. Aliquando tamen acta & geſta confunduntur, & unum & idem important. vt eſt text. in leg. geſta. C. de re. iud. & not. Barthol. in leg. prima. ff. de offic. proc. cæſa.

VENIO. Ad ſecundam quæſt. principalem uidelicet. † an indiſtinctè oĩa acta
16 iudicii faciant plenam fidem, & qualiter ſuper quæ oportet inueſtigare, quæ requirantur ad ualiditatem actorum ad hoc, vt tanquam publica faciant plenam fidē, & hic quæ plura requirũtur. Et primo requiritur, quod fiãt parte pñte, uel citata, & abſente per contumaciam, alias non probant nec alteri parti præiudicant, & in caſu, in quo ſumus in contradictorio iudicio. leg. de unoquoque. ff. de re iu. l. nam ita diuus, ff. de adop. l. ſi quando. C. de teſt. & ca. 2. de teſt.

17 † Secundo requiritur, quod acta fiant altera parte inſtante adeo, quod debet apparere ex actis, ad cuius inſtantiam actus celebratur, alias acta non ualēt, ita tenet Ang. in conſ. 286. colu. 2. vbi præcipue loquitur de ſnĩa lata, quod non ualeat, niſi appareat ad cuius inſtantiã lata fuit, unde ſententia nũquam debet ferri, niſi una pars faciat inſtantiam, & faciat aliam partem citari ad ſnĩam, alias non ualet, ita tenet Imo. in d. l. unoquoque. ff. de re iud. & Bart. in l. 1. C. ut quę deſ. adu. Pau. de Caſt. in l. 1. C. de iu. & Iaſ. in l. properandum. § & ſi quidē, col.
18 1. C. de iud † Tertio, requiritur quod fiãt coram iudice, uel iudice mandante, ut no. Alex. & Imol. in l. acta. ff. de re iu. gl. & Bar. in l. illud. C. de ſacroſan. eccl. & Bald. in l. interrogatam, C. de lib. cau. et Luc. de Pen.
19 in l. inſtat. C. de iure fiſc. libr. 10. † ubi per hoc infert, non ualere obligationem receptam penes acta curiæ, niſi ſit recepta corã iudice. Adde etiam, uel niſi recepta ſit iudice mandante, ut habetur in dec. 215 conſ.
20 Neap. ubi plus dr, q̃ rõna iuſa in ea oppoſiti, poteſt recipi talis obligatio penes acta, etiam abſente creditore. Et per hoc patet, quod iſtæ obligationes quas quotidie recipiunt notarii extra locum iudicii, & ſine pñia iudicis, & dicunt illas recepiſſe penes acta, non ualent, nec habent executionē paratã, ut eſt de mēte Luc. de Pen. in d. l. inſtat. & expreſſius tenet Mat. de Affir. in conſt. magiſtri camerarii, colum. penul. et conſt. cordi nobis, colu. pen. in prin. quod not. quia quotidie notarij actorum errant in hoc.

ADDITIO Adde hic ea, quæ dixi in practica mea cauſarum crim. in frag. par. in tit. de fideiuſſoribus. P. F.

21 † Quarto requiritur, quod acta ſcribãtur per notarium actorũ deputatũ, adeo quod ille notarius, q incepit ſcribere acta vnius pceſſus, ille debet ſcribere reliqua, alias acta non probant, niſi iſte eſſet impeditus. quia tũc põt alius ſubrogari, ita tenet Bal. p illũ text. in l. 1. C. de ſport. & Bald. in l. 2. C. quõ, & qñ iud. & Bar. in l. 1. de off. cõ. iu. & Bald. in l. repetita. C. de epiſ. & cl. & Lu. Ro. in conſ. 181. & Bal. & Pau. de Caſtr. in
22 l. teſtamenta oĩa. C. de teſtamentis † Quinto requiritur, qđ ille, qui ſcribit acta, ſit notarius creatus a rege alias acta ſcripta ab alia perſona, non valēt in hoc regno, ſecus eſſet de iure cõi, quin vbi non poteſt haberi notarius, põt adhiberi duo ſcriptores, et priuatim ad ſcribendum acta quorum ſcripta faciunt publicam fidem in iudicio, vt eſt text. in c. qñ contra. de prob. imo dicit ſimpliciter Bal. in l. comparationes. col. 3. ver. quæritur ēt de forenſi. &c C. de fide in. quod de mandato iudicis poſſunt ſcribi p alium, quam per tabellionem. Sed hodie in regno eſt iuri cõi delegatum per conſtitutiones regni, quib. inductum eſt. vt acta non fiant per aliam perſonam, niſi per notarium creatũ a rege, & ſic in hoc eſt correcta diſpoſitio dicta capit. quoniam contra, vt eſt conſt. quæ incipit, Magiſtri camerari, & ita illam conſtitutionem intelligit ibi Mat. in pen. colu. (quod per eam ſit derogatum iuri cõi. Sed certe ego puto, quod non fuit iſta mens illius conſt. l. velle corrigere d. c. quoniam contra. Nam legum correctio ſemper eſt euitanda, vbi

non apparet expreſſe,l. præcipimus. C de
app. & l ſancimus,C.de teſt. ſed dico,qđ,
potius illa conſt.eſt cõformis cũ iure, cõi,
Nam in cõe ponit duos caſus, ſcilicet, qđ
magr̃ actorum,debet eſſe notarius,ubi ha
beri poteſt, ſed vbi deeſt copia notariorũ,
poſſunt adhiberi duo probi, & idonei viri
ad ſcribendum acta,quorum ſides æquipa
ratur fidei tabellionis. Sed conſtitutio re-
gni prouidit ſolum in vnũ caſum.ſ. quod
magr̃ actorum ſit notarius,& in hoc eſt cõ
formis cum iure cõi,& vltra non progredi
tur corrigendo ius cõe de duobus ſcripto
ribus. Ergo ille ſecundus caſus,tanquam
obmiſſus per regni conſtitutionem debet
remanere in diſpoſitione iuris cõmunis,
l.ſi cum dotem,in prin.ff. ſoluto matrim.
& l.commodiſſime,ff.de liber. & poſth. vt
euitetur legum correctio. Præterea, illa
conſt.non dicit,quod ſiue poſſit haberi co
pia notariorum, ſiue non,ſemper magr̃ a-
ctorum debeat eſſe notarius creatus a re-
ge alias,acta non valeant, merito debet de
clarari & limitari p legem antiq iuris cõis
ſcilicet,quod adhibeatur notarius creatus
a rege,vbi copia notarij haberi poteſt alias
ſufficiant duo ſcriptores priuati viri ido-
nei, ut lex noua diſtinguatur per ueterem
leg.ſed,& poſter.ff.de leg. cum debeat læ-
dere ius cõmune in minus, quã põt.Præte-
rea ius cõmune in hoc fuit cõforme cũ iu-
re gentium,ſecundum, ꝙ in ore duorũ,vel
trium ſtat omne verbium,cap.nouit,de iu.
l.ubi numerus.ff.de teſtibus. Vnde ſatis in
iuſta fuiſſet illa conſt. qñ in defectum no-
tarii uoluiſſet detraheret fidei duorum te-
ſtiũ,quos lex cõis in hoc adhibuit,ut ſcri-
ptores,& teſtes, æquiparando eos fidei no-
tarii, quia uideretur detrahere iurigẽtium
13 † quod ſine cauſa princeps huius ſeculi fa
cere non poteſt,ut plene tradit Fel. c. quæ
in eccl.colu. 2. & colu. 10.& ſeq.de conſt.
Ex quibus rationibus firmo hanc conclu-
ſionem, quod diſpoſitio d.c.quoniam con
tra.non eſt hodie correcta in regno, imò
eſt in viridi obſeruantia. Vnde etiam ho-
die in defectum notarij poſſunt adhiberi
duo ſcriptores.

ADDITIO. Adde quod iſti duo vi-
ri,de quibus per do. Actorem, debent eſ-
ſe idonei,& honeſti, & bonæ famæ,ſecun-
dum Hoſt,& Ioan.And.in d.ca. quoniam
contra,& ibi plene per Pari. nu. 153. de-
bent etiam iuramentum præſtare ſecun-
dum Fel.ibi poſt Bal. & ibi Barb & ibi Pa
ris,& an omnes debeant ſcribere,uel ſuffi-
ciat ſi unus ſcribat,& alter ſubſcribat et cõ
cluditur, quod unus dẽt ſcribere alter ſub-
ſcribere ſecundum Abb.& Pari.& omnes
Doct.in d.c.quoniam contra extra de pro
bat. Pet.Follerius, V.I.D.

14 † Sed iuxta hoc cadit quotidianum du-
bium in multis locis,terris,& ciuitatib. hu
ius regni,eſt quædam antiqua obſeruãtia,
ꝙ in curijs ſolet eſſe vnus actorũ magiſter
priuatus,& non notarius,qui tolerante po
pulo ſcribit acta iudicij, & coram eo par-
tes litigant ſine contradictione aliqua,q̃ro
an acta ſcripta ab iſto faciant publicam fi
dem, ſi forte altera pars uidens ſuccumbe-
re uult uenire ad hoc refugium miſerorũ,
& allegare nullitatem actorum, & proceſ-
ſus ? prout pluries hic caſus mihi euenit in
facto. Et certè nulli eſt dubium quod ſcri
ptor talis nec de iure communi,cum ſit ſo
lus,nec per regni cõſtitutionem, habet pu
blicam fidem,vnde eius acta non valẽt, ſo
lum poſſet eſſe dubium, an ille communis
error populi, qui tenuit eum,vt actorum
magiſtrum faciat ius,iuxta ea,quæ tradun
tur in l.Barbarius,ff.de præt.Super iſto ca-
ſu pro deciſione pono hanc concluſionem
negatiuam,quod talia acta non habeãt pu
blicam fidem, quia iſte eſt caſus expreſ-
ſus contra conſtitutionem regni prędictã,
quæ uult, quod quando magiſter actorum
eſt unus debet eſſe notandus,& conſuetu-
do contraria non poſſet tollere illam con-
ſtitutionem, quia in proœmio conſtitutio
num in fine, imperator tollit omnes con-
ſuetudines,etiam futuras,quæ facerẽt con-
tra illam conſt.ut no. ibi glo. & probatur
in alia conſt.quæ incipit,puritatẽ,vbi man
dat primo ſeruari conſtitutiones regni, &
in defectum earum tunc ſeruentur conſue
tudines,vnde dato, quod populus per con-
ſuetudinem introduxiſſet, ꝙ priuatus ſcri-
ptor poſſit eſſe actorum magiſter, non tñ
potuit derogare conſtitutioni regni. Nec
obſtat, quod communis error facit ius q a
in contrarium eſt ueritas in caſu iſto, ex
quo communis error non poteſt facere
notarium eam,qui non eſt,vnde acta facta
per talem notarium putatiuũ, non valent

ita

Ita plenè cōcludit Iaſ. in d. l. Barbatius, co. 22. ſuper illa q. an inſtrumenta geſta p notarium putatiuum ualeant, & concludit q non, & plures allegat tanto fortius in caſu iſto, ubi populus ſcit eū non eſſe notariū, vnde ceſſat ille communis error, in titulo notarius, nam populus uellet tunc vendicare ſibi auctoritatē regiam, ſcilicet creandi tabelliones & publicas perſonas, quorū & quarum ſcripturis detur plena fides, qd

25 fieri non pōt ubi per Iaſo. † Iſtam concluſionem limito duob. modis. Primo niſi eſſet conſuetudo, cuius initii nō eſſet memoria, quod ſemp in tali loci & ciuitate fuerunt magiſtri actorum priuati, & non reperitur memoria interruptionis huius cōſuetudinis, nam tunc ex quo talis conſuetudo habet uim ſpecialis priuilegij principis, puto quod talia acta facerent plenam fidem ex præſumpto priuilegio principis, per ea, quæ not. Abb. in c. ſuper quibuſdam, §. præterea, de uerbo. ſignifi. Pro hoc ex te. in l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quot. & æſti. & tenet And. de Iſer. in c. imperialem, §. præterea ducatus. colum. penul. in princ. de prob. feu. alie. & per Fed. & in conſtit. ſi dubitatio. col. 3. Nam per tantum tempus cuius initii nō eſt memoria, &c. præſcribūtur omnia regalia, & principi reſeruata, ut tenet idem And. de Iſer. in conſtit. quadragenalem, co. 1. & in c. 1. uer. flumina nauigabilia, col. 2. quæ ſint regalia.

ADDITIO. Adde Alex. ſic concludentem in conſil. 120. in pen. co. in li. 7. Petrus Fol. V.I.D.

26 † Secundo limito, quando duo litigauerunt coram iudice, ubi erat ſcriptor priuatus, & ambo produxerunt ſua iura coram illo priuato actorum magiſtro, & fecerunt pariformiter per illum ſcribi reciprocos actus in iudicio, nulla ipſarum partium diſcrepante, nam ſi in fine cauſæ uellet altera partiū annullare proceſſum, tanquam ſcriptum per nō publicam perſonam, dico qd non debet audiri, quia cenſetur dictū ſcriptorem, & eius fidem approbaſſe, patiēdo ab eo examinari ſuos teſtes, & alia ſua acta ſcribi, unde non poteſt modo illius fidem impugnare, & moueor per ea, quæ plene cumulat Iaſ. in l. 1. §. ædit. colum. 3. & 4. ff. de eden. & idem Iaſ. in l. 1. in princ. colum-

27 na tertia. ff. quodquiſque iur. † ubi plura exempla ponit de eo, qui utitur aliqua ſcriptura inhabili pro ſe, uel approbat aliquā perſonam in aliquo officio, nam non poteſt alterius dictam ſcripturam, uel perſonam in eodem, uel ſimili officio, impugnare, ubi multos Doct. allegat. & ad ibi allegata me remitto. Nec poſſet obſtare, quod priuati uellent creare tabellionem, quia dico, quod non creant, nec officium publicū

28 ſibi uendicant. † Sed ſolum dant fidei uni uiro priuato, quod poteſt fieri per partes. l. Theopompus. & ibi Bart. & Doct. ff. de dot. præleg. & Barto. in leg. Lucius. ff. de fideiuſ. ſicut dicimus etiam in arbitro electo per partes, cui per compromiſſum datur fides, ut ſtetur dicto ipſius. Eodem modo poſſunt partes eligere unum ſcriptorem, cuius ſcriptis habeant dare plenam fidem in earum præiudicium, cum nihil repugnet, nec in aliquo lædatur hic publica utilitas, imò in hoc caſu ſuggerit æquitas illius edicti, quod quiſque iuris, &cæt.

ADDITIO. Adde quod conſenſus partium facit, ut credatur copiæ cui alias non crederetur ſecundum Doc. in auth. ſi quis in aliquo, C. de eden. Item facit ualiditate probationes, vel atteſtationes inualidas, ſecundū Inn. in c. cum cām, in ult. col. ī prin. in gl. ſua in uerbo præſumptionem. de teſt. per Bal. in l. ſi. C. de teſ. & Bar. in l. 1. §. 1. ff. de ſer. fug. Abb. in c. conſt. in fi. de teſt. Pet. Foll. V.I.D.

Nam eo ipſo, quod ego produco iura mea coram tali ſcriptore, & facio per eum examinari meos teſtes, & ſcribi oīa acta mea in proceſſu, uideor habere hanc intentionem ut illa acta mea faciunt publicam fidē, & proſint mihi ad uictoriam obtinendam contra aduerſarium meum, unde nō poſſum poſtea impugnare proceſſum, quē ſemel approbaui, quia debeo pati, quod ſimiliter acta aduerſarii mei per eundem ſcriptorem recepta, faciant fidem contra me, propter æquitatem dicti edicti, per ea quæ no. Iaſo. in d. leg. 1. & in d. §. æditio-

29 nes. † Sexto requiritur, quod acta reducantur in ſcriptis, niſi cauſæ eſſent breuiores. quia tunc non requiritur ſcriptura per auth. niſi breuiores. & ibi Bar. C. de ſenten. ex breui rec. ita tenet. Abb. in d. cap. quoniam contra in 3. notab. per illum text. &

ibi etiam Fel.de prob.& declarat Anto.de
Bur.in c cum ad ſedem.de reſt.ſpol.
30 † Et ſuper hoc poteſt cadere illud dubiũ,
an acta iudicij poſſint probari per teſtes,&
ſic aliter,quam per ſcripturam Nam ſecũ-
b dum b communem cõcluſionem, acta cu-
riæ non acquirunt teſtes,quia ſine teſtibus
habent publicam fidem.Bar.in l. emanci.
pat.C.de fide inſt.& Bal.in l geſta uer.quæ
31 ro,nunquid acta.&c.C.de re iud † Quod
tamen notabiliter intellige,de actis factis,
coram iudice, ſecus, ſi fiant corã arbitro,
quia non ualent ſine teſtibus, ẽt ſi per no
tarium ſcribantur,ita tenet Alex.in conſi.
13.in 4.col.in 1.uol & conſ.19.col 3.in 4
vol. Quod nota perpetuo,quia poterit an-
nullare multos proceſſus arbitrorum.quia
nunquam,uel raro aduertunt in adhibẽdo
teſtes in eorum actis,unde ad q.incidenter
moram, d co, ꝙ acta poſſunt probari per
teſtes dummodo deponant de tenore ipſo-
rum,tex eſt in l.quoniã,C.de hæret & Bal.
in l.ne in arbitris.col.2.uer.uenio ad uer.ſi
autem,&c. C.de arb.quod tamen intellige,
quando acta requirentia ſcripturam fue-
runt celebrata in ſcriptis,& ſunt deperdita
tũc enim poſſunt probari per teſtes, ſecus,
ſi nunquam fuerũt ſcripta, quia ex quo ua
lent non oportet,ea probari per teſtes. Sed
ſi ſunt talia acta, quæ de neceſſitate non re
quirunt ſcripturã,poſſunt indiſtinctè pro-
bari per teſtes,ita dec. Bal.in d.l.emancip.
& Lanfr.in d.c.quoniam contra,colu.3.&
habetur per Cano.in c. Alb de teſtibus.

ADDITIO. Adde ꝙ contrarium ſerua
tur in actis factis coram arbitris electis, ſe
cundum formam Regiæ prag.inter cõiun
ctos, ut ẽt dicit Alex.in d.conſil.13.& con-
trar ũ uidi ſeruari in quibuslibet arbitris.
32 † Ad unum tamen aduertas, ꝙ cum ubi
de generali conſuetudine,ſolẽt adhiberi te
ſtes in lectura ſentẽtiæ, licet alias nõ requi-
rantur teſtes in actis, tamen in diffinitiuis
ſententiis, poſtquam ex conſuetudine ſo-
lent adhiberi,& conſuetudo eſt optima le-
gum interpres,l.fin. de interpretatione, ff.
de leg.debent omnino adhiberi, alias non
ualerent,ſecundum gl.& Io.de Imo.in c 2.
quoniam contra de prob.& ibi refert & ſe
quitur Lanfr.nu.19.in uerbo probation s,
& de actis coram arbitro uide dom. Bapt.
de San.Bla.in trac.de arb.n.23. ubi plenè.

33 Pe. Fol. V.I.D.† Septimo requiritur,quod
acta ſint ĩ iudicio publicata, nã ante publi
cationẽ non habent publicam fidẽ.l.geſta,
C.de re iud.& Bal.in l.pub.in 5. C.de teſt.
34 † Et dicit Bal in l.in bonæ fidei,col.5.uer
ſi.item quæritur,C. de reb. cred. qđ etiam
ſemiplenè non probant atteſtationes non
35 publicatæ. † Acta.n. non publicata, ſunt
ad inſtar imbreuiaturæ notarij non ſolem-
nis,ut no.gl.& Bar.in l.fide com.§. ff. de
leg. 3. & hoc requiſitum poſſet referri ſo
lum ad atteſtationes. Verum magis com-
munis concluſio eſt in contrarium,ſ.quod
coram eodem iudice,uel ſurrogato in eius
locum acta faciunt fidem,etiam ſine publi
catione,quia alias,ſequeretur,quod nõ ua-
leret ſententia lata obmiſſa publicatione,
cuius contrarium tenet Bar.in l.prolatam.
C. de ſent.& hoc tenet Abb.in cap.cauſam
quæ colu.2. de teſtibus, ubi optimè decla-
rat hanc materiam,& ibi etiam Franc. de
Aret.in 1.& 2.col.
36 † Octauo requiritur,ꝙ acta ſcribantur,&
recipiantur in die non feriato,alias non ua
lent, maxime ſi eſt dies feriatas ad honorẽ
Dei,l.ſi.C.de fer.& c.ſi. de fer. ſunt tamen
multi actus,qui poſſunt celebrari die feria
to,qui ſignantur pro fallentiis ad hanc re-
gulam.
37 † Et primo limita,non procedere in porre
ctione libelli, quia poteſt offerri, & recipi
in die feriato ẽt ad honorem Dei, l. miles,
§.ſexaginta,ff.de adul.& idẽ in libello app.
l.1.& ibi Bal.C.de fer.& no.Bart in l.2.ff.
ſi quis in ius uoc.non ie. Et uide,quæ dixi
ſupra in c.1.de lib.oblat.in hac 6 par. ubi
38 tractaui plene de ueritate huius dicti.† ſe-
cundo limita, in executione faciẽda cõtra
latronem inſignẽ, quia poteſt mitti ad fur
cas,etiam in die feriato,l. prouinciarum &
ibi Bar.& Bal.C.de fer.
39 † Tertio limita,in omnib.actis uoluntariç
iuriſdictionis,quia poſſunt exerceri die fe-
riato prout eſt emancipare,adoptare,tuto-
res dare, & inſtrumenta ac teſtamenta con
ficere,& alia ſimilia,ita tenet Spe.in tit.de
fer.§.ſequitur,uer.quid ſi ĩ feriis,&c.& uer.
porro,& Ab.in c conqueſtus.col 5. de fer.
40 & eſt tex.in l.actus.C.de fer † Quarto limi
ta,nõ procedere in examinatione teſtium,
quia pñt examinari in die feriato ad hono
rẽ Dei, dũmodo iurauerint in die non fe-
riato

riato, glo. eſt in cle. 1. de off. deleg. & eſt ri-
tus magnæ curiæ in nu. 47. incip. item. qđ
ſi detur, &c. & diei ſupra, in uerſ. teſtiũ pro
doctio & tenet Spec. in titu. de fer. §. ſequi-
tur, uer ſi quod ſi tunc teſtis, &c.
41 † Quinto limita, in omnibus actis piis,
& requirentibus celeritatem, de quibus, in
42 l. 1. & 2. ff. de fer. † An autem decretum in
alienatione rerum minoris poſſit interpo
ni die feriata, dic quod, non ſecundũ spec.
in d. §. ſequitur, in fi.
43 † ſexto limita e in captura debitoris ſuſpe
c cti de fuga qui pōt capi, ẽt in die feriato ad
honorẽ Dei gl. eſt ſingularis in l. fi. C. đ fe.
& Alber. & communiter Doct. in l. ſi feria
tis. ff. de feri. & Bal. in c. fi. extra de fer. & Ia
ſo. in l. 2. col. 6. in prin. ff. de iur. om. iu.
44 † ſeptimo limita, in confeſſione partis,
quia poteſt recipi in iudicio, etiam in die fe
riato, ſecundum Bal. in marg. in uerbo, fe-
riæ, uerſ. ult. & Inn. in c ultra 3. de teſtibus.
45 † Octauo limita, quando iuriſdictio iudi
cis eſſet tempore peritura quia tunc poteſt
procedere tempore feriato ad honorem
Dei, & hominum, ſecundum Abb. in c. fi.
col. fi. de iu. & spe. in tit. de fer. §. ſequitur,
uerſ. pen.
46 † Nono limita, in curia principis, quia in
eã procedi pōt die feriato, ut tenet Spe. in
47 tit. de fer. §. 1. uer. eſt autem. † Decimo limi
ta in ſentẽtia excōmunicationis, quæ pōt
ferri die feriato ſecundũ Spe. in tit. de fer.
§. ſequitur, uer. porro, & Fed. de ſen. conſi.
48 11. † Vndecimo limita, in cauſis carcerato-
rum, quia in eis procedi poteſt die feriato,
l. diuus, & ibi Alc. & Doct. ff. de fer. & habe
tur in l. cuſtodias, ff. de publ. iuſt.
49 † Duodecimo generaliter limita, hodie in
regno, quo ad ferias meſſiũ, & uindemiarũ
quia omnes actus iudiciarii poſſunt in tali
bus feriis expediri, ex quo in regno de con
ſuetudine ſunt ſublatæ, & non ſeruantur,
gl. eſt in conſtit. regni, quæ incipit, baiulos
50 omnes. † Nono principaliter requiritur ꝙ
acta fiant de die, & non de nocte, c. conſul
uit, & ibi gl. & Abb. in fi. col. de off. deleg.
& præſertim ſententia non poteſt ferri de
nocte, ut no Doc. in l. non minorem. C. de
tranſ. Quid autem ſi extaret cōſuetudo cō
traria, in quibus caſibus ualeãt acta de no
cte, uide Iaſ. in d. l. non minorem, & Fel. in
51 d. c. conſuluit, col. antepen. † Decimo prin
cipaliter requiritur ꝓ ualidatione actorũ
qđ in eis ſingulis inferatur locus, dies, &
meſis & annus, in quo celebrantur, tex. eſt
in c. quoniam contra, & ibi in gl uerſ. tẽpo
ra, de prob. et habetur in c. Abb. te ſane, cir
52 ca fi. de re iud. lib. 6. † Sed iuxta hoc poſſet
cadere dubium, quid ſi ſunt facta acta ali-
cuius proceſſus, & poſtea perditur proceſſus
adeo quod eſt neceſſe facere acta de nouo
deinde celebratus nouis actis reperitur pri
mus proceſſus, cui eſt danda fides, an creda
tur primis, uel ſecundis actis, dic, ꝙ ſi non
dum eſt lata ſententia ſuper ſecundo pro-
ceſſu, creditur primo tantum, & non ſecũ
do, & ſecundum prima acta debet ferri ſẽ
tetia. Secus ſi eſſet ſententiatum ſuper ſecũ
dis actis, antequam eſſent inuenta prima,
ita tenet And. de Iſer. in conſt. cordi nobis.
Venio. Ad 3. quæſtionem principalem ſci
53 cet † qualiter ſunt edenda acta, ſuper qua
firmo non nullas concluſiones ueras & cō
munes. Et prima concluſio generalis eſt
d ꝙ d omnia acta iudicialia, ſiue cauſæ ciui-
lis, ſiue criminalis, debent edi litigantibus
petentibus, l 2. cum ſua materia C. de edẽ.
in tm̃, ꝙ ſi nō edantur, poteſt appellari, le.
2. C. ut lite pen. & e perpetuus ac fide inſti.
Probatur ẽt in l. 2. §. edẽda. ff. de eden. ea ꝓ-
ſertim ratione attenta, quia actus iudicia-
rius eo ipſo, ꝙ factus eſt, cẽſetur cōmunis
alteri parti, & ideo pōt petere copiã, ut ſu-
pra dixi, & hr̃ in d. §. edẽda & § editiones
& ibi nota. eod. tit. Item is, qui iudice man
dante non uult. acta edere, præſumitur in
dolo, ſcđm Al. in l. ubi ff de eden. pro hoc
eſt tex. in l. non poteſt dolo. ff. de regu. iur.
54 † Poteſt etiam aſſignari ratio, quia editio
actorum eſt ſpecies defenſionis. Patet, quia
fit ad effectum, ut petens poſſit deliberare
ſi uelit cedere an contendere, l. i. in prin. ff.
de eden. & auth. offeratur. C. de litis cō te.
Item fit ad effectum ueritatis inueſtigan-
dę, ut dicit tex. in d. l. is apud, quem nã ha-
bita copia facilius poteſt quis reſponderi
confitendo uel obiiciẽdo, & ſic merita cau
ſarum partium aſſertione panduntur. l. fi.
C. ſi per uim uel alio modo, unde iudex po
terit de ueritate cauſæ facilius iudicare, &
ipſam ueritatem inquirere uiſis allegatio-
55 nibus, utriuſque partis. † Limita hanc con
cluſionem, dũ modo talis editio ſint iudi-
cis mandante, alias ſine mandato iudicis

non tenetur notarius actorum edere acta, ſed m Bal. in d. l. is, apud quē. col. 2. in prin. per illum tex. in uer. iubebit ubi etiā Paul.
56 de Caſt. C. de ed. † Secundo limita, non ꝓcedere in atteſtationibus teſtium, quæ ante publicationē edi. non debent patri, ſed debent eſſe ſecretæ penes iudicē, & actorū notarium, timore ſubornationis, gl. eſt in d. l. is apud quem per illū text. ſed in quint. l. C. de ed. & ibi Bal. hoc expreſſe tenet in 2. col. uer. uenio ad quintam, & ē per §. qa
57 uero in auth. de teſta. † Tertio limita, in interrogatoriis teſtium quę licet ſint de actis non tamen debent edi alteri parti ad euitā dum ſubornationem teſtium, ut no. Abb. & Doct. in c. per tuas de teſt. & Alex. in d. l.
58 is apud quē. † Quarto limita, in allegationibus iuris, quæ licet ſint in actis ꝓductæ tamen non debent edi. alteri parti, ex quo fiunt ad meram inſtructionem iudicis ita tenet Inno. in d. c. per tuas, de teſt. & Alex. in auth. iubemus, C. de iud. contrarium tamen tenuit Iaſ. in d. l. is apud quem col. 2. & in d. l. 1. §. editi. ff. de ed. & ratio eſt ſed m eū, quia poſtq̄ allegationes ſunt regiſtratæ in actis, ſunt effectæ communes, unde debent edi, ſicut alia communia, ſed Mat. de Affl. Doc. Neap. in conſt. ſi dam. col. 12. tenet primam partē, ſcilicet, ꝙ nō datur copia allegationū, & dicit quod hoc iure utimur. Ego puto eſſe diſtinguēdum. Aut is qui producit allegationes, facit ſcribi eis præſentatam, & facit ille regiſtrari in actis & tunc teneo opi. Iaſ. ꝙ edi debent, p d. §. edenda. Aut non præſentat illas in modū actorum proceſſu, ſed dat illas in manica iudicis, ad meram iudicis inſtructionē & non uult, ꝙ ſint de actis & tunc procedat alias opi. ſ. ꝙ non edātur, & quotidie uideo ſeruari in practica, quia tunc pars non pōt petere copiam ex quo non ſunt affectæ cōmunes, cum ſint productæ extra ꝓceſſum unde finita cauſa, poteſt producens illas ſibi retaccipere, quia de neceſſitate nō debet in ꝓceſſu remanere, cū nō ſint de proceſſu
59 † Quinto limita, dummodo offeratur ſalariū actorum magiſtro, alias ſine mercede non tenetur edere acta tex. in l. argentarius in prin. & ibi cōiter Docto. ff. de eden.
60 † Sexto limita, in e nominibus teſtium, in iudicio productorum. & examinandorum quia ante eorum publicationē nō tenetur pars, quæ uult aliquos teſtes examinare, edere nomina eorum alteri parti ne ſubducantur, uel ſubornentur, ſed ſoli iudici nominare tenetur, ita tenet Spe. in ti. de teſte § qualiter, uer. poſt hoc & Ale. in l. 1. §. edi.
61 col pen ff. de eden. † Secunda principalis concluſio in hac q. eſt, quod acta publica iudici debēt edi indiſtincte cuicūque ſuū intereſſe prætendenti, etiam ſi ad eius inſtantiam, non ſunt iſta acta celebrata, licet ſecus ſi inſtrumento, ita tenet Ale. in d. l. is apud quem, C. de ed. & Bar. & Mod. in l. 1. §. editiones. ff. de ed. & Ang. in § præcepta
62 in auth de def ciui. † Tertia concluſio eſt quod acta debent edi ſumptibus petentis regulariter, ſecundū Car. in cle. cauſam, in 22. q. de el. & per Doct. in d. l. is apud quem
63 † Fallit in copia libelli primi, quæ dēt dari ſumptibus actoris, ut eſt gl. in l. 2. in uer. oblatos, de app. & Card. in cl. ſępe. in prin. in 17. q. de uer. ſig. & eſt regia prag. quæ incipit, comparente.
64 † Quarta concluſio eſt quod acta originalia nullo modo debent edi parti. nec iudici appellationis, ſed tātū copia actorum edēda eſt, & ib per omnes Doct. in c. quoniam contra. de prob. & gl. Bar. & Doct. in l. eos. § ſuper his, C. de ap. & habetur in regia pragm. quę incipit cōcluſionem, ubi imponitur pęna falſi notario edenti originalem proceſſum.
65 † Quinta cōcluſio eſt, quod acta dēnt ædi cum die, & conſulē loco, & tempore, ut d. c. quoniam contra, & ibi glo. in uerſi. tempora, & ibi communiter Docto. ponun. & no. Bal. & Doct in l. 2. C. de eden & Alexa. in l. 1. ff. edi. colum. 2 ff. de eden. De practica autem, qualiter ſit facienda iſta editio per notarium uide Spec. in tit. de inſt. edi. §. poſt quam. in fi. uer poſtremo & de multis aliis in materia editionis uide plene per Fuly. in cap. 1. de prob. & per Bar. & Mod. in d. l. is apud quem. C. de eden. ubi eſt propria materia.
66 † Sexta concluſio eſt, quod acta debent edi toties quoties quis petit ſibi edi etiam millies ſiue amiſerit prima acta edita ſiue non. Et in hoc differt iſta editio ab editione inſtrumenti, quæ non fit niſi probetur amiſſio, ita tenet Pau. de Ca. in lege ueluti, § hæc vox & ibi communiter Doct. ff. de eden. & Ale. in l. 2. C. eo. titu. illud autē quod dixi de editione inſtrumēti intelligas, quando inſtrumentum cōtinet,

tale quod dependet ex uoluntate duorum, ſecus ſi dependet ex voluntate unius, ſ. ex petentis æditionem, quia millies poteſt peti, ut edatur, ſiue ſit amiſſum, ſiue non & ſine aliqua auctoritate iudicis, ita tenet Spe. in tit. de inſtr. edi. §. poſtquam, ver. 1. & verſi. ſed nunquid. Bald. in l. ne caſu, C. de diſcuſ. li. 10. & Ale. & Doct. in d. §. hęc uox, & Iaſ. in l. ſi quis, §. prætor ait, in 5. not. ff. de eden. per hoc eſt tex. in l. unum, ff. de teſta. & in l. Sempronius proculo, ff. de leg. 4. & l. fi. ff. de his quæ in teſt. delent. Rob. Mar. V. I. D.

ADDITIONES.

a Parte præſente Marſi. ſing. 81. Caſſad. deci. 1. nu. 1. de excep. pedemontan. deciſ. 1. nu. 46. verſ. poterit.

b Communem. De hac communi uideas Viuii in trac com. opi. in 1. par. opi. 345. teſtes non requiruntur.

c In captura. Supra in 16 di. in uer. ualidum uel inualidum 4. par. prin. nu. 92.

d Omnia acta Duen. li. 1. reg. utr. iur, reg. 54 acta omnia, Bello li. 2. ſupput. iur. c. 12.

e Nominibus teſtium. Pro hac opi. Pyrrhus Alfanus in l. 1. nu. 44. C. de eden. contra per Veſtri. in praxi Rom. Cur. lib. 6. c. 2. nu. 18. Rom. ſing. 266. Ludouicus Alferius.

De proceſſus publicatione.

1 *Publicatio proceſſus, quare & qualiter fiat & qui ſit effectus eius, & an ſit de ordine iudicij.*

2 *Decretum primum præambulum eſt ad ſecundum.*

3 *Publicatio proceſſus fit ipſo iure in regno, eo ipſo quod labitur terminus probatorius.*

4 *Publicatio obmiſſa uel facta die feriato non uitiat proceſſum.*

5 *Publicatio facta de uoluntate partium, non ualidas depoſitiones teſtium non rite examinatorum.*

6 *Delegatus, cui commiſſa eſt teſtium receptio, non poteſt illorum atteſtationes publicare.*

7 *Publicatio non requiritur, quando teſtes utraq. parte præſente ſunt examinati, ſed ſolum quando in ſecreto.*

8 *Publicatio ſolum poteſt fieri in atteſtationibus unius partis quando citius expedita fuerunt, & poſtea alterius.*

VNdecimus actus, qui ſucceſſiue emer-
1 git in iudicio eſt † publicatio proceſ-
ſus, nam elapſo termino probatorio ſiue
ſint productæ probationes, ſiue nõ, poteſt
altera partium inſtare, ut fiat publicatio in
cauſa, & fit ad effectum, ut partes poſſunt
recipere copiam examinis teſtium ex tũc
in antea. Item fit ut ſeruetur ordo iudicii,
quia publicatio eſt de ordine, ſecundum
Bar. in l. prolatam, C. de ſen. Item per eam
datur maius robur atteſtationis, ut hẽtur
in l. geſta, & ibi per Bal. & doc. C. de re iud.
& per Can. in c. cauſam quæ de teſtibus, &
Bar. in l. ſola, C. de teſt. eſt. n. ordo præam-
bulus ad concluſionem in cauſa, quæ po-
2 ſtea ſequitur, † ſicut dicimus de primo de-
creto, quod eſt præambulum ad ſcđm, ut tra
dunt Mod. in l. iubere, cauere, ff. de iuriſc.
om. iud. & Bar. in l. ſi finita, §. Iulian. ff. de
dam. infec. Fit autem iſta publicatio par-
tibus præſentibus, vel altera parte citata,
& contumace, alias non ualet ex quo pars
per eam poteſt lædi per regulam l. de uno
quoque, ff. de re iud. Notarius ergo actorũ
de mandato iudicis ſcribit in proceſſu, die
tali, & cæt. facta eſt publicatio in præſenti
cauſa, ſeu proceſſu, præſentib. partibus, vel
altera parte abſente citata tamen, ac relata
&c. ita hæc omnia declarat Bald. d. l. geſta,
col. 1. uer. quæro qualiter, & c. & ex tunc cẽ
ſetur præcluſa uia producendorum teſtiũ,
niſi in caſibus, quos ponit Bar. in auth. at
qui ſemel, C. de prob. & Abb. & doc. in ca.
fraternitatis, de teſt.
3 † Hodie autem in regno fit publicatio ip-
ſo iure eo ipſo, q labitur terminus proba-
torius ſiue ſint teſtes examinati, ſiue non,
niſi pars infra quatuor dies poſt lapſum
termini probauerit aliquod iuſtum impe-
dimentum, quia debeat allegare, q publi-
catio habetur pro non facta, ob tale impe
dimentum, &c. De hoc eſt regia prag. quæ
incipit curſu dilationum, in prin. unde lap
ſo termino non oportet petere publica-
tionem fieri, ſed inſtare, ut declaret ipſam
eſſe factam ipſo iure.
4 † An autẽ poſſit obmitti iſta publicatio,
& ſi procedatur ad ulteriora ea non facta,
an ualeat proceſſus. Communis concluſio
eſt, q ſic, ita plene tenent Abb. & Fely. in
cap. cum I. & A. de re iud. & Bar. in l. prola
tum, C. de ſent. & Pet. Phi. Cor. in conſilio
102.

102.col.fi.in litera R in 1.uo. Plus ét dicit Pet. Phi. Cor. ib. d. quod etiam ſi publicatio ſit in die feriato, non per hoc uitiatur proceſſus tanto magis hodie in regno per iura municipalia ſæpius allegata, ſub ſublata omnia ſubſtantialia iudiciorum iuris poſitiui, & ſic poteſt ſine dubio obmitti publicatio, imo nunquam poteſt dici obmiſſa, ex quo ſemper tacite fit ipſo iure q d.prag.

5 † Quid autem, ſi teſtes in proceſſu fuerunt non rite recepti, deinde ſunt publicati *a* de conſenſu utriuſque partis, an per hoc ualidetur eorum depoſitio, dic q nō, ita tenet Bal. in auth. ſi quis in aliquo, col. 1. uer. iuxta primam rationem, &c. C. de eden. & tenet Inn. in c. ſignificauit, &c. cum cauſam de teſt. quod nota, quia prima facie quilibet diceret contrarium, ſicut dicimus in exemplo publicato de communi conſenſu, & facit fidem, ſecundū Bal. ib. d. ſed in teſtibus eſt contrarium.

6 † Sed quæritur, pone quod iudex commiſit, ſeu delegauit alicui teſtium receptionē, & examinationem, an ipſe idem obligatus poſſit eos publicare, dic quod non, ſed debet examen clauſum remittere ad delegantem, & corā ipſo delegante fiet publicatio, ſecundum Bar. in l. cum ab initio circa fi. ff. quemad. teſt. ap.

7 † Requiritur autē iſta publicatio, quando teſtes ſunt recepti in ſecreto ſecus, ſi utraque parte præſente, prout ſolent quandoque iudices ſummarim cognoſcendo, tunc non requiritur alia publicatio, ſecundum *Bal.* in aut. ſi quis in aliquo, col 3. in fi. uerſi. ſed aduerſe, &c. C de eden. Reliqua de materia publicationis teſtium, uide per Specu. in tit. de teſte. §. ſatis utiliter per totum.

8 † Quid autem, ſi citius ſint expeditæ examinationes teſtium unius partis, quam alterius, an poſſit peti fieri publicationem quo ad illas tantum, & poſtea cōpletis aliis fiat iterum alia publicatio in aliis, dic q ſic, de hoc eſt ritus magnæ curiæ in nu. 90. inci. Item ſeruat ipſa curia, q ſi examinationes &c. licet in fine illius ritus dicatur, quod iſta non ſunt in uſu. Rob. Ma. Ven. V. I. D.

ADDITIONES.

a De conſenſu. De conſenſu uero partium atteſtationes ipſorum licet inualidæ poſſunt conualidari. Dec. lib. 1. reg utr. iu. reg. 23 Ludouicus Alfetius.

De incidenti criminali, contra aduerſarium quid falſo producentem.

1 *Criminale incidens utrum, & qualiter poſſit exerceri iudicio ciuili Quod reducitur ad practicam prout in nu. 3.*

2 *Teſtis punitur de falſo a iudice, coram quo falſum depoſuit.*

3 *Clericus falſum deponens coram iudice Laico non poteſt per eum puniri.*

4 *Clericus etiam de mandato ſui epiſcopi non poteſt puniri neque torqueri per iudicem laicum.*

5 *Laicus criminatus qui coram iudice eccleſiaſtico falſum depoſuit, per iudicē eccleſiaſticum, & ſecularem puniri poteſt.*

Dvodecimus actus, quæ ſucceſſiue e-

1 mergit in iudiciis eſt, † quia plerūq. facta publicatione, & recepta copia pceſſus, altera partium aduertit in proceſſu eſſe aliquam falſitatem in teſtib. uel ſcripturis, & vult aduerſarium accuſare de falſo vtrum, & qualiter poſſit iſtud iudicium criminale exerceri in iudicio ciuili, uideam⁹, & certe iſta accuſatio poteſt obiici, lite pēdente, ut habetur in l. nullum, C. de teſt. & per Abb. & Io. de Ana. in c 1. de fal. & Bal. & Doc. in l. fi. C. de fide inſtrum. & eſt ritus magnæ curiæ in nu. 195. inci. item ſeruat. dicta curia non concedere, &c. Verum, ſi

a quæris an faciat *a* ſuperſederi in cā principaliter intentata dic, ſi quæſtio falſi mouetur contra teſtes, proceditur interim in cā, ſecus ſi mouetur contra principalem, qui teſtes, uel ſcripturam falſam produxit ita tenet Bald. in d. l. fin. circa fi. & Bal. in l. fi. ſi quis teſtibus, col. 2. in fi. uerſi. quero poſſitio, &c. C. de teſt de qua materia uide aliqua per Mat. de affl. in conſti. ſi ciuiliter agens, co. pen. & fi. ubi allegat quandam nouellam conſt. regis Cathol.

2 † Et poteſt tunc teſtis falſus *b* puniri per iudicem, coram quo depoſuit, etiam ſi alias eſſet ſuus in competens iudex, quia ratione ſuæ falſæ depoſitionis efficitur de eius foro, ut l. nullum. & ibi Bald. & Saly. & habetur in d. c. 1. de cri. fal.

3 † Et hoc autem inole

inoleuit practica, quod facta publicatione in cauſa, pars quæ vult aduerſarium accuſare de falſo, ſolet ipſum interrogari facere ſi vult vti teſt bus, & ſcriptura per eum productis, & ille dicit, quod ſic poteſt tunc accuſare, & falſitatem probare, qua probata punitur ad amiſſionem cauſæ, & eſt regia prag. quæ incipit, teſtem falſum, ultra quã pœnam punitur etiam pœna falſi, ut ibi dicitur, & probatur etiam in l. ſi fraudem. §. quoties, ff de iure fiſci. Dicta autẽ interrogatio fit ad effectum, ut ſi aduerſarius dicit ſe uelle uti, non poſſit poſtea renunciare teſtibus inf. 8. dies poſt publicationem, & euitari pœnam, ut dicitur in d. prag. & de hac materia qualiter debeat fieri reſponſio ad iſtam interrogationẽ, uidelicet, ſimpliciter uel conditionale tractaui in deciſ. 189 conſi. Neap & dixi de inſtrumẽto productione, ſupra in octauo actu. verſi. quid aũt, ſi producatur inſtrumentũ falſum &c.

4 † Sed quid ſi fuit productus *c* clericus in teſtem coram iudice laico, & falſum deponit,
c an te poſſit puniri per iudicem laicum? Bal. in d. l. nullum, tenet quod ſic. Sed magis communis opi. eſt in contrarium per ca. ſi diligenti de foro compet. nam ſi clericus deliquit coram iudice eccleſiaſtico nõ ſuo uerum eſt, quod poteſt per eũ puniri ſecus per ſecularem, ita tenet Inn. Io. And. & Anto. de But. in ca. uerum, de foro compet. & Io. de Anan. in d. ca. 1. de cri. fal. & habetur.

5 in dec. 2 o conſi. Neap. † Iudex enim ſecularis non poteſt imponere manum in clericum, cauſa puniendi, etiam de mandato ſui epiſcopi adeo quod etiam ſi epiſcopus mandaret iudici laico, quod clericum torqueret, vel uerberaret, non poſſet hoc facere. ſed capere tantum poteſt ex ſuo mandato, ſ. epiſcopi, & remittere eum epiſcopo. Ita tenet Io. de Anan. in c. 2. col 2. in fi. de cri fal & Pet. de Anch. in cap. uniuerſitatis,

6 in fi. de ſent. ex comm. † Quid autem econtra? pone quod laicus fuit examinatus coram iudice eccleſiaſtico, & falsũ depoſuit, an poſſit puniri per iudicem eccleſiaſticũ, & ſecularem? dic, quod poteſt per utrumq. iudicem puniri, & habet locum præuẽtio, iudicis, coram quo prius accuſatur, procedit contra eum, ita habetur in deciſ. 219. conſi. Neap. ubi plures allegantur, Et etiã plus dicitur, quod dato quod laicus procedat contra talem teſtem. & punit eum, poteſt nihilominus etiam iudex eccleſiaſticus procedere, & punire eum pœna eccleſiaſtica per ea, quæ habentur in c. felicis, de pœnis, lib. 6. & in alijs locis ibi allegatis.

Rob. Mar. Venu. V. I. D.

ADDITIONES.

a Superſederi. Vide Rolan. a Vallẽ conſ. 13. per totum li. 1. Ploт. & Grau. in conſil. 73. & 74. in 2. Th. conſi etiam diuerſ. doct. Capic. dec. 27. Afflict dec. 133. & 129. Declara ut ſup. in 20. diſt. 4. par. prin. nu. 50.

b Puniri. Soc. reg. 428. Abb. & Dec. in c. prætерea, de offic. deleg. Couar. prac. qq. cap 19. nu. 7 uſque ad fi. Afflict. deciſ. 219 in foro Archiepiſcopi Alferi. diſputat. 1. in 2. par. num. 201.

c Clericus Capic. dec. 5. nu 15. Soc. reg. 428. teſtis. laté Viui. de communi opi. in ſecunda par. opi. 47. clericus productus.

Ludouicus Alferius.

De teſtium repulſa, Et quæ, quot ve ſint ad eorum vſum neceſſaria. Et quibus illa contingat.

1 *Repulſa teſtium qualiter & quando petatur & quis terminus detur ad eam, & quid de repulſa.*

2 *Repulſa teſtium fit contra perſonas uel cõtra dicta, & ut concedatur altero de trib. requiſitis maxime proteſtatio.*

3 *Repulſa contra teſtes debet crimina in ſpecie continere, nec ſufficit probare in genere quod quis ſit criminoſus.*

4 *Teſtis deponens in fauorem partis aduerſæ, non facit fidem quando fuit contra eum proteſtata cauſa ipſum repulſandi.*

5 *Repulſam petens et non probans ſaltem ſemiplene punitur ad 10 tarenos Idem ſi producit articulos impertinentes.*

6 *Teſtes debent citari, & etiam examinari infra terminum datum ad repulſam, & eo lapſo admittuntur.*

7 *Repulſa teſtium dicitur odioſa.*

8 *Repulſa teſtium an poſſit ſimul fieri in primis capitulis cauſæ principalis.*

9 *Repulſa non fit contra ſcripturas ſed ſolum contra teſtes.*

10 Pro-

10 *Producens teſtem pro ſe. non poteſt illum reprobare etiam in alia cauſa.*

11 *Producens teſtem poteſt illum, repulſare ſi ſu peruenirent cauſæ.*

12 *Producens teſtem poteſt illum, quo ad eiusdi cta repulſare.*

13 *Repulſa an. & quando admittatur in cauſa appellationis.*

14 *Repulſa an admittatur in cā attentatorum*

15 *Repulſam opponens & non probans contra teſtes, an teneatur iniuriarum.*

16 *Repulſa non permittitur in teſtibus per producentem approbatis.*

17 *Repulſa nō cōceditur in crimine laſa maieſt.*

18 *Repulſa non admittitur in cauſa blaſphemia Dei.*

19 *Repulſa in cauſis ſumarijs ubi ſemiplene probationes ſufficiunt admittitur.*

TErtius decimus actus, qui ſucceſſiuè
emergit in iudicio eſt repulſa teſtiũ.
1 † Nam facta publicatione proceſſus, ſi ali-
qua partium habet teſtes contrarios, qui
valde vrgent contra eam, poteſt in iudicio
petere terminum ad repulſam, qui termi-
nus conceditur per iudicem, & eſt medie-
tas primi termini probatorii, ut deciditur
per regiam prag. curſu dilationum, & peti-
tur iſte terminus immediate poſt lapſos o-
cto dies, conceſſos per dictam prag. ad per-
cũctandum proceſſum, quo termino dato
ad repulſam elapſo, ipſo iure cẽſetur publi-
catum in cauſa repulſæ. Sic diximus ſupra
de publicatione in cā principali. Et facta
dicta publicatione, ſi altera pars uidet ſe
grauari p dictã repulſam, i. quia ſui teſtes
fuerunt reprobati, poteſt petere nouum ter
minum ad repulſam repulſæ, & datur ſibi
medietas termini dati ad repulſam, & ela-
pſo hoc termino, ſic publicatio ſuper iſta
repulſa repulſæ, & ulterius nō datur alia re
pulſa, ne procedatur in infinitũ, ita hęc oĩa
habẽt in d. prag. curſu dilationum. Pro ali
quali tamen introductione iuuenũ, ad hãc
materiã formo tres q. Prima erit, qualiter
debeat fieri iſta repulſa teſtium. Secunda,
an poſſit quis reprobare teſtes per eum pro
ductos. Tertia erit, an teſtes poſſunt repul
ſari in cā appellationis, qui non fuerunt re-
2 probati in cauſa principali. † Ad primam
q. eſt ſciendum q̃ repulſa fit altero de duo-
bus modis, uidelicet, uno modo contra per
ſonas, alio modo contra dicta teſtiũ. Item
præſuppono, quod repulſa non conceditur
petenti, niſi concurrat alterum de tribus re
quiſitis, quæ traduntur in cap. præſentium.
de teſtibus. Primum eſt, quod ante publica
tionem ſit proteſtatus ſe velle reprobare te
ſtes, & ex hoc inoleuit in practica, qua quo
tidie vtũtur procuratores, vt tempore quo
comparent uiſuri iuramentum teſtium, p
teſtentur contra perſonas teſtium, & dicen
dam per eos, non tamen nego quin quãdo
cunq. in alio actu ante publicationẽ poſ-
ſit fieri dicta proteſtatio, ut d. c. præſentiũ
de teſtibus uide Franc. de Aret. de ueritate
huius dicti. Hoc tamen intellige, quando
teſtis habet aliquem defectũ, per quem re-
probatur fauorem ipſius reprobantis, quia
tunc requiritur proteſtatio, alias uidetur
cõſentire, & teſtem approbare. Secus, ſi de
fectus eſſet in odium ipſius teſtis, ut quia
eſſet excommunicatus uel bannitus, quia
tunc etiam ſine proteſtatione poteſt repul
ſari, ita declarat *Bal.* in l. ſi quis teſtibus. co
lu. 2. in fi. uerſ. dubitauit hic, &c. C. de teſt.
licet ſubdat, quòd cauti aduocati ſemper
interponunt dictam proteſtationẽ eo mo-
do quo ſupra. Secundum requiſitum eſt,
quando probat, quod poſt publicationem
habuit notitiam de defectibus, & exceptio
nibus contra teſtes idem ſi forte fuiſſet ab
ſens tempore receptionis teſtium, uſque ad
duplicationem ſecũdum Bal. in d. l. ſi quis
de teſt. verſ. dubitatur hic, circa fi. & no. gl.
& Bal. in l. laudabilem. C. de aduoc. diuer.
iud. Tertium requiſitum eſt, quando non
fuit proteſtatus, & iurat ſe nõ petere repul-
ſam ex malitia, alias ſibi nõ conceditur, ut
in d. c. præſentiũ, de teſt. ubi iſta tradũtur.
3 † Reuertor nunc ad primum modũ repul-
ſandi, ſcilicet contra perſonas teſtium, quo
caſu non ſufficit allegare crimina in gene-
re, dicẽdo qualiter ſunt homines malæ ui-
tæ fures, adulteri, vel quid ſimile ſed eſt ne-
ceſſe, quod crimina opponantur in ſpecie,
puta quod fecerunt tale crimẽ, tale furtum
uel ſimile ita tenet *Bar.* in l. teſtium. §. lege
Iul. ff. de teſt. & *Bal.* in authen. ſi dicatur. in
fi. C. de teſt. & *Bar.* in l. 1. in fi. C. de teſt. pro
hoc eſt tex. in cap. præſentium. §. teſtes, de
teſt. lib. 7. & ſimiliter, quando vult quis re-
pulſare dicta teſtium debet in ſpecie obii-
cere, quod ſunt falſarii, quia falſum depo-
ſuerunt

fuerunt ob talem rationem, & in tali loco examinis Itē, q̄ ſunt varii in eorū dictis in tali loco examinis,&c. iuxta l.q. falſa aut auria.ff.de teſt.& no.per Bar.in l. eos.ff. de fal. Itē q̄a ſūt ſingulares,iuxta no per Bal. plenè in l.teſtiū.C.de teſt. itē quia nō deponant de ſenſu proprio,iuxta not.per Alex. & Mod.in l.1.ff.ſi cer.pet.& dixi ſupra de teſtium pro luctione, & ſic de alijs ſimilib. Pars uero cōtraria eod. tpe facit articulos cōprobatorios,probando q̄ ſunt hoīes bonæ uitæ,& emēdatæ, & quod per trienniū perſeuerauerunt in eorum bonis morib.& emendatione, quo caſu per tm̄ tp̄s præſumūtur boni,& emendati.tex.et ibi Ang. in fi.auth.de monachis. [illegible] articulare, quod non ſunt uarij, ſed reducibiles ad concordiā iuxta no.per Alex. & Doct. in l.1.creditum.§.ff.ſi cer.pet. & Fel.in ca. cū tuæ.&c.in noſtra,& ibi gloſſ.de teſt. & Bar.in l.Gallus.§ ille caſus.ff. de li.& poſt. & ſic patet ex prædictis, quando repulſantur teſtes,quo ad perſonas, & quando quo ad dicta.

4 † Vnum tamē ſcias, quod illa proteſtatio, quæ fit contra teſtes habet vnum mirabilem effectum,qui eſt talis,videlicet, quod ſi contingat teſtes deponere aliquid in fauorem alterius partis proteſtantis, nō faciunt fidem in eius fauorem, & ratio eſt, quia per dictam proteſtationem cenſetur declarare ſe nolle eis fidem adhibere, ita de hoc eſt tex. in d.c.præſentiū.in fi.de teſti. ubi hoc expreſſe tenet.Fel.in ult.not.quod eſt menti tenendum, quia quotidie in ſingulis cauſis fiūt iſte proteſtationes, & pauci aduertunt,nam ex hoc poſſunt eſſe damnoſæ,proteſtantibus, unde caueant procuratores,ne paſſim faciant iſtas proteſtationes,niſi quando omnino ſunt certi, quod volunt teſtes repulſare. De cuius tamen dicti declaratione,& ueritate, uide omnino. Franc.de Are.in d.c præſentium, colu.antepe.& pen

5 † Ad euitandas tñ malitias petentium repulſas, eſt in regno prodita una regi pra.quæ incipit,crimina,quę irrogāt pęnam 10.tarenorum opponenti crimina contra teſtes, ſi illa non prob uerit ſaltem ſemiplene,uel p famā publicā, & ſimiliter ſi quis ſub colore repulſę,pducit,nouos articulos impertinentes,q poſt publicationē pduci nō poterāt obſtātibus regulis traditis i aut.at q ſemel. & ibi per Bar.C.de pb. punitur pro quolibet articulo impertinēti productio in cauſa repulſæ ad 5.tarenos,ſi fuerit principalis, ſed procurator punitur duplicata pęna,ut eſt alia prag. quæ incipit contingit ſæpe,&c.

6 † Super hac repulſa eſt ſciendum,quod teſtes debent citari, & etiā examinari infra terminum datū ad repulſam alias elapſo termino nō admittuntur ut eſt ritus magnæ curiæ,num.156. qui incipit,itē quod facta,&c.& eſt ratio,

7 † quia repulſa eſt odioſa eſt reſtringēda,& dilationes in ea conceduntur cum grandi cauſæ cognitione,ſecundum Abb.in c.licet dilectus.in fi.de teſt.licet ſecus ſit in cauſa principali ubi nō uiget tale odium, quia teſtes citati, & iurati, infra terminum poſſunt examinari poſt terminū, ut dixi ſupra in uerſicu.dilatio,cir.fin. & in uerſic.teſtium productio.

8 † Quid autem ſi quis in primis ar.uellet repulſare teſtes & facere ſuas probationes ſimul cum repulſa an poſſet? Dic quod non quia ſunt articuli impertinētes tunc,unde nō admittuntur, niſi poſt publicationem,niſi uellet quis repulſare ex cauſa inimicitiæ, quia poſt ante publicationē & non ex alia cauſa, de hoc eſt alius ritus magnæ curiæ,nume.155.qui incipit, item ſeruat ipſa curia,quod in exceptionibus.

9 † Fuit autem introducta repulſa ſolum cōtra teſtes ſed contra ſcripturas non conceditur,ſed bene datur facultas parti accuſādi utentem falſis ſcripturis,vt dixi ſupra in actu præcedenti, & de hoc eſt alius magnæ curiæ.nu. 165.incipiens,item, ſeruat dicta curia non concedere, &c.

10 † Ad ſecundam q. principalem dico,quod communis concluſio eſt quod producens teſtem pro ſe nō poteſt illum reprobare, quia per productionem cenſetur approbatus, unde non auditur uolendo illum repulſare, tanquã in ſ. bi ipſi notarius,text. eſt, & ibi Bald. in l.ſi quis teſtibus C. de teſt.& in c. de teſt.& ibi Ab.& Fel.extra,de teſt.& Lud. Ro. in cōſ. 104.in fi.& Lanf. in c. quoniam contra,in uerſic.teſtium nouū nō obmitto, & c. de probat.& Bar.in conſ.92.col pen.& Iaſ.in l.1.§.editiones colum.3. in fi. uerſi.adde, fortius,&c. ff. de eden. & ubi hoc ampliat etiam ſi producatur poſtea contra eum in alia cauſa,& pro alia cauſa,& per aliam perſonam.ita tenet Ioan.And.in addi.Spec.in titu.de teſte.§.ſæpe, uerſi. quid ſi produxit &c.

10 *Producens teſtem pro ſe, non poteſt illum reprobare etiam in alia cauſa.*

11 *Producens teſtem poteſt illum, repulſare ſi ſuperuenirent cauſæ.*

12 *Producens teſtem poteſt illum, quo ad eiusdé cta repulſare.*

13 *Repulſa an, & quando admittatur in cauſa appellationis.*

14 *Repulſa an admittatur in cã attentatorum*

15 *Repulſam opponens & non probans contra teſtes, an teneatur iniuriarum.*

16 *Repulſa non permittitur in teſtibus per producentem approbatis.*

17 *Repulſa nõ cõceditur in crimine læſa maieſt.*

18 *Repulſa non admittitur in cauſa blaſphemia Dei.*

19 *Repulſa in cauſis ſumarijs ubi ſemiplenæ probationes ſufficiunt admittitur.*

TErtius decimus actus, qui ſucceſſiuè emergit in iudicio eſt repulſa teſtiũ.
1 † Nam facta publicatione proceſſus, ſi aliqua partium habet teſtes contrarios, qui valde vrgent contra eam, poteſt in iudicio petere terminum ad repulſam, qui terminus conceditur per iudicem, & eſt medietas primi termini probatorii, ut deciditur per regiam prag. curſu dilationum, & petitur iſte terminus immediatè poſt lapſos octo dies, conceſſos per dictam prag. ad percũctandum proceſſum, quo termino dato ad repulſam elapſo, ipſo iure cẽletur publicatum in cauſa repulſæ. Sic diximus ſupra de publicatione in cã principali. Et facta dicta publicatione, ſi altera pars uidet ſe grauari p dictã repulſam, i. quia ſui teſtes fuerunt reprobati, poteſt petere nouum terminum ad repulſam repulſæ, & datur ſibi medietas termini dati ad repulſam, & elapſo hoc termino, ſic publicatio ſuper iſta repulſa repulſæ, & ulterius nõ datur alia repulſa, ne procedatur in infinitũ, ita hęc oĩa habẽt in d. prag. curſu dilationum. Pro ali quali tamen introductione iuuenũ, ad hãc materiã formo tres q. Prima erit, qualiter debeat fieri iſta repulſa teſtium. Secunda, an poſſit quis reprobare teſtes per eum productos. Tertia erit, an teſtes poſſunt repulſari in cã appellationis, qui non fuerunt re-
2 probati in cauſa principali. † Ad primam q. eſt ſciendum q̃ repulſa fit altero de duobus modis, uidelicet uno modo contra perſonas, alio modo contra dicta teſtiũ. Item præſuppono, quod repulſa non conceditur petenti, niſi concurrat alterum de tribus requiſitis, quæ traduntur in cap. præſentium. de teſtibus. Primum eſt, quod ante publicationem ſit proteſtatus ſe velle reprobare teſtes, & ex hoc inoleuit in practica, qua quotidie vtũtur procuratores, vt tempore quo comparent uiſuri iuramentum teſtium, p teſtentur contra perſonas teſtium, & dicendam per eos, non tamen nego quin quãdocunq. in alio actu ante publicationẽ poſſit fieri dicta proteſtatio, ut d. c. præſentiũ de teſtibus uide Franc. de *Aret.* de ueritate huius dicti. Hoc tamen intellige, quando teſtis habet aliquem defectũ, per quem reprobatur fauorem ipſius reprobantis, quia tunc requiritur proteſtatio, alias uidetur cõſentire, & teſtem approbare. Secus, ſi defectus eſſet in odium ipſius teſtis, ut quia eſſet excommunicatus uel bannitus, quia tunc etiam ſine proteſtatione poteſt repulſari, ita declarat *Bal.* in l. ſi quis teſtibus. colu. 2. in fi. uerſ. dubitauit hic, &c. C. de teſt. licet ſubdat, quòd cauti aduocati ſemper interponunt dictam proteſtationẽ eo modo quo ſupra. Secundum requiſitum eſt, quando probat, quod poſt publicationem habuit notitiam de defectibus, & exceptionibus contra teſtes idem ſi forte fuiſſet abſens tempore receptionis teſtium, uſque ad duplicationem ſecũdum Bal. in d. l. ſi quis de teſt. verſ. dubitatur hic, circa fi. & no. gl. & Bal. in l. laudabilem. C. de aduoc. diuer. iud. Tertium requiſitum eſt, quando non fuit proteſtatus, & iurat ſe nõ petere repulſam ex malitia, alias ſibi nõ conceditur, ut in d. c. præſentiũ, de teſt. ubi iſta tradũtur.
3 † Reuertor nunc ad primum modũ repulſandi, ſcilicet contra perſonas teſtium, quo caſu non ſufficit allegare crimina in genere, dicẽdo qualiter ſunt homines malæ uitæ fures, adulteri, vel quid ſimile ſed eſt neceſſe, quod crimina opponantur in ſpecie, puta quod fecerunt tale crimẽ, tale furtum uel ſimile ita tenet *Bar.* in l. teſtium. §. lege Iul. ff. de teſt. & *Bal.* in authen. ſi dicatur. in fi. C. de teſt. & *Bar.* in l. 1. in fi. C. de teſt. pro hoc eſt tex. in cap. præſentium. §. teſtes, de teſt. lib. 7. & ſimiliter, quando vult quis repulſare dicta teſtium debet in ſpecie obiicere, quod ſunt falſarii, quia falſum depo-

ſuerunt

fuerunt ob talem rationem, & in tali loco examinis Itē, q̄ ſunt varii in eorū dictis in tali loco examinis,&c. iuxta l.q. falſa aut auria.ff.de teſt.& no.per Bar.in l. eos.ff. de fal. Itē q̄ ſūt ſingulares,iuxta no per Bal. plenè in l.teſtiū.C.de teſt. itē quia nō deponunt de ſenſu proprio,iuxta not.per Alex. & Mod.in l.1.ff.ſi cer.pet.& dixi ſupra de teſtium productione,& ſic de alijs ſimilib. Pars uero cōtraria eod. tpe facit articulos cōprobatorios,probando q̄ ſunt hoīes bonæ uitæ,& emēdatæ, & quod per trienniū perſeuerauerunt in eorum bonis morib.& emendatione, quo caſu per tm̄ tp̄s præſumūtur boni,& emendati.tex. [illegible] ibi Ang. in ſi. auth.de monachis. [illegible] articulare, quod non ſunt uarij, ſed reducibiles ad concordiā iuxta no.per Alex. & Doct. in l.2.creditum.§.ff.ſi cer.pet. & Fel.in ca. cū tuæ.&c.in noſtra,& ibi gloſſ.de teſt. & Bar.in l. Gallus.§ ille caſus.ff. de li.& poſt. & ſic patet ex prædictis, quando repulſantur teſtes,quo ad perſonas, & quando quo ad dicta.

4 † Vnum tamē ſcias, quod illa proteſtatio, quæ fit contra teſtes habet vnum mirabilem effectum,qui eſt talis,videlicet, quod ſi contingat teſtes deponere aliquid in fauorem alterius partis proteſtantis, nō faciunt fidem in eius fauorem, & ratio eſt, quia per dictam proteſtationem cenſetur declarare ſe nolle eis fidem adhibere, ita de hoc eſt tex. in d.c.præſentiū.in ſi.de teſti. ubi hoc expreſſe tenet. Fel.in ult.not.quod eſt menti tenendum, quia quotidie in ſingulis cauſis fiūt iſte proteſtationes, & pauci aduertunt,nam ex hoc poſſunt eſſe damnoſæ,proteſtantibus, unde caueant procuratores,ne paſſim faciant iſtas proteſtationes,niſi quando omnino ſunt certi, quod volunt teſtes repulſare. De cuius tamen dicti declaratione,& ueritate, uide omnino. Franc.de Are.in d.c præſentium, colu.antepe.& pen

5 † Ad euitandas tn̄ malitias petentium repulſas, eſt in regno prodita una regi pra. quæ incipit,crimina,quę irrogāt penam 10.tarenorum opponenti crimina contra teſtes, ſi illa non probauerit ſaltem ſemiplene,uel p famā publicā, & ſimiliter ſi quis ſub colore repulſę, pducit,nouos articulos impertinentes,q poſt publicationē pduci nō poterāt obſtātibus regulis traditis i aut.at q ſemel. & ibi per Bar.C.de pb. punitur pro quolibet articulo impertinēti producto in cauſa repulſæ ad 5.tarenos,ſi fuerit principalis, ſed procurator punitur duplicata pęna,ut eſt alia prag quæ incipit

6 contingit ſæpe,&c.† Super hac repulſa eſt ſciendum,quod teſtes debent citari, & etiā examinari infra terminum datū ad repulſam alias elapſo termino nō admittuntur ut eſt ritus magnæ curiæ,num.156. qui in

7 cipit,itē quod facta,&c.& eſt ratio, † quia repulſa eſt odioſa eſt reſtringēda,& dilationes in ea conceduntur cum grandi cauſæ cognitione,ſecundum Abb.in c. licet dilectus.in ſi.de teſt.licet ſecus ſit in cauſa principali ubi nō uiget tale odium, quia teſtes citati, & iurati, infra terminum poſſunt examinari poteſt terminū, ut dixi ſupra in uerſicu.dilatio,cir.fin. & in uerſic.teſtium

8 productio.† Quid autem ſi quis in primis ar.uellet repulſare teſtes & facere ſuas probationes ſimul cum repulſa an poſſet? Dic quod non quia ſunt articuli impertinētes tunc,unde nō admittuntur, niſi poſt publicationem,niſi uellet quis repulſare ex cauſa inimicitiæ, quia poſt ante publicationē & non ex alia cauſa, de hoc eſt alius ritus magnæ curiæ,nume.155.qui incipit, item ſeruat ipſa curia,quod in exceptionibus.

9 † Fuit autem introducta repulſa ſolum cōtra teſtes ſed contra ſcripturas non conceditur,ſed bene datur facultas parti accuſādi utentem falſis ſcripturis,vt dixi ſupra in actu præcedenti, & de hoc eſt alius magnæ curiæ.nu. 165.incipiens,item, ſeruat dicta

10 curia non concedere, &c.† Ad ſecundam q. principalem dico,quod communis concluſio eſt quod producens teſtem pro ſe nō poteſt illum reprobare, quia per productionem cenſetur approbatus, unde non auditur uolendo illum repulſare, tanquam ſibi ipſi notarius,text. eſt,& ibi Bald. in l.ſi quis teſtibus C. de teſt.& in c. de teſt.& ibi Ab.& Fel.extra,de teſt.& Lud. Ro. in cōſ. 104.in ſi.& Lanf. in c. quoniam contra,in uerſic.teſtium nouū nō obmitto, & c. de probat.& Bar.in conſ.92.col.pen.& Iaſ.in l.1.§.editiones colum.3. in ſi. uerſi.adde, fortius,&c. ff. de eden. & ubi hoc ampliat etiam ſi producatur poſtea contra eum in alia cauſa,& pro alia cauſa,& per aliam perſonam,ita tenet Ioan.And.in addi.Spec.in titu.de teſte.§.ſæpe, uerſi. quid ſi produxit

&c.

&c. Et cẽſetur approbatus teſtis per ſolam productionem licet alias producens eo nõ utatur ſecundum Fel. in d. ca. præſentium, colum. 3. & uerſi. habet locum, &c. de teſt. & hanc opin. tenet Ioan. And. in d. §. ſæpe, verſ. ſed quid ſi eum, &c. licet Spec. ubi ali-
11 ter diſtinguat. † Limita tamen hoc. quando poſt productionẽ naſceretur noua cauſa, puta quia ſuperuenirẽt inimicitiæ, quia poteſt repulſari ex noua cauſa, ut eſt tex. in
12 l. ſi quis teſt. C. de teſtib. † Secundo limita quo, ad repulſam perſonarum procedere iſtud, ſecus quo ad repulſam dictorum per teſtes, quia poteſt producens reprobare teſtes, quo ad eorum dicta, puta probãdo, ꝙ falſum depoſuerunt, ita tenet Abb. in d. ca. præſentium, colum. 3. & 4. fateor tamẽ, ꝙ ſi facta publicatione producens taceret, & non reprobaret dicta teſtium cenſeretur approbaſſe, & ita poſſet procedere dictum Lud. Rom. in conſi. 114. in fin. ubi uidetur
13 contrariari huic dicto Abb. † Ad tertiã q. principalem reſpondeo. quod iſta q decciditur per And. de Iſer. in conſt. iuriſperitorũ, vbi tenet, quod in cauſa appellationis non admittitur repulſa, niſi ex ſola cauſa falſitatis, & ita ſeruatur in regno, unde quilibet litigator uitaut reprobare teſtes in ca. princ pali, quia poſtea non admittitur in cauſa appellationis, niſi uellet eos redarguere de falſo. Verũ ego reſtringo iſtud dictũ ꝓcedere in teſtib. iã examinatis in cauſa principali, ſecus eſt, ſi quis nouos teſtes produxit in cauſa appellationis, quia puto quod aduerſarius poteſt illos reprobare, ex quo nõ potuerũt repulſari in cauſa principali, quia non fuerant producti, arguendo
14 a ratione ceſſante. † Quid autem in cauſa ãttentatorum, an admittatur repulſa? vide
15 dec. 351. conſ. Neap. † Et quid ſi opponẽs crimina contra teſtes nõ probat, an teneatur actione iniuriarũ ipſis teſtibus, & quid ſi fuerit proteſtatus, quod non animo iniuriandi, &c. uide unum pulchrum cõſ. Soc.
16 in conſ. 118. col. 3. & 4. in 1. uol. † Vltimo ex 2. q. præcedenti poteſt colligi una limitatio ad regulã, quæ ſe habet, quod repulſa teſtium eſt regulariter permiſſa, nam tallit inteſt approbatis per producentem, ut ibi fuit dictum, & not. Car. in cle. ſi. in fi. de
17 teſt. † Secundo limita, in cauſa criminis læſæ maieſt. nam in ea non habet locum repulſa teſtium, l. famoſi, & in quæſtionibus
18 & ibi Bar. ff. ad l. Iul. maieſt. † Tertio limita, in cauſa blaſphemiæ Dei, quia non admittitur repulſa, quia hæc æquiparatur crimine læſæ maieſ. ita tenet Par. in trac. ſyn.
19 in uerſ. eõdem. col 4. in fi. † Quarto limita in cauſis ſummariis ubi ſufficiunt ſemiplene probationes, quia nõ admittitur in eis a repulſa, ut no. Ab. in c. uenientes, el 2 col. 5. in prin. de teſt. & ibi etiam Fel. in 6. col de cuius dicti ueritate, uide Fr. & Are. in d. c. ueniens, col. 9 ubi diſtinguit. Rob. Mar.

ADDITIO.

a Repulſ[illegible] hic Foller. in prac. crim. laico, in 2. par. 2. par. in uer. concedatur repulſa. Ludouicus Alterius.

De quæſtione, quę duplici nomine admittitur. In quibus locum illa habeat. Ex quo ordine ad eam perueniatur.

1 *Tortura quandoque datur ad pœnã. quãdoque ad ueritatem eruendam n. 4.*
2 *Tortura ad pænam eſt meri imperij.*
3 *Banna facta ab officialibus ſub torturę pœna an valeant.*
5 *Tortura pro quib. criminib irrogari poteſt.*
6 *Tortura irrogari poteſt teſtib. uacillantib. tam in cauſa ciuili quam in criminali.*
7 *Tortura an poſſit irrogari in crimine uſurarum.*
8 *Tortura an poſſit in cã appellationis irrogari.*
9 *Tortura quãdoq; datur ad emendã ſolã reſponſionẽ affirmat nam uel negatiuã. & tunc ad eam deueniatur ſine iudicij s.*
10 *Proceſſus criminalis qualiter. & quo ordine debet a iudice fabricari, ut poſſit ad torturam deueniri.*
11 *Iudex habens aliunde plenas probationes, peccat mortaliter torquendo reum.*
12 *Tortura intẽta eſt ad veritatem inueſtigãdam ob defectum probationum. (debet.*
13 *Tortus in mẽbris corporis, leſionem nõ pati*
14 *Iudices cauti clã interponat decretũ de torquẽdo reũ, ne detur materia appellãdi.*
15 *Confeſſio in tortura ratificari debet extra tormenta. cum breui termino producendum defenſione. (ſiſtente.*
16 *Inditia purgata sũt, reo in tortura nõ con-*

Quar-

QVartuſdecimus actus qui ſucceſſiuè emergit in iudicijs,eſt tortura,† quę
2 datur ad duplicem effectum, quandoque enim datur ad pœnam, & quandoque ad veritatem eruendam. De primo caſu non eſt materia noſtra, quia illa eſt potius executio ſententiæ, nam datur tortura ad pœnam in omnibus criminibus, in quibus eſt pœna arbitraria, in quibus permittitur iudici acriter uerberare in corpus iuxta l. ſi.ff.de iniu.& in quam pluribus alijs legibus iuris ciuilis hoc cauetur,ut no.Bart.& Mod.in l imperiũ,ff.de iur.om.iu.& Bart. in l.interdum.§.qui fure.ff.de fur. & in l. cum ſeruus,ff.de cond.ob cauſam in quib.
3 locis dicit Barto. ꝙ tunc † tortura eſt meri imperij ex quo irrogatur pro pœna criminis. ‡ poteſt ẽt poni exemplum in bannis officialium,ut in plurimum faciunt bãna, ꝙ nullus ambulet de nocte, uel portet arma,ad pœnam,quatuor tractuum cordæ, quæ banna, qñ fiant per iſtos officiales inferiores non habentes poteſtatẽ ſtatuendi non ualent,quia non poſſunt alterare pœnas legales,ita declarat Paris in tract.ſyn. uerſi.tortura,in c.an in cã pecuniaria,&c. Solum ergo iſta banna ualerent in criminibus,in quib.eſſet pœna arbitraria ut ſupra dixi, quia poteſt iudex tunc ex ſuo ar
4 bitrio eligere iſtam pœnam.† De ſecundo effectu haberemus nos tractare, l. qñ irrogatur ad ueritatem eruendam,& quia hæc eſt materia multum prolixa, & in multis li.& tractatib uẽtilata,nam plene eam tra
a ctat. Paris in d.uer.tortura, & Ang.de Are. in trac.male in uer.fama pub &c.& Gan. in trac.malef.in ti.de queſtionib & tormẽtis & Fran Bennus in ſuo ſolemni tract de indicijs & tortura,& Cæpo. in quam pluribus ſuis cõſ.& nouiſſime tractatur ſatis copioſe per ſublimis ingenij Mod. Hippolitum de Marſ.in ſua lec.ſuper tit. ff q.adeo ꝙ ſi uellemus hic ponere tractatum ſuo,ordine,non eſſet aliquid addendum, ſed ſolũ tranſcribendum. ꝙ putaui ſuperuacuum, ideo quantum ad hunc trac.pro ſola remiſſione contẽtus ad loca præalegata, ſolum pro introductione inuentum ad actũ practicæ,tangam duas breues quæſtio. Et prima erit in quib. cauſis habet locum, & poteſt irrogari tortura.Secũda erit,quo ordine ſit deueniendum ad torturam.

5 † Ad primam q.dico.ꝙ tortura qñque datur principali,quandoque teſtibus, primo caſu,quãdo datur principali ad ueritatem eruendam irrogatur ſolum in cauſis criminalibus irrogantibus pœnam ultra relegationem,& non in alijs criminib.& ita ſeruatur in regno prout de hoc eſt cap regni ꝙ incipit,tormenta,& aliud,quod incipit, ſi iuſte, põt etiam de iure irrogari tortura in cauſis ciuilib.habentibus crimen annexum,ut eſt tex.& ibi Ab.in c grauis depoſiti,& tenet Soc.in conſi. 219. in 2.uol.in cauſis aũt mere ciuilib. non deuenitur ad torturã,quia in illis ſuccedit regula actore nõ probante,&c.l.qui accuſ.C.de eden. &
6 c.ſi.de iureiu.† Secundo caſu,qñ ſumus in teſtib poſſunt torqueri teſtes tã in cauſa ciuili,quam criminali,quando uariãt, ſeu uacillent pp ſuſpicionẽ falſi,ut in auth.de teſt.§.ſi uero ignoti,& no.Bal.in l.præsbyteri,col.1.C.de epiſ.& cler.& Bar.in l.1.§. qui q.ff.de q.& Ale. in conſi.63.in 1.uol. & Cæp.in conſi.60.& And.de Iſer. in conſti.ſi dãna claud.& Bal in l.milites C.de q
7 † An autem in crimine uſurarũ poſſit irrogari tortura,uide Soc.tenẽtem,ꝙ ſic in
8 conſ.219.in fi.in 2.uo. † quid in cã appellationis,an poſſit irrogari tortura ? vide
9 Io.de Ana.in cõſi. .in fi.† Scias tamen ꝙ quandoque poterit irrogari tortura nõ ad eruendam ueritatem, ſed ad eruendam ſo
b lam b reſponſionem affirmatiuam,uel negatiuam,& tunc datur ſine alijs iudicijs,ut qñ accuſatus uel inquiſitus nõ uult rñdere iudici ſuper accuſatione uel inquiſitione, põt torqueri ad hoc,ut reſpondeat,ita tenet Bald.in l.accuſationem,in 3.col.C.q acc. non poſ.& ipſum ſequitur Par. in tra.ſyn. in uer.tortura,in c.ſequitur,quo,&c in fi.
10 † Ad 2.q.principalem dico, quod iſte eſt cõis ordo,qui ſeruatur in criminalibus ad aliquem torquendum,nã ſi proceditur per accuſationem,& crimen eſt tale, quod probaretur,ueniret irroganda pœna ultra relegationem citatur accuſatus,& dat ſibi copia libelli ſumptib. accuſatoris,& ſuper eo lis conteſtatur,& datur terminus ad probãdum,& fiunt articuli, & probationes ſicut in ciuilibus. Sed ſi procedatur per inquiſitionẽ iudex uolẽs caute agere ne ſtimulet reum ad fugam, dẽt prius capere inquiſitionẽ honeſto modo,& clã parte non uita

ta, & ſi uidet extare indicia per illam infor
mationem tunc capit reum de perſona,
ne fugiat, & ſi extat fama publica contra
eum formabit capitula inquiſitionis, nã illa
la fama ſuccedit loco accuſatoris, & ſine
ea non poſſet regulariter fieri inquiſitio, ꝙ
dic ut plene dixi ſupra circa prin. huius 6.
partis, in uerſi. inquiſitio, & not. Phi. Dec.
in conſi. 170. col. 1. & conſi. 275. col. 2. &
conſi. 189. col. fi. deinde deformatis capitu
lis iudex facit reum citari ad recipiendum
copiam capitulorum, quæ capitula ſunt ſi-
cut articuli in ciuilibus, nam continere de
bent omnia crimina, quæ inquirendo pro
c bare intendit iudex contra reum, c & com-
parẽre reo in termino, interrogabit primo
iudex ipſum ſigillatim ſuper unoquoque
c. & eius reſponſionem facit per notarium
actorum annotari in calce uniuſcuiuſque
capituli, & illa reſponſio habet uim litis
conteſtationis, deinde dat ſibi copiã capitu
lorum reſponſionum ſuarum, ad hoc, vt
poſſit formare ſuas exceptiones, & facere
ſuas defenſiones, & dat ſibi terminum ad
probandum, & defendẽdum qui terminus
eſt cõis etiam curiæ inquirenti, & infra il-
lum terminum iudex repetit teſtes parte
citata, quia alias non facerent iudicium,
dicit Bart. in l. fi. in fin. ff. de q. & fabricato
proceſſu ſiue per accuſationem, ſiue p inq
ſitionem, ut ſupra, iudex facit citari reũ ad
publicationem ſicut in ciuilibus. & dat co
piam proceſſus reo, ſi uult ſumptib. tamen
ipſius rei ad hoc, ut poſſit conſulere aduo-
catum, & facere allegationes, & diſputa-
tiones ad euacuanda inditia, & ſi uult ter-
minum ad repulſam reus conceditur ſibi.
Et facta publicatione ſuper repulſa, & ad
miſſus allegationibus, rei iudex maturè vi
det [illegible] proceſſatis extant plenè probationes
tiones condemnabit reum ſeruato iuris or
dine ad pœnam legitimam ſine alia tortu
11 ra. † Nam peccat mortaliter iudex, tunc
torquendo reum, ſi habet aliunde plenas
probationes, ut dicit And. de Iſer. in d. con
12 ſti. ſi damna, col. 7. † Nã tortura fuit d in-
d uenta ob defectum probationum ad ueri-
tatem inueſtigandam, ut dicit idẽ And de
Iſer. in ca. 1. §. inſuper, col. 1. de conten. in-
ter. do. & fid. de inueſt. ſi uero non eſt ple-
nè probatum, & tunc ſi inditia, quæ extant
non ſunt ſufficientia, liberabit reum præ-
ſtito ſibi prius iuramẽto purgationis, ut de
clarat Iaſ. in l. 5. in prin col. 5. de iureiu. iu-
dices tñ maiori ſeueritate ſolent in iſto ca
ſu liberare reum cum fideiuſſoris cautione
ad effectum, ut ſi in futurum emergant no
ua inditia, poſſit iterum procedi contra
eum, ne delictũ remaneat impunitum, ſi ue
ro inditia ſunt ſufficientia ad torturam, &
tunc iudex põt reum tormentis ſubiicere,
& ipſum torquere ſufficienter moderare,
habito reſpectu ad complexionem, & ro-
buſtitatem ipſius rei, ita ut lædatur per
13 eum in aliquo membro, † nam in tortura
debet adhiberi hoc moderamen, ut tortus
non patiatur læſionem in membris corpo
ris, ut inquit And. de Iſer. in d. cõſt. ſi dam-
na, col. 6. Et quæ, & qualia ſint iſta inditia
ſufficientia non pono hic, quia declarãtur
14 plene per Doct. in locis prealle. † Solent
hic cauti iudices non interponere decre-
tum palam de torquendo reum, ne detur
materia appellandi, nam cum iſta ſit exe-
cutio irretractabilis, ligarẽtur manus iudi
cis per ſolam appellationem ante inhibi-
tionem, ut dicetur infra in materia appel-
lationis, ſed ducto reo in pede torturæ, ſta
tim cum incipit ligari ſolent interponere
decretum de torquendo, & eo interpoſito
15 immediate torquetur, † qui reus, ſi confi-
tetur, in tortura, iudex antequam cõdem-
net dẽt illam confeſſione ratificari facere
extra tormenta, puta in die ſeq. alias non
poſſet condemnare, ſecũdum Bar. in l. 1. ff.
de cuſt. reo. & Ab. in c. qualiter, & qñ el 2.
C. de cuſt. reo. & facta ratificatione extra
tormenta, debent iudex dare unũ breuem
terminum reo ad producendum oẽs ſuas
defenſiones aduerſus ſuam cõfeſſionem,
puta duorum dierum, qui terminus eſt de
cõi obſeruãtia, ut ex nulla parte remaneat
reus indefenſus, ut no. Sal. in d. l. 2. C. de cu
ſto. reo. & hẽtur per Mat. in conſt. ſi dãna,
col. 9. per l. 4. §. ſi ad diẽ, ff. de re mil. & l. ſi
16 non defendatur. ff. de pœnis, ſi uero † reus
non confitetur in tormẽtis, tunc per tortu
ram ſunt purgata iudicia, & dẽt abſolui,
ſed ſi facta publicatione uidet iudex, ꝙ ex
proceſſu non ſunt inditia ſufficientia, tunc
non expectata ſententia debent ſtatim libe
rare reum a carcere ſub fideiuſſoribus, ut
eſt capitulum regni, ꝙ incipit. Ab illo in-
choandum. Rob. Mar. Venuſ. V. I. D.

AD

ADDITIONES.

a Draſtar. Foller. in pract.crimin. laicor. in 2.par.2.par.in ver.torturæ quæſtio.

b Reſponſionem *Brun.* de indic. & tortur. in 5.par.2.par.n.3. Blanc.de tract.de indic. & tort.n.271. Foller.in pract. crim. laicor.in 2.par.2.par.n.5.& in 3.par.3.par.nu.4.ubi dat intellectum ad iſtam doctrinã. *Amplia* etiam inuolando reſpondere libello ſupra in hac eadem parte,in 2.memb.1.par. numero 29.

c *Et* comparente. Foller.in pract.crim.cano. in 2.par.iud.nu.11.& 12.

d *Inuenta* ob defectum Gram.conſi. crim.1. num.2.

Ludouicus Alſerius.

De concluſione in cauſa, & de eius verbis energia.

1 *Concluſio in cauſa qualiter fiat de iure communi, & qualiter ſecundum iura municipalia regni. & quid importet.*

2 *Allegari in iure poteſt poſt concluſionem in cauſa.*

3 *Reſtitutio in integrum, poſt concluſionem in cauſa per poteſt.*

4 *Concluſione facta in cauſa, defertur iuramẽtum ſuppletorium.*

5 *Probatio per confeſſionem admittitur, concluſione facta in cauſa.*

6 *Probatio per rei euidentiam & loci aſpectũ admittitur, poſt concluſionem in cauſa.*

7 *Interrogatio poteſt fieri poſt cõcluſum in cauſa ad inſtantiam partis in ſummarijs.*

8 *Probatio ad defenſionẽ rei admittitur criminalibus concluſione facta in cauſa.*

9 *Concluſio in cauſa, an ſit de ſubſtãtia iudicij.*

QVintusdecimus actus, qui ſucceſſiue in iudicijs cõſideratur eſt cõcluſio
1 in cauſa. † nam facta publicatione, & lapſis omnibus terminis, ipſo iure cenſetur in cauſa concluſum hodie in regno, per regiam prag. quæ incipit, curſu dilationum, vnde non eſt opus inſtare, quod fiat cõcluſio, ſed ſolum quod declaretur eſſe facta ipſo iure, ſed de iure, communi deberet fieri concluſio, per quam cõcluſionem imponitur finis productionis actorum, adeo quod
a ex facta nihil aliud *a* produci poteſt in cauſa, & non expectatur niſi ſola ſententia. Et
hoc ſignificat iſtẽ terminus, concluſio. i. renunciatio omnib. probationibus, & defenſionibus producendis, ut gloſſ. in cap. cum
2 dilectus, de fide inſtr. † Sed in iure poteſt allegari poteſt cõcluſionem, ſecundũ Bal. in
3 auth. iubemus, C. de iud. † Item poteſt petĩ reſtitutio in integrum per minores mulieres, & eccleſias, quia eo ipſo, quod eſt concluſum inducitur læſio contra tales perſonas, unde reſtitui debent, ut tenet And. de Iſer. in conſt. obſcuritatem, & habetur per Doc. in cap. auditis, de in integ. reſtitutio.
4 † Item, poteſt deferri iuramẽtum ſuppletorium, dummodo ſit petitum ante cõcluſionem, ut declarat Iaſ. in repet. l. admonendi colu. 154. ff. de iureiu. & ibi per alios doc. & ita debet intelligi, quod dicit Ale. in con
5 ſil. 54. col. fin. in primo, uol. † Item admittitur probatio per confeſſionem partis poſt concluſionem, ut tenet Bald. in rubr. C. de prob. colum. 3. uerſicu. ego aliter, &c. & ibi
6 etiam Pau. de Caſt. † Item, admittitur probatio per rei euidentiam, & aſpectu loci quia iſta probatio ſuperat omne genus probationis, ſecundum *Bald.* in leg. contra negantem in fin. C. ad leg. *Aquil.* & Bal. in l. ſi
7 quis teſtibus in fi. C. de teſtibus. † Item, poteſt fieri interrogatio, etiam ad inſtantiam partis, maxime in ſummariis poſt concluſum in cauſa, ut no. gl. in uer. interrogabit. in cl. ſæpe de uerb. ſignific. & Abb. in cap. cum Ioan. & ibi etiam Felin. de fide inſt. & *Alexan.* in l. 4. §. hoc autem iudicium, col. 4. ff. de dam. inf. de qua materia plene dixi
8 ſupra, in 4. parte huius tract. † Item, admittitur omnis probatio ad defenſionẽ rei in criminalibus ſecũdum Bart. in leg. diui fratres, ff. de pœnis, in l. 1. §. fi. ff. de quæſt.
9 † An autem concluſio in cã ſit de ſubſtantia iudicii, ita quod obmitti non poſſit, uide Abb. & Felin. in capit. cum I. & *A.* de re iud. & Card. in cl. ſæpe, §. & quia, in 19. q. de verb. ſign. ubi dicunt, quod concluſio non
b eſt *b* de ſubſtantia, ſed potius ex quadam conſuetudine, unde ſi ommittatur, non uitiat proceſſum, tanto magis in cauſis ſummariis, in quibus de neceſſitate nõ requiritur, ut eſt tex. in d. cl. ſępe. § & quia, idem tenet Ioan. And. in add. Spec. in tit. de renũc. & conclu. in prin. & ibi uide per Specu. de reliquis facientibus ad hanc materiam.
Rob. Mar. Venuſ. V. I. D.

ADDITIONES.

a Produci quod poſſit poſtea produci aliquo caſus, uideas per Nicol.Ant.Grauat.in ad dit.de pract.Octa. Veſtr.lib.4.c.4.nu.25. & 26.

b Non eſt de ſubſtantia. Supra in 9.diſtin.4. par.prin.nu.23.

Ludouicus Alferius.

De allegatione, & diſputatione ſuper dubijs cauſæ.

1 *Terminus & quando detur partibus ad alle gandum.*

2 *Aduocatus actoris debet prius proponere, & allegare, quam aduocatus rei.*

1 SExtuſdecimus † & ultimus actus, qui emergit in iudicijs in hac.2.parte eſt, allegatio, & diſputatio, nam facta cõ cluſione ſolet iudex ſtatuere terminũ ambabus partibus ad allegandum in iure, ꝑ inſtructione cauſæ, & iudicis, & quandoq. conuocat aduocatos utriuſque partis ad diſputandum ſuper dubiis cauſæ corã iudice antequam proferatur ſententia, prout communiter ſeruatur in ſacro conſilio Neap. quia diſputando & merita cauſæ diſcutiendo, ueritas magis eluceſſit, & hæc materia tractatur in Specu.in titu. de diſp. & alleg. per totum. An autem de iſtis allegationib. iuris debet dari copia parti, tetigi ſupra in uer.actorum edit.& ad ibi dicta me remit-
2 to.† Quis autem ex aduocatis debet prius incipere ad allegandum in diſputationibus, dic quod aduocatus actoris, debet eſſe prius indicendo, & allegando iura ſua clientuli, & poſtea aduocatus rei, quia iſte eſt ordo iudicii, ut primo præcedant actu actoris, & poſtea ſequantur acta rei. ita dixit Bal.in l. Neſennius.ff.de neg.geſt.& in leg. qui prior. ff. de iud.& ex his remanent expedita ea, quæ dicenda erant ſuper iſta 2. parte huius ſextæ partis, veniamus igitur ad tertiam & ultimam partem. Rob. Mar. Venuſ. V.I.D.

Deciſoria iudicij, & tribus membris diſtincta, nempe, Sententia, Appellatione, & Executione.

PRIMVS ACTVS.

1 *Sententia quid ſit unde dicatur, & in quo differat ab interlocutoria, nu 2. & 3.*

3 *Sententia diffinitiua condemnationẽ uel abſolutionem ſeu æquipollent, continere debet & nu.121.*

4 *Sententia interlocutoria lata ſuper crimine, non infamat. ſecus in diffinitiua.*

5 *Sententiæ appellatione uenit diffinitiua. nõ autem interlocutoria niſi materia indifferenti, & quando abſurditas nõ reſultat*

6 *Abſentia interlocutoria non appellatur. & ſi appellatur non ſuſpenditur executio ante inhibitionem.*

7 *Sententia interlocutoria poteſt quandocunque per iudicem reuocari, etiam in calculo diffinitiuæ ſententia. & per iudicem appellationis a diffinitiua.*

8 *Sententia diffinitiua lata ſuper officio iudicis nobilis poteſt per eundem iudicem eodem imperio reuocari.*

9 *Sententia interlocutoria per alias duas ſentẽtias confirmata non poteſt ulterius reuocari.*

10 *Sententia interlocutoria poteſt in cauſa appellationis, ex primis actis tantum, & nõ ex nouis reuideri. Secus in diffinitiua.*

11 *Sententia interlocutoria fertur in aliquibus caſibus ſine partis citatione. ſecus in diffinitiua.*

12 *Sententia diffinitiua debet ferri, & recitari in ſcriptis interlocutoria uero valet ſine ſcriptis, ſed poſtea debet in ſcriptis edigi, & nu.16*

13 *Sententia lata de conſilio iuriſperiti, non ualet, quando ſolum conſilium lectum eſt, et nulla ſcribitur ſententia poſt conſilium.*

14 *Sententia relata ad conſilium, quod nõ apparet in actis, non ualet.*

15 *Sententiam quę iudex pronuncias quem eſſe condemnandum uel abſoluendum, an ualeat. & quid ſi dicat, pronuncio prout in tali conſilio continetur quando in conſilio cauebatur, quem eſſe condemnandũ uel abſoluendum de futuro, & num 125. 126.*

16 *Capit. deteſtantes non tollit ſolemnitates ſententiæ, ſed proceſſus tantum.*

17 *Sententia etiam in ſummarijs in ſcriptis ferri debet.*

Appella-

18 *Appellatio ab interlocutoria, quo ſit ſienda in ſcriptis.*

19 *Condemnatio pœnalis facta per diffinitiuam ſententiam dura perpetuo, ſecus, ſi per interlocutoriam. qua durat durante officio iudicis interloquentis.*

20 *Sententia interlocutoria non requirit ordinem iudiciorum, ſicut diffinitiua.*

21 *Sententia interlocutoria poteſt per iudicem corrigi, & in ea addi, & minui ſecus diffinitiua.*

22 *Sententia interlocutoria nullam producit actionem.*

23 *Sententia duplex eſt. ſ. diffinitiua, & interlocutoria.*

24 *Sententiæ per quã pronunciatur inſtrumentum fore exequendum, eſt diffinitiua.*

25 *Sententia qua pronunciatur ſententiã exequendam eſſe, interlocutoria dicitur.*

26 *Sententia per quam pronunciatur appellationem fore decretam, ſeu fatalia elapſa eſſe, uel non licere tertio prouocare, dicitur interlocutoria.*

27 *Præceptum de ſoluendo, an ſit ſententia interlocutoria, uel diffinitiua.*

28 *Præceptum, quod ſit inconfeſſum, an dicatur ſententia, uel non*

29 *Decretum an habeat uim diffinitiua, uel interlocutoria.*

30 *Bannum ſententia interlocutoria dicitur.*

31 *Sentẽtia mulcta eſt interlocutoria. & poteſt ſicut alia interlocutoria reuocari.*

32 *Sententia banni & mulcta æquiparantur.*

33 *Abſolutoria ab obſeruatione iudicij, quod ſit interlocutoria.*

34 *Sententia ſuper inſtantia ſecundum l. diffamari. C. de inge. manu ad ſit interlocutoria.*

35 *Sententia ſuper poſſeſſorio, an ſit diffinitiua, uel interlocutoria.*

36 *Condemnatio expenſarum, an dicatur interlocutoria, uel diffinitiua.*

38 *Sententia interlocutoria, qua fertur ſimul cum diffinitiua reuocari non poteſt.*

Expenſarum condemnatio in interlocutoria obmiſſa, poteſt per iudicem addi quandocunque uſque ad diffinitiuam. ſecus ſi eſt obmiſſa in diffinitiua, quia non poteſt niſi eadem die addi.

39 *Sententia ſuper exceptione peremptoria, quales dicantur.*

40 *Sententia lata ſuper excommunicatione, eſt interlocutoria.*

41 *Excommunicatio ab homine diffinitiuæ pro pœna delicti irrogari non poteſt. ſed ſolum ob contumaciam.*

42 *Sententia interlocutoria, aliam poſt ſñãm habere non ſperans. diffinitiua dicitur.*

43 *Interlocutoria per quam finitur officium iudicis, habet uim diffinitiua.*

44 *Interlocutoria, quæ, diffinitiuum articulum ſubſtantialem cauſæ principalis, uim diffinitiuæ habere dicitur.*

45 *Interlocutoria continens aliquod dari, uel fieri, uim diffinitiuæ habet.*

46 *Sententiæ interlocutoriæ habentes, uim diffinitiuæ an diſtinctè non poſſint reuocari.*

47 *Sententia qualiter ferri debet, & quid debeat continere, ut ualeat.*

48 *Sententia lata iudice non ſedẽte non ualet.*

49 *Sententia debet a iudice legi, nec poteſt alij mandare eius lectionem, niſi ſit illuſtris perſona, uel epiſcopus, & nu. 56.*

50 *Sententia an continere debeat cauſam, qua mouetur iudex.*

51 *Sententia lata ſine cauſa cognitione eſt ipſo iure nulla.*

52 *Sententia conſideratur per quatuor cauſas principales.*

53 *Sententia nomen iudicis, continere debet, & ſic cauſam efficientem, & nu 96.*

54 *Sententia lata a iudice ignorante fundamentum ſuæ poteſtatis non ualet.*

55 *Sententia an quando ferri poſſit a iudice ſtãte, & ſedente*

57 *Sententia dẽt prius ſcribi, deinde recitari.*

58 *Cauſa materialis in ſententia conſideratur qua ſit, & nu. 66.*

59 *Sententia ſine proceſſu non ualet nam debet ferre ſecundum allegata & probata.*

60 *Sentẽtia lata ſine publicationib an ualeat.*

61 *Sententia debet ferri conformis libello.*

62 *Sñia fertur non conformis libello ubi ꝓceditur ſola facti ueritate inſpecta, & qñ unũ petitur, & aliud per confeſſionem cõſtat.*

63 *Iudex poteſt petentẽ debitum condemnare ad reſtitutionem pignoris, etiã non petiti.*

65 *Sententia ſuper libello ſeu inepto proceſſu non ualet, de iure communi, ſed hodie in regno ualet.*

66 *Sententia lata pro eo, qui agit ſine actione, an ualeat.*

67 *Intellectus ad gl. in uer. ſecundum in fi. inſt. de obl. in prin. & nu. 68. 69*

68 *Agens ſine actione, repellitur officio iudicis.*

69 *Lsbellus, in quo actio inepta exprimitur, an uitietur.*

70 *Sententia habet cauſam formalem, quæ tri pliciter conſideratur.*

71 *Sententiam ferri debet in loco ſolito maiorum a iudice ordinario.*

72 *Delegatus ad unam cauſam, poſt ſibi eligere locum, quẽ vult, etiam in camera ſua ad ferrendam ſententiam.*

73 *Delegatus ad uniuerſitatem cauſarum ſen tentiam ferre debet in loco tribunalis delegatis.*

74 *Vicarius in loco tribunalis principalis ſententiam ferre debet.*

75 *Delegatus ad unam cauſam poteſt in quolibet loco etiam extra iuriſdictionem delegantis procedere ſine aſſenſu domini illius loci ſecus ordinarius.*

76 *Delegata iuriſdictio poteſt prorogari de loco ad locum.*

77 *Delegata iuriſdictio non cohæret territorio.*

78 *Epiſcopus poteſt in quolibet loco ſua diœceſis curiam regere, & citari.*

79 *Sententia poteſt ferri in loco non ſolito, de conſenſu partium.*

80 *Arbiter poteſt ſibi eligere locum honeſtum, ubi curia regi ſolet.*

81 *Iudex appellationis poteſt in domo ſua, & loco honeſto iuſtitiã regere, & ſentẽtiam ferre.*

82 *Vicarius generalis poteſt in omni loco ſuę prouincia an reddere.*

83 *Sententia fertur in loco non ſolito, quando locus ſolitus non eſt tutus.*

84 *Epiſcopus expulſus poteſt in aliena diœceſi conuicina, contra expulſores, & eorum fautores procedere.*

85 *Sententia lata in alio ſolito maiorum, ualet cauſis ſummariis.*

86 *Cauſę uoluntariæ iuriſdictionis in omni loco, etiam in itinere deambulando expediri poſſunt.*

87 *Iudex non tenetur ſeruare locum maiorum in actis reſpicientibus litis ordinationẽ.*

88 *Sententia die feriato lata non ualet.*

89 *Sententia die hora, in qua facta eſt citatio, ferri debet, non ante uel poſt, niſi citatus contumax ſit.*

90 *Sententia iudici lata poſt inſtantiam, uel appellationem deſertam non ualet.*

91 *Sententia arbitri poſt compromiſſum, expiratum lata, non ualet.*

92 *Sententia iudici, an poſſit ferri de nocte.*

93 *Sententia lata dilatione pendente, nõ ualet.*

94 *Sententia lata ante habitum conſilium ſapientis, non ualet.*

95 *Sententia utraq. parte abſente lata non ualet ẽt ſi ſe abſentauerit poſtquã iudex incepit legere ſñiam, antequam compleat.*

96 *Sententia lata a perſona priuata, nõ ualet.*

97 *Sententia a iudice incompetenti lata, non tenet.*

98 *Furioſus, ſurdus, mutus impubes, ſeruus, & mulier, iudices eſſe non poſſunt.*

99 *Excommunicati iudicis ſententia nulla.*

100 *Sentẽtia iudicis publice infamis nõ ualet.*

101 *Sententia lata iudice ignorat ſe iudicem uel aliter dubitat nulla eſt.*

102 *Sententia lata iudice poſt quam detulit, appellationi nihil ualet.*

103 *Sententia lata iudice poſt inhibitionem ſuperioris, non tenet.*

104 *Cã formali cõſideratur in ſententia, reſpectu litigantium, & hoc maltis reſpectib.*

105 *Sñia lata contra minorẽ indefenſum non ualet, ſed pro ſic ſecus in furioſo uel infante, quia etiam pro eo non ualet, & n. 106.*

107 *Sententia lata contra mortuum, uel grauiter infirmum, non ualet.*

108 *Procurator litigantis mortui, poteſt condemnari.*

109 *Procurator prælati uel rectori eccleſiæ, quã ſit litis effectus dominus eius tamẽ mandatum extinguitur quandocunque per mortem prælati uel rectoris.*

110 *Sententia lata contra defenſorẽ, non ualet.*

111 *Sententia lata in iudicio agitato nomine mortui qui uiuere putabatur, nulla eſt.*

112 *Sententia lata contra dominum nõ ualet, quando lis agitata fuit cum procuratore.*

113 *Sententia lata contra tutorem inhabilem, eſt ipſo iure nulla.*

114 *Sententia lata contra carceratum uel alio modo ſimili impeditum, nõ ualet, ſi index impedimentum ſciuit.*

115 *Cauſa formalis su ſententia principaliter conſideratur multiplicitur & nu 116 117. 118. 119. 120. 121.*

116 *Sententiam manifeſtam iniquitatem continens, eſt ipſo iure nulla.*

117 *Sententia continens expreſſum iuris errorem qui corporali oculo legi poteſt nulla, eſt.*

Sētē

118 Sententiam falſam uel erroneam cauſam continens uitiatur.
119 Sententia lata cōtra aliam ſententiā quæ tranſiuit in reum indicatam non ualet.
120 Sententia incerta regulariter non ualet.
121 Sententia faciens mētionē de procuratore de cuius mandato non apparet, non tenet
122 Sententia cauſam finalem continere debet & quæ ſit.
123 Verbum quod poteſt eſſe equipollens abſolutioni vel condemnationi.
124 Sentētia per quā declaratur quē teneri ad centū per inde habetur ac ſi cōdemnaſſet.
125 Condemnare an dicatur iudex, ſi dicit ꝓnuncio Titium condemnandum.
126 Conſultor dixit conſulo Titium condēnandum & iudex poſtea in ſentētia dixit, ꝓnuncio prout in conſilio, an uideatur condemnare
127 Sententia an ualeat ſi iudex dicat cōdemno ſi probatum eſt.
128 Res iudicata, quid ſit, & quia importent iſta verba.
129 Sententia facit de non ente ens & albo nigrum.
130 Sententia lata ex conſilio doctoris, nunquā tranſit in rem indicatam.
131 Sententia lata ex iudicio petitorum, in indicatum non tranſit.
132 Sententia lata ex iudicio mercatorū, non tranſit in rem indicatam.
133 Sententia lata ex præſumptis probationibus nunquam tranſit in rem indicatam.
134 Sententia lata per teſtes deponentes de credulitate non tranſit in rem indicatam.
135 Sententia lata in cauſa matrimoniali, nō tranſit in iudicatam.
136 Sentētia ſuper ætate ex aſpectu lata in rem iudicatam non tranſit.
137 Sententia ſuper excuſſione debitoris lata, tranſit in rem iudicatam.
138 Sententia in rem iudicatā nō tranſit quando debitor illam iniquam eſſe fatetur.
139 Sententia, ex probationibus reprobatis lata non tranſit in rem iudicatam.
140 Sententiam in rem iudicatam non trāſit, quando quia condem atur a publicationem bonorum in caſu prohibito.
141 Sententia non tranſit in rem iudicatā quādo ex eius tenore iniquitas perpenditur.
142 Sententia cauſa in uſurarū lata in rē iudicatam nunquam tranſit.
143 Sententiam latam per teſtes aſſignātes cauſam quia ſum uicinus, vel cōſanguineus in rem iudicatam non tranſire.
144 Idem quando apparet de inequitate per euidentiam facti.
145 Idem ſi ſententia lata eſt ex falſis teſtib. vel inſtrumentis.
146 Sententia lata prætextu iuramenti neceſſarij falſi non tranſit in iudicatum.
147 Idem quando agitur de periculo animæ.
148 Idem quando cauſa redit ad non cauſam
149 Sententia lata a corrupto per pecuniam in iudicatum non tranſit.
150 Sententia lata in cauſa beneficij eccleſiaſtici non tranſit in rem indicatā quo ad præiudicium ſuperioris.
151 Excommunicationis ſententia nunquam tranſit in rem iudicatam
152 Sententia contra minorem ex falſis allegationibus lata non tranſit in iudicatam.
153 Sententia nulla nunquam tranſit in rem iudicatam.
154 Nullitas ſententiæ vſque ad xxx. annos poteſt proponi, & allegari.
155 Querela intentari poteſt contra ſnīas, quę nō trāſeunt in rem iudicatam, quādo ab eis infra decem dies non eſt appellatum.

EXpedita ſecūda parte huius ſextæ partis iudicij, capio tertiā, & ultimam partem, quæ continet deciſoria iudicij Nā fabricata tela proceſſus per ordinem, ut ſupra dictum eſt conſequens eſt ut ueniatur ad finem ipſius proceſſus, qui finis imponitur per diffinitiua ſententiā, unde in iſta ultima parte habemus conſiderare ſolum tres actus principales, uidelicet, primus eſt ſententia. Secundus eſt appellatio. Tertius executio, & licet in rei ueritate duo tātum actus eſſent conſiderandi, ſ. ſentētia, & executio, quia iſti duo tantum claudūtur ſub eodem iudicio incæpto per citationem ſecundum ordinem propoſitum, appellatio uero nō clauditur ſub eodem iudicio, imo inducit nouum iudicium, quia tamen iſta appellatio emergit poſt ſnīam, & dependet ab eodem proceſſu, ut ſaltem habeatur de ea aliqua notitia, uolui ipſam inſerere in hac ultima parte, quia hic congruentius cadit, nam plerunque executio ſuſpenditur per appellationem, & ſic eſt actus, qui præcedit executionem, unde cum habeamus

beamus tractare de executione, quæ eſt q d conſequens, opportunum erit tractare de appellatione, quæ ſolet præcedere, ut hēamus totam materiam iudicii completam.

Venio igitur ad primum actum. ſ. ad ſētētiam. Et qm̄ iſta materia eſt ualde copioſa, & prolixa, quā ſi uellē attingere per ordinem, opus eſſet facere de hoc unum longum tractatum, propterea nō nimis me extēdam, ſed ſolum examinabo breuiter tres qōnes principales, ꝓ al quali introductione, & de reliquis a remittam ad ſuos congruentes titulos, ubi hæc materia uentilatur, uidelicet, C. de ſent. per totam, & ff. de re iud. per totum extra, de ſent. & re iud. ꝑ totum, & ibi per doct & per Spec. in ti. de ſent. Prima igitur q. erit, quid ſit ſententia, & quotuplex ſit. Secūda q. erit qualiter ſententia ferri debet, & quid debet continere, ut ualeat. Tertia, in quibus caſibus ſentētia non tranſit in rem iudicatā, ut poſſit quandocunque retractari.

1 † Venio ad primam q in qua dicas, ꝙ ſnīa eſt diffinitio iudicialis cōtrouerſiæ finē imponens, continens abſolutionem uel condemnationem, ita diffinit Ab. in rub. extra de re iud. col. pen. & Spe. in ti. de ſen. prol.

2 §. 1. † Dicatur autem ſententia, ab ſentiendo, ex eo quia iudex iudicat, ſecundum ꝙ ſentit, leg. ſicut, §. ſed ſi quæratur. ff. ſi ſeru. uend. Et iſta diffinitio conuenit ſoli ſentētiæ diffinitiuæ, quia illa eſt quæ imponit finem controuerſiæ, ut infra dicetur. Interlocutoria aūt alio modo deſcribitur. Nā eſt ſentētia iudicis, quæ fertur inter principiū & finem cauſæ ſuper aliquo incidenti, uel emergenti, ut no. gl. in cl. 1. uer. diffinitiua de ſeq. poſſ. & fruct. & Spe. in ti. de feu. pro l. §. 1. in prin. in 2. parte, Specu. & declarat. Alex. in rub. ff. de re iud. col. 2. ubi dicit, qd omnis uox iudicis, faciēs ad cauſam dicitur interlocutoria, & idem dicit Bal. in l. arbitrio, ff. qui ſat. cog. & Ang. in l. ex ſtipulatione, C. de ſen. pro hoc eſt tex. in c. ſignificationibus de oſt. deleg. & ca. ſignificauerunt de teſti.

3 † In hoc ergo differt ſententia diffinitiua ab interlocutoria, & in hoc cognoſcitur, quia per diffinitiuam diffinitur negocium principale, ſ. illud ꝙ principaliter ī iudicio deductum fuit condēnando uel abſoluendo, alias non diceretur ſnīa, ſi non cōtinet condemnationem, uel abſolutionem. l. præſes, C. de ſen. & l. 1. ff. de re iud. & tenet Specu. in ti. de ſent. §. 2. ver. diffinitiua, ſed interlocutoria non tangit negocium principale, ſed difficit aliquam exceptionē in iudicio emergentem, & per eam nō imponitur finis controuerſiæ principali ita hanc differentiam declarat An. in conſil. 114. & 115. & Ale. in d. rub. ff. de re iud.

4 Secundo differt quia condemnatus ꝑ ſententiam, diffinitiuam in aliquo crimine, efficitur infamis, l. 1. §. qui in iudicio. ff. de his qui no. inf. & l. in famē, ff. de pub. iud. & nota. Pet. Phi. Cor. in conſi. 55. col. 2. in litera e, in 4. vol. & probatur per cōſt. regni, quæ incipit cordi nobis. Sed per interlocutoriā nunquam quis efficitur infamis, ſecūdum Ale. in l. ſæpe. col. 20. in prin. ff. de re iud. al leg. tex. cum gl. in l. quid ergo. §. quantum ff. de his qui not. inf.

5 † Tertio differt, quia in dubio appellatione ſententiæ, in ſtatuto, vel in alia materia, in
c telligitur ſolū de diffinitiua nō de interlocutoria vbi aliud non apparet ita declarat Ale. in rub. ff. de re iud. in prin. ꝙ ſ l. ꝙ iuſſit in prin. eo. tit. & Fel. in rub. de re iud. in 5. col. ꝙ limita, niſi eſſemus in materia indifferenti, q a tūc venit ēt interlocutoria ſecundum Ale. in conſi. l. col. pe. in 2. vo. idē qn̄ non reſultat abſurditas, ſecundum Ab. c. cauſam matrimonii, de off. del.

6 † Quarto differt, quia a ſnīa diffinitiua poteſt appellari, & ſola appellatio ſuſpendit executionē abſq. inhibitione ſuperioris, ſed ab interlocutoria de iure ciuili non appellatur, ut habetur in l. 2. ff. de app. rec. & ſi appellatur nō ſuſpēditur executio ante inhibitionē, c. non ſolum, de app. lib. ꝙ dic. ut plene dicā infra in ſecundo actu, ubi plene tangā materiā appellationis, & ibi tangētur plures differentiæ, una cum iſta ad ſaturitatē.

7 † Quinto differt, quia ſnīa diffinitiua, poſtquam eſt late per iudicem, nō poteſt illam vlterius reuocare, quia fructus eſt officio ſuo iudex, l. poſtquam, ff. de re iu. ſed interlocutoria poteſt reuocari quandocunque per iudicem ante diffinitiuā, & quo ad cū nunquam trāſit in rem iudicatam. l. quod iuſſit, & ibi Bar. Ale & doc. ff. de re iud. ca. cum ceſſante, de appel. & gl. in c. fi. de app. li. 6. in tantum ꝙ iudex, qui tulit unā iniuſtam interlocutoriam, puta nō admittēdo

quod

quod admittere debebat, uel econtra, pōt ēt in calculo ferendæ ſententiæ diffinitiuæ habere de illa rationem circa ipſius reuocationem emendando, ꝙ maleſecerat ut declarat Phi. Dec. in conſ. 83. co. pe. & Car. in cl. ſæpe. §. & quia in 7. no. de verb. ſig. de qua materia uide plene per Phi. in c. cū ceſſante ad appel. maxime in 10. col. ubi plus dicit, ſ. quod iudex appellatione, poteſt reuocare interlocuratoriam, a qua non fuit appellatum, ſed ſolum fuit appellatum ad

8 diffinitiua. † Limita primum membrū huius drīæ multum ſingulariter, qñ aliquid eſſet petitum officio iudicis nobilis, & ſuper eo eſt lata ſententia, nam licet ſi diffinitiua ex quo diffinit principale iudicium tñ poteſt eodem officio nobili reuocari, ita tenet Bar. in l. 1. §. fi. ff. de poteſt. ſtip. & Ale. in d. l. iudex poſtquam col. 1. circa, fi. ff. de re iud. ubi ponit non nullas alias fal-

9 lentias ad quas ſufficiat relat. † Limita ēt ſecundum membrum differētiæ non procedere, qñ interlocutoria iudicis fuit per duas alias ſnīas confirmata in cā appellationis, quia non poteſt ulterius reuocari, nā ſicut non licet tertio prouocare, ita nō licet reuocare tunc dictam ſnīam ita tenet Phi. in c. directe, col. 3. in fi de app. alias āt fallentias collige ex dictis Ale. & doc. in d. l. quod iuſſit. & in d. c. cum ceſſante, & ibi

10 per Phi. qui pleniſſime cumulate. † Sexto differt, quia diffinitiua poteſt in cauſa appellationis iuſtificari ex eiſdem, & ex nouis actis, ſed interlocutoria ſecus quia non poteſt ex nouis, ſed tantum ex primis actis præuideri text. eſt & ibi. Card. in cl. appellanti. de app. & Bar. in l. 1. ff. de appe. rec. & habetur in dec. 76. conſ. Neap. De diffiniti ua probatur in l. per hanc. C. de temp. ap.

11 † Septimo differt, quia diffinitiua non po

d teſt ferri, niſi parte citata alias non ualet ut no. Car. in cl. 2. §. denique in prima app. de re iud. & Inn. in c. dudum, lo 2. de elect. per regula, l. de unoquoque, ff. de re iud ſed interlocutoria poteſt ferri, & ualet etiam

e ſine citatione partis, vt eſt gl. in l. nec quidquam, §. vbi decretum, ff. de off. procu. & gl. in l. diem proferre in princ. ff. de arb. &

f gl. in l. recuſare, ff. ad Treb. Quod ſane intelligas, qñ interlocutoria eſſet leuis præiudicii ſecus ſi eſſet magni præiudicii, qa tunc non valet ſine citatione partis ſicut diffinitiua ita tenent Bar. Imo. & do. in l. ſi opus, ff. de ope. no. nun. & Bart. in d. §. ubi decretū, & ibi ēt Iaſ. in 5. & 6. col. ubi multos docto. allegat & ibi ēt declarat Iaſ. qñ interlocutoria ſit modici, & q̄do magni

12 præiudicii. † Octauo differt quia ſententia diffinitiua non ualet niſi feratur in ſcriptis, & de ſcripti recita. l. ſi C. de ſen. ex per. rec. & ibi Bar. & do. & Spec. in ti. de ſent. §. iuxta, co. 4. in fi. uer. non ualet ēt, & de hoc eſt conſti regni, quæ incipit, ab omnibus. Secus eſt interlocutoria, quia poteſt ferri ſine ſcriptis, debet tamē in ſcriptis poſtea redigi, ut apparet ex actis ita tenet gl. in c. qñ contra in uer. interlocutiones de prob. & Spec. in d. §. iuxta, col. 5. in prin. uer. qd de interlocutoria & gl. in l. 2. ff. de ap. rec. & Bar. in l. nec quidquam, §. vbi decretum ff. de off. proc. & gl. in c. fi. de re iud. li. 6. & Bald. in l. hac conſultiſſima, C. qui teſt. fa. poſſ. & hanc concluſionem tanquā cōem refert Iaſ. in d. §. ubi decretum col. 14. ubi

13 multos doc. alleg. † Sed iuxta hoc moueo unum pulchrum, & quotidianū dubium, quotidie ſolet euenire in iſtis terris & ciuitatib. vbi ſunt iudices idiotæ, ꝙ qñ uolunt diffinire aliquem proceſſum, mittunt ad

g iuriſperitum pro conſilio, & ꝑ ſecundum illud conſilium proferunt ſnīam, legendo ſolum illud conſilium, quæro an ualeat talis ſnīa, & an cenſeatur eſſe late de ſcripti recitatione dicas, ꝙ non ualet, imo nulla ſnīa reperitur eſſe lata, quia legendo conſilium, illud non eſt ſententia cum ſit uotū unius doctoris, priuati carentis iuriſdōne, ſed eſt neceſſe, ꝙ antequam legatur conſilium iudex ſcribat in calce ipſius, uos talis iudex pronunciamus, prout in tali ſupra ſcripto conſilio continetur, & iſta pauca verba relata ad conſilium, faciunt ſententiā ita notabiliter tenet Ang. in conſi. 149.

14 incip. dña, &c. † Et dēt tunc conſiliū apparere ſcriptum in actis, alias ſententia relata ad conſiliū, ꝙ non apparet ſcriptum non ualet, ſm Abb. in c. illa in fin. de acc. item ideo dixi, ꝙ anteq̄ legatur conſilium dēt iudex ſcribere ſententiā, quia poſtea utrūque, ſ. conſiliū, & ſententia legitur de ſcripti recitatione, alias nō ualeret ꝑ prædicta unde ſi iudex primo legeret conſilium, & poſtea notarius ſcriberet in calce, quod talis iudex pronūciauit prout in tali cōſilio

continentur, adhuc non ualeret, ſnīa, quia hæc uerba demonſtrant, ꝙ iudex oretenus pronunciauit, & non deſcripti recitationes ita declarat, Iaſ. in d. l. nec quidquã, §. ubi decretũ, col. 15. ff de off. proc de mẽte An-
15 ge in d. conſi. 249. † Item eſt aduertendũ ad aliud ꝙ ut plurimũ iſti conſulenter nõ condẽnat nec abſoluunt in eorũ conſiliis, ex quo carent iuriſdõne, non pñt hoc facere, ſed ſolũ conſuluunt tale litigationem eſſe abſoluendũ, uel condẽnandũ per iudicem, & ſic uerba cõſilii hñt tractum in futurum, unde tunc iudex in ſua ſnīa in calce conſilii dẽt ponere uerbum, condemnamus uel abſoluimus, alias ſi ſimpliciter diceret, pronunciamus, prout in tali cõſilio continetur uř declarare illum litigatorem eſſe abſoluendum, uel condemnandũ prout in conſilio dř, & ſic non eſſet condẽnatus nec abſolutus, quia iſta ſnīa expectaret alia ſnīam poſt ſe per ea, quæ tenet Ale. in l. 1. §. ſi quis ita col. ff. de uer. ob. ubi cõcludit, ꝙ iudex pronuncians Titiũ eſſe condemnandum, uel abſoluendum, non cenſetur condemnare nec abſoluere. Quod ẽt tenet Bar. in l. 1. C. ſi aduer. li. & iſta ſunt notanda perpetuo, quia multoties mihi euenerunt in facto, & multas ſnīas annullari feci, per illud conſi. Ang. & per illam doct. Alex. in d. §. ſi quis ita. De ueritate tamen huius ultimi dicti, uide infra 2. q. circa fin.

16 † Verum ſuper illa nullitate ſnīæ diffinitiuæ qñ non fertur in ſcriptis, fuit mihi qñque obiectum, ꝙ talis ſnīa põt in regno ſuſtentari, per c. deteſtantes per ꝙ ſunt ſublatæ oẽs ſolennitates iudiciorum iuris poſitiui unde de cenſetur ẽt ſublata ſolennitas, l. 1. & 2. C. de ſen. ex peri. rec. & dictæ conſt. ab omnib. pro quo facit ꝙ not. Bald. in l. diuus, §. de in integ. reſt. ubi dř, quod ſi ſtatutum dicit, ꝙ procedatur omni ſolẽnitate obmiſſa, põt ſnīa ferri uiua uoce, & ſine ſcriptis. Tamen ergo dixi ſemper ꝙ illud c. deteſtantes non tollit ſolennitates ſnīæ, ſed proceſſus tñ, ut patet ex tota eius ſerie imo in fine ſui expreſſe reſeruat ſolemnitate ſententiæ, dum dicit in additione, ſuidũ modo alias rite, & recte ſententia proferetur, &c. & ſi non tollit imo reſeruatur ſolẽnitates ſententiæ, per illud uerbum, rite l. non putauit, §. non quæuis, ff de bo. poſſ. contra tab. & per Card. in cl. 2. in princ. de teſt. & Bar. in l. lecta, ff. ſi cer. pe. & Fran. de Aret in l. iuſte, ff. de acq. poſſ. & hac opi. uř tenet Paris in trac ſindici, in uer. ſententia
17 uol. 2. & 5. in fi. † Et probatur ex his, quæ dicit Matt. in d. conſt. ab omnib. ubi tenet ꝙ ẽt in cauſis ſummariis, in quibus non requiritur libellus debet ſententia ferri in ſcriptis pro hoc eſt tex. in cl. ſæpe, §. ſententia de uerb. ſig. ubi mandat ſententiam ferri in ſcriptis, non obſtante quod procedatur ſummariæ, & ſine figura iudicii. Et licet Bart. in extrauag. ad reprimendum in uer. & figura circa fi. uideatur ſentire, quod illa cl. non procedat de iure ciuili in caſib. in quibus proceditur ſine figura iudicii tamen puto uerius eſſe, ꝙ habeat locum de iure ciuili, cum non habeamus legem contrariam, unde in utroq. foro debet ſtari iure canonico per ea, quę no. Abb. in c. 1. de op. no. nun. tanto magis quia per hoc minus læditur ius commune. ſ. d. l. 1. & 2. C. de ſẽ. ex peri. & ſimiliter illa conſt. ab omnibus. Præterea, ꝙ ſentẽtia proferatur in ſcriptis, fuit inductam, ne ueritas occultetur quia poſſet poſtea alio modo ſcribi, quam fuit uoce dictum, ut dicit gl. in cl. ſæpe, §. ſentẽtiam, in uer. in ſcriptis, unde non eſt credẽdum hanc fuiſſe mente iuris municipalis, ſ. uelle tollere illam ſolennitatem, quæ fuit inducta ad ueritatem conſeruandam, cum ipſum ius laboret ſuper ipſa ueritate, & uult quod ad ſolam ueritatem attendatur. unde teneo, quod etiam hodie in regno ſententia ſit ferenda in ſcriptis alias non ualet.

18 † Nono differt, quia ab interlocutoria ſemper debet appellari in ſcriptis, & cum expreſſione cauſarum grauaminis, alias non ualet appel. c. cordi nobis, de appe. lib. 6. & per Bar. in l. 4. ff. de app. recip. Secus a diffinitiua, quia ſi appellatur ſtatim tẽporeque fertur poteſt appellari uiua uoce, & ſine expreſſione grauaminum, ſed ſi appellatur, poſtea infra 10. dies debet appellari in ſcriptis, tex. eſt & ibi Bar. & Imo. in l. 1. §. libelli, ff. de appe. & dicã plenius inf. in 2. actu.
19 in materia appellationis. † Decimo differt quia condemnatio pænalis facta diffinitiuam durat perpetuo, ſecus ſi per interlocutoriam, quia non durat, niſi durante officio iudicis interloquentis, ita tenet Fel. in c. ex literis, col. 10. uerſi. cæterum de conſt.

per

20 per l.fin.ff.de pæ.† Vndecimo differt, quia in ſnia diffinitiua requiritur ordo iudiciarius, qui traditur in l.prolatã.C.de ſent. & in l.1.& 2.C.de ſen.& per. reci.ſed interlocutoria talis ordo nõ requiritur ita colli
21 gitur ex dictis Ange. in conſ.114.& 115.† Duodecimo differt, quia iudex poſtquã pronunciauit, non põt ſniam diffinitiuã circa principale negociũ corrigere, nec aliquid illi addere uel diminuere, ſecus in interlocutoria ita tenet Ale.in conſ. 119. in 3.uol. & maxime in 2.co.uer.non obſtat qđ not. Bal.&c. ubi loquitur de interlocutoria de qua materia uide Ale.& doc.in l.Paulus, la
22 2.ff.de re iud.† Tertio decimo differt, quia diffinitiua producit actionem in factũ le. miles.§.iudicati,& ibi Alex.&.doct. ff.de re iud.ſed interlocutoria non hñs uim diffinitiuã, nullã producit actionẽ ſcđm Ale.in l.1.§.ſi col.1. ff. ſi quis ius di non obtẽpe.
23 † Supereſt modo rñdere ad ſecundũ membrum huius q.uidelicet, quotuplex ſit ſententia ſuper quo licet docto. in rubr.de re iud.in decretalibus, plures ſpẽs ac membra faciant,& Spec.in tit. de ſen. §.ſpẽs nã aliquis dñt, quod ſententia alia dr̃ diffinitiua alia interlocutoria ſimpliciter, alia interlocutoria hñs uim diffinitiuæ alia eſt ſnia pcepti alia ſnia decreti, alia ſentẽtia mulctæ alia ſententia bãni, uel ſimilis. Tñ ego breuius facio duo tantũ mẽbra uidelicet, qđ ſentẽtia eſt duplex, ſ.diffinitiua,& interlocutoria,& ad hãc bimembrum diſtinctionem põt omnia alia mẽbra reduci, prout ex infra dicens apparebit. Quæ autẽ dicatur diffinitiua,& quæ interlocutoria, & in quo differant ad inuicẽ, ſatis patet ex prædictis. Solum reſtat, hic examinari nonnullas qõnes dubias, de quibuſdam ſententiis, de quib.dubitari poteſt an ſit diffinitiuæ, uel interlocutoriæ, & hoc eſt utile ſcire pp
24 tot differentias, quæ ſunt inter eas. Primo igitur quæro utrum ſentẽtia, per quam iudex pronunciat inſtrm executioni mandandum contra aliquem, dicatur interlocutorie, uel diffinitiua rationes ſunt pro & contra nam uidetur diffinitiua ex quo imponit finem negocio principali, ut dictũ fuit ſupra in prima differentia, econtra uř interlocutoria, quia in tali proceſſus nullus ſeruatur ordo iuris, ut dictum fuit ſupra in 11.differentia. Iſtam q.tenet Ang. in cõſi.114. & 215.ubi concludit, quod eſt interlocutoria, nõ aũt diffinitiua, ex eo quia non ſeruatur ordo iuris, unde tenet etiam poſſe reuocari per iudicem, iuxta le. quod iuſſit. ff.de re iud. Breuiter quidquid dicat Ange.teneo contrariũ ſ.q talis ſnia ſit diffinitiua nã omnis ſnia quæ diffinit principale negocium, dr̃ diffinitiua, ẽt ſi ibi non ſeruetur ordo iuris.gl.eſt notab.& ibi Bal. in l.qui reſtituere, ff. de rei uend. probatur in cl.ſæpe circa fi.de uer.ſig.ſed iſta ſententia ẽ huiuſmodi, ergo &c.hoc tenet in terminus Lud.Ro.in conſ.171 inci. ampliſſime doct.&c.in princ.& in conſ.357.Idem in propriis terminis contra Ang.tenet Ale.in conſ.50.col.pen.in 2. vol.idem tenet Ang.ſibi contrarius eſt in d.le.qui reſtituere,& Barto.in le.ſi cum exceptione.§. hæc
25 autem act.ff.quod me cau.† Secus eſſet in ſententia, qua pronunciatur ſententiã eſſe exequendam, quia illa poteſt dici interlocutoria, ex quo tendit ad executionẽ ſententiæ diffinitiuæ prius latæ ita tenet Ioan.de Imo.in l.ab executione, colum.1.de app.& Bal.in l.ab executione, C. quo.app.non reci.& Bal.in l.actori, C.de reb cred.& Petr.
26 Phi.Cor.in conſ.211 in fi.uol.† Secũdum quæro, quid de ſententia per quã pronũtiatur appellationẽ eſſe deſertã ſeu fatalia eſſe elapſa uel non licere tertio prouocare. Dic q eſt interlocutoria licet non ſperet aliã ſententiã poſt ſe,& imponat ſiñe liti. Ita tenet Bal.in l.2.col.pe.in fi.C.de epiſc. aud.ubi dicit, q eſt interlocutoria habens uim diffinitiuæ,& ideo ab ea põt appellari idem tenet Pe.Phi. Cor.in conſ.24.in li
27 tera b.cõſ.262.in litera h, in 4.uol.† Tertio quæro, quid de *h* præcepto ſoluendo, an dicatur interlocutoria, uel diffinitiua dicas q ſi tale præceptũ eſt factũ ſine cãæ cognitione,& cũ clauſula iuſtificata, uidelicet, ſi ſenſeris te grauatũ, cõpareas,&c.non eſt dubiũ, q eſt ſentẽtia interlocutoria, q a cõparẽte, reo ſoluitur in uim citationis, ut no.Bar.in l.2.C.de exe. rei iu.& plene Al. in leg. de pupillo §. mem iniſſe. ff. de ope. nun.& Iaſ.in l.nec quidquam.§. ubi decretum, co.3.ff. de off.proc. Nam quælibet citatio, ẽ interlocutoria ex quo omnis uox iudicis faciẽs ad cauſam, eſt interlocutoria ut habetr in l.ex ſtipulatione.Co.de ſen.& fuit dictum ſupra. Sed ſi reus, non cõparet

&

& accedit ſibi cōtumacia, & præceptum remanet firmum, vt habetur in deci. 167. 28 cons. Neapo. † Sed dubiū eſt de præcepto quod fit per iudicem in confeſſum, ut ſoluat quod non requiri clauſulam iuſtitiæ, quia ne cauſa cognita & dubiū facit, quia diffinit principale negocium, & nō ſperat aliam ſententiam poſt ſe, unde deberet dici ſententia diffinitiua, & pp hoc doctores multum uariant ſuper deciſione huiuſque. cōiter tamen omnes inclinant quod ſit interlocutoria ita tenet Bal. in addi. Spec. in ti. de ſent. circa prin. ſuæ addi. & in 2. colu. ver. ſed an ualeat præceptum & c. Fel. in c. inquirenti. col. fi. de offi. deleg. & Ang. in illud in auth. de hær. & Bal. & Fel. in rub. de re iud. col. 4. & Lanfr. in c. quoniam contra in ver. interlocutiones, col. 19. ver. ultimus. . . . . ., & c. de proba. & Ang. in l. ſi debitori, ff. de iud. & ideo, quia eſt interlocutoria, dicit Lanfr. vbi ſupra. & *Ang.* & in d. l. ſi debitori, quod poteſt per iudicem reuocari, & idem tenet Matt. de affl. in cōſti. regiæ ma. . . col. fi. ſed Fel. in d. ca. quærenti, . . . contrarium, ſ. quod non poteſt reuocari . . . ud tangit Fel. in d. rub. de re iud. col. 2. & 5. referendo plures auctoritates . . . . uariantes, ſuper hoc ſed pro concluſione & ueritate dicerem, quod aut proceſſus habet aliquam formam, puta quia datus . . libellus, & reus in litis conteſtatione confeſſus eſt, & tunc iſtud præceptū habet . . diffinitiuæ ſententiæ, adeo qd potius . . . ret diffinitiuæ, quam interlocutoriæ . . . colligitur ex dictis *Ale.* in conſi. 50. col. pen. in 2. uol. & tunc ſine dubio reuocari non poteſt, ſicut nec diffinitiua reuocatur. Aut non eſt datus libellus, ſed orcienus . . . reus conuentus, qui in prima reſponſione confitetur, & iudex præcipit ſibi . . . cognita ut ſoluat, l. ſi debitori, ff. de iud. & iſta dr̃ interlocutoria propter formam non ſeruatam, tamen habet uim diffinitiuæ, ex quo diffinit pricipale negocium ſecundum Ang. in d. § illud in auth. de hær. & ſal. Verum ex quo factum eſt cā cognita, & quia habet vim diffinitiue dico ꝙ reuocari non poteſt ita tenet Phi. in c. cum ceſſante, colu. 4. de app. Si uero eſſet factum ſine cauſæ cognitione, ita . . abrupto . . . quando habet clauſula iudicata, & tunc poteſt reuocari, ſicut quilibet interlocutoria, ſecundum Phil. ibid. & ita puto concordari poſſe iſtas opin. contra-29 rias. † Quarto, quæro, quid de decreto, an dicat̃ diffinitiua, uel interlocutoria, dic qđ iſtud nomen decretum, poteſt ſumi large, & ſtricte. Quando ſumitur large, eſt nomē generale, comprehendens omne id quod decernitur per iudicem, & ſic comprehendit diffinitiuam, & interlocutoriam, ut plene decl. Iaſ in l. nec quidquam. §. ubi decretum, col. 1. ff. de off. procōnſ. ſed quando ſumitur ſtricte, differre diffinitiua in plurib. quæ cumulat. Iaſ. ibid. col. 1. & 2. & tunc dicitur omne id, ꝙ decernitur per iudicem cum cauſæ cognitione circa abſolutionē, vel condemnationem, & hanc rationeattenta non poteſt dici diffinitiua, ut quādo declarat aliquem mittendum in poſſeſſionem alimenta pupillo decreuit, uel ſuper alienatione rerum minoris, uel integrum reſtituendo, vel aliud ſimile, vnde cōis concluſio eſt ꝙ decretum dr̃ interlocutoria, ut no. Phi. in c. cum ceſſante, col. antep uerſi. 15. extra, de app. & glo. in §. ſi quis autē, in auth. de hær. & ſal. pro hoc eſt tex. in l. qualem, in fi. ff. de arb. & Fran. de *A.* e. in l. ſi is ad quem, ff. de acq. hær. & probatur in conſti. regni quæ incipit dubitationem, in tantum, quod etiam ſecundum decretum dr̃ ſnīa interlocutoria, ut tenet Bald. in l. cum minores, in 2. oppo. C. ſi aduer. rem iud & gl. in l. pñti. §. cum aūt, C. de his, qui ad ecclesias, confug. habeat, tñ uim diffinitiuę, quia imponit finem negocio licet non determinet principale negocium, quia ad vnum agitur, & aliud decernitur per ſecundum decretum, vt no. Fel. in c. conſultationib. col. 2. & 3. de offi. dele. & Pet. Phi. Cor. in conſi. 64. col. fi. in 1. uol. & *Bar.* in l. non videtur, ff. de iud. & in l. ſi finita, §. ſi forte, ff. de dam. infect. & Bal. in leg. ſi præſes, C. quomodo, & quando iudex, & in l. 2. C. de epiſc. aud. & an poſſit reuocari, vide *Alex.* tenentem, quod ſic in l. quo iuſſit, col. 6. ff. de re iud.

30 † Quinto quęro, quid de ſententia bañi, dic ꝙ eſt interlocutoria, ſm *Bal.* in d. l. cū, & minores, col 2. uerſi. & per hoc dico, & c. Bal. in add. Spec. in ti. de ſent. col. 2. uer. ſententia banni. & c. & Ale. in conſi. 119. col. 2. in fi. in 3. uol. & cōſi. 90. col. 4. in prin. in 1. uol. ſimiliter poſſumus dicere, ꝙ ſententia

tia fori iudicationis, qua ut mur in regno in criminalib. ſecundũ formã conſt. regni quæ incipit pœnam eorum & cong. grãdis vtilitatis põt dici interlocutoria ex quo nõ diffinit principale negocium, tñ habet uim diffinitiuę quia operatur pluſquam diffinitiua, nam producit ſeptem mirabiles effe-ctus, qui colligi poſſunt ex d. conſt. pœnã eorum, quos ibi numerat Matt. in 1. col.

31 † Sexto quæro, quid de ſnĩa per quam irrogatur multa, dic ꝙ eſt interlocutoria, cum non diffiniat negocium principale ſed uenit incidenter ꝑ inobedientiam, ſeu cõtumaciam, l. 1. ff. ſi quis ius d. non obtemp. ita tenet Ale. in d. l. 1. § fi. col. 1. ubi plus dicit, ꝙ poteſt reuocari, ſicut quælibet alia interlocutoria, per l. illicitas. §. fi. de off. præſi. & Bal. in add. Spec. in ti de ſent. col. 2. uer. ſen-

32 tentia banni, &c. † nam æquiparatur ſententia banni quia utraque irrogatur ob cõtumaciam, ſecundum Bar. in d. l. illicitas §. fi. ſed certe, ex quo iſta ſnĩa multæ cõtinet aliquid dari uel fieri habet uim diffinitiuę, ut infra dicam, & de iure quãdo interlocutoria hẽt uim diffinitiuæ reuocari non poteſt, ſicut nec diffinitiuam iſta eſt cõis conclusio, quam tenet Abb. in c. cum ceſſante, col. 2. in fi. & ibi ẽt Phi. in 4. col. uer. ſed tamen limita, &c. de app. & Bar. in l. Titia, in fin. ff. de acc. quod tamen qualiter intelligatur, uide omnino quæ dicã infra in fine huius 1. q. prin. Super hoc igitur de multa ego aliter dicerem, uidelicet quod iſta ſnĩa multæ non eſt ideo reuocabilis, quia eſt interlocutoria, ſed quia a lege habet hanc naturã ut irrogetur ſecundum diuitias & paupertatẽ contumacis, nam pauper debet leuius multari, quam diues preterea illa l. illicitas. §. fi non dicit ꝙ reuocetur iſta ſentẽtia, ſed quod multa remittitur ad paupertatem, & iſtę eſt quidam actus liberalitati, quæ utitur lex cauſa miſerationis, quia donat multã pauperi, unde iudicio meo iſta non eſt proprie reuocatio, intelligendo eo modo, quo reuocantur aliæ interlocutorię, ſed potius eſt quædam impeditio executionis quia talis ſententiæ non mandatur executioni cõtra pauperem, quia lex permittit ſibi fieri remiſſionem multæ.

33 † Septimo quæro, quid de abſolutoria ab obſeruatione iudicij? videtur ꝙ ſit diffinitiuæ quia cõtinet abſolutionẽ ſed dic quod eſt interlocutoria, ex quo non diffinit principale negocium, quod patet quia de nouo poteſt iudicium inchoari gl eſt in l. & harum, ff. ſi cer. pend & Bal. in l. properandum. §. & ſiquidem C. de iud. & in l. 2. C. de epiſ. aud. & declarat pulchre Phil. in d. c. cum ceſſante, col. de app. ubi ẽt ponit, quando talis abſolutoria poteſt eſſe diffinitiua, & eſt de mente Bar. in d. l. Titia de ac-

34 cuſ. † Octauo quæro, quid de ſnĩa quæ fertur in iudicio intentatio ſecundũ formã, l. diffamari. C. de ing. & man. Dic, quod ſi lis non conteſtatur, puta quia citatus cui ſtatuitur terminus ad agendum, non agit intra terminum, quo caſu iudex imponit ſibi ſilentium perpetuum tunc talis ſententia eſt interlocutoria, ſecus ſi comparet, & litẽ conteſtatur quia tunc eſſet diffinitiua ita tenet. Bal. & Sal. in d. l. diffamari, & Phil. in d. c. cum ceſſante, col. fi.

35 † Nono quæro, quid de ſentẽtia lata in poſſeſſorio. Fel. in c. conſultationib. de off. dele. in 3. col. tenet, ꝙ non eſt uera diffinitiua, nec uera interlocutoria, ſed quaſi diffinitiua, unde uidetur ponere tertiã ſpẽm ſnĩæ. Sed quia ego dixi ſupra quod omnes ſententiæ de modo poſſunt reducere ad illam bimembrem diſtinctionem, quam feci propterea in hoc puto. ꝙ melius loquit. Phi. in d. c. cum ceſſante, col. pen. uerſi. 2 1. ubi d. c. 1, & iſta eſt ueritas, quando principaliter agitur poſſeſſorio, & ſuper eo lis cõteſtatur, talis ſententia quæ fertur ſuper eo eſt mere diffinitiua, quia diffinit cãm poſſeſſorij principaliter intentatã non obſtante, ꝙ ſuper peritorio poſſet reuocari, q2 illud eſſet nouum iudicium ſed quando poſſeſſorium redoceretur incidenter tunc eſt interlocutoria, & ita tenet etiam Car. Ale. in d. cum ceſſante, col. 7. ver. habetis etiam, &c.

36 † Decimo quæro, an condemnatio ex penſarum dicatur interlocutoria uel diffinitiua? Communis concluſio eſt, quod ſi fiat in proceſſu cauſæ ante ſententiã diffinitiuam, eſt interlocutoria, ſecus ſi fiat una cum ſententia diffinitiua, quia tunc cenſetur pars ſentẽtiæ diffinitiuæ, ita tenet Phil. in d. c. cum ceſſante, col. antep. uer. 17. de appel. & Ang. in l. qui agnitis. ff. de excep. Fel. in rub. de rei iud. col. 9.

37 † Ex hoc ſequitur notabilis cõcluſio ꝙ illa, quæ fertur ante diffinitiuã, põt reuocari

quando

quandocunque, ſicut quælibet alia interlocutoria, ſed illa, quæ fertur ſimul cum diffinitiua non poteſt reuocari et eadem die, ſicut nec diffinitiua ſecundum Phi. in d. ca. cum ceſſante, col. 9. uerſ. vndecimo limita, &c. & col. antep. uer. 17.

38 † Imo ſi iudex interlocutoria obmiſiſſet condemnationem expenſarum, poteſt illã facere quandocunque uſque ad ſententiam diffinitiuam, et ad inſtãtiam partis, ex quo ante diffinitiuã ſemper durat eius officiũ, Secus, ſi obmiſit condemnationem expenſarum in diffinitiua quia nõ poteſt illã adere, niſi eadem die ut habetur in l. Paulus ff. de re iud. ita not. tenet. Ab. in c. ſæpe in fin. ſequendo Inn. ibi de app. & Pau. de Caſt. in l. ſancimus, C. de iud. & Phi. in d. c. ſæpe col. 14. uerſ. 8. quæritur, &c. vbi ita limitat. l. terminatio. C. de fr. & lit. expen. & ita dẽt intelligi q tenet Bal. in l. patris, & filij, in fi.

39 ff. de vulg. & pupill. † Vndecimo quæro, quid de ſententia lata ſuper exceptione peremptoria: dic q ſi quidem iudex pronunciat eam admittendam, uel non admittendam, eſt interlocutoria, ex quo ſperat aliam ſententiam poſt ſe, ſi vero, pronunciet, vtrũ obſtet exceptio vel non, & tunc ſi quidem pronunciet eam non obſtare, eſt interlocutoria, quia ſperat aliam ſentẽtiam poſt ſe ſi uero pronũciet, eam obſtare, & eius contẽplatione imponit ſilentium actori, uel reũ abſoluit, tunc eſt diffinitiua, ita declarat Fel. in rub. de re iud. in 7. col.

40 † Duodecimo quæro, quid de ſententia excommunicationis? dic quod eſt interlocutoria, ũt no. gl. & doct. in ſumma 2. q. 1. & Fel. in d. rub. de re iud. col. 9. vbi idem dicit de ſententia interdicti, quod eſt interlocutoria, idem tenet Bald. in l. 1. C. de poſt. & Bal. in add. Spe. in tit. de ſen. col. 3. uerſ. ſententia excom. &c.

41 † Quod poteſt corroborari, quia excõicatio ab homine non poteſt irrogari ad pœnã delicti diffinitiuæ, niſi ſolũ pro cõtumacia, ut declarat Phi. in c. qua frõte, in 2. no. &c. reprehenſibilis, in 1. & 2. not. de app. ergo eſt interlocutoria quia uenit incidẽter ob contumaciã ſicut dicimus de banno, & mulcta. Multos alios caſus dubios, in quib. põt dubitari, an aliqua pronũciatio ſit diffinitiua, uel interlocutorie, uide cumulatos pleniſſime per Bal. in add. Spe. in ti. de ſent. & per Phi. & Car. in d. c. cũ ceſſante, & Fel. in rub. de re iud. Ego tñ voluit iſtos 12. caſus declarare per has 12. tanquã magis dubitabiles, & quotidianos. † Vltimo, ſuper

42 iſta 1. q. prin. quæro ex quib cognoſci poſſit, quando interlocutoria habet uim diffinitiuæ, & qñ non dic q ex multis cognoſcitur, quæ declarabo per ſingulas cõclutiones quas modo ſubijciam. Prima igitur cõcluſio eſt, quod oĩs interlocutoria, quæ nõ ſperat aliam ſñiam poſt ſe dr hre vim diffinitiuæ, quia uſ facere effectum quem facit diffinitiua, quia imponit finem illi inſtantiæ, ita declarat Phil. in d. c. cum ceſſante, col. 4. & ibi etiã An. de But. Imo & Abb. de app. & Bart. in leg. quod iuſſit. ff. de re iud. Exemplum põt eſſe de ſñia abſolutoria ab obſeruatione iudicij. Item de illa, per quã pronũciatur appellationem eſſe deſertam. Item de præcepto de ſoluendo. Item de ſecundo decreto. Item de ſententia mulctę

43 de alijs ſimilibus. † Secunda concluſio eſt, omnes interlocutoria per quam finitur officium iudicis dicitur habere uim diffinitiuæ, ſecundum Bar. in d. l. quod iuſſit, põt eſſe exemplum, quando iudex pronunciat ſe eſſe incompetentem, ut colligitur ex dictis Ale. in d. l. quod iuſſit, col. 7. ver. 12.

44 † Tertia concluſio eſt. Omnis interlocutoria, quæ diffinit unum articulum ſubſtãtialẽ cauſę principalis, dicitur habere uim diffinitiuæ, gl. eſt in cl. ſi. in gl. 1. in fi. de ap. & in cle. 1. de cau. poſſ. & proprie. & Bal. in l. 1. C. qñ prou. non eſt neceſſe, & Ale. in l. 5. col. 2. ff. de uerb. obl.

Pro hoc eſt text. in leg. intra utile. ff. de min. ut quãdo, minor petit reſtõnem in integrum, & iudex pronunciat ſuper ætate, ſcilicet eum non eſſe minorem, nam tacite excluditur reſtitutione petita, & ſic deciditur articulus ſubſtantialis cauſæ. & hoc tenet in ſpecie Alex. in rub. ff. de re iud. in fi. colum. Poſſes hanc cõcluſionem exemplificare infinitis caſibus, ut quando repellitur exceptio peremptoria, uel admittitur, ut in d. cle. ſi. Item qñ iudex nollet admittere aliquas probationes, ſine quibus producens illas, non poſſet obtinere, & ſic de

45 alijs ſimilibus. † Quarta concluſio eſt. Omnis interlocutoria continens, aliquid dari, uel fieri, habet uim diffinitiuæ, ſecundum Bart. in l. nec quidquam, §. ubi decretum,

tum,in prin.ff.de off.proc. Et adde prædictis,quod ſicut reperit interlocutoria hñs vim diffinitiuæ,ita etiam reperitur diffinitiua hñs vim interlocutoriæ. Exemplũ ponit Bal.in l.cum & minores,colu.2.C.ſi aduer.rem iud. vt quando iudex pronunciat
46 male appellatum.† An aũt indiſtincte non poſſint reuocari interlocutoriæ habentes vim diffinitiuæ,dic q illæ, quæ non ſperãt aliam ſententiã poſt ſe, non poſſunt reuocari,aliæ vero, quæ dãtur in medio proceſſus,quæ ſperant diffinitiuã poſt ſe, reuocari poſſunt ita declarat Ale.in l.quod iuſſit col.5. de re iud.& ita intelligas, id quod dixi ſupra in 6.q Et ex his remanet expedita prima q.principalis.
47 Secundo principaliter quæro † qualiter ſententia ferri debet,& quid debet continere ad hoc,ut ualeat, dic quod multas requiruntur. Primo, enim debet continere nomen iudicis proferentis,& dicat.an ſit ordinarius,uel delegatus,item nomina litigantium,item tenorem primæ petitionis ſuper qua fundatum eſt iudicium. Item debet facere mentionem de ſubſtãtialib. proceſſus puta,uiſa litis cõteſtatione,iuro calumniæ teſtiũ depoſitionibus,& aliis proceſſus meritis, &c.itẽ,debet cõtinere abſolutionem uel condemnationem. Item, q feratur partibus præſentibus,uel abſentib. per contumaciam & hoc ultimum ſolet ſcribi in litera lata per notariũ actorum,ita tenet Spe. in tit.de ſente.§.qualiter,in fi.item ſententia debet recitari in ſcriptis,& de ſcriptis recitatione,ut ſupra dixi. & habere in le.1.& l.fi.& ibi Bar.& Doc.de ſen.ex peri.reci.& in conſt.& ab o[?]nibus, & fuit dictum in
48 q.præcedenti,in 8.differentia.† Item,debet iudex ſedere pro tribunali alias non ualet ſententia ſecundum Bart. & Bald in d.le.1.de
49 ſen.ex peti.rec p.† Item debet ipſe iudex legere ſententiam, non autem poteſt aliũ mandare lectionem ſententię,niſi ſit perſona illuſtris,uel epiſcopus,ut not.Specu. in tit.de ſen.§.ſequitur in prin.& Ale.in rub. ff.de offi.eius cui man.eſt iuriſ. col pen. & eſt tex.in c.fi.de re iud li.6.& hr̃ in d.conſt. ab omnibus,& ibi per Matthæ la 1 colu.
50 † An aũt requiratur,quod iudex exprimat cauſam,qua mouetur ĩ ſententia, dic quod regulariter non requiritur, unde ualet ſententia,etiam ſine expreſſione cauſæ, poteſt tamen illam apponere,ſi vult text.eſt,& ibi Abb.& Docto.in c.ſicut de re iud.fallit tñ in nonnullis caſibus.quos ponit Ab. in d. capit.ſicut in ultimo notabili. et ibi uide.
51 † Item ferri debet q cauſa cognita,alias nõ ualet,ut hr̃ in l.probata.C.de ſen.& ĩ l.nec quidquam,§.vbi decretum.ff.de offic.pro-
52 conſ.† Ego autem pro clariori intelligentia & ut faciã magis ordinatum cõpendiũ intendo prædicta,& quam plura alia requiſita ad ualiditatem ſñiæ, examinare per quatuor cauſas. Sicut.n. ſecundũ philoſophos in oĩ actu humano, ut plurimũ conſiderantur quatuor cãæ, uidelicet cauſa efficiens,materialis,formalis,& finalis, prout alias in iudicio conſideraui illas in prin.huius operis, ita etiam dico q in ſñia debet concurrere iſtæ quatuor cauſæ,ita quod ap-
53 pareant,ex prolatione ipſius.† Primo igitur debet eſſe in ſententia,cauſa efficiens, & hoc eſt, q dixi ſupra in 1.requiſito, ſcilicet quod ſententia debet continere nomen iudicis,nam ipſe iudex eſt cauſæ efficiens, quia in ipſe componit ſententiã,& intereſſe producit,& debet exprimere,an ſit ordinarius,uel delegatus,ut no. spe.in d.§.qua-
54 liter,in fi.†quia ſi iudex ignorat fundamẽtum ſuæ poteſtatis,non ualet ſententia, ut not.Bar.in l multum.ff.de cond.& dem.& in le.2.ff.de iud.& in leg hæc autem,ff. ex quibus cau.in poſſ.ea.et Abb. in c.prudentia,in prin in fi.colum de off.deleg.in qua cauſa efficiente,ſi eſſet aliquis defectus,non ualeret ſententia, ut quia iudex eſſet mutus uel furioſus uel infans, uel excommunicatus,uel ſimilis,quos defectus potuit spe. in tit.de ſen.§.iuxta.columm 1. & 2.& habent in l.eum prætor, ff.de iud.& per hoc infero contra prauam obſeruantiã nonnullorum iudicũ,qui quando formant ſententias, incipiunt,in Dei nomine,&c. unde nos, qui ſupra nullã fecerunt mentionem de nomine ſuo proprio,nec dignitatis,ſed parendo labore cauſa breuitatis,admittunt nomen proprium,& debẽt unde nos,qui ſupra, nã per hoc puto,quod dicta ſentẽtia, quæ ita ſcripta reperitur poſſet dici nulla,quia peccat in expreſſione cauſæ efficientis non obſtante, quod in lectione ſententiæ exprimeretur nomen iudicis, quia ſententia debet tota ſcribi, & poſtea deſcripti recitatione legi, et non ſufficit, quod uoce pro-

feratur, ut dixi ſupra in 8. differentia præ-
55 cedentis, ꝙ per ea, quæ dicit Ang. † Dicit ēt ſupra, quod iudex dēt ſedere pro tribunali, ut in §. ſedebunt, in auth. de iud. & c. fi. de re iud. li. 6. & iſta ēt eſt qualitas audita, & annexa huic cauſæ efficienti, ut not. Bar. Bal. & Doc. in d. l. 1. C. de ſen. ex peri. reci. ubi limitat hoc nō procedere in interlocutoria, quæ non requirit plenam cauſę cognitionem. Item limitant non procedere, in iudice timente potentiam alicuius, quia pōt ſuper equo, uel ex turri ferre ſententiam, ut cito poſſit fugere, ut not. gl. in d. l. 1. & gl. in c. fi. de re iud. li. 6. de quo uide Spec. in ti. de ſent. §. iuxta, uer. item eſt nulla ratione modi, &c. & Lanfr. in c. qm̄ contra, in uer. interlocutiones, col. 4. de prob. & Gen. in d. c. fin. Et pp hoc poni ſolet in ſententiis. Nos talis iudex ſedentes pro tribunali, &c. tn̄ non procedit in cauſis ſummariis, in quibus poteſt iudex ēt ſtando & non ſedendo ferre ſententiam ut in cl. ſæpe, §. ſententiam, de uer. ſig. & ex hoc patet quod hodie in regno nō oportet, & iudex ſtat, cum cauſę ciuiles oēs ſint ſummariæ,
56 ut ſupra pluries fuit dictum. † Item dixi, quod iudex dēt per ſe legere ſententiam, & non per alium, niſi ſit perſona illuſtris, vel epūs, ut d. c. fi. de re iud. lib. 6. de quo dicto uide Fel. in c. ſuper q. in princ. in fi. col. de offi dele. Certe ſi iſtud eſſet uerū, hodie nulla ſnīa ualeret maxime in hoc regno, cum generaliter omnes ſententiæ tam maiorum, quam minorum iudiciū, legantur per alios, ſ. per actorum magiſtros, & non per ipſoſmet iudices, uide non poſſet aliud dici, quod hoc toleratur ex generali cōſuetudine, quę poſt in hac ſolennitate deroga re iuri poſitiuo, ut dicit Gem. in d. c. fi. col. 2. uer. in ea gl. ibi. Italiæ &c de re iud li. 6. & tenet in ſimili Arch. in c. ſtatutis, 2. q. 1. & Bal. & Sal. in l. hac conſultiſſima, C. qui
57 teſ. facere poſſ. † Item dixi, quod ſententiam ferat in ſcriptis, hoc dēt intelligi, qđ ſcriptura præcedat recitationem, nec ſuffi ceret, ſi iudex ſcribendo unico cōtextu uoce proferret, ut declarat Gem. in d. c. fin. in
58 2. & 3. no. † Secundo conſideratur in ſentētia cauſa materialis & eſt illa, quam in iudiciis conſideraui in prin. huius tractatus. Materia. n. dicitur, ex aliquid fit unde in propoſito cā materialis ſententiæ eſt ipſa cā deducta in iudicium, per primum libellū, & ex conſequenti totus proceſſus ſuper ea fabricatur, quia ex illo proceſſu, & cā in eo contēta, fit ſnīa diffinitiua, & ppea dixi ſupra de mente Spe. quod in ſententia dēt inſeri tenor libelli, ad hoc ut ipſa cā materialis appareat in ſententia. Verum illud nō eſt omnino neceſſarium, imo ualet ſententia, etiam ſi tenor libelli non exprimatur in ea ſecundum Bart. in l. 2. C. de ſent. ſufficit enim, quod ſub epilogo fiat mētio de libello actoris, & rñſione rei, puta, uiſa petitione actoris continēte iſtud, & iſtud, &c. attinet Spe. in d. §. qualiter, uerſi. cæterum & ita cōiter ſeruatur in practica, imo ēt ſi iudex nullam faceret mentionem de libello, ſed ſimpliciter diceret, ſuper pręſenti proceſſu ita pronuncia. condemnando uel abſoluendo, &c. puto ſententia ualere. Nec iſtud contradicit his, quæ paulo ante dixi, in quantum dixi exprimendum eſſe cām materialem, quia totus proceſſus eſt cauſa materialis, & bene fit mentio de ipſa cā, ſaltem per relationem, quia ſententia refertur ad acta, & per illa declaratur, & habetur in l. 3. C. de ſen. quæ ſine cer. quan. & per Alex. in l. præſes, ff. de re iud. & in l. ait prætor, §. ſi iudex, eo. tit. Paria. n. sūt aliqua eſſe certa de ſe, uel per relationem ad aliud l. certum, ff. ſi cer. pet. leg. aſſe toto, ff. de hæ
59 re. inſti. † Hinc eſt, ꝙ dicimus ſupra dixi, non ualere ſententiam latam ſine cāæ cognitione, & ſic ſine proceſſu, ut hētur in d. l. prolatam, C. de ſent. & ibi Bart. & in l. ex ſtipulatione, in fi. eo. ti. & in l. cauſæ, § cauſa cognita, ff. de mino. Pro hoc eſt tex. aptus, in c. qm̄ contra, de proba. ubi declaratur, quo ordine iudex dēt cauſas diffinire, quia primo debet acta & proceſſum facere in ſcriptis, alias pro eius ſententia non pręſumitur, qn̄ proceſſus per legitima documenta non apparet. Hinc ēt dicimus, ꝙ
r iudex dēt iudicare ſecundum allegata & probata, & ſic ſecundum proceſſum, ut habetur in l. illicitas, §. ueritas, ff. de off. præſ. ergo ſententia, quæ non habet proceſſum, dicitur carere materia, & ſic eſt nulla, quia ſecūdum philoſophum, ex nihilo nihil fit.
60 † Quid autem ſi feratur ſententia ſine probationib. an ualeat, uide Soc. in conſi. 134.
61 uol. 2. in 5. & 3. in 1. uol. † Ex hoc ēt oritur quædam ſolennitas materialis, quę eſt, ut

ſententia

s ſententia feratur, ſ conformis libello iuxta
l. ut fundus. ff. de communi diu. & ca. licet
Hæly. de Simp. & l. fin. C. de fideic. ubi di-
cit Bald. quod faturus eſt iudex qui ſuper
aliis, quam ſuper petitis pronunciat, unde
ſententia aliter lata, non valet, quia habita
relatione ſententię ad eius materiã, non po
teſt eſſe cõformitas, unde ſentẽtia reperire-
tur facta ex nihilo. Nam ſi peto bouem, &
proceſſus fabricauit ſuper boue, & ſentẽtia
fertur ſuper quo talis ſententia uidetur eſ-
ſe ſine proceſſu quia nullus proceſſus eſt fa
ctus ſuper equo, & ſic nõ haberet materiã
præexiſtentem correſpondentem, merito
eſt nulla, ſicut quando aliquis uult facere li
brum, & habet chatas, & non uult librum
conficere ex chartis, & uult quod ſic liber,
iſtud continet in ſe repugnantiam, quia nõ
poteſt eſſe liber ſine chartis, unde iſte liber
nõ poteſt eſſe niſi imaginarius, ſcilicet mẽ-
te conſideratur, & in eſſe nõ productus, ita
iſta ſnĩa eſſet imaginaria, & nullius momẽ
62 ti, l. imaginaria. ff. de regul. iur. † Hoc tñ li-
mitetur non procedere in cauſis in quibus
ꝓceditur ſola facti ueritate inſpecta, quia
poteſt tunc iudex ferre ſententiam nõ con
formẽ libello, ut declarat Iaſ. in l. unum, co
lu. 17. ff. ſi cer. pe. vnde hodie ĩ regno per c.
deteſtãtes poſſet indiſtincte hoc fieri, & ua
leret ſnĩa, & ſic quoad hoc eſſet correcta re
gula d. l. ut fundus. idem qñ unum petit &
aliud conſtet per confeſſionem partis, quia
poteſt iudex ad illud condemnare, non ob
ſtante, ꝙ non ſit ut petitũ, ut hr̃ in deci. 31.
63 in fi. conſi. Neap. † Itẽ poteſt iudex petentẽ
debitum condemnare ad reſtitutionem pi
gnoris, poſt obſtante, quod pignus non ſit
petitũ, ut no. Bart. in l. eum qui. § qui ita. ff.
de ver. oblig. & Bal. in l. cum eorum. Co de
ſen. hr̃ in deciſ. 32. conſ. Neapo. & ratio eſt,
quia dicta reſtitutio pignoris uenit ex na-
tura actionis intẽtate, plures alias fallẽtias
ad d. l. ut fundus, uide pleniſſime per Fel. in
d. c. licet Hely. col. antepe. & penu. in fi. ubi
cumulat. 31. fall. & aliquas etiam ponit Iaſ.
in d. l. uitium colu. 16. & 17. & in §. curare.
64 co. 5. inſt. de act. † Verũ, quia ſuperius dixi
quod ex nihilo, nihil fit, & iuris limitatur
naturam. §. minorẽ. inſt. & de adop. ex quo
ergo põt ſubſiſtere ſnĩa in iſtis & aliis fallẽ
tiis, ſi curat materia. Ad hoc reſpondeo, &
donuam gñalem declarationem prædictis
quod iſta fallentia procedunt, qñ vnũ fuit
petitum in libellũ & pendẽte iudicio inci-
pit cõſtare de alio, uel per probationes uel
per confeſſionem, nam iudex qui habet ſe
qui ueritatem. põt condẽnare ad aliud iſtis
caſibus ſpecialib. ex quo ſibi liquet ex eo-
dem proceſſu, uel ex natura actionis, inten
tatæ, vel ex virtute probationis ad hoc ut
veritas ſortiatur effectũ, obmiſſis ſcrupulo
ſitatib. iuris poſitiui gñalis, uolentis, quod
non feratur ſententia, niſi ſuper eo, ſuper
quod eſt facta litis conteſt. ut dicit Bart. in
d. l. prolatã. C. de ſent. & ſic bene formatur
ſentẽtia ex aliquo quia ſubeſt materia quę
naſcitur pendente iudicio, ſed qñ unũ eſſet
petitum, & ſuper eo fabricatus totius ꝓceſ
ſus, uſq. ad concluſionẽ, & nihil aliud con-
ſtaret ex illo proceſſu de alia re, tunc indu-
bitanter dico, quod etiam in iſtis fallentiis
non ualeret ſententia non conformis libel
lo, quia nullam haberet materiam, ſm exẽ
plum præpoſitũ, & ita debent prædicta de-
65 clarari. † Conſideratur t etiam in iſta cau-
t ſa materiali non ſolũ, quod ſubſit materia,
ſed ẽt quod ſit apta materia, unde ſi libel-
lus eſſet ineptus, ſententia ſuper eo lata nõ
ualet, ut no. gl. in ver. 2. in fi. inſti. de obl. in
prin. & Abb. in c. cũ dilecti de empt. & uen.
& An. de Bu. in c. examinata, de iud. & Bal.
in l. ex hoc iure, & in le. fi. ff. de iuſt. & iu. &
in l. actor. in fi. C. de reb. cre. Sic etiam dici-
mus de toto proceſſu, q a debet apte & ſecũ
dũ iuris ordinem fabricari, alias ſententia
eſt nulla, ut d. l. prolatam. Verum in caſib.
in quibus non requiritur libellus, prout in
ſummariis, & præſertim hodie in regno, va
leret ſententia lata ſuper libello inepto, ut
declarat Ale. in d. l. uinum, col. fi. & ibi eſt
gl. ff. ſi cer. pe. & Fel. in c. cum ordinem de
reſcr. quia per iura municipalia ſunt ſubla
tæ ſolemnitates libellorũ in ciuilib. unde
illa materia inepta eſt reducta ad aptitudi-
nem, quia non inſpicimus aliud niſi, quod
apparet intentio actoris, quibuſcũq. verbis
declarata, uel per talẽ qualẽ petitionẽ, uel
per articulos, & merita proceſſus, ut plures
fuit dictum ſupra in proceſſu huius tracta
66 tus. † Sed iuxta hoc cadit pulchrum dubiũ
Pone, quod aliquis ꝓduxit libellũ bene cõ
ceptũ, tñ in eo intẽtauit actionem, quę ſibi
non competebat, & ſic egit ſine actione.
Reus non oppoſuit, iudex protulit ſenten-
tiam

tiam pro actore ſuper illa actione, quæ nō
competebat, an ualeat talis ſententia. Cer-
te videretur eſſe dicendum, quod non, quia
caret materia, nam ubi nulla eſt actio, nul-
la poteſt eſſe ſententia, & hoc in ſpecie te-
net glo. inſt. de obla. in princ. d. glo. in ver.
67 v. in fi. † quæ expreſſe dicit, quod ſolutio
debet fieri per competētes actiones, & iudi
ces, alias nō ualet ſententia, & illa gl. cōiter
approbatur. Pro hoc etiam eſt regula trita
quod nemo ſine actione experitur, l. ſi pu-
pilli. §. uideamus, ff. de neg. geſ. ubi per *Bar.*
68 & Doc. † Imo iudex ex officio pōt repelle
re agentem ſine actione, ut no. gl. & Doct.
in l. ubi pactū. C. de tranſ. cōtrarium tenet
Bart. in conſi. 100. inci. A Domino Cy. &c.
ver. ſuper quarto, &c. ubi dicit, quod ualet
proceſſus, licet actor omni actione careat,
& pōt ſuper eo ferri ſententia ualida, per l.
2. C. de cōd. inde. cum aliis allegatis per eū
ibi. Pro hoc eſt tex. & ibi Alb. in l. cum puta
rem, ff. fam. hær. & uide omnino Iaſ. in l. nā
& poſtea. §. ſi damnetur, col. 2. ff. de iureiu.
Puto in iſta uarietate poſſe ita diſtingui,
quandoque aliquis agit narrādo talem cau
ſam in libello, quod ex ea apparet non cō-
petere ſibi ius agendi, ut quia dicit, peto ta
lem fundum, quia rex eſt in Francia, & tūc
quia cōis cōcluſio eſt quod talis libellus eſt
ineptus etiam parte non opponente, ut te
net Bartol. & Alex. in l. edita. C. de edent. &
glo. in l. 2. §. circa. ff. de doli excep. & cōiter
Mod. in l. 1. in princ. ff. de eden. dico, quod
ſententia lata ſuper tali proceſſu & libello
non ualet, quia ex forma ipſius apparet ca
lumnia manifeſta, & quod ſine actione agi
tur, poſſet etiam poni exemplum, quando
aliquis agit rei uendicatione contra Titiū
narrando ipſum Titium nō poſſidere, qua
ſeipſum excludit a iure agendi, unde ſi in
iſto caſu iudex ferret ſententiam cōtra Ti
tium, talis ſententia eſſet nulla, nec poſſet
habere executionem cōtra Titium, quem
ipſemet actor aſſerit nō poſſidere, & ſic ex
ipſo libello apparet, quod nō competit ius
agendi, hoc probatur ex his, quæ dicit Ab.
in c. cum dilecti, in 3. not. de empt. & uen.
ubi etiam, quod talis ineptitudo pōt oppo
ni poſt ſententiam, ergo reddit proceſſum
nullū per ea, quæ no. *Bar.* & Doct. in l. licet,
C. de proc. idem tenet Alex. in d. l. in princ.
69 col. 5. ff. de eden. † Qñque aliquis agit nar
rando aptam cām in libello, ſed exprimit
ineptam actionem, ut quia dicit, ꝙ mutui
Titio centum, ideo peto ipſum mihi con-
demnari, actione ex locato & tūc cōis opi.
Doct. eſt, quod talis libellus ualet, & ſimili
ter ſententia ualebit inſpecta narratione
apta, ex quo nomen actionis non eſt neceſ
ſe exprimi in libello, c. dilecti, de iud. unde
ſi fuit expreſſa, & inepta nō uitiat. ita tenet
Alex. in d. l. 1. col. fi. ff. de ed. ubi plures alle-
gat, & tenet Inno. Ant. *But.* & Can. in c. exa
minata de iud. Dato ergo, quod nō cōpetat
actio ex locato, pōt tamen ferri ſententia
ſuper mutuo, ꝙ perpenditur ex narratione
apta, quam concludit in mutuo. *Et* hunc
intellectum puto eſſet de neceſſitate dandū
ad illam glo. quæ reputatur ſingularis inſt.
de obl. in princ. quem ſupra allegaui, & ita
in terminis illā gl. intelligit ibi Io. Fab. vbi
dicit iſta formalia uerba uidelicet caue, qa
u ſi eſſet competens iudex, quamuis ſit inepta
actio, teneret ſententia, &c. & ſic uidetur re
prehendere illam glo. quæ dicit per compe
tentes actiones, &c. poſſet tñ ſaluari, intelli
gendo eo mō, quo dixi ī primo membro. ſ.
qñ ex facie libelli apparet, quod nullo mō
competit ius agendi, ſed ſecundum dicta ī
70 2. membro loquitur bene. Ioā. Fabe. † Ter
tia cauſa principalis, q̄ conſideratur in ſen
tentia, eſt cauſa formalis, & hinc eſt ſcien-
dum, quod iſta cauſa pōt conſiderari tripli
citer, uno modo reſpectu iudicis proferen-
tis. Secundo, modo reſpectu litigantium.
Tertio modo reſpectu ipſius ſententię. Pri
mo modo dixi reſpectu iudicis, iſtud ſimili
ter īſpicitur trib. modis, uidelicet reſpectu
locis temporis & perſonę ipſius iudicis. Pri
mo mō ſcilicet reſpectu loci hoc ideo dixi
71 † quia iudex, qñ fert ſentētiam, debet ſtare
in loco ſolito maiorum ſuorū, ubi ſui præ
deceſſores, ſoliti ſunt reddere ius, alias ſen-
tentia non ualeret, tex. eſt & ibi *Bal.* & doc.
in l. cum ſententiam. C. de ſent. & no. Bart.
in l. ſi ut proponis la 2. C. quō & qñ iud. &
in l. 1. C. de ſēt. ex peri. rec. & Bar. Bald. Iaſ.
& cōiter Doc. in l. pe. per illū tex. ff. de iuſ.
& iu. & *A*nge. in tract. male. in uerſi. ad no
ſtrum ſolitum bāchū iuris, &c. Et perpetua
in ſententiis ſolet apponi illa clauſula. Nō
talis iudex, &c. ſedētes pro tribunali in ta-
li loco, &c. ubi curia regi ſolet, & reddit po-
tentibus, &c. ad demonſtrādum, quod iſta
ſolem-

ſolemnitas formalis interuenit in ſenten-
72 tia.† Limita tñ non procedere in iudice or
dinario, qui habet certam ſedem & locum
reddendæ iuſtitiæ, ſecus in delegato, quia
ex quo non habet certam ſedem deputatã,
poteſt ſibi eligere locum, ubi uult etiam in
camera ſua, ſecundum Bal. in d. l. cum ſen-
tentiam, & Bal. in dicta l. pe. in 2. lect. circa
fi. ff. de iuſt. & iur. ubi hoc intelligit in dele
73 gato ad unam cauſam particularem. † Se-
cus in delegato ad uniuerſitate cauſarum
quia tenetur ſeruare locum delegantis, ſe-
cundum eum & ita debet intelligi tex. in l.
ſi locus, ff. de iud. ut declarat Bald. ibi. ſcili-
cet, quod delegatus particularis põt ſibi eli
gere locum, dummodo ſit congruus litigã
tibu, & honeſtus, alias, ſecus per l. ſi cũ dies,
§. ſi arbiter, ff. de arb. quidquid dicat Paul.
de Caſt. in d. l. ſi locus, qui tenet, quod dele-
gantis, qui intelligenda de particulari non
gatus debet ferre ſentẽtiã in tribunali dele
eſt uerum, nam non eſt idem tribunal.
Quod patet, quia ab eo appellatur ad dele-
gantem, ut per Bar. & Doc. in l. 1. §. ſi. ff. quis
74 & a quo appel. † & ibi probatur ſecus eſſe
in uicario quia cum eius tribunal ſit idem
cũ tribunali principalis, debet ſedere in tri
bunali principalis, fateor tamen, quod poſt
iudex delegatus elegit ſibi locum, ſemper
debet ad illũ locũ facere citationes, & ibi
ferre ſententiam, ſecundum Bart. & Pau. de
Caſt. in d. l. ſi ut proponis, l. 2. C. quomodo
& quando iud. & in l. 1. in fin. C. de ſen. ex
75 peri. reci. † Sed iuxta hoc cadit pulchrum
dubium uidelicet, an delegatus ad unã cau
ſam, poſſit procedere, & ſententiare extra
locum iuriſdictionis delegationis, & an
poſſit ibi eligere ſibi iuriſdictionem dele-
gationis, & an poſſit ibi eligere ſibi locum,
ſcilicet in loco non ſubdito delegant. Et
cum iſte caſus quandoque mihi eueniſſe in
facto, quia illud Dux Sueſſæ delegauit
mihi unam cauſam ſuorum ſubditorum,
& tamen tunc reſidebam in ciuitate Mel-
phiæ, qui eſt locus extra ſuam iuriſdictio-
nem, & litigantes faciebant dubium, quod
procedere non poteram, tamen ut eis mo-
rem gererem feci ſupplicationem illuſtriſ
ſimo principi dicti ciuitatis Melphiç, ut de
beret cõcedere mihi ſuũ aſſenſum, qui fuit
mihi in ſcriptis conceſſus ad tollendũ om
nẽ ambiguitatem. Dico tñ. quod non fuit
neceſſe obtinere dictum aſſenſum, ſed po-
tius fuit cautela ſuper abundans. Et nunc
reſpõdeo ad q. propoſitã, & dico, ꝙ ſi am-
bæ partes cõſentiãt, ꝙ delegatus procedat
extra territorium delegantis, ualet proceſ-
ſus, & ſic ſententia, abſque eo, ꝙ conſentiat
dominus illius territorii, tex. eſt ſingularis
76 in c. ſtatutũ. §. in nullo. de reſcr. lib. 6. † per
quem ita in terminis tenet Abb. in c. pen.
& gl. col. 5. verſ. uenio ad 4 &c. de off. dele-
gat. ubi tenet, quod in delegato poteſt fieri
prorogatio de loco ad locum, & ratio po-
77 teſt eſſe, † quia iuriſdictio delegati, non co
hæret, nec terminatur territorio ſicut iuriſ
dictio ordinarii, ut d. Abb. ibidem, licet ſe
cus eſſet ordinario, ſecundũ eum, quia or-
dinarius nõ poteſt procedere extra territo-
riũ, niſi interueniat conſenſus dñi illius lo
ci, ultra conſenſum partium, idẽ tenet Bal.
in l. ſi qui ex conſenſu, C. de epiſco. aud. &
Bar. & Doc. in l. quæro. ff. de ſol. & uide re-
miſſiue per Iaſ. in d. l. pen. ff. de iuſt. & iu in
78 fi. col. † Secundo principaliter limita prædi
ctam regulam nõ procedere in epõ haben-
te plures terras, & caſtra in ſua diœceſi, quia
in quolibet loco de diœceſi, ubi reperitur,
poteſt curiam regere & citare, ac ĩbi ſe ferre
tex. eſt in c. cum epiſcopus, de offic. ord. li.
6. per quem ita tenet Bal. in d. l. pen. in 1. le
ctu. uer. ſed an epi, &c. & ibi etiam Aug. &
Paul. de Caſt. in l. ſi. ff. de iuſt. iu. & Bal. in
l. teſtamenta omnia, C. de teſt.
79 † Tertio limita, niſi iudex de cõſenſu par
tium ferre ſententiam in alio loco non ſo
lito, quia ualet pp prorogationem, dummo-
do non egrediatur territorium ſuum ita te
net Abb. in d. c. pen. & gl. col. 5. uerſ. uenio
ad quartam, &c. de off. deleg. & Bar. in d. l.
pe. cir. fi. ff. de iuſt. & iu. & gl. ſi in leg. cum
non eodem die. C. quando prou. non eſt ne
ceſſa.
80 † Quarto limita non procedere in arbi-
tro, qui poteſt eligere ſibi locum dũmodo
honeſtum leg. ſi cum dies, §. ſi arbiter, ff. de
arb. & Bald in l. cum ſententia. C. de ſen. in
dubio autem quando arbiter non eligit lo
cum, intelligitur de loco, ubi factum eſt
compromiſſum, ut tenet Alex. poſt Bart. in
d. §. ſi arbiter, per illũ tex. & Bal. in d. l. pen.
81 in 2. lec. cir. fi. ff. de iuſt. & iu. † Quinto limi
ta nõ procedere in iudice appellõis, qui po
teſt etiam in domo ſua, & in oĩ alio loco ho-
neſto iuſtitiam regere, & ſñiam ferre, glo. eſt
notabilis in d. l. cum ſñiam, C. de ſen. & ibi

Bald.in 1.lect.& Paul. de Caſt.& cõmuni
82 ter Doc.ibidem.† Sexto limita in iſtis uiſca riis generalib.& præſidibus prouinciarum qui uadunt diſcurrendo per prouinciam, inquirendo maleficia & prouidẽdo oppreſſis & alia faciendo, quæ ſpectant ad cultum iuſtitiæ, quia in quolibet loco illius prouinciæ poſſunt ius reddere ad eorum electionem, ita tenent Albe.de Rol. & Mod.in d. leg.penult.ff.de iuſt.& iur.& Ang.in tract. male.in uer.ad noſtrum ſolum bãchum iuris,&c.in fi. & Bal. in l. teſtamenta omnia.
83 C.de teſt. † Septimo limita, quando locus ſolitus non eſſet tutus, uel propter metum tyranni, uel propter guerras, uel peſtẽ, uel quia minatur ruinam, nam tunc poteſt iudex eligere alium locum, & ibi ſententiare. Debet tamẽ proteſtari, quod propter illam neceſſitatem eligit talem locum, ita tenet Bal.in d.l.co.2. verſ.in gl. ibi, uel equo & eadẽ ſen.ex peri.reci pro hoc eſt tex.in c.
84 ſtatuimus.de off.deleg lib.† Octauo limita in epiſcopo expulſo a ſua ſede & diœceſi per alium, nam poteſt in alieno diœceſi conuicina exercere iuriſdictionem, procedendo contra expulſores, & eorum fautores, ſecundum formam cle. 1.de foro compe.
85 † Nono limita in cauſis in quibus proceditur de plano, nam ualet ſententia lata in alio loco ſolito maiorum, ſecundum Bart. in l.nec quidquam. §. de plano.ff.de offic. proc & Bald in l.teſtamenta oĩa, C.de teſt. & Bar.in l. 1.col.1.C.de confeſ. & habetur in l. 2.§.dies,ff.quis ordo in bo poſſ.ſeruetur prout ſunt ea, quæ non requirunt plenam cauſæ cognitionem, ut eſt text. cum
86 glo.in l.uolun.§.fi. ff.de inter.act. † Decimo limita, non procedere in cauſis uoluntariæ iuriſdictionis, quia in omni loco, etiã in itinere, & de ambulando poſſunt expediri, ita tenet Bal.in d.l. teſtamenta omnia col. 1. C. de teſt. Bal.in d.l.1 col.1.C.de confeſ. & eſt text.in l.2.ff.de off.pro conſ.& in §.ſerui uero, inſt.de libertinis.
87 † Vndecimo limita, in omnib.actis reſpicientibus litis ordinationẽ, quia in illis nõ tenetur iudex ſeruare locum maiorum, ſecundum Bar.in d.l.1.col.1.C de confeſ. per
88 d.l.uolun.ff. de inter.act.† Reuertendo ad cauſam formale, dixi ſupra, quod in hac cauſa, quæ reſpicit iudicem, conſideratur ſecundo loco tempus hoc ideo dixi, quia ſententia debet ferri cõgruo tempore.ſ. ut ſit dies iuridicus,& nõ feriatus, quia alias non ualeret, l.fi. C.de feriis, & not. Barto. & Doc.in l. 2.ff. ſi quis in ius uoc.non ie. & l. ſi ut proponis, la 1. C. quomodo quando
89 iud.† Item cõſideratur tempus congruum .ſ.ut feratur ſententia in die & hora, in qua facta eſt citatio, alias ſi ferret ante uel poſt terminum citationis, non ualet, tanquam lata parte non citata, tex. eſt notabilis in l. aut qui aliter, in prin. & in l.ſi uicem.§. fi.& utrobique per Bar. ff. quod ui aut clam. & in l.cum non eo die. C.quando pro uo nõ eſt neceſ.& habetur per Doc.in c. cõſuluit, de off. del. Quod tamen intellige, quando citatus non fuit cõtumax, alias ſecus, quia ſi fuit cõtumax, in nõ cõparendo in termino, põt iudex ferre ſñiam poſt terminum quandocunque ſine alia citatione, ex quo pp contumaciã ſemper eſt in mora, unde non debet amplius citari, ita notãter tenet Bal.in d.leg.cum non eo die.
90 † Tertio, cõſideratur tempus cõgruum, re-
x ſpectu inſtantiæ, quia ſi iudex fert ſñiam x perempta inſtãtia, puta poſt triẽnium non ualet ſñia, ſecundum Bar.in l. properandũ, prin.in fi. illius princ.C.de iud.& ibi etiam Bal.in 2.q.vbi idem dicit de ſententia lata
y y poſt desertã appellationem, ut nõ ualeat. Idem tenet Ale.in conſ. 82. in prin.5.uol.
91 † Idem dicimus de ſententia arbitri, quia ſi eſt lata poſt tempus præfixũ compromiſſo, non ualet, §.ſi cum dies, §.ſi intra.& leg. non diſtinguemus, §.compromiſſo, & §. fi. ff.de arb.& Bal.in c.quintauallis de iureiu.
92 † Quarto, conſideratur tempus cõgruum, ut ſententia feratur de die, & non de nocte
z alias z lata de nocte, nõ ualet, ut no. gloſſ. Bar.Paul.de Caſt.Iaſ.& cõiter Doc.in l.more Ro.ff.de fer.& eſt tex.& ibi Abb.& Fel. in c.cõſuluit de off.del.& per Mod.in l.nõ minorem C.de trã.& Pet.Phil.Cor. in cõſ. 54.col.pe.in 2.uol. ubi dicit hanc eſſe magis cõem opi. quod tñ limita, niſi conſuetudo aliter ſe haberet.ſ.ut ferantur ſententiæ de nocte, quia tunc ualet ſñia, idem ſi ambæ partes ſint præſentes,& nõ contradicãt ſecundum Pau.de Caſt.& Mod.in d.l.more Ro.& Fel.in d.c. cõſuluit in quib. locis traduntur plures aliæ limitationes, de quib.
93 me remitto ad dicta ibi.† Quinto cõſideratur tempus congruum nõ feratur ſñia

pendẽ.

a pendente a dilatione, l. ſiue partis, C. de dil.
alias eſt nulla, ſicut, ſi eſſet lata die feriato
ſecundum Bal. in l. pe. col. ſi. uerſ. conſidera
&c. & ibi etiam Cyn. C. de arbit.
94 Sexto conſideratur tempus congruum, ut
ſi cauſa eſt commiſſa conſilio ſapientis, nã
interim non poteſt ferri ſnĩa ante habitum
conſilium, ſecundum Bald. in l. ex illo C. de
app. & Barto. in l. 1. in princ. Cod. de rela. &
Phi. in c. intimaſti, de app. ſi tñ feratur de fa
cto, debet appellari, ſecũdum Bar. in d. le. 1.
95 † Septimo conſideratur tempus cõgruum
ut iudex pronunciet tempore, quo utraque
b pars eſt præſens, uel altera tantũ abſens per
contumaciã, le. de unoquoque, ff. de re iud.
alias ſi utraque pars eſt abſens nõ ualet ſen
tentia, ita tenet Bal. in l. 1. colum. 5. uerſ. &
prædicta faciunt ad q &c. & uerſ. quæſitum
fuit, &c. de his quæ pœnæ no. ubi plus dicit
multum ſingulariter, ꝙ ſi iudex incœpit le-
gere ſententiam, & ante completam lectio
nem ſententiæ ambæ partes ſe abſentat, nõ
ualet ſententia, quod dictum nota, quia for
te prima facie quilibet diceret cõtrariũ. Et
prædictis adde gl. in l. properandum, §. ſin
autem alterutra in glo. 1. Co. de iud. quod li-
mita, niſi in caſibus, in quibus iudex proce
dit ex officio, quia tũc ualet ſententia utra-
que parte abſente. ſecundum Ange. in le. ſi
quis libertatem. ff. de pecu. hær. & gl. in c. cu
96 pientes, §. ꝙ ſi per 20 de elec. lib. 6. † Tertio
dixi ſupra, qđ conſideratur ſolemnitas for-
malis reſpectu ipſius iudicis, quoad ſuã per
ſonam, hoc poteſt intelligi multipliciter.
Primo, ꝙ ſit iudex, & nõ priuatus, alias ſen
tentia non ualet, l. priuatorum. C. de iuriſd.
97 om. iud. l. eum, qui, & ibi gl. ff. eo tit. † Item
requiritur, ꝙ ſit competens iudex, alias ſen
tentia nõ ualet, ut toto tit. C. ſi a nõ comp.
98 iud. † Item, qđ ſit ſanus mente, ſecus ſi eſſet
furioſus, ſurdus, uel mutus, ut l. cum prætor
§. non autem & l. iudex datus. ff. de iud. Idẽ
ſi eſſet impubes uel ſeruus, uel mulier, ut d.
§. non autem. Item debet iudex ſedere pro
tribunali, ut no. Bar. in l. 1. C de ſen. ex peri.
99 rec. & dixi ſupra pluries. † Item, ſi eſſet iu-
dex excommunicatus, non ualet eius ſentẽ
tia, ut habetur in cap. pia. de except. lib. 6. &
no. glo. 35. q. 9 in ſumma. & Bald. in l. 1. co-
lu. pe. in uer. unum obmiſi, &c. Co. de iur. &
fac. ign. & Barto. in l. ſi arbiter, C. de ſen. ibi
ꝙ intelligit in publice excommunicato,
100 alias ſecus. † Idem, ſi iudex eſt publice in-
famis, quia nõ ualet eius ſnĩa ſecũdum Bar.
in d. l. ſi arbiter & Bar. in l. quidã conſulebãt
101 ff. de re iud. † Idem ſi ignoret ſe iudicem,
uel aliter dubitet, quia non ualet eius ſentẽ
tia, ſecundum Bar. in l. quæ in lect. Nicolai
de Neap. de eo, qui pro tut. ff. Doctores in
102 l. ſed ſi de ſua ff. de acqu. hær. † Idem ſi iu-
dex detulit appellationi, quia ſi poſtea pro
cedit, uel ſententiam ferat, nihil ualet, quod
agit ſecundum gl. & Card. in cl. 1. in q. 1. de
103 dolo, & contu. † Et ſimiliter, quando ſibi
eſſet inhibitum per ſuperiorem, c. nõ ſolũ,
de apppel. lib. 6. poſſunt etiã multa & uaria
exempla poni de impedimẽtis reſpicietib.
perſonam iudicis, quæ diligẽs ſcrutator per
quirere poterit, & breuitatis cauſa omitto.
104 † Secundo principaliter conſideratur cau
ſa formalis in ſententia reſpectu litigantiũ
Et hoc ſimiliter dicitur multis reſpectibus,
primo, quia nomina litigantium debent
exprimi in ſnĩa, ut ſciatur inter quos uenti
latur negocium, & quis ſit abſolutus uel cõ
demnatus ut dixi ſupra in prin. huius ſecũ-
dæ quæſtio. principalis. Item quia eſt neceſ-
ſe, quod litigantes ſint habiles ad comparẽ
dum in iudicio, nam ſi aliquis eorum eſſet
pupillus, uel furioſus, & litigaret, ſine tuto-
re, uel curatore, non ualet ſnĩa, l. acta, & ſin.
& l contra pupillum, & ibi Bart. & Alexan.
105 ff. de re iudi. † ubi idem dicitur de ſenten
tia lata contra minorem indefenſum, ut nõ
ualeat ipſo iure. Pro hoc eſt text. in le. cum
& minores C. ſi aduer. rem iu. & le. ſi præſes,
& ibi Bar. C. quõ. & qñ iud. De furioſo, autẽ
ꝙ non valet ſnĩa, eſt text. in l. furioſo, & ibi
Bart. & Alexan. ff. de re iud. quod procedit,
etiã in ſentẽtia lata in cauſa appellationis,
106 ſecundum Bal. in l. alienã, C. de procu. † Il-
lud aũt quod dixi non ualere ſnĩam intelli
ge, qñ fertur contra minores indefenſos ſe-
cus, ſi pro eis, quia tunc bene ualet, l. nõ eo
minus, & ibi Ale. & communiter Doct. C.
de proc. & Alex. in d. l. furioſo. colu. 1. ſed in
furioſo non ualet ſententia etiam pro eis la
ta, quia pro abſente reputatur, ut d. l. furioſo
& ibi Alex. & Doc. Et per hoc infert Alex.
in d. l. furioſo ꝙ idem eſſet in pupillo, nul
lum habente intellectum, puta quia eſt in-
fans, quia minime ualet pro eo ſententia,
& ſic eſt pulchra limitatio ad d. l. nõ eo mi-
107 nus. † Similiter non ualet ſnĩa quã ſo fer-

c tur contra eũ qui eſt e mortuus tẽpore pro-
lationis ſñiæ, l. in ſumma §. fi. ff. de re iud.
& l. 3. §. fi. alias eſt l. 2. ff. quæ ſent. ſi app. re
ſc. imo etiã in fauorem mortui, non ualet
ſententia, ſecundum Bar. in d. l. in ſumma,
& ibi etiã Ale. in fi. & ibi uide per Doct. idem
qñ ſententia fertur contra infirmum graui
infirmitate l. quæſitum, ff. de re iud. uerum
in hoc datur cautella, ut infirmus citatus
mittat excuſatorem, ad ſignificandum iudi
ci, qualiter eſt infirmus, quia tunc, non ob-
ſtante infirmitate iudex profert ſententiã,
talis ſententia eſt nulla, ſcd̃m Al. in d. l. quæ
ſitũ, col. fi. & ibi uide per Doct. an teneatur
108 mittere procuratorem. † Quid autem, ſi
quis litigat per procuratorem, & facta litis
conteſtatione dñs moritur an poſſit ferri
ſententia contra procuratorem, dic q̃ ſic,
quia tale mandatum morte non extingui-
d tur, ex quo procurator eſt effectus dñs li
tis, ſed qualiter ſint concipienda uerba ſen
tentiæ, quia ſi nominatur mortuus, uř ſen-
tentia non ualere, per prædicta Bart. tangit
hanc q. in l. nulla. C. de procu. & relinquit
eam indeciſam. Veritas eſt, quam tenet A-
le. in d. l. nulla. ubi dicit cõem, & magis to
tam opi. ſ. ut iudex dicat, condemno talem
procuratorem quondam Titii defuncti,
procuratorio nomine hæredum, uel eorũ,
ad quos ea res pertinet, & ita ualebit ſenten
109 tia. † ſed hoc ceſſaret in procuratore præ
lati uel rectoris eccleſiæ, quia quamuis effi-
ciatur dominus litis, tamen extinguitur
mandatum qñcunque per mortem prælati
uel rectoris, tex. eſt in cl. fi. de proc. & nota.
Iaſ. in d. l. nulla, unde tunc non ualeret ſen-
tentia contra illum procuratorem, niſi ha-
beret nouum mandatum a ſucceſſore.
110 † Similiter non ualet ſententia, quãdo fer
tur contra eum, qui nõ eſt legitimus defen
ſor, tã in agendo, quã in defendendo puta
in falſo procuratore non habente manda-
111 tũ, l. licet & ibi per doc. C. de procu. † & idẽ
dicimus de eo, qui ſuſcepit iudiciũ pro ali-
quo abſente, quem credebat uiuere, cum eſ
ſet mortuus, nã non ualet ſententia lata in
tali cã, ut eſt tex. in l. de qua re §. fi. ff. de iudi
112 ciis. † eodẽ mõ, quando lis eſſet agitata e
cũ procuratore, & iudex ferret ſententiã in
perſonam domini, nã non ualet, tex. eſt in l.
1. C. de ſent. tamen iſta ſolennitas hodie in
regno hoc non curatur, ex quo proceditur
ſine figura iudicii in cauſis ciuilibus, unde
ualeret talis ſententia, ſecundum Barto. in
extrau. ad reprimendam, in uer. & figura.
114 † Similiter, quando ſententia eſſet lata cõ
tra tutorem inhabilem, & minus legitime
conſtitutum, non ualet, tex. eſt in l. ſi tutor.
C. in quibus cau. in integ. reſt. non eſt ne-
114 ceſ. † Similiter non ualet ſententia lata cõ
tra carceratum, uel alio modo ſimili impe-
dimento impeditum, ſi iudex ſciuit im
pedimentum, ſecundum Ale. in l. quæſitum
115 col. 1. in fi. ff. de re iu. † Tertio, principali
ter conſideratur cauſa formalis, reſpectu
ipſius ſententiæ, & hoc multipliciter eue
nit. Primo. quia debet ſcribi, & recitari de
ſcripto recitatione, l. fi. & ibi Bar. & Doct.
C. de ſen. ex bre. rec. & dixi ſupra plene, q̃ li
mita pluribus modis, de quibus per Iaſo. in
§. re. col. fi. inſt. de act. et in l. nec quidquam
§. ubi decretum, col. 4. & 15. ff. de off. proc.
16 † Secundo, quia debet ſententia continere
iuſtitiam, alias ſi contineret manifeſtam i-
niquitatem, eſt ipſo iure nulla cap. inter cæ
teras, & ibi per Ab. & Fel. de re iud. c. Secus,
ſi iniquitas non eſt manifeſta, quia tunc
ualet, & debet reſcindi per appellationem,
tunc dicitur eſſe contra ius litigatoris ita
habetur per Doct. in l. §. item contra ſacras
ff. quę ſen. ſine app. reſcin. & Ale. in leg. cum
prolatis. ff. de re iud. & per Bar. & Doc. in l.
2. C. de erro. cal. & Abb. & Doc. in c. 1. de re
iud. de hoc articulo, uide plene Phi. in c. di
117 lecto. in 55. de app. † Tertio, peccat ſenten
tiam in ſe ipſa, quando continet expreſſum
iuris errorem, qui poteſt legi oculo corpora
li quo caſu eſt nulla. l. 2. C. quando prouo.
non eſt neceſſar. Secus, quando error iuris
non poteſt legi oculo corporali, de quo ui
de plene per Ale. in add. ad Bar. in d. l. 2. & in
d. l. cum prolatis. ff. de re iud. et Abba. et Fe
ly. in d. c. 1. de re iud. et Alex. in conſ. 79. in
118 fi. in 2. volum. † Quarto dicitur ſententia
continere expreſſum errorem, quando iu
dex exprimit cãm in ſentẽtia, ex qua moue
tur ad ſententiandum, & illa cã relata ad
acta, eſt falſa, ſeu erronea quo caſu ſentẽtia
eſt nulla, ita tenet Rapha. Cu. in l. 1. § itẽ cõ
contra ſacras. ff quæ ſent. ſine appe. reſcr. &
Pet. Phi. Cor. in conſ. 4. in litera t. in 4. uol.
nã licet alias in ſẽtẽtia nõ debeat exprimi cã,
tamẽ ſi exprimatur falſa, et erronea ſẽtẽtia
uitiatur, et non ualet ita tenẽt Ab. et Doct.

in

cap. ſicut, ubi eſt ſua materia, de re iud. &
119 dic ut ibi. † Quinto, non ualet ſententia
f lata contra *f* aliam ſnſam, quæ tranſiuit in
rē iudicatā l. 1. & ibi Bar. & doc. C. quādo
120 prou. non eſt neceſſ. † Sexto peccat ſnīa
g in ſe ipſa, *g* qn̄ eſt in certa, & non ualet re-
gulariter, quod dic, ut hſ in l. 1. 2. & 3. C. de
ſen. quæ ſine cer. quant. prof. & per Iaſ. in
§. curare, inſt. de act. & p Barto. & doct. in l.
121 aut prætor, §. ſi iudex. ff. de rei iud. † Septi
mo, non ualet ſnīa, qn̄ facit mētionē de ali
quo procuratore litigante, de cuius manda
to non apparet, ita tenent And. & Matt. in
conſt. uniuerſos concluſiue debet ſnīa con
tinere ea, de quibus feci mentionem ſupra
in prin. huius ſecundæ q. principalis, & ui-
122 de, quæ ſupra dixi. † Quarta cauſa princi
palis, quæ conſideratur in ſententia, eſt cau
ſa finalis, quæ cauſa cōſiſtit in uno ſolo uer
bo ſententiæ, uidelicet in uerbo. condēno,
uel abſoluo, nam ad hunc finem fit totalis
inter litigantes, ut per eam ſententiam me
diante iudice obtineatur condemnatio uel
abſolutio, & quantum ad hunc effectū po-
teſt dici cauſa finalis ipſa cōdemnatio uel
abſolutio, ſed quantum ad hæc uerba, po-
teſt dici cauſa formalis, & ſubſtantialis ip-
ſius ſententiæ, quia ſi ſententia non conti-
net uerbū, cōdemno, uel abſoluo, uel æqui-
pollens, eſt ipſo iure nulla, & nō dicitur ſen
tentia, ut colligitur ex diffinitione ipſius,
quam tradidi ſupra in 1. qu. prin. & de hoc
123 eſt tex. in l. 1. ff. de re iud. † Quod autem
poteſt eſſe uerbum æquipollens cōdemna
tioni, uel abſolutioni, declarat Alex. in d. l.
124 1. colum. 2. in fi. ff. de re iud. † Inter alia
nota unum, quod ſi iudex declarat in ſen-
tentia, Titium teneri mihi ad centum, pe-
rinde eſt, ac ſi condemnaſſet eum ad cen-
tum, ita tenet Pet. Phil. Cor. in conſil. 301.
in litera f. in 3. uol. & eſt glo. in l. diem pro-
125 ferre. §. ſi plures. ff. de arb. † Quid autem
ſi iudex dicere, pronuncio Titium cōdem
nandum, an cenſeatur cōdēnaſſe: dic quod
non, quia tractus futuri temporis non ſpe-
ctat ad iudicem leg. non quemadmodum.
ff. de iud. l. 1. in princ. ff. de uſu. gl. eſt, & ibi
Bar. & Doc. in l. 1. C. ſi aduer. liber. iſtam q.
tangit Alexand. in l. 1. §. ſi quis ita, colum.
4. ff. de uerb. obl. & plures allegat. Tandem
firmat hanc opi. tanquam ueriorem per iu
ra allegata ibi per eum. Tangit etiam Ale-
xand. in d. leg. 1. colum. 2. in fi. ff. de re iud.
Aliud. n. eſt condemnare, & aliud pronun-
ciare condemnandum, nam talis pronun-
ciatio expectat aliam ſententiam poſt ſe.
126 † Sed ſtat dubium, quid ſi iudex mittit
h proceſſum *h* ad conſilium ſapientis, & ſa-
piens ſcribit, uotum ſuum. ſ. Titium eſſe
condemnandum, &c. & iudex dicit, pro-
nuncio, prout in tali conſilio continetur
an uideatur condemnaſſe? deciſio præce-
dens facit, quod non. Tamen communiter
Doc. tenent contrarium, quia talis eſt mēs
iudicis relata ad conſilium. ſ. ut condem-
net, & ita debet interpretari ut actus ma-
gis ualeat, quam pereat, ita concludit Ale.
in l. 1. in fin. ff. de re iud. Quod ſanè intelli-
ge, quando iudex ſimpliciter dicere, & ego
ita pronuncio, prout in tali conſilio conti-
netur. Secus, ſi adderet, pronuncio cōdem
nandum, prout in dicto conſilio, &c. quia
tunc non cenſetur condemnaſſe de præſen-
ti. ita declarat Bal. in l. cum iudex, circa fi.
C. de ſent. & ita reſtringe, & declara id qđ
dixi ſupra in 1. q. princ. huius ult. partis. in
§. differentiæ, uerſ. ſed iuxta hoc moueor,
&c. & uer. ſequen. ubi de hoc.
127 † Quid autem ſi iudex dicit cōdeno. ſi eſt
probatum, an ualeat ſnīa? uide plene de his
& aliis ſimilibus Alexan. in l. ait prætor. §.
ſi iudex. colu. 3. cum duab. ſeq. ff. de re iud.
Et quid ſi dicat, condemno, imo abſoluo?
uide Alexan. in l. actorum. eo. tit. & quid ſi
dicat pronuncio, prout talis iudex pronun
ciauit in tali cauſa? uide Alexan. in l. ſi con
uenerit, in fin. ff. de re iud. Et quid ſi dicat,
condemno uel abſoluo? Tunc non ualet.
ſecundum Alex. in l. iudex poſtquam, colu.
2. eo. tit. Et quid ſi dicat, condemno ſalu
eo, quod infra dicam? uide Alex. in d. le. iu-
dex poſtquam. col. 2.

VENIO ad tertiam q. principalem, &
128 quæro ſequēdo ordinem præpoſitū. † in
quibus caſibus ſententia nō trāſit in rē iu-
dicatam. Et quia multi, & quaſi infiniti ſūt
iſti caſus, colligā aliquos magis quotidia-
nos. tū prius uolo declarare hūc terminū,
quid eſt hoc dicere, quod ſententia tranſit
in rem iudicatā. Hoc declarat Abb. qui ple
ne tāgit in rub. extra de re iud. Et cōcluſio
uera eſt, quod qn̄ dicimus ſimpliciter rē iu
dicatam, pōt accipi largo modo, pro ſentē-
tia, quæ imponit finem controuerſiæ per

abſolutionem vel condemnationem, ut l. 1. ff. de re iud. & l. litigatoribus, & ibi gl. & Bar. C. de appel. Iaſ. in leg. & poſt rem. ff. de tranſ. ſed qñ dicimus, quod ſententia tranſiuit in rem iudicatam, intelligitur. i. quia accepit auctoritatem, & uires rei iudicatæ, quæ pro ueritate accipitur, & pro leg. habetur. leg. res iudicata. ff. de reg. iur. quod eſt, qñ per lapſum 10 dierum fuit firma remanet, ſi ab ea non fuit appellatum infra 10. dies. c. quod ad conſultationem de re iud. & auth. hodie, C. de app. Idẽ, quando fuit appellatũ & appellatio eſt deſerta auth. ei, qui appellat. C. de temp. app. & habetur in cõſt.
129 appellationum tempora. † & eſt i ſtãte au-
I ctoritatis ſuæ, quod facit de non ente ens, & de falſo uerum, & de albo nigrum, ſecundum Iaſ. in l. Iulianus, la 1. ff. de cond. ind. Primo, igitur dicitur res iudicata, largo modo, inhærendo ſolis uerbis, ex eo, quia per iudicem iudicatũ eſt nõ tamẽ aſſumit auctoritatem rei iudicatæ, niſi elapſis decẽ diebus, & poſtea dicitur tranſiuiſſe in rem iudicatam i. irreuocabiliter, quia ulterius per remedium appellationis reuocari nõ poteſt, nec cauſa reuideri, de qua materia remitto me ad dicta per Abb. in d. ru. extra
130 de re iud. † Hoc præſuppoſito dico, quod multi ſunt caſus, in quibus ſententia non tranſit in rem iudicatam. Et primus caſus eſt, quando ſententia eſt lata de conſilio alicuius Doctoris, ſeu iuriſperiti, nam nunquam tranſit in rem iudicatam, imo ſemper poteſt retractari, quandocunque apparebit conſilium alterius Doctoris rectius ſentientis, ita tenet Lud. Rom. in cõſ. 228. colum. fi. & Ant. de But. in cap. propoſuiſti, de prob. & Alexand. in l. ſi ab hoſtibus. colum. 3. ff. ſol. mat. & in c. intimaſti, in fin. de app. & Iaſ. in rep. l. admonendi. colu. 21. de iureiur. Verum hunc caſum, & omnes ſequentes declara, & limita, ut dicam infra in
131 fin. huius tertiæ, & ult. q. † Secundus caſus eſt, in ſententia lata ex iudicio expertorũ,
K ſeu peritorum in arte, quia nunquam tranſit in rem iudicatam, ſecundum Bald. & Alex. in d. l. ſi ab hoſtibus. colomna 3. ff. ſol. mat. & Fel. in d. c. propoſuiſti. col. pen. uer. 4. concl. & c. de prob. & Phil. in ca. cum ceſſante, & c. intimaſti, de appel. & Ang. in l. quod ſi nolit. §. ſi mancipium, ff. de ædil. edic. & Iaſ. in d. rep. l. admonendi, colu. 20. quod limita, niſi illi periti in arte, ſeu experti eſſent aſſumpti de uoluntate utriuſque partis, quia tunc non poteſt ulterius retra-
132 ctari, ſecundum Iaſ. ibi. col. 22. † Tertius caſus eſt, in ſententia mercatorum, quia nõ tranſit in rem iudicatã, ex quo cõſetur ſententia expertorũ, ita habetur in dec. 33. cõſ.
133 Neap. † Quartus caſus eſt, in ſentẽtia lata ex iuris præſumptione, & ſic ex probationib. præſumptiuis tex. eſt in l. ſi quis adul. C. de adult. & Lud. Ro. in l. cũ quidã § qñ dicitur. ff. de acq. hær. & Ale. in d. l. ſi ab hoſtibus, ubi idem generaliter dicunt, in omni ſententia lata ex probationibus priuilegiatis, ut quandocunque retractari poſſit, idem tenet Fel. in d. c. propoſui, col. pen. & Iaſ. in d. rep. l. admonendi, col. 19.
134 † Quintus caſus eſt, in ſententia lata per teſtes deponentes de credulitate. Ita tenet Ant. de But. in d. cap. propoſuiſti, & Iaſ. in
135 rub. de iureiu. colum. fin. † Sextus caſus eſt, in ſententia lata in cauſa matrimoniali, gl. eſt in l. 3. §. pen. in uerſ. agatur. ff. de iur. iu. & tex. & Abb. & Fel. in c. lator. de conſanguin. & affi. & c. tenor, de re iud. & Abb. in c. 1. col. 2. extra ut lite non conteſt.
136 † Septimus caſus eſt in ſententia lata ſuper ætate ex aſpectu, quia cum ſit probatio præſumptiua, non tranſit in rem iudicatã, ſecundum Bald. in leg. ſi minorem, C. de in integ. reſt. & Bal. in l. 2. col. 2. in fin. uerſ. ſed hic dubitauit, &c. Quando ſi. uel pri. & Bar. in l. minor 25. annis adit. & in l. de ætate. ff.
137 de mino. † Octauus caſus eſt, in ſententia lata ſuper excuſſione, per quam pronunciatur bona debitoris extare, uel non extare, ſecundum Bal. in d. l. 2. colum. 2. circa fi. C. quando ſi. uel pri.
138 † Nonus caſus eſt, quando uictor fatetur ſniam per ſe latam, eſſe iniquam quia non trãſit in rem iudicatam, & põt eſſe rõ, quia illa præſumptio iuris, & de iure, quam facit ſententia, tollitur per confeſſionem uictoris, ita tenet Inno. in cap. quia plerique col. 1. de immun. eccle. & Abb. & Anton. de But. in cap. is qui fidem deſpon. & Abb. in c. quanto de præſc. & in c. 1. in fin. de conceſ. præb. & Iaſ. in d. rep. l. admonendi, colum. 24. uerſic. ego inter alios, &c. in leg. ſi duo. §. idem Iul. in 6. no. ff. de iureiur.
139 † Decimus caſus eſt, quando ſententia eſt lata ex ꝓbationib. a iure reprobatis, puta per

n per n duellum. ſuper ex perientiam ferri ca
dentis, nam tunc non ſolum non tranſit in
rem iudicatam, imo eſt penitus nulla, ſecũ
dum *Bal.* in libertorum C. de teſtibus.
140 † Vndecimus caſus eſt, quando iudex, con
demnaret delinquentem ad confiſcation ẽ
bonorum in caſib. prohibitis, per auth. bo
na damnatorum, C. de bo. proſ. quia talis
ſcientia non tranſit in rem iudicatam ſecũ
dum *Bal.* in c. 1. col. 4. uerſi. ſed pone iudex,
&c. de pace tenenda, in uſi. feu.
141 † Duodecimus caſus eſt, quando ſnĩa eſt ta
liter lata, quod ex eius tenore perpenditur
iniquitas, ſecundum *Inno.* in c. cum Berto
dus, de re iud. Pro hoc eſt tex. in c. inter ce-
teras, & ibi per Doct. eo. tit.
142 † Tertiuſdecimus caſus eſt, in ſententia la
ta in cã uſuraria, ſecundum Alb. de Roſ. in
rub. C. de vſur. col pen. & ſequitur *Iaſ.* in d.
repet. l. ad monendi, col. 23. in fi. & in l. 1 §.
ſi procurator, col. 5. ff. ſi quis ius di. nõ ob.
143 † Quartuſdecimus caſus eſt, quando ſen-
tentia per teſtes aſſignantes cauſam ſcien-
tiæ, quia ſum uicinus, uel cõſanguineus, &
ratio eſt, quia talis probatio eſt præſumpti
ua, & priuilegiata ita tenet Iaſ. in l. 1. col. 6.
ff. ſi cer. pet. unde hoc cenſetur potius exẽ-
plum eorum, quæ dixi ſupra in 4. caſu.
144 † Quintuſdecimus caſus eſt, quando per
euidentiam facti apparet de iniquitate ſen
tentiæ, quia põt quandocunque retractari,
ſm Bal. in l. 1. C. ſent. reſc. non poſ. & *Inn.*
& Ca. in c. fraternitatis, de frig. & maleſ. &
Bal. in l. contra negantem, in fin. C. ad leg.
Aquil. & Iaſ. in l. eum qui. §. in popularibus
col. 4. circa fi. ff. de iureiu. & alle. in conſ. 1.
145 in 4. uol. † Sextuſdecimus caſus eſt, quan
o do ſententia eſſet lata ex o falſis teſtibus,
uel inſtrũs, ut probatur in leg. 3. & per to-
tum, C. ſi ex falſ. in ſtr. & per Ale. in leg. ſi ab
hoſtibus. col. 3. ff. ſol. mat. & Iaſ in d. rep. l.
admonendi, eo. tit. & Ale. & do. in l. diuus,
146 ff. de re iud. † Decimus ſeptimus caſus eſt,
in ſnĩa lata prætextu iuramenti neceſſario
p falſi p ut eſt tex. in d. leg. admonendi, & ibi
Iaſ. in rep. col. 5. & col 19. 21. Secus iurõ uo
luntario, & quæ ſit ratio, uide ibi.
147 † Decimus octauus caſus eſt, quando, ſi
ſnĩa ſeruaretur, tractaretur de periculo ani
mæ, quia nunquam tranſit in rem iudicatã
gl. eſt in c. inter monaſterium in gl. fi. de re
iud. & Iaſ. in d. rep. l. admonendi, colu. 15.

148 † Decimusnonus caſus eſt, quando cauſa
redit ad non cauſam, ut ſi fullo conducit
ueſtimenta, & his amiſſis condemnatur
per ſententiam ad ſoluendum precium lo-
catori, ſeu domino, nam ſi poſtea dñs inue-
nit ueſtimenta, quandocunq. põt ſnĩa retra
ctari, ut fullo recuperet ſolutum pretium,
caſus eſt in l. ſi fullo, ff. de cond. ſine cauſa.
149 Vigeſimus caſus eſt in ſententia ueniali,
q ut quãdo iudex q corruptus pecunia malã
profert ſnĩam, nam non tranſit in rem iu-
dicatã. l. ueniales, C. quando prouoc. nõ eſt
150 neceſ. † Vigeſimus primus caſus eſt in cã
r r beneficiali, nam ſententia lata in cauſa be
neficij eccleſiaſtici, non tranſit in rem iudi
catam, quoad præiudicium ſuperioris, cap.
cum Bert. & ibi Docto. de re iudi. ſed bene
trãſit quoad præiudiciũ ipſarum partium
ut eſt gl. & Abb. in ca. 1. de conceſ. preb. &
habetur in c. cũ dilectus, de elect. & in c. ad
151 audiẽtiam de reſcr. † Vigeſimus ſecũdus
caſus eſt, in ſnĩa excõicationis, quæ nũquã
tranſit in rem iudicatam, propter pericu-
lum animę, & hoc quoad publicum utilita
tem, quæ cõcernit animas, ſed quoad pri-
uatam bene tranſit, ita declarat Abb. in c.
conſanguinei, de re iud. in pen. colum ubi
etiam loquitur de omnibus ſententiis cẽſu
rarum & interdictis eccleſiaſticis, ut idem
ſit. Pro hoc eſt tex. & ibi per Doct. in ca. ad
reprimendam, de off. ord. & cap. ſacro, de
ſent. exc. & in c. uenerabilibus de ſent. exc.
lib. 6. & eſt gl. in uerſ. ſuſpendatur, in d. ca.
ad reprimẽdam, & Phil. in c. qua fronte. de
152 app. † Vigeſimustertius caſus eſt, in ſen-
tentia lata contra minorem ex falſis allegã
tionibus, quia eſt nulla ipſo iure, & non
tranſit in rem iudicatam l. 1. & ibi Bar. C. ſi
tutor ex fal. alleg. Idem, ſi cõtra abſentem
ex iuſta cauſa, l. ſi prætor. §. Marce. ff. de iu.
153 Soc. in conſ. 18. colu. 6. in 1. uol. † Vigeſi-
muſquartus caſus eſt, generaliter in omni
ſnĩa nulla, quę nũquam trãſit in rẽ iudica-
tam, imo ſemper poteſt retractari, text. eſt
cum gl. & ibi plene *Barto.* in leg. ſi expreſ.
154 ſim. ff. de app. † ſed uſque ad quod tps re-
tractari, & dici de nullitate? Vera concluſ-
ſio eſt, quod uſque ad 30. annos, & non ul
tra ubi nõ uertitur periculum animę. alias
poſſet agi, & ultra in perpetuum, ita decla
rat Car. in cl. 1. in 14. q. de re. iud. & Sly. in
l. ſi pſens. C. quõ & qñ iud. & Soc. in tit. de

ſen.§.iuxta,in fi.& Phil.in c. dilecto,col.5. verſ.5.quæritur:&c.de appe.& Bal in l.data opera,co.15.in fi.uerſ. ſed quid ſi banni
155 tus,&c.C qui accuſ.non poſſ. † Vltimo ſuper hac materia eſt ſciendum, ꝙ in oib. caſibus in quibus ſententia non tranſit in rem iudicatam, debet ab ea appellari infra 10. dies. ſi eſt ab ea appellandum ſicut ab alijs ſentẽtijs,alias elapſo decendio appellari non poteſt, ſed ſolum per uiam querelæ poſſunt tales ſententię reuocari,& non põt adiri iudex appellationis, quia per lapſum 10. dierum tollitur remedium deuolutiuũ glo.eſt ſingularis,& ibi Abb. in c.ad reprimendam,in uerſ.ſuſpendatur.de off.ord.& idem Abb.in c.conſanguinei,col.pen.& fi. de re iud.& Abb.in c.ex parte,col.4. uerſ. concludo breuiter,&c. de reſt.ſpo.& Fel.in c.lator,co.4.& 5.uerſ.3.declaratio,&c. de re iud.& Phil.in c. directe,col.pen.de appe. ubi plus dicit, ꝙ ſi ab iſtis ſententijs cõtingat appellari,& appellatio deſeruitur,remanet ſententia firma,ſicut in alijs cauſis. Vñ concluſiuũ quo ad remediũ appellationis in nihilum differũt iſtæ ab alijs cauſis,imo dicũt Doct.in locis prææalle. maxime Abb. & Fel. ꝙ quando iudex aditur per uiã querelæ non debet ſimpliciter admittere querelantẽ, ſed debet prius ſummariæ ſaltem ſe informare de iniuſtitia uel errore commiſſo in ſententia,de qua materia uide, quod dixi ſupra in 4.parte in 26. diſt.ubi remiſi me ad ea,quæ dicturus ſum in ſeq. actu. de app.Rob Mar.

ADDITIONES.

a Remittam. Veſtr.in prax.Rom.Cur.lib.7. cap.2.per totum,vbi Grauat. in ſuis annotat.ibi.

b A ſentiendo.Pontanus Peruſinus in rub.ff. de re iud.nu.9.

c De diffinitiua. De communi per Dec.in c. ſuper eo,il ſecundo, de appell.contrarium poteſt probari per l.meminerit,C.unde ui, ubi ſententia pro monitione accipitur, & per §.pen.inſt. quib.alie.licet,uel non, ubi pro decreto ponitur,& eſt ratio q̃a in ſoſa dicitur a ſentiendo,& ſenſus etiam prędicatur de interlocutoria, ut per Gulie. Pont. in rub.ff.de re iud.nu.6. Lud de Pé.in rub. C.de his qui cõtra teſt. lib.12.ubi habet ꝙ uenit a ſenſu, & eſt nomen generis ſuſa. & ſub ſe comprehendiſſe oẽs ſententias,& ſit interlocutione. Et ita tenendo non obſtat l.1.§ biduum in gl.quia loquitur in pluralis,& ſic uerificatur etiam in interlocutorija, quia non contentatur de uno.

d Parte citata. Duen.li.1.reg.utr.iur.reg.92. Soc.in tract.fallen.reg.185.Bernar.de Luco reg.673.ſupra in 16.diſt.4.par.prin.nu. 10.& 17.& infra nu.95.

e Sine citatione partis Aym. Grauet. conſil. 279.nu 10.& 233.col 4.in prin.

f Intelligas. Eodem modo intelligit Grauet. conſil.273.nu.10. & Menoch.in tract.recup.poſſ.in 6.remed.nu.87.

g Secundum illud conſilium. Abb.& Dec.in c.cum uenerabilis,nu.142.extra de excep. infra n.126.& ſup in 16.diſt.4.par.nu.67.

h Præcepto de ſoluendo. Veſtr.in pract. Ro. Cur.lib.7.c.1.nu.3.

i Non compares. Ripa.in d.leg.de pupillo,§. meminiſſe,nu 24.de communi. Et talis citatus poteſt, nõ obſtante tali præcepto perſeuerare in ſua poſſeſſione, Dec.conſ. 460. col.3.& 4. Bello.conſ.12.nu.14. Paris.conſ. 39.col.2.li.1.Capic.deciſio.72.Ploc.in l.ſi quando.nu.105.C.unde ui.

K Irrogatur multa. Alciat.in l.ſi qua pœna,ff. de uerb.ſign.

l Sententiæ banni. Tiraq.in tract.de pœnis, cauſa 32.

m Sol dico quod eſt Contra per Didac. Conar. lib.1.reſolut.c.1.n.8.col.2. Lanfr.in c quoniam contra.nu.43.uer.interlocutoriæ, lite ſupra in 5.par.prin.nu.50.

Super poſſeſſorio. Videas Couar. prac. qq. c.17.nu.2.

o Niſi eadem die. Veſtr. in d.pract.Ro. Cur. lib.8.ca.2.nu.8.ubi addi. Grauat.nu.23.

p De ſecundo decreto. Barto.in l. ſi finita.§. ſi forte.ff de dam.in fect. Menoch.in tract.recuper.poſſ.in 6. remed.nu.86.

q Cauſa cognita. Supra in 16. memb 4. par. prin.num.16. Marc.Mantua.in reper.l.nec quicquam.§.ubi decretum,n.18. ff. de offi. procur.& leg. Capic.deciſ.69.nu.25.

r Secundum allegata.& probata. Gui. Pap. q.29.nu.2. Fran.Mar.q.de fin.13. num.2. Coraſ.lib.4.miſcella c.2.§ limita pluribus modis,ut per Bauer.in § fin.inſtit.de vulg. & pupil.Couar.lib.1.reſolut.c.1.num.1.& per totum.Grauat.in annot.ad pract. Veſt. lib.3.c.1.nu 7.

ſ Conformis libello. Veſtr.in prac. Ro. Cur. lib.7.

lib.7.c.'.nu.14. vbi add. Grau.Franc.Mar. q delfin.13.n.1.& 2. Soc.in tract. fallen. regu.357. Alf r.conſ.13.

t Conſideratur. Soc.in tract.fallen. reg.358. Rip.in rub.ff.ſolu.matri.nu 48.ſupra in 4. par.16.diſt.nu.62. Alfer. conſi.12.nu.vbi dixi,ſub litera G.

u Inepta actio. Quia inepta actio non uitiat libellum, Doct.in l.naturaliter.§.nihil commune,ubi Rip.nu.28.ff.de acq.poſſ.

x Perempta inſtantia. Alfer. conſil.13.nu.13.34.& 68. & late de perempt.one inſtantiæ ſupra in 5.par.nu 58.de communi, Viu. de com.opi.in 1.par.opi.262.

y Poſt deſertam appellationem. Anch.conſi.344.Alc.conſ.59.li.464.lib.6 & 81.& 79. lib.7.& 137.l.2. Affl.deciſi.283.nu.4.Dec. conſ.34.in fin. & quādo dicatur appellatio deſerta uide Graua.in pract. Octau. Veſt.li.3.c.6.nu.18.

z Lata de nocte. Limita, ut per Soc.in tracta.fall.regu.359.q. amplia etiam habere locū in Arbitrio. Petr. Duen.lib.1 regu. utr.iur. reg.58.arbiter,& Graua.in anno. ad pract. Veſt.lib.6.c.2.nu.31.la.e, & optime Dominus & Præceptor meus D. Thobias Nonus dum legeret titulum inſtitu.de uerbo.obl. §.omnes.& ego eram auditor, hanc materiam tractauit, & lecturæ hodie ſunt impreſſæ,ideo ibi recurras.nu.22. Viui.in 2. par.opin.commu. opin.248.ſententia lata de nocte.

a Pendente dilatione. Quod intellige, ut per Foller.ſupra in addit.ad 16.diſtinc.4.part. prin.nu.58.

b Tantum abſens. Et citata, quia ſine citatione non ualeret, etiam ſi eſſet ſententia Principis. Grau.in add.ad pract. Veſt. lib.7 c.fi. nu.38. Viui.de com.opi.in 1.par.opin.263 ſupra nu.11.

c Mortuus. Caſſado.dec.2.nu. .titu.de appella. Vant.de nullit. titu.ex defectu iuriſd. ord.nu.106.ſupra diſt.16.4.par.prin.nu.72 & ſeq.

d Dominus litis. Amad.in tract.ſind nu.157.

e Cum procuratore. Limita, ut per Soc.in tracta.fall.reg.316 procurator, Vant. de nullita.tit.ex defectu citationis,nu. 85.

f Aliam ſententiam. Limita, ut per Soc. regu.353.ſententia, quod eſt intelligendū ſi prima ſententia tranſiuit in rem iudicatam, Dec.conſi.263.col.1. Aret.conſi.75.Paris. conſi.107.& ſequ.lib.4. & conſi.16.& 116. Caſſad.dec.1. de appe. Fel.in c.inter monaſterium.eo.tit.& in c.quoniam, contra nu. 48.extra de prob.

g Quando eſt incerta. Dec.& Cag.in l.quætenus nu.28.ff.de reg.iur. Quid in cauſa dotis. Rip.in rub.ff.ſol.matr.nu.52.

h Ad conſilium. Supra in 16. diſt.4.par.prin. nu.67.

i Tantæ auctoritatis, Cagn.in l.res iudicata, ff.de reg.iur.& fuit ius inter partes,& d.in debito debitum. Bello.conſi.26.num.1. Paris de puteo,de ſind.c.10.nu.1.uer.ſententia Arius Pinel.in 3.par.l.1.nu.59.C.de bono. mater.

k Peritorum. Ioan.de Amicis conſil.102.nu. 5. Grāma conſil.ciuili.118.num.2. Viui. de com.opi.in 2.par.opi.140.ſnīa expertorū.

l Præſumptiuis. Adde Ale in l.1.num.26.ubi Dec.nu. 64.in 4.lectura.ff.ſi cer.pet. Viu.in 2.par.com.opi.nu.152.& 56.in fi.

m Matrimoniali. Fran.de Aſſio.conſil.3.nu. 14.quod eſt in 1.lib.conc. matrimo.diuer. Docto.collecto diligentiæ D.Ioa. Baptiſtæ Zdetti.

n Per duellum. De iſta probatione per duellū uideas Ioan. Brunel.in repet.ca.1.in 4 par. nu.2.de hom. Cotta in memor. in uer per duellionis. Tiraq.de nobilit c.20.nu.61.& ſeq. Ploc.in l.ſi quando nu.204.C.unde ui. Guid. Pap q.617 Alfonſ. Aluarez. in ſpeculo ſummo Pontif.tit.de Chriſt. relig.c.46. per tot Conci. Trid.ſeſſio 25.c.19.de reformag general. quibus in locis probat talem probationem non eſſe ueram.

o Ex falſis teſtibus. Soc.in tracta.fallen.reg. 364.& 367.

p Neceſſario falſi. Ioan.de Amicis conſ.102. Viui.de commun.opin.in 1.par.opin.251. ſententia lata.

q Corruptus. Soc.in tract.fallen.reg.336.

r Beneficiali. Soc.vbi ſupra reg.363.ſentētia.

Ludouicus Alferius.

De appellatione. Eius diffinitio, tum vnde, quando, qualiter, quibus, & ad quem uſum, ea competat. Iudicis item a quo, & Iudicis ad quem munus. Itidem, & termini ſuſpenſiui cauſarum.

ACTVS

ACTVS SECVNDVS.

1 *Appellatio quid ſit.*
2 *Prouocatio, quid ſit, & in quo differat appellatione nu. 6.*
3 *Appellatio fit a minori iudice, ad maiorem, non econtra.*
4 *Appellatio a grauamine illato, & inferendo fieri poteſt*
5 *Appellatio quid proprie dicatur.*
7 *Relatio q̃d ſit & quot modis accipiatur. n. 8.*
8 *Conſilium quando habendum eſt a iuriſperito, debet iudex formare punctũ ſeu caſum in præſentia utriuſque partis, & illius dare copiam partibus.*
9 *Copia literarum iudicis, in quib. ſcribitur caſus tranſmittendus iuriſperito conſilio petenti dari debet, non autem nominis iudicis ſeu iuriſperiti*
10 *Relatio eſt actus ſuſpẽſiuus, ſicut appellatio, & ea pendente, nihil poteſt innouari.*
11 *Reclamatio quid ſit, & quãdo locum habeat.*
12 *Supplicatio quid ſit.*
13 *Remedium extraordinarium ſupplicationi admittitur, ubi ceſſat remedium ordinarium appellationis.*
14 *Verus contumax non appellat, neq. poteſt ſupplicare.*
15 *Supplicatio in quib. differat ab appellatione, & in quib. conueniat, nu. 16. cum pla. ſeq.*
16 *Supplicatione pendente, fit exetutione cum ſatiſdatione.*
17 *Supplicatio fit ad eundem iudicem.*
18 *Supplicatio concernit gratiam, & conceditur ex mera principali benignitate.*
19 *Supplicans nõ tenetur reficere expenſas, quãuis nihil probauerit.*
20 *Supplicari non põt ante diffinitiuam ſñiam.*
21 *Supplicare non licet, niſi ſemel tantum.*
22 *Supplicans negligentiam ſuam, uel aduerſarij circumuentionem allegare debet, ſed nõ iudicis iniquitatem.*
23 *Supplicatio eadẽ die põt fieri viua uoce, qua fertur ſñia ſed poſtea non niſi in ſcriptis.*
24 *Recuſatio iudicis ſuſpecti, quando locum habe t & ex quibus cauſis poteſt iudicis ſuſpicio allegari.*
25 *Exceptio recuſationis iudicis, ante litẽ conteſtatam opponi debet, & ante omnes dilatorias exceptiones.*
26 *Cauſæ ex quibus iudex ut ſuſpectus recuſatur nu. 27. vſque ad nu. 75.*
27 *Iudex recuſatur rõne magnæ familiaritatis.*
28 *Vicarius poteſt recuſari, ut ſuſpectus, ex ſola ſuſpicione ſui ordinarij.*
29 *Iudex conſanguineus, uel affinis alterius partis recuſatur.*
30 *Iudex æqualiter coniunctus utrique parti, ut ſuſpectus recuſari poteſt.*
31 *Familia recuſatur, ut ſuſpecta ex ſuſpicione domini.*
32 *Iudex in cauſa propria qui eſſe non poteſt.*
33 *Imperator uel rex nõ debet eſſe iudex in cauſa propria, ſed debet illam delegare.*
34 *Princeps poteſt eſſe iudex in cauſa propria quam habet cum ſuo ſubdito. Secus ſi cum non ſubdito.*
35 *Inimicitia eſt iuxta cã ſuſpicionis iudicis.*
36 *Iudex cõſanguineus inimici mei recuſatur.*
37 *Inimicus meus dicitur, qui copulat parentelam uel amicitiam inimico meo.*
38 *Iudex commenſalis alterius partis, uel inimici alterius partis, repellitur.*
39 *Iudex alterius partis conterraneus an recuſare poſſit.*
40 *Subditus aduerſarij repellitur a iudicando.*
41 *Iudex ſubditus inimici mei, etiam mecũ contendentis, recuſatur.*
42 *Aduocatus non poteſt eſſe iudex in eadẽ cauſa ſed in alia ſic.*
43 *Amicitia modica nõ ſufficit ad recuſandum iudicem.*
44 *Iudex, cui pars in aure ſecrete alloquitur, ab altera parte poteſt recuſari.*
45 *Iudex qui animoſe, & iniuſte ſeu extraiudicialiter cõtra aliquẽ procedit, recuſari põt.*
46 *Iudex habens cãm conſimilem cauſæ quã habet iudicare a iudicando remouetur.*
47 *Inimicitia ad recuſandum iudicem cauſatur ex lite, quam quis habet cum eodẽ iudice tanquam priuato.*
48 *Inimicus cẽſetur ẽt is, q non vult aliquẽ admittere ad oſculũ pacis maxime in eccleſia.*
49 *Minæ iudicis inducunt iuſtam cauſam ipſum recuſandi.*
50 *Inimicus cenſetur, qui non ſalutat.*
51 *Prælatus in cauſa ſuæ eccleſiæ poteſt ſuſpectus recuſari.*
52 *Iudex quis in vna cauſa fuit conſultus, & uotum ſuum pro una parte propalauit ſuper ea remouetur a iudicando.*
53 *Iudex petitus ab una parte poteſt per alterã recuſari.*
54 *Teſtis in una cã, non poteſt in eadẽ eſſe iudex*

55 Iu-

Digitized by Google

55 Iudex non poteſt recuſari in cauſa, in qua eius filius uel conſanguineus, ſeu commenſalis fuit aduocatus.
56 Canonicus coram quo eiuſdem eccleſiæ canonicus litigat poteſt per partem aduerſam recuſari.
57 Suſpitio excluditur ex pari rõne affectionis.
58 Iudex quis eſſe non poteſt in cauſa eius, qui aliqs fuit familiari ſunt.
59 Socius non poteſt eſſe iudex in cauſa ſocij.
60 Iudex qui ſe impetrari procurauit, ut ſuſpectus recuſatur.
61 Iudex, a quo eſt appellatum redditur ſuſpectus appellanti.
62 Iudex, qui ab altera partium donat accepit, ut ſuſpectus remouetur.
63 Iudex, a quo eſt ſurrogatus iudex in cauſa appellationi in illa ſuſpectus redditur.
64 Inimicus reconciliatus, redditur ſuſpectus in iudicando & a teſtimonio repellitur.
65 Iudex repellitur in cauſa, quæ ipſius commodum uel incommodum ſpectat.
66 Iudex precio uel prece corruptus a iudicando remouetur.
67 Cauſa ardua, & ſubtile non ſunt groſſis iudicibus, & imperitis committendæ.
68 Iudex nimis ſeuerus, & crudelis, a iudicãdo repellitur.
69 Iudex indiſcretus eſſe cõſueuit, recuſari põt.
70 Iudex, q iniquus eſſe conſueuit, recuſari põt.
71 Iudex alterius partis compater, repellitur a iudicando.
72 Iudex qui nõ uult audire aduocatum ut cã quamuis clara poteſt recuſari ut ſuſpectus.
73 Cauſa qualibet ſufficiens ad remouendum procuratorem uel arbitrum, ſufficit ad remouendum iudicem.
74 Suſpitio contra iudicem ſuperueniens in cauſa poteſt in quacunque iudicij parte opponi etiam poſt concluſionem.
75 Exceptioni oppoſitæ renunciare cenſetur litigans poſt recuſationem coram iudice recuſato nu. 31. 413.
76 Recuſari non poteſt iudex per eum, qui illum impetrauit.
77 Reſtitutio in integrum, quid ſit, & quid ſit eius effectus.
78 Reſtõ in integrum ſub qua forma implorent.
79 Reſtitutio in integrum, datur minoribus.
80 Minor ætas de iure communi dicitur, uſq ad xxv. annos, & ætas xxv. annorum legitima dicitur.
81 Reſtitutio conceſſa minori, an extendatur ad fideiuſſores.
82 Maioribus datur integrũ reſtitutio ex clauſula generali, ſi qua mihi iuſta cauſa eſſe uidebitur.
83 Maioribus læſis ultra dimidiam iuſti precij datur reſtitutio in integrum.
84 Reſtitutio ad l. ij. C. de reſcind. uend. petitur uſque ad xxx. annos, alia uero reſtitutiones uſque ad quadriennium.
85 Donatio pluris ualentiæ, an excludat remedium l. 2. & de multis alijs.
86 Renunciatio generalis, an extendatur ad remedium l. 2. C. de reſc. uend.
87 Clauſula ex certa ſcientia, an operetur, ut non poſſit contrarium probari.
88 Eccleſia reſtituitur in integrum tam in contractibus, quam in iudicijs, & qualiter.
89 Capitulum eccleſia, an & quãdo reſtituatur in integrum.
90 Hoſpitalibus pijs locis, oib. quæ collegijs, & cõgregationib. pijs datur reſtitutio ĩ integrũ.
91 Ruſticus, qui non poteſt peritores conſulere habet reſtitutionem in integrum.
92 Ruſticus an reſtituatur ſi fuit læſus, eo quia ſecutus fuit conſilium indocti doctoris.
93 Ruſticus an debeat conſulere unũ, uel duos iuriſperitos.
94 Ruſticus ſagax, & aſtutus, an reſtituatur.
95 Ruſticus ſi peccauit aduerſus ius naturale, an reſtituatur.
96 Ruſticus an excuſetur ſi allegat, ignorãtiam ſtatuti municipalis.
97 Vniuerſitas, ciuitas, caſtrum, uel uilla habẽt beneficium reſtitutionis in integrum.
98 Vniuerſitas an reſtituatur aduerſus ſñiam propter inſtrumenta de nouo reperta.
99 Reſtitutio incendatur uxoribus militum.
100 Militia ſola non præbet beneficiũ reſtitutionis in integrum, ſed occupatio in militiæ expeditione.
101 Mulier ſiue maior ſiue minor reſtituitur in regno, etiam ſi ueniat ut arbitrix laudata & non datur ultra bis, & dicitur primũ, & ſecundum beneficium.
102 Reſtitutio conceſſa in cauſa principali, non datur in acceſſorijs.
103 Iuramentum per minorem ſuper contractu præſtitum impedit reſtõnem in integrum.
104 Minori litiganti procuratorem a ſeipſo conſtitutum, cum iuramento non datur beneficium reſtitutionis in integrum.

105 Vni-

105 *Vniuerſitas conſtituens procuratorē ad contrahendũ cum iuramento, non reſtituitur.*

106 *Mulier litigans per procuratorem cum iuramento an reſtituatur in integrum.*

107 *Reſtitutionem in integrum petens, cõtrauenire non dicitur, ſed potius ratum dere.*

108 *Pendente cauſa reſtitutionis in integrum, nihil eſt innouandum.*

109 *Petitio reſtitutionis aduerſus ſententiam principis non impedit executionem.*

110 *Executio fit contra petentem malitioſe reſtitutionem in integrum.*

111 *Reſtitutio aduerſa decretum affirmatiuum non impedit executionem.*

112 *Reſtitutio in integrum, an peti poſſit in caſu quo non licet tertio prouocare.*

113 *Actor ſequitur forum rei in cauſa reſtitutionis fallit in clerico & eccleſia.*

114 *Querela quid ſit, & in quo differat ab appellatione. Quãdo locum habeat, & quot modis accipiatur.*

115 *Querele intentari poteſt contra ſententias, quæ non tranſeunt in rem iudicatã, quando ab eis non eſt appellatum.*

116 *Querela intentatur coram eodem iudice, ſicut ſupplicatio.*

117 *Attentata reuocantur per uiam querela, in caſu, quo non ligantur, manus iudicis per appellationem.*

118 *Appellans in caſu prohibitio, deuoluit cauſã iudici ad quem, ut ſi uidet grauamen poteſt illud corrigere, non tamen ligat iudicem ad quem.*

119 *Querela competit, quãdo iudex tardat cauſam expedire.*

120 *Querela, & terminus, quas habet ſignificationes.*

121 *Querela queſtio, querimonia, & lamentatio, qualiter inter ſe differant.*

122 *Reductio ad arbitriũ boni uiri, non impediat executionẽ, in quo differt ab appellatione.*

123 *Materia reductionis quotidiana eſt.*

124 *Reductio uſque ad triginta annos, peti poteſt & nu. 71.*

125 *Sola arbitri omologatur taciturnitate decẽ dierum ſed arbitratoris, triginta annorũ.*

126 *Reductio coram quo iudice petatur*

127 *Reductio an peti poſſit contra laudum ſuper compromiſſo iurato, & an ſaltem ſit neceſſaria a iuramento abſolutio.*

128 *Dilatio, eſt actus ſuſpenſiuus, & dilatione pendente, conquieſcit iudicis officium.*

129 *Appellatio qualiter fiat & nu. 121.*

130 *Appellatio nomen appellantis, & appellati, & continentia ſententiæ, a qua appellatũ continere debet.*

131 *Appellatur Apoſtolos inſtanter petere debet alias non ualet appellatio, ſed hodie in regno non requiritur inſtanter, nu. 46.*

132 *Appellatio facta, nõ expreſſo nõie iudicis ad quẽ licet quis ſimpliciter dicat appello, uel appello ad iudicem competentem ualet.*

133 *Appellatio per appellantem coram iudice, a quo præſentari debet infra dies decem, ſi eius copia haberi poteſt alias poteſt interponi coram honeſtis perſonis, non coram iudice, ad quem.*

134 *Appellatio poteſt præſentari iudici, etiã non ſedenti pro tribunali, & in omni loco, imo ſoli actorum magiſtro.*

135 *Appellatio fit etiam per uerba ſubmitto me protectioni talis iudicis.*

136 *Appellatio a diffinitiua, poteſt uiua uoce incontinenti fieri ex interuallo uero non, niſi in ſcriptis.*

137 *Appellatio quando dicatur fieri incontinenti & quando ex interuallo.*

138 *Appellatio ab interlocutoria in ſcriptis fieri (debet.*

139 *Appellatio in ſcriptis qualiter, & quando dicatur fieri, & nu. 140.*

141 *Appellatio uiua uoce, quæ incontinenti fit, debet fieri iudice præſente, & pro tribunali ſedente alias non ualet.*

142 *Appellatio ab interlocutoria habente uim diffinitiua fit ſicut a diffinitiua uiua uoce incontinenti & ſine expreſſione cauſæ grauaminis, & nu. 156.*

143 *Appellatio ſemper poteſt fieri in cauſis breuioribus uiua uoce etiam ex interuallo.*

144 *Appellatione uiua uoce facta cum reſeruatione appellandi in ſcriptis, & appellatur in ſcriptis, qua proſequenda ſit nu. 144. uſque ad 168. nu. 151.*

145 *Dilatio finitur finita cauſa dilationis.*

146 *Appellãti ad unũ iudicẽ permittitur uariare, & appellare ad aliũ infra decẽ dies, & prima appellatio reuocata cenſetur n. 150.*

148 *Mandatũ geminatum de eodẽ alicui factũ nihil ualet ſecundum ſed tantum primũ.*

149 *Proteſtatio facta de actu minus nihil ſperatur, euentus nihil ualet.*

152 *Intellectus l. qui aliena. § ſi. ff. de acq. hær.*

153 *Appel. ab interlocutoria cõtinere det cauſ. grauaminis in ſpecie nominatim, & non i͂ genere*

gener

genere. nec per relationem ad proceſſum, & coram iudice a quo omnes cauſæ exprimi, debent etiam ſi notori. ſint

154 Notorium non releuat ab onere proponendi licet releuet ab onere probandi

155 Appellatio a diffinitiua cās grauaminis cōtinere debet in omnib. caſib. in quib. appellatio eſt prohibita a lege uel ab homine.

156 Apell tio ab interlocutoria ualet ſine cauſa grauaminis, quando dicta cauſa in mero iure conſiſtit.

157 Appellatio extraiudicialis, an requirat expreſſionem cauſæ grauaminis.

158 Appellatio ab interlocutoria, iuſtificatur ex iiſdem cauſis antiquis ſed a diffinitiua etiam ex nouis, & nu 160.

159 Appellare poteſt a diffinitiua ſententia etiā ſi ſit iuſte lata.

160 Appellatio a diffinitiua ex nouis actis, poteſt iuſtificari.

161 Appellans producere non poteſt teſtes ſuper eiſdem articulis ſed ſolum ſuper nouis dependentibus a ueteribus, & ſolam ſuper re in cauſa principalis deducta, non autē ſuper alia & nu. 162.

162 Appellans eandem rem ex noua cauſa proſequi poteſt.

163 Agens teſtamento, ut hæres & ſuccumbens propter teſtamentum inualidum poteſt in cauſa appellationi, agere ab inteſtato

164 Appellan ab interlocutoria nouas probationes producere poteſt. ſuper eā antiqua expreſſa in appellatione probationē requirente.

165 Appellans ab interlotoria poteſt ſe iuſtificare ex noua cauſa, quæ ſibi de nouo ſuperuenit.

166 Appellans ab interlocutoria noua cās corā iudice appellationis deducere poteſt quādo ad illas pro iudicem a quo fuit admiſſus.

167 Appellans a diffinitiua poteſt in eode appellatione deducere grauame ſibi illatū per interlocutoriam etiam ex nouis cauſis

168 Appellatio ab interlocutoria contra contumacem poteſt ex nouis cauſis & ex nouis probationibus iuſtificari.

169 Appellans ab interlocutoria, continens grauamen irreparabile, poteſt iuſtificari ex nouis probationib.

170 Appellans ab interlocutoria habente uim diffinitiua, poteſt per acta noua iuſtificare.

171 Appellatio a diffinitiua ſuſpendit iuriſdictione iudicis, a quo. Idem pendente decē die dato ad appellandum, & nu. 173.

172 Appellatio ab interlocutoria, non ſuſpendit manus iudicis ante inhibitionem poteſt procedero, uſque ad diffinitiuam, parte nō citata & n. 95.

174 Appellatione pendente iudex nō innouans contra appellantem ſed ſic contra tertium unde pendente appellatione unius ex reis debendi poteſt alius conueniri.

175 Appellatione pendente poteſt iudex compellere litigantem ad cauendum.

176 Appellatione pendente, poteſt patronus, qui appellantem præſentauit in beneficio aliū præſentare & iudex a quo, illū admittit.

177 Debitor ſuſpectus de fuga capi poteſt pendente appellatione.

178 Appellari non poteſt a ſententia excommunicationis uel interdictis, & n. 351.

179 Excommunicatus beneficii fructibus & diſtributionibus quotidianis priuari debet, etiam ſi appellat.

180 Excommunicatus appellare poteſt a declaratoria iudicis.

181 Appellatione pendēte, a cenſura futura excōmunicatio poſtea lata eſt ipſo iure nulla

182 Appellatione manifeſte friuola, & fruſtratoria cōtra leges īterpoſita poteſt iudex innouare & procedere ad executionem.

181 Appellatio non ligat manus iudicis in omnib. caſibus in quib appellare non licet.

134 Appellatio a poſſeſſorio, non tardare executionem.

185 Appellatio a decreto affirmatiua, non impedit executionem & nu. 310.

186 Appellatio in factis notoriis non impedit executionem

187 Appellare non poteſt notorie criminoſus.

188 Fructuum ſequeſtratio, appellatione pendēte fieri poteſt.

189 Carceratus appellās, nihilominus detinetur

190 Carceratus ad ſuperiorem mittendus ad ipſius carcerati expenſas cum cuſtodibus mitti debet. 191 Abſolui poteſt excommunicatus appellatione pendente.

192 Appellatione pendente poteſt iudex pro appellante innouare.

193 Appellatione pendente, poteſt iudex beneficium ſequeſtrare.

194 Appellatione pendente iudex attentata per appellationem poteſt reparare.

195 Appellatione pendente poteſt iudex ponere ſubſtitutum in beneficio in contumaciam beneficiati reſidere nolentis..

196 Appel-

196 *Appellatione pendente, poteſt iudex attentare omnia illa, quę tendunt in faciliorem exitum cauſæ appellationis.*

197 *Taxatio expenſarum fieri poteſt etiam pendente appellatione*

198 *Adminiſtrator loci pij, compellitur ad reddendam rationem, appellatione pendente.*

199 *Appellatione pendēte fit executio, ac ſi nunquam eſſet appellatum.*

200 *Appellationem deſertam eſſe quis iudex pronunciet & nu. 209.*

201 *Appellari poteſt a ſententia per quā pronunciatur appellationem eſſe deſertam*

202 *Appellatione deſerta quæ practica ſeruatur in regno circa literas obtinendas & decretum pro executione.*

203 *Citatio partis non requiritur, quando appellatio pronunciatur deſerta.*

204 *Appellatio iudicis in ſyndicatu non impedit executionem & nu 30.*

205 *Appellatione pendente poteſt iudex a quo ſtatuere terminum appellanti ad proſequēdum, & quale terminum, & ad quid poſſit illud ſtatuere, nu 235.*

206 *Appellatione pendente poteſt iudex examinare teſtes, ſenes & ualetudinarios ad perpetuam rei memoriam.*

207 *Inhibitio ſuperioris legitime interpoſita cū cauſæ cognitione & parte citata ligat manus iudicis, alias ſecus, & non ligat, quando appellatio eſt friuola, & iniuſta.*

208 *Inhibitio iudicis contra ius facta, non inducit nullitatem actus poſtea geſti.*

209 *Appellatio ab interlocutoria impedit proceſſum ad ulteriora, quando iudex a quo detulit appellationi.*

210 *Iudex tenetur deferre appellationi ex iuſta cauſa interpoſita alias punitur, & qua pœna puniatur.*

211 *Appellatio admiſſa a iudice cum clauſula, ſi & inquantum, an habeatur pro admiſſa, uel non admiſſa*

212 *Appellatio ab interlocutoria ſuſpendit executionem quando ſententia continet grauamen irreparabile.*

213 *Appellatio hodie infra decem dies fieri dēt, ſiue fiat a diffinitiua, ſiue ab interlocutoria, & a quocunque grauamine, & actu, etiam extraiudiciali.*

214 *Appellari debet iure Digeſtorum, & C. in cauſa propria, infra biduum in aliena, intra triduum.*

215 *Ignoranti ſententiam contra ſe latam currunt decem dies ſtatuti ad appellandum.*

216 *Apellatio ēt poſt decem dies fieri pōt, quando ſententia grauamen ſucceſſiuum continet.*

217 *Appellari poteſt die feriato, etiam ad honorem Dei.*

218 *Appellatio nomine alieno ſine mandato facta ratificari dēt per dominum infra dictū dies, a die ſcientiæ alias non ualet.*

219 *Appellans infra decem dies apoſtolos petere debet de iure communi ſecus per conſtitutionem regni nu. 121. 416.*

220 *Tempus petendi apoſtolos, quando currere incipiat an a die ſententię, uel a die appellationis quæ quæſtio practica eſt in regno num 222.*

223 *Apoſtolorum recipiendorum gratia poteſt iudex ſtatuere breuiorem terminum de iure canonico infra quem ſi non de iure canon. petantur appellatio deſerta remanet.*

224 *Apoſtoli expenſis appellantis dari debent.*

225 *Apoſtolorum plures ſunt ſpecies in materia appellationis.*

226 *Apoſtoli, unde dicantur.*

227 *Apoſtoli an ſint petendi in extraiudicialis appellatione.*

228 *Appellationum tempora in proſequēdo quæ ſint, & quid ſeruatur de iure communi, & quid per conſtitutionem regni.*

229 *Appellationem, tempora inducta per conſtitutionem regni, non procedunt in curiæ eccleſiaſtica.*

230 *Proteſtatio ad requiratur, quod fiat per appellantem impeditum proſequi nu. 233*

231 *Appellatio an dicatur deſerta per lapſū primi anni, & ſic primi fatali ut poſſit iudex ſententiam exequi an uero debeat expectari ſecundum annum.*

232 *Fatale primum, & ſecundum quod dicatur & unde dicatur.*

233 *Iudex a quo lapſo termino ad appellandum non poteſt ſententiam a ſe latam exequi, niſi prima parte citata.*

235 *Appellatio deſerta efficitur, ēt elapſo termino breuiore ſtatuto per iudicem ad proſequendum nu. 01.*

236 *Terminus proſequendi appellationem poteſt conſenſu partium prorogari, & breuiari et num 240.*

237 *Inſtantia cāæ principalis uel appellationis an ſuſpēdatur per compromiſſum, nu. 242*

238 *Inſtantia cāa appellationis, maioris eſt præiudicij,*

iudi cij, quam cauſæ principalis.
239 Appellatio deſerta per diuerſa fatalia, nec impetratione reputari poteſt.
240 Prorogare tempus, & ſuſpendere, qualiter differant.
241 Appellationis interponendæ tempus decem dierum non poſſunt prorogare partes, neq. iudex.
242 Terminus quinquaginta dierum aſtringẽs in regno proſecutionem appellationis. intelligitur a diffinitiua, & non ab interlocutoria niſi uim habeat diffinitiua.
243 Appellatus an cauſam appellationis, pſeq. poſſit ſi appellans non proſequitur, & infra quod tempus.
245 Libellus nec litis conteſtatio non requiritur in regno ſi appellationis cauſa cũ incipiat a proceſſu apertura.
246 Appellari poteſt ab omnibus iudicibus, nec iniuriam facit iudici appellans.
247 Appellatio eſt defenſio, quæ datur oppreſſis contra iniuriam iudicis, & omnib. eſt promiſſa. nu 340.
248 A principe non appellatur.
249 Rex Siciliæ Monarcha dicitur.
250 Sententia pr. ſacri pratorio in appellabilis.
251 A ſententia ſacri conſilii non appellatur.
252 Sententia ſacri conſilii uim legis habet.
253 Appellari non poteſt a ſenatoribus.
254 Appellari non poteſt a ſententia Ducis Venetiarum
255 Ab epiſcopo prorogato non appellatur.
256 A ſententia iudicis prorogati uel dati de cõmuni conſenſu partium poteſt appellari.
257 A iudicio ſortis non appellatur.
258 Reſtitutio in integrum aduerſus iudicium ſortis non poteſt.
259 Appellari non poteſt a mero executore.
260 Appellatio non eſt permiſſa a pronuncia de exequendo.
261 Sententia arbitri parendum eſt metu pœnæ
262 Ex compromiſſi ſententia actionem neque exceptione naſci, & quando emologata tacite uel expreſſe dicatur, & quid in arbitratore nu 278. 271.
263 Clauſula rato manente pacto in compromiſſis appoſita quid operatur n 268.
264 Iura nectum in compromiſſo appoſitũ quid operetur.
26 ... ſententia in compromiſſum mandatur executioni ſine alia emologatione.
266 ... ſententia arbitri remilliciſtam, uel manifeſtam iniquitatẽ continens, reſcinditur per doli exceptionẽ, quia impedit executionem etiam poſt decem dies, & exigit pœnam, & intereſſe.
267 Reductio habet locum ſolum in ſentẽtia arbitratoris, & non arbitri.
269 Compromiſſum bene clauſulatum prout hodie fit a notariis in regno, uiget niſi laudũ manifeſtam contineat iniquitatem.
270 Appellare non licet hodie ab arbitri ſententia.
271 Intel l. ſi ita facientem. §. arbitrorũ. ff. pro ſocio.
272 A ſententia arbitri iuris appellatur.
273 Arbitri electi ſecundum regiam prag. arbitri iuris dicuntur, et qualiter ab eis appelletur et ad quem.
274 Arbitrorum ſententiæ hodie in Regno reuideri poſſunt a iudice loci, per uiã recrimationis.
275 Appellari non poteſt a iudice, qui reuocauit grauamen quod fuerat comminatus.
276 Appellari poteſt ad Papam ab omnibus ſententiis manifeſtam iniquitatem continẽtibus ſupra morum iudicum.
277 Appellari poteſt a minoris ſupremorum iudicum quamuis ab ipſis principalibus appellari nequeant.
278 Appellari poteſt non ſolum ab actibus iudicialibus ſed etiam extraiudicialiter factis tam a iudices quam a parte.
279 Appellatio extraiudicialis, quæ fiat in cauſa beneficiali, habet non citationis, & eſt mirabilis effectus.
280 Appellare non poteſt tertio ſuper eiſdẽ, qui in duplici appellatione ſuccubuit
281 Appellari poteſt tertio quando per tertiam ſententia infertur nouum grauamen.
282 Appellatio qualibet eſt communis utriuſq. partis, in tantum quod licet appellatus non poſſit per ſe appellare poteſt tamen appellationi aduerſarii inhærere.
283 Appellatio licet tertio fieri non poſſit, poteſt tamen de nullitate ſententiæ dici ſuccũbẽt ſit per iſta nullitate poteſt iterum appellare, tanquam a nouo grauamine.
284 Contumax ... non appellat.
285 Contumax uerus quis dicatur, & quis ſi ... & nu. 90.
286 Cõtumax peremptorie citatus ad ſententiã audiendum, non auditur appellans.
287 Contumax uerus non allegat iuſtã pẽdentiã ...

nec poteſt ſupplicare.

288 *Contumax fictus an mulctari poſſit, & quid ſeruetur in regno.*

289 *Pœna contumaciæ in uno tareno, uel augustali, iuxta regni conſuetudinem, intelligitur contra uerum contumacem, & nõ contra fictum.*

290 *Contumax uerus non appellat a condemnatione, neque taxatione expenſarum.*

292 *Conuictus, & ſponte confeſſus nõ appellat ſecus ſi ſit conuictus ſed non confeſſus, uel confeſſus non tamen ſponte, ſed formidine tormentorum.*

293 *Appellatio in factis notoriis non admittitur niſi inferatur cauſa rationabilis.*

294 *Fabricantes falſã monetam, puniendi ſunt ultimo ſupplicio ſine appellandi remedio.*

295 *Damnatus de raptu uirgis appellari non poteſt.*

296 *Latro inſignis, et famoſus ſeditioſus, uel alicuius factionis auctor nõ auditur appellãs.*

297 *Appellatio non admittitur in crimine læſæ maieſtatis.*

298 *Condemnatus de crimine ſimoniæ, non appellat.*

299 *Appellatio non eſt permiſſa condemnato de hæreſi.*

300 *Condemnatus pro debito publico, ſeu fiſcali non appellat, niſi quando fiſcus tractat de lucro.*

301 *Officialis condemnatus a proprio iudice, in malegeſtis, de officio non appellat.*

302 *Officialis in ſyndicatus condemnatus, non poteſt appellare.*

303 *Ab interlocutoria non appellatur de iure ciuili. Secus de iure canonico.*

304 *Appellari non poteſt in cauſa, ubi de decima agitur.*

305 *A ſententia diffinitiua lata, ſuper poſſeſſorio non appellatur, ad effectum retardandæ executionis.*

306 *Appellatur a poſſeſſorio in iure canonico.*

307 *Appellari poteſt ſententia ſequeſtri.*

308 *Ab interlocutoria lata in poſſeſſorio, poteſt appellari, & quæ ſit ratio.*

309 *Appellatio in poſſeſſorio ualet, & ſuſpendit executionem, quando eius grauamen non poteſt reparari in petitorio, ide quo ad fructus expenſas, & intereſſe quia impedit executionem, nu. 340.*

311 *Appellatur in poſſeſſorio, quando quis iniuſte, & ſine cauſæ poſſeſſione priuatur.*

312 *Appellari, quod poſſit in poſſeſſorio quando magnum eſt præiudicium, ut quia eſt difficilis probatio in petitorio, & tunc ſuſpendit executionem.*

313 *Appellatio in poſſeſſorio ualet quando miſſus in poſſeſſionem lucratur fructus.*

314 *Appellari poteſt a poſſeſſorio miſto.*

315 *Appellatur a ſententia dolo iudicis ſuper poſſeſſorio lata.*

316 *Appellari poteſt, quando de poſſeſſorio tractatur per uiam contractus, & non per momentaneum iudicium.*

317 *Appellatio fieri non poteſt ab actu, quẽ quis ſemel approbauit.*

318 *Appellari non põt. q̃do creditor hypothecaria agit ad auocandũ pignus, & qualiter.*

319 *Agens hypothecaria petitorio, & non poſſeſſorio agere dicitur.*

320 *Appellari quod non poſſit a ſententia lata in Saluiano interdicto.*

321 *Appellari ꝙ non poteſt a decreto aſſiſtentiæ, idẽ in omnib. decretis affirmatiuis ad effectum retardãdæ executionis. ſed poteſt de nullitate dici, & quæ ſint iſta decreta.*

322 *Nec teſtamentum aperiatur, uel ne ſcriptus hæres in poſſeſſionem mittatur. non appellatur.*

323 *Sententia lata in interdictis, quorum bonorum, non appellatur.*

324 *Appellari non poteſt a nominatione publici muneris, utilitate priuata ſecus eſt, ſi eſt publicum, etiam utilitate, quia poteſt appellari.*

325 *Collectas ſoluere tenetur exemptus, qui deſcribi patitur in libro ſoluentium collectas ſi infra decem dies non appellat.*

326 *Appellari non poteſt in cauſis minimis, & breuioribus, & præſertim in regno, in cauſis duarum unciarum.*

327 *Intellectus l. & in maiorib. C. de app.*

328 *A ſententia abſolutoria lata in cauſa criminali, ex mero officio, uel ad denunciam non poteſt appellari.*

329 *Appellari non poteſt a ſententia torturæ in caſu, quę conſtat per unum teſtem de uiſu & publicam famam.*

330 *Appellatio non admittitur, in caſibus celeritatem requirentibus.*

331 *Condemnatus ſuper actione ad exhibẽdum non appellat.*

332 *Appellari non poteſt, quando cã deciſa per iuramentum delatum, uel relatum.*

333 Cel.

333 *Clericus regularis, non poteſt appellari ſine correctione abbatis.*
334 *Clericus ſæcularis appellat a correctione.*
335 *Abbatis maior eſt poteſtas in monachū regularem quam epi in clericum ſæcularem.*
336 *Appellari non poteſt, quando cauſa compromiſſa eſt per principem, appellatione remota & qualiter hoc procedat.*
337 *Princeps ſolus in reſcriptis clauſula appellatione remota utitur.*
338 *Clauſula appellatione, remota, qui ſint effectus & quid operetur.*
339 *Clauſulæ appellatione remota, nihil operatur in præiudicium tertij.*
340 *Princeps poteſt appellationem tollere.*
341 *Appellationi põt tacite, & expreſſe renũciari, et inf. decem dies, & per dictã renunciationem non põt quis ulterius appellare.*
342 *Litigans coram iudice a quo poſt appellationem interpoſitam, appellatione renunciare uidetur nu. 424*
343 *Reductioni ante ſententiam renunciari nõ poteſt ſecus in appellatione.*
344 *Appellationi renunciari non poteſt nolente appellato.*
345 *Appellatio friuola eſt omni actu prohibita, & qui friuolẽ appellat poteſt ut contumax excommunicari, & alias pœnas patitur.*
346 *Limitatio ad gl in l. 1 § ſi ff aqu. app. nõli.*
347 *Appell. friuola ſeu fruſtratoria uel temeraria quæ dicatur.*
348 *Appellans temere & friuole, iniuriam iudici facere dicitur. ſecus ſi iuſte.*
349 *Limitatio l. & in maiorib. C de appell.*
350 *Appellari non poteſt a iuramento in litem, de iure ciuili Secus de iure canonico.*
352 *Appellari non poteſt a ſententia nulla.*
353 *Appellans qui nihil produxit in cauſa principa'i non auditur niſi refectis expenſis.*
354 *Appellatio generalis ab omni grauamine, quod poſſit alicui irrogari non ualet.*
355 *Appellari non poteſt a mandato, quod quis in eccleſia ſua reſideat.*
356 *Appellatio non permittitur ab actis ſecundum leges facti.*
357 *Appellari non poteſt a breuitate termini ad probandum in cauſa feudali.*
358 *Appellatio non eſt permiſſa a decreto, quod quis fuit habitus pro confeſſo, ex eo, qui noluit ſe examinare ut principalem.*
355 *[C]onuictus de furto manifeſto, appellare non [p]oteſt.*
360 *Punitus de crimine pœna legitimæ, quia cõfeſſus eſt delictum non appellat.*
361 *Appellari non poteſt a mandato facto, ut quis declaret an ſcriptura ſit ſita.*
362 *Areuocatione, delegationis cauſa nõ poteſt appellari.*
363 *Appellari non poteſt ab eo, cui eſt commiſſa cauſa ſecundum conſcientiam.*
364 *A iudice habente poteſtatẽ iudicandi ſecundum eius arbitrium, quod poſſit appellari.*
365 *Appellari non poteſt ab omni actu, a lege in poteſtate iudicis commiſſo, & non in neceſſitate.*
366 *Appellatio ubi omni interlocutoria eſt ꝑmiſſa in oĩb. caſib. in quibus non eſt permiſſum appellare a diffinitiua, & quæ ſit ratio.*
367 *Leges prohibentes appellationem ſunt odioſæ & reſtringendæ.*
368 *Appellatio debet fieri ad ſuperiore proximũ non autem ad diſtantem obmiſſo medio.*
369 *Appellatur a quocunque principe ad papã obmiſſo medio de iure canonico, ſed de iure ciuili non appellatur ad principem obmiſſo medio.*
370 *Appellari non poteſt ad papam a ſubdelegato quando ſubdelegans aliquid ſibi reſeruauit ſed debet appellari ad proximũ ſubdelegantem, & procedit ſi excipiatur, aliar ſecus num. 378.*
371 *Appellatur ad legatum papæ, & etiam ad patriarcham obmiſſo medio.*
372 *Scolaris appellare poteſt ad principem, omiſſo medio. & ab omni grauamine.*
373 *Appellatio ad ſuperiorem omiſſo medio ualet ſi non opponitur.*
374 *Conſuetudo inducere poteſt, ut appellatio ad ſuperiorem ualeat omiſſo medio.*
375 *Appellatur ad ſuperiorẽ omiſſo medio, quando medius eſt inhabilis, uel ſuſpectus.*
376 *Arbitri eliguntur, quando epſ cum ſubdito ſuo litigat. & ab eis ad papam appellatur Idem quãdo appellatur ab arbitris electis ſuper recuſatione ſuſpectis.*
377 *Appellari hodie poteſt in regno a quocunq. iudice ad regem, uel ad magnam curiam uicariæ omiſſo medio*
378 *Appellari poteſt ad principem omiſſo medio a ſubdelegato principis quando ſubdelegatus nihil reſeruauit alias ſecus nu. 386.*
379 *Appellatus omiſſo medio quando proximus ſuperior eſt impeditus, uel cum inferior a quo appellatur, iudicauit.*

380 *A uicario non appellatur ad eum, qui eũ dedit uicariũ, ſed ad ſuperiorẽ ipſis dantis.*

381 *Appellari non põt a uicario generalis epiſcopum ſecus a uicario foraneo, uel rurali.*

382 *Reſtõ in integrum peti poteſt contra ſententiam epi coram eius uicario, & econtra.*

383 *Appellatur a uicario principis, ad ipſum principem.*

384 *Vicarius epiſcopi, ordinarius dicitur in his quæ in iure cõi in eum tranſeunt, ſecus in his, quæ non tranſeunt, niſi ſpecialiter ſibi per epũ committantur prout ſunt cauſæ criminales, & beneficiorũ collationes quia in his eſt delegatus, & ab eo appellatur ad epiſcopum committentem.*

385 *Appellari poteſt a delegato epiſcopi, ad uicarium ſuum.*

386 *Appellatur ad delegantem a ſententia delegati non alium ſuperiorem, Quid autem de ſubdelegato.*

387 *Appellari nõ poteſt ad legantem, qui ob ſuã ſuſpicionem delegauit.*

388 *Imperio uacante appellatur ad papam, obmiſo medio.*

389 *Appellatur ad decuriones ciuitatis, quando abeſt iudex appellationis.*

390 *Epiſcopus ciuitatis adiri poteſt, ſi iudex in iuſtitiam facit.*

391 *Appellatur ad delegantem laicum quando cauſam commiſit epõ, non autem ad papã.*

392 *Appellatur ad ſuperiorem eccleſiaſticum, quando iudex eccleſiaſticus, & ſecularis ſuper eodem cauſam iudecauerunt.*

393 *Reductio fit ad ſuperiorem eccleſiaſticum, quando clerici ſunt arbitratores.*

394 *Laici inquiſiti ſimul cũ clerico a iudice ſeculari, oẽs dẽt remitti ad iudicẽ eccleſiaſticũ*

395 *Appellatur ad capitaneum ciuitatis, ab iniuſto decreto decurionum.*

396 *Appellationis iudex eſſe non poteſt, qui merum & miſtum imperium non habet.*

397 *Appellatio fit ad epũ a iudice laico pronunciante ſe competentem in cauſa ſpirituali.*

398 *Appellari poteſt ad magnã curiam uicariæ ab omnib ſententijs omnium iudiciũ ordinariorum regni. & etiam a delegato regis.*

399 *Iudex a quo tenetur omnẽ appellatione admittere alias punitur de iu. ciuili & cano.*

400 *Iudex a quo nihil poteſt inuentare, appellatione pendente, vel decendio dato ad appellandum & innouata reuocantur per remedium attentatorum.*

401 *Attentata pendente appellatione iudicialis aliter reuocantur, quã in extraiudicialis.*

402 *Attenta ut reuocentur, debet appellatio eſſe intimata iudici & partiꝗ nam attẽtare ab ignorantibus appellationem non reuocantur & reuocatio parte citata fieri debet.*

403 *Attentatorum reuocatio petitur uſque ad concluſionem in cauſa.*

404 *Excommunicationis exceptio non obſtat petenti reuocationem attentatorum.*

405 *Petenti reuocationem attentorum, nõ poteſt opponi proprietatis exceptio.*

406 *Attentas appellatione pendente tenetur ad fructuum reſtitutionem.*

407 *Attentata duplici uia reuocantur.*

408 *Iudex in dubio renunciare debet appellationem non eſſe deſertam.*

409 *Appellationem eſſe deſertam poteſt iudex pronunciare ex officio abſque exceptione.*

410 *Appellatio deſerta efficitur ob non proſecutionem infra legitima tempora.*

411 *Appellatio efficitur diſerta, appellans non præſentat proceſſum iudici ad quem, infra quinquaginta dies.*

412 *Verum in ſacro conſilio eſt ſtilus quod cauſa reuidetur ex eiſdem actis, etiã poſt quinquaginta dies.*

413 *Reſtitutio in integrum peti poteſt aduerſus temporis lapſum appellatione deſerta infra quadriennium.*

414 *Appellans impeditus a iudice, qui noluit infra terminum literas expedire poteſt appellationẽ proſequi ultra terminũ decurſum.*

415 *Appellatio in cauſis beneficialib. nõ efficitur deſerta per lapſum termini dati a iudice, nec nunquam eſt deſerta quod iudicem.*

416 *Appellatio an & quod efficitur deſerta, ob non petitionem apoſtolorum.*

417 *Appellans quo actu implere debet ut appellatio non efficiatur deſerta.*

418 *Apoſtolos hodie in Regno non eſt neceſſe petere inſtanter, & inſtantiſſime, ſed ſufficit ſimpliciter, & ſemel.*

419 *Appellatio non efficitur deſerta per lapſum quinquaginta dierum, quando appellans ſuam fecit diligentiam & per iudicem ſtetit, ſed ceſſante impedimento, deſertur ſi nõ ſollicitat & ſupra nu. 44.*

420 *Appellatio deſerta efficitur, appellante non parente in die ſtatuto per iudicem ad recipiendos apoſtolos, etiam ſi iudex non venerit ad locum.*

421 *Appellatio ab interlocutoria efficitur deſerta eo ipſo, quod nõ admittitur & appellãs non appellat iterum a non admiſſione.*

422 *Appellatio cenſetur deſerta eo ipſo, quod appellans aliquid contra aduerſarium innouat ut quia ipſum ſpoliat.*

423 *Appellationi renunciat petens dilationem ad ſoluendum.*

424 *Faciens actum incompatibilem cum appellatione, appellationi renunciat.*

SEcundus actus principalis qui emergit in hac ultima parte iudicij, eſt appellatio, nam lata ſententia diffinitiua illa pars, quæ ſentit ſe grauatam, poteſt appellare ad ſuperiorem infra 10. dies, ut in aut. hodie. C. de appell. Et quoniã iſta materia appellationis eſt, quotidiana & prolixa, q̃ in rei veritate exigeret in unũ magnũ tractatum ideo obmiſſis ſuperfluis utar hic ꝑ aliquali introductione practicantiũ, put breuius potero ea attingere, & ipſam examinabo per 8. q. princ. referendo dicta magis notabilia & quotidiana. Et prima, quæ erit quid ſit appellatio. Secũda, qualiter fiat appellatio. Tertia quando fit appellatio. Quarta, a quibus iudicibus, & actib. appelletur. Quinta ad quem iudicem appellari debeat. Sexta, quibus appellationib. ſit deferẽdum, uel non. Septima, quod poſſit facere iudex appellatione pendente. Octaua & vltima, quando & ex quibus cauſis appellatio dicatur deſerta.

1 VENIO ad primam. Et quæro quid † ſit appellatio. Hanc diffinitionem ponit *Bart.* in l. 1. in princ. ff. de app. & Abba. in rub. extra, de app. & ibi etiã Phi. ſimiliter. Bald. ponit ĩ rub C. eo. ti. & breuiter obmiſſis alijs diffinitionibus placet mihi illa diffinitio, videlicet. Appellatio ẽ prouocatio ad maiorem iudicem ratione grauaminis illati uel inferendi. *In* hac diffinitione ille terminus, prouocatio. ponitur loco generis, q̃a plus continet prouocatio, quam appellatio.

2 † Nam prouocatio eſt omnis actus, per quẽ iudicis officium ſeu auxilium imploratur ut d. Bart. in l. ſi minoris, col. 2. uerſi. 3. modo legitur. &c. ff. de adm. tut. in tantum, ꝙ prouocatio cõtinet appellationem iudicialem, & extraiudicialem, ſeu appellatio ex ꝓprio ſignificatu continet iudicialem tam tum non extraiudicialem, ut habetur in capitu. cum ſit Romana, & ibi *Abb.* in verſic. no. & *Phil.* in ult. not. de app. & idem Abb. in c. fin. in 1. not. de ſeq. poſſeſ. & fruct. ubi plus dicit, quod omnis appellatio poteſt dici prouocatio, ſed non econtra. & ſequitur Fel. in rub. de app. in prin. ergo prouocatio eſt genus, l. inter agnatos. ff. vnde legi. & l. ſi quid eorum, §. interemptum. ff. de l.

3 † Sequitur in diffinitione, ad maiorem iudicem, & hoc ideo ponitur, quia de natura appellationis eſt, ut fiat de minori iudice ad maiorem, non enim eſt æquum, ut minor corrigat errorem maioris iudicis, ſed potius econtra, ut not. glo. in cap. 2. de conſue. lib. 6. ubi dicit, quod non poteſt etiam cõſuetudine induci, ut appelletur a maiorẽ ad minorem, uel ad patrẽ, & ſequitur Phi. rub. de appell. & ibi communiter Doct.

4 Sequitur in diffinitione, ratione grauaminis illati uel inferẽdi, hoc ideo dicitur, quia non ſolum ab illato, uero etiam a futuro grauamine poteſt appellari, ut habetur per Doct. in c. vt debitus, de ap. & dicam infra in 4. q. quando hoc habeat locum. Super iſta q. quia hic congruentius accidit, eſt ſciẽdum, quod in iure habemus plures per minos ſuſpenſiuos cauſarum, qui ſunt iſti, videlicet, appellatio, prouocatio, relatio reclamatio, ſup. recuſatio, reſtitutio querela, reductio. & dilatio.

5 † Appellatio proprie dicitur quando aliquis in iudicio ſe aggrauat ab aliquo actu iudiciario tendente in eius læſionem habendo recurſum ad ſuperiorẽ, vt ſupra declaraui in diffinitione appell. & de hoc termino loquitur totus tit. ff. de ap.

6 † Prouocatio, eſt nomen magis generale comprehendens appellationem iudicialẽ, & extra iudicialem, ut habetur in d. cap. cum ſit Romana, de appella. dicitur enim actus per quem auxilium iudicis imploratur, ut ſupra dixi, & no. Bar. ĩ d. leg. ſi minoris, co. 1. ff. de adm. tu. quicunque enim auxilium iudicis implorat, dicit iudicem, prouocare, quando tamen iſti duo termini. ſ. appellatio, & prouocatio, profundatur, & unus pro alio ponitur, ut habetur in l. talepactũ. §. qui prouocauit. ff. de pac. & l. ſi apud

7 & l. ſi quis prouocatione. C de ap. † Relatio poteſt multipliciter intelligitur. Primo. n. dr̃ relatio quando iudex conſulit prĩcipem putat ĩ aliqua cauſa ardua, & expectat rñſionem prĩcipis in illa cauſa, qualiter habeat

in ea procedere, ut not. Spec. in titu. de rela. in prin. & de hac relatione loquitur text. in leg. 1 & fin. & ibi Bart. & Bald. C. de rela. & in ca. intimaſti, & ibi per Phil. & do. de app. Secundo modo dr relatio, quæ fit ex neceſſitate delegationis. ut qñ princeps uel alius ſuperior delegat aliquam cauſam alicui cũ poteſtate procedẽdi uſq ad ſententiã excluſiue. & cõpleto proceſſu lapſum trãſmittat ipſi principi decidẽdum. nã illa tranſmiſſo proceſſus, dicitur relatio, & de hac tractatur in conſt. de ap. & tangunt Abb. Phi. & Car. in d. c. intimaſti, eo. tit. ubi plus dñt, q ſi eſt ſtatutum tempus procedendi per principẽ, puta ut procedat infra duos menſes, & poſtea proceſſum referat, nõ põt delegatus referre, niſi finito termino; quia proceſſus debet expediri infra terminum, relatio uero debet fieri põt terminum, alias non ualet, niſi de conſenſu utriuſque partis, ita tenet Phi. in c. intimaſti. co. 3. uer. 2. fit relatio, & c. ibi ẽt Card. in 1. col. Tertio mõ dicitur relatio, quæ fit ex natura cauſæ, ut quia eſt aliqua cauſa maior puta feudalis, de qua iudex inferior cognoſcere non poteſt, nam debet nam referre ad ſuperiorem iudicem competentem, ut habetur in c. maiores, de baptiſ. & in d. c. ut debitus, & d. c. intimaſti & ibi ẽt Phi. in 3. col. de appel. Quarto modo dicitur relatio quæ in regno cõiter in ſacro cõſ. & in magna curia uicariæ fit, uidelicet, qñ uice protonarius cõmittit cauſam conſilio deuolutam uni ex regis conſiliariis, ut fabricato proceſſu, in ſacro conſilio referat. Similiter quando regens magnæ curiæ cõmittit cauſam alicui iuriſperito, uel unius iudicibus, ut fabricato proceſſu referat uotum ſuum. nam in iſto caſu ille commiſſarius procedit ſolus in cauſa, & facit proceſſum uſque ad concluſionem incluſiue, & deinde ſcribit uotum ſuum, et ipſum refert in conſilio uel in magna curia, una cum toto proceſſu, et ſecundum eius uotũ refertur ſnĩa per totum conſilium, quantum ipſi ſacro conſi. iuſtum uidetur & figuratur ſnĩa ſub nomine conſilii, ſeu regiæ maieſtatis, & de hac relatiõe eſt ritus magnæ curiæ nu. 161. qui incipit, item ſeruat dicta curia committere cauſas, &c. de hac relatione loquuntur duæ deciſiones conſ. Nea. quorum
8 una eſt, num. 18. & alia. num. 47. † Quinto modo dr relatio, qñ petitur conſilium iuriſperiti in aliqua cauſa, puta quãdo iudex idiota uult ferre ſnĩa, ſecundum conſilium iuriſperiti nã tranſmittitur proceſſum iuriſperito una cum literis relationis in quib. literis narrat cauſam ſuper quo conſulit ipſum iſta appellatur relatio, quia refert ſe ad conſilium iuriſperiti, & tenetur in narratione caſus referre totam cauſam pro utraque parte alia pars quæ læditur, poſſet appellare ab illa formatione puncti, ita plene Phi. in d. c. intimaſti. 3. not. ubi plus dicit, quod quando iudex uult figurare caſum ſeu punctum tranſmittendum iurriſperito dẽt illum formare in pñtia utriuſq. partis, & de eo dẽt dare copiã partibus, ſi uoluerint, et talis copia dẽt eſſe in forma authẽtica cum ſigillo notarii, et hoc fit, ne aliqua partium lædatur in formatione caſus, ſi forte tacerẽtur iura alterius partis. Si autem partes diſcordarent informatione puncti, tunc iudex ex ſuo officio in contumaciã partium põt punctum formare, et ita hæc omnia dicit Ph. in d. c. intimaſti, et ibi etiam Abb. &
9 Car. † Ex quib. elici bonã practicã in caſu quotidiano, q quando iudex uult trãſmittere proceſſum ad cõſilium iuriſperiti, uel uult referre caſum uel punctum pro hñdo conſilio põt litigatur requirere iudicem q antea quã trãſmittat proceſſum uel formationem caſus, debeat ſibi dare copiã literarum, quas mittit iuriſperito ad uidendum, utrum ſi grauatus in aliquo ſuper formatione caſus. & tenetur iudex dare dictã copiam ad requiſitionem litigantis, alias poſ- 1
ſet appellari p prædicta. Puto tñ. q iudex non debeat dare copiã nominis iuriſperitis qñ ſecreto mittitur ad iuriſperitum allegatis aliis, ſuſpectis ad hoc ne ille iuriſperitus poſſit ſubornari & trahi ad uotum alterius partis, ſed quãdo publice, mittitur puta uoluntate partium, tunc debent ædi ẽt nomẽ iuriſpiriti. Quod nota quia quotidie euenit iſtæ caſus, & pauci aduertunt in petẽdo copiam dictarum litterarum, et ut plurimum iſti iudices idiotæ pẽdent pro aliqua parte, et ſolẽt ſcribere lr̃as cõmendatitias in fauorẽ alterius quæ litere ſolẽt mouere aĩum aliquorum conſultorum in præiudicium alterius partis, et mihi id pluries euenit, qñ fuerunt mihi tranſmiſſi aliqui proceſſu per iudices idiotas diuerſorum locorum nã fuerunt mihi tranſmiſſa literæ cõmendatitiæ

in fa-

in fauorem alterius. Verum non obſtraxerũt animum meum a recto iudicio, & idẽ rogo, ꝙ omnes conſultores faciant, & prædicta ẽt tenet Spec. in titu. de rela. § qualr.

10 † Scias ẽt ad propoſitum materiæ noſtræ, ꝙ relatio eſt actus ſuſpenſiuus, ſicut appellatio, nam relatione pendente nihil poteſt innouari, tex. eſt, & ibi Bal. in l. fi. C. de rela. ubi infert, ꝙ quandiu cã transmiſſa eſt ad conſilium iuriſperiti, iudex non poteſt interferre ſententiam ante conſilium habitum ab iuriſperito, & habetur in l. ex illo & ibi Bal. & doc. C. de appel. & per Bar. in l. 1. C. de rela. & Bal. in c. intimaſti. de appe. An autem ſi iudex procedere relatione pendente, proceſſus ſit nullus, uel ſi opus appellatione, uide pulchre per Car. in d. c. antimaſti, col. pen. & fi. ubi relatis omnibus opinionibus aliorum, finaliter ponit bonam diſtinctionem cum ueris concluſionibus, ad cuius dicta me remitto.

11 RECLAMATIO, † eſt quidẽ terminus generalis, & refertur ad illas ſnĩas, a quibus de iure non appellatur. unde poteſt referri ad ſnĩas arbitrorum, & tunc reclamatio eſt idem, ꝙ reductio ad arbitrium boni iuri, ut habetur per Sal. in l. cum antea, § 1. C. de arb. & Abb. in conſi. 1. col. fi. in 1. uolu. ubi iudicium reductionis appellat iudicium reclamationis, & ſic æquiuocat iſta duo uocabula. Item poteſt referri ad ſnĩas principũ uel præfeti prætorio, & tunc reclamatio eſt idem quod ſupplicatio, de qua hr in l. 1. C. de ſen. præfe. præt. & per Spec. in toto tit. de ſupplicatione, & ita accipitur hodie in ſacro conſi. Neapo. a cuius ſnĩa non licet appellare, ſed reclamari põt, & idem importat iſta reclamatio, qđ ſupplicatio, de qua habetur & fit mentio in dec. 231. conſilio. Neap. iſta. n. reclamatio fit ad idem conſilium, quia profert ſententias ſub nomine regię maieſtatis de cuius materia plene dicam infra proxime, in uer. ſupplicatio.

12 SVPPLICATIO, † dr propriè, qñ aliquis reclamat a ſnĩa principis, uel ſnĩa pſecti prætorio, nam hmõi ſnĩa pp excellentiam iudicum non poteſt de iure appellari, ſed ſolum is, qui ſentit ſe grauatum poteſt ſupplicare apud eundem principem uel præfectum ut ipſe idem cauſam reuideat, & ſuo grauamini prouideat, & ita fit hodie a ſacro conſ. & ita appellatur ſupplicatio, quæ alio uocabulo dicitur reclamatio, ut dixi ſupra proximo uer. ita habetur in d. l. 1. C. de ſen. præfe. prgt. & in l. ſi quis, & auth. quæ ſupp. C. de præ. imp. off. & not. Spec. in tit. de ſupplicatione §. 1. & per totum, & eſt tex. in l. 1. in prin. ff. a qui appel. non licet, & in l. præfecti. ff. de mi. & habetur in c. ex literis, & ibi per Abb. de in integ. reſt.

13 † Amplia hoc procedere non ſolum in ſnĩa principis, & præfecti prætorio, ũerum etiã in ſententijs aliorum inferiorum admittitur ſupplicatio, qñ prohibetur appellatio, ut puta, ſi prohibetur per ſtatutum, uel per principem committentem cauſam appellatione remota, nam tunc ex quo ceſſat remedium ordinariũ, ſ. appellationis, admittitur extraordinarium, ſ. ſupplicationis, ita tenet Ab. in d. c. ex literis. in 4 not. & in gl. in uer. ſupplicauit alias autem nunquã admittitur ſupplicatio, ubi poteſt habere locum appellatio, ut ibi habetur, & ibi etiam Abb. in d. c. ex literis, in ult. no. ponit deſcriptionem, & diffinitionem ſupplicationis, dicens, quod ſupplicatio eſt quædam precum porrectio facta principi, per quam ex quadam benignitate ſuperior reſtituit ſupplicantem aduerſus ſnĩam, contra quã non competit remedium ordinarium. ſ. appellationis. Non tñ intelligas diſtincte, qđ in omnib. caſibus, in quib. remouetur appellatio, habeat locũ ſupplicatio, quia imo in multis caſibus, in quib. quis non poteſt appellare, minime poteſt ſupplicare. ut ecce,

14 † uerus contumax non appellat, l. ex cõſenſu §. fi. ff. de ap. l. 1. C. quo. app non recip. & ſicut non poteſt appellare. ita minime poteſt ſupplicare, ſm Io. de Imo. in d. l. ex conſenſu. § fi. & Phil. Dec. in conſ. 34. col. 3. in prin. & ſuper hoc tradit unam magiſtralem regulam Iaſ. in auth. quæ ſupplicatione. col. 2. in fi. C. de præc. imp. off. quod ubi quis prohibetur appellare pp excellentiam iudicis, & ſic in priuilegium ſnĩæ latæ tunc poteſt ſupplicare ſed ubi non põt appellare de iure communi, minime poteſt ſupplicare.

15 † Differt autem ſupplicatio ab appellatione in pluribus, & primo, quia appellatio debet fieri infra 10 dies ut in authen. hodie. C. de appel. ſupplicatio uero poteſt fieri infra x. dies & etiam infra duos annos. Verum in hoc eſt dñia quia qñ fit infra decem dies, ſi pars uictrix uult petere

executionem ſuiæ, non aliter fit executio
niſi præſtiterit ſatiſdationem de reſtituen-
do executionem in caſu, quo ſnia fuerit,
retractata, ut eſt text. in d. auth. quæ ſuppli-
catio. ſed quando fit infra duos annos, fit
executio, etiam ſine dicta ſatiſdatione ita
declarat Ab. in d. c. ex literis, col. pe. uer. &
in fi. glo. & c. de inte. reſt. & Spec. in titu. de
ſupp. §. 1 uer. ſolus tamen, &c.

16 † Secundo differt, quia appellatione pen-
dente, non põt fieri executio, ut toto titu.
nihil nouari appellatione pend. ſed pendẽ-
te ſupplicatione, fit executio cum dicta ſa
tiſdatione, eo modo, quo ſupra dixi, ut d.
aut quæ ſuppl. & no. Spec in tit. de ſuppl. §.
differt, & no. Bal. in d. auth. quæ ſupplic. in
2. not. Verum in hoc eſt prodita in regno
noua declaratio per ritum magnæ curiæ, ſ.
q licet fiat executio per iudicem pendente
ſupplicatione, intelligitur tamen quoad
cauſam principalem, non autem quoad ex
penſas. Nam in expenſis non fit executio
pendente ſupplicatione, etiam ſi uictor of-
ferat ſatiſdationem de hoc eſt ritus magnæ
curiæ in nu. 10. qui incipit, item ſi contin-
gat cauſas, &c. & eſt deciſ. 231. conſ. Neap.

17 † Tertio differt, quia appellatio fit ad aliũ
iudicem ſuperiorem, non autem ad eun-
dem, qui, pronunciauit. l. eos. C. de app. Sup
plicatio uero fit ad eundem iudicem, qui
pronunciauit ut d. aut quæ ſupplicatio &
ibi glo. & Doc. Spec. in d. titu. de ſuppl. §. 1.
ver. ſolus tamen. Et ita ſeruatur hodie in ſa
cro conſ. quia ſupplicatur ab eius ſententia
eidem ſacro conſi. ut eam reuideri faciat, &
interim non fit executio in expenſis, ut ha
betur in deciſ. 231. conſi. Neap.

18 † Quarto differt, quia appellatio, eſt reme
dium ordinarium & concernit meram iu-
ſtitiam, quia eſt ſpẽs defenſionis. c. cum po
cial. §. porro de app & Soc. in conſil. 159.
colu. 3. uer. confirmatur, nã appellatio, &c.
in 2. uol. ſupplicatio uero concernit gratiã,
& eſt remedium extraordinarium, concedi
tur. n. ex mera benignitate, & gratia princi
pis, colligitur ex no. per Ab. in d. c. ex lite-
ris, in ultimo no. de in integ. reſt.

19 † Quinto differt. quia appellans qui nihil
poſuit, nec probauit in cã principali, non
auditur niſi ante oĩa reficiat expenſas, ut
dicta regia prag. quæ incipit qui id cã. Se-
cus eſt in eo, qui ſupplicat, quia nõ tenetur
reficere expenſas etiamſi nihil poſuit nec
probauit, ita de hoc eſt dec. conſi Neapol.
20 nu. 231. † Sexto differt, quia licet pendente
poteſt a quocunque grauamine appellari
ante diffinitiuam ſententiam c. ut debitus,
de app. & habetur in l. 2. & 3. ff. de appella.
rec. & ibi per Bart. ſed ſupplicare non licet
ante diffinitiuam ſniam. l. 1. C. ut lite pẽd.
& no. Spe. in tit. de ſuppl. §. differt, uer. item
21 ante, &c. † Septimo differt quia appellare
permittitur hic a qualibet ſnia, ut habetur
in l. 1. C. ne lic. ter. prou. ſed ſupplicari non
poteſt, niſi ſemel, eſt text. & ibi Bald. in l. ſi
quis C. de prec. imp. off. & no. Spec. in d. §.
differt, in fi. uerbis, & habetur in d. dec. 23.
22 5. conſ. Neapo. in fi. † Octauo differt, quia
qui appellat, conqueritur de iudice, quod
iniquam tulerit ſententiam, ſed qui ſuppli-
cat, non dẽt conqueri de iudice, quia turpe
eſſet allegare iniquitatem tam magni iudi
cis, ſed debet allegare negligentiam ſuam
propriam, & petere ueniam proprij erroris
uel allegare reconuentionem aduerſarij, ut
habetur in l. præfecti. ff. de mi & no. Azo.
in ſumma. C. de ſent. præſ. præt. & Mat. de
Afflict. in præludijs conſt. in 10. q. in 4. fall.
23 † Conueniunt autem ſupplicatio, & appel
latio. quia ſi fit eadem die, quam fertur ſen-
tentia poteſt tam ſupplicatio. quã appella-
tiõ fieri uiua uoce, ſed fieret poſtea, non ua
let, niſi fiat in ſcriptis. ita declarat Iaſ. in au
then. quæ ſuppl. in fi. col.

24 RECVSATIO. † eſt ſextus actus ſpen-
ſiuus, & habet locũ, qñ iudex ex aliqua iu-
ſta cã redditur ſuſpectus, nam poteſt recu-
ſari, & interim ſuſpenditur eius iuriſdictio
quia recuſatione pendente non põt ad ali-
quã actum procedere in illa cã, & ſi proce-
dit proceſſus eſt nullus. ſm Bar. & Doc. in
l. quia poterat. ff. ad Treb. & dixi ſupra in
4. par. in 16. d. uer. 2. de iudicium nullũ. &c.

25 † Qualiter autem hodie proponatur
iſta recuſatio iudicis, maxime in regno, &
an iudex recuſatus poſſit cauſam alteri de
legare, dixi ſup. in 4. par. in 5. d. uer. 15. dif-
ferunt, &c. & uerſi ſeq. De hac materia iudi
cis ſuſpecti, & eius recuſationis, tractatur
plenè per Lanfr. in c. qñ contra in uerſi. re
cuſatione, de prob. & per Doct. in c. ſuſpi-
cionis, de off. del. & in c. poſtremo. & c. 2. re
quiris, & c. cum ſpecialis de app. & per Do-
cto. maxime Iaſ. in l. apertiſſimi. C. de iudi

Et

26 †Et inter alia dicta nota unū, qđ exceptio
recuſationis debet opponi, nō ſolū ante li-
tem conteſtatam, uerū et debet eſſe prima
quæ opponi debet ante oēs dilatorias, q2
ſi opponitur alia dilatoria, cenſetur prouo-
cari iudex, ut ſuper eam pronūciat. & ſic in
ducitur conſenſus in iudicem, unde poſtea
non poteſt recuſari ita dicit Lanf. in diuer.
recuſationes in pri. per ea quæ not. Bart. &
Docto. in l. quidam conſulebant. ff. de reg.
iu. & gl. & Doc. in c. inter monaſterium de
re iud. & dixi ſupra in 12. diſt. uer. ſcias. tñ
pro complemento, &c. & uide quæ dicam
27 infra in fi. ſequentium recuſarum.† Vnam
tantum q. puto hic attingendam pro utili
tate huius materiæ, poſtquam hic incidi
eam tractari, uidelicet, quæ ſint cauſæ ex
quibus poteſt iudex, ut ſuſpectus recuſari,
& dic quod multæ ſunt, quarum aliquas
28 quas recolo hic ſubijciam.† Prima igitur
cauſa iuſtæ ſuſpicionis eſt, quando iudex
eſt familiaris alterius partis, quæ familiari
tas debet eſſe magna, quæ modica nō ſuf-
ficit tex. eſt in ca. inſinuante, & ibi Abb. &
Fel. & glo. de off. del. & ibi declarat plene p
Doct. maxime in fi. co. quis dicatur dome
ſticus, & quis familiaris, & per Specu. in ti.
de iud. del. §. ſupereſt. uer. item ſi eſt nimis,
29 &c. †Secunda cauſa ſuſpicionis eſt, quan-
do iudex ordinarius eſt ex aliqua iuſta cau
ſa ſuſpectus, nō poteſt ex eadem cauſa recu
ſari eius uicarius, licet in ſpecie contra ui-
carium, nulla alia ſit ſuſpicio, ſecūdū Abb.
& Fel. in d. c. inſinuante, col. 1. de off. del.
29 † tertia cauſa eſt quando iudex eſt conſan
guineus alterius partis, ut dicitur in ca. po
ſtremo. de app. & in c. accedens. el 2. ut lite
nō conſti. Idem, ſi eſt affinis ut habetur in
dictis iurib. & in l. qui iuriſdictioni ff. d iu
30 riſd. omn. iud. q ñ non pcedit, qñ iudex
eſſet æqualiter coniunctus utriq; parti, q2
non pōt tūc, ut ſuſpectus recuſari ſecūdū
Bar. in d. l. qui iuriſdictioni in 1. leg. & per
pdicta infert Ab. in d. c. inſinuāte. col. 2. in
pri. uerſ. not. & ibi, & c. quod qñ iudex con
ſanguineus præfati alicuius eccleſię poteſt
recuſari, ut ſuſpectus in cauſa illis eccleſiæ.
Adde prædicta Phil. in d. ca. poſtremo. co-
31 lu. 6. de ap. † Quarta cauſa eſt, quando dñs
eſt ſuſpectus, nam propter ſuſpitionem do
mini poteſt tota eius familia allegari ſu-
ſpecta, ſecūdū Ab. in d. c. inſinuante col. 4
32 in fi. de off. deleg. & ibi etiam Fel.† Quin
ta cauſa eſt, quādo quis uellet eſſe iudex in
cauſa propria, ut d. l. qui iuriſdictionē ff.
de iud. omn. iu. & l. pri. C. ne quis in ſua cā.
33 †in tantum q etiā Rex uel imperator nō
dēt eſſe iudex in cauſa propria. ſed debet
illam delegare, ut plene declarat. Andr. de
Iſer. in c. imperialē §. præterea ſi inter. col.
34 7. & 8 de proh. feu. alie. p Fede.† uerum ſi
a uellet princeps, non recognoſcēs ſuperio
rem, eſſe iudex in cauſa propria, quam ha-
bet cum ſuo ſubdito poſſet eſſe iudex, ſe-
cus, ſi haberetur cauſā cū nō ſubdito, ita
tenet Soc. in conſ. 110. col. 6. in pri. in 1. uo
35 lu.† ſexta cauſa eſt, quando iudex inimi-
cus capitalis, alterius partis, ut no. Spe. in ti
tu. de iud. del. §. ſupereſt uerſ. item, ſi eſt ini
micus, & no. Abb & Fel. in ca. accedens el
2. ut lite non cōt. & habetur in ca. cum R.
de off. del. adde Phi. in c. poſtremo, colum.
9. uer. 32. de appel. ubi dicit ſufficere quāli
bet inimicitiam, etiam non capitalem.
36 Septima cauſa eſt, quando iudex eſt con-
ſanguineus inimici alterius partis, ita dicit
Abb. in d. cap. accedens in 1. no. & Bald. in
l. quoniam liberi. C. de teſt. b. ubi dicit, q
37 † qui copulat parentelam uel amicitiam
cum inimico meo, dr mihi inimicus, quia
cēſetur eſſe eiuſdem intentionis. Idem te
net expreſſe Fel. in d. cap. accedens, colu. 1.
& Phil. in cap. poſtremo, in 3. col. de appe.
38 † Octauo cauſa eſt, qñ iudex eſt commen
ſalis alterius partis, uel inimicus alterius
partis, ſecūdū Abb. in d. c. accedēs, col. 1. uer.
1. cauſa, &c. & Phil. in capi. poſtremo, col.
39 7. uerſ. 8. de app.† Nona cauſa eſt, ſi iudex
eſt conterraneus alterius partis, ut quia eſt
ortundus de eadem ciuitate, de qua eſt al-
teras pars, ſecundum Abb. in d. cap. acce-
dens colum. 1. uerſ. 3. cauſa, &c. in 2. colu.
uerſ. 2. hæc glo. quærit, &c quod tamen in
telligitur indiſtincte, ſecundū Abb. ibi, qñ
ſunt duo conciues, qui repertūtur extra eo
rum patriam, ex quo ſolēt ſe ut fratres dili
gere, quando ſunt in remotis partibus, &
ſequi Fel. ibi in 1. col. in prin. ſed quando
eſſent in eodem patria, eſt iuſta cauſa ſuſpi
cionis in delegato, non autem in ordina-
rio, ut declarat Abb. in d. capitu. accedens.
40 colu. 2. circa fi.† Decima cauſa eum, qñ iu
dex ſubditus ratione iuriſdictionē aduer
ſarii ſui, puta, quia ē ſuffraganeus, uel ua-

ſallus,nam ex hac cauſa poſſum ipſum al-
legare ſuſpectum,tex.eſt,& ibi Abb.& cõi
ter doct.in cap. accedens,el 1. extra,ut lite
41 non conteſt.† Idem,quãdo iudex eſt ſubdi
tus inimici mei contendentis meum, quia
timorẽ ſuperioris ſui poſſet a recto trami-
te deuiare,ita dicit Abb.in capi. accedens,
el 2.colum.1.uerſ.4.cauſa, & capit.ut lite.
non conteſt.& Phil.in cap. poſtremo col.
42 7.uerſ.13.& 15.de app.† Vndecimo cau-
ſa eſt, quando iudex fui aduocatus alte-
rius partis in illa cauſa in qua uult iudica
re,ut eſt text.& ibi Alexan.& Docto.in le.
prætor.ff.de iur.om.iud.& in capit.poſtre
mo,& ibi Abba.& Phil.de appel.Secus ta-
men eſt quãdo fuit aduocatus in alia cau-
ſa penitus ſeparata, quia aduocatus meus
in una cauſa,poteſt eſſe iudex in alia cauſa
mea penitus ſeparata, & non per hoc po-
teſt per aduerſarium meum refutari, ita te
43 net Phi.in d cap poſtremo colu.1.† Duo
decima,cauſa eſt,ſi iudex nimis fauet alte
ri,demonſtrando ei nimiam amicitiam,
& alteram partem grauando, & intelligi-
tur de nimio fauore,nam modica amicitia
non ſufficit ad iudicem recuſandum ita di
cit Abb.in d.cap.accedens, el 2.col.1.in fi.
& col.2.in fi.ut lite non conteſ. & habetur
in c.cã.q.el 2.de iud. & per Phil. in d.c.po-
44 ſtremo.col 8 ver.21.de ap.† Decimatertia
cauſa eſt, ſi altera pars alloquitur iudice
ſecreto in aure, poteſt ex hoc per alteram
partem recuſari,ſecundum Abb. in d.cap.
accedens,col.3.uerſ.& aduerte,&c.& Lan-
fr.in c.quoniã contra, in uerſic. recuſatio-
45 nis col.fi.circa fi.de proba.† Decimaquar-
ta cauſa eſt,ſi iudex animoſo, & iniuſte,
ſeu extraiudicialiter procedit contra ali-
quẽ ſecundum Abb.in c.conquerente,col.
2.de reſt.ſpo.& Abb.in ca.cum ueniſſent.
in 5.no.de reſt.in inte.& Phil. in d.cap.po
46 ſtremo col.8.ver.17.† Decimaquinta cau-
ſa eſt,ſi iudex habet conſimilem cauſa cũ
illa,in qua uult iudicare,quia ex hoc reddi
tur ſuſpectus,quia præſumitur iudicare ta
liter,prout uellet in ſua cauſa iudicari § le-
en,& ibi Abb.& Doc.in c. cãm quæ el 2.
47 de iud.† Decimaſexta cauſa eſt pars recu-
ſans habet aliquam cãm cum iudice, tan-
quam cum priuato,ut quia litigat cum iu
dicem alia cã, nam ex tali litigio cauſatur
quædam inimicitia,quę eſt ſufficiens ad iu
dicẽ recuſandum ita d. Abb. in c.cũ ſuper
48 in 3 no.de off.del.† Decimaſeptima cauſa
eſt,ſi iudex uoluit exercere actum huma-
nitatis cum parte, ut quia uoluit partẽ ad-
mittere ad oſculum pacis,quia ex hoc præ
ſumitur inimicus,& põt recuſari, ſecundũ
Ab.in d.c.cũ ſuper.cõſ.1.uer.2.cauſa,&c.
ubi infert notanter ad unum modum pro
bandi inimicitia,ſ.qñ in eccleſia ſolitũ eſt
dari oſculum pacis, quia ſi aliquis nõ uult
admittere alterum ad oſculum pacis, præ-
49 ſumitur ex hoc inimicus.† Decimaocta-
ua cã eſt,qñ iudex fuit minatus alteri par-
ti,ꝙ ei noceret,ſecundum Ab.in d.c.cum
ſuper,co. 1.uer,tertia cã,&c.extra de offic.
50 del.† Decimanona cauſa eſt, quando iu-
dex non uult aliquẽ ſalutare, quia ex hoc
cenſetur inimicus ſecũdum Ab.in d.cum
ſuper col.1.uer.adde quartum,&c.Iaſo.in
l.apertiſſimi,col.3.C.de iud.
51 † Vigeſima cã eſt, qñ prælatus uellet eſſe
iudex in cauſa ſuæ eccleſiæ, quia licet de
de iure poſſit eſſe iudex,tñ poteſt ut ſuſpe
ctus recuſari, pp præſumptã affectionem
ſecundũ Phi.in c.poſtremo, col.5.uer.q̃ri
tur et ca. de app.ubi multos allegat pro &
contra,et cõcludit hãc opi. eſſe ueriorem
52 Vigeſima primã cã eſt,qñ iudex fuit con
ſultor tantum in aliqua cã.Et quia fuit cõ
ſultus,& propalauit uotum ſuum pro una
parte redditur ſuſpectus in illa cauſa,dato
quod fuerit aduocatus.Secus ſi non ꝓpa-
lauit uotum,licet fuerit conſultus, quia nõ
redditur ſuſpectus, ſecundum Phil.in d.c.
poſtremo,co.7.uer.7.&c.de appe. & Doc.
53 in l. prætor.ff.de iuriſd.om.iud.† Vigeſi-
maſecunda cã eſt ſi fuit datur ad petitio
alterius partis, quia ex hoc ſolo poteſt per
alteram partem recuſari. ſ.obſeruandũ.ff.
de iud et habetur in c.inſinuã e.de of.del.
54 & Phi.in d.c.poſtremo,co 8.uer 22.† vi-
geſimatertia cã eſt,ſi iudex fuit teſtis in ea
dẽ cã in qua modo uult iudicare,l. fi.ff.de
teſt.& Spec in titul. de iud.del.§.ſupereſt,
55 uer.item,ſi fuit teſtis,&c.† Quid aũt ſi fi
lius,uel alter conſanguineus,uel commẽ-
ſalis iudicis fuit aduocatus in aliqua cau-
ſa an ex hoc poſſit iudex,ſuſpectus recuſa
ri,dic,qđ non ita tenet Phil.in d.ca.poſtre
mo col.5.uerſ.in gl.in uerſ.aduocati,etc.
de app.ꝙ nota,quia prima facies quis dice
56 ret contrarium † uigeſimaquarta cauſa eſt,
ſi iu-

ſi iudex eſt canonicus, & coram eo litiga-
ret canonicus eiuſdem eccleſiæ, quia põt p
diuerſam partem recuſari, ut hꝭ in c. cum
R. de off. dele. & no. Spe. in ti. de iudice del.
§ ſupereſt, uer. item ſi eſt cum canonicus,
& Phi. in d. c. poſtremo, col. 7. uer. 11. ubi li-
57 mitat, niſi ambo litigantes eſſent canoni-
ci, quia per ratio affectionis ſuſpicionem
58 excludit. † Vigeſimaquinta cauſa eſt, ſi liti
gator impetrauit ſibi iudicem in cauſa ſua
eum, qui erat ſuus dñs, quia altera pars põt
eum recuſare, tex. eſt in c. cauſam, quæ de
59 offi. deleg. † vigeſima ſexta cauſa eſt, ſi iu-
dex eſt ſocius alterius partis, uel habitat in
eadem modo cum altera parte, ut no. Spe.
in tit. de iud. dele. §. ſupereſt uer. quid ſi ſit
ſocius, & Phi. in d. c. poſtremo, colum. 8. in
60 prin. uer. 18. de app. † vigeſimaſeptima cã
eſt, ſi ipſe iudex ſe impetrari procurauit ſe
cundum Spec. in d. §. ſupereſt, uerſi. item ſi
61 ipſe per l. quæ oia. ff. de procur. † Vigeſima
octaua cauſa eſt, qñ eſt appellatum a ſentẽ
tia iudicis, qui partem grauauit, nam ap-
pellatione pendente, reddit ſuſpectas appel
lanti, tam in illa cauſa quam in omni alia
& poteſt recuſari, ſecundum Phil. in d. cap.
62 poſtremo. col. 8. in fi ver. 27. † Vigeſima-
nona cauſa eſt, quando iudex accepit ali-
quam donationem ab altera partium ſe-
cundum Phi. in d. c. poſtremo, col. uer. 28.
63 † Trigeſima cauſa eſt, quãdo iudex a quo
eſt ſurrogatus iudex in cauſa appellatio-
nis, quid redditur ſuſpectus in illa cauſa,
in qua pronunciauit ſecundum Phi. in d.
64 poſtremo, col. 10. uer. 29. † Trigeſimapri
ma cauſa eſt ſi iudex fuit quondam inimi
cus alterius partis, nam licet modo ſit re-
conciliatus, poteſt tamen ut ſuſpectus alle
gat, ſecundum Phi. in d. c. poſtremo, col. 6.
uerſ. 35. inimicus enim reconciliatus ad-
huc remanet ſuſpectus. & etiam ex teſtimo
nio repellitur ſecundum Abb. in c. cum o-
65 porteat. col. 2. de accuſ. † Trigeſimaſecun
da cauſa eſt, quando cauſa ſpectaret aliquo
reſpectu ad commodum, uel incommodũ
iudicis, ut quia tenetur de euictione rei, p
qua agitur, uel poſſet fideiuſſor alterius,
partis, ſecundum Phi. in d. c. poſtremo, co.
66 6. uerſ. 30. & 31 de appell. † Trigeſimater
tia cauſa eſt, ſi iudex fuit ab altera parte
corruptus prece, uel precio, uel timet ad-
uerſarium ſuum, uel ſi ex aliqua cauſa cũ
b nimis diligit, ſecundum Spec in ti. de iud.
deleg. §. ſupereſt. uerſic. item ſi ſit inimicus
67 in pen. col † Trigeſimaquarta cauſa eſt, ſi
iudex eſt homo illiteratus, uel imperitus,
& groſſus, & cauſa eſt ardue, & ſubtilis, q2
cauſæ ſubtiles nõ ſunt committendæ groſ
ſis iudicibus ſecundum Bal. in l. fi. in 16. q.
C. de hær. inſt. & Fel. in c. ſuſcitatus, col. 7.
in prin. uer. dicit etiam Bal &c. de reſcript.
ubi dicit hanc eſſe iuſtam cauſam ſuſpi-
cionis, & Iaſ. in l. apertiſſimi, uerſi. ſecunda
68 cauſa. &c. C. de iud. † Trigeſimaquinta cã
eſt, ſi iudex eſſet unus ſeuerus, & crudelis,
ſecundum Iaſ. in d. l. apertiſſimi, colu. 2. in
fi uer. tertia cauſa &c. per ea, quæ not. Bal,
in l. 2. ff. de his, qui ſunt ſui uel alie. iu. ubi
dicit, quod poteſt iudici tolli iuriſdictio
propter nimiam eius crudelitatem.
69 † Trigeſimaſexta cauſa eſt, ſi iudex eſt in
diſcretus, quia poteſt recuſari, ſicut ſi eſſet
iniquus, ſecundum Bal. in c. ad noſtram, in
fi. per illum text. extra de probatio.
70 † Trigeſimaſeptima cauſa eſt, ſi iudex cõ
ſueuit eſſe iniquus, ſecundum Bal. in d. ca.
71 ad noſtram, in fi. de proba. † Trigeſimao-
b ctaua cauſa eſt, ſi iudex b eſt compater al-
terius partis ſecundum Imo. c. prudentiã,
de offic. deleg. & Iaſ. in d. l. apertiſſimi, col.
3. in prin. c. de iud. & per glo. in c. cum I. &
A. de re iud.
72 † Trigeſimanona cauſa eſt, ſi iudex non
uult audire aduocatum in cauſa licet cau-
ſa ſit clara poteſt ex hoc recuſari, ut ſuſpe-
ctus, ſecundum Lanfr. in cle. ſæpe. in uerſi,
73 de plano, col. 1. de uerb. ſig. † Quadrageſi-
ma cauſa eſt omnis cauſa, quę eſt ſufficiẽs
ad remouendum procuratorem, uel arbi-
trium illa eadem ſufficit ad remouendum
iudicem, ſecundum Ab. in c. poſtremo, de
app. & ibi ẽt Phi. in 4. co. ver. ſed pro decla
74 ratione, etc. et co. 7. uer. 10. † Vltimo pro
cõplemento huius materiæ adde quod in-
quantum dixi ut ſupra in principio huius
recuſationis, quod hæc exceptio dẽt oppo-
ni ante litem conteſt. limita, niſi de nouo
ſuperueniet, quia poteſt in quacunq. parte
litis opponi ẽt poſt concluſionem. ſi poſt
ſuperuenit, ſecundum Fel. in c. inſinuante.
col. pen. in fi. de offi. deleg. & de hoc habe-
mus capitulum regni in nuo c. 112. quod
iure p. t prolixitatẽ, & diſpoſitiones quod
exceptio recuſationis poſt litem conte-
ſtat. in

ſtatam ita demum opponitur. ſi notoria
& euidenter conſtat iudici, quod de nouo
75 ſuperuenit, alias non admittitur. † Item
adde, q ſi quis poſt oppoſitã recuſationẽ
litigat coram a iudice recuſato, uſ. per hoc
renunciare recuſationi, ſm Abb. in c. inter
76 monaſteriũ, in 3 not. de re iud. † Itẽ iudex
impetratus per aliquem, non põt, per eũ-
dẽ recuſari, niſi noua cauſa ſuperueniat, ut
eſt gl. & ibi Abb. in fi. in d. c. inſinuante de
off. dele. & ad materiam, uide Pau. de Caſt.
in conſi. 442. col. pe. in 2. vol.

77 c RESTITVTIO, † eſt ſeptimus actus
c ſuſpẽſiuus, & nihil aliud eſt reſtitutio, niſi
in primum ſtatum repoſitio. l. quod ſi mi-
nor. §. reſtitutio, & ibi Bart. ff. de minor. &
Bar. in l. Gallus §. & quid ſi tantum, col. 2.
verſicu. quæro, quid ſi filius &c. ff. de lib. &
poſt. & Bar. in l. interdum, co. 1. ff. de cond.
indeb. & Car. in cle. pſl. in 3. nota. de reſt.
in integ. per hãc enim reſtitutionẽ reduci-
tur quis in illum ſtatum priſtinum, in quo
erat ante læſionem.

78 ADDITIO. † Habes hic diſertiſſimæ le-
ctor reſtitutionem eſſe in priſtinũ ſtatum
repoſitionem. ſed illud aduertendum eſt
præcipue ſuper quo imploretur reſtitutio
in integrum, ſi nam quis uſucapione for-
taſſe, dominum alicuius rei perdiderit (vt
ẽ in aut. n. ſi triccnale rẽ. C. de bo. mater.)
tũc erit ille reſtituendus, illud uſucapionis
obſtaculum ſibi non obſtet, & id etiã pro-
cedit in præſcriptione & id tantũ peti dẽt
quod ſi quis a poſſeſſione ſola ceciderit
puta ob eius abſentiam, uel aliam iuſtam
cauſam, tunc ad eam poſſeſſionẽ reſtituen
dus eſt, ita ut pro ea ſola ſi intentanda re-
ſtitutio, nulla alia re cumulata, q ſi in poſ
ſeſſione, & proprietate ſe læſum quis dicat
in utroque erit ei copulandũ, maxime ubi
utrunque remediũ erit intentatum, ſi uero
in acquirendo fuerit deceptus, uel quia nõ
acquiſierit, ita etiam reſtituetur, ut denuo
acquirat, quod quæſiuiſſe profuiſſet, qua
de re in l bello concipiendo conſultiſſime
erit a patronis hoc ſpectãdum, nec potiſſi-
mum aliam, reſtitutionis cauſam deducãt,
nec modum in petitione trãſcedantur do-
cet Bar. in lege quod tempore. C. de reſt. Pe
tr. Folle. V. I. D.

79 † Eſt igitur ſciendum, quod multis perſo-
nis conceditur iſta reſtitutio, prima enim
d conceditur minoribus & intelligitur mi-
nor, de iure communi, qui eſt minor. 25.
80 annis, & in toto tit. ff. de mino. † Illa enim
ætas 25. annorum dr ætas legitima leg. fi.
C. de his qui veni ęta. imp. hodie tamen in
regno eſt correcta iſta ætas per cõſt. regni
quæ incipit, minorum iura, in fi. quæ uult
q ætas minor tam in maſculo, quam in fę
mina dicitur, uſque ad 18. annos, & infra
iſtud ad tẽpus datur reſtitutio in integrũ,
tam in iudiciis, quam in contractib.

81 ADDITIO. † Nunquid conceſſa reſtitu-
tione in integrum minori extendatur ad
eius fideiuſſores in contractibus, vide Ioã.
Maur. in tract. de reſti. in integrum, ca. 74.
vbi concludit beneficium reſtitutionis in
integrũ minoris ad fideiuſſores con tranſ-
mitti, ubi non eſſe cautum creditoribus,
aut ubi dolus fideiuſſorius interceſſerit.
Petr. Foll. V. I. D.

82 † Secundo datur reſtitutio maiorib. 25. an
nis ex clauſula generali, ſi qua mihi iuſta
cauſa eſſe uidebitur, de qua habetur in l. 1.
& per totum tit. ff. ex quib. cau. maio. & in
l. Pantonius. ff. de acqui. hered. & Spe. in ti.
de locato. §. 6. ver. 16. & ver. ſequ. & Ale. in
83 conſil. 20. & 71. in 1. uolum † Tertio dat
e reſtitutio læſis, e ultra dimidiam iuſti pre-
cii in contractu, puta in uẽditione & datur
etiam maioribus, iuxt. l. 2. C. de reſc. uend.
& c. cum dilecti, & c. cum cauſa de empt. &
uend. quo caſu, qñ uenditor agit ex dece-
ptione, eſt in arbitrio emptoris conuenti
uelle reſcindere contractum, uel iuſtũ præ
tium ſupplere ut d. c. cum dilecti adeo, qđ
ſi venditor peteret præciſe unum, ſuccum-
beret, quia tolleret electionem emptori, ut
84 ibi habetur, & in d. l. 2. † Differt ãt iſta reſti
tutio ab aliis, quoad tẽpus petendi, quia a-
ſf liæ reſtitutiones petuntur f infra quadrien
nium contrarium a tempore, quo minor
effectus eſt maior. l. fin. C. de tẽp. in integr.
reſt. Iſta vero quæ datur exceptis ultra di
mediam competit uſque ad 30. annos quia
eſt ciuilis actio. & perpetuo ſecundũ Bald.
in d. l. 2. co. 3. in prin. & Abb. in d. c. cũ cau
ſa. co. 1. iſtud autẽ quadriennium, eſt utile
in principio, quia incipit currere niſi a die
ſciẽtiæ ſecũdum. Phi. Dec. in conſ. 62. in fi.

ADDITIO. Vide hic omnino Boer. de
85 ciſ 142. in 1. par. Et an excludat remedium
g l. 2. C. de reſcr. vẽdi. per clauſulã g & ſi plus
ualet

valet &c. & in talis clauſula, cum ſit notariorum operetur, uide Capic. in deci. 159. n
86 nu. 38. † Et an renunciatio generalis extē
h datus ad remedium prædictum maxime
in muliere, & ruſtico, & dicendum est, q
non ſecundū Alc. in conſi. 1. uo. 6. & Bal.
in d. l. 2. in q. 1. & Io. de Imo. in c. pen. tit. de
emp. & uend. in 4. col. per Alex. in cōſ. 153.
in 2. lib. & in conſi. 62. in 1. lib. & conſilio
169. in 2. li. & Dec. in conſi. 180. & 181. &
Soc. in conſi. 48. in 4. lib. ubi an iuſ in ſuppleat clauſulas ſpeciales, & uide D. Fab. de
mon. ſan. Saui. in trac. de empt. & uend. in
in 8. q. in ult. 6. col. uer. 3. quæro, & Soc. in
conſi. 220. in 2. uol. in pe. col. & Alc. conſ.
204. in 1. li. & affl. in deci. 280. in princ. &
in pen col. & Bal. in d. l. 2. in 5. q. & Alc. in
87. add. ad Bar. † Et an [illegible]
collat dictum remedium, & an impediat
probari contrarium, uide Bald. & Iaſ. in l.
ſed & ſi quis § fin. ff. ſi quis cautio, & tenet
Bar. & Soc. in conſi. 159. col. 6. & conſ. 79.
in 6. col. in 4. li. & Soc. in conſi. 314. 2. lib.
4. col. & Dec. in conſi. 170. in ult. col. uerſi.
K 5. non obſtat, quæ omnia notes, & K uſq.
ad quod tempus detur remedium l. 2. vide
Iaſ. in l. qui cum aliter, ff. de uerbo. obl. ſed
aduertendum eſt ad dicta domini auctoris
hic, nam æquiuoce loquitur, nam intereſt
ualde intentare læſionem per uiam reſtitutionis in integrum, uel per uiam remedii.
l. 2. C. de reſcin. uendit. primo etenim caſu
eſt in poteſtate uenditoris, uel rehabere rē
uenditam, uel accipere ſupplementum precii. In ſecundo uero caſu eſt in poteſtate
emptoris (vt ipſe dicit) & uidebatur etiam
dicendum, quod pro læſione non cōpetat
nec detur reſtitutio in integrum, eo quia
a lege datur in hoc remedium ordinariū,
d. c. l. 2. C. de reſcin. uend. ergo debet ceſſare extraordinarium. c. cum cauſa. extra de
empt. & uend. ſed Alexā. in conſi. 77. in 1.
vol. tenet etiam dari reſt. in integ. & ſequitur D. Io. Mau. in tract. de reſt. in integ. in
c. 289. Pet. Foller.
88 † Quarto datur reſtō ecclesiæ, & maxi-
l me, qn̄ fuit læſa per neglıgentiam procuratoris eſt tex. in cap. cum ueniſſent, & ibi
Ab. in 5. no. & in e. col. in prin. de reſtit. in
integ. Nam eccleſia reſtituitur in tam contractib. quam in iudiciis. Quod reſtituatur in contractib. probatur in ca. conſtitutus, & Ab. de reſt. in integ. Quod reſtituatur in iudiciis probatur in c. auditis eo. ti.
& ibi per Ab. maxime in 8. not. ubi tenet
quod eccleſia reſtituitur aduerſus probationem omiſſam abſque probationem læſionis, & ſic licet alias, qn̄ petitur reſtō. dēt
probari læſio, tn̄ ſecus eſt in iſto caſu qn̄
petitur aduerſus omiſſam probationem,
quia eo ipſo, q probatio non eſt producta
probatur, & apparet læſio, quod nota; q
idem eſſet dicendum in minore, & muliere. Idem probatur in c. 1. de reſt. in integr.
li. 6. ubi eccleſia reſtituitur aduerſus ſententiam, & ſic in iudicio. Item reſtituitur eccleſia ēt contra aliam eccleſiam, ut d. c. auditis, & ſic priuilegiatus utitur priuilegio
ſuo contra priuilegiatum, ſecundum Ab.
in d. c. auditis col. 2. in fin. Item reſtituitur
eccleſia ēt aduerſus præſcriptionē 40. annorum, ut hr̄ plene per Phi. Deci. in conſil.
92. & Card. in cl. 1. in 9. q. de reſt. in integ.
ubi plene attingit, & declarat illud argm̄
ſi quod ſi datur reſtō eccleſiæ contra præſcriptionem, ſequitur quod lex inducens præſcriptionem, eſſet fruſtra impoſita, & reſpōdet, quoad non eſt fruſtra, quia finita præſcriptione poteſt eccleſia infra ſolum quadriennium petere reſtitutionem, quo elapſo penitus excluditur, ut ibi per eum per
tex. in c. 1. de reſt. in integ. lib. 6. item reſtituitur eccleſia aduerſus omnem lapſum tēporis, ut ſi lapſa ſunt tempora appellandi,
uel probandi, uel alia ſimilia, ut eſt text. &
ibi Card. in d. cl. 1. de reſt. in integ. † Quin
89 to datur reſtō ēt capitulo alicuius eccleſiæ
qn̄ ipſi capitulo collegiato emerſit aliqua
læſio, ita dicit Ab. in c. 1. col. 5. in fi. de reſtit. in int & Inn. in c. niſi, in fi. de præb. q
tamen intellige, qn̄ læſio reſultat in toto
collegio, non aūt in aliquo particulari de
c. ſecundum Abb. ibi & idem dicimus de
eccleſia, ut tunc reſtituetur, quando eccleſia patitur læſionem, non quando eius rector patitur, uel eius canonicus, quod declara ut per Card. in d. cl. 1. in 8. q. de reſti.
90 in integ. Ab. in d. c. 1. † Sexto datur reſtō
omnib. hoſpitalibus, & piis locis. & omnibus collegiis & congregationibus, piis. ita
tenet Bal. in conſi. 465. in 1. uol. & Io. Ande. in c. 1. de reſt. in integrum, li. 6. & Abb.
in cap. 2. in 2. not. de contr. & Ludo. Roma. in conſi. 407. Alia autem collegia nom

gia

pia non reſtituuntur, ſecundum Abb. in d.
c. 1. col. 5. in fi. de reſt. in integ. ubi limitat
in collegio ſcholarium, q̃ reſtituitur, ſm
cum, ex eo, quia ſolent in eſſe quam plures
91 minores † Septimo datur reſtitutio ruſtico
qui non potuit conſulere peritiores, ita tẽ-
net Are. in conſil. 14. in fin. 2. uolu. faciunt
no. per Mod. in l. iuris ignor. C. qui admit.
& in l. ubi. ff. ſte eden.

ADDITIO. Adde hic Caſt. in l. 2. ff. ad
Tertul. & D. Io. Mau. in tract. de reſt. in in-
92 teg. ca. 84. & 85. † Et quid ſi ruſticus fuit ſe
cutus conſilium indocti Doctoris, facitq;
aliquid cõtra, an ipſe ius reſtituatur in inte
grum, & dicendum eſt, quod ſm Sal. in l. fi.
D. de pœ. iud. qui mal. iud. & ſequitur Ale.
in l. 2. ff. quod quis iur. & conſ. 66. in 2. lib.
93 † Et an ſit neceſſe unum, uel duos peritos
conſulere, unde Dec. in l. iuris ignorantia.
ff. de reg. iur. & Bar. in l. 1. ff. de uentre inſp.
& Ale. in l. 1. §. fi. ff. de uer. obli. & conſ. 6 de
in 2. li. ubi uolunt, quod ſi uim erat in lo-
94 co non opus erat peritos adire. † Et an ru-
ſticus ſagax, & aſtutus ac practicus excuſe-
tur, uide gloſ. in l. athletas. §. de ruſticis, ff. de
excu. tut. quæ uoluit quod non, & ſequitur
Alex. in l. ſi quis id quod ff. de iuri. om. iud.
& ibi Dec. uoluit tamen contrarium Dec.
ibidem, ſed uide Caſt. in l. 2. C. de in ius uo
95 can. † Et an ſi ruſticus peccauit circa ius na
turale excuſetur? uide Iaſ. in l. 2. & ibidem
96 Sal. C. de in ius uoc. † Et an ruſticus excu-
ſetur, ſeu reſtituatur ſi allegat ignorantiam
ſtatuti municipalis, uide Ancha. in conſil.
393. & Ale. conſi. 14. in 2. uol. & uide D. Io.
Maur. in d. tract. de reſt. in integ. ca. 92. ubi
diſtinguit, an publicatum ſit ſtatutum in
eo loco, ubi eſt ille ruſticus, uel in loco con
uicino, an non, ut primo caſu non reſtitua
tur, ſecundo uero ſic. Pet. Fol. V. I. D.
97 † Octauo datur reſt. uniuerſitati alicuius
ciuitatis ſeu reip. ut habetur plene p Alex.
in conſi. 1. col. 4. in 4. uol. Pro hoc eſt text.
in l. reſp. C. ex qui. cau. maio. & l. rẽp. C. de
iure reip lib. 11. An aũt intelligantur iſta
iura de ſola republica, & ciuitate Roma-
na, an uero de omnib. ciuitatibus glo. in d.
l. reſp. uſ tenere, q̃ procedat in ſola ciuita-
te Romana, & non in aliis, quod plene di-
ſputat Spec. in tit. de reſt. in inte. §. 2. uerſic.
idem quoque iuris, ubi nihil clare ſi. mat.
Tamen quidquid dicat ibi, ueritas eſt, q̃d
quælibet ciuitas, & reſpub. reſtituitur imo
etiam nomine caſtrum & uilla, quę regitur
per ſyndicos, & adminiſtratores reſtituit
in integ. ſiue ſit magna, ſiue parua, ſecundũ
Bar. & Bal. & cõiter Doct. in d. l. reſp. & iſta
eſt cõis concluſio, quam tenet Phil. Dec. in
conſ. 42. in fin. Aliud ſeruatur in uilla, in
qua ſunt pauci homines, puta ſex uel decẽ,
qui ſinguli reguntur per ſe, quia uerum, eſt
quod talis uilla non reſtituitur, ſecundum
Bar. in d. l. reſp. nam ceſſat ratio, quæ mili-
tat aliis ciuitatibus, & caſtris, ubi eſt mul-
titudo hominum, & quia ibi ſunt pupilli, ui
duæ, & aliæ perſonę miſerabiles. quarum
cauſa, & contemplatione conceditur reſti-
tutio uniuerſitatibus. Et iſtud tenet, & fir-
mat per plura Mat. de Afflict. in præludijs
conſt. inc. prin. & Alb. de Roſ. in d. l. reſpu.
ubi etiam refert fuiſſe iudicatum in conſi-
lio, q̃d uilla, quę erat triginta ſocolariorũ,
fuit in integrũ reſtituta, Idem firmat Paul.
de Caſt. in conſil. 37. quod incipit, ut bene
attingatur, &c. in 2. uolu. ubi etiam add. in
fine, quod una reſp. reſtituitur contra aliã.

ADDITIO. Adde Soc. in conſi. 56. in 4.
uol. ubi uoluit, quod magis cõis opinio uo
luit, q̃d caſtrum, & uilla reſtituantur, etiam
ſi per ſyndicos nõ regantur, & uoluit Caſt.
d. l. in reſpub. C. ex qui. cau. mai. & hoc pro
batur argu. text. in l. 1. C. de offi. eius cui. ui.
Alter. ger. & D. Io. Mau. in eo tract. de reſt.
98 in inte. in c. 417. † Et an ſi uniuerſitatis ha-
buit ſñiam contra, demum reperit inſtru-
mentum propter quod proculdubio retra-
ctaretur ſnia an reſtituatur in integrum ad
illud inſtrumentum præſentandum? uide
Rom. in conſi. 423. & Ioan. And. in add. ad
Spec. in tit. de reſtit. in integ. in add. incip.
quadriennium, ubi uoluerũt, q̃d reſtituitur
& id expreſſius voluit Io. Maur. in tract. de
reſt. in integ. c. 420. Pet. Fol. V. I. D.
99 † Nono, datur reſtitutio militib. ex priui-
legio militiæ, quod tamen intellige proce
dere, quandiu ſunt occupati in expeditio-
ne militiæ alias autem ſi non ſunt in expe-
ditione non reſtituuntur, tex. eſt, & ibi per
doct. in l. fi. C. de teſt. mil.

ADDITIO. Adde, an reſtitutio conce-
datur militib. dum ſunt in caſtris, vel etiam
ſi non ſint, ſed redierint, text. in l. qui mit-
tuntur uerſi. Iulia. ff. ex quib. cau. maio. & l.
ſi cui in prouincia. §. tandiu. codẽ. titu. vid.

Bar.

Bar.in l.militi.ff.ex quib.cau. maio.& Cy.
in l.1.C.de iur.& fac.igno.& facit,l.ſi qua
militi.ff.ex quib.cau.maior,& l.ſi quis Ti-
100 tio.ff.eod.titu.† an reſtitutio concedatur
eadem ratione uxoribus militũ, ſi milites
ſequuntur,& dicendum eſt ꝙ ſic,ut toto ti.
C.de ux.milit.& an famuli neceſſarii mili
tum reſtituantur in integ.uide Caſt. in l.1.
& 2.C.de ux.mil.& omnino uide V.Io.an-
no.Mao.in tracta. de reſtit.in integ.c.338.
Pet.Fol.V.I.D.
101 † Decimo,datur hodie in regno e reſtitu
p tio mulieribus ſiue ſit maioribus ſiue mino
rib.tam iudicis,quam in contractibus,ut ẽ.
cõſt.quæ incipit,obſcurritatem,& ibi Aug.
de Iſer.dicit, quod etiã ubi poſt concluſũ
in cauſa,poteſt mulier petere, reſtitutionẽ
in iudicis,per ea quæ habentur in l. ſi iudex
ff.de mino.quia eo ipſo,qđ cõcluditur lædi
tur per renunciationem. Et datur dicta re-
ſtitu.etiam ſi mulier ueniat, ut autrix lau-
data,ut eſt dec.15.conſ.Neap. & non datur
in una cauſa niſi bis,& prima reſtitutio ap-
pellatur primum beneficium,ſecunda uero
102 dicitur ſcđm beneficiũ.† Et ſi fuerit cõceſ
ſa in cauſa principali,non datur in acceſſo
riis,ita de his omnib.habetur in dec.35.&
175.conſi.Neap.per And.de Iſe.in conſt.li
cẽtiam,in fi.in c.imperialem.§.præterea ſi
103 q̃s de phi.ſeu alie per Fed.† Quid autem
p ſi contrahit ꝓ cum iuramento is, qui pote-
rat petere reſtitutionem in integrum, ad
poſſit ea petere ſtante iuramẽto, dic quod
in minore eſt expeditũ, quod ut not.Bar.&
Doc.in auth.ſacramenta C.ſi aduer.uend.
nam iuramentum repræſentat eum maio-
rem,unde non poteſt in integrum reſtitu.
ita plene declarat Ale.in conſ.27.& 42. in
2.uol.& Phi.Dec.in conſ.31.uol.1.uer.ſed
his,ubi plus dicit quod minime poteſt pe-
104 tere abſolutionem a iuramento.† Et ex
hoc infert Bar.in l.minor.25.annis ob miſ
ſam.ff.de minor,quod ſi minor litigauit in
iudicio per procuratorem cum iuramento
conſtitutũ,non poteſt petere reſtitui in in-
tegrum,ſi lædatur per procuratorẽ,ex quo
promiſit cum iuramento habetur tantũ id
quod geſtum erit per procuratorem.

ADDITIO. Adde hic deciſio.Cappel.
ol 45.& omnino D.Ioa. Mau.in trac.de
r ſtitu.in integ.c.112.& an minor debet cer
ſ icari de uiribus iuramenti,unde eundem
D.Io.Mau.ca.115.& ad id,quod dici do- au
ctor,qñ minor litigat per procuratorẽ con
ſtitutum cum iuramento, habes plene do-
claratum.in dictis locis.Pet.Fol.V.I.D.
105 † Per hoc etiam infert notabiliter Bal.in
l.generaliter,co.2.uerſi.pone enim,& ex.C.
de rebus cred. quod ſi ciuitas conſtituit u-
num procuratorem, ſeu ſindicum ad con-
trahendum cum iuramẽto,& ille ſyndicus
cõtrahit nomine uniuerſitatis, & iurat,tale
iuramentum non operatur, ut ſi contraue-
niatur,uniuerſitas ſit periuria,quia uniuer-
ſitas nõ habet animam, unde non põt inci
dere in periurium,ſed bene operatur ut ad-
q uerſus talem contractum non poſſit ꝙ uni
uerſitas petere reſtitutionem propter iura-
mentum.quod dictum tenens menti, quia
106 eſt notabile,& quotidianum.† Quid autẽ
in muliere litigante per procuratorẽ cum
iuramento cõſtitutum,an poſſit reſtitutio-
nem petere hoc non inuenio ab aliis deci-
ſum,tamen dictum eſt quotidianum, nam
ſemper mulieres conſtituunt procuratores
in iudiciis, quia ipſe propter uerecundiam
ſexus,nõ poſſunt perſonaliter intereſſe, &
in omni procuratore, quam faciũt notarii
cõmuniter opponunt iuramentum,unde ſi
idẽ diceremus in muliere, ꝙ in minore, ra-
to aut nunquam mulier reſtitueretur iudi-
cis,& ſic illa conſtit. obſcuritatem ſeruiret
nobis de uento,unde uolens hunc caſũ de-
cidere puto,quod mulier reſtituatur,nõ ob
ſtante ꝙ procuratorem cum iuramento cõ
ſtituerit,& ſic diuerſum ſit muliere,& ĩ mi-
107 nore,& moueor iſta conſideratione.† &
qui petit in ĩtegrum reſtitutionem,dicitur
ratũ habere geſtum per procuratorem, &
non dicitur contrauenire,tex.eſt & ibi glo.
in uerſi.ſupplicationem,in leg cum mino.
ff.rem ratam haberi ubi non committitur
ſtipulatio rem ratã haberi ex eo, quia pro-
mittens petit reſtitu.in integr. ergo in pro
poſitio,licet mulier fecerit ꝓcuratorem, &
promiſerit habere rata geſta per eum,& iu-
rauerit,non d.contrauenire, ſi petit reſtitui
in integrum,ergo nõ dicitur periura & cõ-
ſequenter poteſt illã petere, non obſtãte iu
ramento in mandato appoſito,quam iurm
ſemper regulatur, ſecundum naturã diſpo-
ſitionis, ſuper qua apponitur, ſecundum
Abb.in c.quemadmodum,col.2.uerſ. not.
in uerſi.non obſtante,&c. de iureiur. ſed tu
poſſes

poſſes dicere, ergo idem eſſe dicēdū in minore, quia ſi non dicitur cōtrauenire, deberet poſſe petere reſtitutione contra, id ꝙ dicit *Bar*. in d.l. minor. 25. annis. Ad hoc rñdeo, quod in nomine poteſt cōſiderari alia ratio, ſ. quia iuramentum repreſentat eum maiorem, ut probatur in d. auth. ſacramenta, & ibi per Doct. & nota glo. in l. 1. Co. de reſcin. uen. Vnde ſicut maior non reſtituitur, ita & minor, qui iurauerit, quod nō eſt in muliere, quæ ſiue ſit maior, ſiue minor, reſtituitur in iudiciis, per conſ. obſcuritaté, puto tamen quod ſi mulier cōſtituiſſet procuratorem ad contrahendum, & iurandum & ille procurator contraheret, & iuraret, non poſſet tunc mulier petere reſtitutioné: ſicut dicimus in uniuerſitate, per illud dictum Bal. in d.l. generaliter. *Et ita cum* accidiſſet in facto, reſpondebam cuidā obiectioni mihi factæ per quendam peritum Docto. *Bartolinum*, qui erat doctor antiquus, & magnus practicus, & uolebat extēdere illud dictum Bar. in d.l. minor. 25. annis obmiſſam, ut procederet etiā in muliere litigāte per procuratoré cum iuramento conſtitutum ergo ſuſtentaui contrariū per rationes prædictas, & illi meo cōſilio, quã plures Doc. Neapo. & prouinciales ſe ſubſcripſerunt, & ita poſtea fuit iudicatum.

ADDITIO. Ego puto, quod etiam in minore non procedat hodie dictum *Barto*. nam uidemus quotidie minorib. concedi primum, & ſecūdum beneficium, & ſi per procuratorem litigent, cum conſtituiſſet cum iuramento *Petr*. Fol. V.I.*D*.

108 † An autem reſtitutio in integrum r impediat executionem, ita ut ea pendente nihil innouari poſſit, ſicut pendente appellatione, dic ꝙ ſic, text. eſt in l. unica. Co. de in integ. reſt. poſtul. &c. & ibi Bald. & hr̄ plene in dec. 366. cōſi. Neap. & Bal. in l. ſi. colu. 2. verſic. item quero, &c. C. ſi ex falc. inſtru. & Bal in aut. quę ſupplicatio. in 2. not. Co. de prec. Impe. offe. & Bal. in l. ſi cū in 3. no. C. de tranſa. & per Alexan. in l. 4. §. condemnatum. ff. de re iu.

109 † Quod tamē limita non procedere, qñ peteretur reſtitutio aduerſus ſententiam principis, quia tunc non impedit executionem, de præſtita tamen ſatiſdatione, per alteram partem de reſtituendo in caſu retractationis, prout dixi ſupra de ſupplicatione, caſu, ē in c. ſuſcitata, & ibi Abb. de in integ reſt. vbi habetur in d. deciſ. 158. Quomodo autē procedit, quod poſſit peti reſtitutio aduerſus ſniam principis, vide Abb. in c. cū ex literis, col. 6. de reſt. in inte.

ADDITIO. Adde hic deciſio Cappe. Tholoſ. 54. & vide Ioan. Maur. in tracta. de reſtit. in integ. cap. 30. Petr. Fol. V.I.D.

130 † Secundo limita, quando apparet, quod malitioſe peteretur reſtitutio, vt quia eſſet præſumptio contra petentem, eſt tex. in d. c. ſuſcitata, & ibi per Abb in pen. column. Tunc enim non impeditur executio, ut ibi hanc tamen limitationem, & præcedentem & limita, & declara, niſi executio cōtineret præiudiciū irretractabile, ut quia tractaretur de carcerando, vel affligendo aliquem in corpus, tunc enim indiſtincte impeditur executio per reſtitutionem in integrū, ita dicit Abb. in d. cap. ſuſcitata. col. penult. & *Bal*. in d.l. unica, C. in integ. reſt. poſtu. &c. & habetur in deciſ. 356. conſi. Neapo. in fi.

111 † Tertio limita, non procedere, quando peteretur reſtitutio aduerſus decretū affirmatiuum, quia non ſuſpenditur executio, ſicut minime impeditur per appellationé per ritū magnæ curiæ uicariæ ita habetur in d. deciſi. 356. conſil. Neapo.

112 † Quid autem, ſi ſententia ſit bis confirmata per remedium appellationis, adeo ꝙ
ſ non poteſt tertio prouocari ſ an poſſit ſaltē peti reſtitutio in integ. uide Abb. in d. c. cū ex literis, in 7. not. de reſt. in integ. ubi tenet, quod ſic.

ADDITIO. Adde hic deciſio Cappe. Tholoſ. 54. D. Ioa. Mau. in tract. de reſti. in integ. c. 168. Pet. Fol. V.I.*D*.

113 † Vltimo poſſet hic dubitari, t coram quo
t iudice poteſt peti reſtitutio, & pone exemplum, Clericus contraxit cum laico fuit deceptus, vult petere reſtitutioné, an debeat adire iudicem ſuum eccleſiaſticum, vel iudicem ſecularem aduerſarii, dic quod regula eſt quod petens reſtitutionem, debet adire iudicem rei, nō autem iudicem proprium, tex. eſt in l. 2. C. vbi, & apud quē & ibi Bar. fallit hoc in clerico, & eccleſia, q̃a eccleſia habet hoc priuilegium, ut quando petit reſtitutionem, poſſit adire iudicem eccleſiaſticum, & ſic iudicem proprium, & idem in clerico, & ſic in iſtis caſibus actor non ſequitur forum rei, text. eſt, & ibi Abba. in not. in capitu. conſtitutus, de reſt. in integ.

QVE.

QVERELA, eſt octauus actus ſuſpen-
114 ſiuus, ſuper quo dicas, † quod querela po-
teſt accipi largo mō, & ſtricte & proprie.
Quando accipitur large, modo, ponitur,
pro omni remedio, per quod quis recurrit
ad ſuperiorē per uiam grauaminis, & tunc
includit appellationem, & reſtitutionem,
text. eſt, & ibi glo. in uerſicul. querelam, in
l. ab eo. C. quo, & qn̄ iud. & ita illam gloſſ.
declara. Abb. in c. querelam, col. 1. in glo. 1.
de proc. & Fely. in cap. querelam, colu. pen.
de iureiur. idem etiam tenet gloſ. in uerſic.
querela, in l. ſi ab arbitro. & ibi Bar. Alexā.
& Doc. ff. qui ſat. cog. & Soc. in conſil. 96.
col. 3. in fi. in 1. uol. ſecundo modo accipi-
tur ſtricte, & tunc differt ab appellatione,
ſm glo. & Abb. in d. ca. querelam, de proc.
& Fel. in d. c. querelam, colum. pen. de iure-
iur. Nam ille dicitur adire iudicem per que
relam, qui nō poteſt appellare propter ali-
quod impedimentum iuris, & ſic tunc dici
tur, proprie querela, quando circa remediū
appellationis iudex aditur, ut habetur in lo
cis præallegatis. Eſt. n. querela, qn̄ oppreſ-
ſus reclamat, ubi per uiam iuris ſuccurra-
tur, ita dicit Phil. Dec. in conſ. 125. col. fin.
in 1. uolu. & habet locum querela, ut pluri-
mum quādo quis grauatur in actib. extra-
iudicialib. uel per aliquā interlocutoriam
ſiue cauſæ cognitione prolatam, in quibus
caſibus ſi aliquis appellauit, & appellatio-
nem deſeruit poteſt recurrere ad querelam,
& ſic deſertio appellationis non præcludit
uiā querelæ, ita pulchre declarat Car. Ale-
xādrinus, in c. cum ſit Romana. col 1. in fi.
& 2. de appella. ubi etiam allegat dominos
de Rota in ſuis deciſionibus, nam ſiat alia,
quæ currunt in appellatione, non habēt lo
cum in querela, ſecundum Ale. in l. ſi ab ar
bitro, in fi. verbir. ff. qui ſat. co. pro hoc, eſt
tex. in c concertatio, & ibi per doc. de app.
lib. 6. idem tenet Matth de Aff. in conſti.
appellationum tēpora, col. 11. Eſt enim iſta
querela quoddam implorare officium iudi
cis ſine appellatione pro grauamine, ſecun
dum Ale. in d. l. ſi ab arbitro in fi.
115 † Nota tamen inter alios unum uſum, in
quo eſt neceſſaria iſta querela, nam in om
nibus caſibus, in quibus ſnīa lata, nūqaam
tranſit in rem iudicatā, prout eſt, qn̄ fertur
in cauſa matrimonii, ut no. Abb. & Doc. in
c. conſanguinei, de re iud. & in cap. ſicut, de
teſt. Item quando fertur ex conſilio docto-
ris, ut not. Abb. in c. propoſuiſti, de proba.
& Ale. in l. ſi ab hoſtibus, col. 3. ff. ſol. mat
& Phil. in c. intimaſti, in fi. de appe. & Lud.
Ro. in conſ. 228. & idem in ſententia lata
ex iudicio expertorum, ut habetur in dec.
33. conſ. Neapo. & in quam pluribus aliis
caſibus, de quibus plene dixi ſupra in uerſi.
ſententia in 3. q. princ. Si contingat in di-
ctis caſib. aliquem prætendere grauamen
de tali ſententia, ſi vult per appellationem
contradicere, debet appellare infra 10. dies,
& tunc deuoluet cauſam ad ſuperiorem a-
lias elapſis decem diebus, non poteſt ulte-
rius appellare, debet enim contradicere per
uiam querelæ, ſi vult ſe grauare poſt decem
dies, gl. eſt ſingulari in c. ad reprimendam
verſ. ſuſpendatur, de off. ordin. quam ualde
exclamat ibi Ab. in d. c. conſanguinei, col.
pen. in fi. de re iud. & Phil. in c. directe. col.
pe. de app. & Fel. in c. lator. co. 4. de re iud.
116 † Verum tunc non poteſt adiri ſuperior,
ſed debet querela proponi corā eodem iu-
dice, ita dicit Abb. in d. cap. ad reprimēdā,
& in d. c. cōſanguinei, & hoc uidetur differ
re querela ab appellatione, prout hoc ple-
ne declarat Paul. de Caſt. in l. fin. C. de edic.
diui Adr. tol. & ibi etiam Alex. in 11. colu.
circa fi. & ſeq. Iaſ. etiam ibi col. pen.
117 † Similiter cā reuocationem attentatorū,
quando aliquid eſt attentatum appellatio-
ne pendente in tali cauſa, in qua non pote-
rat appellari, quo caſu non ligantur manus
iudicis ante inhibitionem, ca. non ſolum,
de appell. lib. 6. nam iſto caſu attentata te-
nent, & ex quo lege permittente fiunt, vn-
de non reuocantur ex priuilegio attentato
rum, ſed poſſunt reuocari per uiam quere-
læ, & tunc fit reuocatio per ſuperiorem, ita
dicit Abb. in c. paſtoralis, col. 4. verſ. 3. effe
ctus, & in uerſ. in 3. q. & c. & ibi etiam Phil.
in 3. col. de app.
118 † Plus ēt dicit Abb. in d. ca paſtoralis, in
uerſ. in 3. quæſt. & c. quod etiam in caſib. in
quibus prohibita eſt appellatio, ſi aliquis
appellat, operatur, hæc appellatio, quo ad
iudicē ad quem, ut ſi uidet grauamē, poſſit
illud mēdare. & corrigere, licet non operet
aliquē effectū ſuſpenſiuū reſpectu iudicis a
quo, & ad hoc ponderat gloſ ſing. in cl. 1.
10. gloſſ. in uerſ. oneramus de iure patron.
119 † Competit etiam iſta querela ubicun-
que

que iudex tardaret circa expeditionem cauſæ, nam tunc ab iſta tarditione non poteſt appellari, ſed poteſt exponi querela ſuperiori, ita tenet Bal. in l. fi. §. illud, per illum tex. C. de temp. appel.

120 † Plures alias ſignificationes habet iſte terminus, quia querela, quandoq. ponitur pro querela criminali, ut not. glo. in c. Maximianus 81. diſt. & eſt text. in l. querela, C. de falſis, & not. glo. in leg. ſi quis ſe iniuriam. C. de accuſ. & de hoc dixi ſupra in 4. par. in 1. d. uer. ex prædictis, infero, &c. Itẽ, quandoque ponitur pro querela inofficioſi teſtamenti, uel inofficioſæ donationis, & hoc non eſt materia noſtra, ideo remitto ad ſuos titulos.

121 † Quæ autem ſit differentia inter lamentationem, querelam, quærimoniam, & quæſtionem? Dic quod lamentatio, eſt extraiudicialis querela uero iudicialis, text. eſt in conſtit. regni, quæ incipit, peſſimam, & ibi Matth. in 1. not. Quærimonia uero eſt, ante litem conteſtatam, ſecundum Fel. in c. 1. in fi. de app. & declarat Ab. in c. quia indicante, col. pe. de prætor.

122 REDVCTIO † eſt nonus actus ſuſpenſiuus, quę de eſſe ſpecies appellationis, licet non ſit uera appellatio, leg. non diſtinguemus. §. cum quidam, & ibi not. ff. de arb. hinc dicit Specu. in tit. de arb. §. 1. uerſ. quid ſi a tempore, quod reductio ad arbitrium boni uiri, non dr̃ proprie appellatio, ſed potius quædam atteſtatio, habet tñ quandam ſimilitudinem cum appellatione, q̃a ſicut appellatio impedit executionem, ita & reductio, ſecundum Bal. in ca. fin. col. 1. verſ. quod nota, quod tria ſunt, & cap. lata ſententia ſuper reductione, ſecundũ Ang. in conſil. 162. in fin. ubi etiam ſentit Ang. quod non obſtante reductione poteſt fieri executio, præſtita cautione per petentem ſicut dicimus in reſtitutione integrum, de qua materia dixi ſupra in uerſi. reſtit. circa fin. & per Bar. in l. defendente, in fin. ff. de auct. tut. ſed Bal. in l. pactum §. qui prouocauit col. fi. in pen. q. ff. de pact. tenet indiſtincte, quod impedit executionem laudi, adeo quod ea pendente nullo modo poteſt fieri executio. Sicut dicimus in appellatione, idem tenet Ab. in c. quintaualis, columna 23. verſic. ſed hic annecto dubium, &c. de iureiur. ubi etiam dicit, quod iſta reductio, eſt quædam querela. Verum Sal. in l. 1. C. quando prouo. non eſt neceſſe tenet, ꝙ non impedit executionem, & ſic uidetur uarietas opin. inter Doct. ſed in tanta uarietatẽ puto uetiorem eſſe opi. Bal. & Abb. & ſequacium. ſ. quod impediat executionem, ſicut appellatio, & hoc probatur ex text. in d. l. non diſtinguemus, §. cum quidam, recte ponderando illum tex. hanc etiam opi. in effectu tenet Soc. in conſi. 227. col. pen. in 4. uolu. ubi dicit æquiparari iſta duo, ſ. eſſe factum compromiſſum, & eſſe petitã reductionem, unde ſicut non poteſt fierĩ executione pendẽte compromiſſo, ita nec pendente reductione, & cum hac opi. pertranſeo, quæ uidetur tutior.

123 † Super hanc tamen materia reductionis, quæ quotidiana eſt, breuiter attingam tres q. de reliquis autem ad materiam facientib. remitto me ad ea, quę plenè ponit. Ab. in d. c. quintaualis, & Bar. in leg. ſi ſocietatem §. arbitrorum. ff. pro ſoc. & Lud. Rom. in rub. de arb. & Lanfr. in tract. de arbit. quorum dicta eſſet ſuperuacuum recapitulare. Solum attingam iſtas tres quæſtiones, quæ uidentur habere opi. Doct. hincinde, ad hoc ut ponam ueram & communẽ deciſionem. Et prima quæſt. erit, vſque ad quod tempus poteſt peti iſta reductio. Secunda, coram quo iudice peti poteſt. Tertia, quid ſi per pactum eſt renunciatũ huic reductioni, & iuratum, an poſſit peti, non obſtante iuramento abſque alia abſolutione.

124 † Primo igitur quæro. uſque ad quod tempus peti poteſt reductio? dic quod communis concluſio eſt uera, ꝙ poteſt peti uſque ad 30. annos, quidquid dicant alii Doc. hanc opin. tenet Bar. in d. §. arbitrorum, & Soc. in conſ. 220. col. 4. in 2. uol. & eſt deciſum in deciſ. 232. conſ. Neap. idem tenet Ang. in conſil. 314. in prin. ubi dicit, ꝙ eſt ius perſonale, & ideo non præſcribuntur niſi ſpatio 30. annorum idem tenet Bal. in l. fin. uerſ. quæro uſque ad quantum tempus, &c. de contrah. empt. & Alexan. in conſ. 93. col. fi. in 2. uol. & Phi. Dec. in conſi. 39. col. pen. in fin. ubi plures allegat, & dicit hanc eſſe communem opin.

125 † Nec obſtat l. cum antea. C. de arb. ubi dicitur, ꝙ taciturnitate decẽ dierum emologatur ſententia arbitri, ſi non fuerit contradictum, quia illa l. loquitur in arbitro

qui

qui habetur inſtar iudicis nõ autem loqui mur in reductione ad arbitrium boni uiri, quæ fit contra ſententiam arbitratoris, qui eſt uelut ami abilis compoſitor, & procedit de facto potius quam de iure iſta ſentẽtia non emologatur, niſi ſpatio 30. annorum. ita declarat Abb. in d. c. quintaualis,
126 col 6. uer. octaua differentia. † Secundo
u quæro, quis erit iudex adeundus in iſta reductione? ſuper hoc reperio uarietatẽ opi. nam Bar. in d. §. arbitrorum, col. 4. uer. quæro quis erit iudex, &c. ff pro ſocio. tenet qđ debet adiri iudex rei, & ſic ille, qui eſſet futurus iudex, ſi actor uoluiſſet in iudicio litigare, idem uidetur tenere Alexã. in conſ. 13. in prin. in 2. uol. ubi dicit, quod iudex ordinarius litigantium, eſt iudex in cauſa reductionis, non autem iudex appellationis. Idem tenet Soc. in conſ. 18. col. 13. in 1. uol. & Paul. de Caſtr. in l. cum hi. §. transac. ff de tranſac. & Abb. in d. cap. quintaualis, col. 21. in fin. ver. ſed dubitabatur quis iudex, &c. de iureiur. Contrarium tenet Lud. Rom. in conſ. 265. vbi dicit, quod debet peti reductio coram illo iudice, qui eſt iudex arbitratoris ad inſtar appellationis. & hanc partem tenet Matth. de Affl. doct. Neap. in 10. lib. conſi. Neap. verum dicit, quod non fuit hoc deciſum per ſacrum cõſilium. Breuiter ego teneo primam partem. ſ. quod petatur coram iudice ordinario, qui eſſe futurus iudex cauſæ, per deciſiones prædictas, quæ uidentur facere opin. magis cõmunẽ. Quod poteſt corroborari, quia arbitramẽtum, eſt quędam tranſactio, & ſicut ille, qui vult agere cõtra trãſactionẽ, debet adire iudicem rei. ita etiam, & ueniens contra arbitramentum quod tamen declara, & limita niſi ex forma alicuius ſtatuti, haberent laudã executione, & actione, quia tunc ad iudicem arbitratoris eſt recurrendum per ea quæ dicit Bar. in l. 2. C. ubi. & apud quem,
127 &c. † Tertio quæro an contra laudum iuratum. quando eſt renunciatum reductioni poſſit peti reductio, & an ſaltem ſit neceſſaria abſolutio a iuramento? Breuiter vera, & cõis concluſio eſt, quod ſi læſio eſt modica, & ſupportabilis, non poteſt peti reductio, & tunc illa renunciatio cum iuramento, operatur, ut non reducatur ad arbitrium boni uiri. ita tenet Pau. de Caſt. in conſ. 200. colum. 2. in 1. uol. Si autem læſio eſt magna, & enormis, vel enormiſſima tunc poteſt peti reductio non obſtante renunciatione, & iuramẽto, quia dato quod ampla verba ponantur in compromiſſo. non tamen poteſt fieri quin reductio habet locum, ſtante enormiſſima læſione & ſemper iuramentum intelligitur, ſi quæ arbitratus fuerit arbitrator, & enormiſſima læſio nõ præſumitur cogitata, & iuramentũ non extẽditur ad incogitata, ita tenet Alc. in conſ. 131. col. pen. in 1. uol. & Soc. in cõſ. 110. col. 5. in 2. uol & in conſ. 104. col 4. in fi. in 4. uol. & Phil. Dec. in conſi. 11. colu. 6, ver. 4. principaliter &c. & conſi. 60. colu. 2. ubi dicit, quam non poteſt dari clauſula, p quam ad arbitrium boni uiri a laudo non poſſit peti reductio. Sequitur ergo, quod ubi eſt enormis læſio, non requiritur abſolutio a iuramento, ſed poteſt indiſtincte peti reductio, quia non detegitur periurium ubi iuramentum ſe non extendit ad illud. Item tenet Ang. in conſi. 171. conſilium tñ theologorum eſt quod petatur abſolutio ad cautelam a tali iuramento, quam de facili concedet epiſcopus, licet hoc non ſit de præcepto. ita tenet Bald. in l. fin. C. de non num. pec. Reliqua de materia reductionis, dic ut habetur in d. cap. quintaualis. & in d. §. arbitrarum, & ibi per docto. & dicam infra in hoc tracta. de appellatione in 4 q. prin. uer. octauo limita. &c.

128 DILATIO, † eſt decimus, & vltimus actus ſuſpenſiuus, nam impedit proceſſum ad vlteriora, quia dilatione pendente officium iudicis conquieſcit, l. ſiue pars. C. de dilat. c. ſignificante, de appel. Et quia hanc materiam dilationis plenè tractaui ſupra in ſecunda arte iudicij in tractatu de dilatione, ideo ad ibi dicta me remitto. Et per hæc ſit expedita prima quæſt. principalis.

SECVNDO, principaliter ſequendo ordinem præpoſitam, quæro qualiter
229 fiat appellatio. † Dic quod fit a iudice inferiore, a quo lata eſt ſnĩa ad iudicem ſuperiorem, nam ad inferiorem uel parem appellari non poteſt l. 1. §. ſi quis in appellatione. ff. de app. in tantum. quod non ualeret conſuetudo permittens appellare de maiori ad minorem, vel equalem, ſecundum Abb. & Fel. in rub. extra de appel. colum. 1.
230 † Item, debet appellatio continere non ẽ appellantis & appellati, & continentiam

ſententiæ, a qua appellatur, vt eſt tex. & ibi
231 Bar. & docto. in l. 1. § ſi de app. † Item, de
bēt in ipſa appellatione peti Apoſtoli alias
non ualet appellatio ſine petitione apoſto-
lorum, ſecundum Inn. in cap. 1. de app. pro
hoc eſt text. in l. eos. §. apoſtolos, & ibi Bar.
& docto. & l. quoniam la 1. C. de app. & de-
bent Apoſtoli peti inſtantius, & inſtantiſſi
me, ac ſępius, & ſufficit q̄ uni coactu ſępius
petantur in vno, & eodem libello vt eſt tex.
in c. quamuis, de app. & habetur in c. ab eo
232 & c. ut ſuper ad appell. lib. 6. † An autem
ualeat appellatio ſimpliciter facta, & gene-
raliter, non expreſſo proprie nomine iudi
cis, ad quem appellatur ut ſi aliquis dicam
ſimpliciter, appello: uel ſi dicit, appello ad
iudicem competentem? Dic q̄ ſic, & ita cō
muniter tenetur per l. 2. ff. de appell. ita te-
net Bar. in l. 1. §. ſi quis, ver. quęro, quid ſi ali
quis, &c. ff. de appel. & Bald. in l. apertiſſimi.
C. de iud. in 1. col. & Abb. in c. inter certa.
de appel. vbi limitat hoc procedere de iure
ciuili, ſecus de iure canonico, ſm eum, &
Philip. in cap. dilecti, el 3. in 16. q. de appel. y
233 † Debet autem appellatio præſentari per
appellantem coram iudicem a quo ut not.
Phil. in cap. ſi iuſtus, colum. 4. de app. & in-
fra decem dies a die latæ ſententiæ ut. C. de
appel. auth. hodie, & poſtea perſecutio ſit
coram iudice ad quem præſentando corā
eo ſupplicationem, & narrando materiam
cauſę, & ſententiæ contra ſe latæ, & inſtan-
do pro literis inhabitationibus. Verum, ſi
z non poteſt haberi z copia iudicis a quo ut
quia abſens, uel per metum non poteſt co
ram eo appellari, tunc poteſt appellari co-
ram honeſtis perſonis, uel poteſt adire iu-
dicem ad quem, & coram eo porrigere ſup
plicationem appellatoriam, abſque eo, q̄d
aliter appellatum fuerit corā iudice a quo
ita dicit Bald. in d. l. apertiſſimi. column. 1.
C. de iud. & in l. 2. C. de his. qui per metum
iud. non appel. & de hoc eſt gl. expreſſa in
uerbo ...atori in cle. 1. de appe. & declarat ple
ne Socin. in conſil. 55. in 1. colum. in 1. uo
lu. Erit ergo practica in caſu iſto, quando
quis non poteſt appellare coram iudice a
quo, uel propter abſentiam uel propter me
tum, vt adhibeat ſecum iudicem, notariū
& teſtes, & coram illis declaret ac proteſte-
tur, quod intentio ſua erat apppellandum
iudicio a tali grauamine per eumdem iudicē
ſibi illato. Verum quia propter eius abſen-
tiam, vel propter iuſtum metum non po-
tuit iudicialiter appellare, nunc appellat ex-
traiudicialiter coram honeſtis perſonis, &
de dicta appellatione faciat ſcribi actum
publicum. Ad quod facit, quod habetur in
c. ſi iuſtus metus, & ibi per docto. de app. &
not. Bart. in l. 1. §. dies. ff. quando app. ſit. Et
nota, quod ultra iudicem notariū, & teſtes,
debet adeſſe aliæ honeſtæ perſonæ, coram
quibus appelletur, & hoc quando iſta ap-
pellatio eſſe probanda per inſtrumentum,
quia tunc iudex, notarius, & teſtes omnes
ſimul iuncti, faciunt fide de illo actu, & nō
poſſunt repræſentare duas vices. ſ. teſtium,
& perſonarum, coram quibus appellatur,
ita declarat Pet. Phil. Cor. in cōſ. 92. col.
2. uer. 2. in 3. uol. & Abb. ī d. c. ſi iuſtus, col.
1. ubi plus dicit, quod ſufficit, q̄ ſit vnus
234 probus uir coram quo appelletur. † An
autem ſit neceſſe præſentare appellationē
iudici ſedenti pro tribunali? Dic quod nō
ſed poteſt ubique præſentari, imo poteſt p̄
y ſentari ſolum actorum magiſtro y ſeu no-
tariis abſque iudice, & ualet, ſecūdum Bal.
in auth. quæ ſupplicatio. in prin. C. de pre.
imp. offe. & ſequitur Alexan. in l. 1. §. libel-
li. in addi. ad Bar. quæ incipit cui detur, &c.
ff. de app. & idem Alex. in l. 1. §. dies. ff. quā-
do appel. ſit. Et quod in omni loco poſſit
præſentari quo ad effectum, ut ſententia
non tranſeat in rem iudicatā, tenet Card.
in cle. 2. §. ſimiliter in 2. quæſt. in fin. de ap
pel. cum poſſit etiam die feriata appellari,
cum non ſit actus iudicialis appellatio, ſe-
cundum Card. ibi. & not. Bart. in d. l. 1. §.
235 dies. † Fit etiam appellatio per hęc verba,
ſubmitto me protectioni, & tuitioni talis
iudicis, nam ita uerba important uim ap-
pellationis, ſecundum Bald. in l. 1. in fin. C.
ſi quacunque præd. p. pote. & eſt tex. in ca.
ad audientiam & ib. Card. Alexan. ad app.
236 † Vtrum ſit neceſſe quod ſemper appella
z tio z fiat in ſcriptis an uero ſufficiat, quod
uiua uoce appelletur? Communis conclu-
ſio eſt, ut diſtinguatur inter appellationē
a diffinitiua, & ab interlocutoria. Nam a
diffinitiua, ſi quidem appellatur incontinē
ti, id eſt eodem inſtanti poſt latam ſententiam
potest appellari uiua uoce, & ſufficit
quod aggrauatus dicat, appello, & faci
hoc ſcribi in actis per notarium. Si uero ap-
pelletur

pelletur ex interuallo poſt latã ſniam tunc
debet appellari in ſcriptis alijs nõ ualet ap-
pellatio. de hoc eſt tex.in l.1.in fi.cũ l. ſeq.
de ap.l l.litigatoribus & ibi gl.Bar. & Bal.
C.de ap & no.Spe.in ti.de ap.§ qualiter in
prin.& Pet.Phi.Cor.in conſ.95.col.1.in fi.
237 & ſeq.in 4.uol.† Sed qñ dicatur appellari
a incontinenti,& quando ex interuallo? Dic
quod communis concluſio eſt, quod in
cõtinenti dicitur dum iudex ſedeat pro tri
bunali in illo ſero,& non diuertit ad extra
neos actus. Secus eſt, ſi iudex iret ad pran-
dium, uel ad alium actum extraneum à iu
dicio, & poſtea reuerteretur ad tribunali,
quia propter actum extraneum interme-
dium non diceretur ulterius incontinenti
fieri,& idẽ ſi appellans diuerteret ad extra-
neos actus. poſtea appellaret ita dicit Spe.
in titu.de app.§.qualiter in prinċ & ibi Io.
An.in add.ſuper uerbo,diuerterit. ſed Bal.
in d.l. litig. tenet quod iudice ſedente pro
tribunali,dicitur incontinenti,non diſtin-
guẽdo utrum diuertit ad extraneos actus,
uel non imo Bart.expreſſe tenet in d.l.liti-
gator. quod etiam ſi diuerterit ad extra-
neos actus dicitur fieri incontinenti,dum-
modo eadem die fiat,& iudice ſedente pro
tribunali l.diuus.ff de in inte.reſt.idem te
net Barto.in l.eos.§.fin autem. C.de app.&
gloſ.magis expreſſa,in l.2.ff.de app & Bar
to.in l.1.§.libelli,column.1.eod.tit.& hoc
uidetur eſſe de mente Bald.in d.l.diuus,in
2.lect. in fin. ubi proprie loquitur de iudi-
ce ſergente,& ſtatim reuertente,idem uide
tur ſentire Phil.in capitu. ſi iuſtus uerſicu.
6.quæritur,in fin.de app. In hac uarietate,
quæ uidetur eſſe inter Speculatorem & Io.
And.ex una parte. & gloſſ.Bart. & Bald.ex
alia parte,ego ita concordarem opin.ut di
ſtinguamus. Aut iudex proceſſit ad actus
extraneos, ſcilicet ab illa cauſa quam ſen-
tẽtiauit,ut quia poſt expeditam illam cau
ſam incepit expedire alias in eodem tribu-
nali & tunc procedat opin.Barto.& ſequa-
cium,quia ſi tota illa die ſederet pro tribu
nali poſſet appellari uiua uoce, quia iſta
actus non unt oĩno extranei, ex quo ſunt
de iudicio,& ptinentes ad illud tribunal, li
cet uideant̃ extranei ab illa cã deciſa & ita
pondero uerbã Bar.in d.§ libelli ubi ſuper
iſto pũcto refert tres opi.quas ẽt refert Bal.
in d.l.litigatorib.Prima eſt generalis.ſ. qđ
tota illa die ſit permiſſum per d.l.2.ff de
app. ubi fit mentio de die. Secunda opin.
eſt ſtrictiſſima,ſcilicet,ut intelligatur incõ
tinenti,ſcilicet ante, quam iudex procedat
ad alia facienda,quod intelligo, ſcilicet ad
alias cauſas expediendas, nõ autẽ ad actus
penitus extraneos qui fiũt extra tribunal,
& hoc eſt de mente gloſſ. in d.l. litigatori-
bus,in uerſ.illico.quæ relata prius iſta ſtri-
cta opin.refert poſtea ultimam opin. Hug.
quæ communiter approbatur per Barto &
Bald. ibi, ſcilicet quod dicitur illico, dum
iudex ſedet pro tribunali.unde innuit ſub-
tiliter intuenti, quod illa facienda, ad quæ
diuertat,erant negocia,quę expediebantur
in tribunali,& hoc etiam eſt de mente Bal.
in d.leg.diuus,in 1.lect.in 1.not.ff.de in in
teg.reſtit.ubi dicitur incontinenti compa-
rere ille, qui uenit iudice pro tribunali ſe-
dente,licet ad alia iam diuertit. Et dicitur
diuertiſſe ad alia quando habuit ſententiã
pro lata & abſoluta unde illa uerba reſpi-
ciunt alia negocia eiuſdem tribunalis. &
ita intelligo Barto.in d.l. litigatoribus qui
fundat ſe per d.l diuus & de iſta diuerſione
non curamus. Tertia opin.relata per Bart.
in d. §. libelli eſt mediocris, quæ eligit me-
diam uiam, ſcilicet quod dicitur inconti-
nenti donec iudex ſedet pro tribunali, &
iſta communiter approbatur. quam tenet
Lanfr. in capitu. quoniam contra in uerſ.
interlocutiones,& appellationes, column.
16.uer.ſequitur aliqua uidere, &c. de pro-
bat.& Phil.in d.capitu.ſi iuſtus,uer.6. quæ
ritur,in fi. Aut iudex proceſſit ad actus pe-
nitus extraneos, ſurgendo a tribunali cau-
ſa faciendi aliud negocium extraneum, &
tunc aut ſurrexit cum omnino ſtatim re-
uertendi, non relinquendo totaliter tribu-
nal pro illo ſero, quia dimiſit ibi actorum
magiſtrum negociantem in actis interim,
& tũc ſi ſtatim reuertitur. habetur ac ſi nõ
receſſiſſet, & poteſt ad hoc appellare uiua
uoce per ea,quæ dicit Bald.in d.l.diuus, in
2.lectu.in fin. Ad quod facit text.in l.3.ff.
de diu.& in l.pleriquc.ff. de ritu nup. & per
ea quæ habentur per Alexan. & docto.in l.
cũ antiquitas. C.de teſt.aut ſurrexit iudex
a bancho cum tota eius curia cauſa eundi
ad prandium uel ad deambulandum, ita
quòd non apparebat de animo reuertendi
pro illo ſero.& tunc dato quòd poſtea re-

uerteretur, non dicitur ſidei incontinenti quia illa videtur alia ſectio curiæ propter illam interruptionem. vnde tunc eſſet appellandum in ſcriptis, & ita puto procedere opin. Specu.in d.§ qualiter,in princ. quã ad hoc ſequitur Phi.in d.capitu. vt debitus colu.8 verſi.7.quæritur,&c.de app.& Gem.
138 in c.cordi colũ.4.in prin.de app.li.6. † Ex prædicta procedunt, quando appellatur a diffinitiua, ſi vero appellatur ab interlocutoria & tunc, ſiue ſtatim, ſiue ex interuallo, ſemper debet appellari in ſcriptis alias non valet appellatio. Tex.eſt in cap cordi nobis,de app.lib 6.& not.Specu.in titu.de app.§ qualiter poſt princ.& Bart.in l.eius, ff.de app. rec. & Phil.in capitu. vt debitus, colum.7.ver.2.quæritur &c.de app.vbi dicit illud communiter ſeruari tam de iure ciu.quam cano & Pau. de Caſtr. in conſil. 270.in prin in 2.vol.& Bal.& Ange.in l.patris,& filij,ff.de vul.& pup.& Lud.Roman.
139 in conſi.41.† Quando dicatur fieri appellatio in ſcripis,& an ſufficiat comparere in iudicio, & dicere notario, ſcribe qualiter ego appello a tali ſententia tali cauſa, &c. Dic quòd non, ſed tunc dicitur in ſcriptis, quando porrigitur libellus ſcriptus appellatorius, alias ſi viua voce dictaret appellans,& notarius redigeret in ſcriptis,nõ diceretur appellatio in ſcripris, & elapſis 10. diebus ſententia tranſiret in rem iudicatã, non obſtante tali appellat. inualida. ita in terminis tenet Phil. in d. c. vt debitus,in 7. colum.uerſi.4.quæritur, &c.de ap. & plene hoc tangit Petr. Phil.Cor.in conſi.95.col. 2.in fin.& ſequ.in 4.volu.pro hoc eſt gloſſ. & ibi Bart in l.in ſacris.C.de prox. ſac ſcr. lib. 12.& Iaſo.in l.1.colum.3.in prin.ff de
140 eodem. † Ex prædictis hucuſque habemus vnam differentiam inter appellationem a diffinitiua, & ab interlocutoria, ex qua habes colligere duas practicas pro aduocato appellati contra appellantem, ſcilicet ut aduertat, quã quis appellat viua voce a diffinitiua in eadem die,ſi ibi extat iudex præſens & pro tribunali ſedens,quia licet aliæ appellationes in ſcriptis poſſint porrigi quacunque hora loco, & die & etiam ſoli notario. vt ſupra dixi & dicetur infra in ſeq.q prin. quærit 3.q huius principalis diſt. ſeu tract. de ap. tamen iſta appellatio viua voce non valet aliter niſi fiat iudice præſente & pro tribunali ſedente,per ea quæ ſupra dixi,vnde ſi a tali appel. viua voce facta,iudice abſente, vel pro tribunali ſedente laberentur decem dies,ſententia tranſiuiſſet in rem iu-
141 dicatam, poſſet *b* peti executio. † Secun-
b da practica eſt ſi in caſibus. vbi eſt appellãdum in ſcriptis compareret appellans, & dicere notorio actorum ſcribe qualiter ego appello,&c. ſit cautus aduocatus appellati, vt non opponat quòd appellatio non valet ſed taceat donec labantur 10.dies,& poſtea petat executionem ſententiæ,quæ tranſiuit in rem iudicatam,quia multos vidi in hoc
142 errare. † Limita tamen id, quod dixi de interlocutoria non procedere, quando habet vim diffinitiuæ, quia ab ea poteſt appellari viua voce incontinenti, ſicut a diffinitiua,& omnes ſolemnitates in ea ſeruantur, quæ ſeruari debent in appellatione à diffinitiua,ſecundum Phil.in d c.vt debitus, colum.8 ver 7.quæritur,&c & Ang.in cõſ 197.& Lud.Rom.in conſ.41.in prin. ſicut in ſimili dicimus,quod licet alias in appellatione ab interlocutoria ſit neceſſe inſerere cauſam grauaminis, vt dicã in ſ.in 2. differẽtia tamen quando interlocutoria habet vim diffinitiuæ,non eſt neceſſe,quam inferatur cauſa ſicut non eſt neceſſe, quando appellatur a diffinitiua ſecundum Bal in l.minoribus,col.2.C de his quibus vt ind.& Abb in c.peruenit,col 2.de ap.& Phil. in d c.vt de-
143 bitus,in 14. q. de app. † Item illud quod dixi a ſententia diffinitiua debere appellari in ſcriptis ex interuallo limita non procedere in cauſis breuior.in quibus põt appellari viua voce,ſecundum Bal.in l. & maioribus,in fin. C.de app.quæ autem dicantur cauſæ breuiores, remittit ſe ad ea, quæ habentur in auth.niſi breuiores,C.de ſent. ex bre.reci Hodie autem in regno habemus ritum magnæ curiæ,in nu.164.qui incipit. itẽ in cauſis, &c.quo cauetur, quod in cauſis duarum vnciarum ciuiliter petitarum non appellatur, verum nunquam vidi ſer-
144 uari illum ritum. † Sed iuxta prædicta quæro de vna q.quæ quotidie euenit, quid ſi ali
c quis appellat viua voce cum reſeruatione appellandi in ſcriptis, & deinde appellat in ſcriptis, quæ appellatio dicatur valida, prima,an ſecunda? & hoc, eſt vtile ſcire, vt ſciamus, quando incipiat currere tempus proſequendi, an a prima appellatione,

vel

vel a die ſecundæ appellationis hanc qu. mouet Bar. in l. cum procurator, §. ſi dominus, ff. de ope. no. nunc. vbi inuolutæ loquitur. Tamen eius intētio videtur eſſe quod prima appellatio teneat, & iſtam opi. tanquam veriorem communiter ſequuntur Doct. ibi maxime Io. de Imo. Idem magis clare firmat Pau. de Caſt. in conſi. ſeptimo in primo vol. in conſil. 170. eo volumine, vbi dicit, quod primam appellationem debet proſequi appellans, & ab illa prima currit tempus proſequēdi, idem, tenet Ludo. Rom. in conſi. 41. & videtur magis cōmunis opin. vbicunque prima appellatio valuit, quia ſecunda, videtur fruſtratoria, & nullum effectum poteſt importare, niſi q᷑ per ſecundam cenſetur prima redacta in ſcriptis, & ſic ſecunda trahitur ad primam. Sed quando prima non valeret, vt quia ab interlocutoria fuit appellatum viua voce, tunc ſecunda in ſcriptis valet, & ab ea incipit currere tempus proſequendi, dummodo ſit facta infra 10. dies ita declarat Phi. in c. tua nobis, col. 5. verſi. 2. concluſio, &c. de appel. & ibi ponit. 7. concluſiones ſuper iſta qu. & plene declarat, ipſam de mente Bal. in l. appellationes. C. de appel. & in c. ſancimus, quo tempore miles, ſed Alex. in d. §. ſi dominus, col. pen. & ſic videtur tenere contrarium, ſ. quod ſi aliter non apparet de mente appellantis, debet attendi ſecunda appellatio, propter eius proteſtationem, per quam reſeruauit ſibi ius appellandi in ſcriptis, & hāc contrariam opi. tenet Sal. in l. ſi quis libellos C. de appel. Mihi tamen videtur, quod verior ſit prima opin. Barto. Lud. & Pau. de Caſtr. non obſtante quod etiam Iaſ. in dic. §. ſi dominus, ſequatur opin. Alex. & Pau. de Caſtr. ibidem ſibi ipſi contrarius ab eo, quos tenuit in conſilijs.

Et volendo corroborare iſtam primam opin. Bart. & ſequatium, quam habeo pro vera & indubita, maxime hodie in regno, per ea, quæ infra dicam, conſidero, quod totum fundamentum Ale. Iaſ. & aliorum tenentium contrariam partem conſiſtit in eo, videlicet. quod per dictum reſeruationē videtur eſſe facta, proteſtatio, quod ſi contingat me appellare in ſcriptis, volo quod prima appellatio habeatur pro non facta, & in his quæ dependent ex mera voluntate proteſtantis, ſtatur ſuæ proteſtationi, in l. qui in alie. §. fin. & ibi Bart. & Doct. ff. de acq. hær. item quia in dubio debet ita interpretari illa proteſtatio, ex quo eſt vtilius pro proteſtante, quia maiorem habebit dilationem ad proſequendum, & hanc rationem etiam ſentit Io. de Imo. l. in d. §. ſi dominus. Tertio mouentur per l. ſi quis libellos. C. de app. ubi Ang. per illum tex. tenet illam opi. contra Bar. nam ibi dr, q᷑ permittitur appellanti reuocare ſuam appellationem per pœnitentiam, & ſuum arbitrium cōmutare. Iſtis ergo rationibus in effectu mouentur præfati Doct. ad tenendum contra Bart. Ego autem ſequor opi. Bar. & Ludo. quam etiam tenet Ab in c. dilecto, col. fi. de appel. pro qua facio vnum nouum, & vrgens fundamentum.

145 † Et capio hoc aſſumptum, vbicunque dilatio legalis datur aliquibus ob aliquam cauſam, ſi illa cauſa finitur ante finitiuam dilationem finitur etiam & dilatio. tex. eſt, & ibi Bart. in l. a filia. §. alumno. ff. ad Trebel & in l. ſi quis, hæres, la 2. & ibi per Frā. de Aret. ff. de acq. hær. quæ iura ſolent cōiter allegari, quod finita cā dilationis, finitur dilatio, idem tenet Bart. in l. fine pers. C. de dil. quo procedit, etiam in dilatione legali, vt eſt tex. in l. 1. §. ſi ita. ff. de ſucceſ. e. dict. in l. ſi maritus §. ſi negauerit, ff. de adul. gl. in c. fi. in glo pen. de conſt lib. 6. ſed appellanti datur dilatio decem dierum a lege ad appellandum in auth. hodie. C de app. & ſic ob hanc cauſam datur, vt appellet. Ergo ſi appellauit viua voce, & appellatio valuit incontinenti, eſt finita cā dilationis, ſ. ad illud idem, ergo debet eſſe finita dilatio, ſ. vt non poſſit iterum eandem appellationem facere, nam dicta appellatio viua voce facta, ex quo permittitur incontinenti fieri, fuit ſortita ſuum effectum, ſ. ſuſpenſiuum, & deuolutiuum cauſæ ad ſuperiorem, vt dicit Abb. in d. c. dilecto col. fin. & Lud. Rom. in d. conſi. 51. & Pau. de Caſt. in d. conſil. 6. & 170. in 1. volum. vnde alia appellatione opus non, eſt circa idem, argum. leg. qui bis idem ff. de verborum obligationibus. Et per hoc cōm mecito poſſet attentari, quod ſecunda appellatio ſi fit ad eundem iudicem, & continet idem, quod prima, debet cenſeri facta extra terminum, & ſic non valet, quia ſtatim facta prima appellatione viua voce fuit finita dilatio decem dierum ad appel-

landum ad eundem iudicem, vnde de neceſſitate tempus proſequendi, currit a prima appellatione.

146 † Sed contra hoc poſſet inſtare de le. ſi quis libellos de app. C. ſecundum intellectum Bar. & Ang. & Sal. ibi. Nam vult illa l. quod poſt interpoſitam vnam appellationem permittitur variari, & appellari ad alium, iudicem infra decem dies, vt plene declarat Phi. in d. c. tua nobis, col. 5. uer. 5. concl. &c. de app. Ergo non erat finita dilatio, quia ſi eſſet finita, non valeret ſecunda appellatio. Ad hoc reſpondeo, & dico, quod facta appellatione viua voce ad vnum iudicem, eſt finita cauſa dilationis, reſpectu euiſdem iudicis. Quod patet ad ſenſum, quia ſecunda appellatio ad eundem iudicem facta, nullum habet effectũ, quia omnem effectum appellationis ſortita fuit prima appellatio, vt ſupra dixi. arg. d. l. qui bis idem. Vnde fruſtra duraret dilatio reſpectu euiſdem, verum quia appellãti permittitur variare infra decem dies. & alium iudicem adire, quod ad hoc, non eſt extincta dilatio, ex quo iſta appellatio eſt alia a prima, & aliam perſonam continens, & tunc verú eſt, quod uidetur eſſe a prima receſſum, quia uidetur quodammodo quædam nouatio a iure permiſſa, ex quo ſecunda continet aliquid noui a prima.

147 † Et hoc dictum corroboro per bonum ſimile, nam qñ ſit unum mandatum alicui & poſtea fit aliud eidẽ, & de eodem, nihil ualet ſecundum. ſed tãtum primum, ut gl. in l. licet. § ea obligatio in fin. de proc. & Bal. in rub. de proc. & per Mod. in l. qui bis idem dicunt de uenditione geminata, & de ſtipulatione, & de alijs contractibus.

148 † Non obſtant modo rationes Alex. & ſequacium, & primo ad id, quod dicunt de proteſtatione. ergo non uideo unde poſſit elici illa appellatio conditionalis ex illa reſeruatione, cum appellatio uiua uoce apparet facta pure & libere, potius eſt dicendũ, quod illa reſeruatio iterum appellandi, ſit facta ad exaggerationem animi appellantis, qui uult quod dicta ſua appellatio uiua uoce facta, reducatur poſtmodum in ſcriptis, ut ſentit Io. de Imo. in d. l. cũ procurator. §. ſi dominus, ff. de ope. no. nun. quã quod ſit facta ſub illa conditionaliter, cũ hoc nõ ſonent uerba appellantis, arg. l. non aliter,

149 ff. de leg. 3. † Præterea, proteſtatio ſeu reſeruatio facta de illo actu, cuius nihil operatur euentus, nihil ualet l. hæc ſtipulatio. §. diuus. ff. ut l. no. cau. & l. non cogendum, § fin. ff. de proc. & l. 3. §. ibid. ff. ad exhi. ſed in propoſito, euentus ſecundæ appellationis nihil operatur, qñ prima ualuit, ergo

150 reſeruatio fuit fruſtatoria. † Non obſtat, quod datur proteſtatio in his, quæ dependent ex animo, &c quia fateor quando proteſtatio eſt clara, & ſpecificat animum proteſtãtis, ita loquitur, d. l. qui aliena, § fi. ff. de acqui. hære. ſed hæc proteſtatio non ſonat id quod dicunt Alex. & ſequaces. Similiter nõ obſtat. quod uerba debẽt intelligi ſecundum intentionem proferentis, prout eſt ei utilius, quia uerum eſt, qñ uerba ſunt undique ambigua, & poſſunt pati illam interpretationem, ſed in caſu noſtro uerba appellationis uoce facta ſunt clara ex quo ſimpliciter & pure fuit, appellantur unde nõ ſunt trahenda ad alium ſenſum, non obſt. d. l. ſi

151 quis libellos, † quia fateor, quod appellando ad alium iudicem, poteſt uariare, & tunc ſecunda inſpicitur appellatio, ſed qñ appellatur ad eundem, & ex eadem cauſa, non reperitur iure cautũ. quod admittatur iſta uariatio fruſtratoria, quia hoc eſſet cõtra, d. l. quis bis idem cũ ſua materia, ff. de uer.

152 obl. † Ex quibus omnib. concludo ueram eſſe opi. Bartoli, Lud. & Abb. & ita firmo, quam opi. puto hodie in regno eſſe indubitatam, per conſti. appellationum tempora quæ uult, quod appellans habeat quinquaginta dies ad proſequendum a die interpoſitæ appellationis, & ſic non dicit, quod poſt 10. dies dantur illi quinquaginta, ſed quod currunt a die interpoſitæ appellationis, unde eo ipſo, quod quia appellat uiua uoce a diffinitiua continenti dicitur appellatio interpoſita, merito ab illo die currunt ſibi alij quinquaginta ad proſequendum, non obſtante fruſtratoria reſeruatione, quia ſi appellans haberet animum appellandi in ſcriptis, non deberet appellare uiua uoce, ſed ſufficeret ſibi dicere, ergo ſeruo mihi ius appellandi in ſcriptis, & tunc tempus proſequendi curreret a die appellationis in ſcriptis.

153 † Secunda dñia inter appellationem ab interlocutoria, & a diffinitiua eſt, quia appellatio ad diffinitiua nõ habet neceſſe, quod

cõtineat niſi grauaminis in ſpecie, ſed ſuffi cit, quod appellans in genere, dicat ſe grauatum, & quod dicat ſententiam iniuſtam ſine alia cauſa, ut eſt tex. in l. 2. ff. de appel. & not. gl. & Abb. & Phil in c. cum in eccleſia. de appe. & Bar. in l. 1. §. fin ff. de appe. & gl. in c. quod ad conſultationem. in uerſiculo non exprimens de re iud. ſed appellatio à ab interlocutoris, non valet aliter, niſi exprimatur cauſa grauaminis in ipſa appellatione, tex. eſt & ibi Gem. in c. cordi nobis. de app. lib. 6. & no. Abb. & Phi. in di c. cum in eccleſia, & Bar. in l. eius, qui colu. 2. ff. de appe. rec. & eſt tex. & ibi communiter doct. in c. ut debitus, de appel. & Card. Alex. in c. cum ſit Romana, colu. pe. eod. ti. Et tunc cauſæ grauaminis debent exprimi in ſpecie, & non ſufficit in genere & ſi plures cauſæ ſint, omnes debet exprimi nominatim, & non ſufficit facere relationem ad acta, ſecundum Phil. in ca. conſuluit. el 2. in 2. columna de appe. per tex. in cl. appellanti. & de app. & Soc. in conſi. 45. colum. 4. in 1. volum. & Card. in d. cle appellanti. in 3. no. & in 3. & 4. q. & Phil. in d. c. vt debitus. colum. 5. in 12. q. & Bal. in l. minor. colum. 1. C. de his qui. vt in d. vnde non ſufficeret dicere, appell. ex tali cauſa, & ex alijs ſuo loco, & tempore proponendi, nam iſta clauſula generalis nihil operatur, ſecundum Card. in d. cle. appellanti in 4. quæſt. & Phil. in d. c. conſuluit. Idem ſi diceret ex alijs cauſis ex proceſſu, ex actis apparentibus, quia nihil valet, ſecundum Bal. in d. l. minoribus, & Phi. lib. vbi ſupra. Item talis expreſſio cauſæ debet fieri coram iudice à quo, non autem coram iudice ad quem, vt eſt tex. in dic. ut debitus, & ibi Abb. in colum. verſi. alterius nota, &c. Bar. in l. ait prætor. ff. de minor. quod nota, quia ſæpe vidi nonnullos aduocatos errare, qui appellant ſimpliciter coram iudice a quo, & poſtea exprimunt cauſas grauaminis coram iudice ad quem, nam talis appellatio ab interlocutoria non valet, per d. ca. vt debitus ibi, coram eodem iudice cauſa probatis appellationis expoſita, &c. & prædictis adde dec. Rot. 7. in nouis. vbi plene. Item debet exprimi cauſa grauaminis, etiam ſi ſit no-
154 toria. † quia licet notorium releuat ab onere probandi, non tamen releuat ab onere proponendi & allegandi, vt eſt gloſſ. in verſi. iudicis, in d. c. cle. appellanti, & ibi etiam Card. in d. 5. quæſt. & Phil. in d. ca. vt debitus. col. 19. in 11. quæſt. & Gem. in c. 1. col. 2. in prin. de appe. lib. 6. Si ergo non fuerunt iſtæ ſolemnitates ſeruatæ in appellatione ab interlocutoria, tranſit in rem iudicatam per lapſum decem dierum ſecundum Ang. conſi. 217. col. 3. & Soc. in dict. conſi. 45. columna quarta.

ADDITIO. vide Aymo. Cra. in conſilio 181. & 182. 1. libr. & notes perpetuo, quod ex quo hodie in regno iſto, omnes cauſæ ſunt ſumariæ, & proceditur ſine ſtrepitu, & figura iudicij, non requiritur in appellatione ab iterlocutoria exprimere cauſas grauaminis, & appellare in ſcriptis, ſed ſufficit ſi viua voce appelletur, ſecundum Ang. in conſi. 267. incip. conſtitutio, & per Philip. Fran. in cap. vt debitus. extra de appella. numero 15. quæ omnia notes, quia alias obtinui cum ingenti honore. Petr. Foll.

VNVM tamen ſcias, quod licet cauſæ grauaminis non ſint ſpecificatæ in ipſo libello appellationis, poſſunt tamen quandocunque poſtea ſpecificari coram iudice a quo dũmodo intra decẽ dies, alias ſecus, ita declarat Phil. in d. cap. ut debitus colu. 11. in 15. q. Et iſta ſecũda differentia habet colligere duas regulas. Prima eſt, quod appellatio a diffinitiua valet ſine expreſſione cauſæ. Secunda regula eſt, quod non valet appellatio ab interlocutoria ſine expreſſio-
ne cauſę grauaminis. † Primam regulam limita generaliter non procedere in omnibus cauſis, in quibus de iure prohibetur appellatio a diffinitiuæ, nam tunc ſi appellat, debet exprimi cauſa grauaminis, alias non valet appellatio, ita dicit Spec. in ti. de exe. ſent. §. nunc dicendum, uerſi. ſed nunquid. Pro hoc eſt gl. in verſi. mandetur in capit. Romana, ſi autem, & ibi Gem. in fin. colu. de appe. lib. 6. & philip in c. cum ſpeciali. §. porro. colum. 3. verſi. ex prædictis, &c. de appel. & Lud. Rom. in conſil. 324. ꝙ procedit, ſiue appellatio ſit prohibita a lege ſiue ab homine, ut quãdo committitur cauſa appellatione remota, ſecundum Gemi. in dict. capitu. Romana, §. ſi autem. in fi. & Philip. in capit. 3. de appel. & in d. capit. vt debitus colum. 10. in 14. quæſtione, vbi ponit quatuor notabiles fallentias ad hanc regulam,

gulam, quam poteris ibi videre. Adde Fel.
in cap. quod ad conſultationem. colu. 10.
& 11. de re iud. Et ratio huius fallentiæ pa-
tet ad ſenſum, quia cum appellatio ſit pro-
hibita appellans habet iuris præſumptionē
contra ſe, vnde iudex non tenetur eius ap-
pellationi deferre, ſed quoniam allegat iu-
ſtā cauſam, ceſſat illa iuris præſumptio, &
iudex deferre tenetur, vt dicit Lud. Ro. in
d. conſ. 324. & iſta fallentia ſeruire poteſt
ad infinitos caſus, qui iure reperiuntur, in
quibus appel. prohibet. quos ſtudioſus po-
156 terit per ſe ſeruari. † Secundam regulam,
limita, non procedere, quando cauſa graua
minis conſiſteret in mero iure, adeo quod
nullam requirit ꝓbationem in facto, quia
tunc valet appellatio ab interlocutoria ſi-
ne expreſſione cauſæ, quia in allegationib.
iuris deduci poteſt, ita tenet Bal. in d. l. mi-
noribus. C. de his, qui. ut in d. & in l. p hanc
colu. pen. in fi. C. de temp. appe. & Gemin.
in d. c. cordis nobis. colum. 2. & Card. in d.
cle. appellanti. colu. 2. in 1. opp. & Phil. in
d. c. ut debitus in 11. quæſt.
157 † Secundo limita non procedere in inter-
locutoria habente vim diffinitiuę, quia nō
requiritur expreſſio cauſæ, ſecundum Bal.
in d. l. minoribus. & Abb. in cap. peruenit,
colu. 2. de app. & Phil. in d. c. ut debitus, in
158 24. q. & Card. Alex. in d. c. peruenit. † An
autem in appellatione extraiudiciali requi
ratur expreſſio cauſæ, vide eundem Phil. in
c. conſuluit, el 2. in 2. colu. de appe. & in c.
bonæ. col. 6. in prin. verſi. & permitte, & c.
eod. tit. vbi tenet, quod ſic. & Abb. in d. c.
conſuluit.
159 † Tertia differentia inter appellationem
a diffinitiua, & ab interlocutoria eſt, quia
appellatio a diffinitiua e pōt iuſtificari ex
nouis cauſis, & ex nouis ꝓbationibus, quia
dicit appellās, nō probatū probabo, & non
producta producā d. l. per hanc, & ibi Bar.
& doct. C. de temp. app. & habetur in c. fra
ternitatis, de teſt. & no. Bar. in l. eius, qui.
col. 2. in fi. ff. de app. rec. Ad idem eſt tex. in
eos §. ſi quid aūt C. de app. ſed appellatio
ab interlocutoria, nō ſpt iuſtificari, niſi ex
eiſdē cauſis antiquis, & in appellatione ex-
preſſis, & nihil de nouo produci poteſt, vt
eſt tex. in d. cle. appellanti. de ap. & no. Bar.
in d. l. eius qui, col. 2. in fi. & Bar. in l. ait p-
tor, col. 1. in fi. ff. de min. & Bar. in d. l. eos.
§. ſi quid aūt, ubi dicit, q᷑ appellatio ab in
terlocutoria, iuſtificatur ex eiſdem actis, &
in d. l. per hanc, & habetur in dec. 79. con.
ſi. Neap. Et ratio diuerſitatis declaratur no
160 tabiliter per Bar. in d. l. ait prætor, † nam
a diffinitiua poteſt appellari, etiam ſi iuſte
lata fuerit, & etiam ſi iudex nullam iniuriā
fecerit, quia is, qui appellat, ſperat ex nouis
cauſis & probationib. vincere in cā appel-
lationis, vñ ſi de iure pmittitur appellatio,
etiam a ſententia iuſta, fuit conceſſum ap-
pellāti, vt nouas cās deducat, quia alias, ex
eiſdem actis vincere non poſſet, ſed ab in-
terlocutoria nō appellatur, niſi iudex iniu-
riam fecerit, & ſic iſta iniuria nō poteſt de-
tegi, niſi ex eiſdem actis, & ex antiquis cau
ſis coram iudice a quo expreſſis, & non ex
nouis deducendis, quia non poteſt imputa
ri iudici a quo, quando appellans obtinet
ex nouis cauſis, tunc enim non detegitur
161 iniuria iudicis a quo † Ex iſta tertia diffe
g rētia habemus colligere duas regulas g pri
ma eſt, quod appellatio a diffinitiua poteſt
iuſtificari ex nouis actis, vnde ſtat in arbi-
trio appellantis, an velit appellare ex eiſdē
actis, quod eſt, quando per diffinitiuā, pati
tur iniuria, an vero ex nouis deducendis,
quod eſt, quando ex primis probationib.
diffinitiua fuit iuſte lata. Secunda regula
eſt, quod appellatio ab interlocutoria non
poteſt iuſtificari ex nouis actis, niſi ex pri-
162 mis. † Primam regulam limita procede-
re, dummodo nouæ probationes, quæ pro-
ducuntur per teſtes, non ſint ſuper eiſdem
articulis, uel directo contrarijs propter ti-
morem ſubornationis, ſed ſuper nouis arti
culis dependentibus a ueteribus & facien-
tibus ad cauſam, ut eſt tex. in cl. 1. de teſt.
& no. Bar. in d. l. per hāc, & Ab. & Fel. in d.
c. fraternitatis de teſt. & Bar. & Doct. in au
then. ſi qui ſemel. C. de prob. in quib. locis
plene declarat materiā iſtorū articulorum,
ſed probationes per ſcripturas poſſunt pro
duci, quia in ſcripturis nō pōt timeri ſubor
163 natio. † Secūdo limita dummodo nouæ
probationes recipiantur, & producātur ſu-
per repetita, & educta in cauſa principali,
& non ſuper noua re, & nouo libello, nam
ſi in cauſa principali petij bouem, non poſ
ſum in cauſa appellationis petere equum,
& producere probationes ſup equo. Simi-
liter ſi petij rem una actione, & ſuccubui

non

non poſſum in cā appellationis proſequi
eandem in alia actione, quia eſt nouū capi
tulum. Secus qñ in appellatione mutatur
eāq́ pōt includi ſub gñalitate primi libel-
li, ut ſi petij rē ad me ſpectare iuri dñi, non
adſtringendo me ad aliquam cām ſpālem
& deinde in primo proceſſu ſum proſecu-
tus cām emptionis, & ſuccubui, poſſum in
appellatione proſequi cām legati, uel alia
ex qua dñium poteſt acquiri, quia iſta no-
ua cā poteſt includi ſub primo libello ge-
neraliter loquēte de dominio. ita hæc om-
nia declarat Bal. in add. Spe in tit. de app.
in 15. col. circa fi. & Phil. in c. cum in eccle
ſia col. fi. ff. de appel. nam iudex cauſæ ap-
pellationis non cognoſcit in fi de eo, de
quo cognouit iudex cauſæ principalis, ita
dicit Bar. in l. 1. C. ſi aduer. liber.
164 † Hoc tñ limita, niſi quis exiſſet ex teſtō,
ut hæres, quod teſtm̄ fuit pronūciatum in-
ualidum, quia pōt in cā appellationis age-
re ad idē ab inteſtato, quia iuri quod igno-
rabat ſibi competere, nō uſ renūciaſſe, per
leg. mater. ff. de inoffi. teſt. ita deciditur in
dec. 53. conſi. Neap. Secundā regulā reſtrin
ge, & limita, ut procedat, & intelligatur, q
appellans ab interlocutoria, non pōt dedu
cere nouas cauſas coram iudice ad quem,
nec pōt probationes facere ſuper alia cā,
quam ſuper deducta in cauſa principali, ta-
men bene poteſt deducere nouas probatio-
nes ſuper cauſa antiqua expreſſa in appel-
latione, quando illa cā requirit probatio-
nes in facto. Vnde diſpoſitio l. per hanc.
C. de temp. ap hēt locum etiam in appella
tione ab interlocutoria, quo ad probandā
cauſas deductas. ita tenet Cy. in d. l. p hāc.
in 1 & ſecunda quæſtione, & Phil. in d. ca-
pitulo cum in eccleſia columna 2. uerſicu-
lo ſcias tamen, &c. de appel. & eſt gl in d.
cle. appellanti. in uerſic probandis, quod
not. quia multi erant ſuper hoc, qui putant
appellationem ab interlocutoria, nō poſſe
iuſtificari, niſi ex eiſdem actis, quia hoc nō
debet ita generaliter intelligi, ſed ut modo
165 ſupra dixi † Secundo limita, niſi cā noua
ſuperuenit de nouo, in qua nulla poteſt
imputari culpa appellanti, quare ipſam nō
deduxit in appellatione, ex quo tunc non
ſuberat, nam poteſt tunc interlocutoria iu
ſtificari eo iſta noua cauſa, ſecundum Old.
in conſ. 130. col. fi. & Bal. in l. inuitus, col.
fi. C. de proc. & Bald. in d. l. per hanc. col.
pen. in fi. C. de temp. app.
166 † Tertio limita, niſi appellās obtuliſſet
cauſas grauaminis, & probationes coram
iudice a quo, & non fuit admiſſus, quia po-
terit deducere, & probare coram iudice ap-
pellationis, ex quo non ſtetit per eum, ſed
per iudicem, ita tenet Bar. in l. per hanc. co
lumna. pen. in fi. per l. ait prætor. § quid ta-
167 men. ff. de min. † Quarto limita non pro
cedere, quando appellatur a diffinitiua. nā
in ea poteſt reparari grauamen, etiam illa
tum per interlocutoriam ex nouis cauſis,
& probationibus, ex quo non directo tunc
appellatur ab interlocutoria ita tenet Bal.
in l. generaliter. §. ſed iuramento, col. ſecun
da, verſiculo item nota. in uerbo, non au-
diant, &c. de rebus credi. & Inn. in ca. quo
ad conſultationem col. 1. de re iud.
168 † Quinto limita non procedere, quādo
interlocutoria eſſet lata contra contuma-
cem, quia tunc poteſt iuſtificari ex nouis
cauſis, & ex nouis probationibus, ſecun-
dum Bar. in l. ait prætor col. prima. in fi. ff.
de mino & Alex. in d. l. eius. qui. in add. ad
Bar. in ult. col. ff. de app. rec.
169 † Sexto limita, quando interlocutoria
continet grauamen irreparabile, quia tunc
poteſt ex nouis cauſis iuſtificari, puta ſi iu
h dex interloqueretur aliquem eſſe *h* torquē
dum, uel aliud ſimile, ita tenet Bal. in d. l.
per hanc, col. ſeq C. de temp. app.
170 † Septimo limita, niſi eſſemus in interlo-
cutoria habente uim diffinitiuæ, quia po-
teſt ex nouis actis iuſtificari ſecundū Car.
in d. cl. appellanti col fi. in 9. q. de app. ubi
ponit exemplum in interlocutoria lata ſu-
per atteſtatis. & Bal. in l. minorib C. de his
qui, ut in litig facit quod not. Bal. in l. 1. col.
pe. uer. denuo quæro, &c. C. quando prou.
non eſt neceſſ.
171 † Quarta differentia inter appellationē
a diffinitiua, & ab interlocutoria eſt, quia
appellatio a diffinitiua ſtatim cum fuit in
terpoſita, ligat manus iudicis a quo, ut nō
poſſit pcedere ad aliquē actū ulterius ī illa
cā tex. eſt in l. appellatione. C. de ap. & in l.
1. in prin. ff. nil. nou. appe. pen & in c. nō ſo-
172 lum. in prin. de appel. lib. 6. † Sed appel-
latio ab interlocutoriā, nō ligat manus iu
dicis a quo quin poſſit pcedere ad ulterio-
ra, donec p iudicē appellationis fuerit in-
hibitum

hibitum prout eſt tex. in d. c. non ſolum,
circa fi.& not.Bar.in l.eius qui. col.1.ff.de
appel.recip.& Bar.in l.intra vtile, col.2. ff.
de min.& Ang.in conſi.217.col.5.adeo q
vſque ad diffinitiuam incluſiue procedere
poteſt ante inhibitionem, non obſtãte ap.
& tunc nõ requiritur aliqua citatio partis
ſed iudex poteſt procedere ad oẽm actum
vſq; ad ſententiam parte nõ citata, ex quo
appellando vr̃ ſe facere contumacem.& de
clarare animum ſuum, quod non vult cõ-
parere.tex.eſt in c.cũ,qui de dolo & contu.
lib.6.& cl.1.eod.ti. & non Bar.in d.l. intra
vtile,col.2. Verum qñ iudex appellationis
pronunciat bene appellatum,omnia atten
tata reuocantur,ſecũm Bar.ibi. & Bar.in d.
l.eius, qui.col.2.& p̃dictis adde Bal. in l.2.
verſi. ſed incidenter quæro, &c. de epi.au.
173 † Ex iſta quarta differentia habemus col
ligere duas regulas. Prima eſt, quod appel-
i latio à diffinitiua,ſuſpendit iuriſdictioné
iudicis à quo ſine alia inhibitione, adeo
quod nihil poteſt facere appellatione pen-
dente. Adde,quod idem eſt ante interpoſi-
tam appellationem infra 10. dies, vt eſt
tex.in d.c.non ſolum.de appe.li.6. & not.
Ale.in l.3.§.ſi ſeruus, col.pen.ff. de acquir,
poſſ. Secunda regula eſt,quod pẽdente ap-
pellatione ab interlocutoria non ligantur
manus iudicis, quin poſſit procedere, ante
quã inhibeatur, ex quo ſequitur a fortiori
quod ſi poteſt procedere poſt appellationẽ,
multo magis ante appellationem infra 10.
dies. gl. eſt & ib. Bal. in l à precedente. C.
de dila.& idem Bal in l.ota demum,verſic.
174 ſed hic quæritur,&c. C.de procu.† Primã
regulam limita procedere inter ipſos prin-
cipales litigantes,inter quos non poteſt ali
quid innouari pendente appellatione, Se-
cus eſt contra tertium,licet ſit de eadem re,
unde ſi ſunt duo rei debendi inſolidũ, &
vnus conuenitur,& condemnatus appellat
pendente appellatione põt cõueniri alius,
& iudex a quo poteſt contra eum procede-
re,tex.eſt ſingularis id l. creditor. in pri.ff.
mand.per quem tex.dixit no. Bar.in l.3.§.
vbi duo.ff. de duo. reis, quod pendente iu-
dicio contra unum ex reis debendi, poteſt
175 alius conueniri.† Secundo limita nõ pro
cedere,quo ad illos actus, qui poterant fie-
ri, & innouari pendente cauſa principali,
quia poſſunt fieri etiam pendẽte cã appel
lationis, prout eſt compellere litigantẽ ad
cauendam ita tenet Bar. per illum tex.in l.
poſtquam.§.imperator,in 1.oppo.ff. vt le-
gat.no.c.Bart.in l.furti.§.1.in princ.ff. de
his,qui no.inf.Ale.& in rub.ff.nil.no.app.
176 pen.† Tertio limita non procedere in pa
trono præſentante duos in beneficio, nam
ſi primo præſentauit vnum,& ille appella-
uit vt non præſentetur alius, poteſt nihilo
minus patronus alium præſentare appella
tione pendente,& iudex a quo admittit ta-
lem præſentationem,& ratio eſt, quia ante
appellationẽ permittebatur ſibi huiuſmo-
di præſentatio,& non dẽt hac facultate pri
uari per dictam appellationem, ita tenet
Ab.in c.paſtoralis.in 2.no.de iure patron.
Et hæc limitatio in effectu recidit in idem,
177 quod præcedens.† Quarto limita nõ pro
cedere,qñ debitor,q appellauit,fuit ex no-
ua cauſa factus ſuſpectus de fuga,quia etiã
appellatione pendente poteſt capi per cre-
ditorem propria auctoritate,ſicut ante,per
ea,quę no.Ang.in l.rept.l.nemo carcerem.
verſi. item, quæro, quid ſi lite pendente,
&c.de exact.trib.li.10. & ſequitur Alex.in
conſi.106.col.fi.in 3.vol.& Iaſ.in l ſi ab ar
bitro. col.3.ff.qui ſat.cog.ubi dicũt, quod
lite pendente poteſt capi debitor ſuſpectus
ergo etiam appellatione pẽdente per text.
& ibi Bar.in l.poſtquam.§.imperator.ff.ut
leg.no.cau.& hanc quęſt decidit in termi-
nis.Phi.in c.cum teneamur, col.3. de app.
178† Quinto limita,non procedere in appel.
K à ſententia K excõicationis, quia ea non
obſtante poteſt iudex à quo denunciare, &
publicare excõicatum, ut ab omnibus eui
tetur, tex. eſt in c paſtoralis, verum. & ibi
179 Ab.& Phi.in 1.no de appe † Item poteſt
iudex priuare interim excõicatũ fructib.
ſui beneficii, & diſtributionibus quotidia-
nis,ſecundum Ab.in d.§.verum. col.5. ſu-
per gl.fi.& ibi etiam Ioan.de Imo. & Phil.
col antep Nam excõicatus,q eſt exceptus
a communione eccleſiæ,non debet de fru-
ctibus eccleſiæ alimentari, vnde ipſo iure
eſt priuatus fructibus, etiã ſi nihil dicatur
in ſententia, prædictis adde Spec.in tit. de
appe.§.in quibus.ver.17. & ibi plus decla-
rat,quid operatur appellatio ab excõicatio
ne,& hr in c.per tuas,de ſent.excom.& per
gl.in ver.ſuſpendatur, & ibi Abb.in ca. ad
180 reprimendã de offi.or.† hoc tñ intellige,
& de

& declara, qñ appellatur ab ipſa ſententia
excõicationis. Secus, ſi appellatur a declara
toria iudicis, per quam declarat aliquẽ in-
cidiſſe in ſñiam excõicationis, quia tũc ap
pellatio ſuſpenditur, & iudex nihil põt inte
rim innouare, ita tenet Fel in c. cum non
ab hoïe col. ſi. de iud. & rõ eſt, quia eſt poſſi
bile, quod iudex male declarauit, & ideo a
declaratoria permittitur appellari, licet nõ
appellaretur a ſñia, ſecundum Ab. in c. fin.
col. 5. de iura calum. Item poteſt innouare
iudex abſoluendo ab excõicatione, non ob
ſtante appellatione, ſecundum Ab. & Phi.
in c. qua fronte, &c. de appel. et ſi appellans
non renunciet appellationi, ut ibi habetur.
181 † Item, prædicta intellige, qñ quia appella
ta ſñia excõicationis iam lata. ſecus. quãdo
appellat a futuro grauamine. & ſic a cenſu
ra futura, quia tunc excõicatio poſtea lata
eſt ipſo iura nulla, tex. eſt, & ibi Ab. & Phi.
in 3. no. in c. dilecti, el. 1. de app. & in c. ſolet
de ſen. excom. lib. 6. & Ang. in conſil. 88. ꝙ
procedit etiã in appellatione extraiudiciali
182 vt in c. dilecti. † Sexto limita, non proce-
dere, qñ appellatio eſſet manifeſte friuola,
& fruſtratoria, interpoſita contra leges,
quia tunc ea non obſtante poteſt iudex ꝓ-
cedere ad executionem, & innouare dum-
modo non deferat appellationi, ex quo iu-
ſtitia non defert tali appellationi, unde ha
bet effectum ſuſpenſiuum tex. eſt in c. cum
appellationib. de appel. lib. 6. & ibi Gem.
& Abb. in c. conſuluit. el. 3. de appellat. &
Specul. in titul. de appel. §. nunc dicamus,
veric. item appellatione pendente, &c. &
Soc. in conſi. 59. col. 6. in 4. uo. ad quod fa.
c. tex. in l. tutor. ff. de v. u. & quod no. glo.
Bart. & Doc. in l. 1. C. de vſu rei iud. & Soc.
in conſi. 76. co. 2. in 1. vol. in quib. locis ha
betur, ꝙ quando appellatio eſt fruſtrato-
ria, non impedit curſum vſurarum, & tem
pora currunt a prima ſententia perinde, ac
ſi appellatum non eſſet.
183 † Septimo limita, non procedere in omni
bus caſibus in quib. de iure appellari nõ li-
cet, quia tunc appellatio non ſuſpendit effe
ctum ſententiæ, & poteſt iudex a quo inno
uare, ſecundum Ioan. in c. paſtoralis, de offi.
deleg. & eſt gl. in ver. caſib. in c. non ſolum
de app. li. 6. & toto tit. C. quo appel. non re-
cip. & Bal. in c. ſancimus, colu. 1. quo temp.
mil. quod tamen limita, niſi in talib. caſib.
prohibitis appellans allegaret aliquam iu-
ſtam cauſam, ex qua debet admitti eius ap
pellatio, quia tũc iudex tenetur eius appel-
lationi deferre, & non debet interim inno-
uari. glo. eſt in c. Ro. §. ſi aũt. & ibi Gem in
ſi. de appel. li. 6. & Lud. Ro. in conſi. 324. &
Abb. in c. conſuluit. el. 3. in 1. no. de appella.
184 † Et ſub iſta fallentia poteſt includi appel
latio a poſſeſſorio, quæ non retardat execu
tionem per ea, quæ plene no. Bal. in l. 1. C.
ſi de momen. poſ. fue. appel. & Ang. in con
185 ſil. 107. † & ſimiliter appellatio a decreto
affirmatiuo, prout eſt, quando iudex con-
cedit, aſſiſtentiam uigore in ſtri, quia a tali
decreto non appellatur in regno. ſ. ad effe-
ctum retardandæ executionis, per ritũ ma-
gnæ curiæ uicariæ, ſed de nullitate dici po-
teſt, & talis nullitas oppoſita, retardat exe-
cutionẽ, ut eſt regia prag. quæ incipit, ma-
gnæ curiæ, & uide dec. 261. conſi. Neapol.
186 † Octauo limita, nõ procedere in factis
notoriis, nam in illis appellatio nõ ſuſpen-
dit executionem, ſecundum Old. in conſil.
18. col. 2. & Lud. Ro. in cõſ. 224. & per Do
cto, in c. cum ſit Rom. §. præterea, de appe.
& glo. in c. Ro. §. ſi autem, in veri. caſib. de
187 app. lib. 6. † Hinc dicimus, ꝙ notorie cri-
minoſus non auditur appellans, ꝙ eius ap-
pellatio non ſuſpendit, vt habetur in c. pro
poſuit. de app. & in d. §. ſi autem & Specul.
i ti. de no. crim. §. 1. ver. quid ſi auditus, &c.
188 † Nono limita, nõ procedere, quando ti-
metur de lapidatione fructum quia põt iu
dex etiam pendente appellatione fructus,
ſequeſtrare. l. imperatores, §. fi. ff. de app. &
c. fi. de ſeq. poſſ. et fruc. et no. Spec. in tit. de
app. §. et nouiſſime, in prin. et habetur in l.
ab executore. C. quo app. non recip. et per
Phi. in c. cum teneamus, col. 3. de appe. Sed
per quem iudicem fiat hæc ſequeſtratio,
quidquid dicat Bar. in d. l. imperatores, dic
ꝙ communis concluſio eſt, ꝙ ſi petitur an
tequam appellatio ſit præſentata iudici ad
quem, et per eum recepta, debet fieri per
iudicem a quo, ſed ſi poſtea debet fieri per
iudicem ad quem, ita tenet Io. And. et Ab.
in d. c. fi. in nu. et Phi. in c. cum teneamus.
col. 2. de app. et Ale. in add. ad Bart. in d. l.
imperatores, §. fi.
189 † Decimo limita non procedere in eo, quĩ
detinetur ĩ carcere pro crimine ꝓ quo fuit
condẽnatus, q̃a licet appellat a ſñia, tamen
adhuc

adhuc poteſt detineri,& ſic iudex a quo in-
nouat detinendo in furtum, & non libe-
rat ipſum,vt no.Bal.in l.2.verſ.ſed incidē
ter.C.de epiſ.aud. & Spec.in tit. de app.§.
nouiſſime,colum.1.verſ.tertius &c.& Ale.
in add.Ad Bar.in l.1.ff.de cuſt.reo. & Bar.
in l.ab executione.C.quo app.nō rec.& vi-
de in l.eos.§.ſuper his. C.de app.& in l.mi
190 nime,eo.tit.† & ſi iſte carceratur eſſet re-
mittendus ad iudicem appellationis debet
mitti cum cuſtodibus ad expenſas ipſius
carcerati ſecundum Bald. in l. generaliter.
191 §.his.de pręſentibus.C de reb.cred.† Vn
decimo limita non procedere, quo ad im-
pediendam abſolutionem ab excommuni
catione,nō obſtante appellatione, tex.eſt,
& ibi Abb.in 3.colum & Phi. Car.in cap.
192 qua fronte. de app.† Duodecimo limita,
vt non poſſit iudex appellatione pendente
innouare cōtra appellationem, ſed pro eo
poteſt innouare,ſecundum.Inno.in c.quia
propter.de ele.& Soc in conſil.45.co.3.in
193 fi.1.vol.† Decimotertio limita,non pro
cedere, quando ſententia fuit lata contra
poſſeſſorē beneficij in curia Romana,quia
tunc interim ſi fuerit appellatū, beneficiū
ſequeſtratur per ordinarium loci iuxta cle.
1.de ſeq.poſ & fruct.nam tunc etiam ſi ab
ordinario appelletur, poteſt interim proce
dere ad ſequeſtrum non obſtante appella-
tione, ſecundum Card. in d. cle.1.in 9.no.
194 † Decimoquarto limita,quando appella-
tus attentaret aliquid in præiudicium ap-
pellationis,nā poteſt iudex a quo, ſe intro-
mittere, & reparare, non obſtante appella-
tione puta, ſi appellans turbaretur in poſ-
ſeſſione per aduerſarium appellatione pen
dente, nam poteſt iudex a quo reformare
ſibi poſſeſſionem, caſus eſt in capitu. cum
teneamus,& ibi Abba.in fin.colum. & per
195 alios Doct. ibi de app.† Decimoquinto
limita,non procedere in eo,cui factum eſt
mandatum,vt veniat ad reſidendum. in lo
eo beneficij,quia ſi interim appellat poteſt
iudex a quo pendente appellatione pone-
re vnum ſubſtitutum in dicto beneficio,
qui interim nutrietur de fructibus illius be
neficij text. in cap. peruenit. el 2. de app.
196 † Decimo ſexto limita generaliter, quia
iudex a quo, poteſt pendente appellatione
attentare omnia illa, quæ tendunt ad faci-
liorem exitum cauſæ appellationis dūmo-
do ſe non impediat de ipſa appellationē
ita tenet Abb. per illū text.in ca. ex literis.
de matr.cōtract.cum interdi.eccleſiæ,& in
197 cap.cum teneamur.in 1.vo.de app.† De
cimoſeptimo limita,non procedere quoad
taxationem expenſarum, quia iudex a quo
poteſt pendente appellatione taxare expen
ſas ad quas condemnauit,quia non dicitur
innouare ſed potius declarare pronuncia-
ta. ita tenet Lapus in allegationib. ſuis in
le. 72. in capi. in cauſa matrimoniali, &c.
198 † Decimooctauo limita, non procedere
contra adminiſtratorem alicuius loci pij,
qui ſi fuit condemnatus ad reddendum rō
nes, & appellauit, poteſt interim iudex a
quo ipſum conſtringere ad reddendum rō
nes non obſtante appellatio ita pulchre te-
net Ang.in §.œconomos.in fi.in authē.de
199 ſan. epi. † Decimonono limita, niſi ap-
pellatio ſit deſerta,quia tunc non obſtante
app. poteſt iudex a quo procedere ad exe-
cutionem, quia hr ac ſi appellatum non eſ
ſet,vt deciſū eſt hodie in regno per cōſt.ap
200 pellationū tempora. † Verum ſuper illo
dubio iudex a quo pronunciet deſertam,
m vel iudex ad quem, ſcias quod ſi appella
tio deſerta efficitur ex non proſecutione
ſiquidē nunquā ſit additus iudex ad quem,
& nullus actus eſt factus coram eo,& tunc
non eſt opus alia,pronuntia,niſi quia pars
appellata poteſt adire iudicem a quo, vt
ſententia exequatur, & ſi ille videt lapſum
terminum iuris vel hominis ad proſequen
dum,pronanciabit illam deſertam,& con-
demnabit appellantem ad expenſas, & ob
hoc eſt vtile,vt pronuncietur, propter con
demnationem expenſorum ſecundū Abb.
in c.ſæpe.colum.3.de appel. Verum poteſt
ſi vult exequi ſine alia pronuncia,& hoc &
eſt utile,ut cā citius expediat, ne detur ma-
teria vlterius appellādi. Si vero fuit aditus
iudex ad quem appellatio fuit coram de
introducta& tunc ipſe debet pronuntiare
ſuper deſertione, & nō iudex a quo, ita de-
ſtinguit notabiliter Phi.in ca.ex rōne.col.
19.in fi.ver.circa ſeptimum, &c.de app.&
Fel.in c.ex parte el 2.co.6 in fin.& ſeq col.
pe.de reſcr. Adde text. & ibi Ba.in l.ſi con-
tra.& in l.præcipimus § officijs. C.de app.
& ibi per Bar.add. & Ale.in l præſes.ff.de rei
201 iud.† Et quod poſſit appellari a ſnīa, per
quam pronūciatur,appellationem eſſe de-
ſerta

a ſertam, vt tenet Phil. in d. c. ex ratione, col. 25. ver circa nonum, & c. vnũ cauſa vitandi appellationem extinctiũ eſt, vt iudex a quo, exequatur ſine alia pronuncia iudicis ad quem vt declarat plene Phil. in d. c. ex rõne col. antep. in fin. & colum. penul. & Ang. in conſilio 140. & Bal. in conſi 390. in 3. vol.
202 † hodie tñ cõiter ſeruatur in regno, q̃ q̃ñ eſt deſerta appellatio, quæ erat introducta coram iudice ad quem, ſolet pars appellata adire iudicem ad quem, & inſtare, vt reſcribat iudici a quo vt exequatur ſententiam, ex quo appellatio eſt deſerta, qui iudex ad quem reuiſo, calendario proceſſus, ſi liquet ſibi ex eo, quod appellatio eſt deſerta, non facit aliam pronunciam, niſi quia reſcribit per literas iudici a quo vt ſententiam exequatur, ex quo liquet ſibi appellationẽ eſſe deſertam, & ſic iudex a quo, ad literas iudicis ad quem exequitur ſententiam, & iſta eſt communis practica quam vidi ſeruari in hoc regno, & tenet And. de Iſer. in conſt. appellationum tempora, colum. 3. in prin. & ibi etiam Matth. in 5. colum. in princip.
203 † Imo quando iudex ad quem, pronũciat appellationem eſſe deſertam, non requiritur citatio partis, ſecundum Phil. in cap. ſæpe, colum. 7. de app. & eſt hodie cautum in regno, quod ſit decretum qualiter eſt deſerta, ſed non legitur, vt eſt ritus magnæ curię in num. 229. inc Item ſeruat ipſa curia &c.
204 ſub rubrica, de appellationibus. † Vigeſimo limita, non procedere in ſententia lata contra officialem o in ſyndicatu, quia
o non ſuſpenditur p appellationem, vt eſt regia prag. q̃ incipit, regiæ dignitati qđ intellige de diffinitiua, ſed ab interlocutoria, & grauamine incidenti põt appellari, ſecundũ Par. in trac. ſynd. in verſ. appellatio col. 8. item, a ſnĩa ferenda poteſt appellari, ſecũ
205 dũ Par. ibi, col. 7. in fi. † Vigeſimoprimo limita non procedere, q̃ñ iudex a quo, vult ſtatuere terminum appellanti ad proſequẽdum, vel ad ſe repreſentãdũ corã iudice ad quem nam licet pendente appellatione, cenſeantur ligatæ manus iudicis, non tñ cenſentur ligatæ quoad hoc quia poteſt iudex a quo ſtatuere terminum cõpetentem, & breuiare tempus iuris, infra quem terminum ſi appellans non ſe præſentet iudici ad quẽ vel non proſequitur appellationem, ad manet appellatio deſerta, & põt ſententiã exequi ſecundum quod tenet Phil. in d. c. ex ratione. ... qui tex. eſt in c. perſonas, & ibi Abb. & Phil. & in cap. cum ſit Romana, & in cap. oblatę & in c. reprehenſibilis, & in cap. ſępe de ap. & Spe. in tit. de app. §. nouiſſime, verſ. 15. & verſic. 16. & Car. in cl. 1. in 22. q. de app. & Bart. in l. præſes, C. de app. In hoc tamẽ ſi via ſcire qualem terminum poteſt iudex aſſignare appellanti, vide notabiliter Phi. in d. cap. perſonas, col. 2. de appel. vbi declarat nouem modos dandi terminum in hac materia. Et primus eſt, ad iter arripiendum ad iudicem appellationis, quem termini dat iudex a quo. cap. peruenit, el 2. de app. Secundus eſt, ad ſe præſentandum coram iudice ad quem, & iſte ſimiliter dari poteſt vt d. cap. perſonas, Tertius, eſt terminus ad ſe præſentandum cum apoſtolis de hoc habetur in d. l. præſes, & ibi per Bal. & hic ſimiliter dari poteſt, vt ibi. Quartus eſt terminus ad recipiendum Apoſtolos petitos, & tñ poteſt iudex a quo ſtatuere certum terminum appellanti, infra quem debeat recipere Apoſtolos, quo elapſo ſi non recipit appellatio eſt deſerta, vt in cl. 2. de appellat. Quintus eſt terminus ad proſequendam appellationem, & iſte etiam dari poteſt. c. cum cauſa, de re iud. & cap. ad hæc, el 3. de app. quidquid tenuerit Bar. in d. l. præſes cuius op. in hoc reprobatur. Sextus eſt terminus ad ſe præſentandum, & redendum, cũ literis impetratis, & hoc fieri non poteſt p iudicem a quo quia eſſet imponere legem ſuperiori. cap. ex inſinuatione, ibi Abb. de app. Septimus eſt terminus ad præſentandum, vel proſequendum, & faciendum fidem de ipſa proſecutione, & hoc minime fieri poteſt ad faciendum deſertam appellationum elapſo termino, alius terminus eſt ad finiendam appellationem coram iudice ad quem, & hoc minime fieri poteſt, quia imponeret legem ſuperiori, vt d. cap. ex inſinuatione, quæ oĩa proſequere, vt per Phi. in d. c. perſonas, & dec. Rotæ 94. in no-
206 uis. Vigeſimoſecundo limita, quia iudex a quo poteſt pendente appellatione examinare teſtes ſenes, vel ualitudinarios ad perpetuã rei memoriam, & non dr̃ innouata per plura tenet Matth. de Aﬄ. in conſt.
207 probationũ in curſibus, col. 2. in fi. † Secũdam regulã principalem. ſ. de appellationem ab interlocutoria, limita primo non procedere, q̃ñ fuit iudici a quo, inhibitum

pet

per ſuperiorem, quia tunc non poteſt ulte-
rius procedere in illa cauſa, vt eſt tex. in d.c.
non ſolum de app.lib.6.& no. Ang. in cõſ.
217. Quod tñ intellige, qñ ihibitio fuit le-
gitime interpoſita, & cum cauſæ cognitio
ne, & parte citata nam qñ eſt appellatũ in
caſu, in quo non debuit appellari, vel quia
cauſa eſt iniuſta, vel appellatio eſt friuola,
& fruſtratoria, tunc nunquam debet iudex
ad quem inhibere, niſi prius adhibeat cau-
ſæ cognitionem ſuper iuſtitia appellatio-
nis alias inhibitio non valet, vt no. Spe. in
tit. de app §. de off. uer. ſed quæritur, & Fel.
in c. dilectus, el 2. col. pen. de reſcr. Pro hoc
eſt tex. in c. Romana. §. ſi uero & §. ſi autẽ,
& ibi Gem. de app. lib. 6. Item quod debeat
fieri parte citata inhibitio, alias non ualet,
tenet Alex. in conſi. 91. col. pen. in 2. uol &
Fran. de Are. in conſi. 20. col. pen. uer. circa
fin, &c. & cõſ. 35. & Ale. in l. Titia. in fi. ff.
ſolu mat. Vbi dicit hãc eſſe cõem opin. &
idem Ale. in l. 4. §. condemnatum, col. 4. in
fi ff. de re iud. & Alex. in cõſ, 9. in 4. uol. &
Iaſ. in l. ſi opus, col. 2. in fi. ff. de op. no. nun.
unde dicit notabiliter Abb. in c. cum ueniſ
ſent, columna 2. in 4. not. de reſti. in integ.
208 † quod inhibitio iudicis contra ius facta
non inducit nullitatem actus poſtea geſt.
209 † Secundo limita, niſi iudex a quo detu-
lit appellationi corã eo interpoſitæ ab in-
terlocutoria, quia deferendo, ſeu admitten
do ipſam, ligat manus ſibiipſi, & ipſemet
tunc ſibi inhibet. unde non poteſt ulterius
in cauſa procedere, tex. eſt in c. cũ appella-
tionibus & ibi Gem. de appel. lib. 6. & Bar.
in l. eius, qui. col. 2. de appel. recip. & Bar. in
l. intra vtile, col. 2. ff de min. & Soc. in cõſ.
210 38. col. 7. in fi. 1. uol. † An autẽ teneatur
deferre iudex appellationi? Dic, quod ſic, ſi
eſt interpoſita ex iuſta cauſa, alias punitur,
text. eſt in c. de priore, de app. & in l. quoniã
iud. C. de app & circa iſtam pœnam eſt ua
rietas inter ius canonicum, & ciuile, quia
de iure canonico, ſi cauſa eſt criminalis, iu-
dex non admittens deponendus, eſt ſi uero
eſt ciuilis, punitur pœna arbitraria, ſed de
iure ciuili, ſi cauſa eſt criminalis, punitur
pœna arbitraria, ſi ciuilis punitur ad 30. li-
bras auri, ut d. l. quoniam iudices ita decla
rat Phi. in d. c. de priore, colum. fin. & Lud.
Ro. in conſil. 501 colu. 1. Verum aduerte,
quia Phil. in d. capit. de priore, in fin. dicit,
quod iſtæ pœnæ ceſſant ubicunque appel-
latur a mera interlocutoria, ex quo iudex
poteſt procedere antequam ſit ei inhibitũ.
Ex hoc ſequitur, quod nõ tenetur deferre,
in hoc ego puto, quod non bene loquitur
Philip. quia, ſi appellans ab interlocutoria
mera, aſſignat aliquam rationabilem cau-
ſam, ex qua ſi uera eſſet, appareret grauamẽ,
tenetur iudex appellationẽ admittere, quia
ad hũc effectum uoluerunt iura, quod cau-
ſæ grauaminis exprimantur, ut ſi uidean-
tur iuſtæ, debeat iudex admittere appella-
tionem, aut ſpecificare cauſam rationabi-
lem, quare nõ admittit, ut dicit tex. in cap.
cordi, de appell. lib. 6. vnde ſi iudex repellit
appellationem ab interlocutoria ex ratio-
nabili cauſa interpoſitam, puto quod ita
punitur, ac ſi repuliſſet appellationẽ a diſ-
finitiua, & ita in effectu concludit Card. in
d. c. de priore, in fin. qui melius loqui uide-
tur, & Lud. Rom. in conſ. 501 colum. 1. &
211 ſecundo † Quid autem, ſi iudex non ad-
miſit ſimpliciter appellationem, ſed cum il
p la p clauſula, ſi & inquantum, prout com-
muniter ſcribi ſolet admiſſio per actorum
magiſtros, an per illa uerba habeatur, pro
admiſſa, uel pro non admiſſa? Lud. Ro. tan
git hanc q. in d. conſil. 501. col. 1. & conclu
dit, quod ſi appellatio erat iuſta, & ex ratio
nabili cauſa interpoſita, quæ de iure admit
tenda erat, habetur pro admiſſa, alias ſi ad
mittenda non erat, habetur pro nõ admiſ-
ſa, & ſic illa clauſula refertur ad iuris diſpo
ſitionem. Idem tenet Fel. in ca. cum contin
gat, col. pen. off. del. & Phi. & Card. in cap.
ſæpe in 2. no. de app. & Bald. in l edita. in tẽ
pe. Paduana, col. 17. uerſ. item dubitatur ſi
iudex, &c. C. de eden. & Bar. in l. ambitioſa.
col. pen. in fi. ff. de dec. ab or. fac. & Ang. in
cõſilio 217. in 5. colũna & iſta eſt ueritas.
212 † Tertio limita, niſi appellaretur à tali in-
terlocutoria, quæ continet grauamen irre
parabile, & executionem irretractabilẽ, ut
ſi iudex interloqueretur aliquem eſſe tor-
quendum, quia tunc pendente appellatio-
ne ſtatim ligantur manus iudicis ante aliã
inhibitionem, ſicut quãdo appellatur a diſ
finitiua ſecundum Bald. in l generaliter. §.
ſed iuramento. col. 2. uerſ. ſed quid ſi eſt ta-
lis, &c. C. de reb. cre. facit quod no. Bar. in l.
2. colu. 2. & 3. ff. de app. rec p. & Bal. in l. 2.
colu. 2. C. de epiſc. aud. & in l. ſiquis in pro-
uoca.

uocatione, C. de appella. & in l. ante ſen ten
tiam. col. 1. C. quo appe. non reci. & Paris in
tract. ſynd. in verſ. tortura, in vlt char. verſ.
an ab interlocutoria, &c. & Andr. de Iſer. in
conſt. intentionis, & hoc hodie eſt prouiſ-
ſum in regno per capitulum regni, quod in
cipit, ſi iuſte. quo cauetur nec p endam eſſe
appellationem a tortura, & ſi iudex noluе-
rit admittere, ſed proceſſit ad torturã poſt
appellationem ſi quidem totus fuit mor-
tuus, vel in tormentis, vel per condemnatio
nem ad mortem, tunc iudex debet vltimo
ſupplicio dãnari, ſi vero non fuit mortuus
in tormentis, nec aliter condẽnatus adhuc,
tunc iudex debet damnari ad pœnam car-
ceris biennalis, & ad publicationem tertiæ
partis ſuorum bonorum. Si vero totus fuit
condemnatus ad aliam pœnam per iudicẽ
præter mortem tunc iudex eandem pœna
ſubire debet. ita hæc omnia deciduntur in
d. c. ſi iuſte. & eſt in nu. cap. regni. 143.

TERTIO, principaliter ſequendo ordi-
213 nem propoſitum, quæro † quando fit ap-
q pellatio, dic, quod debet fieri q infra decẽ
dies. a die latæ ſententiæ, vt eſt text. ſæpius
allegat. in auth. hodie Cod. de app. & in c.
cum dilecti. in fi. de cle. & in capi. ſignifica-
uerunt, de teſt. & in cap. quoad conſultatio
nem, de re iud. Quod amplia procedere nõ r
ſolum qñ appellatur a diffinitiua, ſed etiam
ab interlocutoria debet appellari infra 10.
dies tex. eſt, & ibi gl. in ver. dies, in d. c. ſigni-
ficauerunt, & in d. c. cũ dilecti. in fi. gl. in ca.
cum ceſſante, de app. & Bal. & Iaſ. in l. ſi ar-
bitro. ff. qui ſatiſ. cog. imò et a quocunque
grauamine, & actu et extraiudiciali debet
appellari infra decem dies a die illati gra-
uaminis, vt no. Soc. in conſ. 45. colum. 4. in
214 fi. in 1. uol. † Sed de iure ffo rum & C. erat
minus tp̄s. ſ. quia in cauſa propria poterat
quis appellare ſolum infra biduum, in cau-
ſa aliena, in fra triduum, & non vltra, ut eſt
tex. in l. eos. § ſin autem. C. de app. & in l. 1. §.
biduum, & §. dies. & § in propria, ff. qñ app.
ſit. Hodie vero p ius Authẽticorum, eſt au-
ctum tp̄s vſque ad decem dies, vt ſupra quo
termino elapſo ſi non appelletur, ſnĩa tran-
ſit in rem iudicatam & executioni manda
tur ut d. c. quo ad conſultationem, & currit
iſtud tp̄s de momento ad momentum a die
latæ ſnĩæ, vt eſt glo. & ibi et Bar. in d. §. dies.
215 † Limita tamen hoc, dummodo appellans
ſciuerit latam eſſe ſententiã contra ſe, quia
tunc currũt decem dies a tempore latæ ſen
tentiæ. Secus, ſi ignorauit, quia etiam ſi ſte-
tiſſet per menſem, vel annum, & ultra ſem-
per poteſt appellare, poſt quam ſcire incæ-
pit, à die ſcientiæ currunt, ſibi decem dies
capitu. concertationi, de app. lib. 6. & gl. &
Bart. in d. auth. hodie C. de appel. & gloſ. in
capitulo ab eo. de app. lib. 6. & tex. in l. 1. ff.
quando appe. ſit. Ex hoc ergo ſequitur, q̃d
iſtud tempus eſt vtile in princip. quia nun-
quam incæpit currere impedito, ſed poſtea
efficitur continuum, ut eſt text. & ibi Bart.
in d. l. 1. §. dies. quibus adde Spec. in titu. de
appe. §. reſtat. verſicul. ſed nunquid tamen
bonum eſt, vt proteſtetur appellans, quan-
do uidet ſe impeditum, maxime, quando
fiat per iudicem, ſecundum Bar. in d. §. dies
216 † Secundo limita, niſi grauamen illatum
haberet tractum ſucceſſiuum, quia tunc
ſemper poteſt appel. quandiu durat graua-
men, etiam poſt decem dies, ita tenet Ioan.
And. in capitu. dilectus, el 2. de reſc. & Bal.
in l. 2. colum. 1. in fi. verſicu. 2. quæro. C. de
epiſ. aud. & Spe. in tit. de app. §. reſtat, verſi.
& no. ſecundum Vinc. idem tenet Ange. in
d. auth. hodie, & Paris in trac. ſyn. verſ. app.
colum. 2. in quibus locis ponitur exemplũ
de eo, qui detinetur r in carcere, nam ſem-
per poteſt appellare, quia ſemper grauatur.
ita etiam tenet Phil. in capit. ſuper eo. el. 1.
col. 1. de app. & in cap. ex parte, el 1. colum.
2. eo. tit. vbi notanter limitat hoc de mẽte
Bal. in d. c. de teſtibus extra de teſtibus non
procedere, quando iudex expreſſe fuiſſet
interlocutus illum iudex carceratum, qui
tunc debet appellari infra 10 dies à die pro
lationis interlocutoriæ, alias tranſiret in
rem iudicatam, & ulterius appellare nõ poſ
ſet, quibus adde Alex. in l. inficiando. §. in-
fans in add. ad Barto. ff. de fur. & Alexand.
in l. 1. §. 1. ff. de fer. & in l. eum, qui. §. in po-
217 pularibus. ff. de iureiu. † Et poteſt iſta ap-
pellatio præſentari etiam in die feriata ad
honorem Dei, ſecundum Bar. in l. 1. §. dies.
ff. quando app. ſit, & Car. in cl. 2. §. ſimiliter
in 2. q. in fi. de app. & eſt gl. in c. app. in verſ.
lect. de app. lib. 6. & Bal. in l. 1. per illum tex.
C. de ferijs, & Fel. in c. fi. colum. 5. de ferijs.
218 † Ex prædictis infertur, quod ſi aliquis ſi-
ne mandato, alieno nomine appellauit ab
aliqua ſnĩa, debet illam appellatione ratifi

cari

ꝺari facere a domino litis infra decem dies,
computandos a die, quo ſciuit latam eſſe
ſententiam contra ſe, alias elapſis decē die-
bus non poſſet ratificare, & ſententia tran-
ſiret in rem iudicatam, quia ratificatio de-
bet fieri infra tp̄s habile, l. bonorum. ff. rem
rat. hab. ita tenet Spec. in tit. de app. § j. uer.
porro, & Petr. Phil. Corn. in conſi. 292. col.
2. in litera a, in 3. uol. nam actus iudiciarij
debent fieri per legitimā perſonam haben-
tem ſpeciale mandatum. l. licet. C. de proc.
& ſi fuerint facti ſine mandato, debent rati
ficari infra tp̄s habile, alias non valet, ut di
cit, ibi Pet. Phil. Cor. Et pondera, quòd uer-
ba Spec ubi ſupra, dicunt ꝙ debet appella-
tione ratificare infra decem dies a tpe, quo
ſciuit appellatum, & non dicit a tpe ſcien-
tiæ latæ ſñiæ, ego puto quod debet ratifica
re infra decem dies a tpe, quo ſciuit ſñiam
eſſe latam, per ea quæ hñr in d. auth. hodie,
quia ex illo tpe currunt ſibi 10. dies ad ap-
pellandum, ergo illimet dies currunt ſibi
ad ratificandum, quia illud cenſetur tps ha
bile, per d. l. bonorum, & iſta eſt pura ueri-
219 tas † Viſo primo tpe appellādi, uideamus
nunc de ſecundo tpe. ſ. petendi Apoſtolos,
& ſcias, ꝙ de iure cōi Apoſtoli debent peti
infra 30. dies, & etiam recipi, ut eſt tex. in
l. iudicib. C. de app. & in c. ab eo. de app. li.
6. adeo quod ſi appellans infra dictum tp̄s
non petat, vel recipiat Apoſtolos, cenſetur
appellationi renunciaſſe, & efficitur appel-
latio deſerta, ut d. c. ab eo. & clem. quamuis
de appella. & quando ſtaretur per iudicem,
qui requiſitus, non dat Apoſtolos, dēt ap-
pellās proteſtari, ut habetur in d. cle. quam-
220 uis, & per gl. in l. 1. ff. de libel dimi ſ. † Sed
dubitatur, qñ incipiant currere illi 30. dies
utrum a die ſententiæ latæ, uel a die appella
tionis? in hoc magnā fuit uarietas docto.
quos refert deciſ. Rotæ 26. in nouis, & Car.
in c. ut debitus col. 22. de app. nam aliqui te
nent, ꝙ currunt a die ſentētiæ latę, per tex.
qui hoc dicit expreſſe in d. l. iudicibus. Alij
tenent, ꝙ currunt a die appellationis inter-
poſitæ, & hāc opi. tenet Hoſt in c. 1. de app.
lib 6. ſed Car in d. cl. quamuis in prin. in 4.
q. quæ tenet ſimpliciter primam opi. per d.
leg. iudicibus ſed quidquid teneant alij,
magis cōis & æqua opi. eſt, ut dicamus, ꝙ
ſi appellant habuit notitiā ſñiæ, latæ currat
ſibi tp̄s a die ſñiæ latæ, & ita pcedit d. l. iudi
cibus. Si uero non habuit notitiam, qñ fuit
lata ſñia, & tunc 30. dies currant ſibi a die
ſcientię, a quo die habuit facultatem appel
landi, quia ſi aliter diceremus, ſequeretur
vnū inconueniens, ꝙ poſſet appellans igno
rare per 30. dies, & ſic eſſet ſibi ignorāti lap
ſum tp̄s petēdi Apoſtolos, cui non eſſet lap
ſum tp̄s appellādi, per ea, quæ no. gl. & Bar.
in d. auth. hodie. & tex. in d. c. concertationi
de app. lib. 6. & iſtam opi. tanquam æquio-
rem, & iuri conſonam teneo, quā tenet glo.
in d. c. ab eo & ibi etiam Gem. & eſt de men
te Io. And. ibi, & dicta dec. Rotæ 29. in no-
221 uis. † Sed iſtud tp̄s petendi Apoſtolos in-
fra 30 dies, eſt de iure cōi, ut dixi, poſſet tñ
dubitari an hodie in regno ſeruetur, cum
conſt. appellationem tempora ſtatuerit ſim
pliciter terminū 50. dierum ad proſequen-
dum coram iudice ad quem, poſt interpo-
ſitam appellationem. Dic ꝙ in regno non
ſeruatur, ſed iſtud tempus 30. dierum, inclu
ditur in tempore 50. dierum, unde ſufficit,
quòd appellās petierit Apoſtolos infra 50.
dies, & illos præſentauerit iudici ad quem,
una cum Proceſſu, & ſic quo ad hoc eſt cor
recta d. l. iudicibus. ita tenet And. de Iſer. in
cap. ſi autem. col. 2. in fi & ſeq. quo tempore
mil. & idem And. in d. conſt. appellationem
tempora, in prin. & ibi etiam eſt glo. & hoc
eſt confirmatum per ritum magnæ curiæ,
in num. 189. incip. item ſeruat ipſa curia, ꝙ
qñ, &c & magis clare firmatur per regiam
pragm. quæ incipit. appellationum tempo-
ra, & eſt in num. prag. 23. quæ expreſſe con
firmat tempus inductum per conſt. regni,
in proſequenda appellatione. Sic ergo in
regno in curia ſeculari ſeruatur diſpoſitio
conſt. regni, & regiæ pragmaticæ, ſed in cu
ria eccleſiaſtica ſeruatur diſpoſitio iuris cā
nonici. l. dicti c. ab eo. & de cle. quamuis. ut
recipiantur Apoſtoli infra 30 dies, quia in
hoc nō reperitur correctum ius canonicū.
222 † Ex hoc infertur, ꝙ in regno in curia ſe
culari ſuperuacua eſt illa quæſt. ſuperius fa
cta. l. ex quo tempore incipiant currere 30.
dies ad petendum Apoſtolos, quia habe-
mus conſt. expreſſe loquentem, ꝙ 50. dies
currunt a die interpoſitæ appellationis, un-
de ab illo die habet idem tempus ad peten
dum Apoſtolos, ſecūdum And. de Iſer. vbi
ſupra. Bene uerū eſt, ꝙ procedit illa quæſt.
de iure canonico, & ſic in curia eccleſiaſtica

† Præ

223 † Prædicti limita, ſ. de iure canonico, niſi iudex ſtatuerit certum terminum appellanti ad recipiendum Apoſtolos, quia ſi infra illum terminum ſtatutum non recepit vel petit illos, & non proteſtatur, appellatio remanet deſerta non expectato aliter lapſu 30. dierum, quia iudex a quo, poſſet ſpecialem, & breuiorem terminum ad hoc ſtatuere, vt eſt tex. in d. cle. quamuis, de appell. & ibi per Card. & Doct.

224 † Sed cuius expenſis debeant mitti, ſeu præſtari apoſtoli utrum expenſis appellãtis, & petentis, vel iudicis. Communis concluſio eſt, & vera, quod debentur expenſis appellantis, glo. eſt in verſic. oblatos, in d. c. quamuis, de appel. & ibi Card. in §. verum 3. no. & in §. ſimiliter, in 5. quæſt. & Bald. in leg. eos, §. apoſtolos colum. 3. verſiculo quæritur, &c. C. de appel. & Alexand. in add. ad Barto. in leg. ſi poſtulauerit, ff. de adult.

225 † Iſtorum autem apoſtolorum plures ſunt ſpecies, quas omnes numerat Spe. in 3. parte in tit. de app. §. ſequitur per totum. Sed quantum ad materiam noſtram, tres tantum ſpecies ſunt in frequentiori vſu, videlicet, apoſtoli dimiſſorij, & iſti dicuntur quando iudex admittit appellationem, & ſcribit literas dimiſſorias cum quib. dimittat appellantem iudici ad quem, illæ literæ ſignificantes, quod admiſit appellationem, dicuntur apoſtoli dimiſſorij, de quib. loquitur l. 1. ff. de libel. dimiſ. &c. & ab eo. & de app. li. 6. & c. ab eo. 2. q. 6. Alij dicũtur apoſtoli refutatorij, vt quando iudex a quo, non vult admittere appellationem, tunc ſcribit literas ſignificantes qualiter refutauit, & non admiſit appellationẽ, & de iſtis loquitur tex. in l. ſi. §. in refutatorijs, C. de app. Alij dicuntur apoſtoli reuerentiales, vt quando appellatio non erat admittenda, ſed iudex eam admiſit ob reuerentiam ſuperioris, de quib. habetur in l. eos. §. ſuper his, C. de appel. & in c. cordi, de app. lib. 6. & de iſtis tribus ſpeciebus apoſtolorum vide Card. Alex. in c. vt debitus, col. 21. in fi. & ſeq. de app. & Spec. plene in d. § ſequitur, vbi ponit formam omnium illorum Apoſtolorum, & vide Abb. in c. bonæ, col. 2. ver. 5. differentia, & c. de app.

226 † Vnde autem dicantur apoſtoli, dicas ab p apo, quod eſt ſupra, & ſtoli, i. miſſio, quaſi literæ miſſæ ad ſuperiorẽ, ita declarat Car. in d. cle. quamuis, in prin. in 2. q. de app. &

227 vide gl. in ver. petat, in d. c. cordi. † An aũt in app. extraiudiciali dẽat peti apoſtoli, gl. in d. c. cordi. in ver. uel extra. uſ tenere, quod vero. ſed gl. in c. vt ſuper. in ver. ille iudex, de app. lib. 6. tenet, quod debent peti ſub conditione, ſ. ſi eſt, qui illos dare poſſit. Super hoc concludo, quod quñ appellatur a iudice extraiudiciali ter procedente, ſemper debent peti apoſtoli, quia eſt, qui illos dare poſſit, ſ. iudex, ſed qñ appellatur a parte, nõ puto, quod ſit neceſſarium illos petere, quia nõ eſt qui illos debet. Tñ tutius eſt, quod tunc petantur ſub illa conditione, ut dicit gl. in d. c. ut ſuper. & ita tenet Phi. in c. bonæ, co. 6. in fin. uer. 6. requiritur, & c. de app. & ibi ẽt ſentit Ab. in 2. col. in 4. & 5. differentia.

229 † Sequitur modo uidere de tertio tpe, ſ. proſequendi appellationem, ſup quo ſcias, quod eſt uarietas inter ius cõe, & ius conſtitutionum, nam de iure cõi appellans poſt in-

x terpoſitam appellationem, habet x unum annum ad proſequendam corã iudice ad quem, & iſtud appellatur primum fatale, & ſi eſt impeditus habet ex cã ſecundum fatale, ut eſt tex in auth. ei, qui appellat. C. de temp. app. & habetur in c. ex ratione, de appel. & ex tex. in cle. ſicut. de app. ubi dñ hoc procedere tam in appellatione iudiciali, quam extraiudiciali. Si uero ẽt in ſecundo fatali fuit impeditus, ſolet ei dari ẽt tertius annus, ex iuſtiſſima tñ cã, & iuſto impedimento, ut probatur in d. c. ex rõne, & ibi Card. & no. Spe. in tit. de app. §. nunc breuiter uer. præmiſſa. Quod tñ intellige, qñ in toto ſecundo anno fuiſſet impeditus, alias reſtituitur ſibi nõ annus integer, ſed tantum tempus infra quantum durauit impedimentum, ita declarat Abb. in d. c. ex ratione, in 4 co. & iſtud tempus quod datur poſt ſecundum fatale, datur ſolum per uiam reſtitutionis in integ. & non ipſo iure, ſed primus & ſecundus annus dantur ipſo iure a lege, ſecundum Inn. Abb. & in d. c. ex rõne & gl. Bar. & Dec. in d. auth. ei, qui appellat, ſed de iure conſt. Regni eſt additum iſtud plus, quia poſt interpoſitam appellationem dantur 50. dies appellanti, infra quos dẽt recipere Apoſtolos, & præſentare proceſſum corã iudice ad quem, & facere citari partem, & licentiatus recedere,

dere, alias appellatio eſſet deſerta, hæc oĩa probantur in conſt. appellationum tpa & ibi And. de Iſer. Deinde in ante præſentato proceſſu, & facta citatione partis, infra 50. dies, habet appellans primum fatale & ſic primum annum ſeruata forma iuris cõmunis, quia conſt. regni non corrigit fatalia, ſed ſolum interponit illud tempus 50. dierum. Verum eſt ſciendũ, ꝙ fatalia incipiunt currere a die interpoſitæ appellationis, vt eſt tex. in d. cle. ſicut de app & not. Ab. in d. c. ex ratione, in 1. no. vnde per hoc dico ꝙ illi 50. dies interpoſiti per conſtitu. includuntur, & ſic a die interpoſitæ appellationis ẽt hodie in regno currit annus ad proſequendum, cum in hoc iura cõia non reperiantur correcta, arg. l. ſancimus, C de
229 teſt. † Iſta autem obſeruantia de 50. diebꝰ procederet ſolum in Regno in curia ſeculari, quia Rex qui fuit auctor illius conſt. non potuit imponere legem eccleſiæ, & eccleſiaſticis perſonis per ea, quæ plene habentur per Ab & Fel. in cap. eccleſiæ S. Mariæ, de conſtit. vnde in curia eccleſiaſtica ſeruaretur diſpoſitio cle. ſicut, & cle. quamuis, de appel. ſcilicet, vt apoſtoli infra 30. dies, & proſecutio fiat infra annum a die appellationis, & ſtante impedimento, datur ſecundus annus.

230 † Sed iuxta hoc quæritur, an ſit neceſſe,
y ꝙ appellans proteſtetur y de impedimẽto, ad hoc vt reſtituatur ſibi tẽpus, in hoc vera concluſio eſt, ꝙ ſi ſtat per iudicem debet proteſtari, & non ſufficit vna proteſtatio, ſed debet pluries proteſtari, ita dicit Alex. in conſi. 19. col. 2. in 1. vol. & ponunt Doc. in l. properandum. §. ſin autem vtraque, C. de iud. & Bal. in d. c. ex ratione in fi. Si vero impeditur ab impedimẽto, quam facto iudicis, non requiritur de neceſſitate proteſtatio, ſed ſufficit quod poſtea impedimentum probetur. Cautius tamẽ eſt ꝙ ſemper proteſtetur de impedimento, ita pulchre diſtinguit Phi. in d. c. ex ratione, col 4. in fin. & ſeq. verſ. ſed dubitatur ad hoc, &c. & ita intelligitur gl. in c. cupientes. §. quod ſi r per viginti, & ibi Gem. & Pet. de Anch. de elec. l. b. 6. & Bart. in l. 1. § dies, ff. quando app ſit, & vide omnino Card. in d. c. ex ratione, in 4. col.

231 † Vlterius ſuper iſta quæſtio. dubitatur vtrum elapſo primo anno poſſit iudex indiſtinctẽ ſententiam exequi tanquã appellatione deſerta, ſi non conſtat aliter ſibi de impedimento. Doct. communiter tenent, ꝙ non, quia ſi non ſit lapſum biennium iudex non poteſt exequi, quia ſententia non confirmatur ex ſolo lapſu primi anni, niſi etiam labatur ſecundus annus, dicit tex. in d. auth. ſi qui appellat. & ita expreſſe tenet ibi Bar. in fi. & idem Bar. in l. 1. in fin. ff. nil no. app pen & Bal. in l. eos, in princ. col. 2. ver. ſcias tamen, & C. de app. & Phi. in d. c. ex ratione, col 24. ver. 2. quæritur, &c. nam ſecundum Bal. in d. l. eos, elapſo primo anno, eſt dubium, propter impedimenta, quæ potuerunt interuenire, & ſic ſolus lapſus primi anni non clarificat iudicem de deſertione, niſi labatur etiam ſecundus. Et licet iſta opi. videatur eſſe magis cõis, tamẽ mihi vſ, ꝙ ita ſimpliciter intellecta non procedat. Et primo pondero, quod lex non dat ſecundum annum appellanti, ſimpliciter, ſed conditionatiua, ſ. exiſtente iuſta cã impedimenti, ita dicit tex. in d. auth. ei qui appellat. Ergo intentio legiſlatoris fuit, quod in primo anno appellatio ſit deſerta, ſi non probatur de iuſta cauſa habendi ſecundum annum, ſ. de impedimento. Cũ ergo impedimentum conſiſtat in facto oportet probari per eum, qui ſe fundat in illo, per ea, quæ habentur in l. 2. ff. ſi quis cau. & per Bar. in l. hoc iure. ff. de verb. ob. Si ergo non apparet de impedimento, iudex habeat ſuam intentionem fundatam ex lapſu primi anni, vnde poterit ſententiam exequi non expectato lapſu ſecundi anni. Et per hoc non videtur obſtare illud, quod dicit Bald. in d. l. eos ſcilicet quod in primo anno eſt dubium propter impedimenta, quæ potuerunt accidere, quia hoc eſſet præſumere impedimentum, vbi non probatur, quod eſt contra omnia iura, cũ impedimentum ſit facti, & facta non præſumuntur, niſi probentur, leg. in bello §. factæ. ff. de cap. & c. 1. de conſtitu. li. 6. & no. Pet. Phil. Corn. in conſi. 171. colum. 8. in littera r, in 2. vol. Secundo pondero ordinem legis, quæ primo dat primum annum, & poſtea ex cauſa dat ſecundum nam ſi opinio illorum, qui tenent eſſe neceſſe lapſum biennium, eſſet vera, ille ordo fuiſſet fruſtratorius, quia debuiſſet dicere lex, quod appellanti datur biennium ad proſequendum

dum, quo elapſo appellatio efficiatur deſerta, & non oportebat dari primum annũ & poſtea ſecundum, & lex nihil operatur
232 fruſtra. § quibus, in 1. conſt. † Tertio põdero, quia lex appellat primũ annũ, primũ fatale, & ſcdm annũ ſcdm fatale, ut eſt tex. & ibi gl. in l. 2. in prin. C. de tẽp. app. & dñr iſta fatalia à fato. i. morte, quia ſicut mors extinguit hominẽ, ita lapſus fataliũ ſeu vniuſcuiuſq; fatalis extinguit appellationẽ, ita declarat Ab. in d. c. ex rõne, col. 3. & ſentit gl. in d. l. 2. in prin. & Bal. in l. fi. in prin. in 2. col. verſic. modo reſtat, &c. C. de temp. app. Si n. primus annus nõ extingueret appellationem, nõ diceret fatale, ſed quia lex ita appellat fatale, primum annum, ſicut ſecũdũ, quod patet ex tex. in d. l. 2. in prin. quæ dicit tempora fataliũ, &c. & ſic loquitur in numero plurali de pluribus fatalib. Ergo ita extinguit appellationẽ lapſus primi anni, non dato impedimento, ſicut lapſus ſecundi anni, adde Phi. in d. c. ex ratione, col 2. Quarto pro hoc do. tex. formalẽ in d. cl. ſicut de app. cui non puto poſſe dari rectum reſponſum, nam ibi clare dicitur quod per lapſum anni appellatio debet cẽſeri deſerta ceſſante iuſto impedimento, ergo non eſt opus expectare biennium, quando nõ liquet de impedimento. Quinto põdero tex. in l. fi. § illud, C. de temp. app. qui expreſſe ſentit, quod elapſo anno & ſic primo fatali, mandatur ſententia executioni, niſi appellans doceat de impedimento. Sexto, ad hoc pondero dictum Bald. in d. c. ex ratione, col. 2. in fi. vbi dicit, quod appellãs debet eſſe diligens in primo anno, diligentior in ſecũdo, & diligentiſſimus in tertio. Sic ergo requiritur diligentiſſimus in tertio. Sic ergo requiritur diligentia in primo anno, ſequitur quod ſi fuit negligens ſine aliquo impedimẽto, appellato remanet deſerta, hanc opi. tenent Ion. Ant. de But. & Imol. in d. c. ex rõne, & Ang. in conſ. 309. vbi dicit quod iſta op. eſt vera ſicut Euangelium. Septimo, ad idem adduco tex. in c. cum ſit Romana de app. vbi eſt tex. clarus, quod appellanti datur annus ad proſequẽdum, & ex iuſta, & neceſſaria cauſa, ſcilicet impedimenti, datur biennium. Ergo ſequitur, quod vbi non apparet iuſta, & neceſſaria cauſa, non datur biennius, vnde ſequitur, quod iudex poteſt ſententiam exequi elapſo anno, ſi non conſtat de impedimento, & hoc videtur ſentire Bar. in auth. item ſi appellatione. C. ne app. ubi ponderat impedimentum primi anni, vt detur ſecũdus.
233 † Octauo pondero, quia omnes Doct. cõmuniter in d. c. ex ratione, & in dicta auth. ei qui app. concludunt, quod qñ ſtat per iudicem, debet appellans in primo anno proteſtari, ad quid ergo requiritur iſta proteſtatio, ſi non diceremus, quod elapſo anno appellatio ſit deſerta? certè fruſtra fieret, ſi in omnem euentum daretur biennium. Et ſic per iſtas rationes, & iura cõcludo, qđ ſi elapſo primo anno non conſtat de aliquo impedimento, nec apparet aliqua proteſtatio, intentio iudicis eſt fundata ipſo iure in exequendo, unde poterit ſententiam exequi per d. cl. ſicut tanquam appellatione de-
234 ſerta. † Fateor tamen, quod antequã exe-
2 quatur, debet citare appellantem ad dicẽdum quare ſententia executioni mandari non debeat, quia poſſet pars citata docere de impedimento, & ſic daretur ſibi ſecundus annus, alias ſi nõ docet, poterit exequi. Et quod debeat pars citari ſuper executione facienda, tenet Bar. in l. 1. in fi. ff. nil. no. app. pend. & Alex. in l. præſes, colu. fin. ff. de re iud. & Ab. in c. ex ratione, col fi. ubi tenet in effectu iſtam opi. quam mõ tenui. ſ. quod elapſo primo anno iudex põt exequi parte in citata. Idẽ. ſ. qđ debeat pars citari, tenet Bal. in l. ſi contra. C. de app. & Bal. in l. 2. in fi. C. de temp. app. ubi dicit eſſe ibi tex. ad hoc meliorem de iure, & Ph. in d. c. ex ratione, col. 14. uerſ. 4. quæritur, &c.

Ex prædictis ergo habes declaratos tres terminos, qui conſiderantur in appellatione, & remanet cõcluſio, qđ ultimus terminus, ſcilicet proſequẽdi, eſt unius anni duo-
235 rum annorum ſtante impedimento. † Limita tamen, hoc niſi iudex à quo, ſtatuerit breuiorem terminum ad proſequendum, quia eo lapſo remanet appellatio deſerta, & poteſt ſententiã exequi, ut c. cum ſit Romana, & c. perſonas, & ibi Phi. & Doct. & ap. & dixi plene ſupra in præcedẽti q. principal in 11. fallentia, & ſic non eſt neceſſe tunc expectare lapſum anni uel biennij.
236 † Secundo limita, niſi de uoluntate partium fuiſſet prorogatus terminus proſequendi appellationem, quia tũc poteſt durare ultra biennium, prout partibus pla-

euerit, quia iſte terminus, proſequendi appellationem, poteſt cõſenſu partium prorogari, & etiam breuiari, ſecundum Baldum in l.fi.col.1.de temp.app. & ibi etiam Bar. idem uñ tenere Alex.in l. properandum in prin. C.de iud.& Ale.in add.ad Bar.ĩ auth. ei, qui appellat. C.de temp.app.& ibi etiam Bal.in fi.col.& Phi.in c.ex ratione, colu.5. in fi uerſ.ſed dubitatio eſt, &c.de appe. & ibi etiam Fel.in 2.col.pro hoc eſt text.quẽ ponderat Bal.ad hoc in l.quod ſi nolit.§. ſi quid ita.ff de ædi.edic. ubi de conſenſu partium poteſt prorogari tẽpus redhibitoriæ, qđ eſt legale. Sed contrarium tenet Bart.in auth.ſi in. C.de tem.app.ubi dicit quod tacite per uiam compromiſſi poteſt elõgari tẽpus, ſed expreſsè prorogari nõ põt, ſicut non poteſt prorogari tempus inſtantię primę cauſę, ut eſt gl. Bar.& cõmuniter Doc. in l.properandũ, in prin. C.de iud. & Lud. Rom.in conſ.71.in fi.& hanc contrariam partem tenet, Ioan.And.in add.Spe.in tit. de app. §. nunc breuiter. licet autem in add. magna circa fi. & Abb.in d.ca ex ratione. col 3.& Lu. Ro.in l.2.ff. de re iud. & Car. Alex.in d.c.ex rõne, col.15 uerſ.14. eſt q. &c ubi ſe inuoluit, & neſciunt decidere. In iſta tamen uarietatem mihi plus placet prima op.ſ.quod poſſit tẽpus proſequendi appellationẽ prorogari per expreſsum cõſenſum partium, quam opin.tenet etiam Cy. in d.auth.ei, qui app.& iſtam partem firmo per tex.in l.fi.§.fi. C.de tẽp.appe.ubi dicit tex. quod poſſunt partes pacisci quod nullum fatale ſeruetur in appellatione, ergo clare patet, ꝙ per pactum partium poſſunt alterari, & tolli fatalia iuris. Si ergo poſſunt partes proſequi appellationem ſine fatalibus, ſequitur, qđ poſſunt ipſa elongare, uel breuiare ad eorum libitum, hoc enim patet ad ſenſum, quod ſi in appellatione non ſeruantur fatalia, poteſt durare ulteriori tẽpore de conſenſu partium, & ita tenet ibi Bar. Secundo moueor per text.in d l.quandiu.de app ubi dicitur, quod non currit tẽpus appellanti, quando de conſenſu expreſſo ipſorum partium proſecutio appellationis differtur, ergo poſſũt facere partes per earum pactum, quod fatalia non currant. Et licet tenentes contrarium, reſpondeant ad iſtam text. quod loquitur de ſuſpentione, & non de prorogatione, prout dicit Abb.in d.ca.ex ratione, col.3. ego non uideo in effectu, quæ differentia reſultari inter ſuſpendere, & prorogare cum utroque caſu habeatur idẽ effectus, pro ut inferius dicam. Tertio moueor per text. in d.l. qđ ſi nolit.§.ſi quid ita.ff.de ædil.edi.ubi partes per pactum poſſunt prorogare tempus legale, ut duret in perpetuum. Quarto adduco tex.in ca.in cauſis, de offi.del.ubi terminus datus in reſcripto delegatorio, ĩfra quem cauſa debeat finiri, poteſt de conſenſu partium prorogari, & ſic poſſunt partes prorogare iuriſdictionem, quæ certo tempore finiri debebat. Quinto conſidero, qđ omnes Doct. tenentes contrariam partem fundant ſe ſuper duobus fundamentis. Primum eſt arguendum a ſimili, de inſtantia primæ cauſæ, ut ſicut illa non poteſt prorogari, ut no.in d.l properandum, in prin. C. de iud. ita etiam non poteſt prorogari inſtantia appellationis. Secundum eſt, quia iſta tempora reſpiciunt publicam utilitatem, ut citius lites finiantur, unde non poſſunt prorogari per partes in præiudicium reip. ut dicit Abb.in d.cap.ex ratione, colum. 2.

237 † Ego autem uoleris ſuſtinere op. q̃ tenuit, tollo de facili.iſta duo fundamẽta, q̃bus ſublatis corruit opi.contraria, & tãto magis eluceſcit illa q̃ teneo. Et primũ fundamẽtũ, ꝙ ſit à ſimili, tollo per bonam inſtantiã, iuxta not.per gl.in c.ſicut urgeri.2. q.1. nã inſtantia cauſæ principalis, non eſt aliquo modo prorogabilis nec tacitè nec expreſsè per partes. adeo quod etiam per compromiſsum non ſuſpenditur, ſecundũ Abb.in c.penu.col 6.& ibi etiam Fel.in 5. col.uerſ.tertia declaratio, &c.de iud.& plenius per Mar. Soc.in d.c.pen.in 16.arg. & per Soc.in conſ.41.col.4.in 1.uol. & Pet. de Anch.in conſ.264.& Phi.d.c. ex rõne, col. 6. uer. 2. quæritur, & tamen inſtantia cauſæ appellationis, prorogatur, & ſuſpenditur per compromiſsum, ut d.cle.quãdiu. & d.auth.ſi tamen C.de temp.appel. ergo non eſt bonum arguere ab una inſtantia, ad aliam.

238 † Ad ſcđm fundamentum inquantũ cõſideratur publica utilitas, dico ꝙ ſi hoc eſſet in conſideratione, minime deberet per compromiſsum ſuſpendi, quia poſsent partes milites compromittendo facere quod nun-

Digitized by Google

nunquã labantur fatalia, & ſic lites eſſent immortales, & offenderetur publica utilitas, ſed quia lex hoc non conſiderauit in inſtãtia appellationis ex quo permiſit illam ſuſpendi per compromiſſum, ut d. cle. quãdiu. ergo illud præiudicium publicæ utilitatis, non fuit in conſideratione in tẽpore appellationis, ſicut in tpe principalis cauſæ. Et ratio diuerſitatis eſt, quã ponit Abb. in d. c. pen. col. 6. de iud. ubi dicit, ꝙ maius præiud. cium partium, uertitur in cã appellationis, quam in cã principali, quia perempta inſtantia principalis cauſæ, pereunt ſolum acta, & non perit ius partis, ſed perempta inſtantia appellationis, perit tota cauſa, ut in cle ſi appellationem de app & no. Bar. in l. pendẽte. C de temp. in integ. reſt. & Bar. in authen. item. ſi appel. in fi. C. de temp. appel. Et ideo quia agitur de maiori præiud c o, iura tolerant, ꝙ illa inſtantia poſſit per partes ſuſpendi, & prorogari. Et ex his remanent eliſa fundamenta tenentium contrariam partem. Supereſt modo reſpondere ad duo iura, quæ ponderant tenentes dictam partem, uidelicet, ad c. oblatæ, de app. ibi, ſed ne ualeat prorogari, &c. & ad l. nemo, C. de temp app. Et primo ad c. oblatæ, dico, ꝙ ſi recte ponderetur, intentio ſummi Pont. ſibi fuit, habend. reſpectum ad iudicem, nam conceſſit iudici, ꝙ poſſit breuiare terminũ appellationis, ut ibi, &c. cum ſit Roma, & c perſonas, conſtit, ſed non conceſſit, ꝙ poſſit ipſum elongare ſine partium conſenſu, & ita illũ tex. declarat ibi glo. in uerſi. prorogari, quæ dicit, niſi ex iuſta cã, vt in d. c. ex ratione, unde ſentit, ꝙ tex. ille loquitur de iudice, qui ex iuſta cauſa, ſ. impedimenti, prorogat tempus appellationis, & ita loquitur d. c. ex ratione, allegatum, ibi per glo. quæ debet intelligi, ſecundum tex. quem allegat, ſecundum Bar. in l. non ſolum. §. liberationis uerbo, ff. de l. b. leg. Nos autem loquimur, quando ambo litigantes de communi conſenſu uolunt prorogare, ꝙ facere poſſunt, per d. cle. quandiu.

239 † Ad l. nemo reſpondeo, quod non loquitur de prorogatione, ſed de reparatione, quæ fit finito tempore, unde uult illa lex, quod tranſactis fatalibus nemo poteſt impetrare reparationem temporis, poſtquam appellatio remanſit deſerta. Nos autem loquimur de prorogatione, quæ fit durante tempore leg. ſed ſi manente, ff. de preca. & ita expreſſe colligitur eſt tex. in d. l. nemo, qui facit expreſſam mentionem de reparatione, & ita ibi illum tex. intelligit Pau. de Caſt. & eſt de mente Bar. ibi in 1. not.

240 † Ex prædictis ergo remanet defenſata iſta concluſio, quod partes poſſunt prorogare de cõi conſenſu tẽpora appellationis proſequendæ, & hanc opi. tenet Arch. in c. anteriorum, 2. q. 6. & Fran. de Are. in c. po. de iud. & licet Fel. in d. c. pe. in 6. col. tenuerit contrarium, per d. l. nemo cui dicit non poſſe reſponderi, tñ ſatis patet ad illud reſponſiuum ex prędictis, & contrariũ, & melius tenuit idem Fel. in d. c. ex rõne, vbi põderat rõnem quam ſuperius attigi ſuccincte, ſ. quod non poſſit dari recta differentia inter ſuſpendere & prorogare, quia ita poteſt effici immortalis lis ſuſpendendo ſicut prorogando, & miror quare Doctores ita elaborantur in faciendo huiuſmodi differentiam cum nullius ſit effectus, imò recte conſiderando facilius admitti deberet prorogatio, quam ſuſpenſio, per ea, quæ dicit gl. in auth. ſi tamen. C. de temp. app. quæ dicit, ꝙ non currit tps ei, qui ſemp litigat. Sic ergo prorogantes ſemper litigant, unde facilius debent ſibi tempora indulgeri, ſed ſuſpendentes videntur in lite ſuperſedere, vnde uidentur negligere, & tãto minus deberet eis cõcedi terminus, per d. l. nemo. quæ vult, ꝙ appellantes debent uigilare, unde illud, quod ponderat Ab. in d. l. ex ratione, col. 3. ego retorqueo contra ipſum, & ſi aliter diceremus, quod eſſet permiſſa ſuſpenſio & non prorogatio, lex eſſet impoſita uerbis, & non reb. contra, l. 2. in fi. C. comm. de leg. quia de facili inueniretur uia, quæ idem induceret, ꝙ prorogatio.

241 † Et prædicta procedunt in temporibus
b proſequendi appellationẽ, ſecus eſt in 6 tẽpore appellandi, ſ. decem dierum, quia tale tempus non poteſt ullo modo nec per iudicem nec per partes prorogari tacitè nec expreſſe, nec ẽ per uiam compromiſſi, ut eſt gl. in auth. offeratur. C. de lit. conteſt. & Phi. in d. c. ex rõne. col 6. uer. 3. quæritur, &c. & Bal. in auth. hodie, col. 1. uer. quæro, quid ſi eſt appellatiua, &c. C. de appel. ubi plus dicit Bald. ꝙ etiã ſi lata eſſet ſententia in cauſa appellationis interpoſitæ poſt 10.

dies de conſenſu partium, non ualet. Idem tenet Bal. in d. auth. ei qui appellat. col. fi. uer. quæro nunquid. &c. & ibi etiam Alex. in add. ad Bar. & Ab. in conſi. 77. col. 2. in 2. uol & Car. in cl. quandiu, in 5. q. de app. & Fel. in d. c. pen. col. 5. in fi. uerſi. 2. declaratio, &c. de iud.

242 † Tertio principaliter limita, niſi partes durãte appellatione compromiſiſſent cauſam penes arbitros, quia durante compromiſſo non currunt fatalia, & ſic tempora appellationis poſſunt durare ultra biẽniũ tex. eſt in d. cl. quandiu, & in auth. ſi tñ, C. de rep. app. & patet ex his quæ proximè
a dixi in præcedenti limitatione. Quod tamen intellige, quando eſt factum compromiſſum in arbitros. Secus in arbitratore, quia tunc non ſuſpenditur inſtantia appellationi ſecundum Pet. de Anch. in conſil. 284. & ibi aſſignat rationem.

243 † Vltimo, quia ſuperius dixi, ꝙ in regno primum tempus proſequendi, eſt quinquaginta dierum, per conſt. appellationũ tempora, quæro an, iſtud tempus quinquaginta dierum, ſeruetur ẽt; qñ appellatur ab interlocutoria. Dic ꝙ non quia dicta conſt. regni, loquitur præcisè de appellatione a diffinitiua, dum dicit, appellationum tempora, per quæ diffinitiuæ ſententiæ ſuſpenduntur, &c. & ſic intentio legislatoris eſt ibi limitare tempora appellationum a diffinitiua ſententia, unde non extenditur ad interlocutorias, & nulla fuit alia ratio niſi quia interlocutoriæ non ſuſpenduntur per app. ut iure non ſolum, de app. lib. 6. & per Bar. in l. 3. de app. recip. Et intentio illius conſt. fuit limitare tempora illa tñ appellationum, quæ ſuſpẽdunt ſentẽtias, ad hoc ut magis uigilet appellans in expediendo cauſam citius, ne ita diutius in ſuſpẽſo, remaneat, iuxta l nemo. C. de temp. app. ſed qñ appellatur ab interlocutoria, q iudex poteſt procedere, non obſt. appellatione, ideo non fuit opus, limitare ita tpa, unde tunc ſtaremus diſpoſitioni iuris cõis, ſ. ut peti debeant Apoſtoli infra 30. dies, & proſecutio fiat per annum, vel biennium, iuxta diſpoſitionem c. cum ſit Roma. de app. & auth. ei qui appellat. C. de temp. ap. in caſu tamen, in quo permittitur de iure ciuili appellari ab interlocutoria, ut quando habet uim diffinitiuæ, quo caſu appellãdo ſuſpendi, ſententiam, ut fuit dictum ſupra in q. præcedenti principali, tunc haberet locum dicta conſt. ex identitate rationis, & ita etiam tenet Matth. de Affl. in d. conſt. appellationum tempora, col. 7. in fin. ver.
244 ſed hic quæro, &c. † Scias ẽt in hac materia, vnam correctionem ſed limitationẽ iuris cõis in regno, nam de iure communi ſi appellans non proſequitur cauſam, nõ poteſt appellatus ſtatim illam proſequi, niſi in fine anni vel biennii, ſ. cum vnus tamen menſis ſupereſt de anno vel biennio, quia ante poſſet dicere appellans, ego volo gaudere de tempore mihi a iure conceſſo, & de hoc eſt tex. in d. auth. ei qui appellat, & ibi Bar. Ang. & Doc. & Abb. Phi. & Card. plene in c. oblatæ, de appell. ſed hodie in regno eſt prouiſũ per ritum magnæ curiæ in nu. 9. & incipit. Item, ſi appellãs, ꝙ appellans ſi non proſequitur cãm infra menſem poſt pñtatum, proceſſum, põt appellatus comparere, & proſequi elapſo menſe, & ſic non, eſt opus expectare finẽ annui vel bien-
245 nij. † Plus etiã eſt cautum in regno, ꝙ in cã appellationis nõ requiritur libellus, nec litis conteſtatio, ſed incipit ipſa cã ab apertura proceſſus, ita de hoc eſt ritus magnæ curiæ in nu. 52. incip. Itẽ, in eiſdem curijs, &c. & alius ritus, in nu. 127. incipiens, Itẽ, in curia ipſa, &c. & alius in nu. 141. incip. Item, ꝙ cauſa, &c. alius in nu. 155. incip. Item, in appellationum cauſis, &c.

QVARTO, principaliter ſequendo
246 ordinem præpoſitum, † quæro, a quib. iudicib. & a quib. actibus appellari poſſit, Itaq. habet duo membra. Primum eſt, a quib. iudicibus poteſt appellari. Secũdum eſt, a quib. cauſis, & actibus appelletur ſu-
c per primo c facias regulam affirmatiuã ſ. ꝙ regulariter ab omnib. iudicib. tam delegatis, quam ordinarijs poteſt appellari, c. omnis, &c. ad Romanam, 2. q. 6 & nc. Spe. in tit. de app. ſ. videndum, in pr. n. Non. n. facit iudici iniuriam is, qui ab eius ſnia ap-
247 pell. l. & in maiorib. C. de app. † Cum. n. appellatio ſit quædam defenſio, quæ datur oppreſſis contra iniuriam iudicis, l. 1. ff. de app. & d. c. ad Romanam, debet regulariter omnibus, eſſe permiſſa. Et quod ſit defenſio eſt tex. in c. cum ſpũali, ſ. porro,
d de app. & tenet Soc. in conſ. 195. col. 3. in
248 2. vol. † Illam regulam limita primo

quando

quando eſt lata ſententia a principe non recognoſcere ſuperiorem, quia ab eius ſententia non appellatur, tex. eſt in leg. 1. ff. a qui app. non li. & in c. cuncta per modum, 9. q. 3. vbi loquitur de ſentẽt. a Papæ, hinc dicit And. de Iser. in c. imperialem. §. præterea ſi inter duos. col. 6. in fi. de prohi. feud. alie. p Fed. ꝙ hoc habet locum nõ ſolũ ſnīa Imperatoris, vel Papæ, ſed ẽt cuiuſlibet regis
249 nõ recognoſcẽtis ſuperiorẽ, † prout eſt, Rex Siciliæ, qui dr̃ monarcha in regno, ſe
250 cundum eum. Secundo limita, nõ pcedere ſnīa lata a præfecto prætorio, quia ab eis non appellatur. l. præfecti. ff. de min. & l. 1. § his cunabulis. ff. de off. præfect. præt. & l.
251 1. C. de ſen. prẽf. præt. † Tertio limita, nõ procedere in ſnīa lata in ſacro regio conſilio, quia ab ea non appellatur ex quo cẽſetur ſnīa regis, nã fertur ſub no mine regiæ maieſtatis, & ita ſeruatur in regno quia a ſnīa ſacri conſilii non appellatur, ſed tantũ reclamatur, ſeu ſupplicatur, & nõ retardat f executio, iuxta ea, quæ habentur in auth. q̃ ſupplicatio. C. de prec. Imp. offe. & dixi plene ſupra in præambulis huius trac. de app.
252 & quod ſententiæ ſacri conſilii habeant vim legis, quia proferuntur ſub nomine regię maieſtatis, in regno traditur in deciſio 383. in fi. Cõſ. Neap. & per Bal in l. fi. C. de l. & Hoſt. & Ant. de But. in c. cum. Bert. de re iud. & quod non retradetur executio, ꝑſtita, tñ de ſatiſdatione in ea ſu retractationis, hr̃ plene in dec. 221. conſ. Neap. & dixi ſupra in præambulis huius partis de appe. in ver. ſupplicatio. Hoc poteſt cõprobari
253 † q a iſti domini in cõſ. æq parãtur ſenatoribus a quorũ ſnīa nõ appellatur, ſcd̃m Spe. in tit. de app. §. videndum, & eſt tex. in l. 1. ff. a
254 quibus app nõ licet. † Quarto limita, nõ procedere in ſentẽtia lata a Duce Venetiarũ, quia ab ea nõ appellatur, ſcd̃m Cy. in l. fi. C. de bon. pet. her. & in l. fi. C. de don. inter vir. & vxor. & iõ pt eſſe q a nõ recognoſcit
255 ſcit ſuperiorẽ † Quinto limita, nõ procedere in ſẽtẽtia lata ab ẽpo, cuius iuriſd. ctio fuit prorogata, quia ab ea non appellatur. Caſus eſt ſing. in l. epale C. de epiſc. aud. & in hoc ẽps equiparatur præfecto prætorio
256 ſcd̃m Bal. & ibi & eſt ſpeciale in ẽpo † q a ſecus eſt in alio iudice prorogato, vel dato de cõ. cõ ſenſu partium, quia poteſt ab eius ſnīa appellari. l. ex conſenſu, in prin. & ibi Bar. ff. de app. & Spec. in tit. de comp. iud. adc. §. 1. ver. ſed an a ſententia, & verſi. ſed ad quẽ. & gl. in c. ſuper qõnum §. verum in ver. iſſeu. de off. de. vbi dicit, ꝙ talis iudex nõ poteſt recuſari vt ſuſpectus, ſed bene poteſt ab eius ſnīa appellari & Lud. Rom. in
257 cõſ. 238. col. pen. in fi. † Sexto limita, nõ procedere in ſententia ſortis, ſeu fortunæ, vt quando fit aliqua diuiſio iudicio ſortis, quia a tali ſententia nõ appellatur, ſecũdũ Bal. in l. fi. in prin. C. comm. de l. & Phil. in rub de app. col. 3. & Pet. Phi. Cor. in conſ.
258 143. in fin. 4. uol. † Item, non poteſt peti reſtitutio in integrum aduerſus iudicium ſortis, quod vulgo dicitur per loicas ita tenet Bal. ind. aut prætor. §. fi. ff. de minor. in
259 Septimo limita, non procedere, quãdo e iudex eſt merus executor, quia ab executione acti non appellatur, l. ab executore, & ibi Barto. ff. de app. & l. ab executore, C. quo. app. non recip. Quod tamẽ intellige, f niſi modum excedat, quia tunc põt appellari, & dẽt exprimi cauſa in appellatione, ſecundũ Bar. in d. l. ab executore, & uide multas alias fallentias in quibus põt appellari ab executore, quas cumulat Spec. in tit. de
260 app. § in quibus, verſ. 5. † An autem appellari poſſit a pronuncia de exequendo? Bart. in d. l. ab executione tenet, ꝙ ſic ſed ĩ d. l. ab executore, ſẽtit cõtrariũ, & hac cõtrariã partẽ. i ꝙ ẽt a pronũcia de exequendo, nõ appellatur tenet Pet. Phi. Cor in cõſ. 71. col. 4. in ſfa V. in 1. vol. vbi dicit hanc eſſe cõem opin. & plures allegat pro iſta parte ꝓ qua etiã adducit rationẽ, quia ꝓhibito vno cenſetur prohibitũ omne id per qd
261 peruenitur ad illud. † Octauo limita non g procedere in g ſnīa arbitri, quia ab arbitro non appellatur, ſed eius ſnīæ pareri debet metu pœnæ, l. idem proferre. §. ſtari. ff. de arb. & l. 1. C de arb. & hoc quando pena erit adiecta compromiſſo. Si ãt nõ fuiſſet adiecta pœna, tunc agitur ad intereſſe, vt d. l. diem proferre. §. fin. & no. Abb. in cap. per tuas. col. 2. ver. nota. ſi arbitriũ, & de arb. vide B. l. in l. 2. ff. de arb. & iõ aſſignatur.
262 per Doct. in locis præal. Quia ex ſnīa arbitri non oritur actio neque exceptio, vt d. l. 2. ibi Bald. & Doct. ſed ſolum illi paretur metu pœnæ, vnde cũ non producat actionem, non eſt neceſſe ab ea appellare, illud autem quod dixi, ꝙ quãdo non eſt adiecta

pœna agitur ad intereſſe, habet locum, quan do compromiſſum eſt ſtipulatione vallatũ & nõ aliter, quia ſecus ſi pacto nudo ſecun dũ Bal. & Doct. in d.l. diem proferre, §. ſi. & hoc de iure ciuili, ſed de iure canonico agi tur ad intereſſe, & ex pacto nudo, ſecundũ Abb. in d.c. pœnas, col. 11. in fi. ſed hodie eſt inductum ꝙ ſi cõpromiſſum fuit dictũ pa cto nudo ſine ſtipulatione, & ſine pœna, ſi fuit ſñia arbitri emolgata expreſſe vel taci te, producit actionem poſt emologationẽ, & cenſetur tacite approbata, ſeu emologa ta, quãdo partes tacent per 10. dies & non im probant ſententiam, nec de ea conquerun tur, & extraiudicialiter tunc. n. ſñia arbitri mãdatur executioni poſt. 10. dies, & non poteſt vlterius per partem improbari tex. eſt & ibi Bal. & Doct. in l. cum antea, C. de arb. & illa eſt lex noua, & no. Abb. in d.c. pœnas, col. 3. Nota ergo, ꝙ ad hoc vt habeat locum d.l. cum antea, eſt neceſſe, qđ com promiſſum ſit factũ ſine ſtipulatione, & ſi ne pœna, & rõ eſt, quia vbi eſt ſtipulatio & pœna, nõ eſt opus emolgatione, quia ſi alte ra pars contrauenit, agitur ad pœnam l. 1. C. de arb. Item, vbi eſt ſtipulatio ſine pœna minime eſt opus emolgatione, quia agi tur ad intereſſe, quod ſuccedit in locũ pœ næ, per tex. & ibi Bal. in d.l. diẽ proferre. §.
263 ſi ꝙ d.c. vt ſuũ d. c. m. ſ. Quod ſi limita, niſi in cõpromiſſo pœn. directe appoſita clau ſula, rato manente pacto, quia tunc iſta cẽ ſentur duo compromiſſ , vnum cum pœ na, & aliud ſine pœna, quo caſu habet lo cũ emolgatio in cõpromiſſo, & oritur actio per d.l. cum antea, ita tenet gl. & Bal. in d.
264 l. 2. ff. de arb. † Et pro hoc infero, ꝙ vbi eſ ſet appoſitum iuramẽtum in cõpromiſſo, efficeretur emolgabile per iuramentum, & produceret actionem, ex quo iuramentũ habet vim illius clauſulæ, rato remanet pa cto, ſecundum Bar. & communiter Doct. in l. ſi quis maior, C. de tranſ. & Ant. Corſ. in re petitio rub. de iure iurãdo in 6. priuilegio, quod eſt valde notandum, quia communi ter hodie in compromiſſis apponitur iura mentum. Sed poſſet in hoc aliquis dubi tare, quia de iure nouiſſimo prohibetur ap poni iuramentum in compromiſſis, per au then. decernimus, C. de arb. ergo iuramen tum tale non debet aliquid operari, ſed dic, quod de iure canonico eſt prouiſum, ꝙ tale iuramẽtum valeat, ſeruetur quia ſer uari põt ſine interitu ſalutis æternæ, quãdo compromiſſum eſt ſup re licita, vt eſt tex. & ibi Abb. in c. 2. col. 3. & in c. cum tempo re, de arb. verum aduerte, quod Bald. in d. aut. decernimus, tenet expreſſe, quod ex com promiſſo iurato nõ datur actio, quia dicit quod quo ad priuilegium actionis rema net diſpoſitio iuris ciuilis, ex quo actio fuit inducta de iure ciuili, ſcilicet per d.l. cum antea, ſed quo ad cẽſuram eccleſiaſticam, vt iuramentum ſeruetur, ſtamus iuri cano nico, & illud dictum Bal. refert ſimpliciter Abb. in d.c. 2. col. 3. Verum poſtea conclu dit, quod de iure canonico producitur actio vigore iuramenti, vnde iſta præcedens illa tio, quam feci, ſine dubio procederet in fo ro eccleſiaſtico, vbi ſeruatur ius canonicũ ſed in foro ſeculari, ſatis dubito, & potius putarem tenendum contrarium, per illud dictum Bald. in d. auth. decernimus, quia ex quo iuramentum eſt reprobatum a iure ciuili, non vr quod in foro ſeculari, vbi ſer uatur iure ciuile, poſſit iſtud reprobatum importare clauſulam, rato manente pacto, & ne producere actionem, quia quod nul lum eſt, non poteſt aliquem effectum pro ducere non obſtat, ſi dicetur, qđ vbi trà ctat de iuſo, ſtamus iure canonico in vtro que foro per ea quæ no. Abb. in d. c. 1. de op. no. nun. & in c. cum contingat, de iure iu. quia fateor, quo ad obſeruantiam ipſius iuramenti, & ita ſtamus hic iuſo in vtroq; foro, ne iurans incipiat in periurium, quia quo ad hoc, tãtum concernitur periculum animarum, ſed ad inducendum aliquem effe ctum, ſcilicet actionis, quæ ad hoc prohibita fuit de iure ciuili, non eſt abſonum dicere quod quo ad hoc vnum quodque ius ſer uetur in foro ſuo, cum non vertatur aliqđ peccatum, vt d. Abb. in d. c. 1. de ope. no. nun. hoc tamen ſic intelligo & declaro, quan do quis velit agere de iure ciuili, vigore legis ne in arb. C. de arbit. quæ induxit actio nem de iure ciuili in compromiſſo iurato & poſtea fuit correcta per d. auth. decerni mus, ſed vigore iuramenti dico, quod etiam in foro ſeculari poſſit adire iudicem, & fa cere compelli partem ad obſeruantiam iu ramenti, & ſic habebit intentum, ita dicit Abb. in d. c. pœnas, col. 4. vbi ita limitat Bal. d. in auth. & ita cũ hac declaratione per ãtea

ꝙ illud

265 † Illud autem, quod dixi, quod requiritur emo-
logatio tacita vel expreſſa, ad hoc vt ſnia
arbitri mandetur executioni, per d. l. cũ an
tea, limita non procedere in compromiſſo
Iudæorum, quia illud executioni mãdatur
ſine alia emologatione etiam ante 10. dies
elapſos, tex. eſt, & ibi hoc tenet Guido de
Suza, in l. Iudæi, in d. C. de Iudæ. & Alex. in
266 add. Ad Bar. in d. l. cũ antea. † Item illud, quod
dixi ſupra, quod quando eſt appoſita ſtipulatio
agitur ad intereſſe vel ad pœnã, quod quando eſt
emologata per lapſum 10. dierũ, poteſt executio
ni mãdari per d. l. cũ antea, limita procede
re, niſi laudũ cõtineret rẽ illicitam, & peccatũ
quia tunc eſt ipſo iure nullum, & ex eo nõ
agitur, nec ad pœnam nec ad intereſſe, idẽ
quando cõtineret manifeſtam iniquitatẽ,
quia tunc contra ipſum datur exceptio do
li, quæ habetur inſtar cuiuſdam appellatio
nis, l. nõ diſtinguemus, § cum quidam, ff.
de arb. & talis exceptio doli, oriens ex ma-
nifeſta iniquitate impedit laudũ executio
ni mãdari, etiam poſt 10. dies. Item impe
dit exigi pœnã intereſſe, ita pulchre decla-
rat Abb. in c. 2. colum. fi. de arb. & in cap.
per tuas colu. 3. eo. titu. & Lud. Ro. in con
ſil. 90 & ſic tunc per viam iuſtius exceptio
nis poteſt haberi recurſus ad iudicem, qui
iudex cognita iniquitate manifeſta poterit
laudum retractare. Secus quando non con
tineret iniquitatem manifeſtam, quia tunc
nõ obſtat aliqua exceptio, nec appellari po
teſt vnde debet ſtari ſentẽtiæ arbitri, & im
putatur ei, qui cõpromiſit ita procedit tex.
in d. l. diem proferre, § ſtari, licet aliter dica-
267 tur in arbitramẽto, † quia in eo ſemper ha-
bet locum reductio ad arbitriũ boni viri,
vſque ad 30. ann. vt plene dixi ſupra in pre
ambulis huius tract. de app. verſ. reductio
eſt nonus, &c. quæ reductio nõ habet locũ
in ſentẽtia arbitri, vt declarat Abb. in d. c.
2. in finalibus verbis. Et hæc eſt una de dif
ferentijs inter arbitrium, & arbitratorem,
quod nota quia multi decipiuntur, putan-
tes in omni ſnia tam arbitri, quam arbitra
toris hẽre locum reductionem ad arbitriũ
boni viri, quod nõ eſt verũ, ſecundũ Abb.
in d. c. 2. columna fin. in princ. & in fin.
268 † Ex prædictis ergo, quia materia arbitro-
rum eſt quotidiana, eligo vnam practicã
ſub compendio. Aut n. ſumus in arbitrio,
aut in arbitratore. Primo caſu, ſi quidem
compromiſſum eſt factũ pacto nudo ſine
iuramento & pœna, & tunc quia nullum a-
liud remedium poteſt habere locum, recur
rimus ad emologationem, nam ſi fuit lau-
dum approbatum expreſſe per partes, man
datur executioni ſtatim, non expectato la-
pſu 10 dierũ. Si vero expreſſe nõ fuit emo
logatum, & tunc ſi partes non conquerun-
tur inf. 10. dies, mandatur executioni poſt
10 dies, quia cenſetur tacite emologatum,
per d. leg. cum antea, & ibi Barto. Bald. &
Doct. C. de arb. Si vero aliqua partium cõ-
tradixit inf. 10. dies, & tunc non emologa
tur, nec producit aliquam actionem, nec
mandatur executioni, quia pactum nudũ
non potuit aliquẽ effectum operari, nõ ac-
cedente cõſenſu partium expreſſo vel taci-
to. Ita expreſſe deciditur in d. l. cũ antea, &
hoc procedit de iure ciuili, & in foro ſecula-
ri. Secus eſt de iure canonico, quia ex quo
ſecundũ illud ius pactum nudum producit
actionem, vt hr in c. 1. de pact. tunc ex tali
cõpromiſſo ageretur ad intereſſe ſine aliqua
emologatione, ſecundum Abb. in d. c. per
tuas, colu. 2. in fi. Si vero compromiſſum
ſit factum pacto nudo cum pœna, & tũc ex
tali ſudo nõ oritur actio, quia nõ habet lo-
cum emologatio, vbi eſt pœna, ex quo pro
uiſio hominis facit ceſſare prouiſionem
illius l. cum antea, & quia pactum remanet
nudum, & nulla lege fomentatum non da
tur actio, nec ad pœnã, nec ad contenta in
laudo, vnde erit inutile, niſi eſſet appoſita
clauſula rato manente pacto, ita dicit Bar.
in d. l. cum antea. Si vero ſit factum cõpro
miſſum cum ſtipulatione, & pœna, & tunc
ceſſat d. l. cum antea, hẽt locum lex. 1. C. de
arb. & d. l. diẽ proferre. § ſtari, quia ſi pars
cõtrauenit, incidit in pœnam, fallit vbi eſt
iniquitas manifeſta per ea quæ ſupra dixi,
& hãc fallentiam etiam poteris dare ad ca
ſus precedẽtes, vt ſuperius declaraui. Si ve
ro ſit factum cum ſtipulatione ſine pœna,
& tũc minime hẽt locum d. l. cum antea &
ſic nõ ſit emologatio, ex quo agitur ad in
tereſſe, per d. l. diem proferre. § fin. ita dicit
Bar. in d. l. cum antea. Fallit ſimiliter, vbi eſ
ſet iniquitas manifeſta per ſupra dictã ſed
Abb. in d. c. per tuas, col. 4. tenet cõtra Bar.
ſ. quod etiam quando compromiſſum fuit factum
cum ſtipulatione ſine pœna, hẽt locũ emo
logatio, & ita extendit d. l. cum antea, quæ
in

in rei veritate non loquitur de pacto nudo
ſed ſolum prouidit in illis compromiſſis
in quibus non eſt appoſita pœna neq; ſunt
facta ex decreto iudicis, vt apparet ex prin-
cipio illius leg. vnde non vr̃ excludere com
promiſſa facta per ſtipulationem, & ita vr̃,
quod opin. Abb. ſit magis vera. Si vero ſit
factum cũ iuramento, ſtipulatione, & pœna
prout cõiter fieri ſolet, maxime hodie in
regno qñ iſta compromiſſa fiunt per nota
rios nam cõiter in eis apponunt ſtipulatio
nem, pœnã & iuramentum, & clauſulam,
rato manẽte pacto, & alias quã plures clau
ſulas, & tunc pp illam clauſulam rato ma-
nente pacto, dico, ꝙ habet locum emolo-
gatio per ea, quæ dicit Bar. de iſta clauſula
in d. l. cũ antea, iuncta illa opi Abb. quam
modo approbaui in d. c. per tuas, col. 4. dũ
tenuit, ꝙ d. l. cum antea, habet locum etiã
in ſtipulatione. Idẽ dico quod pp iuramen
tũ põt adiri iudex, vt compellat partem ad
obſeruantiã iuramenti ſecundũ Abb. in d.
c. per tuas, col. 4. vbi limitat. Bal. in d. auth.
decernimus, vnde cõcludo, ꝙ hodie in iſtis
cõpromiſſis ita uallatis, & clauſulatis hẽt
locũ, d. l. cum antea, licet Bar. dicat ibi, qđ
raro hodie habebit locum. Ego dico totũ
contrarium ꝙ hodie ſemper habebit locũ
maxime, propter dictã clauſulã, quæ cõiter
apponitur in cõpromiſſis, & ſic habemus
bonam extenſionem ad d. l. cum antea per
ea. quæ no. Bal. de illa clauſula, in l. ſi ff. de
269 arb. & ſuperius dixi. † Hoc tñ limita, niſi
laudum contineat manifeſtã iniquitatem,
quia tũc petita abſolutione à iuramento,
quæ de facili cõcedi debet in tali caſu, poſ-
ſet opponi exceptio, doli, de qua in d. l. nõ
diſtinguemus. §. cũ qdã, & ſic reduceretur
reuiſio laudi per viam illius exceptionis,
corã iudice p ea, quæ ſuperius dicta ſũt. Et
270 in iſto caſu quãdo ſumus in arbitrio, nõ
poteſt appellari à ſentẽtia arbitri, nec redu-
ci ad arbitrium boni viri nec reclamari p
d. l. 1. C. de arbit. & d. §. ſtari niſi ubi eſt ini
quitas manifeſta, tunc opponitur exceptio
vt ſupra & tenet Lud. Ro. in conſi. 27. col.
2. Et licet hodie per d. l. cum antea oriatur
actio ex compromiſſo, tñ vera, & cõis con
cluſio Doct. eſt ꝙ et hodie non appellatur
à ſententia arbitri ita tenet Bal. in d. l. 1. C.
de arb. & Ale. & cõiter Doct. in l. arbitro,
ff. qui ſatiſ. cog. & in l. nemo pt, ff. de leg. 1.
licet Bar. in iſtis locis teneat contrarium, ſ.
qđ hodie poſſit appellari tñ cõiter reproba
271 tur. † Secũdo caſu principali ſ. quando ſu
mus in arbitratore, & tunc in eius ſentẽtia
non habet locum emolgatio tacita, niſi p
lapſum 30. ann. vt dixi ſup. in præambu-
lis huius tract. de appe. verſic. venio ad no-
num, &c. ante vero dictum tps ſemper põt
peti reductio ad arbitrium boni uiri, ita lo-
quitur l. ſi ſocietatẽ, §. arbitrorũ, & ibi Bar.
ff. pro ſocio, & c. quintauallis, cũ ſua mate-
ria de iureiur. & petitur dicta reductio qño
cunque & per quęcunque uerba ſit factum
cõpromiſſum ſecundũ Abb. & Doct. in d.
272 c. quintauallis. † Illud aũt quod dixi qđ à
ſentẽtia ſi arbitri nõ appellatur limita nõ
procedere in ſententia arbitris iuris, qui eli
b gitur neceſſitate b legis vel ſtatuti, de quo
tractatur in c. ſuſpicionis, & ibi per Abb. &
Doct. de offi. deleg. & in l. fin. C. de iud. nã
à ſententia talis arbitri pt appellari, vt eſt
tex. in c. ab arbitris, de offi. de leg. lib. 6. &
no. Doct. in l. arbitro, ff. qui ſatiſ. cog. Et rõ
eſt, quia iſti arbitri æquiparantur iudicib.
de qua materia vide, quæ plenè dixi ſupra
in 6. diſt. in 4. par. princ. verſic. 2. quæro, an
coram arbitro, &c. ubi declaraui, quam iu-
273 riſdictionẽ habẽt huiuſmodi arbitri † Ex
hoc ſequitur quod cũ hodie per regiã prag.
quæ incipit, odia ſit prouiſum, quod cauſæ
inter coniunctos compromittuntur, a ſnia
talium arbitrorũ bene poſſet appellari, ex
quo dñr arbitri iuris, & in regno eſt prouiſ-
ſum in ſpe ſuper iſta appellatione ſeu recla-
matione per aliam regiam prag. quæ inci-
pit, & ſi aliqua partium qua cauetur, quod
is qui ſentit ſe grauatum per ſnĩam arbitri
iuris, põt adire iudicem illius loc., & ſi qui-
dẽ dicit ſe leſum ex dolo ipſius arbitri, ex
propoſito, vel re ipſa, cauſa reuidetur, per
iudicem ex eiſdẽ actis. Si vero allegat aliã
de læſionem, & tũc iudex poteſt admittere
nouas probationes, & iuſtificare ſnĩam ita
tñ, quod cãm expedias inf. menſem, vel ad
plus infra duos menſes, & non vltra. Et ſi
poſt ſnĩam latã per iudicem altera partium
voluerit ſe grauare, nõ auditur vlterius ad
impediendã executionem ſed ſit executio
realis, cum effectu præſtita tñ fideiuſſoria
cautione per vincentem de reſtituendo in
caſu retractationis, & tunc cauſa reuidetur
ſolum in ſacro regio cõſilio, vel in magna

cuna

curia vicariæ vel coram deputando ab eis,
tertio loco, & non alia curia. Et hęc omn a
deciduntur in dicta regia prag. ex qua ha-
bens limitationem in regno ad d. c. ab ar-
bitris, quo cauetur, ꝙ ab arbitris iuris ap-
pellatur ad principem non aũt ad inferio-
rem ex quo habet iuriſdictionem a lege,
ideo ab eis appellatur ad legem animatã,
vt dixi in d. 6. diſt. Nam in regno hoc eſt
correctum in arbitris inter coniunctos ele
ctis, quia ab eis reclamatur ad iudicem lo-
ci, & ſic ad inferiorem a principe.
274 † Secundo limita non procedere hodie
in regno generaliter in oĩb. arbitris, ẽt ĩter
extraneos electis, quib. ab eis põt reclama-
ri hodie ad iudicem loci & eidẽ expediri
infra duos menſes, poſt quam expeditioñé
non admittitur alia reclamatio, niſi eo mo
do, quo ſupra, ſ. quia fit executio p̃ſtita ſa-
tiſdatione ita deciditur in d. prag. quæ inci
pit, & ſi aliqua, &c. in finalib. verbis, vnde
per hoc habes nouam correctionem in re-
gno ad l. 1. C. de arbit. & ad l. itẽ proferre,
§. ſtari. ff. de arbit. & iſta omnia dicta ĩ hac
octaua limitatione poteris addere ad ea, q̃
dixi ſup. in 14. d. in 4. parte, vbi eſt princi-
275 palis materia arbitrorum. † Nono princi
paliter limita, non procedere in iudice, qui
reuocauit grauamen, ꝙ fuerat comminatus,
quia ab eius grauamine ꝙ reuocauit, non
poteſt appellari, niſi alio modo eſſet ſuſpe-
276 ctus, cum ceſſante de app. † Vnum tamẽ
adde pro complemento huius materiæ, ꝙ
in omnib. caſib. in quibus ſupra dixi non
poſſe appellari a ſnĩa maiorum iudicũ pp
auctoritatem perſonæ, prout eſt a ſentẽtia
principis, & aliorum non recognoſcẽtium
ſuperiorem, ſemper poteſt ab eorũ ſenten-
tia appellari ad Papam, quando cõtineret
manifeſtam iniquitatẽ, nã Papa eſt iudex
cõpetens contra omnes non recognoſcen-
tes ſuperiorem, rõne iniuſtitiæ manifeſte,
& peccati, gl. eſt in c. ex tranſmiſſa de foro
comp. & And. de Iſer. in c. Imperialem §.
præterea ſi inter col. 7. de prohib. feu. alie.
per Fed. & not. Hoſt. & Ioan. And. in c. no
uit, de iud. & Phi. in rub. de app. in 2. col. &
277 in c. ſi duob. col. fi. eo tit. † Itẽ licet non
poſſit ab eis appellari poteſt tamen appel-
lari ab eorum vicariis, ſecundum Bart. &
Salic. in l. a proconſulib. C. de appel. & Phi.
in c. dilecti, el. 3. in fi. de appel.

VENIO ad ſecundum membrũ huius
278 quartę q. principalis, ſup quo facio aliam
regulam affirmatiuam, ſ. † ꝙ regulariter
in omni cã appellatur, & ab omnib. graua
minib. tam iudicialib. quam extraiudiciali
bus, vt eſt gl. l. qui reſtituere, ff. de rei vend.
& no. Phi. in rub. de appel. col. 4. in fi. cum
appellatio, ſit quædam defenſio, quæ ne-
mini debet denegari, vt not. Soc. in conſi.
193. col. 3. in 2. vol. & eſt tex in l. 1. in prin.
ff. de app. l. & in c. cum ſpeciali, §. porro.
eo. ti. Et quod ab actib. ẽt extraiudicialib.
appellari poſſit, eſt tex. & ibi plenè per Phi.
in cap. bonæ memoriæ, de app. vbi pleniſſi
me attingit naturã appellationis extraiu-
dicialis, & ibi per Ab. & in c. cũ ſit Rom.
eod. ti. Et iſta appellatio extraiudicialis nõ
ſolum fit à iudice extraiudicialiter proce-
dente, ſed ẽt a parte faciente aliquod gra-
uamen alteri parti, ſecũdum Phi. in d. c. bo
279 næ memoriæ. col. 8. in prin. † Et inter a-
lios effectus huius appellationis extraiudi
K cialis, quando fit a parte, nota K magnum
effectum, quia ex fit in cauſa beneficiali,
habet vim citationis, & tenetur pars appel
lata comparere coram iudice ad quẽ, ſine
alia citatione, alias proceditur in illa cã in
eius contumaciam. Et dantur in hoc duo
termini. Primus eſt terminus vnius menſis
ad iter arripiendum a die interpoſitę appel
lationis. Deinde poſt aduentum appellãtis
expectatur appellatus per 20. dies alios, in-
fra quos ſi non comparuerit, proceditur in
eius contumaciam, tex. & ibi gl. in uer. ab-
ſentia, in c. 1. de elec. lib. 6. in aliis aũt cauſis
non beneficialib. non operatur hunc effe-
ctum ſine citatione, vt no. Abb. in d. c. cũ
ſit Rom. col. pen. Et no. hunc mirabilem ef
fectum, quia de facili potes decipere ad-
uerſarium, qui te moleſtat ſuper aliquo be
neficio, appellando ab eius moleſtia, ad ſe-
dẽ Apoſtolicã, & deinde producere omnia
acta tua, quæ faciunt pro victoria tuæ cau-
ſæ, nã pars appellata non aduertet in cõpa
rendo, quia expectas ſe citari, & ſic poteris
fabricare proceſſum, & de facili obtinere,
cum non hẽas contradictorem, & ita vidi
plures obſeruari, & plures proceſſus huiõi
venire de Romana curia in partib. noſtris.
De aliis autem effectibus huius appellatio
nis extraiudicialis, & in quibus differat, a
iudiciali remitto me ad plenè dicta per
Abb.

Abb. Phi. & cõiter ſcribentes in d. c. bonæ
280 memoriæ. † Iſtam regulam affirmatiuam quæ ſe hẽt, ꝙ ab omni cã & actu grauato-rio poteſt appellari, limita primo non pro-cedere, quando quis bis appellaſſet in vna, eadem cauſa, quia non poteſt vlterius ab eadem ſententia tertio appellare, l. 1. C. ne liter. prouoc. & Spec. in tit. de app. §. quo-ties, in prin. & per gl. & Doc. in c. directè, & c. ſua nobis, de app. quod procedit tam in diffinitiua, quã in interlocutoria. Item procedit, ſuper vno & eodem articulo non licet tertio prouocare, nã ſi aliquis millies grauaretur in vna cã ſuper diuerſis capitu-lis, ſemper poteſt bis appellare ſuper vno quoque capitulo, ita hæc omnia tenet Phi. in d. c. directe, col. 3. in prin. Item ꝓcedit, quando vnus, & idem vult tertio prouoca-re ſecus, ſi altera pars, quæ bis obtinuit, po-ſtea tertio loco ſuccubuit, quia ipſa ẽt pote-rit bis appellare, & ſic poſſunt concurrere quatuor appellationes in eadem, cauſa, duæ, ſ. pro qualibet parte, ita dicit Phi. in d. c. directe, col. 3. ver. 2. concluſio, &c. &
281 Ab. in d. c. ſua nobis. † Item procedit, qñ per tertiam ſniam nõ infertur nouum gra-uamen, ſecus ſi infertur, vt quia iudex ter-tiæ cauſæ condẽnat l ad expenſas, ad quas alij iudices non condemnarũt, nam ab iſto c. expenſarum, poteſt tertio prouocari, ex quo eſt nouum grauamen, ſecundum Ang. in d. l. 1. C. ne li. ter. prouo. & Phi. in d. dire-
282 cte, col. 3. ver. 3. concluſio, &c. † Item in-tellige & declara, ꝙ licet quis non poſſit m tertio prouocare, tamen ſi aduerſarius appellat, põt inhærere appellationi aduer-ſarij, & producere iura ſua, perinde ac ſi ip-ſemet appellaſſet. quia qualibet appellatio eſt cõis vtriuſque partis, ſecundum Phi. in d. c. directe, col. pen. verſi. 5. concluſio, &c.
283 † Item intellige & declara, ꝙ licet quis poſſit tertio prouocare, poteſt tamẽ dicere de nullitate tertiæ ſententiæ, & ſic ſuccum-bit ſuper iſta nullitate, põt iterum appella-re, tanquam a nouo grauamine, ſecundũ, Io. de Imo. in d. c. ſua nobis, de app. & Ph. in c. directe circa, fi. ver. noua cõcluſio, &c. ibi vide plene per eun. de reliquis ſpectan-
284 tibus ad hanc materiam. † Secundo li-mita, nõ procedere in cauſa, in qua aliquis n fuit verus contumax, quia non auditur appellans, l. 2. C. quo app. non recip. & l. ex conſenſu, §. fi. ff. de app. & ibi Bar. Imo.
285 & Doc. † Quis aũt dicatur verus contu-o max, ꝓ credit plene Bar. in l. fin. ff. de in in-teg. reſtit. & Bar. & Alex. in d. l. ex conſen-ſu, §. fi. & Alex. in l. properandum, §. fin aũt reus, C. de iud. tamen vera concluſio quan-tum ad propoſitum noſtrum eſt, ꝙ ille dr̃ uerus contumax, qui fuit citatus perſona-liter, & potuit uenire in termino, & non ue-nit, uel ſi fuit citatus in domo, & poſtea ci-tatio peruenit ad eius notitiam, & potuit comparere in termino, & non uenit. Quod intellige quando legitimè uenit ad ſui no-titiam, puta per ſcripturam citationis uiſã poſtea per eum, uel per relationem nuncij, ſecus ſi per relationem uxoris, uel aliorum de domo, quia tunc non eſt uerus contu-max quia poteſt dicere, ego nolui habere fidẽ uxori, uel alij domeſtico, ita hæc oĩa concludit Alex. in d. §. fin autem reus, col. 2. & 3. & ſunt de mente Bar. in d. §. fi. item requiritur copulatiuè, ut dixi, ꝙ citatus potuerit compare, quia ſi fuit impeditus, non dr̃ uerus contumax, ex quo per eum non ſtetit, ſecundũ Ale. in l. 2. §. ſi quis cau-tio. & habetur in deciſ. 39. conſi. Neap.
286 † Et adde hic ꝙ ad effectũ, vt uerus con-tumax nõ audiatur appellãs, ſufficit, ꝙ fue-rit contumax ad ſententiam audiendam tantũ, licet in toto proceſſu non fuerit con-tumax, ita tenet Ale. in l. ſæpe, col. 2. 4. ff. de re iud. & idẽ Ale. in d. §. fin autem reus, co. 3. in fin. uerſ. 8. concluſio, &c. Et pro iſta opin. pondero tex. formalem in l. & poſt edictum, §. fi. ff. de iud. ibi, abſentem ex pe-remptorio condemnatum, &c. quod tamẽ intellige, & declara, dummodo ſic citatus peremptoriè, aliàs poſſet appellare, ut pro-batur in d. l. & poſt edictum, §. fin. & tenet expreſsè Alex. in d. §. fin aũt reus, uerſi. 3. a concluſio, &c. Vnde quoad hunc effectum ſemper eſt inſpicienda citatio, uidelicet an in ea ſit poſitum uerbum, perẽptoriè, &c.
287 † Itẽ adde, ꝙ ſicut uerus contumax non poteſt appellare, ita minime poteſt allega-re litis pendentiam, ſecundum Ale. in l. 2. col. 2. ff. de re iud. nec poteſt ſupplicare, ſe-
288 cundũ Phil. Dec. in conſ. 34. col. 1. † Ille ergo, q̃ fuit alio modo citatus, puta in do-mo, & non habuit legitime, notitiã cita-tionis, dr̃ fictus contumax, & põt appella-re, ſecundũ Bald. in l. ea quæ, C. quo. & qñ ind.

iud. & Barto. in d. l. fin. ff. de in integ. reſt. & Ale. in d. §. ſin aũt reus, verſ. ſecunda concluſio &c. Et ſic not. quod fictus cõtumax non punitur, quia in eo non arguitur dolus, ſicut in vero contumace, unde minime poteſt mulctari, quia mulcta nõ irrogatur, niſi propter veram contumaciam, ſecũdũ Bal. in l. & in mulctis. C. de app. & Bartol. Bal. & Alex. in l. 1. §. ſi. ff. ſi quis ius di. non
289 obtẽ. † Et per hoc infero, quod in regno per conſt. regni, contumax condemnatur ad tertiam partem mobilium, & ex quadã generali conſuetudine nonnullarum curiarũ in regno exigitur unus tarenus pro pœna contumaciæ, & in nonnullis curiis diuerſarum terrarum exigitur unus auguſtalis, dico, quod illa exactio pœnæ debet fieri contra uerum contumacem, & non contra
290 fictum per prædicta. † Quibus etiam adde, quod nõ ſolum is, qui fuit perſonaliter inuentus, dicitur uerus contumax, ſed etiã is, qui procurauit, ne citatio perueniret ad eius notitiam, ut quia latitauit, uel aliter ſe abſcondit, iſte enim habetur pro uero contumace, ſecundum Alex. in d. §. ſin autem reus, uerſ. quinta concluſio. &c. per ea, quæ
291 habentur in cle. 1. ut lit. pend. † Vltimo, ſuper hac materia ſcias, quod uerus contumax non appellat, ſcilicet a cauſa principali. Secus eſt, ſi condemnatur in expenſis ratione contumaciæ, quia ſi in iſta cõdemnatione compareret, poteſt ab ea appellare, ſecũdum Bal. in l. ſancimus, col. ſi. C. de iud. & in l. terminato, col. pen. C. de fruct. & lit. expen. & in aut. generaliter. C. de epiſc. & cl. & Phil. in c. ſæpe, col. 15. in 11. & 12. q. de app. ubi etiam ponit, an uerus contumax poſſit appellare à taxatione expenſa-
292 rum. † p Tertio principaliter limita non
p procedere in cauſa, in qua aliquis eſt con-
q feſſus, q & conuictus, quia appellare non poteſt, l. 2. C. quo. app. non recip. & habetur plene per Phil. in c. cum ſpecialis. §. porro, col. 2. de app. ubi limita, quando quis eſt ſponte cõfeſſus. Secus ſi per tormẽta, quia tunc appellat. Item limita, qñ probatio per quã eſt cõuictus, eſt clara. Secus, ſi dubia. Item etiam tenet plene Ioan. de Imol. in l. ſi. §. iuſſus. ff. de app. & Bal. ĩ d. l. 2. col. 2. & ibi etiam gl. ſi autem eſſet ſolum confeſſus & nõ conuictus uel ſolum conuictus, & non confeſſus, põt appellare, quia iſta duo requiruntur copulatiuè. ut no. gl. & Imol. in antepen. colu. & in d. §. iuſſus, & Bald. in d. l. 2. col. 2. licet contra hoc uideatur facere tex. & ibi not. in c. Ro. §. ſi autem. de ap. li. 6. ubi innuitur, quod confeſſus non audiatur appellans, licet non ſit etiam conuictus, & ratio eſt, quia cõfeſſio in iudicio inducit notorium, & in notorijs non appellat. ut dicam in ſequenti limitatione. Aliqui faciunt differentiam inter ius canonicum, & ciuile, ſ. de iure ciuili requirantur illa duo copulatiue, ſed de iure canonico ſufficiat, quod ſit ſolum confeſſus, pe. § ſi aũt, tñ ueritas eſt iſta, quod de utroque iure nulla ſit dñia, & requiritur copulatiuè tã in ciuilibus, quã in criminalibus quiſ ſit cõfeſſus, & conuictus, ut nõ appellet ad hunc effectũ. ſ. ut eius appellatio nõ admittatur nec per iudicem a quo, nec per iudicem ad quem, ſed indiſtincte fiat executio, ſed qñ aliquis eſt confeſſus tantum, poteſt appellare ad hunc effectum, ut eius appellatio recipiatur per iudicem ad quem, & inhibeatur iudici a quo. quia iudex a quo, non tenetur deferre tali appellationi, quæ induxit notorium contra ſe per confeſſionem, & poteſt ante inhibitionem exequi ſñiam, & ita loquitur d. § ſi aũt; ſed iudex ad quẽ, admittit illam, & poteſt diſcutere de errore cõfeſſionis, & interim inhibere, quia iſtud operatur appellatio in confeſſo, quia poteſt coram iudice ad quem reuocare cõfeſſionem, docendo de errore, ſecũdũ Bar. in d. l. 2. in fi. C. quo. ap. non rec. & hoc procedit qñ quis appellat nulla expreſſa cauſa, ſed qñ infert cauſam in appellatione, ut quia allegat errorem cõfeſſionis, tunc etiam iudex a quo, tenetur illi deferre, & nõ põt exequi etiã ante inhibitionẽ, ita hæc oĩa concludit in effectu Abb. in d. ca. cum ſpecial. §. porro, col. 3. & ibi etiam Phil. ubi ita concordant opi. & utrunque ius, & eſt de mente Bar. in d. l. 2. uerſ. tu dic uerius, &c. ubi dicit, qđ ſi non concurrunt illa duo, tenet appellatio, poteſt tñ iudex a quo, non deferre & exequi ſñiam, &c. & ſic ſub breuib. uerbis Bal. concludit opin. prædictam, quam tenẽt Doct. in d. §. porro, & hoc proprie innuit tex. in d. § ſi autem, ubi dr̃, q iudex ad quem debet inhibere, ne ſententia executioni mandetur, &c. & eſt de mẽte Doct. maxime Imol. in d. l. ſi. §. iuſſus. ff. de appellatio

† Quar-

293 † Quarto principaliter limita, non ꝓcede
re in factis notorijs, quia in illis non ad-
mittitur appe. tex eſt in c. cum ſit, in fi. & c.
ꝑuenit, & c. conſuluit, el 1 de app & no. Ph.
& Ab. in c cum ſpeciali §. porro, col. 2. de
appe & eſt tex. cum gl. in c. Rom. § ſi aũt,
de appel. lib. 6. Quod tamen intellige, niſi
in appellatione inferatur cauſa rõnabilis,
quia tunc etiam in notorijs admittitur ap-
pellatio, vt eſt gl. in verſ. mandetur, in d. §.
ſi autem, & Phil. in d. § porro, colu. 3. & in
d. c. conſuluit, alias regulariter nõ admitti-
tur, vt ſuper & tenet Lud. Rom. in conſil.
324. & de hac materia vide, quæ dixi ſupra
in 2. quæſ. princ. verſ. 8. limita &c.
294 † Quinto limita, non procedere, quãdo
quis fuit cõdemnatus de crimine falſæ mo
netæ, quia non poteſt appellare, ſed damna
tur vltimo ſupplicio, ſine appellat. di reme-
295 dio, tex. eſt in l. 1. C. de fal. mon. † Sexto li
mita, non procedere in eo, qui eſt condem-
natus de raptu virginis, quia damnatur vlti
mo ſupplicio, & non poteſt appellare ꝓꝑ
immanitatem criminis, text eſt in l. 1. §. ſi
autem. C. de rapt. virg. & And. de Iſer. in ti.
quæ ſint reg. verſ. & bona, col. 19. in fin.
296 † Septimo limita, non procedere in latro
ne inſigni, & famoſo. Itẽ in ſeditioſo. & au
ctore alicuius factionis, quia quicũque dã-
natur de hmõi criminibus, vel altero ipſo-
rum, non appellat, nec ſuperſedetur execu-
tio, tex. eſt in l. conſt. ff. de ap. & in l. ſi quis
filio exhæredato, § hi aũt. ff. de iniuſt. rup.
teſt. & And. de Iſer. vbi ſupra, col. 10
297 † Octauo limita, non procedere in crimi
ne læſæ maieſtatis, quia in eo cõdemnatus,
non app. tex. eſt in d. l. conſtitutiones ſecũ-
dum intellectum Bar. ibi. dum loquitur in
telligendo illam l. de proditore, qui dicitur
dux fractionum, per l. quiſquis. C. ad l. Iul.
maieſt. & iſtam limitationem tenet in ſpe-
cie Fel. i c. ſicut, el 1. de ſimonia, & vide An
dr. de Iſe. in c. 1. ver. & bona, col. 9 quæ ſint
298 reg. † Nono limita non procedere in cri-
mine ſimoniæ, nam condẽnatus de eo non
appellat ex quo æquiparatur crimini læſæ
maieſtatis. & hæreſis, vt no. gl. in c. 1. de teſ.
li. 6. in glo. fi. ita tenet Fel. in d. c. ſicut, el 1.
de ſimo. per illum tex. qui dicit, ꝙ mox dẽt
ſnſa executioni mandari in crimine ſimo.
299 † Decimo limita, non procedere in crimi
ne hęreſis, quia condẽnatus in tali crimine
non appel. cap. vt inquiſit. de hær. lib. 6. &
Fel. in d. c. ſicut, vbi limitat in omnibus ꝑ-
dictis criminibus, niſi quis appellaret ante
ſniam, quia tunc põt ſcdm eum, & vide ad
hoc pulchre Ang. in conſi. 188. vbi multũ
ſingulariter loquitur, item omnes prędicti
caſus intelliguntur, et ſi fuit quis cõuictus
tantum, vel confeſſus tantum, & ſic non v-
trunque cõcurrit copulatiuè, ſcdm Bar. in
300 d. l. conſt. † vndecimo limita, non pro
cedere in eo, qui fuit condemnatus pro de
bito publico, ſeu fiſcali, quia nõ poteſt ap-
pellare tex. eſt, & ibi per Doct. in l abſtinen
dum, & l fi. C. quo. app. non reci. & in c. ei,
qui appe. §. quoties, 2. q. 6. & Spec. in tit. de
app. §. in quibus, ver. 4. quod intellige, qñ
fiſcus tractat de dãno vitando. Secus ſi de
lucro, vt in pęnis pecuniariis, q̃a tunc põt
appellari ſcdm And. de Iſe. in c. cõſ. intẽtio
301 nis. col. fi † Duodecimo limita non pro-
cedere in officiali alicuius iudicis, qui ſi ꝓ
geſtis in officio fuit condemnatus a ſuo iu
dice, nõ appellat, præſumitur enim ex quo
ſuus erat iudex, ꝙ cũ iuſte cõdemnauerit.
Exemplum ponitur in nuncio, ſeu famulo
alicuius officialis vel in actorum magiſtro
ſeu aſſeſſore condẽnato à ſuo officiali pro
geſtis in officio, l. nulli, & ibi Bar. C. quo ap
pe. non recip. & in c. ei qui. §. nulli. 2. q 6. &
302 Spe. in tit. de app. §. in quib. ver. 3. † Deci-
motertio limita, nõ procedere in quolibet
ſ officiali cõdẽnato in ſyndicatu, quia non
appellat ad effectum retardandæ executio-
nis, vt dictat in hoc regno regia prag quæ
incipit, regiæ dignitati, quod declara, vt di
xi ſupra in q. prin. verſic. 20 limita &c.
303 † Decimoquarto limita, non procedere
t in ſnia interlocutoria, quia ab ea non ap-
pellatur regulariter de iure ciu. l pe. C. quo.
app. nõ rec. quod dic, vt ibi per Bar. & in l.
2. & 3. ff. de app. rec. Secus de iure canoni-
co, q̃a a quolibet grauamine appellari põt,
vt habetur in c. vt debitus, de appe. de qua
materia vide, quæ plenè dixi ſupra in 2. q.
prin. & per Ang. in conſi. 115. & cõſi. 107.
304 † Decimoquinto limita, non procedere
in cauſa, vbi agitur de decima, quia nõ ap
pellatur a ſnia lata in tali cauſa, text. eſt in
c. tua nobis, & ibi gl. de dec. & Spe. in titu.
305 de ap. §. in quibus, ver. 4. † Decimoſexto
u limita, non procedere in cauſa poſſeſſorij
quia à ſniæ lata in poſſeſſorio, nõ appellat,

l. 1. C. ſi de momen. poſſ. ſue app. & hēt locum in omni poſſeſſorio, ſiue ad piſcendę, ſiue retinendæ, ſiue recuperandæ, ſecundū Bar. ibi & no. in l. quiſquis. C. quo app non recip. & plenè per Bar. in l. 2. col. 1. ver. quęro, quæ eſt rō, &c. ff. de app. recip. & Ang. in conſ. 107. q tū ideo eſt, quia ſententia ſuper poſſeſſorio, patit modicum præiudicium, ex quo grauamen pōt reparari ſuper petitorio, ſecundum Bar. ibi. Verum iſtud
x declaratur hoc mō, l. vt non poſſit appellari ad effectum retardandæ executionis, ita dicit tex. in d. l. 1. & ibi Bald. quia non obſtante appellatione, fit executio, tn̄ pōt appellari, & valet appellatio in effectu, quoad deuoluendum negocium coram iudice ad quem, ita declarat Bar. in d. l. 2. co. 3. ff. de app. recip. & Bal. in d. l. 1. & Abb. in c. cum ad ſedem, col. antepen. & pe. de reſt. ſpol. & tangit plene Phi. Dec. in conſil. 28. licet, ibi in 3. col. dicat, q indiſtinctæ non appellatur a poſſeſſorio, tamen magis cōis conclutio eſt, q intelligatur ad effectum retardandæ executionis, & ita ſeruatur in practica maxime in hoc regno, vt habetur in dec. 77. in fin. conſ. Neap. & tenet Ab. in
306 conſ. 55. col. 1. in 2. vol. † Quod tamen limita primo, procedere de iure ciuili, ſecus de iure canonico, quia pōt appellari a poſſeſſorio, ita tenet Lud. Rom. in conſi. 314. in prin. & Spe. in tit. de app. §. in quib. ver. 6. & Arch. in d. c. cum ad ſedem, colu. pe. Pro hoc eſt tex. in cl. 1. in fin. de ſeq. poſ. & fruc. & in c. excom. q. de reſt. ſpol. & in c. ſignificauerunt, de teſt. & Ab. in d. conſ.
307 55. col. 1. in 2. vol. † Secundo limita non procedere in ſnīa ſequeſtri faciendi, quia licet ſit ſuper poſſeſſione pōt tamen ab ea appellari, ſecundum Ang. in conſ. 107. co.
308 2. † Tertio limita, procedere in ipſa diffinitiua lata in poſſeſſorio, ſecus in interlocutoria, quia ab omni interlocutoria lata in poſſeſſorio ante ſententiam, pōt appellari, & ratio eſt, quia grauamen tale no poteſt reparari per appellationē a diffinitiua ex quo ab ea non appellatur, vt ſupra, ita ſingulariter tenet Ang. in conſi. 46. col. fi.
309 & conſ. 188. † Quarto notabiliter limita procedere reſpectu ipſius poſſeſſionis principalis, de qua litigatur, quia quo ad illā non ſuſpenditur executio, ſecus aūt. ſi vltra poſſeſſionem fuit quis condemnatus expenſas, fructus, & intereſſe, quia quoad iſta acceſſoria, valet appellatio, ēt de iure ciuili, & ſuſpēditur executio, ita tenet Bar. in l. fi. §. iuſſus, in fi. ff. de ap. & Bald. in d. l. 1. colu. 2. in fi. ver. ſed pone, &c. ſi de momen. poſſ. fue. app. & eſt deciſum expreſſe
310 in dec. 77. conſi. Neap. in fi. † Quinto limita, niſi grauamen illarum per poſſeſſorium, eſſet tale, q nō poſſet reparari in petitorio, vt ſi eſſemus in caſu, in quo non eſſet alicui conſultū, niſi per retentionē rei, ſecus per exceptione, tunc enim etiā de iure ciuili appellatur a poſſeſſorio, & impeditur executio, ita tenet Bar. in l. 2. col. 2. ff. de app. reci. & Ab. in d. c. cum ad ſedem, col. pen. in prin. de reſt. ſpol. & Ang. in l. 1. C. ſi de momen. poſſ. fue. app. & Phi. Dec. in conſi. 28. col. 2. per l. qui exceptionem,
311 §. ſi para, ff. de cond. indeb. † Sexto limita, qn̄ iniuſtè, & ſine cauſa aufertur alicui poſſeſſio, quia poteſt appellare, ſecundum Abb. in conſi. 55. col. 1. 2. volu. & Ang. in conſi. 112. in 2. vol.
312 † Septimo per illationem ex prædictis ego nouiter limito, vt iſta prohibitio appellationis in poſſeſſorio, procedat generaliter, vbi cauſa eſt modici præiudicij, & tra-
y ctatur de y poſſeſſione momētanea, ſ. quæ momento eſt duratura penes vincentem, vt quia ſunt in promptu probationes ſuper petitorio. Secus autem, vbi probatio petitorij eſſet difficilis, & ſententia ſuper poſſeſſorio traheret ſecum effectum perpetuum, quia tunc tractatur de magno præiudicio, & poteſt indiſtinctæ appellari ad impediendam executionem, ita ſentit Ab. in d. conſi. 55. col. 1. in 2. vol. & Phi. Dec. in d. conſi. vigeſimooctauo, & Bar. in d. l. ſecunda, colum. 2. & 3. ff. de appel. reci. & Abb. in d. c. cum ad ſedem, colum. pen. & Ang. & Doct. in dict. l. 1. C. ſi de momen. poſs. fue. app. in quibus locis Docto. communiter ponderant modicitatem præiudicij poſſeſſorio. Item tota ſchola ciuili ſtatum ſe fundat ſuper dict. l. 1. quæ loquitur de poſſeſſione momentanea, unde innuit, quod ſit talis poſſeſſio quæ de facili poſſit reuocari per probationes in petitorio, & per hoc ego nouiter infero, & credo dicere verum in illis litibus, quæ agitantur inter vniuerſitates terrarum ſuper poſſeſſorijs herbarum, nemorum, & aquarum, & alia

aliarum rerum ſimilium; quia vt plurimũ
pp tpis antiquitatem non ſolent haberi in
ſtrumẽta diſtinctionis territoriorum, vt p
illa poſſit probari petitoriũ, ſolum fundãt
ſe ſuper poſſeſſione, quia ita antiquitus fuit
poſſeſſum, quo caſu ſi ſuccũbit vna vniuer
ſitas in poſſeſſorio, eſt ſibi impoſſibile ha-
bere ꝓbationes in petitorio, & ſic iſta ſnĩa
hẽret effectum petitorij & ex maximi ꝑiu
dicij, per hoc dico in dubitãte, ꝙ a tali ſnĩa
põt appellari & impeditur executio ſequẽ-
do maxime æquitatem iuris canonici, ꝙ
permittit appellationem indiſtinctè in poſ
ſeſſorio, nam per ius ciuile debet reſtringi
in minus, quã poteſt, vt pulchre dicit Ab.
iam d. conſi. 55. ſed per ius ciuile non re-
peritur reſtrictum, niſi in poſſeſſione mo-
mentanea, ergo non dẽt extendi ad poſſeſ-
ſionem longiori tempore duraturam, &
hæc eſt noua, & pulchra cõſideratio in ter
minis in caſu, qui quotidie euenit, licet per
inaduertẽtiam aliqui iudices in regno ma-
lè id ſeruari faciant accipiẽtes valde gene-
raliter & extenſiue illud dictum, ꝙ poſſeſ-
ſorio non appellatur, & male & iniuſte fa-
313 ciunt per prædicta. † Octauo limita non
procedere, qñ miſſio in poſſeſſionem eſt
talis, ꝙ miſſus interim lucratur fructus, q̃a
põt appellari, ſicut a ſnĩa lata in petitorio,
314 ſecundum Ang. in conſ. 45. † Nono li-
mita, non procedere in poſſeſſorio miſto,
ſecundum Bald. in conſ. 466. in 3. vol.
315 † Decimo limita, qñ ſnĩa ſuper poſſeſſo-
rio eſſet talis ex dolo, vel lata culpa iudicis,
vel pp inimicitias, quia tunc põt appella-
ri, ſecundũ Bal. in conſ. 217. in fi. in vol. 2.
316 † Vndecimo limita, qñ de poſſeſſorio
tractaretur per viã contractus, & non per
momentaneum iudicium; quia tũc poteſt
appellari, ſecundum Bald. in conſ. 210. in
317 fi. in 5. vol. † Decimoſeptimo principa-
liter limita regulam principalem nõ proce
dere in actu, quem quis approbauit, q̃a ab
eo appellare non poteſt l. ab eo. C. quo, &
quando iud. & l. fin. C de temp. app. & no.
Soc. in conſi. 45. col. pen. in fi. in 1. uo. pro
hoc eſt tex. in l. ad ſolutionẽ, C. de reiudi.
vt quando accipit terminum ad ſoluẽdum
ſecundum Lud. Ro. in conſ. 9. in fi.
318 † Decimooctauo limita, non procedere,
qñ creditor agit hypothecari ad auocandũ
pignus, quia ſi iudex pronũciat pignus de-
bere reſtitui, non appellatur a tali pronun-
cia, ex quo eſt modici præiudicij, quia ſo-
luto ꝑtio pignus, reuocatur in priſtinũ ſta-
tum, ſecundum Abb. in c. cum ad ſedẽ col.
319 antep. in fi. de reſt. ſpol. † licet agens hy-
potecaria, dicatur agere petitorio, & non
poſſeſſorio, ſecundum Pet. Phi. Cor. in con
320 ſi. 190. col. 2. in 1. vol. † vbi idem dicit,
qñ agitur Saluiano interdicto, quia nõ ap-
pellatur, & de huius dicti veritate, vide Iaſ.
in §. itẽ Seruiana, col. 15. inſt. de act. & Bar.
in l. 1. ff. de Sal. interd. & Bal in conſ. 210.
321 in fi. in 5. vol. † Adde tamen, ꝙ hodie in
regno, hoc eſt expreſſe deciſum, quando
agit in decretorio aſſiſtentia vigore inſtru-
menti, quia ſi conceditur aſſiſtentia nõ ap-
pellatur a tali decreto affirmatiuo, vt eſt ri-
tus magnæ curię in nu. 64. inc. item, in cau
ſis duarum vnciarum, &c. & eſt confirma-
tum per regiam prag. quæ incipit, magnæ
curiæ, quæ declarat hoc procedere ad effe-
ctum retardandę executionis, quia non ob
ſtante appellatione fit executio, vt habetur
plene in dec. 261. conſi. Neap. vbi extendi-
tur diſpoſitio d. prag. & ritus magnæ curiæ
non ſolum in decreto aſſiſtentiæ, verum &
in omnibus alijs decretis affirmatiuis, quia
ab illis non appellatur; & quæ ſint iſta de-
creta, numerantur in d. dec. 261. ſed de nul-
litate poteſt dici ad effectũ retardandæ exe-
cutionis, vt dr̃ in d. prag. adde tñ, ꝙ a ſecun
do decreto appellatur licet non a primo,
322 ſecundum Ang. in conſi. 46. 07. † Deci-
mo nono limita, non procedere in pronun
cia. de aperiendo teſtamentum, vel de mit-
tendo ſcriptum hæredem in poſſeſſionem
quia ab ea non appellatur, l. quiſquis. C.
323 quo. app. non rec. † Sicut dicimus inter-
dicto, quorum bonorum, in quo nõ appel-
latur ſecũdum Bart. in l. 1. in fi. C. quo. bo.
324 † Vigeſimo limita, non procedere in cã
nominationis publici muneris, ꝙ eſt vtili
tate priuatum, vt ſi quis nominatur ad ali-
quam tutelam ſuſcipiendam, vel ad aliud
publicum munus, quia non põt appellari
a tali nominatione, ſecundum Spe. in ti. de
app. § in quib. ver. 7. & eſt tex. in l. 1. § 5.
ſi quando app ſit põt tamen nominatus, ſi hẽt
iuſtam excuſationem, ſe excuſare infra 50.
dies, & non admittatur excuſatio, tunc po-
teſt appellare, vt d. §. ſi quis & ita intelligi-
tur tex. in l. cũ in vna §. tutor. ff. de appel.

ut no.gl.in d.§.ſi quis, & gl.in §.qui.n.inſt.
de exe.tut.ꝙ tamen intelligitur in illis mu
nerib.quæ ſunt auctoritate publica,& utili
tate pri.ut ſupra. Secus aũt in muneribus
publicis auctoritate & utilitate,quia in his
põt appellari,l.2.C.de decur.li.10.& le.hi
qui.C.ad app.& l.1.C.de temp.appellat.&
no.glo.in d §.qui.n.Spec.in d § in quibus
ver.7.adeo qđ ſi nõ appellat inf.10 dies,
non põt ulterius contradicere, ſecundum
325 Ang.in d.§ ſi qs, ubi pulchre infert, † ꝙ
ſi aliquis habet immunitatem,& exẽptio-
nem a collectis,eo ipſo,ꝙ deſcribitur in li.
ſoluentium collectas,ſtatim cum ſcit ſe de
ſcribi, dẽt appellare infra 10. dies, alias ſi
ſcit,& non appellat,cenſetur conſentire, &
ſuo priuilegio renunciare, & non põt ulte-
rius contradicere,& illud dictum refert, &
ſequitur Alexa.in conſi.101.col.6.circa fi.
in 2.uol.Quod no.quia eſt ſingulariter di-
ctum, unde poteris extrahere bonam cau-
telam in fauorem uniuerſitatis ad operan
dum ꝙ ciuis exemptis perdat ſuam exem-
ptionem procuret uniuerſitas qđ deſcriba
tur in libro ſoluentiũ,& notificet ſibi qua-
liter eſt deſcriptus, & ſi non appellat infra
10.dies a die notitiæ, perdit priuilegium,
& ipſe forte non aduertet in appellando,
quia confidit ſuo priuilegio, credẽs ſe poſ
ſe illud qñcunque producere,& ſic remane
326 bit deceptus. † Viceſimoprimo limita,
non procedere in cauſis minimis, & bre-
uiorib. quia in illis non appellatur de iure
ciuili,ſecus de iure canonico, ſecundũ Ab.
Phi. & Car.in c.de appellationib. extra,de
appell. & ibi tangunt rationẽ diuerſitatis,
& per tex.in c.anteriorum 2.q.6. & in au-
then. niſi breuiores.C.de ſen.ex breui.reci.
Et quoad hoc,quæ dicantur cauſæ breuio
res,& uide Docto. in locis præallegatis ad-
de,quod hodie eſt deciſum in regno qđ in
cauſis duarum unciarum ciuiliter petitarũ
non appellatur, ut eſt ritus magnæ curiæ,
in num.164.incip.item, in cauſis,&c.licet
nunquam viderim illum ritum eſſe in ob-
ſeruantia, imo totum contrarium ſeruari.
327 † Nec obſtat l.& in maiorib.C.de app.
quia ibi exponitur, Maioribus,i.criminali
bus. Minoribus.i.ciuilib. ſecundum gl.ibi
328 † Viceſimoſecundo limita,non procede-
re in ſnĩa abſolutoria lata in cã criminali
ex mero officio,uel in proceſſu facto ad de
nunciam,quia nõ appellatur ab hmõi ſen-
tentia, ut dicit præallegatus ritus magnæ
curiæ,164.qui incipit,item in cauſis, &c.
329 † Viceſimotertio limita, non procede-
re in ſnĩa torturæ irrogandæ in crimine,
de quo conſtat per unum teſtẽ de uiſu, &
per publicam famam, quia nõ appellatur,
ita hẽtur in dicto ritu magnæ curiæ 164.
qui incipit, item in cauſis, &c. iuncto ritu
ante præcedenti,162.qui incipit,itẽ ſi accu
330 ſatur,&c.† Viceſimoquarto limita,non
procedere in omnib. cauſis requirentibus
celeritatem, quæ ſine dilatione expediun-
tur, quia in his non admittitur appellatio
ad impediendam executionẽ,ut no. Spec.
in tit.de app.§.in quib uerſ.8. & Iaſ in l.1.
331 col.1.ff.de feriis.† Viceſimoquinto limi-
ta in eo, qui condemnatur ſuper actione
ad exhibendum, quia nõ poteſt appellare,
ſecundum Spec.in d.§.in quib.uer.ſed nun
quid in actione,ꝙ intellige, & declara, ut
332 ibi per eum. † Viceſimoſexto limita, qñ
cã eſt deciſa per iurm delatum uel relatũ,
quia non põt appellari,tex.eſt,& ibi Bart.
Doc.in l.generaliter,§.ſed iuro, C. de reb.
cred.& Iaſ in rep.l.admonendi,colu.21. ff.
333 de iurei.† Viceſimoſeptimo limita,quan
do Abb. uel alius ſuperior regularis vult
corrigere ſubditum ſuum regularẽ de ali-
quo exceſſu,quia a tali correctione nõ po-
teſt appellari, ex quo ſit pro ſalute aĩæ ip-
ſius correcti,c.licet de off.ord.& cap.ad no
ſtrã,& c.reprehenſibilis, in fi & c.cũ ſpãli,
in fi.de app.ꝙ intellige, niſi corrigẽs exce
dat modum in corrigẽdo,quia tũc appella
ri põt ex preſſa grauaminis,ſecundum glo.
& Phi.in d.c.ad noſtram, & eſt tex.in c de
334 priore,eo.tit.† Item ꝓdicta procedunt in
clerico regulari,ſed in clerico ſeculari eſt ſe
cus,quia ille põt appellari a correctione,ut
335 not.Spe.in d.§ in quib.uer.11.† Nã ma-
ior dr̃ ptãs Ab. in monachum regularẽ, q̃
epi in clericũ ſecularẽ,ut no.Ab.& Phi.in
d.c.ad noſtrã,& in d.cap.reprehenſibilis,&
prędictis adde Fel.in c.ſuper literis,colum.
11.uerſ.10.regula,&c. de reſcr. & Cald. in
336 conſi.3.in tit.de app.† Viceſimooctauo
limita,non procedere in cauſis,in quib.ap
pellatio eſt prohibita per ſcriptum princi-
pis,ut qñ princeps committit cãm appella-
tione remota, quia tunc non põt appellari
l.1.in fi.& ibi gl.& Bar.ff a quib. app. non

licet,& cap.paſtoralis,de appe iuramentũ, quod licet appelletur a ſententia diffinitiua, poteſt tamen interim appellatione remota uel pendente executioni demandari ſecundum Phil.in d.c.paſtoralis,col.2.uerſic.4.operatur,&c. per text.in c.paſtoralis,
337 § præterea,de off.deleg † Nullus aũt põt hanc clauſulam in reſcriptis ponere,niſi ſolus princeps,ut dicit,tex.in d.l.1.in fi.quod tamen intelligitur,quando remouetur appellatio ad diffinitiua. Secus,ſi ab interlocutoria,quia tunc etiam inferior a principe poteſt uti dicta clauſula,& poteſt tollere apellationem,ſecundum Bar.in l fi.C.de ſen.& Bar.in d.l.1.§.fin.ff a qui app. non licet,uerum dicit Bar.ibi, quod friuola tantum appellatio cenſetur remota,prout etiã tenet Iaſ. in l.4.§. ſi ts,pro quo,col.1.ff. qd quiſque iuris, & ſecundum hoc iſta clauſula uidetur fruſtratoria,quia ſine eo appellatio friuola remouetur a iure,per tex.in ca.cum appellationib.de app li.6.
338 † Quis autem ſit effectus huius clauſulæ
a appellatione remota, & quid operatur vide plene per Phil.in d.c.paſtoralis de appel. vbi plures effectus enumerat, & uide pleniſſime per Io.de Imol.in d.l.1.fin.ff.a qu.appe.non licet, ubi per 24.colu.tangit plenè hanc materiam melius, quam alibi, & aliquid per Fel.in c.cauſam,quæ colum. Pen.de reſcr. & Spec. in titu.de appell.§.in
339 quibus,uerſic.verum quia, † & inter alia eſt ſciendum. ꝙ iſta clauſula appellatione remota,nihil operatur in præiudicium tertij,ut eſt tex.in c.ſuper eo. & ibi Ab.de offi.dele.& Bar.in d.l.1.§ fin.& Phil.in d.ca.
340 paſtoralis,col.fi.in 7.q.† Et ſi opponeretur contra prædicta, qd appellatio eſt defenſio,c cum ſpeciali.§. porro, de appel.& princeps non poteſt tollere defenſiones, per ea,quæ habẽtur in cle.paſtoralis, de re iud. poteris reſpondere,ꝙ contrarium procedit in defenſione inducta a iure naturali prout eſt citatio,ſed appellatio eſt defenſio
a iuris poſitiui,unde poteſt tolli a per principem,ita declarat Phi.in d.c.paſtoralis, col. 7.in fi.uerſi 4 quæritur,&c.& Ioã.de Imo. in d.l.1 § fi.& Fel.in rub.de appell.col.3.in fi & in c.1.de reſcr.
341 † Viceſimonono limita,non procedere
b quando quis renunciauit appellationi, b quæ renunciatio poteſt fieri expreſsè, & tacitè. Expreſſe fit,per verba expreſſa, & ſpecifica, declarantia ipſam renunciationem appellationis, & non inducitur renunciatio eo ipſo.ꝙ quis promittit ſtare ſententię iudicis,ſecundum Phi.in c.ad hæc el 2. de app. & quod poſſit fieri renunciatio appellationis,eſt tex,in l.fi.in fi.C.de temp.app. & in l.ſi quis libellos C de appel.& in cap. ſolicitudinem de app.& not. And.de Iſer. in c.1.§ item ſacramenta,colu.5. in fin.de pace iu.fir.& Soc.in conſ.45 colum.5.& 6. uol.renunciatio uero tacita, poteſt pluribus modis induci. Primo enim per deſertionẽ appellationis,&hic potes cumulare omnes modos,quos referam infra in uult. q. prin-
342 cipali.† Secundo modo,inducitur renunciatio eo ipſo,quod appellans poſt interpoſitam appellationem litigat ad huc coram iudice a quo,quia redeundo ad ipſum,cen-
c ſetur c appellationi renunciare,text. eſt, & ibi per Phi.in d.c.ſolicitudinem & in c.gratum de off.del. quod tamen limita ſex notabilibus modis,quos ponit Phi.in d.c.ſolicitudinem,& tangit idem Phi.in ca.cum teneamur in ult.no.de app. Eodem modo inducitur renunciatio eo ipſo, quod appellans poſt appellatione adit alium iudicem ſuperiorem, & non iudicem ad quem ſecũdum Ab.in d.cap.ſolicitudinem,colum.2.
343 uerſic.ult.no unam regulam.&c.† Et ex pdictis apparet differentia inter reductionem ad arbitrium boni uiri,& appellationem,quia ante ſententiam non põt renunciari reductioni, per ea, quæ plene habentur in c.quintauallis, de iureiu. ſed appellationi poteſt renunciari ante ſniam,ut d.l.ſi.in fi.C.de temp.app.ut refert.Phi.in d.c. ad hæc el 2.circ.fi.& hr̃ per Bal. & Ang. in l.tale pactum §. qui prouocauit, ff.de pac. plene per Ang.in conſ.187.ubi pulchre loquitur,& Pau.de Caſt.in conſ.260.col.1.in 1.uolu.& in tantum procedit dicta renunciatio, ꝙ etiã ſi renuncians adhuc eſt infra decem dies datos ad appellandum, non poteſt ulterius appellare, ſecundum Card. in cl.1.§ 1.in fi.de app.& Io. de Ana.in con-
344 ſi.50.col.1.† An aũt poſſit d renunciari
d nolente appellato?vide Fel.tenentem,quod
345 non,in c ex parte 5.col.2.de reſcr.† Triceſimo limita,non procedere in appellatione friuola, quia ab oĩ actu eſt prohibita, non dẽt admitti per iudicem,neque ipſam ad-

admittit c. cum appellationib. de appel. li. 6. & no. Ang. in conſi. 140. imo de iure canonico ille, qui friuole appellat ab actu, poteſt per iudicem a quo excõicari, ut contumax, ſecundum Abb. in c. ſollicitudinem, in 1. not. de app. ubi plus dicit. quod põt etiã mulctari, & licet contra hoc videatur glo. in l. 1. § fi. ff. a qui. app. nõ li. quæ facit dr̃iã inter ius canonicum, & ciuile. Dicit n. quod de iure can. non punitur temere appellãs, niſi in expenſis, ſecus de iure ciu. & illam gl. ſequuntur Abb. & Phi. cõiter docto. in

346 c. 2. de app. † tamen debet illa glo. limitari, ſ. ut non puniatur pœna extrinſeca, ſed bene põt excõicari ob contumaciam, quia temere appellando arguit ſe cõtumacem. Item debet limitari, ut non punitur niſi iudici uidebitur ob eius calumniam, & manifeſtam temeritatem, ita pulchre diſtinguit, & declarat Abb. in d. c. 2. in 1. no. de app. & ita debet intelligi, & limitari. quod no. Bal. in l. 2. col. 1. C. de epiſc. aud. ubi dicit, quod de iure can. temere appellans, non punitur, quod debet intelligi, ſ. pœna oppoſita in illa l. quæ eſt 50. librarum argẽti, ſed bene poteſt alia pœna mitiori puniri ad arbitrium iudicis, per ea quæ dicit Abb. in d. c. 2. ſed de iur. ciu. appellans friuole, punitur pœna 50. librarum argenti. eſt text. & ibi Bal. in d. l. 2. C. de epiſc. aud. & tex. in l. ab executionem, in fi. C. quo app. non recip.

347 † Super hoc eſt ſciendum, quod reperio tres pœnas in hac materia proditas a iure ciu. una eſt 50. liberatum argenti, ut mõ dixi, alia eſt pœna extraordinaria ad arbitrium iudicis, l. eos, §. ne temere, C. de appel. Alia eſt pœna amiſſionis cauſæ, & no. infamiæ, l. a proconſul. b. C. de appe. quõ autem debeant irrogari dictæ pœnæ, ne uideantur iſtæ leges ad inuicem contrariari. Bart. in d. l. a proconſulib. facit unam diſtinctionẽ videlicet, aut appellatio recipitur per iudicem a quo, & punitur extraordinem, per d. §. ne temere. Aut non recipitur, & punitur not. infamiæ, & amiſſione cauſæ, per d. l. a proconſulibus. Aut quis appellat ab executione, & punitur pœna 50. librarum argenti, per d. l. ab executione, ita diſtinctio Bar. eſt defectiua, quia in l. 2. C. de epiſ. aud. nõ dicitur de appellante, ab executione, & tamen irrogatur illa pœna, unde ego magis clare concordando iſtas l. ita diſtinguo. Aut quis appellat ab interlocutoria friuolam, aut a diffinitiua. Primo caſu punitur pœna 50. librarum argenti, per tex. in d. l. 2. ubi expreſſe loquitur Imperator de appellatione ante ſententiam, & refert ſe ad deciſa per d. l. ab executione, & declarat ibi gl. in uer. ſanctio. Idem probatur, in d. l. ab executione, ubi loquitur de appellante ab executio. uel ab articulo, & ſic innuit de appellatione ab interlocutoria. Secundo caſu, ſ. qñ appellat a diffinitiua, & tunc ſub diſtinguo aut appellatio recipitur, aut nõ ſecundum Bar. in d. l. a proconſulibus, ut

347 ſupra retuli. † Quæ autem dicatur appellatio friuola, ſeu fruſtratoria, uel temeraria. Dic quod dr̃ illa, quæ interponitur ſine legitima cauſa, ut qñ quis appellat ubi non eſt grauatus iniuſte, & ſic idem eſt dicere friuolam, quod vanam, & inanem, & ſine cauſa iſta interpoſitam, quæ nullum poterit ſortiri iuris effectum, ita declarat Gem. in d. c. cum appellationibus, col. 1. uer. quæ

348 ro quid importet, & de app. lib. 6. † & intantum lex habet odio huiuſmodi appellationes friuolas, quod non ſolum introduxerit pœnas ſupradictas, verum et cẽſetur ſieri iniuria iudici a quo quando friuole appellatur, adeo quod poteſt iudex agere actione iniuriarum, ut eſt gl. ſing. in l. fi. in glo. fi. C. quando prouoc. non eſt neceſſ. & illam gl. ſequitur Gem. in d. ca. cum appellationibus, col. 2. & Fel. in c. 2. col. 1. de appel. & eſt glo. expreſſa in ca. ſi quis præpo-

349 ſtera, in gl. 2. 50 di. † & hoc no. pro limitatione, & l. in maiorib. C. de appe. quæ dicit, quod is qui appellat. non facit iniuriã iudici, quia debet intelligi, quando iuſte appellat non autem friuole, ita dicit gl. in

350 d. l. fi. † Triceſimo primo limita, nõ procedere in cauſa iuramenti in litem, quia a iuramentum in litem, non appellatur, ſecundum Bar. in l. in actionib. in fi. ff. de in litem iur. & ibi Sal. Iaſ. & cõmuniter Moder. & Ion. Ant. de Bu. & Imo. in c. fi. quod metus cauſa, quod tamen limitat Iaſ. in d. l. in actionibus in fi. colu. procedere de iure ciuili. Secus de iure canonico, quia poteſt appellari, ſicut poteſt ab omni grauamine appellari eo iure. ca. ut debitus de ap-

351 pellat. † Triceſimoſecundo, limita non procedere in e ſententia excommunicationis, quia a b ea non appellatur ad effectum

licet,& cap.paſtoralis,de appe iuramentū,
quod licet appelletur a ſententia diffinitiua, poteſt tamen interim appellatione remota uel pendente executioni demandari
ſecundum Phil.in d.c.paſtoralis,col.2.uerſic.4.operatur,&c. per text.in c.paſtoralis,
33 § præterea.de off.deleg † Nullus aūt pōt
hanc clauſulam in reſcriptis ponere,niſi ſolus princeps,ut dicit,tex.in d.l.1.in fi.quod
tamen intelligitur,quando remouetur appellatio ad diffinitiua. Secus,ſi ab interlocutoria,quia tunc etiam inferior a principe poteſt uti dicta clauſula,& poteſt tollere apellationem,ſecundum Bar.in l fi.C.de
ſen.& Bar.in d.l.1.§.fin.ff a qui app. non licet,uerum dicit Bar.ibi, quod friuola tantūm appellatio cenſetur remota,prout etiā
tenet Iaſ.in l.4.§.ſi is,pro quo,col.1.ff.qd
quiſque iuris, & ſecundum hoc iſta clauſula uidetur fruſtratoria,quia ſine eo appellatio friuola remouetur a iure,per tex.in ca.
cum appellationib.de app li.6.
338 † Quis autem ſit effectus huius clauſulæ
a appellatione remota, & quid operatur
vide plene per Phil.in d.c.paſtoralis de appel. vbi plures effectus enumerat, & uide
pleniſſime per Io.de Imol.in d.l.1.fin.ff.a
qui.appe.non licet, ubi per 24.colu.tangit
plenè hanc materiam melius, quam alibi,
& aliquid per Felin c.cauſam,quæ colum.
Pen.de reſcr. & Spec.in titu.de appell.§.in
339 quibus.uerſic.verum quia, † & inter alia
eſt ſciendum. q iſta clauſula appellatione
remota,nihil operatur in præiudicium tertij,ut eſt tex.in c.ſuper eo. & ibi Ab.de offi.dele.& Bar.in d.l.1.§ fin.& Phil.in d.ca.
340 paſtoralis,col.fi.in 7.q.† Et ſi opponeretur contra prædicta, qd appellatio eſt defenſio,c cum ſpeciali.§. porro, de appel.&
princeps non poteſt tollere defenſiones,
per ea,quæ habētur in cle.paſtoralis, de re
iud. poteris reſpondere,q contrarium procedit in defenſione inducta a iure naturali
prout eſt citatio,ſed appellatio eſt defenſio
a iuris poſitiui,unde poteſt tolli a per principem,ita declarat Phi.in d.c.paſtoralis, col.
7.in fi.uerſi 4 quæritur,&c.& Io.de Imo.
in d.l.1 §.fi.& Pel.in rub.de appell.col.3.in
fi.& in c.1.de reſcr.
341 † Viceſimonono limita,non procedere
b quando quis renunciauit appellationi, b
quæ renunciatio poteſt fieri expreſsè, & tacitè. Expreſſe fit,per verba expreſſa, & ſpecifica, declarantia ipſam renunciationem
appellationis, & non inducitur renunciatio eo ipſo.q quis promittit ſtare ſententiæ
iudicis,ſecundum Phi.in c.ad hæc el 2. de
app. & quod poſſit fieri renunciatio appellationis,eſt tex,in l.fi.in fi.C.de temp.app.
& in l.ſi quis libellos C de appel.& in cap.
ſolicitudinem de app.& not. Anđ.de Iſer.
in c.1.§ item ſacramenta,colu.5. in fin.de
pace iu.fir.& Soc.in conſ.45 colum.5.& 6.
uol.renunciatio uero tacita, poteſt pluribus
modis induci. Primo enim per deſertionē
appellationis,&hic potes cumulare omnes
modos,quos referam infra in ult.q. prin-
342 cipali.† Secundo modo,inducitur renunciatio eo ipſo,quod appellans poſt interpoſitam appellationem litigat ad huc coram
iudice a quo,quia redeundo ad ipſum,cen-
c ſetur c appellationi renunciare,text. eſt.&
ibi per Phi.in d.c.ſolicitudinem & in c.gratum de off.del. quod tamen limita ſex notabilibus modis,quos ponit Phi.in d.c.ſolicitudinem,& tangit idem Phi.in ca.cum
teneamur in ult.no.de app. Eodem modo
inducitur renunciatio eo ipſo, quod appellans poſt appellatione adit alium iudicem
ſuperiorem, & non iudicem ad quem ſecūdum Ab.in d.cap.ſolicitudinem,colum.2.
343 uerſic.ult.no unam regulam.&c.† Et ex
pdictis apparet differentia inter reductionem ad arbitrium boni uiri,& appellationem,quia ante ſententiam non pōt renunciari reductioni, per ea, quæ plene habentur in c.quintauallis, de iureiu. ſed appellationi poteſt renunciari ante ſniam,ut d.le.
fi.in fi.C.de temp.app.ut refert.Phi.in d.c.
ad hæc el 2.circ.fi.& hr̄ per Bal.& Ang. in
l.tale pactum §. qui prouocauit, ff.de pac.
plene per Ang.in conſ.187.ubi pulchre loquitur,& Pau.de Caſt.in conſ.260.col.1.in
1.uolu.& in tantum procedit dicta renunciatio, q etiā ſi renuncians adhuc eſt infra
decem dies datos ad appellandum, non poteſt ulterius appellare, ſecundum Card. in
cl.2.§ 1.in fi.de app.& Io. de Ana.in con-
344 ſi.50.col.1. † An aūt poſſit d renunciari
d nolente appellato?vide Fel.tenentem,quod
345 non,in c ex parte 5.col.2.de reſcr.† Triceſimo limita,non procedere in appellatione friuola, quia ab oī actu eſt prohibita,
non dēt admitti per iudicem,neque ipſam
ad-

admittit c.cum appellationib.de appel. li.
6.& no. Ang.in conſi.140. imo de iure ca
nonico ille, qui friuole appellat ab actu, po
teſt per iudicem a quo excõicari, ut contu
max, ſecundum Abb. in c.ſolicitud nem,
in 1. not.de app ubi plus dicit. ꝙ põt etiã
mulctari, & licet contra hoc videatur glo.
in l.1.§ fi.ff.a qui. app.nõ li. quæ facit dr̃ iã
inter ius canonicum, & ciuile. Dicit n. ꝙ
de iure can. non punitur temere appellãs,
niſi in expenſis, ſecus de iure ciu. & illam
gl.ſequuntur Abb.& Phi.cõiter docto.in
346 c.2. de app.† tamen debet illa glo. limi-
tari, ſ. ut non puniatur pœna extrinſeca,
ſed bene põt excõicari ob contumaciam,
quia temere appellando arguit ſe cõtuma
cem. Item debet limitari, ut non punitur
niſi iudici uidebitur ob eius calumniam,
& manifeſtam temeritatem, ita pulchre di
ſtinguit, & declarat Abb in d c.2. in 1.no.
de app. & ita debet intelligi, & limitari. ꝙ
no. Bal.in l.2.col.1. C.de epiſc.aud.ubi di-
cit, ꝙ de iure can.temere appellans, non pu
nitur, ꝙ debet intelligi, ſ pæna oppoſita in
illa l quæ eſt 50. librarum argẽti, ſed bene
poteſt alia pæna mitiori puniri ad arbi-
trium iudicis, per ea quæ dicit Abb.in d.c.
2.ſed de iur.ciu.appellans friuole, punitur
pæna 50.librarum argenti, eſt text. & ibi
Bal.in d.l.2.C de epiſc.aud.& tex. in l.ab
executionem, in fi C. quo app.non recip.
347 † Super hoc eſt ſciendum, ꝙ reperio tres
pænas in hac materia proditas a iure ciu.
una eſt 50 liberarum argenti, ut mõ dixi,
alia eſt pæna extraordinaria ad arbitrium
iudicis, l.eos, §. ne temere, C.de appel. Alia
eſt pæna amiſſionis cauſæ, & no. infamiæ,
l. a proconſulib.C.de appe.quõ autem de-
beant irrogari dictæ pænæ, ne uideantur i-
ſtæ leges ad inuicem contrariari. Bart.in
d.l.a proconſulib.facit unam diſtinctionẽ
videlicet, aut appellatio recipitur per iudi-
cem a quo, & punitur extraordinem, per d.
§.ne temere. Aut non recipitur & punitur
not.infamiæ, & amiſſione cauſæ, per d.l.a
proconſulibus. Aut quis appellat ab execu
tione, & punitur pæna 50. librarum argen
ti, per d.l.ab executione, ita diſtinctio Bar.
eſt defectiua, quia in l.2 C.de epiſ.aud. nõ
dicitur de appellante, ab executione, & ta-
men irrogatur illa pæna, unde ego magis
clare concordando iſtas l. ita diſtinguo.

Aut quis appellat ab interlocutoria friuo
lam, aut a diffinitiua. Primo caſu punitur
pæna 50.librarum argenti, per tex. in d.l.
2.ubi expreſſe loquitur Imperator de ap-
pellatione ante ſententiam, & refert ſe ad
deciſa per d.l.ab executione, & declarat ibi
gl.in uer.ſanctio. Idem probatur, in d.l.ab
executione, ubi loquitur de appellante ab
executio, uel ab articulo, & ſic innuit de ap
pellatione ab interlocutoria. Secundo ca-
ſu, ſ.qñ appellat a diffinitiua, & tunc ſub
diſtinguo aut appellatio recipitur, aut nõ
ſecundum Bar.in d.l.a proconſulibus, ut
347 ſupra retuli.† Quæ autem dicatur appel
latio friuola, ſeu fruſtratoria, uel temera-
ria. Dic ꝙ dr̃ illa, quæ interponitur ſine le
gitima cauſa, ut qñ quis appellat ubi non
eſt grauatus iniuſte, & ſic idem eſt dicere
friuolam, quod vanam, & inanem, & ſine
cauſa iſta interpoſitam, quæ nullum pote
rit ſortiri iuris effectum, ita declarat Gem.
in d.c.cum appellationibus, col.1.uer.quæ
348 ro quid importet, & de app.lib.6.† & in-
tantum lex habet odio huiuſmodi appel
lationes friuolas. ꝙ non ſolum introduxe
rit pænas ſupradictas, verum ẽt cẽſetur fie
ri iniuria iudici a quo quando friuole ap-
pellatur, adeo quod poteſt iudex agere a-
ctione iniuriarum, ut eſt gl.ſing. in l. fi.in
glo.fi C.quando prouoc. non eſt neceſſ.&
illam gl.ſequitur Gem.in d.ca.cum appel-
lationibus, col.2.& Fel.in c.2.col.1.de ap
pel.& eſt glo expreſſa in ca.ſi quis præpo-
349 ſitera, in gl.2.50 di.† & hoc no.pro limi-
tatione, & l.in maiorib C.de appel.quæ di
cit, quod is qui appellat. non facit iniuriã
iudici, quia debet intelligi, quando iuſte
appellat non autem friuole, ita dicit gl.in
350 d.l.fi.† Triceſimo primo limita, nõ pro
cedere in cauſa iuramenti in litem, quia a
iuramentum in litem, non appellatur, ſe-
cundum Bar.in l.in actionib.in fi.ff de in
litem iur.& ibi Sal. Iaſ. & cõmuniter Mo-
der & Inn.Ant.de Bu.& Imo in c.fi.quod
metus cauſa, quod tamen limitat Iaſ.in d.
l.in actionibus in fi.colu. procedere de iu-
re ciuili. Secus de iure canonico, quia po-
teſt appellari, ſicut poteſt ab omni graua-
mine appellari eo iure, ca.ut debitus de ap-
351 pellat. † Triceſimoſecundo, limita non
e procedere in e ſententia excommunicatio
nis, quia a b ea non appellatur ad effectum

retardandæ executionis Idem in ſententia
interdicti,ſecundum Spec.in tit.de app.§.
in quibus,verſi.17.& per Abb.& Phi in c.
paſtoralis,§.verum de app.& gl.in uerbo,
ſuſpendatur,& ibi Abb.in c.ad reprimen-
dam,de off.ord.& habetur in c.qua fronte
&c.quæſtioni,de appel. & in c. per tuas,de
ſent.exc.& hanc materiam declara,& limi
ta,ut plene dixi ſupra in 2.q.principali,in
352 4.differentia,uer.5 limita,&c † Triceſi
motertio limita,non procedere, qñ ſenten
tia eſt ipſo iure nulla,quia ab ea non appel
latur,ſed de nullitate,dr̃,ut in toto tit. C.
quando prou.non eſt neceſ.& Spe in d.§.
353 in quibus,verſi.18.† Triceſimoquarto
limita nõ procedere in eo,qui in caſu prin
cipali,nihil produxit,neque probauit, q a
ſi ſuccumbit,non poteſt appellare, niſi an
te omnia reficiat expenſas aduerſario alias
non auditur appellans,niſi probauerint ſe
iuſte impeditam, & ita ſeruatur in regno,
& de hoc eſt regia prag.in nu.27.præ inci
pit,qui in cauſa,ubi plus cauetur, ſ. ꝙ ui-
ctor debet ſatiſdare de ſoluendis illis expẽ
ſis, quas recipit quandocunque iudex ap-
pellationis hoc iudicauerint. Item limita-
tur non procedere in miſerabilibus perſo
354 nis,ut ibi habetur. † Triceſimoquinto,
limita non procedere, quando quis gene-
f raliter appellat ſab omni grauamine, ꝙ
poſſit ei irrogari in aliqua cã, uel in aliis
cauſis,quæ poterunt contra eum intẽtari,
nam iſta dr̃ appellatio generalis,& magna
quæ nihil ualet,& non admittitur,text eſt
in c.1.& c.conſuluit,el 2.de appel. & licet
de iure antiquo ualuiſſet appellatio gene-
ralis,facta reſpectu unius cauſę, ut dicitur
in d.c.conſuluit, tñ hodie eſt correctũ per
cle.appellanti,de app.qua cauetur,ꝙ in ap
pellatione a grauamine debet inferri cã, &
illam ſolam cauſam expreſſam põt appel-
lans proſequi, vnde ſi appellatur generali-
ter iſta appellatio non prodeſt,niſi quo ad
cauſas grauaminis expreſſas,ita tenet Phi.
in d.c.conſuluit,el 2.quod nota, quia quo
tidie euenit, quod aliqui faciũt iſtas appel
lationes generales ab omni grauamine
nulla cauſa expreſſa,quia illas nõ poſſunt
de iure poſtea proſequi, nam a grauamine
non illato nec communicatio, non poteſt
appellari ſecundum Ang.in conſi.188.
355 † Triceſimo ſexta limita non procedere
in mandato facta alicui, ꝙ in ſua eccleſia
reſideat,quia a tali mandato non appellat
niſi iuſta cauſa, & iuſtum impedimentum
exprimatur in appell.text.eſt,& ibi glo. &
doc.in c.peruenit el 2.de appel.
356 † Triceſimoſeptimo limita, non proce-
dere in omni actu, qui fit ſecundum iuris
diſpoſitionẽ,& canonicas ſanctiones,quia
a tali actu ſm leges celebrato non appella
tur,nam a iudice iuris diſpoſitionem,& de
cretũ exequente non poteſt appellari,quia
talis appellatio eſt contra leges text. eſt in
conſuluit,el 3.de app.& iſta etiam eſt ratio
præcedentis limitationis,ꝙ tamen limita,
& declara niſi in appellatione insereretur
talis cauſa rõnabilis per quam ſpãliter in
illo caſu admitti deberet, quia tunc ualet
appellatio.& debet admitti ſecundũ Phil.
in d.c.conſuluit,el 3.& in ca. de priore co.
357 n.† Triceſimooctauo limita,non proce
dere in declaratione dationis termini ad
producendum teſtes,& inſtr̃u.& ad proban
dum in cauſa feudali, quia a breuiatione,
& modificatione dicti termini non poteſt
appellari in regno,imo appellans punitur
ad pœnam quinquaginta florenorum au-
ri,& app.non ualet, nec retardat executio-
nem ita de hoc eſt ritus magnæ curiæ in
nu.6.qui incipit,item,ꝙ termini,&c. iun-
cto ritu præcedenti, qui expreſſe loquitur
358 in cauſa feudali.† Triceſimonono limi-
ta,non procedere in decreto, quin iudex
pronunciet aliquem haberi pro confeſſo,
ex quo noluit comparere ad ſe examinan-
dum,ut principalem, facto ſibi mandato
ſub pœna confeſſi,nam a tali decreto non
põt appellari in regno. Verum in ultima
citatione,quæ fit,debet inferi totus tenor
articulorum,ita de hoc eſt ritus magnę cu
riæ in nu.360.qui incipit,item ſeruat ipſa
curia,ꝙ ſi quis,&c. Quid aũt ſi de iure cõi
uide Phi.Decium in conſi.34.colum 2.in
359 prin.† Quadrageſimo limita,non proce
dere in eo,qui eſt conuictus de furto mani
feſto,quia non poteſt appellare ſecundum
And.de Iſer.in tit.quæ ſint rega.uer.& bo
360 na,&c.col.10.† Quadrageſimoprimo li
mita,non procedere, qñ certa pœna irro-
gatur a lege pro aliquo delicto,& condem
natus de illo delicto fatetur ſed deliquiſſe,
ſed dicit ſe grauari, quia eſt nimis magna
pœna,& propterea appellat, nam talis ap-
pella-

pellatio non admittitur ſecundum And. de Iſer. in conſt. intentionis col. fi. vbi ponit exemplum, de pęna portationis armorum. Et poteſt hoc ſuaderi rōne, quia tunc iudex exequitur legē, quo caſu non appellatur vt dixi ſupra proxime in 37. fall. & eſt generalis regula in iure, ꝙ a lege generali appellari non poteſt facit l. proſperit, ff. qui & a quibus, & vide Fel. in c. cum non ab homine, col. pen. & fi. de iudicis.

361 † Quadrageſimoſecundo ita, non procedere in mādato facto alicui, vt declarat an ſcriptura ſit ſua, quia appellare non poteſt, ſecundum Bal. in conſi. 335. in 4. vol.

362 † Quadrageſimotertio limita non procedere, qn̄ ordinarius delegauit aliquam cauſam, & poſtea talem delegationem reuocat, quia a tali reuocatione non pōt appellari, ex quo iſtud dependet ex mero arbitrio, & auctoritate delegantis, l. iudiciū ſoluitur, ff. de iudicijs, ita tenet Bal. in conſi 3. in 5 vol.

363 † Quadrageſimoquarto limita non procedere, quando aliqua cauſa eſt commiſſa conſcientiæ alicuius, quia ab eius ſententia lata ſecundum ſuam conſcientiam non poteſt appellari, gl. eſt in c. ſtatutum, §. aſſeſſorem, de reſcr. lib. 6. & tenet Phi. Corn. in conſ. 188. col. 2. in litera, C. in 3. vol. de cuius tamē dicti veritate, vide Bald. in l. 1. C. de reb. cred. & Pe. Phi. Cor. dic. conſ. 187. circa fin. & vide plenè per Fel. in c. ſuper

364 his, col. 5. de accuſatio. † vbi ē plene tangit, quid ſi cauſa cōmittitur arbitrio iudicis, verum tunc poſſit appellari ab eius ſententia? & ponit regulam, quod ſic, cū nonnullis fallentijs, de quibus ibi per eundem Fel. in c ſignificaſti, el 1. de homicidio.

365 † Quadrageſimoquinto limita, generaliter in omnibus caſibus, in quib. aliquid committitur ? lege vel à ſuperiore poteſtate iudicis, & non in neceſſitate vt quia poteſt aliquid facere, ſi vult, non tamen tenetur iuxt. l. non quidquid, ff. de iud. quia tūc ſi iudex illud non facit, non poteſt appellari, ex quo facere non tenebatur, ſecūdū Fel. in c. ſuper his, col. 6 de accuſ.

366 † Vltimo pro complendo huius materiæ, ſcias, ꝙ in omnib. caſibus prædictis & alijs, qui in iure reperiri poſsūt, in quib. nō poteſt appellari a ſentētia diffinitiua, ſemper poteſt appellari ab interlocutoris, quæ emergunt ante ſententiam diffinitiuam ēt de iure ciuili, & ratio eſt quia earum grauamen non ſpectatur poſſe reparari per appellationem a diffinitiua, cum illa non poſſit appellari, ita multum notanter tenet An-

367 ge. in conſ. 46. & conſ. 188. † Item omnes leges, quæ prohibent appellationem ſunt odioſæ, cum ſint contra regulas iuris communis, quæ permittunt regulariter ab omni actu appellari, & ideo reſtringi debent prout poſſunt, ſecundum And. de Iſer. in c. 1. ver. & bona, &c. col. 10. quæ ſint reg. ſequitur. 5. q. prin.

VENIO ad quintam q. principalem & quæro, iuxta ordinem præpoſitum.

368 † Ad quem iudicem appellari dēat ſuper iſta q pono regulā generalē, ꝙ appellatio dēt fieri a minori iudice, ad maiorē proximū, & immediatum, nō aūt poteſt fieri ad æqualem, nec ad inferiorem nec ad alium ſuperiorē diſtantem, & non proximū, quia

g nō pōt appellari regulariter g obmiſſo medio, ita hæc oīa tenet Spec. in ti. de app. §. nunc tractemus. in prin. & dixi ſupra in 2. q. principali, in prin. ꝓ hoc eſt tex in l. imperatores, ff. de appel. & no. Io. de Anan. in conſ. 2. iſta ergo ſit prima regula, ꝙ appellari debeat gradatim, & ſic ad proximum ſuperiorē, vt plenè tradit in c. dilecti, el 3.

369 de app. & in conſt. capitaneorum † Iſtam regulam limita, prima non procedere, qn̄ appellatur ad papam, quia ſemper poteſt appellari a quocūque iudice ad papā omiſſo medio, & hoc de iure canonico, tex. eſt in c. ad Rom. 2. q. 6. & in c ſi duob. & c. ſollicitudinem de app. & no. Spec in d §. nūc tractemus, in prin. & Phi in c. ſi duob. col. pen. & in d. c. dilecti, el 3. vbi plene, ſecus eſt de iure ciuili, quia non pōt appellari ad principē obmiſſo medio, per d. l. imper. ff. de app. & tenet Io. de Ana. in d. conſ. 2. & Soc. in conſ. 39. col 4. in 4. vol. & Doct. in d. c. ſi duob. & d. c. dilecti, imò qn̄ appellatio, & obmiſſo medio de iure ciu. cenſetur facta ad proximum ſuperiorem, ſecūdum Bal. in conſ. 89. in 3. vol. & Soc. in d. conſ. 39. co 4. per l. 1. §. ſi quis app ff. de app. & Phi. in d. c. dilecti, in 4. col verſi. conclude, & c. p And. de Iſer. in d. conſt. capitaneorū.

370 † Illud tamen. ꝙ dixi poſſe appellari ad papā, obmiſſo medio, limita in vno caſu, ſ. qn̄ delegatus papæ cauſam ſubdelegat ali-

quid ſibi reſeruando, quia tunc a ſententia ſub delegati non poteſt appellari, ad Papā ſed debet appellari ad delegantem tex. eſt & ibi Gem. in c. ſi delegatus, § fin. de offi. dele. lib. 6 & habetur in c. cum te, & c. ſuper q. §. porrò de off. dele. & per Phi. in cap. ſi duob. col. pen. ver. ſed limita, &c. de app. Quæ aūt ſit rō diuerſitatis inter ius ciuile & ius canonicum, quare alterum permittit appellari ad principem omiſſo medio, & alterum non vide. Spe. in ti. de app. §. nunc tractemus, col. 1. Et prædictam limitationē intellige & declara, dummodo excipiatur quia tunc non valet appellatio ad Papam omiſſo medio in caſu præpoſito, nec deuoluit negocium, ſtante excep. oppoſita. Secus ſi non opponitur, quia tunc tenet appellatio, ēt in dicto caſu ad papā, ſecundum Phi. in c. dilecti, el 3. col. 6. verſi. 10. &c. cum ſeq. de app. & Arch. in c. ſi delegatus, & ibi ēt Gem. col. 3. verſi. ſed quid ſi, &c. de off. dele. li. 6. per do. de Rot. in dec. 387. quæ incipit ſi tres ſunt &c. in nouis, & vide ſex pulchras declarationes, datas ad d. c. ſi delegatus, & ad hanc proximā limitationem per Phi. in d. c. dilecti, col. 6.

371 † Secundo principaliter limita, nō procedere in legato papæ, quia ſimiliter ad eum poteſt appellari, omiſſo medio, ſecundum Abb. in d. c. dilecti, col. pen. ver. extra glo. &c. & ibi ēt Phi. col. 6 ver. 5. limitatio, &c. & Phi. in d. c ſi duob. col. pen. de app. vbi idem dicit in Patriarca, ad quem poteſt appellari obmiſſo medio, & idem tenet in d. c. dilecti, col. 6. verſi. 9. limitatio, &c. ſecundum Innoc. in cap. antiqua, de priuil. & Specul. in d. §. nunc tractemus, verſi. & nunquid. &c.

372 † Tertio limita non procedere in ſcholari, quia ex ſpeciali priuilegio ſibi conceſſo per imperatorem, per auth. habita, C. ne fil. pro pat. pōt ſcholaris appellare a quocūque iudice inferiori ad Imperatorem, omiſſo medio, ēt de iu. ciuiū ita tenet Bal. in d. auth. habita, col. 4. ver. deinde ſequitur, &c. vbi dat duas ſpecialiter ſcholaribus cōtra ius cōe. Prima eſt, vt poſſint ab omni grauamine appellare, q̄ de iu. ciu. regulariter eſt prohibitum, per l. 2. ff. de app. recip. Secunda eſt, vt poſſint appellare ad principē omiſſis medijs, & iſtud dictum ſequitur Phi. in d. c. ſi duob. col. pe. in fi. & Alex. in l. 1. §. ſi quis, in add. ad Bar. ff. de app.

373 † Quarto limita non procedere, quando fieret appellatio, omiſſio medio, & opponeretur, quia procedit appellatio, & valet proceſſus, quia videntur partes conſentire, & iuriſdōnem prorogare ſecundū Phi. in d. c. dilecti, col. 5. verſi. in eadem, &c. & ibi ēt Ab. in 3. col. ver. excipiunt, &c. Gem. in c. ſi deleg. col. 3. de off. dele. lib 6. & Rota in dec. 387. inc. ſi tres, in nouis.

374 † Quinto limita non procedere, vbi extaret conſuetudo appellandi, omiſſo medio, quia tunc valet appellatio auctoritate conſuetudinis tex. eſt in c. Ro. §. 1. de app. li. 6. & eſt glo. in d. c. dilecti, & ibi Phi. in 3. col. verſi. 2. limitatio, &c.

375 † Sexto limita in omnib. caſibus, in quibus primior medius eſſet īhabilis, vel rōne ſuſpicionis vel excōicationis, vel alterius inhabilitatis, q̄a tunc om ſſo poteſt appellari ad aliū ſuperiorem, & poteſt eſſe exemplum, quando eps recuſatus, vt ſuſpectus, delegat cauſā, quia tunc a delegato nō appellatur ad eundem epiſcopum delegantem, pp ſuſpicionem, ſed poteſt ad ri alias ſuperius omiſſo medio, ſecundum Ab. in d. c. dilecti, col. pe. ver. 9. caſus, & ibi ēt Ph. co. 5. ver. 6. & ver. ſeq.

376 † Septimo, limita g quando eps litigaret cum eius ſubdito, quo caſu eligūtur arbitri, nam a ſententia iſtorum arbitrorū non appellatur gradatim, ſed ad papā, gl. eſt in c. ab arbitris, de off. dele. li. 6. & not. Ab. in d. c. dilecti, col. pe. & ibi ēt Phi in 4. col. ver. 3. &c. Idem eſt, quando appellatur ab arbitris electis ſuper recuſatione ſuſpecti, vt d. c ab arbitris, & c. cū ceſſante, de app. pe.

377 † Octauo limita, non procedere hodie in regno, quia poteſt a quocūque iudice appellari ad regiam vel ad magnam curiā vicariæ omiſſo medio, vt eſt conſt. regni, quæ incipit, cū noua, & ibi gl. & Matt. de Aff. in fin. col. Probatur ēt in conſt. appellationū tpa, & per hoc vr̄ eſſe in regno correcta diſpō. l. Imperatores, ff. de app. vt dicit gl. in d. conſt. cum noua. & no. And. de Iſer. in conſt. officiorum.

378 † Nono limita non procedere, quādo delegatus principis ſub delegat totam cām, nihil ſibi reſeruando, quia tunc a ſnīa ſub delegati appellatur ad principem omiſſo medio. Secus, ſi ſub delegans aliquid ſibi reſeruat, tex. eſt in c. ſuper q. §. porro, & ibi Ab. & Doct. de off.

off.deleg. Secus eſt in ſubdelegato inferio-
ris à principe, quia tunc appellatur ad ip-
ſum ſubdelegãtem, ſecundum Fel. & Doc.
in d. §. porro. & Spec. plene in tit. de app. §.
nũc tractemus, co. 1. & 3. quod an ſit verũ
& quõ procedat, uide q̃ dixi ſupra in 4. par
te, in 5. diſt. iudiciorum, ver 4. differũt, &c.
vbi poſuit verã cõcluſionem in hac mate-
379 ria.† Decimo limita non procedere, quã
do proximus ſuperior eſſet abſens, longo
impedimento impeditus, vel quãdo ſimul
cum inferiore iud cauit, quia tunc appella
tur ad alium ſuperiorem, omiſſo medio, ſe
cundum Bar. in l. 1. §. ſi quis, col. fin. ff. de
app. plures alias limitationes poteris videre
per Abb. & Ph. in d. c. dilecti, & per Fel. in
d. §. porrò. col. fin.

SECVNDA principalis regula in hac
380 materia eſt, quod † a ſentẽtia vicarii, ſeu
ſubſtituti, non appellatur ad ſubſtituẽtem
puta epiſcopum, ex quo eſt idem tribunal,
ſed appellatur ad ſuperiorem ſubſtituentis
vt eſt tex. ſecundũ vnum intellectum, in l.
1. § ab eo, & ibi Bar. ff. quis & a quo app.
& Bar. in l. præcipimus, in prin. C. de app.
& tex. cũ gl. in c. Ro. de app. li. 6. & in c. nõ
putamus, de conſue. lib. 6. & per And. de
381 Iſer. in conſt. officiorum.† Limita primo
hoc procedere in vicario generali, quia ille
dicitur habere ordinariam iuriſditionem,
quam habet epiſcopus. Secus, ſi eſſet aliq̃s
deputatus vicarius particularis ĩ vna cauſa
tantum, vel in vno loco particulari diœce
ſis, qui dicit' vicarius foraneus, ſeu ruralis
quia tunc dicitur iſtæ vicarius habere dele
gatam iuriſdictionẽ, & ab eo poteſt appel-
lari ad epiſcopum, vel ad alium ſubſtituen
h tem, ſeu ad h vicarium generalem, vt no.
Card. in conſt. 1. in ti. de apo. & habetur in
d. cap Romana, & ibi Gem. & Doct. & no.
Card. in cle. 1. in 24. q. de reſer. per ea quæ
no. gl. in d. cle. 2. in ver. foraneo. & Gem. in
cap. 1. in 2. q. de off. o d. li. 6. & Fel. in rub.
de off. del. col. fin. & Alex. in rub. ff. de off.
eius, cui man. eſt iuriſd. in pen. col. in prin.
& Ang. in d. le. præcipimus, & dixi plene
382 ſup. in 5. diſt. iudiciorum, & ibi vide† Se-
cundo limita, procedere in appellatione ſe
cus in reſt. in integ. vel nullitate, quia po-
teſt intẽtari coram epiſcopo, & contra ſen
tentiam epiſcopi coram vicario, ſecũdum
383 Phi. in d. c. dilecti, in 10. & 11. q.† Tertio
limita non procedere in vicario principis,
quia ab eius ſententia appellatur ad prin-
cipem, ex quo non reperitur alius ſuperior
384 ſecundũ Phi. in d. c. dilecti, in 7. q.† Quar
to, limita procedere in his, quæ de iure cõ-
muni ſpectant ad vicarium, quia dicitur or
dinarius. Secus in his, quæ non veniunt in
generali cõmiſſione vicariatus, niſi ſpecia-
liter committantur, prout ſunt cauſæ cri-
minales, & conferre beneficiã & ſimilia,
quia in his dicitur delegatus, & ab eo appel
latur ad epiſcopum committentem, ita di-
cit Fel. in c. licet, col. 1. de of. ord & in rub.
de off. deleg. col. fi. per ea, quæ habentur,
in c. 2. & c. fi. de off. vic. lib. 6. & dixi plene
ſupra in 5. diſtin. iudiciorum, in 12. car.
385 † Et quia ſupra in præcedenti limitatio-
ne dixi, quod a vicario particulari poteſt
appellari ad vicarium generalem, per hoc
videtur extare concluſio, quod a delega-
to epiſcopi poteſt appellari ad vicarium
epiſcopi. Quod tamen intellige procede-
re, quando epiſcopus eſſet abſens a diœ-
ceſis, ſecus ſi eſſet præſens, quia tunc eſſet
omnino appellandum ad epiſcopum, &
non ad vicarium. ita declarat Abb. in c. di-
lecti, el 5. col. 2. de app. Sed verior eſt op.
quod indiſtincte poſſit appellari ad vica-
rium, vel ad epiſcopum ad arbitrium ap-
pellantis, ſiue ſit abſens, ſiue pręſens epiſco
pus, vt eſt deciſio Rotæ 50. in nouis, & Ph.
in d. c. dilecti, in 2. q.

TERTIA principalis regula ſit in hac
386 materia, † q̃d à ſnĩa delegati appellatur
ad delegãtẽ, & nõ ad aliũ ſuperiorẽ, tex. eſt
in l. 1. in prin. ff. quis & a quo app. & Im-
peratores, § 1. ff. de app. & ibi gl. in l. pcipi-
mus, §. hæc ſi & ibi gl. C. de app. & no. Bar.
in d. l. 1. §. ab eo. Sed a ſnĩa ſub delegati,
ad quẽ appellatur ? dic q̃ ſit differentia. Si
delegatus ſubdelegat totã cauſam appella-
tur ad primum delegãtem omiſſo medio.
Si vero nõ delegat co. ã ſe ſed aliquid ſibi
reſeruat, & tunc appellatur ad ipſum ſubde
legantem proximum. Iſta eſt cõis cõcluſio
quæ traditur p gl & Doc. in c. ſuper qõnĩ.
§. porro de off. delegati, quã tenui ſupra in
5. diſ. iudiciorũ, verſ. 4. differũt, & c. eſt gl.
387 in c. ſi is, cui de off. del. l. 6.† Prædictam
regulam limita non procedere in caſu, quã
do delegãs eſſet ſuſpectus & ratione ſuſpi-
cionis cauſam delegauit alteri nõ ſuſpecto

iuxta ea, quæ traduntur in c. iudex ab apo-
ſtolica, de off. dele. li. 6. quia tunc nõ appel-
latur ad delegantem, ſed ad alium ſuper o-
rẽ omiſſo medio, vt habetur plene per doc.
in c. ſi quis contra clericum fo. comp. & p.
gl. in c. ſi is cui, de off. dele. li. 6. & Phi. in c.
dilecti. el 2. co. 5. ver. 6. limitatio &c. de ap.
388 QVARTA regula ſit, † quod vacan-
te imperio, appellatur indiſtincte ad Papã,
obmiſſo medio, ita tenet Ab. ĩ c. licet ex ſu-
ſcepto, & ibi ẽt Fel. in 2. col. de foro cõp.
389 QVINTA regula ſit. † ꝙ ſi ĩ aliqua ci
uitate deeſt, uel abeſt iudex appellationis,
poteſt appellari ad Decuriones, & prima-
tes illius ciuitatis, ſecũdum Bar. in l. vbi ab
ſunt. ff. de tu. & cura. da. ab his, & Bart. in l.
quoties. ff. ad mun. & Bal. in l. 2. C. quando
fiſc. uel priua. in 2. col. per tex. quẽ dicit ad
hoc eſſe ſingularem, in §. & hoc peruenit.
in auth. vt nulli iud. & Fel. in c. quærelam
col. fi. de iureiu. de cuius dicti ueritate, uide
plene Fel. in rub. de app. col. 4. & 5.
390 † Et no. illum tex. in d. § & hoc peruenit
per quem habes quotidianam practicam,
quãdo officialis ciuitatis facit aliquam in-
iuſtitiam prohibendo aliqͥd fieri, qđ de
iure prohiberi non poteſt, nam tunc poteſt
haberi recurſus ad epiſcopum ciuitatis, vel
ad Decuriones, vt prohibeant iudicem, &
prouideant huic iniuſtitiæ.
391 SEXTA regula ſit, † quod ſi iudex lai-
cus committit cauſam epiſcopo, à ſenten-
tia non appellatur ad Papam, ſed ad ipſum
delegantem laicum, uel ad eius ſuperiorem
laicum, ſecũdum Bal. in l. ſi qui litigantiũ,
circa fin. C. de epiſc. aud.
392 SEPTIMA † regula ſeu concluſio ſit,
quod quando duo iudice pronunciauerũt
ſuper eadem cauſa, quorũ unus eſt laicus,
& alter Clericus, appellari debet ad ſupe-
riorem eccleſiaſt. attẽto digniori, ita dict.
Bar. in l. 1. §. ſi quis, col. fi. ff. de app. & Ale.
in conſ. 186. incip. viſo proceſſu cauſæ ver
tentis, &c. in 1. col. in 2. vol. & Sal. in l. præ
cipimus, C. de app. & Iaſ. in l. imperiũ. col.
3. verſic. 4. facit &c ff. de iuriſ. omn. iud. &
393 Bal. in rub. extra de app. † & idem eſt, qñ
clericus, & laicus eſſent arbitratores, quia
reductio fit ad ſuperiorem, eccleſiaſticum,
vt no. Lud. Rom. in conſi. 265. & Iaſ. in d.
394 l. imperium, col. 1. † prædictis adde. quæ
in ſimili no. Soc. in conſi. 12. col. 6. in 1. uo.
lu. & Iaſo. in l. ſi emancipatis. C. de colu. &
Fel. in c. 1. col. 4 de præſc. vbi ſingulariter
dicit Fel. ꝙ ſi ſunt plures inquiſiti per iudi
cem ſecularem de aliquo crimine, inter
K quos eſt & vnus clericus, qui petit ſe remit
ti ad epiſcopum, poſſunt omnes alij inqui
ſiti laici petere ſe remitti ad epiſcopum, oc
caſione clerici, & eſt notabile dictum, licet
ſubdat Fel. ibi, quod ſi epiſcopus non puni
uit laicos ſufficienter, poſſet poſtea iudex
ſecul. iterum eos punire.
395 † OCTAVA regula eſt, quod a decre-
to decurionum, ſeu priorum ciuitatis põt
appellari ad capitulum, ſeu officialem ip-
ſius ciuitatis, dummodo habeat merum, &
miſtum imperium, & non ſit creatus ab ip
ſius decurioribus, ſed ab alio ſuperiore, ita
tenet Bar. in l. 1. §. ſolent ff. quando app. ſit
396 & ibi tenet Bar. † qđ nemo poteſt eſſe iu-
dex appellationis. niſi habeat merũ, & mi-
ſtũ imperiũ, q̃a appellatio ẽ miſti imperij.
397 † NONA regula eſt, ſi iudex laicus, pro
nunciat ſe competentem in aliqua cã ſpiri
tuali, debet à tali pronuncia appellari ad e-
piſcopum, & non ad ſuperiorem laicũ, ſe-
cundum Bal. in conſ. 44. in 2. vol.
398 † DECIMA regula eſt, quod in regno
a ſentẽtia omnium iudicum ordinariorũ,
quarumcunque ciuitatum, poteſt appella-
ri ad magnam curiã uicariæ, & ſimiliter à
ſententia regis, appellatur ad magnam cu-
riam, dummodo nõ ſit de conſiliariis, quia
ſi delegatus eſt de cõſiliarijs, appellatur ad
ſacrum conſilium, & non ad magnam cu
riam, hoc probatur in cõſt. ſtatuimus, la 2.
& ibi hoc expreſsè tenet Mat. de Aff. in ſ.
no. & in conſt. cum noua.

SEXTO, principaliter ſequendo ordi-
399 nem præpoſitum † quæro quibus appel-
lationibus ſit deferendum, uel non. Super
hac quæſtione facias regulam generalem,
l quæ eſt l affirmatiua, ꝙ regulariter iudex
à quo, tenetur q̃libet appellationẽ admitte-
re, ſcđm Alex. in l. 1. col. pe. ff. ſi quis caut.
& ſi ipſam non admittit, ſeu non defert il-
li, punitur ad pœnã 30. librarũ auri. tex. eſt
in l. quoniam iudices, C. de appe. & in c. de
m priore, & ibi Phi. de ap. ubi de m iure cano
nico iudex non deferens, mittitur ad ſupe-
riorem puniendus arbitrio ſuperioris, ſed
de iure ciuili eſt ſtatuta pœna 30. librarum
auri, ut d. l. quoniã iudices, & l. iudicib. C.

de app. & no. Spe. in tit. de app. §. nunc dicamus, in prin. Istam regulam limita, nõ procedere in omnibus casibus, in q̃bus appellatio eſt prohibita à iure, & in quibus iudex poteſt procedere appellatione pendente, quia in illis, non tenetur appellationi deferre, c. cum appellationibus de app. lib. 6. & per ea, quæ no. Doc. in d. c. de priore, & q̃ ſint iſti caſus, pt ſatis aperte & colligi ex his, quæ dixi ſupra in 2. q. prin. uer. 3. differentia in limitationibus primæ regulæ, & ſupra in 4. q. prin. per totam cumulaui omnes caſus, in quibus ꝓhibetur appellatio.

SEPTIMO, principaliter quæro,
400 † quid poſſit facere iudex appellatione pendente. Dic quod regula eſt negatiua. ꝙ iudex a quo, pendẽte appellatione, uel pendente dicendio dato ad appellandum, nihil poteſt innouare in cauſa, ut eſt tex. in l. 1. & ibi Bart. ff. nil no. app. pend. & in c. nõ ſolum. de app. li. 6. imo innouata reuocantur per remedium attentatum, ut no. plene Phil. in c. conſuluit. el 2. & ca. bona de ap-
401 pel. † Et circa iſtam materiam n attentatorum ſcias unam pulchram differentiam inter appellationem iudicialem, & extraiudicialem, quia quãdo ſumus in appellatione iudiciali, reuocantur omnia attẽta, etiã quæ non ſunt directo contra appellationẽ, ſed in extraiudiciali reuocantur ſolum ea, quæ ſunt contra appellationem, & non alia ita pulchrè tenet Phi. in c. 1. in ult. no.
402 de app. † Item adde, ꝙ adhuc ut attentata reuocentur, eſt neceſſe, ꝙ appellatio fuerit intimata iudici & parti, alias iudex & pars ſemper poſſunt de iure procedere in cauſa quando non habent notitiam, appellationis & iſta attentata ab ignorantib. appellationem, non reuocatur, ita tenẽt Ant. de Brut. & Imo. in c. fi. col. fi. de app. & ibi etiam Phi. antep. col. uerſ. ult. quæritur, &c.
403 † Poteſt peti reuocatio attentatorum, uſque ad concluſionem in cauſa, & nõ ultra, ſecundum Phil. in c. dilecti. el 3. colu. 2. de appel. & ibi ponit aliquas limitationes, in quibus attenta non reuocantur. Et de multis priuilegijs attentatorum, uide plene per eundem Phi. in c. bonæ memoriæ, col. 4. & 5. de app. ubi ẽt tenet, quod poteſt fieri reuocatio attentatorum, niſi cauſa cognita & parte citata, & Phil. Dec. in conſ. 200. item illud, ꝙ dixi, quod debet appellatio eſſe intimata iudici, & parti, ad hoc ut attentata reuocentur, intellige in appellat. iudiciali, ſecus in extraiudiciali, quia in ea reuocantur, etiam ſi non fuerit intimata, ſecũdum Phi. in c. bonæ memoriæ, col. 13. uer. 9. con-
404 clu. & c. de app. † Item adde, ꝙ intantum eſt priuilegiatum remedium attẽtatorum ꝙ agenti ut attenta reuocẽtur, nõ põt opponi exceptio excommunicationis, ſecundum. Ph. Dec. in conſ. 200. colu. fi. uerſi. 24.
405 † Nec etiã põt opponi exceptio proprietatis, ſecundũ Car. in d. c. bonæ col. 3. uer. nota ex tex. ibi, proprietatis &c. de app.
406 † Item, tenetur is, qui attentauit ad reſtitutionem fructuum medio tempore perceptorum a die interpoſitæ appellationis, ſecundum eundem Card. in d. c. bonæ. colum. 3.
407 uer. nota ex tex. ibi, tempore, &c. † Item iſta attentata reuocantur duplici uia. Vno modo intentando principaliter officiũ iudicis ſuper ipſorum reuocatione, ſecundo mõ, acceſſoriè, proſequendo appellationẽ, ut declarat Car. in c. dilecti. el 3. col. 1. in tit. de app. Iſtam regulã huius q. limita non ꝓcedere in oĩbus caſibus, quos numeraui ſupra ĩ 2. prin. uer. 4. dña, & c ubi plures limitationes cumulaui, in quibus iudex põt attentare, & procedere pendente appellationẽ. Et ſimiliter põt limitare in omnib. caſibus in quib. app. de iu. eſt prohibita, quia non tenetur iudex illi deferre, prout plene iſtos caſus cumulaui ſupra in 4. q. princ. & ad ibi dicta me remitto.

OCTAVO & ult. conſequendo ordinẽ
408 præſuppoſitum, quæro, † qñ & ex quib. cauſis appellatio dicatur deſerta. In hoc facias primo regulam generalem, quæ ſe habet, qđ iudex in dubio debet ſemper ꝓnũciare appellationem non eſſe deſertã, quia debet eligere, uiam mitiorem, per quã ius non remaneat, peremptum litiganti, ita tenet Pau. de Caſt. & ibi etiam Alex. in pen. colu. & Iaſ. in l. 1. ff. ſi quis cau. & Phi. Dec. in l. quoties nihil. ff. de reg. iu. & Fely. in c.
409 ſignificauerunt. colum. 1. de teſt. † Quis autẽ iudex pronunciet ſuper deſertione appellationis, utrum iudex a quo, uel iudex ad quẽ, ſupra dixi in 2. q. prin. in 4. differẽtia 19. limitat. & ibi uide. Sed ubi caſus eſt clarus, quod appellatio ſit deſerta, tunc iudex pronunciabit illã deſertam, & perinde habetur, ac ſi appellatũ non eſſet, ut habe

in

in conſt. appellationum tempora, & no. gl.
in verſ. executioni, in l. 2. C. de temp. app. &
Car. in cle. ſi appellatione, in 1. q. de app.
Nec eſt neceſſe, ꝙ opponatur de deſertio-
ne, quia iudex pt ex officio ẽt parte non op
ponente, opponere, & pronunciare appella
tionem eſſe deſertam, vt no. Ph. in c. ex ra-
tione, col. 20. ver. quoad ſecundũ dic, &c.
de app. vbi alleg. Bal. in add. Spe. in tit. de
410 app. verſ. iudex ex officio, &c. † Qui autẽ
dicuntur caſus in quibus appellatio effici-
tur deſerta? dic quod multi ſũt, qui poſsũt
colligi ex varijs librorum reuolutionib.
Et primus caſus ẽ, quãdo appellãs nõ fuit
ꝓſecutus appellationẽ infra annũ vel bien
niũ ſecundum formã auth. ei, qui appellat,
C. de temp. app. & c. cũ ſit Romana, &c. ex
rõne, & ibi plene ꝑ hoc, de app. & dixi ple-
ne ſupra in 3. q. prin. verſi. ſequitur modo
videre de tertio tempore, &c. niſi excuſare-
tur aliqua iuſta cauſa, vel impedimento, vt
411 ibi dixi. † Secũdus caſus eſt, quãdo appel
lans nõ p̃ſentauit proceſſum iudici ad quẽ
infra 50. dies, & citari fecit partem, quia in
regno appellatio eſt deſerta, per d. conſti.
appellationum tempora, & ibi And. de Iſe.
de quo dic, vt plene dixi ſupra in 3. quæſt.
princ. verſic. ſequitur modo videre de ter-
tio tempore, &c. habetur in dec. 185. con-
ſil. Neapo. Adde tamen circa hoc, quod in
ſacro conſ. Neap. eſt ſtylus, quod ſi proceſ
ſus præſentatur poſt 50. dies ante, quam
ſit pronunciatum appellationem eſſe de-
ſertam, reuidetur cauſa ex eiſdem actis de
æquitate, & pronunciatur bene, uel male iu
dicatum. ita de hoc eſt deci. 244. in fi. conſ.
Neap. & deciſ. 79. Vnde cautela eſt, quod
appellatus ſtatim cũ videt elapſos 50. dies,
compareat, & petat appellationem pronun
ciari deſertam, coram iudice, ad quẽ, quia
ſi poſtea præſentatur proceſſus appellatio
reperitur deſerta ipſo iure, & iuriſdictio de
uoluta eſt iudici a quo, ita tenet Matth. de
Afſl. in d. conſt. appellationum tẽpora, col.
412 4. in fi. † tertius caſus eſt, ſi iudex a quo,
ſtatuit breuiorem terminum ad proſequẽ
dum, quod poteſt facere, vt eſt text. in cap.
perſonas & in ca. cum ſit Romana, & in c.
oblatæ, & in cap. reprehenſibilis, & c. ſæpe,
& ibi per doc. de ap. & probatur in d. cõſt.
appellationũ tempora, verſi. ceterum, nã ſi
infra terminum ſtatutum nõ proſequitur
appellatio remanet deſerta, de quo vide
quæ plenè dixi ſupra in 2. q. prin. verſ. 21.
limita, &c. vbi plenè diſtinxi, & an & quan
do iudex poſſit breuiare terminũ ꝓſequen
di ibi uide. Et per d. verſic. ceterum eſt cau
tum hodie in regno, quod iudex ad quẽ po
teſt pro locorum diſtantia ſtatuere termi-
num appellandi ad præſentandũ proceſſũ
corã ſe, & ſic poteſt breuiare tẽpus 50. die-
rum, nõ ãt prorogare, vt ibi dicitur in tex.
& ex lapſo tempore breuiato, remanet ap-
pellatio deſerta, licet nondum ſint comple
ti 50. dies, ex quo iſte terminus iudicis ſuc
cedit in locum termini legalis, quia lex dat
hanc poteſtatem iudici, ita tenet Matth. in
d. conſt. Appellationum tempore, col. 2. &
prędictis adde. Card. in d. cle. cõſtitutionẽ.
413 §. inſuper. in 1. q. de ele. † Limita tamẽ p̃-
dicta non procedere in perſona, q̃ põt pe-
tere reſtitutionem in integrũ, quia licet nõ
fuerit ꝓſecuta appellationẽ infra 50. dies,
vel infra tẽpus ſibi ſtatutũ a iudice, poteſt
tamen infra quadriennium continuum pe
tere reſtitutionem in integrum aduerſus
temporis lapſum, & reſtituetur ad tantum
tempus, infra quãtum fuit læſio, & de hoc
eſt dec. 175. conſ. Neap. tex. in cl. 1. de reſt.
414 in integ. † Secundo limita, non ꝓcedere,
quando appellans fecit ſuam diligentiam
infra 50. dies, ſed ſtetit per iudicem appel-
lationis, ſed per eius ſecretariũ, vel audito-
rem, & noluit expedire literas infra termi-
num, quia tunc ſtante dicto impedimento
poteſt appellationem proſequi, de hoc eſt
415 deci. 79. conſi. Nea † Tertio limita, non
procedere in cauſis beneficialibus, quia in il
lis iudex non poteſt breuiare terminum iu
ris, niſi vtraque parte uolente, & ſi breuia-
uit de facto, & labitur tempus a iudice ſta-
tutum, nõ cenſetur deſerta appellatio, niſi
totus terminus iuris labatur ita pulchre di
cit Phi. in c. cũ ſit in fi. col. de ap. & in c. cõ-
ſtitutus, el 2. col. 1. eo. tit. vbi plus dicit in
hanc materiã, quod licet appellatio ſit de-
ſerta per negligẽtiam partis in cauſis bene
ficialibus, tamẽ nunquam cenſetur deſerta
quo ad iudicẽ, ſemper iudex poteſt ſupple-
re, & ꝓcedere ex officio, & inquirere deme-
416 † ritis cauſæ. Quarto caſu eſt, quãdo ap-
pellans nõ petiit ꝑ apoſtolos infra 30. dies,
quia nõ obſtãte quod alias legitime appel-
lauerit, remanet appellatio deſerta, ob non
petitio-

petitionem Apoſtolorum tex. in cl.quamuis de app. in c.ab eo.de appel. lib. 6. & in l.ducib C. de appel. & Bar.in l. 1. ff. de libel.dim. & Lud.Ro.in conſi. 2. Et hoc eſt de iure cõi, ſed in regno in curia ſeculari debeant peti Apoſtoli, ſed non de neceſſitate inf. 30. dies, ſe ſufficit, q petantur, & præſententur inf. 50. dies datos ad proſequendo per conſt. regni, ita tenet And. de Iſer.in d.conſt app tpa, & ibi ẽt Matth.in 7.col.in princ.vnde remanet concluſio, q hodie in regno remanet appellatio, deſerta, ſi non fuerint petiti Apoſtoli, ſaltẽ inf. 50. dies de qua materia dic vt plene dixi ſupra in 7 q.princ.ver. viſo primo tpe appellandi, &c.
417 † Collige ergo ſub compendio, q hodie in regno appellans debet omnia iſta expedire copulatiue, inf. 50. dies, videlicet pñtare appellationem, & proceſſum, & Apoſtolos iudici ad quẽ, facere citari partẽ ad proſequendũ, & hre reſponſum congruum a iudice appellationis, & licentiatus recedere, vt dicit And. de Iſer. ibid.in pen.& fi.col. Alias ſi vnum ex iſtis deficit, appellatio remanet deſerta, vt declarat Matth.in d. conſt.appellationũ tempora, in 10. no. & ibi probatur in tex. in fi. iuncta declaratione, quam facit ibi Andr.de Iſer. Et prædictis adde Fel.in c.ꝑſonas, de app. vbi dicit Apoſtolos eſſe partẽ appellationis, & ſic non videtur appellaſſe, qui Apoſtolos non petit.
418 † Adde tamen, q hodie in regno non eſt neceſſe petere Apoſtolos inſtanter, & inſtantiſſime prout dicit, c.quamuis de appel. ſed ſufficit, q ſimpliciter, & ſemel petantur, ſecundum Matt.in d. conſt.appellationum tempore, col.7.in prin.in 9.not.
419 † Quintus caſus eſt, ſi appellans fecit diligentiam in proſequendo, & adiuit iudicẽ appellationis, & non potuit proſequi pp abſentiam iudicis, nam licet fecerit quicquid potuit, & fuerit proteſtatus quod per eum non ſtabat, prodeſt tamen tibi hoc impedimentum durante abſentia. Si tamẽ iudex reuerſus fuit, dẽt appellans iterũ inſtare, & cum importunitate ſolicitare iudicẽ, alias eo reſeruato, ſi non ſolicitetur, ex tunc efficitur deſerta appellatio, non obſtante priori impedimento, ita tenet Alex. in conſi. 19. col.2.& 3.& in 1.vol. vbi idem dicit, qñ ſtatutum dictaret, q cauſa appellationis cõmittatur, et decidatur infra tot dies, qui ſi appellans non ſolicitat cauſam committi cenſetur deſerta appellatio. cui adde Pau.de Caſt.in conſi. 135 in 2.uo. & Pet. Phi. Corn.in conſi. 44. col. 5. in 3. uo.
420 † Sextus caſus eſt, ſi iudex ſtatuit q terminum appellanti ad recipiendum apoſtolos pro tali die, & appellans non comparauit in illa die, cenſetur deſerta app. ẽt ſi iudex non venerit illa die ad locum, quo caſu ẽt ſi comparuiſſet appellans non potuiſſet illos hrẽ, nam non curatur de pñtia iudicis, ſed tantum lex conſiderat diligentiã appellantis, qui dẽt ſumma operari, vnde debet comparere, & proteſtari, q per eum non ſtat, alias appellatio efficitur deſerta, ita tenet Car.in cl.quamuis, §.fi.in 1.q.de app. q nota, quia prima facie quilibet rñderet in cõtrarium pp iudicis abſentiam.
421 † Septimo caſus eſt, qñ aliquis appellauit ab interlocutoria, & iudex nõ admiſit appellationem debet ẽt ab iſta non admiſſione appellare, alias appellatio cenſetur deſerta, & non põt grauamen repari per appellationem a diffinitiua, ſecundum Car. in cle.1. col.4. ver.& ex hac glo.&c.de dolo, & cont.& Inn.in c. paſt. col. 1. ſuper glo. in ver. ſuſpendatur de off. del. & Matth.in ſuis no.in 21.no. q nota, quia poteris per hoc ſæpius appellantem illaqueari facere.
422 † Octauus caſus eſt, quando appellans pendente appellatione aliquid inuocat ſeu attentat, in preiudicium aduerſarij. vt quia ipſum ſpoliat nã ex hoc ipſo cenſetur appellationem deſerere & illi renunciare, ex quo ſuæmet appellationi non defert, vnde qualitercunque faciat actum contra appellationem, cenſetur illam deſerere, ita tenet Bal.in c.ex parte Adæ, col.pe. ver. itẽ ſcias, &c.de teſt. & Ab.in c. ex parte, 5.co.2.ver. fi.pro declaratione, &c.de reſc. & Ang.in l.fi.C.de tẽp.ap.& Matth.in ſuis no.in 27. no.eſt tex.& ibi p Doc.in c.an ſit, de app.
423 † Nonus caſus eſt, qñ appellãs poſt interpoſitam appellationem accipit terminum ad ſoluendum id, q erat in ſñia pronunciatũ, vt ſolueretur, quia hoc ipſo cenſetur appellationẽ deſerere, & ſñiæ acquieſcere. Caſus eſt in l.ad ſolutionẽ, & ibi Bal. C. de re iud.& Lud. Rom.in conſ. 19. in fi.
424 † Decimus caſus, eſt, qñ is qui appellat poſt interpoſitam appellationem, litigat adhuc coram

ram iudice a quo, quia per hoc cēſetur appellationem deſerre, & illi renunciare tex. eſt in c. ſolicitudinem, de app. & no. Abb. in c. gratum, de off. dele. in 2. col. Quod tamen intellige, & declara, quando litigat poſt appellationem, ſecus ſi ante appellationē, puta infra tpſ appellandi ſecundum
42 † Abb. in d. c. gratum. † Item intellige, qñ facit actum incōpatibilem, & contrarium appellationi ſecus, ſi facit aliquem actum coram iudice a quo tendentē ad maiorem corroborationem ſuæ appellationis, vt q a requirit ipſum, vt non procedat executionem, quia tunc non cenſetur renūciare appellationi, ita de hoc eſt deciſ. Rotæ in nouis, in deciſ. 475. inc. ſi ille, qui a ſententia, &c. & tenet Abb. in c. quæſtioni, de app. & in c. cum veniſſent de eo, qui mit. in poſ. & plenè per Phi. in d. c. ſolitudinem, col. 4. & 5. Et generaliter, qñ appellans adit iudicē a quo ſuper innouatis, & attentatis non vſ renunciare appellationi, ſecundum Ab. in c. cum tenemus in 2. no. de appel. Plures alios caſus pōt diligens perquiſitor inueſtigare aſſidue ſtudio, ſed pro nunc iſtos decem tanquam magis quotidianos dixiſſe ſufficiat. Et per hæc remaneat expeditus iſte ſecundus actus huius vltimæ partis, iudicij, in quo fuit copioſa tractata materiā appellationis quoad capita magis principalia. Sequitur tertius & vlt. actus ſcilicet de executione. Laus Deo.

Rob. Mar. Venuſ. V. I. D.

ADDITIONES.

a Non recognoſcens ſuperiorem, D. And. de Alſer. conſi. 63. in fi.

b Compater. Dec. in c. cūm ſpeciali, nu. 6 de app. Tiraq. in trac. de pen. cauſa 21. nu. 5. 6. & ſeq.

c Reſtitutio. De reſtitutione videas Octau. Veſt. in prac. Rom. Cur. l. b. 8. c. 3 vbi Granat. in addit.

d Minoribus. De hac reſtitutio eminorum, videas Couar. lib. 1. reſolut. ca. 3. 5. & 6. Tiraq. lib. 1. de retrac. § 35. gl. 1. nume. 2. Soc. reg. 266.

e Vltra dimidiam. Recur. ad Cagno. & ad Pinc. in d. l. 2. & ad Couar li. 1. prac. qu. c. 3. nu. 8. ver. 13. & li. 1. reſolut. cap. 10. Gozad. conſi. 44. nu. 15. Grauer. cōſ. 151. Soc. reg. 226. & 436. Boer. conſ. 30. & 39. nu. 3.

f Quadriennium. Cur. iun. conſ. 110. nu. 14. li. 2. Dec. conſi. 36. nu. 1. & conſi. 42. in fi. Plura cumulat Cagno. in l. 2. nu. 44. & 46. C. de reſcin. vend. & quando incipiat currere, vide Bello. conſ. 18. nu. 12. & 13.

g Per clauſulam ſi plus Lauren. Sil. in conſ. 4. nu. 6. dicit ꝙ ceſſat, ſi cuti ēt quando in contractu ſui appoſitum iuramētum, Couar. in relect. c. quamuis, in 3 par. § 4. n. 4. de pac. in 6. & etiam decretum iudicis. Fel. in c. quoniam contra, num. 13. extra de prob. & in c. cum cauſam, de teſtib. Add. ad dec. Guid. Pap. q. 22. litera C.

h Muliere, & Ruſtico, Grauet. conſ. 142.

i Clauſula ex certa ſcientia. Latè de iſta clauſula Dec & Cagn. in l. in totum omnia, ff. de reg. iur.

K Vſque ad quod tempus. Couar. lib. 2. reſolut. c. 3. nu. 13.

l Eccleſiæ. Eccleſiæ, Couar. vbi ſupra nu. 13. c. 3. & nu. 8.

m An Ruſticus, & An. & quando, & quib. caſibus ruſticus excuſetur. Tiraq. in tra. de pe. c. 11. per totum.

n Omne caſtrum. Et eſt cōis, de qua per Plo. in l. ſi quando, num. 24. C. vnde vi, & Dec. conſi. 42. in fi.

o Mulieribus. Videas de reſtitutionibus mulierum. Diui. in ſuis comm. opin. in 1. par. opin. 221.

p Cum iuramento. Vide Couar. vbi ſupra in 4. § nu. 4. Fran. Mar. q. delfin. 21. nu. 2. Bello. conſi. 18. nu. 7.

q Vniuerſitas. Rol. a Valle conſ. 59. nu. 7. lib. 1.

r Impediat executionem. Veſtr. tenet ꝙ ſic in pract. Rom. Cur. lib. 8. c. 3. num. 12. vbi Grauat. in addit. litera; E nu fin. Soc. regu. 246 Bello conſi. 18. nu. 21.

ſ An ſaltem poſſit peti. Rip. in l. 4. § cōdemnatum, nu. 31. ff. de re iud. dicit quod datur beneficiū reſtitutionis in integrū, etiam, contrarium conformiū, latè Nic. Ant. Granat. in annot. ad pract. Octa. Veſtr. lib. 8. c. 1. nu. 29. & Veſt. d. lib. c. 3. nu. 8.

t Coram quo iudice. Couar. li. 1. reſoluit. c. 4. latè examinat hunc articulum, vide ſupra in 5. par. nu. 36.

u Quis erit iudex. Videas de hac re Couar. li. 1. de reſolut. c. 12. per totum.

x Copia iudicis Gram. deci. 36 n. 76. Dec. in c. ſuggeſtum, nu. 4. de app. Bellame. concluſio. 391. Caſſad. deciſ. 8. de appel.

y Seu

y ſeu notario. ſecus quando copia iudicis haberi poteſt. Guid.Pap.dec.436.nu. 64. ſoc.late conſi.45.lib.1.Corn.conſi.292.colu.2.lib.3.

z In ſcriptis.ſoc.in tract.fallen. regu.19.Appellatio.

a Incontinenti. De iſta dictione incontinenti uideas Ferret.conſil.31.Zaſi.conſi.5.li.2.Rip.in l.ſi conſtante.ff.ſolu.mat.Tiraq. de retrac.conuen.§.1.glo. 5.num.6.Fran. Mar.q.delfin.579 & 601.

b Peti executio, Cor.conſi.95.li.4.Iaſ.in l.1.col.3.de eden.

c Cum reſeruatione. Vide Guid.Pap.d.deciſio.436.nu.91.Caſtren.conſ.7.& 270.lib.1.Rom.conſi.41.

d Ad interlocutoria. Rot.deci.748.in antiq. Veſtr.in pract.Rom.Cur.lib.3.c.10.nu.3. ubi Grau.nu.9.quo in loco ponuntur differentiæ inter appellationem a diffinitiua & ab interlocutoria.

e Poteſt iuſtificari.Pet.Duen.lib.1.regu. utr. iur.reg.48.appellatio a diffinitiua.

f Non poteſt iuſtificari Pet. Duen.ubi ſupra reg.47. Afflic.deciſ.79.& habet locum tm̄ in mera interlocutoria, Bonifa.de Vital.in d.clem.appellanti,de appell.Bellame.deci.47. Fel.in c.quo ad conſultationem, col. 9.de re iud. Dec.peruenit in l.2.in fi.eo tit. Grau.in annot.ad pract.Veſt.l.3. c.10.nu. 6.& 8.limita etiam,ut per Oldr.conſi.130. nu.13.& Rom.ſing.278.

g Prima Circa iſtam primam,uide Bell.cōſi. 25.nu.7. Meno.de arbi.iud.lib.1.q 32.Gabriel.li.1.conclu.tit.de teſtib.conclu.21.

h Torquendum. Veſtr.in pract. Roma.Cur. lib.7.c.3.nu.3. et infra nu.212.

i ſuſpendit iuriſdictionem. Limita ut per ſoc.reg.21. Duen.li.1.reg.utr.iur.regu.42. Contra in memo in ver.appellationē. Paris cōſ.28.nu.22.& ſeq.li.4. Veſt.in pract. Rom Cur.li.6.cap.pen. num.1.& ſeq. ubi addi.Grau ſub num.27. qui alios adducit late etiam uideas per Couar.pract.qq cap. 33.per totum.

k Excommunicationis Duen.ubi ſupra reg. 42.nu.8.infra.nu 351.

l In factis notoriis, Gramma.deci.46 & dec. 72.nu.5.& conſi.4. nu.13.& uoto 1.nu.2. & Capel.Tol.dec.176.ubi addi. Gui. Papi.dec.74. Car.late in ſua pra. in prin.inſ. enim.393.

m Vel iudex ad quem, Nicol.An.Grauat. in annot.ad pract.Veſt.cap.fi.li.8.num.30.

n Tenet. Idem tenet & comprobat. Grauat. in annot.ad pract. Octa. Veſtr.lib. 6.ca.3. in litera G.

o In ſindic.ſoc.reg.17. Paris de puteo,de ſindic.uerſi.appellatio,cap.1.nu. 17.& Amad de ſindic.nu.136.Conſti. Marchiæ Anchonit.libro 6 cap.2.

p Clauſula ſi & inquātum. Franc. Mar. q.delfin.271.ſoc.iun.conſi.18.uiſis num.14.& 15.lib.1. Viui.in ſuis comm.opi.in 1.par. opi.167. Iudex a quo late per Petr.Benintē. deciſ.Bononien.1.per totum.

q Infra decem dies,ſoc.in tract.fallen.regu. 393.& quando dicti decem dies incipiant currere,uide Veſt.in pract.Rom.Cur.li.7. capit.3.nu.21.ubi Grau.ſub nu.25.& eſt a die ſcientiæ,Graua.conſi.66.infra.nu.215.

r In carcere. D. Nicol.Ant.Graua.in add.ad pract.Octau.Veſt.libro 7.cap.3.n.56.in literā Q. And.de Alſer.conſilio 57.in cauſa uertente in curia,numero 24.

ſ Infra triginta dies.Guid.Papa. deciſi.436. nu.13.& Caſſad.deciſ.8.num.3.de appel.

t Magis communis. In hac opinione etiam eſt Miſenger.in ſing.obſeruarentur.quarto obſer.36.Grau.in ann.ad prac.Oct.veſ. libro 6 capitulo 2.num.56.ſeq.ubi late de materia apoſtolorum.

u Apo. Alberi,in diction.in uer. apoſtoli.

x Habet annum. Veſ.in practica Rom.Cur. lib.4.c.5.& 10.nu.2.& li.7.c.fi.nu.8.& 12.

y Te impedimento, Alex.conſilio 64.libro 1. & libro 6.conſilio 64.Affl.deciſ.50 Capi. deci.11.col.fin. Gomes,de hac re uideas in reg.de ann.poſſ.quę 76.

z Citare appellantem. Infra in ultimo actu, numero 16.ubi dixi.

a Contrariam partem. Tenet etiā hanc partē Boer.deciſ.183.Rom.conſ.174.ſiluan.conſilio 40.num.3.& alii quos refert Veſt. in pract.Rom.Cur.li.7.cap.fin. nu 18 ubi de comm.ibi per Grauat in annot.ſub n.42. & hanc prorogationem ſoli principi facere conuenit,ut per Grauat.d. loco.nu.43. Viui.in commu.opi.in 2.par.opin.23.

b In tpe appelland. Abb.conſi.77 li.2. Corſet.ſing.in uerſ.appellatio interponitur,& eſt receptitur ſini,de qua p Veſtr.in practi. lib.7.c.pen.ubi addit. Graua.nu.51. Viui. in 2.par.opi.comm.opi.23.

c Regulam. Circa quã regulam videas Soc. conſ.95.nu.1.lib.2.Iaſ.l 1.nu.17.ff.ſi quis cauti. Veſtr.in pract. Rom.Cur.lib.7.ca.3. nu.1. Patris conſ.27.num. 11.li.4. Tiraq. in tract.le mort.ſai ſit,le uiſ.in 6.par.decla ra.6.nu.9.

d Limita primo Centũ,& uigintiuno modis limita hanc regulam Nic. in concord. gl. concord.6.2 nu.15.uſque in fin. Bernar.de Luco etiam limitat,in reg.35.

e Ab executione Coraſ.lib.3. Miſcella.ca.2. num.5.Soc.reg.26.Grauat.conſ 109 li 2. Duen.lib.1.reg.utr.iur.regu.41.appellare. Viui in 2.par.opi.commu.opi.19.

f Modum excedat Alexan.conſ.113.nu.10. lib.1.Gra.conſ.16.lib.2.Rui. conſ.50.li.5. Berous q.131. Veſtr.in pract.Rom. Cur.li. 7.ca.3.nu.6.ubi Grauat.ibi ſum.num.44.

g Sententia arbitri.Coraſ.lib.3. Miſcella.c. 2.n.12.quod limita,ut per Soc.reg.17.Ta mẽ quãdo fuerunt electi uigore ſtatuti eſt ſecus.Soc.reg.24.& infra nu 27.limita & ut per Duen lib.1.reg.utr.iur,reg.57.arbi. tri.Viui.in 2 par.opi.comm.opi.18.

h Legis,vel ſtatuti.Soc.in tracta. fallen.reg. 24.ſupra uerſ.præcedenti.

i regulam affirmatiuã.Limita, ut per Soc.d. reg.24.Veſtr.in pract. Ro.Cur.lib.5.c.2.

k Magnum effectum. Nicol Ant.Grauat. in annot.ad pract. Veſtr. d.l.3.c.7.nu.4.

l Ad expenſas.Couar.pract.qq.ca.25. nu.6.

m Tertio prouocare. Veſtr.vbi ſupra.l br.7. c 3.n.19.Duen lib 1.reg. utr.iur.reg.50.

n Vetus contumax. Soc.reg.73. Grauat. in addit.ad pract. Veſt.li.7.c.fi.nu.54. & ſeq.

o Tradit plene Foller. in pract. crim.laicos, in 4.par.in ver.& ſic cõfitebitur.n.4. Veſt. in pract.Rom.Cur.lib. 7. c.pe.nu. 22.ubi addit.Grauat.nu.53.& ſeq.ſupra in 2. mẽ bro.1.par.6.par.prin.nu.8.

p Tertio. Limita pluribus modis,ut per Duẽ. lib.1.reg.utr.iur.reg.156.coniunctus.

q Conuictus.Quis dicatur conuinctus uide de Fulgoſ.conſ.123.nu.3.

r In actis notoriis.Guid.Papa.dec.74.Nico. Ant.Grauat in annot.ad pact Octa. Veſt. lib.7.c.3.nu 47.Tiraq. in tracta. de pænis in præfat.nu.69.ſupra,n.185.

ſ Officiali condemnato Viu. in 2.par.opin. commu.opi. 7.

t Interlocutoria.Io 1.de Amicis conſil.128. nu.2.ubi de cõmu.Duen.li.1.reg. utr.iur. reg.52.& Viui 2.par.opin.com. opin.17 Grauat.in add.ad Veſtr.li.3.c.10.nu.6.

u In cauſa poſſeſſorii. Viui.in 2. parte opin. commu.opi.22.dixi ſupra in 9 diſt.4.par. pri.nu.44.Beninten. deciſ. Bononien. 18. nu.5.late.dixi in meis regeſt.ad le.cum de poſſeſſione.C. ſi moment. poſſeſſ.ſub nu. me.144.

x Declaratur Dec cõſi.28. Bero 3 q.52. nu. 8.Contra in memor.in uerſ.appellari il 1. Veſtr.in d.lib.7.cap.3.nu.2.& nu.38.& ſe quen.per Grauat.in add.1.

y Poſſeſſione momentanea.Soc.in tract.fal len.reg. 8.& 264.

z Appellatione remota. Vide etiam de hac clauſula.Rip.reſpon.1.tit. de conſt.& ſta tu.Aretin.in §.ius autem,nu.25.inſtit. de iur.nat.Couar.pract.qq.c.15 col.2.ſupra in 4.par.5.diſt.nu.76.

a Per Principem. Si quando fuit iuſta & lici ta,Duen.li.1.reg.iur.reg.43.

b Quæ renunciatio. Duen.lib.1.reg.utr.iur. reg.49.Tira.de utro retract.ad fi.ti.§ 36. nu.25.Præpoſit.decem modis limitas, in c.interpoſita.§.ille,nu.7.de appellat.

c Cenſet renunciaſſe.Soc.reg.25. Duen.libr. 1.reg.utr.reg 51.

d Renunciari. De commu. Grauat. in addit. ad pract. Veſtr.lib.7.c.3.nu.50.

e Sententia excõicationis. ſupra nu.178.

f Grauamine.Octau. Veſtr.ubi ſupra in ſua pract.Rom.Cur.li.3.c.10.nu.1.

g Obmiſſo medio Franc Mat.q.delfin.181. nu.4.Couar.pract.qq.c.4.nu.9.

h Epiſcopus.D.And.Alferi.conſil.63. tenet cõtra,& dicit quod Eps põt pro eſſe iudex in ſua cauſa, licet dicat ſibi uideri durum.

i Ad Vicarium. Tiraque. in præfat. tract.de pæn.nu.34.in fi.

K Vnus Clericus. Ferrat. cau.10. Soc.conſil. 12.lib.1.Soc.iun.conſ.34 co. 1.lib.2.ſupra in 4.par.ii.diſti.num.22.nec poteſt laicus iſtorum punire ut per Boer.deciſ.289.

l Affirmatiua. Dec.conſ.28.& 34. & 49.

m Iure canonico. Rot.dec.366.ſi appellatur in nouo.Caſſad.deciſ.8 nu.10.de appellat. Iaſ.in auth.ad hæc,nu.3.C.de iud.

n Attentatorum. In hac materia attentator, vide Couar.prac.qq.c.13.& 24.per totum & Excellentiſſ.D.meus obſeruand D.Ro. Lancellotus Peruſinus in ſuo eleganti tra ctatu de attentatis, vbi ſemper recurras.

o Ex

o Ex varijs Et ex Guid. Papa conſ.77.

p *Apoſtolos.* Quia peti debent Guid. Papa dec.436.nu.12.Caſſad.dec.8.nu.10 de appellat.& ſufficit bis petere,& unico contextu, Veſtr.in prac.Rom.Cur.li.7.c.3. num. 22 & 31.ub. Grauat in annot.

q Terminum. Et poteſt iudex tale terminũ ſtatuere, Veſter. ubi ſupra lib.2.c.fin.nu.2 ubi addit.Grauat.nu.23.

Ludouicus Alferius.

De executione ſententiæ, ſummo actu iudicij. Quando huic ſit locus a quo que ordine. In quibus rebus,& contra quas perſona competat. In ſumma, ex quibus cauſis ea poſſit impediri.

TERTIVS, ET VLTIMVS ACTVS.

1 *Sententia mandatur executioni poſtquam tranſiuit rem iudicatam.*

2 *Sententia executioni mandatur ab eodem iudice qui eam tulit.*

3 *Sententia valida,executioni mandatur, ſed non inualida.*

4 *Iudex ordinarius exequitur ſententiam ab eodem delegato.*

5 *Sententiam ſuam arbiter non exequitur ſed iudex ordinarius.*

6 *Iudex appellationis mandat executioni ſententiam in appellationis.*

7 *Sententia exequitur per iudicem a quo appellatione deſerta.*

8 *Sententiæ executio quo ordine fiat.*

9 *Debitor non hēns bona ſufficiētia carceratur.*

10 *Sententia mandatur executioni, ſecundum ſtatuta loci.*

11 *Bona minus damnoſa in executione capi debent.*

12 *Debitor fiſcalis ſine alia executione perſonaliter capitur.*

13 *Ordo l. a diuo Pio. §. in venditione ff de re iud in actione perſonali ſolum ſeruatur, Secus in hypothecaria.*

14 *In executione ſententia interlocutoria non ſeruatur ordo illius,§ in venditione.*

15 *Executio fienda contra pupillum primo id nominibus debitam fieri debet.*

16 *Citatio requiritur in executione ſententia per appellationem deſertam.*

17 *Citatio non requiritur ſuper executione fienda ſuper eadem re, ſuper qua lata fuit ſententia niſi fiat appellatione deſerta.*

18 *Citatio requiritur in executione, quæ fit contra condemnati ſucceſſorem ſeu per iudicem in officio ſucceſſorem*

19 *Executio ſententiæ in ciuilib. qualiter fiat.*

20 *Datio in ſolutum in aliqua parte plus debito facta, in totum vitiatur.*

Fallit in tenuta uigore pacti executiui lata & quando actione reali agitur.

21 *Citatio partis ī taxati ne expēſarū reqritur.*

22 *Appellatio ab immoderata expenſarum taxatione.*

23 *Capi poteſt perſona in executione ſententia ut bona ſua indicet.*

24 *Iudex in modicis cauſis poteſt ſine libello, & ne aliquo iuris ordine compellere quem ad ſoluendum.*

25 *Executio in criminalib. contra damnatum mortem, vel ad mēbri mutilationem, qualiter ſit facienda.*

26 *Iudex ꝓ iuſtitia exequenda pōt aſinum ſeu currū alicuis mediāte mercede capere, ut cum eo malefactor ad ſuppliciū ducatur.*

27 *Barones indebitè angariant vaſſallos ſine ſalario, tam in perſonam quam in bonis.*

28 *Executio non poteſt fieri in lecto, veſtibus et ſuppellectilibus domus, niſi quando alia bona non extant.*

29 *Veſtes cedenti bonis ſunt relinquendæ.*

30 *Damnato ad morte ueſtes non auferuntur.*

31 *Boues aratorij & alia inſtrumenta ad agrū culturam deputata, non poſſunt pro executione ſententiæ capi.*

32 *Sententia non exequitur cōtra tertium non nominatum in iudicio.*

33 *Inſtrumenti executio poteſt fieri contra tertium poſſeſſorem non citatum, & negotio non liquidato quando cōtinet precarium & pactum de capiendo.*

34 *Executio pro debito uel delicto patris, non poteſt fieri in peculio profectitio filij*

35 *Filio condemnato non fit executio in peculio aduentitio, etiam ſuper proprietate quæ eſt tota filij.*

36 *Peculium caſtrenſe filij condemnati non debetur executioni*

37 *Vſusfructus aduentitiorum filij an pro debito uel delicto patris publicetur.*

38 *Executions pro condemnationem pupilli nō fit in bonis tutoris, niſi pro expenſis.*

39 *Tutor qui inſtant cauſam litigandi non habuit debet in expenſis condemnari, & cõtra eius bona fit executio.*

40 *Executio expenſarum litis facta cum procuratore an & quando fiat contra procuratorem, uel dominum.*

41 *Sententia lata contra emptorem. mãdatur executioni contra auctorem laudatũ in eodem proceſſu.*

42 *Executio an in bonis ſingulorum fieri poſſit pro debito uniuerſitatis.*

43 *Executio fit in bonis monaſterij pro debito monachi niſi ſint bona quaſita monaſterio per medium ipſius monachi.*

44 *Fructus beneficij eccleſiaſtico pro debito clerici capi non poſſunt, niſi quando alia bona non habet.*

45 *Executio fieri non poteſt in ſtipendis, neque in armis militum neque etiam doctorum.*

46 *Executio non fit in libris ſcholariũ, niſi quãdo non habent alia bona.*

47 *Libri ſcholarium retineri poſſunt pro expenſis eius funeralis.*

48 *Scholaris qui ceſſit bonis, poſtea libros emit non debet illis priuari.*

49 *Fructus feudi, pro debito capi non poſſunt niſi in ſubſidium.*

50 *Executio pro debito vaſſalli defuncti an fit in fructibus feudi contra ſucceſſorem.*

51 *Executio an fieri poſſit in uijs. publ. & theatris & aliis ſimilia ꝓ uniuerſitatis deb.*

52 *Executio non fit in bonis mariti pro debito uxoris, uel contra.*

53 *Tutrice ſecundo nubente, non reddita ratione bona ſecundi uiri ſunt obligata, & in eis protulerari debito fit executio.*

53 *Executio ſententiæ uſque ad 30. annos peti poteſt.*

55 *Appellari non poteſt ab executione, niſi modus in exequendo excedatur.*

56 *Executio in perſonam non fit contra perſonas priuilegiatas.*

57 *Executio impeditur per exceptionem nullitatis, niſi corã inferiori iudice opponatur.*

58 *Petitio reſtõnis in integrum impedit executionem ſententia niſi malitioſe ſe petatur*

59 *Exceptione litis pendentia non impedit ſententiæ executionem.*

60 *Executio in criminalib. ſuſpeditur ob excellentiam delinquentis in arte ſua, & quãdo delictum eſt antiquum, uel quãdo carcerem habuit pro delicto.*

61 *Reſtitutio in integrum ex clauſula generali peti poteſt aduerſus ſententiam latam contra ius litigatoris, quæ tranſiuit in rẽ iudicatam.*

62 *Sententia non poteſt continere pœnam in caſu quo illi non paretur.*

63 *Exceptio requirens altiorem indaginẽ quæ incontinẽti probari non poteſt, non impedit executionem ſententiæ.*

64 *Sententiæ executio an impediatur per denũciationem Euangelicam, uel per compenſationis exceptionem.*

1 TErtius † & ultimus actus principalis
qui in iudicio emergit, eſt executio.
Nam lata ſententia, & ea tranſacta in rem
iudicatam, debet fieri ipſius executio, quia
alias fruſtra ferentur ſñiæ, niſi debite man-
2 darentur executioni, qđ ad conſultatio-
nem, de re iud. & no glo. in rub. C. de exe-
cu. rei iud. & And. de Iſer. in conſt. dilatio
nes, col. 1. circa fi. Et quia hæc materia lon
ga eſt, & per uarios iuris titulos ac leges di
ſperſa, ſolum reaſſumam ipſam breuiter
& ſuccincte per quatuor q. principales quã
tum ad caſus magis quotidianos in practi
ca, quibus expeditis imponetur finis huic
tract. Et prima q. erit, quæ ſñiæ mereantur
executioni demandari, & a quibus iudici-
bus. Secũda q. erit, quo ordine, & qualiter
ſit faciẽda executio. Tertia q. erit, in quib.
rebus, & contra quas perſonas poſſit fieri
executio Quarta, & ultima q. erit ex quib.
2 cauſis executio impediri poteſt. † Venio
ad primam q principalẽ. Et quæro, q̃ ſñiæ
mereantur executioni demãdari, & a q b.
iudicib. Iſta q, eſt bimembris, unde pono
reſponſionem & regulam ad utrunq. mẽ
brum, uidelicet. Regula eſt, ꝙ omnis ſñia
poteſt executioni demandari, poſtquam
trãſiuit in rem iudicatam, & ab eodem iu-
dice, qui eam tulit, ut d. c. quo ad conſola-
tionem, le. cum quædã puella. ff. de iu. om.
Nam ſententia hẽt executionem paratã.
l. minor 25. annis, cui fideicommiſſum. ff.
3 de minori. † Limita primo hanc regulam
procedere in ſñia valida, ſecus in ſententia
nulla, quia non meretur executionẽ. l. 4 §.
condemnatum. & ibi Bar. Alex. & Doc. ff.
de re iud. & l. ſi cum nulla. eo. ti. & eſt gl. in
l. 2. C. de edic. diui *Adr.* tol. & Bar. in l. 1. C.
de exec. rei iud. & *Bal.* in auth. quæ ſuppli-
catio.

ditio, C. de præ imp. offe. & Ang. in l. 1. ff. nil no. appel. pend. & dic, vt habetur plene, per Mod. in d. §. condemnatum.

4 † Secundo limita, procedere in iudice ordinario, ſecus in ſentẽtia delegati, quia nõ põt executioni mandari per ipſum delegatum, ſed debet eius executio fieri per delegantem, l. à Diuo Pio, in prin. & ibi Bar. & Doct. ff. de re iud. & l. properandum, §. ſin aũt, C. de iud. & no. Abb. in c. ſi quis cõtra clericũ, col. ſi. de foro comp. & dixi plenius ſup. in 4. parte in 5. diſt. ver. & differunt, &c. vbi limitatur non procedere in delegato in principijs

5 † Tertio limita non procedere in ſententia arbitri, quia non põt executioni mandari per ipſum arbitrum, ſed per iudicem ordinarium, qui eſt iudex rei conuenti, tex. eſt in l. cum antea, & ibi Bal. col. ſin. verſi. vlterius nota, &c. C. de arb. & no. Bar. in l. non ex omnib. ff. de arb. & gl. & Doc. in d. l. à diuo Pio, in princ. Quod procedit ẽt in ſententia arbitrorum iuris, ſecundum Bal. in l. ſi. in 6. no. C. de iud.

6 † Quarto limita in ſentẽtia, à qua eſt appellatum, quia ſi confirmatur, non mandatur executioni per primum iudicẽ à quo, ſed per iudicem ad quem, & ſic iudex appellationis exequitur, ſecundum Bart. in l. eos, in ſin. illius prin. et in l. præcipimus. §. officijs, C. de iud.

7 † niſi appellatio ſit deſerta, quia tunc executio ſit per iudicem à quo, ſecundum Bar. Bal. et Doct. in l. ſi contra, C. de app. et in d. §. officijs, et Bal. in auth. ſi quis litigantium, C. de epi. aud. Reliqua pertinentia ad materiam huius q. dicã inf. in 4. et vlt. q. prin. Secundo principaliter,

8 quæro, quo † ordine, & qualiter ſit faciẽda executio, in hoc eſt ſciendum, q executio petitur altero de duob. modis, l. vel per actionem in factum orientem ex ſententia, iuxta tex. cũ ibi no. per Doct. in l. miles, §. iud. ff. de re iud. vel per officium iudicis, ut declarat And. de Iſer. in conſt. dilationes, col. 2. in ſi. et ibi dicit, quod melius eſt petere eam officio iudicis, quia tunc non requiritur libellus neque litis conteſtatio, ſecus, quãdo petitur iure actionis, quia eſſet neceſſe formare nouum proceſſum et no. Ale. in conſi. 50. col. 3. in prin. in 2. uol.

Hoc præſuppoſito dicẽdum eſt, quoad reſponſionem qõni faciendũ, quod in executione ſententiæ in ciuilib. debet ſeruari ordo traditus per l. à diuo Pio, §. in uend. ff. de re iud. ſ. ut primo capiantur mobilia, et deinde ſtabilia, et poſtea nomina debitorum, et his deficientib. ultimo loco deue-

9 nitur ad capturam perſonæ, † non n. debet capi perſona pro debito, niſi prius excuſſis bonis, ſecundum Barto. in l. 3. §. tutores, et ibi etiam glo. ff. de ſuſp. tut. ſ. quando facta excuſſione bonã non reperiuntur ſufficientia, ut no. Ab. in c. quod ad cõſultationem, col. 6. in ſi. de re iud. et Bal. in l. 1. in ſi. C. de iur. et fa. ign. et Par. in trac. ſynd. i uerſi. captura in prin. et Bal. in c. tuæ, ut lite. non conteſt. et Ale. in d. § in uend. colu. 3. et 4. Alius autem non ualet executio, ſi peruertitur ordo prædictus, ſecũdum Io. de Imo. et Ale. in d. § in uend. col. 5. et Fel. in d. c. quod ad conſultationem, col. 9. de re iud. quidquid dicat Ab. ibi, qui dicit ualere executionem, niſi appelletur, et Bar. in d. §. uendit. nam uerius eſt ut dicamus, quod ille §. in uend. ponit formam, à qua recedi non debet, ſecũdum Ale. et Imo. ibi, et Fel. ubi ſup. et habetur in deciſ. 303. conſ. Neap.

10 † Item quando ſit executio debẽt ſeruari ſtatuta loci, ubi ſit, ut no. Iaſ. in l. cum quædam puella, col. ſin. ff. de iur. omn. iud. uide tamen And. de Iſer. in conſt. dilationes, co. 3. in ſi. ubi tenet, quod ualet executio non ſeruato ordine, ſed debet appellari, poteſt tamen intelligi, quando nuncius peruertit ordinem. Secus ſi iudex in commiſſione peruertit, quia propter expreſſum iuris errorẽ eſſet nulla executio, quod etiã tenet Matt. in d. conſtit. dilationes col. 10.

11 † Item, debet in tali executione adhiberi alius ordo, ſ. ut capiantur ea prius, quæ sũt debitori minus damnoſa, glo. eſt in d. §. in uenditionem, in uerſi. animalia, et licet illa gl. quę communiter approbatur, ibi loquatur tantum de mobilibus, tamen Ale. ibi extẽdit eam etiam ad immobilia, ut in eis etiam habeatur ratio ad minus damnoſa, quod tenet etiam Bal. in l. ordo, C. de execut. rei iud. et glo. in l. quam diu, C. de diſtr. pignor. Quod tamen intellige, quando executio ſit coacte poſt ſententiam, ſed quando debitor ante ſententiam offerret ſponte dare bona ſua in ſolutum creditori, tunc poſſet creditor eligere meliorẽ, ita loquitur auth. niſi, C. de ſolut. put declarat Ale. in d. § in uend. col. 1. et põt tunc com-

pelli creditor accipere, ſecundum Bal. in d. l. ordo, uerſi. quæro, quid ſi creditore.

12 † Limita tamen prædicta non procedere in debitore fiſcali, quia poteſt capi de perſona, etiam nulla facta excuſſione in bonis tex eſt in l. nemo, C. de exac. trib. lib. 10.

13 † Secundo limita non procedere, quando agitur actione hypothecaria, quia tunc in executione non ſeruatur dictus ordo, ſed ſolum ſeruatur in actione perſonali, ita tenet. Sal. in l. nomen, C. quæ res pign. ob. poſſit Soc. in conſi. 158. col. 8. in fi. 2. vol.

14 † Tertio limita, non procedere, quando executio fieret, auctoritate ſententiæ interlocutoriæ, puta propter contumaciā, quia tunc non ſeruatur talis ordo illius. §. in uēditione, gl. eſt in §. ſi vero, in auth. de exib. reis, & Bal. in l. 2. col. 3. ver. 3. quæritur, ff. ſi ex noxa. cau. aga. & Bal. in l. 1. col. 1. in fi. ver. deinde reuoco, &c. C. quando fiſc. vel priua.

15 † Quarto limita, in executione facienda in vendendis reb. pupillaribus, quia primo capiuntur nomina debitorum, & ſic nō ſeruatur ordo, l. magis puto, §. non poſſum, ver. quærere, & ibi Bar. ff. de rebus eo.

16 † An autem in executio facienda requiritur *b* partis citatio? Doctores vario modo loquuntur, tamen ego ſoluam iſtud dubiū per aliquas veras concluſiones. Et pono primam concluſionem, quæ eſt talis. Qn̄ a ſententia fuit appellatum, & eſt deſerta appellatio, tunc in executione dēt pars citari, alias non valet executio, ita tenet Barto. in l. 1. ff. nil no. app. pend. & Bal. & communiter Doct. in l. ſi contra, C. de appell. & Phil. Dec. in conſi. 97 col. 2. & Bal. in l. 2. §. fi. C. de temp. appel. & Ale. in d. §. in venditione, col. antepen.

b

17 † Secunda concluſio eſt quando executio fieret in eadem re, ſuper qua fuit lata ſententia, non requiritur partis citatio, ſecundum Bar. in d. §. in vend. & ibi etiam Alex. in antepen. col. niſi fieret appellatione deſerta, quia tunc ſemper requiritur, vt ibi per ea, quæ modo dixi.

18 † Tertia concluſio eſt, quando executio fit contra ſucceſſorem condemnati, ſeu per iudicem ſucceſſorem in officio, ſemper requiritur citatio, ſecundum Alex. in dict. §. in venditione, col. antepen. per iura ibi allegata per eum.

19 † Supereſt modo vnus caſus, videlicet qn̄ executio fit in alia re, vt quia quis condēnatur ad pecuniam, & fit executio in bonis per eundem iudicem, & contra ipſum condemnatum, & non ſumus in appellatione deſerta. Iſte eſt caſus dubius, in quo Doct. variant, nam Bar. in d. §. in venditione, ſentit, ꝙ requiratur citatio, & eum ſimpliciter ſequitur Lanfr. in c. quoniam contra, in ver. interlocutionem, col. 12. verſi. quæro nunquid, &c. & Bar. in l. meminerint, C. vnde vi. vnde debet fieri citatio, vt compareat ad allegandum quare ſententia executioni mandari non debeat, & hanc practicam ponit Bar. in l. defendente. ff. de auct. tut. ſed multi Doc. quos refert. Ale. in d. §. in vendit. tenent contrarium. And. de Iser. tangit iſtam q. in conſt. dilationes, co. 3. & ibi etiam Matt. in 7. col. in fin. & ſeq. Pro ſolutione tamen iſtius q. & dubij, puto conſiderandum, ꝙ in executione ſententiæ plures actus interueniunt, primo. n. pignora cadunt in cauſam iudicati, & poſtea ſubhaſtantur, & vltimo loco emptore non reperto, adiudicantur creditori pro iuſto precio. l. ordo, C. de exec. rei iud. l. 2. C. ſi in cauſa iud. & a diuo Pio, §. ſi pig. & ibi per omnes Doc. ff. de re iud. & ponit de hac materia practicam Soc. in conſ. 37. col. 3. in fi. & ſeq. in 4. vol. Nunc in propoſito quoad primum, & ſecundum actū, ſ. de captu pignorum, & de ſubhaſtatione, non requiritur, de neceſſitate citatio, ex quo non eſt actus præiudicialis ſed reparabilis, ſed quando iudex procedit ad vltimū actum, ſ. interponendum decretum ſuper alienatione ſeu iudicatione, tunc dēt pars citari, quia tractatur de magno præiudicio & de translatione dominij, ita tenet Alb. de Rof. per illū tex. in l. creditor. C. de pign. & hētur in decis. 358. cōl. Neap. & ita vidi ſemp practicari in iudicijs, nā lata ſententia, & ea trāſacta in rē iudicatā victor facit extrahi literas executoriales, & iudex committit nuncio, vt auctoritate illarū literarū capiat tātū de bonis debitoris condēnati, ꝙ aſcendit ad ſummā debiti, ſeruando ordinem dict. §. in vendit. & illa bona capta ſubhaſtare dēat, & plus offerenti vendere, & emptore nō reperto, creditori tradere in ſolutū pro iuſto precio æſtimādo per expertos, & ſic nūcius exequit illos duos actus ſi-

nc

ne alia citatione, ſed antequam exequatur tertium & vltimum, iudex facit vnam citationem, parti, vt infra duos dies veniat ad releuandum pignus & ſoluendum debitũ, alias ad allegandum vendi non debeat vel creditori tradi inſolutum, ſed adiudicari, & hanc practicam ſemper vidi obſeruari, & videtur tuta, & poteſt capi ex his, quę ha
20 bentur in dec. 358. conſ. Neapo. † Nota tamen quod adiudicatio, quæ fit creditori in ſolutum, debet fieri pro menſura debiti alias ſi fieret plus debito, vitiatur in totum ſecundum Bar. in l. ſi non ſortem. §. ſi cẽt. ff. de cond. ind. & hoc eſt multum vtile, vt refert ibi Iaſ. in 1. col. quia fructus interim percepti computabantur in ſortem cum ad de Alex. vbi plene trac. in l. iuſte poſſidet
21 colu. 5. & 6. ff. de acquir. poſſe. † Hoc tamen limita, quando ſumus in tenuta, quæ datur vigore pacti executioni, quia illa nõ vitiatur ſecundum Franc. de Are. in leg. 1. §. pen. ff. de verbo. oblig. per l. 1. §. ſi duæ, ff. quo le. & ſequitur Iaſ. in d. §. ſi centum, colum. 2. in prin. Secundo limita, quando ageretur actione reali ſeu hypothecaria, quia non vitiatur, licet plus detur, vt no. glo. in l. 3. C. de proc. & Alex. in leg. 3. §. fina. colu. 6. ff. de acquirend. poſſeſ. Et quid
c in taxatione expenſarum, an requiratur citatio partis? vide Bald. in l. terminato, col. 2. C. de fruc. & litium exp. & Iaſo. in l. nec quidquam, § vbi decretum, col 10 ff. de off. procu. vbi Iaſ. tenet, ꝙ non tamen non refert fideliter Bald. quia Bal. in d. l. terminato. diſtinguit, ſed poſſet dictũ Iaſ. intelligi, quando eadem die eſſet facienda taxatio, quia fuit facta condemnatio, tunc enim non requiritur citatio, ſecus, ſi poſtea fiat ſecundum Bal. & hoc tenet Phi. in c. ſæpe in 13. quæſt. de appel. ex hoc ſequitur, quod cum hodie taxatio nunquam fit eadem die, ſed iudex reſeruat ſibi illam, vt in d. l. terminato, ſemper deberet pars ci
22 tari, quod patet etiam, quia † a taxatione poteſt appellari ſcilicet, quando exceditur modus in taxando, ſecundum Bar. in l. ab eo executore, col. fin. ff. de appel. pro hoc eſt tex. in l ſi. & ibi Bar. C. quando prouoc. non eſt neceſ. & Iaſ. in l. properandum, ſin autem alterutra, col. ante penul. in ff. C. de iud. & Philip. in d. c. ſæpe. in 12. q. vbi optime declarat, quod tunc dẽt exprimi cauſa exceſſus in appellatione, alias non procedit
23 † Prædictis adde, quod licet exequẽdo nõ ſit incipiendum a captura perſonæ, tamen poteſt nuncius, & executor incipere a captura, compellendo debitorem perſonaliter, vt indicet bona ſua, in quibus erit faciẽda excuſſio, ita tenet Paris in trac. ſynd. verſi. exec. colum. 3. per gl. in l pen. ff. de ceſſ. bo. nam poteſt dicere executor, ego neſcio ſi habes bona, vbi faciam executionem, exhibeas illa alias exequar in perſonam tuã carcerãdo te, & ibi etiam dicit Paris, quod
24 † iudex in modicis cauſis poteſt ſine libello, & ſine aliquo iuris ordine compellere quem ad ſoluendum, argu. l. ſi & ibi gl. ff.
25 de iud. † Qualiter aũt ſit faciẽda executio in criminalibus, vt quando aliquis eſt damnatus ad mortem vel ad membri mutila
d tionem, dic ꝙ ſi iudex non habet certum carnificem deputatum, poteſt capere vnum hominem vilem, puta mendicãtem & illum compellere ad exequendum, cui dari debet ſalarium quinque aureorum, & ſi damnatus habet veſtes, & annulos, debent dari carnifici ſpoliatori vſque ad dictam ſummam aureorum quinque, per l. diuus, ff. de bon. dam. Item, quando iudex non inueniret hominem vilem ad hoc deputandum, poteſt capere vnum de carceratis, qui forte erat cõdemnatus ad mortem vel ad deportationem, q̃d remittere illam pœnam, & compellere eum, quod hãc executionem faciat imo poſſet iudex illum condemnare, vt ſit perpetuus executor, quia cenſetur tunc damnatus ad opus publicũ & eſt ſeruus pœnæ, & hoc ſi delictum ſuum erat tale, quod ad opus publicum damnari potuiſſet, ita hæc omnia declarat Paris in tract. ſynd in verſ. manigoltus vbi plura allegat, & ibi vide per eum tamen ego ſemper putarem hoc vltimum in procedere in perſonis vilibus, & ſic iudex in pœnis irrogandis debet ſemper habere reſpectum ad qualitatem perſonarum, l. fin. ff. de iniu. & in leg. capitalium. §. non omnes ff. de pœnis, & leg. Pedius, §. 1. ff. incẽ. rui. naufr. & prædictis adde Bal. & Doctor. in leg. fin. § Titius. ff. de pig act. & quod habetur in euangelio, Angariauerunt quen
26 dam Simonem Cyreneum &c. † Similiter poteſt iudex pro iuſtitia exequenda capere aſinum, vel equum, vel currum a ſubdi

to, ut cum eo ducatur malefactor ad ſuppli
cium, eorum debet ſibi dare ſalarium ſeu
denſionem de publico, & ſic non debet ca-
pere gratis, ita tenet Bar. in l. iubemus nul-
lam nauem. in princ. C. de ſacroſ. eccl. Bal.
& Alber. de Roſa. in l. fi. §. Titius. ff. de pig.
act. & Paris in tract. ſynd. in verſic. caperea
col. pe. verſ. an officialis poſſet capere &c.
& tradit Matth. in conſt. omnes officiales, &
27 iſti etiam declaratur, † quãdo officiales pro
ſeruitio publico poſſit capere iuramentum
alienum, puta pro mittendis uictualis in e-
xercitum, uel pro ſeruitio regis uel baro-
nis, vel facere mãdatum de perſona, & ſem-
per debet dari ſalarium angariato, per il-
lam conſt. etiam de hoc extat capitulum re
gni, tamen hoc malé ſeruant barones no-
ſtri temporis, & nemo eſt, qui eorum facta
dijudicet, & dicit Andr. de Iſer. titulo quæ
ſint regul. in verſicul. flumina nauigabilia
Guai a chi la leua. Hinc optime inuehit Iu-
uenales Aquinas. Satyra. 3. Libertas paupe-
ris hæc eſt pulſatus rogat, & pugnis concuſ-
ſus adorat. Vt liceat paucis cum dentibus
inde reuerti.

28 TERTIO principaliter quæro in
quibus rebus, & contra quas perſonas poſ-
ſit fieri executio, & hic facias regulam
contra omnes, & in omnibus rebus poteſt
regulariter executio fieri niſi a iure repe-
riatur prohibita, & hoc per generalem re-
gulam iuris, quæ ſe habet, quod in iure om
nia cenſentur permiſſa, niſi reperiantur pro
hibita. leg. nec non. §. quod e. s. ff. ex qui
cau. maio. Limita primo, non procedere in
ueſtibus, lecto, & alijs ſimilibus ad vſum
neceſſarium deputatis, prout ſunt uaſa fi-
ctilia, & ſupplectilia, deputata ad quotidia-
num uſum? nam in iſtis non fit executio,
quia iſta minime tranſeunt in hypotheca,
ſecundum Bar. & Bald. & Docto. in leg. 1.
Cod. quæ res pig. oblig. poſſ. Quod corro-
29 boratur, † quia ueſtes etiam cedenti bonis
ſunt relinquendæ, ſecundum Barto. & Do-
30 cto. in leg. pen. ff. de ceſſio. quæ, † quia e-
tiam damnatis ad mortem non auferun-
tur ueſtes. leg. diuus. ff. de bon. dam. Idem
tenet Ioan. Fa. & Iaſ. in fin. col. pen. inſt. de
actio. prædicta autem intelligo, ut aliis bo
nis exiſtentibus non fiat executio in iſtis
ſuppellectilibus, adeo quod non erraret nũ
cius, quod iſtis obmiſſis deueniſſet ad ſta-
bilia, ſed quando aliud non haberet debi-
tor, poſſunt capi, & ſupelectilia, & lectus &
veſtes, debent tamen ſolum derelinqui
ueſtes, quibus cooperitur per ea, quæ in ſi-
mili dicam infra in ſequenti limitatione,
31 † Limita ſecundo, non procedere in bob.
aratoriis, & inſtrumentis ad agriculturam
deputatis, tex. eſt in, ſ. executiores, & auth.
agricultores. C. quæ res pig. ob. poſſ. & hoc
hodie eſt prouiſum in regno, per duo capi-
tula regni. Vnum videlicet in nu. 4. quod
incipit, pridem contra inſolentiam, quo ca-
uetur, quod ẽt ſi bona debitor nõ habebat
nõ fit executio in bob. aratoriis. Aliud ca-
pitulum eſt in nu. 153. & in ea. conſtitutio
in boues, &c. ꝙ reſtingit ac corrigit capitu
lũ prædictum, & vult quod ſi alia bona nõ
habeat debitor, poteſt in illis fieri executio.
Idem quãdo debitor in ſpecie illis obligaſ-
ſet, & ex hac inoleuit cõis practica notario
rum, qui in inſtrumentis obligari faciunt
iſta talia in ſpecie, & hanc materiam tract.
Matth. in conſt. ab officialibus. colum. fin.
32 † Tertio limita, non procedere contra ter-
tium non nominatum in iudicio quia con
tra eum non poteſt fieri executio, ſecun-
dum Bal. in conſ. 240. in 3. uol. facit ꝙ no.
Bal. & Imo. in l. ii. binæ, ff. de iniuſt. rup. te-
ſta. & Bal. in l. fi. pro te. in fi. C. de dona. pro
miſſis tradi tur quod is, qui nõ reperit no
minatus in inſtrumento, non poteſt ex illo
prætendere executionem nec actiuè, nec
paſſiuè, quamuis ex eo intereſſe prætẽdat,
facit etiam tex. cũ ſua materia in l. a d. uo
33 P. o. §. ſi ſuper rebus, ff. ſi de re iud. † Nota
hic tamen unũ ſingulare verbũ ꝙ nunquã
obliuiſcaris, quod quando in inſtrumento
eſt pactum de capiendo, et conſtitutum
precarij, prout cõiter iſtæ clauſulæ in in-
ſtrumentis apponuntur, poteſt fieri execu-
tio aſſiſtentiæ contra tertium poſſeſſorem,
etiam non citatum, & etiam negocio non
liquidato, ita mirabiliter tenet Franc. de
Aret. in conſil. 21. columna penul. in fin. et
col. ſi. Soc. in conſ. 82. col. 3. in 3. uol. quod
nota, quia multi Doctores de hoc interro-
gati contrarium reſponderunt, et certe pri
ma facie contrarium uideretur reſponden-
dum, quando deciſio in terminis nõ oſten
34 deretur. † Quarto limita non procede-
re in peculio profectitio filij, nam pro
delicto, uel debito patris non poteſt fie-
ri exe-

ſi executio in dicto periculo aui profectitio, ita tenet Bar. & Bald. in l. 3. §. ſed utrũ. de min. & Bald. in l. penul. C. qui bon. ced.
35 poſt. † Similiter pro delicto filii non poteſt fieri executio in peculio aduentitio, et ſuper proprietate, quæ eſt tota filii, ita tenet Bar. in l. fi. §. ſi de uectigalib. ff. de dam. infect. quem ibi ſequuntur Imo. & Alex. in 17. col. & cõiter Doct. nam arguendo a for
36 tiori. † pro delicto filii non poteſt fieri executio, etiã in peculio caſtrenſi, ut eſt tex. in l. 2. C. de bon. proſc. quod eſt liberũ ipſius filii, ergo multo minus in aduentio, in quo minus habet iuris, & idem tenet Bald. in l.
37 3. §. ſi filius. ff. quod quiſque iur. & an ex delicto patris publicatur vſusfructus aduẽtitiorum, qui eſt patris, uide Ale. ubi plene hæc omnia deſputat in d. §. ſi de uectigalibus, colu. 18. cum tribus ſeq. & ſimiliter an pro debito patris poſſit creditor capere dictum vſumfructũ, vide Ioan. And. in add. Spec. in ti. de pec. cl. uerſ. ad materiam, &c.
38 † Quinto limita nõ procedere in bonis tutoris, in quib. non fit executio, qñ fuit condemnatus p pupillo tutoriæ nomine, ſed fit in bonis pupilli, tex. ẽ & ibi Bal. & Doc. in l. 1. C. qñ fiſ. uel pri. & not. Bart. in l. 2. ff. de admit. tut. quod limita non procedere. qñ executio fieri põt per condẽnatione ex-
39 penſarum, † nam ſi tutor non habuit iuſtã cauſam litigandi, & propterea fuit condẽnatus in expenſis, fit executio contra eum, & non contra pupillum, tex. eſt in leg. nõ eſt ignotum. C. de admi. tut. & Bar. in leg. edita. col. fi. C. de eden. & Bart. in l. qui ſolidum. §. etiam. ff. de leg. 2. & in l. 4. in princ.
40 ff. de re iud. † Quid autem in procuratore? uide Bar. in d. l. 4. & Ang. & Doct. in l. Plautius. ff. de proc. & Abb. in c. ſæpe. in primo no. de appel. & ueritas eſt, quando condemnatio expenſarum fit ob delictum procuratoris, fit executio contra eum, uel ſi facit aliquod, ad quod non habeat mandatum alias fit contra dominum, & ſic patet, quod contra falſum procuratorem fit executio, ut in d. leg. plautius, & ibi Bal. & Docto. Similiter contra procuratorem in rem ſuam fit executio, unde venditor, qui defendit emptorem partitur executionem ſecun
41 dum Bald. in dicta leg. plautius. † & hoc eſt inductum in regno per regiam pragm. quæ incipit, dubitationem quod ſententia lata contra emptorem, mandatur executione contra autorem, laudatum ex eodẽ pro ceſſu. Et ad id quod dixi de falſo procuratore, adde Alexã. in l. inter quos. ff. de dam. inf. Item adde, quod ſi dominus ſcit. & patitur falſum procuratorem agere, uel defendere, tunc ſi procurator . . eſt ſoluendo, fit executio contra dñm in ſubſidium. ita not. in authen. qua in prouincia. C. vbi de cr. ag. opor. & Ang. ĩ aut. ut omnes obe. iud. prouin. col. 1. in fi. uerſi. 2. no. & uerſ. 3.
42 not. &c. † Sexto limita, non procedere in bonis ſingulorum ciuium pro debito uniuerſitatis, quod dic, ut per Bald. in l. etiam, col. quarta, circa fin. C. de execu. rei iudic.
43 † Septimo limita non procedere in bonis monaſterii, quia in illis non fiat executio pro debito monachi, quod intellige, niſi ſint bona quęſita monaſterio per medium ipſius monachi, ipſe autem monachus nõ poteſt pro debito carcerari, ita tenet Bal. in auth. cauſa, quæ. col. 2. uer. quartum conſiderandum. C de epiſ. & cle.
44 † Octauo limita nõ procedere in fructib. præbendæ, ſeu beneficii eccleſiaſtici, quia in eis non fit exceptio pro cõdẽnatione clerici dummodo habeat alia bona, ſed ſi alia non habeat põt tunc fieri in dictis fructibus ita tenent Bar. Alc. & communiter doctores. in l. cõmodis. ff. de re iud. & gl. & Bal. in l. ſtipend. C. de execu. re iud. & cano. in c. peruenit, de fideiuſ. & in c. 1. de app.
45 † Nono limitam, in ſtipendiis militum, quæ ſimiliter capi nõ poſſunt, niſi in ſubſidiam ſ. nõ exiſtentib. aliis bonis tex. eſt in d l. commodis, & in d. l. ſtipendia, & idem in ſtipendiis Doct. ſecundum Ab. & Doc. in d. c. peruenit, & idem in armis militum ſecundum gloſſ. in l. nepos proculo. ff. de
46 verb. ſig. † Decimo limita in libris ſcholarium, in quib. non poteſt fieri executio ſecundũ gl. in d. l. nepos proculo. quod tñ eo dẽ mõ intelligas. ſ. qñ ſcholaris habet alia bona, alias ſecus per d. leg. ſtipendia. & d. l. commodis, & no. Specul. in titu. de execut.
47 ſent. §. ſequitur. in fin † Item intellige niſi aliquis feciſſent expenſas funerales ſcholari mortui, quia poteſt pro illis expenſis retinere libros, ita no. Iaſ. in l. ſi non ſortẽ. §. ſi centum col. fi. ff de cond. iud. & per illã glo. in d. l. nepos proculo. dicebat Bald. in
48 rub. C. qui bo. ced. poſſ. † quod ſi ſcholaris ce-

cedat bonis, & poſtea em[illegible] lib. non debet
49 illi priuari. † Vndecimo limita, in fructib. feudi, in quibus nõ fit executio, niſi in ſubſidium, ſcilicet aliis bonis non exiſtentib⁹, ſecundum *Ale* in d.l. commod. ff de re iudi. & Imo. in l. ſi finita. §. ſi de uectigalibus ver. quid ſi [illegible] contra feudatarium. &c. ff. de dam. inf. & Ang. in l. pro hær. §. ſi quis
50 ff. de acq. hæred. † An autem defuncto feudatario, fiat executio in fructibus feudi cõtra ſucceſſorem dic quod non, ſi erit feudũ ex facto, & pro [illegible] & ſucceſſor fecit inuentarium [illegible] ſi non fecit inuentarium, uel ſi ceſt feudum hereditariũ, quia tunc fit executio pro debito defuncti [illegible] ita habetur in dec. 26. in fi. & dec. 243. ſi conſ.
51 Neap. † Duodecimo limita, ut pro debito uniuerſitatis nõ poſſit fieri executio in uiis publicis, & theatris, & aliis ſimilibus, quæ ſunt ad uſum ciuium & ipſius uniuerſitatis ſed compellitur potius uniuerſitas, imponere collectam, ſecundum *Alex.* in d.l. commod. ff de re iud. & Bar. & doc. in l. 4.
52 in prin. eod. tit. † Decimotertio limita, ut non fiat executio in bonis mariti pro debito uxoris, uel econtra l. 1. & 2. & per totum,
53 C. ne uxo. pro mar. fallit in caſu ſingulari leg. ſi mater. C. in qui. cau. pig. vel hypot. co[illegible] ſi uxor mortuo viro ſuſcepit tutelam filiorum, & tranſit ad ſecunda uota, non redditis rationibus & non petito tutore, poteſt pro debito tutelari fieri executio, etiam in bonis ſecundi mariti, quæ cenſentur ad hoc ipſo iure obligata, ut ibi & tene re perpetuo menti illum caſum ſingularẽ, quia ſi de hoc nõ eſſet lex ſcripta quilibet reſponderet in contrarium.
54 † Vltimo, poſſet hic dubitari, uſq; ad quod tempus poteſt peti executio ſententiæ. Dic quod uſque ad 30. annos, & nõ ultra ita tenet *Bal.* in l. debitori col. ſi C. de pact. & habe-
55 tur in deciſ. 255. conſil. Neap. † an autem poſſit appellari ab executione? communis concluſio eſt, quod non niſi excedatur modus in exequendo, tunc enim poteſt appellari, & debet exprimi cauſa exceſſus & grauaminis, ita tenet Bar. i leg. ab executore, col. 1. ff de appella. & Bart & Doct. in l. ab executione C. quo app. non rec. & Abb. in c. quod ad conſultationem. columna pen. de re iud. & Pe. *Phi.* Cor. in conſ. 71. col. 4.
56 in fi. 1. uolum. † Reſpectu autem perſonæ non poteſt fieri executio contra perſonas numeratas, in leg. ſecunda, tertia, & quarta, ff. de in ius. uoc. Item contra Doctorẽ actu legentem, leg. medicos. C. de prof. & med. lib 10. & Car. in cle. 2. in 4. qu. de mag. nec contra clericum pro debito ſecundũ Abb. & Can. in capitulo peruenit, de fideiuſſ. & in l. miles, ff de re iud.

57 QVARTO, & vltimo quæritur, ex quibus cauſis executio impediri poteſt. Et quoniam iſtas cauſas plene attingit Spec. in tit de execut. ſent. § fin ideo breuib. me expediam. Et quia inter alias exceptiones
f impeditiuas ſ executionis ẽ exceptio nullitatis. l. 4. §. condemnatum & ibi per Doct. ff. de re iud. & dixi ſupra in 1. q. adde unam ſingularem declarationem, quam poſuit Ang. in d. § cõdemnatum, uidelicet. quod qñ exceptio nullitatis proponitur corã inferiore iudice ab eo, qui pronunciauit, non
58 quam impedit executionem. † An autem petitio reſtitutionis in integrum, impediat executionẽ ſententiæ? Dic, quod ſic, tex. eſt in l. cauſa cognita C. de tranſact. & Bal. in conſ. 338. in 5. uolum & Soc. in conſ. 109. in fin. 4. uolum. & *Bar.* in l defendẽte, ff. de aucto tut. & idem Barto. in l ſi prætor. §. Marcell. in fi. ff. de iud. vbi limitat, niſi reſtitutio peteretur malitioſè, uel haberet altiorem indaginem, adde Abb. in c. ſuſcitata, de reſtitut. in integr. ſed quando executio eſſet iretract ab his. indiſtinctè impeditur ſecundum. Alex. in conſ. 17. col. 2. in 1. uo-
59 lum. † Quid de exceptione litis pendentię, an impediat executionem ſententiæ? Dic, quod non ſecundum Inno. in c. cum in re, de off. deleg. & Lud. Rom. in cõſ. 76 in fi. & Bal. in l. 1. C. ſi plu. una ſent. & Mod. in
60 l. 4. §. condemnatum. ff. de re iud. † Itẽ. circa executionem, quæ eſt faciẽda in perſone pro delicto, puta quia aliquis commiſit tale delictum, pro quo ueniret damnãdus ad mortem, uel ad membri multationem, poteſt opponi, quod ille eſt homo ualde di
g ſciplinatus, puta quod habet g aliquam excellentiam in ſua arte uel peritia adeo qđ eſt utilis reipub. quod ſanus uiuat, nam ex hac cauſa non dẽt mori, nec mutilari, ita tenet Alex. in addit. ad *Bar.* in l. quid ergo. §. pœna grauior. in addit. quæ incipit, unde dic. quod iudex &c. ff de his, qui not. inf. Idem eſt qñ poſt delictum cõmiſſum eſſet lapſum lon-

h. longum tempus, quia eſt moderādo h exe cutio pœnæ corporalis, l. ſi diutino, & ibi gl. ff. de pœn. ubi ēt dicit gl. idem quando, aliquis ſtetit pro delicto carceratus.

61 † Prædictis ēt adde, ꝙ licet alias ſit dictū ſuperius, ꝙ ſententia lata contra ius litigatoris, mandatur executioni, ſi non fuit ab ea appellatum, tranſit in rem iudicatā, ſup hoc ſciendum, ꝙ quamuis elapſo tempore appellandi, non poſſit appellari a tali ſententia, tamen poteſt contram eam peti reſtitutio in inte. ex clauſula generali, & hoc fuit dictum Hoſt. ꝙ refert Abb. in ca. 2. in fi. de purg. uulg. Verum dicit Abb. ꝙ talis reſtitutio non poteſt obtineri, niſi a ſolo

62 principe, ut ibi per eum. † Quid autem ſi iudex poſuit pœnam in caſu, quo eius ſententiæ non pareretur, an poſſit fieri executio ad talem pœnam. Dic ꝙ non ſecūdum

63 Ale. in conſi. 81. in fi. 2. uolu. † Item circa materiam huius 4. q. partes dare unam magiſtralem doctrinam, quam tradit Alex. in conſi 95. col. 3. uer. hodie tamen, &c. in 2. uol. uidelicet, ꝙ nulli exceptio requirens altiorem indaginem, quæ ex proceſſu non patet, & quæ incontinenti probari non poteſt, impedit executionem ſententię, & colligitur ex dictis Doct in d §. condemnatū & per Ale. in conſi 83. in 5. uo. ubi plus ēt tangit.

64 † An per uiam denunciationis Euangelicæ poſſit impediri executio ſentētiæ quæ tranſit in rem iudicatam, & concludit, ꝙ non, niſi in caſu, quō uictor fateretur eam eſſe iniquam. Et an poſſit opponi exceptio compenſationis ad impediendam executionem ſententiæ, vide Alex. in conſil. 61. in 3. uo. Reliqua autem pertinentia ad materiam executionis, vide per Spec. in tit. de exec. ſen. per totum, & per Alex. & Doc. in d. §. condemnatam, & in d. l. a diuo Pio. per totam l. ff. de re iud & per Bald. Sal & ſcribentes in toto ti. C. de exe. re iud. & in quā plurib. aliis locis. Et per hæc ſit impoſitus finis huic tractatui, qui fuit per me Rob. Mar. Venuſinum, inceptus die 13. menſis Nouemb. ſub anno domini 1520. completus annum fuit Deo fauente, die 20. menſis Septemb. ſub anno iubilei 1525. in Vigilia B Matth. Apoſtoli. Sit laus omnipotenti Deo, & glorioſo Apoſtolo & Euangeliſtæ Matthæo, quib prædiis i finē tanto labori in poſui, quem tractatum ſcripſi originaliter manu propria, & ſimiliter iterum manu propria totum exemplaui, & correxi. Si igitur in eo aliqua reperiatur mendoſitas, non mihi uitio attribuatur. ſed potius impreſſoris errore eueniſſe, qui liber lector arbitretur. In quorum fidem manu propria me ſubſcripſi. Rob. Mar. Ven. V. I. D. Manu propria.

ADDITIONES.

a Executioni. Videas Veſtri. in prac. Roma. Cur. lib. 8. c. fi. ubi Doc. annotat Nic. Ant. Grauat.

b Partis citatio. Dec. conſi. 97. Affl. dec. 157. in fi. & dec. 396. nu. 9. de communi, ꝙ non requiratur citatio, quanto tranſiuit in rem iudicatam, teſtatus Grau. in add. ad pract. Veſtr. li. 8 c. fi. nu. 26. litera. D, Duen. lib. 1. reg. utr. iur. reg. 94. citatio.

c In taxatione expenſarum. Nic. Ant. Grau. ubi ſupra in li. 8. c. fi. nu. 35. ſupr. per Foll. in 9. actu. 2. par. 6 par. prin. nu. 5.

d Carnificem. Et an talis executor peccet, dic quod non, ut per Dumber. in ſuo Enchir. crim. c. fi.

e Regulam. Duen. lib. 1. reg. utr. iur. reg. 275. & ſeq. ubi late.

f Exceptione nullitatis. De hac exceptione Couar. prac qq. c. 24 num. 6 col. 2. in fi. & ſeq. & latiſſime c. 25. per totum.

g Aliquam excellentiam. Tiraq. in tracta. de pœnis, cauſa 50. Couar. lib. 2. reſolut. c. 9. nume 6.

h Longum tempus. Tiraq. d. tra. de pœn cauſa 29. Foll. in prac. crim. laico. in 2. par. 2. par. in uer. dentur capitula, nu. 14.

i Finem tanto labori impoſui. Die prima Nouemb. 1568. Legere incepi, & finē impoſui die octaua menſis Februarii 1569. quo tempore dum legebam, hæc pauca raptim annotaui. Ego Ludouicus Alferius Cortonenſis V. I. D. Paduæ &c.

cedat bonis, & poſtea emat lib. non debet
49 illi priuari. † Vndecimo limita, in fructib.
feudi, in quibus nõ fit executio, niſi in ſubſidium, ſcilicet aliis bonis non exiſtentib⁹,
ſecundum Ale in d.l. commodis. ff de re iudi. & Imo. in l. ſi finita. §. ſi de uectigal bus
ver. quid ſi agatur contra feudatarium. &c.
ff. de dam. inf. & Ang. in l. pr hæret. § ſi quis
50 ff. de aeq. hæred † An autem defuncto feudatario, fiat executio in fructibus feudi cõ
tra ſucceſſorem dic quod non, ſi eſt feudũ
ex facto, & pro de[illegible] & ſucceſſor fecit
inuentarium [illegible] ſi non fecit inuentarium, uel ſi eſt feudum hereditarium, quia
tunc fit executio pro debito defuncti [illegible]
habetur in dec. 26. in fi. & dec. 242. ſi conſ.
51 Neap † Duodecimo limita, ut pro debito
uniuerſitatis nõ poſſit fieri executio in uiis
7 publicis, & theatris, & aliis ſimilibus, quæ
ſunt ad vſum ciuium & ipſius uniuerſitatis ſed compellitur potius uniuerſitas, imponere collectam, ſecundum Alexã. in d.l.
commod s. ff de re iud. & Bar. & doc. in l. 4.
52 in prin. eod. tit. † Decimo tertio limita, ut
non fiat executio in bonis mariti pro debito uxoris, uel econtra l. 1. & 2. & per totum,
53 C. ne uxo. pro mar. fallit in caſu ſingulari
leg. ſi mater. C in qui. cau. pig. vel hypot.
co trahi ſi uxor mortuo viro ſuſcepit tutelam filiorum, & tranſit ad ſecunda uota,
non redditis rationibus & non petito tuto
re, poteſt pro debito tutelari fieri executio,
etiam in bonis ſecundi mariti, quæ cenſentur ad hoc ipſo iure obligata, ut ibi & tenere perpetuo menti illum caſum ſingularẽ,
quia ſi de hoc nõ eſſet lex ſcripta quilibet
reſponderet in contrarium.
54 † Vltimo, poſſet hic dubitari, uſq; ad quod
tempus poteſt peti executio ſententiæ. Dic
ꝙ uſque ad 30. annos, & nõ ultra ita tenet
Bal in l. debitori col. ſi C. de pact. & habe-
55 tur in deciſ. 255. conſil. Neap. † an autem
poſſit appellari ab executione? communis
concluſio eſt, quod non niſi excedatur modus in exequendo, tunc enim poteſt appellari, & debet exprimi cauſa exceſſus & grauaminis, ita tenet Bar. ĩ leg. ab executore,
col. 1. ff de appella. & Bart & Doct. in l. ab
executione C. quo app. non rec & Abb. in
c. quod ad conſultationem. columna pen.
de re iud & Pe. Phi. Cor. in conſ. 71. col. 4.
56 in fi. 1. uolum. † Reſpectu autem perſonæ
non poteſt fieri executio contra perſonas
numeratas, in leg. ſecunda, tertia, & quarta,
ff. de in ius. uoc. Item contra Doctorẽ actu
legentem, leg. medicos. C. de prof. & med.
lib 10. & Car. in cle. 2. in 4. qu. de mag. nec
contra clericum pro debito ſecundũ Abb.
& Can. in capitulo peruenit, de fideiuſſ. &
in l. miles, ff de re iud.
57 QVARTO, & vltimo quæritur, ex quibus cauſis executio impediri poteſt. Et
quoniam iſtas cauſas plene attingit Spec.
in tit de execut. ſent. § fin. ideo breuib. me
expediam. Et quia inter alias exceptiones
f impeditiuas executionis ẽ exceptio nullitatis, l. 4. §. condemnatum & ibi per Doct.
ff. de re iud. & dixi ſupra in 1. q. adde unam
ſingularem declarationem, quam poſuit
Ang. in d. § cõdemnatum, uidelicet. quod
qñ exceptio nullitatis proponitur corã inferiore iudice ab eo, qui pronunciauit, nun
58 quam impedit executionem † An autem
petitio reſtitutionis in integrum, impediat
executione ſententiæ? Dic, quod ſic, tex. eſt
in l. cauſa cognita. C. de tranſact. & Bal. in
conſi, 338. in 5. uolum & Soc. in conſ. 109.
in fin. 4. uolum. & Bar. in l defendẽte, ff.
de aucto tut. & idem Barto. in l ſi prætor. §.
Marcell. in fi. ff. de iud. vbi limitat, niſi reſtitutio peteretur malitioſè, uel haberet altiorem indaginem, adde Abb. in c. ſuſcitata,
de reſtitut. in integr. ſed quando executio
eſſe irretractabilis. indiſtinctè impeditur
ſecundum. Alex. in conſ. 17. col. 2. in 1. uo-
59 lum. † Quid de exceptione litis pendentiæ,
an impediat executionem ſententiæ? Dic,
quod non ſecundum Innoc. in c. cum in re,
de off. deleg. & Lud. Rom. in cõſ. 76 in fi.
& Bal. in l 1. C. ſi plu. una ſent. & Mod. in
60 l. 4. §. condemnatum. ff. de re iud. † Itẽ. circa executionem, quæ eſt faciẽda in perſone pro delicto, puta quia aliquis commiſit
tale delictum, pro quo ueniret damnãdus
ad mortem, uel ad membri mutilationem,
poteſt opponi, quod ille eſt homo ualde di
g ſciplinatus, puta quod habet aliquam excellentiam in ſua arte uel peritia adeo qđ
eſt utilis reipub. ꝙ ſanus uiuat, nam ex hac
cauſa non dẽt mori, nec mutilari, ita tenet
Alex, in addit. ad Bar. in l quid ergo. §. pœna grauior. in addit quæ incipit, unde dic,
ꝙ iudex & c. ff de his, qui not. inf. Idem eſt
qñ poſt delictum cõmiſſum eſſet lapſum
lon-

h. longum tempus, quia eſt moderādo b exe cutio pœnæ corporalis, l. ſi diutino, & ibi gl. ff. de pæn. ubi ēt dicit gl. idem quando, aliquis ſtetit pro delicto carceratus.

61 † Prædictis ēt adde, ꝙ licet alias ſit dictū ſuperius, ꝙ ſententia lata contra ius litigatoris, mandatur executioni, ſi non fuit ab ea appellatum, tranſit in rem iudicatā, ſup hoc ſciendum, ꝙ quamuis elapſo tempore appellandi, non poſſit appellari a tali ſententia, tamen poteſt contram eam peti reſtitutio in inte. ex clauſula generali, & hoc fuit dictum Hoſt. ꝙ refert Abb. in ca. 2. in fi. de purg. uulg. Verum dicit Abb. ꝙ talis reſtitutio non poteſt obtineri, niſi a ſolo

62 principe, ut ibi per eum. † Quid autem ſi iudex poſuit pœnam in caſu, quo eius ſententiæ non pareretur, an poſſit fieri executio ad talem pœnam. Dic ꝙ non ſecūdum

63 Ale. in conſi. 81. in fi. 2. uolu. † Item circa materiam huius 4. q. partes dare unam magiſtralem doctrinam, quam tradit Alex. in conſi 95. col. 3. uer. hodie tamen, &c. in 2. uol uidelicet, ꝙ nulli exceptio requirens altiorem indaginem, quæ ex proceſſu non patet, & quæ incontinenti probari non poteſt, impedit executionem ſententię, & colligitur ex dictis Doct. in d. §. condemnatū & per Ale. in conſi. 83. in 5. uo. ubi plus ēt tangit.

64 † An per uiam denunciationis Euangelicæ poſſit impediri executio ſententiæ quæ tranſit in rem iudicatam, & concludit, ꝙ non, niſi in caſu, quo victor fateretur eam eſſe iniquam. Et an poſſit opponi excepto compenſationis ad impediendam executionem ſententiæ, vide Alex. in conſil. 61. in 3. uo. Reliqua autem pertinentia ad materiam executionis, vide per Spec. in tit. de exec. ſen. per totum, & per Alex. & Doc. in d. §. condemnatam, & in d. l. a diuo Pio. per totam l. ff. de re iud. & per Bald. Sal. & ſcribentes in toto ti. C. de exe. re iud. & in quā pluri b. aliis locis. Et per hæc ſit impoſitus finis huic tractatui, qui fuit per me Rob. Mar. Venuſinum, incæptus die 13. menſis Nouemb. ſub anno domini 1520. completus annum fuit Deo fauente, die 20. menſis Septemb. ſub anno iubilei 1525. in Vigilia B Matth. Apoſtoli. Sit laus omnipotenti Deo, & glorioſo Apoſtolo & Euangeliſtæ Matthæo, quib. prædiis i finē tanto labori in poſui, quem tractatum ſcripſi originaliter manu propria, & ſimiliter iterum manu propria totum exemplaui, & correxi. Si igitur in eo aliqua reperiatur mendoſitas, non mihi uitio attribuatur. ſed potius impreſſoris errore eueniſſe, qui libet lector arbitretur. In quorum fidem manu propria me ſubſcripſi. Rob. Mar. Ven. V. I. D. Manu propria.

ADDITIONES.

a Executioni. Videas Veſtri. in prac. Roma. Cur. lib. 8. c. fi. ubi Doc. annotat Nic. Ant. Grauat.

b Partis citatio. Dec. conſi. 97. Affl. dec. 157. in fi. & dec. 396. nu. 9. de communi, ꝙ non requiratur citatio, quando tranſiuit in rem iudicatam, teſtatus Grau. in add. ad pract. Veſtr. li. 8 c. fi. nu. 26. litera. D, Duen. lib. 1. reg. utr. iur. reg. 94. citatio.

c In taxatione expenſarum. Nic. Ant. Grau. ubi ſupra in li. 8. c. fi. nu. 35. ſupr. per Foll. in 9. actu. 2. par. 6 par. prin. nu. 5.

d Carnificem. Et an talis executor peccet, dic quod non, ut per Dumber. in ſuo Enchir. crim. c. fi.

e Regulam. Duen. lib. 1. reg. utr. iur. reg. 275. & ſeq. ubi late.

f Exceptione nullitatis. De hac exceptione Couar. prac qq. c. 24 num. 6 col. 2. in fi. & ſeq. & lat. ſſime c. 25. per totum.

g Aliquam excellentiam. Tiraq. in tracta. de pœnis, cauſa 50. Couar. lib. 2. reſolut. c. 9. nume. 6.

h Longum tempus. Tiraq. d. tra. de pœn cauſa 29. Foll. in prac. crim. laico. in 2. par. 2. par. in uer. denetur capitula, nu. 14.

i Finem tanto labori impoſui. Die prima Nouemb. 1568. Legere incepi, & finē impoſui die octaua menſis Februarii 1569. quo tempore dum legebam, hæc pauca raptim annotaui. Ego Ludouicus Alferius Cortonenſis V. I. D. Paduæ &c.

DOM. ROBERTI MARANTAE I. V. D.

QVAESTIONVM LEGALIVM.

DISPVTATIONES DECEM.

DISPVTATIO PRIMA.

An ordinarius loci ad mandatum delegati a principe teneatur exequi ſententiam ipſius delegati euidenter iniuſtam, & an poſſit ſibi de facto reſiſtere.

1 *Delegatus principis in cauſa ſibi commiſſa eſt maior, quocunque ordinario, & hoc qualiter intelligatur nu. 40.*

Iudex inferior an cognoſcit de uiribus ſentẽtiæ ſuperioris, neque poteſt imponere legem ſuperiori

2 *Iudex ordinarius habet firmiorẽ iuriſdictionem ſed delegatus principis digniorem*

3 *Cauſa delegata per principem, cenſetur quo ad illa ſublata omnis poteſtas ordinario, etiam delegato mortuo, & proceſſus per ordinarium factus ſuper ea, eſt nullus.*

4 *Delegatus principis poteſt mandare ordinario, ut ſuam ſententiam exequatur, nu. 5. 10.*

Princeps ſi mandat hominem occidi, debet ſibi obtemperari ſiue iuſte ſiue iniuſte faciat quia non habet hominem qui ſua facta diiudicet & eius ſola uoluntas habetur pro cauſa

6 *Delegatus principis repræſentat perſonam Principis & eius uice fungitur.*

7 *Delegatus principis poteſt multare executorem & punire unumquemque impedientem ſuam iuriſdictionem.*

8 *Iudex unus an teneatur exequi ſententiam alterius ſi fuit ab eo requiſitus nu. 10.*

Iudex eccleſiaſticus poteſt implorare brachiũ iudicis ſecularis & ſi non dat, excommunicat eum nu. 26.

Iudicis auctoritas facit licitum, quod alias erat illicitum. num. 44.

Iudex poteſt moueri ad ſententiandum ex confeſſione ſibi facta uiua uoce, & ex aliqua ſcriptura ſibi oſtenſa, licet in actis nõ reperiatur deſcripta.

10 *Delegatus principis habet merũ & mixtum imperium, & poteſt exequi ſententiam ſuam & excommunicare & accipere manum militarem ab ordinario.*

11 *Præcepto ſuperiori qui non obedit, morte moriatur & dicitur rebellis, & hoc qualiter intelligatur nu. 37.*

Carceratus exiens de carcere, qui erat confeſſus, uel condemnatus de crimine, tenetur l. Iul. maieſt.

12 *Executor non habet cognoſcere de iuſtitia, uel iniuſtitia cauſæ.*

13 *Appellatio fuit inducta ad releuandam grauamina officialium num. 45*

Appellari etiam poteſt a delegato principis.

14 *Appellans non poteſt uerbo iniuriari iudicẽ a quo.*

Ordinarium remedium facit ceſſare extraordinarium.

15 *Iudex ordinarius an poſſit reſiſtere delegato exequenti ſententiam ſuam.*

16 *Iudex dicitur miniſter dei in terris, & eius iudicium prodit de uultu Dei.*

Iudex qui non facit iuſtitiam dicitur miniſter diaboli

Iuſtitia eſt magis accepta apud Deum, quam immolare hoſtias.

17 *Iudex debet habere duos ſales.*

Iudex non faciens iuſtitiam numeratur inter animalia bruta & nõ dicitur homo.

18 *Defendere oppreſſos omni iure præcipitur, num. 25*

19 *Litteris principis iniuſta ſcribentis, an ſit obediendum, nu. 20. 21.*

20 *Obediri debet potius Deo, quam principi iniuſta iubenti.*

21 *Iudici an & quando ſit licitum de facto reſiſtere quando contra ius exequitur.*

23 *Aſſeſſores debent contradicere & proteſtari contra officiales iniuſte exequentes.*

24 *Iudex inferior poteſt cognoſcere de facto ſuperioris & illud impedire, quando eſt notorie iniuſtum.*

25 *Delegato uolenti exequi ſentẽtiam nullam poteſt reſiſti.*

26 *Brachiũ iudicis ſecularis, an, & quando poteſt*

teſt iudex eccleſiaſticus implorare.

27 *Defendere offenſum uel altero oppreſſum, uel expulſum de re ſua quilibet tertius pōt impune etſi ſit priuatus homo, & non ſolū amicus ſed etiam penitus extraneus.*

Defenſio ubi eſt permiſſa ibi et poſſunt conuocari amici ad defendendum num. 39.

Defenſio debet fieri incontinenti & quomodo intelligatur illud uerbum incontinenti, quando offenſio ſit perſona uel in rebus & quid in magnis dominis.

28 *Baiulo qui indebite expignorat aliquem poteſt de facto reſiſti.*

Executori ultra modum exequenti pōt de facto reſiſti, & defenſio eſt permiſſa toti populo quando unus de populo offenditur.

16 *Capienti aliquem in domo ſua etiam ſi ſit officialis poteſt cum armis reſiſti.*

Iudex iniuſte exequens dicitur inferre uiolentiam & poteſt ſibi reſiſti.

30 *Spolium ita committit iudex iniuſte priuans aliquem poſſeſſione ſicut priuatus & poteſt ſibi contradici, etiam ſi habet literas papæ cum clauſula contradictores &c.*

31 *Argumentum de contractibus ad iudicialia ualidum eſt Et clauſula contradictores &c & habet locum contra iniuſte contradicentes non autem contra iuſte.*

32 *Vaſallus tenetur defendere dominum in bello iuſto, non autem quando dominus iniuſte præliatur.*

33 *Delegatus principis an & quando teneatur expectare ſecundam iuſſionem principis, & ſuper ſedere in exequendo.*

Princeps ſemper præſumitur moueri ex iuſta cauſa & eius ſola uoluntas habetur pro cauſa.

Appellatio deuoluit cauſam ad ſuperiorem, & iudex a quo remanet priuatus, numero 38.

34 *Iudex procedens extra iudicialiter dicitur procedere ut priuatus & poteſt ſibi impune reſiſti idem quando procedit in negocio ſibi non commiſſo nu. 35. 42.*

36 *Executio iniuſta poteſt indiſtincte impediri quando eſt irretractabilis.*

38 *Appell. pendente ſi iudex uult exequi poteſt ſibi de facto reſiſti.*

39 *Reſiſtere qui poteſt iniuſte iudici exequenti poteſt ad hoc etiam conuocare amicos & conducere ſtipendiarios.*

41 *Reſtitutio in integrum præſupponit ſententiam ualere.*

Inferior prælatus poteſt amoueri per inquiſitionem datum a papa.

43 *Defenſionem poteſt laicus implorare a iudice ſeculari contra clericum qui ipſum expulit de poſſeſſione ſua.*

a PLerunque contingit, quod ſummus Pont. uel princeps ſecularis delegat aliquam cauſam alicui delegato, qui procedens auctoritate principis profert in illa cauſam ſententiā euidenter iniuſtā, & vult illam exequi pro cuius executione facit mandatum ordinario illius loci, ut dictam ſententiam exequatur, ordinarius autem uidens ſententiam iniquam, denegat uelle ipſam exequi, imo uult reſiſtere etiam armata manu, ne talis ſententia executioni mandetur. Queritur quid iuris. ſolet enim iſtud multoties euenire, quod iſtī delegati principis ſeu apoſtolici ſub prætextu eorum auctoritatis, et quod dicunt ſe maiores quocunque ordinario, excedunt modum iuſtitiæ, et exequuntur ſententias notoriæ iniquitas, et in graue præiudiciū ſubiectorū, & cōtra mētē delegantis

1 † Et pro parte affirmatiua, ſ. quod dicto mandato ſit obtemperādum, & non poſſit ordinarius reſiſtere adducitur primo, quia delegatus principis in cauſa ſibi commiſſa eſt maior quocunque ordinario, cap. ſane quia de offi. deleg. & c. paſtoralis. §. præterea. de offic. ord. et tenet Franc. de Aret. in l. aduerſus, C. ſi aduer. rem iud. Quæ maioritas intelligitur reſpectu dignitatis, ſed reſpectu firmitatis eſt firmior iuriſdict. ordinarii, ſecundum Alexan. et communiter Docto. in rub. ff. de offic. eius cui mād. eſt iuriſd. et Arch. in cap. ſi quis epiſcopus, ſecunda q. 6. et Fel. in c. ſane. quia.

2 † Nunc ſequitur conſequentia, quod iudex inferior non poteſt ſe intromittere ad cognoſcendum de uiribus ſentētiæ ſuperioris, & maxime delegati a principe, ſed ſolus princeps cognoſcit, ut d. et. leg. aduerſus, et ibi Bald. & Doct. et Bar. in l. nam. & poſtea. §. minor ff. de iureiurand. Non enim pōt inferior iudex imponere legem ſuperiori, c. uenientes, de iureiu. & cle. ne Romani & ibi not. per glo. et Car. de cle. et Bald. in authen. ſed nouo iure, colum. 2. de ſer. fug. Si ergo ordinarius uult dicere, nolo exequi ſen-

ſententiā tuam, quia eſt iniqua, uideretur ſe intromittere ad cognoſcendum de ſnſa ſuperioris, ergo hoc facere non poteſt, ſed debet obedire ſuperiori. † Secundo, quia
3 quando princeps delegat cauſā alicui ſpeciali delegato, cenſetur tollere oēm iuriſdictionem, & oēm poteſtatem inferiorib. ordinariis qui alias poterat de illa cā cognoſcere. Ita Bald. in c. ad hoc. colu. 4. de pace iur. fir. & Lud. Ro. in conſ 330 co 3. in cō ſi. 35. pro hoc uſ tex. in c. paſtoralis, §. ꝑterea, & ibi Fely. de offi dele & Fel. in ca. qm̄ Ab. in fi. co. ti. & Imo. in l. ſi expreſſum, ff. de app. & Iaſ. in l. more. co. fi. ff. de iur. om. iud. in tm̄ ꝙ dicit Bald. in l ſi ut proponis la 1. co. 3. uer. quæro Papa, &c. C. qūo & qñ iud. ꝙ per delegationē principis in tātum cenſetur auocata iuriſdictio ab ordinario ꝙ ēt ſi moriatur delegatus, non reuertitur cā ad ordinariū, ſed uadit ad papā, qui delagauerat. Nam per talem delegationē cenſetur princeps aduocare cām ad ſe, quo caſu quilibet inferior cēſetur in illa cā priuatus iuriſdōne, c ut noſtrum, & ibi Abb. & Phi. de appel. & le. iudicium ſoluitur, ff. de iud. unde ſequitur, ꝙ cum iſte ordinarius ſit priuatus iuriſdictione, & omni poteſtate ſuper cā delegata nō poteſt aliter ſe immiſcere in reſiſtendo delegato uolēti exequi, uel mandanti. † Tertio, hoc confirmo
4 per tex. in ca. paſtoralis § quia uero, de off. del. ubi eſt caſus de hoc, ꝙ delegatus pōt mādare ordinario, ut ſuam ſnīam exequatur & tenetur illam exequi ordinarius etiā ſi ſciat illam eſſe iniuſtam, ut ibi expreſſe dr̄. Idem probatur iure ſignificaſti, in fi. de off. dele. ubi delegatus Papæ pōt mandare ordinario, ut exequatur, & pōt ipſe delegatus reſiſtenti compeſcere per cenſuram eccleſiaſticam, unde per iſta duo iura clare probatur ꝙ eſt obtemperandum, non reſi
5 ſtendum tali delegato. † Quarto adduco tex. in c. ſtuduiſti. de off. delegati, ubi loquitur in legato ſed s apoſtolicæ, qui eſt ordinarius, tñ ibi dr̄ ꝙ non poteſt ſe impedire contra ſnīam delegati ab eadem ſede apoſtolica. Imo poteſt delegatus ipſi legato mandare, ut exequatur ſnīam ipſius delegati, uerum non pōt compelli legatus, ſi non uele, ſecundum glo. fi. in d. c. ſtuduiſti, licet Ab. ibi in fi. dicat eſſe uerius, ut poſſit ēt compelli, quia quo ad cām delegatam cenſetur delegatus maior legato, ergo quāto magis alius ordinarius inferior nō dēt ſe intromittere circa oppugnationē ſententiæ delegati principis. † Quinto, quia dele-
6 gatus principis fungitur uice delegantis, & repreſentat perſonam ipſius principis, d. c. ſane quia, de off. dele. & cap. paſtoralis, §. præterea, de off. ord. & Etan. de Aret. in d. l aduerſus. C. ſi aduer. rem iu. Sed quando princeps mandat aliquid fieri, puta hominem occ di, uel aliud exequi, non quæritur, utrū iuſte uel iniuſte mandet Sed dēt ſibi indiſtincte obtemperari, ut not. And. de Iſer. in c. 1. col. 4. in fi. ſi de inueſt. inter do. & uaſ. lis or. & Eel. plene in c. quæ in eccleſiarum, col. 24. uerſi. 5. concluſi. & c. de conſtit. Nam princeps non habet hominem, qui ſua facta de iudicet, ut dicit Andr. de Iſer. in c. 1. uer. flumina nauigabilia, col. 1. in fi. quę ſint rega & in pæn. conſt. colu. 5. Et quicquid facit princeps, præſumitur ex cā facere, et eius ſola uoluntas habetur pro cauſa, ſecundum Fel. ubi ſupra. & no. gl. & Bar. in l. relegati. ff. de pœnis, & Ale. in conſi. 1. col. 7. & pen. in 1. uol. & Ab. in ca. niſi ſpecialis. de offi. l. ergo idem eſt dicendum in eius delegato, qui principem repreſentat, per prędicta.
7 † Sexto, quia delegatus principis pōt multare executorem per eum deputatum ad ſuam ſnīam exequendam, le. 2. C. de ſport. Item poteſt punire quumquenque impedientem ſuam iuriſdōnem per cenſuras & alia iuris remedia, ſecundum Abb. in ca. 1. col. fi. de off. del & ibi etiā Fe in 7. co. in fi. & Ang. in conſ. 7. per quē uſ dicendum, ꝙ ordinarius reſiſtens ſuæ ſnīæ executioni mandari, impediret eius iuriſdictionē, & poſſet puniri, unde reſiſtere non poteſt.
8 † Septimo, quia qñ unus iudex requiritur, ut exequatur ſnīam alterius & ſumus in cā ciuili indiſtincte tenetur cā exequi licet ſciat eam eſſe iniuſtā, ſecundū Inno. in ca. cum iure. de off dele & An. de Iſer. in c. 1. col ſi. de contro inr. uaſ. & aliū de bene, & in conſt. poſt mundi machinā. Tenetur. n.
9 unus officialis aliū adiuuare, ut no. An. de Iſer. in conſt. Iuſtitiarios regionū la 2. Itē pōt iudex eccleſiaſticus īplorare bracchiū iudicis ſecularis ꝓ executione ſuæ ſnīæ, & ſi non dat, nō eū excōicare ſecundum Ab. in c. 1. col. 2. in fi. & 3. de offi. ord. Ad hoc eſt

eſt tex. i cl. 2. C. de his q. latr. Ité dicit Bald. in aut. clericus. in fi. C. de epiſ. & cler quod qñ iudex ſuperior mittit ſententiam ſuam exequendam inferiori, tenetur inferio rexe qui. & non debet aliud quærere, & q unus iudex teneatur concedere brachium alteri tenet Paris in trac ſynd. in uerſi. brachiũ, uide in propoſito dicendũ eſt quod ordinarius tenetur potius iuuare delegatũ principis, tanquã maiorem, quam ibi reſiſtere,
9 † Octauo, quia auctoritas iudicis facit licitum, quod alias erat illicitum leg. 1. §. idem Põponius. ff. quod fall. tut. auctor. & Andr. de Iſer in conſti. appellationum tempora. colu. 3. Et poteſt iudex moueri ad ſententiandũ ex tali qua confeſſione facta ſibi uiua uoce, & non redacta in ſcriptis nec apparẽte ex proceſſu, & ualet eius ſententia, ita notanter tenet Bal. in l. 1. co. fi. C. de ma nu. uind. & Fel. in cap. cum uenerabilis co lu. 15. de exc. ubi etiam dicit, quod poteſt moueri iudex ex aliqua ſcriptura ſibi cognita, & in actis nõ producta. Idẽ dicit Al. in l. at prætor §. 1. colu. 1. ff. de re iud. unde quoniã ſententia delegati appareat iniuſta, tñ fulcitur auctoritate ipſius iudicandis, qui potuit moueri ad ita pronunciatum ex aliqua iuſta cauſa, ergo non debet
10 ſibi reſiſti, ſed obediri. Nono, quia delegatus princip. habent merum, & mixtum imperium, & poteſt exequi ſententiam ſuam mittere in poſſeſſionem, & excommunicare ut no. in glo. in l. ſiquis miſſus ff. ne uis fiat ei, pro hoc eſt tex. in c. paſtoralis. §. præterea & ib. Abb. in 3 no. de off. ord. & Barto. & Doc. in l. a diuo Pio. in princ. ff. de re iud. & Alex. in l. 2. colu. 3. in prin. ff. de iu. om. iud. Et poteſt implorare familiam a iudice, ut etiam manu militari, & armata ſententia exequatur. ut no. Abb. in c. ſigni ficaſti. col. fin. & ibi etiam Fel. de off. del. ſi uero ordinarius tenetur præſtare auxiliũ, et arma delegato exequẽti non dẽt ipſum impugnare et ecõtra eũ reſiſtere, nõ enim debet quiſ. iam impugnare eum, quẽ defendere tenetur. l. uendicantem. ff. de euic. et no. An. de Iſer. in c. 1. §. item ſi fidelis co.
11 2. quibus mod. feu. amit. † Decimo, q. a præcepto ſuperioris eſt obediendum, & qui non obedit, morte moriatur. c. 2. de maio. & ob. & ad hoc eſt inductus totus tit. ff ſi quis ius di. nõ obtem. et ibi Bar. in §. 1. et c. fi. hic uidemus, quod eximens carceratũ qui erat confeſſus, uel condemnatus de crimine tenetur pœna, l. Iuliæ maieſtatis, ſecũ dum Bar. in l. cuiuſque, ff. ad l. Iul. maie. & Bal. in l. additos, in fi. C. de ep. iud. ex quo impedit executionem officialis. Itẽ, quia nõ obedit ſuperiori põt ẽt dici ribellis, ſecundum Abb. ut in c. ſane quia in 4. no. de of. del. Vndecimo q. a † merus executor nõ
12 habet cognoſcere de iuſtitia uel iniuſtitia cauſæ, quia hoc nõ ſpectat ad eius officiũ, niſi ſolum ex [illegible] qui. tex. eſt in [illegible] rere. o, & ib. Ab. & Doc. de re iu. et in [illegible] reter. et ibi Bald. ff. de iudiciis, et l. executoré C de exe. rei iud. et in l. ſi prætor. et ibi B. l. ff. de iudicijs, et l. executoré C. de execu. rei iud. et l. ſi ut proponis co. ti. et no. Bar. in d. l. a diuo P. o. ff. de re iud. Vnde quia delegatus principis mandat ordinario, ut exequatur ille dr̃ merus executor, et nõ habet cognoſcere de iuſtitia, ſed debet tantum exequi,
13 per prædicta. Duodecimo, quia † quãdo iudex aliquid iniuſtũ facit, eſt proditum remediũ gñale per uiã appellationis, quæ appellatio fuit principaliter inducta ad releuanda grauamina illata per officiales, c. ip. ſuggeſtũ, & c. cũ ſpeciali. §. porro, de app. ſi ergo eſt proditum grauato remedium iuris non eſt recurrendum, ad reſiſtentiã facti cũ ẽt a delegato principis ſit permiſſũ appellare, l. ẽt. C. de appel. alias fruſtra eſſet inductus titulus de app. ſi licitum eſſet de
14 facto reſiſtere officialibus. † Præterea uidemus quod appellans nõ poteſt uerbo iniuriari officiali a quo app. l. iud. ff. de iniu. & l. illud, la 1. ff de app. ergo multo minus facto, ſ. per reſiſtentiã, arguẽdo a fortiori. l. nec in ea. §. ſed q. occidere. ff. de adult. Vbi n. competit remediũ ordinarium, prout ẽ appellatio, ceſſat extraordinarium. l. in cau ſæ. in 2. ff. de min. et tãto magis qñ extraordinarium eſt contra ius, ut no. Abb. in c. ex parte. el 2. col. pen. de reſc. prout eſt iſtud reſiſtere officiali de facto. q eſt contra iuris regulas prohibẽtes aliquem ſibi ius dicere propria auctoritate l. extat ff quod metus cã. et l. meminerint et l. quis in tantam. C.
15 uñ vi. † Decimotertio, et ultimo iſtud confirmo. p tex. in c. ſi qñ. de off. dele. ubi uř caſus expreſſus, q ordinarius nõ põt reſiſte re uoléter delegato pricipis uolẽti exequi ſniam, ſed debet precibus apud eum inſtare, ut

re, vt reſcribatur principi, ſi ſola apparet
16 iniuſta pro parte † uero contraria negatiua, ſ. ꝙ non ſit obediendum, ſed poſitius reſiſtẽdum adducitur primo. Quia quilibet iudex dr̃ miniſter Dei in terris c. non ſolũ, & c. ꝗ maius, 14. q. 4. vnde eius iudiciũ cenſetur ꝓdire de vultũ Dei c. ut nr̃m. in pri. de app. & c. in prin. ext. ut ec. ben. & Pau. de Ca. in conſ. 38. in prin. in 1. uol. Sed de vultu Dei nõ põt egredi niſi iuſtitia, & ueritas cum Deus ipſe dicat. Ego ſum uia, ueritas, & [illegible] c. 14. Ex pſ. 24. dr̃. Vniuerſæ uiæ [illegible], & ueritas, &c. Ergo q̃diu iudex ſequitur ueritatẽ, & iuſtitiam, dr̃ miniſter Dei, unde cum facit iniuſtitiã, non eſt miniſter Dei ſed potius diaboli nec tũc dr̃ iudex, c. iuſtum, 23. q. 2. & no. gl. in c. cũ æterni, in uer. iudex, de re iud. li. 6 Et dicit Caſſiodorus, li. 3. epiſt. 18. Tam diu iudex dr̃ quandiu iuſtus putatur. Idem dr̃ Prouerbiorum ca. 16. ꝙ iudicis iuſtitia eſt magis accepta apud Deum, quam immolare Ho-
17 ſtias. † Et dicit Bal. in l. 1. col. fi. C. de ſen. ex bre. rec. ꝙ iudex dẽt habere duos ſales. Vnum, qui dr̃ ſal ſcientiæ, alias dr̃ inſipidus. & alium, qui dr̃ ſal conſciẽ, alias dicitur diabolicus. Imo iudex qui non facit iuſtitiam, ut non ſolum nõ dr̃ iudex uerum ẽt nec homo poterit appellari, ſed connumerantur inter aĩalia bruta, teſte Ariſtotele primo poriticorum, ubi ait. Sicut optimum animalium eſt non lege fruens, ita peſſimum animalium eſt hõ a lege, & iuſtitia ſeparatus, Nunc ergo in propoſito, delegatus principi tã diu eſt miniſter Dei, & principis, quandiu facit iuſtitiam, ſed cũ facit iniuſtitiã non dr̃ iudex, ſed remanet priuatus, ſicut quilibet permittitur reſiſtere aduerſus violentiam tibi factam per priuatum, l. ut uim. ff. de iuſt. & iu. & l. 1. C. vñ ui. eodem modo aduerſus tale denegatum
18 iuſtitiam facientem. † Secundo quod ordinarius poſſit dicto mandato iniuſto reſiſtere, adducitur, quia hoc ſibi præcipitur de iure diuino, ut hr̃ Ieremiæ c. 22. Hæc dicit dñs facite iudicium, & iuſtitiam, & libertate ui oppreſſum de manu calumniatoris. Item præcipitur per legem ciuilem, ut l. illicitas. in prin. & §. ne potentiores, & ibi Bal. ff. de off. præſi ubi dr̃, & ad officiũ iudicis ſpectat prouidere, ne alicui fiat violentia, & ne potentiores opprimant minus potentes, & dicit Bal. in d. §. ne potentiores in fi. quod iudex facit magnam eleemoſynam apud Deum, quando pauperes tuetur ne opprimantur. Idem præcipitur ex lege canonica, tex. eſt. & ibi glo. in c. ſcire. 23. q. 8. ubi dr̃, quod epi debent defendere ſubditos propulſando iniurias, prout ẽt ipſe Papa defendit probatur ẽt in c. uoſtri, &c. nõ inferenda. 23. q. 3. ubi ponitur exemplũ de Moyſe, qui defendit Hebræum ab Aegyptio iniuriam accipiẽtem, & ipſum Aegyptium interfecit ego eodem modo ſi delegatus principis uult aliquid exequi iniuſtũ debet, & poteſt ordinarius loci nõ ſolum non obedire. ſed etiam reſiſtere pro defenſione ſubditorum. Tertio, quia etiam
19 † quando Papa reſcribit alicui, quod aliquod iniuſtum exequatur, poteſt ille non exequi, & contrauenire literis apoſtolicis, ſi illud, quod iubetur, appareat iniuſtum, & debet reſcribere Papæ, & expectare ſecũdam iuſſionem, caſus eſt in c. ſi quando, & ibi Abb. de reſcr. ubi plus dicit Abb. idem procedere etiam ſi in mandato Papæ ſit pœna ex communicationis. Et dicit notãter gl. in l. puniri. C. ſi contra ius uel vti. pub. ꝙ non debent timere miſeri prælati ueritatem ſectari, & literis principis non obedire. Idem dicit glo. in uer. nuncians, in §. deinde in authe. de mand. princip. ſi ergo ipſi principi iniuſta iubenti, non eſt obediendum, quanto minus eius delegato.
20 Quarto, quia † primo eſt obediendũ Deo, poſtea principi. c. qui reſiſtit. 11. q. 3. ubi dicitur non eſſe obediendum iudici, nec imperatori iniuſta iubẽtibus, ſed potius deo, quia quando principi iniuſta petendi, non obeditur, tũc Deo obedi h. d. expreſſe Bal. in auth. habita col. 4. in verſi. no. C. ne fil. pro pa. vbi ait, ꝙ ſi princeps iubet aliquid quod eſt contra conſcientiam, non eſt ei obediendum, & dicit Andr. de Iſer. in conſti. ut participatio, co. 2. in fi. quod defẽſio eſt cuilibet permiſſa, etiam contra principem. ut ſi forte princeps uellet aliquem occidere cõtra ius illicite, poteſt ille ſe defen-
21 dere contra eum. Quinto † adducitur text. in §. deinde competens, in authe. de mand. prin. ubi mandat Imperator adminiſtratoribus, & iudicibus, ut ſi ueniat aliqui officiales de curia ipſius Principis, non permittãt eos lædere ſubditos in aliquo uel

aliquid

aliquid iniuſte exequi, ſed poſſunt ipſi iudices phibere dictos officiales principis, ne iniuſtitiã faciant, & ẽt punire, ut ibi expreſſè dſ. Et dicit ibi Bar. qđ ſi princeps ſcribit officiali, ut exequatur aliquod iniuſtũ, non dẽt illud facere, ſed dẽt reſcribere, & expectare ſecundã iuſſionem, prout ſupradixi, per d.c. ſi quãdo, de reſcr. Sexta, quia quan-
22 do † aliquis officialis uult aliquid de facto exequi contra ius, licitum eſt unicuiq; etiã priuato nõ obedire, & de facto reſiſtere, l. prohibitum, & l. defenſionis facultas, C. de iu. fiſci, li. 10. Ad idem eſt tex. in l. omnes, lai. C. de decur. ubi ſi officialis uult torquere Decurionem cõtra ius, poteſt ſibi reſiſti. pro hoc etiam eſt tex. in l. eis quidã, C. qui mil. poſ. uel non li. 12. & l. deuotum C. de meta. li. 11. & l. qm̃ iudices, & Bal. ibi C. de appel. Et qđ iudici facienti de facto contra ius, poſſit impunè reſiſti, tenet Dyn. in c. qđ quis, de reg. iu. li. 6. & Bald. in l. addictos, C. de epiſ. aud. & Bal. in repet. l. 2. colum. 8. in 1.2. q. C. unde ui. & Card. in cle. paſt. uer. ceterũ, de re iud. & Ale. & cõiter Doc. in l. ſed eximendi, § item ſi quis, ff. ne quis eũ, qui in ius uoc. & Alex. in conſ. 145. incip. poſt redditum, colu. 2. in 2. uol. & l. a diuo Pio. §. ſi ſuper rebus, col. 6. ff. de re iu. & Paris in tract. ſynd. in uerſ. appellatio. colum.
23 2. in fi. † Hinc dicit Bal. in d. l. qm̃ iudices, qđ aſſeſſores, & alij officiales poteſtatis debent contradicere, & reſiſtere poteſtati aliquid iniuſtè exequenti alias ſi non poſſunt reſiſtere, debent ſaltem poteſtati, quod nõ conſentiunt, aliàs tenẽtur in ſyndicatu. Ita etiam dicit Ang. in tract. malef. in uerſi. de ſconenſu, & deliberatione, &c. & Barto. in tract. repreſaliarum, in 6. q. principali, & Paris in tracta. ſynd. in uer. reſiſtentia, ubi plene de hoc. Et de hac materia ſunt duo capitula regni unum uidelicet, in nu. 41. qđ incipit. Item caueat iuſtitiarij, &c. & aliud in num. 295. incipit Item qđ prędicti iuſtitiari, &c. ubi datur mãdatus, qđ aſſeſſores reſiſtant poteſtatibus iniuſta exequẽtibus
24 alias puniuntur. Septimo, quia † quãdo factum alicuius iudicii eſt notoriè, & euidẽter iniuſtum, nõ tenetur ei ſubditus obedire, imo tũc non obſtante, qđ cauſa ſit deuoluta ad ſuperiorem, poteſt iudex inferior ſe intromittere in dicta cauſa, reuocando dictũ factum iniuſtum ꝑpter eius notorietatem caſus eſt in c. ſollicitudinẽ, uer. ſi uero, & ibi Phi. de appe. Hinc dicit notanter Car. in c. 2. in fi. illius prin. de pœn. & remiſ. quod iudex inferior, poteſt cognoſcere de facto ſuperioris, quando eſt iniuſtum, & nullũ, declarando illud nullum, & obuiando, ut nõ ſortiatur effectum. Quod dictũ facit multum ad propoſitũ, quia dato, qđ delegatus principis ſit maior ordinario, tñ põt ordinarius impedire eius factum euidẽter iniuſtum ſeu nullum, ut non ſortiatur effectũ
25 per prædicta. Octauo, † adducitur tex. iuncta gl. in uerſ. denũciens. in c. ex literis, in fi. de off. dele. ubi iudex delegatus non dẽt exequi ſniam iniquã, & nullam, & dicit ibi gl. qđ põt ibi reſiſti, ẽt uiolẽter, & illam gl. dicit eſſe ſingulariter notãdam Abb. in c. ſi qñ de offic. deleg. & in d. c. ex literis. ubi dicit probari per illam gloſſ. quod etiam tertius poteſt reſiſtere officiali in fauorẽ partis offẽſę. Hinc dicit notãter Nico. de Neapo. in l. prohibitum, C. de iure fiſc. li. 10. qđ ordinarius poteſt reſiſtere delegato, ne mittat in poſſeſſionem iniuſte, per cuius dictũ
26 uidetur decidi caſus noſter. Nono, q. † iure præcipitur, quod iudex ſecularis tenetur impartiri brachium iudici eccleſiaſtico ꝓ executione ſententię, c. 1. & ibi p Doct. de offi. ord. & c. ſtatuimus, de maled. & l. 2. C de his, qui latr. & no. Paris in tract. ſynd. in uer. brachium, & Ol. pulchre in cõſ. 89. incip. epiſcopus, &c. in ſtatũ, quod dicit Abb. in d. c. 1. co. 2. quod ſi iudex ſecularis denegat, poteſt excommunicari per eccleſiaſticum, quia unus iudex debet alium adiuuare porrigendo dictum brachium. Tex. eſt & ibi gl. in c. qm̃, in fi. de off. ord. & tex. cũ gl. in c. nec licuit, 17. diſt. Super hoc tñ dat unam notabilem declarationem Old. cõſ. 89. circa fi. uidelicet, quod tunc demum debet innouare iudex eccleſiaſticus brachiũ ſeculare, quando prius fecit quidquid potuit, & non habet ultra quid faciat, alias ſecus, & ad hoc ponderat omnia iura loquẽtia de huiuſmodi brachio, quia ſemper dicunt, ſi neceſſe fuerit. & ſic ponunt hãc implorationem pro ultimo refugio. Ita dicit tex. in d. c. 1. & c. quoniam, in fi. de off. ord. & in d. c. ſtatuimus, & probatur optime in c. cum non ab homine, de iud. Hinc uidemus ſemper in literis apoſtolicis concedi poteſtatem implorandi brachium ſeculare

condi.

conditionaliter, ſi opus fuerit. Et vide ſuper hoc bonam diſtinctionem Abba. in d. c. quoniam, in fi. Quod nota, quia vt plurimũ iſti delegati, vel epiſcopi implorãt, ita ex obrupto brachiũ ſeculare, vt ſcias oponere, quod nõ ſeruauerunt iuris ordinẽ, faciendo prius quidquid potuerunt. Hoc pręſuppoſito arguo ſic, qñ iudex ſecularis cuius brachium imploratur, videt caſum ſuper quo imploratur, eſſe iniuſtum, non tenetur ſuum brachiũ impartiri, imo poteſt impune non parere. Ita dicit Old. in d. cõſ. 89. idẽ tenet Ang. in cõſ. 255. vbi dicit, ꝙ põt iudex tũc ſecularis cognoſcere de nullitate ſnĩæ, & ipſam non exeq. & ſic eſt appellatũ, põt ẽt impune reſiſti, ſecundũ Old. in d. conſ. 98. & Inn. & Abb. in d. c. ſi qñ. & ibi ẽt Fel. de of. del. & Ioa. And. in d. c. 1. & ibi ẽt Abb. in pen. col. de off. ord. Decimo,

27 ꝙ † quilibet, et priuatus põt defendere tertiũ offenſum ab alio iniuſte, & nõ incurrit aliam pęnam l. 3. in princ. & l. ſi quis in ſeruitute, in fi. ff. de fur. vbi cuilibet licet deprehendere furem cum furto manifeſto, ẽt ſi nihil ad eum pertineat de re ſubtracta. Et dicit Bart. in d. l. ſi quis ſeruitute, in fi. qđ quilibet põt iuuare offenſum, nõ ſolum in rebus, ſed ẽt in perſona. Idem tenet Bar. in d. l. prohibitum, C. de iur. fiſci. li. 10. vbi tenet, quod amici & coniuncti põt ſine alia conuocatione iuuare offenſum. Tñ põt offenſus de conſuetudine clamare, ſuccurrit ad hoc, vt citius veniãt audientes. Item tenet Bar. in l. prætor, §. ſi quis aduentu ff. vi. bo. rap. & Paris in trac. ſynd. in verſ. reſiſtẽtia, col. 1. Idem Bar. in l. deuotum, C. de meta. lib. 11. ꝙ ſi aliquis vult me expellere de poſſeſſione mea, poſſũt amici, & cõſanguinei mei licite expellere, & ẽt percutere expellentẽ pro defenſione mea, qđ dictum dicit eſſe valde notandum. Et ꝙ poſſum conuocare amicos pro defenſione mea, & rerũ mearum tenet glo. in l. 3. §. cũ igitur, ff. de vi & vi arma. Verũ iſta defenſio debet fieri incontinenti, ſecundum Bar. in d. §. cum igitur, & probat tex. iũcta. gloſſ. in l. ſed & partus, §. 1 ff. qđ met. cã. Et iſtud incõtinẽti põt intelligi ẽt poſt biduũ, infra qđ põt quis ſe ꝑparare, & cõuocare amicos, ſecundũ gl & Bar. in d. §. cum igitur, vbi plus dicit Bar. in magnis dominis ſpoliatis de aliquo caſtro poſſe dici incõtenti, ẽt ſi inf. 6. mẽſes fieret defenſio, imo ẽt poſt 10. annos qñ magnus apparatus requireſ, ita vt breuiori tpe non poſſet expediri. Ita ſingulariter dixit Bal. in l. fi. C. de his, quia non dño cuius dictum ſequitur Iaſ. in l. certa co. 17. ff ſi cer. pe. Hoc tñ ſingulariter limita procedere, qñ defenſio fit rõne rei ablutæ, vel cõtra offenſionem factam in rem Secus, ſi fieret offenſio in perſonam, quia tunc licitũ eſt defendere incontinenti. i. in ipſo flagrãti crimine tm̃, non poſtea. Ita d. Bar. in d. §. cum igitur, in fi. quia poſtea cenſeretur fieri potius ad vindictam, quam ad defenſionem. Ita tenet Bal. in rep. l. 1. co. 6. in 6. q. C. vnde ui. Et ꝙ quilibet põt iuuare offenſum, ẽt penitus extraneum, tenet gl. in c. nõ inferenda. 23. q. 3. & Abb. in c. ex lris co. 2. in gl. pe. de off. deleg. & Bal. in d. reb. l. 1. in 8. q. cũ 7. præcedentibus, C. vnde vi, & Cæp. in conſ. 2. col. pen. vbi generaliter concludit, ꝙ vbicunq; eſt licita defenſio alicui, poteſt etiam conuocare amicos, & coniunctos impunẽ, & no. And. de Iſer. in conſt. pacis cultum, vbi dicit notabile verbum. quod moderatio quæritur in defendendo, quando quis offenditur in reb. ſecus ſi in perſona, & prædictis adde eundẽ And. in conſt. quicunque mulierem. Si ergo priuatus põt defendere iniuſtè oppreſſum, multo magis iudex ad cuius off. ſpectat defendere ſubditos, l. illicitas, ff. de off. præſi. & Fel. in c. quãtæ de ſent. exc. vbi tenet, ꝙ ſuperior tenetur defendere ſubditum.

28 † Vndecimo, adducitur tex in l. contra, C. de exec. & exact. lib. 12. vbi habetur, ꝙ ſi officialis facit executionem vltra debitum modum, poteſt ei de facto reſiſti & ibi hoc dicit gl. in ver. prouinciali, & infert ibi Bar. per illũ tex. contra baiulos, qui vadũt ad expignorandum aliquem, nam ſi accipiũt pignus vltra modũ, põt eis de facto reſiſti, & idem tenet Paris in tract. ſynd in d. ver. reſiſtentia, in fi. c. facientibus exactionẽ, & c. Idẽ d Bar. in l. auctores, C. de exact. trib. li. 10. & dicit Luc. de Pen. in d. l. deuotum, C. de met. lib. 11. quod toti populo licet reſiſtere, cum alicui ex eis irrogatur iniuria, puta ſi vadit aliquis ad hoſpitandum in domo alicuius, nã poteſt a quolibet expelli etiam ſi per iudicem fuerit miſſus, & illud dictum refert Paris in d. ver. reſiſtentia in c. excedunt pleriq; & c. Adde ꝓdictis

Per.

Pet.Ph.Cor.in conſi.107. col.2. in 1. vol.
29 Duodecim , quia † quando officialis facit aliquam executionem iniuſtã, & a iure prohibita, dr̃ inferre violentiam l. plerique, in fin.ff.de in ius voc. Per quem tex.ita dicit Paris in d. verſi. reſiſtentia, c excedunt, &c. Puta, ſi vellet citare aliquem realiter in domo ſua, quo caſu poteſt ſibi impune etiam cum armis reſiſti. Ita tenet. Bal. & Lu.Ro. in d.l.plerique, quos ibi ſequitur Iaſ. in pe. col. in fi. unde eo mõ eſt dicendum in caſu noſtro, vt talis delegatus iniuſte exequens dicatur vim inferre. Vnde merito poſſit
30 ſibi reſiſti violenter.† Quod confirmatur ex his, quæ traduntur in c.conquerente.de reſt.ſpo. Vbi ſi iudex priuat aliquẽ poſſeſſione ſua iniuſtè, dr̃ cõmittere ſpolium, ſicut priuatus, & ita tenetur. Ad' ꝙ facit tex. in l.fin.C.ſi per vim vel alio mõ, & Old.in conſi.217.inc.de toto, &c.co.1. Hinc videmus, ꝙ licitum eſt vnicuique nolle dimittere poſſeſſionem, ſine legitima cauſæ cognitione,& põt contradicere, nõ ob.quod in literis Papæ ſit clauſula.contradictores, &c.ſecundũ Lud.Ro.conſ.482. in prin. & Gem.in c.1.in prin.col.3. de conceſ. præb. li.6.& Fel.in c.cauſam quæ col.14.de reſc.
31 † Decimotertio, & vltimo validũ eſt argumentũ de contractib.ad iudicia, l.3.§ idẽ ſcribit ff.de pecul.& l.omnem, ff.de iud.& not.Franc. Aret.in l.eum qui, in prin ff.de acq.hær. ſed nos videmus ꝙ ille q promittit aliquẽ defendere, intelligitur iuſtè, videlicet, quãdo iniuſtè offẽditur ſecus, ſi iuſte. Ita tenet Pet.de Anch.in cõſi 83.inc.omiſſo,&c.& Fel.in c.cãm, quæ col.15. de reſc. facit gl.in c.pro illorũ, & ibi Ab.in col.3. in fi.de præb.vbi hr̃, ꝙ delegatus licet poſſit compeſcere contradictores, & impediẽtes ſuam iuriſdictionem , ẽt extraneos, per clauſulam, contradictores, &c.tamen hoc intelligitur, qñ iniuſte contradicunt, ſecus ſi iuſte. Facit ꝙ dr̃ in præcedenti argumen
32 to . Ad idem adduco , quia † vaſallus eſt obligatus defendere dominũ, ex iure fidelitatis alias feudo priuatur, c.1.§.itẽ qui dominũ, & §.ꝑterea, quæ ſit prima cã beneſ. amit.& c.1. de noua for. fid. & tamen hoc intelligitur in bello iuſto; ſ.quando iniuſte offenditur dominus, alias ſecus, tex. eſt & ibi And.de Iſer. & cõiter Doc.in cap 1.in prin.hic finitur lex,&c.Sic ergo in ꝓpoſito in iudicis, quia verum eſt, ꝙ ordinarius tenet defendere iuriſdic.delegati principis, ſ. quando iuſte agit, ſecus, ſi in iuſte, q2 hoc cenſetur dediſſe princeps in mandatis, ſ. vt iuſtitiam faciat, l.reſcripta. C. de præ. Imperiõſſ. c.cum æternũ. de re iud.lib.6. vnde quando vult exequi ſententiã nullam, non poteſt dici iudex in illo actu, & meritò poteſt ſibi reſiſti, vt priuato. Ita dicit Abb.in c.paſtoralis, §.quia vero, col.3.ver. & in fi. gl.&c.de of.deleg.& Bar.in extrau.qui ſint rebelles, in glo.in ver.rebellando, in prin.
33 Pro ſolutione huius † notabiliſſimæ q.cumulando verã,& cõem concluſionẽ, prout eam reperio in varijs locis diſperſam , facio duo mẽbra principalia ; videlicet, aut iudex iſtæ delegatus procedit ad aliquam executionem extraiudicialiter , non facto proceſſu;& ſine cognitione, aut iudicialiter,& in forma iud. Primo caſu aut delegatus habet hoc expreſſe in cõmiſſis a Principe, ut ita extraiudicialiter ꝙ executiue procedat,& tunc dẽt ſibi obtẽperari, quia in principe ſemper præſumitur iuſta cã, vt no. Fel.in c.quę in eccleſiarum, co.24.uer. 5. concl. de conſt. Et ita procedat ꝙ dictũ eſt ſup.in 1.parte, in 5.argumẽto. Falit qñ ſubeſſet aliqua legitima cã ex qua apparet mandatum Principis eſſe iniquũ,& præſumeretur ignorantia principis, quia tũc ſuperſederi dẽt, & reſcribi Principi, & expectari ſecunda iuſſio principis. Ita loquitur tex. in c.ſi quando, cũ ibi no. ꝑ Fel.de reſc. & in §.deinde competẽs, in auct. de mand. prin. Et ita procedãt ea, quæ dixi in 2.par. in 3.4.& 5.argumento. Si tamen ipſe delegatus uellet exequi & non ſuperſedere, nec reſcribere principi, an poſſit ſibi uiolenter reſiſti? Dic ꝙ non, ex quo exequitur negotium ſibi expreſſe cõmiſſum per Principẽ, ut dicit tex.in d. extrauag. q ſint rebelles, & ibi Bar.in gl.in uer. rebellando in prin. Fateor tamen, ꝙ poſſet appellari, ad hoc, ut expectetur ſecunda iuſſio uigore diſpõnis iuris per d. c.ſi quãdo,& d.§.deinde cõpetẽs, & poſt appellationẽ ſi uellet exequi, tũc poſſet reſiſti; quia ꝑ appellationẽ negõciũ eſt deuolutũ ad ſuperiorẽ, & ipſe remanet priuatus, ita nõtanter tenet Inn.in d.c. ſi quando & ibi ẽt Ab. & Fel. & Old. in d.
34 conſ.80. Aut † delegatus non hẽt in commiſſionem principe expreſſe, ut extraiudicialiter

cialiter

cialiter procedat, & exequatur, ſed eſt de-
legatus ad iuſtitiam, & tunc ſi procedit ex-
traiudicialiter, excedit ordinem ſibi cōmiſ-
ſum, & poteſt ſibi impunè reſiſti, et uiolen
ter, & indiſtinctè, & in hoc concordant oēs
Doc. & nullus diſcrepat, ſiue grauamen ſit
reparabile, ſiue irreparabile, ex quo tunc
procedit, ut priuatus. Ita tenet Ab. in c. con
querente, col. 5. uer. no. bene hanc gl. & c.
2. de reſt. ſpol. & ita intelligitur tex. in l. pro
hibitum, C. de iu. fiſ. lib. 10. & quod no. In.
& Ab. in d. c. ſi quando, ꝙ Flor. in l. quēad
modum, §. magiſtratu, ff. ad l. Aquil. & Bar.
in d. uer. rebellando, & Abb. in c. dilectus,
el 1. 4. no. de reſc. in quib. locis non diſtin-
guitur, an executio ſit reparabilis uel non,
& merito, quia procedendo extraiudiciali-
ter, procedit ut priuatus, & pōt ſibi reſiſti,
ſicut cuilibet priuato, ut no. gl. in l. nō uī,
§. qui iuſſu, ff. de reg. iur. Hoc ēt colligitur
ex dictis Par. in trac. ſyn. in uer. reſiſtentia,
in prin. & ita procedat id, ꝙ dixi ſupra in
2. par. in 2. argumento, et in omnib. alijs
35 ſequentibus. Quod † aūt dixi in iudice ꝓ-
cedente extra iudicialiter, idem dicas, ſi
procedit iudicialiter in negocio ſibi non
commiſſo, quia reſpectu illius negocij nō
hēt iuriſdictionem, et poteſt ſibi impune
reſiſti, ita d. Ab. in d. c. ſi quando in 1. not.
referendo ibi Inn. et ita procedit tex. in d.
l. cōtra, C. de exec. et exac. li. 12. et no. Par.
in d. gl. in uer. rebellando, in prin. Secūdo
caſu principali, ſ. quando procedit iudicia-
liter, et in forma iudici, et uult exequi iniu
ſte et tunc aut executio eſt irreparabilis,
ul. quia uult aliquē torquere, uel multilare,
uel occidere iniuſtè, et tūc pōt ſibi indiſtin
ctè reſiſti, et ita cōiter tenent omnes, et in
hoc nullus diſcrepat, maxime Fel. in d. c. ſi
qñ. col. pen. in 3. fall. et ibi etiam Abb. ubi
ſentit, quod tunc non eſt opus appellatio-
ne, licet Bal. teneat cōtrarium in l. ut uim,
in 8. q. ff. de iuſt. et iur. ubi dicit, quod dēt
prius appellari, et poſtea reſiſti, opi. Bal. eſt
potius ad cautelam, quia cōiter omnes Do
cto. non requirunt appellationem de ne-
ceſſitate in iſto caſu, et ita intelligit. l. om-
nes, C. de dec. li. 10. et quod no. Iaſ. in d. l.
36 ut uim, col. 6. in prin. Aut executio † eſt re-
parabilis, quia poteſt per appellationem
reuocari, vt quia ſumus in cā ciuili vel alia
executione pecuniaria, & reuocabili, & tūc
aut ſententia eſt lata contra legem & eſt eui
denter iniuſta, vel eſt aliter ipſo iure nulla,
nā qñ ſententia eſt notoriè iniuſta, & con-
tra legem dr̄ continere nullitatem, vt hr̄ ꝑ
Abb. & Fel. in c. inter cæteras, de re iud. &
in iſto caſu pōt ſimiliter indiſtinctè reſiſti
officiali volenti exequi, quia cēſetur de fa-
cto procedere, non de iure, ex quo ſententia
nulla, non meretur de iure executionē. Ita
tenet Dyn. in d. c. quod quis, de reg. iu. li.
6. quem ſequitur B. r. in d. l. vt vim, col. 1.
vbi dicit, ꝙ nihil addit, ad ea, q̄ dicit Dyn.
ibi, & ita intelligitur gl. in c. ex literis, de off.
dele. ſecundum Ab. in d. c. ſi qñ co. tit. vbi
tenet hanc partem, & Ab. in c. paſtoralis §.
quia vero, co. 3. de off. dele. & Ale. & Doc.
in d. l. ſed ex mendi, § item ſi quis, ff. ne quis
eum, & ita procedāt oīa argumēta produ-
cta pro ſecunda parte. Aut ſnīa eſt iniuſta
contra ius litigatoris, ex qua iniuſtitia nō
pōt oriri nullitas, quia valet, ſed ex iniuſta,
& tunc ſi tranſiuit in rem iudicatā, vel non
fuit ab ea appellatum, dēt mandari execu-
tioni, & non pōt aliquo mō reſiſti & impu
tatur ei, qui non appellauit, & ita loquitur
tex. in d. c. paſtoralis, § quia vero, ſecundū
37 Ab. in prin. † & ita procedant oīa iura, q̄
dicunt eſſe obediendum præcepto ſuperio
ris, ſiue iuſto ſiue iniuſto, ſ. dummodo non
ſit ipſo iure nullē, vel non contineat noto-
riam iniuſtitiā. Ita ēt procedant ea quę ſu
pra allegaui, pro 1. par. in 3. 4. 7. 8. 9. 10.
11. & 12. arg. idem tenet Ab. in d. c. ſi quā-
do, de off. dele. Fateor tamen, ꝙ ſi ſentētia
nondum tranſiuiſſet in rem iudicatā & de
legatus committeret ordinario ſententiā
exequendam, poſſet ordinarius ſciens eam
iniuſtā, & inſtare delegato precib. vt eam
non exequatur, ſed principi reſcribat, & ita
procedat tex. in d. c. ſi quādo, ex quo ibi is,
qui intereſſe prætendebat, aliter nō reſiſte
bat, tunc ordinarius non pōt aliud facere,
niſi inſtare precib. non autem violenter.
Et hoc colligitur ex dictis Inn. in d. c. ſi qñ
ſecundum Ab. ibi in 2. col. in fi. Et ita pro
cedat, quod dixi ſupra, in 1. parte, in 13. ar
gum. Idem eſt, quando eſt dubium, utrum
ſententia ſit iuſta, uel iniuſta, quia eſt obe-
diendum, & non poteſt reſiſti auctoritate
iudicis, qui habet præſumptionem pro ſe,
ita dicit Dyn. in d. capitulo, quod quis, &
ita debet intelligi, quod dixi ſupra in pri-

ma parte.in 1. argu. Si uero tali ſententiæ
38 fuit † appellatum, & tunc pendente appel
latione non poſt iudex a quo exeq. & ſi exe
quereretur, poſſet impune ſibi reſiſti, l. qñ iu
dicet. C. de app. & no. Inn. Ab Fel. in d. c. ſi
qñ, de offi. deleg. & rõ eſt, quia poſt appella
tionem iudex a quo efficitur incompetens
ex quo negotium deuoluitur ad ſuperiorē,
& ſibi tanquam incompetenti impune nõ
paretur, l. fi. ff. de iur. omn. iud. c. 2. de con
ſti. lib. 6. ita tenet Bald. in l. ad dictos. C. de
epi. aud. & Old. in d. conſ. 20. item in omni
39 bus caſibus in quibus tenui poſſe reſiſti iu
dici, poteſt procedere tam in delegato, q̃
in ordinario iniuſtè exequente, & in omni
bus illis caſibus, in quibus poteſt quis de
facto reſiſtere poteſt etiam cõuocare ami
cos & coniunctos, & ẽt conducere ſtipen
diarios pro defenſione ſui & rerum ſuarũ,
ut no. Bal. in l. ſi aquam, col. 13. in princ. in
uer. not. q̧ triplex eſt bellum, &c. C. de ſer.
& aqua. per ea quæ no. in d. l. 3. §. cum igi
tur ff. de ui, & ui ar. quia hæc cenſetur quæ
dã defenſio, quæ in omnib. eſt permiſſa, ẽt
contra officiales, ut tenet. Pet. Phi. Cor. in
conſ. 107. col. 3. in 1. uol. Et ita procedunt
ea, quæ dixi ſupra, in 10. arg. ſecundæ par
tis. Si ergo poſſunt cõuocari priuati ad de
fenſionem, quia de iure ciuili non tenẽtur
alium extraneum defendere, licet poſſint,
ſi uolunt, ut no. Fel. in ca. quantæ, de exec.
quanto magis poteſt conuocari officialis,
& ſic ordinarius loci, qui tenetur defendere
ſubditos, per d. l. illicitas. in prin. & §. ne po
tentiores, ff. de off. præſi. & Felyn. in d. cap.
quantæ, & dixi in 2. par. in 2. arg. Supereſt
40 † modo reſpondere ad argumenta contra
ria adducta pro prima parte. Et primo non
obſtat, qđ delegatus principis ſit maior or
dinario, quia intelligitur maior ſolũ reſpe
ctu negocij ſibi commiſſi. Ita dicunt oẽs
Doc. qui ad hoc allegantur in primo argu
mento. Sed per principem cenſetur com
miſſum, ut iuſtitiam faciat, ca. cum æterni
de re. ind. lib. 6. unde oẽs illi caſus, in quib.
concluſi poſſe ſibi reſiſti, ſunt extra ſua cõ
miſſionem, ſi ſit non dr̃ maior in illis, quia
41 remanet, ut quilibet priuatus. † Non obſt.
l. aduerſus. Cod. ſi adu. rem iudi. quam alle
gaui in primo argumento, quia ibi loqui
tur de reſt. in integ. quæ præſupponit ſentẽ
tiam ualere, ex quo dat reſcindendam ſen
tentiam, quia ſi eſſet nulla non eſſet opus
reſt. in integ. ut toto tit. C. in quib. cau. in
integ. reſt. non eſt neceſſe. Vnde qñ ualet
ſententia, uerum eſt, q̧ ordinarius non poſt
ſe impedire contra eam, ut ſupra concluſi.
& eſt neceſſe, q̧ adeatur princeps. Sed in
caſib. in quibus cõcluſi poſſe reſiſti delega
to Principis, ſi reſiſtũt aliqui, ideo eſt, quia
ſententia non ualet, uel continet manife
ſtam iniuſtitiam, uel vult exequi in caſu ſi
bi non commiſſo, ut ſupra. Facit quod no.
Car. in cl. 2. §. notarij, de hær. ubi prælatus
poteſt amouere inquiſitorem datum a pa
pa. unde non cenſetur inferior ponere legē
ſuperiori, ſed exequitur legis auctoritatē
42 non obſtat, † q̧ dr̃ in 1. argumento, quia
fatet, quod per delegationem cẽſetur abla
ta iuriſdictio ordinario, ut non poſſit pce
dere in illa cã alteri commiſſa, non tñ cen
ſetur abdicata poteſtas ordinario, ut non
poſſit defendere ſubditum a uiolentia ſibi
inferẽda a priuato, per d. l. illicita, ff. de offi.
præſi. & per Fel. in d. c. quantæ, de ſen. exc.
Nam in caſib. in quibus concluſi poſſe reſi
ſti delegato, remanet delegatus, vt priua
tus, non ut iudex, merito ſibi, ut priuato re
ſiſtitur per modum cuiuſdam defenſionis,
quia contra ius exequitur delegatus q̧ non
cenſetur eſſe ſibi mandatum per principē,
ſed potius contrarium per d. c. cum æterni,
43 ſicut in ſimili uidemus † quando aliquis
laicus iniuſtè opprimatur ab aliqua perſo
na eccleſiaſtica, poteſt implorare auxilium
iudicis ſecularis, vt per modum cuiuſdam
defenſionis ſibi aſſiſtat, citando per edictũ
dictam perſonam eccleſiaſticam, ſi ſua pu
tauerit intereſſe, & ſic poterit reſtituere lai
cum cõtra perſonam eccleſiaſticam in poſ
ſeſſionem, qua fuerat ſpoliatus, non obſtã
te, qđ illa perſona eccleſiaſtica non ſit ſibi
ſubiecta, & de hoc eſt prouiſum in regno,
per capitulum regni, quod incipit, Omnis
prædatio. & aliud, quod incipit. Ad regale
faſtidium, & aliud, qđ incipit finis præcepti
charitas, & hr̃ plene per Matt. in dec. 2. &
44 21. conſi. Neap. Non † obſtat, quod dr̃ in
7. arg. quod auctoritas iudicis facit licitũ,
&c. quia illud procedit, quando imponitur
ſecundum ius, & iuris ordine ſeruato, alias
nihil operatur auctoritas iudicis, ſecũdum
Ab. in c. conſultationib col. 2. de iur. patr.
Non obſtat, quod eſt proditum generali

remedium appellationis, ut dicitur in 12. arg quia illud remedium eſt inductum ad ſeparandum grauamen illatum per iudicem, ut iudicem, ſecus ſi iudex procedit, ut priuatus extra officium ſibi commiſſum, uel exequendo ſententiam nullam, uel notorie iniuſtum, uel poſt appellationẽ, quia tunc per modum defenſionis ſibi reſiſtitur ſicut, cuili bet priuato. Ad alia argumenta, adducta pro prima parte ſatis poteſt colligi reſponſio ex his, quæ dixi ſupra in ſolutione. Et ex his impoſitus eſt finis huic notabiliſſimæ, & quotidianæ quæſtioni, quã credo non fuiſſe hactenus per quempiam ita plene examinatam. Laus Deo. Datum Venuſii die 22. Iulii. M. D. XIX. In die B. Mariæ Magdalenæ. Diſputatã tamen fuit per me Rob. Mar. poſtea in ciuitate Salerni in publico ſtudio Salernitano die 19. Oct. Anni M. D. XIX. Rob. Mar. Venuſ. V. I. D.

ADDITIO.

a Plerunque. Hæc quæſtio late examinatur per Didac. Couar. in lib. 1. uariar. reſolut. c. 1. nu. 4. & 10.

Ludouicus Alferius.

DISPVTATIO II.

Vtrum in regno Siciliæ præſumatur quælibet ciuitas uiuere iure Longobardo, uel iure Romano, & an ius Longobardum præferatur iuri Romano in regno.

1 *Ius Longobardum an præferatur iuri Romano in regno, uel econtra nu. 19.*
2 *Ius Francorum dicitur ius ſpeciale, & exorbi ſum, & qui allegat ipſum, debet probare, quia eſt contra ius commune, nu. 45.*
3 *Ius Longobardum non eſt lex neque ratio, & ideo receſſerit ab aula.*
4 *Ius Longobardum non ſeruatur niſi in loco ubi eſſet eius conſuetudo nu. 69.*
5 *Ius Longobardum eſt ius aſininum nu. 34.*
7 *Ius Longobardum eſt lex inualida.*
8 *Ius Longobardum dicitur lex uulgaris.*
10 *Lex regni transfertur cum ipſa translatione regni nu. 15.*
11 *Lex quamuis dura, & iniuſta ſeruanda eſt*
12 *Conſuetudo contra conſtitutiones regni eſt reprobata.*
13 *Scire, & ſcire debere ſunt patria.*
14 *Andreas de Iſernia dicitur legum Euangeliſta, & eſt maioris auctoritatis quam Lucas de Penna.*
15 *Notarius unius comitatus poteſt facere inſtrumentum in alio uolente domo illius.*
16 *Intellectus uerus ad conſtitutionem puritatem reprobata opinione Matthæi, nu. 17. 19. 20. 21.*
17 *Dictio uidelicet quid importet.*
18 *Iuris communis appellatione in regno uenit etiam ius municipale.*
20 *Ordo ſcripturæ deſignat ordinem obſeruantiæ item dat regulam, & ordinem intellectus. Et ſi reperiantur duo inſtrumenta in eadem carta, præſumitur prius illud quod precedit.*
21 *Ordo ſcripturæ an inſpicitur, quando mens diſponentis eſt certa*
22 *Clauſula inſerta in medio unius capituli, ad illum tantum refertur.*
23 *Conſuetudo habet uim legis, & dicitur lex municipij.*
24 *Clauſula refertur ad unum tantum capitulum, quando poteſt aſſignari ratio, quare non referatur ad alia.*
25 *Ordo poſitus gratia exẽpli nõ eſt ſeruãdus.*
26 *Ordo ſcripturæ inſpicitur, ubi habemus ordinem intellectus.*
27 *Ordo ſcripturæ non attenditur, quando perturbat ordinem neceſſitatis.*
28 *Iuris appellatione ſimpliciter uenit ius Romanum per antonomaſiam num 30.*
29 *Correctio legum eſt euitanda.*
Dignior cẽſetur ille, qui prænominatus eſt a diſputantibus.
31 *Dignus præfertur minus digno.*
Ius Romanum eſt dignius iure Longobardo.
Dignitas maior eſt illa, quæ acquiratur, a principe, quam quæ ab inferiore.
33 *Leges Imperatorũ dicuntur procedere a Deo quia imperator dicitur diuina prouidentia conſtitutus, & eſt ſicut Deus in cęlo.*
34 *Leges iuriſconſultorum fuerunt factæ cum tanta iniuſtitia ut in eis iniuſtitia inueniri non poſſit.*
Iuris Longobardi obſeruantia non eſt neceſſitatiua præciſe nu. 59.
35 *Dictio prout eſt relatiua & limitatiua.*
36 *Mundualdus datur mulierib. tantũ uiuentibus*

tibus iure Longobardo, nu. 37.
Argumentum a contrario ſenſu habet locũ in ſtatuto.
37 *Teſtamentum mulieris an ualeat ſine mundualdo nu. 38.*
Conſuetudo cuius initij non extat memoria habet uim priuilegij & legis.
Conſuetudo generalis eſt in regno quod iure Romano uiuatur.
38 *Ius Longobardum excludit cognatus a ſuccedendo & admittit filios naturales.*
39 *Probatio quod uiuatur iure Francorum ſumitur ex eo, quod alias ita uixerunt illi de domo.*
Conſuetudo notoria eſt illa, quæ probatur ex inſpectionem plurium inſtrumentorum, & ſufficit eam allegari.
40 *Conſuetudo nulla eſt fortior, quam illa quæ eſt conformis cum iure communi.*
Conſuetudo dubia recipit interpretationem a iure communi generali, non a locali.
41 *Ius Longobardum probari debet per eũ, qui ipſum allegat.*
42 *Inter uiuẽtes iure Romano cauſa deciditur ſecundum ius Romanum inter uiuentes in re Longobardo ſecundum ius Lõgobardum.*
43 *Ius Longobardum non fuit confirmatũ per Imperatores in regno, ſed potius reprobatum.*
44 *Auctoritates Doctorum ſunt probabiles, ſed non neceſſaria.*
45 *Ius Longobardum potius præſumitur quam ius Francorum.*

a AMbigua, & diutiſſima, inter regnicolas uentilata eſt quæſtio. An ius Longobardum præferatur iuri Rom. in hoc regno Siciliæ, & ſecundum quod ius debet prius iudex iudicare. Et quoniam iſta q. fuit mihi uiſa non ſolum utilis, uerũ etiam neceſſaria in hoc regno maxime, & iſtã hactenus bene diſcuſſam non reperio, ita ut claram cõcluſionem habeamus, propterea cogitaui eam pro uiribus examinare, & ad ueram concluſionem, prout mihi iuris eſſe uidebitur. redigere, ut in futurũ faciliorem uiam aliis conſiderandi aperiã.
1 Et primo † pro parte affirmatiua, quod ius Longobardum præferatur iuri Rom. in regno Siciliæ, adducitur conſt. regni, quæ incipit puritatem, qua cauetur, quod iudices iurent ſententiando prius ſecundũ conſtitutiones regni, deinde ſecundum cõſuetudines approbatas, & deinde ſecũdum iura cõmunia Longobarda uidelicet & Romana. Et ſic in ordine præmittit ius Lõgobardum, & poſtea Rom. unde ille ordo uerborum datus per illam conſtit. deſignat ordinẽ executionis per ea quæ habentur plene per Abb. & Fel. in ca. cum dilect. de reſcri. ex conſequenti iudex debet in iudicando præferre ius Longobardum iuri Ro. in tãtum, & dicit And. de Iſer. in d. conſt. puritatem, quod illi, qui non utuntur eo iure propter conſuetudinem, non excuſantur. quia eſſet conſuetudo contra conſti. regni, quæ conſuetudo reprobatus, ut in pe. cõſti. §. fi. Secundo, adduco auctor. And. de Iſer. prælud. feu. in 3. q princip. ubi expreſſe tenet, quod in regno Siciliæ ſeruatur ius Longobardum, quia conſtitutio regni hoc præcipit, & ibid. circa fi. illius q. dicit, quod illi, qui non ſeruant dictum ius, non excuſantur conſuetududine, per rationem prędictã Tertio, adducitur auctoritas gl. in conſtit. uniuerſis, in gl. in uer. aut in defectu, & c. q̃ in iudicando ſimiliter præponit ius Lõgobardum iuri Romano, & magna eſt auctoritas gloſſ. Quarto, adduco auctoritatem And. de Iſe. in conſt. præſenti la 3. & in cõſti. ſi quando contigerit ubi ſimiliter dicit qd ius Longobardum præfertur Romano cuius And. magna eſt auctoritas in hoc regno, quia appellatur legum euangeliſta.
2 † Quinto adduco eundem And. in c. Imp. §. præterea ducatus. col. 1. in fin. de pro hi. feud. alie. per Fed. ub. expreſſe dicit, quod ĩ regno uiuitur iure Longobardo, & ille qui allegat ius Francorum. debet illud ꝓbare cũ ut ius ſpeciale in regno Sexto, adduco eundẽ Andr. in c. 1. in uerſ. bona uacantia, quæ ſit reg. ubi plures dicit, ꝙ in regno ſeruatur ius Longobardum. Septimo adducitur auctoritas Mat. de Affl. do. Nea. in dec. 248. conſ. Neap. in 2. col. ubi dicit, ꝙ in regno præſumitur ꝙ uiuatur iure Longob. unde qui dicit cõtrarium, probare debet. Octauo adducitur auctoritas *Alexa.* in l. pro hær. §. ſi ff. de acq. hær. ubi Alex. refert And. de Iſer. in prælud. feudorum, & cõcludit de mente And. ꝙ ſaltem Longobardæ leges, quæ fuerunt conditæ ab imperatoribus ſeruari debent, cum ſint generales in.

Nono extat auctoritas eiuſdem An. in cō ſti. vt vniuerſis. circa fin. ubi dat ordinem quomodo procedatur in regno ſcilicet, ut primo iudicetur ſecundum conſtitutiones deinde ſecundum cōſuetudinem, & demū ſecundum ius Longobardum, & poſtea ſecundum ius Romanum.

Decimo idem And. in conſt. ſpeciale, dicit ꝙ prius ſeruatur ius Longobardum, & po
3 ſtea ius Rom. Pro † parte uero cōtraria negatiua. ꝙ iſtud ius Longobardum, non ſit in uſo adduco primo auctoritatem Odof. & Bal. in auth. dos data C. de do. ante nup. ubi dīt, ꝙ lex Longobarda, non eſt lex neque rō. & ideo receſſit ab aula. Secūdo, ad
4 ducitur. † Item Bal. in l. ſi inuita, in fi. C de nup. vbi dicit ꝙ de iuſto iure Longobardo nō eſt curandum, niſi in loco ubi eſſet eius obſeruātia, ſcdm conſuetudinē loci. ſed in hoc regno eſt potius cōtraria conſuetudo quia nō ſeruatur ut infra dicā, ergo de eo
5 non eſt curādum. Tertio, adducitur † dec. And. de Iſe. in c. 1 § ſi. in fi. de no. Feu. ubi dicit, ꝙ ius Longobardū eſt ius aſininum, & caret rōne, & ideo nō ſeruatur ubilibet.
6 Quarto dicit idē † And. in c. 1. col. 2. de feu. cogi. ꝙ iudex ceſſantibus conſuetudinib. debet uti l. Rom. vel Longobarda, vbi illo iure viuitur. Vnde præponit ius Romanū iuri Longobardo, & dicit, ꝙ ibi ſeruari debet ius Longobardum, vbi illo iure viuitur, vnde innuit, ꝙ eſt ius ſpeciale ſicut dicimus de iure Frācorum. Ergo probari debet, ꝙ eo iure viuitur, per ea quæ not. And. de Iſe. in d. c. imperialem. § præterea ducatus, dum loquitur de iure Francorū. Quin
7 to adducitur † auctoritas Archi. in c. quicūque, 11. q. 1. vbi dicit, ꝙ lex Longobarda, eſt lex inualida, & non pōt confirmare aliam legem inualidam. Sexto adducitur auctoritas Aluar. in prælud. feud. in ver. coll. in 4. q. vbi confirmat dictum Bal. in auth. dos data, & in d. l. ſi inuita. Septimo, dicit
8 † Arch. in c. cū deuotiſſima. 12. q. 2. quod iſta lex Lōgobarda appellatur lex uulgaris prout ē tex. ibi, appellatur, ex eo, quia ab hominibus vulgarib. & rudibus fuit cōpoſita, vñ tñ minus debet ſeruari. Octauo, ad
9 ducitur. † auctor. Lucæ de Pen. in l. 1. C. de pcurator. & conduct. libr. 11. vbi dicit, qđ ius Longobardum non debet preferri ius Roma. ubi niſi ſeruatur de conſuetudine.

10 Nono adducitur † dictū Bal. in c. translato de cōſt. ubi dicit, ꝙ trāslato regno, ſiue imperio. transfertur ēt lex regni, unde licet illud ius Longobardum potuiſſet ſeruari tēpore, quo erant illi reges Apuliæ, tñ quia regnum fuit poſtea ab eis translatum, debet cenſeri translata eſſe lex eorū, & ſic d. l. Lōgobarda nō debet ſeruari. ſicut dicimus de l. Moſaica quæ fuit translata in l. Euangelica. vna cū trāslatione ſacerdotii in Chriſtum. Decimo, & ultimo. adducitur auctoritas Mat. de Aſfl. doct. Neapolitani, in d. cōſt. Puritatē. in 4 col. vbi firmat op. Luc. de Pen. ſcilicet, quod ius Lōgobardum nō præferatur iuri Romano, ibi dicit, qđ iſta opi. ſemper ſibi placuit, & dat unam expoſitionem ad d. conſt. Puritatē, quę in rei ueritate, ſalua rōne recti ſermonis nō pōt procedere, vt infra dicam. Habemus ergo huc uſque decem auctoritates pro vna parte, & decem pro alia, vnde quæſtio redditur ualde dubia. Si quis tñ uellet tenere primam partem, quæ vr̄ fulcita auctoritate authen. ſ. per tex. in d. cōſti. Puritatē. poſſet reſpondere ad oēs decē auctoritates cōtrarias. Et primo ad dictū Bal. & Odof. in d. auth. dos data, poſſet dici. quod Bald. & Odof. non fuerunt regnicolæ, vnde veriſimiliter non potuerunt habere conſtitutionū regni quę non ſeruantur in regionibus eorum. Dicta ergo eorum procedunt de iure communi quod poſtquam ſuperuenit ius commune Romanorum, illud ius Longobardum receſſit ab aula ſed quia ius municipale huius regni, prout d. conſt. Puritatem, iubet illud ſeruari, tenemur nos regnicolæ obedire illi conſtitutioni. Et eodem modo poteſt reſponderi ad dictum Bald. in d. l. ſi inuita. C. de nup. Vel poteſt dici, qđ illud dictum Bal. facit pro prima parte, quia dicit, qđ de eo nō eſt curandum, niſi in loco, vbi tali lege Lōgobarda viuitur, ſed in hoc regno neceſſitamur ad utendū tali lege, per d. conſt. ergo eſt de tali iure curandū. Ad
11 dictū † And. de Iſe. in d. ca. 4. de notis feud. pōt reſponderi, quod An. eſt ſibi cōtrarius quia in pluribus locis tenet, quod ſeruatur tale ius in regno, vt ſupra retuli in prima parte. vnde dici poteſt, quod melius fuit tunc locutus ex quo habet pro ſe text. d. c. conſt. Nec obſtat, ꝙ illud ius ſit aſininum, & ſine ratione, quia in lege, hoc non conſide-

ſideratur, nam licet lex aliqua ſit dura, uel
iniuſta, tamen ſeruanda eſt, quia ita uult le
giſlator, ut dixi tex. in l. proſpexit, ff. qui, &
12 a quib. Similiter ad dictum † And. in c. 1.
de feu. cog. poteſt reſponderi, ꝙ non debet
inſpici ordo ſcripturæ ipſius And. cum ha
bemus ordinem legis, & ſi And. dicit, ꝙ de
bet ſeruari, ubi eo iure uiuitur debet con
cordari cum aliis ſuis dictis. Et facias con
ſequentiam cum minore in hoc regno ui-
uitur eo iure, ergo in regno ſeruari debet,
& ſi negares minorem, ꝙ nõ uiuatur eo iu
re in regno, hoc eſſet ex contraria conſue-
tudine, quæ reprobata contra conſtitutio-
nem per tex. in proœ. conſt. §. ſi. unde ſi ita
non uiuitur, ſufficit, ꝙ ita uiuere debet ho-
13 mines, & ita neceſſitantur per d. cõſt. † Ad
quod facit illud, quod dicimus ſcire, & ſci-
re debere ſunt paria. l. quod te. in fi. ff. ſi cer
tũ peta. & c. uaſſallus, ſi feudũ, & ibi Aluar.
1. no. ſi de feud. fue. contr. & gloſ. in l. pen.
C. de per. tut. Ad dictum *Archid.* in d. c. qui
cunque & in d. cap. cum deuotiſſimam, &
ad dictum Aluar. in prælud. feud reſponde
ri poteſt eodem modo, quod loquuntur de
iure communi, ſicut dixi de dicto Bald. ad
14 dictum Lucæ de † Penna, poteſt reſponde
ri eodẽ modo, prout dixi ad dictum And.
ſupra. Dicit n. ꝙ ubi ſeruatur de conſuetu
dine, præfertur iuri Romano, ſed in hoc re
gno ſeruatur, uel ſeruari debet per d. conſt.
Puritaté, ergo præfertur. Præterea in regno
eſt maioris auctoritatis *And.* de Iſer. qui ap
pellatur legum euangeliſta, quam Luc. de
Pen. und. debet præferri dictum And. qui
contrarium tenet, maxime in prælud feu.
15 in 3. q. Ad dictum † Bald in cap. tranſlato
rñderi poteſt, fatẽdo dictum ſuum, ꝙ cum
tranſlatione regni tranſferatur, & lex niſi
nouus regnator legem ueterem confir-
met, quia tunc ſeruatur lex uetus ex noua
confirmatione, quia ita uult nouus domi-
nus. Ita proprie dicit And. in prælud feud.
in 3. queſtio. & ibi ſubdit exemplum de no
tario unius commitatus, qui poteſt facere
cõtractum in alio commitatu uolente do-
mino illius comitatus. Sed nouus domi-
nus in regno tráſlato, qui fecit dictam con
ſtit. uoluit confirmare ius Longobardum.
16 ergo ſeruari debet. Ad † dictum Matth.
in d. conſtitu. Puritatem, poteſt reſponde-
ri, prout reſponſum fuit ad auctoritatem
Luc. de Pen. ex quo ipſe imitatur & confir-
mat opi. Lucæ. Et dum ipſe Matthæus dat
nouam expoſitionem ad dictam conſtitu.
faciendo unam extraneam conſtructioné,
dico quod talis ſua conſtructio uitiat peni
tus literam illius conſtitutionis, & non po-
ſet ſaluari ſalua ratione recti ſermonis. Nã
uerba conſt. ſunt hæc formalia, uidelicet.
Ac demum ſecundum iura communia, Lõ
gobarda uidelicet & Romana, &c. Et ſic
primo ponit dictum in genere, ſcilicet ſe-
cundum iura communia, deinde illud ge-
nus exemplificat per dictionem, uidelicet.
Et in illa exemplificatione ponit ęqualiter
ius Longobardum, & Romanũ, deſignãs,
ꝙ ambo ſunt iura communia, & præponit
in ordine ius Longobardum. Illa ergo de-
terminatio ſcilicet iura communia, &c. re
lata ad iſta duo determinabilia, ſcilicet ad
ius Longobardum, & Romanum, debet ea
pariformiter determinare, ſcilicet quod am
bo dicantur iura communia, l. nam hoc iu
17 re, & l. Lucius, ff. de uulga. & pup. † Et hoc
perpenditur ex illa dictione, uidelicet, quæ
eſt dictio declaratiua, & reſtrictiua præce-
dentium, ſecũdum Bar. in l. 1. ff. ad l. Aquil.
& Fran. de Are. in l. ſi fundum, ff. mand. &
no. in c. ſtatutum, & ibi Gem. el. 2. de hære.
li. 6. & eſt tex. in c. tranſmiſſa, de eo, qui co
gnouit conſanguineam uxor. ſuæ, & in l. cũ
quidam, §. 1. ff. de vſur. & Iaſ. in l. idem in
duobus. §. perſonale, in 1. not. ff. de pac. &
in l. iuſiurandum, quod ex conuentione.
§. procurator, col. 4. ff. de iureiur. Vnde con
clutiue per illam dictionem, uidelicet, illa
iura cõmunia declarãtur, & reſtringuntur
æqualiter ad iura Lõgobarda & Romana
cum ordine ſuo, qui colligitur ex ipſa ſcri-
ptura, per quam declarationem, quæ eſt ue
riſſima, prout uerba, & mens legiſlatoris
ſonant, apparet non procedere illam expo
ſitionem, quã facit præfatus Moder. Nea-
politanus dũ dicit debere illa uerba cõſti.
ita conſtitui. uidelicet. *Ac* demum ſecũdũ
iura communia Romana, & Longobarda
& ſic uult peruertere ordinem conſtitutio
num. Aſſignat ipſe rõnem, quia ius Lõgo-
bardum non eſt commune, ſed eſt ſpecia-
le in hoc regno, & ideo illud adiectiuum
communia, non poteſt referri ad ius Lon-
gobardum, ꝙ non eſt ius commune, unde
de neceſſitate refertur ad ius Romanum

& ſic reperitur prius in ordine literæ ius
Romanũ,ſecũdũ cõ. Mihi vr̃ quod talis in-
ſtructio non procedit quia non põt ſalua
ratione recti ſermonis procedere, ut ſupra
dixi,nam peruertit ordinem illius conſt. cõ
tra mentem Imperatoris. Ad rationem dñi
Matthæi reſpondeo, quod imò illud adie-
ctiuum cõis, põt referri ad ius Longobar-
dum nam dato, qđ ſit ius ſpeciale in hoc
regno quia tñ ſeruatur, facit ius cõe in re-
gno,& cum d. conſt. intendat ponere legẽ
in hoc regno tm̃, quia extra regnum non
extendit uires ſuas, uoluit loqui de iuribus
18 ſeruandis in regno, † in quo oẽ ius muni-
cipale,ſeu ſpeciale totius regni, dr̃ ius cõe,
ex quo derogat iuri cõi. Ita dicit Alex. in l.
poſt dotem, col. 1 1. ff. ſolu. m. tr. & Alex. in
addi. ad Bal. in l. conſt. in fi. ubi etiam Bald.
ſentit. C. de bo. quæ lib. & Bal. in l. illa inſt.
in fi. ff. de hær. inſt. & Lud. Rom. in rub. ff.
de arb. ubi dicũt, qđ ſi eſt cõpromiſſum in
arbitrũ, q dẽt pronunciare, ſecundũ ius cõe
dẽt talis arbiter pronũciare, ſecũdũ ius mu
nicipale illius loci; quia tale ius facit ibi
ius cõe, ſedm eos. Si ergo ĩ propoſito, licet,
ius Longobardũ ſit ſpeciale in hoc regno
tñ facit in eos eius cõe. Vnde per prædicta
merito illa uerba conſtit. debent intelligi,
prout iacẽt, quia poſſunt referri tam ad ius
Longobardum, quam ad ius Romanum.
Hæc autem ſalua excuſatione dixi, non ut
audeam attentare contra interpretationẽ
dñi ac præceptoris mei, te colendæ memo-
riæ, qui nempe iuris huius regni illuſtrator
merito potuit appellari, ſed quia credo ue-
ritatem dicere, quæ cunctis rebus eſt præfe-
19 renda. Et licet hæc † prima pars uideatur
bene defenſata ab impugnationibus con-
trariis, tñ pro ſolutione,& cõcluſione huius
utiliſſimæq. ego teneo indubitanter ſecun-
dum partem cõtrariam. ſ. qđ imò in regno
ius Longobardum non præferatur iuri Ro
mano, imò ipſum ius Rom. eſt in uiridi ob
ſeruantia, & eo iure quilibet præſumitur
uiuere in regno, niſi ex aduerſo contrariũ
probetur. Et firmi hanc concluſionẽ, quod
in regno alleganti, quod uiuatur iure Lon
gobardo, incumbat onus probãdi. Quam
concluſionẽ probabo non ſolum per leges
iuris cõis, ſed etiam per ipſas met conſt. re-
gni, & etiam rationibus urgentiſſimis. Et
quia oẽs auctoritates cõtrariæ, quæ fouent
primam partem, nituntur ex ſola deciſio
illius conſt. Puritatem, quæ uĩ eſſe princi-
pale fundamentum opinionis contrariæ,
prius nitar talẽ fundamentum delere, & ſic
oẽs auctoritates corruent, quæ per eam fun
dantur c. cũ Paul. 1. q. Aſſumo igitur uerba
d. conſt. Puritatem,& nemo ad ipſius inter
pretationem, per quam apertiſſime demon
ſtrabo, q illa cõſtitutio non meretur alle-
gari pro illa prima parte, ſed potius pro
20 hac ſecunda, quam teneo. † Et præſuppo-
no, qđ dubiũ faciebat ille ordo ſcripturæ,
in quo ius Longobardum prius nominatũ,
quam ius Rom. unde debet prius ſeruari
arg. l. quoties. ff. de uſufr. & l. generaliter. §.
ſiquidem. ff. de fideic. lib. Hinc dicit Bal. in
l. aduerſus. C. de fur. qđ prior in ordine ſcri
pturæ, præſumit prior in tpe; et dicit Bal.
in l. 1. C. de impub. & al. ſubſt. q ordine ſcri
pturę datur regula. Et dicit Bar. et Bal. in 1.
conſt. C. col. fin. q ſi reperiuntur duo inſtrũa
ſcripta in eadem carta præſumitur prius il
lud, quod præcedit ex ordine ſcripturæ, et
Bal. in l. ſi duas, in princ. ff. de exec. tut. q ex
ordine ſcripturæ præſumitur ordo intelle-
ctus. Idem notat plene Fel. in c. cũ dilecta,
21 col. 3. de reſcr. Ad hoc † præſuppoſitum re-
ſpondeo, ut incipiam tollere dubiũ, et dico
ſic. Qñ mens diſponentis eſt certa, non cu-
ratur, nec inſpicietur ordo ſcripturæ in le-
gib. ita tenet Bart. per illum text. in l. cũ pa
ter. § fidei tuæ. ff. de le. 2. et idẽ Bar. in l. 2.
§ prius, in fi. ff. de uulg. et pup. et ita intelli
gitur tex. in l. nec enim. ff. de iol. Idẽ tenet
Bal. in d. l. ſi duas, ubi dicit q qñ diſpoſitio
loquentis eſt certa, non curamus ordinem
uerborum, ſed in terminis d. conſt. Purita-
tem, mens diſponentis, eſt certiſſima, quali-
ter, et qñ uelit ſeruari ius Longobardum,
ut modo declarabo, ergo non debemus cu-
rare illum ordinẽ, quod ſit certa mẽs diſpo-
nentis. Probo. Nam uerba formalis conſt.
sũt hæc uidelicet. Ac demũ ſedm iura cõia
Lõgobarda, uidelicet Romana, prout qua-
litas litigantium exegerit, iudicabunt, &c.
Nota igitur, quod illud uerbũ, iudicabunt
determinat, et perficit totam orõnem præ-
cedentem, et tñ antequam oratio ſit perfe-
cta, eſt inſerta illa clauſula, prout qualitas
litigantium exegerit, &c. Quæ clauſula de
neceſſitate debet referri ad hoc ultimũ cap.
ſ. dum loquitur de iure cõi Longobardo,
& Ro-

22 & Romano, pluribus de cauſis. † Primo q a
eſt inſerta in medio ipſius capituli ſ. ante
q oratio eſſet completa, quo caſu ad ipſum
tantum capitulum refertur, & non alia præ
cedentia ſeparata, ſm Bar. in l. talis ſcriptu
ra, col. 2. circa fi. ff. de leg. 1. & Bar. in l. ſi ff.
de reb. dub. per text. & ibi gl. in l. filio. ff. qñ
d. leg. ce. & per Phil. Dec. in conſi. 14. col. 3.
in fi. uer. & cum talis, &c. Secundo, quia ſu-
pra præceſſerunt in d. conſt. duo, alia c. Pri-
mũ uidelicet, q iudices iudicẽt, ſcdm cõſt.
Secundũ, quod in defectu earum iudicent,
ſecũdũ cõſuetudines approbatas, ac demũ
ſecũdũ iura cõ a, &c. ad illa duo c pcedẽtia
referri non poteſt illa clauſula, prout quali-
tas litigantium, &c quia reſultaret legum
contrarietas, quia legiſlator uult, qđ omni
no, ſeruentur conſtitutiones regni, & non
attendatur qualitas litigantium, nec con-
ſuetudo contraria, ut in proœ. cõſt. §. ſi. Itẽ
23 † ubi eſt conſuetudo approbata in ciuita-
te, illa habet uim legis, & illã tenentur oẽs
de illa ciuitate ſeruare, quia dr lex munici-
pij. l. 1. C. de eman. lib. & l. de quibus cum
ibi. no. ff. de leg. & inſ. de iure nat. §. ex non
ſcripto, & cap. cum conſuetudinis, &c ff de
conſuet. unde non attenditur qualitas liti-
gantis contra antiquam conſuetudinem.
24 † Ergo ſequitur q ſtante contrarietate. q
ſemper euitanda eſt, illa clauſula non põt
ad alia capitula referre, niſi ad hoc ultimũ,
cum poſſit aſſignari ratio, quare non refe-
ratur ad alia, ut dicunt Bar. Bal. & ibi cõi-
ter doc. in l. 1. C. de li. præter. & Bar. in d. l.
talis ſcriptura, ff. de leg. 1. & in l. ſi idem cũ
codẽ. §. ſi. ff. de iur. om. iud. & Ale. in conſil.
48. col. 3. uerſ. ſed ita 1. uol. Cum ergo dicta
clauſula de neceſſitate referatur ad hoc ul-
timum caſatis clare patet de mente diſpo-
nentis, quod non uult iura Longobarda
pferri iuri Rom. ſed illa ſeruari, ſcdm qua-
litatem litigantium. prout ibi ponit Andr.
de Iſer. ſ. quod ille, qui uiuit iure Longo-
bardo, iudicetur per ius Longobardum, il-
le uero, qui uiuit iure Ro. iudicetur per ius
Romanum, ergo ſeqtur, quod ſi litigator
uiuere iure Ro. non cõpellitur iudex iudi-
care, ſecũdũ ius Lõgobardũ, & ſic non præ
feret ius Longobardum iuri Romano, un
de quia apparet de mente diſponentis non
eſt curandus, nec inſpiciendus dictus ordo
uerborum, ſed ſola mẽs, & ex prædictis col
ligitur prima rõ in fauorem huius ſecun-
dæ partis, q ſequor. Secundo principaliter,
25 quod † dictus ordo non ſit curandus, ad-
duco aliam regulam, uidelicet, qñ ordo pu
nitur in aliqua diſpoſitione gratia exem-
pli pro doctrina nũquam cenſetur poſitus
pro forma. nec ſeruari debet. Tex. eſt in c. de
cernimus, & ibi Car. de iud. ubi epi, & Abb.
præferuntur in ordine archiepiſcopo, & tñ
nulli dubium eſt, q archieps eſt dignior, &
dẽt primo nominari, & non eſt alia ratio,
niſi quia nominatio ſit gratia exempli, uñ
non inſpicitur ordo. Ita tenet etiam Fel. in
d. c. cum dilect. colu. 6. uerſi. 2. declar. & c. de
reſc. ſed in d. conſt. Puritatem, illa nomina
tio iurium Longobardi, & Rom. fuit facta
gratia exempli. Quod patet per illã dictio
nem, uidelicet, quæ eſt dictio declaratiua,
& exemplificatiua, ut ſupra dixi. Nam pri-
mo dicit ſecundũ iura cõia, & poſtea exem
plificat declarando, q ſunt iſta iura cõia, er-
go ſeqtur, quod ille ordo non eſt inſpicien
26 dus. Tertio, quia † ubi conſtat de ordine
intellectus, nõ curatur nec inſpicitur ordo
ſcripturæ. Ita dicit Bar. in l. ita tñ. §. qui ſu-
ſpectam, & in l. Sceuola, circa fi. ff. ad Treb.
ſed ibi conſtat de ordine intellectus, qui eſt
ut in uiuentibus iure Long. tantum ſerue-
tur ius Longobardum, & non in alijs per
illam clauſulã. Prout qualitas. &c. ergo nõ
27 curatur ordo ſcripturæ. Quarto, quia † qñ
ordo ſcripturæ perturbat ordinem neceſſi
tatis. non attenditur, imò reducitur ad or-
dinẽ neceſſitatis ita tenet Bar. in l. Galius.
§. quidam recte, colu. 1. ff. de libe. & poſth.
& ibi per alios doc. & Bar. in l. 1. in fi. C. de
exec. rei iud. ſed in d. conſt. eſt ordo neceſſi
tatis, q in uiuentibus iure Romano, ceſſet
ius Longobardum, ſed tunc præferatur, qñ
litigantes eo iure uiuerent, ergo iſte ordo
eſt attendendus, non ordo ſcripturæ. Quin
28 to qđ dictus † ordo nõ ſit ſubſtantialis nec
inſpiciendus, pondero unam aliam conſti.
uidelicet conſt. ut uniuerſis, ubi ſunt ſimi
lia uerba, & nulla ſit mentio de iure Lon-
gobardo, dicit. n. qđ iudices iudicent ſm cõ
ſtitutiones, & deinde ſm conſuetudines, ac
demum ſm iura, non ſpecificando quæ iu-
ra quo caſu in dubbio appellatione iuris
ſimpliciter, uenit ius Romanum, per anto
nomaſiam, ut §. ſed quoties, inſt. de iure
nat. unde illa conſti. ſentit totum contra-

rium.& ſic facit pro parte noſtra, quia ceſ-
ſante conſuetudine debet iudicari ſecun-
dum ius Romanum ergo præponitur iuri
Longobardo. Et hanc ponderationē ſentit
29 ēt Mat in d.cōſt.puritatē.† Sed poſſet ali
quis dicere, ꝙ illa conſtit. Vt uniuerſis, eſt
correcta per conſti. Puritatē, quæ eſt poſte-
rior. Rñdeo, quod imo nō eſt correcta, q̃a
dicta conſt. Puritatem dicit illud idem, niſi
quia addit illam limitationem in uiuenti
bus iure Lōgobardo, unde eſt potius limi-
tatiua, q̃ correctiua, ſemper.n. in dubio ui-
tanda eſt longum correctio.l. præcipimus,
C.de app.& l.ſancimus, C.de teſt. Dicamus
ergo, ſic iungendo utrāque conſt. quod iu-
dex ceſſante cōſuetudine, dēt iudicare ſm
iura,l. Romana, ꝙ ita loquatur d.conſt.ut
uniuerſis. Fallit, qñ qualitas litigantium
aliud exigeret, quia tūc procedit conſt. Pu
ritatem, unde dicta conſt.ut uniuerſis. po-
nit regulam, ſed conſt. Puritatem, ponit li-
mitationem, rei regulæ ſtandum eſt, donec
probet fallentia, c.ad decimas, de reſt.ſpol.
lib.6.& no. Bar.& do. in l.2.ff.ſi quis in ius
30 uo. non ie. Sexto, quod dictus † ordo non
ſit inſpiciendus, neque formam inducat,
pōdero nouiter unam aliam conſt. ab aliis
non ponderatam, quæ incipit. Cum circa,
quæ mandat iudicibus, & officialibus, ut
decidāt cauſas iuxta tenorem conſtōnum,
& iura, & conſuetudines approbatas, & ſic
primo dicit ſm iura, & poſtea ſm conſue-
tudines, certe ſi uellemus inſpicere ordinē
uerborum, deberet præferri ius cōe conſue
tudinibus, quod eſt falſum, ut ſupra dictū
eſt, ergo patet, quod nō inſpicitur ordo ſcri
pturæ, prout ēt dicit ibi glo. Vnde minime
dēt inſpici in d.conſt. Puritatē, cum de eo
dē loquatur. Præterea, illa cōſt. cū circa eſt
poſterior, & dicit ſecūdū iura ſimpliciter.
Vnde intelligitur de iure Romano, ut ſu-
pra dixi in præcedenti argō, & ſic facilius
tollit illud mortuum ſupra factum, cū ſit
31 poſterior. Septimo, pondero † aliam cōſt.
quæ incipit. Speciale, quæ uult, ꝙ unus ſic
ordo iudicii in oībus perſonis, & nominat
ibi ſigillatim, ſiue quis fuerit Francus, ſiue
Romanus, aut Longobardus. Vnde in ordi
ne nominat ultimo loco Longobardū, er-
go eſt minus dignus tāquam ultimo loco
nominatus. Nam primo nominatur, cenſe
tur maior, & dignior, ſecundum Bald. in l.
cum quidam, colum.1.C.de uerb.ſig. per l.
1.ff.de albo ſcrib.& Bald.in auth.hoc am-
plius, col.pe.C.de fideicom. Facit l.quoties
ff.de uſufr. Vnde merito Longobardus tan
quam minus dignus & poſtponendus. Et
per hæc ſeptem argumenta eſt ſublatū om
ne fundamentum, quod fiebat ex d.conſt.
Puritatem, ſuper quo ſe fundat prima pars
& per cōſequens remanent ſublatæ omnes
rationes adductę pro prima parte, & magis
corroborata hæc ſecunda, quam teneo.
Quam ultra corroboro per alias rationes
32 urgentiſſimas. Octauo igitur † confirmo
hanc ſecundum partem, & aſſumo unam
regulam, quæ ſe habet. Omne, id quod eſt
magis dignū, & nobile, debet præferri mi-
nus digno, & minus nobili, ut in §.fin.inſt.
de iure na.& in c.quod in dubiis, de conſi.
eccl.uel alta. Facit tex.in ca.epiſcopus.95.
diſt. Sed negari nō pōt, ꝙ ius Romanum,
eſt dignius iure Longobardo, pluribus de
cauſis. Primo, ratione cauſæ efficientis, q̃a
ius Longobardum fuit pro maiori parte
conditum à quibuſdam regibus Apuliæ,
ut dixi ſupra in prin. Sed ius Romanū, fuit
cōditum, ꝙ cōpilatū ab Imperatore Inſt.
qui fuit dñs totius mundi, l. deprecatio. ff.
ad l.Rho. de iac. Et tāto nobilius ac digniꝰ
dr̄ opus, quanto à nobiliori, & digniori ꝓ-
cedit. Vnde dicimus magis dignum eum,
qui acquirit dignitatem immediatè à prin
cipe, quā eū, qui acquirit ab inferiore, ut
in quit Spe.in ti.de citatione, §.iam de cita
tione.col.4.uerſi.porro ſi ſunt plures, &c.
Pro hoc eſt tex.i d.l.1.ff.de albo ſcr.& tex.
cū gl.in c.per tuas de maio.& obe. & c. cū
33 in diſtribuēdis, de tēp.ord.† Vnde leges Im
peratorū cēſentur procedere ab ipſo Deo,
quia Imperator dr̄ diuina gratia conſtitu-
tus, ſcdm An.de Iſer.in rub. de proh. feu.
alie.per Loto. Et eſt Imperator in terris, ſi-
cut Deus in cælo, & dr̄ habere diuinum no
men, ſcdm An.de Iſer.in c.1.in uer.ad feli-
cē, q̃ ſint reg. Scdo, rōne, iuſtitiæ, & melio-
34 ris † rōnis. Nā ius Romanum, & ꝓ ſertim le
ges iuriſconſultorū, fuerunt factę cū tanta
iuſtitia, & rōne, ut in eis iniuſtitia nō poſſit
inueniri, ut teſtatur An.de Iſer. in conſt.ſi
dam.col.fi.in prin. Hoc probatur inſ. de le
ge Fuſia Canin.toll.per totū ti.ubi Impe-
rator ſuſtulit illam legem tanq̃ ſine rōne,
& in quam pluribus aliis ſimiliter ſublatis

in corpore iuris. Ius uero Longobardum,
eſt ius iniuſtum, & ſine ratione factum, un
de appellatur ius aſininum, ſcdm An. in c.
1. §. fin. de not. feu. & Od. & Bald. in auth.
dos data, C. de do. ante nup. merito ergo eſt
iuri Romano poſtponendũ. Nono, hãc par
tem confirmo per d. conſt. Puritatem, retor
quendo ipſam contra primam partem quã
põdero in duobus locis. Primo, dum dicit,
prout qualitas litigantium exegerit, expo-
nendo, prout exponit ibi An de Iſer. & ſu-
pra dixi. nam per illa uerba permittit, ꝙ in
regno uiuatur iure Romano, & iure Lon-
gobardo permiſſiue, & nõ imperatiue. Vn
de non imponit neceſſitate, ꝙ quilibet ui-
uat in Longobardo. Item permittit, quod
iudices præferant ius Ro. iuri Lõgobardo
in uiuentibus iure Romano, ergo male al-
legatur illa conſt. per eos, qui dicunt quod
de neceſſitate in hoc regno uiuat iure Lon
gobardo, & quod illud præfertur iuri Ro-
mano, ita ſi eſſet id neceſsitas i illa conſti.
loqueretur præciſe, qđ iudices indiſtinctè
ſeruent iure Longob. ſiue aliquis uiuat eo
iure, ſiue non, ſicut dixit per ſam obſeruan-
35 tiam conſtõnum, & conſuetudinũ. † Sed
quia noluit loqui præciſe, ſed permiſſiue, re
ferendo ſe ad qualitatem hominum, per di
ctionem, prout, quæ eſt dictio relatiua, &
limitatiua, ſcdm Bar. in l. edita, col. pe. C de
eden. eſt tex. in l. prout. ff de ſol. & in cl. 1. §.
uolumus de ſo. comp. & Bar. in extraua. ad
reprimẽdam, in uerſ. prout, & Phil. Dec. in
conſ. 63. col. 4. ſequitur, ꝙ tota obſeruantia
iuris Longobard. dependet a qualitate ui-
uentium, ergo non eſt præciſa neq. neceſſa-
ria. Vnde illa conſt. Puritatem facit potius
pro iſta parte q̃ teneo. Aliam, põderõnem
dictę conſt. dicã infra in. 13. rõne. Decimo,
36 hanc † partem cõfirmo, quia ritus magnæ
curiæ uicariç dat mũdualdũ in regno mu-
lieribus tm̃ uiuentibus iure Longob. ut di
ctat ritus magnæ curiæ in nu. 68. incip. itẽ
ꝙ curiæ ipſæ, &c. ergo à cõtrario ſenſu mu
lieribus uiuentibus iu. Ro. nõ dat mũdual
dum, cũ ẽt in ſtatuto capiatur argm̃ a con
trario ſenſu, qñ diſponit ſup caſu non pro-
miſſo à iure cõi, prout eſt ille ritus. Ita tenet
Alex. in l. 1. col. 12. uer. 2. concl. &c. ff de of.
eius cui man. eſt iuriſ. & Bal. in l. apud an-
tiquos, C. de fur. & in l. 2. C. de cond. inſer.
mundualdus eſt inductus à iure Lõgobar-
do, & tñ ille ritus, q̃ facit ius nouiſſimũ in
hoc regno, coarctat hanc obſeruantiam in
mulieribus tm̃ uiuentibus iure Longobar
do. Ergo contrario ſenſu permittit, mulie-
res huius regni uiuere Romano. ſi uolunt,
& ꝙ non utant mũdualdo. Vndecimo, hãc
37 † partem cõfirmo per id, qđ fuit deciſum
in ſacro cõſ. Neap. ut refert Mat. in deci. ſa
cri conſ. 200. ſ. ꝙ mulier uiuens iure Lon-
gobardo, non poſſit facere teſtm̃. ſine mun
dualdo ergo ſi uiuit iure Romano, põt fa-
cere ſine mundualdo. Vñ permittit uiuere
iure Romano, quia alias fuiſſet indiſtinctè
deciſum, ꝙ nullũ teſtm̃ mulieris in regno
ualeat, ſine mundualdo. Duodecimo, cõfir
38 mo † per gñalem conſuetudinem huius re
gni, & obſeruantiã notoriã tpis, cuius non
extat memoria in contrariũ, quæ hẽt uim
legis, & priuilegii principis, ſcdm Abb. ĩ c.
ſuper quibuſdam, §. præterea, de uerb. ſig.
& And de Iſer. in c. imperialem, §. præterea
ducatus, col. pe. in prin. de proh. feu. alie. per
Fed. & in c. 1. uer. flumina nauigabilia, col.
2. quæ ſint reg. & in conſt. ſi dubitatio col.
3. & in cõſt. quadragenalẽ, col. 2. & hr̃ in l.
hoc iure, §. ductos aquæ ff. de aqua quot.
& æſtiu. Quæ obſeruantia eſt, ut ſolo iure
Romano uiuat, & qđ penitus ſit iuri Lon-
gobardo derogatum. Et hoc patet euiden-
ter, quia quã plures diſpõnes iuri Longo-
bardi nõ ſolũ nõ ſeruantur in regno, uerum
ẽt ſeruatur totum cõtrariũ, ut uidemus in
teſtamentis mulierũ, q̃ in oĩbus fere ciuita
tibus regni fiũt ſine mundualdo, & hoc eſt
notoriũ per oẽs ſchadas tabellionum. Simi
liter in ſucceſſionibus cognati excludunt
de iure Longobardo, ut nec ẽt mater ſucce
dat filio tanq̃ cognata. Itẽ filii naturales nõ
excludunt totaliter per filios legitimos &
nãles, ut no. gl. & do. ĩ c. 1. §. hoc aũt de his,
qui feu. da. poſ. Et tñ in regno ſeruatur con
trariũ, per auth. ceſſante. C. de le. hær. & ſic
ſola diſpoſitio iuris Romani attẽditur. Et
patet ex quam pluribus aliis exemplis, & di
ſpoſitionibus, in quibus differt ius Roma
num a Longobardo, & tamen ſolo iure
Rom. in eis utimur. ergo cenſetur abroga-
tum ius Longobardum, ſaltem ex genera-
li & antiquata conſuetudine huius regni,
unde merito dicit Bal. in d. auth. dos data,
quod tale ius receſſit ab aula, quia abiit in
deſuetudinem, vñ qñ eſſet diſcrepatio quo
iure

rium,& ſic facit pro parte noſtra, quia ceſſante conſuetudine debet iudicari ſecundum ius Romanum ergo præponitur iuri Longobardo. Et hanc ponderationē ſentit
29 ēt Mat in d. cōſt. puritatē. † Sed poſſet aliquis dicere, ꝙ illa conſtit. Vt uniuerſis, eſt correcta per conſti. Puritatē, quæ eſt poſterior. Rñdeo, quod imo nō eſt correcta, qa dicta conſt. Puritatem dicit illud idem, niſi quia addit illam limitationem in uiuentibus iure Lōgobardo, unde eſt potius limitatiua, q̄ correctiua, ſemper.n. in dubio uitanda eſt longum correctio.l. præcipimus, C.de app.& l. ſancimus, C.de teſt. Dicamus ergo, ſic tangendo utráque conſt. quod iudex ceſſante cōſuetudine, dēt iudicare ſm iura.l. Romana, ꝙ ita loquatur d. conſt. ut uniuerſis. Fallit, qñ qualitas litigantium aliud exigeret, quia tūc procedit conſt. Puritatem, unde dicta conſt. ut uniuerſis. ponit regulam, ſed conſt. Puritatem, ponit limitationem, rei regulæ ſtandum eſt, donec probet fallentia, c.ad decimas, de reſt. ſpol. libro. & no. Bar. & do. in l. 2. ff. ſi quis in ius
30 uo. non ſe. Sexto, quod dictus † ordo non ſit inſpiciendus, neque formam inducat, pōdero nouiter unam aliam conſt. ab aliis non ponderatam, quæ incipit. Cum circa, quæ mandat iudicibus, & officialibus, ut decidāt cauſas iuxta tenorem conſtõnum, & iura, & conſuetudines approbatas, & ſic primo dicit ſm iura, & poſtea ſm conſuetudines, certe ſi uellemus inſpicere ordinē uerborum, deberet præferri ius cōe conſuetudinibus, quod eſt falſum, ut ſupra dictū eſt, ergo patet, quod nō inſpicitur ordo ſcripturæ, prout ēt dicit ibi glo. Vnde minime dēt inſpici in d. conſt. Puritatē, cum de eo dē loquatur. Præterea, illa cōſt. cū circa eſt poſterior, & dicit ſecūdū iura ſimpliciter. Vnde intelligitur de iure Romano, ut ſupra dixi in præcedenti argō, & ſic facilius tollit illud mortuum ſupra factum, cū ſit
31 poſterior. Septimo, pondero † aliam cōſt. quæ incipit. Speciale, quæ uult, ꝙ unus ſic ordo iudicii in oībus perſonis, & nominat ibi ſigillatim, ſiue quis fuerit Francus, ſiue Romanus, aut Longobardus. Vnde in ordine nominat ultimo loco Longobardū, ergo eſt minus dignus tāquam ultimo loco nominatus. Nam primo nominatur, cenſetur maior, & dignior, ſecundum Bald. in l. cum quidam, colum. 1. C. de uerb. ſig. per l. 1. ff. de albo ſcrib. & Bald. in auth. hoc amplius, col. pe. C. de fideicom. Facit l. quoties ff. de uſufr. Vnde merito Longobardus tanquam minus dignus & poſtponendus. Et per hæc ſeptem argumenta eſt ſublatū omne fundamentum, quod fiebat ex d. conſt. Puritatem, ſuper quo ſe fundat prima pars & per cōſequens remanent ſublata omnes rationes adductę pro prima parte, & magis corroborata hæc ſecunda, quam teneo.

Quam ultra corroboro per alias rationes
32 urgentiſſimas. Octauo igitur † confirmo hanc ſecundum partem, & aſſumo unam regulam, quæ ſe habet. Omne, id quod eſt magis dignū, & nobile, debet præferri minus digno, & minus nobili, ut in §. fin. inſt. de iure na. & in c. quod in dubiis, de conſi. eccl. uel alta. Facit tex. in ca. epiſcopus. 95. diſt. Sed negari nō pōt, ꝙ ius Romanum, eſt dignus iure Longobardo, pluribus de cauſis. Primo, ratione cauſæ efficientis, qa ius Longobardum fuit pro maiori parte conditum à quibuſdam regibus Apuliæ, ut dixi ſupra in prin. Sed ius Romanū, fuit cōditum, ꝙ cōpilatū ab Imperatore Inſt. qui fuit dñs totius mundi, l. deprecatio. ff. ad l. Rho. de iac. Et tāto nobilius ac dignius dr̄ opus, quanto à nobiliori, & digniori ꝓcedit. Vnde dicitur magis dignum eum, qui acquirit dignitatem immediatè à principe, quā eū, qui acquirit ab inferiore, ut ſequit Spe. in ti. de citatione, §. iam de citatione. col. 4. uerſi. porro ſi ſunt plures, &c. Pro hoc eſt tex. i d. l. 2. ff. de albo ſcr. & tex. cū gl. in c. per tuas de maio. & obe. & c. cū
33 in diſtribuēdis, de tēp. ord. † Vnde leges Imperatorū cēſentur procedere ab ipſo Deo, quia Imperator dr̄ diuina gratia conſtitutus, ſcd̄m An. de Iſer. in rub. de proh. feu. alie. per Loto. Et eſt Imperator in terris, ſicut Deus in cælo, & dr̄ habere diuinum nomen, ſcd̄m An. de Iſer. in c. 1. in uer. ad felicē, q̄ ſint reg. Scd̄o, rōne, iuſtitiæ, & melio-
34 ris † rōnis. Nā ius Romanum, & ꝑſertim leges iuriſconſultorū, fuerunt factę cū tanta iuſtitia, & rōne, ut in eis iniuſtitia nō poſſit inueniri, ut teſtatur An. de Iſer. in conſt. ſi dam. col. fi. in prin. Hoc probatur inſ. de lege Fuſia Canin. toll. per totū ti. ubi Imperator ſuſtulit illam legem tanq̄ ſine rōne, & in quam pluribus aliis ſimiliter ſublatis

in corpore iuris. Ius uero Longobardum, eſt ius mixtum, & ſine ratione factum, unde appellatur ius aſininum, ſecundum An. in c. 1. §. fin. de not. feu. & Od. & Bald. in auth. dos data, C. de do. ante nup. merito ergo eſt iuri Romano poſtponendũ. Nono, hãc partem confirmo per d. conſt. Puritatem, retorquendo ipſam contra primam partem quã põdero in duobus locis. Primo, dum dicit, prout qualitas litigantium exegerit, exponendo, prout exponit ibi An. de Iſer. & ſupra dixi. nam per illa uerba permittit, ꝙ in regno uiuatur iure Romano, & iure Longobardo permiſſiue, & nõ imperatiue. Vnde non imponit neceſſitatẽ, ꝙ quilibet uiuat in Longobardo. Item permittit, quod iudices præferant ius Ro. iuri Lõgobardo in uiuentibus iure Romano, ergo male allegatur illa conſt. per eos, qui dicunt quod de neceſſitate in hoc regno uiuatur iure Longobardo, & quod illud præfertur iuri Romano. [illegible] ſi eſſet id neceſſitas, illa conſti. loqueretur præciſe, qꝺ iudices indiſtinctè ſeruent iure Longob. ſiue aliquis uiuat eo iure, ſiue non, ſicut dixit per ſuam obſeruantiam conſtõnum, & conſuetudinũ.
35 † Sed quia noluit loqui præciſe, ſed permiſtiue, referendo ſe ad qualitatem hominum, per dictionem, prout, quæ eſt dictio relatiua, & limitatiua, ſecundum Bar. in l. edita, col. pe. C de eden. eſt tex. in l. prout. ff. de ſol. & in cl. 3. §. uolumus de ſo. comp. & Bar. in extraua. ad reprimẽdam, in uerſ. prout, & Phil. Dec. in conſ. 63. col. 4. ſequitur, ꝙ tota obſeruantia iuris Longobard. dependet à qualitate uiuentium, ergo non eſt præciſa neq. neceſſaria. Vnde illa conſt. Puritatem facit potius pro iſta parte q̃ teneo. Aliam, põderõnem dictę conſt. dicã infra in 13. rõne. Decimo,
36 hanc † partem cõfirmo, quia ritus magnæ curiæ uicariç dat mũdualdũ in regno mulieribus tm̃ uiuentibus iure Longob. ut dictat ritus magnæ curiæ in nu. 68. incip. itẽ ꝙ curiæ ipſæ, &c. ergo à cõtrario ſenſu mulieribus uiuentibus iu. Ro. nõ dat mũdualdum, cũ ẽt in ſtatuto capiatur argũ a contrario ſenſu, qñ diſponit ſup caſu non promiſſo à iure cõi, prout eſt ille ritus. Ita tenet Alex. in l. 1. col. 12. uer. 2. concl. &c. ff. de offi. eius cui man. eſt iuriſ. & Bal. in l. apud antiquos, C. de fur. & in l. 2. C. de cond. inſer. mundualdus eſt inductus à iure Lõgobardo, & tñ ille ritus, q̃ facit ius nouiſſimũ in hoc regno, coarctat hanc obſeruantiam in mulieribus tm̃ uiuentibus iure Longobardo. Ergo contrario ſenſu permittit, mulieres huius regni uiuere Romano. ſi uolunt, & ꝙ non utant mũdualdo. Vndecimo, hãc
37 † partem cõfirmo per id, qꝺ fuit deciſum in ſacro cõſ. Neap. ut refert Mat. in deci. ſacri conſ. 200. ſ. ꝙ mulier uiuens iure Longobardo, non poſſit facere teſtm̃ ſine mundualdo ergo ſi uiuit iure Romano, põt facere ſine mundualdo. Vñ permittit uiuere iure Romano, quia alias fuiſſet indiſtinctè deciſum, ꝙ nullũ teſtm̃ mulieris in regno ualeat, ſine mundualdo. Duodecimo, cõfir
38 mo † per gñalem conſuetudinem huius regni, & obſeruantiã notoriã tpis, cuius non extat memoria in contrariũ, quæ hẽt uim legis, & priuilegii principis, ſecundum Abb. ĩ c. ſuper quibuſdam, §. præterea, de uerb. ſig. & And de Iſer. in c. imperialem, §. præterea ducatus, col. pe. in prin. de proh. feu. alie. per Fed. & in c. 1. uer. flumina nauigabilia, col. 2. quæ ſint reg. & in conſt. ſi dubitatio col. 3. & in cõſt. quadragenalẽ, col. 1. & hr̃ in l. hoc iure, §. ductus aquæ. ff. de aqua quot. & æſtiu. Quæ obſeruantia eſt, ut ſolo iure Romano uiuat, & qꝺ penitus ſit iuri Longobardo derogatum. Et hoc patet euidenter, quia quã plures diſpõnes iuri Longobardi nõ ſolũ nõ ſeruant in regno, uerum ẽt ſeruatur totum cõtrariũ, ut uidemus in teſtamentis mulierũ, q̃ in oĩbus fere ciuitatibus regni fiũt ſine mundualdo, & hoc eſt notoriũ per oẽs ſchedas tabellionum. Similiter in ſucceſſionibus cognati excludunt de iure Longobardo, ut nec ẽt mater ſuccedat filio tanq̃ cognata. Itẽ filii naturales nõ excludunt totaliter per filias legitimas & nales, ut no. gl. & do. ĩ c. 1. §. hoc aũt de his, qui feu. da. poſ. Et tñ in regno ſeruatur contrariũ, per auth. ceſſante. C. de le. hæ. & ſic ſola diſpoſitio iuris Romani attẽditur. Et patet ex quam pluribus aliis exemplis, & diſpoſitionibus, in quibus differt ius Romanum a Longobardo, & tamen ſolo iure Rom. in eis utimur. ergo cenſetur abrogatum ius Longobardum, ſaltem ex generali & antiquata conſuetudine huius regni, unde merito dicit Bal. in d. auth. dos data, quod tale ius receſſit ab aula, quia abiit in deſuetudinem, vñ qñ eſſet diſcrepatio quo

iure

iure uiuatur in regno ſufficeret allegare
hanc notoriam obſeruantiam, quia ſi ius
Rom ſeruatur in iſtis exemplis præpoſitio,
præſumptio eſt, quod ſeruetur etiã in om-
nibus alijs, niſi in contrarium probetur,
39 † per ea, q̃ tradit And. de Iſer. in d. c. imp. §.
præterea ducatus. col. 2. in fi. uer ſed quõ ꝓ
babitur, &c. vbi dicit. ꝙ ad probandũ ius
Francorũ ſufficit ꝓbare, quod alias ille de
domo ſeruarunt, quod primogenitus ſuc-
cedat, quia ex hoc ſolo transfunditur onus
probando contrariũ in aduerſariũ, ergo pa
tet ꝙ ex ſola probõne unius capituli iuris
Francorũ, præſumitur, & probatur ꝙ uiuat
iure Francorũ, quanto fortius id dicendum
eſt iure Rom. cuius obſeruãtia ꝓbatur noto-
rię ex mille, & infinitis capitulis, & antiquiſ
ſimo tpe, uñ ſuccedit diſpõ l. minime. ff. de
leg. Et ꝙ iſta gñalis obſeruantia, & conſue
tudo tanq̃ notoria nõ indigeat ꝓbatione,
ſed ſufficit allegari, eſt deciſio in terminis
Bal. in l. 1. col. 2. in fi. uerſ. ſed his q̃ro, &c. C.
ad Velleia. ubi expſſe dicit, quod cõſuetudo
notoria dr̃, quæ liquet ex inſpectione om-
niũ publicorum inſtrorum, & non oportet
40 eã probari. † Decimotertio pondero nunc
iterum d. cõſt. Puritatem, quam retorqueo
pro iſta parte, & iſta eſt noua ponderatio,
& ab alijs hactenus nõ cogitata. Nam vult
illa conſt. ꝙ primo iudicetur ſecundum cõ
ſtõnes, poſtea ſecundum conſuetudines ap-
probatas. & poſtea ſecundũ iura, &c. ꝑ hoc
dico, quod ſtãte conſuetudine gñali in hoc
regno, qđ cauſæ decidant̃ ſcdm ius Roma-
nũ ꝓut in ꝑcedenti argõ ꝓbaui, illa conſt.
decidit caſum noſtrum pro iſta parte, quia
præponit conſuetudinem iuris Longobar-
do, ſed nulla poteſt eſſe conſuetudo fortio-
ri, & magis hoc, quam illa, quæ eſt conformis
iuri communi: ut eſt text. notabilis in cap.
ſopitæ, & ibi notatur, extra de centibus, &
in c. cum dilectus, de conſuet. & quod poſ-
ſit eſſe conſuetudo conformis iuri com-
muni, tenet Abb. in cap. fin. colu. penul. in
prin. de conſuet. ergo iſta generalis obſer-
uantia iuris Romani contra ius Longo-
bardum, induxit quandam notoriam, &
approbatam conſuetudinem, conformem
iuri cõmuni Romanorum unde ſecundum
hanc conſuetudinem debet prius iudex iu-
dicare, & ea ceſſante tunc demum recur-
ret ad ius Longobardum, & ita ſubtiliter
bis ponderata illa conſtit. puritatem, facit
pro iſta parte, imo ſi quid dubii haberet
dicta conſuetudo, reciperet interpretatio-
nem a iure cõmuni Romanorum, quod eſt
ius gñale. l. ſi ſerui uſi. C. de noxa. ac. & hr̃
in d. cum dilectus, non autem reciperet in-
terpretationem a iure Longobardo, quod
eſt ius locale. Ita tenet Bald. in c. 1. §. & quia
vidimus. colu. 6. in fi. de his, qui feuda poſſ.
41 Decimoquarto, † & ultimo, pro iſta parte
adduco oẽs illas decem auctoritates, quas
ſupra colligi arguendo pro iſta parte, quæ
oẽs remaneãt in ſuo robore. Et dato, quod
eis ſupra diſputando uoluerim rñdere, nũc
tñ attingendo ueritatem, dico dictas rõſio
nes nõ eſſe ſufficientes, unde inquantũ ad
primã ſecundã, quintã, ſextam, ſeptimã, &
octauã dicebã eas procedere de iure cõi. Se
cus eſt in regno, ꝑ d. cõſt. Puritatẽ dico qđ
eſt mala rõſio, ex quo in regno nihil repe-
ritur innouatu contra d. deciſ. ut ſupra pro
baui, & d. conſtit. Puritatẽ facit potius pro
iſta parte, imo eſt cõformis cũ deciſ. Bal. in
d. l. ſi inuita. C. de nupt. q dicit, quod de ta-
li iure non eſt curãdũ, niſi in loco, ubi ſer-
uatur de conſuetudine. Vnde fateor iſtud,
qđ qñ in aliqua parte regni, ꝓbaretur, qđ
illud ius ſeruatur, uel quod eo iure uiuit,
ibi eſſet ſeruandum. & nõ alibi, & hoc pro-
priæ uult d. conſt. Puritatem, ut ſupra dixi.
Tũ onus probãdi ſemper incũbit, & allega
ti illud ius, cũ ſit ius locale, ut ſupra decla-
rauit, unde remanent dictæ quinque aucto
ritates in earum robore, & obſeruantia cũ
42 iure communi utamur. Item, ad † tertiam
auctoritatẽ And. de Iſer. in c. 1. de notis feu
dorum. dico, non eſſe bene reſponſum quia
imo melius fuit locutus ibi quam alibi, ex
quo tale ius ſine ratione non debet ſerua-
ri. Nec procedit argumentum d. l. proſpe-
xit. ff. qui & à quibus, quia non reperietur
dictum ius præciſe approbatum per conſt.
regni, niſi in loco. ubi uiget, & ita dicit An.
in d. cap. 1. de feu. cogn. & ibi etiam Bal.
magis clare dicit, quod inter eos, qui uiuũt
iure Rom. cã deciditur ſecũdum ius Roma
nũ, ſed inter eos, qui uiuunt iure Longob.
cauſa deciditur ſecundum ius Longobar-
dum, vnde habuit Bald. ibi ſenſum dictæ
conſt. Nec ualet reſpõſio data. ad quartam
auctoritatem. ſ. Andr. in d. c. 1. de feu. cogn.
quia non eſt uerũ, ꝙ cõſtõne ceſſet homi-
nes

Digitized by Google

nes ut uiuant iure Longob. imo ponit hoc in eorum arbitrium, ut ſupra probaui. Similiter ad octauam auctoritatem Lucę de Penna, reprobatur reſpōſio eodem modo quo præcedens. Nec obſt. quod. Andr. eſt maioris auctoritatis, quia cum ſibi ipſi cō trarius in pluribus, tenenda eſt iuris aucto
43 ritas, vbi melius dixit. Ad nonam † auctoritatē Bald. in d. c. tranſlatio, de conſtit. minime ualet reſponſio, quia nego qđ ſucceſſores in regno cōfirmauerint præciſe, & neceſſitatiue ius Longobardū, ſed ut ſupra dixi, imo ſi placuiſſent illud in uoluminibus iuris ciuilis. Vnde quia nō inſeruerūt, appa ret ꝙ tali ius reprobauerunt. Prout in ſimili arguit Aluar. in præl. feu. in 4 q. Item reſponſio data ad decimā auctoritatē Matt. in d. conſt. puritatē, qui ſequitur Lucā de Penna minime procedit per eaſdem rōnes. Et ſic remanet iſta pars totaliter confirmata. Super eſſet modo reſpondere ad illas decē auctoritates adductas pro prima parte. Ad quas ſatis patet rñſum ex prædictis quatenus expreſſe dñt, qđ ius Longobardum præferatur, male loquuntur, & ueriores
44 ſunt auctoritates contrarię. † Cū auctoritates doctorū ſint ꝓbabiles, ſed nō neceſſariæ ſcdm Bart. & doct. in l. 1. ff. ſi cert. pet. Et maxime, cum ut plurimum ſint auctorita-
45 tes And. de Iſer. qui tenet alibi cōtrarium. Solū reſpōdeo ad quintā auctoritatē And. in d. §. præterea ducatus, nā loquitur ibi de iure Longobardo. & Francorū. non aūt de iure Romano, & uerum eſt, ꝙ ius. Francorum eſt ius ſpeciale, & onerosum, & contra ius cōe, ut dicit Andr. in d. §. præterea ducatus colu. 3. in adul. unde debet probari alias non præſumitur. Et ideo, quādo eſſe dña inter ius Francorū, & Longobardū fateor quod potius præſumatur Longobardum, maxime in ſuccedendo, quia eſt conforme cum iure cōi, in eo quod admittit oēs filios æqualiter ad ſucceſſionem, ſecus eſt, quando differentia eſſet inter ius Lōgobardum, & Romanam, pro ut eſt q. noſtra. quia tunc Romanum potius præſumitur, per prædicta. Vltimo non obſtat, quod dicit And. in d. conſt. Puritatem, & in præludi. in 3. q. in ū. ubi dicit, quod iſta conſuetudo per quam aliqui non ſeruant ius Lōgobardū, non ualet, quia eſt contra conſtitutiones. Nam dico ſine dubio quod And. male loquitur, & dicit cōtra cauſam dictæ conſt. Puritatem, ibi, prout qualitas litigantium &c. quia imo dictæ conſt. approbat hanc conſuetudinem, ut ſupra declaraui, unde melius locutus fuit And. & ibi etiam Bald. in c. 1. de feu. cog. Ex quibus omnibus remanet firma concluſio, & uera, quod ius Romanū præferatur in regno iuri Longobardo, & qui dicit quod uiuitur iure Lōgobardo, debet hoc probare. Et per hæc fit impoſitus finis huic utili, & quotidiane quæſt quæ inter regnicolas quotidie uentilatur, & hactenus ita plene diſcuſſa non reperitur. Laus Deo Rob. Mar. Venu. V. I. D.

ADDITIO.

Ambigua. Vide ſuper D. Authorem in ſpeculo, in 2. par. nu. 95. & ſeq.

Ludouicus Al ferius.

DISPVTATIO TERTIA.

An iudex in pœnis arbitriis poſſit imponere pœnam mortis naturalis.

1 *Pœna mortis, an poſſit irrogari in arbitrijs, num. 15.*
2 *Pœna acerrima accipitur pro morte naturali.*
3 *Pœna mortis non poſſ irrogari quando ſtatutum dicit ad pœnam mille annorum, uel aliam arbitrio iudicis.*
Pœna publicationis bonorum non poteſt irrogari uigore arbitrij.
4 *Fures nocturni puniuntur extra ordinem.*
5 *Pœna extraordinaria irrogatur, quādo procedatur per inquiſitionem de iure canonico.*
6 *Pœna minor debet eligi per iudicem in arbitrarijs.*
7 *Pœna capitalis intelligitur altero de trib. modis, & in dubio intelligit de mitiori, n. 8.*
8 *Pœna mortis nunquā imponitur in delictis non conſumatis. nu. 10.*
9 *Pœna mortis poteſt irrogari, quando lex dat amplum arbitrium uſq; ad morte nu. 10.*
10 *Inquiſitio nō fit cauſa ciuili, niſi contra uſurarium, & hoc qualiter procedat.*
11 *Iudex in pœnis irrogādis no poteſt ſe extēdere ultra ꝓtātem ſibi datam a lege nu. 15.*

12 Pœna

12 *Pœna mortis non poteſt imponi, quando lex loquitur per verbum moderari.*
13 *Pœna mortis irrogat ei q dat alapã officiali.*
14 *Dictio, alias eſt repetitiua ſimilium.*
15 *Sacrilegij pœna quæ ſit.*
16 *Cõſuetudo per totũ mũdum eſt, quod nõ puniatur attẽtatũ, ſicut delictũ cõſũmatũ.*
17 *Pœna iniuria põt ſe extẽdere uſq; ad mortẽ, q̃do hoc deſiderat criminis magnitudo.*
18 *Iudex non põt imponere pœnam mortis ſi expreſſe lex limitet arbitrium iudicis.*
19 *Pœna mortis põt irrogari in illis delictis, in quibus lex inducit pœnam corporalẽ, uel pecuniariam ad arbitrium iudicis, ſecus ubi dat arbitrium ſimpliciter.*
20 *Pœna conſueta apponi debet irrogari alias poteſt appellari.*
Pœna tota pecuniaria non debet exequi, quando ita dictaret conſuetudo.

1 QVotidiana est q. in iudicijs, utrum
1 iudex procedens in aliqua † cauſa criminali, in qua ex iuris diſpoſitione irrogatur pœna arbitraria poſſit ſuum arbitrium extendere uſq. ad mortem naturalẽ incluſiue. Et quoniam q. eſt præiudicialis cũ tractetur de uita hominis ideo, intẽdo eam plene diſcutere, recitabo primo opiniones diuerſas & contrarietas, quas reperio inter doct. poſtea ponam ueras concluſiones. Primo igitur pro parte affirmatiua ꝙ iudex poſſit hmõi pœnam mortis imponere, adducitur gl. quæ cõiter ſolet ad hoc allegari, in §. in ſumma in uerſic. extraor. inſt. de iniur. quæ dicit, ꝙ iudex põt imponere pœnam capitis in ſuo arbitrio, uidelẽ & cõiter exponitur pro pęna mortis, & ita illam gl. intelligit, & ſequitur Bal. in c. 1. §. iniuria in primis uerbis de pace iur. fir. & Bal. in l. 1. in fi. C. de his q latr. & Bar. in l. fi. in fin. ff. ubi pup. edu. debe. & Abb. in c. ex literis, col. fi. de conſt. & Fel. in ca. cum re, col. 2. in princ. de re iud. & ibi etiam Abb. Idẽ tenet Fel. in c. inquiſitionis, in fi. illius prin. de accu. & in d. c. ex literis col. antepe. Secundo pro iſta parte adducitur tex. in l. ſaccularij. §. ſunt quædam. ff. de extraord. cri. ubi dicit tex. ꝙ illa pœna arbitraria, extenditur uſq. ad pœnam capitis, & ſic uſq.
2 ad mortem. Tertia adducitur † tex. in l. 2. ibi, non ignaro iudice &c. in acerrima condemnatione pro arbitrio &c. C. de his, qui latro. ubi pœna arbitraria extenditur ad acerrimam pœnam, quę accipitur pro pęna mortis ut. no. in l. 1. C. de ſeditio. & l. 1. C. nemini licere ſignũ ſalua. Quarto, adducit tex. in l. lex Iulia. §. hodie. ff. ad l. Iul. rep. ti ubi loquitur de pœna extra ordinem, & dicit ꝙ capite puniri debet, & ſic patet, ꝙ pœna extraordinaria extenditur uſq. ad mor-
3 tem. Pro parte † uero contraria. ſ. ꝙ iudex non poſſit arbitrari ad pœnam mortis, adducitur primo dictum Bal. in l & poſt tres § 1. l. c. col. 7. uerſ. Itẽ facit ad aliam q. &c. ff. ſi quis cau. ubi dicit, qđ ſi iudex uigore ſtatuti põt punire ad pœnam mille, uel alia aliũ, prout ſuo arbitrio uidebitur, non põt imponere pœnã decapitationis. Idem tenet Car. in c. de cauſis, de off. deleg. Lud. Rom. in rub. de arbitris, uerſ. itẽ an ſtatutũ &c. ꝓ hoc facit, quod no. Bal. in l. 1. C. ne ſine iuſ. prin. & Bal. in c. 1. col. 5. in prin. de pace tenen. ubi dicit, ꝙ iudex uigore arbitrij non põt imponere pęnã publicationis bonorum, ergo minime pœnam mortis, quæ eſt maior, & hãc partem negatiuam tenet Ale. in conſ. 7. col. fin. in 1. uol. & Car. in c.
4 ex literis, de conſt. Secundo, pro iſta † parte adducitur tex. in l. 1. in uerſ. temporarii. ff. de fur. balnear. ubi dr̃ quod fures nocturni puniuntur extra ordinem, uerum eorũ pęna nõ debet excedere opus publicum temporarium, ergo ſi damnaretur ad mortem, excederet pœnam operis publici. Tertio adducitur tex. in l. 1. §. expilatores. ff. de effra. ubi primo ponitur pęna in liberũ arbitriũ iudicis, & poſtea in fi. dr̃, quod plebeis pœna irroganda non debet excedere opus publicũ. Nobilibus uero non debet excedere
5 relegationem. Quarto adducitur † tex. cum ibi no. per gl. & doct. in c. inquiſitionis, in prin. de accu. ubi eſt deciſum, quod de iure canonico, qñ proceditur per inquiſitionẽ iudex nõ imponit pœnam ordinariam delicti, ſed extraordinariam, & ſic arbitrariã & tñ per hanc pœnam arbitrariam nõ põt imponere pęnam ordinariam, ſed mitiorẽ & ita declarat Abb. in fi. col. ergo cõcluſiue ſequitur de neceſſitate, quod nõ poteſt imponere pęnam mortis, quia nõ eſt minor, ſed maior, & acerbior cęteris pęnis. Quar-
6 to, confirmatur † eſt d. Bal. in l. quicunque, col. 4. C. de ſer. fug. ubi dicit, qđ iudex in arbitrarijs debet eligere minorem pęnam.

Et

Etſi ſic per tot iura & auctoritates contra-
rias redderetur iſta deciſio ualde dubia. Et ut
ipſam reddam magis dubitabilem. Si quis
uellet tenere hanc ſecundam partem tan-
quam benigniorem, iuxta l. pe. ff. de pœnis
poſſet reſpondere ad iura contraria addu-
7 cta pro prima parte. Et primo, non † ob.
gl. in d. §. in ſum. inſt. de iniur. quia illo lo-
quitur de pœna capitis, non autem de pœ-
na mortis, & in iure eſt clarũ, quod pœna
capitalis intelligitur altero de trib. modis
ſ. de morte naturali, de morte ciuili, & de
exilio, ſeu deportatione, l. 2. in pri. ff. de pœ-
nis, & l. 4. ff. de pub. iud. & no. glo. in l. hoc
accuſare, §. in omnib. in uerſi. capitis. ff. de
accuſ. & text. cum gl. in l. ſed & ſi quis, §. 1.
ff. ſi quis cau. In dubio autem, qñ lex irro-
gat pœnam capitalem intelligitur de mi-
nori ex illis trib. ſ. de exilio, ſeu deporta-
tione. Tex. eſt iuncta gl. in l. 2. C. ne Chriſt.
manci. hær. uel pag. & tenet Bald. in l. fi. in
fi. C. quæ res uen. non poſ. Io. de Imo. in d.
l. fi. ff. de pub. iud. & Bal. in d. l. quicunq. co.
4. ver. ſcias, & &c. C. de ſer. fug. Secundo,
8 non † obſt. d. l. ſaccularii, § ſunt quædam,
ff. de extraor. crim. quia ibi non dr̃ de pœna
mortis, ſed de pœna capitis, uñ poteſt intel-
ligi de pœna mitiori, ut dixi modo in præ-
cedenti. Imo dico, quod de neceſſitate dẽt
ita intelligi ille text. quia loquitur de deli-
cto non conſummato, loquitur. n. de illis
qui tenebant quoſdam lapides ad offendẽ-
dum, non tñ ſecuta fuit offenſio. Quod pa-
tet, dum dicit ibi, ꝙ ipſa res mortem com-
minatur, ſed ubi ſumus in delictis non cõ-
ſummatis, nũquam imponitur pœna mor-
tis in arbitriis. ita pulchre tenet Bal. in cõ-
ſil. 443. col. 2. in 3. vol. quod conſiliũ inci-
pit, Cecchus, &c. & Fel. in d. c. ex literis. co.
pen. uerſi. 5. declaratio, &c. de conſtit. Ter-
9 tio non † obſt. d. l. fi. C. de his qui latro, qa
ibi expreſſe ex legis diſpoſitione datur i-
ſta poteſtas illis iudicib. imponendi dictã
pœnam in illo crimine. Unde tunc ceſſat
dubium an illa pœna arbitraria ſe extẽdat
ad mortem, quia quando lex dat amplum
arbitrium iudici, uſque ad mortem nõ eſt
dubium, quod poteſt imponere dictam pœ-
nam, quia cenſetur id facere auctoritate le-
gis. ita dicit Ioã. de Imo. in d. l. 2. ff. de pu-
bl. iudi. quem refert & ſequitur Ang. de A-
ret. in dic. §. in ſumma, ſed nos loquimur
in caſu dubio, ſ. qñ ſimpliciter fit mentio
10 de pœna arbitraria ſeu extraor. † quarto,
non obſt. d. l. lex Iulia. § hodie, quia poteſt
plurib. modis reſponderi. Primo quia loq-
tur de pœna capitis, quæ poteſt verificari
in mitiori, ut ſupra dixi, ſecundo quia po-
ſito, ꝙ intelligeretur de pœna mortis, ibi
lex hoc expreſſe concedit attenta immani-
tate criminis loquitur. n. de iudice, qui in-
iuſte interfecit innocentem, unde eſt ho-
micidia pprã non eſt mirum, ſi morte pu-
niri dẽt. & ſic poteſt dari eadem reſpõſio,
quam dedi ad l. 2. de his, qui latro. Et ſic pœ-
na extraordinaria põt comprehẽdere mor-
tem, qñ lex hoc dicit expreſſe, ut ibi. Si q̃s
11 † aũt uellet tenere primam partem, poſſet
rñdere ad iura adducta pro ſecunda parte.
Et primo non obſt. l. 1. ff. de furti. baln. q̃a
ibi lex expreſſe loquitur limitatiue. per di-
ctionẽ, dummodo. &c. Dicit. n. illos fures
eſſe puniendos pœna extraordinaria, dum-
mõ non excedat opus tpalium, quo caſu,
quia lex dat ptãtem limitatã iudici, ſumus
in caſu certo, quia iudex nõ põt præterire
formã legis, vt no. Fel. in d. c. ex literis, co.
pe. ver. 5. declaratio, &c. de conſti. licet ipſe
non conſiderauerit hanc rñſionem. Plus
dico, quod ille tex. põt retorqueri in cõtra-
rium nam ex eo, quod lex reſtrinxit ptãtẽ
iudicis ad opus tpalium, eſt ſignum, quod
iudex habuiſſet largiores habenas pcedẽ-
di uſque ad mortem, qñ lex ſpecialiter eũ
non prohibuiſſet, quia alias fruſtratoria
fuiſſet illa reſtrictio legis, qñ ſine ea iudex
fuiſſet reſtrictus, quod non eſt dicendum,
l. quod Labeo, ff. de Carb. edi. Secũdo non
obſt. d. l. 1. §. expilatores, in fi. ff. de effracto
quia ſimiliter ibi tex loquitur limitatiue p
dictio, dummodo, &c. unde dic, ut mõ di-
12 xi. Tertio, non obſt. d. c. inquiſitionis, de
accuſ. quia ibi lex loquitur per verbũ mo-
derari, & quando lex concedit arbitriũ iu-
dici per hoc uerbum, quod hẽbat modera-
ri pœnas nunquam poteſt imponere pœnã
mortis, quia illud verbũ, moderari, impor-
tat diminutionẽ pœnæ. Ita tenet Mar. Soc.
in d. c. inquiſitionis, & Fel. in d. c. ex literis,
col. pen. uerſi. 5. declaratio, &c.
13 † Quarto, non obſtat dictum Bald. in d. l.
quicunque, inquantum dicit, quod iudex
debet eligere pœnam mitiorem, quia il-
lud intelligitur, niſi quantitas & atrocitas

delicti

delicti aliud ſuaderet ut ſi quis daret alapã
officiali, debet puniri pœna mortis ſecũdũ
Bal. in c. 1. §. iniuria. ĩ prin. de pace iur. fir.
Non n. eſſet æquum, ꝙ tunc ſtãte crimine
atroci, & enormi iudex imponet pœnã mi-
tiorem. quia non eſſet pœna conueniens &
æqualis delicto, iuxta l. ſancimus. C. de pœ
nis, & hoc ſentit Ale. in cõſ. 111. col. 4. in 1.
vol. & Ang. de Are. in d. §. in ſũma. & Ab.
14 in d. c. ex literis, col. fi. Quinto nõ † obſtat
dictũ Bal. in d. l. & ſi poſt tres, quod fuit al
legatũ in primo argũ ſecundæ partis, quia
ibi ſtatutum loquitur de pœna mille, uel
de alia ad arbitrium &c. illa dictio, alia eſt
repetitiua ſimilis pœnæ, ſ. pecuniariæ ideo
non poteſt imponere pœnam mortis. quę
eſt longe diſſimilis. ut no. gl. & Bal. in le. ſi
fugitiui, C. de ſer. fug. & Fel. in c. ſedes, col.
fi. de reſer. & Iaſ. in l. ſi unus, in princ. col. fi.
de pa. Et ad dictum Bal. in d. ca. 1. de pacu.
tenen. & alia allegata in d. 1. argũ poſſet re
ſponderi, niſi atrocitas criminis aliud ſua
deat, ut ſupra dixi. Et quia pœna amiſſio-
nis bonorũ nũquã imponitur, niſi ubi lex
hoc mãdat expreſſe. Ex quib. pro utraque
parte adductis redditur iſta q. multum du-
bia, adeo ꝙ merito Cæſarea deciſione o-
pus eſſet. Vt igitur in tãta uarietate pœnã
verã cõclutionem dico, ꝙ prima opi. affir-
matiua eſt magis cõis, cũ infraſcriptis tñ
15 limitationibus. Pono igitur † concluſionẽ
per modũ regulæ, quæ talis eſt, ꝙ iudex in
arbitrariis põt imponere pœnã mortis na-
tura li. Hæc cõcluſio ꝓbatur in l. ſacrilegi
la 1. ff. ad l. Iul. pe. ubi narratiue dicitur, qđ
dato ꝙ pœna ſacrilegii ſit arbitraria, quia
pro qualitate perſonæ irrogatur, tamẽ quã
doq; aliqui ſacrilegi cõbuſti fuerunt, ꝙ ſic
ꝓbat. ꝙ iudex in pœnis arbitrariis põt im-
ponere pœnã cõbuſtionis, & ſic mortis na
turalis, & ita ad hoc illũ text. põderat. Ab.
in d. c. ex literis, col. fi. & ibi ẽt Fe. in fi. uer
16 bis de conſt. Iſtam concluſionem † decla-
ra, & limito primo procedere, in delictis
cõſummatis, & perfectis, ſecus attentatis
tantum, & non cõſummatis, quia in eis iu
dex nunquam ex arbitrio imponit pœnã
mortis. Ita procedit dictum Bar. in d. conſ.
843. incipi. Cecchus, &c. colu. 2. in 3. uolu.
& Fel. in d. ca. ex literis col. pen. verſ. ſecũda
declaratio, &c. Et ratio eſt in prõptu, quia
hodie ex generali conſuetudine non puni
tur delictum attentatum, ſicut conſummatum,
ſed mitius, & ſic non punitur affectus
niſi ſequatur effectus, ẽt in atrocioribus. Ita
tenet Pau. de Caſt. & Ale. in l. 1. §. fi. in fi. ff.
quod quiſque iur. & Car. Ale. in c. 1. §. ſi ue
ro uoluerit, in fi. de c. qui cur. ven. & Ang.
in cõſ. 14. col. 1. ubi dicit, quod iſta cõſue-
tudo eſt approbata per totũ mũdũ & Bal.
in l. ſi fugitiui, C. de ſer. fug. & Saly. in l. is,
qui cũ telo. ff. ad l. Cor. de ſicca. & Bart. in
l. 1. §. ſi diuus, eo. ti. Vnde ſi iudex impone
ret pœnam mortis in attentatis, puniret af
fectũ ſicut effectum, quia maior pœna dari
17 non põt, quã ſit pœna mortis. Secundo li-
mita, dũmodo delictum ita graue attentis
ipſius circũſtãtiis, ꝙ mereatur pœnã mor
tis, exẽplũ põt poni in eo, qui dat alapã of-
ficialis, nã eſt iniuria. Verũ attẽta circũſtã-
tia qualitatis perſonæ cẽſetur atrociſſima
& ſic in hoc caſu iudex põt procedere ad
mortem ſm Bal. in d. c. 1. §. iniuria, in prin.
de pace iur. fir. & ſequitur Ioan. de Ana. in
c. inq. in fi. illius prin. de ac. ita tenet Fel. in
d. c. ex literis, col. pen. in prin. uerſic. prima
decla. &c. de conſt. ita dẽt intelligi dictum
Bal. in d. l. fin. C. de his qui latro, ubi dicit,
quod poteſt procedi ad ſupplicium, ſi hoc
deſiderat criminis magnitudo. Ex hoc ſe-
quitur, ꝙ ſi ex iniuria modica uerba iudex
uellet procedere ad mortem, non poſſet
quia non eſſet pœna cõueniens delicto, ſed
maior per ꝓdicta, imo tũc poſſet iud. c. e-
xequẽti de facto reſiſti per ea, q̃ dixi ſupra
in 1. diſp. & hoc tenet Ang. de Are. in §. in
ſumma, & Ab. in d. c. ex literis, col. fin. alias
poſſet appellari. ut no. gl. & Bar. in l. ſi qua
pœna. ff. de verb. ſig. Et hanc limitationem
tenet in effectu Ale. in conſi. 111. colu. 4. in
1. uol. & And. de Iſer. in conſt. comite. Ter
18 tio, † limita, niſi expreſſe lex uel ſtatutum
limitaret arbitrium iudicis, ut nõ poſſit ex
cedere talem pœnam, quia tunc non impo
nit pœnam mortis. Ita procedat tex. in le. 1.
ff. de furi. balnea. & in l. 1. expilatores. ff. de ef
fractu, prout ſupra decl. Quarto limita, ni
ſi lex diceret, quod iudex pœnam modere-
tur, quia tũc nõ põt imponere pœnã mor-
tis. Ita procedit d. c. inq. cum ibi not. ut ſu-
19 pra declaraui. † Quinto limita quãdo arbi
trium datur iudici in pœnis a iure expſſis
prout eſt in actione iniuriarum, in qua eſt
ſtatuta pœna corporalis & pecuniaria. ad

arbi-

arbitrium iud.l. 1.& l.iniuriarum æſtimatio.ff.de iniur.& l.pedius.§.1.ff.de incen. rui.& nau. tunc enim iudex pp enormitatem iniuriæ pōt arbitrari mortem, ſecus eſt ubi iudici datur ſimpliciter arbitriū puniendi in pęnis non a iure expreſſis, quia tunc non pōt facere crimen capitale, q̃ nō eſt capitale, nec poteſt imponere pœnam mortis, ubi crimen non eſt capitale. Ita declarat Fel in d.c.ex literis, col.pe.uer.4.de
10 claratio, &c. † Sexto limita, non procedere, quando in ſimilib. delictis eſſet conſuetudo, quod non imponatur pœna mortis, ſed mitior pœna, quia tunc iudex non pōt imponere pœnam mortis, ſed tenetur ſequi conſuetudinariam pœnam & ceſſat arbitrium. Caſus eſt ſingularis in l.ſi quis reū ff.de cuſto.reo. Facit tex.cum ibi no.in l. hodie.ff.de pœn. Ita tenet Bald.in l.quicunque, col.4.uer.ſci tamen, &c. C de ſer.fugi.& Fel.in c.de cauſis, col.1.de off.deleg. & Abb.in c.inquiſitionis, col.ſi.de accuſ.& Alex.in conſ.5.col.ſi.& conſ.91.col.4.in 2.col.& Paris in trac.ſyndi.in uer.compoſitio, col.12.in prin. in uer.an ſi delinquens, &c.& in tex.de off.in col.7.& 7.in c.an ſi poteſtas, &c.ubi plus dicit, quod iudex excedit pœnam ſolitam, dicitur grauare partem, & poteſt appellari, & tenetur in ſyndicatu. Et per hoc infert, quod in regno ſi quis condemnatur ad unam unciam, non ſolet exigi tota uncia, ſed tamen unus tarenus uel duo maxime attenta paupertate cōdemnari. Et per hæc ſit expedita q. Laus Deo. Rob. Mar. V. I. D.

ADDITIO.

a Quotidiana. Bal.conſi.443.col.2.li.3. Tiraquel.in trac.de pœn.cauſa 51.n.ubi late Dec. in c.ex literis, nu.24.extra de conſt. Alex. conſi.111.col.3.li.1.& conſi.11.num.17.& conſ.22.nu.9.li.7. Bolter.in prac.crim.laico ſum.par.in uer.ſtudeat ſe ornare num.6.Io. de Lignagno in conſ.20.nu.3. Aug.de Gābil.conſi.423.nu.16.& ſeq. Per.de Soc.conſi.98.nu.12.13.& ſeq.quæ conſilia ſunt in 2.li.conſiliorum criminaliū diuerſo Doc. Caccialup.conſi.92.per totum, q̃ eſt in 1. Th.conſi.diuerſo, Doct.diuerſo ab illo allegato, Gram.dec.36.nu.12.& conſi.crim. 36.nu.21.& conſi.39. Author ſupra in ſpeculo in 4.par.ſpi.com.opin.179.iudicis arbitrium. Ludouicus Alferius.

DISPVTATIO IV.

Vtrum ſi in cauſa ſummaria ſit proceſſum per partes uia ordinaria, cēſeatur receſſum a uia ſummaria, ita quod ineptitudo libelli, uel alius defectus uitiet proceſſum, non obſtante, quod alias in regno procedatur ſola facti ueritate inſpecta.

1 *Cauſa quæ de iure erat ſummaria, ſi fuit incœpta per partes uia ordinaria an uideatur renunciatum uia ſummaria.*
Summaria cauſa an fiat ordinaria ex uoluntate partium, nu. 11.13.
2 *Libellus ſi interuenit in cauſa in qua non requirebatur, an habeat ordinarie diſcuti illa cauſa, nu. 5.*
3 *Cauſa quamuis ſit commiſſa ſummarie, p̄t nihilominus iudex procedere, ordinarie.*
4 *Teſtamentum in ſcriptis ſi nō ualeat, an ualeat ut nuncupatiuum, nu. 13.*
Contractus ſine ſcriptura non ualeat, quando partes elegerunt uiam contrahendi in ſcriptis, & quando cenſentur hanc uiam elegiſſe. 2
5 *Arbiter, qui erat etiam arbitrator, ſi incepit procedere ut arbiter poteſt proſequi ut arbitrator inordinate & ualet proceſſus.*
6 *Teſtamentum militis factum iure communi ſi non ualeat, an ualebit iure militari.*
7 *Libellus ineptus non uitiat in cauſa, in qua non requirebatur.*
8 *Teſtes inhabiles probant informationem in caſibus in quibus non requirebantur.*
Actus qui poterat geri ſine aliqua perſona, non uitiatur ſi illa interuenit inutiliter.
9 *Viam per quam actus impugnatur, nemo præſumitur elegiſſe.*
10 *Proceſſus ſiue ordinarie ſiue ſummarie fiat, ſemper poteſt in regno ſuper eo ferri ſententia dummodo liqueat de ueritate.*
12 *In confeſſis non requiritur ſententia.*
14 *Cauſa ordinaria, an poſſit fieri ſummaria de uoluptate partium.*

2 Fvi a ſæpe interrogatus ſtante † iure
1 municipali in hoc regno, quod in cauſis ciuilibus procedatur ſine figura iudicii & ſua facti ueritate inſpecta, per capitulū

de.

deteſtantes,& perregiam pragam,primam
quæ incipit,diſpendia. Si partes proceſſe-
runt in cauſa ciuili uia ordinaria,dando li
bellum,item conteſtando,& alia acta ſolē-
niter & ordinarie faciēdo, cum potuiſſent
iſta iudiciorum ſolennia omittere,& proce
dere uia ſummaria,ob dicta ſtatuta. An ꝑ
hoc uideantur viæ ſummariæ renunciaſſe,
& ampiecti uiam ordinariam, qñ non ap-
paret de expreſſo conſenſu,ſeu conuentio-
ne partium,ita ut ſi aliquis defectus emer-
gat in iudicijs,puta ineptitudinis,uel alius
ſimilis, qui de iure cõi uitiaret proceſſum,
& ſententiam, hēat etiam talis defectus ui-
tiare talem proceſſum ordinaria uia initia
tum,& ſic an in tali proceſſu debeat ſerua-
ri ius cõe,& non municipale,per ea,q̄ no.
gl. & Doc.in l.uinum,in fi.ff.cer.pet. Et ꝓ
prima parte affirmatiua, uidelicet, ꝙ cen-
ſeatur receſſum a uia ſummaria, & per cõ
ſequens dēat ſeruari ius cõe, adducitur pri
mo dictum Bal.in l.diffamari,col 1.in fin.
uerſic.2.opp.&c.C.de ing.& manu.ubi di-
cit,ꝙ qñ partes poſſunt procedere ſumma
riè,& eligunt uiam ordinariam cã efficitur
ordinaria,& ſic uř hoc dependere ex uolũ
2 tate partium. † Secundo adducitur,gl. in l.
proinde,§.notandum,ff.ad l.Aqui.quæ di-
cit, ꝙ qñ in cãnon requirebatur libellus ſi
interueniat libellus, & ſic fuit cœpta uia or
dinaria,debet ſolenniter per ſnĩam diffini-
ri, ꝙ ſic innuit ꝙ cã efficitur ordinaria, &
dēt ordinariè determinari, & ita per illam
gl.tenet Fran.de Cur.in add.poſt.Alex.in
d.l.uinum,col.fin.ff.ſi cer.pet.in add.quæ
incipit,tñ fallit,&c ubi dicit,ꝙ tunc nõ va
leret ſententia ſuper libello inepto. Tertio
3 pondero † dictum Bald.in l.ꝙ fauore col.
1.C.de leg.Bal.in l.nulla,ff.de leg.q dicit,
ꝙ ſi princeps committit cãm iudici, quod
ſummariè procedat,& ille procedit ordina
riè,valet proceſſus,tanquam ordinarius,&
ordinariè factus. Idem tenet Lanfr.in cle.
ſæpe,col.3.in princ in 15.conc.de uer.ſig.
4 Quarto † adducitur,quia teſtator,qui pote-
rat teſtari nuncupatiue, elegit uiã teſtandi
in ſcriptis ſolēniter,& non ualuit teſtamē-
tum in ſcriptis,ob aliquem defectum,mini
me ualebitur teſtamentũ nuncupatiuum,
ex quo illam viam ſolēnem eligit. Ita tenet
Bar.in l ſi ff de iure codicil. Facit ēt,ꝙ dici
mus de contractu in ſcriptis, nam qñ erat
in poſſe contrahentium contrahere in ſcri
ptis,& ſine ſcriptis,& elegerunt uiam con
trahendi in ſcriptis, non valet contractus
ſine ſcriptura,l.cõtractus,& ibi Bal.in 1.co.
in fi C.de fid.inſt.ubi plus dicit,ꝙ eo ipſo,
ꝙ partes dñt,hēamus notariũ,ut conficiat
ſcripturã de contractu,cēſetur uelle cõtra
here in ſcriptis,in tantũ,ꝙ ante,quã ſcriba
tur,põt eas pœnitere,uel alterã partem pœ-
nitere & nolle contrahere,ut hř in dec.36.
conſ Nea.per Matt.uer.1.&c. Ita ēt uř dicē
dum in caſu noſtro, quia erat in p̃ãte par-
tium procedere ſummariè,ſecundum iura
municipalia, & elegerunt uiam ordinariã,
dēt eis imputari,ut ſi deficit aliqua ſolem-
tas iuris cõis, vitietur proceſſus iuxta illã
regulam,uia,q̄ elegiſti,tibi pateat,&c. Pro
5 † parte uero contraria adducitur dictũ Bal.
in l.3.ff.de teſt.mil. ubi dicit, ꝙ ſi is q põt
procedere ſummariè, & de plano, incipit
procedere ordinariè ꝑ libellũ põt omittere
uiam ordinaria,& reliquũ proceſſum expe
dire ſũmarie,quia eligendo ius cõe,nõ cen
ſetur priuilegio renunciare. Vñ infert ibi
Bal. ꝙ ſi eſt cõpromiſſum in aliquē, tanq̄
arbitrũ,& arbitratorē, & ille incepit proce
dere,ut arbiter,& proceſſit inordinatè, ua
let nihilominus eius laudum, tanquã arbi-
tratoris. Et hoc dictum uř decidere caſũ no
ſtrum,ut ſi proceſſus fuit initiatus ordina
riè,& fuit non ritè cõpoſitus, dēt ualere tã
quam ſummarius ꝑ dicta ſtatuta,ſeu iura
6 municipalia. † Et de hoc uř tex.in d.l.3.ff.
de teſt.mil.ubi miles,qui poterat teſtari iu
re militari,ſi voluit teſtari iure cõi,& omi
ſit ſolennitas,adeo quod ſi teſtamentũ non
põt ualere iure cõi,ualebit ſaltem iure mi-
litari, & ſic non uř renunciare priuilegio,
7 adeundo uiam iuris cõis. † Secundo,ꝓ iſta
parte adducitur illud quod uoluit Alex.in
d.l.vinum,co.fi.& ibi eſt gl.ſingularis,vbi
dř,ꝙ in cauſis in quib.nõ requiritur libel
lus,ſi interueniat,& ineptus non uitiat ꝓ
ceſſum. Sic ēt poſſemus dicere in quolibet
actu ſubſtantiali iudicij,ut ſi interueniat&
ineptus non uitiat proceſſum. Idē,ſi pœni
tus obmittatur, ex quo, non requirebatur
de neceſſitate. Si n.eſſet uera prima opin.
nunquã poſſet uerificari illud dictum gl.&
Ale.in d.l uinum, ꝙ eſt cõiter approbatũ,
quia ſemper quando quis præſentat libel-
lum, videtur eligere uiam ordinariã, & ſic
eſſemus

eſſemus in diſpõne iuris cõis, ſecundum q̃
libellus ineptus uitiat proceſſũ, & eſſet cõ
8 tra illud dictũ. Tertio, adducit † ꝙ no. Bal.
in l. qui teſt. §. ꝑ contrariũ, ff. de teſt. ubi di-
cit, ꝙ ualet informatio capta ꝑ teſtes inha
biles in caſib. in quib. teſtes nõ requirebã
tur. Facit ẽt tex. iuncta gl. in uer. in trãſitu,
in §. ſer. inſt. de liberti, quæ probat, ꝙ qñ a-
ctus poterat geri ſine interuẽtu alicuius ꝑ-
ſonæ, ſi illa ꝑſona interueniat, & inutilis,
non uitiat actũ. Pro hoc eſt tex. i l. 1. ĩ prin.
C. de rei uxo. act. Sic ẽt dico, in q. noſtra,
q̃a cã poterat expediri ſummariè & ſine ſo
lẽnitate iuris, ſi interuenerunt dicta ſolẽni
tate, & inutiliter, non dẽt per hoc uitiari
9 ꝓceſſus. Quarto q̃a nemo † cenſetur degiſ
ſe uiã, per quã actus, & uoluntas ſuę impu-
gnetur, ut d. l. 3. ff. de teſt. mi. & Alex. in leg.
hac conſultiſſima, §. ꝑ nuncupationẽ. C. de
teſt. & Soc. in conſ. 142. col. 3. 1. uol. Pro ſo-
lutione huius q. adhæreo huic ſcdæ parti,
quã puto eſſe ueriorem, maxime in hoc re-
gno, cũ ſint rõnes efficaciores pro ea, intel
ligendo tñ, qñ partes non expreſſe declara
uerunt ſe uelle procedere ordinarie, ſed tñ
incæperunt ita de facto ordinariè procede
re, ex quo proceſſu põt reſultare tacitus cõ
ſenſus, non autem expreſſus, quia iſte taci-
tus conſenſus non dẽt ita interpretari, ut
partes uoluerint facere actũ inutilẽ, & iudi
ciũ fruſtratoriũ, ar. l. quoties, la 2. ff. de reb.
dub. & l. quoties. ff. de uerb. obl. Et ultra di
10 ctis † quatuor rõnes, confirmo hãc partẽ
in regno. per d. c. deteſtãtes, ubi mãdatur, ꝙ
qñ in proceſſu liquet de ſola ſubſtãtia ueri
tatis, non poſſit opponi aliqua exceptio de
nullitate ex defectu obmiſſæ ſolennitatis
iudicii. Et illud mandatum dirigitur iudi-
ci, ut patet ibi ex ſuprascriptione. Vnde nõ
eſt curandũ quõcunque partes procedat in
cã ſiue ordinarie, ſiue ſummariè, quia dum
mõ liqueat de ueritate, ſemꝑ iudex poterit
proferre ſniam ualidam, ẽt ſi aliqua ſubſtã
tialia omittantur, quia de his non eſt curã-
dum. Et ꝑ d. ca. deteſtãtes, apparet rñſio ad
oĩa quatuor argumenta adducta ꝓ prima
11 parte. Præterea, ẽt de † iure cõi puto ſuſtine
ri poſſe iſtã ſecundã partẽ, per iura, & argu
menta ſuperius adductũ. Et in ſpẽ rñderi
poteſt ad oĩa allegata pro 1. par. Et primo,
non obſtat dictũ Bal. in l. diffamari, q̃a ni-
hil facit ad propoſitum. Dicit. n. ꝙ partes
pñt procedere ordinarie, ubi poterat ſum-
mariè, & ualet proceſſus ordinarius. Iſtud
eſt clarũ & expeditũ ꝑ cl. ſæpe §. ſi de uerb.
ſigni. quia tunc res reuertitur ad naturam
ſuã, & ſic ad ius cõe, vñ de facili fit, ut no. ĩ
d. §. fi. Nõ tñ dr̃, ꝙ ſi in aliquo omitteretur
aliquid ſubſtãtiale, uitietur proceſſus, & ita
ẽt rñdeo ad id. ꝙ dicit Bal. in d. l. quod fauo
12 re, & in d. l. nulla, Secũdo, nõ † obſtat gl. in
d. l. proinde. §. notandũ, q̃a loquitur ĩ caſu
in quo non requirebãtur ſniã, ut q̃a ſumus
in cõfeſſo, in quo ſolũ fit ꝓceptũ, ut ſoluat
l. 1. C. de cõfeſ. Verũ eſt, quo ſi actor uigo-
re confeſſionis rei uoluerit formare libellũ
ſolẽniter, & petere id. ꝙ confeſſus eſt, tunc
requiritur ſnĩa, ex quo cã eſt initiata in for
mã iudici, & ſnĩa dẽt eſſe cõformis libello
& hoc dicit iſta gl. Non tñ ibi fit aliquod
uerbũ, ꝙ ſi interueniret libellus neptus, ui-
tiaretur proceſſus, uel ſi alter proceſſus
fuit nõ ritè factus. Sed ſolũ ſentit, ꝙ ſi fuit
fabricatus proceſſus, eſt ſolẽniter ꝑ ſnĩam
determinandus, qđ eſt ex quadam neceſſita
te, quia oĩs proceſſus expectat diffinitiuã
13 ſniam regulariter. Nõ obſtat, † ꝙ dicimus
de teſtõ in ſcriptis, quia illud eſt cũ teſta-
tor expreſsè declarauit, quod uolebat teſta
ri in ſcriptis, quo caſu, ſi non ualebat teſta
mentum in ſcriptis, minime ualet ut nun-
cupatiuũ. Secus, qñ hoc expreſsè non appa
ret, quia tunc ſi poteſt ualere ut nuncupati
uum, ut quia interuenerunt oĩa requiſita
in nuncupatiuo, ualebit ut nũcupatiuum.
Ita ſentit Barto. in d. l. ſi. ff. de iure codic. &
Cyn. Ale. & Iaſ. in d. l. hac conſultiſſima. §.
ꝑ nuncupationẽ. C. de teſt. & Ang. & Imo.
in l. 1. §. ſin autẽ ff. de hær. inſt. & Ale. in cõ
ſi. 176. col. 2. in 5. uol. & conſ. 113. in 3. uol.
& Pau. de Caſt. in conſ. 415. in 2. uol. & So
ci. in conſil. 142. in 1. uol. & hẽtur aliqd in
dec. 69. Neap. Et eodem modo rñdeo ad l.
cõtractus. C. de fid. inſt. & ꝙ ib. not. Bal. ſ.
ꝙ loquitur, qñ expreſſe apparet, qđ partes
uoluerunt contrahere in ſcriptis. Et ꝑ hoc
dico, ꝙ qñ expreſsè partes conuenirent, qđ
procedatur ordinarie corã iudice, & renun
ciarent illi c. de teſt. tunc ꝑꝑ expreſſum cõ
ſenſum, dicerem, qđ non ualeret iudicium,
ſi aliqua ſolemnitas omitteretur, per prædi
14 cta. Quid † autẽ contra, an poſſint partes
facere, qđ in cã ordinaria procedatur ſum-
mariè: Spe. in tit. de lib. concep. §. nunc di-

cendum,ver.9. tenet ꝙ ſic,ſe contrariú tenet Car.in d c.ſæpe,in princ.in 12.quæſ.& Ale.in ad.ad Bar.in d.l.ſi ſocietatē §.arbitrorū,in 2.colum.in add.quæ inc. Adde ad hoc,&c.ff.pro ſocio, & eſt rō.quia qd ordinariè procedatur eſt iuri (publici, & partes non poſſant iuri publico renunciare, l.ius publicum ff de pac. Idem tenet Luc.de Pe. in l de ſubmerſis,col pen.in fi.& ſeq C.de naufr.li.11.per eandē rōnem. Dicit tamen Card.in d.12.qu.& Lucas, ut ſupra, quod ſi partes uellent, ꝙ iudex procedat tanquā arbitrator,poſſunt hoc facere. Et ſic p hūc modum poſſunt facere cauſam ſummariā faciendo compromiſſum eo modo. Et ex his remanet expedit iſta utilis quæſt. Laus Deo.Rob.Mar.Venuſ.V.I.D.

A D D I T I O.

a Fui ſæpe Vide D. Authorem ſupra in ſpeculo,in 4.par.prin.in 9 diſt.nu.203.

Ludouicus Alferius.

DISPVTATIO QVINTA.

Vtrum in crimine vſurarum poſſit iudex eccleſiaſticus, vel ſecularis inquirere, & procedere ex officio nemine accuſante, & vſurarium punire aliqua pœna,& quid ſeruatur in hoc regno Siciliæ.

1 *De vſurario an poſſit requiri per iudicem ex officio & condemnari ad aliquam pœnam nemine accuſante.*

Vſuras ne recipiat creditor, pōt per iudicem impediri,& receptas compelli reſtituere.

De vſurario ſuſpecto poteſt inquiri per iudicem eccleſiaſticum,ut imponatur ſibi pœnitentia

2 *Cauſa ſi fuit cœpta uia ordinaria debet ſolenniter per ſententiam diffiniri.*

3 *Vſurarius poteſt excommunicari ſi non reſtituit vſuras.*

4 *Vſura eſt delictum punibile, & ſuper eo pōt procedi per inquiſitionem,& accuſationē per iudicem eccleſiaſticum nu.11.*

Vſurarum crimen in regno eſt publicum qui libet admittitur ad accuſandum, & hoc qualiter procedat.

6 *Vſuræ ſunt permiſſæ de iure ciuili.*

7 *Vſurarius an poſſit criminaliter puniri, numero 12.13.*

8 *Vſurarius punitur tribus pœnis de iure canonico.*

9 *Vſurarius reſtitutis vſuris an teneatur ad aliud.*

Vſurarius pauper, qui non poteſt reſtituere, an teneatur in aliquo.nu.12.

10 *De Vſurario nullo modo poteſt hodie inquiri per iudicem ſecularem, niſi accuſetur ab eo.qui ſuam vel ſuorum iniuriam proſequitur.*

11 *Inquiſitio poteſt fieri per iudicem eccleſiaſticum vſura & de omni alio crimine fama præcedente.*

13 *Vſurarius recipiendo vſuras committit dolum,& debet teneri crimine ſtellionatus.*

14 *Vſurarius pluries delinquit.*

15 *Iudex eccleſiaſticus poteſt coadiuuare canones addendo nouam pœnam.*

Vſurarius an poſſit pecuniariter puniri,n.17

16 *Vſurariorum temeritas excreuit hodie, & acrius exercēt vſuras Chriſtiani q̄ Iudæi.*

Pœna augeri poteſt ob delicti frequentiam.

16 *Pœna illa irrogari dēt quæ magis timetur.*

Pœna pecuniaria eſt valde conueniens vſurario propter eius auaritiam.

17 *Vſura eſt crimen & non reperitur eo maius malum.*

Crimen dicitur omnis operatio mala,quæ poteſt accuſari & puniri.

18 *Pœna arbitraria puniri dēt omnis qui delinquit contra prohibitionem legis, quando lex certam pœnam non irrogat.*

20 *In dubio ſequenda eſt opinio illa, quæ magis fauet publicæ utilitati.*

21 *Vſuræ prohibentur recipi ēt a ſpōte ſoluente.*

Vſuras ſoluens non peccat ſed ſolum is qui eas recipit. Debitor ſoluens vſuras, videtur ſibi eruere oculum.

23 *Tortura an poſſit irrogari in crimine uſurarum.*

Vſurarius an poſſit torqueri ſtantib indicijs.

a Fiſcales a iudices ſolent quotidiē inueſtigando anhelare, unde poſſit pecunias extorquere. & prouentus facere, hinc qñque nemine conquerēte formant inquiſitiones ex officio cōtra uſurarios,ut poſſint eos ad legitimā pœnā cōdēnare Quæritur mō, an poſſint ex officio ꝓcedere & inquirere ac punire,nemine accuſante. Iſta q hēt multa capita,q uenit inferius decidenda,

&

& multa argumenta poſſunt adduci hinc
inde ad partes. † Et primo pro parte affir-
matiua, ꝙ poſſit inquiri ex officio, etiã ad
commodum priuati, adducitur text. i c. cũ
in dioceſi, & ibi Ioan. de Anan. in 2. no. de
iureiu. ubi iudex eccleſiaſticus etiam nemi
ne petente poteſt inquirere contra uſura-
rium, & ipſum compellere ad reſtitutionẽ
uſurarum. Idem tenet Abb. in c. tuas, in 2.
no. de uſur. ubi plus dicit, ꝙ nõ ſolum po-
teſt iudex cogere ad reſtitutionem uſura-
rum receptarum, uerum etiam ante ſolu-
tionẽ, poteſt ex officio impedire credito-
rẽ, nõ recipiat, ſeu exigat, & hoc cã uitan-
di peccatum. Idẽ tenet Io. de Ana in d. ca.
tuas, in ult. no. gl. in c. ex literis, de ſponſ. &
Abb. in c. ad noſtram. el. 2. col. 2. de iureiu.
ubi dicit de mẽte Ion. quod iudex eccleſia
ſticus põt procedere contra eum, quem hã
bet ſuſpectum de uſura ad pænitentiã im-
ponendam, & erit utile, per conſequentiã
parti, quia non poterit imponi ſalutaris pę
nitentia, niſi uſuræ reſtituantur parte, idẽ
tenet Bal. in conſ. 183. in fi. in 1. uo. & Soc.
in cõſ. 2 9. in 2. vo. Secundo adducitur † qđ
voluit Bal. in l. ea quidem, col. antepe. verſ.
itẽ quæritur, an in ciuili &c. C. de accu. vbi
dicit, qđ in ciuili cauſa regulariter nõ pro
ceditur per inquiſitionem, niſi contra uſu
rarium, & idem Bal. in ca. 1. ſi tres de pace
3 tenen. Tertio, adducitur † dictum Abb. in
ca. præterea, de vſu. vbi dicit, qđ vſurarius
põt compelli ad reſtõnem vſurarum, & ſi
nõ reſtituit, põt excõicari. Quarto, adduci
4 tur † dictũ Pe. Phi. Cor. in conſ. 9. in litera
e, & litera f. in 3. vo. vbi dicit ꝙ crimen vſu
rarum eſt delictũ puniibile, & ſuper eo põt
iudex procedere, tam per uiam accuſatio-
nis quam inquiſitiones, intelligendo de iu
dice eccleſiaſtico præcedẽte fama, iuxta, c.
qualiter, & qũ. de accu. & plures bonas rõ-
nes allegat in d. cõſ. & concludit, quod iu-
dex ultra pænas Lateranenſis cõſ. traditas
in c. quia in oĩb. de uſu. poteſt etiam impo
5 nere pænam arbitrariam. † Quinto, addu
citur nouiſſima diſpoſitio tradita ĩ regno
per cõſt. vſurariorũ, quę uult quod crimen
vſurariũ ſit publicum, & quilibet de popu
lo admittitur ad accuſãdum, ergo ſaltem
præcedente fama, quæ habetur loco accu-
ſatoris d. capi. qualiter, & quando el 2. dẽt
poſſe iudex procedere per inquiſitionem,
ſicut in aliis quã pluribus criminibus pu-
blicis procedit. Pro parte uero contraria,
ꝙ imo nullo mõ procedit poſſit per inqui
ſitionem, adducitur primo, nam quantum
ad iudicem ſecularem, qui habet ſequi ius
6 ciuile non põt procedere nec punire, † ex
b quo b vſuræ de iure ciuili ſunt permiſſæ,
& non prohibet, l. eos, C. de vſu. vbi Iuſti-
nian. *Imp.* qui fuit uir catholicus permiſit
vſuras. Et hoc tenet *Bart.* in l. 1. col. 3. C. de
Sum. Trin. & fid. Cath. & Car. in cle. 1. col.
2. ꝙ 2. q. de vſur. Phi. Dec. in conſi. 170. vn
de quod fit, l. permittente, non punitur nec
inquiritur. l. Gracchus. C. de adul. & l. fi. ff.
quod quiſque iuris. Scđo, ꝙ ſaltem ad pæ-
nã imponendam non poſſit inquiri, addu-
citur dictum *Bald.* & Sal. in l. improbum.
7 C. de his qui not. inf. vbi dicunt † ꝙ uſura-
rius nullo modo põt criminaliter puniri
ex quo nulla lege cauetur. nam recipit vſu
ras de cõſenſu ſoluentis *Ioan.* de *Ana.* in c.
quam periculoſum, colu. 4. de vſur. & Phil.
8 Dec. in conſ. 170. Tertio, † adducitur, quia
ſolum ius canonicum introduxit quaſdam
pænas ſpũales contra uſurarium, quæ tra-
duntur per *Lateranenſe* concilium, in d. c.
q. in omnib. de vſur ſunt tres. Prima quod
priuatur cõione altaris. nam non põt reci-
pere corpus xpi, nec dẽt ſtare in eccleſia, qñ
celebrantur diuina. Secunda quia nõ debet
ſepeliri ĩ eccleſia. Tertia q a nõ admittitur
ad oblationes faciendas, ut d. c. quia in om
nib. & ibi per Abb. & Io. de Ana. vltra iſtas
pænas ſpũales non reperitur aliqua lege
cautu, qđ uſurarius puniatur criminaliter
ergo contra eum inquiri, non põ. quia fru
ſtratoria eſſet inquiſitio, & nõ dẽ. fie i, qđ
factũ nõ releuat. l. hæc ſtipulatio, §. diuus
9 ff. vt leg. non cau. Quarto † adducitur text.
c. cum iu. de vſur. qui tex. multum ſtringit
in trib. locis. Primo. n. dicit in princ quod
pœnæ inductæ per Lateranenſe concilium
contra uſurarios habent locum, donec uſu
ras non reſtituant, ergo ſequitur quod illis
reſtitutis ceſſãt pænæ. Secundo, pondero il
lum text. in ver. illi autem, ubi dicit. quod
vſurarii pauperes, qui uſuras reſtituere nõ
poſſunt, non debent illa pæna mulctari.
Tertio in fi. illius c. dẽ, quod reſtitutus uſu-
ris liberãtur uſurarii, tã a peccato quam a
pæna. Et ſic patet per d. c. quod tota uis iu-
ris canonici cõſiſtit in faciẽdo reſtitui uſu-

tas pro ſalute animæ,& ille qui non poteſt
reſtituere,non punitur aliqua pœna,nam
ſi poſſe criminaliter puniri, ſi nō haberet
in ære,deberet luere in corpus, cū obliga-
tio deſcēdat ex delicto,ut habetur in leg. ſi
quis id quod.ff.de iur. om.iud. & in l qui
cunq C de ſer. fug. ſed lex canonica dicit
expreſſe,quod nulla pœna puniatur,& idē
qñ uſura reſtituit,ut d. cum tu.in ſi. Quin
to, adducitur auctoritas Phi.Dec.in d cōſ.
170 ubi hoc tenet expreſſe,p plures ratio
nes. Pro ſolutione huius q facio duo mē-
bra principalia. Primum eſt, an iudex poſ
ſit inquirere ex officio. Scđm eſt,an poſ-
ſit aliquam pœnam irrogare criminalē ſal
tem arbitrariam, ne delictum pertranſeat
impunitum. Et pro habenda vera conclu-
ſione in utroque membro oportet diſtin-
20 guere iura. Super primo †membro,ſi quæ-
ris de iure ciuili cōi,concedo hāc ſecundā
partem, q iudex ſecularis nō pōt inquire-
re,nec aliquo mō procedere,ēt per accuſa-
tionē,ex quo de iure ciuili uſurę non ſunt
prohibitæ,ergo nō eſt crimen, vnde nec p
accuſationē, nec per inquiſitionem puni-
ri pōt,quod nō eſt delictū, per ea quæ mō
dixi in primo argō ſecundæ partis. Si quæ
ris de iure conſtōnum regni, ſcđm q ius
eſt prodita pœna publicationis bonorum
ut d cōſt.uſurariorum,& tunc dico q per
accuſationē uniuſcuiuſq. de populo, etiā ſi
ſuam iniur.nō proſequatur,pōt iudex pro
cedere,quia crimē eſt publicum,& hoc ex
preſſe dictat d.conſt. ſed per inquiſitionē
ſpecificā nullo mō pcedere poteſt. Primo
quia illa conſ.hoc non permittit. unde ſta
mus regulæ iuris, quæ eſt quod nemo ſine
accuſatione dānatur.l.c. reſcripto.§.ſi quis
accuſatorē ff.de mu.& hon.& ibi gl.& bři
in leg. 2.§.ſi pub.ff.de adu. Scđo,quia alia
cōſt.q incipit, hi,qui §.de ſpecialib.prohi
bet ſpeciales inquiſitiones,niſi in certis ca
ſibus,inter quos non numeratur iſte,ergo
ſtamus regulæ.quia exceptio firmat regu
lam in caſibus non exceptuatis.l.quæſitū.
§.denique & ibi gl. ff. de fun. inſtr.& l cū
delationis.§.cui fundū.eo. tit.& l.nam qđ
liquide.ff.de pen.leg.ſi vero quæris de iu
re ritū magnæ curiæ. Vicariæ,tūc eſt ſcien
dū,quod de hoc habemus in regno duos
ritus. Vnū,in nu.14.qui incipit.Itē q nul
lus laicus.quo cauetur,quod nullus admit
tatur ad accuſandum, niſi ſuam uel ſuorū
iniuriam proſequatur,unde corrigitur cō-
ſtitutio regni in eo, q admittebat quemli
bet de populo ad accuſandum. Alius ritus,
eſt in n 15.qui inc.Itē,quod nullus admit
titur &c quo cauet q iudex ſecularis non
pōt requirere de vſuraria prauitate, niſi in
teruenìat accuſatio,in forma,adeo q non
ſufficit ſola denūciatio. Et ex prędicta di-
ſcuſſione iurium remanet firma cōcluſio,
quod iudex ſecularis nullo iure pōt proce-
dere per inquiſitionem contra uſurarium
niſi interueniat accuſatio,eorum, qui ſuā
uel ſuorum iniuriam proſequūtur. Et hoc
ultimum procedit in regno uigore dictio
rum ritum,& ita tenet. pariſ. in tract.ſyn.
in uer.inquiſitio col. 3 uerſi.& hodie in re
21 gno ſunt ſublatæ,&c. Si uero †quæris de iu
re canonico in curia eccle & tunc conclu-
do, quod iudex eccleſiaſtic⁹ indiſtincte pt
procedere per inquiſitionem contra uſura
rium manifeſtum, cōtra quem fama labo
rat,& iſta inquiſitio fit principaliter ad ex
pugnandum peccatum & reſultat ad com
modū priuati, q uſuræ receptæ reſtituun-
tur,& nondum ſolutæ impediuntur ſolui.
alias pōt uſurarius excōicari, ſi non paret
mādatis iudicis eccleſiaſtici. Ita procedūt
oīa iura adducta in primo, & 3.argō pri-
mæ partis. Item pōt procedere ad imponē
das illas pœnas ſpūales, de quib.in d. ca.c.
quia in omnibus. Et ratio eſt, quia de iure
canonico de omni crimine pōt inquiri fa-
ma præcedēte.ut d c.qualiter,& qñ el 2.de
acc.& ibi *Abb* & Doct. Et ita puto debere
intelligi dictum Bald.in d.leg.ea quidem.
Cod.de acc.& in d.§.ſi tres,quod fuit alle
gatum ſupra in 2 argumento primæ par
tis, quia de iure ciuili non poſſet procede
re per orationem ſupradictā, ſcilicet,quod
ius ciuile nō prohibet uſuras, unde de ne-
ceſſitate intelligi debet de inquiſitione, q
facit eccleſiaſticus iudex ad commodum
priuati, & pro ſalute animæ ſubditorum
& ſic appellatur hæc inquiſitio in cauſa ci
uili, ut dicit Bald.ibid. Super 2.membro
22 †pricipali.ſ.an poſſit irrogari pœna crimi
nalis contra uſurarium. Dico quod de iure
ciuili cōmuni non eſt dubium, quod nulla
pœna irrogatur,ex quo lex ciuilis non pro
hibet uſuras, ſed de iure conſtitutionū re-
gni irrogatur pęna publicationis, bono-
rum,

ſum,ut ſupra dixi,per d.conſt.vſurariorũ, & eſt ritus magnæ curiæ in nu.15. incipiẽs: Item,quod nul ,& alius ritus,in nu. 13.
13 inc.Item,quod proc. Sed † totum dubiũ conſiſtit,quid de iure canonico, ab ultra pœnas illas ſpirituales poſſit iudex eccleſiaſt.irrogare uſurario aliquam pœnã criminalem arbitrariam,in hoc ſunt iſta duo conſilia repugnantia,uidelicet conſ. Ph l. Dec. 70 ubi tenet,quod non,eo,quia nulla lege cauetur. Aliud cõſilium contrariũ eſt Pet.Phi.Corn.in conſ.19.in 3.vol. vbi per bonas rõnes tenet,quod ſic, iſtã par. affirmatiuam tenet Iac.Bu.in d.l.improbo,C.de his,qui no int. aſſignat rationem quia vſurarius exigendo vſuras committit dolũ,ergo tenet crimine ſtellionatus.
14 Et hæc ſcda pars affirmat ua mihi videtur verior. Quam confirmo. Primo,per tex.in c. cũ dilecti,de uſur.ubi probat,quod crimẽ vſurarũ põt in iudicium deduci p viã accuſationis,ergo debet puniri aliqua pœna mali conueniente illi delicto. Itẽ vſurarius pluries delinquit.Primo.n.delinquit mutuando ſub vſuris,q facit contra pcẽptũ diuinum,& canonicum,q dicit: Mutuum date.nihil inde ſperantes,&c. cũ tulalit, de vſur.Scdo delinquit uſuras recipiendo.qa tũc exequitur ſuũ malũ propoſitũ.Tertio delinquit uſuras non reſtituendo,ſed oẽs pœnæ inductæ p ius canonicũ tẽdunt contra hoc tertiũ delictũ,ergo alia duo,ſi nõ punirẽtur,remanerẽtur impunita,q eſſet cõtra publicã vtilitatẽ,l.ita ut liberatus ff. ad l.Aquil.& hãc ponderatione fac. Ph.
15 Cor.in d conſ.19 Scdo.pro iſta parte adduco,q iudex eccleſiaſticus ex iuſta cauſa ſibi uiſã põt coadiuuare canones, addendo nouã pœnã licet non poſſit totaliter ſtatuere cõtra canon.s.gl.eſt cl.ne Romani. in uer.tolli.& ibi Car.in prin.i 3.q de ele. & Abb.i c.licet.col.2.circa fi.uer. aut ſub eſt ſtatutũ.&c de pœnis.& Fel.in c. irrefragibili.§.cetrũ,col.2.uer.limita hãc concluſionẽ,&c de off.ord.ubi dicit, q põt adderẽ nouã pœnã pecuniariã & de Fel.in c. q ſup his i ult.col.uer. fallit 7.&c. de maio. & obe. Vnde licet nõ caueatur expreſſè p canones,q uſurarius puniat criminaliter, tñ dico,q eps põt addere nouã pœnã coadiuuãdo canones,& punire ipſum arbitrio ſuo ad pœnã pecuniariã ex iuſta cã.ſ.ne tale delictũ pertranſeat impunitũ, & vt alij capiant exẽplũ,& ceſſent formidine pœnæ a cõmittẽdis vſuris,ut dicit tex.in l.ſi operis.C.de pœ.& l.quicunq;.§.qd ſi fecerit, C.de hær.Solent.n pœnæ exacerbari,ut aliij capiẽt exẽplũ,l. aut facta,§ fi. & l. ſi quis aliquid.§ qui abortionis.ff.de pœnis & l.
16 1.C.ad l.Iul.rep. Tertio,† hãc cõfirmo,qa hodie multum inoleuit uſurariorum temeritas,& inſtigante diabolo acrius exercent uſuras nõnulli Chriſtiani, quam Iudei,& in fideles,quo caſu p p del ctũ frequẽtiam eſt pmiſſum iudici pœnas ordinarias augere & nouas addere,tex.eſt.& ibi Bar.i pri.in d.l.aut facta §.fi. ff.de pœnis,&l.2.i prin ff.de abigeis,& tex cũ gl. in l.2.in fi. C.de epiſ aud. Facit tex i l. hodie.ff.de pœ. ſtãte ergo uſurarũ frequẽtia, eſt pmiſſum epo augere pœnas canonicas & punire vſurariũ ad ſuũ arbitriũ pœnã cõpetenti, quia
17 d.l.hodie. Quarto † qa iudex eccleſiaſticus põt.& dẽt pœnã irrogare,q magis timetur cuius timoris rõne cẽlendũ eſt ipſum delinquentẽ fore à delinquendo ceſſaturũ gl.eſt in c licet.in gl.magna circa fi.& ibi Abb de pœnis,& tex.in c.qm frequẽter,in fi.& ibi gl.in uer.magis timeri,&c.ut lite non cõteſt.& gl in c. de cauſis. in uer. certa in fi de off.del.& i c.irrefragabili. §.ceterũ,col.1.& ibi ẽt Abb.in 3. no. de off. or.ubi Abb.& Fel de mẽte Hoſt. vñr proprie decidere hunc caſum dñr.n. q iudex eccleſiaſticus pro crimine eccleſiaſtico, ẽt contra laicũ põt irrogare pœnã pecuniariã ſi illa magis timetur q̃ pœna ſpualis, ſed i nullo caſu põt magis conuenire pœna pecuniaria,quã cõtra uſurariũ q peccat ex rubra auaritiæ,unde i eo,i quo delinqt puniri dẽt,ut pœna ſit delicto conformis.l ſi fugitiui.C.de ſer.fug.& l.ſãcimus,C.de pœ. A c q hñtes reſpũ Imperatores huius regni,impoſuerunt pœnã pecuniariã contra uſurarios.ſ publicationis bonorum,ut ſupra dixi,p d.cõſt uſurariorũ. Et ſemp eſt credẽdũ,q uſurarius nullã pœnã magis timebit,q pecuniaria,qa ſemp auarus eget, &c.ex quo incepit fabricare ſibi gehennã, non curabit pœnas ſpirituales, ut tenet Ab.in c.ut clericorum,in fi.de uita,& hoſt. Vt ergo irrogetur pœna, q̃ magis timetur,& delicto cõueniens, dico qd eps poterit pecuniariam pœnam imponere,quam

debeat poſtea erogare, in fabricã eccleſiæ, vel in alium pium vſum, ne ipſe etiam de auaritia arguatur, ſcdm Abb. in d c. ut cle ricorũ, in fi. & in d. §. ceterũ, & in d. c. dile ctus. de oſt. ord. & ĩ d. c. licet. Quinto addu
18 co † q̃a ius canonicũ appellat vſuras cri men, ut d. c. quia in oĩb. &c. ſuper eo. de v ſur. Sed crimen dr̃ oĩs operatio mala, quæ põt accuſari, & puniri criminaliter, in hoc ſeculo c. Apoſtolus. 81. diſt. & gl. ĩ c. pecca tũ. de reg. iur. lib. 6. & Fe. in teſtimonium, col. 3. de reſt. Et ꝙ vſura ſit crimẽ apparet ex ordine titulorum, & rubricarum in de cretalibus, quia poſt titulum de furtis eſt, immediate ſituatus titulus de vſuris, & di cit Abb. in continuatione rub. quod vſura eſt ſpecies rapinæ, & ideo cõtineatur ĩ rub. de fur. hic dicit Io. And. in ca. peccatũ, de reg. iu. lib. 6. ꝙ non reperitur maius malũ, quam ſit uſura. & idem dicit Io. de Ana. in c. 1. in fi. de uſu. Si ergo eſt crimen ſequi tur conſequentia neceſſaria, ꝙ debet ali qua condigna pœna puniri, nam impuni tas parit auſum ad maius malũ, & delicti multiplicatione, ut inquit Seneca. Sexto,
19 quia † omnis qui delinquit contra prohi bitionem legis debet puniri pœna arbitra ria, qñ lex non ſtatuit aliam pœnam cer tã, ſcdm gl. & Bar. in l. nemo martyres. C. de ſac. ſan. eccl. & gl. in cl. 2. in fi. in ver. ſã cti oni de uita, & hon. cle. & Alc. in add. ad Bar. ĩ l. hodie. ff. de pe. ubi dicit, ꝙ venire cõtra pceptũ legis eſt pœna arbitraria. Sed cõmittere vſuras, eſt facere contra præce ptũ legis, q̃a ſunt a iure prohibitæ. ergo vſurarius puniri dẽt pœna arbitraria, ex quo venit cõtra præceptũ legis, per predi cta, & no. Bal in l. legis uirtus, ff. de leg. & hr̃ per Abb. Fel. & Doc. in c. 2. de maio. &
20 obe. Septimo cõfirmo, † q̃a qñ caſus eſt dubius, & ſunt opiniones hincinde debe mus in dubio ſequi illam opi. quæ magis fauet publicæ utilitati & magis cohæret re gulis iuris cõis. Ita tenet Bar. & Doc. ĩ l. 1. in pri. ff. ſol. ma. & eſt tex. & ibi Bart. ĩ l. 2. §. ſi C. de cad. tol. Ad idẽ eſt tex. formalis in l. hoc mõ. ff. d cõd. & dem. uñ hic ſtan tib. iſtis duab. opi contrarijs, magis fouet publicæ utilitati hæc duæ tendit ad puniẽ dũ delicta, quam alia opi. quæ inducit im punitatẽ, & auget materiã delinquendi, er go iſta opi. eſt tenẽda. Et tãto magis hæc opi. pcederet in iſto reg no, ubi vſuræ põ niunt̃ criminaliter p cõſt. regni, & ſic ꝙ dficit ĩ pœna iudicis eccleſiaſtici, põt ſup pleri per ſecularẽ. ut tenet Gem. in c. 1. de vſu. li. 6. facit tex. ĩ c. ſtatuimus. ĩ fi. de ma led. Vbi contra blaſphemantes ſtatuit̃ pœ na pecuniaria vltra alias pœnas ſpiritua
21 les Non obſtat ea q̃ in † cõtrariũ adduce bantur maxime, per Phi. Dec. ĩ d. cõſ. 170. Et primo, in quantũ dicit, ꝙ vſurarius pe tit vſuras ex cõuentione, & volũtate par tis, vñ nullam iniuriã facit volenti, quia ad hoc de facili rñdetur, nã lex prohibẽs vſuras, prohibet eas recipi ẽt a ſpõte ſoluẽ te, quia is, qui ſoluit, non peccat, ſed tñ is, qui recipit. ut no. gl. in c. debitores. verſi. reddere, de iureiur. vnde in materia vſu rarũ tota prohibitio legis eſt in recipien te, c. conſuluit. de vſu. & ppea non con ſi deratur uoluntas ſoluẽtis, quia ſemper re cipiens uenit contra præceptũ legis, & me rito uenit puniendus. Tanto magis, quia ſemper præſumitur debitor inuitus ſolue re, & ſoluendo vſuras, vr̃ ſibi eruere oculũ ut dicit gl. in l. 1. ff. de ſol. & Bal. in l. inde bitas. C. de vſur. Sic in ſimili, videmus in quolibet actu a lege phibitio, ꝙ nõ excu ſat uoluntas partium, quia remaneat, pro hibitio, & ſortiatur locum pœna legalis l. non dubium. C. de legi. Non. n. excuſat adulter, ſi dicat ſe adulteraſſe de volunta te mulieris. dato. n. ꝙ non offendat pri mũ pp eius volũtatẽ, tñ offendit temp. q̃a attenta actum a iure prohibitum, & pœ nalem, Non obſt. d. c. cum tu. de vſuris, ſu
22 pra † ponderatum in tribus locis, quia totum loquitur de pœnis Lateranẽſis Cõ ſilij inductis ad reſtitutionem uſurarum ciuiliter tñ, ut patet ibi in pri. Et illud, ꝙ dr̃ in d. verſi. illi aũt, quod ſi vſurarius eſt pauper non ponitur, confirmat hũc intel lectum, quia ſi ille pœnæ ſunt inductæ ad compellendum vſurarium ad reſtõnem, ceſſante ſatiſfactionẽ ppter paupertatẽ, ceſſant ẽt, & illæ pœnæ, & ſimiliter facta reſtõne ceſſant, ut ibi dr̃ in fine, quia ceſ ſat peccatũ, quo ad Deum, & illæ pœnæ ſo lum reſpiciunt animam, & correctionem peccatoris. Sed quatenus fuit offenſa reſp. per receptionẽ vſurarũ, & patrationẽ deli cti, requiritur alia ſatisfactio per pœnã cri minalem, ut pluries fuit dictum ſuperius

Vnde

Digitized by Google

Vnde quia illa non eſt naturalis pœna delicti, nec ſufficit, ſolum tendit in fauorem priuati, vt vſuras recuperet, dicendum eſt poſſe irrogari aliam pęnam ſufficientem arbitraria, pro eo quia fuit contrauentum præceptis iuris diuini, & canon. pro latiſfactione reip. l. licitat, § quod illicite. ff. de pub. Et præſertim, quia ut ſupra dixi, illæ pęnæ Lateranenſis Conſilij puniunt ſolũ delictum in non reſtituendo, vnde delictũ in mutuando ſub vſuris, & in recipiendo cõmiſſum remaneret impunitum, quod eſſe non dẽt, per prædicta. Et ex his apparet reſponſio ad tertium, quartum, & quintum argũ ſecundæ partis. Ad primum argumentum ſecundæ partis poteſt reſponderi per confeſſionem, quia fateor, ꝙ de iure ciuili cõi non irrogetur aliqua pęna, ex quo non ſunt prohibitæ, ſed per ius canonicum ut ſupra interpretatũ, puniri põt uſurarius per epm. Ad ſecundum argumentum ſecundæ partis rñdeo, per reprobationem, & dico, ꝙ omnes illæ auctoritates reprobantur per alias auctoritates contrarias, & per rationes ſupra, allegatas, & per ea, quæ dicit Pet. Phi. Cor. in d. conſi. 19. in 3. volum. cuius dicta melioribus fir-
23 mantur rationibus. An † autem ſtantib. indiciis in crimine uſurarum, poſſit deueniri ad torturam Soc. in conſ. 2 9. col. fi. in 2. uol. tenet quod ſic. Idem tenet Io. de Ana. in c. quia in omnibus, col. 19 de uſu. Tamen in regno puto, ꝙ hoc non procederet, quia tormenta irrogantur ſolum in delictis imponentibus pęnam ultra relegationem ut in c. regni, quod incipit, tormenta. Sed pęna publicationis bonorum, quæ irrogatur vſurario, non cenſetur ultra relegationem. Ita tenet Paris in trac. ſynd. in uer. tortura in c. an in cauſa pecuniaria, &c. Ex hoc remanet expedita iſta ſubtilis q. Laus Deo Rob. Mar. V. I. D.

ADDITIONES.

a Fiſcales iudices. D. Autor ſupra in ſpeculo in initio 6. par. prin. in verſi. inquiſitio, num. 110. & ſeq. late de pœnis, contra uſurarios Couar. lib. 3. Variar. reſolut. c. 3. per totum.

b Vſuræ Couar. d. lib. 3. reſolut. c. 1. n. 5. & 6. ſupra per Authorem in ſpecul. in 6. par. in uer. inquiſitio nu. 198. ubi dixi.

Ludouicus Alſerius.

DISPVTATIO SEXTA.

Si præſentatur primo inſtrumentũ, ciuiliter ſuper aſſiſtentia, an lite pendente poſſit criminaliter pręſentari ſecundum formam ritus magnæ curiæ, an uerò obſtet exceptio litis pendentiæ.

1 Cauſa cepta ciuiliter, an poſſit lite pendẽte inchoari criminaliter uigore inſtrumenti an vero obſtet exceptio litis pendentia.

2 Exceptio inſtrumẽti & ſnīa aequiparãtur.

3 Exceptio litis pendentia an obſtet cõtra executionem inſtrumenti.

Actor habens plura remedia executiua uno intentato non praiudicat ſibi in aliis

Clauſula, quod electa una uia alia nõ tollatur quid operetur in inſtrumento.

Notarius cenſetur rogatus ut opponat clauſulas conſuetas in inſtrumento.

Clauſula qualibet in inſtrumento poſita debet aliquid operari.

4 Actione hypothecaria intentata, an poſſit lite pendente agi actione perſonali.

Cumulatio actionis hypothecaria, & perſonalis an fieri poſſit, nu. 30.

Sententia lata ſuper actione hypothecaria, praiudicat ſuper actione perſonali.

5 Agens uia ciuili an poſſit pro eadem re agere criminaliter.

6 Procurator non admittitur etiã ad media, quando præſentatur inſtrumentum ſecũdum formam ritus.

7 Debitor ſuſpectus põt capi ẽt lite pendente.

8 Inſtrumentũ operatur ut debitor poſſi carcerari, & debet dicere cauſam in uinculis.

Inſtrumẽtũ & contractus in quod differunt.

Inſtrumenti executio an impediatur per exceptionem, quod metus cauſa, uel doli. n. 12

Iuramentum in contractu meticuloſo ſeruari debet niſi petatur an ſolutio.

10 Spõtanea uolũtas an probetur per illã dictionẽ ſponte, appoſitã in inſtrumento n. 35.

Verba notarij ſtipulãtis cẽſentur proferri de uoluntate contrahentium (nes.

12 Fideiuſſionis cõtractus ducas ꝗ ducit oblatio

Fideiuſſionis cõtractus dicitur damnoſus pro fideiuſſore, adeo quod per hoc cẽſetur dilapidare bona ſua eo ipſo quod fide iubet.

Maritus fideiubens dicitur uergere ad inopiam, & uxor repetit dotem

15 *Cõtractus celebratus inter officialẽ & ſubditũ eſt nullus, & pſumitur factus p metum, & impreſſionẽ, ſi eſt dñs uſus ſubdito*

16 *Officialium ſola preces erga ſubditos inducunt iuſtum metum.*

17 *Metũ iuſtũ inducit ſolus uultus terribilis.*

Præſumitur in dubio contrà officiales indebita ſeruitia extorquentes.

18 *Inſtrumentum quãdo extrahitur in forma publica, debet interuenire conſenſus creditoris, & debitoris pariter.*

19 *Fides hoſti ſeruanda non eſt.*

20 *Cauſa præoccupata per maiorem iudicem non poteſt uentilari coram minori.*

Præuentio ſeu præoccupatio iuriſdictionis fit per ſolam citationem.

21 *Cã ſi eſt delegata p principẽ, cenſetur, quo ad illã ſublata oĩs poteſtas ordinario, & proceſſus p eum factus ſuper ea eſt nullus*

22 *Citatio obtenta non facta mentione de litis pendentia, dicitur ſurreptitia.*

Cauſa deuoluta ad curiam principis, nõ poteſt inde extrahi ſine licentia principis, alias nihil ualet quod agitur.

23 *Litis pendentia coram uno iudice impedit eam agitari coram alio.*

24 *Agens uia ordinaria cenſetur renunciare extraordinaria executiua.*

25 *Inhibitio facta iudici operatur ut proceſſus poſt ea per eum factus ſit nullus.*

26 *Præuentionis exceptio eſt declinatoria.*

27 *Inſtrumentum guarentigiæ an æquiparatur ſententiæ.*

28 *Contumax põt plurib. remedijs coerceri.*

29 *Inſtrumentum quando eſt nullum, omnes clauſulæ in eo contentæ ſunt nullæ.*

30 *Actio hypothecaria q̃do cumulatur cũ actione perſonali dẽt fieri corã eodem iudice.*

Cauſæ continentia q̃do diuidi non dẽt, non ualet proceſſus coram diuerſis iudicibus.

31 *Cumulatio actionis ciuilis, & criminalis, an & quando fieri ſolet.*

32 *Procurator in criminalibus nõ admittitur quãdo diſcutitur cauſa principalis ſecus quando opponit declinatoriam uel nullitatem libelli uel calumniam aduerſarij.*

Calumnia habetur loco libelli inepti, & poteſt ex officio repelli per iudicem.

33 *Exceptio nullitatis oriens ex inſtrumento non cenſetur ſublata per ſtatutum tollẽs omnem exceptionem, idem de exceptione inhabilitatis perſonæ.*

Creditoris appellatio in ſtatuto intelligitur de efficaci.

34 *Iuramentum metu extortum in actu a iure prohibito non obligat.*

35 *Clauſula ſponte &c. cenſetur metu extorta in contractu meticuloſo.*

Notorio non creditur de his, quæ conſiſtunt in animo contrahentium.

36 *Velle non dicitur, qui per metum uult.*

1 ILluſtris [a] dñs Vicerex ciuitatis Neapo. Locumtenens generalis huius regni, fuit aditus per ſupplicationem cuiuſdam actricis, ut deret ſibi miniſtrare iuſtitiã cõtra quendã ſuum debitorem uigore inſtri pñtati ſuper aſſiſtentia ciuiliter contra bona debitoris, fuit cã cõmiſſa in ſacro conſ. uni ex regijs conſiliarijs, ut iuſtitiam faceret, in ſacroque conſilio referret, coram quo regio commiſſario fuit fabricatus pceſſus uſq; ad publicationem incluſiue, & per debitore, fuit plene probatũ in defenſionib. q promiſſio & obligatio inſtr falſis, quæ erat ducatorum mille, fuit extorta p metum, & impreſſionẽ ſuperioris. Demũ lite pendente in ſacro conſ. præfata actrix præſentauit illuc idẽ inſtrm in magna curia uicariæ criminalis ſecundum formam ritus, & fecit capi debitorẽ. Opponitur de litis pendentia in ſacro conſilio, & q cauſa fuerat occupata per ſuperiorem iudicẽ, quæritur an dicta exceptio impediat uiã criminalem, ita ut debitor dẽat liberari, & procedit in cã cępta in ſacro conſ. Et pro

2 prima parte † negatiua, q dicta exceptio litis pendentiæ non obſtet, imo q procedi poſſit criminaliter, adducitur, quia executio ſniæ, & executio inſtri habentis executionẽ paratã æquiparantur. Ita dicit Bar. in l. cũ vnus. in ſi illius prin. ff. de bo. auth. iud. poſ. & Bal. in l. fi. co. 2. C. eo. tit. & Ludo. Ro. in conſ. 76. & col. 2. S. d quando fit executio ſniæ, nõ impeditur p exceptionẽ litis pendentiæ, ſecundũ Inn. in c. cũ in iure, de off. del. & Lud. Ro. in d. cõſ. 76. in fi. verbis. Ergo minime dẽt retardari executio inſtr cuius uigore põt deueniri ad capturã pſonæ auctoritate, dicti ritus ſicuti per inſtrm guarentigiatum, vt no. Bart. in l. Titio centum, §. 2. de cond. & demõ. &

Inn.

Ian.in c.ex reſcr de iureiu. & Alex.ĩ add. ad Bar.in d.l.eum vnus.& Lud R.ĩ conſi. 133. col. 1. Quia ergo per ritum magnæ curiæ inſtrũ habet executionẽ paratã.nõ poterit opponi litis pẽdẽtia. Secundo,quia
2 †qñ actor habet plura remedia executiua contra reum,vno intentato non præiudicat ſibi,quo ad alia: Vnde ſi actor habuit poſſeſſionem bonorũ,põt ẽt recurrere ad capturam perſonæ,donec ſibi ſatisfiat Ita tenet Bar.in l.cõſentaneum,col.fi.C.qũo, & qñ iud.& Bal.per illũ tex.in l.qui legati C.ut in poſ.leg.per l.1.§.quid ergo ff de uẽ.inſp.& Bal.in l.2.in fi.C.de reſt mil. & hř in c.qm frequenter.§.fi.ut lite non conteſt.nec pendentia litis ſuper uno uř poſſe ſuper alio præiudicare,ut no Iaſ.in l.nulli. col 3.in 6.fallen C de iud.unde licet dicti actores intentauerunt uiam executiuam ciuiliter ſuper aſſiſtẽtia.ſ.pcuratoris dictæ actricis,non dẽt talis pendentia litis impedire aliud remedium executiuum contra perſonam,donec integre ſatisfit, p præ
3 dicta. Tertio,quia in † inſtř.s cõiter opponuntur illæ clauſulæ,videlicet,ꝙ creditor poſſit prę entare inſtrũ ciuiliter, & criminaliter.ꝙ electa una uia alia nõ tollatur ergo cenſetur data poteſtas creditori, quod poſſit redire ad criminalem cauſam, ſecũdum formam ritus.non obſtante prima via ciuiliter electa Cum quælibet clauſula,& omne uerbum in inſtrõ appoſitum debeat aliquid operari, ut dicit Bal.ĩ rub. C.de contrah.emp.in 9.q.& gl.in c ſolitę. & in uer.tanq̃ de ma.& obe.& Iaſ in l. .§. creditũ,in 11.ff ſi cer.pet.& Pet.Phili.Cor. in conſ.256.col.4.in 4.uo.& notarius ſẽper cẽtetur rogatus,ut apponat iſtas clauſulas conſuetas.l.fi.& ibi Bal.C de fideiu. & Bal.in l.ſi quis ſub conditione,ſin.ff de cond.inſt.& in l.hᾱ õi in prin ff. de leg. pri.& Alex in conſ.89.col.pen.3. uolu. & Iaſ.in l.certi condict.§.nummos.col.5.ff. ſi cert.pet.Quarto , quia quando intẽtata
4 † actio hypothecaria põt actor ẽt pendẽte iudicio intentare actionem perſonalẽ contra eundem debitorem, & hoc eſt ſpeciale in iſtis duabus actionibus,quia poſſunt cumulari tam in eodem libello,quam in diuerſis,tam in eodem tpe q̃ diuerſo,nõ obſtante,ꝙ ſnĩa lata ſuper una , pariat exceptionem rei iudicatæ ſuper alia . Ita tenet Bar in l.edita,co.4.in fi.C.de eden.& in l. fundum.uer.opp.extra gl.& ſi ff.de excep. per tex.in §.ſed neque in aut.de fideiuſ. & Bar.in l.mul er.ff qui po.ĩ pig.hã.& Pau. de Caſt.in conſ.448.in 1.col.in 2.uol Sed in propoſito licet dicti actores ſeu procuratores actricis primo egerint actione hypothecaria,inſtãdo aſſiſtentiã.põt nihilominus pendente illo iudicio intentare actionem perſonalem dicta actrix , præſentando perſonaliter inſtrũ ſcdm formã ritus contra eundem debitorem.Pro hoc uř caſus in l.2.& leg.omiſſis.C.de fideiuſ.
5 Quinto,quia †qñ ex eodẽ facto oritur duplex modus agendi unus ciuiliter,& alius criminaliter,non ad uindictam principaliter,ſed circa perſecutionem rei familiaris tunc intẽtato uia ciuili,põt agi uia criminali,quia una per aliam nõ tollitur.Caſus eſt in l.ex morte,C.ad l. Aquil. & in l. prĩor §.fi.ff.ui.bo.rapt.Sed dicta actrix egit primo ciuiliter , vñ põt nũc agere crimiliter pñtando inſtrũ, ſcdm formam ritus,quo caſu dř eã criminalis pp per iuriũ ut d.in d.c.64.conſ.Neap.Et ſic exceptio litis pendentiæ ſuper cauſæ ciuili non potuit ei præiudicare in criminali , pro hoc eſt tex.cum gl.in l.de fide,C.ad l.Corn.de
6 falſis.Sexto.†quia dicta litis pẽdentia fuit allegata per procuratorem, & qñ pñtatur inſtrũ,ſcdm formã ritus,non admittitur procurator,ẽt ad media, ut dicit ritus magnæ curiæ,& hř ĩn d.decii.64.conſ.Neap. & ſic non debet obſtare litis pendentia, cum non fuerit allegata per legitima per-
7 ſonam. Septimo,quia †ẽt lite pendente licitum eſt creditori impetrare capturam debitoris ſuſpecti,licet ab initio ipſum capi facere noluerunt,ſecundum Ang. in l. nemo carcerem,circa mediũ,uerſ.itẽ quæro,quid ſi lite pendẽte,& c.C de exac.trib. lib 10.& Ale.in cõ.106.col.fi.in pri.in 3. vol.quia ergo per dictam nouam præſentationẽ inſtrĩ,ſcdm formam ritus intenditur ad capturam debitorum,ſequitur,ꝙ lite penden.fieri potuit Octauo,quia † ritus
8 magnæ curiæ fundat ſe ſuper inſtrõ uidelicet , quod qñ de debito apparet publicũ inſtrũ ſtatim debitor carceratur, & debet dicere cãm in vinculis,vnde nõ habet obſtare exceptio quod interuenerit metu ſeu impreſſio , quia iſta exceptio reſpici

contra

contractum debiti, non aũt inſtrumentũ quod conſiſtit in ſolennitatibus. ſ. in interuentione iudicis, notarij, & teſtium, & in ſubſcriptione ſigillo, anno, die, menſe, inuocatione nominis Dñi, & in alijs ſolennitatibus, contractus uero conſiſtit in ſubſtãtia negocij, vnde ſi ex contractu meticuloſo fiat inſtrm, debet h're executione paratim, quia nõ eligitur per iſtam exceptionem, quæ non reſpicit inſtrm, ſed contractum. Ita notanter tenet Bart. in l. 1. §. & parui. ff quod ui aut clam. quẽ refert & ſequit Pet. Phil. Cor. in conſ. 141 col. 3. in litera h, in 3. uol. & tenet Bal. in l. 1. col. fi. C. plus vale, quod agi. ubi diſtinguit, unde ſequitur, quod dicta exceptio metus nõ hẽt impedire executionem inſtri. Nono, quia in dicto

9 † inſtro interuenit iurm, quia caſu ẽt ſi extaret metus, non põt debitor contrauenire, niſi primo faciat ſe abſolui a iuramento, c. ſi uero, de iureiu c. aures, & ibi no. extra, quod metus cã, vnde dictus debitor citatus ſuper tenore inſtri, opponendo exceptionem metus, non debet audiri, tanquã periurus cum non ſit abſolutus. Decimo,

10 quia † in d. inſtrumento dr, quod dicti fideiuſſores ſpontè, & uoluntariè fideiuſſerũt per quæ verba excluditur probatio metus quia ubi eſt conſenſus, & ſpontanea uolũtas ceſſat præſumptio metus cũ ſint duo contraria, quæ non poſſunt eſſe in eodem ſubiecto, l. 1. C. de fur. & omnia uerba, quę profert notarius, cenſetur proferre de uoluntate contrahentium, quia debet contradicere ille, cui verba diſplicent. Ita dicit Bal. in l. mater, uer. quid ergo ſi tabellio &c C. de rei uend. & Bal. in l. 1. col. fi. C. de priu. dot. Cum igitur hic agatur cõtra unum ex fideiuſſorib. inſolidũ qui ſe ſponte obligauit, ſequitur qđ ceſſat exceptio

11 metus, per prædicta. Vndecimo, quia † quãdo inſtrumentum habet executionem paratam uigore ſtatuti, non admittitur contra tale inſtrumentum exceptio doli, nec metus ad impediendam executionem. Ita tenet Ang. in conſ. 334. inc. uiſis ſtatuto, & contractu, &c col. pen. ver. ſed licet. Sed certum, eſt quod uigore dicti ritus inſtrumentum habet paratam executionem ergo exceptio metus, eam non impedit. Pro

12 † vero contraria adducitur. Et præſuppono primo, quod ex contractu fideiuſſionis duæ oriuntur actiones, ſeu obligationes. Vna videlicet, quæ contrahitur inter fideiuſſorem, & creditorem, quæ eſt ex ſtipulatione. l. blanditus. C. de fideiuſſ. Alia eſt, quæ contrahitur inter fideiuſſorem, & reum principalẽ quæ eſt obligatio, & actio mãdati. l. rogatus, & l. qui fide, & l. ſi remunerandi §. ſi paſſus. ff. mand. & l. mandati, & ibi gl. C. de fideiuſſ. & inſt. de fideiuſ. §. ſi

13 quid aũt. Secundo, præſuppono † qđ contractus fideiuſſionis eſt contractus onerosus, & dãnificatiuus, adeo quod in eo nullum lucrum ſperatur, in tantum, quod ille qui fideiubet, cenſetur dilapidare bona ſua, & hæc eſt cã ſufficiens, ut uxor poſſit pp inconſtantiam mariti repetere dotem a marito ſuo ſecundum Ang. in l. in perſonam. §. 1. & ibi ẽt Iaſ. ff. de pac. & Alex. in l. ſi conſtante, col. 7. ff. ſol. mat. pro hoc eſt tex. in l. 3. §. ſi filius. ff de lib. & poſth. Ter-

14 tio præſuppono, quod † domini temporales, ut ſunt duces, comites, & marchiones, & eorum uicarij, cenſentur principes in ſuis terris, & habent illam poteſtatem in ſuis terris contra ſubditos, quam hẽt Imperator in toto regno, maxime qñ hñt regalia prout oib. baronib. huius regni, ut plurimum conceſſa ſunt. Ita tenet Lud. Rom. in conſ. 59. & Pet. Phil. Cor. in conſ. 20 co. 1. & 2. in 1. uol & Ang. in conſ. 217. col. 2. in fi & 3. & Pau. de Caſt. in conſil. 34. col. 3. in 2. vol. His præſuppoſitis dico pro parte contraria, quod dictum inſtrumentum in caſu de quo quæritur non meretur executionem, & præſertim quia probatum eſt de metu, & impreſſione ſuperioris Et pri-

15 mo, pro † iſta parte adducitur, quod officiales prohibentur in illa prouincia, q regunt contrahere cum eorum ſubditis, & cõtractus eorum, maxime qñ tendunt in læſionem ſubditorum, ſunt inualidi. l. 1. C. de contr. iud. & hr in l. ſi. C. de reſcin. uẽd. & in l. principalib. ff. ſi cer. pet. & hoc ſine dubio procedit. ſ. quod tales cõtractus ſunt nulli, qñ ſiunt metu, & per impreſſionẽ ſuperiorum, ita ut non ſit neceſſe intẽtare actionem, quod metus cã, ad reſcindendum, ſecundum Bald. in titu. de pace conſti. in uer. pactiones, & in uer. p ſtectis, & Iaſ. in §. quadr. col. 9. inſt. de act. & Paris in trac. ſyn. in 15. char. col. 1. Hinc dicit Bald. in l. decernimus. C. de ſac. ſan. eccleſ. quod con-

tractus

tractus celebratus cum tyranno per ipſi⁹
impreſſionem,non valet, præſumitur aũt
factus per impreſſionem , qñ ſubditus cũ
eo cõtrahes læd ẽ enormiter,& illud dicto
ſequitur Ale.in l.ſi per impreſſionẽ. C. ꝙ
met.cau.ſed dictus cõtractus fideiuſ. fuit
celebratus inter ſuperiores,& eorum ſub-
ditos,& per eorum iuſſum,quia ipſi ſupe-
riores fuerunt rei principales,& iuſſerunt
dictis fideiuſſoribus, ſubditis, ꝙ pro eis,
fideiuberet,& ita fideiuſſerũt,certe ex tali
iuſſu facto per ſuperiores vna cum contra
ctu onerolo an damnoſo,prout eſt contra
ctus fideiuſſionis,vt ſupra dixi, ſatis ꝓba
tur impreſſio.& innexus. Nec obſt.l. id in
uidiã C.ꝙ met.cau.vbi dr̃, quod ſola di-
gnitas officialis non ſufficit ad inducen-
dam præſumptionẽ metus,quia illud pro
cedit officiali non habente iuriſdictionẽ.
Ita intelligit Bart.in l.aufertur,§. quod a
ꝓfide.ff.de iure fiſci,& Alex. in d.l.ſi per
impreſſionẽ. Itẽ ibi nõ interuenit metus
ſeu impreſsio.ſm̃ Bar.in d.l.ſi per impreſ
16 ſionẽ.Secundo,quia † non ſolum iuſſus
imo ſolæ preces ſuperiorũ officialium in-
ducunt iuſtum metum,qñ officialis eſt ta
lis,qui ſolet ſæuire in ſuos ſubditos, ſm̃
Abb.in c.inſinuante in ſi.& ibi gl. qui cl.
uel nouen.& Abb.in c.2.co.1.ꝙ met.c[illegible],&
Alex.in conſ.16.col.pen.in 3.no. & ita in
telligitur quod not.in l.1.ff.quod iuſſu.&
gl.in cl.i.in verſi.exhortamur de teſtib.&
And.de Iſer.in c.ſi quis miles, de feu. ſine
col.non amit. Vñ a fortiori iuſſus debet
inducere metum , & ſic dictus contractus
non ualuit,ut hr̃ in deciſ.69. cõſi.Neap.
17 Tertiò,quia † ſolus uultus terribilis pote
ſtatis,inducit iuſtum metum.Ita dicit Io.
And.in nouel.in c.quia pp de el.in pe. co.
& Bar.in c.1.§.iniuria.co.pe.de pace iura.
firm.& Iaſ.in l.de pupillo,§.ſi quis præto-
ri col.8.ff.de ope.no.nunc.Item indebita
ſeruitia extorta ꝑ principes a ſubditis præ
ſumuntur extorta per me.ũ,ſm̃ Io. And.
in c.1.de præſcr.lib.6.in nouel.& Bal.ĩ ti.
de pace conſtan.in uer.pactiones, & in du
bio in hoc pſum[illegible]tur contra poteſtates ſe
cundũ l.volumus,C.de teſt.& l.qui per po
tentiã,C. de o[illegible], agro. deſer.l.b.11 . Vnde
ideſt eſt dicẽdum in dicta fideiuſsione.cũ
ſit indebite extorta per ſuperiores officia
les, & barones in damnum ſubditorum

18 Quarto , quia inſtrumentum dictæ fide
iuſſionis non fuit extractum de volunta-
te fideiuſſorũ, nã in extrahendo inſtro de
bet creditor,& debitor conſentire, & non
ſufficit ſolus creditor. Ita tenet Ale.in cõſ.
120 incip.eximie doctor,&c.in 2.volu.&
Abb.in c.1.col. Antep.& pen. de fide in-
ſtru.& Bal.in rub.C.de fide inſtru.col. 5.
Vnde non debet habere executionem.
19 Quinta,quia† proponitur,ꝙ fideiuſſores
tpe cõtractæ obligationis erant hoſtes pu
blici cum dicta actrice,vñ cum ſint perſo
næ priuatæ,non tenẽtur ſeruare fidẽ hoſt.
ſm̃ Bar.Iaſ.& Doc.in d.l.conuentionum.
ff.de pac.& Bar.in l.5.§.non fuit.ff.de do-
20 lo.† Sexto,quia cauſa ſint prius occupa-
ta ꝑ Illuſtriſſimũ Viceregem generalem,
per q̃ fuit delegata in ſacro conſ. ut ſupra
Vnde pendente lite in ſacro conſ.& ſic co
ram maiori iudice,nõ potuit dicta actrix
adire magnam curiam vicariæ,& ſic iudi-
cem minorem pro eadem cauſa . Ita tenet
Bal.in l.2.§.1.ff.ſi quis cau.& Bal.in l.ſena
tus in ſi.C.qui accuſ.non poſſ. & in auth.
ſed nouo iure col.8.de ſer fugit. & hr̃ per
Fel.in c.ex tenore col.8. de reſcri. & hæc
præuẽtio iuriſdictionis ſit per ſolã citatio
nem c.propoſuiſti,& ibi Abb. de for.cõp.
& clem.ſi.ut lit penden.multo fortius hic
vbi in ſacro conſil. fuit proceſſum uſque
ad publicationẽ incluſiuè. Facit tex. in l.
vbi cæptum,& l.ſi quis poſtea & Bald. ff.
21 de iud.Septimo,quia † ex quo dictus prin
ceps aduocauit ad ſe cauſam, & illam dele
gauit cenſetur ſuper illa ſuſtuliſſe oẽm iu
riſdictionem cuicũq. ordinario inferiori.
Caſus eſt in ca.ut noſtrum,& ibi Abb.&
Phil.de appellat.in tm̃,quod proceſſus fa-
ctus per inferiorẽ , eſt nullus tanq̃ factus
a priuato,ut ibi hr̃ probatr̃ in l. iudicium
ſoluit.ff.de iud.& eo ipſo , quod princeps
delegat cauſam alteri, illa cenſetr̃ ad ſe illã
aduocare,ſcdm Bal.ĩ c.ad hoc,co.4 de pa-
ce iura.firm.Pro hoc ẽ tex.ĩ c.paſtoralis §.
præterea,& ibi per Fe.de off.deleg. & Fel.
in c.qm̃ Abb.in ſi.co.tit.Ia.in l.more ma-
iorum.col ſi.ff de iuriſ om.iud.& Imo.in
l.ſi expreſſum.ff.de app.& Ludo Rom.in
conſ.33.col.1.& conſ.335.& Bald.in l. ſi
ut proponis,la 1.col.3.uer. q̃ro Papa, &c.
C.qũo & qñ iud.vbi plus dicit Bald.qđ ẽt
mortuo delegato Prin. in tm̃ cenſetr̃ cauſa
aduo-

aduocata,quod non reuertitur ad ordiná
rium,ſed ad ipſum principem occupanté.
22 Octauo,quia† emanauit citatio a magna
curia,quæ fuit obtenta nulla facta métio-
ne de litis pendentia in ſacro conſilio, &
ſic fuit ſubreptitia,& inualida,ſcd̄m Fel.i
c.ſuper literis.col 9.& in c.ceterum.col.2.
de reſcr & Lud.Ro.in conſ.330.& idé Fe
li.in c ad audientiam,el 1.co.17 in 6. fal.
de reſcr.ubi decidit caſum noſtrum con-
cludens,ꝙ qñ cã eſt deuoluta ad curiam.
Principis,non poteſt inde extrahi,ſine cer
ta ſententia Principis,aliás cõmiſſo cauſæ
alibi dicitur ſurreptitia,& non ualet ſecū-
23 dum eum. Nono quia† exceptio litis pen
dentiæ coram uno iudice impedit litem
agitari coram alio iudice, plene declarat
Soc.in conſ. 8.in 2.uol.& habetur per A-
lex.in l.nulli.C.de iud.c.& Bald.in c.1.in
fi.de contr.feudi.apud partes.maxime, qñ
ſententia lata ab uno exceptioné rei iudi-
catæ coram alio ſecundum eum,prout eſt
hic,& ita habetur in d.c.354.conſ Neap.
24 per Matt.de Affl.Decimo,quia† quando
actor habet duas uias,agendi,unam,ſ. or-
dinariam, & aliam extra ordinariam, &
executiuam,intentando ordinariam,cen-
ſetur renunciare extraordinariæ.Ita tenet
gl.in l proinde.§ notandũ,in gl.fi.in fi.ff.
ad l.Aquil.& colligitur ex dictis. Lu Ro.
25 in conſ.135. † Vndecimo, quia ſacrum
conſilium inhibuit magnæ curiæ, quod
ſe in cauſa non intromittat. ex quo pédet
in ſacro conſ.quod põt, ſecundum Bald.in
l.1.in fi.C.quemodo, & qñ iudex, quo ca-
ſu ſi inferior inhibitus procedit ad aliqué
actum eſt proceſſus nullus ſecundum Frã.
de Aret.in conſ.75. in prin. Duodecimo,
26 † quia exceptio præuentionis eſt declinato
ria,quia per eã declinatur iuriſdictio tan-
quam in competens,ſecundum Bal. in au
thé. ſed nouo iure.co.3 C.de ſer.fug. un-
de ſtãte preuẽtione Principis, & exceptio
ne declinatoria oppoſita dicta magna cu-
ria fuit effecta in competens,& per conſe-
quens omnia per eam actitata ſunt nulla,
ut toto tit C.ſi a non comp.iudice, & per
ea,quæ habentur in l.2.ſi quis in ius uoc.
non ie Pro ſolutione in caſu de quo q̃riť
adhæreo huic ſecundæ parti, per rationes
modo adductas pro iſta parte. Supereſt ſo
27 lum† reſpondere ad argumenta in contra
riũ adducta pro prima part. Vnde nõ ob
ſtat primum argm̃,quia licet dicatur ꝙ in
ſtrumenta guarentigiæ habent uim ſniã
non tamen per omnia æquiparantur ſen
tentiæ,& eius executioni ſniæ,non põt o
poni exceptio peremptoria,ſed contra ex
cutionem inſtrumẽti ſic ſ̃m Bal.in l per
ptorias,col.3.C ſent.reſc.nõ poſ & eſt n
q2 in inſtrumento nulla pceſſit lis vñ non
potuit exceptio opponi.illud magis ĩ te
munis tenet Ale in in l.4 §. condemnatũ,
col.4.ff.de re iud.ubi proprie loquitur de
exceptione litis pendentiæ,quæ poteſt op
poni contra executionem inſtrumenti al-
legat Fed.de Sen.in cõſ.126 in c.in q dñi
Io.Pauli,& c.Præterea poſito,ꝙ equiparen
tur,nos uidemus, ꝙ qñ cã eſt legitime de-
uoluta ad ſuperiorem per remedium ap-
pellationis obſtat litis pendentia ad impe
pediendam executionem,vt in toto tit.de
appel.ergo eodem modo, quando quis de
uoluit legitime cauſam ad ſuperiorem, de-
bet obſtare litis pendentia contra execu-
28 tionem inſtrumenti. Non obſtat † ſecun-
dum argumentum, quia loquitur contra
contumacem nam contra eum poteſt iu-
dex pluribus remedijs uti ad ipſum con-
uincendum,ſed nos ſumus in eo, qui ſe le-
gitimo defendit.Præterea, licet ſcd̄m re-
medium in caſu noſtro ſit executioné ſ̃m
formã ritus,tñ primũ fuit ordinarium ſu
per aſſiſtentia q2 ipſa actrix dicit in libel
lo ſuo,volens Vrbanus agere,venit p via
iuris,&c tẽ illud contrarium procedit in
eodé iudice non in diuerſis.vt fuit hic, &
maxime,quia cautã erat præuẽta per prin
cipem vt tenuit Iaſ in d l nulli. 6. fallen.
29 C de iud. Ad tertiũ† argm̃ reſpondeo, qd
in dicto inſt̃o,non sũt dictæ clauſulæ ex
quo fuit extractũ a protocollo notarij mor
tui,prout iacet. Præterea q2 inſtrumentũ
é nullũ,ut ſupra fuit probatũ p rõnes ad-
ductas pro hac ſecunda parte rõne metus
ſimiliter,& oés clauſulæ in eo cõtentæ sũt
nullæ,ut no.Lud.Ro.in conſ.42.co.1.præ
terea,dato ꝙ una per aliam non tollatur
aut ſuſpendatur,tñ dét adiri idé iudex ſci
licet, Princeps, qui fuit primo aditus, q2
alia curia cenſetur priuata in iuriſdictio-
ne per preuentioné Principis,vt ſupra di-
30 xi.Ad quartum† argumentum reſpõdeo,
quod illa cumulatio debet fieri coram eo
dem

Digitized by Google

dem iudice, nam cum actio perſonalis, & hypothecaria tendat ad eundē finem non debet diuidi continentia cauſa coram diuerſis iudicibus, ut d.le. nulli. ubi denegat lex audientiā, per quę uerba ēt ſi non excipiatur, non ualet proceſſus, qui fieret per ſecundum iudicem ſecundum Alex. in l. 1. §. 1. ff. ad Treb. & in l. uñ. & poſtea. ff. de iureiur. & hanc dicit eſſe communem opi. quam tenet etiam Ioan. And. in addit. Spe. in titu. de prolatione ſenten. §. iuxta ſuper uer. itē eſt nulla. &c. & habetur per Matth. in dec. 154 conſ. Neap. idē tenet Bal. in l. ſcire oportet §. conſequens. ff. de excu. tut. Vnde omnia attentata per magnā curiā, ſunt nulla, quia lex denegabat audiētiam

31 d. actrici. Ad quintum † argumentum reſpōdeo, quod ciuilis cauſa non praeiudicat criminali, qñ eſt finita, ſecus pendēte ciuili, quia non poteſt per eundē intentari criminalis. Ca. us eſt in le. inſerdū. ff. de publ. iud. & ibi Bart. & idē Bar. in l. 1. in fi. uerſi. 3. not. & C. quando ci. actio. praeiu crim. praeterea obſtat quia coram diuerſis iudi-

32 cibus, ut ſupra. Ad 6. argumentum † dico, quod in criminalib. non admittitur procurator, quando compareret ad diſcutiendum ipſam cauſam prin. Secus eſt, quando comparet ad opponendum declinatoriam fori uel ad opponendum ineptitudinem libelli & annullandum iudicium, quia tūc admittitur, etiā in cauſa capitali, ex quo per hoc non examinatur crimen, ita tenet Barto. in l. pen. §. ad crimē. eo. poſſ. de pub. iu. & Bal. in d. l. 1. col. 2. C. quomodo, & quando iudex, ſed i ppoſito dicta exceptio praeuentionis, & litis pendentię eſt declinatoria, ſecundum Bal. in auth. ſed nouo iure, col. 5. C. de ſer. fug. ergo potuit opponi per pcuratorē. itē procurator in criminalibus admittitur ad oſtēdēdū, quod aduerſarius calumniatus, & opponendum quod nomē rei non recipiatur inter reos ſecundū Cyn. in l. reos. C. de acc. & Bal. in l. 2. C. ut nemo priua. plus etiam dicit Bald. in d. l. 1. colu. 2. C. quomodo, & quando iu. quod iudex poteſt ex officio ſupplere qñ uidet accuſatorem calumniari, nam calūnia habetur loco libelli inepti, ſed nulla ē calumniare maior quā temere uexare dictos fideiuſſores coram diuerſis iudicib. cum ſit fabricatus, proceſſus, et liqueat de cauſa in ſacro conſilio. ergo non tantum procurator potuit interuenire, ſed etiam iudex debuit repellere actores calūniantes ex officio. Ad ſeptimum argumentum reſpondeo, quod procedit coram eodem iudice & ſuperueniente noua cauſa ſuſpitionis. ita loquitur Ange. in d. l. nemo carcerē. Ad quod facit l. in oībus. ff. de iudi. quae omnia ceſſant in ca-

33 ſu noſtro. Ad octauū arg. † reſpōdeo, quod ritus magnae curiae loquitur de creditore ſcilicet ſi ad inſtantiam creditoris fiat executio q; dēt intelligi de creditore efficaci, cui nulla obſtat exceptio. Ita tenet Ludou. Rom. in conſilio 204. in fi. ſed dicta creditrix non erat efficax ſtante exceptione metus, unde ad eius inſtantiam non pōt fieri executio, praeterea, quando exceptio nullitatis cōtractus apparet ex inſpectione ipſius inſtrumēti, poteſt opponi ad impediendam executionem, etiam ſi ſtatutum tolleret omnem exceptionem, quia intelligitur de inſtrumenti ualido, ſecundum Ludou. Roman. in conſil. 42. & 294. column. 2. & Petr. Phil. Com. in conſ. 93. in 4. uo & Bal. in l. amentis. in 3. notab. C. de contrahend. empt. & Bal. in l. ſancimus. C. de donat. & Alex. in conſ. 119. col. 3. uerſ. ad idem. in 4. uol. & in conſil. 67. columna penul. in fin. in 5. uolu. ubi plus dicit, quod iudex poteſt tunc etiam ex officio expellere agentem & Bal. in l. ſi non ſortem. §. 1. ff. de condi. in deb. & Imo. in l. fin. ff. a quib. appe. non lic. & Iaſ. in l. iuriſgentium § quod fere colu. fi. ff. de pac. Item poteſt tunc opponi exceptio reſultans ex inhabilitate contrahentis prout in caſu noſtro, ſecūdum Ioan. Andr. in additio Specu. in titu. de ſenten. §. ut aūt & Iaſ. in l. ſecunda. § praetor ait, uerſi. ſeptimo, & c. ff. qui ſati. cog. Ex iſto enim inſtrumento apparebat, quod rei principales pro quib. recipiatur fideiuſſio, erant uice princeps, & ſuperiores fideiuſſorum, quo ad iuriſdictionem, unde contractus apparet nullus, & per praeſumptam impreſſionem factus, ultra quod per teſtes fuit plene probatum in ſacro conſilio, ad nonum † argu-

34 mentum reſpondeo, quod iuramentum non obligat in caſu, quo metus reddit actum nullum, prout in caſu noſtro, ita tenet Fel. in capitu. ſi uero, columna. fin. de iureiurand. & gloſſ. et Abb. in capitu. 2. de eo, qui dux. in matr. etc. praeterea, quando actus

actus eſt alias a iure prohibitus, ibi iuſm per metum extortum, eſt ipſo iure nullũ, & non obligat ita tenet Ab.in c cũ contingat.in ult.no de iureiu. Item cõis opi. ciuiliſtarum in auth. ſacramenta, C.ſi ad uer. ven.eſt, ꝙ iuramentum metu extortũ, non obliget, & hanc opi. ſequitur dec.163. conſi. Neap. in deciſionib. Matt. Ad decimum 35 † argumentum reſpondeo, ꝙ licet in inſtrumento dicatur, ſponte, &c. non tñ per hoc creditur inſtrumento, ꝙ actus fuerit ſponte actus, niſi ex quædam iuris præſumptione. Ita notabiliter tenet Bald. in addi. Spec. in tit. de app. in §. teſtat. in addi. quæ incipit. Confeſſis in tormentis, &c. & dicit pulchre Soc. in conſi. 263. co. 6. in prin. in 2. uol. quod dicta clauſula, ſponte, &c. præſumitur metu extorta, ſicut omnes aliæ clauſulæ appoſitæ in inſtrumento meticuloſo, & poteſt addi ratio, quia ſpontanea uoluntas conſiſtit in animo contrahentiũ de quo notarius non poteſt teſtificari. Nõ .n. tenetur ſcire animum contrahentium, ſecundum Bal. in rub. C de ſi inſtr. col 5. & contra ipſam præſumptionem reſultantẽ ex inſtrumento apparent probationes de metu in ſacro conſilio quo caſu probato metu, eſt impoſſibile, probare ſpõtaneum volũtatem, ita dicit Bal. in l. ſi quis in hoc genus, C. de epiſ. & cler. & in l. ſi in ſi. C. de 36 hær. inſt. † Hinc dicimus ꝙ plus creditur duobus teſtibus, deponentibus de ſpontanea uoluntate, ſecundum Inn. in cap. ſuper hoc de renunci. & Iaſ in §. quadrupli. col. 9. inſt. de actio. & Bal. in l obſeruare § proficiſci, in 13. q. in 1. lect. ff. de offi. procõſul. Non.n. dicitur de aliquid uelle is qui per metum vult, ſecundum Bald. in tit de pace Conſtantiæ in uerſ. Item uolentib. &c. Ad vndecimum argumentum reſpondeo pro ut dixi rñdendo ad octauum, quia iſta diſcuſſio eſſet facienda in ſacro conſilio, ſed quia ibi agitur ordinarie, ideo ceſſat hic, & ibi & ſic per prædicta remanet cõfirmata hæc ſecunda parte in fauorem fideiuſſorum cõtra actricem Laus Deo. Et ita fuit per ſacrum conſi. Neapolitanum iudicatũ referente excellentiſſ. I. V. D. celſæque doctrinę, an ſantimoniæ patre do. Marcuale regio conſiliario, & in ipſa cauſa regio delegato, ac domino meo colendiſſimo, &c.

Rober. Mar. Ven. V. I. D.

ADDITIO.

a Illuſtris. Vide Clarum. §. fi. prac. crim. q. & lib. 5. ſent. Bello. conſi. 63.

Ludouicus Alſerius.

DISPVTATIO VII.

An maritus, qui in capitulis matrimonialib. promiſit curare, & facere cũ effectu, quod uxor ſua renunciet bonis paternis, & maternis, cum iuramento, & pœna teneantur de periurio, uel ad pœnam, uel ad intereſſe, ſi fecit omnem ſuum conatum, & uxor noluit renunciare.

1 *Maritus promittẽs curare cum effectu quod uxor ſua renunciet bonis paternis &c an ſi fecit poſſe ſuum, excuſetur ſi uxor non vult renunciare.*

Iuramentum facit quem præciſe teneri ad factum nu. 19

2 *Iuramentum debet impleri in forma ſpecifica, nu. 19.*

3 *Promittens pręſentare aliquem ſub pœna, tenetur ad pœnam ſi non præſentat.*

4 *Promittens pro alio de iudicio ſiſti, tenetur ad intereſſe.*

5 *Fideiuſſorem dare promittens tenetur ad intereſſe ſi non dat nu. 14.*

6 *Promittens ſe curaturum, & facturum dicitur promittere factum proprium*

7 *Promiſſio facti alieni cum iuramento ualet.*

Promittens factum cum alienum cũ clauſula quod non poſſit excuſari feciſſe ſuum poſſe &c tenetur ad intereſſe, quia uidetur renunciaſſe difficultate nu. 23. 27

8 *Iuramentũ operatur, ut quis cenſeatur magis deliberate accedere ad actũ & cogitare oẽs caſus. q in genere poterãt cogitari.*

9 *Imputatur ei qui non proſpexit quod euenire poteſt.*

10 *Promittens factũ alienum cum iuramento excuſatur a periurio pp difficultatem.*

Difficultas excuſat a pœna a mora a periterio, & ab intereſſe in obligationib. facti, num. 11. 12. 13. 17. 18. 19. 20.

Iurantis ſolum animum inſpicit Deus.

11 *Promittitur factum alienum ſub pœna. an excuſetur a pœna uel ab intereſſe ſi fecit quidquid potuit 12. 13. 17. 18.*

12 *Ig-*

12 *Intereſſe dicitur pœna legalis & an differat in aliquo a pœna.*

13 *Moram non incurrit quis propter difficultatem*

Obligatus ad factũ tenetur ad intereſſe poſt moram non ante.

15 *Promittens factum alienum tenetur ſolum adhibere illam operam quam poteſt.*

16 *Promittens ſe curaturum & facturum, tenetur ſolum facere ſuam diligentiã ſine fraude, & bona fide, vt promiſſum impleatur. & 20.*

21 *Difficultas non excuſat a pœna in obligationibus iudicialibus.*

22 *Promittens factum alienũ, ad quod ipſe promittens erat principaliter obligatus, non excuſatur propter difficultatem.*

24 *Promittens factum alienum cum quacunq; clauſula excuſa mortuo illo cuius factũ promittit.*

25 *Promittens ſe curaturum & facturũ, &c. non obligatur ad intereſſe.*

26 *Pœna conuentionalis hodie non exigitur, niſi quatenus cum intereſſe concurrit, & an exigatur in foro conſcientiæ.*

Pœna applicanda fiſco exigitur vltra intereſſe partis.

28 *Pœna quando promittitur, ſuccedit loco intereſſe, & quid ſi eſt plus in pœna quam in intereſſe, vel econtra.*

a MAritus a quidã contraxit matrimonium, & in capitulis matrimonialib. promiſit fratri uxoris ſuæ dotatis ſecu tare & facere cũ effectu, ita quod nõ excu-
b ſetur feciſſe ſuũ poſſe b & alienum factum promiſiſſe. uxor ſua, tpe diſpõnonis ante fores eccleſiæ renũciare habeat dicto eius fratri oĩb bonis paternis, & maternis in forma ſolita & cauta. Mõ adueniente tpe dictus maritus fecit oẽm ſuum conatum cogẽdo vxorem, vt renunciet, deueniendo uſq. ad minas, & verbera, uxor uero nullo modo vult renunciare, nec parere marito, quærit utrum maritus ex ſua promiſſione tenea-
1 tur, & ad q̃ teneatur. Et quoniã † iſta q hẽt tria capita. Vnum. ſ. an teneatur de periurio, ex quo in dicta promiſſione fuit appoſitum iuramentum, prout cõiter opponi ſolet. Secundum eſt, an teneatur ad pœnã, quia in inſtrumento capitulorum fuit appoſita pœna unciarum centum prout cõmuniter in huiuſmodi inſtrumẽtis apponi ſolet. Tertium, an teneatur ad intereſſe ꝓp eius moram in non adimplendo factũ ꝓmiſſum. Pro prima parte affirmatiua. ſ. q̃ ſtictus maritus teneatur primo de periurio, adducitur, quia iuramentũ eſt tãtæ efficaciæ, q̃ facit quẽ teneri ꝓcisè ad factũ, nec liberatur ꝓſtando intereſſe, & ita limitatur regula tradita in l. ſtipulationes non diuiduntur, uer. Celſus. ff. uerb. obl. & l. ſi quis ab alio. § fi. ff. de re iud. gl. eſt cõiter approbata in l. ſi pec. in uer. neceſſe, ff. de cõd ob cãm, & ibi Alex. & cõiter Doc. idem tenet Bal. in l. 1. C. de ſen. quæ pro eo, quod intereſt, & Ant. de But. in c. ueniens, de iureiur. Angel. & Pau. de Caſt. in l. ſi conuenerit. ff. de iu. om. iud. & Ale. in conſil. 61. col. 3. 2. uol. & Io. Cor. in rep. rub. extra de iurei. in 1. prin. iuramẽti, ergo ſi nõ adimplet illud ad quod poterat præcisè cõpelli, uenit contra iuramentum, & eſt periurus. Secundo,
2 † adducitur tex in c. ad uoſtrã, el 1. de iureiu. ubi qui promiſit factum cũ iuramento tenetur illud adimplere in forma ſpecifica, alias eſt periurus, & probaꝰ in c querelam. eo. ti. & quod no. Ab. per illum tex. in c. cũ tempore, in 2. not. de arb. ubi tenetur quis præcisè ad obſeruantiam laudi propter iu-
3 ramentum. Tertio, quod † teneatur etiam ad pœnam adducitur text. in le. ſancimus. C. de fideiuſ. ponderando uerbum, nõ poterit, poſitum circa prin. illius l. ubi ſi quis promiſit præſentare aliquem ſub pœna, & non põt illum præſentare, tenetur ſoluere pœnam, ſaltem elapſo illo tempore ſemeſtri & ſic difficultas non excuſat a pœna.
4 Quarto, q̃ † tenetur ad intereſſe adducitur tex. in l. 3. §. fi. ff. qui ſatiſd. cog. ubi ꝓmittens de iudicio ſiſti pro alio, ſi non adimplet, tenetur ad intereſſe. Idẽ probatur in l. fi. ff. ſi quis in ius uoc. non ie. Quinto ad
5 ducitur † text. in l. qui aũt. §. ſed ſi quis. ff. de conſt. pec. ubi promiſi dare Titium in fideiuſſorem meum, & Titius non vult fideiubere, teneor ad intereſſe, non obſtãte, q̃d promiſi factum alienũ uel teneor præſtare aliũ fideiuſſorem æquæ idoneum, & ille tex. multum ſtringit pro iſta parte. Sex
6 to, q a iſta † promiſſio nõ dicit facti alieni, ſed facti proprij ex eo quia maritus promiſit ſe curaturum, & facturum cum effectu, &c. quo caſu ualet ſtipulatio, & teneꝰ contrauenicns

trauenicns

trauenienſ ad pœnam vel ad intereſſe. Ca-
ſus eſt in l.quoties quis.ff.de uer.obl.& te
net Ale.in l.ſtipulatio iſta in prin.in 1.co.
& ibi cõiter Mod.in l.unica ꝯonib.cod.tit.
præſertim, qñ interuenit iuſm, nam ualet
tunc promiſſio facti alieni, ut ibidem per
Alex & *Ia*. in uerſi.5.fallit. Septimo,quia
7 † hic non ſolũ promiſit ſecuraturum & fa
cturũ imo ẽt adiecit illa verba. ſ ꝙ nõ poſ
ſit excuſari feciſſe ſuũ poſſe, &c quo caſu
cenſetur renũciaſſe oĩ difficultate unde nõ
põt nunc dicere, ꝙ fecit totum ſuum poſ-
ſe uſq. ad minas,& verbera,quia huic diffi
cultati renunciauit, & promiſit curare,&
facere cũ effectu. Vñ negari non põt quin
ſaltẽ teneatur ad intereſſe pp effectum nõ
ſecutũ,& imputandum eſt ei, qui ſe poſui
in neceſſitate,l.ſi fideiuſſor,§.ſi neceſſaria,
ff.qui ſat.cog.& l.cũ poſtulaſſem, in fi.de
dam.inf.& l.ꝙ ſi minor,§.reſtõ, ff. de mi-
8 norib. Octauo,quia † in conuentionalib.
põt quis aſſumere periculũ omniũ caſum
fortuitorũ & obligatus cum effectu, ita te
net Ale.in l.ſed,& ſi quis,§.quæſitũ,colũ.
pe.& ibi cõiter doct.ff.ſi quis cau.pro hoc
eſt text.in l.ſi.quis fundũ, in prin.ff.locat.
& in l.quæ fortuitis,in fi.C.de pig.act.ſed
dictus maritus dicendo, ꝙ non poſſit ex-
cuſari feciſſe ſuũ poſſe,&c cenſetur expreſ
ſe aſſumpſiſſe periculũ huius difficultatis,
quæ difficultas potuit de facili per eũ cogi
tari. Vnde ille caſus non põt dici improui-
ſus,& incogitatus, tanto magis pp iu m ,
pp ꝙ cenſetur quis magis deliberate acce-
dere ad actum faciendum, & cenſetur quis
cogitaſſe oẽs caſus,qui ſaltẽ in genere po-
terat conſiderari in illo negocio ut tenetur
plene Ale in conſi.133.col.3.in 5. uolu.&
ẽt in 4 co.uer.& eo fortius,&c.& Ale.in l.
1.§.ſi quis ita,col.3.ff.de uer.ob.& per Do
cto.cõiter in l.ſciendũ,co.ti.& in d.§.quæſi
tũ & in l.ſi conuenerit,ff.de iur. om.iud.&
Ale.in conſi.21.col.3. in 1.uol. Nono,ad-
9 ducitur† tex.in l.ſi quis domum.§.1.ff.lo
ca.ubi imputatur ei,qui non proſpexit id,
ꝙ euenire poteſt. Similiter hic põt imputa
ri marito,qui debuit proſpicere, ꝙ uxor
ſua noluiſſet renonciare maxime,quia hoc
de facili erat proſpiciendũ quia nemo præ
ſumitur uelle iactare ſuum, l.cũ de indebi
to.ff.de probatio non ergo põt dictus ma
ritus allegare aliquã deceptionem, qui po

ſuit ſe in neceſſitatẽ, quã de facili cogitare
poteſt,tanto magi cum iuſo ut ſupra. Qđ
corroboratur ex his,quæ not.Bart.in l.Ti
tius,in prin.ff.de li.& poſth. pro parte ue-
10 ro † contraria negatiua adducitur primo
quod non teneatur de periurio.gl.in termi
nis,in c.ex reſcripto,in gl.fi.de iureiu.ubi
expreſſe dicit,ꝙ promittens factũ alienum
cum iuſo,non eſt periurus,ſi fecit quicquid
potuit. Et ſi diceret,ꝙ hic promiſit factum
propriũ,ſ.ſe curaturũ,& facturũ, dico idẽ
in facto proprio, quia difficultas excuſat
quẽ a periurio,tex.eſt in ca.breui, &c.ego
.n & in c.querelã,& ibi Ab.& Fel.de iurei.
Deus.n.ſolũ animũ iurantis inſpicit,ca.ſi
quid inueniſti,14.q.5.& ſola facultas ad
implendi inſpicitur in iuſo,ca.beatus,22.
q.2.quia igitur dictus maritus fecit, quid-
quid potuit,ut uxor ſua renunciaret,& illa
noluit,non eſt periurus,quia de facili excu
ſatur pp hanc difficultatẽ,maxime in obli
gatione facti,& not.*Bar*. Ale.& cõiter Mo
der.in l.quod te,ff.ſi cer.pet.& in l.ſi.ff qui
ſatiſ.cog.& gl.in d.c.beatus,& gl.in c.ubi
30.q.2.& not Bar.in l.Labeo, ff de iureiu.
11 Secundo,ꝙ † minime teneatur ad pœnam
adducitur tex.in l.ſi uehenda,§. pe.ff.ad l.
Rho.de iac. & l.2.ff.ſi quis cau.& iſta eſt
cõis concluſio,quam tenet Bart.in conſil.
236.inc. Martinus promiſit &c.& Abb.in
c.ſignificãtib.in fi.de off.dele. ubi proprie
decidit hũc caſũ.& idẽ Ab.in c.gẽma,co.
pe.de ſponſ.& *Ant*.de *But*.in ca.ex literis,
de ſpon.& hẽtur in deci.265.conſ.Nea.&
hanc dicit eſſe cõem opi.Fran.de Are.in l.
ſi ita ſtipulatus,§.poſſũ,ff.de uerb.ob.ubi
dicit,ꝙ iſta eſt cõis opi.& ſeruatur in pra-
ctica, licet ipſe in puncto iuris innuat con
trariũ idẽ tenet *Bal*.in l.ſi pr,C.de co.& Io.
de Imo.in l.Titia,ff.de verb.obl.& Soc.in
cõſi.3.co.pe.uer.21.in 1.uol.& Bar. Ale.&
doc.in l.ꝙ te, ff.ſi cer.pe.& in l.cõtinuus,
§.illud,ff.de uerb.obl.in quib.locis cõiter
deciditur,ꝙ difficultas excuſat a pœna,ma
12 xime in obligationib.facti. Tertio ꝙ † mi
nime teneatur ad intereſſe adducitur,quia
non põt aſſignari rectatatio inter pœnã,&
intereſſe nã intereſſe dĩ pœna legalis,ſcdm
Ang.& Ale.in l.ſi inſulã,co.ff.de uerb.ob.
unde ſicut cõis concluſio ſupra in præce-
denti argu. relata eſt , quod difficultas ex-
cuſat a pœna, eodem modo ab intereſſe,
& ſic

13 & ſit a pœna legali. Quarto, quia † in obligationibus facti difficultas excuſat a mora, adeo quod quandiu durat difficultas, nunquam cenſetur quis eſſe in mora, glo. eſt cõmuniter approbata in d.l. quod te.in per.in pñte in fin.ff.ſi cer pet. & ibi Bart. Alex. & cõiter Doc. & Bar.in d.l. cõtinuus. §. illud, in fi.ff. de uerb.obl.per l.1.§.ſi frater.ff. de coll.bon. Ex quo ſequitur neceſſaria conſequẽtia. Nam oĩa iura, quę dicunt obligatum ad factum, teneri ad intereſſe loquuntur poſt moram commiſſam, ut d.l. ſtipulationes nõ diuidũtur, & ibi Bar. in 5.q. & in d.l. ſi quis ab alio. §. fi.ff. de re iud. ſed dictus maritus nõ fuit in mora pp difficultatem, ut ſupra, ergo nõ põt teneri ad intereſſe nec ad pœnã cum iſtæ obligationes acceſſoriæ ſuccedãt poſt datam morã.

14 Quinto adducitur † tex. in l.cum ſtipulatus ſim mihi a Proculo.§.ſi de uer.obl.ubi ille, qui promiſit præſtare fideiuſſores, tenetur ad intereſſe ſi fuit in mora ut ibi expreſſe dicitur, ergo a contrario ſenſu, ſi nõ fuit in mora, nõ tenetur ad intereſſe, & ita etiam probatur in l.ſi fundum.ff. de uerb. obl. Sed dictus maritus non fuit in mora ob difficultatẽ, ergo nõ tenetur ad intereſſe.

15 Sexto, adducitur † dictũ Abb.in c.ex reſcripto.col.fi.circa fi.de iureiur. ubi dicit, quod promittens factũ alienũ, tenetur ſolũ curare & pſtare illã operã quam põt, & ſic ad aliud non tenetur. Sed quia dictus maritus fecit oẽm ſuã operam, & conatum ergo impleuit, quod promiſit, ita ut ad aliud nõ teneatur. Nec obſtat, ſi diceretur, qđ imo pmiſit factum propriũ.ſ.ſe curaturũ, & facturum cum effectu, &c.no. Alex. in d.l.ſtipulatio iſtæ in prin.ff. de uerb.obl. quia rñdeo ut inf.in ſeq. argõ. Septimo, hunc caſum

16 † decidit in terminis Fran.de Are.in d.l.ſi ita ſtipulatus.§.poſſum.ff.de uerb.obl. & idem Are.melius in cõſ 42. col.4.uer. nec credo, ubi dicit, qđ licet promittẽs factum alienum, obliget ſe curaturum, & facturũ cum effectu, &c. tñ iſta uerba nõ importat aliud, niſi qđ ſimpliciter, & bona fide, & ſine fraude curabit, faciendo oẽm ſuam diligentiam, ut factum promiſſum impleatur non tñ obligat promittentem ad impoſſibilem, ſm eum. Tñ licet dictus maritus ita promiſerit, tñ fuit executus factum ſuum, quod promiſit, præſtando oẽm ſuam diligentiam, & operam bona fide, & ſine fraude, vñ ad aliud teneri non dẽt. Octauo ad-

17 ducitur, † quod no. Abb.in c. gemma. circa fi.de ſponſa.ubi dicit, q qñ quis obligauit ſe curare, & facere, quod aliquis conſentiat matrimonio, ut ſupra dixerat in eodẽ. c.ſi fecit quidquid potuit, & ille non vult conſentire, non tenetur ad pœnam. Deinde quæritur in fi. an teneatur ſaltem ad intereſſe, ſi promiſſio illius facti fuit facta p ſtipulationem. Et concludit de mẽte Io.de Are. & Cy. quod non, niſi de dolo uerſatus fuerit, & ita dicit cõiter, teneri, ut ibi per eũ

18 Nono, quia † Fran.de Are.in d.§. poſſum ſemper loquitur copulatiue, tam de pœna, quã de intereſſe, & ita intelligit gl. in d.ca. ex reſcripto ſ.ut loquatur ẽt de intereſſe, & deinde ibi in 2.co.in uer. & ga, ut dixi, &c. refert opi.ſuam tenet contra cõem.ſ.in pũcto iuris, uidelicet, q licet quis faciat quicquid potuerit, tñ tenetur promittẽs ad intereſſe. & poſtea immediate ſubdit hęc uerba formalia, uidelicet opi. tñ contraria ſequeretur in practica pp auctoritatẽ contradicentiũ, &c. unde quia locutus fuerat de intereſſe, & poſtea dicit ſeruandam eſſe in practica cõtrariã opi.ſequitur, qđ ẽt ad intereſſe non tenetur promittens, ſm ueram

19 opi. quæ in practica ſeruatur. Pro † ſolutione reaſſuma dicta tria capita. Et quo ad primum.ſ.an teneatur de periurio, firmo hãc ſm partem.ſ. quod indiſtinctæ non teneatur, ſi fecit quidquid potuit, per iura allegata in primo argõ huius ſcdæ partis, quę clare loquuntur & nullius ũſ cõtradicere. Nec obſtant rõnes adductæ in 1. & 2.argõ primæ partis, quia concedo, quod iuſm facit quem teneri præciſæ ad factum, & dẽt impleri in forma ſpecifica, qñ illud factum pſtari põt, ſed ad illud factũ, quod explicatũ non põt per promittentem, eſt impoſſibile, quod quis preciſè compellatur præſertim in facto alieno, ergo non dr periurus, quia nõ cẽſetur per iuſm promiſiſſe impoſſibile, ut ſupra dixi in argumẽtis ſecundæ partis, maxime, quia iuſm obligat iurãte Deo Deus aũt ſolum aĩum intuetur iurantis, ut d.c.ſi quid in ueniſti, 23.q.5. Et ad hoc retorquẽt tex.in d.c. querelã de iureiu. allegatus in ſcdo argõ primæ partis, ponderãdo ipſũ in uer. neceſſitate & in c. breui.eo. tit. Præterea, quia per argã ſecũdæ partis, ma-

xime in 6.7.& 8.argũ. eſt probatum, quod faciendo ſuum conatum,& operam, adimpleuit quod promiſit,& ad aliud non tenetur,ſequitur quod non eſt periurus, Quo
20 uero ad † alia duo capita.ſ. an teneatur ad pœnam, & ad intereſſe in his puto diſtinguendum,ut attendamus uerba cõtractus. Aut.n. maritus obligauit ſe curare cum effectu,quod uxor ſua renunciet, & nõ ſunt adita illa uerba, ita ꝙ non poſſit excuſari feciſſe ſuum poſſe,& alienũ factum promiſiſſe,&c.& tunc ſimiliter teneo in utroq.caſu hãc ſcd'am partẽ. ſ. quod faciendo totũ ſuũ conatũ ſine fraude,nõ teneatur neq.ad pœna,neq. ad intereſſe, quia difficultas excuſat in obligationib.facti per ea quę allegata fuerunt in ſecundo argumento ſecundæ partis,maxime per tex.in l. ſi uehenda. § pen.ff.ad l.Rhod de lac. & per alia allegata in alijs argumentis ſecundæ partis,nã de his habemus deci. in terminis Fran. de Are.in d.§.poſſum.quia dicit,ꝙ hæc opin. ſeruaretur in practica,& per eundẽ Aret.in d.cõſ 16 .col. 4.prout dixi ſupra in 6.arg. ſ.quod illa verba,facturũ & curaturũ,cum effectu,&c.important,ut bona fide, & ſine fraude,faciat ſuam diligentiam,quod promiſſum attendatur,unde eo ipſo,quod fecit iſtam operam , adimpleuit promiſſa, dummodo ſine fraude fiat,& ſine colluſione. Nam ſolent ut plurimum promittẽtes colludere cum vxoribus, & ſimulare quod minantur,& uerberant,tamẽ adinuicẽ habent intelligentiam in contrarium, tũc uerum eſt,ꝙ teneantur mariti , hoc firmant aperta rõne,quia ſi difficultas excuſat mora,ut ſupra cõcluſum eſt,ubi non dat mora,nõ ſuccedit obligatio ad intereſſe in ꝓmiſſionibus facti,& minime ad pęnã, quæ cõiter hodie non exigitur , niſi quatenus cũ intereſſe concurrit,ut inf.dicã Non ob
21 ſtat.l.† ſancimus allegata in 3.argũ primę partis, quia loquitur in ſtipulatione prætoria & iudiciali de pñtando, in qua eſt ſpãle quod difficultas non excuſat a pœna , niſi interueniat mors eius,qui eius erat præſentandus. Ita tenet Alex.in d.l quod te, col. ſi. nos aũt loquimur,in ſtipulatione conuentionali extra iudiciũ, in qua difficultas excuſat a pęna per ea, quæ ſuperius dicta ſũt in 2.arg.ſecundæ partis,& ꝑ not.per Doc. in d.l.quod te. Ex prædictis rem ante data rñſio ad prima tria argumẽta primæ partis. Ad quartũ rñdeo eod.mõ, ſicut dixi in præcedẽti. ſ. qđ loquit̃ de ſtipulatione iudiciali de iudicio ſiſti in qua difficultas non excuſatur,ꝑ ea,quæ proxime dixi. Nõ ob
22 ſtat.† quintũ argũ.quia ad d.l.qui autẽ,§ ſed ſi qs põ. reſpondet dupliciter. Prime quia ibi non probat̃, qđ promiſſor fecerit oẽm ſuã diligentiã. Scdo quia ibi promiſſum fuit factũ alienũ continẽs id, ad qđ ipſe ꝓmittens erat principaliter obligatus, unde cũ potuiſſet ſe liberare ſoluendo uel dando æque idoneũ fideiuſſorẽ,& nõ fecit, merito tenet̃ ad intereſſe. Sed in caſu nñ fuit facta ꝓmiſſio de mero facto alieno ſi per eo ad qđ promittẽs nõ tenebatur, nec poterat alio mõ hanc promiſſionẽ explicare,niſi faciendo quidquid potuit, ut fecit & hanc reſponſionẽ ſentit Fran.de Aret.in d.§.poſſum,& eſt de mente Bald.in d.l.qui autẽ,§. ſed ſi quis in lect. antiqua.ubi facit mentionẽ de iſta difficultate,qñ aliqs promiſit extrahere fideiuſſorem de obligatione,nam faciẽdo quidquid pt, excuſatur ut ibi per eum,& eſt de mente Lud.Roma.in cõſ. 510.col.7.in fi. Nõ obſtat ſextũ argũ. q3 licet iſta ꝓmiſſio ſit facti proprij,tamẽ difficultas excuſat a facto proprio , ut ſupradictũ eſt,& ẽt a periurio. Si uero in cõ-
23 tractu † conuẽtionali ſunt addita illa alia uerba,uidelicet, quod dictus maritus non poſſit excuſari feciſſe ſuum poſſe,& alienũ factum promiſiſſe,&c.& tunc quod ad periurum dico idem,ut ſupra dixi.ſ. quod nõ teneatur per rõnes ſu pra allegatas. Sed totum dubiũ ſtat,quo ad pœnam, & intereſſe, nam in rei ueritate urgent multum illa tria argumenta teſtantia, uidelicet, ſeptimum,octauũ,& nonum,primæ partis,quibus non pt dari congruũ reſponſum. Per quæ vr̃ dicendũ,quod tũc maritus teneatur ad pęnam uel ad intereſſe, ex quo per dicta verba ſuſcepit periculum difficultatis, & excluſit ſe ipſum ab eius allegatione,per ea quæ no. Alex.& doc.in d.l.ſed ſi quis.§.quęſitum.ff.ſi quis cau.& per hoc patet rñſum ad oĩa argũ ſecundæ partis,inquantum obſtarent huic concluſioni, quia in iſto caſu difficultas non excuſat a mora,ex eo, quia cenſetur per dicta uerba illi renunciatum. Nec obſt.adducta per Ab.in d.c. gemma, & per Fran.in d.c. poſſum,quia ibi nõ dr̃. quod

quod promiſſor adiecerit illa verba .ſ. qđ
non poſſit excuſari feciſſe ſuũ poſſe, &c. &
eodem mõ r̃ndeo ad id, quod d. Fran. in d.
conſi. 142. & ſi non fuit ſuſceptum pericu
24 lum difficultatis. In uno tñ caſu † promiſ
ſor excuſaretur ſine aliquo dubio, ẽt ubi eſ-
ſent adiecta dicta uerba. ſ. qñ uxor eſſet
mortua ante morã promittentis, & idẽ in
quolib. alio, de cuius facto eſt promiſſor
ipſo iure, pp impoſſibilitatẽ, per ea quæ hñ
in d. l. ſancimus, & in l. ſi deceſſerit, ff. qui
ſatis. cog. & eſt text. in d. l. qui aũt §. ſed ſi
25 quis ff. de conſti. pec. Sed contra † p̃dicta
in 2. membro uẽ eſſe deci. 294. conſi. Nea.
vbi figuratur proprie iſte caſus. ſ. quod ma
ritus promiſit, ut non excuſaretur feciſſe
ſuũ poſſe, &c. & tñ concludit ibi Matt. de
æquitate, ꝙ ſi fecit oẽm ſuum conatũ, nõ
teneatur. Verum licet in figuratione, caſus
apponat illa uerba in princ. illius deci. tñ
mouetur per illud conſi. Are. 142. & per nõ
nullas alias doctrinas, quæ loquuntur ſolũ
qñ quis promittit ſecuraturum, & facturũ,
ſine adiectione illorũ uerborũ. & per d. l. ſi
uehenda. Nec dr̃ in d. dec. quod ita fuiſſet
deciſum in pleno conſi. ſed ſolum referun
tur ibi opi. unde per ea quę dñr in d. l. non
tollitur obſtaculum de d. §. quæſitũ, & de
iſtis trib. ultimis argumentis primæ partis
.ſ. qñ eſt ſuſceptum periculũ difficultatis.
Præterea d. dec. 295. loquitur ſolum de pœ
na, non autem de intereſſe, licet hodie nul
lam facerem dr̃iam inter pœnam & intereſ
26 ſe, ex quo † ſecundum cõem concluſionẽ
de æquitate non exigitur pœna, niſi qtũs
cum intereſſe concurrit ſecundũ *Ang.* in
conſi. 219. col fi. & hr̃ in dec 135. cõſ. Nea.
vbi dr̃, quod hoc eſt de ſtylo ſacri cõſ. qui
pro leg. ſeruatur idem tenet Io. de Ana. in
c. fi. de uſur. *Doc.* in l. cum allegas. C. de u-
ſur. & Ale. in conſi. fin. in 4. uol. Hinc dicit
gl. in c. fraternitatis 12. q. 2. quã in foro cõ
ſciẽ non põt exegi pœna conuentionalis,
& Soc in conſi. 133 co. 1. in fi. 1. uol. & Ab.
in c. cum dilecti, de arb. & Pet. Phi. Cor. in
conſi. 168. col. 2. in litera c. in 5. uo. Quod
procedit in pęnam applicanda parti, ſed ſi
uenit applicanda fiſco exigitur ultra inter
eſſe partis. Ita de hoc eſt alia dec. 234. con
27 ſi. Neap. Quia igitur † per d. dec. 295. non
remanet euacuatum motiuum de aſſum-
ptione periculi, ſequitur quod remanet cõ
cluſio firma, quod qñ maritus appoſuit il
la uerba, ita quod non excuſetur fuiſſe ſuũ
poſſe, & alienum factũ promiſſe, &c. tene-
tur ad intereſſe, dato quod fecerit omnẽ
ſuum conatum, & ita teneo, quia rectum
28 r̃nſum contrarium dari non p̃t. † Quod
intereſſe petitur, ubi pœna eſt promiſſa u-
bi eſt promiſſa, illa ſuccedit loco intereſſe
l. fi. de præt. ſtip. & no. Bar. in l. 4. §. Car. in
9. & 10. oppo. ff. de ver. ob. & illam tantum
petitur, ẽt ſi ĩtereſſe, de rigore iuris, ut no.
Ale & *Doc.* in d. l. ſtipulatio. iſta in prin. &
in §. alteri, & *Bar.* in l. Lucius, ff. de act. em
pt. & eſt tex. & ibi Bal. & Doc. in l. ſi quis a
ſoc. ff. pro ſocio. ſi tamen intereſſe eſt plus
quã pœna, poteſt peti illud plus ultra pœ-
nam, ſecundum *Bar.* & Doc. in *locis* præal.
pœna. n. non debetur, niſi interſit, ſed non
curramus quantum interſit, quia ẽt ſi mo-
dicum ſit intereſſe, poteſt peti magna pœ-
na, ſi promiſſa eſt. Ita tenet *Bar.* in d. §. Car.
in 9. oppo. in fi. & uide *Iaſ.* in § omnes, col.
4. inſt. de act. & in d. l. ſtipulatio iſta, co. 4.
De æquitate autem hodie nũquã exigitur
pœnam, niſi quantus cum intereſſe cõcur-
rit, ut ſupra dixi, & per hoc ſit expedita iſta
q. Laus Deo. Rob. Mar. Ven. V. I. *D.*

ADDITIONES.

a Maritus. Late in materia huius quęſtionis, uide Couar. in relect. ca. quamuis in 2. par. §. 5. de pac. in 6. Gramm. poſt deciſiones, q. 2. per totam.

b Alienum factum. *In* materia promiſſionis facti alieni, ultra dicta per Par. conſil. 109. & 110. li. 1. & quæ dixi in cõſilio meo poſt conſilia D. And. de Alfer. quod eſt impreſſum in 1. Tho. conſiliorum crim. diuerſo *Doct.* conſil. 145. una cum multis ſubſcriptionib. uide etiam Ang. de Aret. conſ. 13. nu. 34. 65. & 71. poſito in 1. li. conſiliorum matrimonialium diuerſo *Doct.*

Ludouicus Alferius.

DISPVTATIO VIII.

Stante in regno diſpoſitione conſtitutionis, ſancimus de iure protomiſeos. Vtrum ſi clericus emat rẽ immobilem, poſſit conueniri iure congrui, & an habeat locum ius congru contra clericum.

ximè in 6.7.& 8.argũ. eſt probatum, quod faciendo ſuum conatum, & operam, adimpleuit quod promiſit, & ad aliud non tenetur, ſequitur quod non eſt periurus. Quo
20 uero ad † alia duo capita. ſ. an teneatur ad pœnam, & ad intereſſe: in his puto diſtinguendum, ut attendamus uerba cõtractus. Aut n. maritus obligauit ſe curare cum effectu, quod uxor ſua renunciet, & nõ ſunt adita illa uerba, ita ꝙ non poſſit excuſari feciſſe ſuum poſſe, & alienũ factum promiſiſſe, &c. & tunc ſimiliter teneo in utroq; ca ſu hãc ſcdam partẽ. ſ. quod faciendo totũ ſuũ conatũ ſine fraude, nõ teneatur neq; ad pœna, neq; ad intereſſe, quia difficultas excuſat in obligationib. facti per ea quę allegata fuerunt in ſecundo argumento ſecundæ partis. maxime per tex. in l. ſi uehenda. § pen. ff. ad l. Rhod. de iac. & per alia allegata in alijs argumentis ſecundæ partis, nã de his habemus deci. in terminis Fran. de Are. in d. § poſſum quia dicit, ꝙ hæc opin. ſeruaretur in practica, & per eundẽ Aret. in d. cõſ. 6. col. 4. prout dixi ſupra in 6. arg. ſ. quod illa verba, facturũ & curaturũ, cum effectu, &c. important, ut bona fide, & ſine fraude, faciat ſuam diligentiam, quod promiſſum attendatur, unde eo ipſo, quod fecit iſtam operam, adimpleuit promiſſa, dummodo ſine fraude fiat, & ſine colluſione. Nam ſolent ut plurimum promittẽtes colludere cum vxoribus, & ſimulare quod minantur & uerberant, tamẽ adinuicẽ habent intelligentiam in contrarium, tũc uerum eſt, ꝙ tenerentur mariti, hoc firmant aperta rõne, quia ſi difficultas excuſat mora, ut ſupra cõcluſum eſt, ubi non dat mora, nõ ſuccedit obligatio ad intereſſe in ꝓmiſſionibus facti, & minime ad pęnã, quæ cõiter hodie non exigitur, niſi quatenus cũ intereſſe concurrit. ut inf. dicã. Non ob
21 ſtat. l. † ſancimus allegata in 3. argũ primę partis, quia loquitur in ſtipulatione prætoria & iudiciali de pñtando, in qua eſt ſpãle quod difficultas non excuſat a pœna, niſi interueniat mors eius, qui eius erat præſentandus. Ita tenet Alex. in d. l. quod te, col. fi. nos aũt loquimur, in ſtipulatione conuentionali extra iudiciũ, in qua difficultas excuſat a pęna per ea, quæ ſuperius dicta ſũt in 2. arg. ſecundæ partis, & ꝑ not. per Doc. in d. l. quod te. Ex prædictis iam ante data rñſio ad prima tria argumẽta primæ partis. Ad quartũ rñdeo eod. mõ, ſicut dixi in præcedẽti. ſ. qd loquit̃ de ſtipulatione iudiciali de iudicio ſiſti in qua difficultas non excuſatur, ꝑ ea, quæ proxime dixi. Nõ ob-
22 ſtat. † quintũ argũ. quia ad d. l. qui autẽ, §. ſed ſi qs põ. reſpondet dupliciter. Primo, quia ibi non probat̃, qd promiſſor fecerit oẽm ſuã diligentiã. Scdo quia ibi promiſſum fuit factũ alienũ continẽs id, ad qd ipſe ꝓmittens erat principaliter obligatus, unde cũ potuiſſet ſe liberare ſoluendo uel dando æque idoneũ fideiuſſorẽ, & nõ fecit, merito tenet̃ ad intereſſe. Sed in caſu nrõ fuit facta ꝓmiſſio de mero facto alieno ſuper eo ad qd' promittẽs nõ tenebatur, nec poterat alio mõ hanc promiſſionẽ explicare, niſi faciendo quidquid potuit, ut fecit & hanc reſponſionẽ ſentit Fran. de Aret. in d. §. poſſum, & eſt de mente Bald. in d. l. qui autẽ, §. ſed ſi quis in lect. antiqua. ubi facit mentionẽ de iſta difficultate, qñ aliqs promiſit extrahere fideiuſſorem de obligatione, nam faciẽdo quidquid pt, excuſatur ut ibi per eum, & eſt de mente Lud. Roma. in cõſ. 510. col. 7. in fi. Nõ obſtat ſextũ argũ. qa licet iſta ꝓmiſſio ſit facti proprij, tamẽ difficultas excuſat a facto proprio, ut ſupradictũ eſt, & ẽt a periurio. Si uero in cõ-
23 tractu † conuẽtionali ſunt addita illa alia uerba, uidelicet, quod dictus maritus non poſſit excuſari feciſſe ſuum poſſe, & alienũ factum promiſiſſe, &c. & tunc quod ad periurum dico idem, ut ſupra dixi. ſ. quod nõ teneatur per rõnes ſupra allegatas. Sed totum dubiũ ſtat, quo ad pœnam, & intereſſe, nam in rei ueritate urgent multum illa tria argumenta reſtantia, uidelicet, ſeptimum, octauũ, & nonum, primæ partis, quibus non pt dari congruũ reſponſum. Per quæ vr̃ dicendũ, quod tũc maritus teneatur ad pęnam uel ad intereſſe, ex quo per dicta verba ſuſcepit periculum difficultatis, & excluſit ſe ipſum ab eius allegatione, per ea quæ no. Alc. & doc. in d. l. ſed ſi quis. §. quęſitum. ff. ſi quis cau. & per hoc patet rñſum ad oĩa argũ ſecundæ partis, inquantum obſtarent huic concluſioni, quia in iſto caſu difficultas non excuſat a mora, ex eo, quia cenſetur per dicta uerba illi renunciatum. Nec obſt. adducta per Ab. in d. c. gemma, & per Fran. in d. c. poſſum, quia ibi nõ dr̃

quod

quod promiſſor adiecerit illa verba .ſ. qđ
non poſſit excuſari feciſſe ſuũ poſſe, &c.&
eodem mõ rñdeo ad id, quod d. Fran. in d.
conſi. 142. & ſi non fuit ſuſceptum perice
24 lum difficultatis. In uno tñ caſu † promiſ
ſor excuſaretur ſine aliquo dubio, ẽt ubi eſ-
ſent adiecta dicta uerba. ſ. qñ uxor eſſet
mortua ante morã promittentis, & idẽ in
quolib. alio, de cuius facto eſt promiſſor
ipſo iure, pp impoſſibilitatẽ, per ea quæ hr̃
in d.l. ſancimus, & in l. ſi deceſſerit, ff. qui
ſatis. cog. & eſt text. in d.l. qui aũt §. ſed ſi
25 quis ff. de conſti. pec. Sed contra † p̃dicta
in 2. membro uſ eſſe deci. 294. conſi. Nea.
vbi figuratur proprie iſte caſus. ſ quod ma
ritus promiſit, ut non excuſaretur feciſſe
ſuũ poſſe, &c. & tñ concludit ibi Matt. de
æquitate, q̃ ſi fecit oẽm ſuum conatũ, nõ
teneatur. Verum licet in figuratione, caſus
apponat illa uerba in princ. illius deci. tñ
mouetur per illud conſi. Are. 142. & per nõ
nullas alias doctrinas, quæ loquuntur ſolũ
qñ quis promiſit ſecurarurum, & facturũ,
ſine adiectione illorũ uerborũ. & per d.l. ſi
uehenda. Nec dr̃ in d. dec. quod ita fuiſſet
deciſum in pleno conſi. ſed ſolum referun
tur ibi opi. unde per ea quę dñr in d.l. non
tollitur obſtaculum de d. §. quæſitũ, & de
illis trib. ultimis argumentis primæ partis
.ſ. qñ eſt ſuſceptum periculũ difficultatis.
Præterea d. dec. 295. loquitur ſolum de pæ
na, non autem de intereſſe, licet hodie nul
lam facerem dr̃iam inter pœnam & intereſ
26 ſe, ex quo † ſecundum cõem concluſionẽ
de æquitate non exigitur pœna, niſi qtũs
cum intereſſe concurrit ſecundũ *Ang.* in
conſi. 219. col fi. & hr̃ in dec 135. cõl. Nea.
vbi dr̃. quod hoc eſt de ſtylo ſacri cõſ. qui
pro leg. ſeruatur idem tenet Io. de Ana. in
c. fi. de uſur. *Doc.* in l. cum allegas. C. de u-
ſur. & Ale. in conſi. fin. in 4. uol. Hinc dicit
gl. in c. fraternitatis 12. q. 2. quã in foro cõ
ſciẽ non põt exegi pœna conuentionalis,
& Soc in conſi. 133 co. 1. in fi. 1. uol. & Ab.
in c. cum dilecti, de arb. & Pet. Phi. Cor. in
conſi. 168. col. 2. in litera c. in 5. uo. Quod
procedit in pęnam applicanda parti, ſed ſi
uenit applicanda fiſco exigitur ultra inter
eſſe patris. Ita de hoc eſt alia dec. 234 con
27 ſi. Neap. Quia igitur † per d. dec. 295. non
remanet euacuatum motiuum de aſſum-
ptione periculi, ſequitur quod remanet cõ
cluſio firma, quod qñ maritus appoſuit il
la uerba, ita quod non excuſetur fuiſſe ſuũ
poſſe, & alienum factũ promiſſe, &c. tene-
tur ad intereſſe, dato quod fecerit omnẽ
ſuum conatum, & ita teneo, quia rectum
28 rñſum contrarium dari non p̃t. † Quod
intereſſe petitur, ubi pœna eſt promiſſa u-
bi eſt promiſſa, illa ſuccedit loco intereſſe
l. fi. de præt. ſtip & no. Bar. in l. 4. §. Car. in
9. & 10. oppo. ff. de ver. ob. & illam tantum
petitur, ẽt ſi itereſſe, de rigore iuris, ut no.
Ale & *Doc.* in d.l. ſtipulatio. iſta in prin. &
in §. alteri, & *Bar.* in l. Lucius, ff. de act. em
pt. & eſt tex. & ibi Bal. & Doc. in l. ſi quis a
ſoc. ff. pro ſocio. ſi tamen intereſſe eſt plus
quã pœna, poteſt peti illud plus ultra pœ-
nam, ſecundum *Bar.* & Doc. in locis præal.
pœna. n. non debetur, niſi interſit, ſed non
curramus quantum interſit, quia ẽt ſi mo-
dicum ſit intereſſe, poteſt peti magna pœ-
na, ſi promiſſa eſt. Ita tenet *Bar.* in d. §. Car.
in 9. oppo. in fi. & uide *Iaſ.* in § omnes, col.
4. inſt. de act. & in d l. ſtipulatio iſta, co. 4.
De æquitate autem hodie nũquã exigitur
pœnam, niſi quantus cum intereſſe cõcur-
rit, ut ſupra dixi, & per hoc ſit expedita iſta
q. Laus Deo. Rob. Mar. Ven. V. I. *D.*

ADDITIONES.

a Maritus. Late in materia huius quęſtionis,
uide Couar. in relect. ca. quamuis in 2. par.
§. 5. de pac. in 6. Gramm. poſt deciſiones, q.
2. per totam.

b Alienum factum. *In* materia promiſſionis
facti alieni, ultra dicta per Par. conſil. 109.
& 110. l. 1. & quæ dixi in cõſilio meo poſt
conſilia D. And. de Alfer. quod eſt impreſ-
ſum in 1. Tho. conſiliorum crim. diuerſo
Doct. conſil. 145. una cum multis ſubſcri
ptionib. uide etiam Ang. de Aret. conſ. 13.
nu. 34. 65. & 71. poſito in 1. li. conſiliorum
matrimonialium diuerſo *Doct.*

Ludouicus Alferius.

DISPVTATIO VIII.

Stante in regno diſpoſitione conſtitu
tionis, ſancimus de iure protomi-
ſeos. Vtrum ſi clericus emat rẽ im-
mobilem, poſſit conueniri iure con
grui, & an habeat locum ius con-
gru contra clericum.

1 *Clericus emens fundum an poſſit conueniri iure congrui per uicinum.*

2 *Statuta & leges laicorũ contra libertatem eccleſiaſticam, vel clericis onerosa non ligant clericos nu. 3.*

3 *Statutum contra libertatem eccleſiaſticam quando dicatur, nu. 7. & 43.*

Libertas quid ſit.

4 *Ius congrui eſt prohibitum a iure communi & eius obſeruantia dicitur iniurioſa.*

Vendere rem ſuam alteri inuitus quis compelli tur nu 42.

5 *Diligere dẽt quis magis q̃ ſeipsũ proximum*

Ordinaria charitas incipit a ſeipſo.

Eleemoſynam qui vult facere, debet incipere a ſeipſo.

Charitatis ordinem peruertit, qui præfert bonum alienum proprio.

6 *Damnum in rebus alienis poteſt quis facere vt euitet damnum proprium.*

Iudex poteſt dilatare iudicium propter periculum rerum ſuarum.

7 *Clerici non ligantur legibus laicorum, quãdo per eas efficiuntur timidiores.*

8 *Statutum principis ſecularis coactiuam perſonarum non ligat clericos.*

9 *Cõpromiſſum quod debet fieri uigore ſtatuti laicorum nõ ligat clericos paſſiue, ſed actiue poteſt clericus eo uti nu. 14.*

10 *Statuta præceptiua laicorũ non ligant clericos.*

11 *Statutum quo prohibentur laici negociari cum clericis . . . ualet nu, 45.*

12 *Statutum prohibens uendere non ſubditis, non includitur clericos.*

13 *Clerici ſunt priuilegiati in perſonis, & in bonis.*

Bona clericorum ſunt priuilegiata ſicut bona eccleſiarum & eo ipſo. quod ueniunt laico in clericum ſunt exempta ab oneribus laicorum nu. 46.

14 *Statuta clericorum quatenus ſunt fauorabilia clerici includunt clericos.*

Clericus põt vti actiue ſtatutis laicorum ſed non paſſiue, unde põt præſentare inſtrumẽtum ſecundum formã ritus contra laicũ ſed contra eum præſentari non poteſt.

Clericus excludit ſororem a ſucceſſione patris uigore ſtatuti.

15 *Statutum requires certam ſolemnitatem in contractibus an includat clericos num 48.*

Statutũ nõ includunt perſonã non ſubditas.

16 *Ius nobis quæſitum ſine facto noſtro a nobis auelli non poteſt, nu. 49.*

17 *Lex imperatoris quæ non tractat materiam ſpiritualem nec obuiat canonib. ſeruanda eſt etiã in foro eccleſiaſtico, nu 20. & 47.*

18 *Statuta laicorum approbantur per Papam quando ſunt rationabilia nu. 27.*

Papa cenſentur approbat leges laicorũ, quando ſunt rationabiles nu. 17.

19 *Leges ciuiles ſunt diuinitus prolata per ora principium.*

20 *Statuta laicorum, quæ poſſunt afferre commodum & incommodum clericis, non dicuntur contra libertatem eccleſia.*

21 *Clericus an teneatur ultra uires hæreditatis ſi non fecit inuentarium.*

Clericus ligatur uetito litigioſi per regem ciuilem.

22 *Clericus an teneatur ad obſeruantiam leg. quoties. C de rei uend.*

23 *Clerici ligantur lege ciuili, quando non facit eum notabilem præiudicium.*

Ius congrui fuit factum cum maxima æquitate ad euitandas rixas.

Ius cõgrui fuit introductum de iure diuino.

24 *Statutum q mulier nõ poſſit alienare extra filios ſuos hẽt locum ẽt ſi alienaret clerico*

25 *Statutum ob rationabilem cauſam, licet per conſequentiam faciat aliquod incõmodũ clericis debet ſeruari inter clericos.*

Statutum imponens ſolutionem euntibus ad macinandum extenditur etiam ad eos, q uadunt ad molendinum eccleſiæ.

Teſtator non poteſt inſtituere eccleſiam, & filium exhæredare.

26 *Statutum excludens fœminas pp maſculos cenſetur excludere ẽt fœminã monialem.*

Statutum ligat clericos quando iniecit vinculum ante clericatum

27 *Imperator dicitur dominus totius mundi, & omnium rerum temporalium poteſt imponere legem quam uult in dictis reb.*

Legem condere eſt iuriſdictionis, & de maximo imperio.

28 *Alienatio, quando eſt prohibita contemplatione certæ perſonæ, non poteſt fieri etiam ad piam cauſa alias admittitur illa perſona ad reuocandum, nu 57.*

29 *Bona debitoris quãdo uenduntur præfertur creditor & conſanguineus in emendo.*

30 *Iure cõgrui q̃do agitur q dicatur precium.*

Fiſcus habens rem cõem cum priuato poteſt illam uendere totam inuito ſocio, qui ſocius præfertur omnib. in emendo.

31 *Emphiteoſi finita dẽt renouari deſcẽdentib.*

illius

illius q primo habuit, alias pôt appellari.

32 *Colonus tenetur uendere partem ſuam fru ctuum domino potius quam extraneo*

Fiſcus tenetur rē ſacerdotis cōfiſcatā locare potius ſpurijs illius ſacerdotis q̄ extraneo

33 *Vicinitatis cā multa conceduntur ēt contra ius cōe qua alias non concederentur.*

34 *Statutum quod res vendatur conſorti ligat clericos.*

35 *Cōſtitutio ſancimus, de iure cōgrui inducit duas principales ꝓuiſiones, unā ſ contra venditorem & aliam contra emptorem*

Actio oriens ex iure congrui eſt realis, & datur contra emptorem.

Dominium in iure congrui transfertur reuocabiliter & quid importat hoc.

36 *Traditio nuda ſi non habet cauſam præcedentem habilem non ualet*

37 *Statutum requirens inſinuationem in donatione operatur ut non ualeat donatio laici facta clerico ſine illa ſolennitate.*

Contrahere non poteſt ſubditus ſpreta, lege ſui ſuperioris

38 *Teſtamentum debet habere ſolēnitatem ſtatuti etiam ſi in eo inſtituatur clericus.*

39 *Lex q̄ pôt afferre commodum, & incommodum per hoc non dicitur clericis onerosa.*

40 *Conductor antiquus ſi offert tantū q̄tū vult dare nouus, an præferatur nouo nu. 41.*

41 *Gabellarius anni ꝑcedētis ꝑfertur nouo licitatori ſit tantundē offert quantū nouus.*

43 *Statutum ut dicatur contra libertatem eccleſiæ eo, quia clerici efficiuntur timidiores, quæ timiditas conſideratur.*

Metus uanus non eſt in condſiteratione.

44 *Laicus uenditor poteſt compelli per legem Imperatoris.*

49 *Dominum noſtrum ſine facto noſtro an, & quando nobis auferri poſſit*

50 *Clericus an poſſit teſtare ſine ſolemnitate ſtatuti laicorum & quid ſi alium clericum heredem inſtituat. nu 51.*

51 *Ius congrui non habet locum, quando clericus uendit clerico.*

Teſtamentū clerici non eget ſolēnitate ſtatuti quādo in eo eſt inſtitutus alius clericus

52 *Nunciato noui operis eſt approbata per ius canonicum.*

53 *Conſuetudo ciuitatis ligat clericus ex eo qa eſt miſta clericorum & laicorum, ex quo per populum introducitur.*

54 *Conſtitutio ſancimus de iure congrui, an dicatur compulſiua per ſoudrium.*

55 *Ius congrui an habeat locum in clerico agēte contra clericum emptorem, qui ſimiliter emit a clerico.*

56 *Ius congrui non hēt locū contra laicum qui emit pro eccleſia idē ſi clericus emat ꝓ eccleſia nec actiue nec poſſiue hēt ius cōgrui*

57 *Ius congrui an habeat locum contra laicū, qui emit rem ab eccleſia.*

58 *Bona clericorum an, & quando gaudeant priuilegij rerum eccleſiarum*

59 *Ius congrui an detur laico qui emit rem ab eccleſia poſt uenditionem alterius rei ſuper qua petitur ius congrui.*

Ius congrui cōpetit ei qui habeat rem vicinā tempore venditionis ſecus ſi illam emit.

Ius congrui competit ex perſona venditoris, qui vendit poſt rem venditam.

1 ASſidue in palatii uentilatur quæſtio utiliſſima, & hactenus indiſcuſſa, utrum † clericus emptor alienius fundi poſ-
1 ſit per uicinum moleſtari, & conueniri iure congrui ſuper dicto fundo, oſterēdo idē precium uigore conſt. ſancimus, de iure protum, cuius diſpoſitio communiter ſeruatur in regno. Et quia iſta materia eſt particularis, quæ in paucis libris hr̄, & nullus doctor eam tractat magis diffuſe, niſi moderno ac utilis doctor regni colas Matt. de Affl. Nea. in ſuo notabili commēto ſuper d. cōſti. ſancimus in quo bis tetigit hāc quæſtio. in ſpecie, & contrarias deciſiones ponit. Nam in prin. illius conſt. in 4. colū. firmat concluſionem contra clericum. ſ. q teneatur iure congrui. Sed in § fi. eiuſdem conſt. in 5. col. mouet iterum iſtam q & firmat concluſionem contrariam. ſ. in fauorem clerici, quod nō teneatur iure cōgrui. Ex quibus contrariis deciſionibus qō iſta redditur magis dubia, ad eo quod uidi plures iudices, & aduocatos ſuper ea hæſitare, at tñ habeatur in futurū ſuper ea uera concluſio, decreui ipſam plene per argumenta
2 ad parte diſputare. Et primo pro † parte negatiua in fauorem clerici, quod non teneatur iure congrui adducitur. Nam leges & ſtatuta laicorum, qñ ſunt contra libertatem eccleſiaſticam, & clericis onerosa, non ligant ipſos clericos, ut in auth. caſſ. & ibi plene p Sal. & doct. C de ſacroſan. eccle. & Ant. de But. & Abb. in c. fi. de vita, & ho. cl. & ī c. quod clericis, de foro compe. Abb. &

Fel. pleniſſime in c. eccleſia S. Mariæ. de cõſti. Bar. in l. cunctos populos in 5. q. C. de ſũma Trin. & fid. Cath. & Alex. in conſ. 231. & 214. i 2. uol. Per. de Anch. in c. can. ſtat. de conſt. & c. perpendimus de ſent. excomm. Ioan. And. & Abb. in c. 1. de ope. no. nunc. Sed dicta lex inducens ius cõgrui, eſt principis ſecularis. & clericis oneroſe, ergo nõ
3 debet aſtringere clericos. † Et quod ſit oneroſa probatur, nam illa lex dr̃ contra libertatem eccleſiaſticam, qñ per eam prohibẽtur clericis ea, quæ ſunt ſibi conceſſa de iure cõi. Ita tenet Fel. in d. c. eccleſ. S. Mariæ, col. 27. uer. 2. fuit opin. & c. & ibi ẽt Anto. de But. & Imo. in c. cum terra, de elec. & Alex. in d. auth. caſſ. & Ale. in conſ. 213. col. 2. in fi. & col. pen. in d. conſ. 214. col. 3. in fi. in 2. vol. Sed iure cõi vnicuique licet diſponere de re ſua, prout ſibi placet, l. re mandata. C. mand. l. nec emere, & ibi per doc. C. de iure del. & per ius congrui priuatur iſta libertate, quia tenetur qui volens vendere, requirere conſortem. Item tenetur emptor reuendere uicino per d. conſt. ſancimus, unde reſpectu clericorum dicta lex eſt oneroſa, & contra libertatem eccleſiæ. Nã libertas nihil aliud eſt niſi naturalis, facultas eius quod cuique facere libet, & c. l. libertas. ff. de ſta. ho. ſed per dictum ius congrui impeditur quis facere uoluntatem ſuam a iure cõi permiſſam, ergo d. conſt. ſancimus, cum priuet clericos libertate ſibi a iure cõi conceſſa, ſatis dr̃ contra libertatem eccleſiaſticam. & ſeruari non debet inter cleri-
4 cos. Secundo, & magis † in ſpecie in terminis noſtris adducitur, quia per ius cõe in ſpecie prohibetur ius congrui. Probat̃ primo p l. 1. & ibi Bal. in 2. not. C. cõi diu. ubi põt quis uendere non requiſito conſorte probatur ẽt in l. ne cui. C. loca. Item probatur magis clare in l. diuũ, C. de contrahen. emp. ubi imperator annullat oẽs obſeruantias quæ per prius erant ſuper iſto iure cõgrui, & concedit liberam facultatem uendendi. & emendi. Itẽ probatur per l. inuitũ C. de contrah. emp. ubi non compellit̃ quis inuitus uendere alicui. Item in d. l. dudum Imperator appellat obſeruantiam iuris cõgrui iniurioſam, & in rei ueritate non poſſet cõſiderari melior tex. in fauore clericorum, nam per illam l. oſtenditur, quod nõ ſolum d. conſt. ſancimus, eſt contra libertatem eccleſiæ, ſed ẽt eſt iniurioſa clericis, ergo nullo modo inter eos eſt obſeruanda. patiuntur. n. iniuriã clerici, eo ipſo, quod cõpellerentur uendere rem emptã, contra d. l. inuitum, & ſic priuantur libertate iuris cõis, contra ea, q̃ no. Abb. & doct. in c. 1.
5 de contrah. emp. † Tertio, confirmatur, q̃a per talem legem clerici priuarent̃ beneficio ſibi conceſſa ex diuina, & humana lege, quod eſt, ut quilibet diligat magis ſeipsũ q̃ proximum ſuum, nam ordinata caritas incipit a ſe ipſo, l. præſes. C. de ſer. & aqua c. non ſatis 86. diſt. & gl. & in c. quieſcam⁹. 21. diſ. pro hoc eſt tex. in c. qui vult. de pœdiſt. 3. Vbi dr̃, quod qui uult dare eleemoſynam dẽt incipere a ſeipſo, & tex. cum gl. in uer. ſemetipſo in c. ſi non licet. 23. q. 5. et dicit Ang. in conſ. 253. col. 1. qđ peccat cõtra ordinem caritatis qui p̃fert caritatem alienam caritati propriæ idẽ tenet Spec. in tit. de aduocato. §. 1. uer. ſed nunquid cleri-
6 cus. † Hinc videmus, qđ a iure permittitur alicui facere damnum in reb. alienis, cã uitandi damnum in rebus propriis, l. q. ſeruã darum, ff. de præſc. uer. & l. ſi quis fumo. ff. ad l. Aquil. Item cã uitanda periculum rerum ſuarum, poteſt iudex diuertere, & dilatare iudicium l. ſi longius, in prin. ff. de iudic. Sed per dictum ius cõgrui peruertitur iſte ordo caritatis, quia compellitur quis potius dare alii, quam ſibi quod eſt cõtra oĩa iura diuina canonica, & ciuilia. Cũ nemo cõpellatur de ſuo facere beneficium c. cum ex officii, de præſcr. & l. in uitiũ. C. de contrah. empt. ergo ſequitur, qđ non debet ligare clericos. Quarto confirmatur,
7 † quia tunc ſtatutum dicitur contra libertatem eccleſiaſt. qñ clerici efficerentur timidiores ad aliquem actum faciendum, ſcđm Bar. in d. auth. caſſa. C. de ſacroſan. eccl. & & Bar. in l. 1. §. qui onerandæ. ff. qua re. act. non da. & Abb. in c. nouerint, de ſent. excom. & Fel. in c. eccleſia S. Mariæ, col. 37. uer. ſecunda fuit opin. & c. Sed per d. conſt. clerici efficiuntur timidiores ad emendũ, quia ſcientes rẽ poſſe ſibi auferri a uicino, non emerent, ergo nõ dẽt ſeruari inter clericos, ut habebant libertatẽ emendi. Quin-
8 to adducitur, † quia quando lex uel ſtatutũ principis ſecularis eſt coactiuum perſonarum ad aliquid faciendum non ligat clericos, ita tenet Abb. in c. qđ clericis. 17. col. in fi.

in fi. de for comp. & Fel. in d. ca. eccleſia S. Mariæ, col. 38. uer. 5. & ult. &c. ex quo uendicaret ſibi iuriſdõnem in clericos princeps ſecularis, qui potius clericis dẽt obedire, c. cum ad uerum, &c. nunquam. 96. diſt. ſed d. cõ l. ſancimus, eſt coactiua perſonarum ad aliquid faciendum, tam reſpectu uenditoris, quam emptoris, nam compellit uenditorem ad requirendum uicinum. Item compellit emptorem ad reuendendum uicino, ergo non debet ſeruari inter clericos. Cor-
9 roboratur † ex his, quæ in ſim. li. dicimus de compromiſſo, ad quod aſtringuntur litigantes per ſtatutum, nam non ligat clericos, ſecundum Ale. in conſi. 213. col. 12. in 2. uo. & Soc. in conſ. 71. col. 3. in 4. uolu. & hoc ex illa rõne, quia eſt coactiuum perſo-
10 narum ut pleniꝰ Soc. in d. conſ. 71. † Sexto adducitur, quia ſtatuta præceptiua laicorum non ligant clericos, ſecundum Ale. in d. conſi. 213. col. pen. & conſ. 214. colum. 2. in 2. uol. & Gem. in c. fi. in prin. de offi. del. li. 6. & eſt tex. in c. clericis. & ca. fina. de immu. eccl. li. 6. & in cle. præſenti de cenſ. & ibi Car. & per Ab. in c. innouamus, de cẽſ. ſed d. conſt. ſancimus eſt præceptiua, quia præcepit requirere conſortes. Itẽ, præcepit reuerendi rẽ uicino, ergo non dẽt ſeruari in-
11 ter clericos. Septimo, adducitur † tex. fere in terminis in c. fi. de immu. eccl. lib. 6. ubi non ualet ſtatutum quo laici prohibentur uendere clericis, & dicit ibi Gem. in prin. quod ſiue hæc prohibitio fiat directe, ſiue indirecte, procedit diſpõ. illius c. Nam dr contra libertatẽ eccleſiaſticam, qñ clerici non poſſent libere negociari cũ laicis, ſed pꝰ ius congrui ſaltem indirecte prohibentur clerici emere, quia qñ clericus non eſt uicinus repellitur, per uicinũ, ergo nõ dẽt ligare clericos & hoc proprie dicit Bald. in dict. l. dubium, in prin. C. de contra. emp. ubi dicit obſeruantiã iuris congrui, eſſet onero-ſam, & contra libertatẽ. Octauo, adducitꝰ,
12 quia † ſtatutũ, qꝺ prohibet uendere certis perſonis, puta non ſub litis, nõ includit clericos, & dr contra libertatẽ eccleſiaſticã. Ita tenet Io. And. & Gem. i fi. de imm. eccl. lib. 6. & Ale. in conſ. 214. col. 2. in 2. uol. & Fel. in d. c. eccleſia S. Mariæ col. 40. uerſi. 9. quæro, &c. ubi dicit, qꝺ iſta eſt cõtra opi. & Bar. in l. filiusfam. §. diu col. 3. ff. de leg. 1. Sed in propoſito d. conſtõ, ſi etiam prohibet uendere certis perſonis, ſi nõ coniunctis ergo non debet includere clericos.
13 Nono, adducitur, quia † clerici ſunt priuilegiati non ſolum in eorũ perſonis, ſed ẽt in eorũ bonis intentum, quod licet aliqua bona, dum ſunt penes laicum, ſint ſubiecta oneribus ſtatuti laicorum, tamen eo ipſo, qꝺ perueniunt in poſſe clerici, efficiuntur exempta, & gaudent priuilegio clericorum, & iudicantur per iura canonica. Ita tenet Bald. in l. placet, uer. q̃ro iuxta hoc, &c. Co. de ſacroſ. eccl. & ibi ẽt Bar. Fran. de Aret. & Iaſ. & gl. in l. in cola. ff. de man. Nã mutatione perſonæ mutatur qualitas, & condõ rei. l. e. Pau. reſpondit per procuratorẽ. ff. de acq. hær. & l. 1. C. qn. & quibus quar. pars deb. libro 10. & tenet And. de Iſer. in ti. quæ ſint reg. in uer. & plauſtrum colu. 2. Quantũ. n. ad hoc priuilegium exemptionis a ſtatutis laicorũ bona laicorum, & eccleſiarum patificantur ut eſt tex. in cl. pñ, & ibi Card. in 2. not. de cenſi. & in c. fi. & ibi Ant. quod Ab. de ui. & hon. cle. & in c. aduerſus, &c. non minus de imm. eccl. & Bar. in l. 1. co. 4. Co. de mal. in quo io. li. 10. & Spe. in ti. de clericis cõiug. col. 3. & Arch. & Gem. in c. 1. de immu. eccl. li. 6. & qꝺ bona clerici ſunt priuilegiata, ſicut pſonæ, tenet ẽt Abb. in d. c. eccl. S. Mariæ, col. antep. Nunc in propoſito licet fundus, qui venditur, dum eſt penes laicum, ſit ſubiectus oneri dictæ conſt. ſancimus tamẽ poſtq̃ eſt alienatus in clericũ, mutauit illã condõnem, & dẽt iudicari liber, per iura canonica recipiendo exemptionẽ a perſona clerici, & ſic clericus non dẽt teneri ad reuẽ-
14 dendum. Decimo adducitur, † quia leges, & ſtatuta laicorum, quantus ſunt fauorabilia & priuilegiata clericorum includũt clericos. Hinc eſt, qꝺ clerici poſſunt actiue uti ſtatutis laicorum in eorum fauorem, non autem paſſiue poteſt alius uti contra clericos, & hoc in terminis noſtris tenet Abb. in c. conſtitutũ. in uer. no. de reſt. in integ. ubi proprie loquitur in iure congrui. & tenet qꝺ clericus actiue poteſt uti iure congrui, contra laicum, & in hoc approbatur tale ſtatutum per Papam ibi, ſin fauorem clerici, nõ autem paſſiue. Ad idem eſt gloſſ. in cap. non autem in uerſi. quicunque de iud. & ibi Abb. in 9. colu. uer. ult. gloſſ. hic colligit argumentum, &c. ubi dicit, qꝺ eccleſia poteſt uti lege ciuili pro ſe, non tamen tenetur reſpe-

re contra ſe,quia hoc eſt inductum in fauo re eccleſiæ,non debet in eius odium retorqueri. Idem dicimus in compromiſſo inducto per ſtatutũ, nã clericus põt petere fieri cõpromiſſum iuxta formã ſtatuti,& tñ laicus nõ põt petere a clerico inuito,quod fiat cõpromiſſum,ut declarat Soc.in d.cõſi.71.in 4.uol.& præſertim in pen.col.nec in iſto caſu hẽt locum pœna retorcutionis,ut poſſit quis dicere,clerico petere legẽ,quam tu ipſe tuleris,ut eſt tex.in c.cũ oẽs de conſt. qa cum talis lex nõ ſit facta ad poſtulationem clerici.ceſſat edictum.ꝙ quiſq iuris.l.3.in prin.ff.ꝙ q ſq.iur.ita declarat Soc.in d.cõſ. 71.col.pe & Bal.pulchre in l.cunctos populos,co.in uer.ſed hic ulterius quærit,&c.Co. de ſum.Tri.& ſi.Cath.ubi plura exẽpla ponit,maxime de n ' rõ hñte executionẽ uigore ſtatuti,nam clericus põt uti ſtatuto cõtra laicũ,ſed nõ ecõtra,& hoc facit ꝑ ritu magnæ curiæ,q incipit.itẽ ſi qs debitores, nã clericus actiue poſſet põtatum inſtẽm ſm formam ritus,non autem paſſiue contra eũ ꝑñtari põt,per prædicta. Similiter facit ad ſtatutũ excludẽs fœminas a ſucceſſione ꝑ maſculos,nam clericus maſculis excludit ſororem,& gaudet beneficio ſtatuti,ſecundũ Bal.ibi.& Abb.in d c.eccleſia S.Mariæ,col. ſi.ex quib.ſequitur cõcluſio ꝙ dicta conſt. ſancimus,inquantũ cõcernit fauorẽ clericorum,procedit in clerico,ſ.actiue,ut ipſe poſſit rẽ euincere iure congrui,non autẽ paſſiue põt conueniri iure cõgrui, ſecundũ Ab. in d.cap.conſtitutus, & ſic uerior uideatur opin.Matth.quam poſuit in § ſi alius conſtitutionis ſancimus. Vndecimo,adducitur
15 † quia qñ aliqua lex uel ſtatutum Principis ſecularis mandat contractum,uel aliũ actũ non fieri ſine certa ſolennitate,non tenetur clericus ſeruare dictam ſolẽnitatem ſed poteſt actum celebrare ſine illa.Ita plene tenet Abb.in c.relatum,el 2.de teſtam.licet hæc opin.non ſit indiſtincte uera in clerico, ſed in eccleſia ſicut declarat plene Fel. in d.ca. Eccleſia S.Mariæ colum.37.uerſic.4.caſus, &c. Statuta enim quamuis generalia, non includunt perſonas non ſubditas, ut per Abb.in cap.a nobis,el 1.column.1.de ſent. ex cõi.Nã eorum ualiditas dependet ex poteſtate ſtatuentium ſecundũ Abb.in d.c.eccleſia S.Mariæ col.4.uerſi.ad primum, &c. Verum in caſu noſtro, uidetur procedere iſtud argumentum, quia ſolemnitas requiſitionis uicini inducta per dict.conſtitutionem,ſancimus,uidetur eſſe perſonalis,nam reſpicit perſonam uenditoris,& hoc procederet quando clericus eſſet uenditor. Duo-
16 decimo,& ultimo,pro † iſta parte adducitur,quia id, quod nobis quæſitum eſt ſine facto noſtro a nobis euelli non poteſt.l.e.id quod noſtrum,ff.de regul. iur. & hoc eſt etiam de iure gentium,ex quo iure fuerũt introducti contractus,maxime cõtractus emptionis,l.e.ex hoc iure,ff.de iuſt.iure. Vnde poſtquã res fuit acquiſita clerico per cõtractum emptionis. non debet poſſe ab eo inuito auferri ex ſtatuto laicorum.quia tolleret tibi id,ꝙ ex iure gentium acquiſiuit, &
17 eſſet ualde onerosũ clerico.Pro parte † vero contraria affirmatiua,ſ.ꝙ imo clericus teneatur iure cõgrui,& ligetur ꝑ d.conſt.ſancimus,adducitur primo,qa d.conſt.ſancimus,eſt lex imperialis facta ab imperatore Federico,quo caſu quãdo lex imperialis nõ tractat de materia ſpũali, nec obuiat canonibus, ſeruanda eſt ẽt in foro eccleſiaſtico contra clericos,ita tenent gl.& Abb.in c.1. col.13.de ope.no.nũcia.& gl.in uer.tẽporaliũ,in c.cum ad uerũ.96.diſt.& Arch.in c.ſi inter epiſ.6.q 4.& Petr.de Anch.in c.canonũ ſtatuta,in 1.q.de cõſt.gl.in c. cæterum, de don.doct.in l.priuilegia,C.de ſacroſan. eccl.ſed d.conſt.ſancimus,non loquitur de re ſpirituali, non de materia concernenti pctm,nec contrariatur canonibus.imo de iure canonico approbatur,ut infra dicam, ergo ſeruari debet in vtroque foro contra
18 clericos. † Secundo,adducitur,quia d.cõſt. & eius obſeruãtia,reperitur expreſſe approbata ꝑ canones.ſ.per d.ca conſtitutus de in integ.reſtit.ubi expreſſe mandat Papa ſeruari illam obſeruantiam, ut res uendatur conſortibus, & ibi hoc declarant plenius Ant.de Butr.& Imol ergo non põt dici contra libertatum eccleſiæ,poſt ꝙ Papa approbat ipſam.Hinc videmus ſæpius Papa ſolet approbare ſtatuta,& cõſuetudines laicorũ quando ſunt rõnabiles,ut in c.cũ ueniſſent de eo,qui mit.in poſ.& c.cæterum,de don. & in c.1.de arb.l.u.9.& hẽ inc.clerici,de iud. & quod.no.Pau.de Caſt.in auth.cã,quæ cũ
19 monacho,col.2 C.de epiſ.& cler. † & dicit lex canonica,quod leges ciuiles ſunt diuinitus prolatæ ꝑ ora Principum.capit. final. 16. q.3.

q.3.& text.in ca.ſuper Spec.in priuil.dicit, quod S. Eccleſia legum ciuilium non reſpuit famulatum quæ ueſtigia iuſtitiæ, &
20 æquitatis imitantur. Tertio † adducitur quia tunc lex ciuilis dicitur præiudicialis clericus, quando ſolum incommodum eis afferre poteſt, ſed quando lex ciuilis poteſt afferre commodum, & incommodum non dicitur præiudicialis, nec contra libertatem eccleſiæ ita tenet Ab.in d.c. eccleſia S. Mariæ. col.5.uerſ.circa hoc tñ,& c.ubi per hoc infert, quod lex ciuilis loquẽs de contractu emptionis, commodati, uel depoſiti, uel ſimilis, debet ſeruari inter perſonas eccleſiaſticas ex quo non contradicit canoni. & poteſt afferre commodum, & incommodum, per tex.in d.c.1.de ope no.nũ. ubi demolitur eccleſia nouiter ædificata contra nũciationem noui operis inductam a iure ciuili, & in c.eccleſia.el 1.ut lite penden.ubi Papa ꝑ leges ciuiles iudicat inter clericos, & idem tenet Fel.in d.c.eccleſia S. Mariæ col. 25.uer.ex prædictis iſtis,&c & Pet.de Anc. in d.c.canon.cum ſtatuta, & Ab.in cõſ.73. col.pe.in 2.uol. Sed in caſu noſtro iſta lex imperialis de iure congrui, loquitur ſuper cõtractu emptionis & locationis, & non eſt ꝑiudicialis, quia poteſt afferre commodum clerico agenti iure congrui, ergo ſeruari debet inter clericos, cum contrarium, nõ repe
21 riatur iure canonũ. Quarto adducitur † quia ſecundum magis cõem concluſionem clericus adiens hæreditatem non confecto inuẽtario tenetur ultra uires hæreditarias, & tamẽ hoc eſt inductũ per l.ciuilẽ, ut dr in l.fi. C.de iure delib.ita tenent Ang. Alex & Iaſ.& communiter docto.in d.l.fi.§ ſi quidquid dicat ibi Bart.idem tenet Abb.in d c.eccleſia S.Mariæ.col.5.& ibi ẽt Fel.remiſſiue in 25.col.& Ab.in conſ.73 col. pen.in 2.uol. ubi ſolã eccleſiam excipit a confectione inuentarii, & B.d.expreſſe in d.l.fin.in princ. in 6.q.& Ang.in leg.1.§.hæc ſtipulatio ff.ſi qui plus q̃ ꝑ l.Falc.& plene per cano.in cap. 1.de teſt.& in c.1.de ſolutio Similiter clericus tenetur uitio litigioſi.ꝙ eſt inductum a iure ciuili, ut d. eccleſia, ut lite pen. & Abb. in d.c.eccleſia S.Mariæ,col.5 Ergo leges ciuiles ſeruantur contra clericos non obſtante ꝙ poſſit eis qñq.afferre incommodum, ut dixi in ſ eodem arg. Eodẽ modo debet ſeruari iſta lex ciuilis, tractas de iure congrui.

22 Quinto, adducitur, † quia ſecundum cõem cõcluſionẽ diſpoſitio, l. quoties.C de rei uẽ. ſeruatur ẽt cõtra clericũ nõ obſtãte, ꝙ põt afferre incommodum. Ita tenet Ab.in c.cõtinebatur, de his, quæ fin.a præl. & Alexan. in conſ.122.in 5.vol.& Fel.in d.ca.eccleſia S.Mariæ,col.29 & tractat illa.l. materiam uenditionis. Non ſi res primo uenderetur clerico deinde ueuderet laico præferatur laicus ſecundus emptor ratione poſſeſſionis, unde non eſt mirum. Sicut eo modo ratione poſſeſſionis potuit lex ciuilis præferre laicum clerico, & ſic etiam, & ratione uicinitatis rei ratione iuris congrui, & ſufficit, quod in utroque caſu poſſit quandoq; clericus habere cõmodum, quod eſt quando ipſe prius habuiſſet poſſeſſionẽ, uel hẽret rẽ uicinum, quia auocaret rẽ ab emptore per
23 ius cõgrui. Sexto, adducitur, quia † quando lex ciuilis nõ facit notabile præiudiciũ ꝑſonis eccleſiaſticis, debet ſeruari ẽ inter clericos, ita tenet Fely per plura in d.c. eccleſia S.Mariæ,col.4 uer.quartũ notabile, &c. & col.41.uer.limitatur, &c. Sed per ius congrui non fit notabile præiudicium clerico quia dato, quod perdat rẽ, tamen recuperat ſuum precium. Item d.l.ſancimus eſt facta dum maxime æquitate & ratione, ad euitãdas diſcordias, & rixas quæ poſſent oriri inter uicinum, & nouum emptorem, & ſic facta eſt ob commune bonũ ciuitatis.ꝙ æquiparatur bono eccleſiarum, ut tenet *Bald*.in conſ.21.in fi.in tit.de conſt. Item d.l.ſancimus eſt conformis cum iure diuino ſecundum quod erat introductum ius congrui, ut l.r. Hieremiæ ca.32.ubi dr. Eme agrum meum, tibi enim competit ex propinquitate, ut emas, &c.et habetur Ruth.c.4.ergo tanto fortius ſeruari debet inter clericos Se
24 ptimo adducitur, quia † ſi ſtatutũ dictaret quod mulier habẽs filios, nõ poſſit rẽ alienare extra filios ſuos habet locũ etiã ſi alienaret clerico, et ſic tale ſtatutum factũ contemplatione filiorum ligat clericos. ita tenet Fel in d.ca.eccleſia S.Mariæ, colu.4. uerſic.1.limitatur, &c.ergo eodem modo, quando ſtatutum dictat, ꝙ res non poſſit alienare extra uicinos, cum par uideatur ratio grauaminis. Octauo, adducitur, quia
25 † cũ ſtatutum laicorum eſt factum ob aliquã rationabilem cauſam, quæ non principaliter in odium clericorum, dato qđ per ali-

aliquam conſequentiam clerici haberent
aliquod incommodum, non eſt inconſide
ratione, & ſeruari dēt ēt inter clericos, &
ſufficit quod in ſtatuto clerici non nomi-
neatur, ut poſſit obſtare tex.in c.ſi de im-
mu eccl.li.6. Hec concluſio probatur per
multa exēpla. Primo, ex his, quę tenet Cal.
in conſ.21.in ti.de conſt. ubi dicit, quod ſi
ſtatutum imponit certā ſolutionē euntib.
ad macinandum, hēt locum ēt in his, qui
uadunt ad molendinū eccleſiæ, non obſtā
te, ꝙ per quandam conſequentiā uideatur
aliquod læ di eccleſiæ. Secundo, probatur ex
his, quæ notabiliter tenet Ab in conſi.63.
in 1. uol. ubi tractat, qūo indirecte pōt ſta-
tutum impedire legatum ad pias cās, & per
Fel.in c.eccleſia S Mariæ, in 42.colu. Ter-
tio, quia lex ciuilis mandat filium inſtitui
hæredem, alias teſtm̄ patris non ualet & tñ
hoc procedit, ēt qñ eccleſia eſſet hæres in-
ſtituta, quia non poteſt quis filium exhæ-
redare, & eccleſiam inſtituere c.quicūque.
17.q 4.& glo.in l.ſi quis ad declinandam.
C.de epiſ.& cle. ſed in propoſito d.l.ſanci-
mus, eſt facta ob rationabilem cām appro
batam ēt de iure canonico, per c.conſtitu
tus de in integ.reſt. & ēt de iure diuino ut
ſup.dixi in 6. arg. & non loquitur contra
clericos, nec eſt facta in odium clericorū.
Vnde non curatur, ſi clerici patiuntur ali-
quod incommodum, qñ emunt præſertim
cum hēant commodū, qñ euincunt, ut ſu-
pra dictum eſt in 5.arg. Confirmantur p̄-
26 dicta, † quia ſtatutum excludens fæminas
propter maſculos, cenſetur ēt excludere fæ
minam monialem, non obſtante quod ſit
perſona eccleſiaſtica, ita tenet Abb.in c.ꝙ
clericis, col.10.de fo.comp. Fel.in d.c.eccl.
S.Mariæ col.32.& Pau.de Caſt.in conſi.
304.1.uol & Soc.in conſi.81 col.4.& 5.in
1.uol. & ut plurimum aſſignant rationē,
quia ſtatutum mittit uinculū añ clerica-
tū, & propterea ligat clericos, ſm Ab.in d.
c.quod clericis, col.9.& ibi Io.And.& ſoc.
in d.conſ.83.in pe.co.in fi. Nono adducitur,
27 quia † Imperator cēſetur dñs oium rerū
temporalium, quæ ſunt in mundum ſaltē
quo ad iuriſdictione, & poteſtatem l. bene
a zenone. C de quad. pſc. quo iure 8.di.&c.
conuenior & ibi glo.1.23.q 8. Appellatur
in dñs mundi, l.deprecatio.ff.ad l. Rho. de
iac. glo.in c.Adrian.el 2.63.di & glo.in ca.
uenerabilem de elec.& Card. inci.de ſum.
Trin.& fi.Cat.& Bart.in §.omnem col.1.
& 2.in prima conſt. Digeſtorum, & idem
Bar.in l.1.§.per hanc, el 2 de re uend. ſi.n.
eſt dñs mundi quo ad bona temporalia,
poteſt in dictis bonis ponere legem quam
vult. nam Imperator dr̄ uicarius Dei in tē
poralib. ſecundum Bal.in l.1.C.de iu. anul.
iure. Ergo qñ facit legem ſuper eis dr̄ il-
lam facere auctoritate Dei. Tex. eſt in c.ne
mo 16. q. 4. & quæſtio quæ eſt iuſta, & rō
nabilis, cenſetur etiā approbata per Papā.
ut in c.1.de ops no.nun. & in c.eccleſia, ut
lite pend.et per Ale.in conſ.121.in fi in 1.
uol. & ꝙ antequam bona perueniāt in cle
ricum, poteſt princeps in eis ſtatuere, &
onus imponere, ita tenet Bar.in l.reſcripto
§ fi, ff.de mun.& ho. Si ergo bona tēpora-
lia ſunt principis, quo ad iuriſdictionem.
nulli eſt dubium, et facere legē eſt iuriſdi-
ctionis ut per Bar.in l.imperium.ff.de iur.
om.iud. nā eſt de maximo imperio, unde
ſeqtur ꝓ Princeps pt̄ diſponere de reb. tē-
poralibus legem condendo, ut not. Bar.in
d.§.omnem.co.1. Ergo licite potuit face-
re hanc l. ꝙ bona ſtabilia uendantur po-
tius uicinis, quam extraneis, et clerici qui
uolunt negociari ſuper dictis bonis, ten̄t
obſeruare legem ſuper eis qui habet ſupe-
riorem poteſtatem legis condēdæ. tanquā
uicarius Dei maxime, quia dicta lex nō eſt
eis præiudicialis, cum poſſint ex ea ſentire
commodum, ut ſupra dictum eſt. Decimo
28 adducitur, quia † qñ lex diſponit ſuper bo-
nis alicuius, ut debeant ire ad certam per
ſonam, non poſſe, qui grauatur alienare
ea etiam ad pias cauſas, extra illā perſonā.
Ita per plura concludit Abba.in conſi.63.
co.2.uer.ſed his non obſtātib. &c.in 1.uo.
Sed in caſu noſtro lex diſponit ſuper reb.
temporalibus, ut uenditores teneantur eas
alienare uicinis, ergo non poſſunt eas alie
nare etiam clericis in præiudicium uicino
rum, nam qñ ſtatutum reſpicit rem tēpo-
ralem, ligat clericos, ſecundum Ab.in d.c.
ꝙ clericis, col.7.in fi.de for.com.et Fel.in
d c.eccleſia s.Mariæ, co.38. vndecimo ad-
29 ducitur, quia † quod rex uſ datur magis v-
ni, q̄ alii eſt in iura approbato per plures
l. Primo, per l.ſ.ff de pri.cre. ubi qñ uendū-
tur bona debitoris, in emendo præfertur
creditor, uel agnatus aliis extraneis. Item

pro-

probatur per tex.in cap.1.§.ſed,& tex.& ibi And.de Iſer.Aluar.& communiter doct.p quos ſi.inueſti. ubi in venditione feudi facienda,agnatus offerens iuſtum precium, fertur extraneo in emendo. Et quod conſanguineus præferatur in emendo, tenet Luc.de Pen.in l.1.colũ.2.in per uer. debiti,
30 C.de impu.luc.deſer.lib.10.† dicitur autem iuſtum precium illud quod reperitur ab extraneo,unde dato, quod ſecundum cõem æſtimationẽ res ualeat decem, ſi tñ alius offerat quindecim,illum precium oblatum,dr iuſtum,& illud tenetur offerre vicinus in iure congrui obtinendo;qa uenditor non dẽt eſſe in dãno. Ita pulchre in terminis noſtris tenet Bal.in l.1.col.fin.circa fi.C.de reſcin.uend.ubi plura iura allegat.

Tertio,quia qñ fiſcus habet rem cõem cũ priuato,põt illam totã uendere inuito ſocio,l.1.C.de com.re.alie.& tñ ſi ille ſocius vult emere partẽ fiſci, præfertur omnibus aliis emptoribus.Ita notanter tenet Bal.in
31 d.l.2.† Quarto,quia qñ aliquis tenuit aliquam rem in emphyteoſim,& eſt finita poteſt eius deſcendens,vel conſanguineus petere,quod ſibi renouetur,& concedatur et tenetur dominus ſibi concedere potius, q̃ alteri,& ſi non faciat põt appellari,tex.eſt & ibi Barto.in l.1.§.permittitur ff.de aqua quot.& æſti.& Bar.in l.1.in fi.ff.de priuil. cred.& Soc.in conſ.99.col.pen.in 1.uol.& eſt tex.in c.Bonæ memoriæ, & ibi per cano.de poſtul.prælat.Quinto,quia.
32 † Colonus partiarius tenet uendere partẽ ſuã fructuũ potius domino, quã extraneo in caſu,quo uellet illam uendere. Ita tenet Bar.per illũ tex.in l.1.in fi.C.de metellariis li.11.& Ale.in add.ad Bal.in l. dubiũ. C. de contrah.emp.Sexto,quia qñ aliqua res alicuius ſacerdotis fuit confiſcate, & fiſcus uellet eã locare,tenetur illam locare ſpuriis illius ſacerdotis potius quam extraneis.

Tex.eſt in conſt. ſicut accepimus, & ibi
33 Mat.de Af.in 4.not.Septimo,quia† multa in iure cõceduntr rõne uicinitatis,ẽt contra cõe,q̃ alias non cõcederentur. Tex eſt, & ibi gl.in c.qm̃ 12 q.1.& in ca. cũ longe. 63.diſt.& in c.1.de conſecr.eccl.uel altã.li.6.& tenet Luc.de Pen.per illũ tex.in l.quicunque,la 2. col.pe.C.de oĩ agro deſer. lib. 11.Ex quib. iuribus uidemus quod tam iura canonica, quã ciuilia a[p]probant aliqd noui ſtatui poſſe ratione uicinitatis,& propinquitatis. Vnde ſi imperator per ſuam legem introduxit hoc ius congrui rõne uicinitatis,motus fuit optima ratione approbatam per iura canonica quam ciuilia. & ẽt de iure diuino per illũ dictũ Hieremiæ, c.32.allegatum ſupra in 6.argumento, unde merito clerici ligantur hac lege. Duode
34 cimo,& † ultimo, pro iſta parte adducit auctoritas Cyn.& Bal.in l.neque C.de hæ. inſt.ubi tenent,qd tale ſtatutum quod res vendatur conſorti,ligat clericos. Item adducitur auctoritas Seb.Neap.conſue.ſi eccleſia uer.ſed qd de clericis,&c.vbi expreſſe tenet,quid clerici ligantur iure congrui cuius Seba.magna eſt auctoritas in regno.

Ex quibus rationibus hinc inde adductis iſta q.redditur ualde dubia adeo qd in iudicando bonũ eſſet habere iudicem propi
35 tiũ.Quid ergo dicim⁹.Pro ſolutione† puto diſtingui quatuor membra. Primum,uidelicet,quando laicus vendit rẽ laico. Secundum,qñ laicus vendit rem clerico. Tertium,qñ clericus uendit rem laico.Quartũ quando clericus vendit rem clerico. Super per primo membro caſus eſt indubitatus, quod habet locum ius congrui,quia nullũ vrget obſtaculum cũ ambo ſint ſubditi Imperatori.Super ſecundo ſmẽbro hic vr conſiſtere dubium.Tñ firmo concluſionẽ qd clericus teneatur iure congrui p oẽs rationes,& iura adducta in 2.par.Et conſidero primo quod conſtitu.ſancimus inducit duas principales prouiſiones. Vnam,uidelicet,contra venditorem,& aliam, contra emptorem.Prima contra venditorem eſt, dum dicit,non ante concedimus alienare, niſi prius denuncietur illis,&c.& ſic uenditor prohibetur alienare,et ad ſtringitur ad denunciandũ uicinis. Secũda contra emptorem eſt dum dicit, q debent venire uicini, et ſoluere iuſtũ prætiũ cum uſuris,et expẽſis neceſſariis,et accipere ius protomiſeos, et extraneos emptores omnino repellere, etc et ſic innuit quod poſt factã uenditionem contra formam huius conſt.emptor repellitur per uicinum, et ſic iſta actio iuris congrui eſt realis dirigitur contra emptorẽ ut declarat Mat.in d.cõſt.ſancimus. § ut infra 30.in 11.no.Emptor n.tenetur reuẽdere vicino,vigore ergo primæ, puiſionis,nõ poterat laicus ut ſubditus legiſlato

ri

ri alienare rē clerico ſine illa ſolēnitate de
nunciationis,& alienando fecit contra le-
gē, vnde illa res tranſiuit in clericum,cum
vitio,& licet Mat.in d.conſt.ſancimus, in
prin.li.9.no.teneat ꝙ non obſtante legis ꝓ
hibitione trāſferatur dñium in emptorē.
Tñ illa tranſlatio fit reuocabiliter,& quā-
do dñium transfertur reuocabiliter,nō ha
bet effectus dominii,ut eſt tex.& ibi Bart.
in l.ex ſextante.§.Latinos.ff de except.rei
iud.& Bar.& doct.in l.ſi rē in princi. ff.de
pign.acti & Alex.in l.debitor,ff.ad Treb.
vſ enim res alienata tranſire, cum uitio,
quo eſt affecta pp legis prohibitionē,& ſic
tranſit in clericum cum illo onere,quod re
cepit in poſſe laici. Nam primo fit contra-
ctus uenditionis,& poſtea traditio.

36 †Traditio enim debet habere præcedentē
cauſam habilē l.traditionibus, & ibi Bal.
& doct.C. de pac.alias nuda traditio ſine
cauſa,uel contractu præcedenti,nihil ualet
nec dominium transfert. l. nunquam nu-
da,ff.de acq. re.dom. Nunc in propoſito
dico ſubtiliter,quando laicus uendit cleri-
co primo facit contractum, & immediate
ex ipſo contractu naſcitur ius congrui vi-
cino,quo tēpore adhuc res eſt in dominio
laici venditoris ante traditionem, per d.l.
traditionibus,demum ſecuta traditione in
clericum emptorem tranſit dominium re
uocabiliter cum iure congrui radicato in
perſonam uicini,anteq̄ res eſſet effecta cle
rici,merito pōt vicinus rem clerico aufer-
re ex iure ſibi quæſito ex facto laici uendi
toris, antequam res eſſet effecta clerici &
ſic nullam iniuriā facit clerico, ſicut quan
do clericus emit rem alteri hypothecatam
vel tributariā,quia pōt clerico euinci,iux-
ta not.per Bar.in l.reſcript.§.ſi.ff.de mun.
& ho. Lex.n. iniecit uinculum ſuū in ipſa
re,antequam fieret clerici, per ea,quæ dixi
ſupra in 8 argumento ſecundæ partis , in

37 ſi.Confirmatur †etiam quia qñ alienatio
eſt prohibita contemplatione certæ perſo
næ quamuis alienatio fiat in clericum, uel
eccleſiam,admittitur illa perſona ad reuo
candum ut no.Abb.in conſ.63.col.2.in 1.
uol.& Fel.in d.c.eccleſia S.Mariæ,col.24.
de conſt. Pro hoc eſt tex.in c.1. § donare,
qua olim po feu.alie.ſed per d.conſt.ſanci-
mus prohibetur alienatio cōtemplatione
vicinorum,ergo ipſi reuocant quocunque
l.quoties,& ibi Bar.C.de fideic. & l. peto,
§.fratre,de leg.2.& Soc in conſ.84.col.4.ſ
ſi.in 1.vol. Hinc eſt quod ſi ſtatutum dicit
quod donatio non ualeat, niſi fuerit inſi-
nuata,ſi contingat laicum donare clerico
ſine dicta inſinuatione, non ualebit dona-
tio,ſcdm Abb.in c.quod cler.col.7 de fo.
cōpe.& aſſignat rationē, quia ſubditus nō
pōt contrahere cū non ſubdito ſpreta,l ſui

38 ſuperioris,† & ſubdit ēt ibi Abb.quod ſi
per ſtatutum requiritur aliqua ſolennitas
in teſtō,debet adhiberi etiam ſi in eo inſti
tuatur clericus hæres Idem tenet Fel.in d.
c.eccleſia S.Mariæ,col. 37.in fin.uerſi.pri-
mum eſt,&c.& col.38.& Abb.in ca.relatū
de teſt.ergo idem debemus dicere in laico
uendente rem clerico,quia non potuit alie
nare ſpreta lege ſui ſuperioris, maxime in
præiudicium uicini,& ex hic remanet con
firmata iſta concluſio pro parte affirmati-
ua.ſ.quod clericus poteſt ſuper empta per
eum conueniri iure congrui,quando emit
a laico,prout in hoc ſecundo membro. Su
pereſt modo reſpondere ad argumenta ad
ducta in contrarium pro prima parte.

39 †Et primo,non obſtat primum argumen
tum,quia patet reſponſio ex his,quæ dicta
ſunt ſuper 2.& 6.argumento ſecundæ par
tis,nam ex quo iſta lex non affert clericis
notabile præiudiciū,nec eſt facta principa
liter in odium clericorum,ſed propter bo
num publicum. Item poteſt afferre cōmo-
dum,& incommodū. per hoc non dī cleri
cis oneroſa,nec contra libertatem eccleſię,
cum multæ aliæ leges ſimiles reperiantur
in iure ciuili quæ non reperiātur correctę
de iure canonico,& ſeruantur in utroque
foro prout eſt in l quoties,C.de rei uēd. ut
dixi in 5.argumento ſecundæ partis præte
rea,per iſtā conſt.ſancimus clericus nō pri
uatur aliqua libertate magis, quā in aliis
caſibus a iure permiſſis nam ſi clericus eſt
uenditor pōt liberæ vendere,ēt ſpreta iſta
lege,& habet ſuū intentū quia reus auoca
tus ab emptore ſine ſuo præiudicio, nam
non tenet de euictione Si uero eſt emptor
emit rem affectam uitio radicato in ipſa
re a tpe,quo erat in poſſe laici,ut modo di
xi in ſolutione,& ſic licet res ab eo euinca
tur per uicinum in hoc incidit clericus fa
cto laici uendentis qui erat ligatus lege
Imperatoris,nonquā ſubditus,& ſic incidit
ſicut

Digitized by Google

ſicut, qñ emit rem hypothecatã, unde non tollitur ſibi libertas data a iure cõi emendi, & uendendi, quia emit rem cum onere.
40 Non † obſtat ſecundum argũ quia in l. i. C. cõi diui. non prohibetur ius cõgrui, ſed ſolum non approbatur, ex quo tpe illius, l. non erat inductum. Et eodem mõ reſpondetur ad l. necui. C. loc. quæ rñſio corroboratur per text. in l. congruit, & l. predia. C. de loc. præd. ciu. li. 11. vbi determinatur contrariũ, ſ. ꝙ antiquus conductor præfertur nouo, qñ offert tantum precium quantum offert nouus. Sed Bal. in d. l. ne cui. intelligit illã l. congruit procedere in prædijs fiſcalib. & ita concordat iſta contraria de quib. uide dec. 138. conſi. Neapo. ubi facit drĩam inter colonũ, & inquilinum. Tamẽ Pau. d. Caſt. in conſ. 4. in 1. uol. tenet, ꝙ in reb. eccleſiæ non põt expelli primus conductor per ſecundum, ſi tantundẽ offert, & idem Pau. conſi. 25 in 2. uo. dicit ſemper de æquitate dẽre rem eidẽ relocari, & Lud. Ro. in conſi. 23. col. pen. tenet idem in emphyteoſi, & Luc. de Penna, in d. l. præd. in
41 fi. uerbis dicit † idem procedere de gabellario anni præcedentis qui præfertur nouo licitatori, ſi tantumdẽ offert, quantum nouus. Ad l. dudum, C. de contrah. empt. rñdeo, ꝙ illa l. corrigitur per præd. conſt. ſancimus, quæ eſt poſterior l. pacta nouiſſima C. de pac. Item d. l. dudum in fi. excipit, niſi lex ſpecialiter aliud obſeruari præcipiat. Et ſic ſentit propriam iſtam futuram correctionem, unde in fin. per dictam exceptionẽ approbat ius congrui in locis in quib. obſeruatur eius uſus prout eſt in regno. Nec obſt. ꝙ uideatur facere iniuriam contrahentib. quia poſtquam lex ita diſponit, ſeruari dẽt, quãuis durat ſic l. proſpexit, ff.
42 qui & a quib. Ad l. inuitum † reſpõdeo, ꝙ non cõpellitur inuitus quis uendere rem ſuam, quæ eſt in dñio ſuo irreuocabiliter, ſed is qui emit rem cum uitio, & acquiſiuit rem cum iſto onere reuendendi eã, excipitur ab illa lege, quia ſcire debuit ſtatutũ, ſeu legem iniecisse uinculum ante quã res tranſiret in dominiũ clerici, ut ſupra dixi. Non obſt. tertium argũ, quia in iſto caſu clericus emptor non facit beneficio de proprio, ſed de alieno, nam quamuis ſit dñs, hr tamen pro non dño, ex quo acquiſiuit reuocabiliter, ut ſupra dixi. Nec peruertit charitatẽ, qui uendit rẽ, quam tenere non poteſt ex quo per prius erat affecta, per l. ciuilem.
43 Non † obſt. quartum argumentũ quia reſpondeo, ꝙ ad dicendum ſtatutum eſſe contra libertatẽ eccleſiæ, non omnis timiditas conſideratur, ſed ſolum quãdo clericis efficiuntur ex rõnabili cã timidiores, & laici audaciores nocendũ, & ſic iſta duo requirũtur copulatiue. Item expreſſe tenet Ab. in d. c. nouerint de ſen. excom. & Bart. in d. auth. caſſa & irrita. C. de ſacroſ. eccl. & Bar. in d. §. quæ onerandæ, patet ſecundum exemplo ibi poſitum, per Bar. & Ab. ſicut dicimus in metu, quia non omnis metu infringit actum, ſed ſolum ille, qui caderet in conſtantem uirum, l. metum, ff. quod metus cã, uelle ei ergo cõſiderare iſtum timorem, ſ. ꝙ clericus non emeret, eſt uanus timor, cum multæ cautelæ poſſint adhiberi, minime per talem conſt. laici efficiũtur audaciores contra clericos, cum talis cõſt. non dirigatur expreſſe, nec tacite contra
44 clericos, ſed eſt generalis. Nõ obſt. † quintum argumentũ, quia inquantum conſideratur coactio perſonæ ex parte uenditoris, non facit ad propoſitum in hoc ſecundo mẽbro, ex quo laicus eſt uenditor, qui põt compelli per legem Imperatoris, inquantũ uero conſideratur ex parte emptoris, nulla eſt coactio perſonæ, ſed ſolum uicinos auocat ex ptãte legis. Conſt. õ. n. dat ptãtem uicino, ut ſoluto precio emptorem repellat, & ita ſonant uerba illius conſt. Sed deciſiones allegatæ in contrariũ, loquũtur, quando emptor cõpellitur aliquid facere per ſuam perſonã, nec dicit illa cõſt. quod emptor cõpellitur reuẽdere, ſed ſolũ ſoluto ꝓtio lex repellit ipsũ a re empta. Ad ſextũ põt eodem mõ reſponderi, quia nihil ꝑcipitur emptori per illã conſt. & iura allegata in d. argõ loquuntur cõtra immunitatẽ eccleſiaſticam, ideo tunc ſtatuta non ligant clericos. Statutum. n. præceptiuũ eſt, illud de compromiſſo faciendi in quo fateor, quod paſſiue non ligat clericos, per iura allegata in 5. argõ ſupra in fi. quia aſtringit perſonas ad compromittendum. Ad ſeptimum reſpondeo, quod d. c. fi. loquitur, quando ſtatutum expreſſe prohibet negotiari, cum clericis, tunc enim indirecte grauantur clerici, quia licet uerba ſtatuti directe dirigantur ad ſubditos, tamẽ in

directe

directe per prohibitam participationẽ læ-
duntur clerici. Sed hic nec directe nec in-
directe clerici prohibentur emere, q̃a uer-
ba conſt. non diriguntur ad emptorẽ, imo
pñt emere clerici, licet reuocabiliter. Præte
rea, lex non dicit, quod nullus uendat cle
ricis, ſed generaliter præfert uicinũ cuicun
que extraneo emptori. Vnde dato, qꝺ ſub
iſta generalitate includantur clerici, hoc
non eſt in conſideratione pp commodum
ꝙ ipſi ẽt conſequi pñt. Ad octauum rñdeo
45 † ꝙ loquitur, qñ ſtatutum præciſe, uetat
rem uendi, annullando penitus uenditio-
nem. Tunc.n. eſſet merum odium clerico-
rum ſi eos includeret, & ita loquitur text.
in c. de immu. eccl. li. 6. & deciſiones alleg.
in hoc argumento. Sed d. cõſtit. non uetat
præciſe, ſed vult fieri requiſitionẽ conſor-
tis prius, & poſſibile eſt, quod conſors nol
let emere. Item poſſibile eſt, quod poſt em-
ptionem clerici conſors non ueniat & ſic
reſtat ad eſſe, & non eſſe, & longa eſt dña
inter hunc caſum, & illum, qui eſt in argõ.
46 Ad nouum † rñdeo, ꝙ procedit in bonis
clericorum, quæ ſunt radicata in eorum
dñio, nam poſtquam illa acquiſiuerẽt, ſunt
exempta ab omnib. futuris angariis, & o-
nerib. laicorum, non aũt a præteritis one-
rib. ut per Bar. in l. reſcripto, §. fi. ff. de mu-
ni. & ho. ſed iſtud onus erat affixum rei an
te, quam perueniret in clericum, ideo non
potuit mutari cum mutatione perſonæ.
Prius.n. per contractum acquiritur ius ui-
cino, quam clerico dominium, ut ſupra di
47 xi. Ad decimum † reſpondeo, ꝙ qñ lex ci-
uilis ex condita ab Imperatore, ſi non hẽt
canonem contradicentem ligat clericos
actiue, & paſſiue, qñ non ſumus in materia
peccati in tm̃, ꝙ non ſolum cauſæ clerico-
rum, uerum ẽt, & eccleſiarum deciduntur
per leges ciuiles ẽt paſſiue, tex. eſt formalis,
& ibi Ab. in 2. 3. & 4. no. in c. 1. de ope. no.
nun. & in hoc contra dicit Ab in d. c. con
ſtitutus, de in integ. reſt. nam refert cõſue
tudinem quæ erat ibi, quod liceat uicino
reuocare rem uenditam. Hoc.n. eſt fauora
bile clericis, & ſic poſſunt uti ſtatuto uel
conſuetudine in reuocando. Non tamen
negat Ab. quia quando illa fuiſſet lex Im-
perialis haberet locum ẽt paſſiue contra
clericos, ut ſentit ibi Ant. de But. cum non
contradicat canonibus, & eſt apta afferre
commodum, & incõmodum, ut dicit Ab.
in ca. 1. in 4. no. unde oĩa iura quæ dicunt,
quod clerici non tenetur uti lege ciuili cõ
tra ſe, intelliguntur, qñ talis lex eſſet cõtra
eorum eccleſiaſticum libertatem per d. au
th. caſſa. Vel quando eſſent ſtatuta cõpulſi
ua perſonarum ad aliquod faciendum, ſm
Alc. in conſi. 213. col. pe. in 2. uol. ſicut di
cimus de compromiſſo, ſed ubi eſt lex Im
perialis rõnabilis, non inducens pactum
nõ compulſiua perſonarum non facta in
odium clericorum, non contra libertatẽ
eccleſiæ, non habens canonem in contra-
rium, ota iura canonica dicunt illam ſer-
uari actiue, & paſſiue inter clericos, ut dr̃
in d. c. 1. & ibi per oẽs Doc. & per ea, quæ
dixi in argõ ſecundæ partis. Sed iſta conſt.
48 eſt hmõi ergo &c. Ad undecimũ † reſpon
deo, quod in clerico ueritas eſt in contra-
rium. ſ. quod dẽt ſeruari ſolemnitas, ſecun
dum Abb. in c. quod clericis col. 7. de for.
comp. & dixi ſupra in ſolutio. Ad duodeci
49 mum † reſpondeo, ꝙ ex legis diſpõne ex
cã poteſt id, ꝙ noſtrum eſt, a nobis aufer-
ri, ut no. Fran. de Aret. in l. ſi ita quis §. cal.
in 4. col. ff. de verb. obl. ſicut in ſimili uide
mus in præſcriptione, quæ aufert dominiũ
ſine uoluntate dominorum. Similiter in l.
item ſi uerberatum, §. 3. ff. de rei uendit. &
in l. Lucius, ff. de euict. & hoc not. Phil. in
Decius in l. id quod noſtrum, ff de reg. iur.
& ita eſt in caſu noſtro, quia, id ꝙ erat q̃ſi
tum clerico reuocabiliter aufertur ſibi ex
legis diſpoſitione, & abſque ſuo damno,
quia recuperat pretium, & aufertur ex di-
ſpoſitione legis, quæ ſuum effectum, & vin
culum retro iniecerat, prout pluries fuit
dictum ſupra. Et per iſtas reſponſiones re-
manet firma concluſio contra clericum,
& ſic firmo primam opi. Matth. in d. con-
ſti. ſancimus, in princ. in 4. uolu. ubi dicit
hanc eſſe communem opi. reprobata alia
eius opi. qua tenuit in d. §. ſi filius conſt. Su
50 per tertio † membro principali, ſ. quando
clericus uendidit laico, concludo, idem. ſ.
quod habet locum ius congrui, nam licet
alias clericus uenditor non poſſet aſtringi
ad requiſitionem inductã per illam conſt.
ex quo eſt compulſiua perſonæ ad aliquid
faciendum, & ſic ex parte uenditoris, ui-
detur eſſe onerosa, & lex non iniecit uin-
culum ante traditionem ob priuilegium
per-

Digitized by Google

perſonæ, ut dicam in 4. mēbro, tamē poſtq̄ res deueniat ad laicum titulo emptionis, lex immediate facit ſuum effectum contra ſubditum poſſeſſorem, uocando uicinum ex ſecunda prouiſione illius conſti. quam retuli ſupra in ſolutione, & hanc concluſionem firmo p ea, quæ dicit *Bald.* in d. auth. caſſa uer. 5. quæro. & c. C. de ſacro eccl. vbi dicit, ſtante ſtatuto, ꝙ teſtamenta non inſinuata non ualeant. pone quod clericus facit teſtamentum, an ualeat ſine inſinuatione, & concludit quod ſi hæres inſtitutus eſt laicus, non ualet ex quo ipſe hęres tenebatur ſeruare formam ſtatuti, cum ſit ſubditus, unde priuatur commodo teſtamenti facto ſuo, qui debuit infra tēpus ſtatuti inſinuare teſtm̄. Secus, ſi hæres eſſet clericus, ſecundum eum. Sic in caſu noſtro, dato, qđ clericus uēditor nō tenetur ſeruare formā illius conſtitutionis, tn̄ laicus emptor debuit id procurare, alias eo ipſo, ꝙ emit facto ſuo incidit in priuationem a lege ciuili inductum, & illud dictum Bald. ſequitur Fel. in c. eccleſia S. Mariæ, colu. 28. ver. &

51 iſta procedunt. &c † Super quarto, & ultimo membro ſ. qn̄ clericus uendit clerico. hic ſtat maior difficultas, tn̄ firmo iſtam concluſionem negatiuam. ſ. ꝙ non hēt locū ius congrui, ex quo ceſſant oēs rationes ſuperius adductæ in ſolutione, ceſſat n. prima prouiſio illius conſtitutionis, inducta contra uenditorem, quia eſt compulſiua perſonæ ad requirēdum conſorte, quo caſu non ligat clericos, & in hoc procedunt oīa iura allegata in 5. argumento primæ partis. Nam imperator eſt ſubditus Papæ, reſpectu dignitatis, & reputatur inferior. Vn̄ ligari poteſt p canones, ſed non poteſt ligare pſonas eccleſiaſticas p ſuas leges, q̄tus tangunt perſonas, ut declarat Abb. in c. 1. in 2. no. de ope. no. nunc. Et hoc, quod non poſſit ligare perſona, tenet Al. i conſi. 213. col. pe. uerſ. ad id, quod not. Dom &c. in 2. vo. vbi allegat ita tenere Ioa. de Imo. in c. clericis de fo. com. unde remanet concluſio, quod clericus uenditor non tenetur requirere conſortem, & ſi in eo ceſſat prima prouiſio illius conſtitutionis ob priuilegium ſuæ perſonæ, ſicut non poteſt arctari ad compromiſſum, ut dixi in decimo argō primæ partis. Ceſſat ēt ſecunda prouiſio illius conſtitutionis, in emptore, quia ſimiliter eſt clericus, & perſona priuilegiata, & non ſubdita, in quo nūc ceſſant oēs rationes adductæ in ſecundo mēbro. ſ. quando emit a laico, quia nunc lex ciuilis non inicit uinculum ante traditione, nec res efficitur uitio, quia licite alienatur, ſpreta ſolennitate illius cōſtitutionis, & ſic trāſit dominiū irreuocabiliter, ergo emptor conueniri non pōt ius congrui, & in iſto caſu poſſunt ꝓcedere oīa iura, & argam adducta pro primo parte, q̄ concluſionē firmo per dictū *Bal.* in d. auth. caſſa. in 5. q v. bi dicit, ꝙ q̄do clericus clericū inſtituit hērdem, non dēt ſeruari ſtatutum, & Fel. in d. c. eccleſia S. Mariæ col. 38. & dixi ſupra in

52 1. mēbro. Supereſt † modo reſpondere ad argumenta ſecundæ partis, quæ unde obſtare concluſioni huius quarti membri, unde ad primum reſpondeo, ꝙ dato, ꝙ iſta lex ſit imperialis, tamē reſpectu uēditoris eſt oneroſa & compulſiua perſonæ, unde non ligat clericum uēditorem per ea, quæ ſupra dixi, & ſic poteſt libere uēdere, & emptor ēt eſt perſona libera, ſic allegata in contrario procedunt, qn̄ lex non eſt pro aliqua parte oneroſa. Et ſimili diceret, quod Papa approbat lege ciuilem, ēt inter duos clericos, ut facit in ca. 1. de ope. no. nun. ubi per l. ciuilem iudicat inter duas eccleſias litigātes, rn̄deo dupliciter primo, ꝙ hic iſti duo clerici non litigant ad inuicem, ꝓpt ibi nā in iure congrui non naſcitur lis inter emptorē, & uenditorem, ſed potius inter emptorem, & tertium. *Secundo*, & melius rn̄deo, qđ nunciatio noui operis reperitur expreſſe approbata per *Papā*, quod patet, q̄a de ea fecit titulum ſpecialē in iure canonico, unde nos poſt compilationē illius tituli, nō poſſumus dicere, quod iudicamus clericos per leges ciu. ſed potius per can. quod nō eſt in iure congrui, q̄a de eo non eſt aliquis canō approbās, & minime cēſetur approbato ex parte uēditoris, imo reprobatum per ea, q̄ hn̄t in d. aut. caſſa. & in d. c. eccleſia S. Mariæ, ex quo eſt oneroſum reſpectu perſonæ, ut ſupra dixi. Non

3 obſtat ēm̄ † argm̄ de c. cōſtitutus, de in integ. reſti. ſuper quo fundant oēs Docto. extendentes ad clericos hoc ius cōgrui, quia ad illum text. reſpondeo, quod non loquitur de aliqua leg ciuili, nec de ſtatuto, ſed ſolum de conſuetudine municipii, & ſic

Papa.

Papa approbat illa conſuetudinē inter clericos, ea rōne attenta, quia qñ eſt conſuetudo populi, cenſetur eſſe miſta clericorū & laicorū, nam clerici ſunt de populo & de ciuib. & eo reſpectu litigantur conſuetudine, quia eſt eorū propria conſuetudo. Ita tenet Abb. in c. cum ueniſſent in 2. not. de eo, qui mit. in poſſ. & Abb. in c. cum cā in 3. no. de re iud. & declarat pulchre Fely. in c. ad noſtram, col. 2. de prob. Nos autē loquimur in lege quę eſt mere laicorum, & ſic ex diuerſis non fit illatio. Præterea, illa conſuetudo non dictabat, ꝙ venditor teneatur requirere conſortem prout dicta conſt. ſancimus, ſed ſolū quod conſors offerendo pciū, poſſit rē uenditā recuperare

54 vt dicit ibi Ab. in 7. no. Ad tertium † argumentum, & oīa ſequentia unica ſolutione rñdeo, ꝙ procedunt in trib. mēbris præcedentib. ex rōnib. allegatis ſupra in ſolutione. Sed in hoc quarto mēbro do fallentiā gñalem, quia negari non pōt, quin iſta cōſtit. ſancimus ſit compulſiua perſonarū, tā ex parte uenditoris, qui tenetur acquirere quā ex parte emptoris, qui tenetur rē reſtituere uicino, & hac rōne teneo, quod non procedit inter duos clericos. Et licet, quando lex ciuilis pōt afferre cōmodū, & incōmodum, dēt ſeruari inter clericos, tñ ſemper limito hoc, niſi lex ſit cōpulſiua perſonarū, per iura ſæpius allegata. Et non putet aliquis, ꝙ in tali deciſione mihi ipſi contradicā, circa ea, q̄ dixi ſupra in 2. membro in rñſionib. datis ad argumēta primæ partis maxime ad decimū argū, in quib. locis tenui hanc l. non eſſe cōtra libertatem eccleſiaſticā, nec cōpulſiuā perſonarū, ſaltem ex partem emptoris, & nunc dico contrariū, nā ſi recte ponderentur uerba mea, nulla eſt contrarietas, quia ſp tenui, ꝙ ex parte uēditoris eſt cōpulſiua perſonarū ad requirendū conſortē, alias non poſſit fieri alienatio. Sed ex parte emptoris, qñ clericus emit a laico, dixi, ꝙ non eſt cōpulſiua pſonæ, quo ad ius, quia clericus emit cum uitio, & poſt uinculū inie ctū, vñ ſi compellitur reſtituere rē, iuſte compelli tali compulſione, q̄ nō facit ſibi iniuriā, ſicut qñ emit rē hypotecatam uel affectā alio uitio reali, unde iſta cōpulſio, eſt executio iuris, & non ſonat in uitiū, ut eo reſpectu poſſit dici lex contra libertatē eccleſię. Sed quando clericus emit a clerico, tūc teneo, ꝙ ex vtraq. parte eſt cōpulſiua perſonarū, & contra libertatē, nam uenditor nō tenetur requirere conſortem, nec emptor. Cū ambo ſint pariter priuilegiati, & ſic vēditio procedit libere, ſine legamine huius conſtitutionis, & dñium tranſit reuocabiliter, quia res nō cenſetur affecta aliquo uitio, ex quo licite lex potuit ſperni, tanquam oneroſa clericis, ut not. Hoſt. in titu. de conſue. § fi. ver. ſed ponetur. Et poſt q̄ res eſt acquiſita clerico ſi ei auferretur, fieret ſibi iniuria, contra l. id ꝙ nſm. ff. de reg. iur. put hanc iniuriā pōderat tex. in d. l. dudū. C. de contrah. emp. & hoc reſpectu dr̄ iſta conſt. compulſiua perſonæ nā iſta eſſet uere iniurioſa, & cōpulſiua. Et p iſtā declarationē cenſeatur eſſe reſponſum ad oīa argumenta ſecundę partis, ut non habeant locū in hoc 4. mē-

55 bro. Sed † quid ſi uicinus, qui prætendit ius congrui ſuper iſto quarto membro, ſit ēt clericus, an poſſit dicere, quod priuilegiatus non utitur priuilegio contra pariter priuilegiatum, & ſic compentat ſibi ius congrui. Dico ꝙ non ex quo ambo ſunt priuilegati in genere, unde melior eſt conditio poſſidentis. per ea quæ not. *Bartol.* in auth. quas actiones. C. de ſacr. ſan. eccle. & Abb. in c. fi. col. 1. de ord. cog. in omnibus

56 † aut caſibus, in quib. dixit clericum teneri iure congrui in 2. mēbro, intelligo ſane ſcilicet, qñ emit particulariter, p ſe, & ſuo patrimonio. Secus ſi emeret pro eccleſia, vt declarat. Seb. in conſuet. eccleſiæ. uer. fin. ſed quid de clericis. &c. Nam eccleſia nec actiue nec paſſiue habet ius congrui ut in d. conſt. ſancimus, in fi. & ibi Matt.

57 † Sed pulchrum dubium eſt, quid ſi laicus emit fundum ab eccleſia, an in eo uicinus poſſit petere ius congrui. Mat. in d. conſt. ſancimus in princ. columna 4. uerſicu. item quæro an iſtud ius congrui, &c. tenet ꝙ non, quia princeps ſecularis non poteſt imponere legem rebus eccleſiæ. Contrarium puto uerius, per ea, quæ dixi ſupra in tertio membro, nam quo ad hūc caſum non poſſet fieri differentia inter rem clerici, & eccleſia, quia quo ad iuriſdictionem laicorum euitandam, maxime in eorum ſtatutis, ſemper parificantur in iure bona clericorum, & eccleſiarum, ut declarat plene Fel. in d. ca. eccleſ. S. Marię in 4. & 5. colu.

&

Digitized by Google

& Card. in eccl. præſenti in 2. not de cenſ. Ab. in c. fi. de ui. & bo. cle. licet glo in c. ex literis de pig. dicat generaliter, quod bona clericorum gaudent priuilegiis eccleſiarum, & gl. in c. quamquam, de cenſ. lib. 6. tñ contrarium tenet gl. in c. poſſeſſiones, 16. q. 4. Et ueritas eſt iſta quod ſolum in caſibus in iure expreſſis bona clericorum æquiparantur bonis eccleſiarum, & non in aliis, imo regula eſt in contrariũ, quia clericus in bonis ſuis non reſtituitur, ſed eccleſia ſic. Itẽ bona clericorum præſcribũtur, ſicut bona laicorum. Ita hæc omnia pulchre declarat Ab. in c. ſi diligenti, col. fi. de præſc & in d. c. literis in fi & Fel. ubi ſup. Vnde in propoſito ſicut laicus a clerico conuenitur iure congrui, per rationes allegatas ſupra in 3. membro, ita ẽt emens ab eccleſia. Nam quo ad hoc non poteſt diuerſitas aſſignari, quia ius congrui ſequitur poſſeſſorem, qui eſt ſubditus legi laicorum & contra eũ dirigitur, & mutatione perſonæ mutatur condõ rei, ut dixi in nono argumento primæ partis, & iſtam concluſionem. ſ. quod emens ab eccleſia, teneatur iure congrui, tenet in ſpecie Seb. in conſue. ſi eccleſia. in

5 ſi ver. emat. &c. Non obſtat † ſi quis uellet dare inſtantiam inter clericum, & eccleſiam, quia eccleſia nec actiue nec paſſiue habet ius congrui, ut d. conſt. ſancimus, in fi. ſed clericus ſic, quia iſta differentia nihil concludit ad propoſitum. nam uerum eſt, ſi eccleſia emit, non conuenitur iure congrui. Item ſi tertius emit prope bona eccleſiæ minime eccleſia actiue habet ius congrui, & in hoc ſolum diuerſificatur a clerico. Sed quando eccleſia uendit, nullum eſt grauamen eccleſiæ. quod emptor cõueniatur, & ita teneo. Sed pulchrius dubium eſt pone quod uendita eſt domus laico, quæ eſt prope rem eccleſiæ certum eſt quod eccleſiæ nõ competit ius congrui, Ponamus quod eccleſia incontinenti uendit illam rẽ laico uel clerico, an poſſit nouus emptor petere ius congrui uidetur quod ſic, quia mutatione perſonæ mutatur impedimentum rei, ut ſupra dixi.

59 † *In contrarium eſt ueritas*, quia ius congrui competit ei, qui habet fundũ uicinũ tempore uenditionis, ſed ſi emit poſt uenditionem, non competit ſibi ius congrui ex perſona uenditoris. Vnde quia in iſto caſu eccleſia eſt uenditrix, quæ non habet in alium trãsferre, & ita notanter determinat Seb. in conſue. ubi domus ſuper uerſi. tunc habentes. &c. Et hoc procedit, quãdo eccleſia uendit poſt natum ius congrui, ſecus, ſi uenderet ante, puta ante uenditionẽ rei, de qua litigatur, quia, tunc is, qui emit ab eccleſia, habet ius congrui ex perſona ſua. ita tenet Seb. in conſue. ſi quis emit ſuper uer. alicuius, in uer ſed quid de emphyteota. &c. Et ex his remanet expedita iſta nobiliſſima q. & a nemine uſque ad hanc tempeſtatem ita diſcuſſa. Laus Deo Rob. Mar. Venuſ. V. I. D.

ADDITIO.

2 Aſſidue. Late de hac re, more ſuo Tiraq. li. 1. de retract. §. 1. gl. 13. nu. 2. uſque in fi.

Ludouicus Alferius.

DISPVTATIO NONA.

An ſi emptor rei immobilis, qui poterat conueniri iure congrui, donat illam alteri vel permutat, faciat ceſſare ius congrui.

1 *Ius congrui an habẽt locum contra eum cui donata eſt res per emptorem, uel permutata poſt emptionem nu. 27*

2 *Ius congrui habet locum ſolum in trib. contractibus.*

Actio oriens ex iure congrui dicitur perſonalis in rem ſcripta & ſequitur poſſeſſorẽ.

Actio perſonalis in rem ſcripta habet ſimilitudinem cum reali.

3 *Ius congrui detur contra ſingularẽ ſucceſſorem, & quid ſi ſucceſſor non poſſideat.*

Ius congrui an detur cõtra ſecundũ emptorẽ ex perſona propria uel perſona ſui auctoris.

4 *Donatarius cui fuit donata res empta an teneatur iure congrui nu. 5. 18. 7.*

6 *Extenſio non fit in correctoriis ex identitate rõnis niſi ratione peccati euitandi 15.*

Conſtitutio ſancimus, de iure congrui eſt correctoria iuris communis.

7 *Statutum ſeu lex noua debet ita intelligi ut ledat ius cõe in minus quam poteſt.*

8 *Transferri non poteſt in alium plus iuris quam habet transferes.*

9 *Ius mihi quæſitum ex facto alterius poſſum contra alium exercere etiam eo inuito.*

10 *Obligatio rei meæ facta meo nomine me ignorante ſi retificatur a me poſtquam ego obligaui omnia bona mei alteri an noceat mea ratificari ſecundo creditori.*

11 *Ius quæſitum difficilius tollitur quam quærendum.*

12 *Dominium an transferatur ſi ſtatutum dicat quod locator non poſſit rem alienare niſi requiſito conductore*

Dominiũ rei alienatæ contra prohibitionem iuris congrui an transferatur, nu 17.

14 *Fraudibus & malitijs ſemper eſt obuiandum nu. 10.*

16 *Alienatio quæ fit titulo lucratiuo, patitur onus aliquarum.*

17 *Dominium rei uendita ſub conditione an transferatur ſi tradatur interim.*

Dominium an transferatur ex contractu a lege prohibitio.

19 *Fructus tenetur reſtituere emptor bonæ fidei qui emit ab eo qui tenebatur ad fructus.*

20 *Petitio hæreditatis an detur cõtra titulo poſſidentẽ, q̃do titulus fuit habitus ab eo q̃ poterat petitione hæreditatis conueniri.*

Aduocati cauſa fraudandi ius congrui communiter conſulunt, ut emptor ſtatim donet amico ſuo.

21 *Petitione hæreditatis qui poterat conueniri ſi alienauit de ante conuentionem tenetur actione in factum ex tit. de alie. iud. mu. cau. fact.*

22 *Ius congrui quando ceſſaret per damnationem poſſet agi reuocatori ex tit. quæ in fra. creditorum.*

Alienata in fraudẽ creditor reuocãtur ſine excuſſione, quando conſiſtunt in ſpecie.

23 *Emens fundum ſi incontinenti donat præſumitur facere in fraudem iuris congrui et habet tunc locum ius congrui contra donatarium, nu. 24.*

Fraus præſumitur in actu ex celeritate temporis, num. 24.

24 *Instrumentũ unum, & idem continens emptionẽ et donationẽ ſimul præſumitur in fraudem iuris congrui, quoad donationẽ.*

25 *Alienatio in fraudem præſumitur, quando fit coniunctæ perſonæ, & quando alienatus remanet in poſſeſſione.*

26 *Ius congrui habet locum ubi permutatio fit cum aliqua re mercantili, quæ poſtea ſtatim uenditur.*

28 *Vicinus admittitur ad agendũ iure congrui. non obſtãte donatione uel permutationẽ.*

29 *Ius congrui ꝙ non detur contra ſingularem ſucceſſorẽ eſt inductũ per conſuetudinem Neapolit. non autem per conſt. ſancimus.*

Ius ortum contra auctorem tranſit ad ſingularem ſucceſſorem.

Succeſſor ſingularis includitur in diſpoſitione loquente de auctore, & eius factum reputatur factum auctoris, nu 30.

31 *Conſuetudine Neapolitana non habent locũ in rebus ſitis extra Neapolim & eius diſtrictum*

Extenſio in correctorijs fit ad ſimilem caſum quando unica tantum rõ poteſt aſſignari.

33 *Iuris congrui obſeruantia differt in ciuitate Neapolis ab alijs partibus regni.*

a SVcceſſiua a & non minus † vtilis in ea-
1 dem materia iuris cõgrui contingit q. Quidã emit unũ fundũ, & ſuſpicans ſibi mouerí litẽ ſuper iure congrui donat illũ cuidã ſuo amico vel conſanguineo, ſeu permutat, ſciens ꝙ in tit. donationis uel permutationis ceſſat ius congrui, quæritur, an per hoc uicinus cenſeatur totaliter excluſus. Et profecto iſtud dubiũ millies in facto emergit, & ſub iſto colore multæ fraudes ac piurium cõmittũtur. Et q̃a materia eſt quotidiana, iõ decreui cũ latius attingere, ut ueritas diſputando eluceſcat iux. l. lega-
2 ui, ff. de lib. leg. Et primo pro † parte negatiua, ꝙ non hẽat locũ ius congrui, & uicinus ſit excluſus adducitur, ꝙ conſt. ſancimus reſtringit hanc diſpõnem procedere ſolũ in trib. contractib. videlicet, in uenditione, locatione, & emphyteoſi in alijs ergo cõtractib. remanet diſpõ iuris cõis ut liberũ ſit unicuiq; cõtrahere. Itẽ quãuis iſta actio dicatur perſonalis ex quo eſt condõ ex lege, ſancimus tñ dr̃ in rẽ ſcripta, ut declarat Seb in conſue. ſi quis emit. in fi. ſuper. vniuerſali, & ſic ſequitur poſſeſſorẽ ut ibi dicit. & plenius in eadem conſue. ſuper uer. poſſidet, & Matt. in d. conſt. ſancimus, in prin. in 9. no. & in §. vt inf 30. in 11. no. & in §. licet, in 6. Actiones. n perſonales in rem ſcriptæ. hñt ſimilitudinem realium, & ſequuntur poſſeſſorem. l. 3. §. eſt aũt, & ibi gl. ff. ad exh. & declarat Iaſ. in rub. ff. ſi cer. petat. columna 2. ſed quia emptor non reperitur poſſidere, quia donauit, non poteſt conueniri iure congrui donatarium autem

autem minime, ex quo poſſidet ti. donatio
nis, in quo ceſſat ius congrui ergo de neceſ
ſitate remanet uicinus excluſus. Secundo
3 † adducitur. nam ius congrui non datur
contra ſingularem ſucceſſorem, ſed ſolum
contra uniuerſalem, qui poſſidet. alias aũt
ẽt ſi eſſet uniuerſalis, & non poſſideret nõ
teneretur iure congrui, ita tenet Seb. d. cõ.
ſue. ſi quis emit, in fi. ſuper uer. uniuerſali.
Sicut ẽt emptor, qui non poſſidet, non te
netur, vt d. Seb. in conſuet. vbi domus, ſu
per uer. ab emptore. & ſuper uerſi. ſucceſſo
re, &c. & in conſue. ſi ex uno ſuper. uer. poſ
ſeſſores. Hinc eſt ſi emptor uenderet ſecũ
do emptore, ille ſecundus emptor nõ tene
tur ex emptione prima ſui auctoris, ſed
ſolum ex ſecunda emptione propria, ſm
Seb. in d. uer. uniuerſali. Vnde ſi donaret,
non poſſet ex proprio tit. conueniri poſſeſ
ſor, ex quo non eſt titulus habilis ad ius
congrui, minime ex ti. ſui auctoris, quia il
lud ius non tranſit contra ſingularem ſuc
ceſſore, & ſic uicinus remanet excluſus.
Duo. n. ſunt neceſſaria ex parte rei conuen
ti copulatiue, ſ. q̇ poſſideat, & quod ti. em
ptionis poſſideat, uel locatiõis, uel emphy
4 teoſis. Tertio pro iſta parte † adducitur au
ctoritas Seb. in dicta conſuet. ſi quis emit.
ſuper uer. poſſideat. in uer. pone ergo, &c.
ubi in terminis format hanc qõ. ſi unus
emit hodie & cras donat alii. Et tenet q̇
non habet locum ulterius ius congrui, &
idem in ſpecie firmat. Matt. in d. conſt. ſan
cimus. §. licet, in 6. uo. vbi de uerbo ad uer
bum, refert & ſequitur opin. Seb. quorum
duorum doct. magna eſt auctoritas in hoc
5 regno. † Quarto. adducitur dec. 238. con
ſil. Neap. in fi. quæ incipit, nobilis Petrus,
&cæt. ubi fuit deciſum contra actorem in
iure congrui, ex causa, quia emptor dona
uerat rem filio ſuo. Et illa deci. fuit funda
ta ſuper auctoritate domini Seb. in d. uer.
poſſidet, quæ dic. debet pro lege ſeruari in
6 hoc regno l. fi. C. de leg. † Quinto, confir
matur, quia d. conſt. ſancimus, eſt correcto
ria iuris cõis nam per eam corrigitur tex.
in d. l. dudum C. de contrah. empt. & in l. re
mandata. C. mandati licet reſpectu d. l. re
mandata, ſit potius limitatio, quam cor
rectio unde ſtante hoc dubio, nõ debet fie
ri extenſio, ſed debet ſtricte intelligi, in ca
ſu in quo, loquitur, leg. ſi uero, §. de uiro, &
ibi per doct. ff. ſol. mat. in correctoriis. n. ẽt
ex identitate rationis non fiat extenſio, ſe
cundum Bar. in auth. quas actio. col. pe. C.
de ſacroſan. eccl. & Mod. in auth. ex teſt i.
C de collat. & Bar. Alex. & docto. in l. 1. ff.
de l. 1. & Barto. in auth. qui ſemel. col. 2. C.
quomodo, & quando iu. Pro hoc eſt text.
in l. præcipimus, in fin. C. de app. & l. ſanci
mus. C. de teſt. Cum igitur d. conſt. ſanci
mus dicat. q̇ uicinus offerens pretium ac
cipit ius protomiſeos, & poteſt extraneũ
emptorem repellere apparet. q̇ ſolum con
tra emptorem dirigit formam agendi non
autem loquitur de alio habente cauſam
ab emptore, ergo non debet extendi, cum
7 ſit lex correctoria & odioſa, † debemus er
go hunc caſum dubium ita interpretari,
vt reuertatur deciſio ad ius commune, ut
eſt gl. notabilis in c. ſtatutum in uer. nume
randum. de præb. lib. 6. ſemper. n. intellige
re debemus legem nouam, ut lædat ius cõe
in minus, quam poteſt, ut eſt text. & ib. Ge
mi. & docto. in c. eos, de temp. ord. lib. 6. &
Abb. in c. certificari. col. pen. de ſep. & tex.
in l. 1. C de noxa. & per Felin. in c. 1. col. 8.
uer. 2. declaro, &c. de reſcr. & in c. cauſam
quæ. colu. 11. eo. tit. Sed tenendo q̇ uicinus
ſit excluſus, in iſto caſu riſtringitur lex cor
rectoria. et fit reuerſio ad ius commune, er
go iſta opin. eſt tenenda, nam res de facili
reuertitur ad naturam ſuam. l. ſi unus, §. pa
ctus in fi. & ibi Bar. & Iaſ. plene in 3. colũ.
ff. de pac. & c. ab exor. 35. diſt. Pro parte ue
ro contraria affirmatiua, ſcilicet quod imo
contra talem donatarium, uel poſſiden
tem tit. permutationes habeat locum ius
congrui, adducitur primo quia per uendi
tionem primo factam ſtatim, eſt quæſi
tum ius uicino, unde ſine facto ſuo ab eo
euelli non poteſt l. id, quod noſtrum, ff. de
reg. iur.
8 Secundo, quia † nemo poteſt plus iuris in
al. ſi transferre, quã ipſe habet. l. nemo plus
iuris, & ibi no. ff. de reg. iur. Sed certũ eſt q̇
ſi donator, qui prius emerat, habebat ali
quod dñium in re, illud erat reuocabile, &
momentaneum, ergo non potuit illud trãſ
ferre in donatariũ in perpetuũ, & firmius,
quam ipſe hẽbat. Vnde oſ quod res poſſit
ẽt a donatario auocari pp præcedentẽ uin
culum, quod erat affixum rei, ſicut poterat
ab ipſo emptore, eodemque donatore.

9 Tertio,quia† quãdo ex facto alterius mihi
q̃ritur aliquid ius poſsũ eo iure uti cõtra
quẽlibet, ẽt eo inuito,tex.eſt ho.ĩ l. ſi poſt
mortem.§ ſi.ff de bo.poſ.cõtra tab.& per
Bar.& Doc.in l.petẽdæ.C.de tẽp.in integ.
reſt.ſed in caſu iſto ex facto emptoris ſta-
tim eſt quæſitũ ius uicino, ergo p̃t ẽt inui
to emptore uti tali iure cõtra tertiũ, & ſic
donatariũ.Si poteſt inuito emptore, ergo
non potuit emptor inueniri uiã fraudãdi
ipſum p ſuã donationẽ quia alias liceret
homini ſubdito fruſtrare legis operatio-
nẽ in p̃iudiciũ tertii cui eſt ius q̃ſitũ cõtra
10 l.nemo põt.ff.de l.i. †cõfirmatur ex his,
quæ not.ſpe.in ti.de obl.& ſol.§.i.col.12.
uer.itẽ pone obligaſti, &c. ubi dicit,q̃d ſi
tu prius obligaſti rẽ meã, me ignorante,
deĩde ego obligo oĩa bona mea, & poſtea
ratifico obligationẽ tuã talis ratificatio
nõ nocet creditori meo, cui prius p obli-
gationẽ meã fuerat ius quæſitũ, unde ipſe
p̃fertur.Idẽ tenet Pau.de Ca.in conſ.195.
col.3.in 2.uol.Eodẽ mõ donatio mea nõ
dẽt nocere uicino, cui prius per meã em-
11 ptionẽ fuerat,ius q̃ſitũ. † Et ꝙ ius fuerit
q̃ſitũ ĩmediate uicino p emptionẽ põdero
tex.in d.conſ.ſancimus,in uer.ſuã portio
nẽ accipiat,&c.& ibi,accipere ius p̃romi-
ſcos,& extraneos emptores oĩno repellere
&c. Nã verbũ,accipere, eſt uerbũ directũ,
ſm Ang.in conſ.97.& Bar. in l.centurio,
ff de uul.& pup.itẽ eſt verbũ executiuum
per quod transfunditur etiam ius electio-
nis,gl.& doct.in l. Lucio. ff.de l.2.& Soc.
in conſ.116.col.2.in 1.uol. per illud enim
uerbum cenſetur directo tranſlata execu-
tio legis in perſonam uicini ad accipiẽdũ
ius congrui,ergo ſatis eſt ſibi ius quæſitũ
quia ſi non eſſet quæſitum.nõ poſſet illud
12 accipere.Nunc in† propoſito ius quæſitũ
difficilius tollitur, quamuis querẽdum.l.
ſeruus,C.de pac.& l.1.§.confertur, ff.de
colla.bo.& Ph.Dec.in conſt.137.col.3.in
prin.ergo per donationem licet ab initio
tolli potuiſſet ius quærendum.ſ.ante uen
ditionem tamen,poſtquam per uenditio-
nem eſt ius quæſitum,tolli non poteſt, &
pro prædictis eſt tex.in c.ſi pro te,de reſc.
li.6.ubi non poteſt fieri ratificatio in præ
iudicium tertii.Cui eſt ius quæſitum.
13 † Quarto.adduco dictum Ale.in addi-
tio.Bar.in l.2.§.fina.ff.de act.empt.ubi in
terminis noſtris tenet,quod ſi ſtatutũ ciui
tatis dictat,ꝙ locator, non poſſit rem alie
nare,niſi prius requiſito conductore.ſi cõ
tingit eum alienare nulla facta denuncia
tione conductori,ex tali alienatione non
tranſit dominium,ex quo eſt facta contra
legis prohibitionem allegat Bar.in l.ſi ita
quis.§ ea lege.ff.de uer.obl.& Barto.in le.
cum lex.in ſi.ff.de fideiuſ.ergo in caſu no
ſtro,quando uenditor non requirit uicinũ
non transfert dominium in emptorẽ. Vn-
de nec emptor illud transfert in donata-
rium,& ſic poteſt dici, quod dominium
interim remanet in ſuſpenſo penes uendi-
torem.ſi uera eſt dec.Ale.per l.nec utilem
ff.ex quibus cau.maio.& remanebit in ſu
ſpenſo in fauorem uicini,cuius contẽpla-
tione lex facit hac prouiſionem. Ergo ip-
ſe admittitur ad reuocãdã, per ea,quæ no.
Abb.in conſi.63.colu.2.in 1.uol.& Fel.in
c.eccleſia s.Mariæ.col.42.de conſtit.nam
per talem reuocationem,ſola ra poſſeſſio-
nem aufert,qui acquiſita immediate ex le
gis miniſterio conſolidatur ſibi dominiũ
quod in eius fauorem ſtabat in ſuſpenſo,
Verum de ueritate illius dictis Ale.uidebi
mus in ſolutione, quia uidetur contraria-
ri his,quæ dixi in præcedenti diſputatio-
ne.ſ.quod tranſit dominium reuocabiliter
14 †Quinto,quia† ſi liceret emptori impune
donare uel permutare daretur materia de
linquẽdi,& aperiretur uia fraudibus,quia
de facili quilibet fraudaret legem,ſed frau
dib.eſt ſemper obuiãdum.l.in l.in fundos
ff de rei uend.cle.i.et ibi Car.de uſur et c.
quanto.de diu.et cle.1.§.ſi.et ibi Card.de
conceſ.præben Vnde ad euitandum frau
dem.debet etiam contra donatarium.qui
habuit ab emptore,habere locum ius con
15 grui.Item,quia etiam † in correctoriis fit
extenſio ratione peccatis uitandi, ſecũdũ
Alex.in l. Pomponius § præterea,colum.
2.in fin.ff.de acqui poſſ. Vnde dato,quod
conſ.ſancimus ſit correctoria,& loquatur
in contractu uenditionis,debet etiam ex-
tẽdi in donatione habita ab emptore cau
ſa euitandi fraudem, quæ inducit pecca-
16 tum.ſexto,&† ultimo pro iſta parte addu
co text.qui multum ſtringit, et ab aliis
non extitit ponderatus in leg.i.§.res quæ
C.de imp.lucr.deſcr. libro 10. ubi uide-
tur text.formalis ad deciſionem huius q.
Nam

Nam ibi fit differentia inter rem alienatá ti. lucratiuo, & titulo oneroſo. in titulo. n. lucratiuo patitur, omnes aliquarũ, non autẽ in oneroſo ſed ſubdit in caſũ in d. §. res, quæ pone, quod res, fuit primo alienata titulo lucratiuo, & ſic fuit affecta onere dein de is, qui eam habuit, illam alteri uendidit tit. oneroſo an emptor teneatur ad onus. Et concludit quod ſic. & idem contra ubi ſubſidit, quia a primordio tituli poſterior formatur euentus, ergo ita in caſu noſtro ius cõgrui habet locum in ti. oneroſo ſtatĩ .n. cũ res uendita fuit annectitur ſibi onus iuris cõgrui, unde quamuis poſtea alii donetur, tranſit cum onere ſuo quia iſta poſterior euentus reformari debet ad primũ titulum. Sicut enim ibi licet emptor alias nõ teneatur ad onus ex perſona ſua tamẽ quando emit a donatorio, tenetur ex perſona ſui auctoris, eodẽ modo, & hic, licet donatarius non teneatur iure cõgrui ex ꝑſona ſua tamẽ debet teneri ex perſona ſui auctoris, qui fuit emptor, ex quibus hinc. inde adductis iſta q. redditur ualde dubia.

17 Pro ſolutione † huius difficilis q. oporteret primo inueſtigare, an ex alienatione facta cõtra prohibitionem illius conſt. ſancimus. transferatur dominium, de quo aliquid dixi ſupra in quarto argumento ſecundæ partis, & breuiter reſideo in illa opinio. quam tenui in præcedenti diſputatione ſcilicet, quod dominium trãſfertur, licet reuocabiliter nam etiam ex contractu inutili ſecuta traditione tranſit dominium ex cauſa putatiua. ita tenet Barto. in leg. eleganter. in fin. illius princi. & ibi etiã glo. ff. de dolo. licet enim contractus de ſe propter eius inutilitatem non transferret dominium, tamẽ traditio ſubſequens una cum uoluntate domini facit dominium tranſire. ita tenet Pet. Phil. Cor. in cõſ. 163. in fi. in 3. volu. & idem in conſ. 74. colu. 3. in 4. uolum. ubi dicit, quod ſi res uenditas ſub conditione, tradatur, interim transfertur dominium, & idem tenet Bartol. in leg. non dubium. colum. fi. uerſ. ult. oppo. & c. C. de le. ibi dicit, quod licet ex contractu, qui ſit contra legem, non tranſeat dominium tamen ex cauſa putatiua propter illum cõtractum bene tranſit, puta ex ratio. necum uoluntate domini prout ibi clarius declarat Bald. in 10. oppo. per leg. 3. §. ſubtilius. ff. de cond. ob cauſam, & hãc opinio. tenet Mat. in d. conſ. ſancimus, in princi. in 9. not. Et licet uideatur obſtare, quia d. conſtit. prohibet alienationem, dũ dicit, non antea concedimus alienare, & c. quo caſu vſ prohibere executionem cõtractus. ſ. dominii tranſlationẽ, ut inquit Bar. in l. cũ lex. in fi. ff. de fideiu. tũ ad hoc reſpondeo, quia lex ultra procedit, dando actionẽ uicino ad reuocandum, quo caſu tranſit dominum, ut dicit Bart. in l. 1. §. ſi uir. in fin. verb. ff. de acquir. poſſ. per d. l. eleganter, & ex his non teneo deciſio. Alexa. in l. 2. §. fi. ff de acti. empt. & quem allegaui ſupra in 4. argumento, uñ referẽdo illud dictum in hanc concl. non eſſet, uerum. ex quo ultra procedit hæc cõſt. Sed forte ſaluãdo Alex. procedere quando ſtatutum ultra non progrederetur. Iſta autem inueſtigatio nõ eſt nimis neceſſaria, quia ſemper teneo, quod tranſit reuocabiliter. Sed uolui eam attingere pro ueritate eorum, quæ dixi in d. 4.

18 argumento 2. partis. † Hoc præſuppoſito propinquando ad ſolutionem huius q. firmo cõcluſionem pro iſta 1. parte affirmatiua, uidelicet, quod non obſtante donatione uel permutatione admittitur uicinus ad agendum iure congrui, per iura, & rationes allegatas pro 2. part. & maxime, q. pro ea habeamus text. quaſi in terminis in

19 d. le. 1. §. res, quæ† Quam confirmo, etiam per tex. in le. fi. §. 2. ff. ad Velleian. ubi licet alias bona fidei emptor non teneatur reſtituere quando fructus tamen emit ab eo qui tenebatur ad fructus, tenetur etiam, & ipſe quia non debet eſſe melioris conditionis donatarius, quam auctor ſuus, ut dicit ibi Pau. de Caſt. ſic etiam in caſu noſtro, non debet eſſe melioris conditionis donatarius quam ſuus auctor, qui tenebitur iure congrui, licet in eo ſit diuerſa qualitas, prout erat in d. l. fi. §. 1. Secundo con-

20 firmo, per bonum ſimile, nam petitio hæreditatis non datur contra titulo poſſidentem. lege regulariter. ff. de petitio. hæredit. & l. hæred. C. eo. titu. & tamen quando titulus habetur ab eo, qui poterat petitione hæreditatis conueniri datur contra eũ, non obſtante titulo ita notãter tenet Bart. in l. cog. circa fin. C. de pet. hær. & Bar. in l. ſi rem, & precium. ff. eod. titu. & ibi etiam Pau. de Ca. qui dicit. ꝙ ſi aliter doceremus, faci-

facile eſſet legem eludere, & hanc actionē
euitare. Idē tenet Pau. de Caſt. in cõſi. 158.
col. fi. in 2. uol. Sic etiam in caſu noſtro, li-
cet contra donatarium non habeat, locum
ius cõgrui tñ qñ habuit ab eo, qui poterat
iure congrui conueniri, prout eſt emptor,
debet ipſe quoq. teneri, ne ſit melioris con-
ditionis, quam auctor ſuus, alias de facili
quilibet eluderet legē, ſimulando donatio-
nem, quæ ſimulatio eſt difficilis probatio-
nis, & quotidie uidi fieri iſtas ſimulationes
& fraudes inde mille periuria oriũtur, nam
nemo eſt tam liberalis, ut uelit rem, quã
emit pro ſe alteri donare, cũ nemo præſu-
matur iactare ſuum. Sed per uiam colludii,
& ſimulationis fiunt hmõi donationes. Et
aduocati noſtri tpis cõiter dãt pro cõſilio
clientulis, ut rem emptam donēt ad exclu-
dendum ius congrui unde euidēter hoc fit
in fraudē legis, cui fraudi debemus obuia-
re, & ppea hęc ſecũda pars quam teneo, ui-
21 detur tutior, & verior. † Dicit tñ Bar. in l. ſi.
3. §. opus. ff. de alie. iud. mu. cauſa fac. quod
ſi conuentus petitione hæreditatis, aliena-
uit ante cõuentionem, & ſic abſtulit actio-
nem actori tenetur actione in factum ex il-
lo edicto, unde per illũ dictum teneri poſ-
ſet, quod emptor, qui donat, ne patiatur iu
dicium ſuper iure congrui, poteſt conueni
ri actione in factum ex illo edicto. Tertio.
22 † confirmo hanc concluſionem, quia quã-
do oĩs alia ratio ceſſaret, negari nõ poſſet
quin uicinus, qui eſt fraudatus iure ſuo per
dictam donationem, poſſit agere cõtra do-
natarium actione reuocatoria ex illo edi-
cto, quæ fraudem creditorum, ut hr in §.
item ſi quis in fraudē inſt. de actio. quo ca
ſu, qñ debitum eſt in ſpecie, prout in caſu
noſtro, fit reuocatio, etiam non facta excuſ
ſione ſcdm Bald. in rub. C. de reuo. his, q in
frau. cre. colū. 1. & Iaſ. in d. §. item ſi quis in
fraudem, colu. 14. uerſ. 2. principaliter, &c.
23 Ex prædictis reaſſumo † ſolutionem huius
q. per quattuor concluſiones, quarũ tres pri-
mæ ſunt claræ, & indubitatæ, quarta uero
eſt aliquãtulum dubia. Et prima cõcluſio
& in continenti ſine alio interuallo ipſum
clara ſit iſta, uidelicet ſi aliquis emit fundũ
donat, uel permutat, cēſetur facere in frau
dem, & hoc locum ius congrui, etiam ha-
beret locum actio reuocatoria ex edicto,
quæ in fraudem creditorum per tex. & ibi.
Abb. in 3. not. in cap. officij, de elect. ubi in-
greſſus ad monachationē ſi ſtatim elegitur
in prælatum, præſumitur in fraudē pp bre
uitatem temporis. Et hanc ponderationē
fecit mihi quãdoque peritus iuuenis domi
nus Bernardinus de Lupo de Caſtr. mõtis
Melonis, aſſerens ſe quidem ita obuiuiſſe
in facto. Et iudicio meo dixit merã ueritã-
tem, quia ex [illegible] multa mala pſu
mi ſolent, ut no. Bar. in l. ſi uentri. §. fi. ff. de
priuil. cre. & in ſpecie, q præſumatur frau
tenet Pet. Phil. Corn. in conſi. 217. col. fin.
in 3. uol. & Pet. de Anc. in conſ. 169. col. 1.
24 & conſil. 257. col. 2. per † hæc infero, quod
qñ in eodem inſtrũo appareat emptio, & do
natio cen ſetur facta donatio in fraudē iu-
ris congrui, & uicinus admitti ad reuocan
dum unde non ſine cauſa. Seb. in conſuc. ſi
quis emit ſuper uerſ. poſſidet mouet iſtam
quæſt. & dicit, pone, q quis emit hodie, &
cras, uel poſtea donat, &c. & eodem modo
loquitur Matt. in d. cõſt. ſancimus. §. [illegible]
in 6. no. nã in q. ponitur interuallum unius
diei, ut ſit quæſtio dubitabilis, q a ſi ſtatim
donaret eſſet, ſine dubio, quia fraus præſu-
25 mitur. Secunda concluſio † eſt quando do-
natio fieret coniunctæ perſonæ, nam præſu
mitur fraus ratione connictionis. l. data. &
ibi Bald. C. de do. & Iaſ. in d. §. item ſi quis
in fraudem. col. 7. inſt. de actio. Dicit tamē
Bar. in l. poſt contractũ ff. de do. qđ ſola cõ-
iunctio ſanguinis non facit præſumi frau-
dem, niſi alia coniectura concurrat. Vnde
ſi remanet donator in poſſeſſione rei, ſine
dubio præſumitur fraus, & iſtis duob. con
currentibus teneo. hãc concluſionē pro in
dubitata, per l. ſicut. § ſuperuacuum. ff. qb.
mo. pig. uel hypot. ſol. Ex quib. infero, qđ
quando pater, & filius ſimul habitant, & pa
ter rem empta filio donat, & ipſe remanet
in gubernatione rei, ſine dubio hēt locum
ius congrui, quia præſumitur fraus. Tertia
26 † concluſio eſt, quando emptor permutat
rem cum frumento, uel alia re mercantili,
& dictum frumentum ſtatim uendit nam
tunc habet locum ius cõgrui, ac ſi uere ab
initio res uendita eſſet, & iſtam concluſio-
nē amplio procedere, etiam in primo con-
tractu, ut quando quis permutat rem ſtabi
lem cum alia merce uenali, & dictam mer
cem uendit, nam habebit locũ ius congrui
in iſto caſu, ſicut in quolibet contractu uē
ditionis

Digitized by Google

diſionis.tex.eſt notabilis quẽ non reperio ab aliis ponderatum,ad hoc,in l.ſed Iul.§. mutui datio,ff.ad Maced. per quẽ tex.notabiliter amplio materiã iuris congrui,ut procedat in iſto contractu,innominato.

27 Quarta conclusio † dubia eſt,qñ uere emptor donat uel permutat, cũ interuallo tẽporis & ceſſat oĩs cõiectura fraudis,an tũc hẽat locum ius congrui. Et licet hactenus iſta concluſio non fuerit per aliũ attentata affirmatiue, ita ut uideat uelle ponere os in cœlum, dicendo contra auctoritatẽ tantorũ uirorum,videlicet Seb. & Matth. quos retuli ſup.in 3.arg.1.partis,tñ quia cõtrarium hẽmus legem.ſ. d.§.res,quæ & rõnes magis urgentes teneo contrariũ, & in iſta concluſionem ẽt firmo deciſionem affirmatiuam.ſ. ꝙ hẽat locũ ius cõgrui,per rõnes ſupra allegatas, & præſertim quia hęc uia eſt magis tuta pro nobis ad uitandũ machinationes fraudum, & periuriorum. Et quia in iſtis ſuis teſtis de uiſu,& auditu, nam pluries uidi conſultum eſſe ab aduocatis noſtri tpis, dum uadunt ad eos aliqui emptores,qui cupiunt excludere uicinos a iure congrui,& in rei ueritate nullum hẽnt animum donandi. Et dicti aduocati dicunt,uade & dona iſtam rem alicui amico tuo,& ita excludes uicinum, unde cliens ſequendo conſilium aduocati, f. cit contractum donationis,& intrinſecus hẽt intelligentiam cũ donatario, ut ſit ſimulatio. Et tñ quia donatio fit ex interuallo,nõ põt probari aliquã præſumptio fraudis unde uicinus videns ſe deluſum defert iuſm donatori, & donatario qui ambo iurant donationem eſſe ueram,& cum aliud probari non poſſit in contrarium,ſuccumbit contra ueritatem, & illi duo peierant in perniciem animarum ſuarum. Et ꝓpterea ad euitanda iſta ſcandala dẽret hæc mea concluſio,ſi aliquid dubii hẽret,per Cæſaream deciſionem approbari,ut præcludatur uia iſtis machinationib.& periuriis. Super eſt

28 † modo rñdere ad argumenta in contrarium adducta pro prima parte, quæ in rei ueritate multum urgent, unde non obſtat primum,quia dato, ꝙ ſit actio in rẽ ſcripta,tñ datur contra poſſeſſorem,& ſic nullum eſt contrarium, & licet poſſideat titulo donationis,tñ lex iniecit uinculum ante donationem, unde tranſiuit in donatarium cum onere ſuo, per d.l. primã, §.res quæ.& per d.l.1.§.fin.ff.ad Vellei.& per alias rõnes adductas pro 1.par. Non obſtat

29 † ſm argm̃,quia iſtud ſ. ꝙ ius congrui nõ detur contra ſingulare ſucceſſorem,nõ eſt inductum per conſt.ſancimus,ſed ſolũ per conſue. Neap.& ita procedant oẽs dct. Seba.allegatæ in d.2.arg.nam ex quo ipſe cõmentatur ſuper dicta conſuetudine, dẽnt ſui dicta intelligi ſm ipſam conſuetudinẽ .ſ.ut procedat ſolum in ciuitate Neapolis & eius diſtricto,non aũt in aliis locis,& ciuitatibus,huius regni, in quib.ſeruatur ius cõe,d.conſt.ſancimus, quæ nullũ uerbum facit de hoc.ſ. ꝙ ſingularis ſucceſſor non teneatur iure congrui. Imo in iure cõi reperitur contrarium. Nam ius ortũ contra auctorem,tranſit cõtra ſingularem ſucceſſorem,l.in hoc.§ ſi inter,ff. cõi diui maxime, qñ eſt ius in rem ſcriptum,prout eſt iſtud,ut per Bar.& doct.in l.ſi tertius, § ſi quis prius,ff.de aqua pluuia arcen.pro hoc eſt tex.in l.3.§.ſi ff.ad exhiben. Et licet in ſucceſſione non ſit illa qualitas apta ad ius congrui ꝓp titulum donationis,tñ iſte titulus procedit a radice infecta ex titulo auctoris,propter uinculum antea iniectũ, & propter ius quæſitum uicino,per d.§ res quæ. Nec eſt bona ratio in terminis nris, quam aſſignant præfacti doctores,ſ.quod iſtud quæſitum durauit tantum,quantum durauit poſſeſſio,quia concederem contra ſolum emptorem,ex eo,quia eſt ius in rem ſcritum,ſed non reſpectu ſucceſſoris. Verũ ipſi bene loquuntur in terminis illius conſuetudinis,quæ loquitur perdictionem taxatiuam tantum, ſ.contra uniuerſalẽ ſucceſſorem,& ſic excludit ſingularẽ, ꝙ non facit illa conſt.ſancimus. Non ob.q quod

30 d.conſti.ſancimus,dicit quod uicino licitũ eſt extraneos emptores cũino repellere, & non loquitur de ſucceſſore ſingulari unde cũ quod ſolũ contra emptorem dirigatur hæc actio, ut dicit ibi Matt. in §.ut inf.30.in 11.no,qui ex quo non ſe adſtringit ad uniuerſalem ſicut facit illa conſuetudo debet intelligi ẽt de ſucceſſore ſingulari,& habente cauſam ab emptore cuius factum reputatur factum ſui auctoris,l.e. ſi indebitum,§.ſi.ff.rem ra.ha.& d.l.ſi.§.1.ff. ad Velle.& d.l.3.§.ſi.ad exhib quia intelligitur de iure communi, ut in rẽ ſcriptam

 poſſi-

poſſit illam exercere contra auctorem ſi poſſidet, alias contra ſingularem ſucceſſorem. Ad tertium argũ reſpondeo pro ſaluando auctoritatem dictorum doc. quod procedit eorum dictum, ſm̃ conſuetudines Neapolitanas, non aũt ſecundũ conſt. ſancimus. Nec ob. tex. in d. conſt. uer. cauſa uero dotis, &c. ubi generaliter dr̃, q̃ cã donationis, uel permutationis oẽs poſſunt alienare, quia ille. §. loquitur de primo alienante, non aũt de emptore, qui poſtea donauit. Nam in princ poſuerat regulã, ut nullus poſſit alienare, niſi facta prius requiſitione poſtea uero ponit fallentiam. ſ. ut liceat alienare cã dotis, ẽt ſine requiſitione.
31 Ad quartum † argũ reſpondeo eodẽ modo. ſ. q̃ iſta deciſio ſacri conſilii fuit lata inter ciues Neapolitanos, qui ligantur dicta conſuetudine, vnde non procederet in aliis, nam conſuetudines Neapolitanæ nõ habet locum in reb. exiſtentib. diſtrictum Neapolis, ut no. Seb. in proœm. conſuetudinum, ſuper uer. diſtric. & in conſue. ſi qs vel ſi qua ſuper uerſi. in bonis omnib. & in conſuet. pupillus ſuper uer. bona & in conſue. in bonis in fi. ſuper uerſi. non habet. & Bal. in l. 2. co. ſi. uerſi. & ideo ſi conſuetudo &c. C. quæ ſit lon. conſuet. Ad quintum, &
32 † vltimum reſpondeo, q̃ iſta non eſt extẽſio. Nam repellendo ſucceſſorẽ repellitur, & emptor præterea in correctoris fit extẽſio ad caſum ſimilem, qñ vnica tñ rõ aſſignari poteſt ut de hoc eſt gl. in l. quamuis, C. de fidei. & Iaſ. in §. omnium, col. 7. inſti. de act. & Alex. in conſi. 48. col. 2. in 1. uol. ſed hic non poteſt aſſignari, niſi una rõ, ſ. fauore coniunctorum, ergo hẽtur pro expreſſa, & procedit ẽt in ſucceſſore. Præterea, cã uitandi pactum fit extenſio in correctoriis, ſecundum Alex. in l. Pompo. §. præterea, ff. de acq. poſſ. Sed ſi iſta extenſio nõ fieret, quilibet fraudaret legem faciendo ſibi ſucceſſorem, & ſic peccaret. Præterea, lex noua dat actionem in rẽ ſcriptam cenſetur illam introducere cũ ſuis qualitatib. & natura, quæ eſt ut detur contra ſingularem ſucceſſorem. Vnde iſta non eſt uera extenſio, ſed potius vr̃ lex noua propriẽ loq in caſu iſto. Vel poſſet dici extenſio paſſiua, per ea, quæ no. Bar. & doct. in l. 2. ff. del.
33 2. Ex quib. † remanet firma concluſio, & finalis in hac, q. q̃ in ciuitate Neapolis, & eius diſtrictu ſeruatur dictum Seb. & Mat. at non habet locum ius congrui cõtra donatarium talem. In alias autem ciuitatib. & locis huius regni ſeruaretur contrariũ, ſ. quod habeat locum, per ea, quæ ſuperius dicta ſunt. Et modus agendi in iſto caſu eſſet, q̃ ambo citentur. ſ. emptor ad recipiendum pretium, & donatarius ad reſtituendam poſſeſſionem & hæc concluſio uĩ mihi in puncto iuris uerißima, ac ẽt in conſulendo, & iudicando æquißima, adeo q̃ iudex, qui ſecundum ea, quæ tenui, iudicaret non faceret litem ſuam, cum bonis rõnib. fulciantur, & concluſio hæc ſit magis tuta pro anima, ad euitandum fraudes, & machinationes periuriorum, non obſtante q̃ hactenus in quam plurib. cauſis fuerit per multos in contrarium inaduertenter conſultum. Laus Deo. Rob. Mar. Ven. V. I. D.

ADDITIO.

a Succeſſiua. And. Tiraq. in præfat. 1. p. 1. tractа. de retrac. nu. 78. uſque in fin. & in §. 8. glo. 14. nu. 22. 23. & ſeq. & nu. 35. 36. 37. & 38. & per totam glo. uſque ad fin.

Ludouicus Alferius.

DISPVTATIO X.

Vtrum ſi filia nupta renunciat bonis paternis, maternis, & fraternis, & moritur ante fratrem, mortuo poſtea fratre, an filii ſororis renunciantis ſuccedant una cum auunculis in hæreditate fraterna non obſtante renunciatione matris cum iuramento, maxime ſunt hæredes matris.

1 *Filia quæ renunciauit bonis paternis, maternis, & fraternis ſi moriatur ante fratrẽ ſuperſtitibus filijs, deinde moritur frater an filii ſuccedant non obſtante renunciatione matris.*

2 *Hæres tenetur habere ratum factum defuncti nam poteſt defunctus obligare ipſum, & eius bona.*

3 *Ius accreſcendi eſt potentius ſucceſſionis additio, & illud impedit.*

4 Ius

Digitized by Google

4 In feudo ex pacto, & prouidentia filius non poteſt ipſum habere ſi repudiat hæreditatem patris nu. 36

5 Nepotes ex filia excluduntur ſi ſunt hæredes matris.

6 Renunciatio quæ fit per contractũ, & pactũ eſt potentior quã illa quæ ſimpliciter.

7 Hæres adeundo hæreditatem cenſetur quaſi contrahere cum his cum quib. defunctus contraxit. nu. 41.

8 Renunciatio matris non nocet filijs in iure proprio filiorum quod non habent ex perſona matris, nu. 34.

Filia renuncians ſucceſſionis paternæ maternæ, & fraternæ cenſetur renunciare ſub eandẽ ſi ſucceſſio ſibi deferatur. nu. 13.

9 Filij mortua matre ſubintrant eius locũ & ſuccedunt auunculis ex perſona propria non ex perſona matris nu. 11. 44.

10 Exhæredatio facta de filijs non nocet nepotibus, quando filii moriuntur ante teſtatorem nu. 11.

Nepos præteritus ab auo rumpit teſtamentũ quando filius moritur ante auum. n. 11.

14 Filia ſi renunciat bonis paternis tantũ, an iſta renunciatio ſit alicuius utilitatis, maxime in regno.

Renunciationes filiarum ſolent patres recipere pro ſe. & hæredibus.

Filia quæ renunciauit bonis paternis ſuccedit nihilominus patri morienti ſine alijs niſi faceret teſtamentum, & alium hæredem faceret. nu. 15.

15 Renunciatio filiæ in boni paternis cenſet fieri fauore maſculorum, unde illis mortuis uiuo patre ſuccedit, non obſtantes renunciatione.

Renunciatio filij in bonis patris habet locũ ſi maſculi noluit ſuccedere patri alias ſecus.

Filia ſemel excluſa a bonis patris cenſetur perpetua excluſa.

16 Soror ſuccedit fratri in bonis paternis, non obſtante quod renunciauerit bonis paternis, quia tunc non dicuntur paterna ſed fraterna nu. 18.

Renunciatio filiæ in bonis paternis non impedit eam ſuccedere, fratri in ad. bonis ab inteſtato morienti nu. 38.

17 Filia excluſa per ſtatutum, uel renunciatione a bonis patris ſuccedit auo cum nepote ex filio maſculo præmortuo uiuo patre, ſecus ſi poſt patrem moriatur.

Neptis ex filio non excludit amitam a ſucceſſione aui.

Neptis ex filio excluditur per patruũ ſuum a ſucceſſione aui.

18 Nepos ex filia excluditur per patruum, ex quo uenit a radice infecta.

19 Filia renuncians bonis paternis cum pacto quamuis ample poteſt nihilominus petere legitimam niſi ſpecialiter legitimæ renunciauerit.

Legitimæ ſupplementum pỏt peti, non obſtante, q̄ leguauerit aliquid pro legitima cum clauſula, quod plus peti non poſſit.

20 Filia excluſa per conſti. regni debet congrue dotari, & dos nõ dẽt eſſe minor legitima.

Paragium ſuccedit loco legitimæ, & non debet eſſe minus legitima.

21 Filia dotata a patre ſẽper cẽſetur congrue dotata etiam ſi habeat minus legitima.

22 Legitima nõ conſideratur in uita patris ſed pro ea habetur reſpectus ad tẽs mortis.

Legitimam non tenetur pater aſſignare filio in eius uita.

Filius uiuente patre nullum habet ius in bonis eius.

Filia dotata a parte non poteſt dicere ſe incõgrue dotatam, non obſtante quod ſit aucta facultates patris tẽpore mortis, quia etiam poterant diminui.

Pater diues ſi dat modicam dotem filię pręſumitur dolus re ipſa.

23 Filia an poſſit petere ſe adæquari eius ſorori quæ habuit maiorem.

Pater habens plures filias an poſſit maiorem dotem, dariam quam alij.

24 Legitimæ fructus poſſunt peti in omnibus caſibus, quibus poteſt legitima peti ſuper bonis alicuius.

Fructus legitimæ debentur a die mortis patris una cum ipſa legitima.

25 Filia renuncians ſucceſſioni patris. & legitimæ poteſt ſuccedere patri ex teſtamento, idem ſi ſit excluſa per ſtatutum.

Filia quæ renunciauit patri & fratribus de non ſuccedendo nec ex teſtamento, nec ab inteſtato poteſt ſuccedere nihilominus ex teſtamento.

26 Filia quæ renunciauit bonis paternis, & legitimæ propter dotem ſi pater in ſuo teſtamento inſtituit eam in uno tareno poteſt petere ſupplementum legitimæ ex cauſa teſtamenti, non obſtante renunciatione.

7 2 1.

Legitima ſupplemẽtum petitur ſecundum iudicium teſtatoris, & non contra.

Teſtamentum patris melius eſt, quod nullã faciat mẽtione de filia dotata, quã quod inſtituat eã in uno tareno, & male faciũt notarij qui conſulunt.

27 *Filia dotata nõ excluditur p̃ nepotẽ ex filio præmortuo poſt mortem patris ante aditã hæreditatem non obſtante tranſmiſſione.*

28 *Renunciatio filij in bonis matris prodeſt fratribus.*

Filia non excluditur a ſucceſſione materna per cõſtitutionẽ in aliquib. ſed in ciuitate Neapolis excluditur per conſuetudinem.

29 *Filię ſi renũciat bonis etiam fraternis mortuo uno fratre ſuccedunt alij fratres, uel ſorores expulſa renunciante, ſed mortuis omnibus fratribus & ſororibus ſuccedit non obſtante renunciatione*

Soror non ſuccedit fratri, uel ſorori extante fratre maſculo quando fuit dotata, & ſecundum cõſuetudinem Neapolitanam tantum.

30 *Nepotes ex filia quando agitur de ſucceſſione aui, omnino excluduntur ſtatibus maſculis ſiue filiam tua ſit uiuo patre, ſiue non ſiue renunciauit ſiue non, & hoc per conſtitutio in aliquib.*

31 *Nepotes filia excluſa per ſtatutum uel per renunciationem ſuccedunt quando maſculi ſunt uiuo patre.*

32 *Nepotes an ſuccedant in bonis auiæ maternæ non obſtante renunciatione matris, quando mater moritur uiua auia.*

33 *Soror dotata a fratre, ſi renunciauit bonis fraternis excluduntur eius filij a ſucceſſione dicti fratris, ſiue moriatur ante ſiue poſt eorum matrem.*

35 *Collatio non habet locum quando agitur de ſucceſſione collaterallium ſed ſolũ quando deſcendentes ſuccedunt accedentibus.*

36 *Ius accreſcendi ceſſat quando filia moritur in uita patris.*

37 *Inuentarij confectio non eſt neceſſaria nepotibus & quorum intereſt renunciare bonis fraternis, & mater mortua eſt ante fratrem.*

Inuentarium operatur ſeparationem bonorum & quod hæres non teneatur ultra uires hæreditarias

38 *Opinionem communem non debemus relinquere propter nouam phantaſiam noſtri doct. & iudex qui non ſequitur communem opinionem facit litem ſuam.*

39 *Hæres an ligetur iuramento defuncti.*

40 *Feudis inueſtiturã tenetur hæres habere uitam etiã ſi inueſtiens moriatur antequã feudum ſibi aperiatur.*

42 *Filię renuncians hæreditate paternæ ſi enormiſſime læderetur ut quia pater eſt nullum diues poteſt conuenire petita abſolutione a iuramento.*

43 *Filia quæ primo iurat non renunciare ſi poſtea renunciet cum iuramento non præiudicat ſibi ſecundum iuramentum contra primum.*

Cautela pro muliere, quæ uult renunciare bonis ut primo proteſtatur, & iuret quod non ſponte renunciat.

Renũciatio filiæ in bonis paternis maternis & fraternis qualiter det fieri, ut noceat nepotibus, & de eius forma, & cautela.

a 1 Filia a quædam † a patre dotata, in die votorum renunciauit, ut aſſolet fieri, bonis paternis, maternis, & fraternis, promittens nihil unquã petere de bonis p̃dictis, nec per ſe, nec per hæredes. Mortui pater, & mater ſuperſtite filio, & duab. filiabus, i. illa, quæ renunciauit, & altera in capillo ſucceſſiue mortua eſt filia, q̃ renũciauit ſuperſtitib. filiis ſuis & hæredib. qui maternam hæreditatem adiuerunt. Deinde ultimo loco moritur eius frater ſine liberis,
2 ſuperſtite ſoror in capillo, & ſuperſtitibus nepotib. ex ſorore, q̃ renunciauerat quæritur an iſti nepotes ſuccedãt in bonis auunculi ſui, una cum materna non obſtante renunciatione matris, ex quo mater mortua fuit ante fratrẽ cuius bonis renũciauerat. Et primo, pro † partẽ negatiuã, q̃ dicti
2 nepotes non ſuccedãt, imo penitus excludantur adducitur. Nã cum dicti filii ſit hæredes matris, tenentur hẽre ratã renunciationẽ matris, quæ iuſo fuit confirmata. p̃ capitulum quãuis, de pac. libr. 6. unde non poſſunt contrauenire, l. cum a matre, C. de reiuend. & l. ex qua perſona, ff. de regul. iur. Hinc dicit communis opi. Phi. de Franc. d. c. quãuis, q̃ filii hærede matris, non poſſunt contrauenire renũciationi factæ per matrẽ q̃n mater promiſit, nec per ſe, nec p̃ hæredes ſuos contrauenire, poteſt. n. defunctus obligare hæredẽ, ut d. l. cum a matre,

Digitized by Google

tre,& ibi per docto.& Bal.in l. iubemus.§.
ſane,in fi.C.de ſacroſan.eccle. Item non ſo
lum perſonam hæredis, ſed etiã bona hære
dis obligare poteſt,habetur in dec.26.& de
ciſio 111.conſ.Neapol.col.fin.Item iura-
mentum defuncti ligat hæredem, ut not.
Bart.in l.cum quis.§.codicilli, in fi.ff.de l.
3.Ioan.Andr.in nouella,in d.capit.quam-
3 uis,& ibi etiam Gem. Secundo † adducitur
quod licet alias d ei poſſet, q̃d ex quo ma-
ter eſt præ mortua filii ueniũt, ex perſona
propria nõ ex perſona matris, hoc nõ poſ-
ſet aliter intelligi, niſi per ſucceſſoriũ edi-
ctũ, ſed quia in illo gradu in quo erat ma-
ter extat alia ſoror in capillo, q̃ immediatè
ſuccedit fratri,certum eſt,quo portio ſoro
ris renunciantis accreſcit alteri ſorori in ca
pillo,quia ius accreſcendi impedit ſucceſſo-
rium edictum,& eſt eo potentius, ſecundũ
Bal.in l.meminimus in fi.per illum tex.C.
de leg.hær. unde nepotes excluduntur quo-
cunque iure ueniant, & ita expreſſe tenet
4 Phil.Dec.in cõſ.181.col.pen. Tertio † quia
in feudo ex pacto,& prouidentia filius nõ
poteſt ipſum habere,ſi repudiat hereditatẽ
patris,& tamen illud feudum nõ habet ex
perſona patris, ſed ex perſona propria, ex
ꝓuidentiã cõcedentis mediãte legis diſpo-
ſitione,ut eſt tex.& ibi And.de Iſer.& Alu.
in c.1.an agnatus,& licet ſecus ſit in agna-
to,ut ibi dicitur, & ibi aſſignatur ratio per
doc. Vnde ſi vult filius habere feudũ tene-
tur,ut hæres ad oĩa debita paterna,niſi fa-
ciat inuentarium,ut dicit ibi Andr.eodem
modo in caſu noſtro, licet filii ueniant ad
bona auunculi ex perſona propria, tamen
ex quo ſunt hæredes matris,tenẽ ad onera
matris,& per cõſequens dẽnt ratificare pa-
5 ctum matris. Quarto pro iſta † parte addu-
citur in terminis auctoritas Seb.in cõſu. ſi
moriatur in glo. ſuper uerſic. ſucceſſores,
in fi.uer.ex hoc igitur quęro,&c.ubi in ter
minis noſtris format hanc q.& tenet,quod
nepotes ex filia excludũtur, ſi sũt hæredes
matris, & non ſuccedunt una cum auuncu
lis, licet mater ſit mortua ante fratrem,cu-
ius Seb. magna eſt auctoritas ĩ hoc regno.
6 Quinto pro † iſta parte adducitur. Nã ſit
differentia, qñ renunciat ſimpliciter cum
iuramento,& qñ facit contractum cum pa
cto de nõ petendo, & cedit ac donat oẽ ius
ſuum ꝑ ſe & hæredes ſuos in forma cauta.
nam primo caſu poſſet tolerari,quod talis
renunciatio non noceat eius filiis, qui ue-
niunt ex perſona propria, & ita poſſent ſuc-
cedere,ea quæ not.Bart.& doct.in l.qui ſu-
perſtitis ff.de acqu.hær. Videtur enim talis
renunciatio perſonalis,& tollit ſolũ obſta-
culum ipſius matris renunciãtis. Vnde nõ
extenditur ad filios,ſed quando mater do-
nat per contractum omne ius,& renunciat
per uiam pacti in ampla forma obligãdo
7 ſe,& hæredes ſuos, debent † filii omnino
excludi, nam adeũdo hæreditatem matris
cenſetur quaſi contrahere cum his, quibus
mater renunciauit.l.apud Iulia.§.fin.ff.ex
quib.cau.in poſſ.ea. Iſta enim renunciatio
ſolet fieri patri,uel fratribus, qui recipiunt
ea ꝑ ſe, & heredibus, unde mortuo fratre,
eius hæres eſt ſoror in capillo. ut hẽtur in
deciſio.161.conſil.Neap. ubi traditur hæc
differentia,quando donatio fit per contra-
ctum, & quando ſimpliciter renunciatur,
ergo adeundo hæreditatem, cẽſetur quaſi
contrahere cum dicta ſorore in capillo,ap
probando contractum matris. Pro parte
8 † uero contraria affirmatiua,i. quod imo
dicti nepotes admittãtur,non obſtante cõ-
tractu, & repudiatione matris adducitur
primo quia iſte contractus,& renunciatio
matris habet tacitam conditionem anne-
xam,ſ.ſi ſucceſſio ei deferatur, quæ condi-
tio impletur, q̃do ſoror moreretur poſt
fratrem, ſed quando moritur ante fratrem,
conditio euaneſcit, quia nunquã fuit dela-
ta ſibi hæreditas, ergo renũciatio habetur
pro non facta. Ita in terminis, tenet Pau.de
Caſt.in d.l.qui ſuperſtitis, col.1.& ibi cũ
Franc.de Aret.in 7.col.& Imo.ff.de acqu.
hæred.idem tenent Bar.& Alex.in l.pactum
dotali. C.de colla & Bal.in l.fi.col.4. C.de
pac.& Soc.in cõſ.183.col.2.in 2.uo. Vnde
nepotes debet ſuccedere, quia renunciatio
nullum præbet eis obſtaculũ. Ex quo pro
nõ facta habetur,& prædictis adde Soc.in
conſ.91.col.2.in 1.uo. Secundo adducitur,
9 † nam quando ſoror renuncians moritur
ante eum, de cuius hæreditate agitur, filij
ſubintrant ſtatim in locũ matris,nõ ex per-
ſona matris, ſed ex perſona propria, ex be-
neficio legis tradito,in auth.ceſſante C.de
leg.hær.adeo,q̃d repræſentant illũ eundem
gradũ, quem repræſentat ſoror in capillo.
Ita tenet Bar.in l.1.§.ſi fil.ff.de coniug. cũ

eman-

eman.lib.& Barto.Imo.Pau.de Caſt. Fra. do *Aretin*.& communiter docto.in d.leg. qui ſuperſtitis.& *Bar*.in leg.2.C.de lib.præteri.& *Ale*.in d.l.pactum dotale. & ibi etiã Pau.de Caſt.& idem Pau. in conſ.164.co.9.in 2.uol.Si ergo eſt ius propriũ filiorum ſequitur, ꝙ illi non cenſetur per matrem renunciatum,unde poſſunt ſuccedere, Ter-
10 tio, ꝑ iſta † parte adducitur tex.in l.ſi quis filio.ff.de iniu.rup.reſ.ubi ſi teſtator exhæredat filium ſuum,qui moritur ante teſtatorem talis exhæredatio non nocet nepotibus ex illo filio,ex quo habetur pro non facta,ergo eodẽ modo minime debet nocere renunciatio,cum ualidum ſit argumentum de hæreditatione ad renunciationem prout hoc ſimili argumento utitur Pa. de Caſt.in d l.q ſuperſtitis,col. 2. Quarto ad-
11 ducitur † tex.in l.ſi quis poſthumos ſi filiũ. §.2.reſpõ. ff.de li. & poſt.ubi nepos præteritus rumpit teſtamentum, quãdo filius exhæreditatus moritur ante patrẽ, & hoc nõ eſt ex alio,niſi quia nepos ſubintrat locum & uenit ex perſona propria, nã ſi ueniret ex perſona patris, noceret ſibi exhęredatio patris,ſed nõ nocet, quia patri non fuit delata hæreditas,& ita,& ĩ caſu noſtro,excluſio matris mortuæ ante fratrem,nõ nocet nepotibus ſubintrantibus locum ex perſona propria,& ad idem eſt textus ſi conformis in l.ſi patronis.§.fina.ff. de bon.lib.& in l.quoties in fi.ff de nouatio.Quinto,ad-
12 ducit.† Doct.& Barto.in d.l. qui ſuperſtitis uer.itẽ uide,quædam mulier,&c.ubi tenet expreſſe, ꝙ etiã filijs ſint hæredes matris,renũciãtis ac mortua ante eum,de cuius hæreditate agitur ſuccedunt nõ obſtante renunciatione matris. Ex quibus rationibus hinc inde adductis caſus iſte redditur
14 ualde dubius.† Pro ſolutione huius quæſtionis concludo,& firmo hanc 2.partẽ tãquam magis communem,& meliorib. rationibus fulcitam, & maxime per primũ argumentum ,ad quod nullus doctor, qui uult tenere primam partem,poteſt reſpondere.ſ.ꝙ renunciatio cenſetur facta ſub cõditione,ſi ſucceſſio deferatur,ſed quia non fuit delata defecit conditio,& habetur pro non facta,l.Menius.& l.qui hær.ff. de cõd. & dem.nam ſicut conditio expreſſa impedit natiuitatem actionis ita etiam,& cõditio tacita,ut eſt glo.no. in item quia ff. de pac.quod ad hoc põderant ibi Bal. de Ro. *Ale*. Iaſ.& communiter doc. & gl.in l.2.§. creditum & ibi Iaſ.in 2.col.ff.ſi cert.pet. ꝑ l.cedere diem.ff. de uerb.ſig. Ante ergo, ꝙ ſi purificata iſta conditio per delationem ſucceſſionis,nullum ius eſt ortum per talẽ renunciationem. ergo ceſſante cõditione ceſſat renunciatio. & per cõſequens id, quod non eſt, non poteſt opponi filiis ſuccedere uolentibus c.non præſtat de reg. iur.lib. 6. Poſſunt enim dicere filii , ꝙ eorum mater nunquam renunciauit,ex quo non habuit effectum renunciatio,& hæc reſponſio iudicio meo ſola tollit omnia argumenta cõ-
14 trarias ſiue ſint filij hæredes ſiue nõ. Et † ut habeatur plene hæc materia, expediam cũ ꝑ nõnullas notabiles concluſiones. Et prima concluſio ſit iſta, Quando filia renunciat bonis paternis tantum,nulla facta mẽtione maternis, nec de fraternis iſta renunciatio eſt nullius utilitatis,ſi extãt filii maſculi,& filia renuncians eſt dotata de paragio, quia etiam ſine renunciatione erat excluſa a ſucceſſione paterna propter dotẽ, per cõſt.in aliquibus. Sed ſi tempore renunciationis non extabant maſculi, ſed ſolum aliæ ſorores tunc prodeſt iſta renunciatio ſororibus quia ipſæ ſolũ ſuccedẽt patri exclusa hæc, quæ renunciauit,& ratio patet ad ſenſũ,quia pater ſolet recipere iſtas renũciationes pro ſe,& hæredib. ſuis,unde mortuo pater remanent hæredes illo filiæ quæ non renunciauerũt ergo eius accreſcit iſta renuntiatio,ut habetur in dec.161 .conſil. Neap. ubi idem dicitur quando renunciatio ſit fratri & hæredibus per ea, quæ not. *Aug*.in conſi.52. inc.dominus Gilius,&c. col.fi.& Pet. Phi. Cor.in conſ.292. ubi plene in 3.uol & Seb.in conſu.ſi morietur,ſu per uerſicu.ipſi ſucceſſores,&c. Sed ſit tempore mortis patri non extarent alii filij, neque maſculi neque conſciẽtiæ,niſi ipſa, ſola, quæ renũciauit, tũc ſuccedit non obſtãte renunciatione, ex quo in illo gradu nõ eſt alia pſona quæ faceret ſibi obſtaculum, unde ipſa eſt hæres patris, a in primo gradu reperitur, & ſua renunciatio non ſe extendit ad iſtud caſum , quũ ſola remaneret, & hoc ꝓcedit patre mortuo ab inteſtato . Secus eſſet, ſi feciſſet teſtamentum,& aliũ ẽt extraneũ feciſſet hæredem, quia ille ſuccederet excluſa hæc filia ex quo renũciatio

fuit

fuit recepta pro ſe & hæredib. & ille eſt hæ
res ita hæc omnia tenet pulchre Ange. in
cõſ. 52. & Pet. Phi. Cor. cõſi. 291. in 4. vol.
Soc. in conſ. 150. col. 25. in 1. uol. & habe-
15 tur aliquid in d. dec. 161. in fi. Secũda † cõ-
cluſio ſit, Quando filia renũciat bonis pa
ternis uiuo patre, & maſculi extant, & po
ſtea moriantur admittitur filia ad ſucceſ-
ſionẽ non obſtante renunciatione. Ita te-
net Bald. in l. pactum dotale uer. 4 quæro,
& c. C. de col. & ibi ẽt Pau. de Caſ. in 2. col.
uer. item quærit, &c. ubi aſſignat rõnem.
ſ. ꝙ talis renũciatio cenſetur facta fauore
maſculorũ, & intelligitur reb. ſic ſtantib.
idem tenet Alex. in l. ſtip. hoc modo, colu.
4. ff. de ver. obl. & Ale. in conſ. 26 col. 4. in
3. uol. & Seb. in cõſu. ſi moriatur, in ver. ip
ſi ſucceſſores, &c. Qđ tñ intellige, & decla
ra. qñ maſculi moriũtur uiuo patre. Ita lo
quuntur deciſ. ſupra alle. Idẽ eſſet, quãdo
extarẽt maſculi tẽpore mortis patris ſed
nollent patri ſuccedere, quia talis renũcia
tio cenſetur facta in fauorem maſculorũ
qui uolũt ſuccedere patri, ut tenet Soc. in
cõſ. 85. col. fi. in 1. uol. & mod. in l. Gallus
§. & qđ ſi tñ. ff. de li. & poſth. et colligitur
ex dictis Bart. in l. fi. ff. ad Ter. In quãtum
ponderat, ꝙ maſculi adeant hæreditatem
ſecus eſt, qñ maſculi extarẽt & adirent hæ
reditatẽ patris, nã ſi quis poſtea moriantur,
tamẽ filia nõ ſuccedit in bonis patris, q̃a
ſemel excluſa, cenſetur perpetuo excluſa,
ſicut qñ excluditur p ſtatutũ. Ita tenet Bal
do in c. 1. §. 1. epum uel Abba. in uſib. feu.
& Bal. in auth. ſed ſi quis, col. 3. verſ. & per
hoc infertur, &c. de ſec. nup. & Ale. in cõſ.
20 col. 4. & conſi. 1. in col. fin. in 1. uol. &
Soc. in conſ. 19. col. 2. in 2. vol. & Bar. in d.
l. fi. ff. ad Ter. et Bal. in l. ſi pontionilla, C.
quãdo d. l. ce. et Bal. in l. in quib. C. de ſecu.
nup. et Soc. in conſi. 5. col. 1. et fi. in 1. uol.
16 Hoc tamen intellige, † quando maſculi
morerentur cum filiis, uel quãdo morere
tur teſtati. nam tunc is eſſet hæres. quam
hæredem inſtituerunt, excluſa penitus fi
lia. ſed ſi mortui eſſent inteſtati, et ſine li-
beris ſoror ſuccederet eis, etiã in bonis pa
ternis, quia nõ dĩr ulterius bona paterna
ſed fraterna. l. ſi ſirma ueſtra. C. de do. unde
quia ſoror non renũciauit bonis fraternis
ſuccederet una cum aliis fratrib. uel ſoro.
rib. ſi extant aliàs ipſa ſola ſuccederet. Ita
tenet Alexa. et communiter doct. in l. 1. §.
ueteres de acq. poſſ. & Pau. de Caſ. in l. Pau
lus reſpondit §. fi. ff. de acq. hær. & habetur
deciſi. 178. conſi. Neapo. et iſta procedunt
etiam in terminis conſt. in aliquibus, per
quas excluditur filia a ſucceſſione patris
quia non cenſetur excluſa a ſuccedẽdo fra
tri in bonis paternis per prædictas deciſio
nes, et etiam Lud. Rom. in conſil. 158. inc.
circa primum, &c. & Bald. in d. c. 1. §. 1. epi-
ſcopum, uel Abb. in uſibus feu. Tertia cõ
cluſio ſit.
17 † Quando filia renũciatio bonis paternis
uel alias excluſa per ſtatutum contempla
tiones maſculorũ, ſi cõtingat patrẽ mori
ſupſtite d. filia, et alia nepte ex filio pmor
tuo ſuccedit filia una cũ nepte, collatis do
tibus, et nõ excluditur ab eo, non obſtãte,
ꝙ a maſculo deſcẽdat. et rõ eſt, q a iſta ex-
cluſio fuit in fauorẽ maſculorũ. unde da-
to, quod ſupereſſet filius, uel ex eo nepos
maſculus, excluderetur filia tamen per ne
ptem, in qua non eſt qualitas maſculina,
non excluditur. Ita tenet Bar. in l. liberorũ
colu. 4. in fi. uer. quæro, ponerẽ tanto eodẽ
themate, etc. ff. de verb. ſig. et Pau. de Caſt.
in conſi. 47. inc. proponitur in caſtro, &c.
in 1. uolu. et Eul. Ale. et Iaſ. in l. 2. C. de in
ius uoc. reprobata op. Bal. ibi aliter ſentiẽ
tis. Idem tenet Cy. in l. 2. C. de ad cl. et Soc.
in conſ. 196 col. pe. in 2. vol. ubi cõiter di-
ſtinguitur. Aut filius moritur uiuo patre,
relicta nepte ex ſe, et tunc procedat hæc
concluſio, quia neptis nõ excludit amitã
ſuã a ſucceſſioni aui, per prædicta. ſi uero
primo moriẽ pater deĩde filius, ſuperſtite
nepte, et ſoror, tunc ſoror excluditur per
neptẽ. ex quo ius hæreditatis fuit quæſitũ
filio. unde ſoror cẽſetur perpetuo excluſſa
per ea quæ dixi in pcedẽti concluſione. Et
ſicut in iſto caſu qñ filius moritur viuo pa
tre neptis ex eo, non excludit amitam, ita
ẽt, et econuerſo, qñ pater moreretur ſuper
ſtite filio et nepte ex filio præmortuo, illa
neptis excluditur per patruũ uſq; per eã-
dẽ rationẽ, ſm Pau. de Caſ. in l. maximum
uitium. C. de lib. pt. et Fulg. et Ale. in d. l.
2. C. de in ius uo. et ibi etiam Fran. de Ar.
et cõiter Mod. ſed quãdo ex filio extaret
nepos maſculus, ſine dubio excludit ami-
tã, quia hẽt eandẽ potentia quã filius, ſecũ
du Bar. in d. l. liberorũ, colu. 4. uer. his præ
miſſus,

eman.lib.& Barto.Imo.Pau.de Caſt. Fra.
de Aretin.& communiter docto.in d.leg.
qui ſuperſtitis.& Bar.in leg.2.C.de lib.præ
teri.& Alc.in d.l.pactum dotale. & ibi etiã
Pau.de Caſt.& idem Pau. in conſ.164.co.
7.in 2.uol.Si ergo eſt ius propriũ filiorum
ſequitur, ꝙ illi non cenſetur per matrem
renunciatum,unde poſſunt ſuccedere, Ter
10 tio, ꝓ iſta† parte adducitur tex.in l. ſi quis
filio.ff.de iniu.rup.teſ.ubi ſi teſtator exhæ
redat filium ſuum,qui moritur ante teſta-
torem talis exhæredatio non nocet nepo-
tibus ex illo filio,ex quo habetur pro non
facta,ergo eodẽ modo minime debet noce
re renunciatio,cum ualidum ſit argumen-
tum de hæreditatione ad renunciationem
prout hoc ſimili argumento utitur Pa. de
Caſt.in d l.q ſuperſtitis,col. 2. Quarto ad
11 ducitur† tex.in l.ſi quis poſthumos & filiũ.
§.2.reſpõ.ff.de li. & poſt.ubi nepos præte-
ritus rumpit teſtamentum, quãdo filius ex
hæreditatus moritur ante partẽ, & hoc nõ
eſt ex alio, niſi quia nepos ſubintrat locum
& uenit ex perſona propria, nã ſi ueniret
ex perſona patris, noceret ſibi exhęredatio
patris,ſed nõ nocet, quia patri non fuit de
lata hæreditas,& ita,& ĩ caſu noſtro,exclu-
ſio matris mortuæ ante fratrem,nõ nocet
nepotibus ſubintrantibus locum ex perſo
na propria,& ad idem eſt textus ſi confe r
mis in l.ſi patronis.§.fina.ff. de bon.lib.&
in l.quoties in fi.ff de nouatio.Quinto,ad
12 ducit.† Doct.& Barto.in d.l. qui ſuperſti-
tis uer.itẽ uide,quædam mulier,&c.ubi te
net expreſſe, ꝙ etiã filijs ſint hæredes ma-
tris,renũciãtis ac mortua ante eum,de cu-
ius hæreditate agitur ſuccedunt nõ obſtan
te renunciatione matris. Ex quibus ratio-
nibus hinc inde adductis caſus iſte reddit
14 ualde dubius.† Pro ſolutione huius quæ-
ſtionis concludo,& firmo hanc 2.partẽ tã-
quam magis communem,& meliorib. ra-
tionibus fulcitam, & maxime per primũ
argumentum, ad quod nullus doctor, qui
uult tenere primam partem,poteſt reſpon-
dere.ſ.ꝙ renunciatio cenſetur facta ſub cõ
ditione,ſi ſucceſſio deferatur,ſed quia non
fuit delata defecit conditio,& habetur pro
non facta,l.Menius.& l.qui hær.ff. de cõd.
& dem.nam ſicut conditio expreſſa impe-
dit natiuitatem actionis ita etiam,& cõdi-
tio tacita,ut eſt glo.no. in item quia ff. de

pac.quod ad hoc põderant ibi Bal. de R
Alc.Iaſ.& communiter doc. & gl.in l.2
creditum & ibi Iaſ.in 2.col.ff.ſi cert.pet
l.credere diem.ff.de uerb.ſig. Ante ergo
ſi purificata iſto conditio per delatione
ſucceſſionis,nullum ius eſt ortum per ta
renunciationem. ergo ceſſante cõditio
ceſſat renunciatio. & per cõſequens id,
non eſt, non poteſt opponi filiis ſuccede
uolentibus c.non præſtat de reg.iur.lib.
Poſſunt enim dicere filii, ꝙ eorum ma
nunquam renunciauit,ex quo non hab
effectum renunciatio,& hæc reſponſio
dicto meo ſola tollit omnia argumenta
14 trarias ſiue ſint filij hæredes ſiue nõ. Et†
habeatur plene hæc materia, expediam
ꝑ nõnullas notabiles concluſiones. Et p
ma concluſio ſit iſta, Quando filia renu
ciat bonis paternis tantum,nulla facta
tione maternis, nec de fraternis iſta ren
ciatio eſt nullius utilitatis,ſi extãt filii m
ſculi,& filia renuncians eſt dotata de pa
gio, quia etiam ſine renunciatione erat
clauſa a ſucceſſione paterna propter do
per cõſt.in aliquibus. Sed ſi tempore ren
ciationis non extabant maſculi,ſed ſolu
aliæ ſorores tunc prodeſt iſta renuncia
ſororibus quia ipſæ ſolũ ſuccedẽt patri
clauſa hæc,quæ renunciauit,& ratio pa
ad ſenſũ,quia pater ſolet recipere iſtas re
ciationes pro ſe,& hæredib.ſuis,unde m
tuo pater remanent hæredes illo filiæ q
non renunciauerũt ergo eius accreſcit
renuntiatio,ut habetur in dec.161.con
Neap. ubi idem dicitur quando renunc
tio ſit fratri & hæredibus per ea, quæ ne
Ang.in conſi.52. inc.dominus Gilius.&
col.fi.& Pet.Phi.Cor.in conſ.292. ubi p
ne in 3.uol & Seb.in conſu.ſi morietur,
per uerſicu.ipſi ſucceſſores,&c. Sed ſit te
pore mortis patri non extarent alii filij,
que maſculi neque conſciẽtiæ,niſi ipſa,
la,quæ renũciauit, tũc ſuccedit non obſt
te renunciatione, ex quo in illo gradu
eſt alia pſona quæ faceret ſibi obſtaculu
unde ipſa eſt hæres patris, a in primo gr
du reperitur, & ſua renunciatio non ſe e
tendit ad iſtud caſum, qũ ſola remanere
& hoc ꝓcedit patre mortuo ab inteſtato
Secus eſſet, ſi feciſſet teſtamentum,& al
ẽt extraneũ feciſſet hæredem, quia ille ſu
cederet excluſa hæc filia ex quo renũcia

fuit

fuit recepta pro ſe & hæredib. & ille eſt hæ
res ita hæc omnia tenet pulchre Ange. in
cõſ. 51. & Pet. Phi. Cor. cõſi. 291. in 4. vol.
Soc. in conſ. 150. col. 25. in 1. uol. & habe-
15 tur aliquid in d. dec. 161. in fi. Secũda † cõ-
cluſio ſit, Quando filia renũciat bonis pa
ternis uiuo patre, & maſculi extant, & po
ſtea moriantur admittitur filia ad ſucceſ-
ſionẽ non obſtante renunciatione. Ita te-
net Bald. in l. pactum dotale uer. 4 quæro,
& c. C. de col. & ibi et Pau. de Caſ. in 2. col.
uer. item quærit, &c. ubi aſſignat rõnem.
ꝗ talis renũciatio cenſetur facta fauore
maſculorũ, & intelligitur reb. ſic ſtantib.
idem tenet Alex. in l. ſtip. hoc modo, colu.
4. ff de ver. obl. & Ale. in conſ. 26 col. 4. in
3. uol. & Seb. in cõſu. ſi moriatur, in ver. ip
ſi ſucceſſores, &c. Qd tñ intellige, & decla
ra, qñ maſculi moriũtur uiuo patre. Ita lo
quuntur deciſ. ſupra alle. Idẽ eſſet, quãdo
extarẽt maſculi tẽpore mortis patris ſed
nollent patri ſuccedere, quia talis renũcia
tio cenſetur facta in fauorem maſculorũ
qui uolũt ſuccedere patri, ut tenet Soc. in
cõſ. 85. col. fi. in 1. uol. & mod. in l. Gallus
§. & qd ſi tñ. ff. de li. & poſth. et colligitur
ex dictis Bart. in l. ſi. ff. ad Ter. In quãtum
ponderat, ꝙ maſculi adeant hæreditatem
ſecus eſt, qñ maſculi extarẽt & adirent hæ
reditatẽ patris, nã ꝗuis poſtea moriantur,
tamẽ filia nõ ſuccedit in bonis patris, ꝗa
ſemel excluſa, cenſetur perpetuo excluſa,
ſicut qñ excluditur ꝑ ſtatutũ. Ita tenet Bal
do in c. 1. §. 1. epum uel Abba. in uſib. feu.
& Bal. in auth. ſed ſi quis, col. 3. verſ. & per
hoc infertur, &c. de ſec. nup. & Ale. in cõſ.
20 col. 4. & conſ. 2. in col. fin. in 1. uol. &
Soc. in conſ. 19. col. 2. in 2. vol. & Bar. in d.
l. ſi. ff. ad Ter. et Bal. in l. ſi pontiouilla, C.
quãdo d. l. ce. et Bal. in l. in quib. C. de ſecu.
nup. et Soc. in conſ. 5. col. 1. et fi. in 1. uol.
16 Hoc tamen intellige, † quando maſculi
morerentur cum filiis, uel quãdo morere
tur teſtati, nam tunc is eſſet hæres, quam
hæredem inſtituerant, excluſa penitus fi
lia, ſed ſi mortui eſſent inteſtati, et ſine li-
beris ſoror ſuccederet eis, etiã in bonis pa
ternis, quia nõ dñr ulterius bona paterna
ſed fraterna. l. ſi uia ueſtra. C. de do. unde
quia ſoror non renũciauit bonis fraternis
ſuccederet una cum aliis fratrib. uel ſoro-
rib. ſi extant, alias ipſa ſola ſuccederet. Ita
tenet Alex. et communiter doct. in l. 1. §.
ueteres de acq. poſſ. & Pau. de Caſ. in l. Pau
lus reſpondit §. fi. ff. de acq. hær. & habetur
deciſ. 178. conſi. Neapo. et iſta procedunt
etiam in terminis conſt. in aliquibus, per
quas excluditur filia a ſucceſſione patris
quia non cenſetur excluſa a ſuccedẽdo fra
tri in bonis paternis per prædictas deciſio
nes, et etiam Lud. Rom. in conſil. 158. inc.
circa primum, &c. & Bald. in d. c. 1. §. 1. epi-
ſcopum, uel Abb. in uſibus feu. Tertia cõ
cluſio ſit.
17 † Quando filia renũciatio bonis paternis
uel alias excluſa per ſtatutum contempla
tione maſculorũ, ſi cõtingat patrẽ mori
ſupſtite d. filia, et alia nepte ex filio ꝓmor
tuo ſuccedit filia una cũ nepte, collatis do
tibus, et nõ excluditur ab eo, non obſtãte,
ꝙ a maſculo deſcẽdat, et rõ eſt, ꝗa iſta ex-
cluſio fuit in fauorẽ maſculorũ. vnde da-
to, quod ſupereſſet filius, uel ex eo nepos
maſculus, excluderetur filia tamen per ne
ptem, in qua non eſt qualitas maſculina,
non excluditur. Ita tenet Bar. in l. liberorũ
colu. 4. in fi. uer. quæro, ponerẽ tanto eodẽ
themate, etc. ff. de verb. ſig. et Pau. de Caſt.
in conſi. 47. inc. proponitur in caſtro, &c.
in 1. uolu. et Eul. Ale. et Iaſ. in l. 1. C. de in
ius uoc. reprobata op. Bal. ibi aliter ſentiẽ
tis. Idem tenet Cy. in l. 1. C. de ad cl. et Soc.
in conſ. 196 col. pe. in 2. vol. ubi cõiter di-
ſtinguitur. Aut filius moritur uiuo patre,
rel. eta nepte ex ſe, et tunc procedat hæc
concludit, quia nepus nõ excludit amitã
ſuã a ſucceſſioni aus, per prædicta. ſi uero
primo moriẽ pater deide filius, ſuperſtite
nepte, et ſoror, tunc ſoror excluditur per
neptẽ. ex quo ius hæreditatis fuit quæſitũ
filio. unde ſoror cẽſetur perpetuo excluſa
per ea quæ dixi in prẽdẽti concluſione. Et
ſicut in iſto caſu qñ filius moritur viuo pa
tre neptis ex eo, non excludit amitam, ita
& et econuerſo, qñ pater moreretur ſuper
uite filio et nepte ex filio præmortuo, illa
neptis excluditur per patruũ uſq. per eã-
dẽ rationẽ, ſ̃m Pau. de Caſ. in l. maximum
uitium. C. de lib. pt. et Fulg. et Ale. in d. l.
1. C. de in ius uo. et ibi etiam Fran. de Ar.
et cõiter Mod. ſed quãdo ex filio extaret
nepos maſculus, ſine dubio excludit ami-
tã, quia hẽt eandẽ potentiã quã filius, ſecũ
du Bar. in d. l. liberorũ, colu. 4. uer. his præ
miſſis,

n ff. &c ff.de uer.ſig. & Bal. & Ale.in d.
18 l.2 C.de in noſt.oc. Quid aũt ſi † mo-
riatur ſuperſtite filio, & nepote maſculo
ex filia præmortua, communis concluſio
eſt q ille nepos excludatur nõ obſtante qᵽ
ſit maſculus ex q̃ io procedit a radice infe
cta ſm Bar. in d.l. liberorum colu.5.uer.
quarto quid ſi filia,&c.& Bal.in d l.maxi-
mũ uitiũ col 1 uer.& idẽ d co ſi ex tali fi-
lia,&c & Soc.in cõſ.5.uer.9.ꝓbatur,&c.
& cõſ.31 col.2.uerſi.3.probatur.&c in 1.
uol.& Ale.in conſ.53.col.2. in 4 uolu.&
Bar. in l 2.§.uidendi,in ti.ff. ad Tertul.&
Ang.in §.neq.in authe. de trien.& ſemiſ.
19 Quarta concluſio † eſt, ſi filia renunciat
bonis paternis cũ pacto,quãuis largo, de
quicquã ulterius non petendo,põt nihilo-
minus petere legitimam,quia ille nunquã
cenſetur renunciaſſe,niſi ſpecialiter, & ex
preſſe cum iuſo renunciet ẽt iuri legitimæ
tex eſt,& ibi Bal.Pau.de Caſt. & oẽs doc.
in l.ſi qñ §.generaliter,C.de inoffi.teſta.&
Pau.de Caſt.in cõſ.73.in 1.col,ſi.in 1.vol.
& Soc.in conſ.30.col.11.in 1.volu.ſed in
ſpecie ualet renũciatio legitimæ,vt ĩ locis
prælleg.& tenet Ale.in conſ.180.& 181.
in 5.uol. Et in tñ procedit iſta concluſio,
qᵽ ẽt ſi pater legaret filio uel filiæ aliquid
pro ſua legitima,cũ clauſula expreſſa, qđ
plus petere nõ poſſit,quamuis filius uel fi-
lia agnoſcat legatum tñ poteſt petere ſup
plemẽtũ legitimæ,ſecundum Bal.Paul.de
Caſt.Iaſ.& communiter doct. in d.§ & ge
neraliter,& Ale.in conſ.89.col.fi.in 4.vol.
& Soc.in conſi 1.colu.1.& 2.in 4.uolu.&
Alex.in conſi.8.colu.pen.in 4.uol.& ratio
eſt quia pater non poteſt hoc ſupplemen-
tũ prohibere nec onus legitimæ appone-
re,ut ibi habetur. & le.quoniã in prioribus
C.de inoſ.teſt.Sed quando plenarie renũ-
ciatum eſt iure legitimę & eius ſupplemẽ-
to,etiam ſi poſtea pater multa quæſiuit,
non poteſt filia aliud petere quia poterãt
etiam bona diminui ſecundum Bal.in l.ſi
quamuis,in fi.C.de inoffic. & Ale.in conſt.
20 181.in 5.uol. Ex præd ẽtis † ſequitur pul-
chra illatio in terminis conſt.in aliquib.,
quod licet filia excludatur a ſucceſſione
patris propter maſculos,debet tamen cõ-
grue dotari,& dos nõ debet eſſe minor le
gitima,nam paragium.quod habetur per
d conſtit.ſuccedit loco legitimæ,ita tenet
And.de Iſer.in d.conſt.in aliquib.colu.8.
& ibi etiam Mat.in 15.col.in 12. q ubi di
cit quod paragium non poteſt eſſe minus
legitima,ſed plus eſſe poteſt,ut mulier re-
bat pari,& quod dictum paragium nõ de
bet eſſe minus legitima, ẽt q̃ñdo filia ex
cluditur per ſtatutum tenet Ale.in cõſilio
96.in 1.uol.& Fulg.& Sal in auth.res quę
C.comm.de leg.& Petr.Phi.Corn.in conſ.
100.in 2.uolu.unde ſequitur quod ſi filia
dotata non renunciauit expreſſe iuri legi
timæ,põt dicere ſe non congrue dotatam
quando habuit minus legitima, & petere
ſupplementum,non obſtante ſtatuto, uel
renunciatione ſucceſſionis, ut tenet Petr.
Phi Cor.in d.conſ.100.in litera c,in 2.uo
lu.& Phil.Dec.in conſi.89. columna pen.
& Paul.de Caſt.in conſ.78.incip.licet iſta
domina Lisa, &c.columna fi.in 1.uolum.
& Philip. Decius in conſilio 26. per to-
tum.
21 † Limita multum ſingulariter hoc non
procedere,quando filia eſſet maritata, &
dotata a patre, quia quantumcunque ſit
dos, ſemper cenſetur congrua,ex quo a pa
tre fuit cõſtituta.nam lex præſumit,quod
pater bene prouidit filiæ,& quod pater fe-
cit,non debet alteri uideri incompetens,
cum nullus amor uincat paternum,l.fi.C.
de cur.libr.10.& l.nec in ea.ff.de adul.vn-
de filia nõ poteſt patrem inquietare,& di-
cere ſe in congrue dotatam.ita tenet Pau.
de Caſt.in conſ.275.inc ſuper primo quę
ſito,&c.colu.4.& 5.in 1.volu & Phi.Dec.
in conſi.26.col. .& conſi.89 col.fi Vnde
prædicta procederẽt,quãdo filia dotaretur
ab alio quã a patre de bonis paternis, pu-
ta a fratre,uel a tutore, & hãc limitationẽ
ſẽtit Mat.in d.conſt.in aliquibus col.fi.&
eſt noua limitatio, & a paucis cognita.
22 Quã † cõfirmo bona ratione,nã uiuẽte pa
tre non tractatur de legitima, quia pro ea
habetur reſpectus ad tempus mortis.le.cũ
quæritur C.de inof.teſt.& l etiam § fina.
& l.ſi patronum §.ſi ff.de bo libr.nam ui-
uente patre non conſideratur legitima in
eius bonis leg.2.§.interdum.ff. de uulg.&
pup.& l.1.§ ſi impuberi. ff.de collat.bon.
nec tenetur pater aſſignare legitimam fi-
lio in eius uita,ſecundum Bal. Ange.& cõ
muniter doct.in l.lex.Cor.ff.de uul. & pu
pil.nullum.n.ius habet filius uiuente pa-

tre

ſtre in eius bonis, ut ibi, & per Bal. in l. quã-
uis, uer. extra quæritur, &c. C. de fide c. un-
de pater dotando filiam, impleuit officiũ,
ad q̃ de iure tenebatur, per l. qui liberos,
ff. de ritu nup. & l. fi. C. de do. promiſ. & ul
tra nõ tenetur, nec poteſt dicere filia ſe ha-
buiſſe minus legitima, quia eo uiuente nõ
conſideratur, & poſſibile eſt q̃ bona dimi-
nuatur antequam moriatur. minime poſt
mortem patris poteſt filia conqueri, quia
lex reputat congruam dotem eã, quæ fuit a
patre conſtituta, & non inſpicimus argu-
mentum facultatum patris, quia dubius e-
rat iſte euẽtus, ex quo poterant diminui, ut
dicit Bal. in d. l. quamuis, in fi. & Ale. in con
ſi. 181. in 5. uol. q̃ dic, ut per Ale. & Pau. de
Caſt. in l. in rõne, la 2. in prin. ff. ad l. Fal. q̃
tamen reſtringe, niſi pater dediſſet ita mo-
dicam dotem, cum eſſet ualde diues, ut præ
ſumatur dolus re ipſa in parte, nam poteſt
tunc filia agere ad ſupplemẽtum, ſecundũ
Pau. de Caſt in conſi. 173. col. 4. in 1. uolu.
23 ubi ponit exemplum. Ex quibus † infero
ad pulchram q. & quotidianam, in qua ui-
di pluries dubitari. Si pater habens plures
filias, dotauit primam, cui dedit centũ in
dotem, & contenta remanſit, deinde mari-
tauit aliam, qui dedit ducenta, quæritur an
prima poſſit conqueri, & agere ut detur ſi
bi æqualis dos, & ſic petere alia centum. In
hac quæſtione ſemper conſului contra pri
mam. ſ. quod non poſſit quicquam petere,
& nunc confirmo per prædicta. Aut. n. pri-
ma habuit dotem aſcendentem ad legiti-
mam, & caſus eſt clarus, quia nihil plus pe
tere põt, nã eo ipſo quod hẽt, legitimã, eſt
congrue dotata. & pater bona ſua alijs di-
ſtribuere poteſt, dummodo filiæ det legiti
mam ut habetur in auth. nouiſſima C. de
inoffic. teſt. Aut habuit minus legitima, &
tunc quia fuit dotata a patre, cenſetur con
grue dotata per ſupradicta. Sicut. n. poteſt
per uiam inſtitutionis plus dare uni filiæ,
quam alteri, ita etiam per uiam dotis, po-
teſt melius tractare unam filiam, quam a-
liam. ita tenet Ale. in conſi. 19. col. 2. in 2.
uol. ubi ponderat illud incertum, ſ. q̃ bona
patris poſſent ita augeri ſicut diminui, uſ-
que ad eius mortem, per l. fideicom. C. de
tranſ. & hanc concluſionem tenet Bald. in
conſi. 226. in 3. uol. & Bald. nouẽ in tract.
dotium, in 16. prin. 6. partis, col. 9. cũ duab.
ſeq. & Matt. in conſt. in aliquibus, colu. fin.
Confirmatur auctoritate Euangelii per
Matth. c. 20. An non liceat mihi facere q̃d
uolo, uel oculos ſuos nequaquam eſt, quia
ego bonus ſum, nonne ex denario conueni-
ſti mecum, tolle quod tuum eſt, & vade,
&c. Ita poterit dicere pater primæ filiæ. In
24 caſib. autem, † in quibus tenui filiam poſ-
ſe petere ſupplementum tanquam incon-
grue dotatam, ut q̃n dotatur a fratre, uel a
tutore poteſt etiã petere fructus illius ſupple
menti, quia cui debetur legitima, debentur
etiam fructus legitimæ a die mortis patris,
ſecundum Ale. in conſi. 52. in 1. uol. & Pet.
Phi. Corn. in conſi. 265. in 3. uolum. & per
do. in l. Papinia. §. unde ſi quis, ff de inoffi.
teſt. Quinta concluſio eſt. Quando filia re
25 nunciat bonis paternis, & omni iuri legiti
mæ, intelligitur renunciare ſucceſſioni ab
inteſtato, non autem ex teſtamento, unde
dato quod filia renunciet, uel ſit excluſa
per ſtatutum, poteſt nihilominus pater in
teſtamẽto inſtituere eam hæredem, uel ali-
quid ſibi legare, ſi vult ſecundum Bal. in l.
pactum uerſicu. 3. quæro, &c. C. de colla. &
Alex. in l. ſtipulatione hoc modo, col. 3. in
prin. ff. de uerb. obl. & ibi plenius Iaſ. in 6.
& 7. colu. ubi plus dicit, quod etiam ſi filia
renunciaſſet patri, & fratribus de non ſuc-
cedendo patri ex teſtamento, nec ab inte-
ſtato, poteſt nihilominus ſuccedere ex teſta
mento, quia pater inſtituendo, cenſetur iu-
ramentum & pactum remittere & ita etiã
habetur in deciſ. 350. conſi. Neapol. & per
Bal. in l. fi. C. de pac. & in terminis conſt. in
aliquibus, quod non procedat ex teſtamen
to, tenet ibi And. de Iſer. in tertia. colum.
& Matt. in 5. uol. uerſi. 5. quæro, &c. Et ex
26 his infero † ad pulchram quæſtio. Si filia,
quæ alias erat excluſa per conſtit. regni re-
nunciauit patri, bonis paternis, & iuri legi
timæ propter dotem, quas habuit, deinde
pater in teſtamento inſtituit filium maſcu
lum hæredem, filiam autem inſtituit hære
dem in dotibus ſuis, & in uno tareno iure
conſtitutionis, prout communiter ſolent
facere notarii, qui iſtud conſulunt teſtato-
ribus, & naſciunt, quid agant, dico quod
iſta filia, ſi habuit modicam dotem, poteſt
petere ſupplementum legitimæ ex cau-
ſa teſtati, non obſtante renunciatione,
quia illa non ſe extendit ad cauſam

teſtari.

teſtati, per prædicta. Ita tenet Soc.in conſi. 30 col. 13.& 14.uer. 9.&c.in 1.uolu. Nam iſtud ſupplementum petitur ſecundum iudicium teſtatoris.& non contra, ſecũdum eum ibi per l.omnimodo. C.de inoffi. teſt. Vnde melius eſt quod pater nullam faciat mentionem de filia, quia propter conſtitu. in aliquibus, & propter eius renunciationem eſt excluſa, etiam a legitima, & tenementi, quia ſæpius euenit, & eſt magnus effectus impediendi uires renunciationis.

27 Sexta concluſio† ſit. Si filia renũciauit bonis paternis contemplatione fratris, prout præſumitur, qñ extat maſculus, ſecundum Pau.de Caſt.in dict.l.pactum. C.de collat. Alex.in conſ.19.colu.4.in 3.uol.& dixi ſupra in 2.concluſione. Vel ſi eſt excluſa per ſtatutum propter maſculum ſi contingat patrem mori ſuperſtite filio & filia dotata, qui filius antequam adeat hereditatem patris, moritur ſuperſtite filia fœmina, ad quã pater ex potentia ſuitatis tranſmiſit paternam hæreditatem, iux.l.apud hoſtes. C.de ſuis,& legit.& quæ habentur in l.ſi fratris. C.de iure delib. & per *Bart.* in l.ſi infanti, eod tit.& in l.uentre, ff.de acqu.hær.& illa neptis non excludit hanc filiam dotatam amitam ſuam ex quo eſt fœmina, & non habet qualitatem patris, non obſtãte tranſmiſſione, ex quo pater non adiuit, & ſic nõ fuit ius quæſitum maſculo, perinde habetur quo ad hunc effectum, ac ſi mortuus eſſet uiuo auo, prout dixi ſupra in 2.& 3.concluſione. Iſtud fuit no.dictum Iac.de Are. quem ibi ſequitur Sal.in l.1.C. de adult.& Soc.in conſi.116.colu.7.in fin.uerſi.3. hæc opin.&c.in 1.uol.quod nota perpetuo, ad ampliationem eorum, quæ dixi ſupra in d. 2.& 3.concluſio, nam quilibet prima facie diceret contrarium, & hanc concluſionem teneo pro uera in caſu quando filia eſſet excluſa per ſtatutum, ſed quando renunciauit patri, uidetur eſſe magis dubia, quo caſu diſtinguerem. Aut renunciauit ſimpliciter in fauorem maſculi, & idem, quia par eſt ratio, aut renunciauit patri, & hæredib. ſuis, et tunc illa neptis ex potentia trãſmiſſionis eſt hæres aui et ſibi accreſceret renũciatio, & iſta filia excluderetur ex uirtute renunciationis, per ea, quæ dixi ſupra in 1. concluſione, & quæ habentur in deci.116.

28 conſi. Neap. Septima† cõcluſio ſit. Quãdo filia renũciauit bonis paternis.& maternis iſta renunciatio prodeſt fratribus, & ſororibus, quia licet per conſt. regni excluderetur a bonis patris propter dotem, non tamen excluditur a bonis matris, ſecundum An.de Iſer.in d conſt.in aliquib.col.1.10. 11.& niſi aliter ſe haberet conſuetudo, prout in ciuitate Neapolis, per conſuetu. quæ incipit ſi moriat, qua cauetur, ꝙ ſtãte maſculo filia non ſuccedit dummodo maritetur deparagio de bonis matris, & ita fuit declaratum in deciſ. 278.conſi. Neapol.in prin. Vnde per renũciationem factam per filiam de bonis maternis, ceſſante conſuetudine, portio eius accreſcit fratribus, & ſororibus quibus mortuis poſt mortem parentum ſuccedit ipſa ſoror renuncians in dictis bonis, quia non dicũtur materna, ſed fraterna, per ea, quæ not. *Alex.* & doct.in l.1. §.ueteres, ff. de acqu. poſſ. & habetur in d. dec.178.in 3.dubio, & dixi ſup.in 2.concl. Octaua concluſione ſi.

29 †Quando filia renunciat bonis paternis, & maternis, & fraternis, iſta renunciatio prodeſt fratribus, non ſolum reſpectu bonorum maternorum, ſed etiã fraternorum quia mortuo aliquo ex fratribus ſuccedẽt alii fratre, & ſorores, excluſa penitus iſta quæ renunciauit, ut habetur in deciſ. 151. conſi. Neap. Sed mortuis omnibus fratribus, & ſororibus ab inteſtato, ſine liberis ſuccedit ipſa ſoror, quæ renũciauit, ex quo non habet aliud obſtaculum in illo gradu per ea, quæ no. Ang.in conſi. 52.incip.dominus Gilius, &c.& dixi ſupra. Sed in ciuitate Neap. ſiue ſoror renunciauit, ſiue nõ, quando fuit donata, nõ ſuccedit fratri uel ſorori defunctæ, extante fratre maſculo, uel filio fratris, & hoc eſt de conſuetudine, per conſuetu. ſi quis uel ſi qua, §. ſed ſi morienti, iuncto uerſi. & in præmiſſis, & ibi per Sebaſt.

30 † Iſtis concluſionibus† ſic elicitis, reuertor ad propoſitum q. noſtræ principalis, u alee, an iſta renunciatio matris, noceat filiis ſuis heredibus. Et certe, quando mater moritur poſt eum, de cuius hæreditate agitur, nullũ eſt dubium. Et oẽs doct.in d.l. pactum. C. de collat.& in d.l.qui ſuperſtitis, tenentur ꝙ noceat filiis, ex quo hæreditas fuit delata matri. Sed caſus noſter eſt, quando mater præmoritur, quo caſu ſi quæris de ſucceſſione

ceſſione bonorum paternorum, quib. renũciauit hic ſunt duo obſtacula. Vnum, ſ. de conſt. in aliquibus, quæ excludit filiam dotatam a ſucceſſione patris, ſtãtib. maſculis & aliud de renunciatione. Eſt etiam & tertium obſtaculum, quia filia ideo renunciat propter dotem quam habet a patre, quo caſu recipit illam in lucrum ſuæ legitimæ, & portionis debitæ in hæreditate paterna, & uocat ſe contentam proportione ſua, prout communiter ſolent fieri iſtæ renunciationes filiarum in cauta forma, unde filia, & eius filii excluduntur non tam ui repudiationis, quam quia mater habuit partẽ ſuã unde bona fides non patitur, ut filii idem bis habeant, & iſtam rationem tenet Lud. Rom. in d. l. qui ſuperſtitis, per quam tenet contra filios, licet Ale. ipſum referẽs in d. l. pactum teneat contrarium, tamen opi. Lud. Rom. per plures bona rationes tenet Phil. Dec. in conſil. 181. colu. 4. & 5. Verum in hoc regno, ubi eſt d. conſtit. in aliquibus, ſine dubio procedit opin. Lud. Ro. Et propterea concludo, q quando agitur d. ſucceſſione patris, nepotes omnino excluduntur, ſiue mater moriatur uiuo patre ſiue poſt, nam mater recipiendo dotem a patre, eſt effecta in ſucceſſibilis patri, ab inteſtato, per d. conſtitu. & ſic eſt obtruncata uia ſuccedendi per deſcendentes ex fœmina, unde nepotes excluduntur, ſiue mater renunciet, ſiue non ſtantibus maſculis ex quo ueniunt a radice infecta, ut tenet Bar. in l. liberorum, col. 5. uerſi. quæro, quid ſi filia, &c. ff. de uerb. ſign. & dixi ſupra in 3. conclu. in fin. in iſto enim caſu ceſſat ratio quam aſſumit Alex. in d. l. pactum contra Lud. Rom. quia ſi mater ueniret, & non renũciaſſet habito paragio, excluderet a ſucceſſione patris, ergo eodem modo & filii excluduntur.

31 Quam concluſionem † limito non procedere, quando omnes filii maſculi morerentur uiuo, patre, & ultimo loco moreretur pater, quia tunc iſti nepotes ex filia ꝑmortu ſuccederent una cum filiab. ſi extant, ſ. eorum materteris, collatis dotibus matris quia per mortem maſculorum tollitur obſtaculum conſt. Similiter renunciatio matris non nocet eis, quia fuit mortua uiuo patre, minime obſtat obſtaculum receptionis dotis, quia offertur collatio, quam poterat offerre mater, ſi non renunciaſſet, ſecundum Alex. in d. l. pactum, & hanc limitationem firmo, per ea, quæ dixi ſupra in 2. conclu.

32 Si uero † quærimus quando filia renunciauit bonis maternis, hic ceſſat obſtaculum conſtitutionis, quia non excludit filiam a ſucceſſione materna. Ceſſat etiam obſtaculum receptionis dotis. Quod põderat Ro. in d. l. qui ſuperſtitis, quia dotes communiter dantur de bonis paternis, non autem maternis, ſolum remanet obſtaculum renunciationis, quod non obſtabit filiis, ex quo eorum mater mortua eſt ante auiam de cuius hæreditate agitur, unde indubitãter ſuccedent nepotes in bonis auiæ, per rationes ſupra adductas, pro ſecunda parte. Verum ſi filia eſſet dotata de bonis maternis, & renunciaſſet, tunc obſtaret dictum Lud. Rom. & Phil. Dec. in d. conſ. 181. ſed magis communis uidetur opinio Alex. in d. leg. pactum ſcilicet quod nepotes ſuccedant collatis dotib.

33 Si quærimus † de tertio, ſ. qñ renunciauit bonis fraternis, & tunc per omnia dico, idem quod dixi in maternis, quia eadẽ eſt ratio, & tranſiuit concluſum ſupra in ſolutione, ſ. quod nepotes ſuccedant, non obſtãte renunciatione. In uno tamen caſu facio differentiam, ſ. quando ſoror eſſet dotata a fratre de bonis ipſius fratris, & renunciaſſet acceptando illam dotem proportione ſua quæ ſibi contingere poſſet in hæreditate fraterna, tunc indubitanter teneo opi. Lu. Rom. & Phi. ſ. quod ſiue iſta ſoror moriatur ante fratrẽ, ſiue poſt, ſemper excludantur filii ſtãtib. aliis fratribus, uel ſororibus ex quo in iſto caſu ceſſat ratio Alex. Nam cum tractetur de ſucceſſione collaterali, non habet locum collatio dotis, quia ſolũ procedit, qñ deſcendens ſuccedunt aſcendentibus, ut no. glo. ſingu. quam ibi ſequitur Paul. de Caſt. & communiter docto. in l. 1. in gl. fi. C. de leg. hæred. Iaſ. in l. ſi emãcipati, col. 5. & ibi etiam Ale. C. de collat. Vnde ſi uiuere ſoror, & non renunciaſſet, & uellet ſuccedere, ceſſaret collatio, & reſultaret iniquitas quæ iniquitas debet conſiderari in filiis eius quib. ſuccederent cõtra bonã fidem, & non conferrent, debẽt ergo excludi uigore portionis receptæ per matrẽ, ſecundum Lud. in d. l. qui ſuperſtiti. cauſa

34 æquitatis ſeruandæ. † Supereſt modo reſpõdere ad argumenta adducta pro prima parte, unde ad primum, quod magis urget reſpondere, quod ex quo mater renũnciat, & promittit non contrauenire nec per ſe, nec per hæredes ſuos, cenſetur, ligat hæredes quo ad illa, habent ut hæredes matris ex quo fuerunt nominati per appellatiuum, ſcilicet hæredes nam mater, quando facit iſtas renunciationes cedit omnia iura ad eam ſpectantia, & quæ ad ipſam ſpectare poſſet quomodocunque, & qualitercũque ſuper dictis bonis, & ſic ſemper uerba referuntur ad perſonam renunciantis. Sed filij non petunt illud quod matri ſpectauit, nã non ueniunt ex perſona matris, ſed ex propria, ſic non contraueniunt, quia nõ petũt ius matris, ꝙ fuit renunciatum, ſed ius proprium, cui renunciatum non fuit, nec illud habent ut hæredes, ergo non ſunt ligati ad hoc Ita in propriis terminis reſpõdet Pet. Phil. Cor. in conſi. 6. col. pen. in fin. in litera u, in 4. uol. Iſtud enim ius habuiſſem, filii etiam ſi non eſſent hæredes matris. Facit text. in auth lucrum, C. de ſecund. nup. unde reſpondeo, ad l. cum a matre, C. de rei uend. quod uerum eſt, quod hæres tenetur habere ratum factum defuncti, & non contrauenire, ſed hic ſatis habetur ratum, & in nullo contrauenitur, prout factum fuit, quia mater renunciauit ius ad eã ſpectans, uel ſpectaturum, ſed ad ipſam nũquam aliquod ius ſpectauit, quia fuit morte præuenta, ergo nihilum in filii contraueniunt. Et licet promiſerit neque per ſe, neque per hæredes petere, intelligitur, ſ. illud ius matri competens. Præterea quia non fuit impleta conditio, quia hæreditas non fuit delata, remanet renunciatio pro non facta. Vnde ſicut quando mater non renunciaſſet, admitterentur filij, eodem modo, & nunc, ut ſupra dixi pleuè in ſecũda parte ſupra.

35 Ad ſecundum † argumentum reſpondeo, ꝙ ex quo filia mortua eſt in uita patris habetur ac ſi nunquam fuiſſet in rerum natura, unde tunc ceſſat ius accreſcendi, & de eo nulla habetur ratio, ſecundum Bal. in l. 1. colum. 8. in 6. q. ſi. uerſic. quid de filia, &c. quando non per. pac. & ſic non impeditur ſucceſſorium edictum.

36 Ad tertium argumeqtum † reſpondeo, dãdo bonum inſtantiam nam feudum habet immediatè a patre, cui ſucceditur, & res quæſita patri, & ab eo tranſit ad fil unde ratione connexitatis cum rebus gen ſatis, & propter connexitatem per rum, & patris filij, non poteſt filius ha feudum, & repudiare hæreditatem, in acceptat feudum, tenetur ut hæres, declarat Aluar. in d. c. 1. col. 2. an agna &c. in uſib. feu. Sed in caſu noſtro iſta ceſſio fratris nõ habetur immediatè tre, nec unquam fuit matri quæſita, ſe mediatè uenit a fratre defuncto in i nepotes ex perſona propria, unde no bet eis nocere factum matris. Præter nuncia matris habetur pro non facta pter non impletam conditionẽ. Vnde obſtat filius, ut ſupra, quæ ratio ceſſ

37 feudo. † Et ex hoc puto fruſtratorian cautelam, quam dant aliqui doctore ſulentes iſtis nepotibus, ut faciant int rium, ſicut dicitur, in d. c. 1. an agnatu quia confectio inuentarij uerum eſt, parat bona feudalia a burgenſaticis, cit hæredẽ teneri uſque ad uires burge corum non tamen tollit obligatione quis non teneatur ad factum defunct tem uſque ad uires hæreditatis burge corum, ergo quamuis iſti nepotes fac inuentarium, non tamẽ per hoc eſſen ti ad obligatione habendi ratam ren tionem matris, & ab intereſſe ſalten ad uires hæreditatis matris quãdo al quam per inuentarium non eſſent i nes, inuentarium enim nihil aliud fa niſi quia ſeparat bona matris a bon culi cui ſucceditur.

38 Ad quartum † argumentum reſpond illa eſt ſola auctoritas unius docto, q que legi, neque urgenti ratione fulci cum habeamus communem opin. p parte quam ſequuntur tot excellente non debemus ab ea recedere propt uam fantaſiam unius doct. Ita dicit & Pau. de Ca. in l. ſi. C. de inſt. & ſubſ iudex, qui ombitti communem opi rendo opinio ſingulari unius docto. tem ſuam, ſecundum Bar. in l. fin. C. d na iud. qui male iud & Iaſ. in l. ſcien § fin. col. pen. ff. qui ſatiſ. cog. & Alex conſ. 95 col. 3. in 2. uol. & Ale in con colu. 3. in 1. uol. et ad confutandam d auctoritatem Seb. confuto ſuas rat

D

nam dicit ipſe, primo moueor, per rationes proxime dictas, &c. & ſupra proxime in dicto loco allegato aſſignauerat duas rationes, ſ. quod non ſit curandum, quod renunciatio matris tendat ad detrimẽtum filiorum. Prima ratio, eſt, ſ. quia iſtud detrimentum accedit filiis conſecutiue, & ſecũdario, non principaliter, & ideo non conſideratur, certe iſta ratio procedit, quando ſi illa renuncians ſuperuixiſſet, quo caſu filii, haberent neceſſe uenire ex perſona matris nam uerum eſt quod tunc principale detrimentum eſt matris, quæ præcedit, ſed quando matri non fuit delata hæreditas, dico quod principale detrimentum eſt filiorum uenientium ex perſona propria, quia ab eis inciperet, ſi noceret eis renun-
39 ciatio matris. † Secunda ratio Sebaſt. eſt quod primus hæres cenſetur eadem perſona cum defuncto, unde uſ hæres iuraſſe, ꝙ defunctus iurauit, allegat tex. ĩ auth. de iureiur. a mor. præſt. in prin. Ad hanc rationem reſpondeo, quod illud eſt ex fictione iuris, nam uere diuerſa perſona eſt, nec eſt verum, ꝙ cenſetur hæres iuraſſe, &c. Nam defunctus, qui iurat non contrauenire cõtractui uſurario, ligatur iuramento, & tenetur petere abſolutionem, c. debitores, de iureiu. ſed hæres poteſt contrauenire abſq. abſolutione, quia non ligatur iuramento defuncti, quo ad periurum, ut declarat Ange. in d. ti. in auth. de iureiur a mori præſt. Præterea, illa ratio poſſet procedere in his, quæ immediate habet hæres a defuncto, tanquam hæres, & ita loquitur illa text. in auth. Sed iſtam ſucceſſionem non habent filii a matre, nec ut hæredes matris, ergo quo ad eam non repræſentant matrem, nec poſſunt dici eadem perſona cum matre, per ea, quæ dicit Pet. Phil. Cor. in d. cõſi. 251. col. pe. in fi. in litera v, in 4. uol. Itẽ dicit. Seb. quod uidetur hæres facere, quod defunctus fecit. Ad hoc reſpondeo ut modo dixi præterea dico, quod mater defuncta nihil fecit, quia renunciatio habetur pro non facta, ut ſæpius dixi, ergo non ligat hæredes.

40 † Tertia ratio, quam ſubdit poſtea Seb. in loco allegato eſt, quia in feudo filius hæres tenetur habere ratam inueſtiturã aliis factam a patre de feudo, per tex. in c. 1. qui ſucceſſ. ten. allegat etiam in arg. c. 1. an agnatus, &c. voluit forte conſiderare per bonum ſimile, quod ſicut mortuo inueſtiente ante, quam feudum ſibi aperiatur tenetur hæres habere ratam inueſtituram, eodem modo mortua matre ante, quam hæreditas ſibi deferatur, tenetur hæres habere ratam renunciationem. Ad hoc reſpondeo. & do bonam inſtantiam. Nam dominus feudi habet ius in feudo. ſ. dominium directum, & ſperat feudum ſibi aperiri ꝓ ius, quod habet in eo ex cauſa de præſenti, & illud ius tranſmittit ad hæredem. Vnde quia hæres accipit immediate a defuncto dominium directum, & in eo ſuccedit, ut hęres, non eſt mirum tenetur habere ratã inueſtituram defuncti, ſed filia, uel ſoror nullum ius habet de præſenti hæreditate, ſed ſolum ſperat habere ex cauſa de futuro, & illi iuri renũciat. Quod ius extinquitur cum morte ſua, & nihil ad hæredem tranſmittit, imo hæres acquirit ſuccedendi ex perſona propria, & propterea non nocet ſibi renunciatio matris, quę extincta eſt cum perſona matris. Præterea, in feudo hæres habet illud immediate defuncto, & ideo tenetur habere ratum factum defuncti. Sed in caſu noſtro filii non habent ſucceſſionem immediate a matre, ſed habent illam ab auo, uel auunculo moriente, & ſub intrant locum ex perſona propria, merito non tenentur habere ratum factum matris, præterea illud factum rerum reducitur ad non factum propter cõditionem deficientem, ut ſæpius dixi, unde ceſſat omnis difficultas, & per hæc remanent euacuatæ rationes Sebaſt. unde ſua auctoritas remanet nuda rationibus, & legibus, & ideo non tenenda. §. conſideremus, in auth. de tri. & ſemi. ad capit. 1. an agnatus, pleno reſponſum eſt ſupra in reſponſione data
41 tertium argumentum. Ad quintum & † ultimum reſpondeo, prout dixi ad primum argumentum, & licet hæres cenſeatur quaſi contrahere cum creditoribus, hoc intelligitur quo ad ea, in quibus remanſit obligatio defuncti, ſed in caſu iſto nulla remãſit obligatio, quia fuit extincta per defectum conditionis, unde nullus quaſi contractus oriri poteſt, ex quibus remanent euacuata omnia argumenta in contrarium adducta, & ſic remanet confirmata concluſio, quam teneo in fauorem filiorum.

42 Vnum † tamen nota pro utilitate huius q quod quando filia quæ renunciauit, eſſe per dictam renunciationem enormiter læſa, ut quia pater haberet in bonis decem millia, & ipſa habuit in dotem ducenta, tunc non obſtante renunciatione poſſet ex capite enormis læſionis contrauenire, petita prius abſolutione a iuramento. Ita plene tenet Phil. Dec in conſi 282. & conſil 89. Petr. Phil. Cor. in conſi 246. & conſi. 179.
43 & 236. in 4. uol. Vltimo † pro cōplemento huius materiæ, adde quod ſi mulier iuret primo non renunciare, & poſtea renunciet cum iuramento, non ualet ſecundum iuramentum contra primum, & ſic minime ualebit renunciatio. gl. eſt, quæ ad hoc communiter allegatur, in c. licet, mulieres, de iureiu. li. b. 6. quam gloſſ. & hoc ſequitur Imo in c. cum attingat, colu. 99. & 101. de iureiu. & Bar. in l. ſi quis pro eodem, ff. de fideiuſſ. & Alexā. in l. ſtipulatio hoc modo, col. 4. ff. de uerb. oblig. Ex hoc igitur ſolet dari cautela per aduocatos, ut mulier renūciatura faciat primo unam proteſtationem in qua iuret nunquam ſponte renunciare, & ſi in futurum contingat eam renunciare, proteſtetur, quod non ſponte facit, de qua cautela vide Iaſ. & doct. in l. duob. §. fin. ff. de iureiur. vbi diſcutitur ueritas eius dicti,

44 Et prædictis ultimo † loco pono formam renunciandi pro cautela eius qui recipit ad excludendum filios, ſ. ut mater renunciet bonis paternis, maternis, & fraternis, & promittat per ſpeciale pactum nūquam ad dicta bona aſpirare per ſe, nec per hæredes, & ex nunc cedit, ac donat omnem portionem, quæ ſibi, & hæredibus competere poſſet quomodocunque, & qualitercunque, & omne ius ſuper bonis prædictis, obligando ſeipſam, & perſonam ac bona hæredum ſuorum ad nunquam aliquid petendum, nec contrauenienduin dictæ renunciationi, etiam ſi ipſa mater moriatur ante mortem eius, de cuius hereditate agitur remaneant ſui filii obligati ad habendam ratam dictam renunciationem matris, eo ipſo, q matris hæredes eſſe uoluerit, & ſi ex eorū perſona uenient. Et per hanc renūciāt formam puto filios omnino excludi.
Laus Deo Datū Melfiæ die 2. Iulii 3. ind. Ann. MDXXX. Rob. Mar. Ven. V. I. D.

ADDITIO.

a Filia. De materia huius quæſtionis, uideas Couar. in c. quamuis in 3. par. §. 1. num. 4. & per totum cap. de pact. in 6. Bello. conſi. 15. per totum. Tiraquel. in tract. primog. q. 40. nume. 120.

Ludouicus Alferius.

Finis Diſputationum.

EIVSDEM AVTORIS ELEGANS ET DOCTA

Repetitio in l. Is poteſt. ff. de acquir. hæredit.

IS POTEST. *Bre*uis eſt iſta lex habet
tamen materiam pro
lixam, ampla & quoti
dianam, adeo quod
ferè totus iſte titu-
lus de acqu. hær. eſt ſu
per iſta l. reuolutus, ob quod non temerè
poteſt hæc lex dici Clauis totius huius titu
li. Et quia propter eius breuitatem & pro-
pter multas contrarietates, quas hēt reddi
tur aliquantulum difficilis. Bar. ſuper ea lo
quitur multum intricatè & obſcurè pro-
pterea pro intelligentia ipſius & eorū ma-
ximè quæ dicit Bar. ſup eo præmitto prius
nonnulla euidentialia, quæ ēt concernunt
1 intelligentiam totius tit † Vnde quia i hac
l. tractatur de editione & repudiatione hæ
reditatis, præſuppono. ꝙ in iure reperiun-
tur quinque termini ad propoſitum huius
tit. videlicet Additio, *A*gnitio, Immixtio.
Repudiatio, & Abſtenſio. Qui omnes &
ſinguli habent diuerſam uim & ſignifica-
tionem. Nam in primis aditio differt ab
agnitione vt eſt tex. in l. æquiſſimum, §. ſi
duo inf. de bon. poſſ. ſecundum tab. & no.
Alex l ult. col. 1. C. qui. admit. Et differen
2 tia conſiſtit circa plura. † Primo quia adi-
tio reſpicit hæreditatem amplectendam d
iure ciuili, l. poſt aditam, C. de impub. & al.
ſubſtit. & l. ſi fratris, uerſi quod ſi. C. de iu-
re deli & l. 1. ſup. eo. tit. Agnitio uero refer-
tur ad bonorum poſſeſſionem adeundam
de iure prætorio, l. infantis, & l. bonorum
3 C. qui admit. l. 2. C. de iur. delib. † Secun-
do differunt, quia aditio hæreditatis in ſo
lo animo conſiſtit, qui animus poteſt ubi-
que coram quocunque, verbis declarari, l.
gerit, & ibi Bar. inf. eo l. ſi auia ●. de iur. de
liber. Sed agnitio bonorum poſſ. non po-
teſt fieri niſi coram iudice, ut habetur in d.
l. vlt. C. qui admit. Rationē diuerſitatis aſſi
gnant. Alb. de Roſa. & alii moder. in d. l. ul
ti. ad quorum dicta me remitto, quia non
4 eſt materia præſentis ſpeculationis. Tertio
differunt, quia aditio transfert magis ple-
num ius in hæredem, quia facit in eū tranſi
re vtile & directum dominium. Sed agni-
tio bonorum poſſeſſio transfert ſolum uti
le, quia prętor non poteſt facere quem dire
cto hæredem, §. quos autem inſti. de bono-
rum poſſ. ita dicit Bart. in l. 2. inf. de bono.
poſſeſ. & Lex aſſe. & ibi etiam Alex. inf. ad
Treb. & Pau. de Caſtr. ſupra de poſſ. hære.
per Quod tamen declara ſecundum Alex.
in d. l. ex aſſe. colū. ult. uidelicet, ꝙ ius uni-
uerſale hæreditarium ſemper eſt utile pe-
nes bonorum poſſeſſorem, per d. §. quos au
tem. Actiones autem & iura particularia
hæreditatis recipiunt diſtinctionem ut ſi
quidem alius eſt hæres de iure ciuili, tunc
ſunt utilia penes bonorum poſſeſ. ſi uero
non eſt alius hęres de iure ciuili, tunc etiā
directa iura particularia tranſeunt in bo-
norum poſſeſſorem, ut ibi.
5 † Quarto differunt, quia qn̄ eſt delata bono
rum poſſ. filio fam. pōt eā agnoſcere ſine
iuſſu & conſenſu patris, h t. C. qui admit.
ſecus eſt in aditione hæreditatis, quia in ea
dēt iuſſus patris procedere, l. ſi quis mihi
bona, §. iuſſum, & ibi Bar. & doc. inf. eo.
6 † Quod tn̄ hodie non procedit niſi ſolū in
profectitiis non autem in hæreditate aduē
titia, quia poteſt eam filius adire ēt patre
ignorante & inuito, ꝑꝑ dominium quod
habet filius in aduentitiis, l. vlt. C. de bon.
quæ lib. & no. in d. l. C. qui admit. & Bar. in
7 d. §. iuſſum. † Pōt aūt dici hæreditas profe
ctitia qn̄ filius inſtituitur hæres ab aliquo
contemplatione patris. Talis enim hære-
ditas cenſetur a patre profecta, l. aditio §.
ſi. & ibi gl. inf. eod. & l. ſed ſi plures, § in ar-
roga & ibi Bar. ſupra de uulg. & pup. & gl.
in l. cū oporteat, in prin. in uer. ex eius, C. de
8 bon. quæ lib. † Quid autem ſi inſtituatur
quis hæres ab auo paterno uel legatum ha
beat ab eo, an iſtud dicatur aduentitium,
vel profectitium. l. et quis prima facie di-

cerer quod eſt profectitium, temen ueritas
eſt in contrarium, ſ. quod eſt aduentitium
non obſtante quod ab aſcendente per li-
neam paternam proueniat, ita per illum
tex. tenet Bart. in l. quæſitum, inf. de leg. 1.
idem Bart. & Alexã. in l. qui aliena, §. inter-
dum, ſup. eod. niſi expreſſe eſſet relictum
nepoti ab auo contemplatione patris ip-
ſius nepotis, quia tunc diceretur profecti-
tium ſecundum Alex. in d. §. interdum, in
addit. ad Bar. & ita intelligitur tex. & quod
ibi per Bar. in l. dedit dotem inf. de collat.
9. bon. † Sed contra prędicta poſſet opponi,
nam potius eſſet dicendum contrarium, ſ.
ꝙ in agnitione requiratur conſenſus pa-
tris ex quo fit in judicio, ut ſupra in quo fi
lius eſſe non põt ſine conſenſu patris, l. vl.
§. neceſſitate, C. de bo. quæ li. Ad ꝙ reſpon
detur ꝙ quando imploratur officium iu-
dicis extra ordinem filium fam. ſi nõ appa
ret contradictor, non requiritur conſen-
ſus patris in iudicio, ita limitatur, d. § ne-
ceſſitate, ut colligitur ex mente Bar. & alio
rum in d. l. 1. C. quia amit. & maxime Iaſ.
ibi in vlt. col. vnde infertur ſecundum eos,
ꝙ ſi in petenda bonorum po. per filiũ ex-
taret aliquis contradictor, tunc requiretur
conſenſus patris, alias non ualeret agnitio.
10. † Quinto differunt quia aditio hæredita-
tis põt fieri longiſſimo tpe iura triginta an
nos, l. licet, & ibi not. C. de iur. deliber. Sed
agnitio bon. poſſ. fit ſolum infra annũ, qñ
deferrur liberis. Alijs uerò tranſuerſalibus
defertur infra centum dies l. 1. §. largius,
inf. de ſucceſ. edic. & l. 2. C. qui admit. ue-
rum iſtud tempus bonorum poſſeſſionis
eſt utile, & non currit ignoranti & impedi
to l. 2. quis or. in bono. poſſ. ſerue. Sed tem-
pus aditionis de iure ciuili eſt contrariam.
ut no. Bald. & doc. in d. l. licet. Ex quo ſequi
tur maxima utilis, quod ſi quis eſſet exclu-
ſus a iure petendi, hæreditatem de iure
ciuili per lapſum triginta annorum, ſi fuit
ignorans uel impeditus poterit illam pete-
re infra annum utilem, uel centum dies de
iure prætorio ſecundum Bal. in rub. C. qui
admit. in 6. q. & in d. l. licet in 6. co. & Alex.
& modi in l. 2. C. qui admit & Pau de Ca.
11 & doct. in l. fi. C. vnde cog. Sextò differunt
quia delata hæreditate infanti carente tu-
tore, poſſunt amici uel alij quicunque no-
mine infantis comparere in iudicio & pe-
tere decerni bonorum poſſ. infanti, ex quo
ſequitur, quod mortuo infante tranſmittet
poſtea talem hæreditatem ad hæredem tã
quam agnitam, ut no. Bal. in rub. C. qui ad
mit. in 6. q. & Alex. in l. infantis, C. eo. tit.
Quod ſecus eſt in aditione hæreditatis, q̃a
eam ſolus tutor adire põt pro infante uel
eius pater tantum ſi ipſum hẽt, alias mor-
tuo infante non tranſmittitur hæreditas
ei delata, & non adita niſi ad ſolum patrẽ,
l. ſi infanti, C. de iure delib. & ibi Barto. &
Ale. Et ponunt. Ang. & Pau. de Caſ. in l. fi.
12 C. vnde legi. † Item niſi ex potentia ſuita-
tis, quia ẽt infans tranſmittit ad quoſcunq.
hæredes ex potentia ſuitatis ſecundũ Bart.
in d. l. ſi infanti & ibi ẽt Ale. & cõiter doc.
Pa. de Ca. conſ. 8. in 2. uol. per tex. in l. apud
hoſtes, C. de ſuis & leg. & in l. Lucius, infra
de iu. fiſ. ꝙ tenet Ale. in conſ. 214. in 3. uol.
Alias differentias inter aditionem & agni-
tionem poteris uidere per Mod. in rub. C.
13 admit. † Tertius terminus eſt, qui dr̃ im-
mixtio, & hic ptinet ſolum ad ſuos hære-
des, nam ſui proprie nõ dicuntur adire, ſed
potius ſe immiſcere hæreditati paternæ,
ut habetur in § in extraneis, inſt. de hęre.
qual. & dif. & no. gl. in rub. C. de iur. del. &
in l. ei qui ſup. eo. & gl. in rub. ff. eo. & licet
dicti tres termini habeãt ſupradictas ſigni-
ficationes proprias, quandoque tamen con
funduntur, & unus pro alio ponitur, ut l. 2.
14 C. de iure delib. † Ex quo infertur, ꝙ non
vitiaretur libellus in quo aliquis uolens
agnoſcere poſſ. dixiſſet ſe adire hæredita-
tem, cum de iure ciuili uenire non poſſet,
ita tenet Alex. in l. ult. C. qui adm. quia ver-
ba libelli impropriantur, ut ſaluetur libel-
lus, l. ſed ſi poſſeſſionis, §. Item ſi iuraucro
ſupra de iureiu. & ibi Bar. & doc. & in l. in-
ſulam ſupra ꝑſ. verbo. & in l. 1. de uſufruc.
15 † Sũt & alii duo termini negatiui, uidelicet
repudiatio & abſtenſio, qui ad idẽ tendunt,
ſ. ad omittendam hæreditatẽ, tñ differunt
in hoc, quia repudiare ſpectat ad hæredes
extraneos abſtinere aũt ſolum ad liberos,
ut no. gl. in rub. ſup. eod. & probatur in l.
impuberibus l. is qui hæres, ſup. eo. & in d.
§. extraneis & §. ſed his inſt. de hær. qual. &
dif. & iõ quare in ſuis dr̃ potius, abſtenſio,
quia de iure ciuili filius eſt hęres ſuus, &
neceſſarius, ut in §. ſui inſt. eod. titu. adeo.
quod hęreditas patris dicitur potius con-
tinuari.

continuari in filium, quam de nouo acquiri. l. in ſuis & ibi Bar. & doct. ſupra de lib. & poſthu. Sed de æquitate prætoria fuit cōceſſū filijs ius abſtinendi ab hæreditate paterna, ut d. §. ſed his, & ideo dicitur abſtenſio proprie, & nō repudiatio, quia uidetur ſe filius abſtinere ab hæreditate ſibi acquiſita, & in eum continuata de iure ciuili, non autem poteſt dici repudiatio proprie, cum repudiatio cōcernat acquirenda præcedente delatione, & prædicta ſentit Bald. in l. potuit. in 7. q. vbi not. loquitur in hac materia, C.
16 de iure delibe. † Secundo principaliter premitto, quod ad hoc ut hæreditas poſſit adiri uel repudiari, ut dicitur in hac l. eſt neceſſe, quod ſit delata prius, & tūc dicitur delata, quādo eſt in tali ſtatu, ut poſſit adiri per hæredem, l. delata infra de verbo. ſign. probatur in l. is qui hæres, iuncta gl. ſupra eod. ubi gloſſ. dicit quod iſta duo ſunt conuertibilia, ſcilicet eſſe delatam, & adiri poſſe, iſtud etiam tenet Bal. in d. l. potuit, in 7 q. & ſentit Bar. hic in 3. col. uer. tertiū poſſe, &c. ubi dicit hæreditatem non eſſe delatā quādo eſt relicta ſub cōditione, ex eo quia pendente conditione adiri non poteſt l. ſed ſi alio. §. ſi. cū l. ſeq. infra ad Trebe. & nota Bal. in l. poſt mortē. col. ſi. C. de fidei com. ex prædictis ergo ſequitur, quod tunc dicitur hæreditas delata, quando quis in teſtamento eſt pure inſtitutus, uel ab inteſtato obtinet primum gradum in ſucceſſione, quia tunc eſt in eo ſtatu hæreditas ut adiri poſſit, & conſequenter tunc poteſt repudiari per hanc l. His igitur pro aliquali introductione ſic præſuppoſitis deuenio ad l. ipſam quæ propter eius breuitatem non poteſt breuius ſummari, tamen ſecundum commune ſummarium traditum hic per Bar. & Alexan. & alios doctor. h. d. Qui habet ius adeundi principaliter & per ſe non impeditum ad ſui utilitatem is repudiare poteſt uel aliter ſic.

Cui licet extinctā delata capeſſere iura.
Reſpuere hic eadem lege iubente poteſt.

17 † Doctores hic non colligunt aliquod notabile ex iſta l. propter ſui breuitatem. Tu tamen ex iſta, l. no. primo regulam ad quā quotidie allegatur, quod ille poteſt hæreditatem repudiare, qui habet ius eam adeundi. Et ſic iſtæ duæ potentiæ ſcilicet adeundi & repudiandi ſunt conuertibiles, & una conſequitur aliam, nam qui poteſt hæreditatem ſibi delatam adire, ille idem poteſt repudiare & econtra. Quod ueriſimiliter procedit in immixtione & abſtenſione hodie per beneficium prætoris, quia is qui poteſt ſe immiſcere, poteſt etiam abſtinere, & econtra prout loquimur in ſuis ut ſupra declaraui hoc probatur per iſtam lege iuncto, §. extraneis, & §. ſed his inſt. de hæred. qual. & diff.

18 † Hāc regulā declara ut pcedat in tota hereditate delata, q̄a debet uel tota adiri uel tota repudiari, & ſic illa potētia adeundi & repudiandi qn̄ eſt reducenda ad actū neceſſitatur ad totā hæreditatē. l. 1. & ſi ex eſſe ſupra eo. & l. ſi ſolus infra eod. Intantum q̄ ſi unam partē hereditatis quis adiit, accreſcūt ſibi etiam inuito aliæ portiones, l. teſtamēto, C. de impub. & aliis ſubſt. & le. quidam eulogio, C. de iure delibe. & no. Bart. & docto. in d. le. 1. & l. ult. ſupra & infra eod. Ad idē eſt bonus tex. in l. ſed ſi plures, §. filio, ſupra de vulga. & pupilla. per quem textum dicit Alex. in conſil. 12. in 5. columu. quod nepos cui delata eſt hæreditas auita & paterna, nō poteſt adire auitam & repudiare paternam, ſi pater ſuus ſe immiſcuit hæreditati auitæ, quia per talem immixtionem eſt effecta unica hæreditas, unde debet vel totam adire, uel totam repudiare, ut no. Ludouic. Roman. in conſil. 40. in 1. columm. ubi dicit, quod poſtquam hæreditas eſt adita non dicitur amplius hæreditas ſed efficitur unicum patrimonium cum bonis adeūtis idem tenet Bar. in leg. ſi Titius infra ad Trebellia. & in l. ſi quis ſeruum, §. fin. infra de lega. 1. & Pet. Phil. Corn. in conſil. 106. colum. penulti. in uerſic. nec obſtat in 3. co
19 lumn. † Et ex prædictis limitatur regula quæ ſe habet, q̄ cui licet, id quod eſt plus multo magis licet id, quod eſt minus, l. nec in ea, §. ſed & occidere, inf. de adul. & l. non debet infra de regul. iuris, & l. uideamus ſupra de in lit. iur. in fin. nam ſi conceditur hæredi adire totam hæreditatem, multo magis deberet ſibi concedi adire partem, ſed iſtud ideo eſt, ne quis decedat pro parte teſtatus, & pro parte inteſtatus, contra l. ius noſtrum infra de regulis iuris, ita dicit glo. in d. l. non debet & Barto. in leg. 1.
20 ſupra eod. † Idem etiam dicimus in legato quia quando eſt unum non poteſt pro

parte acceptari, & pro parte repudiari: quia ipſum non poteſt legatarius diuidere l.legatarius infra de lega.1.in l.neminẽ & l.gregem infra de leg.2. imo agnoſcendo partem legati, totum acquirit le. ſi cui tex. infra de leg.2.& no. gloſ.& Bar.in l.1. ſupra eod.& Pet. Phi.Cor.in cõſ.249.col. penul. & ult. in 4.uolu.ſed hæredes legatarij poſſunt illud diuidere ut d.l.legatarius. §.1.& ratio eſt in legato ſecundum Bar.in d.l.1.ſupra eod.col.ult.quia cum ſit unus, non poteſt hanc unitatem diuidere legata-
21 rius contra mentẽ teſtatoris. † Quid autem ſi quis repudiat partem hæreditatis, an uideatur repudiare totam? dic quod non ut no.gloſſ.& Bar.in d.leg.1.ſupra eod. Et ratio eſt ſecundum eum, quia cum repudiatio ſit priuatio non poteſt habere ius accreſcendi,cum ſit quid ſeparatum a perſona, quod ſecus eſt in aditione, unde repudiando partem,habetur ac ſi nihil repu
22 diaſſe ut dict.l.ſi ſolus infra eod.† Iſtam regulam ſic declaratam limita primo non procedere in emphyteoſi, quam quis recepit pro ſe, & filijs ſuis quia tunc filii poſſunt repudiare paternam hæreditatem, & retenere emphyteoſim,item ſi eſſent inſtituti hæredes per patrem pro diſparibus partibus ſuccedunt nihilominus æqualiter in emphyteoſi,ita tenet Bar.in l.ſi tibi,§.ſi pactus.ff.de pact.& in l.quod dicitur infra de uerb.obl.& idem Bar.in l.Gallus,§.quidam recte & ibi etiam Alexan.ſupra de liber.& poſthum.& Bartolus in lege ut iuris iurandi.§.ſi liberti infra de ope.libe.& Baldus in l.liberti.columna ſexta,in fi.C.de oper.lib. & ratio eſt quia emphyteoſis,de ſui natura non tranſit ad hæredes,ut in authentic. de non alien.§.emphyteoſi, unde filius ſuccedit in ea, ut filius uigore pacti non ut hæres. Ita tenet etiam Baldus in authentic. ſi quas ruinas,columna tertia.C.de ſacroſan. eccleſ.& Speculat. in titu.de locat.§.nunc aliqua uerſicu.78.& uerſicu.108.& Iaſo.in l.ſi non ſortem §.ſi libertis,columna pen. ſupra de cond.indeb. Adde ad prædicta §. ex his in authen.de non al e.& Alexand. in conſi.8.col.1.in 2.uolu.& ſentit Andr.de Iſer.in ca.1.§.ubi uero,an agnatus, etiam
23 in uſibus feu.† Hanc tamen limitationem intellige ut procedat in emphyteoſi cõceſſa per eccleſiam pro ſe & filiis, quia illa ex quo non eſt tranſitoria,ad hæredes,ut d.§. emphyteoſi tranſibit ad filios uel filias, & ſic etiam repudiata hæreditate paterna ſecus in emphyteoſi conceſſa a priuato,quia ex quo eſt trãſitoria ad hæredes tunc filius nõ poteſt illam habere niſi ſit hæres patris ita notabiliter hanc materiam limitat & declarat Alexand. in conſilio 129.in 5.uo
24 lumine, † Et ex prædictis ſequuntur duæ pulchrę illationes quarum prima eſt. Nam hodie per conſtit.regni quæ incipit in aliquibus eſt inductum quod filia dotata excluditur a ſucceſſione patris ſtantibus maſculis pone quod pater qui recipit emphyteoſim ab eccleſia pro ſe & filijs, ut ſupra mortuus fuit relicto filio maſculo, & filia dotata, certe per prædicta filia ſuccedet æqualiter in emphyteoſi una,cum fratre ſuo, ex quo illam non habet ut hæres, ſed ut filia,& ita limitatur dicta conſtitut. in aliquibus. Ita in terminis tenet Baldus in dict. authen.ſi quas ruinas,column.3.in fin.uerſicu.ex hoc ſequitur &c.C.de ſacroſanct.eccleſ. Et licet hæc opin. Bald. uideatur prima facie ſuſtentabilis tamen contrarium in hoc tenuit Bartol.in dict.l.ut iuriſiurand.§.ſi liberi.& Bartol. conſilio 60.incip. Quæſtio iſta habet duo dubia &c.et & Pet.Philip.Corn.in conſi.145.colum.fina. in 1.uolum.& Imo.in cap.potuit de locat. in quibus locis communiter concluditur, quod ſtante dicto ſtatuto,quod filia excludatur per maſculos etiam ſi pater accepit emphyteoſim pro ſe,& filiis ſuis maſculis, & fœminis intelligitur ordine ſucceſſiuo ſecundum diſpoſitionem ſtatuti ſeu ut primo maſculi admittantur & deinde his deficientibus ſuccedant fœminæ, & ratio eſt ſecundum eos, quia pater ſtipulando uidetur ſe conformare cum diſpoſitione iuris communis,uel municipalis,ut ita intelligatur ordine ſucceſſiuo. Et hanc conſiderationem in ſimili facit Bartol.in l.hæredes mei,§.cum ita & ibi etiam Angel.& docto.infra ad Treb.& hęc opin.contraria
25 cenſetur magis communis.† Quam opin. ego confirmo in caſu præpoſito alia conſideratione quia caſus noſter eſt quando pater aquiſiuit pro ſe & filiis ſimpliciter non exprimendo alias fœminas quo caſu eſt alia ratio excluſiua fœminarũ quia in contractib. maſculorũ non concipit fœminarũ,ſe

cun

eſdum Archi.in c.ſi quis ſua dente. col.3. 17 q.4.& Alex.in l.ſed ſi hac,§.liberos. ſupra de in ius uocan.& Imo.in l.ſi ita ſcriptum infra de leg.1.& in c.potuit, col.ult. de loca.& in l.cum uir.infra,de condition.& demonſtratio.& Lud.Rom in conſi.35, & Alex. in conſi.207.in cip. Conſideratis colum 3. uerſic.& ſimiliter, in 2.uolum.& clarius idem Alexand.in conſi.61.in 1.uolu.& Iaſo.in l. ſi quis id quod colum.6.ſupra de iuriſd.omnium iudica.in quibus locis in terminis deciditur, quod ſi pater accepit emphyteoſin pro ſe.& filiis ſuis non comprehenduntur filiæ fœminæ, & ratio eſt quia in contractibus ſemper fit interpretatio contra ſtipulatorem, cui licitum fuit legem contractus apertius dicere l.ueteribus,ſupra de pact.

26 †Hoc limita non procedere quando conceſſio pro ſe, & filiis fieret à fœmina, quia tunc maſculinum concepit fœmininum inſpecta præſumpta affectione concedentis. Ita in ſimili dixit Pet.de Ancha.in conſil.341.incipit.pro maiori quã refert,& ſequitur Iaſo.in d l.ſi quis id quod,& in dict. lege ſed ſi hac,§.liberos argumen.c.ſi de beneficio de præben.lib.6.& leg. plenum §. equites ſupra,de uſu & ha. tamen tunc puto quod excluderetur filia uigore ſtatuti p

27 prædicta. † Secunda illatio eſt quod talis emphyteoſi nõ imputabit filio in quartam ex quo non habet illam ut hæres, ſed ut filia.Ita tenet Alexan.in conſ.68.colu.1. in 3.uolu.Angel.& Paul.de Caſt.in le.ſi patroni infra ad Trebell.& Alex.in conſi.89.

28 colum.2.in 4.uolum.†Pro ueritate tamen huius illationis eſt ſciendum quod triplex eſt quarta, uidelicet illa quæ detrahitur de legatis,quę dicitur Falcidia,de qua loquitur totus titul.ad leg. Falcid. Alia quæ detrahitur de fideicommiſſo uniuerſali, quę appellatur Trebellianica, quæ tractatur plene in toto titu. ad Trebellia. Tertia eſt quæ detrahitur iure naturæ quæ appellatur legitima de qua loquitur authe.nouiſſima, Cod.de inoffic.teſtam. Nunc ad propoſitum dico, quod quo ad Falcidiam,& Trebellianicam uera eſt opinio præcedens ſcilicet quod talis emphyteoſis non imputatur in quartam & ratio eſt, quia in Falcidiam,& Trebellianicam imputantur ſolũ ea,quæ capiuntur iudicio teſtatoris ex ipſo teſtamento,ſecus ſi extra cauſam teſtamenti caſus eſt notabilis in l. Pater filiam infra ad leg. Falcid. per quem ita dixit *Bart.*in le. in quartam column.2.eodem titulo. Sed dicta emphyteoſis quia non capitur ex teſtamento,ſed uigore pacti inter uiuos,propterea non imputatur,ſi uero quæris de legitima, & tunc magis communis opinio eſt in contrarium, ſcilicet, quod talis emphyteoſis imputatur filio in legitimã quando agit de hereditate patris qui acquiſiuit emphyteoſim. Ita tenet Alexand.in conſil. 27.in 5.uolumine.ubi uidetur melius,fuiſſe loquutus,idem tenent Guil.& Bald.in l. omnino do.§. imputari,Cod.de inofficio. teſtamen.& Alexan.in d.l.ſi patroni, infra ad Trebellian.

29 †Et eſt ratio,quia in legitimam imputatur omne quod capitur ex patrimonio defuncti ſiue iure hæreditario ſiue quocunque alio iure etiam inter uiuos, dummodo ſit tale quod morte confirmetur. Ita dicit *Bar.* in dicta l.in quartam colum.pen idem quã do datur ob cauſam, ut propter dotem uel donationem propter nuptias,ut ibidẽ. Sed quia dicta emphyteoſis capitur ex patrimonio teſtatoris per ſtipulationem inter uiuos,& morte confirmatur, quia ex morte teſtatoris accepit uires erga filium, & non ante,ex quo talis acquiſitio pro ſe, & filiis cenſetur facta ordine ſucceſſiuo, ut notat Bar.& Alex.& communiter doct.in l. Gallus,§.quidam recte.ſupra de liberis, & poſthum.unde nunquam defertur filio niſi mortuo patre,propterea imputatur in legitimam.ita dicit Alex.in d.l.ſi patroni,& in d.conſi 27.in 5.uol.

30 †Confirmatur iſtud. Nam pater poteſt talem emphyteoſim prælegare uel donare uni ex filiis inſolidum in præiudicium aliorum filiorum ſecundum Bald.in d.authe.ſi quas ruinas col pen.& Alex.in d.conſi.27. in 5 uolum.& Pet.Phil.Corn.in conſi 51. column.1.& 6.& conſ.282.colu.7.in litera p.in 3.uolu.& in conſi.100.colu.1.in 4.uolumine.& Ludo.Roma.in conſ.35.Sed certum eſt quod omne legatum imputatur in legitimam,ut d.l.omnimodo,C. de ino.ſti. teſtamen & tenet Bart.in d.leg.in quartam colum penu.ergo conſequenter d.emphyteoſis imputabitur. *Iſtud* ultimum limita quando emphyteoſis eſt acquiſita per patrem

trem ex re.& pecunias ipſius patris, ſecus ſi
ex mera liberalitate concedentis ſit facta
conceſſio pro ſe & filiis, quia tunc non po-
teſt pater in prçiudicium aliorum filiorum
dictam emphiteoſim alteri filio aſſignare.
ita ſingulariter dixit Bald. in l. 1 in fin. uer-
bis, C. per quas perſonas nobis acquiri. quē
ſequitur Pet. Phil. Cor. in d. conſi. 28. col. 6.
in litera P, in 3. uolum.
31 † Retenta igitur iſta concluſione pro ue-
ra, & communi, quod emphyteoſis imputa
tur in legitimam, limita eam multum ſin-
gulariter procedere quando fuit acquiſita
ab ipſo patre de cuius hæreditate agitur, ſe
cus ſi eſſet acquiſita per auum paternum
ſtipulantem pro ſe & filiis, & nepotib. ſuis
quia tunc nepos habet illam non ex proui-
ſione patris, ſed ex prouiſione aui, & pro-
pterea non cōputantur in legitimam, quā-
do agitur de bonis patris, cū ab eo non pro
ceſſerit. Ita notanter limitat Ale. in d. l. ſi pa
troni, colum. 3. ubi aſſignat rationem quia
quæſita ab auo paterno non dicuntur pro-
fectitia, ſed aduentitia, leg. quæſitum. & ibi
Bar. infra, de leg. 1. & gloſſ. & Bald & Alex.
in l. qui aliena. §. interdum ſupra eodem, &
dixi ſupra in euidentialibus, & de iure ad-
uentitia non imputantur in legitimam, le.
ſcimus, §. repletionem. C. de inoffic. teſta. &
32 nota Bar. in dicta l. in quartam. † Secundo
principaliter limita hanc regulam, ſcilicet,
quod hæreditas debet tota adiri uel tota re-
pudiari & nō procedat in iure patronatus
liberti, quia illud ſpectat ad filium, ut filiū
non autem ut hæredem, unde poteſt filius
repudiare hæreditatem paternam & retine
re ius patronatus. leg. filii infra. de iure pa-
tronat. licet poſſit pater illud aſſignare uni
ex filiis in præiudicium aliorum, ut no. So
cin. in conſi. 25. colum. 6. uerſicu. 5. facit in
1. uolum.
33 † Quid autem in iure patronatus eccleſiæ,
dic contrarium quia illud tranſit cum uni-
uerſitate bonorū, & tranſit ſolum ad hære-
des ēt extraneos, ut notat Cald. in conſ. 2. in
tit. de iure patrona. & Bal. in l. 2. C. de in ius
uocan. & gloſſ. in cap. conſiderandum. 16.
quæſtio. 7. & Abb. in cap. 1. & c. cum ſecu-
lum de iure patronat. & Card. in clemen. 2.
in 6. quæſtio. de iure patronat. unde ex prę-
dictis ſequitur, quod non poteſt filius renū-
tiare hæreditati paternæ, & retinere ius pa-
tronatus eccleſiæ, imo renunciando hæredi
tati perdit illud, quia tranſit cum uniuerſi-
tate bonorum, ſecundum Cardina. in dicta
clement. 2. in 7. quæſtio. & Feder. de Seni. in
conſi. 106. & conſi. 125. & Ioan. de Ana. in
conſil. 86. & Abb. in dicto capitulo, cum ſe
culum. Ex eo tamen qui eſt indiuiduum,
eſt penes quem libet hæredem in ſolidum.
Et ideo licet plures hæredes ſint inſtituti
pro inequalibus portionibus tamen om-
nes æqualiter ſuccedent in iure patronatus
ſecundum Abb. in dicto cap. 1. de iure pa-
tronat. & gloſſ. in cap. pie mentis in gloſſ.
magna. in fin. 16. quæſtion. 7. & Bald. in
leg. 1. circa fi. Cod. de communi ſer. manu.
Fran. de Aretin. in leg. 1. colum. 3. infra de
legat.
34 † Et ex prædictis ſequuntur duæ illationes
quarum prima eſt, quod ſi pater inſtituit fi-
lium hæredem in re certa dato ſibi alio co-
hærede uniuerſali ius patronatus erit to-
tum hæredis uniuerſalis, & filius nihil habe
bit in eo, ſecūdum Abb. & doct. in d. c. 1. de
iure patron. † Secundo infertur, quod licet a-
35 lias ius patronatus tranſeat ad fœminas æ-
qualiter ſicut ad maſculos, ſecundum Abb.
in d. cap. 1. & in capitulo fin. de conceſ. præ
ben. & Cald. in conſi. 1. in tit. de iure patro-
nat. & Ioan. Andr. in capitulo generali, de
electio. libr. 6. in nouella, tamen ſi filia renū
ciauit hæreditati paternæ, iuxta ea, quæ
habentur in leg. pactum quod dotali, Cod.
de collatio. uel ſi eſt excluſa per ſtatutum
a ſucceſſione paterna propter dotem, non
ſuccedit in iure patronatus, ſed totum tran
ſit ad maſculos ſecūdum Feder. de Senis in
d. conſil. 109. & Abba. in dicto capitu. cum
ſeculum. unde ſequitur quod hodie in re-
gno per conſtit. aliquib. filia non ſuccedit
in iure patronatus niſi ex teſtamento inſti
tueretur hæres.
36 † Limitata tamen prædicta non procede
re quando in conceſſione iuris patronatus
facta in fundatione uel donatione, eſſet
conceſſum dictum ius pro ſe, & filiis ſuis
non adiecto hæredibus per diœceſanum,
quia tunc filii poſſunt habere ius patrona
tus, etiam ſi non ſint hæredes quia per illa
uerba ueniunt, ut filii, non autem, ut hæ-
rede, ita tenet Stephan. de Gaieta in repe-
titio, capitul. quoniam, de electio. libro 6.
per ea, quæ in ſimili nota Bartol. in l. quod
di-

dicitur infra de uerborum obligationibus vbi loquitur de emphyteuſi. Quod confirmo per id quod dicit Bald. in dicta l. 2. C. de in ius uocan. ubi dicit quod ius patronatus tranſit ad hæredem extraneum, niſi in fundatione aliud ſit dictum uel actum, uidetur ergo aliud actum, quando eſt cõceſſum pro ſe & filiis, non facta mentione de hæredibus, idem etiam dicit Calderinus in conſilio quinto, in titulo de iure patron.

37 † Poteſt & tertio ex prædictis inferri, quod hodie in regno, ex quo primogenitus ſuccedit in feudo, in quo uiuitur iure Francorum excluſis aliis filiis, ſecundum Andream de Iſern. in capit. imperialem. §. præterea ducatus, in quarta colu. de prohib. feud. alien. per Federicum, ſequitur quod ſi in aliquo feudo eſſet ius patronatus, ſolum primogenitus in eo ſuccederet excluſis aliis, ſecundum Abb. in d. c. cum ſeculũ, & in c. ex inſinuatione, & Io. And. de iure patron.

38 † Tertio principaliter limito, hanc regulam non procedere in feudis, intelligendo de feudo ex pacto, & prouidentia tãtum, quia tunc hæres cui eſt delata ſucceſſio poteſt feudum retinere, & hæreditatem repudiare. Dicitur autem feudum ex pacto, & prouidentia, quando eſt conceſſum pro ſe, & liberis, ſeu filiis, non facta mentione de hæredibus, nam tunc cenſetur haberi non ab ipſo defuncto ſed ex pacto, & prouidentia concedentis, ut nota. And. de Iſernia in cap. 1. colum 1. & 2. & 3. an agnatus & c. in uſibus feu dor. in tantum, quod dicit notabiliter Andr. de Iſernia in dicto §. præterea ducatus colum. 4. quod mortuo feudatario cenſetur tale feudum retraditum domino, & a domino iterum conceſſum filio, & ſic cenſentur plures donationes. Sed quando dicitur Concedo tibi, & filiis, & hæredibus, uel tibi, & hæredibus, tunc appellatur feudum hæreditarium ſecundum Andream in capitulo primo §. huius autem generis, colum. 2. quibus modis feudum amit. & in d. ca. 1. in principio an gnatus. Et tunc in eo non ſuccedit, niſi ille qui eſt hęres, ut ibi dicit Andreas, & etiam Bal. in primo caſu ſuccedit, etiam ſi non eſt hæres, unde poteſt tunc renunciari hæreditas, & acquiri feudum, pro quo non tenebatur ſucceſſor creditoribus hæreditariis, ita plene tenet Alexan. in cõſilio 19. columna ſecunda, & conſilio 20. colum. 3. in quinto uolumine, & Ioannes Andreas in additio. Specular. in tit. de feudis, §. fin. in addit. quæ incepit, dicto, & c. & Iaſon plene in l. ſi non ſortem, §. libertus, colum. penult. & fin. ſupra de cond. indeb. in quibus locis loquuntur etiam in filio, ſcilicet ut poſſit repudiare hęreditatem paternam, & retinere feudum ex pacto, & prouidentia, contrarium tamen in filio tenet Andreas in d. cap. primo, §. ubi uero, & ibi etiam Aluar. & docto communiter, an agnatus per illum textum, ubi fit differentia, inter filium, & alium agnatum. Nam filius non poteſt paternam hæreditatem repudiare, & retinere feudum, quia utrumque debet acceptare uel repudiare, ſecus eſt in alio agnato. Et exemplum, ut ſi feudatarius, qui habebat feudum pro ſe & filiis moritur relictis duobus filiis, certè dicti filii uel alter eorum non poſſunt repudiata hæreditate habere feudum, ſed ſi moriatur unus ex eis ſine liberis, quo caſu portio morientis defertur fratri ſuperſtiti, tũc ille frater poteſt repudiata hæreditate fratris habere illam portionem feudi, & ille dicitur uenire ut agnatus, non autem ut filius, & hanc opin. etiam tenet Bal. in l. qui ſe patris, colum. ſexta, C. unde lib. Et ſic ex prædictis ſecundum And. in d. §. ubi uero, erit deterioris conditionis filius, quam agnatus, & ratio eſt, quia filius cenſetur eadem perſona cum patre, unde non debet ipſum afficere iniuria, repudiando eius hæreditatem.

39 † Aliam rationem aſſignat Bald. in dicta l. qui ſe patris ſcilicet, quia filius uenit, ut hæres ex quo in materia feudorum appellatione hæredis uenit filius, ut no. gloſſ. in l. ex facto §. fin. infra ad Treb. & And. & docto. in capit. primo, §. ſi clientulus, ubi eſt textus de alien. feud. Sed agnatus uenit ex contractu & non cenſetur eadem perſona cum defuncto. Et pro iſta opin. Andr. eſt tex. & ibi etiam And. in cap. 1. §. filius de e. qui cur. uen.

40 † Inter iſtas autem ueritates datur remedium, quod filius adeat hæreditatem patris, cum beneficio inuentarii, & ſic non tenebitur creditoribus ultra uires hæreditarias,

rias reſpectu allodialium ſed feudum habebit præcipuum, & pro eo non tenebitur creditoribus. Ita dicit And.in d. §. vbi uero,& d.§.filius, ſecus quando feudum eſt hæreditarium, quia tunc pro eo tenetur creditoribus,ut no. plene Alex.in d. conſi. 19.in 5.uol.

41 †Secundo principaliter nota ex iſta l.dũ dicit, Is poteſt repudiare,&c.quod hæc dictio,poteſt quando ponitur in oratione affirmatiue non importat neceſſitatem præciſam,ſed ponit potentiam ad arbitrium eius,in cuius perſona uerba diriguntur, ſecus eſt in uerbo dẽt,quia importat neceſſitatem ita no.Bar.in repetitio. l. creditores in principio,C.de pign.licet aliquando ponatur debet pro poteſt,& ſic ſine neceſſitate,l.obſeruare,& ibi *Bar.*ſup.de offi.pro cõſu.& not. And.de iſer.in ca. 1. §. ſi aliquis. Apud quem uel quos &c.in uſib. feudo, & habetur in l.ſæpe,ſupra de offi.præſid.ſi vero iſtud verbum poteſt, ponitur in oratione negatiuè ut quia in aliqua diſpoſitione dicitur,non poteſt vel non poſſit tunc denotat neceſſitatem præciſam & remouet omnem potentiam ab actu, adeo quod actus poſtea factus contra illam diſpoſitionem eſt ipſo iure nullus ſecundum Bart.& cõiter doct.in l. Gallus.in prin. ſupra de liberis,& poſthumis,ubi plene attingit Barto. de impotentia huius uerbi,poteſt,& in l. 1. ſupra de iniuſto rup. teſtamanto,pro quo eſt tex.& ibi gloſ.in cap primo.de regulis iuris. lib. ſexto & in l.ſtipulatio iſta. §.alteri,infra de verborum obligat.& in l. nemo poteſt,infra de leg. 1.& in l.non poteſt infra de furti.& notat expreſſe *Bal.* in l. 1.colum.penul.C.qui admit.& Bald.in l. ult. col.fi. C.de fideicommiſ.& Alex,plene in conſilio 77 colum. 1.in tertio uolum. & Bald.in d l.1.ſupra de iniuſto rupto teſtamento. Quia tamen in hac l.tractatur,& fit mentio de aditione ſeu acquiſitione hęreditatis ſeu de eius repudiatione, videamus pro eius maiori intelligẽtia, per quos actus inoucatur aditio, & per quos repudiatio, & proderit id ſcire ad intelligentiã totius huius tituli , vnde eſt ſciendum, quod quo ad aditionem ſunt infiniti modi,& actus,per quos cenſetur adita hæreditas,tamen cumulando aliquos prout ex diuerſorum librorum reuolutione colligi

poteſt ſunt infraſcripti ſcilicet.
42 † Et præſuppono quo- aditio hæredita-
tis conſiſtit in ſolo anim ,l. geris infra
eodem,& l.ſi auia, C. d ure deliberandi.
Et quia iſte animus cun ſit quid occul-
tum,& latens,non poteſt liter percipi niſi
per extrinſeca l. quidam n ſuo , ſupra de
condic.inſtit.& notat.gl ſ.in l.his qui ſu-
pra de tutor. & curator. da. ab his quæ
extrinſeca cognoſcuntur ltero de duobus
modis,ſcilicet Verbis, & facto. Nam fa-
cto & uerbis poſt uolun s hominis decla
rari,ut nota.Specu. titul , de ſucceſſio. ab
inteſta.uerſiculo pone q idam , pro hoc
eſt tex.& ibi per Bald. & doctor. in l. re-
prehendenda. C. de inſ itu. & ſubſtitut.
& not.Bald. in l.non Co cillum , colum.
2. C de teſtamen.& dicit dem *Bald.*in l.li-
bertæ tuæ,in fi.*C.*de ope is libe. quod qua
litas factorum diſtinguit qualitatem intel
lectus unde prius eſt videndum per quæ
uerba , & per quos actus inducatur aditio
hæreditatis.

43 † Et primo cenſetur quis adire hæreditatem eo ipſo quod utitur verbis denotantibus ipſam aditionem,ut ſi dicat adeo ud agnoſco hanc hęreditatem , uel gero me pro hęrede uel ſimile iuxta ea quæ habentur in l.apud *Aufidium* inſ.de op. leg. Barto.in d.l.gerit,col.1.

44 †Secundo inducitur aditio etiam ſi quis vtitur uerbis ſuſpenſiuis,ut ſi dicat. Volo adire,uel Volo eſſe hæres,dummodo, deliberatè dicat hæc uerba, quæ deliberatio ꝑpenditur ex præcedentibus , inſtantibus, & ſequentibus ſecundum *Bar.*in d.l.gerit, & ibi exemplificat,pro hoc eſt tex.in l.Pãphilo,§.propoſitum,infra de leg. 1.& not. Bart.in l.ſerui electione infra de leg. 1. Pet. Philip.Corn.in conſi.77.colum penul. in 4.uolum.& Abb. in cap.ex literis,colum. 2.deſponſa. Et dicit Angel.in repet.l.qui ſe patris,colum. 12.& 13.C unde libe. quod talia uerba præſumuntur in dubio deliberato prolata quando aliud non apparet , unde inducunt aditionem hęreditatis , ſecus eſt quando dixiſſe , Iſta hęreditas non mihi diſplicet quia per hoc non inducitur aditio ſecundum Bartol.in dicta l gerit,colum. 3.

45 †Tertio dr̃ quis adire hęreditatẽ ſi utitur uerbis enuntiatiuis ut ſi cõfiteatur ſe eſſe

hęr-

hæredem Titii cum eſſet ſibi delata hære
ditas Titii. Et licet hæc confeſſio fuerit,
facta ad inſtantiam unius tamen præiudi-
cat ſibi quo ad omnes dummodo erat ta-
lis perſona quæ poterat eſſe hæres. ita no-
ta Barto. & Alexan. in l. ultim. ſupra de in
ter. ac. & Bartol. in dicta, l. gerit. uerſic. cir
ca ſecundum &c. in 3. colum. Et procedit
illud etiam ſi in epiſtola ſcripſiſſet alteri
talis hæres Titii ſalutem, &c. & ſic enun-
tiaſſet propter aliud quia inducitur aditio
ſecundum. Bart. in d. l. gerit. uerſicul. circa
46 tertium &c. † Quarto cenſetur quis adi-
re eo ipſo, quod dicit teſtamentum nul-
lum. l. ſuus, & ibi Bar. Bal. & communiter
docto. C. de repudia. hære. & Bar. in l. quē-
admodum ſupra de inoffici. teſtam. idem
ſi diceret teſtamentum falſum, ut ibidem
dicit Bart. per tex. in le. cum quidam infra
de bono poſſeſ. ſecus eſt ſi intentat quære
lam quia non per hoc uidetur adire ſecun
dum Barto. in d. l. quemadmodum, & præ
dicta etiam tenet Soci. in conſil. 20. colu.
47 1. in 3. uolum. † Quinto inducitur aditio
hereditatis eo ipſo quod quis format po-
ſitionem petendo aduerſarium interro-
gari an poſſideat pro hærede. quia inten-
dit eum conuenire petitione hæreditatis,
ita tenet Barto. in dicta, l. gerit, colu. 4. uer
48 ſicu. idem ſi aliquis. † Sexto cenſetur quis
adire eo ipſo quod conſtituit procurato-
rem ad confitendum ſe eſſe hæredem uel
ad reſpondendum poſitioni qualiter eſt
hæres, ita tenent Bald. in dicta l. 1. n. 30. op
49 po. C. qui admi. † Septimo inducitur adi
tio ſi quis faciat procuratorem ad exigen
dum aliqua debita, vel ad alia negotia
expediendum & notarius in inſtrumento
procurationis opponit clauſulā quæ om-
nia debita ſpectant ad talem conſtituen
tem hæredem Titii &c. nam non obſtan-
te quod notarius enunciet in tertiam per-
ſonam illum eſſe hæredem Titii tamē ex
tali inſtrumento probatur aditio hæredi-
tatis, quia præſumitur notarius illa uerba
enunciaſſe de uoluntate cōſtituentis alias
eſſet falſarius, ita tenet Bald in conſil. 63.
50 in 1. uolum. † Octauo inducitur, additio
eo ipſo quod quis teſtatur de hæreditate
ſibi delata. l. ſi auia & ibi Bald. Co. de iure
51 deliberandi. † Nono inducitur aditio e-
tiam ſi quis in poſitionibus interrogatus
an ſit hæres Titii reſpondit. Credo quod
ſic & contra, ſi dixit. Credo quod non cen
ſetur repudiaſſe. ita tenet Bald. in l. 1. in fi.
C. de fal. cauſa adiecta lega. Nam in prin-
cipali reſpondente uerbum credo dicitur
ueritatis expreſſiuum, ut ibi dicit & Bald. &
no. plene Gem. in capit. 1. colum. 3. de cō-
52 ſe. lib. 6. † Decimo quid ſi hæres petit ſibi
exhiberi rationes defuncti ut poſſit illas
inſpicere & deliberare an uideatur hoc ip-
ſo adire, Dic quod non caſus eſt in leg. A-
riſtot. infra eodem, & huc uſque uidimus
ex quibus uerbis inducatur aditio, nunc
uideamus ex quo facto inducatur aditio.
53 † Vndecimo inducitur aditio facta ut ſi
quis faciat aliquem actum, qui non poteſt
ſaluari citra ius & nomen heredis, l. pro
herede infra eodem ut ſi ille cui delata erat
hæreditas facit formare libellum cauſa
conueniendi aliquem petitione hæredita-
tis hoc ipſo uidetur adire ſecundum Bar-
to. in d. leg. gerit, col. 3. uerſicu. idem ſi ali-
quis &c. Et multo fortius ſi libellum por-
rexit, dicendo hæreditatem ad ſe pertine-
re, quia eo ipſo uidetur adire quod hæredi
tatem petit, ut nota. Bald. in l. ultima. co-
lum. 3. uerſicul ſecundo quæro. C. de peti.
hære. & Bartol. in l. ſi filius ſupra de tut. &
l. ſuus, & ibi no. gloſſ. & doctor. C. de rep.
54 hære. † Duodecimo cenſetur quis adire
hæreditatem eo ipſo quod cedit, uel donat
uel legat alicui iura hæreditaria uel ali-
quam rem hæreditariam, ita tenet Pe. Phi-
lip. Corn. in conſi. 52. colum. 1. in litera d,
in conſil. 211. in princip. & in tertia colu.
in litera d. in ſecundo uolumine per tex.
in l. ſi auia. C. de iure deliberandi, quia uo
lendo conſequens uidetur uelle eius neceſ
ſarium antecedens quo eſt aditio. leg. ad
legatum, & l. ad rem mobilem ſup. de pro
curat. c. 1. ſane, de offic. o deleg.
55 † Decimo tertio cenſetur quis adire eo ip
ſo quod uendit rem hæreditariam, uel mā
dat alteri de uendendo eam, l. pro hærede.
§. proinde ibi res tempore perituras a con
trario ſenſu, & leg. ſi quis in bona, §. ſed ſi
mandauit infra, eodem per quæ iura, ita
dixit. Pet. Phi. Corn. in conſ. 63. col. 9. in
fi. & ſeq. in 2. uolu. & tam ad hoc quam ad
præcedens dictum adde Pe. Phi. Corne. in
conſi. 29. col. 3. in 4. uolu. & Bal. in conſil.
314. in 3. uol.

† Deci-

56 † Decimoquarto inducitur aditio eo ipſo
quod pater mortua uxore retinet dotes &
illas non reſtitui ſaltem poſt annum ſi cō
ſiſtāt in rebus mobilib. nam per hoc ſi ha
bet filium infantem cēſetur adiuiſſe hære
ditatem matris nomine infantis iuxta l. ſi
infanti, C. de iure deliberandi & illam reti
nere pp vſumfructum ſibi debitum in eis
per l. primam, C. de bonis maternis. Ita te
net Bart. in ſua diſputatione inci. Debitor
in diem &c. & Imo. in l. recuſari, infra eo.
& refert Pet. Phil. Cor. in conſi. 16. col. pe.
& conſil. 42. colum. penult. in 3. volumi.
ubi ponit caſum eſſe dubium. quia multi
tenent contrarium, tamen idem Pet. Phil.
Corn. iſtud firmat in conſi. 221. colum. 4.
in litera e, in eodem 3. uolum. & Barto. in
d. l. gerit, col. 7. Et licet Bald. in l. cum anti
quioribus, col 2. C. de iure deliberandi &
in l. non hoc, C unde cogna. teneat contra
rium, tamen Alex. ibi ſequitur opin. Bar.
l. in d. non hoc, licet Franciſ. de Aret. in cō
ſil. 16. uideantur ſentire contra Bar. Reten
ta tamen prima opinio. Bar. & ſequacium
ſequitur ex hoc magna utilitas quia mor
tuo patre ſi moreretur infans & non appa
reret aliter adita hæreditas per hanc præſū
ptam aditionem patris tranſmitteretur hæ
reditas materna ad hæredes infanti, alias
ſi non diceretur adita non tranſmitteretur
ſed iret ad cōſanguineos matris defunctæ
per l. ſi infanti cum ſua materia, C. de iure
57 deliberandi. † Decimoquinto inducitur a-
ditio eo ipſo quod is cui delata eſt hæredi
tas reperitur poſſidere aliquam rem hære-
ditariā nam ex hoc cenſetur totā hēditatē
adire. l. 1. & ibi Bal. C. de repudia. hære. &
Bal. in l. ſ col. 10. C. qui admit. & in l. non
hoc, C. unde cogna. & Alex. in conſ. 32. co
lu. 1. in uol. pro hoc facit tex. & quæ ibi ha
bentur in l. quidā eulogio C. de iure deli-
berandi. & in l. ſi ſolus infra eod. idē eſt ſi
filius poſt mortē patris habitet in domo
paterna uel alius hęres habitet in domo
hēditaria q a præſumitur per hoc adiuiſſe
hēditatem te immiſcuit ſe, le. 1. C. de repu.
hær. & ibi Bal. & communiter doct & gl.
& Bal. in l. 1. C. ſi miſe ab hæredita abſti. ꝓ
dict is ēt vide Pet. Phi. Cor. in conſi. 37. in
fi. col. 1. in uol. Quid autem ſi aliquis qui
eſſet ſucceſſurus infanti cui erat debita hę
reditas reperitur in poſſeſſione rerū hære-
ditarium mortuo infante hæreditatē non
adita an per hoc cenſentur hæreditatē ꝓ
infante diuiſſe vt eſſet dubium trāſmiſſio
nis uide pulchre per Bald. in conſi. 390. in
58 5. volum. † prædicta tamen declara & li-
mita procedere quādo illa detentio rei hæ
reditariæ uel habitatio domus non poteſt
ſaluari citra & ius nomen hæredis per re-
gulam l. pro hærede, §. Papinian. infra eo.
Et propterea limita primo non procedere
quando illa res uel domus hęreditaria poſ
ſeſſa eſſent obligata filio pro dote matris
ſuę cuius eſt hæres ipſe filius, nā tunc cen-
ſetur domū habitaſſe uel aliā rē retinuiſ-
ſe tanquam creditor, & ſic iure pignoris.
Et iſta coniectura tollit præſumptionē a-
ditionis ita tenet Bart. in d. l. gerit, colu 4.
ver. ad fin & Bal. & cōiter moder. in d. l. 1.
C. de repud. hær. & Pet. Phil. Cor. in conſ.
247. col. 1. in 1. uo. ubi notanter dicit idē
procedere in ipſa uxore hęrede inſtituta a
uiro, quia habitādo domū uiri & utendo
aliis reb. viri prout utebantur in eius uita
nō cenſetur adire, ſed potius ea retineret
iure piris, pro dotib. ſuis, idē ſentit Petr.
Phi. Cor. in conſi. 321. col. 2. in 1. uo. & ha
59 betur in deci. 371. conſil. Neapo. † Secūdo
limita prædicta non procedere quando eſ
ſet mortuus aliquis uir locupletiſſimus, q
multa ſtabilia precioſa relinqui in hęredi
tate proximior ab inteſtato ueniēs reperi
retur poſſidere aliquā rem mobilē hæredi
tariam quia nō per hoc probatur aditio,
quia communiter hæredes habētes animū
adeundi ſolent incipire a ſtabilibus nō au
tem a mobilibus, & ideo non præſumitur
animus ita tenet Sali. c. in l. non hoc, C. un
de cogna. p gl. in l. neque natales, C. de ꝓ
ba. & illud dictū refert & ſequitur Alex. &
Iaſ. in d. l. non hoc licet in cōtrariū faciat
quod licet Bald. in l. cum te, col. fi. C. de do
na. ante nupt. ſcilicet qđ ex datione vnius
camiſiæ amore Dei cenſetur adita hęredi-
60 tas. † Tertio limita non procedere quādo
filius poſt mortem patris reperiretur poſſi
dere fundum emphyteuticum quē pater
acceperat ab eccleſia pro ſe & filiis ſuis, q a
ex quo poteſt illum habere abſq. eo quod
ſit hæres ut fuit dictum ſupra in notabili
bus nō pſumitur adiuiſſe, ita dicit Bar. ī d.
l. gerit, col. 4. in fi. infra eo. Et conſequēter
idem eſſet in feudo, reperto penes agnatū
poſt

do poſt mortem feudatariis in caſu quo poterat illud hēre abſque eo quod eſſet hæres, ut ſupra fuit dictum, cum ſit eadem ratio, ita tenet Bar. in l. ſi quis non quaſi, &
61 in l. qui puta inf eo. † Quarto limita procedere qñ cum poſſeſſione rei hæreditariæ uel alienatione ipſius ueri ſimiliter cōcurrit animus poſſidentis quod uelit eſſe hæres, ut quia ſi defunctum eſſe teſtatorem, & hæreditatem ſibi eſſe delatam & rem eſſe hæreditariam, ſecus ſi ex aliqua ꝓbabili cauſa ignorat rem eſſe hæreditariā, quia non uidetur adire poſſidendo uel alienando tamen quo cum tali facto non cōcur-
62 rit animus, ita tenet Soc. in conſ. 91. colu. 2. in 3. vol. † Quinto limita non procedere in caſu notabili quem ponit Bar. in l. pro hærede, §. 1. infra eo. ut ſi pater inſtituit filiū hæredē, & dedit ei ſubſtitutum uulgarē, & eundem filium grauauit onera multorum legatorum uel de danda aliqua re propria ipſius filii, nam tunc poteſt filius repudiare hæreditatem patris, et retineri ſibi legitimam in bonis patris ſm Bar. ibi per tex. no. in l. ſi libertus patrono infr. de bonis liber. idem tenet Bald. in l. Papinianus §. 4. ſupra de inoff. teſt. & Bal. in l. 3. ſupra eo. & Alex. ubi plene tangit in l. e. quia poterat infra ad Treb. alias autem nūquā poſſet filius repudiare hæreditatē, & retinere legitimam niſi in dicto caſu ſecundū Bar. & Ale. in d. l. quia poterat ex hoc ſequetur quod in huiuſmodi caſu ſi illius reperiretur in poſſeſſione alicuius rei hæreditariæ poſſet dicere quod illā retinet pro ſua legitima, & ſic non præſumeretur aditio, ita dicit Car. in d. l. gerit, colu. 5. & ibi plene Alex. in additio. Et hæc fallētia poteſt addi aliis tribus fallentiis tactis ſupra in primo no.
63 † Sexto limita non procedere in pupillo habitante domum paternam, quia ēt ſi tutore ſciente habitet, non cenſetur adire niſi tutor expreſſe ſibi auctorē, ita dicit Bar. in d. l. gerit in fin. uerbis inf. eo. ſecus eſt ſi ambo pupillus. ſ. & tutor ingrediantur poſſeſſionem paternam, quia licet non loquatur tutor cēſetur tamen ex hoc adiuit ſe hæreditatem, ſecundum Bal. in l. potuit in ti. C. de iure delib.
64 † Septimo limita nō procedere in eo, qui habebat bona cōia cum defuncto, q̄a per habitationem domus communis, nō uidetur eius hæreditatem adire, nec per uſum aliarum rerum communium niſi aliter cōſtet. de eius animo, uel niſi ſe extendat in plus quam vſus cōis expoſtulat, caſus eſt notabilis in l. duo fratres infr. eod. ex quo ꝓp partem quem habet cēſetur dictis reb. uti potius iure proprio quam iure hæredi-
65 tario. † Quod facit ad id ꝙ dicimus ī optimo ſimili. Nam ſi duo ſocii habēt domū cōem, & altero abſente unus ſocius habitauit totū domum non poteſt ſocius abſens petere penſionem pro medietate habitationis, quia ille habitans cēſetur habitaſſe ꝓp ius ꝙ in ea habebat, ita tenet Bal. in cap. imperialem, §. præterea ducatus. de prohi. feu. alie. per Fed. & Petr. de Vbal. in trac. de duo. infr. in 8. q. 5. partis ubi plene.
66 † Octauo limita non procedere qñ quis proteſtaretur ꝙ per talē actum non intendit adire hæreditatem, ſed potius intendit rem hæreditariam detinere cauſa cuſtodiæ uel pietatis, uel gubernationis, uel alio modo ut hæres nam tunc non cenſetur adire, & iſta proteſtatio prodeſt in omni actu quem quis facit gerendo pro hærede, ut non uideatur adire, ita tenet Bar. in lectu. l. ſcriptus, ſupra de relig. & eſt tex. in l. pro hærede, §. 1. inf. eo. & not. Soc. in conſ. 45. col. 2. in 3 uol. & Pet. Phil. Cor. in conſi. 310. col. 1. in 3. uol.
67 † Decimoſexto principaliter inducitur aditio eo ipſo, ꝙ tutor infantis ſolus ingreditur de facto fundū hæreditarium hæreditatis delatæ īfanti, nec requiritur ꝙ aliud dicat, ſed ille īgreſſus ſufficit, ita dicit Bal. in l. potuit in 10. q. C. de iure delibe. & hoc eſt vtile quia mortuo infante tranſmittet hæreditatem illam ad hæredes proximiores.
68 † Decimoſeptimo inducitur aditio, ſi is cui delata eſt hæreditas, facit aliquā tranſactione vel compromiſſum, cum legatariis qui debent conſequi legata ex eadē hæreditate, ita tenet Bal. in conſ. 172. in 5. uol.
69 † Decimooctauo inducitur aditio ſi quis hæres inſtitutus ab aliquo anteq̄ adiuiſſet hæreditatem mādaſſet hæredi ſuo, uel alii ꝙ ſolueret legata primis legatariis, q̄ erāt relicta per teſtatorē qui eū fecerat hæredē, nam per talem mandatum cenſetur adire idē ſi mādaſſet ſolui alia onera hæreditaria illius hæreditatis ſibi delatæ ita tenet Bal.

in

70 in conſi.71.in 5.uol.† Decimonono indu
citur aditio eo ipſo quod aliquis conſtituit
procuratorem ad adeundam hęreditatem,
quia hoc ipſo uidetur adire ſecundum gl.
& Bar. in l. Paul. reſpondit per procurato-
rem inf.eo.& Bar.in l. filio.C.de iure delib-
ber.& gl.in l. ſerui electionem infra deleg.
2.& Bal.in l.1.col.8.in 3.opp.C.qui admi.
idem quando conſtituit, procuratorem ad
donandum uel uendendum aliquam rem
hæreditariam, quia ex hoc cenſentur adire
ita tenet Pet. Phi.Cor.in conſi.79.col 2.in
fi.in 4.uol.

71 † Viceſimò inducitur aditio eo ipſo q̄ ali
quis patitur alium gerere pro hęrede nomi
ne ſuo ita dicit Bar.in l.ſi filius ſupra de te
72 ſtis. † Viceſimoprimo inducitur aditio
eo ipſo, qđ quis ſoluit debitum hæredita-
rium, l. ſecundum.C.de iure deliberandi,&
no.Pet. Phil. Cor.in conſi.310.colum.1.in
3.uol.& Ale.in conſi.32. col.1.in 3.uolu.
& tex.in l.parentib.§.1.C.de inoff.teſta.&
Bal.in l.potuit,in 30.C.de iure deliber.ni-
ſi ſoluens fuerit cōtrariū proteſtatus quod
nō ſoluebat ut hæres, quia tunc non habet
pro adeunte ut no.Cy.& Bal.in d.l.2.& Pe.
Phi.Cor.in conſi.prædicto.310. Et prædi-
ctis adde Soc.in conſi.45.in 4.uol.

73 † Viceſimoſecundo inducitur aditio eo ip
ſo, quod quis implet conditionem ſub qua
fuerat hæres inſtitutus, quod hēt locum ſo
lum in pupillo ſine tutore, l. conditionibus
pupillus inf.de cond.& demon.& no.Alé.
in l.bonorum, uerſic.3.C.qui admit. ſecus
eſt in maiore regulariter, quia per imple-
mentum conditionis non inducitur aditio
niſi coditio conſiſteret in declaratione uo-
luntatis ipſius inſtituti, l. Antiſtius, infra
eod.& not. Bart.in l.iam dubitari ſupra dè
hęred.inſt.& habetur in l.ſi quis ita, ff. de
cond.inſti.& Bar.in l.1.ſupra de condi.ob
cauſam.

74 † Viceſimotertio inducitur aditio eo ipſo
qđ hęres ſoluit legata, nam per talē ſolutio
nem cenſetur adire ſicut per ſolutionem
aliorum debitorum hæreditariorum, ita te
net Pau.de Ca.in conſ.292.col.3.uer.ſuper
2.in 2.uolu.& Soc.in conſi.295.colu.2.in
75 2.uol. † Viceſimoquarto inducitur aditio
eo ipſo qđ tutor infantis ſcribit in inuēta
rio qualiter inuenit ius acquirendi hæredi
tatem infanti,& ſic eo ipſo qđ ius acquiren
di hæreditatem deſcribitur in inuentario
cenſetur adita pro infanti, ita tenet Bar. in
l.potuit, in 3.oppo.C.de iure delib. Idem
ſi tutor ſcribi faciat enunciatiuè in inuen
tario, ut ſi dicat, talis res de hæreditate Ti-
tii, nam ex hoc cēſetur adita hæreditas Ti
tii, ita no.Bar.in d.l.gerit, col.pe.uer. iuxta
hoc quæro,&c infra eod.

76 † Viceſimoquinto inducitur aditio eo ipſo
quod filius perſeuerat poſt mortē patris in
ſocietate contracta per partē, caſus eſt in
l.ſi pupillus,§.ſi in ſocietate inf.eo.tit.

77 † Viceſimoſexto inducit aditio ſi debitor
teſtatoris inſtituitur hæres, & aduenienti
termino ſolutionis ſoluit debitū, uidetur
per hoc adiuiſſe, ut euitetur periculum mo
ræ, quia vř habuiſſe animum offendēdi de
bitum per ſucceſſionem, iuxta ea quæ ha-
bētur in l. Vranius inf.de fideiuſ. Ita tenet
Bar.in d.l.gerit col. antepen.uerſi.uenio ad
quartum,& in ſua diſputatione incipiente,
debitor,& Alex.in l.non hoc, C.unde cog.
& Pau.de Caſt.in l.cum antiquioribus.C.de
78 iure deliber. † Viceſimoſeptimo ſi hæres
exigat uel recipiat debitum hæreditariū,
per hoc uidetur adire hæreditatem ſecun-
dum Bar.in l.imperatores,§ ſi debitor ſu-
pra de tranſac.& Bald.in l.non hoc, unde
cog.& Ale.in conſi.31.in 3.uol.

79 † Viceſimooctauo ſi res manumittit ſeruū
hęreditarium cenſetur adire hæreditatem,
tex.eſt in l.ſi pupillus,§.ſi ſeruum inf. eo.

80 † Viceſimonono ſi maritus mortua uxore
uendidit ueſtes uxoris, uel illas dedit pau-
perib. pro eleemoſina, vř per hoc adiuiſſe
hæreditatem uxoris ſi erat ſibi delata, uel
pro filiis infantib.ſi erat eis delata, hoc eſt
uerum ſi ille ueſtes erant quotidianæ & ui-
les, ſecus præcioſe uel feſtiuæ quia tūc non
cenſeatur adita ita dicit Bart.in l.ex anno
ſupra de do.int.uirum & uxorem,& in d.l.
gerit.co.6.& Bal.in l.cum te, col.fin. C.de
don.ante nup.& ratio eſt q̄a ueſtes precio
ſæ ſunt uiri,& ei reſtituuntur ſoluto matr.
ex quo non cenſentur donatæ uxori, ſecus
in uilib.& quotidianis, quia ille ſunt uxo-
ris & ad hęredes uxoris tranſeunt ſcđm
Bar.in l.in his, l.1.ſup.ſol.mat.& Bald.in d.
l.cū te,& Ale.in cōſ.42.col.6.in prin. in 1.
uol. Et Pa.de Ca.in conſ 429.in 1.uol.un
de immiſcendo ſe in eis vř ad te, quia non
poteſt ſaluari citra ius, & nomen hæredis

† Trice-

81 † Triceſimo inducitur eo ipſo quod quis locat alteri rem hæreditariam,l. pro hærede,§.proinde inf.eo.& Alex.in conſil. 31. col.1.in 3.vol.

82 † Triceſimoprimo inducitur aditio ſi filius fecit expenſas in funeribus patris; qđ nō intelligitur de expenſis non neceſſarii funeri,uel ſi fecit alias eleemoſinas non neceſſarias funeri. Ita tenet Bar.in d l.gerit, col.6.in eodem , ſecus ſi feciſſet expenſas funerales neceſſarias ipſi futuri, quia non videtur per hoc adire,tex.eſt in l.& ſi quis, §.plerique ſupra de religi. Quæ autem ſint expenſæ neceſſariæ funeris traditur in d.l. ſi quis,§.funeris. Idem ſi ſepeliuit defunctum,quia non videtur adire, ut eſt tex.in l.ſcriptus,in prin.ſupra de religio.

83 † Triceſimoſecundo. Quid ſi filius fecit pacem cum occiſoribus patris, & accipit pecuniam pro pace facta de morte patris,an per hoc videatur aditæ hæreditatem patris dic quod non. Ita tenent Bar.& Alex. in l. pro hærede,§.ſi.inf.eo.& Bar.in l.pen. infra de ſepul.uio.& Bart.in l. ſi filius qui patri in ſi.& ibi etiam Alex.col.pen.ſupra de vulg.& pup.& Bald.in l.eum qui,C. arbit. tut. Et glo.in l.uenditor ex hæreditate in verſi.propter negotiationem,ſupra de hæred.vel act.uen.

84 † Triceſimotertio. Quid ſi filius cui erat delata hæreditas patris fecit collationē bonorum fratri ſuo,an per hūc actum uideatur adire hæreditatem patris?dic quod nō ita tenent Bal.& Ang.& Alex.& communiter doct.in l.ſi filius ſupra de condit. ob cauſam per illam,l. Ego tamen conſidero quod ſaltem in puncto iuris poſſet ſuſtineri contrarium, ſ. qđ imo per collationē inducatur aditio ex rationibus infraſcriptis. Et primo quia collatio fuit inducta ex quadam naturali equitate,ut ille,q vult ſuccedere conferat bona,q̄ acquiſiuiſſet illi de cuius hæreditate agitur,ut dicit text. in l.1. in prin.de colla.bon. & not.moder. in rub.C.de colla.& non tenetur filius aliter conferre fratri ſuo niſi qñ vult ſuccedere,l.1.in prin.& l.fin.infra de collat. dot.& l.filiæ dotem,C.de coll.ſi ergo filius contulit bona ſua uidetur per hoc declaraſſe ſuā uoluntatem quod uolebat ſuccedere, per quam declarationem animi & uoluntatis inducitur aditio,d.l.gerit, cum ſua materia. Secundo moueor, quia de neceſſitate filius conferendo bono non poteſt habere alium animum niſi ad eundi,quia ſi talem animū non haberet ueriſimiliter non conferret,cum nemo præſumatur iactare ſuam,l.cum de indebito ſupra de probat. quia alias cenſerentur donare,& de iure donatio. nunquam præſumitur quando alia coniectura capi poteſt,ut habetur in deci. 44.conſilii Neapol.col.6.uerſi.8.imò potius præſumitur fatuitas quam donatio, ut dicit Bal.in l.generaliter, C.de non nu. pecu.ideo quia remota cōiectura donationis in caſu iſto non cadit alia coniectura quam aditionis,ergo præſumitur aditio.

Tertio moueor optimo ſimili, nam filius non tenetur ſoluere debita paterna,niſi ſe immiſceat hæreditati, & ſic niſi uelit eſſe hæres l.neceſſariis,inf.eo.& tamen eo ipſo quod ſoluit debitum creditori hæreditario cenſetur adire hæreditatem,l.1.C.de iure delibe. Ita ergo & in caſu noſtro filius conferendo cenſetur adire,quibus alias nō tenebatur conferre niſi eſſet hæres per ſupradicta. Quarto conſidero,quia filios hæres cui eſt faciēda collatio per fratrem, eſt creditor ad id quod ſibi contingit per collationem,quod pater quia poteſt compellere fratrem ad conferendum ſi ſe immiſceat d.l.1. in prin.inf. de col. dot.& d.l.filiæ dotē,in uerſi.cogantur,C.de collat.ergo ſi ſunt ſibi collata bona,cenſetur eſſe ſibi ſolutum illud ad quod frater tenebatur merito per talem ſolutionem induciť aditio ſicut per ſolutionem alterius debiti.

Quinto moueor,quia collatio non habet locum niſi inter hæredes,l.1.§. inter eos. inf.de coll.bo.quod patet ad ſenſum,quia oīa iura loquentia de collatione loquunť ſolum inter ſuccedentes, & ſic inter hæredes,ut habetur plenè per Bart.in l.pater filium inf.de colla.dot.& per Bar. & omnes doctor.in l.ſi emancipati,C.de collatio.& no.plenè Per.Phil.Corn.in conſil. 272. in 1.uol.is ergo qui confert facit actum ſpectantem ad hæredem, ergo ex hoc ipſo adit,quia talis actus ſaluari non poteſt citra ius & nomen hæredes, lege pro hærede,§. Papinianus infra eod. Sexto & ultimo cōſidero,quia negari non poteſt,quin aditio hæreditatis ſit antecedens ad collationem nam primo aditur hæreditas, & deinde

ſit collatio, quod patet quia non poteſt quis compelli ad conferendum, niſi ſeptimo immiſcuerit, d.l.1. & l.fi. infra de collatio.dot. Sed ille qui vult conſequens, videtur velle eius neceſſarium antecedens, l. ad legatum, & l. ad rem mobilem ſupra de procuratoribus. & l. illud infra eod. Sequitur ergo quod filius qui facit collationē, quæ eſt quid conſequens cenſetur uelle adire quod eſt antecedens, & hoc argumento in ſimili utitur. Petr. Phil. Corn. in conſil. 52. colum. 1. & conſi. 211. in princ. & col. 3 in 2. vol. ſuper illo articulo, quod cedens aliquod ius hereditarium cenſetur adire hæreditatem, per illam rationem, & retenta iſta opin. poſſet de fac. li reſponderi ad d.l. filius ſupra de condic ob cauſam, nam illa lex loquitur in agnoſcenda bonorum poſſeſſione in qua uerum eſt quod non cēſetur agnita per collationem, quia in agnoſcenda bonorum poſſeſ. non ſufficit ſola voluntas nec animus, ſed requiritur factū, ſ. additio iudicis & quod agnoſcatur in iudicio, alias nunquam cenſetur agnita, ut not. Bal. in l.1. col. 8. in 26 oppo. C. qui admit. & eſt tex. in l. ult. eo. tit. ſecus eſt in aditione hæreditatis, in qua ſola uoluntas ſufficit, ut d.l. gerit. & l. ſi auia. & iſtam rationem ſentit propriè Alexan. in d.l. ſi filius. Nam obſtantea quæ dicunt Sal. & Alex. in d.l. ſi filius, ubi ponunt ſimile de eo, qui implet conditionem, quia non per hoc uidetur adire, quia illa ſimilitudo non eſt, & longè diuerſus eſt ille caſus ab iſto. Nam implere conditionem eſt, quid antecedens ad aditionem, quod eſt præparatorium neceſſarium ad eam, vnde qui facit tale præparatorium non videtur adire ſecundum Bar. in d.l. gerit, in 4. col. & maximè quia antecedens non ſapit naturam conſequentis, licet ſecus econtra, ut not. Bal. in l. quoties, la 2. in fin. C. de fideicommiſ. Item iſti ſunt duo actus ſeparati ſcilicet implere cōditionem, & adire hæreditatem, & unus poteſt ſtare ſine alio abſque eo quod præſumatur uoluntas adeundi, nam per implementum conditionis purificatur inſtitutio, & ſic remanet tunc, ac ſi pure eſſet inſtitutus, quo caſu eſt in poteſtate ſua, an adeat, uel non ita colligitur ex no. in l. Antiſtius, inf. eo. & in d.l.1. ſupra de cond. & ob cauſam, quę omnia ceſſant in collatione, quæ eſt quid conſequens, & qui incipit a conſequenti, de neceſſitate videtur uelle eius antecedens per prædicta.

85 † Triceſimoquarto. Quid ſi aliquis eſt hęres inſtitutus ſub modo iuxta ea quæ habentur in l. quibus diebus. § Termilius infra de condict. & demonſt. an adimplendo modum cenſeatur adire dic quod ſic, Ita tenent Bal. & Alex. in d.l.1. ſupra, de condi. ob cauſam.

86 † Triceſimoquinto inducitur aditio ſi filius repudiauit paternam hæreditatem, & deinde per interpoſitam perſonam emit bona patris, per talem fraudem inducitur aditio ex illa emptione caſus eſt in l. ſi is qui bonis infra eo. & not. Bald. in l. 2. C. de repud. hæred.

87 † Triceſimoſexto. Si filius occultauit aliqd. de bonis patris, & poſtea repudiauit hæreditatem, nam propter dictam occultationem habetur pro adeunte, & poteſt conueniri a creditoribus. Ita tenet Ange. per illū tex. in l. ſi ſeruum. §. prætor infra eo. & Bal. in l. vlt §. cum igitur col. 3. C. de iure deli.

88 † Triceſimoſeptimò inducitur aditio eo ipſo quod filius capit alimenta de fructib. bonorum patris, ſecundum Ange. in d.l. ſi ſeruum §. prætor inf. eod.

89 † Triceſimooctauo. Si filius primo repudiauit paternam hæreditatem, & deinde reperitur poſſidere rem hæreditariam præſumitur adiuiſſe & reuocaſſe repudiationē, quia permiſſum eſt filio poſt repudiationem, iterum ſe immiſcere, ut eſt text. in l. ult. C. de repudia. hęred. iſtud eſt quod uoluit Bal. in l 2. C. eo. ti. de repudia. hære.

90 † Vnum tamen ſcias pro complemento prædictorum quod ubicunque eſt inductū a iure quod ex aliquo actu prædictorum præſumatur aditio debet ſemper edicta aditio allegari per eum, qui ſe fundat ſuper ea alias non prodeſt probare actum niſi allegetur aditio, ita ſingulariter dicit Alexā. in conſ. 94 col. 3 uerſi. plus dico, in ſecundo vol. & habetur in deciſ. 15. conſi. Neap. in 2 col.

91 † Facit quod dicimus in ſimili. Nam licet de iu. præſumatur bona fides, l. pen. C. de euic. debet tamē allegari, alias talis præſumptio nil releuat. Ita tenet Ang. in l. ſuper longi. C. de præſcrip. longi temp. & Bal. in cap. ſi quis per triginta, ſi de feud. fuerit contro.

† Idem

92 †Idem dicimus ubicunque ex poſſeſſione aliquis preſumitur dominus, iuxta no. per Bar. in l. quidam in ſuo ſupra de cond. inſt. debet dominum allegari, alias nõ prodeſt ut no. Bar. in l. rem alienam ſupra de pign. actio. Et prędicta tenet etiam Alex. in l. a diuo pio, §. fin. ſuper rebus col. 5. inf. de re iudi. Et idem dicimus generaliter ubicunq. ex aliquo actu ius præſumit aliquid, ſemper debet illud præſumptum allegari, ut notat plenè Iaſ. in l. cum quid col. 6. & 7. & 14 & 15. ſupra ſi cert. pet. ubi plura exẽpla cumulat in hac materia. Et pro hoc ſolet allegari tex. in l. ſi adulterium cum inceſtu. §. idem pollioni inf. de adult.

93 †Quib. adde quod talis allegatio poteſt fieri de iure etiam poſt concluſionem in cauſa diſputationibus, & iurum allegationibus. Ita ſingulariter tenent Ant. de Butr. & Io. de Imo. in c. peruenit de emption. & vend. & habetur in dec. 178. conſi. Neap. in fin. Quod nota multum pro limitatione iurium dicentum quod poſt concluſũ in cauſa nemo loquatur.

94 †Item prædictis adde, quod in caſibus p̃miſſis probatur aditio hæreditatis etiam per teſtes ſingulares, quia ad probandum actum ſucceſſiuum prout eſt geſtio pro hęrede admittũtur teſtes ſingulares, & plenè probant. Ita notanter tenet Soc. in cõſ. 295 col. 3. in 2. uol.

95 †Supereſt modo uidere per quos actus inducatur repudiatio, ſuper quo breuiter concludo quod repudiatio fit duobus modis, ſ. expreſſe uel tacitè. Expreſsè inducitur repudiatio quando quis deliberate vtitur verbis denotantibus repudiationem uel abſtẽſionem, & poteſt talis declaratio repudiationis fieri, uel in iudicio oretenus, uel in ſcriptis oblata de hoc petitione, vel extra iudicium coram teſtibus, cautius, tamen eſt facere eam ſcribi per notarium & coram teſtibus publicari, ad hoc ut facilius probari poſſit. Quid autem ſi dicat quis. Non ſum hæres, vel uolo eſſe hęres, vel volo adire, an per hæc uerba inducatur repudiatio, uel per ſimilia, uide plenè per Ang. & Alexan. in l. qui ſe patris, & ibi communiter doctores C. unde lib. Et Bar. in l. filii infra ad Ter tu. & in lege, ſi quis ſuis ſupra de iure deliber.

96 †Item inducitur repudiatio eo ipſo q̄ hæres petit a uenientibus ad inteſtato, uel a cohærede totum illud, quod defunctus ſibi debebat. Idem ſi reſtituit, uel ſoluit totum illud, quod ipſe debebat defuncto quia per hoc apparet quod non uult eſſe hæres, unde inducitur repudiatio ita Socin. in conſ. 45. in 1. col. in 4. uol.

97 †Tacitè autẽ cenſetur repudiata hæreditas per lapſum temporis ſtatuti ad acquir. hæred. ſcilicet per lapſum unius anni utilis, uel centum dierum utilium excluditur quis a petenda bon. poſſ. l. 1. §. largius infra de ſucc. edic. & l. 2. Co. qui admit. & hoc eſt iure prætorio. Item per lapſum triginta annorum cõtinuorum excluditur quis ab hęreditate adeunda de iure ciuili, leg. licet. Et ibi glo. Bal. & doct. C. de iure delib. & iſta plenè tangit Pet. Phil. Corn. in conſil. 202. colu 6 & 7. in 2. uol. & in conſi. 16. & conſi. 199. col. 1. & 4. in 5. uol. Et ſic lapſo dicto termino inducitur repudiatio, ut not. Bald. in l. 1. in 3. notat in 26. oppoſitio. Cod. qui admit.

98 †Illud tamen quod dicitur de 30. annis, limitatur primo ſecundum Bart. non procedere, quando filius eſt præteritus, alio hęrede inſtituto, nam ſi filius tacet per annum, & non dicit teſtamentum nullum cenſetur repud aſſe hęreditatem non expectato aliter lapſu triginta annorum. Ita dicit Bar. in l. ſi impubes, §. quæſitum infra de Car. edi. per illum text. & in l. filio præterito ſupra de in iu. rup. reſt. Et licet Bar. ita teneat, tamen eius opinio in hoc communiter reprobatur, & contrarium tenet Bal. in l. 1. C. de ſuis & legit. & in l. poſthumo. colu. 1. C. de bon. poſſeſ. contra tabu. Et ibi etiam Ang. & Lud. Rom. & communiter doct. & Bald. & Pau. de Caſt. in d. l. filio præterito, & Alexan. in d. §. quęſitum, in add. ad Bar. & Pet. Phil. Corn. in conſi. 202. col. pen. in 2. uol. vbi dicit communem eſſe opinionem contra Bart. & ratio patet ad ſenſum, quia licet filius tacendo per annum perdat bon. poſſ. contra tabulas de iure prætorio, non tamẽ perdit ius dicendi nullum de iure ciuili, nec petitionem hæreditatis, quæ ra ſunt perpetua, & durat triginta annis, unde hæc limitatio non tenetur.

99 †Secundò limita p̄dicta niſi hæredi eſſet datũ tempus ad deliberãdum per iudicem ad inſtantiam ſubſtituti, an uelit adire uel ne, q a elapſo illo termino ſi nihil dicit, habet

pro repudiante, non expectato aliter lapſu
triginta annorum. Ita dicit *Bartol.* in leg.
quandiu 3. infra eo. vbi dicit ſecus eſſe quã
do datur tempus ad inſtantiam creditoris,
quia tunc elapſo termino habetur pro ad-
eunte. Talis enim contumacia ſemper in-
terpretatur præiudicium hæredis,& ad uti-
litatem eius qui facit dari dictum terminũ
l.de ætate.§,qui tacuit ſupra de int. act. ita
etiam tenet Alexand.in l.ultim.§.penul.C.
de iure delibe. & ibi etiam Bartol. Et iſtud
tempus quod datur per iudicem ad liberan
dum,non debet eſſe minus centum diebus:
l.1.§.ait prętor cum l.ſeq.ſupra de iure de-
liber. Et ibi *Bart.*

200 †Tertio limita non procedere filio,qui
licet ſteterit p triginta annos & non adiue-
rit per paternam hæreditatem,tamen rema
net ſolum excluſus ut filius, unde habebit
alios triginta annos,poſtea tanquam pro-
ximiores agnatus & legitimus hæres, & ſic
poterit ideſt, infra ſexaginta annos adire,
ita multum notabiliter tenet *Bald.* in d.l.li
cet uerſicu.quarto quæritur,C.de iure deli-
ber.& ibi ipſum ſequitur Ang.Pau de Caſ.
Alexan. Idem tenet Alex.in conſi.89. inci.
viſo puncto &c.colum.2.in 2.uolum. Et aſ
ſignant præfati doctor rationem q̃a ſicut
ſe habet annus, de iure prætorio in mate-
ria ſucceſſorij edicti, ita ſe habent triginta
anni de iure ciuili, ſed filius elapſo primo
anno ad petendum bonorum poſſeſſio,ha-
bet alium annum tanquam legitimus,non
autem centum dies,le.penultim.§ filius in
fra quis ord.in bonorum poſſeſſion.ſer.ne.
& l.1.in fin.infra de ſucceſ.edict.quia filius
excluſus,ut filius ſuccedit ſibi ipſi,ut agna
tus.l.1.ſed uidendũ infra de ſucceſſo edict.
ergo eodem modo habebit triginta annos
de iure ciuili. Idem etiam tenent communi
ter moder.in l.qui ſe patris,Co.unde liber.

201 †Quarto limita non procedere in filio,
uel alio legitimo hærede inſtituto q̃a ſi ſte-
tit per triginta annos,& non adiuit hęredi-
tatem ex teſtamento poterit infra alios tri-
ginta annos illam adire ab inteſtato,tãquã
proximior in gradu. Ita dicit *Bald.* in d.l.li-
cet & ibi etiam Alexan.& communiter do-
ctor,& Barto.in conſi.139.incip. Quidam
habuit uxorem &c. & Alex.in d.conſil.89.
in 1.uol.

202 †Ex quibus infert ſingulariter Bald.in
d.l.licet quem ibi ſequitur Alex. ꝙ ſi filius
ſtetit per annum, & non adiuit hæreditatẽ
matris & elapſo anno mortuus fuit trãſmit
tit ius deliberandi ad quencunque hęredẽ,
quia primum annum habebat ut filius, ſe-
cundum uero annum, vt legitimus hæres,
ſic infra duos annos tranſmittitur ius deli-
berandi quando ſumus in filij,quod eſt ual
de notandum pro intellectu leg.cum antiq
quioribus,C.de iur.delib.

103 †Et in hoc differt renuntiatio tacita ab
expreſſa,quia is qui expreſſe repudiat hære-
ditatem ſimpliciter,etiam ſi ſit filius cenſe-
tur excluſus ab oĩ iure tam prętorio quam
ciuili. Ita tenet *Alexan.* in l.ſuum.C.de iu-
re deliberand.& Barto.in l.nec is.§.1.ſupp.
eo. Item cenſetur ex luſus tam ex capita li-
berorum quam agnatorum,ut eſt gl.ſingu
laris in d.l.1.§.ſed uiuendum infra de ſuc-
ceſſ.edict.quam ſequitur Iaſ.in d.le.licet in
fin.C.de iure delib.ſecus eſt in eo,qui taci-
tè repudiat per lapſum temporis,ut ſupra,
& no.glo.in fin.in l.2.& per docto.Co.qui
admit. Et prædicta etiam tenet Bald.in l.1.
colum.2.in fin.Co.quando non pe.par.ubi
etiam plus dicit,quod ſi quis renuntiat poſ
ſeſſioni unius rei hæreditariæ cenſetur to-
tam hæreditatem repudiare,ſicut econtra,
per poſſeſſionem vnius rei cẽſetur tota hæ-
reditas adita,ut ſupra,ſecus eſt ſi renuntiat
vni iuri tantum, ſcilicet de iure prætorio,
quia poteſt adire de iure ciuili, & econtra
ſecundum *Bal.* ibi in d.l.1.& ſentit *Bart.* in
d.l.nec is,§.1.ſupra eo. Ex prædictis textua
libus,& alijs ad materiam huius tituli faciẽ
tibus venio ad apparatum,& primo ingre-
dior gl.unicam ſuper iſta l.in uerſiculis po-
teſt repudiare. Quam glo.pro clariori intel
ligentia & faciliori declaratione diuido in
duas partes principales. In prima parte po-
nit nouem requiſita, quæ requiruntur ad
hoc ut quis poſſit adire hæreditatem, quo-
rum ſi aliquod deeſt adiri non poteſt. In ſe-
cunda parte vult tollere per modum exce-
ptionis quædam contraria quæ poſſent for
mari contra iſtam legem. Secunda pars inci
pit ibi ſed regula huius l.fallit.&c.

104 †Pro expeditione igitur primæ partis hu
ius glo. quæro quę requiruntur ad hoc, ut
quis poſſit adire hæreditatem,gl.reſpõdet,
quis autem & quãdo poſſit adire,&c. Et ſic
ſenſus glo.eſt deſignare habilitatem perſo-

næ

æ & temporis,dum dicit quis & quando, & licet Bar.hic in prin.dicat quod glo.ponit quinque quæ requiruntur ſuper habilitate perſonę,ſ.quis poſſit adire, & quinque alia quæ requiruntur quando poſſit adire. Et ſic ſecundum Bart. uidentur decem requiſita,tamen in rei ueritate ſunt tantum nouæ quæ numerantur in effectu,per iſtã gloſ.uidelicet primum quod ſit homo liber.Secundum quod ſi paterfamilias Tertium quod compos mentis. Quartũ quod maior uigintiquinque annis. Quintum,q̃ ſciat teſtator eſſe mortuum. Sextum quod ſciat delatam ſibi eſſe hæreditatem. Septimum quod ſciat teſtatorem potuiſſet teſtari. Octauum, quod ſciat qualiter nullus tum præcedit in ſuccedendo. Nonum & ultimum, quod ſciat ex qua cauſa delata eſt ſibi hæreditas, ſcilicet ex teſtamento, uel ab inteſtato de ſingulis igitur diſcutiamus.

105 † Reuertor igitur ad primum quod eſt ſecundum glo.quod ſit homo liber. Iſtud dicitur ad differentiam ſerui,quia ſeruus, cui delata eſt hæreditas, non poteſt de per ſe illam adire, ſed eſt neceſſe quod interueniat iuſſus domini præcedens in adeundo, l.ſi quis mihi bona,§.1.& §.iuſſum,& l. Antiſtius,§.1.inf.eodem. Alias autem ſine iuſſu domini adire non poteſt ſeruus,& ratio quia ſeruus eſt penitus incapax eorũ quæ ſunt iuris ciuilis, & mortuo æquiparatur, l.quod attinet, & l. ſeruitutem infra de regul.iur.

106 † Amplia iſtud procedere etiam in ſeruo pœnæ,prout eſt is qui damnatur in metallum,uel ad beſtias propter delictũ,nam ſtatim lata ſententia perdit ciuitatem,& libertatem,& per conſequens perdit teſtamenti factionem,actiue &paſſiue,quia nõ poteſt teſtari,nec hæres inſtitui,nec poteſt aliquo modo hæreditatem adire, quia eſt ſeruus pœna, non autem fiſci uel Cæſaris, unde ſi hæres inſtituatur pro non ſcripto habetur text.eſt in l.ſi quis mihi bona.§.ſi qui plane inf.eo.& in l.eius qui,§. ſi.& ibi gl.& Bar.ſupra de teſta. unde talis hæreditas ibit ad ſubſtitutum ſi habet uel adiconiunctum vel aduenientes ab inteſtato,l. unica,§.1.C.de caducis tollẽ.& notat glo.in d.§.ſi quis plane,& l. ſi in metallum infra de his quæ pro non ſcrip.ha.& l. quidam

108 inf.de pœnis. † Secundo amplia & multo fortius procedere idem in damnato ad mortem propter delictum,nam eo ipſo q̃ eſt lata ſententia contra ipſum ad mortem eſt effectus ſeruus pœnæ, & per conſequẽs inteſtabilis actiue & paſſiue,l.qui ult.infr. de pæn. Et notat Bart.in d.l.eius,qui §.ſi cui,& probatur in d.§. quis plane in uerſi. ad gladium,&c.

108 † Quod tñ limita non procedere quando damnatus appellauit,quia pendente appellatione reſcinditur effectus ſententiæ, adeo quod ſi moritur interim dr̃ mori teſtabilis & non ſeruus text.eſt in l. qui a latronib.§.ſi.ſup.de teſt.& ſic per conſequẽs poſſet tunc adire,niſi in caſib.exceptis per gl.& Bar.in l.ſi quis filio exhæredato,§.ſi autem ſupra de iniuſt.rupt.teſta.& prædicta notat etiam gl.in d.l.qui ult.inf.de pœnis,& Alex.in additionib.ad Bart.in d.l.eius qui,§.ſi cui,& uide omnino Bal.in conſi.382.in 1.uol.

109 † Et intantum hoc eſt uerum quod non ſolum ipſe damnatus poteſt appellare,iuxta l.addictos. C.de appell.& l addictos,C. de epiſcop.audiend. Sed etiam eius hæres poteſt appellare poſt mortem damnati, dummodo appellet infra decem dies a die latæ ſententiæ,& talis appellatio operatur multum quo ad bona,adeo quod trahitur retro, & fingit damnatum non eſſe mortuum ſeruum ſed liberũ & per conſequens eius teſtamentum reconualeſcit. Ita multum ſingulariter & plene tradit Bald.in l. 1.col.4.circa ſi.& ibi etiam Alex.in additioni.C.de delict.defunct. Et idem Bald.in l.3.colum.penul.C ſi penden.appell. mors interue. ubi plus dicitur quod hanc appellationem debet facere hæres non nomine defuncti,ſed nomine proprio pro commodo,bonorum ex quibus infertur quod ſtante dicta appellatione ualeret aditio facta per damnatum. Item potuiſſet tranſmittere hæreditatem, & uel eius deliberandi in caſibus in quibus liber homo tranſmittit.

110 † Limita ſecundo non procedere qñ ſententia eſſet notoria iniuſta per quam fuit quis damnatus ad mortem, nam tunc etiam ſine appellatione talis damnatus eſt teſtabilis,ſecundum Bal.in d.l.col.pen.uerſic.& hoc eſt utile ſcire &c. Et Bal. in repe

ti, l. 1. col. 3. in princ. C. de ſacroſan. eccl. & Bal. in d. conſ. 362. in 1 uol.

111 † Limita tertio non procedere quando quis eſſet damnatus, ut proijciatur de feneſtris, ita quod moriatur, nam ſi proijcitur & non moritur non efficitur ſeruus pœnæ, ſed remanet capax, ita tenet Ang. in l. quis in bona, §. ſi quis plane, ponderando gl. ibi inf. eod. quem ibi refert, Alex.

112 † Limita quarto non procedere quando quis eſſet damnatus ad aliquam pœnam a iure prohibitam, ut puta ad perpetuũ carcerem, quæ pęna eſt prohibita, l. incredibile, C. de pœnis nã tunc non efficitur ſeruus pœnę, ſecundum Ang. & Alexan. in d. § ſi quis planè.

113 † An autem hodie iſta iura ſint correcta per ius auth. per quod eſt inductum quod nullus homo bene natus hodie efficitur ſeruus per ſupplicium, ut dicit tex. in authen. ſed hodie, de donatio. inter uir. & uxor. Dic quod non, nam illa auth. loquitur in damnatis, qui non moriuntur naturaliter. Iura ergo loquentia de damnatis ad mortem remanẽt incorrecta. *Ita* intelligitur illa auth. & dicit ibi gl & not. Bar. in d. l. ſi quis filio, §. irritum ſupra de iniu. rup. teſtam. & in d. l. eius qui, §. 1. ſupra de teſta. Et hoc uerum quo ad hoc, ut ſint inteſtabiles ſed quo ad publicationem bonorum omnia dicta iura corrigunt, maxime tex. in d. l. eius qui, §. fi. & in l. 1 §. fi. infra de falſis in quib. locis ſtatuitur pęna damnationis in metallũ, uel deportationis una cum publicatione bonorũ Nam hodie bona damnatorum non publicãtur niſi in ſolo crimine Maieſtatis de hæreſis, ut eſt tex. & ibi Bal. in auth. bona damn. C. de bo. proſcr. & no. gl. in dictis ll. And. de Iſer. in c. 1. in uerſi. contrah. inceſtas nuptias, colu. 3. 4. & 6. & fi. quæ ſint rega. & ad prædicta. adde Bar. in d. l. qui ultimo infra de pœnis.

114 † Prædictis tamen adde, ꝙ licet prędicti ſerui damnati ſint incapaces hæreditatis, poteſt tamen eis relinqui pro alimentis, l. ſi in metallum, & ibi *Bar.* infra de his pro non ſcrip. & ſic ſunt capaces legati alimentorum, ut no. *Bar.* in l. is cui. & in l. ſeruos ad cuſtodiam infra de ali. & cib. le. pro hoc eſt tex. in l. legatum ſupra de c. dimi. quia alimenta ſunt iuris naturalis, & ſerui ſunt capaces eorum quæ ſunt iuris naturalis.

115 † Item adde quod licet damnati ad mortem non poſſint teſtari etiã ad pias cauſas poſſunt tamen ſe obligare de reſtituendis malè ablatis, & hoc poſſunt facere inter uiuos & diſponere ad condemnationem. Ita tenet Bal. in tit. de pace Conſtã. col. 6. uer. an ergo damnati &c. & Ale. in add. ad Barto. in d. l. eius qui § 1. ſup. de teſt. & Bal. in l. ult. col. fi. in prin. C. ſi a non com pe. iud. & Ioa. And. in nouella, in ca. quanquam de uſur. lib. 6.

116 † An autem poſſit iudex in ſentẽtia huiuſmodi damnatis reſeruare facultatem teſtandi, dic quod non quia eſſent duo contraria, ſ. facere aliquem ſeruum pœnę & ꝙ poſſit teſtari, unde talis reſeruatio non ualet ſecundum Bal. in repet. l. 1. col. 2. in fi. uer. reuertor ad primum. &c C. de ſacroſan. eccl. ubi plus dicit Bal. ꝙ etiam ſi damnatus ad mortem euadat, quia forte aufugit adhuc tamen remanet ſerui pœnæ & inteſtabilis, l. mulier ſupra de c. dimi. & no. Bar. in d. l. quæ ultimo infra de pœnis.

117 † Quinto limita dictam concluſionem non procedere qñ quis eſt damnatus ad mortem per iudicem incompetẽtem quia tunc non efficitur ſeruus pœnæ, ſecundum *Bar.* in d. l. rei capitalis, §. cum, & in l. qui ultimo infra de pœnis, unde remanet teſtabilis, ſecundum eum.

118 † An autem iſti damnati ad mortem poſſint confiteri & eis iniungi pœnitentia ſacerdotalis, & an poſſit ſumere Euchariſtiã, & ſic corpus Chriſti antequam moriantur, uide tex. & gl. in clem. 1. de pœni. & remi. ubi dicit, ꝙ ſic, ita demum ſi petant, nam ipſa petentib. non ſunt ſacramenta deneganda. Idem tenet Card. in 1. no. in 9. ũ. & 13. qu. Ad idem eſt tex. in c. quæſitum 1 3 qu. 2. & ibi per *Arch.* & eſt gl. in c. ſi quis 26. q. 6. & Ab. in c. ex parte, el 2. de ſepul.

119 † Eodem modo eccleſiaſtica ſepultura non debet, nec poteſt eis denegari, quia ſi apparet & penitẽtes mortui ſunt poſſunt in eccleſia ſepeliri, ita dicit gl in d. clem. 1. & ibi Card. in 13. q. & Hoſt. in c. ex parte, de ſepul. & ibi etiam Abb. dicit, ꝙ poſſunt ſepeliri cum miſſa & alijs officiis.

120 † Non tamen poſſunt de furca deponi ſine licentia iudicis, quam iudex petitã facilè concedere debet, ut no. glo. in d. clemen. 1. & ibi etiam Cardin. in fin. ut fecit Pilatus

qua

qui de facili conceſſit Ioſeph, ut Ieſum defunctum de Cruce deponere, ut dicit ibidem Card. in fi. & habetur Ioannis cap. 14.
121 † Vnum tamen eſt menti tenendum in hac materia, quod ſi eſt aliquis bannitus uel in exilium miſſus, qui non poteſt uiuus manere in aliqua ciuitate a qua fuit expulſus, minimè poteſt poſt eius mortem in dicta ciuitate duci eius cadauer, ad ſepeliendum ſine licentia ſuperioris ita notanter dicit Bartol. in l. 2. per illum textum infra de cada. puni. & Card. in dicta clemẽ. 1.
122 in fi. uerbis. de pœni. & remiſ. † Quid autem in eo qui eſt damnatus ad mẽbri mutilationem, an dicatur ſeruus pœnæ. Dic quod nõ unde remanet teſtabilis, ita dicit. Bald. in repeti. l. 1. col. 3. uerſic. 2. quæritur
123 C. de ſacroſan. eccl. † Quod in deportato dic ꝙ eſt inteſtabilis, quia perdit ea quæ ſunt iuris ciuilis. unde nihil poteſt acquirere, nec teſtari. l. 1. § ſi quibus infra de l. 3. & habetur plene per Bar. Bal & Alex. & communiter doct. in l. 1. C. de hære. inſt. & Bal. in l. 2. C. de bo. poſſe. & in l. eius qui §. inſulam ſupra de teſt. imo deportatus habetur pro mortuo. l. 1. §. quidam filium infra de bon poſ contra tabu. ſecus eſt in relegato, quia remanet teſtabilis, ſecundum Bart. in d. l. eius qui. § ſi cui, in fi. & habetur in l. relegatorum in prin. infra de inte. & rele. Et prædicta etiam ponit Bald. in repetitio dicta l. 1. colu. 3. verſ. 3. quæro &c. C. de ſacroſanct. eccleſiis. & habetur in d. l quidam in
124 fra de pœnis. † Quid autem de bannito noſtri temporis. In hoc concludo breuiter quia in uariis locis tractatur plene hæc materia, & magis communis concluſio eſt, quod licet ſi taliter bannitus quod poſſit ex forma ſtatuti impune offendi, tamen ꝑdit ſolum illa priuilegia & beneficia quæ competebant ſibi ex priuilegiis & ſtatutis illius ciuitatis a qua fuit expulſus. non autem perdit beneficia compe ẽtia ſibi de iure communi, etiam in illa ciuitate ita concludit Bart. in ſua diſputatione incipiente Lucanæ ciuitatis ſtatuto. &c. Et idem Bar. in dict. l. eius qui § ſi cui & ipſum ſequitur Alexander in l. 1. columna penult. C. de hære. inſtitu. & idem Alexander in lex facto, §. ex facto. & ibi etiam Bar. infra ad Treb. & Alexand. in conſi. 6. in primo uolumin. & in l. fi. cum dotem. ff. ſi patri. ſupra ſoluto matrimonio, unde poterit adire & acquirere hæreditatem ſecundum Alex. ubi ſupra de quo uide omnino unum pulchrũ conſ. Pau. de Caſ. in cõſ. 212. inci. obmiſſo ordine, &c. in 2. uol. ubi plene attingit hãc materiã, & in effectu concurrit cum prædictis doctoribus. Et ibi etiam decidit illum articulum ſcilicet. An fiſcus poſſit occupare paternam hæreditatem delatam filio bã
125 nito & concludit quod non. † Limita tamen iſtud niſi ſtatum diceret quod banniti ſint extra protectionem communis, nã tunc perdunt etiam ea quæ iuris communis ſunt ſecundum Bald. in le. 3. col. pen. in fine, Co. ſi pendente appellatione mor intre. quem ſequitur Alex. in dicta l. 1. C de hæredibus inſtituendis, unde tunc nihil acquirere poteſt de iure ciuili bannitus, nam tunc æquipararetur deportato, uerum ꝺ hoc an æquipararetur deportato uel relegato ultra nota per doctores in locis prælegatis, uide Andr. de Iſern. in capitulo, domino guerram, columna ſecunda id titulo hic fini. lex ubi dicit quod ſi eſt bannitus pro crimine pro quo perduntur bona, æquipararetur deportato, alias æquiparatur relegato ſi bona non perduntur, ſiue ſit bannitus a rege ſiue a iudice habente merum
126 imperium. † Et ex prædictis infero quod ex quo hodie in regno, contumax pro delicto primo bannitur, & eius bona annotantur, ut dicit conſtitutio regni. Grãdis utilitas, & deinde ſe perſeuerer in banno per annum elapſo anno a die banni foriudicatur & eius bona fiſco applicantur, & habetur pro confeſſo, et conuicto, & condemnato, & omnis defenſio ſibi ꝓcluditur, & a quolibet poteſt impune occidi tanquam hoſtis publicus, ut dicit alia conſtit. quæ incipit pœnam eorum adeo, quod dicit ibi Andr. de Iſern. in 2. col. quod in tantum habetur pro condemnato quod, ſi contingat eum capi ſtatim ipſo facto ducitur ad ſuppliciũ non expectata alia ſententia.
127 † Per hoc infero, ꝙ ſi aliquis eſt foriudicatur pro delicto in quo ueniebat irroganda pœna mortis ꝙ ex quo per talem foriudicationem habetur pro condẽnato, ille talis foriudicatus dici ꝑt eſſe effectus ſeruus pœnæ, & ſic ꝑ conſequens non poſſet teſtari, nec hæres inſtitui, nec adire hꝛ̃ditatẽ. Et qd ſeruus pœnæ, patet q̃a eo ipſo, ꝙ cap us

ducitur ad ſupplicium ſicut aliis damnat ad mortem, ut ſupra. Ad hoc etiã moueor per ea quæ no. Bar. in l. qui ult. inf. de pæn. & Bal. in d. l. 1. col. 3. in prin. C. de ſacroſa. eccl. & ſupra dixi q ſi damnatus ad mortẽ euadat & fugiat, adhuc tamen remanet ſeruus pœnæ, licet ſit in ſua libertate. Ita etiam eſt dicendum in tali foriudicato, ex quo habetur pro condemnato ad mortem quando talis erat pœna, ut ſup.

128 † Quid autem de excommunicato vĩ dicendum quod ſit inteſtabilis ex eo, quia habetur pro mortuo quo ad ſpiritualia, ut not. Inn. in c. grauem, de ſent. excõ. Bar. in repet. l. *Barb.* col. 5. ſupra de offi. præto. Itẽ æquiparatur ſeruo ut notat Spec. in titu. de actore, ver. item quod eſt ſeruus ex quo dicitur eſſe ſeruus diaboli, & in eius poteſtate, ut notat *Bal.* in l. 3. col. fin. C. ſi pend. ap. mors inter. contrarium eſt ueritas, quia nullo iure cauetur, quod ſit inteſtabilis, vnde poteſt teſtari, & hæres inſtitui ſecundum Bal. in l. 1. col. 6. C. de hær. inſt. & Gemin. plene, & *Io. And.* in ca. decernimus de ſent. excom. lib. 6.

129 † Quod tamen limita non procedere in excommunicato pro hęreſi, uel quia erat fautor, uel receptator, hæretici, nam ſi per annum perſeuerat in huiuſmodi excõmunicatione efficitur infamis, & inteſtabilis actiuè, & paſſiuè, ut eſt tex. in auth. credentes, C. de hære. & in c. excommunicamus, §. credentes, extra de hæreticis.

130 † Quid de monacho, dic quo ad acquiſitionem, monachus æquiparatur potius ſeruo quam filio, quia quidquid acquirit, acquirit monaſterio glo. eſt in leg. cum hæredes, fi. inf. de acquir. poſſ. & Bar. in l. 1. in princ. §. ſi fructuarius infra de ſtipu. ſeruo & Fel. in c. in præſentia, col. fin. de probat. & *Alex.* in l. 1. §. item acquirimus col. 2. infra de acq. poſſ. In terminis autem noſtris quo ad acquirendam hæreditatem monachus æquiparatur filio uel ſeruo ſecũdum quod utilius eſt monaſterio unde ſi eſt delata hæreditas monacho, poteſt illam monachus adire cum iuſſu Abbatis, ſicut dicimus in ſeruo, non autẽ ſolus monachus adire poteſt, cum non habeat uelle nec nolle, c. ſi religioſus, de elect. li. 6. ſi autem Abbate iubente nollet monachus adire, tunc ſolus Abbas adire poteſt etiam eo inuito, & in hoc æquiparatur filio, ita tenet Bar. in l. 1. col. 4. & ibi etiam Alex. in 7. & 8. col. ſupra de vul. & pup. & Bald. in l. 1. col. 12. C. qui admit. & doc communiter in leg. cum proponas. C. de hær. inſtit. quos ibi adhuc refert Iaſ. ante p. co. & Abb. in d. c. in præſentia, col. pen. de prob.

131 † Venio ad ſecundum requiſitum gl. q eſt. ſ. ut paterfamilias is qui vult adire hæreditatem, alias autem ſi eſt filiusfam. non poteſt hæreditatem adire ſine iuſſu patris, l. ſi quis in bona, §. iuſſum inf. eo. & habetur, in l. ſeruo inuito infra ad Trebell. hoc autem limita procedere de iure antiquo horum, ſecus eſt hodie, quia iſtud eſt correctum de iure. C. quæ correctio habet locum ſolum in hæreditate aduentitia delata filiofa. nam poteſt eam filius adire etiã patre inuito & ignorante, l. ultim. §. 1. C. de bo. quæ li. & not. gl. & doc. in cõ iter in l. 1. C. qui admit. & *Bart.* in d. §. iuſſum, ſecus eſt in hæreditate profectitia, ut quando defertur filio contemplatione patris, le. ſed ſi plures, §. in arrogato ſupra de vulg. & pup. quia hodie nihil eſt in ea immutatum, ſed requiritur iuſſus patris ſicut olim. Ita nota glo. in d. §. iuſſum, & ibi plene Barto. & Alex. in l. qui aliena. §. interdum ſupra eo. & glo. In terminis in l. fin. infra quis or. in bon. poſſ. ſer.

132 † Tertium principale requiſitum in gl. ẽ tangitur ſ. q ſit compos mentis, & hoc dr̃ propter furioſum, qui non poteſt adire hæreditatem, l. qui ſeruum inf. eo. quia furioſi nulla uoluntas eſt l. furioſi inf. de regu. iur. Si tamen habet patrem, tunc pater eſt ſuus legitimus curator, l. ul. C. de cura. fur. ſi uero patrem non habeat, tunc debet ſibi prouideri de curatore ſecundum forman l. de creationib. C. de epiſ. aud. & tunc quando habet curatorẽ poteſt curator adire hæreditatem furioſo delatam ſi ſibi uidebitur utilis ſuper qua habet furioſus hanc facultatem a iure qui quandocunque ad ſanam mentem peruenerint poterit illam hæreditatem acceptare, uel repudiare prout ſibi uidebitur utilius. Si ãt mortuus fuerit antequam ſanus effectus ſit, & tunc ſi quidẽ eſt hæreditas extraneorũ quæ ſibi delata fuit non tranſmittitur ad hęredes ipſius furioſi, ſed perinde habetur ac ſi adita fuiſſet, & uadit ad illos ad quos iret ſi

furioſo

furioſo delata non eſſet, ita dicit text. in d. l. fi. §. ſinautem in furore, C. de cur. fur. & in leg. ſi quis ex liberis infra ad Tert. ſecus eſt in legatis & fideicommiſſis furioſo delatis, quia illa tranſmittuntur ad hæredes furioſi, ut d. §. ſinautem in furorem, ita hæc omnia uoluit plene Bald. in l. potuit in 5. quæſtione, C. de iure delib. & Barto. in l. 1. infra de bono. poſſeſ. infan. & furi. dela. Et ſic pater ſecundum Bal. ibi qđ curator furioſi poteſt adire hæreditatem pro furioſo tamen non habet perpetuam cauſam, ita etiam tenet Iaſ. in l. infanti, C. qui Admit.

135 † Hoc tñ limita non procedere in patre furioſi, qui eſt curator, & legitimus adminiſtrato. ut ſupra nã pôt pater pleno iure acquirere hęreditatẽ filio furioſo ipſam adeũdo, & ſic habebit tunc perpetuã cauſam. Ita notãtet licet ſub obſcuris uerbis uoluit Bar. in l. ſi infanti col. 1. & ibi ipſum ſequitur Ale. in 4. col. C. de iure deliber. & eſt rõ propter maiorem poteſtatem quam habet pater in filium quam curator extraneus. Si uero eſt hæreditas quæ eſt delata furioſo, & tunc ſiue fuerit agnita per curatorẽ ſiue non fuerit agnita, tranſmittitur ad hæredes furioſi ex potentia ſuitatis. Ita dicit Ange. in d. leg. Antiſtius, §. ultim. infra eo. & ſentit, Bald. in d. l. potuit in 5. q. 2 contra

134 rio ſenſu. † Quod corroboratur optimo ſimili, quia etiam inanis tranſmittit hæreditatem paternam non aditam ex potentia ſuitatis, ut no t. Bart. & Alex. in d. l. ſi infanti ubi eſt communis opin. doct. de iure deli. ſed infans nullum habet intellectum, & furioſo cõparatur, leg. in negotiis infra, de reg. iur. & not. Iaſ. in d. l. ſi infantis, C. q

135 admit. † Limita tamen iſtam gl. in quantum dicit qđ furioſus non poteſt acquirere hæreditatem, ut procedat ex ſe, quia ex quo ſenſu caret, non poteſt per ſe acquirere, tamen per ſeruum uel filium acquirere poteſt, dummodo interueniat iuſſus tutoris uel curatoris, caſus eſt & ibi gloſſ. in dicta l. Antiſtius, §. ult. infra eod. ubi eſt glo. quam Bald. dicit eſſe aut eam quæ ponit intellectum, ad l. neque, C. de hæred. inſti. ubi traditur regula quod qui non poteſt per ſe acquirere hæreditatem, minime poteſt per ſeruum uel filium nã illud intelligitur in eo qui propter delictum prohibetur acquirere, ſecus ſi propter infelicitatem, ut in fu

136 rioſo. † Qualiter autem probabitur aliquem eſſe furioſum, & quis dicatur furioſus, & quis mente captus, & quis fatuus, ponit plene Alex. in conſ. 4. & conſi. 141. in 1. uol. & Bal. in l. ſi furioſi, C. de nup. & Alex. in conſi. 85. & conſ. 86. in 2. uol. ubi pleniſſime tractant hanc materiã & Pe. Phi. Cor. in conſ. 21 & conſi. 85. in 2. vol. & in conſ. 219. in 1. vol. & in conſ. 22. in 5. uolu. ubi

137 plene. † Et circa hoc præſupponitur una reg. quod in dubio quilibet pręſumitur cõpos mentis & ſanus niſi probetur furioſus text. eſt in l. nec codicillos. C. de codicil. & in c. ult & ibi nota, de ſucceſ. ab inteſta. & tenet Pet. Phil. Corn. in dicto conſi. 21. co. 1. in 2. volu. Et eſt ratio ſecundum Bald. in d. l. nec codicillos, quia aliquẽ eſſe compotem mentis eſt naturale, ſed eſſe furioſum eſt accidentale, ut quilibet præſumitur eſſe talis, qualem ſolet natura producere, niſi contrarium probetur, alleganti aliquem eſſe furioſum incũbit onus probãdi dicta l. nec codicillos, & no. Bar. in l. filium, infra eo. & Bal. in l. fi. C. de hære. inſti. & Card. in cle. 2. in 2. q. de homicidio.

138 † Iſtud tamen limita multum ſingulariter procedere in eo, qui nunquam fuit furioſus, quia illẽ habet hanc præſumptionem pro ſe, ſecus autem in eo qui quandoque fuit furioſus quia præſumitur furor durare, niſi contrarium probetur, unde tũc alleganti eum eſſe ſane mentis incumbit onus probandi. Ita dicit gl. in uerſicu. compotem in dicto c. fi. de ſucceſſinoe ab inteſta. & nota. plene Alexa. in l. furioſum C. qui teſta. facere poſſunt, & Abb. in cap. cum inter canonicos, de electio. Et Petr. de Anch. in conſi. 5. & Alex, in hac l. is poteſt in 3. col. Et idem Alex. in conſil. 22. colum. 4. in 5. uol. et plenius in dicto conſil. 82. col. 3. in 2. uolumine.

139 † Quod tamen notabiliter declara ſecũdum Alexandrum in d. le. furioſum ut procedat quando furor durauit per multos dies, ſecus ſi fuiſſet aliquis furor momentaneus, qui modico ſpacio durãſſet, quia tunc non præſumitur durare, quia in huiuſmodi furore momentaneo de facili reuertitur homo ad recipientiam, & ita reuerſus præſumeretur, niſi contrarium probaretur ſecundum eum, ita etiam dicit Pet. Phil. Cor. in d. conſi. 21. col. 2. in fi.

204 † Ex

140 † Ex prædictis ergo ſequitur quod eo ip
ſo quod probatur ſemel aliquem quando
que fuiſſe furioſum & deinde facit aliquẽ
actum præſumitur illum feciſſe tẽpore fu
roris niſi cõtrarium probetur, & ſic actus
non ualebit, ita dicit gl. in d.c. ſi. de ſucceſ.
ab inteſt. quam ibi ſequitur Abb. in ſi. col:
& Pet. Phil Cor. in d. cõſ. 21. per totũ maxi
me, in ſi. col. in 2. uol. & Gem. in c. 1. §. ſi ve
ro, de cle. ægro. lib. 6. & Alex. in d. conſ. 92.
col. 5. in prin. in 5. uol. ubi præſertim dicit
id procedere fortius quando actus factus
non conuenit totaliter homini ſanę mẽtis
ut dicit etiã Bal. in l. furioſus. Pet. Phi. Cor.
in d. conſ. 21. colum. penul. & Alc. in conſ.
85. co. 4. in 2. uo. ubi dicit. quod licet ex ad
uerſo probetur, ꝙ habeat dilucida ĩterual-
la niſi in ſpecie probetur ꝙ erat ſanus tẽ-
pore actus celebrati talis probatio nil rele
uat. Idem etiam & magis plene tenet Ale.
in conſi. 86. in 2. uol. ubi infinitas deciſio-
nes allegat in hac materias & Pet. Phi. Cor.
in conſi 69. col. antepen. & pen. in l. 1. uol.
141 † Probatur autem, aliquẽ eſſe furioſum,
vel fatuum per ſigna ut dicit Bar. in l. ſi q
dem. C. ſol. mat. ubi idem dicit ad proban-
dum aliquem eſſe mortuũ quæ ſigna oſtẽ-
duntur, & p uerba, & per facta, ut dicit Ab.
in d.c. ult. colu. ſi. de ſuc. ab inte. Per uerba
enim oſtenditur furor quando quis loqui-
tur uerba fatua extra propoſitum, & non
conuenientia homini ſanæ mentis, nã fa-
tuus fatua loquitur ut habetur in ca. legiti
mus 93. diſtin. & eſt tex & ibi nota in l. quĩ
dam in ſuo ff. de condi. inſt. & Bart. in l. is
qui § ult. ſupra de tuto. & cu. da. ab his, ubi
habetur ꝙ ex ſermonibus cognoſcitur ho
mo ſtultus. idem tenet Alex. in d. conſ. 54.
in 1. uol. eodem modo ſi non reſpondet ad
propoſitum uel non habet rectam memo-
riam, uel ſi proiicit panem uel lapides, uel
quia ita reputatur furioſus a patre ſuo, & a
conſanguineis, ut dicit Alex. in d. conſ. 53.
eodem modo ſi quis ſpuat in faciem alicu
ius hominis præſumitur ex hoc furioſus ſe
cundum Pet. Phil. Cor. in conſi. 22. colum.
3. in 4. uol Et de prædictis uide etiam Ale.
in l. apud. § Iulianum. §. conſtat infra de l.
1. ubi inter alia dicit, ꝙ ſi quis recuſat po-
cula medicinalia in infirmitatibus, ex hoc
præſumitur furioſus allegat Specu. in tit.
de ſalariis, ff. ult. uerſ. ſed quid ſi. Et de plu-
ribus aliis modis probandi quẽ furioſum
uide plene in dictis conſiliis præallegatis,
& Alex. in l. ſi cum dotem. §. ſi maritus co.
142 ſi ſupra ſol. mat. † Ad unum tamẽ aduer
te, ꝙ teſtes deponentes de furore debent ẽt
non interrogati aſſignare cauſam ſcientiæ
concludentem alias non probant, ita dicit
Bal. in d. leg. furioſum, & ibi Iaſon plene &
Alex. in conſ. 85. col. 6. in 2. uolu. Et ratio
eſt quam poſuit Inno. in c. cum cauſam. Et
ibi etiam Abbas in 3 col. de teſt. ubi dicit,
quod quando teſtis producitur ad proban
dũ aliquid quod non percipitur ſenſu cor-
poris, ſed iudicio intellectu, tunc debet ẽt
non interrogatus aſſignare cauſam ſcien-
tiæ concludentem per aliquem actum ex-
trinſecum, alias non probat ita etiam dicit
Bald. in le. ſolam, C. de teſt. & Pet. Phi. Cor.
in conſi. 22. colum. 2. in litera b. in 3. uolu.
& in conſi. 21. colu. 1. in litera E. in 2. uolu.
143 † Prędictis adde, quod ad probandum
furorem admittuntur etiam teſtes ſingula
res. ut ſi unus teſtis dicat uidi eum proiice
re lapides alius dicat, uidi eum loqui inor-
dinate, & extra propoſitum, & alius dicat,
uidi eum ſpuere in faciem, uel ſimile. Ita p
plura tenet Alex. in dicto conſilio 92. col.
5. in 5. uolum. uerſi. nec obſtat, & in conſi.
141. colu. 2. in 1 uolum. & in dicto conſil.
85. circa fin. & conſi. 86. colum 3. in 2. uol.
Et iſtud tenet Inno & communiter docto.
in c. qualiter, & quando, el ſecũdo de accu-
ſa. Et ratio eſt quia iſti teſtes non deponũt
ſuper aliquo facto in ſpecie, nam tunc ue-
rum eſt, quod ſingularitas obſtat, ſed depo
nunt in genere ſcilicet quem eſſe furioſum
uel hereticum. uel infamem quod per plu-
ra ſpecialia probari poteſt, ideo admittun-
tur teſtes ſingulares, ſecundum Bar. in l. Ti
tia, infra de ſolutio, & habetur plene in lo-
cis præallegatis. quod confirmo per unum
optimum dictum Soc. in conſi. 295. col. 3.
in 1. uolu. ubi dicit quod ad probandum
aliquem actum ſucceſſiuum admittuntur
144 teſtes ſingulares. † Quartum requiſitum
ĩ gl. eſt quod ſi maior 25. annis is qui uult
adire hæreditatem quia alias minor de per
ſe adire non poteſt, l. more, & l. pupillus ſu
pra co. & l. cum quædam, C. de admini. tu.
Circa hoc tamen ut habes plenã notitiam
de minore, quãdo, & qualiter adire poteſt
diſtingue tres ætates minoris. Prima eſt in

fantia quæ durat uſque ad ſeptem annos cōpletos.) Secunda eſt ætas pupilaris quæ dr impubertas, & durat in maſculo uſque ad quartumdecimum annum completum in fœmina, uero uſque ad duodecim ut habetur inſt. de nup. in prin & l. qua ætate ſupra de teſt. Tertia dicitur ætas adulta quæ appellatur pubertas, & durat tam in maſculo quam in fœmina uſque ad uigintiquinque annos, & illa poſtea deinde in antea, dicitur ætas legitima, l. ul. C. de his qui ueniā ætatis impetra.

145 †De prima ætate ita ius diſponit, nam ſi eſt delata hæreditas alicui infanti, ſi quidē talis infans habet patrem poteſt pater, pro eo ſolus adire, & infanti hæreditatē acquirere, & ſi mortuus fuerit infans ante aditā hæreditatem, tranſmittit illam ad ſolū patrem, ex ſpeciali priuilegio. Ad aliū autem hæredem non tranſmittit, ita hęc omnia habentur in d. l. infanti, & ibi Bar. & Bal. & communiter modernio. C. de iure deliber. Si uero patrem non habet infans tunc ſi quidem habet tutorem poteſt ſolus tutor abſque interuentu infantis adire hæreditatem, ut d. l. infanti, §. parente & etiā bono. poſſ. petere, ut ibi. Ea ſi moriatur ante agnitam hæreditatem uel bon. poſſ. per tutorē non trāſmittit illam ut ſupra, ſed uadit ad illos, ad quos iret, ſi infanti delata nō eſſet. Ita habetur in d. l. infanti, & in l. infantis, C. qui ad mit. ſi uerum tutorem nō habeat infans, tunc hæreditatem de iure ciuili, nullo modo adire poteſt, niſi ſibi prouideatur de curatore, quia tutor eſt omnino neceſſarius in adeunda hæreditate per pupillum l. cum in una, §. tutor inſ. de appella. ſed in bono. poſſe. de iure prætorio eſt remediū, quia quilibet conſanguineus uel amicus īfantis poſſe apud prætorem, & agnoſcere bon. poſſ. nomine infantis, quo caſu pfecte acquiritur infanti, & trāſmittitur ad quoſcunque hæredes. Ita tenet Ale in d. l. infantis, & in l. ult. col. 5. C. unde cog. & Bald. in

146 rub. C. qui admit. in 2. q † De ſecunda uerò ætate, l. quando hæreditas eſt delata pupillo maiori infanti & impuberi. Dic quod ſi quidem impubes habet patrem, poteſt cum autoritate patris adire hæreditatem ſecundum Bar. in l. ult. §. pupillus infra de uerb. obl. & in l. more. §. impubes ſupra eo. ſi uero pater non uult conſentire filio adeunti tunc poteſt filius ſine patre adire. Ita etiam econtra, ſi patre uolente adire filius recuſat nō poteſt ſolus pater adire. & ideo ſibi acquirit hæreditatem. Ita hæc omnia decidit tex. in l. ul. §. ſinautem in ſecūda, C. de bo. quæ li. quem tex. reddit ſingularem ibi Bal. & mirabilem ad hoc, ꝙ pupillus ſolus ſine auctoritate tutoris uel patris poteſt adire hæreditatem, dummodo ſit doli capax, ita etiam tenet Lud. Rom. in l. pupillus la 1. ſupra eo & ibi autem Ale. circa fin. Et dicunt hoc eſſe ſpeciale in filiofamilias pupillo in alio ſecus, ut l. potuit. & ibi *Bal.* de iure de libe. & infra proximè dicetur. Si tū ex tali hæreditate adita per ſe uel per patrem pupillus lædatur poteſt aduerſus eam petere reſtitutionem in integrum, ut d. §. ſinautem, in ſecūda, & habetur in leg. 1. C. ſi tutor uel cura. inter. Item ſi talis pupillus habens patrem moriatur hæreditate non adita non tranſmittit illam ad patrem, nec alium, ſed uadit ad eos quos iret ſi pupilo delata non eſſet, ut dicta l. ſi infanti, circa finem, & ibi *Bal* in pen. col. uerſ. expeditus ſum de materia, &c. & ſequenti qu. unde eſt ſpeciale in infante ut tranſmittat ad patrē, ut ibi. *In* alia uero ętate ſeruatur ius cōmune in contrarium. Si uero pupillus non habet patrem, & tunc ſiquidem habet tutorē poteſt adire hæreditatem cum auctoritate tutoris, & non alternam ſolus pupillus ſine tutore, uel ſolus tutor ſine pupillo adire, non poteſt tex. eſt, et ibi *Bar.* Bal. plenè in dicta l. potuit, C. de iure delib. & habetur in l. ſeruo inuito. §. ſi pupillo infra ad Treb. ſecus eſt in bon. poſſeſſ. delata pupillo maiori infante, quia ſolus tutor ſine pupillo poteſt eam agnoſcere, l. bonorum C. qui admit. & l. tutore infra de bon. poſſ. & ratio eſt ſecundum *B*ald. & communiter doct. in d. l. bonorum, quia bon. poſſ. accipit fomentum ab interuentu. & præſentia iudicis, ppea ſolus tutor ſufficit, qđ ſecus eſt in hæreditate. Pupillus autem ſine tutore non poteſt etiam bon. poſſ. agnoſcere l. ſeruus, §. impubes inſ. de bon. poſſ.

147 † An autem ſolus tutor cum auctoritate iudicis poſſit hæreditatem adire ſine pupillo? Dic qđ non ita tenet Bald. & Paul. de Caſt. in d. l. bonorum, & eſt ſpeciale in bo

148 norum poſſeſſ. † Prædictam tamen concluſionem limita non procedere quando pupillus

pillus eſſet hæres inſtitutus ſub cõditio
ne, & ipſe ſolus impleret conditionẽ, nam
ex hoc ipſo efficitur hæres ſolus ſine tuto.
re ipſo iure, caſus eſt in l.conditionibus pu
pillus inf.de cond.& demon. & notat *Alc.*
in d.l.bonorum,& ita limitatur regula d.l.
potuit.

149 † Secundò limita non procedere quãdo
eſt inſtitutus ſeruus pupillus, quia ſolus tu-
tor poteſt iubere ſeruo, ut adeat ſine pupil-
lo text. eſt non uiolando ipſum in l. ſi per
epiſtolam inf.eo per quem ita tenet Alex.
in d.l.potuit,& in d.l.bonorum, licet Bar.
in d.l.ſi per epiſtolam intelligat illam l. in
infante, tamen. Imo. Lud.Rom. & Paul.de
Caſt. ibi intelligunt illã generaliter in quo
libet pupillos, quia alias eſſet uiolata lite-
150 ram.† Si uero pupillus non hẽat tutorẽ,
& tunc ſolus adire non poteſt ſed datur re
medium, ut habeat iudicem,& cum aucto-
ritate iudicis poteſt adire hæreditatem, &
bonorum poſſeſſio. tex.eſt in d.l.ſi infanti
in fi.& in d.l.bonorum,& ſic iudex ſuppiet
defectum tutoris, ut ibi not.

151 † An autem infans poſſit adire cũ aucto
ritate iudicis Bald. in d l.bonorum, C. qui
admit. tenet ꝙ non, quia in eo defectus iu-
ris naturalis, ex quo nullum habet conſen-
ſum,& contra defectum iuris naturalis nõ
poteſt diſpenſari, ſecundum Inn.in ſe ſcita-
tus, de re.c. contrarium tenet Lud.Rom.in
d.l.bonorum,& ẽt Fulg. tamen in iſta con
trarietate concludo prout diſtinguit Alex.
& Iaſ.in d.l.bonorum, col.4. qđ aut infans
eſt ita paruus ut non poſſit fari, & tũc ꝓce
dat opi. Bal. per tex. in d.l.bonorũ dum di-
cit impuberi poſtulanti, Nam iudex nõ pt
imper tiri ſuam auctoritatem, niſi poſtulan
ti, ut ibi, ſed infans qui nõ poteſt loqui, nõ
poteſt id poſtulare, ſi uero infans poteſt lo
qui, quia forte eſt proximus ſeptennio, &
tunc procedat opin.2o. quia põt poſtulare.

152 † Poteſt modo dubitari an ſi pupillus nõ
habet tutorem poſſit ſibi dari curator & cũ
auctoritate curatoris, poſſit adire hæredita
tem uel bon poſſ. dic quod non, ſed tutor
eſt omnino neceſſarius, ut ſupra tex. eſt in
l.cum in una.§.tutor inf.de app.& l.ſeruus
§.impubes infra de bon.poſſ & not.glo.in
d.l.potuit & ibi etiam Bal.& Soc.in conſil.
153 234.colum.pen.in 1.uol.† De tertia uero
ætate, l.quando ſumus in minore 25.annis
maiore tamen quatuordecim, qui dř adul-
tus, dic quod ſi quidem habet patrem põt
cum authoritate patris adire, uel patre recu
ſante poteſt ſolus adire ſi uult, ita & econ-
tra filio recuſante poteſt ſolus pater adire
tex.eſt in d.l.ul.C.de bon.quæ libe.ſi uero
adultus non habet patrem,& tunc ſiquidẽ
habet curatorem poteſt adire cum autho-
ritate curatoris, l.cum quædam, C. de ad.
min.tut. ſed ſolus ſine curatore, uel curator
ſine eo adire non poteſt, quia in hoc adul-
tus habens curatorem æquiparatur pupillo
ſecundum glo.& Alc.in l.impuberib.ſupra
eo.& Alc.in l.2.§.fuit quæſitum, col.1.ubi
etiam gl.tangit,& ibi communiter, doc.in
fra ad Treb.per tex.& ibi no.in l.ſi curato
rem, C.de in integ.reſt. poteſt tamen adul
tus, ſi læditur petere reſtitutionẽ aduerſus
dictam additionem, l.2. C.ſi tut.uel cu.in-
ter.& habetur in d.l.ſi curatorem,& in d.§.
fuit quæſitum, ſi uero adultus non hẽt cu-
ratorem,& tunc poteſt ſolus hæreditatem
adire,& ualet aditio, ſecundum Alc. in d.§.
fuit quæſitum per d.l.ſi curatorem, tamen
ſi læditur ex tali aditione poteſt petere re-
ſtitutionem in integrum, ut traditur in lo-
cis præall.& probatur in l.ſi minor inf.eo.

154 † Per quam l.ſi minor. Nota pulchram li
mitationem ad ea quæ dixi ſupra in tex-
tualib.in quantum fuit dictum ꝙ quando
ſunt plures hæredes, quorum unus repu-
diat partem ſuam, illa pars repudiata, accre
ſcit cohæredibus etiam inuitus, l. teſta. *C.*
de impub.& alijs ſub. iſtud limita nõ proce
dere quando ille qui repudiat primo, adi-
uit parte ſuam,& deinde per beneficium re
ſtitutionis in integrum repudiat, nam tũc
illa portio repudiata, non accreſcit cohære
dibus inuitis, ſed uadit ad creditores hære-
ditarius iſte eſt caſus ſingularis in dicta l.ſi
minor infra eo. *Et* per hoc potes colligere
intellectum ad iſtam gl. in quantum dicit
quod minor 25.annis non poteſt adire, nã
in quantum uult loqui de adulto debet in-
telligi quod non poteſt adire effectualiter,
& irreuocabiliter ſicut maior propter reſti
tutionem quam petere poteſt ut ſupra di-
155 ctum eſt.† Quintum requiſitum princi-
paliter in gl. eſt quod ſciat teſtatorem eſſe
mortuum, quia alias adire non põt, ut eſt
tex.in l.qui hæreditatem, quæ eſt leg.pro-
xima infra codẽ. *Et* ratio eſt, quia uiuo e-

rat

de cuius hæreditate agitur, non poteſt quis
gerere pro hærede, nec repudiare, cum
uiuentis nulla ſit hæreditas, l. neminem, &
l. cui ſuperſtitis infra eod. & l. 2. §. interdum
ſupra de vul. & pup. & l. 1. ſi impuberi infra
de colla. bono. Et ideo requiritur talis ſcien
tia, ne ſit dubius an adire poſſit uel non qđ
eſſet ſi dubitaret an uiuat, uel mortuus ſi
156 teſtator. † Qualiter autem probetur talis
ſcientia, dicetur infra poſt Bar. hic, ſed qua
liter probabitur teſtatorem eſſe mortuum
uide Bar. in l. ſi quidem C. ſo. ma. ubi dicit
quod mortuus probatur per ſigna. & ſuffi
cit, ſi teſtis dicat uidi eum mortuum, quia
157 habebat ſigna mortuorum. † Secundo
probatur mortuus eo ipſo, quod teſtis di
cit interfuiſſe eius exequiis funeralibus. l. è.
cõditionum 2. ubi hoc probatur infra de
cond. & demõ. & Pet. Phi. Cor. in conſ. 10.
158 colum. 1. in fin. in 1. uolum. † Tertio pro
batur eo ipſo quod teſtis dicit uidiſſe ho
minem euiſceratum, quia de neceſſitate na
turæ ſequitur quod ſit mortuus, ſecun
dum Bal. in leg. ex perſona colum. 2. C. de
159 proba. † Quarto probatur eo ipſo quod
teſtis dicit uidiſſe eum ſepeliri uel duci ad
ſepulturam, ſecũdum Bar. in d. l. ſi quidem
idem tenet Bart. in leg. 2. §. ſi dubitetur. ff.
quemad. teſt. aperi. & Abb. in c. in præſen
tia, de ſponſa. & ibi plene per Maria. Soc.
idem Bart. in ſuo tract. qualiter probetur
mors ubi plus dicit quod ſufficit quod te
ſtis dicat ſe interfuiſſe ſepulturæ licet, nõ
uiderit cadauer, quia forte erat in capſa clau
ſa, tamẽ cõmuniter dicebatur, quod erat
corpus talis hominis, ex hoc enim proba
tur mors, & etiam Bal. in l. conuenticulam
160 colum. fin. C. de epiſco. & cleri † Quinto
probatur eo ipſo, quod teſtis dicit uidiſſe
eum non habere ſenſum, neque motum,
neque flatum, ut dicit Bald. in d. l. conuen
ticulam, circa fin. idem ſi dicat tetigiſſe eũ
frigidum, & non habentem pulſum, ut te
net Barto. in d. §. ſi dubitetur. ſecus autẽ ſi
teſtis dicat, quod uidit eum mortuum, quia
non loquebatur, nam iſtud non ſufficit,
quia poteſt quis eſſe diuus etſi loqui nõ
poſſit, ita dicit Bald. in l. 3. C. de poſth. hær.
inſt. quem refert, & ſequitur Fel. in c. quo
niam frequenter §. porro, colum. ult. ubi
161 lite. non conteſt. † Sexto probatur eo ip
ſo quod teſtis dicit, quod inter notos con
ſanguineos, uel uicinos fuit habitus, & re
putatus pro mortuo ſecundum Petr. Phil.
Cor. in conſi. 96. in pen. colum. in litera E,
in 4. uol. de qua tamen materia uide plenẽ
eundẽ Pet. Phi. Cornu. in conſi. 10. in 1. uo.
162 † Septimo probatur eo ipſo, ꝙ teſtis di
cit uidiſſe illos de domo, & cõſanguineos
feciſſe luctum, pro eo, qui dicebatur, mor
tuus, & quod ſumpſerunt ueſtes lugubres
ita dicit Bar. in leg. genero in fin. ſupra de
his qui no. infa. & Bald. in leg. exhæreda
tum in fi. ff. eod. tit. de infamibus, & Bar. in
leg. quoties. C. de naufrag. lib. 11. & An
ton. de Butr. in d. cap. in præſentia de ſpon
ſa, & Alex. in conſi. 4. col. 5. in uerſic. plus
163 dicit in 2. uolu. † Octauo probatur quis
mortuus eo ipſo, quod probatur eſſe lap
ſos centum annos a die natiuitatis illius,
nam de iure non præſumitur plus uiuere,
leg. ult. C. de ſacro ſanc. eccl. unde elapſis
centum annis præſumitur mortuus ita te
net Bal. in d. leg. ex perſona. col. 2. circa fi.
C. de proba. Car. in cle. 1. de reb. eccl. non
ali. & Bal. in l. proponebatur. in prima lec.
ſupra de iud. & Bar. in d. l. ſi quidem circa
164 fi. † Nono ꝓbatur, ſi aliquis uiſus fuit in
gredi bellum ac deinde nõ reperit uiuus
nec mortuus, nam ex hoc præſumitur, &
probatur mortuus, ita tenet Bar. & Bal. in
le. ult. ſupra de his qui nota infra. & Fel. in
165 d. §. porro col. ult. ut lite non cont. † De
cimo probatur eo ipſo, quod aliquis iuue
nis luxurioſus, & uagabundus cœpit uaga
ri per orbẽ & neſcitur ubi ſit, nec aliquod
nouum habetur de eius morte, uel uita,
nam ſi ex hoc tempore lapſi ſunt ſolum an
ni quinq; ex hoc præſumitur, & probatur
mortuus, ita tenet Bar. in ſuo tracta. quali
ter probetur mors, & in trac. de teſte in ter
tia charta. in uer. mortuum hominem, &
166 Alex. in d. conſi. 4. col. 5. in 2. uol. † Vnde
cimo probatur, ſi talis dicit uidi eum deca
pitari, uel abſcindi uenas gulæ cum ſangui
nis effuſione, ita no. Bart. in d. §. ſi dubitet
& in dicto tracta. qualiter probetur mors.
167 col. fi. † Duodecimo probatur ſi teſtis di
cit, uidi eum expirare uel mori ſecundum
Bar. in dicto tract. qualiter probetur mors
168 in fi. & in d. §. ſi dubitetur. † Decimoter
tio probatur, eo ipſo quod aliquis petiit à
iudice, ut mittat nuntios, & exploratores,
ut perquirant an ſit uiuus uel mortuus, &

illis

Digitized by Google

illis miſſis non reperitur de eo aliquod no-
num, nã ex tali relatione præſumitur mor
tuus, ita tenet Bar. in d. l. 2. § ſi dubitetur,
ff. quemadmod. teſt. apert. & Alexan. in d.
conſi. 4. colum. 5. in 2. uol. idem tenet Bar.
in leg. & ſi certus. §. ſi unus, infra ad Silla.
ubi dicit quod eo ipſo quod quis non re-
169 peritur, præſumitur mortuus. † Decimo
quarto probatur eo ipſo, quòd teſti dicit
uidiſſe aliquem proiici in mare, uel de ri-
pa fluminis, & poſtea non fuit uiſus ulte-
rius, nam ex hoc præſumitur mortuus. ita
tenet Bar. in d. tra. qualiter probetur mors
170 circa fi. † Decimo quinto, probatur eo ip
ſo, quòd quis produxit inſtrumentum teſtamẽ
ti nam per ipſius oſtenſionem præſumitur
mortuus teſtator. ita tenet Pet. Phil. Corn.
in conſ. 85. colu. 3. in 2. volum. & Bart. in l.
ult. colum. 3. C. de edic. diu. Adr. tol. ubi aſ-
ſignat rationem, quia ſi non eſſet mortuus
non dediſſet hæredi teſtamẽtum notarius
& ibi etiam hoc dicit Alex.
171 † Decimo ſexto probatur eo ipſo, quod
producitur aliquod inſtrumentum in quo
fit mentio de aliquo per dictionem quon-
dam quia ex hoc probatur, quod ille ſit
mortuus ita tenet Bald. in conſ. 407. col. 1.
in 1. uol. per illud quod no. gl. in le. eius qui
172 ſupra ſi cer. pet. † Decimo ſeptimo proba
tur ſi teſtis dicit, quod uidit Titium carce-
rari in carcere in quo non erat cibus, nec
potus, & quod ibi erat appoſitus cuſtos, q
non permittebat dari uictum ipſi carcera-
to nam poſt aliquos dies præſumitur mor-
tuus attenta naturali præſumptionem quę
eſt, quod ſine cibo non poteſt quis uiuere,
ita tenet Bar. in dicto tract. qualiter probe-
173 tur mors in fin. † Decimooctauo proba-
tur eo ipſo quod eſt publica uox, & fama il-
la vicina, vel ciuitate in qua dicitur eẽ mor
tuus, qualiter eſt mortuus nam talis fama
ſufficit dummodo locus ſit delloginquo,
vel mors ſi antiqua per longum tempus, ita
dicit Bar. in d. l. ſiquidem, in fi. C. ſolu. mat.
ſecus quando mors eſſet de recenti, uel in lo
co propinquo, quia tunc non ſufficit pro-
batio per famam ex quo teſtes de facili ha-
bere poteſt is, qui vult mortem probare, q
deponant de viſu ita declarat Ale. in conſi.
25. col. 3. in 4. uol. & And. de Iſer. in c. i. colu.
174 4. quo tempore miles. † Decimonono pro
batur mors per famam ſolam, qñ ſuquis
aliis —

in morte alicuius magni domini, ſecu[...]
Ang. in d. l. ſiquidem ſentit Bart. in leg[...]
nore. §. tormenta, in 2. q. principali. ue[...]
176 ex eo. infra de quę. † Vigeſimo prob[...]
eo ipſo, quod aliquis fuit uiſus ingred[...]
quam ciuitatem in qua erat peſtis ma[...]
hoc præſumitur conſtitutus in peri[...]
ut not. plene, Pet. Phil. Corn. in conſil[...]
column. 2. & 3. in 4. volumn. vnde [...]
ſtea non reperitur alicubi. nec viuus[...]
mortuus debet præſumi mortuus, ſic[...]
cimur de eo qui ingreditur bellum, [...]
Bartol. & Bald. in leg. ultim. ſupra de[...]
176 mibus. † Vigeſimo primo probat[...]
ipſo, quod aſcendit nauem, & acceſſ[...]
mare, & ſuperuenit tempeſtas, adeo [...]
non fuit ulterius reuerſus, nec ipſe, n[...]
uis nam ex hoc præſumitur mortuus [...]
dum Bartol. in tractat. de teſte, in ver[...]
177 mortuum hominem. † Vigeſimo ſe[...]
probatur eo ipſo, quod aliqs magnu[...]
cator, & diues receſſit e domo anim[...]
uertendi, & tranſiuit per loca inſidio[...]
periculoſa, & expectans per familia[...]
multum tempus non fuit reuerſus, n[...]
hoc præſumitur mortuus ita dicit B[...]
dict. tract. teſte. in ver. mortuum hom[...]
178 col. 1. † Vigeſimotertio præſumitu[...]
mortuus de iure longobardo eo ipſo[...]
ſtetit triennium extra ſuam prouinci[...]
eſt text. in l. 1. ff de his qui extra patri[...]
not. And. de Iſer. in d. cap. 1. colu. 3. c[...]
quo tempore mil. Et hoc eſt utile ſci[...]
in regno ius Longobardum dicitur [...]
mune, & præponitur iuri Roman. ut[...]
tur in conſt. puritatem, & ibi Andr. d[...]
& in conſti. ſi quando l. 1. & in conſt[...]
ſenti. l. 2. & idem And. in prælud. feu[...]
8. in 3. q. & in capi. Imperialem. §. pr[...]
ducatus column. 1. de proh. feu. alie[...]
Fed. & habetur in dec. 248. conſi. N[...]
179 2. colum. † Prædictos autem mod[...]
bandi mortem intellige procedere [...]
tur de commodo uel præiudicio pe[...]
rio prout in terminis noſtris in quib[...]
tur adeunda hæreditate ex quo dicit[...]
iudicium ſeparabile, ſecus eſt quand[...]
tur de præiudicio maximo, & irrep[...]
li, ut eſt quando agitur, de morte[...]
nis, ut ſi quis inquiritur de homicidi[...]
tunc mors debet probari per teſte[...]
ſu, nec ſufficerent prædictæ coniect[...]

dicit Bar.in §.dubitetur.& in d.tracta.qua
licet probetur, mors colum fi.& Fel.in d.c.
quoniam frequenter, §.porro, colum.fi.ut
lite conte.

180 †Adde etiam prædictis, quod licet ſit regu-
la quod quilibet præſumatur viuere centum
annis niſi probet mortuus, l.vl.C.de ſacro
ſan.eccl. tamen iſtud debet allegari per eũ,
qui ſe fundat ſuper uita alias talis præſum
ptio illi non prodeſt, ita dicit Bald.in cap.
ex tenore col.2.de teſta quem refert. & ſe-
quitur Fel.in d.§.porro col.fin. per leg. ſi
adulterium cum inceſtu, §. idem polliorni
infra ad leg.Iul.de adult.

181 † Limita etiam
dictam regulam non procedere quando
duo teſtes deponerent de viſu, quod uidit
hominem mortuum, nam licet non plenè
probet mortem tamen tollit illam iuris p
ſumptionem, quod præſumatur uiuere centũ
annis ita dicit Bal.in d.c.2.notandũ de his
qui feu.poſſ.& Fel.in d.c.2.porro,col.fin.

182 †Et pro complemento prædictorum ad
de quod quando iudex vult examinare ſuper
morte alicuius poteſt ex officio talem exa
minationem facere etiam parte non cita-
ta, ita dicit Bald.in d §.porro quem ibi re-
fert, & ſequitur Fel.in fi.col.quod eſt ualde
notandum pro limitatione eorum, quæ ha
bentur in c.2 de teſt. & in l. ſi quando. de
teſt.C.

183 † Sextum requiſitum principale
gl. eſt, quod ſciat delatam ſibi eſſe hæreditatẽ,
ſi quod ſit inſtitutus purè uel ſub conditio
ne, quę iam eſt purificata quia alias ſi igno
rat an purè, uel ſub conditione ſit inſtitu-
tus non poteſt interim adire, leg. is qui hæ
res ſup.eo. & leg.hæres inf.eo.& leg.a.1.§.
ſcientiam inf.de bon.poſſ.ſecundum tab.
Quando autem dicatur delata hæreditas, l.
habetur in leg. delata inf de verbor.ſig. &
dixi ſupra in euidentialibus, ſequitur nũc
ſeptimum requiſitum in glo.

184 †Septimum principale requiſitum in gl.
eſt, quod ſciat teſtatorem potuiſſe teſtari nam
ſi dubitat an teſtator ſit paterfamilias uel
filius famil. non poteſt interim adire, quia
dubitat de uiribus teſtamenti, uel an ſit ſi-
bi delata hæreditas, l. hæres. §.ſi inf. eod.&
quod tacitè dubitans non poſſit interim
adire tenet Pet.Phil Corn.in conſ.5.in fi.
in 2.uol.

185 †Octauum requiſitum in gl.eſt, ut ſciat
quod nullus eum pcedit in ſuccedendo q
alias de virib.teſtamenti dubitat.& eſt exē
plum ſi teſtator decedat relicta uxore & in
ſtituto fratre hærede quia filium non ha
bebat, iſte frater hæres dubitat an uxor te-
ſtatoris ſit relicta prægnans ita uel ne nõ
poteſt interim adire nam ſi poſthumus na
ſceretur, rumperet teſtamentum quia repe
riretur præteritus iuxta not. in leg. Gallus
ſupra de lib.& poſthu. ita de hoc eſt tex. in
l. cum quidam, §.1. infra eod. adde leg. quã
diu, la 1. ſupra eo.

186 †Nonum & ultimum requiſitum in gl.
ut eſt, ut ſciat ex qua cauſa ſit hæres inſti-
tus an ex teſtõ uel ab inteſtato, & ex qua
cauſa hæreditas ad eum pertineat nam ſi
geſſit ſe pro hærede ab inteſtato, cum eſſet
teſtamento hæres non ualet aditio. Idem
econtra, tex.in l.ſi is ad quem in f.eo.

187 †Ex quibus infertur ad q. quotidianam,
ſ. an agens ut hæres contra aliquem tenea-
tur declarare, an ſit hæres ex teſtamento
vel ab inteſtato ut alias libellus poſſit re-
dargui de obſcuritate Bal.in l.ſi aue, col.
2.C. de ſucceſ.edic. tenet quod ſic, ſ. quod
tenetur exprimere idem tenet Bar.in l.ſi de
fenſor, §.illud quæritur ſupra de inteſtato
cum limitatione ſi reus aliter deliberare
non poteſt niſi fiat ſibi dicta declaratio.
Idem tenent Bal.& Pau.de C, in d.l.ſi is ad
quem infra eo.& Specu. in tit.de actio. §.1.
ver. item qui dicit ſe hæredem. Et ratio eſt
ex prędictis quia alias adire non poteſt, vt
dicit Bald. in d.l.ſi is ad quem unde debet
porrigere libellum ita clarum, ut in eo
appareat qualiter eſt certus ex qua cauſa
ad eũ ſpectet hereditas, ita vt adire poſſit.

188 †Quid autem ſi heres agit tanquam hæ-
res ex teſtamento, & pars apponit quod
non ſit hęres ex teſtamento, an teneatur
agens incontinenti probare ſe eſſe hære-
dem ex teſtamento dic quod non ſed re-
ſeruatur in proceſſu & ad merita cauſæ ita
tenet Specu. in titu. ad actore, §.1. verſicu.
item qui ſe dicit, & verſicu. ſed pone qui-
dam.

189 †Quid autem ſi quis egit ex teſta-
mento & ſuccubuit, an poſſit poſtea agere
ab inteſtato tanquam hęres proximior,
vt quia forte fuit pronunciatum teſta-
mentum non ualere, dic, quod in iſto caſu
eſt not. in l.mater decedens, & ibi Bar. &
Bald. ſupra de inoffic. teſta. per quem tex-
ta fuit deciſum in ſacro conſilio Neapo-
litan.

litan.ut eſt deci.in num.53. ubi deciditur
magis pulchre caſus, & magis dubitabilis
ſcilicet an ille qui egit ex teſtamento & ſuc
cumbit ſi appellauit, poſſit in cauſa appel
lationis deducere cauſam inteſtati. Et dr̃
ibi quod ſic unde probando ſe hæredẽ ab
inteſtato obtinebit, in cauſa appellationis,
& ratio, eſt per illum text.in dicta. l. ma-
ter, quia agnoſcendo uiam incompetentẽ
non cenſetur renuntiaſſe uiæ competenti
quam tunc ſibi ignorabat competere.
190 † Ex hoc datur optima limitatio ad ali-
quod dicit Bar.in l.1.in fi.C.ſi aduer.li.ubi
dicit quod iudex appellationis non poteſt
iudicare, niſi ſuper meritis primæ cauſæ, ſu
per quibus iudicauit iudex a quo. Et idem
tenet Pau.de Caſt.in conſ. 306. in 1. in 2.
191 vol. † Quid autem ſi quis egit tanquam
hæres eſt teſtõ & in proceſſu non potuit ꝓ
bare ſe hæredem ex teſtõ, ſed probauit ſe
hæredem eſſe ab inteſtato, an poſſit ex hu
iuſmodi probationib.obtinere, vel ecõtra
ſi egit ab inteſtato, & probauit ex teſtõ, dic
qđ non põt obtinere, imo ſuccumbit, ita
concludit Ale.in conſ.221.inc. Viſo pro-
ceſſu cauſæ &c.in 1.uol.ubi plene loquitur
in hac materia. Et ratio eſt, quia iure is qui
agit ex una cauſa, ſi probat ex alia ſuccum
bit quia non poteſt ferri ſententia condem
natoria, text.eſt not in l. habebat ſupra de
inſtitu.& tenet Pau.de Caſt.in d. l. ſi is ad
quem inf.eo. Alia ratio eſt quia is qui agit
vt hæres debet eſſe certus ex qua cauſa eſt
hæres, ſ.an ex teſtamento, uel ab inteſtato,
vt dicit glo.hic alias adire non poteſt ut d.
l.ſi is ad quem. Per hoc autem quod egit
ex teſtamento cum eſſet hæres ab inteſta-
to uel econtra apparet quod non erat cer-
tus unde non valuit aditio merito ſuccum
bit, vt ſupra. Et ꝙ agens ex una cauſa &
probans de alia ſuccumbat, tenet *Alex.* in
l.ſi ita ſtipulatus, §. Criſogonus infra de
ver.obl.in 5.col. & moder.in l. certi cond.
§.ſi nummos ſupra ſi cer.pet.& per Inn. &
cano.in c.ex parte Abbatiſſæ de priu.& in
c.examinata de iud.
192 † Limita tamen hanc regulam procedere
quando agitur petitorio ſecus ſi ageretur
poſſeſſorio quia in eo obtinet is, qui ex v-
na cã & probat de alia, ita tenet Bal.& An-
193 ge in l. vlt.C.de anna.excep. † Secundo
limita non procedere in cauſis in quib. ꝓ-
ceditur ſola facti ueritate inſpecta &
figura iudicii nam tũc ex quo ſola u
attenditur, obtinet is qui agit ex vna
& probat de alia ita notanter tenet A
d.§.Criſogonus in 5.col.in fi.& Iaſ.i
ſi nummos col.7.& ratio eſt quia qu
proceditur ſola facti ueritate inſpec
ceditur a regulis iuris communis &
tur ſublatæ omnes ſolemnitates iuri
lis poſitiui adeo quod proceditur in
nu regia.ita plene tenet. Petrus Phil
in conſ.243.in 4.uol.& Lud. Ro.in
20.& Bal in prolatam.C.de ſent.& S
conſ.12.col.2.in 1.uol.& Paris in tra
di.in uerſi.ſententia.col.5.
194 † Hinc dicimus quod licet alias ſe
tia debeat eſſe cõformis libello. ut
ſupra communi diui.& l.ult C.de fi
tamen quando proceditur ſola fact
tate inſpecta poteſt ferri ſententia
conformis libello & ſuper alio qua
petitis ita tenet Iaſ.in l.vinum, col.
pra ſi cer.pet.ea quæ no. Bart. in l. E
ſupra de mino.ubi dicit quo princ
teſt pronuntiare ſuper non petitis
debet iudicare ſecundum ueritatem
netur ſeruare ordinem iudiciarum
titionem, de accu.& no. Bar.in c.2.
ua for.fideli.
195 † Item licet alias libellus ineptus
ti non debeat, imo vitiat proceſſum
cumbit is qui eum præſentat ſec
Bar.i l.1.§.ſupra ſi men.fal.mo.dix.
& Fel.& cõiter doc.in c.dilecti, de i
men in cauſis ſummariis in quib.
tur ſola facti ueritate inſpecta, ad
libellus licet ineptus.& ualet ſenter
ta ſuper eo, & eſt ratio quia in huiu
cauſis non requiritur libellus, ut no
extrauag.ad repri.in uer. & figura
interuenit & ineptius non uitiat g
gularis in d.l.uinum in fin.& ibi
cõiter moder. maxime Iaſ.in pen.
196 † Vnde infertur ad ꝓdictã, ꝙ ex c
die in regno Siciliæ oẽs cauſæ ciu
ſummariæ & procedatur in eis ſ
veritate inſpecta, & ſine figura iudi
citur prag.1.quæ incipit diſpendi.
teſtantes ſequitur ꝙ hodie in regn
cte obtinet is qui agit ex una cã, &
de alia. Item põt ferri ſen tentia ſu
petitis, & ſic nõ conformis libello

ferri ſoĩa ſuper non petitis, & ſic non conformis libello. itẽ pōt ferri ſententia ſuper libello inepto ex quo libellus non requiritur per prædicta, licet alias de iure commun. niſi ſoĩa ſuper libello inepto ſit ipſo iure nulla ut ſupra & not. Iaſ. in d. l. ſi non. col. fi. vbi
197 plura allegat. † Ad vnum tñ aduerto in hac materia q̃ licet alias in cauſis ſummariis admittatur libellus generalis ſecundũ Bar. in extrauag. ad repri. in d. uer. & figura illud tamen intelligitur, niſi pars oppenat quia parte opponente non admittitur ex quo nō pōt deliberare. ita ſingulariter limitat illud dictũ Bar. Ale. in conſ. 12. col.
198 3. in 4. uol. † Iuxta prædicta cadit unum dubiũ q̃ eſt notandũ & utile pone q̃d aliquis agit petitione hæreditatis tanq̃ hæres defuncti ab inteſtato in ꝓceſſu aũt nō probauit ſe eſſe proximiorẽ in gradu nec ꝓbauit defunctũ deceſſiſſe ſine liberis, ſed ſolum probauit ſe eſſe patruũ, uel amitam defuncti, uel fratrem, an ex hoc ſolo obtinere debeat quod ſic. ita notāter cōcludit. Pe. Phil. Cor. in conſ. 197. in 3. uolu. & ſentit Lud. Ro. in l. hæres, inf. eo. & Alex. hic in hac l. is pōt. & Soc. in conſ. 84. col. 4. in 1. uolu. & de cōne uide plene in dictis conſiliis.
199 † Ex hoc deciditur aliud pulchrius dubium, ſubſtitutus pupillaris mortuo pupillo agit petendo hæreditatem ex ſubſtitutioni, in proceſſu probat ſe ſubſtitutũ pupillo, & pupillum eſſe mortuo, nō tñ probat q̃d mortuus ſit in pupillari ætate ſed ſolum ſimpliciter eſſe mortuum, q̃ritur an debeat obtinere. Et uĩ prima facie dicendum q̃d non quia fundamentũ intentionis ſubſtituti eſt quod pupillus ſi mortuus impubes, vnde debuit hoc probare, ut no. Bar. in l. hoc iure infra de uerb. ob. & Abb. in c bonæ. de cle. itẽ, q2 quilibet præſumitur uiuere 100. annis, l. ult. C de ſacroſan. eccl. unde debet potius præſumi mortuus maior qui minor. Item quia qñ ſumus in probanda ætate non præſumitur ætas maior qui minor, ſed debet probari per eum qui ſe fundat in maiori uel minori. tex. eſt. & ibi Barto. & Bald. in l. ſi minorem, C. de in integ. reſt. & in l. cum te. C. de probat. ergo debebat ipſi ſubſtituto incumbere onus probãdi minorem ætatem, & quod in ea oẽt mortuus pupillus in contrariũ tñ eſt ueritas; ſ. quod dictus ſubſtitutus obtinet probando ſe ſubſtitutum, & pupillum eſſe mortuũ licet non probet in qua ętate ſit mortuus, niſi ex aduerſo ꝓbet q̃d ſit mortuus pubes, ita notabiliter concludit Soc. in d. conſ. 79. col. 4. in uol. ubi allegat ita tenere Bal. in quodam ſuo conſ. incip. ex parte
200 contingente &c. † Sicut ẽt dicimus in ſimili ſiquis fuit ſubſtitutus alicui ſi deceſſerit ſine liberis, nam ſufficit probare eum mortuum ſimpliciter, quia præſumitur mortuus, ſine liberis, niſi contrarium probetur ſecundum Soc. in d. conſ 89. per tex. in l. ex facto §. per. & ibi Ale. et doct. in l. ad Treb.
201 † Vltra dicta nouem requiſita glo. potes addere decimum extra glo. dummodo is q̃ uult adire non ſit impeditus ex diſpoſitione alicuius ſtatuti ut ſi ſtatum uel conſuetudo dicat q̃d mulier non poſſit contrahere ſine conſenſu propinquorum. nam tũc non poterit mulier adire hæreditatem ſine conſenſu propinquorum ita tenet Bart. in l. more ſupra eo. et tangit in ſummarum ibi ẽt Pau. de Ca. ſupra eo. & Pet. Phil. Cor. in conſ. 254. col. fi. in 4. uol. licet non uideatur firmare, & eſt ratio quia hæres adeundo hæreditatem dr̃ quaſi contrahere cum creditoribus. l. apud Iulianum. § ult. infra ex qui. cau. in poſ. ea. & §. hæres. in fi. de obl. quæ ex quaſi contrac. & l. ex maleficiis. §. hæres. infra. de act. & obl. & tenet Pet. Phi. Cor. in conſ. 97. col. 2. in 2. uol. Contrariũ tñ in hoc eſt communis opin. q̃d imo non obſtante dicto ſtatuto poſſit mulier adire ſine interuentu conſanguineorum. Et hãc contrariam partem tenet idem Bart. in d. l. apud Iulianum. §. fi. & Abb. in c. qua frōte de appel. & Bal. Ang. & Imo. & Ale. in d. l. mutum ubi dicit Ale. hãc eſſe cōem opi. quia ſtatutum debet ſtricte intelligi in cōtrahendo, prout loquitur, & non debet extendi ad quaſi contractum, & ibi multa allegat, in uno ſolo caſu poſſet procedere iſtud decimum requiſitum ſ. qñ ſtatutum expreſſe diſponeret quod mulier non poſſit adire ſine conſenſu propinquorum. ita
202 dicit Ale. in d. l. mutum. col. iii. † Deſcendo nunc ad ſecundam partem principalẽ huius glo. ibi ſed regula huius l. &c. ꝓ cuius intelligentia oppono regulam hic dicentẽ quod is poteſt repudiare qui poteſt adire contra. nam tutor poteſt ad re hæreditatẽ uel bo. poſ. ꝓ infante l. ſi infanti. C. de iure

del:b.l tuto.& l.ſi pupil.infra,de bon.poſſ.
& l.bonorũ,C.qui admit. et tñ eã repudia-
re non põt ut d.l.tutor,et l.1.§.tutor,infra
de ſuccet.ed c.glo. reſpondet et dicit quod
fallit,tu dic ſecundum Bar. ꝙ iſta lex pce-
dit in eo qui põt adire per ſe,et ad utilita-
tẽ ſecus eſt in eo qui adit pro alio et ad al-
terius utilitatẽ quia repudiare non põt ita
dicimus in tutore,ita dicit glo.in l.eius eſt
nolle, inf.de reg.iur.et ſentit gl.in d.l.ſi in-
fanti et rõ eſt quia is qui põt adire pro ſe,
poteſt ẽt repudiare in ſuimet præiudicium
nã unicuĩque licet iuri proprio renuntiare
l.pen. C. de pac.et l.ſi iudex ſupra de min.
Quilibet enim in re ſua eſt moderator, et
arbiter l.in re mandata.C manda Hoc aũt
no.procedit in eo qui põt adire ad utilita-
tẽ tertij, quia non põt repudiare in præiu-
dicium illius tertii ita dicimus in tutore q
rõne officii tenetur curare ea, quæ ſunt uti
lia pupillo et rõ adire põt pro eo non autẽ
repudiare põt quia officiũ ſuum nõ eſt ad
hoc nã qñ pupillo incõmodat,nõ dr tutor
& ita dicit tex.in l.qui fundũ. §. ſi tuto in-
fra pro empto.& ſentit glo.in d.l. tutor.

203 † Secundo oppono ſupper iſta gl. contra
hunc text. nam ſeruus non põt repudiare,
& tñ põt nolle adire,l. cum proponas, C.
de hær.inſt.& gl.dicit,fallit,ſuper hoc pro
intelligentia,eſt aduertendũ nã ſi uolumus
intelligere iſtud contrarium ita ſimplici-
ter put iacet in gl.certe non eſſet contra-
riũ,nec fallentia ad hunc tex nã tex.ponit
regula continẽs duo, unũ,ſ.negatiuum &
aliud affirmatiuum,ſ.is põt repudiare qui
põt adire ad hoc,ergo,ut exceptio ſit bona
eſt neceſſe ꝙ ſit de regula & diſponat con
trariũ eius ꝙ dicit regula,ita dicit Bart. in
l.in his ſupra de leg.3.& in l.1.inf de regu.
iur.tunc.n.firmat regulam in caſibus non
exceptis,l.quæſitum.§. denique & ibi glo.
& Bar.infra de fun.inſtr.& l. nam qđ liqui
de inf.de pen.lega.in §.fin. & l. generali,§.
vxori.inf.de uſufr.leg & ibi Bart.idem te-
net Alc.in conſ.28.col.pe.in 1.uol. & Ab.
Fel.in ca. quoniam frequenter,vt lite non
conte.Et prędicta plene ponit Petr. Phili.
Cor,in conſ.57.in 1.uolu.Ad propoſitum
ergo,ut ſit bona exceptio ad iſtã l.eſt neceſ
ſe,ut ponatur exemplum de eo, qui poteſt
adire & non repudiare,ſicut diximus de tu
tore vel econtra de eo qui poteſt repudiare
& non adire ut dicamus infra de domino
& ſeruo ſed iſtud exemplum glo.eſt ſolum
de repudiatione & omiſſione, & ſic conti-
net duo vtraq; negatiua ergo procedat
contrariũ,forma ipſum de ſeruus nõ põt
per ſe adire,quia requiritur iuſſus dñi, l. ſi
quis mihi bona,§.iuſſum infra eo.& tñ li-
cet non poſſit expreſſe repudiare,poteſt tñ
nolle adire,& ſic facere,vt dominus perdat
hæreditatem non adeundo & d.l. cum pro
ponas.& ibi Alex.& ita vi procedere con-
trarium,nam ſeruus non põt adire, & tñ
poteſt nolle adire ꝙ inducit effectum repu
diationis,ſed rñdet ꝙ non eſt contrarium,
nam iſta lex ponit duo extrema ſuper qui
bus ſtant fundata regula huius l.ſ.adire, &
repudiare, quæ regula confirmatur etiam
in ſeruo negatiue,Nam ſeruus non poteſt
adire & minime poteſt repudiare ſecundũ
Alexan.in d. l.cum proponas & ibi etiam
Pau.de Caſt.& Imo.in leg. ſi paterfamilia.
ſupra de hære.inſtit. & ſic concordat cum
iſta l. Quia tñ inter iſta duo extrema eſt da
re quoddam medium ꝙ eſſe nolle adire ut
no.Bar.in l.ſi dubitari ſupra de hær.inſt.&
in l.filii.infra ad Tertul.& Ale. plene in l.
qui ſe patris.C.unde li.& Pet. Phi.Corn.in
conſ.135 col.pe.in prin.in 2.vol.& in cõ-
ſil.110.col.fi in 1.uol.ideo quia ſeruus põt
nolle adire non eſt contrarium huic l. cũ
non reſpiciat dicta extrema & maxime qa
dominus põt compellere ſeruũ ut adeat,vt
dicit tex.in l.1.§.1.infra ſi quis omiſ.cau.
teſta.licet ſeruus poſſit pati ſe excuriari &
non adire ut no gl.in d.l.cum proponas.

204 † Tertio ſuper hoc oppo.& hanc oppoſi
tionem ſentit Bar.hic,ſuper iſta gl.nam do
minus cuius ſeruus eſt hæres inſtitutus nõ
poteſt adire hæreditatem niſi ſeruo uolẽte
ut d.l.cum proponas & ibi per Alc.& Pau.
de Ca.& tamen poteſt eam de per ſe repu-
diare ſiue ſeruo. l.1. §.per ſeruum infra de
ſuc.edic.& no.gl.in d.l.1. §. ſi infra ſi qui.
omiſ. cau.teſt.in uer.ab inteſtato & gl. in
l.is q hæres.§.fi.ſupra eo licet Bald. in d. §.
vlt.ſentiat contrarium tñ communiter re
probatur ut dicit ibi Alex. & communi-
ter mod & in l.legatũ ſeruo infra de l.1.ſu
per iſto op. Bar.hic nõ reſpondet ſed remit
tit ſe ad ea q̃ dixi in d.l.is qui hæres.§. fi. ſu
pra eo.ubi dat illam ſol. reprobatam,ſ. qđ
dominus non poteſt nec adire nec repu-
dia-

diare ſine ſeruo. Quia tamen eius opi. non
tenetur propterea tu ſolue alio modo per
quã ſolut. habebis notabilem intellectu ad
hanc l. unde dicas, quod iſta l. procedit in eo, qui
eſt hæres ex perſona ſua & per ſe uellet adi-
re uel repudiare ſecus eſt in eo qui eſt hæres
ex perſona aliena, prout eſt dominus qui in
tendit eſſe hęres ex perſona ſerui ſui, quia
in eo ceſſat regula huius l. ita ſingulariter
dicit Alc. in d. l. legatum ſeruo. col. 2. & ſen
tit Bart. in l. ſi infanti. col. 2. C. de iure deli-
205 be. † Ex prædictis ergo infertur multũ no
tabiliter, quod ſi ſeruus hæres inſtitutus
moriatur ante aditam hæreditatem, & ante
quam ipſe ſeruus conſenſerit aditioni, do-
minus non poterit vlterius adire, & ſic hęre
ditatem perdet ita eleganter dicit Bart. hic
in 4. colu. per tex. in l. uide Neratius. §. ſu
206 pra ad leg. acquil. † Deinde gl. quærit quid
dicendus eſt in filiofa. & remittit ſe ad not.
in d. l. is qui hæres. §. fi. ſupra. eo. vt dic. breui
ter prout colligitur de mente Bart. & Alex.
& communiter doc. in d. § fin. quod neque
pater ſine filio, neque filius ſine patre, põt
adire nec repudiare, ſed uterque debet in-
teruenire in adeundo, ut d. l. ſi quis in bona.
§. iuſſum, & etiã in repudiando, vt dicit te.
in d. § fi alias ſi unus eorum repudiat, alteri
non præiudicat, probatur etiam in leg. pœ
nitente, & ibi per Cyn. & docto. Co. de iure
delib. Et hoc procedit indiſtincte in hæredi
tate perfectitia delata filiofam. tam olim
quam hodie, quia hodie nihil eſt immuta-
tum in profectitiis, ſed tantum in aduenti-
tiis eſt immutatum hodie per leg. vlt. C. de
bon. quæ lib per quam eſt prouiſum quod
filius poſſit repudiare in ſui tantum præiu
dicium, & ſimiliter pater ſine filio poteſt
repudiare quo ad ſuimet prẹiudicium, quo
caſu filius ſolus adire poteſt patre repudian
te, & econtra ita dicit Bart. in d. §. fi. & dixi.
ſupra in 2. requiſito ſuper gloſſ. ubi plene.
207 † Habes ergo ex prędictis, quod pater
non poteſt ſolus repudiare etiam hæredita-
tem profectitiam, cuius contrarium uidere
tur dicendum prima facie, ex quo talis hæ-
reditas pleno iure acquiritur patri, & olim,
& hodie. leg. placet infra eo. & no. Barto. in
d. §. iuſſum, unde deberet eſſe idem, quod
dicimus, in domino. §. ſeruus, & tamen con
trarium eſt ueritas ut ſupra. Et ratio differẽ
tiæ eſt inter patrẽ & dominum, quia filius
ſperat omnino mortuo patre fieri ſui iuris,
quo caſu poteſt ſibi ſoli acquirere hæredita
tem ſibi prius delatam, & ideo iura nolue-
runt quod pater poſſit in præiudicium filij
repudiare, ſecus eſt in ſeruo, qui nullo mo-
do ſperat per mortem domini fieri liber. nã
mortuo domino, remanet adhuc ſeruus hę
reditarius, unde cum nullũ patiatur prẹiudi
cium ex tali repudiatione iura permiſerũt
domino ſoli repudiare & hanc rationem aſ
ſignat Cyn. in d. l. pœnitente. Co. de iure de
lib. & Bal. in l. 1. colum. 10. uer. & in 6. pun
208 cto. C. qui admit. † Prædictis adde vnum
notandum uerbum, quod licet filius nõ poſ
ſit expreſſe repudiare in præiudiciũ patris,
tamen tacite repudiando poteſt patri præ-
iudicare, ueluti ſi paſſus fuit labi tempus ſi
bi ſtatutum ad adeundum a lege, uel a iudi
ce, nam tunc etiam pater excluditur ab a-
deundo, niſi filius malitioſe neglexiſſet adi
re, ita tenet Bar. in d. l. is qui hæres. §. ult. &
ſic in iſto caſu plus operatur tacite repudia
tio quam expreſſa. pro hoc eſt tex. in l. ulti.
209 infra. quis or. in bono poſ. ſer. † Quarto
iuxta ordinẽ gl. opp. nã bo. poſ. decretalem
poteſt quis agnoſcere, & tamen non poteſt
eam repudiare. l. 1. §. decretalis infra de ſuc
ceſ edicto gloſſ. dicit, fallit, tu autem pro in
telligentia prẹmitte quod bono. poteſt in
genere ſumpta eſt duplex, quẹdam enim
dicitur edictalis, & quædam decretalis, edi
ctalis eſt illa, quæ eſt prodita a prẹtore mor
tuo & ideo dicitur edictalis, quia contine-
tur ſub edicto prætoris mortui nam prẹtor
fecit multa edicta prout eſt edictum unde
liberi unde cognati, & alia ſimilia illa ergo
qui competit ex quocunque edicto præto
ris mortui dicitur edictalis. Et dicitur edi-
ctalis donec eſt in potentia, ut agnoſcatur
antequam ſit agnita ut not. gloſſ in l. 2. §. a
municipibus, in uerſi. prætoris infra de bo
no. poſſ. decretalis autem tunc dicitur quã-
do eſt decreta authoritate iudicis ei cui cõ-
petit cum decreto prout olim requirebatur
& ideo dicitur decretalis a decreto, quod
olim requirebatur hodie autem non requi
ritur decretum, quia non eſt neceſſe, quod
iudex ea decernat, ſed ſufficit q. pars eam
agnoſcat coram iudice per quęcunque uer-
ba. l. ult. & ibi Bartol. & Mod. &c. C. qui ad-
mit. & ibi dicit Bart. in l. hodie non dicitur
vlterius bono. poſſeſ. decretalis, ſed potius

iudicialis appellatur.ut ē. no gl.in d § mu nicipibus. His præſuppoſitis apparet reſpō ſio ad contrarium nam ideo non pōt repudiari bono.poſ decretalis quia antequā ſit decreta,nondū eſt delata,nec in eſſe producta & cum delata non ſit,repudiari nō pōt ſicut dicimus in hæreditate quæ nō poteſt repudiari antequam ſit delata.l.nolle & ibi gl.& l.is qui hæres ſupra cod. ſed poſtquam eſt decreta,minime poteſt repudiari, quia iam acquiſita eſt, & hæreditas vel bonorū poſ.ſemel acquiſita amplius repudiari non poteſt.leg ſicut.C de rep.hæred.& l ſi te bonis.C.de iure deli.& no. Pet.l hi.Co.in conſi.61.col.pen.in 4.volu.& l.ſi quis filium. §.vlt.& ibi gloſſ.ulti.ſupra cod.ita propriè iſtud contrarium ſoluit tex.in d.§ decretalis & *Bar.* hic in quarta colum.lex ergo noſtra loquitur de hæreditate delata quia illa poteſt adiri,& repudiari leg delata infra de verb.ſig.& in ea habet locum regula huius.

210 † Sed contra hoc poſſet aliquis inſtare, nam ſi dicis quòd bonorum poſſeſſio decretalis non poteſt repudiari,ideo quia nō eſt delata ſequitur quod minime deberet poſſe acquiri ſicut dicimus etiam in hæreditate nam hæreditas, uel bonorum poſſeſſio, quæ non eſt delata,acquiri non poteſt, ut d.l.delata & d.l.is qui hæres,in prin. iuncta gl.1.ſupra cod.& tenet Bald in l.potuit. in 7.q.C.de iure del. h reſponde quod iſta bonorum poſſeſſio decretalis,eſt quoddā ius executiuum bonorū poſſeſſionis ædictalis nā ille qui petit hanc decretalem, non petit aliquod ius per ſe ſeparatum, ſed petit executionē ſibi fieri per Prætorē viuum de illo iure quod contulit prætor mortuus, quod patet quia ſi quis repudiat ædictalem, perdit etiam decretalem tanquam ſuum executiuum,vt not glo.ſing.in d § decretalis in uer.cum,iura ergo quæ dūt quod non poteſt acquiri hęreditas nondū delata,nec bonorum poſ.loquuntur illo iure adeundi qđ ſtat per ſe nā illud ad hoc,vt acquiratur debet eſſe delatum,ſed in caſu noſtro ille, qui petit decretalem non acquirit effectualiter cām decretalem tanquā quid de par ſe ſed potius acquirit effectum, & executionem ædictalis licet ergo habeat illud nomen, quia appellatur decretalis tamen in effectu non eſt ipſa, quæ acquiritur.ſed eſt edictalis, quæ acquiritur mediante decreto iudicis.

Et nota hanc reſponſionem, quia eſt ſubtilis ſimile dicimus in hæreditate, nam eſt ius adeundi delatum,& eſt ipſa aditio,quæ eſt executio iuris adeundi, vnde ius adeundi poteſt repudiari, ſed ipſa aditio non quia non eſt quid in rem productum, & poſtquam eſt facta aditio minime poteſt repudiari per dicta l.ſicut. Vltimo glo. iſta in fine ſui allegat concordantia ad iſtam. leg.ſupra cod.l.4.quæ incipit,nolle,& leg.ſi quis extraneus.§.ſed ita infra cod. quę iura uide per te,quia clara ſunt & benefaciunt, & concordant cum hac l. per hæc ſit expedita tota iſta gl.

211 † Expedita glo.venio ad ſuppletiones. *Et* pro declaranda materia huius legis, Barto. hic reaſſumpſit tria mēbra & multū elegāter & obſcure loquitur propterea reaſſumēdo dicta tria membra ut reddam ea magis clara ad hoc,vt ſciamus in quibus caſibus procedit regul.huius l.præſuppono,ſecundum *Bartol.* declarando ipſum,quod poſſe adire ſeu potentia adeundi conſideratur tripliciter primo modo conſiderando ipſam potentiam in abſtracto,non reſpectu alicuius certæ hæreditatis pręſentis nec futuræ, ſed ſimpliciter & in genere, & tunc iſta potentia nihil aliud eſt niſi ipſa libertas, quæ eſt incerta cuilibet homini iure naturali, per quam permittitur vnicuique facere,quicquid vult,niſi iure, aut vt prohibeatur lege libertas ſupra de ſta.ho.& inſtitutio.de iure perſo.§.primo, & ſic iſta potentia non eſt quid ſeparatum ab ipſa libertate nam ideo poteſt quis capere,& adire,quia liber eſt & capax,& in iſta potentia conſideratur ſolum libertas,& capacitas,nā omnis liber,et capax adire poteſt quando ſibi defertur. Ponit in ſimili exemplum Bart hic de uſufructu pro cuius declaratio dic quod duplex eſt vſuſfructus,ſ.cauſalis & formalis, uſuſfructus cauſalis dicitur ille,quem habet quilibet dominus in re propria,& ideo dicitur cauſalis,quia cauſatur a proprietate,& eſt quid coniunctum cum proprietate uſusfructus formalis eſt ille,qui eſt ſeparatus proprietate& eſt quoddam ius per ſe,ut eſt quando unus habet proprietatem,& alius uſuſfructum, & ideo dicitur formalis quia eſt quædam forma ſeparata a proprietate, & eſt ſpecies ſeruitutis ita diſtinguit Bald. in leg.uſufructu ſupra forma.& Alex.in l.fin,

ita

Digitized by Google

lex ſtipulatio, § Titius, inſ. de uerb. obl. & Bar. Cep. in tria ſeru. in ca. 4. ſub rub. de ſer ui. vſufr. pro hoc eſt text. in l. ſi unus. §. antepen. ſupra de pac. Reducitur ergo ad propoſitum iſtud exemplum quia ſicut uſuſructus cauſalis eſt quid coniunctum cum proprietate, & ideo dominus utitur, quia dominus eſt ita & iſtud ius adeundi eſt unitum cum libertate hominis & ideo illud habet quia eſt homo liber & capax ut ſupra. In iſta ergo potentia, ita in genere ſumpta procedit regula negatiua tradita in l. nolle ſupra eo uidelicet quod is qui non poteſt adire minime poteſt repudiare ita dicit Bar. hic quem declarat nam ille q non eſt capax ad acquirendum, minime eſt capax ad repudiandum, Regula autem affirmatiua huius l. non procedit quia ille qui eſt capax ad acquirendum non poteſt repudiare idest, non poteſt ſe facere incapacem & tollere ſibi libertatem quam habet a natura, nam in uno ſolo caſu poteſt id facere ſecundum Bar. ſ. quando patitur ſe uendi ad precium participandum in aliis ergo caſibus non poteſt ſe facere incapacem. Adde quod iſta opi. Bar. eſt uera & communis, & ab omnibus tenetur hic ſecundum Alex. excepto Raph. qui tenet cõtra Bart ſ. ut procedat ẽt regula affirmatiua tamen quia opi. Raph. communiter reprobatur prout ipſum reprobat hic Alex. ideo non curo aliter eum referre. Et per iſtam opinio Bart & cõmunem habes optimam reſtrictionem & declarationem ad hãc l. ſ. ut non procedat in potentia adeundi ita abſolute & in genere conſiderata.

13 † Fallit in alio caſu ſecundum Bart. hic ſcilicet quando aliquis efficitur frater minor de ordine ſancti Franciſci nã propter regulam huiuſmodi fratrum, talis efficitur penitus incapax, ut habetur cle. exiui de paradiſo, de uerb. ſign. unde ammittit libertatem illam & capacitatẽ adeũdi hinc dicit Bar. in d. l ſi in metallum infra de his qui pro non ſcrip. ꝙ ſi aliquis inſtitueret hæredem aliquem fratrem minorem talis inſtitutio eſt ipſo iure nulla adeo ꝙ hæreditas remanet uenientib. ab inteſtato qđ ponit late Bar. in ſuo trac. minoritarum. & Bal. in aut. ingreſſi, col. 6. C. de ſac. ſan. ecc. illud ergo ꝙ dixi ſupra in primo requiſito in glo quando hæreditas eſt delata monacho quid iuris ſit intellige in alio monacho quã in fratre minore. Deinde Bart. format unam oppo. d. l. 4. ſupra pro ſocio ubi dr̃ ꝙ poteſt contrahi ſocietas de hæreditate incerta obueniẽda. Quam opp declara nam tendit contra id quod ſupra dixit ꝙ iſtud ius adeundi in genere ſumptum non eſt quid per ſe, nec ſeparatum a libertate, & ideo non põt repudiari nam contra iſtud facit, quia ſpes hęreditatis incertæ poteſt deduci in contractu ſocietatis ergo eſt aliquod ius per ſe quia alias deduci non poſſet ergo poteſt ei renunciari, ſoluit Bar. & nunc eius ſolutio clara præmiſſa prædicta declaratione ideo uide per te.

14 † Secundo modo conſideratur potentia adeundi, & nunc capio ſecundũ mẽbrum Bar. ibi in 1. col. ubi dicit ſecundum poſſe adire &c. Et iſta potentia eſt reſpectu certẽ hæreditatis futuræ nondũ delatæ quia nõ eſt mortuus is cuius hæreditate agitur, & in hoc Bar. facit duo membra, ſ. aut conſideramus iſtam potentiam adeũdi ab inteſtato, aut ex teſtõ. Primo caſu, ſ. qñ eſt ab inteſtato, aut eſt potentia adeundi quã hñt deſcendentes aut illa quã habent alii conſanguinei præter liberos. Deinde Bar. dicit aſſumo aliud ſm mẽbrum ſuper quo aduerte ꝙ ſub illa ſub diſtinctione quam fecit Bar. de potentia adeundi deſcendentiũ & aliorum conſanguineorum, omittit primum membrum, ſ. deſcendẽtium, & capit ſecundum, ſ. aliorum conſanguineorum, & ſuper hoc ſecundo procedit primo. Et concludit Bart. ꝙ iſtud ius ſuccedendi qđ hẽt conſanguineus in bonis conſanguinei non eſt aliquod ius per ſe ſeparatũ, ſed eſt quoddã ius annexũ cum iure ſanguinis & non põt ab eo ſeparari ſicut dicimus in uſufructu cãli qui cãtur a dñio iſtam potẽtia ſuccedendo cãtur a conſanguinitate, & ſine ea non eſt iſta ergo potentia ſuccedendi procedit regula negatiua ſecundũ Bart. quia is qui nõ hẽt iſtud ius ſuccedendi, qa non eſt conſanguineus, non põt illud repudiare, ſed regula affirmatiua huius l. nõ procedit, quia is qui hẽt iſtud ius ſuccedendi non põt illud repudiare & rõ eſt quia cũ quid ſit annexũ cũ iure ſanguinis & ius ſãguinis non põt repudiari, l. ius agnationis ſup. de pact. l. iura ſanguinis inſ. de reg. iu. & inſt. de iure nat. §. ſed naturali, ideo minime

nime poteſt repudiari iſtud ius ſuccedendi, l. pactum dotali, C. de collat.

215 † Contra tamen illud quod dicebatur, quod iſtud non eſt ius per ſe, adducit Bar. duo fundamenta primum nam mater quę non petit tutorem filio ſuo infra annũ perdit ius ſuccedendi illi filio, l. 1. §. ſi mater infra ad Tertul. & in l. omnem, C. eo. ti. ergo eſt aliquid ſeparatum per ſe quod pater, quia perditur & vadit ad illos ad quos iret ſi mater non eſſet ut d. l. 2. §. ſi. infra ad Tertul. nã ſi nihil eſſet de per ſe perdi non

216 poſſet. † Secundum fundamentum eſt, quia conſanguineus habet ſpem ſuccedendi conſanguineo ſuo l. 3. §. ſi quis quaſi ſupra de condict. ob cauſam ſed ſpes eſt aliquid quod pater, quia poteſt donari ſeu cedi, l. ſpem, C. de don. ergo ſequitur quod tale ius ſuccedendi eſt aliquid ſeparatum a ſanguine. Ad primum reſpondet *Bar.* ꝙ verum eſt, ꝙ illud ius ſuccedendi poteſt adimi & ſeparari a iure agnationis ut d. §. ſi mater & §. ſi. tamẽ donec durat, non eſt aliquod ius ſeparatũ ab illo iure agnationis, ſicut vſufructus cauſalis poteſt ſeparari a domino, & tũc dicitur vſusfructus formalis, vt ſupra fuit dictum, tñ dum eſt cum dominio, non eſt quid ſeparatum a dominio ita in propoſito, vult. n. dicere Bart. quod ex iuris diſpoſitione propter delictum perſonę ſeparatur ius ſuccedendi a iure agnationis, & ſicut contingit in matre, & habetur in l. quiſquis. C. ad l. Iul. maieſt. tamen non interueniente dicto delicto ſtat ſimul & ab eo non ſeparatur, & tunc loquitur *Bar.* in ſuo membro, quia tunc durat illa potentia de qua loquitur.

217 † Ad ſecundũ reſpondet, quod licet non ſanguineus habeat ſuccedendi, tamen iſta ſpes eſt a iure reprobata propter votũ captandæ mortis, l. vlt. C. de pac. & cap. ne captandæ de conceſſ. præb lib. 6. & ideo talis ſpes reprobata non eſt in conſideratione, illud enim quod eſt a iure reprobatum pro nihilo reputatur l. conditiones, & l. filius ſupra, de cond. inſt. & leg. non dubium, C. de legib.

218 † Limitat Bar. prædictam concluſionem non procedere, quando hanc iuri ſuccedẽdi renunciaretur cum pacto iuramento firmato, quia tunc de iure canonico ualet talis renunciatio, cap. quamuis, de pac. lib. 6. quod ius canonicum ſeruatur hodie in utroque foro, ratione iuramenti quod põt ſeruari ſine interitu ſalutis æternæ, iuxta c. cum contingat, de iureiu. & ibi plene per Imo. in repetitio & tenet Alex. & ibi communiter Moder. in d. l. pactum dotali. Adde quod *Alex.* & communiter doctores ſequuntur hoc loco Bart. ſententiam, ex cuius dictis habes aliam reſtrictionem, & declarationem ad hanc leg. ſcilicet, ut non procedat in potentia adeundi conſiderata ratione alicuius futuræ hæreditatis *homi*nis uiuentis, quæ impropriè dicitur hæreditas.

219 † Circa illud tamen quod dicit *Bar.* ꝙ ſi mater non petit tutorem filio ſuo pupillo, priuatur iure ſuccedendi ipſi pupillo. Amplia iſtud procedere etiam in matre naturali tantum, quia tenetur petere tutorẽ, ſuo filio naturali, alias priuatur eius ſucceſſione, tex. eſt in l. ultim. C. qui per tuto. per quem tex. ita dixit Bar. in d. l. 2. §. ſi mater, infra ad Tertul.

220 † Secundo, amplia procedere non ſolum in mater ſed etiam in quocunque coniuncta obtinente primum locum in ſucceſſione pupilli, quia priuatur ſucceſſione, ſi nõ petit ei tutorem, tex. eſt in leg. ſciant, C. de leg. hær. & not. Bart in l. 2. col. 1. ſupra qui per tuto.

221 † Tertio, amplia procedere non ſolum quando mater fuit negligens in petẽdo tutore, imo etiam ſi petiit tutorem & deinde ille tutor non adminiſtrauit, uel non fecit inuentarium, & alia ſolennia iure requiſita nam ſi mater non ſolicitauit, ut adminiſtraret, uel faceret inuentarium, ſimpliciter priuatur ſucceſſione, ac ſi non petiiſſet tex. eſt & ibi glo. & Bar. in l. 2. §. quod ſi pater, infra ad Tertul. & *Bar.* in l. ultim. § per ſonis. C. de adminiſtr. tuto. Item eſt ſi ipſa mater, uel alius ſucceſſurus legitime ab inteſtato, cui tutela ipſo iure defertur, non adminiſtrauit, vel minus legitime, non faciendo ſolemnia. nam licet utiliter gerat negocia pupilli, adhuc tamen priuatus hæreditate illius ex eo quia non legitime geſſit, ita dicit *Bart.* in d. l. ſecunda column. 2. ſupra, qui pe. tuto. & Bald. in leg. precibus, column. 4. in fine, & ſequent. C. de impub. & alii ſubſt. & Bal. in leg. matres. column. ſecunda in fine, C. ad Tertul. & glo in d. §.

Digitized by Google

222 quod ſi pater. † Quod tamen procedit
ſolum in tutore petito a ſe, ſcilicet ab ip-
ſa matre, nam ſecus eſt in tutore teſtamen
tario, uel legitimo, quia in eo non tenetur
eſſe ſolicita, ut adminiſtret, uel inuenta-
rium faciat, unde tunc non punitur, ſecun
dum Bar. in d. §. perſonis. & *Bald.* in d leg.
precibus col. 5. in prin. Et ad prædicta ad-
de Phil. Corn. in conſi. 4. in 3. uolu. ubi ple
ne de hic materia, & *Bald.* in conſi. 403. in
223 4. uolu. † Quarto, amplia iſtud procede
re etiam in ſubſtituto pupillari, quia ſi nõ
petit tutorem pupillo priuatur iure ſubſti
tutionis, & non ſuccedit caſus eſt in d. leg.
ſciant, & tenet Bar. in d l. 2. colum. 4. ſupra
qui petito. Quod limita ſingulariter non
procedere in ſubſtitutione fideicommiſſa
ria, quia talis ſubſtitutus non priuatur fi-
deicommiſſo, licet non petierit tutorem
pupillo. Caſus eſt in leg. credendum, §. ſi
vero maritus ſupra, qui pen. tuto. & eſt ra-
tio, quia tale fideicommiſſum non trahi-
tur ad ſucceſſionem pupilli, ſed tantum
teſtatoris, ut ibi habetur, & not. Bar. in d. l.
ſecunda column. 4. pro hoc eſt text. in leg.
cohæred. §. cum filiæ ſupra de vulgari, &
pupillari.
224 † Quinto, amplia etiam ſi eſſet datus tu
tor in teſtamento minus legitimè adeo
indigebat confirmatione iudicis nã ſi ma
ter, uel alius ſucceſſurus nõ patierit ipſum
confirmari per prætorem, ſimiliter priua-
tur ſucceſſione, textus eſt in d. l. credendũ
in principio.
225 † Sexto amplia etiam ſi eſſet datus tutor
in teſtamento. qui ſe excuſauit ex iuſta cau
ſa. nam ſi mater non petiit alienum ſubro
gari in locum excuſati priuatur hæredita-
te, tex. eſt in d. l. credendum in principio, &
ibi *Bart.*
226 † Septimo amplia procedere non ſolum
in tutore petendo, ſed etiam in curatore,
quia ſi mater nõ petit curatorem filio ſuo
pupillo in caſibus in quib. eſt neceſſarius
curator pupillo, ut quãdo tutor legitimus
non eſt idoneus, vt inſti. de curator. §. inter
dum priuatur ſucceſſione filii, tex. eſt in d.
l. 2. §. quid ſi curatores inf. ad Tertull. & in
l. 1. ſupra qui pen. tuto. ſecus eſt, ſi haberet
filium adultum, quia non tenetur ei. pete-
re curatorem, ut d. l. 1. & matris. C. eodem
titulo.

227 † Octauo, amplia procedere etiam ſi mu
lier ſit prægnans, quia tenetur petere cura
torem uentri, alias ſi poſthumus naſcatur
& moriatur, ei non ſuccedit, text. eſt & ibi
Bar. in d. §. quid ſi curatores, & *Bald.* in d. l.
matres, col. fi. C. ad Tertull. & in d l preci-
bus cap. 6. in fine. Quod tamen limita niſi
mulier peperiſſet infra triginta dies poſt
mortem mariti, quia ſibi non imputatur
ſi curatorem uentri non petiit, ita ſingula
riter dicit *Bart.* in l. 1. §. eleganter ſup. de li-
ber. agnoſc. Et de hoc dicto uide omnino
Bal. in conſil. 188. in 2. uol. ubi tenet quod
ſufficit ſi mulier petat curatorem infra an
num, uel ſi poſthumus moritur infra an-
num, a morte mariti. non incidit mater in
pœnam priuationis.
228 † Nono, amplia procedere, etiam in
muliere habente filium furioſum, quia ſi
non petat dari ſibi curatorem, priuatur e-
ius ſucceſſione tex. in d. §. quid ſi curato-
res in fine.
229 † Decimo, amplia procedere etiamſi ma
ter petijt tutorem, ſed minus idoneum, &
inhabilem, quia habetur, ac ſi nõ petiiſſet,
& punitur priuatione hæreditatis idoneus
autem intelligitur dummodo ſit locuples,
tex. eſt, ibi Bar. l. 2. §. quid ſi indignos & §.
idoneos infra ad Tertul.
230 † Vndecimo, amplia, ut petat tutorem
cum effectu, ideſt, quod petat taliter quod
detur & adminiſtret effectualiter, alias nõ
ſufficit ſolum petere, niſi etiam eum dari
faciat, ut not. gloſſ. in lege matris. C. qui
pen. tuto. per quam ita dixit Bartol. in di-
cta leg. 2. colum. ſecunda, ſupra qui per tu
tor. ponderando illud uerbum petierit,
quod eſt in d. §. ſi mater. & in dict. le. ſciant
quod verbum petierit, eſt futurum ſubie-
ctiui & debet intelligi cum effectu leg. pri
ma, & ibi per doctores ſupra quod quiſ-
que iuris.
231 † Duodecimo amplia, ut mater priuetur
omnino hæreditate filii propter non peti
tum tutorem in caſibus prædictis etiam
quo ad legitimam. quia etiam legitima pe
nitus priuetur, ſecundum *Bal.* in conſ. 140
in 1. uolum.
232 † Iſtam regulam ſic ampliatam li-
mita primo procedere dummodo pu-
pillus moriatur poſt annum a tempore
quo indigit tutores, ſecus eſt ſi moria-

tur infra annum, quia non priuatur mater uel alius agnatus eius ſucceſſione. Et eſt ratio quia a lege noua datur unus annus ad petendum tutorem, ut dicta leg. ſciant.C.de legi. hæredi. vnde ſi pupillus moritur infra illum annum, non dicitur mater eſſe in mora, & ideo non priuatur hereditate, ita tenet Alexand. in l.ſi deceſſerit, columna finali, qui ſatiſdare cogantur, ubi dicit hanc eſſe magis communem opinio. non obſtante eo quod dicit *Barto*.in leg. ſecunda §. confeſtim infra, ad Tertullia. vbi tenet quod mater eſt in mora eo ipſo quod non petit tutorem, quam primum poteſt, quem reprobat Ange. in conſilio 166. columna finali incip.ſi teſtator ubi tenet quod de iure hodierno mulier habet totum annum, & ita etiam alii agnati, per dictam legem ſciant. Idem tenet *Bald*.in conſilio 188.in ſecundo uolumine ubi dicit, quod ita communiter obſeruatur, & ita debet intellig. dictus.§ confeſtim. Idem dici *Bald*. in conſilio 288. in primo uolumine, & in conſi.279.in tertio volumine.

233 † Hoc tamen procedit niſi mater ſe minimum arctaſſet in fine anni ad petendum tutorem, & pupillus eſſet mortuus in fine anni, de quo anno ſuperant pauci dies inoffic.quos veriſimiliter, non potuiſſet peti & decerni tutela, alias ſecus, tūc enim priuatur ſucceſſione ac ſi poſt annum mortuus eſſet. Ita tenet *Alexan*. in l.cum ſtipulatus infra de verborum obligationi. Et Paulus de Caſtro in ſuo notabili conſilio quod incipit, poſt politis, & cætera, in numero 167. in primo volumine, vbi multum notanter diſtinguit maxime in fin.columm.reaſſumendo hanc materiam. Quod poteſt corroborari ex dictis *Bald*. in præallegatis conſiliis ubi dicit, quod ſi propter tarditatem matris in petendo tutore, res pupilli eſt effecta deterior, punitur mater priuatione hæreditatis.

234 † Et quia in iſto caſu fit executio a leg. ipſo iure non admittitur purgatio moræ vnde nihil proficeret matri ſi peteret tutorem poſt annum. Ita tenet Angelus in repetitione leg. ſi inſulam, columno.ſeptima. Et ibi etiam *Alexand*. colum.11. infra de uerborum obligationi, & ſentit *Barto*. in d.§.confeſtim, in fine.

235 † Item prædicta reſtrin[...]e, niſi mater fuiſſet infra annum citata, [...] tutorem peteret pupillo periclitanti, & [...] facere neglexiſſet, nam tunc etiam ſi in[...]a annum moriatur pupillus, priuatur ſ[...]cceſſione mater, ſecundum Bald. in d.l. p[...]tribus colum.6. verſi.quod. Item dixi c[...]nfeſtim & cætera ubi etiam tenet id quod [...]upra dixi, ſ.quod habet annum de æquitat[...], & idem Bal.in d.l.matre.

236 † Secundo, principaliter limita hanc materiam, ita ampliatam, n[...]ſi mater petiiſſet curatorem pupillo peten[...]ti, & conſentienti, nam licet debuiſſet pe[...]ere tutorem, tamen per dictam petition[...]m curatoris excuſatur, ut non puniatur. Ita tenet, *Bal*.in auth.iiſdem, colu.3.in pr[...]nc.C.de ſecund. nuptiis.

237 † Tertio limita niſi mater miſiſſet procuratorem ad petēdum tutorem filio ſuo, qui procurator fuit mortuus in itinere, & propter eius mortem fuit retardata petitio tutoris, nam tunc non priuatur ſucceſſione, ex quo per eum non ſtetit. Caſus eſt notabilis in leg.cum a matribus.C.qui pe.tut.& no.glo.in leg.præſes.C.de appellationibus.

Quarto limita hanc materiam procedere in matre maiore uigintiquinque annis, nam ſecus eſt ſi tempore mortis mariti reperitur minori uigintiquinque annis, quia licet tutorem non petat infra annum, non tamen priuatur ſucceſſione pupilli, Caius eſt in le.2.C.ſi aduer.de lic. vbi probatur quod non eſt opus alia reſtitut. in integ. Ita notanter decidit Ludou. Roma in conſilio 279. & Petr.Philip.Corn. in conſi 40.col.ſecunda, in 3. uolu. quod adeo uerum eſt, ut etiam ſi efficiatur maior & perſeueret in negligentia petendi tutorem, adhuc tamen non priuatur ſucceſſione, quia ſufficit quod fuerit minor tempore mortis mariti, etiam ſi per triduū poſt efficiatur maior. Ita dicit gloſſ.in l.1. C.in quibus cauſis in integ. reſtit. non eſt neceſ.& glo in l minoribus C. de his qui ut indig. & Ludo in d.conſi.279.& Spec. in titu.de reſtitu.in integr. §. quis autem, verſic.Sed quid ſi ipſa, & *Bald*.in authen.ſi captiui colum 2.uerſic iſtam quæſtionem &c. C.de epiſcop.& cler.& in leg.qui contra, C.de inceſ.nup. & glo.in leg.matres, C.

ad

ad Tertul.& Bal.in d.l.precibus col.4.uer.
ſi.quid ergo C. de impuber.

238 † Verum prædicta procederent de iure
communi, ſecundum quod ætas minor in
telligitur a triginta annis infra. Tamen ho
die in regno iſtud eſt correctum per con-
ſtitutionem regni, quæ incipit Minorum
iura.in fina.ubi eſt ſtatutum quod minor
ætas hodie,tam in maſculo,quam in fæmi
na eſt a decem,& octo annis infra. Et ibi
generaliter loquitur tam in contractibus,
& iudicis,quam in omnibus, per quam cō
ſtitutionem dico quod hodie mater, ſi eſt
infra decem & octo annos,excuſatur ſi nō
petierit tutorem,alias ſecus,quia ſi excedit
dictam ętatem decem & octo annorum re
putatur maior per dictam conſtitutionem
Minorem iura,per quam idem dico,in adi
tione hæreditatis,ſcilicet ut poſſit quis adi
re hęreditatem,abſque reſtitutione, eo ip-
ſo quod eſt maior decem & octo annis. Et
hoc adde ad ea quæ dixi ſupra in quarto
requiſito ſuper gl.

239 † Quinto limita procedere quando pu-
pillus moritur in pupillari ætate ſecus ſi
moritur factus pubes,nam licet mater non
petierit ei tutorem, nihilominus ſuccedit
ei adulto morienti. Caſus eſt in dicta l.ma
tares C.ad Tertul.& in l.omnem. eo.tit.i-
bi ſibi filius impubes &c.

240 † Sexto,limita non procedere, quando
extarent conſanguinei, quibus legitima
tutela defertur, nam tunc mater non
tenetur petere tutorem datiuum pupillo.
Ex quo legitimus præfertur datiuo leg.
ſi ſororis,C qui da. tutor. Vnde ſequitur,
quod ſi pater moriatur relictis duobus
filiis,altero pupillo, & altero maiore non
tenetur mater petere tutorem filio pupil-
lo,ex quo ipſo iure frater eſt eius legitimus
tutor. Et idem quando eſſent alii conſan-
guinei. Ita no.glo. in d l.matres.C.ad Ter
tul.& Soc.in conſilio 153.col fin.in 2.vo
lumine.

241 † Hoc autem intellige procedere, tunc
demum ſi mater intra annum renuntiet
expreſſe tutelæ filii, ita quod declarat
ſe nolle eſſe tutricem. Nam tunc facta
iſta renunciatione eſt aperta legitimis, &
ex tunc non tenetur petere, ſecus ſi non
renuntiet infra annum, & non ad mini-
ſtrat, nec petit tutorem, quia priuatur
ſucceſſiue, etiam ſi mille conſanguineos
habet pupillus. Ita tenet Bartolus in di-
cta l.ſecunda §.quod ſi pater,infra ad Ter
tulianum, & Baldus in dicta leg. matres
columna ſecunda,& idem Baldus in dicto
leg. precibus columna quinta. Et Barto-
lus in le ſecunda, colum.2.ſupra quia pet.
tut. Et ille eſt veros, & communis intelle-
ctus ad illam gloſſ.in dicta l.matres.& eſt
ratio ſecundum præallegatos doctores,
quia hodie mater præfertur omnibus con
ſanguineis in tutela filii, uerum eſt tutrix
uoluntaria, quia ſi non uult, poteſt eam
repudiare,ut habetur in authentica,matri
& auiæ. Co.quando mul.tut.officio fungi
poteſt, & plene per Bartolum in leg.ſi quis
ſub conditione,ſupra de teſtamento,tute.
unde dicitur tutrix anomala, & extra or-
dinaria, & ideo quandiu ipſa non repu-
diat tutelam non eſt aperta uia aliis legi-
timis, quibus ipſa præfertur, merito non
excuſatur per eos niſi renunciet ut ſupra.
Idem tenet Bald. in conſilio 241. in quin-
to uolum.

242 † Septimo limita niſi interſit pupilli ut
non petatur ſibi tutor, ut quia erat ſibi fa
ctum aliquod magnum legatum ſub con-
ditione,ſi tutorem non haberet,nam tunc
mater excuſatur ſi tutorem non petit, ut
conſequi faciat legatum filio, caſus eſt in
l.ſecunda.§.tractari,infra ad Tertullianū,
per quem ita dicit Baldus in dicta leg. ma-
tres col.1.

243 † Octauo, limita non procedere quan-
do mater fuit præuenta ab alio forte con-
ſanguineo,intra annum in petendo tuto-
rem,quia alius petiit ante eam, nam ipſa
mater excuſatur ex quo non fuit in mora
alias ſecus ſi forte eſſet lapſus annus ita no.
gloſſ.in dicta leg.matres & Ioan.de pract.
in leg.ſecunda C.ſi aduer.dele.pro hoc eſt
tex & ibi gloſſ.in leg.ſororem,C.de his o-
mibus ut indig.

244 † Nono limita non procedere quando
mater geſſit tutelam minus legitime, uel
paſſa fuit tutorem minus legitime gerere,
& erat in tali loco in quo habebat penuriā
peritiorum, quia excuſatur propter ſuam
ſimplicitatem & præſumatur ignorantiā.
Ita tenet Socin.in conſilio 39 columna 7.
in primo uolumine, & Baldus in dicta
leg. matres. columna ſecunda in fine, &

Paul.

Pau.de Caſt.in l.2.C.de in ius uoca.duam ad hoc refert Alex.in addi.ad Bal.in l.precibus. col.5.ſecus ſi mater potuiſſet conſulere peritiores, quia tunc punitur iuxta ea quæ ponit Bald. & Alexand. communiter doctores in l.iuris ignorãtia. C. qui admi. & in l.in bonorum & ibi Bartol.infra, de bonorum poſſeſſio. Et ita intellige & limita id quod ſupra dixi in tertia ampliatio-
245 ne.† Decimo, limita niſi mater, uel alius qui debebat tutorem petere fuit abſens, uel ignorans, vel infirmitate impeditus, uel alia iuſta cauſa, quia excuſatur. Ita tenet Soc.in conſ.151. col. pe.in 2.uolu.Pro hoc eſt tex.in l.2.§.confeſtim infr.ad Ter. & Soc.in conſi.39.col.7.1.vol.
246 † Vndecimo, limita niſi pupillus erat multum pauper & egenus, & propter hoc mater non petiit ei tutorem, quia excuſatur,& non punitur ſecundum Bart.in l.2. C.de nep.ge.& in l.mediterraneæ.C.de ann.& trib l.10.& Bal.in l.1.col.fi.C.de nego.ge.& idẽ Bal.in conſ.239.in 5.uol.pro hoc eſt tex in l.2.§.q ſi penitus, inf.ad Tertu.
247 † Duodecimo,limita niſi pupillus haberet multos creditores,& mater nollet ei petere tutorem, ad hoc ut ſit inde ſenſus & nõ poſſit conueniri a creditorib. nec condemnari.Ita ſingulariter dicit Ale.in addi. ad Bar.in d.l.ſciant.C de legi hær. per tex.
248 in d.§.ſi penitus.† Decimo tertio, limita non procedere in matre prodiga,quia excuſatur ſi non petiit tutorem filio ſuo. Ita dicit Ale.in l. is cui bonis. col.4.in fi.ff.de uer.obl & ibi etiam Ang. & ratio eſt quia prodigus excuſatur a delictis conſiſtentibus in omittendo.l.ſulcinius.§.adeo ff.ex quib.cauſis in poſſeſſ.ea.
249 † Decimoquarto,limita nõ procedere ſi mater vel alius qui debet tutorem petere ſit bãnitus,vel miſſas in exiliũ,quia excuſatur ſi non petit.ut eſt gl.& ibi Bar.in fin.in
250 l.plane ſupra de execu.tu.† Decimoquinto,limita non procedere quando pupillus haberet ſubſtitutum pupillarem,quia non tenetur mater illi petere tutorem ex quo tale onus petẽdi ſpectat ad ſubſtitutum,qui ſperat ſucceſſionem. Ita tenet Bald. in conſil.317. in 5. volu.in conſil.140.in 1.uolu.
251 † Decimoſexto, limita non procedere quando pupillus haberet tutorem teſtamẽtarium,quia tunc non tenetur mater gerere tutelam nec petere tutorem, ſecundum
252 Bal.in conſil.403.in 4. vol. † Vltimo in hac materia, ut nihil intactum relinquatur, Adde prædictis, quod mater nõ ſolum ex cauſis prædictis putatur ſucceſſione filii,ſed etiam ſi eſſet tutrix filii ſui,& deinde tranſiuit ad ſecunda uota,& non petito tutore, & non reddita ratione adminiſtrationis tutelæ,& non ſolutis reliquis, nam tunc ſtatim ipſo iure priuatur omni ſucceſſione & iure ſubſtitutionis ſibi obuenien te ex parte filii tex in l.omnem. C ad Tertul Et tunc priuatur nõ ſolum ſucceſſione filii, ſed etiã omnibus legatis & fideicommiſſis ſibi a uiro & patre pupilli relictis & ẽt donationibus cauſa mortis,& uadũt ad hæredes mariti tex.eſt in l.1.§ oſum iũcta auth.eiſdẽ pœnis in fi.C. de ſecun.nup.per quẽ ita tenet Socin.in conſ. 19.co 6.in primo uol.& iſtæ pœnæ etiam hodie ſunt in uſu.ut habetur in deciſ.75.conſi Neapol. & tenet Bar.in dicta l.1.& Pau. de Caſt.in conſ.154.in ſecundo uol.
253 † Quid autem ſi mulier quæ ſecũdo nupſit,fuit iterum effecta vidua per mortem ſecundi mariti & vult iterum ſuſcipere tutelam filii,quã reliquit per tranſitum ad ſecunda uota,an poſſit,dic, quod non ratione præcedẽtis ſuſpitionis & tenõe ... ita tenent Bal.in authen.ſacramentum in fin. C.quando mul.tu.offi.fung. Hoc tamen limita Spec.in tit.de tutore § nondum, uerſicu.quid ſi mater ſuſcepit tutelam &c.nõ procedere quando res eſſe integra,quia nõdum eſſet prouiſum pupillo de tutore, quia tunc poſſet mater uidua facta ſuſcipere eius tutelam, alias ſecus, & illud dictum Spec.refert Alex.in additio ad Bart.
254 in d.l.ſciant.C.de legi.hære. † Reuertor nunc ad Bar.qui ingreditur primum membrum quod omiſerat,ſcilicet de poſſe ſuccedendi liberorum & dicit ipſe,quod iſtud ius ſuccedendi eſt, quid ſeparatum a iure filiationis quod probat tribus rationibus. Primo,quia filii habent ius ſuccedendi parentib.l.nec ei,§.præterea. ſupra de adopt. Secundo quia iſta ſpes eſt a iure approbata propter uotum parentum, quod eſt ut eorum hæreditas uadat ad filius le. ſcripto infra unde libe.& le. nam & ſi parentibus. ſupra de inof. teſ. Tertio,quia mortuo filio primi gradus nepotes ſuccedunt in illum

gradum

gradum filiationis, l. 1. §. ſuos, infra de ſuis & legi. inſt. de hær. ab inte. §. cum filius, ergo eſt ius ſeparatum a iure filiationis, quod patet, quia in illum locum ſubintratis, qui non eſt filius, ſed nepos. Et in iſto caſu procedit regula negatiua ſecundum Bar. quia qui non habet iſtud ius filiationis non poteſt illud repudiare, ſed affirmatiua nō procedit, quia is, qui habet tale ius non poteſt illud repudiare, l. pactum dotali, C. de coll. & l. ult. infra de ſuis & legit.

255 † Cum hac opi. Bar. ſimpliciter per tranſeunt doc. hic, & maxime *Alex.* Ego tamē conſiderandum putaui an Bartol. bene loquatur in eo, quod dicit ius ſuccedendi liberorum eſſe quid per ſe ſeparatum a iure filiationis, & in hoc facit differentiam ius ſuccedendi liberorum & aliorum agnatorum puto tentari poſſe econtra *Bart.* ſcilicet quod idem ſit in utroque & quod imo iſtud poſſe liberorum non eſt quid ſeparatum a iure filiationis, & moueor, primo, quia filius ideo habet iſtud ius ſuccedendi, quia cenſetur proximior agnatus patri cæteris agnatis, l. ulti. & auth. in ſucceſſione, C. de ſuis & leg. Nam caro filii cenſetur eadem cum carne patris, ut no. *Soc.* in conſi. 252. col. 15. uerſiculo ad tertiam, in 2. uol. propter quam identitatem carnis eſt inductum illud commune uotum parentum de quo in d. l. ſcripro, in fin. Si enim filius non cenſeretur proximior in ſanguine, certum eſt quod non habeat tale ius. Ergo eſt coniunctum & cauſatum a iure ſanguinis, vnde donec durat. non poteſt dici, quid ab eo ſeparatum, ſicut dicimus in vſufructu cauſali, ut ſupra. Secundo quia ſi diceremus iſtud ius eſſe quid per ſe ſeparatum, ſequeretur quod filius poſſet huic iuri renūtiare tanquam ſeparato a iure filiationis, & tamen uidemus quod ita non poteſt huic iuri renuntiare filius ſicut alius agnatus, ut d. l. pactum dotali, & d. l. ult. & probatur in l. ſi quando, §. illud, C de inoffi. teſtamē. Et non poteſt eſſe alia ratio in vtroque, niſi illa quod iura agnitionis, & ſanguinis repudiari nō poſſunt, l. ius agnitionis, ſupra de pac & l. iura ſanguinis infra de regu. iuris. Non obſtāt modo rationes Bar. & primo quia filij dicunt habere ſpem, ut dicta leg. nec ei, §. præterea quia dico quod iſta ſpes exponitur prout exponebat *Bartol.* in ſpe aliorum coniunctorū ſupra hoc eſt actus uoluntatis filij ſeparantis. Et licet *Bart* dicat ꝙ iſta ſpes filiorum eſt approbata a iure propter commune uotum parentum, tamen ego dico ꝙ imo etiam talis ſpes eſt a iure reprobata per text. in l. pactum quod dotali, C. de pact. ubi patet, ꝙ non licet paciſci ſuper hæreditate patris. eſt enim prohibitum ſperare in mortem alterius etiam patris, ut ibi, præterea ſi iſta ſpes eſſet approbata, ſequeretur qđ poſſet remitti & alteri cedi, l. ſpem, C. de donat. Et tamen uidemus contrarium, quod remitti non poteſt, ut d. l. ſi quando, §. illud, & d. l. fin. infra de ſuis & legit. Non obſt. d. l. ſcripro, quia licet parētes habeant iſtud uotum propter amorem paternum, non per hoc ſequitur quod debeant ſperare in eorum mortem, quod a iure reprobatur.

256 † Non obſtat quod mortuo filio ſuccedit in illud ius filiationis ſeu ſuccedendi, quia nego illud, quod nepos ſuccedat illud proprie ius quod habebat filius, quia ſi ſuccederet in illud proprie quod habebat filiis ſequeretur quod ueniret ex perſona patris ad ſucceſſionem aui, & tamen contrarium eſt ueritas, quia imo nepos uenit ex perſona propria, & ſubintrat gradum patris ex iuris diſpoſitione, ut no. Bar. in l. qui ſuperſtitis, inf. eo. & in l. 1. §. ſi ut nepos, infra de colla. dotis, & Soc. in d. conſi. 252. col. 4. ſi enim ueniret ex perſona patris modo trāſmiſſiuo, non eſſet neceſſe facere mentionē de nepote in teſtamento nam ſufficeret filium eſſe inſtitutum, quia licet moriatur uiuo teſtatore, nepos ſuccederet in ius filii ac ſi ipſe eſſet inſtitutus, & non rumperet teſtamentum, quod eſt contra l. Gallus, ſupra de lib & poſth. Dico ergo quod nepos ſuccedit ut nepos, & non ut filius, tamen ſubintrat gradum patris per modum cuiuſ-
257 dam ſubſtitutionis. † Ad cuius declarationem præſuppono, qđ hæreditas æquali iure eſt debita ita filio ſicut nepoti, & omnib. deſcendentib. in infinitum, ordine tamen ſucceſſiuo, ut habetur in d. l. Gallus, §. quidam rectè. Ita ut etiam Adam hodie viueret haberent neceſſe omnes homines hæredes inſtituere ordine ſucceſſiuo. Stante ergo iſta iuris diſpoſitione mortuo filio ſtatim reperit nepos poſt eū in primo gradu, quia nemo ipſum antecedit, & propterea

ita dicitur ſubintrare gradũ patris ex per-
ſona tamen propria. Ita notanter dicit Bar
to. in l. ſi auus. Cod. de libe. præte. Præterea
iſta conſideratio Bart. confunditur per au-
then. ceſſante, & authẽ. poſt fratres, C de le
gi. hære. ubi patet quod etiam quando tra-
ctatur de ſucceſſione fratris, & ſic de iure
ſuccedendi tranſuerſalium filius ſuccedit
in locum patris, ergo ſi per hanc rationem
Bart. uellemus dicere quod iſtud ius ſit ſe-
paratum, ſequeretur idem dicendum in iu-
re ſuccedendi agnatorum, cuius contra-
rium tenuit ipſe ſuperius, per quę puto poſ
ſe teneri contra Bart. ſaltem in uia diſputa
tiua, licet doct. communiter pertranſeant
cum eo, maxime Soc. in d. conſilio. 252. in
11. col.

258 † Ex his quæ dicit hic Bart. inferunt hinc
Pau. de Caſt. & Alex. ad q. ſtante conſuetu-
dine uel ſtatuto quod primogenitus ſucce-
dat in fundo, prout eſt hodie in regno in
feudis titulatis habentib. dignitatem regu
lam, de quib. habetur per Bald. & doc. in c.
1. de feu. Marchi. & per Alex. in conſil. 7. &
conſ. 5. in 5. uol & idem in alijs feudis infe-
riorib. in caſu quo uiuitur iure Francorũ,
ſi moritur pater feudatarius relicto filio ſe
cundo genito & nepote ex primogenito,
quis ſuccedat in feudo filius uel nepos. A-
lex. hic diſtinguit, ut hic per eum hunc ar-
ticulum plenè examinat Soc. in d. conſilio
252. in 2. uolu. & tenet qđ nepos ex primo
genito, ſuccedit patruo excluſo, quia ſubin
trat locum primogeniti, hanc etiam opin.
tenet Pau de Caſt. in conſi. 164. in 2. uolu.
Sed And. de Iſer. tenet contrarium in c. 1. §.
his uero, de gra. ſucc. in feu & in c. 1. col. 5.
de natu. ſucc. feu. ſ. qđ ſecundo genitus præ
ferentur nepoti. Tamen primam partẽ in
fauorem nepotis tenet Car. Alex. in d. c. 1.
de feu marchiæ, ubi per ſexdecim col. exa-
minat hunc articulum plenius quã alius, &
arguit ad partes, tandem concludit pro ne
pote. Deinde ingreditur Bartol. ſecundum
membrum ſuæ diſtinctionis, ſ. de poſſe ſuc
cedere ex teſtamento, & dicit quod iſtud
non eſt aliquod ius nec ſpes a iure appro-
bata uiuente teſtatore, quia uiuo teſtatore
non poteſt quis petere aperiri tabulas teſta
menti, & in hoc ſecundum cum procedit
ſimiliter regula negatiua, non autem affir-
matiua, quia uiuo teſtatore, nõ poteſt quis
repudiare hæreditatem, ut inf. l. proxima.
Adde quod in omnibus Barto. bene loqui-
tur & communiter approbatur.

259 † Ex cuius dictis collige notabiliter quod
hæres inſtitutus non poteſt uiuo teſtatore
petere quod tabulæ teſtamenti aperiantur
l. 2. § ſi dubitetur, inf. quemad. teſt. aperian.
hinc dicit Bal. in d. §. ſi dubitetur, in 1. not.
quod notarius non dẽt ædere teſtamẽtum
hæredi uiuo teſtatore, nec ẽt legatario, ſed
ipſi teſtari põt ædere ſi teſtator illud uult.
Et hoc probatur in tex. in dicto. §. ſi dubi-
tetur, & ſentit Bar. in l. ult. col. 3. circa fi. C.
de edic. diui Adr. ol. ubi ex hoc dicit quod
hæredis præſumitur teſtatore eſſe mortuus
eo ipſo qđ reperitur teſtamentũ in manu
quia eo uiuo illud habere nõ poteſt, & ita
ẽt tenet Pet. Phi. Cor. in conſ. 85. col. 3. in
260 2. uol. † Adde ẽt prædictis quod notarius
ẽt mortuo teſtatore non tenetur ædere le-
gatario totum teſtamentum, ſed ſolum illã
particulam legati ſibi facti cum hęredis in
ſtitutione & ultra ſecundum Bar. in l. 2. §.
261 diẽ inf. quemad. teſt. aper. † Quærit Bart.
hic an ſubſtitutus pupillaris dicatur habe-
re aliquod ius uel ſpem approbatã ſaltem
mortuo teſtatore & uiuo pupillo, & dicit
qđ non, per l. 1. § interdum ſup. de uulg. &
pup. & dicit ut hic per eum, qua clare loqui
262 tur & bene. † Capio nunc tertium mem-
brum principale Bar. in quo conſideratur
potentia adeundi reſpectu certe hæredita-
tis præſentis quia mortuos eſt is de cuius
hæreditate agitur. Et iſtud ius adeũdi cõſi
deratur tripliciter, ſecundum Barto. primo
mõ reſpectu alicuius hæreditatis nondum
delatæ, ut qñ aliquis eſt inſtitutus ſub cõdi
tione, & mortuo teſtatore nondum uenit
conditio, & ſic pendet, & iſtud dr̃ eſſe aliqđ
ius, & ſpes iſta eſt approbata a iure, quod
patet, quia põt talis ſpes deduci in contra-
ctum l. nomina ſupra de hær. uel ac. uend.
& l. ſpem. C. de dou. Eſt. n. approbata quia
non ſperatur, ulterius in mortẽ teſtatoris,
cum iam mortuus ſit. Sed cõtra hoc oppo
nit Bar. del. nec emptio ſupra de contrah.
empt. ubi ſpes non dicitur aliqua res, & pro
batur ibi in §. aliquando poteſt contrahẽ.
empt. ſine re. ueluti &c. Et ſic ponit exem-
plum de ſpe ergo ſpes non eſt res. Dicit
Bar. ſolue per te. Tu potes ſoluere de men-
te Bal. in l. ſi ca. col. 2. C. de uſur. quod illa
ſpes

ſpes non eſt res intelligendo rem præſentem quę in contra actu deduci ſolet, ſed illa ſpes eſt quoddam quod habetur pro re ut tenet Bart. in l. ſi factum ſupra de act. emp. vbi dicit quod eſt quoddam factum, & patet, quia ita deducitur ſpes in contractu ſicut res.
263 † Secundo modo conſideratur iſtud poſſe adire, ſecundũ Bartol. quando hæreditas eſt delata, tamen non poteſt adiri propter aliquod impedimentũ, ut quia deficit aliquod ex illis nouem requiſitis ſuper numeratis in glo. & tunc dicit Bart. quod iſtud eſt aliquod ius per ſe, quod probat duabus rationibus. Primo quia præſcribitur l. licet, C. de iure delib. Secundo quia quandoque tranſmittitur iuxta not. per eum in l. uentre, infra eodem. Et poteſt eſſe exemplum in infante, qui non poteſt adire, & tamen tranſmittit ad patrem l. ſi infanti, cap. de iure delib. & ēt ex potentia ſuitatis, ut not. ibi Alex. & doct. Item in furioſo, qui trãſmittit ex potentia ſuitatis, ſecundum Ang. in l. Antiſtius, §. ult. inf. eo. & Bald. in l. potuit, in quinta quæſtione a
264 contrario ſenſu, C. eod. titul. † Iuxta hoc quærit Bar. poſt quam dixit quod iſtud eſt aliquod ius quæritur, quod ius eſt, an dicatur ſolum ius adeundi, an verè poſſit etiã dici ius deliberãdi & diſtinguit. Aut eſt impedimentum habes defectum ſcientiæ dicitur ſolum ius adeundi, non deliberandi. Aut eſt alius defectus quam ſcientiæ & tũc dicitũ ius adeundi & deliberandi. Nota igitur uerba Bar. quia multum ſingulariter loquitur, & ex uerbis ſuis collige plures no
265 tabiles & utiles concluſiones. † Prima cõcluſio colligitur ex principio huius ſecundi membri, quod hæreditas delata dicitur etiam illa quę non poteſt adiri propter aliquod impedimentum perſonæ hęredis, dummodo ſit purè relicta, ex qua concluſione habes optimam limitationem ad §. delata infra de uerbo. ſignifica. ſecundum Alex. hic Nam ibi dicitur quod hæreditas dicitur delata ex qua poſt adiri, ergo ſi non poteſt adiri, non dicitur delata intellige quando non poteſt adiri, quia non eſt mortuus teſtator, uel non eſt purificata cõditio, & ſic ex alio impedimento, quam ex
266 eo quod eſt in perſona hæredis. † Secunda concluſio eo quod tempus triginta annorum per quod præſcribitur aditio hereditatis iuxta d. l. licet, currit etiam ignoranti. delatum ſibi eſſe hęreditatem, & ſic eſt continuum & de hoc fuit dictum ſupra in prima chart. in quarta differentia.
267 † Tertia concluſio eſt quod etiã is, qui eſt impeditus adire poteſt tranſmittere ius adeundi & etiam ius deliberandi diuerſis reſpectibus, prout colligitur ex ſuprad. & in fra dicendis.
268 † Quarta concluſio eſt quod is demum tranſmittit ius deliberandi, qui ſcit hæreditatem eſſe ſibi delatam, unde ignorans, furioſus, & infans non tranſmittunt ius deliberandi, ex quo ſcientiam non habent, & ignorans deliberare non poteſt, quod nota pro intellectu l. cum antiquior b. C. de iure delib. & ibi eſt gl. notabilis in uer. qui ſciens quod annus infra quem trãſmittitur ius deliberandi, non currit niſi a die ſcientię, & deinde in antea eſt continuus.
269 † Quinta concluſio eſt, quod is qui hēt ius adeundi, non habet de neceſſitate ius deliberandi, prout eſt in ignorante, nã poteſt eſſe ius adeundi, ſine iure deliberandi, ſecus econtra, quia is qui habet ius deliberandi habet etiam de neceſſitate ius adeundi, quia ius deliberãdi non poteſt eſſe ſine iure adeundi.
270 † Contra prædicta opponit Bar. nã præſuppoſito, q̃ iſtud ius adeundi ita impeditum, ſit aliquod ius, ut ſupra, ergo deberet quęri dño per ſeruum hęreditatis ſine iuſſu l. placet inf. eod. quod eſt contra, l. ſi quis in bona. §. iuſſum inf. eo. in reſpõde declarando Bartol. q̃ uerum eſt quod iſtud ius adeundi, dr̃ aliquod ius uerum non eſt ius quęſitum, ſed ius quęrendo de futuro, vnde uerum eſt, quod quando agimus de iure quæſito, q̃ equid acquirit ſeruus, immediatè illud acquirit dño, & ita loquitur d. l. placet, ſecus eſt qñ agitur de iure quærendi, quia antequam acquiratur ſeruo, non acquiritur dño & ita dicimus in aditione hæreditatis in qua requiritur iuſſus.
271 † Habes ergo ex prędictis uerbis Bar. q̃ ille qui habet ius adeundi hęreditatem nõ dicitur habere aliquod ius quęſitum, quia nihil acquiſiuit antequam effectualiter adeat. Ex hoc uerificatur illa concluſio quę ſic habet, quod ius adeundi hæreditatẽ non dicitur eſſe in bonis noſtris. Ita tenet Bal. in c. 1. §. iniuria, col. 2. uerſi. & not. de pace iura.

ita dicitur ſubintrare gradũ patris ex perſona tamen propria. Ita notanter dicit Barto. in l. ſi auus. Cod. de libe. præte. Præterea iſta conſideratio Bart. confunditur per authen. ceſſante, & authẽ. poſt fratres, C de legi. hære. ubi patet quod etiam quando tractatur de ſucceſſione fratris, & ſic de iure ſuccedendi tranſuerſalium filius ſuccedit in locum patris, ergo ſi per hanc rationem Bart. uellemus dicere quod iſtud ius ſit ſeparatum, ſequeretur idem dicendum in iure ſuccedendi agnatorum, cuius contrarium tenuit ipſe ſuperius, per quę puto poſſe teneri contra Bart. ſaltem in uia diſputatiua, licet doct. communiter pertranſeant cum eo, maxime Soc. in d. conſilio. 252. in 11. col.

258 † Ex his quæ dicit hic Bart. inferunt hinc Pau. de Caſt. & Alex. ad q. ſtante conſuetudine uel ſtatuto quod primogenitus ſuccedat in fundo, prout eſt hodie in regno in feudis titularis habentib. dignitatem regulam, de quib. habetur per Bald. & doc. in c. 1. de feu. Marchi. & per Alex. in conſil. 7. & conſ. 5. in 5. uol. & idem in alijs feudis inferiorib. in caſu quo uiuitur iure Francorũ, ſi moritur pater feudatarius relicto filio ſecundo genito & nepote ex primogenito, quis ſuccedat in feudo filius uel nepos. Alex. hic diſtinguit, ut hic per eum hunc articulum plene examinat Soc. in d. conſilio 252. in 1. uolu. & tenet qđ nepos ex primo genito, ſuccedit patruo excluſo, quia ſubintrat locum primogeniti, hanc etiam opin. tenet Pau de Caſt. in conſi. 164. in 2. uolu. Sed And. de Iſer. tenet contrarium in c. 1. §. his uero, de gra. ſucc. in feu. & in c. 1. col. 5. de natu. ſucc. feu. ſ. qđ ſecundo genitus præferentur nepoti. Tamen primam partẽ in fauorem nepotis tenet Car. Alex. in d. c. 1. de feu. marchiæ, ubi per ſexdecim col. examinat hunc articulum plenius quã alius, & arguit ad partes, tandem concludit pro nepote. Deinde ingreditur Bartol. ſecundum membrum ſuæ diſtinctionis, ſ. de poſſe ſuccedere ex teſtamento, & dicit quod iſtud non eſt aliquod ius nec ſpes a iure approbata uiuente teſtatore, quia uiuo teſtatore non poteſt quis petere aperiri tabulas teſtamenti, & in hoc ſecundum eum procedit ſimiliter regula negatiua, non autem affirmatiua, quia uiuo teſtatore, nõ poteſt quis repudiare hæreditatem, ut in ſ. l. proxima. Adde quod in omnibus Barto. bene loquitur & communiter approbatur.

259 † Ex cuius dictis collige notabiliter quod hæres inſtitutus non poteſt uiuo teſtatore petere quod tabulæ teſtamenti aperiantur l. 2. § ſi dubitetur, inf. quemad. teſt. aperian. hinc dicit Bal. in d. §. ſi dubitetur, in 1. not. quod notarius non dẽt ædere teſtamẽtum hæredi uiuo teſtatore, nec ẽt legatario, ſed ipſi teſtari põt ædere ſi teſtator illud uult. Et hoc probatur in tex. in dicto. §. ſi dubitetur, & ſentit Bar. in l. ult. col. 3. circa fi. C. de edic. diui Adr. ol. ubi ex hoc dicit quod hæredis præſumitur teſtatoreſſe mortuus eo ipſo qđ reperitur teſtamentũ in manu quia eo uiuo illud habere nõ poteſt, & ita ẽt tenet Pet. Phi. Cor. in conſ. 85. col. 3. in 2. uol.

260 † Adde ẽt prædictis quod notarius ẽt mortuo teſtatore non tenetur ædere legatario totum teſtamentum, ſed ſolum illã particulam legati ſibi facti cum hęredis inſtitutione & ultra ſecundum Bar. in l. 2. § diẽ inf. quemad. teſt. aper.

261 † Quærit Bart. hic an ſubſtitutus pupillaris dicatur habere aliquod ius uel ſpem approbatã ſaltem mortuo teſtatore & uiuo pupillo, & dicit qđ non, per l. 1. § interdum ſup. de uulg. & pup. & dicit ut hic per eum, qua clare loquitur & bene.

262 † Capio nunc tertium membrum principale Bar. in quo conſideratur potentia adeundi reſpectu certe hæreditatis præſentis quia mortuos eſt is de cuius hæreditate agitur. Et iſtud ius adeũdi cõſideratur tripliciter, ſecundum Barto. primo mõ reſpectu alicuius hæreditatis nondum delatæ, ut qñ aliquis eſt inſtitutus ſub cõditione, & mortuo teſtatore nondum uenit conditio, & ſic pendet, & iſtud dr̃ eſſe aliqđ ius, & ſpes iſta eſt approbata a iure, quod patet, quia põt talis ſpes deduci in contractum l. nomina ſupra de hær. uel ac. uend. & l. ſpem. C. de don. Eſt n. approbata quia non ſperatur, ulterius in mortẽ teſtatoris, cum iam mortuus ſit. Sed cõtra hoc opponit Bar. del. nec emptio ſupra de contrah. empt. ubi ſpes non dicitur aliqua res, & probatur ibi in §. aliquando poteſt contrahẽ. empt. ſine re. ueluti &c. Et ſic ponit exemplum de ſpe ergo ſpes non eſt res. Dicit Bar. ſolue per te. Tu potes ſoluere de mente Bal. in l. ſi ea. col. 2. C. de uſur. quod illa

ſpes

ſpes non eſt res intelligendo rem præſentem quę in contra actu deduci ſolet, ſed illa ſpes eſt quoddam quod habetur pro re ut tenet Bart. in l. ſi factum ſupra de act. emp. vbi dicit quod eſt quoddam factum, & patet, quia ita deducitur ſpes in contractu ſi-
263 cut res. † Secundo modo conſideratur iſtud poſſe adire ſecundũ Bartol. quando hęreditas eſt delata, tamen non poteſt adiri propter aliquod impedimentũ, ut quia deficit aliquod ex illis nouem requiſitis ſuper numeratis in glo. & tunc dicit Bart. quod iſtud eſt aliquod ius per ſe, quod probat duabus rationibus. Primo quia pręteribitur l. licet, C. de iure deli. Secundo quia quandoque tranſmittitur iuxta not. per eum in l. uentre, infra eodem. Et poteſt eſſe exemplum in infante, qui non poteſt adire, & tamen tranſmittit ad patrem l. ſi infanti, cap. de iure delib. & ẽt ex potentia ſuitatis, ut not. ibi *Alex.* & doct. Item in furioſo, qui trãſmittit ex potentia ſuitatis, ſecundum Ang. in l. Aurbiſtius, §. ult. inf. eo. & Bald. in l. potuit, in quinta quæſtione a
264 contrario ſenſu, C. eod. titul. † Iuxta hoc quærit *Bar.* poſtquam dixit quod iſtud eſt aliquod ius quæritur, quod ius eſt, an dicatur ſolum ius adeundi, an verè poſſit etiã dici ius deliberãdi & diſtinguit. Aut eſt impedimentum habes defectum ſcientiæ dicitur ſolum ius adeundi, non deliberandi. Aut eſt alius defectus quam ſcientiæ & tũc dicitũ ius adeundi & deliberandi. Nota igitur uerba *Bar.* quia multum ſingulariter loquitur, & ex uerbis ſuis collige plures no-
265 tabiles & utiles concluſiones. † Prima cõcluſio colligitur ex principio huius ſecundi membri, quod hæreditas delata dicitur etiam illa quę non poteſt adiri propter aliquod impedimentum perſonæ hęredis, dummodo ſit purè relicta, ex qua concluſione habes optimam limitationem ad l. delata infra de uerbo. ſignifica. ſecundum Alex. hic Nam ibi dicitur quod hæreditas dicitur delata ea qua poſt adiri, ergo ſi non poteſt adiri, non dicitur delata intelligē quando non poteſt adiri, quia non eſt mortuus teſtator, uel non eſt purificata cõditio, & ſic ex alio impedimento, quam ex
266 eo quod eſt in perſona hæredis. † Secunda concluſio eo quod tempus trigĩta annorum per quod præſcribitur aditio hereditatis iuxta d. l. licet, currit etiam ignoranti. delatum ſibi eſſe hęreditatem, & ſic eſt continuum & de hoc fuit dictum ſupra in prima chart. in quarta differentia.

207 † Tertia concluſio eſt quod etiã is, qui eſt impeditus adire poteſt tranſmittere iuſ adeundi & etiam ius deliberandi diuerſis reſpectibus, prout colligitur ex ſuprad. ctis & infra dicendis.

298 † Quarta concluſio eſt quod is demum tranſmittit ius deliberandi, qui ſcit hæreditatem eſſe ſibi delatam, unde ignorans, furioſus, & infans non tranſmittunt ius deliberandi, ex quo ſcientiam non habent, & ignorans deliberare non poteſt, quod nota pro intellectu l. cum antiquioribus. C. de iure delib. & ibi eſt gl. notabilis in uer. qui ſciens quod annus infra quem trãſmittitur ius deliberandi, non currit niſi a die ſcientię, & deinde in antea eſt continuus.

269 † Quinta concluſio eſt, quod is qui hẽt ius adeundi, non habet de neceſſitate ius deliberandi, prout eſt in ignorante, nã poteſt eſſe ius adeundi, ſine iure deliberandi, ſecus econtra, quia is qui habet ius deliberandi habet etiam de neceſſitate ius adeundi, quia ius deliberãdi non poteſt eſſe ſine iure adeundi.

270 † Contra prædicta opponit *Bar.* nã præſuppoſito, ꝙ iſtud ius adeundi ita impeditum, ſit aliquod ius, ut ſupra, ergo deberet quæri dño per ſeruum hęreditatis ſine iuſſu l. placet inf. eod. quod eſt contra, l. ſi quis in bona, §. iuſſum inf. eo. in reſpõde declarando Bartol. ꝙ uerum eſt quod iſtud ius adeundi, dr̃ aliquod ius uerum non eſt ius quęſitum, ſed ius quęrendo de futuro. vnde uerum eſt, quod quando agimus de iure quæſito, quicquid acquirit ſeruus, immediatè illud acquirit dño, & ita loquitur d. l. placet, ſecus eſt qñ agitur de iure quærendi, quia antequam acquiratur ſeruo, non acquiritur dño & ita dicimus in aditione hæreditatis in qua requiritur iuſſus.

271 † Habes ergo ex prędictis uerbis *Bar.* ꝙ ille qui habet ius adeundi hęreditatem nõ dicitur habere aliquod ius quęſitum, quia nihil acquiſiuit antequam effectualiter adeat. Ex hoc uerificatur illa concluſio quę ſe habet, quod ius adeundi hæreditatẽ non dicitur eſſe in bonis noſtris. Ita tenet Bal. in c. 1. §. iniuria, col. 2. uerſi. & not. de pace iura.

iura firm. & Petr. Phil. Corn. in conſilio 11. colum. 1. & conſil. 206. col. 8. in fin. in 3. uolum. & in conſil. 229. col. 2. in fi. & conſil. 254. in princ. in 4. uolum. in quibus locis etiam habetur quod ius adeundi non poteſt cedi, nec transferri in alium, & pro hoc eſt tex. in l. precia rerum infra ad l. Fal. Ad propoſitum ſecundum Barto. in iſto iure adeundi prædictis duobus modis conſiderato procedit regula negatiua, quia is qui non habet tale ius, non poteſt illud repudiare, ſed affirmatiua non procedit, quia is qui habet tale ius ita impeditum, ut ſupra non poteſt illud repudiare, ut ſupra eo. l. proxima, & l. is qui hæres. Et cum Bar. trā
272 ſeunt hic communiter doct. † Tertio modo conſideratur iſta potentia adeundi libere & ſine aliquo impedimento, & iſtud appellatur ius adeundi, & deliberandi ſimul ſecundum Barto. & in iſto ultimo caſu procedit regula negatiua & affirmatiua tradita in hac. & ſic per prædicta habes plenam declarationem ad iſtam l. ad ſciendum quando procedit regula tradita in ea, & hæc iunge cum ſummario poſito hic per Bart. ubi dixit, quod qui habet ius adeundi principaliter & per ſe non impeditum ad ſui utilitatem, is repudiare poteſt. Nam omnia iſta uerba ſunt addenda in expoſitione huius l. quia omnia important iuris miniſterium
273 † Expeditus de theorica huius l. Bart. hic reducit eam ad practicam. Et quærit primo quia unum de requiſitis eſt, quod iſte qui uult adire ſit homo liber, qualiter probatur quod quis ſit liber, & dicit quod præſumitur quod ſit liber ſi eſt in quaſi poſſ. libertatis alias ſecus unde dicenti, tunc eum ſeruũ eſſe incumbit onus probandi, & ratio eſt licet ipſe non dicat, quia quilibet præſumitur eſſe talis qualem natura ſolet producere, niſi cõtrarium probetur l. nec codicillos & ibi Bal. C. de codicil. quia ergo natura unumquenque hominem procreat liberum, nam omnes homines ſunt liberi de iure naturali. §. ius autem, inſtit. de iure natura. & inſt. de libertis. §. 1. Ideo quilibet liber præſumitur niſi contrarium probetur.
274 † Ex dictis Bar. hic colligitur notabilẽ cõcluſionem, quæ eſt quod talis, quis præſumitur qualis in poſſeſſione reperitur, unde reſultat illud dictum, qualem te inueuero, talem te tenebo l. moueor. & ibi Bald. C. ſi ſer. expor. ueneat l. circa, ſupra de prob. Si enim quis reperitur in poſſ. libertatis præſumitur liber, alias præſumitur ſeruus, & dicenti contrarium incumbit onus probãdi.
275 † Et per hoc nota magnum effectum, & commodum poſſeſſionis, quia licet alias incumberet alicui onus probandi aliquid, quod eſt fundamentum ſuæ intentionis, iuxta nota. per Bart. in l. hoc iure. infra de verbo oblig. Si tamen reperitur in poſſ. rei uel iuris de quo litigatur habet pſumptionem pro ſe, adeo quod transfundit onus probandi contrarium in aduerſarium. Ita probatur ex dictis Bart. hic, & tenet idem Bar. multum notanter in l. 1. §. non autem infra de bo. poſſ. ſecundum tabu. & Iaſ. in rub C. qui admit. col. 3. pro hoc eſt tex. in cap. fin. a ſede. de preben. lib. 6. hinc eſt quod licet alias quando tempus eſt fundamentum intentionis alicuius debeat ab eo probari, ut not. Bart. in l. non ſolum. §. ſed ut probari. infra de oper. nou nũcia. tamen fallit quã do ille reperitur in poſſeſſione. Ita dici Ba. in dicto. §. non autem. Quod potes inducere ad multa quibus adde tex. & ibi And. de Iſer. & Alua. in c. 1. in prin. & §. ſi de feu. fue. contro. & Socin. in conſi. 180. col. 2. in fi. & ſequen. in 2. uolum. & inſt. de inter. §. commodum.
276 † De filiofamilias dici Bartol. quod probatur eodem modo quaſi uelit dicere, q ſi reperitur in poſſeſſione patriæ poteſtatis præſumitur in poteſtate, alias præſumitur ſui iuris, ſecundum gl. & Barto. in l. Titia. ſupra ſolu. matr. & habetur in d. l. circa ſu
277 pra de proba. † Adde quod in hoc Bart. ita ſimpliciter loquendo male loquitur, & eius dictũ cõmuniter reprobatur in eo, quod ſentit quod ſi filius repertur in poſſ. ſui iuris præſumatur emancipatus, nam in contrarium tenet Petr. Bar. & Alexa. in d. l. Titia. & Iaſ. in l. ſi emancipati colum. 2. C. de collat. & ratio eſt, quia primæuus ſtatus hominis repugnat huic præſumptioni, nã de iure ſemper filius præſumitur in poteſtate patris, niſi probat ſe emãcipatũ, ut ex te. in dicta l. ſi emancipati. & ibi not. Alexa. &
278 cõmuniter moder. † Hoc tamen limita niſi filius habitaſſet ſeorſum a patre per decem annos gerendo ſe pro emancipato, q a ex hoc præſumitur quod ſi emancipatus, niſi contrarium probetur. Ita tenet Bald. in l.

C. ſi

C.ſi aduer.rem ind.q. in l.poſt mortem,in
fi.ſupra de adop.& Alex.in conſi.ult.col.6
in 4.uol.& Iaſ.in d.l.ſi emancipati. col.2.
& ex hoc dico poſſe ſaluari dictum Barto.
nam Bar.hic,& in d.l. Titia dicit quod p̄-
ſumatur ſui iuri eo ipſo quod reperitur in
tali poſſeſſione,quæ poſſeſſio tunc induci
tur quando filius pro 10.annos ſtetit ſepa
ratus a patre,& ita ſaluari poteſt. Circa ter
tium requiſitum ſcilicet, quod debet eſſe
compos mentis poni.tunc Bartol.qualiter
iſtud probetur,quod plene tetigit ſupra.in
gl.& ad ibi dicta me remitto.
279 † De quarto requiſito quod non debet
eſſe maior 25.ann.qualiter iſtud probetur
Bar.ſe remittit ad not.per eum in l.de æta-
te.ſupra de min.ubi plene tractat hanc ma-
teriam. & ibi poteris uidere.unum tamen
ſcias pro regula huius materiæ quod regu
lariter quis non præſumitur maior, neque
minor,vnde ſemper ætas debet probari p̄
eum qui ſe fundat in ea,Nam ille qui alle-
gat minorem ætatem ad fundandam ſuā
intentionem debet eam probare & eodem
modo; qui ſe fundat ſuper maiori ætate.
Caſus eſt in l.cum te.& ibi Bar.& Bald. C.
de proba.& in l ſi minorem. & ibi Barto.
Bald.& Franc.de Aret.C.de integ.reſtit.&
Bar.in d.l.de ætate ubi dicit poſſe adiri iu
dicem,vt ex aſpectu iudicet, & ille in quē
iudex ex aſpectu transfundit onus probā
280 di probare debet.† De quinto requiſito,
ſcilicet quod ſciat teſtatorem eſſe mortuū.
Qualiter hoc probetur ſcilicet, mors dixi
plene ſupra,in gl. Collige tñ ex dictis Bar.
hic,quod non requiritur uera ſcientia per
ſe ſum corporis de morte teſtatoris,ſed ſuf
ficit quod ita vehementer opinetur ad hoc
281 ut adire poſſit.† Secundo collige quod il
le qui confitetur ſe feciſſe aliquem actum
ut hæres Titii,per hoc cenſetur fateri Ti-
tium eſſe mortuum,ſe ſcire mortem eius.
Et ex hac confeſſione poteſt conueniri ab
omnibus creditoribus hæreditariis, licet
cū uno tantum creditore confeſſus fuerit.
282 † Tertio.collige intellectum ad l.ult. ſu-
pra ad inter.ac.inquantum ibi habetur ſi
litigans confitetur ſe hæredem, talis con-
feſſio præiudicat ſibi ſolum quo ad illum
cum quo litigat ,non autem quo ad alios
creditores hæreditarios, nam illud intelli-
gitur in eo qui nō poterat eſſe hæres nam
tunc confeſſio præiudicat ſibi quo ad liti
gantem tantum non autem quo ad alios
283 alias ſecus.† Quarto,inquātum Bar.exa
minat hic qualiter probabitur iſta ſcientia
Tu pro habenda plena notitia iſtius ma-
teriæ & pro eius declaratione facias regu-
lam cum exceptionib. & regula eſt q̄d in
dubio ſemper præſumitur ignorantia fa-
cti alieni niſi probetur ſcientia,l.uerius ſu
pra.de probat.& no Car.in cle 1.in 7.q.de
conſan.& affi.& Bal.in l.quicunque.col.1.
C.de ſer.fug.& eſt tex.in c.præſumitur.de
reg.iuris lib.6.& not.Pet.Phil.Cor.in con
ſil.26.col.fi.in 2.uolu.hinc dicimus quod
ignorantia in facto alieno eſt tolerabilis,l.
ult.infra pro ſuo.& habetur in l.qui in al-
terius infra de reg. iur. ex quod a iure præ
ſumitur ut ſupra & not Bar.in l.ſi cui. §.1.
284 infra.de accu. † Ad le tamen quod licet
præſumatur ignorantia,debet tamen pro-
poni & allegari per eum qui ſe fundat in ea
alias non prodeſt ſibi tali præſumptio.Ita
not. Bal.in d.l quicunque.colū.1 & Iaſ.in
l.cum quid,col.pe.ſupra ſi cer.pe.per text.
in l.ſi adulterium cum inceſtu.§. idē pol-
lioni infra.de adul.Et de hac materia dixi
plene ſupra.in 8.char.in fin.ver. unum iſt
285 &c.† Et poteſt eſſe ratio quare potius p̄-
ſumatur ignorantia quam ſcientia, quia
ignorantia eſt actus priuatiuus habet ne-
gatiuam annexam,quæ negatiua eſt de iu-
re improbabilis,l.actor,C.de prob.ſed ſciē
tia quæ ponit & affirmat, merita probari
286 debet,l.et qui dicit ſupra de proba.† Iſta
regulam limita primo non procedere in fa
cto propria quia ignorantia facti proprii
non eſt tolerabilis,nec de iure præſumitur,
l.quanquam & ibi not.ſupra ad Vell.et in
cap.ab excommunicato de reſcrip. et Pet.
Phil.Corn.in conſil.42.in principio unde
tunc potius præſumitur ſcientia per prædi
287 cta.† Hoc tamen limita non procedere
quando quis eſſet enormiter læſus et ultra
dimidiam iuſti pretii, quia tunc etiam in
facto proprio præſumitur ignorantia. Ita
tenet Barto.in l.quiſquis. C.de reſcind.et
Petrus Philip.Corn.in conſilio 140.colū.
288 ultim.in 3.volum.† Secundo limita non
procedere in actibus morientium, quia
ibi præſumitur ignorantia etiam in facto
proprio.Ita not.Barto.in authen.ſed cum
teſtator.C.ad l. Fal.et Aug.i §.illud quoq;

m.

in authen. de tri. & ſemiſſ. & ita intelligitur tex. in §. in fraudem, inſti. ex quib. cau. ma. non licet, ibi, ſæpe n. &c. Et eſt ratio, quia humana fragilitas motus cogitatione tur bata non præſumitur eam ſcientiam habe re, l. hac conſultiſſima. §. at cum humana,
289 C. qui teſt. fac poſſ. † Tertio, limita non procedere quando factum proprium eſſet, ualet antiquum, nam tunc non præſumit ſcientia in facto proprio ſed potius ignorã tia & obliuio. Ita tenet Petr. Phil. Corn. in conſ. 56. col. 1. in fi. in 3. volum. & Bar. in l. ſi quis delegauerit. infra. de noua. & Barto. in l. ſi res obligata, 1. de leg. 1. & Dy. in ca.
290 præſumitur. de reg. iur. lib. 6. † Quartò, li mita niſi factum proprium eſſet ualde intricatum & obſcurum ad eo quod de facili non poteſt memoria retineri, nam tunc præſumitur ignorantia, ſecundum Bart. in d. l. ſi quis delegauerit. in fi. per l. emptor. §. Lucius ſupra de pac. & l. fideicommiſſum
291 infra de confeſſ. † Quintò, limita niſi q. s eſſet in multis negotiis intricatum, quia pro pter multiplicitatem factorum, & negotio rum præſumitur ignorantia etiam in facto proprio ſecundum Bar. in l. quod iuſſit, in fi. infra. de reg. iur. Hinc eſt quod ſi eſt aliquis homo diues qui exercet multa negotia, & habet bona in diuerſis locis aut regionibus præſumitur ignorare factũ proprium. Ita no. Bart. in authẽ ſed cum teſtator, C. ad l. Falc. & Bal. in l. 2. in 6. C. de re.
292 ſcin. ven. † Sexto, fallit quando quis tractat de damno uitando, nam tunc præſumitur ignorantia etiam in facto proprio l. ſed ſi me putem. & ibi Barto. & l. cum is in princ. & ibi gl. & Bart. ſupra. de cond. inde. & Bart. in l. cum de indebito ſupra. de proba. de quo uide Bar. in l. qui fundum, §. ſer
293 uus meus infra pro emptore. † Secundo, principaliter limita regulam prædictam non procedere, qñ factum alienum tendit ad commodum alterius, nam ille ad cuius commodum tendit præſumitur illud ſcire etiam ſi eſſet abſens, text. eſt & ibi Car. in cle. 1. § fi. de conceſſio præben.
294 † Tertio, principaliter limita niſi ſit facta denuntiatio ad domum eius qui ignorantiã prætendit, quia ſcire præſumit. Quilibet n. præſumit ſcire id qđ eſt ſibi denuntiatum in domo ſua gl. eſt. & ibi Bal. in l. ſi tutor petitus, C. de pet. tuto. & Ial. in §. ſed iſte colum. 18. inſtit. de action.
295 † Quartò, limita niſi de eo quo prætenditur ignorantia eſſet publica vox & fama vel eſſet notorium in illa ciuitate in qua ẽ ille, qui ignorantiam prætendit, nam per hoc non præſumitur ignorantia ſed potius ſcientia inter ciues illius ciuitatis, ita tenet Barto. hic & in l. quidam, §. ult. ſupra de admitt. tu. & Alex. in conſ. 56. col. 1. uer. fortius in 1. uol & in conſ. 103. col. 2. in 2. vol. qui incipit, Viſo & diſcuſſo. &c. & Bal. in l. quicunque. col. 1. C. de ſer. fug. & glo. & doc. in d. l. ſi tutor petitus. & Barto. in l. ſi cui. §. 1. infra. de accu. & idem Bart. in l. qui Romæ. §. duo fratres in 3. q. infra. de uerb. obl. ubi dicit eadem verba quæ dicit hic.
296 † Quinto, limita niſi ille qui ignorantiã prætendit, eſſet conſanguineus eius de cuius facto quæritur, quia ratione conſanguinitatis præſumitur ſcire facta conſanguinei ſui. l. octaui infra. unde cog. & l. de tutela. C. de integ. reſtit. & tenet Barto. hic & Bal. in d. l. quicunque, col. 1. & Alexa. in l. Titius. §. 1. ſupra de lib. poſthu. & Alex. in conſ. 10. colum. 2. in uerſi. pro hoc &c. in
297 3. volum. † Quod tamen reſtringe, & intellige procedere in his quæ uerſimiliter, & communiter conſanguineus ſcire ſolet, vt eſt circa materiam conſanguinitatis & proceſſum naturæ, ſecus eſt in aliis factis conſanguinei, quia ita cadit ignorantia in conſanguineo ſicut in quolibet extraneo. Ita tenet Bal. & Alex. in l. quoniam ſororẽ, C. de iure delib. & Alex. in conſ. 71. colum. 3. in 1. uolu. & Alex. in d. l. Titius. §. 3. & vide aliquid de prædictis per. in l. qui duos. in princ. colum. pen. circa fi. infra. de reb.
298 dub. † Sexto, limita niſi is, qui ignorantiam prætendit, eſſe uicinis eius de facto cuius quæritur, quia uicinus præſumitur ſcire facta uicini. Ita dicit Barto. hic & in d. l. ſi cui, §. 1. pro hoc eſt tex. in l. ſi ita. §. fi. infra. de fun. inſtru. & in ca. quoſdam. & ibi Abb. de præſump. & in l. ſi uicinis, C. de nup. & in l. filium ſupra de his qui ſunt ſui vel alie. iur. & no. Bar. in l. 1. col. 3. ſupra ſi
299 cer. pe. † Quod tamen limita non procedere in illis actib. qui uerſimiliter ſciri ſolent per vicinos, ut quando ſumus in actibus ſucceſſiuis, ſecus autem in momentaneis, quia non pſumit eos ſcire vicinus, vt ſi in domo vicini ſit celebratus aliqs contractus,

ftur, vel aliquis actus qui momento expeditur. Ita no. Alex. in l. 1. in 4. & 5. col. ſup. ſi cert. pet. eodem modo quando ſumus in actibus, qui veriſimiliter ſolent committi in occulto, nam illum non præſumitur ſcire uicinus. Ita notanter tenet Bald. in l. 1. in fin. C. de colla. de reg. ut ſi cõmittatur aliquod ſtuprum uel adulterium. Idem tenet Alexand. in conſil. 71. colum. 3. in primo uolumi. & in conſil. 50. circa fina. columm. in 5. volum. & Alex. in dict. l. Titius. §. primo. Et circa hanc materiam adde ꝙ quanto uicinior eſt quis, tanto ſubtilius ꝓæſumitur ſcire facta uicini, ſecundum Abb. in
300 c. quoſdam de præſum. † Quis autem dicatur uicinus, uide notanter Bald. in leg. ſi tertius infra de aqua pluuia ar. ubi dicit, quod uicinus dicitur ille qui diſtat per tantum ſpacium per quantum uox unius hominis clamantis audire poteſt. Idem etiam tenet Abb. in d. capit. quoſdam, ubi hoc intelligit in uicino reſpectu eiuſdem loci & uicinitæ, ſecus in uicino diuerſi loci uel ciuitatis, nam ille cenſetur uicinus qui nõ mul
301 tum diſtat a ciuitate, ut ibi per eum. † Et propter hanc præſumptam ſcientiam uicini præſumit lex quod dãnum commiſſum in aliquo loco cenſetur illatum a uicinis, niſi aliud probetur. Ita dicit Bar. in l. ſi ita, §. ſi per illum text. infra, de fun. & inſt. & l. dominus horreorum, & ibi Bar. ſupra loca. & Bal. in l. quæ fortuitis, col prima, in fi. C. de pign. ac. ubi dicit quod incendium domui præſumitur immiſſum ab ibi habitãtib. de qua materia uide plene Alex. in conſil. 50. in 1. uol. & conſi. 120. in 2. uol. & habetur in deciſ. 56. conſi. Neap. Item quod furtum præſumatur factum a uicino adeo ꝙ facit indicium tenet Bar. in l. ult. colu. 2.
302 infra de q. † Et eodem modo ſi reperitur aliquis homo occiſus præſumitur interfectus ab eo qui plurimum locum illum frequentabat ita tenet Alex. in d. l. ult. in add. ad Bar. quę incipit. Quid ſi reperitur &c. & Alex. in d. conſ. 50. col. 3. in 1. uolu faciunt no. per Iaſonem in l. rogaſti, §. ſi tibi, col. fi.
303 ſupra ſi cert. per. † Hoc tamen limita multum ſingulariter ſecundum Bal. in l. prima, col. fin. C. loca procedere in uicino qui eſt male conditionis & famæ ſecus ſi eſſet hõ bonæ famæ & uitæ, quia non præſumitur damnum commiſiſſe. Ita etiã in ſimil tenet Ang. in verſi. fama publica, colu. 6. in
304 tract. maleficiorum. † Item inquantum ſupra dixi quod uicinus non præſumitur ſcire actum momentaneum commiſſum in uicina limita niſi probaretur quod de illo actu eſſet in illa uicina publica uox & fama, quia præſumitur tunc ſcire uicinus ſm Barto. hic idem quando probaretur ꝙ de hoc erat fama in illa ciuitate, præſumitur ſcire eo ipſo quod probetur quod erat ciuis, ſecundum Bar. hic. Quod tamẽ limita non procedere in nouo ciue qui nouiter aduentauit in ciuitate, nam in eo ceſſat talis præſumptio ſcientiæ, ita dicit Alex. hic in 4. col. & Bald. in l. data ope. colum. 7. C. qui accu non poſſ. per text. in leg. qui cum uno. §. ult. & in l. qui commeatus. §. ult. in-
305 fra, de re mili. † Prædicta uero quod conſanguineus præſumitur ſcire facta conſanguinei, & uicini, limita etiam ſecundũ Bar. hic non procedere quando conſanguineus uel uicinus fuiſſet abſens ab illo loco uel ciuitate in qua ſtabat conſanguineus. Ita etiam tenet Alexan. hic, pro hoc eſt text. & ibi per Abb. in capitul. cum in tua. ex qui. ma. accuſ. poſſ. Quod tamẽ intellige ſecundum Lud. Rom. & Alexand. hic, niſi modicum diſtaret ab illo loco, quia tunc ſcire præſumitur, & modica diſtantia non attenditur, per text. in d. cap. cum in tua, & in l. præſens ſupra, de proc & in cap. quoſdam,
306 de præſum † Secundo, limita niſi conſanguineus uel uicinus eſſet infirmus, quia propter infirmitatem præſumitur ignorare facta conſanguinei uel uicini. Ita dicit Bar. hic & eſt tex. in d. ca. cũ in tua, qđ tamẽ intelligo ſecundum Roſ. & Alex. hic ſi eſſet magna infirmitas, ſecus ſi eſſet leuis infirmitas, quia habetur pro non infirmitate, l. quæſitum, & ibi no infra de re iud. & l. prima §. proinde, & l. ob quæ uitia. §. fin. ſupra
307 de ædil. edi † Tertio, limita niſi conſanguineus uel ciuinus eſſet puer uel infans, quia ratione ætatis præſumitur ignorare ut d. ca. cum in tua, & ibi per Abb. & not. glo. in cap præſumitur, de reg. iur. lib. 6. & pari ratione infere idem eſſe in furioſo. Ex quo nullum habet ſenſum, & infanti æquiparatur leg. in negotijs infra de reg. iuris.
308 † Quarto limita niſi conſanguineus, uel uicinus eſſet excommunicatus, quia præſumitur ignorante ſecundum Abb. ind. cap.

cum in tua, colum. 1. Et poteſt eſſe ratio,
quia excommunicatus æquiparatur mor-
tuo. ſecundum Inn. in cap. grauem de ſen-
ten. excommunica. Item ex quo nullus cũ
eo participat, non poteſt intelligere quod
309 agitur. Septimo, principaliter limita re-
gulam prædictam procedere, niſi is qui
ignorantiam prætendit interfuiſſet nego-
cio quod aſſerit ignorare quia tunc ratio-
ne ſuæ præſentiæ ſcire præſumitur. Ita no.
gl. Bar. & Bal. in d. l. ſi tutor petitus. C. de pe
310 ti. tut. † Octauo, principaliter limita non
procedere in eo qui aſſiduè, & ut plurimũ
ſolebat eſſe & ſtare cum eo cuius factum
ignorare prætendit, quia ratione aſſiduæ
conuerſationis, & amicitiæ præſumitur ſci
re actum illius, ſicut dicimus in uicino, &
canſanguineo, ita notanter tenet Bald. &
ibi etiam Imo. in l. quotiens in prin. ſupra.
de hær. inſt. & Bald. in l. 1. in primam fin.
311 col. C. de cad. toll. † Nono limita in eo
qui ex iuris diſpoſitione tenetur ſcire nam
præſumitur ſcire, & non excuſatur allegãs
ignorãtiam l. 1. C. de fal. mon. & tenet Bal.
in d. l. prima, ſi tutor petitus, & ratio eſt, quia
ſcrice, & ſcire debere ſunt patria. Ita not.
Bal. in l. quicunque, colu. 1. C. de ſer. fug. &
Fran. de Aret. in l. filium emancipatum, in
fi. infra eo. & Car. in cle. 1. § fin. colum. de
conceſſ. præb. & Pariſ. in tractat. fin. in uer.
familiaris, & Alua. in cap. vaſallus ſi feudũ,
col. 1. de feu. fue. cõtro. Pro hoc facit quod
dicimus de ignorantia iuris quæ neminem
excuſat, ut habetur in l. iuris ignorãtia. C.
qui admit. & eſt ratio quia quilibet tene-
tur ſcire leges ſacratiſſimas. C. de legi. & p
pterea quilibet præſumitur eas ſcire, quia
312 ſcire tenetur. † Decimo, limita non pro-
cedere in ignorantia affectata, nam licet in
dubio præſumatur quis ignorare facta alie
na. ut ſupra, & d. cap. præſumitur. Si tamen
cum ſcire potuiſſet de facili, nõ curauit, &
affectauit ignorantiam, quia forte receſſit
ne poſſet ſcire, vel alio modo procurauit
ignorantiam non excuſatur, imo ſcire præ
ſumitur, & talis affectata ignorantia habe-
tur pro ſcientia. Ita expreſſe tenet Cardin.
in clem. 1. in 7. quæſt. de conſan. & affinit.
per ea quæ habentur in cap. apoſtolicæ de
clem. excommun. & ibi per Abb. ubi iſtud
generaliter extenditur ad omnem ignoran
tiam craſſam & ſupinam quia talis ignora
tia neminem excuſat, immo habetur prõ
ſcientia, ſecundum Abb. ibi, & ibi ponit
quando dicatur ignorantia craſſa, & quan
do ſupina, & not. Bald. in leg. prima, in
prin. colum. 1. C. de cadu. tollen. Ad prædi-
cta autem de ignorãtia affectata facit tex.
in l. tria onera, ſupra de exce tu. & not. ple-
nè Iaſ. in l. ſi uero, col. 2. & 3. ſupra quia ſa-
tiſ. cog. & de ignorantia ſupina eſt gloſ. in
313 ca. innotuit de elect. † Vndecimo, limita
non procedere in eo qui percuntatus eſt
factum alienum, quia præſumitur ſcire l.
non eſt ferendus ſupra de tranſ. & no. Bald.
in d. l. tutor petitus, C. de peti. tut. Idem eſt
eo qui percunctare & inquirere tenebatur
forte ex ratione officij, quia ſcire præſumi
tur, & non auditur, allegando ignorãtiam,
niſi illam probet. Ita. no. Abb. in d. c. inno-
tuit col. 3. & fi. & de elem. & Lud. Ro. con-
ſil. 481. colum. 2. & poteſt eſſe exemplum
quando epiſcopus contulit beneficium in
digno, nam non poteſt ſe excuſare, quod
neſciebat illum eſſe indignũ ex quo iſtud
inquirere tenebatur, et ſic de ſimili. Nõ. n.
poteſt paſtor excuſare quod neſcit lupum
comediſſe ouem, ubi dicit Abb. cui adde
314 Fel. in cap. a nobis de excep. † Duodeci-
mo limita non procedere in hærede extra-
neo, quia præſumitur ſcire omnia contẽta
in teſtamento facto per defunctum in quo
ipſe eſt hæres inſtitutus, ſecus eſt in hære-
de ſuo quia ille præſumitur ignorare. Ita
notanter tenet Bart. in l. eius in 3. col. circa
fi. ſupra ſi cer. pe. et in l. cætera, § fin. infra
de le. 1. et in l. cum hæres per illum tex. infra
de lib. lega. et Bal. in dicta l. ſi tutor petitus.
C. de peti. tu. Et eſt ratio quia hæres extra-
neus non poteſt eſſe hæres, nec adire, niſi
ſit certus de viribus teſtamenti, l. ſed ſi de
ſua infra eod. ſecus in hærede ſuo. Quod
tamen limita non procedere in codicillis.
quia tã extraneus quàm ſuus præſumitur igno
rare contenta in codicillis. l. non eſt feren-
dus ſupra de tranſa. et no. Bar. in d. l. cæte-
315 ra. § fin. † Prædictis adde quod in ſuperio-
ribus caſibus in quibus dictum eſt præſu-
mi ſcientiam in facto alieno, et in omni-
bus caſibus qui fortè reperirentur ultra
prædictos, dummodo non ſit præſumptio
ſcientiæ iuris et de iure, admittitur proba-
tio ignorantiæ in contrarium, et ſic dictæ
præſumptiones operabuntur, ut onus pro-
bandi

bandi transfundat in allegantem ignoran
tiam, licet alias ignorans regulariter præ-
316 ſumatur. † Qualiter autē probetur igno
rantia, uide gloſſ. in capit. præſumitur de
regul. iur. libr. 6. quæ dicit quod ignoran-
tia probatur altero de tribus modis. Pri-
mo per proprium iuramentum, nam ea
quæ dependent ab animo, & conſcientia
poſſunt probari per iuramētum, quia alio
modo probari non poſſunt. gloſſ. eſt no.
quę ad hoc ſemper allegatur in §. alien. in
gloſſ. magna, inſtitu. de actio. & gloſſ. in l.
1. C. de ſicariis, & Bartol. in l. inter omnes.
§. recte infra de fur. & Alexandr in conſil.
19. colum. 2. in 1. uol. & Abb. in capit. præ-
ſentium, col. 2. de teſt. & Bar. in l. celſus in-
fra de uſuca. & Abb. in cap. uidua de regu-
la & in c. cognoſcentes, de conſt. & Bart. in
leg. 1. § hoc interdicto infra de iti. actuque
priua. Secundo modo probatur ignoran-
tia probando illud quod de neceſſitate fa-
cit deueniri ad eam, ut probando aliquem
eſſe infantem, uel furioſum. Tertio mo-
do probatur probando id, per quod uerisi
militer deuenitur ad eam ut probando ali
quem abſentem, uel infirmum, ut ſupra di
ctum fuit ita dicit glo. in d. c. præſumitur.
317 † Quibus adde quod prouocare ignorā
tiam per iuramentum eſt regulare, nam de
iure regulariter ignorantia poteſt probari
per iuramentum glo. eſt ibi Abb. in 6. col.
in cap. innotuit de elect. & gloſſ. in l. atqui
natura. §. cum me abſente ſupra de neg. ge
ſto. & gloſſ. in capit. propoſuiſti. 82. diſt. &
in capitu. nulli de elec. lib. 6. & gloſſ. in ca-
pitu. 1. in uerſic. ſcienter. de temp. ord. libr.
318 6. † Tamen iſta regula recipit multas ex
ceptiones, quia ſunt multi caſus, in quibus
non ſufficit iuramentum ad probandum
ignorantiam quas ponit Felyn. in dicto
capitu. cognoſcentes colu. antepenul. de
conſtit. & ibi etiam Barba. & Fel. in capit.
quoidā de præſumptio, & Iaſ. in § ſed iſte
colu. 8. de actio in quibus locis pleniſſime
tractatur hæc materia & ad dicta ibi p co
319 me remitto † Succeſſiue inquantum Bar-
tol. dicit circa probandam ſcientiam in ter
minis legis noſtræ quod ſi is cui delata erat
hæreditas non dixit in preteritū ſe ſciuiſſe
mortem defuncti, ſed dicit nunc quod ſci-
uit dum mouetur ſibi controuerſia ſuper
hæreditate, quod hoc non ſufficit niſi alio
modo probet ſcientiam, unde ſi ſimplici-
ter bona adiicit & hæreditas eſſet ſibi dela-
ta per ius deliberandi, ſuccumbit elapſo an
no. Nota perpetuo ex uerbis *Barto.* quod
ius deliberandi, per quod tranſmittitur hę
reditas non adita ad quoſcunque hæredes
infra, annum iuxta leg. cum antiquiorib.
C. de iure deliberan. eſt talis naturæ, quod
incipit currere demum a die ſcientiæ ei
cui primo defertur, ſed poſtquam incepit
ſcire tranſmittit, ſi moriatur, illud ius deli
berandi ad hæredem, uigore cuius tranſ-
miſſionis, poteſt hæres illam hæreditatem
adire ſolum infra reſidium illius anni qui
incæpit in perſonam defuncti, quod reſi-
duum currit hæredi etiam ignorāti, adeo
quod ſi hæres ignorat mortem defuncti &
labatur annus non poteſt ulterius adire,
& ſi adit ignoranter non ualet aditio.
Iſta ultima uerba colliguntur ex dictis Bar
tol. hic, licet obſcure loquatur per quæ ha-
bes intellectum ad dictam leg. cum anti-
quioribus. Et hoc proprie uoluit ſentire
gloſſ. notabilis in d. leg. cum antiquiorib.
in uerſic. qui ſciens quæ dicit quod ille an
nus ab utilis donec incipiat currere, ſed
320 poſtquam incæpit eſt continuus † Item
inquantum *Bartol.* hic in ſecundo requiſi-
to. dicit quod ad ſciendum qualiter quis
ſit hæres inſtitutus non requirit unde ne-
ceſſitate quod uiderit fieri teſtamentū, uel
illud legerit. ſed ſufficit quod illud ſit ſibi
dictum, uel ſcriptum per literas amicorū,
Nota ex hoc alium modum probād. ſcië-
tiam, quia probatur eo ipſo, quod proba-
tur, quod de fuit de hoc facto ſcriptum ali
cui per literas amicorum, uel eo ipſo quod
aliquis retulit ei ita factum ſe habere un-
de non poteſt prætendere ignorantiam, &
hunc modum probandi ſcientiam adde a-
321 his prædictis ſupra. † Item nota ex dictis
Bartol. in eodem membro, quod in caſi-
bus in quibus ad faciendum aliquem actū
requiritur quod præcedat fama, ſi quidem
præceſſit fama, & antequam actus geratur
ſuperueniat fama contraria, quod talis fa-
ma contraria tollit effectum primæ famæ.
& impedit actum gerendam. ſecus ſi actus
erat geſtus, & poſtea ſuperuenit, quia nō in
ualidat nec reuocat ipſum iā factū. Et hoc
infertur ſecundum *Bal.* & *Alex.* hic ad q de
inquiſitione quæ fieri debet præcedente fa

ma. nam ſi ſuperuenit contraria fama ante ipſam formatam impedit ea fieri, ſecus ſi poſt. Et ex hoc docet hic Bartolus aduocatum qualiter debet formare articulus, ut ſcias ſe coarctare ad tempus ante uel
322 poſt actum geſtum. † Item nota ex dicta Bartol. in dicto ſecundo membro quod communis opinio hominum probet cauſam iuſtæ credulitatis, pro hoc eſt text. in leg. ſecunda, infra qui ordi. in bono. poſſeſſ. ſerue, de qua materia uide Bartol. & Alexand. in l. ultim. ſupra de hæred. inſtituti. ubi per hoc docent notabilem practicã ad liberandum aliquem a pœna quam forte incurreret, ſi non probat id quod eſſent nam debet articulare, quod de hoc erat communis opinio uel publica uox & fama, uel quod audiuit dici a perſonis fide dignis & liberabitur, ut ibi per Bartol.
323 et Alexand. † Quibus adde quod non ſolum publica uox & fama ſeu communis opinio, præbet hanc iuſtam cauſam credulitatis, ſed etiam dictum ſeu relatio unius rei notabilis & fidei digni gloſſ. eſt ſingularis in leg. Titio fundus, infra de condit. & demonſtrat. quam multum exclamat & pro notabili reddit Bald. ib. & in l. l. iudicia column. fina. C. de rei uenditio. & Bartolo in l. ultim. infra pro empto, & Ioann. Andr. & Anton. de Butr. & communiter cano. in capit. de iure patro. & Iaſ. in repe. l. admonendi, colum. 99. de iureiuran.
324 † Item inquantum Bartolus hic in eodem ſecundo membro circa final. dicit, quod ſi in ueritate hæres eſt inſtitutus ſub conditione, abſque dubio non poteſt pendente conditione adire, uide eundem Bartol. in leg. ſi quis extraneus. §. fina. infra eodem, ubi ponit de hac materia unam nota-
325 lem diſtinctionem. † Limita tamẽ iſtud non procedere quando communis & uehemens opinio hominum erat quod conditio omnino erat purificanda in fauorem hæredis, & deinde in ueritate, ita fuit purificata, nam tunc poteſt hæres uigore dictæ communis opinionis adire etiam pendente conditione, quæ aditio confirmatur per ueritatem poſtea ſequutam. Ita mirabiliter tenuit Pet. de Anchar. in conſilio 346. incip. uiſo diligenter & in conſilio 385. incip. uiſis diligenter ubi ponit notabilem caſum, ſcilicet ſi teſtator relinquens uxorem prægnantem dicit quod ſi poſthumus naſceretur maſculus, ſit hæres, ſi autem uxor pareret fœminam, tunc inſtituebat Titium heredem uniuerſalem, & poſthumum ſolum in dotes. Nam ſi adhuc exiſtente uxore prægnante erat communis & uehemens opin. quod erat paritura fœminam, & hoc cognoſcebatur ex ſignis potuit interim dictus Titius hæres adire hæreditatem, conditione pendente, quæ aditio confirmabitur poſtea per euẽtum ſubſequutum, ſcilicet quia peperit fœminam. Et iſtud erit magni effectus, quia ſi interim moriatur hæres poſt aditam hæreditatem conditione pendente transmittet eam ad hæredes apparente poſtea ueritate quod alias non eſſet. Et illud dictum Petr. de Anchar. refert Iaſ. in l. certum, column. fin. ſupra ſi cert. pet. & dicit quod Petr. de Anchar. in tali conſilio habuit aliquid ul-
326 tra hominem. † Subſequenter nota ex dictis Barto. num. 3. membro quod quando probantur duæ famæ contrariç, ſtatur illi quæ procedit a perſonis magis dignioribus. Et hoc facit ad materiam teſtium, nã ſi ſunt examinati plures teſtes hinc inde, & ſunt adinuicem contrarii, tunc dum paritate numeri teſtium, datur illis qui fuerunt digniores et maioris auctoritatis, ut not. plene Abb. & Fel. in capit. in noſtra, de teſtibus. hinc eſt quod ſi pro una parte ſunt examinati duo teſtes maſculi, & pro alia duæ teſtes fœminæ contrariæ maſculis, creditur potius maſculis tanquam dignioribus ſecundum Abb. in capit. forus de uerbor. ſignificat. pro quo facit quia mulier non dicitur, teſtis omni exceptione maior, ut not. Alexand. in conſilio 70. colum. pe. in 2. uolum. quibus adde Bald. in l. ult. ſupra
327 de fid. inſtr. † Ad prædicta quæ dixi de fama, adde notabiliter Lud. Rom. in conſil. 241. col. 1. ubi dicit quod ſi probatur ſuſpitia fugæ contra aliquem debitorem, ſi ipſe probat ſuam bonam famam in contrarium non poteſt capi perſonaliter, quia ꝓbatio bonæ famæ eneruat contrariam ſuſpitionem, et ibi multum eleganter loquitur ad
328 propoſitum prædictum. † Item illud quod dici quod ſtatur teſtibus dignioribus limitat ſingulariter niſi teſtes minus digni deponerẽt pro reo. & digniores ꝓ actore quia tũc credit minus dignioribus ut reus ab-

ſolua-

ſoluatur, glo. eſt ſingularis in capit. clerici,
81. diſt. per quam ita dixit Abb. in cap. ex
literis, in pen. not. de probat. & Spec. in t. t.
de teſte, §. poſtquam, uerſi. porro, & Barba.
329 in add. ad Abb. in d. cap. forus. † Hinc eſt
quod licet alias plus credatur teſtibus affir-
mantibus quam negantibus, etiam ſi mil-
le eſſent ſecundum Abb. in dicto ca. in no-
ſtra, in fin. & in capitulo cum in tua, in ſ.
no. de teſti. & Bald. in l. data opera, colum.
2. C. qui accuſa. non poſſ. tamen hoc non
habet locum quando teſtes negantes eſ-
ſent pro reo, quia ei plus creditur, ut reus
abſoluatur, ita per illam gloſſ. in d. ca. cle-
rici tenet Fel. in dicto. cap. ex literis colum.
330 2. in ult. not. † Super quarto membro
in quantum Bart. tangit ſi aliquis dicat ſe
filium alicuius, & ex aduerſo negetur, quo
modo probabitur hæc filiatio? remittit
ſe ad allegata per eum hic. Tu dic breui-
ter in hac materia, quod ad probandum
quem eſſe filium ſufficit probari eſſe na-
tum in domo conſtante matrimonio in-
ter maritum & vxorem, quia is dicitur fi-
lius quem nuptiæ demonſtrant l. filium ſu-
pra de his qui ſunt ſui vel alie. iur. l. ſi uici-
nis, C. de nup. & not. Abb. & Fel. plenè in
cap. per tuas, de probat.
331 † Quod amplia procedere etiam ſi uxor
erat meretrix & miſcebat ſe cum aliis vi-
ris, quia nihilo minus ille, qui naſcitur præ-
ſumitur natus ex marito, ita not. Bald. in
d. l. ſi uicinus, & in rubr. C. de probat. colũ.
fin. pro hoc eſt tex. in l. miles, §. defuncto,
infra, de adult. & not. Abb. in capit. tranſ-
mi. colum. 2. in fi. extra, qui fil. ſint legi.
332 † Secundo amplia procedere non ſolum
in uiro & vxore, ſed etiam inter concubi-
nos, nam ille qui naſcitur, præſumitur iu-
ſtus ex concubino retento in domo ſicut
ex marito, ut eſt gloſſ. in cap. Michael, de
fil. presbit. & nota. Abb. & Felyn. in d. ca.
per tuas & per Alexan. in conſil. 71. in 1. vo-
333 lum. † Illud tamen intelligitur procede-
re in eo qui eſt concubinus, ut ſupra ſecus
in eo qui tenet pediſſequam in domo, quę
pediſſequa parit filium, nam ille partus
non præſumitur filius domini, niſi probe-
tur quod illa pediſſequa erat concubina
domini, ita ſingulariter tenet Barto. in d.
l. filium, colũ. 2. in fi. ſupra de his qui ſunt
ſui vel alie. iur.

334 † Prædicta limita non procedere quan-
do probaretur abſentia viri per nouem
menſes & maxime tempora conceptionis,
vel ſi probaretur quod uir non fuit uſus cũ
vxore, uel fuit infirmus, vel alio modo im-
potens ad coeundum, quia tunc præſumi-
tur filius eius, ita not. Bal. in d. l. filium col.
1. & Abb. in d. cap. tranſmiſſe, & capit. cau-
ſam quæ el 1. qui fil. ſint legi. & Fel. in d. c.
335 per tuas. † Qualiter autem ſit articulan-
dum in probando filiationem vide Barto.
336 in l. non nudus, C. de probatio. † Super
quinto membro collige ex dictis Bartol.
qualiter probatur ueritas alicuius rei etiã
per diſcuſſionem & inquiſitionem, ut ſi
perquiritur & non inuenitur. Et nota hũc
modum probandi veritatem, quia poteſt
337 ſeruire ad multa. † Secundo collige ex
dictis Bart. quod in dubio quilibet præſu-
mitur deceſſiſſe in eſtatus, niſi probetur ex
aduerſo quod fecerit teſtamentum, cui ad-
de quod iſta eſt veritas, & ita tenent Alex.
Iaſ. & communiter doctor. in l. ſi emanci-
338 pati, C. de collat. † in ſexto membro in
quantum Bar. hic format unam notabilẽ
quę & eam indeciſam relinquit, dicendo
quod de facto pendebat, adde quod eam
decidit Bart. in l. gerit, colum. pen. infra eo.
& tenet additionem ualere, ſed Bald. in l.
potuit, in 8. quæſt. C. de iure deliberan. te-
net contrarium, ſcilicet quod non ualeat
Alexand. hic in fin. remittit ſe ad dicenda
per eum in d. l. gerit, ubi nihil dicit, unde
tu breuiter tenet opin. Barto. in dic. l. gerit
ſcilicet quod valeat aditio, quia uerior eſt,
& moueor ultra Bart. vno ſolo fundamen-
to. Nam omnia iura quæ dicunt adeuntẽ
debere eſſe certum procedunt in caſibus
in quibus dubietas, quæ habet ſe adeſſe &
non eſſe eſt talis ut ſi haberet ſe adeſſe, adi-
tio valeret & ſi ad non eſſe aditio non va-
leret, vel econtra, & idem in repudiatione,
hoc potes clarè percipere ex omnibus exẽ-
plis & requiſitis ſupradictis, ſed in caſu i-
ſto ſiue dubietas habeat ſe adeſſe, ſiue de
non eſſe, ſemper & in omnem euentum a-
ditio ſortietur effectum, ergo ſine dubio
debet valere, & ita teneo. Non obſtat quod
dicit Bald. in d. l. potuit quia fragilem ra-
tionem adducit, quæ tollitur per hoc quod
in omnem euentum inducitur eadem adi-
tio in effectu.

339 †Vltimo inquantum.Barto.in ſeptimo membro in fi. uerbis dicit quod quando eſt delata hæreditas pupillo ſufficit ſcientia tutoris poſſit adiri. Ex hoc infero quod ſi moriatur pupillus hæreditate non adita, tranſmittit ius deliberandi ad hæredem, licet ipſe neſciuerit hæreditatem ſibi delata, & ſufficit quod tutor ſciat, ita in terminis tenet Bar.in l.cum antiquioribus in fi. C. de iure delib.& ibi etiam Alex.in pen.col. Et procedit hoc ſecundum Bar.ibi, ſiue pupillus ſit infans ſiue non, item procedit etiam ſi tutor non fecit inuentarum nec alia ſolennia.ita tenet Bar in l.vlt.C.de tut.
340 & cur.qui ſatiſ.non dede.† Hoc tamen limita, dummodo tutor ſuperuiuat tempore mortis pupilli, ſecus ſi primo moriatur tutor ita tenet Bar.in conſi.178.incip.Peruginus & in conſi.132.incip.domina Cecilia. Et per hæc ſit expedita præſens repetitio. Laus *Deo* immortali optimo. Et fuit hæc repetitio expedita per me Robertum Marantam Venuſinum V.I.D. In Ciuitate Melficti de prouincia terræ Bari in partib.*Apuliæ*, ſub anno domini Milleſimo quingenteſimo decimoſeptimo. *Die* vigeſimo nono Menſis Decembris, 5.indictionis incæpta tamen fuit per me ſcribi & cõponi ſub die viceſimoquinto menſis Nouẽbris anni eiuſdẽ. In die *Beatæ* Catharinę. Continuatis tamen abſque intermiſſione lucubrationibus.

REPETITIO LEGIS, SI ACTOR. ff.de Procuratoribus edita per.

PRAECLARVM IVRIS VTRIVSQVE DOCT. Dominum Robertum Marantam Venuſinum.

SI Auctor. Iſta l.eſt breuis, &
multum difficilis in tex.& in
glo.præſertim propter uerita
tem lectularum,& habet ma-
teriam valde notabilem & in
practica quotidianam, unde pro eius cla-
riori intelligentia & eorum quæ traduntur
in glo.& Bar.præſuppono quòd procurato
rum duæ principaliter dicuntur eſſe ſpe-
cies. Quidam dicitur procurator ſimplici-
1 ter,& quidã procurator in rem ſuam. † Pro-
curator ſimpliciter dicitur ille, qui aliena
negotia mandato domini adminiſtrat, pro
ut ita diffinit iuriſconſultos, in l.ſupra eod.
ideo autem dicit aliena negotia, quia in
proprijs negotijs non dicitur quis procura
tor, cum in illis non cadat mandatum leg.
2. in fin. infra mand.& nota, Bartolo, in di-
cta l.1. ſupra eodem in re enim propria qui
libet eſt moderator & arbiter. l.in re man-
data. C.de manda. item ideo dicit mandato
quia ſine mandato non dicitur procurator
ſed potius negotiorum geſtorum, vnde
tunc habet locum titulus de negot.geſtor.
ut probatur in leg.2.& infra de nego.geſt.
2 †Inducitur autem iſtud mandatũ procu-
ratorium non ſolum per expreſſam confeſ
ſionem mandati, & procurationis, ſed
etiam per traditionem inſtrumenti conti-
nentis, nam eo ipſo, quod debitum quis cõ-
paret in iudicio tanquam procurator, &
producit inſtrumentum debiti, præſumi-
tur ex hoc procurator, vt admittatur ſal-
tem cum cautione de rato, vt not. *Bartol.*
in leg. vulgo in fin. infra de admin. tuto. &
idem *Bartol.* in leg. 3. §. cauſæ infra de caut.
edic.& Bald. in leg. ſi qua per calum. in fin.
C.de epiſcop. & cleric. & Bald. Angel. &
Imol.& *Paul.* de Caſt. in l. Meuia. infra ſo-
lut. matrimo. licet aliter teneat Bald. in leg.
1. C.de procurat.& in l.labeo. ſup. de pac.
tamen opin. Bartol. præcedens eſt magis
communis, quia tenet Imol. in capit. co-
ram. de offic deleg.& ibi etiam Felyn. ple-
nè tangit, & dicit illam eſſe communem
opin. Illud autem quod dixi requiri cautio
nem de rato, intelligitur quando produ-
cens inſtrumentum, non probaret quod do
minus tradidit ſibi inſtrumentum, ſed fun-
dat ſe ſolum ſuper præſumptione quæ ori-
tur ex ipſa oſtenſione inſtrumenti, nam ſe-
cus eſt ſi probaret quod dominus tradidit
ſibi illud inſtrumentum, quia ex hoc indu-
citur mãdatum plenum, nec eſt neceſſe ali-
ter de rata cauere, ſed indiſtincte admitti-
tur ita tenet *Bald.* Imo.& Felyn. in dicto ca
pitu coram & Alex. in dicta l. vulgo in ad-
dit. ad *Bartol.* ſicut dicimus in uxore, quæ
eo ipſo quod tradit inſtrumentum debiti
marito ſuper paraphernalibus, cenſetur ip-
ſum facere procuratorem,& dare ſibi man-
datum, vt not. gloſſ.& *Bart.* in l.vltim. C.de
pact. conuen.& in l.maritus. Co. de procur.
3 & Bald. in l.filius. C.de pact. † Item dicitur
in diffinitione, mandato domini &c. Ideo
enim dicit domini,&cæt. quia procurator
non poteſt conſtitui niſi a domino litis, ſe-
cundum gloſſ.& Bartol. in dicta leg. 1. ſu-
pra eodem. Ex hoc ſequitur, quod tuto-
res & curatores ante litem conteſtatam
non poſſunt procuratorem conſtituere,
quia non ſunt veri domini, ſed debent con-
ſtituere actorem l.neque tutores,& ibi Bar-
tolus,& Bald.& communiter doctores, Co.
de procurat.& iſtum actorem debent con-
ſtituere cum decreto & authoritate iudicis
alias ſi actor non fuerit eo modo conſtitu-
tus non valet cõſtitutio actoris & vitiatur
proceſſus, vt notat gloſſ.& Bartol. in dicta
leg. neque tutores, & gloſſ. in leg. ſi actor.
Cod. de appellatio. & habetur in deciſio.
262. conſilio Neapolit. in uerſicul. tertio
ille,&c. pro hoc text in §.fin. inſtitut. de cu
rato. Poſt uero litem conteſtatam, poſſunt
tutores & curatores conſtituere procurato-
rem ſine alio decreto iudicis, quia tũc ſunt

339 †Vltimo inquantum. Barto. in ſeptimo
membro in ſi. uerbis dicit quod quando
eſt delata hæreditas pupillo ſufficit ſcien-
tia tutoris poſſit adiri. Ex hoc infero quod
ſi moriatur pupillus hæreditate non adita,
tranſmittit ius deliberandi ad hæredem, li
cet ipſe neſciuerit hæreditatem ſibi delata,
& ſufficit quod tutor ſciat, ita in terminis
tenet Bar. in l. cum antiquioribus in ſi. C.
de iure delib. & ibi etiam Alex. in pen. col.
Et procedit hoc ſecundum Bar. ibi, ſiue pu
pillus ſit infans ſiue non, item procedit e-
tiam ſi tutor non ſecit inuentarum nec a-
lia ſolennia. ita tenet Bar in l. vlt. C. de tut.
340 & cur. qui ſatiſ. non dede.† Hoc tamen li
mita, dummodo tutor ſuperuiuat tempo-
re mortis pupilli, ſecus ſi primo moriatur tutor ita tenet Bar. in conſi. 178. incip. Peruginus & in conſi. 132. incip. domina Cecilia. Et per hæc ſit expedita præſens repetitio. Laus Deo immortali optimo. Et fuit hæc repetitio expedita per me Robertum Marantam Venuſinum V. I. D. In Ciuitate Melſicti de prouincia terræ Bari in partib. *Apulliæ*, ſub anno domini Milleſimo quingenteſimo decimoſeptimo. *Die* vigeſimo nono Menſis Decembris, 5. indictionis incæpta tamen fuit per me ſcribi & cō poni ſub die viceſimoquinto menſis Nouēbris anni eiuſdē. In die *Beatæ* Catharinę. Continuatis tamen abſque intermiſſione lucubrationibus.

REPETITIO LEGIS, SI ACTOR. ff. de Procuratoribus edita per.

PRAECLARVM IVRIS VTRIVSQVE DOCT. Dominum Robertum Marantam Venuſinum.

SI Auctor. Iſta l. eſt breuis, & multum difficilis in tex. & in glo. præſertim propter ueritatem leſtularum, & habet materiam valde notabilem & in practica quotidianam, unde pro eius clariori intelligentia & eorum quæ traduntur in glo. & Bar. præſuppono quòd procuratorem duæ principaliter dicuntur eſſe ſpecies. Quidam dicitur procurator ſimpliciter,
1 & quidã procurator in rem ſuam. † Procurator ſimpliciter dicitur ille, qui aliena negotia mandato domini adminiſtrat, prout ita diffinit iuriſconſultus, in l. ſupra eod. ideo autem dicit aliena negotia, quia in proprijs negotijs non dicitur quis procurator, cum in illis non cadat mandatum leg. 2. in fin. infra mand. & nota, Bartolo, in dicta l. 1. ſupra eodem in re enim propria quilibet eſt moderator & arbiter. l. in re mandata. C. de manda. item ideo dicit mandato quia ſine mandato non dicitur procurator ſed potius negotiorum geſtorum, vnde tunc habet locum titulus de negot. geſtor. ut probatur in leg. 2. & infra de nego. geſt.
2 † Inducitur autem iſtud mandatũ procuratorium non ſolum per expreſſam confeſſionem mandati, & procurationis, ſed etiam per traditionem inſtrumenti continentis, nam eo ipſo, quod debitum quis cõparet in iudicio tanquam procurator, & producit inſtrumentum debiti, præſumitur ex hoc procurator, vt admittatur ſaltem cum cautione de rato, vt not. *Bartol.* in leg. vulgo in fin. infra de admin. tuto. & idem *Bartol.* in leg. 3 §. cauſæ infra de caut. edic. & Bald. in leg. ſi qua per calum. in fin. C. de epiſcop. & cleric. & Bald. Angel. & Imol. & *Paul.* de Caſt. in l. Meuia. infra ſolut. matrimo. licet aliter teneat Bald. in leg. 4. C. de procurat. & in l. labeo. ſup. de pac. tamen opin. Bartol. præcedens eſt magis communis, quia tenet Imol. in capit. coram. de offic deleg. & ibi etiam Felyn. plenè tangit, & dicit illam eſſe communem opin. Illud autem quod dixi requiri cautionem de rato, intelligitur quando producens inſtrumentum, non probaret quod dominus tradidit ſibi inſtrumentum, ſed fundat ſe ſolum ſuper præſumptione quæ oritur ex ipſa oſtenſione inſtrumenti, nam ſecus eſt ſi probaret quod dominus tradidit ſibi illud inſtrumentum, quia ex hoc inducitur mãdatum plenum, nec eſt neceſſe aliter de rata cauere, ſed indiſtincte admittitur ita tenet *Bald.* Imo. & Felyn. in dicto capitu coram & Alex. in dicta l. vulgo in addit. ad *Bartol.* ſicut dicimus in uxore, quæ eo ipſo quod tradit inſtrumentum debiti marito ſuper parapheronalibus, cenſetur ipſum facere procuratorem, & dare ſibi mandatum, vt not. gloſſ. & *Bart.* in l. vltim. C. de pact. conuen. & in l. maritus. Co. de procur.
3 & Bald. in l. filius. C. de pact. † Item dicitur in diffinitione, mandato domini &c. Ideo enim dicit domini, & cæt. quia procurator non poteſt conſtitui niſi a domino litis, ſecundum gloſſ. & Bartol. in dicta leg. 1. ſupra eodem. Ex hoc ſequitur, quod tutores & curatores ante litem conteſtatam non poſſunt procuratorem conſtituere, quia non ſunt veri domini, ſed debent conſtituere actorem l. neque tutores, & ibi Bartolus, & Bald. & communiter doctores, Co. de procurat. & iſtum actorem debent conſtituere cum decreto & authoritate iudicis alias ſi actor non fuerit eo modo conſtitutus non valet cõſtitutio actoris & vitiatur proceſſus, vt notat gloſſ. & Bartol. in dicta leg. neque tutores, & gloſſ. in leg. ſi actor. Cod. de appellatio. & habetur in deciſio. 262. conſilio Neapolit. in uerſicul. tertio ille, &c. pro hoc text in §. fin. inſtitut. de curato. Poſt uero litem conteſtatam, poſſunt tutores & curatores conſtituere procuratorem ſine alio decreto iudicis, quia tũc ſunt

effecti domini litis.ut dicta leg.neque, tuto
res. in fin.& prædictis adde Paul.de Caſt.
4 in conſil.414. colum.2.in 2.uolum.† Ad
unum tamen eſt aduertendum quòd quan-
do tutor uel curator conſtituit procurato-
rem in caſu permiſſo, talis procurator non
dicitur procurator pupilli uel adulti, ſed ip
ſius tutoris uel curatoris, unde in ſuo libel-
lo debet comparere tanquam procurator
tutoris non autem pupilli, alias non præce-
deret ita tenet Pau.de Caſt.in conſ.16 co.
1.in 1.uolu. Ex prædictis ergo habes opti-
mam practicam repellendi procuratorem
& annullandi proceſſum per eum fabrica-
tum, ut quando eſſet conſtitutus per tuto-
rem ſine decreto iudicis ante litem conte.
ſecus ſi eſſet conſtitutus ab ipſo pupillo
cum auctoritate tutoris, quia ualet conſti-
5 tutio, ut eſt tex.in d.l. neque tutores.† Secũ
do ſequitur ex dicto uerbo, domini, ꝙ pro
curator ante litem conteſtatam non poteſt
alium procuratorem ſubſtituere, quia non
dum eſt effectus dominus litis, niſi habeat
expreſſum mandatum à domino ut poſſit
alium ſubſtituere, quia tũc poteſt etiam an
te litem conteſtatam ſubſtituere alium, ut
eſt tex.in c.1.de proc.li.6 & no.Bar.in l.1.
ſupra eo.& moder. communiter in l.quod
quis C.de proc ubi eſt tex.de prędictis poſt
uero litem conteſtatã procurator efficitur
dominus litis, in tantum ꝙ non poſt dñs
ulterius iudicium in ſe ſuſcipere, nec pro-
curatorem reuocare ſine cauſa.tex.eſt in l.
procuratorib.C.de proc.& ibi Bal. & doct.
in d.l.ꝙ quis & l.poſt litem, ſupra eo & tũc
poteſt proc. indiſtincte alium ſubſtituere,
6 ut d.c.1.de proc. lib.6.† Ex quibus ſequi-
tur aliã optima practica annullandi proceſ
ſum, ꝙ ubicunque eſt fabricatus proceſſus
cum procuratore uſque ad litis cõte.inclu-
ſiua, non poteſt ulterius in illa cauſa citari
dominus ad litem in aliquo actu, ſed tan-
tum procurator: imo ſi citaretur dñs & nõ
procurator, & dominus non compareret,
non poſſet fieri actus in eius cõtumacia &
factus non ualeret. Ita notanter tenet *Bart.*
in d.l.procuratoribus.ubi dicit ita conſul-
luiſſe dominum Lambertinum de rampo.
Idem tenet *Bar.*in l.mutati ſupra eo.& in l.
furioſo infra de re iud.& in l.1.col.2.uerſi.
Item quæro &c.C.de ſent.& Bal. in l.ſi quã
do in 7.q.de teſt.C.& Ab. in c.2.col.pe.&
ibi etiam Fel.in pe.co.de teſt.& Ale.in d.l.
7 procuratoribus. † Limita tamẽ prædictã
concluſionem non procedere q̃do ꝓcura-
tor eſſet abſens uel infirmus, quia tunc ſuf-
ficere citari dñm & ualere actus in eius cõ
tumaciam factus ita limitat Ale.in d.l.pro
curatoribus.& *Gem.*in c.ſi quem uer.ſecus
8 in ſexto no. per illum tex.de proc.l.6.† itẽ
illud quod dixi, ꝙ quando quis habet mã-
datum ut poſſit ſubſtituere, operatur etiã
ante lit. conte. per d.c.1.intellige, ꝙ hodie
eſt limitatum in hoc regno petitũ magnæ
curiæ in nu.121.qui incipit. Item ſi procu
ratori, &c.ut procedat ita demum ſi in pro
cur. eſt expreſſe ſpecificatum, ut poſſit ſub
ſtituere ante litem conteſt.ſecus ſi ſimplici
ter diceretur cũ ptãte ſubſtituẽdi, quia hoc
non obſtante non põt ſubſtituere niſi poſt
9 lit.cont.ut dr in dicto tit. † Item illud uer-
bum domini, poſitum in diffinitione pro-
curatoris, licet nõ ſe extendat ad tutores, &
curatores & alios adminiſtratores, qui ad-
miniſtrant ad aliorum utilitatem, qui non
poſſunt facere procuratorem ante lite.cõ-
teſt tamen ſecus eſt in illis adminiſtratori-
bus qui adminiſtrant ad propriã utilitatẽ,
et fructus percipiunt, quia poſſunt conſti-
tuere procuratorem ante litem conteſt. q2
domini ęquiparantur ratione fructuum,
Exẽplum eſt in prælato, qui poteſt procura
torem indiſtincte conſtituere, ut in §.reue-
rẽdiſſimi, uer.ſi quando in auth.de ſan.epi.
& tenetur Bar.in d.l.neq.tutores C.de ꝑe.
10 et in l.1.ſupra eo.† Idem etiam procedit in
parte adminiſtrante bona aduentitia filij,
quia ex quo facit fructus ſuos hodie per le.
1.et quæ ibi habentur. C.de bo.mater.et l.
cum oportet.C.de bo.quę lib. poteſt procu
ratorem conſtituere in cauſa aduentitia fi
lij, ut tenet *Bart.*in d.l.neq. tutores, & idem
Bar.& Bal. in d.l.1.per illum tex.C.de bon.
ma.& in tali conſtõne procuratoris non re
quiritur conſenſus filij, niſi ſolum in conte
ſtatione litis facienda per dictum procura-
torẽ, ita tenet Bal.in l.ult.§.ubi autẽ.C. de
bo.quæ lib.et Alex.in add ad *Bart.*in dicta
11 l.1.C.de bo.mater.† Prædictis adde unam
optimam practicam, inquantum dicitur,
quod procurator conſtituitur mandato do
mini, ſuper hoc habemus in regno unam
pulchram limitationem, quę eſt, quod ſi
quis ſiuę actor, ſiue reus comparuit primo

perſonaliter in iudicio ad faciendum primos actus,& deinde uellet conſtituere procuratorem,non poteſt id facere niſi poſt litem conteſtatam per eum,licet ſit dominus & principalis.Ita de hoc eſt vnus ritus magnæ curiæ vicariæ in num.144.qui incipit.

12 Item ſi aliquis &c.† Inquantum aut ſuper iſta materia multum conſideratur litis conteſtatio. Adde quod hodie in regno omnes cauſæ ciuiles ſunt ſummariæ per cap. deteſtantes,& per regiam prag.primam,quæ incipit diſpendia, addo quod in eius non requiritur litis cōteſtatio,& tunc ille primus actus,qui fieret immediatè poſt litis conteſtationem,quando requiritur,habet uim litis conteſtationis in cauſis in quibus non requiritur, & operatur eundem effectum quem operatur litis conteſtatio. ita tenent Bal.& Bar.in l.nihil & in l.nulla.C. de procur.& Car.in cle.cōſtōnem.§.fi. in fi. de el. & Lud.Rom in conſi.174.& Abb.in c.inſinuante.in fi.de offi.deleg.& Fel.in ca. olim de accu.& Pariſ.in tract.ſind.in uer. ſenten-

13 tia in 2.colum. † Procedo nunc ad ſecundam ſpeciem procuratorum,ſ.ad procuratorem in rem ſuam, ſuper quo eſt ſciendū quòd procurator in rem ſuam conſideratur dupliciter,ſ.primo modo ex parte actoris ſecundo ex parte rei. Ex parte actoris is dicitur procurator in rem ſuam, cui ſunt ceſſæ utiles actiones a domino uel mandatę directæ,ſeu earum exercitium ad utilitatem ipſius procuratoris,probatur in l. qui ſtipendia,& ibi Bar.& omnes doc.C.de pc. & in l.1.C.de act.& obli.& in hoc differt a procuratore ſimplici, quia ille procurat ad vtilitatem domini, non autem propriam,

14 iſte vero ad propriam utilitatem. † Super quo eſt aduertēdum præſupponendo prius quòd actiones directę & iura directa ſunt ita fixa,& radicatam perſonam domini ꝙ non poſſunt aliquo modo ab eius oſſib.ſeparari.l.quis ergo caſus & ibi gloſſ.& leg.ſi Sticho infra de pecul.& not.gloſ.in leg. 3.

15 in prin.infra pro ſocio.† Hoc præſuppoſito dico quod procurator in rem ſuam pōt conſtitui altero de quatuor modis,de mente moder.in d.l qui ſtipendia. Primo mō ſi ſibi cedatur actio utilis & mandetur directa,ita ut utranque habeat, & tunc habebit utilem, & exercitium directę,quia ipſa proprie directa cedi non poteſt,nec tranſit decedente in ceſſionarium,ſed remanet affixa eius oſſibus,ut ſupra dixi.Secundo modo quòd ſibi cedatur ſolum vtilis & non mandatur directa, & tunc ſolum utilem actionem nomine proprio poteſt intentare.Tertio quod ſibi mandetur directa tantum & non cedatur utilis, & tunc habebit ſolum exercitum directæ actionis, quam intentabit nomine domini cedentis,ſed ad ſuam propriam utilitatem,non autem poteſt tunc utilem nomine proprio intentare cum illam non habeat,ita hæc omnia probantur in gloſſ.Bartol.& Bald.in d.l.1.Co. de ac.& ob.& in l.ſi in ſolutum.eo.titul. & in l.illam.C.de dona.& in l.vlt.& ibi gloſſ.

16 & Bald.C.quando fiſcus uel priua.† Quarto modo conſtituitur procurator in rem ſuam ſi aliquis donat alicui inſtrumentum debiti quod habet contra alium,nā cēſetur ei donare non ſolum illam chartam,ſed etiam totum debitum ibi comprehenſum, & ſic inducitur quædam ceſſio,per quam ille donatarius efficitur procurator in rem ſuā,ita tenet Bal.in d.l.ult.C.qn̄ fiſ.uel priua.& Bal.Alc.& Imo. in l. Meuia infra.ſol.

17 mat.† Et ex prædictis colligi poteſt quæ ſit differentia intercedere & mandare actionē, nam quando mandatur actio, transfertur ſolū exercitium directarum,ſed quando ceditur,transfertur utilis quam poteſt ſuo nomine ceſſionarius intentare,ita hanc differentiā declarat Bar.in d.l.1.co.pe.C.de act. & ob.& ibi ēt gl.Et ibidem dicit quod quo ad cedentem,nulla eſt differentiā in effectu quia ſuperdirectæ remanent penes ipſum cedentem,ſed bene eſt differentia reſpectu ceſſionarij,qui poteſt intētare nomine proprio uel nomine cedētis, ſecunda quod eſt ſibi actio ceſſa,vel mandata,tamen ſemper ad ſuam vtilitatem agit, ut ſupra fuit di-

18 ctum.† Ex hoc ſequitur quod non dicetur proprie procurator cum non competat ſibi diffinitio procuratoris tradita in l.1.ſupra eo.cum non adminiſtret negocia aliena,ſed propria,unde per hoc non comprehenderetur in ſtatuto loquente de procuratore.ut no.Pal.Alex.& communiter doct. in d l.qui ſtipendia & Bal.in le.1.ſupra eo. & Bald.in l.1.in 5.q.C d.ac.& ob cum ſtatuta debeāt ſtrictè intelligi in caſu proprio & uero,non autem in caſu ficto.l.ult. C.de his qui ne.ætta.impe.& le.3.§. hæc uerba ff

2. & ibi Barto. infra de neg. geſt. & l. 1. §. ſi is
19 qui nauem infra de exerci. † Item in quan-
tū ſuperius dixi cita conſtitutionem pro
curatoris in rē ſuā, ꝙ qñ ceditur ſibi utilis
tantū & non mandatur directa nō pōt intē
tari exercitiū directarū intellige iſtud ſanè
procedere in duob. tantum caſibus, uide-
licet primo quādo expreſſe ageretur, ꝙ nō
ſit mandata directa & ſumus in ceſſione ho
minis, quia tunc ſtamus conuentioni, cum
contractus legem accipiat a conuentione
partium. l. 1. §. ſi conueniatur infra depon.
& l. ſi ut certo §. nunc uidendum infra com
mo. & c. contractus de re. iu. li. 6. & no. Soc.
in conſ. 167. uer. poſtremo. in 2. uol. Secun
do procedit in illis caſibus, in quibus utilis
actio trāſit ipſo iure ſine ceſſione, prout eſt
qñ uenditur hæreditas, uel quādo datur no
mē debitoris inſolutum, nam tunc non trā
ſit exercitium directum, niſi mandetur, ita
loquitur tex. in l. vl. C. quādo fiſ. uel priua.
ſecus eſt. quando ceſſio fit ab homine, quia
licet non mandet directa tamen ipſo iure
tranſit earum exercitium cum ipſa ceſſio-
ne, ita notanter tenet Bald. in d. l. 1. col. 3.
ver. circa primum C. de ac. & ob. ubi ita di
ſtinguit interceſſionem legalem & homi-
nis, per tex. in l. ſi procuratorem. §. fin. in fi.
infra manda. & ipſum ſequitur Ale. in d. l.
20 qui ſtipendia † Vnū tamen nota perpetuo
in hac materia, ꝙ licet ceſſionarius habeat
actionem nomine proprio, & ad ſuam utili
tatem, non tamen dicitur creditor eius con
tra quem eſt ſibi facta ceſſio, nec ille dicitur
ſuus debitor. l. plane infra fa. erc. & ibi hoc
dicit Bal. ex quo infert ibi Bald. ex quod ſi
ſtatutū dicat ꝙ debitor poſſit capi ad inſtā
tiā creditoris, non poterit capi ad inſtantiā
ceſſionarij agētis utili nomine proprio, q2
non dicitur creditor propriè, niſi agat actio
ne directa ſibi mādata nomine cedentis, tā-
quam procurator, quia tunc capi poſſet ſe-
cundum Bal. ibi. Adde quòd cōtrariū tenet
idem Bal. in l. per diuerſas. in 10. quæſt. Co.
man. & Bal. in l. ſi ſic. §. fin. infra de leg. 1. &
Bal. in l. 1. col. fi. & ibi etiam Ale. in pe. col.
infra ſi ce. pe. & Alc. in d. l. ſi ſic in fi. & Bar.
in l. 1. verſi. quæro ex forma ſtatuti, & c. in-
fr. de ac. & ob. & Bal. in l. ex legato in fi. C.
de l. & Lud. Ro. in conſi. 141. in quibus lo-
cis cōiter concluditur ꝙ ceſſionarius nume
ratur inter creditores, & includitur in dicto
ſtatuto, unde poteſt uigore dicti ſtatuti fa-
cere capi debitore ceſſum, & inſtrumen-
ti executio ita poterit peti ad inſtantiam
ceſſionarij, ſicut ad inſtantiam cedētis pro
uidetur text. in l. 2. C. de do. & hæc uidetur
magis communis opin. Ad illam le. plane
potes reſpondere, quod uerum eſt & directo
non dicitur creditor, ſed utiliter: ſicut
21 dicit ibi gloſſ. † Et ex prædictis ſequun-
tur duo corrolaria optima in practica, pri-
mum eſt, quod pactum executiuum de ca
piendo bona propria auctoritate de quo
in leg. creditores. C. de pign. transfertur in
ceſſionarium, adeo quod poteſt uigore in-
ſtrumenti capere bona debitoris ſicut po-
teſt cedens, ita in terminis tenet Bald. in
capitu. primo. §. ſi quis vero de na. iur. fir. &
Paul de Caſtr. in conſil. 59 in fin. in 2. uo-
lum. & Alexand. & Iaſ. plenè in l. 1 §. uſufru
ctuarius infra de ope. no. nunc.
22 † Secundum corrolarium ſequit. ſi eſt ue
rum ꝙ ex quo hodie per ritum magnæ cu-
riæ uicariæ poteſt creditor præſentare inſtru
mentum criminaliter uia extraordinaria &
executiua, cuius uigore poteſt debitor car-
cerari, niſi incontinenti doceat de iure ſuo,
ve eſt ritus, qui incipit, item ſi qui debito-
res, ſequitur ex hoc quod ceſſionarius ha-
bens inſtrumentum liquidum poſſet dictā
viam executiuam exercere contra debito-
rem, facto prius præambulo ſuper probatio
ne ceſſionis, ſicut fit præambulum in hære
de agente iuxta formam alterius ritus ſub
rubr. de præambulis. Verum licet de mero
iure iſta concluſio poſſet ſuſtineri prædi-
ctam rationem, tamen intellexi quod ma-
gna curia in ciuitate Neapoli hoc non ſer-
uat de facto, quia non admittit ceſſionariū
ad præſentandum inſtrumentum ſecun-
dum formam illius ritus per illam rationē,
quia ad hoc ut poſſit eo modo præſentari
inſtrumentum, debent iuramentum in eo
eſſe præſtitum de facie ad faciem, ut habe-
tur in dec. 64. conſ. Neapo tamen hæc poſ-
ſet tolli. p id quod dicimus de hærede, qui
præſentat, & tamen iuramentū non eſt præ-
23 ſtitum de facie ad faciem. † Quia tamen ſu
perius dictum fuit quòd procurator in rem
ſuam poteſt intentare utilem actionem no-
mine proprio & exercitium directè nomi-
ne cedentis, quomodo pōt cognoſci, quan-
do intentat utilem & quādo directā in hoc
bre-

breuiter eſt communis opi. Bart. Bal. Alex.
& communiter doct. in l. qui ſtipendia. C.
de procu. quod iſtud cognoſcetur ex con-
cluſione libelli, nam ſi petit reum condem
nari ſibi procuratorio nomine cedentis,
cenſetur intentare directam, ſi vero petit
ſibi condemnari proprio nomine tunc cē-
ſetur intentare utilem, debet tamen tunc
facere mentionem decesſione in libello,
alias non præcederet, & eſſet inepta vt no.
Alex. in conſ. 138. col. 2. ver. 2. ex alio, &c.
24 in 2. no. & Bar. in d. l. qui ſtipendia. † Quid
autem ſi ex libello non appareret clare quā
actionem intentat, an poſſit compelli ad
inſtantiam rei conuenti declarare vtrum
velit intentare utilem vel directam? dic
quod ſic ita tenet Bar. in l. ſi duo, infra, de
ſolu. & Bald. in l. ſi quis in rem infra, eod.
25 † Quæ autem utilitas reſultet an quis in-
tentet actionem directam uel utilem, dic
quod multæ ſunt vtilitates quantum prima
eſt quod ſi intentat directam tenetur ante
li. contr. adere copiam inſtrumenti ceſſio-
nis aduerſario, pro limitatione ſuæ perſo-
næ, ſecus ſi intentat utilem quia non tene-
tur, ita tenet Bart. in d. l. ſi duo infra de ſo.
& Bal in leg. 1. in 4. q. C. de act. & obl. & in
d. l. ſi ſtipēdia in fi. & Fel. in c. 1. col. antep.
26 verſ. 3. de prob. † Secunda utilitas eſt, quia
ſi intentat directam tenetur defendere ce-
dente in cauſa reconuentionis, niſi eſſet
ceſſionarius ex cauſa onerosa, & ſine frau-
de iuxta tex. in l. ſi quis in rem inf. eo. ſecus
eſt ſi intentat utilē, quia tunc nullo modo
tenetur cedentem defendere, ſecundum
glo. & Bart. in d. l. ſi quis in rem, licet Bar.
27 ibi cōtrarium teneat. † Tertia utilitas eſt,
quia quando ceditur alicui aliqua actio
priuilegiata ex perſona cedentis ſi inten-
tat directa, gaudet priuilegio illius actio-
nis, ſecus ſi intentat utilem ita tenet Bald.
in l. 1. col. 4. in fi. & ſequ. C. de priu. dot. &
in l. hæredem, & ibi Alex. in add. ad Bal. C.
de hær. ac. de qua materia habetur per Bar.
& in leg. poſt dotem, in fi. & ibi etiam Ale
28 xan. & doc. infra ſol. mat. † Quarta vtili-
tas eſt, quia ſi cedens ſit excommunicatur
repellitur ceſſionarius intentans directam.
quia obſtat ſibi exceptio excōmunicatio-
nis ex perſona cedentis ſecus ſi intentat
utilem, ita tenet Abb. in c. licet vndique in
29 fin. & ibi etiam Fel. de offic. dele. † Quin-
ta utilitas eſt, quia ſi eſt facta ceſſio alicui
qui poteſt habere reum ad forum ipſius a-
ctoris licet competeret exceptio declina-
toria contra ipſum cedentem, non tamen
competeret contra ceſſionarium priuile-
giatum vt ſi forte eſt ciuis Neapol. ſi agat
actione utili, ſecus ſi directa ita eſt dec. con
ſi. Neapo. in nume. 74. quia hæc exceptio
cohæret perſonæ, & non opponitur con-
tra ceſſionarium, cum ſit alia perſona, per
ea quæ no. Bal. in d. l. ſi quis in rem infra
eo. & Dyn. 1. in c. ſi quis in ius, de reg. iur.
30 lib. 6. † Sexta utilitas eſt quia ſtante ſtatu
to quod inter coniunctos cauſa compro-
mittatur prout eſt in regno regia pragma
tica, quæ incipit odia, ſi coniunctus cedat
actionem non coniuncto, & ceſſionarius
agat utili actione non poteſt contra eum
opponi vt cauſa compromittatur cum ip
ſe non ſit coniunctus, ſecus ſi agat directa,
31 ita habetur in d. dec. 74. conſi. Neap. † Se-
ptima utilitas eſt, quia ſi in terminis huius
l. noſtræ procurator in rem ſuam dum of-
fert ſe liti, fuit tacite admiſſus per partem
& non oppoſuit in primis actis, non poteſt
alterius pars opponere in proceſſu iudicii
vt compareat principalis, quando intenta
uit utiles, ſecus ſi directas intentauit nolle
cedentis, quia tunc in quacunque parte iu
dicii poteſt aduerſarius, iſtud petere quod
compareat principalis ita tenet Bal. hic in
ſecunda lec. huic l. in fi. per text. in ca. 1. de
iudi. lib. 6. & per ea quæ habentur in l. ult.
C. de proc. His igitur pro aliqua, ſi intelli-
gentia dicendorum ſic præſuppoſitis deue
nio ad l. ipſam, quæ ſecundum commune
ſummarium doc. h. d. iuncta gl. Actor po-
teſt conueniendo eligere dominum potius
quam procuratorem in rem ſuam, ſi domi
num putat legaliorem, h. d. vel aliter, ī the
traſtico. Si liti ſe offert propriam qui po-
ſtulat in rem. Et potius actor adeſſe velit,
id ſibi iure licet dicat magis eſſe fidelem, ſi
dominum aut melius noſcere facti putet,
h. d. cum gl. caſus in iſta, l. ita poteſt poni
ſimpliciter & ſub nube propter varietatē
lecturarum. Quidam erat mihi debitor in
centum conueni ipſum in iudicio, quem
cū cōueniſſem, quidam alius tertius obtu
lit ſe liti tanquam procurator in rem ſuam
volendo ſuſcipere in ſe periculum cauſæ
quod ad eum ſpectaret commodum & in

commo-

2.& ibi Barto.infra de neg.geſt.& l.1.§.ſi is
19 qui nauem infra de exerci. †Item in quan-
tũ ſuperius dixi cita conſtitutionem pro
curatoris in rẽ ſuã, ꝙ qñ ceditur ſibi utilis
tantũ & non mandatur directa nõ põt intẽ
tari exercitiũ directarũ intellige iſtud ſanè
procedere in duob. tantum caſibus, uide-
licet primo quãdo expreſſe ageretur, ꝙ nõ
ſit mandata directa & ſumus in ceſſione ho
minis,quia tunc ſtamus conuentioni,cum
contractus legem accipiat a conuentione
partium.l. 1.§.ſi conueniatur infra depon.
& l.ſi ut certo §.nunc uidendum infra com
mo.& c contractus de re.iu.li.6.& no.Soc.
in conſ.167.uer.poſtremo.in 2.uol.Secun
do procedit in illis caſibus,in quibus utilis
actio trãſit ipſo iure ſine ceſſione,prout eſt
qñ uenditur hæreditas,uel quãdo datur no
mẽ debitoris inſolutum,nam tunc non trã
ſit exercitium directum,niſi mandetur,ita
loquitur tex.in l.vl.C.quãdo fiſ.uel priua.
ſecus eſt.quando ceſſio fit ab homine,quia
licet non mandet directa tamen ipſo iure
tranſit earum exercitium cum ipſa ceſſio-
ne,ita notanter tenet Bald. in d. l.1.col.3.
ver.circa primum C.de ac.& ob.ubi ita di
ſtinguit interceſſionem legalem & homi-
nis,per tex.in l.ſi procuratorem.§.fin.in fi.
infra manda.& ipſum ſequitur Ale.in d.l.
20 qui ſtipendia † Vnũ tamen nota perpetuo
in hac materia,ꝙ licet ceſſionarius habeat
actionem nomine proprio,& ad ſuam utili
tatem,non tamen dicitur creditor eius con
tra quem eſt ſibi facta ceſſio,nec ille dicitur
ſuus debitor.l.plane infra fa.erc.& ibi hoc
dicit Bal.ex quo infert ibi Bald. ex quod ſi
ſtatutũ dicat ꝙ debitor poſſit capi ad inſtã
tiã creditoris,non poterit capi ad inſtantiã
ceſſionarij agẽtis vtili nomine proprio, q2
non dicitur creditor propriè,niſi agat actio
ne directa ſibi mãdata nomine cedentis,tã-
quam procurator,quia tunc capi poſſet ſe-
cundum Bal.ibi.Adde quòd cõtrariũ tenet
idem Bal.in l.per diuerſas.in 10.quæſt.Co.
man.& Bal.in l.ſi ſic.§.fin.infra de leg.1.&
Bal.in l.1.col fi.& ibi etiam Ale.in pe col.
infra ſi ce.pe.& Ale.in d.l.ſi ſic in fi.& Bar.
in l.1.verſi.quæro ex forma ſtatuti,&c.in-
fra de ac.& ob.& Bal.in l.ex legato in fi. C.
de l.x Lud. Ro.in conſi.141.in quibus lo-
cis cõiter concluditur ꝙ ceſſionarius nume
ratur inter creditores,& includitur in dicto
ſtatuto,unde poteſt uigore dicti ſtatuti fa-
cere capi debitore ceſſum, & inſtrumen-
ti executio ita poterit peti ad inſtantiam
ceſſionarij,ſicut ad inſtantiam cedẽtis pro
uidetur text.in l.2.C.de do.& hæc uidetur
magis communis opin. Ad illam le. plane
potes reſpondere,quod uerum eſt & directo
non dicitur creditor, ſed utiliter: ſicut
21 dicit ibi gloſſ. † Et ex prædictis ſequun-
tur duo corrolaria optima in practica, pri-
mum eſt, quod pactum executiuum de ca
piendo bona propria auctoritate de quo
in leg.creditores.C.de pign. transfertur in
ceſſionarium,adeo quod poteſt uigore in-
ſtrumenti capere bona debitoris ſicut po-
teſt cedens, ita in terminis tenet Bald. in
capitu.primo.§.ſi quis vero de na.iur.fir.&
Paul de Caſtr.in conſil.59 in fin.in 2. uo-
lum.& Alexand.& Iaſ.plenè in l.1 §.uſufru
ctuarius infra de ope.no.nunc.
22 †Secundum corrolarium ſequit. ſi eſt ue
rum ꝙ ex quo hodie per ritum magnæ cu-
riæ uicariæ poteſt creditor præſentare inſtru
mentum criminaliter uia extraordinaria &
executiua,cuius uigore poteſt debitor car-
cerari,niſi incontinenti doceat de iure ſuo,
vt eſt ritus, qui incipit, item ſi qui debito-
res, ſequitur ex hoc quod ceſſionarius ha-
bens inſtrumentum liquidum poſſet dictã
viam executiuam exercere contra debito-
rem,facto prius præambulo ſuper probatio
ne ceſſionis,ſicut ſit præambulum in hære
de agente iuxta formam alterius ritus ſub
rubr.de præambulis. Verum licet de mero
iure iſta concluſio poſſet ſuſtineri prædi-
ctam rationem, tamen intellexi quod ma-
gna curia in ciuitate Neapoli hoc non ſer-
uat de facto, quia non admittit ceſſionariũ
ad præſentandum inſtrumentum ſecun-
dum formam illius ritus per illam rationẽ,
quia ad hoc ut poſſit eo modo præſentari
inſtrumentum, debent iuramentum in eo
eſſe præſtitum de facie ad faciem,ut habe-
tur in dec.64.conſ.Neapo tamen hæc poſ-
ſet tolli. p id quod dicimus de hærede,qui
præſentat,& tamen iuramentũ non eſt præ-
23 ſtitum de facie ad faciem.† Quia tamen ſu
perius dictum fuit quòd procurator in rem
ſuam poteſt intentare vtilem actionem no-
mine proprio & exercitium directè nomi-
ne cedentis,quomodo põt cognoſci,quan-
do intentat utilem & quãdo directã in hoc
bre-

breuiter eſt communis opi. Bart. Bal. Alex.
& communiter doct. in l. qui ſtipendia. C.
de procu. quod iſtud cognoſcitur ex con-
cluſione libelli, nam ſi petit reum condem
nari ſibi procuratorio nomine cedentis,
cenſetur intentare directam, ſi vero petit
ſibi condemnari proprio nomine tunc cē-
ſetur intentare utilem, debet tamen tunc
facere mentionem de ceſſione in libello,
alias non præcederet, & eſſet inepta vt no.
Alex. in conſ. 138. col. 2. ver. 2. ex alio, &c.
24 in 2. no. & Bar. in d. l. qui ſtipendia. † Quid
autem ſi ex libello non appareret clare quā
actionem intentat, an poſſit compelli ad
inſtantiam rei conuenti declarare vtrum
velit intentare utilem vel directam? dic
quod ſic ita tenet Bar. in l. ſi duo, infra, de
ſolu. & Bald. in l. ſi quis in rem infra, eod.
25 † Quæ autem utilitas reſultet an quis in-
tentet actionem directam uel utilem, dic
ꝙ multæ ſunt vtilitates quantum prima
eſt quod ſi intentat directam tenetur ante
li. contr. adere copiam inſtrumenti ceſſio-
nis aduerſario, pro limitatione ſuæ perſo-
næ, ſecus ſi intentat utilem quia non tene-
tur, ita tenet Bart. in d. l. ſi duo infra de ſo.
& Bal in leg. 1. in 4. q. C. de act. & obl. & in
d. l. ſi ſtipēdia in ſi. & Fel. in c. 1. col. antep.
26 verſ. 5. de prob. † Secunda utilitas eſt, quia
ſi intentat directam tenetur defendere ce-
dente in cauſa reconuentionis, niſi eſſet
ceſſionarius ex cauſa oneroſa, & ſine frau-
de iuxta tex. in l. ſi quis in rem inf. eo. ſecus
eſt ſi intentat utilē, quia tunc nullo modo
tenetur cedentem defendere, ſecundum
glo. & Bart. in d. l. ſi quis in rem, licet *Bar.*
27 ibi cōtrarium teneat. † Tertia utilitas eſt,
quia quando ceditur alicui aliqua actio
priuilegiata ex perſona cedentis ſi inten-
tat directa, gaudet priuilegio illius actio-
nis, ſecus ſi intentat utilem ita tenet Bald.
in l. 1. col. 4. in ſi & ſequ. C. de priu. dot. &
in l. hæredem, & ibi Alex. in add. ad *Bal.* C.
de hær. ac. de qua materia habetur per Bar.
& in leg. poſt dotem, in ſi. & ibi etiam Ale
28 xan. & doc. infra ſol. mat. † Quarta vtili-
tas eſt, quia ſi cedens ſi excommunicatur
repellitur ceſſionarius intentans directam.
quia obſtat ſibi exceptio excōmunicatio-
nis ex perſona cedentis ſecus ſi intentat
utilem, ita tenet Abb. in c. licet vndique in
29 ſin. & ibi etiam Fel. de offic. dele. † Quin-
ta utilitas eſt, quia ſi eſt facta ceſſio alicui
qui poteſt habere reum ad forum ipſius a-
ctoris licet competeret exceptio declina-
toria contra ipſum cedentem, non tamen
competeret contra ceſſionarium priuile-
giatum vt ſi forte eſt ciuis Neapol. ſi agat
actione utili, ſecus ſi directa ita eſt dec. con
ſi. Neapo. in nume. 74. quia hæc exceptio
cohæret perſonæ, & non opponitur con-
tra ceſſionarium, cum ſit alia perſona, per
ea quæ no. Bal. in d. l. ſi quis in rem. infra
eo. & *Dyn.* 1. in c. ſi quis in ius, de reg. iur.
30 lib. 6. † Sexta utilitas eſt quia ſtante ſtatu
to quod inter coniunctos cauſa compro-
mittatur prout eſt in regno regia prag ma
tica, quæ incipit odia, ſi coniunctus cedat
actionem non coniuncto, & ceſſionarius
agat utili actione non poteſt contra eum
opponi vt cauſa compromittatur cum ip
ſe non ſit coniunctus, ſecus ſi agat directa,
31 ita habetur in d. dec. 74. conſi. Neap. † Se-
ptima utilitas eſt, quia ſi in terminis huius
l. noſtræ procurator in rem ſuam dum of-
fert ſe liti, fuit tacite admiſſus per partem
& non oppoſuit in primis actis, non poteſt
alterius pars opponere in proceſſu iudicii
vt compareat principalis, quando intenta
uit utiles, ſecus ſi directas intentauit nolle
cedentis, quia tunc in quacunque parte iu
dicii poteſt aduerſarius, iſtud petere quod
compareat principalis ita tenet Bal. hic in
ſecunda lec. huic l. in ſi. per text. in ca. 1. de
iudi. lib. 6. & per ea quæ habentur in l. ult.
C. de proc. His igitur pro aliqua, ſi intelli-
gentia dicendorum ſic præſuppoſitis deue
nio ad l. ipſam, quæ ſecundum commune
ſummarium doc. h. d. iuncta gl. Actor po-
teſt conueniendo eligere dominum potius
quam procuratorem in rem ſuam, ſi domi
num putat legaliorem, h. d. vel aliter, i the
traſtico. Si liti ſe offert propriam qui po-
ſtulat in rem. Et potius actor adeſſe velit,
id ſibi iure licet dicat magis eſſe fidelem, ſi
dominum aut melius noſcere facti puter,
h d. cum gl. caſus in iſta, lata poteſt poni
ſimpliciter & ſub nube propter varietatē
lecturarum. Quidam erat mihi debitor in
centum conueni ipſum in iudicio, quem
cū cōuenisſem, quidam alius tertius obtu
lit ſe liti tanquam procurator in rem ſuam
volendo ſuſcipere in ſe periculum cauſæ
quod ad eum ſpectaret commodum & in

commo-

commodum, ego replicabam compareat
principalis qui eſt legalior magis factum
nouit,quia cum eo,uolo litigare,& non te
cum dubitatur an debeam audiri? & vide-
batur dicendum quod non quia procura-
tor in rem ſuam habet ius comparendi in
iudicio , & litigandi l. ult. C. quando fiſ.
vel priua & l.2.C.de don.ergo lege permit
tente admitti debet. Præterea is qui ſe of-
fert liti admittitur,& cum eo iudiciū fabri
catur l is qui ſe obtulit,& l.ſinaūt,in prin.
in fra de rei uen.tamen determinatur con-
trarium & ratio decidendi eſt,quia actor
dicit principalem eſſe legaliorem,& magis
informatum de veritate,vnde facilius liti-
gabit cum eo quam cum iſto procuratore
in rem ſuam,qui fortè eſt homo cauillo-
ſus & malæ conſcientiæ & non habet eam
notitiam de facto,& ideo actor auditur in
hoc caſu.Et ſic non obſtant rationes dubi
tandi.Doctores non colligunt aliquod no
tabile ex iſta l propter eius breuitatem, tu
tamen nota ex iſta l.iuncta gl. actor ha-
bet electionem litigandi cum reo principa
li,vel cum procuratore in rem ſuam, ſi eſt
legalior,& magis inſtructus de facto litis,
& ſic licet alias procurator in rem ſuam
ſit admittendus in iudicio ad litigandum
ut d.l.qui ſtipendia,C.de procur.cum ſimi
libus,tamen ſi eſt aliquis homo cauilloſus
qui multum uexaret aduerſarium , adeo
quod dominus eſſet legalior eſt ī arbitrio
aduerſarii nolle litigare cū eo ſed potius
cum principali,ut hic concordat text.in l.
1.in ſi cum l.ſeq.& ibi glo.infra de alien.
iud.mu.cau.fac.& ita per hanc l. limitan-
tur omnia iura loquentia de procuratore
32 in rem ſuam. † Amplia hanc l.procedere
non ſolum in actore ſed etiam in reo ut ſi
pro curator in rem ſuam cōpareret ex par-
te actoris,quia reus poteſt dicere,uolo liti
gare cum principali qui eſt legalior,ita di
cit Bar.hic facit tex.in l.cum miles, ff. de
alie.iud.mu.cauſa fac.hæc ampliatio cor-
roboratur per illam regulam.quę ſe habet
quod ſtatutum uno ex correlatiuis,cenſe-
tur ſtatutum in alio l.ſi.infra de accept.l.
l.ſi.C de indic.uid.toll. unde quod ſtatui-
tur per hanc l.in actore ſtatuitur etiam in
reo & ad ipſum extenditur tanquam ad a-
liud correlatiuum,quod qualiter procedat
33 uide infra ſuper declarationem Bart.† Ha-
bes ergo ex prædictis unam electionem
quam.habet actor in iudicio per leg. adde
quod actor habet aliam electionem in iu-
diciis videlicet quod vbicunque reus ha-
bet plures iudices competentes eſt in ele-
ctione actoris coram quo uelit ipſum cō-
uenire,& non poteſt reus declinare forū,
ita tenet Bal.in l.cum clericis, C.de epiſco
pis,& cler.& Abb.in cap.cum ſit generale,
col.1.de for.compe.de hoc eſt glo.in l.ult.
C ubi in rem act.& glo.in cap.ſtatutum,
§.cum autem in uerſic.recuſet, de reſcrip.
lib.6.& Barto.in l.ſi per errorem,in fi.ſup.
de iuriſd.omn.iudic & glo.in cap.dilecti,
de foro compet.quod limita quando plu-
res iudices eſſet competentes de iure com-
muni,ſecus ſi de iure ſpeciali,puta ex priui
legio,quia tunc eſt electio rei , coram quo
conueniatur tex.eſt in auth.habita, C ne.
ſi.pro pa.in uerſi.uerum,&c.& not.Bal in
34 d.l.cum clericis. † Tertiā electionem ha
bet actor in iudiciis, ubicunque debitor
promiſit ſibi alternatiuè unum quod eſt
in obligatione,& aliud ad cautelam ipſius
actoris,ut ſi promiſi alicui ſoluere cētum,
vel dare pignus ſeu fideiuſſores,nam tunc
actor poteſt præcisè petere quod ſoluat cē
tum , & non poteſt reus dicere, uolo dare
pignus vel ſideiuſſores,ita tenet Barto.in l.
quamis infra de pig.ac.& Ale.in leg.4.§.ſi
ex conuentione infra de re iud.& Alex. in
l.qui duos infra de leg.1.& Sal.in l. quod
fauore,C.de legi.& Sal.in l.1.col.2.qui ſat.
cog.& ex hoc limitatur illud quod vulgo
dicitur, in alternatiuis electio eſt debi-
toris,ut habetur in l.plerunque.§.ſi. infra
35 de iure dot.† Quartam electionem habet
actor uidelicet quādo eſt ſibi facta ꝓmiſ-
ſio in definita ut ſi quis conſtituat ſibi ſer
uitutem eundi per fundum ſuum non ſpe
cificando per quam partem fundi, nam
tunc electio eſt actoris per quā partē uult
ire,& poſt quā elegit ſemel, non poteſt am
plius uariare,tex.eſt,& ibi Bal.& Flo. in l.
ſi cui inf.de ſerui.& gl.in l.ſi uin.ſupra de
36 ſeru.ruſt.præ.† Quintam electionem hēt
actor in alternatiuis remediorū uel actio-
num,ut quando actori competunt plures
actiones ad idem ſeu plura remedia,poteſt
eligere id quod uult,ita tenet Bart.in l.cū
proponas,in ſi.C.de tranſ.& Bald.in leg.
1.C.ſi ſer.extre.per tex.in l,quod in here-
dem.

dem.§.eligere infra de trib.& l.cum filius.
§.uicarijs infra de leg.2.& Barto. in 1.col.
2.infra de ac.emp.& Bald in c.1.§.ad hoc
col.6.in fin.de pace iur.fir.pro hoc eſt tex.
37 in leg.eſt in arbitrio C.de act.& ob.† Sex
tam electionem habet actor in alternatiuis
locorum,ut ſi quis promiſit dare centū Ca
puæ uel Epheſi, eſt in electione actoris in
quo loco uelit ipſum conuenire, quia ſi eſ-
ſet in electione rei,nunquam ſolueret,cum
ſemper mutaret locū,caſus eſt in l. nō utri
que in prin.& ibi *Bar.*infra de eo quod cer.
38 lo. † Septimā electionē hēt actor,qui hēt
inſtromētū debiti, in quo ſunt obligata ſi
bi multa bona exiſtenti penes plures & di
uerſos poſſeſſores , nā pt actor eligere quā
rem vult, & eligere unū poſſeſſorē,contra
eū integre ſatisfieri, nec pōt ille opponere,
ꝙ plures ſunt poſſeſſores aliorum bonorū
& quod oēs cōueniantur pro rata,caſus eſt
& ibi hoc tenet Bar.in l.creditoris infra de
diſtrac.pig. & idem Bar.in l. Moſchis inf.
39 de iure fiſci.† Octauam electionem habet
actor in cauſis ſūmariis,quia poteſt eligere
an uelit petere in ſcriptis,uel uerbo glo.eſt
in clemen.ſæpe.§.uerum in uerſ.ſiue.& ibi
Car.in 13.q.de uerbo.ſign.debet tamen ex
ore actoris reduci in actis id ꝙ petit ſcđm
40 gl.ibi.† Nonam electionē actor habet in
legatis cum legaretur in certum de certis ,
ſic ſi teſtator habens duos ſeruos dixiſſet le
go unum ex ſeruis meis. Titio,non expri-
mēdo quē ſeruū legaſſet,nam tunc Titius
actor elegit quē vult.caſus eſt in l.q duos.
infra de leg.& not.*Bart.*in leg.1.In prin.in
fra de .optio.lega. ꝙ ſane intellige quando
uni legaretur ſi uero dixiſſet teſtator unū
ex ſeruis meis lego Titio,& alium Sempro
nio,in iſto caſu illo qui eſt primo noīatus
a teſtatore,dēt prius eligere c.ita ſingulari-
ter decidit *Bar.* in d.l.qui duos, & ibi Alex.
41 † Decimam electionem habet actor in ca-
ſu multū notabili. qui ſolet ſæpius accide-
re,quidā promiſit mihi quod poſſim extra
here duo plauſtra lignorum,uel unū plau-
ſtrum de nemore ſuo extraxi primo unū,
uolo deinde extrahere aliud promiſſor nō
vult,quia promiſit unū uel duo,unde vult
eligere unum,ſed ego uolo eligere,dico ꝙ
mea eſt electio , ut poſſim eligere duo, ita
decidit. Ia.de Raue.in §.huic autē inſt. de
act.& ibi ſequitur Ia.in leg.1.col.8.ſup.qui

ſat.cog. Allegat ita tenere Pe. de Bellap.in
l.cū quidam.C.de uerb.ſig. per ea quæ uo-
luit Bar.in leg.quamuis.infra,de pig.&c.q2
hęc alternatiua cēſetur appoſita in fauore
creditoris,unde eius erit electio,per ea quæ
dicta ſunt,ſupra in tertia electione. Expe-
ditis teſtualibus,uenio ad gl.& capio.1. gl.
magnam in uer.ſi actor. quā gl. pro clario
ri intelligentia diuido in duas partes prin.
In prima parte ponit caſum ad hāc le. qua
tuor modis in ſecūda parte per uiam cuius
qōnis,vult tollere unum contrarium,ſecū
da pars incipit ibi. ſed ſcđm hoc &c. Item
prima pars ſubdiuiditur in quatuor parti-
culas,prout quatuor ſunt caſus poſitionis,
ſecunda incipit ibi. Et pōt poni caſus. Ter
tia ibi ſecūdo,pone &c. Quarta ibi.tertio
42 ſecūdum Ioannem &c.† Pro expeditione
huius gl.quæro ſup ea qualiter pōt poni ca
ſus ſuper iſta l.dicit gl. ꝙ poteſt poni caſus
per l.de illo & l.electio, infra de noxa.& l.
et ſi ſit.§ item ſi quis dolo 2.de peti.here.
& hoc ſecundum Cla.& adde in quib. lo-
cis eſt in poteſtate actoris conuenire poſ-
ſeſſorem,uel cum qui dolo deſijt poſſidere,
& ſic uidetur concordare cum iſta l.Gl.nō
approbat, neque reprobat hanc caſus poſi
tionem,ſed immediatè tranſit ad aliam,ta
men de mente Bar.hic non ualet hæc poſi
tio,quia in illis iuribus poſſeſſor non dicit
procurator,in rem ſua ſed potius uenit,ut
dñs in quē eſt facta plene alienatio rei peti
tę,merito non conuenit huic l.q̄ loquitur
de procuratore in rem ſuam. Sum.nunc in
2.parte huius glo.in qua ponit caſum alio
mō,videlicet ego poſſidebā vnum librum
quem tu dicebas eſſe tuum,conuenisti me
rei uēdicatione ad iſtum librum,ego poſt
litē conteſt.vel ante alienaui hunc librum
Titio cauſa mutandi iudicij,tu actor petes
conuenire me alienantem,uel illū Titium
in quem alienaui.gl.reprobat hunc caſum,
q2 ille Titius nō dř procurator in rē ſuā,
ſed potius dñs cū i cū ſit facta alienatio, &
trāslatorū ius ꝙ erat penes alienantē & ſic
conuenit huic l. ut modo dixi quia iſtas
duas caſus poſitiones inferret ſecundum
Bal.hic ꝙ ſi actor cōuenit cū qui dolo de-
ſiit poſſidere , poſſeſſor cōpareret & vellet
ſuſcipere iudicium pro ſuo intereſſe, poſſet
actor dicere,nolo litiga.tecū, ſed cum pri.
qui eſt legalior, & in hoc non eſt verū q2
ille

iſte poſſeſſor eſt vere principalis, & repelli
non poſſet a litigando pro ſuo intereſſe,
ut dicit Bald. hic, nec tunc curatur de lega
liori, & cum hac reprobatione tranſit *Bar.*
hic. Deinde glo. uolendo ſaluare hanc poſi
tionem dicit niſi dicas quod donaui tibi id quod
ex lite fueris conſequutus, quaſi uelit dice-
re gloſſ. quod poſſet poni caſus, quod ego
conuentus non alienaui proprie librum
cauſa transferendi dominum, ſed tantum
conceſſi ipſum Titio ut defendat ſibi litẽ
per te motam ſuper illo libr. & donaui ei
omne quod quererit ex dicta lite conſecu-
tus, ut ſi forte obtineat, in totum libr. ſit
ſuus ſi vero tranſigeat, ſit ſuum quicquid
ex tranſactione conſequitur, & hæc fuit
mens huius gloſſ. ita declaratæ, tamen gl.
non obſtante hac ſaluatione non firmat
pedes, ſed tranſit ad aliam caſus poſitio-
nem. Nota tamen ex iſta glo. multum ſin
gulariter ſecundum *Bar.* & Bald. hic quod
quando tertius compareat tãquam princi
palis & pro ſuo intereſſe nõ ut procurator
in rem ſuam non poteſt ſibi opponi quod
dominus eſt legalior, & ſic non poteſt re-
pelli a litigando. Iſtud præcipitur ex re-
probatione, quam facit glo. & per hoc ha-
bes notabilem limitationem ad hanc leg.
ut non procedant in eo qui compareret ut do
minus & principalis poſſeſſor. Secundo per
iſtud dictum habes optimã declarationẽ
ad illa leg. de illo, & ad d. §. item ſi quis do
lo, ſcilicet quod in terminis illarum ll. non
poſſet actor repellere poſſeſſorem offeren
tem ſe liti, dicẽdo quod principalis qui de
ſiit poſſidere eſt legalior, quod nota. Sum
nunc in tertia par. glo. in qua pono caſum
hæres uendidit hæreditatem in qua hæredi
tate ego eram debitor hæreditarius, emptor
conuenit me utili actione, ego uolo recon
uenire emptorem ex perſona uenditoris,
quia uenditor erat mihi debitor, et in hac
reconuentione uolo, ut cõpareat uẽditor,
tãquã principalis, et legalior poſſum hoc
dicere, ſecundum iſtam lec. ſecundum quã
iſta l. intelligitur loqui in recõuentione, &
ſecundum hoc exponeretur ſi actor i. ſi
reus conuentus qui in reconuentione eſt
actor. gloſ. reprobat hunc intellectum per
leg. 1. C. de pact. & leg. 2. C. de hæred. uel
ac. uen. ubi habetur quod emptor hæredi-
tatis non poteſt conueniri, niſi ſpõte uelit
unde per hoc excluditur quod ego poſſim
hunc emptorem reconuenire multum per
d. l. & ſic hæc lec. non procedit. Deinde gl.
uolẽdo ſaluare hãc lec. dicit ſed certe imo
eſt bona poſitio quia aliud eſt cõueniri, &
aliud reconueniri, quaſi uelit dicere, gl. illæ
ll. quæ dicit emptorem hæreditatis nõ poſ
ſe conueniri niſi ſponte uelit, procedunt in
cõuentione principaliter facta, ſecus in re
conuentione, quia poteſt inuitus recõueni
ri, & hoc uoluit dicere Bart. hic qui cõiter
hẽtur corruptus, ibi dum dicit, poſtea ſuſti
net quod imo poſſum eũ recõuenire, licet
43 non principaliter, &c. † Ex iſta parte glo.
ita declaratæ habes colligere naturã recon
uentionis quæ eſt, & in quo differt a con-
uẽtione, quia licet ſit aliquis priuilegiatus
ut inuitus trahi non poſſet per conuentio
nem coram aliquo iudice, ſi tamẽ ipſe con
ueniat alium coram illo iudice poteſt ibi-
dem inuitus recõueniri, et hoc eſt inductã
per illam rationem æquitati, traditã in au
then. & conſequenter & in l. cum Papinia-
nus in fi. C. de ſen. ubi dicitur, cuius in agẽ
do quis ſeruat arbitrum eundem habere iu
44 dicem contra ſe non dedignetur. † Hinc
eſt quod licet clericus non poſſit conueni
ri coram iudice laico. capit. ſi diligenti de
for. compe. & auth. ſtatuimus, C. de epiſ. &
cler. tamen ſi conueniat aliquem laicum co
ram iudice laico poteſt coram eodem per
conuentum reconueniri. ut tenet Bar. in di
cta authen. & conſequenter in fi. & gloſ. in
c. 1. de [illegible] per. et habetur plene per Fel. in
cap. [illegible] de iud. pro hoc habemus
in [illegible] ritum magnæ curiæ uicariæ in
45 nu. 151. qui incipit. Item quod clericus &c. †
vltimo loco gl. reprobat iſtã caſus poſitio
nem ex alta ratione quia in iſto caſu ceſſio
fuit ex cauſa non lucratiua. leg. ſi quis in
rem. infra eod. quaſi uelit dicere glo quod
iſta caſus poſitio præſupponit quod hære-
ditas fuit empta, et titulus emptionis eſt ti
tulus onerosus, & quando quis ſuccedit ex
titulo oneroſo, non poteſt recõueniri et per
ſona cedendis, niſi ceſſio ſit facta in fraudẽ
ut habetur in d. l. ſi quis in rem, & ibi not.
46 † Circa hanc lec. Bar. hic ſaluat eam ſequẽ
do opi. Hug. & *Iac. But.* & intelligit quod
hic emptor hæreditatis ſpõte ſe obtulit de
fenſioni in cauſa recõuẽtionis et ſic ſumus
in terminis, d. l. 1. C. de pact. verũ actor uo
luit

luit potius hæredem tanquam legaliorē, & ita intelligendo hanc lect. est optima ſecundum Bar. ex qua habes notabilem extenſionem ad hanc l. quæ loquitur in cauſa conuentionis, ut procedat etiam in cauſa conuentionis.

47 † Deuenio ad quartam partem huius glo. in quo ponit caſum etiam in cauſa reconuentionis, uerū in hoc ſolum differt a præcedenti, quia ibi fuit ceſſio ex cauſa onerosa, hic autem ex cauſa lucratiua unde declarando gl. pone ſic caſum, ego eram debitor tuus in centūm, ceſſiſti hanc actionem Titio contra me, Titius egit contra me ex iure ceſſo, & ſatis dedit de defendendo in alia cauſa, ad q̃ tenetur, ex quo erat ceſſionarius ex cauſa donat. & ſic titulo lucratiuo, deinde ego uolo reconuenire cedentem, uel procuratorem ceſſionarium, poſſum hoc facere, quia fuit ex cauſa lucratiua. Et ſi ceſſionarius ſe liti offert, poſſum dicere, compareat principalis, quia eſt legalior, & in hac ultima lectu. reſidet glo. item has duas lec. tenet Barto. hic, & dicit utramque eſſe bonam, ſed præcedentem eſſe meliorem intelligendo eam ſecundum Iac. But. ut ſupra. Ex prædictis ergo patet quod habemus hic quatuor lect. quarum primæ duæ loquuntur in conuentione, & aliæ duę in reconuentione, prout aduertit hic Bal. primæ duæ fuerunt reprobatæ, quia non loquuntur in procuratore in rem ſuam ut loquitur hæc lex, ſed potius in domino, prætendente principale intereſſe iſtæ ſequentes duæ approbātur hīc per Bar. ut ſupra dixi tamen Bald. hic ſubtiliter conſiderando dicit quod adhuc iſtæ duę ultimæ ſibi non placent, quia non conueniunt huic leg. quæ loquitur in procuratore in rem ſuam, nam ille ceſſionarius reſpectu reconuentionis nullum habet mandatum, nec dici poteſt procurator in rem ſuam, & ſic iſta leg. eſt male exemplificata in cauſa reconuentionis unde ſecundum Bal. omnes iſtæ quatuor lecturæ rēmanent reprobatæ certe conſideratio Bal. eſt ſubtilis, adeo quod iſtæ leę. in cauſa reconuentionis non uidentur carere dubio.

48 † Tamē ad hoc ut iſta l. reddatur magis notabilis & ampliata puto ſuſtentari poſſe opin. Bart. quod imo iſtę duæ lect. in cauſa reconuentionis procedant, & conueniant huic legi. Et conſidero quod prima lect. iſtarum duarum ponit exemplum in emptorem hæreditatis reconuento, qui emendo hæreditatem, cenſetur emere omnia iura actiua, & paſſiua ipſius hæreditatis ſaltem in effectu, iura enim actiua tranſiuit ipſo iure utilia in emptorem, l. emptor, C. de hære. vel ac. uend. paſſiua autem non tranſeunt, quia ita paſſiuum non poteſt in alium transferri, niſi conſentiente creditore, ut no. Bal. in leg. prima, C. de pactis per l. ſi mandato meo, §. 1. infra manieram effectus iurium paſſiuorum tranſit in ipſum emptorem, quia licet ipſe nō poſſit conueniri inuitus a creditoribus, ſed ſolum uenditor, tamen tenetur ſoluere & extraere uenditorem indemnem, leg. hæreditatem, & ibi habetur, infra, de dona. & leg. 2. C. de hær. uel ac. uen. vnde conſidero q̃ venditor vendendo hereditatem cenſetur cedere actiones actiuas utiles, ut d. l. emptor, & etiam effectum paſſiuarum, qui ſaltem tacite ex iuris diſpoſitione cenſetur ei mandare quod extrahat ipſum uenditorem indemnem a creditoribus hæreditariis in ſectu per d. l. 2. & d. l. hæreditatem. Modo ad propoſitum, quādo iſte emptor ſponte ſe offert ſecundum Bartol. ad defenſio, uend. toris in cauſa reconuentionis, facit id ad quod in effectu habeat tacitum mandatum præſupponendo, quod debitum reconuentionale erat hæreditarium, quia in effectu ipſe tenebatur illud luere, unde bene poteſt dici procurator in rem ſuam, & ſic remanet reſtricta iſta ſaluatio Bar. ſolum in debito hęreditario, ſed ſi debitum eſſet extraneum & ex alia cauſa quam ex cauſa hæreditaria tunc dict. hęredem. opi. Bald. quia tunc non poſſet dici procurator in rem ſuam aliquo modo in cauſa reconuentionis. Eodem modo conſidero in quarta lect. C. poſſit ſaluari glo. & Bal. ab impugnatione Bar. quia in ea ceſſionarius erat ex cauſa lucratiua, qui ipſo iure tenetur defendere cedentem in cauſa reconuentionis, leg. ſeruum quoque, §. fin. infra eodem, & not. gloſſ. in dicta leg. ſi quis in rem infra eodem unde, cum creditur ſibi actio ex cauſa lucratiua cenſetur, ceſſa cum hoc onere defendendi, & ſic ſaltem tacite ex iuris diſpoſitione ſeu interpretatione cenſetur ad hoc habere mandatum, unde poteſt dici procurator in

in rem ſuam, ſicut in ſimili dicimus quando uendo hæreditatem, nil cedo expreſſe, & tamen ipſo iure tranſeunt utiles actiones, ut d. l. emptor. Eodem modo quando datur nomē debitoris in ſolutum, ipſo iure ex diſpoſitione legali trāſit utilis actio, l. fi. C. quando fiſ. vel priua. & tamen dr̄ ille procurator in rem ſuam ex patre actoris, ita ergo eſt dicendum ex patre rei, & ſic remanet defenſata opi. Bart. per quam habemus extenſionem ad hanc l. ut procedit

49 ēt in cā reconuentionis. † Capio 2. partē principalem huius gloſſ. in qua quærit ad quid prodeſt facere procuratorem in rem ſuam, ſi habet neceſſe litigare ad uoluntatē aduerſarii, quia ſi aduerſarius non vult litigare ſe cum ſed cum dn̄o, repellitur a litigando ut hic gl. ſoluit & dat uerū intellectum ad hunc tex. ſ. ut procedat qn̄ perſona dn̄i eſt legalior & melius nouit factum vnde vult dicere glo. quod poteſt prodeſſe quando ita eſſet legalis procurator in rem ſuam ſicut dominus, & pari modo nouiſſet factum, quia tunc actor non audiretur. ſed deberet litigare cum procuratore in rē ſuam, & cum gl. concordant & *Bar.* & Bal. hic gl. in l. plane, infra fami. her. Venio ad gl. fi. in uer. qui rem. Quam diuido in duas partes, in prima partu declarat text. in l. 2. format unam quæſtio. Secunda ibi, ſed q d &c. Dicitur in tex. quod poteſt actor eligere dominum potiusquam procuratorem in rem ſuam, dicit gl. quia transfert iudicium, quaſi dicat illud iudicium quod proſequebatur actor contra dominum, uolebat hic procurator in ſe aſſumere, leg. ſolutionem infra de ſolu. & ideo hoc inuito actore fieri non poſſet, ut not. in d. l. ſolutionem. Ex hac glo. colligit Bald. hic quintum intellectum ad hanc legem, & iſtum quintum approbat, & dicit eſſe ueriorem cęteris, & ſecundum iſtum intellectum eſſet ponendus caſus, quod hic dum conuenirem debitorem meum, quidam tertius ſe obtulit ad ſuſcipiendum iudicium animo nouandi, poſſum dicere compareat principalis ſi eſt legalior, ſecundum Bald.

50 hic. † Et licet Bal. teneat hunc intellectum ut ueriorem, tamen ego indubitans teneo hanc lect. non procedere, quod glo. & *Bal.* male loquantur, & quod hic intellectus ſi deterior cæteris, quod clare oſtendo. Nam gl. dicit iſta verba, ſ. quia transfert in ſe iudicium, leg. ſolutionem infra de ſolu. ſuper quibus uerbis præſuppono quod gl. debet intelligi ſecundum leg. quam allegat, ut no. Bar. in leg. non ſolum, §. ſi liberationis uerbo infra de liber. legat. & Ioan. And. in ca. cum nuntius de teſti. unde dum illa gl. allegat d. l. ſolutionem, vult dicere quod iſte procurator ſuſcipiebat iudicium animo nouandi, quia iſte eſt uerus eſt intellectus ad illam legis ſolutionem ſecundum glo. Bar. & Pau. de Caſt. ibi Ex hoc ſequeretur quod iſte ſuſcipiens iudic ū animo nouandi, poſſet inuito actore comparere, quādo perſona domini non eſſet legalior, quia tota diſtinctio huius legis conſiſtit, an ſit legalior perſona domini, & tūc non admittitur procurator alias ſecus, iſta conſequentia eſt euidenter falſa, quia ſecundum ueram & communem concluſionē, quando tertius vult ſuſcipere iudicium animo nouendi & liberandi debitorē, non admittitur indiſtincte inuito actore, ſiue ſit legalior ſiue non, ita tenet *Bart.* in dicta leg. ſolutionem, pro hoc eſt, & text. & ibi *Bar.* in leg. ſi mandato meo §. primo, infra mand. & *Bart.* in l. liberto, §. fi. infra de nego. geſtor. & in hac l. ſed ſecundum iſtum intellectum gloſſæ, adhiberetur illa diſtinctio, an ſit legalior adaptando ipſum ad hanc legem, unde apparet quod eſt falſus intellectus, & eodem modo *Bal.* qui ipſum ſequitur male loquitur, unde in hac prima

11 parte huius glo. & Bald. hic. † In ſecunda parte glo. quæ titu. quid actor dicit dominum eſſe legaliorem, procurator dicit ꝙ ipſe eſt legalior, cui eſt credendum, dicit glo. Actori, ſentit ergo, gloſſ. quod potius actori ſit credendum, tu dic melius, ut per *Bar.* hic, & hic reſeruo dicendum ſuper eo. Et ex his gloſſa in hanc leg. explicata eſt. Habemus ex prædictis huc, uſque quinq. intellectus ad hac leg. quorum primi duo ſunt communiter reprobati, alii duo ſequentes qui loquuntur in reconuentione, approbantur hic per Bar. licet Bald eos reprobet, ego tn̄ conatus ſum eos ſaluare ſupra una cum Bart. uerum faciunt aliquam uiolentiam ad hunc tex. qui loquitur per uerbum conuenire & exempla illa loquuntur de reconuentione, & ſic impropriāt literā huius leg. Quintus intellectus tenetur p Bal.

Bal. hic, quem optima ratione reprobaui.

52 † Sexto modo legit Bal. hanc l. ponendo caſum per l. plane infra fam. erci. ut ſi duo erant hæredes qui diuiſerunt hæreditatem in qua erant duo creditores, ſ. Titius in cẽtum, Męuius in aliis centum, certum eſt quod unumquodque debitum diuiditur propoſitione hęreditaria inter hæredes ipſo iure l. ea quę c. famil. erciſ. & l. 1. C. ſi certum pet. & l. pro hæreditariis, C. de hæred. actio. adeo quod Titius habet ſuam actionem in quinquaginta contra unum hæredem, & in alium hęredem in aliis quinquaginta, & ita etiam Mæuius. Modo conuenit inter iſtos hæredes quod unus ſoluat totum debitum Titio ꝙ alius Męuio, Titius modo conueniebat utrumque hæredẽ ad quinquaginta, ille qui erat hęres & promiſerat ſoluere totũ Titio, comparet ut procurator in rem ſuam, & vult ſuſcipere totũ ibdi cium & pro quinquaginta cohęredis, poteſt creditor dicere compareat principalis, quia eſt legalior & hæc lect. põt applaudere huic l. & eam tenet glo. in d. l. plane, & puto eam recte procedere, vnde in hoc teneo cum Bal. hic.

53 † Vltra tot & tantas lect. datas ad hanc l. ego adeo ſeptimam lect. & magis planam & notabilem, & puto quod hæc fuerit vera mens huius l. per quam lecturam non violatur in aliquo litera huius tex. Pono igitur caſum ſic. Ego eram creditor hæreditarius in centum, hęres vendidit hæreditatem, ego creditor conueni hæredem, eundemq. uenditorem ad dicta centum, quia emptorem conuenire non poteram inuitum per d. l. 2. C. de pac. Emptor ſponte ſe offert ut procurator in rem ſuam ad ſuſcipiendum iudicium non tamen animo nouandi, ego dico, Volo ut comparet principalis, ſ. vẽditor quia eſt legalior, quæritur an poſſim hoc dicere: & decitur hic ꝙ ſic, & iſte intellectus nullum videtur habere obſtaculum, & loquitur in cauſa conuentionis, non autem reconuentionis, & ſic eſt conformis cum l. noſtra. iſtud exemplũ uerificatur per l. vlt. §. Titius inf. de cond. indeb. ubi eſt caſus optimus ad ſciendum qualiter conſtituatur procurator in rẽ ſuam ex parte rei, & no. glo. in l. Plautius inf. eo. hunc intellectum puto ueriorem cæteris, & tunc iſto ꝑtranſeo ſuper hac l. Expeditus gl. & lec. huius l. venio ad apparatum, & ad ſuppletiones, & primo Bar. hic relatis gl. format duas oppo. ſimul uidelicet de leg. 1. §. vſus ſupra eo. vbi qui non vult comparere per ſe, poteſt ſe defendere per procuratorem, hic dicitur quod tenetur comparere principalis ad inſtantiam actoris, ergo male. Item opponit de l. ſoluendo infra de neg. geſt. & l. ſolutionem infra de ſolu. ubi dicitur quod poteſt quis defendere aliquem etiam inuitum, & pro eo ſoluere, hic dicitur contrarium, quia defenſor repellitur a litigando, ergo male.

54 † Pro ſolutione horum contrariorũ par. hic facit 4. membro diſtinguendo quę etiã reaſſumit idem *Bar.* in d. l. ſolutionẽ, & tangit in d. l. liberto. §. ult. infra de neg. geſt. & in omnibus bene loquitur. Ego autem reſumam iſta qua addendo unicuiq. concluſioni ſuppletiones neceſſarias. prima igitur concluſio eſt ſi debitore conuento tertius compareat ad ſuſcipiendum plenum iudicium in ſe animo nouandi, & transferendi iudicium, & actionem in perſonam ſuam, & liberandi penitus debitorem a toto debito, non cogitur actor iſtum admittere, ſiue non, unde actore uolente, repellitur a litigando iſtud probatur per d. l. ſi, mandato meo, §. 1. & ibi Bar. in d. l. ſolutionem, & in d. l. liberto. & hic Et hæc concluſio eſt vera & communis ita loquitur d. l. ſoluendo, & d. l. ſolutionem, quæ l. quo ad iudicium ſuſcipiẽdum, debent intelligi uolente actore, non autem eo inuito, ut dicit gl. & *Bart.* in d. l. ſolutionem. Et hæc ſit prima limitatio ad iſtam concluſionem, ſ. vt non procedat actore uolente, quia tunc admittitur tertius, & debitor liberatur, ut no. in d. l. ſolutionem.

55 † Secundo ſingulariter limita hanc concluſionem procedere, quando tertius uellet iudicium ſuſcipere, ut ſupra ſecus, ſi vellet ſoluere debitum pro debitore conuento, quia tunc poteſt ſoluere creditori etiam inuito, & liberare debitorem etiam inuitum a moleſtatione creditoris, & cogitur creditor, hunc admittere ad ſoluendum, imo ſi nollet recipere ſolutionem, poteſt ille tertius eam offerre vel deponere quæ oblatio erit tantæ uirtutis, ut impediat debitorem ulterius conueniri poſſe. Ita multum notabiliter tenet *Bald.* Ang. l.

Fulg.& Pau.de Caſt.& ibi etiam Iaſ.in l.tale pactum,§.poſt diuiſionem,ſupra de pac. & dicit ibi Baldus notari ex illo text.quod extraneus habet ius offerendi debitum, & liberandi debitorem,l.qui decem,§.i. infra de ſol & l.cum poſtliminii. C.de captiuitate obſignatione.C.de ſolu.

56 † Secunda concluſio vera eſt, ſi debitore conuento comparet tertius ad ſuſcipiendum iudicium non animo nouandi nec debitorem liberandi, ſed tanquam procurator in rē ſuam animo defendendi pro ſuo intereſſe, & tūc iſte admittitur ſi perſona domini principalis non ſit legalior, alias ſecus,& ita loquitur hæc l.& d.l.plane,cum glo. infra fami.ercis.c. & de hac legalitate debet diſputari.in principio litis,quia ſi actor ad miſit procuratorem in rem ſuam, & non oppoſuit quod dominus erat legalior, ſibi præiud cauit,& non poteſt ulterius iſtud opponere ſecundum Bar.hic & bene. Quod intellige & declara,ut dixi ſupra in euidentia libus in uer.7.vtilitas,&c.

57 † Ex dictis. Bar. ſuper iſto ſecundo membro collige tria notabilia,primum quod ſicut exceptio declinatoria,& recuſationis iudicis debet opponi in principio litis, antequam aliqua exceptio opponatur ut no. Bar.& Ale. in l. quidam conſulebat de re iud. & no. Bar & doct.in l.ſi conuenerit.ff.de iur.om.iud.ita etiam exceptio declinatoria, & recuſationis aduerſarii,ut hic.

58 † Secundum notabile eſt, ꝙ poſtquam procurator in rem ſuam eſt admiſſus ad litigandum per aduerſarium,non poteſt vlterius petere aduerſarius ut cōpareat principalis ad ſe examinandum, ut principalē, & legaliorē, quia non dicitur vlterius principalis ad hoc, ut eius confeſſio poſſit præiudicare procuratori.

59 † Tertium notabile eſt,quod confeſſio principa.non nocet procuratori in rem ſuam admiſſo in iudicio, poſtquam fuit notum aduerſarium illum eſſe ceſſionarium,vel aliter eſſe procuratorem in rem ſuam, ſecus ſi nondum ſciuiſſet id,quia ſibi tunc noceret, ut nota Bart. & doctor.in l ſi cum emptore.ſupra de pactis,& probatur in le. ultima ſupra de tranſact.contrarium tamen uidetur tenere Bal. hic in fin.col.tamen non eſt contra ſi recte inſpiciatur.

60 † Tertia principalis concluſio eſt, ſi debitore conuento compareat,tertius cū mandato ad eum defendendum tanquam procurator ſimpliciter ad utilitatem domini non autem propriam, tunc indiſtincte admittitur ſiue dominus ſit legalior ſiue non ita loquitur tex.in l. 1. §. vſus ſupra eod.tit.

61 † Quod limita primo procedere in cauſis ciuilibus,uel criminalibus,in quibus irrogatur pœna a relegatione infra, ſecus ſi a relegatione ſupra quia tunc non admittitur procurator, ſed ipſe principalis comparere tenetur.l.penu.§.ad crimen & ibi Bar. inf.de pub.iud.

62 † Secundo limita niſi ex aliqua iuſta cauſa iudex,uellet facere comparere principalem,& nollet procuratorem admittere, ut quia eſt rixoſus,& tabula, quia poteſt hoc facere etiam in cauſa ciuili. l.ultima & ibi glo.& docto.C.de procurator.

63 † Tertio limita hanc concluſionem non procedere, quando aduerſarius in aliquo articulo uellet præſentiam domini,ut ipſum examinari faciat ut principalem,& legaliorem, & tanquam melius de cauſa informatū, quia tunc tenetur dominus uenire perſonaliter in iudicium ad teſtationem quaſi principalis faciendam, atque eo iure utimur, ita tenet Bar.hic per d.l.ult.& ibi gl.C.de procur.ſi uero dominus eſſet abſens, uel non poſſet iudicium uenire, tunc procurator debet mittere ad eum in loco ubi eſt,ad ſe examinandum,ut principalem, ſecundum Bar.hic per l.generaliter.§.his de præſentibus.C.de rebus credito.

64 † Sed iuxta hoc cadit notabile dubium, ſi dominus eſt abſens, & eſt mittendum ad eum pro ipſo examinando ad inſtantiam aduerſarii, cuius expenſis mitti debet Baldus in dicto §. his de præſentibus, uidetur dicere quod expenſis petentis, & ſic expenſis aduerſarii, contrarium tenet Bal.hic,& uerius,ſcilicet,quod mitti debet expenſis ius abſentis examinandi, & ita fuit deciſus iſte caſus in ſacro con ſ. Neapolitan.ut eſt deciſ.177.pro hoc eſt glo. in l. 2.§.defendi infra, ex quib. cauſ.in poſſeſſ. ea.& ideo eſt,quia non debet deterior fieri conditio litigantis propter abſentiam aduerſarii, ſed ipſi abſenti debet abſentia ab eſſe. Et ex hoc uerificatur illud quod in ſimili dixit Bartol. in dicto. §.defendi,quod ſi aliquis abſens mittit procurato

rem ad litigandum mecum, ego potero petere copiam mandati procuratorij ſumptibus ipſius abſentis. nec fiat. deterior cōditio mea propter eius abſentiam, quod eſt ualde quotianum in practica. Idem in ſimili notat. Bartolus in lege prima, in fin.
65 C. de procuratoribus. † Quis autem dicatur principalis, ſeu quæ dicatur principalis perſona in iudicijs, ad hoc, ut ſciamus, quis debeat ſe examinare, ut principalem uide textus in authent principales & ibi Baldus in 1. not. C. de iur. calum. ubi dicit Baldus, quod principalis perſona dicit illa quæ ſub nomine litigat iudicio ꝑ hoc eſt ritus magnæ curiæ uicariæ in nu. 283. qui incipit. Item quòd quandocunq. ubi appellat principales perſonas actorū, & conuentorū per quod poteſt dici, quod perſona principalis dicitur illa quæ agit, vel conuenitur in iudicio, ut ſatis colligitur ex traditis in materia huius l.
66 † Quid autem de procuratore, an dicatur principalis, & an poſſit compelli ad ſe examinandum, principalem, ſicut eius dominus, vide Bald. in l. non ſolum col. 1. infra eo. ubi dicit. quòd ſic, quia procurator tenetur reſpondere omnibus illis poſitionibus, quibus tenetur reſpondere dominus ſi ad hoc habeat ſpeciale mandatum, alias poſſet petere terminum ad conſulendum dominum: iſtud eſt hodie clarè deciſū in regno per deciſ. conſ. Neapol. in num. 92. vbi expreſſe dedicitur, quod procurator pt compelli ad deponēdū, ut principalis.
67 † An autem quādo examinatur principalis poſſit iudex repellere eius aduocatum, uel procuratorem, dic quod ſic, ne ipſum inſtruat, ita ſentit Bald. in d. l. non ſolum, in prin. in fi. col. inf. eod. licet ſe remittat faciunt no. per gl. & Bar. in l. proxime inf. de his quæ in teſta. dele. vbi habetur, quod iudex non debet ſe conſulere cū aduocato alterius partis, & dicit glo. in conſt. regni, ut vniuerſis in verſi. cum proborum. ꝙ aduocati non debent intereſſe in conſilio ferendæ ſentētiæ, tamen iſte caſus præpoſitus eſt hodie deciſus in regno ꝑ dictū ritum magnæ curiæ uicariæ in nu. 283. qui incipit. Item quòd quādocunque. ubi dicitur, ꝙ principalis dēt examinari in ſecreto ſine conſilio aduocati uel ꝓcuratoris, & nō punitur de periurio ſi falſum deponat, ut ibi habetur. Iſtud etiā tenet Andr. de Iſer. in c. 1. §. ſimiliter de conſue. lec. feu. & de primo dict. ſ. qđ aduocatus vel procurator non debet intereſſe in examine principalis eſt deciſio Bar. in l. ſi poſtulaue-
68 rit. §. haberi. ff. de adulte. † Quod ſingulariter limita non procedere in ruſtico, uel idiota, qui eſſet examinandus ut principalis, quia in eius in examine poteſt intereſſe aduocatus, uel procurator. ad hoc ne propter eius ſimplicitatem in ſua depoſitione decipiatur. Ita tenet Hoſtien. in c. dilecti. de iud. & illud dictum ſequitur Soc. in repe. l.
69 1 col. 4. infra de vulg. & pupil. † Quid autem ſi principalis interrogauit ſuper poſitionibus non vult reſpondere? dic quod habetur pro confitente, uel negante ſecundum quod utilius eſt eius aduerſario. Ita dicit Bald. in d. l. non ſolum colum. ſi illius prin verſi. vlt. quæro. infra. eod. pro hoc eſt tex. in cap. 2. de cōfeſ. lib. 6. & in l. de ætate. §. qui tacuit infra de inter. act. Iſtud eſt etiā hodie deciſum in regno per regiam pragmaticam, quæ incip. Si reus. quæ eſt conformis cum dicto Bal. in d. l. non ſolum, & cū d. §. qui tacuit. Item habemus ritum magnæ curiæ uicariæ in nume. 200. qui incip. Item ſeruat dicta curia, quod ſi quis, &c. qui ponit practicam in hac materia. ſcilicet ꝙ quando quis citatur, ut ueniat ad ſe examinandum, ut principalem, in ultima citatione debet inſeri copia articulorum ſuper quibus vult deponere, & tunc ſi non comparet habetur pro confeſſo, & ab huiuſmodi decreto non appellatur, ut ibi habetur quod nota in practica.
70 † Quarta principalis concluſio eſt: ſi uno conuento compareat alius, qui eſt eius ſucceſſor ſingularis in plenum ius per alienationem, ad ſuſcipiendum iudicium pro ſuo principali intereſſe; non ut procurator in rem ſuam, non poteſt actor dicere compareat principalis, quia eſt legalio: ſed tenetur litigare cum offerente ſe. ita dicit Bartolus, hic in quarto membro, qui dicit ita debere intelligi iura allegata in prin. gloſſ. ſcilicet in l. de illo & l. electio, de noxa & ego dixi ſupra in prin. gl. magnæ. in 2. lec. & probatur per gloſſ in d. l. electio. dum dicit quando non ſe offert aliquis, tunc procedit illa lex ergo quando aliquis ſe offert, ſequitur, quod ceſſat electio, & tenet litigare cū illo

71 † Item circa hoc pondera uerba. Bar. dum dicit, per quod alius, quem actor uolebat conuenire, liberatur, quia per hæc uerba vſ innuere. ꝙ ſi actor conuenit eum qui dolo deſiit poſſidere, & poſſeſſor ſuſcipit iudiciū liberatur conuentus per comparitionem poſſeſſoris, & ſuſceptionem iudicii, iſtud probat in d. l. de illo. & l. ſeq. infra de noxa. allegat *Bart.* alium text. videlicet in l. ſed ſi lege. §. item ſi rem infra de pet. hær. qui tex. ſimiliter bene facit in uer. quid tamen pōt etiam exemplificari in le. etiam. §. Item ſi quis dolo. ibi euaneſcere ait, &c. eod. tit.

72 † Poſſet etiam ſuper iſto quarto membro in exemplum adduci materia nominationis in iudicio, ut ſi ego conuenio colonū, uel inquilinum, uel alium detentatorem alicuius rei, & ille nominat dominum in iudicio, nam domino comparente transfunditur iudicium in eum, & conuentus liberatur ab inſtantia iudicii l. 2. & ibi plene per Bal. & Bar. C. ubi in rem act. & not. Ab. in c. quoniam frequenter. col. pen. in fin. ut lit. non conteſtat, unde tunc non admitteretur actor, ſi diceret, Volo litigare cum colono, uel alio detentatore tanquam legalioli per prædicta.

73 † Quid autem in actore laudato comparente in iudicio, an poſſit comparere inuito actore. uide Bald. hic. in fi. col. ubi notabiliter loquitur, quia poteſt comparere altero de tribus modis. Primo modo ut ſimplex procurator. & admittitur per d. l. 1. §. tius infra eod. Secundo modo, vt procurator in rem ſuam pro ſuo intereſſe ad ſuſcipiendum iudicium, non autem animo nouandi, & tunc ſimiliter admittitur. non tamen liberatur emptor ab inſtantia iudicii per comparationem actoris, ſed prodeſt illi comparatio actoris, ut poſſit ex defenſionibus eius liberari, & obtinere, & in hoc differt a nominato in iudicio, cuius comparatio liberat nominantem ab inſtantia iudicii, ſecundum *Bart.* & doctor. in d. l. 2. C. ubi in rem actio. Tertio modo poteſt comparere in iudicio animo nouandi, & liberandi emptorem, & tunc non auditur ſecundum *Baldum* in hac l. noſtra, per ea quæ ſuperius dixi. An autem in dubio præſumatur comparatio animo nouandi, uel non, uide Alexa. in d. l. 2. C. de pact.

74 † An aūt iudicium ceptum contra emptorem debeat ſuperſederi per laudationē actoris donec compareat actor laudatus. dic quod hodie iſtud eſt deciſum in regno, per regiam pragmaticam quæ inc. Dubitationem, per quam eſt prouiſum quod ſi actor laudatus eſt præſens in illa ciuitate in qua iudicium agitatur non debet in cauſæ ſuperſederi, ſed proceditur contra emptorem vel alium ſucceſſorem, ſi autem actor eſt abſens a loco iudicii, datur terminus competens conuento ad denunciandum actori laudato in loco ubi eſt, & interim, durante termino ſuperſedetur in cauſa contra emptorem contra quem lata ſententia mādatur executioni cōtra actorem laudatum
75 ſine nouo proceſſu. ita hæc omnia habentur in d. prag. † Quærit hic Bart. quoniam iſta l. loquitur de procuratore in rem ſuam ex parte rei, quid in procuratore in rē ſuā ex parte actoris, an in eo etiam diſputetur, quæ perſona ſit legalior, & eſt exemplum ſi ceſſionarius agit contra debitorem ex iure ſibi conceſſo, an poſſit debitor dicere, Cōpareat principalis cedens, quia eſt legalior *Bar.* hic uidetur tenere ꝙ ſic per l. pen. & ſi infra de alien. iud. mu. cauſa fac. licet. Cyn. hic aliter teneat. Et in Bar. hic hæc lex ampliatur ut procedat etiam in reo conuento, ut poſſit opponere contra procuratorem in rem ſuam ex parte actoris de legalitate perſonæ hoc tetigit aliquantulum ſupra in notabilib. Bal. hic tenet contra *Bar.* & dicit quod iſta l. non habet locū in procuratore in rem ſuam ex parte actoris allegat tex. in l. procuratorem in rem ſuam, in fi. a eo. qui tex uidetur deſtruere iſtam l. ſecundum eum. & ibi proprie eſt gl. quæ dat hūc intellectum ad iſtam l. & facit pro Bal. Ego autem teneo opi. *Bar.* quam tenui ſupra in notabilibus, quæ uidetur mihi uerior, cum modificatione tamen ſeu diſtinctione infra ſcripta. Et pondero ꝙ textꝰ in d. l. pen. & ſi non facit pro *Bar.* quia ibi fuit facta alienatio cauſa mutuandi iudicii, & ita expreſſe dicitur in d. l. penu. quod debet prior dominus experiri ſi mutandi iudicii cauſa ſit facta alienatio, ergo a contrario ſenſu ſecus, unde illa l. potius a contrario ſenſu faceret contra *Bart.* in caſibus in quibus fieret ceſſio ſine fraude, & non cauſa mutandi iudicii. Nam ille titulus de alie. iu. di. mutan. cauſa fac. præſupponit dolum, &

ſine

ſine dolo nõ procedit diſpoſitio illius, titu li, ut dicit tex. in l. item ſi res, §. 1. & leg. non ſolum infra de alie. iud. mu. cauſa fac.

76 † Præterea conſidero quod illa l. procuratorem in rem ſuam, minime facit pro Bal. nec uidetur in aliquo contraria huic l. ſi bene conſideratur, nam in illa l. concurrebãt cedens, & ceſſionarius ad exigendum debitorem, & dubitatur quis debeat præferri, & dicitur, quod præfertur ceſſionarius, quod eſt uerum, concurrente altero de tribus, ut dicit ibi glo. quæ ponuntur in l. 3. C. de donat. Et ſic quæſtio non erat ibi inter reum & actorem, prout eſt hic, ſed erat inter ipſos actores, quia quilibet eorum prætendebat anteponi, unde nõ negat ille tex. quod ſi reus oppoſuiſſet ceſſionario, compareat principalis qui eſt legalior, quod non debeat audiri, & ſic uidetur longe diuerſus caſus ab iſta l. uerum quia contra Bart. habemus magnorum uirorum auctoritates, uidelicet gl. in d. l. procuratorem. Cyn. in d. l. ult. inf. de alie. iudi. mu. cau. fac. & Bal. hic & in d. l. procuratore, non eſſet tutum ita indiſtincte tenere, contra eos, maxima cum pro opi. Bar. non habemus tex. in terminis loquente in actore ſicut in reo, & ſic opin. Bar. non poſſet ſaluari ſi c per extenſionem huius, l. ut ſtatutum in reo extendatur ad actorem & econtra l. ult. inf. de accep. propterea, ſaluo meliori iudicio, ego concordaré, ita huiuſmodi opi. ut diſtinguamus, aut cedens alienauit doloſe cau. mu. iud. & tunc indiſtincte ſit uera opin. Bart. per d. l. pen. aut iſtud non apparet, & tunc ſimiliter teneo opin. Bart ut reus poſſit opponere, ut compareat principalis, quia eſt legalior. & ſi principalis uellet comparere diſcuſſo de legalitate præfertur ceſſionario minus legaliori, ſi autem nollet comparere, & tũc quia nemo inuitus agere compellitur, puto quod admittatur ceſſionarius inuito reo, quia alias eſſet in poteſtate rei eludere debitum, nolente agere cedente. & ita procedat opi. Cyn. & Bal. Et ad hoc me mouet ratio Bald. qui ſe fundat hic ſuper illa ratione, quia nemo inuitus agere cogitur, ergo a contrario ſenſu, ſi ſponte ueniret ad agendum, ceſſaret ratio Bal. & ita cũ hac diſtinctionem pertranſeo. Adde quod Rapa. etiam nititur hic concordare opi. ut hic per eum.

77 † Vlterius quærit hic Bart. quid ſi actor dicit, quod dominus eſt legalior, procurator uero dicit ſe legaliorem, cui incumbat onus probandi iſtam legalitatem, gloſſ. hic tangit, & non bene ſoluit, ſed Bart. melius ſoluit, & dicit, quod hæc probatio incumbit illi qui allegat aliquem legaliorem ad fundandam ſuam intentionem, uel except. l. ei incumbit, inf. de probat. & l ſi uero, §. 1. & ibi habetur ſupra qui ſatiſd. cogan. Ex hoc ſequitur, quod cum procurator in rẽ ſuam habeat ſuam intentionem fundatam a iure ad comparendum, & iudicium ſuſcipiẽdum non animo nouandi, qui admitti dẽt ſi actor ad ipſum excludendum allegat dominum eſſet legaliorem? ipſe allegans dẽt hoc probare, quia iſtud eſt fundamentum ſuæ intentionis ad excludendum aduerſarium, quod confirmatur ex his quæ not. Bar. in l. hoc iure inf. de uerborum obligatione ubi ponit hanc materiam, quod quilibet tenetur probare id, quod eſt fundamẽtum ſuæ intentionis, & Bart. in d. l. ſi uero, §. primo. & Abb. in capit. bonæ memoriæ, primo, col. 6. de electio. ubi habetur, quod etiam negatiua debet probari quando eſt fundamentum intentionis alicuius, licet alias ſit improbabilis, ut l. actor, C. de proba. Eodem modo ſi procurator in rem ſuã ad excludendum actorem diceret ſe eſſe legaliorem excipiendo, ipſe tenetur id probare per prędictã, & ſic ſemper inſpicimus eũ qui ſe fundat ſuper aliqua qualitate agendo uel excipiendo, ut illam probare teneatur, l. ſi minorem, C. de integ. reſt. Erit ergo practica, quo ad iudicem quod ſtante huiuſmodi conflictu inter procuratorem & actorem, quia hinc inde allegant dictam prætenſam legalitatem, iudex ſtatuet competentem terminum utrique parti ad probandam dictam legalitatem, quo termino elapſo poterit proferre interlocutoriam pro eo qui melius ſuam intentionem probauerit.

78 † Et ex his poteſt decidi illa notabilis, & quotidiana quæſtio, quam alias tetigit ſoccincte in repet. l. is poteſt, infra de acq. hæred. uidelicet ſi ſubſtitutus pupillaris mortuo pupillo egit petendo hæreditatem pupilli uigore ſubſtitutionis, & fabricatio proceſſu probauit ſe eſſe ſubſtitutũ pupillariter per teſtamentum patris pupilli, item

pro-

probauit eſſe mortuum illum cui fuerat ſubſtitutus nõ tamẽ probauit ꝙ mortuus fuit in pupillare ætate, ut de neceſſitate requiritur ad hoc ut ſit locus ſubſtitutioni pupillari an poſſit obtinere, & uera opin. eſt quã tenuit ibi ſcilicet ꝙ ſubſtitutus obtinet ut tenuit Soc. in conſ. 29. col. 4. in 1. uolu. licet cõtra iſtã communẽ & ueram opi. tria uideantur facere. Primo quod quilibet tenetur probare id quod eſt fundamentum ſuæ intentione ut ſupra dictũ eſt. Sed pro fundamẽto intentioni ſubſtituti erat ꝙ pupillus eſſet mortuus in pupillari ætate qui alias adueniente pubertate ſubſtitutio pupillaris euaneſcit ut in §. pen. inſt. de pupil. ſubſt. ſed hoc non probauit ergo de
79 beret ſuccumberet. † Secũdo, quia quilibet præſumitur uiuere centum annos. l. ult. C. de ſacroſanct. eccl. unde iſte ſubſtitutus uidetur habere pręſumptionem iuris contra ſe, ſcilicet, qđ pupillus ſit mortuus potius ut ſenectute quam in pupillari ætate, merito debebat probare mortẽ in ætate pupillari ad tollendam illum præſumptionem. †
80 † Tertio quia ius non præſumit ætatem minorẽ, nec maiorẽ, ſed ille q fundat ſup maiori debet illam probare, & ſimiliter is qui ſe fundat ſuper minori debet illam ꝓbare. l. ſi minorem & ibi Bart. Bald. & docto. C. de in integrer. reſtitut. & l. cum te. & ibi Bald & Salic. & Doct. C. de proba. Iſte ergo ſubſtitutus cũ ſit actor, & fundet ſe ſup ætati minori, debet illã probare, tamẽ his contrariis non obſtãtibus teneo primã opinionem domin. Soci. ſcilicet, quod ſubſtitutus obtinet, licet dictam ætatem non
81 probet † Et iſtã quæſt. proprie decidit gl. in cle. fin. in glo. pen. in ſi. de reſcrip. ubi eſt ſimilis caſus. nam prouiſio papæ de beneficio uocaturo nõ ſe extendit ad beneficiũ creatum poſt datam illius bulle ut dicit dicta cle. fin. pone quod beneficiatus petit ſe inueſtiri de aliquo beneficio uigore dictæ prouiſionis probauit conceſſionem ſibi factam de beneficio uacaturo, itẽ probauit illud beneficium uacare non tamẽ probauit eſſe creatum ante datã ſuæ bullæ, prout requiritur, quæritur an obtineat, & dicitur ibi quod ſi quia probando illa duo habet ſuam intẽtionem fundatam, unde incumbit, aduerſario onus probandi, quod fuerit creatum poſt datam. Sic in caſu noſtro ſubſtitutus habet intentionem fundatam producendo teſtamentum, in quo apparet qualiter eſt ſubſtitutus pupillariter, & probando filium teſtatoris eſſe mortuum, unde probare quod ſic mortuus maior incũbit aduerſario quia hæc eſt intentio aduerſarii potiuſquam ſubſtituti, quia aduerſarius excipiendo illud adducit ad fundamẽtum ſuæ intẽtionis, merito ſibi incumbit onus probandi, ut no. Bar. hic. Iſtud etiam in optimo ſimili tenet per plura Iaſ. in rubric. c. qui admit. in 3. colum. & Bal. in l. 1. C. de peti. hæred. Et per hæc apparet nõ obſtare primum argumẽtum quia reſpondetur ut ſupra ſcilicet quod iſtud eſt potius fundamentum rei quam actoris, per prædicta. Minime obſtat ſcdm argumentum, quia illa præſumptio militat, quando eſt dubiũ an in aliquis ſit uiuus, uel mortuus, quia ſi a tempore ſuæ natiuitatis nondum ſunt lapſi centum anni, præſumitur uiuere niſi contrarium probetur, ſed hic apparet contrarium ſcilicet qualiter eſt mortuus unde ceſſat illa præſumptio. Nõ obſtat tertium argumentum quia fateor cõtrarium uerum ſubſtitutus non fundat ſe ſuper minori ætate ſed reus excipiendi fundat ſe ſuper maiori ergo ipſe reus debet illud ꝓba-
82 re. † Quærit Bald. hic an hoc ut procurator in terminis huius l. repellatur a litigando requirantur ambo iſta duo copulatiue ſcilicet, quod dominus ſit legalior & quod melius nouerit factum an uero ſufficiat unum tantum concludit quod unum tantum ſufficit, quia ut plurimum doctores loquentes de hac materia loquuntur alternatiue, unde ſufficit quod uel dominus ſi legalior uel melius nouerit ueritatem quia utrunque non requiritur de neceſſitate & bene uidetur loqui Bal. pro quo facit text. in § affinitatis inſtitu. de nupt. aduerte tamen quia in eo quod ipſe dicit ſufficere probare illud unum, ſcilicet, quod dominus melius nouit ueritatem puto non procederet dictum ſuum & contrarium tenet Bartol. hic in finalibus uerbis ſi recte ponderetur. Nam licet in procuratore ſimplici illud procedat, ut faciat comparare dominum, quando dominus ſcit melius ueritatem, ut not. gloſſ. in leg. ultim. C. de procur. tamen in terminus huius leg. ubi tractatur de procuratore in rem ſuam illud

non ſufficit,ſed debet probari legalitas ſecundum quod habetur in l.1.in fin.& l.ſeq. infra de alien.iud.mu.cauſa fac. ſecundum Bar.hic in fi.ſ. probando quod perſona procuratoris eſt durior, vt quia eſt aliquis cauilloſus,& improbus, vel eſt homo multũ potens, qui poſſet vexare aduerſarium ut ibi habetur, perſona uero domini eſt legalior,ideſt magis puta & veridica, minus potens,& non cauilloſa, & hæc ſunt probanda de mente Bar.hic.

83 † Et ex prædictis infertur, quod ſi actor producit articulos in cauſa ſuper quib. intendit examinari facere principalem procurator vero rei ſimplex dicit. Ego uolo reſpondere ſuper poſitionibus,quia ſcio factum ſicut dominus,& volo deponere, ut principalis ſed actor dicit quod uolo reum vt principalem,& legaliorem & non procuratorem,poteſt hoc actor dicere, quia procurator non poteſt inuito aduerſario reſpõdere poſitionibus,ſed debet uenire principalis tanquam legalior, & magis ſciens veritatem,ita tenet Bal.in l.1.col pen.C.de ſenten.& hoc eſt addendum ad ea quæ dixi ſupra in 3.concl.

84 † Circa illud tamen quod tetigit ſupra in præcedenti charta an iſta lex habeat locũ in procuratore ex parte actoris, vbi retuli opi. Bal.hic in 1.lectu.tenentis,quod non, pondera quod idem Bal.in 2.lect. noua huius l.in fi.videtur ſentire contrarium, dum limitat illud quod dicit Bart. hic,ſ.quod ſi procurator in rem ſuam fuit ſemel admiſſas,non poteſt vlterius opponi in proceſſu iudicis quod compareat principalis, qui eſt legalior,hoc limitat Bal.hic procedere, quando procurator intentaret utilas actiones,ſecus ſi directas nomine domini, vnde per hæc verba videtur ſentire Bald. quod hæc l.procedat in procuratore ex parte actoris. Nam hæc diſtinctio directarum & utilium non competit niſi actori quia procurator ex parte rei non habet utiles nec directas,quia ius paſſiuum non transfertur niſi volente creditore,vt Bal.in l.2.C.de pactis iſtud etiam tenet Bal.hic in 1.lectur.in 2.col.ver.quæro de ratione diuerſitatis &c. per l.uenditor ex hæreditate infra de hæreditate uel act.vend.

85 † Vltimo vt nihil intactum relinquatur ſuper hæc leg. quia in euidentialibus ſupra fuit declaratum qualiter conſtituatur procurator in rem ſuam ex parte actoris bonũ eſt ponere exemplum qualiter conſtituatur ex parte rei,& certe ex prædictis liquet, tamen pro generali intelligentia huius materiæ pono unã regulam quam ponit Bal. hic in 2.colu.in 6.intellectu huius l.ubi dicit, quod procurator in rem ſuam non fit cedendo ex parte rei fit promittendo,ſ.promittendo ſoluere creditoribus,& illud operatur promiſſio ex parte rei,quod operatur ceſſio ex parte actoris, quo ad hoc,ſ.ut poſſit dici procurator in rem ſuam,& hæc promiſſio poteſt eſſe tacita uel expreſſa,de expreſſa probatur in l.ulti.§. Titius infra de condi. indeb.& l.plane infra fam. erciſc.& l.hæreditatem cum glo. infra de donat.& leg.cum res,C.de dona.de tacita probatur in exemplo glo. in leg. Plantius infra eod. vbi ſi uendo tibi hæreditatem in qua ſunt creditores, cenſetur uendita cum onere ſatisfaciendi creditoribus, emendo enim uidetur ſtatim promittere de ſoluendo illis, & ſic dicitur procurator in rem ſuam ex parte rei. Et hæc ſuper iſta breui lege dixiſſe ſufficiat. Sit laus omnipotenti Deo maximo atque optimo, eiuſque genitrici, & omnibus Sanctis.

FINIS.

D. ROBERTI MARANTÆ VENVSINI,

SINGVLARIA, ET IVRIS NOTABILIA,

Partim per Alphabetum digeſta, & partim non.

CVM DECLARATIONIBVS AD VARIAS Leges, & Paragraphos.

Vtilia ſanè valde, & neceſſaria omnibus, principaliter tamen in vtroq; foro verſantibus, ac etiam legentibus, & ſtudentibus.

NVNC RECENS IN LVCEM EDITA.

CVM PRIVILEGIO.

VENETIIS, MDCV.

Apud Petrum Mariam Bertanum.

Digitized by Google

SINGVLARIA, ET IVRIS NOTABILIA,

Cum declarationibus ad uarias leges, & §§.

AVCTORE D. ROBERTO MARANTA.

ACTIO quando cōpetat, & quando officium iudicis, ad hoc ſciendum, dic aut verba legis dirigūtur in partes, & tunc competit actio. ut l. 2. in pri. ff. ad l. Aqui. aut diriguntur in perſonam iudicis, & tunc competit officium iudicis, l. 2. C. de eden. aut verba legis proferūtur imperſonaliter, & competit act. l. ſtatuas, ff. de acq. re. do. & de his uide Bar. in l. 1. ff. de cond. ex leg. in uer. 2. principaliter eſt uidendum.

Annus eſt duplex, ſ. naturalis, & emergens, & hoc ſecundum leges, naturalis dicitur ille, qui incipit a prima die Ianuarii, vel Septemb. ſecundum conſuetudinem locorum, emergens vero poteſt incipere quandocūque. Vnde ſi dico promitto dare tibi hoc anno, & ſumus in menſe auguſti, ille annus intelligitur de emergenti, & ſic durat vſque ad alium auguſtū, & hoc eſt utile ſcire pro libellantibus, nam ſi fuerit, quis vulneratus de menſe Octobris, & poſtea facio libellum de menſe Martii, & dico qualiter talis hoc anno fuit vulneratus, non propterea uideor dicere falſum, quia intelligitur de anno emergenti, eodem modo dicimus de menſe, ſi dico, dabo tibi hinc ad menſem, intelligitur de triginta diebus, & ſic de mēſe emergenti, & hoc uoluit *Alexa.* in l. de diuiſione, & l. diuortio §. item ſi meſſes, ff. ſol. mat.

Actus, quidam dicuntur fieri contra legem, quidam præter legem, qui fiunt contra legem, ſi dubitatur an ualeant, dic, aut lex ultra procedit adiiciēdo pænam contrafacienti, & tunc valent, tamen contrafaciens punitur, ſatis. n. eſt eum puniri, ar. l. quid ergo §. pœna grauior, ff de his qui no. infa. & hoc probatur: quia lex nō ſtetit in puris finibus prohibitionis, ut l. iubemus §. ſane. C. de ſacroſ. eccl. Si vero lex vltra non procedit, & tunc non valēt ipſo iure, l. non dubium, & ibi *Bar.* C. de legi. & l. pacta quæ contra. C. de pact. & no. *Bar.* in l. multum, ff. de verb. obl. Qui vero fiunt præter legem, ualent ſine dubio. maxime quando interuenit conſenſus partium, l. paciſci, ff. de pac. & l. quæritur §. pe. ff. de ædi. edic. & l. 1. & ibi no. C. de pac. uide tamen omnino de prædictis Imo. in c. cum contingat, in 97. colu. de iureiu. vbi plene.

Appellans a ſententia iudicis, non tenetur probare de iniquitate ſentētiæ, ſed victor tenetur probare omnia, quæ probauerat in prima cauſa, ut in aut. de his, qui ingre. ad app. §. illud quoque & ratio eſt, quia licet præſumatur pro ſententia, ut ext. de renunti. in c. in præſentia, tamē hoc non præſumitur, quando ab ea eſt appellatum, vt dicit Abb. ibi in 3. col. & idem Abb. in ca. quoniam contra, in 10. col. de proba. Sed hoc non habet locum in eo qui reclamat a laudo arbitri, petendo illud reduci ad arbitrium boni uiri, quia licet tunc etiam non præſumatur pro laudo, tamen reclamans debet probare, de iniquitate laudi, ita not. Ale. in l. qui Romæ, §. duo fratres, in 7. colu. ff. de verb. obl.

Applumbatio, & ferruminatio, in hoc differunt, nam applumbatio dr̄ quædam coniunctio, quæ fit per diuerſas materias vt qn̄ pannus iungitur pān̄o, cum filo, & ideo, dr̄, quia plerumq. talis coniūctio fit per plūbum, ut qn̄ lapis iungitur lapidi,

ſed ferruminatio dr̃ qñ p eaſdẽ materias, vt ferrum, cum ferro, & argẽtum, cum argẽto, l. in rẽ §. itẽ quæcunq. ff. de rei ven.

Appellans a ſententia, quæ erat ipſo iure nulla, an uideatur confirmaſſe eã, & ſic q non amplius poſſit opponere de nullitate ſententiæ, dic q ſi q̃dẽ ſententia fuit nulla tũc conſenſus deficientis, appellans ab ea videtur ipſum confirmare l. 3. §. ſi. ff. rem rat. hab. ſecundum q illum tex. intelligit Bart. in l. ſi expreſſim, in 2. opp. ff. de app. ſi uero fuit nulla ex alia quacũq cã, & tunc appellans nõ confirmat eam immo ẽt, ſi deſerit appellationem, põt dicere ſuãm nullam. Ita tenet Bar. in l. 1. C. qñ prouo. non eſt nece. & ibi ẽt Bal. in 4. col. per illum tex. in d. l. ſi expreſſim, & hoc ſi deſerit appellationem, nam pendente appellatione, nõ poteſt dicere ſententiam nullam, ſed ſi ipſe deſerit, & appellatus proſequitur, quod poteſt, ut in auth. de his qui ingrediũtur ad appellandum. §. illud quoq. tunc põt opponere, & dicere appellationem non debere admitti, quia ſententia fuit nulla, ita no. dixit Ion. in c. dilecto ext. de app. & ibi plenius uide per Abb.

Aſtringens ſe in libello, uel articulis ad aliquam qualitatem probãdam, ſi poſtea ipſa non probat, ſuccumbit, & reus abſoluitur ab obſeruatione iudicii, ita dixit Bal. in l. 2. C. de prob. & Ang. in cõſi. 53. quem refert, & ſequitur And. Barb. in add. ad Ab. in c. cum cauſam, extra de prob. ubi dicit q ſiquis dixerit in libello quod mutuauit tali menſe, ſi poſtea probat de alio menſe ſuccumbit, & idẽ dicit Bal. in d. l. 2. C. de prob. adde Bar. ad pdicta, in conſi. 17. inci. accuſatio fuit inſtituta, & Ab. in c. examinata, ext. de iud. & Bar. in l. Fulcin. § cum hoc, ff. ex qb. cau. in poſ. ea. & Iaſ. in l. pe. §. docere, ff. ne qs eum qui in ius uo. & Bar. in l. diuus ff. de re iud. & Bal. in l. 1. in 10. col. C. qui acc. non poſ.

Aduocatus, qui propter dolũ fecit cauſam amitti, puta præuaricando, i. colludẽdo cum parte aduerſa, tenetur parti, & ultra hoc efficitur infamis, & punitur pœna extraordinaria, de qua in l. 1. in fin. ff. de præuaricat. de hoc eſt tex. in l. 1. & ibi gl. C. de aduo. diuer. iudicio, ubi dicitur q ſententia lata ex tali falſa aduocatione eſt nulla. De iudice uero, an & qñ teneatur de imperitia, uel de dolo, uide Bar. in q. ſua quæ incipit, iudex per impentiam, & in l. ſi. ff. de uar. & extraor. cog.

Arbitrorum tres dñr eſſe ſpecies, quidam. n. dicuntur arbitri iuris, & iſti eligũtur non de conſenſu partium, ſed potius ex quadam neceſſitate legali, ut qñ partes dicunt iudicem ſuſpectum, coguntur eligere arbitros, uel ſi ex forma ſtatuti inter affines debeat compromitti, ut no. Ab. in c. cum dilectus, in 7. col. ext. de arbi. & ab iſtorum ſententia licitum eſt appellare, ut ibi dicit Abb. & Bar. in l. ſi. C. de iud. licet alias non appelletur a ſententia arbitri, l. diem, § ſtari, & ibi Bar. ff. de arbi. ex quo iſti habent iuriſdictionem a l. in omnib. æquiparantur iudicib. delegatis, ut no. Abb. in c. ſuſpitionis, ext. de off. dele. Ex quo infertur, quod licet alias coram arbitro cõpromiſſario, nõ poſſit fieri reconuentio, ut no. Bart. in auth. & conſequenter, in fi. C. de ſent. ex quo ptãs arbitri non extenditur ad aliud quã fuerit per partes petitum, tamen hoc nõ habebit locũ in arbitro iuris per prædicta, & tertius poſſet ẽt comparere pro ſuo intereſſe, ſicut in iudicio ordinario, iuxta ea quæ habẽtur in l. Titia, ff. ſo. ma. Quidã dicuntur arbitri compromiſſarii, qui ſunt electi de uoluntate partium, & hẽnt iudicẽre de iure, & ab iſtorum ſententia, non licet appellari, d. l. diem, § ſtari, & ibi hoc dicit Bart. in l. 1. eo. tit. & iſti tales arbitri cognoſcunt ſuper lite ad inſtar iudicum, d. l. 1. ff de arbi. licet non ſit opus porrigere libellum, quia compromiſſum illud quod fit in ſcriptis, habet uim libelli, ut dñs doc in c. quinta uallis, ext. de iureiu. & in d. l. ſi. C. de iud. nec tale arbitriũ poſſet reddaci ad arbitriũ boni uiri niſi fuiſſet cõpromiſſum, quod dẽat iudicare de iure, quia tunc ſi iniuſte iudicat, reducitur ad arbitrium boni uiri, immo tunc eius ſnia eſt nulla, cũ contra ius dixerit, ut no. Ale. in d. §. ſtari, & in §. arbitrorũ l. ſi ſocietatẽ, ff. pro ſocio, in add. q̃ incipit, in hac q. C. unde illud q d. citur in §. tertio, intelligitur, qñ ſimpliciter eſſet compromiſſum

promiſſum

promiſſum, quia tunc intelligitur in dubio de arbitro tali, cuius ſententiæ ſiue iuſte ſiue iniuſte eſt ſtandum, ut not. Alex. in Addi. in hac q. &c. circa medium. Quidam dicuntur arbitratores, qui habent iudicare tantum de facto, ſ. amicabiliter, & ſecundum conſcientiam ſuam tamquam boni uiri, & ſolent iudicare ſuper contractibus, non autem ſuper lite. ut no. Bart. in d. §. arbitrorum. in uerſi. 1. quæro quæ ſit differentia, &c. ſi iniuſte arbitrantur, totum arbitramentum reducitur ad arbitrium boni uiri ſcilicet iudicis, ut d. §. arbitrorum in fi. & hoc arbitramentum habet ſimilitudinem tranſactionis, ut not. Bar. in l. ſi quis arbitratu, ff. de uerb. ob. ſi tñ arbitrator nunquam fuerit arbitratus non reducitur ad arbitrium boni uiri, & nunquam ab eius perſona receditur, ut d. l. ſi quis arbitratu, & extincta eius perſona extinguitur arbitramentum, uel eo nolente arbitrari, ut ibidem habetur. Sed ſecus eſt in ultimis uoluntatib. quia etiã ſi non fuerit arbitratus, receditur abeo, & recurritur ad arbitrium boni uiri, ut l. fi. § ſed ſi quis. C. communia de legat. & plene. per Bar. in d. l. ſi quis arbitratu. An autem poſſit cogi ferre laudum, dic aut acceptauit, & promiſit ſe uelle ferre ſententiã, & cogitur, l. 3. §. tam, & ſi. ff. de arb. aut non acceptauit nec adhuc promiſit, & non cogitur ſuſcipere nec iudicare, ut not. Bar. in l. 1. in 2. col. ff. de leg. 2. & uide de his differentiis plenè per Abb. in d. ca. Quintauallis, & in d. cap. cum dilectus, in 6. col. & Iaſ. in §. omnium, in 2. col. inſtit. de actio.

Actio perſonalis ad dandum, non ſolum datur contra furem, ut l. fin. ff. uſuf. quemad. ca. ſed etiam contra prædictionem, & contra quemlibet malæfidei poſſeſſ. Ita ſingulariter uoluit gl. in §. ſic itaque, in uerſi. in rem. Inſtit. de actio. quam communiter ſequuntur doct. & maxime Alex. in l. ſiquis nec cauſam §. ſi. ff. ſi cer. pet. Ex quo ſequitur, quod non ſolum ille qui ab initio rem uiolenter, uel furtiue poſſedit, tenetur ad dandum, ſed etiam ille, qui licet ab initio fuerit in bonafide, tamen ex poſt facto ſuperuenit ſibi mala fides, ex eo quia a tempore male fidei dicitur prædo, ut l. ſi quid poſſeſſor. §. ſicut, & l. ſed ſi lege, §. ſi autem ff. de peti. hæred.

Appellatio debet fieri infra decem dies a die latæ ſententiæ, dummodo appellans ſciuerit ſe grauatum, alias tempus decem dierum non currit niſi a die ſcientię, ut eſt tex. no. in c. concertationi. de appel. li. 6. & no. gl. in c. ab eo. tit. & lib. 6. & Alex. in conſ. 114. 1. uol. quod teneas menti ꝑpetuo, & eſt tex. in l. ab eo. C. quomodo, & quando iud. & gl. in auth. hodie, C. de app. & ibi Bar.

Argumentum ab etimologia uocabuli quando procedat, uide Bar. in l. 2. § appellata, ff. ſi cer. pet. Tamen ad unum aduerte, quod ubicunq; diffinitio repugnat alluſioni uocabuli, nunquam eſt ualidũ argumentum ab alluſione, ut dicimus in poſſ. ita dicunt doct. in d. §. appellata.

Actio ita differt ab officio iudicis, q̃a iudicis officium nullam preſupponit obligationem, l. qui ꝑ colluſionem §. fi. ff. de actio. emp. & no. doct. & maxime Ange. de Are. in §. 1. in 3. col. inſtit. de actio. ſed actio præſupponit obligationem, ut in præallega. §. 1. in diffinitione patet, & per Bar. in l. 1. ff. de iur. om. iud.

Actio criminalis, an poſſit cum ciuili in eodem libello intentari, dic ꝙ principaliter nõ ut l. 1. C. q̃n actio ciui. crim. ꝑ iu. ſed acceſſorie ſic, ut ſi ago contra ſpoliatorem, poſſum concludere, peto illum puniri criminaliter, & imploro offm̃ iudicis, ut cogat eũ ad reſtitutionẽ poſ. ut l. quoniam Alex. C. de adult. & Bart. in d. l. 1. iux. fi. & in l. ſiquis ad ſe fundum, C. ad le. Iul. de ui. in fi. uerbis, & in l. de fundo, §. 1. ff. de pub. iudi. & tex. in d. l. interdum, §. qui furem, ff. de fur. & adde quod acceſſorie debet poni ciuilis, & non criminalis, ita not. dicit Bar. in l. 1. §. hoc edicto. in 2. col. ff. ui. bon. rap. Quid in actione iniuriarum, uide lega. quod ſenatus conſul. & l. prætor, §. ſi dicatur, ibi Bar. plene, ff. de iniur. & de pr̨dictis omnino uide pulcre Bal. in l. 1. col. 2. C de app.

Actio ex teſtamento licet ſit ſtricti iuris, quia non numeratur in § actionũ, tñ ſapit naturam boneſidei, l. in minorum, C. in quib. cau. in integ. reſt. non eſt nec. Quod limita procederet tm̃ in duob. caſib. ſcilicet quãtũ an fructus & uſuras, ut ue-

ueniant a tempore mortis, vt d. l. in mino rum. Item quantum ad hoc, vt ſi res lega ta ſit tradita, & aliquid deficiat ad tradẽ dum, vel eſt tradita deteriorata, non uide tur tradita, unde rurſus poteſt agi ad ito tam rem, ut l. huiuſmodi, §. ædes, ff. de lega. 1. ſicut eſt in actione bonæ fi. ut l. 1. §. ſi res .ff. de po. & l. 3. §. ſi reddita, ff. comm. in reliquis autem caſibus ſapit naturam ſtricti iuris. Ita ſingulariter uoluit Bar. in l. ſi hæres. ff. de eo quod cer. loc. de qua ma teria uide plenius Bar. in l. exhibitionis. C. ad exhi. & Bartol. in l. qui ſibi. §. 1. ff. de ſolu.

Actio l. aquiliæ datur etiã pro leuiſſi ma culpa, l. in lege la 2. ff. ad l. aquil. quod uerum intellige, ſi eſt culpa conſiſtens ĩ committendo, ſecus ſi in omittendo. l. ſi cuius, alias ſi uſufsfructus uero denique, de uſufr.

Alimenta quædam debentur officio iudicis & quædam iure actionis; quæ de bentur officio iudicis, poſſunt peti ſolũ futura, non autem præterita ut dicimus in uxore quæ infra annum a morte uiri debet ali ab hæredibus uiri ut eſt glo in l. diuortio in princip. ff. ſoluto matrimo nio, in uerſi. facto. nam ſi illo anno aliun de ſe aluerit, nõ poterit petere amplius il la alimenta. Ita dicit Bartol. in le. libertis quos, §. 1. ff. de ali. & cib. leg. ſimile dici mus in filio qui debet ali a patre officio iudicis l. ſi quis a liberis, §. ſi uel parens, ff. de libe. agno. quod ſingulariter limitat Pau. de Caſt. in dicta l. diuortio. non procedere quando uxor interpellans & hæredes uiri ut darent ſibi alimenta & ipſis negligentibus vxor mutuam pecu niam accepiſſet & ſe aluiſſet, quia tũc po teſt repetere, eodem modo dicit procede re in filio, quia ſi ex mutua pecunia acce pta ſe aluerit, poteſt creditor qui mutua uit agere contra patrem de in rem uer ſo l. fin. ff. de in rem uerſo. & eſt deciſio Matthæi 10. conſi. Neapol. quæ uero de bentur iure actionis, ut ex teſtamento uel ex contractu, poſſunt peti tam præte rita quam futura, ita plene per Bart. in di cta l. libertis quos §. primo, & Ale. in l. de alimentis, C. de tranſ. differunt tamen ali menta debita ex teſtamento ab his quæ debentur ex contractu, quia ſuper debi tis ex teſtamento non poteſt tranſigi. ra tio eſt, quia non dicuntur acquiſita indu ſtria alimentarii, unde lex præſumit teſta torem ei legaſſe cauſa egeſtatis, & ſic ne fame pereat, eſt hoc inductum, quia modi co ſibi dato remitteret, ſecus ſuper debi tis ex contractu, quia lex præſumit quod quemadmodum alimentarius ex indu ſtria ſua acquiſiuit illa quę remiſit, ita po teſt alia acquirere, unde remittit e. tranſi gere. Ita dicunt docto. maxime Alex. in dicta l. de alimentis, & eſt glo. de autho. tutor. inſtitut. & leg. ſi fundus de rebus eorum.

Adiecto in ſtipulatione non eſt obliga tus debitor, niſi quia tãtum ei ſoluere po teſt l. cum quis in prin. & l. qui ſibi. & l. ſi ſtipulatus ſim, ff. de ſolu. & l. cum qui ita §. qui ſibi, ff. de uerborum obligationib. quod limita non procedere fauore dotis. unde ſi dotans ſtipulatur dotem ſoluto matrimonio reddi ſibi aut illi mulieri cuius nomine dotem dedit, acquiritur a ctio etiam mulieri ita uoluit Barto. in l. poſt dotem, in quinta colum. ff. ſoluto matrimonio per text. in l. Gaius, eodem titulo.

Actio de dote non naſcitur conſtante matrimonio, ſed demum eo ſoluto, ut in l. ſed ſi alia in fi. & ibi glo. ff de ho dam. & l. in rebus §. omnis, C. de iure dot. & l. cum notiſſimus, §. illud, C. de præſcript. xxx. an. niſi marito uergente ad inopiã, tunc enim conſtante matrimonio naſci tur, ut l. ſi conſtante, ff. ſol. mat. & l. ubi ad huc C. de iur. dot.

Abſolutus per ſententiam, in dubio cẽ ſetur abſolutus, quia actor non probauit ita uoluit Bart. in l. 2. §. 1. col. 2. ff. ui bo. rap. & Bar. in l. Iulia. col. 2. ff. de cõd. ind.

Accuſatio falſi nõ pręſcribitur niſi ſpa tio 20. an. l. querela, & ib. glo. C. de falſ. et c. cum uenerabilis. extra de exceptio.

Appellans ſi propter paupertatem nõ potuit proſequi appellationẽ infra annũ, ipſo iure datur ſibi ſecundus fatalis, ita uoluit Inn. in c. ex ratione. de appell. quẽ ibidem refert & ſequitur Abb. & Bal. in l. acceptam in pe. col. C. de uſur.

Aſſeſſor remotus ab officio ob eius cul pam, an debeat habere ſalariũ, uide Bart. in l. mæuia, ff. de annu. leg.

Actor

Actor petens plus debito, licet poſtea probauerit de minori ſumma, & reus fuerit ad minorem ſummam condẽnatus, facit quod reus cenſeatur habuiſſe iuſtã cauſam litigandi ſuper toto debito, unde ad nulla expenſas tenetur, dictum fuit ſingulare Bar. in l. qui ſolidum in princ. ff. de leg. 2. & in l. ſtipulationes non diuiduntur in fi. uerbis, de ver. ob.

Appellatio an reſcindat ſeu extinguat in totum ſententiam, an uero ſuſpendat eam tantum uide Abb. in ca. ueniens, in fi. ext. de iureiu. & tex. & ibi Bar. in l. 1. in fi. ff. ad turpil.

Abſolutio a iuramento tunc peti poteſt, qñ quis turpiter iuramentũ accepit ita no. Abb. in c. 1. in fi. de iureiu. & tunc ita demum ſi pars aduerſa citetur, ut per eundem Abb. in d. c. 1. in pe. col. ſecus tñ eſt, quando quis petit tantum relaxationem iuramenti petendo ſe habilitari ad agendum uel excipiendũ, quia tunc non requiritur partis citatio ſecundum Old. in conſi. 120. & do. de Rota. in dec 769. in titu de relaxa. iura in antiquis, & uide Ant. de Ale. in rub. C. qui admitti. & Iaſ. in l. ne quicquam, §. ubi decretum. in 11. col. ff. de offi. procon ſ. & per hoc uide Alber. Brun. in conſi. 46.

Appellari an & qñ poſſit ab actib. extra iudicialib. vide Bar. in l. a ſententia; §. idem reſcripſerunt, ff. de appel. & Iaſ. in l. nemo poteſt, ff. de leg. 1. in illo articulo, an a ſententia arbitri poſſit appellari, ſcias tamen unum ſingulare dictum Ange. in l. 1. ſi quis tutor, ff. quando app. ſit. Vbi dicit quod ſi aliquis immunis, eſt allibratus in extimo publico, ut ſoluat collectas, quod poteſt a tali actu appellare infra decem dies, quod ſi non fecerit, nõ auditur ultra, quaſi ille actus tranſierit in rem iudicatam & illud dictum ſequitur Alex. in conſi. 10. in 6. col. vol. 2.

Apoſtoli debent peti per appellantes inf. triginta dies a iudice a quo, & præſentari iudici ad quẽ infra alios 20. text. eſt in c. ab eo. de app. li. 6. & Spec. in titu. de app. §. ſequitur, uer. in ſumma no. ext. & currunt iſti 30. dies a tpe latæ ſententiæ l. iudicib. C. de app. & no. Bald. in l. eos §. Apoſtolos. C. eo. tit. de app. alias autem ſi infra prædictum tps non petant ut Apoſtoli, appellatio eſt deſerta, ut ſupra hanc q. examinat plene Card. in cle. quamuis, de app. hodie tñ habemus conſtit. regni appellationum tempora, quæ vult quod a die interpoſitę appellationis currant quinquaginta dies ad præſentandũ proceſſum iudici ad quem cum inſtantia, alias appellatio habetur pro deſerta.

Allegans falſas leges puniri debet de falſo. Ita no. Bar. in l. fi. ff. de falſ.

Arbiter non põt ſententiare una parte abſente, etiam ſi citata fuerit, niſi fuerit data ſibi iſta poteſtas in compromiſſo, caſus eſt in l. diem proferre, §. ſi quis litigatorum, ff. de arbi. & Bal. in l. ſi quis ex conſenſu, in 3. not. C. de epi au. & Iaſ. in l. ne quicquã §. ubi decretum, col. 12. de offic. procon ſ. & ibi Iaſ ſubdit unam aliam not. q. quod etiam ſi ſit data poteſtas arbitro ſententiandi ſeu procedendi partib. non citatis, debet partib. intimare ſeu notificare, alias actus non ualet.

Appellare permiſſum eſt ẽt die feriato, quia appellatio non eſt actus iudicialis, ita dixit Bar. in l. ſi expreſſim, in 3. col. de app. & in l. 1. § dies, ff. quando app. ſit, per tex. in l. 1. C. de feri.

Appellatione facta, & lata ſententia, ex qua oriatur actio in factum, an ex cõfirmante uel ex confirmata, dic quod ex confirmante, & ita communiter tenetur ita uoluit gl. in l. furti. §. 1. in glo. fi. ff. de his q not. infa. & Bar. in l. legitima. ff. de pac. & Bar. in l. eos, in prin. in pe. q. C. de app. & Bald. in l. ex placito, C. de rerum permut.

Auditores principum, & magnorum uirorum dicuntur habere iuriſdictionẽ ordinariam, ſecus in aſſeſſorib. quia de iure communi non habent ordinariam iuriſ. ut no. Bar. in l. præcipimus, § quod ſi a duce, C. de appel.

Appellatio qñ ſit a ſubſtituto, non poteſt fieri ad eum qui ipſum ſubſtituit ſed ad eum ad quẽ fieret ſi a principali fuiſſet iudicatum. Ita no. dixit Bar. in l. præcipimus, in prin. C. de app. & eſt tex. in l. 1. §. ab eo. ff. quis & a quo app. ſit & tex. in c. Ro. de app. in 6. & in c. nõ putamus de conſuet. li. 6. ubi plene habetur quod a Vicario nõ appellatur ad epiſcopũ. Ex quo infertur ad illud quod no. dixit Bar.

in l. nequicquam. §. vbi decretũ, in 2. col. ff. de offi. procõſ. ꝙ ſubſtitutus dr̃ habere ordinarium iuriſditionem, nõ aũt delegatam, quia alias poſſet ab eo appellari ad delegantem, ut in præallegatis locis plene habetur. Prædictis tamẽ adde, ꝙ ſubſtitutus, ſiue uicarius non põt facere alium ordinariũ, ut no. dixit Hoſtien. in c. clericos. de offic. vica. & Rota in dec. nouiſ. deciſ. 398. de offic. uica. Prædictis adde q̃ habentur inf. in uer. iudex ſubſtitutus.

Argumentum a cõtrario ſenſu dr̃ ſubauditus intellectus, gl. eſt in l. 1. C. de condi. inſer. Item appellatur coniectura, ut dicit glo. in l. apud antiquos. C. de fur. & ibi Bal. & Iaſ. in l. 1. in 11. col. & 12. ff. de offic. eius cui man. eſt iur. & ibi etiam Alexa. in 11. col.

Actus geminatus ad hoc ut aliquid operetur, debet fieri per interuallum, & nõ eodem tempore, glo. eſt ſing. in l. ſi conuenerit, in uer. niſi ei ff. de pign. act. & illam gl. inducit ad multa Iaſ. in l. 1. col. 9. ff. de off. eius. Limitat tamen eam ibidẽ col. 10. procedere in geminatio actuum, ſecus qñ tractamus, an geminatio uerborũ aliquid operetur, quia tunc eodem tempore fieri poteſt, & plura inducit, & maxime l. Baliſta. ff. ad Treb. quem uide omnino.

Aduocatus in cauſa propria nõ poteſt repetere expenſas rõne uictoriæ pro ſuo patrocinio, quas feciſſet in alio aduocato. Ita no. Bar. in l. fi. C. de fruc. & li. ex p. & Barto. in l. ſi ſtipulatos. ff. de fideiuſ. & per Iaſ. in l. properan. §. ſin autem alterutra, col. 7. C. de iudi.

Abſolutio a iuramento, qñ certum eſt ꝙ dari dẽt, quilibet epiſcopus põt illam præſtare. ut no. Inn. in c. debitores. de iureiur. ſed qñ dubiũ eſt, ſolus papa de hoc cognoſcere poteſt. Ita dixit Inn. in c. uenerabilẽ. de elec. quẽ refert, ſequit loã. de Imo. in c. cũ cõtingat, in 75. col. de iurei.

Agens contra fideiuſſorem de iudicio ſiſti dẽt probare de ueritate debiti, ſicut debebat probare agendo contra reũ principalẽ, ita dixit. Bar. & ibi etiam ſequitur Alex. in l. 2. §. fi. ff. qui ſatiſ. cog.

Annui redditus debiti ab longum tempus numerãtur inter bona immobilia, alias numerantur inter nomina debitorũ. ita dixit Ale. in l. ſciendum, in prin. col. fi. ff. qui ſatiſ. cog. allegando Fed. de Seniſ. in conſi. 12. incip. fratres prędicatores.

Appellatio in ſcriptis non dr̃ fieri, qñ quis uiua uoce dicit, appello, & illud facit redigi in ſcriptis per magiſtrum actorũ, & ita etiam dicimus in quolibet actu. Ita dixit Iaſ. in l. 1. col. 3. ff. de eden. per allegata ibi. per eum.

Argumentum de emphyteota ad feudatarium, qñ procedat uel econtra, dic ꝙ aut lex loquẽs de feudo eſt cõtra ius cõe, & tunc nõ ꝑcedit arg. ad emphyteoſim, aut eſt ſecũdũ ius cõe, & tunc procedit, ita dixit Alex. in l. diuortio. §. ſi fundum. ff. ſol. mat. uide Iaſ. in l. 1. col. 14. C. de iure emph. & Bal. in c. 1. quod. an agnatus.

Affinitas ẽt per illicitũ coitũ contrahitur, ita dicit Abb. in ca. per tuas 2. col. de prob. & in c. de illo, & c. diſcretionem, de eo, qui cog. conſan. uxor. ſuæ. & hoc quo ad impediendum matrimoniũ contrahi, & Abb. in c. præterea. de ſponſa.

Abſoluere homicidam quilibet ſacerdos poteſt ſecundum Abb. in c. perpendimus 3. no. de ſent. excom.

Actus factus in carcere an ualeat, uide Inn. & Ab. in c. cum locum, in fi. de ſpõſ.

Agens ad debitum cõe pro ſe & fratre ſuo ſi frater non ratificat, ualent acta pro parte agẽtis tñ & ẽt executio ſecũdũ Bal. in l. ond. circa fi. col. C. de exe. re. iudi.

Acta curiæ debent perfici manu illius notarii, q cœpit ea ſcribere, ſecũdum Bal. in l. nec honore. C. de epi. & cle. & Rom. in conſi. 281. ubi dicit ꝙ ẽt de conſenſu partiũ nõ poſſunt ſcribi per aliũ. & dicit Ale. in conſ. 41. in prin. uol. 1. ꝙ ſcriptura diuerſarum manuum cenſetur ſuſpecta.

Beneficiũ priuilegiũ, uel reſcriptum, in hoc differunt, nã reſcriptũ dr̃ illud ꝙ conceditur ſecũdũ ius cõe, ut l. falſo. C. de diuer. reſcr. alias aũt non admitteretur, ut l. quotiẽs, & l. pe. C. de pci. Impe. offe. priuilegiũ aũt dr̃ ꝙ conceditur contra ius cõe: quia dr̃ priuata lex. & i ca. priuilegia 3. d. & licet ſit contra ius cõe, dẽt tñ intelligi ſecũdũ ius cõe, l. ſi qñ. C. de inoff. teſt. Beneficiũ dr̃, ꝙ cõceditur pter ius cõe, & ꝑ ſe cõtinere reſcriptũ, & priuilegiũ, & de his uide Bar. in l. fi. ff. de cõſt. prin. & in d. l. ſi qñ, & Bal. in l. ex relationib. C. de leg. & p Pe. de Anch. in Rub. de reſcript. in 6.

Bona

Bona vniuerſitatis, quędam dicuntur ipſius quo ad commodum, & honorem, ut ſunt molendina ciuitatis, & alia bona ipſius, & ad hæc probanda poſſunt etiam ciues eiuſdem eſſe teſtes. Quædam vero dicũtur vniuerſitatis quo ad honorẽ tantum, ſed quo ad commodum ciuium, ut ſunt paſcua, & ſiluæ; in quibus quilibet poteſt ligna incidere, & in iſtis probandis non admittuntur ciues in teſtes, quia teſtificarentur in cauſa propria l. 1. §. in propria. ff. quando app. ſit, & ſic contra legem, omnibus, Cod. de teſti. Ita uoluit Bart. in l. ſed ſi hac. §. qui manumittitur. ff. de in ius uoc. & Angel. in d. l. omnibus. Hoc tamen intelligas, quando gratis ipſi ciues haberent iſta paſcua, & ſiluas, ſecus ſi tenerentur aliquid pro hoc ſoluere vniuerſitatis, uel datium ſeu gabellã pro his rebus, quia tunc bene admittuntur in teſtes etiam in his bonis. Ita ſingulariter uoluit Alex. in conſil. 99. quinto uol. col. 3. quod eſt not. quod etiam tangũt Doct. & maxime Bald. in l. parentes, C. de teſtibus, & Abb. in cap. inſuper, extra de teſti. Cap. dec. 152. Sacr. Conſ. nu. 4. & 6.

Bannitus perdit omnia iura ciuitatis ſuę, ita uoluit Bar. in l. cum mulier, ff ſol. mat. per tex. in l. amiſſione. §. qui deficiunt, ff. de cap. di. Quod limitat ſingulariter Bal. in d. l. cum mulier, quem refert ibi Alex. nõ habere locum in iuribus inductis pro publica utilitate. Vnde ſi ſtatutum dat præmium accipienti bannitum, illud pręmium etiam datur vni bannito accipienti alium bannitum, ar. tex. in leg. ſiquis in graui. §. hi quoque. ff. ad ſilla.

Bonorum poſſeſſio contra tabulas nõ competit, antequam ex teſtamento adeatur hæreditas, leg. illud, §. fin. ff. de bono. poſſ. contra tab. & leg. ventre ff. de acqu. hære. & l. æquiſſimum. §. expectandi. ff. de bono. poſſ. ſecundum tab. Fallit tamen in bonorum poſ. contra tab. quæ competit patrono, quia illa non expectatur, ſed poteſt inſtitutus ſtatim petere ſecundum tabulas, leg. ſed cum patrono, & ibi Barto. ff. de bon. poſſ. & in hoc differt iſta ab illa, quæ competit liberis. Differt etiam in alio, quia illa quæ competit liberis, reddit in totum teſtamentum nullũ. l. cum emancipatus, in princ. ff. de bono. poſſ. contra tab. & le. pen. ff. de lib. & poſth. & ibi not. ſed illa quæ competit patrono, rumpit pro illa parte tantum, ut not. gloſſ. in l. 1. Co. de bon. poſſ. contra tab. lib. Item differt in alio, quia filius hodie debet habere legitimam iure inſtitutionis ad hoc, ut non rũpat teſtamentum ut in authen. ut cum de appell. cogno. §. aliud quoque capitulum, & not. Barr. in authentica nouiſſ. C. de inoff. teſt. & Bar. in l. in quartam, in pe col. ff. ad l. Falc. ſed in patrono ſecus, quia quocunque relicti titulo habeat partem ſuam, non contra tabulas teſtamentum liberti. l. ſiue, §. excluditur, & ibi expreſſe hoc tenet Barto. procedere etiam hodie, ff. de iure patr. & de his differentiis uide principaliter Alc. in d. l. 1.

Bonorum poſſ. eſt utilior, quam aditio hæreditatis in caſu, quo eſſet delata hæreditas alicui pupillo abſenti, uel tutore carenti, & infanti, nam tunc quilibet amicus, uel conſanguineus pupilli poteſt adire iudicem, & agnoſcere bon. poſſ. nomine pupilli, nec requiritur eius ratihabitio licet ſecus ſit in hæreditate, ita no. uoluit Alex. in l. infantis. C. qui admit. & in leg. certum, colu. 5. C. unde cogn. & Bar. in l. pen. C. de bon. poſſ.

Bonorum appellatione ueniũt etiam feudalia, ita uoluit And. de Iſer. in c. 1. in fin. illius princ. de cap. qui cur. uen. per tex. in l. rem in bonis. ff. de acqu. rerum dom. Item ueniunt etiam emphiteotica. ita no. Spe. in ti. de locato §. nunc aliqua. uerſic. 156. ubi ſingulariter dicit quod renuntians bonis paternis, uidetur renũtiare etiam emphiteoticis, ſecus ſi hæreditati paternæ, ut no. Bar. in l. ut iuriſiurandi §. ſi liberi, ff. de ope. lib. & doct. in l. quod dicitur, ff. de uerb. ob. & in l. Gallus. §. quidam recte. ff. de lib. & poſth. & illud dictũ Spe. ſequitur Iaſ. in d. §. quidam recte. in fi. col. per d. l. rem in bonis licet ſecus dicat in feudis, tamen hoc non uidetur uerum per ea quæ modo dixi de feudis.

Bona acquiſita nepoti ab auo paterno ſunt aduentitia, glo. eſt communiter approbata in l. qui in aliena, §. interdum, ff. de acqui. hæred. & gloſſ. in l. quæſitum. in prin. ff. de leg. 1. & ſequitur Alex. in l. Gallus. §. quid ſi is. col. pen. ff. de l. b. & poſt.

Bona

Bona acquiſita in bello licito efficiuntur capientum, ſi ſunt mobilia, ſecus ſi immobilia, quia ſunt fiſci. ita dixit Bartol. in l. hoſpes, & in leg. ſiquid in bello, dig eſt. de capti. adeo quod ſingulariter dixit Bal. in c. 1. de mili. vaſ. qui contu. eſt, col. 4 quod etiam in foro conſcientiæ poſſunt talia acquiſita retineri, & illud dictum Bal. ſequitur Ale. in d. l. ſi quid in bello. in add. ad Bar. & uide plene per Iaſ. in l. 1. col. in prin. ff. de acq. poſſ.

Contumax qui paſſus fuit primum decretum, ſi vult recuperare tenutam, certum eſt quod tenetur ſatis dare de iudicio ſiſti, & reficere expenſas iuxta authen. ei qui iurat. C. de bon. aut. iud. poſſ. & habemus in regno unam prag. quæ incipit, relatione, à qua ſatiſdatione nõ releuatur etiam ſi poſſideat immobilia, ita dixit Alex. in l. ſciendum, in princ. in 2. no. ubi ita limitat illam l. ff. qui ſatiſ. cog. & ibi etiam Iaſ. in 2. col. de quo eſt. gl. ſingularis, in authe. de exhib. reis §. ſi uero etiam quidam iurent, in uerſi. fideiuſſorem. Item contumax in ſatiſdando de iudicio ſiſti, qui fuerat conuentus pro aliqua re, ſi illa res perueniat ad actorem & ipſe modo vult eam petere, ſi petat ſibi ſatiſdari, non auditur. Ita dixit Alexa. in d. l. ſciendum. in prin. 2. colum. quem ibi ſequitur Iaſ. per tex. in leg. qui bona, §. ſiquis. ff de damn. in fect. & ibi per Ludou. Roma. Item & tertio contumax in parẽdo iudici amittit priuilegium iuratoriæ cautionis, gloſſ. eſt no. & ibi per Abb. in fi. col. in c. qua fronte in uerſ. cautione, extra de appe. & Iaſ. in l. 1. pen. col. ff. qui ſatiſ. cog. item reus contumax ſemel poteſt compelli ad præſtãdam iuratoriam cautionem ut no. Abb. in c. prout. de dolo. & contu. in 2. no.

Conſtitutum, ſeu conſtitutio precarij appoſita in cõtractu inualido uitiatur, & nihil operatur nec per eam poſſ. transfertur, ita no. dixit Alex in l. 1. §. ſi uir. in 3. col ff. de acq. poſſ. & Bal. in l. ex teſtamẽto, C de fideicom. & in l. ſi abſentis, Co. ſi cert pet. & ratio eſt ſecundum eum, quia quando contractus eſt immediata cauſa transferendæ poſſeſſionis, ex contractu inualidi nũquam transfertur poſſ. ſecus ſi traditio ſit cauſa immediata. ita intelligitur d. §. ſi uir. ſecundum Bal. in l. non dubium in 10. oppo. C. de legi. Item ſcias, quod ad hoc, ut conſtitutum aliquid operetur, eſt neceſſe quod conſtituens poſſideat eo tempore quo conſtituit, de quo uide inf. in uerſi. cõſtitutum precarii &c.

Conſtitutum præcarii non transferre poſſ. quando fit per procuratorem, uel tutorem, uel per ſimiles legitimos adminiſtratores de re domini, quia talem poſſeſſionem transferre non poſſunt, ſecus econtra, quia ſi aliquis conſtituit procuratori, aquiritur poſſeſſ. domino. l. certe. §. 1. ff. de præca. Ita de utroque dixit Ale. in l. 1. in prin. pen. col. & §. per procuratorẽ, in fin. colum. ff. de acq. poſſ. quod eſt perpetuo not. & idem dicas de colono qui uere tradendo priuat dominum poſſ. l. 3. § quod ſi ſeruus, ff de acqui. poſſ. ſecus ſi per conſtitutum l. quamuis, §. 1. eo. tit. & no. Bar. in d. l 3. §. in amittenda in fin.

Collatio beneficii eccleſiaſtici uacãtis tribuit beneficiato ius in re etiam abſque traditione poſſeſſ. glo. eſt in c. pen. in uer. collatio. de preben. lib. 6. & ibi Gem. in fi. col. & tex. in c. fi. de conceſ. præben. lib. 6. Hoc tñ intelligitur, dũ modo ſit accepta tũ p beneficiatũ, c. ſi tibi abſenti, de pbe. li. 6. alias ſecus ante ceptationem, q a nõ tribuit ius in re, ſed ad rem, ſecũdum Fel. in c. cum Bertoldus, col. 3. de re iud. Si uero ſumus in collatione beneficij uacaturi, ut quando conceditur expectatiua, tunc ſolum tribuitur ius ad rem, non autẽ in re, ita tenet Fel. in ca. noſtra, columna. 4. & 5. & c. cauſam quæ col. antepen. de reſcript. & Car. in cle. ſi. col. 1. de reſcrip. nõ tamen eſt ius formale ad ipſam rem, ſed ſolum tribuit ius implorandi officiũ executoris. ita declarat Card. in cle. 2. de officio ord. in 3. quæſtione, & ita intelligitur gl. in c. ueniens de renuntia.

Clerici, & etiam diaconi dicuntur eſſe in dignitate conſtituti, c. denique in prin. 4. diſt. idem etiam legum doctores ut no. Abb. in cap propoſuiſti, in fi. col. extra de proba. ubi etiam dicit quod ſex requiruntur ad hoc, ut aliquis poſſit aſcendere gradum doctoratus, & hæc no. pro his quæ uoluit gl. in l. maiorẽ, ff. de pact. & poteſtibus præferendis.

Carceratus ex iniuſta cauſa poteſt à quo-

quolibet priuato etiam inuito iudice exi mi a carcere, & relaxari, immo ſi iudex vult reſiſtere, poteſt quilibet per uiolentiam ipſum eximere, vt voluit *Bart.* in l. nemo carcerem. C. de exacto. trib. lib. 10.

Contrahentibus licitum eſt ſe ipſos ad inuicem inter ſe decipere, l. in cauſæ la 2. §. pen. & ibi glo. ff. de mino. & l. item ſi pretio. §. ſi ff. loca. non tamen ultra dimidiũ iuſti pretii, l. 2. C. de reſcin. vend. & l. ſi quis cum aliter, & ibi Bart. ff. de uer. ob. fallit tamen in minore qui ſi decipitur, reſtituitur etiam pro leui damno, non tamen pro minimo. l. ſcio. ff. in integ. reſti.

Cautio Mutiana habet locum tãtum in ultimis uoluntatibus, non autẽ in contractibus, ut eſt glo. & *Bar.* in l. Mutianæ in prin. ff. de condi. & demo. & tunc hẽt locum, quando legatum eſt factum per conditionem negatiuam, quæ nõ poteſt adimpleri niſi per mortẽ legatarii, & ratio eſt quia ex quo legatum non tranſit ad hæredes quando eſt conditionale, l. 1. §. ſin autem ſub conditione, C. de cadu. tol. ideo habet locum prouiſio Mutii, quod ſecus eſt in contractibus. §. ex conditionali. inſt. de uerb. obl. & de hoc eſt etiam gloſſ. in l. 1. C. de pac. Fallit tamẽ in illis contractibus in quibus uiget eadẽ ratio, quæ in legatis, ut in ſtipulatione uſusfructus, vſus, & alimentorum, quæ non tranſeunt ad hæredem, quia in his habet locũ cautio Mutiana. *Ita* ſingulariter dixit Bal. in auth. cui relictũ, in fi. uerbis, C. de in dic. uid. tol. ubi dixit etiã quod habet locũ in donatione cauſa mortis, ut ibi per eum in pen. colu. in legato tamen libertatis non habet locum cautio Mutiana nã quandiu potuerit facere illud quod erat prohibitum in conditione, & non fecit, ſeruus ſtatim erit liber, l. libertas. §. i. ff. de manu. teſtam. & de hoc vide gloſſ. & tex. in lege, Titio fundus, ff. de condit. & demon.

Componere proprie eſt prius adiuuenta, & diſperſa in ordinem redigere, promulgare vero eſt de nouo componere, ut eſt gl. in prohe. digeſtorum in uerſi. compoſitam, & glo. in §. omnes, in prohe. inſtit. prædicta tamen limita procedere in verbo, componere, quando relatio fieret ad cauſam efficientem puta ad compoſitorem, ſecus ſi fieret ad cauſam materialem, quia tunc non eſſet differentia inter componere, & promulgare. Ita declarat Iaſ. inſtit. de actio. in prin. col. per leg. 2. §. deinde ex his, ff. de orig. iur.

Contractus an uitietur propter anguſtiam temporis, ut ſi dico promittis mihi hodie facere domũ, quia eſt impoſſibile, vel ſi ſum Romæ dico, promittis hodie dare Cartagine decem, dic aut ſumus in cõtractibus ſtricti iuris, & uitiatur, ut l. 3. §. ſi quis ita ff. de eo quod cer. loc. & inſt. de verb. obl. §. loca. aut ſumus in contractib. bonæ fidei, & non uitiatur, caſus eſt in l. inſulam, §. 1. ff. loca. idem dicas in ultimis uoluntatibus, quia licet ſint ſtricti iuris, tamen habent inſtar bonæ fidei. l. in minorum. C. in quibus cau. in integ. reſtit. non eſt ne. & de hoc ex tex in l. ſi mihi, & tibi §. ſi quis ſeruos. ff. de leg 1. & ibi vide Bar. de omnibus prædictis.

Creditor poteſt debitorem fugitiuum propria autorit. capere. l. ait prætor, §. ſi debitorem, ff. quæ in fra. cre. non tamen debet ipſum vulnerare, uel uerberare, alias cadit a iure ſuo, ut not. Bart. in auth. & omnino, C. ne vx. pro mari, & poteſt capi etiam die feriata. ut dicit Bar. in d §. ſi debitorem, & non ſolum a creditore, ſed etiam a procuratore eius, & eſt glo. & ibi per Angel. in l. 1 C. ubi quis decuriali &c. & poteſt capi etiam quando eſſet ſuſpectus de fuga, ut eſt glo. in l. quæſitũ, in uerſi. intereſt ff. de pig. immo tunc poteſt fieri ſibi prohibitio alienationis rerũ immobilium, & ſequeſtratio mobiliũ. Ita ſingulariter dixit Bar. in l. de pollicitationibus. ff. de polli. & uide Iaſ. in §. i. in ſtit. de actio. ſuper gl. 1. uerſi. in iudicio, & talis captura poteſt fieri etiam ſi nõ aduenit ad huc tempus debiti, ut d. l. quæſitũ.

Contractus emptionis, & uenditionis eſt talis naturæ, quod ſemper in eo uenit tacite præſtanda euictio, etiam ſi de hoc nihil fuerit cautum, l. in uendendo, ff. de contrahe. emp. & l. non dubitatur, C. de euiſ. & l. pacta conuenta, ff. de contrahe. emp. fallit primo in uniuerſitate uẽdita, ut eſt hæreditas, quia tunc nõ detur euictio, pro particulari re hereditaria euicta, niſi de hoc expreſſe fuerit emptor ſtipulatus l. 1. C. de euic. fallit 2. quando emptor ſciret.

ret rem eſſe alienam,nam nec tunc debetur niſi fuerit ſtipulatus, l. ſi fundum,C. de euict. Autem euictio, quæ tacite uenit in quolibet contractu emptionis, regulariter ſit dupli, vel ſimpli, dic quod pro ſeruo eſt dupli.l.quod ſi nolit,§. quia aſſidua.ff.de ædi.edict. & etiam pro prætioſa uendita,l.emptori,ff.de euict.quia pro his duobus eſt actio prætoria, quæ præſtatur ex neceſſitate,ut d.l. emptori; pro aliis autem rebus eſt ſimpli. ut probatur in l. pen.C.de euictio & eſt actio ciuilis.

Cõtractus donationis eſt talis naturę, quod in eo,non venit præſtanda euictio, niſi fuerit promiſſum,l.2. C. de euictio. Fallit quando donatio inciperet a præcedenti conuentione,quia tacite uenit euictio,ut eſt glo.in d.l.2.& tex.in l. *Ariſto.* §.ſi ff.de dona.& l.1.C.de iure dot.Fallit etiam in donatione remuneratoria ĩ qua uenit euictio,ut not. Alexan.in Addi. ad *Bart.*in d.§.fin.& *Barto.* & idem Alexan. plenius in l.Iulianus.§.1 ff.de uerb. obl. & hæc donatio remuneratoria non indiget inſinuatione,l. Aquilius,ff. de dona.

Carceratur propter debitum,ſi eſt pauper,& non habet unde ſe alat;tenetur creditor,qui fecit illum carcerare, eum alimentare in carcere,ut eſt gloſſ.quæ communiter ſolet ad hoc allegari,in l. fin.in uerſi agnoſcere,C.de ero. mili. anno.lib. 12.& ibi hoc dicit expreſſe Nic.de Nea. idem tenuit Ang.de Are.in §.fi.in fi.uerbis.Inſtit.de actio.& Iaſ.in §. item ſiquis in fraudem,in 24.col.eo.tit.& Bart. in l. ſanctum,ff.de re.diui.

Compromiſſum factum in aliquẽ qͥ debeat iudicare de iure,intelligitur etiam de conſuet.nã ipſa conſuetudo eſt ius nõ ſcriptum,l.de quibus,ff.de legi.& c. conſuet. prima diſtinct. ita not. Iaſ.in l.præſcriptione,C.ſi contra ius,uel uti.publ.& Bald.in l.conſtitutionis,C. de bon. quæ lib. Et ſic habes quod appellatione iuris uenit conſuetudo,de quo plene per Felin.in capit. 1. extra de ſponſa. Hoc tamen limita non procedere,quando conſuetudo repugnaret iuri communi. Vnde ſi pater dixit,inſtituo filiam meam in eo quod de iure ſibi contingit, intelligit inſtituiſſe eam in uirili portione, una cũ maſculis,quia ita ſuccedit de iure cõmuni, l. maximum uitium,C.de lib.præteri.licet de iure conſtitutionum ſeu conſuetudinis ſuccedat in dote tantum,& dotata excluditur a ſucceſſ.vnde ad hoc, ut talis inſtitutio aliquid operetur,intelligimus eam eſſe inſtitutam de iure communi, ut dicit Iaſ.in d.l. præſcript. ad quod facit quod notatur in Addi. Bald. in d.l. conſtitutionis.

Condemnatus ſoluere ob delictum, ſeu factum alterius,an poſſit petere illud quod ſoluit,ab eo,cuius facto fuit condemnatus? Dic quod ſic,ut l.nam, & Seruius,& ibi per Barto.ff.de neg.geſt.& l.ſi uero,§.cum autem,ff.de his qui deie. uel effud.& l.licet.§.fi. ff.nau.cau.ſtab. quod not.pro materia repræſaliarum,ut p *Bar.* in l.2. §.item ſi in facto,in fi.ff. de uerbo. ob.& in Tract.ſuo repræſaliarum,in ultima quæſt.princ.

Confeſſio facta in iudicio, poteſt incontinenti reuocari abſque probatione erroris,ut eſt gl.in c.fi.de confeſſ.lib.6. & illud uerbum,incontinenti,exponitur ideſt antequam confeſſio fuerit redacta in ſcriptis,ut eſt glo.in ca.apud.32.q.1. & uide omnino Abb.in c.præterea, in 2. col.extra de teſti.cog.

Confiſcatio facta per ſtatutum in farina,uel frumento,an habet locum etiam ĩ ſacco,uel in frumento uehente farinam? dic quod non,quia ſumus in pęnis, & in odioſis,in quibus fit ſtricta interprætatio.ita in propriis terminis uoluit Bal.in l.cum proponas,la 2.C.de nau.fœno.arg. eorum quæ uoluit *Bar.*in l.1.ff.de uerbo. ſignifi.

Condictio ob cauſam,an habeat locũ in contractibus innominatis, dic quod non,niſi non ſeruaretur illud pactum qđ dedit cauſam contractui,tex.eſt in l.cum te.C.de pact.inter.emp. & uend.

Contractus innominati ſunt talis naturæ,qđ in eis habet locum pęnitentia ut intera ĩ l.ſi pecuniã,ff. de condit.ob cau. Quod fallit primo quando interueniſſet ſtipulatio.l.placito, C.de re.permut. Secundo fallit quando contra illum qui ꝓmiſit,obſtaret exce. ut ſi facio tibi pactũ de non petendo, ut uadas pro me Romam,nõ poteſt amplius me penitere.ita tenet Bal. Nouel.in Rubrica de uerb.ob.

in 6.

in 6.col.ad quod facit quod no Bar.in l. Nemo poteſt in 3.col.ff.de leg.1. ubi dicit quod relicta in teſtamento minus ſolemni ſunt naturaliter debita, unde ſi reperiuntur pænes legatarium obſtat hæredi petenti excep. licet petere non potuiſſet legatarius. Tertio fallit quando eſſet appoſitum iuramentum ita ſingulariter voluit An.Corſe.in repe.rub.extra de iureiur.in 2.priuilegio p gl.ī d.l.ſi pecuniā

Contractus in quo dictum eſt, do tibi hanc pecuniā, ut ſit tua, non dicitur eſſe Mutii, ſed potius donationis ita uoluit Bal.Noue.in l.cū quid.ff.ſi cer.pe.& hoc propter geminationem ad hoc, vt aliquid operetur.ar.l.Baliſta.ff.ad Trebe & corū quæ uoluit Bart.in l cum ſcimus.Co.de agri.& cenſ.libr.11.& uide quæ dixi infra in verſi.ſtipulatio facta ſine cā, ſecus ſi fuiſſet dictū tantum, do tibi hanc pecuniam,quia in dubio quando poteſt accipi alia coniectura quam donationis, nunquam præſumitur donatio, l.e.cū de indebito.ff.de proba.& no. gl.& Bar.in d.l.cum quid,& Ale.in l.1. §. & harū in fi.col.ff.de uer.ob.& uide inf.in verſ.donatio nunquam,&c.

Cōcluſione in cauſa facta, poſſunt inſtrumēta nouiter reperta produci, ut no. Ale.poſt Bar.in l.admonendi. in 5.& 6. col.ff de iureiur.& Ale.in l.diui fratres, ff.de pœnis, debet tamen peti reſtitutio in integ.ex clauſula generali, ſi qua mihi iuſta cā eſſe uidebitur, ut eſt caſus op. Ale.in d.l.admonendi. Item pōt allegari in iure, ut no.Barb.in c.cum dilectus, in addi.ad Abb.extra de fide inſtr. ubi allegat Bald hoc dicentem, in authen.iubemus, cap.de iudi. & hæc not.pro limitatione eorum, quæ habentur in d.ca.cum dilectus, ubi dicitur quod poſt concluſum in cauſa nihil produci pōt nec allegari, quia prout dicit ibi glo. dicitur eſſe renuntiatum omnibus exceptionib. & allegationibus producendi. Item limita illud c.non habere locum, quādo poſt concluſum in cauſa de facto fuiſſent producta inſtrumenta, uel teſtes, & de facto fuiſſent accepta ita a iudice parte nō opponente, quia tunc uidetur eſſe a concluſione receſsū ita ſingulariter uoluit Ab. ad ca.cum dilectus in 2.colu. Quod fuit ad id quod ſingulariter uoluit Franc.de Cur.in repe.l.admonendi in 13.col. vbi dixit quod ſi datur dilatio ad producendum teſtes, & expirat, poteſt cauſa cognita, ideſt ſi pars non fuerit negligēs, dari alia dilatio iuxta l.ſi & quæ ibi no.ff.de feri. quę ſecunda dilatio datur ad producendum illos teſtes tantum, in quib. pars non fuit negligens in prima, nō ad alios nouos, ut no. Alex.in d.l.admonēdi, hoc tamen non haberet locum ſecundū eū, quando de facto fuiſſent alii teſtes recepti in ſecūda dilatione. Item nō haberet locum ſecundum eundē, quando producēs ignoraſſet ſe haberet alias probationes, & idem tenet ibid.in 6.co.in 8.fall,

Clericus an æquiparetur militi, & in quibus caſibus, require infra in uerſi.res empta ex aliena pecunia,&c.

Cenſionarius non ſoluens cēſum per biēnium, ſiue triennium, nō cadit a iure ſuo ſicut emphiteota ita uoluit Bart.in le.1, §. hic titulus.ff.de publica, & Inno. in cap.ad audientiam extra de reb. eccl, non alie.& glo.in c.conſtitutus, in uerſ. iuxta ratam, iuxta delig.domi.eodē modo ſi vendit, licet ſecus in emphiteota. l. fin.C.de iure emphi. Tamen fuit quādoque determinatum in Sacro conſ.Neap. quod debeat cadere pro ea parte, quanti fuerat pecunia ſibi data, puta dedi centū titio quod quolibet anno reddat mihi quinque ſuper ſua domo, tunc ſi non ſoluit, cadit a iure ſuo pro tāta parte domus quod aſcendat ad ſummam centum. Dat tamen optimam cautelam Paul.de Caſt.in l.ſi tibi.ff.ſi cert pet. ſcilicet quod quando do pecuniam ſuper aliquo fundo, ut mihi reddatur cenſus, debeo facere quod ille cenſionarius uendat mihi fundum p illa pecunia quā ei do cū pacto ut dem illum ſibi in emphiteoſim, unde poſtea ſi alienas uel nō ſoluit, cadet a toto fundo, uide tamē plene per Ab in d.c.conſtitutus in pe.& fi.col. ubi ponit multas differentias.

Cēſionarius habet utile, & directū dominium ita probat gl. in c.cōſtitutus in verſi. iuxta ratam extra de relig. dom.

Condictio ob cām ita cognoſcitur a condictione indebiti, quia cōd. indebiti habet locum, quando ſoluitur ex cauſa

in.

intrinſeca, ut do tibi decem, tacite ui-
deor dare, ut liberer a debito, ſed condi-
ctio ob cauſam habet locum, quãdo ſol-
uit ut ex cauſa extrinſeca, ut do tibi decẽ
ut adas pro me Romam, ita uoluit Alex.
in l.2. §.1. in 4. col. ff. de uer. obl. ſi autem
aliquis ſoluit ex cauſa extrinſeca de præ-
terito, non repetit etiam ſi cauſa ſit falſa
ut l. damus. ff. de condi. inde.

Creditor proprie, qui dicitur qui cre-
dendo fidem alienã ſequitur, a credendo
dictus. l.1. ff. ſi cer. pet. largo tamẽ modo
dicitur, & ille qui habet aliquem obliga
tum ex delicto, quia quemadmodum de
bitor dicitur ille, a quo inuito põt pecu-
nia extorqueri. l. debitor. ff. de uerb. ſig.
ita, & creditor dicitur qui poteſt genera-
liter ab inuito extorquere. l. creditores, &
l. creditorum, & l. ſi cui, ff. de uer. ſig. Ex
quo ſequeretur, quod ſtatutum faciens
mentionem de creditore, non hẽt locum
in creditore ex delicto, uel ex legato, cũ
largo modo dicitur creditor, & ſtatutum
debet ſtricte intelligi, l. 3. §. hæc uerba, ff.
de neg. geſt. Tamen in cõtrarium eſt ue
ritas, quia licet proprie non dicatur cre-
ditor quantum ad alluſionem uocabuli
tamen ſecundum communem uſum lo-
quendi dicitur creditor, qui uſus præua-
let alluſioni, s, ut l. Labeo, ff. de ſupp. le. &
uoluit Bar. in rubrica, ff. de ope. no. nũc.
& idem Bar. in l. ſi cui. ff. de uerb. ſig. Pro
pterea tale ſtatutum debet intelligi ſecũ
dum communem uſum loquendi, ut d. l.
Labeo, & idẽ dicas de hoc adiectiuo, cre
ditus, ta, tum, & de hoc nomine debitor,
quia cum ſint correlatiua, idẽ ſtatuitur
in uno quod in alio, l. fi. ff. de accep. & le.
fi. C. de indic. uid. tol. licet Bar. in d. l.1. in
4. col. ff. ſi cer. pet. uoluerit facere differẽ-
tiam inter nomen creditoris, & uerbum
credere, ſed male hoc dixit, unde ab om-
nibus reprobatur. Fallit tamen quando
ſtatutum eſſet odioſum, ut ſi dicat, quod
debitor non poſſit cõueniri per quinquẽ
nium, quia tunc ſtricte intelligitur, nã ta
le priuilegium conceſſum debitorib. in
præiudicium tertii non debet ampliari.
l.1. §. ſiquis a principe. ff. nequid in loc.
pub. & l. impuber, ff. de admi. tuto. & no.
Ale. in d. l.1. in 10 & 11. col.

Contractus emptionis, & uenditionis
habet hanc naturam, quod uenditor nõ
tenetur dominium rei uenditæ transfer-
re, ſed tantũ tradere. l. ſi ita, § 1. ff. de con
trahen. empt. ſed emptor tenetur dñium
pecuniæ transferre, l. ex empto. in prin. ff.
de actio. emp. de ratione diuerſitatis uide
glo. in d. l. ex empto. Fallit, quando uen-
deretur aliquod genus, quia uẽditor tũc
tenetur dominium transferre, nec attẽdi
tur natura ipſius tituli tex. eſt ſingularis
in l. qui concubinam, §. ſi hæres. ff. de l.3.
& ibi gl. & Bar. in l.2. in prin. ff. ſi cer. pe.

Contumax in reſpondendo, quãdo a
iudice interrogatur, præſumitur affirma
re, uel negare, ſecundum quod in ſui præ
iudicium poteſt eſſe, quia ſi negãdo ſibi
præiudicaret, negare præſumitur, & ita
etiam in affirmando, l. de ætate. §. tacuit.
ff de inter. actio.

Contractus, ad ſciendum an fuerit ce-
lebratus gratia utriuſque, an unius tan-
tũ, dẽmus inſpicere principale propoſitũ
contrahentis, nam ſi ego precib. ductus
cõmodaui tibi librum, deinde tu poſtea
incidenter dediſti, mihi aliquod pretiũ,
& ſic de commodato feciſti contractum
locationis. adhuc talis dicetur celebratus
contractus ex parte unius tãtum, ſcilicet
accipientis, ita uoluit Bar. in l. ſiquis nec
cauſam, & in l. rogaſti. ff. ſi cert. pet. & ibi
probatur in tex. ibi, maxime ſi ſine uſu-
ris. &c. & hoc eſt multum utile cognoſce
re pro his quæ habentur, in l. ſi ut certo,
§. nunc uidendum. ff. commod.

Cõtractus, in quo ita eſt dictum, emo
hunc librum pro hac pecunia, quam ha-
beo in burſa ſeu in arca, non dicitur em-
ptionis & uend. ſed potius innominatus
ſeu permutatio, quia illa pecunia habe-
tur loco ſpeciei. ut eſt gl. no. in l. hæc uen
ditio. §. fi. ff. de contrah. emp. facit l. pla-
ne, lat. de l.1. in §.1.

Contractus taliter celebratus: do tibi
librũ meum, ut des mihi tuum, & ultra
hoc refundas mihi decem, an dicatur eſ-
ſe emptio, uel pmutatio. Dic, aut pecunia
uenit in refuſione, ut in caſu propoſito,
& eſt permutatio, quia liber eſt principa-
le, & pecunia acceſſoriũ. Aut liber uenit
in refuſione, & tũc eſt emptio, quia cõtra
ctus fuit principaliter celebratus, ut dare
decem, ita no. Ale. in l.2. i prin. in fi. illius
prin.

pria.ff.ſi cer.pet. Sed ſi eſſemus in dubio, tunc dic quod eſt attendendum quid ualeat plus, quia ſi liber, erit permutatio: ſi autem pecunia erit pretioſior libro, erit emptio, ita uoluit Bar.in l. ſi in uenditione.ff de contrahen.emp.& in l. Ariſto.ff. de dona.& in l.1.ff de re.permu.

Conditio, condicio, & condictio, ita differunt, nam quando ſcribitur cum,t,ſignificat futurum euentum, de qua loquitur titulus de condi.& demon. quando uero ſcribitur cum,c, ſignificat conuentionē,& pactū ita no.gl.in l.legē C. de pac. quando uero ſcribitur cum,ct, ſignificat perſonalem actionē, ut in §. appellamus, inſti.de act.& ita loquitur,l.certi cond.ff. ſi cer pet.& alij tituli tractantes de conditione. Ita uoluit Sal.in d.l. legem.

Cōtractus certus differt ab eo, ex quo certum petitur, nam cōtractus certus eſt ille tantum, qui continet rem certam, ut no gl. & Bar.in l.certi cond ff ſi cert.pet. Sed certum petitur non ſolum ex contracta certo, ſed etiam ex incerto, ut d.l.certi cond.in prin.ut quando petitur intereſſe, quod licet ſit incertum, tamen uenit certificandum per ſententiam iudicis, ut in §. curare, inſt.de actio.

Cautio differt a ſatiſdatione: nam cautio intelligitur ſine fideiuſſione: ſed ſatiſdatio, cum fideiuſſ. ut l. ſancimus. C. de verb.ſig. & licet cautio dicatur nuda a fideiuſſione, non tamen dicitur nuda a ſtipulatione: quia requiritur in ea ſtipulatio ut eſt glo.in d l.ſancimus. Fallit tamen, quando cautio exigitur a perſona ſuſpecta, quia tunc intelligitur cum fideiu.ut l.in omnibus, ff de iudi. Secundo Fallit, quando cautio debet præſtari cauſa cognita, ut l. ſi creditores, ff.de priui.cred.& d.l.in omnibus. Tertio Fallit in cautione prætoria, ut l.3.C.de procu.& l. prętorie. la 3.ff. de præto.ſtipu. Quarto Fallit, quādo requireretur ſufficiens cautio, ut eſt gl.in c.quoniā,§.in alijs extra, ut lit.non conteſt. Quinto Fallit, ubi fieret mentio de competenti cautione, ut l. ſi debitori, ff.de iudi. Sexto Fallit, ubi fieret mentio de idonea cautione, ut l. ſi quo tempore. ff.de peti.hær. & l.ſi mandato Titij.§. ſi. ff.manda. Septimo Fallit, ubi fieret mentio de plena cautione, ut eſt glo. in d.l. ſi mandato Titij.§.ſi. Octauo Fallit, ubi requireretur recte caueri, ut l.1.§. iubet, ff. de colla.bono. Nono Fallit, quando maritus præſtaret cautionē uxori ſuæ de dote reſtituenda, nam tūc etiam intelligitur cum fideiuſſ. niſi maritus eſſet pauper adeo quod non poſſet inuenire fideiuſſorem, quia tunc ſi cauet, intelligitur ſine fideiuſſore. Ita uoluit Bald.Nouel. in ſuo tracta.dotiū.in octaua parte.in 12. priui. Ex quo inferebat ibidem ad unum ſingulare dictum, de quo dicam infra in uerb. princeps quando concedit. Et de his, & alijs limit.ad l.ſancimus, uide Alex.in le.diuortio,§.interdum.ſol.ma.& in d.l.ſancimus, in addi.ad Bar.

Contractus innominatus cognoſcitur ex forma adimplendi, non autem ex forma ineundi, ut ſi dico, do tibi decem, ut uadas pro me Romam: quo ad formam ineundi, eſt, do, ut facias, ſed ſi prius tu uadis Romam, quam dem tibi decē, erit facio, ut des, unde ita appellabitur, ita uoluit Bar.in l.cum mota. C. de tranſ. licet gl.ibi contrarium teneat,& male.

Contractus innominatus, quomodo cognoſcitur a contractu ſocietatis, uide tex.in l.ſi tibi areæ.in prin.& in uer.ſed ſi puerum, ff.de cond.inde.& docto. maxime Alex.in l.ſi paſcenda.C.de pact.

Contractus ſimulatus quomodo probatur. Vide Bar.in l. pacta nouiſſima.C. de pact.

Creditor ſi ſuccedat debitori, an debitum cēſeatur confuſum, an uero ſolutū. iſta eſt materia, quam tractat doct. in le. debitori.C.de pac & in l. Vrannius, ff.de fideiuſſo. Tamen breuiter dicas ſic, quod ſi intereſt ipſius hæredis ſucceſſionem habere uim ſolutionis, debitum cenſetur ſolutum, ut ſi debitor erat naturaliter tm̄ obligatus, intereſt creditori debitum ſibi cenſeri ſolutum, cum poſſit illud deducere,& compenſare.l.etiam. ff. de cōpenſa. nec quantum ad illam ſummam tenetur alijs creditoribus hæreditariis ꝙ non faceret ſi debitum eſſet confuſum. Si uero intereſt eius habere uim confuſionis, debitum cenſebitur tunc eſſe confuſum. Exemplum poteſt eſſe, ſi erant duo rei debendi, quorum unus fecit creditorem hæredem, debitum modo uidetur confuſū.

quia creditoris intereſt ad hoc, ut poſſit petere ſolidum ab alio reo, quod non faceret, ſi cenſeretur ſolutum, quia ſolutione unius alter liberatur, ut l. 2. ff. de duo. rei. & de hoc eſt exemplum, in l. Sticcum, §. aditio. ff. de ſolu. Ita uoluit *Bar.* in d. le. Vranius. Quod limita non procedere in caſu ſingulari, quem poſuit Bart. in l. generaliter. ff. de fideiuſſ. ubi dicit, quod ſi fideiuſſor ſucceſſit reo principali, & fecit inuentarium, licet alias actio fideiuſſoria confundatur remanēte tantū principali, ut d. l. generaliter, & l. ſi debitori creditor. eo. tit. tamen per confeſſionem inuentarii, non confunditur, quia creditor pateretur præiudicium, nam ſi uellet conueniri ipſum tanquam hæredem, ille opponeret exceptionem inuentarii, unde nō poſſet ſolidum conſequi, nec poſſet contra eundem tanquam contra fideiuſſorem agere, quia hæc actio erat confuſa. Vnde in hoc attenditur præiudicium tertii, aliquando tamen ſucceſſio facit actionem, prius inanem, efficacem, ut ſi mulier fideiuſſit pro aliquo, & ei hæres extiterit, poterit modo efficaciter conueniri, licet prius habebat exceptionem Velleiani. ut eſt tex. in d. §. aditio. in fi.

Carceratus ex quocunque delicto, debet ſub fideiuſſorib. relaxari. Fallit in crimine læſæ Maieſtatis. Item fallit ſi delictum ſit notorium. Item fallit, quando carceratus fuiſſet depræhenſus in fragrāti crimine, & hoc plene conſtaret, uel p ſuam confeſſionem, ut eſt conſtit. regni humanitatæ, & in hoc eſt correctum ius commune, quia de iure communi ſi eſt delictum leue, poteſt relaxari ſub fideiuſſoribus, ſi uero magnum, tunc ſecus, ut uoluit Bart. in l. 1. & l. diuus, ff. de cuſto. reo. & Specu. in tit. de accu. in §. 1. uerſic. ſed pone &c. Sed iudex ſi non uult accipere idoneum fideiuſſorem, nec reum relaxare, quando de iure tenetur, eſt obligatus actione iniuriarum, ut l. ſi uero, §. 1. ff. qui ſatiſ. cog. Item tenetur ad intereſſe in ſindicatu, ut no. Bal. in auth. generaliter, in fi. C. de epi. & cle. & Ale. in d. l. 1. ff. de cuſto. reo.

Confeſſio facta per pupillum, ſine auctoritate tutoris, an ualeat, uide infra in uerbo, pupillus non poteſt confiteri, &c.

Contractus, quando non poteſt ex tenore ipſius cognoſci, an ſit emphyteoticus, an uero cenſualis, in dubio cenſetur cenſionarius. Ita uoluit Alber. de Roſ. in l. 2. C. de iure emphi. quem refert Andre. ſicu. in add. ad Abb. in c. conſtitutus, col. pe. ext. de relig. domi. & hoc eſt multum utile, quia ut dicit Abb. in d. ca. conſtitutus, cenſionarius habet utile, & directū dominium, ſed emphiteota utile tm̄. Itē cenſionarius nunquam cadit a iure ſuo per alienationem, uel per non ſolutionē, ſed emphyteota ſic, ut l. ſecunda, & ſi. C. de iure emphy. & dixi ſup. in uerſi. cenſionarius.

Conditionis euentus, an interpellet pro homine, ſicut dies, uide inf. in uerſi. debitor ad hoc ut conſtituatur &c. in fin. & in uerſi. obligatio in qua eſt appoſita.

Creditor habens duos debitores eiuſdem rei, puta quia ſunt heredes, quorum unus eſt clericus & alter laicus, quomodo debet eos conuenire, dic quod debet ambos cōuenire coram iudice eccleſiaſtico, nam maius dignum trahit ad ſe minus dignum. Ita ſingulariter uoluit Bar. in l. præcipimus, §. pen. C. de appel. Facilius. n. poteſt laicus ſubiici iuriſdictioni eccleſiaſticæ, quam clericus ſeculari, per c. ſi diligenti, ext. de for. compet. Si autem eſſent duo laici, & unus clericus, tunc omnes eſſent conueniendi coram iudice ſeculari, quia tunc maior pars attrahit ad ſe minorem. Ita Bar. in l. fin. col. 3. ff. de colleg. illici. & l. 1. §. ſi quis in appellatione in pe. q. ff. de app. & Abb. in c. 1. de loca. & Bald. in auth. habita. C. ne fili. pro pat. & hoc eſt, ne cauſæ continentia diuidatur, contra l. nulli. C. de iud.

Clericus abſens cauſa ſtudiorū debet habere fructus ſui beneficii, ac ſi eſſet pręſens. Ita no. Ab. in c. tuæ de cleri. non reſi. & in c. ſi. de magiſtris. Quod limitat procedere in eo, qui ſtudet Theologiæ, uel iuri canonico tantum, ſecus in aliis ſcientiis. Item facit differentiam inter ſtudentem, & docentem, quia docens hēt quandiu eſt abſens etiam ſi per cētum annos, ſed dicens debet habere tantum per quinquennium, quia per tantum tempus poteſt quis effici prouectus, & quod abſens cauſa ſtudiorum habeatur pro præſente,

facit

facit text. in l. quæſitum, in princip. ff. de leg. tertio, non autem debet habere diſtributiones, quæ in eccleſia præſtantur tantum reſidentibus, cap. licet, & ibi gloſ. & Abb. de præben.

Carceratus relaxatus cum iuramento de redeundo ad carcerem, an teneatur redire. Dic, quod ſi iuſte erat carceratus, tenetur redire, & ſi immineret pœna ſanguinis; Si autem iniuſte, & tunc ſi erat pœna ſanguinis, non tenetur redire. ſi uero non erat pœna ſanguinis, tunc tenetur redire ad obſeruantiam iuramenti, ut eſt glo. in clem. paſtoralis, in uer. per uiolentiam, de re iudi. quam ſequitur. Franc. de Cur. in repetitione l. admonendi, in 48. col. ff. de iureiur. & Abb. in c. inter alia. in fi. ext. de immu. eccl. & uide Abb. in c. ſicut, in uer. no. de iureiur.

Carceratus fugiens de carcere fractis oſtiis, vel muros tranſcendens, qua pœna puniatur, uide infra, in uerſi. fugiens a carcere.

Clauſula codicillaris operatur ut venientes ab inteſtato cenſeantur grauati ad legata facta in teſtamento, ut eſt gloſ. no. in l. ex teſtamento, C. de fideicom. & gl. in l. quia autem, in uerſi. fuerit de relicta, ff. ſi quis omiſſa. cauſa teſt. & Alex. in l. 3. col. 3. de leg. 1. & Bart. in l. qui filiab. in prin. eo. tit. & Alex. in l. certi iuris, C. de teſta. mili.

Clericus non poteſt fideiubere pro laico de iudicio ſiſti. ita uoluit Abb. in c. 1. de fideiuſſ. An autem in aliis poſſit pro laico fideiubere, videas ibi per eum.

Creditor habens aliquam ciuitatē obligatam, poteſt ibi malefactores punire; Ita uoluit Ang. in l. ciuitas, in 4. col. ff. ſi cer. pet. referens ibi Bal. per tex. in l. elegāter, §. fi. ibi, ſi pro maleficiis ſuis coerceuit, ff. de pig. act.

Conditio poteſtatiua non retrotrahitur, l. potior, in prin. ff. qui pot. in pig. ha. ſecus in conditione caſuali, ut d. l. potior. §. 1. & no. Bar. in l. petens circa fin. & ibi etiam gl. C. de pact.

Conuentio dicitur nomen generale ad omnes contractus ſiue re, ſiue uerbis, ſiue conſenſu; vnde continet etiam ſtipulationem, l. 1. §. adeo, ff. de pact. & idem dicimus de hoc uerbo, conuenire, ut eſt gl. in uerbo, ſi extraneus, ff. de conditio. ob cau. in glo. fi.

Creditor ſolutionem accipiens, ſi eſt filiusfam. an liberet debitorem ſoluentem. vide plene per Bartol. & doctor. in l. non ſolum. ff. ſol. mat.

Contractus celebratus per ebrium nō valet, immo ſtatim probata ebrietate, redditur nullus, ita tenet Ale. in l. dolum, C. de dolo. immo plus dicit, q̄ ſiquis inuitauit aliquem ad prandium, & poſtea cōtraxit cum eo, præſumitur ipſum inebriaſſe & ſic præſumitur in dolo; unde contractus per exceptionem annullabitur, per gl. in d. l. dolum, & glo. in c. vnuſquiſque 2. 1. q. 4. & facit tex. in c. ſane 15. q. 1. & an ebrius puniatur, ſi delinquat in ebrietate. vide Bar. & ibi etiam per Ale. in l. reſpiciēdum. §. delinquunt. ff. de pœnis.

Confeſſio facta in contractu inutili & inualido, plene probat. Ita ſingulariter uoluit Bar. in l. ſi ſtipulatus, §. Griſogonus, ff. de uerb. oblig. & idem Barto. in l. certi conditio, §. ſi nummos, ff. ſi cer. pet. & idem dicas de cōfeſſione facta in libello inualido, ſecundum Bal. in l. 2. C. de re iud. quem refert Alex. in l ſi confeſſus, ff. de cuſto. reo. Quid autem in confeſſione facta in iudicio inualido. vide Bar. in d. l. ſi confeſſus, & per Inn. in c. Piſanis. de reſti. ſpo. Et ex prædictis ſigulariter inferebat Ang. in l. 1. C. de præſcr. 30 an. quem refert Ale. in d. §. Griſogonus 7. col. quod ſi mulier contrahat ſine mundualdo, licet talis contractus non ualeat, tamen confeſſio in eo facta plene probat, & vide inf. in uer. confeſſio.

Creditor agēs ex numeratione ex mutuo, ſi poſtea probat de confeſſione tantum, debet ſuccumbere, niſi ſit elapſum biennium, vel ſit exceptioni non nu. pe. renunciatum ſolenniter. Ita uoluit Alexan. in l. 1. §. ſi quis ita col. fi. de uerb. obl. & l. ſi ita ſtipulatus, §. Griſogonus. col. 9. & io. eo. tit.

Cautela, quomodo pater poſſit filiū fraudare legitima, uide per Bartol. in l. hæreditarium, ff. de bon. auth. iudi. poſſ. ubi dicit, quod poteſt hoc facere alienando omnia bona ſua ex cauſa non lucratiua, nam legitima non debetur prout ipſe dicit, niſi deducto ære alieno, l. Papi-

nianus. §. quarta. ff. de inoffi. teſtam. unde quandiu non ſit ſatisfactum illi creditori, in quem ſunt alienata omnia bona, filius non poteſt petere legitimam.

Collectæ in dubio cenſentur prohibitæ, niſi probentur permiſſæ. Ita uoluit Abb. in ca. peruenit, col. 3. de immu. ecc. quis autem poſſit imponere collectas. vide Bar. in l. 1. col. 3. C. de mulie. & in quo loco, lib. 10.

Clericus, quodcumque acquirit, & undecūque, dicitur eſſe ſibi in quaſi caſtrenſe peculium, l. ſacroſanctæ, & auth. præsbiteros. C. de epi. & cle. Ex quo dixit ſingulariter Bal. in d. l. ſacroſanctæ, per illū tex expreſſius autem Abb. in c quia nos ext. de teſta. quod peculium, quod eſt aduentidium in laicis, erit in clericis quaſi caſtrenſe, unde pater non acquirit uſum fructum in bonis filii clerici undecūque quæſitis. Ex quo ſequitur, quod pōt clericus de his teſtari, & diſponere ad ſui libitum, & eius teſtamentum non ſubiacet querelæ, per tex. in l. cum lege Leoniana C. de epiſc. & cle. Bene tamen poteſt agi condictione ex dicta lege, prout dicit ibi Bal. & per hoc dat unam cautelam optimam Cepo. in caute. 158, ubi dicit, quod pater quando uult facere, quod filius teſtetur, faciat ipſum clericū de prima tonſura, quia tale priuilegium habet locum in omni clerico, ſecundum quod refert & ſequitur Iaſ. in l. filiæ licet. C. de colla. & in l pen. in fin. col. C. qui teſta. fa. poſſ. Adde tamen ad id quod dixi, clericum poſſe indiſtincte teſtari, ut non procedat in fructibus ſui beneficii, de quibus teſtari non poteſt, ſecundum Abb. in ca. cum in officiis, & in c. cum eſſes, in 10. & 11. co. ext. de teſt.

Confeſſio facta calore iracundiæ nō tenet, niſi detur perſeuerantia. Ita uoluit Abb. in c. cum parati in fin. col. extra de appel. Vbi allegat glo. in c. ex literis, de diuor.

Clericus poteſt citari corā iudice laico incidenter, puta ſi ſua putauit intereſſe, Ita ſingulariter uoluit Bald. quem ſequitur Alex. in l. teſtamenta omnia. C. de teſta. in fi. & eſt optima limitatio ad c. ſi diligenti, extra de foro competenti. & illud dictum multum exclamat Iaſ. in dicta l. teſtamenta omnia.

Citatus ſimpliciter ſine hora intelligitur citatus, ut compareat hora cauſarum conſueta, dum modo ſit expreſſus dies, alias eſt contumax, ſi non comparet. Ita ſingulariter dicit Abb. in c. conſuluit, in 5. no. ext. de offi. dele. & Inn. in c. cum nobis olim, de elect. & *Bal.* in c. 1. in 5. co. de mili. uaſ. qui contu. eſt.

Citatio partis non requiritur in factis notoriis, quando certum eſſet, partem nullam defenſionem poſſe allegare. Ita uoluit Abb. in cap. uenerabilem, colu. 4. de elect.

Contractus celebratus iuſſu ſuperioris, ſiue cū principe, præſumitur meticuloſus, unde eſt ipſo iure nullus. Ita dixit Iaſ. in §. quadrupli colu. 9. inſt. de act. per allegata ibi per eum.

Clericus hæres inſtitutus, & grauatus de reſtituendo, ſi deceſſerit ſine liberis, intelligitur de eccleſia, quæ ſuccedit loco filiorum, ſi autē fuerit dictū, ex ſuo corpore deſcendētibus, uitiatur fideicōmiſſum, quia inuitaretur ad delinquendum, & ſic ad fornicandum. Ita no. Bar. in l. hæredibus. §. ſi. ff. ad Treb. & doc. in l. ſi quis poſthumus. ff. de libr. & poſth.

Confeſſio in teſtamento facta de male ablatis, an operetur, ut teneatur teſtator ad reſtitutionem, & poſſit compelli ad hoc, ſi conualuerit, uide Abb. in cap. cum dilectos, col. pe. & fin. de ſucceſſ. ab inteſt.

Clericus non poteſt regulariter eſſe aduocatus, niſi in quatuor caſibus, quos ponit Abb. in cap fin. de poſtu. primus eſt pro ſe, ſecundus pro eccleſia ſua, tertius pro coniunctis habentibus neceſſitatem, quartus pro miſerabilibus perſonis.

Collatio non habet locum, niſi quādo deſcendentes ſuccedunt aſcendentibus, ſecus in tranſuerſalibus glo. eſt no. in l. ut in glo. fi. & ibi *Bal.* C. de legi. hære. eodem modo ceſſat, quando aſcendentes ſuccedunt deſcendentibus, ut plene notat Iaſ. in l. ſi emācipati. In quinta, & ſexta col. C. de colla. & ibi etiam *Alexan.* in 2. col.

Collatio habet locum tantum inter illas perſonas, quibus debetur legitima,

Ita

Ita dixit Alex. in l. ſi emancipati, colu. 3. C. de colla. ubi infert ad no. q. quod ſi ex forma ſtatuti filia dotata non ſuccedit, ſi fuerit poſtea per patrem inſtituta una cum maſculis, non tenetur conferre, ex eo quia ſibi non debebatur legitima, ut no. Bald. in l. maximum uitium, col. fi. C. de lib. præte. & *Bar.* in l. 1. § ſciendum. ff. de ſuis & legi. ubi dicit, quod per tale ſtatutum filia deſinit eſſe ſua, & hoc eſt no. perpetuo pro conſtit. regni, in aliquibus, & illud dictum Alexan. ſequitur ibidem Iaſ. in 10. col.

Citatus, ut Petrus Martini, cum uocaretur Petrus Ioannis, non efficitur contumax, ſi non comparet. *Ita* dixit *Bart.* in l. in teſtamento, la 1 ff. de cond. & de. Quid autem ſi tres demonſtrationes eſſent expræſſe, quarum una eſt falſa, & duæ ueræ. *D* c, ꝙ forte non nocet, ut dicit Bart. in l. 1. §. fi. ff. de do. præleg.

Contractus factus die feriata ad honorem Dei, an ualeat: Dic, quod ſic dictum fuit no. Spec. in tit. de feriis. §. 2. uerſi. qui ſi in feriis, pro quo facit, quia arbitramẽtum eſt quædam trãſactio, ſecundũ Barto. in l. ſi quis cum aliter. ff. de uerb. ob. & tamen poteſt fieri die feriata, cum ſit quidam contractus, ut no. Abb. in c. cum dilectus, col. 2. de arb. & in c. quintauallis, col. 10. de iureiur.

Cucurbitare aliquem, idem eſt, quod concubere cum eius uxore. Ita ponitur hoc uerbum in c. 1. §. Item ſi fidelis. qui. mo. feu. ami. & ibi declaratur per And. de Iſer. & de hoc uerbo, cucurbita, facit mẽtionem Spec. in tit. de na. ex li. uentre. uerſic. ſed liberti.

Conſtitutum præcarii, ita demum operatur ſuum effectum quo ad tranſmiſſionem poſſeſſionis, ſi tempore conſtituti conſtituens poſſidebat, alias nihil operatur. Ita not. dixit Bald. in l. minus inſtructus. C. de acqu. poſſ. & Ang. & *Alexan.* in quamuis §. ſi conductor. & in leg. quod meo. ff. de acqu. poſſ. unde qui uult ex eo ſe fundare, debet hoc probare, uide tamẽ omnino *Ale.* in l. 2. §. incertam, in fi. q. ff. de acq. poſſ.

Clerico prohibitum eſt negotiari, adeo qđ ſi negotiatur, non poteſt exercere officia clericalia, ut dicit text. in cap. clerici. 14. quæſt. 4. & tunc tenetur ſoluere gabellas, & ſic illud priuilegium perdit, ut habetur per Abb. in capitu. fin. de ui & ho. cle. Limitatur hoc, niſi clericus eſſet pauper, & non haberet alias, unde uiuat, quia tunc permittitur ei negotiari, licite tamen glo. eſt no. in d. cap. clerici, & text. in cap. clericus. 91. diſtin. & alibi dixit gloſſ. not. in cap. qui uenatoribus. 86. diſtin. quod clericus pro ſui uictu debet facere calatos, ciſtos, & retra, & ſimilia.

Creditor dicitur eſſe procurator debitoris ſuper re pignorata, ita dixit tex. in l. ſi pignori, in fi. ff. fa. erc. & facit ad hoc tex. in l. ſi cum uenderet, ff. de pignor. actio per quem ita dixit Alexand. in l. prima § per procuratorem, in fi. col. de acq. poſſ. ff.

Creditor faciens capi uel detineri debitorem per iudicem incompetentem, amittit debitum. Ita uoluit *Bar.* in c. cauſam matrimonii, in fin. extra, de offic. delega. quem ſequitur Iaſo. in leg. ſecunda. antepen. columna, ff. de iuri. omn. iudic.

Contumax per procuratorem dicitur fictus contumax. ita dicit Bald in cap. primo, in fin. ext. ut lit. non conteſt. Vbi hoc limitat per illum tex. niſi dominus ſciuerit contumaciam procuratoris, & eam non purgauerit, quia tunc efficitur uerus contumax, unde non audietur appellans. l. prima. Co. quo. app. non reci. alias bene audiretur, ut dicit Bartol. in l. prima §. ſi procurator, ff. ſi quis iuſdi. non ob. & ibi Iaſ. in 2. col.

Cuſtodes caſtri, qui diuiſerunt inter ſe cuſtodiam nocturnam, puta ut aliqui dormirent uſque ad mediam noctem, & aliqui cuſtodirent, an ſi per malam cuſtodiã uigilantium caſtrum capiatur, teneãtur etiam dormientes?

Dic quod non, & hanc quæſt. refert Iaſ. in leg. prima. §. ſi procurator, in tertia columna, digeſt. ſi quis iuſdi. non obt. ubi refert ita fuiſſe determinatum Bononię.

Conſuetudo praua nõ dicitur conſuetudo, ſed potius corruptela. Ita dixit Ab.

per illum tex. in c. cum uenerabilis in al. not. ext. de conſuet.

Conſuetudo facit quod cenſeri licitũ, quid alias erat illicitum. ita uoluit Bald. in l. is periculo c. depo. in fi. ad quod, facit quod in ſimili uoluit Iaſ. in l. 1. § fi. in 5. col. ff. ſi quis iuſdi. non obtem. quod conſuetudo, & praua excuſat quem a pœna. Idem etiam dixit Abb. in c. cum uenerabilis, in glo. 1. per illam glo. extra, de conſuet. & Alex. in cõſi. 132. primo uolu. & Rom. in conſi. 466. & Alexan. in conſilio 107. 2. uol.

Copia interrogatoriorum non datur parti aduerſæ gl. eſt no. in c. 1. in uerſi. interrogatoria de teſti. li. 6. ubi ſimiliter ponit formam interrogatoriorũ, & illã gl. ſequitur Ale. in l. 1. in 1. col. C. de eden. & idem Alex. in auth. iubemus, colu. 1. C. de iud & Inn. in c. per ſuas de teſti. & Spe. in tit. de teſte. §. iam de interrogatoriis. in prin. & Bal. in l. data opera, col. 10. C qui accuſ. non poſſ. Idem dicimus de allegationibus iuris, quia non datur copia, ſecundum Alex. in d. authe. iubemus, licet contrarium tenuerit Iaſ. in l. 1. §. edenda. ff de eden. & in d. l. 2. C. eo. ti.

Cauſa ciuilis magna æquiparatur cauſæ criminali, ita dixit Bar. in l. admonẽdi, pe. col. ff. de iureiur. per tex. in l. propter litem ff. de excu. tuto. ex quo inferebat ſingulariter Bar. in l. 3. in prin. ff. de teſti. qđ ſicut ille qui habet litem criminalem cũ aliquo cẽſetur ei inimicus, unde poteſt repellit a teſtificãdo contra eum, ita etiam in cauſa ciuili magna ita etiam dixit Iaſ. ſequendo eum, in l. plerique col. 2. ff. de in ius uo. quæ autem dicatur cauſa magna & recurrendum ad notata in auth. Niſi breuiores. C. de ſen. ex pe. rec. & in l. ſed ſi ſuſceperit. §. 1. ff. de iud.

Clauſula quælibet appoſita in contractu, debet aliqđ operari. ita dixit Bald. in Rub. C. de contr. emp. in uona q. Idem ẽt & in reſer pro, ut eſt gl. in c. ſolitę. in uerſ. tanquam de ma. & obe.

Confeſſio facta coram iudice incompetenti, non probat coram competẽti, ſed facit ſolum inditium ad torturã Ita dixit Bal. quẽm ibi ſequitur Ale & Iaſ. in l. magiſtratib. ff. de iuriſ. omn. iud. & uide ſupra in uer. confeſſio facta, in contractu.

Ciuitas nulla præter Romanam habet priuilegium ſimile fiſco, nec in hypotheca, nec in aliis, tex. eſt & ibi gl. in l. ſimile. ff. ad munici.

Cõfeſſio facta in ſcriptis, parte abſente, prẹiudicat, puta in libello, quia ſcriptura ſemper loquitur, ita dixit Bart. in l. certum. §. ſiquis abſente. ff. de cõfeſ. & idem Bar. in l. 2. §. fi. ff. de iure fi pro hoc eſt tex. in l. cum præcum C. de lib. cauſa. & hoc habet locum etiam ſi libellus ſit ſcriptus manu alterius, quam libellantis, ſecũdũ communem opi. quam refert Iaſ. in §. ſi minus inſti. de act. col. 2.

Citatio facta ſine die ualet, & cẽſetur, quod compareat quamprimum poteſt citatus, ita dixit Abb. in c. cum parati. ext. de appel.

Ceſſionarius non tenetur admittere reconuentionem de debito cedentis, quãdo agit utili actione ſibi ceſſa. gloſſ. eſt & ibi Barto. in l. ſiquis in rem. ff. de procura.

Ceſſionarius ita habet executionem paratam inſtrumenti ſibi ceſſi, ſicut habet cedens. Ita dixit Barto. in l. 1. in verſi. quæro ex forma ſtatuti, ff. de action. & oblig. & Bald. in l. ex legato, in fin. C. de leg.

Ceſſio facta a laico clerico, non ualet, quia cenſetur facta cauſa mutandi iudicii, unde præſumitur, ſimulata c. ex parte, & ibi glo. fi. de alie. iudi. mu. cauſa fa. ubi per Abb. in fi. col. Fallit, ſi clericus ſit coniuncta perſona: quia tunc præſumitur facta potius ratione ſanguinis. Ita uoluit Cy. & Bal. in l. qui ſtipendia C. de proc. & Io. An. in ti. de ceſſ. act. §. 1. uerſi. ſed nunquid, ratione conſanguinitatis. Item fallit, quando clericus eſſet impotens, & talis qui non poſſet terrere aduerſarium. Ita dixit Bal. in l. per diuerſas, in pe. q. C. mand. & Inn. in d. c. ex parte.

Clericus an teneatur ſoluere uectigalia ſeu pedagia, uide Abb. tenentem, quod non in c. in nouamus de cenſi.

Citatio quando ſit de lõginquo, poteſt fieri ad totam cauſas ſimul, ita not. Abb. in capitu. expoſuit. de dila. ubi plene hoc examinat, & in capitulo, cum dilecti, columna ſecunda, de do. & contum.

Con-

Conſuetudo contra ius præſumitur irrationabilis, unde eam allegans tenetur probare eius rationabilitatẽ, ut no. Abb. in ca. cum ueniſſent, in 1. colu. de eo qui mit. in poſſ.

Capitulum, ſede uacante, in quib. ſuccedat. vide Abb. in c. verum, col. 2. de foro compe. & cap. at ſi clerici, § ſi de adulteriis, de iudi. & in c. cum olim. de ma. & obe.

Collecta impoſita alicui uniuerſitati, ſi aliqui poſtea efficiantur exempti, uel non potentes ſoluere, an alii de uniuerſitate teneantur ſoluere pro illis, an uero fiat diminutio pro rata, uide plene per Iaſ. in le. auus, ff. de pac.

Clericus poteſt licite negotiari, quãdo eſt pauper, adeo quod bona ſua ſibi non ſufficiunt, gl. eſt in ca. clerici. 13. q. 4. uide ſupra.

Citari debet pars ad uidendum productionem inſtrumenti, alias inſtrumentũ non præiudicat. quo ad effectum probationis. Ita dixit Bal. in l. fin. C. qui admi. & idem Bald. in l. ſi quando. C. de teſti. in fin. q. & Bald. in l. iudices. C. de fid. inſt. & tex. in c. chartæ 3. q. 9. ſicut etiam citatur ad uidendum iuramenta teſtium, c. 2. de teſti. & d. l. ſi quando & d. l. iudices. Hoc tamen de iuramentis teſtium limita nõ procedere, quando teſtes producerentur vltima die termini dati ad probandum, quia tunc non eſt neceſſe citare partem. Ita no. dixit Bal. in d. l. ſi quando, co. 2. & Bal. in d. l. fi. C. qui admi. & Bar. in l. item illa, poſt prin. ff. de conſt. pecu. & idẽ Bar. in l. 2. C. de temp. app. & Iaſ. in l. qui ante Kendas, col. fi. ff. de uer. ob. Multos alios caſus, in quib. non citatur pars, vide in d. c. 2. per Barb. & alios Mod.

Clericorum bona ſunt pauperum. tex. eſt in c. fin. quod incipit, quoniam, 16. q. 1. & ibi glo.

Clericus reputatur de vniuerſitate ciuium. Bald. in c. 1. de mili. ual. qui ar. bel. depo. & Oldr. in conſi. 32.

D

Donatio propter nuptias, & ante factum in hoc differũt, nam donatio propter nuptias dr̃, quando maritus accipiens dotem, conſtituit mulieri tantundem in bonis ſuis, vt ſi dos fuerit cõſumpta, mulier habet regreſſum contra illa bona, & de hoc loquitur auth. dos data, C. de dona. ante nup. vbi dr̃, quod donatio propter nup. debet fieri ad æqualitatem dotis, vt ſi ſoluto matrimonio dos reperiatur ſalua, remanet donatio apud hæredes mariti, nunquam tamen uxor lucratur talem donationem, ſed fit pro maiori cautela dotis. Sed ante factum dr̃ illa quarta, ſeu tertiaria, quam conſtituit maritus in bonis ſuis præſentibus, vel ẽt futuris, ſi hoc agitur, vel in tantis bonis, quanta eſt dos, & hanc lucratur mulier ſoluto matrimonio, quæ debet ſibi reſtitui una cum dote, cuius eſt uſufructuaria dum viuit, ea uero mortua tranſit in dominium hæredis eiuſdem matrimonii, ſi extat, filiis vero non extantib. eiuſdem matrimonii, tranſit in dominium mulieris, & per conſequens cuiuſcunque hæredis eius, l. fœminæ, C. de ſec. nup. Et hanc differentiam ponit quidam Sebaſtianus Doctor Neap. in conſue. Nea. in conſuetudine quarta, ſuper Rubrica, qui dicit multos errare in tali differentia credẽtes idem eſſe antefactũ, q̃ donatio propter nup. & hæc tertiaria non debetur, niſi fuerit conſtituta, & probetur, ut habetur in conſt. regni, mulier quę dotarium, & Andr. de Iſer. in conſt. licentiam, & capitulum regni mulier dotarium.

Dictio, longum tp̃s, denotat ſpatium decem annorum, ut probatur ex rub. C. de præſcr. long. temp. & no. Ale. in l. ſi finita, §. ſi de vectigalib. ff. de dam. infect. col. 2. ubi multas concordantias allegat. Idem tempus denotat dictio, diu, & diuturnus, & diutinus, ut no. Bar. in l. de q b col. 5. in lec. ff. de le. & probatur in l. diutina. C. de præſc. lon. temp. & l. ſi cum fideicom. §. Ariſt. ff. qui & a quibus.

Dies cœpta, an, & qñ habeatur pro cõpleta, debes ita diſtinguere, aut tempus profertur a lege, aut ab homine. Primo caſu, aut ſumus in materia fauorabili, & habetur pro completa, l. in uſucapionibus, ff. de vſucap. & l. qua ætate, ff. de teſt. Aut ſumus in materia odioſa, & non habetur pro completa, ut dicimus in præſcriptione 30. annorum, ut l. in omnib.

ff. de actio. & obl. Aut ſumus in materia mixta, ut in reſtitutione minorum, & tūc ſi fauor minoris eſt, quod in integrum reſtituatur, dies cœpta non habetur pro cōpleta: Si uero fauor minoris eſt, quod habeatur pro maiore, puta, quia vult contrahere, & tunc habetur pro completa, l. 3. §. minorem, ff. de mino. Secundo caſu, quando dies profertur ab homine, aut tēpus ponitur in genitiuo, & tunc non habetur pro completa, l. ſi cui legetur, de le. prima. Et eſt ratio, quia de natura genitiui eſt importare ueram poſſeſſionem, l. 2. §. 1. ff. de reli. facit l. ſi domus, §. fi. de le. 1. Aut ponitur in accuſatiuo cum hoc uerbo, perueniο, & tunc non habetur pro cōpleta, quia uerbum, peruenio, denotat perfectionem, le. ſi Vrbana, § pernoctare. ff. de uerb. ſigni. Aut ponitur in accuſatiuo cum ſola præpoſitione, ad, & tunc habetur pro completa, quia dictio, ad, ponitur pro, iuxta l. quidam yberus, & ibi gloſ. ff. de ſer. vr. pdi. Aut ponitur in ablatiuo, & tunc ſi uerba executiua ſunt directa in perſonam debitoris, non habetur pro completa, l. qui hoc anno. ff. de uerb. ob. Si uero ſunt directa in creditorem, habetur pro completa, quia tempus cenſetur tunc appoſitum in fauorem creditoris. l. ſi ita fuerit, in princ. la ſecunda. ff. de manu. teſt & Bar. in dict. l. qui hoc anno, ad quod facit glo. not. in l. Lucio. ff. de leg. 2. & uide do. Chriſtoph. inſt. quib. ex ca. ma. non licet, poſt addi. Adde & not. &c. & quod dictio ad, ponatur pro, iuxta, eſt text. in l. qui filium. § Sabinus. ff. ad Treb.

Debitor eccleſiæ non poteſt conueniri ab ea, niſi in quantum facere poteſt, deducto ne egeat, ut eſt gl. in c. quicunque, el 2. 16. q. 17. & no. And. Sicu. in add. & Abb. in c. Odorardus, colu. 3. de ſolu. & ratio eſt, quia eccleſia non vult miſeriam alicuius, vt ibi dicitur.

Dictio, poteſt, eſt dictio extenſiua, & licet ſit præſentis temporis, tamen trahitur etiam ad futurum, l. ſi ita quis. ff. de lega. 2. & no. Bar. in l. qui Romæ. §. duo fratres, in 6. q. de uerb. obl.

Dictio, cum, facit principaliter tēpus, ſecundario uero conditionem, unde ſi legatur alicui cum pubes erit, eo mortuo ante pubertatem, non tranſit legatum ad hæredem, de hoc eſt text. in l. ſi Titio, ff. quando dies leg. ce. & in l. ſi quis legata. ff. de cōd. & dem. Sed dictio, ſi, denotat principaliter conditionem, ſecundario uero tempus, ut dictis legibus.

Dictio, cum, facit aliquid uenire acceſſoriè, & copulatiuè, ſed dictio, & facit uenire copulatiue, & æquè principaliter, ita no. Abb. in ca. cum Marthæ, colum. 2. de cele. miſ. Ex quo infert ibi ad id, quod uoluit no. tex. in l. cui fundum. ff. de fund. inſtr. ubi ſi teſtator dicit, lego fundum cum inſtrumēto. ſi poſt ea alienat fundum, uidetur reuocaſſe etiam & inſtrumentum, ſecus ſi dicat, fundum & inſtrumentum.

Dictio, plurimi, ad minus debet uerificari in tribus, ut eſt glo. in §. & quod ſæpè. in auth. de trien. & ſemiſ.

Dominium licet non poſſit haberi ex pluribus cauſis, diuerſo tempore concurrentibus, ut l. 3. §. ex pluribus, in fin. ff. de acqu. poſſ. tamen, quando eſt dubium, ex qua cauſa quis habeat dominium, poteſt plures cauſas proponere in libello, ut uoluit Io. And. in c. poſt electionem, ext. de conceſ. præb. & Abb. in conſ. 110.

Dictio, ex, denotat cauſam proximam & immediatam, l. 1. §. ex incendio. ff. de incen. rui. & nau. & no. Abb. in c. inter dilectos, col. 4. de fid. inſtr. & ibi vide unam optimam addi. And. Sicu. Idem dicas de dictione, de, quæ denotat cauſam proximam & immediatam, ſecus de dictione, ob, uel propter, nam hæc dictio denotat cauſam remotam, & mediatā, ut eſt text. de utraque, in l. 1. §. nunc uideamus, in fi. ff. de coniunge. cum ema. lib. & idem tenet Bar. in l. non dubium, col. fin. C. de legi. & Bal. in l. 1. C. ſi ſer. exte. Tamen quandoque fallit hæc dictio, ex, quia ſolet denotare cauſam remotam, ut dicit Bart. in d. §. ex incendio. & idem fallit quandoque dictio, de quia ſolet ſimiliter denotare cauſam remotā, ut l. ſi finita. §. primo, uerſic. de opere. ff. de damn. infec. & tunc impropriè ponitur. adde Bar. in l. prætor. §. quod de fructibus, in fin. de bon. aut. iu. poſſ.

Dictio, in denotat cauſam intrinſecā & immediatam, ut eſt tex. in §. ſane. inſti. bon. rap. & l. 1. §. in publico. ff. de flumi. & hoc in ablatiuo.

Dictio,

Dictio, ſed, quando ponitur ſine copula, denotat diuerſitatem iuris, & facti. le. hoc amplius §. de his autem, & ibi Bart. ff. de damn. inſect. Sed quando ponitur cum copula, denotat diuerſitatem facti, & idẽtitatem iuris. l. ſed & ſi lege in prin. & ibi glo. ff. de peti. hæred. idem dicas de dictione, autem, ut in §. relegati, inſt. qui bus mod. ius pa. po. ſol. & §. legatariis. in ſtit. de teſta.

Dictio, tunc denotat extremitatẽ temporis, l. 4. §. fi. ff. de cond. & dem. le. lecta. & ibi glo. ff. ſi cer. pet. & l. ſi ſubſtitutione. §. fi. de vul. & pup. & l. uxori uſumfru. de vſuſ. leg.

Dictio, &, quando ponitur inter diuerſas dictiones, & habet vim coniungendi & denotat diuerſitatem, ut no. gl. & doc. in Rub. de iu & fact. igno. ff. Si uero ponitur inter dictiones, idem denotantes, tũc una ex illis dictionib. reſoluitur in adiectiuum, ut eſt tex. in le. 1. ff. de pact. & eſt quædam figura, quæ dicitur, endia dis, ut dicit ibi gl.

Dictio, plerumque, denotat ſeu facit, regulam. l. plerumque, in prin. & ibi no. ff de iure dot. & l. Titia. §. idem reſpondit, de uer. ob & no. Alex. in l. 3. in princ. ff. quod quiſquis iur. & Alex. in conſ. 50. 3. uol col. 1.

Dictio, niſi, eſt dictio exceptiua, & quandoque ponit, quandoque excipit. Vnde ſume communem concluſionem, quod quandoque præcedit oratio affirmatiua, & tunc dictio, niſi, excipit, quandoque præcedit oratio negatiua, & tunc ponit, ita per Bar. & Doct. in le. actione, C. de tranſ. & per Bar. in l. ſi eum. §. fin. ſi quis caut. & per Dy. in regula, peccatum de reg. iur. in 6. & per Iaſ. inſt. de actio. in princ. Vbi ponit not. uerba, uidelicet qđ ſi præcedit oratio affirmatiua, denotans potentiam, dictio, niſi, denegat potentiã, Si actum, hæc dictio negat actum, & ita etiam in oratio negatiua. Ex quo infert, quod ſi dico, promitto quod nulli poſſim uendere, niſi tibi, tu nõ potes me cogere ad uendendum, quandiu alii non uendo, ratione illius uerbi, poſſim, quod denotat potentiam, ut eſt tex. in l ſi ſterilis. §. pe. ff. de actio. empt. ſecus ſi dicam, quod nulli teneat, niſi tibi uendere, quia tunc actum denoto, unde potes me ſtatim cogere, & de hac dictione, niſi, uide Ab. in c. ex parte, de ſponſa. in fin Vbi ponit qui quod ſi quis dicat alicui puellæ, promitto quod nullam aliam habebo in uxorem. niſi te, eſt conſumatum matrimonium.

Dictio, debet, denotat neceſſitatem. l. 1. §. 1. ff. quod quiſque iur. & no. Abb. in c. cum locum. col. fi. de ſponſa. & eſt text. in l. prætor. in prin. ff. de eden. & gl. in clemen. fi. in uerſ. debeant, de ſta. mo. & Barto. plene in l. creditores. col. 1. C. de pign. Vbi dat aliquas limitationes huic dictioni, ſecus in dictione, poteſt, licet vnum quandoque pro alio ponatur, de quo uide Alex. in l. 1. col. 1. ff. de iur. om. iud.

Dignitas liberat filium a patria poteſtate, dũmodo ſit aliqua ex illis xii. quæ numerantur in l. fi. C de decur. li. 10. & eſt tex. in auth. ſed dignitas C. de ſacroſ. ecc. intelligas tamen, quod liberatur quo ad ſui commodum, non autem quo ad incommodum.

Dictio, ſeu, eſt dictio ampliatiua unde ſi dico, dono tibi librum, ſeu ueſtem, intelligitur etiam ueſtis donata. tex eſt no. in l. ſi quis ita. ff. de aur. & arg. leg. quod qualiter procedat, uide omnino Ab. in c. inter cæteras. de reſcr.

Dolus dans cauſam contractui bonæ fidei, reddit contractũ ipſo iure nullum, l. eleganter. in prin. ff. de dolo. & l. in fraudem C. de præſcrip. lon. temp. ſecus in cõtractu ſtricti iuris, quia ualet, ſed reſcinditur per doli exceptionem, le dolo. Co. de inut. ſtip. & l. ſi quis cum aliter. de verbo. obl. Eodem modo dicas in diſtractu bonæ fidei, quẽ dolus reddit ipſo iure nullum, ut no. Bar. in d. l eleganter. §. nõ ſolum, ſecus in d ſtractu ſtricti iuris, ut dicit Bar. in d. l. eleganter. in prin. col. 3 Limita tamen prædicta non habere locum, quando dolus ded ſſet cauſam ſtipulationi appoſitæ in contractu bonæ fi. quia licet ſtipulatio ſit ſtricti iuris, tũ redditur ipſo iure nulla. ita dicit multũ ſingulariter Alex. in d. l. ſi quis cũ aliter, in prin. & Bald in l. dolo C. de inut ſtip. Prædicta tamẽ intelligas. niſi facta eſſet traditio, quia tunc etiam in caſu, quo cõtractus eſſet nullus, ageretur actione de

dolo, quatenus de facto proceſſit, ut dicit glo. in l. ſub prætextu. la 1. C. de tráſ. quam ad hoc vult allegare Bar. in d. l. eleganter, col. 3. Item intelligas uera prædicta, quando deceptus uellet contractum dicere nullum, alias ſecus, ut dicit in l. 1. in fi. ff. de pig. act. & eſt tex. in l. Iulianus §. ſiquis colludente. ff. de act. empt. Niſi, quando lex ultra procederet infirmãdo actum, quia tunc non ualet, etiam parte conſentiente. l. a diuo Pio. ff. de rit. nup. Item limita prædita, quando dolus proceſſit ab altero ex contrahentibus, ſecus ſi a tertio, quia tunc ualet contractus, ut d. l. elegãter, in prin. Et dicitur dolus dare cauſam contractui, quando quis alias non fuiſſet cõtracturus, niſi dolus interueniſſet, ut d. l. ſiquis cum aliter. ſecus ſi eſſet dolus incidens in contractu, q̃a tũc nullum cõtractum reddit nullum. ad prędicta uide glo. in l. de fideicom. in uer. cũ pacto. C. de tranſ. quæ allegat tex. in l. nemo uidentur. ff. de regu. iur.

Donatio facta filio, uel filiæ, in poteſtate exiſtenti, nõ ualet. l. 2. C. de inof. dona. & habetur, in l. ſi donatione. C. de colla. Fallit in donatione cã dotis. l. Pomponius Philadelfus ff. fa. erc. idem in donatione propter nup. ut ibidẽ probatur. Fallit ẽt ſi pater donet aliquid mobile filio militi, qđ ſpectet ad eũ, quia ſtatim efficitur caſtrẽſe peculiũ. l. ſi filiusf. C. fa. erci. Idẽ dicas de donatione facta cã ſtudiorũ ut dicit Bal. in l. 1. ff. ſol. ma. & uide plures caſus, per gl. in d. l. 2. Scias tñ, quod q̃do nõ ualet donatio inter patrem, & filiũ morte confirmatur, ut no. p Bar. in d. le. 2. Item fallit, quando pater donaret filio pp merita, quia probatis meritis, ualeret donatio, ut no. Alex. in d. l. ſi donatione.

*D*ictio, tantũ, eſt dictio taxatiua affirmans oratione, in qua ſubnectitur, & negãs oẽ aliud, ita dicit *Ab.* in c. cum eccleſ. ſutrina. col. 2. extra de cau. poſ. & prop. q facit ſecundum eum, pro dictis teſtiũ, ſi. n. teſtis dicat, Titius tantũ poſſedit, vr̃ negare, quod nullus alius poſſedit, niſi Titius. Vnde cũ deponat de negatiua opus eſſet eũ cohartare loco, & tẽpore, alias nõ faceret fidem, ut no. Bal. in l. actor. C. de proba. & *Bart.* in l. 1. §. hoc interdicto, ff. de iti. ac. priua. in fi. uerbis, & ibi uide optimam gloſſ. quæ docet te, quo modo negatiua debet cohartari loco, & tempore, in glo. magna, in fi.

*D*onatio nũquam præſumitur, ubi poteſt cadere alia coniectura. l. cũ de indebito. ff. de proba. l. ſi cum aurum. ff. de ſolu. & no. Alexa. in l. 1. §. & harum, de uerbo. ob. in fi. uerbis. Fallit tamen ratione conſanguinitatis, vt l. procula. ff. de proba. & l. ſi ſeruus communis. ff. de don. inter ui. & vx. Item fallit ratione diuturnæ præſtationis l. cum de in rem uerſo ff. de uſũ. & habetur in le. ſi cer. annis C. de pact. & in l. 1. C. de fideic. quando autẽ præſumatur ratione conſanguinitatis, uide Bart. in l. Neſennius. ff. de neg. geſt.

Donatio cauſa mortis, licet in ea ſit facta mentio, mortis tñ ſi non interuenerunt quinq. teſtes, qui pro ſolemnitate requiruntur, ut l. fi. C. de dona. cau. mor. non valet. vt donatio cauſa mortis, valebit tamen, vt donatio inter viuos, dictũ fuit ſingulare Alc. in l. ſtipulatio hoc modo concepta, col. 6. de ver. ob.

Delegatio debitoris egẽtis. an liberet delegantem, adeo quod creditor non poſſit amplius ad eum reuerti, nam per delegationem debitor liberatur, ſicut per ſolutionẽ, l. ſi rem, in fi. ff. de noua. & Bart. in l. ſi cum dotẽ. §. ſi mulier, ſol. mat. Dic aut creditor ſcit, delegatum non eſſe ſoluendo, & tunc ſibi imputet qui eum acceptauit. Aut ignorauit, & tunc poteſt redire ad primum, etiam ſi delegans ignorabat delegatum fore minus idoneũ, quia in hoc caſu reperitur debitor locupletatus cum iactura creditoris decepti, ut nota. Alc. in d. §. ſi mulier. Sed ſi debitor dolo induxit creditorẽ ad acceptandum delegatum, tunc licet creditor ſciuerit, tamen dolus delegantis præpõderat, quia dedit cauſam cõtractui, vnde reſcinditur & annullatur per doli exceptionem cum ſit ſtricti iuris. l. dolo. C. de inuti. ſtip. In dubio tamen ſemper creditor præſumitur ſcire, niſi contrarium probetur. leg. inter. §. abeſſe. ff. manda. Eodem modo, ſi aliquis delegat debitorem cito fugiturum, ſi fuerit in dolo, tenetur: dolus autem præſumitur, ſi ſtatim delegatus facta delegatione ſuſcepit fugam. arg. eorum quæ uoluit Bartol.

in

in l.ſi uentri,§.fi.ff de priuileg. credi.ubi
format no.q.de eo,qui locutus fuit ad au
rem alicuius,& ille ſtatim damnum dede
rit, quia præſumitur factum mandato il
lius alloquentis. Ita dixit *Alexã.* in d.§.ſi
mulier. Fallit tamen,quod ſupra dixi,in
muliere, quæ accepit de legatum a mari-
to ex cauſa dotis,nam ſiue ſciuerit, ſiue i-
gnorauerit eum eſſe minus idoneum, nũ
quam ſibi pręiudicat , quin poſſit redire
ad maritum,arg.leg.de die,ff. de pac.do-
tali,& dic.§.ſi mulier, & quæ ibi not. per
docto.

Debitor in diem , an poſſit ante diem
condemnari , ut ſoluat adueniente die.
Dic,aut ſumus in debitis annuis,ut in re-
ditibus emphiteoticis, & poteſt hoc fie-
ri,ſcilicet facere unam condemnationem
perpetuam pro omnibus annis futuris ,
ad hoc,ut quolibet anno creditor habeat
executionem paratam,ut no.gl.in l.non
quemadmodum,in uerſi.non poſſe,ff de
iud.& doct.in l.1.C.de fideic. Ex quo re-
ſultat vna magna vtilitas , quam ponit
Fran.de Aret.in l.ita ſtipulatus,col.pe.de
ver. ob. quod quando debitor eſt cõdem
natus vna uice pro omnibus annis, ſi ha-
bet aliquam exceptionem peremptoriã,
& illam non oppoſuit in prima condi-
tione,non poterit amplius illam oppone
re in ſequentibus exactionibus,quia ſem
per illa ſententia habet executionem pa-
ratam in omnibus exactionibus,ſecus ſi
non fuiſſet condemnatus pro omnib.fu
turis, quia ſi non opponit in prima pote
rit opponere in ſecunda ſententia. Aut ſu
mus in uno tantum debito ſimplici , &
tunc non poteſt fieri,ut no. Alex. in con-
ſi.95.uolu.1. Quod intelligo ita demum
procedere , ſi aduerſarius opponat exce-
ptionem dilatoriam.ſ.male agis,quia an
te diem agis,nam tunc duplicantur indu
tiæ,ut in §.hodie.inſt.de excep. facit, l.1.
in fi.ff.quando di.vſu.le.ced. Si uero pars
non opponeret, tunc iudex poſſet condẽ
nare reum,vt ſoluat adueniẽte die, ut no.
Bar.in l.excep.C.de proba. & Bar. in l le-
cta.col. 4.ff.ſi cer.pet.

Debitor in partem alicuius ſpeciei ita
demũ liberatur ſoluendo , ſi ſoluat partẽ
quotitatiuam,ut ſecũdã, uel tertiã , ſecus
ſi integralẽ,ut uſumfructum, quia tũc in
nihilum liberatur,ut eſt tex. in l.ſi ita ſti
pulatus fuero ſi Tit.ff.de uer.ob.& not.
Ale.in l.2.§.& harũ.e.ti.& ita dẽt ĩtelligi
tex.in l.ſi ſtipulatus,§.q decẽ, ff. de ſol.

Debitũ quantitatis, dr̃ eſſe ita diuiduũ
ꝙ mortuo debitore relictis plurib. hęre-
dib.licet aliqui non ſint ſoluendo,tñ re-
liqui nõ pñt exigi pro portione eorum,
qui ſoluẽdo nõ ſunt, ſed quilibet ꝑ por-
tione ſua,ita ſingulariter uoluit *Ang.* in
cõſ.320.ꝑ tex.in l.ſi.C.depoſi.ampliãdo
illam l.& in l.3.& ibi gl. C. de neg.geſt.

Debitor in centũ,ſi credens ſe debito
rẽ in ducentũ,ſoluit fundũ in ſolutũ va-
lentẽ ducentũ , tota illa ſolutio uitiatur,
adeo ꝙ debitor põt totũ fundũ cõdicere
nec cogitur partẽ fundi in ſolutũ darec.
caſus eſt in l.ſi nõ ſortẽ, §.ſi centũ, ff. de
cõd.inde.& vide Ale.in l.1.§.pen.de ver.
obl. ubi ẽt ponit ꝙ miſſio in poſſ. ultra
menſuram debiti declarati,eſt nulla .

Debitor obligatus ad uſuras, ſi ſoluit
partẽ debiti principalis,non liberatur ab
vſuris ẽt pro ea parte ſoluta,ſed adhuc te
netur ad vſuras totius debiti, niſi uolẽte
creditore ſoluerit,uel fuerit conuentũ, ꝙ
pecunia poſſit paulatim,& ĩ partes ſolui
caſus eſt in l.tutor,§.Lutius,ff.de vſur.&
hẽtur,ĩ l.quidã extimauerũt,ff.ſi cer.pe.

Doctor canonicus dr̃ dignior quã ci-
nilis, & rõ eſt,quia illa dr̃ dignior ſciẽtia,
q̃ dignius hẽt ſubiectũ,ſed ius canonicũ
hẽt dignius ſubiectũ,q̃ ciuile,q a hẽt ani
mã,quæ cunctis reb.eſt ꝑferenda,l.ſanci
mus,C,de ſacr.ecc ius aũt ciuile hẽt cõe
bonũ in ſubiectũ, ergo &c.ita tenet Ioã.
And.in c.clerici,ext.de iud. facit ꝙ not.
And.de Iſer.in Rub.Impera.Loth Euge
nio Papę &c.in uſib.feudorum .

Debitor generis tenetur de periculo,
l.incendiũ, C.ſi cert.pet. niſi offerendo,
moram purgauerit,& creditorem in mo
ra conſtituerit,l.qui decem, ff. de ſol. Li-
mita tñ multum ſingulariter regulam d.
l.incendium,vt non procedat,qñ aliquis
mutuatus pecuniam promiſiſſet dare ali
quod lucrũ mutuãti,quia tunc ſi debitor
ſine ſui culpa illã pecuniã amiſerit libera
tur,tex.eſt,quem ibi dicit Pau. de Ca.eſ-
ſe ſingularem, & ſe neſcire alibi in l. Ti-
tius,ff.de præ.ver.& no. *Alex.*in l.ſi ex le
gati,in fi.verbis,de verb.ob.

Dictio,

Dictio, iam, denotat perfectionem. Ita no. Bal. in prima constitutione digeſtorũ in uerſi. omnem iam ſanctionem &c. Ex quo infert ſingulariter Bart. in l. Celſus, col. fin. ff. de vſuca. quod ſi teſtis dicat, ꝙ Titius poſſedit iam per decem annos, videtur deponere de perfecta, & continuata poſſeſſione. Ita uoluit Barb. in c. licet co. 13. de prob.

Debitum ex una cauſa, poteſt conuerti in cauſam mutui, l. ſingularia, ſi cer. pe. Ex quo inoleuit practica in dote, quod ſi maritus habuit aliquam partem dotis, & de reliqua confitetur ſe recepiſſe, quod ſocer ſolet facere marito aliud inſtrumentum mutui liquidũ de ea pecunia, quam maritus non acceperat, & ſic debitum ex cauſa dotis transfunditur in cauſam mutui. Circa quod cadit pulchrum dubium. Certum eſt quod ſi dos promiſſa non ſoluatur, & maritus ſuſtinet onera matrimonii, quod poteſt petere uſuras, l. in inſulã. §. uſuras, ff. ſol. matr. & ibi Bar. Vtrum vſuras, quas poterat petere actione de dote, poſſit modo petere actione mutui. Dic quod, non per le. nouatione, ff. de nouat. ubi debitum priuilegiatum transfuſum in aliud debitum non priuilegiatum, retinet naturam ſecundi debiti non uſurarii. Nec obſtat, quod actio ſubrogata &c. ut l. ſi eum, §. qui iniuriarum, ff. ſi quis caut. quia vſuræ non ueniunt ex primordiali natura ipſius contractus dotis, ſed ſecundario conſtituuntur propter moram, ut dicit gl. & Bar. in l. certi conditio. in prin. ff. ſi cert. pet. Ex quo datur cautela quam ponit glo. in d. l. nouatione, & Bar. in leg. creditor, ff. qui pot. in pi. habe. & in l. Ariſto. ff. quæ res pig. ob. poſſ. ſ. quod in contractu mutui apponatur hæc clauſula, ꝙ talis obligatio ſit transfuſa in mutuum cum omnibus ſuis priuilegiis, & quod ſocer teneatur ex omnibus cauſis, ex quibus tenebatur actione de dote, & de prædicta confeſſione, uide Bar. in l. in his, §. pe. ſol. matrimon. de ueritate tamen prædictorum uideas omnino Bar. in l. aliam ff. de noua.

Debitor conſtitutus in mora, ſi poſtea creditor ſtipulatur ab eo idem debitum, ſiue animo nouandi, ſiue non, per talem ſtipulationem purgat moram, ut eſt tex. in l. ſi Stichum, & l. quotiens, ff. de nouat. & voluit Ale. in l. ſcire debemus, §. ſi a iure per illum tex. de uer. ob. Et hoc ita demum ſi ſecũda ſtipulatio eſt ualida, alias ſecus, ut dicit ibidem Alex. Quod tamen limita ſingulariter non procedere, quãdo creditor acciperet fideiuſſorem poſt moram rei, quia tunc moram non purgat reus, licet interuenerit ſtipulatio, quæ eſt neceſſaria in fideiuſſore, le. Blanditus, C. de fideiuſſ. ita uoluit Ale. in l. uinum, col. 3. ſi cer. pet. per l. eum quis, ff. de ac. & ob. ſecundum quod illum tex. intelligit Bar. in d. l. Vinum, col. 1. & de hac materia uide plene Bar. in l. fin. col. pe. ff. de eo quod cer. loco.

Debitor alicuius ſpeciei liberatur re perempta ante moram, l. ſi ex legati, de uerb. obl. & l. quod te, ff. ſi cer. pet. Fallit, quando debitor doloſe alienat rem, quia licet pereat ante moram, tamen tenetur, l. 1. §. ſi rem, ff. depo. licet in contrarium faciat tex. in l. uenditor ex hæreditate, ff. de hær. vel ac. uend. circa prin. & l. is qui, ff. de ac. & ob. ad quæ contraria diſtinguẽdo reſpondet Pau. de Caſt. in d. l. quod te ſcilicet, quod aut ſumus in re, quæ fuit, & eſt mea, & tunc uendicat ſibi locum §. ſi rem. nam ibi loquitur in depoſito, quod remanſerat deponentis, aut in re, quæ nunquam fuit nec eſt mea, & tunc uendicat ſibi locum dicta l. is qui, & d. l. uenditor.

Debitor ſoluens, in dubio præſumitur ſoluere vſuras potius, quam ſortem, unde talis ſolutio cum uſuris debitis cõpenſatur. ut eſt tex. in l. in his, §. Imperator, ff. de ſolu.

Dictio, mox, appoſita in aliqua lege, denotat executionem fieri ipſo iure, ut eſt glo. in auth. de inceſt. nup. circa princ. in ver. imminere, & ibi plene Bar. qui infert ibidem, quod executio, de qua in l. ſi quis maior, C. de tranſ. fit ipſo iure, non autem per ſententiam, propter dictionẽ, mox, ibi poſitam, idem dixit Bar. in d. l. ſi quis maior. Aduerte tamen, quod licet non requiratur ſententia diffinitiua, tamen requiritur ſententia declaratoria, quę declaret talem incidiſſe in tali crimine ut eſt tex. in cap. cum ſecundum, de hær. lib. 6. & Bart. in prædlegatis locis, &

doct.

Doct. in l. poſt contractum. ff. de dona. & Ant. Corſe. in Repeti. Rub. de iureiur. in 3. priuil. in fi.

Dictio, quoque, eſt dictio implicatiua, quia implicat etiam non dicta, ut leg. ſeruum quoque, ff. de procu. Ita uoluit Barto. in l. Labeo. ff. de pact. & ibi etiam Iaſ. col. 2. ubi dicit idem de dictione, etiam & implicat caſum minus dubitabilem, ſecundum Iaſ. in l. i. in 2. col. ff. de iur. omn. iud.

Dictio, omnino, ſeu omni modo, idem importat, quod ipſo iure, ut not. glo. in l. 1. §. ſi pecunia. ff. depo. & habetur in le. 2. C. de iure emph. & not. Alex. in l. ſi inſulam, de uerb. ob. Item prædicta dictio importat idem, quod nullo modo, quando poſt eam ponitur dictio negatiua. l. Grecce. §. illud, & ibi gl. & Bar. ff. de fideiuſ. Itē prædicta dictio includit omnes caſus, ut ſunt duæ gloſſ. in l. ſi cum exceptione, §. quatenus, in uer. omnimodo, ff. quod metus cauſa, & vide Bar. in l. prima, iudi. ſol. Vide plene Fel. in c. ex parte, de offi. deleg. el primo.

Dictio, immo, quando ponitur cum copula, & uel etiam, ponitur copulatiue, ut in §. quibus in prima conſtitutione, C. quando uero ponitur ſimpliciter, tunc ſtat correctiue, ut l. Stichus imo Pamphilus. ff. de ma. teſta. & l. ſi ita ſcriptum, digeſt. de hær. inſt. & ibi plene uide Bart. de hac dictione.

Dos quando exigitur per patrē a marito, an requiratur expreſſus conſenſus filiæ, & quid econtra: Vide infra in uerb. filiafa. ſi vult agere &c.

Donatio cauſa mortis reuocatur ipſo iure per alienationem uoluntarie factam a donante, ſicut dicimus in legato, l. rem legatam. ff. de ad. lega. & l. fideicommiſſa. §. ſi rem. ff. de leg. tertio, ita uoluit Alex. in l. non omnis, in prin. ſi cer. pet. referendo Dyn. in l. Sticcum qui meus erit, de leg. 1.

Donatio cauſa mortis, licet per pœnitentiam reuocetur, ut l. qui mortis, ff. de do. cauſa mor. tamen hoc non habet locum quādo donans fuiſſet mortuus ſine hærede. ita not. Alexā. in l. non omnis, in prin. ff. ſi cert. pet. per tex. & ibi gloſſ. in l. 1. ff. qui ſine manu. lib. ac. Quam limitationem limitat Ant. de Alex. in d. le. non omnis, procedere, ubicunque eſſet ſecuta traditio, alias ſi poſſeſſio & dominium remanet penes donantem, de facili reuocatur per pœnitentiam, quomodocunque decedat donator, de quo uide Alex. in l. 2. col. 4. de leg. 1. Quomodo autem poteſt quis mori ſine hærede. Vide Bal. in l. pen. §. cum autem. C. ad Treb.

Donatio cauſa mortis licet reuocetur per conualeſcentiam, ut l. ſenatus, §. 1. ff. de dona. cauſa mor. tamen hoc non habet locum, quando quis ſanus exiſtens donaret cauſa mortis, & poſtea ægrotus fieret, & conualeſceret, quia non reuocatur. Ita not. Pau. de Caſt. in d. le. non omnis, ſi cer pet.

Donatio cauſa mortis facta tempore peſtis, ceſſante peſte reuocatur. Ita not. Ant. de Alex. in d. l. non omnis, ff. ſi cert. pet. arg. l. tertiæ, 4. & quintę, digeſt. de dona. cauſa mor.

Debitor ad hoc ut conſtituatur in mora, requiritur interpellatio. l. moram, in princ. digeſt. de uſur. & le. ſi ex legati, de uer. obl. Fallit tamen, primo in debitore minoris, quia etiā ſine interpellatione cōſtituitur in mora, l. in minorū, C. in quib. cau. in inte. reſti. non eſt neceſſ. Fallit ſecundo in debitore fiſci, l. cum quidam, §. fiſcus, digeſt. de uſur. & ibi gl. Tertio fallit, quando eſſet dies tacitus a lege inductus, vt in §. exactio. C. de rei ux act. uel expræſſus ab homine, quia tunc dies aduenīens interpellat pro homine, l. Traiectitiæ, §. de illo, digeſt. de act. & obl. & le. magnam, C de contrahen. & commi. ſtip. & no. gl. in l. ſi mora. dig. ſol. mat. Quam fallentiam limita multum ſingulariter non procedere, quando creditor, & debitor eſſent diuerſi fori, quia tunc non obſtante die, dēt creditor petere domū debitoris, & ipſum interpellare. Ita ſingulariter uoluit Bar. in l. Item illa, digeſt. de conſtit. pecu. Quarto fallit in uiolento poſſeſſore, qui tenetur reſtituere ſine interpellatione, l. merito, digeſt. de ui, & ui ar. Quinto fallit in eo, qui eſt obligatus ex contractu reciproco, ut in emptore, qui tenetur ad pretium, ex quo fuit ſibi tradita res uendita, & econtra in uenditore etiam ſine interpellatione, l. curabit. C. de actio.

emp.

emp.& l. Iulianus,§.ex uendito,digeſt.de actio.emp. Sexto Fallit in debitore eccleſiæ,ut eſt glo. in §.item mixta,in uerſi.in iudicio,inſti.de actio.Septimo Fallit,quã do interueniſſet iuramentum, quia tale iuramentum habet uim interpellationis, ut uoluit Ant.Corſe.in repe.Rub. de iureiur.in quarto priuilegio. Octauo Fallit, quando quis promiſit curaturum, & facturum, quia intelligitur quam primũ põt,ut uoluit Bal.in ca. 1.§.ad hæc.in tit. hic finitur lex, &c. Nono Fallit, quando quis promiſſit aliquod factum ſucceſſiuum,ut domum ędificare,quia datur ſibi tantum tps,inf.quod poteſt domus ædificati,l.ſi inſulam, ff.de uerb.ob.& uide plura per Alex.in l.quod te.ff. ſi cer.pet.Prædictis tñ adde,quod in omnib. iſtis fallẽtijs,ex quo ſumus in mora irregulari,difficultas præſtãdi excuſat quem a mora,ut l.Thais,§.primo,ff. de fideicom.lib.ſecundum quod illum tex.intelligit Imo.in le. continuus.§.illud, ff.de uer.ob. An autem conditionis euẽtus interpellet pro homine,ſicut dies? Dic,quod non,ut no. Alex. poſt Bar.in l.quoties in diem.de uer. obl. & Bar.in leg.ita ſtipulatus,in ante.col.ff. eo.tit.& Cy.in d.l.in minorum, per illam rationem, quia conditionis euentus non poteſt operari duos effectus. ſ. inducere obligationem, & conſtituere debitorem in mora.

Dos,& cauſa alimentorum ęquiparãtur,& ideo omnia ſtatuta in cã alimentorum uendicant ſibilocum in cauſa dotis, cum dos ſit cauſa pia,ut l.cũ tũ,§ ſi mulier.ff de condi.inde.ſicut etiam cauſa alimentorum,ut no.gl.in l.ſi cui annum,de annu.lega.& ibi per Barto.unde,quando dos repetitur conſtan te matrimonio propter inopiam, non poteſt maritus opponere compenſationem, ſicut nec in cauſa alimentorum,l. in ea,C.de compẽſa.ita tenet Bar.in l.ſi conſtante.in 7.q.primæ partis prin.ſol.mat.Et quod dixi cauſam dotis,& alimentorum eſſe piam,limita prout dixi inf.in uerſic.legatum factum pro anima.

Decretum interpoſitũ ex falſa cauſa, quomodocunque ſit, eſt ipſo iure nullũ. Ita no. Bar. in l.cum uero.§. hoc ſenatus. ff.de fideicom.lib. per tex. in l.magis puto,§.fin.ff.de reb.cor. In ſententia autem diſtinguitur,quæ cauſa ſit, an iuris,uel facti,ut no.Bar.in l.ſi is ad quem.ff.de acq. hære.& Bar.in l.qui teſtamento,ff. de excu.tuto.& de prædictis uide omnino Alex. in l.iuſte, ff.de acq poſſ.

Dos profectitia,mortua filia in matrimonio extantibus liberis debet de iure reuerti ad patrem,per l.dos a patre, C. ſol. mat.tamen de conſuetudine ſeruatur opi. Mart.qui dicebat,dotem debere remanere apud liberos,ita dic.t gl.in d.l. dos a patre,& Bar. in l.poſt dotem.in 7.ſol. ff.ſol. mat.& glo.in l.ſi.§.1.ff.ut leg.no.ca.Quã opi.limitant Bar. & Alex.in d.l.poſt dotem, ſi uxor moriatur, ante uirum,ſecus ſi prius uir moriatur, quia tunc ad patrẽ reuerti debet. Item limitant, ſi ſunt filii ex eodem matrimonio, ſecus ſi ex alio. Item hoc probant ar. l.cum uir,ff.de condi.& de. Item limitant,niſi pater ſtipulatus eſſet dotem reſtitui in omnẽ caſum ſoluti matrimonij.

Donatio cã mortis facta a minore 25. ann. debet per iuramentum ipſius confirmari,ad hoc,ut non poſſit reſcindi, ſicut in alijs contractibus dicimus,iuxta auth. ſacramenta puberum,C.ſi aduerſus ven. ita uoluit Bal.in c.1.§. item ſacram,in 5. col.de pace iur.fir.quem refert,& ſequitur Alex.in l.2.in fi.de leg.1. per illam rationem,quia quo ad ſui ordinationẽ,donatio cauſa mor. accedit magis contractui, quam ultimæ uoluntati,ut not.gl.io l.2. in prin.de do.præ.

Doctor,qui per imperitiam ſuam amiſit cauſam,in qua erat aduocatus,tenetur clientulo ſuo ad emendam damni,ita ſingulariter uoluit Abb.in cap.fin. extra de iniur.

Donatio inter uirum,& uxorem,reuocatur per quamlibet alienationem a donãte factam, ſiue uoluntariam, ſiue neceſſariam, immo etiam per ſpecialem obligationem rei donatæ,ita uoluit Ale in l. ſtichum qui meus erit, in fi. de leg.1. per tex.ſing.in l ſi maritus,la 2.C.de don. inter ui.& ux.ſecus,autem eſt in donatione cauſa mor. quia in ea adhibetur diſtinctio,de qua in l.fideicommiſſa.§.1.de leg. 3.& in l.rem legatam.ff. de adi. leg.ſ.an fuerit alienata uoluntarie,an uero ex neceſſitate,

ceſſitate, ſicut in legato. Ita dicit Alex. in d. l. Stichum. c. ſi.

Dictio taxatiua, licet de ſui natura ſit taxare actum, & oppoſitum negare, ut dixi ſupra, in uerbo dictio, tantum, tamen ſemper extenditur ad caſum ſimilē. leg. ob æs. Cod. de prædi. mino. & ibi gl. & §. præterea. Iuncta gloſſ. Inſti. qui mo. re contra obli. & not. plene Ale. in l. 1. C. de bon. poſſ. contra tab. & idem Alex. in l. 1. §. per ſeruum corporaliter. ff. de acqu. poſſ.

Dictio, hoc amplius, eſt dictio repetitiua, adeo quod ponit in ſecundo caſu omne quod dictum eſt in primo, & reduat illud ad qualitates ſecundi caſus eſt in l. legata inutiliter de leg. 1. & l. ſi ſic, & l ſi tibi pure, de l. 3. & ibi Bar. & glo. in l. lecta, in uer. tunc ſi cer. pet.

Donatio omnium bonorum ſimpliciter facta, intelligitur de præſentibus tantum, & tunc ualet, ſecus ſi fuiſſet dictum, præſentium, & futurorum, quia non ualet, nam donator priuaretur teſtandi facultate, ſed in primo caſu non quia poteſt de poſtea acquiſitis teſtari, cum hoc in iure ſemper præſumatur. leg. ſi defunctum. Cod. arbi. tute. Ita tenet Bar. in leg. fin. C. de pact. per l. fin. § 1. de leg. 2. ſecus eſt in obligatione, quæ in dubio, quando eſt omnium bonorum intelligitur etiam de futuris leg. fina. Cod. quæ res pignori oblig. poſſ. & leg. obligatione. ff. de pigno. limita tamen id quod modo dixi, non procedere, quando fuiſſet dictum do no tibi omnia bona mea poſt mortem meam, quia tunc ualet ut donatio cauſa mortis. cum ſit facta mentio mortis. leg. ſeia. ff. de dona. cauſa. mor. & l. ſeia. ff. de do. prælegat. unde ueniunt etiam futura, poteſt tamen reuocari, leg. non omnis ff. ſi cer. pet. & niſi fuiſſet dictum, dono poſt mortem meam irreuocabiliter. quia tūc eſſet donatio inter uiuos leg. ubi ita donatum ff de don. cauſa mor. unde ualeret tantum quoad præſentia. arg. l. ſancimus C. de dona.

Dicto quaſi eſt dictio impropriatiua, ut eſt tex. in l. id tempus. § fi. ff. de uſuca. al quando tamen eſt expreſſiua ueritatis. l. ſi inter, ff. ſol. mat. & no. Abb. in cap. cum dilecta. de confir. uti uel inuti. & in c. prout. col. 3. de dolo, & contu. & Alex. in con ſi. 2. col. 11. uol. 1. & conſi. 15. col. 5. uol. 1.

Donatio inter uirum & uxorem non confirmatur morte, niſi traditio interuenerit. l. Papinianus. ff. de dona. inter ui. & uxo. & idem dicimus de donatione, inter patrem, & filium, ut not. Ale. in l. ſi donatione. col. 4. C. de collat.

Dictio, nullo modo, uel nullatenus, eſt talis naturæ, quod quando apponitur, in aliqua lege prohibitiua, impedit fieri diſpenſationem gloſſ. eſt in cle. 2. in uerſic. concedatur. & in uerſ. nullo modo de ęta. & quali. & no. Ale. in l. ſi. C. de teſt. mil. & Iaſ. plene in l. ſeriniarios, eo. tit. & Alexa. conſi. 88.

Debitor, an poſſit compelli per creditorem ad faciendum ſibi inſtrumentum debiti, unde not. Bald. in l. ſicut datam, C. de libe. cauſa, ubi diſtinguit, quod aut tempore celebrati contractus nihil conuenit de hoc, & tunc non cogitur, niſi debitum confiteatur, fallit fauore libertatis, & fauore liberationis, ut ibi per eum, quia tunc indiſtincte tenetur, facere, & uoluit Bald. in l. plures apocis. Cod. de fi. Inſtrum. Aut fuit conuentum, & tunc tenetur. etiam ſi inſtrumentorum fuerit amiſſum, cogitur. Iterum aliud inſtrumentum facere.

Dictio ſecundum, non facit conditionem. Ita uoluit Bar. in l. pen. Cod. de inſt. & ſub. Dies termini, an computetur in termino, dic, quod ſic. niſi eſſet appoſita dictio a uel ab, quæ ſeparationem denotat, ut ſi dicatur, a die conteſta. litis, habeas decem dies &c. Ita uoluit Alexan. in l. Gallus in prin. col pen. per illam gloſſ. ſi. ff. de l b. & poſt. de hoc tamen articulo uide per doct. maxime per Bald. in leg. 1. ff. ſi quis caui. & ibi etiam per Alexand. & Iaſ.

Diſſaſire, in materia feudali, idem eſt, quod extra poſſeſſionem feudi ponere, ſeu aliquē poſſeſſione. Ita declarat Andr. de Iſer. in c. 1. §. Ille tamen, de contr. feu. apud pares &c.

Dictio, ſæpius, uerificatur in duabus uicibus, ita no. dixit Alexan. in l. ſi. § & hæc quidem, Cod. de iure deli per illum text. ſecus in dictione, ſæpiſſime, quæ trinum

actum

actum requirit, ſecundum eum ibidem. & de prædictis uide Spe. in tit. de Inquiſi. § primo. col. 1. & Alex. in l. ſi Idem cum eodem, in prin. ff. de iur. om. iudi. & in l. ſæpe, colum. 2. de re iud.

Doctor qui non bene legit, non meretur habere ſalarium. Ita Bar. in l. 1. C. de anno. ciui. lib. 11.

Dos data a matre non imputatur in legitimam filiæ debitam in bonis matris. gloſſ. eſt not. in l. 3. §. ſed utrum. in uerſi. patrimonium, in fi. ff. de mino.

Debitor conſtituens ſe præcario nomine tenere aliquam rem, in qua habebat uſucapiendi conditionem, an poſſit illam ulterius uſucapere, & uidetur, quod non, quia per tale conſtitutum transfertur poſſeſſio ciuilis in creditorem, ut no. Bartol. & Alexand. in leg. interdum. ff. de acqui. poſſ. ſine qua non procedit uſucapio. leg. ſine poſſeſſione, digeſt. de uſucap. In contrarium eſt ueritas, quia creditor poſſidet ciuiliter ad commodum debitoris, quantum ad uſucapionem. Ita not. dixit Bar. l. Celſus. col. 4. in uerſi. ſed pone, quod debitor. ff. de uſucapi. & uide infra in uerſicul. uſucapio, an currat, &c. & tex. de hoc expreſſum in l. qui pignoris ff. de acqu. poſſ.

Dictio, protinus, idē importat, quod ſtatim, & mox ſeu incontinenti, ut not. Abb in c. ad aures, de præſcr. & Iaſ. in l. 1. in prin. 4. not de acq. poſſ. & in l. 3. §. in amittenda. co. ti. & ibi Ale. & Bal. in l. 2. C. ut lit. pen.

Dictio, alius, denotat ſimilitudinem, glo. eſt, quæ ſemper allegatur in l. ſi fugitiui, in glo. fi. Cod. de ſer. fug. & tex. a paucis ponderatus iuncta glo. in §. ſi tamen. Inſtit. de rerum diui. & Ale. in conſil. 34. col. 2. uol. 1.

Doctor qui debet legere per certum tē pus, ſi recedet infra tempus, non debet habere ſalarium, niſi pro rata. Ita dixit Bal. in l. 1. in 2. opp Co. de leg. Quod ſingulariter limita, niſi receſſit cum licentia, quia tunc totum ſalarium debet habere. Ita dixit Bald. in l. ſi ea. in fin. Co. de condi. inſer. quem refert & ſequitur Alexa. in l. diem functo. in fi. col. & ibi etiam Rom. col. 2. ff. de offic. aſſ. & plenius ibi per Iaſo. ubi etiam decidit, quod ſi doctor moriatur infra annum, an debeat habere totum ſalarium, & ibi pulchra dicit in antep. & pen. col.

Dictio, magis, quando ponitur inter contraria, ſeu incompaſſibilia, ſtat electiue. leg. & magis, digeſtis de ſolu. ſi uero ponitur inter compaſſibilia, ſtat comparatiue. Ita dixit Iaſo. in l. iubere. column. 7. referens ibi Bald. ff. de iur. omni iudic.

Deponens rem in domo mea me patiē te, an uidetur feciſſe, ut ego uideor accepiſſe cuſtodiam illius rei. dic, quod ſic, ut not. dixit Bal. in l. inuitus. col. 2. poſt Cy. ibi, C. de procur.

Dictum unius uiri fide digni inducit iuſtam cauſam credulitatis. gloſ. eſt not. in lege Titio fundus, in gloſſ. magna. ff. de cond. & dem. & Ale. in conſi. 28. col. 4. uol. 1.

Dictio, perinde, importat omnimodam ſimilitudinem, fallit ratione contrarietatis euitandæ. Ita dixit Bart. in extraua. ad reprime. in uerſicul. perinde, & Alexa. in l. ſi quis vi, in princ. ff. de acquiren. poſſ.

Dilatio data abſenti non currit, niſi a die ſcientiæ, dicit Bartol. & ibi ipſum ſequitur Ale. in l. labeo. ff. de iureiuran. & Alex. in l. qui abſenti. in princ. ff. de acqui poſ.

Dictio, hinc, denotat extremitatem tē poris, dixit Ale. in l. 1. colu. 2. ſi quis cau. & ibi etiam hoc ſentit Bar.

Dictio, a uel ab, denotat ſeparationem, dixit Alex. in l. 1. colum. 2. ff. ſi quis caut. & uide ſupra in uerſicu. dies termini, &c.

Dies debet apponi in depoſitione teſtium, alias non probant. Ita dixit Bal. in leg. ſi quando. 6. q. Cod. de teſtſ. Item in qualibet ſcriptura publica requiritur dies. Ita Bald. & Ale. in l. cum tabernam. §. Idem quæſiit. ff. de pig. & gl. in l. generali. C. de tab. lib. 10. & Bar. in prob. digeſtorum. col. 1.

Dictio, &, cadit inter copulata uniformiter. text. eſt & ibi Bald. in le. quamuis. Co. de impub. & al. ſub. Item repetit naturam ſeu qualitatem præcedentis caſus. l. Seiæ. §. Gaio. ff. de fund. inſt. & gloſ. in l. 2. in princ. ff. de do. præleg. & gloſſ. in

l. ſi

l. ſi ſic. ff. quemad. ſer. amitt. & Bar. in l. ſi. §. cui dulcia, ff. de ui. tri. & oleo leg. Dicit tamen Bal. in c. ii. pen. col. de reſcri. quod quando habemus mentem, non debemus recurrere ad interpretationem iſtarum dictionum, quia ſæpè impropriantur.

Dictio, circa, in teſte operatur, ut nunquam uideatur concludenter deponere. dixit Alexand. in conſi. 149. col. pen. in fi. uol. 5.

Dilatio data abſenti, non currit, niſi a die intimationis, & ille dies interminationis ſeu notificationis non computatur in termino, gl. eſt in c. quiſquis. in uer. ex ea. 4. quæſt. 5. & Alex. in l. 1. in princ. col. ff. ſi quis cau. & Alex. in l. Labeo. in fi. ff. de iureiur. & ibi etiam Bar. & Alex. in l. qui abſenti. ff. de acq. poſſ. & Bal. in l. cos. §. Apoſtolos, C. de app. & idem Bal. in l. ſi ea. co. ſi. C. qui accu. non poſſ. & Alex. in conſil. 34. in fi. uol 1.

Dictio, præcisè, idem importat, quod abſolutè, & ſine cauſæ cognitione; & in ſtatutis habet uim clauſulæ derogatoriæ, ſecundum Abb. in c. 1. de reſcrip.

Dictio, tanquam, eſt nota impro prietatis, ut de Alex. in conſi. 1. uol. 1. colum. 2. & 11. uer. 10 probatur, & ibi etiam ponit de dictione, quaſi, quæ quandoque exprimit ueritatem, ſecundum Abb. in cap. ex parte, de ſponſa. & Ale. in conſil. 15. in 6. col. vol. 1.

Dictio, liberum, importat, ut non ſit neceſſe petere licentiam alicuius, quando ponitur in aliqua diſpoſitione, glo. eſt in Clemen. dudum. in uerſi. libere, de ſepul. & Abb. in cap. de illis, de ſponſa. & in cap. omnis utriuſque. colum. quarta, de pœn. & remiſſ.

Dictio, quilibet, attribuit inſolidum ſecundum Bal. in c. 1. §. filia. de ſuccel. feu. & Ale. in conſ. 30 col. 3. in fin. uolu. 1. quod not. pro ſucceſſionibus.

Dominus ciuitatis non poteſt ipſam ciuitatem uendere ſine conſenſu ciuium illius ciuitatis, nec eis inuitis. Ita tenet Hoſt. in c. dilecti. de maio. & obe. & Pau. de Caſt. in conſ. 70. col. 3. uol. 1. & Fel. in c. ad audientium. col. 2. de præſcri.

Donatio poteſt fieri abſenti, debet tamen per donatarium ratificari, alias ſibi non acquiritur, & an hæres eius poſſit ratificare, uide Pau. de Caſt. in conſ. 195. uolum. 2. & Decium in conſ. ſuis.

Exceptio dominii an poſſit opponi ab habente cauſam a me? Dic, aut ego peto actione reali, ut rei uendicatione, & tunc poteſt obſtare mihi exceptio dominij, & eſt ratio, quia talis exceptio in totũ perimit ius mei agentis, ut not. in leg. ita ut ſi fur. digeſt. commod. Fallit in uiolento poſſeſſore, in odium ipſius, lege ſi quis emptionis, §. ſed hæc ſuper illis, Codi. de præſcript. 30. ann. Aut ago actione perſonali, & tunc ſi ſumus in contractu, de cuius natura eſt, quod agens fuerit dominus, & tunc dic, aut excipiens probat, ſe, uel alium eſſe dominium, & poteſt opponi, aut non probat, & non poteſt, quia in dubio præſumitur pecunia mutuantis, ita not. Barto. in leg. nam & ſi fur. digeſt. ſi cert. pet. Fallit, quando in mutuo interueniſſet ſtipulatio, quia indiſtincte, non poteſt opponi. lege ſecunda, Cod. ſi cert. pet. Si uero eſt de natura contractus quod agens ſit dominus, ut in depoſito, & commodato, & ſimilibus, & tunc ſiquidem mihi opponatur exceptio dominij alieni, illa exceptio non perimit ius meũ. lege prima, §. ſi prædo, ff. depo. & lege prima, §. Idem Pomponius, digeſt. nau. cau. ſtab.

Si uero opponatur exceptio dominij proprij ipſius opponentis, & tunc ſi dominium ſemper fuit ipſius, antequam cauſam a me habuiſſet, & poteſt opponere: ſi uero ſibi de nouo ſuperuenit, non poteſt, lege plane, & lege qui rem, digeſt. depo. quæ leges loquuntur in contractibus ex parte dantis tantum, nam in aliis eſt ſecus, quia quandocunque peruenerit dominium ad poſſidentem, poteſt opponere exceptionem dominij proprij. leg. ſi rẽ alienam. la ſecunda, ff. de pig. ac. ita loquitur Alexan. in leg. ſi alienam, colum. 3. digeſt. ſolut. matrim. Fallit in authen. Item ſi poſſeſſor, ubi ratione mendacii creditor non poteſt opponere exceptionem dominii, quæ auth. eſt C. qui potiã pign. ha. Et hæc procedunt, quando agitur ad dominium, ſecus ſi agatur ad poſſeſſionem, quia tunc omnibus prædictis derogat. lege ſi quis conductionis, Cod. loca. Nam condictio ex illa lege competit directa

in lo-

in locato, in omnibus autem contractibus competit utilis, præterquam in locato, & ſi quis agit conditione ex illa l. nulla ſibi poterit exceptio opponi, & illa lex habet locum tantum in his, qui alieno nomine poſſident, non autem in his, qui poſſident proprio ut in marito poſſidente res dotales, ut uoluit Alexand. in dicta l. ſi alienam, colum. 3. & eſt ratio, ſecundum eum, quia ille, qui alieno nomine poſſidet, negando, videtur ſpoliare eũ a quo habuit cauſam, ſua poſſeſſione, quod non cadit in eo, qui proprio nomine poſſidet.

Exceptio quælibet competens reo principali, competit etiam & fideiuſſori, ita demum, ſi eſt exceptio realis, ut iuris iurandi, tranſactionis, doli mali, & ſimilium l. omnes ff. de excepti. & ibi gl. dummodo reus permanſerit in eodem ſtatu, nam ſi fuerit deportatus, & bona eius publicata, licet ipſe dicatur abſolutus, quia obligatio eſt tranſlata in fiſcum tamen fideiuſſor remanet obligatus, l. defenſiones, C. de excep. ſecus autem eſt in exceptione perſonali, & eſt exceptio, ne conueniatur vltra quam facere poſſit, quia non prodeſt fideiuſſori, l. & ſi fideiuſſor. ff. de re iudic. Fallit tamen in exceptione odioſa, ut eſt Macedoniani, quæ licet ſit perſonalis, tamen competit fideiuſſori, l. ſed ſi paterfam. §. non ſolum, ff. ad Mate. & prædicta faciunt ad id, quod habetur in l. 2. C. de fideiuſ. mino. ubi beneficium reſtitutionis ad fideiuſſorem non tranſit, quia eſt perſonali. Vide infra, in 15. not. & Bar. in le. fin. C. de uſur. rei iudi. not. gloſ. inſtitut. de replica.

Error communis licet alias faciat ius, l. Barbarius, ff. de offi. præto. tamen hoc non habet locum, quando deficeret ſubſtantia actus, vnde ſi tutor, qui non fecit inuentarium, adminiſtrauit bona pupilli, & ab omnibus, ut tutor reputatus eſt, ſi poſtea appareat eum non feciſſe inuentarium, omnia per eum geſta, irritantur. Ita uoluit Bal. in l. non omnis, §. 1. ff. ſi cert. pet. & ratio eſt, quia in tutore requiritur de ſubſtantia, quod faciat inuentarium, l. tutor qui repertoriũ, ff. de admi. tuto.

Expenſæ, quædam debentur, ſeu veniunt ratione victoriæ, & quædam debentur ratione contumaciæ. Quæ præſtantur ratione uictoriæ, petuntur officio iudicis mercenario, & ueniunt tantum illæ, quæ ſunt factæ gratia litis, non autem extra litem. Quæ præſtantur ratione contumaciæ, de quibus in l. ſancimus. C. de iudic. petuntur actione in factum, & ueniunt tam expenſæ factæ gratia litis, quam extra litem, ita uoluit Barto. in l. 1. §. hoc iudicium, ff. ſi quis ius di. non ob. & Barto. in l. 1. ff. de alie. iu. mut cauſa fact. & probatur in l. omnes. in fin. C. de epiſco. & cler. Eſt & alia differentia, quia illæ, quæ præſtantur officio iudicis, debẽt poni in eadem ſententia cum cauſa principali; alias lata ſententia non poſſunt amplius peti, cum ſit finita actio, cui officium iudicis habet deſeruire. l. terminato, C. de fruct. & lit. expen. Intelligas tamen in eadem ſententia, ut procedat etiã poſt ſententiam, dummodo eadem die, quia tota illa die durat iuriſdictio iudicis circa expenſas, ut uoluit Ang. de Aret. in §. hæc autem, colum. 2. Inſtitu. de pœna teme. liti. Et quod tales expenſæ lata ſententia poſt diem, peti non poſſint, eſt tex. not. in l. quarta, C. depo. quia officiũ iudicis, ex quo nullam præſupponit obligationem, l. qui per colluſionem, §. fina. ff. de actio. emp. finitur finita actione per ſententiam. Illæ uero, quæ petuntur iure actionis, etiam ſi poſt ſententiam, & poſt diem non fuerunt petite, poſſunt quandocunque peti. gloſ. eſt not. in l. non ſolum, ff. de rei uend & gloſ. & Bart. in leg. ſi mulier, §. ſi rem, ff. de lega. 3. Ex quo inoleuit optima notariorum, ut in contractibus pro cautela apponant, quod in caſu, quo acciderit ratione illius contractus partes in iudicio eſſe puta ratione euictionis, quod ſuccumbens promittit dare per ſtipulationem, omnes ſumptus in tali lite erogatos, & ſic intereſt uictoris habere expenſas per uiam actionis, cum poſſit illas petere quandocunque. Nec obſtat quod uictus ſemper eſt condemnatus uictori ad expenſas, l. properandum, §. ſin autem alterutra, C. de iudi. & in c. fi. de maio. & obe. unde nulla videtur utilitas habere actionem,

rem, quia immo utilitas conſiſtit in duobus; Primo, quia iudex ita demum tenetur condemnare victum ad expēſas, ſi fuerit a parte petitum, licet iudex poſſet ex ſe, ſi uellet, ēt parte non petente, ſed ſi nō fecerit, nō tenetur in ſindicatu, ut uoluit Barto. in l. 4. §. hoc autem iudicium, ff. de dam. infecto. Secundo vtilitas conſiſtit in eo, quod ſuperius dixi. Eſt & alia maxima utilitas, quia quando debentur per officium iudicis, ſi reus habet iuſtam cauſam litigandi, licet ſuccumbat, non tamē punitur in expenſis, ut eſt gl. & ibi etiam Bar. in l. qui ſolidum, §. etiam. de leg. 2. ſecus quando petuntur iure actionis, ut tenet gl. in d. l. non ſolum, & gl. in d §. ſi tē. De prædictis tamen uideas plene per Iaſ. in d. §. ſin autem alterutra & Ang. de Aret. in d § hæc autem, & Alex. in l. qui Romæ, §. duo fratres, col. 2. de ver. obl. & Iaſ. in d. §. hoc autem iudicium col. 2. vbi ſingulariter loquitur in hac materia.

Exceptio contra teſtem, ꝙ ſi criminoſus, debet taliter formari, ꝙ in ea debent poni omnes circunſtantiæ, puta dies locus, & tempus, & debet crimen ſpecificari, ſicut in libello accuſatorio. iux. l. libellorum. ff. de acc. Ita ſingulariter uoluit Bar. in l. teſtium. § lege ff. de teſti. & uide inf. in uer. teſtis. in 35. no.

Executio an poſſit fieri in ſtipēdiis militum. & in præbendis clericorum? require inf. i uer. Res empta ex aliena pecunia.

Exceptio non nu. pec. habet locū tantum in contractu mutui, & dotis, in aliis autem contractib. locum non habet. ſ. ꝙ ſit talis, ꝙ transferat onus probandi in creditorem. Ita ſingulariter voluit Bal. in l. pecuniæ, C. de ſolutio.

Expulſus de poſſeſſione de facto, ita demum poteſt de facto eandem poſſeſſionem recuperare, ſi incontinenti hoc faciat, l. 3. §. cum igitur, ff. de ui & ui ar. ꝙ verbum, inconuenienti, exponit ibi glo. ēt per triduum, ſi expulſus voluerit præparare ſe. Hoc tñ limita non procedere in rege, uel in principe, qui amiſit caſtrum, uel regnum de facto; nam ēt ſi per decem an. ſtaret, poſſet illud recuperare, & vr̄ hoc feciſſet in continenti, quia magnum tp̄s requiritur ad præparandum exercitum; Vnde quandiu habet animum recuperandi, ſemp dr̄ feciſſe incōtinenti. Ita Bal. in l. ſi. C. de his q̃ a nō do. ma. & Bal. in repe. l. 1. 8. C. vñ ui. & Bar. in d. l. 3. §. cum igitur.

Exceptio non nu. pec. an habeat locū in confeſſione de præterito, puta cōfiteor me accepiſſe 10. quæ fuerūt numerata mihi iā elapſo menſe. Dic ꝙ ſic. Nec obſtat ꝙ non ſub ſpe futuræ numerationis uideor feciſſe, quia tunc confeſſio de præterito præiudicat huic exceptioni, qñ quis confitetur ex alia cā, quā ex cā mutui: puta dico me debere decem ex cā emptionis, quæ in mutuum fuerunt cōuerſa. Ita nō. gl. in l. aduerſus, C. de non num. pe. & Alex. in l. 2. §. appellata, ff. ſi cer. pet.

Exceptio non nu. pec. licet in qualibet ſcriptura poſſit opponi ante bieniū l. in contractib. C. de non nu. pec. dūmodo ſit confeſſio de mutuo uel de dote, ut dixi ſup. in 4. no. ab iſto, tñ nō hēt locū, qñ teſtator confitetur in teſtō ſe recepiſſe decē ex cā mutui, quia tunc nō vr̄ feciſſe ſpe futuræ numerōnis, vñ exceptio nō opponitur. Ita eſt gl. & Bal. in l. 1. C. de fal. cā ad l.

Executio qñ fit a lege, nō facit admitti purgationē moræ, l. ſi is cui, ff. de le. 2. & no. Bar. in l. ſi qs maior, C. de tranſ. & idem Bar. in l. ſi inſulā. in 4. q. de uer. ob.

Exceptio dilatoria licet nō poſſit opponi poſt lit. cōt. vt l. exceptionem, & ibi gl. C. de pb. tñ non hēt locū hæc regula, qñ exceptio ſupueniret poſt litem conte. quia tunc pōt opponi. Ita ſingulariter dixit Ale. in l. ſi mulier, p illū tex. ff. ſo. mat. & p tex. & gl. in l. 2. C. de cōſor. eius lit.

Exceptio perēptoria, q̄ non impugnat ſnīam, pōt opponi poſt ſnīam, ut l. ex diuerſo. §. ſi. ff. ſol. mat. & l. ſi fideiuſ. §. ſi. ff. de fideiuſ. & Bar. in l. in fundo, cir. ſi. ff. de rei uē. & i d. l. ex diuerſo. §. ſi. per quē hēs optimā limitationē ad l. perēptorias, C. ſen. reſci. non poſ. Ita not. Alexā. in d. §. ſi. exemplificando in hærede, qui pōt opponere exceptionē inuentarii ēt poſt ſententiam, ſecundum quod dicit Bar. ibidem.

Exceptio procuratoria eſt duplex, quędā falſi procuratoris, ut tu nō es procurator, & quædam eſt inhabilitatis, ut tu nō potes eſſe procurator, quia miles, ſeu minor &c. Differunt tamen in hoc, quia exceptio inhabilitatis eſt dilatoria, unde debet opponi ante litem conteſtat. ut l.

Ita demum, C. de proc. & l. exceptionem. C. de prob. Bart. in l. inter quos §. alieno, ff. de dam. infect. Exceptio uero falſi procuratoris licet ſit dilatoria, ut no. gl. in d. l. licet, C. de procur. tamen poteſt opponi qñcunque, etiam poſt ſententiam, ut eſt tex. in d. l. licet, & qñcunque opponatur, ſemper reddit iudicium retro nullum, ut ibi habetur. Limita tamen quod dixi de exceptione inhabilitatis, procedere in eo, qui licet non pro alio poſſit procurare, tñ pro ſe eſſe poteſt, ut miles & mulier & ſimiles perſonæ, ut d. l. ita demum, & l. q ſtipendia, C. de procu. & l. filiusfa. §. ueterani, ff. eo. ti. nam ſecus in eo, qui non poteſt eſſe procurator, nec pro ſe, nec pro alio, ut minor, & ſeruus, l. 1. C. qui. legi. perſo. ha. ſta. in iud. quia tunc exceptio, talis poſſet opponi qñcunque, & poſt ſniam, quia reddit iudicium retro nullum. Ita uoluit Bar. in l. licet, C. de proc. & Alex. in l. exigendi col. fi. C. eo. tit. & *Bar.* in l. minor ff. de proc & Gemi. in c. quia generaliter, de proc. li. 6. & loquor de procuratore ad iudicia, quia ad negotia ſeruus poteſt eſſe procurator. l. ſeruum quoq;, ff de proc. & dixi infra in uer. procurator ad iudicia, non poteſt. Fallit tamen quod dixi de minore in caſu ſingulari. ſ. qñ filius minor uellet eſſe in iudicio ad defendendũ patrẽ abſentem, contra quẽ erat ferenda ſnia; quia tunc admittitur, ut eſt tex. no. ſingularisque. in d. l. exigendi in fin. & de hac materia uide plenius Bart. in l. de pupillo. §. ſi procurator aũt, ff. de ope. no. nũ.

Exceptio, quæ poterat opponi per fideiuſſorẽ, ſi non fuit oppoſita ſcienter, fideiuſſor non hẽt recurſum contra, reũ principalẽ, ſecus ſi ignoranter, text eſt no. in l. ſi fideiuſſor. ff. manda. & hæc addas oĩno ad ea, quæ dixi ſup. in uer. exceptio qlibet & exẽplum põt eſſe in exceptione nõ nu. pec. quæ poteſt opponi ẽt per fideiuſſorẽ inf. biennium, l. tam mandatori & l. pen. C. de non nu. pec. & multa alia exempla, de quibus ſup. in præallegato loco.

Exceptio declinatoria fori, an poſſit opponi poſt lit. conteſt. Dic, aut conuentus ſciebat iudicem, coram quo conuenitur, non eſſe competentem, & paſſus fuit, ad uerſarium coram eo litem conteſtari, & non poterit amplius opponere, ut l. ſi. C. de excep & l. ſed & ſi ſuſceperit, ff. de iud. Aut ignorabat, & tunc poteſt opponere, quandocunq;, ad eius ſcientiam peruenerit, ẽt poſt ſententiam, ut l. fin. C. ſi a non compet. iud. fue. iud. & eſt gl. in d. l. ſed ſi ſuſceperit, & in d l. ſi. C. de exce. facit tex. in l. 2. ff. de iud. limita prædicta, ut inf. in uer. exceptio declinatoria.

Exceptio peremptoria dr̃ illa, quæ in totum perimit ius agentis, ut inſt. de excep. §. appellatur, & poteſt opponi qñcunque uſque ad ſententiam, l. peremptorias, C. ſen. reſci. Quod intelligas uſque ad cõcluſionem in cã; nam poſt opponi non põt, ut c. cum dilectus. de fi. inſtr. & tunc dr̃ concluſum in cauſa, qñ partes renunciant oĩbus excep. producendis, ut eſt gl. in d. c. cum dilectus, & Lanfr. in c. quoniã contra. in uer. exceptiones, de prob. circa quod uide quæ dixi ſup. in uer. conditione facta: Fallit tñ prædicta regula in multis caſib. quos numerat gl. ĩ l. 1. C. de iur. & fac. ign. in q b. exceptione peteptoria opponi põt ẽt poſt ſententiam, & ibi uide.

Exceptio Macedoniani, licet ſit perẽptoria, tamen opponi poteſt ẽt poſt ſentẽtiam ad impediendum executionem. l. tamen ſi. ff. ad Mac. Idem d cas de exceptione Velleiani, ut no. glo. in d. l. tamen ſi. & gl. in l. 1. C. de iur. & fact. igno.

Emphiteota alienans irrequiſito dño, licet amittat emphiteoſim, ut l. ſi C. de iure emphi. tamen hoc non habet locum, qñ alienatio eſſet ipſo iure nulla. Ita ſingulariter Bal. in l. 1. poſt princi. C. de epi. aud. aut ſi mulier alienaret ſine mundualdo, qui dẽt interuenire in alienatione mulieris de iure Longobardo ſecũdum Bal. ibidẽ quo iure utimur & nos ĩ caſu iſto. Qđ facit ad id quod dixi contra. in verb. iudex licet alias, & in ver. falſificãs monetãm, & in uer. Notarius falſificans, & vide Iaſ. in l. 1. §. ſi col. pe. ff. qđ quiſque iur.

Expendens falſam monetam, ſiquidẽ ipſe cuderit eam, punitur de falſo. l. lege Cornelia. la. 1. & ibi *Bar.* ff. de falſ. ſi uero ipſe eam non cudit, punitur extraordinariè, l. ſaccularii, & ibi Bar. ff. de extraord. crim. Sed ſi ipſe accepiſſet eam monetam expenſam ab alio, non punitur, ſi eam expendit eo modo quo ipſe accepit. Ita tenet Alex. in d. l. lege Cornelia. in addi. ad

Bar.

Bar. & illa dr̃ falſa moneta, q̃ nõ eſt facta ab eo, qui hẽt authoritatẽ faciẽdi a princi pe, ut per Bar. in l. qui falſum. ff. de fal. Sed ſi quis expendere monetam plumbeam indiſtinctè punitur de falſo, ſecundum Bar. in d. l. lege Cornelia.

Exceptio declinatoria fori, licet ſit dila toria, tamen qñ eſſet talis, quæ redderet proceſſum nullum, poteſt qñcunq; oppo ni, ar. eorum quæ habẽtur in l. licet. C de procur. ut dicimus in excepta ꝙ cauſa eſt uſuraria, quia per eam declinatur forum ſeculare. Ita tenuit ſingulariter Laſ. in cl. diſpendioſum, de iud. in 6. col. & ſic limi ta, quod dixi ſup. in uerſi. exceptio decli natori, &c.

Exceptio peremptoria, quæ impedit li tis ingreſſum, coniuncta cum ea, quę non impedit, facit eam ſimiliter impedire ra tione cõiunctionis. l. creditori. C de pac. ar. l qui patri. ff. de acq. hær.

Ebrius an poſſit contrahere, & an con tractus p eum celebratus poſſit reſcindi, Vide ſup. in uerſic. Cõtractus celebratus per ebrium.

Excadentię dicuntur bona ſolita dari in feudũ per comites, uel barones, & iſta tantum bona poſſunt dari per ipſos aliis in feudum, non aũt noua feuda cõſtitue re poſſunt. Ita declarat And. de Iſer. in c. i. in uer. Regis. de his qui feu. dare poſ. niſi eſſent bona ſterilia; nam tũc poſſunt illa dare in feudum pro certa quantitate fru ctuum annuatim pręſtãdorum. Ita dixit idem And. in c. 1. §. præterea, in 1. col. de Capi. Corr. & in c. 1. §. fi. in fi. An ille qui interſe. fra. do.

Executores ultimarum uoluntatum, ſi plures ſunt, an poſſit unus ſine altero exe qui. Bar. in l. i. §. ſi plures. ff. de exerci. co. & tenet ꝙ ſic, & idem tunc Bar. in conſi. 147. Sed Bal. in l. fi. in prin. 2. col. C. cõ. de leg. tenet contrarium. ſ. ꝙ nõ poſſit unus ſine altero exequi. Sed idem Bar. in l. nul li. co. fi. C. de epi. & cle. uĩ diſtinguere, aut diſtributio erat in certa, & nõ põt unus ſine altero, aut certa, & tunc ſecus; ſed de hoc habemus tex. expreſſum in c. fi. de te ſta. li. 6. ubi ponuntur tres cauſa, in quib. poteſt unus ſine altero exequi. Primus eſt ſi alter eſt mortuus. Secundus ſi eſt longe abſẽs. Tertius ſi eſt patris, & nõ uult exe. qui. ergo aliis caſib. uĩ concedere, ꝙ unus ſine alio non poſſit. ar l. cum pretor. ff. de iud. & l. quos prohibet. ff. de poſtula. & in nuit ibi gl. Quid ãt ſi ſi in plurib. procura toribus. Bar. in l. plurib. ff. de proc. diſtin guit, aut ſunt præpoſiti ad unum uniuer ſale negotiũ, & tunc cuilibet cenſetur eſſe mandatum in ſolitum; unde poteſt unus ſine alio adminiſtrare. Si uero ad plura negotia, & tunc quilibet cenſetur datus pro parte. Quid autẽ in plurib. iudicibus. Dic, aut erant ordinarii, & tunc cuilibet cenſetur permiſſum in ſolidum, unde tũc poteſt unus ſine alio iudicare. l. Impera tor. ff. ad munic. Aut erant delegati, & tũc non poteſt unus ſine alio, niſi alius eſſet pręſens, & non contradiceret. l. duo ex tri bus. ff. de re iud. & no. Barto. in d. §. ſi plu res In diſtinctione. Idẽ dicas in arbitris ꝙ in delegatis. l. ſi in tres ff. de arbi. Quid autem in tutorib. uel curatoribus? Dic, ꝙ quilibet poteſt in ſolidum adminiſtrare, niſi adminiſtratio eſſet diuiſa ab ipſis, uel a teſtatore, uel a iudice leg. ſi plures. la 1. ff. de adm. tut. & no. gl. in d. l. Impera tor. Et ex hoc ſequitur, ꝙ ſolus unus põt ſine alio authoritatem præſtare l. fi. C. de aut. præſta. Quid autem de aliis admini ſtratoribus, puta de exercitoribus, uel in ſtitoribus? Dic, ꝙ cuilibet cẽſetur permiſ ſũ in ſolidũ. Ita dicit Bar. in d. §. ſi plures.

Exguardum quid ſignificat in materia feudali, vide inf. in uer. Laudamentũ &c.

Error iuris in damno uitando nemini nocet. l. error ff. de iur. & fa. ign. Quod li mita, niſi eſſet error ĩ iure naturali, ut ibi no. gl. Item limita non procedere pro ri gore iuris conſeruando, ſecundum Alex. in l. iuſte. colu. pe. ff. de acq. poſ. Vbi ponit exemplum de emphiteota, qui nõ ſoluit canonem per triẽnium errore iuris, vt ca dat nihilominus a iure ſuo.

1 Executio qñ fit alicuius ſententiæ, uel inſtrumẽti, debent ſeruari ſtatuta, & con ſuetudines loci, in quo fit executio, non autem in quo fuit lata ſententia, uel in quo fuit factum inſtrumentum. ita dixit Bald. in leg. 1. quæſt. 4. Co. ne ſi pro pa. fa cit quod dixit ſingulariter Bald. in l. 1. in fi. uerbis. Cod. de confeſ. quem ad hoc re fert & ſequitur Iaſ. in l. cum quædam puel la. in fi. illius prin. ff de iuris. om. iudi. &

Alex.in l.a diuo pio.§.1.colum.pen.ff.de re iudi.

Eximens captum de manibus familiæ pro delicto, ſiquidem erat confeſſus uel condemnatus,tenetur crimine læſę maieſtatis,ut no.Car.in l.cuiuſque.ff.ad l.Iul. maie.Si uero non erat cõdemnatus, nec confeſſus,adhuc punitur ultimo ſupplicio,ut no.Ibidē Bart.& Bal.in l.additos. C.de Epi.audi.ubi ponit etiam, quid de occidente eum, qui ad mortem ducebatur,de quo uide Bar.in l.eiuſdem.§.trans fugas.ff.ad l.Corne.de ſica.de quibus ēt uide per Iaſ.in l. . §.is uidetur.col.penu. & fi ff.ſi q is iuſdi.non ob.

Expenſarum appelatione non ueniūt damna,nec econtra,ita dixit Iaſ.in l.1.§. fi.colu.3.ff.ſi quis ius di.non ob.per alle. per eum,& maxime per tex.no.in cap. in noſtra extra de iniur. ſed contrarium tenuit Ale.in conſi.34.in fi.uol.3.

Expenſæ, uel alia acceſſoria, quando petūtur officio iudicis nobili,poſſunt peti,etiam poſt ſententiā,ac ſi iure actionis deberentur,uide infra,in uerſi.ſihuſfa.licet regulariter,& c.

Error iuris & mala fides non ſemper æquiparantur,nam licet utrunque impediat uſucapionem,l.nunquam.ff.de uſucap.tamen mala fides impedit acquiſitionem fructuum.l.quæſitum.ff. de acquir. re.domi.Sed error iuris non.tex.eſt no.& ibi gloſ.in l.de fructibus.ff.de don.inter ui.& ux & Ale.qui utrūq.dicit in l.Pomponius.§.quæſitum.in fi.& §.ſed & legatario.ff.de acq.poſ.& eſt tex.in l.ſed ſi lege.§.ſcire.ff.de pet.hær.& gl.& Alexa.in l.quod uxor.ff.de acq.poſſ.

Excõicatio non infertur ipſo iure per hæc uerba a cõione habeatur alienus,ſed mandatur ferri.Ita dixit Abb.in c.ſi diligenti.in pe.no.de for.compe.

Expenſæ, quando poſſint probari per iuramentum,& qñ non,uide Abb.in c.dilecti.col.pe.de fo.compe. ubi dicit quod tantum expenſæ litis probantur per iuramentum,non autem factæ ante litem.

Excõicatus nõ agit pro iniuria ſibi illata,quia obſtat ſibi exceptio excommunicationis.ita dixit Abb.in ca. ueritatis. col.13.de dolo,& contu.

Exceptio firmat regulam in caſib.non exceptuatis.l.nam,quod liquide.§.fin. ff. de pen.leg.& § ut autem.in authe.de non alie non tamen facit cõprehendi ſub regula, id quod de ſui natura nō ueniebat, ſecundum Bar.in l.generali.§.uxori.ff.de uſufr.leg.& Ale.in conſi.28.pe.col.uo.1.

Expenſæ faciendæ ſunt ſecundū quantitatem facultatum & redditu um,ne longi temporis uictum breuis hora conſumat.gl.in c.conquerente de offic.ord.& tex.& Abb.in c.cum Apoſt.de cenſi.

F.

Feudum ſimpliciter conceſſum alicui pro ſolito ſeruitio,non tamen ſpecificato,ſed ſecundum morem,& naturā feudi,intelligitur conceſſum hoc mō.l.quia feudatarius tenetur præſtare dño unum militem pro ſingulis xx. unciis annuis, quas precipit ex feudo, & hæc eſt natura & mos feudi.Ita dixit And.de Iſe.in c.1. §.fi.circa prin.in quib.cau.feud.amit. & in c.1.de inue.de re alie.fac.& in d. §.fin. col.fi Subdit ſingulariter idē And quod Rex concedens ſimpliciter alicui rem,ut di libere donare,non aūt in feudum cõcedere,niſi expreſſe dicat,concedo in feudū uel niſi utatur uerbis aptis ad conceſſione feudi,puta,inueſtio te de tali caſtro.

Feudum ſimpliciter conceſſum,in dubio,ſi non apparet,præſum.r conceſſum pro ſe,& hæredibus ſuis Ita dixit Iſer. in c.1.§.fi.colu.2.in qui.cau.feu.amit.& in c.1.qui.mo.feu.conſti.poteſt.& ibi Bald.

Feudum quaternatum, dicitur illud, quod præſtatur tantum a Rege alicui baroni,ut Caſtrū,& ideo ſic dr.quia omnia iſta feuda ſunt deſcripta in quaternionibus Regis, & cameræ ſuæ, ſed feudum planum,& de tabula,dicitur illud, quod præſtatur ab aliquo Barone, & hoc feudum poteſt conſiſtere in territorio, non in Caſtro, quia illud ſolus Rex dat, & iſtud feudum planum, & de tabula non poteſt dari, niſi in illis rebus quæ ſolitæ fuerunt alias in feudum concedi,quæ excadentiæ appellantur, ut dixi ſupra, in uerb. excadentiæ.Ita declarat Iſer.in c.1. in uerſi.regis.de his q.feu.da. poſ. & plenius in c.1.§.fin.de contro.feu. apud pares term.

Feudum

Feudum non poteſt obligari in præiudicium domini. Ita Bal. in c. 1. §. fin. colu. pen. de contro. inueſt.

Feudum conceſſum alicui, licet non fuerit dictum pro ſe & filiis ſuis, tamen ſi in illo regno eſt conſuetudo, quod tranſeat ad filios, intelligitur conceſſum ſecũdum cõſuetudinem illius regni, ita not. And. de Iſer. in c. 1. §. huius generis, qui ex cauſa feu. amit. ar l. ſemper in ſtipulationibus, de reg. iur. & le. ſeruus plurium §. fi. de leg. 1.

Fideiuſſor, qui fideiuſſit pro eo, qui erat tutus exceptione perſonali, non põt ſe tueri eadem exceptione, ut ſi fideiuſſit pro eo, qui non poteſt conueniri, niſi in quantum facere poteſt, ipſe tenebitur in ſolidum, l. & ſi fideiuſſor, ff. de re iud. & l. uerum, §. 1. ff. pro ſocio. Datur tamẽ optima cautela ipſi fideiuſſori, ut qñ conuenitur, denunciet reo, ut ſuſcipiat in ſe iudicium, & ĩ pponat ſuum intereſſe, nã poſtea teneretur, per obliquum ad id, ad q̃ directo non poterat conueniri, & ſic per hanc cautelam fideiuſſor condemnabitur eatenus, quatenus poterat reus condẽnari, ut uoluit Bart. in d. l. & ſi fideiuſſor, & Ale. in l. quia tale, in fi. ff. ſol. ma. & idem Bar. in d. l. uerum, in prin. per tex. in l. idẽque, §. generaliter, ff. mand. & Are. in Rubr. inſt. de except. col. 9.

Filia renuntians bonis paternis, & maternis, uidetur renuntiare his, quę ſibi ſpe ſaltim debentur, non aũt his, quæ poſſẽt ſibi obuenire ex iuris diſpoſitione. Ita ſingulariter conſuluit Lud. Ponta. in conſi. 21. per ea quæ uoluit multum no. Bar. in l. qui Romæ, §. duo fratres, poſt princ. in uerſi. & hæc faciunt ad q. duo fratres. Ex quo dicto inferebat Lud. in præalleg. conſi. quod licet filia renuntiauerit, tamen ſi pater tranſit ad ſecunda uota, & inſtituit poſtea uxorem ſecundam hæredem, filia poteſt non obſtante renunciatione petere dimidiam illorũ bonorũ, in quib. ſua nouerca fuit inſtituta, quia iſta obueniũt ſibi ex diſpõne iuris, ſ. ex le. hac ædictali. C. de ſecund. nup. unde ad ea renuntiatio non extenditur, & ita fuit quãdoque obtentum in ſacro conſi. Neap.

Filius quantũ ad familiã, & dignitatẽ ſequitur patrẽ, & non matrem. le. 1. ff. ad munici. Sed quantũ ad eius ſtatũ libertatis uel ſeruitutis, ſequitur matrem, & nõ patrẽ. l. partũ. C. de rei uend. Et ratio eſt, quia mater põt filio proficere trib. tẽporibus. ſ. tempore conceptionis, & tempore partus, & medio tempore, ſufficit enim, ut uno ſaltim tempore ex iſtis temporibus mater fuerit libera, ad hoc ut liberũ partũ pariat. l. & ſeruorũ. §. igenuum. ff. de ſta. ho. pater uero uno tãtum tempore poſſet ſibi proficere. ſ. cõceptionis, unde hoc eſt inductũ in fauorem filii. Mulier autẽ quo ad dignitatem ſequitur maritũ l. mulierem. C. de dignita. lib. 12. & etiam quo ad forum, ut not. glo. in l. hæres abſens. ff. de iud.

Filius propter nimiam inobediẽtiam patris, põt ab ipſo patre tradi iudici caſtigandũ, & etiam carcerandus ad arbitriũ patris. l. ſi filius. C. de pa. pot. Si tamẽ hoc eſſet propter ſæuitiam patris erga filium tunc eſſet ſecus, nam tunc cogitur ipſum emancipare. l. fin. ff. ſi a parente quis fue. ma. nec habet bonorũ poſſeſſionem contra tab. tunc in bonis filii, ut ibi dicitur iuncta glo. Item nec retinet dimidiã partem vſusfructus, quam retineret quilibet pater emancipans, ut l. cũ oportet. § cum autem. C. de bo. quæ lib. ita do. Chriſtop. inſti. p quas perſo. no. ius acqui. in 3. col. in gl. in uer. vſumfructum. per d. l. fi.

Filius furioſi poteſt hæreditatem ſibi delatam ſine iuſſu patris adire, & in ea pro patref. reputatur, unde patri non acquiritur uſusfructus tex. eſt ſingularis, in l. cum hæres. ff. de acqui. hær.

Filiusfa. ſi fuerit hæres ab aliquo inſtitutus, & ſibi uulgariter ſubſtitutus, eo nolente adire hæreditatem, pater præfertur ſubſtituto, ut eſt gl. in l. fi. §. ſancimus, in uer. recuſante. C de bono. quæ lib. & uoluit Bart. in l. 1. col. 4. ff. de uul. & pup. ſecus autem eſt in domino, cuius ſeruus eſt inſtitutus, quia ſeruo nolente adire præfertur ſubſtitutus. l. cum proponas, C. de hære. inſti. Et ratio eſt, quia ſubſtitutio uulgaris intelligitur, ſi hęres non erit, uel per ſe alium hæredem non fecerit. l. ſi paterfam. ff. de hære. inſti. quod non habet locum in ſeruo, quia ſeruus repudiãs, nõ facit hæredẽ dñm, ut d. l. cum proponas. Sed in filio ſic, ut dicto. §. ſancimus. Et rõ

diuerſitatis eſt, quia olim quicquid acquirebat filius, efficiebatur patris ipſo iure quo ad dominiũ, & quo ad uſumfructũ, l. placet, ff. de acq. hær. Hodie autẽ acquiritur, quo ad uſumfructum tantum, l. cũ oportet. C. de bon. quæ lib. Cum ergo pater hodie ſit in hoc grauatus, releuatur in aliis, ut etiam inuito filio poſſit hæreditatem adire. ar. l. eum qui. ff. de iureiurand. ſed in ſeruo nihil eſt immutatum, ideo ſecus, ut d. l. cum proponas, & uide Bart. in d. l. 1. col. 4.

Fiſcus, in illis tantum bonis ſuccedit alicui propter delictum, in quibus quilibet priuatus hæres ſuccederet, unde per publicationem bonorum, illa tantum bona uadunt ad fiſcum, quæ irent ad quemlibet iure hæredis, nõ autem iure filii. l. in inſulam, in prin. ff. ſol. ma. ubi ſi pater fuerit deportatus, ad fiſcum nõ tranſit actio, quam pater habet communem cum filia ſed conſolidatur in filia. Ratio eſt, quia illa actio conſolidatur iure filiationis, nõ autem iure hęredis, ut probatur in l. 1. §. uideamus, C. de rei uxo. ac. ibi, & ſi fuerit exhæredata. Eodem modo dicimus in emphiteoſi, quæ tranſit iure filii, non autem iure hęredis, ut no. Bar. in l. quod dicitur, ff. de uer. ob. Similiter & in feudo. ita no. Ale. in d. l. in inſulam, in prin. Et quid in quarta, & lucro maritali? Videtur idem, quæ tranſit etiã ad filios, dato quod non ſint hęredes matris, ſeu patris, ut habetur in materia quartæ.

Fideiuſſor, licet alias non poſſit obligari, niſi per ſtipulationem, ut l. blanditus. C. de fideiuſ. & l. 5. §. ſatis acceptio, de uer. ob. tamen limita, primo hoc non habere locum fauore dotis, nam fideiubens pro dote, tenetur etiam pacto nudo. Ita tenet Bal. in l. fi. C. ad Velle. & uide quæ dixi infra, in uerſ. lex ſciendum, &c. & not. Alex. in d. §. ſatis acceptio. Secundo limita non habere locum in fideiubente ad pias cauſas. Ita uoluit Lud. Rom. in auth. ſimiliter, C. ad leg. Falc. per ea quæ noluit Bal. in d. l. fi. Tertio limita in eo qui interceſſit pro republica, ut per eundem Lud. in lege. ſi fideiuſſor. §. 1. ff. qui ſatis. cog. Quarto limita in fideiuſſione tacita a lege inducta, ut l. cum oſtendimus, §. pe. ff. de fideiuſſ. tu. & l. 2. ff. ad mu.

Fideiuſſori licitũ eſt ſoluere creditori de ſubſtantia rei principalis propria auctoritate, & ſine aliquo mandato, ut eſt tex. quem reputat ſing. Bar. in l. ſi procur. §. ſi ignorans. ff. mand.

Falſificãs monetam licet puniatur de falſo, ut l. 2. C. de fal. mo. tamen non habet locum in eo, qui falſificat talem monetam, quæ nõ expenditur in illo regno. ita tenet Ale. in conſ. 104. uol. 1. per text. in l. eleganter, § qui reprobos, ff. de pign. act. ubi dicitur, ꝙ reprobata moneta non dicitur moneta. Eodem modo dicimus in eo, qui tondet ſeu reſecat monetam, qui licet alias puniatur de falſo, ut l. quicunque ff. de falſ. & no. gl. in d. l. 2. C. de fal. mo. tamen ſi quis tondet monetam falſam, & reprobam, non punitur. Ita tenet Dinus, in d. l. quicunque, alias in l. cuiuſque. ff. ad l. Iul. Maieſt. & Alex. in d. §. qui reprobos, & glo. in c. cum canonicis ext. de cenſi. & adde quod in ſimili dixit Iaſ. in l. 1. §. fin. col. 2. ff. quod quiſque iur. & uide infra in uer. iudex licet.

Fideiuſſor an poſſit accipi in delictis, ut ſi dico, facias tale delictum, & noli curare de pœna, quia ero tibi obligatus. Vide infra in uer. Promiſſio turpis. iuxta fi.

Fiſcus habet ſemper præſumptionem contra ſe, unde ſi reperiuntur duo inſtrumenta confecta eodem die, unum fiſci, & aliud priuati, pręſumitur prius factum inſtrumentum priuati. Ita ſingulariter Bar. & ibi Alex. in l. non puto, ff. de iure fiſci.

Fiſcus ſuccedẽs priuato pro reb. geſtis a priuato, utitur iure priuati, ꝓ geſtis uero a ſe, utitur iure ſuo, dicit Barto. in l. fiſcus, la 1. ff. de iure fi. & gl. in l. cum quidã. §. fiſcus, ff. de uſur. In primo caſu eſt ratio, quare utatur iure priuati, rõne conneritatis, ſicut alias dicimus in l. cum actũ. ff. de neg. geſt. & in leg. ſi communem. ff. quemad. ſer. am. & in c. 1. de iure pat. li. 6. & in l. qui patri. ff. de acq. hær.

Fideiuſſor, qui interceſſit ꝓ eo, cuius bona ſunt publicata, poteſt opponere exceptionem excuſſionis, etiam contra fiſcum ante quam ipſe ſoluat. Ita Alex. in l. fi. col. 3. ff. ſi cer. pet. niſi eſſet certum, qđ fiſcus exigi nõ poſſet, puta quia eſſet magnus tirannus uel rixoſus, quia tunc cõuenitur fideiuſſor, nulla facta excuſſione

contra

contra fiſcum, ut no. *Bar.* in d. l. fi. ar. eorum quæ no. gl. & ibi per Doct. in l. 2. in prin. ff. qui ſatiſ cog.

Fideiuſſor promittens quãto minus exigi poterit a debitore principali, põt opponere exceptionem excuſsionis, etiã ſi huic beneficio renũciauit, ut auth. præſente. C. de fideiuſ. *Ita Ale.* in l. fi. ff. ſi cer. pe. Ratio eſt ſm eum, quia uidetur promiſiſſe ſub conditione, ſi principalis nõ poterit exigi, ante cuius aduentum nõ cedit dies agendi contra fideiuſſorem. l. cedere diem, de uerb. ſig. Hoc tamẽ limita ſingulariter nõ habere locum in eo, qui promiſit quanto minus poteſt exigi a fiſco, uel pro eo alio modo fideiuſſerit qa ſemper põt conueniri nulla facta excuſſione, ẽt ſi nõ renũciauerit beneficio excuſſionis. Et ratio eſt, quia fiſcus ſemper præſumitur eſſe ſoluẽdo. l. 2. ff. de fundo Vnde ſequeretur, quod fruſtra pmiſiſſet, cum nunquam deueniretur ad eum, vnde promiſſio talis debet aliquid operari ar. l. ſi quando, de leg. 1. Ita ſingulariter Bal. in l. 1. col. pen. uer. Itẽ quæro fideiuſſ. pro fiſco. C. de conue. fi. deb. & Ale. in [illegible] non etiam fallit in campſore u[illegible] fideiu. §. argentariorum.

Fideiuſſor an poſſit peti interim a debitore habente aliquam dilationẽ ad ſoluendum. *Dic* qꝓ aut dilatio eſt tibi cõceſſa ab homine, aut a lege, primo caſu, ut quando eſt data dilatio a creditore, tunc peti non poteſt ſatiſdatio, niſi hæc conditio fuerit in dilatione appoſita, uel niſi cã cognita appareat debitor ſuſpectus, l. ſi creditores. ff. de priu. credi. l. ſi omnib. ff. de iud. Quæ cautio dictæ l. in omnib. hẽt locum, non ſolum in contractib. bonæ fidei, ſed ẽt in ſtricti iuris, ſecundum communem opin. quã ponit Ale. in l. 2. in prin. in 4 col. ff. ſol. mat. & *Bar.* in l. ſiue apud. col. 3. C. de tranſ. per tex. in l. in poſſeſſionem in uer. promiſſa. ff. ex quibus c. in poſ. ea. quicquid dixerit gl. in d. l. 2. Fallit tamen prædicta regula, qñ dilatio daretur ab homine miſerationis cauſa, & hæc uerba apponuntur in datione. quia interim põt peti fideiuſſor. Ita not. Pau. de Ca. & alii doc. in l. ſi conſtante. §. quotiens. ff. ſol. matr. Niſi reus nõ poſſet inuenire fideiuſſorem, quia tunc debebit condemnari, deducto interuſurio medii temporis. Ita no. *Ale.* in d. §. quotiẽs, per illũ tex. *Secundo* caſu, quando eſt conceſſa, a lege, dic. qꝓ indiſtincte poteſt peti ſatiſdatio. Idem ſi concedatur a principe. l. vniuerſa. C. de præc. Imp. off. quia princeps dicitur lex animata. l. i. ff. de cõſ. prin. Idem ſi a teſtatore, l. e. inter omnes. ff. quĩ ſatiſ cog. quia eius uoluntas lex dicitur. §. diſponat, in auth. de nup. Idem ſi a iudice. l. ſi debitori. ff. de iudi.

Fructus percepti ex re pignorata, licet alias excomputentur in ſortem, ut l. 1. & 2. C. de pig. act. hoc tamen non habet locum, quando fuiſſet pignoratũ aliquod feudum domino, qui conceſſit illud habẽti directum dominium, quia facit fructus ſuos, nec eos excomputat in ſortem ut eſt tex. & ibi gl. in c. contractus. ex. de vſur. Ex quo infert ibi multum ſingulariter Barb. in quadam add. poſt Abb. qđ idem eſſet, ſi emphiteota pignoraſſet emphiteoſim domino, quia ratione directi dominii, faceret fructus ſuos, nec committit uſuram. Ita allegat tenuiſſe Roma. in l. diuortio. §. ob donationes. ff. ſolu. mat. Quod eſt no. ad quod adde text. expreſſum in c. 1. ext. de feudis.

Falſa cauſa an uitiet contractum, uel legatum, uel ſententiam. Vide inf. in ver. legatum ſub cauſa, & de ſententia uide etiam in l. 2. C. quando prou. non eſt ne. & Bar. in l. ex diuerſo. § fi. ff. ſol. matr. & in l. præſens. ff. de re iudi.

Filiusfa. minor an admittatur ad procurandum pro parte abſente. Vide ſupra in uer. exceptio procuratoris.

Filiafa. ſi uult agere contra maritum ad repetitionem dotis, debet habere expreſſum conſenſum patris, nec ſufficit taciturnitas, ut eſt gl. in l. ſi cum dotem. §. 1. ff. ſol. mat. & in auth. Quod locum. C. de colla. ſecus autem eſt econuerſo, ſi pater uult agere, quia nõ requiritur expreſſus conſenſus filię, ſed ſufficit, quod non contradicat, ut leg. 2. §. uoluntate. ff. ſoluto matrimonio. Quod limita, niſi filia per pudorem taceat, nam tunc cauſa cognita iudex iudicabit eam cõtradicere & repellet patrem agẽtem, puta quia eſt turpis perſona, ut d. l. ſi cum dotem. §. eo autem tempore. Ratio diuerſitatis eſt, quia

diuerſitatis eſt, quia olim quicquid acquirebat filius, efficiebatur patris ipſo iure quo ad dominiũ, & quo ad uſumfructũ, l. placet, ff. de acq. hær. Hodie autẽ acquiritur, quo ad uſumfructum tantum, l. cũ oportet. C. de bon. quæ lib. Cum ergo pater hodie ſit in hoc grauatus, releuatur in aliis, ut etiam inuito filio poſſit hæreditatem adire. ar. l. eum qui. ff. de iureiurand. ſed in ſeruo nihil eſt immutatum, ideo ſecus, ut d. l. cum proponas, & uide Bart. in d. l. 1. col. 4.

Fiſcus, in illis tantum bonis ſuccedit alicui propter delictum, in quibus quilibet priuatus hæres ſuccederet, unde per publicationem bonorum, illa tantum bona uadunt ad fiſcum, quæ irent ad quemlibet iure hæredis, nõ autem iure filii. l. in inſulam, in prin. ff. ſol. ma. ubi ſi pater fuerit deportatus, ad fiſcum nõ tranſit actio, quam pater habet communem cum filia ſed conſolidatur in filia. Ratio eſt, quia illa actio conſolidatur iure filiationis, nõ autem iure hęredis, ut probatur in l. 1. §. uideamus, C. de rei uxo. ac. ibi, & ſi fuerit exhæredata. Eodem modo dicimus in emphiteoſi, quæ tranſit iure filii, non autem iure hęredis, ut no. Bar. in l. quod dicitur, ff. de uer. ob. Similiter & in feudo. ita no. Ale. in d. l. in inſulam, in prin. Et quid in quarta, & lucro maritali? Videtur idem, quæ tranſit etiã ad filios, dato quod non ſint hęredes matris, ſeu patris, ut habetur in materia quartæ.

Fideiuſſor, licet alias non poſſit obligari, niſi per ſtipulationem, ut l. blanditus. C. de fideiuſ. & l. 5. §. ſatis acceptio, de uer. ob. tamen limita, primo hoc non habere locum fauore dotis, nam fideiubens pro dote, tenetur etiam pacto nudo. Ita tenet Bal. in l. fi. C. ad Velle. & uide quæ dixi infra, in uerſ. lex ſciendum, &c. & not. Alex. in d. §. ſatis acceptio. Secundo limita non habere locum in fideiubente ad pias cauſas. Ita uoluit Lud. Rom. in auth. ſimiliter, C. ad leg. Falc. per ea quæ noluit Bal. in d. l. fi. Tertio limita in eo qui interceſſit pro republica, ut per eundem Lud. in lege ſi fideiuſſor. §. 1. ff. qui ſatis. cog. Quarto limita in fideiuſſione tacita a lege inducta, ut l. cum oſtendimus, §. pe. ff. de fideiuſſ. tu. & l. 2. ff. ad mu.

Fideiuſſori licitũ eſt ſoluere creditori de ſubſtantia rei principalis propria auctoritate, & ſine aliquo mandato, ut eſt tex. quem reputat ſing. Bar. in l. ſi procur. §. ſi ignorantes. ff. mand.

Falſificãs monetam licet puniatur de falſo, ut l. 2. C. de fal. mo. tamen non habet locum in eo, qui falſificat talem monetam, quæ nõ expenditur in illo regno, ita tenet Alex. in conſ. 104. uol. 1. per textũ in l. eleganter, § qui reprobos, ff. de pign. act. ubi dicitur, ꝙ reprobata moneta non dicitur moneta. Eodem modo dicimus in eo, qui tondet ſeu reſecat monetam, qui licet alias puniatur de falſo, ut l. quicunque. ff. de falſ. & no. gl. in d. l. 2. C. de fal. mo. tamen ſi quis tondet monetam falſam, & reprobam, non punitur. Ita tenet Dinus, in d. l. quicunque, alias in l. cuiuſque. ff. ad l. Iul. Maieſt. & Alex. in d. §. qui reprobos, & glo. in c. cum canonicis ex t. de cenſi. & adde quod in ſimili dixit Iaſ. in l. 1. §. fin. col. 2. ff. quod quiſque iur. & uide infra in uer. iudex licet.

Fideiuſſor an poſſit accipi in delictis, ut ſi dico, facias tale delictum, & noli curare de pœna, quia ero tibi obligatus. Vide infra in uer. Promiſſio turpis. iuxta fi.

Fiſcus habet ſemper præſumptionem contra ſe, unde ſi reperiuntur duo inſtrumenta confecta eodem die, unum fiſci, & aliud priuati, pręſumitur prius factum inſtrumentum priuati. Ita ſingulariter Bar. & ibi Alex. in l. non puto, ff. de iure fiſci.

Fiſcus ſuccedẽs priuato pro reb. geſtis a priuato, utitur iure priuati, ꝓ geſtis uero a ſe, utitur iure ſuo, dicit Barto. in l. fiſcus, la 1. ff. de iure fi. & gl. in l. cum quidã. §. fiſcus, ff. de uſur. In primo caſu eſt ratio, quare utatur iure priuati, rõne conneritatis, ſicut alias dicimus in l. cum actũ. ff. de neg. geſt. & in leg. ſi communem. ff. quemad. ſer. ami. & in c. 1. de iure pat. li. 6. & in l. qui patri. ff. de acq. hær.

Fideiuſſor, qui interceſſit ꝓ eo, cuius bona ſunt publicata, poteſt opponere exceptionem excuſſionis, etiam contra fiſcum ante quam ipſe ſoluat. Ita Alex. in l. fi. col. 3. ff. ſi cer. pet. niſi eſſet certum, ꝙ fiſcus exigi nõ poſſet, puta quia eſſet magnus tirannus uel rixoſus, quia tunc cõueniretur fideiuſſor, nulla facta excuſſione

contra

contra fiſcum, ut no. Bar. in d. l. fi. ar. eorum quæ no. gl. & ibi per Doct. in l. 2. in prin. ff. qui ſatiſ cog.

*F*ideiuſſor promittens quãto minus exigi poterit a debitore principali, põt opponere exceptionem excuſſionis, etiã ſi huic beneficio renũciauit, ut auth. præſente. C. de fideiuſ. Ita *Ale.* in l. ſi. ff. ſi cer. pe. Ratio eſt ſm eum, quia uidetur promiſiſſe ſub conditione, ſi principalis nõ poterit exigi, ante cuius aduentum nõ cedit dies agendi contra fideiuſſorem. l. cedere diem, de uerb. ſig. Hoc tamẽ limita ſingulariter nõ habere locum in eo, qui promiſit quanto minus poteſt exigi a fiſco, uel pro eo alio modo fideiuſſerit q̃a ſemper põt conueniri nulla facta excuſſione, et ſi nõ renũciauerit beneficio excuſſionis. Et ratio eſt, quia fiſcus ſemper præſumitur eſſe ſoluẽdo. l. 2. ff. de fundo Vnde ſequeretur, quod fruſtra p̃miſiſſet, cum nunquam deueniretur ad eum, vnde promiſſio talis debet aliquid operari ar. l. ſi, quando, de leg. 1. Ita ſingulariter Bal. in l. [illegible] col. pen. uer. Itẽ quæro fideiuſſ[illegible] pro fiſco. C. de conue. fi. deb. & Ale. [illegible] etiam fallit in campſore [illegible] fideiu. §. argentariorum.

F[illegible]iuſſor an poſſit peti interim a debitore h[a]bẽte aliquam dilationẽ ad ſoluendum. *Dic* q̃ aut dilatio eſt ſibi cõceſſa ab homine, aut a lege, primo caſu, ut quando eſt data dilatio a creditore, tunc peti non poteſt ſatiſdatio, niſi hæc conditio fuerit in dilatione appoſita. uel niſi cã cognita appareat debitor ſuſpectus, l. ſi creditores. ff. de priu. credi. l. ſi omnib. ff. de iud. Quæ cautio dictæ l. in omnib. hẽt locum, non ſolum in contractib. bonæ fidei, ſed et in ſtricti iuris, ſecundum communem opin. quã ponit Ale. in l. 2. in prin. in 4 col. ff. ſol. mat. & *Bar.* in l. ſiue apud. col. 3. C. de tranſ. per tex. in l. in poſſeſſionem in uer. promiſſa. ff. ex quibus c. in poſ. ea. quicquid dixerit gl. in d. l. 2. Fallit tamen prædicta regula, qñ dilatio daretur ab homine miſerationis cauſa, & hæc uerba apponuntur in datione. quia interim põt peti fideiuſſor. Ita not. Pau. de Ca. & alii doc. in l. ſi conſtante. §. quotiens. ff. ſol. matr. Niſi reus nõ poſſet inuenire fideiuſſorem, quia tunc debebit condemnari, deducto interuſurio medii temporis. Ita no. *Ale.* in d. §. quotiẽs, per illũ tex. Secundo caſu, quando eſt conceſſa a lege, dic. q̃ indiſtincte poteſt peti ſatiſdatio. Idem ſi concedatur a principe l. vniuerſa. C. de præc. Imp. off. quia princeps dicitur lex animata. l. i. ff. de cõſ. prin. Idem ſi a teſtatore, l. e. inter omnes. ff. qui ſatiſ cog. quia eius uoluntas lex dicitur. §. diſponat, in auth. de nup. Idem ſi a iudice. l. ſi debitori. ff. de iudi.

Fructus percepti ex re pignorata, licet alias excomputentur in ſortem, ut l. 1. & 2. C. de pig. act. hoc tamen non habet locum, quando fuiſſet pignoratũ aliquod feudum domino, qui conceſſit illud habẽti directum dominium, quia facit fructus ſuos, nec eos excomputat in ſortem ut eſt tex. & ibi gl. in c. contractus. ex. de vſur. Ex quo infert ibi multum ſingulariter Barb. in quadam add. poſt Abb. q̃d idem eſſet, ſi emphiteota pignoraſſet emphiteoſim domino, quia ratione directi dominii, faceret fructus ſuos, nec comittit uſuram. Ita allegat tenuiſſe Roma. in l. diuortio. §. ob donationes. ff. ſolu. mat. Quod eſt no. ad quod adde text. expreſſum in c. 1. ext. de feudis.

Falſa cauſa an uitiet contractum, uel legatum, uel ſententiam. Vide inf. in ver. legatum ſub cauſa, & de ſententia uide etiam in l. 2. C. quando prou. non eſt ne. & Bar. in l. ex diuerſo. § fi. ff. ſol. matr. & in l. præſens. ff. de re iudi.

Filiusfa. minor an admittatur ad procurandum pro parte abſente. Vide ſupra in uer. exceptio procuratoris.

Filiafa. ſi uult agere contra maritum ad repetitionem dotis, debet habere expreſſum conſenſum patris, nec ſufficit taciturnitas, ut eſt gl. in l. ſi cum dotem. §. 1. ff. ſol. mat. & in auth. Quod locum. C. de colla. ſecus autem eſt econuerſo, ſi pater uult agere, quia nõ requiritur expreſſus conſenſus filię, ſed ſufficit, quod non contradicat, ut leg. 2. §. uoluntate. ff. ſoluto matrimonio. Quod limita, niſi filia per pudorem taceat, nam tunc cauſa cognita iudex iudicabit eam cõtradicere & repellet patrem agẽtem, puta quia eſt turpis perſona, ut d. l. ſi cum dotem. §. eo autem tempore. Ratio diuerſitatis eſt, quia

filia non poteſt eſſe in iudicio ſine conſēſu patris. l. fi. §. neceſſitate. C. de bon. quę lib. Ideo requiritur expreſſus conſenſus eius, cum requiratur pro legitimatione perſonæ, quod ſecus eſt in patre.

Filiusf. an factus paterfa. teneatur reddere pecuniam, quam mutuo accepit, dū' erat in patria poteſtate. Dic, ꝙ non, nam adhuc eſt tutus exceptione Macedoniani, ut probat tex. in l. 1. & fi. ff. ad Maced. & in l. qui exceptionem. in prin. ff. de condi. inde. ſi tamen ſoluit, tunc ſi errore iuris, non repetit, & ita loquitur d. l. qui exceptionem, ſecūdum Bar. ibi, ſi errore facti, tunc repetit, & ita loquitur d. le. fin. & prædicta faciunt ad id, ꝙ modo ſequitur.

Filiusfa. factus paterfa. an teneatur implere uotum, quod fecit, dum erat in patri poteſtate, qđ tunc implere non tenebatur. per text. in l. ſi quis rem. §. uoto. ff. de polli. Dic, ꝙ non, ita uoluit Abb. in c. ſcripturæ, ext. de uoto. & Imo. in c. cum contingat, in 49. col. ext. de iureiur. & dixi in fr. ſuper recollectis in iure canonico in uer. filiusfa. licet.

Filiusfa. licet non poſſit eſſe in iudicio ſine conſenſu patris, ut l. fin. §. neceſſitate C. de bo. quæ li. tamen hoc non haberet locum, qū eſſemus in filiofa. minore, qui de facto fuiſſet admiſſus in iudicio, & habuiſſet ſentētiam pro ſe, quia ſi ipſe uult acceptare talem ſentētiam, procedit iudicium ita factum ſine cōſenſu patris. Ità uoluit Ale. in conſi. 59. in 2. uol. per gl. in l. non ideo minus. C. de procu. & in l. i. C. qui legi. perſo. ha. ſtan. quod facit ad id, quod dixi inf. in uerſ. pupillus non poteſt eſſe in iudicio.

Furtum plene probari poteſt per cōiecturas, ſtatim. n. ꝙ quis demonſtrat oſtiū fractum, uel fugam famuli, dr̄ plene probaſſe furtum, ita no. uoluit *Bar.* in l. ſi quis ex argentariis. §. an uero. ff. de eden. Et eſt ratio, quia cum tale crimen ſoleat ſēper clam, & occulte fieri, non poteſt ita de facili probari per teſtes, unde recurritur ad coniecturas, ſicut ēt dicimus in adulterio uel ſtupro probando, ut no. Bar. in l. 2. §. ſimul. ff. de adul. & Abb. in ca. præterea. ext. de teſti.

Fideiuſſor conſtante matrimonio, nec dari, nec exigi a marito poteſt pro dote conſeruanda, ſeu reſtituenda, ne cā perfidiæ oriatur inter uirum & ux. ut l. 1. & 2. & ēt in Rub. C. ne fideiuſſ. dot. den. Nec poteſt maritus illis legibus renunciare, ſecundum *Bar.* & glo. ibi. Fallit aūt, ſi maritus inciperet uergere ad inopiā, ut cōcludit Bar. in l. ſi conſtante. §. quotiens. ff. ſo. mat. Item fallit, ſi ante nuptias cōtractas accipiatur fideiuſſor, q̄a hoc fieri poteſt. Ita not. Alex. in d. §. quotiens. col. 3. & ita obſeruatur. *Item* fallit ſol. ma. quia poteſt accipi fideiuſſor pro dote reſtituēda infra annum. ut eſt tex. in d. § quotiens.

Fugatus ab aliquo, ſi fugiendo cecidit & uulnerauit ſe, an ille, qui eum fugauit, ſeu perſequitur, teneatur tanquam uulnerans. Dic, ꝙ non, ſed tenetur tanquā uulnerari faciēs. Ita tenet *Bar.* in l. ſi gemma. ff. arb. fur. cæſar.

Fratris appellatione ēt ſoror continetur, gl. eſt in l. ſi quis ita. ff. de teſt. tute. & l. Mutius. §. quæſitum, & ibi Bar. ff. de le. 3. & tex. in l. tres fratres. ff. de pac.

Furioſus, ſi ante ſuperueniētiam furoris commiſit aliquod delictum, per qđ dēbat ad mortē damnari, per talem furorē ſuperuenientem damnari non dēt. Ita uoluit *Bal.* in l. furioſum. in fi. C. qui teſt. fa. poſ. Ex quo dicebat Ioan. de Imo. in cap. Rayn. ext. de teſt. ꝙ, ēt ſi poſt ſententiā ille, qui erat condemnatus ad mortem efficiatur furioſus, per hoc nō dēt mori, licet Theologi contrarium teneāt quo ad dānationem aīę. ſ. ꝙ ſi poſt peccatū mortale aliquis efficiatur furioſus, qđ adhuc ibit ad infernū, & qđ dixi in furioſo, eſt ſecus in prodigos, quia delicto adiunctum delicto non dēt ſibi opitulari, ut no. Bal. in d. l. furioſum, & *Bar.* in l. is cui. ff. de uer. ob. Vnde cōſilium eſt ꝙ poſtquā quis cōmiſit tale delictū, fingat ſe furioſū. & uide Ale. in d. l. furioſū, referentē plurēs op.

Furtū non cōmittit ſine contrectatione uel inficiando. ff. de fur. & l. 3 §. ſi rem. ff. de acq poſ. Ex quo ſequitur, quod ſi quis intrat domū alicuius cā furādi, & poſtea nō furatur aliquo mō impeditus, nō tenetur pœna furti, ſed extraordinarie punitur, uel pæna iniuriarū, ut l. ſaccularii. ff. de extraor. cri. caſus eſt in l. uulga. §. q furti. ff. de fur. quē ſingularem dicit Bal in l. ſi quis non dicam rapere. in 3. oppo. C. de

epi.

epi.& cle.& licet alias qñ criminaliter agitur, puniatur affectus, ut dicit Bal. in d.l. ſiquis non dicam rapere, tamen in furto non habet locum, etiam ſi criminaliter agatur, ut per Bar. in d.§. qui furti.

Falſa moneta quæ dicatur. Vide ſupra in uer. Expendens falſam monetam &c.

Fugiens a carcere fractis oſtiis, uel muros tranſcendens, punitur eadẽ pœna, qua eſſet puniendus, ſi uere cõmiſiſſet illud delictũ, pro quo fuit carceratus, & hẽtur pro confeſſo. Ita no. Bar. & gl. in l. in eos, ff. de cuſto. reo. ſecus ſi fugeret apertis oſtiis, uel ſi poſt ſtatim reuerſus eſt, quia hẽtur, ac ſi non fugiſſet, ut no. Alex. in d. l. in eos, & Fran. de Cur. in repet. l. admonendi, co. 48. & mitius ẽt punitur, ſi negligentia cuſtodũ effugit, l. 1. ff. de effract.

Faciens fugere debitorem carceratũ a carcere, tenetur ſatisfacere omnib. creditorib. eius, ſi ad inſtantiam eorũ fuit carceratus, tex. eſt no. in l. quotiẽs, C. de exacto. li. 10. & uide per Fran. de Curt. in d.l. admonendi, col. 49. Eodem mõ dicimus in eo, qui lacerat inſtrumentum alicuius quia tenetur ei ad intereſſe. Ita tenet Bal. in debitores, C. de fi. inſt.

Fideiuſſor ſuccedẽs reo principali, & faciens inuentariũ, an teneatur creditori ex pſona ſua, & ex pſona defuncti, an uero actio fideiuſſoria ſit extincta ſeu confuſa. Vide ſup. in uer. creditor ſi ſuccedat.

Filiusfa. poteſt eſſe procurator pro alio in iudicio ẽt ſine conſenſu patris tex. eſt ſingularis in c. qui generaliter, de procur. li. 6. Item in cauſis ſpiritualib. poteſt eſſe in iudicio, etiam ſine cõſenſu patris, ut eſt tex. no. in c. fi. §. fi. de iud. li. 6. & uide unam gl. or. in c. ex parte, ext. de reſti. ſpo. ubi numerantur plures caſus, in quibus minor habetur pro maiore.

Furioſus ſemel ſemper præſumitur furioſus, niſi contrarium probetur, ita not. Ale. in l. furioſum, C. qui te fa. poſ. & gl. in c. fi. de ſuc. ab inteſt. & Abb. in ca. cum inter canonicos, de elec.

Falcidia detrahitur deducto prius ære alieno, prius n. debet ſatisfieri creditorib. hæreditariis in ſolidum, deinde ex legatis dẽt detineri quarta l, irritum, & l. in imponenda, C. ad l. Fal. & no. Alex. in l. in quartam, col. 2. ff. eo. ti. An autem de omnib. reb. dẽt detrahi Falcid. an uero ex una uide Bar. in d.l. in quartam, col. 3. in fin. & doct. in l. filium quem habentem, C. fami. ercis.

Filius an dicatur habere hypothecata omnia bona patris in ſolidum pro legitima, uide Ale. tenentem quod non, in l. in quartam, col. 8. ff. ad l. falc.

Fama ſeu rumor excuſat quem a dolo preſumpto. Ita tenet Bar. in l. fi. ff. de hær. inſt. Quomodo autem probetur fama, uide Bar. in l. 3. §. eiuſdem, ff. de teſti.

Filiusfa. ſolutionem accipiens, an liberet debitorem ſoluentem. Vide Bar. & docto. in l. non ſolum, ff. ſol. mat.

Fundi appellatione uenit proprietas, & uſusfructus ſimul. Ita dixit Ale. in l. cũ filiofa. col. pe. de leg. 1. per tex. in l. ſi alii, ff. de vſufr. leg.

Filiusfa. poteſt eſſe in iudicio ſine conſenſu patris in aduentitiis, in quib. patri non quæritur uſusfructus. ita no. Ale. in l. pe. C. qui teſt. fa. poſſ.

Filius ſimpliciter repudians hæreditatem patris ſibi delatam, uidetur repudiare tam ius ſuccedendi de iure ciuili, quam de iure prætorio. Ita no. Ale. & ibi eſt cõis opin. doct. in l. ſuum, C. de iure deli. Eodẽ modo, ſi ſimpliciter repudiat expreſſe bonorum poſſeſſionem, uidetur repudiare eam, ex quocunque capite ſibi competat. Ita eſt gloſſ. in l. 1. §. ſed uidendum, ff. de ſuc. edict. quam ſequitur Iaſ. in l. licet, in fin. C. de iure delib. licet ſi tacite excluderetur tempore, puta per lapſum anni, haberet alium annum tamquam agnatus, & alium tanquam cognatus, ut eſt tex. in d. § ſed uidendum, & not. glo. fi. in l. 1. C. qui admi.

Filiafa. maritata, de iure cõi teſtari nõ poteſt, ſed de iure Longobardo ſic cum conſenſu mariti, quia in totum de illo iure tranſit in poteſtatem mariti, ita uoluit Bal. in l. ſi in vita, C. de nup. & de 1. d. uide Ale. in l. ſenium, col. 1. C. qui te. fa. poſſ. & Alex. in conſi. 17. vol. 2. & Matt. in deciſ. 260. conſi. Neap.

Fur an præſumatur, ex eo quod reperitur res furtiua penes eum. Diſtingue, an ille erat malæ conditionis, & famæ, & alias ſolitus furari, gl. eſt & ibi per Bal. in l. ciuile, C. de furt.

Filio-

Filiorum appellatione non ueniũt ne potes etiam in fauorabilibus, ut inſt. qui da. tut. poſ. Fallit in caſu difficilis ſeparationis filiorum a nepotibus, ut ſi lego, fundum cum uillico, & eius filiis, quia tunc ueniunt, & nepotes. l. filii, ſecũdum gl. & l. liberorum, §. ſed & Papinian. & ibi gl. de ver. ſign. & uide Bart. in l. Gallus, §. inſtituens, de li. & poſth.

Filii nati ex prohibito matrimonio ignoranter contracto, ſunt legitimi, & ſufficit, quod alter coniux fuerit ignorans, licet alter fuerit in mala fide. Ita no. dixit Bald. in l. qui contra, C. de inceſt. nupt. facit glo. in l. miles, §. mulier, ff. de adul. & gloſſ. in capitu. cum in captiuitate. 34. quæſt. 1.

Frater occidens fratrem an poſſit ſibi ſuccedere. Dic, quod ſic, ſed hæreditas ab eo abdicatur, ut ab indigno, & fiſco uendicatur. Ita uoluit Bal. in l. eamque, col. 3. C. de fideicom.

Filius ſpurius põt inſtitui a patre ſub conditione, cum capere poterit. Ita eſt communis opi. quam reaſſumpſit Alex. in addi. ad Bald. in l. eam quam, C. de fideicom. column. 9. licet ibi Bald. tenuerit contrarium, & idem Bald. in l. ſi quis inceſti, C. de incep. nup. & male, quia contra eum ſentit Bar. in l. 1. circa fin. in uerſi. uenio ad ſextum, ff. de reg. cato. & Bald. ſibi contrarius, in l. ſeruis, C. de lega. per text. in le. in tempus, ff. de hære. inſt. & Pau. de Caſt. in l. Gallus, §. quod ſi is, ff. de lib. & poſth. & Ale. in d. leg. Gallus, §. inſtituẽs, in primo no. Poſſet tamen ſaluari opin. Bald. in d. l. ſi quis inceſti. ut procedat in filio inceſtuoſo tantum, ſecundum Alex. in d. §. inſtituens. Quid autem ſi ſpurius eſſet pure inſtitutus, & poſtea legitimatus, an ualeat inſtitutio. Dic, quod ſic, ſi eſt legitimatus patre uiuo, quia legitimatio retrotrahitur, ut no. Barto. in d. l. Gallus, §. & quid ſi tantum, in fi. colum. alias ſecus, ſi mortuo patre, ita dixit Alex. in d. §. inſtituens.

Feriis inductis ad honorem dei, non poſſunt partes renuntiare, ſecus ſi ſunt repentinæ, uel inductæ alio modo in honorem hominum, tex. eſt & ibi glo. in c. fin. extra de feri. & in c. fin. extra de iudici. & Spec. in tit. de fer. §. fi. & Alexan. in l. prima ff. de fer.

Fiſcus nihil ſpeciale habet pluſquam priuatus, niſi in priuilegium appareat aliquid ſibi conceſſum. Ita no. glo. & Bar. in l. 1. C. de pe. hær. & tex. & glo. in l. item ueniunt, §. in priuatorum, ff. eo. tit.

Famulus an debeat habere ſalarium pro tempore ſuæ infirmitatis. Dic quod non, & quid ſi uult præſtare tantundem temporis, quando ſanatus eſt, uide de utroque Bart. in l. ſi uno, §. item cum quidam, ff. loca. in fi. & Bal. in l. ſi in fi. C. de cond. inſer. & Iaſ. in l. diem functo, in fi. ff. de officio aſſeſſ.

Furtum non uenit appellatione damni, l. ſi ſeruus, §. ſi quis de manu, ff. ad le. aqui. Ex quo infert Ale. in l. 2. ff. de dam. infec. & Bald. in l. ait prætor, in prin. ff. de iureiu. & Ale. in conſi. 311. alias 269. incip. requiſitus, & plene Iaſ. in l. ſi familia, ff. de iur. om. iud. quod ſtatutum dictans, quod de damno dato fiet ur iuramento damnum paſſi, ut eſt commune per totam Italiam, hoc non habebit locum in furto. Quid eſt no. adde Alex. in con. [illegible] io 20. uol. 6.

Filia renuntians bonis paternis, & maternis, ut fieri ſolet, uidetur tacite renuntiare, ſi dos ſibi ſoluatur, ita ſingulariter dixit And. de Iſer. in c. [illegible] colum. 6 [illegible] natura ſuc. feu. ubi dicit, ita ſeruãri de æquitate, quod procederet, etiam ſi cum iuramento renuntiaſſet, quia iuramentum habetur annexam conditionem, ſi ex alia parte fuerit obſeruatum id, quod promittitur, ut no. Abb. in ca. ſicut, in prima q. de iureiur.

Filiusfam. licet regulariter non poſſit eſſe in iudicio ſine conſenſu patris, tamẽ hoc intelligi debet, quando actionẽ uult intentare, ſecus ſit officium iudiciis, & ita limitatur l. final. §. neceſſitate, C. de bon. quæ lib. pro hoc eſt glo. not. & ibi Alexã. in l. prima, in gloſſ. 3. C. qui admitt. quod limita procedere, quando officium iudicis extraordinarie intentatur, ſecus ſi ordinarie, & in figuram iudicii, puta, quia eſt contradictor, quia tunc, ex quo interueniunt tres perſonæ, quæ faciunt iudicium ordinarium, ut not. Alexan. in rubri. C. de iud. habet inſtar actionis. Ita dixit Iaſ. in d. l. 1. colu. 5. & Bal. in l. ne quẽquam

quam, §. de plano, ff. de officio proconſ. ſicut alias in ſimili dicimus, quod expẽſæ, & alia acceſſoria, quę debentur officio iudicis, ſi non ſint petita ante ſententiã, vlterius peti non poſſunt, l. 4. C. depo. & l. terminato, C. de fru. & lit. exp. ſecus ſi iure actionis. l. 3. §. ſi rem, & ibi Bart. de leg. 3. & not. Iaſ. in l. prima, §. fina. colum. 2. & 3. ff. ſi quis iudi. non ob. Tamen illud limitatur non procedere in acceſſoriis debitis officio iudicis nobili, quod ſuccedit in locum actionis, l. quod ſi minor. §. fin. ff. de mino. unde tunc idem eſt, quod quãdo debentur iure actionis. Ita dixit Alex. & Iaſ. in l. prima, col. ſecunda, C. de iudi. per tex. ſingularem, in l. fi. §. Lucius, ff. de condi. inde. & ita etiam limita id, quod dicit Bart. in l. fin. ff. de eo quod cert. lo. ſup illa quæſt. an per receptionem ſortis præiudicetur in acceſſoriis, de qua uide Iaſ. in d. l. prima, in prima column. C. de iudic. Quid autem in aduentitiis, in quibus patri nõ quæritur uſusfructus, uide Alex. in l. pen. C. qui teſta. fa. poſ. & de his quæ sũt publici iuris, uide Ang. inſt. de inut. ſtip. § pupillus.

Familia iudicis, quæ vult capere maleſactorem, ſi ille reſiſtat, ſe defendendo, nõ tenetur, ſi ipſum occidat, uel vulneret. Barto in l. ſi ſeruus. C de his qui ad eccl. confu. & Bal. in l. fi. C. de exhi. reis.

Fuga famuli uel ſerui facit præſumptionem, quod eo ipſo quod res aliquæ non inueniuntur, præſumãtur ab eo ſubtractæ, gloſ. eſt ſingul. in §. ſi uero etiam quidam. in authen. de exhib. reis, in uerſi. factum.

Filius in ſucceſſione, ſuccedit in locũ patris ſui, quando tractatur de ſucceſſione aui, uel patrui tantum, non aliorum. l. auunculo Cod. communia de ſucceſ. & Barto. in authent. poſt fratres, C. de legi. hæred.

Familiares clericorum gaudent eodẽ priuilegio, quo gaudent ipſi clerici, & debent conueniri coram iudice eccleſiaſtico, glo. eſt not. in ca. eos. 3 2. diſtinctione, & in c. iudicatum. 86 diſtinct. & in capi. clericum, lo primo 11. q 1. & in cap. eccleſiarum ſeruos. 12. q. 2. Quod tamen limitat Abb. in c. 2. colu. 2. de for. compe. non procedere in iſtis famulis conductitiis, ideſt qui ſeruiunt prætio, & ita dicit tenere, Archi. in d. c. clericum, & in d. c. eccleſiarum ſeruos.

G

GAbellæ licitator ultimus, ſi eſt pauper, & minus idoneus, non liberat penultimum magis idoneum, immo cõpellitur penultimus illam ſuſcipere ex pulſo ultimo minus idoneo. Ita pulchre tenet Bal. in conſ. 3 2 7. in 2. uol.

H

HÆres ſuus inſtitutus a patre, & grauatus de reſtituendo, an poſſit detrahere duas quartas, ſcilicet legitimam, & trebellianicam, an unam tantum, & ſic trebellianicam ex computet ſibi in legitimam, dic, aut eſt pure grauatus de reſtituendo, & tunc unam tantum detrahit ſcilicet trebellianicam, quam ſibi ex computat in legitimam, aut eſt grauatus ſub conditione, ſi ſine liberis deceſſerit, & tũc duas habebit. A principio enim habebit legitimã, & poſtea adueniente conditione habebit trebellianicam, ita tenet gloſ. in cap. Raynutius, extra de teſta. & Alex. in le. in ratione, §. quod vulgo, in quarta, colum. ubi plene examinat. ff. ad l. fal. & Bar. in le. quanquam, C. ad l. falc. & idem Ale. in l. mulier, §. cum proponeretur, in 5. col. ff. ad Trebell. & iſta eſt communis opi. quam refert Fran. de Cur. in d. §. cum proponeretur, in addi. ad Alex. An autem idem in patre, vel in matre, & aliis aſcendentibus, quibus ſimiliter debetur legitima, dic, quod non, ſed ſemper unam quartam detrahent aſcendentes, ut tenet Ale. in d. § quod vulgo, in 7. colum. & Andr. Barba. In add. ad Abb. in d. c Raynutius, in penultim. colum. ſuper glo. in uerſic. legitimam.

Hæres ſuus inſtitutus a patre, & grauatus de reſtituendo, non poteſt grauari in legitima ſibi debita iure naturæ, ut not. Abb. in c. Raynaldus, in primo no. extra de teſta.

Hæres grauatus de reſtituendo, ſi deceſſerit ſine liberis, ſi ingreditur monaſterium, non dicitur decedere ſine liberis, immo monaſterium in hoc caſu ſuccedit loco filiorum, per text. in authent.

nisi

niſi rogati.C.ad treb.& in authen.de ſan. Epi.§.ſed hoc in præſenti,& ibi hoc colligit Bart. & idem Bar. in l.hæredib.§.1.ff. ad Treb.

Hæres grauatus de reſtituendo hæreditatem poſt mortem ſuam, ſi ingrediatur monaſterium, non eſt locus reſtitutioni, niſi naturaliter moriatur, ut uoluit *Bart.* in l.Statius,§.fi.ff.de iure fiſc.facit l.cum pater,§.hæreditatem,el 1.ff. de leg.2.& l. ex ea.§.inſulam,ff.de uer.obl.niſi ſit monaſterium fratrum minorum, ut ibi per eum.

Hæres extraneus inſtitutus, & grauatus de reſtituendo ſub conditione, ſi ſine liberis deceſſerit,ſi ab eo ſunt facta aliqua legata pure, tenetur ſoluere integra legata,nec de his detrahit falcidiam, & poſt aduenıente conditione detrahit trebellianicam tantum de fideicommiſſo uniuerſali,non autem de legatis,ut per Bar.in l. Marcellus,§.Idem Pomponius.ff.ad Trebel.

Hæres inſtitutus, cui facta erat ſubſtitutio uulgaris, ſi fuerit mortuus infra annum, & ſic tranſmiſit ius deliberandi ad hæredem,per l.cum antiquioribus. C. de iure deli.an admittatur hæres hæredis,an uero ſubſtitutus,dic,quod hæres hæredis nam uerba ſubſtitutionis uulgaris exponuntur, ſi hæres etiam noluerit, uel non potuerit, uel alium pro ſe hæredem non fecerit.l.ſi pater familias.ff.de hæredi. inſtit.& l.cum proponas.C. de eodem titu. & Bar.in l.prima, in quarta colum.ff. de vulga.& pupillar. Sed pone, quod hæres mortuus fuerit, relictis pluribus hæredibus,quorum aliqui adeunt,& aliqui repudiant hæreditatem, an portio repudiata accreſcat adeuntibus, an uero uadat ad ſubſtitutum.Ita tenet Alex.in d.l.prima, in 6.colum.Pro hoc uidetur caſus, & ibi Bart.in l.fi.in prin. ff.de uulg.& pupil.Et ratio eſt, quia ius accreſcendi, inductum ex prouiſione legis,tollitur per ius ſubſtitutionis inductũ ex prouiſione hominis. l.fin.C.de pac.conuen.& l.maritus.C. de procurato.& dixi infra.In uer.ius ſubſtitutionis.Sed cõtra hoc uidetur,quod habetur in l.quamdiu.la prima, ff. de acqu. hære. nam quandiu locus, ſeu ſpes eſt inſtitutioni,ceſſat ſubſtitutio. Sed in hoc loco poteſt eſſe locus inſtitutioni per ius accreſcendi,ergo ceſſat ſubſtitutio. Rñ.illa regula habet locum,quando hæreditas non fuit repudiata. Sed hic fuit repudiata,ergo,&c de quo uide Bar.in d.l.fin.de uul.& pupil.

Hæreditas non poteſt dari, nec adimi directo in codicillis,ſed per fideicommiſſum ſic,ut inſtitu.de Codi.§.fin.ſi tamen fuerit directo data,trahitur ad fideicommiſſum,tex.eſt not.& ibi Bar.in l.Sceuola,ff.ad Trebel.& notant doct.in le. cum quis decedens,§.ſciamus,ff.de legat. 3.& dom.Chriſtoph.Por.in d.§.fin.& ibi eũ Angel.

Habens actionem contra aliquem, ſi ab aliquo conuenitur, poteſt cedendo illam actionem liberari leg.cum quis.§.1. ff.de ſol. Quod intelligas uerum, ſi ideo eſt obligatus,quia habet illam actionem. l.quod debetur.ff.de pecu. Secus ſi eſſet obligatus ex alio contractu,& haberet aliquam actionem contra alium, quia tunc cedendo illam,non liberatur,l.petenti.ff. de pign. ac.& not.Bart. in l.cum fundus. §.ſeruum tuum,in fin.ff ſi cert.pet.Et ad prædicta eſt tex.in l.etiam,§.officius.ff.ſolut.mat. Item limita procedere, quando debitor, qui habebat actionem: Contra alium,erat obligatus ad ſpeciem. Secus ſi ad genus, quia tunc cedendo non liberatur.glo.eſt not.in le.ſi quis uxori. §. apud Labeonem. In uerſ. actionem,ff. de furtis, quam refert Ale.in dict.§.ſeruum tuum,in fi.col.

Hæres poteſt opponere exceptionem inuentarij,etiam poſt ſententiam. Ita uoluit Bar.in l.ex diuerſo,§.fi.ff.ſol.matr.& dixi ſupra in uerſ. exceptio peremptoria quæ non impugnat.

Hoſpes qui incepit facere tabernam, ſeu diuerſorium publicum, non poteſt expellere aliquem uolentem ibi hoſpitari, immo eo inuito poteſt quilibet ibi hoſpitari.ita uoluit Bar.in l.prima,§.primo. ff.de fur.aduer.nau.cau.ſtab.Quod limita, niſi haberet tot aduenas, quod modo poſſet plures recipere, quia tunc poteſt expellere, ut ibidem dicit *Bart.* Secundo limita non habere locum in hoſpite, qui

ſemel

ſemel tantum hoſpitatus eſt, quia nō per hoc inducitur conſuetudo, quæ binos actus ad minus deſiderat, ut not. gloſ. in rub. C. quæ ſit longa conſuetudo, & Bar. in l. de quibus. ff. de legi. ita tenuit Barto. in lege mariti. §. primo. ff. de adult.

Tertio limita, non habere locum, quando aduena ille eſſet inimicus hoſpitis, quia tunc poſſet impune expelli, ſecundum Andream de Iſernia in conſtitutione quæ ſuſcipit, omnes noſtri regiminis; & ad prædicta faciunt quæ dixi ſupra in uerſicul. obligatus, ad rem reſtituendam, & in uerſicu. meretrix quæ exercet.

Hæres promittens creditori hæreditario dare centum, quæ teſtator ſibi debebat, an poteſt opponere contra eum exceptionem inuentarii, unde infra uerſicul. maritus promittens.

Hæres inſtitutus in re certa, an poſſit plus petere, an uero debeat eſſe ea ſola contentus. Sic diſtingue, quantum potui colligere ex Barto. in leg. quotiens. §. ſi duo. ff. De hæred. inſtitut. & Barto. in lege, fideicommiſſa. §. ſi quis ita digeſtis, de lega. 3. & Bartol. In quodam ſuo conſilio 177. incipiente, Mathiolus gratiolis & ex gloſſ. in cap. 1. uerſicul. re certa, de teſtam. libro 6. Aut fuit inſtitutus filius in re certa, aut extraneus, primo caſu, ſi eſt datus ſibi cohæres in reliquum hæreditatis, filius non rumpet teſtamentum, ſed debet petere ſupplementum legitimæ, leg. omnimodo, & leg. ſcimus. §. repletionem, & lege, ſi quando. §. & generaliter. Cod. de inoffic. teſtam. quia ad hoc, ut filius non rumpat teſtamentum de iure hodierno, debet aliquid habere iure inſtitutionis, ut in §. aliud quo capitulum, in authent. ut cum de app. cog. ſic not. Alexan. in l. in quartam, in ſecunda colum. ff. ad leg. falc. & ibi etiam Bart. in penult. columna in uerſicu. uenio ad quartam, & ſi illud non ſufficit ad legitimam, petat ſupplementum. Et hoc habet locum. Adde Bal. in l. omnimodo. C. de inoffi. teſtam. ſi ue teſtator dixerit, & uolo quod plus petere non poſſit, ſiue non, & ratio eſt, quia teſtator non poteſt prohibere petitionem ſupplementi legitimæ, ut in §. cæterum, in authentic. ut cum de appell. cog. & uoluit Saly. in dicta lege, ſcimus, in princ. quem refert, & ſequitur Ale. in dicto §. ſi duo, in addi. ad Bartol. & ita concludit Bart. in dicto conſil. 177. Si uero non eſt datus filio cohæres, & tunc, aut teſtator dixit, quod plus petere non poſſit, & filius ſuccedet ab inteſtato, per illam rationē, quia non poteſt quis decedere pro parte teſtatus, & pro parte non, lege, ius noſtrū. ff. de regu. iur.

Aut nihil dixit, & tunc cenſetur inſtitutus in totum, lege prima. §. ſi ex fundo. ff. de hæred. inſtitut. Secundo caſu principali, ſcilicet quando fuit extraneus inſtitutus in re certa, & tunc ſimiliter ſi eſt datus ſibi cohæres in reliquum, nihil aliud petere poteſt, ſiue teſtator, dixerit quod plus non petat, ſiue non, ſed habetur loco legatarii, adeo, quod pro illa re non tenetur creditoribus hæreditariis: Ita ſingulariter dicit illa glo. in d. cap. primo, de teſtam. libro ſexto per text. in leg. quotiens. Cod. de hæred. inſti. Si uero non eſt datus ſibi cohæres uniuerſalis, tunc, aut teſtator dixit, quod plus petere non poſſit, & teſtamentum reducitur ad cauſam inteſtati, unde uenientes ab inteſtato uenient ad ſucceſſionem, & iſte inſtitutus ſi non eſt de illis, nihil habebit, ſecundum Bartol. in dict. §. ſi duo, & hoc per regulam dictæ legis, ius noſtrum, teſtator. Aut nihil dixit, & tunc erit in totum inſtitutus, per dict. §. ſi ex fundo. Unum tamen ſcias, quod ſi teſtator dedit cohæredem, quem uiuere credebat, & tamen erat mortuus tempore teſtamenti, quod inſtitutus in re certa totum habebit per ius accreſcendi, etiam ſi teſtator dixerit, quod plus petere non poſſit. Ita ſingulariter dixit Bartol. in d. § ſi duo, de ratione uide ibi per eum.

Eodem modo dicas, ſi plures ſunt inſtituti in certis rebus, nullo dato cohærede uniuerſali, quia omnes erunt pro uirili hæredes in totum. leg. ſi alterius. ff. de hær. ed. inſt. niſi teſtator inſtituiſſet duos, uel plures coniunctim in una re, & unum alium diſiunctim in alia: quia illi duo habebunt ſemiſſem, & hic unus alium ſemiſſem. text. eſt not. in l. Titius. ff. de hære. inſt. & not. glo. in d. cap. 1. de teſta. libro 6.

Hæres inſtitutus in re certa, an debeat habere partem in emphiteoſi, quam ſuus pater accepit pro ſe, & filiis ſuis hæredibus, & ſucceſſoribus. Dic, quod non, nam iſta uerba debent uerificari, in eo, qui uniuerſaliter hæres inſtitutus. Ita ſingulariter uoluit Alexand. in leg. quædam. §. nihil intereſt. ff. eden. Secus ſi non fuiſſent dicta illa uerba, hæredibus, & ſucceſſoribus, quia tunc poſſet habere partem ſuam, ut uoluit *Bart.* In conſilio 55. & in conſil. 60. nam tunc etiam ſi nihil haberet de hæreditate patris, poſſet retinere emphiteoſim, ut not. Bart. in lege quod dicitur. ff. de uerb. obl. & uide *Bart.* in l. ut iuriſiurandi. §. ſi liberi. ff. de oper. lib. & Ale. remiſſiue in l. quotiens, in pen. col. C. de hære. inſti.

Hæres inſtitutus tenetur dare legatario inſtrumentum, cui eſt legatum nomẽ debitoris, ſumptibus tamen ipſius legatarii. Ita no. Are. in l. ſeruum filii. §. eum qui chirographum. ff. de leg. 1. & *Bart.* in l. ſi ſic. §. ſi. eo. ti. non autem tenetur hæres exigere nomen debitoris, ut not. Alexan. in l. apud Iulianum. §. ſi Titius. ff. de leg. 1. & Bald. in lege inſtrumenta. C. de fideicommiſ.

Hoſpes, qui funerauit hoſpitem mortuum in ſuo hoſpitio, poteſt retinere bona illius, donec ſibi ſatis fiat de expenſis. Ita dixit Bal. in leg. in reſtituenda. Cod. de peti. hære. ubi dicit, idem eſſe in expenſis factis in infirmitate. Et idem dicit de ſcholaris, qui fecit expenſas pro ſcholari in funere, uel in infirmitate, ut poſſit retinere libros. An autem ſtetur dicto aſſerentis ſe feciſſe expenſas de quantitate, uide ibi per eum, vbi dicit, recurrendum fore ad coniecturas, & arbitrium boni uiri.

Hæres, qui vult venire contra contractum defuncti iuratum, ex aliqua iuſta cauſa, non habet neceſſe petere abſolutionem a iuramento defuncti, licet defunctus ſi uiueret, haberet neceſſe. Ita dicit ſingulariter Bald. in authen. ad hæc. In ſecunda col. C. de uſur. ratio eſt ſecundum eum, quia iuramentum eſt extinctum cũ perſona defuncti.

Honor magis eſt ſedere a dextris, quam a ſiniſtris, & ideo dignior debet ſtare a dextris. Ita Bald. in lege decernimus, in ſecundo not. Co. de Sacroſancta Eccleſ.

I

Inſtrumentum, in quo ex forma ſtatuti, uel conſuetudinis, debet apponi nomen, & cognomen, ſi in eo fuerit appoſitum tantum nomen, an uicietur. Dic q̃d ſi talia requirebantur pro forma, ea omiſſa uitiant inſtrumentum arg. l. primæ in prin. ff. de uerb. obl cum forma det eſſe rei. l. *Iulianus.* §. ſed ſi quis. ff. ad exhib. ſi uero requirebantur pro ſolemnitate, puta ratione melioris demonſtrationis, & tunc, ſi apponatur nomen tãtum, quod erat ſingulare in illa ciuitate, ut puta, gallo præſſus, ualet inſtrumentum, ut eſt glo. in l. hac conſultiſſima. Co. qui teſta. fa. poſ. cum enim ſimus certi de nomine, non oportet ponere cognomen. l. certũ. ff. ſi cert. pet. Nam fruſtra demonſtrãtur quæ notoria ſunt. leg. 1. in fin. ff. de dot. præle. in dubio tamen ſemper præſumitur nomen requiri pro demonſtratione potius, quam pro forma, cum cognomina dicantur reperta gratia demonſtrandorum hominum, ut inſti. de lega. §. ſi quis in nomine, de quibus uide Alex. in l. 1. ff. de lib. & poſth.

Inuecta, & illata in domum conductam cenſetur tacite obligata domino p̃ penſione. leg. certi iuris. Cod. loca. & leg. ſi horreum. ff. in qui. cau. pign. uel hypot. ta. contrahi. & l. fin. C. eod. titul. & l. item quia. ff. de pac. quod intelligas de rebus ipſius conductoris, ſecus in rebus alienis, ut eſt glo. in d. leg. item quia, nam ſicut expreſſe res aliena non poteſt obligari. leg. aliena res. ff. de pig. ac. ita nec tacite, & dicuntur obligata actione ſeruiana.

In obligatione omnium bonorum ueniunt non tantum preſentia, ſed etiam futura. l. fin. C. quæ res pign. obli. poſ. Secus autem in alienatione omnium bonorum, quia tantum præſentia ueniunt. leg. ſi ita legatum. ff. de aur. & ar. leg. & intelligas alienationem omnem contractũ per quem dominium transfertur, ut dicit Bar. in d. l. fin.

Ius accreſcendi tranſmittitur ad hæredes, non autem ius ſubſtitutionis. l. e. ſi ex pluribus, ff. de ſuis, & legi. & l. qui patri, ff. de acqui. hær. & eſt ratio, ſecundum glo. in d. l. ſi ex pluribus, quia ſubſtitutio eſt ſecunda inſtitutio, vt not. gloſ. in rubrica, ff de uulgar. & pupil. Sed inſtitutio non agnita, non tranſmittitur. l. emancipata, C. qui admit. ergo minime ſubſtitutio, ſe licet ius accreſcendi, eſt quoddam acceſſorium, unde ad quem tranſit una pars hæreditatis, ad eundem tranſibit alia per ius accreſcendi. c. acceſſorium, de reg. iur. lib. 6. Item hoc ius accreſcendi, eſt inductum per prouiſionem legis ſcilicet, ne quis decedat pro parte teſtatus, & pro parte inteſtatus, quod ius non patitur, l. ius noſtrum, ff. de reg. iur. unde propter hanc neceſſitate, tranſit ad hæredē. ut eſt glo. in l. qui patri. Ex quibus apparet, melius eſſe uenire per ius accreſcendi, quam per ius ſubſtitutionis, cum illud tranſmittatur, & hoc no. Ita dicit Bart. in d. l. qui patri.

In alternatiuis, cuius ſit electio, diſtingue, aut ſumus in alternatiuis rerum, aut in alternatiuis pœnarum, aut in alternatiuis remediorum. Primo caſu, aut uerba executiua ſunt directa in creditorem, & eius erit electio, aut in debitorem, & eius erit electio ſimiliter, tam in contractibus quam in ultimis uoluntatibus. l. plane, in 1. §. pen. ff. de leg. 1. & ibi not. & l. ſi ita relictum, §. Pegaſus, ff. de lega. 2. & no. gl. & Bar. in l. Lucio, eod. titu. & Aretin. in §. huic autem in pen. colum. inſtitut. de act. Si vero ſumus in dubio, quia ſciri non poteſt, in cuius perſona dicantur directa uerba executiua, & tunc in ultimis uolūtatibus electio, eſt legatari; & ſic creditoris, ut dicit glo. in d. l. Lucio, in contractibus uero electio eſt debitoris, l. plerunq; §. fi. ff. de iure dot. l. eum, qui certarum, §. fin. ff. de uerbo. obliga. Quod tamen ſingulariter limita, non habere locum, quando creditor ſtipulatus eſſet alternatiue propter ſui cautelam, ut ſi dico, promiſiſtis mihi dare decem, vel fideiuſſores, nā non poteſt debitor eligere fideiuſſores, ſed creditor poteſt præciſe facere ipſum condemnari ad decem, quia fideiuſſoris ſtipulatio facta in cautelam, & fauorem creditoris, non debet redundare in eius odium, l. quod fauore, C. de legi. & l. 2. §. ſi ex conuentione, ff. de re iudi. Ita ſingulariter uoluit Bartol. in l. quamuis. de pig. act. uide glo. & Bald. in l. quod ſi minor, in ſecunda lect. ff. de mino. in caſu, in quo is, qui non habet in ære, debet luere in corpus, quis eligit luitionem in corpus, debitor, an creditor. Secundo caſu, quando ſumus in alternatiuis pœnarum, & tunc ſimiliter attendimus uerba executiua, ut ſi diriguntur in perſona iudicis, a l. vel a principe, iudex eliget, l. ſi fugitiui, C. de ſer. fugi. Si uero dirigūtur in perſonam rei, ipſe eliget, l. quicunque, in princi. & ibi not. C. de ſer. fug. & Bald. in dicta l. Lucio, in fin. & Bartol. in l. prima. § 1. ff. de effracto, ſi uero ſumus in dubio, & tunc Bart. in d. §. 1. tenet quod electio ſit rei. ar. l. pen. digeſt. de pœnis. Tertio caſu, ſcilicet alternatiuis remediorum tunc ſemper electio eſt eius, cui competunt, l. quod in hæredem, §. eligere, digeſt. de tribu. & l. 1. C. de fur. & not. Barto. in l. ubi pactum, in 2. colum. C. de tranſact. An autem facta ſemel electione, admittatur variatio. Dic quod in alternatiuis rerum in ultimis uoluntatib. nō admittitur, l. apud Aufidium, digeſt. de op. leg. & rationem ponit Bart. in l. ſi quis ſtipulatus ſi ſtichum, digeſt. de uerb. obl. & gl. in l. huiuſmodi, §. ſtichum, ff. de lega. 1. ſ. quia ultimæ uoluntates non poſſunt eſſe in pendenti, l. ſi. digeſt. com. præd. I. ē facta electione, dominium transfertur ipſo iure in eligentem, d. l. apud Aufidium & l. ſtatu liberum, §. ſtichum, ff. de lega. 2. Si vero ſumus in contractibus, & tunc ſi habet electionē a l. poteſt uariare, ut probatur in dicta l. eum qui certarum, §. fin. quod eſt in debitore, qui habet electionem a lege in dubio, ut d. l. plerumque, §. fina. An autem poſt ſententiam poſſit uariare, & quæ remedia ſunt, qui nō poſſit uariare. uide Bart. in d. l. eum qui certarum, §. fin. Si uero habet ab homine, & tunc, aut habet electionem per futurum indicatiui, & poteſt uariare, aut per futurum ſubiunctiui, & non poteſt, ut dicta l. ſi quis ſtipulatus ſit ſtichum. Quando uero ſumus in alternatiuis remediorum, & tunc, aut illa remedia ſunt adinuicem

inter ſe contraria origine, & exercitio, vel exercitio tantum, & tunc, ſi competunt ad idem, uno electo, alteri renuntiatur tacite, l. poſt diem, ff. de lege commiſ. & dicta l. prima, C. de fur. ſecus ſi ad diuerſa, ut no. Bar. in d. l. prima, & Bar. in l. 1. §. vnde quæritur, ff. de publica. Aut ſunt diuerſa, ſed non contraria, & tunc, ſi competunt ad idem, non admittitur uariatio, vt d. §. eligere, & l. cum filius, §. variis, ff. de leg. 2. ſi ad diuerſa, admittitur, d. §. eligere, & l. naturaliter, §. nih. l. commune, ff. de acquir. poſ. & l. an eandem, §. fina. ff. de except. rei iudi. ſi uero ſunt compaſſibilia inter ſe, & tunc uno intentato, poteſt alterum etiam intentari l. 1. §. quid ergo. ff. de uen. inſpitien. & not. per Bar. in l. 1. in princ. ff. ſi quis iuſdi. non obtemp. In pœnis putarem indiſtincte uaria poſſe, & ad leuiorem redire. ar. d. l. pen. ff. de pœn. Aduerte tamen, quia vbicunque dixi uariari poſſe, varians tenetur ad expenſas factas ratione primæ viæ intentatæ, l. edita, & ibi no. glo. in fin. C de edend. & Barto. in d. l. ſi quis ſtipulatus ſit ſtichum, in fi. Item ubi dixi uariari non poſſe, fallit, niſi talis perſona, quæ in integrum poteſt reſtitui. l. & ſi ſine, in princi. ff. de minor. Item fallit, niſi iuſta ignorantia interuenerit, ut dicit Bart. in d. l. prima. C. de furtis, & prædictis uide Ale. & doc. in l. qui duos, ff. de lega. 1. & glo. in l. hæredes, §. ſi incerto, ff. fa. erciſc.

Interdictio facta in bonis alicuius, intelligitur tantum quo ad alienationem, & ad actus prætendentes in præiudicium interdicti, non autem quo ad acquiſitionem. Ita ſingulariter uoluit Ang. in lege, mutum, ff. de acqui. hære. per l. is cui bonis, ff. de uerb. obl. Adde tamen, quod in caſu, quo eſt interdicta alienatio bonorum, ſi talia bona fuerint de facto alienata bonæ fidei emptori, licet alienatio poſſet reuocari, quia dominium nondum eſſet translatuum, tamen, quia poſſeſſio eſt translata, talis bona fides eſt ſufficiens ad fructus acquirendos, ut eſt text. & ibi glo. in l. 1. C. ſi quis igno. rem mino. ſine decre. compara. & eſt text. in l. de fructibus, ff. de don. int. ui. & uxo. & l. bonæ fidei ff. de acquir. rer. dom. & gloſ. in l. ubi lex. dig. de uſuca. Nec curatur an emptor fuerit in ignorantia iuris, ita, uel ne, dummodo bonam fidem habuerit, ut eſt tex. & ibi gl. in l. ſed ſi lege, §. ſed fructus, verſ. ſcire, digeſt. de pe. hær. & not. Alex. in d. l. is cui bonis. Item nota in hac materia, quod licet ante interdictionem prodigus poſſit contrahere, ut eſt communis opin. Barto. in d. l. is cui bonis, tamen, ſi reperitur læſus, poteſt petere reſtitutionem in integrum ex clauſula generali, ſi qua mihi iuſta cauſa eſſe uidebitur, vt eſt gloſſ. ſingularis in l. pater pro filio. in princip. digeſt. de mino, quam gl. approbat Aug. in conſi. 310.

Iuramentum ſuppletorium, quando defertur, requiritur citatio partis aduerſæ ita notat, Ang. in l. bonæ fidei, C. de rebus cred. ſuper verbo, cauſa cognita.

Quod ſic probat iuramentum ſuppletorium defertur cauſa cognita, ut d. le. in bonæ fidei. Sed ubicunque aliquid fit cauſa cognita, requiritur citatio partis, l. in cauſæ, §. cauſa cognita, & ibi Bar. dig. de minoribus, ergo, &c.

Iudex poteſt ex officio, etiam plenam probationem per teſtes factam, non admittere, ſi ſibi uidetur ex aliqua iuſta cauſa, ita ſingulariter uoluit Bar. in l. Lutius in fin. digeſt. de is qui not. infa. alias enim ſi admittenda non admittit, uel reiicienda non reicit, poteſt puniri in ſindicatu, ut ibidem dicit, quam doctrinam ſequitur Fran. de Cur. in l. admonendi. in 29. col. digeſt. de iureiur.

Inſtrumentum in quo non apponitur dies, & conſul, licet alias uitietur, ut not. Barto. in l. ſi quis ex argentariis, §. ſi mutuum, digeſt. de eden. & tex. in authen. ut præpo. nom. imp. in prin. tamen hoc non haberet locum, quando dies eſſet appoſitus in prothocollo, quia tunc cenſetur in inſtrumento repetitus, ita ſingulariter uoluit Speculator in titulo de inſtru. edi. §. inſtrumentum, uerſ. quid ergo, quem refert, & ſequitur Fran. de Cur. in Repe. l. admonendi in 44. col. digeſt. de iureiurã. Quam regulam limita non habere locũ in priuata ſcriptura, in qua non requiritur de neceſſitate dies, uel conſul. l. cum tabernam, §. idem quæſiit, digeſt. de pig. & ibi Bar. & idem Franc. de Cur. in d. leg. admonendi, in 36. & 44. colum. quod

not.

not. pro his, quæ habentur infra, in uerſi. ſcriptura priuata, &c.

Inſtrumentum nouiter repertum impedit executionem abſolutoriæ, quomodocunq. latæ, ſaltim per uiam compenſationis, per ea quæ notat gl. in l. Iulia. ff. de condit. inde. ubi uerus debitor abſolutus remanet naturaliter obligatus, unde põt contra eum opponi compenſatio. l. q in diem. §. etiam, ff. de compenſat. & idem ſi fuiſſet quis ex falſis allegationib. cõdemnatus, quia ſi nondum ſoluit repertis nouis inſtrumentis, poteſt excipiendo impedire executionem. Ita ſingulariter uoluit Fran. de Cur. in repe. l. admonendi, in 7. col. in 4. fall.

Inſtrumentum, in quo interuenit aliqua confeſſio, reſpiciens fauorem tertii non contrahentis, non probat plene pro eo, ut ſi in contractu diuiſionis bonorũ inter me, & Titium, dixerit, reſtituo, tibi centum quæ mihi mutuauit Sẽpronius, iſta confeſſio non probat pro Sempronio plene, ſed tantum ſemiplene. Ita uoluit Bar. in l. admonendi, in 4. col. ff. de iureiu. Hoc tamen fallit, quando talis confeſſio reſpiceret fauorem damnatis, ut ſi dico, do tibi centum, quæ dedit mihi uxor mea in dotem, nam talis confeſſio plene probaret pro ea, ut not. Alex. in d. l. admonendi, in 12. col. & Bart. in conſilio 223. incip. factum ſic ſe habet Titius, & Seius, &c.

Iuramentum de calumnia dicitur eſſe ita de ſubſtantia proceſſus, quod non poteſt aliquo modo remitti, etiam a partib. immo proceſſus uiciaretur, l. 2. §. ſed quia ueremur, C. de iura. calum. ſicut dicimus in aliis ſubſtantialibus iudiciorum, quib. partes non poſſunt renuntiare, ut nota Bar. in authen. offeratur, in fin. C. de litis conteſt. & in l. prolatam, C. de ſent. Immo conſuetudo dictans, quod non iuretur de calumnia, eſt nulla, ut no. Ale. in lege, ſi quis in iudicio, ff. ſi quis cau. & text. in in cap. cæterum, extra, de iura. calum. bene tamen poteſt per reſcriptum remitti a principe, dummodo fiat mentio, non obſtante tali lege, &c. ut no. Abb. in d. ca. cæterum, in fi. col. & Ale. in d. l. ſi quis in iudicio. Prædictis etiam adde, q ſi tale iuramentum defertur actori, & nõ uult iurare, debet amittere cauſam. Ita ſingulariter uoluit Ang. de Are. inſti. de pœn. temere, liti. in prin.

Inſtantia cæpta cũ eo, cuius bona ſunt publicata, an tranſeat in fiſcum, ſic diſtingue, aut ille, cui fiſcus ſucceſſit, erat reus, & tranſit contra fiſcum, ne ex hoc actor damnificetur, aut erat actor, & non tranſit, ita no. Ale. in l. ſi conſtante, §. fi. ff. ſol. ma. Ex hoc ſequitur, quod dixi ſup. in uerſi. fideiuſſor qui interceſſit, &c.

Interpellatio ad, conſtituendum quem in mora, debet fieri de die, non autem de nocte, nam in contractibus tacite uidetur agi, ut ſoluatur de die. Ita no. glo. ſingularis, in le. more Romano, ff. de feriis, unde ſi fieret de nocte interpellatio non conſtitueret quem in mora, quod nota pro limitatione eorum, quæ habentur in l. qui decem, ff. de ſolu.

Inſtrumentum guarentigiatum, licet habeat executionem paratã, tamen hoc debet intelligi, quando eſt liquidũ, nam ſi non eſt liquidum, nunquam executioni mandatur, niſi prius liquidetur. Ita uoluit Bar. in l. 2. C. de ſen. quæ ſi. cer. quan. profe. Ex quo infert ſingulariter Bar. in l. creditores, in 3. q. principali. C. de pigno. ubi dicit, quod licet alias in inſtrumẽto ſit appoſitum præcarium, cum facultate ingrediendi, &c. tamen talis facultas ceſſat in inſtrumento nõ liquido, niſi prius liquidetur. inſtrumentum autẽ nõ liquidum poteſt eſſe non ſolum prout ipſe dicit, ſed etiam qñ aliquis ex contrahentibus eſſet mortuus, quia hæres nunquam põt facere aſſiſtentiã ſiue capturã uigore inſtrumenti, niſi prius probet ſe hæredẽ. Ita ſunt tres ritus magnæ curiæ uicariæ, quorũ vnus eſt ſub rubrica, de præambulis, alius ſub rubrica, ad liquidandum inſtrumentum per hæredem præſentatum &c. alius uero ſub rubrica, ſit interrogatio ſuper tenori inſtrumenti, &c.

Interpellatio ad conſtituẽdum quem in mora, ſufficit, quod fiat extra iudiciũ, vt not. gloſ. in lege, qui Romæ. §. cohæredes, in uerſicu. teſtator. ff. de uerb. obliga. & Barto. in l. ſi ex legati. eod. titu. niſi interpellatio eſſet facienda in his, quæ ueniunt per offficium iudicis, quia tunc dẽt fieri in iudicio, tex. eſt no. in l. cũ po-

ſtulaſſem.ff.de dam.infec.quem Barto.in d.l.ſi ex legati, allegat pro ſingulari, ad hoc.

Interpellatio non eſt neceſſe, quod fiat verbis rigoroſis, ut dicendo, redde pecuniam meam, ſed etiam ſi fuerit dictum,uide amabo, quia indigeo illa pecunia, talis interpellatio eſt ſufficiens ad conſtituendum quem in mora, ut not. Bart.in l.ſi quis mihi bona,§.pater, ff.de acquir.hære.& Bar.in l.etiam hoc modo, ff.de leg.1.

Interpellatio cum requiritur ad conſtituendum quem in mora, non ſufficit datio libelli apud iudicem, vel citatio, vnde nunquam debitor conſtituitur in mora, per prædicta, niſi aduenerit litis conteſtatio, ita ſingulariter uoluit Bart. in l.denuntiaſſe,§.quid ergo.ff.de adulteriis,& no.eſt ſecundum eum,quia ille qui vocat aliquem in ius,non dicitur petere, ſed petere velle, niſi litem conteſtetur, quia tunc bene dicitur petere,l.amplius non peti.ff.rem ra ha. Sed tunc dicitur fieri interpellatio quando petitur, vt ſupra proxime dixi.

Iuramentum appoſitum in contractu, habet uim clauſulæ,rato manente pacto vnde contrauenieus tenetur ad pœnam appoſitam ibi, & ultra hoc tenetur ſeruare contractum.ar.l.qui fidem, ff. de tranſactio.licet regulariter ſit ſecus, quia pœna ſemper ſuccedit loco rei.l. ſi quis a ſocio,ff.pro ſocio.& l.apud Celſum. §. Labeo,ff.de doli excep.ita per Bart. in l.ſi quis maior, C. de tranſact. ubi ſimiliter uoluit, quod iuramentum habet uim illius clauſulę, valeat omnimodo quo valere poteſt,ar.l. cum pater. §. filius matrem,ff.de lega.2. vnde validat tranſactionem inualidam. Item iuramentum appoſitum in teſtamento obtinet uim clauſulæ codicillaris,ut dicunt doct. in d. §. filius matrem, adeo quod facit relicta ab hæredibus ſcriptis præſtari, etiam a venientibus ab inteſtato, licet regulariter ſit ſecus,ut lege, ſi quis teſtamento, ff.de legat.2.

Iudicium factum cum pupillo ſine autoritate tutoris,an ualeat, ſi ſententia ſit lata pro eo,uide infra.in uerſic. pupillus non poteſt eſſe in iudicio, &c.

Iudex,licet parte non petente non teneatur impartire officium ſuum, ut l.4. §.hoc autem iudicium. ff.de dam. infec. tamen hoc non habet locum in cauſa dotis,quia cum ſit cauſa pia,vt l.cum is, §. ſi mulier.ff.de condi. indeb. iudex etiam parte non petente, debet ſuum officium impartire,ut l.ſi cum dotem,§. eo autem tempore,ff.ſol.mat.ibi nec non, &c. Vbi iudex poteſt ex officio repellere patrem agentem,ſi eſt uilis perſona,& dubitatur ne dotem conſumat. Ita etiam probatur ex his,quæ uoluit Ale.in dicto §. hoc autem,& in l.1.ff.de iur.omn.iudi.

Iudicium non debet claudicare ex una parte,ſed illud,quod conceditur actori,debet etiam concedi reo,& econtra, & hoc propter equalitatem ſeruandam in iudiciis,ut l.ſi. & ibi glo. C.de fruc. & lit. expen.& l.ſi de meis,in fi.§.de arb. & l.pēdente,C.de tempo.in int.reſti.

Iudex licet alias quando male iudicat, faciat litem ſuam,vt inſti.de obli.ex qua. delic.in princ.tamen hoc non habet locum,quando eius ſententia eſſet ipſo iure nulla,vt eſt glo.not.in l.ſi.ff.de va.& extraor.cog. Quod facit ad id,quod uoluit. Inno.in cl.gratia. de reſcrip.ubi dixit, quod beneficiatus ducendo uxorem amittit beneficium. Quod non habet locum, ſi matrimonium eſſet nullum. Item facit ad id,quod dixi ſupra in uerſi.emphiteuta alienans,& quod dixi infra in uer.notarius falſificans.& adde.Iaſ. in l.1. §. fin. in 2.col.ff.quod quiſque iur.

Iudicio cæpto cum aliquo, poteſt tertius comparere pro ſuo intereſſe, & impedire proceſſum iudicii,ut l. Titia. ff.ſo. mat.& ibi plene per doct. & l.ſi ſuſpecta. ff.de inoff.teſtam.& C. de litig.aut.nunc ſi hæres. Quod limita procedere, ſi compareat ante lit.conteſtationem ſi poſt,tunc aut ſciuit,& non auditur, aut ignorauit, & tunc auditur,volens impedire iudiciū quia litis conteſtatio facta eo ignorante,non potuit ſibi præiudicare,ita ſingulariter no. Bar.in l.ſi per luſorio,§.1 ff.de appel. Poteſt tamen aſſiſtere liti, quando ſciuit, ne forte fiat colluſio, ſecundum Alexan.in d.l. Titia.circa princ. Quid autem. ſi compareat poſt ſententiam, an poſſit impedire executionem, dic, quod ſi com-

ſi comparet infra terminum appellatorium, ideſt infra decem dies, poteſt appellando impedire executionem, ut notat Bar. in d. l. ſi per luſorio. §. 1. Si uero compareat poſt terminum dic, ut not. Bartol. in l. a diuo Pio. §. ſi ſuper rebus ff de re iudic. Aduerte tamen, quod ita demum admittitur tertius ad appellandum, ſi prætendat ſuum intereſſe, & illud probauerit ſaltim ſemiplene per vnum teſtem, non autem poteſt probare illud per ſuum iuramentum, ut dicit Barto. in dict. §. ſi ſuper rebus, circa princ. Item non auditur, niſi exprimat in appellatione cauſam, quare appellauerit, ut lege, a ſententia, in princip. & ibi not. Barto. in fine illius princip. ff. de appell. licet ſecus ſit in dicto appellante, quia non tenetur in ſerere cauſam, ut l. 3. & ibi gloſſ in fin. ff. de appellat. & Bart. in dict. l. a ſententia. Quid autem ſi compareat ante ſententiam in caſu, quo ſibi permittitur, ut ſupra dictum eſt; & proponit ſuum intereſſe, ſuper quo eſt prius iudicandum, an ſuper principali, & ſuper ſedendum ſuper hoc incidenti, an uero ſuper incidenti. Dic, quod ſi illud incidens erat talis naturæ, quod impediebat principale, tunc ſuperſedebitur ſuper principali, donec iudex interloquatur ſuper incidenti, ut eſt caſus in d. leg. Titia. non enim poterat ibi agi actione de dote, & ſic principali, niſi prius ſciretur, cuius erat filia illa mulier: ſi uero emergens. Non impedit principale, & tunc utraque cauſa poteſt ſimul diſcuti, ſed prius diffinietur per ſententiam cauſa principalis, ut l. 1. & ibi Barto. Cod. de or. iudi. Quid autem, ſi aliquis tertius vult aſſiſtere liti. & defendere alteram partem pro ſuo intereſſe, an poſſit? Dic, quod ſic. de quo uide pulchre Bar. in dict. leg. ſi per luſorio. §. 1. ubi notabiliter dicit, quod ſi uenit poſt publicatum in cauſa, & ignorabat actitata in iudicio, poteſt nouos teſtes producere, non obſtante publicatione, & uide deciſionem 235.

Iudicio moto alicui ſuper quæſtione ſtatus, poteſt interim ille, cui quæſtio eſt mota, agere contra actorem quacunque actione, & hoc ei permittitur ante lit. conteſt. alias lite conteſtata proceditur in cauſa principali, ut lege, ordinata. ff. de lib. cau. ſecundum quem tex. debet intelligi text. in lege ſi ſtatus. Cod. de ord. cognit.

Iudex, qui propter nimiam ſæuitiam fecerit aliquem mori in tortura, tenetur lege Cornelia de ſicarijs. Ita dixit Bal. in l. prima. Cod de emen. ſeruo. & Bartol. in lege, quæſtionis. ff. de quæſtio. & idem Bald. in lege, milites. Cod. eod. tit. de quæſtio.

Iudex eccleſiaſticus quando poſſit implorare. Vide Lanfrancum in cle. diſpendioſam, in 3. col. de iudiciis.

Iudæi poſſunt prohiberi per iudicem ſæcularem exercere uſuras, & poſſunt compelli ad acceptas reſtituendum, ut eſt text. in cap. poſt miſerabilem, & ibi plene per Abb. extra de uſur. quem tex. declarat Lanfra. in cle. diſpendioſam, in 6. colum. de iudi.

Iudex ordinarius ſi dederit ſententiam nullam, poteſt eandem reuocare, & rurſus de ea cauſa cognoſcere ex eiſdem actis, ut eſt text. in l. ſi præſes. C. quomodo & quando ind. & in l. ſi accuſatorib. C. de accuſa. & in l. 1. C. de ſenten. ſecus autem in iudice delegato, quia quomodocunque ſemel ſententiauerit, non poterit amplius ſententiare, l. ſi ut proponit. C. quomodo, & quando iudex, ſed ſi ſententia ualet, tunc ſi eſt diffinitiua, uel interlocutoria, habens uim diffinitiuę, reuocari nõ poteſt, ſiue ab ordinario, ſiue a delegato ſit lata. Secus ſi ſit interlocutoria, non habens uim diffinitiuæ, ut no. plene Alex in l. quod iuſſit. ff. de re iud. & ibi ẽt Bart. Infra quantum autem tempus poſſit reuocari, uide ibidem Bar. & Canoniſtas in c. cum ceſſante extra de appel.

Ius accreſcendi habet locum non ſolum in hæreditate, ſed etiam in legatis. le. re coniuncti, cum ſua materia. ff. de leg. 3. uerum in hoc eſt differentia, quia in hæreditate accreſcit inuito, ut l. cum hæreditate. ff. de acq. hære. & l. 1. C. quando non pe. par. Sed in legatis accreſcit uolenti. l. unica. §. ubi autem. Co. de cadu. tol. Intelligas tamen, quando legatum fieret pluribus coniunctim uerbis tantum, ut l. 1. ff. de uſuf. accre. nam ſi re tãtũ, tunc hẽt ius nõ decreſcẽdi, ut d. l. unica. § ſin aũt a deſſiciẽtib. Fallit in legato alimẽtorum, quia

quomodocunque fiat, ſemper ceſſat ius accreſcendi. text. eſt in l. dominus, in fi. ff. de uſufr. quem reputat ſingularem Alex. in l. qui quartam. §. fin. de leg. 1. & idem quod dixi in re tantum, dicas in coniunctis re, & uerbis, ut not. Bar. in d. l. reconiuncti, in 6. col.

Inimicus capitalis quis dicatur, & per conſequens inimicitiæ capitales quæ ſint uide Bar. & ibi Ale. poſt eum in l. 3. §. fin. ff. de adi. lega. & Abb. in cap. cum oporteat, de accu.

Inimicus nouiter reconciliatus poteſt repelli a teſtimonio prætextu inimicitiæ præcedentis. Ita uoluit Abb. in cap. cum oporteat, in 3. col. extra de accu. per tex. in c. 2. 3 q. 5.

Iudex licet ſit incompetens, poteſt tamen condemnare actorem ad expenſas, ut ſi actor traxerit reum coram iudice in competenti, & ratione huius uexationis reus fecit aliquas expenſas, poteſt illas repetere coram eodem iudice. ſi declinat forum. Ita uoluit Abbas in capitulo, quia nonnulli, in 4. column. de reſcrip. & uide infra, in uerſi. iudex incompetens.

Induciæ quomodo debent duplicari, quando petitur debitum ante tempus, iuxta §. ſed hodie. inſti. de excep. Dic, quod non omnes duplicabuntur, ſed tantum illæ, quæ ſupererant a die petitionis, uſque ad finem temporis. Ita uoluit ſingulariter Bar. in leg. aut damnum. §. quiſquis. ff. de pœnis, & Abb. in c. 1. in uen. colu. de plus petitio.

Iudex admittens non admittenda uel reiiciens admittenda facit litem ſuam, adeo quod punitur in ſindicatu. Ita uoluit Bal. in l. ſancimus. C. de iudi. & Bald. in l. mancipia. Cod. de ſeruis fug. & idem Bald. in l. 2. C. ſi contra ius uel uti. pub. & in l. 1. C. ut nemo priuatus & uide ſupra, Iudex poteſt.

Iudex non poteſt præciſe quem compellere ad litem conteſtandum, ſed ſi non uult litem conteſtari, debet mittere aduerſarium in poſſeſſionem ex primo decreto, ita no. glo. & etiam Bar. in auth. qui ſemel. in fi. col. Cod. quomodo, & in iudex. & Abb. in c. p. in fi. extra de dilatationi. contrarium tamen tenet Alexa. in l. ſi finita, §. Iulianus, in 10. column. ff. de dam. infect.

Inſtrumentum ſi reperitur cancellatū, præſumitur debitum eſſe ſolutum penes quemcunque reperiatur, ita notat Alexa. in l. ſi unus, in 2. col. Co. de teſt. ubi dicit, hanc eſſe communem opinionem.

Inſtrumēti appellatione uenit etiam teſtamentum. gl. eſt no. in l. 2. in princ. ff. quemadmo. teſta. ape. & no. Alc. in l. 1. in add. ff. de fide inſtru.

Iudices plures an poſſit unus iudex ſine alio iudicare, uide ſupra in uerſi. exequutores ultimarum, &c.

Inſtrumentum amiſſum, an probetur per ſolum iuramentum, dic, quod ſi erat tenus in eo, quod tenebatur illud exhibere officio iudicis, probat amiſſionem per ſolum iuramentum ita loquitur tex. in l. fin. Cod. de fide inſtru. ſecus ſi iure actionis, ut notanter dixit Bart. in l. ſi quis ex argentariis §. an uero. ff. de eden. de qua materia. ſ. quando ſcriptura amiſſa probetur per ſolum iuramentum, uide doct. in l. teſtium. C. de teſtibus. Bar. & Alc. in l. huiuſmodi. §. ſi ita. ff. de leg. 1. & Oldr. in conſi. 47. & Ale. in conſi. 58. & conſi. 198. 1. uol.

Iudex oppoſita exceptione, ſi procedit ad ulteriora, uidetur exceptionē nolle admittere. c. ex parte. 3. de app. & Bart. in lege, ſi autem. §. final. ff. de nego. geſt. & Iaſ. in lege. 2. penult. column. ff. ſi quis in ius uocat. non ierit. & in fin. column.

Iudex incompetens condemnat in expenſis uocantem in ius coram eo, non ſubditum ſuæ iuriſdictioni, tamquam temere litigantium. Ita not. Bart. in l. eum quem temere, in fi. ff. de iudi.

Iudex appellationis exequitur ſententiam per ſe firmata, & non iudex a quo ita no. Bar. in l. eos, in fi. illius prin. Co. de app. & in l. præcipimus, eo. titu. & Bart. in l. a diuo Pio, in prin. in 3. colum. ff. de re iudi.

Iudex dicitur affici contumelia, quando litigatores ipſum relinquūt, & uadūt ad alium, l. litigatores, in prin. ff. de arbi. & gl. in c. placuit. 11. q. 1.

Iudex ſubſtitutus in locum alterius iudicis abſentis, uel mortui, ad ſciendum q̄

iuriſ

iuriſdictionem habeat, diſtingue, aut eſt inſtitutus a principe vel ab uniuerſitate, quæ habebat ius ſuſtituendi, tunc omnia poteſt facere, quæ poterat ille, in cuius locum eſt ſubſtitutus, ita uoluit Bart. in l. 1. §. hi quibus. ff. de lega. tertio. vnde merum, & mixtum imperium habet, & eandem immunitatem, quam ille habebat, ut dixit Bartol. in l. filius, ff. de lega. tio. Aut ſubſtitutus eſt ab ipſo ordinario abſente vel mortuo, & tunc, aut erat abſens ex cauſa neceſſaria, uel aliter impeditus iuſte, & ſubſtitutus habet merum & mixtum imperium, non ſolum cognitione, ſed etiam diffinitione, vt not. Alexand. in lege prima ſuper gloſſ. in uerbo, poſſit, ff. de offic. eius, ubi reprehendit illam gloſſ. quæ aliter ſentiebat, & cum eo tenent omnes, maxime Speculator, in titu. de iuriſd. omn. iud. verſicu. ad huius, præter duos caſus, ſcilicet quando veniret pœna mortis, uel abſciſſionis membri, quia hoc facere non poteſt, ita loquitur text. qui ſemper allegatur in §. ad hoc prohibemus. In authent. de colla. to. colla. nona, & ibi per Bartol. niſi eſſemus in latione inſigni, ubi periculum eſſet in mora, ut not. ibi Alexand. in dicta l. prima, & fuit dictum Bartol. in d. l. a. ff. de offic. eius, in 3. op. Aut ſubſtituitur qs ab ordinario ſine aliqua iuſta vel neceſſaria cauſa, & tunc non habet, niſi ea, quæ ſunt ſimplicis iuriſdictionis, & ſic non habet merum, & mixtum Imperium. Ita dixit Barto. in l. ſuggerente, quæ eſt lege ſecunda, C. de offic. eius qui uicem alte. ge. & Bald. in authen ti. ſed nouo iure. in principio, C. de ſerui. fugiti. & Alex. in d. lege prima ſuper dict. glo. in uerbo, poſſit. Et ita limitatur id, quod dixit Bartol. in d. l. prima, in penul. q. & *Bart.* in d. §. hi quibus. Semper tamen iſte ſubſtitutus dicitur ordinarius, ſecundum Alexan. in rubrica de offic. eius, in pen. col. & Bart. in l. ne quicquam, §. ubi decretũ, in pen. colũ. ff. de offic. procon. Ad prædicta facit tex. in c. in archiepiſcopato, & quæ ibi habẽtur, extra de rapto. & hæc addas ad ea, quę dixi ſupra in uerſicu. appellatio quando fit a ſubſtituto, &c.

Iuramentum in litem non defertur, quando imploratur officium iudicis, ita dixit Ia. ſi in l. 1. 6. colum. ff. de iuriſ. om. iudi. per glo. ſing. in l. harum, in fin. ff. ſi ſeruitu. & plures doc. eum ſequuntur. & ibidem per eum.

Iuramentum habet conditionem annexam, ſi ex alia parte fuerit obſeruatũ id, cuius cauſa eſt iuratum, ita not. Abba. in c. ſicut, in 1. q. extra de iureiur.

Iudex deputatus ad ſindicandum officialem per conſilium ciuitatis, dicitur delegatus, non autem ordinarius, ita ſingulariter dixit Bar. in l. 1. in fi. uerbis, Conbi & apud quem, quem ſequitur Iaſ. in l. more, in 10. col. ff. de iur. om. iud.

Iudex non poteſt recuſari ut ſuſpectus in criminalibus, quando crimen eſt notorium, ita not. ante dixit Bar. in l. ſi qu. s. §. ſi quos, ff. de pœnis, & Alb. in l. magiſtratibus, in fi. ff. de iur. om. iud.

Iudex poteſt recuſari ex eo, quod aduocatus partis aduerſæ eſt ſibi familiaris, tex. eſt in c. 1. & ibi per Abb. extra de offi. iudi. per quem ita dixit Iaſ. in l. prætor, ff. de iur. om. iud.

Iudex non poteſt ferre ſententiam per aſſeſſorem, ſed per ſe ipſum debet hoc facere. lege ſecunda, C. de aſſeſſor. & not. Alexand. in rubrica, ff. de offic. eius cui mandat. eſt iuri, in fin. & Iaſ. in lege prima, in fin. columna, de offic. aſſeſ.

Iudex apponens in præcepto comminationem magnam, & inconſuetam, præſumitur in dolo, vnde non tenetur citatus vigore dicti præcepti coram eo comparere, ita dixit ſingulariter Ange. in lege final. C. de cano. largitio. libro decimo. quem refert, & ſequitur Iaſ. in lege prima, §. primo, in primo not. ff. ſi quis iuſdic. non obtem ubi dicit, quod illud dictum alibi in mundo, non inuenitur, quod facit ad id, quod habetur infra in verbo, notarius apponens. &cæt.

Iuramentum appoſitum in contractu, poteſt per partem aduerſam remitti, & habetur, ac ſi non iuraſſet, ita dixit Bartol. in lege prima, §. & poſt operis, digeſtis de operis nou. nunc. & Alexand. in lege quotiens. Codice, de iudic. & Barto. in lege Labeo, ff. de iureiuran.

Iudex cauſæ præparantis debet eſſe iudex cauſæ præparatæ, ita dixit Bald. per illum tex. in lege, ordinarii, C. de rei vendi. ubi ſingulariter infert, quod ſi coram Epiſcopo ſit facta petitio abſolutionis a iuramento in contractu ſimulato, coram eodem debet agi de ſimulatione contractus quæ alias ſpectaret ad iudicē ſecularem, & illud dictum Bald. ſequitur Alexan. & Iaſ. in l. quotiens, C. de iudi. & Alex. in conſ. 197. 2. uol. & in conſ. 153. 3. uolum.

Inueniens pecuniam tenetur, illam domino reſtituere, & ſi dominum ignoret debet illam tradere epiſcopo, ut ipſam diſtribuat inter pauperes. Ita dixit Alex. in l. rem quæ nobis pen. col. ff. de acquir. poſ. & in l. interdum, §. quod ex naufragio eo. tit. in 1. col.

Iuris appellatione uenit etiam priuilegium alicui competens. glo. eſt no. in c. cumana. in uerſ. de iure. & ibi Abb. extra de elec. & glo. in c. primo. in uerſ. de iure, extra, ut lite pen. quas ſequitur Iaſ. in l. 2. quarta colum. ff. ſi quis in ius vo. non ie. Item uenit etiam conſuetudo appellatione iuris, ſecundum Abb. in rubr. extra de conſuetu.

Ius ſuperueniens ex cauſa de præterito operatur, ut etiam ſi opponatur poſt lit. conte. ſequatur condemnatio, tex. eſt no. in l. ſi rem, §. ſi. ff. de pign. ac. pen. quē ita dixit Ale. in l. exitus. ff. de acq. poſ. ubi plura allegat.

Iudex quando facit aliquid contra ius poteſt ei de facto reſiſti, ita per plura allegata tenuit Alex. in l. ſed eximendi. §. itē ſi quis, ff. ne quis, eum qui, & Alexand. in conſil. 145. incipiente, poſt reditum 2. uolumi. & Abb. in cap. ſi quando, de offic. deleg.

Iudicium factum cum procuratore falſo, ſeu non habente mandatum, licet ſit nullum in præiudicium domini, tamen valet in præiudicium ipſius procuratoris, ut teneatur ad intereſſe, & fiat executio contra eum. Ita dicit Alex. in l. Iulianus, ff. qui ſat. cog. in 2. colum. & idem Alex. in l. quarta, in princ. in ſecundo no. de re iud. per tex. in l. Plautius, & in lege, ſi procurator meus, ff. de procurator.

Iudex poteſt exceptionem repellere, ſi præſumat partem calumnioſe excipere, ita uoluit Abb. in capit. poſt electionem, in fine colum. extra de conceſ. preben. & Alex. in conſil. 65. primo uolu. & conſ. 41. 2. vol.

In promptu dicitur habere quis probationes, quando infra breues dilationes eas producturum ſe offert, non enim requiritur, quod eas ſecum portet, ſecundum Abb. in capit. literas, in 2. colum. de teſti. ſpo.

Iudex quando procedit contra abſentem, poteſt ſupplere in facto, perquirendo probationes in fauorem abſentis ex officio pro veritate, ut no. Bar. in authen. qui ſemel, C. quomo. & quando iudex, & Abb. in c. cauſam, in fin. colum. de dolo, & contu.

Ignorantia ſemper præſumitur, niſi probetur ſcientia, ita dixit Bal. in l. prima in fin. C. de tempo. ap. & Bal. in l. ſi tutor. C. de peri. tuto. & Abb. in c. ſæpe, in 4. colum. de teſti. ſpo. & Bar. in l. ſi cui. §. iiſdē, ff. de accuſa.

Iudex debet laborare ad veritatem indagandam. cap. iudicantem. 30. quæſt. quinta, & lege vbicunque, ff. de inter. actio. & Abb. in capitul. licet 7. nota. de probat.

Iudex non poteſt accipere pecuniam a reo, quem abſoluit, eo quia de eius innocentia conſtitit, ſecundum Ale. in conſi. 11. uerſi. circa ſextum 1. uol.

Iudex, qui tenetur decidere aliquam cauſam, uel committere infra certum tempus, ſemper intelligitur, ſcilicet ſi fuerit a partibus requiſitus, alias partes ſibi præiudicant, ſecundum Alexand. in conſilio 1. ſecunda, & tertia. colum. 1. volum.

Inhibitoria ſuper appellatione friuola non ualet, Spec. in titu. de appellat. §. de officio, uerſi. ſed quæritur. Feli. in cap. dilectus, el ſecundo, colum. penult. de reſcript. ubi dicit, quod iudex ante quam inhibeat, debet adhibere cognitionem cauſæ. An appellatio ſit interpoſita ex legitima, item inhibitio parte non citata, non ualet, Alexand. in conſilio, 91. columna penultima, in ſecundo uolumi. Fran. de Aret. in conſilio 10. colum. pen.

Ale. in l. titia, in fi. ff. ſolut. matrimo. text. & ibi Gemin. In capitulo Romana. §. ſi uero, & §. ſi autem, de appella. libro ſexto.

L

LEgatum libertatis, & ad pias cauſas æquiparantur, ut habetur per Bal. in l. proximo. §. ſi ff. de his quæ in teſta. delen. & ibi uide Ale. in addi.

Legatum mulieri, cum hoc pacto, ut monaſterium ingrediatur, acquirit ipſa mulier, etiam ſi nubat, & conditionem non implet, ut not. Alexan. in auth. cui relictum. in addit. ad Bar. C. de indic. uid. tol. nam conditio quæ impedit matrimonium, habetur pro non ſcripta. l. cum tale. §. Meuius. ff. de condit. & de. Hoc tamen intelligas procedere in uirgine, nam in uidua eſſet ſeruanda talis conditio, quia in ea non habet locum ille titulus, ut eſt tex. in d. authen. cui relictum, adde Bar. in conſi. 184.

Legatum factum hæredi à ſemetipſo ualet, quia non poteſt eſſe idem debitor, & creditor, text. eſt in l. legatum. §. 1. ff. de leg. 1.

Lex licet generaliter loquatur, denegando alicui omne beneficium, tamen intelligitur de ordinario, non autem de extraordinario, unde non comprehendit reſtitutionem in integrum, ut eſt gloſſ. no. in l. poſtquam liti, in uerſi. nulla ratio. C. de pac. de quo uide Franc. de Cur. in Rep. l. admonendi, in 22. column. de iure iuran.

Legatum factum a marito uxori, donec honeſte, & caſte uixerit, ſi uxor tranſit ad ſecunda uota, perdit illud, ita notã. ter dixit Bald. in l. fin. Co. de indic. ui. tol. & Ange. & Alexa. in l. mulier. §. cum proponeretur ff. ad Trebel. licet Bar. ibi contrarium tenuerit, & male. Et eſt ratio ſecundum Bald. & Ale. in locis præallegatis, quia anima mariti multum contriſtatur de muliere tranſeunte ad ſecunda uota, unde non uidetur de hoc cogitaſſe maritus, & ſic non dicitur caſte uiuere. Idem dicas, ſi legatum fieret mulieri a filio ſub eadẽ conditione, ut dicit Ange. & Ale. in d. §. proponeretur. Et ratio eſt, quia filii primi matrimonii afficiuntur iniuria ꝓpter ſecundum. Secus autem eſt in extraneo, uel in quocunque alio legante mulieri præter maritum, & filios, quia tunc tranſeundo ad ſecũda uota, non amittit legatum, niſi in duobus caſibus, ſcilicet, quando mulier accepiſſet uirum ſibi diſparem, propter quod fecerit iniuriam toti cognationi ſuæ, & ſic per conſequẽs teſtatori, qui ſibi legauit, ut dicit ibidem Alex. referendo Angelum, proprius caſus eſt quando mulier tranſiret ad tertia uota, nam tunc non dicitur caſte uiuere. Ita ſingulariter dixit Angel. in §. hoc de eo. in auth. quo oportet epi.

Legatum factum pro anima dicitur ad pias cauſa, ita not. gl. & Bart. in l. ſi quis Titio. ff. de leg. 1. & Bar. in l. paterfilium. §. Tuſculanus. ff. de leg. 3. & Abb. in ca. relatum, lo primo, & in c. requiſiſti. extra de teſtam. & Specu. in titulo de inſtrum. edi. §. nunc uero, in uerſi. & ſcias quod inter relicta ad pias cãs, & de hoc uide Bar. in l. habeat. Co. de Sacroſan. Eccle. in ult. colum. in fin. Quod tamen intelligas uerum, quando relinqueretur pauperi, uel eccleſiæ, nam ſi diuiti licet fuiſſet dictum pro anima, non tamen eſſet ad pias cauſas, arg. eorum quæ uoluit Ale. in l. diuus, & l. hæreditatum. ff. ad leg. falc. ubi dicit quod licet alias relictũ ꝓ alimentis dicatur ac pias cauſa, ut not. gloſſ. & Bart. in lege, ſi cui annuum. ff. de an. leg. tamen hoc habet locum, quando fit pauperi. Idem quod ſupra dixi, tenet Bartolo. in authent. Sed in ea. C. ad leg. Falc. & Io. An. in addi. Spec. in d. uerſi. in addit. in uerſicul. legatur. Sicut diximus etiam in dote, quæ licet dicatur cauſa pia, ut lege, cum te. §. ſi militem. ff. de conditio. indo. tamen hoc debet intelligi, quando datur mulieri pauperi, ſecus diuiti, ita not. Alexand. in d. §. ſi militer, & Bald. nouellus, in tractatu dotium, in ſexta part. in 40. priuilegio, ubi ita intelligit glo. in lege, talis. ff. de iure dotium, quæ dicit, quod de legato dotis detrahitur falcidia, quod eſt contra legata ad pias cauſas, ut C. ad leg. falcid. authent. ſimiliter, nam illa gloſ. debet intelligi, de dote mulieris diuitis, & de his omnibus, & pluribus uide plene per Ber-

thachinum in repertorio, ſic ad pias cauſas eſt text. in cap. licet, in fin. de ſepul. lib. 6.

Legitima nunquam debetur filio, niſi patre mortuo, præmatura enim dicitur quæſtio de legitima, uiuente eo, de cuius hæreditate tractatur. leg. 11. §. ſi impuberi. ff. de collat. bono. & lege ſecunda §. interdum. ff. de vulgar. & pupil.

Legatum an compenſetur cum debito, ſic diſtingue, aut ſumus in debito ex neceſſitate legali; aut ex neceſſitate hominis. primo caſu compenſatur cum debito, ut ſi eſt ſtatutum, quod marito prædecedente, uxor lucretur tertiam partem bonorum mariti, nam tunc, ſi maritus aliquid leget uxori, illud legatum compenſatur cum illo debito, ut C. unde uir, & ux. authentic. præterea. Eodem modo dicimus in legitima debita iure naturæ. Quod ſic probatur, legatum compenſatur cum dote, lege huiuſmodi. §. cul pa. et. ff. de legatis primo, quæ eſt debita ex neceſſitate legali, lege qui liberos. ff. de ritu. nupt.

Sed ipſus dos computatur, in legitima, lege quoniam nouella. Co. de inoffic. teſtam. ergo legatum quoque computatur in legitimam, quod probatur expreſſe in lege, quoniam in prioribus. Cod. de inoffic. teſtam. & not. gloſſ. in lege, illud. Co. de collatio. licet hoc hodie ſit correctum per §. illud quoque capitulum, in authent. ut cum de app. cogno. qui uult, quod illud tantum imputatur in legitimam, quod relinquit filio iure inſtitutionis, & ita dicit etiam gloſſ. ibi in uer. præterire, & notat glo. & Barto. in authe. nouiſſima. Cod. de inoffi. teſtam. non autem iure legati ſimplicis. Similiter dicimus in quarta trabellianica, cum qua compenſatur omne, quod peruenit ad hæredem ex aliquo iudicio teſtatoris, ut lege, in quartam. ff. ad leg. Falcid. Secus in quarta debita iure hæreditario, ut in falcidia, quia cum ea compenſatur tantum quod peruenit ad hæredem iure hæreditario, non autem iure legati, ut dicta lege, in quartam, & lege, id autem, & lege, quod autem. ff. ad. leg. falcid. Item fallit, quando debitum debetur ab alio quam ab eo, a quo eſt relictum legatum, licet ab eo cauſam habeat, ut extra de teſtam. capit. officii, ubi ſi legatur aliquid eccleſiæ ex quo epiſcopus debet habere quartam, ex diſpoſitione legali, ſi teſtator legauit tantum epiſcopo, quantum ualebat illa quarta, non uidetur feciſſe animo compenſandi, niſi hoc expreſſerit. Et eſt ratio, quia quartam non debebat epiſcopus conſequi a teſtatore, ſed ab eccleſia.

Secundo caſu principali, ſcilicet quando ſumus in debito ex neceſſitate hominis, & tunc in dubio non compenſatur vt lege, creditorem. ff. de legat. ſecundo, ſiue ſit debitum ex cauſa oneroſa, ſiue ex cauſa lucratiua, licet ſit contra in lege, Mæuius. §. duorum. ff. de legat. ſecundo, ubi duæ cauſæ lucratiuæ non poſſunt cõcurrere.

In eadem perſona, & in eadem re. Sed legatum eſt cauſa lucratiua, ut lege ſi hæreditatem. ff. manda. ergo & cæt. Sed dic, quod regula illius §. habet locum in eadem re. Secus in diuerſis, ut in ſummus, nam quando ex diuerſis ſcripturis duæ ſummæ debentur, in dubio præſumuntur diuerſæ ſummæ, licet ambæ debeantur ex cauſa lucratiua, lege, quinquaginta, digeſtis de probat. & lege plane. §. primo, digeſtis, de lega. primo, & ibi not. licet ſecus eſt in corpore, ut dicto. §. primo, & prob 11 tex. a contrario ſenſu, in §. ſi res aliena. inſtitut. de legat. Fallit etiam illa regula, quando prius legatarius conſequutus eſt æſtimationem, nam tunc poteſt petere rem, ſecus conuerſo, ſi prius rem conſecutus eſt, ut eſt gloſſ. in dicta lege, plane. §. 1.

Item illa regula habet locum directo, ſecus per obliquum, ut ſi rem legatam ſeruus meus conſecutus fuerit, potero petere æſtimationem, & ſic per obliquum conſequor, quod directo conſequi non poſſum. Iſte eſt caſus in leg. ſi ſeruus legatus. §. primo. ff. de leg. primo, & de iis uide Bartol. & Alexand. in lege, ſi cum dotem. §. ſi pater. digeſt. ſoluto matrimonio.

Legatũ ſub conditione, ante cõditionis euentum eſt pleno iure in dñio hæredis.

Lge-

l. generaliter. §. 1. ff. qui & a quibus, & l. 2. §. ſerui. ff. ad Silla. & l. poſt litem. ſecunda. ff. eo. ſecus in legato in diem, quia ſtatim efficitur legatarii, etiam ante diem, ut eſt glo. in l. non quemadmodum ff. de iud. & oritur actio etiam ante diem. leg. cum qui Kalendis. §. fin. ff. de uerbor. obligat. & ibi not. licet non detur executio actionis ante diem, l. cedere diem. ff. de uerb. ſign. quia male agit, qui ante diem agit. l. 1. in fin. ff. quando dies uſusfr. leg. ce.

Lex, ſciendum. ff. de uerb. ob. cum ſua materia, habet locum non ſolum in caſu, in quo de neceſſitate requiritur ſtipulatio, ad hoc, ut fideiuſſio teneat, ſed etiam ſi non requiritur, ut in cauſa dotis; nam fideiuſſio obligatus pro dote, non eſt neceſſe quod obligetur per ſtipulationem. l. ſi. & ibi Bal. C. ad Velle. & no. Alex. in l. 5. §. ſatis acceptio. ff. de uerb. obl. Vnde ſi inuenitur aliquem fideiuſſiſſe in cauſa dotis, intelligitur cū ſtipulatione, licet talis præſumptione nihil uideatur operari; tamen præſumitur, ut actus potentius corroboretur, ita per Ange. in dict. l. ſciendum. in repet. in tertia, col.

Libellus ineptus licèt poſſit repelli, puta propter ineptam actionem, ut not. Bar. & Alex. in l. 1. ff. de offi. aſſe. tamen. ſi refert ſe ad inſtrumētum ualidum per dictionem, prout, non poteſt repelli. ita ſingulariter Raſ. Cuma. in l. ſi ita ſtipulatus. §. Griſogonus. ff. de uerborum obligat.

Lex, in omnib. ff. de iud. an habeat locum non ſolum in bonæ fidei iudiciis, ſed etiam in ſtricti iuris, uide ſup. in uer. fideiuſſor an poſſit peti &c.

Legans ſeu promittens aliquid in genere, uidetur promittere neque optimā, neque peſſimam rem, ſed mediocrem. l. legato generaliter. ff. de leg. primo, & l. ſi quis argumentum. §. primo C. de dona. facit leg. qui lancem. ff de au. & ar. leg.

Litis conteſtatio facit actionem annalem perpetuatio. Vnde omnes actiones pœnales, quæ ad hæredem non tranſeunt, ut l. pœnales. ff. ad leg. Falc. & §. pœnales. inſti. de ac. & l. ſi non conuitii. C. de in iur. & l. ſi eum. §. qui in iuriarum. ff. ſi quis cau. ſeu quæ anno terminatur, ut l. primo. § fin. ff. ſi quis ius dic. non obtemp. & prælleg. ll. facta litis conteſtatione, cum teſtatore, efficiuntur perpetuæ, & ad hæredes tranſeunt, caſus eſt in leg. ordinata. ff. de libe. cau. & in leg. iniuriarum. in princip. ff. de iniuriis.

Libellus, in quo eſt erratum in nomine contractus, de quo ibi facta fuerat mentio, non per hoc uitiatur, ſed ut ſaluetur libellus, uerba improprianturs: unde ſi in contractu mutui concludatur hoc modo, peto mihi rem meam reſtitui, non uitiatur libellus. De quo uide Bar. & plene ibi per Iaſo. in l. ſed ſi poſſeſſori. §. item ſi iurauero. ff. de iureiurando, & Barto. in l. prima. §. inſulam. ff. de præ. uer. & Barto. in l. ſi olei. C. loca. & Alexand. in leg. ſecunda, in princip. ff. ſi certum petatur, & Bartol. in l. fin. Cod. de uſufructu, alias de uſu, & habitatione.

Ludens ad par & impar, ſi tenebat quinque aureos in manu, & ille, qui ſecum ludebat, dixit, par, uicit, qui par dixit, ſi in illis quinque aureis erat unus falſus, quia ille falſus aureus habetur pro non aureo, & ſic habetur, ac ſibi eſſent quatuor tantum aurei. Ita uoluit Ioan. And. in addi. Spe. in Rubrica, de falſis, & Alexand. in addi. ad Barto. in l. eleganter. §. qui reprobos. ff. de pigno. actio. & Alexan. in conſilio 104. primo uolumn. Sed ſi ille, qui tenebat aureos, ſciebat ibi eſſe aureum falſum, ſibi non proderit, ut ibidem dicunt præfati docto.

Limitatio ad l. fina. ff. de condict. ob cau. quod ubicunque tu das mihi ſeruum tuum, & ego dico, do tibi decem nomine pretii, per hæc uerba, nomine pretii, eſſet emptio, non autem contractus innominatus. Ita uoluit Guil de Cun. in leg. ſecunda, in princip. quem refert ibi Alex. in ſecunda column. ff. ſi certum pet.

Libellus, in quo intentatur actio, quæ poteſt ſe referre ad generalem, & ſpecialem, in dubio uidetur continere ſpecialem. ita notat Bartol. in leg. hoc

legatus ff. de leg. 3. ubi ponit exemplum in certi condictione.

Libellus continens actionem ciuilem & criminalem ſimul intentatam, an, & quando procedat. vide ſup. In uer. actio criminalis &c.

Legatum factum ſub modo dicitur, quando fit per hanc dictionem, ut, ut lego tibi fundum, ut facias mihi monumentum, ut l. quibus diebus. §. Termilius ff. de condi. & demonſt. Et hoc legatum differt a conditionali in duobus, quia illud fit per dictionem, ſi, ſecundo, quia legatarius poteſt petere legatum ſub modo præſtita cautione de adimplendo modum. Quod ſecus eſt in legato ſub conditione, ut eſt glo. in d. §. Fermilius. & l. demonſtratio. §. quod autem in fin. & ibi glo. eo. tit.

Legatum ſub cauſa eſt, quando fit per uerbum, quia, & differt a conditionali, uel ſub modo in hoc, quia cauſa apponitur per tempus præſens uel præterium; ſed modus, uel conditio apponitur per futurum, ut, lego tibi fundum, q a negotia mihi curaſti, ut not. Bartol. in d. §. quod autem, & hæc cauſa ſiue uera ſiue falſa ſit, non impedit legatum: immo ſtatim peti poteſt, ut d. l. demonſtratio, & d. § quod autem. Eodem modo dicimus de demonſtratione, ut ſi dico, lego fundum, quem a Sempronio emi, nam ualet legatum, etiam ſi falſa ſit demonſtratio, ut per Barto. in d. l. demonſtratio. An autem falſa cauſa uitiat contractum, uide Bart. in d §. quod autem, & doctor. in l. ſi diuortio. ff. de uerb. ob. & in l damus. ff. de cond. inde. An autem falſa cauſa uitiat ſententiam, uide Barto. in l qui teſtamento, ff. de excuſ. tu. & Bart. in l. ſi is ad quem. ff. de acq. hær. In dubio tamen legatum ſemper præſumitur ſub modo, ut inf. promitto nu.

Legatum in dubio, quando non apparet, an ſit ſub modo, an ſub cauſa, an uero ſub conditione, uel demonſtratione, ſemper præſumitur ſub modo, ut ſi diceremus, lego tibi fundum, & uolo, quod des Sempronio decem. Ita uoluit ſingulariter Bar. in l. cum mora, in princ. C. de tranſac. Ex quo reſultat illa utilitas, de qua dixi ſupra in uerb. legatum ſub modo & c. ſcilicet, quod poteſt peti præſtita cautione de adimplendo quæ cautio ſi poſtea non ſortitur effectum, quia modus non adimpletur, legatum poteſt reuocari, ut uoluit Bart. in l. quibus dieb. §. Termilius. ff. de cond. & demon.

Legatum liberationis factæ debitori, an extendatur ad dolo adminiſtrata: dic, aut teſtator ſimpliciter dixit, lego debitori meo liberationem, & tunc non cenſetur remiſſus dolus. l. Aurelio §. fi. ff. de libe. lega. Aut dixit, damno hæredem meum, quod omnem actionem debitori remittat, & quod nihil poſſit ab eo petere, & tunc, ſi quærimus de dolo præterito, & uidetur remiſſus, ut l. ſi quis rationes. ff. de libe. lega. Aut de futuro, & nullo modo uidetur remiſſus, l. quidam decedens. ff. de admi. tu. in prin. Et ratio eſt, quia pactum, per quod datur materia delinquendi, non ualet. l. ſi unus. §. illud. ff. de pact. & leg. conuenire. ff. de pact. do. ita not plene Barto. in dicta leg. Aurelio. §. fin.

Libellus an poſſit concludere præſumptiue: dic, aut in libello narratur factum alienum, & tunc poteſt, ut l. omnes. §. Lucius. ff. quæ in frau. cre. ubi ſufficit, quod in libello quis dicat, Titium alienaſſe bona ſua, & licet non dicat in fraudem creditorum, tamen ex illa narratione facti hoc præſumitur. ar. l. ſi ex plagiis. §. in cliuo. ff. ad legem Aquiliam. Aut in libello narratur factum proprium, & tunc non ſufficit concludere præſumptiue, niſi factum illud probetur. l. e. ſi adulterium cum inceſtu. §. idē Pollioni. ff. de adul. & unde de his Bart. in l. cum quid. circa fin. ff. ſi cer. pet.

Libellus debet edi reo ob eam cauſam, ut reus uiſa actione deliberet, an uelit cedere uel contendere, ut leg. 1. ff de eden. & ad hanc deliberationem ſolet dari reo ſpatium xx dierum. auth. offeratur C. de lit. conte.

Lanio an poſſit expellere aliquem uolentem a ſe carnes emere, uide in uer. obligatus ad rem reſtituendam, &c.

Limitationem pulchram ad l. qui reſtituere. ff. de rei uendi. uide infra, ibidem, ſcilicet in uerb. obligatus ad rerum reſtituendam &c.

Legato

Legato uſufructu a teſtatore Titio, & Sempronio, vt alternis annis fruantur, quis prius debeat incipere ad fruendum in dubio: dic, quod ille qui prius nominatus eſt in teſtamento, ſcilicet Titius, ut eſt text. not. in leg. quotiens, ff. de uſufructu.

Legatum dotis factum a patre filiæ impuberi, differtur in tempus, quo erit nubilis ætatis, & ſic in tempus matrimonii. Vnde ſtatim peti non poteſt. ita not. Bart. in l. Titio centum §. Titio genero. in 2. col. ff. de cond. & demon.

Lacerans inſtrumentum alicuius, an teneatur ſibi ad intereſſe. Vide ſup. in ue. faciens fugere debitorem &c.

Legatarius occupans legatum propria authoritate, & non capiens illud de manu hæredis, amittit legatum, & ſic cadit a iure ſuo. text. eſt in l. non eſt dubiũ. Co. de lega. Quod intelligas procedere, ſi cum uitio occupauerit, ideſt ſi occupauerit poſt aditam hæreditatem, ſecundum Bart. in d. l. non eſt dubium, & in l. prima in princ. ff. quorum lega. ſecus ſi ante aditam hæreditatem, & ſic ſi occupauerit rem uacantem, quia licet teneatur hæredi ad reſtitutionem per interdictum, quorum lega. tamen adhuc habet actionem contra hæredem, ut d. l. 1. in princ. & ibi plene per Bar. & de prædictis uide unũ conſi. Benedicti Capræ in conſi. tertio, in fin. col.

Legatarius moriens ante aditam hęreditatem, transmittit legatum ad hæredẽ. l. ſi Titio. §. 1. ibi eſt optimus tex. ff. quan. di. leg. ce.

Legatum factum eccleſiæ, ſi non apparet, cui eccleſiæ, in dubio intelligitur de eccleſia, in qua teſtator erat parochianus. Ita uoluit Bart. in l. quæ conditio. §. cum ita. ff. de condi. & dem. & ibi uide Alexan. referentem Bald. & Imo. in l. ſi domus, in princ. ff. de leg. 1. qui dicunt quod legatum factum monaſterio, non expreſſo, de quo, in dubio intelligitur de monaſterio fœminarum, non uirorum, ita tenet Bald. in l. cum multæ. Cod. de dona. ante nup.

Legato fundo uni, ſi poſtea legetur uſusfructus eiuſdem alteri, uterque legatarius concurrit in uſufructu. text. eſt not. in l. ſi al. i. ff. de uſufr. le.

Legatum factum eccleſiis alicuius ciuitatis, intelligitur de eccleſiis cõſtructis tempore teſtamenti, non ergo extenditur ad eccleſias conſtructas poſt teſtamẽtum factum. ita tenet Alexa. in l. qui filiab. in prin. ff. de leg. 1. ar. tex. in cle. literas. de reſcriptis.

Legato facto de aliquo fundo, ſi teſtator uſus fuerit his uerbis, & ſi fundus ualet minus centum aureis, uolo, quod reliquum ſuppleatur ab hærede legatario, ſi poſtea fundus reperitur ualere plus quam cẽtum aureis, an legatarius debet totum habere. Dic, quod ſic. Ita uoluit Alexa. in l. legata inutiliter. ff. de l. primo. per illum text. ſcilicet, quia inducta ad augmẽtum, non debent operari diminutionem. leg. ſi mancipia. de fun. inſtr.

Legato uſufructu gregis, ſi unum corpus deficiat ex grege, extinguitur uſusfructus. l. ſi. ff. qui. mo. uſufr. amit. ſecus ſi legetur uſusfructus equorum ſiue ouium, quia tunc ſi unum corpus remanet, in eo reſidet uſusfructus. tex. eſt not. in leg. quid tamen. §. ſi. eo. titu. Item ſecus in legato proprietatis gregis, quia ualet legatum, etiam in uno animali. le. ſi grege. ff. de leg. 1.

Legitima ſeu ſupplementum ipſius debetur filio ex propria ſubſtantia patris, adeo quod dicebat ſingulariter Bar. in l. ſuus quoque. in prin. in ſi. illius prin. quod ſi pater inſtituerit filium in certa pecuniæ quantitate pro ſua legitima, quod filius poſt dicere, uolo pecunia, ſed uolo tãtum de rebus patris, per l. ſcimus. §. repletionem. C. de inoff. teſt.

Legatum ſub falſa demonſtratione licet regulariter non uitietur, ut leg. demõſtratio. & l. cum tale. §. fin. ff de condit. & dem. tamen hoc debet limitari procedere, quando res, ſeu quantitas legata eſt expreſſa, & apparet de qua re teſtator ſenſerit, ut dict. l. demonſtratio. ſecus eſt, quando quantitas non exprimitur, ut ſi lego tibi id, quod Titius mihi debet, nã ſi Titius nihil mihi debet, non ualet legatum, ut leg. ſi ſic. §. 1. ff. de leg. primo, & leg. legani. §. fin. ff. de libe. lega. ſecus ſi lego decem, quæ mihi Titius debet, quia tunc ualet, ut dicto. §. fin. & hæc adde ad

ea,

ea,quæ dixi ſupra in uerſicu.legatum ſub cauſa &c.

Locatio alicuius domus,in dubio præſumitur facta ad eum uſum,quo conductor uerbatur in arte ſua;unde qui locat domum alicui fabro,præſumitur hoc tacite concedere & ad hoc locare.ſ.ut ibi ille faber habeat exercere artem ſuam. ita dicit glo no in cap.1. in uerb. ad fænus. de uſur.lib.6.

Legitima debetur filio, deducto ære alieno.ita no. *Bart.* in l.hæreditarium,ff. de bo.aucto.iud.poſ.& ratio eſt, quia legitima appellatur quarta pars bonorum. l.cum quæritur,C.de inoff.teſta.quæ bona intelliguntur, deducto ære alieno, l. ſubſignatum,§ bona,ff.de uerbo.ſign.& l.mulier bona, ff. de iure dot.& uide ad hoc,quæ dixi ſup.in verb.cautelam,quomodo pater &c.

Legata domo cum omnibus, quæ ibi ſunt,non ueniunt Chirografa, & inſtrumenta,ſeu nomina debitorum. l. uxoré, §.legauerat,ff.de leg.3. Item non ueniũt res ſeu merces uenales,ut eſt not.in l. generali §.vuxori,ff.de vſufru.lega. Eodem modo & iſta non ueniunt in tacita hypotheca,ſicut nec pecunia, quæ ſemper præſumitur uenalis ſeu alienabilis,ut dict.§. uxori.& d.§.legauerat.ita plene not. Iaſ. in §.item ſeruiana.in ſexta colum. inſti. de act.

Legatum fundi ad vſum, an intelligatur factum etiam quo ad proprietatem. Dic,quod ſic.ita dixit Bar. per illum tex. in l.donationes, §. ſpecies. ff.de dona.Et idem ſi dico,dono ad utendum. ita tenet *Bald.*in l.1. poſt princ.C.de fruct.& lit.ex pen. Idem eſt, ſi fuerit factum legatum ſiue donatio ad alimenta, quia cenſetur translatum dominium.ita no.*Bartol.* in l.cum hi,§.ſi uni,& ibi plene per Iaſ.ff.de tranſac.& *Barto.*in l.4. ff. de alimentis,& cib.lega.& tale dominium tranſit etiam ad hæredes,vt eſt communis opi. docto. maxime Iaſ.in dicto §.ſi uni Scias tamẽ, quod ſi teſtator legat vxori uſumfructũ fundi,quod non poſſit fundum alienare, videtur ei legaſſe proprietatem.ita *Bal.*in l proculus,ff.de vſufr.& *Alex.*in l.ſi conſtante,ff.ſol.mat.

Legatum factum,& dandum ad arbitrium tertij per verba denotantia arbitrium boni viri,ſi non eſt dictum,cui detur,debet dari in dubio ad pias cauſas.ſecus ſi eſt poſitum in liberam uoluntatẽ alicuius.ita no. Alexan.in l. captatorias. in 3.colum.C.de teſtam.mili.ubi allegat Bar.in l.1.C.de ſacroſan.eccl. & eſt text. in c.cum tibi.ext.de teſta.

Legatum factum hoc modo,relinquo illud, quod eſt ſcriptum in tali cedula, quam tenet Titius,an ualeat.vide Bar.in l.ſi ita.ff.de cond.& demon.& Bald. in l. captatorias,C.de mili.teſta.

Legatum factum hoc modo,lego Titio id,quod ſibi debeo,de quo uolo ſtare dicto ſuo,an valeat.uide *Bar.*in conſ.168 *Incipiente*, quidam habens bona communia. Vbi tenet quod non,in ſi.ex eo quia legatum eſſet captatorium.per l.captatoriæ,ff.de lega.primo, & l.captatorias,C.de teſta.mili.Fallit in dote, quando dos legatur,ut ipſe dicit.& idem Bart. in l.Theopompus,ff. de dote prælega.de ueritate tamen iſtorum,uide Alex. plene in conſil.47.primo uolum. Quid autem eſſet in contractu,uide Bart.in l.fin. ff.de præto.ſtip. vbi concludit,quod minime contractus huiuſmodi,ſiue promiſſio valet,antequam creditor arbitretur, unde poteſt ante promiſſio reuocari;ſecus autem poſt quam declarauit. An autem in caſu,quo valeret talis actus,ille,qui debet arbitrari,teneatur iurare,vide Bar. in d.l. Theopompus.& de prædictis uide Imo. in c.cum tibi.in 13.colum.ext.de teſta.q tenet opi.Bar.

Litem conteſtari, an poſſit quis compelli,uide *Bartol.* tenentem,quod non,in authen.qui ſemel.circa fin.C.quo.& quando iud. ſed remedium eſt, ut ipſe dicit, quod ſi reus non vult conteſtari litem, mittatur actor in poſſeſſionem ex primo decreto,& idem tenuit Abb.in c. pen.in fi.ext.de iur.calum.contrarium tenet Alex.in l ſi finita,§. Iulianus,in 10.col.ff.de dam.infect.

Liber rationum mercatoris connumeratur inter publicas ſcripturas, adeo quod facit plenam fidem contra eum, ſicut inſtrumentum;nam cenſetur ſemper de uoluntate utriuſque partis factus. Ita uoluit *Bald.* in Rubrica,C.de conſt.

pecu.

pecu. in 3. col. & uide infra, liber ratio. num, &c.

Legatum factum ſub conditione, ſi non ſtat per legatarium, quo minus conditio impleatur: an debetur, diſtingui ex mente *Bar.* & doct. in l. prima. C. de inſt. & ſub. quod. aut eſt conditio cauſalis, uel poteſtatiua, uel mixta: primo caſu, quomodocunque deficiat conditio legatum non debetur. ita uoluit Bart. in d. l. prima. per tex. in § ſin autem ſub conditione. C. de cadu. tol. Secũdo caſu. ſ. quando eſt poteſtatiua, & tunc indiſtinctè, ſi non ſtat per eum, ſemper legatum debetur; puta ſi cauſaliter conditio deficit. l. quæ ſub conditione. §. quotiens. ff. de cõdi. inſti. Sed ſi conditio deficeret per alium: puta quia ſeruus, quem fuit rogatus quis manumittere cauſa conditionis implendę, fuit occiſus a tertio, tũc, ſi iuſte, legatum debetur, l. Titius. ff. de con di. & dem. Si uero iniuſte, tunc, aũt occiſor eſt ſoluendo. & ipſe tenetur ad precium legati. l. inde Neratius. §. idem Iulianus. ff. ad le. Aquil. Si uero non eſt ſoluendo, tũc legatum ſibi debetur in ſubſidium. l. fi. ff. de eo, per quem factum erit. Iſtud tamen, quod dixi, fallit, quãdo legatarius fuiſſet in mora: quia tunc, ſi ſeruus moritur, amittit legatum, l. pe. ff. de cond. & dem. & no. glo. in d. l. prima. Tertio caſu, quando conditio eſt mixta, tunc, aut eſt mixta ex parte legatarii, & alterius, aut ex parte legatarii, & fortunæ; primo caſu, ut ſi deberis Sempronio decem, ubi ſi nupſeris Titio, tunc ſi conditio deficit caſualiter, legatum nõ debetur. l. legatum. C. de condi. inſer. & l. in teſtamento in ſecunda. ff. de condi. & demon. Idem ſi deficit facto legatarii, ut dicta l. 1. & l. ſecunda, eod. tit. de inſti. & ſub. Si uero deficit facto eius, in cuius perſona eſt adimplenda, tunc habetur pro impleta. l. in iure ciuili, ff. de cõdition. & demonſtratione. & l. Titio centum. §. fin. eo. titu. & d. l. in teſtamento. & l. tertia. ff. de condi. inſti. Prædicta tamen non habent locum in modo mixto: nam ſi modus deficit caſu, adhuc debetur legatum. l. ſi Titio pecunia ff. de legat. primo. & no. Bar. & glo. in dicta l. 1. Secundo caſu, puta, quia ſi iueris in Alexandriam, non poterit eſſe, quod propter hyemem non poſſis ire, & tunc indiſtincte, ſi deficit, uiciat legatum. ita dicit *Bald.* in dicta l. prima. C. de inſti. & ſub. in ſecunda columna, ubi æquiparat eam caſuali.

Legatum factum in minus ſollemni uoluntate, poteſt retineri per legatariũ, ſi illud poſſidebat, quia ex tali uoluntate oritur obligatio naturalis. ita uoluit *Bar.* in l. nemo poteſt. ff. de leg. primo, quem ibi ſequitur Alex. in ſexta col. per tex. in l. militis codicillis. §. ueteranus. ff. de teſtam. mili. Limitat tamen illud Alexan. ibidem procedere in legato tantum: Secus in hæreditate, facit quod no. gloſſ. & ibi per Alexan. in l. ſi ita ſcriptum. ff. de leg. primo.

Lex generaliter excludens omne remedium, intelligitur de ordinario, quod competit de iure communi, non autem de extraordinario, ſeu competenti de iure ſpeciali. gloſſ. eſt no. in l. poſtquam lites in gl. fi. C. de pac. & ibi pleno per Iaſ. & no. Fran. de *Cur.* in repe. l. admonẽdi. 22. col. ff. de iureiur.

Legitima an poſſit tolli per ſtatutum, dic, quod non in totum, bene tamen poteſt minui. ita no. *Bald.* in l. maximum uitium in pen. colu. *C.* de libe. præ. & idem Bald. in l. ſancimus. Co. de nup. & examinat plene Alexand. in l. Gallus. §. & quid ſi tantum, in ſexta, & ſeptima columna. ff. de libe. & poſt. & not. Barto. in l. Titio centum. §. Titio genero. ff. de conditio. & demon.

Laudamentum in materia feudali eſt quædam ſententia, per quam iudicatur, uaſallum feudo priuari debere ob aliquam culpam, quod alio uocabulo appellatur exguardum. ita declarat And. de Iſer. in cap. primo. §. ille tamen. de contr. feu. apud pares. *Et* loquitur tex. in c. ſancimus, quo tempore mil. & iſta ſententia fertur per pares, id eſt per alios confeudatarios habentes feudum ab eodem domino, ut eſt tex. & ibi Bal. in cap. primo, in prin. ſi de inue. inter do. & Val. lis oriatur.

Legatũ factũ uxori, donec honeſte, & in uiduitate vixerit, poſt mortẽ fuit grauata de reſtituẽdo illud Titio, an dẽat, eſt ipſi

ca

ea uiua, ſit tranſit ad ſecunda uota; Dic. quod ſic dictum fuit ſingulare. Ioan. Ang. ia addi. Spe. in Rubrica, de ſecum. nupt. quem ſequitur Alex. in l. Gallus. §. & quid ſi tantum. in quarta col. de lib. & poſth.

Legata facta in codicillis petuntur uti li actione ex teſtamento, ut eſt glo. in l. 1. in glo. fin. ff. de teſta. & gloſ. in l. ſecunda, in uer. perſonaler. Co. commu. de lega. & no. Alex. in auth. ex cauſa. in 6. colu. de liber. præte.

Legatum factum uxori per maritum de dote, an debeat probari per uxorem, ſ. dotem fuiſſe marito conſignatam; dic, quod ſi maritus expreſſit quantitatem, puta, quia dixit, lego centum uxori meę, quæ mihi dedit in dotem, & tunc non eſt neceſſe, quod probetur, ſed uxor poteſt petere legatum: text. eſt in l. ſi non deſignata. & l. fin. Cod. de fal. cau. adie. lega. Idem eſſet ſi non expreſſiſſet uoce, ſed per relationem ad aliquam ſcripturam, ut lego dotem quæ continetur in tali inſtrumento, ut d. l. fi. & facit, quod uoluit Bar. in l. ſi ita. ff. de condi. & dem. & not. Ang. de Aretin. §. ſed ſi uxori in ti. de lega. Si uero quantitatem non expreſſit, ſed tantum dixit, lego dotem uxori meæ, tunc legatum non debetur, niſi probetur dotem marito fuiſſe conſignatam, ut d. §. ſed ſi uxori. & d. leg. ſi non deſignata, & d. l. fi. facit text. in l. ſi prior. ff. ſol. matri. Sed ſi maritus legat dotem, quæ uere non fuit ſoluta, ſed tantum promiſſa, tunc tantum liberationem legare uidetur, & nihil plus, etiam ſi quantitatem expreſſit. ita dixit Ang. de Are. in d. §. ſed ſi uxori. in fi. per tex. in l. prima. §. ſed & ſi dotem. ff. de dote præle. Et ad prædicta facit tex. in l. creditori. & in l. ſi ſic. ff. de leg. 1.

Legitima, quæ hodie debet relinqui filio inſtitutionis titulo, ut in §. aliud quoque capitulum, in authent. ut cum de app. cog. non poteſt relinqui titulo fideicommiſſi uniuerſalis. Immo etiam tunc diceretur præteritus filius: ita no. Bart. in §. inordinatum. in authe. de hæred. & fal. & in dicto §. aliud. in fina. uerbis. & Bald. in leg. ſcimus. §. cum autem. C. de inoffic. teſtam.

Lex generaliter loquens in caſu alias iam conceſſo de iure communi, non recipit reſtrictionem de habilitate. ita dixit Alex. in l. 1. in antepen. colu. ff. de offic. eius. per tex. in leg. 1. §. enunciatio. cum ibi no. ff. de ope. no. nun. in uer. omnibus diebus. & ita ſingulariter limitatur regula, quæ ſe habet, quod lex uel ſtatutum generaliter loquens, reſtringitur de habilitate l. ut gradatim. §. & ſi lege. ff. de mu. & ho. & l. qui autem. §. fi. iuncta gl. in uerſi. quibuſcunque. ff. de conſt. pecu.

Lex habens plures lecturas non debet allegari, ut ex ea ſumatur fundamentum. ita dixit Alex. in l. diem functo. in tertia col. ff. de off. aſſe. per ea, quæ uoluit Bart. in l. in ambiguo, ff. de reb. dub.

Locatio facta quandiu uult dominus, per mortem reuocatur, quia tunc præſumitur nolle. l. 4. ff. loca. ſecus, ſi quandiu duxerit reuocandam, c. ſi delegatus. de off. del. li. 6. de qua materia uide in l. centeſimis. §. fi. de uerb. ob.

Lex in dubio ſemper cenſetur diſpoſita, ſeu condita pro futuris negotiis, non autem pro præteritis, & idem etiam in ſtatuto. ita dixit Ab. per illum tex. in c. fi. in 3. no. ext. de conſt.

Liber rationum mercatoris, continens plura capitula, probat contra eum, & non pro eo. ita dixit Bartol. in l. admonendi. ff. de iureiur. & in le. nuda ratio. ff. de dona. Ex quo dicebat *Bart.* in l. Aurelius. §. idem quæſiuit. ff. de libe. leg. quem ſequitur Ab. in c. bonæ, el 2. extra de po. ſtu. præla. pe. col. & Abb. in c. 2. 7. colum. extra de fide inſtru. quod aduerſarius poteſt acceptare illud capitulum, quod facit pro ſe, & contra ſcribentem, & repudiare illud, quod facit pro ſcribente, quando capitula eſſent ſeparata, ſecus ſi connexa. Hoc tamen ſingulariter limitabat Bal. in l. 1. in tertia col. C. de confeſ. quem ſequitur Abb. in d. c. bonæ in fi. colu. non procedere in modica quantitate, quia tunc ſtatur libro, etiam pro ſcribente. ſecus in magna. ita debet intelligi l. rationes, & l. exemplo. C. de prob. & l. quædam. §. nummularios. ff. de eden. & quæ ſit magna, & quæ parua quantitas, relinquit hoc arbitrio iudicis.

Lis habetur pro conteſtata eo ipſo, quod proceſſum eſt ad actum, qui ſolet fieri poſt

poſt litem conteſta. glo. eſt no. in cap. 1. in uer. abſentia. de elect. libro 6. per quam ita dixit Abb. in capit. præterea. in fin. de dilatio.

M.

MVlier ſequitur forum uiri quo ad tria, primo, quod tenetur ſoluere collectas in domicilio uiri, non autem in loco ſuæ originis, l. fi. §. 1. ff. ad muni. niſi pro poſſeſſionibus, quas habet in loco ſuæ originis, ut dicit ibi gloſ. Secundo, quia debet conueniri in foro uiri. l. cum quædam puella, ff. de iur. om. iu. Tertio quo ad exactionem dotis, quam debet exigere in foro uiri, quia hoc eſt ſpeciale in dote, ut ibi uideatur celebratur contractus dotalis, ubi maritus habet domicilium, l. exigere. & ibi per Barto. ff. de iud. & ſic contra regula cõmunem, l. contraxiſſe. ff. de act. & oblig. Fallit tamen ſecũdum Alexa. in d. l. exigere. in add. ad Bar. quando mulier traheret uirum in domicilium ſuum, ut uoluit Bald. in rub. C. de priuil. dot.

2 Mandans ſatisfieri omnibus creditoribus ſuis, intelligitur mandaſſe de debitis efficacibus, non autem de his, pro quibus non competit actio. ita ſingulariter dixit Bar. in l. ſi is cui, §. Flauius. per illũ tex. ff. de ſolu. & Alex. in l. ſi creditori. ff. de leg. 1.

3 Monacus ſi fuerit hæres inſtitutus, & ei fuerit uulgariter ſubſtitutus Titius, an nolente monaco adire hæreditatem; admittatur monaſterium uel ſubſtitutus. Videtur, quod admittatur ſubſtitutus, nam monacus æquiparatur ſeruo potius, quam filio, quod probatur, quia quidquid acquirit, acquirit monaſterio, nec aliquid penes ſe retinere poteſt, ſicut ſeruus, ut no. glo. in l. cum hæredes, § fin. ff. de acq. poſſ. quod ſecus eſt in filio, quia non omne, quod acquirit, acquiritur patri, in l. cũ oportet. per totam l. C. de bo. quæ libe. ergo ſuccedit regula legis cum proponis, C. de hær. inſti. ubi ſeruo nolente adire, admittitur ſubſtitutus, non autem dominus. Preterea, ſi monachus æquiparetur filio, ſequeretur unum abſurdum, quia quemadmodum patre nolente præſtare conſenſum filio, filius poteſt per ſe adire. l. fi. §. ſin autem, C. de bon. quæ libe. ita etiam poſſet monacus, monaſterio non uolente conſentire, quod eſt falſum, & contra glo. in dicto § fina. & authent. ingreſſi, C. de ſacroſan. eccl. In contrarium tamen determinat Bart. quem communiter ſequuntur doct. in l. 1. in quarta colũ. ff. de vulg. & pup. Nec obſtat, quod dicit glo. in d. l. cum hæredes, §. ſi quia ibi non dicitur, quod æquiparetur ſeruo, ſed tantum, quod quicquid acquirit monacus, acquirit monaſterio, immo uidetur probare contrarium, quia dicit, monacum non poſſideri a monaſterio, ſicut dominus poſſidet ſeruum. Præterea patet, quia monacus non poteſt ſicut ſeruus, unde potius in hoc uidetur æquiparari filio. Pro concluſione tamen huius articuli uide Bal. in l. 1. C. qui admit. quem refert Alex. in d. l. 1. in 7. col. ff. de vulg. & pup. qui dicit, quotieſcunque eſt utile monaſterio, monacum æquiparari filio, tunc æquiparabitur filio, ut in hoc caſu. Si uero eſt utile, quod æquiparetur ſeruo, æquiparabitur, ut quando monaſterium nollet adire, quia tunc nec monacus, ſicut ſeruus & ita poteſt reſponderi ad contrarium proximè formatum. Eodem modo dicit do. Socinus in repe. l. primæ. in 17. colũ. ff. de uulg. & pup. quod ſi eſt utile monaſterio, monacum æquiparari infanti, tũc infanti æquiparabitur, quę utilitas poteſt eſſe illa, de qua in l. ſi infanti, C. de iure deli. ut ſi eſt inſtitutus infans, & mortuus fuerit ante aditam hæreditatem, pater poteſt hæreditatẽ adire, perinde, ac ſi fuiſſet uiuus filius eius. Secus autem ſi eſſet maior infante, quia tunc non tranſmitteretur hæreditas patri, quia lex prima, C. his qui ante aper. tab. habet locum tantum in deſcendentibus, non autem in aſcendentibus. & licet gloſ. in dict. l. prima dicat, quod habet locum etiam in aſcendentibus, tamen illud eſt uerum in ſuo hærede, allegat enim text. in l. apud hoſtes, C. de ſuis & legi. per quem declaratur optime iſta materia, ubi loquitur in ſuo, nam ex quo mortuo patre dominiũ hæreditatis ipſo iure continuatur in hæredem ſuum, l. in ſuis, ff. de libe. & poſt. ſi, mortua ibi filia, tranſmittit hæreditatẽ

etiam

etiam non aditam, ad matrem. Ad propoſitum ergo, cum lex, ſi infanti, ſit exorbitans a iure communi, ideo non debet extendi, l. ſi uero, §. de uiro, ff. ſolu. matri. Et propterea monacus æquipararetur infanti. quia alias ſi ei non æquipararetur, non tranſmitteret, ſi moreretur ante aditam hæreditatem.

Mixtum an contineatur ſub ſimplici, dic, aut ſumus in fauorabilibus, aut in odioſis: primo caſum, aut prouiſio eſt facta in utroque ſimplici, & cõtinetur mixtum, l. ſi ita, ff. de lib. & poſt. & l. clemens. ff. de hære. inſti. Aut prouiſio eſt facta in uno tantum ſimplici, & tunc, aut mixtũ adhæret potius illi ſimplici, cui erat facta prouiſio, & continetur mixtum, l. quæritur, ff. de ſta. ho. Aut neutri adhæret, ſed parem cauſam habet cum utroque ſimplici, & non continetur mixtum, l. hoc legatum, ff. de legatis tertio. Aut ſumus in odioſis, & tunc non comprehẽditur mixtum, l. tutorem, ff. de his qui. ut indig. Vnde ſi unum ſtatutum facit mentionem de ciuili iudicio, & aliud de criminali, non comprehenditur ſub eo iudicium mixtum, ut eſt, quando pœna applicatur pro parte fiſco, & pro parte parti. ita not. Alex. in Rub. C. de iudi. & doc. in l. 2. in prin. ff. de uerb. obl. & Iaſ. in §. omnium. inſt. de ac. per tex. in l. uim paſſam, §. præſcriptione. ff. de adul. Aliquando tamen etiam in caſu ſtricto ſub ſimplici continetur mixtum, ratione contrarietatis euitandæ, ut d. §. omnium, & d. l. 2. & ibi per Alex.

Mutus an poſſit donare inter uiuos, dic, aut eſt a natura, & non poteſt, aut per accidens, & poteſt, ut eſt tex. & gl. in l. qui id quod, § mutus, ff. de don.

Mutuo pecunia tradita, ſi eſt conuentum, quod non poſſit agi, niſi ex præcedenti, uel ſubſequenti ſtipulatione, ita demum talis conuentio eſt ſeruanda, ſi ſtipulatio ualeat, alias viciata ſtipulatione uiciabitur etiam illud tacitum, ſcilicet quod non poterat agi ex numeratione, & ſic poterit agi ex numeratione. ar. l. 3. §. fin. ff. de ſerui. ru. prædi. ita tenet Alexand. referendo Fulgo in l. certi condictio. §. quoniam, digeſt. ſi certum petat. imitando gloſſ. ibi per text. ſingularem in l. eum qui, §. te & Titium, ff. de uerbo. oblig.

Mandatum an finiatur morte mandantis, dic regulariter, quod ſic, re integra, lege, inter cauſas, in princip. ff. manda. & le. mandatum, C. eod. tit. & l. ſi quidem, C. de ac. & ob. & inſtitu. de manda. § recte. Fallit in inſtitore, in quo licet ſit mortuus inſtituens, non tamen ex ſola morte præſumitur reuocatum mandatum, lege ſi quis mancipiis, §. ſi impubes, ff. de inſt. ſed requiritur reuocatio expreſſa, uel mutatio ſtatus ipſius inſtitoris una cũ morte inſtituentis, ut not. Bar. in l. eius qui. in prima col. in fi. ff. ſi cert. pet. Fallit etiam, quando mandatum erat neceſſe omnino impleri per mandantem, ſi non fuiſſet mortuus, quia tunc morte non reuocatur l. fundi. §. item ſi amicus, ff. de acq. poſſeſ. & no. gl. in dicta leg. eius qui. in uer. nam & ſi tibi, &c. de pluribus aliis fallentiis, uide Bal. in d. l. mandatum. Quid autem ſi mandatarius non obſtante morte executus eſt mandatum, an ualet, quod actũ eſt? Dic, aut erat mandatum de exigendo, aut de ſoluendo. Primo caſu, aut erat bona fides, ideſt ignorantia mortis ex parte debitoris tantum, aut ex parte mandatarij tantum, primo caſu liberatur ſoluens ope exceptionis, l. cum quis, §. primo, digeſt. de ſolu. Secundo caſu non liberatur aliquo modo, ſcilicet ſi ſciẽdo mortem ſoluit, ut d. l. cum quis, in prin. Si uero bona fides erat ex parte utriuſque, tũc liberatur ipſo iure l. ſi quis ſeruo. digeſt. de ſolu. Secundo caſu principali, ſcilicet quando erat mandatum de ſoluendo, & tunc aut ſolutio erat facienda in ſpecie, aut in quantitate, primo caſu, ſiue ſpecies fuit tradita procuratori mandantis, ſiue procuratori eius, cui erat facienda ſolutio, reuocatur tale mandatum morte, & ſi fuerit data ei, cui ſoluenda erat, dominium non transfertur, ex eo quia dominium non erat tranſlatum in ipſum procuratorem, de hoc eſt text. in l. 2. § ſed ſi quis, ff. de donat. Secundo caſu quando erat in quantitate, & tunc, aut fuit dictũ, quod ſolueretur eadem, quæ fuit data mãdatario, & idem quod dixi in ſpecie, quia dominium non erat tranſlatum, aut nihil fuit dictum, & tunc, aut pecunia fuit

data

data procuratori mandantis,& tunc, ex quo dominium eſt tranſlatum in ipſum procuratorem, qñcunq. ſoluitur, ſemper tranſit dominium in accipientem,l.hoc iure, §.ſi quis dederit,ff de donat. Verum eſt differentia in hoc, quia ſi procurator ſcienter ſoluit,non habet recurſum contra hæredes mandantis, ſi uero ignoranter,habet recurſum,ut d.§.ſi quis dederit. & l.ſi præcedente,ff.manda. Aut pecunia fuit tradita procuratori eius, cui erat facienda ſolutio,&tunc,ex quo dominium non erat in ipſum tranſlatum, mãdatum reuocatur morte, & ex ſolutione facta poſt mortem nõ transfertur dominium. ita no. Alex.in d.l.eius qui,in 6.col. Item in iudiciis morte non reuocatur,l. nulla dubitatio.C.de procuratoribus.

Mutuum reconciliatur conſumptione ita demum,ſi conſumptio eſt minutatim facta,puta expendendo ſigillatim,alias ſi pecuniam, quam mihi mutuaſti,alii mutuo dedi, non dicitur adhuc conſumpta,quandiu eſt penes illum,ut ꝓbat tex.in l.non omnis.§.ſi pupillus,ff.ſi cer. pet.& Bar.in l.2.§.appellata.eod.ti.& ita debent intelligi omnes ll. loquentes, ꝙ mutuum reconciliatur conſumptione.

Mutuãs pecuniã in refectione domus, habet illam domum tacite obligatam,& præfertur ẽt anteriorib.creditorib. l.creditor,ff.ſi cer.pet.& l.1.ff.in qui.cau.pig. uel hypo.ta. contrahi. & leg. ſi uentri,§. diuus,ff.de priui.cre.ita eodem modo ille,qui mutuauit pecuniã pro emenda domo,ita uoluit Pa.de Caſt.in d.l.creditor. non tamen præfertur mulieri anteriori, ut in auth.de æqua.do.§.his conſequens. niſi mulier ſit poſterior.ut eſt gloſſ. & ibi Bar.in d.§.his conſequens.

Mulier ita demum poteſt renunciare Velleiano, ſi de hoc fuerit cerciorata, ut eſt gl.in l.fi.§.pen.ff.ad Velleia.alias non ualet renunciatio,ut no.Alex.poſt Bar.in d.§.pen.niſi renunciaſſet cum iuramẽto, nam tunc etiam ſine certioratione ualet renunciatio.ita tenet Bar.in l.ſciendum, in 3.col.& ibi etiam Alex.ff. de uerb ob. & idem Alex.in Rub.eod.tit.in 2.col. Et hoc dicitur eſſe de conſuetudine potius quam de iure communi,quod mulier certiorata poſſit renunciare,nam de iure nõ ualet talis renunciatio, quia tale beneficium eſt inductum propter fragilitatem ſexus,& lex præſumit,ꝙ eadem facultate qua mulier inducitur ad promittendum, inducatur etiam ad renunciandum.ita tenet Bar.in d.l.fin.§.pe.& Bar.in l.doli.in prin.ff.de noua.ſicut dicimus in minore, qui non poteſt renunciare beneficio reſtitutionis.quod eſt ſibi conceſſum propter fragilitatem ætatis,& lex præſumit idem quod dixi de muliere,l. ſi iudex,& ibi gl. ff.de minori,& d.l.doli,circa fi. niſi cum iuramento,ut in authen. ſacramenta. C. ſi aduer.uen. Tamen in muliere communis obſeruantia eſt,quod poſſit renunciare modo prędicto,ut not.Alex in d.l.doli,in prin.& Bar.in l.1.circa fi. ff.de fideiuſſ.ſ.cum certioratione,alias ad ignorata non extenderetur renuntiatio.l.mater. ff.de inoff teſt.& Bar.in d.l.ſciendum, in 2 colu.iux.hoc ponit unum ſingulare dictum Alex.in d.§. pen.ſ.quod ſi in inſtrumento reperiatur, quod talis mulier cerciorata renunciauit Velleiano,quod põt fieri interrogatorium notario,q̃d eſt velleianũ, quod ſi neſciat,mulier poteſt opponere Velleianum.per gl. in l.generali. C.de tabula.lib.10.quæ vult,q̃d notarius tenetur ſcire leges,quod an ſit uerum,uide plene Alex.in d.l.ſciendum,in 8.colu. ubi bene diſputat hoc.

Mulier generaliter renuncians omnibus beneficiis ſibi competentib.nõ uidetur renunciare Velleiano, quia ei renunciare non poſſet,niſi certioretur,ita tenet Ale.in l.ſciendum.ff.de uerb ob. ubi allegat. Ang.in l. qui iure militari,ff.de teſt. mil.ubi uoluit,quod licet ſit regula,quod ad hoc,ut quis poſſit in ſpecie renunciare,ſufficit, quod in genere cogitauerit de eo,cui uult renunciare,ut d.l.qui iure militari,tamen hoc fallit in muliere generaliter renunciante omnib.ſuis beneficiis, per rationem prædictam. Ex quo apparet male dixiſſe Bar.in l.ſi quis ſub conditione,in 5.col.ff.de teſt.tute. qui contrarium tenuit. Item licet renunciet Velleiano, habet beneficium nouæ conſtitutionis,per quod ipſo iure ſeruatur illæſa. ſ.p authen.ſi qua mulier.C. ad Velleia.ita dicit gl.& ibi clarius Bald.in l.1. C.ne uxor pro mari.

Mala electio eſt in culpa.l. vtique.§.fi. ff.de rei uendi.& l.fin.§.ſeruorum.ff.nau.cau.ſta. Hoc tamen debet intelligi reſpectu tertij.ut ſi elegi malum medicum,qui interficit ſeruum,quem emeram, ſi poſtea uolo ſeruum redhibere,uenditor poteſt mihi opponere, tu fuſti in culpa in eligendo malum medicum.l. quod ſi nolit.§.culpa ff de ædi.edict.ſecus autem reſpectu ipſius electi,quia bene poſſum agere contra eum, nec poteſt mihi opponere,non debuiſti me eligere, quia quilibet uidetur fateri ſe peritum in arte ſua, ut no. in l.2.ff.quod quiſque iuris, & in §.præterea.inſti.ad leg.Aquil. & l.illicitas.§.ſicuti,ff. de offic præſi.ita notat Alex. in l.cum quid in fina.ff.ſi cert.peta. & de materia prædicta uide Abb.in c.1.ext.de reſt.ſpo.

Mulier,quæ propter reuerentiam mariti ſeu uerecundiam aliquid conſentit, ſeu confitetur in ſui præiudicium, poteſt illud per officium iudicis reſcindere actione,quod metus cauſa,quod intelligas ita demum procedere, ſi præceſſerint minæ mariti,uel uerbera,quia alias ſola reuerẽtia mariti non inducit iuſtum metum, ita no. Barto.in leg.interpoſitas. Cod. de tranſactionibus,& Barto.in lege,ad inuidiam. Cod. quod met. cau. idem uoluit Abb.in cap.cum dilectus.in ſecunda colum.extra,quod met.cau.& Barto.in leg. prima,§. quæ onerandæ.per illum text. ff. quar. ac.non da. Vbi ponit idem eſſe etiam in clerico,timore ſui epiſcopi,Prædicta tamen limita, ut ſingulariter per Alexand.in lege.tranſactionem.C. de tranſact.

Mulier deprehenſa in adulterio ipſo iure eſt infamis, ſecus in maſculo.ita no. Alex.in l.palam. §. quæ in adulterio, per illum tex.in addi ad Bar.ſt. de ri.nupt. & gl.in l. & ſi crimine.C.de adult.

Mulier inhoneſte admittens duos uiros,dicitur meretrix.ita uoluit Abb.in c. inter opera.in fi.extra de ſponſa per tex. in l. palam.ff.de ri.nup. & quomodo probatur meretrix.uide Barb.in add.ad Ab. in c præterea.de teſtibus.

Meretrix, quæ exercet artem publicã meretricij, non poteſt iuuenes expellere volentes rem habere cum ea. Immo ea inuita poſſunt domum eius ingredi cauſa libidinis,ut l.uerũ, ff.de fur. & hoc eſt de iure communi,de iure autem conſtitutionum regni eſt ſecus, nam punitur pœna capitis uiolator meretricis,ſicut & honeſtatis mulierum,ut in conſt. omnes noſtri regiminis &c.

Minor an per uiam reſtitutionis poſſit producere teſtes poſt publicatum in cauſa,dic,quod ſic.ita uoluit Bar.in l.vbi exigitur,ff.de eden. & Bart.in l. minor xxv. an.omiſſam,ff.de mino. & plene Bart.in l.1.§.nunciatio.in pen.col.ff.de ope.non. nunc. Nec obſtat,quod minor non reſtituitur aduerſus dolum præſumptum in futurum,ut l.1.C.ſi aduen.deli,quia quando damnum pateretur de præſenti, tunc bene reſtituitur,ut in hoc caſu,ubi dolus præſumitur in futurum,ſcilicet ſubornatio. Ita ſingulariter dixit Bar.in d.§ nunciatio.in fina.col.

Mulier an per uiam reſtitutionis poſſit producere teſtes poſt publicatum in cã dic,quod non,ita tenuit Barto.in d.l.1.§. nunciatio in fina.col.digeſt. de ope.non. nun.niſi non potuiſſet conſulere petitiores,ſecundum Saly.in l.1.C. de iur.& fac. igno.& uide plene per doc. in l.ubi exigitur,ff.de edendo.

Mulier habens maritum inutilem, dr̃ uidua,ſicut pater habens filium inutilem dr̃ carere filio,ut eſt glo.in l.fi.C. ad leg. Bal.de plag.& dixi infra in uerſic. pœna mutilationis,&c.

Mulier etiã ſi ſequatur maritum ſuum rebellem,cuius bona publicantur,non tñ per hoc dos ſua debebit publicari,ita uoluit An.de Iſer.in conſt.q̃ incipit,plena.

Maritus putatiuus non habet priuilegia maritorũ, nec dr̃ uere maritus, unde ſi fecerit pactum de dote lucranda, tale pactum non ualet, immo ſtatim põt dos repeti per condictionem ob cauſam, ut no.gl.in l.ſi cum dote §.ſi.ff.ſol. mat.nõ .n. repetitur per actionem de dote, cum nulla dos fuerit, unde dotem, non lucratur,ut l.pe.§.fi.ff.quod cum fal.tu.aucto. Nec habet priuilegium,ne conueniatur, niſi inquantum facere poteſt,ut no. Ale in l.maritum,ff.ſol. mat.Quod limita,ni ſi dolo fuiſſet inductus ad contrahẽdum matrimonium,nam tunc,ſi fecit pactum

de

de lucrando dotem, eſt tutus exceptione doli, ut d. l. pe. §. fi. alias omnia priuilegia marito conceſſa, ſunt ei prohibita, unde nec dilationem habet, de qua in §. exact. C. de rei ux. ac. ut nor. Alex. in d. l. ſi cum dotem. § fi. ſecus autem eſt ex parte uxoris, quia omnia priuilegia retinet. l. ſi ſpõſa. ff. de iure dot. & l. 1. §. fi. & ibi gl. ff. de priu. cre. & Alex. in d. §. fi.

Maritus conuentus, conſtante matrimonio, puta, quia uergit ad inopiam, an debeat conueniri in ſolidum, an uero in quantum facere poteſt, & quid ſi res dotales extent, & ſic conuenitur actione reali, uide infra in uer. uxor quę conuenit &c.

Maritus promittens dotem alteri reſtituere in caſu ſoluti matrimonii, de conſenſu mulieris, an teneatur inſolidum, an uero inquantum facere poteſt. Dic, quod ſi dixit, promitto tibi, quæ uxori meæ debeo, non expreſſa quantitate, tenetur in quantum facere poteſt. ſi uero dixit, promitto tibi cẽtum, quæ uxori meæ debeo, tenetur inſolidum, ita eſt gl. & ibi etiam Bar. in l. ſi prior, ff. ſol. ma. per quam gl. inferebat multum ſingulariter Bal. Nouel. in l. quæ dotis, ff. ſo. mat. quòd ſi hæres ante confectionem inuentarii dicat creditori hæreditario, promitto tibi centũ, quæ teſtator meus tibi debebat, licet poſtea conficiat inuentarium non tamen poterit opponere exceptionem inuentarii, ſed inſolidum tenetur, licet hæreditas nõ ſit ſoluendo, ſecus ſi dixiſſet. promitto tibi, quod teſtator tibi debebat.

Mulier, quæ ſe animali bruto ſubiegit, ut habeat rem cum eo, dẽt interfici, & vna cum ea & animal illud interfici dẽt, licet rõne careat, ut in ca. mulier. 15. q. 1. & no. Bal. in l. data opera, in 3. uel 4. col. C. qui ac. nõ poſ. vnde nota caſum ſingularem, in quo punitur animal brutum a lege, & hoc ad perpetuam memoriam.

Mulier ſi ex forma ſtatuti non poteſt teſtari ſine conſenſu mariti, an poſſit maritum inſtituere hæredem cum ſuo cõſenſu, dic, ꝙ non, quia nemo poteſt auctorari in cauſa propria, l. 1. ff. de auct. tu. & ibi hoc tenuit Alex. in add. Bar. in addi. magis a. in fin. ubi ſingulariter dicit, quod ſi mulier non poteſt contrahere ſine cõſenſu duorum propinquorum, ſi cõtraheret cum uno propinquo cum cõſenſu ſuo & alterius propinqui, nõ ualeret contractus de qua q. uide Abb. idem tenẽtem in ca. cum in ueteri, in 3. col. ext. de elect.

Miſſus in poſſeſſionẽ ex primo decreto non poſſidet, ſed detinet tantum, & ſic non facit fructus ſuos, ſed tenetur reſtituere, l. prætor, §. his uerbis, ff. de bo. auct. iud. poſſ. ibi. n. dr quod creditor poteſt repetere impenſas factas pro colligẽdis fructib. & tamen ſi feciſſet fructus ſuos, nõ repeteret expenſas. quia compenſarentur cum fructib. l. diuortio. §. impendia. ff. ſolu. mat. & ibi eſt glo. in uer. non repetuntur. Quandoque tamen propter nimiam contumaciam rei poſſeſſor ex primo decreto bene faceret fructus ſuos, l. Fulcin. §. ſi. ff. ex qui cau. in poſ. ea. Miſſus tamẽ ex ſecundo decreto bene facit fructus ſuos, quia ille uere poſſidet, l. ſi finita. §. Iulia. & ibi habetur, ff. de damn. infec.

Mendax non pręſumitur eſſe in dolo, niſi mendaciũ redundet in utilitatẽ ſuã, ita tenet Ale. in l. dolum. C. de dolo. Item mendax æquiparatur furi ſecundũ Bald. in l. ceſſante. C. quo. & quando iudex.

Maritus mittens ſeu tradens aliqua localia uxori, uel ſponſæ, an in dubio uideatur illa donare, adeo ꝙ ſol. matr. non poſſint repeti, uide Bal. in auth. ex teſta. in 4. & 5. col. ubi diſtinguit, ꝙ ſi erant modici ualoris, præſumuntur donata, ſecus ſi magni, quæ præſumuntur reuocata per pignorat. Bal. in l. ſi maritus, la 2. C. de do. inter. uir. & uxor.

Minor, eo ipſo ꝙ accipit pecuniã mutuo, præſumitur læſus, unde poteſt petere in integrum, abſq. eo, ꝙ probet ſe læſum tex. eſt, & ibi glo. in l. 1. C. ſi aduer. cre. & no. Ale. in l. ſingularia in 6. co. ff. ſi cert. pe. licet in aliis caſib. non pręſumatur læſus, niſi probet, unde dixit ſingulariter Bal. in l. ſi. C. de in inte. reſt. min. ꝙ minor qñ petit reſtitutionem, dẽt concludere, quia ſui facilitate eſt læſus, uel dolo aduerſarii, alias non ſufficeret allegare ſe læſum, niſi probaret alterutrũ prędictorũ. Et ibidem ſubdit Bald. quod minor non reſtituitur in actu neceſſario, ut ſi ex forma ſtatuti cauſæ dẽant compromitti, minor non reſtitueretur aduerſus talecompromiſſum. Similiter nec aduerſus conſuetud. nem.

Monacus de ordine minorum,qui nihil proprium poteſt habere,ſi per Pōtificē ſit creatus epiſcopus, an recuperet ius ſuccedēdi in bonis patris. Dic,ꝙ ſi uiuo patre ſit factus epiſcopus,recuperat. Secus ſi mortuo. Ita dixit Bart. in tractatu minoricarū,in ult.co. Ratio eſt,q̄a poſt mortem patris ius reperitur alteri quæſitum,vnde ad illud non reſtituitur.ar.eorum.quæ uoluit Bar. in l.Gallus.§.& q̄d ſi tātum.in pe.col.ff.deli.& poſth.& An. de Iſer.in c.1.de Vaſ.decr.æta.& idē An. in c.1.§.ꝑterea ſi Vaſal. quæ ſit prima cā bene.amitten.in 4.col.vbi dicit notabiliter,ꝙ ſi filius pp delictum amiſit ius primogenituræ,& deinde ſit per principem reſtitutus,recuperat illam, ſi uiuo patre ſit reſtitutus,ſecus ſi mortuo.facit etiam quod uoluit Bal.in ca domino guerram in 4.col. hic finitur lex.

Mulier dr̄ eſſe in capillo, qn̄ nōdū eſt nupta,& ſtat in domo patris. & iſtud dr̄ eſſe uocabulū Longobardū,ex eo, quia mulieres innuptæ ſolent ire Bononiæ capite diſcoperto.ita declarat An.de Iſer.in c.1.§.rurſus,quę ſit pri.cā benef.amit.

Mulier pro cā ciuili non pōt capi nec incarcerari l.1.cū auth.Sed hodie.Co.de offi diuer.iud.& authe.hodie nouo iure. C.de cuſto.reo.ubi idē in criminali non grauiſſ.ma,ſecus ſi ſit grauiſſima,q̄a tūc pōt capi,ſed dēt mitti in monaſteriū,uel in domū honeſtæ mulieris, & ut ibi hēatur,quæ oīa procedunt in muliere honeſta,ſecus in meretrice,ut no.Bar.in §.neceſſarium in auth.ut nulli iud. & Bal.in l.conſentaneū.in fin. col.C.quo.& qn̄ iudex.Quod limitat Io.An.in add.in rub. de iniur.non procedere in meretrice nupta cuius dictū refert, & ſequitur Ale.in l. plerunque.in fin.col.& ibi ēt Iaſ.ff.de in ius uoca.Item prædicta limitātur nō procedere. qn̄ mulier renunciaſſet prædictis ll.uel generaliter omni legum auxilio,& q̄a pōt tūc capi.ita dixit *Bar*.in auth.matri & auiæ.pe.col.C qn̄ mul.tu.off.fung.

Mandatum principis licet alias nō ualeat,niſi mōſtretur in ſcriptis, tū hoc nō hēt locum qn̄ princeps erat in illo loco, in quo eſt factum mandatum. ita dixit Spe.in ti.de proba §.videndum. Verſ.auditorib.quem refert & ſequitur Iaſ.in le. a.prima.colu.ff.ſi quis in ius uo. non it. & ꝙ mandatum debeat mōſtrari in ſcriptis,eſt tex.in l.1. C.de materia.princ.& *Bar*.in l.1.C.de ſuper in dicto,lib.10.

Minima qn̄ ſunt in conſideratione,& qn̄ non,uide oīno Barto.in l.ſi proprietarius.ff.de dam.infec.& *Bart*.in l.Scio.ff. de in inte.reſt.ubi notabiliter diſtinguit aut ſumus in iure cōi, & tūc de minimis curatur.& ita loquitur tex.in d.l.ſi ꝓprietarius.Aut ſumus in iure ſpeciali,& tunc non curatur.ita loquitur tex.in d.l.Scio. multos tamen caſus,in quib. de minimis non curatur,uide per Iaſ.in l.ſciendum, in prin.4.col.ff.qui ſat.cog.

Medicus nouus dr̄ homicida parentū Ideo non eſt confidendum de eo,ſecundū Ang.in l.1.§.pueritiā.ff. de poſtulan.

Mors ciuilis & naturalis quādo equiparantur,uide *Alex*.in conſil.2.in 9.col. 1 uol.

Media uia in tantum eſt eligēda, ꝙ ſi iudex habet aliquem proceſſum ita dubium,ut neſciat,in quā partē incliuet,poteſt unicuique partium per ſuam ſententiam aſſignare dimidiam,& non peccat Immo eſt iuris,ita tenet Pet.de Anch.in conſi.210.incip.inter contraria & uaria & Phil.Dec.in conſ.176.inc.viſo themate.col.5.in fi.& 6.Quod no.pro his, quæ dicit *Bart*.in l.Neſennius.ff.de neg.geſt. ſcilicet,quod ruſtici diuidunt quæſtionē per medium,&c.

N

NVptiæ nefariæ dicuntur, quæ fiunt inter aſcēdentes & deſcendentes inceſtæ uero,quæ fiunt inter collaterales,ita no.gl.in l.inceſtæ. ff.de ritu nup.& gl. in Rub.C.de ince.nup.

Nūcians nouum opus fruſtratorie alicui, tenetur ei actione de dolo vel actione in factum ad intereſſe, ſi ille pp talem nunciationem,deſtitit ab opere ſuo, ita Bar. in l.de pupillo.in prin. ff.de ope.no. nun.motus per l.rem quandā.ff.de dolo.

Notarius ſcribens inſtrumentū,uel teſtamentum ſi non legit illud corā teſtib. dr̄ ipſo iure nullum, adeo ꝙ nec iure codicilli ualebit tale teſtamentum,ut eſt gl. in le. fideicomm.§.1.& ibi Bart.de leg.3. & Bal.in l.ſi.C.fa.er. & idem Bald.in authent.quod ſine,C.de teſtib.licet inter liberos

heres ualeret, ſecundū Bar. in l. ſi is qui, ff. de teſta. & legata ad pias cās deberentur, ut dicit Imo. in d. l. ſi is qui, quem refert Ale. in addi. Bar. in d. §. 1. licet Bal. ibi teneat contrarium, & de prędictis uide Fra. Cur. in Rep. l. admonendi, col. 41. de iureiur. & quod teſtamentum non lectum ualeat ad pias cauſas, tenet Bar. in l. in teſta. ff. de fideic. lib.

Notarius qualiter dēt ſe habere in ſcribendo inſtr̄m mutui, uide Bar. in l. nutus in princ. de leg. 3. & Ang. in l. ex facto, in prin. de vul. & pu. & in l. mutus, in princ. ff. de pe. & Bal. in l. diſcretis C. q. te poſ.

Notarius condemnatus de falſo nō poteſt amplius inſtr̄a conficere, niſi hoc fuerit ſibi reſeruatum in ſententia, ita not. Ale. in l. ſi quis ex argentariis. §. cogentur in fi. ff. de eden. Item intelligas facta, condemnatione, quia pendente proceſſu pōt inſtr̄a conficere, cum ad huc ſit in poſſeſſione notariatus, ut dicit Ale. in d. § cogētur, & Bar. in l. eadem, ff. ad l. Iul. reper. & idem Bar. in repe. l. barbarius, col 6. ff. de officio præto. ubi etiam ponit ꝙ poteſt publicare inſtr̄a confecta ante condemnationem, ꝙ eſt notandum. prædicta tñ intelligas uera, quando fuit condēnatus ex falſitate alicuius inſtr̄i, ſecus ſi ex alia cauſa, quia tunc inſtrumenta per eum facta tenent, licet efficeretur infamis, ut habetur per Alex. in d. §. cogentur.

Notarius apponens aliquas clauſulas non cōſuetas apponi in inſtr̄o, p̄ſumitur ſuſpectus, & pōt argui de falſo. Ita ſentit Abb. in c. cauſam, col. 1. de teſti. & ibi, per Barb. in add. ad Abb. cui adde Iaſ. in l. 1. §. 1. in 1. not. ff. ſi quis ius di. non obtem. & ſupra in uer. iudex apponens, &c.

Notarius an poſſit denegare alicui artem conficiendi inſtr̄m, & an poſſit cōpelli ſi denegat, uide infra in uerſi. obligatus ad rem reſtituendam, &c.

Notarius falſificans inſtr̄m licet alias puniatur de falſo, tñ hoc non hēt locum, qñ falſificauit inſtrumentum, ꝙ erat ipſo iure nullum ut uoluit Bal. in l. 1. C. de ſepul. uio. & Bar. in l. ſi quis legatum, ff. de falſ. quod facit ad id, ꝙ uoluit Bar. in l. ſi. §. pe. C. cōia, de leg. ubi dixit, ꝙ ſi ſtatutū dicat, ꝙ pro qualibet alienatione ſoluatur certa gabella, alienans per dat rem, ꝙ hoc non habebit locum, quando alienatio eſſet ipſo iure nulla. Item facit ad id quod dixi ſu. in uerſi. falſificans monetā, & ſup. in uer. Emphiteota alienans, & ſupra in uer. iudex licet alias &c.

Nauta qui promiſit uehere res alicuiꝰ in aliq̄ regionem, ſub certa pæna, excuſat a pæna ſi fuit per principē uel per aliū poteſtatem eius nauis impedita. Ita uoluit Ang. in conſi. 112. per tex. in l. ſi uehēda. §. pe. ff. ad le. rho. de iactu. & hoc hēt locū ēt ſi nauta iuraſſet, quia difficultas excuſat eum a mora, & a periurio ut in ca. breui, extra de iureiu. & gl. in c. beatus 22. q. 2. Intelligas tamen, quod quælibet difficultas excuſat a periurio, ut dicit Abb. in d. c. breui, non tamen quælibet excuſat a pęna, & a mora, pro quo uide Bar. in l. qđ te. in pe. col. ff. ſi cer. pet. & Bart. in l. continuus, §. illud ff. de uer. ob.

Nomen periculū nō importat caſum fortuitū, vnde ſi ſiat pactū quod talis res ſit in periculo tuo, non per hoc teneris de caſu fortuito, ut eſt gl. in l. opus qđ aduerſione, ff. loca. & Alex. in l. ſi quis nec cām, ff. ſi cer. pe. & tex. in l 1. §. ſæpe, ff. depo.

Notarius dēt uti ſemper uno ſigillo in inſtr̄is, alias ſi in uno apponeret unum ſigillū, & in alio apponeret aliud ſigillum, puniretur de falſo. Ita tenuit Bal. in pro. he. C. de col. 2. quem refert Barb. in addi. ad Abb. in c. 1. col. 4. de fi. inſtr.

Notarius, qui cancellauit inſtrumētū, deinde ſcripſit in inſtrumento, qualiter illa cancellatio fuit errore facta, & nō data opera, an faciat tale inſtr̄m fidē plenā per illa uerba, dic, ꝙ ſic. Ita uoluit Bar. in l. in fraudē, §. i. ff. de mili. teſt. & Bald. in l. Imperator. ff. de ſta. ho. qđ uerū eſt ſi in corpore ſcripſit, ſecus ſi in margine, quia nō facit fidē, ita no. Ale. ī l. ſi unus. C. de teſt.

Notarius an poſſit in publicam formā redigere inſtr̄m confectū per alium notariū, dic, quod non regulariter, niſi ille notarius eſſet mortuus uel abſens, & partes hērent neceſſe p̄ſentare inſtr̄m, ita dixit Ab. in cū tabellio. col. 2. de fi. inſtr. & Bar. in l. quædā, § nihil intereſt, ff. de ede. & tūc debet ſibi cōmitti per iudicē, alias nullo modo pōt, niſi eſſet hæres, uel legatarius uel donatarius, ut dicit ibidem Abb.

Notarius qui aliquid omittit in inſtr̄o,

præmittitur potius illud erro te omiſiſſe, q̃ doloſe, ita not. Bar. in l. quotiens. §. 1. ff de hæred. inſt. & Ale. in l. iube. col. 2. de teſta. C. fallit tamen hoc in teſtamẽto inſcriptis, ubi dolus præſumitur ſecundum Alex. in d. l. iubemus.

Nuncius publicus nõ poteſt aliquem capere perſonaliter, niſi habeat de hoc ſpeciale mandatum à iud. ce, & conſtet per ſcripturam. ita ſingulariter dixit Bal. in l. conſentaneum col. 1. C. quomodo & quã do iud. quem ſequitur Barb. in add. ad Abb. in c. cum parati. de appel.

Notarius rogatus à partibus ad conficiendum aliquem contractum, cenſetur rogatus etiam, quod in eo apponat omnes clauſulas conſuetas, ita Bald. in l. fin. per illum tex. C. de fideiuſſ. & Alexã. in l. Gallus. § idem credendum. col. pen. ff. de lib. & poſth. & Alex. in conſ. 169. uol. 2. & Iaſ. in l. 1. §. ſi procurator. in fin. col. ff. ſi quis iuſdi. non ob. ubi refert in ſimili etiam Bal. & Ang. in l. bene à Zenone. C. de quadri. præſcrip. qui dicunt, quod notarius cẽſetur etiam rogatus ut ponat pœnam in inſtrumento conſuetam apponi. vide omnino Alex. in conſ. 28. col. 2. uol. 2. & conſ. 27. eo. uol.

Notarius poteſt ſtipulari pro abſente, & ſi ille ratificat, acquirit actionem ſine ceſſione. Pau. de Caſt. in conſ. 195. colu. 3. vol. 2.

O

Obligatio, in qua in eſt dies tacita, vel expreſſa, adueniente die conſtituit debitorem in mora, etiam ſine interpellatione. lege. traiectitiæ. § de illo ff. de ac. & ob. & l. magnam. Cod. de contra & comm. ſtip. & l. ſi cum dies. §. ſi. ff. de arbi. & l. 2. C. de iure emph. dies enim interpellat pro homine, ut d. ll. & not. glo. in l. ſi mora. ff. ſolut. matr. Sed ſi debitor vult purgare moram & conſtituere creditorẽ in mora poſt diem, debet realiter offerre pecuniam l. acceptam. & l. ſi parte. Cod. de uſur. Nec ſufficit uerbis offerre. Alexa. in d. leg. ſi mora, tunc enim quando realiter offert, liberat ſe à caſu & leuiſſima culpa, & tenetur tantum de dolo & lata, de leui autem minime tenetur, ut dicta leg. ſi mora. Vnde transfert periculum in creditorem l. ſi qui decem. ff. de ſolu. Adde etiam quod per perceptionem fructuum conſtituitur debitor in mora, & tenetur ad uſuras l. Iulia. §. ex uendito. ff. de ac. emp. & l. curabit. C. eo. tit.

Obligatio, in qua eſt appoſita conditio, per aduentum conditionis non conſtituit debitorem in mora. ita eſt communis op. Bar. & Ale. in l. quotiens in diem. ff de uer. obl. & Bart. in l. ita ſtipulatus. §. 3. quæſ. eo. tit. Et ratio eſt ſecundum eum quia euentus conditionis nõ poteſt duos effectus operari ſcilicet inducere obligationem, & conſtituere in mora. & in hoc differt ab obligatione, in qua eſt dies appoſita.

Obligatio nunquam tollitur per acceptilationem, niſi præcedente Aquiliana ſtipulatione, ut inſti. quib. mod. tol. ob. §. item per acceptilationem. Et ratio eſt, quia acceptilatio eſt actus ciuilis l. actus legitimi. ff. de reg. iur. ſed per actum ciuilem non tollitur naturalis. §. fin. inſtit. de leg. Aqui. tu. & l. has obligationes. ff. de ca pi. di. ut eſt obligatio. lege. ex hoc iure ff. de iuſti. & iur. unde eſt neceſſe, quod prima obligatio transfundatur per nouationem in ſtipulationem aquilianam, & poſtea per acceptilationem tollatur, & ſic vnum ius cum le tollit aliud acceptilatio enim quæ uerbis fit, obligationem uerborum tantum tollere poteſt. Sed circa hoc poſſet dubitari, cum ſtipulatio Aquiliana ſit ciuilis, quomodo poteſt transfundere obligationem in ſe, quæ eſt de iure naturali, ſeu gentiũ? D. c, quod ratio eſt, quia in habentibus ſimbolum facilis eſt tranſitus l. in rem §. item quæcunque. ff. de rei uen. unde una obligatio facilius in aliam transfunditur quam in liberationem, cũ ſit diuerſi generis, & ideo requiritur uerborum obligatio, ſcilicet Aquiliana. ita not. Alexan. in l. actione. columna 2. C. de tranſ.

Obligatus ad factum licet non poſſit præciſe compelli ad factum, ſed ſoluendo intereſſe liberatur. l. 1. ff. de actio. empt. & l. ſtipulationes non diuiduntur. ff. de uerbor. oblig. tamen quando teſtator grauaſſet hæredem aliquid facere, poſſet hæres præciſe compelli ad factum, ut eſt tex. in l. fideicom. §. fin. ff. de leg. 3. & Ale. in l. ſi ita ſtipulatus eſſe abſte, de uer. ob.

Obli-

Obligatus ad aliquam rem ratione obligationis, quem habet contra aliquem cedendo illam actionem liberatur ab eo a quo poteſt conueniri. tex. eſt & ibi not. in l. etiam. §. fin. ff. ſol. matrim. & l. quod debetur. ff de pecu. Et ratio eſt, quia dubius eſt litis euentus, ut d. le. quod debetur. & ibi not.

Obligatus ad aliquam rem, an illa re perempta liberetur, diſtingue, aut ſumus in debitore generis, aut quantitatis, aut ſpeciei, primo caſu, aut erat debitor generis generaliſſimi, ut hominis in genere, & tunc indiſtincte ſemper tenetur, quia genus nunquam perit. l. incendium. C. ſi cer. pet. Aut generis ſubalterni, ut in debitore in certi ex certis, & tunc, aut ex illo genere ſunt perempta aliqua corpora, & aliqua non, & adhuc tenetur. leg. in ratione. §. incertę ff. ad le. Falc. Aut totum illud genus ſub alternum, & liberatur, ut d. §. in certæ, niſi fuiſset peremptum poſt moram ar. l. ſi ex legati. ff. de uerbo. obligat. Secundo caſu, quando ſumus in debitore quantitatis, dic, aut eſt debitor quãtitatis ratione certæ ſpeciei, & perempta ſpecie liberatur a quantitate. l. quidã. §. ſi tibi. de leg. 1. & l. Titiæ, ut textores. §. ſi eo. tit. & l. is qui de actio. & ob. & l. ſi filiusfam. §. fin. de leg. 1. & l. quæſitum. in prin. ff. de pecu. & hoc ſi res fuerit perempta ante moram, nam ſecus ſi poſt moram, ut probant prædicta intra a contrario ſenſu, uel ſi culpa debitoris interceſſit, etiam ante moram, l. ſi ſeruũ. in prin. & le. cum filiusfam. & d. le. ſi ex legati. de uer. obl. & l. quod te, & ibi per Barto. ff. ſi cer. per. Item prædicta intelligas procedere, quando ſumus in tali ſpecie, quam debitor ſoluendo poſſet liberari a quantitate, ut l. miles. § 1. ff. de re iudi. & leg. ſi fundum per fideicom de leg. 1. & l. ſi uero §. fin. ff. ſolut. matrim. alias ſecus, ſicut dicimus in emptore qui tenetur ad pretium ratione illius ſpeciei emptæ, qua perempta ad huc tenetur ad pretium poſt traditionem. l. id quod. et l. neceſsario. in prin. ff. de peri. & co. rei uen. quia dando illam ſpeciem non poterat liberari inuito uenditore, ſicut in caſibus & iuribus prææallegatis. Ita dicit *Bald.* in d. l. quod te. & ibi etiam Alexan. in 2. colum. allegant, l. hominem, ff. mand. Aut erat debitor, quantitatis ſeu certe monetę, tũc ſi illa moneta eſt perempta quoad formam, quia nõ expenditur amplius. dic, qđ debitor non liberatur, niſi dederit æſtimationẽ ꝓſtiue monetæ in aliam formam, ut extra. de cenſi. c. cum canonicis, et ibi not. uel niſi ſoluerit illam monetã reprobatã ſaltim in materia, quia materia attrahit ad ſe formam, qñ ſumus in his quę pñt reduci ad priſtinam materiam, ſecus ſi non poſſunt reduci, l. quæſitum, §. illud fortaſſe. ff. de leg. 3. de qua materia, uideas ꝑ Bar. in le. Paulus. ff. de ſolut. Aut erat debitor quantitatis in genere, & tunc ſemper tenetur per d. l. incẽdium, niſi obtulerit pecuniam creditori, & ipſe voluerit accipere, quia tunc perempta pecunia caſu liberatur debitor ope. excep. l. qui decem, in prin. ff. de ſolu. Tertio caſu principalis, aut ſpecies eſt perempta ante moram, & tunc, aut facto debitoris & iuſto, & liberatur, l. qui ſeruum de uerb. obl. & l. quid ergo, § ſi hæres hominem, de leg. 1. aut iniuſto, & tenetur, ut d. l. ſi ſeruum in prin. & d. l. ſi ex legati, aut facto creditoris, & liberatur debitor. ut l. arbitrio, §. fin. ff. de dolo, aut facto tertii, & tunc, aut in odiũ debitoris, & tenetur, aut in odium creditoris. & liberatur. quia dãnum. cenſetur factum ab eo, cuius contemplatione dicitur eſſe patratum. l. ſi merces. § culpæ. ff. loca. & l. pe. ff. ſol. mat. Aut caſu fortuito, & liberatur, ut d. leg. quod te, & leg. quæ fortuitis C. de pig. act. & uide plene Bar. in l. ſi ſtichus certo ff. de uerbo. oblig. Si uera eſt peremptam poſt moram, & tunc aut ſumus in conuento actione reali, & tunc, ſemper fuit in bona fide uel iuſtam cauſam habuit litigandi, liberatur. Si uero fuit in bona fide, & poſtea ſuperuenit mala, tunc debet fieri diſtinctio, an res eſſet eodem modo peritura penes actorem, uel non l. item ſi uerberatum, §. fin. & ibi eſt glo. ff. de rei uend. Si uero ſumus in conuento actione perſonali, & tunc indiſtincte non liberatur, le. merito ff. de vi & vi ar. & d. l. ſi ſeruum, §. fin. Fallit in caſu l. ſi cum exceptione § quod ſi homo ff. quod met. cauſa, & uide *Bar.* in d. le quod te. Quid aut ſi res pereat infra tempus purgationis morę. Videtur,

quod debitor ſit liberatus, quia paria uidentur iſta tempora, ſcilicet ante moram, & infra tempus purgationis, cum utroque caſu ſoluendo debitor liberetur neq; ad aliquod intereſſe tenetur. l. ſi ſeruum. § ſequitur. & l. ſi inſulam, de uerb. obl. In contrarium eſt ueritas, per tex. in l. ſancimus. § fin. C. de fideiuſſo. ubi fideiuſſori de iudicio ſibi datur ſemeſtre tẽpus ad præſentandum reum, poſt quod tempus datur ſibi aliud ſemeſtre ad moram purgandum, infra quod ultimum ſemeſtre, ſi reus moriatur, non liberatur fideiuſſor, ſecus ſi infra primum ſemeſtre: infra quantum autem tempus mora purgatur, uide plene *Bar.* in d. l. ſi inſulam. adde, Alex. in d. l. ſi ex legatis.

Obligatus naturaliter tantum, ſoluẽdo non habet repetitionem. l. Iulianus. & l. interdum. & l. ſi non ſortem. § libertus. ff. de condic. inde. & l. fideiuſſor. § fideiuſſor. ff. de fideiuſſ. & l. ſi eius. in prin. ff. ad Treb. & l. quod in diem. § etiam. ff. de compenſa.

Obligatus ad rem reſtituendam, ſi non uult reſtituere, iuratur contra eum in litem iuramento affectionis l. qui reſtituere. ff. de rei vendi. Quod tamen limita non procedere, ubicunque dominus illius rei haberet illam rem uenalem, quia tunc non permittitur ei iurare in litem, ſed poſſeſſor debet condemnari ad iuſtum & uerum pretium. glo. eſt ſingularis, in l. non enim. ff. rerum. amo. Ex quo infert ad id, quod voluit glo. & Bar. in l. 1. §. cura carnis. ff. de offic. præf. vrb. ſcilicet, quod quilibet poteſt accedere ad lanionem, & emere carnes, etiã eo inuito, quia cum habeat illas uenales, non poteſt quem prohibere iuſto pretio emere uolentem. Secundo infertur ad id, quod uoluit Barto. in l. 1. §. 1. ff fur. aduer. nauf. cau. ſta. quod notarius, qui incepit exercere publice officium notariatus, non poteſt alicui denegare confectionem inſtrumenti, immo poteſt compelli præſtito ſalario, ut l. placuit. C. de col. fund. patrimo. in fi. Immo plus dicit Alex. in d. §. 1. quod ſi notarius denegat artem conficiendi inſtrumentum alicui, poteſt priuari officio notariatus. allegat Bald. in leg. prouidendum. C. de poſtu. Quod limita, niſi eſſet impeditus propter maximam copiam petentium ab eo confectionem inſtrumentorum. quia tunc poteſt denegare, ut dicit Bar. in d. §. Item limita, ſi ille, qui petiit inſtrumentum, eſſet inimicus notarii, ut no. *And.* de Iſer. in conſtit. quæ incipit, omnes noſtri regiminis. Et prædicta faciunt ad ea, quæ dixi ſupra in verſic. hoſpes qui in capit. & ſupra in ver. meretrix quæ exercet, & ad prædicta uide Afflict. in tracta. de iure prothomis col. 2.

Officialis licet de iure non poſſit conueniri regulariter de exceſſibus cõmiſſis in officio, niſi in tempore ſindicatus, in patria tamen ſua poterit quandocunque etiam perpetuo conueniri. Ita tenet *Bar.* in l. 1. in fi. ff. ad leg. Iul. repe. & Ab. in cap. aduerſus. colu. 3. de immu. ecc. & ibi uide per Barba. in addit. multas fallen. in quibus officialis poteſt conueniri durante officio.

Occidens eum, qui ad mortem damnatus erat, licet uideatur excuſari poſſe, quia ille erat cito moriturus, tamen punitur de homicidio, & ſic pæna capitis. Ita not. *Bald.* in l. addictos. C. de epiſc. aud.

Obligati plures ex delicto non dicuntur duo, plures ue rei, immo ſolutione unius, alii non liberantur. l. item Mela. §. ſi plures. ff. ad leg. Aquil. Ex quaſi vero delicto non dicuntur duo rei, ſed quaſi duo rei, cum teneantur ex quadam neceſſitate legali ita dicit Bart. in l. ſi. ff. de duo. reis. Solutione tamen unius alii liberantur. l. 1. § ſi. cum ll. ſeq. ff de his qui de. uel eff. An autem conuentio ſeu pactum unius ex delinquentib. liberet alios, vide *Bar.* in l. ſemper. § ſi in ſepulcro. ff. quod ui aut clam & ad materiam uide *Iaſ.* in §. pænales. col. 3. & 4. inſti. de act. & Bart. in auth. hoc ita. in 14. q. 1. partis. Cod. de duo. reis. & in 15. q. & gl. in l. pe. §. ſi. ff. nẽ quis eum qui in ius uo.

Opponens exceptionem ſolutionis, non per hoc uidetur fateri debitum, ita *Bar.* in l. Iulianus. col. 4. ff. de condi. inde. & Ale. in l. non utique. ff. de excep.

Opinio communis eſt ſeruanda, nec ab ea recedendum propter aliquam ſingularem fantaſiam. Ita dixit Bal. in l. ſi. col.

col. 1. C. de inſti. & ſub. & ibi etiam Pau. de Caſt. & Alex. in conſi. 95. uolu. 2. quos refert & ſequitur Iaſ. in l. ſciendum, §. fi. col. pen. ff. qui ſatis. cog. in tantum, quod dicebat Alex. in præallegato conſi. quod iudex facit litem ſuam, qui relicta communi opi. adhæret opi. ſingularis docto. Dicebat tamen Abb. in c. tua nos, col. fi. de uſur. & in c. prudentiam, de offi deleg. & idem Abb. in c. cum ſint, colu. 1. de deci. & in c. nouimus, primo no. de uerbo. ſig. quod quando opin. communis nullo iure probatur, licitam eſt eam relinquere, & in contrarium iudicare, de quo uide etiam plene per Alex in l. cum proratis, col. fi. ff. de re iud. & in conſi. 7. uolu. 4. & in conſi. 51. & conſi. 147. uol. 5. & Abb. in cap. ex literis. el primo, de ſponſa. & quod communis opin. in iudicando ſit ſequenda, tenet Alex. in conſi. 27. col. 2. uer. pro hoc, uol. 1.

Opinio communis eſt, quæ pluriū authoritate fulcitur, l. 1. uerſic. & ſane crebrior. & ibi Bal. ff. de offi. quæſto. & Alex. in conſi. 7. uol. 4.

P

PRæſcribens, ſeu poſſidens ſine titulo licet præſumatur in mala fide, ut l. fin. C. unde ui, & ſic nullo tempore præſcribit de iure canonico, ut c. fin. extra de præſcrip. tamen ſi poſſedit rem per xxx. ann. præſumitur in bona fide, & præſcribit, etiam de iure canonico, quia retro a tempore, quo clam incepit poſſidere, præſumitur fuiſſe in bona fide. ita ſingulariter uoluit Bart. in d. l. fi. C. unde ui. in fin. uerbis.

Procurator ad iudicia debet eſſe maior xxv. ann. alias repelli poteſt, ad negotia autem ſufficit, quod ſit maior xviii. ann. ut not. Bar. & Alex. in l. exigendi. C. de procu. & eſt text. in ca. qui generaliter. de procur. libro ſexto. Fallit tamen in filiofam. minore, qui poteſt procurare pro patre, etiam ad iudicia, ut d. l. exigendi, & ibi uide multas alias fallentias, inter quas ponit, etiam quando minor iuraſſet non petere reſtitutionem aduerſus iudicium per authentica ſacramenta. Co. ſi aduerſus uen.

Procurator ad iudicia non poteſt ſubſtituere alium procuratorem, niſi lite cōteſt. l. quod quis, & ibi glo. & l. neque tutores, in fi. C. de procu. ſed procurator ante litem conte. poteſt ſubſtitui a procuratore ad negocia. l. ſi procuratorem, § 1. ff. manda. adde in hac materia, quod ſeruus etiam poſt eſſe procurator ad negocia. l. ſeruum quoque. ff. de procur.

Priuilegium alicui conceſſum, intelligitur, & limitatur ſecundum præfationes ipſius, ita ſingulariter conſuluit Alex. in conſi. 123. uolum. 5. per l. ſingularem a Barto. reputatam in l. fin. ff. de hæredit. inſtit. Et hoc eſt menti tenendum, quia quotidie illud conſil. allegatur in practica, & uide gloſſ. in cap. aligant. 23. quæſtio. 7.

Poſſeſſor conuentus rei uendit. ſi negat ſe poſſidere, & poſtea conuincitur de mendatio, priuatur ſua poſſeſſione, & applicatur actori, etiam ſi non probauerit de dominio, tex. eſt not. in l. fina. ff. de rei. uend. & eſt optima limitatio ad l. fin. C. eod. tit. quæ dicit, quod poſſeſſio nunquam reſtituitur, niſi actore probante de dominio. Idem dicas, ſi poſſeſſor dixit ſe poſſidere nomine alterius, & poſtea repertus eſt poſſidere nomine ſuo, ut tenuit Iaſon in §. omnium, col. 14. inſt. de actio. & hoc habet locum, etiam ſi poſſeſſor offerat ſe probaturum de dominio, nam non auditur propter ſuum mendaciū, ut not. Bar. in d. l. fi. in fin. q. Intelligas tamen, ſi reus negauit ſe poſſidere, ſecus aūt ſi negaſſet narrata prout narrantur, quia tunc non uidetur negare ſe poſſidere, ſed tantum ſubſtantialia libelli, unde non priuatur poſſeſſione, ita ſingulariter voluit Barto. in l. ſi dubitetur. §. ita demum. ff. de fideiuſſ. quem refert & ſequitur Iaſ. in d. §. omnium. col. 15.

Pater conſentiendo filio in aliquo actu, an obligetur pro eo: Dic, aut ſumus in caſu, quo pater cogitur filio conſentire, & tunc, aut cogitur conſentire propter legitimationem perſonæ, ut in iudicio, & tunc non obligatur conſentiendo. l. final. §. neceſſitate. C. de bono. quæ lib. & not. Bart. in l. ſi cum dotem §. transgrediamur, ff. ſolu. matrim. Aut cogitur conſentire propter, dotis ſecuritatem, & tunc

con-

conſentiendo obligatur, ut qũ filius duxit uxorem ſibi condignam, l. qui liberos ff. de ritu nup. & Bar. in d §. transgrediamur, ſi uero duxiſſet uxorem ſibi indignam, tunc pater non cogitur conſentire, nec conſentiendo ſe obligat, quæ autẽ dicatur uxor indigna, habes gloſſ. & clarius Barto. in l. 3. C. de nup. ubi dicit, ſi filius duxiſſet famulam uel filiam famuli patris ſui. Aut ſumus in caſu, quo pater non cogitur conſentire filio. & tunc, aut eſt actus publicus principaliter authoritate, & utilitate, & pater conſentiendo ſe obligat in ſolidum, ut eſt quando filius creatur decurio, uel magiſtratus, l. 2. ff. ad muni. & l. honores, §. fina. ff. de decu. Aut eſt actus principaliter priuatus utilitate, ſed publica ſecundario, & ſic authoritate ut tutela, ut inſt. de exc. tut. in princ. & ff. de excu. tuto. l. athletæ, §. 1. & ibi gloſſ. & tunc in teſtamentario tutore conſentiendo, non ſe obligat, niſi de peculio, le. Lutius Gayum, ff. de admi. tut. in datiuo uero obligatur inſolidum, l. ſi filiusfam. ff. de tute. & eſt glo. inſti. de qui teſtamento tut. in princ. ſed in conſideratione eſt habenda ratio iuxta tex. in l. in condemnatione. ff. de reg. iur.

Promitto tibi quicquid uolueris, an uicar obligatus; Dic, quod ſi hoc dico animo deliberato, & animo donandi, ſum obligatus, ut extra de homi. cap. cum iuramento niſi a me peteres aliquod illicitum, ut ibi dicitur, ſi uero hoc dico non animo deliberato, ſed adulatorie, non teneor, ut puta, hæc res, & omnia quæ habeo, ſeu quæ uolueris ſunt ad tui libitum vt extra de inſti. cap. cum uen. ſſent, & uide Alex. in l. ita ſtipulatus, colum. 1. ff. de uerb. obli. Sed ſi dico, quicquid uoluere, tunc in diſtincte non ualet promiſſio, quia dando muſcam liberaretur, ut not. gl. in l. legata generaliter, de le. 1. faciunt quæ no. Bar. in l. centeſimis, §. fi. de uerb. oblig.

Prouiſio hominis an. & quando tollat prouiſionem legis, ſic diſtingue, aut lex inducit aliquod beneficium ſpeciale, uel generale, & extraordinarium, & tunc prouiſio hominis tollit prouiſionem legis, l. maritus, C. de procur. & l. fin. C. de pact. conu. Aut lex inducit aliquid de iure communi, & ex prouiſione generalis, & ordinaria, & tunc prouiſio hominis non tollit prouiſionem legis, l. creditor, ff. ſi cert. pet. ubi creditor accipit minorẽ ſummam debito, uel pignus, quod non aſcendit ad ſummam debiti, non uidetur renuntiaſſe alteri parti, quin poſſit reliquum petere, ita per Alexan. in l. ſi cum dotem, in prin. col. 1. ff. ſolut. mat. & not. glo. in l. 2. C. de iure emph. & not. Bart. in leg. 4. §. ſi ex conuentione, ff. de re iudic. Adde etiam quod prouiſio hominis in utilis non excludit prouiſionem competentem de iure communi, ita Abbas in capitu. examinata, columna penultima, de iud.

Promittens factum alienum, licet nõ obligetur, ut l. ſtipulatio iſta, in princip. de uerbo. oblig. tamen hoc non habet locum in prætoriis ſtipulationibus, quia in his quis uidetur promittere factum proprium, ſ. ſecuraturus & facturum. le. quotiens quis, eod. tit. Item non habet locum quando interueniſſent iuramentũ, capit. ex literis, el 2. cum ibi not. extra de ſponſa. Item non habet locum, quando quis promitteret factum alienum ad conſeruationem eius, ad quod ipſe eſt obligatus, ut ſi promitto Titium pro me fideiuſſurum, nam ſum obligatus, l. qui autẽ §. 1. & ibi Bar. dicit illum tex. menti tenẽdum, ff. de conſti. decu. de his, & pluribus aliis fallentiis uide Alexã. in d. lege Stipulatio iſta.

Procurator an acquirat ſtipulationem domino, ſic diſtingue. aut procurator ſtipulatur rem domini reſtitui ipſi domino & tunc quomodocunque concipiat uerba ſtipulationis, acquiritur domino. l. penult. C. ad exhib. & Bart. in l. certi conditio. §. ſi nummos, in prima opp. ff. ſi cert. pet. Aut ſtipulatus aliquid quod eſt ex re domini, ut fructus, & tunc idem, lege, quod procurator ex re. ff. de procur. idem dicas in pretio, quod uenit propter rem domini, ut ſi procurator uendit rem domini, & ſtipulatur pretium dari domino, l. Iulianus, §. ſi procurator, ff. de ac. ex empt. & Bar. in l. ſtipulatio iſta, §. ſtipuler. in uerba fallen. de uerborum obligat. licet Alex. uoluerit ibi tenere contrarium, nã pretium non uenit ex re, ſed propter rem

ut

uel l. uenditor ex hæreditate. ff. de hæred. uel ac. uen. Sed ea quæ ſunt propter rem, non acquiritur per procuratorem, ut infra dicam, ergo &c. Tamen contra hanc opin. Alexã. multum obſtat tex. in d. §. ſi procurator, per quem additur utrior opi. Bar. & ad motiuum Ale. dic, ut per Barto. in l. ſolutum. §. per liberam. ff. de pigno. ac. & Bart. in d. l. quod procurator ex re, qui dicit, quod licet pretium non dicatur ex re, tamen ſuccedit loco rei. l. ſi rem & pretium. ff. de peti. hære. & Barto. in lege, qui a debitore. ff. quæ in fra. cre. unde, quod cauetur in re propria domini, idem ſtatui debet in pretio. Aut ſtipulatur propter rem domini, ut uſuram, & euictionem & tunc domino nõ acquirit actio, niſi cedatur ſibi a procuratore, ut d. §. per liberam & l. poſſeſſio. §. ſi. ff. de acq. poſ. Aut ſtipulatur ſuper re penitus excepta domini poteſtate, & tunc, aut concipit uerba executiua, & promiſſiua, in perſona ſua, & ualet ſtipulatio, & ipſi procuratori acquiritur actio, quam tenetur domino cedere. lege, eum qui, §. Iulianus, ff. de conſtitut. pen. Aut concipit uerba promiſſiua in perſona ſua, & executiua in perſona domini, ut promiſi mihi quod dabis domino decem, & tunc non ualet ſtipulatio, niſi ſua interſit, ut eſt gloſſ. in dicto §. ſi ſtipuler, quæ communiter approbatur, reprobata opin. Barto. & Alex. in dicto §. ſi ſtipuler, qui tenebant acquiri actionem domino ex tali ſtipulatione, per d. l. pe. C. ad exhi. Aut concipit uerba executiua & promiſſa in perſona domini, & tunc indiſtincte non ualet ſtipulatio, per gloſ. in dicto §. ſi ſtipuler. Si tamen procurator, uel quilibet alius ſtipulatur hoc modo, promittit dare mihi nomine domini, ualet indiſtincte ſtipulatio, per tex. & ibi glo. in le. huiuſmodi, in princip. ff. de leg. primo, & Bar. in d. l. ſtipulatio iſta. §. alteri, in prin. Sed ſi procuratur, vel alius ſtipuletur mihi ſuper re ſua, dic, aut illa res durat ſua, & acquiritur mihi ſtipulatio. lege. Publia. in princ. ff. depo. & Bart. in dicto §. ſi ſtipuler. circa fi. Aut ſuper re, quæ non eſt ſua, ſed de proximo efficietur ſua, & idem, ut ſi ſtipulor emphiteoſim pro me & filio meo et in uno pato, ut no. Bar. in l. quod dicitur in fin. de verb. obli. & Alex. in dicto §. ſi ſtipuler. colum. pen. Aut ſuper re, quę non durat ſua, & tunc non acquiritur mihi, ut l. pactum. C. de pact. conuen. Fallit in donatione, lege quotiens, C. de donat. quæ ſub modo. Item fallit in caſu, lege ſi eam uenderet. ff. de pignor. actio. ubi eſt ſpecialis ea ratione, quia debitor grauatur in uno, quia res ſua uenditur a creditore eo inuito, ideo reuelatur in alio, ut pactum creditoris ſibi acquiratur, ar. le. cũ qui. ff. de iureiur. Ita ad illam lege, reſpõdet Alex. in dicto §. ſi ſtipuler. col. 3. in fi. Et prædicta procedunt, in his, quæ ciuiliter nobis acquiritur, quæ non poſſunt acquiri per procuratorem, niſi ut dictũ eſt, lege, ea quæ ciuiliter, ff. de acqui. re. dom. ſecus in his quæ naturaliter acquiruntur, ut poſſeſſio quæ acquiritur per procuratorem, ut d. l. ea quæ ciuiliter, & dicta leg. poſſeſſio. §. fin. Et hæc procedunt in procuratorem, ut d. l. ea quæ ciuiliter, & d. l. poſſeſſio. §. fi. Et hæc procedunt in procuratore, & in quolibet extraneo, tutor tamen, & curator, & actor ciuitatis, ſiue ſindicus poſſunt quomodocunque uerba ſtipulationis, concipere, & ſemper acquiritur utilis actio pupillo adulto, uel ciuitatis, ut dicta l. eum qui, § ſi actori. ff. de cõſti. pe. & glo. in dicto §. ſtipuler. Sed notarius poteſt cuilibet ſtipulari, dummodo tanquam perſona publica ſtipuletur, puta q̃ rogatus, alias non ualet ſtipulatio per eũ facta, ut no. Bal. in l. prima, Cod. per quas perſo. & Ang. in conſ. 74. Debet tamẽ notarius uerba promiſſiua in ſua perſona concipere, ad hoc ut ualeat ſtipulatio, ut no. Bal. in dicta leg. prima. Et ita debent intelligi omnia iura dicentia, quod per notarium acquiritur cuicunque ſtipulatio. Et quod dixi de tutore, curatore actore, & ſindico, dic, quod ita demum ualet ſtipulatio, quando uerba promiſſiua, & executiua ſunt prolata in pupillum, adultum, uel ciuitatem, ſi eorum intereſt, ut no. Bart. in d. §. ſi ſtipuler. Circa prædicta tamen aduerte, quia tex. in l. Iulia. §. ſi procurator. ff. de actio. emp. uidetur eſſe contrarius tex. in l. prima, C. per quas perſonam in d. l. 1. pactum factum a procuratore non acquiritur domino, & uidetur eſſe idem caſus. Sed dic, quod in d. leg. prima, erat pactum l. commiſſoriæ, per quod ha

betur

betur fides de pretio, & ſic ſtatim dominium transfertur, unde ſumus in re, quæ non durat mea, in alio §. ſecus.

Prorogatio proprie tunc dicitur fieri, quando ante finitam primam dilationē petitur noua dilatio. l. Sed ſi manente. ff. de præ. Tamen aliquando impropriatur, ex quo poteſt ſaluari dictum alicuius notarij ignorantis, qui ſcriberet in actis, qualiter fuit prorogatus terminus, & tamen ſecunda dilatio fuit data, finita prima, unde licet uideretur dicendum huiuſmodi non ualere, tamen hoc dictum impropriatur, & exponitur progatus. i. de nouo conſtitutus. Ita uoluit Bald. in l. 1. C. temp. app. & Alex. in l. 4. in princ. ff. de dam. infec. & Imo. & Bald. in l. Titio centum. de leg. 2.

Promiſſio turpis, an pariat actionem, & an impediat ſoluti repetitionem? diſtingue, aut eſt turpis cauſa ex parte eius cui promittitur, & tunc, aut cauſa eſt expreſſa in ſtipulatione, & eſt nulla ipſo iure, unde actio non datur, l. iuriſgentium §. ſi ob maleficium. ff. de pac. & ſolutum repeti poteſt, nam repetitio tunc impeditur, quando competebat actio exceptione eliſa, ut l fideiuſſor. §. fideiuſſor. ff. de fideiuſſor. & lege eius, in princip. ff. ad Trebel. & leg. ſi non ſortem. §. libertus, & l. Iulianus, ff. de condi. inde. Sed hic nulla actio competebat, ergo &c. Aut non eſt cauſa expreſſa, & datur actio, ſed obſtat exceptio, ut l. ſi ob turpem. ff. de condit. ob tur. cauſam. Secundum quod illum tex. intelligit Lud. Rom. & Barto. in l. generaliter. ff. de uerb. oblig. unde ſolutum repeti non poteſt, ut dicta l. ſi ob turpem cauſam. Aut eſt turpis cauſa ex parte promittentis tātum, & tunc talis promiſſio ualet, & datur actio, nulla exceptione obſtante ut ſi ſcholaris promittit aliquid meretrici, nā licet meretrix turpiter faciat officium ſuum, non tamen turpiter accipit, unde ex parte ſcholaris tantum promittentis conſiſtit turpitudo, ut not. Bart. in l. affectionis. ff. de dona. Ale. in d. l. generaliter, & glo. in dicto cap. qui uenatoribus. 86. diſtin. reprobata glo. in l. ea quæ. C. de dona. ante nup. quæ contrarium tenebat. Hoc tamen limitatur, niſi eſſet miles uel clericus, uel minor qui promitteret meretrici, quia tunc non datur actio meretrici ut not. glo. & Bar. in dicta l. affectionis, ſecus autem eſſet, ſi meretrix promitteret aliquid ſcholari, ut haberet rem cum ea, quia tunc non datur actio ſcholari, quia ipſe turpiter peteret, unde ſuccederet regula dictæ leg. ſi ob turpem. Ita eſt tex. in l. §. fi. ff. de actio. & obli. Et quod meretrix turpiter non accipiat, eſt tex. in l. quarta, §. ſed quod meretrici. ff. de conditio. ob tur. ca. Aut eſt turpis cauſa ex parte utriuſque ſcilicet dantis, & accipientis, ut ſi promitto tibi decem, ut hominem occidas, & tunc non ualet ipſo iure, & nulla actio datur. leg. ſi plagij, & l. ueluti, de uerb. ob. Sed quia turpis cauſa eſt ex parte utriuſque, ideo ſolutum repeti non poteſt, quia in pari cauſa melior eſt conditio poſſidētis. l. ſecunda. Cod. de condi. ob turp. cauſam, & dicta l. ſi ob turpem. & l. in pari. ff. de reg. iur. Si tamen ille, qui accepit, accipiendo committeret aliquod delictum, per quod ueniebat applicanda pœna fiſco, priuatur eo, quod accepit, & fiſco applicatur, unde non reuertitur ad dantem, ut no. gl. in l. prima, Cod. ad l. Iul. repe. Et pro iſtis talibus delictis, ſeu turpibus cauſis fideiuſſor accipi non poteſt, & ſi fuerit acceptus, talis obligatio eſt nulla ipſo iure. l. ſi a reo. §. fin. ff. de fideiuſſ. Ex quo §. infert ibi ſingulariter Bar. quod ſi dixero tibi, facias tale delictum, & noli curare de pœna, quia ego ero tibi obligatus, talis obligatio non tenet, & ego non potero conueniri. Quod eſt ualde no. quia quotidie accidit. Prædictis tamen adde, quod ſi quis daret aliquid alicui mulieri non meretrici, ut haberet rem cum ea, & illa nollet poſtea conſentire, non habet repetitionem, tanquam cauſa non ſecuta, ut eſt tex. in d. l. 2. C. de condi. ob tur. cau. ſecus ſi erat meretrix, ut innuit glo. in d l. 2. in gl. 1. licet contra illam gl. uideatur tex. in d. §. ſed quod meretrici, ubi indiſtincte dicitur, quod datum meretrici non repetitur, vnde cogita, an illa gloſſ. poſſet ſaluari. Ex prædictis, inferri poteſt ad quemlibet accipientem, ut delictum committat, quia licet delictum non faciat, nihilominus ceſſat repetitio.

Promittens non petere ſub certa pœna, ſi poſtea contrauenit, poteſt pars aduerſa,

uerſa, uel pœnam petere, & tunc debet pati ſe conueniri, uel exceptionem opponere, & pœnam non petere, utrumque autem habere non poteſt. lege, apud Cælſum. §. labeo, el primo. ff. de doli except. Et idem dicas in hæredibus promiſſoris contrauenientibus, ut nota. Alexandr. in lege quarta. §. Caro. columna prima, in fin. de uerbo. oblig. facit lex, cum proponas, la prima. Cod. de tranſact. niſi fuerit appoſita clauſula. rato manente pacto. ut lege, qui fidem, digeſtis, de tranſactio. uel iuramentum ut lege, ſi quis maior. C. eod. titu.

Publicatione facta in cauſa, non eſt licitum amplius teſtes producere, ſiue examinare, timore ſubornationis, authen. at qui ſemel. Cod. de probatio. & capitu. fraternitatis, extra de teſti. Quod limita non habere locum, quando quis producit aliquam ſcripturam, & ad aſsertionẽ eius producit teſtes, quia poteſt hoc facere etiam poſt publicationem, ita no. Ale. in lege, certi condictio, §. quoniam. ff. ſi cert. pet. per tex. in c. ſeries, & ibi per Ant. de But extra de teſti. & Bald. in l. ampliorem. C. de app.

Secundo limita non habere locum, quando teſtes producerentur ad corroborationem aliorum teſtium publicatorum, iſtud eſt ſingulare dictum Inn. in c. cum clamor, de teſti. cuius meminit Ab. in c. ex tenore. in fi. eo. tit.

Tertio limita nõ habere locum in iudice uolente ex officio examinare poſt publicationem, quia in iudice ceſsat timor ſubornationis, vt d. ca. cum clamor. & not. Barto. in le. 2. §. ſi publico. ff. de adult.

Quarto limita multum ſingulariter non habere locum, ſi pars uolens teſtes producere, non didicit teſtificata, licet fuerit facta publicatio, nam tunc ceſsat timor ſubornationis. Ita tenet glo. in ca. conſtitutus, extra de teſti. & Ale. in conſ. 84. in 4. uol. licet Abb. in d. c. cõſtitutus. & in d. c. fraternitatis, tenuerit contrariũ Tamẽ opi. glo. & Ale. eſt æquior, & communior.

Quinto limita non habere locum in inſtrumentis. uel ſcripturis, quæ poſſunt produci poſt publicationem, quia in his non cadit timor ſubornationis, ca. cum dilectus, de fide inſtr.

Sexto limita non habere locũ in cauſis criminalibus, in quibus non ſolum poſt publicationem, ſed etiam poſt concluſionem poſſunt teſtes, & inſtrumenta produci. Ita uoluit Barto. in lege, diui fratres. ff. de pœnis. et Bart. in l. 1. §. fin. ff. de quæſt. Plura autem de cõcluſione in cauſa uide ſup. in uerſi. concluſione in cauſa facta, &c.

Præſumptio, quædam dicitur eſſe iuris, & quędam iuris, & de iure præſumptio iuris dicitur, quando ius. Præſumit aliquid ſuper eo, quod erat dubium; ut not. glo. in l. uni. §. accedit. C. de rei uxo. act. & contra hanc præſumptionem admittitur quælibet probatio in contrariũ ut eſt text. et ibi glo. in lege, non eſt veriſimile. ff. quod met. cauſa. Præſumptio iuris & de iure eſt, quando ius præſumit .i. fingit contra ueritatem, & uult ita eſſe etiam ſi contrarium probetur, ut d. l. uni in princ. unde contra talem præſumptionem nõ admittitur probatio in cõtrariũ ut no. gl. in d. l. non eſt ueriſimile. niſi per confeſſionem, ut no. Barto. in l. ſiue poſſidetis. C. de prob. et Ale. in l. qui iuraſſe. §. ſi pater. ff. de iureiur. & gl. in l. in contractibus, in uer. nullo modo. C. de non nu. pe. & Bal. in le. quicunque, in fi. C de apo. pub. li. 10. & doc. in auth. ſed iam neceſſe C. de dona. ante nup. & plene per Abb. in ca. is qui. de ſponſa. & uide unam optimã apoſtillam Franc. de Cur. in add. ad Ale. in l. cum te. C. de tranſ. et Bar. in l. Iul. colu. 1. ff. de condit. inde. & Alex. in l. a diuo pio, §. ſi pignora, col 1. ff. de re iud.

Procurator ante litem conteſtatam poteſt mutari, le. ante litem. ff. de procur. poteſt uero litem conteſta. ex quo eſt effectus dominus litis, reuocari non põt niſi iuſta cã interueniente, in tantum, ꝙ etiã morte domini non reuocatur mandatũ ut eſt text. in lege, nulla, & ibi Barto. Bal. & communiter doct. Cod. de procurato. Sunt autem multæ cauſæ, de quibus in l. poſt litem, cum ll. ſeq. ff. de procura. Nec requiritur libellus in tali reuocatione, ut l. in cauſæ. §. 1. & ibi glo. in uerſic. prætoris. ff. de procurato. Sed quid ſi aliquis reuocauerit poſt litem, nulla cã apparente,

ſed

ſed tantum, quia procurator conſentit tali reuocationi, an ualeat talis reuocatio. Bar. in l. 1. colum. fin. C. de ſatiſda. ui detur uelle, quod ſic, ubi dicit, quod ſatis iuſta cauſa eſt, ſi reuocatus fuit eo conſentiente. Tamen illam doct. Bar. limita procedere ita demum, ſi aduerſarius conſenſerit tali reuocationi, alias non ualet, vt not. Abb. in capi. auditis, de procur. & Pet. de Ancha. in cap. fin. de procur. libr. 6. & Felin. in capitu. ex parte, de reſcriptis.

Pactum ad hoc ut ueſtiatur cohærentia contractus, eſt neceſſe, quod ſtatim apponatur iuxta contractum in ingreſſu uel egreſſu ipſius. l. in bonæ fi. & ibi gloſ. C. de pact. & le. ſi apud. C. de ædili. actio. Item debet eſſe de appenditiis contractus, ſcilicet quia debet ineſſe contractui, id eſt rei deductæ in contractum, vt vendo tibi librum, & in venditione promitto tibi ipſum mineare, vel ligare, vt probatur in leg. iuriſgentium. §. quinimmo. ff. de pact. ibi, ea enim pacta inſunt, quæ legem contractui dant, ſi tamen dicerem, vendo tibi librum, & promitto ire pro te Romam, tale pactum nõ veſtietur cohærentia contractus, quia nihil habet commune cum contractu, ſed quando ueſtitur cohærentia contractus tunc ueterem actionem informat, & nouam paris ſcilicet actionem præſcripti, uerbis, ut d. §. quinimmo, & probatur in l. 2. C. de pact. inter empt. & uend & iſta actio oritur ex ipſo pacto, non autem ex contractu innominato, qui reſultat habita relatione pacti ad contractum, ut quidam dicunt, ita probatur in d. §. quinimmo ibi, ne ex pacto actio oriatur. Nam dictio ex, denotat cauſam proximam, & immediatam, ut not. Barto. in le. 1. §. ex incendio. ff. de incen. rui. nauf. & dixi, ſupra, in verſ. dictio, ex. Item ad hoc, ut ueſtiatur cohærentia contractus, eſt neceſſe, q̃ ſit contra tradentem. Ita voluit Bar. in le. petens, declarando primam quæſt. glo. C. de pact. Item eſt neceſſe, quod pactum contineat quid diuerſum a contractu, alias ſi idem contineat, non veſtitur, nec agitur præſcript. uerbis. d. l. petens, ſecundum primam lect. & ibi Alexan. colu. 2.

Pactum veſtitum cohærentia contractus, non ſemper dicitur informare veterem actionem, nam quando actio uetus continet certum, & pactum continet incertum, puta factum, tunc non informatur uetus actio, ſed bene informatur contractus, quia ex eo prius oriebatur una actio, & modo oriuntur duæ, unde ſi vendo tibi librum, cum pacto de mineando tunc informatur vetus actio, quia vtrumque eſt factum, & ſic incertum, ſed ſi promitto tibi ſtipulanti librum cum pacto ſimiliter demineando, tunc non informatur actio, ſed contractus, nam dare librum continet certum, & oritur certi condictio, ſed mineare continet incertum, & oritur actio ex ſtipulatio leg. vbi autem non apparet. §. qui id quod, de verbor. obligat. unde non poteſt vetus actio informari, quia certi condictio daretur ad certum, & incertum, quod eſt contra legem, certi condictio. ff. ſi cert. peta. Ita ſingulariter uoluit Bartol. in lege, lecta, iuxta finem. ff. ſi cert. petat. & Alexan. in lege, in bonæ fid. colum. 2. Co. de pacti.

Pactum ad hoc ut veſtiatur rei interuentu, debet eſſe in fauorem tradentis & non contra eum, alias non veſtitur, vt le. ſi tibi. C. locat. & le. ſi certis annis, Co. de pact. Et illud proprie dicitur ueſtiri rei interuentu, quando habita relatione pacti ad contractum, reſultat contractus innominatus uel quando ſumus in ipſis cõtractibus innominatis, ut not. Bart. in le. in traditionibus ff. de pact. Et actio præſcrip. verbis quæ oritur ex tali pacto oritur ex contractu innominato, qui reſultat, non autem ex pacto. Ita voluit Alex. in d. l. in bonæ fi. C. de pact. Tamen quandoque iſtud pactum, ex quo reſultat contractus innominatus, ueſtitur cohærentia contractus, vt eſt quando eſſet pars prætii, quia tunc, ineſſet ipſi contractui, vt ſi vendo tibi librum pro decem, vt vadas pro me Romam, nam ſi ideo minoris prætii liber uendatur, quia uit ire pro me Romam, tale pactum eſt de ſubſtantia contractus, ſcilicet quia eſt pars prætii, ut le. fundi partem. ff. de contrahend. emptio, ita uoluit Ale. in d. le. in bonæ fi. C. de pac. colum. 2. Quandoque veſtitur

pactum

pactum cohærentia traditionis,ut quando iuxta traditionem ponitur aliquodpactum in fauorem tradentis, ut d.l.in traditionibus,& l. rebus, C. de re permu.& l.1.§.ſi conueniatur.ff.depo.quod quomodo procedat,uide gl.in dicta leg.in traditionibus, & iſtud pactum etiam largo modo dicitur veſtitum rei interuentu,ut tenet Alex.in l.legem.C.de pact.& gloſſ. & *Bart* in d.l.in traditionibus.ex eo quia habita relatione pacti ad contractum.nõ reſultat contractus innominatus,& actio oriens ex eo,eſt præſcrip.verbis, ut d.l.rebus.

Permutatio differt a contractu innominato,do ut des,in hoc, quia tunc dicitur permutatio, quando permutatur ſpecies cum ſpecie, & nemo tenetur dominium transferre.l.prima.ff.de re. permut. Sed contractus innominatus eſt,quando permutatur genus cum genere, uel ſpecies cum genere,uel genus cum quantitate,uel ſpecies cum quanitate, dum modo quando permutatur ſpecies cum quantitate,ex utraque parte ueniat dare,alias eſſet contractus emptionis.leg.ſi.ff.de con.dat.ob cauſam. Reſultat tamen magna utilitas ex hac differentia,quia actio præſcrip.verbis, quæ datur ex permutatione, eſt bonæfid.ut inſtitu.de action. §. actionum, ſed illa quæ oritur ex, do ut des, eſt ſtricti iuris,quia ibi non numeratur,& uide de his Barto. in l.ſecunda,in princ. ff. ſi cert.per.

Publicatione facta poſſunt interrogatoria produci. Ita uoluit Spe. in tit de teſte.§.nunc de interrogationis.&c.

Procurator, qui pro alio defendit ſiue agit,debet ipſe in ſententia.condemnari, uel abſolui, non autem dominus, alias ſententia eſt ipſo iure nulla, ut le. prima, C de ſent. Licet uerba executoria debent proferri in perſonam domini, ut uoluit Barto.in d.l.1. & gloſ in l.liberto.§.fin.ff. de neg.geſt. Sed condemnatoria tantum in perſonam procuratoris. Hoc tamen limita procedere in cauſis, in quibus uenit irroganda pœna pecnniaria ,ſecus ubi ueniret irroganda pœna corporalis, quia tunc dominus damnatur, non procurator.l.ſi C.de iniur.& not. in l.nihil.C.de procu.& Bart. in l.pen §.ad crimen.colu 1.ff.de pub.iudi. Et hoc procedit in caſibus,in quibus admitti poteſt procurator in criminalibus,ut quando eſt irroganda pœna a relegatione infra ut eſt cõmunis opi. Bar.in d.§.ad crimen,& tex.& glo.in l.prima,ff. an per ali.ca.app. Item poteſt procedere in perſona illuſtri, quæ in cauſa iniuriarum poteſt comparere per procuratorem,& eſt ſpeciale in ea.ut d.l. fin. C.de iniur.

Princeps quando concedit moratoriã alicui,tenetur ille,cui eſt conceſſa,ſatiſdare de ſoluendo,adueniente tempore,ut le. uniuerſa Cod.de preci.im.off. Quod limita multum ſingulariter non procedere, quando concederet cauſa paupertatis, vnde conſilium datur impetranti, ut ſemper faciat imponi in reſcripto clauſulam paupertatis cauſa,quia per talia uerba nõ tenetur præſtare fideiuſſorem,ita ſingulariter uoluit *Bald*.nouel.in tracta.dotium, in 8.parte,in 12. priuilegio, ar. eorum, quæ uoluit glo.in l.prima,§.cum autem, in uerſicu,cautione.Codic.de rei vx.acti. quod etiam uoluit *Bald*.in l.diuortio.§. interdum.ff.ſolu.matrim & hoc infertur ex his quę dixi ſupra,in uerbo cautio differt,&c in ſi.

Princeps concedens alicui priuilegiũ pro ſe, & hærede ſuo in ſingulari numero,uidetur concedere tantum primo hæredi.non autem hæredi hæredis. Ita tenet Bar.in l.prima.ff.de conſti. princ.& uide unam addi.*Barb*.ad Abb.incip.not. bonam in capit.in præſentia.columna 8. de proba.

Procurator quando admittatur in cauſa criminali, uide ſupra in uerſiculo, procurator qui pro alio defendit, &cæt.

Probatio ſemper incumbit ei, qui dicit.l. ſecunda,ff.de probat. & inſtit de lega.§ quod autem,nõ autem ei qui negat, lege actor.C.de probat.Fallit tamen prima regula,quando ille,qui dicit,haberet præſumptionem pro ſe,quia non tenetur probare,ut eſt in uxore,quæ præſumitur acquirere de bonis mariti,ut leg.quintus ff.de dona.inter ui.& uxor.& l.etiam C. eodem titul. Fallit regula in negante iur, quia probare debet, nam habet tunc præſumptionem contra ſe, quia in iure

omnia

omnia præſumuntur permiſſa, niſi reperiantur prohibita. l. nec non. §. quod eis. ff. ex quibus cau. ma. unde illa regula d. l. actor, habet locum in negante factum, ut dicit ibi glo. & plenius Bald. & glo. in d. le. 1.

Particeps criminis an admittatur ad accuſandum, uel ad teſtificandum contra alium participem, uide infra in uerſi. Teſtis particeps. &c.

Procurator producens inſtrumentum an uideatur probaſſe de mandato? dic, aut producit ſcripturam, in qua apparet de mandato, & ſic portat mandatum in ſcriptis, & tūc creditur ei, & plene probat de mandato, nec poteſt aduerſarius dicere, tu non es illa perſona, de qua fit mentio in hac ſcriptura. Ita uoluit Bald. in le. i qua per calumniam, in fin. verbis. C. de epiſ. & cler. Aut producit inſtrumentum cauſæ, & tunc ſemiplene probat de mandato, quia poſſet eſſe penes eum depoſitū ita not. Bar. in l. prima, Cod. de procur. & ſic per conſequens res efficitur dubia, unde exigitur cautio de rato. ut dicta leg. prima. Idem ſcilicet quod non admittatur ſine cautione de rato, tenuit Barto. in l. vulgo. in fin. ff. de admi. tuto. & Barto. in l. 3. §. cauſæ. ff. ad carbo. & Bald. in d. l. prima, colum. fi. C. de proco. & glo. in c. coram. de off. de leg. in glo. prima, & in c. primo, de procurato. Quod ſingulariter, limitat Imo. in d. cap. coram, ubi eſſet talis perſona, quæ erat ſolita exercere officium procuratorium, alias non admitteretur etiā cum cautione de rato. Idem uoluit Alex. in dicta le. vulgo & Alex. in d. l. prima, colum. 2. ar. text. in l. plenum. §. equitij. de uſu, & ha. niſi conſtaret traditionem eſſe factam a domino illius inſtrumenti, quia tunc non requireretur cautio de rato, ut Ale. in locis prææalle. Fallit tamen hoc in marito, qui poſſeſſionem inſtrumēti præſumitur habere mandatum in rebus paraphernalibus nec tenetur cauere de rato. ut l. fi. & ibi Bal. C. de pac. conu. & uide Bal. & Pau. de Caſtr. in l. Mæuia. ſolut. matrimonio.

Procurator habens mandatum de emendo nomine domini, ſi emerit nomine proprio, acquirit ſimiliter domino perinde, ac ſi eius nomine contraxiſſet, & hoc propter potentiam mandati. l. pignori. §. fi. ff. de uſuca.

Procurator actoris ſi conſtat de mandato licet non teneatur ſatiſdare de rato, tamen tenetur ſatiſdare de defendendo ſcilicet in caſu, quo fuerit reconuentus, ut l. prima, in fin. iuncta gl. C de ſatiſdat. & no. glo. in cap. primo, de procu. in gl. 1. in fin. Item procurator rei tenetur ſatiſdare de iudicato ſoluendo, etiā ſi habeat mandatum, ut d. l. 1. in fi. & l. 2. & ibi glo. C. de procu.

Procurator, qui non ſatiſdedit in cauſa principalipali, an poſſit compelli ad ſatiſdandum in cauſa appellationis? dic, quod non, nam ſatiſdatio debet peti ante litem conteſt. ut l. Ita demum. Cod. de procu. uel incontinenti poſt. ar. l. quotiens. ff. ſolut. mat. ex interuallo autē poſt peti non poteſt, cum procurator ſit effectus dominus litis, l. poſt litem. ff. de procura. Cum ergo non fuerit petita ante litem conteſt. in cauſa principali, ſequitur, quod minime poteſt peti in cauſa appellationis. ratio eſt, quia appellatio reſcindit iudicatum, & ponit cauſam in eo termino, qui erat poſt litem conteſt. unde omnia quæ fieri poterant poſt lit. conteſt. in cauſa principali, poſſunt fieri in cauſa appellationis, ut uoluit Barto. in dicta l. ita demum. Et hoc limita procedere, quando non eſt petita in cauſa principali, ſi autem eſt petita, & præſtita in cauſa principali, poteſt peti etiam in cauſa appellationis, quia lata ſententia in principali, eſt finita, unde rurſus peti debet. Ita uoluit Barto. in l. ſecunda, in fi. C de procur. per tex. in l. cum apud Sempronium. ff. iudi. ſol.

Pupillus non poteſt eſſe in iudicio ſine tutoris authoritate, adeo quod ſi comparcat ſine auth tutoris, ſententia lata in tali iudicio, & omnia acta redduntur ipſo iure nulla l. clarum. C. de auth præſt. & l. prima, C. qui legi. perſo. ha. ſta. in iudic. Quod multum ſingulariter limita procedere, quando ſententia eſſet lata contra pupillum, ſecus autho. ſi pro eo, quia tūc ualet etiam ſine tutore, ut eſt tex. in l. non ideo minus. C. de procur. & not. glo. in dicta l. 1.

Pupillus non poteſt confiteri nec negare

gare aliquid in iudicio ſine tutoris authoritate, l. clarum, C. de aut. præſta. etiã in cauſa criminali, ut l. certum, §. penul. ff. de confeſſ. uel ſa lum ſine curatore ad litem, ut not. Bald. in l. 1 C. ſi aduer. deli. alias autem talis confeſſ. eſſet ipſo iure nulla, ut not. Bal. in l. vni. colum. 12. C. de confeſſ. & Bald. in d. leg. clarum. vnde apparet quod non poteſt eſſe contumax, quia etiam ſi compareret ſine tutore, nihil operaretur talis comparitio, ut no. gl. in l. minor etiam. ff. de mino. Et prædicta procedunt, etiam ſi pupillus haberet patrem, ut no. Bar. in l. ſi infanti, col. 2. C. de iure delib.

Publicatio bonorum quando ſit ipſo iure, an requiratur ſententia declaratoria vide ſup. in ver Dictio mox. in fi.

Patris ſeu portionis appellatione in dubio intelligitur de dimidia, ſi non fuerit adiecta quota l. nomen filiarum, §. portionis, ff. de verbor. ſignifi. & no. gl in l. 3. §. ſiquis ita ſtipulatur, ff. de eo quod cer. lo. & Matthe. in deciſio. 44. conſil. Neapo. colum. fin. Quod limita non procedere, quando hoc nomen proferretur, per numerum pluralem cum adiectiuo numerali, ut duas partes, quia in dubio intelligitur duas partes de duodecim. Ita uoluit Bart. in l. interdum, ff. de hæred. inſtit. ex quo dat ibi conſilium uolenti petere duas partes de tribus, ut exprimat hoc in libello, quia alias intelligeretur de duodecim. Item limita, quãdo diceretur aliqua pars, ut not. Alex. in auth. ex cauſa, col. 10. C. de lib. præte.

Præſumitur quilibet ſcire id, quod eſt ſibi denuntiatum in domo. Ita voluit Baſ. in §. ſed iſte. colum. 18. inſtit. de actio. per glo. ſing. in l. ſi tutor. C. de priui. tut. in uer. oſtendens.

Procurator ſimpliciter datur, intelligitur datus ad agendum, & conueniendum. Ita voluit *Bar.* in l. quod dicitur, in fi. ff. de tute.

Procurator poteſt repetere a domino quicquid licite impendit in bonis eius, vnde poteſt repetere etiam illud, quod ſol uit pro conducendo equo, ut iret ad poſſeſſiones ipſius domini, l. Idemque §. idem labeo, ff. mandati. Quod limita, niſi procurator eſſet perſona ruſtica, quæ nunquam conſueuerat ire equeſter; nam tunc non uidetur licite impendiſſe, unde non repetit, cum ſua conſuet. ſit attendenda, vt eſt gloſſ. in dicto §. Idem labeo.

Pœna mutilationis alicuius membri, a lege, vel ſtatuto inducta pro aliquo crimine, debet verificari in membro utiliori. Ita uoluit Andr. de Iſer. in conſtit. quæ incipit, ſiquis cum armis. vbi dicebat, quod ſi pro uulnere illato debeat imputari manus, in dubio intelligitur de dextera, & ſi ille erant mancinus, debet ſibi amputari ſiniſtra, quia cum illa cenſetur vulnus feciſſe. Idem uoluit Bald. in l. conuenticulam C. de epiſ. & cle. vbi dicebat, quod ſi pro aliquo crimine debeat erui oculus, & reus illius criminis habeat vnum oculum, debet ſibi euelli ille oculus bonus. Idem dicebat Bald. in authen. ſed nouo iure, C. de ſer. fug. de eo qui habet vnam manum claudam, quia debet ſibi amputari manus bona. Ille enim qui habet oculum uel manum inutilem, non dicitur oculum uel manũ habere arg. eorum quæ uoluit glo. in l. fi. C. ad leg. Flau. de plag. quæ dicebat, quod pater habens filium inutilem, dicitur carere filio, & uxor habens maritum inutilem, dicitur uidua.

Pactum, ꝙ quis teneatur de periculo, an includat, ꝙ teneatur de caſu fortuito, vide ſup. in uer. nomen periculum.

Pater & filius ſi ambo in inſtrumento dotali fuerint confeſſi dotem accepiſſe, quilibet tenetur pro dimidia. Ita uoluit Alexã in l. ſi cum dotem. §. tranſgrediamur, col. 2. ff. ſol. ma. per l. reos, §. cum in tabulis. de duo. reis.

Pater, & filius ſi ſimul mortui repe riantur, ſiue morte naturali, ſiue uiolenta, pręſumitur prius mortuus pater, & deinde filius, & hoc eſt uerum, ſi filius erat pubes, ut l. qui duos §. cum in bello, ff. de rebus dub. Idem etiam præſumitur de matre, ut l. cum pubere. eo. titu. Si autem filius erat impubes, præſumitur prius mortuus filius ratione debilioris ætatis, ſiue ſimus in patre. ſiue in matre, ut l inter ſocerum, in prin. & ibi eſt glo. ord. digeſt. de pact. dota. & dicta l. qui duos, §. fina. & l. ſi mulier, ff.

cod. ti. de reb. dub. Et hoc quando ſumus in dubio, nam ſi contrarium probetur, ſtamus certo. ar. l. continuus, §. cum ita. de ver. obl.

Procuratorem an teneatur mittere ægrotus, uide Bart. in l. ſi quis inſtituatur, §. fi. ff. de hæred. inſti. Et quando quis teneatur mittere procuratorem, uide plene Bart. in l. 1. ff. de diuer. & temp. præſcr. & Barto. in l. fi. ff. de in integr. reſtitut. & doct. in c. quærelam. de procur. maxime per Abb. ibi.

Periurus infamis eſt, ut 6. q. 1. ea. infames, nec poteſt admitti amplius in teſtimonium, ut in c. paruuli. 22. q. 5. & c. quicunque, 6. quæſt. 1. etiam ſi fecerit pœnitentiam, ut cap. teſtimonium, & ibi gloſ. in uerſi. periuri, de teſti. Et ratio eſt, quia ſemel periurus, ſemper præſumitur periurus in futurum, c. ſemel malus, de reg. iu. libro 6. & l. non omnes, §. a barbaris, ff. de re mili. & not. glo. in d. cap. paruulus. Nec obſtat, quod dicitur in l. 2. C. de rebus cre. quod periurus ſolum Deum habet ultorem, quia illud poſſet procedere, quando iuramentum non eſſet in præiudicium alicuius tertii, vel dic aliter, ut dicit glo. in d. cap. quicunque, & uide gl. in cap. quærelam, in uerſi. periurii, extra de iureiur. Item peiurus perdit probationē per iuramentum, de quo uide Iaſ. in l. 1. pen. col. ff. qui ſatiſ. cog.

Poſſeſſio operatur hunc optimum effectum, quia ubicunque aliquis teneretur aliquid probare, releuatur ab onere probandi, & transfundit illud in aduerſariū, ſi eſt in poſſeſſione. ita not. uoluit Bar. in l. 1. §. non autem, ff. de bo. poſ. ſecundum tab. & Bar. in l. is poteſt, col. 4. ff. de acq. hær. & eſt tex. in c. ſi a ſe. de præb. lib. 6. & uide quæ dixi ſupra in verſi. tempus quando eſt fundamentum, &c.

Pauper uidua, & cæteræ miſerabiles perſonæ, poſſunt trahere laicum coram iudice eccleſiaſtico. ita voluit Abb. in cap. licet, ex ſuſcepto, colum. 2. de fo. compe. Quod limita, quando uidua eſſet diues, & ſimiliter pupillus, quia tunc non dicuntur perſonæ miſerabiles, ſecundum Abb. & ibi per Barbat. in cap. ſignificantibus de offic. deleg. Sicut dicimus etiam in dote, quę non eſt cauſa pia, quando datur mulieri diuiti, ut dixi ſupra in uerſicu. legatum factum pro anima, & hæc not. pro limitatione eorum, quæ uoluit Alexan. in l. 4. §. hoc autem iudicium, colū. 1. ff. de dam. infec.

Producens inſtrumentum, uel aliquā ſcripturam, uidetur approbare omnia in inſtrumento contenta, ſeu in illa ſcriptura. ita uoluit Abb. in c. cum ſuper, de offi. dele. ubi refert Innoc. in ca. cum olim. de conſi. & in cap. cum uenerabilis. de except. & hoc facit ad id, quod dixi infra, in uer. ſcriptura reperta.

Pactum, quod quis poſſit ubicunque conueniri, non ualet, unde admittitur poſtea pœnitentia, l. ſi conuenerit, ff. de iuriſd. omn. iud. ex quo dat cautelam Bart. in l. ſi quis in conſcribendo, C. de pact. quod ad ualidandum tale pactum, debet quis dicere, quod pecunia poſſit ubique ſolui, nam tunc ratione deſtinatæ ſolutionis quis ſortitur forum ubique, nam ubique videtur contraxiſſe, l. contraxiſſe, ff. de act. & obli. unde ratione contractus ubique poteſt conueniri, l. 3. ff. de bon. aut. iu. poſ.

Percutiens aliquem dormiendo, an puniatur, vide Bar. in l. pen. ff. ad l. pomp. de pari. ubi diſtinguit, aut ille erat ſolitus pati hæc in ſomnis, & eſt in culpa, ſi non præuidit aut non erat ſolitus pati, & tunc ſecus.

Percutiens Titium credens ſe percutere Sempronium, an teneatur, uide Bar. tenentem, quod ſic, in l. reſpiciendum, §. delinquunt, ff. de pœnis, in fin. uerbis. Et ratio poteſt eſſe ſecundum eum, quia dabat operam illicitæ rei, ſecus eſſet ſi licitæ, unde infert ipſe per illum text. quod ſi uolui percutere feram, & percuſſi hominem, non teneor. Ex quo ſequitur unum no. dictum, quod ſi voluiſſem percutere hominem in caſu licito, puta bannitum, uel hoſtem, & percuſſi alium, quod non teneor, quia dabam operam rei licitę, & de delicto caſu commiſſo, uide Bald. in lege, data opera, colum. 4. C. qui ac. cuſ. non poſſ. & Iaſ. in lege 3. §. quod prętor, digeſtis, ne quis eum qui in ius voca.

Promittens aliquid dare in tribus vicibus ſeu in tribus terminis, ſi aliud nō apparet

paret, in dubio intelligitur de tribus annis, ita ſingulariter uoluit *Bar.* in le. 3. ff. de ann. leg.

Pactum nudum appoſitum in inſtrumento guarentigiato, producit actionem efficacem, & habet executionem paratã. ita uoluit *Bal.* in l. 2. in fi. C. de execu. rei iud. & idem *Bal.* in l. ex placito. in fin. C. de re. permu. quem refert Alexa. in l. ſi ita ſtipulatus. §. Griſogonus. colum. 8. de uer bo. obl.

Propinquus an dicatur uir uxori, & e contra? dic, quod non, nec etiam affines ex utroque latere dicuntur propinqui. ita no. Bar. & Alexa. & communiter doct. in l. 1. Co. unde uir. & ux. & Bart. in l. fi. per illum tex. C. de uerbo. ſign. quod eſt no. pro ſtatutis requirentibus conſenſum propinquiorum. An autem appellatione coniunctorum ueniat uir & uxor, uide ibidem Ale. tenentem quod ſic, ſed non appellatione proximorum, per l. cũ alienam. C. de lega.

Pauper qui ſine ſui dedecore exire non poteſt, habetur pro carcerato, & habet iuſtam cauſam petendi reſtitutionem in integrum, puta quia erat nudus. glo. eſt iuncto tex. in l. in eadem cauſa. in fi. ff. ex quib. cau. ma. & gl. no. in c. ſi quis teſtiũ, de teſtib.

Probatio in dubio quando lex de ea facit mentionem, præſumitur de uera. ſ. per inſtrumentum uel per teſtes, non autem de ficta. tex. t. eſt no. in l. Lucius. ff. de cond. & demon. & per iuramentum, & uide plene de hoc per Fel. in rubr. extra de proba. & per Ale. & Iaſ. in leg. 1. C. de teſt. milita.

Pater ſimpliciter tradẽs rem filio ſuo, in dubio uidetur ei concedere in peculium, non autem donare le. ſi donatione. C. de colla. & ibi per doct & no. Bald. in auth. ex teſtamento. col. 3. C. eo. tit.

Pauper non tenetur ſoluere collectas reales, ſecundum Bal. in auth. defuncto. circa fin. C. ad Tertu. & in l. etiam. Co. de execu. rei iudi. Immo plus dixit ſingulariter Abb. in c. peruenit. col. pe. extra de immu. ecc. quod officialis deputatus ad exigendum collectas, poteſt illas remittere ratione paupertatis in præiudicium principis per gloſſ. ſingularem, in le. omnes, C. de anno. & tribut lib. 10.

Pater an poſſit grauare filiam in dotẽ per fideicommiſſum, dic, quod non, niſi tantum ſibi legauerit, quod aſcendat ad ſummam legitimæ. ita intelligitur tex. in l. fi. §. filiæ alias incipit, fidei. ff. de leg. 2. ſecundum Bar. ubi ita etiam intelligit illum tex. Alexan. in l. a filia, ubi eſt tex. de hoc. ff. ad Tre. & Pau. de Ca. in l. Lucius. §. maritus. ff. ad Tre. ubi dicit hanc eſſe communem opi. & ibi Bart. ſimiliter expreſſe hoc firmat. Idem etiam uoluit Bald. in l. quoniam nouella. col. fin. C. de inoff. teſt. & *Bal.* in auth. res quæ. colu. 2. C. com. de leg. Fortificatur hoc ratione, nam cum dos ſuccedat in locum legitimæ, ut d. leg. quoniam nouella, ideo ſicut legitima debet haberi ſine aliquo grauamine, l. quoniam in prioribus C. de inoff. teſta. & no. Abb in c. Rainaldus, in 1 no. de teſta. & Bald. in l. ex tribus, C de inoff. teſta. ita etiam & dos. Dicit tamen *Bart.* in l. Lucius §. maritus, & in d. §. filiæ. qđ in eo, quod excedit legitimam, poteſt filia grauari in dotem. Quod limitat multum ſingulariter Bar. in d. l. quoniam nouella, quem ſequitur Pau. de Caſt. in d. § maritus, non procedere, ubicunque filia ex forma ſtatuti dotata non ſuccederet, quia tunc nec in eo, quod excedit legitimam, poteſt grauari in dotem. Scias etiã, quod ubi uiget tale ſtatutum, dos ſuccedit in locum legitimæ, ita no. Bal. in l. ſãcimus. Cod. de nupt. ſed quod tunc poſſit grauari, tenuit Pau. de Caſt. in conſi. 197. & conſi. 218. & 221.

Peculium ſi de nouo augeatur, poſtquam eſt ſemel actum, ſi non eſt inſolidum ſatis factum, creditori, poterit creditor de nouo agere actione priſtina cum adiectione de peculio pro reſiduo. tex. eſt in l. quæſitum. §. is qui ſemel, & in le quotiens § ſi ſimel, & ibi gl. ff. de pecu.

Præſens quis dicatur, & quis abſens, uide tex. in l. fi. C. de præſcrip long. temp. & Abb. in c. 1. col. 3. extra de fideiuſ.

Patris appellatione uenit etiam auus, tex. eſt in l. iuſta interpretatione, ff. de uer. ſig. & no. gl. in l. appellatione parẽtis eo. ti. Quod intelligas procedere in fauorabilib. ſecus in odioſis, ita no. Bart. in l. patris. ff. de adult. Idem dicas & appella-

tione parentis. l. ſi infanti. in prin. C. de iure delib. uide tamen omnino Bar. in l. liberorum, in fin. uerbis. ff. de uerborum ſignifi.

Pater poteſt reuocare conſenſum datum. filio ad donationem cauſa mortis uiuo filio, ita no. Bal. in l. ſenium. C. qui teſta. fa. poſ.

Procuratores ſi ſunt plures, an poſſit unus ſine altero adminiſtrare, uide ſup. in uerſ executores, &c.

Pater inſtituens filiam in eo quod de iure ſibi contingit, an uideatur ſe referre ad ius commune, an uiro ad ius ſtatuti, ubi eſſet ſtatutum, quod filia dotata extãtibus maſculis non ſuccedat. Bal. in l. qui cunque. col. 3. tenet, quod intelligitur inſtituta ſecundum ius cõe. ſ. ut habeat uirilem, tamen communis opi. eſt in contrarium, & contrarium tenuit ipſe *Bald.* in l. maximum uitium. col. pe. C. de lib. præt. & Ale. in l. Gallus. §. quidam recte, in fi. uerbis. ff. de lib & poſth. ubi dicit, quod tale ſtatutum dicitur ius commune illius municipii, in quo uiget, & idem Ale. in l. hæredes mei. §. cum ita. col. 4. & 5. ff. ad Treb. & *Bal.* in l. conſtitutionis, in fi. C. de bo. quæ lib.

Princeps, qui tẽpore guerræ conceſſit alicui bona rebellium, tenetur facta pace reſtituere omnia ex primis dominis, adeo quod talis conceſſio in totum annullatur, tex. eſt not. & ibi Bal. in c. 1. in uer. Priuilegia, de paci conſtantiæ. & ibi eſt caſus ſpecialis, per quem in reſtitutione ueniunt bona in alium alienata, licet regulariter contra, nam quam uis hoc uerbum, reſtituere, habeat amplum ſignificatum, lege, prima, C. de ſen. paſ. tamen non facit uenire bona alteri cõceſſa, ſeu alienata, ut dicit Ale. in d. lege, prima, & plene And. de Iſer. in c. 1. colum. pen. de uaſ. de cre. æta, ubi etiam ponit de uerbo, reddere, adeo quod, etiam ſi bona illa alienata reuertantur ad fiſcum poſt reſtitutionem, non tamen reſtitui debent, ut ibidem dicit And. in fin. uerbis, & de hoc uerbo, reſtituo, uide gloſſ. in §. cum autem inſtit. quibus mo. us pa. po. ſol. in uer. ſtatum, & text. in l. uideamus. §. in fauiana. ff. de uſur. & de prædictis uide Bar. in l. Gallus. §. & quid ſi tantum, & ibi Ale. in antepe. colu. ff. de lib. & poſth. ubi uide per Ale. aliquas pulcras limita. ad prædicta.

Præſumitur in regno Siciliæ quęlibet ciuitas uiuere iure longobardo, niſi probetur, quod uiuat iure Romano. *Ita tenet* And. de Iſern. in prologo feudorum, in uer 3. quæritur, & idem And. in cap. 1. §. ſed quia uidimus, de his qui feud. da. poſſ & in cap. 1. In uerſi. bona uacantia, quæ ſint rega. per conſti. puritatem, contrarium tenet *Bal.* in auth. dos data. C. de dona. ante nup.

Princeps reſtituens primogenitũ, qui propter delictum amiſerat ius primogenituræ, an faciat illam recuperare, uide ſupra in uerſi. *Monacus, &c.*

Princeps quando utitur clauſula, non obſtante, uidetur uti plenitudine ſuæ poteſtatis, ita not. Ale in l. ex facto, colu. 5. ff. de uul & pup. & And. de Iſer. in cap. naturales, ſi de feu. fue. contro.

Pecunia in dubio præſumitur eſſe ſoluentis. ita uoluit Bal in l. 2. C. pro ſocio.

Poſſeſſio aliquando ponitur pro ipſo fundo, ut ſi dico, lego tibi poſſeſſionẽ meam, intelligitur de fundo meo. tex. eſt in l. interdum. ff. de uer. ſig. & in l. 2. C. de proba. & in l locorum, & ibi no. Co. de oi ag. deſe. li. 11. & *Ale.* in l. 1. in prin. colu. 4. ff. de acq. poſ. Et ex hoc infert Barto. in le. uxorem. §. legauerat. ff de leg. 3. quem ſequitur Iaſ. in d. l. 1. in prin. colu. 9. quod ſi lego tibi omnes poſſeſſiones meas, intelligitur tantum de immobilibus, unde mobilia non ueniunt, quia ex communi uſu loquendi ita hoc nomẽ intelligitur. ar. l. liberorum. §. quod tamen Caſſius. ff. de leg 3. & leg. labeo. ff. de ſup. leg. quamuis referant ultramontanos determinaſſe in contrarium, & male, ut dicit etiam Ale. in d. l. 1. col. 7. ff. de acq. poſſ.

Pater relinquens filium ſub poteſtate matris, uidetur facere matrem tutricem. tex. eſt in cap. ex parte M, & ibi Bal. in fin. de app. per quem ita dixit Iaſ. in l. 1. col. 4. ff. de iur. om. iu.

Poſſeſſio quamuis dici ſoleat, ꝙ mente amittitur, ut l ſed ſi nolit, & l. ſi id quod §. fin. ff. de acq. poſ. tamen illud debet intelligi, quando quis timet accedere ad poſſeſſionem, ne inde deiiciatur, ſecus ſi ti-

& timet propter ſuam perſonam dominum ſuum ęgrodi, quia nõ per hoc amittit poſ eſſionem aliorum fundorum, leg. licet, Cod. de acquirend. poſſ. & not. Alexand. in lege tertia, § in amittenda, ff. eodem titulo.

Potentius eſt ius, quod quis habet iure proprio, quã iure alieno, l. ſi filius, §. erit, & ibi glo. ff. de fidei comm. lib. & le. quod princ. pi. cum l. ſeq ff. de lege. ſecundo, & ex hoc dicit not. glo. in l. ſi quid in bello. ff. de capti. quod vnuſquiſque debet gloriari de eo, quod quiſque acquiſiuit, non aũt de ſucceſſione antiquorum ſuorum. Idem dixit Ang. in l. ubi quidem, §. ſi a. ff. quod met. cauſa, quod plus diligimus illud, quod proprio ſudore acquirimus, quam alieno. idem etiam dixit *Iaſ.* in leg. more maiorum, col. 3. ff. de iuris, om. iu. & Bald. in lege, nemini, Cod. de aduo. di. iudic.

Pretium in dubio, quando fit de comentio, intelligitur de contractu emptionis & uenditionis, ita demum, ſi pretium ſi æqualens rei. Ita dixit *Bal.* in l. ex conuentione, C. de pact. & l. ex conuentione, C. de pact. conuen.

Prorogatio iuriſdictionis iudicis incõpetentis, debet fieri de tali cauſa, de qua poterat ille iudex iudicare inter ſuos ſubditos, alias non ualet, ita no. Ias. per plura allegata. in l. ſi per errorem. in prin. ff. de iur. om. iud.

Priuilegium in dubio cenſetur conceſſum ad partis poſtulationem, non autem motu proprio. ita not. Ale. in l. 3. in prin. ff. quod quiſquis iur. niſi in priuilegio reperiatur clauſula, motu proprio, quę alias probari non poteſt, niſi ibi reperiatur ſcripta, ut eſt tex. in cap. ſi motu proprio, in fin. de præbend. libro ſexto, primum tamen dictum limita, ut per Alexand. in dicta l. 3.

Princeps confirmans priuilegia alicuius ciuitatis, non uidetur confirmare ea, quæ ſunt contrarius, niſi expræſſe de hoc fecerit mentionem, ita ſentit Bald. in c. 1. colu. 2. per quos fiat inueſt. & expræſſius *Iaſ* in l. fi. ff. quod quiſque iur.

Procurator non tenetur appellare a ſententia contra ſe lata, niſi contineat euidentem iniuſtitiam, & in dubio ſi non appellat, pręſumitur hoc feciſſe, quia ſententia erat iuſta, ita *B.* l. in l. inuitus, col. 2. C. de proc. quem ſequitur Iaſ. in l. 1. §. ſi procurator. col. 6. ſi quis iuſ. di. non ob.

Promiſſio facta in iudicio habet executionem paratam, ita not. Ale. in l. eum pro quo. ff. de in ius uoc.

Promittens ſoluere non liberatur dando fideiuſſores: ita eſt tex. in l. promiſſor. § ſi ff. de conſt. pecu. & l. item liberatur, §. 1 ff. quibus mo. pig. uel hip. ſolu. Quid autem in promittente ſatisfacere, vide Alex. & Bar. in l. 1. & ibi plene *Iaſ.* ff. qui ſatiſ. cog.

Poſſeſſio an & quando per traditionẽ, vel per expulſionem ſeu per ingreſſionẽ alterius perdatur, Ad hoc ſciendum, facias hanc concluſionem ſeu diſtinctionẽ. Aut quis poſſidet per ſe, aut per alium, puta per ſeruum, filium, uel colonũ. Primo caſu, ſi tradit rem ſimpliciter, & tunc ſi animo transferendi dominium, puta ſi præceſſit titulus habilis, & tunc transfertur dominium & poſſeſſio. §. per traditionem, inſti. de rerum diui. & l. traditionib. C. de pact. Si uero tradit poſſeſſionem, tũc utramque perdit, & in alium transfert. ſ. ciuilem & naturalem, l. 1. §. per procuratorem, & §. iuſſerim, ff. de acq poſſ. niſi appareret ex animo ſuo, quod uoluerit tantum naturalem transferre, ut quando pręcedit contractus, de cuius natura hoc uenit, ſicut dicimus in præcario, l. & habet, § eum qui. ff. de præca. uel ſolam detentationem, ut ſi locat, l. ſi quis ante, ff de acq. poſſ. & l. officium, ff. de rei uend. uel ſi cõmodat uel deponit, ut d. dicta le. officium. Transfert etiam naturalem tantũ, ſi concedit rem in uſumfructum, l naturaliter, ff de acq. poſ. uel ſi concedit in emphiteoſim, ut no. gl. in l. 3. §. ex contrario ff. eo. tit. uel ſi locat ad longum tempus, ut no. gl in dicta le. ſi quis ante, & ibi Ale. col. 4. & no. glo in l ſi ut certo. §. ſi duobus uehiculum, ff. commo. Si uero expellitur, tunc indiſtincte utramque perdit. probatur in l. 1. §. non alij autem. ff de ui, & ui ar. & in l. 1. §. & conſequenter. ff. uti poſſ. Quod intelligas procedere, ſi nõ hẽt animũ recuperandi incontinenti, alias ſecus, q a ſolã naturalẽ perderet, gl. eſt ſingularis in l. 3. § cũ igitur, ff. de ui & ui ar. q a aius per-

perpenditur, ſi facit præparamenta, ut in d. gloſſ. habetur, & hoc de re immobili. Rei autem immobilis indiſtincte amittitur poſſeſſio, quando alicui eſt ſubtracta, vel per uim ablata l. rem quæ nobis. ff. de acq. poſ. Idem ſi eius reſtitutio eſt denegata per commodatarium forte, uel depoſitarium, ut eſt cõis opi. Ale. in l. 3. §. ſi rem, & in l. ſi quis rem. ff. de acq. poſſ. & probatur in l. ſi rem mobilem, eod. ti. Idem eſt, quando poſſeſſor timet ſe poſſe repelli ab aliquo, quia tunc etiam ciuilem perdit l. ſed ſi nolit. ff. de acq. poſſ. Quod intelligas ſane procedere, quando quis timet ſuper re, ſecus ſi timet de ſua perſona, ne offendatur, quia tunc non perdit ciuilem, et ſi ad poſſeſſionem non accedat, ita dixit Ale. in l. 3. §. in amittenda. ff. eod. titu. per tex. in l. licet. C. de acq. poſſ. Si uero alius eſt ingreſſus & tunc, ſi inuenit naturalẽ uacantem, acquirit naturalem, & dominus non perdit ciuilem l. clam poſſidere, §. qui ad nundinas. ff. eod. ti. niſi timeat ſe poſſe repelli, ut dicta l. ſed ſi nolit. Si uero naturalis non erat uacans, tunc ingrediẽs nullam acquirit, & poſſeſſor nullam perdit, caſus eſt in l. quod meo. §. fin. ff. de acqui. poſſeſſ. & ibi per Alexand. niſi ſuſpicatur ſe poſſe repelli, ut ibi no. glo. & tex. in lege, ſi id quod. §. fin. eod. titul. Et hæc eſt optima limitatio ad d. §. qui ad nundinas, quem ita limitauit Alexan. in lege, ſi colonus. in fi. ff. eodem titulo. Et quod ſupra dixi de traditione, dicas hoc procedere, ſiue ſit uera, ſiue ficta, ut per aſpectum ſi ficta dici poteſt, ut dicto §. ſi iuſſerim, & dicta l. quod meo. §. ſi uenditorem, uel per conſtitutum, ut dicta l. quod meo. in princ. & l. interdum, in princ. & §. fi. eo. titulo, uel per conductionem, ut leg. qui bona fide, & l. ſi aliquam. ff. eodem ti. Amittitur etiam poſſeſſio per ſolum animum nolendi poſſidere, quando quis per ſe poſſidet, & tunc utraque poſſeſſio perditur dicta l. tertia, §. in amittenda, & ibi Bar. & expreſſus Alexa. in 2. no. & l. ſi quis ui. §. differentia. eo. ti. Amittitur etiam poſſeſſio per obliuionem, quæ præſumitur ex curſu decennij, ſi aliquis per tantum tempus non accedit ad poſſeſſionem ſuam. l. fauius. §. fundi. de uſucap. & not. Alexan. in l. 1. in princ. in fin. uerbis, & in l. 3. §. ex contractio. colu. 3. & Bar. in l. ſi de eo. §. ſi forte. & ibi plenius Ale. ff. de acq. poſſeſſ. Secundo caſu principali. ſ. quando quis poſſidet per alium, & tunc, quia per ſe retinet ciuilem, & per alium naturalem, puta per colonum, ſi ipſe dñs tradit uoluntarie, perdit poſſeſſionem. Idem ſi ſolo animo non uult poſſidere, quia perdit eam etiam ſtante colono in fundo, ita dixit Ale. in l. 3. §. in amittenda. ff. de acq. poſſ. & Bar. in l. quod meo. in princ. & ibi etiã Ale. col. 5. ubi ita intelligunt gl. in l. peregre. §. quibus, eod. tit. quæ uolebat, ꝙ ſolo animo domini tunc non perditur poſſeſſio, quia illud procedit in uoluntate coacta & neceſſaria, ſed nõ ſpõtanea. Et hoc procedat etiam in ficta traditione, ut per Bar. in d. l. quod meo. & ad prædicta allegant glo. ſing. in l. 1. §. non alij autem, in uerſi. retineo. ff. de ui, & ui ar. Si autẽ dominus ſit expulſus manẽte colono, & tũc poſſeſſionẽ non perdit caſus eſt in l. 1. §. ſi quis me ui. ff. de ui, & ui ar. & iſtud reaſſumpſit no. Bal. in l. fi. in fi. uerbis. C. de acq. poſ. Si autẽ ipſe colonus uult priuare dominũ poſ. & tunc, aut ipſe egrediatur aio deſerendi poſſeſſionem, & dominus perdit naturalem, non aũt ciuilem, caſus eſt a contrario ſenſu, in l. ſi colonus, ubi gl. & Bar. ff. de acquiren. poſſ. & hoc de iure. ff. ſed de iure. C. nullam perdit, per l. fi. C. eo. tit. ut uoluit Ale. in d. l. ſi colonus in prin. & in fi. ſecus eſſet, ſi egrederetur non aio deſerendi, quia tunc etiam de iure. ff. dominus nullam perdit, ut d. l. ſi colonus, & ibi gl. & no. Bar. & Ale. in d. l. ſi de eo. §. ſi forte, eo. ti. Aut ipſe colonus perdit poſſeſſionem, i. quia egreditur hoc animo, ut alius ingrediatur, & tunc minime dominus perdit poſſ. ut eſt glo. in d. l. fin. & ibi hoc declarat Bal. Aut ipſe colonus deijcitur, & tunc dominus perdit omnem poſſeſſionem tex. eſt in dicta l. peregre, §. quibus, & ibi Alex. in 1. not. & hoc procedit, qñ ciuilis cohæret naturali, quæ per aliũ retinetur, ut diximus in colono, quia in hoc non corrigit illa lex fin. ut expreſſe dicit Ale. in d. §. quib. in 1. no. ſecus ſi ciuilis non cohæret naturali, ut in ea quã habet uſufructuarius, quia ſi uſufructuarius deijciatur, dominus non perdit ſuam ciuilem, ita dixit Ale. in d. §. quib. in 10. caſu.

Aut

Aut colonus moritur, & tunc dominus ſtatum amittit naturalem. Ciuilẽ autem non perdit, niſi fuerit negligens in recuperando naturalem, tex. eſt in d. l. ſi de eo. §. ſi forte. ubi per omnes doct. Aut colonus tradit poſſ. aleri & tunc, aut uere tradit, & priuat dominum utraque poſ. tex. eſt in l. 3. §. quod ſi ſeruus. ff. de acq. poſſ. & gl. in d. l. fin. C. eo. ti. quæ in hoc minime corrigit, quod intelligas uerum, ſi alienando tradit, puta ex tit. ex quo dominium transferri ſolet, ut eſt text. in l. non ſolum, §. pignori, ff. de uſuca. ſecus ſi non alienando, ut eſt glo. not. & ibi Alex. in l. qui uniuerſas. §. fi. ff. de acq. poſ. & prædicta procedunt etiam in colono populi tradente, ita nodixit Alex. in l. poſſeſſione, circa fi. ff. eo. tit. Aut colonus tradit ficte, puta per conſtitutum, uel per conductionem, & tunc dominum poſſeſſ. non priuat. tex. eſt in l. quamuis, § 1. ff. eodem ti. Quod ſingulariter limita procedere in tradente ficte, qui nullam poſſeſſionẽ habebat, ſecus ſi habebat naturalem, ſuper qua requieſcebat ciuilis, ut in poſſidente præcario, quia per fictam traditionẽ non ſolum ipſe perdit naturalem, ſed etiã priuat dominum ciuili, ſicut quando ipſe dominus tradit, iux. l. quædam mulier. ff. de rei uen. Ita dixit gl. ſingularis, quã plene ibi ſequitur Ale. in l. interdum, § fi. ff. de acq. poſ. ubi Ale. hoc limitat non procedere, quando ciuilis non requieſcit ſuper naturali, ut in ea, quam habet ppriętarius reſpectu uſufructuarii, ut ſup. fuit dictum, allegando Alex. in d. §. quib. Aut conductor vult tradere poſſ. per aſpectũ & priuat domini poſſeſſ. Ita dixit Ang. in l. quarundam, ff. de acq. poſſ. quem ſequitur Ale. in l. quamuis, § ſi conductor, eo. titu. Aut colonus non tradit alteri, poſſ. ſed denegat ſoluere penſionem domino & tunc priuat eum poſſeſ. Ita dixit Alex. in d. § ſi conductor. & idem Ale. in l. 3. §. ſi rem eo, tit. Aut colonus perdit poſſeſſ. auctoritate iudicis, puta quia conuentus ab aliquo nõ nominauit dominum in iudicio, iuxta formam l. 2. C. ubi in rem actio, & tunc dominus non perdit poſſ. ſecundum magis communem opin. Bar in d. l. 1. & Bar. in l. officio. ff. de rei uendi. & Ale. in d. §. quib. unum tamẽ ſcias in hac materia, & adde ad ea, quæ dixi ſup. in 1. membro principali, quod inter rem mobilem, & immobilem. eſt hæc differẽtia, quia ciuilem poſſeſ. rei mobilis perdo ẽt ignoranter ſtatim, quod meã cuſtodiam euaſit taliter, quod facta diligenti inquiſitione non poſſet inueniri. l. 3. §. Neruą filius, & l. ſi rem mobilem & ibi no. ff de acq. poſ. Sed rei immobilis, quam per me ſimiliter poſſideo, nunquam perdo ciuilẽ ignoranter, etiam ſi alius eam occupauerit, niſi ſciã & ſuſpicer me repelli. l quamuis, la 2. ff. eo. ti.

Præſumitur in dubio creditor approbaſſe fideiuſſorem tanquam idoneum, niſi contrarium probet. ita Ale. in l. ſi ab arbitrio. ff qui ſat. cog. per text. in l. 3. ff. de fideiuſ. licet hoc ſub dubio ponat per l. ſi. §. ius hoc. C. de ſponſa.

Papa non poteſt ſine cauſa dare poteſtatẽ principi ſeculari, ut poſſit iudicare inter clericos, ita dixit Abb. in ca. propoſuit. in 3. col. in fi. de conceſſ. præb.

Pœna priuationis iuris nunquam irrogatur, niſi in iure hoc reperiatur expreſſum, §. cũ igitur, in authẽ. de non elig. ſe. nub. & Ale. in l. etiam §. 1. ff. ſolu. mat. & Iaſ. plene in l. diuortio. §. ſi fundum, eo. titu. Abb. in c. ſi. de iure pat.

Proteſtatio non requirit de neceſſitate ſcripturam, niſi in caſibus in iure expreſſis, ita dixit Bald. in auth. præsbite. C. de epi. & cler.

Paraſceue dicitur dies ueneris ſancti, & dicitur ab apparatu eſcarum, quia iudæi in illa die ſolent parare eſcas, ſeu cibos pro die ſabati. Ita dixit Abb. in c. quia ſuper, de iudæis.

Priuilegium generaliter ſublatum a ſtatuto non intelligitur de clauſo in corpore iuris. ſed de ſpeciali, uide inf. in uer. ſtatutum. uer. 72.

Poſſeſſionis cõmodum magnum eſt, quia dat facultatem poſſidenti reſiſtendi de facto, & ſuper hoc poteſt implorare officium iudicis, ut eum defendat. Flor. in l. quemadmodum. § ſi protectum, ff. ad l. Aquil. in. pro hoc eſt tex. ſingularis. & ibi Bal. in l. ſi ſeruus. C. quod cum eo.

Pauper, qui non poteſt domum ſuam reficere propter impotentiam, poteſt permittere illam ruere, nec poteſt com-

pelli ad reficiendum ſecundum Pau. de Caſt. per illum text. in l. ſed an ultro, §. 1. in fi. ff. de neg. geſt.

Q

QVando in lege reperitur ratio ſcripta, etiam ſi ſit correctoria, extenditur de caſu ad caſum ex identitate rōnis, ut eſt gl. no. in cle. 1, in uer. eligantur, de elec. quam ad hoc allegat Alex. in l. ſtipulatio hoc modo, col. 3. de uerb. obl. Et hoc habet locum in caſu fauorabili: nam ſecus eſſet in odioſis, ut no. Ale. in l. properandum, in prin. C. de iud. faciunt quæ no. *Bar.* in l. Marcellus, in fi. illius prin. ff. ad Treb & idem *Bar.* in l. Gallus, §. & qd ſi tantum, ff. de li & poſth & docto. in l. ſi vero, §. de uiro, ff. ſol. mat. & Iaſ. in §. omnium, col. 7. inſt. de act.

Qui habet plura remedia, ſiquidē ſunt ad inuicem contraria, uno intentato, videtur alteri renuntiare, l. 1. C. de fur. & l. poſt diem, ff. de leg. commiſ. & l. quod in hæredem, §. eligere, ff. de tribu. Si uero ſunt ad inuicem compaſſibilia, & tūc vno intentato alteri non renuntiatur, l. propter litem, §. 1. ff. de excu. tut. & l. nemo, ff. de exce. & l. naturaliter, §. nihil commune, ff. de acq. poſ.

Qui eximit marmora uel columnas a domo ſua cauſa uendendi ſeu negotiādi, punitur in hoc, quia talis contractus uenditionis eſt irritus, & uenditor amittit ꝑtium, & emptor tenetur ad duplum, quæ pena fiſco applicatur, l. ſenatus, ff. de contra. emp. & ſi talia ſint legata, illud legatum redditur ipſo iure nullum, l. cætera, in prin. & §. 1. ff. de leg. 1. & ratio poteſt eſſe, quam ponit iuriſconſul. in l. 2. § ſi quis nemine, ff. ne quid in lo. pub. ſ. ne ciuitas ędibus deformetur.

Qñ electa eſt induſtria perſonæ, non poteſt quis ſeruire per ſubſtitutum, l. nemo eſt qui neſciat, ff. de duo. re. & l. inter artifices ff de ſol. Ex quo datur limitatio ad l. ſtipulatio iſta, §. ſi quis inſulam, ff. de uer. ob. ubi dicitur, quod ſi locaui tibi opus faciendum, tu potes alii locare, ut nō procedat, quando eſſet electa induſtria perſonæ, per prædicta.

Qui tractat de damno uitādo, ſemper præfertur tractanti de lucro captando, ita no. Bar. in l. maritum, ff. ſol. mat. & docto. in l. cum mulier, eo. tit. quod ſingulariter limita, niſi ille, qui tractat de dāno, incidiſſet in illud damnum culpa ſui, uel ſuo facto, quia tunc non præfertur, ita ſingulariter uoluit Bal. per illum tex. in l. 2. C. de cond ob tur. cauſam.

Qui literas, quas portabat alii deferendas, aperuit, & alteri oſtendit, punitur pena falſi, idem eſt, ſi illas literas aliquo modo deleuerit, uel non reſtituit ei, cui dare rogatus erat. *Bar* in l. Titio, in 1. q. ff. ad munici. per tex. in l. 1. §. is qui depoſita, ff. de falſ. & l. ſi quis aliquid, §. inſtrum. ff. de pæn. Sed ſi ipſe ſolus legit, nec alii oſtendit, punitur crimine ſtellionatus, ſecundum Bar in l. 2. ff de falſ.

Quilibet præſumitur uiuere per centū annos, niſi cōtrarium probetur, l. fi. C. de ſacr. eccl. & no. Ab. in c. in præſentia, extra de ſpōſ. ubi ponit materiam auth. hodie, C. de repu. ſ. ꝙ mulier nunquā pōt ſecundo nubere, niſi habeat certū nuntium de marito, qualiter eſt mortuus, ex quo ſemper præſumitur uiuere per d. l. fi. ſecus autem in ſponſalib. de uerbo de futuro, ſi nō ſit ſecuta copula carnalis, ut ibidem per Ab. & habetur in c. de illi, ext. eo. ti. Adde tamen, quod iſta præſumptio tollitur per vnum teſtem deponentem de morte, gl. eſt ſing. quam ibi ſequitur Bar. in l. 2. § ſi dubitetur, ff. quemad. teſt. ape.

Qui facit actum a lege prohibitū, ſemper præſumitur in mala fide, ita eſt no. doctr. Bar. in l. quemad. C. de agri. & cēſ. li. 11. & Abb. in c. in præſentia, in fi. extra de ſponſa. & idem Ab. in ca. conſultationib. ext de iure pat.

Qui negat id, quod eſt cauſa ſui beneficii amittit illud beneficium, tex. eſt & ibi Bar. in l. ſi dubitetur, §. ita demum, ff. de fideiuſſ. & l. ſi unus, §. ñ ff. pro ſocio. & l. ſed hoc im, in fi. ff. de re iud. & *Bar.* in l. etiam, § licet, ff. ſol. mat. ꝙ intelligas, qñ conuincitur de mendatio. Limita tamen hoc, niſi eum pæniteret ante litem conte. quia tunc recuperat illud beneficium, ita per Ang. & Alex. in d. §. ita demum, & plene per Iaſ. in §. item ſi quis in fraudem, 15. col. in fin. inſt. de act. & uide plura per Iaſ. in l. fi. col. 1. C. de fideic.

Qui

Qui allegat aliquem uſū ſpālem, ſeu fallentiam a regula iuris communis, debet illam probare. c. ad decimas. de reſti. ſpol. lib. 6. de quo uide plene Iaſ. in l. 2. colu. 7. ff. ſiquis in ius uo. non ierit.

Qui dicit ſe eſſe talem, debet probare ſe talem eſſe. l. non ignorat. C. qui accu. non poſſ. quod ſane intelligas, ſecūdum Bal. ibi, ſi opponatur uel negetur ſe eſſe talem.

Qui facit actum a iure prohibitum, præſumitur calūniari. ita dixit Bald. quē ſequitur ibi Alexa. in l. ſi idem §. quod ſi inmutq. ff. de iur. om. iu. ſicut etiam accuſans criminaliter ſi non probat præſumitur calumniator, ita dixit Bal. in l. criminis. C. qui accu. non poſſ.

R

Res aliena licet uendi poſſit, l. rē alienam. ff. de contra. empt. & ē legari, l. Gaius. ff. de pig. act. & hoc teſtatore ſciēte, alias legatum non detur. l. ſi res obligata. ff. de le. 1. & inſt. de leg. §. non ſolū. tamen non pōt pignorari, inuito uel inſcio dño. l. aliena res. ff. de pign. act. & l. ꝗ prædium. C. ſi res alie. pig. da. ſit. Et ratio eſt, quia debitor pignorando eſt neceſſe, quod transferat ius in re, quod nō poteſt facere in re aliena, cum ipſe non habeat, ut no. glo. in l. rem alienam, & glo. in l. ſi deiuſſor. §. pater. ff. de pig.

Relicta ab inſtituto cenſentur relicta & a ſubſtituto. l. licet, de leg. 1. Fallit, qñ teſtator legaſſet ab inſtituto expreſſo ꝓprio nomine, quia tale legatum non cenſetur repetitum a ſubſtituto, ut not. Bat. in d. l. licet, per l. ſi plures. de leg. 3. Intelligas tamen prædicta de ſubſtituto uulgariter, nam ſi pupillariter, non cenſentur ab eo repetita. Verum tenetur præſtare ea, tanquam hæres impuberis, & ſic tanquam æs alienum. leg. in ratione. §. quod uulgo. ff. ad l. Fal. & Bart. in d. l. licet.

Regula, ubi cæptum fuit iudiciū, ibi debet terminari, limitatur, niſi eſſet præiudicium alterius iuriſdictionis. ita not. Bald. in c. Imperialem. §. præterea. col. 3. de prohi. feu. alie. per Frede. & Imo. in l. ubi cæptum. de iud. Item limitā ut per Bart. in l. quamuis. de damn. inf.

Redibitoria actio eſt duplex, quædam durat per ſex menſes, & de iſta loquitur tex. in l. ſciendum. § fi. & l. ſi tamen. ff. de ædil. edic. quæ competit, quando animal uenditum, eſt repertum morboſum, quædam uero datur inf. duos menſes, & iſta datur, quando uenditor nō uult præſtare cautionem emptori de uitiis rei uenditę, nam tunc emptor poteſt redhibere rem inf. duos menſes, etiam ſi non ſit morboſa. de qua loquitur tex. in l. ſi uenditor, & ibi glo. ff. de ædi. edict. Elapſis autem ſex menſib. in prima actione datur actio quāti minoris, quæ durat per alios ſex mēſes, ut d. l. ſciendum. §. fi. & iſta quanti minoris, eſt duplex, prętoria, & ciuilis, prętoria datur tantum pro rebus a prætore inductis. ſ. pro ſeruis, ut l. 1. in prin. ff. de ędi. edicto, & pro reb. prætioſis uenditis, ut l. emptori. ff. de euic. Item durat per annū tantum, ſicut aliæ actiones prætorię, ut inſt. de perpe. & tempo. actio. §. 1. item datur quanti minoris eſſet de iure communi, ſeu de communi æſtimatione. Ciuilis uero datur perpetuo, & pro omnibus aliis rebus præter ſeruum, et rem prætioſam, & datur quanti minoris empturus eſſem, & ſic reſpicit affectionem, ut not. glo. & plenius Bar. in l. Iulian in prin. ff. de actio. emp. Ex quibus reſultat alia differentia, quod ſtipulatio duplæ, quæ interponitur pro euictione rerum a prætore inductarum, eſt prætoria. & datur de neceſſitate, immo etiam ſi nō fuerit præſtita, eſt præſumptio & iuris & de iure ꝙ ſit præſtita. l. quod ſi nolit. §. q. aſſidua. ff. de ædil. edict. ſtipulatio uero, quæ datur pro euictione aliarum rerum, eſt ciuilis, et uolūtarie promittitur de dupla, nā niſi dupla apponatur, uenit tantum ſimplū, l. pe. C. de euic. et d. l. emptori. & no. Bar. in l. 4. §. Cato; col. . de uer. ob.

Reſtitutio in integrū hodie datur inf. quadriennium continuum. l. fi. C. de tēp. in integ. reſ. licet olim dabatur inf. annū utilē, ut ibi dr̃, & hoc habet locum tā in minorib. quam in maiorib. Intellige tñ ꝙ inf. iſtud quadrienniū dēt non ſolum reſtitutio peti, ſed & cauſa finiri, ut d. l. fi. i uer. finiendā litem, &c. & ibi no. Bar.

Reſtitutio in integrum cōpetens minori, ſeu mulieri, trāſit ad hæredes l. non

ſolum.& ibi gl.& Bar.ff.de in integ.reſt. & l. Pantonius in prin.ff.de acq hær. Quod limita procedere, ſi talis reſtitutio incepit competere minori, vel mulieri ante mortem ſuam,nam tunc tranſit ad hæredem,etiam maiorem,ſeu talem, qui non poterat in integrum reſtitui,ſecus ſi non incepit in perſona defuncti,ut no. Bar.in l.quia tale,ff.ſol.mat.& Dyn.in c.priuilegium,de reg.iur.lib.6. Fallit tamen in caſu dictæ. Pantonius. vbi de æquitate datur reſtitutio hæredi, quæ nondum inceperat in perſona defuncti, de quo uide Bar.in d.l.non ſolum. Hæc tamen regula fallit in caſu ſingulari, quem ponunt gl. & Bart.in l.paterfam.ff.de petit.hæredi. vbi ſubſtitutus ſuccedens pupillo,nõ poteſt per beneficium in integ. reſti.ſe abſtinere ab hæreditate, licet pupillus potuiſſet,& ratio eſt, quia adeundo uidetur approbaſſe uoluntatem defuncti. l.patris pupilli,ut ibi dicitur.

Res exiſtens in aliqua ciuitate,licet ex vigore alicuius ſtatuti non poſſit alienari in forenſem, tamen ſi teſtator grauat hæredem ſuum,quod vendat fundũ ſuũ forenſi,valebit venditio, nec talis caſus mixtus comprehendetur ſub ſimplici, cũ ſimus in odioſis.l.uim paſſam. §.præſcriptione.ff.de adul. & dixi ſup.in uerſi. mixtum.ita uoluit Alex.in l.ſi ubi. ff.ſi cer pet. Ex quo infertur,quod res minoris,licet alias non poſſit alienari ſine decreto l.lex quæ tutores.C.de adminiſt.tut.& l.magis puto.ff.de re.eo.& to.o.tit. C.de prædi.min. tamen hoc non habet locum quando teſtator grauaſſet hæredem ſuũ minorem uendere,quia tunc ualet uenditio,etiam ſine decreto,l.prima,& l.penu. C. quando decre. opus non eſt. & de eo quod dixi in præcedenti no.uide Alexan. in l.ſenatus,ff.de le. 1.qui melius & plene loquitur.

Res empta ex pecunia aliena non poteſt a domino pecuniæ vendicari tanquã ſua.l.ſi ex ea pecunia. C.de rei uend.quia fieret compenſatio de quantitate ad ſpeciem,quod non eſt permiſſum in iure.l.ſi conuenerit l.2.ff.de pign.actio. Fallit tamen in milite qui poteſt rem emptam ex ſua pecunia uendicare, l. ſi ut proponis. C.de rei uend. Fallit ſecundo in eccleſia, ut no. Bar.in d.l.ſi ut proponit. Fallit tertio,in minore,& hoc,quãdo res eſſet empta a tutore uel curatore de pecunia minoris,l.2.ff.quando ex fact.tu.alias ſecus ſi ab alio,ut per Bart.in d.l. ſicut proponis. Fallit quarto in clerico, ut per Abb. in conſi.94.uol.2.colu.2. & probatur ex his quæ no.gl.in l.miles,in princ.ff.de re iudic.ubi equiparat militem clerico,quia quemadmodum miles non poteſt conueniri,niſi in quantum facere poteſt, ita & clericus, qui eſt miles cæleſtis militiæ. Idem probat glo.in l.ſtipendia.C de exe. rei iud.quæ dicit,quod ſicut in ſtipendiis militum non poteſt fieri executio, quando ſunt condemnati, ita etiam in præbendis clericorum, niſi in ſubſidium in vtroque caſu. Idem probat Bart.in l.affectionis.ff.de dona.ubi dicit, quod ſicut donatio facta meretrici a milite non ualet,ita etiam illa quæ fit a clerico. An autem res empta ex pecunia dotali efficiatur dotalis,& ſic poſſit a muliere uendicari glo.in l.ex pecunia. C.de iure do. tenet quod non, niſi in ſubſidium. Tu autem uideas plene Alexã. in l.ſi cum dotem.§.ſi. ff.ſol.mat.

Res,quæ prohibetur alienari, prohibetur etiam obligari, ſeu dari in emphiteoſim.caſus eſt no.in l.fin. C.de reb.alie. Ex quo infertur,quod tutor, qui prohibetur alienare rem pupilli ſine decreto.prohibetur etiam dare in emphiteoſim. Secundo infertur adid,quod uoluit Alex. in l.ſi ſi ſolutam.§.ſi uir in quinquennium.ff.ſol. mat.quod maritus,qui non poteſt alienare rem dotalem, minime poterit eam in emphiteoſim dare ſeu locare per decem annos,quia talis locatio habet uim alienationis,ut ipſe dicit, cum per eam transferatur dominium utile.l.1.§.qui in perpetuum,ff.ſi ag.vect.vide Bar.in l.in quorum.ff.de pign.

Res minoris licet vendi non poſſit, tamen ſi fuerit de facto uendita. & minor factus maior talem alienationem ratam habuerit confirmatur alienatio,niſi eſſet deceptus ultra dimidiam iuſti pretii l.1. C.ſi ma.fac.alie.ra. ha. Item limita, niſi minor ſteterit per quinquennium in maiori ętate, & non reprobauit alienationem, quia tacite uidetur alienationem

ratam

rationem habere, ita eſt text. quem reputat ibi ſingularem Bar. in d. ſ. Cato ait.

Regula, aliud pro alio inuito creditori ſolui non poteſt, ut l. 2. §. 1. ff. ſi certum pet. Fallit in caſu ſingulari d. l. §. penu. ff. de relig. ubi ille, qui debebat ſeruitutem per unum locum poteſt inuito creditori dare per alium locum, ſi ille locus uolebat fieri religioſus.

Res debita ſi pereat poſt moram, infra tamen tempus purgationis moræ, an pereat periculo debitoris. uide ſup. in uerſic. obligatus ad aliquã rem &c. iux. fin.

Rei appellatione an ueniat ſpes. Dic, quod ſic, per tex. in l. nomina. ff. de hære. det. act. ven. voluit Fran. de Cur. in addit. ad Ale. in l. 1. col. 3. ff. ſi cer. pet. unde qui vendit omnes res ſuas, uidetur uendere etiam & ſpem. An autem appellatione rei veniant ſerui, & nomina debitorum, vide Ang. tenentem quod ſic. in l. 1. ff. de ſta. hom. & ita per Arch. in c. auro. 40. diſt. & an ſit differentia inter res & bona. vide gl. & Bar. in l. ſi de vſufr. l. & in l. ſi cõſtante, col. 1. ſol. mat.

Rei vendicatio datur contra poſſidẽtem. l. 1. C. de alie. iu. mu. ca. fact. l. in rem. ff. de rei ven. Item contra dolo deſinentẽ poſſidere. l. partem, & l. qui dolo. ff. de regul. iur. & l. ſin autem. §. ſed & is. ff. de rei uen. ita demum ſi poſſeſſor deſiit poſſidere poſt lit. conteſt. ſecus ſi ante, quia tunc competit actio in factum ex titulo, de alie. iu. mu. ca. fa. ita no. Abb. in c. 1. in fin. extr. de alie. iu. mu. ca. fa. quem refert Iaſ. in §. omnium. col. 13. inſtit. de actio. Datur etiam rei vendicatio contra deſinentem poſſidere lata culpa, uel etiam leui, poſt lit. conteſt. ita Bal. in d. l. 1. colu. fin. C. de alie. iu. mu. ca. fa. Datur etiam contra naturaliter tantum poſſidentẽ. l. officium. ff. de rei ven. & etiam contra ciuiliter tantum, ut l. cuiuſcunque. §. ſi fundus ff. de vſufr. & contra quemlibet detentatorem, & habentem facultatem reſtituendi, ut dicta leg. officium. in fi. Requiritur tamen in rei uendicatione, quod poſſeſſor ſaltim tẽpore rei iudicatæ, poſſideat, licet tempore lit. conteſt. non poſſederit, ut d. l. ſin autem. §. poſſidere, nam ſi tempore lit. conteſt. poſſidebat, tempore uero rei iudicatæ deſiit poſſedere, non dolo vel culpa, non poteſt condemnari rei vẽdicatione, ut d. §. poſſidere. Quid autem ſi reus conuentus dicat ſe poſſidere, cum non poſſideat, dic, aut actor ignorat, quia putat eum poſſidere, & tunc ſi reus durauit in eadem voluntate poſt lit. conteſt. non poteſt amplius eum pænitere, ſed cõdemnatur. Si uero ante litem conteſt. diſceſſit a lite non condemnatur leg. is qui ſe obtulit. & ibi glo. ff. de rei uendic. Aut actor ſcit eũ non poſſidere, & tunc quandocunque poteſt reum pœnitere, & ſibi imputet actor, qui a ſe ipſo decipitur. le. qui ſe liti. ff. de pe. hære. & l. nam & ſi. ff. de rei ven. An autem ſi lata ſit ſententia contra dolo deſinentem poſſidere, poſſit contra eundem fieri executio, dic, quod ſic ut no. Bar. in l. 1. §. neceſſario. in fi. ff. ſi uen. tris no. mul. &c. & Bald. in d. l. 1. C. de alie. iu. mu. ca. fa. & Bartol. in l. ſi quis miſſum. §. iudex. ff. de dam. infect. & licet non habeat quid reſtituat, tamẽ cõdemnabitur ad intereſſe, ut eſt text. in dic. §. iudex. Executio autẽ contra eum, in quẽ alienatio facta eſt, non poteſt fieri ex eadem inſtantia, ſed ex alia ſic, ut d. §. neceſſario. Quid autem, ſi actor tempore lit. conteſt. non erat dominus, ſed tempore rei iud. ſuperuenit ſibi dominiũ, an poſſit fieri executio ex eadem inſtantia, dic aut actor intentauit rei uendicationem generaliter, nõ expreſſa cauſa puta, quia dixit, dico talem rem ad me ſpectare iure dominii, & tunc quandocunque ſuperueniat dominium poteſt fieri condemnatio ex eadem inſtantia. Aut intentauit ſpecialiter, & expreſſa cauſa ut quia dixit, talem rem ad me ſpectare ex cauſa emptionis, & tunc, aut dominium ſuperuenit ex cauſa de præterito, & ſequitur condemnatio ex eadem inſtantia, aut ex cauſa de præſenti, & tunc ſecus, quia requiritur alia inſtantia & in hoc differt actor a reo, quia ſufficit reum poſſidere tempore rei iudicatæ, non autem ſufficit actorem eſſe dominum tempore rei iudicatæ ita ſingulariter voluit Barto. in l. de am. eadem. §. actiones. in fin. ff. de except. rei iud. & Ang. de Are. in §. omnium. in 10. & 11. colu. inſtit. de actio. & ibi plura,

vide

vide etiam per Iaſo.in 13. colu.qui pulcra dicit.

Reſcriptum principis,quod in totum abſorbet ius alienum,non ualet tãquam contra legem.l.quoriens.C.de preci.*Impe*.offi.& l.Cauſas.Co.de tranſ niſi in eo ſit apposita clauſula,tali lege non obſtante &c.ut le. ſi quis in princip.teſtamenti. de leg.3.vel etiam in genere ſcilicet non obſtante quacunque lege in contrariũ diſponentes. Secus ſi diceret, non obſtante tranſactione, quia nihil operatur, nec per hoc derogatur legi, debet enim facere mentionem de lege diſponẽte, non autem de tranſactione. *Ita* voluit Pau.de Caſt.in d.leg.cauſas, & ui de Barto.in l.fin.C.ſi contra ius vel vti. publ.

Regula,ſemel malus, &cæt.limitatur multum ſingulariter non procedere,vbi quis per tres annos retro fuiſſet continuo bonus,quia tunc ceſſat præſumptio quod malus reputetur in eodem genere mali. Ita ſingulariter uoluit Ang.in auth.de monachis.§.1.col.1. & Iaſ.in l ſi fideiuſſor.§ fi. col.pen. ff.qui ſatiſ.cog.& ibi etiam *A*le.

Ratihabitio retrotrahitur ad tempus geſti negotii.l.fin.C.ad Macedo.& capi. cum quis,de ſen.excom.lib.6.Quod ſingulariter limita non habere locum,quãdo actus ratificatur ab eo,cuius nomine geſtus non eſt,quia tunc non retrotrahitur,vt voluit Bar.in l.ſi uxor.§.ſiquis vxorem, per illum text.ff.de adult.& Alexan.in leg.cum fundus.§.ſeruum tuum colum.5.ff.ſi cert. pet.Item limita, niſi interueniat actus impertinens in medio ſecundum Bart.in l.ſi in debitum.§.fi.ff. rem rat.ha.& Iaſo. in leg.Pomponius.§. quæſitum.ff.de acquirenda poſſ.& Bal.in d.l.fi.

Regula,dolo facis petere quod reſtituturus es,ad ſciendum,quando habeat locum diſtingue ſic de mente Barto.in leg. ſi ſocer.§.Lutius.ff.ſolut.matri.Aut quis petit ab eo,cui eſt reſtiturus, aut petit ab vno,& alii eſt reſtiturus, Primo caſu,aut debitum non eſt liquidum,& non obſtat illa regula, leg.1.§.rediguntur.ff. quorum lega.*A*ut debitum eſt liquidum & tunc,aut reſtitutio debet fieri in continenti,& obſtat.in l.in dolo.ff.de doli ex cep.& c.dolo de reg.iur.lib.6.& l.in condemnatione.§ fi.ff.de reg.iur. *A*ut ex interuallo,& tunc,aut erat dilatio, quæ reſpiciebat ipſam obligationem, & non obſtat,ut l fi.§.1.ff.ut leg.nom.cauea.aut erat dilatio præſtita miſerationis cauſa, de qua in l.ſi cum militi.§. 1.ff.de compenſa.& tunc,aut ſumus in petente, puta in eo,qui petit id,quod nunquam dedit, & obſtat,ut d.§.Lutius. in fi.*A*ut ſumus in repetente,& tunc non obſtat,vt leg.1. Codic.ſi dos conſta.matri.Secundo caſu principali.ſ.quando reſtitutio erat faciẽda alteri, dic, aut ille, qui petit debet reſtituere tertio, qui tertius tenetur reſtituere idem ei,a quo petitur,& obſtat, vt leg.ſi donaturus, in fin.ff. de condit. ob cauſam. Aut tertius non tenetur reſtituere ei, a quo petitur, & tunc ceſſat prædicta regula. Ita eſt caſus in d.§. Lucius.

Regula,dolo facis &cæ. an habeat locum in poſſeſſorio, diſtingue de mente Dini in cap. dolo de reg.iur.lib.6.quod. Aut ſumus in poſſeſſorio adipiſcendæ vel retinendæ,& habet locum,ut leg.fin. ibi,ſin autem &cæt.C.de edicto di.Adri. tol.ubi ſi quis petit ſe hæredem, & alius ſimiliter petit ſe hæredem inſolidum, qui primo petebat, poteſt repelli, quia dolo facit,petere id, quod eſt reſtiturus in caſu ſuccumbentiæ.*A*ut in poſſeſſorio recuperandæ, & non habet locum, vt l.ſi quis ad ſe fundum.Cod ad l.Iul.de vi.& l.ſi quis conductionis.C.loca quia ante omnia ſpoliatus debet reſtitui nulla obſtante excep.cap.1.extra de reſtitu. ſpo.& le ſi coloni.Cod.de agric.& cenſi. Quod limita, quando opponens ſtatim vellet docere de iure ſuo. ſecundum Bar. in l.1.§.quorum lega. ſed in poſſeſſorio recuperandæ indiſtincte non procederet ſecundum Bald.in d.le. ſiquis conductionis,& Dyn.in d c.dolo,& c.qui ad agendum.

Reus alicuius criminis, ſi accepit corpus Chriſti in vna die, non poteſt ea die ad mortem damnari, immo debet expectari per tres die poſt. Ita tenuit

Hoſtie.

Hoſtie. in ſumma de immu. eccl. §. in quantum. quem ſequitur Barba. in addi. ad Abb. in c. ſane. extra de cele. miſſ.

Regula Cathoniana habet locum tantum in legatis puris, quæ cedunt à morte teſtatoris, ſecus in his, quæ cedunt ab adita hæreditate, ut in legato uſufructus l. Cathoniana. ff. de reg. catho. & no. glo. in l. quod in rerum. §. 1. de leg. 1. Idem eſt in legato facto ſeruo manumiſſo, uel legato, ut leg. hæredis §. fin. & leg. cum legato. ff. quando dict. leg. ce. Ex quo ſequitur, quod minime habet locum in legatis ſub conditione, ut leg. cætera. §. 1. de leg. 1.

Repulſa teſtium, quæ non fuit oppoſita in cauſa principali, an poſſit opponi in cauſa appellationis; dic, quod ſic, dum modo opponens non faciat animo calumniãdi, ita tenent communiter doct. in c. præſentium, de teſti. & Aret. in c. ex parte. eo. tit. & tenet expreſſe gloſ. & Abb. in c. 1. de excep. vbi Abb. allegat rationem, nam appellatio reſcindit ſententiam, & ducit cauſam in eo ſtatu, in quo erat tempore litis conteſt. in cauſa principali, ſecundum doct. in leg. ita demum. C. de procur. vnde cum iſta repulſa poterat tunc opponi, non mirum, ſi nunc opponi poteſt, ut ibi per eum. uide tamen *Iſer.* in conſtit. iuriſperitorum, ubi limitat illud procedere in repulſa falſi tantum.

Rex quilibet dicitur habere fiſcum. Ita Iſer. in c. 1. §. ſimiliter, circa prin de Capi. Corradi.

Releuium eſt certa pecuniæ quantitas, quæ præſtatur in materia feudali ab hærede feudatarii domino, pro noua inueſtitura, & iſta quantitas debet aſcendere ad medietatem ualoris fructuum, & tale releuium ſolum præſtatur ab hærede, non autem ab emptore, uel donatario, hæc omnia declarat Iſer. in ca. 1. §. ſed ſi plures per quos fiat inueſtitura, & in capit. 1. §. ſimiliter, de Capi. Corradi. Sed in emphiteota eſt quinquageſima fructuum, ut l. fin. C de iure emphi. quæ præſtetur ab eo, qui emit à primo emphiteota de conſenſu domini, & præſtatur ipſi domino, ut eſt gl. in d. l. fi. in verſicul. accipere, & in hoc differt a feudatario, quia ſecundus emphiteota, dato quod ſit emptor, præſtat tamen releuium, ut dicit etiam Iſern. in d. §. ſimiliter, ubi ſimiliter dicit in 2. colum. quod releuium debet præſtari, quando hæres iurat fidelitatem domino: & propterea dicit ipſe multum ſingulariter, quod minor non tenetur ſoluere releuium, quia non iurat, niſi quando eſt effectus maior, dato quod ſit hæres, ut dixit idem Iſern. in ca. 1. §. ſi minori, ſi de feu. fue contro. unde tunc ſoluet releuium. Scias tñ, quod iſta noua inueſtitura debet tunc peti infra unum annum, & vnum diem, vt declarat Iſern. in dict. §. ſi minori, & in capit. ſancimus, quod tempore miles, & plenius in capit. 1. in princip. de Capi. Corradi.

Regula reperitur quandoque, quæ nullam patitur exceptionem, ita not. Abb. in cap. licet. 7. not. de regulari. quamuis gloſſ. in cap. 1. de reg. iur. in 6. dicat nullam eſſe regulam, quæ non patiatur exceptionem.

Res prohibita alienari poteſt in dotem dari, ita tenet Bart. in l. filiusfa. §. diui. column. 3. de leg. 1. Quod limitat ibi Alexand. column. 3. procedere, quando prohibitio eſt facta in teſtamento, & deſcendentibus, ſecus ſi in contractu uel extraneis.

Repræſaliæ poſſunt concedi non ſolum ob iuſtitiam denegatam, ſed etiam, quando iudex eſt in mora exequendi iuſtitiam, ſeu princeps, uel dominus, ita Bald. in c. 1. colum. 1 de mili uaſ. qui contu. eſt.

Regula, qui prior in tempore, potior eſt in iure, de qua in l. ſi fundum. Co. qui po. in pi ha. & in leg. 2. eo. tit. & in leg. potior. & l. qui balneum, ff. eod. titu. habet locum in creditoribus agentibus actione reali tantum, puta hypothecaria, non autem in perſonali: nam in perſonali creditores concurrunt abſque prærogatiua temporis. gloſſ. eſt not. in leg. fin. §. in computatione, in uerſic. ſeruanda. C. de iure deli. & gloſſ. in leg. 1. Cod. de priui. dotis. & gloſſ. & Bartol. in leg. priuilegia. ff. de priui. credi. & Bald. in Margarita ſua in uerſicul. regula, qui prior & L y. in regula, qui prior. de reg. iur.

iur.l.b.6.& Alexa.in l.ſunt qui.colu.2.ff. de re iud.

Regula, quæ ſe habet,quod facilius datur retentio,quam actio.leg.iuriſgentium.§.igitur.ff.de pact.& leg.1.§.ſi autem.ff.de ſuperfi. limitatur,ut procedat, quando id,de cuius retentione tractatur, erat aliquo iure debitum, ſaltim naturaliter,ſecus ſi nullo iure, quia tunc a pari procedunt,& ualet tunc arg.cui non cõpetit actio, minime exceptio, & econtra cui competit exceptio,competit & actio ut eſt tex.iuncta glo.in l.legatus,la 2. §. 1.ff de leg.& l.1.§.diuus & ibi gl.& Bart. ff de ua.& extraor.cogn.Hanc limit.tradit ſingulariter Ale.in l.diem functo.col. 4.ff.de offi.aſſ.

Renuncians generaliter omni remedio ſibi competenti ſeu exceptioni, non uidetur renunciare remedio extraordinario,ſed tantum ordinario,& competenti de iure communi,unde nunquam intelligitur renunciatum officio iudicis competenti de iure ſpeciali.gloſſ.eſt not.in l. poſtquam liti.in gloſſ.fin.C.de pact.per quam ita ſingulariter dixit ibi Iaſ.ubi inducit illam gl.ad quinque & ibi omnino uide per eum,Idem etiam dixit Iaſ.in l.1. col.8.ff.de iur.om.iud.ubi plura dicta allegat,in quibus competit officium iudicis,quamuis non competat exceptio.

Regula,quæ ſe habet, quod ſemel dominus, non poteſt amplius effici dominus,de qua in l.ſequitur.§.lana.ff.de uſucap.& in l.proprias.C.de lega.& in leg.& an eandem.§.actiones.ff.de except.rei iudi.& in §.ſic itaque,inſtit. de action.& §. ſed ſi rem, inſtit de leg.limitatur,ut non procedat, quando quis uellet deſinere eſſe dominus ex prima cauſa,quia tunc poteſt ex noua cauſa effici dominus, ita dixit Alex.in l.3.§.ex contrario.colu.2. ff. de acq poſſ.Item limitatur,ut non procedat, quando quis eſſet dominus de iure ſpeciali,& reuocabiliter,quia tunc poteſt effici dominus de iure communi, & irreuocabiliter.le.in bello.§. ſi quis ſeruum. ff.de capti.& l.ex ſextante. §. Latinus. ff. de ex.re.

Reſcriptum ſeu moratoria uel ſaluus conductus conceſſus alicui debitori non extenditur ad debitum iuratum, niſi de iuramento ſit facta mentio.ita plene Alexan.in conſi.18.col.4.uolum.2.quem ſequitur Iaſ.in l.quotiens.C. de præci.impe.offen.Sed quando fit mentio de iuramento,tunc reſcriptum deberet concedi a Papa,qui poteſt iuramentum remittere.ut no.Abb.in c.conſtitutus.colu.2 de reſcrip.ubi dicit.quod nunquam Papa intelligitur remittere iuramentum, niſi de eo faciat mentionem in reſcripto.Immo plus dixit Alexand.in conſil.38. prædicato. quod tunc reſcriptum præſumitur ſubreptitium,quando in eo non fit mentio de iuramento.Item ſcias etiam,quod quamuis princeps utatur clauſula, non obſtante, ſeu qualibet alia derogatoria, tamen nunquam cenſetur tollere actum iuratum, niſi ſit reſcriptum Papæ,& faciat mentionem de iuramento. ita dixit Abb.in cap.1.in 8.no.de his quæ fiunt a ma.par.cap.per glo.ſing.in cap.cum non deceat.in glo.fi.de elect.lib.6.& Alexa.in conſi.27.in fi.col.uol.1.& conſi.125.uolu.1.& conſi.102.col.2.uol.4.& Roma. conſi.435.& Iaſ.in d.l.quotiens.quæ perpetuo notanda ſunt. Et quod actus iuratus non poſſit tolli per principem ſecularem, uide unam optimam additionem Franc.Cur.ad Alex.in l.cum hæredes.in prin.ff.de acqu.poſſ. & de prædictis uide etiam Ant.Corſe.in Rub.de iure i.in 22. priuilegio.& Iaſ.in l.fin.ff.qui ſatiſ.cog. ubi plene examinat.

Reconuentio,quæ ſtatim liquidari nõ poteſt,non admittitur contra debitum liquidum.ita dixit Bal.in l.neque, Cod.de compenſa Item in cauſa ſummaria,quæ celeriter uel executiue expediri debet, non admittitur reconuentio de alia cauſa,quæ maiores dilationes requirit. cap. cum dilectus de ord.cog.& ibi per Ioan. And.& Spe.in ti.de reconuen.§. nunc dicamus uerſi.ſed nec habet locum.& gloſ. & ibi Card.in cle.ſæpe §.non ſic tamen. de uerb.ſign. Et ratio utriuſque dicti eſt, quia cauſa reconuentionis debet una & eadem ſententia terminari cum conuentione.ut no.Bar.in auth.& conſequenter. Co.de ſent.& Abb.in cap.1. de mut.pet. quod tunc fieri non poſſet. Et ex hoc infertur,quod cũ cauſa depoſiti habeat executionem paratam,& ſit ſummaria.l.pe. & ibi

& ibi Barto. C. depo. & Alex. in l. ait prætor. §. ſi iudex. ff. de re iud. contra eam nõ admittitur reconuẽtio. & hoc in propriis terminis uoluit Bar. in d. authent. & conſequenter. in uerſic. quæro vtrum liceat actori. &c.

S.

SVbſtitutione pupillari facta pluribus filiis, ſi unus moriatur, non admittitur ſubſtitutus, ſed alii ſuccedunt ex præſumpta mente teſtatoris. Vnde niſi ultimus moriatur in pupillari ætate, ceſſat ſubſtitutio, ut eſt gl. in l. ſi pater impuberes, ff. de uulg. & pup. per tex. in l. pe. C. de impu. & uide plene de hoc articulo Alexand. in l. hæredes mei, §. cum ita in 8. & 15. col. ff. ad Treb. ſecus eſſet ſi ſubſtitutio eſſet facta extraneis, quia uno moriente admittitur ſubſtitutus, ut habetur per Alex. in d. l. ſi pater & in d. l. pen. per tex. in l. Lucius. §. Gaio. ff. ad Treb.

Sententia dicitur habere præſumptionem pro ſe, ut ſemper præſumatur uere, & iuſte lata, ut l. res iudicata. ff. de reg. iur. & in c. in præſentia. ext. de renun. & not. gloſſ. in l. non uidetur. §. qui iuſſu. ff. de reg. iur. Hoc tamen intelligas uerum, niſi fuerit ab ea appellatum, quia tunc non præſumitur pro ea, ut in §. illud quoque. in auth. de his qui ingre. ad ap. & no. Ab. in d. c. in præſentia, in 3. col. & Alexã. in l. qui Romæ, §. duo fratres. col. 7. de uerbo. ob. & idem Abb. plene in c. quoniã contra. col. 10. ſuper glo. fi. de probat. & idem dicas in laudo, a quo reclamatur ad arbitrium boni viri, ut non præſumatur pro eo, ut dixit Alex. ibidẽ in d. §. duo fratres. col. 7. & pro præſumptione ſententiæ uide tex. in l. Herennius. § Gaia. ff. de euict. & c. cum inter. de re iud.

Subſtitutio pupillaris facit ſubſtitutũ ſuccedere principaliter ipſi pupillo, adeo quod ueniunt in tali ſubſtitutione non ſolum bona teſtatoris, ſed etiam bona pupilli aliunde quæſita. l. ſed ſi plures, §. ad ſubſtitutos. ff. de uulg. & pupil. quia dicitur eſſe teſtamentum pupilli. l. ſecunda, in prin. eod. tit. Sed per ſubſtitutionem fideicomm. ſuccedit ur tantum teſtatori & non ueniunt bona inſtituti. l. cohæredi. §. cum filiæ in fi. eod. ti. & not. Alexan. in d. §. ad ſubſtitutos. Idem dicas ſemper, quando aliqua ſubſtitutio compendioſa valeret, ſiue iure directo, ſiue per fideicõ. ultra pubertatem, quia ſucceditur teſtatori, & ueniunt tantum eius bona, non autem inſtituti. l. centurio. in fi. eod. titu.

Sententia lata ex conſilio doctoris, ſeu periti in arte, nunquam tranſit in rem iudicatam. Idem ſi lata eſſet ex præſumptione iuris ut eſt tex. no. in l. ſi qui adulteri. C. de adul. Idem in ſententia lata ex falſis atteſtationibus, ut l. diuus. ff. de re iud. & uide Alex. in l. ſi ab hoſtibus. ff. ſo. ma. Et licet Abb. tenuerit contrarium, in c. propoſuiſti. de proba. tamen reprehenditur per Alex. in præalle. l. & per doct. in l. admonendi, ff. de iureiur. & facit totus titulus. ff. ſi ex falſ. inſtr. Idem dicas de ſẽtentia lata ex teſtibus deponentibus de credulitate, quia nunquam tranſit in rem iudi. ita dixit Barba. in ca. quotiens. in addi. ad Abb. de teſti. ubi allegat Anton. de But. qui hoc dicit in d. cap. propoſuiſti.

Socius, etiam in caſu, quo eſſet conuentum, quod non poſſit a ſocietate diſcedere, poteſt diſcedere, ſi alter ſocius eſt ſibi ita iniurioſus, quod nullo modo poſſit eum pati, nec tenebitur pro ſocio in tali caſu. l. ſi conuenerit. §. 1. ff. pro ſocio.

Statutum prohibens mulierem contrahere ſine cõſenſu duorum propinquorum, videtur prohibere etiam quaſi contrahere, & ſic per conſequens adire hæreditatem, iuxta tex. in l. 3. §. fi. ff. ex quibus cau. in poſ. ea. ita tenet Bart. in l. mutum, §. 1. ff. de acquir. hæred. quem ſequitur plenius Iaſ. in § omnium. col. 7. inſt. de act. & hoc propterea, quia quando una ratio tantum eſt in ſtatuto, extenditur ad caſum improprium ex identitate rationis, ut eſt glo in clem. 1. in uerſ. eleganter. de elect. & uide Abb. in capit. qua fronte. de appel. Tamen communis opin. eſt in contrarium, ut tenet Alex. in d. l. mutum. §. 1. & ibi etiam Fran. de Are. qui reſpondet ad contraria.

Senatuſconſultum Macedo. ita demũ habet locum, ſi id, quod filiuſfam. accepit mutuo, non erat de ſuo expenſurus. alias diceretur factus locupletior; ſufficit enim.

enim quod ex pecunia non ſit effectus pauperior, ut teneatur, l. in pupillo, ff. de ſol. ſicut etiam dicimus in filiofam. accipiente pecuniam mutuo cauſa ſtudii, l. Macedoniani, C. ad Maced.

Statutum faciens mentionem de hærede, an extendatur bonorum poſſeſſorem, uidetur, quod non, nam ſtatutum debet intelligi ſtricte in proprio ſignificatu, non autem in fiſco, l. tertia. §. hæc verba, ff. de nego. geſt. Sed certum eſt, quod bonorum poſſeſſor non eſt proprie hæres. inſti. de bonor. poſſ. §. quos autem. vbi dicitur, quod eſt loco hæredis, & hæc dictio, loco, denotat im proprietatem. Et eſt glo. in l. mercis appellatione, ff. de ver bo. ſign. & l. hæreditatis. & l. hæredis. eo. tit. & l. ſeruos. §. eum qui. de leg 3. Tamẽ in contrarium eſt communis opin. ut refert Barto. in l. 1. §. bonorum, ff. ad Treb. Et rõ eſt, quam ponit ibi Alex. nam ſtatutum loquens in uno caſu, extenditur etiam ad alium caſum, qui ſub lata ſignificatione vocabuli largo modo comprehenderetur in caſu expreſſo. tex. eſt in l. ſi filium habeo, ff. ad Macedon. ſed ſublato hoc nomine hæredis remanet bonorum poſſ. ergo &c. Idem etiam tenent Bald. & Alex. in l. 1. C. unde lib. & doct. communiter in l. in conditionibus primum locũ §. ſi Patronus, ff. de cond. & dem.

Subſtitutio pupillaris ſi fuerit facta ꝑ hæc uerba, ſi hæres erit, & in pupillare ætate deceſſerit, talis mihi hæres eſto, nõ uitiatur, ut eſt glo. & ibi etiam per doct. in l. 1. in prin. ff. de vulg. & pupil. Et ratio dubitandi erta, ex quo enim per ſubſtitutionem pupillarem ſucceditur pupillo, & non teſtatori, teſtator ponendo illam dictionem, mihi, videtur uoluiſſe alterare naturam ſubſtitutionis pupillaris. Tamẽ reſpondetur duabus rationibus, quia licet ſubſtitutus ſit hæres pupillo, hoc tamen eſt immediate, ſed mediate teſtatoris, quia hęres hęredis, &c. l. fin. C. de hær. inſt. Secunda ratio eſt, quia illa dictio, mihi, remouetur de medio, & habetur, ac ſi non fuiſſet appoſita, l. ſi ita ſcriptum, §. qui filio. ff. de bon. poſſ. ſecundum tab. Ex quo infertur, idem eſſe in uulgari ſubſtitutione, ſi teſtator dixerit, ſi hęres non erit, talis ſibi hæres eſto, quia per vulgarem ſucceditur teſtatori, unde dictio illa, ſibi, remouetur de medio. Sed cum hodie ſoleant notarij conficere teſtamenta in tertia perſona, ut Titius fecit teſtamentum, & ſibi inſtituit talem, & ſi hæres nõ erit, talis ſibi eſto hęres, ſemper illa dictio ſibi intelligitur, ſcilicet teſtatori in dubio. ita ſingulariter decidit Bartol. in l. cum in teſtamento, ff. de auro, & argento lega. ubi plures notabiles quæſtiones ponit.

Subſtitutio pupillaris facta in dimidiam uel in partem bonorum, non dato alio cohærede ſubſtituto, extenditur ad totam hæreditatẽ, l. cohęredi, §. fin. ff. de vulga. & pupilla. Et ratio eſt, ne pupillus decedat pro parte teſtatus, & pro parte non, quod ius non patitur in pagano l. ius noſtrum. ff. de reg. iur. ſecus autem, ſi teſtator dixit, ſi hæres erit, & in pupillari ætate deceſſerit, Gaius hæres eſto in dimidiam, & nolo quod plus petere poſſit, quia tunc ſubſtitutio uitiabitur, nam teſtator uidetur uelle fieri contra d. l. ius noſtrum, quod ſibi non permittitur, nemo poteſt. de lega. 1. ita uoluit Barto. in l. quotiens, §. ſi duo, ff. de hæred. inſtit. ſimiliter dicimus in inſtitutione, ut ſi teſtator inſtituit Titium in fundo tantum nullo dato cohærede, quia hęres efficitur in totam hęreditatem, ratione prædicta, l. prima, § ſi ex fundo, ff. de hæred. inſti. Niſi teſtator prohibuiſſet, eum plus petere, quia tunc inſtitutio uitiatur, ut uoluit Barto. in dicto §. ſi duo, & in ſuo conſilio 177. incipien. Mattheolo Gratio li. Si vero eſſet datus cohęres, ualeret inſtitutio in illa parte tantum l. quotiens, C. de hęr. inſt.

Subſtitutio pupillaris facta per hæc verba, ſi hęres erit, & in pupillari ętate deceſſerit, bona mea perueniant ad Titium, an habeat locum tantum in bonis teſtatoris, an etiam in bonis pupilli aliunde quęſitis. Et circa hoc Barto. in l. ſi ita ſcriptum. §. qui filio, ff. de bon. poſſ. ſecundum tab. indiſtincte uult, quod illa verba, bona mea &c. habeantur, ſi non fuiſſent adiecta, & ſubſtitutus admittitur etiam ad bona pupilli tamen Bar. reprobatur, ut tenet Ale. in l. 1. col. 1. ff. de uul. & pup. & uera opi. eſt ſcd̃m eum, ut di-

diſtinguamus, aut teſtator uſus eſt uerbis directis, ut ſi filius impubes mortuus fuerit, Titius hæres eſto in bonis meis, uel bona mea capiat, & tunc habet locum, quod dicit Bartol. in dicto §. qui filio. Aut uſus eſt uerbis obliquis, ut Titio bona mea reſtituantur, & tunc ſubſtitutus admittetur tantum ad bona teſtatoris. Et ratio eſt, quia hæc ſubſtitutio dicitur fideicommiſſaria, per quam non ſuccedit in bonis pupilli, l. cohæredi. §. cum filiæ. ff. de uulgar. & pupillare vnde videtur rogatus ueniens ab inteſtato, ut reſtituat detracta Trebellianica. Aut uſus eſt uerbis communibus, ut bona mea perueniant ad Titium uel Titium in bonis meis ſubſtituo, quæ uerba poſſunt trahi ad directam & fideicom. & tunc trahuntur ad eam partē in quam ſonant uerba teſtatoris. ar. capit. ſi pater. de teſta. libro ſexto. Cum ergo iſta uerba poſſunt trahi potius ad fideicommiſ. quam ad directam, patet, quia teſtator dicendo, bona mea. uidetur uoluiſſe ſubſtitutum admitti ad bona ſua tantum, ſicut fit per fideicommiſſariā, ut ſupra dixi, ideo ſuccedet ſubſtitutus tantum ad bona teſtatoris. ita dicit ibi *Alexa.* & uide aliqua per Bal in l. præcibus. col. 8. C. de impub.

Subſtitutio pupillaris ſi fiat per hæc uerba, ſi filius meus in pupillari ætate moriatur, uolo, quod omnia bona mea Titio reſtituantur, nam, ex quo uidentur rogati uenientes ab inteſtato de reſtituendo, leg. cohæredi, §. cum filiæ, ff. de uulgar. & pupillar. & dixi ſupr. proximo nota. an debeant, ſeu poſſunt detrahere Trebellia. dic, quod non, nam qui omne dicit, nihil excludit. l. Iulianus. de legat. tertio. Vnde cum teſtator uoluerit omnia bona ſua reſtitui, uidetur prohibuiſſe Trebellianicā detrahi, quia ſi detraheretur, non omnia reſtituerentur, quam Trebellianicā poteſt teſtator prohibere, ut no. *Bartol.* in l. Marcellus. ff. ad Trebellian. & Abb. in cap. Rainaldus. de teſta. ad exemplum falcidiæ, ut Co. ad l. Falcid. authen. ſed cum teſtator ualidum enim eſt arg. de Falcidia. ad Trebellian. l. pater filiam. et le. Titia. in fin. ff. ad leg. Falcid. & de prædictis uide Bartol. in le. centurio, column. ſeptima. ff. de vulgar. & pupill.

Subſtitutio pupillaris cōtinet in ſe tacitam uulgarem. & econtra. le. nā hoc iure. ff. de uul. & pup. Quod tn̄ limita non habere locum, quando teſtator utramque expreſſit, ut ſi dixit, inſtituo filium meum hæredem, & ſi in pupillari ætate deceſſerit, ſubſtituo Gaium, & ſi hæres non erit, ſubſtituo ſibi Mæuium, nam tunc exiſtente uulgari, admittitur tantum uulgaris ſubſtitutus, exiſtente uero pupillari, admittitur tātum pupillariter ſubſtitutus, ut eſt tex. ſing. in l. cum ex filio. §. filio, de uulg. & pupill. & eſt ratio, quia expreſſa prouiſio hominis tollit tacitam prouiſionem legis, leg. ex facto §. Item quæro. ff. eod. titulo. Ex uno inferebat *Bar.* in l. prima. in prin. in fin. uerbis, & in l. ſecunda. in 2. col. eod. tit. quod teſtator ſi facit ſubſtitutionem pupillarē ei, cui fieri non poterat, puta maiori 14. annis, uel extraneo, quod talis ſubſtitutio ualebit in uim uulgaris. Quod tamē limitat ibi *Alex.* & in l. uerbis. eo. titulo procedere, ſi teſtator non fecit mentionem de pupillari ætate, puta, quia dixit, Sempronii Plocii hæres eſto, ut l. fin. Co. de hæred. inſtit. ſecus ſi dixiſſet, ſi in pupillari ætate deceſſerit. quia tūc uitiatur ſubſtitutio.

Subſtitutio pupillaris eſt talis naturæ, quod per eam ſuccedit pupillo. leg. Papinianus §. ſed nec impuberis. ff. de in offic. teſtamen. & tam bona pupilli aliunde quæſita, quam bona teſtatoris ſpectat ad ſubſtitutum. leg. ſed ſi plures. §. ad ſubſtitutos. ff. de uulgar. & pupillar. Quod limita non procedere in milite. qui poteſt facere, quod ad ſubſtitutum pertineat, tantum bona a ſe profecta. Et ratio eſt, quia quemadmodum ipſe poteſt decedere pro parte teſtatus, & pro parte non. leg. ſi miles unum ex fundo. ff. de milit. teſtamen. & nota. in leg. ius noſtrum. ff. de regul. iur. ita etiam poteſt facere, quod filius eius decedat pro parte teſtatus, & pro parte non, ut notat gloſſa in dicto §. ad ſubſtitutos.

Subſtitutio fideicommiſſaria, eſt talis naturæ, quod in ea tantum bona teſtatoris ueniunt. l. cohæredi. §. cum filiæ. in fin. ff. de vulg. & pupil. Ex quo ſequitur not. illatio, quod quando paganus facit ſubſtitutionem compendioſam per uerbum ſubſtituo, alicui pupillo, ex quo infra pupillarem ætatem ualet iure directo, poſt uero trahitur ad fideicommiſſam, ut no. glo. in l. centurio. de vulg. & pupill. infra pupillarem ueniunt omnia bona tam pupilli quam teſtatoris. Vltra uero tantum bona teſtatoris, detracta Trebellianica, ut d. §. cum filiæ.

Subſtitutio fideicommiſſaria non continet ſub ſe tacitam uulgarem regulariter, ut ſi inſtitutus fuerit rogatus reſtituere hæreditatem, & moritur antequam adeat, non admittitur ſubſtitutus ex tacita uulgari directa, ſed applicatur uenientib. ab inteſtato. l. eam quam. Codic. de fideicommiſſ. & ibi eſt glo. fin. & tex. in l. ille a quo. §. primo, in fi. ff. ad Treb. & l. ſi eius. §. ſi quis rogatus. eod. tit. Fallit tamē hæc regula, ſi inſtitutus fuerit mortuus poſt aditam hæreditatem antequam reſtitueret, quia tunc non applicatur uenientib. ab inteſtato, ſed hæres eius cogitur adire, & reſtituere Si uero nullus ſit hæres, tunc fideicommiſſarius poteſt per ſe adire, & ita loquitur tex. in l. penul. §. cum autem. C. ad Trebel. & l. non iuſtam. eod. titulo, ſecundum quod intelligit gloſſ. in dicta. l. ille a quo. § primo, quæ dicit etiam, quod ſi inſtitutus fuit coactus adire, & ipſe fraude diſtulit adire, & ante mortuus eſt, quod hæres cogitur adire, & reſtituere, uel ſi nullus eſt hæres, ipſe fideicommiſſarius poteſt per ſe adire, per dictam legem, non iuſtam. ſed quando inſtitutus non vult adire, tunc non eſt locus ſubſtitutioni directæ uulgari tacitæ, ſed hæres compellitur adire, nec detrahit Trebellianicam. l. quia poterat. ff. ad Trebellian. & leg. nam quod. §. qui compulſus eodem titulo. Fallit etiam prædicta regula in milite, cuius ſubſtitutio fideicommiſſaria trahitur ad directam uulgarem. l. neque enim. §. final. ff. de mili. teſta. Fallit etiam fauore libertatis, ut ſi quis rogauerit reſtituere hæreditatem ſeruo cum libertate, & mortuus eſt ante aditam hæreditatem, quia tunc diſtinguitur, aut teſtator ſtatim deceſſit poſt mortem inſtituti, & tunc admittitur ſeruus, quia ex quo teſtator poterat ſibi prouidere de hærede, & non prouidit, uidetur mutaſſe uoluntatem. Caſus eſt in lege. tractabatur. ff. de mili. teſtament. & hanc diſtinct. ponit Barto in l. prima, columna ſexta. ff. de vulgar. & pupillar. Tamen communiter reprobatur, & uerius ſecundum omnes, ut diſtinguatur totum econtra, quia quando teſtator potuit prouidere & nō prouidit de hærede, uidetur voluiſſe illum remanere hæredem, quem primo inſtituerat.

Subſtitutione vulgari facta filio impuberi, ſi primo repudiat hæreditatem, quo caſu ſuccedit ſubſtitutus in bonis teſtatoris, an ſi poſtea moriatur in pupillari ætate, ſubſtitutus ſimiliter admittatur ad bona pupilli ex tacita pupillari: Dic, quod ſic, ut uoluit Bart. in l. prima, in 6. colum. in fin. ff. de vulgar. & pupillar. niſi mater pupilli eſſet in medio, quia tunc non admittitur ex tacita pupillari. l. precibus. Cod. de impu. & al. ſub. Si autem teſtator faceret pupillarem expreſſam, & pupillus repudiat, tunc ſubſtitutus admittitur ex tacita vulgari. lege. nam hoc iure. de uulgar. & pupilla. & ſuccedit teſtatori etiam ſi mater ſit in medio, quia cum per uulgarem ſuccedatur teſtatori, mater ſemper excluditur, ſecus ſi mater teſtatoris eſſet in medio, quia quemadmodum per pupillarem tacitam mater pupilli non excluditur, quia per eam ſucceditur pupillo, ita per uulgarem tacitam non excluditur mater teſtatoris, cū per eam ſuccedatur teſtatori: moriente uero filio in pupillari ætate, admittitur ſubſtitutus ad bona pupilli ex expreſſa pupillari, unde cum ſit expreſſa, mater excluditur. Hæc omnia uoluit Barto. in dicta leg. prima, colum. ſeptima. ff. de vulg. & pupil.

Sed contra prædicta facit, quod habetur in l. quandiu. ff. de acquir. hæredi. ubi donec eſt locus ſucceſſioni ex teſtamento, ceſſat ab inteſtato: ſed in caſu prædicto mater teſtatoris ſuccedit ab inteſtato

to, & nihilominus excludit ſubſtitutum uenientem ex tacita pupillari, & ſic ex teſtamento, ergo &cæ. Reſpondeo, quod ſubſtitutus ſuccedens ex tacita pupillari non uenit ex expreſſa uoluntate teſtatoris, ſed ex coniecturata, & præſumpta, quia ius præſumit teſtatorem uoluiſſe admitti ex tacita eum, quem ex expreſſa ſubſtituit. Eodem modo & ius præſumit teſtatorem potius uoluiſſe matrem admitti ad luctuoſam hæreditatem filii, quam ſubſtitutum ex tacita pupillari. l. fi. C. de inſti. & ſub. & dicta l. præcibus. ſed vna præſumptio tollit aliam, l. ſi qui adulterii. Codic. de adul. vnde in hoc caſu una præſumptio tolletur per aliam & fortiorem.

Subſtitutione pupillari facta ſi pupillus repudiat, quo caſu eſt locus tacitæ vulgari, an per eam ſuccedatur pupillo. Videtur, quod ſic, nam idem iuris eſt de contento, quod eſt de continente. le. prima. §. illud. ff. de ni & ui ar. ubi licet illud interdictum non detur pro rebus mobilibus, tamen ſi aliquis fuit deiectus de poſſeſſione, in qua erant res mobiles, habebit interdictum tam pro poſſeſſione recuperanda, quam pro rebus mobilibus, & ſic tam pro continente, quam pro contento, unde cum ſubſtitutio pupillaris contineat tacitam vulgarem, leg. nam hoc iure. ff. de vulgar. & pupilla. & per pupillarem ſuccedatur pupillo, ergo etiam per tacitam vulgarem. in contrarium eſt veritas, vt voluit Bartolo in dicta leg. prima. columna ſexta de vulgar. & pupilla. Nec obſtat dictus §. illud, quia illud eſt ratio, ne iudicium diuidatur. & ſic eſſet contra le. nulli. C. de iudi. & Barto. in l. quidam. ff. ſi certum pet. unde cum ibi ſit diuerſa ratio, ergo diuerſum ius. ar. l. adigere §. quamuis. ff. de iure pat.

Subſtitutio uulgaris facta filio tollit ſuitatem. leg. ſi filius hæres. de lib. & poſt. Hoc tamen eſt verum, quando eſt facta in caſu uoluntatis, nam in caſu impotentiæ tunc ſecus, licet etiam tunc tacite intelligatur caſus uoluntatis, ut dicit Barto. in le. prima. colum. ſecunda, de vulga. & pupillar. Hoc eſt, quod uoluit Bartol. in l. Gallus. §. & quid ſi tantum. de liber. & poſt. & Bald. in l. cum proponas. Cod. de hæred. inſti. & Bald. in le. apud hoſtes. Cod. de ſuis & leg. Eodem modo per dationem cohæredis extranei tollitur ſuitas. le. apud Iulianum. §. idem Iulia. ff. ad Trebellian. & Bart. in dicta l. prima. col. ſeptima non tamen in totum tollitur effectus ſuitatis, quia quo ad tranſmiſſionem hæreditatis etiam non aditæ ad hæredes non tollitur ſuitas. ut nota. in l. ſi fratris. C. de iure delibe. & uoluit Bartol. in lege. ſi filius qui patri. de uulgar. & pupil.

Stipulatio ſeu legatum incertũ licet alias non ualeat. ut l. cum poſt. §. gener. ff. de iure dot. & ibi glo. tamen fallit, primo in cauſa pia, nam relictum ad pias cauſas ualet etiam incertũ, & æſtimabitur arbitrio boni uiri. ut no. glo. in cap. nos quidem. ext. de teſta. Fallit ſecundo in cauſa alimentorum, quæ æſtimabuntur ſecundum qualitatem perſonæ, & facultates promittẽtis l. ſi cui manuum. ff. de annu. leg. & ibi gl. Fallit tertio in cauſa dotis, ut dic. §. gener. nam cum dos ſit cauſa pia, leg. cum his. §. ſi mulier. ff. de condi. inde. idem iudicatur de ea, quod de aliis cauſis piis. Fallit quarto in promiſſione ad refectionem viæ. ut l. quidã. ff. de leg. ſecundo. Fallit quinto in legato cauſa ſtudiorum. l. Sticcus. ff. de le. 3. & no. Alex. in addi. ad Bart. in l. cum qui. ff de an. lega. & Bal. in l. prima. in fin. ff. ſolut. matrim. & uide Bar. in l. ita ſtipulatus. colu. ſecunda, & ibi plenius per Alexan col 6. ff. de verbo. obl. Fallit ultimo de iure canonico, de quo iure ualet quælibet promiſſio incerta, ut no. Abb. in c. 1. ex. de dec. & Fel. in c. cum iuramento, extra de homi & in cap. 1. colum. tertia, de pactis.

Soluens pecuniam cito perdituro, an liberetur, uel obliget alium ſibi credendo. Dic, quod ſi mutuo pecuniam perdituro incertum malum, & determinatum vſum. & hoc ſcio, puta daturo ſcorto, & tunc nõ repeto. l. ſi quis cum ſciret. & ibi per Bartol. ff. pro empto. ſi uero ignoro

determinatum uſum, tunc obligatur accipiens, ut ibi habetur. Sed ſi ſoluo debitum cito perdituro, tunc indiſtincte liberor, & ratio eſt, quia primus actus eſt uoluntarius, ſecundus vero neceſſarius, ita not. Alexan. in l. ſi cum dotem. §. primo, ff. ſolu. matrim. Sed ſi mutuo pecuniam in ludo, ex quo incertum eſt an uincatur, an vero amittatur, non dicor mutuaſſe cito perdituro unde ſi debitor vincit repetam, ſi uero amittit, non repetam ita dixit Alexand. in dicto §. primo, quibus adde, quod etiam ſi res uendita in ludo, fuerit euicta, non tenetur venditor de euictione. le. fin. §. 1. ff. qua. re. ac. non da.

Sequeſtratio regulariter eſt prohibita de iure, debet enim reus condemnari, nõ autem bona eius ſequeſtrari, l. unica, C. de prohi. ſeq. pecu. Fallit tamen in caſibus, de quibus per gloſſ. in dicta le. unica. ſcilicet ſi eſſemus in re mobili, & reus eſſet ſuſpectus, ne fugiat cum illa re, ut l. ſi fideiuſſor. §. ſi. ff qui ſatiſ. cogan. Fit etiam ſequeſtratio, quando eſſemus in re mobili uel immobili, & debitor eſſet ſuſpectus de diſſipando rem uel fructus. le. ſi cum dotem. §. fin autem in ſæuiſſimo. ff. ſoluto matrimonio & l. Imperatores. ff. de appella. Item in iſtis caſibus eſt neceſſe, quod præcedat cauſę cognitio de tali ſuſpicione. Item requiritur, quod conſtet de debito ſaltem per ſemiplenã informationem, ſeu probationem, ut dicunt Alexand. & Iaſ. in d. §. fin colum. 5. alias ſequeſtratio non tenet, licet Bart. in l. litibus. C. de agri. & cenſ. lib. 11. tenuerit, quod debitum probari debeat per inſtrumentum. qui communiter reprobatur per præfatos doct. & per Abb. in cap. 2. in fi. ext. de ſeque. poſſ. & fruct. An autem in tali ſequeſtratione requiratur partis, citatio, dic, aut periculum eſt in mora, & non requiritur. ita uoluit Bal. in d. l. unica. Aut periculum non eſt in mora, & tunc requiritur. arg. l. de unoquoque. ff. de re iudi. ita loquitur Car. in clemen. prima. in 22. & 25. quæſt. de ſeq. poſſe. & fruct. ita concordat Alexand. in dicto §. fin. Ad primum dictum facit, quia, quando periculum eſt in mora, multa conceduntur contra ius commune, leg. ait prætor. §. ſi debitorem. & ibi Bartol. ff. quæ infra. cre. nam tunc procedi poteſt etiam die feriata ad honorem dei in tali ſequeſtratione. ut not. Iaſ. in §. primo. inſti. de ac. ſuper gl. in uerbo, in iudicio. & in dicto §. fin. Adde alium caſum, in quo admittitur ſequeſtratio, quem ponit Spec. in titulo de ſeq. poſſ. in fin. ſcilicet quando ſumus in uenditore nolente tradere, niſi prius dato ſibi pretio, & emptor nollet pretium dare, niſi prius re ſibi tradita, nam res debet ſequeſtrari. Aduerte, tamen quod per ſatiſdationem idoneam impeditur ſequeſtratio etiam in caſu præmiſſo, ut dicto §. fin. & gloſſ. & Barto. in dicta leg. litibus. Immo etiam per dationem fideiuſſoris reuocatur ſequeſtrum, ut dicit Alexandr. in dicto §. fin. qui fideiuſſor debet præſtari de iudicio ſiſti, et de re non barractanda, ut dicit gloſſ. in dicto §. fin. Et hoc uerum, quando ſequeſtrum ſi eſſet factum pro lite agitanda, ſecus ſi eſſet factum pro debito ſoluendo, quia datio fideiuſſoris tunc non reuocat ſequeſtrum. l. ſi pecuniæ §. fin. ut in poſſeſſ. lega. Item non reuocatur ſequeſtrum per ſatiſdationem, quando eſſemus inter perſonas, in quibus non cadit ſatiſdatio, ut inter patrem & filium. leg. Imperator. ff. ad Trebellian. ita dicit Bald. in dicta leg. uni capit. item non reuocatur ſequeſtrum per ſatiſdationem, quando fuiſſet factum propter ſcandalum, puta, quia partes deueniebant ad arma, & rixas, vt not. Alb. in dicto capitulo ſecundo, in fin. An autem iudex poſſit quem cogere, ut accipiat ſequeſtrum.

Dic, quod non, ut nota. Bartol. in dicta le. litibus. & Alexandr. & Iaſ. in dicto §. fin. Conclude ergo, quod talis ſatiſdatio, per quam euitatur ſequeſtrum, ſeu reuocatur, debeat eſſe de re reſtituenda in caſu uictoriæ ſine ulla procraſtinatione. Item de iudicio ſiſti & de re non diſſipanda, alias talis ſatiſdatio, quæ iſta non contineret, non impediret ſequeſtrum. ita dicit Alexandr. in d. §.

d. §. fina. & ibi uide plene de hac materia. vide etiam Io And. in regula, locupletari. de regul. iur. in ſexto, in mercuria. & Abb. in d. ca. 2. & adde, quod contra contumacem poteſt fieri ſequeſtrum de re petita. vt no. Abb. in c. ex literis. colum. pe. de dol. & contu.

Scriptura reperta in libro mercatoris præſumitur ſcripta de uoluntate eius, niſi ipſe probet contrarium. ita uoluit Ale. in l. nuda ratio in fi. poſt Bar. ff. de dona. Ad quod facit, quod in ſimili uoluit Bartol. in l. cum tabernam, §. 1. ff de pignor. ubi dicit, quod ex eo, quod quis retinet apud ſe aliquam ſcripturam, præſumitur illam acceptaſſe, & probat plene contra ipſum. idem uoluit Abb. in ca. 2. colum. 6. ext. de fide inſtrum. & uide unam optimam apoſtillam poſt eum, quæ eſt Barba. idem uoluit Bald. in Rub. C. de fid. inſtru. & plene per Bar. & Doct. in l. admonendi. ff. de iureiur. Ex quibus poſſet reſultare magna utilitas, quod ſi forte aliquis mercator neſciret ſcribere, & retineret librum ſuarum rationum ſigillatim ſcriptum manu alterius, quod non poterit poſtea dicere, ego neſciebam, quæ erāt ſcripta in libro, quia ex eo quod retinet illum, præſumitur approbaſſe omne, quod in eo continetur, quia præſumitur etiam approbaſſe perſonam ſcribentis, ar. eorum quæ uoluit gloſſ. quam reputat ibi ſingu. Alexand. in l. inuiti. ff. de teſti. quæ dicebat, quod licet alias infantes & inhabiles poſſunt reprobari a teſtimonio tamen hoc non haberet locum, quando tales teſtes eſſent adhibiti in aliquo inſtrumento de conſenſu partium, quia tunc faciunt plenam fidem, nec poſſunt reprobari, quia præſumuntur a partibus approbati, quod eſt notandum. & uide omnino Iaſ. in §. ſi minus. colum. 2. inſtit. de actio.

Succumbens in cauſa principali & cōdemnatus ad expenſas, an ſi poſtea obtineat in cauſa appellationis, teneatur ad expenſas, in quibus fuit condemnatus in cauſa principali. Dic, aut ſententia in cā appellationis eſt lata ex eiſdem actis, & tunc recuperat etiam expenſas, in quibus fuit condemnatus in cauſa appellationis. ita loquitur gl. in l. fi. ff. de re iud. quie[illegible] dixerit Inn. in c ſæpe. ext. de reſt. ſpo. Aut fuit lata ex diuerſis actis, & tenetur ad illas expenſas. ita uoluit Angel. de Aret. in §. hæc autem. colum. 4. inſti. de pe. te. liti. Quis autem iudex condemnat ad expenſas, v. de Abb. in capit. reprehenſibilis. de appel.

Sententia lata, præſumitur in dubio lata, ſeruata iuris ſolemnitate ſeu ordine, ut litis conteſtationem præceſſiſſe, & alia, de quibus per Bar. in l. prolatam, C. de ſenten. quod uerum, niſi ab ea fuerit appellatum, quia tunc non præſumitur pro ſententia, pendente appellatione, ut voluit Alexan. in l. ſciendum. in quinta col. de uerb. obl. licet alias pro ſententia præſumatur. c. in præſentia. ext. de renunc. & uide de hoc quod dixi plene ſupra, in uer. ſententia dicitur.

Solemnitas extrinſeca, quæ nunquam in actu præſumitur, l. quæcunque. §. fi. ff. de publica. & nota. Bar. in l. ſciendum, ff. de uerb oblig. præſumitur per diuturnitem temporis, id eſt per decem annos. ita uoluit Alexan. in dicta l. ſciendum, col. 4. per glo. not. in l. ſi filiusfam. C. de peti. hære. Ex qua glo. habes perpetuo notare, quod ubicunque in aliquo actu requiritur conſenſus alicuius, licet non appareat de conſenſu, tamen ſi fuerit lapſum tempus decem ann. ille conſenſus præſumitur, niſi tractaremus de præiudicio tertii, quia tunc 30. anni requiruntur. vt dicit Alexand. in d. l. ſciendum, colum quarta. per text. in capit. peruenit. de emptio. & vendi.

Stipulatio facta ſub conditione, adiuncto die, an ceſſante conditione, & remanente die, pariat actionem cum effectu ante diem; Diſtingue, aut ſtipulatio incipit a præcedente conditione, aut a præcedente conuentione. primo caſu, ut ſi dixero, ſi intra Kalendas martii non dederis mihi Sticcum, promittis mihi dare decem, ſubdiſtingue, aut conditio eſt implenda ex facto ipſius promittentis, vt in caſu propoſito, & tunc ſi Sticcus mortuus eſt ante Kalendas, & ſic, conditio defecerit ante diem, illa decem non poſſunt peti ante diem. cum effectu, quia obſtat exceptio. Et eſt ratio, quia ex quo illa pœna

promiſſi ſuccedit in locum ipſius conditionis, idem debet iudicari de pena, quod de ipſa conditione. ar. l. ſi eum. §. qui iniuriarum, ff. ſi quis cau. quæ conditio non erat neceſſe impleri, niſi uſque ad diem, ergo eodem modo & pœna non poteſt peti, niſi adueniente die. & ita loquitur tex. in l. in illa. primo Reſp. de uerb. ob. ſecundum quod dicunt ibi doct. & glo. in l. hoc iure. eo. ti. At ſi conditio erat implenda ex facto tertii uel ex caſu fortuito, ut ſi Titius in f. menſem conſul factus non fuerit, dabis decem, & tunc. Si conditio ante menſem defecerit, puta per mortem Titii. dic, quod ſtatim poteſt agi ante diem, etiam cum effectu. ita loquitur tex. in d. l. hoc iure. ſecundum ueram intelligentiam. Et ratio diuerſitatis eſt, quia in caſu præcedenti vtrumque, tam conditio, quam pœna, erat implendam per factum eiuſdem: & ideo transfunditur pœna in locum conditionis, vt dixi, quia in habentibus ſimbolum facilis eſt tranſitus. l. in rem, §. Item quæcunque. ff. de re. vend. In ſecundo caſu eſt ſecus, cum ſit diuerſa conditio a pœna, quia erat implenda ex facto tertii, propterea pœna nunquam funditur in conditione, & ideo ſtatim peti poteſt. Secundo caſu principali, ſcilicet, quando ſtipulatio incepit a præcedenti conuentione, vt promittis mihi Stichum, & ſi eum non dederis infra menſem, dabis decem, tunc ſi Sticus moritur ante diem, vel ſi tempore ſtipulationis erat mortuus, in totum perimitur, ſtipulatio pœnalis, nec poſt, nec ante diem agi poterit, l. ſi homo mortuus. ff. de verb. ob. & Bar. in d. l. in illa eſt autem ratio diuerſitatis, quia quando incipit a conditione, illud quod eſt in conditione, non eſt obligatione. l. ita ſtipulatus & l. in executione, §. pen. de uerb. oblig. & l. ſi quis ſub conditione. ff. ſi quis omiſ. cauſ. teſtam. & l. 1. §. item ſi ita. ff. ad leg. Falc. Vnde deficiente conditione, in cuius defecta committenda erat penalis ſtipulatio committitur pœna, ſecus quando ſtipulatio incipit a conuentione, quia vtrumque eſt in obligatione, & vnum ſuccedit loco alterius, ut dixi, & probatur in l. ſi quis a ſocio, ff. pro ſocio. & l. ... ff. de actio. emptio. Et illam regulam quæ ponitur in d. l. in illa. in princ. limita non procedere, quando tempore ſtipulationis conditio erat purificata, quia Sticus erat mortuus, quia tunc ſtatim poteſt peti pœna, ut no. glo. fin. in dicta l. hoc iure. uel ſi conditio fuerat concepta impoſſibilis, ut ſi cœlum digito non tetigeris infra menſem, dabis decem, quia ex quo ab initio talis conditio eſt purificata, non expectatur dies, ut d. l. in illa in fin. Item omnia, quæ ibi dicuntur, limita non habere locum in pœna legali, nam ſiue ſtipulatio incipiat a conditione, ſiue a conuentione, nunquam agitur, niſi adueniente die. cap. licet canon. & c. commiſſa, de electio. libro 6. Item limita non procedere, quando nulla pœna eſſet appoſita, ut ſi ſtipulatus fueris inſulam mihi fieri infra menſem, quia tunc venit intereſſe, quod non poteſt peti, niſi finito menſe, l. cum ſtipulatus ſim mihi a proculo. de verbor. oblig. & hoc ipſo intepeti non poteſt, ſed quando eſt pœna appoſita, poteſt peti, tamen obſtat exceptio, ut nos. Alexand. in d. l. illa. Quod eſt valde ſcire nam quando competit exceptio, ſi fuiſſet actum, & non fuiſſet oppoſita, iudicium procederet. ut dixi ſupra in ver. debitor in diem. ſecus quando non competeret actio, quia ſi tunc iudex uellet opponere, iudicium non procederet, ut eſt glo. & ibi Doctor. in l. ubi pactum, C. de tranſ. probatur d. inſulam infra biennium. de uerbo. oblig. & habetur. in l. cum pater. ff. fam. erciſ. Item regulam d. l. hoc iure limita non habere locum, quando in ſtipulatione fuiſſet appoſita hæc dictio, tunc, ut ſi dico, ſi Titius conſul infra menſem factus non fuerit, tunc dabis decem, quia pœna non poteſt peti niſi adueniente die, & ratio eſt, quia dictio, tunc, denotat extremitatem temporis, l. quarta, §. fin. ff. de condit. & demon. & l. uxori uſusfructus villæ, ff. de uſufru. lega. & uide quæ dixi ſupra in uerſic. dicto tunc &c. ita dicit Bart. in d. l. in illa. Secundo limita d. l. hoc iure, non procedere, quando dies apponeretur diſpoſitioni, & non conditioni, quia tunc expectatur dies, ut promittis mihi decem Kal. dis Martij, ſi cœlum digito non tetigeris, ut l. cum tale. §. Mæuiæ. & ibi Bartol.

1ok.ff. de condit. & demonſt. & Alex. in d.l. in illa. & hæc no. prouidentia d. &ta l. in illa.

Stibulatio ſeruitutis quædam fit per uerbum, ut promittis mihi ire agere, quædam per nomen, ut promittis mihi iter & actum, & iſtæ ſtipulationes ita differunt, quia prima cõtinet merum factum, ut inſtit. de ſtipul. ſeru. §. ſed cum factum. Secunda uero continet ius, ut l. ſtipulato iſta. §. hic qui. ff. de uerb. oblig. & l. prima. ff. de ſerui. ru. prædi. Ex quo reſulta, quod ſtipulatio facta per uerbũ non tranſit ad hæredes, nec ad ſingularẽ ſucceſſorem, ut no. Bar. in d. le. ſtipulatio iſta. §. ſiquis ita. & in l. ueteris. C. de con tra. & commit. ſtip. nam cohæret tãtum perſonæ ſtipulatoris, niſi in ſtipulatione fiat mentio de hærede. ut d. §. ſiquis ita. Sed quando fit per nomen, tunc, ex quo continet ius, tranſit ad quemcunque. l. cum hæredes. ff. de aequi. poſſ. & l. 2. §. 1. & ſecundo. ff. de uerb. oblig. Prædicta tamen ſingulariter limita non habere locum, quando ſeruitus conſtitueretur ratione affectionis, quia licet per nomen conſtituatur, non tamen tranſit ad hæredem. Iſte eſt caſus no. in l. pater filiæ. in fina. ff. de ſer. lega. vbi ſi pater legat filiæ ſuæ ius eundi, non tranſit ad hæredem.

Stipulatio alternatiua ſummarũ ſi in ea fuerit reſponſum in minori quantitatæ non uitiatur, ſed ualet in illa minori. l. inter ſtipulantem. §. ſi ſtipulante. ff. de uerb. ob. quod tamen non habet locum, quando ſtipulator reſeruaret ſibi electionem, ut ſi diceret, promittis mihi dare x. aut xx. ad mei electionem, & promiſſor dicat, promitto tibi decem. nam tunc non ualet ſtipulatio, quemadmodum in alternatiuis ſpecierum, ut d. §. ſi ſtipulante. Iſtud fuit ſingulare dictum Bart. in l. ſi duo rei. ff. de ue. rob. cuius facit mentionem Alex. in l. 1. §. ſi ſtipulanti. in fi. uerbis. eo. tit.

Stipulatio facta a partibus animo ſtipulandi, ſi non ualet ut ſtipulatio, puta, quia deficit in forma, minime ualet, ut pactum nudum. ita loquitur text. in le. prima. §. ſiquis ita. ff. de uerbor. oblig. & glo. in l. iuriſgentium. §. igitur. ff. de pac. & Bald. in ſuo tractat. de conſtituto, in uerſic. ſequitur de forma & cæt. ubi dicit. quod ſi promitto tibi 10. per ſtipulationem, talis promiſſio non ualebit iure ſtipulationis nec pacti, ſecus ſi non fuiſſet dictum per ſtipulationem, quia ualeret ut pactum nudum. facit le. an inutilis. ff. de acceptila.

Stipulatio an poſſit confici per ſcripturam, ut ſi ſcribo promittis mihi da re decem, & tu reſcribis, promitto, dic, quod non per l. 1. in princ. ff. de uerb. obl. ubi requiritur utrumque loqui debere. Præterea ſi hoc eſſet, ſequeretur, quod mutus per accidens poſſet ſtipulari, ſi ſciret ſcribere, ſicut poteſt teſtari, ut l. diſcretis. Co. qui teſta. fam. poſſ. quod tamen expreſſe negatur in dicta leg. prima, Nec ob. text. in l. non figura. ff. de actio. & obl. ubi dicitur, quia tantum operatur ſcriptura, quãtum uerba, ideo ſcripturis obligamur, id eſt non caracteribus illis, ſed uerbis, quæ ſcripturæ ſonant, nam illa lex habet locum in caſibus, in quibus pro ſubſtantia non requiruntur uerba, ut dicitur in ſtipulatione. Sed quid ſi in ſcriptura erant ſcripta decem, & ego dixi, promittis mihi quod continetur in hac ſcriptura, an ualeat talis ſtipulatio; dic, quod nõ, quia non ſolum uerba requiruntur, ſed etiam debet ex primi res, quæ promittitur le. §. §. ſtipulatio. de ue rb. obl. ubi dicitur, quod eſt neceſſe exprimi, quod quis eſt facturus uel daturus.

Stipulatio facta ſine cauſa an ualeat? dic. quod ſic, ſi cauſa probari poteſt, alias reus abſoluitur, ut eſt gloſſ. in l. generaliter. C. de non nu. pec. Si tamen eſt facta a ſciente, ualet, etiam ſine probatione cauſæ, in uim donationis. le. Campanus. ff. de ope. lib. & Barto. in le. nuda ratio. ff. de dona. Quod autem in donatione, dic, quod non ualet ſine cauſa, ut dicta le. nuda. Quid in confeſſione? Dic, quod extra iudicium non ualet ſine cauſa, & hoc quo ad plenam probationem, inducit tamen ſemiplenam, ut not. gloſſ. in l. tertia. §. eiuſdem. in uerſic. ſpeciem. ff. de teſti. & Alexan. in dicta l. nuda ratio. Niſi fuerit geminata confeſſio, quia tunc ua-

let etiam ſine cauſa, ut no. Bar. in l. cum ſcimus. C. de agri. & cenſi. libro decimo, & Alexan. in d. l. nuda ratio. facit l. Baliſta. ff. ad Trebell. Si uero eſt facta cum cauſa, inducit condemnationem. cap. ex parte. extra. de confeſſ. Quid autem de cautione. Dic idem, quod nõ ualet ſine cauſa, ut eſt gloſſ. in dicta l. generaliter. Omnia autem prædicta facta in iudicio etiam ſine cauſa, ueſtiuntur calore iudicii. Ad quod ſciendum, uide Alexand. in Rubrica, de uerb. obli. & do ct. in d. l. nuda. & Alexan. in l. cum oſtendimus. ff. de fideiuſſ. tut. & Bal. in repe. l. tale pactum. §. qui pronocauit. ff. de pac. & Alexan. in conſi. 4. primo uol.

Statutum puniens loquentem cum bannito, an extẽdatur ad mittentem epiſtolam, uel nuncium, uidetur, quod non: nam ſtatutum debet ſtricte intelligi l. tertia. §. hæc uerba. ff. de neg. geſt. & l. fi. C. de his qui ue. æta. impetra. Sed aliud eſt loqui, & aliud mittere epiſtolam. Præterea in pœnalibus non fit extenſio. l. interperatione. ff. de pœnis. Hanc q. mouet Alexan. in l. prima, in princip. ff. de uerborum obligation. Tenet tamen contrarium referendo Ludo. Roma. ibi ſcilicet, quod mittens epiſtolam comprehendatur in ſtatuto. Nec obſtant prædicta, quia uerum eſt, quod non fit extenſio in ſtatuto ſine in pœnalibus, niſi non faciendo extenſionem, de facili poſſet eludi diſpoſitio pœnalis, nam ſtatutum ideo uetat loqui cum bannito, ut euitentur fortaſſe ſeditiones, & crimina læſæ maieſtatis, quæ ita poſſunt euenire per locutionem, ſicut per epiſtolam, & nuncium. ita eſt gloſſ. not in capit. quamquam. de uſur. libro ſexto, ad prædicta facit tex. in cap. clerici. 81. diſtinct. vbi ſtatutum puniens clericum loquentem cum monialibus, punit etiam ipſum mittentem epiſtolam. facit etiam text. & ibi glo. in cap. conſtitutionem. de ſent. excom. in 6. ubi ſtatutum puniens loquentem cum excommunicato, punit etiam mittentem epiſtolam.

Scriptura priuata ſi eſt conuentum; qđ faciat fidem, an habeat uim publici inſtrumenti; Dic, quod ſi eſt dictum, quod fidem faciat, & ei plene ſtetur; & tunc ualet, ut priuata ſcriptura, & plene probat, non autem ut publicum inſtrumentum.

Si autem eſt dictũ, quod habeat uim publici inſtrumenti, tunc non erit inſtrumentum, quia alias partes poſſent creare Tabelliones, quod non permittitur, niſi principi, ut no. Barto. in l nec ei. §. eorum. ff. de adop. ſed bene habebit uim & fidem inſtrumenti, ut not. Innocen. in capite. cum P. Tabellio. extra. de fide inſtrumen. & omnes clauſulæ conſuetæ apponi in inſtrumento, cenſentur appoſitæ in tali ſcriptura, per illa uerba. Vnde etiam & hypotheca cenſetur appoſita. ita fuit determinatum in Sacro Cõſilio Neapolitano per ea, quæ uoluit Bald. in l. prima columna ſeptima, ff. ſoluto matrimonio, qui dicebat, quod in omni inſtrumento, cenſentur appoſitæ omnes clauſulæ requiſitæ. Vnde etiam & hypotheca. Sed partes uoluerunt illam ſcripturam habere uim publici inſtrumenti; ergo cenſentur uoluiſſe, quod cenſeantur appoſitæ omnes clauſulæ, apponi in quolibet inſtumento conſuetæ, ſicut partes poſſunt ſimiliter facere, quod dicto unius teſtis ſtetur, ut not. Alexand. in l. prima. §. fin. ff. de uerborum obligationibus, qui teſtis facit fidem etiam ſine iuramento, cum ſit a partibus approbatus. ita ſingulariter uoluit Bartol. in le. Lucius, digeſtis de fideiuſſ.

Statutum imponens pœnam referendo ſe ad aliud ſtatutum, facit fidem, & etiam ſi aliud ſtatutum non appareat, dummodo in hoc ſtatuto fuerit pœna expreſſa, & ratio eſt, quia ille, qui fecit ſtatutum, eo tempore quo fecit ſecundum, poterat illud facere ex ſua poteſtate, & etiam illud de quo fecit mentionem, unde licet primum non inueniatur, ſtatur ſecundo. Eodem modo dicimus in qualibet alia diſpoſitione principis, referente ſe ad aliam. ita uoluit Bart. in l. admonendi. ff. de iureiur. ſuper glo. in uerſic. conſtitutionibus. per illam gloſſ. & hæc no. pro limitatione authen. ſi quis in ali quo. C. de eden. ad quod facit

nit lex, eum qui, §. Iulianus. el primo. ff. de conſt. pe.

Statutum faciens mentionem de alienatione, non comprehendit contractum emphiteoticum.

Nec obſt. lex, finalis. Codice de rebus aliena. non alien. quia largo modo appellatione alienationis uenit emphiteoſis, ſed ſtatutum debet intelligi ſtricte, lege, tertia. §. hæc uerba. digeſtis, de negot. geſt. Ita not. gloſſa in lege, prima, Codic. de iure emphite. in uerſic. alienationis.

Statutum faciens mentionem de creditore, an habeat locum in creditore ex delicto, uide ſupra in uerſi. creditor proprie dicitur, &c.

Subrogatum an ſapiat naturam ſui ſubrogati; dic, aut ſummus in his, quæ principaliter ſunt de natura actionis priſtinæ, & ſubrogata actio ſapit tunc naturam eius, lege ſi eum, §. qui iniuriarum, digeſtis ſi quis cautio. & lege, prima §. ſi quis ſub conditione, digeſtis ut leg. nom. cau. & lege, ſi ſerui legati nomine digeſtis, de leg. primo. Aut in his, quæ ex poſt facto eueniunt, ut uſuræ, quæ ueniunt ex tempore moræ, & non ſapit naturam actionis priſtinæ. lege, nouatione, & ibi gloſſa digeſtis, de nouatio. & not. gloſ. & Bartol. in lege, certi condictio, in princi. in uerſiculo, ex omni cauſa digeſtis, ſi certum pet. & plene Bald. in dict. §. qui iniuriarum. Fallit, quando acceſſorie una actio cumulatur alteri, quia tunc quo ad omnia tam principaliter, quam ex poſt facto emergentia, ſapit naturam principalis actionis. lege, prima §. belliſſime digeſtis, ut lega. no. cau. & not. Alexand. in dicta lege, certi condictio. columm. 3. Et plene Bart. in lege, prima. §. hæc actio. ff. ſi quis teſtamento liber eſſe ius. fue. Hæc autem, quæ dixi, debent intelligi, quando principaliter una actio ſubrogatur alteri &c.

Stipulatio facta per creditorem a debitore conſtituto in mora, facit debitorem purgare moram, uide ſupra in uerſi. debitor conſtitutus, &c.

Satiſdatio, & cautio quomodo differant, uide ſupra in uerſiculo cautio differt, &cæt.

Stipulatio ſimpliciter facta ſiue impersonaliter, in dubio acquiritur ſtipulanti, lege, ſi ita ſtipulatus. §. Griſogonus. ff. de uerb. obl.

Quod limita, niſi præceſſiſſet contractus, de cuius natura eſt, quod ſibi, & alteri acquiratur, quia tunc ſtipulatio regulatur ſecundum naturam præcedentis contractus, ut ſi pater ſtipulatus eſt ſimpliciter dotem reddi ſol. mat. talis ſtipulatio acquiritur ſibi, & filiæ, ita uoluit Barto. in l. poſt dotem, in 3. lectu. ff. ſolut. matrimo. quia de natura talis contractus eſt, quod ſibi, & filiæ quæratur actio de dote, ut leg. 2. §. quod ſi in patris. ff. ſolut. matrimo. & quod ſtipulatio intelligatur ſecundum ſubiectam materiam, & ſecundum naturam præcedentis contractus, probat text. in leg. ſi ſtipulatus. ff. de uſu, & leg. inter ſtipulantem, in prin. de uerb. obl. & l. damni infecti quidam. ff. de dam. infect. & lege, ſi legati ſerui. de legat. 1. & lege, 1. §. ſi quis ſub conditione. digeſtis, ut le. no. cau. & l. ſtipulatio iſta. §. hæc quoque, ff. de uer. ob. & l. ſi uno, in princ. ff. locati.

Subſtantialia iudicii non poſſunt per partes remitti ſiue renuntiari. Bartol. in authent. offeratur, in penult. quæſt. Cod. de lit. conteſtat. ſunt autem ſubſtantialia, de quibus loquitur tex. in l. prolatam. C. de ſent.

Spurius quomodo poſſit hæres inſtitui, & hæc cautela datur ad ualidandum talem hæredis inſtitutionem, uide Barto. in le. ſi is qui duos, in fin. ff. de lib. leg. & Bartol. in lege, fin. digeſtis de his qui, ut indign.

Statutum recipit extenſionem, ubi eſt identitas rationis, ut not. gloſſ. in lege, ſi conſtante, in princi. in uerſi. mariti. ff ſolut. matrimon. etiam in odioſis, ut lege, ſecunda §. exercitum, & ibi gloſſ. ff. de in fam. & uide Alex. in le. properandum, in prin. C. de iudi.

Sententia tam in criminalibus, quam in ciuilibus, poteſt & ſufficit, quod feratur ſup facto, de criminalib. pbat tex. in l. 1. §. 1. ff. ad Turpil. ubi iudex concludens in ſententia al. quem calumniatum eſſe, uide-

uidetur ipſum de calumnia condemnaſſe. De ciuilibus autem ex crimine deſcendentibus probat tex. & ibi Bar. in le. uiro atque uxore. ff ſol. mat. de ciuilibus mereno. Alex. in d. l. uiro. per tex. in leg. ex diuerſo. §. 1. ff de rei uen. ubi iudex declarãdo fundum petitum eſſe meum, uidetur poſſeſſorem mihi condemnaſſe cum fructibus ad reſtitutionem. Ex quo inferebat Lud. Ro in d. l. uiro, idem eſſe in libello, per l. ut fundus. ff. communi diui. & l. ſi prætor, in prin. ff. de iud. de qua materia uide quæ dixi ſupra in uer. libellus an poſſit concludere, &c.

Scholaris an dicatur habere domiciliũ in loco ſtudii? dic, quod ſi apparet, eum non habere animũ reuertendi amplius inde, ſtatim ibi contrahit domicilium, ſi uero apparet eum habere animum reuertendi, ad domum ſuam, & tunc etiam ſi per mille annos ibi moraretur, nunquam diceretur ibi habere domicilium, ſi uero ſumus in dubio, & tunc ſi ſtat in loco ſtudii per decimo annos dicitur ibi contraxiſſe domicilium, ita uoluit *Bartol.* in lege lex Cornelia. §. ſi tamen. ff. de iniuriis.

Sententia, quæ abſoluit reum ab obſeruatione iudicii. eſt interlocutoria, ita dicit gl. in l. & harum. ff. ſi ſer. uen. & Bar. in l. Titia. ff. de accu.

Statutum dictas, quod pro contractu emptionis & uenditionis ſoluatur certa gabella, intelligitur in dubio uelle emptorẽ teneri ad ſoluendum gabellam, ut probatur in l. debet. in fin. ff de ædi edic. per quem text. ita dixit *Bal.* in rub. Co. de reb. cre. & in l. ſi prædium, C. de ædi. acti. ſecus autem eſſet, ſi ſtatutum diceret, quod pro pretio rei uenditæ ſoluatur gabella, quia tunc uenditor tenetur, ſecundum Bart. in leg. ſed ſi hoc. § cuidam, de cond. & de.

Sententia continens plura capitula, facit, quod quot ſunt capitula, tot dicantur eſſe ſententiæ, ita eſt glo. in le. etiam. §. 1. ff. de mino. Ex quo ſequitur intellectus ad leg. in hoc iudicio ff fam. erci. ut dicit ibi gloſſ. nam licet ibi dicatur, quod ſententia non poteſt ualere pro parte, hoc debet intelligi, quando unicum capitulum continet, ſecus ſi plura ita dicit Bar. in l. Carmelia. & ibi glo. ff. de iure pat. & glo. & Abb. in cap. placet, de conuer. coniug. & Bar. in l. 5. § fin de uer. ob. Ex quo ſequitur vnum ſingulare dictum, quod dicebat Alexan in l. qui Romæ. § duo fratres. column. 8. de verb obl. qui ſtatuere poteſt ab uno capitulo ſententiæ appellari & ab alio non, & ita dicit ipſe, quod faciunt periti aduocati, quia ſi appellaretur a tota ſententia, poſſet iudex ad quem, confirmare ſententiam pro parte, & pro alia parte reus teneretur ad expenſas, & uide de prædictis aliqua per Bar & Alex. in l. ſi conſtante. §. ſi. ff. ſolu. matr. & hæc ſunt utilia, pro his quæ dicam inſra proximo no. in ſi.

Sententia licet regulariter non ualeat pro parte, ut l. in hoc iudicio. ff. fa. erci. quod intellige, ut dixi ſupra in proximo no. tamen reſtringitur ad petita, ſi fuerit in plus lata quam erat petitum, ut ſi petii decem, & iudex condemnauit ad 20. reſtringitur ſententia ad decem, quia in maiori ſumma minor ineſt. *Ita dicit* Alexa. in l. Paulus. la 2. ff. de re iud. Ex quo habens limitationem ad regulam, quæ ſi habet, quod ſententia debet ſequi formam libelli, ut le. ut fundus. ff. communi diui. & l. fin. C. de fideicomm. libr. licet contra Alex. uideatur facere text. in l. fin. ff. de iuriſ. om. iud. tamen potes ibi reſpondere, quia iudex ibi non habebat facultatem iudicandi ultra certum ſummam, unde ſi iudicauit, ſententia eſt nulle, nec utile per inutile uitiabitur, cum ſimus in inſeparabilibus, ut dict. leg. in hoc iudicio. arg. le. Pedibus, & quæ ibi not. ff de arbit. Ex eo tamen, quod dixi ſupra proximo not. ſequitur unum valde ſingulare, quod poſuit Abb. in c. 1. column. 3. extra de ſent. & re iudi. quod licet ſententia continens expreſſum iuris errorem, ſit ipſo iure nulla, ut l. 2. Cod. quando prouo. non eſt ne. tamen quando continet plura capitula, & error reſpicit vnum tantum, uitiabitur quo ad illud tantum, non quo ad alia, quod eſt not.

Subſcribens ſe in aliqua ſcriptura, tanquam principalis, approbando eam uidetur totam ſcripturam propria manu

ſcri-

ſcripſiſſe, unde ex illa ſcriptura poteſt conueniri tanquam ex ſcripta manu propria ita tenet Angel. in l. ſi ita ſtipulatus §. Griſogonus, quem ſequitur ibi Alexã. column. 2. ff. de uerbor. obl. quod tamen eſt uerum ſi ſciuerit tenorem ſcripturæ, alias non cenſetur eam approbare, præſumitur tamen ſcire, niſi contrarium probet, ut dicit Alex. in d. §. Griſogonus, in 3. colum. & Bar. in l. 1. §. fin. ff. quemadm. teſt. ape.

Statutum loquens, quod de ciuitate non extrahatur frumentum ſub certa pœna, non extenditur ad eum, qui extrahit pro ſuo uſu, ita tenet Alex. in l. cætera. §. ſed ſi quis. de leg. primo, ubi ſimiliter tenet, quod ad ſciendum, an quis portet pro ſuo uſu, ſtatur iuramento extrahentis, per glo. in clem. prima in uerſic. negotiandi, de cenſi. Adde tamen in hac materia, quod pœna ſtatuti non ligat iuſte ignorantes, ita no. Bar. in l. fin. ff. de decre. ab. or. fa. & And. de Iſern in tub. quæ ſint reg. in fi. colum. & de prædictis uide Bal. in lege cum proponas. colum. final. C. de naut. fœn.

Statutum, quod inter affines cauſæ cõpromittantur, an habebit locum inter uirum, & uxorem, uide Bald. tenentes, quod ſic, in le. affinitatis C. con. de ſucc. ubi uult etiam quod ſoluta affinitate per diſſolutionem matrimonii ceſſat tale ſtatutum, per gloſſ. in lege, ſed hoc ita, de re iud. ff.

Sententia interlocutoria quando non affert graue præiudicium parti abſenti, poteſt ferri, parte non citata, alias ſecus, ita no. Bar. in l. nequicquam. §. ubi decretum. ff. de off. procon. & Abb. in ca. auditis, col. 2. de procu.

Sententia non eſt neceſſe, quod pro ſui ualiditate contineat cauſam in ſe expreſſam, ita no. Abb. in c. ſicut colum. 2. de ſent. & re iud. & Bart. in l. quod ait. §. ignominiæ. & in leg. quid ergo. §. pœna grauior, ff. de his qui no. infa. Fallit tamẽ in caſibus tactis per Abb. in d. cap. ſicut. Sed quantum ad grauamen partis diſtinguitur, aut cauſa apparebat ex actis, & non eſt neceſſe, aut non apparebat, & tenetur in ſindicatu, ſi non appoſuit iudex. Ita dicit Barto. in dic. §. ignominiæ, & in dict. §. pœna grauior.

Subſtitutus datus alicui, qui eſt cohæres eiuſdem, ita demũ admittitur ad ſubſtitutionem, ſi partem ſuam hæreditatis acceptet, alias ſecus, text. eſt in l. qui plures, la 1. ff. de uulg. & pup. & not. Ale. in l. 1. C. de impub. facit le. quidam cu logio. C. de iure delib.

Subſtitutio facta per hæc verba, Titium inſtituo, & Seium ſibi ſubſtituo, cõtinet tantum uulgarem, non autem fideicomm. ſed ſi eſt talis perſona, in qua poteſt cedere pupillaris. continet etiam pupillarem. Ita no. dixit Ale. in leg. Gallus. §. quidam recte. colum. 2. de libr. & poſt. per tex. in l. nam hoc iure poſt princi. ibi in uulgare tãtum modo caſum. de vul. & pup. & ponit Barto. in d. § quidam recte circa finem.

Scholaris, qui funerauit alium ſcholarem ſocium ſuum, uel fecit ſibi expenſas in infirmitate, an poſſit retinere libros, donec ſibi ſatisfiat, uide ſup. in uerſic. hoſpes qui funerauit &c.

Statutum puniens producentem, falſos teſtes, uendicat ſibi locum etiam in producente unum falſum teeſtm. Ita uoluit Bartol. in lege 3. §. negotia, per illum text. ff. de negot. geſt. et Alex. in l. Gallus. §. quod ſi is.

Subſtitutio facta duobus in ſimul inſtitutis, ſi deceſſerint. uel ſi hæredes non erunt, an uno moriẽte, faciat admitti ſubſtitutum, an uero cohærede. dic, quod regulariter ſubſtitutus admittitur, text. eſt in l. Lucius. §. Gaio. ff. ad treb. et in le. fin. § filium, de leg. 2. & notat Alex. in l Gallus § etiam ſi parentem in fi. col de libr. & poſth. niſi cohæres eſſet perſona quæ uerſimiliter ex tacita uoluntate defuncti eſſet præferenda ſubſtituto, ut l. pen. C. de impu. et alii ſub. et le. heredes mei, § cum ita, & ibi per Alexand. ff. ad Trebell.

Subſtitutio breuiloqua non continet ſubſtitutionem fideicommiſſariam, ita dixit Bartol. in l. 2. C. de impub. et ibi etiam Alexand. per text. in l. nam hoc iure. §. i. in uerſic. tantummodo. ff. de uulg. & pupil. unde ſi eſt facta perſonis imparibus continet tantum uulgarem, licet fideicom. potuiſſet equaliter fieri omnib. ita.

uidetur ipſum de calumnia condemnaſſe. De ciuilibus autem ex crimine deſcendentibus probat tex. & ibi Bar. in le. uiro atque uxore. ff ſol. mat. de ciuilibus mereno. Alex. in d. l. uiro. per tex. in leg. ex diuerſo. §. 1. ff de rei uen. ubi iudex declarãdo fundum petitum eſſe meum, uidetur poſſeſſorem mihi condemnaſſe cum fructibus ad reſtitutionem. Ex quo inferebat Lud. Ro in d. l. uiro, idem eſſe in libello, per l. ut fundus ff. communi diui. & l. ſi prætor, in prin. ff. de iud. de qua materia uide quæ dixi ſupra in uer. libellus an poſſit concludere, &c.

Scholaris an dicatur habere domiciliũ in loco ſtudii? dic, quod ſi apparet, eum non habere animũ reuertendi amplius, inde, ſtatim ibi contrahit domicilium, ſi uero apparet eum habere animum reuertendi, ad domum ſuam, & tunc etiam ſi per mille annos ibi moraretur, nunquam diceretur ibi habere domicilium, ſi uero ſumus in dubio, & tunc ſi ſtat in loco ſtudii per decimo annos dicitur ibi contraxiſſe domicilium, ita uoluit Bartol. in lege lex Cornelia. §. ſi tamen. ff. de iniuriis.

Sententia, quæ abſoluit reum ab obſeruatione iudicii, eſt interlocutoria, ita dixit gl in l & harum. ff. ſi ſer. uen. & Bar. in l. Titia. ff. de accu.

Statutum dictas, quod pro contractu emptionis & uenditionis ſoluatur certa gabella, intelligitur in dubio uelle emptoré teneri ad ſoluendum gabellam, ut probatur in l. debet. in fin. ff de ædi edic. per quem text. ita dixit Bal. in rub. Co de reb cre. & in l. ſi prædium, C. de ædi. acti. ſecus autem eſſet, ſi ſtatutum diceret, quod pro pretio rei uenditæ ſoluatur gabella, quia tunc uenditor tenetur, ſecundum Bart. in leg. ſed ſi hoc. § cuidam, de cond. & de.

Sententia continens plura capitula, facit, quod quot ſunt capitula, tot dicantur eſſe ſententiæ, ita eſt glo. in le. etiam. §. 1. ff. de mino. Ex quo ſequitur intellectus ad leg. in hoc iudicio ff fam. erci. ut dicit ibi gloſſ. nam licet ibi dicatur, quod ſententia non poteſt ualere pro parte, hoc debet intelligi, quando unicum capitulum continet, ſecus ſi plura ita dicit Bar. in l. Carmelia. & ibi glo. ff. de iure pat. & glo. & Abb. in cap. placet, de conuer. coniug. & Bar. in l. 5. § fin de uer. ob. Ex quo ſequitur vnum ſingulare dictum, quod dicebat Alexan in l. qui Romæ. § duo fratres. column. 8. de verb obl quod tunc poteſt ab uno capitulo ſententiæ appellari. & ab alio non, & ita dicit ipſe, quod faciunt periti aduocati quia ſi appellaretur a tota ſententia. poſſet iudex ad quem, confirmare ſententiam pro parte, & pro alia parte reus teneretur ad expenſas, & uide de prædictis aliqua per Bar & Alex. in l. ſi conſtante. §. ſi. ff. ſolu. matr. & hæc ſunt utilia, pro his quæ dicam inf. in proximo no in ſi.

Sententia licet regulariter non ualeat pro parte, ut l. in hoc iudicio. ff. fa. erciſ. quod intellige. ut dixi ſupra in proximo no. tamen reſtringitur ad petita, ſi fuerit in plus lata quam erat petitum, ut ſi petii decem. & iudex condemnauit ad 20. reſtringitur ſententia ad decem, quia in maiori ſumma minor ineſt. Ita dixit Alexa. in l. Paulus. la 2. ff. de re iud Ex quo habens limitationem ad regulam, quæ ſe habet, quod ſententia debet ſequi forma libelli, ut le. ut fundus. ff. communi diui. & l. fin. C. de fideicomm. libr. licet contra Alex. uidetur facere text. in l. fin. ff. de iuriſ. om. iud. tamen potes ibi reſpondere, quia iudex ibi non habebat facultatem iudicandi ultra certum ſummam, unde ſi iudicauit, ſententia eſt nulla, nec utile per inutile uitiabitur, cum ſimus in inſeparabilibus, ut dict. leg. in hoc iudicio. arg. le. Pedibus, & quæ ibi not. ff de arbit. Ex eo tamen, quod dixi ſupra proximo nor. ſequitur unum ualde ſingulare, quod poſuit Abb. in c. 1. column. 3. extra de ſent. & re iudi. quod licet ſententia continens expreſſum iuris errorem, ſit ipſo iure nulla, ut l. 2. Cod. quando prouo. non eſt ne, tamen quando continet plura capitula, & error reſpicit vnum tantum, uitiabitur quo ad illud tantum, non quo ad alia, qđ eſt not.

Subſcribens ſe in aliqua ſcriptura, tanquam principalis, approbando eam uidetur totam ſcripturam propria manu

ſcri-

ſcripſiſſe, unde ex illa ſcriptura poteſt conueniri tanquam ex ſcripta manu propria ita tenet Angel. in l. ſi ita ſtipulatus §. Griſogonus, quem ſequitur ibi Alexã. columu. 2. ff. de uerbor. obl. quod tamen eſt uerum ſi ſciuerit tenorem ſcripturæ, alias non cenſetur eam approbare, præſumitur tamen ſcire, niſi contrarium probet, ut dicit Alex. in d. §. Griſogonus, in 3. colum. & Bar. in l. 1. §. fin. ff. quemadm. teſt. ape.

Statutum loquens, quod de ciuitate non extrahatur frumentum ſub certa pœna, non extenditur ad eum, qui extrahit pro ſuo uſu, ita tenet Alex. in l. cætera. §. ſed ſi quis. de leg. primo, ubi ſimiliter tenet, quod ad ſciendum, an quis portet pro ſuo uſu, ſtatur iuramento extrahentis, per glo. in clem. prima in uerſic. negotiandi, de cenſi. Adde tamen in hac materia, quod pœna ſtatuti non ligat iuſte ignorantes, ita no. Bar. in l. fin. ff. de decre. ab or. fa. & And. de Iſern in tub. quæ ſint reg. in fi. colum. & de prædictis uide Bal. in lege cum proponas. colum. final. C. de naut. fœn.

Statutum, quod inter affines cauſæ cõpromittantur, an habebit locum inter uirum, & uxorem, uide Bald. tenentes, quod ſic, in le. affinitatis C. con. de ſucc. ubi uult etiam quod ſoluta affinitate per diſſolutionem matrimonii ceſſat tale ſtatutum, per gloſſ. in lege, ſed hoc ita, de re iud. ff.

Sententia interlocutoria quando non affert graue præiudicium parti abſenti, poteſt ferri, parte non citata, alias ſecus, ita no. Bar. in l. ne quicquam. §. ubi decretum. ff. de off. proconſ. & Abb. in ca. auditis, col. 2. de procu.

Sententia non eſt neceſſe, quod pro ſui ualiditate contineat cauſam in ſe expreſſam, ita no. Abb. in c. ſicut colum. 2. de ſent. & re iud. & Bart. in l. quod ait. §. ignominiæ. & in leg. quid ergo. §. pœna grauior, ff. de his qui no. infa. Fallit tamẽ in caſibus tactis per Abb. in d. cap. ſicut. Sed quantum ad grauamen partis diſtinguitur, aut cauſa apparebat ex actis, & non eſt neceſſe, aut non apparebat, & tenetur in ſindicatu, ſi non appoſuit iudex. Ita dicit Barto. in dic. §. ignominiæ, & in d. §. pœna grauior.

Subſtitutus datus alicui, qui eſt cohæres eiuſdem, ita demũ admittitur ad ſubſtitutionem, ſi partem ſuam hæreditatis acceptet, alias ſecus, text. eſt in l. qui plures, la 1. ff. de uulg. & pup. & not. Ale. in l. 1. C. de impub. facit le. quidam cu logio. C. de iure delib.

Subſtitutio facta per hæc verba, Titium inſtituo, & ſeium ſibi ſubſtituo, cõtinet tantum vulgarem, non autem fidei comm. ſed ſi eſt talis perſona, in qua poteſt cedere pupillaris. continet etiam pupillarem. Ita no. dixit Ale. in leg. Gallus. §. quidam recte. colum. 2. de libr. & poſt. per tex. in l. nam hoc iure poſt princi. ibi in uulgare tãtum modo caſum. de vul. & pup. & ponit Barto. in d. § quidam recte circa finem.

Scholaris, qui funerauit alium ſcholarem ſocium ſuum, uel fecit ſibi expenſas in infirmitate, an poſſit retinere libros, donec ſibi ſatisfiat, uide ſup. in uerſic. hoſpes qui funerauit &c.

Statutum puniens producentem, falſos teſtes, uendicat ſibi locum etiam in producente unum falſum teeſtm. Ita uoluit Bartol. in lege 3. §. negotia, per illum text. ff. de negot. geſt. et Alex. in l. Gallus. §. quod ſi is.

Subſtitutio facta duobus in ſimul inſtitutis, ſi deceſſerint. uel ſi hæredes non erunt, an uno moriẽte, faciat admitti ſubſtitutum, an uero cohærede. dic, quod regulariter ſubſtitutus admittitur, text. eſt in l. Lutius. §. Gaio. ff. ad treb. et in le. fin. §. filium. de leg. 2. & notat Alex. in l. Gallus § etiam ſi parentem in fi. col. de libr. & poſth. niſi cohæres eſſẽt perſona quæ ueriſimiliter ex tacita uoluntate defuncti eſſet præferenda ſubſtituto, ut l. pen. C. de impu. et alii ſub. et le. hęredes mei, § cum ita, & ibi per Alexand. ff. ad Trebell.

Subſtitutio breuiloqua non continet ſubſtitutionem fideicommiſſariam, ita dixit Bartol. in l. 2. C. de impub. et ibi etiam Alexand. per text. in l. nam hoc iure. §. i. in uerſic. tantummodo. ff. de uulg. & pupil. unde ſi eſt facta perſonis imparibus continet tantum uulgarem, licet fideicom potuiſſet equaliter fieri omnibus

ita.

ita etiam Alex. in l. præcibus colum. 1. C. de impub.

Subſtitutio pupillaris facta perſonæ, cui fieri non poteſt, reſoluitur in vulgarē tantum, ita not. dixi *Bar.* in l. ſi. per illum tex. C. hær. inſti.

Statutum, quod filia dotata non ſuccedat extantibus maſculis, videtur uelle dotem compenſari cū legitima, & non excludere filiam a legitima, ut not. Bald. in l. ſancimus, C. de nup. Vnde quamuis filia ſit infans, tamen poteſt petere dotem, ut legitimam, ante nubilem ætatem, & moriens transmittit illam ad hæredes ſuos. ita dixit Alex. in c. conſi. 55. colum. fin. vol. 2. licet Bart. videatur ſentire contrarium in l. Titio centum, §. Titio genero, ff. de cond. & dem. unde etiam tunc pater non poteſt filiam grauare in dotem ut ibi dicit Alex. & hæc adde his quæ dixi ſup. in uer. pater an poſſit grauare.

Sententia lata non expectata relatione nuntij, qui partem citauit ad ſententiam audiendam, eſt nulla, ſecundum *Bartol.* in l. hæc autem, §. 1. ff. ex quibus cauſ. in poſ. ea. quē refert & ſequitur Iaſ. in l. ne quicquam, §. ubi decretum. col. 5. ff. de offic. procon.

Statutum ſemper debet intelligi, ut aliquid addat iuri communi, ita not. Barto. in l. 4. § prætor ait. colum. 2. ff. de damn. infect. & *Bart.* in lege 2. ff. de vſucap.

Sententia lata parte non citata, non valet, non ſolum lata contra abſentem, ſed etiam pro abſente, ut no. *Bartol.* in l. ea quæ. C. quomodo, & quando iudi. ꝙ limita non procedere in interlocutoria, quæ ſemper ualet, quando fertur pro abſente non citato, ſecundum Aug. in l. 1. C. qui non ob. lon. tem. præſcr. quem ſequitur. Iaſ. in l. nequicquam §. ubi decretum. columna 11. in 19. fallent. ff. de off. procon.

Sententia, quæ continet errorem, qui apparet ex actis, eſt ipſo iure nulla. ita *Bartol.* in l. 1. ff. quæ ſen. ſi. app. reſci.

Statutum factum a duce, comite, uel barone, uel epiſcopo, uel magiſtratu, dicitur ius prætorium, ita no *Bart.* in l. 5. in prin. ff. de ver. ob. & ibi Ale. idem Bar. in l. ſi. ff. de pœnis. & Alex. in l. more. col. 3. ff. de iuriſ. iuriſ. omn. iud. & Rom. in conſil. 36. & hoc poteſt eſſe utile ad id, quod not. Alex. in l. ſi quis id quod. colum. fin. vbi refert, quod quando pœna debetur ex edicto pretoris, in dubio debet applicari parti.

Statutum faciens mentionem de damno dato, puta, quod ſtetur iuramento dānum paſſi, non extenditur ad furtum, de quo uide ſupra in verſiculo, furtum non uenit.

Sententia producit actionem in factū. l. actori, C. de reb cred. & l. miles, §. fin. & ibi glo. ff. de re iudi. & uide gloſ. in clem. ſin. in glo. 1. de appe. quæ etiam ſentit, quod ex interlocutoria non oritur actio in factum, ſed tantum exceptio, quod qualiter procedat, uide Ale in l. 1. §. ſi. ff. ſi quis ius di. non ob. colum. 1. & gloſ. in l. nam & poſtea, §. fina. ff. de iureiura. ſed quando iudicatur ſuper reali, competit etiam actio in rem utilis ex ſententia, ita tenuit *Ale.* in l. 1. colum. ſi. C. de iudi. per tex. in l. ne in arbitris. uerſ. & in his omnibus, C. de arbi. & in l. ſi duo. §. Iulianus, ff. de iureiur. & uide Bar. in l. miles, §. fin. & ibi Alex. ff. de re iud.

Scholaris tenetur defendere opi. magiſtri ſui, ita dixit Bar. in l. dicere, ff. de arb. & Abb. in c. 1. colum 6. de poſtulat. præla. vbi plus dicit, quod ſcolaris, qui ſequitur opin. magiſtri ſui, non incidit in aliquam pœnam, nec tenetur ad aliquas expenſas, quamuis erronea eſſet op n. Ita etiam dicit Iaſ. in l. generaliter. in fin. ff. de in ius uoc.

Statutum tollens omne priuilegium, non intelligitur de clauſo in corpore iuris, ſed de priuilegio ſpeciali, quod in iure non reperitur. *Ita* dixit Ale. in l. miles, in fi. in prin. ff. de re iudic. & Bar. in l. hæres. abſens, in prin. ff. de iudi.

Sententia arbitri, quæ eſt expreſſe contra leges vel ſacras conſtitutiones, eſt ipſo iure nulla, ſicut ſententia iudicis. gloſ. eſt not. in l. diem proferre. § ſtari, quam ibi ſequitur Ble. ff. de arbi.

Stilus curiæ facit ius, & poteſt allegari in deciſionibus cauſarum, ubi non reperitur ius commune in contrarium. Ita dixit Abb. in cap. ex litteris, in 3. col. de conſtit.

Sta-

Statutum, quando uenit expreſſe ad derogationem iuris communis, non interpretatur ſecundum ius commune, ſecundum *Alexan*.in conſi.20.colum. fin. uolum.1.

Statutum ſeu lex ciuilis diſponens ſuper prohibitione alicuius actus, nũquam uidetur diſponere ſuper actu iurato, ſecũdum Alex.not.in conſi.27.column.pen. & fi.uolum.1.& uide ſupra, in uerſic.reſcriptum.

Sententia, quæ tranſiuit in rem iudicatam, inducit notorium, ſecundum Alex. conſi.33.in fi.uol.2.

Statutum debet intelligi ut lædat ius commune minus quam poteſt. l.2. C.de noxa.& Ale.in conſi.40.col.fi. uer.& hoc uolum.1.& conſi. 50.colum.pen.uerſi.2. uol. 1.

Subſtitutus pupillaris ſi moritur non adita hæreditate pupilli, ſuccedit mater pupilli. Corn.in conſi.28.uol.4.

T

TVtor datus in teſtamento filiis, intelligitur datus etiam poſthumis.l. ſi quis filiabus.ff.de teſta.tu. ſecus autem in legato, ut l.qui quartam, §.fin. & l qui filiabus, iuncta glo ff.de leg.primo Et ratio diuerſitatis eſt, quia legata fiunt propter affectionem, quam teſtator non ita potuit habere in naſcituris, ſicut in iam natis. ſed tutor datur ratione filiationis, ſed ita eſt filius poſthumus, ſicut natus, ergo intelligitur etiam de poſthumo, & hanc rationem diuerſitatis ponit glo. in d.l.qui filiabus.

Teſtis, qui non fuerunt producti in cauſa principali, an poſſint produci in cã appellationis ſuper eiuſdem capitalis. Bar.in l per hanc circa fin. C.de temp.appel. tenet, quod non, ſed ſuper diuerſis ſic. Idem tenet Abb.in c.fraternitatis extra de teſti.quia ſubeſt timor ſubornationis.iuxta auth.at qui ſemel. C.de probat. Tamen in contrarium tenuit Bald.in l. eos §.ſi quid autem. C.de appel. & in d l. per hanc & ibi etiam *Ange*. Idem etiam tenet Angel.in conſi.153. Et hæc eſt cõis opi.contra Bart. quam ẽt tenet Franc.de Cur.in repe.l.admonendi, ff de iureiu.in 12.col.ubi dicit hanc communiter obſeruari in practica, & qui neſcire, deluderet iur.Nec ob.quod dicit Abb.in d c.fraternitatis, quia illa opi.uendicat ſibi locum in foro canonico, ſecus autem in foro ciuili.Ad rationem de timore ſubornationis. uide Bal.in d.§. ſiquid autem, ubi reſpondet, quod no. quia eſt multum quotidiana, & quilibet ſolet errare, & opini. Bart.ſeruatur, in practica, & eſt communis opi.contra Bal.

Teſtes an poſſint produci poſt publicationem, ſi pars non didicerit teſtificata, gl.in c. conſtitutus, extra de teſti.tenet ꝙ ſic. Tamen Abba. ibi eam reprehendit, & tenet contrarium, & in c.fraternitatis.eo. tit.ubi plene examinat hunc articulum, & finaliter concludit, ꝙ non poſſunt produci. Et rõ eſt, quia pars uꝛ tacite renuntiaſſe productioni, conſentiendo publicationi, & quia ius præſumit ipſam didiciſſe ſtatim, quod facta eſt publicatio, niſi publicatio fuiſſet nulla, puta facta parte inuita, uel non citata, uel die feriata, quia tunc habetur ac ſi non fuiſſet facta, niſi pars didicerit teſtificata, quia tunc non poſſet teſtes producere, ẽt ſi publicatio fuiſſet nulla, ita tenet Bart.in auth.at qui ſemel. C.de proba col.3. uide tamen multas limita, quando teſtes poſt publicationem poſſunt produci, per And.ſicu. in d. cap.fraternitatis, in add.ad Abb.adde ad prædicta *Anch*. conſi.123.

Teſtator ſi dicat legatario, eſto cõtentus tali fundo, an fundus uideatur ſibi legatus, & an alia legata uideantur ſibi adẽpta per hæc uerba. Dic, ꝙ fundus eſt legatus, ſed per hæc uerba, alia legata non uidentur ſibi adempta, niſi dixerit, ꝙ plus petere non poſſit uel appoſuerit dictionem, tantũ, uel duntaxat. ita ſingulariter dixit Bar.in l.fideic.§.ſi quis ita, ff.de le.3.uel niſi dixiſſet, pro omnib.rebus, quæ tibi legaui, ſis cõtentus tali fundo.l.Paulo Calimacco, §.1.de leg.3.

Teſtes in caſu, in quo non tenẽtur reddere cãm dicti ſui, ſine ĩterrogatione, iuxta ea q̃ no.in l ſolã.C.de teſt.& in c.cum cãm, & ibi per Abb.ex t.de proba.ſi ſpõte reddiderunt cãm, faciunt maiorẽ fidẽ, ꝙ illi, qui deponunt ſine cã, ẽt ſine interrogat ita ſingulariter tenet *Bal*. in l. presb.

C.de

C.de epi.& ele.col.fi. ubi dicit, quod ſi vnus haberet duos teſtes, qui reddiderunt cauſam,& aduerſarius alios duos, qui nõ reddiderunt cauſam, præferuntur illi, qui reddiderunt cauſam, etiam ſponte, quod dictum eſt multũ ſingulare, quod refert & ſequitur Barb.in d. ca. cum cauſam,in add.ad Abb.col.4. & ibi uide pulcram addi.in hac materia.

Teſtis deponens ſuper adulterio, non probat, niſi reddat cauſam dicti ſui, etiã non interrogatus,& eſt ratio, quia talis probatio conſiſtit in intellectu, quo caſu ſi teſtis non reddit cauſam non probat. Ita no.Bal. in l.ſolam.C.de teſt. & And. Barba in c.cum cauſam,in addi.ad Abb. extra de teſti. & in cap.præterea.in addit. eod.tit.

Teſtator faciens inſtitutionem uidetur magis diligere inſtitutum primo gradu quam ſubſtitutum,& magis ſubſtitutum in ſecundo gradu, quam in tertio.l. publius.§.fin.ff.de condit.& demonſt.& magis uidetur diligere filium natum quam naſciturum.glo.eſt in l.qui filiab. ff.de leg.1.adde Ale.in conſi.1.colum.6. volum.1.

Teſtes ſeniores licet dicantur magis idonei, quam iuuenes, ut no.glo. & Bart. in l.cum quid,ff.ſi cer.pet.facit l.fin ff.de fi. inſtrum. tamen ſi probatum fuerit, ꝙ iuuenes ſint perſpicatiores, maior fides adhibetur iuuenibus, & facilius admittẽtur ad dignitates, ut authen. de mona.§. fin. Iſta tamen excellentia debet probari ſaltem per xv.teſtes. ita uoluit Roma in l.ſi uero,§.de uiro. in ſenta fallen. ff. ſol. ma.per tex.in l.unicuique & ibi glo.C.de prox.ſac.ſcrin.licet alias glo.in l.Gallus, in prin.in uer.ſi filius.de li. & poſt.dicat, quod quanto iuniores, tanto perſpicatiores.

Teſtis unus quandoq. facit maiorem probationem, quam plures, ut ſi aliquis habet unum teſtem ſingularem, poteſt petere ſibi deferri iuramentum ſuppletorium, & ſic habebit plenam probationẽ. iux.l.admonendi,ff.de iureiur. Sed ſi haberet plures teſtes ſingulares, etiam ſi mille eſſent, tunc ex quo dictum unius diminuit dictum alterius, non poteſt dari iuramentum ſuppletorium, ita ſingulariter voluit Bald.in l.de quibus, colum.1 & ff. de legi. Quod limita procedere ita demũ ſi erat ſingularitas talis, per quam dictũ vnius infringebat dictum alterius, ut ſi vnus teſtis dicat, mutuum fuiſſe factum in uno loco,& alius in alio loco, ſecus ſi eſſet ſingularitas adminiculatiuæ, ut ſi vnus dicat, uidi mutuum fuiſſe factum, & alius uidi confeſſionem de mutuo, nã tunc poſſet deferri iuramentum ſuppletorium. Ita not. Alex.in conſilio 21. volum. 5. quod eſt not. & de hac ſingularitate adminiculatiua loquitur Bal. in l.1. colum.4.in fin.C.de teſta. & idem Bald. in l.pecuniæ. C. de ſolut. & de prædictis omnibus uide plene per Lanfran. in repe.l.admonendi, colum. 5. ff. de iureiur. & per eundem Lanfr. in clem.diſpendioſam,colum.3.de iudi.& Ale.in conſi.11. uol.4.

Teſtis deponens Titium cultiuaſſe, & minaſſe, & penſiones exegiſſe, uidetur probaſſe de dominio ita no.Bart.in l.Titia.per illum text. ff. de ſolu. Quomodo autem probetur poſſeſſio, uide Barto. in l ſtipulatio iſta §.hæc quo,de uerb. obligat.& ibi per Alex. & uide omnino Lanfran.in repeti.le.admonendi, colum.15. ff.de iureiuran.& Bart.in l.celſus.ff.de vſuca.

Teſtis interrogatus, quia erat præſens in tali loco, ſi prius dicat, Titius & Sempronius, deinde rurſus interrogatus dicat, nullus, non dicitur uarius, nec poteſt puniri de falſo, quia ſecunda reſponſio debet intelligi ſecundum primam, ſcilicet nullus præter illos duos. Ita nota eo uoluit Albe.de Roſa.in le.non erit,§ dato. ff.de iureiu.& Alex.in l. ſtipulatio iſta.§. hæc quoque de verb. obl. licet in contrarium faciat, quod quando teſtis diuerſa dicit, in dubio accipitur pro uero illud quod facit contra ipſum, ut no. Bart.in l. eos, ff. de falſ. ergo potius debet attendi ſecunda reſponſio, quod non obſtat, quia teſtis poſtquam ſemel eſt interrogatus, non debet iterum interrogari, ut uoluit Bar. in l.1.colum.2.ff.ſi cert.per. Cum ergo non tenebatur reſpondere, ideo ſecunda reſponſio ſibi non præiudicat. l.ornamentorum.ff.de aur.& arg.leg. quod facit ad illud quod habetur, in §. ſerui uerbo,

bo, iuncta glo. inſti. de liberti. ubi proba- tur, quod ubicunque aliquis actus poteſt fieri ſine interuentu alicuius perſonæ, licet poſtea interueniat, non uitiat, facit quod no. Ale. in l. unum. in fi. ſi cert. pet. uide ad primum dictum Bald. in l. data opera. colum. 11. uer. ſed hic quæro. C. qui accuſ. non poſſ. & Alex. conſi. 180. in fin. uolum. 5.

Teſtis debet deponere per alterum ex quinque ſenſibus corporis. Ita no. Bar in l. 1. col. 1. ff. ſi cer. pe. Ale. in conſ. 132. colum. pen. vol. 5. uere, vel præſumptiue, ut ſi interrogetur, quomodo ſciat Titium eſſe diuitem, ſcio, quia ſum uicinus, non per hoc ius præſumitur ipſum ſcire ſuas diuitias, ac etiam eas uidiſſe, quia præſumitur ſcire facta uicini. l. ſi ita. §. fi. & ibi Bar. ff. de fundo. inſtr. & l. ſi uicinus. C. de nup. & l. filium. ff. de his qui ſunt ſui alien. iur. & ſic præſumptiue deponit de ſenſu corporeo. Sic etiam dicimus in conſanguineo. qui præſumitur ſcire facta conſanguinei, ut l. octaui. ff. unde cog. & l. de tutela. C. de in integ. reſti. mi. Et hanc regulam, quod uicinus præſumatur ſcire facta uicini, limita procedere in actis ſucceſſiuis, nam ſecus in momentaneis, quia nõ præſumitur ſcire, unde ſi dicat teſtis, ſcio Titium contraxiſſe, quia ſum uicinus, nõ probat. quia contractus unico momento fieri poteſt. Ita no. Ale. in d. l. 1. col. 4. & 5. ff. ſi cer. pet. idem uoluit multum no. Bal. in l. 1. in fi. C. de collu. dete. ubi dicit, quod ſi teſtis dicat, ſcio Titium commiſiſſe ſtuprum, quia ſum uicinus, non probat. & Alex. conſ. 71. col. 3. uol. 1. & conſ. 50. circa fi. col. uol. 5.

Teſtis deponens de auditu auditus, nõ probat, ut ſi dicat, ſcio, quia audiui dictũ a Sempronio, quia dẽt deponere de auditu proprio. Fallit tamen in leg. ſi arbiter. ff. de proba. ubi ad probandum tempus, cuius memoria non exiſtit, ſuffic t probare per auditum alienum, idem probatur in l. ſecundi, §. idem Labeo. el 2. ff. de aqua plu. ar. & ibi eſt gloſſ. Alias autem deponens de auditu alieno nullam fidem facit, ut eſt glo. in l. teſtium. in uerſ. præſto. C. de teſti. Et ex hac l. ſi arbiter, habes, quomodo articulandum ſit ad probandã memoriam, uel non memoriam, quia debes articulare, quod communiter hominum memoria in contrarium, non reperitur, ſicut etiam in probando ualorem alicuius rei, debes articulare, quod ex communi hominum æſtimatione res tanti ſolet æſtimari, ut habetur in l. pretia rerum. ff. ad l. fal. & ibi per doct. Limita tamen multum ſingulariter hanc materiam, quod licet teſtis deponens de auditu alieno non probet, tamen facit aliqualem præſumptionem, per quam transfertur onus probandi in aduerſarium. dictum fuit ſingulare Archid. in c. non uſ. 2. q. 5. cuius meminit Rom. in ſingulari. incip. teſtimonium de auditu, &c. & Fran. de Cur. in repe. l. admonendi, colu. 4. ff. de iureiur. & Fel. in cap. tam literis. col. pen. in fi. de teſti.

Teſtis deponens extra articulum, non probat. capit. de teſtibus extra de teſti. & ibi not. & Bar. in l. ſi duo patroni. §. idem Iul. ff. de iureiur. & tunc dicitur deponere extra articulum, quando id, quod dicit, nihil facit ad articulum: alias ſi attingit aliquantulum articulum, bene probat. Ita ſingulariter uoluit Ang. in l. iam dubitari, ſuper glo. in uer. non ab re. ff. de he. inſti. quem refert Ale. in l. 1. col. 3. ff. ſi cer. per.

Teſtis deponens per uiſum illud, quod debebat deponere per auditum, an probet, uidetur, quod non. per l. 1. poſt prin. ff. de his quæ in teſt. dele. ubi non ſufficit percipere ſenſu illud, ad quod viſus requirebatur & ita tenet Pau. de Caſt. in l. 1. ff. de uerb. obl. adde Bal. in l. ſolam, in 7. q. & in l. teſtium, in 2. q. C. de teſt. tamen in cõtrarium uoluit Bar. in l. fi. C. de peri. nominatorum. li. undecimo. ubi dicit, quod teſtis deponens per tactum illud, quod debebat deponere per uiſum, bene probat, & idem ſequitur Bald. in l. non omnium. ff. de leg. quem refert Ale. in d. l. 1. in prin. in fi. uerbis. ff. de uerb. obl. & uide Alex. in leg. quod meo. §. ſi uenditorem. ff. de acq. poſſeſ. & Abb. in cap. cum cauſam. col. 6. de teſti.

Tranſactio facta per pupillum cum eo tutore, qui debebat prius conueniri ratione ordinis, de quo in l. 1. §. nunc tra-

ctemus.

C. de epi. & cle. col. ſi. ubi dicit, quod ſi vnus haberet duos teſtes, qui reddiderunt cauſam, & aduerſarius alios duos, qui nõ reddiderunt cauſam, præferuntur illi, qui reddiderunt cauſam, etiam ſponte, quod dictum eſt multũ ſingulare, quod refert & ſequitur Barb. in d. ca. cum cauſam, in add. ad Abb. col. 4. & ibi uide pulcram addi. in hac materia.

Teſtis deponens ſuper adulterio, non probat, niſi reddat cauſam dicti ſui, etiã non interrogatus, & eſt ratio, quia talis probatio conſiſtit in intellectu, quo caſu ſi teſtis non reddit cauſam non probat. Ita no. *Bal.* in l. ſolam. C. de teſt. & And. Barba in c. cum cauſam, in addi. ad Abb. extra de teſti. & in cap. præterea. in addit. eod. tit.

Teſtator faciens inſtitutionem uidetur magis diligere inſtitutum primo gradu quam ſubſtitutum, & magis ſubſtitutum in ſecundo gradu, quam in tertio. l. publius. §. fin. ff. de condit. & demonſt. & magis uidetur diligere filium natum quam naſciturum. glo. eſt in l. qui filiab. ff. de leg. 1. adde Ale. in conſi. 1. colum. 6. volum. 1.

Teſtes ſeniores licet dicantur magis idonei, quam iuuenes, ut no. glo. & Bart. in l. cum quid, ff. ſi cer. pet. facit l. fin ff. de ſi. inſtrum. tamen ſi probatum fuerit, ꝙ iuuenes ſint perſpicatiores, maior fides adhibetur iuuenibus, & facilius admittẽtur ad dignitates, ut authen. de mona. §. fin. *Iſta* tamen excellentia debet probari ſaltem per xv. teſtes. ita uoluit Roma in l. ſi uero, §. de uiro. in ſenta fallen. ff. ſol. ma. per tex. in l. unicuique & ibi glo. C. de prox. ſac. ſcrin. licet alias glo. in l. Gallus, in prin. in uer. ſi filius. de li. & poſt. dicat, quod quanto iuniores, tanto perſpicatiores.

Teſtis unus quandoq. facit maiorem probationem, quam plures, ut ſi aliquis habet unum teſtem ſingularem, poteſt petere ſibi deferri iuramentum ſuppletorium, & ſic habebit plenam probationẽ. iux. l. admonendi, ff. de iureiur. Sed ſi haberet plures teſtes ſingulares, etiam ſi mille eſſent, tunc ex quo dictum unius diminuit dictum alterius, non poteſt dari iuramentum ſuppletorium, ita ſingulariter voluit Bald. in l. de quibus, colum. 18. ff. de legi. Quod limita procedere ita demũ ſi erat ſingularitas talis, per quam dictũ vnius infringebat dictum alterius, ut ſi vnus teſtis dicat, mutuum fuiſſe factum in uno loco, & alius in alio loco, ſecus ſi eſſet ſingularitas adminiculatiuæ, ut ſi vnus dicat, uidi mutuum fuiſſe factum, & alius uidi confeſſionem de mutuo, nã tunc poſſet deferri iuramentum ſuppletorium. Ita not. Alex. in conſilio 21. volum. 3. quod eſt not. & de hac ſingularitate adminiculatiua loquitur *Bal.* in l. 1. colum. 4. in fin. C. de teſta. & idem Bald. in l. pecuniæ. C. de ſolut. & de prædictis omnibus uide plene per Lanfran. in repe. l. admonendi, colum. 5. ff. de iureiur. & per eundem Lanfr. in clem. diſpendioſam, colum. 3. de iudi. & Ale. in conſi. 11. uol. 4.

Teſtis deponens Titium cultiuaſſe, ſeminaſſe, & penſiones exegiſſe, uidetur probaſſe de dominio ita no. Bart. in l. Titia. per illum text. ff. de ſolu. Quomodo autem probetur poſſeſſio, uide *Barto.* in l ſtipulatio iſta §. hæc quo, de uerb. obligat. & ibi per *Alex.* & uide omnino Lanfran. in repeti. le. admonendi, colum. 15. ff. de iureiuran. & Bart. in l. celſus. ff. de uſuca.

Teſtis interrogatus, quia erat præſens in tali loco, ſi prius dicat, Titius & Sempronius, deinde rurſus interrogatus dicat, nullus, non dicitur uarius, nec poteſt puniri de falſo, quia ſecunda reſponſio debet intelligi ſecundum primam, ſcilicet nullus præter illos duos. Ita nota uoluit Albe. de Roſa. in le. non erit, § dato. ff. de iureiu. & Alex. in l. ſtipulatio iſta §. hæc quoque de verb. obl. licet in contrarium faciat, quod quando teſtis diuerſa dicit, in dubio accipitur pro uero illud quod facit contra ipſum, ut no. Bart. in l. eos, ff. de falſ. ergo potius debet attendi ſecunda reſponſio, quod non obſtat, quia teſtis poſtquam ſemel eſt interrogatus, non debet iterum interrogari, ut uoluit *Bar.* in l. 1. colum. 2. ff. ſi cert. per. Cum ergo non tenebatur reſpondere, ideo ſecunda reſponſio ſibi non præiudicat. l. ornamentorum. ff. de aur. & arg. leg. quod facit ad illud quod habetur, in § ſerui uerbo,

bo, iuncta glo. inſti. de liberti. ubi probatur, quod ubicunque aliquis actus poteſt fieri ſine interuentu alicuius perſonæ, licet poſtea interueniat, non uitiat, facit quod no. Ale. in l. unum, in fi. ſi cert. pet. uide ad primum dictum Bald. in l. data opera. colum. 11. uer. ſed hic quæro. C. qui accuſ. non poſſ. & Alex. conſi. 180. in fin. uolum. 5.

Teſtis debet deponere per alterum ex quinque ſenſibus corporis. Ita no. Bar in l. 1. col. 1. ff. ſi cer. pe. Ale. in conſ. 132. colum. pen. vol. 5. uere, vel præſumptiue, ut ſi interrogetur, quomodo ſciat Titium eſſe diuitem, ſcio, quia ſum uicinus, non per hoc ius præſumitur ipſum ſcire ſuas diuitias, ac etiam eas uidiſſe, quia præſumitur ſcire facta uicini. l. ſi ita. ſ. fi. & ibi Bar. ff. de fundo. inſtr. & l. ſi uicinis. C. de nup. & l. filium. ff. de his qui ſunt ſui alien. iur. & ſic præſumptiue deponit de ſenſu corporeo. Sic etiam dicimus in conſanguineo. qui præſumitur ſcire facta conſanguinei, ut l. octaui. ff. unde cog. & l. de tutela. C. de in integ. reſti. mi. Et hanc regulam, quod uicinus præſumatur ſcire facta uicini, limita procedere in actis ſucceſſiuis, nam ſecus in momentaneis, quia nõ præſumitur ſcire, unde ſi dicat teſtis, ſcio Titium contraxiſſe, quia ſum uicinus, nõ probat, quia contractus unico momento fieri poteſt. Ita no. Ale. in d. l. 1. col. 4. & 5. ff. ſi cer. pet. idem uoluit multum no. Bal. in l. 1. in fi. C. de collu. dete. ubi dicit, quod ſi teſtis dicat, ſcio Titium commiſiſſe ſtuprum, quia ſum uicinus, non probat. & Alex. conſ. 71. col. 3. uol. 1. & conſ. 50. circa fi. col. uol. 5.

Teſtis deponens de auditu auditus, nõ probat, ut ſi dicat, ſcio, quia audiui dictũ a Sempronio, quia dẽt deponere de auditu proprio. Fallit tamen in leg. ſi arbiter. ff. de proba. ubi ad probandum tempus, cuius memoria non exiſtit, ſufficit probare per auditum alienum, idem probatur in l. ſecundi, ſ. idem Labeo. el 1. ff. de aqua plu. ar & ibi eſt gloſſ. Alias autem deponens de auditu alieno nullam fidem facit, ut eſt glo. in l. teſtium. in uerſ. præſto. C. de teſti. Et ex hac l. ſi arbiter, habes, quomodo articulandum ſit ad probandũ memoriam, uel non memoriam, quia debes articulare, quod communiter hominum memoria in contrarium, non reperitur, ſicut etiam in probando ualorem alicuius rei, debes articulare, quod ex communi hominum æſtimatione res tanti ſolet æſtimari, ut habetur in l. pretia rerum. ff ad l. fal. & ibi per doct. Limita tamen multum ſingulariter hanc materiam, quod licet teſtis deponens de auditu alieno non probet, tamen facit aliqualem præſumptionem, per quam transfertur onus probandi in aduerſarium. dictum fuit ſingulare Archid. in c. non uſ. 22. q. 5. cuius meminit Rom. in ſingulari. incip. teſtimonium de auditu, &c. & Fran. de Cur. in repe. l. admonendi, colu. 40. ff de iureiur. & Fel. in cap. tam literis. col. pen. in fi. de teſti.

Teſtis deponens extra articulum, non probat. capit. de teſtibus extra de teſti. & ibi not. & Bar. in l. ſi duo patroni. ſ. idem Iul. ff de iureiur. & tunc dicitur deponere extra articulum, quando id, quod dicit, nihil facit ad articulum: alias ſi attingit aliquantulum articulum, bene probat. Ita ſingulariter uoluit Ang. in l. iam dubitari, ſuper glo. in uer. non ab re. ff. de he. inſti. quem refert Ale. in l. 1. col. 3. ff. ſi cer. pet.

Teſtis deponens per uiſum illud, quod debebat deponere per auditum, an probet, uidetur, quod non. per l. 1. poſt prin. ff. de his quæ in teſt. dele. ubi non ſufficit percipere ſenſu illud, ad quod viſus requirebatur & ita tenet Pau. de Caſt. in l. 1. ff. de uerb. obl. adde Bal. in l. ſolam, in 7. q. & in l. teſtium, in 2. q. C. de teſt. tamen in cõtrarium uoluit Bar. in l. fi. C. de peri. nominatorum. li. undecimo. ubi dicit, quod teſtis deponens per tactum illud, quod debebat deponere per uiſum, bene probat, & idem ſequitur Bald. in l. non omnium. ff. de leg. quem refert Ale. in d. l. 1. in prin. in fi. uerbis. ff de uerb. obl. & uide Alex. in leg. quod meo. ſ. ſi uenditorem. ff. de acq. poſſeſ. & Abb. in cap. cum cauſam. col. 6. de teſti.

Tranſactio facta per pupillum cum eo tutore, qui debebat prius conueniri ratione ordinis, de quo in l. 1. ſ. nunc tra-

ctenus.

ctemus.ff.de tut.& ra. diſtr. prodeſt alijs contutoribus,ut not.gl.in l.1.C. de tranſact.nam agenti pupillo contra alios, obſtabit exceptio,non autem exceptio tranſactionis, ſed exceptio cedendarum,quia poſſunt dicere, cedas nobis actiones, quas habes contra illum, quã cedere non poteſt,cum nullam habet,quia trãſactio ne eſt ſublata, unde per indirectum illa tranſactio proderit aliis, quia nunquam ſoluere tenetur,niſi prius actione ſibi ceſſa. Ex quo reſultat utilitas,quia cum hæc exceptio cedendarum ſit dilatoria, non poteſt opponi poſt lit. conteſt. ut l. exceptionem. C. de proba.ſecus eſſet in exceptione tranſactionis, quæ eſt peremptoria.l.eleganter.§.ſi quis poſt.ff.de condi. inde.vnde poſſet opponi uſque ad ſententiam.l.peremptorias.C.ſenten.reſcin.non poſ.ita uoluit Anto.de Ale.in d.l.1.C.de tranſact.

Teſtis particeps delicti non admittitur ad teſtificandum contra participem eiuſdem delicti.l.quoniam,& ibi per Docto.C de teſti.& Bar.in l.1.§. ſi ſeruus. ff. de quęſtio.Similiter nec unus ad accuſandum alium admittitur le.ſi filium. C.de lib.cauſa quod limita,ut ſingulariter habetur per Abb.in c.ſi.in 2.no.ext.de teſt. cog.

Tranſactio generalis facta ſuper petitione ſpeciali non extenditur ultra rem petitam.l.ſi decerta.C. de tranſact.ſi uero fuerit petitio generalis,& tranſactio ſpecialis,ſimiliter non præiudicat,niſi ſuper quo tranſactum eſt,l.age cum.C.eo.tit ſi vero fuerit tranſactio generalis,& petitio generalis,& proſecutio tantum ſpecialis, tunc ſimiliter non præiudicat,niſi quatenus eſt facta proſecutio.leg.licet,quæ eſt lex ſecundo.C.de iudi.Sed ſi tam petitio, quam tranſactio,quam etiam proſecutio fuit generalis, tunc præiudicat in omni eo,quod poterat in illa generalitate includi,ſiue fuerit de eo cogitatum,ſiue non.l. ſub prætextu ſpecierum. C.de tranſactio. Quod limita non habere locum,quando aliquid fuiſſet dolo occultatum,per partem, quia in generali tranſactione illud non continetur.l.tres fratres. ff. de pact. & l.ſi quis rationes,& leg.non ſolum.§.ſi hæres,& l. Aurelio.§. Gaius.ff.de lib.leg. Item non continentur ea, quæ poterant per tranſigentem uendicari.l.fin.§. Titia. ff.de lib.leg.

Terminus datus alicui ad agendum, uel ad defendendum operatur,quod ſi infra illud tempus pars ipſa nõ compareat, uidetur liti renuntiaſſe, & non auditus amplius.l.ſi ea.C.qui accu.non poſſ.& l. Titia.ff.de accuſ.& gl.& Bar.in l.poſtquã liti C.de pactis.& l.diffamari. C.de inge. & ma.

Tranſactio an poſſit fieri ſuper alimẽtis uide ſupra in uerbo, alimenta quædã debentur,&c.

Teſtator relinquẽs uxorem ſuam maſſariam,uſufructuariam,& patronam,cũ pacto, quod non poſſit alienare aliquid, per hæc uerba uidetur ſibi reliquiſſe non ſolum uſumfructum,ſed etiam proprietatem, ad hoc ut uerba teſtatoris aliquid operentur. Iuxta l.ſi quando.de lega.1. ita no.Ale.in l.ſi conſtante,in prin. ſolu. ma.& Bald.in l.proculus.ff.de uſufru.per illum text. ubi grauamen iniunctum uſufructuario, quod altius ædes tollere non poſſit,operatur, ut ſibi uideatur data proprietas, nam clarum erat quod etiam ſine illis uerbis non poterat altius tollere, ſicut etiam ſine illa prohibitione alienationis uxor non poterat alienare.

Teſtator ubicunque in teſtamẽto ſuo exprimit uerba uulgaria,ut notarius ſcribens teſtamentum redigit illa in latinũ, talia uerba debent accipi ſecundum iura. Ita ſingulariter uoluit Bar.in l. ſi quis filiabus ff. de teſta. tu. ubi dat cautelam, quando aliquis deponit ut teſtis, faciat iudex uerba illius ſcribi uulgaria, prout emanat ex ore ipſius,& non faciat redigi ea in latinum,& hæc not.pro teſtamentis ruſticorum, quæ melius eſſet,ſi vulgaria ſcriberentur,quia plerumque imperiti notarii ſolent redigendo ea in latinum apponere aliqua uerba,quæ poſſent eſſe cõtra uoluntatem teſtatoris, & nihilominus ſtatur ſemper verbis teſtamenti, & uide Abb.in cap. ex litteris.de ſponſa.& Alexand. in conſ. ſecundo,colomna 10. volum.1.

Tertius comparens pro ſuo intereſſe

in

in iudicio, an impediat proceſſum iudicij, & an impediat executionem ſententiæ, & an poſſit producere nouos teſtes, etiam poſt publicationem, uide ſupra, in uerſ. iudicio ex pro cum aliquo, &c.

Tempus qñ eſt fundamentum intẽtionis alicuius, debet oĩno ab eo probari, alias ſuccumbit. gl. in l. eum actum. in fin. quam ibi multum laudat Bar. ff. de neg. geſt. & Bar. in l. non ſolũ. §. ſed ut probari ff. de ope. no. nun. Bal. in l. ſi nõ ſinguli, in fin. C. ſi plures una ſent. & l. matrem. C. de proba. ut ſi teſtator facit duo teſtã, in quorum uno inſtituit Titium; in alio uero Sempronium, ſi Titius dicit poſterius eſſe teſtamentum, in quo ipſe fuit inſtitutus, cum non appareret, quod eſſet prius, nec quod poſterius, ipſe debet hoc probare, ſecundum Bar. in l. 1. §. non autem. ff. de bo. poſſ. ſecundum tab. Fallit tñ, qñ ille, qui dicit teſtamentum eſſe poſterius, eſſet in poſſeſſione bonorum; quia præſumitur pro eo, & contrarium tenetur probare aduerſarius; ita ſingulariter dixit Bar. in d. §. non aũt, quem ſequitur Iaſ. in rub. C. qui admitti. col. 3. Ex quo ſequitur, ꝙ ſi ſtatutũ dicat, ꝙ infra menſem liceat hæredi adire hæreditatem, & non ultra, ſi reperitur hæres in poſſeſ. & ultra menſem eſt præſcriptio pro eo, & contrarium debet probare aduerſarius. Fallit ẽt, quãdo non pręſumendo pro eo induceretur delictum, quia adhoc ut euitetur ſuſpicio delicti, pro eo præſumitur, ita dicit Bart. in d. §. ſed ut probari, & plene Abb. in ca. in præſentia. col. 3. ext. de proba. ut ſi ſtatutum dicat, ꝙ a medietate menſis Maij liceat ire ad paſculandum, alias contrafaciens puniatur in centum, ſi modo accuſatur Titius, ꝙ iuit ad paſculandum, ipſe opponendo dicit, qualiter acceſſit de mẽſe Maii, non tamen a medietate inſ. præſumitur pro eo, ut delictum euitetur, & iſta eſt optima limitatio ad regulam, quę ſe hẽt, ꝙ dubia probatio non releuat probantem, quæ eſt in le. neque natales C. de proba. & in l. non hoc. C. unde cogna. ſecundum Abb. in d. c. in præſentia. col. 3.

Teſtes ſingulares plene probant in cã uſurarũ, ita ſingulariter uoluit Bal. in l. 1. col. 4. C. de teſt. & Lanfr. in cle. diſpendioſam. col. antep. de iud. & eſt optima limitatio ad regulas iuris cõis. itẽ teſtes ſingulares plene probãt de hæretica prauitate. ſecundum Bald. in l. 1. C. qui num. tute. & And. Sicul. in add. ad Abb. in cap. licet ex quadam, de teſti. & Bald. in l. actor. C. de proba. Item teſtes ſinguiares admittũtur, ubi cunque hẽat probare unum totum, nam licet dicant diuerſa, tñ ſi dicta eorũ tendunt ad illud totum, plene probãt. Ita tenet Ab. in d. c. licet ex quadam, & Lãfr. in d. cle. diſpendioſam, ubi exemplificat de probanda poſſeſ. ſi unus teſtis dicat, uidi eum arare & ſeminare, alius dicat, uidi colligere fructus plene probant, ſecundum quod dicit Bartol. in l. Titia. ff. de ſolu. & idẽ Bar. in l. Cælſus. ff. de uſucap. & hæc etiam rõ militat in uſuris, ſecundum Lanfr. in d. cle. & plura de ſingularitate teſtium, uide Bal. in l. teſtium. C. de teſti. & Andr. ſicu. in loco præallegato, contra tñ prædicta uide omnino Ale. in conſil. 177. quod incipit, inſpecto col. 3. uol. 2.

Teſtator in teſtõ faciens mentionẽ, de hęrede in dubio intelligitur de eo, qui eſt hæres ex teſtamento, non aũt ab inteſtato. l. ſi in teſtõ, & ibi eſt optima gloſſ. ff. ſi quis omiſ. cã teſt. & no. Ale. in l. 3. de le. 1. Teſtator legãs fundũ plurib. & prohibẽs quemlibet partẽ ſuam alienare, intelligitur prohibere alienationes in extraneos, & ita uerificatur illa dictio, aliis, unde poteſt quilibet partem ſuam in collegatarios alienare, tex. eſt optimus, & ibi Bar. in l. pater filium. § quindecim. de leg. 3.

Teſtator legãs & prohibens alienare, vt ſupra dictũ eſt proxime, ſ. partẽ ſuã vr prohibere alienare ẽt eam, quæ obuenit alicui ex legatarijs per ius accreſcendi. ita ſingulariter uoluit Ale. in l. ſi mihi & tibi in princ. de leg. 1. ſecus ſi iure emptionis obuenit, ut d. § quindecim.

Teſtes in dubio præſumuntur conteſtes, & de eodem actu deponere. ita uoluit Bal. in l. de quib. antepen. colu. ff. de legi. quem ſequitur Ale. in l. 2. in fi. uerbis C. de bo. poſ. ſecundum tab. quod no. quia ex hoc habens, ꝙ teſtis in dubio non pſumitur ſingularis adde Soc. conſ. 171. col. 3 & Ale. conſ. 156. col. 4. in fi. uol. 5. Teſtis depenens de auditu uerborum facit plenam fidem, ẽt ſi paries uel cortina erat in medio & ẽt ſi nõ uiderit loquẽtes, dũmõ

habuerit notam uocem loquentis ita uoluit Abb in c. ex litteris. col. 1. de conſuet. quod intellige in oib. caſib. pterquam in teſtō, & ita uerificatur gl. in l. 2. §. item Labeo, ſecundum Bar. ibi. ff. de aqua plur ar. Sed in teſtamento oportet, quod teſtes uideam teſtatorem, quia propter infirmitatem ſolet uariari uox. l. ſi non ſpeciali. C. de teſtam. licet ſecus ſit in codicillis, & donatione cauſa mortis, ſecundum Mattheſi. in no. ſuis 121. quem ſequitur Ale. in d. l. ſi non ſpeciali. Ex quo infert ibi Iaſ. ſingulariter quod ex quo hodie communiter in teſtamento apponitur clauſula codicillaris, quod teſtamentum poſſet ſeruari, etiam ſi teſtes non uidiſſent teſtatorem ſaltem iure codicillorum, quod facit ad id, quod uoluit Abb. in c. præterea, de teſti. ubi plene tradit regulam, quo modo probatur adulterium, & dicit quod ſimiliter teſtes probant plene, etiam ſi paries erat in medio, & ipſi unus poſt alium per rimulam uiderunt ſolum cū ſola, &c.

Teſtis deponens de uno uidetur probare de reliquo, quod frequentius ſolebat eſſe connexum cum illo, de quo depoſuit licet raro fuerit ſine eo. Ita dicit glo. in l. neque natales. C. de probat. quam reputat ad hoc ſingularem Alex. in l. non hoc C. unde cog. & in l. 1. col. 5. ff. ſi cer. pet.

Teſtis deponens de negatiu, quam nō coarctat loco, & tempore, & redditur ſuſpectus de falſo. Ita uoluit Inn. in ca. cum eccleſia, circa medium, de cauſa poſ. & ꝓprie. quem ſequitur Alex. in l. ſi ita ſtipulatus. § Griſogonus. col. 11. de verb. obl. Ale. in l. 2. ff. quod quiſque iur. & in l. 1. in prin. ff. ſi us. di. non ob. adde Alexand. in conſ. 105. in fi. uol. 5.

Teſtamentum eorum, qui dabant, ſeu uendunt res ad credentiam, ut carius uendant, & ſic ante tempus uendunt, non ualet ipſo iure. Ita ſingulariter uoluit Abb. in c. ad noſtram, de empti. & uendit. quia tales cenſentur uſurarij. c. nauiganti. ext. de uſur. & c. quamquam, de uſur. lib. 6.

Teſtis deponens unum cum iuramento, ſi poſtea in articulo mortis deponit cōtrarium, & dicit ſe falſum dixiſſe, non ꝓiudicat primæ depoſitioni, unde ſtatur primo dicto. Ita uoluit Bal. in auth. ſi dicatur. C. de teſti. & Bar. in l. ſi quis in grauiſ. §. 1. ff. ad Silla. & Bald. in l. generaliter, in ult. no. C. de non nu. pe.

Teſtis quando repulſatur ut criminoſus, debet examinari, & ſpecificari crimē per repulſantem, alias repulſa non procedit, ita uoluit Bar. in l. 1. in fi. C. de teſt. & Bal. in auth. ſi dicatur. in fi. C. de teſtit. & Bar. in l. teſtiū. §. l. Iulia. ff. de teſti. & text. in c præſentium. §. teſtes, de teſti. in 6.

Teſtes poſſunt examinari etiam die feriato ad honorem Dei gl. eſt no. in cl. 1. de offi. del. in gl. 1. & Spe. in tit. de ferijs. §. 2. uer. quid ſi tunc teſtis, &c. & eſt ritus q̃ incipit, Item quid ſi detur terminus, &c.

Tranſmiſſio hæreditatis, quæ fit ex potentia ſuitatis, hēt locum nō ſolum, qū filius ſuccedit patri, iuxta text. in l. apud hoſtes, C. de ſu. & legi. & l. ſi fratris. C. de iure deli. ſed etiam quando frater eſt pupillariter ſubſtitutus fratri ſuo impuberi, quia mortuo pupillo ſi moritur frater ante aditā hæreditatē, ex ſubſtitutione trāſmittit ad quemcunque hæredem ſuū illā ſucceſſionē fratris ſui. Ita ſingulariter dixit Ale. in d. l. ſi fratris, & l. qm ſororē. C. de iure deli. per l. qui duos. ff. de re dubit. Scias tamen, ꝙ emancipatus etiam hodie non tranſmittit ex potentia ſuitatis. ita Bal. in auth. in ſucceſſione. C. de ſuis, & legi. & Ale. in l. ſi emancipati. C. de coll. & idem Ale. in d l. ſi fratris, & Iaſ. in l. emancipatā. col. 2. C qui admitt. quamuis Bar. uoluerit decidere, in l. ucutre. col. pe. ff de acq hær. item licet datio cohæredis extranei tollat effectum ſuitatis, le. ſi filius qui patri, de vul. & pup. & l. apud Iul. §. idem Iul. ff. ad treb. tamen hoc non habet locū quantum ad tranſmiſſionem, ita no. Bar. & Ale. in d. l. ſi fratris. & Alex. in l ſi. C. de inſt. & ſub. item datio ſubſtituti vulgaris tollit effectum ſuitatis, etiam quantum ad tranſmiſſionem. l. ſi filius hæres, & ibi per doct. ff de lib. & poſth. Quod limitat ſingulariter Bal. in l. cum proponas. col. 2. C. de hær. inſt quem ſequitur Ale. in d. l. ſi procedere, quando ſubſtitutio fuit facta per uerba, ſi hæres non erit, ſecus ſi ꝑ uerba, ſi hæres eſſe non poterit. An aūt datio ſubſtitutio uulgaris impediat alias tranſmiſſiones, ſcilicet illam per quam tranſmittitur ius deliberandi per le. cum antiquioribus. C. de iure deli. & illam, de qua

qua loquitur titulus, de his qui ante a peti. tab. d. c, quod non, ſecundum Bald. in d. leg. cum proponas, ubi dicit idem eſſe iure accreſcendi, ſcilicet quia non impedit transmiſſionem, & hoc procedit fortiſſima ratione, nam ſubſtitutus non excludit transmiſſionem, & tamē excludit ius accreſcendi. le. 2. §. ſi duo. ff. de bono. poſ. ſecundum tab. & l. pe. ff. de iniu. rup. ergo militat regula, ſi uinco uincentem te, &c. Eſt & alia transmiſſio quæ fit per reſtitutionem in integrum ratione minoris ætatis, uel ex clauſula generali, de qua loquitur Bar. in l. ſi infanti. in fin. Codic. de iure deli. & in le. qui duos. Adde quod ex potentia ſuitatis transmittitur etiam portio obueniens filio iure ſtatuti excludentis filias a ſucceſſione ſecundum Ale. plene in conſi. 20. uol. 1.

Tutores ſi ſunt plures an poſſit unus ſine alio adminiſtrare, & quid in curatoribus, uide ſupra in uerſiculo executores, &c.

Teſtator legans pecuniam eccleſię, ut ex ea emat ſibi fundum, uidetur tacite prohibere alienationem illius fundi, unde eccleſia nullo modo poterit fundum illum alienare, ita no. dixit Bal. in l. ſi. C. de pac. int. emp. & uen. quem ſequitur Ale. in l. filiusfa. § diui, col. 2. de lega. 1. per tex. in l. Titio centum, in princ. ff. de cōdit. & demonſt. Nec obſtat quod dato, quod teſtator uideatur prohibuiſſe, remanet tamen nudum præceptum, quod non impedit alienationem, ut d. § diui, quia quando res eſt prohibita alienari, de iure communi, niſi in caſibus ſpecialibus, teſtator poteſt apponere nudum præceptum, quod operabitur prohibitionē in illis caſibus ſpecialibus. ita dixit Ale. in d. §. diui. colum. 1. per tex. in §. ſanctiſſimas, in authentic. de alien. & emphi. Ad prædicta dicit no. Franc. de Are. in conſ. 32. quē refert, & ſequitur Fran. de Curt. in addi ad Alexand. in d. §. diui. columu. 2. quod teſtator delinquens pecuniam in patrimonio ſuo, & mandans, quod de ea ematur fundus, uidetur prohibuiſſe alienationem illius fundi. Illud autem, quod dixi allegando §. ſanctiſſimas, uidetur eſſe de mente Bartol. in d. §. diui. in tertia oppoſi. quam facit de lege 2. Co de uſuc. pro emp.

Teſtamentum inter liberos ſemper cēſetur habere clauſulam codicillarem, etiam ſi non reperiatur in eo ſcripta. Ita uoluit Alexan. in lege, hac conſultiſſima §. ex imperfecto, in fin. C. de teſta. Idem etiam in teſtamento ad pias cauſas, ſecūdum Bald. in l. ſi iure Co. de teſta. manu. quem ſequitur Iaſ. in l. non dubium. Co. de teſta. ubi ita ampliat l. in teſtamento. ff. de fideic. lib.

Teſtis familiaris & domeſticus admittitur ad probandum ea, quæ domi in ſecreto uel in naui aguntur. le. conſenſu §. ſuper plagiis. C. de repu. per quem tex. ita dixit Barto in lege, quotiens Co. de naufrag. libro 11. & habetur in capit. 1. de teſti. & in quibus caſibus admittatur, uide plene Iaſ. in lege, ſed ſi quis in princ. ff. ſi quis caut. Limita tamen hoc procedere, quando deponit de actu, qui ueriſimiliter ſolet fieri in domo, alia ſecus, quia non probat, etiam ſi in domo fiat, ita nota. uoluit Alex. in conſil. 151. columna. 1. volum. 5. & uide plene per Socci. in conſ. 17. uol. 1. & Alex. in conſi. 64. uer. reſtat. vol. 1.

Teſtis de auditu facit fidem ad probādum conſanguinitatem. glo. eſt in ca. de parentela, 35. quæſt. 6. & plene Alexan. in conſil. 82. volum. 1. Item ad probandum conſanguinitatem ſufficit, quod quis fuerit habitatus, & reputatus communiter ut conſanguineus, ita Bart. in le. non nudis. C. de prob.

Teſtes, quorum unus deponit de uiſu uel numeratione, & alius de confeſſione, non iunguntur, unde non faciunt plenam probationem. ita not. Abb. in capi. cum cauſam, de probat. & Alexandr. in conſi. 13. volum. 1. colum. fin. Eſt ergo neceſſe, quod duo teſtes probent confeſſionem, ad hoc ut iungantur, ut nota. plene Abb. in d. capitu. ſi. ext de ſuc. ab inteſ. & Bart. in l. admonendi, circa pen. col. ff. de iureiur. ubi dicunt de confeſſione facta parte abſente, ex iudicium, quæ probata per duos teſtes facit ſemiplenā probationem, ut no. Bal. in l. eum falſa. C. de iuris & fa. igno. in criminalib. autem cōfeſſio extra iudicium probata per duos teſtes facit indiciū ad torturam, ut no. gl. in le

capite quinto,& ibi Bar.ff. de adult. vide omnino Ale.conſi.36.uol.6. ubi ſi unus teſtis deponit de vna confeſſione,& alius de alia,non iunguntur,& Alex.in conſil. 21.vol.4.& Iaſ.in repe.l. admonendi,colum.114.

Taxatio expenſarum poteſt fieri parte non citata.ita per Bar.in l terminato. C.de fruct.& lit.expe.& Iaſ.in l.ne quicquam.§.ubi decretum.col.10.in 16. fall. ff.de offi.proconſu.

Tutor conſtituens actorem cum conſenſu pupilli, ſeu procuratorem,an ſolus ſine pupillo poſſit ipſum reuocare, dic, quod ſic,ex quo poterat ipſum conſtituere,etiam ſine pupillo,ita dixit Bart. in l. neque tutores,circa fi.C.de procur.& hic fallit regula,contrariorum eadem eſt diſciplina,&c.

Tutor,procurator, & curator generalis non poſſunt transferre poſſeſſionē rei per conſtitutum tutorio nomine, vel procuratorio,ita tenuit Ale. in l.1.in pri. in fi.col.& ibi expreſſius Iaſ.col.fin.ff.de acq.poſ.& eſt optima limitatio ad l.quod meo,& l interdum,eo.tit.

Teſtis non iuratus quamuis falſum dicat,non tamen punitur de falſo, ita uoluit Bal.in l.iuriſiur.in fi.C.de teſt.& Bal. in ca.1.col.2.ſi de inueſt. inter do.& uaſ. lis oriatur.

Teſtis ſuſpectus cēſetur etiam amicus inimici mei,ita dixit Bar. in l.ſciendum, ff.de legatio.quem ſequitur Alexand. in l.qui iuriſdictionis.in fi.ff.de iuris. om. iudic.

Teſtis cōſanguineus admittitur,quando litigantes ſunt in pari gradu conſanguinitatis,puta, ſi duo fratres litigant, nam tunc propter æqualitatē affectionis, ceſſat ſuſpicio,ita dixit Bar.in l qui teſtamento.§.quacunque.in fi.ff.de teſtam.& Bar.in l.qui iuriſdictioni.in prin. ff.de iuris.om.iud.per tex no. in l.non ſolum §. 3.ff.de rit.nup.adde Alex.in conſil. 156. col.1.uol.5.

Teſtis citatus ſi non vult comparere, iudex poteſt ſibi apponere comminationem, ut compareat ſub pœna confiſcationis bonorum,ita dixit Bald.in c.1.de teſti.cog.quem refert & ſequitur Iaſ.in l. 2.in princ.col.penult.ff.ſi qui iuſdi.non obtem.& in §.is uidetur, col.pen.eă l.

Teſtes, quorum vnus deponit de uno actu facto uno tempore, & alius de alio ſimili,facto tamen diuerſo tempore,ſunt ſingulares,& non coniunguntur, ut ſi unus dicit,quod uidit Titium commiſiſſe adulterium tali die, & alius uidit alio die, nam ſimul & eodem tempore debēt eſſe præſentes.tex.eſt & ibi glo.in c. nihilominus.3.q.9.ubi glo.limitat, niſi eſſemus in actu ſucceſſiuo,& vnus vidit vno tempore,alius alio,quia tunc coniunguntur,ut ſi viderit adulterium per foramen uel rimam , & de prædictis uide pulchre per Alexan.in conſilio 36.colum.2.uolum.5.vbi idem dicit in confeſſione probanda.

Tutor non pōt adminiſtrare,niſi prius faciat illa ſolemnia, quæ enumerat Bart. in l.legitimos ff.de legi.tut. ſi tamen aliquis actus eſt factus in utilitatem pupilli,ualet,etiam ſine ſolemnibus.ita no dixit *Bart.*in d.l.legitimos.in fin.uerbis,ꝙ facit ad id,quod habetur, in l.non eo minus,C.de procu.

Teſtis productus, qui alias fuit domeſticus,ſed fuit expulſus de domo, ad hoc ut produci poſſit,nō probat, ex quo fuit ad hoc procuratus , & talis cautela nihil prodeſt,vt voluit *Bart.*in l.3.§. ſi ſeruus. in 2. ff. de quæſt.vbi ponit generalem,& not.regulam,quod ubicunque quis facit mutare conditionem teſti ut dicatur idoneus,nihil agit.idem etiam dixit Iaſ.in l. ſi vero,in prin.col.6.ff.qui ſatis.cog. ubi plura ſimilia inducit,ex quibus apparet non eſſe veram cautelam, quam ponit Bal.in l diſtantib.C.de teſta.qui dicebat, quod quando quis vult producere procuratorem in teſtem , reuocet mandatum, & valebit eius depoſitio.

Teſtis domeſticus , & alias ſuſpectus admittitur in criminalibus ad probandum innocentiam, & defenſionem rei. ita per plura tenet Iaſ.in l non ſolum, §. ſciendum.ff.de ope.no.nun.& Ale.conſi. 5.col.3.vol.1.

Tempus ad appellandum.ſ. dierum x. habet hoc priuilegium , ut idem iudicetur de eo,ꝙ de tempore pendentis appel. ut nil poſſit in utroq.tpe innouari,& omne attentatum interim reuocatur,& ap-

pen-

pendente, caſus eſt in cap. non ſolum, de app. lib. 6. & not. Alex. in l. tertia, §. ſi ſeruus. colum. penult. ff. de acquiren. poſſeſ. quod procedit in cauſa appellationis, ſecus in attentato pendente cauſa nullitatis, quia non reuocatur, niſi cauſa cognita, & finita, ita dixit Alexan. in l. 4. §. condemnatum. columna quarta, ff. de re iudicata.

Teſtis, qui non uult teſtificari, tenetur parti ad intereſſe. Ita dixit Specu. in titu. de teſte. §. ſequitur, in fin. quem ſequitur Barba. in add. ad Abb. in cap. dilectorum ext. de teſti. cog.

Terminus aſſignatus alicui ad comparendum, non currit, niſi a die ſcientiæ, ita dixit Alex. per plura, in l. 1. colum. 1. ff. ſi quis cauſ.

Teſtibus duobus deponentibus de metu plus creditur, quam mille deponentibus de ſpontanea uoluntate, ita dixit Iaſ. in lege, ſed ſi quis. §. quæſitum, columna 3. ff. ſi quis cau. ubi plures allegat maxime inno. in cap. ſuper hoc, de renun. ad. de Alexand. in conſil. 156. colum. 1. volum 5.

Teſtis accipiens pecuniam, ut teſtificetur, committit falſum, etiam ſi uerum dicat gloſſ. eſt in lege. i. in princi. in uerſi. Item qui aduocationem. ff. de falſ. quam ſequitur Barto. in l. diuus. ff. de re iudica.

Tutor ſine pupillo non poteſt credere actionem, niſi pupillus ſit abſens, vel ſuri non poſſit. Ita Specu. in titulo de procurato. §. ſequitur, verſiculo. Item tutor.

Teſtis, vt inimicus, repellitur non ſolum, quando conſtat de inimicitia, ſed etiam ubi eſt ſuſpicio de odio, & hoc in criminalibus, ita dixit Ale. in conſil. 99. uol. 1. allegans Inno. ita tenere, in c. cum Pe. de accu.

Teſtis ſi dicit, ego non dixi, ut ſcripſit notarius, cui credatur, uide *Alexand.* in conſilio 70 & 74. colum. penult. volum. primo. & Abb. in cap. cum cauſam, in ſi. de teſti. & Abb. in cap. ad audientiam. colum. 2. de præſcrip. & Alexand. conſil. 65. col. ſi. uol. 2.

Teſtis, qui non fuit interrogatus ſuper interrogatoriis partis aduerſæ facto iudicis, poteſt peti, ut repetatur, etiam poſt publicationem, ita Alexan. in conſi. 41. colum. ſi. vol. 4. & conſil. 174. colum. pen. uol. 1.

Teſtes vltro, & ſponte ſe offerentes ad teſtimonium, præſumuntur ſuſpecti. Ale. in conſil. 68. col. 2. & 6. uol. 2. & Bart. in l. poſt legatum, §. his uero, ff. de his q. vt indi.

Teſtis omni exceptione maior dicitur is, contra quem nulla poteſt opponi exceptio, & idem dicitur idoneus. Alex. in conſil. 70. col. 4. in ſi. & ſeq. uol. 1. & in conſi. 18. col. 3. uol. 1. & Abb. in ca. at ſi clerici, col. 12. de iud.

Teſtis, qui nimis animoſe venit ad deponendum, præſumitur ſuſpectus. Alex. in conſ. 154. col. ſi. vol. 5. & qui ſe ingerit, l. uxori. §. 1. de fal. ſi. & Alexã. in conſ. 14. uol. 3.

Teſtes, quorum unus deponit de tempore, alius dicit non recordari, ſunt conteſtes, quando tempus non eſt de ſubſtantia Alex. in conſ. 156. col. 4. uol. 5. & Ab. in c. cum omnes. col. 9. de ſi inſt.

Teſtis deponens non veriſimile eſt ſuſpectus de falſo. Alexan. in conſi. 153. colum. 4. uolumine 5. & conſil. 120. colum. 3. eo. vol.

Teſtis quando deponit, attenditur eius ratio, non autem dictum, unde quãdo ratio non eſt ſufficiens, infringitur dictũ teſtis. Ale. in conſ. 120. col. 3. uol. 5.

Teſtis, qui iurauit dicere ueritatem ſuper omnib. ſi falſum dixit in vno articulo, non creditur ſibi etiam in aliis. ita *Bal.* in rubric. de contro. inueſt. colum. 2. & in l. ſi. 4. opo. C. de edi. di. adi. tol. & *Alex.* conſil. 44. col. 3. in ſi. uolum. 2. & in conſ. 93. colum. pen. uolum 5. ubi ſimpliciter dicit, quod teſti. periuro. in vno non creditur in aliis. vide Ale. conſ. 88. colum. 4. in ſin. uol. 5. & conſi. 27. uolum. 2. col. ſin. & in conſil. 99. col. 6. uerſic. & ſic uidetur volu. 5.

Teſtis falſus, qui deponit de homicidio contra innocentem, punitur ut homicida. Ita *Bal.* in c. 1. § iniuria, in ſi. verb. 3. de pa. tur. fir.

Teſtes an poſſint recipi ſine publicatione ſui nominis, vide *Abb.* tenentẽ regulariter, quod non, in c. preterea, de ſpõſa.

Teſtibus duobus affirmantibus magis creditur quam mille negantibus, niſi cohortarent negatiuam, ut per Abb. in c. in noſtra, in fin. de teſta. & Bal. in l. data opera columna 12. C qui accuſ. non poſ. & Abb. in c. cum in tua, in tertio not. de teſtib.

Teſtis vnus facit plenam probationem in cauſis breuioribus, & in iudiciis poſſeſſoriis. Idem in fama, ſecundum mattes, in 2. not. quem ſequitur Iaſ. in l. 1. pe l. admonendi. colum. 96. ff. de iureiur.

Teſtis deponens ita eſſe iudicio ſuo, non probat, ſecundum Alex. in conſ. 74. col. 3. in prin. vol. 1. & habetur in deciſio. 381. conſi. Neap. in 2. dubio, uide Iaſ. in Rub. ff. de iureiur. col. 2. & Alc. in conſil. 10. col. fi. uol. 2.

Teſtibus deponentibus in ſpecie magis creditur quam deponentibus in genere, ſecũdum Alc. in cõſi. 88. col. 2 & conſ. 150. col. 6. uol. 5.

Teſtes licet alias probent, etiam ſi nõ recordentur de tempore, tamen quando in vna cauſa eſſent examinati plures teſtes, & omnes unanimiter dicerent, non recordari de tempore, non probent. Ita no. dicit Alexã. in l. 2 §. idem labeo. ff. de aqua plu. ar.

Teſti deponenti de tempore dubitatiue magis creditur, quam ſi certitudinarie deponat propter uetiſimilitudinem obliuionis temporis. Ita Alc. in conſ. 65. colũ. pen. in prin. 2. uol.

Tranſmiſſio non fit de hæreditate patris per filium habentem auum paternũ, ex potentia ſuitatis ad matrem. Paul. de Ca. in conſ. 498. vol. 1.

Tranſmiſſio hæreditatis filii non aditæ non fit per patrem ad hæredes ipſius patris, Pau. de Caſt. in conſi. 359. col. fin. vol. 1.

Tranſmiſſio ex potentia ſuitatis, quæ fit per filium ad filiam ſuam, non operatur, ut illa filia excludat amitam a ſucceſſiõe patris, ſtante ſtatuto, quod ſoror excludatur a ſucceſſione patris propter maſculos, & licet frater adiens potuiſſet excludere, non tamen eius filias excludit. Ita pulchre tenet Soci. in conſil. 116. col. 7. in fin. uer. Tertio vel 1. & Ia. de Are. & Salic. in l. 1. C. de adult.

Teſtibus veriſimiliora deponentibus magis creditur Fel. in cap. in noſtra. col. 2. de teſtib. & l. ob carmen. §. fin. & l. 3. §. item diuus. ff. de teſti. cap. in noſtra. cum ibi no. eod. tit. & Alex. in conſil. 65. colũ. 3. uol. 2.

V.

Venditio facienda a creditoribus in bonis debitoris, debet tali ordine fieri, quia primo venduntur mobilia, & ſe mouentia, ſecundo immobilia, tertio nomina debitorum, l. a diuo pio. §. in uẽditione. ff. de re iudi. Sed an ipſi creditores debent eligere meliora; dic, aut uolũt vendere ipſa bona, ſeu ponere ea ſub haſta, & tunc debet incipere a minus damnoſis. non enim eſt æquum, ut pro modico debito uendantur bona meliora, & magni pretii, ut tenent Bar. in d. §. in venditione. Aut accipiunt ea inſolutum, puta, quia debitor non eſt ſoluendo, & non reperitur emptor, & tunc in rebus priuati poſſũt eligere meliores, ut in authen. de fideiuſ. §. quod autem. & C. de ſolut. auth. hoc niſi. Et rõ eſt, quia grauantur in uno, quia accipiunt inuiti aliud pro alio, contra l. 2. §. mutui, ff. ſi cer. pet. ergo debent releuari in alio, vt meliores eligãt. l. cum qui. ff. de iureiur. Hoc tamen non habet locum in minimo debito, ut dicit Bal. in aut hoc niſi. In rebus uero eccleſię debent non meliores, ſed mediocres eligere. ut C. de ſacroſ. ne Ecc. authen. hoc ius porrectũ m. faciunt ad prædicta quæ no. Bar. in d. §. mutui, & in d. §. quod autem.

Vulnerans prius, ſi poſtea alius occiderit, an teneatur de vulnerato, uel de occiſo; dic. aut certum erat, uulneratum ex illo uulnere moriturum, aut dubium; ſi erat certum, tenetur uterque de occiſo. l. ita uulneratus, ff. ad l. aquil. ſi vero erat dubium, primus de vulnerato tenetur, & ſic relegatur l. lege §. 1. ff. de ſica. niſi fecerit animo occidendi, quia tunc tenetur de occiſo. l. 1. §. 1. de ſica. Secundus uero vulnerans & occidens tenetur de occiſo. l. item Mala §. Celſus. ff. ad leg. aqui. & l. huic ſcripturæ. § 1. eo. tit. Si tamen aliquis non mortaliter uulnerauerit,

rit, ſed eius negligentia in adhibendo medicum, vulneratus eſt mortuus, non tenetur de occiſo. l. qui occiderit. § ſi. ff. ad le. aqui. An autem letaliter vulnerans poſſit condemnari ante mortem vulnerati, quã certum eſſet eum ex vulnere moriturum dic, quod ſic, ſi fecerit animo occidendi, & hoc ſecundum ius commune, lege, is qui cum telo, Co. de ſica. ſecus autem de iure ſtatuti dicentis, quod occidens puniatur, quia tunc debet ſubſequi mors. Ita uoluit Bartol. in lege damni. §. ſabini. ff. de damn. infect. Quomodo autem cognoſcetur, an ſit vulnus mortale, dic, quod iudex ſtabit peritis in arte, ſcilicet medicis, ut dixit Bartol. in lege, fina. in fin. ff. de ſica. per textus in lege, ſemel. Cod. de re milit. libr. 12. & uide Abb. in ca. propoſuiſti, & ibi per Canon. extra de proba.

Vſusfructus, quem quis habet in ſeruo, prodeſt ad hoc ſcilicet, quod quicquid acquirit ſeruus ex re uſufructuarii, uel ex operibus ſuis, acquirit uſufructuario; reliquum uero proprietario acquiritur, lege ſi ſerui digeſtis. de vſufruct. Sed in uſurario ſecus, nam quicquid acquirit ex re uſurarii, tantum acquiritur uſurario, lege per ſeruum. ff. de uſu, & ha. uel etiam ex operis ſerui adhibitis in re uſurarii tantum, non autem in re aliena. text. eſt not. in l. plenum §. fi. ff. de uſu, & habit.

Idem dicas in operis ſerui legatis, quia non differunt ab uſu. lege, penult. ff. de oper. ſeru. licet uideatur contra text. in lege, prima §. ſed operis, ff. ad legem Falcid. Tamen dic, ut ibi habetur, & dictum eſt in uſufructuario. idem dicas in bonæ fid. poſſeſſore. lege, qui ſcit, §. fi. digeſtis, de vſur. & lege, 2. Cod. de rei uend.

Vſucapio cœpta per defunctum poteſt per hæreditatem iacentem compleri. lege, cœptam, digeſtis de vſucap. ſecus autem ſi non erat cœpta. leg. fina. § fin. cod. titul. de vſuc. & not. gloſſ. in dict. lege, cœptam.

Vxor quicquid acquirit conſtante matrimonio, in dubio præſumitur acquirere de bonis mariti, & hoc ratione euitandæ ſuſpicionis turpis quæſtus, lege, etiam, Cod. de donatio. intui. & ux. & lege, quintus digeſtis eod. titul. ſecus autem eſt in tutore, quia non præſumitur acquirere de bonis pupilli leg. ſi defunctus. Cod. arbitr. tut. nam in eo non cadit ſuſpicio turpis quæſtus, in filiofamil. uero diſtinguitur, ut not. gloſſ. in lege, cum oportet, circa princ. p. in uerſicu. ex eius, Codic. de bonis, quæ lib. & gloſſa in § primo inſtit. per quas perſo. no. acquir. In omnibus autem iſtis caſibus potes ita diſtinguere, aut præſumendo, quod illud, de quo quærimus, eſſet acquiſitum de bonis proprius, non euitatur cõiectura delicti, & tunc non præſumitur acquiſitum de bonis propriis, aut euitatur coniectura delicti, & præſumitur acquiſitum de bonis proprijs. ita diſtinxit Chriſtopho. inſtit. per quas perſo. no. ius acqui. in addi. quæ incipit, an ſit dare caſum &c.

Venditor non poteſt eſſe teſtis pro emptore, quando de euictione ageretur, quia teſtificaretur in cauſa propria. lege, prima §. in propria digeſtis, quando app. ſit, & ſic contra legem, omnibus. Cod. de teſtim. & legem, nullus ff. eodem titulo. Sed quando non tractaretur de euictione, bene poſſet eſſe teſtis, lege, eos, & ibi gloſſ. ff. fin. regun. & gloſſ. in dict. lege, nullus.

Verbum, inſtituo, dicitur eſſe directum, pertinens tantum ad inſtitutos in primo gradu, non autem extenditur ad ſubſtitutos, niſi expreſſe appareat de uoluntate teſtatoris. l. 1. in princ. & ibi doct. digeſtis, de vul. & pu. Sed contra hoc uidetur, quod ex propria ſignificatione uocabuli ſubſtitutio dicatur inſtitutio. per text. in leg. mulier. §. fin. ff. de condi. inſti. vbi ſi ego inſtituo te hæredem ſub conditione, ſi me hæredem inſtituiſſes, & tu non in primo gradu, ſed in ſecundo me ſubſtituiſti, erit adimpleta conditio, ſed conditio debet impleri in forma ſpecifica. leg. qui hæred. & leg. Mæuius, ff. de condit. & de ergo ſubſtituendo me habetur ac ſi uerè me inſtituiſſet. Præterea inſtitutio eſt genus ad ſubſtitutionem, patet, quia ponitur in diffinitione tanquam

Teſtibus duobus affirmantibus magis creditur quam mille negantibus, niſi cohortarent negatiuam, ut per Abb. in c. in noſtra, in fin. de teſta. & Bal. in l. data opera columna 12. C qui accuſ. non poſ. & Abb. in c. cum in tua, in tertio not. de teſtib.

Teſtis vnus facit plenam probationem in cauſis breuioribus, & in iudiciis poſſeſſoriis. Idem in fama, ſecundum matres, in 2. not. quem ſequitur Iaſ. in l. r pe l. admonendi. colum. 96. ff. de iureiur.

Teſtis deponens ita eſſe iudicio ſuo, non probat, ſecundum Alex. in conſ. 74. col. 3. in prin. vol. 1. & habetur in deciſio. 38. conſi. Neap. in 2. dubio, uide Iaſ. in Rub. ff. de iureiur. col. 2. & Ale. in conſil. 10. col. fi. uol. 2.

Teſtibus deponentibus in ſpecie magis creditur quam deponentibus in genere, ſecũdum Ale. in cõſi. 88. col. 2 & conſ. 150. col. 6. uol. 5.

Teſtes licet alias probent, etiam ſi nõ recordentur de tempore, tamen quando in vna cauſa eſſent examinati plures teſtes, & omnes unanimiter dicerent, non recordari de tempore, non probent. Ita no. dicit Alexã. in l. 2 §. idem labeo. ff. de aqua plu. ar.

Teſti deponenti de tempore dubitatiue magis creditur, quam ſi certitudinarie deponat propter ueriſimilitudinem obliuionis temporis. Ita Ale. in conſ. 65. colũ. pen. in prin. 2. uol.

Tranſmiſſio non fit de hæreditate patris per filium habentem auum paternũ ex potentia ſuitatis ad matrem. Paul. de Ca. in conſ. 498. vol. 1.

Tranſmiſſio hæreditatis filii non aditæ non fit per patrem ad hæredes ipſius patris, Pau. de Caſt. in conſi. 359. col. fin. vol. 2.

Tranſmiſſio ex potentia ſuitatis, quæ fit per filium ad filiam ſuam, non operatur, ut illa filia excludat amitam a ſucceſſione patris, ſtante ſtatuto, quod ſoror excludatur a ſucceſſione patris propter maſculos, & licet frater adiens potuiſſet excludere, non tamen eius filias excludit. Ita pulchre tenet Soci. in conſil. 116. col. 7. in fin. uer. Tertio ve l. 1. & Ia. de Are. & Salic. in l. 1. C. de adult.

Teſtibus veriſimiliora deponentibus magis creditur Fel. in cap. in noſtra. col. 2. de teſtib. & l. ob carmen. §. fin. & l. 3. §. item diuus. ff. de teſti. cap. in noſtra. cum ibi no. eod. tit. & Alex. in conſil. 65. colũ. 3. uol. 2.

V.

VEnditio facienda a creditoribus in bonis debitoris, debet tali ordine fieri, quia primo venduntur mobilia, & ſe mouentia, ſecundo immobilia, tertio nomina debitorum, l. a diuo pio. §. in uẽditione. ff. de re iudi. Sed an ipſi creditores debent eligere meliora; dic, aut uolũt vendere ipſa bona, ſeu ponere ea ſub haſta, & tunc debet incipere a minus damnoſis. non enim eſt æquum, ut pro modico debito uendantur bona meliora, & magni pretii, ut tenent Bar. in d. §. in venditione. Aut accipiunt ea inſolutum, puta, quia debitor non eſt ſoluendo, & non reperitur emptor, & tunc in rebus priuati poſſunt eligere meliores, ut in authen. de fideiuſ. §. quod autem. & C. de ſolut. auth. hoc niſi. Et rõ eſt, quia grauantur in uno, quia accipiunt inuiti aliud pro alio, contra l. 2. §. mutui, ff. ſi cer. pet. ergo debent releuari in alio, vt meliores eligãt: l. cum qui. ff. de iureiur. Hoc tamen non habet locum in minimo debito, ut dicit Bal. in aut hoc niſi. In rebus uero eccleſię debent non meliores, ſed mediocres eligere. ut C. de ſacroſ. ec Ecc. authen. hoc ius porrectum. faciunt ad prædicta quæ no. Bar. in d §. mutui, & in d §. quod autem.

Vulnerans prius, ſi poſtea alius occiderit, an teneatur de vulnerato, uel de occiſo; dic aut certum erat, uulneratum ex illo uulnere moriturum, aut dubium; ſi erat certum, tenetur uterque de occiſo. l. ita uulneratus, ff. ad l. aquil. ſi vero erat dubium, primus de vulnerato tenetur, & ſic relegatur l. lege § 1. ff. de ſica. niſi fecerit animo occidendi, quia tunc tenetur de occiſo. l. 1. §. 1. de ſica. Secundus uero vulnerans & occidens tenetur de occiſo. l. item Mala §. Celſus. ff. ad leg. aqui. & l. huic ſcripturæ. § 1. eo. tit. Si tamen aliquis non mortaliter uulnerauerit,

rit,ſed eius negligentia in adhibendo medicum, vulneratus eſt mortuus,non tenetur de occiſo.l.qui occiderit.§ fi.ff.ad le. aqui. An autem letaliter vulnerans poſſit condemnari ante mortem vulnerati, qñ certum eſſet eum ex vulnere moriturum dic,quod ſic,ſi fecerit animo occidendi, & hoc ſecundum ius commune, lege, is qui cum telo,Co.de ſica. ſecus autem de iure ſtatuti dicentis, quod occidens puniatur, quia tunc debet ſubſequi mors. Ita uoluit Bartol. in lege damni. §.ſabini.ff. de damn.infect. Quomodo autem cognoſcetur,an ſit vulnus mortale, dic, quod iudex ſtabit peritis in arte, ſcilicet medicis, ut dixit *B*artol. in lege, fina.in fin. ff. de ſica. per textus in lege, ſemel. Cod.de re milit libr.12. & uide Abb. in ca.propoſuiſti,& ibi per Canon. extra de proba.

Vſusfructus, quem quis habet in ſeruo, prodeſt ad hoc ſcilicet, quod quicquid acquirit ſeruus ex re uſufructuarii, uel ex operibus ſuis,acquirit uſufructuario; reliquum uero proprietario acquiritur, lege ſi ſerui digeſtis. de vſufruct. Sed in uſurario ſecus, nam quicquid acquirit ex re uſurarii, tantum acquiritur uſurario, lege per ſeruum ff. de uſu, & ha.uel etiam ex operis ſerui adhibitis in re uſurarii tantum,non autem in re aliena.text.eſt not.in l.plenum §.fi.ff.de uſu, & habit.

Idem dicas in operis ſerui legatis,quia non differunt ab uſu.lege,penult.ff.de oper. ſeru.licet uideatur contra text.in lege,prima §. ſed operis, ff. ad legem Falcid. Tamen dic, ut ibi habetur, & dictum eſt in uſufructuario. idem dicas in bonæ fid.poſſeſſore.lege,qui ſcit,§.fi. digeſtis, de vſur. & lege, 2. Cod. de rei uend.

Vſucapio cœpta per defunctum poteſt per hæreditatem iacentem compleri. lege, cœptam,digeſtis de vſucap.ſecus autem ſi non erat cœpta.leg.fina.§.fin.eod. titul.de vſuc & not.gloſſ.in dict.lege, cœptam.

Vxor quicquid acquirit conſtante matrimonio, in dubio præſumitur acquirere de bonis mariti, & hoc ratione euitandæ ſuſpicionis turpis quæſtus, lege, etiam,Cod. de donatio. intui. & ux.& lege,quintus digeſtis eod. titul. ſecus autem eſt in tutore, quia non præſumitur acquirere de bonis pupilli leg.ſi defunctus. Cod.arbitr.tut. nam in eo non cadit ſuſpicio turpis quæſtus, in filiofamil.uero diſtinguitur,ut not.gloſſ.in lege,cum oportet,circa princip.in uerſicu. ex eius,Codic.de bonis, quæ lib.& gloſſa in §.primo inſtit.per quas perſo.no.acquir.In omnibus autem iſtis caſibus potes ita diſtinguere, aut præſumendo, quod illud,de quo quærimus,eſſet acquiſitum de bonis propriis,non euitatur,coniectura delicti, & tunc non præſumitur acquiſitum de bonis propriis, aut euitatur coniectura delicti,& præſumitur acquiſitum de bonis proprijs. ita diſtinxit Chriſtopho.inſtit per quas perſo.no. ius acqui.in addi.quæ incipit, an ſit dare caſum &c.

Venditor non poteſt eſſe teſtis pro emptore,quando de euictione ageretur, quia teſtificaretur in cauſa propria. lege, prima §.in propria digeſtis,quando app. ſit,& ſic contra legem,omnibus.Cod.de teſtim.& legem,nullus ff. eodem titulo. Sed quando non tractaretur de euictione,bene poſſet eſſe teſtis, lege, eos, & ibi gloſſ. ff. fin. regun & gloſſ. in dict.lege, nullus.

Verbum, inſtituo, dicitur eſſe directum.pertinens tantum ad inſtitutos in primo gradu, non autem extenditur ad ſubſtitutos,niſi expreſſe appareat de uoluntate teſtatoris.l.1.in princ.& ibi doct. digeſtis,de vul.& pu. Sed contra hoc uidetur,quod ex propria ſignificatione uocabuli ſubſtitutio dicatur inſtitutio. per text.in leg.mulier §.fin.ff.de condi.inſti. vbi ſi ego inſtituo te hæredem ſub conditione,ſi me hæredem inſtituiſſes, & tu non in primo gradu, ſed in ſecundo me ſubſtituiſti,erit adimpleta conditio, ſed conditio debet impleri in forma ſpecifica. leg.qui hæred., & leg. Mæuius,ff de condit.& de ergo ſubſtituendo me habetur ac ſi uerè me inſtituiſſet.Præterea inſtitutio eſt genus ad ſubſtitutionem, patet,quia ponitur in diffinitione tanquam

genus, ut not. gloſſ. in rubr. de vulgar. & pupill. vbi dicitur, quod ſubſtitutio eſt ſecunda inſtitutio, ergo ſubſtitutio eſt proprie inſtitutio, ſicut dicimus in homine, qui diffinitur per animal, ut genus, & eſt uere, & proprie animal, & ſic per prædicta verbum, inſtituo, proprie denotat idem quod ſubſtituo, licet in dubio intelligeretur de inſtitutione in primo gradu, ſicut dicimus de dominio quod propriè pertinet tam ad utile quam ad directum: & tamen in dubio intelligitur de directo. l. 1. §. qui in perpetuum. ff. ſi ager. uecti. Tollendo primum motiuum, arguitur contra ipſum a conſequenti deſtructo, ſi eſſet uerum, quod inſtitutio eſſet ſubſtitutio, ſequeretur, quod omnis inſtitutio eſſet conditionalis: patet, quia quælibet ſubſtitutio fit ſub conditione, quod tamen eſt abſurdum, quia omnis inſtitutio eſt pura, niſi inſit in ea cōditio tacite, uel expreſſe leg. 1. in fin. ff. de condit. & demon. ad l mulier §. fin. reſpondetur, quod ibi loquitur de conditione de præterito, quæ non dicitur proprie conditio, ſed ſtatim infirmat, vel confirmat actum. Vt inſt. de uer. ob. §. conditiones, proprie enim conditio dicitur de futuro, ut no. Bar. in d. l. 1. col. 1. ff. de cond. & de. cum ergo illa non ſit proprie conditio, non curatur quod non ſit impleta forma ſpecifica.

Vſusfructus mihi competens ſi fuerit a me tibi conceſſus, an finiatur morte mea, uel tua: Dic, aut ille vſusfructus inceperat in perſona mea, quia iam erat mihi acquiſitus, & tunc morte mea finitur. leg. neceſſario. §. fina. ff. de peri. & co. rei uen. & ita intelligitur §. finitur. inſtit. de uſufr. Aut non adhuc inceperat in perſona mea, ſed tamen habebam actionem & illam tibi ceſſit, vel debitorem uſusfructus delegaui, & tunc morte tua finitur. tex. eſt no. & ibi gl. in l. ſi uſusfructus. ff. de nouatio.

Vendito equo, intelligitur uendita etiam & ſella cum omnibus ornamentis, quæ fuerunt ſuper equo per duos dies ante uenditionem. Ita no. Iaſ. in l. de quibus column. 26. ff. de legi. ubi dicit quod poteſt agit redhibitoria infra duos menſes, ſi ſella non tradatur, ſicut dicimus in uacca uel equa uendita, quia intelligitur etiā uenditus uitulus. ut no. Bar. in l. ſi ut certo. §. uſque adeo. ff. commo. & prædicta tenet etiam Bar. in l. eum qui §. non ſolum. ff. de furt. & Alc. in add. Bar. in l. limes. ff. de act. emp.

Verbum, promiſit, inuentum in aliqua ſcriptura ſiue publica ſiue priuata, ſemper intelligitur per ſtipulationem, vt inſti. de inuti. ſti. §. ſi ſcriptum. & Bartol. in le. ſciendum, ff. de uerbo. obl. ſecus in uerbo, conuenit, quia intelligitur per pactum nudum, ut leg. lecta, & ibi hoc no Bart. column. 2. ff. ſi cer. peta. & ibi etiam per Alc. & doct. & quod dixi. de uerbo, promiſit, intelligas, ſi eſt prolatum a notario, uel a parte, ſecus ſi profertur a teſtibus, quia intelligitur per pactum nudum leg. 1. Cod. de uſur. ſecundum quod illum text. intelligit Bartol. in d. l. ſciendum, & Franc. de Cur. in d. l. lecta. in add. ad Alexand. in add. quæ incipit, promiſit &c. & quod uerbum, promiſit, importet ſtipulationem, probatur in leg. ea quæ. ff. de do. inter ui. & uxo. per quem text. & per ea quæ not. Bart. in leg. 1. in princip. de uerb. obl. dum opponebat de d. leg. ea quæ, inferebat ſingulariter Franc de Aretin. in dict. leg. 1. quod ſi quis mitteret epiſtolam alicui, in qua confiteretur ſe promiſiſſe decem Sempronio, quod talis epiſtola eſt ſufficiens probatio ad condemnationem, quia intelligitur per ſtipulationem. per text. in leg. Publia. §. fin. ff. depo. & lege, 1. Cod. de contra. & committ. ſtipulat.

Vſurarium debitum, transfuſum in debitum non uſurarium, an ſapiat naturam debiti primæui uſurarii, vide ſupra, in uerſiculo debitum ex una cauſa.

Vicinus an, & quando præſumatur ſcire facta vicini, & conſanguineus facta conſanguinei, uide ſupra in uerſiculo, Teſtis debet deponere.

Venditor generis, an teneatur dominium transferre, uide quæ dixi ſupra in uerſic. contractus emptionis, & uenditionis.

Vſuræ

Vſuræ ſunt permiſſæ etiam de iure canonico, quando petuntur pro intereſſe, ſed tunc non eſt uſura, ut eſt gloſſ. in leg. ſocium, qui in eo. ff. pro ſocio. & in l. curabit. Co. de actio. empt. & in l. 2. Cod. de uſur. & no. Barto. & Alex. in l. inſulam. §. uſuras. ff. ſol. matr.

Vendens aliquam rem, poteſt etiam pro uno nummo non ſoluto rem retinere, & non tradere, ut eſt gloſſ. in l. res bona fide. ff. de contra. emp. facit l. fiſtulas. §. qui fundum. eod. tit. Similiter dicimus in creditore, cui erat factum pactum de uendendo pignore, uam etiam pro uno nummo non ſoluto, poteſt illud uendere. leg. quandiu. Co. de diſtra. pig. Eodem modo, ſiquis tenetur implere aliquam conditionem, puta per dationem, ad hoc ut legatum conſequatur, numquam implere uidetur, niſi totam pecuniam, ad quam fuit grauatus ſoluerit. leg. cui fundus ff. de condit. & demonſt. Hoc tamen fallit, ſi per errorem calculi non fuiſſet tota pecunia ſoluta, nam tunc eſt impleta conditio, non ob errore. l. quam uis. ff. de co. d. & demon.

Vehemens opinio æquiparatur ſcientiæ. gloſſ. eſt no. in l. Pantonius. §. rei per duellionis. ff. de acquir. hæred. ita dicunt doct. in l. certum l. ff. ſi cert. pet. per quod dictum ampliant illam l. certum. Hæc autem ſcientia non habet locum in teſte, in quo non ſufficit uehemens opinio, niſi uere ſciat per ſenſum. ita uoluit Barto. in le. qui bona. §. ſi alieno. ff. de dam. infect. in fin. facit gloſſ. in l. ſecunda. §. idem labeo, in uerſiculo, ſciant digeſtis de aqua plu. ar.

Venditor ſi facit pactum, quod non teneatur de euictione, non obſtante tali pacto, tenetur ad reſtitutionem pretii. ut eſt text. ſing in leg. emptorem. & ibi Bartol. in §. qui autem. ff. de action. empt. & Aretin. in §. quædam inſtit. de action. columm. 3. Fallit hæc regula in actione fa. er. ubi per tale pactum non tenetur quis, etiam ad pretii reſtitutionem. ut eſt gloſſ. in l. ſi familiæ. in uerſic. et ei. & ibi Bald. C. fa. erciſ.

Venditor an teneatur ſoluere expenſas pro re empta ducenda ad domum emptoris, an uero ipſe emptor. Vide Bar. in l. item illa. in fin. illius princ. ff. de conſt. pec.

Venditor, qui conuenitur de euictione, non poteſt opponere exceptionem fori ſui, ſed tenetur defendere emptorem in foro ipſius emptoris. leg. uend. tor. ff. de iudi.

Vxor, quæ conuenit maritum ſuũ uergentem ad inopiã, iux. l. ſi conſtante. ſol. ma. & l. vbi adhuc. C. de iure dot. an poſſit conuenire ipſum in ſolidum, an uero in quantum facere poteſt, uidetur, quod in ſolidum, quia etiam dos exacta debet deſeruire onerib. matrimonii, ut d. le. ubi adhuc. & no. glo. in d. l. ſi conſtante. Si ergo maritus, habet unde ſe alat, non debet deduci, ne egeat, cum egere non poſſit. Sed dic contra. quia ſoluto matrimonio mulier poſtea poteſt retinere bona exacta in ſolutum, & ſic præiudicaretur uiro, quia ſol. ma. non haberet unde ſe aleret, & per hoc apparet maritum etiã conſtante matrimonio debere exigi in quantum facere poteſt. ita tenet Bar. in d. leg. ſi conſtante. in 8. q. ult. partis. & ibi etiam Alex. col. 10. quod limitatur ibi Bar. non procedere, quando ageretur actione reali, puta, quia dos extaret, quia quemadmodum in uera reſtitutione, quæ fit ſol. ma. non habet hoc beneficium, quando res dotales extant, ut no. Bar. in l. maritum. ff. ſol. mat. ita nec in ea, quæ fit conſtante matrimonio.

Vulnera plura dicuntur eſſe ex diuerſitate membrorum inciſorum, unde licet quis unico ictu plura membra percuſſerit, de plurib. tamen uulnerib. tenetur. ita tenet Bar. in l. ſi gemina. ff. ui. bo. ra.

Verbum, intelligitur, denotat fictionẽ. c. ex ſtudiis. & ibi gl. ext. de præſump. & no. Ab. in c. ſi. col. 12. de ſo. comp. ſicut dicimus etiam de uerbo, uidetur. l. 1. § deieciſſe. ff. de ui & ui arm. de uer. intelligitur, uide Iaſ. in l. 3. §. ex plurib. ff. de acq. poſſ. col. 5.

Venditor in uenditione fundi tenetur exprimere uicinos, & cuius qualitatis ſint an boni uiri, an uero mali. l. quod ſæpe. §. fin. ff. de contra. empt. quod intelligo procedere quando actum eſſet, ꝗ confines demonſtrarentur, ut l. cum ſeruo. §. ſi. & ibi gl. ff. co. ti. nam tunc, pro ut d. cit ibi

ibi gl tenetur etiam uenditor, an ipſe habeat alium fundum uicinum, quia ſi forte ipſe eſſet malus uir, emptor non emeret.

Venditore tradita, ſi ſibi non ſoluatur pretium, non poteſt rem uendicare, ſed debet præciſe agere ad pretium .l. in ciuile C. de rei uen. & in hoc fallit illa regula, frāgenti fidem fides frangatur eidem, de qua in l. cum proponas. la 2. C. de pac. ſ. ut non procedat facta executione, ita uoluit Alex. in d. l. cum proponas.

Verbum, relinquere, proprie uerificatur in ultima uolūtate .l. 1. in fi. ff. de tab. exh. & no. And. de Iſer. in c. 1. colu. 3. de his qui feu. da. poſ. Scias tamen, ꝙ quando uerbum, relinquo, ponitur in uniuerſitate bonorum importat hæredis inſtitutionem, ut per Alex. in conſi. 140. col. 1. uo. 1. ſicut etiam in uerbo, lego, ut p *Bar.* & doc. in l. 1. ff. de leg. 1. & eſt text. in c. Rain. de teſt. & in l. e his uerbis. ff. de hær. inſt. & Alexan. in conſi. 76. uolum. 3. col. ult.

Verbum, ſolitum, differt a conſueto: nam ſolitum uerificatur in uno actu tantum. ut no. *Bar.* in l. 1. C. quomodo, & qn iu. & *Bar.* in l. Mela. §. ſed ſi alimenta. ubi eſt tex. ff. de ali. & cib. leg. ſed conſuetum requirit ad minus duos actus. l. 3. & ibi gl. C. de epi. au. & *Bar.* in repe. l. de quib. ff. de legi. & in repe. l. cōſuetudinis. C. quæ ſit lon. conſu. & idē Bart. in d. §. ſed ſi alimēta. qđ eſt ꝑpetuo not. & uide oĩno qđ in hac materia uoluit ſingulariter Bal. in l. binos. C. de aduo. di. iud.

Verbum, concedo, an importet dominij tanslationem, dic. ꝙ ſic, text. eſt in l. prohibere. §. plane. ff. quod ui aut clam. & no. *Bar.* in l. uxori. § fi. de le. 2. & Ale. in l. donatione. col. 6. C. de colla. & uide Abb. in c. cum uenerabilis. de excep. & in c. paſtoralis. de don.

Vſucapio an currat ei, qui conſtituit omnia bona ſua precario nomine poſſidere, & uidetur, ꝙ non, ſed eam tranſtulit ciuilem poſſeſſionem. ſed eam tranſtulit in creditorem l. interdum. & ibi per doc. & l. quod meo. ff. de acq. poſſ. ſine qua uſucapio non procedit. l. ſine poſſ. ff. de uſuc. In contrariū eſt ueritas, & ita tenuit Bar. in l. celſus. col. 4. ff. de uſuc. quia creditor poſſidet quātum ad debitor conſeruandum ad ſuam utilitatem: ſed quātum ad dominium acquirendum, poſſidet ad commodum debitoris. & ita ēt tenet Papien. in ſua prac. in forma reſponſio. rei conuenti. in uer. præſcriptionis. col. 4. & de hoc eſt text. expreſſus in l. qui pignoris. ff. de acq. poſ. & glo. in leg. qui cum. ff. pro empt.

Vidua luxurioſe uiuēs amittit omnia priuelegia primitori. ita dixit *Bal.* per illum tex. in l. his ſolis. C. de reuo. do. unde perdit forum uiri, quod alias ſequeretur ſi caſte uiueret .l. filij §. uidua. ff. ad muni. & no. Alex. & Iaſ. in l. cū quedā. ff. de iuriſ. om. iud. & ad hāc materiam adde unum dictum *Bal.* in l. fi. C. de bo. ma. qui dicebat, ꝙ uidua ad hunc cenſetur durare in matrimonio, quandiu, cuſtodit lectum uidualem. Idem etiam dixit Alexan. in dicta le. cum quædam. & *Bart.* in dicto §. uidua.

Vagabundus dicitur is, qui non habet certam habitationem. ut no. Bart. in l. 4. §. prætor ait. in primo not. ff. de damn. infect.

Viri appellatione in dubio uenit adultus, ſed ſi ponatur cum aliqua determinatione, puta, uir talis mulieris, intelligitur de marito. ita dixit Bar. in l. cum quis. § codicilli. in fi. ff. de leg. 3.

Verba generaliter prolata debent reſtringi de habilitate. ita dixit Bar. & *Ale.* in l. 2. §. prætor ait. qui ſat. cog.

Venditor, qui promiſit tradere rem liberam & expeditam, licet non poſſit conueniri de euictione, quando non fuit ſibi denunciatum, ut l. emptori. C. de euic. tamen poteſt prima actione ex empto conueniri ad intereſſe, quia rem non tradidit liberam, ut promiſit, ſi fuerit forte per hipothecam auocata. glo. eſt no. in l. ex prædiis. C. de euict. & Bal. in l. 1. ad fin. Cod. de peri. & co. rei uend. facit dictum Bar. in l. qui concubinam. §. ſi hæres. ff. de leg. 3. & in terminis fac. But. in l. ſi tibi. C. de euict.

Venditor uendens rem, in dubio præſumitur eam uendere liberam, etiam ſi hoc non exprimat. gloſſ. eſt not. & ibi etiam *Bal.* in l. ex prædiis. C. de euict.

Verbum, ſufficit, importat, ut nihil

aliud

alind requiratur ad eſſentiam actus. ſecũdum glo. in cap. ſtatutum, in princ. de reſcrip. libro 6 & Abb. in c. cum locum ſ. not. de ſponſa.

Verbum, infinitum, eſt aptum comprehendere omne tempus, etiam in futurũ. ſecundum glo. in l. quinta. §. ſtipulatio. de uerbor. obligat. & Alexan. conſil. 28. colum. 3. volum. 1 & Bar. in l. quicquid. ff com. prædi. & Abb. in c. ex literis. el primo, de ſponſa.

Verbum, diſcrete, non importat liberam poteſtatem, ſed arbitrium boni viri. ſecundum Alexand. in conſil. 33. columna prima, volum. primo.

Verba generalia non ſunt obligatoria. Alexand. conſilio. 135. columna tertia, vol. 1.

Vicinus dicitur, qui diſtat per locum vſque ad quem poteſt audiri uox hominis clamantis. ſecundum Barto. in l. ſi tertius, ff. de aqua plu. ar.

Venter, qui non eſt pariturus ſuum, an mittatur in poſſeſſionem ex edicto de ventre in poſſ. mitt. gloſſ. & Pau. de Caſtr. in l. cum quidam. §. quod dicitur. columna finali. ff. de acquirenda hæredit.

SINGVLARIA,

ET IVRIS NOTABILIA,

D. ROBERTI MARANTAE VENVSINI Iuris vtriuſque Doctor.

MAndaui Titio, ut tibi aliquid furto ſubtraheret, qui Titius ignorabat furtum committi, qa forte dixi, rem eſſe meam. Titius ſubtraxit. Quæritur, an teneatur actione furti, uel an tenere ego qui mandaui?

Et videtur quod ſic, quia mandans delictum committi, tenetur, ac ſi ipſe deliquiſſet. ut per Bar. in l. non ſolum. §. qui mandato. ff. de iniur. & per Bald. in l. non ideo minus. C. de accuſ. & per Abb. in ca. mulieres. colum. 3. de ſent. excom. & idem Bart. in l. is demum. ff. de regu. iur. facit etiam tex. in l. 2. § omnia noſtra. C. de ue te. iure enucle.

In contrarium eſt ueritas. ſ. quod neuter tenetur actione furti; nam mandatarius non, quia non competit ſibi deſcriptio furti, quia non contrectauit ſcientes animo lucrandi. Mandans minime, ex quo furtum non fuit factum, datur ergo ſolum actio in factum contra mandantem ſubſidiaria ad intereſſe. Caſus eſt in l. ſi is qui rem. §. ſi tu *Titium*. ff. de furt. per quē ita dixit Bar. in l. ſi quis id quod. circa fin. de iuriſ. om. iud. & etiam tex. in l. ſi quis per ferendum. ff. de furt.

Creditor alicuius, quando aliter non poteſt ſuum debitum conſequi, ſi quid furatur de bonis debitoris, vt poſſit ſibi ſatisfieri, an teneatur actione furti?

Et uidetur, quod ſic, quia non debuit ſibi propria authoritate ius dicere. l. extat. ff. quod met. cauſa. l. meminerint. & l. ſi quis in tantam, C. vnde vi. & maxime, quia hic concurrunt omnia requiſita in furto. & eſt. tex. in l. 1. § 1. ff. de fur. & in inſti. de obl. quæ ex delict. § 1.

In contrarium eſt ueritas, ſcilicet, quod non teneatur furti, licet teneatur actione iniuriarum. ita not. dixit Alex in conſil. 127. col. 2. vol. 4. vbi etiam dicit, quod non peccat in foro Poli, quod nota pro ſaluendo cliente a pęna furti, maxime corporali. & idem Alex. in conſil. 136. colum. 3. uol. 1. & inſti. de oblig. quæ ex delict. §. furtum. ibi, furtum ſine animo furandi &c. & hoc maxime, ſi debitor erat litigioſus. & potens. de quo ui de pulchre Cepſ. conſ. 26.

Extat capitulum regni, quod incipit, ad hoc, quod noſtrorum, dictaus, quod fur ſubtrahens vltra unciam furcis ſuſpendatur. Pone, quod aliquis præſtitit opem furandi vltra unciam an debeat furcis ſuſpendi? Et videtur, quod ſic. nam præſtans opem furi punitur eadem pęna, qua ipſe fur, ſecundum Bar. in l. is qui opem. ff. de furt. & in l. is cuius ope. ff. de adul. & in l. nihil intereſt. ff. de ſicar.

In contrarium eſt ueritas, ſ. quod non puniatur ad mortem, dummodo nihil de re furtiua ad eum peruenerit. Et eſt ratio, quia non extendit manus furtiuas ad aliena, prout requirit dictum capitulum, punitur tamen de furto extraordinarie. ſ. pœna poſita in auth. ſed nouo iure C. de ſer. fug. ita dixit Iſer. in cap. 1. §. ſi quis quiuque. circa fin. de pace tenen. & de iſtis dantibus operam rei illicitæ, vide Ioan. Andr. in addi. Specu. in Rubrica, de treg. & pace.

Mandaui tibi, quod Titium vulnerares, expreſſe prohibendo, quod non occidas, tu uolēs mandatum exequi, vulneraſti, & occidiſti. Quæritur, an ego mandans tenear de occiſo? Et uidetur, quod non, quia quando mandatarius excedit fines mandati, non tenetur mandans, ſed ipſe mandatarius. l. diligenter, ff. manda.

quo teneor de occiſo.

In contrariũ eſt ueritas, quod imo teneat de occiſo, & ratio eſt, quia ſeruare fines mandati non erat in poteſtate mandatarii, quia quodlibet vulnus poteſt eſſe mortale. vnde regula contraria procedit, quando erat in poteſtate mandatarii ſeruare fines mandati. Caſus eſt in c. ſi de homi. li. 6. per quem ita dixit Bald. in l. non ideo minus, col. fin. C. de accuſ. & Abb. in c. ſententias. ne cle. uel mona. Hoc autem intellige ſane procedere, ut teneatur mandans de homicidio culpoſo, non autem doloſo. Vnde non punitur pœna mortis, ſed mitiori, prout de hoc ſunt quatuor conſi. Capol. 35. 36. 37. & 38. & uide gl. fi. in l. ſi quis id quod. ff. de iuriſ. om. iu. & per Ale. ind. in ſuis, ff. de lib. & poſt. in 1. no & per Iaſ. in l. 1. col. 7 C. de ſer. fug. An autem quis teneatur ultra quam uoluerit delinquere. uide Bal. in l. quoniam. C. ad l. Iu. de ui pub. & uide D. c. conſ. 482. in 4. uol. col. pe.

Dicit capitulum regni inci. mulier dotarium, quod mulier, quæ promiſit dotẽ marito & dedit, uel non promiſit, nec dedit, lucratur dotarium, ſeu tertiariam. Pone mulier promiſit dotem, & partem ſoluit, & in alia parte fuit datum tempus ad ſoluendum conſenſu mariti in capitulis matrimonialibus, ante lapſum tempus ſoluitur matrimonium morte uiri, mulier petit integrum dotariũ ab hæredib. uiri, qui dicunt, ꝙ non lucrifecit, niſi pro ea parte, qua dotem ſoluit. Quæritur qd iuris, vĩ dicendum, ꝙ hæredes bene dicũt per text. in auth. ſed quæ nihil. C. de pact. conuen. no. glo. in d. c. mulier dotarium. ubi clare dicitur, ꝙ pro ea parte, qua ſoluit dotem, pro ea lucratur dotarium, & non ultra. & idem uoluit Barto. in l. iubemus §. ſane, C. de ſacroſan. eccle.

In contrarium eſt ueritas. ſ. quod totũ dotarium debeatur. Et ratio eſt, propter tempus adiectum ſolutioni, per quod nõ poteſt imputari culpa mulieri, quare totã dotem non ſoluit. ita de hoc eſt deci. conſi. Neap. nume. 331. Secus autem eſſet, ſi tempus non fuiſſet appoſitum ſolutioni d. §. ſane.

Factum eſt bannum per officialem ciuitatis, ut cõiter fieri ſolet, quod nullus ambulet de nocte, uel portet arma ſub pœna torturæ, ſeu quatuor ictuum cordæ Quidam portabat arma, uel fuit inuentus de nocte, an uigore dicti banni poſſit de iure torqueri. Et uidetur, quod ſic, per ea, quę habentur in l. prima. ff. ſi quis iuſdi. non obtem. & maxime cum officiales ſoleant habere iuriſdictionem meri, & mixti imperii.

In contrarium eſt ueritas. ſ. quod torqueri nõ poſſit. Ratio eſt, quia officiales iurant ſeruare iura, conſtitutiones, & ſtatuta. Vnde non poſſunt alterare pœnas iuris, maxime creſcendo eas in grauius, qa iudici non licet imponere noua genera pœnarum, ut dicit Bal. in l. incredibile. C. de pœn. & iſtud in terminis uoluit Pariſ. in trac. ſind. in c. an in cauſa pecuniaria. in uer. tortura. & afflic. in prohem. conſt. in prin. col. 11. in fin. & Bal. in l. pro gramma. C. commina. uel epi.

Stante cap. regni. ad hoc, quod noſtrũ eſt, quod ille, qui ad res ultra unciam valentes furtiuas manus extenderit, furcis ſuſpendatur.

Quæritur an mulier committens furtum ultra vnciam, debeat furcis ſuſpendi. Et uidetur, quod ſic, quia licet capitulum loquatur per genus maſculinum, tamen concipit fœmininum. l. qui duos de leg. 3. Nec obſtat, quod ſimus in odioſis quia ex quo eſt odiũ rationabile, adhuc maſculinum concipit fœmininum. leg. ſi quis id quod de iuris. om. iud. & Bar. in l. 1. de uer. ſig.

In contrarium eſt ueritas. ſ. quod non comprehendatur mulier. ita in terminis tenet Alex. in conſi. 135. col. pe. uol. 1.

Mater tutrix filiorum ſuorum, quæ iam tutelam adminiſtrare, cœpit ſi tranſit ad ſecunda uota, non petito tutore pupillis, et reddita ratione ſuæ adminiſtrationis, an bona ſecundi mariti ſint obligata ipſis pupillis pro adminiſtratione facta per uxorem Et uidetur, quod non, qa maritus non obligatur ex facto uxoris, & econtra, ut toto titu. ne uxor pro marito. & facit titulus ne filius pro patre, & etiam titulus res inter alios geſta. Nec quis debet prægauari ex facto alieno. l. e. non debet alteri. ff de reg. iur. l. filius. C. de pactis. l. de tranſactione matris. Co. l. de

tranſ.

tranſ.facit text.in l.ſi quis in ſuo.§.legis. C.de inoff. teſt.

In contrarium eſt ueritas, ſ. quod immo bona ſecundi mariti ſint obligata pupillis, & hoc eſt introductum in fauorem pupillorum, ut contrahentes matrimonium cum uidua ſint diligentes in perquirendo, quod tutor petatur, & rationes reddantur. caſus eſt not.in l. ſi mater. C.in quibus ca.p'go.ta.contrah.& in l.ſecunda. C. quando muli tuto.officio fung.poſ.& in auth.de nupt.§. ſin autem tutelam.uoluit Spec. in titu. de tutore,§. nunc dicendum. uerſicu.ut autem ex his plenius.

Titius fuit accuſatus de quodam crimine porrecto libello, & facta litis conteſt. accuſator producit capitula ſiue poſitiones,ad probandum crimen, & petit accuſatum debet examinari ſuper illis poſitionibus tanquam principalem. Quæritur,an accuſatus poſſit ſuper dictis poſitionibus reſpondere. Et uidetur,quod ſic,alias haberetur pro confeſſo, capit.ſi poſt præſtitum de confeſſ.libr.sexto no. Bar. in l.ſecunda §.quod ſi actor.C.de iu. calumn.

In contrarium eſt ueritas. ſ. quod non teneatur reſpondere,quia non debet quis ſe ipſum prodere,reſpondendo poſitioni criminoſæ, & contrarium legitur in ciuilibus; quia in criminalibus non tenetur reus inſtruere aduerſarium & releuare eũ ab onere probandi.ita dicit Bald. in l.accuſationem,colu.3. C. qui acc.non poſſ. glo.in d.cap.ſi poſt prẹſtitum.in uerbo. rationabili,circa finem. Bal.in l. 2. colu. pe.& fi. in §.quod obſeruari. C. de iuramento cal. & hoc habet locum, quando proceditur per uiam accuſationis. Si autem per inquiſitionem, & tunc ſi crimen eſt notorium,ſeu famoſum, tenetur reus reſpondere,& compellitur, alias ſecus. Ita not.diſtinguit Abb.in c. 2. colum.pe. & fi.de confeſſ. Adde Spec in titulo de poſitio.§.7. 11.& 19.glo.& doct. in c.cum I. & A.de re iudi. Præfata limita,niſi deferretur iuramentum deciſiuum; quia tunc tenetur reſpondere,ſecundum Bald.in d. §.quod obſeruari,col. fi. ubi ita intelligit l.Marcellus. ff. rerum amo. Item limita non procedere, quando accuſatus interrogatur ſuper libello ad litis præparationem ante litem conteſt. quia tenetur reſpondere,ſecundum Bal.in dicto §.quod obſeruari.columm fin. Scias tamen,quod quando tenetur quis reſpondere in criminalibus, non admittitur reſponſio per uerbum,credit, ſed debet de ueritate reſpondere,ut in dicto §.quod obſeruari. in fi.

Quidam fuit accuſatus de aliquo crimine,& fuit citatus ad reſpondendum ſuper libello accuſatorio, qui comparens non vult reſpondere,iudex uult eũ ſubiicere tormentis, ut poſſit extorquere ab eo reſponſum. Quęritur,an poſſit. Et uidetur,quod non,nam tortura nõ poteſt alicui inferri, niſi præcedentibus legitimis indiciis,nec eſt a tormentis incohandum.l.prima,& ibi Bart.ff.de quæſtio de quibus indiciis debet dari copia accuſato,antequam torqueatur,cap. qualiter & quando.el ſecundo, §. debet,de accuſ. & Ang.in trac.malc. in uer. fama publica, col.6. Præterea tortura non infertur, niſi publicato proceſſu. ita tenet Pariſ.in tracta.ſind.cap.ſequitur quæſt.in fi.in uerſi. tortura.

In contrarium eſt veritas, quod imo poſſit torqueri, nec obſtant contraria, quia illa procedunt,quando quis torquetur ad eruendam reſponſionem delicti, ſecus, quando torqueretur ad eruendam reſponſionem negatiuam, uel affirmatiuam. Ita in terminis uoluit Bald.in l.accuſationem,columm.3. C qui accu.non poſ.quem refert & ſequitur Pariſ.in loco ſuperius allegato. Et aduerte, quia debet procedere trina monitio, & mandari ſub pœna quatuor ictuum cordæ, & uide deciſ.conſil.Neapol.145.per Capicium.

Dicit pragm.quod cauſæ inter coniunctos compromittantur. Quæritur,an habeat locum in ſpurio. Et uidetur, quod non, quia quo ad hoc ſpurius non dicitur coniunctus.ſecundum Bald.in leg id quod pauperibus.colum. fin. C.de epiſc. & cler.& Bald.in l.acutiſ.C.de fideicom. glo.in clem.1.uerſi.liberi. de baptiſmo, & Innoc.in cap. nonnulli. §. ſunt & alii. de reſcr.

In contrarium eſt ueritas, ſ. quod ſi com-

compromiſſum petatur contra ſpurium a coniuncto legitimo, debet fieri in odiũ ſpurii, ſi uero ipſe ſpurius contra legitimum, non auditur. ita procedunt contraria & ita diſtinguit Alex. in conſ. 60. col. 3. in 2. uol.

Dicit ſtatutum, quod nullus poſſit tenere capras in uilla ſub certa pœna, aliquis tenet ibi hircos, an incidat in pœnam. Et uidetur, quod non, quia in iure fœmininum non concipit maſculinum, ualde enim exemplo turpiſſimum, eſt dicit tex in l. ſi ita ſcriptum eſt. ff. de leg. 2. glo. in cle. attendentes. in uerbo, ceciđiſſe. de ſtatu mona. & maxime in pœnalib. ut in caſu propoſito.

In contrarium eſt ueritas, & ratio eſt, quia quando in utroque caſu eſt ratio indifferens, fœmininum concipit maſculinum, ut in caſu noſtro, ita tenet Iaſ. in l. ſi quis id quod, colu. 7. ff. de iuris omn. iu. ubi allegat ita tenere Anton. de Buſ. & Alb. de Roſa.

Quidam fuit cõfeſſus extra iudicium homicidium commiſiſſe ſimpliciter, probatur hæc confeſſio extraiudicialis per duos teſtes, quæritur, an poſſit tormentis ſubijci. Et uidetur, quod ſic, quia confeſſio extra iudicium facit indicium ad torturam. glo. & Bar. in l. capite quinto. ff. de adul. Bar. in l. quoniam. ff. de his qui not. infa. Abb. in ca. quam ſit graue. de exceſ. prælat.

In contrarium eſt ueritas in caſu propoſito, quia ad hoc, ut confeſſio extra iudicium faciat indicium ad torturam, debet eſſe conformiter facta cum loco, & tempore, alias nullum facit indicium, & ita prædicta intelliguntur, quia debet confeſſio eſſe iuncta cum ratione ueriſimili. ita not. dicit Pariſ. in tract. ſin. in ca. quia communiter in uerſicu. tortura, & ſentit Bal. in l. bonæ fi. col. 2. uerſi. modo quæro. C. de reb. cred. Sed licet non faciat indicium, tamen poteſt ex ea extra ordinem puniri confeſſus, tanquam glorians de delicto, ſecundum Pariſ. in d. cap. quia communiter. in fin. per ea quæ habentur in d. c. quam ſit graue de exc. ſ. prælat.

Familiaris quidam uel coniunctus cõmiſit unum delictum habẽs tractum ſucceſſiuum, quod delictum reſultat in fauorem domini ſui uel coniuncti, ut qui impedit teſtes examinari contra coniunctũ uel dominum ſcienter. Quæritur, an tale delictum præſumatur committi de uolũtate coniuncti, uel domini, & aliter quod ipſe teneatur? Et uidetur, quod non, quia regulariter dominus non tenetur ex delicto famuli, quando aliter non apparet de eius mandato, ut per Barto. & doct. in lege prima. §. familiæ. ff. de publica. gloſ. in c. cum ad ſedem. in uerſic. interdum. de reſt. ſpoli. Similiter nec coniunctus debet teneri ex facto coniuncti. l. crimen. ff. de pœnis. l. ſancimus. C. eod. titu. & in dubio non præſumitur delictum. l. merito. ff. pro ſocio.

In contrarium eſt ueritas. ſ. quod tenetur coniunctus uel dominus, & poteſt cõpelli, ut faciat delictum ceſſare, ac etiam punitur, quia ex quo ſcit, & non prohibet, præſumitur fieri de eius uoluntate, cum reſultet in eius fauorem. caſus eſt in cap. conſtitutis. el primo, & ibi per Abb. de teſti. & Iaſ. in l. ciuitas. ff. de reb. cred. colu. ſecunda. Et hoc procedit in delictis habentibus cauſam ſucceſſiuam, ut ſupra. ſecus ſi momentaneam, ut in homicidio quia non tenetur. ita habetur in locis prę allegatis.

Teſtator fecit teſtamentum in ſcriptis clauſum, in quo appoſita fuit clauſula codicillaris, & quod ualeat omni meliori modo, uia &c. prout communiter ſolet apponi, demum reperitur, quod non ualet, ut teſtamentum in ſcriptis, quia forte deficit ſubſcriptio teſtatoris, uel aliquod ſigillum, uel aliqua ſolemnitas: tamẽ ſũt omnes ſolemnitates requiſitæ in teſtamẽto nuncupatiuo. Quæritur, an ualeat ut teſtamentum nuncupatiuum. Et uidetur, quod non, quia ex quo teſtator elegit uiam teſtandi in ſcriptis, uidetur renunciaſſe nuncupatiuo. Vnde deficit eius uoluntas in nuncupatiuo, ut tenet Barto. in lege. fin. ff. de iure codicil. facit pro hoc quod habetur per Bar. in l. contractus, in prima col. in fin. ubi dicit, quod eo ipſo, quod partes quærunt notarium, cẽſentur uelle contrahere in ſcriptis, adeo q̃ non ualet aliter contractus, niſi ſcriptura interueniat.

In contrarium eſt ueritas. ſ. quod immo tale

uale teſtamentum ualeat, ut nuncupatiuum, quia non eſt putandum, quod teſtator uoluerit ſe aſtringere ad unam uiam teſtandi. Ita not. tenet Cyn. in l. hac conſultiſſima. §. per nuncupationem. Co. de teſta. & ibi eum ſequuntur Alex. & Iaſ. & communiter Moder. & Ang. & Imo. in l. 1. §. ſin autem ff. de hære inſt. & Alexa. in conſi. 176. colum. 2. volu. 5. Et multo fortius hoc procedit, ubi eſſet illa clauſula codicillaris, omni medio modo &c. per quam manifeſte apparet, quod teſtator noluit ſe aſtringere ad ſpecificata, & ſic ad teſtamentum in ſcriptis. ita Alexand. in conſi. 113. uolu. 3. Et quod dicta clauſula operetur, ut in uim nuncupatiui ualeat, tenet expreſſe Alex. in d. conſil. 176. idem ſentit Bar. in l. 1. in 3. col. ff. de iure codicil. vbi dicit, quod dicta clauſula ſupplet defectum ſolemnitatis omiſſæ. & notat. in l. codicillis. § fi. ff. de leg. 2. Nec obſtant contraria, quia procedunt, quando aliud conſtaret de uoluntate teſtatoris. Nec obſtat id quod ago, non ualet ut ago d. le. 1. §. ſi quis ita. ff. de uer. ob. quia illa regula non procedit, quando contrarium apparet per dictam clauſulam. ut nota. docto. maxime Alex. in d. §. ſi quis ita. dum loquitur de iuramento, quod tantūdem operatur.

Agēs ad legatum ſibi factum in teſtamento inualido contra hæredem, ſi ſuccumbit eo quod teſtamentum non ualet, & appellatur, an poſſit in cauſa appellationis intentare petitio. hæredi. contra eundem, aſſerendo ſe eſſe hæredem ab inteſtato. Et uidetur, quod non, quia iudex appellationis non poteſt iudicare, niſi ſuper meritis primæ cauſæ, ſecundum Bar. in l. 1. in fin. C. ſi aduer. lib. ſed iſta cauſa peti. hær. eſt penitus diuerſa a cauſa principali. &c.

In contrarium eſt veritas, & ratio eſt, quia agendo ex teſtamento, quod putabatur ualere, ignorabat ius ab inteſtato ſibi competere, unde non uidetur illi iuri renunciaſſe. l. mater. de inoffi. teſtament. ita eſt deciſ. conſi. Neapo. in terminis numero 53.

Vir & uxor acceperunt ſimul in emphiteoſim pro ſe, & eorum liberis, uxor habebat filium ex alio marito, an iſte filius ſuccedat in emphiteoſim. Videtur, quod non propter illam dictionem, eorum, per quam uidetur diſpoſitio uerificari ſolum in utriuſque filiis.

In contrarium eſt ueritas, ut determinat Bald. in authen. qui rem, colu. 1. C. de ſacroſ. eccl. & aſſignat rationem, quia talis debet eſſe maternus amor, ut pariter prouideat filiis ex quocunque matrimonio procreatis.

Venditor fundi promiſit emptorem de iure, & de facto defendere, prout communiter appont ſolet clauſula in inſtrumentis uenditionum. Modo quidam vult per violentiam expellere emptorem an venditor teneatur eum defendere contra illum uiolentum, & armata manu ſi opus fuerit. Et uidetur, quod ſic, ex quo enim ſe obligauit etiam de facto defendere, tenetur uigore ſuæ promiſſionis.

In contrarium eſt ueritas, ſ. quod per talem promiſſionem non uidetur promiſiſſe factum alienum. Vnde talia uerba, de facto, debent ciuili modo intelligi, ſ. aſſiſtere, & ſubminiſtrare expenſas, & teneri in caſu, quo res fuerit euicta incuria iudicis, quæ omnia ſunt facti, nō autem tenetur contra uiolentiam defendere, quia iſte dicitur caſus fortuitus, qui non cenſetur promitti in contractu. ita in terminis tenet Bal. in l. fin. C. de actio. emp. quod ultimum intelligitur de incuria iudicis, ſcilicet quando uenditor fuit in culpa in nō appellando, alias ſecus, quia non tenetur &c.

Quidam commiſit unum delictū habens tractum momentaneum, puta homicidium, ſtetit per x. annos & non fuit de eo inquiſitus, poſtea inquiritur, & cōuincitur, an debeat pænam mortis cōdēnari. Et uidetur, quod ſic, per titulum ad le. Cor. de ſica. & per conſtitu. terminum uitæ, & per ſe regulā, quæ ſe habet, quod homicida ſemper expectet, quod facit, tex. eſt in l. 3. C. de epiſ. aud.

In contrariū eſt ueritas, ſcilicet, quod mitiori pæna puniatur, non enim pari pæna puniuntur delicta de recenti commiſſa, & antiqua per x. ann. text. eſt in l. ſi diutino. ff. de pænis. ubi per gloſſ. & Bar.

Quidam litigās in iudicio occupans

alius

aliis negotiis, conſtituit procuratorem, & ſe abſentauit, pars aduerſa intendit velle illum examinari facere in cauſa vt principalem, & ſic eſt mittendus ad eum examinator. Quæritur, cuius expenſis debet mitti ad eum examinandum. Et videtur, quod expenſis petentis, ſicut diximus in teſtibus, qui debent examinari, & produci expenſis producentis. leg. quoniam liberi. & ibi habetur. C. de teſtibus.

In contrarium eſt veritas, ſ. quod expenſis ipſius abſentis, & ratio eſt, quia nõ debet per ſuam abſentiam fieri deterior conditio ipſius aduerſarii. l. e. ſecunda. §. defendi, & ibi Bar. & doctor. ff. ex quibus cauſis in poſſeſ. ea. ita in terminis uoluit *Bald.* & *Angel.* & Alber. in l. ſi actor. ff. de procur. & *Anchar.* in capitulo, ſtatutum. §. inſuper, de reſcrip. in 6. & in dec. conſi. Neap. 177.

Verum epiſcopus poſſit excommunicare aromatarium miſcentem farinam fabarum in cerra, & illam uendentem. Videtur quod, non quia non debet ſe immiſcere in iuriſditione laici ſibi non ſubditi. Item, quia licitum eſt miſcere talia, ſecundum Barto. in l. prima. C de conditis in pub. hor. libro decimo. Et aduerte, quia text. iſte habet locum in fiſco tantum.

In contrarium eſt ueritas, ſ. quod epiſcopus poſſit eum punire pena pecuniaria, uel arbitraria, propter peccatum. ita tenet *Abb.* in antiquus. capitulo primo, de empt. & uendit. quem ſequitur Felin. in capitulo irrefragabili. §. cæterum. de officio. in ordi. ſecunda colum. quod not. quia per hoc poſſes extendere iuriſdictionem epiſcopi ad omnes ſimiles caſus cõtra committentes fraudes in iſtis utenſilibus, quæ uenduntur, quod dictum domini Abb. refert Io. And. in Nouel. in capit. ſecundo, de emp. uend. & Rom. in ſingulari 450. incipiente, fui interrogatus. item puniuntur vendentes uenenoſa aromata. tex. eſt in l. 3. §. alio. & ibi Angel. ff. ad l. Cor. de Sica.

Stante pragm. quæ incipit, odia. de compromi. faciendis inter coniunctos, quæritur, ſi cauſa fuit bis compromiſſa, & expirauit, an debeat, tertio compromitti. Et uidetur, quod ſic, nam ſtante tali ſtatuto, & ſi millies expiraret compromiſſum, millies deberet cauſa compromitti, quia ſtatutum ſemper loquitur. ita dicit *Alex.* in conſi. 70. colum. 2. uolum. ſecundo, & Bald. in conſilio 487. uolum. quarto, & Iaſ. plene. in l. ſi quis erarg. §. prætor. ait columna ſecunda. ff. de edendo.

In cõtrarium eſt ueritas, ſcilicet, quod vigore dictæ pragm. non debet cauſa ultra bis compromitti, quia cum d. pragm. apponat tempus trium menſium, finito tempore ceſſat eius diſpoſitio. ita in terminis deciditur in deciſ. conſilii Neapo. nume. 46.

Quidam fuit condemnatus, quod erueretur ſibi oculus deſter, executor errore ductus eruit ſibi ſiniſtrum. Quæritur, an debeat etiam dextrum eruere. Et uidetur, quod ſic, quia non eſt ſatisfactum ſententiæ.

In contrarium eſt ueritas, ita tenet *Barto.* in l. eleganter, §. qui reprobos. de pig. act. & Pariſ. in trac. ſind. uerſic. executio. *Iaſ.* in l. Iulian. ff. de condic. indeb. co. 10. Non ob. cõtrarium, quia loquitur, quando poteſt in priſtinum reſtitui ſtatum, quia tunc debet reiterari executio, ſed q a oculus ſiniſter non poteſt reſtitui, ideo nõ eſt effodiendus dexter in preiudicium delinquentis.

Verum in regno Siciliæ ſit neceſſe appellare in ſcriptis, quando non appellatur eadem die a ſententia diffinitiua, & utrum ab interlocutoria ſit omnino appellandum cum expreſſione cauſarum grauaminis. Et ad utrumque quæſitum videtur dicendum, quod ſic, nam primum probatur ex not. per Barto. Imo. & doct. in l. 1. §. libelli. ff. de appell. recipiendis. per capitulo Cordi. de appellat. libro ſexto.

In cõtrarium eſt ueritas, & hæc eſt noua ponderatio, quia ubi vrget ſtatutum, uel conſtitutio, quod in cauſis nõn ſeruentur iuris ſolemnitates, poteſt quandocunque appellari infra decem dies, & ſine expreſſione cauſarum grauaminis, & ſine ſcriptis. Ratio eſt, quia iſtæ ſunt

ſolẽnitates poſitiui, quæ cenſetur ſublatæ ita no. tenet Ang. in conſilio 266. uerſ. 2. quia dicta conſtitutio. &c. adde ad hoc & Phil. in ca. ut debitus. colu. 8. de appel. ſed in regno habemus capitulum, deteſtantes, quod introduxit iſtud. ergo &c. & ego fortius pondero capitulum illud, ibi, uel quacunq; re uia cauſas deuolui contingat &c quia per illa uerba comprehendit cauſas deuolutas etiam per uiam appellationis.

Pater legauit filio ſuo ſpurio certum fundum pro alimentis iuxta expoſitionem cap. cum haberet. de eo qui duxit in mat quam pol. per adul An per tale legatum cenſeatur relicta proprietas non ſolum uſusfructus. Et uidetur, quod ſic, quia quando legatur fundus pro alimentis uel ad alimenta, cenſetur relictus quo ad proprietatem, ut not. Barto. in l. donationes §. ſpeciales ff. de dona. & in l. Titia cum teſtamento. §. final. de legit. ſecundo, & in l. quarta, de alimen. & cib. leg. & Iaſ. in l. cum hi. §. ſi uni. ff. de tranſacti.

In contrarium eſt ueritas in ſpurio, & eſt ratio, quia non eſt capax proprietatis. ita not. Bald. in l. eam quam. colu. 9. C. de fideicom.

Maritus legauit uxori decem ſaccos frumenti, donec caſte, & honeſte uixerit quolibet anno, modo uxor nubit, uel infra duos menſes moritur, non expectato anno, an debeat habere omnes decem ſaccos frumenti pro toto anno, an uero pro rata tantum temporis, quo ſtet uidua. Et uidetur tantum pro rata temporis, ſcilicet pro duobus menſibus, quia non impleuit uerba teſtatoris, qui fecit mentionem de quolibet anno.

In contrariũ eſt ueritas, ſcilicet quod pro toto anno debetur. Vnde habebit omnes x. ſaccos frumenti. Caſus eſt in l. a uobis. de annu. lega. per quem ita decidit Signo de Homo. in conſil. 53. incip. quidam nomine Iacobus. in fin. & eſt ratio, quia tale legatum pro primo anno eſt purum, ergo ſtatim ceſſit dies. ſecundum Bart in l. Titia cum teſtamento. §. fin. in fin. ff. de leg. ſecundo. & Alexandr. in conſilio 40. columna prima, volum. primo.

Duo erant fratres in eiuſdem patris poteſtate conſtituti, vnus forte, qui habebat peculeum caſtrenſe uel quaſi, mutuauit alteri fratri certam pecuniæ quantitatem, deinde frater debitor in repetitione opponit exceptionem Macedoniani. Quæritur, an obſtet? Et uidetur, quod ſic, toto titu. ad Maced. qui ad hoc fuit inductus.

In cõtrarium eſt ueritas, ſcilicet quod teneatur cum effectu, & dicta exceptio non poſſit opponi. gloſſ. eſt ſingu. in leg. frater a fratre. ff de condictio. indebit. in gloſſ. magna poſt princip. quam ibi ad hoc ponderat Sal. & ſequitur Iaſon. ibi in 16. columna, & ita limitatur titulus ad Macedon. ut non procedat in fratribus, quando ſunt in eiuſdem patris poteſtate. & ratione aſſignant doct. ibi, & maxime Iaſ.

Pater dedit dotem filiæ ſuæ, & incontinenti fuit ſtipulatus in caſu ſoluti matrimonii, eam ſibi & hæredibus ſuis reſtitui, non autem filiæ, euenit caſus ſoluti matrimon. per mortem filiæ, liberis ſuperſtitibus, pater petit dotem ab eius genero uigore dictæ ſtipulationis. Quæritur, an poſſit? Et uidetur dicendum, quod ſic, nam licet alias non exiſtente ſtipulatione non poſſit petere obſtante conſuetudine Martini tradita in lege. dos a patre. Codic. ſoluto matrimonio, tamen propter dictam ſtipulationem incontinenti factam, filia amiſit ius conſolidationis, & per conſequens ad hæredes nihil tranſmiſit, quia actio remanet in ſolo patre. ut not. Bartolus. in leg. poſt dotem columna quarta, & quinta, ſoluto matrimonio, & in l. pen. §. filia eodem titulo.

In contrarium eſt ueritas in hoc regno, ubi uiget ſtatutum, quod filia dotata non ſuccedat patri ſtantibus maſculis, ut eſt conſtitutio regni, in aliquibus, quo caſu dos debet eſſe libera penes filiam, cum ſuccedat loco legitimæ, unde talis ſtipulatio redditur patri inutilis, & tam ipſe quam eius hæres poſſunt per filiam & hæredes ſuos cogi, ut talem ſtipu-

pulationem remittant, & poſſunt hæredes filiæ repellere patrem agentem uigore dictæ ſtipulationis, & etiam petere ab eo dotem quam non aſſignauit. Vnde dictus gener tanquam adminiſtrator ſuorum filiorum, hæc omnia facere poteſt. Ita pulchre tenet Socci. in conſilio 9. colum. octaua, & nona, uolumin. primo, & Alexan in conſilio 140. columna ſecunda, uerſiculo, præterea, uolum ſecundo, & Bald. in l. fin. colum. ſecunda, C. de dotis promiſſ. & Ludou. Rom. in d leg. poſt mortem.

Rex conceſſit Titio feudum pro ſe, & ſuis filiis maſculis & fęminis, moritur Titius relicto filio, & filia, certum eſt, quod filia non ſuccedit exiſtente filio, ut capitulo primo §. filia, de feud ſucce. Sed pone, quod filius moriatur abſque liberis, an eius ſoror ſuccedat in feudo. Et uidetur, quod ſic, quia conceſſio fuit facta æqualiter pro filiis maſculis, & fæminis. Vnde cenſetur filia habilitata, vt ſaltem ceſſante maſculo ſuccedat.

In contrarium eſt veritas, quia ex quo filia fuit ſemel excluſa, propter exiſtentiam maſculi, cenſetur perpetuo excluſa, adeo, quod feudum reuertitur ad Regem, non obſtante dicta conceſſione ita facta. Caſus eſt in capitulo primo. §. quin etiam, epiſcopum uel Abb. in uſib. feud. & ibi expreſſe Bal. & And. de Iſern. idem etiam tenet Soccin. in conſilio decimonono, columna ſecunda, uolumin. primo.

Si quis fideiuſſit pro aliquo, & deinde ſuperuenerunt graues inimicitiæ inter ipſum & rerum principalem. An poſſit petere per hoc ſe liberari a fideiuſſione. Et uidetur, quod non, quia non debet eſſe præiudicium tertio, & ſic creditori. le. ſi quis in ſuo. §. legis. C. de inofficio. teſtamento.

In contrarium eſt veritas, ſcilicet, quod propter inimicitias non tenetur quis ſtare ulterius in fideiuſſione. ſed poteſt ab ea eximi. ita tenet Ludoui. Rom. in conſilio 459. uerſiculo quarto, allega. Ioan. Andræ. in addit. specul. in titulo, de iudic. §. ſpecialia, in addit. quę incipit, hic notat, quod cum lex. &c.

Fuit factum legatum alicui, ſi cum Titio moraretur, & ſic ſub conditione, legatarius uult cum Titio commorari, vt legatum conſequatur. Vxor dicit, ego uolo, quod ſtes mecum. Quæritur an legatarius ab uxore impeditus poſſit habere legatum. Et uidetur, quod non, quia ex quo non implet conditionem in forma ſpecifica, ut tenetur, non debet habere legatum. text. eſt in leg. Męuius, de conditionib. & demonſtration. Veritas autem eſt, quod debet morari legatarius de die cum Titio, & de nocte cum uxore, ut ei reddat debitum, & habebit legatum. ſi autem habere neceſſe etiam de die cum uxore morari, ut quia forte vxor eſſet infirma, tunc etiam de die cum vxore morando, & non cum legatario conſequeretur legatum, & conditio in eo appoſita, haberetur pro impleta, quia per eum non ſtat, ita habetur per Bartol. in leg. Mæuia, §. uxor. ff. de annu. lega.

Maritus ex frequenti petitione uxoris donauit ſibi rem quandam, & tradidit, qui paulo poſt mortuus eſt. Quęritur, an talis donatio ſit confirmata morte uiri. Et uidetur, quod ſic, per text. in l. Papinianus, ff. de donatione. inter ui. & uxor.

In contrarium eſt ueritas, quia ob importunas præces mulieris præſumitur maritum donaſſe calore iracundiæ. vnde morte non confirmatur. ſecundum Bal. in l. prima. § ſi uir. colum. pen. ff de acq. poſſ.

Procurator producit mandatum, quo cauetur, quod dominus conſtituens promittit habere ratum omne totum, & quicquid legitime geſtum fuerit per eum. Dubitatur, an tale mandatum ualeat, et an poſſit impugnari per illud uerbum, legitime, & uidetur quod ualeat, & impugnari non poſſit. nam ipſo iure cōſtituens procuratorem non cenſetur mādare ſibi illicitum, ſed ſolum, ut faciat illud, quod iuris eſt, ut not. Bartol. & Alexand & communiter moder. in le. tertia, §. ſi procurator, ff. quod quiſque iuris,

ergo apponendo illud uerbum, legitime expreſſit illud, quod tacite inerat, quæ expreſſe non debet actum uiciare. leg. hæc uerba. de leg. 1. leg. non recte, Co. de fideiuſſ.

In contrarium eſt ueritas, ſcilicet quod immo tale mandatum non ualeat, & admitti non debeat. ita tenet Bartol. in leg. quæ omnia. §. plane. ff. de procura. Alexand. in leg. qui bona. §. ſi alieno. columna fin. ff. de damn. infect. gloſſ. in clemen. prima, & ibi etiam Carde. in ſeptima quæſt. de procurat. & Canon in capi fin. de dilatio. Idem etiam ſi dixiſſet in mandato, promitto ratum habere quod utiliter geſtum fuerit, quia talē procuratorē poteſt aduerſarium impugnare, & eſt nullum tale mandatum tanquam captatorium. ita tenet Bal. in Rubrica. C. de exer. colum. prima in fin. & in l. cum mandati. C. manda. & gloſſ. not. in capitulo, relatio. uigeſimaprima, quæſt. 1.

Quando imploratur bracchium iudicis ſæcularis, pro executione ſententiæ iudicis eccleſiaſtici, licet non poſſit cognoſcere de iniquitate ſententiæ, poteſt tamen cognoſcere de eius nullitate, & ſic eam repertam nullam, non exequi, ita tenet Aug. in conſi. 275.

Licet primo uideatur facere in contrarium. quia eius officium non ſtat in cognoſcendo, ſed tantum in exequendo uide Pari. in tractat. ſind. in uerſic. bracchium. & late per Afflict. in prohemio conſtit. reg. in princ. columna duodecima, & ſeq. ubi ponit de hoc quatuor ueras concluſiones.

Debitor obligatus ad ſoluendum cū iuramento infra certum tempus nō ſoluit in termino propter difficultatem, quia modum ſoluendi non habuit, ex cauſa impotentiæ volebat poſt terminum petere abſolutionem a iuramento & opponere contra contractum, dubitatur, an poſſit. Et uidetur, quod non, quia abſolutio a iuramento debet peti ante terminum ſolutionis, poſt enim non cōceditur, ex quo incidit iam in periurio petens. ut not. Abb. in cap. 1. in 3. columna, & ibi Felin. & Canon. communiter de iureiurando.

In contrarium eſt ueritas, quia difficultas ſeu culpa excuſat in non ſoluendo a periurio, c. breui, & ibi Abb. & Cano. de iureiur. not. Bald. in l. obſeruan. §. proficiſci. colum. fi. in 33. q. ff. de officio procō. Vnde pōt in hoc caſu peti abſolutio, cum non dicatur periurus ſtante difficultate, ita tenet Fel. in ca. primo, colu. antepe. verſi. tertius caſus. de iureiura. & contraria loquuntur ſecundum cū, quando quis dolo incidit in periurium, quia doloſe non ſoluit in termino cum poſſit, vide quæ habentur in c. licet. in fin. ſ de, ſeu, ſuc. contr.

Extat vulgata iuris regula, quod ſpoliatus ante omnia dēt reſtitui, & poſtea ſuper illa re conueniri. l. ſi quis ad ſe fundum. C. ad l. Iuliam de vi. Modo accidit quod ego ſteti ſpoliatus per unum annum poſſeſſione mea, fui poſt annum reſtitutus. Dubitatur, an poſt reſtitutionē poſſim ſtatim per aduerſarium inquietari ſuper illa re. Et videtur dicendum, quod ſic, quia ex quo aduerſarius meus omnia adimpleuit, reſtituendo mihi poſſeſſionem, nihil uidetur illi obſtare, quare nunc me reconuenire non poſſit.

In contrariū eſt veritas, ſcilicet quod ſtatim me moleſtare non poſſit, ſed debet me ſinere manere, tanto tempore in pacifica poſſeſſione, quanto ſteti ſpoliatus, unde non poterit me moleſtare, niſi elapſo anno a die reſtitutionis, ita tenet Abb. in cap. uenerabili. colu. 2. de officio delegati.

Quidam fuit accuſatus uel inquiſitus de homicidio, examinatus in proceſſu dixit, ſe occidiſſe ad ſui defenſionem, faciendo vnicam confeſſionem, non diuidendo ipſam, vt quia dixit, occidi me defendendo, non probato aliter de homicidio per teſtes, dubitatur, an ex tali confeſſione poſſit ad mortem damnari.

Et uidetur, quod ſic, quia ex quo occidendo habet præſumptionem iuris contra ſe, prima Codic. de ſicar. poteſt dicta confeſſio acceptari, quatenus facit contra confitentem, ſicet ſic vi-

ta

vnica, & ipſi confitenti incumbat onus probandi, quod fiat ad defenſionem, ut not. Bar. in l. Aurelius §. idem quæſiit. ff. de lib. leg. Vnde quia pæna homicidii eſt pœna mortis, ut in conſti. terminum uitæ. ergo debet ad mortem puniri propter talem confeſſionem.

In contrarium eſt veritas, quia ex quo confeſſio fuit qualificata tali qualitate, quæ delictum purgat, quamuis eã ſcindendo remaneat contra confitentem iuris præſumptio, tamen ex tali uehementi præſumptione non poteſt capitaliter damnari confitens, ſed mitius. ita ſingulariter tenet Abb. in ca. auditis. col. pe. de reſcrip. & ibi Fel. col. 18. in fin. & idem in c. cum uenerabilis. col. 4. in fi. de except. & illud dictum ſequitur Alex. in l. non ſolum. §. ſciendum. de nou. oper. nun. & Socin. in l. 1. ff. de vulg. & pupill. colum. 11. quod not. & uide Tho. Gramma. uoto 2. in prin.

Creditor præſentauit inſtrumentum contra debitorem, in quo erat ſcriptum, quod ad præces & petitionem creditoris erat extractum, non autem dicebatur ad præces vtriuſque partis, dubitatur, an ualeat. Et uidetur, quod ſic, nam ſufficere debet rogitus illius, in cuius utilitatem factus eſt contractus; quia alias ille, in cuius præiudicium tendit, nunquam rogaret notarium extrahere contra ſe.

In contrarium eſt ueritas, ſ. quod tale inſtrumentum non ualeat, quia quando contenta in inſtrumento dependent a uoluntate duorum, prout in caſu propoſito, vt in debito contrahendo, requiritur de ſubſtantia, quod utraque pars roget notarium, quod inſtrumentum faciat, quia alias notarius non poteſt conficere inſtrumentum contra debitorem, eo nõ mandante, ita tenet Alexand. in conſilio 110. eximie. doctor. uolumin. ſecundo, & Abb. in capitulo primo, colum. antepen. & pe. de fide inſtrumen. ſecus eſt, quando inſtrumentum dependet a uoluntate unius, prout eſt proteſtatio, & aditio hæreditatis, & ſimilis, quia tunc ſufficit rogitus tantum illius. Et ex hoc dico, utile eſſe, quod notarii in fine cuiuslibet contractus apponant illa uerba, & illam clauſulam, ſcilicet, quia ambæ partes uoluerunt, quod de præſenti contractu poſſim extrahere publicum inſtrumentum, & deinde in extractione fateatur, qualiter ad præces vtriuſque partis factum eſt inſtrumentum, quia creditur ſibi, alias non ualeret, ſi dicit ad præces unius, ut ſupra.

Muſcipula tranſiens cum igne ad domum alienam, ſi damnum facit, & incendium, an teneatur dominus muſcipulæ, dic, quod no. ita no. dixit Ab. in c. ſi eg. eſſus. in fi. de iniur.

Iudex cum uellet ferre ſententiam in aliqua cauſa citauit partem, & in citatione non dicebatur, quod veniat ad audiendam ſententiam, ſed ſolum quod ueniat ad audiendum intentionem curiæ. Dubitatur, an ualeat talis citatio. Et uidetur, quod ſic, namnon refert, quid ex æquipollentibus fiat. l. ſi mater. & ibi Bar. & glo. & docto. C. de inſt. & ſub. & glo. in l. præſes. C. de ſententiis. Bar. in l. ab emptione. colum. fi. ff. de pac. unde quando iudex citat ad audiendum ſuam intentionem, perinde eſt, ac ſi diceat ad ſentẽtiam, cum ſententia ſit intentio, & declaratio, uoluntatis iudicis, ergo debet citatio ualere &c.

In contrarium eſt ueritas. ſ. quod talis citatio non ualet, niſi expreſſe dicatur ad ſententiam, unde ſi ferretur parte non comparente, eſſet ipſo iure nulla, tanquam lata parte non citata. ita eſt deciſ. Rotæ numero 342. incip. retento eodem themate, & tenuit Feli. in cap. conſuluit, colu. 6. uerſi. ſecundo, not. de offic. deleg. pro hoc eſt glo. in clem. ſæpe. in uerſi. ad id, de uerb. ſign. & tex. in cap. ſecundo. & ibi Gemi. in 6. not. de dolo, & contu. lib. 6. & Alex. in l. filiusfam. §. diqi. colum. fi. de leg. i.

Teſtis productus, ſi ex aduerſo interrogetur, an ſit affinis producentis, & dicit cum iuramento, quod non, & deinde contrarium probatur, an uitietur eius dictum. Videtur, quod ſic, ex quo enim eſt periurus in uno, non creditur ei in reliquo. l. qui falſa, uel uana. ff. de teſtibus.

In contrarium eſt ueritas, ſ. quod non corruat eius dictum. ita not. tenet Ange. in conſi. 194.

Vtrum epiſcopus poſſit excommunicare laicos, ſeu teſtes laicorum nolentes deponere in curia ſeculari. Videtur, quod non, quia iudex ſecularis habet ſua remedia ciuilia ad compellendum teſtes, ideo iudex eccleſiaſticus non debet ſe intromittere, ponendo falcem in meſſem alienam. capitulo, venerabilem. de electio.

In contrarium eſt veritas: nam teſtis tacens ueritatem peccat mortaliter, & ratione peccati poteſt epiſcopus excommunicare eum, donec deponat ueritatem. ita tenet Abb. in cap. ad noſtram, el ſecundo, columna prima de iureiuran. vbi dicit plus, q quando aliquis non poteſt habere teſtes ad probandum ſuum negotium, quia ignorat teſtes, qui ſciunt factum, fieri faciat proclama per epiſcopũ, quicunque ſcit ueritatem de tali negocio debeat comparere in iudicio ad deponendum ſub pœna excommunicationis. & eſt optima practica. Additio. Idem dicit ipſe Author in ſuo Speculo, par. 4 diſtin. 11 nu. 54.

Tutor, curator, vel procurator, habens generale mandatum vendidit unam rem tutorio nomine, & illam ſe conſtituit præcario poſſidere, vel conducit uel conſignat, an per hoc transferatur poſſeſſio. Et uidetur, quod ſic, quia per iſtos modos fictos transfertur poſſeſſio uera, ut not. glo. & docto. in l. 3, in princip. ff. de acqui. poſſ.

In contrarium eſt ueritas, quod iſtæ perſonæ, quæ gerunt negotia aliena, non poſſunt transferre poſſeſſ. per actus fictos, ſed per ſolam actualem immiſſionem ita tenet Bart. in hu in prin. colum. fi. de acquir. poſſ. & ibi etiam Alex. col. fi. quod no.

Dicit conſtitutio regni, in aliquibus, quod filia fœmina non ſuccedit patri ſtantibus maſculis, dummodo ſit dotata de bonis paternis: Nunc oritur dubium, pater inſtituit filiam hæred. in teſtamento, vna cum maſculis, filia mortuo patre ſtatim moritur hæreditate non adita. Quæritur, an hæreditatem tranſmittat ad hæredem ſuum quemcunque ex potẽtia ſuitatis iuxta l. ſi fratris, C. de iure delib. l. apud hoſtes. C. de ſuis & legi. Et videntur, quod non, quia per dictam conſtit. filia deſinit eſſe ſua patri. ut not. Barto. in l. prima, §. ſciendum. de ſuis & leg. ergo non tranſmittit. de potentia ſuitatis, ſicut dicimus in filio emancipato, qui etiam hodie non tranſmittit ex potentia ſuitatis, ut tenent communiter doct. in l. uentre. de acquirẽ. hæred. Bald. in authen. in ſucceſſione. de ſuis & legi. Alexand. in dicta l. ſi fratris, & in l. ſi emancipati. columna quinta. de collatio. Iaſ. in l. emancipata. colum. tertia. C. qui admitti.

In contrarium eſt veritas, ſcilicet, quod immo filia tranſmittat, & non eſt verum, quod deſinat eſſe ſua, immo remanet ſua, non obſtante dicta conſtitutione. Nec ob dictum Barto. in dicto §. ſciendum, quia procedit quando ſtatu in totum excluderet filiam a ſucceſſione; ſecus ſi iubet eam dotari, prout uult dicta conſtitutio. ita tenet Alexand. in conſilio 131. uolumine primo, Iaſ. in l. ſi arrogator. columna undecima. ff. de adop. & in dicta l. ſi emancipati. columna antep. Præterea dicta conſtitutio loquitur ab inteſtato, ceſſat ergo condito teſtamento, ut ibidem habetur, & intantum hoc eſt verum, quod etiam valet tale teſtamentum ſolum cum duobus teſtibus tanquam inter liberos. vt no. Alexan. in l. hac conſultiſ. §. ex imperfecto. colum. fin. C. de teſtamen.

Fuit impetratum reſcriptum a ſuperiore contra quẽdam pauperem, & in impetratione nulla fuit facta mentio de eius miſerabilitate: Dubitatur, an tale reſcriptum dicatur ſubreptitium? Et uidetur, quod non, quia non oportet, immo nil releuat de eo facere mentionem, paupertas enim non impedit creditorem conſequi ius ſuum, quin debitor pauper carceretur, ſi non ſoluit. ut toto titul. qui bon. ced. poſſ. vnde non debet exprimi in reſcripto impetrantis, niſi illud, quod poſſit mouere animum ſuperioris, ad non ita reſcribendum, vt per Felyn. in capit. ex literis. colum. quinta. de reſcrip.

In contrarium eſt veritas, quia non valet reſcriptum, ſi in impetratione nõ fiat expreſſa mentio de miſeria in ſpecie, qua

qua eſt affectus ille, contra quem impetrat. ita no. tenet Fel. in cap. ſignificantibus. column. 2. in fi. de officio del eg. allegans ita tenere Inno. ibi. & Card. in conſilio 136.

Quilibet de iure tenetur purgare uiam ante domum ſuam, dicit text. in l. ædiles. de uia pub. fruen. Modo dubitatur, utrum conductor teneatur purgare uiam ante domum conductam, Et uidetur, quod non, quia iſtud onus ſpectat ad dominum, ſed conductor non eſt dominus, ergo, &c.

In cõtrarium eſt ueritas, ſcilicet, quod teneatur purgare: uerum expenſas, quas facit, excomputat locatori in penſione domus. ita Bart. in d. l. ædiles. & Cæpol. in tractat. ſerui. in titulo, de ſeruitute uiæ. in 25. quæſt. ubi idem tenet de refectione uiæ.

Gabellarius macinæ farinæ ſeu molendinorum debebat percipere certum quid pro quolibet modi farinæ nomine gabellæ, cum eſſet in fine anni ſuæ conductionis, diminuit ipſam ſolutionem, & notificauit publice cunctis uolentibus ire ad macinandum, quod ſoluant ſolum medietatem gabellæ, ad hoc, ut alliciat plures ad macinandum. Dubitatur, an poſſit iſtud facere in præiudicium conductoris ſequentis anni. Et uidetur, quod ſic, quia pro toto illo anno gabella eſt ſua, & in re ſua quilibet eſt moderator. & arbiter. leg. in re mandata. Co. manda. & diminuendo uidetur donare medietatem ſolutionis, quæ donatio cuilibet eſt permiſſa de re ſua. toto titulo. de donatio.

In contrarium eſt ueritas, quod hoc facere non poſſit, quia corrumpit fructus anni ſequentis, & præiudicat futuro conductori, quod facere non poteſt conductor. l. & hæc diſtincta. §. cum fundum ff. loca. ita in terminis tenet Salic. in dicto §. cum fundum. ubi etiam Bartol. ſentit, nam tanto pauciores ibunt in anno ſequenti ad macinandum, & iſtud dictum ſolus ſequitur Iaſ. in leg. ſi quis nec cauſam. §. nec pignori. ff. ſi certum petatur, cum etiam re propria non liceat uti ad alterius iniuriam, ut tenet Felyn. in capitulo. cum acceſſiſſent. in fin. de conſtit.

Teſtator habebat duos equos, dixit, unum ex equis meis lego Titio, alium Sẽpronio, non ſpecificando quem uni, & quem alteri legaret. Modo eſt contentio inter legatarios, quis primo debeat eligere, & uidetur dicen. quod heres eligit, quia in dubio electio eſt debitoris. l. pleruñque. in fi. ff. de iure dot.

In contrarium eſt ueritas, quod electio ſpectat ad legatarios, & qui primo nominatus eſt per teſtatorem, prius eligat. ita tenet Bart. & Alexa. in l. qui duos. de leg. 1.

Quidam fuit cõuentus ſuper quodam prætenſo debito, qui comparuit, & in litis conteſtatione dixit, nego me eſſe debitorem. niſi probetur. Actor probauit debitum, & ſic reus fuit condemnatus, qui uolebat appellare. Quæritur, an poſſit. Et uidetur, quod ſic, nam appellatio eſt defenſio, quæ nemini eſt neganda. ea. cum ſpeciali. §. porro. de appel. & tenet Socin. conſ. 195. colu. 3. no. 2. ubi plus dicit, quod licet alicui denegetur audientia per principem, non tamen cenſetur denegari appellatio.

In contrarium eſt ueritas in caſu propoſito, nam dicendo, nego niſi probetur, uidetur confiteri in caſu, quo probabitur quia hoc importat illa dictio, niſi, ut dicit Barto. in l. actione Cod. de tranſ. Vnde facta probatione, reperitur reus confeſſus, & conuictus, ergo appellans nõ auditur. l. 2. & ibi gloſſ. & Bald. quando app. non recip. ita in terminis tenet Bald. in capitul. cum acceſſiſſent. de conſtit. dicens, quod imperiti aduocati ignorant hãc practicam, quod ſequitur Iaſ. in d. l. actione. uolum. 1.

Ruſticus quidam, uel idiota productus erat in iudicio, ut ſe examinaret ad inſtantiam partis, ſuper poſitionibus ut principalis, ille uolebat reſpondere in præſentia ſui aduocati, uel procur. Dubitatur, an poſſit? Et uidetur, quod non, nam quando examinatur principalis, non debet ibi adeſſe ſuus procur. uel aduocatus, ne eum inſtruat, ut not. Barto. in leg. ſi poſtulauerit. §. haberi. ff. de adult. &

de hoc eſt ritus magnæ Curiæ.283.quod quandocunque.

In contrarium eſt ueritas, quia illud non habet locum in ruſtico, uel idiota, poteſt enim in eius examinatione intereſſe ſuus procur.ne decipiatur in reſpondendo.ita tenet Hoſtien.in ca. dilecti. de aud.& Soc.in l.1.de vulgar.& pupill. colum.4.

Mulier alienauit fundum dotalem cũ iuramento, uel alienante conſenſit, & iurauit, certum eſt, quod nõ poteſt ipſa mulier alienationem reuocare propter iuramentum.c.cum contingat.de iureiu. Dubitatur, an mortua muliere heres eius poſſit huiuſmodi alienationem reuocare. Videtur, quod non, quia iuramẽtum defuncti licet quo ad reatum periurij non liget heredem.ut not. Abb.in cap. ueritatis.colum.fin.de iureiur.tamen quo ad roborationẽ contractus tranſit ad heredem. ita tenet Bal.in auth.ſacramenta.in fi. C.ſi aduer.uend.

In contrarium eſt ueritas, quia in iſto caſu iuramentum, non ualidat contractum, ſed tantum obligat iurantem, vt nõ poſſit contrauenire.ita habetur in d.cap. cum contingat. Vnde cum ſit perſonale ex parte iurantis, ut tenet Card.in cle. 1. in uer.nos, in 3.q.de iureiur.& doctor. in d.c.ueritatis.& Bar.in l.generaliter.C. de reb.cred.extinguitur cum eius perſona, & hæres mulieris non tenetur illud ſeruare, immo poteſt alienationem reuocare. ita decidit Calde.in conſi. 9.in titu.de iureiur.contrarium & verius tenet Abb.in dicto cap.cum contingat.colu.7.& 8. de iureiur.

Quidam notarius fecit inſtrumentũ, in quo non appoſuit iuramentum, nec apparet in eo deſcriptum. Quæritur, an præſumatur appoſitum, maxime ſi eramus in tali caſu, in quo requirebatur pro ualidatione contractus, ut in alienatione fundi dotalis. Et videtur, quod ſic, quia notarius rogatus, quod apponat clauſulas, & ſi non apponit habentur pro appoſitis. l.ſi.& ibi Bal. C.de fideiuſſ.leg.quod ſi nolit.§.ſi nummos.ſi cer.pet.colu. quinta, unde cum iuramentum ſit clauſula conſueta apponi in contractibus, habetur pro appoſita.

In cõtrarium eſt ueritas, ſcilicet, quod iuramentum nunquam habetur pro appoſito, niſi expreſſe appareat deſcriptum in inſtrumento, ita tenet Ant.de But.in c. pen.de iureiur. Socin.in conſi.85.colum. 3.uol.1.

Quidam iurauit ſuper contractu uſurario, uel alio a iure reprobato, uult contrauenire, & petere abſolutionem. Quæritur, an id poſſit per procurat.obtinere. Videtur, quod non, quia in tali actu ſpeciali requiritur præſentia principalis, ſicut dicimus in compaternitate, quæ per procur. contrahi non poteſt, ut not. Bar. in l.Gallus.§.forſitan.in fin.ff.de liber.& poſth.

In contrarium eſt ueritas, ſ. quod peti poſſit per procur. & obtineri. ita tenet Fel.in cap. 1.colu. pen.in nona q.de iureiur. Non obſt.dictum Bartol quia contrarium communiter tenetur, ſecundum Bal.in l 1.§. ne autem.C.de cadu.tol. Fely.in ca.licet ex quadam. col.3.de teſti.ſicut etiam dicimus in abſolutione ab excõmunicatione, quæ poteſt peti per procur.ut no.Abb.& Cano in ca cum deſideres.de ſent.excom.& in c.ueterabilẽ.de elect. Bal.in l.poſt mortem.§.1.de adop.

Subſtitutus pupilli atis mortuo pupillo egit contra hæreditatis poſſeſſores uigore ſubſtitutionis.probauit ſolũ eſſe mortuum illum, cui fuerat ſubſtitutus, non tamen probauit, quod fuerat mortuus in pupillari ætate. Dubitatur, an poſſit obtinere. Videtur ꝙ non, quia profundamento ſuæ intentionis eſt, ꝙ pupillus ſit mortuus impubes. merito debet hoc probare ſecundum Bar.in l.hoc iure. de uerbo.ob. Præterea ſemper ætas debet probari maior uel minor per eum, qui ſe fundat in ea.l.ſi minorem & ibi Bar.& Bald.Co. de reſti. in integ.l.cum te.& ibi Bald.Co. de probat.

In contrarium eſt ueritas.ſ.quod obtineat ſubſtitutus, eo ipſo, quod probat pupillum ſimpliciter mortuum, & incubit parti aduerſæ illum eſſe mortuum maiorem.ita tenet Soc.in conſ.89 co. 4.uo 1.

Mulier adminiſtrauit tutelam pupilli in caſu ſibi permiſſo.iuxta auth.matri &

auiæ.

auiæ, non fecit inuentarium, nec librum rationum, nunc conuenitur, ut rationes reddat. Quęritur, an poſſit capi, & carcerari, ut pupillo ſatisfaciat, uideturque quod non, quia mulier pro debito non carceratur. C. de diuer. iud. authent. ſed hodie.

In contrarium eſt ueritas, quia poteſt carcerari, & in uinculis cauſam dicere. iuxta. l. 3. §. tutores. de ſuſpect. tut. ita etiã tenet Ludo. Roma. in conſi. 1 18. colu. 2. & ſentit Barto. in l. ſi quis ſub conditione. column. 5. circa fin. ff. de teſta. tute. & in d. authentic. matrim. & auiæ, columna penult. & dicit ibi Roman. quod eſt ſpeciale pro debito tutelari, ut poſſit carcerari.

Quidam uendidit omnia iura ſua uel uendidit mihi omnia bona, quæ habet, & habere ſperat facto hoc contractu fuit ſibi legata res, uel erat piſcator, & cæpit multos piſces proiecto rete in mari. Dubitatur, an teneatur dare mihi dictã rem uel dictos piſces uigore conuentionis. Et uidetur, quod ſic, ex eo quia promiſit quæ habet, & habere ſperat, unde uidetur etiam futura promiſiſſe.

In contrarium eſt ueritas, ſcilicet q̃d non teneatur, nam talis promiſſio refertur ſolum ad ea, quæ habere ſpectat ex ſpe ordinata, ſeu cauſata præcedẽti. non autem ex cauſa de futuro. Ita dicit Bal. in l. ſpecie, C. de dona. ubi idem dicit in renunciatione iuris, quod quis habet, & ſperat habere.

Debitor non obligauit bona ſua in inſtrumento, uerũ dedit poteſtatem creditori ſuo ingrediendi bona ſua, propria authoritate, in caſu contrauentionis, an per hoc cenſeatur bona ſua obligaſſe, & uidetur, quod non, quia inſtrumentum non probat, niſi quatenus eius tenor ſe extendit, & in eo reperitur deſcriptum, ut no. Bal. in l. ad probationem, la prima C. de proba. Et in l. legem. C. loca. faciũt no. per doct. in c. tranſlato de conſtitu. In contrarium eſt ueritas, quia per pactum de capiẽdo, cenſentur obligari bona, caſus e ſt in l. creditor. §. poſt diuiſionem. ff. qui poti in pig. ha. ita tenet Bal. in l. creditores. C. de pigno. Alex. in d. §. poſt diuiſionem, in addit. ad Barto. quod tamen limita in bonis ipſius debitoris tãtum, non autem ſui hæredis, licet expræſſe faciat pactum de capiendo bona ſuorum hæredum, non tamen cenſetur ea obligare, ita de hoc eſt deciſ. 1 20. conſil. Neapo.

Aliquis citatus fuit contumax, iudex in pænam ſuæ contumaciæ mandauit ſuis colonis uel inquilinis, quod non deberent de fructibus ei reſpondere, nec de penſionibus. item fecit mandatum generale, quod nullus iret ad colendum eius agros. Dubitatur, an id facere poſſit uidetur, quod non, quia iudex nõ poteſt imponere noua genera pænarum, ut no. Bald in leg. in credibile. C. de pæn. unde ſatis eſt. quod poteſt eum mulctare, uel cohercere captis pignoribus. l. 1. §. quod ergo. ff. de uent. ſuſpi.

In contrarium eſt ueritas, ſcilicet quod ultra illas pænas poteſt hanc etiam iudex irrogare contra contumacẽ. Caſus eſt, & ibi hoc expræſſe dicit Abbas in capitul. grauamen, de ſentent. excommu.

In regno Siciliæ uiget conſtitutio incip. in aliquibus, diſponẽs, quod ſtantib. maſculis fæminæ non ſuccedant, dũmodo ſint dotatæ. Accidit, quod pater inſtituit hæredes filios in teſtamento, dubitatur, an cenſeatur etiam filias inſtituiſſe & uidetur, quod ſic, quia in materia fauorabile maxime in ultimis uolunt, maſculinum concipit fæmi. leg. ſi ita ſcriptum de leg. 2. & plene per Docto. in lege, ſi quis id quod, de iuris. omn. iudic. Præterea dicta conſtitutio loquitur ab inteſtato, non autem conditio teſtamẽto, ut ibi per Andr. col. 3.

In contrarium eſt ueritas, quia teſtator cenſetur diſponere, ſecundum dic. conſtitutio, unde filiæ non cenſetur inſtitutæ, nec ueniunt ad ſucceſſionem, ita tenet Anchar. in lege, tres fratres, poſt Bald. ibi in princ. ff. de pact. & Alexan. in conſi. 127. colum. . & Paul. de Caſtr. in conſ. 410. colum. 2. Iaſ. in l. ſi id quod, in 3. col m. 8. fallen. ff. de iuris omn. iudic. & Corne. in conſil. 197. col. 4. in fin. in l. 1. uol. 1.

Citatus fuit aliquis, ut comparere deberet in iudicio ad inſtantiam actoris, in

in tali die, adueniente die non comparet reus, actor inſtat, ut procedatur in eius contumaciam Iudex uult facere gratiam citato, & expectare ipſum in die ſequenti, & differre actum. Quæritur, an poſſit actorem inuito, & contradicente, uidetur, quod non, quia ſemel eſt acquiſitum ius actori per contumaciam rei, ne procedatur ad ulteriora, ut eſt prouiſum in regulo per prag. Relatione, non poteſt ergo iudex inuito actore ſuperſedere, immo ipſum grauare uidetur, & poſſet appellare.

In cõtrarium eſt ueritas, ſcilicet quod Iudex poteſt reum expectare de iure, ſi uult, & totum hoc ſtat in eius arbitrio. Caſus eſt in c. conſuluit, & ibi Abb. & Felin. in primo not. de officio deleg.

Res prohibita alienari ut emphyteotica, uel feudalis, uel prohibita a teſtatore ſua pœna priuationi, uel alia pœna, ſi alienetur, & non tradatur, an alienans incidat in pœnam, uidetur, quod ſic, quia eo ipſo quod eſt completus contractus alienationis, uidetur eſſe contrauentum, & facta eſt alienatio, per ea quæ habentur in lege, contractus C. de fide inſtrument.

In cõtrarium eſt ueritas, ſcilicet quod non incidat in pœnam, niſi traditio interuenerit, ita tenet Bald. in c. 1. §. aut ſi libellario, colum. fin. qui bus mo. feu. amitt. ubi idem dicit procedere in pignore uel hipotheca, ut requiretur traditio, ad hoc ut obligans incidat in pœnam. idem dicit Bald. in c. imperialem. col. 1. in fin. de prohi. feu. alien. per Feder. & in c. 1. §. ſi. col. fi. p̄ ſit prima cauſa ben. ſ. amı. & Al. in conſ. 175. uiſo themate. colum. . uolum. 2.

Teſtator inſtitutis filiis hæredib. mãdauit poſt mortem filiorum bona ſua fratribus ſuis reſtitui, habebat fratres utrinque coniunctos, & ex uno latere tãtum. Quæritur, an omnes iſti fratres cenſeantur uocati ad illa bona, uidetur, quod ſic, quia ita eſt frater, qui eſt utrinque coniunctus, ſicut qui eſt ex pro latere tãtum. lege, iuriſconſul. §. ſecundo gradu. ff. de gradi.

In contrarium eſt ueritas, ſcilicet quod primo ſuccedant utrinque coniuncti, & his deficiẽtibus, ſuccedant alii, & iſta præſumitur mens teſtatoria, ut ſit conformis diſpoſitioni iuris, quæ traditur in authe. ceſſante. Co. de legi. hære. & ibi Paul. de Caſt. ita tenet Soci. conſilio 42. colum. 1. uolum. 1.

Duo hæredes erant in quodam teſtamento inſtituti, unus partem ſuam adiuit, alius repudiauit; qui adiuit, uult repudiare portionem ſemel agnitam, ad hoc ne portio repudiata eo inuito ſibi accreſcat, utrum poſſit? uidetur, quod non, quia ſemel hæres, non poteſt deſinere eſſe hæres. l. ſicut maior. Cod. de repudiand. hæred. Item qui adit unam partem, cogitur adire alteram, quia eo inuito ſibi accreſcit. l. teſtamento. Co. de impub. & al. ſubſti.

In contrarium eſt ueritas, quia uigore partis uacantis, poſtea poteſt, ſi uult, repudiare partem etiam aditam. Caſus eſt in l. cum hæreditate. ff. de acquir. hæred. & ita limitatur d. l. ſicut maior. Non ob. d. leg. teſtamento quia loquitur, quando cohæredes erant inuicem ſubſtituti, nam tunc ex quo ius ſubſtitutionis concurrit cum iure accreſcend. inducit præciſam neceſſitatem, ut declarat Iaſ. in dict. leg. teſtamento.

Si inſtrumentum continet pactum de capiendo, & conſtitutum præcarii, an poſſit fieri executio contra principalem debitorem, uel contra tertium poſſe. eo non citato, & inſtrumẽto non liquidato, uidetur, quod non, quia inſtrumentum non liquidum nõ meretur executionem, ſecundum Bar. in l. creditores. columno 4. C. de pigno. in leg. prom de. §. notandum. ad leg. aquil. Bal. in l. 2. C. de excepti. in ſiud colum. fin. Item non fit executio contra tertium poſſeſſ. non citatum, ſecundum eundem Bar. in d. leg. creditores, colum. 4.

In contrarium eſt ueritas, & prædicta procedunt, ubi non eſſet conſtitutum præcarii, ſed dictum conſtitutum operetur, quod creditor poſſit capere propria authoritate negocio non liquidato, & etiam contra tertium poſſeſ. non citatum. Ita ſingulariter tenet Franc. de Aretin. in conſi. 21. columno. penult. & fin. & Socin. in conſil. 82. colum. 3. uolum. 3. & Marthe.

tihe de Affli-ctis in conſti. pacis cultum. co lum. 7.

Quidam attulit malum nuncium alicui mercatori, puta de bello venturo, uel peſte, uel hoſtium incurſu, vel ſimi. falſo, & doloſe, propter quod ille mercator credens ei fuit coactus uendere merces ſuas uiliori pretio, vel de loco ad locum tranſportare, & ſic fuit paſſus magnum damnum, ſeu intereſſe. Dubitatur, an ei teneatur, qui malum nuncium attulit, vel pone caſum, quidam attulit nuncium alicui abſenti, quod eius pater, filius, vel frater erat mortuus, propter quod ille fecit multas expenſas funerales, utrum teneatur eas reficere, videtur quod non, quia imputandum eſt ei, qui nimis cito credidit illud mendacium, nam non debet quis eſſe nimis credulus, ut habetur in l. 1. de eo per quem factum erit. & leg. cum plures §. ſeruum meum. ff. loca. leg. miles. §. pen. ff. de adul. & in c. ſi quid. 86. diſtin.

In contrarium eſt ueritas, ſcilicet quod teneatur ad omnia damna, & intereſſe. Ita tenet Ange. in d. l. de eo per quem, quem ſequitur ibi Iaſ. per ea quæ habentur in l. 1. ff. quando act. de pe. eſt an. Nõ ob contraria, quia dolus illius præponderatur culpæ credentis. l. Item ſi obſtetrix. § ſi. ff. ad leg. Aquil.

Inquiſitus de delicto renunciauit omnibus iuribus ſuis, & remiſit ſe gratiæ curiæ, uel alias in caſu forte ciuili renunciauit iuribus ſuis, & remiſit ſe gratis declarationi vel miſericordiæ alicuius ſub ſpe gratiam conſequendi, & poſt modũ nullam gratiam obtinuit. Quæritur, an debeat reſtitui ad priſtinum ſtatum, nõ obſtante renunciatione, ut poſſit uti iurib. ſuis. Et uidetur, quod non, quia ad ius ſemel renunciatum non datur regreſſus. l. ſi quis in conſcribendo, C. de pact.

In cõtrarium eſt ueritas, ſc. licet quod reſtituitur, ac ſi non renunciaſſet. ita tenet Soc. conſi. 96. col. 7. uer. 7. in 1. uolu. & Ang. in l. ſi. ff. de præto. ſtipu. & in l. ſi cui, ff. de ſeruitu.

Quidam donauit omnia bona ſua vbicunque exiſtentia, an uideatur donaſſe nomina debitorum, videtur, quod ſic, quia appellatione bonorum ea veniunt. l. nam quod. §. final. cum l. ſequenti, & lege, ſi legatus, §. ſi quis bona. ff. ad Trebel.

In cõtrarium eſt ueritas, ſcilicet, quod non ueniunt nomina debitorum, propter illud uerbum, exiſtentia, & uerum eſt, quia quando iſte terminus, bona, ſimpliciter proferetur, comprehendit nomina debitorum, ſecus, quando iungitur cum uerbo, exiſtentia, uel ſimil. Caſus eſt in l. Gaius. de leg. 2. per quem ita dixit Soci. in conſ. 101. colum. 2. in 1. uol. & *Bart.* in l. 1. ff. de ſta. ho.

Quidam confeſſus fuit extra iudiciũ ſe commiſiſſe delictum, & talis confeſſio emanauit in præſentia magnæ multitudinis hominum ultra numerum decem. Dubitatur, an ex tali confeſſione, poſſit damnari, & uidetur ſine dubio, quod nõ, quia confeſſio extraiudicialis non eſt ſufficiens ad condemnandum, ſed ſolũm facit indicium ad torturam, ut eſt gl. & Bar. in l. capite 5. ff. de adul. *Bar.* in l quoniam ff. de his qui not. infa.

In contrarium eſt ueritas, quia ex quo eſt emanata coram multitudine hominum, facit plenam probationem, & eſt ſufficiens ad condemnandum, quia tranſit in vim notorij, per ea quæ tradit *Bal.* in auth. quod locum, in decima qõ. C. de colla. ubi dicit, decem teſtes facere notorium, & Felyn. in c. at ſi clerici, colum. 6. uer ſi. fallit tertio, de iudi. ubi allegat. ita tenere Anto. de But. in c. veſtra, de coha. cler. & mul. & idem dicit Felyn. ibidem, quando confeſſio fieret coram ſindico repræſentante populum, & idem Felin. in c. olim. col. 4. de reſcrip.

Quidam coniunctus puellæ, ſine frater, vel etiam extraneus dotauit ipſam, quæ habebat patrem, qui forte erat abſens, nec fuit ſtipulatus vel pactus, vel aliter proteſtatus dotem ſibi reſtitui. Quæritur, an talem dotem poſſit aliquo modo repetere. Et uidetur, quod non, quia cum non fuit aliter ſtipulatus, uel pactus, cenſetur donaſſe, ut eſt text. in l. 1. §. accedit. C. de rei vxo. actio. & præſertim in coniuncto, qui, niſi proteſtetur, videtur donare, ſicut dicimus in alimentis, vt per

Bar.

in tali die, adueniente die non comparet reus, actor inſtat, ut procedatur in eius contumaciam Iudex uult facere gratiam citato, & expectare ipſum in die ſequenti, & differre actum. Quæritur, an poſſit actorem inuito, & contradicente, uidetur, quod non, quia ſemel eſt acquiſitum ius actori per contumaciam rei, ne procedatur ad ulteriora, ut eſt prouiſum in regulo per prag. Relatione, non poteſt ergo iudex inuito actore ſuperſedere, immo ipſum grauare uidetur, & poſſet appellare.

In cõtrarium eſt ueritas, ſcilicet quod iudex poteſt reum expectare de iure, ſi uult, & totum hoc ſtat in eius arbitrio. Caſus eſt in c. conſuluit, & ibi Abb. & Felin. in primo not. de officio deleg.

Res prohibita alienari ut emphyteutica, uel feudalis, uel prohibita a teſtatore ſua pœna priuationi, uel alia pœna, ſi alienetur, & non tradatur, an alienans incidat in pœnam, uidetur, quod ſic, quia eo ipſo quod eſt completus contractus alienationis, uidetur eſſe contrauentum, & facta eſt alienatio, per ea quæ habentur in lege, contractus C. de fide inſtrument.

In cõtrarium eſt ueritas, ſcilicet quod non incidat in pœnam, niſi traditio interuenerit, ita tenet Bal. in c. 1. §. aut ſi libellario, colum. fin. quibus mo. feu. amitt. ubi idem dicit procedere in pignore uel hipotheca, ut requiretur traditio, ad hoc ut obligans incidat in pœnam. idem dicit Bald. in c. imperialem col. 1. in fin. de prohi. feu. alien. per Feder. & in c. 1. §. ſi. col. ſi. p̃ ſit prima cauſa b. neſ. ami. & Al. in conſ. 175. uiſo themate. colum. . uolum. 2.

Teſtator inſtitutis filiis hæredib. mãdauit poſt mortem filiorum bona ſua fratribus ſuis reſtitui, habebat fratres utrinque coniunctos, & ex uno latere tãtum. Quæritur, an omnes iſti fratres cenſeantur uocati ad illa bona, uidetur, quod ſic, quia ita eſt frater, qui eſt utrinque coniunctus, ſicut qui eſt ex pro latere tãtum. lege, iuriſconſul. §. ſecundo gradu. ff. de gradi.

In contrarium eſt ueritas, ſcilicet quod primo ſuccedant utrinque coniuncti, & his deficiẽtibus, ſuccedant alii, & iſta præſumitur mens teſtatoris, ut ſit conformis diſpoſitioni iuris, quæ traditur in authe. ceſſante. Co. de legi. hære. & ibi Paul. de Caſt. ita tenet Soci. conſilio 40. colum. 1. uolum. 2.

Duo hæredes erant in quodam teſtamento instituti, unus partem ſuam adiuit, alius repudiauit; qui adiuit, uult repudiare portionem ſemel agnitam, ut hoc ne portio repudiata eo inuito ſibi accreſcat, utrum poſſit? uidetur, quod non, quia ſemel hæres, non poteſt deſinere eſſe hæres l. ſicut maior. Cod. de repudiand. hæred. Item qui adit unam partem, cogitur adire alteram, quia eo inuito ſibi accreſcit l. teſtamento. Co. de impub. & al. ſubſti.

In contrarium eſt ueritas, quia uigore partis uacantis, poſtea poteſt, ſi uult, repudiare partem etiam aditam. Caſus eſt in l. cum hæreditate. ff. de acquir. hæred. & ita limitatur d. l. ſicut maior. Non ob. d. leg. teſtamento quia loquitur, quando cohæredes erant inuicem ſubſtituti, nam tunc ex quo ius ſubſtitutionis concurrit cum iure accreſcendi, inducit præciſam neceſſitatem, ut declarat Iaſ. in dict. leg. teſtamento.

Si inſtrumentum continet pactum de capiendo, & conſtitutum præcarii, an poſſit fieri executio contra principalem debitorem, uel contra tertium poſſe. non citato, & inſtrumẽto non liquidato, uidetur, quod non, quia inſtrumentum non liquidum nõ meretur executionem, ſecundum Bar. in l. creditores. column. 4. C. de pigno. in leg. pro inde. §. nõ tamdum. ad leg. aquil. Bal. in l. 2. C. de excepti. in iud. colum. fin. item non fit executio contra tertium poſſeſſ. non citatum, ſecundum eundem Bar. in d. leg. creditores, colum. 6.

In contrarium eſt ueritas, & prædicta procedunt, ubi non eſſet conſtitutum præcarii, ſed dictum conſtitutum operatur, quod creditor poſſit capere propria authoritate negocio non liquidato, & etiam contra tertium poſſeſ. non citatum. Ita ſingulariter tenet Franc. de Are. in conſi. 21. column. penult. & fin. & Socin. in conſil. 82. colum. 5. uolum. 3. & Matthe.

the de Affl'cti.in conſti.pacis cultum.colum.7.

Quidam attulit malum nuncium alicui mercatori, puta de bello uenturo, uel peſte, uel hoſtium incurſu, vel ſimi. falſo, & doloſe, propter quod ille mercator credens ei fuit coactus uendere merces ſuas uiliori pretio, vel de loco ad locum tranſportare, & ſic fuit paſſus magnum damnum, ſeu intereſſe. Dubitatur, an eis teneatur, qui malum nuncium attulit, vel pone caſum, quidam attulit nuncium alicui abſenti, quod eius pater, filius, vel frater erat mortuus, propter quod ille fecit multas expenſas funerales, utrum teneatur eas reficere, videtur quod non, quia imputandum eſt ei, qui nimis cito credidit illud mendacium, nam non debet quis eſſe nimis credulus, ut habetur in l.1. de eo per quem factum erit, & l. cum plures §. ſeruum meum, ff. loca. leg. miles §. pen. ff. de adul. & in c. ſi quid. 86. diſtin.

In contrarium eſt ueritas, ſcilicet quod teneatur ad omnia damna, & intereſſe. Ita tenet Ange. in dic. l. 1. de eo per quem, quem ſequitur ibi Iaſ. per ea quæ habentur in l. 2. ff. quando act. de pe. eſt an. Nõ ob contraria, quia dolus illius præponderat culpæ credentis. l. Item ſi obſtetrix. §. 1. ff. ad leg. Aquil.

Inquiſitus de delicto renunciauit omnibus iuribus ſuis, & remiſit ſe gratiæ curiæ, uel alius in caſu forte ciuili renunciauit iuribus ſuis, & remiſit ſe gratiæ, declarationi vel miſericordiæ alicuius, ſub ſpe gratiam conſequendi, & poſt modũ nullam gratiam obtinuit. Quæritur, an debeat reſtitui ad priſtinum ſtatum, nõ obſtante renunciatione, ut poſſit uti iurib. ſuis. Et uidetur, quod non, quia ad ius ſemel renunciatum non datur regreſſus. l. ſi quis in conſcribendo, C. de pact.

In cõtrarium eſt ueritas, ſc. licet quod reſtituitur, ac ſi non renunciaſſet. ita tenet Soc. conſi. 96. col. 7. uer. 7. in 1. uolu. & Ang. in l. fi. ff. de præto. ſtipu. & in l. ſi. cui, ff. de ſeruitu.

Quidam donauit omnia bona ſua vbicunque exiſtentia, an uideatur donaſſe nomina debitorum, videtur, quod ſic, quia appellatione bonorum ea ueniunt. l. nam quod. §. final. cum l. ſequenti, & lege, ſi legatus. §. ſi quis bona. ff. ad Trebel.

In cõtrarium eſt ueritas, ſcilicet, quod non ueniunt nomina debitorum, propter illud uerbum, exiſtentia, & uerum eſt, quia quando iſte terminus, bona, ſimpliciter profertur, comprehendit nomina debitorum, ſecus, quando iungitur cum uerbo, exiſtentia, uel ſimili. Caſus eſt in l. Gaius, de leg. 2. per quem ita dixit Soci. in conſ. 101. colum. 2. in 1. uol. & *Bart.* in l. 1. ff. de ſta. ho.

Quidam confeſſus fuit extra iudiciũ ſe commiſiſſe delictum, & talis confeſſio emanauit in præſentia magnæ multitudinis hominum ultra numerum decem. Dubitatur, an ex tali confeſſione, poſſit damnari, & uidetur ſine dubio, quod nõ, quia confeſſio extraiudicialis non eſt ſufficiens ad condemnandum, ſed ſolum facit indicium ad torturam, ut eſt gl. & Bar. in l. capite 5. ff. de adul. *Bar.* in l. quoniam ff. de his qui not. infa.

In contrarium eſt ueritas, quia ex quo eſt emanata coram multitudine hominum, facit plenam probationem, & eſt ſufficiens ad condemnandum, quia tranſit in vim notorii, per ea quæ tradit Bal. in auth. quod locum, in decima qõ. C. de colla. ubi dicit decem teſtes facere notorium, & Felyn. in c. at ſi clerici, colum. 6. uer ſi. fallit tertio, de iudi. ubi allegat ita tenere Anto. de But. in c. veſtra, de cohaœles & mul. & idem dicit Felyn. ibidem, quando confeſſio fieret coram ſindico repræſentante populum, & idem Felin. in c. olim. col. 4. de reſcrip.

Quidam coniunctus puellæ, ſiue mater, vel etiam extraneus dotauit ipſam, quæ habebat patrem, qui forte erat abſens, nec fuit ſtipulatus vel pactus, vel aliter proteſtatus dotem ſibi reſtitui. Quæritur, an talem dotem poſſit aliquo modo repetere. Et uidetur, quod non, quia cum non fuit aliter ſtipulatus, uel pactus, cenſetur donaſſe, ut eſt text. in l. 1. §. accedit. C. de rei vxo. actio. & præſertim in coniuncto, qui, niſi proteſtetur, videtur donare, ſicut dicimus in alimentis, vt per

Bar.

Bartol.& Docto.in lege, Neſennius, de neg.geſt.

In contrarium eſt veritas. Nec ob.contraria, quia habent locum, quando onus dotandi ſpectat ad ipſam puellam, vel alimentandi, ſecus quando patrem habet, quia ex quo ad eum pertinet tale onus, poteſt dotans a patre repetere dotem actione nego.geſto ita tenet Bald. Nouel. in tracta. do. in tertio priuilegio ſextæ partis, & eſt pulchra limitatio ad dictum §.accedit, & idem dicimus in alimentis, per tex. in l.ſi quis a liberis.ff.de lib. agn. §.ſi mater, & ſentit Bar. in d.l. Neſcennius.

Actor egit rei uend. ad aliquam rem, quam reus alienauit, uel permutauit, pendente iudicio. Modo actor petit a iudice, quod debeat aliam rem de bonis rei ſubrogare, in locum rei alienatæ, & ſuper illa facere executionem, an poſſit, & uidetur, quod non, quia actor habebat dominiũ directum ad illam rem alienatam, & non ad aliam, ratione cuius dominii habebat rei vendicationem.

In contrarium eſt ueritas, ſcilicet, q̃ ratione rei alienatæ, quæ haberi poteſt, alia ſubrogatur, in qua fit executio. idem in re permutata, quia illa cenſetur ſubrogata. ita tenet Abb. in c.eccleſia.col.1. ut lit.penden.& Matthæ. in conſtitutione eorum fraudibus. col.4.

Debitor contraxit quoddam debitum liquidum cum creditore, de quo non fecit ſibi inſtrumentum, neque cautelam. Quæritur poſtea per creditorem, ut faciat ſibi inſtrumentum de debito. Quæritur an teneatur, videtur ſine dubio, quod ſic, per ea, quæ not. Bar. & Docto. in §.eleganter.l.ſi finita. ff. de damn. infect. ubi communiter docto. tenent, quod compellitur debitor ad faciendum inſtrumentum de debito creditori.

In contrarium eſt ueritas in Regno, per ritum magnæ curię, item quod ſiquis debitores, per quem eſt diſpoſitum, quod debitor, vigore inſtrumenti poteſt incarcerari, & ſic habet executionem paratam in perſonam, unde uigore talis ſtatuti poteſt debitor denegare inſtrumentum publicum, quando ab initio iſtud non conuenit, & hoc procedit etiam, ubi eſſet periculum de morte teſtium, vel alia iuſta cauſa petendi dictum inſtrumentum. ita dixit Ang. in l.in omnibus, de induſt. quem ſequitur Alexand. in dicto §.eleganter. columna 7. ubi dicit eſſe mirabile.

In cauſa criminali eſt probatum crimen per vnum teſtem de uiſo, & per confeſſionem extraiudicialé. Quæritur, an ex tali probatione poſſit reus damnari, videtur, quod ſic, quia iſtæ ſunt duæ ſemiplenæ probationes, quæ iunguntur ad faciendam unam plenam, ſecundum Bart. in l. admonendi colum. antep ult. aduerte, & Ale. conſ.11.uol.4.& deciſ.11 conſ. Neapol.

In contrarium eſt veritas, quod duæ ſemiplenæ probationes diuerſi generis non iunguntur in criminalibus. & glo. in c.ueniens, el 1. de teſti. & ibi Abb & Iaſ. in d.lege, admonendi. columna 115. 116. & 120.

Teſtator reliquit unam rem particularem, & appoſuit clauſulam, quod teſtamentum ualeat omni meliori modo, prout communiter apponi ſolet. Quæritur, an ualeat tale teſtamentum, uidetur, q̃ non, quia debuit relinquere titulo inſtitutionis, alias filius cenſetur præteritus. §.hoc quoque capitulum, in authen. ut cum de ap.cog.no. Bar. & docto. in auth. nouiſſima, C. de inoff. teſta.

In contrarium eſt veritas, ſcilicet q̃ dicta clauſula operatur, ut relictum cenſeatur factum iure inſtitutionis, ut teſtamentum ualeat, ſecundum Bald. in l. quotiens. ff. de hæred. inſti. & Alex. in conſil. 113. uolum. 3. & Paul. de Caſtr. in conſilio 145.

Filius hæres patris inuenit unam rem in hæreditate, quam pater poſſidebat ſine titulo, eandem filius poſſedit per decẽ annos. Nunc allegat ſe præſcripſiſſe titulo pro hærede, & dicit ſe poſſediſſe, non ut filium, ſed ut agnatum. An præſcripſerit. Et videtur, quod non, quia ſuus hæres non præſcribit titulo pro hærede. lege 2. §.filium. ff. pro hæred. l. nihil. C. eodem tit.

In cõtrarium eſt ueritas, ſcilicet quod

prodeſt

prodeſt ſibi præſcriptio, & contrarium loquitur, quando dicit ſe poſſediſſe, vt filium, & ſuum hæredem, ſecus, ſi vt agnatum, iſtud fuit ſingulare dictum *Bal*do in rub. extra de præſcrip. col. 4. quod multum exclamat Alex. in l. in ſuis, col. 2. de lib. & poſthu. & in l. 1. colum. 2. C. qui admit. & modern. in tracta. præſcriptio. in Reper. leg. celſus, numero 49. de uſuc.

Quidam emit rem pupilli, uel minoris ſine decreto, poſſedit per aliquos annos, & fructus percepit, ſi poſtea res ab eo vendicatur, ex quo alienatio non valuit, an teneatur etiam fructus reſtituere, uidetur, quod ſic, quia emens contra iuris diſpoſitione præſumitur in mala fide, vnde non facit fructus ſuos, lege, quemadmodum, de agricul. & cenſibus libro undecimo, & lege, vbi lex digeſtis, de viucap. & ibi per Doctores.

In contrarium eſt ueritas, ſcilicet quod ſi iſte fuerit in bona fide, ut quia ſaltem errauit in iure, credendo licere fieri talem alienationem, facit fructus ſuos. gloſſ. eſt ſingula. in lege, ſecunda. Cod. e. ſi quis igno. rem minor. not. Alexan. in lege, prima. §. ſi uir uxori, colum. penultim. ff. de acquir. poſſeſſ. Aliud forte eſſet dicendum in emptore rei eccleſiæ, quia ex quo non acquiſiuit poſſeſſionem, lege, iubemus. in fin. Cod. de Sacroſan. Eccleſiis, nota. *Barto.* in d. §. ſi uir uxori, minime deberet facere fructus ſuos. de quo vide per Iaſo. & Moder. in d. §. ſi uir.

Quidam paſſus iniuriam acceſſit ad iudicem cauſa accuſandi offendentem, & demum non accuſauit, ſed ſtetit pro tunc. Queritur, an poſſit ulterius eum accuſare de illo crimine, uidetur, quod ſic, quia non uidetur deſtitiſſe, ex quo accuſationem non propoſuit.

In cōtrarium eſt veritas, ſcilicet quod non poteſt ulterius accuſare. ita tenet Bar. in l. nuides. §. ſocer ff de adul. & Abb. in cap. licet. pen. no. de accuſa. & ibi Fely. & A. a.

Dicit ſtatu, quod mulier non poſſit contrahere ſine conſenſu propinquorum, quod de proximioribus intelligitur, ſecundum *Bald.* in lege, fina. Cod. de verbo. ſignific. pone, quod proximiores nolint conſentire ſine iuſta cauſa, an ſine eis mulier contrahere poſſit, videtur, quod non, quia tale ſtatu, ſubſtulit adminiſtrationem mulieri, & ſolennitas requiſita, ſi omittitur, vitietur con tractus, le. cum hi, §. ſi prætor, ff. de tranſact.

In contrarium eſt veritas, nam ſi proximiores nolunt conſentire, debet iudex alios ſubrogare loco ipſorum, ut no. *Bal*do in lege, uiduæ. Cod. de nup. Alexand. plene, in lege, ſi cum dotem. §. eo autem tempore. ff. ſoluto matrimo. & ibi etiam *Bar.*

Item poteſt ipſe iudex præſtare ſuam authoritatem, ſeu decretum, in contractu, in locum non conſentientium, & ualebit contractus, ut not. Bald. in rubrica. C. de contrahen. empt in penu. q. & in lege prima, & l. in copulandis. C. de nup. & in capitu. 1. in princi. de conſuetud. recti feud. Si tamen conſanguinei uiderunt contractum eſſe mulieri damnoſum. & ob hoc nollent conſentire, poſſunt tunc appellare a conſenſu, & decreto iudicis.

Ita pulchre dicit idem Bald. in leg. 1. colum. fin. Co. qui admitti. & Alexandr. in addit. ad *Bald.* in d. l. 1. Co. de nuptiis. Eodem modo, quando conſanguinei eſſent in partibus remotis, poteſt iudex in locum abſentium conſentire, & ualet cō tractus, ita dicit idem Bald. in leg. tranſactione, in fin. C. de tranſa. An autem con ſanguinei poſſunt præſtare huiuſmodi conſenſu per procurato. dic, quod non, ſecundum Bald. in d. le. 1. Cod. qui admit. colu. fi.

Quidam emit ſcienter rem prohibitam alienari, puta rem dotalem uel feudom, & ſtipulatus fuit de euictione expreſſe. Quæritur, an euicta re teneatur vēditor ſaltem ad reſtitutionem precii, uidetur, quod ſic, nam licet emens ſcienter non habeat recurſum de euictione, tamen ſecus eſt, quando fuit expreſſe ſtipulatus, ut in le. ſi fundum. C. de euict.

In

In cõtrarium eſt veritas, ſcilicet quod uenditor ad præcium non teneatur, & quod dici ut in d.le. ſi fundum. habet locum, quando uenditur res aliena, quæ non prohibetur alienari, l.rem alienam, ff.de contrah.emp. ſecus in re aliena prohibita. Ita no. dicit Inno. in c.cum cõtingat.colum.18.de iureiur. & And.de Iſer. in c.1.in prin. de inueſt.de re alie.fact.& gloſſ.in capit. imperialem, in princip.in uerſicu.bona fide.de prohi.feud. alie.per Fred.

Stante ſtatuto, quod extantibus maſculis fœminæ non ſuccedant, dubitatur quanta erit legitima filiorum, ſi forte eſſent tres maſculi, & tres fœminę, nam ſi fœminę computantur in numero, erit ſemis, ſi uero non, erit triens. iuxta authen. nouiſſima.C.de inoffi.teſtamento. Et uidetur dicendum, quod fœminæ nõ computantur in numero, quia per ſtatu.uidẽtur excluſæ, unde deſinunt eſſe ſuæ patri ſecundum Barto.in le.1.§.ſciendum.ff.de ſuis, & legi legitima ergo filiorum erit triens.uide Capi.in deciſ.conſi.Neapoli.158.& Matthe.in conſti.in aliquibus, in 500.in 13.q.

In contrarium eſt veritas, quia cum tale ſtatu.eſt inductum fauore filiorum, nõ debet in eorum odium interprætari.leg. quod fauore.de legi.C.unde fœminæ cõputantur, & ſic legitima filiorum erit ſemis. Ita tenet Pau.de Caſt. in conſ.52.uolum.1.& circa hoc uide Ang.in §.fi.in fi. inſtit.de inoff.teſta.in ſimili q.& Franc. Cur.conſi.5.

Filius uiuo patre liberauit eius debitorem, deinde mortuo patre, ſibi ſucceſſit ut hæres. Quæritur, an teneatur habere ratam dictam donationem, quæ patri preiudicare non potuit, uidetur, quod ſic, quia ius ſuperueniens filio debet ualidare actum præcedentem, per ea quæ notat Bar.in l.cum uir.de uſuc.

In contrarium eſt ueritas, quod ſicut talis liberatio non præiudicat patri. ita etiam neque filio hæredi, ita tenet Iaſ.per plura in l.ſi filius C.de pact. ubi plures allegat.

Teſtator poſſidebat rẽ alienam iuſto titulo, & bona fide, & ſic erat in actu uſucapiendi, & mortuus eſt, hæres adimpleuit uſucapionem, quęritur, an poſſit ad illam rem agere petitione hæreditatis, iuxta l.non tantum.ff de pet.hæred. Et uidetur, quod ſic, nã per eam defunctus habebat publicianam.

In contrarium eſt veritas, quia talis res non uenit petitione hærere, ex quo nunquam fuit in dominio defuncti, ſed ſolum hæredis, unde hæres debet agere rei uendi.non autem peti. hære. alias ſuccumbit.tex.eſt & ibi Barto.Bal & Doct. in d.le.& non tantum.§.quod ſi.pro emptor.ff.

Teſtator legauit fundum Titio in graui infirmitate exiſtenti, & ſubſtituit ſibi per hæc uerba, ſi Titius morietur, legatũ ueniat ad Mæuium. Titius conualuit et illa infirmitate, deinde ex alia infirmitate mortuus eſt. Quæritur, an Męuius ſuccedat, in legato, uidetur, quod ſic, quia indefinite locutus eſt, ſi morietur, non coarſtringendo ſe ad illam infirmitatem.

In contrarium eſt ueritas, quia ex quo tempore legati erat infirmus, cenſetur teſtator cogitaſſe de illa infirmitate, & non de alia, tex.& eſt glo.in l.alumnę.ff. de ali.leg.

Quidam contraxit cum minore & dubitans ne minor per reſti.in integ.contractum reſcindat, uult agere contra ipſum, ut contractum approbet, uel reprobet, ne diu maneat in ſuſpenſo, an poſſit, uidetur, quod non, quia nemo inuitus compellitur agere, nec iure ſuo priuari, nec illi renunciare, nam ſi habet quadriennium, ut l.fin.C.de tempor.in integ reſtit.non debet ante tempus moleſtari.

In contrarium eſt ueritas, quo caſu ſi approbat, perdit beneficium reſti.in integr.ita terminis tenet Bar.in l.Iulianus.§. ſi quis,el 1.ff.de actio.empt.

Iudex protulit ſententiam, & in ea ſe fundauit ſuper quadam ſcriptura nominata in actis, ſed non producta, ad quam ſe retulit, & ſecundum eam pronunciauit dubitatur, an talis ſententia ualeat, uidetur, quod non, quia iudex debet iudicare ſecundum allegata, & probata.leg.illicitas §.ueritas.ff.de officio præſe. & ſcriptura ad hoc ut probet, debet in actis

produci

produci re, & uerbo, ſecundum Bald. in l. quotiens. §. fi. ff. de proba. alias iudici nō creditor, niſi liqueat ex actis. ca. quoniam contra de proba.

In contrarium eſt ueritas, quod immo talis ſententia ualeat, quia iudex poteſt moueri ex ſcriptura non producta, ita tenet Alex. in l. ait prætor. § 1. ff. de re iudi. colum. 3. & Fel. in cap. cum uenerabilis. colum. 11. de excep. ubi plus dicit, quod iudex poteſt moueri ad ſententiam, ex confeſſione facta per partem, uiua uoce, licet non appareat ex actis.

Ita tenet Bald. in l. . columm. fin. C. de manu. uind. Non obſt. cōtraria, quia probationes non ſunt de ſubſtantia ſententiæ, & ualet ſine probationibus. ita per Alex. in d. §. primo, per l. poſthumus. §. ſi quis ex his. ff. de inoffi. teſt. & l. cum putarem, ff. fam. er. & tenet Fely. ubi ſupra, & Bal. in l. cum & minore. colum. 2. in fi. C. ſi aduer. rem iudi. & Ale. in l. prolatam. C. de ſenten.

Fuit accuſatus uel inquiſitus quidam, quod blaſfemauerit Deum, & fuerunt contra eum examinati nonnulli teſtes, accuſatus uolebat eos repulſare pro ſui defenſione, dubitatur, an poſſit, uidetur, quod ſic, per tex. in c. præſentium, de teſti. & in cap. præſentium. eodem. tit. in 6. ubi generaliter permittitur repulſa teſtium. Item hoc fit ad defenſionem, quę nemini eſt deneganda, ut habetur in cle. paſtoralis, de re iudi.

In contrarium eſt ueritas, quia blaſfemanti non conceditur repulſa, & in ſui odium omnis defenſio tollitur. ita tenet Par. in tract. ſind. uerſ. condemnatio. col. 4. in fi. ſicut dicimus in crimine læſę maie. ut no. Bar. in l. in quæſtionibus. ff. ad l. Iul. maie.

Aliquis ſtetit ad ſeruitia alicuius, in eius domo morando, & ibidem alimenta capiendo, nec fuit facta aliqua promiſſio de ſalario. Quæritur, an poſſit petere aliquid pro ſeruitijs, uidetur, quod ſic quia nullus labor debet eſſe irrenumeratus. l. pen. §. illo. C. de neceſſ. ſer. & in l. fin. ff. de actio. & obl. facit glo. in l. exceptio. C. loca tenet Bal. in l. præcib. col. 4. de imp. & alijs ſubſt.

In cōtrarium eſt ueritas, ſcilicet quod nullum ſalarium petere poteſt, ſi nō conuenit de eo, nam ſeruitia præſtita compēſantur cum alimētis ita in terminis tenet Pau. de Caſt. conſi. 146. colum. 2. Bald. in conſ. 256. in fi. uol. 3. Cecius, in conſ. 132. in fi.

Mutuaui Titio centum, ex quib. emit quoſdam pannos, uel merces, uel fundū, dubitatur an illæ res emptæ ex mea pecunia ſint mihi tacite hypothecatæ, ut alijs creditorib. præferat, uidetur, quod ſic, per glo. in auth. quo iure. C. qui pot. in pi. ha. quam ſequitur Ale. in l. ſi cum dotem. §. fi. col. fi. ſol. mat. & Iaſ. in l. creditor, ſi certa peta.

In contrarium eſt ueritas, quod non ſint hipothecatæ text. eſt & ibi Bald. in l. quamuis, la tertia. C. de pigno. Non obſt. contraria, quia loquūtur, quando expreſſe datum eſſet mutuum ad hoc pro illis rebus emendis, quia tunc ſunt tacite hipothecatæ, ſecus quando datur ſimpliciter, ſicut dicitur, quando mutuatur expreſſe pro refectione domus, uel nauis, quia tunc eſt tacite hipothecata, ut d. l. creditor, & l. prima, in quibus cauſis pign. tacite contra. & mutuans iure præfertur creditoribus, etiam anterioribus. l. interdum. & ibi gloſſ. ff. qui pot. in pign. ha. ſecus ſi quis mutuat pro faciendo domum de nouo, quia non habet hipothecam, ut eſt glo. in d. l. interdum. Iaſ. in d. lege, creditor. & Barto. in leg. quod quis, de priui. credit.

Habens immunitatem a collectis uel priuilegium exemptionis, ſi ſcribitur in libro ſoluentium collectas, & ſcit, & non contradicit, an, quando impetitur, ut ſoluat, poſſit allegare ſuū priuilegium exemptionis, uidetur, quod ſic, quia priuilegiū non perditur minore tēpore decem ann. ſaltem per ea quæ not. Bar. in l. fi. in fin. ff. de conſt. prin.

In contrarium eſt ueritas, quia eo ipſo, quod ſcit, debet infra decem dies appellare, alias priuilegium ſibi non prodeſt, & tenetur ſoluere. ita ſingulariter dixit Ang. in l. 1. §. ſi quis tutor. ff. quando appell. ſit, & illum text. & dictum ſequitur Ale. conſi. 101. col. 6. uol. 1.

Teſtis cum iuramento poſuit ſe ſcire, quod Titius mutuauit Sempronio centum:

tum:

ſuum, non depoſuit aliquid in cauſa ſcien tiæ, quia non fuit interrogatus. deinde re petitus dixit, ſe non uidiſſe fieri dictum mutuum, nec præſentem fuiſſe in eo, uerum ita credit pro certo, & uehementer opinatur, ex quo ita fertur per ciuitatem, uel ita audiuit a perſonis fide dignis. Dubitatur, an iſte teſtis ſit periurus. Et uidetur, quod ſic, nam teſtis debet deponere de eo, quod ſenſu percipit, uidelicet per alterum ex quinque ſenſibus. leg. qui teſtamento. §. ſi. ff. de teſtamen. & ibi *Bart.* & in l. prima, colum. 3. ff. ſi cert. petat. & Alexan. in conſil. 132. colum. pen. uolum. quinto, unde quia depoſuit ſe ſcire mutuum, quod non uidit, & talis actus non poteſt percipi, niſi ſenſu uiſus, ſine dubio eſt dicendum, quod ſit periurus, & puniri poſſit.

In contrarium eſt ueritas, quod non ſit periurus, nam licitum eſt teſti etiam aſſertiue deponere cum iuramento illud quod non uidit, ſed uehementer opinatur, uel audiuit dici ab alijs. ita tenet Archi. & ibi Gemin. in cap. beati. 2. quæſt. 7. per tex. in cap. Iulianus. 16. quæſt. 3. Iaſ. in le. certum. colum. fin. ſi cert. pet. nam ſcire, non ſolum dicitur quis, quod uidit, ſed etiam quod uehemente opinatur. ita Bal. in leg. ſi quis extraneus. §. ſciendum in fi. de acqui. hæred. & glo. in l. Pantonius. §. rei perduellionis. ff. eodem. titu. Sed contrarium in hoc ſentit Barto. in l. qui bona. §. ſi alieno. ff. de damn. infect. colum. fin. ubi dicit, quod in teſte uerbum, ſcire, accipitur, pro ueritate, non autem pro uehementi opinione, & ita tenet *Alex.* in le. prima, colum. 7. ff. ſi cert. pet. Vnde puto concordari poſſe, quod in criminalibus ſi ageretur contra teſtem de falſo, pro ut in caſu propoſito, procedat opin. Archid. quia uerba impropriantur, ut ſaluetur dictum teſtis, ne in falſum incidat, per ea quæ not. Roma. in conſi. 301. colum. prima, & Felyn. in cap. cum tu. de teſti. Sed in ciui. ad ſciendum, an teſtis probet, uel non, teneo opinio. Bar. & Alex. quod eius dictum per uerbum, ſcire, pro ueritate accipiatur.

Teſtis examinatus in aliqua cauſa, depoſuit falſa, iudex ſine accuſatore inquiſiuit contra eum, & conuincit ipſum de falſo, quæritur, an puniatur pœna ordinaria legis corneliæ, uidetur, quod ſic. per leg. eos. ff. de falſ. & per l. qui falſa. ff de teſti. ubi teſtis falſum deponẽs, punitur l. Cor. de falſis.

In cõtrarium eſt ueritas, ſcilicet quod talis teſtis puniatur ſolum pœna extraordinaria, ad arbitrium iudicis, & contrarium procedit, quando procedit per accuſationem. ita ſingulariter dicit Ang. in §. & licet, in auth. de teſti. per glo. in d. leg. qui falſa & gloſſ. in l nullum. Cod. de teſti. ubi hoc clare probatur, quod no. pro limitatione conſtit. reg. eos qui ſcienter, per quam punitur ad mutilationem manus, & ſic hæc uidetur pœna ordinaria, nam illud procederet, quando accuſatur, ſecus ſi inquiritur ex officio, & ita dicit ſe obtinuiſſe in facto, circa interpretationẽ ſtatuti, Bertachi, in ſuo repertorio in uer. falſitas, in uer. 37.

Clericus conuenit laicum in iudicio ſeculari, fuit lata ſententia contra clericũ, quia conuentus fuit abſolutus, & iudex laicus condemnauit clericum in expẽſis, an talis condemnatio ualeat, & uidetur, quod non, quia clericus non poteſt iudicem laicum condemnari. c. ſi diligenti, de foro compe. immo iudex laicus, qui condemnat, debet excommunicari. c. nullus, & ibi per Fel. eo. ti.

In contrarium eſt ueritas, quia iſta cõdẽnatio uenit acceſſorie ad cauſam principalem, unde ſicut permittitur abſoluere laicum in cauſa principali, ita etiam condemnare clericum in conſequentiam ad expenſas. ita tenet Innoc. in cap. at ſi clerici, & ibi Fely. colum. ſexta, in fin. de iudi.

Cuſtos animalium dat damnum in pratis alienis, immittendo animalia in eos, uel per negligentiam patiendo animalia ingredi. Quæritur, an teneatur dominus animalium, uidetur, quod non, quia ipſe hoc non mandauit, nec conſenſit, nec tenetur dominus regulariter ex delicto famuli. l. 1. §. familiæ, & ibi Barto. ff. de publi.

In cõtrarium eſt ueritas. ſcilicet, quod dominus teneatur ad emendam damni, propter eius malam electionem, quia ſibi imputatur, cur talem cuſtodem elegit,

ita tenet Ang. de Are. inſtit. ſi quad. pauper. fec. di. col. 2. per le. ſi ſeruus. §. ſi fornacarius. ff. ad l. aqui. facit gl. fi. in l. iubemus. C. de ero. mili. an. la 2. libro 11. & de contentis in hoc ſingulari uide Bar. in l. nequid ff. de incen. rui. nau. & glo. in leg. vtrique. §. culpa, de rei vend. & Bart. in lege, debet. ff. nau. caup. & ſtab. Nec obſtat contrarium, quia quando famulus delinquit in officio, ad quod præponitur, tenetur dominus, ut dicit Barto. in d. §. familiæ.

Iudex fecit præceptum litiganti in iudicio, quod debeat reſpondere poſitionibus aduerſarii, & quod dicat uerum, alias ſi falſum dicet, puniet ipſum in centum aureos, uel habebit poſitiones pro confeſſatis. Quæritur, an ſi contingat falſum reſpõdere, poſſit iudex pœnam comminatam exigere, videtur, quod non, per ea quæ habentur in titu. C. commina. epiſto.

In contrarium eſt ueritas, ſ. quod poteſt pęna exigi, & hoc tenet Bart. in terminis in lege, ius alimentorum. §. ſed ſi non conſtat ff. vbi pup. edu. debeat. quod no. ad faciendum puniri cauilloſum calumniatorem.

Quidam litigator habebat inſtrumentum faciens pro uictoria ſuæ cauſæ, noluit illum præſentare in prin. litis, ſed diſtulit vſque ad fi. & poſtea ipſum præſentauit, dicit aduerſarius, ſi tu præſentaſſes inſtrumentum ab initio, ego non litigaſſem, nec feciſſem tot expenſas, quib. me fatigaſti, unde peto, quod non audiaris, niſi refectis expenſis. Quæritur quid iuris. Et uidetur, quod non teneatur; nam de iure permittitur ſibi uſque ad concluſionem producere inſtrumentum. c. cum dilectus, de fi. inſtrum. unde quia fecit lege permittente, non meretur pœnam. le. Graccus. C de adult.

In contrarium eſt veritas, ſ. quod teneatur ad expenſas, ſi potuit ab initio cauſæ præſentare, & doloſe diſtulit. ita dicit Fel. in cap exceptionem, col. penul. de except. referendo Bald. per illum tex. ibi ubi plus dicit, quod iſte aduerſarius ſuccumbens, non tenetur ad expenſas, niſi a tempore pręſentati inſtrumenti. idem habet locum in eo, qui opponit aliquam exceptionem peremptoriam in fine cauſæ, quam poterat opponere ab initio, quia non auditur, niſi refectis expenſis, ſecundum Fel. in d. cap. & Bal. in l. cogi. colum. pen. C. de petit. hæred. & ſic not. caſum in quo uictor ad expenſas condemnatur.

Promiſſio facta pacto nudo, ſi ex non obſeruantia ipſius paratur aliquod damnum ei, cui facta eſt, an producat actionem, uidetur quod non, quia ex pacto nudo non oritur actio lege, iuriſgentium, §. nuda, & §. quinimmo, & §. igitur, ff. de pactis.

In contrarium eſt ueritas in caſu propoſito, ſ. quando is, cui factum eſt pactũ pateretur damnum. ita tenet Bart. per illum tex. in lege, eleganter, ff. de dolo. §. ſeruus, & Alex. in lege, ſi conuenerit, col. 2. ff. de iuris. omn. iud. & ibi Soc. column. 5. declarant, de quo intereſſe intelligatur, & Decius, in cap 1. colum. 3. in fi. de iudiciis.

Delegatus procedit in cauſa poſt datã reſcripti interrogatorii antequam reſcriptum ſibi præſentetur, deinde pendente proceſſu præſentatur ſibi reſcriptum. Quæro, utrum proceſſus antea factus, ualeat. Et uidetur, quod ſic, quia per rerum naturam erat certum poſt datam reſcripti, & ſi aliquid dubium haberet proceſſus, eſt ſublatum per productionem reſcripti poſtea factam, quæ uidetur omnia ratificare.

In contrarium eſt ueritas, quia iuriſdictio non acquiritur delegato, niſi a die præſentationis reſcripti, unde proceſſus antea factus cenſetur factus a priuato, & non ualet. ita tenet Bal. in l. eum qui, ff. de iur. om. iud. & Hoſt. in cap. ex quæſtione, de reſtit. ſpol. & Phi. Decius in cap. ſuper, el ſecundo, in ultimo not. de appellat. & Fel. in capitulo ſi citatus, colum. 8. de reſcriptis.

Maritus obligauit ſe cum iuramento, & pœna, curare, & facere, ita quod non excuſetur feciſſe ſuum poſſe, quod eius uxor habeat renunciare bonis paternis, & maternis, tandem, fecit omnem ſuum conatum, ſed uxor non vult renunciare, an teneatur ad pœnam. Videtur, quod ſic ex eo, quod promiſit ſe curaturum, & fa-

ctarum, maxime ſtante iuramento, quod importat illam clauſulam, de qua in l. ſtipulatio iſta, & ibi per Bart. Alex. & Doct. de uer. obl.

In contrarium eſt ueritas, ſ. quod ſi probat feciſſe omnem ſuum conatum, nõ tenetur ad pœnam, nec eſt periurus. & ita fuit deciſum, in deci. 293. conſi. Neap. difficultas enim a pœna, & a periurio excuſat, ut ibi dicitur. & conſuluit Franc. de Are. in conſi. 142. facit gl. in l. qui autem. de conſt. pe. ubi promittẽs ſe curaturum, promittit factum ſuum, non alienum.

51 Debitor obligauit creditori generaliter omnia bona ſua, & deinde poſt certũ tempus emit a Titio unum fundum, habita ſibi fide de precio, creditor agit hypothecaria tãquam ſibi hypothecato vigore generalis hypothecæ, concurrit uẽditor, & dicit ſe habere tacitam hipoth. ſuper eodem fundo, ex quo precium non fuit ſibi ſolutum. Dubitatur, quis erit potior, uidetur, quod uenditor præferatur, nam donec pretium ſibi ſoluatur, uidetur habere quaſi pignus in re uendita. & poteſt eam retinere l. Iulia. § offerri. ff. de act. emp. unde ipſe primo debet ſatisfieri. Ita Bal. in l pro debito. C. de bo. auth. iu.

In contrarium eſt ueritas, ꝙ creditor vigore anterioris hypothecæ præferatur, nec eſt uerum quod uenditori ſit tacite hypothecatus, immo nullam habet in eo hypothecam, tex. eſt in l. quidam fundum. ff. de in rem uerſo & ita tenet Bald. in l. fin. C. commoda. & in l. in reb. col. 2. C. de iure doti. & Iaſ. in l. creditor, la 1. ff. ſi cer. pet. Bar. & Alex. in l. ſi cum dotem. §. fi. ſol. mat. Hoc tamen fallit, quando uẽditor feciſſet ſibi obligari dictum fundum, quia tunc præfertur creditori anteriori, per tex. in l. licet & ibi Ang. Qui poti. in pig. hab. & tenet Fran de Cur in addi. ad Are. in d. §. fin. & ita per d. l licet, limitatur l. ſi generaliter. C. ꝗ poti. in pig. hab. ubi dicitur, quod creditor habens generalem anteriorem hypoth. præfertur poſteriorem ſpecialem habenti. Non ob §. offerri, quia loquitur ante traditam rem emptori, & ſic non erat translatum dominium Non ob dictum Bald. in d. l. pro debito, quia reprobatur communiter ſecundum Iaſ. in d. l. creditor.

Dicit ritus magnæ curiæ, quod quãdo inſtrumentum eſt liquidum, & uentum, poteſt creditor carcerari facere debitorem, donec ſoluat. Quæritur, an poſſit impedire cadauer debitoris defuncti, ne ſepeliatur uigore dicti inſtrumenti, donec fuerit ſibi ſolutum. per text. in authen. ut defunctæ ſeu fun. eſt. ubi clare dicitur, quod creditor non poteſt pro debito iniuriam aliquam corporib. debitorum defunctorum inferre, facit tex. in l. fi. C ad le. Iul. ad maie.

In contrarium eſt ueritas, quod ubi extat ſtatutum, quod uigore inſtrumenti debitor carceretur, poteſt etiam eius corpus ſequeſtrari, donec ſibi ſoluatur. & contrarium procedit de iure communi. ſecus autem de rigore ſtatuti. Ita tenet Ang. in d. tit. defunct. ſeu fune. in prin. & glo. & Arch. in ca. ſunt quorum. 2. q 6. & Ant. de Bu. in ca. ex parte, el 2. de ſepul. & Car. Ale. in c qua fronte. col. 2. de appell. & Luc. de pen. in l. Circenſium, in fin. de deco. lib. 10.

Quidam uendidit unum territorium confinatum cum expreſſione confinium declarando ſeu demonſtrando, quod erat decem iugerum, deinde apparuit, ꝙ erat quindecim an illa quinque ſint uenditoris, ita ut non cenſeantur uendita, uidetur, quod ſic, quia venditio eſt taxata ad certum numerum iugerũ, unde quicquid eſt ultra numerum, debet eſſe venditoris. l Rutilia Polla. ff. de contra empt.

In contrarium eſt ueritas, quia quicquid eſt intra fines expreſſos, cenſetur uẽditum, & maxime ſi precium correſpondeat ualori totius rei, ut eſt dec. 68. conſi. Neap. Vnde diſtinguendum eſt, an venditor incepit a numero uel menſura, dicendo, uendo tibi decem iugera terræ, exiſtẽtis iuxta tales fines, quæ eſt decem iugerum, & tunc ſecus, ut in caſu noſtro, quia illa falſa demonſtratio non uitiat. Ita in terminis decidit Bal. in rub. C. de contra. emp. col. fin. & Pau. de Caſt. in l. ſi Iulian. §. ſi Titius fundum, ff. de act. emp & in d. deciſ. 68.

Prælatus aliquis, vel eccleſia conceſſit rem in emphiteoſim, finita emphiteoſi res ad prælatum reuertitur, qui vult eam alteri concedere. ſed ille, cui fuit prima con-

conceſſa, petit ſibi eam renouari pro æquali pretio. Quæritur, an teneatur prælatus potius primo, & eius deſcendentib. quam alii extraneo concedere, uidetur, quod non, per tex. in l. ne cui. C. loca. l. dubium. C. de contr. emp.

In contrarium eſt ueritas, quod tenetur, ſ. primo concedere, alias poteſt appellare. Ita tenet Lud. Rom. in conſi. 21. col. pen. & *Bar.* in l. 1. ff. de priui. cred. & l. 1. §. permittitur, ff. de aqua quotid. & teſti. ad quod facit gl. in c. bonę, in uer. in tanta, de poſtu. prælat. quæ dicit, quod ille, cui poteſt habere gratiam, poteſt appellare, ſi ſibi non concedatur.

Agitur contra debitores daciorum, & collectarum, iudex vult procedere de plano, & uia executiua, & ſine citatione. Quæritur, an poſſit. & videtur, quod nō, quia ab executione non eſt in cohādum, l. prima. C. de exec. rei iudic. Item citatio nemini tolli poteſt, cum ſit defenſio, ut in clem. paſtoralis. de re iudic.

In contrarium eſt ueritas, ut expreſſe tenet Bal. in conſi. 434. inci. licet, uol 3.

An inſtrumentum, in quo ſunt deſcripti teſtes inhabiles, & non fide digni, plene probet, uidetur, quod ſic, quia teſtes inſtrumētarii cenſentur approbati a partibus per rogationem, ut in glo in uerſi. ſupplicis. §. ſi uero non huiuſmodi, in auth. de teſti. & no. Bal. in l. parentes. col. 1. C. de teſti. & *Bal.* in l. ad teſtium, col. 2. §. 1. ff. de teſta.

In cōtrarium eſt ueritas in regno per conſtit. inſtrumentorum robur, quæ requirit, quod teſtes ſint probatæ, & bonæ opin. vnde debent eſſe omni exceptione maiores, alias inſtrumentum non probat & poteſt hæc exceptio opponi etiam ad impediendam executionem inſtrumēti, ſecundum formam ritus, pro ut declarat Matt. de affl. in d. conſt. inſtrumentorum robur. col. 9.

FINIS.

EXPLICATIONES,

SEV DECLARATIONES VARIAE, EIVSDEM D. ROBERTI MARANTAE,

Ad diuerſas leges, & paragraphos. Et primo ad l. ſi is qui ducenta. §. verum. ff. de reb. dub.

EXPLICATIO.

PRæmitte, quod ſi ſtipulatio incipit a præcedēti diſpōne alternatiua, & ſequitur conditio pœnalis alternatiua, tunc ſufficit vnū implere, ut pœna euitetur, ſed ſi incipit a diſpōne copulatiua, & ſequitur conditio pœnalis alternatiua, utrumq. implere debet. Idem ſi incipit a præcedenti cōditione alternatiua, quia utrūq. impleri dēt, ut ſup. ea. l. §. cū ita, & ibi gl. 1. Et ſi dicis, ꝙ ad ueritatē alternatiuæ &c. ſed vno impleto eſt factū illud, aut illud, ergo dēt pœna ceſſare dico, retorquendo idē quia condō dictat, ſi illud ad illud factū non fuerit, &c. unde uno impleto, & alio nō, verū eſt illud, aut illud factū non eſſe, & ſic eſt purificata condō pœnalis, ergo pœna ſolui dēt. Secundo præmitte, ꝙ ad ueritatē alternatiuæ ſufficit unā partē eſſe verā, ut tota oratio reddatur uera, ad ueritatē copulatiuæ dēt utrumq. eſſe uerū, in tm̄, ꝙ ſi unū eſt falſum, tota oratio redditur falſa, primum probatur hic in uer. ꝙ q̄uis, vſq; ad uer. ſicut. 2. probatur in d. uer. ſicut. Tertio præmitte, ꝙ alternatiua ęquiparatur particulari, & ppea in ea ſumitur ſignificatio ex aliquo. i. ex aliquo mēbro ipſius alternatiuæ nō ex utroque, ſed copulatiua æquiparatur uniuerſali, ideo ſumitur ex uniuerſo, & ſic ab utroque ut hic in uer. quia cū, & uer. ſicut, uſq. ad uer. aīaduertendum. unde in alternatiua, ſi unū factū non eſt, pœna cōcepta cōmittitur, ſi uerbis negatiuis concepta in coniunctiua, ſi utrumq. factū non eſt, cōmittitur pœna, & ſic recte conſiderando idē eſt in effectu in utraq. quia ſemper ad euitandā pœnam dēt utrūq. impleri. Sed tō capitur diuerſimode, quia in alternatiua ſumitur ex aliquo nō adimpleto, quo caſu nihil adimpletum uī, quia tota orō uerificatur negatiue uno negatiue verificato, ſed in coniunctiua ſumitur ex utroq. non adimpleto, & idem eſt effectus. Quarto præmitte, ꝙ diſpō concipitur negatiue, ſequēte poſtea condōne pœnali alternatiua, neutrū dēt fieri, ut euitetur pœna, ſed ſi precedat diſpō affirmatiua, dēt utrūq. fieri ut euitetur pœna, & in 1. caſu fit condō per hæc uerba, ſi illud aut illud factū non fuerit, in 2. caſu fuit facta condō per uerba, ſi quid eorū factū non fuerit, &c. ut hic, & in effectu idē eſt ſenſus qualitercūque fiat condō, quia 1. neutrū fieri dēt pp verba negatiua, in 2. utrūque pp uerba affirmatiua, unde recte cōſiderando hæc dr̄ia condōnis ſtat potius in uerbis quam in effectu. Pone ergo caſum ut in gl. promiſiſti me nō impedire, & rē a me non petere, & ſi illud aut illud factū non fuerit. i. obſeruatū. promiſiſti pœnā. Itē ꝓmiſiſti mihi ſcribere librū, & foſſā fodere, & ſic affirmatiue, & ſi qd eorū factū non fuerit, promiſiſti pœnā, q̄ritur qūo differāt iſta duo. Rn̄det ad 1. ꝙ q̄uis altero facto, ut quia me tm̄ non impedis, uerificatū ſit, te illud aut illud feciſſe, ut per hoc uideatur dicendū te euadere pœnā, quia ad ueritatē alternatiuę, nō id, reo tn̄ verū non erit, te hoc aut illud non feciſſe, quia ad ueritatē alternatiuæ &c. ſed pœna tūc irrogabatur, qn̄ illud aut illud non feciſſes, ſed faciendo vnū tm̄, verū eſt ꝙ illud aut illud nō feciſti, ergo incidis in pœnā, & ſic eſt uerū vtrūq. cōtrariū. ſ. te illud aut illud feciſſe, & te illud aut illud nō feciſſe, & pn̄t hæc ſtare ſimul, quia orō ſumitur ex aliquo, un̄ ſufficit vnū eſſe verū ut tota orō ſit uera, ſicut duæ orationes con-

contrariæ poſſunt ambæ eſſe falſæ, ut ſi dicatur, omnes puberes, &c. uel omnes impuberes &c. quia in utraque eſt unum falſum, & totam orationem reddit falſam, quia tunc ſumitur ex uniuerſo, id eſt ex oratione uniuerſali.

In uer. animaduertendum, ponitur deciſio quæſtionis, ſcilicet quod debemus animaduertere, qualiter ſit concepta conditio pœnalis, quia ſi per hæc verba, ſi illud aut illud factum non fuerit, habemus quærere, an aliquid factum non ſit, ſcilicet ut euitetur pœna, & hoc præcedente oratione negatiua, effectus eſt, ut neutrum fiat, ut pœna euitetur, id eſt ut me non impedias, nec rem petas. In ſecundo caſu, vbi eſt dictum, ſcilicet ſi quid eorum, &c. præcedente oratione affirmatiua, effectus eſt, ut utrumque fiat, ut euitetur pena; nec in primo prodeſt aliquid non feciſſe, ſi aliquid factum ſit, id eſt nõ ſufficit obſeruare unum, ſcilicet me non impedire, ſi aliud obſeruatum non ſit, quia rem petiſti a me, nam ex hoc ſolo committitur pœna, quia ſumitur ex aliquo, ſcilicet ex hoc membro non obſeruato, nec in ſecundo prodeſt aliquid feciſſe, ut quia librum ſcripſiſti, ſi aliquid factum non ſit, ut quia foſſam non fodiſti, quo caſu ex hoc ultimo committitur pœna, quia uerum eſt quid eorum factũ non eſſe.

In ver. proinde, facit ex hoc cõſequentiam ad aliud exẽplum, vt ſi iudex inquirat contra aliquem de furto, adulterio, & homicidio, & interroget eum, feciſti quid eorum, quæ obiciuntur tibi ille reſpondet non, perinde eſt ac ſi uniuerſaliter reſpondiſſet, nihil eorum feci, quæ mihi obiiciuntur, & ſic illa particularis negatiua æquiparatur uniuerſali negatiuæ, ſicut quando dicitur, ſi quid eorum, &c. uñ uno non facto, habetur ac ſi nihil ſit factum, & ſic æquiparatur ſimiliter uniuerſaliter negatiuæ ad pęnam committẽdã.

Caſus in l. Periculi pretium, ff. de nau fœno.

PRimo pro intelligentia eſt præſupponendum, quod vſuræ centeſimę dicuntur illæ quæ finito anno aſcendunt ad ſummam ſortis, & iſtarum uſurarum ſtipulatio permittitur, quando creditor recipit in ſe periculum pecuniæ, vt quando ſummus in pecunia traiectitia, id eſt, quæ per mare portatur. Ita hoc declaratur in l. eos. § 1. & ibi glo. in uer. tertiam. C. de uſur.

Secundo eſt præmittendum, quod vſuræ non debentur regulariter pacto nudo niſi per ſtipulationem, l. quamuis, C. de. vſur. Hoc tamen fallit, quando quis recipit uſuras vt pretium periculi, ut hic, & quando ſumus in pecunia traiectitia, quia tunc ſolo pacto debentur. l. in quibuſdã, & ibi gl. ff. de nau. fœno.

Tertio præmitte, quod in contractib. in quibus habet locum cõdictio ob cauſam, non conſideratur illud pretium periculi, nec permittitur iſta ſtipulatio uſurarum centeſimarum, quia ſi ille, qui accipit pecuniam, implet ex parte ſua, ceſſat repetitio tanquam cauſa ſecuta, non propter ſuſceptionem periculi, vt not. gl. hic, ſi autem non implet, habet locum cõdictio ob cauſam ad repetendum ſortem traditam.

Quarto præſuppone, quod quando aliquid eſt traditum ex donatione cauſa mortis, ſi donans moritur remanet irreuocabiliter pœnes donatarium, ſi uero conualeſcit, & tunc habet conditionem ob cauſam ad repetendum illud donatum. Ita probatur in l. ſi alienam, & ibi gl. & in l. qui mortis, & in l. ſenatus, §. 1. ff. de do. cauſa, mor. His preſuppoſitis pone ſic caſum. Mutuaui tibi pecuniam cũ hoc pacto, ut ſi nauis ex Aſia uenerit, pecunia ſit tua irreuocabiliter, & ſic non teneaeris mihi reſtituere eam, ſi ve. o nõ venerit, tenearis mihi reſtituere pecuniam una cum uſuris centeſimis, an ualeat tale pactũ. Et dr̃, quod ſic, quia creditor ſuſcipit in ſe periculum in caſu, quo nauis ve nirer, quæ conditio dr̃ pœnalis, quia ſi extat, affert penam creditori, ex quo pecuniam amittit, ſi non extat, affert pœnã debitori propter vſuras centeſimas, quas ſoluit, vnde illæ vſuræ dicuntur pretium periculi, & ideo permittũtur creditori ad inſtar pecuniæ traiectitiæ, & hoc pmittitur, dummodo in aliam ſpeciẽ cõtractus

nõ cadant, ideſt dum modo ex tali conuentione non reſultet aliquis contractus ex illis, ex quibus naſcuntur condictiones, ideſt actiones perſonales ad repetendum, prout eſt condictio ob cauſam, ut ſi do tibi pecuniam, ſi ſeruum manumittas, uel ſi capitolium non aſcenderis, qua ſi uelit dicere, in iſto caſu non conſidera- periculi pretium, nam ſi tu adimpleatur ex parte tua, ego non habeo repetitionem tanquam cauſa ſecuta, & non propter periculum, ſi vero nõ imples, habeo condictionem ob cauſam, ad repetendũ, & ſic tunc ſentit iuriſconſultus, quod nõ valeret hoc pactum uſurarum centeſimarum. Idem etiam ſi dono tibi cauſa mortis pecuniam, ut ſi moriar, ſit tua, ſi vero conualuero, reſtituas mihi, nam tunc minime conſideratur periculum, quia ſi ego morior, erit tua ex cauſa donationis cauſa mortis; ſi uero conualuero, habeo condictionem ob cauſam ad repetendum per iura præallegata.

Deinde ſequitur uerſi. nec dubitabis. Nunc reuertitur ad primum caſum, ſcilicet quando creditor ſuſcepit in ſe periculum, & ponit duo exempla, primum eſt, ſi aliquis piſcator erat erogatus ad apparatum, puta ad emendum ſibi rhetia, vel alia neceſſaria ad piſcandum, & ego mutuaui ſibi pecuniam ad hoc, cum pacto, ut ſi cepiſſet piſces, redderet mihi pecuniam cum uſura centeſima, ſi uero nihil cœpiſſet, non teneretur mihi aliquid reſtituere.

Secundum exemplum eſt, ſi mutuaui pecuniam atletæ, ideſt alicui pugnatori, qui uolebat ſe exercere in pugna, uel in aliquo duello, cum hoc pacto, ut ſi uiciſſet, redderet mihi pecuniam cum uſura centeſima, ſi uero non viciſſet, tunc ad nihil teneatur in omnibus iſtis caſibus, ſcilicet in primo poſito in princip legis, & in iſtis duobus, eſt permiſſa pactio vſuræ centeſimę propter periculum, quod creditor ſubſtinet, & ualet promiſſio, etiam pacto nudo ſine ſtipulatione, licet regulariter ſit ſecus, ut ſupra dixi.

Caſus in l. Octaui. ff. vnde Cognati.

AD intelligentiam præmitte, quod bonorum poſſeſſio, vnde cognati, defertur cognatis ſolum, uſque ad ſeptimum gradum, & non ultra. l. prima, §. hæc autem, ff. unde cogna. Sed vnde agnati defertur bon. poſſ agnatis vſque ad decimum gradum, ut in fi. §. inſti. de ſucceſ. cogna.

Secundo eſt præmittendum, quod agnati poſſunt petere bonor. poſſeſ. vſque ad centum dies a die mortis teſtatoris ſiue defuncti, ut habetur in l. 2. C. qui admit. quibus centum diebus elapſis ſunt excluſi a dicta bon poſ. & poſſunt uenire per ſucceſſoriuum edictum, quia ſuccedũt ſibi ipſis, & ueniunt per aliam bonorum poſ. ſcilicet unde cogna. inf. alios centum dies, ut l. legitimis, ff. unde cog. quia omnis agnatos eſt cognatus, ſed non e contra, l. inter agnatos, ff. unde legi.

Tertio eſt ſciendum, quod quando agnati excluſi tempore ut ſupra uel capitis diminutione ueniunt per vnde cognati, retinent unum priuilegium agnatorũ & alterum amittunt. Priuilegium, quod retinent, eſt, quia non obſtante, quod ueniant ut cognati, tamen admittuntur vſque ad 10. gradum, ſicut agnati. Priuilegium, quod amittunt, eſt, quia nõ admittuntur tanquam proximiores, ſed ita demum, ſi non ſit alius cognatus, qui ſit in gradu proximior eis, unde ſi agnatus excluſus, qui modo admittitur ut cognatus ſit in octauo gradu, poteſt admitti ad bonorum poſ. vnde cognati, licet cognatus uere, qui nunquam fuit agnatus, non admitteretur, uerum ita demum admittit, ſi non extet aliquis cognatus, qui ſi in uiciniori gradu, puta in 6. uel 7 gradu, quia tunc talis agnatus per illum excluderetur, & hoc uoluit dicere iſta lex.

Vnde iſtis præſuppoſitis, ſi pone caſum. Quidam fuit mortuus ab inteſtato, ſuperſtite ſibi uno agnato, qui erat in octauo gradu, ad quem de iure fuit delata bo. poſ. unde agnati, cum competat vſque ad 10. gradum, ut ſupra, & defunctus

non

non habebat filios, nec alium proximiorem agnatum, iſte agnatus fuit capite diminutus, uel fuit tempore excluſus a petenda bono poſ. unde agnati, quia paſſus fuit labi centum dies, uolebat nunc uenire per unde cognati, & ſic ſuccedere ſibi ipſi, erat dubium, an poſſit. Ratio dubitãdi erat, quod non, quia iſte erat in octauo gradu, qui gradus eſt excluſus a ſucceſſione cognatorum, iuriſcõſultus determinat in cõtrarium. Et ſic conſtrue tex. poſſeſſio .ſ. unde cognati, defertur agnato octaui gradus, & ſi, ideſt quamuis, non extiterit hæres iure legitimi hæredis ideſt quamuis non potuerit eſſe bo. poſſeſſor legitimus. ſcilicet per unde agna. Deinde ſequitur, ut proximo autem agnato quamuis extiterit hæres, non defertur, ideſt iſta bo. poſſ. unde cognati, non defertur ei, ut proximo agnato, quamuis potuit uenire ut cognatus, etiam in octauo gradu, quia ſi reperit aliquem cognatum uiciniorem, puta in ſexto gradu, non admittitur ut proximus, quia ille, qui eſt in 6. eſt proximior eo, & excludit ipſum, & ideo iuriſconſul. poſuit caſum in agnato octaui gradus, ut decideret caſum magis dubitalem.

Deinde ſequitur §. fratris, in quo ſic pone caſum. Quidam habebat unum nepotem ex fratre præmortuo, mortuus fuit ſine filiis, fecit teſtamentum, in quo inſtituit illum nepotem, & unum alium hæredem, iſte nepos quærebat reducere teſtamentum ad cauſam inteſtati, ad hoc ut ipſe ſolus ſuccederet tanquam proximior, allegauit teſtatorem patruum ſuum fuiſſe mutum, & ſurdum, & ſic non potuiſſe teſtari, unde uolebat petere bon. poſſ. ut proximus cognatus, quę debet peti inf. centũ dies ut ſupra dixi, ex die mortis teſtatoris erant elapſi centum dies, uerum iſte nepos ſe excuſabat, & dicebat, quod non habuit notitiam infirmitatis teſtatoris. ſ. quod erat mutus, unde uolebat nunc incipere cõputare centum dies ſibi ex die ſcientię, cum iſti dies ſint utiles, & non currunt ignoranti, ut d. l. 2. Cod. qui admitti, dubitatur, an poſſit. Dicit iuriſconſultus, quod non, ſed debet ſibi computare dies a die mortis teſtatoris, unde ſibi imputet, quare non petiit ante lapſum termini, quia non eſt uerisimile, quod uoluerit ignorare infirmitatem defuncti, cum ſit eius coniunctus, ſ. nepos, qui de iure præſumitur ſcire facta, & infirmitates conſanguinei ſui.

Ad intelligentiam l. 3. § Item ſi rei publicæ. ff. ad leg. falci.

Tota difficultas huius §. conſiſtit in habendo intellectum, quę dicãtur uſuræ trientes, ideo præſuppono, quod uſuræ trientes deſcendunt ab uſuris centeſimis, nam uſuræ centeſimæ ponuntur ut unum totum ſupra quod tranſcẽdi non poteſt in materia uſurarum, unde ponuntur ad ſimilitudinem aſſis, ut ſicut as habet ſemiſſem, beſſem, & trientem, ita ẽt dicimus uſuras ſemiſſes, beſſes, & trientes, & omnes dependent a centeſimis, ſicut ab aſſe, unde oportet ſcire quæ dicantur uſuræ centeſimæ. Et ſecundum opi. quamplurium doct. uſuræ centeſimæ dicuntur illę, quę in termino unius anni aſcendunt ad ſummam ſortis, ut ſentit gl. in l. eos. in ver. Tertiam. C. de uſur.

Et ſecundum hanc expoſitionem uſuræ trientes comprehendunt tertiam partẽ centeſimarum, ſcilicet quæ in tribus annis aſcendunt ad ſummam ſortis, & ita hoc exponitur per gloſſ. & Alexand. hic, & magis communiter doct. ſecundum quam expoſitionem ponitur hic caſus, quod teſtator legauit reipublicæ decem in annos ſingulos, & dubitatur qualiter debet computari hoc legatum, quo ad detractionem falcidiæ, & dicitur hic, quod uidetur tantum eſſe legatum, quantum ſufficiat ſorti ad uſuras trientes eius ſummæ quæ legata eſt, colligendas. Unde uul dicere, quod illud cenſetur legatum, quod aſcendit ad ſummam ſortis, ex qua poſſunt colligi uſuræ trientes ponendo, quod ſumma legata ſit quantitas uſurarum trientum, & ſic ponendo, quod uſuræ conſiſterent in decem, ſors eſſet de triginta, nam de triginta percipiuntur decem anno quolibet pro uſuris trientibus, quia hæc eſt tertia pars centeſimarum, unde cenſentur legata 30. in caſu propoſito, & ſic falcidiæ nomine detrahentur ſeptem cum dimi-

Titius retinet iſtud prædium, illud habet iure.ſ. pro medietate habet iure proprio, & tanquam heres, aliam medietatem habet iure prælegati a cohærede, qui dominium habebat pro medietate: unde illam medietatem quam habet iure hereditario, ſibi ex computat in Trebel. & ſic 25. aureos. Illam uero, quam habet a cohærede iure prælegati, debet habere præcipuam; vnde deducet alios 25. aureos de portione quam reſtituit Seio, & quæ ſit ratio diuerſitatis inter pecuniam, & prædium, uide gl. in l. in quartam. in uer. a cohærede. in fi. ad l. Falſi.

Sequitur uerſi. Cum autem. Vbi conſiſtit tota difficultas, in quo pone caſum, ut ſupra: uerum illud prædium ualebat 380. aureis, & ſic eſt uarietas caſus, quia primo remanebat Seio quarta pars ſuæ inſtitutionis, non obſtante præſtatione prædij, nunc autem non remanet, quia ualor prædii abſorbet ferre totam hæreditatem, adeo quod in reliquo hæreditatis remanent ſolum 20. aurei, quorum 10. contingunt Titio iure hæreditario, & alia 10. Seio iure hæreditario, ſi Titius modo reſtituit partem ſuam Seio, tenetur Seius ſibi dare illud prædium, in quo Seius habet medietatem iure hæreditario, ut ſupra.

Diſponit hic ergo Iuriſconſul. cauſa uitandi circuitus, quod ex quo Titius erat debitor Seio iure reſtitutionis ad illa decima, quæ remanebant ipſi Titio iure hæreditario, quæ erat grauatus Seio reſtituere, & econuerſo Seius erat debitor Titio ad medietatem illius prædij, quam medietatem habebat Seius iure hæreditario, & ad eam tenebatur Titio iure prælegati, ideo debet inter eos fieri compenſatio pro iſta concurrenti quantitate, deſt. pro iſtis 10 ſcilicet, ut Seius retineat ſibi alia 10. ex illo prædio, & ſic ex parte ſua quam habet in illo prædio, & Titius ſibi retineat illa 10. quæ tenebatur reſtituere, & ſic fiet inter eos compenſatio. Vnde hucuſque habebit Seius 20. tantum aureos de tota hæreditate, & quia reſtituendo reliquum Titio uigore prælegati, reperitur Seius fraudatus in Falcidia, quam debet habere iure inſtitutionis, quæ falcidia aſcendit ad numerum 50. aureorum uſque ad quem numerum Falcidiæ deficiunt Seio 30. aurei, ideo poteſt Seius defalcare de dicto prædio, quatenus ſuperfluum eſt, ſcilicet, ultra dodrantem dictos ducatos 30. & ſic complere ſibi numerum quinquaginta aureorum pro ſua falcidia, reliquum uero reſtituit Titio. & hoc uolunt dicere illa uerba, in ſuperfluo prædiorum &c. de reliquo uero pro concurrenti quantitate ſit compenſatio, ut ſup. ſcilicet in illis 20. & ſic iſtud allegat, quod de genere genus uel de quota ad quotam ſit compeſatio.

Ad intelligentiam l. in naue Saufelli. ff. locati.

PRæmitte pro intelligentia, quod actio oneris aduerſi dicitur proprie, quando conductor ſuſcipit in ſe periculum rei conductæ, tunc enim tenetur locatori hac actione. Verum ad hoc, ut competat hæc actio, plura requiruntur, primo quod ſuſceperit periculum conductor, & ideo dicitur oneris aduerſi, quia omnem aduerſam fortunam in ſe ſuſcipit conductor, ut declarat gloſſa in leg. qui officii. §. final. d. geſtis, de contra. emptio. Secundo requiritur, quod tale periculum ſuſcipiatur in re aliena, non autem in propria, ut probatur hic, ibi, quippe cum eius &c. Tertio requiritur, quod nulla alia actio competat, quia eſt ſubſidiaria, & non datur ubi alia competit, ut declarat hic Paul. de Caſtr. qui dicit hanc leg. poſſe exemplificari in iſtis mercatoribus, qui ſuſcipiunt periculum nauium onuſtarum, aſſecurando eas pro certa pecunia, nam tales poſſunt teneri actione oneris aduerſi ſecundum eum.

Secundo præmitte, quod licet alias res ſemper pereat periculum domini, & obligatus in genere non liberatur per interitum. leg. incendium. Cod. ſi cert. pet. & leg. pignus Co de pign. act. tamen quando aliquis eſt obligatus ad genus reſpectu certę ſpeciei, perempta illa ſpecie liberatur. leg. Titiæ textores. §. fin. & leg. quidam §. pen. ff. de leg. 1. Eodem modo quando eſt obli-

gatus

gatus in genere ſubalterno, quia peremptorio toto illo genere liberatur. l. in ratione. §. incertæ. ff. ad l. Falc.

Tertio præmitte, quod conductor tenetur ſolum de dolo, lata & leui culpa, non autem de leuiſſima, ex quo contractus locationis fit gratia utriuſque. l. ſi ut certo. §. nunc uidendum. ff. commo. & dicitur hic in ſi.

His preſuppoſitis pone caſum hoc modo. Tres erant mercatores, qui uolebat uehere certam quantitatem frumenti in quandam regionem, adiuerunt quendam Saufelum dominum nauis, & cum eo cõuenerunt de uehendo dictum frumentum, quo ipſi uolebant, qui Saufelus conduxit dictum frumentum uehẽdum, pro certo pretio inter eos conuento, facta cõuentione dicti mercatores appoſuerunt frumentum in naui, forte centum modios, pro quolibet, & illud ſimul commiſceuerunt in eodem loco, & tradiderunt Saufelo, ut tantundem eis poſtea reſtitueret: facta contributione frumenti deuenerunt ad quendam portum, & vnus ex illis tribus mercatoribus uoluit ſibi recipere ibi partem ſuam, cui Saufelus conſignauit centum modios frumenti pro parte ſua, & deinde dedit uela, & ibat in locum deputatum cum frumento aliorum duorum, cum eſſet in itinere nauis onuſta ſubmerſa fuit, & ſic frumentum deperditum eſt. Modo iſti duo mercatores agebant contra Saufelum actione oneris aduerſi, dicentes, tu Saufelus commiſcuiſti totum frumentum & ſuſcepiſti illud in poſſe tuo, quia tenebaris nobis reſtituere tantumdem, ergo dominium in te tranſiuit, unde ratione dominij, quod habebas, uideris ſuſcepiſſe periculum in te, & ſic debes teneri de interitu actione oneris aduerſi, ſaltem ad reſtituendum illud quod alteri reſtituiſti, quod nõ eſt deperditum, vt ſaltim pro rata illi centum modij diuidantur inter omnes tres. Quæritur, an Saufelus teneatur ad aliquid? Reſpondet iuriſconſul. præmittendo prius, quod rerum locatarum duo ſunt genera, quaſi dicat, poſſunt locari res altero de duobus modis, quandoque ita locatur res, vt eadem reddatur, ut quando locantur veſtimenta fulloni, quandoque locatur, vt non reſtituatur eadem in ſpecie, ſed eiuſdem generis, vt quando datur argentum puſillatum ideſt bene purgatum, & purũ fabro, ut crateram vel anulum faciat: nam videtur ea intentione datum fabro, vt faciat crateram tanti ponderis, & eiuſdem bonitatis, ſiue faciat ex illa maſſa argenti, ſiue ex alia ſimili. In primo caſu domini manere, ſupple reſpondi, in ſecundo in creditum iri, ideſt quia tranſit dominium in accipientem, & propterea tranſit in creditum. ſ. in generale creditum, ſicut dicimus in mutuo, l. 2. §. 1. ff ſi cert. pe. Idem dicimus in depoſito, quod quandoque tranſgreditur fines depoſiti. l. Titius. ff. depo. vt eſt quando deponitur pecunia non in ſaeculo, ſed ad numerum, vt reſtituatur tantundem in genere, nam tunc tranſit dominium in accipientem contra naturam depoſiti. d. l. Lucius.

Hoc præſuppoſito ponit deciſionem ad caſum, ibi, ſecundum quem videri ſupple, reſpondi, triticum factum Saufeli, ideſt tranſiuiſſe in eius dominium, ex quo fuit commiſtum, & tenebatur unicuique mercatori ad tantundem, & ſic fuit recte datum, ſcilicet mercatori, quia cum Saufelus eſſet dominus, potuit de eo diſponere dando illi petenti partem ſuam.

Sequitur verſic. quod ſi ſeparatim. vbi ponit diuerſum caſum. ſ. quãdo dicti mercatores non confundiſſent frumentum ſimul, ſed vnuſquiſque poſuit partem ſuam in naui ſeparatim in cupis vel alijs vaſis ſeu tabulatis, ita vt portio vniuſcuiuſque cognoſci poſſit. Tunc dicit iuriſconſul. non potuiſſe vos permutationem facere, ſupple dictum verbum, reſpondi, quaſi dicat, quando frumentum erat diuiſum, non potuit Saufelus accipere partem vnius & dare alteri, & aſtringere uos mercatores inuitos ad permutandum. ſ. vt ille, cuius portio fuit alteri data, accipiat portionem illius, qui habuit partem ſuã, & ſic eſſet quædam permutatio, quæ non poteſt fieri inuitis dominis, nã tunc quando frumentum remanſit diuiſum, non tranſiuit in dominium Saufeli, ſed quælibet portio remanſit in dominio

eius.

dimidio, quia tãta ſumma eſt quarta pars 50. & iſte eſt intellectus glo. & Doctor. hic uerum quia iſte intellectus caret ratione, & habet multas ll. contrarias, & per hunc nimis grauaretur hæres, quia haberet falcidiam ſolum pro tribus annis, & non ultra, ideo dom. meus Soc. hic dedit alium ſingularem intellectum ad hunc §. & quia nimis obſcure loquitur, ideo declarando ipſum ut dictum iſto §. dicendum eſt hoc modo.

Et primo eſt aduertendum, quod non eſt uerum, quod uſuræ centeſimæ, ſunt illæ, quæ aſcendunt ad ſummam ſortis, prout uoluit habere intentum hic §. nam uerius quo ad hanc materiam dicuntur illæ, quæ ſoluuntur ad rationem unicus pro cẽtenario quolibet menſe & ideo centeſimæ dicuntur, quia quolibet menſe ſoluitur cẽteſima pars ſortis nomine uſurarum, & ſic unum pro centenario, ſecundum quam computationem elapſo anno aſcendunt ad ſummam 12. pro centenario, & hoc probatur ex his, quæ dicit imperator in authen. de uſur. naut. §. 1. ubi dicit, quod vſuræ nauticæ ſoluuntur ad rationem octauæ partis ſortis, & ſic octaua pars centenarij aſcendit ad ſummam 12. unde illæ poſsũt dici uſuræ centeſimæ, ſcilicet quando ſoluuntur 12. pro centenario uno anno, & ſecundum hoc uſure trientes conſiſtent in tertia parte centeſimarum ſcilicet in tertia parte 12. unde erunt quatuor unde concluſiue illæ dicuntur uſure trientes, quando anno quolibet ſoluuntur ad rationem quatuor pro centenario. Et ſecundum hãc expoſitionem poteſt poni caſus quod circa detrahendam falcidiam, quando teſtator legauit 10. anno quolibet reipublicæ, debet cenſeri tantum eſſe legatum, quanta eſſet ſors uſurarum trientum, poſito, quod decem eſſent uſuræ trientes, nam ſi facias computationem ad rationem ducatorum quatuor pro centenario, erit ſumma ducentorum quinquaginta, quo ad detractionem falcidiæ, unde hæres in effectu detrahet ducatos lxij. pro ſua falcidia, quia tanta ſumma eſt quarta pars 250. unde ſi poneres, quod bona teſtatoris non ualerent pluſquam 250. tanta erit falcidia, & ſic in effectu hæres habebit quartam partem bonorum teſtatoris in caſu propoſito, tam reſpectu dominii, quam fructuum, tres autem quartæ iudicantur, ut de rebus reipublicę, & ſic res publica habebit tres quartam reddituum dictorum bonorum, & quarta pars erit hæredis. Concluſiue ergo ſequitur, quod illa decimo legata æquiparantur uſuris trientibus, & ſoluentur tanquam redditus bonorum ualentium ducatis 250. quorum bonorum quarta pars cenſetur heredis ſimiliter quartam partem fructuum detrahet, & quia tres partes cenſentur, ac ſi eſſent reipublicę, ideo tres partes fructuum habebit reſpublica, & conſequenter illa decem annua, quæ iudicantur, ut de fructibus bonorum hæreditariorum ſoluentur anno quolibet in effectu, hoc modo ſcilicet, quia heres ſoluet vij. quolibet anno reipublicę, & ſecundo detrahet pro falcidia, quam habebit tanquam de fructibus rei ſuæ, ſcilicet quartæ partis bonorum teſtatoris, poſito ut ſupra quod bona ualuiſſent 250. quando fuerunt legata decimo. Idem ſi teſtator haberet centum in bonis, & legaret quattuor annua, quia tria tantum ſolueret, & unum ſibi retinere pro falcidia, quia centum eſſent pro ſorte uſurarum trientũ in quatuor ſecundum ſupra dictam computationes, & hæc fuit meus So. & uidetur magis æquus intellectus.

Ad intelligentiam l. deducta. §. nummis. ff. ad Trebell.

PRimo præſuppono quod circa imputationem in Falcidiam & Trebell. ita iura diſtinguunt, nam in falcidia, quę detrahitur de legatis particularibus, imputantur regulariter ea tantum, quæ capiuntur per hæredem iure hæreditario id eſt ea quæ capit ut hæres titulo uniuerſali, non autem ea, quæ habet iure legati. leg. quod autem, & l. in quartam. ff. ad l. falc. Sed in trebellianica imputantur omnia, quę capiũt iudicio teſtatoris, quomodocunque, & ſic plus fauetur Falcidiæ quam Trebell. ut dict. leg. in quartam, & ibi glo. in uer. à cohærede, & Bart. uerum in hoc eſt differentia, quia quando ſumus in prælegato, ſiquidem conſiſtit in pecunia, & tunc totũ imputatur in Treb. ſiue accipiatur a cohærede,

de,ſiue de pecunia hæreditaria: ſi uero conſiſtat in ſpecie, ut in prædio, & tunc pro parte tantum hæreditaria imputatur in Treb. pro parte uero quam percipit a cohærede, non imputatur, ita no. gl. in d. l. in quartã. & ibi etiam Bar. & ita deciditur in hoc. §. nummis.

Secũdo præſuppone, quod cũ teſtator inſtituit duos hæredes æqualiter, & grauat unũ de reſtituendo ſuã portionẽ alteri cohæredi, recepto uno prædio hæreditario, ex hoc oritur duplex fideicommiſſum, ſ. de dimidia parte hæreditatis, ad quam tenetur hæres cohæredi, & aliud de illo prædio, ad quod tenetur econuerſo ille cohæres cohæredi pro hæreditaria portione caſus eſt in l. fideicõ. § cum eſſet. de le. 3.

Tertio pro intelligentia uerſic. diuerſa, præſuppone, quod quando teſtator facit duos hæredes æqualiter, omne dominium rerum hæreditariarum eſt eorundem hæredum pro dimidia, adeo quod adita hæreditate in qualibet re hæreditaria, unus habet dominium pro dimidia & alius pro alia dimidia. l. cum hæred. ff. de acq. poſſ.

Quarto pro intelligẽtia uer. cum aũt, eſt ſciendũ, quod quando teſtator facit duos heredes, & uni cohæredi facit prælegatum de aliqua re hæreditaria, debet illud prælegatum eſſe tantæ ſummæ, ut omnino alteri cohæredi, cui nihil eſt prælegatum, remaneat quarta pars ſuæ portiones iure inſtitutionis, alias ſi illud prælegatũ abſorberet etiam quartam partem cohæredis, & ſic eſſet ultra dodrãtem illius portionis, poſſet cohæres illud legatum diminuere & retinere ſibi uſque ad quartam partem ſuæ portionis iure falcidiæ, ut in toto tit. ff. ad l. Falc. Ex quo apparet, quod hoc nomen, falcidia, poſitũ in princ. huius §. ponitur impropriè pro Trebel. ſed in fine huius §. in verſic. cum autem, ponitur propriè pro Falcidia, quæ detrahitur de legatis particularib. & uerè dicto prælegato prædiorum.

His præſuppoſitis, pono caſum, ſecundum gl. ad hoc ut intelligatur tex. & gloſ. Teſtator habebat hæreditatem ualentem 400. aureis, inſtituit hæredem Titium uniuerſalem ſuper tota hæreditate, eundẽque Titiũ rogauit, ut dictam hæreditatẽ reſtitueret Seio, acceptis a Seio centum uel de burſa ipſius Seii, uel de pecunia hæreditaria, nam in hoc non eſt differentia, ut dicit alia gl. in uer. rogatur, & etiam Alex. hic. Titius adiuit hæreditatem, & reſtituit Seio, habitis centum aureis ſecundum diſpoſitionem teſtatoris, dubitatur, an illos centum aureos computat ſibi in Treb. & dicitur, quod ſic, quia tam ſi illam pecuniam percipere uidetur iure falcidiæ, i. Trebell. ex dicto teſtatoris, perinde ac ſi de bonis hæreditariis retinuiſſet quartam partẽ. & 30. reſtituiſſet, unde aliud detrahere nõ poteſt.

Sequitur uer. quod tunc quoque, ubi ponitur caſus, pone, quod Titius, & Seius ambo ſunt hæredes inſtituti æqualiter in dictã hæreditate, & Titius rogatus eſt reſtituere Seio partem ſuam, acceptis quinquaginta aureis, dicit. demi eſſe. i. quod dictos quinquaginta aureos computabit ſibi Titius in Trebel. & nihil aliud habebit, cum habeat partem quartam ſuæ portionis, quæ erat 200. aureorum.

Sequitur uerſic. diuerſa, in quo pone caſum, retẽdo eodem themate, quod Titius & Seius ſunt inſtituti hæredes. & in hæreditate erat unum prædium ualoris quinquaginta aureorum, grauauit hæredem Titium de reſtituendo portione ſuam Seio, retendo dicto prædio hæreditario, dubitatur an totum illud prædium debeat ſibi imputare Titius in Trebell. & dicit, quod non, quia diuerſa cauſa eſt prædiorum. ſ. a pecunia retẽtorum, ſcilicet ex diſpoſitione teſtatoris pro hæreditaria parte. ſcilicet quam reſtituit Titius Seio, quaſi dicat, nõ eſt ita, quando teſtator iubet retineri prædia hæreditaria, ſicut quando iubet retineri pecuniam. Et ratio diuerſitatis eſt, quia pecunia omnis retineri poteſt de portione Titius, quaſi dicat per pecuniam poteſt qualibet res æſtimari. leg. ſi ita fideiuſſorem. ff. de fideiuſ. unde iſte Titius habẽdo quinquaginta in pecunia, poteſt ex eã excomputare in portionem ſuam, & ſic in illis 100. aureis, quos reſtituit, & poteſt fingere, quod ex illis detraxit illos quinquaginta aureos, quod non eſt ſic in prædio, nã in eo medietatem habet Titius iure hæreditario. & aliam medietatem habet Seius iure hæreditario, unde quando

Titius

Titius retinet iſtud prædium, illud habet iure .ſ. pro medietate habet iure proprio, & tanquam heres, aliam medietatem habet iure prælegati a cohærede, qui dominium habebat pro medietate: unde illam medietatem quam habet iure hereditario, ſibi ex computat in Trebel. & ſic 25. aureos. Illam uero, quam habet a cohærede iure prælegati, debet habere præcipuam; vnde deducet alios 25. aureos de portione quam reſtituit Seio, & quæ ſit ratio diuerſitatis inter pecuniam, & prædium, uide gl. in l. in quartam. in uer. a cohærede. in fi. ad l. Falſi.

Sequitur uerſi. Cum autem. Vbi conſiſtit tota difficultas, in quo pone caſum, ut ſupra: uerum illud prædium ualebat 380. aureis, & ſic eſt uarietas caſus, quia primo remanebat Seio quarta pars ſuæ inſtitutionis, non obſtante præſtatione prædij, nunc autem non remanet, quia ualor prædii abſorbet ferre totam hæreditatem, adeo quod in reliquo hæreditatis remanent ſolum 20. aurei, quorum 10. contingunt Titio iure hæreditario, & alia 10. Seio iure hæreditario, ſi Titius modo reſtituit partem ſuam Seio, tenetur Seius ſibi dare illud prædium, in quo Seius habet medietatem iure hæreditario, ut ſupra.

Diſponit hic ergo Iuriſconſul. cauſa uitandi circuitus, quod ex quo Titius erat debitor Seio iure reſtitutionis ad illa decima, quæ remanebant ipſi Titio iure hæreditario, quæ erat grauatus Seio reſtituere, & econuerſo Seius erat debitor Titio ad medietatem illius prædij, quam medietatem habebat Seius iure hæreditario, & ad eam tenebatur Titio iure prælegati, ideo debet inter eos fieri compenſatio pro iſta concurrenti quantitate, ſcilicet pro iſtis 10 ſcilicet, ut Seius retineat ſibi alia 10. ex illo prædio, & ſic ex parte ſua quam habet in illo prædio, & Titius ſibi retineat illa 10. quæ tenebatur reſtituere, & ſic fiet inter eos compenſatio. Vnde hucuſque habebit Seius 20. tantum aureos de tota hæreditate, & quia reſtituendo reliquum Titio uigore prælegati, reperitur Seius fraudatus in Falcidia, quam debet habere iure inſtitutionis, quæ falcidia aſcendit ad numerum 50. aureorum uſque ad quem numerum Falcidiæ deficiunt Seio 30. aurei, ideo poteſt Seius defalcare de dicto prædio, quatenus ſuperfluum eſt, ſcilicet, ultra dodrantem dictos ducatos 30. & ſic complere ſibi numerum quinquaginta aureorum pro ſua falcidia, reliquum uero reſtituit Titio. & hoc uolunt dicere illa uerba, in ſuperfluo prædiorum &c. de reliquo uero pro concurrenti quantitate fit compenſatio, ut ſup. ſcilicet in illis 20. & ſic iſtud allegat, quod de genere genus uel de quota ad quotam ſit compeſatio.

Ad intelligentiam l. in naue Saufelli. ff. locati.

PRæmitte pro intelligentia, quod actio oneris aduerſi dicitur proprie, quando conductor ſuſcipit in ſe periculum rei conductæ, tunc enim tenetur locatori hac actione. Verum ad hoc, ut competat hæc actio, plura requiruntur, primo quod ſuſceperit periculum conductor, & ideo dicitur oneris aduerſi, quia omnem aduerſam fortunam in ſe ſuſcipit conductor, ut declarat gloſſa in leg. qui officii. §. final. digeſtis, de contra. emptio. Secundo requiritur, quod tale periculum ſuſcipiatur in re aliena, non autem in propria, ut probatur hic, ibi, quippe cum eius &c. Tertio requiritur, quod nulla alia actio competat, quia eſt ſubſidiaria, & non datur ubi alia competit, ut declarat hic Paul. de Caſtr. qui dicit hanc leg. poſſe exemplificari in iſtis mercatoribus, qui ſuſcipiunt periculum nauium onuſtarum, aſſecurando eas pro certa pecunia, nam tales poſſunt teneri actione oneris aduerſi ſecundum eum.

Secundo præmitte, quod licet alias res ſemper pereat periculum domini, & obligatus in genere non liberatur per interitum. leg. incendium. Cod. ſi cert. pet. & leg. pignus Co. de pign. act. tamen quando aliquis eſt obligatus ad genus reſpectu certę ſpeciei, perempta illa ſpecie liberatur. leg. Titiæ textores. §. fin. & leg. quidam §. pen. ff. de leg. 1. Eodem modo quando eſt obligatus

gatus

gatus in genere ſubalterno, quia peremptoria pro toto illo genere liberatur. l. in ratione. §. incertæ. ff. ad l. Falc.

Tertio præmitte, quod conductor tenetur ſolum de dolo, lata & leui culpa, non autem de leuiſſima, ex quo contractus locationis fit gratia utriuſque. l. ſi ut certo. §. nunc uidendum. ff. commo. & dicitur hic in fi.

His preſuppoſitis pone caſum hoc modo. Tres erant mercatores, qui uolebat uehere certam quantitatem frumenti in quandam regionem, adiuerunt quendam Saufelum dominum nauis, & cum eo cõuenerunt de uehendo dictum frumentum, quo ipſi uolebant, qui Saufelus conduxit dictum frumentum uehẽdum, pro certo pretio inter eos conuento, facta cõuentione dicti mercatores appoſuerunt frumentum in naui, forte centum modios, pro quolibet, & illud ſimul commiſcuerunt in eodem loco, & tradiderunt Saufelo, ut tantundem eis poſtea reſtitueret: facta contributione frumenti deuenerunt ad quendam portum, & vnus ex illis tribus mercatoribus uoluit ſibi recipere ibi partem ſuam, cui Saufelus conſignauit centum modios frumenti pro parte ſua, & deinde dedit uela, & ibat in locum deputatum cum frumento aliorum duorum, cum eſſet in itinere nauis onuſta ſubmerſa fuit, & ſic frumentum deperditum eſt. Modo iſti duo mercatores agebant contra Saufelum actione oneris aduerſi, dicentes, tu Saufelus commiſcuiſti totum frumentum & ſuſcepiſti illud in poſſe tuo, quia tenebaris nobis reſtituere tantumdem, ergo dominium in te tranſiuit, unde ratione dominij, quod habebas, uideris ſuſcepiſſe periculum in te, & ſic debes teneri de interitu actione oneris aduerſi, ſaltem ad reſtituendum illud quod alteri reſtituiſti, quod nõ eſt deperditum, vt ſaltim pro rata illi centum modij diuidantur inter omnes tres. Quæritur, an Saufelus teneatur ad aliquid? Reſpondet iuriſconſul. præmittendo prius, quod rerum locatarum duo ſunt genera, quaſi dicat, poſſunt locari res altero de duobus modis, quandoque ita locatur res, vt eadem reddatur, ut quando locantur veſtimenta fulloni, quandoque locatur, vt non reſtituatur eadem in ſpecie, ſed eiuſdem generis, vt quando datur argentum puſillatum ideſt bene purgatum, & purũ fabro, ut crateram vel anulum faciat: nam videtur ea intentione datum fabro, vt faciat crateram tanti ponderis, & eiuſdem bonitatis, ſiue faciat ex illa maſſa argenti, ſiue ex alia ſimili. In primo caſu domini manere, ſupple reſpondi, in ſecundo in creditum iri, ideſt quia tranſit dominium in accipientem, & propterea tranſit in creditum. ſ. in generale creditum, ſicut dicimus in mutuo, l. 2. §. 1. ff ſi certe pe. Idem dicimus in depoſito, quod quandoque tranſgreditur fines depoſiti. l. Titius. ff. depo. vt eſt quando deponitur pecunia non in ſacculo, ſed ad numerum, vt reſtituatur tantundem in genere, nam tunc tranſit dominium in accipientem contra naturam depoſiti. d. l. Lucius.

Hoc præſuppoſito ponit deciſionem ad caſum, ibi, ſecundum quem videri ſupple, reſpondi, triticum factum Saufeli, ideſt tranſiuiſſe in eius dominium, ex quo fuit commiſtum, & tenebatur unicuique mercatori ad tantundem, & ſic fuit recte datum, ſcilicet mercatori, quia cum Saufelus eſſet dominus, potuit de eo diſponere dando illi petenti partem ſuam.

Sequitur verſic. quod ſi ſeparatim. vbi ponit diuerſum caſum. ſ. quãdo dicti mercatores non confundiſſent frumentum ſimul, ſed vnuſquiſque poſuit partem ſuam in naui ſeparatim in cupis vel alijs vaſis ſeu tabulatis, ita vt portio vniuſcuiuſque cognoſci poſſit. Tunc dicit iuriſconſul. non potuiſſe vos permutationem facere, ſupple dictum verbum, reſpondi, quaſi dicat, quando frumentum erat diuiſum, non potuit Saufelus accipere partem vnius & dare alteri, & aſtringere uos mercatores inuitos ad permutandum. ſ. vt ille, cuius portio fuit alteri data, accipiat portionem illius, qui habuit partem ſuã, & ſic eſſet quædam permutatio, quæ non poteſt fieri inuitis dominis, nã tunc quando frumentum remanſit diuiſum, non tranſiuit in dominium Saufeli, ſed quælibet portio remanſit in dominio

eius.

eius, a quo fuit inuecta in nauim. Et ex hoc ſequitur, quod ſi Sauſelus tradidit portionem unius alteri, poteſt ab eo uendicari per eum, cuius prius fuerat. Et ſi quæratur, an tunc habeat locum actio oneris aduerſi, dicit, quod non, ibi, & ideo ſe improbare actiones oneris aduerſi, ſupple, reſpondi, quaſi dicat, dictus Sauſelus tunc conuentus hac actione poterit illam improbare, & dicere, quod contra eum non competit, ex quo datur rei uendicatio contra alium. Et quod non competat hæc actio, probat iuriſconſ. per argumentum a ſufficienti partium enumeratione, quia ſiue merces fuerunt ita traditæ nautæ Sauſelo, ut tranſiret in eum dominium, & iret in creditum, non uidetur onus eſſe aduerſum, id eſt, non uidetur nauta ſuſcepiſſe periculum per modum oneris aduerſi, & ratio eſt illa, ſcilicet, quippe cum eius fuiſſent, ſed illa actio habet locum, quando quis ſuſcepit periculum in re aliena, non quando in re propria, ut hic, & ſupra dixi. Siue eadem res quæ tradita eſt reddi deberet. l. prout fuit in uerſic. quod ſi ſeparatim, tūc locator habet actionem furti contra nautam, quia contrectauit rem alienam alteri tradendo inuito domino, & ideo ceſſat actio oneris aduerſi, quæ dicitur ſubſidiaria, ut ſupra.

Sequitur uerſi. ſed ſi ita. hic ponit deciſionem caſus noſtri. ſ. quod ſi fuit ita datum frumentum Sauſelo, ut in ſimili poſſet illud ſoluere, ſcilicet ſoluendo tantumdem in genere ſuo, prout fuit in iſto caſu, tenetur conductor, ſcilicet, ipſe Sauſelus ſolum de culpa leui, quia iſte fuit contractus locationis, qui celebratur gratia vtriuſque, in quo ſolum leuis culpa uenit, nec per hoc poteſt dici in culpa Sauſelus, quod vni tradidit partem ſuam, nam hoc habebat omnino neceſſe facere, quia cum haberet reſtituere frumentum, erat ei neceſſe incipere ab uno, cui reſtitueret. vnde quia reſtituit lege permittente, non eſt in culpa, licet fecerit eius conditionem meliorem ceteris, quia iſtud caſu euenit propter ſubmerſionem nauis, & de iſto caſu non tenetur Sauſelus. Nec obſtat, quia ipſe erat effectus dominus frumenti, & erat obligatus in genere, quia erat obligatus in genere ſubalterno, ſ. ad reſtituendum frumentum de illo quod erat in naui, unde eo toto pereunte liberatur. Item poteſt dici, obligatus ad genus contemplatione certæ ſpeciei, id eſt contemplatione illius frumenti, quod erat in naui, quo perempto liberatur, ut ſupra dixi in ſecundo euidentiali, & ſic remanet concluſio ex iſta l. quod dictus Sauſelus nauta non tenetur aliqua actione, nec oneris aduerſi, nec locati ſed penitus liberatur propter caſum.

Ad intelligentiam l. ſi ut certo. §. ſi duobus vehiculum. ff. commodati.

PRæmitte pro intelligentia, quod obligatio, rem reſtitui, eſt diuidua quo ad ipſam obligationem. Verum quo ad ſolutionem eſt indiuidua, ut ſi duo ſunt obligati ad eandem rem ex depoſito vel commodato, quilibet tenetur pro parte, & pro parte ſic condemnatio tamen ſoluendo partem non dicitur liberatus, niſi totam rem præſtet, & hoc quando ſumus in ſpecie commodata ca ſus eſt in l. ſi duo. in ſi. ff. depo. & no. Bal. hic. col. 2. & 3.

Secundo præmitte, quod in contractibus, in quibus uenit reſtitutio rei conſideratur duplex obligatio, ſcilicet, prima, quæ naſcitur principaliter ad rem reſtituendam, & ſecundaria, quæ naſcitur ex poſt facto ratione doli, vel culpæ ad æſtimationem uel ad intereſſe. Quo ad primitiuam obligationem, quādo ſunt plures commodatarii eiuſdem ſpeciei, quilibet tenetur pro parte, licet unus præſtando partem non liberetur, ut ſupra per d. l. ſi duo. Quo vero ad ſecundariam obligationem, quando ambo committunt dolum, uel culpam, quilibet tenetur in ſolidum, tanquam duo rei, & vno ſoluente, alius liberatur, ut hic in ſi.

Tertio præmitte, quod vſus rei conſideratur dupliciter, primo modo reſpectu perſonæ vtentis, & tunc dicitur indiuiduus, & pro parte tunc haberi non poteſt. l. vſus pars. ff. de vſu, & hab. ſecundo modo

modo reſpectu rei, ex qua percipitur vſus,& tunc eſt diuiduus, & poteſt haberi pro parte, ut hic, ſecúdum Bar in 1. oppo.

His præmiſſis, totus iſte §. diuiditur in duas partes principales. In prima loquitur de obligatione primitiua, quæ contrahitur ad rem reſtitui, in qua concludit quod quilibet tenetur pro parte. In ſecunda loquitur de obligatione ſecundaria, quæ cõtrahitur ad æſtimationem, uel ad intereſſe, ratione doli uel culpæ, in qua concludit, quod quilibet tenetur inſolidum Secunda, ibi, ſed eſſe uerius ait &c.

Pone caſum mitius cõmodauit duob. unum uehiculum, dubitatur, qualiter iſti duo teneãtur ad reſtitutionem uehiculi, & ſic ex obligatione primitiua, an inſolidum uel pro parte. Iuriſconſ. uolens decidere hunc caſum, ꝙ teneantur pro parte, facit unũ aſſumptum arguendo, & in argumento, omittit maiorem, quæ dẽt eſſe talis, contractus commodati eſt contractus, qui re contrahitur. §. Itẽ is cui. inſti. q̃b. mo. re contra. ob. ſed in huiuſmodi contractib. non põt quis obligari in plus quã accepit. l. cum ultra. C. de non nu. pe. Sed in propoſito iſti duo commodatarii non hẽnt uehiculum penes ſe inſolidum ſed pro parte, ꝙ probatur, quia dominiũ vel poſſeſſio eiuſdem rei non poteſt eſſe penes duos inſolidum, ergo ſequitur concluſio, ꝙ iſti commodatarii minime debent teneri in ſolidum ad reſtitutionem, ſed tantum pro parte, & ſic ex illo aſſumpto ſequitur tacite deciſio huius caſus.

Sequitur uerſi. Nec quemquam, hic iuriſconſul. reſpondet cuidam tacitæ obiectioni, quæ tendit contra id, quod dixerat, ꝙ duo non poſſunt eſſe dñi in ſolidũ nam uidemus ꝙ duo poſſunt habere vnũ fundum pro cõi, & indiuiſo, & tñ nullus cognoſcit partem ſuam ergo dominium eſt penes eos inſolidum. Ad hoc rñdet, verum eſſe, ꝙ non ſunt domini partis corporis, ſ. uiſibilis, i. non ſunt domini talis partis, quæ poſſit ad oculum demonſtrari, non tamen ſequitur ex hoc, ꝙ ſint dñi inſolidum, ſed potius ſunt domini partis intellectualis, quia habẽt dominium totius corporis ſimul, non inſol dũ. ſed pro parte indiuiſa, q̃ pcipit iudicio intellectus.

Sequitur uer. uſum aũt balnei, hic ſoluit unum aliud obiectũ. Similitudo prædicta dẽt procedere in dominio, & poſſeſſione, & verum eſt, ꝙ non poteſt eſſe penes duos in ſolidum, ſed nos loquimur in contractu commodati, in quo nõ trãſfertur dominium, nec poſſeſſio, ſed ſolũ vſus, & tñ vſus põt eſſe penes duos in ſolidum, vt videmus in vſu balnei uel theatri ergo iſti commodatarii debent teneri in ſolidum. Ad hoc reſpondet, ꝙ longa dĩa eſt inter vſum balnei, vel platei, & vſum uehiculi, quia in primo caſu, ex quo locus eſt amplus, non utitur minus unus quam alius, q. d. poteſt unus uti inſolidũ, & alius inſolidum, quia unus nõ præſtat impedimentum alii, & ſic quilibet percipit uſum inſolidum, abſque impedimento. Verum in uehiculo paruo non eſt ita quia in effectu quilibet habet uſum pro parte, conſiderando vſum diuiduũ reſpectu rei, non aũt reſpectu perſonæ ut ſupr. dixi, quod patet, quia vnus non tenet oĩa loca uehiculi, quia unus ſtat in una parte uehiculi, & alius in alia, nec unus poſſet vti uehiculo inſolidum, quin alterum impediret uti inſolidum & in hoc differt a balneo, quia licet uideatur idem in balneo, ſ. quod unus non occupat omnia loca balnei, tamen eſt illa ratio, quia quilibet utitur inſolidum & unus nõ impedit alium. Ex tota ergo iſta narratione ſequitur concluſio ad primum caſum, ſ. quod tenentur pro parte, & non inſolidum.

In ſecunda parte ibi, ſed eſſe uerius. Pone caſum, quod dicti commodatarii ambo commiſerũt dolum, uel culpam in illo uehiculo, adeo quod ipſum perdiderunt vel deuaſtauerunt, & ſic tenentur ad intereſſe, quæritur, an quilibet teneatur inſolidum in illa obligatione ſecũdaria. Et cõcludit, quod ſic, quia iſte dolus, vel culpa reſpicit totam rem, & non põt conſiderari pro parte, unde merito [illegible] dũ tenẽtur tanquã duo rei, & uno ſoluente alius liberatur, & ſi res cõmodata eis ſurripiatur, cõpetit ambob. actio furti contra ſurripientẽ, licet hodie ſit mutatũ, q̃a ponitur in arbitrio dñi, iuxta tex. in l. mani feſtiſſimi. §. ſin aũt & §. ſed cum in ſecunda. C. de fur. & iſta eſt uera [illegible] ſecundum Bar Bal. Pau. de [illegible] & cõiter oẽs hic antiquos & mod. [illegible] tenet gloſ.

ſi. hic, quia caſum intellectus commu-
niter reprobatur.

Ad intelligentiam l. Placet. C. de peda. iudi.

PRæmitte, quod cauſæ ſimplicis iuriſdictionis diuiduntur quo ad termi nos huius leg. in tres ſpecies, licet Bar. in l. imperium, faciat ſex gradus. Prima ſpecies continet cãs maximas, prout ſunt cauſæ liberales. Secunda continet cauſas medias, prout ſunt cauſæ ultra treſcentos ſolidos, de quib. non cognoſcunt minimi magiſtratus, ut in § iudicare. in authen. de defen. ciui. licet *Bar.* in d. l. placet. Iſtas cauſas ponat cum cauſis liberalibus, tamen male loquitur, quia ſecundum ſuam expoſitionem, cauſæ mediæ eſſent a trecentis aureis infra, quod eſt contra tex. in d. §. & iudicare, & melius loquitur ipſe in d. l. imperium. co. ſi. Tertia ſpecies continet cauſas minimas. ſ. a trecentis aureis infra. In prima & tertia ſpecie nihil eſt mutatum hodie a iure antiquo, quia cauſę maximę nec olim, nec tẽpore d. l. placet poterant delegari, quia hodie per ius authenticorum poſſunt, vt ibi no. gl. Item cauſæ minimæ & olim, & hodie poſſunt delegari, ut not. gl. 1. in d. l. placet. Totum dubium remanet de cauſis mediis.

Secundo præmitte, quod olim cauſæ mediæ poterant indiſtincte delegari, etiã ob leuiſſimas occupationes, ſed per illam l. eſt hoc correctum, quia præſes dẽt per ſe cognoſcere, & non delegare iſtas cauſas. Verũ ne nimis reſtringatur poteſtas præſidis, eſt ſibi conceſſum, ꝙ poſſit delegare cognitionem, reſeruata ſibi ſentẽtia etiam ſine occupatione. Si tamẽ eſſet occupatus ob cauſarum multitudinem uel ob publicas occupationes, tunc poteſt delegare etiam ſententiam.

Diuido iſtam l. in quinque partes. In prima ponit relationem iuris antiqui & eius correctionẽ, vſque ad ver. ita tamen. In ſecũda ponit unam limitationem ad hãc nouam correctionem, vſque ad ver. quod non ita. In tertia parte excipit a dicta limitatione cauſas meri, & mixti imperii, vſque ad uerſi. quod vſque adeo. In quarta parte reſpõdet tacitæ obiectioni, & concedit præſidi ius delegandi, reſeruata ſententia, uſque ad ver. dum tamen. In quinta parte a dicta conceſſione excipit cauſas liberales.

Caſus ita ponitur. Coram præſide prouinciæ ventilabatur quędam cauſa ultra trecẽtos ſolidos, quæritur, an poſſit illam delegare. Dicit imperator, ꝙ olim poterat, hodie non. Dicit. n. placet nobis præſides adhibere examen ſuæ notionis de his cauſis, in quibus ipſi quidem non poſſent cognoſcere. ſ. de facto propter occupationes ante hac. i. olim dabant iudices pedaneos. i. uolumus, quod præſides hodie ipſi cognoſcant, & non delegent de illis cauſis, de quib. cum ipſi non poſſent cognoſcere, propter aliquas forte leues occupationes, & ante hac indiſtincte delegabant. & per hoc eſt correctum ius antiquum, & loquitur de cauſis mediis. Hic eſſet continuanda pars ſ. uer. quod uſque adeo, ſecũdum *Iac. de Arena*, tamen ego lego per ordinem.

Sequitur ſecunda pars. in uer. ita tamẽ hic ponitur limitatio. ſ. ita demum procedit hæc prohibitio delegandi, ſi præſes non eſt occupatus propter multitudinem cauſarum, vel alias publicas occupationes, nam ſi occupatus eſt propter iſtas magnas occupationes, poteſt delegare penitus, etiam quo ad ſententiam, ſecundum communem intellectum Bar. Bald. & Iac. de Are.

Sequitur tertia pars in verſi. quod non ita, hic reſtringit iſtam limitationem. ſ. vt intelligatur ſolum in iſtis cauſis mediis, non autem in cauſis meri & mixti imperii, in quib. iudex procedit ex ſuo officio nobili, quia iſtas nullo modo poteſt delegare, etiam propter publicas occupationes, niſi in ſolo caſu abſentiæ, vt l. 1. §. huius rei. ff. de officio eius.

Sequitur quarta pars, quæ eſt valde obſcura, ſuper qua facio unum obiectum. Tu imperator cupis honorare præſides, & tamen hic diminuis eorum iuriſdictionem, quia prohibes eos delegare poſſe cauſas medias. & ſic iſte verſ. ꝙ vſq. adeo, reſpicit principium l. Reſpondet imperator, quod vſque adeo in præſidum co-

gni-

gnitione retinendum eſt, ut eorum iudicia non diminuta uideantur, ideſt iſta prohibitio delegandi cauſas medias, eſt ita intelligenda, ut nõ uideatur eſſe diminuta poteſtas præſidis, ſed magis aucta, & honorata. ſ. quod ſi vult delegare cognitionem cauſarum mediarum, põt reſeruari ſibi ſententia, quia reſeruando ſententiam eſt ſibi honor in iudicando, & ſic remanet ſua poteſtas libera in delegãdo cognitionem, ſicut olim, & remanet honoratus in iudicando, & ex hoc patet, quod correctio iuris antiqui ſolum procedit in ſententiando, non autem in cognoſcendo, & propterea iſte uerſic. debet coniungi cum principio l. uerum quando iudex delegat reſeruata ſententia, debet cauſam audire ter, per auth. ad hæc. C. de iudi.

Sequitur quinta pars ibi, dum tamen. hic excipit cauſas liberales ab iſta conceſſione. ſ. eſt promiſſum præſidib. delegare cauſas, reſeruata ſententia, dum tamen non delegent cauſas liberales, ſed ipſi diiudicent, & cognoſcant de dictis cauſis, ſicut de cauſis meri imperij, ex quo iſtæ ſunt cauſæ maximæ, & differũt a medijs. & iſte eſt uerus ſenſus huius text. ſcilicet, vt ille verſi. dum tamen, referatur ad proximum uerſ. quicquid dicant glo. & alij docto. qui inuoluunt verum intellectum iuris tex.

Super l. in ratione. §. quod vulgo. ff. ad l. Falcid.

PRo faciliori ingreſſu ad declarationem iſtius. §. quod vulgo. qui prout exorditur hic Bartol. eſt valde difficilis, & iuuenib. horribilis, oportunum putaui præmittere, primo aliqua ad materiam tituli facientia, & deinde ſpecialius præmittere ad intelligentiam huius. § cũ enim iſte §. ſit ſituatus in ti. ad le. Falc. in l. in ratione. la prima, & non ſit principiũ tituli, non poſſet de facili haberi totalis cognitio caſus iſtius. §. niſi aliqualis cognitio principij materiæ ipſius tituli pcedat arg. l. argentarius. §. edi. ſup. de eden. ut facit ille ſummus editorum interpretatorũ Vlpianus in l. 1. ſup. de neg. ge. & in l. 1. ſup. de mino & in l. 1. ſup. ad l. Aqui. & in quam plurib alijs titulis.

Vnde ad intelligentiam Rubricę, & totius ti. præſuppono, ꝙ poſt leges conditas in ciuitate Romana, ſuperueniẽte diſcordia inter nobiles, & plebeios Romanos, per quam plebs ipſa ſeceſſit in montem Auentinum, & ibi per ſe creabat officialem, qui tribunus appellabatur, ad cuius ſugeſtionẽ plebs ipſa leges faciebat, quæ leges, plebiſcita appellabantur, prout hæc omnia dicit tex. in l. ſecunda. §. deinde cũ eſſet. ff de orig. iur. Quæ plebiſcita compoſita poſtmodum p(ce) per legẽ Ortenſii Regis, cęperunt habere uim legis generalis. ut habetur in §. plebiſcitum inſt. de iure natu. & probatur in l. 1. ſupra. ad leg. Aquil. ubi lex aquilia dicitur unũ de plebiſcitis. & in l. plebiſcito. ſup. de offi. præſi. Eo autem tempore, dum plebs diuiſa manebat, fuit creatus quidam Tribunus plebis, qui Falcidius appellabatur, ad cuius ſugeſtionem fuit facta dicta lex Falcidia, quæ accepit denominationem a Falcidio Tribuno, ſicut lex Aquilia accepit denominationem ab Aquilio Tribuno, vt d. l. 1. ſup. ad leg. Aquil. ſicut etiam Senatuſconſultum Trebellianum accepit denominationem a Trebellio conſule. l. 1. inf. ad Trebel. & hoc ſecundum unam expoſitionem, quam facit tex. in ca. quædam. 2. diſt. quam etiam tenet Pet. Phil. Cor. in conſi 236 col. 2. in 3. uolu. Et ſecundum iſtam expoſitionem lex Falcidia dicitur plebiſcitum.

Secunda expoſitio eſt, quod lex Falcidia fuit condita a populo Romano, ad interrogationem cuiuſdam Falcidij conſulis, & ab eo accepit denominationẽ, & hoc probat tex. in l. 1. in prin. in uer. rogatam, iuncta gl. 1. ſup. eo. & ſecundũ hanc expoſitionem eſt uera lex, ut in §. lex eſt. inſt. de iure natu.

Tertia expoſitio eſt, ꝙ lex Falcidia dicitur a falce, at ſicut falx reſecat granum, ita hæc lex reſecat legata. Et hanc expoſitionem approbat *Bart.* in d. l. 1. in pricip. ſup. eod. ea ratione attenta, quod etiam Trebellianica appellatur quandoque falcidia, a falce. Et quælibet expoſitio poteſt eſſe bona.

Venit autem iſta lex Falcidia ad correctionem legis antiquæ duodecim tabularum, per quam erat indiſtincte permiſ-

ſum teſtatoribus totam eorum hæreditatẽ diſpergere in legatis, & hæres ſcriptus nihil habebat, nam cauebatur in lege xii. tab. ut legaſſet ſuæ rei quiſque, ita ius eſto. l. uerbis ff. de uer. ſign. & inſt. de leg. Falc. in prin. Vnde eueniebat, quod hæredes ſcripti uidentes, quod nihil ad eos perueniebat ad hæreditate, repudiabant hęreditatem, & ſic homines decedebant inteſtati. Quod cõſiderans Falcidius ille Tribunus plebis uel conſul. ſecundum aliam expoſitionem, introduxit legem Falcidiam, prohibendo teſtatores diſponere ultra dodrantem, & hoc ex decreto plebis, uel populi Romani prout fiebant plebiſcita uel leges. Et ſi ultra diſpoſuiſſet teſtator, introduxit reſeruationem quartæ partis, ita, quod in omnem euentum hæredi remaneat quarta pars iure Falcidiæ, quam habet iure inſtitutionis. Et ſic fuit Falcidia inducta propter publicam utilitatem, nam intereſt reipublicę, quod homines decedant teſtati, iuxta ea, quæ habentur in l. 1. C. de ſacroſan. eccl. Hęredes enim propter illud emolumentum quartæ partis non repudiabunt hæreditatem. Vt declarat Bal. in l. 1. col. fi. C. cõm. de leg. & eſt tex. in l. 1. §. Secundo capite. ſup. eo. & inſt. ad l. Fal. in prin.

Item eſt ſciendum quod iſta detractio Falcidiæ conſiderari poteſt tripliciter, nã quãdoque teſtator legat ultra uires hæreditarias, & tunc bis fit defalcatio, nam ante omnia defalcatur illud quod eſt ultra uires, & ad æquantur legata uiribus patrimonij, & hæc prima defalcatio fit etiam de legatis ad pias cauſas, ſecundum Bart. in auth. ſimiliter. C. ad leg. Falcid. quia in hoc non ſubeſt æquitas in rigentium, ſcilicet, ut ſoluantur legata ultra uires, ut declarat Soc. in rub. inf. ad Trebell. in prima, col. Demum adæquatis legatis cum uiribus patrimonij, poſtea fit ſecunda defalcatio per legem Falcidiam pro quarta parte. tex. eſt in l. ſi poſt miſſionem. & l. in quantitate §. fin. inf. codẽ. & iſta ſecunda non fit de legatis pijs. ita procedat d. auth. ſimiliter.

Quandoque & ſecundo teſtator legat totum ſuum patrimonium, & nihil ultra & tunc fit unica tantum detractio. ſ. quartæ partis de ſingulo legato pro Falcidia. l. 1. prin. ſupra eodem.

Quandoque tertio teſtator legat ultra dodrantem, non tamen totum patrimonium abſorbet, ut quia aliquid remanet hæredi, puta una vncia, & tunc non fit defalcatio totius quartæ partis, ſed tantum pro rata, ita ut hæres conſequatur ex legatis duas alias uncias, ut habeat integrum quadrantem, & non ultra, & hæc omnia declarantur per iuriſconſultum in d. l. in quantitate. §. ſi.

Iſtis primo præſuppoſitis quãtum ad materiam tituli, deſcẽdo propius ad materiam. §. quod uulgo. & ad hoc ut aliquantulum eius difficultates aperiantur, antequam ponam caſum, præſuppono primo pro eius intelligentia, quod in detrahenda Falcidia de hæreditate alicuius, debet ante omnia deduci æs alienum, nõ ſolum, quod extraneis debetur, uerum etiam, quod debetur ipſi hæredi, & etiam funeris impenſa. tex. eſt in l. 1. §. fin. ſupra eo. & l. irritum. C. ad leg. Falcid. & de eo quod remanet, detrahitur falcidia. Pono exemplum, ſi teſtator habet 400. in bonis, & eſt debitor ad 200. certe ſi Falcidia detraheretur de tota hæreditate, hæres deberet habere centum pro Falcidia. Sed non eſt ita, quia ante omnia deducuntur illa 200. tanquam æs alienum & de alijs 200. hæres detrahit falcidiam, & ſic habebit ſolum quinquaginta. Et ex hoc cauſatur primum dubium huius §. in uerſ. cu. quamuis &c. quia ſi legata in primis tabulis ſoluuntur ut æs alienum, ergo non deberent pati falcidiam, quia ante omnia deduci deberent, & tamen aliter hic determinatur, per rationem, quam dicam in poſitione caſus.

Secundo præſuppono, quod ſi teſtator facit unum hæredem, & ab eo facit multa legata, & deinde iſte hæres facit alium hæredem, & facit alia legata, tenetur ſecundus hæres ſoluere in integra legata primi teſtamenti, tanquam æs alienum, & de illis non detrahit falcidiam, ita probatur in iſto §. pro ratione dubitandi, quæ ſumitur ex lege prima. §. final. ſupra eodem, ſed de legatis factis in ſecundo teſtamento poteſt detrahere falcidiam. Et iſta erat ratio dubitandi in iſto §. quia duo uidebantur hic teſtamenta, ſcilicet

unum

vnum patris,& aliud filii, ergo legata in teſtamento patris deberent ſolui integre tanquam æs alienum,& non deberent poni in contributionem ad faciendum conſequi maiorem falcidiam hæredi,& tamen determinatur contrarium, & rationem uidebimus in poſitione caſus.

Tertio præſuppono quod ſi teſtator, qui facit ſubſtitutionem pupillarem, tempore mortis ſuæ habebat 400. in bonis, & facit legata a pupillo, & etiam a ſubſtituto, tunc omnia damna uel augmenta, quæ ſuperueniunt in hæreditate, cedunt in damnum vel augmentum hæredis,& ſic ſubſtituti, non autem legatariorum, vnde ſi quando moritur pupillus, reperiuntur ſolum 300. in hæreditate, ſubſtitutus hæres nihil habebit pro ſua falcidia, quia illa centum quæ ſunt diminuta, excomputantur ſibi in falcidiam, & omnia 300. tenetur ſoluere pro legatis,& ſi in plus eſſet diminuta hæreditas, tenetur illud plus refundere de propriis facultatibus vſque ad ſupplementum 300. pro legatis, ut dicit his Alexand. in 2. colum. Idem econuerſo, ſi hæreditas pupilli eſſet aucta ultra 400. nam tūc hæres ante omnia detrahit illud augmentum, & poſtea centum pro falcidia, & reliqua 300. ſoluit legatariis, de hoc eſt tex. in l. in quantitate, in princip. infra eodem.

Quarto præſuppono, quod quando in eodem teſtamento ſunt facta legata aliqua pure, & aliqua ſub conditione, quæ ſimul iuncta excedunt dodrantem, tūc hæres ſoluendo legata pura, poteſt petere a legatarii cautionem, quod adueniente conditione aliorum legatorum, habeant ſibi reſtituere illud, quod plus acceperunt iure falcidiæ, de hoc eſt tex. in l. 1. §. interdum. ſup. eo. & in l. in quantitate. §. ſed & ſi legata. inf. eod. Et ſi conditio purificatur antequam ſoluātur pura, tunc fit omnium contributio, & de omnibus falcidia detrahitur, ut d. §. interdum.

Quinto præmitto, quod quando teſtator facit aliqua legata ab inſtituto, & aliqua a ſubſtituto pupillari, legata facta a filio inſtituto cenſentur pura, ſed relicta a ſubſtituto, cenſentur ſub conditione in eodem teſtamento relicta, uidelicet ſub conditione, ſi pupillus moriatur in ætate pupillari, vnde ſubſtitutus tenetur ſoluere legata a pupillo tanquam pura, & legata a ſe, tanquam conditionalia, & conditione purificata per mortem pupilli, hoc probatur in iſto §. quod vulgo. in fi.

Sexto præſuppono, q licet ſubſtitutio pupillaris dicatur teſtamentum filii, & ſic duo uideantur teſtamēta, alterum. ſ. patris, & alterum filii, tamen in rei ueritate vnum eſt teſtamentum, adeo quod de omnibus legatis in relictis tam in teſtamento patris, quam filii iudicatur tanquam de relictis in uno,& eod. teſt. tex. eſt in l. patris & filii. ſu. de vulg. & pupil.

Septimo & ultimo præſuppono, q de iure digeſtorum, ac ēt de iure antiquo C. hæres non tenetur ad legata ultra uires hæreditarias, non. n. tenetur de ſuo ſoluere, caſus eſt in l. 1. § ſi is qui 400. inf. ad Treb. & l. ſi uniuerſæ. C. de legat. Hodie tamen eſt correctum per ius auth. nam tenetur indiſtincte ultra uires hæreditarias, ſi non conficit inuentarium, per authē. ſed cum teſtator. C. ad l. falc. & habetur plene in l. ſi. C. de iure deli. & no. Alc. & communiter doc. in d. §. ſi is qui 400.

Iſtis ſic præſuppoſitis, diuido hunc §. in quatuor partes. In prima parte enuntiando ponit quandam regulam cum quæſito. In ſecunda ponit vnum effectum, qui reſultat ex illa regula, qui effectus eſt contributio legatorum. In tertia ponit alium effectum quem declarat per exemplum. In quarta reſpondet cuidam tacitæ obiectioni. Secunda incipit ibi, quamuis enim, &c. Tertia ibi, ſecundum quod &c. Quarta ibi, nec ad rem, &c. Ego puto melius dici, quod in prima parte ponitur unum quæſitum de poteſtate & effectibus uulgaris regulæ, vnde omnes doctor. diuidentes hunc tex. qui dicunt, quod in prima parte ponitur regula vulgaris, puto, quod non bene loquuntur, quia iuriſconſultus non ponit hic iſtam regulam deciſiue, ſed potius enunciatiue, & ſolum quærit, quem effectum habeat iſta regula, præſupponendo, quod alibi habetur, hæc regula, & non hic, ut patet euidenter ex uerbis l. In 2. parte reſpondet ad quæſitum, ponendo unum effectum, præmiſſa prius ratione dubitandi, ibi, quamnis enim, &c. In 3. parte ponit unam conſequentiam, quæ poteſt ſequi ex dicto primo

mo effectu, ibi ſecundum qđ &c. In quarto reſpondet tacitæ obiectioni, ibi, nec ad rē &c. Et ſic eſt melius dicere in 3. parte, quā vt dicunt doc. ſ. ꝙ ibi ponatur ſecundus effectus regulæ, quia iſta conſequentia contingens non reſultat immediate a regula, ſed potius ab effectu regulæ. ſ. a contributione legatorum. Et hęc eſt melior diſtinctio iudicio meo, quam illa, quam facit hic Bar. & doc.

Et per iſtam nouam diſtinctionem infero, quod poſitio caſus quam facit gl. i. hic, non eſt bona, quia concludit ad illud quæſitum, ſ. vtrum ſubſtitutus poſſit detrahere duas falcidias ſ. vnam ex teſtō patris, & aliam ex teſtamento filii. Et non eſt hæc intentio iuriſconſulti, uelle quærere de hoc. Nam iſtud narratiue tractatur, vt dixi. Sed potius eius intentio eſt, uelle quærere, quē habeat effectum hæc regula enunciata, & reſpondet, quod habet effectum contributionis legatorum, ut in tex.

Vnde caſus in terminis & magis conueniens literæ, ita poteſt figurari. Teſtator habebat 400. in bonis, inſtituit filium pupillum hæredem, & legauit ab eo 200. & fecit ſibi ſubſtitutionem pupillarem, ſubſtituēdo ſibi Meuium, a quo ſubſtituto legauit alia 200. Mortuo teſtatore fuit mortuus pupillus antequam legata a ſe relicta, ſolueret, & ſic factus eſt locus ſubſtitutioni. Subſtitutus adiens hæreditatem inuenit eam totam eſſe exhauſtam legatis, vnde volebat detrahere falcidiam, & ad hoc vt haberet maiorem falcidiam, dicebat, ego volo contribuere legata facta in primis tabulis, cum legatis factis in ſecundis, qua contributione facta reperitur hæreditas quadringentorum, tota diſpenſa legatis, unde volo de omnibus detrahere quartam partem, & ſic habere centum pro falcidia. Ex aduerſo replicabant legatarii, in primis tabulis, & dicebant; iſta ſunt duo teſtamenta, vnde legata relicta in primis tabulis debent ſolui ut æs alienum, ſed nos habemus, quod falcidia detrahitur deducto ære alieno, l. 1. § fin. ſupra eodem, & l. ultimum C. eo. vnde ſoluas primo iſta prima legata ducentorum integra, & deinde deducas falcidiam de aliis ducentis reſtantibus, & ſic habebis ſolū quinquaginta pro tua falcidia. Ex aduerſo replicabat hæres quod iſta non ſunt duo teſtamenta, immo habentur pro uno. l. patris & filii. ſupra de vulg. & pup. vnde merito debet fieri contributio legatorum ad maiorem falcidiam detrahendā. Stante ergo iſto conflictu, & reluctatione inter hæredem ſubſtitutum, & legatarios primarum tabularum; fuit habitus recurſus ad Papinianum iuriſconſultum ut deberet hūc caſum decidere. Coram quo fuerunt producta iura, & allegationes vtriuſque partis. Et primo pro parte hæredis dicebatur, quod in iure eſt una vulgaris regula, quod in tabulis patris & filii vna falcidia detrahitur, ergo ambo teſtamenta reputantur pro vno, nam ſi duo eſſent teſtamenta, duæ falcidiæ deberent detrahi. Ergo de omnibus legatis debet iudicari, ac ſi in uno teſtamento eſſent relicta, & per conſequens debet fieri eorum contributio per d. l. patris & filii. Ex aduerſo pro parte legatariorum in primis tabulis dicebatur, quod immo iſta duo ſunt teſtamenta, ut dicit tex. in §. igitur, inſti. de pupil. ſub. unū ſ. patris, & alterum filii, ergo legata primarum tabularum debentur ut æs alienum, & ſic ante omnia debent integra ſolui, & de reliquo detrahi falcidia, per iura ſuperius allegata, & hoc uidebatur decidendum pro ratione dubitandi. Verum iſta ratione dubitandi non obſtante, Papinianus iuriſconſultus determinat contra legatarios. Et 1. format quæſitum ſuper regula vulgari, ſcilicet illud quod vulgo dicitur, in tabulis patris, & filii unam falcidiam ſeruari, quam poteſtatem habeat uidendum eſt, i. uideamus, & diſcutiamus, quem effectum habeat illa vulgaris regula allegata pro hærede, quod una tantum falcidia detrahitur de teſtamento patris, & filii, & hæc eſt prima pars.

Sequitur ſecunda pars, in uer. quamuis, & hic ponitur reſponſio ad quæſitum, præmiſſa ratione dubitandi, & dicit, in effectu, quod dicta regula habet hunc effectum, ſcilicet contributionis legatorum. Quamuis enim ſubſtitutus, quæ a pupillo relicta ſunt, cum filius hæres extiterit, vt æs alienum quodlibet debeat, tamen, propter ea, quæ data ſunt in tabulis ſecundis contributioni locus eſt. Quæ verba declara hoc modo, licet. n. ſubſtitutus teneatur ſoluere legata a pupillo, ut æs alienū, ex quo

iſtud erat debitũ pupillare, & licet a pupillo debeatur ut legatum, tamen a ſubſtituto debetur ut æs alienum, & in rei ueritate ex perſona propria ipſe ſubſtitutus non detraheret falcidiam, ſicut non detrahitur ex ęre alieno, ſecundum opin. Di. & Barto. hic ſubtiliter intellectam, tamen propter ea, quæ data ſunt, i. propter legata facta a ſubſtituto, quæ abſorbent totam hæreditatem, eſt locus contributioni legatorum, quia ſubſtitutus mixtim ex perſona ſua, & ex perſona pupilli deducet falcidiam. Ex perſona ſua, uidelicet pro legatis a ſe & ex pſona pupilli pro legatis a pupillo, ex quo iſtud ius ſtabat etiam radicatum in pupillo, quia non tenebatur ſoluere legata a ſe, niſi præſtita cautione, de qua in l. ex. §. inter dum. ſup. eo. l. pro legatis conditionalibus factis a ſubſtituto, ergo purificata conditione ante ſolutionem legatorum ſubſtitutus ſuccedit in illud ius pupilli, & ſic poteſt dicere, ego uolo coniungere legata, & ex perſona mea detrahere ex legatis a me, ex legatis vero a pupillo, ex perſona pupilli, quia ex mea non poſſunt, ex quo debeo illa vt æs alienum. Et iſte eſt verus intellectus, & communis, & ualde ſubtilis, quem tenet hic *Bar.* in 4. opp. & ſic legata in ſecũdis tabulis ſunt cauſa contributionis, & detractionis falcidiæ. *Ideo* dicit, propter ea quæ data ſunt, &c. nam ſi nihil legatum eſſet in ſecundis, nullum ius detrahendi quæſitum eſſet nec pupillo, nec ſubſtituto, quia bona inſtantia ſufficiebant.

Poteſt etiam dari alia expoſitio, quæ tãgitur in glo. uidelicet, quando nulla alia legata facta eſſent in ſecundis tabulis, ſubſtitutus teneatur ſoluere integra relicta a pupillo, ut quodlibet æs alienum. l. ſine detractione falcidiæ, & ratio eſt, quia inſpectis illis primis legatis, quæ continebant ſola 200. non erat opus detrahere falcidiam. quia hæredi remanent alia ducenta, tamen propterea ea, quæ ſunt relicta in ſecundis tabulis. l. a ſubſtituto, eſt locus contributioni, i. quia ſecunda legata debent coniungi cum primis, & facta iſta coaceruatione, de omnibus deducitur una falcidia, & ſic centum, & ſic legata in ſecundis tabulis ſunt cauſa deductionis falcidiæ, quia illa complent exceſſum dodrantis, & ideo dicit, propterea quæ &c. Nec obſtat quod relicta in primo teſtamento debentur vt æs alienum, quia fateor quando duo ſunt teſtamenta, ſed hic eſt vnum, i. ſit contributio legatorum, & una falcidia detrahitur, tanquam de legatis factis in uno teſtamento. Verum licet iſta ſecunda expoſitio uideatur magis clara, tamen non bene euacuat contrarium de hoc texe. qui uidetur ſibi ipſi contradicere, dum fatetur ſubſtitutus debere ut æs alienum &c. ut dicit hic Bart. in 4. oppo.

Sequitur tertia pars ibi, ſecũdum quod hic ponitur una conſequentia contingens quæ põt ſequi ex 1. effectu cõtributionis, Dicit. n. ſecundum quod poteſt euenire, ne ſubſtitutus quicquã retineat, uel ut longe plus habeat quartam paternæ hæreditatis quid ergo ſi non ſufficiat pupilli hæreditas legatis, cum patris ſufficiet. De ſuo quadrante nimirum dabit ſubſtitutus, quæ pater legauit de ſuo.

Et pro declaratione huius tertiæ partis aſſume, quod dixi ſu pr. in 3. euidentiali. Nam ex iſta contributione poteſt ſuccedere, quod quandoq. ſubſtitutus nihil hẽat de tali hæreditate, & põt ſuccedere, quod ultra quartã hẽat, & totũ hoc dependet ex augmẽto, & diminutione hæreditatis pupilli, nã ad falcidiam detrahendam ſemper inſpicimus ualorẽ, qui erat tẽpe mortis teſtatoris, vt d. l. in quãtitate, in princi. oĩa n. damna, & augmenta poſtea ſuperuenientia, non proſunt, nec nocent legatariis, ſed tantum hæredi. Quid ergo ſi non ſufficiat &c. quaſi dicat, ſi teſtator habebat 400. in bonis, & oĩa legauit in primis & ſecundis tabulis, mortuo teſtatore pupillus tãtum uixit. quod conſumpſit centum de iſta hæreditate, vel augmentauit eam in centum, certe ſi conſumpſit, hæreditas patris ſufficiebat legatis, quia tempore mortis patris erant in eſſe omnia 400. quæ ſufficiebant legatis detracta tamen falcidia, ſed hæreditas pupilli non ſufficit, propter illam diminutionem, quia ſola 300. ſuperſunt, in hoc caſu ſoluet de ſuo quadrante legata, quæ pater legauit de ſuo patrimonio, i. deſt quia ſubſtitutus ſoluet integra 300. legatariis, & illam diminutionem ex computabit ſibi in falcidiam. & ſic in ſuum quadrantem, vnde in effectu

nihil habebit. Vnde ſoluet legata de ſuo quadrãte, i. de ſua falcidia complebit omnia 300. & ſibi nihil retinebit. Et econuerſo quando eſſet augmentum, ante omnia deducet illud augmentum, & poſtea detrahet falcidiam de 400. & ſic habebit alia centum, & reliqua 300. ſoluet legatariis, & in iſto caſu habet longe plus quam ſit quarta hereditatis. Et ſic patet, quomodo iſta contributio quandoque eſt damnoſa, & quandoque utilis hæredi.

Sequitur quarta pars ibi, nec ad rẽ &cæ. ubi reſpondent tacitæ obiectioni, quæ talis eſt. Subſtitutus per hoc reperitur grauatus in ſecundis tabulis ultra uires hæreditarias, nam in hæreditate pupilli ſunt tantum 300. & ipſe detrahit falcidiam, ut de 400 & ſic tenetur ultra uires, quod non fit ſecundum iſta iura, ut dixi ſup. in §. euidẽtiali, nam deberet detrahere falcidiam de illis 300. quæ reperiuntur in eſſe in hæreditate pupilli. Ad quod reſpondent, quod iſta obiectio non facit ad rem, quia in hac parte iuris, i. in iſta iuris quæſtione legata, quæ in ſecundis tabulis relinquuntur, quaſi in primis ſub conditione relicta intelliguntur. Quod declara. Non obſt. quod ex nullo teſtamento preſtatur ultra uires &c. quia ſubſtitutus non grauatur hic per ſecundas tabulas, nam cum unicum cenſeatur teſtamentum, illa 200. relicta a ſubſtituto, cenſentur relicta in primis tabulis ſub conditione. ſ. ſi filius moriatur in pupillari ætate. Sed per primas non grauatur ultra uires, quia in hæreditate patris erant omnia 400. per ſecundas minime grauatur, quia in eis non ſunt relictas, ſed tantũ in primis ſub conditione iam purificata per mortem pupilli. Sic ergo facta contributione ſoluet legata primarum tabularum, tamquam pura, & ſecundarum tanquam conditionali, purificata conditione, detracta falcidia de omnib. quadringẽtis & ſibi imputatur, quare adiuit hereditatem damnoſam, quia illa centum conſumpta excomputabit ſibi in falcidiam habito reſpectu ad ualorem hæreditatis, qui erat tempore mortis teſtatoris, ut d. l. in quantitate in princ. & l. in ratione. §. incertæ inſr. eo. Iſtud ergo, quod ſoluit ultra uires, uenit contingenter, & non eſt in conſideratione per prædicta.

Expedita poſitione caſus, antequam ueniam ad notabilia Alc. pondero in primis hunc text. ibi, quod vulgo dicitur in teſtamẽto patris & filii &c. ad corroborationẽ eorum, quæ dixi in diuiſione text. quod iuriſconſultus hic non ponit regulam decidendo ſed potius quærendo de effectu ipſius regulæ. Hoc patet, quia alibi iuriſconſultus utitur ſimili dicẽdi modo in quam plurib. locis, ut in l. non ſolum §. quod vulgo. inſr. de uſuca. & in l. 1. §. quod uulgo. inſr. pro hærede, ubi enunciando refert regulam vulgatam, quod nemo poteſt ſibi mutare cauſam poſſeſſionis, ad effectum, ut declaret, quando procedat dicta regula, & tamen ibi non ponitur deciſiue dicta regula, ſed traditur alibi deciſiue, ſ. in le. 3. §. illud. inf. de acqui. poſ. & in l. cum nemo. C. eo. titu. de acquir. poſſe. Et iſta proprie fuit intentio iuriſconſulti hic. ſ. declarare, & quærere, quando procedat, & quem habeat effectum hæc regula uulgaris &c. quæ nõ ponitur hic, ſed alibi, immo multoties aliquid ſolet in iure vulgo dici, & tamen non eſt uerum ſimpliciter. ſed habet maximam reſtrictionem, ut dicit text. in le. quod vulgo, inf. pro empto. iſta. n. ſunt potius uerba narratiua legis, & non diſpoſitiua, a quib. uerbis narratiuis non licet arguere, ut eſt tex. in c. ſi Papa. de priu. li. 6. & gl. & ibi per moder. in le. 1. C. quando non peten. par. & gl. in c. auditis. de elect. & gl. in c. 2. de dolo & contu. li. 6. & Raph. Cu. in l. qui Romæ. §. Callimacus. inf. de uerbo. obli. & Old. in conſ. 258 & Phil. Dec. in conſil. 152. col. 2. & Bart. in l. extat. colu. fin. ſup. quod metus cauſa.

Tanto magis, quia legiſlator quantum ad hanc regulam vulgarem, non complet ſuam orationem, ponendo, ſeu decidendo, ſeu potius quærendo & interrogando, & is qui interrogat, non ponit, nec decidit, ut no. Barto. in l. 1. ſup. de inter. ac. & in l. 2. §. quod obſeruari. colum. 2. Co. de iur. calu. doc. in l. ſi aliquam. in fr. de acquir. poſſeſſ.

Ex his infero ad unum, quod quotidie emergit in practica, nam in iudicio ſolent fieri poſitiones, & interrogationes. Quæ interrogationes fiunt regulariter circa præparatoria iudiciorum, de quibus loquitur totus titulus, & maxime le. ubicunque. & ibi

ſbi Bar. ſup. de inter aa.ſ. ante litem cōte. & etiam in alia parte iudicii, quādo æquitas mouet iudicem, ut no. Spec. in tit. de poſitio. §. 3. Poſitiones uero fiunt poſt litem conteſtatam ad merita cauſę. Modo euenit, ꝙ actor poſt litem conte. ad merita cauſæ facit non nullas interrogationes, ſuper quib. petit interrogari reum ut principalem, quę interrogationes reſpiciunt factum principale ipſius cauſæ, & non facit illas ponendo, ſed interogando, quæro, an reus teneatur illis reſpondere? poſſet aliquis prima facie dicere, ꝙ ſic, quia in quacūque parte iudicii poteſt principalis interrogari, per d. l. ubicunq. Tamen in contrarium eſt ueritas, quia, quando pars uult interrogari facere aduerſarium ſuper principali negocio, poſt litem conte. debet de hoc facere capitulū deciſiuum per modum poſitionis, & non interrogationis, ad hoc, ut ipſemet affirmet, quod ponit, per quam affirmationem poſſet in aliquo reum releuare, alias non tenetur reus reſpōdere. ita tenet Bal. in l. data opera. col. 11. in fi. C. qui accu. non poſſ. & eſt gl. in c. iudicantem. in uer. interrogandi. 30. q. 5. Et iſtud dictum ualde exclamat Pau. de Caſ. quem ibi ſequitur Iaſ. in l. iudices. C. de iud. & dicit, ꝙ pauci hoc ſciunt, & faciet tibi honorem, quando practigabilis, & multotiens uidi aduocatos iuuenes in hoc errare, quia aduerſarius facit iſtas interrogationes, & ipſi non aduertunt opponere cōtra eas.

Secundo ex prędictis infero ad unum aliud magis ſingulare dictum, habemus diſpoſitionem iuris communis traditam in ca. 2 de confeſ. lib. 6. quod is, qui non uult reſpōdere poſitionibus, habetur pro confeſſo, concurrentib. illis de quib. ibi. Et hoc etiam eſt cautum in regno per ritum magnæ curię. in nu. 250. inc. p. Item ſeruat ipſa curia quod ſiquis, &c. Verum in ultima citatione debet inſeri tenor articulorum, & a tali decreto non appellatur, ut ibi habetur. Pone modo quod aliquis facit interrogationes, & non poſitiones, pars eſt contumax, nec aliter opponit, an poſſit haberi pro confeſſa; Dic. ꝙ non per prædicta, ex quo non tenebatur reſpōdere. ita tenet *Bal.* in l. ſicut. in fi. C. de rep. hę. & Pa. de Ca. in l. ſuus. C. eo. ti.

FINIS.

CARMINA DIVERSA EIVSDEM Domini Roberti Marantæ.

Et primo ſuper auth. habita. C. ne filius pro patre.

REGALIS longo proceres examine noſtra
Scrutati inſegnes ambæ diſcentibus iſtud,
Præcipue diuas leges, quærentibus amplum
Præbemus meritum, quo munere gaudeat omnis
Litor, & adueniens illorum nuncius hoſpes.
Omnia tuta colant primum, quibus aurea florent
Gymnaſia. Egregium nobis hoc quippe decenter
Apparuit; Frugi noſtrum nam quiſque diſertis
Motibus auxilium imbutus laudemque meretur.
Hos igitur uolumus exemptos reddere cunctis
Iniurijs, quorum doctrina ingentibus orbis
Luſtratur radijs, ſuperis nobiſque timentes
Subiecti urgentur legum parere miniſtris,
Horum quem minimum miſeret? Virtutis amore
Extorres, quorum cœtus de diuite pauper
Effectus: laqueis ſeſe fatalibus uſque
Expoſuit; uitam per tot diſcrimina rerum
Ducens, atque uiris affectus ſæpè nephandis
Vilibus opprobrijs grauiter, quod nempe ferendum eſt.
Hæc æuo nunquam, quæ ſit peritura futuro,
Sanctio noſtra iubet, nullus ſic protinus audax
Exiliat contra diſcentes, audeat unquam
Nec tales probris ſectari triſtibus ullus:
Non pro cuiuſquam patiantur crimine pœnas,
Sit, licet ille colens eiuſdem mœnia terræ.
Improbus at ſiquis præceptum dogmatis huius
Spreuerit, hic famam turpanti labe notatus
Bis ſubtractarum duplo priuetur, & omni
Officio, faſces nunquam conſpiret ad ullos.
Tum ſi quis litem prædictis ſurgere temptet,
Eligat hoc diſcens: rector ſibi commoda index,
An ue docens dominus, ſeu num prælatus in illa
Iura ferat cauſa, quod ſi temptauerit ullus
Ex his diuerſum cuiquam monſtrare tribunal;
Ob ſcelus hoc proprio fraudetur iure nephandum.

Datum Salerni decimo Kl. martij. x. ind. 1507.

Heu querulum uiduæ carmen mihi contulit aures,
Sis precor, o uidua, longa querela procul
Voce ſonant pueri uiduam, tamen gutture rauco
Conclamant uiduam nocte, dieque ſenes.

Siue domum egrediar, uiduæ ſtat limine cantus:
Quod uiduam repetens me comitatur onus.
Si redeo viduam mi concinit obuius omnis:
Si ſtudeo, viduę dat mihi damna ſonus.
Siue epuler uiduæ turbant mihi fercula uoces:
Seu recumbens uidua ſit mihi rixa quies.
In ſomnis uiduam recolo ſua damna canentem;
Quod iaceat uiduo nocte relicta toro.
Turbarunt uiduæ moduli mea uiſcera tandem:
Non ultra uiduæ carmina ferre queo.
Vrbis (ni uiduę conqueſtus deſinat) huius,
Aut uidua infeſtans ſepta uel ipſe colam.

Datum Salerni xij. Kl. decemb. xj. ind. 1507.

Quod cupis effugit: Fallit ſpes ſępè notata,
Quam nemori nolles naſcitur herba tuo.

Per fin che gl'occhi mei.

Dum lux clara meos nitidos ſeruabit ocellos,
Veſtra erit effigies conſpicienda mihi.
Nec loca delirans unquam diuerſa tuebar.
Artus, dum tenuis fulciet aura meos.
Iam te hilarem ueſtro ſum conſcius ipſe dolore,
Sorte mea, quem fax torruit igne tua.
Degi & ubique tuus uitam ſine fraude fidelis,
Hoc eſt, quod mors ſit non metuenda mihi.
Auratus ſibi crinis adeſt, tu flore puellas
Pręſtas: tu matrem pulchrior ore refers.
Hanc etiam ambirent vrbem, ſimilia centum,
Te magis hic iuuenis nulla venuſta manet.

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google